INDEX TO THE PROCEEDINGS

OF THE

LEGISLATIVE ASSEMBLY

OF THE

UNITED PROVINCES

From 1st to 27th April, 1938

VOLUME VI

ALLAHADAD

Burghingham, Phintips and Sevenders, Private Phintings, Isbia

TABLE OF CONTENTS

			•			Page
The Government					٠	iv
Alphabetical list of Memb	ers with	their Con	stituencies			v-ix
Officers of the Assembly						x
	$\mathbf{FRID}$	AY, 1ST	APRIL, 193	38		
List of Members present	• •		• •	••		1-2
Announcement regarding ness of the Assembly	introdu	ction of I	lindi and Ur	du lists o	f busi-	2-3
Questions and Answers		·	• •			3-32
The United Provinces D Hasnain Lari—Circula	ebtors' : at:d for e	Relief Bi liciting of	ll—(Sponsore pinion)	d by Mr. Z	Cahirul ••	32-38
Resolution re holding of a by Khan Bahadur Mar Ahmad—Negatived)	session o ulvi Fasi	of the Leg huddin fo	islature at N r Khan Baha •••	eini Tal— dur Shaikh 	(Moved Imitaz	38-89
Resolution re giving effect Conference held in 193- for Mr. Zahur Ahmad	4(Move	d by Kha	n Bahadur M	slim Educ <i>aulvi Fasi</i>	ational huddin	89-111
Appendix		55,070 ,071	unactic to j			112
rippondia	MONI	DAY. 4th	APRIL, 19	38	••	
T :- L - C 7/ T		,				110 114
List of Members present	••	•••	• •	••	• •	113-114 114-149
Questions and Answers Resolution re giving effec	 .t +a +ba		n of the Mar	alima Tolara	ational	114-149
Conference held in 19 Maulvi Fasihuddin—19	$934(M_{\odot})$	oved on .				149-168
The United Provinces Ex			nouncement o	f nominati	ions)	168
Resolution re increase in		•		•	•	
depressed classes—(Mamended)	oved by	Shri Vis	hwanath Pra	sad—Ado ₁	nted as	169-221
Resolution re provision of			to L. M. P.	doctors-(	Moved	
by Shri Shiva Ram V	aid-Wi	thdrawn)	••	• •	• •	221-236
Appendices	· ·	 DATE ELL	ADDIT T		••	237—281
	. TUES	DAY, Sti	h APRIL, 19	938		
List of Members present	••		••	• •	••	283-284
Questions and Answers	• •	• •			•;•	284 -313
Bill to amend the Lucknow Chandra Bhanu Gupta	v Univer — <i>Circul</i>	sity Act, lated for a	V of 1920—(I diciting opini	$ntroduced\ b$ (on)	y Shri	313-324
Bill to amend the Allahal by Shri Lal Bahadur	bad Univ <i>Shastri</i>)	versity A	ct, III of 1	921—(Intr	oduced •••	324
The Hindu Dharmadaya I —Circulated for eliciti	Bill—(Ini ng opini	$(roduced\ b)$	y Dr. Sir Jwe	ala P. Sriv	astava ••	325-348
The United Provinces Sho Circulated for eliciting	ps Bill- opinion	-(Introduc)	ced by Shri E	3. K. Muke	rjee-	349-356
The United Provinces Agn Shri Charan Singh—Ci	ricultura rcul a ted f	l Produce or elicitin	Markets Bil g opinion)	l—(Introdu	ccd by	356-370
The United Provinces Tr Shri Raja Ram Shastri	ade Uni —Circul	ons' Rec ated for el	ognition Bill	$\frac{-(Introdunn)}{n}$	ced by	370-378
Appendices		1. T			• •	379-424
	WEDNE	SDAY, 6	th APRIL,	1938		
List of Members present						425-426
Questions and Answers		••				426-444
The United Provinces Ex- of election)	cise Adv	isory Boa	rd—(Announ	cement of	result	444

						Page
		. v maill	t#Palvon	into consid	lera-	
The United Provinces Sta tion and passed)	mp (Amendm	ant) mu	(I tike ti	* *	••	444–469 and 470–506
			ert. 410	ub Arril	1938	469-470
Announcement regarding	Assembly rec	ess from	nu to n	dom indo e	onsi-	
The United Provinces Conderation—Consideratio	irt Fees (Amei	adment)	13111(270	KCH CHOO	• •	506 522
Appendices					• •	523-525
ripponaros	THURSDA	7, 7th A	PRIL, 19	138		
List of Members present			•	• •	• •	527-528
Questions and Answers		.:	• •		• •	528-590·
The United Provinces	Court Fees (	Λ mendn	nent) Bill	(Consider	ation	590-653
Appendices					• •	654-656
ТЕРРОЦСКО	VEDNESDAY	, 20th A	PRIL, 1	038		
List of Members present						657-658
Questions and Answers						658-69 6 -
Announcement of the as Provinces Court of V	sent of His Ex	cellency	the Govern	nor to the U	nited	697
The United Provinces (				oricluded)	• •	697 - 724
The United Provinces To						724-731
The United Provinces I Bill taken into consid	Borstal Bill (R	eport of	select comi	nittec presci	ted-	732
The United Provinces I	irst Offenders	' Probat	ion Bilı—	(Report of	select	732-741
The Prisoners' Release of sented—Bill taken in	n Probation B	ill—(Reg	oort of sele	-	e pre-	741-746
The United Provinces I —(Report of select co	Legislative Cha	mbers (	Members'	Emolument	s) Bill	
Consideration contin			• •			747-764
Appendices			signere from the			765-907
	THURSDA	Y, 21st	APRIL,	1938		
List of Members presen	ıt	••	• •			909-910
Questions and Answer	3	••	••	••		910-944
Notice of a motion for pensation to suffere Srivastava—Withda	rs in Hardwar	to discr fire—(H	iss the urg anded in b	gent need of y Dr. Sir Ju	com-	945
Consideration of an a		·· haimati	Mahamani	· · Tanalanaha T	Years of	310
Ajodhya for leave	of absence from	$_{ m 1}$ the Ass	manarani . embly	agaamba 1	001 OI	945-947
The United Province Bill—(Consideration	s Legislative	Chambe	rs (Memb	ers' Emolu	ments)	947~1031
Appendices		An all and a second				1032-1047
	MONDA	Y. 25th	APRIL,	1938		
List of Members prese	nt					1049-1050
Questions and Answe	rs *	Page 100 To	Philipping			1050-108
Reference to the deat	h of Dr. Sir M	hammad	l Iobal			1086-108
Statement regarding	the Shia-Sun	niriot a	Luckno	w		1088-108
Motion for the seat Ajodhia being dec	of Shrimati !	Vaharan:	Tandami	а Devi, м.	L.A., of	108
The United Province —(Motion for pas	s Legislative (	hambers	Mamhan	s' Emolumer	ts) Bill	1090-114
The United Province the motion for page	s Court Rees (	Amenda	onty Balt	—(Considere	ttion of	1149-115
Appendices	# 1		••	••		1155-116

CONTENTS

	Pages
TUESDAY, 26th APRIL, 1938	
List of Members present	. 1171
Questions and Answers	. 1172-1211
The United Provinces Court Fees (Amendment) Bill—(Discussion of motion for passage of Bill concluded and Bill passed)	. 1212 – 1224
The United Provinces Land Revenue (Amendment) Bill—(Report of select committee presented—Bill taken into consideration and passed).	f . 122 4–1 227
The United Provinces Maternity Benefit Bill—(Report of select committee presented—Bill taken into consideration—consideration continued)	e . 1227–1274
Appendices	1275-1288
WEDNESDAY, 27th APRIL, 1938	
List of Members present	1289-1290
Questions and Answers	1290-1319
Application of Kunwar Sir Maharaj Singh for leave of absence from the Assembly—(Considered and leave granted)	1319-1320
The United Provinces Maternity Benefit Bill—(Consideration concluded and Bill passed)	1320-1332
The United Provinces Tenancy Bill—(Referred to a select committee)	1332-1369
The United Provinces Melas Bill— $(Report\ of\ select\ committee\ presented)$	1370
Election of a member for the Managing Committee of the Rishikul Ayur vedic College, Hardwar	1370
Election of a member for the Managing Committee of the State-aided Unani Medical School, Lucknow	1370-1372
Appendices	1373-1388

THE GOVERNMENT

GOVERNOR

His Excellency Sir HARRY GRAHAM HAIG, K.C.S.I., C.I.E., I.C.S.

COUNCIL OF MINISTERS

The Hon'ble Shri GovIND BALLABH PANT, B.A., LL.B., M.L.A., Premier and Minister

The Hon'ble Mr. RAFI AHMAD KIDWAI, B.A., M.L.A., Minister of Revenue of Home Affairs and Finance. Jails.

The Hon'ble Dr. Kailas Nath Katju, M.A., LL.D., M.L.A., Minister of Justice,

The Hon ble Mrs. VIJAVA LAKSHMI PANDIT, M.L.A., Minister of Local Self-Govern-Development, Agriculture and Veterinary. ment and Health.

The Hon ble HAFIZ MUHAMMAD IBRAHIM, B.A., IL.B., M.L.A., Minister of Communications and Irrigation.

The Hon ble Shri Sampurnanand, B.SC., M.L.A., Minister of Education.

PARLIAMENTARY SECRETARIES

Parliamentary Secretaries to the Premier and Minister of Home A ffairs and Finance

- (1) Shri Venkatesh Narayan Tivary, M.A., IL.B., M.L.A.
- (2) Dr. MARMUD ULLAR JUNG, M.A., IL.D., BAR.-AT-LAW, M.L.C.
- (3) Mr. Muhanwad Suleman Ansari, M.A., II.B., M.L.A.

Parliamentary Secretaries to the Minister of Revenue and Jails

- (1) Shri Asit Prasad Jain, M.A., LL.B., M.L.A.
- (2) Shri Hukum Singh, B.A., LL.B., M.L.A.
- (3) Shiri Gopt Nath Srivastava, M.L.A.

Parliamentary Secretaries to the Minister of Justice, Agriculture, Development and Veterinaru

- (1) Shri Jugul Kishors, w.a. (Oxon), w.l.a.
- (2) Shri BEHARI LAL, M.L.A.

Parliamentary Secretary to the Minister of Local Self-Government and Health

Shri Atmaram Govend Kheb, B.A., ILB., M.L.A.

Parliamentary Secretary to the Minister of Education

Shti Karan Singh Kane, b.a., i.c.b.a., (Glasgow), m.i.a.

Parliamentary Secretary to the Minister of Communications and Irrigatio Shri Lakshmi Narain, b.a. (Hons.), m.e.c.

ALPHABETICAL LIST OF MEMBERS WITH THEIR CONSTITUENCIES

Abdul Hakeem, M.A., Ll.B., (Basti District South-East, Muhammadan Rural). Abdul Wali [Dehra Dun and Saharanpur (East) Districts, Muhammadan Rural].

Abdus Samad, Dr. B.A., M.B. [Cawnpore City, Muhammadan Urban]. Abdus Sami Khan, Captain Haji Nawab Bahadur Muhammad, Khan Bahadur

(Aligarh-Hathras-Muttra Cities, Muhammadan Urban).

Achal Singh, M.C., M.C.B. (Agra City, General Urban). Ahmad Alī Khan Alvi, Raja Šaiyed, C.B.E. (Lucknow and Unao Districts, Muhammadan Rural).

Ahmad Ali Khan, Raja Muhammad (Sultanpur District, Muhammadan Rural).

Ahmad Sa'id Khan, Nawab Dr. Sir Muhammad, K.C.S.I., K.C.I.E., M.B.E., LL.D., [Bulandshahr District (West), Muhammadan Rural].

Aizaz Rasul (Hardoi District, Muhammadan Rural).

Ajit Prasad Jain, M.A., LL.B. (Saharanpur-Hardwar-Dehra Dun-Muzaffarnagar Cities, General Urban).

Akhtar Adil, M.A., LL.B., Khan Bahadur (Agra-Farrukhabad-Etawah Cities, Muhammadan Urban).

Akhtar Hasan Khan (Moradabad District North-West, Muhammadan Rural).

Algu Rai Shastri (Azamgarh District North-East, General Rural).

Anand Singh (Naini Tal District, General Rural).

Anusuya Prasad Bahuguna, B.Sc., LL.B. (Garhwal District North-West, General Rural).

Atmaraim Govind Kher, B.A., LL.B. (Farrukhabad-Etawah-Jhansi Cities, General Urban).

Aziz Ahmad Khan, B.A. LL.B., (Bareilly-Pilibhit Cities, Muhammadan Urban). Babu Ram Verma (Etah District, North, General Rural).

Badan Singh (Budaun District West, General Rural).

Badr-ud-din, Khan Bahadur, O.B.E. (Muttra and Agra Districts, Muhammadan Rural).

Balwant Singh (Farrukhabad District South, General Rural),

Bansgopal (Fatehpur District East, General Rural)

Banshi Dhar Misra, M.A., LL.B. (Kheri District South-West, General Rural).

Bhagwan Din Misra (Bahraich District South, General Rural). Bhagwan Singh, B.A. (Pilibhit District South, General Rural).

Bhagwat Narayan Bhargava, B.A. (Jhansi District North, General Rural).

*Bhawani (Rae Bareli District North-East, General Rural).

*Bhim Sen (Bulandshahr District South-West, General Rural). Bibhuti Singh, Rai Sahib (Hardoi District Centre, General Rural).

*Bihari Lal (Saharanpur District South-East, General Rural).

Bindhyabasini Prasad, B.A. LL.B., (Jaunpur-Mirzapur-Ghazipur-Gorakhpur Cities, General Urban).

Birbal Singh, B.A. (Jaunpur District East, General Rural).

Bireshwar Singh, B.A., LL.B. (Mainpuri District South-West, General Rural).

Bisheshwar Dayal Seth, Raja, B.Sc., F.C.S., (British Indian Association of Oudh).

Bishwanath Mukherji, Dr. L.M.S. (Gorakhpur District West, General Rural).

Brij Behari Lal (Bulandshahr District East, General Rural).

Buddhu Singh (Etawah District West, General Rural).

Chandra Bhanu Gupta, M.A., LL.B. (Lucknow City, General Urban).

Charan Singh, M.A., B.SC., LL.B. (Meerut District South-West, General Rural).

Chatterji, S. O. (Indian Christian).

*Chet Ram (Bara Banki District North, General Rural).

Chheda Lal Gupta, M.A. (Hardoi District North-West, General Rural).

Dau Dayal Khanna (Moradabad District East, General Rural.)

*Dayal Das (Cawnpore City, General Urban).

Deo Narayan Bharatiya (Shahjahanpur District East, General Rural).

Durga Narayan Singh, Major Raja (Agra Province Zamindars' Association). Dwarka Prasad, B.Sc., Ll. B. (Bareilly District North-East, General Rural).

*Scheduled castes.

Ejaz Rasul Khan, Raja Sir Muhammad, K.C.I.E., C.S.I. (Bara Banki District, Muhammadan Rural).

Fasihuddin, Khan Bahadur, B.A. Budaun District East, Muhammadan Rural). Fazlur Rahman Khan, Khan Bahadur Muhammad, B.A., LL.B., (Shahjahanpur

District, Muhammadan Rural).

*Asjadhar Prasad (Azamgarh District West, General Rural).

Ghalib Rusul (Dehra Dun-Hardwar-Sahar inpur-Muzaffarnagar Cities, Muhammadan Urban).

Ghazanfarullah, Khan Bahadur Hafiz (Moradabad-Amroha-Chandausi Cities, Muham

madan Urban).

Gnulam Hasan (Gonda District North-East, Muhammadan Rural).

Gopi Nath Srivastava (Lucknow District, General Rural).

Govind Ballabh Pant, The Hon'ble Shri, B.A., LL.B. (Bareilly-Pilibhit-Shahjahanpur-Budann Cities, General Urban).

Govind Chandra, Rai, M.A. (Agra Province Zamindars' Association).

Govind Malaviya (Partabgarh District East, General Rural).

Habibullah Begum (Lucknow City, Women, Muhammadan Urban).

Habibullah Muhammad, o.B.E. (British Indian Association of Oudh). Har Govind Pant, B.A., LL.B. (Almora District, General Rural).

*Hari (Allahabad City, General Urban).

*Hari Prasad Tamta, Rai Sahib (Gonda District North-East, General Rural).

Harish Chandra Bajpai (Partabgarh District West, General Rural).

*Harnath Prasad (Basti District South, General Rural.)

Har Prasad Singh (Banda District South, General Rural).

Hasan Ali Khan (Muzaffarnagar District East, Muhammadan Rural).

Hoti Lal Agarwala, M.A., LL.B. (Etawah District East, General Rural). Hukum Singh, B.A., IL.B. (Bahraich District North, General Rural).

Husain Zaheer, Dr. B.A., PR.D. (Universities of Allahabad, Lucknow and Agra). Hyder Hussin, M.A., LL.B. (OXON), Bar.-at-Law (Rae Bareli District, Muhammadan

Rural).

Imtiaz Ahmıd, Khan Bahadur Muhammad (Pilibhit District, Muhammadan Rural). Indradeo Tripathi (Ghazipur District West, General Rural).

Iqbal Ahmad Khan Sohail, M.A., LL.B. (Azamgarh District West, Muhammadan Rural).

Ishwar Saran (Gonda District South, General Rural).

Islam Ullah Khan, B.Sc. (Bijnor District South-East, Muhammadan Rural).

Jafar Hasan Khan, B.Sc. (Hons), M.B. (Moradabad District North-East, Muhammadan Rural).

Jagdamba Devi, Maharani of Ajodhya (Fyzabad District West, General Rural).

(Up to 22nd April, 1938.)

Jagannath Bakhsh Singh, Raja (British Indian Association of Oudh). Jagannath Prasad Agarwal (Sitapur District East, General Rural).

Jagan Prasad Rawat, B.So., LL.B. (Agra District South-West, General Rural).

Jagmohan Singh Negi (Garhwal District, South-East, General Rural).
Jamshed Ali Khan, Captain Nawab Muhammad, M.B.E. (Meerut District West, Muhammadan Rural).

Jang Bahadur Singh, Raj Kumar (Sultanpur District West, General Rural).

Jata Shankar Shukla (Unao District East, General Rural).

Jawaharlal, Dr., L.w.s. (NAT.) F.O.P.S. (Cawinpore City, General Urban). Jiva Lal (Mainpuri District North-East, General Rural).

Jugul Kishore, M.A. (Oxon) (Muttra-Aligarh-Hathras Cities, General Urban).

J.wala Prasad Jigyasu (Aligarh District East, General Rural).

Kailas Nath Katju, The Hon'ble Dr., M.A., LL.D. [Allahabad District (Doaba), Gene-

Kamlapati Tewari, (Benares District East, General Rural).

Karan Singh Kane, B.A., LC.B.A. (Glasgow) (Agra City, General Urban).

Karimur Raza Khan, M.A., LL.B. (Budaun-Shahjahanpur-Sambhal Cities, Muhammadan Urban).

Kashi Prasad Rai (Basti District South-East, General Rural). Keshava Chandra Singh, M.Sc., IL.B. (Banda District North, General Rural). Keshava Deva Malaviya, M.Sc. (Jaunpur District West, General Rural). Keshava Gupta, B.A., LL.B. (Muzaffarnagar District East, General Rural). Khalil-ud-din Ahmad, Khan Bahadur [Naini Tal-Almora-Bareilly (North) District. Muhammadan Rural]. Khaliquzzaman, B.A., LL.B. (Lucknow City, Muhammadan Urban). Khub Singh (Bijnor District East, General Rural). Khushi Ram, B.A., LL.B. (Meerut District North, General Rural). Khuswaqt Rai, M.A., B.A. (Hons). LL.B. (Kheri District North-East, General Rural). Krishna Chandra, B.sc. (Muttra District West, General Rural). Krishnanand Nath Khare, B.A., LL.B. (Bara Banki District South, General Rural). Krishna Nath Kaul (Fyzabad District East, General Rural). *Lakhan Das Jatav (Budaun District East, General Rural). Lakshmi Devi (Fyzabad District West, Women, General Rural). Lakshmi Shankar Bajpai (Rae Bareli District South-West, General Rural). Lal Bahadur Shastri (Allahabad District Gangapar, General Rural). Lal Behari Tandon (Gonda District West, General Rural). Lalta Bakhsh Singh (Sitapur District South, General Rural). Liaquat Ali Khan, Nawabzada Muhammad, M.A. (Oxon), Bar.-at-Law (Muzaffarnagar District West, Muhammadan Rural). *Lotan (Jalaun District, General Rural). Mahabir Tyagi (Dehra Dun District, General Rural). Maharaj Singh, Kunwar Sir, c.i.e. (Indian Christian). Mahmud Beg, B.A., LL.B. (Gonda District South-West, Muhammadan Rural). Mahmud Husain Khan, B.A., IL.B. (Fatehpur-Banda Districts, Muhammadan Rural). Malkhan Singh, B.A., IL.B. (Aligarh District Centre, General Rural). *Manik Chand, Dr. (Agra District North-East, General Rural).
Manak Singh, B.A., LL.B. (Bulandshahr District South-West, General Rural). Mangat Singh (Saharanpur District North-West, General Rural). Manni Lal Pandey, B.A., IL.B. (Jalaun District, General Rural).
*Mijaji Lal (Mainpuri District North-East, General Rural). Mohan Lal Gautam Gorakhpur District South-East, General Rural). Mubashir Husain Kidwai, M.A., Bar.-at-Law (Sitapur District, Muhammadan Rural). Muhammad Adil Abbasi, B.A., LL.B. (Basti District West, Muhammadan Rural). Muhammad Athar, N.A., LLB. (Benares-Mirzapur Districts, Muhammadan Rural). Muhammad Ekram Khan (Benares-Mirzapur cities, Muhammadan Urban). Muhammad Farooq, M.SC. (Gorakhpur District West, Muhammadan Rural). Muhammad Hasan, Khan Sahib [Jaunpur and Allahabad (North-East) Districts,

Muhammadan Rural].

Muhammad Ibrahim, The Hon'ble Hafiz, B.A., IL.B. [Garhwal and Bijnor (North-West) District Muhammadan Rural]

West) District Muhammadan Rural].

Muhammad Ishaq Khan, M.A., LL.B., (Basti District North-East, Muhammadan

Rural).

Muhammad Ismail (Moradabad District South-East, Muhammadan Rural).

Muhammad Ismail Khan, B.A., (CANT.), Bar-at-Law (Meerut-Hapur-Bulandshahi-Khurja-Nagina cities, Muhammadan Urban).

Muhammad Jan Khan (Mainpuri-Etah Districts, Muhammadan Rural). Muhammad Mehdi, Raja Syed (Fyzabad District, Muhammdan Rural).

Muhammad Raza Khan, Khan Bahadur (Bareilly District East, South and West, Muhammadan Rural).

Muhammad Suleman Ansari, M.A., LL.B. (Ghazipur-Ballia Districts, Muhammadan Rural).

Muhammad Wasim, Bar-at-Law (Fyzabad-Sitapur-Bahraich cities, Muhammadan Urban).

Muhammad Yusuf, Nawab Sir, Bar-at-Law (Allahabad District South-West, Muhammadan Rural).

Mukerjee, B. K. (Aligarh-Lucknow-Allahabad Industrial Factory Labour—(Non-Union Labour).

Munfait Ali (Saharanpur District North, Muhammadan Rural). Murari Lal, Dr., M.B. (Cawnpore District West, General Rural).

```
Nafisul Hasan, M.A., LL.B. (Etawah and Cawnpore Districts, Muhammadan Rural).
   *Narain Das (Lucknow City, General Urban).
Narendra Dava (Fyzabad-Bahraich-Sitapur Cities, General Urban).
   Obaidur Rahman Khan, Khan Bahadur Haji Muhammad (Aligarh District, Muham-
madan Rural).
Padampat Singhania (United Provinces Chamber of Commerce and Merchants' Chamber—Commerce and Industry).
    *Paltu Ram (Fyzabad District East, General Rural).
    *Paragi Lal (Sitapur District North-West, General Rural).
    Parasram Rai (Ghazipur District East, General Rural).
    Parbati Kunwari, Rajmata (Bara Banki District North, General Rural).
    Phool Singh, B.A., LL.B. (Saharanpur District South-East, General Rural).
    Prithvi Raj Singh (Bareilly District South-West, General Rural).
    Pocock, Captain S. R., M.C. (European).
    Prag Narayan, Rai Bahadur (British Indian Association of Oudh).
    Prakashvati Sud (Meerut District North, Women, General Rural).
    Prayag Dhwaj Singh, B.A., LL.B. (Gorakhpur District Centre, General Rural).
*Purnamasi (Gorakhpur District North, General Rural).
    Purushottam Das Tandon, The Hon'ble Shri, M.A., LL.B. (Allahabad City, General
Urban).
    Pyare Lal Sharma, M.A., LL.B. (Bulandshahr-Meerut-Hapur-Khurja-Nagina Cities,
General Urban).
    Radhakant Malaviya (Azamgarh District South, General Rural).
    Radha Mohan Singh, B.Sc., LL.B. (Ballia District South, General Rural).
    Rafi Ahmad Kidwai, The Hon'ble Mr., B.A. (Bahraich District South, Muhammadan
Rural).
    Rafiuddin Ahmad, Bar.-at-Law (Jhansi, Jalaun and Hamirpur Districts, Muham-
madan Rural).
    Raghvendra Pratap Singh (Gonda District North-East, General Rural).
    Raghunath Vinayak Dhulekar, M.A., LL.B. (Jhansi District South, General Rural).
    Raghuvansh Narayan Singh (Meerut District East, General Rural).
    Raja Ram Shastri (Trade Union-Labour).
    Ram Chandra Paliwal (Agra District North-East, General Rural).
    Ram Charitra (Basti District West, General Rural).
    Ram Dhari Pande (Gorakhpur District North-East, General Rural).
Rameshwar Dayal (Pilibhit District North, General Rural).
    Ram Kumar Shastri (Basti District North-East, General Rural).
    Ram Naresh Singh (Sultanpur District East, General Rural).
    *Ram Prasad Tamta, B.A., LL.B. (Almora District, General Rural).
Ram Saran (Moradabad-Amroha-Sambhal-Chandausi Cities, General Urban).
    Ram Sarup Gupta, M.A. (Cawnpore District South, General Rural).
    Ranjit Sitaram Pandit, Bar.-at-Law (Allahabad District Jamunapari, General Rural)
     Rizwan Allah, B.Sc., LL.B. (Ghazipur-Jaumpur-Gorakhpur Cities, Muhammadan
     Rukum Singh Rathor (Budaun District East, General Rural).
     Sa'adat Ali Khan, Raja Saiyid Muhammad (Bahraich District North, Muhammadan
 Rural).
     Sadho Singh, B.A., (Shahjahanpur District West, General Rural).
     Said-uddin Ahmad, B.A., LL.B. (Partabgarh District, Muhammadan Rural).
Sajid Husain, Raja Syed (Kheri District, Muhammadan Rural).
     Sampurnanand, The Hon'ble Shri, B.sc., (Benares City, General Urban).
Satyavati Devi (Muzaffarnagar District West, General Rural).
Shahid Husain, Begum (Moradabad District North-East, Women, Muhammadan
     Shamsher Jang (Bijnor District West, General Rural).
Shankar Dutt (Moradabad District West, General Rural).
     Shanti Swarup (Hardoi District South-East, General Rural).
     Sharda Mahesh Prasad Singh Shah, Raja (Mirzapur District South, General Rural).
Sharughan Singh (Hamirpur District, General Rural).
Shokat Ali Khan, Muhammad (Bulandshahr District East, Muhammadan Rural).
     Sheo Dayal Upadhya (Fatehpur District West, General Rural).
     Shibban Lal Saksena, M.A. (Gorakhpur District North, General Rural).
     Shiva Mangal Singh, B.A., LL.B. (Muttra East and Etah West Districts, General
     Shiva Ram Duvedi Vaid (Sitapur District North-West, General Rural).
```

Shunitidevi Mittra, B.A. (Rae Bareli District North-East, General Rural).

Sinhasan Singh, M.A., LL.B. (Gorakhpur District South-West, General Rural).

Sita Ram Shukla (Basti District South, General Rural).

Sita Ram Asthana, B.A., LL.B. (Azamgarh District West, General Rural).

Souter, E.M., c.I.E. (Upper India Chamber of Commerce—Commerce and Industry). Srivastava, Dr. Sir Jwala P., M.SC., D.LITT., A.M.S.T. (Upper India Chamber of Commerce-Commerce and Industry).

Sultan Alam Khan, Khan Bahadur Lieutenant M. (Farrukhabad District. Muham-

madan Rural).

Sunderlal Gupta (Sultanpur District Centre, General Rural).

Suraj Prasad Avasthi (Cawnpore Industrial Factory Labour-Non-Union Labour).

Surendra Bahadur Singh (Unao District South, General Rural).

Surya Narayan Singh (Ballia District North, General Rural).

Tahir Husain, B.Sc., LL.B. (Meerut District East, Muhammadan Rural). Thungamma Bolar, Dr., F.R.C.S.E. (Benares City—Women, General Urban).

Todar Singh Tomar (Aligarh District West, General Rural). Uma Nehru (Farrukhabad District North, General Rural).

Venkatesh Narayan Tivary, M.A. (Cawnpore District North-East, General Rural).

Vidyavati Rathor (Etah District South, General Rural).

Vijaya Lakshmi Pandit, The Hon'ble Mrs. (Cawnpore District North-East-Women, General Rural).

Vijaya of Vizianagram, Maharaj Kumar Sir (Mirzapur District North, General

Rural).

Vijepal Singh (Bulandshahr District North, General Rural). Vishwambhar Dayal Tripathi (Unao District West, General Rural).

*Vishwanath Prasad (Mirzapur District North, General Rural).

Walford, H. G., Bar.-at-Law (Anglo-Indian).

Yajna Narayan Upadhyaya, M.A., L.T., LL.B. (Benares District West, General Rural).

Young, Desmond, M.C. (European).

Zahiruddin Faruki, Bar. -at-Law (Azamgarh District East, Muhammadan Rural). Zahirul Hasnain Lari, M.A., LL.B. (Gorakhpur District East, Muhammadan Rural).

Zahur Ahmad, Bar. -at-Law (Allahabad-Jhansi Cities, Muhammadan Urban).

Zainul Abedin (Budaun District West, Muhammadan Rural).

iaul Haq, Khan Bahadur Muhammad (Saharanpur District South-West, Muhammadan Rural).

^{*}Scheduled castes.

OFFICERS OF THE ASSEMBLY

SPEAKER

The Hun'ble Shri Purushottamdas Tandon, m.a., ll.b.
DEPUTY SPEAKER

Mr. ABDUL HAKEEM, M.A., LL.B.

SECRETARY

Mr. G. S. K. HYDRIE, B.A., LL.B., BAR.-AT-LAW.

LEGISLATIVE ASSEMBLY, UNITED PROVINCES

Friday, 1st April, 1938

The Assembly met at the Assembly Hall, Lucknow, at 11 a.m. The Hon'ble Shri Purushotam Das Tandon in the Chair.

LIST OF MEMBERS PRESENT (182)

Abdul Wali. Ahmad Ali Khan Alvi, Raja, Aizaz Rasul. Ajit Prasad Jain. Akhtar Hasan Khan, Algu Rai Shastri. Anand Singh. Anusuya Prasad Bahuguna. Atma Ram Govind Kher. Aziz Ahmad Khan. Badan Singh. Badr-ud-din, Khan Bahadur. Balwant Singh. Banshi Dhar Misra. Bhagwan Din Misra. Bhagwan Singh. Bhawani. Bhim Sen. Bibhuti Singh, Rai Sahib. Bihari Lal. Birbal Singh. Bireshwar Singh. Bisheshwar Dayal Seth, Raja. Brij Behari Lal. Buddhu Singh. Chandra Bhanu Gupta. Charan Singh. Chet Ram. Chheda Lal Gupta. Dayal Das. Deo Narayan Bhartiya. Durga Narayan Singh, Major Raja. Dwarka Prasad. Fasib-uddin, Khan Bahadur. Gajadhar Prasad. Ghulam Hasan. Gopi Nath Srivastava. Govind Ballabh Pant, The Hon'ble Shri, Govind Chandra Rai. Govind Malaviya. Habibullah, Muhammad. Har Govind Pant. Hari. Harish Chandra Bajpai. Harnath Prasad.

Imtiaz Ahmad, Khan Bahadur Muham-

Abdul Hakeem.

Hasan Ali Khan,

Husain Zaheer. Hyder Husain.

mad.

Hoti Lal Agarwala. Hukum Singh.

Indradeo Tripathi. Iqbal Ahmad Khan Sohail. Ishwar Saran. Islam Ullah Khan. Jafar Hasan Khan. Jagannath Bakhsh Singh, Raja. Jagannath Prasad Agarwal. Jagan Prasad Rawat. Jagmohan Singh Negi. Jata Shankar Shukla. Jawaharlal. Jiva Lal. Jugal Kishore. Jwala Prasad Jigyasu. Kailas Nath Katju, The Hon'ble Dr. Kamlapati Tewari. Karan Singh Kane. Karimur Kaza Khan. Kashi Prasad Rai. Keshava Chandra Singh. Keshav Gupta. Khalil-ud-din Ahmad, Khan Bahadur, Khaliquzzaman. Khub Singh. Khushi Ram. Khushwaqt Rai. Krishna Chandra, Krishnanand Nath Khare. Krishna Nath Kaul. Lakhan Das Jatav. Lakshmi Devi. Lakshmi Shankar Bajpai. Lal Bahadur Shastri. Lal Bihari Tandon. Lalta Bakhsh Singh. Lotan. Mahabir Tyagi. Maharaj Singh, Kunwar Sir, Mahmud Beg. Mahmud Husain Khan. Malkhan Singh. Manik Chand. Manak Singh. Mangat Singh. Manni Lal Pandey. Mijaji Lal. Mohan Lal Gautam. Muhammad Adil Abbasi. Muhammad Ekram Khan. Muhammad Farooq. Muhammad Ibrahim, The Hon'ble Hafiz, Muhammad Ismail.

Muhammad Ismail Khan,

Muhammad Jan Khan. Muhammad Raza Khan, Khan Bahadur. Muhammad Suleman Ansari. Muhammad Wasim. Mukerjee, B. K. Murari Lal. Nafisul Hasan. Narain Das. Narendra Deva. Obaidur Rahman Khan, Khan Bahadur Haji Muhammad. Paltu Ram. Paragi Lal. Parasram Rai. Parbati Kunwari, Rajmata. Phool Singh. Prithivi Raj Singh. Prag Narayan, Rai Bahadur. Prakashvati Sud. Prayag Dhwaj Singh. Puranmasi. Pyare Lal Sharma. Radhakant Malaviya. Radha Mohan Singh. Rafi Ahmad Qidwai, The Hon'ble Mr. Rafiuddin Ahmad. Raghunath Vinayak Dhulekar. Raghuvansh Narayan Singh. Raja Ram Shastri. Ram Chandra Paliwal. Ram Charitra. Ram Dhari Pande. Rameshwar Dayal. Ram Kumar Shastri. Ram Naresh Singh. Ram Prasad Tamta. Ram Sarup Gupta. Ranjit Sita Ram Pandit. Rizwan Allah. Rukum Singh Rathor.

Sadho Singh. Said-ud-din Ahmad. Sampurnanand, The Hon'ble Shri. Satyavati Devi. Shahid Husain, Begum. Shamsher Jang. Shankar Dutt. Shanti Swarup. Sharda Mahesh Prasad Singh Shah. Raja. Shatrughan Singh. Shaukat Ali Khan, Muhammad. Sheo Dayal Upadhya. Shibban Lal Saksena. Shiva Mangal Singh. Shiva Ram Duvedi Vaid. Shunitidevi Mittra. Sita Ram Shukla. Sita Ram Asthana. Srivastava, Dr. Sir Jwala P. Sultan Alam Khan, Khan Bahadur Lieutenant M. Sunderlal Gupta. Suraj Prasad Avasthi. Surendra Bahadur Singh. Surya Narayan Singh. Tahir Husain. Thungamma, Bolar. Todar Singh, Tomar. Uma Nehru. Venkatesh Narayan Tivary. Vidyavati Rathor. Vijaya Lakshmi Pandit, The Hon'ble Mrs. Vishwanath Prasad. Walford, H. G. Yajna Narayan Upadhyaya. Zahiruddin Faruki. Zahirul Hasnain Lari. Zahur Ahmad. Ziaul Haq, Khan Bahadur Muhammad.

Announcement regarding introduction of Hindi and Urdu lists of business of the Assembly

The Hon'ble the Speaker: आनरेबुल स्पीकर:

उन मेम्बर साहबान को जिन्होंने बार बार मुझको लिखा था और जबानी भी इस हाउस में जिन्होंने यह ख्वाहिश जाहिर की थी कि उनको एसेम्बली की कार्रवाई के कामज हिन्दी और उर्दू में मिला करें यह जान कर खुशी होगी कि आज से मेरा ऐसा इन्तजाम हो गया है कि आज, और करीब करोब बराबर आइंदा, मैं कुल काग्रजात जिन पर यहां काम होता है हिन्दी और उर्दू में दे सकूंगा। चुनांचे आज के सवालों का तर्जुमा और और कार्रवाई के दूसरे काग्रजों का भी तर्जुमा यहां मेज पर मौजूद है। मेरे दफ्तर के लोगों को यह मालूम नहीं है कि किन लोगों को इस तर्जुमे की जकरत है। अगर वह जरा खड़े हो जायं तो दफ्तर के लोग वहां पर औरन हिन्दी उर्दू में यह चीजें पहुंचा दें।

The Hon'ble the Speaker:

 کی کارروائی کے کاغن هندی اور اردو میں ملا کویں یہ جان کے خوشی هوگی که آج سے میرا ایسا انتظام هوگیا هے کے کہ اور قریب قریب برابر آئندہ میں کل کاغذات جن پر بہاں کام هوتا هے هندی اور اردو میں دے سکوں گا – چاننچه آج کے سوالوں کا ترجمه اور کارروائی کے دوسرے کاغذوں کا بھی توجمه یہاں میز پر موجود هے – میرے دفتر کے لوگوں کو یہ معلوم نہیں هے که کی اوگوں کو اس ترجمه کی ضرورت هے ۔ اگر وہ ذرا کھڑے! هوجاویں تو دفتر کے لوگ رهاں پر فورا هندی اور اردو میں یہ چیزیں پھونچادیں ۔

(The members requiring Hindi and Urdu copies stood up)

Shri Sita Ram Shukla: श्री सीता राम शुक्ल:

मैं आपको इसके लिये धन्यवाद देना चाहता हूं। वड़ी ख़ुशी की बात है कि पहले पहल यह इंतजाम आपके वक्त में हुआ। मैं आशा करता हूं कि जो साहबान अंग्रेजी में बोलने के आदी हैं वह हिन्दी में बोलने की कृपा करेंगे।

شوى سيما رام شكل --

مین آپ کو اُس کے لیئے دھنیہ باد دینا چاھٹا ھوں ۔ بڑی خوشی کی بات ہے کہ پہلے پہل یہ انتظام آپ کے وقت میں ہوا – میں آشا کرتا ھوں کہ جو صاحبان کہ پہلے پہل یہ انتظام آپ کے وقت میں وہ قندی میں بولنے کی کرنا کرینگے ۔ انگریزی میں بولنے کی کرنا کرینگے ۔ Shri Jata Shanker Shukla : श्री जटा शंकर शुक्ल :

मैं हिन्दुस्तानी प्रचारक कमेटी यू० पी लेजिस्लेचर (U. P. Legislature) के कनवीनर (convener) की हैसियत से तथा व्यक्तिगत तौर पर इसके लिये आप का हादिक शुक्रिया अदा करता हूं।

شرى جِنّا مُنكر شكل —

میں هندرستاني پر چارک کمیتي يو ۔ پہ ليجسليچر (U. P. Legislature) کے کنوينر (U. P. Legislature) کي حيثيت سے تنہا ريکت گت طور پر اس کے ليئے آپ کا هاردک شکريم ادا کرتا هوں۔

The Hon'ble the Speaker: आनरेबुल स्पीकर:

में दो एक मिनट इन्तजार कर रहा हूं ताकि कार्यवाई शुरू होने से पहले सब के पास हिन्दी-उर्दू के काग़जात पहुंच जायं।

آنريمل اسپيكر -

میں دو ایک منت انتظار کردھا ھوں تاکہ کارروائی شروع ھونے سے پہلے سب کے ہاس ھندی اردو کے کاغذات پہونم جائیں -

QUESTIONS AND ANSWERS STARRED QUESTIONS

Suspension and dismissal of Babu Mahesh Prasad, Second Clerk, District Board, Ghazipur

*1. Shri Vishwanath Prasad (absent): श्री विश्वनाथ प्रसाद (गैरहाजिर): (अ) क्या सरकार को यह मालम है कि बाबू महेशप्रसाद सेकेन्ड क्लर्क डिस्ट्रिक्ट बोर्ड गाजीपुर Starred question no. 1 was put by Shri Hari.

सितम्बर सन् १९३६ ई० में मुअत्तल और अप्रैल सन् १९३७ ई० में बरखास्त किये गये ? क्या उनके ऊपर लगाया हुआ इल्जाम रिपोर्ट पुलिस ओर एकाउन्टैन्ट जेनरल से झूठा साबित हुआ और दूसरे अहलकार पर लगा ?

(ब) क्या इस बरखास्तगी के हुक्म के बरिखलाफ़ कोई अपील सरकार के यहां पेश की गई है ? अगर की गई है तो कब और सरकार ने कोई फ़ैसला किया कि नहीं ?

شري وهو ناتهم پوشان (غير حامر)

* ا (الف) — کیا سرکار کو یہہ معلوم ہے کہ بابو مہیش پرشاں سیکنت کلسرک قسترکت بورق غازی ہور ستمبر سنہ ۱۹۳۹ع میں معطل ارر اپزیل سنہ ۱۹۳۷ع میں برخواست کئے گئے ؟ کیا اُن کے ارپر لگا ہوا الزام رپورت پولیس اور اکارنتنت جنرل سے جھوقا ثابت ہوا اور دوسہ الھلکار پر لگا ؟

رب) کیا اس بوخاستگی کے حکم کے بو خلاف کوئی اُڈیل سوکار کے یہاں پیش ؟ کی گئی ہے ؟ اگر کی گئی ہے تو کب اور سوکار نے کوئی فیصلہ کیا کہ نہیں ؟ The Hon'ble the Minister of Education: (Shri Sampurnanand):

- (a) Yes. The matter is under enquiry.
- (b) Yes.

July, 1937.

Not yet.

आनरेबुल मिनिस्टर आफ एजूकेशन (श्री सम्पूर्णानन्द) :

- (अ) जी हां। मामले की जांच हो रही है।
- (व) जी हां।

जूलाई सन् १९३७ ई०। अभी तक नहीं।

آنويبل منستَّر آف ايجوكيشو. [شري سيورنانند]
(الف) جي هال - معامله كي جانب هورهي هـ (ب) جي هان جرلائي سنه ١٩٣٧ع ابهى تک نهين -

Shri Hari: श्री हरी:

जनाव स्पीकर साहब, क्या सरकार यह बतायेगी कि सन् १९३७ ई० में महेश प्रसाद की अपील आई थी मगर उसका अभी तक फ़ैसला क्यों नहीं हो सका ?

شري هري --جناب اسپيمر صاحب - كيا سركار يهم بنائيگي كه سنه ١٩٣٧ع ميں مهيش پرشاد كي اپيل آئي آيى مگر أس كا نيصله أبهي تك كيوں فهين هرسكا ؟

The Hon'ble the Minister of Education: आनरेबुल मिनिस्टर आफ ऐजूकेशन: उसमें यह दिक्कत पैदा हो गई थी कि इतने दिनों तक यह बात साफ़ नहीं हुई कि उनको लोकल सेल्फ़-गवर्नमेन्ट डील (deal) करेगी या ऐजूकेशन डिपार्टमेन्ट। अब यह बात साफ़ हो गई है कि ऐजूकेशन डिपार्टमेन्ट डील (deal) करेगा।

آنويبل - نمائو آف الحوكيشي — المجوكيشي المحافية و المائي المائو المائي كو الوكل سيلف گورنمنت ديل (deal) كويگي يا ايجوكيشي دَپارتمنت اب يهه بات اف هو كُنِي هے كاليجوكيشي دَپارة نت دَيل كويگا _

Shri Hari: श्री हरी:

क्या सरकार बतायेगी कि कितने दिन और लगेंगे ?

شري ہرں — کیا سوکار تائیگی کہ کتنے دی اور لگینگے ۔

The Hon'ble the Minister of Education : आनरेबुल मिनिस्टर आफ ऐजूकेशन : जब नीचे से रिपोर्ट आ जायेगी ।

آنريبل منستو آف ايجوكيش -حب نيچ سے رپورت آجاريگي -

REPRESENTATION FROM THE NAGRI PRACHARINI SABHA, BENARES, REGARDING THE COURT LANGUAGE OF THE PROVINCE

*2. Major Raja Durga Narayan Singh (absent): Have the Government received any representation from the Nagri Pracharini Sabha, Benares, requesting the Government to appoint a committee to examine the question of the language to be used in the courts of the province?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: (Shri Yenkatesh Narayan) Tivary, Yes.

*3. Major Raja Durga Narayan Singh (absent): If the answer to the above be in the affirmative, what steps have the Government taken on the representation?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Government have not yet taken any action.

*4-12. Mr. Abdul Hakeem: (Postponed).

*13. Kunwar Sir Maharaj Singh. (Postponed).

PROVINCIALIZATION OF THE IMPERIAL SERVICES

- *14. Kunwar Sir Maharaj Singh: (a) Has any action been taken by the Government on the resolution moved in February, 1938 in the Assembly regarding the provincialization of the Indian Civil, the Indian Police and the Indian Medical Services?
- (b) If the answer is in the affirmative, what is the nature of the action taken?
  - (c) If the answer is in the negative, why has no action been taken?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: (a) Yes.

(b) A copy of the resolution has been sent to the Government of India. As soon as a printed copy of the debate on the Resolution is ready, it will also be forwarded to the Government of India.

(c) Does not arise.

Kunwar Sir Maharaj Singh: Is it the intention of Government to forward along with the printed copy of debate their own views on the resolution?

The Hon'ble the Premier: Yes.

*15 & 16. Shrimati Lakshmi Devi: (Postponed).

SURPLUS WATER FROM CANAL

*17. Shrimati Lakshmi Devi श्रीमती लक्ष्मी देवी: क्या यह ठीक है कि नहर का फ़ाजिल पानी गावों के नजदीक तालाबों तथा खड्डों में महकमा नहर वाले छोड़ देते हैं और उससे जो कोई भी आवपाशी करता है उससे आवपाशी का पूरा टैक्स वसूल कर लिया जाता है ?

گذھوں میں محکمہ نہر رالے چہور دیتے ھیں آر اس سے جو کوئی ہی آبہاشی کرتا ہے اس سے آبہاشی کا ډورا ٹیکس وصول کرلیا جاتا ہے ؟

The Hon'ble the Minister of Communications (Hafiz Muhammad Ibrahim):

आनरेबुल मिनिस्टर आफ कम्यूनिकेशन्सः (हाफ़िज मुहम्मद इब्राहीम) : नहीं ।

PENSIONERS AND MEMBERSHIP OF THE CONGRESS

*18. Shrimati Lakshmi Devi: श्रीमती लक्ष्मी देवी: क्या सरकार यह बताने की कृपा करेगी कि पेंशन पाने वाले लोग कांग्रेस के मेम्बर हो सकते हैं या नहीं?

شہی متی لکشمی دیوی — ** ۱ — کیا سرکار یہ، بتانے کی کرپا کریگی که پنشی پاندوالے لوگ کانکریس کے میمیہ ہوسکتے ہیں یا نہیں ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier : पाहिल्यामेन्दरी सेकेटरी टु बानरेबुल प्रीमियर:

जी हां।

*19—21. Khan Bahadur Shaikh Khalil-ud-din Ahmad: (Post-

SWEETS TO PRISONERS IN BAREILLY JAIL

*22. Khan Bahadur Shaikh Khalil-ud-din Ahmad:

خال بهادر شیخ خلیل اد: در احمد -* ۲۱ - كيا يهء واتعد هے كه بريلي جيل ميں تيديوں كو ميتها كهائے كو نہیں دیا جاتاھے ؟

खान बहादुर श्रेख खरोलुद्दीन बहमद : क्या यह वाक्या है कि बरेली जेल में क्रैदियों को मोठा खाने को नहीं दिया जाता है ?

The Hon'ble the Minister of Revenue (Mr. Rafi Ahmad Kidwai): No. They are not given sweets along with their daily meals. They are given one chhattak of gur per head only at the occasion of Holi and Id-ul-fitr.

آنریبل منستر آف ریونیو (مستر رفیع احمد قدرائی) —
آنریبل منستر آف ریونیو (مستر رفیع احمد قدرائی) —
آیدیوں کو ان کے روزانه کهانے کے ساتھ میتھا نہیں دیا جانا هے صرف هوایی الفطر کے موقع پر ایک چھتانک گر دیا جانا هے –
अानरेबुल मिनिस्टर आफ़ रेवेन्यू (मिस्टर रफ़ी अहमद क़िदवाई):—

क़ैदियों को रोजाना खान के साथ में मीठा नहीं दिया जाता है, सिर्फ़ होली और ईंदुल-फ़ितर के मौकों पर एक छटांक गुड़ दिया जाता है।

Khan Bahadur Lieutenant M. Sultan Alam Khan: Are sweets allowed in any jail in the United Provinces?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Revenue: (Shri Ajit Prasad Jain): Sweets are not allowed in any jail in United Provinces except to A Class prisoners.

DEHRA DUN DISTRICT TRAFFIC COMMITTEE

*23. Shri Vijeypal Singh (absent): Is it a fact that the Dehra O. no. Date Dun District Traffic Committee consists of the Superintendent of *1 18.3.38 Police and District Magistrate of Dehra Dun?

The Hon'ble the Minister of Communications: The District Magistrate and the Superintendent of Police, Dehra Dun, are members of the Dehra Dun District Traffic Committee, but they are not the only members of that Committee.

*24. Shri Vijeypal Singh (absent): Is it a fact that the said Traffic Committee has allowed permits, for only two lorries to run from Dehra Dun to Rishikesh, to Chaudhri Joti Prasad Singh, a Special Magistrate of Ranipokerwala only during the coming Kumbh Fair this year?

The Hon'ble the Minister of Communications: Seth Amba Prasad Maheshwari had been granted by the Controlling Authority two permits for plying public service vehicles on the Dehra Dun-Rikhikesh road. As he had been prosecuted on several occasions for breach of the rules and could not provide efficient service, the Controlling Authority, on the recommendation of the District Traffic Committee, Dehra Dun, cancelled his permits and issued two permits to Chaudhri Joti Prasad Singh.

Shri Vijeypal Singh (absent): Is it also a fact that Chaudhri Bhagwan Singh, a Rais of Tiruli and Lala Sumer Chand, a Rais of village Thana have also applied for a permit for two lorries to the said Traffic Committee, as well as to the Commissioner of Meerut to run from Dehra Dun to Rishikesh during the coming Kumbh Fair this year?

*26. Is it also a fact that the Traffic Committee and the Commissioner have both refused to issue the permit for two lorries referred above? If so, why?

*4 18.3 38

*3 18-3-38

*2 18-3-38

Starred questions nos. 23-26 were put by Shri Mangat Singh,

The Hon'ble the Minister of Communications: No application was received by the District Traffic Committee. Debra Dun, from Chaudhri Bhagwan Singh and Lala Sumer Chaud for permits to ply forries on the Debra Dun-Rikhikesh road during the Kundh Fair of 1938. They applied jointly for ordinary permits to the Controlling Authority. Meerut Traffic Area, but, as the road, being numeralled and in a bad state of repair, does not admit of more than two forries being run over it, and as the needs of the public are adequately served by two forries, they have been placed on the waiting list.

Shri Mangat Singh: How many applications were received for the permits to ply lorries on this road?

The Hon'ble the Minister of Communications: As far as the Government are aware the applicants are mentioned in the answer that these were the people in the field for that permit.

Shri Mangat Singh: What are the considerations which weigh with the authorities in issuing permits for plying lorries?

The Hon'ble the Minister of Communications: They are fully mentioned in the rules. I would refer the honourable member to the rules under the Motor Vehicles Act.

AHALMADS THROWN OUT OF EMPLOYMENT OF THE ABOLITION OF COURTS OF HONORARY ASSISTANT COLLECTORS

*27. Khan Bahadur Muhammad Raza Khan (absent): Will the Government please state the number of abalances that have been thrown out of employment since the abolition of the courts of honorary assistant collectors and what steps do the Government intend to take in providing this large number with employment!

The Hon'ble the Minister of Revenue: One hundred and thirty-two ahalmads have been thrown out of employment since the abolition of the court of honorary assistant collectors. Out of these 32 have been re-employed in temporary vacancies in district offices. The question of finding employment for others is under consideration.

NOMINATION AND SELECTION OF NAIB-TAHSULDARS AND

- *28. Mr. Muhammad Ishaq Khan (absent): (a) Is the Government aware that the Nazirs and Kurk Amins are eligible for nomination and selection as Naib-Tahsildars while the supervisor quantities are not eligible for promotion in the electical line?
  - (b) Is it a fact that the only opening for supervisor quantingos is a promotion to Naib-Tahsildarship?

The Honble the Minister of Revenue: (a) Neither Nazirs nor Kurk Amins are eligible for appointment as Naih Tahsildars nor are Supervisor Kanungos of for promotion to elected posts.

- (b) No. Supervisor Kanungos are also eligible for appointment to the posts of Kanungo Inspectors, Superintending Kanungo, Kanungo Instructors and Partition Inspectors.
- *29. Mr. Muhammad Ishaq Khan (absent): Will the Government be pleased to state—

O. no. Date *29 18-3-38

*30 18-3-38

- (a) Whether it is a fact that the old Sadar Kanungos prior to the abolition of their posts in 1923 were eligible for direct selection as Tahsildars and the Supervisor Kanungos as Naib-Tahsildars?
- (b) Whether it is a fact that the Naib-Tahsildars are also eligible for selection as Superintending Kanungos?

The Hon'ble the Minister of Revenue: (a) Yes.

(b) Yes, but Naib-Tahsilders entitled to the old scale of pay, and drawing more than Rs.100 per mensem are not eligible for selection as Superintending Kanungos.

Instructions regarding extraneous work from Supervisor Kanungos

- *30. Mr. Muhammad Ishaq Khan (absent): (a) Is it a fact that the Board of Revenue have issued instructions to District Officers that Supervisor Kanungos should not be employed on extraneous work without the previous permission of the Collector? Will the Government lay a copy of those instructions on the table?
- (b) Is the Government aware that in spite of the said order of the Board, the Supervisor Kausingos are freely engaged on extraneous duties not concerning the Lond Records by the Tahsildars such as Revenue Collection, Punchagat work, Rural Development, Sugarcane and Marketing Statements?

The Hon'ble the Minister off Revenue: (a) and (b) Under the rules the employment, without the sanction of the Board of Revenue, of Supervisor Kanungos for any length of time on other than land record work is prohibited and district officers are required to watch carefully the manner in which Supervisor Kanungos are employed by Tahsildars.

ALLOWANCES TO OUT-DOOR EXECUTIVE STAFF

*31. Mr. Muhammad Ishaq Khan (absent): (a) Do the Supervisor Kanungos get any horse of conveyance allowance? If so, how much? If not, why?

*31 18-3-38

- (b) Are they required to constantly move in their circle?
- (c) Do other officers such as Sub-Inspectors of Police, Sub-Overseers, Veterinary Assistants, Sanitary Inspectors, Sub-Deputy Inspectors of Schools, Assistant Superintendent of Vaccination, Excise Inspectors get some daily, travelling allowance or conveyance allowance? If so, how much in each case?

tarred questions nos. 29-31 were put by Khan Bahadur Lieut. M. Sultan Alam Khan,

The Hen ble the Minister of Revenue: (a) No horse or conveyance allowance is allowed to Supervisor Kanungos. The question of granting such an allowance has been considered more than once but, as it involved an expenditure of about Re.l lakh, it was dropped.

(b) Yes.

(c) Of these officials, only Sub-Inspectors of Police, Sub-Overscers, Sanitary Inspectors and Assistant Superintendents of Vaccination draw conveyance allowances. For details regarding these allowances and daily and other travelling allowances the honourable member is referred to the rules in Financial Handbook, Volume III.

O. no. Date *32 18-3-38

Albert Brit

- *32. Mr. Muhammad Ishaq Khan (absent): Will the Government be pleased to state +
- (a) Whether the Supervisor Kangungo gets any quarter or house allowance? If not, why?
  - (b) Is a Supervisor Kanungo required to reside within his circle?
- (c) If the answer is in the affirmative, is the Government aware that the Kanungos have to make their own arrangements through some zamindars of their circles?

The Hon'ble the Minister of Revenue: (a) No. The pay of a Supervisor Kanungo is considered to be sufficient to cover house rent which is very low in rural areas.

- (b) Under the rules a Supervisor Kanungo is required to live in his circle wherever possible.
- (c) Supervisor Kanunges have to make their own arrangements for residence in their circles. In areas where there are difficulties, the Collectors help them in securing houses.

FINANCIAL CONDITION OF ETAH DISTRICT BOARD.

*08 18-3-88

*33. Shri Babu Ram Verma (absent): Is the Government aware that the financial condition of Etah District Board is not good, and does not allow it to put Etah-Manikpur and Etah-Shikahabad roads in proper and good condition?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government (Shri Atma Ram Govind Kher): Yes.

*39 18-3-38

*34. Shri Babu Ram Verma (absent): Is it a fact that Etah District Board during the last 20 years has never been given any financial grant by the local Government for special repairs of its roads?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: No. A grant of Rs. 7,000 was given to the board in 1926, for repairs of roads damaged by floods.

*40 18-3-38

*35. Shri Babu Ram Verma (absent): Is it a fact that Bulandshahr and other districts have been given special grants for such purposes during the last 20 years? What was the amount which each district of the United Provinces got during these years?

Starred question no. 32 was put by Khan Bahadur Lieut, M. Sultan Alam Khan,

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Complete information is not available. An answer will be given at a later date.

*36. Shri Babu Ram Verma (absent): Is there any intention on O. no. Date the part of the Government to give a special grant to Etah District Board also for special repairs of its roads? If so, when and what is the amount proposed?

*41 18-3-38

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: The case of this board will be considered along with these of other boards when the question of grants for roads is considered.

Answers to starred questions nos. 37-45 not ready.

Shri Har Govind Pant: May I draw you attention, Sir, to the fact that I have not received copies of answers to my questions nos, 37-45

The Hon'ble the Speaker: Nor have I received answers to these questions from the Government. Which of the Hon'ble Ministers is going to answer these questions?

The Hon'ble the Premier (Shri Govind Ballabh Pant): I am sorry. Sir. We are not roady with the answers, but by the time you finish the list we shall inquire and supply the answers. I am really very sorry for this.

CAMPING OF A COMPANY OF SOLDIERS ON LUCKNOW-RAE BARELI

*65 18-3-38

- *46. Lal Surendra Bahadur Singh: (a) Is it a fact that a company of soldiers has been camping at several places on Lucknow-Rac Bareli Road since 25th December, 1937 or thereabout?
- (b) Is it a fact that one of the soldiers committed rape in Rac Bareli District ?
  - (c) Is the said soldier being prosecuted for the said offence?
- (d) Is it a fact that villagers near about the camping grounds are leaving villages owing to the oppression of the Military?
- (e) What steps does Government propose to take to redress their grievances?

The Hon'ble the Premier: (a) Yes. At Harchandpur (tahsil Rac Bareli) and Bachhrawan (tahsil Maharajganj).

- (b) The Government have no information. No report or comsplaint was made about any such incident and on the receipt of the notice of the question inquiries were instituted by the local authorities at the places where the soldiers camped and these inquiries did not indicate that any such incident had occurred.
  - (c) Does not arise.
  - (d) No.
- (e) Some damage has been caused to the fields in connexion with military exercises and compensation has been calculated under the rules by an officer specially deputed for the purpose which will be paid to the sufferers. Military authorities have been asked to have the distribution of the compensation amounting to about Rs.1,100 finished before 31st March, 1938 day but admit I want to wat the water to have a

THE PRESENT OF THE PROPERTY OF

Lal Surendra Bahadur Singh : Did some villagers complain to the Congress authorities of the Harchandpur Mandal about the atrocities of the Military?

The Hon'ble the Premier: We have no information.

POST OF THE CHIEF INSPECTOR OF FACTORIES AND BOTTERS, UNITED PROVINCES

The Hon'ble the Speaker: आनरेबल स्पीकर:

श्री सूरज प्रसाद अवस्थी जी के सवालात आपके पास हिन्दी में भेज गर्म ये इमिलं उनका जवाब हिन्दी में होना चाहिये था।

آنهييل اسييتر --

شری سورج پرشاد ارستهی جی کے یہم سرالات آپکے پاس هندی میں بھینچے گئے تھے اس اینے اندا جواب هدی میں هونا چاهیئے تھا ـ

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice (Shri Jugal Kishore):

पार्लियामेंटरी सेक्रेटरी टू आनरेबुल मिनिस्टर आफ अस्टिम (श्री किशोर):

हिन्दी की कापी मेरे पास साफ़ नहीं है जो मैं साफ़ तौर से पढ़ सक्ता में साहव की हिन्दी में कापी मिल चकी है। आप की इजाजत से में जवाब अंग्रेजी में पर्व देना है।

بارایا- مدری سه ویتهی آنهیل منستر آف جستس (شری جوگل کشور) -مند ہی کی لایے میرے پاس ماف نہیں ہے جو میں ماف طور سے بر مہ سکوں۔ سيدر صاحب كو هندى ميں كابى مل چكي هے - آپكي اجازت مر ميں جواب الكويوس من يوهد دينا هن -

The Hon'ble the Speaker: आनरेब्ल स्पीकर:

मेरे पास तो हिन्दी और उर्दू की कापियां साफ़ हैं। ज्यादा मुनासिब यही है कि जो सवाल हिन्दी में हों उनके जवाब भी हिन्दी में दिये जायें।

آنہيبل اسهيم — ميرے پاس تو هندي اور أردو كي كابيان صاف هيں - زيادة مناسب يهي هے که جو سوالات هندي میں هرن أن کے جواب بهي هندي ميں ديئے جائيں -47. Shri Suraj Prasad Awasthi : श्री सूरज प्रसाद अवस्थी : यू० पी० के बीफ

फ़ैक्टरी ऐन्ड ब्वायलर इन्सपैक्टर के लिए किस किस प्रकार की योग्यता होनी चाहिये ?

شری سورج برشاد ارستهی -* ۲۷ سے یو ۔ بی کے چیف ذیکتری اینڈ بوائیلو انسپیکٹو کے لیئے کس کس بہار کی یوکیتا ہونی چاہیئے؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: The honourable member is referred to the rules regulating appointment to, and the conditions of service of, the United Provinces Service of Iuspectors of Boilers and Factories, Class I, published with Government notification no. 178/XVIII—20, dated the 18th January, 1935.

O. n

*38

O. no. Date *70 18-3-38 पार्लियामेंटरो सेकेटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ जस्टिस:

सब के नौकरी के व्यायलर्ज़ और फ़ैक्टरियों के अव्यल दर्जे के इन्सपेक्टर की नियक्ति और नौकरी की शर्तों के लिये आनरेबल मेम्बर का ध्यान उन कायदों की ओर दिलाया जाता है जो सरकारी इश्तहार नं० १७८/१८---२०, तारीख १८ जनवरी सन् १९३५ ई० के साथ छापे गये थे।

صوبہ کے نوکری کے بوائیلوز اور فیکٹویوں کے اول درجہ کے انسبیکٹر کی تقوری اور نوکري کي شرطوں کے لیئے آنویبل ممبر کي توجهہ اُن قاعدرں کی طرف ڈائئي جاتی ۔ هے جو سرکاري اِشتہار نمبر ۱۷۸ ـ ۱۸ ـ ۲۰ تاریخ ۱۸ جنوری سنم ۱۹۳۰ع کے ساتھم شائع کیائے گئے تیے ۔

*48. Shri Suraj Prasad Awasthi: श्री सूरज प्रसाद अवस्थी: नया मौजूदा स्थाना- O. no. Dato पन्न चीफ़ फ़ैक्टरी ऐंड ब्वायलर इन्सपेक्टर में वह योग्यतायें हैं जो कि चीफ़ फ़ैक्टरी ऐंड ब्बायलर इन्सपेक्टर य० पी० में होनी चाहिये ?

*71 18-3-38

ره یو تنائیں میں جَــو که چیف فیکتہی ایند بوائیلر انسریکتر یو - پی میں هوئی چاهیانے ۲

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice : No. but he is an Associate Member of the Institution of British Engineers (London) and is a member of Mechanical Engineers' Association (India).

पालियामेटरी संकेटरी ट् आनरेबल मिनिस्टर आफ जस्टिस :

जी नहीं। परन्तु वह बृटिश इन्जीनियर्ग इन्सटोट्युशन लन्दन के एसीशियेट मेम्बर हैं और हिन्दुस्तान के मेकेनिकल इन्जीनियर्स एसीसियेशन के मेम्बर हैं।

Mr. Zahiruddin Faruki: Is it not a fact that there will be a considerable saving if the present officiating incumbent is made a permanent Chief Inspector of Factories and Boilers?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: As stated in answer to question no. 48, he does not possess the necessary qualifications.

Mr. Zahiruddin Faruki: Does the Government insist on English qualifications?

Paliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: The qualifications are already given in the rules and the Chief Inspector of Factories and Boilers has applied for modifications of those qualifications and the Government is considering the matter.

Mr. Zahiruddin Faruki: Sir, is it not a fact that in the rules there is a mention that after Mr. Mackay Mr. Abdul Hai may be appointed with a consequent saving in the budget?

The Hon'ble the Speaker: What have the rules got to do with an individual?

Mr. Zahiruddin Faruki: I mean, is there any note to the effect that after Mr. Mackay, Mr. Abdul Hai will be appointed. Is there any note anywhere to that effect?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice The Government cannot divulge the confidential notes in the files.

O. no. Date *72 18-3-38

*49. Shri Suraj Prasad Awasthi : श्री सूरज प्रसाद अवस्थी : मि० उठल्यू० जेठ मेकाई की मौत से जो स्थान खाली हुआ उसके लिए क्या इन्तजाम किया जा रहा है ?

شہی سورج پہشاہ ارسانی ۔۔ * ۱۲۹ ۔۔۔ مسار ذیلو ۔ جے۔ میکائی کی موت سے جو استوان خالی فوا اُس کے لیئے کیا انتظام کیا جارہا ہے؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: It is proposed to fill the post by direct recruitment through the Public Service Commission.

पार्लियामेंटरी सेकेटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ जस्टिस:

तजनीज है कि पब्लिक सर्विस कमीशन के जारिये से इस जगह को भरने के लिये बाहर से किसी की लिया जाय।

وبوالهامهندی سیکرداری تو آنویدل منستو آف جستس --تجوروز سے کا پیلک سررس کمیشن کے ذریعہ سے اس جامعہ کو بھرنے کے لیئے با مر کسے کی لیا جانہ --

CHARGE OF BRIBERY AGAINST AN INSPECTOR OF FACTORIES AND BOILERS, UNITED PROVINCES

*73 18-3-38

50. Shri Suraj Prasad Awasthi: श्री सूरज प्रसाद अवस्थी: ज्या यह सज है कि यू॰ पी॰ के किसी ब्वायलर ऐन्ड फ्रेंक्टरी इन्सपेक्टर के ऊपर रिश्चन लेने के सिलसिले में डिपार्टमेंटल इन्क्वायरी की गई थी? ज्या उस इन्सपेक्टर को बजील औं मारफ़त मी जवाब देने का मौका दिया गया था?

شوى سورج پرشاد ارستهي —

ه ده سكيد كيا يه، سه هے كه يو - پي ك كسى يو ائيلو ايند نيكتوى انسيكتو

ه ده سكيا يه، سه هے كه يو - پي ك كسى يو ائيلو ايند نيكتوى انسيكتو

كر اور سر رشرت ايند كے سلسله ميں دوارتيمندل انكوايوي كي گئي تهي ؟

كما اور سر رشيكتو كو ركيل كي معرضت يهي جواب ديند كا موقعه ديا ا

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice : Yes, in 1931. There was no request from him for permission to defend his case through a pleader.

Section

Subject

10. Definition of sir right.

11. 12. Succession to, and transfer of, sir right.

Extinction of sir right.

13. Restrictions on leasing of sir and on ejectment of tenants of sir.

CHAPTER III

CLASSES OF TENANTS

14. Classes of tenants.

15. Permanent tenure-holders.

16. Fixed-rate tenants.

17. Presumption from entry at record.

18. Tenants holding on special terms in Oudh.

19. Ex-proprietary tenants.

20. Occupancy tenants.

21. Hereditary tenants.

Lands in which hereditary rights shall not accrue. 22.

23. Non-occupancy tenants.

- Tenants of sir holding for five years at commencement of this 24. Act to be hereditary tenants.
- 25. Restriction on ejectment of tenants of sir holding for less than five years at the commencement of this Act.

Restriction on ejectment of tenants of sir holding for more than 26. five years after the commencement of this Act.

Grounds on which such persons, is ejected, may claim reinstate-27. ment.

CHAPTER IV

DEVOLUTION, TRANSFER, EXTINCTION, MERGER, DIVISION, AND EXCHANGE OF TENANCIES

Succession to and transfer of holdings

28. Interest of permanent tenure-holder and fixed-rate tenants.

29. Rights of other tenants.

30. Special rights of certain classes.

31. Succession of male tenants.

32. Succession to female holding inherited interest

33. Succession to other female tenants.

34. Passing of interest by survivorship.

Sub-leases

35. Right to sublet.

36. Restrictions on sub-letting.

37. Registration of sub-leases.

38. Sub-leases to end with settlement.

39. Successor bound by sub-lease.

40. Rights of sub-tenant or extinction of tenant's interest.

41. Extinction of sub-leases.

42. Transfers which are void or voidable.

43. Tenancy when extinguished.

44. Merger.

Division of tenancies.

पालियामेन्टरी सेन्नेटरी ट आनरेबल मिनिस्टर आफ जस्टिस :

तीन साठ के बाखोर में जनका काम इत्मीनान के क़ाबिल पाया गया और ता उनकी उनकी असली तनस्वाह पाने की इजाजत दी गई। चूंकि यह अपसर मुअतल म बरखास्त नहीं किया गया या इसलियें फिर से मुकरेंर किये जाने का सवाल नहीं पैदा होता ।

پارلیامینگری سیکویگهی **تو آنریبل منسلر آف جسلس** ـــ تیں سال کے آخو میں ان کا کام اطمینان کے تابل پایا گیا اور تب ان کو اد کے اصلی تنصوالا پانے کی اجہازت دی گئی چونکہ یہ انسر مطال یا بر شاہد نہیں کیا کیا تھا اس لیٹ بھو سے مقرر کیٹے جائے کا سرال نہیں بیدا ہوتا ۔

DISMISSAL OF AN INSPECTOR OF FACTORIES AND BOILERS, UNITED PROVINCES

O. no. Date

*53. Shri Suraj Prasad Awasthi : श्री पुरव प्रसाद सन १९३३ ई० से सन् १९३७ ई० के अन्दर कोई यु० पी० का ज्यायलर पेंड फ़ीक्टरी इन्सपेक्टर जपनी नौकरी से अलग किया गया रे यदि हो तो किस अपराध में ?

شہی سورے پرشاں ارستھی ۔۔ • ۵۳ _ کیا سلم ۱۹۳۳ع ہے سنه ۱۹۳۷ع کے اندر کرئی یہ ۔ بی ا بوائيلو ايان فيكلري الدينكار ايني نوكري بر الك كيا كيا _ بدي هار تو کس ایجادهه میرو

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice : Yes. The services of one Inspector who was still on probation were dispensed with, in June, 1936, as he failed to give satisfaction.

पालियामेन्टरी सेकेटरी द् आनरेबुल मिनिस्टर आफ् जरिटस:

जो हां। जून सन् १९३६ ई० में एक अफ़सर को जो उस बक्त तक मुस्तकिल नहीं था इस वजह से अलाहदा कर दिया गया कि उसका काम इतमीनान के फाबिल नहीं था ।

پارلهامینلاری سیکرباری او آنربیل منستر آن جستس -جي هان ـ عون سله ١٩٣٢ع مين ايک افسر کو جر اس رتب تک مستقل لہیں لیا ا-وجیه سے علیصدہ لودیا گیا کہ اِس کا کم اطبیقان کے قابل نہیں تیا ۔

7 18-3-38

*54. Shri Suraj Prasad Awasthi: श्री सूरज प्रसाद अवस्थी : स्या इस इन्सपेनटर के लिए भी कोई इन्तवायरी कमेटी बनाई गई थी ? यदि हा ती उसने

شری سوری پوشان ارستهی — ه ۱۳۰۳ ــــ کیما اس انسپلیک آم کے لیئے عمی کوئی انکوانےوی کسینی م ۱۳۰۳ ــــ کیما اس انسپلیک آم کے لیا نیصلہ دیا تھا ؟ م گئی تھی ؟ بدسی هاں تو اس نے کیا نیصلہ دیا تھا ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice:

(b) Does not arise.

पार्लियामेन्टरी सेकेटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ् जस्टिस: जी नहीं। सवाल पैदा नहीं होता।

> پارايامينتري سيكريتري تو آنريال منستر آف جستس --(الف) جي نهين -(ب اسوال ديدا نهين هوتا *

*55. Shri Suraj Prasad Awasthi: श्री सुरज प्रसाद अवस्थी: क्या यह सच है कि इस इन्सपेक्टर को दूसरे इन्सपेक्टर की तरह वकील मारफत अपने ममले की कमेटी के सामने पेश करने की इजाजत नहीं दी गई थी ? यदि हाई ऐसा क्यों किया गया ?

• ٥٥ کيا بهه سپ هے که اس انسهيکٽر کو دوسوے انسپيکٽو کي دولان کيا بهه سپ هے حمامله کو کيٽي کے سامنے پيش کونے کي دولان کيا گيا ؟ دي هال تو ايسا کيوں کيا گيا ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justica-Does not arise.

पालियामेन्टरी सेकेटरी ट् आनरेबुल मिनिस्टर आफ जस्टिस: सवाल पैदा नहीं होता।

> عارایامهاتوی سیمویاتوی او آنریبل منستو آن جساس --سوال يهدا نهيد ، موتا ـ

APPOINTMENT OF MR. R. P. SINGH TO THE POST OF INSPECTOR FACTORIES AND BOILERS

Shri Suraj Prasad Awasthi श्री सुरज प्रसाद अवस्थी:

मि० आर० पी० सिंह ब्वायलर ऐंड फ़ैक्टरी इन्सपेक्टर के पद पर आने के 🖘 किस जिले की, किस फ़ैक्टरी में, किस पद पर, कितने बेतन पर नौकर थे ?

شری سورج پوشاد اوستھی ۔۔ • ۱۵۔۔ مستر آر ۔ بی سنگھ، بوائیلر آینڈ فیکٹری انسپیکٹر کے پد فیے کے پہلے کس ضام کی کس فیکٹوی میں کس بد بو کتنے ویتی پو

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Just 1 He was Chief Engineer, Upper India Couper Paper Mills, Lucks drawing Rs.400 per mensem.

पालियामेन्दरी सेकेटरी दु आनरेबुल मिनिस्टर आफ् अस्टिसः बह अपर इन्डिया कुपर पेपर मिल्स लखनऊ में ४०० रूपया माहवार पर बीफ इन

थे।

امیناری سیمریاری او الریال منسار آف جسا

O, no. Date *80 18-3-38 *57 Shri Suraj Prasad Awasthi : श्री सूरज प्रसाद अवस्थी: गवर्नमेन्ट ने मि॰ आर॰ पी॰ सिंह को ब्वायलर ऐंड फ़ैक्टरी इन्सपेक्टर के पद पर किस वेलन तथा ओर किस किस शर्त पर नौकर रक्खा है ?

شري سورج پرشاد ارستهي ___ ٧٠ هـ ٥٧ هـ مستر آر - پي - سنگهء کو بوائيلو اينڌ ديکٽري انسيدي کي ده پار کس ريتن تنها اور کس کس شرط پـ و نوکو وکو هـ ٢

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: On a pay of Rs.245 in the scale of Rs.200—15—380—20—500—25—650 on one year's probation.

पालियामेन्टरी सेकेटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ् जस्टिसः

२४५ रुपया तनख्वाह पर, २००—१५—३८०—२०—५००—२५— ६५० के स्केट में, एक साल के प्रोबेशन पर।

یارایامیناری سیمریتری تو آنویبل منستر آف جستس __ ۱۳۵ روپیه تنخواه چو ۱۰۰ - ۱۵ - ۱۳۸ - ۱۰ - ۱۰ - ۲۵ کے ۱۵۰ کے استدل میں _ ایک سال کے پروبیش پو *

Appointment of M. Muhammad All to the Post of Inspector of Factories and Boilers

شري سورج پرشان اوستھي —

* ٥٨ ـــ مستر محمد علي بوائيار اينڌ فيکٽري انسپيکٽر کے پد پر
آنے کے پہلے کس ضلع کي کس فيکٽري ميں کس پد پر کتنے ويٽن پر
نوکر تیے ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: Chief Engineer in the Campierganj Sugar Mills, Limited, Gorakhpur. Pay Rs.900 per mensem.

पार्कियामेन्टरी सेन्नेटरी दु आनरेबुल मिनिस्टर आफ जस्टिस : कॅम्पियरगंज सुगर मिल्स लिमिटेड गोरखपुर में चीफ इन्जीनियर, तनस्वाह ५०० स्पना माहनार ।

پارایامهنتری سیکریتری او آنریبل منستر آف جستس — کیمهری گفتم شوگر ملس ایمیتن گورکهرور مین چیف انجینی - تنخواه

O, no. Date *82 18-3-38 *59. Shri Suraj Prasad Awasthi: श्री सूरज प्रसाद अवस्थी: यू० पी० गवर्नेमन्ट बे इनको ब्लायलर एँड फ्रैक्टरी इन्सपेक्टर के पद पर किस वेतन पर तथा और किन किन धार्ती पर नौकर रक्खा है?

شری سورج پرشاد ارستھی —

• ٥٩ — يو-پی – گورنمنت نے اُن کو بوائيار ايند فيعتبي انسيمتر
• ٥٩ — يو-پی – گورنمنت نے اُن کو بوائيار ايند فيعتبي انسيمتر
کے بد ير کس ريدن پر دنها اور کن کن شرطوں پر نوکر رکيا ہے ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: On a pay of Rs.215 in the scale of Rs.200 -45 380 20 500 25 650, on two years' probation.

पालियामेन्टरी सेकेटरी ट् आनरेवुल मिनिस्टर आफ् जस्टिस :

२१५ रुपया तनस्वाह पर, २००—१५—३८०—२०—५००—२५—२५० के रोक्ट मों, दो साल के प्रोबेशन पर।

Maulvi Rezwan Allah: Is it a fact that Mr. Muhammad Ali was in the service of the Government as a Boiler Inspector before he joined the Paper Mills?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: I require notice.

Khan Bahadur Maulvi Fasih-ud din: Is it a fact that Mr. Muhammad Ali was already carmarked for the post of Chief Boiler Inspector by his predecessor for whom he was officiating.

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: I will require notice of that question.

Khan Bahadur Maulvi Fasih-ud din: Will the Government find out this fact from the records later on.?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: Yes.

Botlers and Factories' Inspection Department

*60. Shri Suraj Prasad Awasthi : श्री सूरज प्रसाद अनुस्थी : बनायल्डर इन्स- (C.No. 1980) पेक्शन डिपार्टमेस्ट किस सन् में यू० पी० में क्षायम हुआ ?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: 1901.

पार्लियामेन्टरी नेकेंटरी हु आनरेबुल मिनिस्टर आफ् जरिंडन : सन् १९०१ ई० में।

*61. Shri Suraj Prasad Awasthi : श्री सूरज प्रसाद अवस्थी : फीनटरी इन्सपे॰ अप 18-8-38 ंक्शन डिपार्टमेन्ट किस सन् में कायम हुआ ?

5 1.4

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice:

पार्कियामेन्टरी सेकेटरीं टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ जस्टिस :

सन् १९०९ ई० में।

U. no. Date *85 18-3-38 *62: Shri Suraj Prasad Awasthi: श्री सूरज प्रसाद अवस्थी: नया ब्यायलर बोर फेक्टरी इन्सपेक्शन डिपार्टमेन्ट अलग अलग थे ? यदि हां तो दोनों डिपार्टमेन्ट एक साथ क्यों मिका दिये गये ?

شری سورج پرشان ارستهی – ۱۲ سے کیا ہوائیلم اور فیکنہی انسپیکشن دیارٹینٹ الگ الگ نے ۲ یدی هاں تو دونوں دیارٹینٹٹ ایک سانیم کیوں بالا دیئے گئے ؟ Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice:

- (a) Yes, at first; but they were amalgamated in 1910.
  - (b) As a measure of administrative convenience.

पालियामेन्टरी सेकेटरी टू आनरेबुङ मिनिस्टर आफ जस्टिस :

- (ब) जी हां, पहले। लेकिन सन् १९१० ई० में वह मिला दिये गये।
- (व) इन्तनामी आसानी के तौर पर।

پارلیا سینٹری سیکریٹریٹر آئریبل منسٹر آئے جسٹس — (الف) جی هان پہلے ۔ لوکن سنه ۱۹۱۵ع میں وہ طادیئے گئے ۔ (پ) آنتظامی آسائی کے طور پر —

*86 18-3-38

*63. Shri Suraj Prasad Awasthi : श्री सूरज प्रसाद अवस्थी : क्या गवनं मेन्ट को यह मालूम है कि रायल लेकर कमीशन ने अपनी रिपोर्ट में यह सिफ़ारिश की थी कि व्वायलर और फ़ैक्टरो इन्सपेक्शन डिपार्टमेन्ट अलग अलग होने नाहियें ? यदि हो तो क्या यू० पी० पवनं मेन्ट, व्वायलर और फ़ैक्टरो इन्सपेक्शन विभाग अलग करने की बात सीच रही है ? यदि वि

سور سازی برشاد ارستهی -شور سازی برشاد ارستهی -او -- کیا گورندشت کو یوه معلوم هے که وائل لیبر کنیشن نے
او -- کیا گورندشت کو یوه معلوم نے توائیلر اور نیکٹری انسیبکشن
ایک ریورٹ میں یہ سازش کی تبی که توائیلر اور نیکٹری انسیبکشن
قیار تعلق الگ الگ دونے چاھیئیں ؟ یدی مان تر کیا ہو۔ یی گردندگ قیار تعلق الگ الگ دونے چاھیئیں ؟ یدی مان تر کیا ہو۔ یی گردندگ موالیلر اور نیکٹری انسیبکشن و بھاگ الگ کرنے کی جات سے رامی ہے ؟
موالیلر اور نیکٹری انسیبکشن و بھاگ الگ کرنے کی جات سے رامی ہے ؟

Parliamentary Secretary to the Hen'ble the Minister of Justice :

(b) The advisability of separating the two departments was considered, but the idea has been dropped for the present, as it will involve additional expense and to some extent duplication of efforts.

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice : पालियामेन्दरो सेकेटरो दु आनरेबूल मिनिस्टर आफ् जस्टिम :

- (अ) जी हा।
- (ब) दोनों महक्तमों को अलग अलग करने के मामले पर ग़ौर किया गया था। लेकिन इस बक्त इस रूपाल को छोड़ दिया गया है क्योंकि इसमें और स्वर्च पड़ेगा। ओर कियों हद तक एक ही काम दो जगह होगा।

(ب) درنوں محکموں کو الگ الگ کوئے کے معاملہ یہ غور کیا گیا تیا ۔ لیکن اس رقت اس خیال کو چاور دیا گیا ھے۔ کیونکہ اس میں ادر خرچ پڑیکا ادر کسی حد تک ایک ھی کام در جکہہ عوکا۔

INSPECTION OF FACTORIES IN THE UNITED PROVINCES BY FACTORIES AND BOILERS INSPECTORS

*64. Shri Suraj Prasad Awasthi : श्री सूरज प्रसाद अवस्थी : पिछले तीन वर्षी में यू० पी० में कितनी फ़ैक्टरियों का इन्सपेक्शन ब्वायलर ऐंड फ़ैकटरी इन्सपेक्टरों द्वारा हुआ ?

شري سورج پرهاد ارستهي ـــ * ۱۲۲ ـــ پنچهلے تهن درسوں سين بودي - پن کاني فيکٽريوں کا انسريکشن بوائيلر ايندد فيکٽري انسپيکائرون دوارا هوا ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice :

Yoar					fact	ber of ories etad
1934			* * *	* *		180
1935						217
1936	* *	* *		* *		184

पार्लियामेन्टरी सेक्रेटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ जस्टिस :

साल		,	कितनी	फ़ैक्टरियों	का
			मुआय	ना किया गर	П
१९३४	***	***	- ~~-~~ -	8	60
१९३५	***	 ***		२	09
१९३६	***	***		१	ረሄ

پارایا مینتری میکویتری تو آنریبل منستر آف جستس ....

1	m min	فينسريون ه	دالمي		اسان
	1	A+			1988
		l v			1900
	. 1	AM			1924

O. no. Date *88 18-3-3\$ 65. Shri Suraj Prasad Awasthi : श्री सूरज प्रसाद अवस्थी : पिछंडे तीन वर्षी में यू० पी० में कितनी फ़ैक्टरियों का इन्सपेक्शन सिर्फ़ असिस्टेन्ट फोक्टरी उन्मपेक्टर पिछ दलजीत मान सिंह द्वारा हुआ ?

شري سورج پرشاد اوستهي —

* 10 پیچهلے تین بوسوں میں یو-بی میں کتنی فیکتریوں کا انسیدیکش مستر دلجیت من سنگهه درورا اوا ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice:

Year					fact	lmer est esticut excitatel
1934		• •			* +	241
1935				* *		321
1936	• • •		• •	* *		390

पालियामेन्टरी सेकेटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ जस्टिस:

साल			वितने फ्रीकटरिया का
			मुआयना किया गया
१९३४	•••	***	२४१
१९३५	•••	***	३२४
१९३६		***	488
	77	8 4 1 47	

پارلياميندري سيتريثري ٿو الريبل منستر آف جستس ــ

كتني نيكتريوں كا معاينه كيا ⁵يا ١٣١

1955

rtr

1900

79 4

1951

*89 18-3-38

*66 Shri Suraj Prasad Awasthi; श्री सूरज प्रसाद अवस्थी: पिछले तीन वर्षों में यू० पी० में कितनी फ़ैक्टरियों का इन्सपेक्शन उन दूसरे अविकारियों द्वारा हुआ जिन्हें फ़ैक्टरी इन्सपेक्शन का अधिकार गवर्नमेन्ट तथा फ़ैक्टरी ऐक्ट द्वारा प्राप्त हैं ?

شري سورج پرشاد اوستهي
• ١٦ - پههل تهن برسون مين يولي مين كتني فيكتريون كا انسييكشن أن دوسرت ادهيكاريون درارا هوا جنهين فيكتري انسييكشن كا ادعكار گورن قبها فيكتري ايكت دوارا پرايت هي ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice:

Year		Number of factories inspected
1934 1935		. 291
ran .		824 211

पार्लियामेन्टरी सेकेटरी दु आनरेबिल मिनिस्टर आफ़ लस्टिस:

साल		विन्त	ने कारखानों का
		मुअ	ायना किया गया
१९३४		•••	२९१
१९३५	***	•••	३२४
१९३६	***	***	२११
	منستر آف جسٹس ـ	ي ٿو آنريبل .	پارایامه تری سیمویتر
وں کا حمائنہ کیا گیا	أتتنه كارخاذ	***	سال
191			1988
rtr			1900
rtt			1921

*67 Shri Suraj Prasad Awasthi : श्री सूरज प्रसाद अवस्थी: पिछले तीन वर्षों में O. no. Date *90 18-3-38

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: Nil.

पालियामेन्टरी सेकेटरी दु आनरेबिल मिनिस्टर आफ़ जस्टिस : कोई नहीं।

Shri Raja Ram Shastri : श्री राजा राम शास्त्री :

क्या ६७ नं० के सवाल का जवाब सरकार अपनी रिपोर्टी को देख कर दे रही है या बिना देखें ?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice : पार्लियामेंटरी सेकेटरी दु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ जस्टिस :

रिपार देख कर जवाब दिया जा रहा है।

پارلیامینٹری سیکریٹری ٹو آنریبل منسٹر آف جسٹس — رپورت دیکیکر جواب دیا جا،ھ ھے *

Shri Raja Ram Shastri : श्री राजाराम शास्त्री :

मैं यह सवाल कर रहा हूं कि क्या यह सच है कि सन् १९३६ ई० की रिपोर्ट में यह लिखा है कि सन् १९३६ ई० में किसी कारखानें का मुआइना नहीं किया गया ?

دري راجه رام شاستري --

دیں یہم سوال کو رہا ہوں کہ کیا یہم سیج ہے که سنه ۱۹۳۹ع کی رپورت میں یہم اکھا ہے کہ سنہ ۱۹۳۱ع کی رپورت میں یہم اکھا ہے۔

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice:

पार्लियामेन्टरी सेकेटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ जस्टिस:

में इसके लिये नोटिस चाहता है।

پارلیامینڈری میکریٹری ثو آنریپل منسٹر آف جسٹس ۔۔۔ میں اس کے لیئے نوٹس چاھٹا موں *

Shri Mohan Lal Gautam : श्री मोहनलाल गौतम :

गवर्नमेन्ट इस मामले में क्या कार्रवाई करने को सोच रही हैं ? इस्त के मुताबिक क्यों फ़ैक्ट्रीज का मुआयना नहीं होता है ?

شہي موان لال گوتم — گورنمنگ اس معامله میں کیا کارروائي کینے کو سوچ دھي ھے ؟ دواس کے مطابق کیوں نیکڈینز کا معائلته نہیں ھرتا ھے *

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice : पार्लियामेंटरी सेकेटरी दु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ जस्टिस :

गवर्नमेन्ट को कोई इत्तिला इस बात की नहीं है कि किसी फ्रीवट्टी का मुआयना नहीं हुआ है।

پارايامينٽري -يمريٽري ٿو آڻويول منسٽو آف جسٽس --گور ٿينت کو کوئي اطلاع اس وات کي ڏيڙن ھے تھ کسي ٿيکٽري کا معائند رس ھوا ھے:-

Kunwar Sir Maharaj Singh: Are annual inspections of factories incumbent under the Act or Rules?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice : I think they are.

Kunwar Sir Maharaj Singh: If so, were there any factories not inspected during the year 1937?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: I have already answered, Sir, that I will require notice of that question.

Kunwar Sir Maharaj Singh: Will you make inquiries?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice:

Yes.

FACTORIES IN THE UNITED PROVINCES UNDER THE FACTORIES ACT

*68 Shri Suraj Prasad Awasthi : श्री सूरज प्रसाद अवस्थी : यू० पी० में O. no. Date कुल किननो रजिस्टर्ड फ़ैक्टरीज हैं जोकि फ़ैक्टरी ऐक्ट के अनुसार कार्य करती हैं ?

شري سورج پرشان اوستهي —

* ۱۸ — ير-پي حين کل کتني رجستارت ايکتريز هين جو که ايکتاري

* ۱۸ — ير-پي حين کل کتني رجستارت ايکتريز هين جو که ايکتاري
ايکت کے انوسار کاريه کر تي هين ا

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice;

पालियामेन्टरी सेकेटरी टू आनरेबुल मिनिस्टर आफ् जस्टिस : सन् १९३७ ई० में ५८५ ।

پارليامينٿري سيکريٽري ٿو آزريبال منسٽر آف جسٽس __ سنه ۱۹۳۷ع ∙هن

*69 Shri Suraj Prasad Awasthi : श्री सूरज प्रसाद अवस्थी : नया यह सन है कि चीफ़ फ़ैक्टरो ऐंड ब्बायलर डिपार्टमेन्ट द्वारा जो रिपोर्ट सालाना प्रकाशित की जाती है उसमें उन कारखानों के नाम नहीं प्रकाशित किये जाते, जिनके उपर फ़ैक्टरो ऐक्ट के खिलाफ़ काम करने पर मुकदमा चलाया जाता है और जिन्हें अदालत में सजा मिलती है ? यदि हां तो ऐसा क्यों किया जाता है ?

*02 18.3.38

شری سورج پرشان اوستهی می دواره به ۱۹ کی سورج پرشان اوستهی می دواره به ۱۹ کی دیا دیم سبع هے که چیف فیکٹری ایند بوائیلر دیارالمنٹ دواره جو رپورٹ سالانم پرکاشت کی جاتی هے اس بے ان کا خانوں کے نام پرکاشت نہیں کیئے جاتے ہیں جن کے اُرپ ایک تن ایک کے خالف کام بین میں سوا ملتی ہے ؟ یدی این تو ایسا کیوں کیا جاتا ہے ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice Yes. It is not considered necessary to give their names.

पालियामेन्टरो सेकेटरी दु आंनरेबुल मिनिस्टर आफ़ जस्टिसः जो हां। उनके नामों का देना बस्री नहीं मालूम होता।

پارلیامینتری میکریتوی دو آنویبل منستر آف جستس _ پارلیامینتری میکوی میلوم هرا یا جمی مال مال کے ناموں کا دینا خردری نہیں معلوم هرا یا Shri Raja Ram Shastri : शी राजा राम शास्त्री :

क्ष सवाल नं ६९ के बारे में यह पूछता हूं कि क्या वजह है कि सन् १९२९ ६० तक सरकार क़ानून तोड़ने वाले मालिकों का नाम अपनी रिपोर्ट में देना बकरी समझती थी लेकिन अब उनका नाम देने की बरूरत नहीं समझती हैं?

شوی راجه رام شاستری — حوال نمور ۱۹ کے بارہ میں یہ پرجھا طون کہ کیا وجید ہے کہ سند ۱۹۲۹ع تک سبکار قانون تورنے والے ساتھوں کا نام ایشی رپورت میں دینا ضروری سنجیتی تھی لیکی آپ اُن کا نام ددینے کی ضرورت ٹیٹی سنجھائی ہے؟ Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice : पार्लियामेन्टरी सेकेटरी दू आनरेबुल मिनिस्टर आफ् अस्टिम :

मैं इसके लिये नोटिस चाहता हूं।

Shri Raja Ram Shastri : श्री राजा राम जास्त्री :

क्या यह सच है कि जब से इस किस्म के मालिकों के नाम फैक्टरी रिपोर्ट में प्रकाशित नहीं किये जाते हैं उस समय से बहुत स्थादा मुकदमें ऐसे बले हूं ?

شری راجہ رام شاستوی — کیا ہے۔ کہا ہے۔ کہا ہے۔ کہا ہے سے اس فیکٹری رپسورٹ کیا ہے سے کے مالکسوں کے فیسام فیکٹری رپسورٹ میں بسے سے بہت زیادہ مقدمہ ایسے میں اس سے سے بہت زیادہ مقدمہ ایسے چلے ھیں ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice :

पार्लियामेन्टरी सेकेटरी दु आनरेबुल मिनिस्टर आफ जस्टिस:

में इसके लिये भी इतिला चाहता हूं।

پارلیا مینئری میکویلری ٹو آنریبل منستر آف جسٹس -میں اس کے لیام می اطلاع جامنا ہوں -

FACTORIES AND BOILERS DEPARTMENT UNDER THE DIRECTOR OF INDUSTRIES

9. no. Date *93 18-3-38

† 70 Shri Suraj Prasad Awasthi: श्री सूरज प्रसाद अवस्थी: क्या फ्रेंक्टरी ऐंड क्वायलर डिपार्टमेन्ट डाइरेक्टर आफ इन्डस्ट्रीज के मातहत काम करता है? यदि हां तो - जिस समय से वह विभाग उनके मातहत हुआ है उस समय से सन १९३७ ई० तक डाइरेक्टर आफ इन्डस्ट्रीज ने इस विभाग का कितनी बार मुआइना किया? अगर मुआइना नहीं किया तो क्यों?

شری سورج پوشان اوستھی ہے۔
م ۷۰ سے کیا فیکٹری ایسائٹ ہے۔ الفیلر فایوزائشٹ فالوکٹر آف الکسٹریو کے مادھیں کا کرکٹر آف الکسٹریو کے مادھیں کی کرتا ہے کہا کہ کرتا ہے کہ کرتا ہے کہا کہ کرتا ہے اس سے ساتھ ۱۹۹۷ع فک فائرگائر آف الکسٹریور نے اس موجوات کا کلئی بار معالماء کیا ؟ اگر معالماء فیوں کیا تو کیوں ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice (a) It is under the general supervision of the Director of Industries since 1918.

- (b) No regular inspection has been made by him.
- (c) He is in close and constant touch with the Chief Inspector of Factories and so no regular inspection was considered necessary.

पालियामेन्टरी सेकेटरी दु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ जस्टिस :

- (अ) सन् १९१८ ई० से वह डाइरेक्टर आफ़ इन्डस्ट्रीज के आम निगरानी में है।
- (ब) उन्हों ने कोई बाजाब्ता मुआइना नहीं किया।
- (स) फ़्रैक्टरियों के चीफ़ इन्सपेक्टर से उनका बराबर वास्ता पड़ता रहता है इसिलये बाजाब्ता मुआइना जरूरी नहीं समझा गया।

MENIAL STAFF ATTACHED TO THE FACTORIES AND BOLLERS DEPARTMENT

* 71 Shri Suraj Prasad Awasthi: श्री सूरज प्रसाद अवस्थी: चीफ फ़ैक्टरी *95 18-3-38 ऐंड ब्वायलर विभाग में कुल कितने चपरासी (अर्वली) हैं ?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice : $\mathbf{Eight}.$

पालियामेन्टरी सेकेटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ जस्टिस :

आठ।

• 72 Shri Suraj Prasad Awasthi

है कि चीफ़ फ़ौक्टरी ऐंड ब्थायलर विभाग के इन्सपक्टरा क पास जा अवला रहत ह वह इन्सपेक्टर के छुट्टी जाने पर या नौकरी से अलग किये जाने पर बिना तनक्वाह अलग कर दिये जाते हैं और इन्सपेक्टरों के वापस आने पर फिर काम पर रख लिये जाते हैं? यदि हाँ तो ऐसा क्यों किया जाता है?

شري سورج پرشاد ارستهي --

انسو کلا ہے کیا یہ سے ہے کے چیف فیکئی ایسنڈ سوائیلر رہاک کے انسو کلسروں کے پاس جسو اردائی رمقے میں رہ انسوکلسہ کے چیٹی جانے پہر یا فسوئری ہے انک کیئے جانے ہیں اور انسوکلسروں کے رایس آئے پسر پار کام پسر رکبہ لیٹے جاتے ہیں ؟ یدی عال اسے انسوکلسروں کے رایس آئے پسر پار کام پسر رکبہ لیٹے جاتے ہیں ؟ یدی عال اسے ایسا فوری کیا جاتا ہے؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice:
(a) No.

(b) Does not arise.

पालियामेन्टरी सेकेटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ जस्टिसः

- (अ) जी नहीं।
- (ब) सवाल पैदा नहीं होता।

O. no. Date *96 18-3-38 *73 Shri Suraj Prasad Awasthi: श्री सूरज प्रसाद अवस्थी: नेमा यह सच है कि चीफ़ फ़ैक्टरी ऐंड ब्वायलर विभाग में केवल एक उमराव नाम के चगरांगी के सिवा कोई मुस्तकिल चपरासी नहीं है ?

شري حورج پرشاد اوستهي -
* ٧٣ -- کيا يه، سج هے که چيف فيکٽري اينڌ برائيلر وبهاگ ميں ايدو ايک أوراؤ نام کے چهراسي کے سوائے کوئي مستقل چهراسي نهيں هے ا

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: No. Out of a total of 8 chaprasis 6 are permanent and 2 temporary.

पालियामेन्टरी सेकेटरी ट आनरेब ल मिनिस्टर आफ जस्टिस:

जी नहीं। कुल ८ चपरासियों में से ६ मुस्तकिल हैं और २ डेम्पोरेशी।

POST OF THE SUPERVISOR OF DEPRESSED CLASS EDUCATION

*97 18-3-38 *74. Shri Mijaji Lal: Is the Government aware that a post of supervisor of depressed class education is vacant in the District Board of Mainpuri? If so, since when?

The Hon'ble the Minister of Education: Yes. Since 8th December, 1937.

*75. Shri Mijaji Lal: Will the Government please inform who ther a member of the Education Committee from upper caste has been appointed to work as supervisor? If so, why has a man from the depressed classes not been appointed?

The Hon'ble the Minister of Education: Yes, a co-opted member of District Board Education Committee belonging to the backward class (Dhimar-Kahar) has been appointed as a temporary measure and in an honorary capacity pending the final decision of the Education Committee, District Board, Mainpuri, on the question of this appointment.

*76. Shri Mijaji Lal: Will the Government please state how many applications of depressed class candidates are pending for decision !

O. no. Tate *99 18-3-38

The Hon'ble the Minister of Education : At least three.

Shri Mijaji Lal: और मिन(ती छाल:

क्या. सरकार यह बताने की कृषा. करंगी कि शिड्यूल्ड (scheduled) जाति की . इस जगह वयों नहीं रक्ता गया है ?

عرى مواجي ال ــ

کیا سرکار بہت بنانے کی تویا کریکی انا شفراد (scheduled) جاتی کو اس

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government:

पार्नियामेश्टरी सेकटरी है। आनरेबुल मिनिस्टर आफ्न लोकल सेल्फ्र-मवर्नमेलः :

सरकार को इलिला मिली है कि अभी मुस्तकिक तौर से किसी की नहीं रक्षा गया हैं । मुअदिबाज मेम्बर साहब ने जो. वात. कही. है. उसपर, डिस्ट्रिक्ट, बोर्ड का. ध्यान, दिलाया आवेगा ।

دارالهاسينتوى سياويتوى تو آتريول منستر آف لوكل سيلف گورندف _ سرکار او اطلاح علی هے که ایه، احسانال طور ہے کسی کو نہیں رکیا گیا ہے۔ معزر مامير صاحب نيجو بات كابي ه أس ير دسترك بورد (District Board) * Cailo الالا حالما *

Shri Mijaji Lal: थी मिजाबी लाल:

नया सरकार यह बताने की कृपा करेगी कि कब तक इस बोर्ड का फ़ैसला हो जावेगा ?

کیا سرکار یہے۔ بتانے کسی کہا کریای که کب تک اس بورڈ کا نیصلہ

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government:

पार्लियामेन्टरी सेकेटरी हु आनरेबुळ मिनिस्टर आफ् लोकल सेन्फ-गवर्नमेन्ट :

बोर्ड के हाथ में हैं। सरकार उनको मजबूर नहीं कर सकती कि कब तक फ़ैसला करें।

بارايا-ينائهي سيكوياري ثو آنويبل منسائو آف اوكل سيلف گورنمندي -بورد کے هاتهه میں ہے - سرکار ان کر محبور نہیں کرسکتی که کب تک فيصله كريي * EJECTMENTS BETWEEN APRIL, 1937 AND 15th August, 1937

*77. Shri Ram Naresh Singh: How many ejectments were effected between April, 1937 and 15th August, 1937?

The Hon'ble the Minister of Revenue: 54.812.

SHORT NOTICE STARRED QUESTIONS

MEERUT MUNICIPAL BOARD CHEQUE EMBEZZLEMENT CASE

O. no. Date *100 18-3-38

*1. Shri Khushi Ram: Is it a fact that the papers in connexion with the Meerut Municipal Board Cheque Embezzlement Case are now with the Government for final orders?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: No.

Shri Khushi Ram: Is it a fact that this case came to the notice of Government in August, 1937?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes, Sir.

Shri Khushi Ram: What is being done in this case for so long?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self Government: The matter was inquired into by the Commissioner in the first instance and on the report of the Commissioner the matter was given for police inquiry and it was decided that the C. I. D. should investigate the matter. The C. I. D. is still investigating and their report is awaited.

Shri Khushi Ram: Has the C. I. D. finished its investigation or not?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: We have received no report, and the Government is therefore not aware whether they have finished the inquiry.

Shri Khushi Ram: Will the Government inquire from the Inspector General of Police?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Telegraphic inquiry has been made on this point.

SADABART FUND IN KUMAUN

The Hon'ble the Speaker: I wish to know from the Hon'ble Ministers as to whether any one of them is in a position to say whether Government is now going to reply to the questions tabled by Pandit Har Govind Pant—nos. 37 to 45, which I passed over a short while ago.

The Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Sir, there has been a little misunderstanding about this matter. Of the questions tabled by Pandit Har Govind Pant, nos. 43, 44 and 45 ceneern my departments, but as you had been pleased to pass them over, the Parliamentary Secretary was unable to reply.

The Hon'ble the Speaker: The Hon'ble the Premier said that the answers would be available by the time the other questions were finished.

The Hon'ble the Minister of Local Self-Government: That was with regard to questions 37 to 39.

The Hon'ble the Speaker: This is not good Secretarial work. Who is responsible for this?

The Hon'ble the Minister of Education : Sir. I am in a position to answer questions nos. 37-39.

*37. Shri Har Govind Pant: What is the total amount of income derived from the *sadabart* fund in Kumaun every year for the last three years?

The Hon'ble the Minister of Education: 1934 Rs.19,984; 1935-36—Rs.20,103; 1936-37—Rs.19,620.

*38. Shri Har Govind Pant: How is the income from the sada-bart fund applied?

The Hon'ble the Minister of Education: Income from the fund is applied to the maintenance of works and establishment, contribution to dispensaries and a leper asylum, and to the sanitation on the pilgrim route in the Naini Tal and Almora Districts.

*39. Shri Har Goyind Pant: What is the total amount of saving in hand from the said fund at present?

The Hon'ble the Minister of Education: Rs.5,859 according to the budget estimate for 1938-39.

Shri Har Govind Pant: May I inquire if any part of the sadabart fund is used for the convenience of the pilgrims?

The Hon'ble the Minister of Education: No.

Shri Har Govind Pant: Is it a fact that a large portion of this fund is used for the construction of roads?

The Hon'ble the Minister of Education: I ask for notice.

Syed Hasan Ali Khan: May I know, Sir, what is this sadabart fund?

The Hon'ble the Minister of Education: I am afraid I must have notice for this also.

*40-42. Shri Har Govind Pant: (Withdrawn).

BAGESHWAR FAIR FUND

- *43. Shri Har Govind Pant: What was the total amount of income derived from the Fair Fund, Bageshwar, during the last three years?
  - *44. How was this amount expended?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: A statement giving the required information is laid on the honourable member's table.

(Seo Appendix, page 112.)

*45. Shri Har Govind Pant: Have these accounts been audited?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: No.

Shri Har Govind Pant: With regard to questions nos. 43 and 44, may I know what becomes of the balance that is left over from year to year.

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: It is kept in reserve.

Shri Har Govind Pant: May I know what is the total amount of the balance in hand?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: I require notice of that question.

Shri Har Govind Pant: May I further inquire who are the peons referred to in the answer to question no. 44 who received rewards and why were they given these rewards?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Rewards are generally given for good work done.

Shri Har Govind Pant: With regard to question no. 45, may I enquire whether the Government propose getting these accounts audited?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: There is no such proposal before the Government at present.

THE UNITED PROVINCES DEBTORS RELIEF BILL

The Hon'ble the Speaker: We will now take up item no. II, namely, consideration of the motion moved by Mr. Zahrul Hasnain Lari that the United Provinces Debtors Relief Bill be referred to a select committee. To this motion an amendment was moved by Pandit Lakshmi Shankar Bajpai that the Bill be circulated for eliciting public opinion. The subject is now open to discussion.

Shri Phool Sing: श्री फुल सिंह:

मिस्टर स्पीकर, सर, जो बिल मिस्टर लारी ने पेश किया है उस बिल के मना जिलक मुझे यह अर्ज करना है कि इस बिल के पेश करने में कोई रिलाफ डेटर्स (debtors) की नहीं पहचती। शायद बिल डाफ़ट करते वका लारी साहब की यह ध्यान नहा था कि एग्रोकलचरिस्ट्स (agriculturists) के लिये तो एक डेफिनिट (definite) एक बना हआ है और यह बिल डेटर्स को जेवरका ऐपलाई (generally apply) करना है यानी इस बिल का असर उन डेटर्स पर भी होगा जो एग्रीकल वरिस्टम हैं। देखने से साजस यह होता है कि शरह सद के सताल्लिक लारी साहब ने ८ फी सदी और १२ फी गई। की तनवीज फरमाई है। ऐप्रीक्षळचरिस्टस रिलीफ एक्ट देखने से पना चलता है कि नहीं लागे गाउन ने ८ फ़ी सदी शरह सुद तजबीज की है जस ऐनड में कम्पाउंड इन्टरेस्ट (compound interest) मैक्सिमम (maximum) उन्हों सदी और मिनियम (minimum) ५ १/२ फ़ी सदी है, यानी दोनों हाळतों में उस अरह से कम है जो जारी साहब ने नजवान को है। हां अलबना मिम्पिल इन्हरेस्ट (simple interest.) १ १/० फा मही मैक्सिमम और ६ फी सदी मिनियम है यानी मैक्सिमम सिम्पिठ इन्टरेस्ट की एवीक्टब-रिस्ट्स रिलीफ़ ऐक्ट में है। इस हालव में भी इस विल से एवंकिकवीस्स्टम की सका पहुंचता है। इसी तरह अनिसक्यार्ड डेटम (unsecured debts) के मकाल्लिक लारी साहब ने १२ फी सदी सुद रक्खा है। इस कान्त के मनाबिक मैनिसमम कम्पाउन्द इन्टरेस्ट ९ फ्री सदी और मैक्सिमम सिम्पिल इन्टरेस्ट १४ फ्री गर्दी, मिनिमम कमा उन्ह इन्टरेस्ट ७ फ़ी सबी और मिनिसम सिस्पिल इन्टरेस्ट ९ फी सदी है। वो इससे माठम होता है कि सुद में महज मैक्सिमम सिस्पिट इन्टरेस्ट में एवं।कल बीरस्ट की नक्षा पहुचका है । एक चीज और है। लारो साहब में इस बिल में इस्स्टालमेंट (instalment) के मुतालिक भा तज्ञें किया है लेकिन प्रीएम्बल (preumble) के देखने में मालग होता है कि उन का मन्या महज मूद से था। क्योंकि उनके यह वर्ड्स (words) है :--

Where as it is expedient to make provision for the relief of debtors by fixing maximum interest. It is hereby enacted as follows:—

लेकिन बिल की बाडी (body) में आप भूल गए इस बीज को ओर आप न इन्स्टालमेन्ट का भी प्राविजन किया है। इन्स्टालमेन्ट के लिये जो आप का प्राविजन है वह बहुत हास्टिंग (halting) है और उस इन्स्टालमेंट के लिए यह लिखा हुआहे कि मकहज यह बात साबित करें कि वह कर्ज को इमीजियेटली (immediately) अदा करने के नाक़ाबिल है लेकिन एग्रीकलचरिस्ट्स रिलीफ ऐक्ट में ऐसी कोई वान डेनर के लिये नहीं है। अगर वह शक्स यह साबित कर दे कि बह एग्रीकलचरिस्ट्स है तो कोर उसका इन्स्टालमेंट दे ही देगी जब तक कि केडिटर (creditor) कोई बजह खास टू दि कानन्द्री (to the contrary) साबित न कर दे। जहां एग्रीकलचरिस्ट्स रिलीफ ऐक्ट में बर्डन आफ प्रूफ (burden of proof) केडिटर के सर है वहां इस बिल में आप ने इस बर्डन आफ प्रूफ को डेटर के सरयोग दिया है। यानी बिल का मन्या था यह कि डेटर्स को रिलीफ मिले लेकिन बिल से फ़िल बाक़ डेटर्स को और दिक़कत हो जाती है क्योंकि उनका फर्ज हो जाता है कि वह साबित करें कि बह उपया अदा करने के नाक़ाबिल है और बैसा कि आजकल अदालतों की टेन्डेन्सी (tendency) है कि जब तक वह बाउन्ड (bound) न हों किसी ऐक्ट के सेक्शन की वह केडिटर्स के मुवाफ़िक़ इन्टरप्रेट (interprets)

[Shri Phool Singh.]

किया करती हैं। इसलिये मैं समझता हूं कि लारी साहब के इस बिल से कोई नफ़ा उंटर्स को नहीं पहुंचेगा। मैं तो यह भी समझता हूं कि इस बिल के ऊपर गोर करना शायद हाउस का बक़्त जाया करना है चूंकि गवर्नमेन्ट एक काफ़ी अच्छी मेजर (measure) लाने वाली है जिस से डेटर्स को काफ़ी रिलोफ़ पहुंच जायगी। यह जो हाल्टिंग मेजर्स गेश की जाती हैं शायद उनका मन्शा चोप पोपुलैरिटी (cheap popularity) गेन (gain) करना है। मैं इन अलफ़ाज ने साथ लारी साहब के मोशन की मुख़ालिफ़त करना हूं और जो अमेन्डमेन्ट श्री लक्ष्मीशंकर बाजपेयी साहब ने पेश किया है उसकी ताईद करना हूं।

مستَّم إسهيمر _ جو بل مستو الري نے بيش كيا هے أس بل كے متعلق مجھ یہ عرض کونا ہے تھ اس بل کے پیش کرنے سے کوئی رلیف ڈیڈرس (Debtors) کو فهين دموننچيز - شايد بل درافت كرتے وقت الري صاحب كريه، دهيان نهين تیا که ایگریکلچوسٹس (Agriculturists) کے لیئے تو ایک ڈیفنت (definite) اينت بنا هوا هـ اور يهم بل ديترس كو جنرلي اللائي (generally apply) كرتا هـ-بعمي اِس بل كا اثب أن ديترس پر بهي هوكا جو ايكريكاهورستس هين- ديكهذه سے معلوم یہ موتا ہے که شہر سُوں کے صفاق الري صاحب نے ٨ فیصدی اور ١١ فیصدي کی تنجویز فردائی ہے۔ ایگریکلنچرسٹس رلیف آیکٹ دیکھنے ہے چتم چاتنا ہے کہ جہاں۔ الري صاحب نے ٨ فيصدي شهر سود تجويز كي هے أس ايكت مير كواؤند انترست compound interest) - یکسیس (maximum) فیصدی اور منی مم (minimum) کا ۱/۱ فصدي هے- يعني دونوں حالتوں جين اُس شوح سے کم هے جو الربي ما حب نے تعویر کی ہے۔ هال الدیم سمل انترست ۱/۱ قیصدی میکسم اور ٢ أُفَيْصِدي مذر مم هَ يَعْنِي مِيكَسِيم سمهل أَنتُرسَت جو ايكريكلنچرستَّس رَّليف ايكتُ میں ھے ۔ اِس حالت میں یہی اِس بل سے ایگر یکلکچرسٹس کو فقع چہونچا ھے ۔ اس طرح ان سیکیورد دیدس (unsecured debts) کے متعلق الري صاحب نے ا اذیصدی سرد رکھا ہے۔ اِس فا ون کے مطابق میکسیدم کمپاؤنڈ انٹرست و فیصدی ادر مريسيمم سمهل انترست ١٣ فيصدي منى مم كمهاؤند انترست ٧ فيصدي اور منى مم سمهل افترست 9 فیصدی هے۔ تو اس سے معلو هوتا هے کے سود میں معض ميكسيمم سميل انترست مين ايكريكلمورست كو نفع پهونچا هـ ايك چيز اور ھے _ الری صاحب نے اِس بل میں انستاامینت کے ستعلق بھی تصویر کیا ھے لیکن بہی ایمال (preamble) کے دیکھنے سے معلوم ھوتا ھے کہ اُن کا منشاء محض سود یے آھا _ نیونکہ اُس کے یہ، درقس (words) میں -

"Whereas it is expedient to make provision for the relief of debtors by fixing a maximum interest; It is hereby enacted as follows:"

لیکن بلکی باڈی (body) میں آپ بھولگئے اس چیزکو اور آپ نے انستالمینت کا بھی پرایوں کیا ھے۔ انستالمینت کے لیئے جو آپ کا پراویوں ھے وہ بہت ھالٹنگ (halting) ھے اور آسمیں انستالمینت کے لیئے یہ انہا ہوا ھےکہ مقروض یہم بات ثابت کرے کہ وہ توض کو امیجت لی (immediately) ادا کرنے کے ناتابل ھے

الدى الكريكانجوست وليف الكت مين ايسي كوئي شرط ويقر كے ليك فهين هـ -أَنْ وَا شَنْدُ عِنْ أَيْهِ قَالِت كَانِ عَلَى وَا أَيُّ مِينَا لَهُ وَاللَّهُ وَسَتَّ هِمْ تُو كُورِتُ أُس كو انستَالَمينت دے می دیکی جب تک که کریڈیٹر کوئی رجه خاص ثو دی کانٹریزی contrary أنامت نسم كسرت - جهان ايكريكليچوست راييف أياكت مين ال موں آپ کے اس اسرون آف ہسروف کسو تاہسائو کے سسو تھوپ دیا الله معنى الل كا مفشاء تها يهم كم ديتوس كو رايف مل اليعن بل سے في الواقع ه المرس كو أور داقت هو جاتي هـ - كيونكم أن كا فوض هوجاتا هـ كم وه ثابت كريس الله مع رويده أدرا كوني كي وقال هين أور جيساً كم آجكل عدالتون كي تندنسي (tundency) في ده حب تک وه باوند (bound) نه هول نسي ايت كيسيكشي ن وہ دو بدیدو کے موافق افغورویت (interpret) کیا کرتی ھیں۔ اس لیڈے - بين سمنجها نعون دسم الري صاحب نے اس بل سے کوئي نفر ديسترس و تُهُون پہونجو کا سے میں تو آبہہ بھی سمجھتا ھوں کہ اِس بل کے اُرچو غور کونا فأبده عاؤس كا وقدت صابع كونا هـ - چوندكه گورنمنت ايك كاني انچهي - ور (monoured) لانے والی ہے جس ہے دیسترس کسو کائی رلیف چمواتھ خافرانی بهده حد هاندک دیارس پیش کی جاتی هیں شابد اس کا منشآء جيب يايوايوني (cheap popularity) گين (gain) کونا هے- مين إن الفاظ کے شوس المُشَمِّي شعَّو باجهيئي مُلَّحب في يبيش كيًّا هُمُ أُسُكِّي تأكيد كُوتا هوں -

مستر طهورالحسنين اري -Mr. Zahirul Hasnain Lari: حداب والله - اس -سوده قانون کے متعلق جب جداب وزیر عدل صاحب نے القوار أي أي الله عوما والها كم أس بل كا الله استدر زيادة بوتا هد ده معاهدة مين ابد وي ربودست واخلت فوتي هے - اور اس سے يه مشکل هوچيكا كله سمات مہور ہوگا - منجھ خوشی اِس بات دی در ضرور ہے کہ دم ہے تم کانے ویاس یارٹی کے آبک میمبر نے اس کی متخالات اس بنا پر نی هے ته یه بل کافی حد نگ نہیں جانا هے - مندی آمین هے ته اگر بهم سیلکت کمیٹی کے سرود عرقیا نو اس کے میممران اُس او آگے بوھا دینگے اُلا یہم ملت کو فائدہ پہرسچا ہے کے قابل مو جانیگا - میرے درست کا خیال عهد نے که اس صوبه میں صرف زراعت بيشه عي بسائد عين اور وعي ارك أس ملت دين قرضه اليات عدين جاو كاء كاشاعار وأتع هدار هيل - اور أس كے علاولا كوئي دوسوا طبقه خوالا ولا مودورون كا می کیوں نہ مو اِس ملک میں نہیں بستا ہے ۔ میرے درست غالباً اس بے واقف نهيں هيں كه دانوں جو پہلے باس هوچكا هے وہ زراعت بيشه هي كو لاتو موتا هے مزدرورں ہو یا کسی دوسرے طبقہ ہر لاگو نہیں هوسکتا هے ۔ اگر انہوں نے اس بات کی دیلیف کوآرا کی ہوئی که راہ میرے بل کے وجوهات پوهم لیکے جو اِس [Mr. Zahirul Hasnain Lari.]

کے شہری میں آئی کار هیں تو آن کو بہہ غلط نہمی بیدا ته هرتنی ۔ ملیں نے عن شرور مهم شاده وريا هر كه ال الك يجهلي كورنمنك ني صوف يسهم كيا نها مع رواعت یا شد او کون کے متعلق جو قوضه هیں اس کے متعلق قواندی پاس كَيْمُ أَوْرُ مُوحُودُ كُورُ مُعْتُ لَى جَدِّ كَدِيْنِي بِنَالْيِ هِي أَسَ كَنِي مِنْشَاء بَهِي يَهِي هِ نه ديهات مرد اسماء واون يو جو اوضة جات هين اس ع بار كو كم كيا جائي -شردع میں میں یہ با بہا آم اس صوبه میں دوسوے طبقے جن کے اُروپر سود کا دار بہت بالیہ ہے اُس کو بھی کہ کرنے کی ضوررت ھے ۔ مثال کے طور مزدروں اور سفاءوں او دیشے ایما انہا ہمائے جمال ، الا ۔ یہم بل جہاں تک که سود کا تعلق هے بالکل اس اسم کا عم حیسا که ۲۵ جاوری کو کانگریس گورنینت نے بمبئی میں پیش الها تھے ۔ مید اللہ حلوری کو مرتم بل بیش کیا اور اُس کے بعد اُل جانوری کو بیدا اسما میں کامکریس کورنمنٹ نے اپنا بل پیش کیا - آپ ایسک غاما ایمی میں منظ اور که ایم بیاندورست رایف ایمت کے انعاظ سے تو سود كم هم أس سر أيا فانده هو كا علمه مقصان هوج اليكا - ليكن ولا ابك قانون كا معمولي أُمْوِلَ فَهِمْنِ جَانِيَ لَهُ حِبُ تُوثِي خَاصِ اينت كني خَاصَ طَبِقَهِ كَي مِتَعَلَق هُو تَمْوِ رود أسر يز الم فانون في نوين هوسكنا هـ - اس لينم اكو ايسا قرصدار هـ جو رليف ابثت يد أنه و أنا هي نو المحاله أس كا فائدة أس كو مليكا _ مين سمجيتا هون م نشهدر کینہ جا ہے ہی جسو تومیم باجریئی صلحب نے پیش کسی ہے اُس کا معدد بحر اس ف اور گنچهد نہیں ہے که مهرے بل کے پاس مونے میں دیر هو -مين الها هول الم أج مر ١٠٠ دن ماتي وهجات هين - اكر آپ سيليكت كسيتي مين ارمهم كو والس لينكم اور وه اس كو سيلكس كيلي من جان دينكم سميل اعتراف كهذا عول كه اس مين چائ خاسيان ضرور هين آور هم سب زياده آگے تهين كئے هیں اوان ممارے کام میں اگر آپ مدن کوینکے تو هم سیلکت کمیتی میں اس کو ایسا بنا دینگ که اُن کے لیئے نابل قبول هوگا ۔ میں سنجھتا هوں کے آگسر آپ سيلكث كديثي حين مهيجينگ او وقت ضايع لهين هوكا ساته، هي ساته، اس كو ارتر بنا سلينا مار مورم دوسم اس م الله الوهنا جاهتم هيل تو اولسي وجسهم نہیں معلوم مونی ہے که اِس کی تشہیر وائے عامع کے لیئے کی جائے ۔ اِن الفاظ کے سالهه میں آمید کونا هوں که میرے تصویر کو آپ منظور کرینگے ۔

Mr. Zahirul Hasnain Lari : भिस्टर वहीयल इसनेन लारी :

जनाव वाला—इस मसीदे कानून के मुताल्लिक जब जनाव वजीर अवल साहव में तकरीर की थी ती यह फरमाया था कि इस बिख का बसर इस कवर क्यांचा पड़ता है कि

मुआहिदे में एक बड़ी जबर्दस्त मदाखिलत होती है और इससे यह मुश्किल हो जायगा कि कर्जो मिल सके। लेकिन आज मैं एक दूसरे मेम्बर कांग्रेस पार्टी से यह सुनता हं कि यह तो एक "हाल्टिंग मेजर" है और इसके मंजूर होने से किसी किस्म का फ़ायदा मृतरित्तव नहीं होगा। मझे खशी इस बात की तो जरूर है कि कम से कम कांग्रेस पार्टी के एक मेम्बर ने इसकी मुखालिफ़त इस बिना पर की है कि यह बिल काफ़ी हद तक नहीं जाता है। मुझे उम्मीद है कि अगर यह सिलेक्ट कमेटी के सिपुर्द हो गया तो उसके मेम्बरान इसकी इतना आगे बढ़ा देंगे कि यह मुल्क को फ़ायदा पहुंचाने के क़ाबिल हो जायगा। मेरे दौरन का ख्याल यह है कि इस सूब में सिर्फ़ जराअत पेशा ही बसने हैं और वही लोग इस मुल्क में कर्जा लेते हैं जोकि काश्तकार वाक हुए हैं और इसके अलावा कोई दूसरा तयका, खबाह वह मजदूरों का ही क्यों न हो, इस मुक्त में नहीं बसता है। मेरे दोस्त ग़ालिबन इससे वाकिफ नहीं है कि क़ानुन जो पहिले पास हो नुका है वह जराअत पेशा हो को लागू होता है, मजदूरों पर या किसी दूसरे तबके पर लागु नहीं हो सकता है। अगर उन्होंने इस बात की तकलीफ़ गवारा की होती कि वह मेरे बिल के बजुहात पढ़ लेते जो उसके शर में लिखे गए हैं तो उनको यह अलवफहमी पैया न होती। मैंने साफ तौर पर यह जाहिर कर दिया है कि अब तक पिछली गवर्नमेन्ट ने सिर्फ़ यह किया था कि जराअत पेशा लोगों के नूताल्लिक जो कर्जों हैं। उसके मुताल्लिक कवानीन पास किए और मौजूदा गवर्नमेन्ट ने जो कमेटी बनाई है उसकी मन्शा भी यही है कि देहात में बसने वालों पर जो कजजात है उसके बार को कम किया जाय। शुरू में मैंने कहा था कि इस सूबे में दूसरे तबके जिनके ऊपर सूद का बार बहुत ज्यादा है उसको भी कम करने की जरूरत है। मिसाल के तौर पर मजदूरों और सनाओं को पेश किया था। जनाब वाला-यह बिल जहा तक कि मूद का ताल्युक है बिल्कुल उसी किस्म का है जैसा कि २५ जनवरी को कार्यस गवनंमेन्ड न बम्बई में पेश किया है। मैंने २१ जनवरी की यह बिल पेश किया और उसके बाद २५ जनवरी को बम्बई एसेम्बली में कांग्रेस गवर्नमेन्ट ने अपना बिल पैश किया। आप एक ग़लतफ़हमी में मुब्तिला थे कि ऐप्रिकत्चरिस्ट्स रिलीफ़ ऐक्ट के लिहाज में तो मूद कम है, इससे क्या फ़ायदा होगा बल्कि नुकसान हो जायगा। लेकिन वह एक कानुन का मामुली उसूल नहीं जानते कि जब कोई खास ऐक्ट किसी खास तबके के मुताब्लिक हो तो फिर उसपर आम कानून लागू नहीं हो सकता है। इसलिये अगर ऐसा कर्जवार है जो रिलोफ पुनट के अन्दर आता है तो लामुहाला उसका फ़ायदा उसको मिलगा। में समझना हूं कि तशहीर किए जाने की जो तरमीम बाजपेयी साहब ने पेश की है उसका मक्तसद बजुज इसके और कुछ नहीं है कि मेरे बिल के पास होने में देर हो। मैं कहना है कि आज मे ३० दिन बाक़ी रह जाते हैं। अगर आप सिलेक्ट कमेटी में भेज देंगे तो जो काम नशहीर में हासिल करना चाहते हैं वह सिलेक्ट कमेटी से हासिल हो सकता है। इसलिये मैं उम्मीद करता हूं कि पंडित लक्ष्मी शंकर बाजपेयी अपनी तरमीम की वार्षिस लेंगे और वह इसकी सिलेक्ट कमेटी में जाने देंगे। मैं एतराफ़ करता हूं कि इसमें चन्द सामियां जरूर हैं और हम सब ज्यादा आगे नहीं गए हैं। लेकिन हमारे काम में अगर आप मदद करेंगे तो हम सिलेक्ट कमेटी में इसको ऐसा बना देंगे कि उनके लिये काबिले कुबूल होगा। मैं समझता हूं कि अगर आप सिलेक्ट कमेटी में भेजेंगे तो बक्त जाया नहीं होगा, साथ ही साथ इसकी बेहतर बना सकेंगे। अगर मेरे दोस्त इससे आगे बढ़ना चाहते हैं तो कोई वजह नहीं मालूम होती है कि इसकी तशहीर राय आम्मा के लिये की जाये। इन अल्फ़ाज के साथ में उम्मीद करता हूं कि मेरी तजवी ह को आप मंजूर करेंगे।

*The Hon'ble the Minister of Revenue:

آنويول منستر آف ويونيو -

جناب والا - مستو لاری صاحب نے یہ، صحیم فرمایا هے که جو قافوں هم بنانا چاہتے میں اور جس کی تبجویزوں کے بنانے کے لیئے مم نے ایک کمیٹی بنائی تھی ولا ساری ایگریکلوچسٹ کے لیئے تھی اور اس کے بعد اگر ضروری سمجھا گیا تو سی دوسرے قافرن کو بنانے کی تعجویز کرینگ اور اس کے لیّئے کوئی کمیٹی بنائی جائيكي - سين نهين جاممًا هون كه لأرئ صاحب كأبل ختم هوجائه - مين سمجهمًا ھوں کہ اس بل کے منظور کرنے میں ہم کو عجلت نہیں کونا چاہیئے ۔ ابھی عجلت کے سانهم ایک فانون پنچهلی کونسل میں پیش هوا تها آس کی ورکنگ (working) سین هم کو معلوم هوا نه کتنی خرابیان ره گئین – لهذا مین تجاهتا هون که یهه بل -رکلیت (circulate) کیا جائے اور اوپینین (opinion) کے لینے منظور کیا جائے ادر حو رائے آئیں اُس کے بعد جو نانوں مناسب سمجھ جائے وہ بنایا جائے *

The Hon'ble the Minister of Revenue : आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ रेवेन्यू :

जनाब वाला-मिस्टर लारी साहब ने यह सही फ़रमाया है कि जो क़ानून हम बनाना चाहते हैं और जिसकी तजवीजों के बनाने के लिये हमने एक कमेटी बनाई थी। यह सारी एग्रीकल्चरिस्ट के लिये थी और उसके बाद अगर जरूरी समझा गया तो किसी दूसरे क़ानून को बनाने की तजवीज करेंगे और उसके लिये कोई कमेटी बनाई जायेगी। मैं नहीं चाहता हूं कि लारी साहब का बिल खत्म हो जाये। मैं समझता हूं कि इस बिल के मंजूर करने में हमको उजलत नहीं करना चाहिये। अभी उजलत के साथ एक क़ानुन पिछली कौंसिल में पेश हुआ था, उसकी वर्किंग (working) में हमको मालूम हुआ कि कितनी खराबियां रह गई हैं। लिहाजा में चाहता हूं कि यह बिल सर्कुलेट (circulate) किया जाये और ओपीनियन (opinion) के लिये मंजर किया जाये और जो रायें आयें उसके बाद जो कानून मुनासिब समझा जाये वह बनाया जाये।

The Hon'ble the Speaker: The question is that the United Provinces Debtors' Relief Bill be circulated for eliciting opinion thereon before April 30, 1938.

The question was put and agreed to.

RESOLUTION re. HOLDING OF A SESSION OF THE LEGISLATURE AT NAINI TAL

Khan Bahadur Maulvi Fasih-uddin: Sir, I beg to move that this Assembly recommends to the Government that at least one session of the Legislature be held at Naini Tal every year during the month of August or September.

Sir, before I speak on this motion I assure you that I am not following any item of the programme of this day of 1st April, when I move this resolution, and I assure you that I move the question with all the seriousness that it deserves; and this, in spite of the fact that the Hon'ble the Premier has stated in his budget statement that he has resolved that he is not going to have any session of this Assembly

^{*}Speech not revised by the Hon'ble Minister.

or the Council at Naini Tal at least this year. I believe, Sir, that this announcement is based on financial considerations. I acree with the Hon'ble the Premier that the condition of the finances of this province does not allow the continuance of any scheme of expenditure which can be easily avoided. But Sir, I beg to submit that this condition of the finances has been brought about by the Government itself and it has been really self-imposed. The old Government had been increasing the expenditure by leaps and bounds by means of creating all sorts of departments, increasing the pay of the heads of departments through the scheme of the Lee Commission, namely, through the incremental system of pay, with the result that the pay of some of the heads of departments is now four or even five times the pay of the Ministers. Besides, the increase in the department of administration has been tremendous. The number of officers has gone up by at least 50 per cent, and, as I stated the other day, the Fremantle Report showed that during the last two de ades the expenditure had gone up by at

least 125 per cent.

For that reason I submit, Sir, that the knife of economy should had be applied to the huge unnecessary expenditure which has been multiplying from year to year. The old Government promised to cut down expenditure and appointed several economy committees but practically with no result. The present Government also gave out its policy about six months ago at the time when the first budget was presented that it was going to curtail expenditure and to cut down all unnecessary items in the next budget. But what do we find, Sur? The new budget almost repeats the old budget. It is the rejectation of the old budget and no serious effort has yet been made for reconmizing expenditure. It is a pity, Sir, that the knife of economy has fallen on the old established scheme of having at least one session at Naini Tal. The inevitable result will be that the summer expital of the province will remain almost vacant. Thousands of cooling and other kind of labourers will go out of employment, because in the hilly parts of the province there is very little cultivation. Again, the trade and business of the summer capital of the province will come to a perfect standstill. House-rent will go down to almost zero point, In fact, a very great revolution will be the result in the conditions of the summer capital of the province. Again, Sir, the other result will be that the heads of departments, who get such magnificent salaries, think that they cannot live in the plains during the hot season and the rainy season even under khas tattis and electric fans and go to hills every year, will continue to go to Naini Talalong with their camp Such a state of affairs is really very disheartening, for it is we, and we alone, who will have to work here during the malarial season of August and September. Sir, I do follow the policy of live and to let live, but I do not support the policy of not live and to let live. I think it would be a frir and just demand of every one of us that there should be at least one session of the legislature at Naini Tal. If the Government makes a substantial cut in the expenditure of administration, if it is prepared to abolish all unnecessary posts, if it is prepared to make cuts almost

[Khan Bahadur Maulvi Fasih-uddin]

in every other direction and if it is prepared to give up the policy of taking loans, then, of course, I think we will have no grievance at all; but if it abolishes the old established custom of holding at least one session at Naini Tal, I hope that the Hon'ble the Premier will re-consider the decision and will make up his mind not to stop the session of this House at Naini Tal so long at least as he does not prepare a general scheme of economy, and in that case he can, of course, stop the session at Naini Tal, and then we will have no grievance at all.

Shri Sita Ram Shukla : श्री सीता राम शुक्ल :

जनाव स्नीकर साहब—मौलवी साहब ने अग्रेजी में तकरीर की है। चृकि मैं अग्रेजी कम जानता हूं इसलिये बहुत मुमिकन है कि मैं आप की बातों का ठीक ठीक जवाब न दे सक्, लेकिन इतना तो में समझ गया हूं कि आप चाहते हैं कि एसेम्बली का सेशन पहाड़ पर हो। इतना समझने के बाद मैं उसकी मुखालिफ़त करने के लिये खड़ा हुआ हूं। जब यह ख्याल आता है कि ज्यादा काम करने की बजह से हमारी सरकार के कर्मचारियों की सेहत दिन बदिन गिरती जा रही है, हमारे मिनिस्टर साहब, प्रीमियर साहब तो पहाड़ के रहने के आदी ही हैं, उनके काम को देख कर जकरन है कि सरकार पहाड़ पर रहे। जब हम अपने लायक दोस्त मेम्बर साहबान को देखते हैं कि गर्मी में उन्हें यहां तकलीफ़ होती है, वे सब पहाड़ के रहने के आदी हैं तो जी चाहता है कि जरूर इस प्रस्ताव को सपोर्ट किया जाये। इसके साथ साथ पहाड़ी ठंडी हवा का ख्याल आता है, वहां के सीन्स (scenes) का ख्याल आता है तो जी चाहता है कि इस प्रस्ताव की मुखालिफ़त हरगिज न करूं। लेकिन इसका एक दूसरा पहलू भी है। दूसरा पहलू यह है कि एसेम्बली के पहाड़ पर जाने से उन किसानों का पैसा खर्चा होगा, उन किसानों का पैसा जरूर बरबाद होगा जो पेट काट कर अपना लगान अदा करते हैं।

स्पीकर महोदय, मैं आप का ध्यान उन देहातियों की तरफ़ आकर्षित करता हूं जो इस चैत के महीने में भी जबिक अभी अभी नई फ़स्ल कटी है उनके लिये खाने को कुछ नहीं होता। इसलिये गोबर में से गेहूं निकाल कर किसान भाई खाते हैं। दूसरे शब्दों में यह कहा जाय कि जानवर के पाखान में से ग़ल्ला निकाल कर आदमी खाते हैं तो ग़लत नहीं होगा। एसेम्बली का सेशन पहाड़ पर होने से उन किसानों का पैसा बरबाद होगा जो धूप में अपने पसीने की शक्ल में खून बहा कर ईख तैयार करते हैं और सब की सब बेच कर लगान अदा करते हैं। मेरी कमबख्त आंखों ने देखा है कि एक तरफ़ राब से लदी हुई बैलगाड़ी जा रही है और उसके पीछे पीछे किसानों के छोटे छोटे बच्चे धूल में से सीरे का बूद निकाल कर चाटते हैं। वह किसान जो गुड़ का मां बाप है उनके खाने के लिये गुड़ कहां, उनकी स्त्रियों और बच्चों को भी गुड़ नहीं मिलता है। पहाड़ पर जाने से इन ग़रीब किसानों का पैसा बरबाद होगा। इसलिये पहाड़ पर जाना मुनासिब नहीं होगा। गर्मी की धमकी दी। गई है। यहां गर्मी जरूर ज्यादा पड़ेगी यह सही है लेकिन एक किब ने कहा है:

वाइज सोजो जहन्तुम से डराता है किसे।

लिये फिरते हैं बगल में दिल सा आतिश खाना हम ॥

and the second s

हमारे दिल में किसानों का ग्रम है। यदि हम वह गर्मी बदाश्त कर सकते हैं तो यह गर्मी क्या करेगी। एक बात और कहता हूं कि पहाड़ों पर बैठने के बाद भी हम भूल नहीं जायेंगे कि हम उनके प्रतिनिधि हैं जिनके दिल में हमेशा होली जलती है और जो खून का फाग हमेशा खेला करते हैं। अगर हमको यह ख्याल है कि हम ग़रीबों के प्रतिनिधि हैं तो पहाड़ पर ही नहीं बिल्क बहिश्त में भो जाने के बाद आराम नहीं मिल सकता। शान्ति तो तब मिल्मों जब पूर्ण स्वराज्य होगा और हमारे देश के किसान मुख से रहेंगे। इसिल्ये में कहगा कि यही रहा जाय और पहाड़ पर न जाया जाये।

Shri Sita Ram Shukla:

شرى سيمًا رأم شمّلا -

جداب اسريار صاحب _ مولوي صاحب نے انگريزيميں تقرير کے هے - چونکه میں انگریزی کم جانتا ہوں اس لیٹے بہت حمکنی ہے کہ میں آپ کی باتوں کا الهيك الهيدات جذواب نه رائع سكون ليكن إنها أتو مين سمجهاء كيا هول كه آپ چانعتے ھیں کر اسمیلی کا سدی کہار ہو ہو ۔ اتنا سمجھد کے بعد میں اس کی منخالمت توني کے لیٹے کہوا ہوا موں - جب بہم خیال آتا ہے که زیادہ کام کرتے کی دجهد نے اُسفاع پریشرم کسونے کی دجمد نے هماری سرکار کے کرمچاریوں کی صحت من وم من مراني جَارِهِي هِي هماري منسائر صاحب بريديئر صاحب تو وهاد نے رہیں نے عالمی بھی آھیں اُن کے کام کو دایکھکر ضوورت ہے کہ سرکار چہاڑ پر رہے – حسب هم أين النابي وست مرمار صاحبان كو ديكهاه أيكنكه كوسي مأن أبهين بهان معليس هوتي هي وحد سب پهار کے رهنے کے عادى هيں تو جي چاهما هے که ضرور اس پرسناؤ کو سرورت کیا جائے ۔ اِس کے ساتھ، ساتھ، پہاڑی ٹھندی ہوا کا خیال آتا ہے وَهُالِ لَيْ سَرَفُسَ (scenes) كا حيال آنا هي تو جي جاستا هي كه اس برستاؤ كي سند آمت عوکز نه کورں - ایکن اِس کا ایک درسوآ پہلو بھی هے - درسوآ پہلو بھی هے اور پہلو بھی هے اور کا اِن علم ال کسسا اوں کا پیسسہ صورر ارباد هوگا جو بیت کات کر ابنا الکان ادا کرتے هیں - اسیبار مهودے - میں آپ کا دهیاں ان دیہاتیوں کی طرف اکوشت کرتا ھوں جو اس چیت کے سہیدہ سیں بھی جب کہ ابھی ابھی نئی فصل کئی ہے اُن کے لهائم کهانے دو انتہم نہیں ہوتا اِس لیائم کویہ میں سے گیہوں تکال کر کسان بھائی الهائے میں۔ دوسوے شہدوں میں یہہ کہا جائے کہ جانور کے پاحانے میں نے غلم نکال کر آدمی کھاتے ھیں۔ تو غلط نہیں ھوگا ۔ اسمبلی کا سشن چہار پر ھونے سے اُن کسانوں کا پیسم برباد، ھوگا جو دھوب میں اپنے پسیدے کی شکل میں خون یہاکر ایکھ، نیار کوئے میں اور سب کی سب بیچ اور ایان ادا کوئے میں ۔ میری کمبضت آنکھوں نے دیکھا ہے که ایک طرف رآب نے لدی هروئی بیلکاری جارهی هے اور اُس کے پہنچے پینچے کسانوں کے چہوٹے چھوٹے بنچے دعول میں سے شدرے کا بوند نکال کو چائتے میں - رہ کسان جو کو کا ماں بانیھ اُن کے نمانے کے لیائے گو کہاں - اُن کی اُستویوں اور بنچوں کو بھی گو نہیں ملتا ہے - بھار پر جانے سے اِن غویب کسانوں کا يهاء بوياد هولا إس ليئه بهار يو جانا مناسب نهين هوكا ـ كرمي كي دهدي دي گئی ہے ۔ یہاں گومی ضرور زیادہ پویتی یہ، صحیح ھے۔لیکن ایک کوی نے کہا ھے۔

راعے طاء سرز جہانم ہے قرانے ہے کسے لیئے پھرتے میں بغل میں دل سا آتھ خانہ مم

[Shri Sita Ram Shukla.]

همارے دل میں کسانوں کا غم ہے ۔ بدی هم وہ گرمی برداشت کر سکتے هیں تو بہت گرمی کیا کہ یکی ۔ ایک بات اور کہتا هوں که بہازوں پر بیٹھاے کے بعد بھی هم بیول نہیں جائینگے که هم آن کے پرتی ندهی هیں جن کے دل میں همیشه هولی جاتی ہے اور جو خون کا بھاگ همیشت کھیلا کوتے هیں ۔ اگر هم کو بهت خیال ہے که هم غمیروں کے پرتی ندهی هیں تو بہاز پر هی نہیں باہم بہشت میں بھی جانے کے بعد آرام نہیں مل سکتا ۔ شانتی تو تب ملیگی جب پورن سوراجیه هوگا آور همارے دیس کے نسان سکھه ہے رهینگے ۔ اِس لیکے میں مہونگا که یہاں رها جائے اور بہاؤ یہ نہ جایا جائے *

*Shaikh Muhammad Habibullah: Sir, in my budget speech I said that the Government were entering upon a false economy when they gave up the question of hill exodus and I am only consistent if I stand up to support the motion of my friend here. I do so on economic ground, on the ground of health and on political expediency and on every conceivable ground. Those gentlemen who think that by going to the hills they will be mis-spending the tax-payer's money are wrong.

Mr. Zahirul Hasnain Lari: It is an individual opinion.

*Shaikh Muhammad Habibullah: May I know how many workers in the hills will be out of employment if the hill exodus cerses? Are we to make any distinction between the people living in the plains and the people living in the hills? Is this our policy? After having spent lakhs and lakhs of rupees in building fine roads to the hills are we to give them up? Sir, may I know how much money is spent by Government by staying in the plains and by not going to the hills! What about the luxurious life they try to live in the plains by means of artificial luxuries such as electricity, etc.? There the luxury is natural. Nature has given us the benefit of the hills and the plains and I cannot understand why we should deprive ourselves of the benefit of what nature has given us. I challenge those who say that the money spent on the hill exodus will be ill-spent or that it will be in excess of what is being spent here. There will be very little difference between the expenditure incurred in the hills and the expenditure incurred in the plains. On the other side we are doing more harm to the people who used to live as labourers on the work they used to get on account of the hill exodus. Sir, then there are owners of the properties. They are not landlords but they are house-owners. Some have got large factories, such as milk dairies and butter making. All these are suffering today. Now, should the Government think of saving a few thousand and making the people of the hills suffer huge losses? Is this the correct economy? It is a false economy as I have said before and I think Government in answering this should give me facts and figures as to how much they save by not going to the hills and also give me facts and figures as to how much loss they are inflicting upon those people who have got investments in

^{*}Speech not revised by the honourable member

the hills who are really hilly people? Are we here to look from different angle of vision or make a difference between those who are living in the plains and those living in the hills? Nature has endowed the province with all sorts of geographical places and I think it will be the business of the Government to develop all those places in a way that will suit them. I think the resolution moved is perfectly sound, it is unbiassed and it is well thought out and I support it.

Shri Ram Frasad Tamta : श्री राम प्रमाद टमटा :

जनाब स्रीकर साहब-मैं इस रिजोल्यशन की जो पेश है नाईद करने की खटा हुआ हुँ। गो मैं पहाड़ का रहने वाला हुं मगर गवनेमेन्ट के पहाड़ जाने से मेरा कोई जानी फायड़ा या नुकसान नहीं होता है। जो मैं अर्ज कर रहा हं वह एक इंसाफ़ की बात होने को अजह से इस ऐवान के सामने पेश करता है। रिजोल्यशन के मुखालिफ़ोन की तरफ ने यह कहा गया है कि गवर्तभेन्ट के पास रुपया नहीं है और पहाड़ ने जाने से ६० हजार काए की सरकार की बनव ा जायेगी। मैं तो इस दलीलके जवाब में यह कहंगा कि जब गवर्न में है ने हाल है। में ६ लाग माया एक कींसिल चेम्बर बनाने में सर्फ़ किया है जो वह जासानी से ६० हजार राया पड़ार जाने के लिये भी सर्क कर सकती है। गवर्नमेंट का नैनीनाल जाना में इमलिये भी जरूरी समझना हुं कि तैतीताल के लोगों ने बड़े । बड़े बंगले और मकानात बनाये है जिनमें उन लागों के हजारी ... रुपये खर्न हुये हैं । इस उम्मोद पर उन लोगों ने बंगले और मकानात बनाये हैं कि वहा गवर्नमेल आयेगी और उनकी किराया मिलेगा। इस तरह पर अगर गवनंमेन्द्र एकाएक वहा जाना बन्द कर देगी तो उन लोगों का बड़ा न्कसान होगा और इमग्री जिम्मेदारी गवनेमेन्ट पर होगी। इसके अलावा नैवीताल में दूरदराज से यही वही नकीस द्वाने द्वानदार है जाव हैं और उनकी दुकानदारी सिर्फ़ देश के लोगों पर मुनद्रसिंग रहती है। उन लागों ने हमेगा को तरह इसी उम्मीर पर कि गवर्नमेन्ट पहाड़ जावेगी दुवाने कियाये पर लेला है। अब गवर्तमेन्ट अगर पहाड़ पर न जायेगी तो बहुत से दुकानदारों को नुकमान होगा और कुछ का दिवाला निकल जाने में ताज्जुब नहीं होगा। गवर्न मेन्ट को ता सब ही तरफ के लागा पर गोर करना चाहिये। पहाड़ों पर बहुत से सरीब लोग रहते हैं जिनका काम नैनीताल मे मजदूरी करना होता है, और वहां पर जो परदेशी लोग जाते हैं उनकी बजह से हजारों लोगों को मजदूरों या रोजगार मिल जाता है और बहुत से होटल का काम करते है। दूर दूर ने लोग मजदूरी करने के लिये नैनोताल जाते हैं। अगर गवर्नमेन्ट न जायेगी तो उनका भी दुख और नुक़सान होगा। इसके अलावा मुझे यह भी अर्ज करना है कि हाउस की अपने बलकों और मिनिस्टरों और अहलकारों को तन्दुरस्ती का भी स्थाल करना अकरी है। गर्मियों में गो लखनऊ में खस की टट्टियां और पंखे हैं मगर फिर भा यहां इतना काम नहीं हो मकता है जितना पहाड़ की कुदरती ठंडी हवा में हो सकता है। इन सब वजूहातों पर गौर फ़रमा कर में उम्मीद करता हूं हाउस इस रिजोल्यूशन को जिसको मेरे लायक दोस्त खान बहादुर साहब ने पेश किया है मंजूर करेगा।

شری رام پرشان تمنا —
جماب اسپیکر صاحب سمیں اس ریزولیوشن کی جو پیش هے تاکید کرنے کو
کھوا ہوا موں – کو میں چوز کا رہنے والا ہوں سار گررنمنت کے چوز جانے سامیزا
کوئی ڈاتی فائدہ یا نقصان نہیں ہوتا ہے – جو میں عرض کورہا ہیں وہ ایک انصابی

[Shri Ram Prasad Tamta.]

تی مات هونے کی وحمه سے اس ایوان کے سامنے پیش کرتا هوں - ریزوایوشن کے منخانفین کی طرف سے یہہ کہا گیا ہے کہ گورنمنٹ کے پاس روییہ نہیں ہے اور پہاڑ نہ جانے سے ۱۰ سزار ردییہ کی بنچت سرکار کو ھو جائیکی – میں تو اس دلیل کے جراب میں یہ کمونگا نه جب گورنسنت نے حال هی میں ۱ لاکھ روزی ایک کر سل چمہر بنانے میں صرف کیا تھے تو وہ آسانی سے ۲۰ ہزار پہار جانے کے لیئے بھی صرف کوسکتی ھے۔گورنمنت کا نینی تال جانا میں اس لیئے بھی ضروری سمجھتا میں که نینی تال کے لوگوں ہے بڑے بڑے بنگلے اور مکانات بنائے میں جن میں اُن اوگوں کے ہزاروں رویئے خوچ ہرے ہیں۔ اس آمید پر اُن لوگوں ہے بنگلے اور ممانات بنائے سیں که رهاں گورنمنٹ آلهگی اور اُن کو کرایه ملیگا۔ اس طرح رو اگر تعورنمنٹ یکایب رهاں جانا بند کودیکی تو اُن اوگوں کا برّا نقصان ہوگا اور اس کی ذاعداری کور سامت پر عوالی ۔ آس نے علوہ نینی قال سیں درر دراز سے بڑی بڑی نفیس دوکانیں دوکاندار آے جاتے هیں اور اُن کی دوکانداری صرف دیش د اوگوں در منعصو رهتی هے ۔ اُن لوگوں نے همیشه کی طرح اسی اُمید پر که گورنمنت پہار جاریگی درکانیں کرایہ پر اے لیں ھیں – اب کورنمنت اگر پہار نہ جائیگی تو بہت ے درکانیں کرایہ پر اے لیں ھیں – اب کورنمنت اگر پہار نہ جائیگی تو بہت ہے درکانداروں کو نقصان ھوگا اور کنچھہ کا دیوالہ نکل جانے میں نعبجب نہیں ھوگا – گورنمنت کو تو سب ھی طرف کے لوگوں ھی پر غور کونا چاھیئے – پہار ں پر بہت ہے غریب لوگ رھتے ھیں جی کا کام نینی تال میں چاھیئے – پہار ں پر بہت ہے غریب لوگ رھتے ھیں جی کا کام نینی تال میں مزدرری کرنا هوتا ہے اور وهاں پر جو پہدیسی لوگ جاتے میں اُن کی رجہ ہے مزاردں لوگوں کو مزدروں یا روزگار مل جاتا ہے اور بہت سے هوتل کا کام کوتے هیں۔ درر درر سے لوگ مزدوری کرنے کے لیئے نینی تال جاتے میں ۔ اگر گورنمات رہ جائیگی تو اُن کو بھی دکھہ اور نقصان ہوگا ۔ اس کے علاوہ حجھے یہہ بھی عوض کہنا ہے کہ ہوس کو اپنے کلودوں اور منستروں اور اہلکاروں کی تمدرستی کا بھی خیال کرنا ضروری ہے۔ تومیوں میں گو لکھنؤ میں خس کی تثیاں اور پنکھے هیں مگر پیر بھی یہاں اِننا کام میں هوسکتا هے جتنا بہار کی قدرتی تھندی هوا میں ھوسکتا ھے۔ ان سب وجو ھاتوں پر غور فرماکو میں امیںکوتا موں ھاؤس اِس ریزولیوشی عو جس عو جیرے لائق درست حال بہادر صاحب نے پیش کیا ھے منظور عربیا ،

Shri Rameshwar Dayal Vaid श्री रामेश्वर दयाल वैदाः

सभापित महोदय—में इस प्रस्ताव का विरोध करने के लिये खड़ा हुआ हूं।
मुझको इस प्रस्ताव के हाउस में आते ही कुछ पुरानी बातों की याद आने लगी
और वह यह कि अभी कुछ ही वक़्त गुजरा है कि इस हाउस में किसी भी मामले पर बहस
होते हुये यदि कहीं पर गरीबों, काश्तकारों और मजदूरों का तज किरा आ जाता था तो हर
तरफ़ से इस बात की होड़ हुआ करती थी कि हम ही गरीबों, काश्तकारों और मजदूरों
के सच्चे प्रतिनिधि हैं, हम हो को उनका सब से ज्यादा ख्याल है। कांग्रेस पार्टी के मेम्बर तो
चाहे दबी जबान से भी कहें मगर मुक्लिम लीग और नवाब साहब छतारी की बनाई हुई
इन्डिये॰ उन्ट पार्टी के मेम्बर तो ढोले बजा बजा कर काश्तकारों के सच्चे हमददे हीते का दावा

किया करते थे। मगर असलियत छुपाये नहीं छुपती, आखिर को जाहिर हो है। तो गई, किसानों से सच्ची हमदर्दी रखने वाले एक सज्जन ने एक प्रस्ताव कर ही तो दिया कि एसेस्बली का कम से कम एक सेशन नैनीताल में अवश्य हो । कारण कि यहां गर्मी में काम नहीं हो सकता और नैनीताल में ठंड होने की वजह से कार्य अधिक हो सकेंगा।

मेरी राय में तो जहां तक काम का सवाल है वहां तक माननीय प्रयान मंत्री और मंत्रियों का वास्ता रहता है और फिर हमारे प्रधान मंत्री महोदय तो नैनीताल के निवासी होते हुये और हर एक मेम्बर से कई गुना ज्यादा कार्य करते हुये भी गर्मी की परवार नहीं। करते। इधर हमारे वह मेम्बर साहब जिनके काम के बारे में अगर सिकर कहा जाव ती शायद कुछ बेजा नहीं होगा नैनीताल जाने का प्रस्ताव करते हैं। खेर।

मगर मझको सब से ज्यादा ताञ्जूब तो यह देख कर हुआ कि मस्टिस लीग के सदस्य माननीय शेख हबाबुन्ला साहब ने इस प्रस्ताव का समर्थन किया है । एक नरफ तो हाउस में बहस के समय मुस्लिम लीग के सदस्यों की ओर से ओरशर शहदों में गरीबों और बेकमां की नुमाइन्दर्गा की पुटाई दी जानी था और कटा जाना था कि हम भी कांग्रेस की हो तरह सरीबों के सच्चे नुमाइन्दे हैं, और दूसरी और में अवसर अलुबारों और समाचार पत्रों में यह पढ़ा करना था कि मुस्लिम लीग भी राजाओं, नवाबी और नाजक मिजाजों की हो एक संस्था है। आज बाकई इस प्रम्थाय के दारा मुक्तिय लीग का भी सच्चा स्वरूप इस हाउस के सामने पेश हो गया क्योंकि हमार शेल हबोबल्ला साहब मस्लिम लीग के सदस्य होते हुये भी इस बात का समर्थन करते है कि गवर्तमेन्ट को चन्द हजार राय्ये खर्च कर के पहाड़ों पर जरूर जाना चाहिय । महा अपने दास्त राम प्रसाद टमटा साहब की यह बात सन कर बड़ा नाजबब और अफसास हवा कि ''जो गवर्तमेन्ट ६ लाख राया खर्च करके का जिन्मल विम्बर बनवा सकता है बहु कहु रुपए खर्च करके पहाडों पर भी जा सकती हैं''। उनको शायद यह नहीं मालम[ँ]है कि इस ६ लाख स्पए को पानी की तरह बहा कर का अन्तिक चम्बर यसवाने की करतुन हमारी उस पूरानी गवर्नमेन्ट की है जिसको कि आज हम लोग ५१ माल निरन्तर पश्चिम करके वमहिकल तमाम निकाल पाये हैं क्योंकि यह ६ लाख हमया लगा कर का बन्निल चेम्बर बनवाने की स्कीम उस गवर्नमेंन्ट की मीजुदगी में पास हुई थी जिसकी मीजदगी से आज हमारे प्रान्त के गरीब किसान और मजदूर और उनकी स्थी बच्चे हडिया के कंकाल बने हुए हैं और आज भी अपने नगें और भूखे पंडों को ठांक ठांक कर खन के आंसुओं से रो रहे हैं। दूसरी बात टमटा साहब की बड़ी है रतअंगेज है कि अगर पहाड़ी पर एसेम्बली की मीटिंग न हुई तो वहां के गरीब भूखों मर जावेंगे। में टमटा साहब से प्रार्थना करूंगा कि उनको पहाड़ी होने के कारण पहाड़ का ही खबाल नहीं रखना चाहिस और यह बात मुनासिव भी नहीं कि हर समय पहाड़ का ही राग अलापा जावे। शायद यह बात आप को अभी नहीं मालूम हुई है कि पहाड़ के अलावा और जगह भी सरीब लोग रहते हैं। आप को यह बात भी मालूम होनी बाहिये कि नैनीताल में ही नहीं लखनऊ में भी लोगों ने पैसा खर्च करके मकानात बनवाए हैं जो कि आजकल किराए पर उठे हए हैं। अगर आप के कहने के मुताबिक एसेम्बली नैनीताल में हुई तो सोचिए कि यहां के मकान मालिकों को नुक़सान होगा या नहीं। इस तरह तो हर हालत में एक जगह के मकान वालों की

[Shri Rameshwar Dayal Vaid.]

नुकसान जरूर पहुंचता है। सब से आखीर की बात जिसपर टमटा साहब ने बहुन ज्यादा जोर दिया है वह यह है कि अगर नैनीताल में मीटिंग न हुई तो बहां के मजदूरों करने वाले प्रारीब जो कि हजारों को संख्या में हैं भूखों मर जावेंगे और अगर नैनीताल में मीटिंग हुई तो हजारों गरीब मजदूरों के पेट को रोटी मिल जावेगी। मैं तो कहना हूं कि टमटा साहब जरा सी हिम्मत और कर जावें अर्थात् बजाय उसके कि नैनीताल में मीटिंग हो उस बात की कोशिश करें कि अगर सम्भव हो तो कुछ रुपये और ज्यादा खर्च करके गर्न-मेन्ट माननीय टमटा साहब के गांव में ही एसेम्बली की मीटिंग करे, क्योंकि ऐसा करने ये उनके गांव वालों को ही ज्यादा से ज्यादा रोटो मिल सकेगी और अगर प्रतिनिधि का कर्तव्य हो यह हो कि चाहे मुनासिब हो या नामुनासिब मगर जो शख्स जहां का प्रतिनिधि होने के नाते मेरा यह कर्तव्य हो जाता है कि मैं सरकार से यह प्रार्थना कर्क कि एसम्बली का एक सेशन पीलीभीत में भी अवश्य हुआ करे ताकि वहां के भी गरीब मजदूरों की ज्यादा से ज्यादा रोटी मिल सके।

मगर जहां तक मैं समझता हं वहां तक ग़रीब आदमी हर जगह रहते हैं बल्कि मैं तो थहां तक कह सकता हूं कि हिन्दोस्तान का कोना काना गरीबी और बेकसी से लानार ओर मजबूर हैं। इसलिये हमारा तो कर्तव्य यह होना चाहिये कि हम इस बात की चेष्टा करें कि हर जगह के गरीबों की गरीबी दूर हो सके और उनको पेट भर रोटी और तन ढांकने को पूरा कपड़ा मिल सके। यह तरीक़ा कभी भी मुनासिब नहीं ही सकता कि सुबं भर के गरीब आदिमयों की गाढ़ी कमाई का पैसा कुछ थोड़े से आदिमयों के आराम की खातिर या किसी एक जगह के गरीबों को कुछ दिनों की रोटी मिल जाने के लिये पानी की तरह बहा दिया जावे। मैं तो इस हाउस के तमाम माननीय सदस्यों और ख़ास तौर से महिलम लीग के सदस्या से दरख्वास्त करूंगा कि वह इस प्रस्ताव का पूरी ताक़त के साथ विरोध करें और उम मस्लिम लीग को जोकि अपने को ग़रीबों का प्रतिनिधि बतलाती है नाज्क मिजाजी के कलंक से कलंकित न होने दें। और अगर आप अपनी गर्मी बरदास्त न करने बाला नजाक़त वाली आदत से मजबूर ही हैं तो दिल से न सही कांग्रेस के कहने से ही इसका बिराध करके बहती गंगा में हाथ घो लें जैसा कि हमारे नवाब साहब छतारी ने किया था कि इस वर्ष तो गवर्नमेन्ट पहाड़ पर नहीं जावेगी। हालांकि यह तो वह भली भाति जानते थे कि इस वर्ष यह कुसी हमारा साथ देना नहीं चाहती मगर फिर भी सच्चा न सही कृतिम ही सही यश कमाने से क्यों चूकों। यह तो कहने को हो ही जावेगा कि चलते छलारी गवर्नमेन्ट ने कम से कम नैनीताल जाना तो बन्द कर ही दिया। ठीक इस इंग से ही सह। लीग को भी चाहिये कि कम से कम इस मामले में तो कांग्रेस का साथ दे ही दे और इस प्रस्ताव का घोर विरोध करे ताकि एक वोट भी इस प्रस्ताव के पक्ष में न आबे।

यह तो मैं भली प्रकार जानता हूं कि इन राजा, नवाबों और जमीदारों की आदत हो ऐसी पड़ गई है कि गरीब बेकस काहतकारों के पैसे को हर बुरी तरह से लूट लूट कर मजे के साथ गुलछरों उड़ावों, मगर मैं इन लोगों को भी आजकल के जमाने की रातार से सतक कर देना चाहता हूं कि पीढ़ियों तक सताये जाने के कारण कास्तकार भी अब इन लोगों

की मक्कारियों को समझ चके हैं। और बात भी ठोंक है। जरा गोर तो कीजिये कि जो गरीव जेठ और वैसाख की चटकीली धप होते हुये अपने अपने खेलों में घप से तपी हुई मिदी को खोदते, जोतते, बोते और निराते हैं उनके प्रतिनिधि भला वह कैसे हो सकते हैं कि जो इतनी काफी तादाद में विजली के पंखें वरीरह के होते हुये इतने हुई मागन में भी गर्मी बरदाश्त न कर सकते हों। ओर जिनके कि भिजाज इतने नाजक हैं वह भला उन सरीकों के मसीबतों और जुरूरतों का पता भी कैसे लगा सकते हैं। और फिर अब वी किसान भी यह नहीं चाहता कि उसके प्रतिनिधि उसके पैसे को बरबाद करने, पहाड़ों की सीन सीनरी देयन और मजे उड़ाने के लिये नैनीताल जावें क्योंकि अगर किसान अपने प्रतिनिधियों की पहानी पर भेजना चाहते तो वह उन्हीं की अपना प्रतिनिधि बनाते जीकि पहाडी पर जाने और वहा की हवा खाने के आदो है। उन्होंने तो इस वर्ष भेजा ही ऐसे आदमियों की है कि जा खद भर थोडी बहुत मुसीबत और तकछोफ़ बदाँश्त करने के आदी है जिसका कि जिन्हा सबन यह हाउस स्वयं मीजद हो है। यह बात जरूर है कि वदिक्रमतों से धीमा स्थान करके कहा लोग उनकी मर्जी के खिलाफ भी यहां आ गर्प हैं। ता ऐसी हालत में जबकि उनने दिन तक कांग्रेस के मतवातिर साथ रहने से उन छोगों की यह आदत हो चर्छ है कि कमें। कमें मोक्ने बे मोक्ने स्वार्थवश या किसी और कारण से किसान किसान की किस्टान लग गुन है। मेरी तो भगवान से केवल इतनी ही प्रार्थना है कि प्रभू इनको सुवृद्धि दे ताकि यह मनवाई के साथ और ठीक ठोक मोक़ों पर भी किसानों के हित का ध्यान रख सके ओर अगर अवनी आदत से मजबरी होने के कारण किसानों का फ़ायदा करना ही न नाहें नी कम से कम जनकी गांढ़ी कमाई के पैसे से मक्कारी के साथ गलकर उड़ाने की आदन अवस्थ छोड़ है और पूरी ताकत के साथ उस प्रस्ताव का विरोध करें।

इन चन्द अल्फ़ाज के साथ में इस प्रश्ताय का विशेष करता है और हाउस स यह आशा करता है कि इसके पक्ष में एक भी बोट नहीं होगा।

[Shri Rameshwar Dayal Vaid.]

میری رائے میں تو جہاں تک کام کا سوال ہے وہاں تک ماننیم بودھان منتہی ادر منتہیں کا واسطہ رہتا ہے اور پھر ھمارے پودھان منتوی مہودے تو نینی تال کے نواسی ہوتے ہوئے اور ہو ایک میمبو سے کئی گنا زیادہ کاریم کوتے ہوئے بھی کرمی کی پرواہ نہیں کرتے ادھر ھارے وہ میمبر صاحب جن کے کام نے بارے میں آر صفر کیا جارے تو شاید کچھہ بینجا نہیں ہوگا نیذی تال جانے کا برسناؤ کرتے ہیں۔ خیر۔

میر سنجه، کو سب سے زیادہ تعجب تو یہم دیکھکر هوا که مسلم ایک ہے سدسهه ماننیه شیخ حمیب آلاه عاجب نے اِس بوستاؤ کا سموتهن کیا ہے۔ ایک طرف تو ماؤس میں بندش کے سمے مسلم لیگ کے سدسیوں کی اُرر سے زوردار شبدرں میں غریبوں اور بیکسوں کی نمائندگی کی دوھائی دی جاتی تھی اور کھا حانا تھا نہ مم ہوی کانگ یس کی ھی طرح غریبوں کے ستھے نمائندہ ھیں ادر دوسدی آدر میں اکثر اخباروں اور سماجار پاتروں میں یہم بوھا کرتا تھا که مسام لیگ بہی راجانی و نوابوں اور نازک مزاجوں کی سی ایک سنستها ھے۔ آج راقعی اس پرستاؤ کے دوارا مسلم لیگ کا بھی سجا روپ اِس ماؤس کے سامنے پیش مرکیا کیونکه مارے شیئے حبیب اله صاحب مسلم لیگ کے سدسیه موتے شوئے اپی اس بات کا سمرتین کرتے میں که گورندنت کو چند ہزار روہیم خرج کہ کے بہاروں پر مورر جانا چاھیئے - حجمے اپنے دوست رام پرشاں ٹمٹا صاحب کی بهم بات سنكم بوا تعجب اور اقسوس هوا نه جو كورنمنت لا لاكهه ردييه خرج كرك كونسل جيمبر بلواسمتي هـ ولا كتجهم رويد، خرج كرك بهارون در يهي جاسكتي ھے۔ اُن کو شاید یہ، نہیں معلوم ھے کہ اِس ا لاکھہ روپیہ کو چانی کی طوح بہا کر کاؤنسل چیمبر بنوانے کی کوتوت ھماری اُس بہانی گورنمنٹ کی ھے جس کو که آپ ھملوگ 10 سال نونتر پہیشوم کرکے بمشکل تمام نکال پائے ھیں کیونہ یہ ۲ لاکھ ررپیم لکاکو کاؤنسل چیدرو بنوانے کی اِسکیم اس گورنمنت کی سوجودگی سیں پاس ہوئی تھی جس کی سوجودگی سے آج ھمارے پرانت کے غریب کسان اور مزدور اور اُن کے اِستربی بھے ھدیوں کے کنکال بنے ہوئے ھیں اور آج بھی اپنے نعاب اور بھوکے بیٹوں کو ٹھوک ٹبوک کو تحون کے آنسووں سے رو رہے میں ۔ درسوی بات ٹمٹا صاحب سے بڑی حیوت انگیز ہے کہ آگے، پہاورں بھے آسمیلی کے میٹنگ نہ ھےوئی تو وہاں کے غریب بہروموں مہدائیدی۔ میں قبتہ صاحب سے برارتها کے درنا اور روں سہر ہے۔ گاری فہاؤ کا می خیال نہیں رمھنا چاھئیے اور یہ اس بہاری ہے۔ والے اس بہاری ہے۔ والے کا می خیال نہیں رمھنا چاھئیے اور یہ بات بہت مناسب می نہیں تم فر سے فہار کا ھی راک الابا جارے شاید یہ بات آپ تو ابھی نہیں معلوم ہوئی ہے کہ پہاڑ کے علاقہ اور جگھہ بھی غریب اوک رهنے میں۔ آپ تو یہ یہ یہ معلوم ہوئی چاھئے تم کا فیلی تال میں می نہیں میں۔ آپ تو یہ یہ یہ بہت کہ ج تو کے متانات بنوائے ھیں جو کہ آج عل الله الله عود هن - اكر آب عَي تهذر كي مطابق إسمبلني أيدر الله مين

هوني تو سو چینه عه یهاں کے مکان مالکوں کو نفصان هوگا یا نهیں ۔ اِس طرح تو هم خانت میں ایک جکہم کے مکان والوں کو نفصان ضرور چہوبیچتا ھے۔ سب سے آخمر نی بات جس پر کہ ٹمنا صاحب نے بہت زیادہ زور دیا ہے وہ یہہ ہے وَمُ أَنْهُ مَيْنِي ثَالَ مِينَ مِينَّنَكُ نَهُ مُوثَى تُو رَهَانَ كَ مِزْدُورِي كُرْكَ وَالْمَ غُرِيبَ جَوِ الله المؤاردي على سنكهيا عين الموكون موجادين لا أدر الكسر المين تال مين ميندگ نقوئي تو هزادين غويب مزدون کے پيمت کو ردثي مل جارے گي -مين تو عهدا هون عه ثمنًا صاحب ذ ا سي مدت ادر عم جارين أرتهات بجائد آس و ١٠ أييني الله مين ميننگ هـ و إس بات كي كوشش كـ بين كه اگر سمبهو ھو او کیچھ روپانے اور زیادہ خرج کرنے گورنمنٹ ماننیہ تمثا صاحب کے گاؤں میں ھی اسملی کی میشک کسوے کیونکه ایسا کرنے سے اُن کے گاؤں والوں کو هي رياده هي زيداده روتشي عل سكم كي اور الاستر عرتينده كا عرتويه يهم هو در چیف سداسب نهو یا نا مناسب میم جو شندس جهان کا پرتیندهی هو وعلی کا راک الی عی تب رو شاہد پیلی بھے ملع کا پرتیندھی ھونے کے ناتے میرا دید کرنوبه هو جانا که میں سیکار سے بہت بہار تهذا کروں که اسمبلی کا ایک سیسی بیلی بهیک میں بھی آرشیه مواکرے تاتم رساں کے بھی غریب مزدوروں او زیادہ ہے زیردہ روئی مل ساتے *

مک جہاں ایک میں سمند بنا موں رہاں تک غریب آدمی مو جگھ رہتے هیں ۔ بلند میں تو یہاں تک کہد سکتا ہوں که هندرستان کا کوند کوند غریبی اور بهار ير الجار آدر منجمور ها إسلام هارا تو يهدكوتويد هونا جاهيك كه هم أس بات کی چیشتها درین در هر جانه کے غریبوں کی شریبی درو هوسکے اور اُنکو بیت بهر روقی ادر ان دهانگار کو کیوا مل سام - یه طریقه کهی مناسب نهیں نهوستا که صوبے مھور کے عربی آد میروں کی گارھی کدائی کا پیسم کنچھ تھوڑے سے آد میروں کے آرام کی خاطو یا عسی ایک جکهه کے عہیبوں کو کنچیه دنوں کی روتی مل جانے کے ایک پانی عیطوے بہادیا جارے ۔ یں تو اِس ھاؤس کے تمام ، انتیاء سدسیوں اور حاص طور ے مسلملیک نے حدیدوں درخواست کروں کا کرد اس پرستاؤ کا پوری طاقت کے سانهه وروده مر اور أس -سلمليك كو جوده اين كو غريبون كايرتيندهم متلاتي هين فارک - راجي کے الملک نے الملک نه هونے دين اور اگر آپ ايسي گری برداشت نه کرنے والی مزاکت والی عادت سے معمور هی هیں تو دال سے نه سپی کانگریس کے کہنے ے هی اس کا وروده، کرکے برتی کفکا میں هاتبه دهولیں ۔ جیسا که هارے نواب صاحب چهناری نے کیا تھا کہ اِس بوس تو کورنمنٹ بھار در نہیں جارے گی حالانکہ بھے تو وہ بہلی بھا لت جائتے تھے که اِس بسبس بھ، کوسی همارا ساتھہ دینا نہیں چاہتی مگر پہر بی سچا نہ سپی کریٹرم می سپی یص کمانے سے کیرں چوکیں ۔ یہ، تو کہف کو هو هی جارے گا کہ چلتے چاتے چھتاري گورنمنٹ نے کم ے کم نینی تال جانا تو بند می کردیا۔ میک اِس دھنگ ہے ھی سہی لیگ کر بھی چاھیئے کہ کم ہے کم اس معاملے میں تو کا کریس کا ساتھ دے ھی دے اور اس برستاؤ کا گھور ورود بھ کوم تاکہ ایک ووظ بھی اِس پرستاؤ کے پکش میں نہ آوے ۔ [Shri Rameshwar Dayal Vaid.]

يهه تسبو مين بهلي چوکار جانها هون که اين راجه نوابون اور زميددارون کي عادت می ایسی چھک فی غریب بیاس کائتکاروں کے پیسے کو مو دری طرح سے اوت اوت و مزّے کے ساتھ کل چھرے آزادیں مگر میں ان لوکوں کو تھی آج کل نے رمانے کی رفیار سے سرف کردینا چاھتا ھوں مہ پیر ھیوں تک ستانے جانے کے كارن كا القطار به أب إن أو كون كي مكاريون كو سمجهم چك مين ادر بات بهي ثهيك نے ۔ ذرا غور او کیمچیانے که جو عریب جیانهم اور سیساکهه کی چاتیلی دهوت هوتے ھوٹ اپنے اپنے اپنے سیتوں سیں دھوپ سے تہتی ھوئی ستی کو کھودتے جوتتے ہوتے اور نرائے ہیں آن کے پرتیندھی بیلا رہ کیسے موسلانے ہیں که جو اتنی کافی تاداد میں بہدلی کے یفکھے دعوہ کے موتے ہوئے اِتنے ٹھنڈے میان میں بھی گرمی برداشت ته ديسكت هوي اور جي كه مزاج اتنا نازك هيل ولا بهلا إن غريبون كي مصيبتون اور صرورتیں کا پتھ بھی کیسے لگا سکتے ھیں آور پھر اب توکسان بھی یہم نہیں چاھتا که اُس کے پائیندھی اُس کے پیسےکو بوباد کونے پہاروں کی سین سینری دیکھنے اور سزے آزانے کے ایماء آنینی تال جاویں کمونکہ اگر کسان آننے چرتیندھیوں کو پہاروں پر بهيَّ جدا چاها تو ره أنهين كو إبدا پرتهنده، بنايت جر له پهاورن پر جانے اور وهان كي هوا كهانے كے عادى هيں ـ أنهوں نے تو اِس برس مهينجا هے ايسے آدمين دو هی که جو خود ابی تهوری بهت مصیبت ادر تکلیف برداشت کرنے کے عادی هيں حس كا رندة أثبوت يه، هاؤس سويم وجود هي هے - يه، بات ضرور هے كه بدقسمتی سے دھینکا مشتی کرکے کچھ کوگ آن کی موضی کے خلاف بھی یہاں آگئے میں او ایسی حالت میں جب که اتنے دن تک کافتویس کے ختواتر ساتهم رہدے ہے اُن لوگوں کی یہم عادت ہوچلی ہے کہ عبهی کبھی موتع پے ۔وتع سوارتهم وش یا کسی اور کارن ہے کسان کسان تو چلانے لگ گئے عیں ۔ میسری تو به ال کو سد بدهدی در تهذا هے که پر به ان کو سد بدهدی دے تاکه یہ سنجائی کے سانہ، آور ٹھیک ٹھیک سوقعوں پر بھی کسانوں کے هت کا دهیان رکھ، سکیں اور اگر اپنی عادت سے مجبور سوئے کے کارن کسانوں و فائدہ کرنا ھی الله چاهیں تو کم سے کم ان کی کارھی کمائی کے پیسے سے مماری کے ساتھہ کل چورے اردانے کی عادت آوشیہ چھوڑ دیں اور دوری طاقت کے ساتھہ اِس درستاؤ کا درودھہ کویں *

ان چنگ الفاظوں کے ساتھ میں اس پرستاؤ کا ورودھ کرتا ہوں اور ھاؤس سے یہہ اشا کرتا ہوں کہ اس کے پہلا میں ایک بھی روٹ نہیں ہوگا *

Shri Har Govind Pant : श्री हर गोविन्द पत

माननीय सभापति जी—मैंने इस प्रस्तान के सम्बन्ध में एक तरमीम की इतिला दी थो। आप इसका अन्दाजा कर सकते हैं कि मेरा मंशा इस तरमीम से क्या हो सकता है। जो आदमी रोजाना चार पांचे कथड़े पहिनमें का आदी हो वह शुरू अप्रेल में ही सब कपड़े उतार कर एक कुर्त में रहने के लिये मजबूर हो जावे उसे अगरत, सितम्बर में नैनीताल में एसेम्बली की एक बैठक की तजबीज से क्या तसल्ली मिल सकती है ? मुझे ती मालूम पड़ता है कि यह जो प्रस्ताव आज यहां पेश है वह पहाड़ पर आने न जाने के बड़े प्रश्न को पूरी तौर से हल नहीं कर सकता है। हमारी सरकार ने इस विषय में अब तक अपना अन्तिम निर्णय भी नहीं दिया है। यह प्रस्ताव जो यहां पेश है वह इस बड़े प्रश्न की छता तक नहीं है। इस तजवीज में जो छोटी सी मांग की गई है उसके बाबन मेरी राय है कि इस सवाल को एसेम्बली के सामने पेश करने के लिये आज एक अच्छा महत नही छाटा गया है । आज पहली तारीख़ अप्रैल की है जो ''एप्रिल फ़ुल'' के नाम से मगहर है। अलावा इसके हिन्दुओं का नया साल आज से आरम्भ होता है और आज नये सम्बत्यर की प्रतिपदा है। हमारे दुर्भाग्य से इस सम्बतसर का नाम 'खर' सम्बत है और यह एक ऐसा शब्द है जो हिन्दी और उर्द दोनों भाषाओं में एक ही मान रखना है। इसलिये इस लक्ष्य के बाबत यह उद्यानहीं ही सकता है जैसा कि इस एसम्बन्धे में कभी हो जाता है कि संस्कृत के शब्द काम में न लाये जाये या फ़ारसं। ओर अरबं। लफ़ज इस्तेमाल न हों। ''खर'' शब्द दोनों भाषाओं में है और उसका एक ही अर्थ होता है। आज की ऐसी बुरो सायत में इस बड़े महत्व शाली प्रश्न पर शायद आज हम किसी ठीक निश्चय पर न पहुंच सकें। इसलिये मैंने यह निश्चय किया है कि मैं अपने संशोधन को पेश न करू। चनाचे में इस संशोधन को पेश नहीं करना चाहता हूं। केवल कुछ बात विचाराय पेश करना चाहता हूं। मेरे कई मित्रों ने प्रश्न उठाया है कि अगर नैनाताल न जायेंग और लखनऊ में रहेंगे तो बजाय नैनीताल के यहां के गरीबों की मदद होगी।

Qazi Muhammad Adil Abbasi: Point of order Sir. May I know if the honourable member is supporting the resolution or opposing it, or is he speaking on his amendment?

The Hon'ble the Speaker: You and I are in the same predicament. Shri Har Govind Pant: ओ हर गॉबिन्द पन्त:

मेरे लायक दोस्त उतावली में हैं और फ़ौरन जानना चाहते हैं कि में इस प्रस्ताव का समर्थन कर रहा हूं या विरोध । तो में उनको बतलाना चाहता हूं कि जिस कर में यह प्रस्ताव रक्ता गया हैं में उसका घोर विरोध करता हूं। यह मांग तो हमें बहुत दूर नहीं ले जानी हैं। लेकिन मेरो मांग तो इसमें कहों ज्यादा हैं। इसलिये जिस कर में यह प्रस्ताव किया गया है में उसका घोर विरोध करता हूं। में अभी यह अर्ज कर रहा था कि लागा का यह कहना कि ग्रीब खाली नैनाताल हो में नहीं रहते हैं लखनऊ में भी रहते हैं, उसके यह मानी निकलते हैं कि यह कोई नवा सवाल एसेम्बली के सामने पेश किया जा रहा है। नेनाताल तो बरसों से गर्मी के विनों में यहां का कैपिटल रह चुका है। तो अगर दफ़्तर वहां नहीं जायेंगे तो बहां के लोगों का नुक़सान हो जायगा। लेकिन लखनऊ के लोग इस बात के आवी हैं और जो व्यवसाय, काम और रोजगार यहां पेश्तर से चलते हैं वह बराबर चलते जायेंगे। मगर नेनीताल जाने में सालाना ६० हजार रेपया खर्च होगा। यह बात सही है। अगर नैनीताल नहीं जायेंगे तो यह खर्च जरूर घटेगा। मगर साथ ही साथ लखनऊ में कुछ खर्च बढ़ेगा भी। हमको जो विजली के पंखे हैं उनपर ज्यादा खर्च करना पड़ेगा, खस की टिट्टियां लगेंगी। बफ़्सर के लोग बीमार पढ़ेने लगेंगे। साथ ही सह मी बातें हैं कि हमारे सरकारी अफ़्सरान का

[Shri Har Govind Pant.] वह तबका जो ठंडी हवा खाने का आदी है वह तो हरगिज बाज नहीं रहेगा। मैं जानता हं कि बाज सेकेटरीज ने छुट्टियां लेली हैं और कुछ लेने वाले हैं। वह तो पहाड़ पर जायेंगे और उनकी जगह नया इंतजाम करना पड़ेगा और खर्चा बढ़ेगा ही । इन सब बातों के देखते हुए मैं कहूंगा कि इसमें बहुत ज्यादा बचत होने वाली नहीं है। हां यह जरूर है कि नैनीताल के रहने वाले ग़रीबों को नुकसान हो जायगा। करीब कराब ४,५ हजार आदमी जो नैनीताल में रह कर कुली का काम करते हैं उनकी रोजी छूट जायेगी। यहीं नहीं वहां के म्यूनिसिपल बोर्ड को जो टोल की आमदनी होती है तो इससे एक लाख का घाटा टैक्स में म्युनिसिपल बोर्ड को उठाना पड़ेगा और चूंकि वह सरकार की कर्जदार . है अगर इस तरह से हमने उसे घाटा दिया तो वह कर्जा अदा नहीं कर सकेगी और सरकार को उसका कर्ज़ा माफ़ करना पड़ेगा। वहां के नजदीक के रहने वाले कली लीग साग सब्जी, फल फुल, दूध दही, अंडे वग़ैरह बेचने वाले जो छोटी छोटी आमदनी के लोग हैं उनकी आमदनी और रोजगार जरूर जाते रहेंगे। कोई लोग कहते हैं कि हमको मकान-दारों की परवाह नहीं है कि उनकी आमदनी कम हो जाये। मकानदारों की ता मुझे भी ज्यादा परवाह नहीं है। वह तो अपना इंतजाम खुद कर लेंगे गो उनकी परवाह न करना भी कहां तक इंसाफ़ की बात है। यहां मुझे तो गरीब आदिमियों के लिये, उनके पट के लिये प्रबन्ध का सोचना है। मुझे खेद हैं कि आज यह प्रस्ताव इस रूप में पेश किया गया कि हम साल में सिर्फ़ खास महीनों में थोड़े दिनों के लिये नैनीताल जायें। इसलिये में इसका घोर विरोध करता हूं और आशा करता हूं किसी अच्छे मौक पर इस बड़े सवाल पर ठंडे दिमारा से विचार किया जा सकेगा।

Shri Har Govind Pant:

شری هر گورند پنت --

مائنید سبھا پتی جی - میں نے اس پرستاؤ کے سمبندھ میں ایک ترمیم کی اطلاع دی تھی ۔ آپ اس کا اندازہ کوسکتے ھیں کہ میرا منشاء اس تومیم کی اطلاع دی تھی ۔ آپ اس کا اندازہ کوسکتے ھیں کہ میرا منشاء اس تومیم ھی میں سب کرتے واتار کو ایک کرتے میں رھنے کے لیئے محجور ھوجارے ھی میں سب کرتے واتار کو ایک کرتے میں رھنے کے لیئے محجور ھوجارے اے اگست ستمبر میں نینی تال میں اسمبلی کی ایک بیٹھک کی تحویز سے کہا تسلی مل سنتی ھے - محجے ترو معلوم پرتا ھے کہ یہہ جو پرستاؤ آج یہاں پیش ھے وہ پہاڑ پر جانے نہ جائے کے بڑے پرشن کو پوری طور سے حل نہیں کرسکتا پیش ھے وہ بہاں پیش ھے وہ اس بڑے پرشن کو چوری طور سے حل نہیں ہیا ہے ۔ بہت پرستاؤ جو یہاں پیش ھے وہ اس بڑے پرشن کو چووتا تک نہیں ھے ۔ اس بحوی سب مانگ کی گئی ھے اس کے بابت تحویہ میں جبو چھوٹسی سی مانگ کی گئی ھے اس کسی بابت میری زائے ھے کہ اسی سوال کو احمیلی کے سامنے پیش کرنے کے لیئے آج ایک میں جبو اپریل قول میری زائے ہے گئی سے سسون ھے اور ایریل قول کے نام سے سفور ھے باوہ اس کے هندروں کا نیا سال آج سے آرم بھ عوتا ھے (در اچھا سے اس لینے کے نام میں قو سکتا ھے جیسا کہ اس اسبی میں بی کری ھے جو اپریل فول سے سعنے دیاتا ھے اس لینے میں قو سکتا ہے جیسا کہ اس اسبی میں نام لیک ایسا شین عبی جو خاتا ہے کہ سنسکوت شید کام میں قاد لئے جائیں بیا

[Shri Har Govind Pant.]

فارسی اور عربی افظ استعمال نه هوں – نهر شبه دونوں بهاشاؤں میں ہے اور اس کا ایک هی آرتهم هوتا ہے ۔ آج کی ایسی بہی ساعت میں اس برّے مہت شالی پرشن پر شابد آج هم کسی تهید نشنچ یہ نه پہنچ سکیں ۔ اس لیئے میں یہ پرشن پر شابد آج هم کسی آپید سنشودهی کو پیش نه کروں ۔ چنانچه میں اس سنشوده ی کو پیش دم کرنا چاهتا هر کیدول کچه باتیو وچارارتهم پیش سنشوده ی کو پیش درس کرنا چاهتا هر کیدی آپیایا ہے که اگر تینی تال نه جائینگے اور لکھنڈ میں رهنیکے تو بیجائے نہنی تال کے یہاں کے غریبوں کی مدد دوگی ۔ ور لکھنڈ میں رهنیکے تو بیجائے نہنی تال کے یہاں کے غریبوں کی مدد دوگی ۔ ور لکھنڈ میں رهنیکے تو بیجائے نہنی تال کے یہاں کے غریبوں کی مدد دوگی ۔ ور لکھنڈ میں رهنیکے تو بیجائے نہنی تال کے یہاں کے غریبوں کی مدد دوگی ۔ ور لکھنڈ میں رهنیکے تو بیجائے نہنی تال کے یہاں کے غریبوں کی مدد دوگی ۔ ور لکھنڈ میں رهنیکے تو بیجائے نہنی تال کے یہاں کے غریبوں کی مدد دوگی ۔ ور لکھنڈ میں رهنیکے تو بیجائے نہنی تال کے یہاں کے غریبوں کی مدد دوگی ۔ ور لکھنڈ میں رهنیکے تو بیجائے نہنی تال کے یہاں کے غریبوں کی مدد دوگی ۔ ور الکھنڈ میں رهنیکے تو بیجائے نہنی تال کے یہاں کے غریبوں کی دو بیکس نہ تو بیجائے نہنی تال کے یہاں کے غریبوں کی دو بیکس نہ تو بیجائے نہنی تال کے یہاں کے غریبوں کی دو بیکس نہ تو بیجائے نہنی تال کے یہاں کے غریبوں کی دو بیکس نہ تو بیجائے نہنی تال کے دو بیکس نہ تابید کی دو بیکس نہ تو بیکس نہ تو بیجائے نہ تو بیکس نہ تو ب

The Hon'ble the Speaker: You and I are in the same predicament.

شرى ھوكورن ينت-Shri Har Govind Pant: ميريد لأنق درست اتارلي مين هين ادر فوراً جاننا چاهاء هين كه مين اس برستاؤ كا سمونهن فر رها هون يا ورودهم تو مين ان كو بتلانا چاهتا هون كه جس روب مين یه، پرسناو رکها گیا هے میں اس کا گهور ورود هم کرتا هوں ۔ یہم سانک تو همیں بہت دور نہیں اے جاتی ہے ۔ لیکن میری مانگ تو اس سے دہیں زیادہ ہے اس لیئے جس روب دیں یہم بر مناو کیا کیا ہے میں اس کا گھور رودھم کوتا ھوں - میں ابھی یہم عُوسَى كورها تها كَدُ اوكُول كا يهم كهذا تم غريب خَالَى نيني دَال هي مين نهيل رهت ھیں انہ، و میں بھی رہتے ہیں ۔ اس کے یہ معنی تعلقے ہیں که کوئی یہم نیا سوال استجلی کے سامی پیش کیا جارہا ہے ۔ نینی تال تو بوسوں سے گرمی کے دنوں میں بہاں کا کیبینل رہ چنا ہے تو اور دفتر وہاں نہیں جائینگے تو رہاں کے او کوں کا تقدمان ہو جائیگا ۔ ایکن لکھنؤ کے لوگ اس بات کے عادی ہیں اور حو و:وساء کام اور رورگار یہاں پیشتر سے چلتے هیں را برابر چلتے جائهنگے عمّ نسيلي ال جانا بد هونے يو رهاں كے كار و بار چوپت هوجاوينك _ كچهه اوک کہتے میں نینی تال جانے میں سالانه ساٹهه هزار روپیه خرچ هوگا۔ یہم بات صديع هـ - اگر ليني تال نهيل جائينگ تو به خرچ ضرور گوټريگا مگر ساتهه ھی سانہ الکہنؤ میں کبچبہ خرج ہڑھیگا بھی۔ مُم کو جو بتھلی کے پنکھے ھیں ان پر زیادہ خوج کرنا ہویگا ۔ خس کی ثانیاں لکینکی – دفتر کے لوگ بیمار پرنے لكينك - سأتهم على بهم بهي بات هي كه همارت مسركاري افسران كا ولا طبقه جو تهددی هوا کیانے کا عادی هے وہ تو هرگز باز تهیں رهیگا - -یں جانتا هوں که بعض سیکویتهیز نے چے بلیاں اے لی هیں اور کچھ، لفنے والے هیں - ولا تو جہار پر جائیدکے اور ان کی جگه نیا انتظام کونا پریکا اور خرچ برهیکا هی -ان سب باتوں کو دیکہتے ہوئے میں کہونگا کہ اس میں بہت زیادہ بھت مولے والی نہیں ہے ماں یہم صور ہے کہ نینی تال کے رہنے والے غریبوں کو نقصان هوجائيكا - توبيب قريب چار ياني هزار آدمي جو نيني تال مين را كر قلي كا

[Shri Har Govind Pant.]

کام کرتے ھیں اس ی روزی چھوت جائیگی۔ یہی نہیں۔ وھاں کے میونیسھیل بورق کو جو أول عي آمدني هوتي هے تو اس سے ايک لاکه، كا گهاتا تيكس ميں ميونيسيپل بورد كو أنهانا دويكا أور چونكه ره سهكار كي توضدار ها اكر اس طبح سے هم نے اللَّهُ أَمَّا اللَّهُ وَلا قَرْضُمُ أَمَا فَهِينَ كُوسِكِيكِي أَوْرُ سُوكَارٍ كُو السَّ كَا قُرْضَم مَعَافَ کرنا چوبا و عال کے نؤدیک کے رہنے والے فلی لوگ ساگ سیزی بھل پھول دود ہم دُهي أندَاء وَغيرِهُ بينجَنِه والدجو چهوڻي جَورتي آمدني كُو آوك هيل ان كي آمدني ادر روزگار ضرور جاتے رهينگ ۔ كوئي اوگ كهتم هيں كه هم كو مكان داروں کی چہرالا نہیں ہے کہ ان کی آمدنی کم هسوجسائیکی ممان داروں کی تو سجھ بھی ریادہ پہاولا نہیں ہے۔ رہ تو اپنا انتظام خود کراینگ گو ان کی پُردا ﴿ نَهُ كَرِنا اللَّهِ عَمَّا لَ تَكَ انْصَافَ كَي بَاتَ هِ _ يَهَالُ مَجْهَ تُو غُرِيبُ أَدْمَيُولَ ك ليئه أن كي بيت كي ليئه بوبندهه كا سوچنا هـ - صحه كهيد ه كه آج يهه پرستاؤ اس ررب میں پیش کیا گیا که هم سال میں صوف خاص مهینوں میں خَاصَ تَہُورَتُ دَنُوں کے لیئے نینی تال جائیں اس ایئے کمیں اس کا کھوڑ ورود ھھ کرتا ھوں اور آشا کرتا ھوں کہ کسی اچھے موقع پر اس بڑے سوال پر ٹھنڈے دل ہے رچار کیا جاسکیکا ۔

Mr. Zahirul Hasnain Lari: مستر ظهير الحسنين لاري -

جناب اسمیکر صاحب – مسار هرگووند عی تقویر نے خود میرے دوست پر بعد ۔ بعد روز روشن کی طوح واضح کردیا که را بنیج بھی نازک بدنوں ہے خالی نہیں میں۔ ميرے دوست شيخ حميب الله نے اس تصويز كي مواتف ميں بولنے كي همت اس رقت کی جب ولا مسلملیگ بنجوں کو چھوڑ کر آزاد میمبروں کے ساتھ جابیتھے -شرم صاحب تعلقدار میں اور تعلقداری حلقہ سے منتصب هوک ر آئے میں _ ایسا سعلوم هوتا كه أنهول نے ایدی ابتدائي وفاداري كے خيال سے تجويز سي تائيد كي * جناب والا - میں اپنے موضوع سے کہیں کا کہیں چلا گیا ۔ میں نے یہ چند باتیں اس لیٹے کہی تھیں که ھارے درست جو اس طوف بیٹیتے میں مر رقب اور موقعہ بے موقعہ چند افراد کے الفاظ کی بناء در مسلم بیمهم سی سر رست اور الوالی کے جواب کی اور الفات اور اللفت اور اللفت کے ساتھ غریب کاشتکار ہے کس کاشتکار کہت کو اپنے لیانے شہوت پیدا کونا چاھے میں ۔ میں بتلانا چاھتا ھوں کہ ممارے ھندستان کی ببلک اب زیادہ باھوش ہوگئی ہے اور آب اس فدسم کی تقریروں سے وہ زیادہ فایدہ نہیں زیارہ باہرش ہودئی ہے اور اب اِس دسم کی تخریروں سے وہ ریدہ فایدہ دہیں الہاسکتے ہیں ۔ حب واقعتاً خوج کا مسئلہ آتا ہے تو جمہور کی اقتصادی حالت کا کرئی اصاط نہیں گیا جاتا ہے ۔ انہی بحث کے زمانہ میں گورنمنٹ نے دو لاکھہ ربیہ لاگرتی ورزا کے لیئے بناتے کے لیئے سانکا ہے ۔ اگر آپ کو دافعتاً غریب کا معتماروں کا حیال تھا اور اُن ہے حقیقی ہمدردی تھی تر دو دو ہزار میں چھلا کوئیوں کے کہنیاں ورزا کے لیئے بنوا دیتے ۔ لیکن آپ ہو گوس سے دو لاکھہ روپیم آل کوتھیوں کے کہنیا معتمار کرائے ہیں اور جب دوسودں پر تنقید کا موقع میتا ہے تو آپ کہنے ہیں میں بی میتا ہے تو آپ کہنے ہیں میں بی انفاق رکھتا اس سے انفاق رکھتا هوں نہ ملک دافتصاری حالات کو حدنظو راجہہ کو همیں اپنی اسکیم بنانی چاهیئے۔

میں نے بہ تو اس ایانے کہا ہے کہ میں اُس اسپرت اور جذبہ کی حدامت کونیا
جاها هوں جس کی وجہہ سے چند افراد کی غلطیوں نے باعث تمام پارٹی کو
بدنام کرنے کے کوشش کے حاتی ہے ۔ ایک مسلم بہ بھی ہے کہ اگر ہم اِس
وقت نیان اللہ میں کئی تو کس کے صوفہ سے حاریدگے ۔ میمر خود اپنیا خرجہ
بدر اشت کوبدگے کوبنکہ آپ یہ قانوں بنارہے ہیں ہم کسی میمہ کو تیں روپیه
سے زیادہ الاؤاس فرون ملیا ۔ آسو اِس کے بعد میمبر جاریدگ تو کیا گور نمنت کے
سوفہ سر جاویدے ۔ اوس سیلیمٹ کمیٹی کی رپورٹ یہہ ہے یہ کسی صورت میں بھی
دسی مسمج فر نیوں روپیم سے زاید نہ ملیا ۔ میں نے بہہ بات اِس لیئے کہی ہے
سے آپ کو مسائلہ پر غور اُرتے ہوئے اپنے میسمہاں کی اقتصادی حالت کو بھی

Shri Charan Singh: Is the honourable member in order in speaking about the proceedings of the Select Committee.

The Hon'ble the Speaker: I have heard nothing which is irrelevant in his speech.

Mr. Zahirul Hasnain Lari : निस्टर जहारक हमनैन लारी :

जनाव स्पोकर साहब—-मिस्टर हर गोविन्य पन्त की तकरार ने खुद मेरे दोस्त पर यह रोज रोशन की तरह बाजेह कर दिया कि वह बैन्च भी नाजुक बदनों ने खाली नहीं हैं। मेरे दोस्त हवीब उल्लाह ने इस तजवाज के मुवाफ़िक़त में बीलने की हिस्मत उस बना की जब वह मुस्लिम लोग बेंबों को छोड़ कर आजाद मेम्बरों के नाथ जा बैठें। । शंक साहब ताल्लुक़दार हैं और ताल्लुक़दारों हल्के से मुन्तक्षित्र होकर आए हैं। ऐसा मालूम होता है कि उन्होंने अपनो इंब्तदाई वक़ादारों के स्थाल से तजवीज को नाईद की।

जनाव वाजा, में अनने मोजूअ से कहों का कहों चला गया। मेने यह चन्द बात इसलियें कहीं थों कि हमारे दोस्त जो उस तरफ़ बैठे हैं, हर बन्त और मोका वे मोका चन्द अफ़राद के अल्फ़ाज को बिना पर मुस्लिम लाग को गार में धसीटने को कोशिश करते हैं और फ़लाइन और बलागत के साथ गरोब काश्तकार, बेकस काश्तकार कह कर अनने लिये बोहरत पैदा करना चाहते हैं। में बतलाना चाहता हूं कि हमारे हिन्दुस्तान की पिक्तिक अब देशावा चाहीं हो गई है और अब इस किस्म की तक़रीरों से वह देशावा फ़ायदा नहीं इड़ा सकते हैं। जब वाक्मयतन खर्च का मसला आता है तो जमहर की इक़्तबादी हालवा.

[Mr. Zahirul Hasnain Lari.] का कोई लिहाज नहीं किया जाता। अभी बजट के जमाने में गवर्नमेन्ट ने दो लाख रूपया छ: कोठी बुजरा के लिये बनाने के लिये मांगा है। अगर आग को वाक्यतन गरीव काश्तकारों का ख्याल था और उनसे हक़ीक़ी हमदर्दी थी तो दो दो हजार में छः कोठियां वुजरा के लिये बनवा देते। लेकिन इस हाउस से दो लाख रुपया छः कोठियों के लिये मजर कराते हैं ओर जब दूसरों पर तनक़ीद का मौक़ा मिलता है तो आप कहते हैं कि काव्तकार बेचारे बेकस हैं, लाचार हैं। मैं यक्तीनन इससे इतिकाक रखना है कि मुल्क की उक्तसादी हालत को मद्देनजर रख कर हमें अपनी स्कीम बनानी चाहिये। मैंने यह तो इमलियं कहा कि मैं उस स्विरिट और जजबे की मज़म्मत करना चाहता है जिसकी वजह से नन्द अफ़राद की गलतियों के बायस तमाम पार्टी को बदनाम करने की कोशिश की जाती है। एक मसला यह भी है कि अगर हम इस वक्त नैनीताल में गये तो किसके सफ़्तें से आवंगे। मेम्बर ख़द अपना खर्चा बर्दाश्त करेंगे क्योंकि आप यह कानून बना रहे हैं कि किसी मेम्बर को तीन कार्य स ज्यादा एलाऊंस नहीं दिया जायगा। अगर इसके बाद मेम्बर जावेंगे तो क्या गवनेमेस्ट के सर्फें से जावेंगे। लेकिन सिलेक्ट कमेटी की रिपोर्ट यह है कि किसी सूरत में भी किसी सम्बर की तीन रपये से ज्यादा नहीं मिलेगा। मैंने यह बात इसलिये कही है कि आपको मसले पर गोर करते हये अपने मेम्बरान की इक्तसादी हालात को भी देखना चाहिये।

Shri Charan Singh: Is the honourable member in order in speaking about the proceedings of the Solect Committee.

The Hon'ble the Speaker: I have heard nothing which is irrelevant in his speech.

Mr. Zahirul Husnain Larl: मिस्टर जहीरल हसनैन लारी:

जनाव स्पीकर साहब—इस ऐवान में ऐसे मेम्बर्स मौजूद हैं ऐसे हजरात मोजूद हैं कि अगर एसेम्बर्ली नैनीताल में हो तो वह वहा अपने सर्फ़ें से जा कर गुजारा नहीं कर सकते हैं क्योंकि अब डेली एलाऊंस तीन रुपया होने जा रहा है। इसिलये यह जरूरी है कि मूब की माली हालात व नीज मेम्बरान की माली हालात को महेनजर रखते हुये रायजनी की जाये। किसी सूरत में यह मुनासिब नहीं है कि जेर बहस तजवीज को पास किया जावे। इन अल्फ़ा ज के साथ मैं इस तजवीज की मुखालिफ़त करता हूं।

Major Raja Durga Narain Singh : मेजर राजा दुर्गानारायन सिंह :

जनाव सदर—में समझता हूं कि जो प्रस्ताव मेरे लायक दोस्त ने पेश किया है वह अन नेसेसरी (unnecessary) है। पिछली गवर्नमेन्ट और मौजूदा गवर्नमेन्ट यह ते कर चुकी है कि अब गवर्नमेन्ट आफ़िससं पहाड़ पर नहीं जायेंगे। यह बात किसी और सूबे ने ते नहीं की है, ऐसा नहीं है। अगर मेरा ख्याल ठीक है तो और सूबों ने भी ते किया है कि उनकी गवर्नमेन्ट पहाड़ पर नहों जायेंगी। मुझे अफ़सोस जरूर आता है जब में देखता हूं कि जो काठगोदाम से नैनीताल तक अच्छे तरीक़े से सड़क बनी है और बनाई गई है और अपने लायक दोस्त हर गोविन्द पन्त सं इत्तिफ़ाक करता हूं कि इन सड़कों की हालत खराब हो जायेगी। जब टैक्स में कमी हो जायेगी तो उनकी मरम्मत होना ना मुमितन हो जायेगा क्योंकि टैक्स में एक लाख रुपए की कमी पढ़ जायेगी। मैं तो कहूंगा जैसा कि मैं एक सनावनी आदमी हूं, वही रफ्तार हमारे लोगों में आ जाये कि जो लोग पहाड़ों पर जाना चाहें तो जायें पर मोटर सर्विसेख कन्द कर दी जाये बीर जो लोग जाना चाहें वह तांगों और बैलगाड़ियों पर जायें कि एक सेशन नैनीताल में हो जाये ती

उससे नैनीताल के बाशिन्दां को कोई ज्यादा फ़ायदा नहीं हो सकता। मैं समझता हूं कि जो मेम्बर साहवान एक हफ़्ते के लिये नैनीताल जायेंगे उनको वापस आने में बहुन सख्त तकलिफ होगी उनके लिये यह मुजिर होगा कि एकदम सर्दी से गर्मी में आजाबें और अन्दर्श है कि काठगोदाम में कहीं लपट न लग जाये। इस बात को ध्यान में रखते हुए मैं समझता हूं कि कोई मेम्बर उस रिजोन्य- शन की ताईद न करेगा। दूसरी वात यह है कि तान्लक़ेंदार और अमीदार बेनारे हर बात में धसीट लिये जाते हैं मैं समझता हूं कि लास्ट ईयर (last year) गवर्न मेन्ट ने हिल एक्यों एम (hill exodus) विल्कुल बन्द कर दिया है। मैं समझता हूं कि हमारे प्रीमियर साहब को बहुत ज्यादा तक़लीज़ होगी क्योंकि आपका पालन पीपण और रहन सहन सदा से पहाड़ पर रहा। अगर अब आप गिमयों में लखनऊ में रहेंगे तो आपको बहुत तकलिए होगी। हमारे प्रीमियर साहब नैनीताल के हैं। उनकी बजह से बहु के रहने वालों को हानि होगी लेकिन ''चैरिटी विगिन्स ऐट होम'' (charity begins at home) यह कहाबत है। मैं समझता हूं कि प्रीमियर साहब मेम्बर्स के सेन्टोमेट्स (sentiments) पर न जाकर अपने डिसीशन (decision) पर कायम रहेंगे।

Major Raja Durga Narayan Singh:

سهنجم راجه درگا نواین سلکهه --

جماب صدر - میں سمجھتا هیں که جو پرستاؤ میرے لائق درست نے پیش كيا هے ولا ابن نسيسري (unnecessary) هے – پنجهلي گور نمنت اور موجوده گورندنت ميه ط كرچاي هيل كه اب گورندنت آفيسرس بهار بور نههل جائيل گه -مَهُمْ بَاتَ كُسِي آوَرَ صُوبُمَ لَهُ طَمِ نَهِينَ كَي هَمِ السَّا نَهِينَ هَـ اكْرَ حَيْرًا خَيْالَ تَهِيكَ فَي تَدَ اوْدِ عَرَبُونَ لَهُ بَنِي طَهُ كَيَا هِ كَمْ أَن كَي تُورِنَمَنَتُ دِبَازَ يُر نَهِينَ جَائِمُ كَي -مَدْ فِي الْسُوسِ صَهُورُ آمَا هِي جَبِ مِينَ دَيْمَهِمَا هُرِنِ كَهُ جُو كَاثَهُم كُونَامِ فِي نَيْنِي تَالَ تك اچه طريفه كي سركين بني هين اور بنائي دُمُي هين اور اپنے لايق دوست ھوکوون پنت ہے اتفق کوٹا ہوں کہ اِن سونوں کی حالت خواب ہوجائے گی۔ جب ایکس میں کئی ہوجائے گی تو اُن کی مرست ہونا نامنی ہوجائے گا۔ کیونکه تيكس ميں ايت لاكهم روبيم كى كمي پرجائے كي - ميں تو چاموں كا جيسا كه مين آيك سناتني آدمي هون رهي رفار همارے لوگون مين آجائے كه جو لوگ مهارون يو جانا چاهين آو جائين پر موثر سرويسو بند كردى جائين اور جو اوك حاذا چاهایی وه تانگون اور بهل گازیون بر جائین - اس مین کم خرچ چرے اور أن ے زیادہ ٹیکس بھی نہیں لیا جائےگا۔ اگر یہم مان لیاجائے که ایک سشن نیین تال میں موحاثہ تو اُس سے نیمی تال کے باشندوں کو کوئی زیادہ فائدہ نہیں موسکتا ۔ میں سیجھنا ہوں کہ میمی صاحبان ایک مفتے کے لیئے نیمنی تال جائیں کے اُن کو رایس آیے میں بہت سخت تعلیف موگی ۔ اُن کے اینے یہ مضر موگا که ایک دم سردی ہے گرمی میں آجاریں اور اندیشہ هے که کاٹهه گردام میں کہیں اپت نه لگ جائد _ إس بات كو دهيان مين ركهتم هوال مين سمجهتاهون كه كوأي ميمور إس رزداورش ای تائید نه کرما دوسری بات یهم هے که تعلقدار اور زمیندار بیجارے هریات میں گهسیت لینے جاتے هیں ۔ میں سمجهتا هوں که لاست ایر گورنسٹن نے مل ایکسودس (hill exodus) بالکل بلد کردیا هے۔ میں سمجھیا موں که همارے

[Major Raja Durga Narayan Singh.]

یریمیڈو ساحب کو بہت زبادہ تکایف هو کی کیونکہ آپکا پالو پوسی اور رهی سیار سیار بروعا ۔ اگر اب آپ آب موں میں انہاؤ میں رهیں گے تو آپ کو بہت تکلیف موگی ۔ مار بروعا ۔ اگر اب آپ آب موں میں انہاؤ میں رهیں گے تو آپ کو بہت تکلیف موگی ۔ مار بروعا سے حب نیڈی تال کے هیں اُن کی رجہہ نے ومان کے رهذہ والوں کو هائی هو آپ ۔ ایا بی چیوٹی بکسی آبات عوم (charity begins at home) یہہ کوت ہے ۔ میں سمجا مصول سے چیویدیار صاحب میں جی سنتیمنش کے سنتیمنش کوت ہوگر اپنے دستی (decision) یہ قائم رهیں کے ۔ اُل تو معدی اللہ معدی کو اللہ کو اللہ کا معدی کو اللہ کا کہ کو اللہ کو اللہ کو اللہ کا کہ کو اللہ کا کہ کو اللہ کو اللہ کو اللہ کی انہ کی کو انہ کی کی کو انہ کو انہ کی کو انہاں کو انہ کو انہ کی کو انہاں کی کو انہاں کو انہا

The Assembly adjourned for lunch at 1-2 p. m. It reassembled at 2 p. m. with the Deputy Speaker in the Chair.

Khan Bahadur Lieut. M. Sultan Alam Khan:

خان بهادر الفندنت ايم سلطان عالم جان -

جذب والأ محمد افسوس هے که منجه اس رزدلیوشی کی مخالفت کرتی پرزی هے جو که اس ایوان کے بزرگ حان بهادر مولوی فصیم الدین عاصب نے ابھی پیش کیا هے سروا تو یہم خیال هے که چونکه آج نیویل کا بهالا دن هے اِس لیٹے مولوی صاحب نے بطور مدذاق اس کو پیش دیا هے -

مالی مشکلات کے علاوہ ایک چیز اور اپنی ہے جو پہاڑ پر جانے کے سلسلہ میں غور طلب ہے۔ اکو فینی قال میں اسمبلی کی جانبی ہے تو سوال یہ، پیدا ہوتا ہے کہ رہاں ہمارے اجلاس کونے کے اینے موزوں عمارے بھی مل سکیکی یا فہیں ؟ میں جنوب خیال ہے بہائی عمارے بالک فاکافی ایم انبیان کونسل امیں

ممروان كي تعداد ١١٣ تهي اور هماري اسميلي مين اس وقت ميميران كي نعدال ۱۲۸ ہے۔ اس کے علاوہ لینجہ اینیو کونسل بھی اسمبلی کے ساتھہ ساتھہ نيذي قال منت هو ي كيونه يه ماممن هي كه ايك ايوان آلهنو مين اجلاس كرية اور دوسوا نيني قال مين - جب نيني تال كي موجوده عمارت جس مين نجهل اجالس موت رف عين اس كام كے اينے تاكافي مے تو هم كو كونسل اور السعالي کے اجلاس نے لئے مولی مستال عمارت بنانی ہوے کی یا عارضی طور يَهُ الْمُطَامِلُونَ كُونَ مُرْيَدِينَ عَلَى السِي صورتون عَيْن مُويِد تَحْرِجِه كَا سُوالَ يسا مدونا في - اب نك يهم كها جاتا في كم نيدي قال نم جانے كي صورت ميں سائی، هزار ردید، کی رسجت مرتی ایکی اگر هم نینی تال جاتے هیں تو ساٹه، هزار رووسہ اور جہانے تھے کہ ہے تھوجا اور عمارت کے لیڈے اور بھی روپیسے کی ضرورت عوكي سرمير مدرست بندت موكو وند بدت صاحب نے ابني تقرير ميں يہم فرسایا نیا عم حمومت نے نیمی قال نه جانے سے نیمنی قال کے لوگوں کا بہت نقصان هو كا مدى اس بات كو جانبًا هون يه، بالكل صحيم هـ - ليكن أبك متخصوص مالم کے اوادی کو ایک کے ایکے بہت کہاں تک مناسب ہوگا کہ حکومت کا ساٹھم ہوارروپیہ خے کیا جانے - یہم کسی صورت ہے بھی مناسب نہیں ہوگا کہ نینی تال کے اوروں کو آزام بہونچانے کی خاطر یا ان کو نقصان نے بچانے کے لیئے هم پبلک در الماس كا ار داليه _ الباس بيار (tax payor) قرصه كے بار بے بہلے سے بسے جارهے عین اور مینه کسی طرح سے مناسب نه هوگا که اس حمچه کو پورا کرنے کے لیئے هم دوسوا أيكس الكاذب الا

جذاب والا سے ان سب باتوں کے علاوہ یہہ سوال ایک اصولی حیثیت بھی رکھتا ہے جدید ممارت بہت سے بھائی یہاں المھنؤ سے کانبود اور میدانوں کے درسرے گرم مقامات میں گرسی کا بورا موسم کذارتے ہیں تو کوئی رجهہ نہیں که - دمیران اسمبلی یا کوسل مہارے یا دو مهیدے کا وقت نینی تال میں جاکر گذاریں میرا خیال ہے کہ ان چند داتوں یہ بود کو نید کے بعد حوست کا یہم فرض ہونا چاھینے که پنچھلی گورنمنت نے جد فیصله کیا ہے اس کو قائم رکھے سمیں بڑے انسوس کے ساتھ اس رزولیوشن کی ساتھ اس رزولیوشن کے ساتھ اس رزولیوشن کی ساتھ اس کو تائم رکھے سمیں بڑے انسوس کے ساتھ اس رزولیوشن کی ساتھ اس دورانیوشن کی ساتھ اس دورانیوشن کے ساتھ اس کو تائم رکھے سمیں بڑے انسوس کے ساتھ اس دورانیوشن کی ساتھ اس دورانیوشن کی ساتھ کیا ہوں ۔

Khan Bahadur Lieut. M. Sultan Alam Khan : खान बहादुर के पिर्निस्ट एम० मुलतान आलम खां :

जनाव वाला—मुझे अफ़सोस है कि मुझे इस रिजोल्पूशन की मुखालिफ़न करनी पहती है जोकि इस ऐवान के सामने ऐवान के बुजुर्ग खान बहादुर मोलवा फ़र्माह उद्दीन साहब ने अभी पेश किया है। मेरा तो यह खपाल है कि चुकि आज एप्रिल का पहला दिन हैं तो इसोलिए मौलवो साहब ने वतीर मजाक उपका पेश किया है। जनाव वाला, इस मसले पर ग़ीर करने से पहले हमको चाहिए कि हम अपनी जब की तरफ़ भा नजर डाल लें। अभी बजट के सिलिसिले में हमें मालूम हुआ कि हमारा सूबा पूरे नोर पर दिवालिया हो चुका है। ३६ करोड़ का इस सूबे पर कजा है। ऐसी मूरत में कोई शख़स पसन्द नहीं करेगा कि कोई ऐसी सूरत की जाये कि जिससे खर्चा और बढ़े बहिक हमारी यह अन्यक कोशिश होनो चाहिये कि जैसे हो सके एक एक पाई को बचाएं और उसकी और दूसरे

[Khan Bahadur Lieut. M. Sultan Alam Khan.] कामों पर जो नेशन बिल्डिंग (Nation building) के हो, सर्फ़ करे। जनाव वाला. पहाड पर जाने का मसला ऐसा मसला है, जिसपर इस गवर्नमेन्ट से पहले जो गवर्नमेन्ट थी उसने भो ग़ीर व खोज किया और वह इस नतीजे पर पहुंची कि पहाड़ पर जाने का सिटिमला बन्द कर दिया जाये । चुनान्चे इस मसले पर अमल दरामद हो चुका है और में समझना है कि मोजदा गवर्नमेन्ट का अमल किसी तौर पर भी मौजू न होगा कि पहली गवर्नमेन्ट के फैसले की मस्तरद कर दे। यह चीज ऐसी नहीं है कि इसी सुब तक महदूद हो। तकरीबन तमाम मुबा की हकमती ने पहाडों पर जाने का सिलसिला बन्द कर दिया है। अगर हम दोबारा इसको जारी करते हैं तो इसका मतलब यह होगा कि वह लोग भी हमारे इस फ़ैसले की रोशनी में दोबारा इस पर नजर-साती करेंगे और हम इस तरह पर एक इल्जाम अपने जिम्में लेंगे और प्रेस वगुरह में इस मसले पर मजमून लिखे जाएंगे । माली मुश्किलात के अलावा एक कीज और भी है जो पहाड़ पर जाने के सिलसिले में ग़ीर तलब है। अगर नैनीताल में एसेम्बर्ला की जाती है तो सवाल यह पैदा होता है कि वहां हमारे इजलास करने के लिए मौज इमारत भी मिलेगी या नहीं ? मेरे ख्याल में प्रानी इमारत बिल्कूल नाकाफ़ी है क्योंकि पिछली काउन्सिल में मेम्बरान की तादाद ११३ थी और हमारी एसेम्बली में इस वक्त मेम्बरान की तादाद २२८ है। इसके अलावा लेजिसलेटिव काउन्सिल भी एसेम्बली के साथ साथ नैनीताल मुन्तकिल होगी क्योंकि यह नामभकिन है कि एक ऐवान लखनऊ में इजलास करे और दूसरा नैनीताल में। जब नैनीताल की मोजदा इमारत जिसमें पिछले इजलास होते रहे हैं इस काम के लिये नाकाफ़ो है तो हमको काउन्मिल ओर एसेम्बली के इजलास के लिये कोई मुस्तकिल इमारत बनानी पड़ेगी या आरबी तौर पर इन्त-जामात करने पड़ेंगे। ऐसी सुरतों में मजीद खर्चे का सवाल पैदा होता है। अब तक यह कहा जाता है कि नैनीताल न जाने की सूरत में ६० हजार रुपए की बचत होगी। लेकिन अगर हम नैनीताल जाते हैं तो ६० हजार रुपए तो पहले ही खर्च हो जायेंगे और इमारत के लिए और भी रुपये की जरुरत होगी। मेरे दोस्त पन्डित हर गोविन्द पन्त साहब ने अपनी तकरीर में यह फरमाया था कि हुकूमत के नैनीताल न जाने से नैनीताल के लोगों का बहुत नक़सान होगा। में इस बात को मानता हूं बिल्क्रल सही है। लेकिन एक मखसूस मुकाम के लोगों को नुकसान से बचाने के लिए यह कहा तक मुनासिब होगा कि हुकुमत का ६० हजार रुपया खर्च किया जाय। यह किसी सूरत से भी मुनासिब नहीं होगा कि नैनीताल के लोगों को आराम पहुंचाने की खातिर या उनको नुकसान से बचाने के लिए हम पब्लिक पर टैक्स का बार डालें। टैक्स पैयर (tax pyer) कर्जें के बार से पहले से पिसे जा रहे हैं और किसी तरह से मनासिब न होगा कि इस खर्चे को पूरा करने के लिये हम दूसरे किस्म का टैक्स लगायें।

जनाब वाला—इन सब बातों के अलावा यह सवाल एक उसूकी हैसियत भी रखता है। जबिक हमारे बहुत से भाई यहां लखनऊ, कानपुर और मैदानों के दूसरे गर्म मुकामात में गर्मी का पूरा मोसम गुजारते हैं तो कोई वजह नहीं कि मेम्बरात एसेम्बली या काउन्सिल महीने या दो महोने का वक़्त नैनोताल में जा कर गुजारें। मेरा ख्याल है कि इन बन्द बातों पर गौर करने के बाद हुकूमत का यह फर्ज होना चाहिए कि पिछली गवनंभेन्द ने जो फ्रीसला किया है उसको कायम रक्खे। मैं बड़े अंफ्रसोस के साथ इस रिजोल्यूशन की मुखालिकत करता है।

Shri Harish Chandra Bajpai : श्री हरिएवन्द्र बाजपेरी :

जनाब वाला, मुझे इस रिजोल्यूशन पर बोलने की ज़रूरत न थी अगर मेरे वो लायक दोस्तों ने मुस्लिम लीग की बेन्नेज (benches) से तकरीर न की होती। मुझे इन दोनों साहबान की तकरीर सुनकर यह मालूम हुआ कि मुस्लिम लीग का दिल व दिमाग दोनों एक साथ काम नहीं कर रहे हैं। मेरे लायक दोस्त जनाव हबीबुल्ला साहव ने यह फ़रमाया कि पहाड़ जाना बहुत ज़रूरी है लेकिन मेरे नौजवान दोस्त लारी साहव ने उसकी तरदीद की और यह कहा कि उनका दिमाग इस बात को मंजूर नहीं करता कि पहाड़ जाया जाय। इस तर फ़ मुस्लिम लीग के मेंम्बरान के दिल व दिमाग दोनों के अन्दर यह कशमकश चल रही है। उसका नतीं जा यह है कि दिल व दिमाग साथ साथ काम न करने की वजह से हमारे लायक दोस्त खलीकु ज्जमां साहब इस एसेम्बली की तमाम कार्रवाई में कुछ ज्यादा हिस्मा नहीं ले सकते। यह कशमकश उनके दिल के अन्दर बहुत दिनों से जारी है और वह आज भी उस पार्टी के लीडर होते हुये दिल व दिमाग को एक साथ रख कर उससे काम इस हाउस में नहीं ले सके।

जनाब वाला--मुस्लिम लीग का दिल तो यह कहता है कि ठंडे पहाड़ की हवा खाना चाहिये और ऐश व इशरत में रह कर काम करना चाहिये और नैनीताल की झील के नारों तरफ घूम कर वहां दिल बहुलाना चाहिये, टैक्स पेयर के रूपये का खर्च चाहे कुछ भी हो। लेकिन दिमाग नौजवान भाई का यह कहना है कि अगर ऐसा किया जायेगा तो शायद मस्लिम लीग से उस जमात में जाकर, जिसको उसे जवाब देना है और जहां चनाय के अन्दर खड़े हो कर बीट हासिल करना है, क्या कहा जायेगा और वह जब सवाल करेंगे तो क्या जवाब दिया जायगा । इस तरीक़ की कशमकश में मुस्लिम लीग के मेम्बरान आज इस हाउस में मुस्तिला है। मुझ अफ़सोस है कि मेरे लायक दोस्त लीडर मुस्लिम लीग पार्टी जिनके दिमारा में यह कशमकश शह से चल रही है, आज तक उसे रफ़ा नहीं कर सके और यही वजह है कि वह इस मसले पर भी खामोश हैं जैसा कि दीगर मसलों पर खामोश रहे हैं। जनाय वाला, में आप से यह कहना चाहता हूं कि जो कुछ अब तक इस हाउस के अन्दर कहा गया है कि पहाड पर सरकार के जाने से खर्च ज्यादा होगा और वहां के कुलियों की आमदनें। ही जायेगी, यह ही मधला हमारे सामने नहीं है। कांग्रेस पार्टी ने इस बात को तै किया है कि पहाड़ पर नहीं जाना चाहिये तो उन छोटे छोटे वजुहात पर नहीं जो आज इस हाउस में बयान किए गए है बिक किसी बड़े उसूल को सामने रख कर यह तै किया है। यह यह है कि हमारा मन्क गरीब है. हमारा सूबा ग़रीब है। हम अमीरी की जिन्दगी नहीं बसर कर नकते । हमें ग़राबा का जिन्दगी बसर करके गरीबों का भला करना है। सुबे की गरीबी को देखते हुये हम किसी तरह में ऐश व आराम के अन्दर जा कर काम नहीं कर सकते । हमको ऐसी भावना उत्पन्न करना है जिससे सभी लोगों का ध्यान गरीबों की तरफ़ राग़िब हो जाय और सब लोग गरीबों की जिन्दगी वयर करते हुए गरीबों की भलाई और बहबुदी में लग जांय। अगर महात्मा गांधी खहर की लगाटी पहन कर रहते हैं तो इसलिये नहीं रहते हैं कि कम खर्च होगा बन्कि इस बात को जाहिर करने के लिये कि जब हमारा मुल्क इतना सरीब है और उसकी ऐसी दुईशा है तो हम कैसे दूसरी हालत में रह सकते हैं। मैं तो इस बात को मानता हूं कि सरकार का बहुत सा रुपया फ़जूल खर्च होता है और वह फ़जुलखर्ची भी नहीं रुक सकी और शायद मुमकिन है कि रुक भी न सके। तो खर्च ज्यादा होने का इतना कोई सवाल नहीं है। सवाल तो यह है कि अब किस तरीक़े से जीवन व्यतीत करना है, कौन सी जहनियत पैदा करना है और कौन सी जहनियत का असर अपने मुल्क पर डालना है। इस हाउस के बाहर या अन्दर रहते हुए जनता पर कैसा असर डालना है। मैं तो यह समझता हूं कि मुल्क का हर एक आदमी यह महसूस करे कि मुल्क गरीब है। पूजीपति इस बात को महसूस करें कि मुल्क ग़रीब है और मुल्क की गरीबी की वजह से उनको भी ऐश व इशरत छोड़ कर मुल्क की सेवा और खिदमत में गरीबी

「Shri Harish Chandra Bajpai]

को उठाने के लिये अपना समय और ध्यान लगा देना चाहिये । हम तो यही जहनियत पैदा करना चाहते हैं। इसलिये, जनाब वाला, कांग्रेस ने यह तै किया है कि मुल्क के अन्दर यह जहनियत पैदा करने के विचार को, मुल्क का हृदय ऐसा बनाने के लिए इन तमाम बातों को छोड़ कर इस तपते हुये लखनऊ में अपने काम को जारी रखना चाहिसे। एक मेम्बर सवाह ने यह कहा है कि एसेम्बली के मेम्बरान की तनस्वाह जो मुक़र्रर होने जाती है वह तनस्वाह बहुत कम है और इसी के साथ एलाउन्स भी कम हो गया है। ऐसी हालत में पहाड़ का सब्बे पूरा नहीं हो सकता। हमारे लायक दोस्त लारी साहब ने फ़रमाया कि एलाउन्स इतना कम हो गया है कि मेम्बर जा ही कैसे सकते हैं ? आप के कहने का मतलब यह है कि गवर्नमेन्ट से हमको मिलता तो हम जरूर जाते । टैक्स पेयर का रुपया हमको खर्च करने को मिलता तो हम जरूर जाते लेकिन चूंकि अब एलाउन्स में कमी हो गई है और टैक्स पेयर का रूपया सर्च करने को काग्रेस की वजह से मिलता नहीं लिहाजा हमको जाने की अकरत नहीं है। मैं अपने लायक दोस्त से कहना चाहता हूं कि आप सूबे की हालत देख कर आप जिनकी नुमाइन्दर्गी करते हैं उनके ख्याल के मुताबिक अपने ख्याल का इजहार करे। अपने निजी फायदे और नुक़सान पर विचार करके तक़रीर न फ़रमाया करें। जनाब बाला, किसी साहब ने कहा था कि इन्टरिम मिनिस्ट्री (interim ministry) ने यह ते किया था कि पहाड़ पर नहीं जाना चाहिये। मैंने इन्टरिम मिनिस्ट्री का भी विचार देखा है। लेकिन अफसोस के साथ कहना पड़ता है कि इन्टरिम मिनिस्ट्री का अखबार में शाया करना दूसरी चीज था और अमल कुछ और ही था। हम लोग इस प्रस्ताव का विरोध कर रहे हैं तो इन्टरिम मिनिस्ट्री की तरह नहीं कर रहे हैं। मैं कहता हूं कि कांग्रेस सरकार ने जब यह एलान किया है कि वह पहाड़ पर त जायेंगे तो कांग्रेस गवर्नमेन्ट हरगिय न जायेगी और सरकारी पैसा इस ऐश व इशरत से जिन्दगी बसर करने में न खर्च होगा।

जनाव वाला, इन अल्फाज के साथ मैं इस प्रस्ताव का विरोध करता है।

Shri Harish Chandra Bajpai : — مرية مستان باجييني مجهد اس رزوليوشن ير بولل كي فرروت ته تهن اگر ميوے در التي درستون لے -سام لیک کی بنجر (benches) سے تقریر نمکی هوتی - محدان دو درن ماهیان کی تقریر سی کر یوم معلوم هوا که مسلم لیک کا دل و دماغ دونوں ایک ساتیم کام نبين کروف دين - ميوء التي درست جناب عبيب الله ماحب له بهه وردايا م ہمار جانا ایوجہ مردری ہے لیکن میرے انوجوان درست فری ماہب نے اُس کی تردید کی اور یو، کها که ان کا دماغ اس بات کو منظور فهیں کردا که بهار جایا جائے ۔ اس طرف مسلم لیک کے میموران کے دل و دماغ دولوں کے الدر یہم کشسکس چل رهن هے - أس كا تكيج، يه هے كه دل ر دماغ ساته، كام نه كرنے كى وجوہ سے قدارے التی دوست خلیق الزمان صاحب اس استبلی کی تنام کارروائی میں کچھ زیادہ حصہ نہیں نے سکتے ۔ یہ کشمکش ان کے دل کے افدر بہت دنوں سے جاری ہے اور وہ آج بھی اس بارٹی کے لیڈر موتے ہوئے دل و دماغ فو ایک ساتھ رکھکو اس نے کام اِس عاوس میں نہیں لے سکتے ۔

جداب والا - مسلمليك كا مال تو يهه عبنا هاكه تهدده جهاري هوا عهانا جاهيان ارر میشی و مشرت میں وہ عو کام کونا چاھیئے اور نینی تال عی جھیل کے چاروں طرف گھوم ہر وہاں دل بہلانا چاھیا۔ ٹیکس پیٹر کے روپائے کا خصرے چاھ عجم

يى هو - ليكن دماني نوجوان الهائي كا يهم كهنا هم كه اكسر ايسا عيا جائيكا تو شاند مسلم لیگ اُس حماعت میں جاکو جس س اُسے جواب دینا ہے اور جہاں چان د اندر اور عوکو روت حاصل عوذا هے کیا تھا جائیگا اور ولا جےب سُوالُ عَرِيمَكُ عَدَ عَيْاً جَوَابِ ديا جائيكا - اس طـريقه كي كشمكش مين مسلم ایک کے میدون آج اس هاؤس میں مبتلا هیں - مجھ انسوس ھے کہ میسے لائے درست ایدر مسلم المگ چارٹی جسن کے دماغ میں یہ عشمته شروع سے چل رهي هے آج تک أسے رفع نہيں عرستے اور دبي وجهه هے عه رة اس مسئلة في بهي خاروش هين جيسا كه ديكر مسئلون پر خاموش رهي هُمْن - جماب والله - مين آپ يے يهه عهذا چاهذا هوں عه جو عجبه آب دے آس کانتویس فارشی نے اِس بات کے طّے کیا ہے کہ دہار بار نہیں جانا چاھیئے تو اُن چھوٹے چھوٹے وجوھ سے پر نہیں جو آج اِس ھاؤس میں بیان میئے گئے ھیں بلَّمَهُ كَسِي بِرِّتِ أُصُولُ كُو سَامِنْ رَجُهِكُو يَهِمْ فَلِهِ كَيا هِ - وَلا يَهِمْ هِ مَمْ هَمَارًا ملك غریب ھے - مارا صوبه غریب ھے - ہم امیری کی زندگی نہیں بسر کرسکتے - مدین غیریبی عربی عربی عربی عربی عربی عربی عرب دیکھتے ہوئے ہم اسی طرح سے عیش و آرام کے اندر جاکو کام نہیں کہستے - ہم کو ایسی بیارنا اُتھ۔ کسرنا ہے جن سے سبھی اسوگوں کا دھیان غویبوں کی طسرف راغب ھوجائے اور سسب اسوگ غویبی کی زندگی بسسر کسرتے ھوئے غویبوں کی بیائی اُور بہبودی میں اگ جائیں۔ اگر مہاتما کاندھی کودر کی انگوئی بہن کو بہدودی میں اگ جائیں۔ اگر مہاتما کاندھی کودر کی انگوئی بہن کو رهای هیں تو اس لیانے نہیں رهایے هیں الله کم خرچ رهوکا بلکه آس بات کو ظاهر عُولَے کے لیڈے کہ جب همارا ملک اتنا فریب هے اور اُس کی ایسی دردشا هے تو هُم كيسه درسري حالت مين را سكته هيل ـ مين تو اس بات كو مانتا هول كه سركار كا بهده سا روييه فضول خرج هونا هي اور ولا تضول خرچي اب بهي نهين رک سکی اور شائد صدی هے که رک یهی له سکے - کو خرچ زیادہ هونے کا اتفا كوئي سوال نهين هـ - سوال تو يهه هـ كه آب كس طريقه _ جيون بيتيت كرنا هـ -كون سن ذهنيت بيدا كرنا هـ اور كون سي ذهنيت كا اثر اين ملك ير ١٥ النا هـ -اس ماوس کے باہر یا المو رہنے ہوئے جنتا پر کیسا اثر ڈالنا ہے۔ میں تو بہم سمجھتا مرن کت ملک غریب ہے ۔ يولندن بت اس دات كسر محسوس كنوين كند ملك فريث هاور ملك کی فروین کی وجوہ ہے اُن کو بھی عیش و عشریت چھووٹر ملک کی سیوا۔ اور خدمت سین فریبوں کو آٹھانے کے لیانہ ایٹا سے اور دھیاں نکا دینا چاھیئے کہ م مر تو یہی ڈھنیت بیدا کرنا چاھتے میں ۔ اس لیلے خااب والا کانکریس نے یہ عاد کیا ہے که ملک نے الدر فیم ذهارت پیدا کرنے کے وجار کے ملک کا عرب ویسا نقائے کے لیلے اِن اشام باتوں کو چھورکر اس تبتد ہرگے۔ لکھٹو میں اپنے کام کو جاری رکھنا چاھیٹے۔ ایک میمیو صاحب نے یہم کیا ھے کہ اسمبلی کے میمیواں کی

[Shri Harish Chandra Bajpai.] تنخواه جو مقدور هانے جاتے ہے وہ تاتخواہ بہت کم هے اور اسی کے ساتھ، الإنسي بهي كم هو يا يق - ايسي حالت مين بهار كا خرج بورا نهين ووسكتا -هدارے اللّٰتي دوست الري نے فوسایا که الاؤنس اتنا کم هو کیا هے که میسرس جاهی كيد يندر مين " - آب كے كہنے كا مطاب يہم هے كه گور نمذت سے هم كو ملتا أو هم فرور جاتے - نیکسی پیار (tax payer) کا روپیم هم کو خربے کو ملتا تو هم فرور جاتے ایمان چوندہ اب الاونس میں کمي موگئي هے اور ٹیکس پیئر کا وردله خرچ کہے کو کانکویس کی وجاء سے ملتا نہیں لہذا هم کو جانے کی ضوروت نہیں ھے۔ میں اپنے لانٹ دوست نے کہنا جاھتا ھوں کہ آپ صوبہ کی حالت دیاتھ کو آپ من کی امامدی کہتے عیں اُن کے خیال کے مطابق اپنے خیال کا اظہار کریں - اپنے نعجی فرندہ اور فرصان ہم وچار کے تقریع نم فرمایا کریں ۔ جناب والا _ کسی ماحب بے کہا اما نہ انتہرم منستوی (Interim Ministry) نے یہم طے میا تھا کہ بهار بر دیں جایا چ عرف - میں بے انتیرم منستہی کا بھی رچار دیکیا ھے لیکی انسبس نے ساتھ ایما پرنا کے کہ انتہوم منسور کا اخبار میں شایع کرنا درسری جبر نها اور عمل کعیه اور هی تها - هم لوگ اس پهستان کا وروده، کموره میں نو اندیر، سندہی کی طرح نہیں کو رہے میں ۔ میں کہنا ہوں که کانکریس سرکار ہے جب بہم اعلان دیا ہے که وہ بہار کہ نہ جانینگے تو کانگریس گور نُمنت ہُ وَ لَا حَالَتِكَى اور سَرِكَانِي بِيسَهُ اس عِيشَ و شوت سے زندگی بسر كونے سين

— ان الداط ع ساته، سيس اس جرستاو كا وروده مرتا هون - Shri Keshav Chandra Singh Chaudhri : श्री केवाव चन्द्र सिंह चीधरा :

जनाब डिप्टी स्पीकर साहब, मैं इस रिजोल्यूशन की मुखालिकत करने के लियं खड़ा हुआ हूं और इस हाउस का ज्यादा वक्त न लूंगा । एक दलील इस रिजाल्यूशन की नाईद में यह दी गई है कि नैनीताल के हाउस ओनर्स (house owners) का बहुत नुकमान होगा अगर वहां पर एसेम्बली न होगी। लेकिन मुझको नैनीताल के हाउस ओनर्स में बहुन ज्यादा हमदर्दी नहीं। मुझको मालूम हैं कि पुरानी काउन्सिलें वहां हुआ करती थी तब वहां के हाउस ओनर्स और खास कर होटल कीपसँ (hotel keepers) तिगुन और चौगुने किराये छोड छोटे रूम्स के कर दिया करते थे और जितना फ़ायदा वह उठाते थे मेरे क्याल से बहुन जायद था। यह बहुत अच्छा होगा अगर उनकी आमदनी कुछ कम हो जाय। मूबर साहब ने यह कहा है कि लखनऊ तो गरम और मैलेरियस (malariou) होगा अगस्त और सितम्बर में, इस वास्ते एसेम्बली वहां होना चाहिये। मेरा ख्याल यह है कि सब से ज्यादा गरमी लखनऊ में मई और जून में पड़ती है न कि अगस्त और सितम्बर में और में अपने एक्सपीरियेन्स (experience) से यह कह अकता हूं। एक बार मुझको सितम्बर या शुरू अक्टूबर में नैनीताल जाने का मौका मिला या तीन चार रोज के लिये। मैं वहां तीन चार रोज तक अपने होटल के कमरे से बाहर नहीं निकल पाया, इतना पानी बरसा। और मुझे यह मालूम होता था कि किस तरह से में यहां से लीट कर केन्स (plains) में आऊ। एक साहव ने यह कहा है कि अगर एसेम्बली वहां नहीं जायंगी तो म्युनिसिपल बोर्ड को करीब एक लाख रुपये साल का नुक्रसान होगा जोकि वह एक रूपमा की आवभी का टैक्स बसूल करके पाती

^{*}Speech not revised by the honourable member.

थी । मुझे नैनीताल की म्युनिसिपैलिटी से भी बहुत ज्यादा हमदर्दी नहीं है । मैंने वहां देखा है कि आमतौर पर और खासकर तल्लीताल में जहां हिन्द्स्तानियों की वहत घनी बस्ती है वहां छोटे छोटे कमरों में इतना कन्जेश्चन (congestion) रहता है जितना कि शायद खराब से खराब मिल्स के मजदूरों के यहां न रहता होगा। मैने देखा है कि उस म्युनिसिपैलिटी में जिसके साथ हमदर्दी जाहिर की जाती है वहां छोटे छोटे बच्चे उसी मोटर रोड में फट बाल और हाकी खेला करते हैं, उस रोड को अपनी फ़ील्ड बनाये हुये हैं। इसके साथ ही मैंने यह भी देखा है कि गर्मियों में जब मैं वहां गया बहत से बंगले खाली थे और शायद ही कोई बंगला ऐसा होगा जहां एक न एक टेनिस कोर्ट न हो। लेकिन वहां की म्यनिसिपैलिटी की तरफ़ से वहां के ग़रीब बच्चों के लिये एक भी खुली हुई जगह नहीं है। मैं समझता हूं कि कांग्रेस गवर्नभेन्ट को ऐसी म्यनिसिपैलिटी से कोई हमदर्दी नहीं हो सकती जिसका ऐसा रवैया रहा हो। लेकिन सचमुच अगर वहां एसेम्बली न होगी तो नैनीताल को सचमुच नुकसान होगा, ऐसा मैं नहीं समझता हूं। मुझको मालूम है कि एक नैनीताल ही इस सूबे में हिल स्टेशन नहीं है, मंसूरी भी है। फ़र्क़ सिर्फ़ इतना है कि मंसूरी में ज्यादातर वह लोग जाते हैं जो वहां दी तीन महीने रहते हैं और नैनीताल समर कैपिटल होने की बजह से वहां वह लोग जाते हैं जो दो चार पांच रोज ठहरते हैं। वह क्लाईमेट (climate) के फ़ायदे के लिहाज से नहीं जाते । किसी को मिनिस्टर से मिलना होता है, कोई पब्लिक सर्विस कमीशन के यहां जाना है, किसी को हेड आफ़िस में काम रहता है, कोई इन्टरव्य (interview) के लिये जाता है। मैंने देखा है कि वहां ऐसा कन्जेश्वन रहता है कि लोग सबह गये, सामान पटका, होटलों में जगह तलाश की और जब जगह न मिली तो शाम को मोटर से काठगोदाम के लिये रवाना हो गये। मैन देखा है कि नैनीताल जिस बात के लिये मौज है यानी हिल स्टेशन के लिये उससे वह काम नहीं निकलता। अगर वहां पर एसेम्बली न जायगी और गवर्नमेन्ट न जायगी तो मैं समझता हं नैनीताल से वह फ़ायदा लोग उठा लेंगे जिसके लिये नैनीताल मौजूं है यानी बतौर हिल स्टेशन के। मेरा ख्याल है कि अगर स्टैंडर्ड आफ़ लिविंग (standard of living) बढेगा, अगर हमारी गरीबी दूर होगी तो हमें एक मंसूरी और नैनीताल नहीं बल्कि कई मंसूरी और नैनीताल की जरूरत होगी जहां लोग अपनी हेल्थ के लिये जायेंगे। इस बक्त लोग इस बास्ते नैनीताल नहीं। जाते रहे क्योंकि वहां रेट्स बहुत हाई (high) रहते थे। इस वजह से लाग उसकी बतौर हिल स्टेशन के इस्तेमाल नहीं करते थे। मुझे यक्तीन है कि अगर गवर्नमेन्ट बहां न जायगी और एसेम्बली भी नहीं होगी तो ऐसे लोग वहां जायंगे जो वहां की क्लाईमेट का फ़ायदा उठाना चाहते हैं। दूसरे मेरा यह खपाल है कि हिल गोईंग पापुलेशन (hill-going population) जैसा कि हम बीस, तीस, पचास बरस से देख रहे हैं बराबर बढ़नी जायगी और कोई डर इस बात का नहीं है कि वहां के हाउस ओनमें को कोई सख्त नकसान पहुंचेगा। हां, यह जरूर है कि वह इस तरह से एक्सप्न्वायट (exploit) नहीं कर सकेंगे, इस तरह से नाजायज आयवा नहीं उठा सकेंगे जैसे कि वह अब तक उठाते रहे हैं। कहा यह जाता है कि गवनेंमेन्ट अगर वहां न जायगी, अगर एसेम्बली वहां न होगी तो सिर्फ ६०, ७० या ८० हजार रुपये की बचत होगी। मेरे स्याल से हमें इस पहलू से, इस नुक्ते नपार से इस बात को नहीं देखना चाहिये। हमको यह ख्याल करना चाहिये कि गवर्नमेन्ट की सीट (seat) होने की वजह से कितने लोगों को वहां पर सिफ़ अपने काम की वजह से जाना पडता. है और अगर गवर्नमेन्ट वहां न होती तो वह न जाते । अभी एक साहब ने कहा था कि वहां की म्युनिसिपैलिटी को एक लाख रुपये का नुकसान होगा। इस के मानी में यह समझता है कि

[Shri Keshav Chandra Singh Chaudhri.]

वे लोग नहीं जायंगे जो समर कैपिटल होने की वजह से और एसेम्बली के इजलास होने की वजह से जाया करते थे। अगर हम एक आदमी का वहां का औसत खर्चा २० रुपया समझ लें तो पब्लिक इसमें २० लाख रूपया बचा लेगी। मेरे कहने का मतलब यह है कि एक आदमी जो वहां दो चार पांच रोज़ के लिये जाता है उसका तीस, चालीस या पचास रुपया खर्च होता है और अगर वहां इस तरह के लोग न जायेंगे तो पब्लिक का बीस, तीस या चालीस लाख रुपया बच जायगा । मैं सिर्फ़ यह ख्याल नहीं करता हूं कि गवर्नमेन्ट ६० हजार रुपया बचा लेगी बिलक पिंक्लिक जो वहां जाती है उसका भी २०, ३० लाख रुपया बच जायगा क्योंकि वह लोग दो तीन चार रोज़ के लिये मुलाक़ात करने के लिये जाते थे, कुछ क्लाईमेट के ख्याल से नहीं और मुलाक़ात करके लीट आते थे। फिर मजदूरों के लिये कहा गया है कि वहां के मजदूरों का नुकसान होगा। इस वक्त तो मुझे वह दलील याद आती है कि जिस वक्त कांग्रेस मिनिस्ट्री क़ायम हुई थी और यह खबर बहुत जोरों की थी कि वढ़ी हुई तनख्वाहों में कट होगा उस वक्त एक साहब ने एक लेटर लीडर में छपवाया था कि अगर कट हुआ तो जो लोग पांच पांच सी, छः छः सौ या हजार हजार रुपया तनख्वाह पाते हैं उनको अपने नौकरों को डिसमिस करना होगा जिससे बेकारी बढ़ जायगी। मैं समझता हूं कि यह कहना कि वहां के मजदूरों को नुकसान होगा यह ऐसी ही दलील है जैसी मैंने बयान की। इन चन्द शब्दों के साथ मैं इस प्रस्ताव का विरोध करता है।

*Shri Keshav Chandra Singh Chaudhri:

*Speech not revised by the honourable member.

تني سمجيد نيني تال کي ميونسرلماي سے دبي بهت زيادہ هددردي نهيں هے - ميں نے ومُلِّن هَا إِنَّ اللَّهُ عَالَمْ عَالِمْ عَالِمْ عَالِمْ عَالْمِ عَالِمُ عَالَمُ عَالَمُ عَالَمُ عَالَمُ عَال بهست روان کینی بستی یعد و مان چهوند چهوند کمرون مین اتنا کنجیسش (congestion) رَمَّا فِي جَمْنًا كَمْ مُأَيِّدُ خُرَابِ مِي خُوابِ مِلْسَ مَزْدَ رَدِن كَمْ يَهَانِ نه وهنا هو مُ على في دينها في كه أس ويونيسيلتي مين جس كيساته هدردي ظاهر كبي هائي هم على چهوال چهوال بهي أسي موثو رود مين فات بال اور هاكي كبيلاً وَ يَ اللَّهِ مِنْ مِنْ أَسِنْ رَدِد كُو اللَّهِ عَلَيْ لِمَالِمَ لَمُولَمَ عَيْنَ إِسْ فِي سَاتِهِم هي مين في يهم على وأي با له ابسا هوكا جرال ايك ته ايك تهلس كورت نه مو- ليكني وهال كي مهون سائن کی طرف ہے و مال د غریب بھوں کے ایک بھی کہلی ہوئی جگھ المناس مرات ملاق سمنجها هول كسم كانكويس أتورنمنك كدو ايسي ميَّانيسيلَتْي سے دونی مدردی نهی مورکای جس کا ایسا رویه رها هر المکن سیم میم وها ایر آسد لی ده مودی تو نیای تال کو سیم می نقصان هوگا ایسا میں ایک دینے تال می اس صدوبے میں ایک دینے تال می اس صدوبے میں على أسيشور، نهيش هم منصوري بهي هم سوق صسوف اتنا هم كسه منصوري مين. ریادہ اور در ارک جاتے میں جو رہاں در تین مرمنے رهتے هیں اور نینی تال سر کیا ل (Summer capital) هونے کی وجهم سے رهاں وہ اوک جاتے هیں جو در مراز بالنبي روز أه وي هيي موي الماسيك (climate) كي فاده ع كي لحاظ سے نهيور جاء الحرافو حمد و سر ملما بعوتا بھا - اولي چملک سررس کميشي کے يہاں جاتا هے مسی او عُرِدَ آمس میں کام رہا ہے ۔ کرتی انتہویو کے لیک جاتا ہے ۔ میں نے دينها في كه و دان ايسا كنجيسشي وها في نه اللوك صبح كله سامان بتكا عوقلون میں جامه ناتی کے اور جب حکه نه علی تو شام کو سوڈر سے کاٹھہ گردام کے لیائے ورائم حو تنب مين نے ديکها هے که نيدي تال جس بات کے ليائے موروں هے ايعني هل آستیدن نے ایک آس ہے وہ کام مہیں تا تاہ اگر وهاں پر اسمبلی ناہ کی جاویگی اور کورنمنٹ له جاویکی تو میں سمجهنا عبر که نیسی تال سے وہ ناندہ لوگ اثباآلینکے حی د ایرے دیلی تال موزوں مے ایعنی بطور عل اسٹیشن کے ۔ میرا خیال مے که اگر استیمدرد اف او کس (standard of living) بو میما اگر هماری غریبی دور هوگی نو هدي ايد سعدوري اور نيغي نال نهيل المعه کئي سلصوري اور نيغي تال کي صرورت هو کی جراں لوگ اوری هیلته کے لیٹے جائینگے ۔ اس والت اوک اس واسط نیمی تال نہیں جاتے رہے کیونک وہاں ریکسس بہت ہائی رہتے تھے اس رجه یے اوک اس کو بطور هل اسٹیشن کے استعمال نہیں کرتے تھے - مجھ یقین ہے که اکسر کورنمنست وهاں نہیں جائیکی اور اسمبلی حمی نہیں موگی تو ایسے اوک وهاں جائیدی جمور وهاں کی کلائمیت کا نائدہ اُٹھانا چاھتے ھیں درسرے میرا بیم خیال هے ام مل کبینک بابرایشن (hill-going population) جیسا که هم بیس نیس بچاس برس سے درکهه رهے هیں برابر برهتی نظارهی کے ادر کوئی قبر اس بات کا نہیں ہے گه وهاں کے هاؤس ادنسوس کسو کوئی سنتھت

[Shri Keshav Chandra Singh Chaudhri]

نقصان پرونجیگا هاں یہم ضرور هے کسم وہ اس طارح سے اکسیاوائت (exploit) نہیں کرسکینکے - اس طوح ہے ناج نُز فائدہ نہیں اُٹھا سکینکے جیسے کہ وہ اب تک أُثْهَاتَ رَهُ هِينِ _ كَمَا يَمُ جَاتًا هِ كَمْ كُورِنَانَ الْرُ وَهَالِ نَهُ جَانُيكِي اللَّهِ اسْمِلَي رهاں نه هوگی تو صرف ۲۰ - ۷۰ يا ۸۰ هزار روبيه کی بنجت هوگی - ميه خیال سے همیں اس چہلو سے اس نقطه نظر سے اس بات کو نہیں دیکھنا چا هیئے -هم کو یہ خیال کرنا چاهیئے که اورنمنٹ کی سیت هونے کی رجه سے کتف اوگوں کو رمان پر صوف اپنے کام کی رجه سے جانا یوتا هے اور اگر گورنمنٹ وهان مهتی تو رے وہاں نه جائے۔ اُبھی ایک صاحب نے کہا تھا که وُھاں کی میونیسیہلٹی کو ایک لاکھم روپیم کا نقصان موگا۔ اس کے معنی میں یہ سمجھا موں کم آیک الکھ ایسے آدمی ندی ی تال نہیں ج دُینگ جو سمرکیپٹل ہونے کی وجب سے اور اسمبلی ہے اجلاس ہونے کی وجهه سے جایا کرتے تھے - اگر مم ایک آدمی کا وہاں کا اوسط خرچه بیس روپیه سمنجه لین تو ببلک اس میں بیس لاکهه روپیم بنهالیگی ـ مرح نہذے کا مطلب یہم ھے کہ ایک آدمی جو رھاں دو چار پانچ روز کے لیئے جاً الله أس كا تيس چاليس يا پچاس رويه خوچ موتا ها ادر أكو دهال اس طرح کے لوگ نه جائینگ تھو پبلک کا بیس تیس یا چالیس لاکهه رویه بیج جائيكا - من صرف يهم خيال فهين كرتا هون كه گورنمنت ساتهم هوار روبيم بنچاايمي - بلكه پيلك جو رهال جاتي هے أُس كا بهي بيس تيس لاكهه روپيه بھے جائیکا کیونکہ وہ اوگ در ۔ تین ۔ چار روز کے لیئے القات کے لیئے جاتے تھے کنچھ، کلائمیت کے خیال سے نہیں اور ملاقات کوکے لوٹ آتے تھے ۔ پھر مزدررں کے الهنَّم كما كيا هے كم وهاں كے -زدروں كا نقصان هوكا ـ اس رقت تو معجهے وہ دليل یاں آتی ہے کہ جس رات کانگریس سند الری قائم ہوئی تھی اور یہم خبر بہت زوروں کی تھی کھ تر بھی ہوئی تنجواہوں میں کت ہوگا اس رات ایک صاحب نے ایک لیٹر آلمدر میں چھپوایا تھا کہ اگر کت ہوا تو جو اوگ پانیم - پانیم سو-چه، ـ چهه سو يا هزار - هزار روپيم تنتخـواه باتے هيں أن كو اپنے نـوكوں كو دسمس کرنا هوگا - جس سے بیکاری ہوءہ جائیگی _ میں سمجھتا هوں که یہم کہنا کہ رھاں کے مردوروں کو نقصان ھوگا یہم ایسی ھی دلیل ھے جیسی میں نے دیاں کی ۔ ان چند شبدوں کے ساتھ میں اس پرشتاہ کا ورودھہ کرتا ہور 🖟 ☀

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: Sir, it is my bad luck again to speak to the empty chair of the Minister in charge of the resolution. Sir, I do not know who is the Minister in charge of this resolution. But so far as I can see he is not in his seat. Sir, even his Parliamentary Secretary has denied me the courtesy of being here to listen to what I may have to say. Sir, I rise to support the resolution. In doing so I am not guided by any pre-conceived notions of what the previous Government did or did not do. I am quite aware of the fact that the previous Government after a good deal of consideration took the decision that the hill exodus should be abandoned and it did so quite honestly and genuinely. But, Sir, the experience which we gained

from this action of ours is before us. We found that not only there was no large saving by the abandonment of the hill move, but we were put to a great deal of loss on account of extra expenditure which had to be incurred and also on account of the deterioration of the quality of work. It is well known that the Secretariat staff has to work at great pressure. I do not suppose any of the members sitting opposite will deny that the Secretariat staff has always worked and is particularly working now at a pressure which is beyond human endurance. Sir, we found that in order that there may be no casualties in the Secretariat staff and in order that they may be kept alive, it was necessary for us to allow them to go to the hills at their own expense for short periods of six weeks or two months. What was the result? There were delays in work. There was considerable dislocation and yet in fairness to these Secretaries we could not refuse them leave when they asked for it. I do not know what the intention of the present Government is. Are they going to keep all Secretaries here whether they live or die? We have read in the papers of the epidemic of overwork which prevails in the Secretariat these days. I personally think that in spite of any decision which the Government may take it will not be possible for them to make the Secretariat staff work here all through the summer, especially if they expect the output of the work for which the Secretariat is well known. Then, Sir, we have talked a great deal about savings, about the poor tax-payer. Sir, I am not yet clear what the real saving is going to be, We have had no authoritative figures from the Covernment to show what the real saving would be. Now, Sir, from the nature of things it is very difficult to estimate these savings. Good many of them are merely imaginary and they are set off by extra expenditure which the abandonment of the hill move will involve.

Shri Charan Singh: Did you get them calculated as Finance Member?

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: I am vory bad at calculations, Sir, I am asking the Government to state definitely what savings they hope to make by abandoning the hill move. Sir, the arguments which have been advanced here in favour of the Government remaining in the plains have left me unconvinced. There is no question of prestige involved there. I am aware that popular demand has been in favour of the abandonment. Perhaps the interim Ministry also fell a victim to the temptation of securing popular appliance, but does the Government sitting opposite wish to secure that applause, and is its decision governed by that consideration alone? Sir, I should have thought that they have already so much of popular applause that over a small matter like this they would not have sacrificed reasoning and argument for the sake of playing to the gallery. Sir, to my mind the abandonment of the hill move is a penny wise and pound foolish move. Sir, we have invested such large sums of money in Naini Tal; we have built the most excellent hill road in the world; we have put up very [Dr. Sir Jwala P. Srivastava]

costly buildings all at the expense of the tax-payer. I do not remember the amount of capital invested in Naini Tal. Have we considered what will be the depreciation of that capital? How much money are we going to lose straight off in that way! We talk of saving Rs.60,000 per year. I doubt if the figure will be as much as that. I do not know how that amount has been arrived at. But even admitting that it is Rs.60,000 per year, are we quite sure that the loss to which we would be put will not far exceed that sum. Then, Sir, lastly my sympathy goes out to the people of Naini Tal. I make no secret of it, I like Naini Tal, I like the people there and I like the Premier who is the most distinguished citizen of Naini Tal, and I feel it is most unfair to them that we should by a stroke of the pen deprive them of what they have enjoyed all these years. They could never have imagined in their wildest dreams that by an order of the Government their whole existence would be wiped out.

Sir, it is not only a question of the rich landlords of Naini Tal who have been painted so black by one or two of the members here. It is also a question of the poor people there who derive their livelihood from official visitors and who have no other source of livelihood. What are you going to do to provide them with bare livelihood if you deprive them of their present avenues of employment? Has the Government any definite scheme to supply Naini Tal with substitute means! Sir, I am aware that over this matter there is a camaraderic between the Congress Party and the Muslim League and they will walk

the same lobby. Sir, this is a very good thing . . . . Shri Charan Singh: You initiated the policy.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: But I personally feel that on the merits of the question the resolution deserves our support. I am sure also that the Hon'ble the Premier feels with me. He has at great personal trouble to himself undertaken the onerous duties of his high office in the plains. I think we owe it to him that we should let him carry out his duties in the hills to which he has been used all his life. Perhaps on account of party decisions he will not speak out his mind, but I feel certain that the arguments which I

have adduced here today will appeal to him. Shri Prithivi Raj Singh : श्री पृथ्वी राज सिंह :

में इस रिज्रोल्य्शन की मुखालिफ़त करते हुये चन्द मिसरों में अपने ख्यालात जाहिर बैठ जाऊंगा। करके

देख आये हम भी दो दिन रह के नैनी की बहार।

हुक्म हाकिम से बना अफ़सानये लैलो नहार ॥

थी परस्तिश की जगह सीधे बने थे या के छोग।

अब तो क्यूपिड छोड़ता है हर तरफ से तीर ओ तार ।।

क्या बुलन्दी है जरूरी वहम के परवाज को।

या फ़क़त जरिया है फ़ैलाने की इंगलिश का वकार।।

हूं इते फिरते हैं हर एक गाम पर ऐसा कोई। जड़ जमादे नौकरी की ताकि हूं दोचल के पार ॥

ग़र्वतो अफ़लास के बानी कहे जाते हैं हम।

क्यों अपोजीशन में न हों हम खुदाया शसंशार ॥

شهى يرتهوي راج سنگهه -Shri Pirthivi Raj Singh: - مِن اس ريزواروشي كي سنڌالفت كوتے هو أبه چند مصوعوں ميں اپنے خيالات ط تھ کر کے بیتھ جاؤنگا —

دیکہہ آئے ہم بھی دو دی را کے نینی کی بہار حسکم حسائم سے بنا اسساسی ایسال و نہار تھے بہاں کے جابہ سیدھے بنے تھے یہاں نے لوگ

اب تہ درویت چورتا ہے ہے طہاب سے تیہ و تار

کیا بلدسدی بھے ضہروری و هسم کے پیسروزا کو یا فعط ذریعسد بھے پییلانے کو اِنگلسش کا ونسار

دعوند ہے بہرتے ھیں ھر اید۔ گام یہ ایسا نوٹی کے جہر جہا دے نے ہار جہا دے نے ہار

غهرات و السالس کے بانی کہے جاتے هیں هم کدا یا شرمسار کیوں الجوریشی سی نده هون هم خدا یا شرمسار

Syed Hasan Ali Khan: On a point of order, Sir. Is the honourable member going to have a mushaira here?

The Deputy Speaker: He is speaking on the motion.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: He is poetically minded.

The Deputy Speaker: Thakur Prithivi Raj Singh will please continue.

Shri Prithivi Raj Singh: I have nothing more to say now,

Shri Krishna Nath Kaul: سرى كوشفا ثاتهه أول ــــ

میں اس ریزدایوشن کے درودھہ میں کھڑا ھوا ھوں اور اس ریزدایوشن کا ورود مع پورے طور پہ کرتا مو. ۔ جا ریووایوشن اس وقت ماؤس کے سامنے پیش وَيُهُ كُمْ عِنْ أُسِنِ كُمَّ صَدِيفَ المِكَ هِي منشاء هوسكتي هي كنه هم خود الله خالف کارروائی کویں ۔ هم نے اپنے الیکن یک (electorate) یے اِس بات کی پرتگیا کی فی که هم ایدسنس بیشن (administration) سین جهان تک هوسمیکا كَفَّايْتِ شَعَادِد مِن كَام المِنكَ - هماوا مقصد يهم هد ده هم ايدمنستريش مين جهان تک ھو کے کھایت کوبن اور رقم در بھائیں۔ آج عم کو اِس بات کی قالیم بنی جاتی ھے نہ عم اس معامدہ نے مستحرف هرکو اپنی منسی کرائیں - هم تو یہ، چاهنے هیں که هم اس بات کی مثل نائم کریں نه هم تکلیف آٹھانے کے لیئے تیار هیں - عم تكليف أور دشواريون كا ساميا كُوت هوند ايني موزل مقصود كو جاني كي لينم تمار هيں۔ هم کو هم وقت بهم بات اپني آنکھوں کے سامند رکینی چاعبد که هم اس آیوان میں ایک خاص مقصدکو ایکر آئد، هیں۔ هماری کیبنیت (Cabinet) یا مهسروں ہے جنموں نے الیسیز (offices) تمول کیٹ هیں اُن کے سامار ایک نظریہ هے۔ هم اُس [Shri Krishna Nath Kaul]

نظریہ سے هے نہیں سکتے۔ آج میں چاها عول که متخالفین آنریبل میمبران بھی اس دات کا خوال دیں که همارے سامنے اس مسئله پر کوئی مت بهید نهیں هے۔ در رائیں نہیں ہوستنیں ۔ هم ٹیکس پیئر (taxpayer) اور آن غریب آدمیوں کا جن کے مم نماینده میں اس طور سے روییہ ضایع نہیں کوسکتے۔ اس مسئلہ کے دو پہلو هیں ایک اقتصادی بهاو دوسیا جس کو هم سینتی مینتل (sentimental) که سکتے هیں - اقتصالی چہاو آنویبل چریمیئر صاحب نے پیشتہ بھی کئی سرقبم ایمی زبان مبارک سے فرمایا تھا اور اُمید هے که آب بھی رہ اُس پر کبچھ روشنی دالینگے ۔ میں اس کے متعلق اس ایوان کا وقت لینا نہیں چھا متا ۔ جہاں تک اس کا سینتی مینٹل يهالمو ها أس كے بينچه معمولي چيز نهيں ها - سينتي مينت يا احساس دانيا ميں ایک بڑی آوت ہے۔ اس قوت کے هماری طاقت ہے ۔ هم اس طاقت کو ضایع نہیں كرنا چامتے _ آج هم اپنے اليكئويت كي طعن و تشنيع سننا نهيں چامے - هم نے أن كي سامنے وعدة كيا تها كم أيك مثال هم نائم كرنا چاهتے هيں _ يهم سناسب نہوں ہے کہ عم اُس کے خلاف کام کہیں - اپنے خلاف مضحکم پیدا اویں - میں یہم بات عرض کرنا چاھتا ہوں کہ جب ہماری گورنمنٹ تمثیلاً عرض کو رہا ہوں پراہی بشن (prohibition) کے مسئلہ کو لائی ہے جس سے کہ ہم کو ریونیو میں در کرور روپیم کا نقصان ہوا تو آج اگر ہم عوام کی بہتوی کے لیڈے نقصان برداشت کرنے کو تیار ہیں اور اگر آج ہم اینا سینم ٹھوک کر اُن مشکلات کا سامنا کونے کے لينُّ كَدُوبِسَتُهُ هَيِن تُو كُونُنِّ وجهم نهين هم كه آج هم موسم كي تعليف و دشواري کو بہدائشت کونے دو تیار نہ موں - آج میں اتنا کہونگا اور میں نہایت ادب ہے۔ اس بات کر عرض کرنا ھوں کہ ھماری کافی ھددردی جو کیبنیت کے میمبر میں أن سے هوسنتی هے که أن كو سخت كام كونا پرتا هے اور كوسي كے موسم ميں كام عي دمهداري كا بوج، ألهانا سهل نهين هـ ليكن اكر ولا أس تكليف كو برداشت كرنے كو تيار هيں تو هم لـوكوں كے ليئے جو بـ حيثيت ميمو هيں اس تسم كي بات كفر هم كه هم اوك نازك مزاجي كا إظهار كويل جبكه گورنمنت تكليف مرداشت كرن كو تياره - همارا مسلك يه، هم بلين ليونك ايند هاني تهنكنگ ("plain living and high thinking") اس کے مطابق اگر هم پابندي کوين توهم اپنی منول مقصوں کے تربیب جاسکتے هیں - جو دالیل همارے آنویبل ميد مستو حوالا بوهان سوى واستو صاحب نے پيش كي هے ميں أس سے اتفاق نہيں كرنا _ ميں سمجهما هموں كه ولا ايك ارساوكريت اِنتستريل ميكنيت (Aristocrat Industrial Magnate) هيں - اُن کَي دَهنيت اُن لوگوں سے جو غويب الوطنوں کے نمايندے هيں مختلف هوگ کيونکه وہ اپنے عيش و آرام کر جورز نہیں سکتے میں - کسی مصیبت اور تکلیف کو آٹھانے کے لیئے تیار نہیں میں ۔ میں تر یہ جانتا موں که کانگریسی دعثیت هم رکھتے هیں اور هم اس کے فرق می دوسوں کی فاہدیت میں فردیلی پیدا کسردیں ۔ ساری قربانی مارية لياكي لي ولا جيز بيدا مو جس كي أن مين كي هـ - ملك كي خد - ت كرنا أسال بات تهين هوي - اس دليند العليف الهانا خورر ي هـ - ايك تسم كا تياك

ادر ملدان کہنا الزمی هے - یہ چیز أن میں پیدا کرنا هے - اگر هم مثال بنکو اس بات کو نمایاں نہیں کرتے تو هم کیا اُمید رکھہ سکتے هیں که دوسوے هماري تقلید کہیدکے - کیا هم اُن کی رهنمائي کرینگے - اِن الفاظ کے ساتھہ میں اس زیزولیوشن کی منخالف کو کا عوں *

Shri Krishna Nath Kaul: श्री कृष्ण नाथ कौल:

मैं इस रिजोल्यूशन के विरोध में खड़ा हुआ हूं और इस रिजोल्यूशन का विरोध पूरे तौर पर करता हूं। जो रिजोल्यूशन इस वक्त हाउस के सामने पेश किया गया है उसकी सिफ एक ही मन्शा हो सकती हैं कि हम ख़ुद अपने ख़िलाफ़ कार्रवाई करें। हमने अपने इंटेक्टोरेट (electorate) से इस बात की प्रतिज्ञा की है कि हम ऐडिमिनिस्डेशन (administration) में जहां तक हो सकेगा किकायत यारी से काम लगे। हमारा मकमः यह है कि हम ऐडिमिनिस्ट्रेशन में जहां तक हो सके किफायन करें और रकम का वनाए। आज हमको इस बात की लालच दी जाती है कि हम इस मुआहिद से मुनहरफ होतर अपनी हंसी कराएं। हम तो यह चाहते हैं कि हम इस बात की मिसाल कायम करे कि हम तक केफ उठाने के लिये तैयार हैं। हम तकलीफ़ और दृश्वारियों का सामना करने हुए अपनी मीतने मक़सूद को जाने के लिये तैयार हैं। हमको हर बक़्त यह बात अपनी आखो के सामन रखनी चाहिये कि हम इस ऐवान में एक खास मक़सद की ले कर आए हैं। हमारी के बिनट या मिनिस्टरों ने जिन्होंने ऑफ़िसेज कबुल किए हैं उनके सामने एक नजरिया है। हम उस नजरिये से हट नहीं सकते। आज मैं चाहता हं कि मुखालफीन आनरिबल भग्यरान भी इस बात का ख्याल करें कि हमारे सामने इस मसले पर कोई मनभेद नहीं है। दो राम नहीं हो सकतीं। हम दैवसपेयर (tax-payer) और उन गरंग्व आदिमया का विनक्त हम नमाइन्दे हैं इस तौर से एपया जाया नहीं कर मतने । इस ममले के दो पहल है, एक इक्तिसादी पहल, दूसरा जिसको हम अंग्रेजी में गेन्टीमेन्टल (sentimental) कह सकते हैं। इक्तिसादी पहल आनरेबल प्रीमियर साहब ने पंदतर भी कई मर्तबा अपनी जवान मुवारक से फ़रमाया था और उम्मीद है कि अब भी वह उम पर कुछ रोशनी डाळेंगे। मैं उसके मुताल्लिक इस ऐवान का वक्त लेना नहीं चाहना। जहां तक इसका सेन्टीमेन्टल पहलू है उसके पीछे मामुली चीज नहीं है। सेन्टीमेन्ट या अहसास दिनयां में एक बड़ी कूव्वत है। इस कूव्वत से हमारी ताकत है। हमें इस ताकत को बाया नहीं करना वाहिये। हम अपने इलेक्टोरेट की तानी तशनी सूनना नहीं चाहते। हमने उनके सामने बादा किया था कि एक मिसाल हम क़ायम करना चाहते हैं। यह मनासिब नहीं है कि हम उसके खिलाफ़ काम करें, अपने खिलाफ़ मजहका पैदा करें। मैं यह बात अर्ब करना बाहता हूं कि जब हमारी गवर्नमेन्ट, तमसीलन अर्ज कर रहा हूं, प्रोहिविशन (prohibition) के मसले को लाई है जिससे कि हमकी रेवेन्यू में दो करोड़ रुपए का नुकसान हुआ तो आज अगर हम अवाम की बेहतरी के लिये नुकसान बरदाश्त करने को तैयार है और अगर आज हम अपना सीना ठोक कर उन मुध्किलात का सामना करने के लिये कमर बस्ता है तो कोई वजह नहीं है कि आज हम मौसम की तकलीफ़ व दुश्वारी को बरवाश्त करने को तैयार न हों। आज मैं इतना जरूर कहूंगा और मैं निहायत अदब से इस बात को अर्ज करता हूं कि हमारी काफ़ी हमदर्वी जो कैविनेट के मेम्बर हैं उनसे हो सकती है कि उनकी सकत काम करना पड़ता है और गर्मी के मौसम में काम की जिम्मेदारी का बोझा उठाना

[Shri Krishna Nath Kaul]

सहल नहीं है। लेकिन अगर वह इस तकलीफ़ को बरदाश्त करने की तैयार है तो हम लोगों के लिये जो बहैसियत मेम्बर हैं इस किस्म की बात कुफ़ है कि हम लोग नाजक मिजाजी का इजहार करें जबकि गवर्तमेन्ट तकलीफ़ बरदाश्त करने को तैयार है । हमारा मगलक यह है कि "ज़्जेन लिबिंग ऐन्ड हाई थिकिंग ("plain living and high thinking"). इसके मुताबिक अगर हम पाबन्दी करें तो हम अपनी मजिले मक्रयूद के करीब जा सकते हैं। जो दलील हमारे आनरेबल मेम्बर श्री ज्वाला प्रसाद श्रीवास्तव साहब ने पंश की है में उससे इतकाक नहीं करता। में समझता हूं कि वह एक अस्टिटोकेटिक इन्डस्ट्रिअल मैगनेट (Aristocratic Industrial Magnate) है । उनकी जहनियन उन लोगों से जो गरोब उलबतनों के तुमाइन्द्रे हैं मुख्तलिफ़ होगों क्योंकि वह अपने एँगो आराम को छोड़ नहीं सकते हैं। कियी गुपीबत और तकलीफ़ की उठाने के लिये तैयार नहीं हैं। मैं तो यह चाहता हूं कि कांग्रेसी जहनियत हम उखत है और हम उसके जरिये दूसरे की जहनियत में तब्दीली पैदा कर दें। हमारी कुर्वानी, हमारे त्याग म वह चीज पैदा हो जिसकी उनमें कमी है। मुल्क की खिदमत करना आसान बात नहीं होती। इस के लिये तकलीक उठाना जरूरी है। एक किस्म का त्याग और बलियान करना लाजिमाँ है। यह चीज उन में पैदा करना है। अगर हम मिसाल बन कर इस बात की नुमाया नहीं करते तो हम क्या उम्मीद रख सकते हैं कि दूसरे हमारी तक़लीद करेगे, क्या हम उनकी रहनुमाई करेंगे? इन अल्फ़ाज के साथ मैं इस रिजोल्यूशन की मुखालिफ़न करना है।

*The Hon'ble the Minister of Communications:

آنويبل منستر آف كمونيكيهنس -

جناب والا _ میرے دوست نے هندوستانی میں تقبیر کرنے کو فرمایا ہے اس کیا میں اُن کے ارشاں کی تعمیل کوتا ہوں - جناب رالا _ یہ عمالہ جو اس رقت کیا ہدشت ہے یہ ایک رزرلیوشن کے ماتحت ہے - مجھه کو اسارزولیوشن کی عبارت بے ایسا معاوم ہوتا ہے که اس ایوان میں اس مسلم پر تقویریں کی گئیں وہ غالباً اس رزوایوشن کے احاطه ہے باہر تھیں _ مسلم تو صوف یہ ہے که اسمبلی کا اجلاس نینی تال میں منعقد کیا جائے یا نہیں ؟ لیکن اس کے ماتحت تقربویں اس مسلم پر ہوئیں کہ آیا گورنمنت نینی تال کو جایا کرے یا نه جایا کوے _ جونکه اس ایوان میں اس نظریه ہے اس مسلم پر بحث ہوئی ہے اس لیئے میں بھو تھی اپنے جواب میں ان تمام آمور کو مد نظر رکبونگا جن کے انعاظ ہے یہاں بحث بھی اپنے جواب میں ان تمام آمور کو مد نظر رکبونگا جن کے انعاظ ہے یہاں بحث کی گئی ہے _ مجھے انسوس ہے کہ بد قسمتی ہے میں نے بعض صاحبان کی تقربوں میں لیکن مجھے یہہ معلوم ہے کہ آنہوں ہے اپنی تقربور میں فرمائی ہیں نہیں سنی میں لیکن مجھے یہہ معلوم ہے کہ آنہوں ہے اپنی تقربور میں کیا ارشاد نرمایا میں ایکن مجھے یہہ معلوم ہے کہ آنہوں ہے اپنی تقربور ہو جوالا پوشاد سریواستو میں نہیں میں میں کیا ارشاد نرمایا کی تقیم میں میں کو نے کا وقت کہا تھا کی کی تقیم میں کے خود عبل کو نے کا وقت کہا تھا کی کی خود عبل کی نے کور عبل کی خود عبل کو نے کا وقت کہا تھا کی کی خود عبل کو نے کا وقت کہا تھا کی کی خود عبل کو نے کا وقت کھا کی کی خود عبل کی خود عبل کو نے کا وقت کھا کی دوست کہ جنہوں نے جبکہ آن کی تھی ۔ جس کا کی خود عبل کو نے کا وقت کھا کی دیا گورنہ کی خود عبل کی خود عبل کی خود عبل کی نہ تھی ۔ جس کا کی خود عبل کی نہ کور کی تھی ۔ جس کا دیک میانہ کی دیک کی دیا ہو میں کیا دیک کی دیا ہو میں کیا دیک کی دیا ہو میک کی دیا ہو میں کیا دیا ہو میں کیا ہو کی تھی ۔ جس کا دیک میانہ کی خود میں کیا ہو کی تھی ۔ جس کا دیک میں کیا ہو کی دیا ہو کیا ہو کیا ہو کی دیا ہو کی

^{*}Speech not revised by the Hon'ble Minister.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: Sir, may I speak on a point of personal explanation? I have already explained in my speech that we made an experiment and I said that the result did not justify the move that we had then made.

The Hon'ble the Minister of Communications:

على أنوييل سنسكو آب كميونيكيشتس __ أن سے را سب باتیں سنی تھیں ۔ دلائل بہت سے ھیں اُنکہ جوابات بھی ھیں اور میں نہم عرض کورنگا که دلائل کی اتنی گسجائش ہے که اس مسلم کے متعلق موافق اور محالف دایلیں پیش می جاسکتی هیں۔ لیکن جہاں تک که حفومت کی پوزیشی کا تعلق ہے۔ یں ایک بات جداب کےسامنے پیش کرتا ہوں۔ میں بہم معلوم نہنا چاعتاهی که کیا اس کا جواب سوائے اساء جو میں خدد دونگا اور بھی کوئی هو سنتا هے اور ولا ينه هے كا منجهے جمانتك اندازلا هے اس ايران ميں محدودلا چند عاجدان ایست میں جنگی یہ رائے میر ورنے کا گریس ہارٹی کے معبول اور مسلم لیگ کے معمول اور غالما انڈیپنڈنٹ دارٹی کے معموران میں بہت ے صاحبان كي يريه والدي هي له حكومت يهاو كا جانا بغد كردے - أب اسكے بعد معجهة و معاوم نہیں کہ داننے آدسی انگلیوں ہو گذیہ کے قابل ایسے باتی وہ جاتے ہیں جُو اسُ ایہ وان نے مدہو ہوں آر اُنکی یہم رائے ہے و کم نہیں حکومت کو یار یہ حسانا جامیاہ - اس هاوس کے ممدران جسر که پیلک کے مدنعف کیفی عوالے المایندونکی حیثیت سے آتے تعین اُنکی واقع کی اکثویت اس مسئلہ یہ اس درجہ تدے ہونے هوڑے میں عبض دہذا چاهماهوں که حکرمت کے اليديد يهد مناسب هوسلاتا بقد كه اس مسئله يو ايوان كي واكد ك خلاف عمل نهكوت جس مسئله به حموم عد کی دارتی اور ادوریشون بارتی دردون دو اتفاق هے۔ یمه معان نهين هم كه حس قدر داليلين عاين أن سب دايلو، كو يكطوف ركها جائد اور اس كا اندارة كيا جائي _ جبه خود اس ايوان كي رائع يهم نهيل هم تو حكومت كو آ - في خلاف عمل نبين كونا چاهيد - اب رها أس ابوان كي رائه اس مسلم ك متعلق مي قرين هي المكه ميرت قابل دوست اور أن جمله صاحبان كو جديون نے اس مسالم بو تغویزین فرمائنی هیں بورے طور بو معلوم هے که اس صوبه میں اس مسالم کے متعلق و لک اوپیڈیوں کیا ہے اور پالک نے اس مسئلہ کو همیشه کس نظرے دبایدا ہے۔ وہ صاحبان جو ہو ہی دوسل نے سیمبر رھے میں اُن کے دماغوں میں اب تک یاں ترید هوکی آن مخالف تقریروں کی جو یو پی کونسل کے ابوان میں اس مسئله کے متعلق عوثی هیں اور کس طریقه سے پنچہلی گور تمنیوں کو الزام دیا گیا ہے که ولا بہاڑ ہو جاکر غریب آدمیوں کی کدائی کا بیسم نمایت بیدردنی کے ساتھ مدرج کرتے میں ۔ پباک کی وائے بھی یہی ہے اور ایوان کی وائے بھی یہی ہے اور ایوان کی وائے بھی یہی مے کیا اس کے بعد بھی یہم کوشص کی جاسکتی ہے که کوئی پاپوار گورندنت یا وہ گورنمنٹ جو که خود پیلک کی بغائی ، وئی هو ، اللک کی رائے ہو عمل کرنے کی کوشش نه کرے ۔ بدلک یہم چاھے که حکومت نیدی تال نه جائے اور حکومت نینی تال جانے کا نیصله کرے _ میرے نابل درست نے اس زمانے میں جریم وق

[The Hon'ble the Minister of Communications]

فائننس ميمر (Finance Member) ته اور أن كو اختيارات اس مسئله كے متعلق حاصل أهد كه ولا خوج جو ديازوں يه جانے سے عوتا هے اُس كو خود می اپنے رفیتوں کے منظور کو سامیں لیکن اُنہوں نے تو اس آب ر تاب ہے اس فیصلہ کو پہلک میں شایع کیا ہے کہ حکومت نے فیصلہ کیا ہے کہ دی اب پہاروں پر نہیں جائیہی – معلوم نہیں کہ اسکی کیا رجبہ هـود>تی ہے کہ اس رئت حرومت کو پایولو بذائے کا یہم مقصد تھا که حقیقتاً ایسے دلائل هوں جو أن كے علم ميں آجائيں - جب عذان حكومت دورے طور در أنكے هاته من آئي تو ان كو محسوس هوا كه نيني تال جانا اچها نهين هـ - كيا مين اپنے قابل درست سر جوالا بوشاد، کو اُن کے فیصلے کی طرف متوجهم کرسکتا هوں ادر أن لو ياد دلاسكتا مول كه أن كا يهم فيصلم بغير كسى معقول رجهم كے تها يا محص اس غرض سے نہا کہ وہ ببلک اربھنین کا نیور اور ان کی مواققت اپنے لینے حاصل عریں کہ ایسا کر کے هم دھاڑ در جانا نہیں چاهتے میں ۔ میں ان الفاظ کے ساتھہ عرض کور نک که اکر چه میرے قابل درست اس رقت حکومت میں نہیں رھےلیکی جو پرانہ طربقہ تھا وہ ابتک ان کو یاد ھے اس لیانے انہوں نے اس وقت میرے سوال کا جُواب دياً ولا ميمير ماحيان فيسما اور أن كو اندازلا هوي كه ولا كس قسم كا جواب هـ-جو تبدری کیا اُس نے کیا نہ نیم موتب ہوتے ہیں ۔ جماب نے جو اس ایوان میں تقریر فرمائی اُس میں جو وجرہ آپ نے پیش کیئے ہیں اور جو دلائل دیا۔ هیں ان میں ایک بھی ایسا نہیں ہے جاو آپ کے خیالات کی صحیح ترجانی كرے _ ميرے خيال ميں كسي -همبر صاحب في مهرے قابل درست كي زبان في کرئی ایسی بات نہیں سنی تھے جس سے کہا جاسکتا تھے تھ اُس کے متعلق تعوریه کے بعد جو بات آپ کو حاصل ہوئی ہے جس کے بارے میں آپ نے بیان کیا ہے۔ میں عرض کونا چاھتا ہوں کہ اُس کے متعلق جتنے موافق اور متخالف دالئل ہیں وہ سب پرانے ہیں لوکن چونکه یہم ایک برانا مسئله ہے آپ نے محدض یہم سمتحها كه يهم ببلك آويينين هـ ادر هر ايك كي خواعش هـ اور هميشه ـ ادر برسها برس سے اس مورد کی بہلک یہم چلاتی رہی کے که ایسا نه هونا چاهیئے لهذا همکو ایسا نهد مونا چاهیئے لهذا همکو ایسا نهد کونا چاهیئے سمیرے قابل دوست نے اپنی تقریر میں یہ دریانت فرمایا که وہ یہ، معلوم کر تاجامت میں که آخر دیار پر جائے سے حکومت کو کس قدر خرچه يرداشت كرنا يوتا هـ عجب هـ كه ميرے قابل درست نے جدو پچهلي -رتبه تُصوبه كيا تُها باوجود فالنفس ميمبو هونے كے انهوں نے به اندازة نهيں ايا كم كس قدر روپنیه هل الزودس میں خوب هوتا هے - اگر آذ وں نے یہ دریافت نومایا هوتا تو میں سیجہ دریافت نومایا هوتا تو میں سیجہ سے سوال کرنے کی تو میں سیجہ سے سوال کرنے کی مرورت پیدا که هوئی سمیں ان کو بتلا، چاهنا هون که ولا اس امر کا انداز» کرتے مورت بیدا که هوئی سمجهیں که فائننس قیہار تمنت میں جس طریقه سے اور جن آمولوں پر تحمیدہ موتا ہے اگر ان آصولوں پر تحمیدہ کیا جائے تو کم از کم ساتھہ مزار ردیدہ خرب موکا اور بہت ممکن ہے کہ اس سے زیادہ خرب مو A member:

ایک سمجہ ___

کس چیز کے لیئے ۔

The Hon'ble the Minister of Communications:

آنرابل منسم آف کمیونیئ شنس ـ

ہازوں ہو جانے کے لیئے۔

A member :

ایک میمیر -

گورنمنٹ کے ایئے یا اسمبلی (Assembly) کے ایئے

The Hon ble the Minister of Communications:

آنويبل منسقو آف كمونيكيسي --

می عــف کـرواها کـه اس میں اسمیای (Assembly) کا اور گورنمنت کا خصوب درنوں شامل میں لیکن جسهاں تک تقایم کا تعلق هے اس میں میں نے اسمبلی (Assembly) کے متعلق ایک افظ بھی نہیں کہا ۔ مدر نے هل الرودس كے متعلق كما تها _ أس ميں خصوصيت كے ساته كوئي چيــز ايسي نہیں کہی کہ جس سے ظاہر ہو کہ اسمبلی سشی نینی تال میں ہو اور گورندنت بہاں رہے۔ بہر حال جو کچھ، میں نے اخواجات کے متعلق عرض کیا اُس سے تو يه، معلوم هوكا كه غالباً حوج بهت زيادة هم اور كورنسنت كو اس حالت مين اندَم اخراجات نهور برداشت كرنا چاهوئے - ميں يه، عبض كرزكا كه اسديلي كا سشى نهنم تال یر کیا جائے اور کنچه عرصه نے لیئے گورنمنٹ کو نه بهریجا جائے تو مهن سمنجية عن كه ايسا ممكن نهين ـ كيونكه تمام دقاتر يهان كام كرتے رهين ادر اسمباني كا سشي وهال همو ايسي حالت مين يقيناً منسترون كو دة عد يريكي اس اینے کے درنے ن چیزیں ایے درسے سے علیددہ نہیں کی جاسکتیں ۔ ايسى حالت من حكوست كيليلم مل اكرودس بندكيا جاتا هـ للره ادر دنتون کے جہاں تک اخراجات کا تعلق هے اُس کی نسبت میں عرض کورنکا که جس چھر پر اس حکومت کا ساتھ، هزار روید سالانه خرچ هو صرف تین و بهناء نے تیام کے آیڈے اس خرچ کے متعلق بیلک کی جو رائے هے وہ هم سب لوگوں رو معلوم هے ۔ ایسی حسالت میں حکومت کے اہد بہت مشکل امر هے کسم رہ اس بات کا فیصله گروه که استمبلی کا سشی بهار پر هوا کرے - جهاں تک سکویاتویات کے کام کا تعلق ھے میں عرض کورتگا که سکریاتویات کو زیادہ کام كرنا يوتا هـ _ اكر چند مهيند كے اوئے سريتريت بهار پر يهى چلا جائد تو أس كے كام ميں كوئى كى نه هوگى _ تو اس كام كے زيادة سونے كا علاج يہ ، هے كه سكرياتويك دیار پر بینچا جائد ؟ غلباً میرے دوست کو یاں نہیں ہے کہ اسدلی کے سش کے زمانے میں سکویٹریٹ کس قدر بہار پر جانا تھا - سکریٹریٹ تو یہاں رھتا تھا -جس قددر حصم بھی سیکٹر بریت کا فینی قال لے جاتے رھے وہ کستنا ھے آپ کے بھان سے معاوم هو سکتا تها – ليکن ميس بيان کورنگا که ايسے زيادة سيکويوري اور دینی سیکریئری هوتے تھے ان کی ضروریات کی رجہ سے درچار خوش تسبت کارکوں کو موقعہ مل جاتا تیا اور رہ بہار چلے جاتے تھے۔ باتی سیکریٹویت یہاں رہتی قبي جس كا برا حصد آپ كي هـمدردي كا مستحق تها ليكن ان كي كنرونيينس [The Hon'ble the Minister of Communications]

(convenience) اور راحت کا کوئی سوال نہیں تھا – اس میں سوال یہہ ھے کہ جتنے سیکرینہی صاحبان اور ان کے کارک پہاڑ جاوینگے یا نہیں ان کو یہاں کام کرنے میں کندی تکلیف ہوئی ۔ میں ان کے متعلق عرض کردنگا۔ ان میں سے بہت سے آدمی آیسے آھیں جے مقدوستان کے رہ نے والے ہیں اور مقدوستان کی گہومی کے تکاینبن کے عادی ھیں ۔ جو ھندو سندان کے اندر شہبہ میسن رہ کو گرمیوں میں کام کرنے کے عادمی هیں۔ میرے خیال میں ان کو کوئی شکایت اس امر کی نه هوني چُـاميئه که نيني تال جانا بند كهديا كيا هـ - باني معكن هوسكتا هـ کہ در آیک علحب ایسے هوں جن کے اپنی دے اتی نزاکت طبع کی رجعہ سے یہم احساس هو که هم عرض میں میں عرض احساس هو که هم عرض عرض احساس هو کہ مار کا کہ کام دیمیں کرسے تا هیں تو میں عرض کرونکا کہ ان کو دنیا کی تبدیلی کے ساتھہ تودیل مونا چاھیئے اور ان کو اس کا عادی بننا پریکا که ولا یا بال رلا کو کام کو سمیں اور رلا جلد عادی بی جاریں که یہاں ره ک کام کوسکیل ۔ ایک بات میرے لاین دوست نے یہم فرمائی که نتیجه یهم هو کا که کام میں تاخیر هو کی اور پورا کام جو پہاڑ پر رہ کر هوتا هے نه هوسکیکا _ ره صاحبان جو مازمان عيل اور دمازون در جاتے رهام هيدن خصوصاً ميرے قابل دوست سر جوالا دوشان سری واستو جو خود بهی همیشه جاتے رهے هین ـ ولا مورث خیرے خیال میں تائید کرینگ که دیار دو جاکر اتنا کام موسطیکا جتنا هونا چاهیائے ادر کیا ۔ یک یئربت اتنا کام کرسے کیا ہے ۔ تسو میں کے ونکا که یہ علط کے اور دھائی ہو اتنا كام نهيى هرسكيكا _ اس لياء نهين هوسكيكا كيونكه بهار ج جانے كے بعد عين عيني تال میں هر ایک شخص سمجها هے که یہناں بہار در هم کام کرنے کے لیکے نہیں بلکہ تفریح کے لیئے آئے هیں۔ اس لیئے وہاں اوقت تفرین وں کفار تے هیں کام کا خيال نهين ركهتے هيں ـ صرف چند گهنگ كام كرتے هيں - دو كيا رهاں رها سے كام اتنا زياده هوسيكا جرو ينان لكهنو حيل رماح سر تهييل هوسكا هـ - ترومين عرض کرونگا که اس میں زیادہ حقیقت نہیں گے ۔ کام کا جہانگ تعلیق ہے اس میں کوئی فرق نہیں آجادیگا ۔ شین اپنے کرست مو جوالا پرشان نے پوچھتا ہوں کہ وہ اپنی ساستری کے زماللہ ماہی فیلی تال جائے رقے ہیں ۔ قائلینس سنتر کی حیث سے انہوں نے اپنا مرقہ کیا ہے ۔ لیکن استسامی کی خالت میں تو راہ عرصہ تک نینی تال جائے رہے تھیں ۔ میں اپنے (Observation) آ زویشن ان کے شامنے پیش کرونگا کا کا کا کہ ان کے شامنے پیش کرونگا کا کا زیادہ وقت نیائے قال میں محکوماً کا زیادہ وقت نیائے قال میں محکوماً کا زیادہ وقت نیائے قال میں محکوماً کھا کا کہا تھیں ۔

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: - باكار سر جوالاً بي سرى واستر

اچی اب آب ان کر چارژ دیجگے The Hon'ble the Minister of Communications':

الزبيل منشئراك ليرتيعيفنس المهذا جهان حك كام الأكمان في الله وهال على أأب و هوا كو البيك ۔ معلوم علیں کے آدمی رہاں بیٹھ کر تھی کام کر شکانے تھیں ۔ رُھاں تو آیساء اسوات موجود هين ك ولا أن كو كام سے كهيدگيا كوسترى بجانب لئے جارينگے ابو

جو کلم رد کرنا جاهینکے یا کرسکتے هیں وہ بھی نه کرسکینگے _ میرے حیال میں اسَ ليمُ ان براني دايلوں كى كچيه وقعت باقي نہيں رهى هے _ يهم اتما بـرانا قصہ فے جس پر بیسوں مرتبه بعث موچکی ھے۔ اخبار آس کےخلاف میں ۔ پبلک اس کے حلات هے ۔ آپ کے ملک اور صوبہ کے لیدر اس کے خلاف هیں ۔ اس ایوان کے میمبر اس کے خلاف میں ۔ پور بھی میرے قابل دوسے ۔ کو یہم یقین ھے کہ أنهون نَه ايسي بني عليلين پيش كي هين كه يهم ايوان اپني راء تبديل كولد ادر اُسی کے ساتھہ حکوست بھی اپنی راے تبدیل کولے اور فیصلہ کوے که نینی تأل جاریں آور هل اکرودس هونا تجاهلیک ـ میرے قابل دوست نے ایک بات یہ کھی هے کے حکومت کو اس صوروت کا احساس کونا چاهیئے اور اپنے فیصلہ یہ نظرثانی کرنی چاهینہ - اُس کو روائے: (revise) کہنا چاهیئے که تورنمنٹ کو لے کےاتا چاهیئے یا نے، لے جانا چاهیئے ۔ میرے خایال میں اُنہوں نے کاوئی ایسی بات نہیں کہی جس سے ان کی راے میں تسبدیلی هسونے والی هسو ۔ اس امات جہاں تک میرے قابل درسے سرجوالا پرشاد سریواستو اور آن عاجبان کی رائع كا تعلق هے جدو يه، رائع ديته هيں كمه دہار بر جانا چاهيئے تو ان كي نسبت ۔ بیں عرض کہونگا کے ان کے پہاڑ ہر جانے سے اور ان سے سیری هددردی هے کے وائه ان کو لکھنڈ کی گرمی میں اع^امه کر اسمبلی میں کام کسرنا ہوگا ۔ ولا یہیں رهینگے کھونکہ رائے عامہ خلاف ہے۔ اور تمام ایوان کی رائے مینی تال جانے کے خلاف ہے ۔ ایسی حالت میں میں حکومت ہے فہوں کہ سکتا کہ وہ پہار ہو جاے اور انکو لےجاوے ۔ * The Hon'ble the Minister of Communications:

आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ कम्यूनिकेशंसः

जनाव वाला--मेरे एक दोस्त ने हिन्दुस्तानी में तक़रीर करने की फ़रमाया है इसलिये मैं उनके इरशाद की तामील करता हूं। जनाव वाला, यह मसला जो इस वक्त अर बहस है यह एक रिजोल्यूशन के मातहत है। मुझको इस रिजोल्युशन की इबारत से ऐसा मालूम होता हैं कि इस ऐवान में इस मसले पर तक़रीरें की गई वह ग़ोलिबन इस रिओल्युशन के अहाते से बाहर थीं। मसला तो सिर्फ़ यह है कि एसेम्बली का इजलास नैनीताल में मुनअबद किया जाए या नहीं। लेकिन इसके मातहत तकरीरें इस मसले पर हुई कि आया गवर्नमन्ट नैनीताल को जाया करें या न जाया करें। चूकि इस ऐवान में इस नजरिया से इस मसले पर बहस हुई है इसलिये में भी अपने जवाब में इन तमाम उमूर को मद्देनजर रक्ख्गा जिनके लिहाज स यहां बहस की गई है। मुझे अफ़सोस है कि बदिकिस्मता से मैंने बाज साहबान की तक़रीरें जिन्होंने इस रिजोल्यूशन की मुवाफ़िक़त और मुखालिफ़त में फ़रमाई है नहीं सुनी हैं। लेकिन मुझे यह मालूम है कि उन्होंने अपनी तकरीरों में क्या इशांद फ़रमाया । मैंने जिस तक़रीर को सुना है वह मेरे क़ाबिल दोस्त सर ज्वाला प्रसाद श्रीवास्तव की तक़रीर है। जिस वनत में उनकी तकरीर सुन उहा था तो मुझे निहायत विलवस्पी के साथ यह मालूम हो रहा था कि आज में एक साहब से कि जिन्होंने जबकि उनके खुद अमल करने का बक्त था इस अमल के खिलाफ़ कार्रवाई की थी जिसका वह मिवरा आज मौजूदा हुकुमत की देना चाहते हैं।

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: Sir, may I speak on a point of personal explanation? I have already explained in my speech that we made an experiment and I said that the result did not justify the move that we had then made.

The Hon'ble the Minister of Communications:

आनरेबुल मिनिस्टर आफ कम्युनिकेशंस:

उनसे वह सब बातें सूनी थीं। दलायल बहुत से हैं। उनके जवाबात भी हैं और मैं यह अर्ज करूगा कि दलायल की इतनी गुजाइश है कि इस मसले के म्ताल्लिक म्वाफिक और मुवालिफ़ दलोलें पेश की जा सकती हैं। लेकिन जहां तक कि हरमत की पोजीशन (position) का ताल्लुक है मैं एक बात जनाव के सामने पेश करता है। यह मालूम करना चाहता हूं कि क्या इसका जवाब सिवाय इसके जो मैं खुद दूगा और भी कोई हो सकता है, और वह यह है कि भूझे जहां तक अन्दाजा है इस ऐवान में मादूदे चन्द साहबान ऐसे हैं जिनकी यह राय हो वर्ना कांग्रेस पार्टी के मेम्बरान और मुस्लिम लोग के मेम्बरान और गालिबन इन्डि-पेन्डेन्ट पार्टी के मेम्बरान में बहुत से साहबान की यह राय है कि हक्षमत पहाड का जाना बन्द कर दे। अब इसके बाद मुझको मालून नहीं कि कितने आदमी उंगलियों पर गिनने के क़ाबिल ऐसे बाक़ी रह जाते हैं जो इस ऐवान के मेम्बर हों और उनकी राय हो कि नहीं हुकुमत को पहाड़ पर जाना चाहिये, इस हाउस के मेम्बरान जो कि पब्लिक के मुन्त-खिब किए हुए नुमायन्दों की हैसियत से आए हैं उनकी राय की अक्सरियत इस मसले पर इस दर्जे तक होते हुए में अर्ज करना चाहता हूं कि हुकुमत के लिये यह मुनासब हो सकता है कि इस मसले पर ऐवान की राय के खिलाफ़ अमल न करे जिस मसले पर हक्षमत की पार्टी और अपोजीशन पार्टी दोनों को इतिफ़ाक़ हैं। यह मुमकिन नहीं है कि जिस क़दर दलीलें है उन सब दलीलों को एक तरफ़ रक्का जाए और इसका अन्दाजा किया जाए। जबकि खद उस ऐवान की राय यह नहीं है तो हुकुमत को इसके खिलाफ़ अमल नहीं करना चाहिये। अब रहा इस ऐवान की राय। इस मसले के मुताल्लिक ही नहीं है बल्कि मेरे काबिल दोस्त और उन जमला साहबात को जिन्होंने इस मसले पर तकरोरें फ़रमाई हैं पूरे तौर पर मालूम है कि इस सूबें में इस मसले के मुतालिलक पिललक ओपीनियन (public opinion) क्या है और पिललक ने इस मसले की हमेशा किस नजर से देखा है। वह साहबान जो यू० पी० कौन्सिल के मेम्बर रहे हैं उन के दिमागों में अब तक याद ताजा होगी उन मुखालिफ़ तक़रीरों की जो यू० पी० कौन्सिल के ऐवान में इस मसले के मताल्लिक हुई हैं और किस तरीक से पिछली गवन मेन्टों को इल्जाम दिया गया है कि वह पहाड़ पर जाकर गरीब आदिमियों की कमाई का पैसा निहायत बेददीं के साथ खर्च करते हैं। पिंकलक की राय भी यहीं है और ऐवान की राय भी यही है। क्या इसके बाद भी यह कोशिश की जा सकती है कि कोई पापुलर गवर्तमेन्द्र या वह गवर्नमेन्द्र जोकि खुद पब्लिक की बनाई हुई हो वह पब्लिक की राय पर अमल करने की कोशिश न करे? पिंडलक यह चाहे कि हु मृत नैतोताल न जाए और हुकुमत नैतीताल जाने का फैसला करे ? मेरे क़ाबिल दोस्त ने उस जमाने में जबिक वह फ़ाइनैन्स मेम्बर थे और इनको इस्कित्यारात इस मसले के मुताबिलक हासिल थे कि वह खर्च जो पहाड़ों पर जाने से होता है उसको बद मय अपने रक्षीकों के मंजूर कर सकें। लेकिन उन्होंने तो इस आबी ताब से इस फैसले की पिक्लक में शाया किया है कि हु तूमत ने फ़े सला किया है कि वह अब पहाड़ों पर नहीं जायगी। मालम नहीं कि इसकी क्या वजह थी। सिर्फ़ यह वजह हो सकती है कि इस वक्त हकुमत को पापलर बनान का यह मक़सद था कि हक़ीक़तन ऐसे दलायल हों जो उनके इल्म में आ जाएं। जब इनाने हकमत पूरे तौर पर उनके हाथ में आई तो उनको महसूस हुआ कि नैनीताल जाना

अच्छा नहीं है । क्या मैं अपने क़ाबिल दोस्त सर ज्वाला प्रसाद को उनके इस फ़ैसले की तरफ मुतवज्जह कर सकता हूं और उनको याद दिला सकता हूं कि उनका यह फ़ैसला वगैर किसी माकूल वजह के था या महज इस ग़रज से था कि पब्लिक ओपीनियनका फ़ेवर (favour) ओर उनकी मवाफ़िक़त अपने लिये हासिल करें कि ऐसा करके हम पहाड़ पर जाना नहीं चाहते हैं। मैं इन अल्फ़ाज़ के साथ अर्ज करूंगा कि अगर्चे मेरे क़ाबिल दोस्त इस वक्त हरूमत में नहीं रहे लेकिन जो पराना तरीका था वह अब तक उनको याद है। इसलिये उन्होंने इस वका मेरे सवाल का जवाब जो दिया वह मेम्बर साहबान ने सुना और उनको अन्दाजा होगा कि वह किस क़िस्म का जवाब है। वह यह फ़रमाते हैं कि हमने तजुर्बा किया था। मैं अर्ज करना चाहता हं कि आपने जो तजुर्बा किया उससे क्या नतायज मुरत्विब होते हैं। जनाब ने जो इस ऐवान में तक़रीर फ़रमाई उसमें जो वजह आप ने पेश किए हैं और जी दलायल किए हैं उनमें एक भी ऐसा नहीं हैं जो आप के ख्यालात की सही तरजमानी करे। मेरे स्याल में किसी मेम्बर साहब ते मेरे काबिल दोस्त की जवान से कोई ऐसी बात नहीं सुनी है जिससे करा जा सकता है कि उसके मुताल्लिक तज्बें के बाद जी बात आप की हासिल हुई है जिसके बारे में आपने बयान किया है। मैं अर्ज करना चाहता है कि उसके मुताब्लिक जिनने मुताफिक और मुखालिफ दलायल हैं वह सब पूराने हैं। लेकिन चुकि यह एक पूराना मसला है आपने महन यह समझा कि यह पब्लिक आंपीनियन है और हर एक की ख्वाहिश है और हमेशा से और बरसहा बरस से इस सूबे की पब्लिक यह चिल्लाती रही है कि ऐसा न होना चाहिये। लिहा हा हमको ऐसा नहीं करना चाहिये। मेरे क़ाबिल दोस्त ने अपनी तकरीर में यह दिखाएन फरमाया कि वह यह मालूम करना चाहते हैं कि आखिर पहाड़ पर जाने से हुकमन की किस कदर खर्चा वरदाश्त करना पड़ता है । ताज्जुब है कि मेरे काबिल दोस्त ने जो पछली मर्तवा तजुर्वा किया था बावजूद फ़ाइनेन्स मेम्बर होने के उन्होंने यह अन्दाजा नहीं किया कि किस कदर रुपया हिल एक्सोडस (hill exodus) में खर्च होता है। अगर अहीने यह दरियाफ्त फ़रमाया होता तो मैं समझता हूं कि आज उनको इस ऐवान में मुझसे सवान करने की जरूरत पैदा न होती । मैं उनको बतलाना चाहता है कि वह इस अम्प्र का अन्याजा करने हुये मेरी गुजारिश को समझें कि फ़ाइनेन्स डिपार्टमेंट में जिस तरीके से और जिन उमुली पर तखमीना होता है अगर उन उसलों पर तखमीना किया जाए तो कम अब कम साठ हजार रुपया खर्च होगा और बहुत मुमिकन है कि इससे ज्यादा खर्च हो।

A member : एक मेम्बर :

किस चोज के लिये।

The Hon'ble the Minister of Communications: आनरेबुल मिनि-स्टर आफ़ कम्यूनिकेशस:

पहाड़ों पर जाने के लिये ?

A member: एक मेम्बर:

गवर्न मेन्ट के लिये या एसेम्बली सेशन के लिये?

The Hon'ble the Minister of Communications: आनरेबुल मिनि-स्टर आफ़ कम्यूनिकेशंस:

मैं अर्ज करूंगा कि इसमें एसेम्बली के सेशन का और गवर्नमेन्ट का खर्च दोनों शामिल हैं लेकिन जहां तक तक़रीर का ताल्लुक़ हैं इस में मैंने एसेम्बली सेशन के मुताल्लिक एक लक्ष्य भी नहीं कहा। मैंने हिल एक्सोडस के मुताल्लिक कहा था। उसमें खसूसियत के साथ

[The Hon'ble the Minister of Communications] कोई चीज ऐसी नहीं कही कि जिससे जाहिर हो कि एसेम्बर्छ। का सेशन नैनीताल में हो और गवर्नमेन्ट यहां रहे। बहरहाल जो कुछ मैने अखराजात के मुनान्छिक अर्ज किया उस से नो यह मालूम होगा कि गालिबन खर्न बहुत ज्यादा है और गवर्तमन्द्र को इस हालत में इतने अखराजात नहीं बरदाश्त करना चाहिये। मैं यह अर्ज करूमा कि एसेम्बर्ज का सेशन नैवीताल पर किया जाए और कुछ असे के लिये गवर्नेमेल्ड को न भेजा जाए, तो में समझता ह कि ऐसा मुमकित नहीं क्योंकि तमाम दातर यहां काम करते रहें और एसेम्बली का सेशन वहां हो ऐसी हालत में यकीतन मिनिस्टरों की दिक्कत पड़ेगी इमलिये कि यह दोनों चीजें एक दूसरे से अलेहदा नहीं की जा सकतीं। ऐसी हालत में हुकूमत के लिये हिल एक्सोडस बन्द किया जाता है। अलावा और दिक्कतों के जहां तक अखराजात का ताल्यक है उसकी निस्वत में अर्ज करूंगा कि जिस चीज पर इस हुकुमत का साठ हजार रूग्या सालाना खर्च हो सिर्फ़ तीन महीने के क्याम के लिये इस खर्न के मुताल्लिक पब्लिक की जो राय है वह हम सब लोगों को मालूम है। ऐसी हालत में हुक्मत के लिये यह बहुत मुक्किल अध्य है कि वह इस बात का फ़ैसला करे कि एसेम्बली का सेवान पहाड़ पर हुआ करे। जहां तक कि सेकेटेरियट के काम का ताल्लुक़ हैं मैं अर्ज करूंगा कि सेकैटेरियट को ज्यादा काम करना पड़वा है। अगर चन्द महीने के लिये सेकेटेरियट पहाड़ पर भी चला जाय तो उसके काम में कोई कमी न होगी। तो इस काम के ज्यादा होने का इलाज यह है कि सेकेडेरियट पहाड़ पर भंजा जाए? गालिबन मेरे दोस्त को याद नहीं है कि एसेम्बली के सेशन के जमाने में रेकेटेरियट किस कदर पहाड पर जाता था। सेकेटेरियट तो यहां रहता था। जिस कदर हिस्सा भी सेन्नेटेरियट का नैनीताल ले जाते रहे वह कितना है. आप के बयान में मालम हो सकता था। लेकिन में बयान कहंगा कि ऐसे ज्यादा सेकेटरी और डिप्टी सेकेटरी होते थे, उनकी जरूरियान की वजह से दो चार खुश किस्मत कलकों को मौका मिल जाता था ओर वह पहाड़ नले जाते थे। बाक़ी सेक्टेरियट यहां रहती थी जिसका बड़ा हिस्सा आपकी हमदर्दी का मध्तहक या लेकिन उनकी कनवीनियन्स (convenience) और राहत का नोई नवाल नहीं था। इस में सवाल यह है कि जितने सेकेटरी साहबान और उनके कलके हैं वे सब पहाड़ जायेंगे या नहीं। उनको यहां काम करने में कितनी तकलीफ़ होगी। मैं इन के म्ताल्लिक अर्ज करूंगा। इनमें से बहुत से आदमी ऐसे हैं जो हिन्दुस्तान के रहने बाले हैं और हिन्दुस्तान की गर्मी की तकलीकों के आदी हैं, जो हिन्दुस्तान के अन्दर शहरों में रह कर गर्मियों में काम करने के आदी हैं। मेरे ख्याल में इनको कोई शिकायत इस अम्म की न होती चाहिये कि नैनीताल जाना बन्द कर दिया गया है। बाक़ी मुमकिन हो सकता है कि दो एक साहब ऐसे हों जिनको अपनी पुरानी नजाकत तबा की वजह से यह अहसास ही कि हम गर्मियों में यहां रह कर काम नहीं कर सकते हैं। तो मैं अर्ज करूंगा कि इन को दुनिया की तब्दीली के साथ तब्दील होना चाहिये और उनको इसका आदी बनाना पड़ेंगा कि वह यहां रह कर काम कर सकें और वह जल्दी आदी बन जांय कि यहां रह कर काम कर सके। एक बात मेरे छायक दोस्त ने यह फ़रमाई कि नतीजा यह होगा कि काम में ताबीर होगी और पूरा काम जो पहाड़ पर रह कर होता है न हो सकेगा। वह साहबान जो मुलाजिमान है और पहाड़ों पर जाते रहते हैं खसूसन मेरे का बिल दोस्त सर ज्वाला प्रसाद श्रीवास्तव जो खुद भी हमेशा जाते रहे हैं वह मेरे ख्याल में ताईद करेंगे कि पहाड़ पर जा कर इतना काम हो सकेगा जितना होना चाहिये और क्या सेकेटेरियट इतना काम कर सकेगी। तो मैं कहूंगा कि यह गळत है और वहां पर उतना काम नहीं हो सकेगा। इसलिये नहीं हो सकेगा क्योंकि पहाड़ पर जाने के बाद मैनीताल

में हर एक शख्स समझता है कि यहां पहाड़ पर हम काम करने के लिये नहीं बिक्क नफरीत के लिये आये हैं। इसलिये जयदा बक्त तफ़रीहों में गुजारते हैं। काम का स्पाल नहीं रखते हैं। सिफ़्री चन्द घंटे काम करते हैं। तो क्या वहां रहते से काम उतना ज्यादा हो सकमा जो यहां लखनऊ में रहते से नहीं हो सकता है। तो मैं अर्ज करूंगा कि इसमें ज़रादा हकीलन नहीं है। काम का जहां तक ताल्लुक है इसमें कोई फ़र्ज़ नहीं आ जावेगा। मैं अर्ज बहे तर रूप जवाला प्रसाद से पूछता हूं कि वह अपनी मिनिस्ट्री के जमाने में नैनीवाल जाने नहें है। फ़ाइनेन्स मिनिस्टर की हैसियत से उन्हों ने अपना सफ़्री किया है। लेकिन मिनिस्ट्री की हो उन में तो अर्म तक नैनीवाल जाते रहे हैं। में अपने आवजरवेशन्स (observations) उनके सामने पेश करूंगा कि कहां तक मैं सही कहता हूं और कहां तक गलन कि उनका ज़्यादा-बक्त नैनीवाल में गुजरता था या लखनऊ में।

Dr. Sir Jawala P. Srivastava : जानस्य मर ज्याला पाँठ श्री भरतव : अजी, अब आप उनको छोड़ दीजिये।

The Hon'ble the Minister of Communications : आनरेखूल मिनिस्टर आफ कम्यूनिकेशन्स :

लिहाजा जहां तक काम का ताल्लुक है क्यों आप वहां की आब हवा की ठीक समझते हैं कि आदमी वहां बैठ कर ही काम कर सकते हैं। वहां ता ऐसे असवाव मौजद हैं कि वह उनको काम से खींच कर दूसरी जानिब के जावेंगे और जो काम वह करना चाहेंगे या कर सकते हैं वह भी न कर सकेंगे। मेरे स्थाल में इसलियं उन पुरानी दलीलों की कुछ वक्तअत बाकी नहीं रही है। यह इतना पुराना किस्सा है जिस पर बीसा मरतबा बहस हो चकी है। अखबार इसके खिलाफ है। पहिलक इसके खिलाफ है। भाग के मुलक और सुबे के लीडर इसके खिलाफ हैं। इस ऐसान के मेम्बर इसके खिलाफ है। फिर भी मेरे काबिल दोस्त को यह यकीन है कि उन्होंने ऐसी बड़ी दर्जील पंच की है कि यह ऐवान अपनी राय तबदील कर ले और उसीके साथ हक्तमत भी अपनी राय नवदील कर अर फैसला करे कि नैनीताल जावे और हिल एक्सोडम होना चाहिये । मेरे काबिल दोस्वों ने एक बात यह कही है कि हक्मत को इस जरूरत का एइसास करना बाहियं और अपने फैसले पर नजर साती करनी चाहिये। उसको रिवाइज (revise) करना चाहियं कि गवनेमेन्ट को ले जाना चाहिये या न ले जाना चाहिये। मेरे स्थाल में उन्होंने कोई ऐसी बात नहीं कही जिससे उनकी राय में तब्दीली होने वाली हो। इसलिये जहां तक मेरे काबिल दोस्त सर ज्वाला प्रसाद श्रीवास्तव और उन साहबान की राय का ताल्लुक है जा यह राय देने हैं कि पहाड़ पर जाना चाहिये तो उनकी निस्वत में अर्ज कहना कि उनके पहाड़ पर जाने से और उनसे मेरी हम दर्दी है क्यों कि उनको लखनऊ की गर्मी में बैठ कर एसेम्बरी में काम करना होगा, वे यहीं रहेंगे क्यों कि राय आम्मा खिलाफ़ है और तमाम ऐवान की राय नैनीताल जाने के खिलाफ़ है। ऐसी हालत में में हुकूमत से नहीं कह सकता कि वह पहाड़ पर जाये और उनको ले जावे।

Mr. H. G. Walford: Sir, I wonder if the Government has considered the question of the hill exodus from the point of view of, not so much the convenience of the members of the Legislature but, the necessity and convenience of the Secretariat staff? There was a time, Sir, when I too was opposed to hill exodus, because I thought that it was an unnecessary item of expenditure upon the Provincial Exchequer; but not very long ago we read in the newspapers the harrowing tale

[Mr. H. G. Walford]

of how the Secretariat staff were on the verge of nervous breakdown owing to heavy pressure of work. There was also a grimly humorous cartoon in the Pioneer showing the staff being taken out on stretchers from their offices. Now, Sir, if it is true that the Secretariat staff is on the verge of breakdown while working during the cold weather. one wonders as to what will be their condition if they worked in the same manner in the hot months of May. June and July. After all, Sir, they are human beings and there is a limit to their endurance. Unlike High Courts or some other institution there is no Summer Vacation in the Secretariat, whereby the staff is afforded a holiday for a month or two. As it is, they have to work throughout the year and can only avail themselves of their ordinary privilege leave wherever they can get it. Will the Government consider, if they are not going up to the hills and thus afford an opportunity to the staff of recuperating their health at the same time continue to work, the advisability of giving them a couple of months' vacation every year? When all is said and done the undoubted fact that the Secretariat staff have to work for ten to twelve hours a day at high pressure will have to be recognized. Therefore the question will be can they go on working at this rate in the hot weather in Lucknow without suffering in health or efficiency? To my mind these questions require serious consideration by the Government.

Now, Sir, apart from the foregoing there are other considerations. It is true that by going up to the hills there will be a certain amount of additional expenditure incurred, but by this expenditure there is the probability of extra revenue to the Province; because when the Government go up to the hills, a large number of people from this and other provinces go up too either on business or pleasure and spend their money which helps to enhance the revenue of the Province.

The next question is what about the people of Naini Tal! is going to happen to them? Upon the assurance that Government will always go up to the hills regularly for several months every year large amounts of money have been invested by the people there. The present policy of the Government will practically spell ruination for them. By the discontinuance of hill exodus you may save thirty or forty thousand rupees per year to the Exchequer, but will the economy be worth the incalculable harm that will be dono? If the Government really wish to effect economy there are hundreds of other avenues which the Government might profitably explore besides doing something which will inevitably ruin the health of the Secretariat staff and reducing them to a state of nervous breakdown, and affecting adversely the interest and prosperity of the people of Naini Tal. There are a large number of people who depend for their living upon the hill exodus. There are thousands of poor coolies, the lorry and other transport people and the shopkeepers. Therefore an additional expenditure of thirty or forty thousand of rupees is not a great amount; and the economy effected will not be commensurated with the harm done. I say, Sir, do not take up the Levislature there, though the taking up of the Legislature will make very little difference to the Exchequer in view of the fact that in the near future the members will receive fixed allowances and double intermediate class fare which the Government will have to spend in any event, whether the Legislature meets in Lucknow or elsewhere.

Therefore, Sir, I will urge upon the Government that before they finally make up their mind about this matter, they should consider all whether the economy will be commensurate—with the consequences attendant upon their action. I am at a loss to know as to why the Government should have so hastily decided this matter without considering the incalculable harm which will be done to the staff and to a large number of people who depend for their livelihood—upon—the Government and Secretariat exodus. Therefore for these reasons—I support this motion before the House.

Shri Prithivi Raj Singh: Sir, I move a closure.

The Deputy Speaker: The question is that the question be now put.

The questoin was put and agreed to.

Khan Bahadur Maulvi Fasih-uddin: Sir, when I spoke on this motion I stated that today was the first of April, but that I would not speak in the spirit of the programme of that day. But I find that with the exception of a few speakers, I mean the Hon'ble Minister and Sir Srivastava and one or two others, some of them have advanced arguments against my proposal which made me think that they do observe this day. I think that by holding a discussion of that kind and suggesting various kinds of arguments which have no force and no bearing on a question like this we are only observing the first anniversary of an ugly constitution, and not treating the question with the seriousness that it deserves.

Now I come to the main point. I find, Sir that most of our friends have attacked the zamindars and the Muslim League in connexion with this question and have advanced arguments quite outside the point. It reminds me of a certain story of a school boy of a primary class. One of the examiners asked him as to what was the sum total of one and one. The boylhappened to be very hungry and he smartly replied "two loaves of bread." That sort of mentality, I think, should not have been introduced in connexion with this resolution. coming as it did from a non-partyman. Now, Sir, examining the arguments which have been brought forward I notice that several speakers who have opposed the resolution have advanced several sorts of flimsy arguments and some of the speakers have contradicted the arguments of others. For instance some of the members of the Congress Party have said that the resolution is had because it will entail a great loss to the general tax-payer. Another speaker on the same benches said that it was not a question of costs but it was another question which was at the root of the decision of the Government, viz., that the people's Government should not allow the members of this House to go to the hills because the life in the hills was more comfortable than the life in the plains. Other speakers have said that the whole burden of

[Khan Bahadur Maulvi Fasih-ud-din] taxation will fall on the general tax-payers of the province and very little of it will fall on the residents of the hill station. arguments. I think, are very futile and they are only to be stated for the sake of their refutation. I said in my opening speech that I agree to the knife being used against any expenditure in connexion with the hill exodus if the Government were to exhaust other resources of economy. In fact, we find that the expenditure under various heads is not only maintained but is being increased. For instance, Rs. 2 lakhs are being spent almost unnecessarily on the building of houses for the Ministers. The Ministers are quite comfortable in their present houses and this is not the proper time to incur an additional expense of Rs.2 lakhs. Again, as pointed out in my first speech, there are many items in which cuts should have been made before a cut should have been made in connexion with this particular item of hill exodus. Again, the heads of departments and their camp clerks have been allowed to go to the hills. None of the speakers have replied to that point. If really it was intended to effect economy in connexion with hill exodus. I submit, Sir, that there is evidently no reason why the heads of departments should have been allowed to go to the hills and an expenditure should have been incurred on that account. What is sauce for the goose is sauce for the gander. The cost of hill exodus has been stated to be Rs. 60,000. But no scheme has yet been presented before us in order to show what the actual cost will be after deducting the loss which would be entailed by stopping the hill exodus. I am sure that the Government will be a loser in connexion with several items of income. For instance, the items about the taxation of motor cars and motor lorries; and then the Municipal Board of Naini Tal will lose as much as I lakh of rupees a year in connexion with the toll tax. The Government will have to pay a very high and large contribution to the Municipal and the District Boards of Naini Tal in order to maintain their roads in good The Government ought to consider these items too condition. on the expenditure side. There are many other items of expenditure which the Government will have to incur.

Again, I submit, Sir, that Sir Jwala Prasad has very rightly pointed out that the health of the clerks is being broken down on account of the hard work that they are doing. The present Government has started so many new avenues of work that the clerks are already overworked. I am afraid a time will come when there will be a crash. If, therefore, they were allowed to go to the hills, they would most certainly keep up their health. The question is not whether they will be able to do more work at Naini Tal or less work, but the question is that they should keep their body and soul together. Sir, I have not moved this resolution from the point of view of party politics or from the point of view of our enjoying any comfort; I have moved it simply in the interests of the public good and in the interests of the health of the members of the legislature. Mr. Walford has already pointed out that in view of the changes which the Government is making in the travelling and daily

allowances, the cost will be very little. I think the net cost will be reduced to about Rs.20,000 or 25,000 at the outside. I hope. Sir, that in spite of the decision which the Government have taken they will reconsider the whole question. I was rather surprised when I found my friend Mr. Har Govind Pant, who had tabled an amendment to my resolution, standing up and saying that he was not going to move his amendment. Not only that; but he opposed the resolution although he advanced arguments in favour of it. I am afraid that this action of his is due to the fact that the Congress Party had decided that this resolution of mine should be opposed, because I found a paper in the hand of a friend of mine during the lunch time in which it was stated that this resolution should be opposed. It was also stated that certain other resolutions were to be opposed, withdrawn or supported. It is, I think, one of the evils of party politics that one cannot act freely according to one's conscience and say what one really feels about a matter. I even now hope, Sir, that the Hon'ble the Premier, who is a very level-headed person and who has an experience of hill life as well as life in the plains, will reconsider this question in the right manner.

I am afraid that I cannot agree with my friend, Hatiz Muhammad Ibrahim Sahib, for whom I have the greatest respect, that public opinion is against hill exodus. At least I have never heard of the existence of public opinion of this kind. If there is any public opinion at all in certain querters it may be due to the unnecessary large expenditure which was hitherto incurred in connexion with the hill exodus, but now that the allowances have been curtailed to the minimum limit and the cost has been minimized, the extra

expenditure will be very little.

The Hon'ble the Premier: Sic, I propose to be very brief. no intention to go beyond the strict limits of the resolution that is before the House. I feel that many of the observations that were made this morning and in the afternoon were not strictly relevant. Let us confine ourselves to the terms of the resolution. The resolution recommends that at least one session of the Legislature be held at Naini Tal every year during the month of August or September. We are, therefore, concerned only with the question whether or not a session of the Legislature should be held at Naini Tal in the month of August or September. As honourable members are aware, the budget was discussed for several days and it was finally passed and adopted by this House yesterday. There is no provision in it for holding a session of the Legislature at Naini Tal. in the course of the budget discussion ever suggested that such a provision should be made. Such being the case, it is not open to us now to respect the wishes of individual members of the House and arrange for a session to be held at Naini

Dr. Sir Jwala P. Srivastava : The Government can ask for a sup-

plementary grant for this purpose.

The Hon'ble the Premier: Supplementary demands can always be brought in, but it would be anomalous to ask for a supplementary

[The Hon'ble the Premier] grant immediately after the adoption of the budget by the House. One could very easily have made a motion for a grant for this purpose while the budget was under discussion. but on that occasion not the faintest hint was thrown out by anybody that there should be a session of the Legislature in Naini Tal. Having buried the thing, people now want to resuscitate it. As I said at the outset, we are bound by the terms of the budget and it is not open to us now to arrange for a session of the Legislature at Naini Tal. as honourable members are aware, the Government has decided that the offices will not move to Naini Tal. That decision was also announced here and, if I remember aright, it was received with acclamations and satisfaction. The holding of a session at Naini Tal when the offices do not move there would be, I think, very difficult and strange. If the Secretaries of Government and the Secretariat were to move to Naini Tal during the summer it might be possible to arrange for a session of the Legislature there if this were considered expedient or desirable in the public interest. In the course of discussion many arguments have been advanced why the Government should move to Naini Tal. I am not concerned with them today and I do not propose to discuss them nor do I intend to deal with the question on its merits. The fact remains that the Government has decided not to move to Naini Tal and there has been no suggestion in the House up to this moment that it should do so. Honourable members have either accepted or endorsed that decision, or at least acquiesced in it. In the face of that attitude of theirs I do not think it is very consistent on their part to ask for a session of the Lagislature at Naini Tal while asking the Government itself to stay in Lucknow.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: I want the Government to go up to Naini Tal.

The Hon'ble the Premier: While the budget was under discussion no one ever suggested that Government's decision not to go to Naini Tal was wrong. I am however thankful to Sir Jwala Prasad Srivastava for his sympathy with the people of Naini Tal, but I am afraid that this is behaving like a lover who sheds tears, composes eligies and recites verses in praise of the damsel after having throttled her.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: I never did that to the Naini Tal damsel.

The Hon'ble the Premier: You may not have done that to the Naini Tal damsel, but in any case while you were here last year, the then Government arrived at the decision that the Government would not move to Naini Tal. And after having done so, Sir Jwala Prasad has come to realize the mischief he did. Only it is too late now.

Mr. H. G. Walford: And you want to perpetuate that mischief? The Hon'ble the Premier: We never commit any such mischief.

Mr. H. G. Walford: You are following in those footsteps.

The Hon'ble the Premier: While I appreciate his sympathy 1 cannot help observing that it has come rather too late. I think it is perhaps not unfair to him if we are not prepared to take his remarks altogether at their face value. I do not think, Sir, that I should disc cuss this question further because even if we wanted to hold a session of the Legislature at Naini Tal many other steps would have to be taken before any decision of this sort could be put into effect. The Legislature consists of about 300 persons, and when a session of it is held there must be sitting accommodation at least for 250 persons. All these things will have to be examined before any sitting of the Legislature could be held at Naini Tal. As I said before, it is not necessary for me to go into this question. It is a necessary corollary to the stopping of the hill move of the Government that the Legislature cannot meet at Naini Tal. Nobody can say that Government has nothing to do with the sessions of the Legislature and that the Legislature can go up to Naini Tal, hold a session there and come back. If the Covernment had been in Naini Tal during the season, then there would have been some point in raising this question and in considering it on its meres. I do not think it is necessary for me to deal with the question as to whether there should be a hill move of the Government itself. That is not the subject matter of this resolution and it is not necessary for me to make any remarks which are not pertinent to the point at issue.

The Deputy Speaker: The question is that this Assembly do recommend to the Government that at least one session of the Legislature be held at Naini Tal every year during the month of August or September.

The question was put and negatived.

RESOLUTION REGARDING GIVING EFFECT TO THE RESOLUTIONS OF THE MUSLIM EDUCATIONAL CONFERENCE HELD IN 1934

Khan Bahadur Maulvi Fasih-ud-din: Sir, I have been authorized by Mr. Zahur Ahmad to move this resolution.

The Deputy Speaker: Have you got an authority in writing?

Khan Bahadur Maulvi Fasih ud-din: Yes Sir, I got it in writing and gave it to the Secretary.

Sir, I beg to move that this Assembly recommends to the Government that immediate effect he given to the resolutions adopted by the Muslim Educational Conference held in 1934 under the presidentship of the then Minister of Education.

Sir, I must assure the House that I am not moving this resolution in the spirit of a communalist nor in the spirit of a person who wants to encroach upon the rights and privileges of any other community in the province, but I am moving it in the spirit of a person who wants co-operation and help of the majority community in the matter of the

[Khan Bahadur Maulvi Fasih-ud-din]

uplifting of Musalmans in connexion with education. The Muslim Educational Conference has been in existence for the last fifty years. It was first started by the late Sir Syed Ahmad Khan, and subsequently its branches were established in the various provinces of India. Now, there is hardly any province which does not possess a provincial organization, and there is no province in which the Mussalmans of that province are not making a serious attempt to secure educational progress for their community. In this very province the work is being done most strenuously and most zealously for the last ten years. The Conference has been passing resolutions from year to year about the demands of the Mussalmans in connexion with their education and submitting them to the Education Department and to the Government. At last, it was in 1934 that the Musalmans submitted a memorial to the then Governor asking him to receive a deputation of the Musalmans in connexion with their education. The then Minister of Education. Sir Jwala Prasad Srivastava, instead of arranging for a deputation. discussed the whole question with us. He appointed a committee consisting of all the Muslim members of the then Council as well as of some outside Musalmans who were education experts. The committee sat for about two to three months and discussed every phase of the question of Muslim education, Sir Jwala Prasad Srivastava, the then Minister, being the chairman of the committee and the Director of Public Instruction being its convener. The committee came to certain conclusions and drafted certain resolutions which were examined by an expert of the Education Department and it took that expert about three or four months to draft certain proposals after such examination which were placed before the Government. The Government then considered those proposals, but before those proposals could materia. lize, the last Council was dissolved and the interim Ministry was appointed. The interim Ministry then took up those proposals, considered them carefully and sent for most of the leading members of Sir Jwala Prasad Srivastava's committee. Subsequently the interim Ministry drafted its own proposals and a Government resolution concerning those proposals. But I understand that the resolution of the interim Ministry was left for the consideration of the present Ministry-I mean the Congress Ministry. After this some of us approached the outgoing Minister of Education, Mr. Pyare Lai Sharma, and discussed the whole question with him. He went through the whole file and he came to certain conclusions in consultation with some of the leading members of this honourable House. A few months ago, the same Minister happened to grace the meeting of the last Muslim Educational Conference with his presence and he made a speecha very encouraging speech-in which he promised that he would consider all those proposals favourably, but it happened that the Hon'ble Minister gave up his office and he has now been succeeded by the present Education Minister. I believe that the file is in his hands. I submit, Sir, that the demands which were presented by the Muslims of this province through the Educational Conference were forty in number. Out of these demands some were minor demands and others.

were demands of great importance. These demands chiefly consisted of the adequate representation of the Muslims in the Educational Service from top to bottom, special facilities for the education of Muslim girls in order to enable them to keep their culture and their social habits, the establishment of a larger number of Muslim schools and Muslim maktabs in pursuance of the scheme which is known as the Meston Scheme of 1916. Another demand was about giving some power to the Committee which exists almost in every district, as regards their control of the Muslim educational institutions. Another demand was about the placing of some of the increased funds at the disposal of the district boards and about the manner in which those funds could be utilized. In fact all these demands were carefully examined by the Government on two occasions and most of them were found to be correct and reasonable. The other day the same question of Muslim demands was taken up by one of the Muslim members of this House and I was sorry to note that there was very serious opposition on the part of some Congress members to the grant of any special concession to Muslims and the reason that was put forward was this that the percentage of illiteracy amongst the Muslims was less than the percentage of illiteracy amongst the non-Muslims. That argument is, in my opinion, rather fallacious. I do admit that the percentage of illite. racy amongst the Muslims is slightly less than the percentage of illiteracy amongst the non-Muslims. But there is one fact which we ought to consider and which requires a serious consideration on the part of Government. It is this that among the non-Muslims the percentage of the population of the depressed classes is 26 per cent, and the percentage of the population of backward classes is between 30 and 40. Thus the percentage of casts Hindus amounts to about 26 or 30 per cent, and it is an open secret that the percentage of literacy among the backward and depressed classes is practically one or two per cent, and this low percentage pulls down the total percentage of literacy amongst non-Muslims. Thus one has to confess that the Muslim minority in this province deserves just as much help as the depressed and backward classes do. The Government has been allotting large sums of money for the educational uplift of the depressed classes and the backward classes for which we are all very thankful and we do agree that if more money by allotted to those classes the better it will be for their progress. Illiteracy is ruling in our houses and the sooner we drive it away the better it will be for the progress of the whole of India. It is a matter of great regret that the percentage of illiteracy in these provinces is as much as 93 per cent, while in Burma it is about 85, and in other provinces it varies between 85 and 90 per cent. It is only in this province which is looked upon as the garden of India that the percentage of illiteracy is so high. I hope my non-Muslim friends will not raise any objection to this and will not quarrel with us when we want some special help from the Government in the matter of improving our literacy. Sir, there is one more fact which ought to be kept in view, namely, that a great number of Muslim population is centred

[Khan Bahadur Maulvi Fasih-ud-din]

in cities where education facilities are so great and where the percentage of literacy of both Muslim and non-Muslim population is naturally much higher than the percentage in the rural areas. In the rural areas, I am sure, the percentage of literacy amongst the Muslims is not more than one or two per cent, at the outside and it is the moral and sacred duty of the Government to uplift us educationally. Some of our friends think that we are trying to secure an unfair advantage when we ask the Government to sanction our demands. I want to assure them that it is not in the spirit of antagonism but in the spirit of co-operation that we make these demands. Muslims and Hindus are parts of one body politic in India, and it will not be fair that one part of that body politic should be weaker than the other part, and for that reason I hope that this resolution will meet with the acceptance of the Government.

(The Deputy Speaker called upon Skri Phool Singh to more his amendment.)

Khan Bahadur Haji Muhammad Obaid-ur-Rahman Khan: May I point out that the amendment of Thakur Phool Singh is time barred.

The Deputy Speaker: Under the rules I have got power to suspend the Standing Orders and I therefore suspend the standing orders and I allow Thakur Phool Singh to move his amendment.

Shri Phool Singh: Sir, I beg to move that in line 2 delete the word "immediate" and in the same line after the word "given" add the words "as far as possible."

In line 3 after the word "to" add the words "such of."

At the end of the resolution add the words "As are not inconsistent with the policy of the present Government and with efficiency and equity."

شری بھول سنگھہ —

جماب عالی ۔ یہہ صحیح ہے کہ از کسی ملک کو آزاد ہونا ہو تو اس ملک کی رہنے والی بہت جماعتوں کو ساتھہ ساتھہ ترقی کرنی ہوگی ۔ یہہ صحیح ہے کہ ائر کسی ملک میں رہنے والی کہوئی جماعت بقی جماعتوں سے پیچھے رہ جاری کے ازادی کی لوائی میں رہنے والی کہوئی جماعت بقی جماعتوں سے پیچھے رہ ہے وی کہ آزادی کی لوائی لونے کے لیئے پہلی چیز یہہ ہے کہ تعلیمی نقطہ نگاہ سے اس ملک کی رہنی رالی کوئی جماعت درسری جماعتوں سے بیچھے نہ رہ جاوے ۔ میں مستجوبتا ہوں کہ یہ خیال کیا جاتا ہے کہ مسلم اصحاب تعلیمی نقطہ سے اس ملک کی دوسری جماعتوں سے بینچھے ہیں ۔ ایکن اگر بہہ بھی درست ماں لیا جارے تو یہہ نامناسب نہیں ہوگا کہ آیسے ذرایعہ اختریار کیئے جاریں جس سے مسلم اصحاب کی تعلیمی کئی تو پوری ہو جارے مگر اُن سے کوئی اور بڑا نقص را مہ نہ ہو جائے ۔ یہ یہ نامناسب نہیں ہوگا کہ آیسے ذرایعہ اختریار کیئے جاری جس سے مسلم اصحاب کے مسلم اجھوت اور بیک یہ یہی ہوتا کہ آئر یہہ ریزولیوشن بجائے مسلم اصحاب کے مسلم اجھوت اور بیک یہ یہی ہوتا کہ آئر یہہ ریزولیوشن بجائے مسلم اصحاب کے مسلم اجھوت اور بیک یہ یہی ہوتا کہ آئر یہہ ریزولیوشن بجائے مسلم اصحاب کے مسلم اجھوت اور بیک یہ یہی ہوتا کہ آئر یہہ ریزولیوشن بجائے مسلم اصحاب کے مسلم اجھوت اور بیک یہ یہی دولی تعلیمی نقطہ نگاہ ہے وہ جماعتوں کاست ہدور و ماحب نے حتماق ہوتا کیونکہ جیساکہ موور صاحب نے حتماق ہوتا کیونکہ جیساکہ موور صاحب نے کہا ہے دیوری قطعہ نگاہ ہے وہ جماعتوں کاست ہدور و احب

اس بات سے انقاق ہے کہ ایسے ذرایع استعمال کئے جاریسی جن ہے اِن جماعتوں عی تعلیمی کمی بوری هسو جسائی جسو جماعتیں اس ملک میں رهتی عیں وعاں میں آن قرایع کے متعلق تین باتیں کہنا چاھنا ہوں ۔ ایک بات یہ في كلم تعليد كا انتسطام ايسا هونا چاهيئد كه جهال ايك جماعت كي امداد ھو و قاس اسی دوسری جا اعت کے ساتھے بے اِنصافی نہ ھونے چائے ۔ یعلمی ذرایع ایکوائی (equity) یر بیست (based) هوں ـ دوسری بات یهم هے که درایع ایسے استعمال دواء جائين جس بے علم، ي نگاه بے ملک کي افرشينسي (efficionoy) میں کرنی فرق نه آنے ہارے ۔ تیسری بات یہ ھے کد ذرایع آیسے موں که حہاں ملک کی ایک سی کو پورا کوبل وهاں اُن کے استعمال سے دوسرا ہوا بھاری نعدان ملک میں نہ ہوجائے - مجسے کہنا یہم ہے که ایجوکیشنل کانفرنس (Educational Conference) کے ۴۰ ریزولبوشنس (rosolutions) عیں اُن کے د الكهار من جو چيز نظر آني هے ولا يها هي كه اگر إن ريزولبوشنوں پر عمل دریا جائے تو اِس ملک کے باشندے همیشم کے لیانے واتر قائث کمپارتمنشس (waterhight compartmenta) میں تقسیم رهینگے۔ مربی سمنجینا موں که کنچیه اوکوں نے افشائه ساوں میں بہی بہی قربانی کرکے مسلم اسکول ۔ هندر اسکول ۔ مُسلِّم كا بع مددد كالبع قائم كدائم المرأن أور أن كي مهرباني أيد إس ملك مين تعليم مين وبعد تهوي هولي هي - مكر ميرا يبهة خيال ها كه خواه أن اصحاب كا معدد كددا بهي داك به ليكن وانعه يهه في كه أن كے إس فعل سے إس ملك كو حدد نخصل دروندوا به أما فائدة نهين درونجا هـ -- ين به عرض كونا چاهتاهون ته جوار داک ۱۱ک استول میں دو هاتے هیں اُن کو درسري کميونيائي (community) یر مالد کا موقع دیمی مانا ہے اور ایک طرح کا بھوت سا اُن کے سر پر دوسري کمبو ہائی کے بنچوں کی طرف ہے رہا ہے ۔ -یں اب یہ، کہنے کو آیار ہوں که یہم اجها هرات الله اس ماک کے آدمی کنچاء سالوں تک اور انبرهه هندوستانی رہے بنوانے اس کے یہ اس ملک کے پڑھے اکنے مقدد اور پڑھے لکتے مسلمان بنیں -اور مهم بات مانني هموكي كه اس ملك مين جانبه جهاوته هموت هين أن کی نہہ میں وہ پارٹھ لکے مندو اور حسامان ھیں جنم ں نے اپنے ھندو اسکواوں سين يا مسلمان استواون مين تعليم بائي هـ اور تعليم باكر يهم أوك إتناء هوشيار ھوکئے ھیں کے جهگرا اور کے بعد آپ کھسک جاتے کھیں اور اِس ماک کے یے رومے مددو مسلمان أن كي چالاكى نے شكار هوا كرتے هيں ـ محمه يه، كهند من داست ذين موكي كمه ايسد استولون من يوهد لكهد هذير مسلمان زيادة فرنه پرست هیں ۱ ریاده اررکنسائدایبل (irreconcilable) هیں به نسبت اُن ارگوں کے جن پر ایسا کوئی رنگ نہیں چڑھ ۔ میںچاھتا یہ، ھوں کہ اگر و تعد یہ ھے كه مسلم اصحاب تعليم كي تقطه نكاة برديكر اقوام بينجهه هدل قر أن كي مدد ضرور كي دائے۔ لیکن یہم طریقہ اختیار ند کیا جائے جسس کے ذریعہ سے مدرر اسکول الک هوں اور مسلم اسکول الک هوں بلکه یهم هو که هددر اور مسلمان ایت سته پرهیں لکھیں - ایسے اسکولوں کے قسکریم (discourage)

[Shri Phool Singh]

كيا جائے جو هندر يا محض مسلمانوں كاليف مين ـ ايك بات مجه اورعوض كونا ھے اور رہ بہٰہ ھےکہ آنے بیل مرورصاحب نے بہہ تسلیم کیا کہ تعلیمی نقطه نظر ہے مسلم اصحاب کا پوسنانے (percentage) هندر اصحاب سے کیں زیادہ ہے مگر اُنہاں نے یہم فرہ، یا ہے کہ اگر سمدووں میں سے دورست اینڈ بیک درد کلاس depressed and) (backward class کے اوگ مال میاہ جائیں تو اُن کا اوسط مسلمانوں ہے زیاد مو جانا هے - مورر صاحب کے الفاظ نے کامر رودیشی (cear position) بُه، مَونِي دم سب سے زبادہ تعلیمی ترتی کا حت (caste) هندوؤں میں اُس یے کم حسام کمیونیٹی میں اور اس نے کم بیک ورق علاسز (backward classes) میں ہے۔ اگر میں اور اس نے کم بیک ورق علاسز (depressed classes) میں ہے۔ اگر يهم واقعده هد تو توجهده ك معدمانج فهرسدة علاسو اور ييسك ورة كلاسو رالے نمیں مندر مسلمان اصحاب خاص طور سے توجع، کے منعتاج نمیں میں ۔ مجھے ابک اور بات عُرض کرنی ہے وہ مکتب کے بارے میں ہے۔ گور نمنت کانی روپید مکتبر کی حج کرتی ہے ایکن جن صاحبان کو اس کا تجربہ ہوگا وہ مجبہ سے اتفاق درینکے کہ مکتبر ہوا کا کرئی بافاعدہ انتظام نہیں ہے۔ یہم مکتب براے نام میں۔ میں یہم نہیں جا تا کہ گورنمنٹ اِس کا خبچہ داپس لے لیے بیشک وہ ردیمہ میں۔ میں یہم نہیں جا تا کہ گورنمنٹ اِس کا خبچہ داپس لے لیے بیشک وہ ردیمہ مسلم جماعت كالله خرب هوتا رهه ليكن من أيف مسلمان بهائيون به درخواست كونا چاهنا هن كه ولا ديمهين اور كوشش كوين كه أيك ايك بائي جو گرزنمنت كي طرف بر دي جاتي ها أس كا مناسب فاريقه بر استعمال هو ميد، ا تجوبه بهد هے که مواوي جو مسجد ميں نماز پڑھتا هے مكتب كا موعد لكها هوتا هے أور جب دیاتی صاحب (Deputy Sahib) جب دیات کرنے جاتے میں تو چند بنچوں و بیٹھا اینا ہے اور یہم کہم دیا جاتا ہے که یہی مکتب ہے۔ میں کہنا هوں کد اِسَ طَوْح سے مسلم قوم کی کوئی مدن نہیں هوتی ۔ اگر اِس امدان کی دوچند سكنا هـ _ ها الجده مواويون عي مدد هو جاتي هـ ، بهتر يه ه كه إن مكتبول كا سه هار هو مي ي خواه على بهته ه كه كوئي مكتب يا سنسكوت باتهه شالائيل نه ركهي جائيں ، لك، ايسے إسكول هوں جن مون هندو مسلمان عيسائي سكى، سب ساته، ساته، ميں ايسائي سكى، سب ساته، ميں ايسائي ترميم بيش كرنا جاءتا هور *

Shri Phool Singh : श्री फूल सिंह :

जनाब आली—यह सही है कि अगर किसी मुल्क को आजाद होना हो तो उस मुल्क की रहने वाली सब जमातों को साथ साथ तरकारी करनी होगी। यह सही है कि अगर किसी मुल्क में रहने वाली कोई जमात बाकी जमातों से पीछे रह जावेगी तो आजादी की लड़ाई में उस मुल्क की कामयाबी मुश्किल है। यह भी दुक्स्त है कि आजादी की लड़ाई लड़ने के लिये पहली बीज यह है कि तालीमी नुक्ते निगाह से उस मुल्क की रहने वाली कोई जमात दूसरी जमातों से पीछे न रह जावे। मैं समझता हूं कि यह ख्याल किया जाता है कि मुस्लिम असहाब तालीभी नुक्ते से इस मुल्क की दूसरी जमातों से पीछे हैं। लेकिन अगर यह भी दुक्स्त

मान लिया जावे तो यह नामुनासिब नहीं होगा कि ऐसे जराम अख्तियार किये जावे जिसस मुस्लिम असहाब की तालीमी कमी तो पूरी हो जावे मगर उनसे कोई और बड़ा नेक्स वाक न हो जावे। यह बेहतर होता कि अगर यह रिजोल्युशन बजाय मुस्लिम अमहाच क मुस्लिम व अळूत और बैकवर्ड क्लासेज (backward classes) सब में प्रात्निक होता क्योंकि जैसा कि मूबर साहब ने फ़रमाया है तालीमी जुकते निगाह से वह जमाने कार हिन्दूज (caste Hindus) से किसी कदर पीछे हैं। मगर जहां मझे इस बान से इत्तिकाक है कि एसे जराय इस्तेमाल किये जावें जिनसे इन जमानों की नार्वासी कमी पूरी हो जाये जो जमातें इस मुल्क में रहती हैं वहां मैं उन जराय के मनान्छित तीन बातें कहना चाहता है। एक बात यह है कि नालीम का इन्तजाम ऐसा होना नाहिय कि जहां क जमात की इमदाद हो वहां किसी दूसरी जमान के साथ बे इन्साफी न होने पाने। यानी जराय इक्विटी (equity) पर बेस्ड (based) हो। दूसरा बाल यह है कि जराय ऐसे इस्तेमाल किये जायें जिससे तार्शिमी निगाह से मुलक की एक शेवनमें। (efficiency) में कोई फर्क न आने पाने। तोसरी बात यह है कि जराय ऐसे हो कि जहा मुन्क के एक कमी को पूरा करें वहां उनके इस्तेमाल में दूसरा बड़ा भारी नुकसान मुल्क में नहीं नाव । मुझे कहता यह है कि एजुकेशनल कानफरेन्स (Educational Conference) क ४० रिज़ोल्युशन्स (resolutions) हैं। उनके देखने से जो कीज नजर आती है वह यह है कि अगर इन रिजोल्युशनों पर अगल कर लिया जाये तो इस मुल्क के बांशन्य हमेशा के लिये बादर टाइट कम्पार्टमेन्टस् (watertight compartments) में नक्षीम रहेंगे। मैं समझता हूं कि कुछ छोगां ने गुजिस्ता सालां में बड़ी बड़ी कड़ी करन मुस्लिम स्कूल, हिन्दू स्कूल, मुस्लिम कार्लेज, हिन्दू कार्रेज कायम किय हे और उनकी मेहरबानी से इस मुल्क में तालीम में बहुत तरककी हुई है। मगर मेरा यह स्थाल है कि ख्वाह उन असहाब का भक्तसद किनना ही पत्क हो लिकन बाकमा मह है कि उनक इस फ़ेल से इस मुल्क को जिलाना नुकसान पहुंचा है जनना फ़ायदा नहीं पहुंचा है। में यह अर्ज करना चाहता हं कि जो लड़के अलग अलग स्कल में पढ़ते हैं उनको दूबरी कन्यांवरी (community) से मिलने का मौका नहीं मिलता है और एक तरह का भूव सा उनके सर पर दूसरी कम्युनिटी के बच्चों की तरफ़ से रहता है। मैं अब यह कहने को तैयार ह कि यह अच्छा होता कि इस मृत्क के आदमी कुछ सालों तक और अनपढ़ हिन्दुस्तानी रहते बजाये इसके कि इस मुल्क के पढ़े लिखे हिन्दू और पढ़े लिखे मुसलमान वर्ने । और यह बान, माननी होगी कि इस मुल्क में जितने अगड़े होते हैं उनकी तह में वह पढ़े लिखे हिन्द ओर पढ़े लिखे मुसलमान हैं जिन्होंने अपने हिन्दू स्कूलों में या मुसलमान स्कूलों में वार्लीम पाई है और तालीम पा कर यह लोग इतने होशियार हो गये हैं कि झगडा करने के बाद आप खिसक जाते हैं और इस मुल्क के बे पढ़े हिन्दू मुसलमान उनकी वालाकी के शिकार हुआ करते हैं। मझ यह कहने में दिककत नहीं होगी कि ऐसे स्कूलों में पढ़े लिखे हिन्दू मुसल्मान ब्यादा फिरका परस्त हैं और ज्यादा इरींकन्साइलेबिल (irreconcilable) है, बनिस्बत उन लोगों के जिन पर ऐसा कोई रंग नहीं चढ़ा। मैं यह चाहता हूं कि अगर वाक्रया यह है कि मुस्लिम असहाब तालीम के नुक़ते निगाह से दीगर अक़वाम से पीछे हैं तो उनकी मदद जरूर की जाये लेकिन यह तरीका अख्तियार न किया जाये जिसके चरिये से हिन्दू स्कूल अलग हों और मुस्लिम स्कूल अलग हों। बस्कि यह हो कि हिन्दू और मुसलमान एक साथ पढ़ें लिखें। ऐसे स्कूलों को डिसकरेज (discourage) किया जाये जो हिन्दू या महज मुसलमानों के लिये हैं। एक बात मुझे और अर्ज करना है और वह यह है कि आनरेबुल मूबर साहब ने यह तसलीम किया है कि तालीमी नक्ते नजर से मस्लिम असहाब का परसेन्द्रेज (percentage) [Shri Phool Singh]

हिन्द असहाब से कहीं ज्यादा हैं। मगर उन्होंने यह फ़रमाया है कि अगर हिन्दओं में से डिप्रेस्ड ऐंड बैकवर्ड क्लास (depressed and backward class) के लोग निकाल दिये जायें तो उनका औसत मसलमानों से जयादा हो जाता है। मुबर साहब के अल्फ़ाज़ से विलयर पोजीशन (clear position) यह हई कि सब से ज्यादा तालीमी तरवकी कास्ट (caste) हिन्दुओं में, उससे कम मस्लिम कम्यनिटी और उससे कम बैकवर्ड क्लासेज (backward classes) में और सब से कम डिप्रेस्ड क्लासेज (depressed classes) में है। अगर यह वाक्या है तो तवज्जेह के महताज डिप्रेस्ड क्लासेज और बैकवर्ड क्लासेज वाले हैं। हिन्दू मुसलमान असहाब खास तीर से तवज्जेह के महताज नहीं हैं। मझे एक और बात अर्ज करनी है। वह मकतब के बारे में है। गवर्नमेन्ट काफ़ी रुपया मकतबों पर खर्च करती है। लेकिन जिन साहबान को इसका तजुर्बा होगा यह मुझसे इतिफ़ाक करेंगे कि सकतवों का कोई बाकायदा इन्तजाम नहीं है। यह मकतब बराये नाम है। मैं यह नहीं चाहता कि गवर्नमेन्ट इसका सर्चा वापिस लेले। बेशक वह रुपया मुस्लिम जमात के लिये सर्च होता रहे लेकिन में अपने मुसलमान भाइयों से दरख्वास्त करना चाहता हूं कि वह देखें और कोशिश करें कि एक एक पाई जो गवर्नमेन्ट की तरफ़ से दी जाती है उसका मुनासिब तरीक़ से इस्तेमाल हो। मेरा तजब यह है कि मौलवी जो मसजिवों में नमाज पढता है मकतव का मुर्शिद लिखा होता है और जब डिप्टी साहब (Deputy Sahib) मुआयना करने जाते हैं तो चन्द बच्चों को बैठा लेता है और यह कह दिया जाता है कि यही मकतब है। में कहता हं कि इस तरह से मुस्लिम कीम की कोई मदद नहीं होती। अगर इस इमदाद को दो चन्द सा सह चन्द कर दिया जायें तो भी इससे कोई नफ़ा मुस्लिम जात को नहीं पहुंच सकता है। हां अलबत्ता मौलवियों की मदद हो जाती है। बेहतर यह है कि इन मकतबों का स्थार हो। मेरी ख्वाहिश यह है कि कोई मकतव या संस्कृत पाठशालाय न रक्की जाये बहिक ऐसे स्कूल हों जिनमें हिन्दू, मुस्लमान, ईसाई, सिक्स सब साथ साथ पढ सकें। इन चन्द अल्फ़ाज के साथ में मैं अपनी तरमीम पेश करना चाहता है।

Mr. Zahir-ud-din Faruki : Sir, before I deal with the subject-matter of this resolution, I should like to say a few words on the points raised in the speech made by my honourable friend Thakur Phool Singh. He was pleased to say that all the evils that exist today are due to the denominational institutions in this province, and the remedy that he suggests perhaps is that all these denominational institutions should be abolished and every scholar should go to a common institution in the province. I should like to say, Sir, that the number of scholars in the denominational institutions, be they Muslim or non-Muslim, is much smaller than the number of scholars reading in those institutions which are common to both the communities, and yet we find that the communal animo-sity has been increasing daily. The conclusion, therefore, that we arrive at is that these denominational institutions by themselves are not responsible for the communal struggle that is going on in this province. Secondly, the existence of denominational institutions, as is obvious, Sir, is due to the fact that in the common institutions there is no facility for religious education on which Muslims quite rightly lay great stress. It is only because in the Muslim institutions there are facilities for religious education that Muslim parents prefer to send their children to Muslim schools and not to schools which are common to both the communities. An ther point that has been made by the speaker,

CONTRACTOR STATE OF SECURITY SECURITY

was that the Musalmans as a community have made considerable progress in matters of education, and that the depressed classes and the backward communities require greater encouragement than the Muslim community. I quite agree with him that the depressed classes require greater encouragement. If we put certain grievances, educational grievances, before this House, it is not with a view to deprive the depressed classes of the facilities that the Government might offer, but only with a veiw that greater facilities should also be offered to us than has hitherto been the case. We do not, in any manner, want to stand in the way of depressed classes. We only want to put certain grievances before this House for their due consideration.

Now coming to the subject about the Muslim progress, I think it will be recognized that the Muslims are still backward educationally. I am supported in this by the Report of the Statutory Committee which says that "educationally backward as the Muhammadan community is, there has been some real awakening to the value of education." It is admitted that though educationally they are backward, yet they are becoming alive to the value of education. But it does not mean that their requirements have been fulfilled. The point that I want to raise before this House is that there is a greater wastage in the primary stage among the Muslim scholars than is the case with others. This point was appreciated by the members of the Statutory Committee, and in their report they say:

"In ten years the number of Muhammadan pupils in all recognized institutions has increased by a million and the proportion of Muhammadan pupils to Muhammadan population is now slightly higher than the proportion of pupils of all races to the total population. On the other hand, at the primary stage, 'wastage among Muhammadans is appreciably greater than the general wastage in schools.' In class I Muhammadans form 28.4 per cent. of the total of that class; in class V they form only 17 per cent. of the total. In the upper stages of education there is a further falling off. Whereas Muhammadan pupils in the primary stage represent 24.9 per cent. of the total at that stage, in the middle stage they represent only 16 per cent, and in the high stage of school only 13.5 per cent."

The question will naturally be how to eliminate that wastage. It was with a view to the elimination of that wastage that certain recommendations were made by the All-India Educational Conference, and it will be for this House to consider whether this demand of the Muslims does deserve merit by it or does not deserve any consideration.

As regards maktabs about which the honourable speaker suggested that they are not deserving of any encouragement, I agree with him that these maktabs should not be regarded as educational institutions in the modern sense of the term, but it is on account of the large number of these maktabs that the total number of Muslim schools is indicated as having largely increased. I submit, Sir, that efforts should be made so that wastage in the primary stage should be altogether eliminated.

[Mr. Zahir-ud-din Faruki]

Another point that I want to put before the House is that of grants. I do not mean to suggest in any manner that we want to have the whole of the grant, but our only request is that there are certain Muslim schools which want to rise to the status of middle and high schools but as there are certain difficulties in their way they cannot do so. Sometimes they are handicapped by financial considerations and sometimes applications from Muslim schools for grants are not granted because they do not satisfy the requisite conditions for recognizing high schools. Therefore, unless some encouragement is given to these Muslim high schools they cannot increase in number. The grant-in-aid rule is somewhat very rigid and strict and unless it is made more liberal I am afraid the number of Muslim middle and high schools cannot be increased. I, therefore, request the Hon'ble the Minister of Education to see that this rule is applied more liberally.

As regards service, Sir, I find particularly that there is a great dearth of Muslim teachers in the teaching staff of the different schools. In the Normal school, for instance, there is no Muslim out of eight. I also find that among the assistant masters who are graduates, out of 383 there are 60 Muslims and among assistant masters who are undergraduates, out of 460 there are 70 Muslims. There is a great need for increase of Muslims in the teaching staff.

The Statutory Committee also recognized this and they say in their report—

"The Auxiliary Committee points out that in respect of publicly-managed primary and middle schools, special arrangements for training Muhammadan teachers are particularly necessary. The Committee considers that for some time to come specific arrangements will be required for bringing a considerable number of Muhammadans into the training institutions for teachers, and that the control of these arrangements should be retained by provincial governments and not by local bodies."

Now, if the Statutory Committee recognized our difficulties, I hope the Hon'ble the Minister of Education will see his way to removing the grievances in this particular espect.

There are some other minor points on which I should like to say a few words. In the district heard schools where compulsory training is introduced, I would suggest that Urdu teachers should be appointed, and the text-books should also be periodically revised. I think the present text-books are not quite satisfactory and I have seen several text-books which are objectionable from a national common point of view. I will, therefore, request the Hon'ble the Minister of Education to see that in future the text-books that are provided in the schools are such in which there should be no objectionable material. There is, I think, a district education committee almost in every district, but these committees are not statutory bodies. I suggest that these district committees should be formed into statutory bodies.

The third point is that the grants that are made to Islamia schools are sometimes not utilized by them in time and they lapse. the saving is made available to them to meet non-recurring requirements in other directions I think greater facilities will be afforded to these insitutions which suffer financially. I admit that the Muslims have made progress in matters of education, but if you take away the Aligarh University which contributes largely to the increase of proportion in the education, you will find that so far as this particular province is concerned perhaps the percentage of the Muslims will not be as high as indicated in the official figures. Considering all the circumstances, Sir, I hope that the Hon'ble the Minister of Education will give his favourable consideration to all the points that have been raised by the All-India Educational Conference. It is not with a view to stressing the communal character of these demands but only to indicate that a minority community does suffer from some limitations in the matter of education that a debate has been raised on the floor of the House and I hope the Hon'ble the Minister will redress our

*Shri Manak Singh: Sir, with regard to the resolution, this House is not aware of what the resolutions demand. The resolutions are about forty in number and to read them would be to make the House busy. They begin with the 30 per cent, percentage in educational services; amongst teachers, amongst district board and municipal board teachers; in examiners, in committees for the selection of examiners and so on These forty resolutions are based on one fundamental justification and that is said to be that the percentage of education among the Muslims is lower than in other communities. It is sought to implement this fundamental proposition by saying that the Hindus include the depressed chasses and therefore what purports to be the percentage of education amongst the Mohammadans as compared to Hindus is only ostensible and is not in fact so. As to that, this contention has been considered by a number of people in this House before, and it admits of very simple reply. Just as there are backward communities among Hindus so there are comparatively backward communities amongst Mohammadans also. The other reason which is claimed in support of this fundamental proposition is that they include the depressed classes and that there is and that there is a great amount of wastage. My respectful submission is that it is not necessary in making claims of this kind to exaggerate facts. Fortunately for the Mohammadan community their percentage of literacy is not so bad as they want to make it out. It is good and it is an honour to them that it is good, and particularly so since the time they have attempted to take particular care of their educational needs and since the beginning of the Educational Conference among the Moham madans. It is an occasion for them to be congratulated upon rather than they need lament their backwardness. So far as these resolutions are resolutions are concerned they bespeak such a detailed kind of exaggerated dissatifaction that one is reminded of the old saying:

"Zafar Zatalli ne aisa kiya"
ki makkhi ko mal mal ke bhainsa kiya:"

[Shri Manak Singh]

It is no more than this. Sir, it is unparliamentary, but this has come uppermost in my mind after having read a catalogue of resolutions having grievances with regard to examiners and committees who anpoint and boarding house conditions and so on and so forth from district boards and municipal boards to maktabs and so on and so forth, which are all of a category of things which are not worthy of consideration by a House like this; and it bespeaks rather a very suspicious men-Sir, I propose to support the amendment, and my reasons for supporting the amendment are these: that the amendment does seek the acceptance of all these resolutions subject to three caveats. namely, that they must make for equity, they must make for efficiency and thirdly so far as it will be feasible. Now so far as the question of equity is concerned, this House has heard times out of number the question of percentage which has been fortunately raised in this House so often, and facts have been revealed that in a number of services their percentage is as much as four to five times of the percentage to which they are entitled on the basis of their population-73 per cent. in some. There is a principle which all lawyers know that he who seeks equity must do equity. That is not a proposition for lawyers only but is a principle of universal application. the Muhammadans in a number of departments have percentages four to five times higher than they are entitled to by reason of their numerical strength, then it does not seem graceful for them to say that their percentage is so low, particularly as there is absolutely no indication that it is low. Therefore, we are entitled to ask that when you make a demand that demand should be within the limits of equity. Secondly, the amendment demands that the resolution will be given effect to so far as it makes for efficiency; if it is compatible with the demands of efficiency. With regard to that I am reminded of Lord Elden who had a number of rules for his guidance in his judicial duties and two of those rules occur to me. In one of the rules he said that in doing justice he would ever remember that justice must be tempered with mercy. At another place he said that in capital cases he would ever remember that there is also mercy due to the State, that is there is a mercy due to the individuals, but there is also mercy due to the State, fore, in implementing this resolution there is some mercy also due to poor people who pay the taxes in these provinces. There is some mercy due to them. Now, the third qualification which the amendment imposes is that the resolutions will be given effect so far as it is feasible and practicable. I think this is the most important of all. Government has so many claims that loudly call for an answer and Government replies to them. It cannot all at once solve any and every problem with which this province is infected.

I say there are so many problems with which we are all overwhelmed and the demands are so many that in implementing just and wise demands we can only do so to the extent of our abilities and to the extent of our resources. I, therefore, most heartily support the

amendment which is moved by my friend, Mr. Phool Singh, who imposes qualifications which are only just and fair. It implicitly accept the justification for this resolution subject to these qualifications. With these observations, Sir, I support the amendment.

Khan Bahadur Haji Muhammad Obaid-ur-Rahman Khan:

خان بهادر حاجي متحدد عبيدالرحمان خان -

جو تجویز میدی درست مولوی نصیم الدین صاحب نے پیش کی ہے اس کی میں تائید کرنے کے لیئے کوڑا ہوا ہوں ۔ میں یہہ عرض کرنا چاہتا ہوں کہ یہہ کانفونس کا مطالبہ جو - موانے کے لیڈے کھوے ہوئے ہوں وہ مطالبہ مسلم پراونشل اينجسواليشغل كانف نس (Provincial Educational Conference) كا نهير هے داکم آل اِندیا مسلم اینجوکیشنل کانفرنس کا هے جس میں سے جوالا پرشاد پریسیدنت اور دائرکالدر آف بدلک انسلم کشی دونوں شامل تھے ۔ جناب والا ۔ مجهے اس کانفسونس میں شسرکت عمدنے کا شسوف حاصل هدوا هے ۔ اس كانفرنس كا يهم معاًالُهُ بالاتفاق منظور كيا كيا تها اور كوئي تجويز ايسي نهين هـ جس کو ڈائونلٹو و چویسیڈنٹ نے انفاق سے منظور نہ کیا ہوت ہاری دشواریاں اتناء بعین که اس ہے کم میں همارا کام نہیں چل سکتا تھا سسالہا سال تخب پراونشل مسلم ایجودپیشنل کانفرنس نے اپنے مطالبات کے دورنمنت کی خدمت میں بیش کیئے اور آبک کانفرنس کے اجلاس میں یہم تجویز قرار پائی که کانفرنس ایپ مطالبات گلبورنه صاحب کے سامنے پیش السرے سالیموں وزیسر تعلیم نے یہے درخسواست کی کے اُن کے سامنے پیش کیئے جائیں - جناب وزیسر تعلیم کی خراهش کے مطابق اس کانف رئس کا انعقاد عمل میں آیا تھا ۔ گھنتوں بلکہ دنوں کے بعدث و مماحثه کے بعد یہم تحویزیں حو آج گور نمنت کی رپورت میں موجود علی اور آپ کے سامنے پیش میں قوار چائے تھیں - لیکن اُن کے متعلق یہم ارشاد که یہم مصض بنائي هسوئي مين ادر يه، حقيقت مين مماري ضروريات نهين هين بلكه هم لے اُن کو زیران، تعداد میں رکھندیا ہے صحیح نہ ہوگا۔ دوسوی بات جو مجھہ کو اس کے متعلق عرض کرنا ھے - وہ یہہ ھے کست ھم نے کبھی بے انصافی کسی درسری قوم کے ساتھہ نہیں جامی نہ ممارا ارادہ ہے نہ همنے چاها کے اور نہ مم ایساً چاهانگے تو اليهم حق بصانب أنم هوكا اكر هم ايسا جاهينگ - هم تر صرف انصاف چاهند ھیں ۔ فرز غور فرمانے که آیے شام گورنمنٹ استولوں میں سے ایک استول میں بھی بعيد عسيين إيان اسكول كيمسلدان هيل ماسال نعيل هي " اكم هم حطاليه بين كه حسلمان هيئ ماسعر مقبر كيف جائين تو كيا يهم تامناسب هي بينها ها مين ايل دوست تواکر پھول سنگھے سے دریانت کرسکتا عوں که عمر نے وہ طریقے اختیار کرنا جاها تها جس مين أيس مين الفاق الصاد هو أو برة كيس هوسكا في - كيا ايه کتابین بوها کرکیا ہم، نصاب داخل کیو کے جو مدارس میں بوهایا جارہا ہے اتفاق مسان ہے ؟ میں جناب والا ہے بہت عرض کرنے کی جزات گررفا کے ایک وزیر

[Khan Bahadur Haji Muhammad Obaid-ur-Rahman Khau] تعلیم جس وست و رویر تعلیم هوئے تھے تو میں نے گذارش کی تھی که اگر آپ چاہ میں که آپ کا کارنامہ اُس دوبه میں بانی رھے تو سب سے بڑا کارنامہ ميرے نزديک مه هوگا که بالخصوص صحيح تاريخ کـي کتابيں اور صحيح نصاب مدارس میں اپنے دور میں داخل توادیں - لیکن اس کا کرٹی مدارا نہیں هوا حديدًا آب بدون أوت هين أي جو يوهايا جاتا هي أس س اتفاق اتتحاد: كا مطلب الكأيا جاسينا هـ - - بن اس يا دولر (popular) كورنمنت ما دييل كرونكا كه وه ايسا انتظام فرے اور مدارس میں نصاب داخل کرے که جو ضروری هو اور الزمی هو اور حسس کے بغیر انفاق و انتخاد دیدا نہیں هوسکتا - جناب والا فزا کیا اچھی هُوكَانُهُ اكْو همارت خيالات مين نغير و تبدل هو جائے - كسي مدرسه مين تعليم دمي جائم أسي ملك مين تعليم دي جام اتفاق و اتحاد هم مين قائم رهيكا م اس - وقع یر آپ کی اجازت ہے میں عوص کردنکا که بندت جوا عوال نہرو نے کہاں نعلیم بائی ہے کہ اس میں بائی ہے ؟ - ولا تعلیم ولایت میں نے کہاں نعلیم اس کے کیا خیالات میں ؟ - کیا ان مدارس میں تعلیم حاصل کو نے آئے تھے - اُن کے کیا خیالات میں ؟ - کیا ان مدارس میں تعلیم والد مر وا خسیالات نہیں هوسکتے ؟ - کیا تعلیم یافته ادر اچھے خیالات کے لوگ ابر اچم أدمي جن كو در نول توميل اچها سسجبتي هيل اورقابل تقليد سمجهتي عیں اور ماک کا سنچا سروت سمنجهای هیں اُن کے مام نامیں لینے جاسکتے ؟ - میں -ولانا مدمد علمی کا نام لینے کی جوات آپ کے سامنے کرونگا جنہوں نے علیہ میکد مد بونبورستی (University) میں تعلیم بائی تھی ۔ کون کہ سکتا ہے کہ وہ

خدمت كذار نه آنه ؟ جناب والا جو امتدمنت (amendment) پيهىكيا گها هه اكر يهم امتدمنت هدارت مقاصد كو بورا كونه والا هوتا آو مجه كوئي تامل نه هوتا مدين الفاظ " as far as possible " هين جو ان مقاصد نه هوتا سادي اس دين الفاظ "

کے پورا ہونے میں دیہ انجازیدگے ۔

دد - اسوال ایکویدی (equity) کا ہے ۔ یہ الفظ ایک کا ہے ایکن اُس پو عمل کوئے میں اور اُس کی تہجمائی دشوار نہ ہوتی تو مجھے ذرا بھی اعتراض اُس کے منظور کوئے میں اور اُس کی تہجمائی دشوار نہ ہوتی تو مجھے ذرا بھی اعتراض اُس کے منظور کوئے میں نہ ہوتا ۔ اور آج کیا اس کا عمل میں لانا اُن کے ارادہ پر بارد صدار ہوگا ۔

" equity " اور " کیا اُس کا عمل میں لانا اُن کے ارادہ پر بارد صدار ہوگا ۔ کہ تہویئی میں نہ ذائے ۔ یہ مسئلہ ہو دزیر کے درویور پیش رہا ہے اور طو دزیر نے کائی اُور و خوص کیا ہے ۔ ہو دزیر اِس کے اہلے تیاو تھا کہ وہ کوئی تہجویئر اُس کے اینے منظور کرے اور اُس پر عمل کرے ایکن دوشمتی ہے سالہا سال گنور مانے کے اینے منظور کرے اور اُس پر عمل کرے ایکن دوشمتی ہے سالہا سال گنور مانے کے بعد اب نہ اُس پر عمل شوق نہیں ہوا ہے سکو اُن فرورت اِس چیزگی ہی کیا گورد اُسک کو اُن پر جانے کرنے کا جانے کی جانے کو اُن پر جانے کو اُن اواد کو مطابق کوستیں اور فائدہ دوریچا سکیں اُن اقباد کو مطابق کوستیں اور فائدہ دوریچا سکیں اُن اقباد کو مطابق کوستیں اور فائدہ دوریچا سکیں اُن اقباد کو مطابق کوستیں اور فائدہ دوریچا سکیں اُن اقباد کو مطابق کوستیں اور فائدہ دوریچا سکیں اُن اقباد کو مطابق کوستیں اور فائدہ دوریچا سکیں اُن اقباد کو مطابق کوستیں اور فائدہ دوریچا سکیں اُن افتاد کیا ہوں اُن کی ہیں دوری قصیم الدیں تر میں دوری قصیم طوری اُن کی ہستی دوری قصیم الدیں تر میں دوری قصیم طوری اُن کی ہستی دوری قصیم الدیں نہادی در میں ناتہ دی میں دوری قصیم الدیں نہادی دوری قصیم طوری اُن کی ہستی دوری قصیم الدیں نہادر موجائے ۔ خان بہادر موجی قصیم طوری اُن کی ہستی دوری دوجائے ۔ خان بہادر موجی قصیم طوری اُن کی ہستی دوری قصیم طوری اُن کی ہستی دوری دوجائے ۔ خان بہادر موجوی قصیم طوری اُن کی ہستی دوری دوجائے ۔ خان بہادر صوبی قصیم طوری اُن کی ہستی دوری دوجائے ۔ خان بہادر موجی قصیم طوری اُن کی ہستی دوری دوجائے ۔ خان بہادر موجی قصیم طوری اُن کی ہستی دوری دوجائے ۔ خان بہادر دوجائے ۔ خان بہادر

Khan Bahadur Haji Muhammad Obaid-ur-Rahman Khan : खान बहाद्र हाजी मुहम्मद उबैद्र्रहमान खाः

जो तजबीज मेरे दोस्त मीलबी फ़सीह उद्दीन साहब ने पेश की है उसकी में ताईद करने के लिये खड़ा हुआ हूं। मैं यह अर्ज करना चाहता हूं कि यह कान्फ़रेन्स का मतालिबा जो मनवान के लिये खड़े हुए हैं वह मतालिबा मुस्लिम प्राविन्शिल एजुकेशनल कान्परेन्स (Provincial Educational Conference) का नहीं है बल्कि आल-इंडिया मस्लिम एजुकेशनल कान्फ़रेन्स का है जिसमें सर ज्वाला प्रसाद प्रसिडेन्ट और डाइरेक्टर आफ़ पब्लिक इन्स्ट्रक्शन दोनों शामिल थे। जनाब वाला, मुझे इस कान्फ़रेन्स में शिर्कत करने का शरफ हासिल हुआ था । इस कान्फ़रेन्स का हर मतालिबा बिलह्तफ़ाक मंजूर किया गया था और कोई तजबीज ऐसी नहीं है जिसकी डाइरेक्टर व प्रेसिडेन्ट ने इतिफ़ाक से मंजर न किया हो। हमारी दृश्वारियां इननी हैं कि इससे कम में हमारा काम नहीं चल सकता था। सालहा साल तक प्राविन्शिल मुस्लिम एज्केशनल कान्परेन्स ने अपने मतालिबात गवर्नमन्ट की खिदमत में पेश किये और एक कान्फ़रेन्स के इजलास में यह तजवीज क़रार पाई कि कान्परेन्स अपने मतालिबात गवर्नर साहब के सामने पेश करे, लेकिन वजीर तालीम ने यह दरख्वास्त की कि उनके सामने पेश किए जाए। जनाब वजीर तालीम की ख्वाहिश के मुताबिक इस कान्फ़रेन्स का इनअक़ाद अमल में आया था। घन्टों, बल्कि दिनों के बहुस व मुबाहिसें के बाद यह तजवीओं जो आज गवर्नमेन्ट की रिपोर्ट में मौजूद हैं और आप के सामने पेश हैं, करार पाई है, लेकिन उनके मुताल्लिक यह इशदि कि यह महज बनाई हुई हैं और हुक़ीक़त में हमारी जरूरियात नहीं हैं, बल्कि हमने उनको ज्यादा तादाद में रख दिया है, सही न होगा । दूसरी बात जो मुझे इसके मृत-अल्लिक अर्ज करना है वह यह है कि हमने कभी बेइन्साफ़ी किसी दूसरी क़ौम के साथ नहीं चाही, न हमारा इरादा है, न हमने चाहा है और न हम ऐसा चाहोंगे। तो यह हक बजानिब न होगा, अगर हम ऐसा चाहेंगे। हम तो सिर्फ़ इन्साफ़ चाहते हैं। जरा गौर फ़रमाइए कि आज तमाम गवर्नमेन्ट स्कूलां में से एक स्कूल में भी बजुज हुसेनाबाद स्कूल के मुसलमान हैंडमास्टर नहीं हैं। अगर हम मतालिबा करें कि मुसलमान हेडमास्टर मुकरेर किए जाय तों क्या यह नाम्नासिब है, बेजा है ? में अपने दौस्त ठाकुर फूल सिंह से दरियापत कर सकता हूं कि हमने वह तरीका अख्तियार करना चाहा था जिसमें आपस में इतिकाक, इतिहाद ही.

[Khan Bahadur Haji Muhammad Obaid-ur-Rahman Khan] तो यह कैसे हो सकता है। क्या यह किताबें पढ़ा कर, क्या यह निसाब दाखिल करके, जो मदारिस में पढ़ाया जा रहा है, इत्तिफ़ाक़ मुमकिन है ? में जनाब बाला से यह अर्ज करने की जर्रत करूंगा कि एक बज़ीर तालीम जिस वक्त वह बज़ीर तालीम हुए थे तो मैंने गुजारिक की थी कि अगर आप चाहते हैं कि आप का कारनामा इस मुबे में बाकी रहे तो मब से बढ़ा कारनामा मेरे नज़दीक यह होगा कि बिलखसूस सहोह तारीख की किनाबे और महोह निसाब मदारिस में अपने दौर में दाखिल करा दें। लेकिन उसका कोई मदाबा नहीं हुआ। क्या आप यक्तीन करते हैं कि जो पढ़ाया जाता है उससे इतिफ़ाक़ व इतिहाद का मनलब लगाया जा सकता है ? मैं इस पापूलर गवर्नमेन्ट से अपील करूंगा कि वह ऐसा इतिजान करे और मदारिस में निसाब दाखिल करें कि जो जरूरी हो और लाजिमी हो और जिसके बग़ैर इत्तिफ़ाक व इतिहाद पैदा नहीं हो सकता। जनाब बाला, फिबा क्या अक्छी हो जाय, अगर हमारे ख्यालात में तार्वध्यर व तबददल हो जाय ? किसी मदरसे में नालीम दी जाय, किसी मुल्क में तालीम दी जाय, इत्तिफ़ाक़ व इत्तहाद हममें कायम रहेगा। इस मौक़े पर आपकी इजाजत से मैं अर्ज करूंगा कि पंडित जबाहिर छाल नेहरू ने कहां नालीम पाई है ? क्या इसी मल्क में पाई है ? वह तालीम बिलायत में हासिल करके आये थे। उनके क्या ख्यालात हैं ? क्या इन मदारिस में तालीम पाने से वह स्थालात नहीं हो सकते ? क्या तालीमयाप्तता और अच्छे ख्यालात के लोग और अच्छे आदमी जिनको दोनों कौमें अच्छा समझती हैं और काबिल तकलीय समझती हैं और मुल्क का सच्चा सपूत समझती हैं, उनके नाम नहीं लिये जा सकते ? में मीलाना मुहम्मद अली का नाम लेने की जरेत आप के सामने करूंगा जिन्होंने अलीगढ़ युनिवसिंटी (University) में तालीम पाई थी। कीन कह सकता है कि वह खिदमत गुजार न ये ? जनाव वाला, जो अमेन्डमेन्ट (amendment) पैस किया गया है, अगर यह अमेन्डमेन्ट हमारे मकासिव की पूरा करने वाला होता तो मुझे कोई ताम्मुल न होता । लेकिन उसमें अल्फ़ाज "as far as possible" है जो इत मकासिद के पूरा होने में देर लगायेंगे।

्रदूसरा सकाल इनिवटी (equity) का है। यह लक्ष्य लीग का है। लेकिन उस पर अमल करने में और उसकी तर्जुमानी दुश्वार न होती तो मुझे बरा भी एतराज उसके मंजूर करने में न होता। और आज क्या उसका अमल में लाना उनके इरादे पर बार मदार होगा। "as far as possible" और "equity" इन अल्फाज को पामिल करके हमारी तजावीज को तावीक में न डालिये। यह मसला हर क्जीर के रो बरू पेश एहा है और हर अनीर ने काफी ग्रीर व खीख किया है। हर बजीर इसके लिये तैयार था कि वह कोई तजबीब उसके लिये मंजूर करे और उसपर अमल करें। लेकिन बर्दिकस्मती से सालहा साल गुजर जाने के बाद अब तक उसपर अमल शुरू नहीं हुआ है। मगर अब अरूरत इस चीच की है कि उन तजावीच पर अमल किया जाय। जाहिर है कि वह तजावीज गवनेंमेस्ट के सामने पेश हैं। गवनेंमेस्ट की उनपर जांच करने का हुक हैं। लिहाजा उनकी जांच करने के बाद विलद्दतिफाक उनपर असल गुरू कर दे ताकि यह तजाबीज जो असे से पड़ी हुई हैं, पड़ी न रहें और वह बन बफराद की मृतमईन कर सकें और फ़ायदा पहुंचा सके उन अफ़राद को जिस क्षीम के यह अफ़राद हैं। हमारे दौस्त डाकुर फुल सिंह ने बताया था कि कोई सुबा तरक्की नहीं कर सकता जब तक कि उसके अफ़राद तालीमयाप्रता न हों। तो उनका इन्तजाम किया जाय ताकि सही तौर पर उसकी पस्ती दूर हो जाय। खान वहादुर मोळवी फ़सीह उद्दीन साहब के इस तजबीब के पेश करने से

यही मकसद है कि इन तजावीज के अल्फ़ाज बयान करने का मौक़ा हो, इसलिये कि वजीर तालीम उनसे ख़ब बाकिक हैं, बल्क उनकी तक्तसीलात को भी स्पेशल (special) अफसरों ने काफ़ी तौर से ग़ौर करके और नोट करके दफ़्तर में रख दिया है। मेरे ख्याल में कैबिनेट (Cabinet) में भी यह मसला पेश हुआ है और बहस हो चुकी है। लिहाजा वे मोहरी होगी अगर इन तजाबीज पर बहस की जाय। लेकिन फिर में इसरार करूंगा, आख़िर में जो कुछ भी किया जाय जल्द किया जाय और "as far as possible" के अल्काज उसमें शामिल करके उसको ताबीक में न डालें। मजीद ताबीक की गुन्जाइश नहीं है। इन अल्फ़ाज के साथ मैं मोलाना फ़सीह उद्दोन साहब के रिजोल्युशन की पुर जोर ताईद करता हूं और जो अमेन्डमेन्ट (amendment) ठाक्र फूल सिंह साहब ने पेश की, मैं उसकी मुलालिफ़त करता हुं।

Shri Sita Ram Shukla: श्रो सीताराम श्वल :

में जानना चाहता हूं कि वह प्रस्ताव जो मुस्लिम कान्फ़रेन्स में पास हआ था, पढ़ा गया था या नहीं। मैं जानना चाहता हूं कि क्या क्या पेश हुआ है और आप क्या चाहते हैं? Shri Sita Ram Shukla: شرق سيتارام شكل -

مين جاندا چاهتا هون كه وه پوستاي جو مسلم كانفرنس مين ياس هـــوا تها پرها گیا تها یا نهیں - میں جاننا چاهتا هرن که کیا کیا پیش هرا هے اور آپ کیا Khan Bahadur Haji Muhammad Obaid ur-Rahman Khan :

خان بهادر حاجی محدد عبیدالرحدان خال -

ولا چهور هير اور ولا تقسيم هو چکے هيو .

Khan Bahadur Haji Muhammad Obaid ur-Rahman Khan:

लान बहादूर हाजी मुह म्मद उबेदुर्रहमान लां:

वह छपे हैं और वह तक़सीम हो चुके हैं।

ghri Sita Ram Shukla : श्री सीताराम श्कल :

हमें नहीं मालूम कि वह छपे हुये हैं कि नहीं। Shri Sita Ram Shukla:

شرى سيكارام شكلا ---

همیں نہیں سعاوم که ولا چھھے هوئے هیں یا نہیں ۔

Shri Ram Sarup Gupta : श्री राम स्वह्नप गुप्ता :

जनाब बाला-में उस संशोधन की ताईद करने के लिये खड़ा हुआ हं जो मेरे दोस्त ठाकुर फुल सिंह ने पेश किया है। इसमें शक नहीं है कि प्रस्ताव की इस मंशा से हम में से हर एक सहमत है कि मुसलमानों में या किसी भी जमात में जिसकी तालीमी हालत पिछड़ी हुई हो वह दूर की जावे और तालीम उन में बढ़ाई जावे। अगर मुल्क में कोई भी जमात तालीमी हालत में पिछड़ी हुई रह जाती है तो उसकी असर न केवल उस जमाअत तक महदूद रहता है बल्कि सारे मुल्क पर पड़ता है, सारे देश की तरवकी पर पड़ता है और राजनीति पर पड़ता है। क़रीब क़रीब वहीं हालत है कि एक गाड़ी है, उसके दो पहिसे हैं, एक कमजोर हालत में है दूसरा मजबूत हालत में है, तो गाड़ी ठीक नहीं चेल सकती। इसी तरह से अगर कोई भी हिस्सा हमारे देश की आबादी का, देश के रहने बालों का, चाहे वह मुसलमान हों या वे जातियां जिन को वित्रेस्ड क्लास (depressed class)

[Shri Ram Sarup Gupta]

कहते हैं अगर वह तालीम में पीछे हैं तो जरूर राजनीति में, देश की प्रगति में बाधक सिद्ध होंगे। इसलिये प्रस्ताव की इस मन्त्रा से कि मसलमानों की तालीमी हालत आगे बढाई जाय हम में से हर एक सहमत है। उससे सहमत होते हुए भी इसमें सन्देह नहीं कि जिन सिफ़ारिशों का हवाला दिया गया है मस्लिम कान्फ़रेन्स का, मुस्लिम शिक्षा कानफ़रेन्स सन् १९३४ ई० का, उसके पूरे रूप में अमल में लाने में कुछ नुकसान भी है; इससे कोई इन्कार नहीं कर सकता जैसे कि तरमीम पेश करते हुये ठाकुर फूल सिंह ने संक्षेप में बतला दिया था। हमको जिस चीज से बचना है वह तालीम में एक कम्युनल एलीमेंट (communal element) साम्प्रदायिकता का भाव है। अगर वह भी हमारी तालीम के जरिये मे होने लगे तो तालीम से हमें उतना फ़ायदा नहीं मिलेगा, हमारे मुल्क की उतना फ़ायदा नहीं होगा जितना कि उससे नुक़सान पहुंचने का अन्देशा है। यह बात बिल्कुल सही है। अब तक हमारा सौभाग्य यह था कि हम अपनी शिक्षा संस्थाओं में इस साम्प्रदायिकता के भाव को हमेगा कम किया करते थे और हमारे गांवों में तो पराने जमाने से यह एक खास बात रही है कि हमारे गांव के छोटे छोटे स्कल, छोटी छोटी चटशालाएं और मकतब वह केवल लिखना पहना सिखलाने के केन्द्र नहीं रहे हैं, वह एक तरह से संस्कृति, इखलाक़ के सिखलाने के केन्द्र भी रहे हैं। मेरा ख्याल यह है कि शायद यह गौरव और किसी देश की शिक्षा संस्थाओं को इस मात्रा में हासिल नहीं था जितना कि हमारे देश में। आज जो चीज हम बडे बडे ऊचे ऊचे हाई स्कलों में, कालिजों में और यनिवर्सिटियों में उम्मीद करते हैं कि वहां हम अपनी मस्कृति को बढ़ावें और देश में एक खास संस्कृति पैदा करें वह किसी अंश में हमारी इन छोटी चटशालाओं में, छोटें छोटे मकतवों में हासिल थी और यहां बैठ कर हिन्द मसलमानों के लड़के एक ही उस्ताद के नीचे, एक ही गुरु, मुखी जी के नीचे पढ़ कर एक दूसर के मजहब की, एक दूसरे की संस्कृति की इज्जत करना सीखते थे, उसके बारे में ज्ञान प्राप्त करते थे, इललाक सीलते थें कि समाज में किस तरह से बर्ताय करना चाहियें, लिखने पढ़ने के साथ में यह चीज भी सीखते थे और हम को इससे बड़ी मदद मिलती थी। इसमें एक नहीं कि हिन्दओं और मुसलमानों के सामाजिक जीवन में अन्तर रहा है, राजनैतिक जीवन में भी अन्तर रहा है लेकिन भेदों की, सामाजिक जीवन के और राजनीतक जीवन के भेदों के दर करने में हमारे यह मकतब, हमारी यह पाठशालायें मदद किया करती थीं। उनको ही श्रेय हासिल हैं कि हिन्दू मुसलमानों में राजनैतिक अन्तर होते हुये भी सैकड़ों बर्ष तक गांव में असन व असान से, मित्रता से परस्पर का उनका सम्बन्ध रहा जो गांव में पैदा हुए थे। मैं बाहता है कि आज भी हमारी वह विक्षा संस्थाएं जो किसी मात्रा में उस उद्देशय की पूरा करें। यह हमारे लिये एक बड़े दुर्भाग्य की बात होगी अगर लड़के पढ़ने के बाद साम्प्रदायिकता के भाव फट के भाव, एक दूसरे के मजहब और संस्कृति के लिये इंड्जित बढ़ाने के बजाय पूणा के भाव परस्पर द्रेष के भाव पैदा करने लग जायें तो सचमुच में कहुंगा कि ऐसी विक्षा से अधिक्षित रह जाना ही अच्छा है। आखिर क्या चीज है अगर कोई किखना पढ़ना या थोड़ा सा हिसाब सील गया इससे तो बड़ी चीज यह है कि उसमें अच्छे भाव, अच्छी संस्कृति, अच्छे इखलाक की तालीम हो। हमको अपनी सारी शिक्षा नीति से इस मसले को आगे रखना है और किसी ऐसी नीति का अनुसरण नहीं करना है जिससे साम्प्रदायिकता के भाव तथा आपस में भूणा के भाव बढ़ें। यह हमारे लिये घातक सिद्ध होगा। इस लिये में इस बात से सहमत है कि कोई भी कान्फ्रेन्स हो, चाहे मुस्लिम एज्केशनल कान्फ्रेन्स हो या डिप्रेस्ट क्लासेज कान्फ्रेन्स हो, शिक्षा के सम्बन्ध में जो कोई भी सिफ़ारिसें पेश की जायें ठेकिन उनमें उतने

ही का अमल मंजुर किया जाय जो हमारी इस कसौटी पर उतरे। मैं आप से निवेदन करना चाहता हूं कि मुझे भी थोड़ा सा अनुभव इस प्राइमरी एज्केशन के सम्बन्ध में देहाती तालीम के सम्बन्ध में है और कुछ हालत मैं मकतबों को भी जानता हं। के डिस्टिक्ट बोर्ड से मेरा किसी न किसी रूप में १२ साल से सम्बन्ध है विशेष कर उसके शिक्षा विभाग से, और मैं जानता हुं कि मकतब सचमुच अच्छी हालत में नहीं चल रहे हैं जैसा कि हमारे दोस्त ने बतलाया था। उसमें इस बात पर कम ध्यान रक्खा जाता है कि इससे मुसलमान बच्चों के। सबम्ब अच्छी तालीम हासिल होती है या बरी तालीम हासिल होती है और बहुां काफ़ी तादाद बच्चों की तालीम पाती है या नहीं। एक ख्याल दूर्भाग्य से यह आगया है कि हमको तो इन संस्थाओं का, इन मकतबों का नाम क़ायम रखना है और जो रुपया वहां जाता है जो ग्रांट मिलती है उसको कायम रखना है। मैं आप से बतलाता ह कि यह बात भी लड़कों के स्कुल की है और जो मुहम्मडन गर्ल्स स्कूल हैं उनका भी मुझे तजुर्बा है कि जो नाम में भी मोजूद नहीं हैं उनमें यह पाबन्दी लगी हुई है कि वह परदे में होते हैं और उड़िकयां और पढ़ाने वाली अध्यापिकायें दोनों परदा नशीन होती हैं उनका कोई मुआइना भी नहीं कर सकता। रुपया उनका जा रहा है चाहे वह बराय नाम वल रहे हों। मैं कहता हूं कि इस तरह से वह मन्शा भी हल नहीं होती जो इस प्रस्ताव की है यानी यह कि मसलमान बच्बों की तालीमी हालत बढ़े। लिहाजा जब कभी इस बात पर जोर दिया जाता है कि साहब आप डिस्ट्क्ट बोर्ड का कोई ताल्लक इससे न रक्खें उसी तरह आप कह सकते हैं कि ए ज्युकेशन डिपार्टमेंट का भी कोई ताल्लुक न रहे और वह मकतब एक कमेटी के सूपूर्व कर दिये जाये चाहे जैसे मकतब चल रहे हों वह जैसा चाहे रुपया खर्च करें। इससे हमारे प्रस्ताव का मंशा हल नहीं होता है। यह चीज तो मैं बतौर उदाहरण के पेश कर रहा हूं। मेरे ख्याल में जिस मुस्लिम एज्युकेशन कान्फुन्स का हवाला दिया गया है और उसके चालीस प्रस्ताओं का हवाला दिया गया है उसमें दी दीव काफ़ी मात्रा में भीजूद हैं एक तो यह कि उसमें यह कसौटी नहीं रक्ली गई कि हमारी शिक्षा संस्थायें चाहे वह मकतव के दर्जे की हों या हाई स्कूल के, उनमें साम्प्रदायिक भाव न बढ़ने पावें। और जो शिक्षा दी जाय उसमें एफ़ीशिएँसी हो जिससे बच्चों की तालीमी हालत सचमुच ज्यादा हो सके। इस चीज को गौण कर दिया गया है और जब इन दो दोवों को हम गौण कर देते हैं तो फिर इस प्रश्न का कोई महत्व नहीं रह जाता है। इस वृद्धि से मैं इस संशोधन का जो ठाकूर फुल सिंह साहब ने पेश किया है समर्थन करता है कि इसका सिफ़ मन्या यह है कि इन दो चीजों पर रोक रखते हुये हम मुसलमान बच्चों की तालीम को जितनी ज्यादा बढा सके हम जरूर बढावें।

Shri Ram Sarup Gupta:

شرى رامسروب گيتا -جناب والا - میں اس منشودھن کی تائید کرنے کے الیاء کہ اوا ہوا ہوں جو میرے دوست تھاکہ پہول سنگھم نے پیش کیا ہے۔ اِس سیں شک نہیں ہے کہ پرسٹاؤ کی اس منشو سے هم میں سے هر ایک سیست هے که مسلمانوں میں یا کسی بھی جماعت میں جس کی تعلیمی حالت بحوری هدوئی هو ولا دور کی جارے اور تعلیم ان میں بڑھ ائی جارے ۔ اگر ملک میں کوئی بھی جماعت تعلیمی حسالت میں بچھری هرئی وہ جساتی هے تو اُس کا انہو نہ کیدول اس جساعت تک محدود رہتا ہے بلکہ سسارے ملک ہو ہوتا ہے ساوے دیمی کی ترقی ہو ہوتا ہے اور رائے نہیں ہر ہوتا ہے - قریب قویب وہی حالت ہے که ایک گاری ہے اس کے دو چھٹے ہیں ایک نمزور حالت میں ہے دوسرا مضاوط حالت میں ہے تو کاری ٹھیک نہیں جاں سکتی ۔ اسی طوح ہے اگر کوئی

[Shri Ram Sarup Gupta] بھی حصہ ممارے دیش کی آنادی کا دیش کے رفقے وانوں کا چاھے وہ مسلمان هين با راء جاندان جن که دپرست کلاس (depressed class) کهتے هيں اگر را تعلم میں چینچھے ہیں تو فے ورز راج نیت میں دیش کی چرگت میں بادھک سدھه ھونگے اس ایٹے چرستاؤ کی اس منشاء ہے که مسلمانوں نی تعلیدی حالت آئے بوھالی جائے ھم میں سے ھر ایک سہمت ہے۔ اس سے مسلم کانیہ نس کا مسلم شدشا کاتفونس سنه ۱۹۳۳ع کا اس کے بورے روپ میں عمل من لانے میں عنچیم فقصان بھی ھے ۔ اس سے کوئی اِنجار نہوں کوستا جیسے که ترمهم ریس در نے مولے ٹواکر چھول سنگھہ نے سنشیب میں بالا دیا تھا۔ هم کو جس چیز سے بنچا کو تعلیم میں ایک کمیونل ایلیسینٹ (communal element) ــ سامور دابكنا كا بهاؤ هے ۔ آر وہ بھي هماري تعليم كے دريعه بے هونے لئے تو تعليم م همين اتنا فائده فهين مليماً م همارے ملک كو اتنا فائدة فين هوگا جتنا كه اس سر المصابي ومنجله كا الديشة هد يهم بات بالعل صحوب هد ابتك همارا سويهاك يهه تھا کہ مم اردی شکشا سنستہاؤں میں اس سامیردایکتا نے بھاؤ کو همیشم کم میا کرتے تھے اور ہما ہے گاؤں میں تو پُرانے زمانہ سے یہ ایک خاص بات رعی ہے کہ عمار ے كؤں كے چهرات چهرات اسكول چهوائي چهرائي چاشالائيں اور مكتب وہ كيول اکینا پڑھنا سکیلانے کے کیندر نہیں رہے ھیں رہ ایک طرح سے سنکرت اخلاق کے سکہلانے کے کیندر بھی رہے میں ۔ میرا خیال یہ م که شاید یہ گورو اور کسی ديش كي دكشا سنستباؤل كو آس ماتها مين حاصل نهين تها جتنا كه همار عدديش ميں ۔ آج جو چيز هم بوے بوے ارنتے ارنتے هائی اسکولوں ميں کالجرں ميں اور يونيورسنيون -ين أميد كرتے هين كه وهان هم أيني سنسكرتي كو برهاوين اور ديش مين ايک خاص سنسكرتي پيدا كرين ولا كسي انش مين هماً ي ان چہوتی چم شالؤں چھوٹے چھوٹے مکتبوں میں حاصل تھی اور یہاں بیتھ در هندر مسلمانوں کے لوکے ایک هی استان کے نیتیے ایک هی گروجی یا منشی جی کے نیجے بڑھہ کر ایک دوسرے کے مذھب کی ایک دوسرے کی سنسکرتی کی عزت كر، أ سيكيت تها ما ك بارت مين كيان درايت كرت ته اخلاق سيكيت تها تها ك سماج میں کس طرح نے برقار کرنا چاھیئے ۔ لکھنے پر منے کے ساتھ میں یہ، چیز بھی سیکھتے تھے اور قم کو اس سے بوی مدی ملتی تھی۔ اس میں شک نہیں که هدروں اور مسلمانوں کے ساماجک جیوں میں افتر رہا ھے۔ راج نیتک جیوں میں بھی انتر رہا ھے۔ لیکن ساماجک جیوں کے اور راج نیتک جیوں کے بهيدون كو دور كرك مين همار عليه مكتب هماري يهم باته، شالائين مدد كيا كوتي المين - ان او هي هو حاصل هے كه هندو مسلمانوں ميں راج نيتك ائتر هرتے مرئے بھی سھکووں برس عک گاؤں میں اس و آمان نے مدردا کے برس پر کا اُن کا سميدور ما جو گاول ميں بيدا هوا تها- ميں چاهتا هول که آج بهي هداري جو شكشا سفستهائين هيں ولا قسي ماقرا مهن اس اديش كو دورا كوين- يها، همارے ليئے ايك بوے دربیا کید کی بات موکی اگر لج ع پر فالے کے بعد سام دردایکا کے بھاؤ بھوٹ کے بھاؤ ایک درسرے کے مفہب آرو ستسکرتی کے لینے عوض جومانے کے بھالے گہرتا کے بناؤ

پرس پر دریش کے بهاؤ پیدا کرنے اگ جائیں۔ تو سپے سپے میں کہونگا کہ ایسی شكشاء اشكشت ره جأنا سي أجها هـ - آخر كيا چيز هـ اگر كرأى لهنا پر هنا يا قهور اسا حساب سیکه، گیا اس نے بوی تو چیز یہم کے که اس میں آچھے بہاؤ اچھی سنسارتي الجه اخلاق كي تعليم هو - هم كو ابني ساري شكشانيتي مين اس مسئلة کر آگے رکینا ھے اور کسی ایسی نیتی کا انوسری نامیں اونا ھے جےس سے ساموردایاتا کے بہاؤ برھیں – یہم ھارے لیئے گھاتک ساموردایاتا کے بہاؤ برھیں – یہم ھارے لیئے گھاتک سده هوگا - اس لیئے میں اس بات سے سہدے هوں که کوئی بھی کانمونس هو چاہے مسلم اینجودیشنل کانشرانس ہو با دپوست طلسو کانفرنس ہو شکشا کے سمبندہ مين جو كوئي بني شفار شين آهش كي جائين ايكن أن مهن اتَّفَع هي كا عمل منظور کیا جانے جو تھا رہی اس کسونی چوائرے - میں آپ سے نویدن کرتا چاھنا ھوں کہ منجن بھی تھہراسا انوبنو اس پرانمونی اینجوکیشن کے سمبقدھ، میں داعاتی تعلیم کے سمبد هم میں هے آور کنچهم حالت میں مکتبوں کی بھی جانتا موں - گانهور کے فسارکت بورد سے میرا کسی ام کسی روپ میں بارہ سال سے سمبددہ ہے وشیش کر اس کے شکشا و بھاگ سے آور میں جانباھوں که معدب سے می اچھی حالت میں نہیں چل رہے میں جیسا کہ همارے درست نے بتلایا تھا ۔ اس میں اس بات پر کم دھانی رکھا جاتا ہے کہ اس ہے - سلمان بعجوں کو سبے میے اچھی تعلیم حاصل موتی هے یا بری تعلیم حاصل موتی هے اور رهان کافی تعداد بنچوں کی تعلیم باتی هے یہ دونو ان ساساہاؤں تعلیم باتی هے یہ دونو ان ساساہاؤں کا ان منتبوں کا نام مائم رکھنا سے اور جو روپیہ وھاں جاتا سے جو گرانے ملتی ہے اس کو قائم رکھنا کھے – میں آپ کو بالاتا ہوںکہ یہ بات تو ارائوں کے اسکول کی ہے ادر جو محمد بن گهاس استول (Muhammadan girls' school) هین آن کا بيني منجه تنجريد هي كه جر نام مين يبي مرجود دين هون - أن مين يهم پايندي لکي سوئي هے که وہ بردے سين شوتے هيں اور الرکياں اور پرهانے دالي الدهها أ پكائيس در ون چرده نشين عبدي هين - ان كا كبوئي معائله بهي تهيين كوستما - روييم أن كو ديا جارها هے چاهے ولا بوائے نام چل رهے هوں - سيل کہتا عوں کہ اس طرح ہے وہ منشاء بھی حل نہیں عوتی جو اس پہرستاؤ کی ھے بعنی یہ، که مسلمان بیچوں کی تعلقی حالت بوقے ۔ لَهِذَا جب کبھی اس بات یہ زور دیا جاتا ھے که صلحب آپ دَستُرکٹ بورد کا کرئی تعلق اس سے ته رکهیں اسی طرح آپ کیم سکتے هیں که اینجودیشن دین رائمنٹ کا بھی موئی تعلق نه رف اور وہ مکتب ایک کمیٹی کے سپرد کودیا جائیں چاہے جیسہ منتب چل رہے هوں وہ جیسا چاهیں روپیه خوب کریں - اس سے هدارے برستاؤ کا منشاء حل نہیں ہوتا - یہم چیز تو میں بطور ادھارن کے پیش کر رھا ہوں - میہے خیل میں جس مسلم اینجرعیشی کانفرنس کا حواله دیا گیا ہے اور اُس کے چالیس پوستاوی کا حواله دیا گیا هے اس میں در دوش کافی ماترا میں موجود هیں ایا تُو يهَ كُه ولا مكتب اس مين يهم نسوئي نهين ركبي گئي كه هماري شكشا سنستها ئين چاھے رہ معتب کے درجہ کی هوں یا هائی استول عی هوں ان میں سامهودائک بهار نع بوهند باديس ادر جو هكها دي جائم اس مين اليهينسي (Efficiency)

[Shri Ram Sarup Gupta]

ہو جس ہے بنچوں کی تعلیمی حالت سیج میے زیادہ ہوسکے - اس چیز کو ا تون عردیا گیا کے آور جیب ان دو درشوں کو هم گون کو دیتے هیں تو پهر اس پرشن كا دولي مهم نهين ره جاتا هـ - اس درشتي سي مين اس سنشودهي كا جو أنهاكم يہول سُنگه، صاحب نے پیھ کیا ہے سموتھی گوتا ہوں اور سمجھتا ہوں کہ اس کا صرف منشاء يهم هے كه دو چيووں يه روك ركهتم هوئے هم مسلمان بحول كي تعليم كو حِنْدُى وَيَادِهُ بِهِ هَا سَكِينِ هُمْ صَبِورٍ بِوَ هَا تُعِينِ *

Shri Harnath Prasad : श्री हरनाथ प्रसाद :

में प्रस्ताव पेश करने वाले महोदय को हृदय से धन्यवाद देता हूं कि उन्होंने एसा शुभ अवसर दिया है कि मुझे बोलने का अवसर मिला। इसके बाद मुझे कहना पड़ना है कि हमारा पार्टी के कुछ मेम्बर साहबान अंग्रेजी में बोल गये हैं जिनका जवाब में नहीं दे सकू गा। अकिन इस प्रस्ताव के अन्दर जब देखते हैं तो माळूम होता है कि इसके अन्दर एक राज छि।। हुआ है। मित्रवर कहना तो आता है मगर करना नहीं आता। सरकार या किया और गार्टी की ओर से ऐसा रिजोल्पूशन नहीं आया कि अछूनों को सोशल तरक हो के लिये, उनको पहाई के जिये. भोजन के लिये कोई ग्रान्ट मंजूर करे। न इस तरफ़ से कांग्रेस आया न उस तरफ से मुस्लिमलीग आया । क़ानुनन अगर कोई जुर्म नहीं है तो मैं कहं कि जो मरकार ४,८५,९५,००० का बजट देती है और उसमें से ५१ लाख हरिजनों पर खर्न होता है। और पुरुषार मरकार १३१० लाख से अधिक बजट देती है जिसमें सिर्फ़ ३ लाख हमारे यानी अछता के लिये ते होता है। एक तरफ यह भी देखते हैं कि जो रिटायर (retire) होने वाले अफ़सर है जिनकी तनस्वाह १२--१३ हजार सालाना है हरिजनों को उन्नति के नाम पर रज दियें जाते हैं। इन नरह हनया बरवाद हाता है और जब पूछा जाता है कि स्पंधा क्या हुआ तो उत्तर मिलता है कि उसने हरिजनों ने लाभ ही नहीं उठाया १२७ लास अखूत पर जिन्हें बाहे हरिजन कही बाह डिप्रेस्ड क्लास कही, नाना प्रकार के नाम हैं उन पर करीब एक एक पाई पड़ता है, लेकिन शिक्षा में की अ आदमी पर एक पाई पड़ता है। ऐसी सूरत में हम कैसे आशा करें कि अड़ता की उन्नति होगी और हमास कल्याण हो जायेगा।

The Deputy Speaker : डिपुटी स्पीकर: यह मोशन (motion) से अलग है।

Shri Harnath Prasad : श्री हरनाय प्रसाद

यदि हमारे मुसलमान माइयों ने रिजोल्यूशन मुस्लिम लींग की तरफ से हिन्दुस्तानी में पेश किया होता तो हम पढ़कर अपना विचार प्रगट करते कि उसमें दरशस्त क्या बात है। मुझको कहना है कि जो हसारा इस तरफ से नाम लिया जाता है या समय समय पर उस तरफ से नाम लिया जाता है तो मालूम होता है कि यह शहादत की नजीर पेश करदी है। यह सब मतलब निकालने की पालिसी है सच्ची सहानुभूति किसी ओर नहीं। में कहता हू कि हमको न रूल दिये न हमें ऐक्ट हिन्दों में दिखे जिनको हम देखते । इसलिये मुझको कहने

ः The Deputy Speaker : डिपुटी स्पीकर :

आप का बन्नत खत्म हो गया।

Shri Harnath Prasad : غرى مرناتها يرشان میں برستاو پیش کرلے والے مہودے کو هرت سے دھنیات دیتا هوں کھ اُنھوں نے انسا عبيه ارمر ديا ه كه معين برلغه كا أوس ملا - إس كر بعد معين كردا بودا ه کہ هماري پارٹي کے انچهہ سیمبر صاحبان انگریزي میں بول گئے هیں جن کا جواب میں نہیں دے سکونا لیکن اس پرستاؤ کے اندر جب دیکھتے ھیں تو معلوم هوتا ھے مہ اس کے اندر ایک واز چھیا ہوا ھے متہور کہنا تو آتا ھے سے کہنا نہوں آتا سرکار یا کسی اور بارٹی کی آور ہے ایسا ریزدلیوشن نہیں آیا کہ اچھُوتوں کی اسپیشل ترفی کے ایمئے کوئی گرانت منظور کرے نہ اُس طرف کانکریس سے آیا نہ اُس طرف مسلم لیگ سے آیا ۔ قانوناً الر كوني جوم نهين ه تو سين ديون نه جو سركار ١٩٩٠٠٠ كا بجت ديتي هـ اور اُس میں ہے ٥١ لَاکه، هرينجنوں پُر خَرج هوتا هے۔ اور يو پي سركار +۱۳۱۱ لانهم سے ادھک بجے دیتی ہے جسین صرف ۳ لاکھم ھمارے یعنی آچھوتوں کے لیئے طے هوتا هے ۔ ایک طرف بہم بنی دیکھتے هیں که جو راائر (retire) هونے دالے انسوان جن کی تنخواہ ۱۲ ۔ ۱۳ هزار سالانہ هے هرينجنوں کی انتی کے نام پر رکه دینے جاتے هیں اسطرح روپیم بربان هوتا هے اور جب بو چها جاتا هے که روپیه کیا هوا تو اُتر ملتا هےکه اس سے هوینجنوں نے لابهم هی نهیں أَتَّهَا يَا ١٢٧ الْأَلَهُ الْحِهُوتِ جَنَّ مِينَ جِاهِ هُرِينِ فَهُو چَاهِ وَيُرسَقَ اللَّسِ كَهُو نانا پرکار کے نام ھیں ۔ ان ہر تریب ایک ایک پائی پرتا ھے لیکن شکشا میں في سَاتَ آدميون بر ايك يأني برتا ها ايسي صورت مين هم كيسم آها كرين که اچهوتوں کی آنتی هوگی اور همارا کلیان هوجائیگا *

The Deputy Speaker:

دیتی اسبی^کر ـ

یہ، مرشن (motion) سے الک ہے۔

Shri Harnath Prasad:

شرى هرنانهم پېشان ـــ

یدی همارے مسلمان بھائیوں نے وبورایبوشن مسلملیگ کسی طرف سے ھندوستائی پیش کیا ہوتا تہ ہم پر ہم کو اپنا رُچار پہگست کرتے کہ اس میں دراصل کیا بات هے ۔ مجهة كو كهذا هے كه جو اس طرف سے هدارا نام ليا جاتا هے يا سمه سمه در اس طرف سے نام ايا جاتا هے تو معلوم هوتا هے كه يهه شهادت كى نظیر پیش کردری هے ۔ یه سب مطلب تکالنے عی پالسی هے سچی سهانو بهوتی کسی اور نہیں ۔ سوں کہنا ہوں کہ ہم کو نم رول دیئے نم ہمیں ایکت ہدی مين ديئه جن كو هم ديكهتم إس لينم مجهم كو كهذم ديا جائم -

The Deputy Speaker:

دَيْدُم أسهيكر --آب كا وقت ختم هوكيا

The Deputy Speaker: Is there a motion for closure?

Mr. Zahirul Hasnain Lari: No, Sir. But as it is about 5 o'clock, we

may adjourn now.

The Deputy Speaker: I see that there are still a number of members wishing to speak on this resolution. So I think we should adjourn

(The Assembly adjourned at 4.58 p.m. till Monday, the 4th April, 1938.)

LUCKNOW: April 1, 1938.

G. S. K. HYDRIE, Secretary, Legislative Assembly, United Provinces.

APPENDIX

Statement referred to in answer to starred questions nos. 43 and 44 for 1st April, 1938, asked by Shri Har Govind Pant (vide page 31).

Year	Inec	ome		E	xpenliture				
anned the graph production of the contract of the graph of the contract of the	Rs.	a. p.	to The age with the age to the first of the control	कर करती है निश्चीकरण होता. १९५० अञ्चलका १.५० अञ्चलिकाली	機能 (*** - 145 PPP gas - 1 May 1 1 2 4 5 4 5	Maria Perendia de Aren	18.	в,	31.
1935	1,273	2 3	(a) Lighting				1813	1 1	3
*,			(b) Sanitatio	) ! 1	х и	* *	Zni	143	*1
			(c) Tempora	ry bridge	N		NB	94	( )
			(d) Miscellar	10citts		, ,	130	Ħ	8
	3	e!	(such as con		to convers	of field	le, rew	ntil	že
			(e) Pay of t Bagest (f) Pay of t	war for t	ho vear 1922		417	14	<i>{</i>
* .					Total	# # 10	1,434	enings in	000 0000 13 1300 0000
1936	1,816	5 9	(a) Lighting		9 *		66	н	i)
	Salara.		(b) Sanitatio	n		8.3	188	10	0
		A. See	(c) Tempora	ry bridge:			65	()	0
W. W.			(d) Miscella:	1eous	* *		107	15	ÿ
			(such as con to peons,	ipensatior (to.)	to owners	of the	fields, s	i asani	陈 罗 47
		And	(e) Pay of the fai	r fund ele	ent aweeps ork for the	whole	638	10	6
	fingle a	Early was	Section 14		Total	19. · ·	1,065	10	asecra ()
1987	1,440	2 0	(a) Lighting	ing salah salah Salah salah sa		n e de	56	. 3	10000000000000000000000000000000000000
7.1	a de la companya de l	March State	(6) Sanitatio	n ,		eri Salahiri	160,	1	0
	eth many	e.	(e) Tempora	ey bridges		* *	123	2	0
			(d) Miscellan	eous .	**	× M	136	. 8	0
			(auch as con floids, r	spensstin oward to	n to owne peons, etc.)	in of			
			(c) Pay of th and the	o awaapa payof th	ra at Bagest e Pair fund	way clark	630	13	0
	31.0				Total .	110	1,106	9	6

LEGISLATIVE ASSEMBLY, UNITED PROVINCES

Monday, the 4th April, 1938

THE Assembly met at the Assembly Hall, Lucknow, at 11 a.m. Hon'ble SHRI PURUSHOTTAMDAS TANDON in the Chair.

List of Members

PRESENT: (183)

Abdul Hakeem. Abdul Wali. Achal Singh. Ahmad Ali Khan Alvi, Raja, Ahmad Sa'id Khan, Nawab Dr. Sir Muhammad. Aizaz Rasul. Ajit Prasad Jain. Akhtar Hasan Khan. Algu Rai Shastri. Anand Singh. Anusuya Prasad Bahuguna. Atma Ram Govind Kher. Aziz Abmad Khan. Badan Singh. Badraud-din, Khan Bahadur. Balwant Singh. Bhagwan Din Misra. Bhagwan Singh. Bhagwat Narayan Bhargava. Bhawani. Bhim Sen. Bibhuti Singh, Rai Sahib. Bihari Lal. Birbal Singh Bisheshwar Dayal Seth, Raja Brij Behari Lal. Buddhu Singh. Chandra Bhanu Gupta. Charan Singh. Chatterli, S. C. Chet Ram. Chheda Lal Gupta. Dan Dayal Khanna. Dayal Das. Deo Narayan Bhartiya. Durga Narayan Singh, Major Raja. Dwarka Prasad. Ejaz Rasul Ehan, Raja Sir Muhammad. Fasih-ud-din, Khan Bahadur. Faslur Rahman Khan, Khan Bahadur Muhammad. Gajadhar Prasad, Ghulam Hasan. Gopi Nath Brivastava. Govind Ballabh Pant, The Hon'ble Shri. Govind Malaviya. Habibullah, Muhammad. Har Govind Pant. Hari Presad Tamta, Rat Sanib. Harish Chandra Bajai.

Harnath Prasad. Hasan Ali Khan. Hoti Lal Agarwala. Hukum Singh. Husain Zahoer. Imtias Ahmad, Khan Bahadur Muhammad. Indradeo Tripathi. Ishwar Saran. Jafur Hasan Khan. Jagannath Bakhsh Singh, Raja. Jagannath Prasad Agrawal. Jagan Frasad Rawat. Jagmohan Singh Negi. Jamshed Ali Khan, Captalu Nawab Muhammad. Jata Shankar Shukla. Jawaharlal. Jiva Lal. Jugal Kishore. Jwala Prasad Jigyasu. Kamlapati Towari. Karan Singh Kane. Karimur Baza Khan. Kashi Prasad Rai. Keshava Deva Malaviya. Keshav Gupta. Khalil-ud-din Ahmad, Khan Bahadur, Khaliquszaman. Khub Singh. Khushi Ram. Khushwaqt Rai. Krishna Chandra. Krishnanand Nath Khare. Krishna Nath Kaul. Lakhan Das Jatay. Lakshmi Devi. Lakshmi Shankar Bajpai. Lal Bahadur Shastri. Lal Bihari Tandon. Lalta Baksh Singh. Lotan. Mahabir Tyagi. Maharaj Singh, Kunwar Sir. Mahmud Husain Khan. Malkhan Singh. Manik Chand. Manak Singh. Mangat Singh. Mijaji Lal. Mohan Lal Gautam. Mubashir Husain Qidwai.
Muhammad Adil Abbasi.

Muhammad Ekram Khan. Muhammad Ibrahim, The Hon'ble Hafiz. Muham nad Ismail. Muh.mmad Ismail Khan. Muhammad Jan Khan. Muhammad Mehdi, Raja. Muhammad Raza Khan, Khan Bahadur. Muhammad Suleman Ansari. Muhammad Yusuf, Nawab Sir. Mukerjee, B. K. Munfait Ali. Murari Lal. Nafisul Hasan. Narain Das. Paltu Ram. Paragi Lal, Parasram Rai. Parbati Kunwari, Rajmata. Phool Singh. Prithivi Raj Singh. Prag Narayan, Rai Bahadur, Prakashyati Sud. Prayag Dhwaj Singh. Purnamasi. Pyare Lal Sharma. Radhakant Malaviya. Radha Mohan Singh. Rafi Ahmad Qidwai, The Hon'ble Mr. Esfluddin Ahmad. Raghvendra Pratap Singh. Raghunath Vinayak Dhulekar. Raghuvansh Narayan Singh. Raja Ram Shastri. Ram Chandra Paliwal. Ram Charitra. Ram Dhari Pande. Rameshwar Dayal. Ram Kumar Shastri. Ram Naresh Singh. Bam Presad Tamta. Ram Saran. Ram Sarup Guptas

Ranjit Sita Ram Pandit. Rukum Hingh Bathor, Sa'adat Ali Khan, Raja Saiyid Muham. mad. . Sadho Singh. Said uddin Ahmad. Sampurnanandji, The Han'ble Shri, Satyavati Devi. Shabid Hussin, Regum. Shamsher Jang. Shankar Dutt. Shauti Swarup, Sharda Mahesh Prayad Singh Shah. Rain. Shatrughan Singh. Shaukat Ali Khan, Muhammad. Sheo Dayal Upadhya. Shibban Lal Baksons Shiva Ram Duvedi Vaid. Shunitideri Mitira. Sita Ram Shukla. Sita Ram Asthans. Brivantava, Dr. Sir Jwala P. Sultan Alam Khan, Khan Hahadur Lieu. tenant M Sunderlal Gupta. Suraj Prasad Avasthi. Sprendra Bahadur Singh, Surya Narayan Singh. Todar Bingh Tomar. Uma Nebru. Vonkatesh Narayan Tivary. Vidyavati Rathor. Vijai Lakshmi Pandit, The Hon'ble Mrs. Vijeypal Bingh. Vishwanath Prasads Walford, H. G. Yajua Narayan Upadhyaya. Zahiruddin Fatuki. Zahirul Hasnain Lari. Zahur Ahmad. Ziaul Haq, Khan Bahadur, Muhammad.

QUESTIONS AND ANSWERS

STARRED QUESTIONS

(Originally tabled for 2nd April, 1938)

LATE HOURS OF SUB-DIVISIONAL MAGISTRATES' COURT AT SHAHJAHANPUR

* 1. Shri Deo Narayan Bhartiya: Is the Government aware that it is a common practice of the Sub-Divisional Magistrates at Shahjahan-pur, that they come to court at very late hours and then sit up till dusk?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier (Shri Venkatesh Narayan Tevary: Sub-Divisional Magistrates come to court at the appointed time unless they are detained in connexion with some executive work. Some of them sit up later than 4 or 4.30 p.m. because they have a very heavy file at the moment.

* 2. Shri Deo Narayan Bhartiya: Is there any rule under which hours are fixed by the Government for arrival in court and departure therefrom of the stipendiary magistrates?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Fremier: Yes. The honourable member's attention is invited to paragraph 380 of the Manual of Government Orders, Volume I, a copy of which is placed in the Council Library. Government have also recently circularized to all Commissioners in the Province that stipendiary magistrates should transact all judicial, criminal and revenue work at fixed hours.

Shri Deo Narayan Bhartiya: Is there any rule to bind district magistrates to come to court at 10 a.m.?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: I have already referred in my answer to this question to paragraph 380 of the Manual of Government Orders, Volume I.

Shri Deo Narayan Bhartiya: Is the Government aware that the District Magistrate of Shahjahanpur comes to court on alternate days?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: The Government is not aware.

Shri Deo Narayan Bhartiya: Is the Government aware that he comes to court at 2 p.m.

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: The Government is not aware.

Shri Deo Narayan Bhartiya: Will the Government be pleased to make enquiries?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Yes.

*3. Shri Deo Narayan Bhartiya: Is the time of their arrival and departure noted in some register in any office of the collectorate?

Parliamentary Secretary to the Honble the Premier: Yes. A register is maintained for the purpose.

*4 Shri Deo Narayan Bhartiya: Is it a fact that on account of these magistrates not giving sufficient time to court business, cases pending in their courts have often to be postponed?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: No. But cases are not being disposed of with as much promptitude as before, because the courts of the Honorary Magistrates have been suspended and the district has been short of the sanctioned staff.

• 5-10 Shri Deo Narayan Bhartiya : [Postponed]

SEED AND IMPLEMENTS SUPPLIED TO OULTIVATORS

* 11. Shri Sheo Dayal Upadhya: Will the Government be pleased to state the amount of different varieties of seed supplied to the cultivators each year in the province since 1930?

The Hon'ble the Minister of Justice (Dr. Kailas Nath Katju): The honourable member may please refer to Appendix I in each of the Annual Reports of the Department of Agriculture for the years 1980 to 1987.

* 12. Shri Sheo Dayal Upadhya: Will the Government be pleased to state the number of cultivators benefiting by the seed supplies each year in the province since 1930?

The Hon'ble the Minister of Justice : The information is not available, as record is kept only of the quantity of seed supplied by the department.

* 13. Shri Sheo Dayal Upadhya: How many cultivators have been provided with implements each year by the Agriculture Department since 1930?

The Hon'ble the Minister of Justice: Information is not readily available and it will be difficult to collect it as record is kept only of the quantity of the seed and the number of implements supplied by the department.

* 14. Shri Sheo Dayal Upadhya: Will the Government be pleased to state the total amount of money spent on implements each year since 1930? How much of this money has gone to foreign countries towards the cost of purchase of such implements?

The	Hon'hla	tha	Minister	n#	Instice .	
TIIG	ETOH DIE	LHU	MITH ISPRI	131	Justice:	

	Year			Total expenditure on implements	Expenditure on foreign implements
<u>.</u>	~~eller kann a verd frije op de verde de de verde megelegge, og de ege b~~ erøk entrepfiliele <mark>n</mark>	Maridia Provintera establistica estab		1.44 ·	gangganggan overlage vi den til en ekste vi orderski, i vengretambennen Litera
1980]31	**	**		4 2,094	23,945
1931-82			**	84,217	19,716
1982 88		i Nama		29,881	a,naa
1988-84	en fightingert var en en Hermografie	f Ar	**	28,489	6 oal
1984-85		Janes 1	7 (M)	48,832	10,100
198516		***	••	66,677	18,441
1936-37	anta ya 2013in Makalesa. Tanggari antan basa ila	. A A		98,498	0,887
		Total	••	9,86,568	87,614

Shri Sheo Dayal Upadhya: What steps, if any, do the Government propose to take to check or minimize the flow of money into foreign countries over purchase of implements?

Parliamentary Secretary to the Hon ble the Minister of Justice: Instructions have already been issued to the Stores Purchase Department to purchase as much as possible Indian made things, and wherever possible this has been done.

NUMBER OF STUDENTS TURNED OUT AFTER COMPLETING 4 YEARS' COURSE OF AGRICULTURE

* 15. Shri Sheo Dayal Upadhya: What is the average number of students turned out each year after completing their four years' course of agriculture? How many of them have been provided since 1930? 1980 P

The Hon'ble the Minister of Justice: The answer to the first part is 34.

The answer to the second part is 121. is 34.

AGRICULTURAL SCHEME TO IMPROVE THE WELL-BEING OF THE PEASANTRY

*16. Shri Sheo Dayal Upadhya: Has the Government under consideration any scheme to make the Agricuture Department take greater interest in the well-being of the peasantry?

The Hon'ble the Minister of Justice: Yes

*17 Shri Gajadhar Prasad: श्री गजाधर प्रसाद : क्या यह सरकार को मालूम है कि हर एक थानेदार देहाती थानों पर चौकीदारों तथा सिपाहियों द्वारा गांव के चमारों से मुक्त में घास तथा मुर्शियां लेते हैं?

شری گنجان ہر پرشان ۔۔ * ۱۷ ۔۔۔ کیا یہم سکار کو معلوم ہے کہ ہر ایک تھانیدار دیہاتی تھانوں پو چوکیداروں تنہا سھاھیوں ہے دوارا گاؤں کے چماروں سے مقت میں گہاس اور مرغیاں لیتے ھیں ؟

The Hon'ble the Premier 'Shri Govind Ballabh Pant): आनरेनुछ प्रीमियर: (श्री गोविन्द वल्लभ पन्त):

सरकार के पास इस तरह की कोई इतिला नहीं है। अगर आनरेबुल मेम्बर खास मिसालें दें तो सरकार जांच करेगी।

آنریبل پریمیئر ۔ (شری گورند بلبه، پذت) ۔ سرکار کے پاس اس طرح کی کوئی اطلاع نہیں ہے ۔ اگر آنریبل میمبر خاص مثالیں دیں تو سرار حانیم کریائی ۔

•18 Shri Gajadhar Prasad: श्री गजाधर प्रसाद: क्या सरकार इस प्रथा की जायज समझती हैं ? यदि नहीं तो क्या सरकार इस प्रथा के बन्द कराने की बात साच रही है ?
— الماده: وهاده الماده وهاده الماده وهاده الماده الم

* ۱۸ ــ کیا سرکار اس پرتہا کو جائز سمنجہتی ہے ۔ یدی نہیں تو کیا سرکار اس پرتھا کے بند کرانے کی بات سوچ رعی ہے ؟

The Hon'ble the Premier : आनरेबल प्रीमियर :

- (अ) सवाल पैदा नहीं होता।
- (ब) सवाल पैदा नहीं होता।

آنويبل پريميئر --

ال پيدا نهيں هوتا ــ پيدا نهيں هوتا ــ

Shri Gajadhar Prasad : श्री गजाधर प्रसाद:

क्या सरकार इस तरह की काई कमेटी मुकर्रर करेगी जो जांच

شری کیجادہر پرشاہ —۔ کیا سرکار اس طرح کی کوئی کمیائی حقور کریگی جو جانیج کرے ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier:

पालियामेंटरी सेकेटरीट आनरेबुल प्रीमियर:

फिलहाल ऐसी कमेटी मुकरेर करने का इरादा नहीं है।

*19 Shri Gajadhar Prasad : श्री गजाधर प्रसाद : क्या सरकार अन्य प्रकार की बेगारियों की भी जो जमींदारों तथा सरकारी अहलकारों द्वारा ली जाती हैं बन्द करने की बात सोच रही है ?

شری گنجان ہو پر **شا**ن ـــــ

* 19 ـ کیا سرکار انیه در کار کی بیگاریوں کی بھی جو زمینداروں تتہا سرکار ی الفلكارون دوارا الي جاتي هين بند كرنے كي بات سوچ رهي هے؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier:

पार्लियामें टरी सेकेंटरी ट् आनरेब्ल प्रीमियरः

आनरेब्ल मेम्बर का २७ जनवरी सन् १९३८ ई० के स्टार्ड सवाल नं० २८ की ओर ध्यान दिलाया जाता है।

بارلىمىنائى سىكويللرى تو آنويبل بويميئر -

آئریبل میمبر کا ۲۷ جنوری سنت ۱۹۳۸ع کے اسٹارقہ سوال نمبر ۲۸ کی اور د ميان دلايا جاتا هے ـ

APPEALS OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS

*20. Shri Indradeo Tripathi (absent): Is it a fact that the present Government has not yet decided as to whether the Minister of Local Self-Government or the Minister of Education will hear the appeals of the e jucational institutions under the control of District Boards?

The Hon'ble the Minister of Education (Shri Sampurnanandji): Appeals from employees in educational institutions of District Boards are dealt with in Education Department.

FACILITIES GRANTED TO GAZETTED OFFICERS OF JAIL DEPARTMENT

*21. Mr. Muhammad Ekram Khan (absent): Will the Government be pleased to state whether the gazetted officers of the Jail Department are provided with the same facilities as the gazetted officers of other Government departments?

The Hon'ble the Minister of Revenue (Mr. Rafi Ahmad Kidwai): Yes.

*22. Mr. Muhammad hkram Khan (absent): Will the Government be pleased to state whether the gazetted officers of the Jail Department are provided with special residential quarters like the

gazetted officers of other departments, e.g. Police, Postal, etc. ? If not, why?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Rent-free quarters are allowed to all gazetted officers other than part-time Superintendents

of Jails.

*23. Mr. Muhammad Ekram Khan (absent): Will the Government be pleased to state whether the gazetted officers of the Jail Department are provided with orderlies as the gazetted officers of other departments?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Only whole-time Superinten-

dents of Jails are allowed orderlies.

CIRCULAR BANNING THE PRESCRIBING OF PATENT MEDICINES BY JAIL MEDICAL OFFICERS

*24. Mr. Muhammad Ekram Khan (absent): Is the Government aware that according to a recent order of the Inspector General of Prisons, United Provinces, the Jail officials have been deprived of the privilege of being prescribed patent medicines by the Jail Medical officers?

The Hon'ble the Minister of Revenue: There are no orders depriving jail officials of the privilege of being proscribed patent medicines by the jail medical officer; but the orders are that (such medicines should

not be supplied free from jail hospital dispensaries.

CIRCULAR BANNING THE MEETING OF JAIL OFFICIALS WITH EMPLOYEES OF THE HEAD OFFICE OF THE JAIL DEPARTMENT

* 25. Mr. Muhammad Ekram Khan (absent): Is the Government aware that the Inspector General of Prisons has issued a confidential circular by which he has banned the meeting of Jail officials with those employed in the Head Office of the Jail Department?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Yes.

* 26. Mr. Muhammad Ekram Khan (absent): Will the Government be pleased to state whether any such order prevails in other Government departments?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Replies of all departments have not been received. As far as information obtained shows, no such order prevails in other departments.

AVIATION CLUB, LUCKNOW

- *27. Mr. Muhammad Ekram Khan (absent): Will the Government be pleased to furnish the following information regarding the Aviation Club, Lucknow, since its start?
  - (1) Amount of grant given for each year.

(2) Names of students in each year.

(3) Province of their residence.

The Hon'ble the Minister of Communications (Hafiz Muhammad Ibrahim): The grant to the Flying Club, Campore, was as follows:

			1.1.1			Ra,	
Thursday 1	1933-34	CHANGE IN A	·····	***	***	12,000	
	935-36		***	***		8,000	
	936-37		***	***	***	4,000	
	987-38	明. 美国历史	and the supplemental states	3165 0 1 157	ો હતા કો ફેટ્ટિક છે	4,000	adara ana
inidenta a	DYMON	MATERIAL !	MIN ISHITTE	is [Million to be as	i n đđi giá	*,544	SH BRAN

- (2) The names of students trained at Government expense are: 1934-35
  - (a) Mr. S. N. Segal .. Withdrew his candidature.
  - (b) Mr. S. K. Dube.
  - (c) Mr. A. N. Mathur.

1935-36

- (1) Mr. J. F. Nariman.
- (2) Mr. R. Montes.
- (3) Mr. V. K. Kochar.
- (4) Mr. P. Sant Singh ... Did not join. 1936-37-38. No admissions were made.
- (3) They were all residents of the United Provinces.

DETAILS OF COMMITTEES APPOINTED BY THE GOVERNMENT

- *28. Mr. Muhammad Ishaq Khan (absent): (a) Will the Government be pleased to lay on the table a list of the committees appointed by it with the following details:
  - (i) Names of members?
  - (ii) The party to which they belong?
  - (iii) The particular qualification owing to which the member has been appointed?
    - (iv) Percentage of Muslims, Congress Muslims, Depressed Classes and others?
  - (b) Will the Government explain as to why the M.L.A.s belonging to the Independent and Muslim League Parties have been ignored?
  - (c) Is the Government aware that the above parties are His Majesty's Opposition in the House?

The Hon'ble the Minister of Justice: (a) (i) (ii) and (iv) Statement furnishing the information is put up on the honourable member's table.

- (iii) The members having experience of or interest in the subject-matter have been appointed.
- (b) It does not appear that the M.L.A.s belonging to the Independent and Muslim League Parties have been generally ignored.
  - (c) Yes.

(See appendix A, page 238)

Addresses presented to members of Government by Municipal, and District Boards.

*22 19-3-38 * 29. Mr. Muhammad Ishaq Khan (absent): (a) Will the Government state as to how many Municipal and District Boards presented

addresses to the members of the Government during their recent tour?

- (b) What was the expenditure incurred?
- (c) Was this expenditure sanctioned by the Government?
- (d) Were the Hon'ble Ministers entertained at evening parties by any Board?
- (e) If so, what was the cost incurred and by whom was the expenditure sanctioned and when?

Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Parliamentary Self-Government (Shri Atmaram Govind Kher): Information has been called or from the Commissioners of divisions. An answer will be given at a later date.

DETAILS OF THE TOURS OF HON'BLE MINISTERS AND PARLIAMENTARY SECRETARIES

*30. Mr. Muhammad Ishaq Khan (absent): Will the Government *0. no. Dale lav a statement showing the following details:

98 13.8.188

- (a) Name of the Parliamentary Secretary and the Hon'ble Minister who went on tour since their appointment?
  - (b) Nature of the official work done by them?
  - (c) Period of stay at a particular place?
  - (d) Amount of travelling allowance realized?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Statements A and B giving the information asked for and the copies of Government orders regulating such travelling allowances are laid on the table.

(See appendix B, page 249.)

REDUCTION IN LAND REVENUE IN NAKUR TARSIL OF DISTRICT SAHARANPUR CONSEQUENT ON REVISION OF SETTLEMENT IN 1844 Fasti.

* 31. Shri Mangat Singh: Will the Government kindly state-

*41 19-3-188

- (a) By how much has the land revenue of tabsil Nakur, district Sahar npur, been reduced as a result of the revision of Settlement in the year 1344 Fasli?
- (b) What is the total land revenue realized in this tabul up to January, 1938 in kharif 1845 Fasti?
- (c) What was the total land revenue realized in this tabel last year in kharif 1344 Fasli up to January, 1937?

The Hon'ble the Minister of Revenue: A statement is laid on the table.

(See appendix 0, page 259.) REALIZATION OF ARREADS OF RENT

Shri Mangat Singh: (a) Is the Government aware that some *18 19-2-38 zamindars of Saharanpur District are crediting the rents paid in kharif 1345 Fasti to the arrears of rents whose realization was stayed by the Government in August last?

(b) Is it a fact that Chaudhri Sangat Singh, Secretary, Kisan Sabha, Saharanpur, handed over a number of receipts to the Hon'ble the Minister of Revenue when he happened to address a meeting at

Lodipur, district Saharanpur, on 10th December, 1937? Is it a fact that in these receipts, rent realized after 10th August, 1937 was credited towards the arrears of 1342, 1343, 1344 kharit Fashi?

(c) How do the Government intend to remedy this wrong done to the tenants?

The Hon'ble the Minister of Revenue: (a: The local officers have not received any such complaint.

- (b) Yes..
- (c) A copy of the orders of the Board of Revenue on this subject issued to all subordinate Courts is laid on the table.

(See appendix D, page 260.)

O. no. Date. *44 19-3-38

*33. Shri Mangat Singh: Is it a fact that the tenants of village Patni, pargana Chilkhana, district Saharaupur applied to the Collector that their zamindars were forcing them to pay many illegal dues in the shape of rasoom zamindari over and above the rents recorded in the patwaris' papers?

What action was taken on this application? Have the zamindars been warned not to realize more than what is recorded in revenue papers?

The Hon'ble the Minister of Revenue: The tenants of village Patni, pargana Chilkana, applied to the Collector on 12th November, 1937, complaining against the karinda of the zamindar.

An enquiry was made by the Tahsildar who found that the chief

- (a) That the tenants wanted to pay cash rents whereas the zamindar was realizing rents by "kankut".
  - 'b) That the karinda was alleged to be demanding "haq".

The Tahsildar got the parties to agree to cash rents being fixed and advised the tenants to pay by money order if the karinda demanded haq ... With this the applicants were satisfied, and the application has been filed.

REDUCTION IN THE PRODUCE OF VILLAGE RASULPUR

*45 19-8-'88

*34. Shri Mangat Singh: Is the Government aware that the agricultural produce of village Rasulpur, pargana Faizabad, district Scharanpur, and its surrounding villages has been greatly reduced in recent years as a result of "chowa" or dampness, caused by a river?

If so, why have the rents of the tenants of these villages not been reduced proportionately?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Yes. The productivity of the soil has been reduced owing to saturation due to the preximity of the Gangru Nadi. Roots in the effe ted area have been reduced from Rs.20 418 to Rs. 12 543 to the recent revision.

CUTTING OF TREES BY ZAMINDARS

*46 19-8.' 8 *35. Shri Mangat Singh: (4) Is the Government aware that in district Saharanpur, big zamindars are at present having the trees, standing on the holdings of their tenants, cut down?

(b) What measures do the Government intend to take to check this?

The Hon'ble the Minister of Revenue: No such complaint has been received by the local officers. Enqui ies will be ade and suitable action taken if any specific use is brought to no ice.

DISTRAINTS IN DISTRICT SAHARANPUR

O. no. Date. *47 19-3-'41

- *36. Shri Mangat Singh: (a) What was the total number of distraints made in district Saharanpur in kharif 1345 Fashi? What was the number of distraints in the same district in kharif 1344 Fashi?
- (b) Is it a fact that the distraints were made mostly without allowing the remissions granted to the tenants?

The Hon'ble the Minister of Revenue: (a) The number of distraints was 796 in kharif 1345 Fashi and 1,009 in kharif 1344 Fashi.

(b) The answer is in the affirmative. In such cases the remedy for the tenants lies in contesting the distraint by a suit under section 175 of the Agra Tenancy Act.

Shri Mangat Singh: With reference to question no. 33 (b), is it a fact that the rents of these plots are already fixed and entered in the patwaris' papers?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Revenue (Shri Ajit Prasad Jain): I require notice of that question.

Shri Mangat Singh: Have the tenants been advised to pay rents in each?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Revenue: Tenants have been advised to pay rents in cash as fixed between the parties.

Shri Mangat Singh: May I know if the rents are not fixed already?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the h inister of Revenue: Formerly it was the grain reut which was realized by "kankut" and now it has been fixed in cash.

PINK BOLL WORMS

- * 37. Maulvi Rizwan Allah (absent): Is it a fact that the Entomological section whose main work has been control of pink boll worm has so far cost the tax-payer about 1 0 lakhs of rupees?
- *38. Maulyi Rizwan Allah (absent): Is it a fact that the maintenance of this section and the cotton pink boll worm control operations in selected areas is estimated to cost about rupees 15 lakks during the next five years?
- *39. Maulvi Rizwan Allah (absent): Does the Government know that there is a general impression that pink boll worm control experiments are not conducted on scientific lines?

- O.no, Date. *51 19-3-'38
- to. *40. Maulvi Rizwan Allah (absent): Is the Government aware that serious defects and derelictions were disclosed in March and April, 1936?
- *42. Mauvi Rizwan Allah (absent): Is the Government aware that several allegations regarding the pink boll worm experiments were found to be correct?
- *5413-3-288 *43. Maulvi Rizwan Allah (al sent): Is the Government aware that in several cases it was found that the plots on which the experiments were proposed to be carried on were not purchased and the purchase proceedings were discovered to be fictitious?
- *44. Maulvi Rizwan Allah (absent): Is the Government aware that the Government official and superior supervising staff were said to have visited these imaginary plots?
- *45. Maulvi Rizwan Allah (absent): Is the Government aware that regular travelling allowances were charged for such visits?
- 57 19-8-28 *46. Maulvi Rizwan Allah (absent): Will the Government please place on the table the result of the official enquiry in this connexion and the measures adopted thereafter to stop irregularities in future?
- *47. Maulvi Rizwan Allah (absent): Is it a fact that the present Director of Agriculture is opposed to the measures of economy recommended by the Nehru Committee in 1932, and introduced there after?

The Hon'ble the Minister of Justice: All the information required to answer this series of questions has not yet been received. The replies to some of them could be given now, but as it is considered that it is better to reply to the series as a whole, replies will be given when complete information is available.

AGRICULTURAL COLLEGE AND ITS LIBRARY

*59 19-3 '88 *48. Maulvi Rizwan Allah (absent): Is it a fact that the pasts retrenched in the Agricultural College Library have been restored and additional permanent and temporary posts added?

The Hon'ble the Minister of Justice: Yes. The post of Librarian and his two literate assistants were retrenched and a lecturer was deputed on an allowance for carrying on this work with the assistance of a clerk; but as this arrangement did not prove satisfactory the post of Librarian had to be revived on a temporary basis along with that of a temporary clerk. The additional posts of two temporary typists and an attendant have been sanctioned for 4 years for the preparation of the catalogue of the Library.

*49. Maulyi Rizwan Allah (absent): Is it a fact that some lecturers of the Agricultural College have been transferred from the College and some more are likely to be transferred?

The Hon'ble the Minister of Justice: Yes. Two lecturers were transferred one to the Bulandshahr Agricultural School and the other to circle work. Further transfers are not under contemplation but may be made if considered necessary in the interests of efficiency and good discipline. Since lecturers of the Agricultural College are included in the Subordinate Agricultural Service cadre there is no bar to their being interchanged with the circle and sectional staff of the cadre.

O. no. Date. *61 19-3-'88

*50. Maulvi Rizwan Allah (absent): Will the Government please state reasons for such transfers?

The Hon'ble the Minister of Justice: To comply with the academic requirements of the teaching staff of Agra University and for administrative reasons.

TRANSFERS OF MINISTERIAL STAFF OF DISTRICT MEDICAL OFFICERS OF HEALTH.

*51. Shri Radha Mohan Singh: Will the Government be pleased to say if there is any departmental order in Public Health Department that the transfers of ministerial staff of District Medical Officers of Health offices should not be made before seven years?

*87 19-8-198

Parliamentary Secretary to the Hon ble the Minister of Local Self-Government: No. In 1934 the Director of Public Health only agreed to a request made by the Clerks' Association that in normal circumstances transfers of the ministerial staff of District Medical Officers of Health offices may be effected once in every seven years.

*88 19-9-198

*52 Shri Radha Mohan Singh: Will the Government be pleased to say if some transfers of the District Medical Officers of Health's office clerks have been made before the expiry of even one year and that no consideration was made of the recommendations of the immediate officer? If so, why?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes, in one case only. The transfer was made in the interests of public benefit.

*8J 19-8-'88

*53. Shri Radha Mohan Singh: Will the Government be pleased to say if it is a fact that the requests of some of the clerks who wanted their transfers on medical grounds have been rejected on the plea that transfers cannot take place before seven years?

Parliamentary Secretary to the Honble the Minister of Local Self-Government: No.

*90 19-3-38

*54. Shri Radha Mohan Singh: Will the Government be pleased to say if it is a fact that certain clerks were transferred without any complaint five or six times within a period of about seven years or so? If so, why?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: No. Does not arise.

·罗斯特特特的

O. no. Date,

*55. Shri Radha Mohan Singh: Will the Government be pleased to lay a statement showing the transfers of all the ministerial staff of District Medical Officers of Health offices which took place within three years? Will the Government also state why the departmental order was not observed in those cases?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self. Government: A statement is said on the honourable member's table.

The circumstances necessitating the transfers are mentioned in the statement.

(See Appendix E, page 261.)

*92 19-3-'38

Shri Radha Mohan Singh: In part (iii) of the statement it is said that these transfers were made at the clerks' own request. Will the Hon'ble the Minister kindly state how long these clerks have been in those places?

*56. Shri Radha Mohan Singh: Will the Government be pleased to lay a statement showing the names of those ministerial staff of District Medical Officers of Health offices, the grounds on which they had applied for their transfers, and the circumstances in which it was rejected?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self. Government: A statement is laid on the honourable member's cable.

(See Appendix F, page 262.)

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government; Sir, I shall require notice of this question.

ENGINEER AND OVERSEER IN THE FATEHPUR DISTRICT BOARD

•100 19-3-'88

*57. Mr. Mahmud Husain Khan (absent): Is it a fact that the Government has issued a G.O. no. 1767/IX—191, dated the 28th July, 1932, Local Self-Government Department, to the Commissioner, Allahabad Division, allowing the services of only one engineer and one sub-overseer in the Fatchpur District Board?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes.

*101 19-3-'38

*58. Mr. Mahmud Husain Khan (absent): Is the Government aware that the District Board, Fatchpur, is still maintaining one engineer and three sub-overseers?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes.

*102 19-8-138

*59. Mr. Mahmud Husain Khan (absent): Is the Government aware that after the retirement of one sub-overseer in 1937 the Chairman, District Board, Fatehpur, has appointed a third pernonent sub-overseer? If so, have they taken any action in the matter? If none, why?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes. As the matter has only recently been brought to the notice of the Government enquiries will be made and action taken if necessary.

PERIOD FOR WHICH ACCUSED CAN BE KEPT IN JAIL BEFORE TRIAL

*60. Mr. Mahmud Husain Khan (absent): Will the Government state the reasons of this long duration of Police investigation?

O. no. Date. *105 19-3-138

The Hon'ble the Premier: The charge sheet against Paragi Lal was sent to court on 5th July, 1937. The delay was due to the fact that identification proceedings had to be held in two Indian States.

*61. Mr Mahmud Husain Khan (absent): Will the Government *103 tg-3-38 state as to which of the officers is responsible for this long detention?

The Hon'ble the Premier: The long detention was unavoidable and was mainly due to the fact that extradition proceedings had to be taken against two co-accused of Paragi Lal who belonged to Indian States and the arrest of two other accused the last of whom surrendered on 4th February, 1938.

APPOINTMENT OF SARDAR SUKHA SINGH AS SECRETARY, MUNICIPAL BOARD, SHAHJAHANPUR.

Shri Bhagwan Singh: Is it a fact that Surdar Sukha *11010-3-38 Singh was appointed Secretary of the Municipal Board, Shahjahanpur, in November, 1917, and was confirmed as such on 8th November, 1918?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government Yes.

*63. Shri Bhagwan Singh: Is it a fact that he was removed from the office of the Secretary on 1st November, 1930 by the Chairman on the strength of a special resolution no. 4, dated the 30th November, 1930?

*111 19.8-'88

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes, but his services were dispensed with effect from 1st December, 1930.

*64. Shri Bhagwan Singh: Is it a fact that Sardar Sukha Singh's *113 19 3-188 services were dispensed with by a majority of one vote and that was of the Chairman himself?

Parliamentry Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes, but the question was not decided by the casting vote of the Chairman.

Shri Deo Narayan Bhartiya: What is the source of information.

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: The source of information is, as usual, the Commissioner and the Chairman of the Municipal Board.

Khan Bahadur Maulvi Muhammad Fazlur Rahman Khan: Will the Government be pleased to state the present age of the gentleman concerned?

Farliamentary Secretary to the Hon ble the Minister of Local Self-Government: His present age is 63 years.

Khan Bah dur Maulvi Muhammad Fazlur Rahman Khan: Will the Government please state what amount was paid to the officer concerned at the time of his removal from service?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: He was paid Provident Fund to the extent of Rs.25,352. 4.41.144

Shri Bhagwan Singh : श्री भगवान सिंह :

क्या यह वाक्या है कि सरदार सुखा शिह इन जगह में हटा दिये गये थे और उसके पहले इक्जीक्युटिव आफ़ीसर (Executive Officer) को एप्वाईन्ड (appoint) कर लिया गया था।

شري بهکوان سنگهه -

کیا یہم واقعہ ہے کہ سردار سوکھا سنگھہ اس جکھہ ہے ہنا دیئے گئے تھے اور اس کے پہلے اکزیکروٹو آفریس (appoint) کواپوائنت (proint) کواپوائنت (appoint) کواپوائنت

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government : पार्ळियामेंटरी सेकेटरी दु आनरेबुल मिनिस्टर लोकल सेल्फ गवर्नमेन्ट :

में इस सवाल के लिये नोटिस (notice) नाहता हूं।

پارلیا میندری سیکو باتری او آنهیبل منستر لوکل سیلف گورنمند ---

O, no. Date. *113 19-3-'88

*65. Shri Bhagwan Singh: Is it a fact that Sardar Sukha Singh represented his case to the Commissioner, Robilkhand Division, on 17th December, 1930 and the Commissioner passed an order on 19th December, 1930, on his representation that no appeal was maintainable?

*114 19-8-38 *66. Shri Bhagwan Singh: Will the Government be pleased to lay a copy of the said order of the Commissioner on the table?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: The representation and order referred to in questions nos. 65 and 66 are not traceable in the Commissioner's office.

*115 19 -8-'88

*67. Shri Bhagwan Singh: Is the Government aware that civil litigation continued between Sardar Sukha Singh and the Municipal Board, Shahjahanpur, till August, 1937?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes.

*116 19-8-'88

*68. Shri Bhagwan Singh: Is the Government aware that the Civil Judge of Shahjahanpur decreed the claim of Sardar Sukha Singh?

Parliamentary Secretary to the Hon ble the Minister of Local Self-Government: Yes.

*117 19-8-188

*69. Shri Bhagwan Singh: Is the Government aware that the High Court has taken a contrary view and has held that an appeal is provided under the Act to the local Government for breach of rules and regulations?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Government have not seen the copy of the High Court's judgment, but it is reported that the High Court has no where held that an appeal is provided to the local Government.

*118 19-2 8 8

*70. Shri Bhagwan Singh: Is it a fact that after the decision of the High Court in August, 1937, Sardar Sukha Singh has filed an appeal to the local Government?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes.

O. no. Date

*71. Shri Bhagwan Singh: What steps does the Government propose to take to redress the wrong done to Sardar Sukha Singh by the Municipal Board, Shahjahanpur?

*119 19-3-38

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: The matter is under the consideration of the Government.

*72. Shri Bhagwan Singh: Will the Government be pleased to lay on the table a copy of the order no. 362/XXIII-470, dated the 3rd/7th January, 1930, passed by the Commissioner. Robilkhand Division, regarding the reduction of pay of Sardar Sukha Singh ?

*12019-3-38

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: A copy is laid on the honourable member's table.

(See Appendix G. page 263)

Shri Bhagwan Singh: Will the Government be pleased to state if a report has been called for from the board concerned?

Parliam intary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: The matter has been referred to the Commissioner and a report has been called for from him.

Shri Bhagwan Singh: Will the Government be pleased to state if a report will be called for from the board also?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Naturally, it will be called for from the board also.

SCHOLARSHIES TO DEPRESSED CLASS STUDENTS IN GOVERNMENT TECHNICAL AND INDUSTRIAL SCHOOL.

*121 19-8-'88

Shri Harnath Prasad : श्री हरनाथ प्रसाद: क्या सरकार यह बताने की कृपा करेगी कि सरकारी टेकनिकल और इन्डस्ट्रियल स्कूलों में दलित विद्यार्थियों के लिये कितने वजीफ़े और कितने कितने रुपये के नियुक्त किये हैं और पिछले वर्षों में कितने वजीफ़े इन स्कुलों में दलित बालकों को दिये गये ?

شوى هوناتهم پوشاه -كيئه هين اور بحهل بوسون مين كتنه رطيف ان اسكولون مين دات بالكون

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice (Shri Jugal Kishore): A statement showing the number and value of stipends and scholarships reserved for depressed class students and the number actually awarded during the years 1935-36, 1936-37 and 1937-38 is laid on the honourable member's table.

A sufficient number of depressed class students do not come forward to make use of the financial assistance offered.

(See Appendix H, page 265.)

which or the care for any 8 or get to man banger last (a)

Watan Lin

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice (Shri Jugal kishor):

पालियामेंटरी सेक्रेटरी टू आनरेबुल मिनिस्टर आफ जस्टिस (श्री जुगुल किशोर) :

एक नक्षशा आनरेबुल मेम्बर की मेज पर रक्खा है जिसमें उन स्टाइपेंड (stipend) और वजीफों की तादाद और रकम दी हुई हैं जो सन् १९३५-३६, १९३६-३७ और १९३७-३८ हैं। में पिछड़ी हुई जातियों के विद्यार्थियों के लिये रिजर्व (reserve) किये गये थे और उन स्टाइपेंड (stipend) और वजीफ़ों की तादाद भी दी हुई हैं जो इन सालों में उन्हें दे दिये गयें।

इन मासी इमदाद का फायदा उठाने के लिये पिछड़ी हुई जातियों के काफ़ी तालिबिल्म महीं मिलते।

پارلیمین اوس سیکری آو آنویبل منستر جستس - (شری جگل کشور) - ایک نقشه آنویبل میدبرکے میزپر رکھا ہے جس میں ان استائیین (stipend) اور رظیفرں کی تعداد اور رقم دی ہوئی ہے جوسنه ۳۱–۱۹۳۹ع میں پچھتی ہوئی ذاتوں کے طالب علموں کے لیئے ریزرو اور سنه ۳۸ – ۱۹۳۷ع میں پچھتی ہوئی ذاتوں کے طالب علموں کے لیئے ریزرو (reserve) کیئے گئے تھے اور ان استائیینت (stipend) اور وظیفون کی تعداد بھی دی ہوئی ہے جو ان سالوں میں اِنہیں دے دیئے گئے ہے

اس مالي امداد کا فائدہ اُٹھانے کے لیکے پیچھوی ھوئی دانوں کےکانی طالب علم

CC'-C-O1 Icl*

UNSTARRED OUESTIONS

Shri Mangat Singh: 1-4. [Postponed.]

0. no. Date 7 19-8-188 GOVERNMENT BUILDINGS OCCUPIED BY INDIAN CIVIL SERVICE MEN

- 1.5. Shri Prithiviraj Singh: Will the Government be pleased to lay on the table a statement showing the following details:
- (a) The number of Government buildings occupied by Indian Civil Service men districtwise?
  - (b) The area actually occupied by such buildings?
- 1 (c) The area unoccupied but included in the compound of said buildings?
- "Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Information is being collected and will be supplied when available.

(Questions listed for Monday, 4th April, 1988)

Information beganding hydro-electric tube-well and tramway schemes

- *1. Khan Bahadur Hafiz Ghazanfarullah (absent): Will the Government please supply the following information:
  - (a) Total expenditure on Hydro-electric Scheme up to date.

- (b) Working expenses for 1937-38 on-
  - (1) Establishment.
  - (2) Depreciation.
  - (3) Interest charges.
  - (4) Tools and plant.
  - (5) Other expenses.
- (c) Total expenditure on tube-wells up to date with the following details:
  - (d) Working expenses for 1937-38 on -
    - (1) Establishment.
    - (2) Depreciation.
      - (3) Interest charges.
      - (4) Tools and plant.
        - (5) Other expenses.
- (e) Total expenditure on Daurala Tramway up to date with the following details:
  - (f) Working expenses for 1937-38 on-
    - (1) Establishment.
- (2) Depreciation.
- (3) Interest charges.
- (4) Tools and plant.
  - (5) Other expenses.

The Hon'ble the Minister of Communications: Actual figures for the year 1937-38 are not available. The required information for the year 1936-37 is as follows:

Particulars	Hydro- Electric Scheme	Tube-wells	************
	Rs.	Ra,	3.72° Ba.
Total expenditure to end of 1986-87	. 8,08,51,578	99,88,740	6,67,999
(3) Interest charges (4) Tools and plant	1,41,076 4,01,884 10,64,148 82	1,87,889 4,759 2,87,278	6,099 31,516
(a) Extensions and improvements (b) Maintenance and repairs (c) Indirect charges	8,77,840 8,788	-20 *7,60,508 7,604	88,808 888
Total working expenses including interest charge	es 19,89,996	11,47,466	66,298

^{*} This includes energy charges payable by the State Tube wells Scheme to Hydroelectric.

^{*2.} Khan Bahadur Hafiz Ghazanfarullah (absent): What is the total revised estimate of income for 1987-38 from the working of the tube-wells?

The Hon'ble the Minister of Communications: Rs.17.26 lakhs,

*8. Khan Bahadur Hafiz Ghazanfarullah (absent): What is the total revised estimate of the income for 1937-38 from the working of the Daurala Tramway?

The Hon ble the Minister of Communications: The necessary information is being collected and a reply will be given as soon as it is ready.

*4. Khan Bahadur Hafiz Ghazanfarullah (absent): What is the total number of engineers and overseers in the Irrigation Department employed on canals?

The Hon'ble the Minister of Communications: 114 engineers; 312 overseers.

*5. Khan Bahadur Hafiz Ghazanfarullah (absent): What is the total number of engineers in the Hydro-electric and Tube-wells Department?

The Hon'ble the Minister of Communications: Hydro-electric 28 engineers; tube-well 17 engineers.

One Chief Engineer included under canals is in charge of Hydroelectric and Tube-wells also.

*6. Khan Bahadur Hafiz Ghazanfarullah (absent): What is the number of divisions and sub-divisions in the Irrigation Department for canals?

The Hon'ble the Minister of Communications: Divisions 26, subdivisions 73.

*7. Khan Bahadur Bafiz Ghazanfarullah (absent): What is the number of divisions and sub-divisions in the Hydro-electric and Tubewells Department?

The Hon'ble the Minister of Communications:

	Divisions	Sub-divisions
Hydro-electric	8	11
Tube-well	3	10

PERSONS OF SCHEDULED CASTES IN DIFFERENT SERVICES

*8. Dr. Manik Chand (absent): Will the Government be pleased to state the number of employees in the Subordinate Services of the United Provinces Secretariat and the number of persons of Scheduled Castes among them?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: A statement containing the information required by the honourable member is placed on the table.

(See Appendix I, page 278.)

*9. Dr. Manik Chand (absent): Will the Government be pleased to state the number of Deputy Superintendents. Inspectors and Sub-Inspectors in the United Provinces Police and the number of persons of Scheduled Castes employed as such?

The Hon'ble the Premier :

(i) Deputy Su	perintendents o	f Police—65	perman	ent and	0.3
16 temporary	•••	***	***	***	81
Inspectors	of Police	***	***	•••	228
Sub-Inspec	ators of Police			***	1,994

- (ii) No record is available of the number of persons of Scheduled Castes employed in these ranks. Efforts will be made to collect the desired information but it is bound to take considerable time as records of individual officers will have to be examined for this purpose.
- *10. Dr. Manik Chand (absent): Will the Government he pleased to state the number of Deputy Collectors, Tahsildars, Naib-Tahsildars, Kanungos and Patwaris separately in the United Provinces and the number of persons of Scheduled Castes among them?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier:

Sanot	ioned stre	ngth				Caste among them
Deputy Collectors	n =	••	**		378	N.I.
Tahsiidars includin	ng Saperint	endent Sto	ne, Mahal	**	208	Nil.
Naib-Tahsildars in	luding 13	peshkars i	a Kumaun	**	228	Nil.
Kanungos	**	••	••	**	1,476	*
Patwaris	• •	••	**	**	27,757	*
				a 88		alle .

Information regarding the number of persons of Scheduled Castes among

*11 and 12. Dr. Manik Chand (absent): [Postpound.]

COMMUNAL REPRESENTATION AMONG THE MEMBERS OF THE PROVINCIAL AND DISTRICT RURAL DEVELOPMENT COMMITTEES

*13. Dr. Manik Chand (absent): Will the Government be pleased to state the number of members of the Provincial Rural Development Committee and the number of Hindu, Muslim, Scheduled Castes and Christian members among them excluding the members of the Legislature and officials?

The Hon'ble the Minister of Justice: The Board has not been finally constituted as yet.

*14. Dr. Manik Chand (absent): Will the Government be pleased to lay on the table a statement showing the number of members in the District Rural Development Committees and the number of Hindu, Muslim, Scheduled Castes and Christian members in every district separately excluding members of the Legislature and district officials?

The Hon'ble the Minister of Justice: A statement is laid on the table of the honourable member.

(See Appendix J. page 279.)

ORGANIZERS AND INSPECTORS IN THE RURAL DEVELOPMENT AND THE NUMBER OF SCHEDULED CASTES AMONG THEM

*15. Dr. Manik Chand (absent): Will the Government be pleased to state the number of Organizers and Inspectors in the Rural Development and the number of the Scheduled Caste Organizers and Inspectors?

The Hon'ble the Minister of Justice: The honourable member is referred to the answer to starred Assembly question no. 2 for 19th March, 1938.

*16. Dr. Manik Chand (absent): Will the Government be pleased to state the number of applications received for the post of Organizers and Inspectors in the Rural Development and the number of applications from the Scheduled Castes?

The Hon'ble the Minister of Justice:

(i) Organizers ... 9,980 and 1 to 6 respectively.

(ii) Inspectors ... Information is being collected.

*17. Dr. Manik Chand (absent): Will the Government be pleased to state the name of the districts in which there are no Scheduled Caste organizers and the reasons for this? Will the Government also state the name of the district in which only one Scheduled Caste organizer has been appointed?

The Hon'ble the Minister of Justice: (i) The honourable member is referred to the answers to starred questions nos. 61-62 for 24th March, 1938.

- (ii) Aligarh, Dehra Dun, Muzaffarnagar, Lucknow, Unao, Sultanpur, Gonda, Fyzabad, Benares, Ballie, Mirzapur, Jhansi, Almora, Allahabad and Etawah.
- *18. Dr. Manik Chand (absent): Is it a fact that one Puran Chand, a depressed class candidate who passed the training course and was appointed as an organizer in Agra District, has been turned out after working there for a week and another Hindu candidate has been appointed in his place? If so, why?

The Hon'ble the Minister of Justice: (i) No.

(ii) Does not arise.

REPRESENTATION OF DEPRESSED CLASSES ON THE RURAL DEVELOPMENT COMMITTEE, AGRA

*19. Dr. Manik Chand (absent): Is it a fact that there is no member of the depressed classes in the Rural Development Committee, Agra, excepting the members of the Legislature?

The Hon'ble the Minister of Justice: Yes.

*20. Dr. Manik Chand (absent): Is it a fact that a representation has been made to the Rural Development Officer to nominate a representative of the depressed classes on the District Development Committee? If so, what steps have so far been taken in this direction?

The Hon'ble the Minister of Justice: No.

- (li) Does not arise
- *21. Dr. Manik Chand (absent): [Postponed.]

NUMBER OF ENGINEERS; OVERSEERS; ETC. IN THE PUBLIC WORKS DEPARTMENT AND THE NUMBER OF SCHEDULED CASTES AMONG THEM

22. Dr. Manik Chand (absent): Will the Government be pleased to state the number of engineers, overseers, draftsmen and clerical establishment of the Public Works Department and the Scheduled Caste members among them?

The Hon'ble the Minister of Communications: The information so far as the Buildings and toads Branch of the Public Works Department is concerned is laid on the honourable member's table. The Irrigation Branch is collecting information which will be supplied to the honourable member as soon as it is available.

(See Appendix K, page 280.)

*23. Dr. Manik Chand (absent): [Postponea.]

DAMAGE TO SUGARGANE CROP IN THE DISTRICTS OF MEERUT AND MUZAFFARNAGAR BY WORM PESTS

*24. Shrimati Satyawati Devi: श्रीमती सत्यवती देवी: क्या सरकार की मालूम है कि मेरठ और मुजफ्फरनगर के पश्चिमी हिस्सों में कीड़ों की बीमारी से गन्ने की फसल बहुत ज्यादा खराब हो गई है ?

سریمتی ستیم رتی دیوی —
ہ کا ستیم رتی دیوی — کہ میرتہم اور مظفرتکر کے پنچہمی حصوں اللہ ہیں کیروں کی بیداری ہے گئے کی فصل بہت زیادہ خواب ہوگئی بھے ؟
Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice:
पार्लियामेंटरी सेनेटरी दू आनरेबुल मिनिस्टर आफ जिस्टिस:
जी हो।

*25. Shrimati Satyawati Devi : श्रीमती सत्पवती देवी : क्या सरकार बतानें की दया करेगी कि उन गावों में जहां गन्ने की फ़सल खराब हो गई है कोई महकमें माल का हाकिम तहकीक़ांत करने गया है ?

شریمتی ستیم رتی دیوی — * ۲۵ — کیا سرکار بتانے کی دیا تریکی کم اُن کاؤں سیں جہاں گنے کی نصل خواب موگئی ہے کوئی محکمہ مال کا حاکم تحقیقات کونے گیا ہے ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice : पार्लियामेटरी सेकेटरी दु जानरेबुल मिनिस्टर आफ जस्टिस :

सरकार ने इस मामले की जांच करने और रिपोर्ट करने के लिये एक कमेटी नियुक्त की है जिसके मेम्बर इक्तामिक बोटेनिस्ट (Economic Botanist) ऊल बाहजहांपुर, स्टेट ट्यूब बेल एग्रीकल्वरल डेबलेपमेन्ट अफ़सर (State Tube-well Agricultural Development Officer), मेरठ और इन्टोमोलो जिस्ट (Entomologist), कानपुर हैं।

پارلیا منٹری سیکویٹوی او آنویبل منسٹو آف جسٹس —
سرکار نے اس معاملہ کی جانچ کونے اور رپورٹ کرنے کے ایئے ایک کمیٹے
مقرر کی ہے ۔ جس کے میمور اکنامک بالنست (Moonomic Botanist) او کیه
شاهیجیا نیورٹ اسٹیمٹ ٹیوب ریل ایکویکلٹھول ڈیوالیمینٹ آنیسر - State Tube

(Entomologist) - مبرته، ارر انتاما وجست (well Development Officer) کانور هدی *

*26. Shrimati Satyawati Devi: श्रीमती सत्यवती देवी: क्या यह सच है कि मलहीपुर, तहसील कैराना ओर तहसील बुढ़ाना के काश्तकारों ने कई बार जिले के हुक्काम तथा आनरेबुल प्रीमियर साहब को दरख्वास्त दी है कि उनके गावों में कीड़े की बीमारी ने गन्ने की फ़सल बरबाद हो गई हैं? यदि यह ठीक है तो सरकार ने इस पर क्या अमल किया?

شريمتي ستيم وتي ديوي --

* ٢٦ - کیا ہے مسے ہے کہ سلہی پور تحصیل کیرانہ اور تحصیل بوءانہ کے کاشکاروں نے علی بار ضلع کے حکام اور آنویبل پریمیئر صاحب عدو درخواست دی ہے کہ اُن کے گاؤں میں کیوے کی بیماری سے گفت کی نصل برباد ہوگئی ہے۔ اوک یہ ٹیمک کیا ۔

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice : पार्लियामेंटरी सेकेटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ जस्टिस :

आनरेबुल प्रीमियर के पास ऐसी कोई दरख्वास्त नहीं आई। सरकार को इस बात की कोई इत्तिला नहीं है कि जिले के अधिकारियों के पास ऐसी दरख्वास्तें आईं फिर भी जांच की जा रही है।

پارلیامیننہی سیکریٹری ٹو آنہیبل منستر آف حساس —
آنریبل پریمینر کے پاس ایسی کرئی درخواست نہیں آئی ۔ سرکار کو
اس بات کی کوئی اطلاع نہیں ہے کہ ضلع کے حاکموں کے پاس ایسی درخواستیں
آئیں ۔ پھر بھی جانچ کی جارھی ہے *

*27. Shrimati Satyawati Devi : श्रीमती सत्यवती देवी : क्या सरकार को इस बात का पता है कि गन्ने की फ़सल ही इन दोनों तहसीलों में खास फ़सल है ?

شریمتی ستیه رئی دیوی — * ۲۷ — عیا سرکار کو اس بات کا پته هے که گفتے کی فصل هی ان درنوں تحصیلوں میں خاص فصل هے ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice : पार्लियामेंदरी क्रेकेटरी दु आनरेबुल मिनिस्टर आफ जस्टिस :

जांच की जा रही है।

ور لهامینالری سیکریالری تو آلویبل حاسالر آف جساس — جانبے کی جارہی ہے •

*20. Shrimati Satyawati Devi : श्रीमती सत्यवती देवी : नया यह सच है कि मलहीपुर, डाकखाना कैराना, जिला मुजफ्करनगर के कास्तकार अपने गर्ने की बतौर धास और चारे के 3) रुपया प्रति कच्चा बीधा बेच रहे हैं ?

شریمنی ستیم رئی داروی — ۱۸۰۰ — کیا رہم سے ہے که سام ہور داکشانه کیوانه ضلع مظفر پور کے کاشتکار اپنے گنے کو بطور کیاس اور جارہ کے ۳ روپیم پرتی کنچا دیکھہ بینے رہے میں ک Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice : पार्लियामेंटरी सेकेटरी दु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ जस्टिस :

सरकार को कोई इत्तिला नहीं है, फिर भी जांच की जा रही है।

پارليامينٿري سيکريٽري ٿو آنريبل منسٽر آف جسٽس —

سرکار کو کوئي اطلاع نہيں هے - پور بوي جانبے کي جارهي هے *

*29. Shrimati Satyawati Devi (absent): [Postponed.]

RATE OF SUGARCANE

*30. Shrimati Satyawati Devi : श्रीमती सत्यवती देवी : क्या सरकार ने गन्ने का भाव आम तौर से यू० पी० में सवा पांच आने किया है ?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice : पार्लियामेंटरी सेकेटरी दु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ जस्टिस :

जी हां।

پارليامينتري سيمريتري ٿو آنريبل منستر آف جستس -- + - جي هان *

*31. Shrimati Satyawati Devi: श्रीमती सत्यवती देवी: क्या यह सच है कि गन्ने में वीमारी होने की वजह से सरकार ने शामली मिल के लिये गेट पर गन्ने का भाव ३ आना ३ पाई प्रति मन नियुक्त किया है ?

سریمتی ستیم وئی دیوی —
﴿ ٣١ — کیا یہم سے هے که گنے میں بیماری هونے کی وجه سے سرکار نے
﴿ ٣١ — کیا یهم سے هے که گنے میں بیماری هونے کی وجه سے سرکار نے
شاملی مل کے لیئے گیت پر گنے کا بهاؤ ٣ آنه ٣ پائی نی من مقرر کیا هے ؟
Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice:

पार्लियामेंटरी सेकेटरी दु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ जिस्टस:

१४ मार्च सन् १९३८ ई० से दरतीन आना मन है।

پارلیامینٹوی سیکریٹہی ٹو آنریبل منسٹر آف جسٹس — ۱۲ مارچ سنم ۱۹۳۸ع سے در تین آنه من ہے *

REMISSIONS IN RENT AND REVENUE ON ACCOUNT OF SUGARCANE CROP BEING DAMAGED

* 32. Shrimati Satyawati Devi: श्रीमती सत्यवती देवी: क्या सरकार बताने की दया करेगी कि कास्तकार और जमीदारों को गन्न की बीमारी की वजह से माल गुजारी, लगान कीर आवपाशी में कितनी छूट दी है या देने का दरादा है ?

* ۳۲ - شریمتی ستیه وتی دیوی --کیا سرکار بتانے کی دیا کریکی که کاشتکار اور زمیندار کو گنے کی بیماریکی رجهه سے مالگذاری لگان اور آبپاشی میں کتنی چھوٹ دی ھے یا دینے کا ارادہ ھے؟

The Hon'ble the Minister of Revenue : आनरेबल मिनिस्टर आफ़ रेवेन्य :

सवाल साफ़ नहीं है। यह नहीं बतलाया गया कि किस जमाने के लिये और किस इलाके के बारे में इत्तिला मांगी गई है।

آنه يبل منستر آف ريوينو -

سوال صاف نہیں ہے - یہم نہیں بتلایا گیا کہ کس زمانے کے لیاے اور کسی علاته کے بارے میں اطلاع مانگی گئی ہے *

SALARY OF PATWARI FOR THE DAY HE HAS TO ATTEND COURT

O. no. Date *1 21-3-'38

*33. Qazi Abdul Wali (absent): Is it a fact that a kashtkar or a summoned has to pay the salary of a day or days on which a patwari is zamindar in a court of law?

The Hon'ble the Minister of Revenue: According to the rules as they stand at present the party at whose instance a patwari is summoned in a civil, revenue, or criminal case in which the diet money is not payable by the Crown is required to pay the requisite expenses which may include his pay for the day.

*2 21-8-'88

*34. Qazi Abdul Wali (absent): Is it a fact that the salary of patwaris is charged from the receipts under head "Abwab".

The Hon'ble the Minister of Revenue: No. It is paid from the general revenues.

HONOBARY AND SPECIAL MAGISTRATES IN ROORKEE

*3 21-8-'38

- *35. Qazi Abdul Wali (absent): Will the Government be pleased to state-
  - (i) the number of Honorary and Special Magistrates in Roorkee tabsil and their educational qualifications:
  - (ii) how many of these are Muslims and how many non-Muslims:
    - (iii) how many of them are indebted; what are their names;
  - (iv) how many such magistrates were appointed after the general elections to the Legislative Assembly; what are their names;
  - (v) what were the special reasons and circumstances necessitating the said appointments?

The Hon'ble the Minister of Justice: (i) A statement showing the educational qualifications is laid on the honoucable member's table.

(See Appendix L, page 280.)

- (ii) Muslims-4; non-Muslims-8.
- (iii) Three, viz. Lala Karam Chand, Lala Jagoandan Prasad and Rao Faiyaz Ali Khan.
  - (iv) One, viz. Shah Masud Ahmad.
- (v) Manglaur Bench consisting of four members was reduced to two on account of the death of one member and the resignation of the other. A member of the Roorkee bench was therefore transferred to Manglaur bench and to fill up the vacancy in the Roorkee bench Shah Masud Ahmad was appointed.

Khan Bahadur Lieut. M. Sultan Alam Khan: Are the gentlemen named in reply, to part (iv) of the question still functioning?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: Probably not, because no magistrate is functioning.

Khan Bahadur Lieut. M. Sultan Alam Khan: My question is whether they are functioning or not at present.

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: I do not quite understand the question. All the magistrates have consed functioning, and so I presume that the magistrates referred to are also not functioning.

COMPLAINTS AGAINST THE PRESENT TABSILDAR OF ROOKKEE

*36. Qazi Abdul Wali (absent): Will the Government be pleased O. no. Date. to state-

#4 31.3.'db

- (i) for how many years has the present tabildar been posted in Roorkee tahsil?
- (ii) Was he ever transferred during this period by the Commissioner, Meerut Division? If so, was his transfer cancelled subsequently and how many times was his transfer so cancelled by the Commissioner, Meerut Division?
- (iii) Is the Government aware that the said tabsildar starts case work at irregular hours of the day at times late in the evening to the great annoyance and inconvenience of litigant public attending from distant villages?

The Hon'ble the Minister of Revenue: (i) Since April, 1934.

(ii) No order for his transfer was passed by the Commissioner.

The second part of the question does not arise.

- (iii) Neither Government nor the local officers have received any such complaint, .
- *37. Qazi Abdul Wali (absent): Were there any revenue or criminal cases in the tahsildar's court not decided within the statutory period? If so, will the Government be pleased to state the number of such cases? What action, if any, was taken by the Government on this?

*5 21-8-18 :

The Hon'ble the Minister of Revenue: During the year 1937 one eriminal and 66 revenue cases were not decided within the period within which such cases are ordinarily required to be completed.

Most of the revenue cases were execution cases. Owing to the nature of such cases the prescribed period is often exceeded in all courts. The delay was also to some extent the result of the stay orders.

O, no Date. #6 21-3-'38 No action has been taken by Government nor is any called for.

*38. Qazi Abdul Wali (absent): Is it a fact that the tabsildar often delivers judgment a considerable time after the conclusion of the cases? If so, will the Government be pleased to state the number of such cases for the last two years 1936, 1937? Will the Government be pleased to state how many times the tabsildar of Roorkee has inspected the Manglaur and Jharara Town Areas since he took over the charge of this tabsil?

The Hon'ble the Miniser of Revenue: (i) No.

- (ii) Does not arise.
- (iii) The tahsildar has inspected each of these town areas once.

*7 21-3-'38

- *39. Qazi Abdul Wali (absent): Will the Government be pleased to state-
- (i) who is the officer in charge or inspector of the sugarcane development in tahsil Roorkee?
- (ii) is it a fact that the agent of the mill-owners purchase cane from the growers of Roorkee tabsil at a rate less than that fixed by the Government?
- (iii) has the officer in charge of sugarcane development at Roorkee reported this fact to Government or did he take any other action?
- (iv) is it a fact that previous to the present tabsilder of Roorkee irrigation jamabandis were sent to lambardars for their lambardari makals from the tabsil? Is the Government aware that the tabsilder issued order to landholders that the said jimabandis could only be obtained from tabsil? Will the Government be pleased to state the reasons for this change of the long established practice? Is it a fact that the change was made to favour some of the lambardars who were given jamabandis not pertaining to their lambardari mahals?

[The Hon'ble the Minister of Sevenue was called upon to reply to the question.]

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Revenue: I have not received any reply to question no. 39. The Revenue Departmens does not deal with sugarcane.

The Hon'ble the Speaker: I have not received any reply to that question either. Which of the Hon'ble Ministers is responsible for answering this question?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: I have also not got the file with me. I will enquire into the matter.

The Hon'ble the Speaker: That is a matter between the Ministers to settle but the question has to be answered.

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: The question relates to the Department of Agriculture and it should

have been replied to by the Agriculture Department. I will enquire into the matter. If you permit, it can be tabled for tomorrow or for any other day.

The Hon'ble the Speaker: A thing of this kind is not proper. When a question is admitted a copy is sent at once to the department concerned.

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: I will enquire from the department whether the question has been received at all. There may have been some oversight.

The Hon'ble the Speaker: Whose oversight?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: I do not know. I will make enquiries.

The Hon'ble the Speaker: I see from the Agenda that it is not for the first time that this question has been tabled today. It was originally tabled for the 21st March, and this particular department asked for a postponement and it was allowed by me. Now this question is tabled today for a second time.

The Hon'ble the Minister of Revenue: Then, Sir, why was the Revenue Minister called upon to reply to this question.

The Hon'ble the Speaker: For the simple reason that there is no other Minister's name against this question and the questions previous to this were put down in the name of the Revenue Minister. I have not been supplied with a copy of the answer. A thing of this kind is often occurring. Will you be able to take up this question after I have done with other questions?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: I shall try. I shall ask the department whether the question relates to our department. The question relates to the Inspector incharge of the sugarcane development department. It is possible that the question may have been misdirected and may have gone to the General Administration Department but I am not sure about it.

The Hon'ble the Speaker: This question was postponed at the request of some Minister. I never postpone questions unless one of the Ministers asks for a postponement. So it can be easily traced as to which department it relates to.

SHADOWING OF THE MEMBERS OF THE UNITED PROVINCES LEGISLATIVE ASSEMBLY

*40. Shri Suraj Prasad Awasthi: श्री सूरज प्रसाद अवस्थी: क्या गवर्नमेन्ट को यह मालूम है कि यू० पी० एसेम्बजी के सदस्यों की आज कज भी बाहर आने जाने पर सी० आई० डी० द्वारा जांच होती है? यदि हां तो क्या गवर्नमेन्ट यह बतलाने की कृपा करेगी कि इस प्रकार की आज्ञा किन अधिकारियों द्वारा दी गई है?

O. no. Date *16 21-3-38

* ۲۰ — شري سورج پرشان ارستيي —
کیا گورنمند دو يهه معلوم هے که يو پي اسمبلي کے ميمبورں کي آجکل بهي باهر آئے جانے پر سی آئی دی دوارا جانبے هوتی هے ؟ اگر هاں تو کیا گورنمنت يہم بتلانے کی کریا گورنمنت يہم بتلانے کی کریا گوریکی که اس پرکار کی آئیاکی انھکاریوں دوارا دی گئی ہے ؟

O. no. Date. *20 21-3-'33

*41. Shri Suraj Prasad Awasthi : श्री सूरज प्रसाद अवस्थी :

क्या यह सच है कि २६ दिसम्बर, सन् १९३७ ई० को मिस्टर बी० के० मुकर्जी एम० एल० ए० और मिस्टर राजाराम शास्त्री, एम० एल० ए० को लखनऊ से रायबरेली जाते समय एक सी० आई० डी० कानिस्टेबिल ने लखनऊ स्टेशन पर टिकट दिखलाने के लिये मजबूर किया ? यदि हां तो क्यों और किस की आज्ञा से ?

شري سورج پرشان ارستيي ـــ

* ۲۱ -- کیا یہ سچے ہے کہ ۲۱ دسمبر سنہ ۱۹۳۷ء کومستّر ہی ہے مکرجی 88-219 00* ایم ایل ہے ایل ہے اے کو لکھنؤ سے راے بریلی جاتے سے ایل ہے اے کو لکھنؤ سے راے بریلی جاتے سے ایک سی ۔ آئی ۔ آئی ۔ آئی کانسٹیل نے لکھنؤ اسٹیشی پر قمت دکھلانے کے لیے مجبور کیا ؟ یدی ہاں تو کیوں اور کس کے حکم ہے ؟

*42. Shri Suraj Prasad Awasthi : श्री सूरज प्रसाद अवस्थी :

*21 21-3538

क्या यह सच है कि इन लोगों का टिकट दो बार चेक किया जा चुका था और तीसरी बार चेक होते समय एतराज करने पर भी टिकट कलक्टर ने कानिस्टेबिल के कहने से तीसरी बार चेक करने के लिये मजबूर किया ?

شوی سورچ پوشان ارستهی ـــ

ہ ۲۲ — کیا یہم سپے ہے کہ ان لوگوں کا نکت در بار چیک کیا جاچکا تھا اور تیسری بار چیک کیا جاچکا تھا کی تیسری بار چیک ہوتے سے اعتراض کرنے پر بھی تکت کلکٹر نے کانسٹیبل کے کہنے سے تیسری بار چیک کرنے کے لیئے محبور کیا ؟

*22 21-3-'88 *43. Shri Suraj Prasad Awasthi: श्री सूरज प्रसाद अवस्थी:

क्या गवर्नमेन्ट को यह मालूम है कि इन लोगों के तीसरी बार टिकट न दिखलाने के कारण टिकट नम्बर न मिलने पर उस सी० आई० डी० कानिस्टेबिल ने रेलवे अधिकारियों को कोई रिपोर्ट भेजी है ? यदि हां तो वह रिपोर्ट क्या है ?

شرى سورج پرشاد ارستهى ــ

* ٣٣ سـ كيا گورنمنت كو يهم معلوم هے كه إن لوگوں كے تيسوي بار ثكمت نه دكھلانے كے كارن تكه نمبر نه ملفے پر أس سى – آئى ـ قى كانستيبل نے ريلوے ادھيكاريوں كو كوئى رپورت بهيجى هے ؟ اگر هاں تو رة رپورت كيا هے ؟

The Hon'ble the Premier : आनरेबल प्रीमियर :

पूरी इत्तला अभी तक नहीं मिली। जवाब किसी बाद की तारीख पर दिया जायगा।

آنويجل پريميئر --پوري اطلاع ابهي تک نہيں ملي - جواب گسي بعد کي تأريخ پر ديا جائيگا *

Shaikh Muhammad Habib-ul-lah: Sir, may I know whether the conversation between the Government benches and the Chair should be in English or vernacular?

The Hon'ble the Speaker: It may be either in English or Hindustani according as the occasion requires.

Shri Lal Bahadur Shastri : श्री लालवहाद्र शास्त्री :

क्या गवर्नमेंट यह बतलायेगी कि यह सवाल कब भेजे गर्ये थे ?

شرى لال بهادر شاستري -

كيا كورنمذت يهم باللايكي كه يهم سوال كب يهينج الله تهي ؟

The Hon'ble the Speaker: दी आनरेवल स्पीकर:

यह सवाल २६ फ़रवरी को भेजे गये थे।

آنويدل استير -

ریم سوال ۲۲ فروری کو یهوست گفیر تھی ۔

Shri Suraj Prasad Avasthi : श्री सूरच प्रसाद अवस्थी :

क्या गवर्न मेंड यह बनलायेगी कि यह रिपोर्ड कव तक जाजावेगी

شرى سورج روشان ارستهي سد

قيما گورنمانت يهم بالانهتاي كه بهم رپورت انب اك آجائيامي ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: पालियामहरी सेकेटरी टू आनरेबुल प्रीमियर :

जांच हो रही है, वह जब खत्म हो जामगी उस बक्त रिपोर्ट आजामगी ।

چارلىمىنترى سىكويتوى تو آنويول درېمىنو ---

حانب هو رهى هر وه جب ختم هر جانهاي أس رقت رپورت آجائيكي -ARREST OF SHRI LALLOO RAM JI, PRESIDENT, CAWNFORE SWEEFERS' ASSOCIATION

O. no . Date *23 M - 8-'88

*44. Shri Suraj Prasad Avasthi: श्री सूरज प्रसाद अवस्थी: नया गवर्नमन्ट को यह मालूम है कि कानपुर मेहतर सभा के सभापति श्री लक्लू राम जी को अलीगढ़ के किसी मजिस्ट्रेट के बारन्ट पर सितम्बर सन् १९३७ ई० में दफा ३९६ के अपराध में गिरफ्तार किया गया था?

شرى سررج برشاد ارستهي -

• ۱۳۲۰ - کیا گورنمنٹ کو یہد معلوم ہے کہ کانبور مہتر سبھا کے پریسیدنت شمی الو رام جی کو علیکڈھد کے کسی محصتریت کے وارنت پر ستمبر سند ۱۹۳۷ع میں دفعہ ۳۹۷ کے جرم میں گونٹار کیا گیا تھا ؟

The Hon'ble the Minister of Justice : जानरेबुल मिनिस्टर आफ जस्टिस :--

آئریبل منستر آف جسس — جی هاں – O. no. Date. *24 21-3-'38

*45. Shri Suraj Prasad Avasthi : भी मूरत प्रमाद अवस्थी : क्या यह सब है कि भी लहल राम जी को गिरफ्लार करने के बाद बेड़ी बाठ कर बार या पान दिन नक कानपुर बेल में बन्द रक्या गया है। यदि हो तो इसने दिनो तक वालीगढ़ वालान क्यों मही भेजा गया ?

moderal wilder grow on

* دُارَ ... أنيا الهه سيم عمر له شمى الوازام حيى كو كرنفار كونے كے بعد بيرون وال كو چار به بانيم دين ١٠٠ كا دور حيل سين بقد ركوا كيا ٢ يدي هار. تو إتني وني لكي مايك مع جالي ليم ، ويعي مهجوما كيا ؟

The Hon'ble the Minister of Justice : Margo fulgare My when

- (T) TH #1
- (म) सन्तु राम पहिली अक्टूबर को बनीगढ़ भेत्र विधा गया भा जब कि प्रमुक्त जमानत की वह बस्स्वास्त जो कि उसने २० सियम्बर यन् १९३० को ही हो (जीक ३६ क्तिकार सन् १९३७ जिस विन वह पकड़ा नया या प्रवार का विन यह। १० विवस्तर सन १९३७ ई० को साहित हो गई थी।

me comment in the same

in in (mill)

(ب) المورام إيان (أوم ك فالمكافعة بهيام ديا كيا نها هب كه اس كي فعالمت ل وه در مواسعة حو له الس له ۲۷ ستمور سفه ۱۹۳۷ع لو دی این (چونکه الم سنديد سند ١٩٢١م عدس دور وه كموادار كيا كيا تيا الواركا دور ليا - who will be able to start am new to

21.3.98

*46. Shri Suraj Prasad Avasihi : श्री गुरुष प्रधार अवस्थी : क्या गवर्नमेन्द्र को यह मालूम है कि भी लब्लू शम भी का चालान जब बलावड़ घेवा गया तो बहा पर मालूम हुआ कि न यहां ने कोई बारन्त ही भेजा नवा और त उस नारन्त पर दासका करने वाले में जिस्ट्रेट के गांग का यहां कोई वेजिक्ट्रेट ही हैं

غول مورع المقاد أرماني

ه ٢٦ - نها كورسفت كو بهه معلوم بي كه شوى للو وأم جي كلجالان جب طیکذهد بهیدها کیا او رهان بر معاوم هوا که له موان بید کوای واو استا هی بهرها کیا اور نے اُس واردے ہے دستعدما کولے والے معجسٹوجت کے فام کا بجال کوئی

The Hon'ble the Minister of Justice : ametyn fulness are uferu: A CL

ألويل منستر أب جملس --

*47. Shri Suraj Prasad Avasthi: श्री मूरज प्रमाद अवस्थी: क्या यह 0. no. Date श्री कि जिल्ला शमय कानपुर भ्यूनिशिपल बोर्ड के मेहतर कर्मवारी हड़नाल करने वाल श्री कि उसी शमय श्री लल्लु शम जो गिरफ्तार किये गर्य ?

هري سبوج پرشان اوسونهي ---* ۱۳۷ --- کيا پهه سبج هے کسه جس سبے کانوور ميونيسول بوره کے مهام هو آال کو نہ والہ آبے آسی سبے شہے المو رام جی گونٹار کوئے گئے گا

The Healble the Minister of Justice ् जानरेक्ड निनिस्टर आफ जस्टिस : सरकार का कोई इत्तेखा नहीं है कि कानपुर स्युनिस्पिल बोर्ड के भगा अल्लूसम की गिरफ़्तारी के समय हड़ताल करने चाले थे ।

آنريبل منستو آف جسٽس — سوکار کو کوئي اطلاع نهين هے کہ کانهبر ميونيسيلبورڌ کے بهنکي اللو رام کي کونتاري او سے مونال اواز والے آھے –

्वाड. Shri Suraj Prasad Avasthi : श्री मूरण प्रशाद अवस्थी : सवसँगेरट ने *भ्रा भ्राण्डाल इस सम्बन्ध में जब तक जो कार्यानाहा को है जयकी स्पिटि बन्धान की क्रमा करेगी ?

غربی سورج پوفاہ اوستھی ۔۔۔ * ۳۸ ۔۔ کیرنمفٹ نے اِس بارے میں اب تک جو کارروائی کی ہے اُس کی۔ رپورٹ بنلانے کی میربالی کرے کی ؟

The Hon'ble the Minister of Justice : अन्येय्क विविध्य आफ अस्टिम सीठ आईट टीच का महक्ता मान्छेकी आब कर रहा है।

> آفرویل محسار آفیہ جیسانیں ۔۔۔۔ سمی ساآمی شاہری کا محجمہ معاملہ کی جازیج کو رہا تھے ۔۔

EXPUISION OF PANDIT TARA DUTT SATE OF CHAUBATTIA FROM RANIKHET CANTONMENT

*at at a. sa

*49. Shri Har Govind Pant: Is the Government aware that proceedings for excluding one Pancht Tara Datt Sati of Chaubattia from Rankhet Cantonment were taken in the Court of the Sub-Divisional Magistrate, Rankhet, in 1936?

The Hon'ble the Premier : Yes.

*50. Shri Har Govind Pant: Is the Government aware that one of *83 21.5.38 the reasons for his expulsion from the Cantonment was that he was a Congressman and that his brother (Pancht Ishwari Datt Satti) was a non-co-operator?

The Hon'ble the Premier: The facts that Mr. Tara Datt Sati was a congressman and his brother a non-co-operator were not mentioned in the report on which action was taken.

Shri Har Govind Pant: Sir, may I enquire to which report the reference in the answer is made? Was it the original report made by the Police or is it the report of the Sub-Divisional Officer?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: In the

original report I think.

Shri Har Govind Pant: Has the Government satisfied themselves that the report contains no reference to the man being a Congressman?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier : That is the information that the original report does not contain any such reference.

O no. Date *33 21-3-'38

*51. Shri Har Govind Pant : Is the Government aware that l'andit Tara Dati Sati has a shop at Chaubattia and commercial dealings with the public there?

The Hon'ble the Premier: Yes.

34 21 3-138

*52. Shri Har Govind Pant: Is the Government aware that a number of suits have been filed against Pandit Tara Datt Sati in Ranikhet Cantonment subsequent to his expulsion and that he can neither properly defend his eases nor take proceeding for the realization of his dues as long as the expulsion order remains in force ?

The Hon ble the Premier : Inquiries are being made and an answer will be given later.

935 21-3-'98

*59. Shri Har Govind Pant : Have the Covernment booked into the file of this case, or do they propose doing so !

The Hop bie the Premier : Government have not looked into the file. but propose to do so if it is available.

NEED OF METALLING THE BIRAR-BUXAR'ROAD IN PURWA TABLET. DISTRICT UNAO

- *54. Lal Surendra Bahadur Singh: (a) Is it a fact that Purwa Tabail is the biggest in Unao District?
- (b) Is it a fact that the mileage of metalled road in the sand tahed is
- (e) Is it a fact that Takia and Vidyadhar where big fairs are held annually, have not been provided with metalled road although the distance from Bigbapur to Takia is only a few miles?
- (d) Is it a fact that Buxar of a religious place on the Gauges where thousands of people flock together on the Kartiki and other feativale?
- (e) Is it a fact that Bhagwant Nagar, a large market and with a town area, lies midway on Bihar-Buxar road?
  - (f) Is it a fact that the road is unmetalled?
- (g) What steps does the Government contemplate taking to meet this public need?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: (a) Yes.

- (b) The mileage of motalled roads in the taheil is 31'9 miles.
- (c) Yes.
- (d) Yes.
- (e) Yes.
- (f) Yes.

(a) The question is primarily for the district board to consider. If and when it applies for grant to Government the request will be considered.

BAD CONDITION OF BOAD4 FROM GHAZIPUR TO BALLIA AND ZAMANIA

O no Date #48 91-7-103

- *55. Shri Indradeo Tripathi : (a) Is the Government aware that the roads from Chazipur Ballia and Chazipur Zamania are in bad condition?
- (b) If the ansaor be in affirmative, what step do the Government propose to take in this connexton?

Parliamentary Secretary to the Honble the Mmister of Local Self-Government: (4) Yea

(b) The matter is being considered.

Shri Indradeo Tripathi an in the fruit:

विक्रमा सक्त इन महकी के बनाने में लगे लोगा ?

Parliamentary Secretary to the Hon ble the Minister of Local Self-Government:

पालियामेंटरी सेकेटरी ट. जानरेनल धिनिस्टर बाफ लोकर सेल्फ-मवर्गेरेट :

सब्बोबेट इस पर विचार कर रही है कि आधा कि इसने ने एक सहक प्राविकाल (provincial) बना दी जाये। इसने गवनंबेर की देखना पहला है कि चोर्ड के पास प्रश है या नहीं और यह देखना पड़ना है कि इयकी फाइनेन्शन (financial) हान्नत अन्त्री है या नहीं। इस्तिये इस पर कर्नीकरेशन (consideration) हो रहा है और इसमें वो तीन महीने भी देर अकर अनेता।

باوليا مهاتوى سياوينهم توأنه يهل منستم أفساله ال سلف كهولعامه س کورند لحت اس یر وجاو کررهن هر که آیة که اس میها بیر ایک سوک **پواونشل** (provincial) بالماديدهائير ... اس مهر كورنمانك كو دريكونا وونا بير كه بورق كرياس فلد بي يا نبين اور مهه ديكيدًا يونا في قد اس كي فالينشل (financial) حالت اجبی ہے یا نہیں ۔ اس لیلہ اس یہ گنسیڈریشن (consideration) مورها کے اور اس میں دو قین مہیش کی دیر شہور لکیکی -

MEMORIAL OF GAJADHAR LAL AGARWALA

*56. Shri Krishna Chandra : Will the Government be pleased to *53 M.J. 333 state if one Gajadhar Lal Agarwala submitted a memorial to the Government on 16th October, 1937, through the Deputy Commissioner, Lucknow? Has the sald petition been withheld by the Commissioner of Lucknow? If so, why?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Yes, The petition was withheld under rules 10 (2) and 10 (4) of the rules governing the submission of petitions to the local Clovernment published with Government notification no. 601/111 334, dated the 20th March, 1937. A copy of the rules is laid on the honourable member's table.

(See Annendia M, page 281.)

Date •54 21.3-'83

FINANCIAL CONDITION OF SHAHJAHANPUR MUNICIPAL BOARD *57. Shri Deo Narayan Bhartiya: Will the Government be pleased to state what is the financial condition of the Municipal Board of Shahjahanpur? Is there any outstanding debt to be paid? What was the balance at the disposal of the Board on 31st December, 1937?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local The Board's income is just enough to ment the normal expenditure. It has no debt to repay. The balance on 31st December, 1937, was Rs. 28,731-12-8 including invested funds.

INTRODUCTION OF AN ENHANCED, SCHEDULE OF CORROLLUTY IN SHAHJAHANPUR

*55 21-3-'38

*58. Shri Deo Narayan Bhartiya: Is the the ernment aware that the Municipal Board of Shahjahanpur has been trying to introduce a revised and enhanced schedule of octroi ducy for the last as veral years?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes.

#56 21-3-'38

*59. Shri Deo Narayan Bharatiya : Is the Charanna taware that the Board did practically enhance the rate of schedule, from lat O. L. bor 1935, which was, however, subsequently cancelled by the Government on 29th August, 1936?

Parliamentary Secretary to the Honble the Minister of Local Self-Government: Yes, but the notification was cancelled by the Commissioner.

Shri Dec Narayan Bharatiya: Will the Government be pleasad to state what was the reason for cancelling the notification?

Parliamentary Secretary to the Honble the Minister of Local Self-Government: There were certain irregularities which were noticed by the Commissioner. On complaints received from the public the notification was subsequently caucelled.

*57 21-9-/38

*60. Shri Dec Narayan Bhartiya : Is the Government aware that on account of the enhanced rate of schedule, the general rural public of Shabjahanpur District had to pay an unauthorized excess cotrol into from 1st October, 1935 to 31st August, 1936?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: No. Excess duty paid according to a schedule notified by the Commissioner cannot be said to be unauthorized so long as the notification was in force.

*58 21-3-'88

*61. Shri Dee Narayan Bhartiya : Is the Government aware that since 1st January, 1938, the Municipal Board has again levied an enhanced rate of octroi duty?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local

Self Government: Yes.

Shri Deo Narayan Bharatiya: Is it a fact that these enhanced rates were disapproved by the Commissioner.

Parliamentary Secretary the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: I have already answered in reply to question no. 62 that the new schedule was introduced in order to enable the Board to meet the necessary expenditure on improvement of its road and drains. In the previous case there was a justification for the increase but there were certain irregularities and some formalities were not gone through and that is why the notification was cancelled. The Commissioner sanctioned the new schedule later on when all formalities were gone through.

O no. Da's *109 21-9-705

*62. Shri Deo Narayan Bhartiya: Will the Government be pleased to state why this enhanced schedule has been lavied?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local; Self-Government: To enable the Board to meet necessary expenditure and improve its reads and drains.

*63. Shri Deo Narayan Bharatiya: Is the Covernment aware that *60 21-9218 the public of Shahjahanpur City observed hartal for about a week by way of resentment against this enhancement of octroi duty?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self Government: No. Only a few arbitiyas are reported to have glosed their shops for a day or so.

Question time having finished the remaining starred questions were carried over to the agenda of the next day

RESOLUTION TO GIVING EFFECT TO THE RESOLUTIONS OF THE MUSLIM EDUCATIONAL CONFERENCE HELD IN 1931 - continued

The Hon'ble the Speaker: We will now continue the discussion on Mr. Zahur Ahmsel's resolution moved by Khan Bahadur Maulvi Fasihadding Taskur Phool Singh also moved his amendment to this resolution the other day,

قاض منحمد عديل عباسي ---Qazi Muhammad Adil Abbasi : جذاب والا - جو تنجويز مسلم اينجوكيشنل كانفويس كي رزدايشدون كي متعلق زیر بعدف بے اِس یہ ٹھاکر یہول سنایہ صاحب کی اومیم دیکھنے کے بعدد معدد يهم اندارة هوا كم قالها درست بر لسوكسون كسو يشهه فهسين معاوم هر كه محددين اینجوکیشنل کاندونس نے کیا تنجاویز منظور کی تھیں - مسین اس امر کے اقسرار کونے میں کوئی دکت منحسوس نہیں کرتا کہ کال سے پیدائو منجیکو خود، نہیں معلوم ثها كروة كيا تعجاريز هيل - أب كل ميل ني ابن تعجاريز كو يوها أدر غور كيا اور دیکیا تو میں سمجیا هوں که اگر ثباک پیول سنکیه صاحب ان تجاریز کو اسور سے پڑھاے تو ان کو اس تودیم کے دیاہ کی ضرورت پیش نہ آئی ۔ میں جناب والا المان سر مطالص أس كا التباس أبوان كي سامني بيش كونا جداهما هسون اور میں مید دعوے کے ساتھ کہ سکتا ہوں کہ بنجز در تیں اور کے باقیہ تعسام باتین میں کوئی نزاع نه هوگی - یہه ربودلیوشن جالیس کی تعداد میس هیں ادر

[Qazi Muhammad Adil Abbasi.]

أن ميں صرف در ربورليوشن ايسم هين جو ملاومتوں كے متملق هيں - ايك ميں تو بهم منظور کیا گیا ہے کہ تیس فی صدی مالزمتوں میں حصہ مسلمانوں کو دیا جائے اور درسوم میں به منظور کیا گیا ہے کے قسترکت بدورت اور میونیسیللی میں جہنی فی صدی نشستیں مسلمانوں کی هموں اس کے انھاظ مے اُن کسو مازمتیں سی جائیں بہہ دور بور ایوشن مازمتوں کے متعلق هیں اور تین ریزرلیوشن امتحان کے متعلق عیں - استحانات کے جو مصمع قائم ھیےں اُن میں اُن کی بھی نمایندگی ہو ۔ ایک تجویز اس قدر معمولی ہے کہ اُس میں صرف یہ کہا گیا ہے کہ انتخاب سکل ترانسفرایبل روٹ (single transferable vote) سے هو اور ایک ریزولیوشن اس کے متعلق ہے کہ چو کوئی اسکول قائدم کیا جائے مسلمانوں کی جانب ہے مثلاً مسلم ھائی اسکول رغیرہ تو اُس کی امداد دینے کے متعلق گورنمنٹ نے جو سخت اُصرل قائم کو رکھے ھیں اُس میں مسلمانوں کے سامیہ رعایت کی جائے ۔ میں سمجھتا ھوں که آئندہ جو گورنمنٹ کی دائے۔ هركي اس ميں نه صرف مسلمانوں كے ساتھ، بلكه سب كے ساتھ، رعايت كي جانیکی - ر« حدث اُمول جو بتائے گئے تھے غالباً اس نیت سے بنائے گئے تھے كه تعليم ترقي نه كوني ينله - ولا كم از كم موجودلا كورنمنت تو نائم نه ركه كي -ایک رازرایوشر مام هے که مسلمان تعلیم میں نیمچے میں اس کے متعلق کورسات کو کرنے روبه اختیار نہیں کو نا چا هیئے ۔ ایک ریزولیوشن عام ہے که عربی اور قارسی مدر-وں کو امداد جہاں تک ہو فرور دی جائے۔ اس کے متعلق جنال رزیو تعلیم صاحب بہت اعلان فرما چکے ہیں کہ جہاں تک مسلمانوں کا با کسی دوسوی اقلیمت کے کلنچر (culture) کا تعلق ہے اس کے متعلق جو مطالبہ کیا جائیکا اس ير آب برت اجهي طرح = غود كريفائه - اس كے يعد ۲۴ ريورليوفنس ايسه هين جو سا انوں میں ابتدائی تعلیم کے رایج کرنے کے ، عطق دیت چھوٹی چھوٹی نر مدات جامعے میں - برء کل خلاصہ ہے اُن چالیس ریزولیشنوں کا - بہت اُ اُ ریزولیوشنس جو میں اُن کے متعلق بھی میں مختصراً عرض کردوں - تین ویزولیوشن اوکیوں کی تعلیم کے متعلق ہیں۔ آن میں یہے کہا گیا ہے کہ جہاں مسلمانوں کی تعلیم کے اصل کی تعلیم کے اصل کی تعلیم کے اصل کی تعلیم کے مطالبہ کیا جائے کہ لوکیاں پردے میں تعلیم کے اصل کی تعلیم کے متعلق پردے کا مطالبہ کیا جائے کہ لوکیاں پردے میں تعلیم کے اصل كرين روان أن كو ويه سروليت دي جاليه - اور ايك ريزرليوشن يهه ف كه مسلمان ارکیوں کی تعلیم کا ایک کریکیوائم (curriculum) بنایا جائے اور ایک ریزولیوشنی ا يسا هے جسے غالباً پيمن كرنے كى كوئى فوروت نہيں هے عه جہاں مسلمانوں كى آبادى هو رهان مسلمان اوکیون کا مدرسه قایم کها جائے - میری ستھیم میں نہیں آتا ہے ۔ روں مسلمانوں کی آبادی فی نہیں ہے وہاں مسلمان آرکیوں کا مدرسہ کیوں کہ جہاں مسلمان آرکیوں کا مدرسہ کیوں کا جہاں مسلمانوں کی آبادی فی میں گورنمنٹ کو کیا درت فوسکتی ہے۔ قائم کیا جائیکا - اس کے منظور کرنے میں گورنمنٹ کو کیا درتب مر، تدين ويوولون الوكيون كي تعليم كي متعلق هين - بقيم مكانب اسلاميد كي مرة تدين ويولون الوكيون كي منطق هي المر الرق كي مندان هين أور جهورية تعليم هي الرائج هوجائد الله وقت مسلمانون الرقاد كي مندان هين أور جهورية العليم هي

جبریه تعلیم رایج هوجائیگی اُس وقت مسلمانوں کی مذهبی تعلیم یا اُن کے کلنچو کی حفاظت کا کیا انتظام هرگا – اِس لیئے اِس کے متعاق چند ریزرلیوشن هیں که أن كي عدهبي اور عربي تعليم كا انتظام كها جائد ـ علادة ازيل جو مُمَاتَب قائم هيل ولا ركه حائيل ما ديكر ممانب كيول جائين - يهم حلاصه هد أن تعجاريز كا جو مسلم إينجوكيشنل كالفرنس أني فاس كي هيل _ يبه معلوم هي كه مسلم أيبجوكيشفيل كانفرنس گورنمنگ كے إشارة في قائم هوئي تهي - رزير تعليم سر جوالارشاد سریواستو اس کے صدر تھے اور ڈائرکٹر آف پبلٹ انسٹرکشن کے مشورہ سے خوب غور کر کے یہم ریزواییوشوں ذامددارانم حیثیت سے پاس کینے گئے تھے۔ میں دو تین اُمور کے متعلق جناب والا کی اجازت ہے کچھ عرض کونا چاھتا ھوں ۔ ایک میم کہا گیا ھے م ماتب جو قائم هیں وہ اچدا کام نہیں کہتے ۔ ماتب کے متعلق کہا جاتا ہے اور میں جاننا ہوں کہ عام طور پر بہہ غلط فہمی پیھلی عوثی ہے کہ مستحدوں میں ميه معاقب قائم هن - وهان مواوي تعليم دينه عين اور صرف مولوي عاجران كي چرورش کے لیڈے یہد مکاتب قائم تعین - منجهم کو تقریباً ۱۲ سال سے ضلع مسلی کے مکانب اسلامیہ کا تعجوبه هے اور میں کہہ سکتا بعوں که مکانب کا کام کسی طرح دسترکت بورد کی تعلیم نے کم نہاں ہے - حتی که ایسے مکتب مردے ضلی میں موجود میں کثوت کے ساتھ کہ جس مدرسوں میں پرائمونی اسکول کے علم اوگوں کے ساتھہ امتحال ہوتے میں اور تربیب قویب ہو سال مکاتب کے اوکے ہسرائمسری اسکواوں کے اوکوں نے بہتر نمار لاتے میں ۔ وہ پرانے مواوی جو مکتبوں میں تعلیم کسی زمانه میں دس برس دیاتے دیدے تھے اب آن کا وجود بالکل باقی نہیں ہے ۔ أن معتبون مين مدل باس تعليم ديتم هين جو أردو اور هندي دونون زبان باس موتے میں ۔ اور بہر منانب پر اعتراض می کیا ہے۔ عامددکی کا جو خیال بیص کیا جاما بھے وہ منعض فرضی بھے - معتبوں میں المدر ارکوں کے یوملے کی اجسارت مے صرف وق انفا کے کہ مکتب میں اُردو کی تعلیم دی جاتی ہے اور علدی تعلیم نہیں دی جانب اس نوق نے ساتھہ کسی کی معانعت نہیں ہے کہ وہ محمد عین نه پریھے۔ مكاتب أب ريادة أو عايدده عمارتون مين قائم هوكذي هين ـ صوف چدد معاتب ايسي هوگئي هين جو ادرجه مجهوري مسجدون مين اينائي هين اور اس لياب بهم ایک برانی بات مے کہ جو منازب هیں وہ صرف مسجدوں کے اندر هوں۔ اس اینے میں سمجھتا موں کہ سب سے پیشتر مکاتب کے متعلق جو غلط فہمیاں عامطور پر پیدا موکئی هیں آنہیں رقع کرکے گفتگو کی جانے - ایوان کے میمدوان جانقے عیں اور اُن کو معاوم بھے کہ ایک عوصہ تک مسلمان نوم نے اِس طریقہ تعلیم کا بالدعات منعض اس وجه ير ديا كه أن دين ددهمي تعليم نه تهي اور اس ليات یہ، متاتب قائم کیٹے کئے جنہوں نے مسلما نوں کو آیسے تعلیم کی جانب راغب کرنے کا انجام دیا ۔ یا ان مکتبوں نے یہم کام میا ہے که جہاں طلبہ کو درجہ چمار تک کی ابتدائی تعلیم دس وهاں اُن کے اینے مذهبی مسائل کی معلومسات بھی قسواھسم کسودیں اور یہ، ایک ایسی تسوفیب تھی گستہ جس سے مسلسان مسرجودة تعليم كس طسرف آند ادر تعليم حساصل كسى *

[Qazi Muhammad Adil Abbasi.]

اردائی تعلیم بعنی درجه چار کے بعد الترکے مدل اِسکولوں میں جانے الله اور أنبون أن وهان تعليم حاصل في أور وهان جاكر هنده أور مسلم ساتهم ساتهم وهتم ها اس آیاء ماجه ستامنے کسوئی وجهم باتسی نمین رهتی کسم مُنْب كا وحدد كسي حالت مين بوا ثابت هو بلكه اس سے جو گورنمنت كا منشاء بھے کہ عام او کوں و تعالیم حاصل کرنے کی ترغیب دی جائے وہ منشاء دورا ہوتا ہے ۔ میں مید عرض کونا جاہنا موں کہ تعلیم کے متعلق دو نقطہ نگاہ ہیں۔ ایک یہ ہے کہ کور نمامت مدری کووانی ہے اس خیال ہے کہ اُس میں لڑکے تعلیم حاصل کریں۔ دوسوا بهه في له كوراملت كا ملاكمه تعليم اس امر كي كوشش كوے كه وهال إيدے سادأن فواهم كيا جانين كسه هدر ايك شخص تعليم حامل كروء مير د وجودة مدكمة تعليم كا يهي منشاء ديكها كه مدرس كهول ديئه خائين حواله اوگ او مدن بر عين يا نه برهين - اس سے كچهه زيان بحث نه كي حالم -حهان الك وي سسجينا هول اس ايوان مين جتنه اوك وجود هين سب كو معادم ١٠٠٨ ك ١٠ لهي دين يا چار برس هوئي ايك تميني گورنسنت لے بنائي تھي حسے درور ددادے مساورور تھے ۔ دریسیدنے نہیں تھے بلکہ اسپیشل انسو ، قرر كيفيد الله الله ما ألي في سب في إيشتر المه كلم كيا كه دَستَّر كت بوردون سر ايك القشه ولا ي ديا .. و ما داشم ابها تها - ويم أقشم ويه تها كم إس مين تمام درائموي إسكول ارر عدل استرل ارر سب مدرے دکھلائے گئے تھے ۔ سنسکرت عاقبھا اُلے بھی آس میں هامل الله - حب وير ماحب اس نقفه كر ايكر ضلع كے اندر تھويف اللہ تو أنبون یر ایک : رکار ایا اور ایک مقام دو رکهه دیا اور زانج میل کا دائرة کیرنجا اور اس دائره در اندر جس ندر مدرم واتح ته ان كي تعليدي حالت كا احاظ فار ويغور اب ر سمارش کی کا اس بانیم میل کے اندر آندر جانبے اسکول محر سے پاندھالے را اور مدر رہ سب بند کردیا۔ جائیں - اس مسلله کے متعلق مستر ویر اور صارے ملہ کے جدومین سے ایک عومہ نیک بحث ہوتی رہی۔ انہوں نے عہاکہ هارے ماک ایک مدرسه فی اور اس حد کے ماک اندور ایک مدرسه فی اور اس حد کے ادر در وا مدرسه ادين في الس يو جهورين صلحب تر يوجها كه إسكاتلينة ميو اک بھے ان علیم او کیا خرج مورنا ہے۔ انہوں نے جواب دیا کہ بانچ رویا خرج مرنے میں ۔ اس پر جارمین ماحب نے اہا کہ مدارے مربے میں ایک بچے کی تعادم در کس قدر خرج عولا هے تو مجهوراً إنهيں تسليم کونا جوا كد آليم آنے۔ تب اس در خدرميان فاحب نے كما كه آخر درء كيا مداماء هے كم إعكاتلينت كا مقامله آب ہو ای ہے کرتے عیں۔ اس لیڈے میرے شیال میں یہد طریقہ بعر تعلیم کا مقرر کیا گیا ہے که مدورے اوول دیا۔ جائیں او کے پڑھیں یا ته پڑھیں اس کو بند کردینے ان مرور عدها ما اس أينه مرورت هي كه ايسي إسكول قائم كيني جائين جهان در لو کے ورد مدان - اس مورت ویں اکر آپ مماتب اسلامیہ کو قائم رکھینگے تو ایک مدود ام انجام دیداد ۔ ایک لفظ مین لترکیوں کی تعلیم کے متعلق بھی کہما جاماً داں - رہ بہت ہے که مسانوں میں اوکیوں کی تعلیم کے متعلق المالي المالية المناس الله ولا رفع الموجها هـ - ليكن الهي الك دو فيلي

ہاتیں چلی آتی هیں - بہت ہے مسلمان هیں جو یہ، چاهتے هیں که بردے کے اندو الوكيون كو تعليم دي جائيه مين اس خيال كي تائيد يا توديد كونا نهين چاها ليكي جيساً كه مين چهلے عرض كوچها هوں بهه ضرور كهونكا كه أنه مسلمان لوكيوں كى تعالم کے اوالے پردی کی شرط الکاتے ہوں تو آپ یہ نہیں کرسکتے کہ یا تو پردہ ترزو یا جاهل رهو - پردالاً کے اُصول کے اندر اگر کوئی اصلاح هوتی هے تو وہ اندر سے موگی نه که باهم سے ۔ حکومت کا یہ، فرض نہیں ہے گه سوشل مُعَاملات سیں اس قسم کہی چاہندیاں عاید کو ے باکہ اس کا یہ کام ھے که سوشل حالات کو تساہم کرکے اس کے مانندت تعليم وايج كرب اور جب تعليم عام هوج ليكي تو اطلاحات خود بنخود ایک رنگ اختیار کورنگ ۔ چنانچہ یہاں پر جو لوکیوں کی تعلیم کا اسکول قائم ہے ان نے ہاندوں میں سے بہت سے ایسے هیں جو دوںے کے متعالف تھے ۔ مثلاً جسٹس کواست حسین نے مسلم گرلس اسکول کو آدھنؤ میں پردہ کے اندر قائم کیا تھا۔ حالاناء ولا خوں پردے کے سنخت منخالف تھے۔ مکر اُس اسکول میں پردے کا کافی انتظام ھے۔ جستس کراست و دلا کے کسی قدر مخالف تھے اس کا اقدارہ آپ کو آس سے شوکا کہ اکبر مرحوم جرکہ پردے کے حاسی تھے انہوں نے اُن کے اُرچُر رہاعیاں بھی کہی میں جو آپ کو اُن کے کلام میں ملینگی ۔ اس لیاء آگر اسکرل میں بُر پردگی عاید کی جائیگی اور پہدے کا خاص طور ہے انتظام نہیں کیا جائها، تو نتیجہ بہہ دوگا کہ مسلمان او کیان جاهل را جائینگی ـ جناب والا تعلیم کا مقصد صوف نوشت و خواند نهین ہے بلکہ اُس کا ایک فلسفہ ہوتا ہے اور اُس فلسفہ کی بنیاد کلنچر یہ ہوتی ہے ۔ چمانچه وزير تعليم فرما چکے هيں که اگر کلنچو کے لئيے منجهم سے امداد طلب کی جانیکی او میں احداد دینے کے راحظہ تیار موں ۔ اس لئیے حیری گذارش ہے کہ مسلمانوں کی تعلیم کے سلسلم میں غور کوتے رقت اُن کے کلنچر کا انتفاظ رکھا جائے -أن وجود أيّ بنا يو مين فهابت أدب كي ساته، جناب وزير تعليم بير درخواست کوتا ھوں گه وہ اُس ويووايوشي پو نهايت ھددودي کے سانهم غور کويں اور چانعه مري نے آيوان كا بہت كائى وقت ليا ہے اس لياء اب ميں ابنى تقرير ختم كوتا هوں۔

Qazi Muhammad Adli Abbasi : काजी मुहम्मव अवील अब्बासी :

जनाव बाला—जो तत्रवीत मुस्लिम एत्र्केशनल कान्फरेन्स के रिवोन्पूशनों के मुतालिक जेर बहस है उस पर ठाकुर पूल सिंह साहब की तरमीम देलने के बाद मुझे यह अन्दाजा हुआ कि गालिवन बहुत से लोगों को यह नहीं मालूम है कि मोहमडन एत्र्केशनल कान्फरेन्स ने क्या तत्रावीत मंत्रूर की थी। में इस अमृ के इकरार करने में कोई दिक्कत महसूस नहीं करता कि कल से पेश्तर मुझको खुद नहीं मालूम था कि वह क्या तजावीत हैं। अब कल मैंने उन तजावीत को पड़ा और गौर किया और देला तो में समजता हूं कि अगर ठाकुर फूल सिंह साहब उन तजावीत को गौर से पढ़ते तो उनको इस तरमीम के देने की तक्षरत पेश न आती। मैं जनाव बाला को इजावत से मुक्तसरन उसका इक्तवास ऐवान के सामने पेश करना चाहता हूं और में यह दावे के साथ कह सकता हूं कि बजुत दो तीन उमूर के बिक्तस तमाम बातों में कोई निजान होगी। यह रिजोल्युशन ४० की ताबाद में हैं और जनमें सिक्त दो रिजोल्युशन ऐसे हैं जो मुलाजमतों के मुतालिक हैं। एक में तो वह मंजूर किया गया ह

[Qazi Muhammad Adil Abbasi.]

कि ३० फ़ी सदी मुलाजमतों में हिस्सा मुसलमानों को दिया जाय और दूसरे में यह मजर किया गया है कि डिस्ट्रिक्ट बोर्ड और म्युनिसिपैलिटी में जितनी फी सदी नशिस्त मुगलमाना की हों उसके लिहाज से उनको मुलाजमतें दी जायें। यह दो रिजीत्यूशन मुखानमती के मुताल्लिक हैं और तीन रिजौल्यूशन इम्तहान के मुताल्लिक हैं। इम्लहानात के जो महकम कायम हैं उनमें उनकी ही नुमाइन्दगी हो। एक तजबीज इस कदर मामू जो है कि उसमें सिफ यह कहा गया है कि इन्तलाब सिंगिल ट्रान्सफरेबिल बोट (Single transferable vote) से हो। और एक रिजोल्यूशन इसके मुताल्लिक है कि जो कोई स्कूल कायम किया जाये. मुसलमानों की जानिब से, मसलन् हाई स्कूल वगौरह, तो उसकी इमदाद देने के मुनाल्लिक गवर्नमेन्ट ने जो सख्त उसूल कायम कर रक्खे हैं उनमें मुसलमानों के साथ रियायन की जाये। में समझता हूं कि आइन्दा जो गवर्नमेन्ट की पालिसी होगी उसमें न शिर्फ मुसलमाना के साथ बल्कि सब के साथ रियायत की जायेगी। वह सख्त उसूल जो बनाये गर्य थे गालियन इस नियत से बनाये गये थे कि तालीम तरक्की न करने पाये। वह कम अज कम मौजूदा गवनं मन्द तो कायम न रक्लेगी। एक रिजोल्यूशन आम है कि मुसलमान तालीम में पीछे हैं। उसके मुताल्लिक गवर्नमेन्ट को कोई रवैया अख्तियार नहीं करना चाहिये। एक रिजाल्युकान यह है कि अरबी और फ़ारसी मदरसों को इमदाद जहां तक हो जरूर दी जाये। इसके मना नियक जनाब वजीर तालीम साहब यह एलान फर्मा चुके हैं कि जहां तक मुसलमानी का या किसी दूसरी अविलयत के कल्चर (culture) का ताल्लुक है उसके मुताल्लिक जो मनान्य वा किया जायेगा उस पर आप बहुत अच्छी तरह गौर करेंगे। इसके बाद ३२ रिजाल्यान्य एस है जो मुस्कमानों में इन्तदाई तालीम के रायज करने के मुताल्लिक बहुत छोटी छोटी नरमीमान चाहने हैं। यह कुछ खुळासा है जन ४० रिजोल्युशनों का । यह ३२ रिजोल्युशन्स जो है जनव मनान्त्रिक भी में मुख्यसरन अर्ज कर दूं। ३ रिजोल्यूशन लड़िकयों की तालीम के मुलाल्लिक है। उनमें यह कहा गया है कि जहां मुसलमानों की तालीम के मुताल्लिक पर्व का मनालवा किया जाय कि छड़किया पर में तालीम हासिल करें वहां उनको यह सहिलयत दी आप भोग एक रिजोल्युशन यह है कि मुसलमान लड़कियों की तालीम का एक करीं वस्लम (curriculum) बनाया जाय और एक रिज्ञोल्युशन ऐसा है जिसे गालिबन पेश करने की कोई अकरत नहीं है कि जहां मुसलमानों की आबादी हो वहां मुसलमान लड़कियों का मदरसा कायम किया जाय। गरी समझ में नहीं आता है कि जहां मुसलमानों की आबाबी ही नहीं है वहां मुसलमान अइ विया ना मदरसा क्यों कायम किया जायगा। इसके मंजूर करने में गयनं मेन्ट को क्या दिक्कत हा सकती है। यह ३ रिजोल्युशन छड़िक्यों की तालीम के मुताल्छिक है। बकिया मकातिब इस्टामिया की तर्क्की के मुताल्लिक हैं और जबरिया तालीम जब रायज हो जाये उस बक्त गुगलगाना की मजहबी तालीम के मुताल्लिक हैं। मालूम होता है कि मुसलमानों में उस बकत अवकि मस्ळिम एजूकेशनळ कान्फरेन्स का इजलास हुआ था यह परेशानी थी कि जब जबरिया तालीम रायज हो जायगी उस बक्त मुसलमानों की मजहबी तालीम या उनके कल्बर की हिफाजन का नमा इन्तजाम होगा। इसलिये इसके मुताल्लिक चंद रिजोल्युशन है कि उनकी मजहबी बौर वर्वी तालीम का इन्तजाम किया जाये। अलावा अजी, जो मकातिव कायम है वह रवन जायें या दीगर मकातिव खोले जायें। यह खुलाता है उन तजावीज का जो मुस्लिम एजूकेशनल कान्करेन्स ने पास की हैं। यह मालूम हैं कि मुस्लिम एज्केशनल कान्करेन्स गवन मेन्ट के इशारे त्ते कायम हुई थी। वर्जार तालाम सर ज्वालाप्रसाद श्रीवास्तव उसके सदर थे और डाईरेक्टर बाफ़ पब्लिक इन्सट्रकशन के मशविरे से खूब ग्रीर करके यह रिजील्युशन जुम्मेदाराना

हैसियत से पास किये गये थे। मैं दो तीन अमुर के मृताल्लिक जनाब वाला की इजाजत से कुछ अर्ज करना चाहता हूं। एक यह कहा गया है कि मकाविव जो कायम है वह अवना काम नहीं करते हैं। मकानिब के मुताल्लिक कहा जाता है और मैं जानता हूं कि आमतौर पर यह गुलतफ़हमी फैली हुई है कि मसजिदों में यह मकातिब कावम हैं। वहां मोलबो तालीम देते हैं और सिर्फ मौलबी साहबान की परवरिश के लिये यह मकातिब कायम हैं। मझको तकरीबन १२ साल से जिला बस्ती के मकातिब इस्लामिया का तज्बा है और मैं कह सकता है कि मकातिब का काम किसी तरह से डिस्ट्रिक्ट बोर्ड की तालोम से कम नहीं है। हता कि ऐसे मकतब क्षेरे जिले में मोजद हैं कसरत के साथ कि जिन मदरसों में प्राइमरी स्कुल के आम लड़कों के साथ इस्तहान होते हैं और क़रीब क़रीब हर साल मकातिब के लड़के प्राहमरी स्कूल के लड़कों से बहतर नम्बर लाते हैं। वह प्राने मोलवी जो सकतबों में तालीम किसी जमाने में १० उरस पहले देने थे अब उनका वजूद जिल्कुल बाकी नहीं है । उन मकतवों में मिडिल पास नालोम देने है जो उर्द और हिन्दी दोनों जबान पास होते हैं। और फिर मकानिब पर एनराज हो क्या है। अल्ह्यगं। का ओ खयाल पेश किया जाता। है वह भी महज फ़र्जी है । मकतबी में हिन्दू लड़की के पढ़ने की दवाजन है सिर्फ़ फर्फ़ इतना है कि मकतब में उर्दू की तालीम दी जाती है ओर हिन्दी की तालीम नहीं दों जाती । इस फ़र्क के साथ किसी की मुमानियत नहीं है कि वह मकतब में न पढ़े । मकाति अब ज्यादातर अलहदा इमारतों में कायम हो गये हैं। सिर्फ़ चन्द मकातिब ऐसे हो गये । जो बदर्जे मजबूरी मसजिदों में बाकी हैं। और इसिट्ये यह एक प्रानी बात है कि जा मकातिब हैं वह सिर्फ मसजिदों के अन्दर हैं। इसलिये में समझता है कि यब से पेस्तर मकाविब के मुताल्छिक जो गुलतफ़द्रमियां आग तोर पर पेश हो गई हैं उन्हें रफ़ा करके मुनतम की जाये। एंबान के मेरबरान जानते हैं और उनको भालम है कि एक असे तक मुख्यमान कीम में इस तरी है ता काम का बायकार महत्त इस बजह से किया कि अनमें मजह बा ता काम ज भी और इसलियें यह मक्सानिय कायम किले गये जिन्होंने मसलमानी का ऐसी तालीम की जानिय राग्निय करने का काम अंजाम दिया। इन मकत्वों ने यह काम किया है कि जहां गुरुखा की वर्जा ४ तक को इब्बदाई लालीम दी वहां उनके लिये मजहबी मसायल की मालुमान भी फ़राहम अर दी ओर यह एक ऐसी तरगीव थी कि जिससे मुसलमान मौज्या तालीम की तरफ़ आये और तालीम हामिल की । इन्तराई तालीम यानी वजी द के बाद छड़के मिश्रिल स्कूली में जाने लगे और उन्होंने वहां तालीम हामिल की और वहां जाकर हिन्दू और पस्लिम साथ साथ रहते हैं इसिन्धे मेरे सामने कोई बजह बाकी नहीं रहती कि मकतव का वजद किसी हालन में बुरा माबित हो बल्कि इससे जो गवर्नेमेन्ट का मन्जा है कि आम लागों को तालीम हासिल करने को तरगीब दो जाये वह मन्या पुरा होता है। मैं यह अर्ज करना चाहवा है कि ताजीम के मुतालिक बानुको निगाह है। एक यह है कि गवर्नमेग्ट मदरसे खोलती है इस ख्याल से कि उसमें लड़के लालीम हासिल करें। दूसरा यह है कि गवनं मेन्ट का महकमा तालोम इस अम की कोशिश करे कि वहां ऐसे सामान फराहम किसे आये कि हर एक शक्स तालीम हासिल करे। मैंने मीजवा महकमा लालीम का यही मंशा वेला कि मदरसे सील दिये जांग स्वाह लोग उसमें पढ़ें या न पढ़ें। इससे कुछ ज्यादा बहस न की जाय। जहां तक मैं समझता है इस ऐवान में जितने लीग मौजूद हैं सब को मालूम होगा कि अभी ३ या ४ वर्ष हुये, एक कमेटी गवर्नमेन्ट ने बनाई थी जिसके प्रेसीडेस्ट मि० बीयर थे, प्रेसीडेंट नहीं थे, बहिक स्पेशल अक्रसर मुकर्रर किये गर्य थे। आप ने सब से पेश्तर यह काम किया कि

[Qazi Muhammad Adil Abbasi.]

डिस्ट्क्ट बोर्डों से एक नक्तशा तलब किया। यह नक्तशा क्या था, यह नक्तशा यह था कि इसमें तमाम प्राइमरी स्कूल और मिडिल स्कूल और सब मदर्थ विमलाय गय थे, संस्कृत जारवाले भी उसमें शामिल थे। जब बीयर साहब इस नकश को लेकर जिले के अन्दर त्रारीफ़ लायेती उन्होंने एक परकार लिया और एक मकान पर रख दिया और पान मील का दायरा खींचा और इस दायरे के अन्दर जिस कदर मदरसे नाकम म अनकी तालीमी हालत का लिहाज किये बग्नैर आपने सिफ़ारिश की कि इस पान माल के अन्दर अन्दर जितने स्कूल मदरसे, पाठशाले वसैरह हैं वह सब बन्द कर दिये आया। इस मसले के मुनाहिलक मिस्टर वीयर और हमारे जिले के चेयरमैन से एक असे तक बहुत होती गई। उन्होंने कहा कि हमारे मुल्क स्काटलैंड में ५ मील के अन्दर एक मदर्मा है और उस हद के अन्दर दुसरा मदरसा नहीं है। इस पर चेयरमैन साहब ने पूछा कि स्काटलैंड की तालीम पर क्या खर्च होता है ? उन्होंने जवाब दिया कि ५ रुपमा वर्च होते है 11 इमपर नेयर-मैन साहब ने कहा कि हमारे सुबे में एक बच्चे की तालीम पर किस करर लगे होता है तो मजबूरत उन्हें तसलीम करना पड़ा कि ८ आने । तब इस पर वेयरमें न शाहन ने कहा कि आलिस यह क्या मामला है कि स्काटलैंड का मुकाबला आप यु पी त से करते है । इसलिये घर स्याल में यह तरीक़ा जो तालीम का मुक़र्रर किया गया है कि मदश्से खोल दिये जाय, लडक पहें या न पहें, इसको बन्द कर देने की जरूरत हैं। इसलिये जरूरत है कि ऐसे स्कल कायम किये जाय जहा पर लड़के पढ़ सके। इस सूरत में अगर आप मकातिब इस्लामिया की कायम रक्षेग तो एक मुक्तीद काम अंजान देंगें। एक लक्क में लड़कियों की तालीम के मुतालिक भी कहना चाहता है, वह यह है कि मुसलमानों में लड़िकयों की तालीम के मुताब्लिक पहिले बहुत लाग्युव था लेकिन अब यह रक्ता ही युका है। लेकिन अभी तक २ या ३ बातें चली आती है। यहन ने मुस्त्रमान है जो यह बाहते हैं कि पर्दे के अन्दर रुड़कियों को तालीम दी जाय। में इस स्यान्त्र की ताईद या तरदीद करता नहीं चाहता लेकिन जैसा कि मैं पहिले अर्ज कर मुका है यह तकर कहूंगा कि अगर मुसलमान लड़िकयों की तालीम के लिये पर्वे की गर्त लगाते हैं तो आप यह नहीं कह सकते कि या तो पर तोड़ो या जाहिल रहो। पर्वा के उसूल के अन्दर अगर कोई इस्लाह होती है तो वह अन्दर से होगी न कि बाहर से । हुकूमत का यह फर्ज नहीं है कि सोधाल मुआम-लात में इस किस्म की पावन्दियां आयद करे बल्कि इसका यह काम है कि गोधान हालात की तसलीम करके इसके मातहत तालीम रायज करे और जब तालीम आम हो जायगी तो इस्लाहात खुद बखुद एक रंग अख्तियार करेंगे। चुनाचे यहां पर जो लड़कियों के लालीम के स्कूल कायम हैं उनके बानियों में से बहुत से ऐसे हैं जो पर्द के मुखालिफ थें, मसलन अस्टिम करामत हमेन ने मुस्लिम गर्त्स स्कूल को लखनक में पड़ें के अन्दर क्रायम किया था, हालांकि यह खुद पर्दे के सक्त मुखालिफ थे, मगर उस स्कूल में पर्दे का काफी इन्तजाम है। अस्टिस करामत पर्दे के किस कदर मुखालिक ये इसका अन्दाजा आपको इससे होगा कि अकबर मरहम जो कि पर्दे के हामी थे उन्होंने उनके उपर स्वाइयां भी कही हैं जो आपको उनके फलाम में मिलंगी । इसलिय अगर स्कूल में बेपर्दगी आयद की जायगी और पर्दे का खास तीर से इन्तवाम नहीं किया जायगा तो नतीजा यह होगा कि मुसलमान लड़कियां जाहिल पर जायगी। जनाव वाला, तालीम का मकसद सिर्फ़ निवसतोख्यांव नहीं है बल्कि उसका एक पिरसफा होता हुँ और उस फिल्सफ़े की बुनियाद कल्वर पर होती है। चुनांचे वजीर सालीम फर्मा र चुके हैं कि अगर कल्चर के लिये मुझते इमदाद तलब की जामगी तो में इमदाद देने के बास्ते तैयार हैं। इसलिये मेरी गुजारिक है कि मुसलमानों की तालीम के सिलिसले में गौर करते बक्त उनके कल्चर का लिहाज रक्खा जाय। इन वजूह को बिना पर मैं निहायत अदब के साथ जनाव वज़ीर तालीम से दरख्वास्त करता हूं कि वह इस रिजोल्यूशन पर निहायत हमदर्धी के साथ गौर करें और चूंकि मैंने ऐवान का बहुत क़ाफ़ी वक़्त लिया है इसलिये अब मैं अपनी तक़-रीर खत्म करता हूं।

Dr. S. Husain Zaheer: Sir, I, with your permission, will address the House today in a tongue which is not my own, but as the matter is of considerable importance I wish to be as exact as possible in what Sir, I wish to oppose this resolution and support the amendment which has been moved by my friend Thakur Phool Singh. I am opposing the motion in fact not because I am opposed to a considerable number of the recommendations made by this Conference but because I am opposed to the basic idea which seems to have influenced this Conference. I am opposed to this resolution because it aims at a type of education to which I am very much opposed and to which the Congress Party can never be a party. From the words of the resolution itself I am unable to comprehend exactly what is meant in the year 1933 and in the United Provinces what is meant by such a thing as "Muslim education." How anybody in his senses can demand that type of education to be imparted by the Congress Government which claims to be a national Government. Any education to which the Congress party can be a party and to which it can lend its support must be based on a national basis. The only education which can be encouraged by this party can be national education and the basic conception of the recommendations of this Conference is opposed to this type of education. The Muslim education advocated here may not be anti-national but it certainly is designed to be different from this national education. I will therefore not lend my support to the resolutions of this Conference. Sir, with this preamble I shall now analyse certain of the recommendations of this Muslim Conference. I divide them into two portions. On the one hand, we see that an effort is being made to separate education for Muslim boys, and girls. I am opposed to this idea. An effort is being made to have separate Muslim teachers, separate curricula for Muslim boys, separate curricula and syllabus for Muslim girls and even separate inspectorate, and in due course, I suppose, my friends opposite will bring forward a motion to have a separate Minister and a separate Government for educating and governing the Muslim people. Sir, it is this idea which I cannot support, and it is because of this that I am very much opposed to the general recommendations of this Conference.

Now a few of the other things which are regarded by my friends opposite as important in the recommendations of this Conference are the paucity of Muslim teachers in the Educational service and the general backwardness of the Muslim boys and girls in these provinces in education. As far as the first point is concerned, I, as one who has devoted some time to a consideration of this problem, quite concede that there is a paucity of Muslim teachers in the Educational service. I also at the same time point out that there is a paucity of teachers altogether. We have not sufficient teachers, we have not sufficient schools, and in any scheme of expansion that this Government might undertake, I am certain it will see that a reasonable proportion of Muslim teachers is

[Dr. S. Husain Zaheer.]

employed. I am quite prepared to quote figures here, for day before vesterday I was bewildered by the tone of some of the speeches of some of my friends on this side of the House. There are some figures given by the Government in their report on the Muslim education Conference of 1934 and here we find that the number of Muslim teachers in the United Provinces in the Intermediate colleges and High schools comes to a total percentage of 23.5 per cent. When it is borne in mind that the majority of these Intermediate colleges and High schools are situated in urban areas, the disparity and the inadequate provision for Muslim teachers is borne out more strongly. Sir, the urban population of Musalmans of these areas is over 38 per cent.., and you have got only 23 per cent. Muslims in the higher educational service of these provinces, which is primarily meant to serve the urban areas. The figures are not available here of the number of Muslim teachers in the district board schools, but my knowledge of some of the district boards particularly in the eastern districts, where, I admit, the percentage of Muslim population is very low, there the number of Muslim teachers does not go in some cases beyond six per cent, and this is a figure which I submit is inadequate, not because I personally believe that a paucity in the number of Muslim teachers does in any way affect the quality of education, but because the paucity of Muslim teachers results in the discouragement or driving away of Muslim boys from the public schools, and that is the only matter with which I am concerned. I am not worried whether so many teachers are Hindus or so many teachers are Muslims, but what I am worried about is that the number of Muslim boys who are actually receiving education in the district board and municipal schools is not adequate and is not as high as it should be corresponding to their population. This I think is partly due to the pancity of Muslim teachers.

Sir, on the whole, I think, Muslims educationally are not as backward as it is sometimes made out to be. Education generally and particularly primary education in these provinces is backward. actually find that the progress of education is almost static. The figures for literacy are almost stationary. We also find a very peculiar phenomenon; we find that during the last 20 years, i.e. since the advent of the last Reforms, the number of Muslim boys receiving education in the schools has gone up by about 35 per cent., while the number of Hindu boys receiving education in the primary schools has increased only by about 50 per cent. These figures might lead one to think that adequate care has been taken for the education of the Muslim boys. But I submit that there is a small fallacy here and that is, that while a large number of Muslim boys go to schools, the education that is imparted to them is not adequate and does not lead them to acquire literacy. Since 1916, and this again on the insistance of the Muslim Educational Conference, a policy was adopted during the time of Lord Meston which encouraged the institution of Islamia schools and maktabs in these provinces. submit that the lack or backwardness of the education of Muslim boys in these provinces is entirely due to this cause—to the institution of these Islamia schools and maktabs. While we see that a large number of Islamia schools and maktabs were opened and a large number of Muslim boys did begin to attend schools, they did not succeed in

attaining literacy. Here my experience of these Islamia schools and maktabs has not been as fortunate as that of my friend Qazi Muhammad Adil Abbasi. He said just now that the Islamia schools and maktabe in Basti impart a kind of education which is as adequate and as good as that of the district board schools, but I strongly differ from him. Succession of reports of our inspectorate and even ordinary inspection by ordinary people leads one to believe that the kind of education that is imparted in the maktabs and Islamia schools and the manner of imparting it is not as it ought to be, and this, in my opinion, is the chief cause for the backwardness in education of Muslim boys. Sir. I would, in this connexion, therefore, submit to Government not to accept the majority of the recommendations of the Muslim Conference or at leas those which I call crucial, i.e. those that directly or indirectly lead to a segregation of education of Muslim boys. If this policy of separate Islamia schools and maktabs is pursued, the education of Muslim box a would ever remain as backward as it is today and Muslims will not be able to take full advantage of the many improvements and participate in the benefits of those political, economic and cultural re-organizations which are contemplated, I hope, by this Government. In my opinion, every effort should be made to wean away the Muslim boys from the Islamia schools and maktabs and adequate provision and special efforts should be made so that the public schools, the district board schools and the municipal schools are made attractive for the Muslim boys. I arbuit that as long as the Islamia schools and makt the are there, the Elmation Department, the district hoards and the municipal heards shift their responsibility on such institutions and do not take attituent interest in the education of the Muslim boys. As long as there is an Islamia school or a maktab in the locality, no district heard feels the duty of seeing to it that a sufficient number of Muslim boys actual the district board schools or the public schools which should be joint sehood This is resulting in a state of affairs which is most deplorable not only for Muslims but for all of us, not only from the educational point of view but also from the social, cultural and political point of view. The methods which I suggest the Government might adopt for making district board schools attractive for the Muslim lays are these suggested, although not in so many words but only as a part of their general scheme of re-organization of primary education, in the Wardha scheme, One of the chief causes why the district board achouls and the municipal board schools have failed to attract Muslim boys is the inadequate provision for the teaching of Urda. Rules made by Government and orders issued in this connexion have openly been flowed and the departs ment and the inspectorate have been doing nothing whatever to one that these rules and orders are strictly followed. Recently I had a most unfortunate experience while attending the Provincial Vernacular Teachers' Conference in these provinces. I presided over their annual session and to my utter dismay, I found the proceedings being conducted in a language which I completely failed to apprehend and which I could not even get the hang of. I have had the good fortune of attenting a number of political meetings and a number of the sessions of the All-India National Congress, where speeches are made in Hindi, where speeches are made in Urdu, where speeches are made in Hundustani, but I never generally was at a loss to get at least the hang of the speeches that were made in Hindi. At this teachers conference

[Dr. S. Husain Zaheer.]

unfortunately I could not understand a majority of the apecchos that were made, I could not get even a hang of what was being sail. If that is the general condition of the languages that are taught and spoken in these provinces, it will be no wonder if very soon you reach a stage where you will have two nations of people in this country speaking two different languages and they will soon require interpreters for each at her to understand each other's language. It is the bounden duty of the Government, I submit, to check and restrict this tendency in every way. In this connexion I wish to read from the recommendations made by the Zakir Husain Committee of the Wardha Education Conference. Their recommendation is, "that for the Hindustam speaking areas this language, that is, Hindustant will be the mother-tongue, but the students as well as the teachers will be required to learn both the scripts so that they may read the books written in Urlu as sell as in Hindi." Further on they say, "at any rate, every public actional must make adequate provision for the teaching of both acripta." I and and that even today there are rules made by the Covernment with page port to enforce these language provisions, but I am not letting out and secrets when I say that these rules are observed in being floated. Sir. if an effort is made in this direction and in aroun where adequate provision for the teaching of Hindustani and of Unda script is made. Government should insist there for the clasing down of making and Islamia schools by withdrawing aid from them.

The second point that I wish to submit to the Government in that they should definitely adopt a policy of discouraging the makenia and the Islamia schools and a prohibition through Government orders of the teaching of all types of religion in all public schools. These are my own personal views and my own suggestions.

I wish to emphatically point out to my friends opposite that if they ask for maktabe and if they insist on having Islamia schools with ro religious instruction is given, where education is not as officerat as that given in public schools, then they are dooming their community to perpetual backwardness in education. The Congress Covernment, which is the custodian of the interests of all communities and anton and creeds in this province cannot and should not lend stool to the support of any policy which would directly lead to the perpetual colucational backwardness of any particular community, be they limbus or Mohammadana.

The Hon ble the Speaker: The honourable member must now finish in two minutes.

Dr. S. Husain Zaheer: Very well, Sir. There are a number of other recommendations of the Muslim Educational Conference which are of very minor importance. I have deals with the representation in services; I have dealt with the question of Islamia achools, I have dealt with the question of religious instructions, which in my opinion are the fundamental points. As far as the education of girls is conscrued, girls' education in these provinces is generally backward all round. Muslim girls' education is perhaps more backward, not perhaps in the urban areas as it is definitely so in the rural areas. But here again I would submit that the recommendations of the Conference should not be accepted on this question. Efforts should be made to start common schools

both for Hindu girls and Muslim girls and an education which is not Muslim education, which is not Hindu education, but which is Indian Education should be the education which should be imparted in these schools, whether it be to Muslim girls or Hindu girls. Sir, I would appeal to the Government to deal with this matter not in any niggardly manner or in a spirit of bargaining. The demand of the Musulmans to partake in the movements for the cultural development of the country should be directed in a right direction. All pressure exerted at segregation should be uncompromisingly resisted and every effort should be made to encourage them to participate in the common cultural activities of these provinces.

The Hon'ble the Minister of Education: Sir, I intervene in the debate at this stage to make clear the position of the Government in this matter. I remember the promise which I made some time back that I would go carefully into this question and had it been permissible I would have explained the policy of the Government in the course of the detailed discussion on the budget. As it is, I take this opportunity of explaining the conclusions at which we have arrived. saving anything directly on this question. I should like to make a passing reference to a suggestion that was made to us by some honeurable members that we should simply brush aside all the resolutions of this Conference on the ground that they are of a communal nature. I will not interpret the word "communal" but as I said during my speech on the general discussion on the budget, personally I feel it difficult to retain my mental equipoise in dealing with what I may generally call denominational education. Having myse'f received my education. such as it is, in mixed schools and colleges. I really find it difficult to place myself in line with those who talk of Hindu gret Muslim effects I also, being born and bred up in this country, know that it is not always the love of religion which inspires people to found and maintain these denominational schools, "Man khah mi shanasam pirane paragra" But, as I said, the time is not yet come, when we can refuse to discuss this subject of denominational education and therefore, under protest. I have to tackle this subject and deal with it at some length. Apart from the resolutions of the Conference, even if there had been no Conference, the subject of Muslim education should be of interest to any Government worth the name, not because a particular community belongs to a particular religion but because they are residents of this country, because the progress and prosperity of this province and to this country is bound up with the progress and enlightenment of Muslims, Hindus, Christians, and of all classes and communities, depressed and depressing. The Government of the day must take a keen interest in the education of all The other day, the honograble mover, Maulyi Fasih-ud-din, gave us a brief history of this Conference. But there is one point which he probably forgot to place before the House. This Conference owes its origin to a resolution which was passed in the old Legislative Council. That resolution wanted the Government to give particular attention to the education of backward classes other than the depressed and it particularly mentioned the Muslims and the Indian Christians. But, for some reason or other, Sir, possibly because they were not vocal enough, the poor Indian Christians were entirely

[The Hon'ble the Minister of Education.]

forgotten and the Government of the day devoted its attention only to one of the sections to which its attention had been drawn by the Legislative Council. However, as it is, this Conference first met under the chairmanship of Sir J. P. Srivastava in 1934. Many of those who today claim to be champions of Muslim interests were either members of the Government or sat on the Government benches and yet, for some reason or other, the Government simply slept over those resolutions, so far as we know, for full three years. It was in 1937 during the regime of what is called the interim Ministry that the Raja Sahib of Salempur called together another conference. In the meantime, before this conference had met, a special officer had been deputed by the Government to study these resolutions and the resolutions had been published in the Gazette to elicit public opinion. As it is, it is an interesting fact that only two gentlemen in the whole country cared to express their opinion on these resolutions, either because nobody took any interest in the subject or because those interested in the matter thought that the resolutions were so wonderfully fine that nothing more could be said on the subject. However, there it is. After three years or more the resolutions were resuscitated in 1937. The Government placed before this new Conference, the second conference, certain views which it had formulated in the form of resolutions. These resolutions were discussed by the second conference. It saw its way to accept some of them. Others it could not accept and there the matter ended. It was in this form that the thing has been handed over to the present Government and I find that we are expected to do in seven months what our predecessors would not, could not or did not do in three years or more. I am glad of this. I take it that this is a proof of the touching faith which everybody has in our sense of solicitude for the care of those committed to our charge and I assure every section of the House that the Government is very much alive to this charge. As regards the very first resolution—as has been pointed out, the resolutions are 40 in number—as a matter of fact the Government is directly not invited to do much. That first resolution is really supposed to be a statement of fact and that fact is supposed to be this, that the Muslim community has made no progress in education since 1921. I have no doubt that no community in this province has made satisfactory progress. That being so, I am free to admit that the Muslim community along with other communities has not made as much progress as it should have made, but if the implication of the first resolution, is that the Muslim community has comparatively failed to make satisfactory progress, then, with your leave, Sir, I would place certain facts and figures before the House. I find from the Census Report that in 1921, 3.5 per cent. of the total population of this province consisted of literates. In 1931 the percentage of literates came to 4.4. Among the Hindus the percentage of literates in 1921 was 3.3; in 1931 the percentage of Hindu literates rose to be 4.4. Among Muslims the percentage of literates in 1921 was 3.1; in 1931 it rose to 4.2. This means that while general literacy in this province, taking the whole population, rose by 9 per cent, the percentage of rise in literacy among both Hindus and Muslims was I.I. But if we take the figures of literacy in English, they are more interesting. The total literacy in English in 1921 was -22 per cent; in 1931 it came to 41 per cent, Among Hindus literacy in

English was 26 per cent. in 1921; in 1931, it sank to '24 per cent. A mong Muslims it was '43 per cent. in 1921; in 1931, it came to '68 per cent. This means that while general literacy in English, taking all classes of the population, rose by '19 per cent, from 1921 to 1931, among the Hindus the percentage went down by '02 while among Muslims it rose by '25. A reference was made to certain remarks made by the Simon Commission, I believe. I might refer here to certain remarks made by the Indian Statutory Commission in its interim report. It says: "In the United Provinces, Muhammadans form 14:3 per cent. of the population, but 18:1 per cent. of the pupils. The educational position of the community; is, however, more remarkable than this figure suggests for the boys are even more prominent in the higher than in the lower stages." It gives the ratio of Muslims to the total population in the primary stages.

In the schools for boys it is 16.4 per cent. In the schools for girls it is 16.2 per cent.

In the middle stages, it is 15.5 per cent. for boys and 5.7 per cent for girls. In the higher stages it is 17.9 per cent, for boys and 3.8 per cent. for girls; in the collegiate section, it is 24.1 per cent, for boys and 8.6 per cent, for girls. I have not given these figures to show that the progress of Muslims in education is very satisfactory, but simply to show that it would not be correct to say that the Muslim community has not made any progress in education relatively to other communities. That is all that I wanted to show by quoting these figures.

Now, Sir, coming to the resolutions, as I said, there were 40 resolutions in number. They fall into several groups. For convenience I shall take just three or four important groups. The first group consists of some eight to ten resolutions which are more or less of a minor nature. They could easily be dealt with departmentally. I shall refer to some of them and inform the House as to what we have decided to do. For instance, there was a resolution to the effect that a particular clerk should be set apart in the educational committees serving under the district boards for work in connexion with Muslim education. The Government find no difficulty in accepting this resolution, and instructions have been issued that this should be done. There are complaints that there is no adequate arrangement for teaching Urdu. It is perfectly true that instructions have been issued by the Government from time to time and it is also possibly true, as Dr. Husain Zaheer has pointed out in his speech, that in some cases those instructions of the Government have been ignored. I can promise that we shall issue still more strict instructions and try to see that they are followed, and if any instances are brought to our notice that they are being ignored, we shall take necessary steps to see that they are no longer flouted. With regard to the resolutions asking us to consult the local and provincial Muslim Educational Conference, we accept this suggestion and we are prepared to do this, in fact we are There was also a suggestion that the rules should not be followed strictly in the case of Muslim institutions. Personally, I feel that the following of these rules strictly in the case of Muslim institutions also is for the good of the community itself, but we are prepared to see that the rules are followed with some elasticity in the case of Muslim institutions and will issue instructions to this effect. There was

[The Hon'ble the Minister of Education.]

also a suggestion that Muslim schools should be permitted to close on Fridays. As a matter of fact there is no strict rule that schools should be closed on Sundays only, and if the Muslim schools choose to close on Fridays instead of Sundays we shall have no objection to it. There was a further suggestion that the savings from maktabs should be utilized for granting nou-recurring aid to other Muslim schools. We accept this suggestion and will see that whatever savings there are from maktabs go to deserving Muslim schools. There were also two or three other suggestions of a nature which can be dealt with by us departmentally and which we are prepared to accept. There was a resolution in connexion with the Intermediate Board and the appointment of examiners. The suggestion was that a certain number of seats on this Board should be set apart for Muslims. The constitution of. this Board is governed by an Act of the Legislature and until this Act is amended we are not in a position to accept this suggestion. honourable members are aware that a committee has been appointed to go into educational matters and if that committee recommends a re-constitution of this Board we can then easily take up this question. question of the Intermediate Board is in the melting-pot. As regards the question of examiners, as was pointed out by the Director of Public instruction, the appointment of examiners cannot he governed by communal considerations; this will not be fair to anyone. But we are prepared to stand by the assurance given in June, 1937, that when making these selections, a senior Muslim member of the United Provinces Education Service will be consulted. Then there are a number of resolutious in connexion with maktabs and Islamia schools. In the first place, I would like to say that if we had more funds we would of course use them for primary education, including maktabs and Islamia schools, but apart from this I feel that the Government has not been ungenerous, and the various local bodies have not been ungenerous in the treatment of their maktabs and Islamia schools. I fail to understand how anyone can take much interest in these institutions. I will read out a very interesting statement made by Dr. Zia Uddin Ahmad at the conference convened by the Raja Saheb of Salempur. Dr. Zia Uddin said: "It is very hard to say that maktabs are educational institutions." If they are not educational institutions, why should anybody feel particularly interested in them? Not only this. The other day Mr. Faruki said that there is a good deal of wastage in the primary stages of Muslim education. The number of children in primary schools is very large, but when they go up for higher education the number becomes very small. I feel also that a good deal of this wastage is due to the maktabs. I should like to read to the House portion of a note from the Wetherill Committee Report. The note was written by Mr. Wetherill and M. Said-ud-din Khan, who was a very well known educationist of this province. What they say is this: "The inferiority of tuition in aided maktabe in the United Provinces is largely due to the influence of vested interests in these institutions. Many of them. afford a scanty livelihood to unqualified maulyis, who collect around themselves a few of their neighbours' children and theu succeed in obtaining a grant-in-aid from the local board to save themselves from starvation. Others owe their origin to the desire of one or two influential gentlemen to secure private tuition for their children

through the preparatory stage of their education, and to this end they lend a verandah, a chair and their patronage." That is how the maktabs are functioning. They go on to say: "Some poor dependent who has just achieved literacy offers his services as teacher until such time as the rich man's son has acquired the elements of reading and writing at the expense of the public and then interest ceases and the maktab disappears." Further on they say: "Nor has the foundation of Islamia training classes benefitted the teaching in the aided maktabs. Owing to the difficulty of obtaining Muhammadan pupil teachers the qualifying standard for admission was lowered to the passing of the primary examination and it has been found almost impossible to do much in a year with men of such poor calibre." This is what they think of the Islamia schools: "Even in the Islamia schools, where the qualifications for teachers are the same as in the boards' ordinary schools, the standard of tuition is lower. Service in Islamia school, is not sought after by the best type of Muhammadan school master, because they are supposed to offer less chances of ordinary promotion." They go on to say: "The Islamia school ranks with the former (schools in western countries) as a privilege and does not recommend itself to the boards for additional subsidization from their exiguous resources. So long as pupils remain in the maktabs and Islamia schools they are judged by low standards, but as soon as they are removed from their sheltered environment into the inclement atmosphere of open competition they fail to hold their own." This is the opinion given by an eminent leducationist about the maktabs and Islamia schools. This is the opinion given by an emilient Muhammadan He adds: "They are found in the lower classes of middle vernacular and anglevernacular schools, standing physically a head and shoulders above their class-fellows, but mentally dwarfed by the sterility of their earlier teaching. An appalling remedy for the backwardness of the products of the maktab and the Islamia school has been suggested in the extension of a sheltered system of segregation right through education up to the university"-which notedy would like, I hope. Therefore. Sir, as I said I fail to understand those who take so much interest in these maktabs and Islamia schools over which we spend a big sum. About Arabic madrassas and Sanskrit pathshalas I need not say much. We are spending about Rs.64,000 on Sanskrit pathshalas and about Rs.50,000 on Arabic midrassas. The number of pathshalus is a little over 100, which means that we are giving just over Rs.600 a year to each pathshala. The number of Arabic madrassas is 50, which means that they are getting Rs.1,000 each. I think this is a sufficient indication of the interest which Government is taking in these institutions.

As I pointed out in my speech at the time of the Budget, the Government have every sympathy with girls' education but there are some difficulties which were pointed out by honourable members on the other side of the House, particularly by Shaikh Habibullah Sahib. Whatever ones own personal views may be about the observance of purda, all the members would realize that it is very difficult, and particulary in rural areas, to make adequate arrangements for education and at the same time make due allowances for the observance of purda. In the districts where people have to come from very wide areas, it is very difficult, as I said, to make any progress in this direction. I said then and I say even now that we shall be prepared to make some provision

[The Hon'ble the Ninister of Education.]

as an experimental measure for this purpose, even out of this year's budget, if suitable methods are suggested to us. Then it is also said that the education given in these girls' schools should be such as would preserve Muslim culture. It is very difficult for me really to understand what that means. The Director of Public Instruction said at the Salempur Conference that he was prepared to make some sort of a scheme for this purpose and he has drawn up some tentative proposals which are under consideration. In the meantime, as the House is aware, one of the terms of reference to the committee we have set up is this: they are to consider whether the syllabus for girls' schools should be the same as for boys' schools, and I am prepared to ask that committee to see whether it will be possible and desirable to have some sort of syllabus in Muslim girls' schools different from that in the general girls schools. Personally I do not think that that is possible or desirable or that any artificial differences that he might make would be of real value. We heard the other day that in spite of all the care that has been taken at Aligarh Muslim Girls' College, the girls educated there take to such nauseating things as music, singing and so on. I make haste to observe that this adjective does not express my opinion in the matter. I do not know if these things are a part of the culture which it is desired to preserve and it is not for me to express an opinion. Personally, I would simply say this: apart from the fact that Hinduism and Islam exist as two different religions, I think that any one who insists on the preservation of what might be called Muslim culture and Hindu culture and wants it to be done through schools is really rendering a disservice to the country. What I want to say is that such things do not exist in the India of today. What we want to have is one Indian culture, to which Hindus and Musalmans and others who have come to this country and made it their home have contributed, and if any one is really interested in the progress of this country, he should emphasize the points that are common to all of us-points that really constitute Indian culture, points that really go to make Indian culture. All those things which separate us from one another and segregate us, really render a disservice to the country, and I hope that those who want the education of boys and girls to be imparted in such a way as to preserve Muslim and Hindu culture would not insist on that in the interest of the country in general. After all we have to look to things far ahead. Let us take the example of Iran. The religion of Iran is Islam. The religion of Arabia is Islam, but does any one say Iran has the culture of Arabia? I remember that the Nawab Sahib of Chhatari once said in a speech in the old Legislative Council, " By religion I am a Muslim and by birth I am Rajput." He claimed to be the embodiment of Hindu-Muslim unity. In the time of the Guptas, his ancesters conquered Turkistan and part of northern Persia. What is his culture? Does he want us to foster the culture of his ancestors or does he want us to preserve the culture of those whom they conquered? What is the culture which he wants here? And what is Muslim culture? Culture does not consist in religion. It consists in poetry, in architecture, in sculpture, in painting, in music. These are the things which are the embodiment of culture. Is there any distinction between Muslim and Hindu culture in these things? Let us take some of our best musicians of today. They are Mussalmans, but what are the names of

the tunes. The rags and raginis. Is there any Hindu today who is entitled to say that Indian music is Hindu music and is there any Muslim who would say that Indian mucic is Muslim music? Why then should we talk of Hindu and Muslim cultures? When these things are dead, then and then alone the Indian culture to which we are heirs will progress.

Thus, Sir, I think that I have practically disposed of all the resolutions except two or three. One refers to the paucity of Muslims in the Educational service and particular attention has been drawn to the small number of Muslim headmasters. I admit that. There is only one Muslim headmaster in the Educational Service and only one Muslim principal in a Government Intermediate College, but for this no one is at fault. Certainly, not the Government. If anybody is to blame, it is those who failed to enter the Educational Service in time. Honourable members will find that people who joined the service from the year 1915 to 1920-21 are now gradually coming up to a position from which headmasters are selected. It is a fact which can very well be verified that the number of Muslims who joined between these years was very small and it is for this reason that only one gentle man has been raised to the the headmaster's rank. but I hope that in the course of the next twelve months we shall be able to have two more Muslims in the cadre. In this connexion, I should like to place before the House some points of relevant nature on this subject. Sir, from what I have said it will be inferred that I am referring to the fact that the people who have risen to the headmaster's rank are coming up through the process of promotion. That is perfectly right. In this matter, I must tell the House that our hands are more or less tied. Apart from what would have been the principle involved, I should also like to refer this House to certain orders made by the Government of India in this connexion. instance, in a resolution passed by the Government of India in July, 1934, they made it clear that, whatever reservation they recommend, it relates only to direct recruitment and not to recruitment by promotion, which would continue to be made as at present, solely on merit. The Provincial Government also made this clear and the then Governor of the United Provinces said "the principle we follow invariably, as far as I know, in making promotions is to promote strictly on merits and not to take into account communal considerations." So, Sir, it is clear that, so far as these posts go, our hands are more or less tied. We cannot possibly give promotion to a community simply because it happens to belong to what is generally called the minority community. We cannot base promotions on the basis of community so far as recruitment is concerned. Then, Sir, there are two important resolutions left to be replied to. One relates to the recruitment of teachers by local bodies, the other relates to the recruitment of teachers by the State. So far as the local bodies are concerned, they are autonomous bodies and we cannot directly compel them to recruit members of any particular community, but of course it is our duty to see that all communities are adequately represented and that no community is over-represented and I can only say this that the Government has always been inclined to do this. Since I took over charge, I have drawn the attention of 10 or 12 district boards to the fact that the

[The Hon'ble the Minister of Education.]

Muslim community is under-represented on their staff. I can give this assurance that whenever I feel from facts and figures that the Muslim community is under-represented, I shall draw the attention of the board concerned to this.

Mr. Zahirul Hasnain Lari: What do you mean by adequate representation?

The Hon'ble the Minister of Education: I say that we shall decide this question not on the basis of population figures, because that would be wrong, but at the same time I hope the honourable member opposite will not pin me down to state any particular figures. Lastly, I come to the question of recruitment by the State. The principle that is to be followed in this connexion is the principle which is to be observed in all departments of the State service. That principle has been made clear by the Hon'ble the Premier in this House a few days ago. As he said, the Government will be put to a great difficulty if it lays down any definite proportion for recruitment of any particular community, but it is the duty of the Government to see that all communities are properly and adequately represented. I think, I have dealt with all the points raised in the course of discussion on this motion. is one point to which I have not referred and that was the point raised by Mr. Faruk when he spoke about the type of text-books which were being used in schools. I entirely agree with him that the textbooks are definitely anti-national and they are undermining our national solidarity. The question of text-books has been referred to the committee set up by Government and I hope that when the recommendations of that committee are out, we shall be able to brush away all those bad books to which he has referred. I am in entire agreement with him. After making these general observations I can only say that the House can rest assured that Government will always view this question of Muslim education, not because it is the question of a particular community, but because it is a question of the education of a very important section of the population, with the utmost sympathy. Every section of this House can be certain of the utmost consideration that is possible for this Government to give to the subject. I hope that in view of this assurance the mover will not press his resolution, but if it is really brought to a vote, I must say, that in the circumstances, I shall accept the amendment moved by Thakur Phool Singh.

THE UNITED PROVINCES EXCISE BOARD

The Hon'ble the Speaker: Before we adjourn for lunch I have to make an announcement. The following members have been nominated for the Provincial Excise Board:

- (1) Rai Govind Chandra.
- The second second (2) Khan Bahadur Haji Muhammad Obaid-ur-Rahman Khan,
- (3) Shri Narain Das.
- (3) Shri Naram Das.
  (4) Thakur Jagmoban Singh Negi.
  (5) Mr. Nafisul Hasan.

There are four seats to be filled and five members have been nominated. So unless one of them withdraws an election will be held tomorrow between 12 noon and 2 p.m. in the Reading Room.

(The Assembly was then adjourned for lunch at 1.18 p.m. It re-assembled at 2.5 p.m. with Mr. Muhammad Ismail Khan, one of the panel of Chairmen, in the Chair.)

Shri Ranjit Sita Ram Pandit : श्री रणजीत सीताराम पंडित :

जनाव चेयरमैं न साहब—यह जो प्रस्ताव हाउस के सामने हैं इसके विषय में वजीर तालीम न तक्ष्मीलवार जवाव दे दिया है। मैं उसके मुताल्लिक कुछ अर्ज करना चाहता हूं। मुझे खास तौर पर इस प्रस्ताव की मुखालिफ़त करना हैं। जो तरमोम हमारे लामने पेश है उसका समर्थन करना भी मुझे मंजूर नहीं। मैं एक बात साफ़ साफ़ यहां बतलाना चाहता हूं कि जिस नुक़्ते निगाह से यह प्रस्ताव हमारे सामने रक्खा गया है वह उम्लन विल्कुल गलत है। जब ऐसे प्रस्ताव हमारे सामने आते हैं तो हमारा फ़र्ज हो जाता है कि हम कोशिश करें इसको समझने की कि वह क्या चीज है और इसको समझने के बाद हमें ताईद या विरोध करना है।

यह प्रस्ताव सन् १९३४ ई० में जो शिक्षा सम्मेलन हुआ था उसके मुताल्लिक है। उसकी कुल तजवीजों तो हमारे सामने नहीं हैं फिर भी चूंकि वजीर साहव ने इनके जवाबात दे दिये हैं उन तजवीजों के अन्दर जाने की जरूरत नहीं है।

जो प्रस्ताव हमारे सामने है उसमें हमें यह देखना है कि उसके पीछे ख्याल क्या है। अब्बासी साहव ने अभी कहा था कि मुसलमानों को हमदर्दी की जरूरत है। मेरा जवाब है कि मुझको मसलमानों की तालीम के लिए गहरी हमदर्दी है। लेकिन मुसलमानों की तालीम और मस्लिम तर्जे तालीम यह दोनों अलहदा अलहदा वातें हैं। जहां तक म्सलमानों की तालीम का ताल्लुक है उस मसले से मेरी पूरी हमददी है, उतनी ही हमददी है जितनी हमदर्दी कि मझे और लोगों की यानी ग़ैर मुसलमानों की तालीम में हो सकती है। जहां तक इस्लामी ख्यालात और तालीम का सवाल है वह तो दूसरा सवाल हो जाता है और इसी पर हमें ग़ौर करना है। सन् १९३४ ई० में जिस किस्म की गवर्नमेंट और जो जमाना था उसमें और सन् १९३८ ई॰ में बहुत बड़ी तब्दीली हो गई है। इस वक्त हमारे सामने सारे सूबे की तालीम का मसला है। हमारे सूबे भर में किस किस्म की तालीम होनी चाहिए यही एक हमारे सामने बड़ा मसला हो सकता है और उसी पर हमें गौर करना चाहिए। हमारा मकसद तो यह होना चाहिए कि इस सूबे में किस किस्म के नागरिक (citizens) तैयार करना हमें मंजूर है या हमारे लिए मुनासिब होगा। यही हमारा तालीम का असली मसला है। इसमें धर्म भेद का कोई सवाल नहीं है। चाहे हिन्दोस्तान के मजहब के लोग हों चाहे अरबी मजहब के या फ़िलस्तीन के मजहब के, इससे कोई फ़र्क़ नहीं पड़ता । हमारे कुल सूबे के बाशिन्दों का यह हक है कि उनके सबके लिये हम ऐसी तालीम तजवीज करें कि जिससे वह मौजदा हालत में हिम्मत से जिंदगी बसर कर सकें। हमारा सब का यह फ़र्ज है कि हम सब इकट्रा होकर इस मसले पर गौर करें। यह नया तरीका ऐसा होना चाहिए कि इसके जरिय से हम आला से आला तालीम देकर नये नागरिक पैदा करा सकें जो हमारी जरूरतों को पूरा कर सकें। अब सवाल सिर्फ़ यह है कि अगर हमारे सूबे के बाशिन्दों में से अपने मजहबी ख्यालात की वजह से या किसी और वजह से एक खास किस्म की तालीम कुछ लोग पसन्द करते हैं तो उनका बेशक हक है कि वह जैसा उनका जी चाहे करें। लेकिन वह ऐसा मतालबा पेश नहीं कर सकते हैं जसा हमारे सामने है। जो लोग पुराने किस्म की

[Shri Ranjit Sita Ram Pandit.]

तालीम को पसन्द करते हैं वह सरकार को मजबूर नहीं कर सकते कि सरकार भी उसी को पसंद करें और इनका कोई हक नहीं है कि वह सरकारी इमदाद, स्टेटएड (Stateaid) के लिये सरकार को मजबूर करें। गरज कि जैसा कि योरप के बड़े बड़े मुल्कों में है सरकारी तालीम तो गैर मजहबी तालीम सेकुलर एज्केशन (secular education) होनी चाहिये। मेरी यही राय है जो मैं हाउस के सामने रखना चाहता हूं। हम कोई ऐसी तालीम हरगिज मंजूर नहीं कर सकते हैं जो गैरमजहबी न हो। जो मजहब पसंद लोग हैं और मजहब को मिलाकर तालीम चाहते हैं यानी खास किस्म की तालीम चाहते हैं तो उनको चाहिए कि अपनी फिरक वाराना और जुदागाना कौमी तालीम के लिये अपनी जेब से रुपया खर्च करें। जुदागाना या फिरके-वाराना तालीम का मतालवा सन् १९३४ ई० का है; और ज़माना पलट जाने से अब इसकी सन् १९३८ ई० में कोई ग्ंजाइश नहीं हैं।

दूसरी बात मैं यह रखना चाहता हूं कि मुझको मुसलमानों के साथ पूरी हमदर्दी है इसलिये मैं हुसेन जहीर साहब से इत्तिफ़ाक़ करता हूं। मुसलमानों के लिये अच्छा न होगा अगर वह अपने बच्चों को फ़िर्कावाराना तालीम दें। तालीम तो ऐसी होनी चाहिये कि इस जुमाने में पैदा हये बच्चों को हम आइन्दा के लिए तैयार करें ताकि वह आइन्दा की मसीवतों का सामना करके आराम से रह सकें और इस जमाने के क़ाबिल हों। में देखता हं कि हमारे मुल्क में पूराने जमाने के साथ इस क़दर हमदर्दी है कि हम हर वक़्त ख्या-लात में पिछड़े हुए रहते हैं। पुराने जमाने में बैलगाड़ी के जरिये से सफ़र किया जाता था जो एक घंटे में २ १/२ मील चलती थी। अब हम रेल पर चढ़ते हैं और बम्बई, मद्रास जहां बैलगाड़ी से महीनों में नहीं पहुंच सकते थे वहां दो तीन दिन में पहुंच जाते हैं। आप जानते हैं कि मकतबों में तालीम पुराने तरीक़े की है और अगर आप उसी को क़ायम रखना चाहते हैं तो अपनी जेव से खर्च करके उनको जिन्दा रख सकते हैं। लेकिन मैं समझता हूं कि मुसलमानों के लिये इस तरह से पिछड़ जाना मफ़ीद न होगा बल्कि मज़िर होगा। लड़-कियों की तालोम के बारे में में अर्ज करूंगा कि इसमें पर्दे का सवाल उठाया गया है। पर्दा अच्छा है या नहीं इसमें आजकल कोई इख्तिलाफ़ राय नहीं हो सकती। फिर भी हम सुनते हैं कि बाज लोगों का स्थाल है कि पर्दा अच्छा है और बाज लोगों का स्थाल है कि अच्छा नहीं है। जाहिर है कि सरकारों तालीम में लड़कियों के लिये पर्दा हरगिज नहीं हो सकता। हमारे कुल हिंदुस्तानी लड़के लड़िकयां चाहे उनके अर्बी नाम हों चाहे हिन्दी नाम हों हमें उन सबका इस सूबे के अच्छे नागरिक बनाने से मतलब है ताकि वह हमारे देश में अच्छे साबित हों । इसलिये यह मुनासिब न होगा कि फ़िरक़ेवाराना तालीम को हम किसी शक्ल में भी पसन्द करें और उस के लिये राया देवें। में इस हाउस से कहूंगा कि अगर आप चाहते हैं कि हमारे देश में नये किस्म के और वहतरीन लोग गैदा हों तो आप सूबे के तालीमी मसलों को फ़िर्क्वेवाराना नज़र से न देखें और बराबर मजहबो सवालात को न उठायें। अगर आप कदम कदम पर मजहबी सवाल उठायेंगे तो सारी सूबे की तालीम को नुकसान पहुंचेगा। जापान, जर्मनी और इटली वग़ैरह अन्य देशों की तालीम का तर्ज बदलता जाता है और वहां लोग जिस किस्म के नागरिक पैदा करना चाहते हैं उसी किस्म की तालीम दे रहे हैं। हमारे लिये तालीम का मुश्किल सवाल है, इसलिये नहीं कि तालीम के बारे में खास दिक्कतें हैं, इसलिये नहीं कि हममें ऐसे लोग नहीं हैं, जो एक माकुल तरोका तालीम का तजवीच नहीं करना जानते। लेकिन इसलिए कि हम आज तक तालीम के सवाल को ट्कड़े ट्कड़े में देखते आए। अब एक सूबे की नजर से उसे देखना है। जो आज-कल प्रान्तीय स्वराज्य कहा जाता है उसकी बदौलत हम सूबे में अपनी तालीम कर सवाल हल

कर सकते हैं लेकिन इतमें यह खतरा है कि अलग अलग मुबे में मुख्तलिक फ़ैसला हो । तो यह वात हो सकती है कि हमारे सूबे में एक ढंग की तालीम हो और सूबे सरहद में दूसरी तालीम हो, वंगाल, पंजाव, वस्वई, मद्रास में दूसरी तालीम हो। हमारी तालीम तफ़सील में अलहदा अलहदा तालीम हो सकती है लेकिन तालीम का मकसद कौमी होना चाहिये। राष्ट्रीय तालीम सारे हिन्दोस्तान के लिए एक क़ौमी ढंग की होनी चाहिये। अफ़सोस है कि यह बात हम विल्फ़ेल नहीं कर सकते हैं और यह हमारी सब से बड़ी दिक्कत है। दूसरी दिक्कत यह है कि हम आजाद नहीं हैं, लिहाजा आज वहुत से ऐसे झगड़े हमारे सामने हैं जिनको हम आजादी से तय नहीं कर सकते हैं। इसलिए मजहबी झगड़ों से तालीम को दूर रखना और भी जरूरी है। आज अगर खास खास कामों के लिये, जैसे कि तालीम, हम मजहबी बातों पर गौर करने लग जावें तो हम बड़े झगड़े और वहस व मुवाहसों में फंस जायेंगे। हमें तो यह बात तय करनी चाहिये, आया हमें फ़िरक़ेवाराना, सेक्टेरियन (sectarian) तालीम मंजूर है याग़ैर मजहवी, सेकूलर (secular)। अगर हम इस तरह सही नतीजे पर पहुंच जाते हैं तो मैं गवर्नमेंट से अर्ज करूंगा कि वह मेहरवानी करके इस बात पर ग़ौर करे कि मुस्लिम कान्फ़रेंस में जो मतालवात पेश किये गये हैं वह हमारे नुक्ते निगाह से जा नहीं हैं। जहां तक मुलाजिमतों में मुसलमानों का हिस्सा होना चाहिये यह तो मसला तालीम का नहीं है। इसका जवाब हम कट मोशन पर दे चुके हैं। २० फ़्रांसदी, २५ फ़्रींसदी और ३० फ़्रांसदी यह सब ग़लत वात है। गवर्नमेंट के लिये सिर्फ़ एक बात हो सकती है कि वह साफ़ कह दे कि कोई सरकारी निजाम इस तरह के बटवारे से नहीं चल सकता। हमारे मुन्क में अलहदा अलहदा कौमें वसती हैं। हमको तालीम को इस तरह से ढाल कर रखना होगा कि सबको मंजूर हो। इसीलिए फ़िर्क्रवाराना तालीम को हम हरगिज मंजूर नहीं कर सकते हैं, ज्दागाना क़ौमी तालीम को हरगिज मंजूर नहीं कर सकते हैं और न ऐसी तालीम की इमदाद कर सकते हैं। मैं गवर्नमेंट की खिदमत में अर्ज करूंगा और इस हाउस के सामने भी, कि वड़े बड़े झगड़ों को हल करने का इलाज ग़ैर मजहबी तालीम है। हमको इस खतरे से बचना चाहिए जो कि मजहर्वा तालीम का लाजमी नतीजा है। बजाय फ़िर्केवाराना तालीम की इमदाद करने के अब वक्त आगया है कि जितना रुपया इमदाद में तमाम स्कूलों, कालेखों, लायब्रेरी, रीडिंगरूम को दिया जाता है जो मजहबी या फ़िर्केवाराना बुनियाद पर क़ायम हुए थे और अब भी चल रहे हैं वह मनसूख किया जावे चाहें वे हिन्दुओं के हों चाहे मुसलमानों के, शियाओं के या सुन्नीओं के हों, कायस्थों के, अग्रवालों के या किसी हिन्दू पाठशाला या मुस्लिम मकतव की इमदाद के लिये हों। यह कुल रुपया जब्त करना चाहिये और इस सरकारी रुपये को नये तर्जे तालीम पर लगाना चाहिये जिसकी नुक्ते निगाह क्रौमी है। इन चन्द अल्फ़ाज के साथ में अपने ख्यालात इस हाउस और सूबे के सामने पेश करता हूं।

شہی رنجیت سیتا رام پندس ۔ یہ جو پرستاؤ ھاؤس کے سامنے ھے اِس کے جناب چیزمین صاحب ۔ یہ جو پرستاؤ ھاؤس کے سامنے ھے اِس کے وشہ میدن وزیر تعلیم نے تفصیلوار جواب دے دیا ھے ۔ میں اُس کے متعلق کچھ عہوض کونا چاھتا ھوں ۔ مجھ خاص طہور در اِس پرستاؤ کی مخالفت کونا ھے ۔ جو ترمیم ھمارے سامنے پیش ھے اُس کا سمرتھن کونا جھے منظور نہیں ھے ۔ میں ایک بات صاف صاف یہاں بتلانا چاھتا ھوں کہ جس نقطہ نگانے ہے یہ پرستاؤ ھمارے سامنے رکھا گیا ھے وہ اُصولاً

[Shri Ranjit Sita Ram Pandit.]

بالكل غلط هے - جب ايسے پوستاؤ همارے سامنے آتے هيں تو همارا فرض هوجاتا هے كه هم كوشش كويں أس كو سمجھنے كى كه ولا كيا چيز هے اور أس كو سمجھنے كے بعد هميں تائيد يا ورودهه كونا هے -

يهم پرستائ سنه ١٩٣٢ع ميں جو شكشا سميلن هوا تها أس كے متعلق هے _ اُس کی کل تجویزیں تو همارے سامنے نہیں هیں پھر بھی چونکه وزیر صاحب نے اِن کے جوابات دے دیئے میں اُن تجویزی کے اندر جانے کی ضرورت نہیں ہے۔ جو پرستاؤ همارے سامنے ہے اُس میں همیں یہم دیکھنا ہے کہ اُس کے پیچھے خیال کیا کھے _عباسی صاحب نے ابھی کہا تھا کہ مسلمانوں کو همدردی کی ضرورت هے _ میرا جواب هے که مجهکو مسلمانوں کی تعلیم کے لیئے گہری همدردی هے - لیکن مسلمانوں کی تعلیم اور مسلم طرز تعلیم یہ، دونوں علیصدہ علیصدہ باتیں ھیں _ جہاں تک مسلمانوں کی تعلیم کا تعلق ھے اُس مسلم سے میری پوری هددردی هے _ اتنی هی هددردی هے جتنی همدردی که منجهے اور لوگوں کی یعنی غیر مسلمان ری تعلیم میں هوسکتی هے ۔ جہاں تک اسلامی خیالات اور تعلیم كا سوال هم ولا تو دوسوا سوال هو جاتا هم اور اس بدو هدين غور كرنا هم د اسي سنه 198 ع مين جس قسم كى گورنمنت اور جو زمانه تها أس مين اور سنه 198 ع میں بہت بڑی تبدیلی ہوگئی ہے۔ اِس وقت ہمارے سامنے سارے صوبے کی تعلیم کا مسئله هے۔ همارے صوبے بھر میں کس قسم کی تعلیم هوئي چاهیئے یہی ایک همارے سامنے بہرا مسئلہ هوسکتا هے اور اِسی چر همیں غور کونا چاهیئے۔ همارا مقصد تو یہ هونا چاهیئے که اِس صوبے میں کس قسم کے ناگرک سُتیزنس (oitizens) تیار کونا همیں منظور هے يا همارے ليئے مناسب هوگا۔ يهي همارا تعليم كا اصلى مسئله _ هے اِس میں دھرم بھید کا کوئی سوال نہیں ھے چاھے ھندوستان کے مذھب کے لوگ ھوں چاھے عربی مذھب کے یا فلسطین کے مذھب کے اِس سے کوئی فرق نہیں پڑتا -همارے کل صوبے کے باشندوں کا یہم حق ھے کہ ان کے سب کے لیئے هم ایسی تعلیم تجویز کریں کہ جسے وہ موجوں مالت میں همت سے زندگی بسم کرسکیں ۔ همارا سبكاً يهم فرض هے كه هم سب اكتها هوكو إس مسلِّل به غور كوين _ يهم تيا طريقه ایسا ہونا چاھیئے کے اُس کے ذریعے سے ام اعلی سے اعلی تعلیم دیکر ناگرک بیدا كراسكين جو هارى ضرورتوں كو پورا كرسكين ـ اب سوال صرف يهة هے كه اگر همار ـ صُوبِ کے بائندوں میں سے اپنے مذھبی خیالات کی رجبہ سے یا کسی اور رجبه سے ایک خاص نسم کی تعلیم کچھ لوگ پسند کرتے هیں تو اُن کا بیشک حق هے اسم وہ جيسا أن كا جي چاهئے كريں - ليكن ولا ايسامطالبة پيش نهيں كرسكتے هيں جيسا همار -سامنے ھے۔ جو لوگ چرانے قسم کی تعلیم کو پسفد کرتے ھیں وہ سوکار کو محبور نہیں كوسكتے كه سوكار بهى أسى كو پسند كرے اور أن كا كوئى حق نهين هے كه ولا سركارى امدان _ استیت اید (state aid) کے لیئے سرکار کو مجبور کریں - غرض که جیساً که یروپ کے بے ے بے ملکوں میں ہے ۔ سرکاری تعلیم تو غیر مذھبی تعلیم سیکولر ایجوکیشن (secular education) هونی چاهیئے - میری یہی راے هے جو میں ہاؤس کے سامنے رکھنا جامتا ہوں۔ ہم کوئی ایسی تعلیم ہرگز منظور نہیں

کرسکتے ھیں جو غیر مذھبی نہ ھو - جو مذھب پسند لوگ ھیں اور مذھب کو ملاكر تعليم چاهتے هيں يعنى خاص نسم كى تعليم چاهتے هيں تو أن كو چاهيئے که اپنی فرتموارانه اور جداگانه تومی تعلیم کے لیئے اپنی جیب سے روپیه خوچ كوين- جداكانه يا فرتعوارانه تعليم كا مطالبه سنَّه ١٩٣٢ع كا هـ اور زمانه بلت جائد سے آب اِس کی سنه ۱۹۳۸ عمیں کوئی گنجائش نہیں ھے دوسری بات میں یہ رکھنا چاھتا ہوں که مجهاو مسلمانوں کے ساتھ پوري هدودي هے ۔ اس لیئے میں حُسين ظهيم صَاهب سے إِتَفَاق كُوتا هوں - مسلمانوں كے ليئے اچها نه هوكا اگر وہ اپنے بحول كو فرقه وارانه تعليم دين _ تعليم تو ايسي هوني چاهيئے كه اِس زمانے ميں پیدا آ هوئے ابچوں کو هم آئنده کے لیانے تیا کریں تاکه ولا آئندلا کی مصیبتوں کا سامنا کرکے آرام سے را سکیں اور اُس زمانے کے قابل ہوں ۔ میں دیکھتا ہوں که المارے ملک میں پرانے زمانے کے ساتھ اس تدر مدردی هے که هم هر وقت خیالات میں پچھڑے ہوئے رہتے ہیں۔ پرانے زمانے میں بیل گاڑی کے ذریعہ سے سفر کیا جاتا تھا جو ایک گھنڈے میں الم میل چلتی تھی۔ اب مم ریل پر چڑھتے ھیں اور بمبدئی مدراس جہاں بیل گاری سے مہینوں میں نہیں دہونے سکتے تھے رهاں در تین دن میں پہونے جاتے ہیں ۔ آپ جانتے ہیں که مکتبوں میں تعلیم پرانے طریقہ کی ھے اور اگر آپ اس کو قائم رکھنا چاھتے ھیں تو اپنی جیب سے خرچ عرکے اُن کو زندہ رک ہ سکتے ھیں۔ لیکن میں سمجھتا ھوں که مسلمانوں کے لیئے اِسَ طرح سے پچھڑ جانا مفید نہ ہوگا بلکہ مضر ہوگا ۔ لرکیوں کی تعلیم کے بارے میں میں عوض کرونگا کہ اس میں پوں عاسوال اُٹیایا گیا ہے ۔ پردا اچھا ہے یا نہیں اس میں آجکل کوئی اختلاف رائے نہیں هوسکتی - پهر بهی هم سنتے هیں که بعض اوگرں کا خیال ہے کہ پردا اچھا ہے اور بعض کوگوں کا خیال ہے کہ آچھا نہیں قے ۔ ظاهر کے که سُرکاری تعلیہم میں لڑ کیوں کے لیئے پردا ہوگز نہیں هوسكة آ _ همارے كلل هندوستاني لوك لوكياں چاهے أن كے عسربي نام هوں چاہے ہندی نام ہوں ہمدے آن سب کے ایس صوبے کے اچھے ناگوک بنانے سے مطلب ھے تاکہ وہ ممارے دیش میس اچھے ثابت موں _ اِس لیئے یہ مناسب نہ ہوگا کہ فرقے موارانہ تعلیم کو ہم کسی شکے ل میں بھی پست کہونگا کہ اگر آپ پسند کریں اور اُس کے لیئے روپیم دیویں ۔ میں اِس ہاؤس سے کہونگا کہ اگر آپ چاھتے ھیں که همارے دیش میں نئے قسم کے آور بہترین اوگ پیدا ھوں تو آپ صوبے کے تعلیمی مسئلوں کو فرقه وارانه نظر سے نه دیکھیں اور برابر مذهبی سوالات كو نه اللهائين - اكر آپ قدم قدم يو مدهيي سوالات ألهائينك تو ساري صوب كي تعليم كو نقصان فيهو نحج كا - جايان- جرمني اور اللي وغيرة انيه ديشون كي تعليم كاطرز بدلتا جاتا ہے اور وهاں لوگ جس قسم کے ناگرک پیدا کرنا چاهیئے هیں اُسی قسم کی تعليم دے رہے هيں۔ همار عليد تعليم كا مشكل سوال هے اس ليد نهيں كه تعليم كيارے میں خاص دقتیں ھیں۔ اس لیئے نہیں کہ ھم میں سے لوگ نہیں ھیں جو ایک معقول طریقه تعلیم کا تجویز نہیں کونا جانتے لیکن اس لیئے که هم آج تک تعلیم کے موال کو تنزے تکوی دیکھنا ھے جو موال کو تنزے تکرے میں دیکھنا ھے جو أَجَ لَلْ يُوانَّتِهِ سُوراج كَهَا جَاتًا هِ _ أَس كِي بدولت هم صوب ميں اپنى تعليم كا [Shri Ranjit Sita Ram Pandit.]

سوال حل کرسکتے هیں لیکن اِس میں یہم خطوہ هے که الگ الگ صوبے میں مختلف فیصله هو۔ تو یہ بات هو سکتی هے که همارے صوبے میں ایک دهنگ کی تعلیم هـو اور صوبے سوحد میں درسوی تعلیم هـو _ بنگال _ پنجاب _ بدیدًی مدراس مين درسري تعليم هو - هماري تعليم تفصيل مين عليحدة عليحدة تعليم هو سُمتى هم اليكن تعليم كا مقصد تومى هونا چاهيئم - راشتريم تعليم سارے هندوستان كَ لَيْهُ اللَّهِ اللَّهِ اللَّهِ عَلَى اللَّهِ عَلَى اللَّهِ عَلَى اللَّهِ عَلَى اللَّهُ عَلَّى عَم بأت هم بالفعل نہیں کرسکتے ھیں ۔ اور یہ هماري سب سے بتری دقت ھے ۔ دوسری دقت یہم ھے که عم آزاد نہیں هیں - لهذا آج بہت سے ایسے جھگڑے همارے سامنے هیں جی کو هم أزادي سے طے نهيں کوسکتے هيں۔ اس ليئے مذهبي جهگروں سے تعامم كو دور رکھنا اور بھی ضوروی ہے۔ آج اگر خاص خاص کاموں کے لیئے جیسے کہ تعلیم هم مذهبی باتوں پر غور کونے اگ جادیں تو هم برے جهگرے اور بھث و مباحثوں میں پهنس جائيدگے _ همين تو يه، بات طالح ني چاهيئے آيا همين فرته وارانه سيكنيريكي (sectarian) تعليم منظور هے يا غير منهبي سيكوار (secular) ـ اگر هم اسى طرح مُحيى نتيجه پر پہُونچھ ميں تو ميں گورنمنتَ نے عوض کرونگا که ولا مہرباني کرکے اس بات در غور کہے کہ مسلم کانفرینس میں جو مطالبات پیش کئے گئے ھیں وہ ھمارے نقطہ نگاہ ہے جا نہیں ھیں ۔ جزانتک ملازمت میں مسلمانوں کا حصه هونا چاهيئے يهه تو مسئله تعليم كا نهيں هے _ اس كا جواب هم كت موشى پر دے چکے عیں- ۲۰ نیصدي _ ۲۵ فیصدي اور ۲۰ فیصدي يہ سب غلط بات ھے ۔ گورنمات کے لیئے صرف ایک بات ہو سکتی ھے که وہ صاف کہدے که کوئی سرکاری نظام اس طوح کے بتوارہ سے نہیں چل سکتا ۔ همارے ملک میں علیحدہ عليحده قومين بستى هيں۔ هم كو تعليم كو اسي طرح سے دهالكر ركهنا هوكا كه سب كو منظور هو _ اسي ليئے قوقه واوانه تعليم كو هم هركز منظور فهين كرسكته هيں -جدا گانه تومي تعليم و هرگز منظور نهين كرسكت مين اور نه ايسي تعليم كي اسداد کرسکتے هیں ۔ میں گور نُمنَس کی خدمت میں عرض ارونگا اور اس هاؤس کے سأمنه بهي كه برے برے جهمروں كو حل كرنے كا علاج غير مذهبي تعليم هـ هم كو اس خطرة سے بحینا چاهیئے جو كه مذهبي تعلیم كا لازمي نتيجة هے ـ بجائے فرقه وارانه نعلیم کی امداد کرنے کے اب رقت آگیا ہے که جتنا روپید امداد میں تمام اسكواور - كالجور - لأنيمويري ريدنگ ووم كو ديا جاتا هے جو مذهبي يا فوقه وارانه بنیاں پر قائم هوئے تھے اور آب بھی چل رہے میں وہ منسوخ کیا جاوے _ چاھے وہ ھندوں کے ھوں چاھے مسلمانوں کے شیعوں یا سنیوں کے ھےوں ۔ کایستھوں کے اگروالوں کے یا کسی هندر باتھ شالا یا مسلم مکتب کی امدان کے لیئے هوں۔ یہ، كلُ روبيه ضبطكونا چاهيئ اور اس سركاري روبيه كو نئي طوز تعليم بر لكانا چاهيئ حس کی نقطه نگاہ تومی ہو ۔ ان چند الفاظور کے ساتھ، میں اپنے خیالات اس ھاؤس اور صوبه کے سامنے پیش کوتا ہوں -

Shri Dwarka Prasad:

شري دوارکا پرشاد -مين اس مسئله كم متعلق يهم گذارش كرنا چاهما هول كه مين قهاكر چهول سنكهه ماهب کی جو امندمنت هے اس کی تائید کرتا هوں اور جو تجوید خان

بہادر مولوی فصیح الدین عاحب نے پیش کی هے اس کی مخالفت کرنا هوں - اس مسئله کے متعلق جو مستر پندت صاحب نے تقریر کی ہے میں اس سے پورا متنق ہوں۔ میں یہم سمجھتا ہوںکه یہم قنامینیشنل انسٹیتیوشنس (denominational institutions) و نیرز سیکتیرینی انستی تیوشنس (Sectarian institutions) یهه اس ملک کی مصیبت کا باعث اور ملک كي توقي مين سدراه رهي هين ـ ادر جيسا كه كأنگريس كي تجويز هـ كه قوسى تعلَّيم يعنّني نينشناست ايجوكيشن (nationalist education) يُهيلاني جأوے اور كانگريس اس بات پر يقين كوتي هےكه اس قسم كي سيئتيريئن تعليم هندوستان کی ترقی میں سدراہ ہے تو ہیں گونسی ضرورت تھی کہ ہم یہ، کہتے کہ ہمیں اس رورلیوشن سے هددردی هے جیسا که آبھی همارے منستر تعلیم نے فرمایا هے۔ اور خاص طور سے همت رکھے و همارے منستم صاحب تعلیم کو کہذا تھا کہ وہ اس قسم کے مطالبات پرچاھے ھندو انستَیتیوشنس کےمتعلق هوں چاھے مسلمان اِنستیتیوشنس کے همکو عاف ماف کہدینا چاهیئے که هماری اُن سے تطعی همدردی نہیں ہے۔ اس میں ذرا همت کي ضرورت هے ۔ همکو اپنتي باليسي (policy) اور خيالات کے اِظهار میں صاف گوئی کی ضرورت ہے۔ ایک پالیسی ہونی چاھیئے۔ اُن خیالات کے بعد میں ان رزولیوشنس کے متعلق ایک دو الفاظ عرض کرونگا۔ ولا میہ ہے کہ آپ کے سامنے اس وقت + ا تجاریز جو مسلم ایجوکشنل کانفرنس کے مطالبات تھے وہ پیش لیئے گئے هیں۔ مجھے افسوس کے ساتھ کہنا پرتا ھے کم ابتک کسی صاحب کے پروپوزر (proposer) و سکفدر (seconder) صاحب کے ان ریزولیوشنس کو هاؤس میں پُرَهنے تک کی نوبت نہیں آئی ہے۔ صوف اُن کا مختصراً ذکر کیا گیا ہے۔ لیکن ابتک وے ریزولیوشنس نہیں ہڑھ گئے ھیں نه هم اُن کے ورةنگ (wording) جانتے هیں که کیا هیں - نه یه که ولا ریزولیوشن کیا هیں اور کیا اُن کا مقصد هے _ نه فردا فرداً ريزوليوشنون پرغور كيا گيا هي - ايسي حالت مين جبكه همكو ريزوائيوشنس بم غور كوني كا موقعه فهري ديا گيا هي آرر نه وه اس سمي تك پيش كَيْنُهُ كُنُّهُ هِينَ تُو اسْ هَاوُس شِهِ أُمِيدَ كُرِنَا كَهُ كُلُّ رِيوْدِلْيُوشِنُونَ كُو يَكُ جَانَى حَالت میں منظور کولیں تو وہ اس ھاؤس کے ساتھ غیر انصافی کونا ھے۔ میں یہم کہنا چاهما هوں که آپ اس ریزولیوشنس پر غور کیجئے که آس حالت میں دہانتک رة اس هاؤس كے قابل منظوري هے - منستو صاحب نے تفصیلی طور پر ایک دو ريزوليوشي كيارة ميں يهاں پر ذكر كيا هـ- ريزوليوشي إس بات پر مبنى هـ كه اگه آپ غور فرمائينگ تو معلوم هوگا كه مسام ايتموكيش بيك وارة (back ward) هـ اور یہی جمله ریزوایوشن کی بنیاد ھے ۔ مسلم کانفر س کے رزرلیوشن شوری ھوتے هين أن الفاظ كے ساته، كه مسلم ايجو كيشن نے سنه ١٩٢١ اح سے كافي ترقى نہيں كي هــ اسی بنیاں پر جتنے ایجو کیشی کانفرینس کے ریزولیوشی هیں باس کیئے گئے عیں۔ اس پر غور کرنے کي ضرورت هے - کيونکه اس هي بنيان پر اُنهوں نے مطالبه کيا هے که هم او احداد زیاده دی جارے - مسلم تیچرس (Muslim teachers) ایجو کیشن استاف (education staff) میں زیادہ هونا چاهیئے یہ، بنیاد هے کل کانفرنس کے رورلیوشنس کی ۔ یہی بنیاں جس کا فاروقی صاحب نے اپنی

[Shri Dwarka Prasad.]

تقریر میں ذکر کیا ہے که سائس کمیشی (Simon Commission) نے اپنی رپورت میں ذکر کیا ہے که " Muslims were educationally backward " اور چونکه ''Muslims educationally backward '' هيں اس ليئے مسلم ئىگىرس (teachers) كا كانى رېريزنتيشى (representation) محكمة تعليم میں بھی ھونا چاھیئے - لیکن میں گذارش کرونگا کہ اُن رزولیوشنس کا دعوی که مسلمانوں نے گذشته سنه ۱۹۲۱ع سے کانی ترتی ذہیں کی ھے اِصحیح نہیں ھے -تى ـُ دِي ـ آئى ـ (Ď. P. I.) كى روورت هـ اور ولا كبت هيں كه دوسرى اقوام کے مقابلہ میں مسلم کمیونتی (community) نے دوران سنہ ۱۹۴۱ع سے سنه ۱۹۳۲ع تک ۹۲ پرسینت (per cent) طلباء کی ترقی کی هے اور اس عوران ميل هندؤل ميل + أ برسينت (per cent.) طلباء ميل ترقى هوئي - مسلم طلباء كي تعداد سنه ١٩٢١ع مين ١٣٨٨٣١ تهي اور سنة ١٩٣٢ع مين أن كي تعداد ٢٢٢٩٧٧ هركتي يعنى ٢٢ پرسينت اس عرصه مين أن مين قرقي هوئي - بنَّه مقابله اس کے هندر طلباء کی تعداد سنه ۱۹۲۱ع میں ۲۸۷۰۳۳ تھی اور اس دوران میں ۱+۲۹۹۹۲ هوگئی یعنی اُن کے مقابلته میں هندوں کی ۵۰ پُرسینتِ ترقی ہوئی – اب یہ رپورت آگے چلکو ذکر کرتی ہے اور یہ ایک لمبی تیبل ہے اُسے یہاں پرهنے کی ضرورت نہیں ھے ۔ اُس میں بتایا گیا ھے که برائمری (primary) ۔ مکندری (secondary) ريونيورسڌي (university) ايجوکيشي (secondary) مين مسلمانوں نے کتنی ترتی کی ہے ۔ اس کا نتیجہ میں نے آپ کے سامنے رکھدیا ہے ۔

"It is clear from this table that the progress made by the Muslim Community on the whole and is particular primary Education is higher than that of Hindus."

سائمی کمیشی (Simon Commission) کا حراله جو مستر قرارتی صاحب نے دیا ہے وہ میں گذارش کورنگا کے صحیح نہیں ہے۔ کیونکھ ہرقاگ کمیٹی (Hertog Committee) نے اپنی رپورت میں ماف طور سے تسلیم کولیا ہے کہ مسلمانوں میں تعلیم بمقابلہ ہندوں کے زیاعہ ہے کہ نہیں ۔ میں گذارش کو تا ہوں کہ یہہ رپ ورت ہے اور اعداد آپ کے سامنے موجود ہیں که کس قدر توقی بمقابلہ ہندوں کے مسلمانوں کی ایجوکیشی (education) میں ہوئی ہے۔ آب اس سوال کے نشبت جو خان بہادر فصیح الدین صاحب نے کیا ہے ہے۔ اب اس سوال کے نشبت جو خان بہادر فصیح الدین صاحب نے کیا ہے اس پر آپ کے خاص غرر کرنے کسی ضرورت ہے۔ آپ کہتے ہیں کہ هندوں کی ترقی کے اعداد میں قریریستی کلسیز (depressed classes) شامل ہیں ۔ اگر اُن کو منہا کردیا جائے تو ایم کلسیز (upper classes) میں ہندوں کی تعداد بہنست مسلمانوں کے پوسینت (per cant) ہیں معدوں کی بیک ورق کلسیز کی تعداد میں یہ مناسب نہیں معلوم ہوتا ۔ اگر آپ ہندوں کی بیک ورق کلسیز خیال میں یہ مناسب نہیں معلوم ہوتا ۔ اگر آپ ہندوں کی بیک ورق کلسیز خیال میں یہ مناسب نہیں معلوم ہوتا ۔ اگر آپ ہندوں کی بیک ورق کلسیز خیال آئی کو بھی الگ کرنا ہوگا ۔ مثلاً جوالھے ۔ نت ۔ گدی رغیرہ کو الگ

كرديجيئ _ كانگريس كا يهم اديش هونا چاهيئ كه جو ايجوكيشن (education) مين بيك ورة (backward) هول جاهے ولا هندو هول يا مسلمان أن كو ترقي کی ضرورت ُھے ۔ لیکن برخلاف اُس کے اپر کالسز کی طرف جن میں لِیجُوکیشُنال يرسنتيب (educational percentage) بهت زيادة هي أن پر زيادة ترجَهم دي جُا رهی هے۔ اُنہیں کی ترقی پر اصرار کیا جا رہا ھے۔ درسرا سوال جو آپ کے سامنے پیش کیا گیا هے وقع سهرسیز (services) کا هے _ یهه پیش کیا گیا هے که مسلم ئىچرس (teachers) كا روريونتيشن (representation) تعليمي مدارس ميں بهتُ ان سينسفيكتري (unsatisfactory) هے ليكن ميں جو يهم رپورت قائركتر آف يبلك انستركشي (Director of Public Instruction) كي يرهما هوى اًس كے جو اعداد همارے سامنے پيش هوتے هيں ولا مختلف نتيجه پر همكو بهونچاتے هیں ۔ اب آپ یو پی ایجوکیشنل سروس (educational service) اليجيئے _ وه رپورت ميں تيچنگ استاف (teaching staff) جو دکھايا گيا ھے اس کے ہموجب پرسنتیک مسلم کی جو ھے وہ ۲۵۵۵ فیصدی ھے۔ اب میں آپ کے سامنے ورنا کیولر اسکول کے اعداد پیش کونا ہوں - اِنسپکتنگ اِستان (inspecting staff) میں یو ۔ بی میں ۳۵۶۳ برسنتیج مسلم موجود هیں - پچھلی گورنمنت کی بالیسی اس کے متعلق صاف هے - اب یہاں پر یہم مطالبه کیا جارها ہے اور کم از کم یہ اُنہوں نے متصور کو لیا ہے که همارا ریپریونتیشی . - عين بهت كم هے (teaching staff) تيچنک اِستّان (representation) وُلا كهتے هيں كَــة كم بے كم تيس في صـدى بے زائد مالزمت ميں مسلم ريپريزننيشن هونا چاهيئے جس بے كه ان كي دفيشينسي (deficiency) پوري هُو سُكُم - مَين كَذارش كرونكا كه اس رقّت تك بهي جو مسلم ريپريزنتيشي سروسيز ميں هے ولا زيادة هے جيسا كه جو اعداد ميں نے بيش كيات هيں ان سے صاف ظاهر هے۔ اب سوال یہم ھے اور آپ کو غور کرنا ھے که یہم جو تیس نیصدی کا مطالبه هے وہ غلط هے يا صحيح _ ميں گذارش كرونگا كه اگر اس قسم كا درسنتيج قائم كرئيمًا تو يهم آپ كوبيحد مشكل مين ة اليكا كيونكه فيهيست كالسز ٢٥ پوسينت أور ديگر اقوام +1 پرسينت يعني ٢٥ پرسينت ديگر کميونيتيز (communities) مُو دُيدياً جاء تُو هندؤس كي ليئه ٣٥ في صدى ولا جانا هي - موتي سي بات هي كه جب که مسلمانوں کی پاپولیشن (population) ۱۳۶۳ پیسینت هے تو مسلمانوں کا ۳۰ فیصدی سُروسیز میں چاهنے کا لازمی نتیجه یه هے که درسری کمیونینین کا ۳۰ فیصدی سُروسیز میں کہونگا که واقعی میں دَدریست کلاسز کا ربریزنئیشی جو راتعي بيك ورة كالسير هين سروسيز (services) مين بالكل أن ستيسفيكتري (unsatisfactory) هـ ازن كا رپريزنتيشن (representation) زياده هونا چاهئيد -وھی رپورٹ مک تب کے متعلق کہتی ھے نہ مکاتب میں تعلیم اطمیدان کے قابل فہیں دیجانی هے اور دیگر مکاتب کے مقابلہ میں خراب ھے - ایک آنریبل مبر نے بستى كا ذكر كيا هے كه وهال در مكاتب ميں بهت عمدة تعليم ديجاتي هے ليكن میں آپ کو بریلی کا اپنے ذاتی تجربہ سے بتلا سکتا ہوں که رهاں پر مکاتب میں روپیه ۱۰۰ نیصدی بالکل رائیگاں صرف کیا جا رہا ہے۔ اُنمیں نمبر با تعداد طلباء

[Shri Dwarka Prasad.]

واسینسفیکتری (unsatisfactory) هے - مسلم طلباء مکانب کے بھنہبت قسترکت

بردت کے اسکول میں جانا پسند کرتے هیں - کاتب جو هیں میں نے دیا ہے هیں - اگثر

میں دس پندرہ ارکے ورجود هیں اور اُنسکر امداد دیجارهی هے - مسلم

طلباء جو دیں وہ اس تعلیم سے ستیسفائت (satisfied) نہیں هیں - به نسبت

س کے وہ تسترکت بورت کے اسکول میں پڑھنا پسند کرتے هیں - میں گذارش کرتا

هدوں کے جسونت کانگریس گورنمنت کی یہم تعجویز هے که وہ کمپلسری

هدوں کے جسونت کانگریس گورنمنت کی یہم تعجویز هے که وہ کمپلسری

هدیں یقین کرکے ببررسه کرنا چاهیئے ـ همکو موقع دینا چاهیئے نه که اس تسم کا

هدیں یقین کرکے ببررسه کرنا چاهیئے ـ همکو موقع دینا چاهیئے نه که اس تسم کا

والا هے ہو اور جو ملک کی ترقی میں سدراہ هورها هو وہ سوال پیدا نه کیا جائے -

Shri Dwarka Prasad : श्री द्वारिका प्रसाद :

में इस मसले के मुताल्लिक यह गुजारिश करना चाहता हूं कि मैं ठाकुर फूलसिंह साहब की जो अमेन्डमेन्ट है उसकी ताईद करता हूं और जो तजवीज खान बहादुर मौलवी फ़सीह उद्दीन साहब ने पेश की है उसकी मुखालिफ़त करता हूं। इस मसले के मुताल्लिक जो मिस्टर पंडित साहब ने तक़रीर की है मैं उससे पूरा मुत्तफ़िक़ हूं। मैं यह समझता हूं कि यह डिनामिनेशनल इन्स्टीट्यूशन्स (denominational institutions) व नीज सेकटेरियन इन्स्टीट्यूशन्स (sectarian institutions) इस मुल्क की मुसीबत का बायस और मुल्क की तरक्क़ी में सदराह रही हैं और जबिक कांग्रेस की तजवीज है कि कौमी तालीम यानी नेश्नलिस्ट एज्केशन (nationalist education) फैलाई जावे और कांग्रेस इस बात पर यक्तीन करती है कि इस किस्म की सेकटेरियन तालीम हिन्दुस्तान की तरक्की में सदराह है तो हमें कौन सी जरूरत थी कि हम यह कहते कि हमें इस रिजोल्युशन से हमदर्दी है जैसा कि अभी हमारे मिनिस्टर तालीम ने फ़रमाया है और खास तौर से हिम्मत रख कर हमारे मिनिस्टर साहब तालीम को कहना था कि वह इस किस्म के मतालबात पर चाहे हिन्दू इन्स्टोट्यूशन्स के मुताल्लिक हो चाहे मुसलमान इन्स्टीट्यूशन्स के हमको साफ़ साफ़ कह देना चाहिये कि हमारी उनसे कतई हमदर्दी नहीं है। इसमें जरा हिम्मत की ज़रूरत है। हमको अपनी पालिसी (policy) और ख्यालात के इजहार में साफ़ गोई की जरूरत है। एक पालिसी होनी चाहिये। इन स्थालात के बाद में इन रिजोल्यूशन्स के मुताल्लिक एक दो अलफाज अर्ज करूंगा। वह यह है कि आपके सामने इस वक्त ४० तजावीज जो मुस्लिम एजू केशनल कान्फरेन्स के मतालबात थे वह पेश किये गए हैं । मुझे अफ़सोस के साथ कहना पड़ता है कि अब तक किसी साहब के मय प्रोपोचर (proposer) व सेकेन्डर (seconder) साहब के इन रिजोल्यू शंस को हाउस में पढ़ने तक की नौबत नहीं आई है। सिर्फ उनका मुख्तसरन जिक किया गया है लेकिन अब तक वे रिजोल्य्शन्स नहीं पढ़े गए हैं। न हम उनके वर्डिंग (wording) जानते हैं कि क्या हैं न यह कि वह रिजोल्यशन्स क्या हैं और क्या उनका मक़सद है, न फ़र्दन फ़र्दन रिजोल्यूशन्स पर ग़ौर किया गया है। एसी हालत में जब कि हमका रिजोल्यूशन्स पर गौर करने का मौका नहीं दिया गया है और न वह इस समय तक पेश किए गए हैं तो इस हाउस से उम्मीद करना किकुल रिजोल्यूशन्स इकजाई हालत में मंजूर कर लें तो यह इस हाउस के साथ गैर इन्साफ़ी करना है। में यह कहना चाहता हूं कि आप इस रिजोल्यूशन पर गौर कीजिये कि इस हालत में कहाँ तक वह

इस हाउस के क़ाविल मंजूरी है। मिनिस्टर साहव ने तफ़सीली तौर पर एक दो रिज़ोल्यवन के बारे में यहां पर जिक्र किया है। रिजोल्प्शन इस बात पर मबनी है कि अगर आप गौर फरमाएंगे तो मालूम होगा कि मुस्लिम एज्केशन वैकवर्ड (backward) है और यही जुम्ला रिजोल्युशन की बुनियाद है। मुंस्लिम कान्फ़रेन्स के रिजोल्युशन शुरू होते हैं इन अल्फ़ाज़ के साथ कि मुस्लिम एज़्केशन ने सन् १९२१ ई० से काफ़ी तरक्क़ी नहीं की है। इसी विनयाद पर जितने एजकेशन कान्फ़रेन्स के रिजोल्यशन हैं पास किए गए हैं। उस पर गौर करने की जरूरत है क्योंकि इस ही बुनियाद पर उन्होंने मतालवा किया है कि हमको इमदाद ज्यादा दी जावे। मस्लिम टीचर्स (Muslim teachers) एजकेशन स्टाफ़ (education staff) में ज्यादा होना चाहिये, यह बुनियाद है कुल कान्फ़रेन्स के रिजोल्युशन्स की। यही वनियाद है जिसका फ़ारूकी साहव ने अपनी तक़रीर में जिन्न किया है कि साइमन कमीशन (Simon Commission) ने अपनी रिपोर्ट में जिन्न किया है कि '' Muslims were educationally backward" और चुकि "Muslims educationally backward" हैं इसलिये मुस्लिम टीचर्स (Muslim teachers) का काफ़ी रेप्रेज़ेन्टेशन (representation) महकमा तालीम में भी होना चाहिये। लेकिन मैं गजारिश करूंगा कि इन रिजोल्यशन्स का दावा कि मुस्लिम्स ने गुजिश्ता सन् १९२१ ई० से काफ़ी तरक्की नहीं की है, सही नहीं है। मेरे सामने यह रिपोर्ट गज़ट मार्च सन १९३६ ई० की है। इसमें यह डी॰ पी॰ आई॰ (D. P. I.) की रिपोर्ट है और वह कहते हैं कि दूसरी अक़वाम के मुकाबिले में मुस्लिम कम्युनिटी (Muslim community) ने दौरान सन् १९२१ से १९३२ ई॰ तक ६२ परसेन्ट (per cent.) तुल्बा की तरक्क़ी की है और इस दौरान में हिन्दुओं में ५० परसेन्ट (per cent.) तुल्बा में तरक्क़ी हुई। मुस्लिम तुल्बा की तादाद सन् १९२१ में १,३८,८४२ थी और १९३२ ई० में उनकी तादाद २,२४,९७७ हो गई यानी ६२ परसेन्ट इस अर्से में उनमें तरक्क़ी हुई। बमुक़ाबिले इसके हिन्दू तुल्बा की तादाद सन् १९२१ ई० में ६,८७,५४६ थी और इस दौरान में १०,२९,९९६ हो गई यानी उनके मुकाबिले में हिन्दुओं की ५० परसेन्ट तरक्क़ी हुई। अब यह रिपोर्ट आगे चल कर जिक्र करती है और यह एक लम्बी टेबिल है। उसे यहां पढ़ने की ज़रूरत नहीं है। इसमें बताया गया है कि प्राइमरी (primary), सेकेन्डरी (secondary) व युनीवर्सिटी एज्केशन (university education) में मुसलमानों ने कितनी तरक्क़ी की है। इसका नतीजा मैंने आपके सामने रख दिया है।

"It is clear from this table that the progress made by the Muslim community on the whole and in particular primary education is higher than that of Hindus."

साइमन कमीशन (Simon Commission) का हवाला जो मिस्टर फ़ारूक़ी साहब ने दिया है वह में गुजारिश करूंगा कि सही नहीं है क्योंकि हरटाग कमेटी (Hertog committee) ने अपनी रिपोर्ट में साफ़ तौर से तसलीम कर लिया है कि मुसलमानों में तालीम बमुक़ाबिले हिन्दुओं के ज्यादा है, कम नहीं। में गुजारिश करता हूं कि यह रिपोर्ट हैं और अदाद आपके सामने मौजूद हैं कि किस क़दर तरक़्क़ी बमुक़ाबिले हिन्दुओं के मुसलमानों की एजूकेशन (education) में हुई है। अब उस सवाल की निस्त्रत जो खान बहादुर फ़सीहउद्दीन साहब ने किया है उस पर आपके खास गौर करने की ज़रूरत है। आप कहते हैं कि हिन्दुओं की तरक़्क़ी के अदाद में डिप्रेस्ड क्लासेज (depressed classes)शामिल हैं। अगर उनको मिनहा कर दिया जाए तो अपर क्लासेज (upper classes) में हिन्दुओं

[Shri Dwarka Prasad]

की तादाद बनिस्वत मुसलमानों के परसेन्ट (per cent.) से ज्यादा हो जाती है। मेरे स्थाल में यह मुनासिव नहीं माल्म होता। अगर आप हिन्दुओं की बैकवर्ड क्लासेज (backward classes) को अलग करेंगे तो मुसलमानों में भी जो बैकवर्ड क्लासेज हैं उनको भी अलग करना होगा। मसलन जुलाहे, नट, गद्दी वगैरह को अलग कर दीजिए। कांग्रेस का यह उद्देश्य होना चाहिये कि जो एजूकेशन (education) में वैकवर्ड (backward) हो चाहे वह हिन्दू हों या मुसलमान उनको तरक्क़ी की जरूरत है। लेकिन बरिखलाफ़ इसके अपर क्लासेज की तरफ़ जिन में एजूकेशनल परसेन्टेज educational percentage) बहुत ज्यादा है उन पर ज्यादा तवज्जह दी जा रही है। उन्हीं की तरक़्क़ी पर इसरार किया जा रहा है। दूसरा सवाल जो आप के सामने पेश किया गया है वह सर्विसेज (services) का है। यह पेश किया गया है कि मुस्लिम टीचर्स (teachers) का रेप्रेजेन्टेशन (representation) तालीमी मदारिस में बहत अनसैटिस फ़ैक्टरी (unsatisfactory) है। लेकिन मैं जो यह रिपोर्ट डाइरेक्टर आफ़ पिंठिक इन्स्ट्क्शन (Director of Public Instruction) की पढ़ता हूं उसके जो अदाद हमारे सामने पेश होते हैं वह मुख्तलिफ़ नतीजे पर हमको पहुंचातेहैं। अब आप यु० पी० एजकेशनल सर्विस (educational service) लीजिए। रिपोर्ट में टीचिन्ग स्टाफ़ (teaching staff) जो दिखाया गया है वह इसके वम्जिब कि परसेन्टेज मुस्लिम्स की जो है वह २५.५ फ़ीसदी है। अब मैं आप के सामने वर्नाक्युलर स्कुल के ऐदाद पेश करता हं। इन्स्पेक्टिंग स्टाफ़ (inspecting staff) में य॰ पी॰ में ३५ ३ फ़ीसदी मस्लिम मौजद हैं। पिछली गवर्न-मेंट की पालिसी इसके मुताल्लिक साफ़ है। अब यहां पर यह मतालिबा किया जा रहा है और कम अज कम यह उन्होंने मृतसव्वर कर लिया है कि हमारी रेप्रेजेन्टेशन (representation) टीचिंग स्टाफ़ (teaching staff) में बहुत कम है। वह कहते हैं कि कमसे कम तीस फ़ीसदी से जायद मुलाजिमत में मुस्लिम रेप्रेजेन्टेशन होना चाहिए जिससे कि उनकी डेफ़ी। शिएन्सी (deficiency) पूरी हो सके। मैं गुजारिश करूंगा कि इस वक्त तक भी जो मुस्लिम रेप्रेजेन्टेशन सर्विसेज में हैं वह ज्यादा हैं जैसा कि जो अदाद मैंने पेश किए हैं उनसे साफ़ जाहिर है। अब सवाल यह है और आपको ग़ौर करना है कि यह जो तीस फ़ीसदी का मतालबा है वह गलत है या सही। मैं गुजारिश कहंगा कि अगर इस किस्म का परसेन्टेज कायम करिएगा तो यह आप को बेहद मुश्किल में डालेगा क्योंकि डिप्रेस्ड क्लासेज २५ फ़ी सदी और दीगर अकवाम १० फ़ी सदी यानी ६५ फ़ी सदी दीगर कम्यनिटीज communities) को दे दिया जाय तो हिन्दुओं के लिए ३५ फ़ीसदी रह जाता है। मोटी सी बात है कि जब कि मुसलमानों की पापुलेशन (population) १४ र फी सदी है तो म्सलमानों का ३० फी सदी सर्विसेज में चाहने का लाजमी नतीजा यह है कि दूसरी कम्यृति-टीज का हक वह काटना चाहते हैं। मैं कहूंगा कि वाक़ई में डिप्रेंस्ड क्लासेज का रेप्रेज़ेन्टेशन जो वाकई बैकवर्ड क्लासेज हैं सर्रावसेज (services) में बिल्कुल अनैसैटिस्फ़ैक्टरी (unsatisfactory) है । उनका रेप्रेजेन्टेशन (representation) ज्यादा होना चाहिए। वहीं रिपोर्ट मकातिब के मुताल्लिक कहती हैं कि मकातिब में तालीम इत्मीनान के काबिल नहीं दी जाती है और दोगर मकातिब के मुकाबिले में खराब है। एक आनरेबुल मेम्बर ने बस्ती का जिक किया है कि वहां पर मकातिव में बहुत उम्दा तालीम दी जाती है। लेकिन में बाप की बरेली का अपने जाती तजुरबे से बतला सकता हूं कि वहां पर मकातिब में रुपया ८० फ़ोसदी बिल्कुल रायगां सर्फ किया जा रहा है। उनमें नम्बर या तादाद तुल्बा अनसैटिस्फ्रैक्टरी है।

मुस्लिम तुल्वा मकातिव के बनस्वित डिस्ट्रिक्ट बोर्ड के स्कूल में जाना पसंद करते हैं। मकातिव जो हैं मैंने देखे हैं। अक्सर में दस पन्द्रह लड़के मौजूद हैं और उनको इमदाद दी जा रही है। मुस्लिम तुल्वा जो हैं वह इस तालीम से सैटिसफ़ाइड (satisfied) नहीं हैं। विनस्वत इसके वह डिस्ट्रिक्ट बोर्ड के स्कूलों में पढ़ना पसन्द करते हैं। मैं गुजारिश करता हूं कि जिस वक्त कांग्रेस गवर्नमेंट की यह तजबीज है कि वह कम्पलसरी (compulsory) और फ्री एजूकेशन (free education) देने वाली है तो इस पर हमें यक्तीन करके भरोसा करना चाहिए, हमको मौंका देना चाहिए न कि इस किस्म का सेक्टेरियन (sectarian) सवाल, जो मुल्क को डिनेशनलाइज्ड (denationalized) करने वाला है हो और जो मुल्क की तरक्की में सदराह हो रहा हो वह सवाल पैदा न किया जाय।

Maulvi Aziz Ahmad Khan: مولوي عزيز احدد خال -جُناب والاً اس موجودہ تصریک کے سلسلہ میں جو رزیر صاحب تعلیم نے تقریر فرمائی ہے وہ حقیقت میں اس درجہ موزرں اور مناسب ہے کہ میں سمنجهتا موں کہ اگر اُس کے واسطے ہم شکر گذار ہوں تو کوئی بیجا بات نہیں ہے۔ آپ نے اپنی قابل قدر تقویر میں متعدد مسلمانوں کے مطالبات سے بہت فراخدلی سے مدردی کا اظہار فرمایا ہے۔ اس کے بعد کوئی بحث کی بات باتی نہیں رہتی نه اس تجویز کا یهم منشاء هے اور نہ منشاء هوسکتا هے که کسی اِعتبار سے اس سلسله مين أيسي تقرير كا موقع بيدا كيا جارے جس مين اختلافي مسائل كي فرورت هو _ اگر هم ملک کے اندر یہ پائیں کہ جو چیز همارا نصب العین هے تعلیم کے اعتبار سے اسُ میں ایک گروہ کو درسوے سے انتہائی مقابلہ کونے کی خواہش ہے جیدے ایک ھی ماں باپ کے در بچوں کی تعلیم اور ورزش کے اُوپر مقابلے کرائے جاتے ھیں۔ تو ہمیں اُس پہ اظہار خوشی کُرنا چاہیئے ۔ اس اعتبار سے مُلک کا کَوْلِی طبقہ خوالحہ هندو هو يا مسلمان هو يا كسي آبادى كا هو اگر هوس زيادة تعليم حاصل كرنے كى ركهتا هے تو سمجه، لينا چاهيئے كه أس حد تك هماري محنت ميں وہ ها نهه بنا رهے هيں _ والدين اگر اپنے خاندان ميں ديكهيںكه ايك بچه ديگر بچوں سے زیادہ حریص هے تعلیم حاصل کرنے کا تو اس سے زیادہ شفقت کرتے هیں _ کیونکہ اس حرص کے ذریعہ سے وہ ان کی فعر کو دور کرتا ھے ۔ اس اعتبار سے میں سمجھتا ھوں کہ اگر ھم تمام چیزوں کی آزمائش کرنے کے بعد یہ، اندازہ کرلیں که مسلمان بفوض محال دیگو طبقوں سے تعلیم کے معامله میں کچھم آگے بوھے کوئے ھیں مار کہتے یہ میں که هم پیچے پرے هوئے میں اور مزین ترقی کرنا چاهتے ھیں تو بھی ھےمیں خوش ھونا چاھیئے کہ وہ تعملیم کے اُوپر جس کی خود گورنسنت خــواهشمند هـ ايـسي مصــودنــيت كا اور ايسي هــمه هـي كا اِظهار كرتے هيں- ميں سمجهها هوں كه نصبالعين تعليمي همارا يهه هـ كه قوم کا کوئی اور کوئی متنفس جو هندوستان میں بیدا ہوا ہو تعلیم کے ثموات سے مستفيض هوئے بغير نه ولا حكے اور اس ميں كوئي اِمتياز كسي برادري كا نهيں هے۔ جب هدارا یهم نصب العیبی هے اور یهم مشترک، تصب العیبی هدارے ملک کا هے که هم ملک کے کسی فرد کو خواہ هندو هو يا مسلمان يا کسی دوسري قوم کا آدمي هو كسى آدمي كو يبي جو هددوستان كا رينه والاهم جاهل ديكهنا پسند فهين كرينگم

[Maulvi Aziz Ahmad Khan.]

ب برها دیکهنا پسند نهیں کوینگ - بد اخلاق دیکهنا پسند نهیں کرینگ تو ولا جماعت حقیقت میں قابل ستا اس هے - جو تعلیم حاصل کرنے کے واسطے مضطور هو اور اس اعتبار سے میں سدمجھتا هوں که گورندنیت کی جانب سے جو جواب دیا گیا ہے وہ مُسلماً نوں کے لیئے همت افزائی کا جواب هے اور مسلمانوں کو سمجینا چاهیئے که اُن کی تعلیم کے مقاصد کے حصوں میں چھوٹی چھوٹی سی باتوں کو در میان میں نه لایا جازیگا اور اُن کی همت افزائی کی جاویگی اور اگر بعض بانین ایسی هیں جن کے متعلق گورنمنت کو استمزاج کرنے کی ضوورت هے تو وہ آزادی سے هوسکیگا ایک مثال إس سُلسله مين يهه هَ كَه فَاروقي صاحب نے يهه سوال أرتبايا تها كه ايتدائي تعلیم کے سلسلہ میں کافی روپیہ صرف ہوجاتا ہے مگر اُس کے جُو نتائج پیدا ہونے چاهیئے تھے وہ پیدا نہیں ہوتے ۔ اِس کی کیا وجہہ ھے - وزیرِ تعلیم صاحب نے ارشان فرمايا هے كه ماتب كا انتظام زايد اچها نهيں هے - اسوجهه سے كثير روبيه ناجائز طور سے صُوفَ هوجاتا هي يا برباد عوجًا تا ه - إس سلسله مين حقيقت مين يهم ديكينا چاهيئ كم آيا مكاتب ايسي - چيز هيل جن سے همكو همدردي هونا چاهيئے يا همدردي نه هونا چاهيئه - اگر آيسي چُيرز هيل كه همدردي تو هونا چاهيز مار أن ميل آيسي خرابيان يا بيداريان بيدا هرگئي هين جو تابل علاج هين تو اُنكو دور كرنے كي تدانيركي جائين - ماتب واتعى ناكارة چير نهين هين اور نه اِس قابل هين كه أنَّ كو تركُّ كيا جارًے كيونكه همارے صوبه ميں جهاں تعليم كي جدد جهد ايك عرصه دراز سے بہت کانی جوش کے ساتھ ھے رھی ھے جس میں سارے ملک کی همدردیاں سمترک رهی هیں بهر بهی بارجود اِس کے اگر هم اپنی کامیابی کا نمونے پیش کویں تو ۲ می فیصدی سے زیادہ پیش نہیں کے رسکتے هیں حالانکه يرمًا ميں جو صوبه سب سے آحير ميں گورندنت برطانيه كے زير نكيں آيا ہے رھاں ٣٧ فيصدى بهي مسلمانون كے تعليم يافته بائے جاتے هيں- اس سے صاف ظاهر هوتا هے کہ مماتب کوئی بری چیز نہیں ھیں۔ میں عرض کرونگا کہ چرانے مکاتب اُرر پرانی باتهم شالائيس حالانكم باتهم شالاؤس كا مجه زيادة تجربه نهيس هے ليكن جهانتك ميل سمجهتا هوں اُن سے بھی آج کل کے تعلیم یافته آدمیوں سے کہیں زیادہ اعلی اخلق والے ، اعلی تعلیم والے جمتوین افراد همیں ملا کرتے تھے ۔ میں خود چونکه ایک مكتب كا پرورش يافته هوں ميں سمجهتا هوں كه أكر مقابله تهيك طرح سے كيا جائے تو آج کُل کی فضا حس میں اُستان کا تعلق زیادہ تو اپنی تفخواہ کے سانھ وابسته سونا ها اس سے کہیں اچھی اور سستی تعلیم اُن مسکتبوں میں سلا كرتي تهي - هم چتائيوں پر يبيِّهكو تختيون پر لكها كرتے تھے اور أن تختيوں ك پندول سے صاف کولیا کرتے تھے نتیجہ یہہ هوتا تھا که ار وکوں کے خط پخته هوجاتے تھے اور تعلیم کی خامیان صحیح هوجاتي تھیں اور واتفیت زیادہ هوجاتي تھي -اِس کے علوہ سب سے بہی بات یہ، ھے کہ یا ھی رراداری اور مسارات کے سلوک ہے رہ بات بیدا مرجانی تھی جس کی ضرورت ملک کو آج سب سے زیادہ فے۔ يمني وراداري محمت اور ارتباط يهه چيزين اس زمان كي تعليم مين زياده ہوتے تھیں جو آج کل کے بچوں میں کم متدار میں پائی جاتی ہیں ۔ اس

احتبار سے بہت چیسو یعنی مکانب اس نابل ہے کہ ہمکو آسانی سے اسکو ترک نبیں کرنا چاھیئے ۔ دیکھنا یہ خورری ہے کہ آیا بہہ چیز ملک کو نفع پہونچانے کے نابل ہے یا نہیں اور اگر اُسمیں کوئی بیماریاں پیدا ہوگئی ہیں تو میں اُمیں کرتا ہوں کہ ہمارے روشی خیال وزیر تعلیم اس بنت کی کوشش فرمائینگے که اُن خرابیوں کے ذریعہ سے جو روپیہ زیادہ بوباد ہوتا ہے اُسکو رفع کونے کی کوشش کیجائے اور رتنا فوتنا ہمکو بتلایا جائے کہ ہم اپنی ہمدردی سے آپکی کیا امداد کوسکتے ہیں۔ ہم موقع ہے موقع مکانب کی تعلیم کو صاف اور زیادہ پائیزہ بناکر اُسی پرانے درجے اُسی پرانے تھچو پراے آویں جس سے بہتوبی تعلیم دیجاسکے اور یہ تعصب اور روشن خیال شہوی پیدا کیئے جاسکیں ۔

ایک بات اور اِس تسم کی هے جسکے متعلق اکثر غلط فہمی چیدا هر جایا کوتی هے _ إسك متعلق ميں يهم عرض كرونكا كه اكثر يهم حوال أوقهايا جايا كوتا هے أور عام طور سے هم مسلمانوں پر غیر مسلم میمیو صاحبان یہ الزام بہت آسانی سے لگا دیا کرتے عیں اور کہمدیا کرتے هیں که یہم تو فرقعوار آنم زاویم نگاہ بیدا هورها هے أور هركا أر إسكم متعلق مم كول يهم سمجهم لينا چاهيئ كم مسلمانان هددوستان اين دل میں سمجبتے هیں که اسلام حقیقت میں ایک طریقة عبادت کا نام نہیں هے _ محض نماز پرهم لينا يا حج كر آنا بهي تنها اسلام نهيل هـ - اگر هم اين بروسي كي مدد نه کریں ۔ اگر اپنے پروسی کے حقوق کر اچھی طرح سے ادا نہ کریں تو دو هزار نمازين الي يوي يوهين تو بيكار هين - اكو هم أيد فوايض همسايكي ادا نه كُويُن تو قصور وار هونگے - كل كے دن يهانير گفتكو هو رهي تَهي اور يهم كها جارها ع تھا کہ دیکھئے آئلوگوں کو اس بات بہ افسوس نہیں ہوا کہ مسلمانوں کے ہاتھے سے ہندو مارے گئے۔ میں آپ ہے عرض کونا ہوں کہ اسلام میں کسی بے گناہ غیر مسلم كو مارة الغا اتغا بوا كفالا هي كه خُدائم ياك نے كهديا هے كه ميں اسكو معاف نہیں کرونگا ۔ صرف یہی نہیں اسلام ایک ایسا نظام ھے جس میں پروسی کے حقوق _ بیوي کے حقوق _ بچوں کے حقوق _ شہری کے حقوق حتی که کوانوروں تک کے حقوق ، تلاکو دابندیاں عاید کردیگئي هیں _ هر مسلمان سمجهتا هے که اسلام همارے واسطے ایک نظام عمل هے اور وہ بہترین نظام عمل هے اسائے هر مسلمان كى خواهش مين آپكو اسلم كي جهلك نظر أتى هـ ـ

The Chairman: The subject is regarding the Educational Conference. You may please confine yourself to the subject.

Maulvi Aziz Ahmad Khan:

مولوی عزیز احمد خان __

All right, Sir.

تو میں یہ عرض کررھا تھا کہ جہاں یہ عورت دیدا ھوتی ہے اُس سے ھایں عہد نہ سمجھ لینا چاھئیے کہ بہہ فرتم وارانہ بات ہے۔ جب ھم اس چیز کو اچھا سمجھتے ھیں تو جہاں تک آپ صاحبان کی ھددردی اُس سے حاصل ہوسکے اچھا سمجھتے ھیں تو جہاں تک آپ صاحبان کی ھددردی اُس سے حاصل ہوسکے اچھا ھوگا۔ اب اس وقت چونکہ چیرمین صاحب نے فرمایا ہے کہ اپنی بیات محدودہ کون لہذا میں اتنا عرض کرونگا کہ کوئی وجہم نہیں ہے کہ بیات محدودہ کون لہذا میں اتنا عرض کرونگا کہ کوئی وجہم نہیں ہے کہ

[Maulvi Aziz Ahmad Khan.]

مسلما فن کي اسلام دوستي کي وجهه سے آپ کے دل ميں تعصب پيدا هو جائے -آپکو هماري بهتر بات سيمهذا چاهئيم اور بري بات ترک کودينا 99 بــرائيــاں هيں آرر ايک بهــلائي هے تو آپكو أس ايك بهلائي كو اختيــار كولينا چاهياء - اگر آپ كے نوديك مم ميں بعض برائيان بهدى هيں اور بعض بهلائيان بهي تو هماري بهلائيان اختيار كيجئه - عماري هر چيز م پرهيز كيون هـ -اس سلسله مضمون کو ترک کرنے کے بعد میں یہم گذارش کرنا چاھتا ھوں كه ايك سوال اس بحث مين ايساً أولهايا كيا هـ جسك متعلق مجي اظهار خيال كرنا ضروري معلوم هوتا هـ-وزير صاحب نے ارشاد فرمايا هے كه مسلم كلچر (culture) كاً تعليم مبن خيال نهين ركها جاسكتا كيونكه أس سے فرقه رازانه فضاً بين ترقي ھوتی ھے - تعلیم وہ چیز ھے جو آئندہ کے شہری تیار کرے اس میں مسموم چیزدں۔ کو جن سے اندیشہ معلوم ہوتا ہو اور جو ملک کی آئندہ فضا کو نقصان پہنچانے۔ والي هون ولا مدوردي كي مستحق نهين هين - اس ميس جناب نے فرمايا تها که کلچر (eulture) کا جو سوال پیدا هوتا هے وہ تین چیزوں میں بیدا هوتا هے یعنی فنون لط يفه ميں يه چيز زيادة قابل لحاظ هے مثلاً شاعري - مصوري - موسيقي اور نقاشى وغيرة _ ليكن أن تينول چيزون مين هندو مسلمان كا كوئي فوق فهيل هے اور مسلمانوں کي کوئي کلچر جدا کانه نہيں هے ۔ هميں حقيقت ميں تمدن کے زاريم نگاہ پر غور کرنا چاھیئے - (ایک آراز - آسان اُردر بولیئے) میں بے انتہا کوشش کرتا هوں که آسان اُردو بولوں – تو میں یہے عرض کرها تها که اسلامی کرتا هوں که آسان اُردو بولوں – تو میں یہے عرض کرها تها که اسلامی تمدن ارر کلچے۔ پر آپ اگر غور فرمائینگے تو آپ کو معلوم هوگا که کلچور تمدن ارر کلچے۔ پر آپ اگری اور چیار ہے۔ انسان کی بود و ماند یعنی زندگی سے تعلق ایک بھری اُھم چیار ہے۔ انسان کی بود و ماند یعنی زندگی سے تعلق ایک بھری اُھم چیار ہے۔ رکھنے والی چیز ھے۔ مماری پوششوں میں - ممارے کھانے پینے میں - همارے أرتباط ميں _ هماري بات چيت ميں _ هماري زبان ميں _ ان سب ميں همارے كُلْچِر كَا تَعْلَق هِ _ كَلْچِر فَقَط فَنُون لَطْيَفَه فِي تَعْلَق رَكَهَا وَالِّي جِيزِ فَهِين هِ _ كالچر محض فنون اطيفه كا نام نهين هـ - انسان كي ضووريات زندگي كي چيزين كلنجر مين شامل هيں- اس ليئے ميں آپ صاحبان سے عرض كوتا هوں كه مسلم اپني كلچر كو چهورت پر طيار نهيں هوسكتے - آپ غور فرمائيں كه مختلف مسئله جـو پر روز مرار میں اُن میں مم کو غرور کونا چاھیئے که کوئی ناجایز مطالبة. پیش هونے والے هیں اُن میں مم کو غرور کونا چاھیئے که کوئی ناجایز مطالبة. تو مسلمان نہیں کررھے میں جو نقصان چہونچانے والا ھے - کلچو کے متعلق غور کرنا چَاهيئے - بسا اوقات كہا جاتا في كه اسلم عالمكير مذهب هے - ايك ايسا مذهب جو دنیا کے واسطے عام مذھب ھے وہ کیسے دعوی کرسکتا ھے که اس کا کلچر ایک هو - تمدن ایک عود کلچر مهان ادر هوگا - جالیان میں اور هوگا - ایران میں ادر هوكا - يعني مختلف دوكا - ايك بهت برّ ليدر كا تول ميں نے سنا تها اس ليئے عرض کرنا چاھٹا ہوں کہ اگر مسلمان کہتے ھیں کہ ھمارا خاص کلجر ھے تو اس کے معنی یہ عیں کہ منیوستان کے مسلمانوں نے مندوستان میں رهنے کے بعد جو طریقه زندگی اختیار کر لیا ۔ اس عو اپنا بنا کر رہ اس بر عامل هوگئے - جہان تک

هندوستان کے مسلمانوں کا تعلق ہے۔ اُن کا ایک الگ کلچر ہے۔ چاہے ایران کے اور انگلستان کے مسلمانوں میں وہ کلچر نہ ہو لیکن یہاں کے مسلمانوں کا تمدن وہ ہوگا ۔ عام چیزیں آپ مسلمانوں میں یائینے کے مثلاً مسلمانوں صیں مساوات ایک چیز ہے ۔ هندوستان میں مسلمان آئے تو دیکھا کہ برابری کا سلوک ایک دوسوے کے ساتھہ عنقا ہے ۔ اولان آدم فرقوں میں تقسیم ہے ۔ یہہ مسلمانوں ہی کی برکت ہے کہ ارزہوں یے عام مساوات کا سلوک جاری کیا لیکن جب آپ دیکھیں کہ مسلمان چاہتے ہیں کہ ان کے ساتھہ براہری کا سلوک کیا جائے تو وہ ہو ایک کے ساتھہ براہری کا سلوک کیا جائے تو وہ ہو ایک کو ساتھہ براہری کا سلوک کیا جائے تو وہ ہو ایک کو بہترین اصول حیات ہے میں صفائی کے ساتھہ عوض کرنا چاہتا ہوں کہ میں نے جو بہترین اصول حیات ہے میں صفائی کے ساتھہ عوض کرنا چاہتا ہوں کہ میں نے دیکھا کہ موجودہ زمانہ میں ہم نے اور آبادی کے دیگر حصص نے جو طویقہ اختیار کیئے تھے زندہ رہنے کے لیئے مثلاً هندوستان کے مسلمان کیچے جو پہنتے ہیں وہ کیئے ایک خاص طویقہ مخصوص طور پر کیڑا پہنے کا اختیار کر لیا تھا ۔ خاص ایک خاص طویقہ مخصوص طور پر کیڑا پہنے کا اختیار کر لیا تھا ۔ خاص ایک خاص طویقہ مخصوص طور پر کیڑا پہنے کا اختیار کر لیا تھا ۔ خاص زبان جس کو آردو کہتے ہیں بولتے تھے ۔ سلام تک کا طویقہ خاص تھا ۔

Maulvi Aziz Ahmad Khan: मौलवी अजीज अहमद खां:

जानब वाला, इस मौजूदा तहरीक के सिलसिले में जो वजीर साहब तालीम ने तक़रीर फ़रमाई है वह हक़ीक़त में इस दर्जे मौजूं और मुनासिव है कि मैं समझता हूं कि अगर उसके वास्ते हम शुक्रगुजार हों तो कोई वेजा बात नहीं है। आपने अपनी क़ाबिले कब तक़रीर में मुतादिद मुसलमानों के मतालवात से बहुत फ़राख दिली से हमददी का इज़हार फ़रमाया है। इसके बाद कोई वहस की वात बाक़ी नहीं रहती, न इस तजवीज का यह मंशा है और न मंशा हो सकता है कि किसी ऐतवार से इस सिलसिले में ऐसी तक़रीर का मौक़ा पैदा किया जाय जिसमें इख्त-लाफ़ी मसायल की जरूरत हो। अगर हम मुल्क के अन्दर यह पायें कि जो चीज हमारा नसबूल-ऐन है तालीम के ऐतवार से उसमें एक गिरोह को दूसरे से इन्तहाई मुकाविला करने की ख्वाहिश है जैसे एक ही मां बाप के दो बच्चों की तालीम और वर्जिश के ऊपर मुकाबिले कराये जाते हैं तो हमें उस पर इजहार खुशी का करना चाहिये। इस ऐतवार से मुल्क का कोई तवका ख्वाह वह हिन्दू हो या मुसलमान हो या किसी आवादी का हो अगर हवस ज्यादा तालीम हासिल करने की रखता है तो समझ लेना चाहिये कि उस हद तक हमारी मेहनत में वह हाथ बटा रहे हैं। वाल्दैन अगर अपने खान्दान में देखें कि एक बच्चा दीगर वच्चों से ज्यादा हरीस है तालीम हासिल करने का, तो उससे ज्यादा शफ़क़त करते हैं क्योंकि इस हिर्स के जरिये से वह उनकी फ़िक को दूर करता है । इस ऐतबार से मैं समझता हूं कि अगर हम तमाम चीजों की आजमायश करने के बाद यह अंदाजा करलें कि मुसलमान बफ़र्ज मुहाल दीगर तबक़ों से तालीम के मामले में कुछ आगे बढ़े हुये हैं, मगर कहते यह हैं कि हम पीछे पड़े हुये हैं और मज़ीद तरक़्क़ी करना चाहते हैं तो भी हमें ख़ुश होना चाहिये कि वह तालीम के ऊपर जिसकी ख़ुद गवर्नमेंट खाहिश-मंद है ऐसी मसरूफ़ियत का और ऐसी हमाहमी का इज़हार करते हैं। मैं समझता हूं कि नस्बुलऐन तालीमी हमारा यह है कि कौम का कोई फ़र्द, कोई मुतनफ़िफ़्स जो हिन्दुस्तान में पैदा हुआ हो तालीम के समरान से मुस्तफ़ीज हुये बग़ैर न रह सके और उसमें कोई इम्तिआज किसी बिरादरी का नहीं ह। जब हमारा यह नस्बुलऐन है और यह मुश्तर्का नस्बुलऐन हमारे मुल्क का है कि हम मुल्क के किसी फ़र्द को ख्वाह हिन्दू हो या मुसलमान या किसी दूसरी कौम

[Maulvi Aziz Ahmad Khan]

का आदमी हो, किसी आदमी को भी जो हिन्द्स्तान का रहने वाला है जाहिल देखना पसन्द नहीं करेंगे. बेपढा देखना पसन्द नहीं करेगें, बद इखलाक़ देखना पसन्द नहीं करेंगे तो वह जमात हक़ीकत में क़ाबिल सितायश है। जो तालीम हासिल करने के वास्ते मुजतरब हो, और इस ऐतबार से मैं समझता हं कि गवर्न मेंट की जानिव से जो जवाब दिया गया है वह मुसलमानों के लिये हिम्मत अफ़ज़ाई का जवाब है और मुसलमानों को समझना चाहिये कि उनकी तालीम के मक़ा-सिद के हिस्सों में छोटी छोटी सी बातों को दर्मियान में न लाया जायेगा और उनकी हिम्मत अफ़-जाई की जायगी। और अगर बाज वातें ऐसी हैं जिनके मताल्लिक गवर्नमेंट को इस्तमजाज करने की जुरूरत है तो वह आजादी से हो सकेगा। एक मिसाल इस सिलसिले में यह है कि फ़ारूक़ी साहब ने यह सवाल उठाया था कि इब्तिदायी तालीम के सिलसिले में काफी रुपया सर्फ हो जाता है मगर उसके जो नतायज होने चाहिये थे वह पैदा नहीं होते । इसकी क्या वजह है ? वजीर तालीम साहब ने इरशाद फ़रमाया है कि मकातिब का इन्तजाम जायद अच्छा नहीं है। इस वजह से कसीर रूपया नाजायज तोर से सर्फ़ हो जाता है या बरबाद हो जाता है। इस सिलसिले में हकीकत में यह देखना चाहिये कि आया मकातिब ऐसी चीज हैं कि जिनसे हमको हमदर्दी होना चाहिये या हमदर्दी न होना चाहिये। अगर ऐसी चीज हैं कि हमदर्दी तो होना चाहिये मगर उनमें ऐसी खराबियां या बीमारियां पैदा होगई हैं जो क़ाबिल इलाज हैं तो उनको दूर करने की तदाबीर की जायें। मकातिब वाकई नाकारा चीज नहीं हैं और न इस क़ाबिल हैं कि उनको तर्क किया जावे, क्योंकि हमारे सबे में जहां तालीम की जहां जहद एक अर्से दराज से बहुत काफ़ी जोश के साथ हो रही है जिसमें सारे मुल्क की हमदिदयां मुश्तरक रही हैं, फिर भी बावजद इसके अगर हम अपनी कामयाबी का नमना पेश करें तो चार पांच फ़ी सदी से ज्यादा पेश नहीं कर सकते हैं, हालां कि बरमा में जो सबा सब से अखीर में गवर्नमेन्ट बरतानियां के जोर नगीं आया है वहां ३७ फ़ीसदी बच्चे मसलमानों के तालीम यापता पाये जाते हैं। इससे साफ जाहिर होता है कि मकातिब कोई बरी चीज नहीं हैं। मैं अर्ज करूंगा कि पुराने मकातिब और पुरानी पाठशालायें हालांकि पाठशालाओं का मुझे ज्यादा तजुर्बी नहीं है लेकिन जहां तक मैं समझता हूं उनसे भी आज कल के तालीम यापता आदिमियों से कहीं स्थादा आला इसलाक वाले, आला तालीम वाले बेहतरीन अफ़रात हमें मिला करते थे । मैं खुद चूंकि एक मकतब का परवरिश याफ़ता हूं मैं समझता हूं कि अगर मुकाबिला ठीक तरह से किया जाय तो आज कल की फिजां जिसमें उस्ताद का ताल्लुक ज्यादातर अपनी तनस्त्राह के साथ नाबस्ता होता है उससे कहीं अच्छी और सस्ती तालीम उन मकतबों में मिला करती थी। हम चटाइयों पर बैठ कर तिस्तियों पर लिखा करते थे और उन तिख्तियों को पिडोल से साफ कर लिया करते थे। नतीजा यह होता था कि लड़कों के खत पुछता हो जाते थे और तालीम खामियां सही हो जाती शीं और वाक्रफियत ज्यादा हो जाती थी। इसके अलावा सब से बड़ी बात यह हैं कि बाहमी स्वादारी और मसाबात के सल्क से वह बात पैदा हो जाती थी जिसकी जरूरत मुल्क को बाज सबसे उपादा है, यानी रवादारी, मुहब्बत और इर्त-बात, ये चीचें उस जमाने की तालीम में ज्यादा होती थीं जो आज कल के बच्चों में कम मिक-दार में पाई जाती हैं। इस ऐतबार से यह चीज यानी पकातिब इस काबिल हैं कि हमको आसानी से उसको तर्क नहीं करना चाहिये। देखना यह जरूरी है कि आया यह चीज मूल्क को नफ़ा पहंचाने के काबिल है या नहीं और अगर उसमें कोई बीमास्यि पैदा हो गई हैं तो में उम्मीद करता हं कि हमारे रौशन ख्याल क्बीर तालीम इस बात की कीशिश फरमायेंगे कि उन खरावियों के जरिय से जो रूपया ज्यादा बरबाद होता है उसकी रफा करने की कोशिश की जाय

और बक्तन फ़बक्तन हमको बतलाया जाय कि हम अपनी हमदर्बी से आपकी क्या इनदाद कर सकते हैं। हम मौका बेमौका मकातिब की तालीम को साफ और ज्यादा पाकी जा बनाकर उसी पुराने दर्जे, उसी पुराने ढचर पर ले आवें जिससे बेहतरीन तालीम दी जा सके और बेतास्मुब और रौशन ख्याल शहरी पैदा किये जा सकें।

एक बात और इस किस्म की है जिसके मुताल्ळिक अक्सर गळतफ़हमी पैदा हो जाया करती है। इसके मताल्लिक मैं यह अर्ज करूंगा कि अक्सर यह सवाल उठाया जाया करता है और आमतौर से हम मुसलमानों पर ग़ैर मुस्लिम मेम्बरान साहिबान यह इल्जाम बहुत आसानी से लगा दिया करते हैं और कह दिया करते हैं कि यह तो फ़िकेंबाराना जाविये निगाह पैदा हो रहा है और होगा। इसके मुताल्लिक हमको यह समझ लेना चाहिये कि मसलमानान हिन्दुस्तान अपने दिल में समझते हैं कि इस्लाम हक्रीकत में एक तरीक़े इवादत का नाम नहीं है, महज नमाज पढ लेना या हज कर आना भी तनहा इस्लाम नहीं है। अगर हम अपने पड़ोसी की मदद न करें, अगर अपने पड़ोसी के हक़्क़ को अच्छी तरह से अदा न करें तो दो हजार नमाजें भी पढ़ें तो बेकार है। अगर हम अपने फ़रायज हमसायगी अदा न करें तो क़मुरवार होंगे। कल के दिन यहां गुप्तग हो रही थी और यह कहा जा रहा था कि देखिये आप लोगों को इस वात पर अफ़सोस नहीं हुआ कि मुसलमानों के हाथ से हिन्दू मारे गये । मैं आप से अर्ज करता कि इस्लाम में किसी वे गुनाह ग़ैर मुस्लिम को मार डालना इतना बड़ा गुनाह है कि खुदाय पाक ने कह दिया है कि मैं इसको माफ नहीं करूंगा। सिर्फ यही नहीं, इस्लाम एक ऐसा निजाम है जिसमें पड़ोसी के हुक्क, बीवी के हकक, बच्चों के हकक, शहरी के हकक हत्ताकि जानवरों तक के हकक वतला कर पावन्दियां आयद कर दी गई हैं। हर मुसलमान समझता है कि इस्लाम हमारे वास्ते एक निजाम अमल है। और वह वहतरीन निजाम अमल है इसिलिये हर मसलमान की ख्वाहिश में आप की इस्लाम की झलक नजर आती है।

Maulvi Aziz Ahmad Khan : मौलवी अर्जाज अहमद खां : All right Sir.

तो मैं यह अर्ज कर रहा था कि जहां यह सूरत पैदा होती है उससे हमें यह न समझ लेना चाहिये यह फिर्क वाराना वात है। जब हम अपनी चीज को अच्छा समझते हैं तो जहां तक आप साहबान को हमदर्दी उससे हासिल हो सके अच्छा होगा। अब इस बक्त चूंकि चेयरमैंन साहब ने फरमाया है कि अपनी बात महदूद करूं लिहाजा में इतना अर्ज करूंगा कि कोई वजह नहीं है कि मुसलमानों की इस्लाम दोस्ती की वजह से आप के दिल में तास्सुब पैदा हो जाय। आपको हमारी बेहतर बात सीखना चाहिये और बुरी बात तर्क कर देना चाहिये। "ब मिस्दाक खजमां सफ़ादयें माकदर", अगर किसी चीज में ९९ बुराइयां हैं और १ मलाई है तो आपको उस १ मलाई को अख्तियार कर लेना चाहिये। अगर आपके नजदीक हम में बाज बुराइयां भी हैं और बाज मलाइयां भी तो हमारी मलाइयां अख्तियार की जिये, हमारी हर चीज से परहेज क्यों हैं। इस सिलसिले मजमून को तर्क करने के बाद में यह गुजारिश करना चाहता हूं कि एक सवाल इस बहस में ऐसा उठाया गया है जिसके मुताल्लिक मुझे इजहार ख्याल करना जरूरी मालूम होता है। वजीर साहब ने इरशाद फरमाया है कि मुसलिम कल्चर (culture) का तालीम में ख्याल नहीं रक्खा जा सकता क्योंकि इससे फ़िक़ बाराना फ़िज़ा में तरक़ ही होती है। तालीम वह चीज है जो आइन्दा के शहरी तैय्यार करे। इसमें मसमूम चीजों को जिनसे अदेशा मालूम होता हो और जो मुल्क की आइन्दा फिज़ा को नुक़सान पहुंचाने वाली हों वह हमदर्दी की मुस्तहक

[Maulvi Aziz Ahmad Khan.]

नहीं है। इस सिलसिले में जनाव ने फ़रमाया था कि कल्चर का जो सवाल पैदा होता है वह तीन चीजों में पैदा होता है, यानी फ़न्ने लतीफ़ो में यह चीज ज्यादा क़ाबिल लिहाज है। मसलन, शायरी, मुसव्वरी, मौसिकी और नक्काशी वगैरह । लेकिन इन तीनों चीजों में हिन्द मसलमान का कोई फर्क़ नहीं है और मुसलमानों का कोई कल्चर जुदागाना नहीं है। हमें हक़ीक़त में तमझून के जाबिये निगाह पर गौर करना चाहिये (एक आवाज --- आसान उर्द बोलिये) में बे इन्तहा कोशिश करता हूं कि आसान उर्दू बोलूं। तो में यह अर्ज कर रहा था कि इस्लामी तमद्दन और कल्बर पर आप अगर ग़ौर फ़रमायेंगे तो आपको मालूम होगा कि कल्चर एक बड़ी अहम चीज है, इन्सान की बूदो मांद यानी जिन्दगी से ताल्लुक रखने वाली चीज है। हमारी कोशिशों में, हमारे खाने में, पीने में हमारे इर्तबात में, हमारी वात चीत में, हमारी जुवान में, इन सब में हमारे कल्चर का ताल्लुक़ है। कल्चर फ़क़त फ़नुन लतीफ़ा से ताल्लक़ रखने वाली चीज नहीं है। कल्चर महज फ़न्न लतीफ़ा का नाम नहीं है। इंसान की जरूरियात जिन्दगी की चीज़ें कल्चर में शामिल हैं। इसलिए मैं आप साहबान से अर्ज करता हं कि मुस्लिम अपनी कल्चर को छोड़ने पर तैयार नहीं हो सकते। आप गौर फरमाएं कि मुख्तलिफ मसले जो पेश होने वाले हैं उनमें हमको ग़ौर करना चाहिए कि कोई नाजायज मतालवा तो मुसलमान नहीं कर रहे हैं जो नुक़सान पहुंचाने वाला हैं। कल्चर के मुताल्लिक ग़ौर करना चाहिए। बसाऔकात कहा जाता है कि इस्लाम आलमगीर मजहब है। एक ऐसा मजहब जो दुनियां के वास्ते आम मजहब है वह कैसे दावा कर सकता है कि उसका कल्चर एक हो-तमहन एक हो-कल्चर यहां और होगा जापान में और होगा. ईरान में और होगा, यानी मुस्तलिफ़ होगा। एक बहुत बड़े लीडर का कौल मैंने सुना था। इस लिए अर्ज करना चाहता हूं कि अगर मुसलमान कहते हैं कि हमारा खास कल्चर है तो इसके माने यह हैं कि हिन्दुस्तान के मूसलमानों ने हिन्दुस्तान में रहने के बाद जो तरीका जिन्दगी अख़्तियार कर लिया, उसको अपना बना कर वह उस पर आमिल हो गए। जहां तक हिन्दुस्तान के मुसलमानों का ताल्लुक है उनका का एक अलग कल्चर है। चाहे ईरान के और इंगलिस्तान के मुसलमानों में वह कल्चर न हो लेकिन यहां के मुसलमानों का तमद्दुन वह होगा। आम चीजें आप मुसलमानों में पाएंगे। मसलन मुसलमानों में मसावात एक चीज है। हिन्दुस्तान में मुसलमान आए तो देखा कि बराबरी का सलूक एक दूसरे के साथ उनका है, औलादे आदम फ़िक़ों में तक़सीम है। यह म्सलमानों ही की बरकत है कि उन्होंने आम मसावात का सलूक जारी किया। लेकिन जब आप देखें कि मुसलमान चाहते हैं कि उनके साथ बरावरी का सलूक किया जाए तो वह हर एक के साथ बराबरी का सलूक करने के लिए तैयार हैं। यह कल्चर से मुताल्लिक सवाल है जो बेहतरीन उस्ल ह्यात है। में सफ़ाई के साथ अर्ज करना चाहता हूं कि सैने देखा कि मौजूदा जमाने में हम ने और बाबादी के दीगर हसस ने जो तरीक्र बिस्तियार किए थे जिन्दा रहने के लिए, मसलन हिन्दुस्तान के मुसलमान कपड़े जो पहनते हैं वह अरब और ईरान से बनवाकर नहीं लाए थे बल्कि हिन्दुस्तान में हिन्दू मुसलमानों ने एक खास तरीका मखसूस तौर पर कपड़ा पहिनने का अख्तियार कर लिया था, एक खास जवान जिस को उर्दू कहते हैं बोलते थे, सलाम तक का तरीका खास था।

Shri Mahabir Tyagi : श्री महावीर त्यामी:

जनाब आली—इस रिखोल्यूशन पर काफी बहस हो नुकी है और क्लोजर (elosure) भी मूव (move) हो रहा है। ऐसी हालत में और यह देख कर कि जनाब की

तवीअत में भी इस वक्त यह है कि वहत जल्द लोगों को विठाने का तक़ाजा हो रहा है, मझे सिर्फ़ यह अर्जु करना था कि जनाव मिनिस्टर साहव ने जो इस तजवीज पर जवाबी तक़रीर फ़रमाई है वह चीज देखने के क़ाविल थी इसलिए कि शायद इस हाउस में कोई भी मेम्बर ऐसी तक़रीर की उम्मीद मिनिस्टर साहब से नहीं करते होंगे। वहरहाल मुझको तो ऐसी उम्मीद नहीं थी और दूसरी तरफ़ भी यह उम्मीद न थी। मैं समझता हं कि वक्त होता है जो अपने तरीक़े पर चीजों को चला लेता है। इन्सान भी उसी के मुताबिक चलते हैं। जो तक़रीर आज कांग्रेस की गवर्नमेन्ट की तरफ़ से जो एलान पालसी का इस प्रस्ताव पर हुआ वह एक ऐसी चीज है जिसको आमतौर से कांग्रेस पालीटिक्स (politics) का स्टूडेन्ट (student) जरा मुश्किल से समझ सकता है। जब से कांग्रेस की गवर्नमेन्ट इस सूबे में क़ायम हुई उस वक्त से लोग यह उम्मीद करते हैं और कह रहे हैं और आयन्दा भी कांग्रेस सेयह उम्मीद लोगों को है कि चंकि कांग्रेस एक ऐसी संस्था है जो हर महकमें में चाहे गवर्नमेन्ट काहो चाहे पिल्लिक जिन्दगी का हो, कर्ताई तरह से एक ग़ैर फ़िर्के वाराना नक्ते निगाह से चीजों को देखेगी और अमल करेगी। हजुरे आली, महकमा तालीम की अहमियत को महसूस करते हए जैसा कि मुझे उम्मीद है कि हाउस का हर एक मेम्बर उसकी अहमियत को मृहसूस करता है, मैं यह अर्ज करूंगा कि जहां तक देश की आन्यदा जिन्दगी का सवाल है चाहे वह सियासी हो, चाहे घरेल जिन्दगी हो उसका बनाने और बिगाडने का बहुत कुछ इनहसार इस तालीम के महकमों पर है। जिस तरीक़े से यह गवर्नमेन्ट हमारे बच्चों को पढ़ाएगी उसी तरीक़े पर आयन्दा हमारी नस्ल और हमारा मुल्क ढुलेगा। कम से कम इस महकमे को तो हमारे मुसलमान और हिन्दू दोस्त, तमाम ही मेम्बरान फ़िर्क्नेवाराना बातों से महफ़्ज़ रख सकते होते तो मेरे ख्याल में यह बेहतरीन बात थी। लेकिन अफ़सोस यह है कि फ़िर्कावाराना वातों के पैदा करने की नीयत वाहर भी मौजूद है और हाउस में भी है। जो मेम्बरान मुस्लिम लीग की तरफ़ से यहां हैं या और किसी तरह से हैं और जो फ़िर्केवाराना सवाल यहां करते हैं मैं उनको क़सरवार कहने को तैयार नहीं हं। मैं जानता ह कि अपने मुल्क में इस तरह की फ़िज़ा है। जब हिन्दू मुसलमानों की इस तरह की फ़िकीवाराना बातों का चर्चा आपस में और वोटरों में जारी है तब तक नाममिकन है कि ऐसे चर्चे बावजद तमाम कोशिश के इस हाउस से निकल सकें। जब तक कल्ब साफ न हो, जब तक मुल्क में ऐसी फ़िजा पैदा न हो, जब तक कि वोटर इस चर्चे को नफ़रत की निगाह से न देखें और फ़िर्झेवाराना नुक्ते निगाह से काम न लेंगे और जबतक वोटर अपने इस तर्ज अमल पर नफ़रत नहीं करते तब तक मेम्बर साहबान अपने वोटरों की मर्जी के मताबिक फ़िर्केवाराना बातें उठाएंगे। मैं समझता हं कि मुल्क की फ़िजा अच्छी करने के लिए वोटर के विचार और उसके तखय्यूल पर कब्जा करने की जरूरत है। जैसे वोटर अपना असर इस हाउस पर डालते हैं उसी तरीके से इस हाउस का तर्जेअमल और तक़रीरें भी वोटर को अपने रंग में रंग सकती हैं। यह एक ऐसी चीज है जो एक दूसरे पर मबनी है। मैं अर्ज करता हं कि इस हाउस में मुल्क के चुने हुए लोग सुबे भर के नुमाइन्दे मौजद हैं। हम ऐसा तर्ज अमल अख्तियार कर सकते हैं कि आपस में मेल मिलाप को बढ़ावें और बाहर की दूनिया में, इस हाउस से बाहर, य० पी० में जो भी फ़िर्केवाराना बातें हैं, मांगें हैं, और तखय्यूल हैं, उन तमाम को हम लोग बदल सकें। मेरी राय में यह रिजोल्युशन जिन तरीक़ों से रक्खा गया और जैसी तरमीम उस पर आई है यह दोनों चीजें फ़िर्केवाराना बातों से भरी हुई हैं। और यह तरमीम भी कांग्रेस के लिये बायसे फ़ब्स नहीं है। वजीर तालीम ने जो तक़रीर फ़रमाई है, मैं समझता हं कि कांग्रेस ने यह कड़वी गोली जान बुझकर खाई है। मेरी राय में कांग्रेस का और कोई भी प्लेट फार्म इसकी मुनासिब तकरीर नहीं समझेगा। वक्त के लिहाज से कांग्रेस को अपनी नीति बदलनी पड रही है। मैं

[Shri Mahabir Tyagi.]

जानता हूं कि कुछ बात है कि जिसकी वजह से कांग्रेस ने गवर्नमेन्ट चलाना मंजूर किया है, परन्तु समय और वक्त भी एक ताक़त है। वक्त कांग्रेस को मजबूर कर रहा ह और गवर्नमेन्ट मजबूर हो रही है। मैं महसूस करता हूं कि इस वक्त जो तर्जे अमल अख्तियार किया गया है वह कांग्रेस प्लेट फ़ार्म की शान के शायां नहीं हैं। मेरी यह भी राय है कि कांग्रेस का तख्युल हिन्दुस्तान में हर सूरत से फ़िर्केवाराना बातों से बालातर हो कर काम करने का है। खास कर तालीम का महकमा जिसमें हम अपनें नौजवानों की परवरिश करते हैं और जिस पर आयन्दा हमारी क्रौमी तरक़्क़ी का इनहसार है, आयन्दा की नस्ल के बनाने और बिगाड़ने का, आजाद रहने का, या गुलाम होने का उस पर हम जरा सा गौर करते हैं तो फ़िर्केवाराना बातों में डाल कर करते हैं। इसके मानी यह हैं कि हम लीग फ़िर्केवाराना बातों के शोलों को इस हाउस में बैठ कर भड़काते हैं। इसलिए मेरे ख्याल में एक आदर्श तरीक़ा हमारी गवर्नमेन्ट का यह होता कि वह साफ़ तरीक़े से एलान कर दे जैसा कि पंजाब के प्रीमियर ने एक शानदार बात की। उन्होंने एक सवाल के जवाब में इस बात को तसलीम किया कि पंजाब की गवर्नमेन्ट किसी भी फिर्कवाराना सवाल को जो इस किस्म का होगा कि हिन्दुओं की कितनी नौकरियां है और मुसल्लमानों की कितनी है और ईसाई कितने हैं इस किस्म के फ़िर्कावाराना जितने सवाल गवर्नमेन्ट कभी ऐसे सवाल का जवाब नहीं देगी।

कांग्रेस गवर्नमेन्ट भी इस तरीक़े के स्टेप्स (steps) लेकर इस चीज़ को खत्म कर सकती थी चाहे कोई भी इस का मुकाबिला क्यों न हो। यह एक बिल्कुल अजीब चीज है कि हम अपने स्कुलों, मदरसों और पाठशालों या पब्लिक स्कूलों के नाम अंग्रेजी नामों पर रक्खें जैसा कि क्वीनमैरी स्कल, एडवर्ड स्कल आदि। इसी तरीक्षे से फ़िक्वेंवाराना नाम रख कर भी हम अपनी गुलामी की जन्जीरों को और मजबूत करते हैं। गवर्नमेन्ट ने स्कलों के ऐसे नाम रखने की इंजाजत देकर उनके चरिये से हमारी मेन्टेलिटी (mentality) को खराब होने दिया है। अगर आयन्दा हम ऐसे रवैये पर चले तो मेरे ख्याल में हम लोग जिस मकसद को ले कर चले हैं उसमें ज़रूर नाकामयाब होंगे। जनाब मिनिस्टर साहब की तक़रीर से साफ़ ज़ाहिर है कि वह इस मामले में अपने दिली जजबात कुछ और रखते हुए भी जान बूझ कर एक कड़ना चूट भी कर रह गये हैं। उन्होंने अपनी तक़रीर में साफ अल्फ़ाज में बतलाया है कि वह मुस्लिम लीग की मीवेन्सेज (grievances) को दूर करने की कोशिश करेंगे और मुस्लिम कान्फ्र्रेन्स की फ़िरक्रेवाराना मागों के लुब्बे लुवाब से सहमत हैं। हमारे दोस्तों को यक्नीन करना चाहिये कि ऐसा कह कर उन्होंने एक बहुत बड़ी कुर-बानी की है। हमारे दोस्तों की मुखालिफत नहीं की। किसी कौम या फ़िरके का यह हक नहीं है कि वह कौम में तफरका पैदा करे। (A Member:It is our right) यदि हमारी गवनंभेन्ट मजबूत होती तो में देखता कि कौन साहब थे जो यह कहते कि फिक्कीवाराना बातों के पेश करने का हमारा हक है। अगर यह बात जर्मनी या इटली में कही गई होती तो मैं यकीन दिलाता हूं कि ऐसा कहने वालों के सर कन्धों पर न रहते । अफ़सोस है कि फिर्केवाराना स्थालात को हमारी कांग्रेस गवर्नमेन्ट अभी नहीं दवा सकी । महात्मा गांची ने अभी थोड़े दिन हुये जब कहा या कि कांग्रेस असली मानों में कांग्रेस नहीं है अगर वह अभी इस क़ाबिल नहीं हैं कि फ़िर्क़ियाराना आग को दवा सके । चूंकि कांग्रेस अपने को मुल्क भर की नुमायन्दा जमाकत मानती है इसी छित्रे वह आप की हरकतों की जिम्मेदारी भी अपने ऊपर ही बोढ़ लेती हैं बौर हमारी यहीं जस्टीफिकेशन (justification) है कि हम जिम्मेदारी वनने उमर लेते हैं। हजार मुस्लिम लीग फ़िक्केंबाराना बातें करे, कांग्रेस का

सबसे पहला फ़र्ज है कि वह ऐसे तरीके अख्तियार करे जिससे कि वह फ़िर्केवाराना वातों को कतई ना मुमिकन कर दे। इस फ़िर्केवाराना तर्ज अमल के अख्तियार करने से हम कांग्रेस की नाकामयावी का सब से बड़ा सबूत देते हैं। कांग्रेस ने फ़िर्केवाराना तर्ज अमल को अभी तक मुसलमानों के दिल से नहीं दूर किया। मैं समझता हूं कि इसकी जिम्मेदारी हम पर है। यह हम लोगों का फ़र्ज है कि आयन्दा तर्ज अमल ऐसा हो कि जिससे हम आप के दिलों से शुबहों को दूर कर सकें। वहरहाल अब वक्त बहुत क़रीब आ गया है कि जिससे आप समझे लेंगे कि हमने फ़िर्केवाराना ख्यालात को खत्म कर दिया है और आप की जो शिक़ायतें हैं वह सब रफ़ा हो गई हैं।

इतना कहने के बाद मैं उम्मीद करता हूं कि यह रिजोल्यूशन वापस ले लिया जायेगा क्योंकि अगर यह रिजोल्यूबन वापस नहीं हुआ तो वाद को यह कहा जायेगा कि इस हाउस ने फ़िर्क्वाराना नुक्ते निगाह से इस चीज पर गौर किया और फिर्क्वाराना रिजोल्युशन पास हुआ। यह चीज कम से कम इस हाउस में न रहे। आप को जब एश्योरेन्स (assurance) दिया जा चुका है तो कोई वजह नहीं मालूम होती कि आप उसको न मान लें। अगर आप इस रिजोल्यूशन को वापस ले लें तब भी जो वायदा आप से हो चुका वह पूरा होगा ही । फ़िक़ावाराना आग बुझाने का तरीक़ा सिवाय इसके और कुछ नहीं है कि आप की जो शिकायतें हैं उनको हम रफ़ा करें। अगर यह आग और बढ़ गई तो मैं समझता हूं कि इस के बुझाने का कोई तरीक़ा हमारे पास नहीं रहेगा सिवाय इसके आप इस आग में तमाम मुल्क को झोंक दें और हम सब गारद हो जावें। अब वक्त आ गया है जब कि हमारे दोस्त समझेंगे कि उदारता एक ऐसी चीज है जो जादूबन कर आप को अपने रंग में ला सकती है। वस यही एक दवाई है जो फ़िकेंवारान आग को बुझा सकती है। एक आदमी उतना ही खा सकता है जितना कि उसका पेट होगा। इसलिये अब हम मुस्लिम लीग का यही इलाज तजवीज करते हैं कि लो खाओ, खाओ, और खाओ और जब तक आप का पेट न फूल जावे खाते रहो, कभी न कभी तो आप की इस "फ़ी सदी" वाली भूख बुझेगी ही । इसी नुसखे पर कांग्रेस ने आज कनाअत की है और यह नुस्खा कड़वे घंट की तरह पिया गया है। मैं अपने दोस्त खान वहादुर साहव से प्रार्थना करूंगा कि अब वह अपना प्रस्ताव वापस ले लेंगे।

شرى مهايير تياگي _ اس رزوليوشن پر كافي بحث هو چكي هے اور كلوزر (closure) بهي مود (move) هو رها هے ايسي حالت ميں اور بهه ديكهه كر كه جناب كي بهي مود (move) هو رها هے ايسي حالت ميں اور بهه ديكهه كر كه جناب كي طبيعت ميں بهي اس وقت يه هے كه بهت جلد لوگوں كو بتهانے كا تقاضم هو رها هے مجھے صوف يه عوض كونا تها كه جناب منستر صاحب نے جو اس نجويز پر جوابي تقرير فرمائي هے ولا چيز ديكهنے كے نابل تهي _ اس ايئے كه شايد اس هاؤس ميں كوئي بهي ميمبر ايسي تقرير كي أميد منستر صاحب ہے نهيں كرتے هونگے - كوئي بهي ميمبر ايسي أميد نهيں تهي اور دوسري طرف بهي يه أميد نه تهي ميں سمجيتا هوں كه رقت هوتا هے جو اپنے طريقے پر چيزرں كو چلا ليتا هے - انسان مهي أسي كے مطابق چلتے هيں - جو تقرير آج كانگريس كي گورنمنت كي طرف ہي جيوامان پاليسي كا اس پرستاؤ پر هوا ولا ايك ايسي چيز هے جس كو عام طور سے خو اعلان پاليسي كا اس پرستاؤ پر هوا ولا ايك ايسي چيز هے جس كو عام طور سے كانگريسي پاليتكس (politics) كا استوذنت (stident) ذرا مشكل سے سمجهه سكتا كا جب سے كانگريسي پاليتكس وقت سے لوگ

[Shri Mahabir Tyagi.]

بہم اُمید کرتے میں اور کہم رہے میں اور آئیندہ بھی کانگریس سے یہم اُمیدیں الوگوں کو هُين که چونکه کانگريس آيک ايسي سنستها هے جو هم محمده مين چَاھَے گورنمنت کا هو چاھے پبلک زندگي کا هو قطعي طرح سے ایک غیر فرتعوارانه نقطنّه نگالا سے چسیسزوں کو دیکھے گی اور عمل کہیگی - حضور عالی محکمه تعلم کی اهمیت کو محسوس کرتے هوئے جیساکه مجھے اُمید هے که هاوس کا تعلیم کی اهمیت کو محسوس کرتے هوئے جیساکه مجھے اُمید هے که هاوس کا هر ایک میمبر اُس کی آهمیت کو محسوس کرتا هے میں یہ عرض کرزنگا که جُهاں تک دیش کی آئیندہ زندگی کا سوال آمے چاہے وہ سیاسی هُو چاہے گیریلو زندگی هو اُس کا بنانے اور بھارنے کا بہت کچھ انحصار اس تعلیم کے محکموں پر ھے - جس طریقے سے بہم گورنمنت همارے بچوں کو پڑھائیگی اُسی طبیقه پر آئیندہ هماری فسل اور همارا ملک قعلے گا - کم سے کم اس محکمے کو تو همارے مسلمان اور هندر دوست تمام هي مهمبران فرقه رارانه باتوں سے محفوظ رکهه سکتے هوتے تو میرے خیال میں یہم بہترین بات تھي ليکن أفسوس يہم هے كه فوقه وارانه باتوں کے پیدا کرنے کی نیت باہر بھی موجود ہے اور ہاؤس میں بھی ھے -جو میمبران مسلم لیگ کی طرف سے یہاں ھیں یا، اور کسی طرح سے ھیں اور جو فرقمرارانم سوال یہاں کوتے ھیں میں اُن کو قصوروار کہنے کو تیار نہیں ھوں ۔ میں جاننا ھوں کم اپنے ملک میں اس طوح کی فضا ھے۔ جب ھندو مسلمانوں کی اس طرح کی فرقهوارانه باتوں کا چرچه آپس میں اور ورتروں میں جاری هیں تب تک ناممکن هے که ایسے چرچے باوجود تعام كـ وشش كے اس هـ اوس سے نكل سكين - جب تك قلب صاف نه هو جب تک ملک میں ایسے فضا بیدا نه هے جب تک که روتو اس چرچه کو نفرت کی ناگاہ سے نه دیکھیں اور فیرقدوارانه نقطهٔ نگاہ سے کا نام نه لیں گے اور جب تک روٹر اپنے اس طرز عمل پر نفرت نہیں کرتے تب تک میسبرصاحبان اپنے رو آروں کی موضی کے مطابق فوقه رارانه باتیں اُٹھائیں گے۔ میں سمنجهتا هوں که ملک کی فضا اچھی کرنے کے لیئے روٹر کے رچار ادر اس کے تعفيل پر قبضه كرنے كي ضرورت هے _ جيسے ووٹ اپنا اثر اس هاؤس پر دالتا هے اُسي طریدے سے اس هاؤس کا طرز عمل ادر تقریریں بھي دوٹر کو اپنے رنگ میں رنگ سکتی هیں - یہ ایک ایسی چیز هے جو ایک دوسوے پو مبنی هے - میں عرض کرتا هوں که اس هاؤس میں ملک کے چنے هوئے اوک عوب یہ کے نمائندے موجود هين - هم ايسا طوز عمل اختيار كرسكت هين كه آيس مين ميل ملاپ كو بر هاریں اور باہر کی دنیا میں اس ھاؤس سے باعر یو ۔ پی میں جو سی فرتع رارانه باتیں هیں مانگیں هیں اور تنخیل هیں اُن تمام کو هم لوگ بدل سکیں ۔ میری رائے میں یہ، رزولیوشن جی طریقوں سے رکھا گیا اور جیسی ترمیم اُس پر آئی ھے یہم دونوں چیزیں فہتم وارانم باتوں سے بھری ھرئی ھیں اور یہم ترمیم یعی كانگريس كے ليئے باعث فخر نہيں ہے ۔ رزير تعليم نے جو تقرير قومائي هے میں سمجھا هوں که کانگریس نے یہ کردی گولی جان بوجه کر کھائی ہے ۔ ميري رائم ميں كانگريس كا اور كوئي بھي پليت فارم اس كو مناسب تقريو

نہیں سمجھے گا وقت کے لحاظ سے کانگریس کو اپنی نیت بدانی پررھی ھے ۔ میں جانناً موں که کچه، وات هے که جس کی وجه، سے کانگریس نے گورنمنت چلاناً منظور کیا هے ۔ پرنتو سے اور وقت بھي ايک طاقت هے - وقت کانگ-ديس كو متجبور كررها هے اور گورنمنت مجبور هورهي هے - مين محسوس كرتا هوں كه اُس وقتُ جُو طور عمل اُختیسار کیا گیا ہے وہ کانگویس چلیت فارم کی شان کے شایاں نہیں ھے ۔ میری یہ بھی رائے ھے که کانگریس کا تعضیل هندوستان میں ھر صورت سے فوقه وارانه باتوں سے آبالاً تو ھو کہ کام کونے کا ھے۔ خاص کر تعلیم کا محكمه جس مين هم اپنے توجوانوں كي چرورش كرتے هيں اور جس بر آننده هماری قومی ترتی کا انتصار هے آئندہ کی نسل کے بنانے ارر بکارنے کا آزاد رهنے كا يا عَلام مُّونِ كَا - أس بر هم ذرا سا غور كرتے هيں تو فرقه وارانه باتوں ميں قالکو کوتے ہیں ۔ اس کے معنی یہ ہیں که ہم لوگ فرقہ دارانه باتوں کے شعلوں کو اِسَ هاوس میں بیٹھ کو بھڑ گاتے هیں۔ اس لیلے میرے خیال میں ایک آدرش طریقه هماری گورنمنت کا یهم هوتا که ولا صاف طریقه سے اعلان کودے جیسا که پنتجاب کے چریمیئرنے ایک شاندار بات کی - اُنہوں نے ایک سوال کے جواب میں اس بات کو تسلیم کیا که پندهای کهی تورنمنت کسی بهی فهقه دارانه سوال کو جو اس قسم كا هوگا كه هندوؤن كي كتني نوكويان هيش اور مسلمانون كي كتني ھیں اور عیسائی کتنے میں اس قسم کے فرقہ وارانہ جتنے سُوال دورنمنٹ سے ھونگے گورنمنٹ کبھی ایسے سوال کا جواب نہیں دے نی – کانکریس گورنمنٹ بھی اس طریقه کے استبس (stops) ایکو اس چیز کو آگام کرسکتی تھی چاھے کوئی بھی اس كا مقابل كيون نه هو ـ بهد ايك بالكل عنجيب چيز هے كه هم اپنے اسكولوں مدرسوں اور ہاتھ شالوں یا پہلک اسکولوں کے نام انگویزی ناموں پر رکھیں جیسا كه كوئين ميهى اسكول ايدورة اسكول ادي - اسي طهيقه سے فهقه وارانه نام ركهه كر بھی ہم ایڈی غلامی کی زندھیروں دو اور مضبوط ارتے ہیں - اکورنمنٹ نے اسکواوں کے ایسے نام رکھنے کی اجازت دیکر اُن کے ذریعہ سے مماری مینتیلائی (montality) دو خواب هون دیا هی - اگر آئنده میم ایست رویه در چل تو میرت خیال میں مم اوگ جس مقصد کو لیکر چلے میں اُس میں ضے ور ناکامیاب هونگے - جناب منستم صاحب کي تقوير سے صاف ظامر هے عد ولا اس معاصله ميں اپنے دلی جذبات کنچهم اور رکهند هوئد بهی جان بدوجه، کر ایک کروا گهونت پی کر راہ گئے ھیں - اُنہوں نے اپنی تقریر میں صاف الفاظ میں بتلایا ھے کے ری مسلم ایک کی گریرانسیز (griovances) کو دور کردے کی کوشش کرینگے اور مسلم کانفونس کے نہوتھوارانہ مانگوں کے لب لباب سے سہست ھیں ۔ ھسارے درستوں کو یقین کرنا چاھیات کہ ایسا کہہ کر آنہوں نے ایک بہت بڑی قربانی کی ہے۔ احسارے درستوں کی مطالفت نہیں کی -کسی قوم یا کسی فرقے کا یہ، حق نہیں ہے کہ وہ قوم میں تفرقہ پھدا کرے -یدی هماری گورنمنت مضبوط هوتی تو میں دیکھتا نه کون صاحب تھے جو ممه کهتے که فرقهوارانه باتوں کو پیش ترنے کا همارا حق ۔ هے اگر یہ، بات جرمنی

[Shri Mahabir Tyagi.]

ا اللي ميں كہى گئى ،هوتي تو ميں يقين دلاتا هوں كه ايسا كہنے والوں كے سر كذرهوں در نه رهنے _ انسوس هے كه فوقه وارانه خيال كو هـماري كانــمويـس گور نمنت ابهے نہیں دبا سکتی - مہاتما گاندھی نے ابھی تھوڑے دور ہوئے جب كَمِا تها كه كانگريس اصلي معنون مين كانگريس نهين هے اگر ولا ابهي اس تابل نہ۔ یں ہے که فرته وارانه آگ کو دیا سمے - چونکه کانگریس اپنے کو ملک بھر کی المائندة جساءًت مانتي هے اسي ليئے وہ آپ کي حرکتوں کي ذمعداری مهي اپنے اوپر هي اور هم ليتي هے اور همارا بهي جستي فکيشن هے که هم دمعداري اپنے ارپر لیتے میں ۔ هزار مسلم لیک فرقه دارانه باتیں کہ عامی یس کا سب سے پہلا فرض ہے که وہ ایسے طویقه اختیار کرے جس سے که وہ فرقهرارانه باتوں کو قطعی ناممکن کردے اِس فرقه وارانهٔ طرز عمل کے اختیار کونے سے هم کانگریس کی ناکامیابی کا سب سے برا قُبوت دیتے میں - کانگریس نے فرقعرارانه طوز عمل کو انگریس نے مرقعرارانه طوز عمل کو انہوں تک مسلمانوں کے دل سے نہیں دور کیا - میں سمجھتا ہوں که اس کی فمعداري هم ير هم - يهم هم لوگوں كا فرض هم كه آئندة طرز عمل ايسسا همو کہ جس سے هم آپ بے داوں سے شبہرں کو دور کرسکیں - بہرحال اب وتت بہت قریب آئیا ہے کہ جس سے آپ سمجھہ لینگے کہ هم نے نوق وارانه خیالات كو ختم كرديا هے اور آپ كي جو شكايتيں هيں وہ سب رفع هوگئي هيں۔ اتنا كہنے كے بعد ميں أميد كرتا هوں كه يبه رزوليوشي واپس لے ليا جائيگا کیونکه اگو یہ (زولیوشن واپس نہیں هوا تو بعد کو یہ کہا جائیگا که اس هاؤس نے فرقموارانه نقطه نگالا سے اس چیز پر غور کیا اور فرتموارانه رزولیوشن هاؤس نے فرقموارانه نقطه نگالا سے اس چیز پر غور کیا اور فرتموارانه رزولیوشن یاس هوا ۔ یب چیز کم سے کم اس هاؤس میں نه زهے ۔ آپ کُو جَب آشورینس دیا جاچا هے تو کوئي وجبه نہیں معلوم هوتي که آپ اُس کو نه مان این ۔ اگر آپ اِس رزدلیروشن کو واپس لے لین تب یہی حو رعدہ آپ سے هو چكا رة دورا هوگا هي - فرقهرارانه آگ بجهانے كا طريقه سوائے ليس كے اور کچهه نه سین هے که آپ کي جو شکايتيں هيں ان کو هم رفع کويں - اگر يهم آگ اور بر هه گئی تو میں سمجهتا هوں که اس کے بجھانے کا کوئی طریقه عمارے پاس قیمیں رهیگا - سواے اس کے آپ اس آگ میں تمام ملک کو جھونک دين أور هم سب فارت هو جاوين - اب وقت آگيا هے جب كه همارے دوست سمجهینگے که ادارتا ایک ایسی چیز هے جو جادو بن کو آپ کو اپنے رنگ میں السكتي هے ۔ بس يہي ايك دوائي هے جو نوقعوارانه آك كو يحوا سكتي هے ۔ ايك آدمی اتناهی کها سکتا هے جتناکه اس کے پیت هوگا۔ اس لینے اب هم مسلم لیگ گا یہی علاج تجویز کرتے هیں که لو کھاؤ ۔ نھاؤ اور کیاؤ اور جب تک آپ کا پیت نه پهول جارے کیاتے رهئے کبھی نه کبھی تو آپ کی اُس فیصدی والی بهرک نه پهول جارے کیاتے رهئے کبھی نه کبھی تو آپ کی اُس فیصدی والی بهرک بیجھے کی هے اور بہم نسخه کروے بیجھے کی هی۔ اُسی نسخه پر کانگریس نے آج تناعت کی هے اور بہم نسخه کروے بیجھے کی هی۔ اُسی نسخه پر کانگریس نے آج تناعت کی هے اور بہم نسخه پر گھوئت کی طرح دیا گیا ہے۔ میں اپنے دوست خان بہادر ماحب سے پرارتھنا کرونگا

که اِب وه اینا برستاؤ رایس لے لیں * Shri Pyare Lal Sharma: Sir, all these days I was determined upon teeping quies. During the last two days I have been listening to the

speeches on the floor of this House from my honourable colleagues. am using the term "colleagues" in the sense of co-members. does not matter to me whether they are sitting on this side or on that I confess, Sir, that I have been pained beyond all description to listen to the speeches which have been made on the floor of this House. Today I rise to support the amendment which has been moved to the resolution, and my ground for supporting it is a simple and honest ground, and it is that I believe that the amendment is inevitable, because the logic of inevitability of that amendment I am bound to support, and I do support it. Sir, by now we know that the idea originated in the year 1932, and it originated from a resolution which was moved on the floor of this House to the effect that a survey a general survey of the educational conditions of all those communities who were educationally backward should be taken, so as to ameliorate their condition. In this connexion, Sir, I think I am entitled and perfectly within my right to invite the attention of honourable members to the importance of the The present constitution, the blessed or the cursed constitution, the Government of India Act, 1935, was then in the making, and it was but natural that those who wanted to take the fullest advantage of the new constitution were naturally making preparations, preparing ground for their activities under the new constitution. That was the year when this resolution was passed on the floor of the House, and if the spirit of the resolution would have been followed in its logical way, then perhaps the only alternative was to hold a conference, a joint conference of all those communities who were educationally backward. That logical course for some reason or other was not adopted; perhaps it was intended that the process which was to be started in 1932 should continue, if possible, to the year of grace when the new constitution was coming into force. And therefore, Sir, the first move-I am making my speech from memory, all that material is not now in my possession which would guarantee the accuracy of my statement—was perhaps in 1932, when the first conference of the depressed classes was held probably in Bareilly. Certain similar demands like those which are the subjectmatter of discussion on the floor of this House today were passed and then the next step was the holding of a Muslim Educational Conference in the year 1934. We are told, Sir, that the then Minister in charge of Education was present. The Head of the Department, the Director of Public Instruction, was present and the educational experts representing the Muslim community were also present and we are further reminded that all that was then discussed was agreed upon in the year 1934. It is a tragedy of the way in which official business has been directed and has been executed uptil now that what was practically an agreed thing in the year 1934 could not materialize till the fag end of July, 1937. We have so far to seek as to why all those important questions could not materialize-important questions in the sense that the Muslim community was very earnest about these demands. say, Sir. it is significant—it must have opened our eyes—that from the year 1934, uptil now, i.e. the year 1937, these agreed things could not be materialized, could not be given effect to. The game was that the thing must continue pending uptil the year 1937 when the new constitution was to come into force. However, Sir, it is a sad tale but what is the position today. The Congress Ministry came into being about the end of July, 1937, and it is just eight months that it has been in office.

1.1

[Shri Pyare Lal Sharma.]

All the honourable members of this House and perhaps the entire province has grown impatient that the Congress Ministry has not accomplished what could not be accomplished during the last 175 years. We forget, Sir, that the great work, the great labour, one of the perhaps proverbial Herculian labours, the cleaning of the Augeon's stables is the greatest work that is before the Congress Ministry, and so far as the Education Department is concerned, it is one of those departments which requires a drastic overhauling, a complete change and a thorough reconstruction. If you really want to realize, accomplish and fulfil the great sense of responsibility that is cast on the head of everyone who speaks his mind and who expresses his opinion in connexion with the educational policy of any province or of any country, you must realize that the responsibility is not an immediate responsibility so that a group may be placified today, another group tomorrow, a third one by holding out these hopes and a fourth group by holding out certain promises. This is not time way of solving the problem of education of a country or of a province. Therefore, Sir, my submission is—as I said—that the amendment is inevitable in the very logic of things. I have to seen al it. What is she position today? From the year 1934 uptil the year 1937 we all know much water has flown in the Ganges, much water has flown nearer home in the Gumti and perhaps much water has flown and is flowing at a very fast speed in the European rivers. Therefore what was true in the year 1932 or 1934 is no longer true in the year 1937. what are to be our programmes in 1938, or in the coming years? programmes can possibly have no resemblance what so wer no the pre-1937 programmes and policies of the British Covernment and British Imperialism. This is a hard fact which we have to face. It this is the situation I submit with all respect to my honographe friends who are responsible for supporting this resolution, for having brough forward this resolution. I submit with all humility and with all respect that this resolution ought not to have been brought on time there of this House for a very simple reason. I believe that unless we all rise in the great sense of responsibility which is our happy lot today - happy or unhappy - we have to see all things in the terms of the British rule of India. Whether Swaraj nas come or not-I personally think that Swaraj has not come, I believe that we are still under the British rule and under as rigid a condition of that rule as it ever was-still I feel that it injust the time, it is by sheer force of circumstances that we are allowed to carvo new lines for our future in all fields of activities whether they be in respect of the rural areas or any other areas and of all our activities this field of education is the most important. Therefore I naturally expected that now, at this time, the creative, the accommodating and the readjusting intelligence and genius of the province will come together and take the place of the destructive, disruptive and disorganizing talents which have been in play so far.

I. Sir, need not say much. I think it is my duty to congratulate the Hon'ble the Minister of Education for having made the speech which he has made. The Congress Government is pledged, and Congress Covernment does not depend on any demands coming from any quarters, the Congress Government is pledged that from a nationalist point of view what is demanded should be automatically presented from this side of the Nationalist Government.

Khan Bahadur Maulvi Fashi-ud-din: Sir, I must confess that I am not disappointed at the speech which has come from the Treasury Benches. But in view of the fact that the Hon'ble the Minister of Education has said that if I were not to withdraw my motion, he would support the amendment which has been moved and in view of the fact that some strong speeches have been made in support of that amendment, I want to say a few words on this subject. Taking the amendment as it stands. in the first place it says that the demands of the Muslim Conference should not be accepted immediately. Sir, the Hon'ble the Minister himself has given the history of these demands which extends back to about at least three years and the Hon'ble Ex-Minister of Education, Mr. Pyare Lal Sharma, has traced the history of these demands back to the year of 1932. Besides, these demands were very carefully looked into by one of the trusted and senior officers of the Education Department, namely the late Sayid-uddin, the Deputy Director of Public Instruction. Again they were scrutinized by the then Minister, Sir Jwala P. vastava, and this scrutiny lasted for about a year, that scrutiny was made by an examination of facts and figures. The old Council pressed for a resolution of the Government on those demands, but for some unaccountable reason the resolution was not forthcoming. It was not our fault, Sir, that such a contingency happened. When the Interim Ministry came in, the then Interim Minister, the Raja of Salempur, sent for all the important members of the Conference and discussed the whole matter with them and drafted a resolution which, of course, was left for the decision of the new Ministry, I mean the Congress Ministry. We then approached the then Minister of Education, namely Mr. Sharma, and he went through all the demands carefully and probably came to some sort of conclusion, but it was an irony of fate that he resigned the post and a new Minister came in. Taking all these facts into consideration, I think it was up to us to demand an immediate announcement of the decision of the Government on that subject. The resolution does not mean that the Government should accept all those demands. What it meant is simply this that we wanted to know the decision of the Government on the subject for removing the uneasiness that has been created in the minds of the Muslim public as regards the policy of the Government in respect of those demands. So, I submit, Sir, that the emission of the word "immediate" is uscalled for. Again, the amendment says that only those demands should be sanctioned by the Government, which are not inconsistent with the policy of the Covernment and with efficiency and equity. I submit, Sir, that it is clear that the policy of the Government is in the melting pot and we do not know if these demands will be evaporated in that melting pot or not. This is a very vaguo statement specially when we are not aware of the nature of the policy which the Covernment is going to adopt. The policy will probably depend on the recommendations of the committee which the Government have appoint-It is possible that the demands may be treated as insufficient and not going far enough and it is also possible that the demands may be treated as rubbish, worthy of being thrown into the Gumti at the nearest bank. So the pendulum of these domands swings between hope and disappointment. For that reason we want to have the suspicion and fear of the Muslim community set at rest. Sir, I now come to a very crucial point which has been raised by some of the honourable members of this House and also by the Minister of Education.

[Khan Bahadur Maulvi Fasih-ud-din.]

Dr. Husain Zaheer says that there is no such thing in the world as Muslim culture and the Hon'ble the Minister of Education also agrees with him and says that in India there is no culture except the Indian culture. I do really, Sir, entertain a very great respect for the views and principles of the Congress Party in connexion with this particular matter. There ought to be a nationalization scheme not only in respect of education but in respect of all the walks of our life. But, Sir, I must point out that no one can deny that there is something as Muslim culture, something which constitutes the manner in which we think, the manner in which we live and the manner in which we give education to our children. That is the peculiar Muslim culture of world-wile nature. But this does not mean that we cannot superadd to the Muslim culture what is known as the Indian culture. The two cultures are nct contrary and inconsistent with one another We are proud of our country, we are proud of our birth-place, we are proud of India with all its magnificent hills, with all its fertile plains and with all its beautiful rivers and with everything that we possess here and we say that when a panting Negro on the line can hoast of his golden sand and palmy wine, we can certainly boast with justification of India and its beauties. There is one point, Sir, and it should always be kept in mind, namely situated as we are, the aim of nationalization which the Government have in view though very good and very laudable is yet very far from attainment. We know the stmosphere in which we have been living. We know, Sir, that we differ in almost every walk of life, either social or economic, either langnage or the method of education and it will certainly be a millennium if we were to attain the object which the Congress Government has in view. But as practical men, as men who have to ad ninister the country, as men who have to look to all the differences in culture, in the habit of living of the various sects and various communities, we have to face facts and at least for the time being to satisfy those who want to maintain their geauine or supposed culture and for that reason I congratulate the Hon'ble the Minister of Education for the statement that he has made about our demands. Sir, I assure the Government through you that we do not want to improve our educational conditions and to make progress at the expense of other communities. We do not want to introduce communalism in matters educational. But what we want is to maintain our identity as Muslims; we want to run the race of progress in education along with our Hindu brethren. We want to be good neighbours to them and we want our fair share in the educational budget. It has been said that we are not backward educationally. think, Sir, that this is a point which needs no discussion at all, in spite of the statement which his been read out by an honourable member from the report of the Director of Public Instruction. That statement is based on a broad division between Muslims and non-Muslims.

As I pointed out the other day the class which requires the greatest aid is the depressed class, then come the backward classes and then the Muslims, whose literacy is very much below the easte Hindus. If a large sum of money has been allotted for the education and uplift of the depressed classes, we think that we have at least some claim on the Congress Government for the allotment of at least half or one-fourth of that sum for our educational aplift, and I wish that the time may

come very soon when all the differences will disappear and we will join hands with our Hindu brethren in the matter of education. Sir, there is a resolution immediately after this which demands an additional sum of two lakes of rupees by progression in order to go up to ten lakes of rupees after a lapse of five years for the educational uplift of depressed classes. We very sincerely and genuinely sympathise with that demand but what we say is this that we should also have something of that kind in order to enable us to be eternally grateful to the Congress and the Congress Government. With this statement I beg to withdraw my resolution.

The resolution was, by leave, withdrawn.

(At this stage the Deputy Speaker took the Chair at 3.30 p.m.)

RESOLUTION TO INCREASE IN THE EXPENDITURE PROVIDED FOR THE EDUCATION OF DEPRESSED CLASSES

Shri Vishwanath Frasad: Sir, I beg to move that this Assembly recommends to the Government that Government should increase its earmarked expenditure for providing educational facilities for the depressed classes by two lakks every year on a progressive scale till it comes to rupees ten lakks per year.

श्री विश्वनाथप्रसाद:

श्रोमान सभापति जी—मैं यह प्रार्थना करना चाहता हूं कि हमारी विष्रेस्व कलासेज (depressed classes) जो इननी पिछड़ी हुई हैं उनमें शिक्षा का काफी प्रचार किया जाये। जब कि हमारी गवर्नमेन्ट ९० लाख रनया ग्राम-मुधार को देती हैं तो क्या हमारी जाति के लिये वह दो लाख रनया मंजूर न करेगों। इसलिये मैं प्रार्थना करना हूं कि हमारे इसप्रस्ताव को गवर्नमेन्ट मंजूर कर ले और यह प्रस्ताव में पेश करना हूं।

شہي رشرناتهه پرشان —
شہي مان سبها پتي جي — ميں يہه پرارتهنا كرنا چاهنا هوں كه هماري شہي مان سبها پتي جي — ميں يہه پرارتهنا كرنا چاهنا هوں كه هماري قپريست كلاسيز (depressed classes) جو اتني پنچهتي هوئي هيں ان ميں شكشا كا كاني پريندهه كيا جائے جب كه هماري گررنمنگ ۴ لاكهه ررپيه گرامسدها كو ديتي هے تو كيا هماري جاتي كے ايئے ولا دو لاكهه ررپيه منظور نه كريكي _ اس ايئے ميں پرارتهنا كرتا هوں كه همارے اس پرستاؤ كو گورنمنگ منظور كرلے اور يہه پرستاؤ ميں پيش كرتا هوں -

Shri Dayal Das Bhagat : श्री दयाल दास भगत:

श्रीमान महोदय स्पीकर साहब, जो रिजोल्यूशन श्री विश्वनाथ प्रसाद ने पेश किया है उसके बारे में में यह तरमीम पेश करना चाहता हूं कि उसमें से (by two lakhs) शब्द हटा दिये जायें और रिजोल्यूशन के अन्त के शब्द (till it comes to rupees ten lakhs per year) भी निकाल दिये जायें। आपके सामने जो प्रस्ताव अछूतों की शिक्षा के विषय में रक्षा गया है, उसके अनुसार अछूतों की शिक्षा के लिये दो लाख रुपया हर साल बजट में रखना चाहिये और पांच वर्ष में यह रक्षम दस लाख रुपये कर दी जाय। हम जो तरमीम पेश करन जा रहे हैं वह इस खपाल से नहीं कि अछूतों के शिक्षा की इस रक्षम में कुछ क्षमी की

[Shri Dayal Das Bhagat.]

जाय बल्कि इस में मुझे अपनी सरकार से ज्यादा आशा है। हमारी शिक्षा के लिये हर साल दो लाव रुपया बजट में रखने का जो प्रस्ताव है, मैं प्रस्ताव में रक्खी हुई इस रक्षम को सीमित, बाउंड (bound) नहीं करना चाहता हूं क्योंकि सी॰ पी॰ गवर्न मेन्ट ने १५ लाख रुपया हमारी शिक्षा के लिये अपने बजट में रक्खा है। उसको देखते हुये में चाहता हूं कि अछूतों की शिक्षा के लिये अपने बजट में रक्खा है। उसको देखते हुये में चाहता हूं कि अछूतों की शिक्षा के लिये सरकार पूरा ज्यान रक्खे और ज्यादा से ज्यादा रुपया उनके लिये मंजूर करे। में तो यह तरमीम पेश कर चुका कि दो लाख रुपया वाला जो प्रस्ताव है वह बढ़ता रहे जब तक कि मांच साल में यह रक्षम दस लाख न ही जाय। में इस अंश का विरोध करता हूं। में चाहता हूं कि हमें तो इससे भी कहीं ज्यादा दिया जाय। तो इसलिये वह शब्द जो इसके बारे में श्री विश्वनायप्रसाद के कहे हैं वह हटा दिये जायें और श्री विश्वनाथप्रसाद क पा करके मेरी तरमीम को मंजूर करलें।

में सरकार से यह कहना चाहता हूं कि जब कि हमारी गवर्नमेन्ट कांग्रेस सरकार इस समय हैं और वह हमारी शिक्षा के विषय में सदैव से बहुत ज्यादा आश्वासन हम लोगों को देती आई है तो मुझे पूर्ण आशा है कि कांग्रेस सरकार हमारी शिक्षा के लिये ज्यादा से ज्यादा हम्या वबट में हर साल रखती रहेगी। में इस सरकार से यह अनुरोध करना चाहता हूं कि विद्या के विषय में हम अल सब से पिछड़ें हुये हैं। यह सब महानुभावों को विदित है और इसके कहने की आवश्यकता नहीं हैं। मैं यह चाहता हूं कि हमारी सरकार हमारी शिक्षा के लिये जैसा वक्तन फवकतन कहती आई है उस पर ख्याल करेगी। इसलिये मैं इस सरकार से प्रार्थना करूंगा कि हमारी शिक्षा के लिये जैसा इस प्रस्ताव में रक्खा गया है उससे भी ज्यादा प्रया मंजूर करे। मैं इन शब्दों के साथ अपनी तरमीम पेश करता हूं और आशा करता हूं कि मेरे माई विश्वनाथप्रसाद इसको मंजूर कर लेंगे।

Shri Dayal Das Bhagat:

شرق دیال داس بهگفایت

شریمان مہودائے اسپیتہ فاحب - جو ریزوایوشن شری و شواته برشاد نے پیش کرتا جاملا ہوں کہ پیش کرتا جاملا ہوں کہ اس میں ہے ترمیم بیش کرتا جاملا ہوں کہ اس میں ہے (" by two lakhs") شدد هذا دیئے جاویں اور ریزوایوشن کے انت کے شبید (" till it comes to Rs.10 lakhs per year") شدد فراند کے شبید کر انت کے شبید کر انت کے شبید کر انت کے شبید کر انتواز اجوزور کی شکشا نے لینے دو لائم ردید کو سامنے جو پرساؤ آجوزور کی شکشا نے لینے دو لائم ردید کو سال بحصت میں رکھا گیا ہے اس کے آنوسار اجھوزور کی شکشا نے لینے دو لائم ردید کو سال بحصت میں رکھا جامیہ اور پانچ برس میں یہ رقم دس لائم ردید کو شکشا کی اس وقم مجو ترمیم بیش کرنے جارہے ہیں وہ اس خیال نے نہیں کا اجوزی کے شکشا کی اس وقم مجود ترمیم بیش کرنے جارہے ہیں اور لائم روید بحث میں زبان کا جوزی پرستاؤ ہے جس پرستاؤ ہے اس کو دیکھانے ہو جس بازند (انجم ردید ہائی ردید ہائی کو لینے این کی اس کو دیکھانے ہو جس کرنا جاملا ہوں کیونکہ سے نے پی گورندیت نے بعدی میں وبھا ہے اس کو دیکھانے ہو جس بیش تو بہہ ترمیم بیش کردیک کو دیکھانے ہو جس تک کو دیکھانے ہو جس تک کو دیکھانے میں تک کو دیکھانے میں تک کو مسال میں جبہ رقم حالات میں انہ دو جانے - میں اس حیں جب انہ بیت کرمیم بیش کردیا کہ دوراند موجائے - میں اس حیں جبہ رقم حالات - میں اس حیں جب انہ جو انہ کی کہ موجائے - میں اس حیں جب انہ کو دیکھانے موجائے - میں اس حیں جب رقم حالات میں جبہ رقم حالات میں جبہ رقم حالات میں جبہ رقم حالات میں جب انہ دورائے - میں اس حیں جب اس حیں جب راس کو دیکھانے حس دورائے - میں اس حیں جبہ رقم حالات - میں اس حیں جب رقم حالات - میں اس حیں جب رقم حالیہ حوجائے - میں اس حیں جب رقم حالیہ حوجائے - میں اس حیں جب رقم حال میں جبہ رقم حالیہ کی دورائے - میں اس حیں جب راس حیں دورائے - میں اس حیں جب راس حیں جب راس کی دورائے - میں اس حیں جب راس حیں دورائے حس کی دورائے - میں دورائے حس کی دو

انش کا وروده، کرتا هوں ۔ میں چاهتا هوں که همیں تو اس سے بھی کہیں زیادہ دیا جائے ۔ تو اِس لیئے وہ شبد جو اِس کے بارے میں شری وُشو ناتهم پرشاد نے کہے هیں ۔ وہ هتادیئے جائیں اور شری وشو ناتهم پرشاد کوپا کہ کے میری ترمیم کو منظور کرایں ۔

سرکار سے یہ کہنا چاھتا ھوں کہ جب کہ ھماری گورنمنت کانگریس سرکار اس سعے ھے اور وہ ھماری شکشا کے وشے میں سدیو سے بہت زیادہ اشواسی ھم لوگوں کو دیتی آئی ھے تو مجھے پورن آشا ھے کہ کانگریس سرکار ھماری شکشا کے لیئے زیادہ سے زیادہ روپیء بجٹ میں ھر سال رکھتی رھے گی ۔ میں اِس سرکار سے یہء انہودھہ کرنا چاھتا ھوں کہ ودیا کے وشے میں ھم اچھوت سب سے پچھڑے ھوئے ھیں ۔ یہ سب مہانوبھاؤں کو ودت ھے اور اس کے کہنے کی اوشیکتا نہیں ھے ۔ میں یہ چاھتا ھوں کہ هماری سرکار هماری شکشا کے لیئے جیسا وقتاً فوتتاً کہتی آئی ھے اُس پر خیاا کو یگی ۔ اِس ایکے میں اِس سرکار سے پر ارتهنا کرونکا کہ ھماری شکشا کے لیئے جیسا اِس پرستاڑ میں رکھا گیا ھے اُس سے بھی زیادہ روپیہ منظور کہت میں اِن شیدوں کے ساتھ اپنی ترمیم پیش کرتا ھوں اور آشا کرتا میں کہ میہے بھائی وشو ناتھہ پرشاد اس کو منظور کرلیدگے *

Shri Ram Prasad Tamta: श्री रामप्रसाद टमटा:

जनाब वाला—मैं अपने दोस्त मिस्टर विश्वनाथप्रसाद को मुबारकबाद देता हूं कि उन्होंने एसेम्बली के सामने यह प्रस्ताव दलित जाति की शिक्षा के विषय में पेश किया है और साथ ही जो तरमीम भगत दयाल दास जी ने पेश की है मैं उसकी मुखालिफ़त करता हूं क्योंकि तरमीम मंजूर होने के बाद इस प्रस्ताव का कुछ मतलब ही नहीं रह जाता है। जो प्रस्ताव मिस्टर विश्वनाथप्रसाद ने पेश किया है वह इस प्रकार है कि यह एसेम्बली सरकार से सिफ़ा-रिश करती है कि सरकार ने दिलत जातियों की शिक्षा के सम्बन्ध में जो रुपया रखा है उसमें दो लाख रुपया सालाना बढ़ा दिया जाया करे जब तक कि वह रक़म दस लाख रुपया सालाना की न हो जावे। अगर भगत दयाल दास जी की तरमीम को मान लिया जावे तो यह प्रस्ताव इस प्रकार रह जावेगा कि यह एसेम्बली सरकार से सिफ़ारिश करती है कि सरकार ने बिलत जातियों की शिक्षा के सुभीते के लिये जो खप्या रक्खा है उसकी रक्षम को सरकार बढ़ाती रहे। तो इस तरह पर कोई भी खास मांग सरकार के सामने नहीं रह जाती और यह प्रस्ताव एक नीति को स्पष्ट करने वाला भाग रह जाता है जिस प्रिसिपिल (principle) की सरकार ने खुद ही बहुत पहले मान लिया है। यह बात किसी से छिपी नहीं है कि दलित जाति में शिक्षा प्रचार बहुत कम है। इस क्रीम के एक हजार में ६ आदमी पढ़े लिखे हैं। इसलिये इस क्रीम की शिक्षा में सरकार जितना भी रुपया खर्च करे, कम है। मान्य प्रीमियर साहब ने अपनी बजट के दौरान में जो स्पीच ९ सितम्बर सन् १९३७ ई० को दी थी उसमें यह कहा था कि हमने इस दफ़ा सिफ़्रें ३० हजार रुपया दलित वर्ग की शिक्षा के लिये रक्ला है। और उन्होंने यह भी कहा या कि दिलित जाति में शिक्षा का प्रचार इतना कम है कि उसके लिये हम जितना भी रुपया रक्खें कम होगा। मेरे दोस्त विश्वनाथ जी ने एक मामूली सी मांग गवर्नमेन्ट के सामने रक्खी हैं। उनका यह कहना है कि सिर्फ़ दो लाख रुपया साल दलितों की शिक्षा की रक्रम में सरकार बढ़ाती रहें जब तक यह दस लाख न हो जावे। यहां पर यह ग़ैर मुनासिब नहीं होगा अगर में गवर्नमेंट के सामने, और कांग्रेस गवर्नमेंन्टों ने दूसरे मुन्नों में जो दिलत जाति के लिये

Shri Ram Prasad Tamta. क्यमा सर्वे किया है उसका जिक करूं जो इस प्रकार है । सी० पी० में ५१ लाख, महास मनर्गमेन्ट ने ११ १/२ लाख और बंगाल गवर्गमेन्ट ने ८ लाख रुपया इस साल के बजट में बच्चों की तरक्की करने के लिये रक्खा है। तो क्या यू० पी० सरकार दो लाख सालाना इजाफ की जो एक मामूली सी मांग है वह भी मंजूर नहीं करेगी ? यह कोई नई मांग नहीं है। इसी प्रकार एक प्रस्ताव प्ररानी लेजिस्लेटिव कौन्सिल नें, कि दलितों की शिक्षा के लिये सरकार दो लाख रुपया सालाना बढ़ाती रहे सन् १९३३ ई० में मंजूर भी कर लिया था। भगत इयाल दास जी ने जी तरमीम पेश की हैं उसका यह मतलब होता है कि गवर्न मेन्ट इस बात क लिये बाउन्ड (bound) नहीं है कि वह दो लाख रुपया खर्च करे। इस तरमीम का मतलब यह होता है कि अळूतों की जिल्ला के लिये सरकार जो मुनासिब समझे खर्च करे। मुमिकन हो सकता है कि जैसी गवर्तमेन्ट ने पहले बजट में ५ हजार मंजूर किया था तब गवर्नमेन्ट ने वही रकम काफ़ी समझी होगी। अब की मर्शबा गवर्गमेन्ट ने ५० हजार रक्खा है। ममिकन है बाइन्दा साल गवर्नमेन्ट ६० हजार को काफ़ी ख्याल करे। अगर यह बात गवर्न मेन्ट ही पर छोड़नी थी तो यह रिज़ोल्यशन पेश ही नहीं करना था। मौजूदा रिजोल्यशन बग्रैर अमेन्डमेन्ट के में उम्मीद करता हूं यह हाउस पास करेगा। अगर हाउस अमेन्डमेन्ट वृदा रिजोल्युशन मंजूर करता है तो इससे बेहतर होगा कि इस रिजोल्युशन ही को वापस ले लिया जावे क्योंकि इसका कुछ मतलब ही नहीं रह जाता है। गवर्नमेन्ट की पालिसी अछ्तों में शिक्षा प्रचार के विषय में हमको अच्छी तरह से मालूम है। अपनी पालिसी का एलान **गवर्नमेन्ट ने पहिले भी कर दिया हैं** कि वह दलित जाति की शिक्षा के लिये बराबर खर्चे की मद को बढ़ातें रहेंगे। एमेन्डेंड रिजोल्यूजन (amended resolution) को मंजूर करने का मतलब यही होगा कि एक पालिसी की जिसकी गवर्ने में तट ने मंजूर कर रखा है उसी को फिर रिजोल्यू जन के द्वारा पेश करना होगा । इसिलयें मैं इस रिजोल्यु शन की ताईद करता हुं और तरमीम की मुखालिफत करता है।

Shri Ram Prasad Tamta:

شری رام پرشاد تمالے

ھے که دامت جاتی میں شکشا پرچار بہت کم ھے اس قرم کے ایک ھزار میں ٢ آدمى بره لكه هين _ إس المِنْ إس قوم كي شكشا مين سركار جتنا بهي روبيم خرج درے کم ھے ۔ مانیم دویم صاحب نے اینی بجت کے دوران میں جو اسپیج 9 ستمبر سنه ١٩٣٧ ت كو دائي تهي أس مين يهم كها نها كه هم نے اس دفعه صرف + مزار روبيه دات ورگ كي شكشا كے ليئے ركها هے اور أنهون نے يہم بھي كها تها که دالتُ جات میں شکشا کا پرچار اتنا کم هے که اُس کے لیئے هم جتنا بھی روپید رکھیں کم هوگا۔ میرے درست وشوناتھ جی نے ایک معمولی سی مانگ گورنمنت كے سامنے ركبى هے أن كا يبه كهنا كه صرف درلاكنه رويية سال دانوں كي شكشا کی رقم میں سرکار بر هاتی رهے جب تک یہم دس لاکھم نم هو جاوے ۔ یہاں پہ یہ غیر مناسب نہیں ہوگا اگر میں گور نمنت کے سامنے اور کانگریس گور نمنتوں نے درسرے صوبوں میں جُو دائت جات کے ایئے روپیم خُرچ کیا ہے اُس کا ذکر کررں جو اس برکار ہے ۔ سی بی میں ٥١ لاکهۃ ۔ مدراس گورنمنٹ نے سازھے گیارہ لاکھی ردیدے اور بنگال گورنمنت نے ۸ لاکھی ردیدی اِس سال کے بجت میں اچھوتوں کي ترقي کرنے کے اها رکھا هے۔ تو کیا يو پی سرکار دولاکھه سالانه اضافه دی جو ایک معمولي سی مانگ هے وہ ببي منظور نہيں کرے گيے۔ يہم کوئي نئي مانگ نہيں ھے۔ آاسی پرکار ایک پرستاؤ پرانی لیجسایٹیو کونسل نے که دلتوں کی شکشا کے لیئے سرکار دو لاکھه روپیه سالانه برهاتی رهے سنه ۹۳۳ اع میں منظور بھی کرلیا تھا مگر دیال داس جی نے جو ترمیم پیش کی هے اُس کا یہ مطلب هوتا هے که گورنمنت اِس بات کے لیئے بارند (bound) نہیں هے که ولا دو لاکهم روپه خرچ کڑے _ لِس تومیم کا مطلب یہ کا ہوتا ہے کہ اچھوتوں کی شکشا کے لیئے سوکار جو مناسب سمجھے خرچ کوے - ممکن هوسکتا هے که جیسا گورنمنت نے پہلے بنجمت میں ٥ هزار منظور کھا ہے تب گورنمنت سے رهي رقم کاني سمجهي هوگي ۔ آب کي موتبه گورنمنت بے پنجاس هزار رکھا ھے ممکن ھے آئندہ سال گورنمنت + ا هَذار عَو كافي خيال كره - أكَّر يَهِ، بات كورنمنت هي در چهورتي تهي تُو يهم ریزدلیوشن پیش هی نهین کونا تها _ موجوده ریزدلیوشی بغیر امیاندمنت کے میں اُمید کوتا هوں بہت هاؤس داس کویگا ۔ اگر هاؤس امیے ندمنت شده ریزولیوشی منطور کرتا هے تو اس سے بہتر هوگا که اِس ریزولیوشی هی کو واپس هي آلے ليا جارے کيوں که اِس کا کچهه مطلب هي نهيں را جاتا هے۔ گورنمنت کی دالیسی اچھوتوں میں شکشا پرچار کے رشے میں هم کو اچھی طرح سے معلوم ہے۔ اپنی پالیسی کا اعلان گورنسنٹ نے پہلے بھی کردیا ہے که وہ ٠٠٠٠ جاس اکي شکشا کے لیئے برابر خرچه کی مد کو برهاتے رهینگے _ امینکیت ن کو منظور کونے کا مطلب یہی هوگا که آیک پالیسی کو جس کو گورنمنت طور کو رکھا ھے اسی کو بھی ریزولیوشن سے درارا پیش کونا ھوکا ۔ اس ينُ اسُ ريزوليوشن كي تائيد كرتا هول أور ترميم كي متخالفت كرتا هول -Shri Har Nath Prasad : श्री हरनाथ प्रसाद :

जनाब स्पीकर साहब—उस रिजोल्पूशन को जो मिस्टर विश्वनाथप्रसाद ने पेष हैं में उसका समर्थन करने के लिये खड़ा हुआ हूं। इसके बाद भगत बयाल दास ने जो तरमं [Shri Har Nath Prasad]

की है उसके लिये तो मेरे हृदय से आवाज नहीं निकलती कि मैं उसका समर्थन करूं। मैं देखता हूं कि अक्टतों की तालीम की ऐसी हालत है कि उसपर सारे सूबे के बजट में सब तनख्वाह और वजीफ़ा मिला कर लगभग ३ लाख रुपया खर्च किया जाता है। जब मैं इस गवर्नमेन्ट के बजट को देखता हं और इस प्रान्त के अछ्तों की संख्या को देखता हूं तो उनकी तालीमी हालत को देख कर अफ़सोस होता है और मुझे दिन रात चैन नहीं आता है। मैं सोचता रहता हूं कि मैं कौन सी तरकीव करूं कि मैं जो दूसरी आगे बढ़ी हुई कौमें हैं उनके मुकाबिल अपनी जाति को ले आऊं। इसके लिये न तो हमारे पास उनके मुकाबिले में धन है न दौलत है कि हम उनके मुकाबिले में इच्चत हासिल कर सकें। हम तो हर प्रकार से तरस रहे हैं। न में अपनी सरकार की उदारता से सहमत हूं। जब मैं देखता हूं कि यूरुप में जहां बीस हजार संख्या है २० करोड़ रुपया प्राइमरी तालीम में खर्च किया जाता है। आज इस सूबे में लगभग ५ करोड आदमी रहते हैं जिनमें १ करोड़ २७ लाख पददलित हैं। अगर हम अपनी सरकार से पुछें कि उद्योग घंघों में सरकार ने क्या खर्च किया तो बदिकिस्मती से जवाब मिलता है कि जो रुपया अछतों को दिया गया उससे उन्होंने कोई फ़ायदा नहीं उठाया । २३ नवम्बर को सातों इंस्पेक्टर के नाम चिट्टी लिख दी जाती है और १० मई को आर्डर से पूछा जाता है कि कहां २ बोर्डों ने तामील की है। बदिकिस्मती से उनके नाम से जो रुपया दिया जाता है वह भी उनको याद नहीं रहता है। मैं उस बस्ती में रहता हूं जिसका यू० पी० में पहला नाम है, जिसे देवरिया कहते हैं। यहां अछतों की बडी तादाद है। लेकिन इनमें काई ऐसा नहीं है जो एम० ए०, बी० ए० हो। १४ मई सन् १९३२ ई० का, गवर्नमेन्ट ने एक स्पेशल अफ़सर अळूतों के लिये मुक़र्रर किया। क्या वह यह बता सकते हैं कि उन्होंने अछतों के बारे में कोई खबर बताई है कि हमारे कितने बच्चों की प्राइमरी तालीम से मदद दी है। हमारे बच्चों के लिये वजीफ़ा नहीं, बोडिंग हाउस में कोई स्थान नहीं, बावजद इसके कि गवर्तमेंट के बार्डर हो चुके हैं। लेकिन टाउन और प्राइमरी स्कूल के हेड भास्टर बेचारे जानते नहीं है कि हमारे छिये आर्डर है कि इन अछ्तों के बच्चों को बोडिंग हाउस में दाखिल करें। में खिंखलाबाद में दौरे पर गया तो वहां बहुत से लड़कों ने कहा कि हमारे पास रहने की जगह नहीं हैं । हमें पढ़ना है लेकिन कोई रहने का स्थान नहीं है । मैंने ८ या ७ विवा दी लेकिन हेड मास्टर साहब ने कहा कि आईर दिखाओ। तब मैंने चेयरमैन साहब से कहा कि कोई इन्तजाम कर दीजिय। उन्होंने ३ की जगह ४ लड़के एक कोठरी में रख कर बछ्तों के लिये एक कोठरी खाली कर दी। पहिली गवनेंमेंट ने जिस समय वह आर्डर दिया की उसी समय रुपया भी दिया था। अबकी दफा ऐसा नहीं किया गया। ऐसी सूरत में हमसे कहा जाता है कि अल्तों ने इससे कोई फ़ॉयदा नहीं उठाया। मैं अपने सामने की बेंच वालों से स्पीकर साहव के द्वारा पूछ सकता हूं कि हम कब तक सब करें। हमारे हर एक बच्चे को फ़ी तालीम होती तो हमारे लिये यह सवाल उठाना सचमुच लज्जाजनक होता। पूना में जो २४ सितम्बर सन् १९३२ ई॰ में समझौता हुआ था उसमें यदि साफ अल्फ़ाज में लिखा जाता तो हम आज जबान उठा सकते वे । वहां भी अधिक से अधिक लिखा गया । क्या इसके माने हम यह लगावें कि यही बिवक से अधिक है। आपको मालूम है कि हमारे यहां से ८ एम० एछ० ए० यहां आये हैं। उनमें पूछ की जिये कि हमारी हालत क्या है। हमारे यहाँ जमीदार हरनाहों को १ या १ १/२ रुपया देते हैं सो भी नक़द नहीं देते। क्या इसी तरह से हमारे बच्चे तरक़की कर सकते हैं। में देखता हूं कि आज देश में बहुत से काल्जि और यूनिविसिटी हैं और हमारे पनीमानी भाई जिनके पास वन है अपने बच्चों को इन यूनिवर्सिटीज में पढ़ाते हैं पर हम लोगों के बच्चों को पढ़ने

का सुभीता नहीं दिया जाता । मैं एक साहब का नाम नहीं लेना चाहता हं, उन्होंने कानपुर में कहा था कि जो लड़के यनिविसिटी में पढ़ेंगे उनको २५ रुग्या वजीक़ा दिया जायेगा। पर जब वैदिक पढ़ाने के लिये कहा गया तो उन्होंने कहा कि वहां हरिजनों के पढ़ने के लिये जगह नहीं है। इड्वा में जब आग लगी थी, मैं वहां गया था। मैंने कहा कि हरिजनों का काम है। तो उन्हों ने जवाब दिया कि मुझे दु:ख होता है कि किस उल्लू के पट्टे ने यह हरिजन नाम रक्खा है। मैंने जवाब दिया कि देश के शिरोमणि ने । मुझे अफ़सोस होता है कि जो रिजोल्यशन हमने रक्खा है उसको भी आज कैंसिल (cancel) कर दिया जाता है। २५ परसेन्ट में पांच फ़ी सदी उनके बच्चों को नहीं मिला। तो क्या मां बाप तीन रुपया या डेढ रुपया महीना पा कर कानपूर भेज कर तालोम दे सकते हैं। कैसे हो सकता है। न रहेगा बांस न बजेगी बांसुरी। जो कहते हैं मुंह पर कहते हैं। मैं विश्वास दिलाता हूं कि हम राष्ट्रीयता के खिलाफ़ आवाज कभी नहीं उठा सकते। कम से कम हमको अपने योग्य बनाने के लिए आप दयानतदारी के साथ हमारी मदद की जिए। हम असमर्थं हैं, पददलित और दरिद्र हैं। हमारे बच्चों को स्कूलों में फुटबाल बनाया जाता है। यह रिकार्ड मौजूद है, खेलों में जिस तरह से और जिस निगाह से देखे जाते हैं। विश्वविद्यालय में जिसके लिए आज इतने बड़े लोगों ने जो अपमान किया है उसमें गवर्नमेंट से ग्रान्ट नहीं मिलती है। मैं पूछता हूं कि आज हमारे लिए कितने स्कूल खुले हुए हैं, बतलाएं। कम से कम यह अथारिटी (authority) होना चाहिए और यह जरूरत है कि वहां फ़ीस माफ़ होनी चाहिए और हम को प्राइमरी तालीम भी दी जाए और लोग जा कर हासिल करें। कितने लड़के इस तरह से पड़े हुए हैं कि एक कालेज में फ़ेल होते हैं दूसरे में जाएं। एक साल और सर्फ करें तो तालीम हो। अगर आप तैयार हैं तो में आप का स्वागत करता हूं। आप आइए और हम लोगों को तालीम दीजिए। अगर आप कहें कि इस तरीक़े से हम उनको इस दर्जे का बना लेंगे और तरीक़ा बत-लाएं तो हम मानने के लिए तैयार हैं। इस तरह से हम मानने के लिए तैयार नहीं हैं कि आप कहें कि अंग्रेजी तालीम दी जाएगी और हम तसल्ली कर लें। ऐसी हालत में मैं साफ २ कहता ह कि जिस तरह से कि मैं जानता हूं कि प्लेटफ़ार्म पर २२८ मेम्बरान यहां बैठते हैं लेकिन कहते यह हैं कि इस तरीक़े से तालीम दी जाए। लेकिन अपने घर जाकर ऐसा कर दें तो ठीक है। जिस जमाने में मैं एम० एल० ए० नहीं हुआ था तो हमारे जमींदार ने जमीन पर भी बैठने का मौका नहीं दिया और जब मैं एम० एल० ए० हो गया तब कुर्सी पर हमको बिठाया गया। हमको आप ही ने तो बतलाया है कि यह काम जो है वह आपके ऊपर है। जब बंगाल में एसेम्बली बैठी थी तो कहा था कि अछूतों का हक़ है, हम उनकी रक्षा करेंगे। तो सन् १९१८ ई० से आज तक आप ने क्या किया? इसलिए मैं आप से इतना कहते हुए इस रिजोल्यशन की ताईद करता हुं।

شري هرناته، پرشاد __ اس ريزدايوشي و جو مستم رشونانهه پرشاد نے پيش كيا جناب اسپيم صاحب _ اس ريزدايوشي و جو مستم رشونانهه پرشاد نے پيش كيا هے ميں اُس كا سعرتهي كرنے كے ليئے كهرا هوا هوں _ اس كے بعد بهگت ديال داس نے جو ترميم پيشكي هے اُس كے ايئے تو ميرے هردے سے آواز نميں نكلتي كه ميں اس كا سعرتهي كروں _ ميں ديكهتا هوں كه اچهوتوں كى تعليم كى ابسى حالت هے كه اُس پر سارے صوبه كے بجت ميں سب تنخوالا اور دظيفه الاكر لگ بهگ الاكه وربيت خوج كيا جاتا هے _ جب ميں اس گورنمنت كے بجت كو ديكهتا هوں اور ديكهتا هوں اور اس پرائت كے اج وتوں كي سنكهيا كو ديكهتا هوں تو ان كى تعليمى حالت كو ديكهتكر افسوس هوتا هے _ اور حجه دن رات چين نهين آتا هے حيں سوچتا رها ا

[Shri Har Nath Prasad,]

هوں که مدین کون سي ترکیب کروں که مدی جو دوسري آگے بڑھی هوئي قومین ھیں اُن کے مقابل اپنی جانی کو لے آؤں ۔ اس کے لیئے نہ تو ھارے پاس اُن کے مقابلے میں عزت حاصل کوسکیں۔ هم تو هر پرکار سے ترس رہے هیں - نه میں اپنی سرکار کی اُدارتا سے سہمت هوں جب میں دیکھتا هـوں که یورپ میں جہاں + ا هـزار سنسکھیا هے + کردر روپیم برائمری تعلیم میں حرب کیا جاتا ہے - آج اِس صوبه میں لگ بهگ کردر اور پیم پرائمری تعلیم میں ا کردر ۲۷ الکہم پددات هیں - اگر هم اپنی سرِکار سے پوچھیں که اُدیوگ دھندھوں میں سرکار نے کیا خرچ کیا تو بد تسمتی ہے جواب ملتا هے که جو روپیه اچهوتوں کو دیا گیا اُس سے انہوں نے کوئی فائدہ نہیں اُتھایا ۔ ۲۳ نومین کو ساتوں انسپیکنٹر کے نام چتھی لکھ دی جاتی ہے اور ۱۰ مئی کو آردر سے روچھا جاتا ھے کہ کہاں کہاں بوردوں نے تعدیل کی ھے۔ بد قستی ہے أُن كَے فام سے جو روپيم ديا جاتا هے ولا بھي ان كو ياد نہيں رهنا هے _ ميں أس بستي مين رفعًا فول جس كا يو - بي مين بهلا نام هي جسے ديوريا كهتے دين -يهال اچهوتوں کي ارتي تعداد هے ايكن ان ميں كوئي ايسا نهيں هے جو ايم - اے بی - اے ۔ ہو - ۱۳ - مئی سنه ۱۹۳۱ع کو گورنمنت نے ایک اسپیشل افسر اچھوتوں کے ایک اسپیشل افسر اچھوتوں کے ایک دانوں نے اچھوتوں کے بارے میں کوئی خبر بتائی هے که همارے کتنے بچوں کو پرائمری تعلیم ہے مدد دی هے -همارے بنچوں کے البیکہ رظیفہ نہیں - بورةنگ هاؤس میں کوئی استمان فہیں -بارجوں اس کے که گورندنت کے آرةر هوچاء هیں لیکن تاؤن اور پوائمی اسکول کے دیت ماستم بیجارے جانتے نہیں هیں که همارے لیئے آردر هے که أن اچھوتوں كے بچوں کو بورةنگ هاؤس میں داخل کریں ۔ میں خصل آباد میں دورہ پر کیا تو وھاں بہت سے او کوں نے کہا کہ ھمارے پاس رھنے کی جگھ نہیں ہے۔ معین پر هذا هے المحن كوئي رُهذے كا استهان نهيں هے - ميں نے ٧ ـ ٨ عرضيان ديں ليكن هية ماستہ صاحب نے كها كه آرةر دكهاؤ تب ميس نے چيرمين علمب سے کہا کہ کوئی انتظام کر دیجئے - انہوں نے " کی جگھہ " لڑکے ایک کوتھڑی میں رکھی اچھوتوں کے لیگے ایک کوتوری خالی کردی - پہلی گرزننت نے جس سے بہت آردر دیا تھا اسی سے روپیہ بھی دیا تھا اب کی دفعہ ایسا نییں کیا گیا۔ ایسی صورت میں هم سے کہا جاتا هے آن اچهوتوں نے اِس سے کوئی قائدہ تیلی اُٹھایا _ میں اپنے سامنے کی بنچ والوں سے اسپیکر صاحب کے دوارہ پرنجی سکتا ہوں کہ ممكب نك صبر كريس - هدارے هرايك بھي كي فهي تعليم هوئي تو هدارے ليئے يه سوال أتهانا سي مي لجا جنك هوتا - پونا مين جو ١٣ ستبرسنه ١١٢٤ع مين سمجهوتا هوا تها أس مين يدى صاف الفاظ مين لكها جأتا توهم آج زبان أنَّها سكت لي رهاں بھی ادھیک سے ادھیک لکھا گیا۔ کیا اس کے معلی ھم بھا لگاوی کہ بھی ادھیک سے آدھیک ھے ۔ آپ کو معلوم ھے کہ ھنارے یہاں سے ۱۔ایم-ایل-اے یہاں تے ادھیک سے آدھیک ھے۔ ایل اے دیکھار هرداهوں کر ایک یا قار هد روید دیتے میں سو یعی نقد نہیں دیتے کیا

اِسي طہ سے همارے بھے ترقی کرسکتے هیں۔ میں دیکھتا هوں که آج دیش میں بہت سے کالبج اور یونیورستی هیں اور هسارے دهنی سانی بھائی جن کے میں بہت سے کالبج اور یونیورستی هیں اور هسارے دهنی سانی بھائی جن کے پاس دهن هے اپنے بھوں کو ان یونیورسیتیز میں برهاتے هین پر هم لوگوں کے بیعوں کو پرهنے کا سوبهیتا نہیں دیا جاتا ۔ میں ایک صاحب کا نام نہیں لینا چاهتا هوں اُنہوں نے کانپور میں کہا تھا کہ جو لرکے بونیورستی میں پرهینگ اُن کر ۲۰ روپیم وظیفه دیا جائیگا ۔ پر جب ویدک پرهنے پرهانے کے لیئے کہا گیا تو اُنہوں نے اُنہوں نے اُنہوں نے کہا کہ وہاں ہیں جب کی لیئے جگھ نہیں ہے ۔ قرقوا میں جب آگ لگی تھی میں وہاں گیا تھا میں نے کہا کہ هریجنوں کا کام هے تو اُنہوں نے جواب دیا کہ مجھے دکھ ہوتا ہے کہ کس اُلو کے پتھے نے یہۂ هویجی نام رکھا ہے ۔ میں نے جواب دیا کہ دیش کے شہرمنی نے ۔ مجھے انسوس ہوتا ہے کہ جو ریزدلیوشن هم نے رکھا ہے اُس کو بدی آج کینسیل (cancel) کردیا جاتا ہے *

٢٥ پـ رسنت ميں بانيم نيصدي اُن کے بھوں کو نہيں ملا۔ تو کيا اس باپ تین روپیم یا قایر هم روپیم مهینه پاکر کانبور بهیم کر تعملیم دے سكتے هيں ۔ كيسے هوسكتا هے ۔ نه رهے كا بانس نه بصيعي بانسرى ۔ جو كہتے هيں منہة پر كہتے هيں ـ ميں رشواش دلاتا هوں كه هم راشترينا كے خلاف آواز كبهي نَهُين أَنها سَكتَ _ كُم سِ كُم مِم كُو اللهِ يُوكِّيه بنانَ كُ للَّهُ آپ ديانتداري ُ کے ساتھہ هماری حدد کیدجئے۔ هم اسموتهه هین بددات اور دردر هیں۔ همارے بنچوں کو اسکواوں میں نت بال بنایا جاتا هے یہ، ریکوڈ موجود هے۔ کھیلوں میں جس طرح سے اور جس نگاہ سے دیکھے جاتے ھیں وشوودیا اے میں جس کے لئے آج اتنے اُرت اوگوں نے جو ایدان کیا ہے اُس میں گورنمنت سے گرانت نہیں ملتی ہے ۔ میں پوچھتا ہوں کہ آج ہارے لئے کتنے اسکول کھلے ھوٹے ھیں۔ بتلانیں ۔ کم سے کم یہم اتباراتی (authority) مونا چاھئے ور يهم ضرورت هے كه وهاں نيس معاف هونى چاهئے ادر هم كو چرائمرى تعليم می دی جائے اور لوگ جاکر حاصل کریں ۔ کتنے لڑکے اِس طرح سے پڑھے موئے میں کہ ایک کالمج میں فیل ہوتے میں دوسرے میں جائیں ایک سال ادر صرف کوبی تو تعلیم هو ۔ آئر آپ تیار هیں تو میں آپ کا سواگت کرتا هوں آپ آئیٹے اور ہم اوگوں کو تعلیم دایجئے ۔ اگر آپ کہیں که اِس طریقه سے ہم أن كو اِس دوجه كا بنالينك اور طويقه بتلائين تو عم ماننے كے لئے قيار هيں -اِس طَوح سے هم ماننے کے لئے تیار نہیں هیں که آپ کہیں که انکریزی تعلیم دى جائي کي اور هم تسلي کولين ـ آيسي حالت دين دين صاف کانتا هون کہ جس طرح سے کہ میں جانہا ہوں کہ پلیٹ فارم پر ۱۲۸ مدہران یہاں ، پہلے میں اپنے اپنے گھر ہیں ایکن اپنے گھر حاكم ايس اكودين تو تهيك هـ حس زمانه مين مين ايم - ايل - أَــ نہیں ہوا تھا تو ہمارے زمیندار نے زمین پر بھی بیٹھنے کا موتع نہیں دیا اور جب میں ایم ۔ ایل ۔ اے هوگیا تو کوسي پر هم کو بتهایا گیا ۔ هم کو آپ ھے نے تو بعلایا ہے کہ یہ کام جو ھے وہ آپ کے اُوپر ھے۔ جب بنکال میں

[Shri Har Nath Prasad.]

اسمبلي بينهي تهي تو كها تها كه اچهوتوں كا حق هـ - هم أن كي ركيشا كرينكے -تو سنة ١٩١٨ع ير آج تك آپ نے كيا كيا _ إس ليئے ميں آپ سے اتنا كہتے هوئے اس ریزرلیوشن کی تائید کرتا هوں _

Maulvi Aziz Ahmad Khan:

مولوی عزیز احمد خال -

جُنَابُ والا _ يهم ريزوليوشن جو اس رقت پيش كيا گيا هے ميں أس ي إنفاق کرتا ہوں اور جو ترمیم پیش کی گئی ہے اُس سے قطعاً اِختلاف کرتا ہوں۔ ترمیم کے ایسی حالت میں معنی یہم ہیں که اس ریزولیوشن کو بالکل ناقابل عبل اور ييكار بناً ديا جائے ـ ميں سمجهنا هـون كه هماري أس جماعت كي تعداد جس کی طرف سے یہ، تجویز اس مقام پر پیش کی گئی ہے یو پی کے آندر ایک كرورَ اتْهَاتُمِسِ الْكَهِمُ هِ _ تَعْلَيْمِ كَ اعتبار نَ يهم جَمَاعت اس درجَه بري حالت مَيْنَ هِ كَهُ أُسَ كَا نَهُ سِدَهَارِنَا تَمَامُ مَلَكُ أَوْرِ صَوْبِهُ فِي كَلَنْكُ كَا تَيْكُهُ هِ - مَكُو آج اس جماعت کے سدھارنے کے واسطہ ایک خاص تسم کا مطالبہ پیش کیا جانا ھے تو آس کا جواب اِس طریقه سے دینا یا تہمیمیں پیش کردینا جن سے اُن تجاریز کا مقصد فوت هو جائم ميرك خيال مين إنصاف كي خانف هـ ـ جو به إنصاني أتنى بتری آبادی کے ساتھ میں اتنی مدت تک ہمارے ملک نے کی ہے آج وَتَت ہے کہ اس بے انصافی پر غور کرنا چاھیئے اور کوشش اس بات کی کونا چاھیے که أس كا بدل كيا جاء يهم طبقه ملك كا جُو بالخصوص همارد وطنى بهائي هين همارے ساته، رهنے والے هيں هماري بوائي بهالئي ارد رنج و غم ميں شوكت وكهتے ھیں اُن کے اصلاح کو تیزی کے ساتھہ جاری کریں - اُس کے متعلق هدارا فرض ہے که دیهاتوں میں اس کام کو کونا چاهیئے اور خاص طور پر اِنسپیکٹر مقرر کیف جائیں جو أن كو تعلیم كي طرف راغب كريں اور سختلف درسكاهيں بنائي جائيں جی میں بھے پڑھائے جائیں اور اُن کو وظائف دیکو پڑھایا جائے۔ میں اُمید کرتا ھوں که ھمارے وزیر صاحب یقیناً کانی طور پرغور فرمائینگ اور اپنی عملی ھمدردی کا اِظهار و مائينگے _ ليکن تحويز كو اس طبح سے ترميم كے ساتھ ميں بیکار بنا دینا اس کے کوئی معنی نہیں ھیں - بلکہ اُس حالت کا مصداق ھوگا جس کے متعلق هم سنا کرتے هیں که آیک بہو شادی هوکر ایک ساس کے پاس آئی _ ساس نے اُس سے کہا کہ گھر بار کی تم مالک ہو لیکن کوٹھا کوٹھری کو ہاتھہ نه آلکانا - يهه ترميم بهي اس هي قسم کي هے که هماري بري بري هدردياں هيں - يه، تو هماُري نيشنل گورنمنت هے هردلعزيز گورنمنت هے اُس ميں دس پانچ لاکھ کیا کروڑوں اچھوٹوں پر خرچ ھوجائیگا وغیرہ گول وعدے ھرتے ھیں ۔ یہ طريقه واتعى كام كا نهين هے - آپ محسوس كوليجيئے كه يهاں يو آپ كى خاص مده کی ضرورت هے یا نہیں - اگر آپ تسلیم کولیں که واقعی حدد کی ضرورت ہے تو آپ كا فرض هونا چاهيئه كه ايك پورگوام بنائين اور أس يو عمل هونا چاهيئه -چنانچه اس تجویز میں ایک عملی پہوگرام پیش کیا گیا ہے وہ قطعی طور پر اس بيداري كا علاج هـ - مين سمجهنا هون كه همارك يورك ايوان كو اس يُ همدردي حوكي اور اجهوت جاني كي معتدل مانك كو پورا كيا جائيكا *

Maulvi Aziz Ahmad Khan: मौलवी अजीज अहमद खां:

जनाव वाला, यह रिजोल्युशन जो इस वक्त पेश किया गया है, मैं उससे इत्तफ़ाक़ करता हूं और जो तरमीम पेश की गई हैं उससे क़तअन इख़्तिलाफ़ करता हूं। तरमीम के ऐसी हालत में मानी यह नहीं कि इस रिज़ोल्युशन को बिलकुल नाक़ाबिल अमल और बेकार बना दिया जाये । मैं समझता हूं कि हमारी उस जमाअत की तादाद जिसकी तरफ़ से यह तजवीज इस मुक़ाम पर पेश की गई है यू० पी० के अन्दर एक करोड़ अट्टाइस लाख है। तालीम के एतवार से यह जमाअत इस दर्जा बुरी हालत में है कि उसका न सुधारना तमाम मुल्क और सूबे पर कलंक का टीका है। मगर आज इस जमाअत के सुधारने के वास्ते एक खास किस्म का मतालवा पेश किया जता है तो उसका जवाब इस तरीक़ से देना या तरमीमें पेश कर देना जिन से उन तजावीज का मकसद फ़ौत हो जाये, मेरे खयाल में इन्साफ़ के खिलाफ़ है । जो बेइन्साफ़ी इतनी बड़ी आबादी के साथ में इतनी महत तक हमारे मुल्क ने की है, आज वक्त है कि इस वेइन्साफ़ी पर गौर करना चाहिए और कोशिश इस बात की करना चाहिए कि उसका बदल किया जाये। यह तवक़ा मुल्क का जो बिलख़सूस हमारे वतनी भाई हैं, हमारे साथ रहने वाले हैं, हमारी बुराई भलाई और रंज व गम में शिरकत रखते हैं, उनके इस्लाह को तेजी के साथ जारी करें। इसके मुताल्लिक हमारा फ़र्ज है कि देहातों में उस काम को करना चाहिए और खास तीर पर इन्सपेक्टर मुकर्रर किये जायें जो उनको तालीम की तरफ़ राग्निय करें, और मुख्तलिफ़ दरसगाहें वनाई जायें जिनमें बच्चे पढाये जायें और उनको वजायफ़ देकर पढाया जाय । मैं उम्मीद करता हूं कि हमारे वजीर साहब यक्नीनन काफ़ी तोर पर ग़ोर फ़रमायेंगे और अपनी अमरी हमदर्दी का इजहार फरमायेंगे। लेकिन तजवीज को इस तरह तरमीम के साथ में बेकार बना देना, इसके कोई माने नहीं हैं बल्कि उस हालत का गिसदाक होगा जिसके मुताल्लिक हम सुना करते हैं कि एक वह शादी होकर एक सास के पास आई। सामने उस स कहा कि बर बार की तुम मालिक हो लेकिन कोठा कोठरी को हाथ न लगाना । यह नरगीय भी इस ही किस्म की है कि हमारी बड़ी बड़ी हमददियां हैं, यह तो हमारी नेशनल गवनंगेन्ट है. हर दिल अजीज गवर्न मेन्ट है, इस में दस पांच लाख क्या करोड़ों अछते। पर खर्न हो जायगा वगैरः गोल वादे होते हैं । यह तरीक़ा वाक़ई काम का नहीं है । आप महसुस कर लीजिये कि यहां पर आपकी खास मदद की जरूरत है या नहीं। अगर आप तसलीम करले कि यक्काई मदद की जरूरत है, तो फिर आपका फ़र्ज होना चाहिये कि एक प्रोग्राम बनायें और उस पर अमल होना चाहिये। चुनांचे इस तजवीज में एक अमली प्रोग्राम पेश किया गया है। वह कतई तौर पर इस बीमारी का इलाज है। मैं समझता हूं कि हमारे पूरे ऐवान को इससे हमदर्री होगी और अछूत जाति की मुअतदिल मांग को पूरा किया जायेगा।

The Hon'ble the Minister of Education: आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ ए जूकेशन:

यह प्रस्ताव जिस उद्देश्य को ले कर हाउस के सामने रक्खा गया है उस के साथ मुझके पूरी सहानुभूति हैं। यह किसी समाज या सोसाइटी के लिये भी लज्जा और शर्म की बात है कि उसमें कुछ लोग ऐसे हों जो एजूकेशन (education) में बैकवर्ड (backward) हों और तालीमी दृष्टि से पिछड़े हुए हों। इस से भी ज्यादा शर्म और कलंक की बात यह है कि समाज में कुछ लोग ऐसे हैं जो डिप्रेस्ड (depressed) हं । इसमें शुबह नहीं है कि जब तक हमारे समाज के माथे से कलंक का यह टीका दूर नहीं हो सकता है, हम उन्नित नहीं कर सकते। जहां तक तालीम की बात है वह महज इतनी ही बात नहीं है कि खास खानदान और कौमों के लड़कों को तालीम देना है। बिलक जैसा कि मैने इससे

[The Hon'ble the Minister of Education.] पहिले रिजोल्यूबन के सम्बन्ध में कहा था, बात यह है कि जब तक हमारी आबादी के हर एक तबका के लोगों को तालीम नहीं मिलती तब तक वह इस मुल्क की तरक्क़ी में पूरा हिस्सा नहीं ले मकते। इस लिये हम में से जो लोग चाहते हैं कि हमारा मुल्क आयन्दा तरककी करे तो उन का यह कर्तव्य हो जाता है कि डिप्रेस्ड क्लास और अछूत जाति की तरक्की के लिये पूरे पूरे तौर पर कोशिश करें। अभी जो इस प्रस्ताव के सम्बन्ध में तक़रीरें हुई उनकी बाबत मैं दो ही चार लक्ज कहूंगा। ज्यादा कहने की जरूरत नहीं मालूम होती । मेरे भाई हरनाथ जी ने डिप्रेस्ड क्लामेज (depressed classes) की कई दिक्क़तों का जिक्र किया है। एक बात उन्होंने यह कही है, अगर मैं भूला नहीं हूं, कि सन् १९०७ ई० से लेकर अब तक का हिसाब उन्हों ने मांगा है। इसमें कोई शुबह नहीं कि विक्रम से १९०७ बरस पहिले से भी डिप्रेस्ड क्लामेज के साथ, अछूत जातियों के साथ बहुत जुल्म होता आया होगा। लेकिन उन्हें यह नालूम होना चाहिये कि कांग्रेस गवर्नमेन्ट इस सूबे में सात आठ महीने से ही हुई और जाब्ते के मुताबिक उस से सात आठ महिने का ही हिसाब मांगा जा सकता है। और उससे पहिले जो गवर्नमेन्टें थीं और जो ग़लतियां उन्होंने कीं उनपर हमें अफ़सोस हो सकता है लेकिन जिम्मेदारी हमारी बिलकुल नहीं है। उनकी शिकायत यह है कि डिप्रेस्ड क्लास कहलाने वाली जातियों के साथ जमींदारों का बरताव बुरा है। मैं कहूंगा कि इसका डिप्रेस्ड क्लास एजूकेशन के रिजोल्यूगन से कोई विशेष ताल्लुक नहीं हैं। उनका यह भी कहना है और यह बार बार कहा जाता है कि जो रुपया डिप्रेस्ड क्लास के लिये रक्ला जाता है वह छैप्स (lapse) हो जाता है। इसकी एक वजह यह है कि जो हमारे एजूकेशन डिपार्टमेंट या इण्डस्ट्रीज डिपार्टमेंट के अफ़सर है वह ठीक ठीक इन्तजाम नहीं करते। उनको खबर भी नहीं होपाती। यह ऐसी बातें हैं कि जिनका तो इलाज हो सकता है। जब जब, जहां जहां भी मेरी तवज्जह में यह बातें लाई जायेंगी और हमको इन वातों का पता बतलाया जायगा मैं समझता हूं कि जितने भी डिपार्ट-मेंट्स गवर्नमेन्ट के हैं, क्या एज्केशन और क्या इण्डस्ट्रीज, यह इस बात को देखेंगे कि जो रुपया डिप्रेस्ड क्लासेज के लिये मंजूर किया जाता है उसकी एक एक पाई खर्च हुई या नहीं हुई। उसकी यह हालत नहीं हो सकती है कि एक तरफ़ तो वह लिख दिया जाय और दूसरी तरफ़ लैप्स (lepse) हो जाय। अभी मुझको बतलाया गया कि सन् १९३६-३७ ई० में एक बहुत वड़ी रक़म २५-२६ हजार रुपये की लैप्स (laps) हो गई। लेकिन उसके बाद तो यह शिकायत दूर हो गई है और दूर की जा सकती है। दूसरे सूबों का भी हमारे सामने जिक्र किया गया कि विहार में, मद्रास में और खासकर सी० पी० में उन्होंने ५१ लाख रुपया डिप्रेस्ड क्लामंज के लिये रक्ता है। इस वक्त मेरे पास उन सुबों का एक अब्सट्रेक्ट (abstract) मौजूद है। सी० पी० में ५१ लाख की रक्षम जो रक्खी गई है उसमें लिखा हुआ है कि हरिजन और एवारिजिनीच (aborigines) के लिये है। यह नहीं मालम हो सकता कि कितना हरिजनों के लिये और कितना एबारिजिनीज के लिये । सी॰ पी॰ में गोंड, मील, सन्यल और सभी तरह के लोग भरे हुए हैं। इस हिसाब से तो ५१ लाख रुपये की रक्षम कोई वहत वड़ी रक्तम नहीं है विलिक ५१ करोड़ भी देश की ज़रूरत के मुताबिक कम हो सकती है फिर भी अगर सी० पी० की गवर्नमेन्ट ५१ लाख रुपया खर्च कर सकती है तो वह हमारे लिये वधाई की पात्र है। लेकिन इन आंकड़ों से यह बात साफ़ साफ़ टपकती नहीं है। जहां तक हमारे सूबे की बात है, हम जो कुछ भी खर्च करते हैं, मसलन यूनिवर्सिटियों पर और कालिजों पर वह इस सूबे के सभी रहने वाले आदिमियों के लिये है। सभी लोग उससे फायदा उठा सकते हैं और हमारे हरिजन भाई भी उससे फायदा उठा सकते हैं। इसमें हिस्से

लगाना बहुत मुश्किल है कि इतना डिप्रेस्ड क्लासेज के लिये, इतना मुसलमानों के लिये, इतना ईसाइयों के लिये, और इतना ऊंची जात वालों के लिये खर्च हुआ । जो फ्रींसिलिटीज (facilities) मौजद हैं वह सब के लिये हैं। सबे का नौ, दस लाख राया अलहदा अलह रा खर्च हो रहा है। डिप्रेंस्ड क्लासेज के लिये इस साल हमने ५० हजार रुपया ज्यादा रतसा है। इसका मतलब यह नहीं है कि जितनी जरूरियात है उनके लिहान से यह कोई बहुत बड़ी रक़म है। लेकिन आप इस बात को भी गोर करें कि हमारे सुबे ही आज माली हालत क्या है और बजट को देखें जिसको हाउस ने पास किया है। अगर हाउस समझना है कि उस वजट में आमदनी बढ़ाने के जरिये थे तो हमको बतलाना नाहिये था और अगर हाउस के ख्याल में कहीं खर्चा घटाना था तो उसको भी हमें बनलाना नाहिये था। छेकिन विस सूरत में हाउस ने बजट पास किया है हमको मानना चाहिये कि इस सुबे की रिजाया से जहां उक आमदनी हो सकती थी वह आमदनी रक्खी गई है। इसिलये अगर हम इस वतत दी कास, दन लाख, बीस लाख रुपया नहीं लगा सकते हैं तो यह हमारी मजबरी है। हमारी आगनना म इतनी इलैस्टिसिटी (elasticity) नहीं है कि जितना नाहे बढ़ा कें। लेकिन फिर भी उपने ५० हजार की रक़म रक्खी है। उसका ब्योरा तो इस बतत नहीं वे सकते अधिक माहे तीर पर इतना बतला सकते हैं कि जितने हरिजन लड़कों को इस बतना स्टाईगेंड्स (stipetule) मिल रहे हैं उनका नम्बर क़रीब क़रीब दूना हो जायगा, बिल कुछ जोजों में यूने स जा न हो जायगा। इसके अलावा स्कालरशिप्स (scholarships) की एकम बदली जा उत्ती है। एक शिकायत यह की जाती है कि स्कालरशिष्य की रक्तम बहुत कम होता है। प्राइमरी स्टेज (primary stage) में, रोकेन्डरी स्टेज (secondary stage) म. यहं स्क्ल में, इन्टरमीजिएट क्लासेज (Intermediate classes) में, योगर्गावाद क्लावेज में, पोस्ट स्टबीज क्लारोज (post studies classes) में हम न विर्फ्त स्वाल संवाप को रक्तम बढ़ा रहे हैं बल्कि उनका नम्बर भी बटा रहे हैं और न निर्फ क का निर्मात किए बिक लड़ कियों के लिए भी कुछ बोकेशनल (vocational) वालीम के लिये भी अपने रचना है। एअसपैरीमेंटल (exporimental) बात है, नजर्बा होने दीजिये कि जहां जहां कवा जितना हम मंजूर कर रहे हैं वह कायदे से खर्न होता है कि नहीं, किसी की सन्ती से वह रुपया छेप्स (lapse) तो नहीं हो जाता । अगर उस रुपये का पूरा पूरा पुरा अधाम हजा तो यह उम्मीद करती चाहिए कि हमारी हालत अगले साल और ज्यादा सूधर जायमा, बजट में हम और ज्यादा रक्तम रख सकेंगे। जैसा कि मुवर साहब ने कहा यह मनासिब न होगा कि आप हमको किसी खास रक्षम से, दो लाख या दस लाख में बांच लें। अभी दो हो चार रोज हुये आपने वजट मंजूर किया। हमारी आमदनी भी देख की और हमारा खर्ना भी देख लिया। जिस बजट को आपने ही पास किया उसको व्यान में रखते हुये दा न्यान रुपये की मजबूरी हमारे ऊपर डालना आप का अपने साथ ही वेइन्साफी करना होगा । अगर हमारे प्रोविशियल फ़ाईनेंसेज (Provincial finances) की हालत जल्ही होती तो एक दो लाख क्या दस बीस लाख खर्च किया जा सकता था। इन सब बातों की देगने हुये मैं उम्मीद करता हूं कि जो हमददी हाउस के हर हिस्से को और सास कर गवर्नमेंट को इस रिजोल्यूशन के साथ है उसको ध्यान में रखकर मूबर साहब इस रिजोल्यूशन की प्रेस (press) नहीं करेंगे और हमारे सद्भाव पर विश्वास करेंगे।

The Hon'ble the Minister of Education:

آئریبل منستر آف ایجوکیشی –

یم پہستای جس اُں پش کو لیکر هاؤس کے سامنے رکھا گیا ہے اُس کے ساتھه مجھکو پوری سہار، بھوت ہے یہ کسی سماج یا سوسائتی کے لیئے بھی لجا اور

[The Hon'ble the Minister of Education.] شرم کي بات هے که اُس ميں کچه اوگ ايسے هوں جو ايجو کيشن (education) ميں بيک ورد (backward) هـ اور تعليمي درشت سے بچھوے هـ وئے هــوں اِسَ سے بھی زیادہ شرم اور کلنگ کی بات یے ه ها کے ساج میں کے بیت کے ایک میں میں کے بیت کے میں اِس میں میں کے بیت کے بیت کے بیت اوگ ایسے میں جے قبیریست (depressed) میں ایسے میں جے شبہ نہیں کہ جب تک هدارے سماج کے ماتھے ہے کلنگ کا یہم ٹیکم دور نہیں هوسكتا هي هم أنت نهين كوسكت هين - جهانتك تعليم كي بات هي يهم معض اتنی هی بات نہیں هے که خاص خاندان ادر توموں کے لڑکوں کو تعلیم دینا هے -بلکہ جیسا میں نے اس سے پہلے ریزدلیوشن کے سمبنده، میں کہا تھا بات یہ هے کہ جب تک شماری آبادی کے ہر ایک طبقہ کے اوگوں کو تعلیم نہیں ملتی تب تک را اس ملک کی ترقی میں پورا حصہ نہیں لے سکتے اس لیئے مہ میں سے جو لوگ چاھتے ھیں کہ ھمارا ملک آئندں توقی کرے تو اُن کا یہ۔ كرتويه هو جاتاً هے كه دي پريست كلاس اور اچهوت جاتي كى ترتي كے ليئے پورے پورے طور ور عوشش کویں ۔ ابھی جو اِس پرستاؤ کے سمبندھ میں تقریری ہوئیں اُنَ کِي بابت میں دوهی چار لفظ کہونگا زیادہ کہنے کی ضرورت نہیں سعاور هوتی ہے کی ضرورت نہیں سعاور هوتی ہے میرے بھائی هرناتهم جي نے قبہرسة کلاسيز کي کئي دقتوں کا ذکر کیا شے ۔ ایک بات اُنہوں نے یہ کہی ہے اگر میں بھولاً نہیں ہوں کہ سنہ ۷-19 آئے سے ایک اب تک کا حساب آنہوں نے مانگا ھے۔ اسمیں کوئي شبہ ، دہیں ھے که و کہم سے ۱۹+۷ برس پہلے ہے بهی دیپرسد کلاسیز (depressed classes) کے ساتھ اچھوت جاتیوں کے ساتھ، بہت ظام هوتا آیا هوگا - لیکن أنهیں یہ، معلوم هونا چاهیئے که كانكريس كورندند إس صوبة مين سات آنهة مهينة هي سر هوئي هـ أور ضابطة كے مطابق أس سے سات آٹھم مہينم كا هي حساب مانكا جاسكتا هے اور أس سے بالے جو گورنستاین تبین ادر جو غلطیاں اُنہوں نے کیں اُن پر همیں انسوس هوسکتا ہے ليكنى ذمهدارى " هماري بالكل نهيل هـ - أن كى شكايت يهم هاكم دييرسد كالس کہلانے راای جاتیوں کے ساتھت زمینداروں کا برتاؤ برا ھے - میں کھونگا کہ اس کا قایروست کلاس اینجوکیشی کے ریزدلیوشی سے کوئی بھیس تعلق نہیں ھے۔ اُن کا یہد بھی کہنا سے اور یہم بار بار کہا کہا کا اللہ کہ جو ردییہ قیپرسید کاس کے لیا۔ رکھا جاتا هے ولا ایرس (lapse) هو جاتا هے - اس کی ایک وجهد میه هے که جو همارے اینجوکیشی قابھار تمنی یا اندستری قابھار تمنت کے انسر هیں وہ تھیک تهیک انظام نهیں کرتے ۔ اُن کو خبر بھی نهیں هو پاتی - یه، ایسی باتیں هیں که جن کا تو علاج هوسکتا هے ۔ جب جب جہاں جہاں میری نوجهه میں یهه باتیں لائی جائینگی اور مم کر اِن باتوں کا بته بتلایا جائیگا میں سمجھتا هوں که جتنے بھی دیہار تمنتس گورنمنٹ کے هیں کیا ایجوکیشن اور کیا اندستریز یہم اِس بات کو دیکھیں گے کہ جُو روپیہ قیبرسد اللسیز کے لیئے منظور کیا جاتا ہے اُس کی ایک ایک چائی ہوسکتی که ایک ایک پائی خرچ هوئی ہے یا نہیں هوئی ۔ اُس کی یہ عالت نہیں هوسکتی که ایک طرف تویههاکههدیا جائے اور دوسری طوف ایپس (lapse) هوجائے ۔ ایم مجهکو بتلایا گیا که سنه ۲۱ هزار رویعه کی بتلایا گیا که سنه ۲۱ هزار رویعه کی بتلایا گیا که سنه ۲۹۳-۲۹ ع میں آیک بهت بتی رقم ۲۵ یا ۲۱ هزار رویعه کی لیپس (lapse)هوگئی ۔ لیکن اُس کے بعد تو یهه شکایت دور هوگئم هے اور دور کی لیپس (lapse)هوگئی ۔ لیکن اُس کے بعد تو یهه شکایت دور هوگئم مدراس اور جاسکتی هے دوسرے صوبر کا بھی هارے سامنے ذکر کیا گیا که بهار میں مدراس اور

خاصکر سی بی میں اُنہوں نے ٥١ لاکهم روپيم قربيست كلاس كے ليئے ركھاھے اس وقت میرے پاس اُن صوبوں کا ایک ایمسٹریکٹ (abstract) موجود ھے ۔ سی پی مين ٥١ لاديه كي جو رقم ركهي مئي هي أس مين لكها هوا هيكه هريجن اور ابوريجينز (aboriginos) کے لیئے ہے ۔ یہ قریس معاوم ہو سکتا کہ کتنا ہویجنوں کے لیئے اور کتنا ابورید ینز کے ایئے۔ سی بی میں گونت ۔ بھیل ۔ سنتھال اور سببی طرح کے آوگ بھوے هويُّ سين َ اس حساب سے تو ا ٥ لاکهم روپيماي رقم كوئي بهت بري رقم نهيں هے _ بلده ٥١ كورة بهي ديش كي ضوررت كے مطابق كم هوسكتى هے _ پهر اگر سي دي كي گورندنت الله روييم خرج كرسكتي هي تو ولا هار عليا بدهائي كي راتر سے المان المكروں سے يہم بات صاف مان تبكتي نہيں ھے _ جہاں تك هاسارے صوبه کی بات هے هم جو کچه بهي خاچ کرتے هيں مثال يونيورستيوں پر ادر کالنج رس بیار ولا اس صوبه کے سمبی رهنہ والے آدمهوں کے لیئے هے ۔ سبھی اُونی اس سے فائدہ اُٹھا سکتے ھیں اور ھسارے ھریجی بھائی بھی اُس سے فائدہ أنها سنة علي _ اس مين حصم لكانا بهت مشكل هے كم اتفا وريست كلسيو ی این اتنا مسلمانوں کے لیئے اتنا عیسائیوں کے لیئے اور اتنا اُونھی ذات والوں کے این خرا مورا مورا مورا میں این (facilities) موجود هیں ولا سب کے آلیئے هیں - صوبه كا ١٠ - ١ الكهم روييم علينده علينده علينده خرج هو رها هـ - قيريسة كلاس كے ليئے إس سال هم نے ۵۰ هزار روبیم فرویست کلاس کے ایئے ویادہ رکیاھے ۔ اسکا مطلب یہ فہیں ھے که مندنی خروریات هیں أن كے لحاظ سے بهه بهت بوي رقم هے ليكن آپ اِس بات کو بھی آذور کریں کہ شمارے صوبہ کی آج مائی حالت کیا ہے ۔ اور بحت کو در دري جس أو هاؤس في ياس كيا هـ - اكر هاؤس سمجهنا هـ كه أس بجت میں آددنی بوھانے کے ذریعہ تیے تو هم کو بنلانا چاھیلے تھا ارر اگر ھاؤس نے خیال ميں کہوں خرچہ کهمانا تها تو اُس کو بهي همين متانا چاهيئے تها ـ ليكن جس حورت مين هاؤس نے بنجت باس كيا هے هم كو ماننا چاهيئے كه اس صوبه كي رعايا مِيْ جِهَا مِنْكَ أَ مَدْنِي هُو مَكْنِي آهِي ولا آمدني وكاني كُنْي هم - اس ليمُ اكر هم أس رقت در لامه، د سلاکه بیس لاکهه روپیم نهین آما سندهین تو یه، هماری مصبوری هـ-هماری آمدنی میں اتنی الیستیستی (clasticity) نہیں کے کمجتنا چاهیں برهالیں ایکن چبرہیے همنے می مزار کی رقم رکھی ہے۔ اُس کا بیورا تو اس وقت نہیں دے سکتے المان وقد قاور در اتنا باللسكتي سين كه جاند هرينجن لُوكون كو اسى وقت استائيندس stipons) مَل ره هين أن كا نعبر تريب تريب دونا هرج تيكا بلكه كچهه چيزدن مين درنے سے زیادہ هو جائیگا _ اس کے عالم السکالوشیس (scholarships) کے رقم برهتي جارهي مُدن ايك شكايت يهم كي جاتي هاكت اسكالرشيس كي رقم بهت كم هوتي هـ-پرانمری استیج (primary stage) میں سیکندری استیج میں هائی اسکول میں یونیورستی میں انتر میجیت السیز (Intermediate classos) كالسيز مين روست المثقيز كالسيز (post studios classos) مين هم ته صوف إسكالوشهس كي رتم بوها رهم بلكه أن كا نمبر بهي برها رهم هيس أور نه عليم المرادة وكيشنل (vocational) تعليم (experimental) بات هے تجو بعطونے

دیجیئے کہ جہاں جہاں روپہ، جتناعم منظور کر رہے ھیں وہ قاعدہ سے خہج هوناھے کہ نہیں کسی کی غلطی سے رہ (روپیہ لیپس (lapse) تو نہیں هرجاتا ۔ اگر اُس روپیہ کا دورا دورا ادیوگ ھوا تو یہہ اُمید کونی چاھیئے کہ ھماری حالت اگلے سال اور زیادہ سدھر جائیگی ۔ بجت میں هم اور زیادہ رقم رکھہ سکینگے ۔ جیسا کہ مورر صاحب نے کہا یہ، مناسب نہ ھوگا کہ آپ ھم کو کسی خاص رقم سے دو لاکھہ یا دس لاکھہ میں باندھ لیں ۔ ایمی دو ھی چار روز ھرئے آپ نے بجت منطور کیا ۔ ھماری آمدنی بھی دیکھہ لی اور ھمارا خرچہ بھی دیکھ لیا ۔ بجست منظور کیا ۔ ھماری آمدنی بھی دیکھہ لی اور ھمارا خرچہ بھی دیکھہ لیا ۔ بس بجت کو آپ نے ھی پاس کیا اُس کو دھیان میں رکھتے ھوئے دو لاکھہ ردیمہ کی محموری ھمارے اُوری ڈالغا آپ کا اپنے ساتھہ ھی بےانصافی کرنا ھرگ ۔ جس بیس لاکھہ خرچ کیا جاسکتا تھا ۔ ان سب باتوں کو ریکھتے ھوئے میں اگر ھمارے دراخوں کی جاسکتا تھا ۔ ان سب باتوں کو ریکھتے ھوئے میں اُمید کرتا ھوں کہ جو ھمدردی ھاؤس کے ھر حصہ کو اور خاص کر گورنمنت اُمید کرتا ھوں کہ جو ھمدردی ھاؤس کے ھر حصہ کو اور خاص کر گورنمنت اُمید کرتا ھوں کہ جو ھمدردی ھاؤس کے ھر حصہ کو اور خاص کر گورنمنت اُمید کرتا ھوں کہ جو ھمدردی ھاؤس کے ھر حصہ کو اور خاص کر گورنمنت اس ریزدلیوشن کو بریس (وہوں صاحب اِس کو دھیان میں رکھہ کر مودر صاحب اِس کو راس دیزدلیوشن کو بریس (وہوں کا بہیں کرینگے اور ھارے سربھاؤ پہ وشواس کرینگے ۔ دوراس کرینگے ساتھہ میں اُمید کردیس (وہوں صاحب اِس کریزدلیوشن کو بریس (وہوں صاحب اِس کریزدلیوشن کو بریس (وہوں کا بہیں کرینگے اور همارے سربھاؤ پہ وشواس کرینگے ۔

Shri Shibban Lal Saksena : श्री शिब्बनलाल सक्सेना :

जनाव डिप्टो स्पीकर साहब, जो प्रस्ताव हाउस के सामने हैं उसके पोछे हमारे दिलत जातियों के दोस्तों की जो स्वाहिश है उससे मेरी पूरी हमददीं है। मैं उनको बतला देना चाहता हूं कि दलित माइयों से मेरा बहुत गहुरा ताल्लुक है और वह आज से नहीं बल्कि बहुत मुद्दत से है। मैंने अपनी जिन्दगी के तीन साल सिर्फ कानपुर के मेहतरों की सेवा में खर्च किये हैं। मैंने यह देखा है कि उनके पड़ाने में कितनी दिवकतें होती हैं। केवल रुपया मिल जाना यह काफ़ी नहीं है। स्पया होते हुवे भी हमारे लिये यह ग़ैर मुमिकन हो जाता है कि हम उनको पढ़ायें। मेरे दोस्तों ने जो स्पीचें यहां पर कीं उससे तो मैं यह समझा कि वह लोग उन दिक्क़तों से पूरे वाकिफ़ नहीं हैं जो उस के बीच में आती हैं। प्रस्ताव कहता है कि दो लाख रूपया कम से कम इसके लिए सरकार मंजूर करे। सरकार २ लाख से बढ़ा कर कम से कम पांच साल बाद दस लाख कर दे। यह तो एक बहुत मामूली सी बात है। लेकिन मैं समझता हूं कि इस तरीक़े से या इतना कर देने से कांग्रेस सरकार अपने एक करोड़ अछूत भाइयों के साथ अपना फ़र्ज अदा नहीं कर सकती। कांग्रेस सरकार तो दो करोड़ रुपया आपकी तालीम पर खर्च करती है। मैंने जैसा कहा वह आप समझे नहीं कि वाकई में किस चीज की जरूरत है ताकि आप का काम हो। वह अञ्चूत माई जिनको हमने मुद्दत से और सदियों से गुलाम बना रक्खा है और जिनको उठाने के लिए बाज तक दो साल के अन्दर सरकार ने कोशिश नहीं की, उनकी समस्या कैसे हल हो सकती है। अगर आप समझें तो मैं आप से कहूंगा कि यह प्रस्ताव इस बात के मृताल्लिक नहीं है। मैंने कानपुर के जिले के अन्दर तीन साल तक करीब तीस हरिजन स्कूलों को चलाया और उनके अंदर करीब डेढ़ हजार लड़के पढ़ते थे। पहिले इन स्कूलों में सिर्फ़ हरिजन लड़के थे, ज्यादातर मेहतर और कुछ चमार। मैंने देखा कि जो हमारा मकसद था इन स्कूलों के चलाने से हल नहीं होता। बिला ऊंनी जाति के लोगों को लिए हुए जो हमारा वसली मक्र पद था कि उनका बछूतपन दूर हो जाए, वह दूर नहीं होता था। एक साल तक में ने अलग चलाया लेकिन कोई खास तरककी नहीं हुई। अगली साल यह किया कि उन स्कूलों में मैंने आधे अछूत लड़के रक्खे आधे ब्राह्मण, क्षत्रिय और वैश्यों के लड़कों को रक्खा ओर कोशिश यह की कि वहां के म्यूनिसिपल बोर्ड और डिस्ट्रिक्ट बोर्ड के स्कूलों में मेहतरों के लड़कों को रक्खा जाए। आप अन्दाजा नहीं कर सकते कि कितना कठिन काम था। मेहनरां के लड़कों को स्कूल में पढ़ाना, म्यूनिसिपैलिटी और डिस्ट्रिक्ट बोर्ड के मास्टरों को जिनको हिनायत थी कि वह लड़कों के साथ बुरों बतिव न करें वह जो बर्ताव करते थे वह बहुत तकलीफ देने वाला था। नन्हें नन्हें बच्चे जब मास्टर भर्ती करते थे और जब स्कूल में वह आते थे तो एक कोने में बिठालते थे और मारते थे ताकि वह भाग जाएं। अंधेरी कोठरी में बिठाए जाते थे ताकि मदर्सा छोड़ दें और आजिज होकर चले जाएं। यह सब बातें हैं। मैं सगभता है कि यह समस्या दस लाख रुपए से हल नहीं हो सकती। वह इस बात से हल होगी कि आप मजबर करें कि कोई भी मास्टर जो म्युनिसिपल या गवर्नमेंट स्कूल में जाए तो अगर वहां कोई भी लडका हरिजन का जाए और अगर कोई ज्यादती करे तो फ़ीरन बरखास्त कर दिया जायगा। दस लाख से काम नहीं चलेगा। मैं कहता हूं कि जितने हरिजन लड़के भरती। किए जाएं अगर कम जगह है तो पहिले हरिजन लड़कों को दी जाएबाद में दूसरों को भरती किया आय और देखा जाए कि ठीक व्यवहार होता है और तालीम ं उन्हें देते हैं और मास्टर बेगार तो नहीं टालता है। यह तरीक़ा समस्या को हल करने का है। अगर आप अलग स्कुल कायम करेंगे और हमेशा उनको अलहदा रक्खेंगे तो वह हमेशा हरिजन रहेंगे। आप का यह हक गहा है कि वह अछ्त माने जाएं। आपका हक यह है कि आप सब के साथ रहें और वह दूसरों के सामने अछत न माने जाएं। जहां आप जाएं वहां आप की इज्जत हो और मान हो। मैं चाहता है कि इस हक के लिए आप लड़ें वर्ना हमेशा के लिए आप उनको अल्ल बनाना चाहते हैं। मैं उसिल्पि कहता हं कि जो आपने स्पेशल ग्रान्ट (special grant) मांगी है। दस लाख या दो लाख तो गह जायज मतालबा नहीं है। आप को तो मांगना यह चाहिए कि जो कुछ रार्न होता है असमें हरिजन भी जाएं और किसी के साथ भी ज्यादती या पक्षपात या बदतमीकी न की जाए और जहां जरूरत पड़े और जितने रुपये की जरूरत पड़े और स्वेशल (special) तर्नकी देने की जरूरत पड़े वहां पर रुपए रुपए का सवाल न किया जाए कि दस लाख या बीग लाख दिया जाए । जितने हरए की जरूरत पड़े उतना रुपया लगाकर उसको पूरा किया जाय । भेरे भाई ने कहा कि हरिजनों की बहुत बड़ी तादाद है। मैं जानता हुं कि सवाल क्या है और किस िए है। मैं जानता हूं जब देहातों में दौरा करता हूं कि हरिजनों की समस्या क्या है और इलाकों की समस्या क्या है। कहीं वह हरी और बेगार देते हैं तो क्या ब्राह्मण और क्षत्रिय नहीं देते हैं। हरिजन ही देते हैं। सवाल यह है कि कांग्रेस रात दिन कोशिश कर रही है कि यह चीओं खत्म हों और हमारी जो कई सदियों से गुलाम बने हुए हैं, गुलामी दूर हो जाय। मेरे भाई ने कहा कि सरकार जवाब दे कि उस ने क्या किया। मैं समझता हूं कि मेरे भाई की समझना चाहिये कि जो हरिजन की हालत अच्छी है और जो तरककी की है उसका फ़ब्द कांग्रेस और महात्मा गांबी को ही है कि उन्होंने जिस जोर और तपस्या के साथ सारी कांग्रेस का एख उसकी तरफ़ लगा दिया है। उस के लिये आप को मशकूर होना चाहिये। हमारी सरकार की जो डेढ़ सौ साल की बदइन्तजामी थी जिसने कभी इस बात की तरफ़ परवाह नहीं की उस की हम सब लोग शिकायत करते हैं। शिकायत यह है कि हमारी सरकार का मंशा यह या कि मुल्क के सैकड़ों आदिमियों को जो वास्तव में मुल्क का अन्न पैदा करते हैं और मुल्क को बढ़ाते हैं उनको गरीब रक्खा जाय ताकि मुल्क आजाद और मालदार न होने पाये। जो कांग्रेस ने अपनी बीस साल की नई जिन्दगी के अन्दर बहुत कुछ किया है उन्हीं ग़रीब देहातियों के लिये किया हैं जो दबे हुए थे और गुलाम थे। मैं समझता हूं कि आप लोग इस नुक्ते निगाह से देखें, इस

Shri Shibban Lal Saksena.]

स्याल से न देखें कि भाइयों ने कहा कि मुस्लिम लीग का या मुसलमानों का प्रस्ताव है उस को मंजूर किया जाय। मैं कहता हूं कि मुझको यह बात पसन्द नहीं आई। इतने मुसलमान पढ़े हुए हैं उन को नहीं पढ़ाएंगे। उनको कैसे नहीं पढ़ाएंगे। मैं कहता हूं कि हुर एक का हक है पढ़ने का। जितना चाहे सरकार दे। सवाल तो यह है वह समझते हैं कि उन के लिये जब तक अलग प्राविजन (provision) न हो इतना होना चाहिये। बह चीजें बिल्कुल गलत हैं। उनकी कोशिश यह होनी चाहिये कि जिस तरह जिस जगह और जिस तबक़े में एकावट हो सरकार दूर करे और अगर न करे तो ग़ैर मुमिकन है उस सरकार को यहां रहना। मैं समझता हूं कि कांग्रेस रात दिन कोशिश करती है कि जिस तरह हो सके मल्क के अन्दर ऐसे जीवन को पैदा करे और इस कलंक को और अछूतपन को मिटावे। किसी जगह पर मन्दिर हो और ब्राह्मण कहते हैं कि अछूत मंदिर में न जाने पावें। मैं कहता हूं कि कोई चीज दुनियां में नहीं रहना चाहिये जहां हमारे किसी भाई को मुमानियत हो। में जानता हूं कि हमारी थह कोशिश होनी चाहिये। यह तरीका नहीं है अछूतपन दूर करने का, जिस तरीक़े से हो रहा है। तरीका यह है कि सरकार को एक हुक्म निकालना चाहिये कि आयन्दा से जो नौकर इसके खिलाफ अमल करेगा उसको बिला किसी तरह का मौक़ा दिए हुए और बिला किसी तरह की रिआयत किए हुए बरख्वास्त कर दिया जायगा। मुझे राय-बरेली का एक वाक्र याद पड़ता है अफ़सोस से कहना पड़ता है कि उस वक्त जो सरकार थी, तरह तरह की कोशिश करने पर भी इस बात पर राजी न थी कि हरिजन बच्चों के साथ ठीक बर्ताव करे और स्कूलों का मुआइना करें। जितने म्यूनिसिपैलिटी के स्कूल हैं उनका मुबाइना करें और देखें कि वहां हरिजन बच्चे जो पढ़ते हैं उन के साथ कैसा बर्ताव वहां के मास्टर करते हैं, और जो नए भरती होते हैं उनको देखें कि मास्टर ठीक बर्ताव करते हैं और बगर वह ठीक बर्ताव नहीं करते हैं तो रिपोर्ट (report) करें। मैं समझता हूं कि इस के लिये बहुत और से कोशिश करना चाहिये और कोई मास्टर न रहे जो हिदायत के खिलाफ़ करे। फिर आप देखें में कि दस लाख नहीं दो करोड़ रूपया जो खर्च होता है वह उन के लिये होगा। बाप गवनंगेन्ट को मचनूर कर कि हस्जिनों को पढ़ाने का उतना ही हक है जितना बाह्मणों, **सिवियों और वैश्यों का हैं। में समझता** हूं कि जो प्रस्ताव पेश किया है उसकां मतलब यह है कि वह समझते हैं कि हम को हक नहीं है। मेरे दोस्त दयाल दास जी है, उन को जानता हूं वह समझते हैं कि हरिजन समस्या उन की रात दिन की कोशिशों से और जगाने से हल होगी। कहीं पर भी कोई शस्स ऐसी बात नहीं करता है कि उनका अलग और नीचे रक्खो। बह दम बारह छाख नहीं कुछ दो करोड़ स्वया खर्च करें जितना भी मिले उसको इस्तेमाल करें। में समझता हूं कि यह प्रस्ताव जो पेश किया है उसको वापिस कर लेंगे क्योंकि इस से कोई काम हरू नहीं होता है।

Shri Shibban Lal Saksena :

شري شين لعل سكسيند - جو پرستار هاؤس كے سامنے هے اس كے بينچے جنال وَبَتَي اسپيكر ماهب - جو پرستار هاؤس كے سامنے هے اس كے بينچے همارے دالت جارتيوں كے دوستوں كى جو خواهش هے اس ہے سيوی بجری همارے دالت جارتيوں كے دوستوں كى جو خواهش هے اس ہے سيوا بيت گهرا همدوردي هے - ميں ان كو بنتا ربينا چاهنا هوں كه دالت بهائيوں ہے ميرا بيت كهرا تبلق هر اور ولا آج ہے نہيں بلكہ بہت موت ہے هے - ميں نے اپني زاده كى كے تيں سال مونى كانپور كے مهرورں كى سيوا ميں خوج كيتے هيں - ميں نے ديد ديكيا هے سال مونى كانپور كے مهرورں كى سيوا ميں خوج كيتے هيں - ميں نے ديد ديكيا هے كيران ورديد مال جاتا ہے كانپورك كروانے ميں كتي ديديں هونى هيں - كيران ورديد مال جاتا ہے كانپورك كروانے ميں كتيں ديديں هونى هيں - كيران ورديد مال جاتا ہے كانپورك

نين هے - روپيه هوتے هوئے بهي همارے ليئے يهه غير ممكن هوجاتا هےكه هم أن كو چر مائیں - میرے درستوں نے جو اسپیچیں یہار پرکیں اس سے تو میں یہم سمجها که را آوگ أن دقتوں سے پورے داقف نہيں هيں جو اُس کے بيبے ميں آتي هين - پرستاؤ كهنا هے كه در الكهة روپية كم سے كم اس كے أيدًے سركار منظور كرے _ سر کار در لاکھتا ہے ہو ھاکر کم سے کم پانچ سال بعد دس لاکھتا کودے ـ بہت تو ایک بہت معمولی سی بات ہے لیمن میں سمجھتا ہوں کہ اُس طریقہ یے یا اتنا کردینے سے کانگویس سوکار اپنے ایک کرور اچھوت بھائیرں کے ساتھ ابنا فرض ادا نَهُين ﴿ سَكَتِي - كَانْكُويسَ سُوكَارِ تُو دَوْ كُرُورَ رُونِيهُ آپ كَي تعليم پر خُوج كُوتُني هـ -میں نے جیسا کہا رہ آپ سمجھے نہیں کہ راتعی میں کس چیز کی ضرورت میں نام کہ اور صدیوں سے ملک آپ کا کام هدو ۔ وہ اچھوت بھائی جس کو ہم نے مدت سے ادر صدیوں سے غلم بنا ركباً هي اور جَسَن كُو أَتَّهَا نَهُ كَ المِنْدِ آج تَك دو سال كے اندر سركار نے کوشش نہیں کی آن کی سمسیا کیسے حل ھوسکئی ہے ۔ اگر آپ سمجھیں تو میں آو سمجھیں تو میں آپ سے کہوں کا کہ یہ پرستاؤ اِس بات کے متعلق نہیں ہے ۔ میں نے کانپور نے ضلع کے اندر تین سال تک تریب تیس هریص استواوں کو چایا ۔ اور اُن کے اندر قریب دیره هزار لرکے پر هئے تھے۔ پہلے اِن اسکولوں میں صرف هویجی لوکے تھے زیادی و بهتر ادر کجهه چمار _ میں نے دیکھا که جو همارا مقصد تھا ان اسکولوں کے حُلانے سے حُل نَهیں هرتا _ بلا أونجى جاتي كے لوكوں كو ايئے هوئے جو هدارا أصلى -قصد تیا که آن کا اچهوت پی دور هوجائے وی درر نہیں هوتا تیا۔ ایک سال تک دیم نے الگ چلایا لیکن کوئی خاص ترتی نہیں ہوئی ۔ اگلی سال یہم کیا کے أن اسكمان ميں ميں نے آدھے اچھوت اوكے ركھے آدھے بوهمن چھترى اور ويشوں نے ارکوں کو رکھا اور کوشش یہ، کی کھ وہاں کے میونیسیپل بورق اُور قستُوکت بورق کے اسکوارں میں مہتروں کے لوکوں کو رکھا جائے ۔ آپ اندازہ نہیں کرسکتے کے العندا اللها كام تهدا _ مهترون كے لؤكوں كو اسكول حين پوهدائدا مونيسويللتي اور دسترکت بورد کے ماستروں کو جن کو هدایت تهی که و× لرکوں کے ساته بوا بردو نه کریں - ولا جر برتاؤ کرتے تھے ولا بہت تکلیف دینے والا تھا ۔ ننھے ننھے بچے جب ماسٹر بھرتی کرتے تھے اور جب وہ اسکول میں آتے تھے تو ایک کونے میں بنهائة ته أدر مارة تهاكة ولا بهاك جائين - اند ميري كوتبرى مين بتهائه جات ته تائه مدرسه چهور دیں اور عاجز موکر چلے جائیں - یہ سب باتیں هیں - میں سمجهدا هور که یه سمسیا دس لاکهه روییم سے حل نہیں هوسکتی- ولا اِس بات سے حل هو گی که آپ مجهور کریس که کوئی بهی ماستر جو میر نیسیهل یا گورندنت اسکول میں جائیں تو اگر رہاں کوئی بھی آتا ہویجن کا جائے اور اگر کوئی زیادتی کرے تر فرراً بوخاست عُرِديا جائيكا _ دس لاكهم سے كام نهيں چليكا ميں كها هوں كه جتنے هریکوں لوکے بورتی کیئے جائیں اگر کم جگہہ هیں تو پہلے هریجی لوکوں کو دی جائے بعد میں دوسروں کو بھرتی کیا جائے اور دیکھا جائے کہ تھیک بیومار مرتا هے اور تعلیم اُنہیں دیتے هیں اور ماستر بیکار تو نہیں تالتا هے ۔ یہ طریقه سمسيا ك حل كوني كا هـ - اكر آب الك اسكول قائم كرينك - أور هميشه أن كو عليكده

[Shri Shibban Lal Saksena.]

ركدينگ دو ولا هديشه سريجي رهينگه- آپ كا يهه حق نهيل هكه ولا اچهوت مان جائيل-آپ کا حق مربه هے که آپ سب کے ساتھ، رهیں اور وہ دوسروں کے سامنے اچھوت نه مانے جائیں - جہاں آپ جائیں وهیں آپ کی عزت دو اور مان هو - میں چاهتا هوں که آپ اِس حق کے ایمنے لرین رونه هدیشه کے لیئے آپ اُن کو اچھوت بذانا چاهتے ھیں ۔ میں اس لیئے کہنا ہوں کہ جر آپ نے اسپیشل گرانت (special grant) مانگی ہے دس لاکھم یا در لاکھم تو یہم جایز مطالبہ نہیں ہے۔ آپ کو تو مانگذا يه، چاديئے كه جو كنچهه خرچ هوتا هے أس ميں هريجن بيي جائيں اور کسی کے ساتھم بیبی زیادتی یا پکش پات یا بدتمیزی نام کی جائے اور جہاں ضرورت پڑے اور جانے رویئے کی ضرورت پڑے اور اسپیشل (special) نُرتی دینے کی ضُرورت برے وحال بر روپیم کا سوال نم کیا جائے کے دس لاکھ اُل بیس لاکھ دیا جائے جتنے روپیوں کی ضرورت برے اُتنا روپیم لکا کو اُس کو پورا کیا جائے -ميرے بھائي نے کہا الله هر بجنوں کي بهت بری تعداد هے - میں جانتا هوں که سوال کیا هے اور اس لیڈے هے ۔ میں جانتا هوں که جب دیهانوں میں دورا کہا هُون كم هم ينجنون كي سمسيا كيا هي اور علاقون كي سمسيا كيا هر- كمين ولا فري اور ہیگار دیتے عیں تو کیا برهمی اور چہتری نہیں دیتے هیں هریجی هی دیتے هیں دیتے هیں خیم دیتے هیں دیتے هیں عربی خیم دیتے هیں - سوال یہ هے که کانگریس رات دی کوشش کر رهی هے که یه چیازیں ختم هوں ادر اگر مماری جو کئی صدیوں سے غلام بنے هوئے هیں غلامی دور هوجائے ۔ میرے بھائی نے انہا که سرکار جواب دے که اُس نے کیا کیا ۔ میں سمجھا هوں که مير د بهائي كو سمنجهنا چاهيئ كه جو هريجن كي حالت اچهي هم اور جو تہ قَی کی بھے اُس کا فتخر کانگریس اور مہاتما گاندھی کو ھی ہے کے، اُنہوں نے جُس زور اور تپسیا کے ساتھ، ساری کانگریس کا رخ اُس کی طرف لگا دیا ہے۔ اُس کے لیئے آپ کو مشکور ہوتا چاھیئے - ہے۔۔اری سرکار کی ۱۵۰ سال کی بد انتظامی تھی جس نے کہور اس بات کی طرف چرواہ نہیں کی اُس کی هم سب لوف شکایت کرتے هیں۔ شکایت یہ، هے که مماری سرکار کا منشا یہ، تھا کے ملک کے سیکروں اُ ان مھوں کو جو واستو میں ملک کا ان بیدا کرتے ھیں اور ملک کو برهاتے هیں أن کو غریب ركبا جائے تاکه ملک آزاد اور مالدار نہ ھونے دارے _ جو کانکہ یس نے اپنی ۲۰ سال کی نئی زندگی کے اندر بہت کمچھ، کیا ھے اُنہیں غریب دیہاتیوں کے ایڈے کیا ھے جو دیے اور غلم تھے ۔ میں سمجھتا موں که آپ لوگ اِس نقطه نکام مے دیکھیں اِس خیال ہے نه دیکھیں جیسے که بھائیوں نے کہا که مسلم لیک کا یا مسلمانوں کا پوستاؤ ہے أس كو منظور كيا جاوے - ميں كهنا هوں كه مجهكو يه، بات يسند نهين آئى -اتنے مسلمان پر وقع هوئے هيں - أن كو نهيں پوهائينكے - أن كو كيسے نهيں پرهائينكے - -ين دها اول كه مر ايك كا حق فه برهنه كا جتنا چاه سركار دے -ســوال تو يه ع م ولا سمجهت مين كه أن كي لين جـب على الك پورويزن (provision) نه هو اتنا هونا چاههائے - يه، چوزين بالكل غلط هين - أن كي كوشش يهم هونا چاهيئے كه جس طوح جس جهم اور جس طبقه ميں ركارت

معو سرائر دور کرے اور اگر فته کرے تو غیر ممکن هے اُس سرکار کو یہاں رهنا ۔ میں سمنجہتا هوں که کانگریس رات دن کوشش کرتی هے که جس طرح هوسکے ملک کے اندر ایسے جیوں کو پیدا کرے اور اِس کلنگ اور اچھوت پن کو متاوے -کسی جائیہ رہ مندر او اور برهمن کہتے هیں که اچهوت أنه جانے پاریس میں كهنا الول كه كدوئي چيز دنيا مين نهيل رهنا چاهيئے جهال همارے كسى بهائي كو مماندت مو _ میں جانکا هوں که هماري يهم کوشش هونا چاهيئے _ يهم طويقه نہیں ہے اچہوت پن دور کرنے کا جس طریقہ سے مو رہا ھے ۔ طویقہ یہہ ھے کہ سوکار کو ایک حکم نکالنا چاهیاء که آینده سے جو نرکم اِس کے خلاف عمل کویگا اُس كو بلا كسي طوح كا موقع داينًا هوئاء اور بلا كسي طرح كي رو رعايت كيئے هوئاء برخاست کر دیا جانیگا _ مجھ راےبریلی کا آیک واقعہ یاد پُوتا ہے - انسوس کے سُاتها کہنا پُوتا ہے که اُس رفت جو سُرکار تھی طرح طرح کی کوشش کرنے پر بھی اِس بات پر راضی نہ تھی که هريجن بنچوں کے ساتھہ تھيک برتاؤ کرے اور استواول كا معالمته كريس - جانم ميونيسيبلتي كي اسكول هيل أن كا معاندة كريل اور دریکیس کا رساں هریعوں بنچے جو پڑھتے هیں اُن کے ساتھ کیسا ہوتاؤ وهاں کے ماسٹر کرتے هیں اور جو نئے بھرتی هوتے هیں اُن کو دیکھیں که ماستُو تَبیک بہتاء کرتے سیں اور اگر رکا ٹھیک برتاؤ نہیں کرتے ھیں تو رپورے (Report) نویں _ میں سمنجها هوں که اس کے لیئے بہت زور سے کوشش کرنا چاهیئے اور کوئی ماستم نه رهے جر هدایت کے خلاف کرے - پھر آپ دیکییں گے که دس الکھته نہیں در کردر ردید جو خرچ هوتا هے را اُن کے لیئے ? هوگا - آپ گورنمنت کو مجبور کریں ى سريىجنوں كو پوهانے كا أتناهى حق هے جتنا برهمنوں - چهتريوں ادر ويشيوں كا يقي _ مين سمنجها مون كه جو پرستاؤ بيش كيا هـ أس كا مطلب يهه هـ كه ولا سمجہ ہے میں کہ مم کو حق نہیں ھے ۔ میرے دوست دیال داس جی میں ۔ آن كو جاناً عول - ولا سنجهات عيل نه هوينجل سنسيا أن كي رات دن كي كوششول سے اور جاکا نے سے حل ہوگی ۔ کہیں پو بھی کوئی شخص ایسی بات نہیں کوتا تھے کہ اُن کو الک اور نہاجے رکھو ۔ یہ +۱-۱۲ لاکھ، نہیں کل دو کرور روپیم خوج کویں جتنا يبي ملے أس كو استعمال كويں ـ ميں سمجهتا هوں كه يهم درستاؤ جو پيش آیا ہے اُس کو واپس کہ الینگے کیونکہ آس سے کوئی کام حال نہیائی ہوتا ہے۔ Dr. Murari Lal: I move for a closure.

The Deputy Speaker: The question is that the question be now put.

The question was put and agreed to.

Shri Vishwa Nath Parsad : श्री विश्वनाथ प्रसाद :

मैंने जो यह दो लाख रुपया मांगा था इससे मेरा मतलब यह नहीं था कि मैं कांग्रेस के सिद्धान्त से अलग हूं। मेरा मतलब यह था कि २ लाख रुपया अछूतों की तरक्की के लियं काफ़ी नहीं है। मैं जानता हूं कि दो लाख रुपए से अछूतों की तरक्की नहीं हो सकती। इन अछूतों के लिये ३० करोड़ रुपया रक्खा जाय तब कम से कम उनमें काफ़ी तालीम हो सकती है। परन्तु पिछली गवर्गमेन्ट ने २,४१,३७८ रुपया अछूतों की शिक्षा के लिये रक्खा था।

[Shri Vishwa Nath Parsad.]

हमारी वर्तमान कांग्रेस गवर्नमेन्ट ने पचास हजार रूपये की तरक्की कर दी हैं। मैं श्रीमान् मेम्बर शिब्बनलाल सक्सेना को बतलाना चाहता हूं कि आप हम लोगों के बड़े भाई हैं। अछूत आप के छोटे भाई हैं। इसलिये हमारी कांग्रेस गवर्नमेन्ट को हमारी उन्नित का काफ़ी स्थाल रखना चाहिये। मेरा यह पक्का विश्वास है कि कांग्रेस सरकार की हमसे काफ़ी सहानुभूति हैं। इसलिये मैंने कांग्रेस गवर्नमेन्ट से यह प्रार्थना की है कि वह हम लोगों की इमदाद के लिये २ लाख रुपया मंजूर करे। मगर मैं जानता हूं कि इस समय बजट में काफ़ी रुपया नहीं हैं तिसपर भी माननीय शिक्षा मंत्री साहब विश्वास दिलाते हैं कि हम कुछ न कुछ अछूतों के लिये मदद करते रहेंगे। परन्तु अगर हम अपने भाई से मांगने के लिये न जाएं तो हम किस से मांगने के लिये जाएं। मैं जानता हूं पिछली गवर्नमेन्ट ने हमारी कोई काफ़ी मदद नहीं की है। चूंकि हमारी वर्तमान गवर्नमेन्ट हमें पूरी तौर से सहायता करने के लिये तैयार है इसलिये मैं अपने मित्र श्रीमान् भगत दयालदास जी की दिर्मीम को मंजूर करता हूं।

Shri Vishwa Nath Prasad:

شرى وشوناتهم پرشان -

میں نے جو یہم دو لاکھم روپیم مانکا تھا اِس سے میرا مطلب یہم نہیں تھا کہ میں کانگریس کے سداھانت سے الے ہوں میرا مطلب یہ تھا دو لاکھ روپیم اچھوتوں کی ترقی کے لیئے کانی نہیں ہے - میں جانتا ہوں که دو الکے اللہ روپیہ سے اچھوتوں کی ترقی نہیں هوسکتی - اِن اچھوتوں کے لیئے ۳۰ کردر روبیت رکھا جائے تب كم سے كم أن ميں كافي تعليم هوسكتي هے - پونتو پچھلي گورنمنٹ نے ١٣١٣٧٨ رودِيه اچھوتوں كى شكشا كے ليئے ركھا تھا - هدارى بوتمان كانگريس كورنمنٹ لے پنچاس هـزار رديد مي ترقي كردى - مين شرى مان ميسر شبن ال عسيد كو بتلانا چاھتا ھوں کہ آپ ھم لوگوں کے بڑے جائی ھیں ۔ اچبوت آپ کے جوڑ جائی میں ۔ اچبوت آپ کے جوڑ جائی میں ۔ اچبوت آپ کے جوڑ جائی ھیں ۔ اِس اینے هماری کانگریس گورنمنٹ کو ھماری اُن ت کا کانی خیال رکیا چاھیئے۔ مدرا يه، يها دشواس هے كه كانگريس سركار كو هم سے كافي سوان بهوتى هے - إسى ليئے مين نے کانگريس گورندنت سے پرازتهنا کي هے که وہ هم لوگوں کي امعان تے ليا اللهم روييم منظور كُوت _ مرم مين جانتا هون كم إس سم بجب مين كافي وويهم نہیں ھے تس پر بھی ماننیہ شکشا منتری صاحب رشواس دلاتے میں که هم کیسه ثه کچهه اچورتوں کے لیئے مدد کرتے رهیں گے ۔ پرنتو اگر هم اپنے عثمی ہے مالک کے ليئے نه جا ين تو هم كس سے سانگذے كے ليئے جائيں ۔ مين جانتا هن بحملي كور ساك في هداري کوئي کافي مدن نهين کي هے ــ چونگه هـمآري ورتمان گــورنملت همين برری طور سے سمائما کرنے کے لیئے تیار میں اِس لیٹے میں ایلے مار عربی مان بهكت ديال داس جي كي ترميم كو منظور كوتا هون *

The Deputy Speaker: The question is that in line 5 the words "by

The question was put and agreed to.

The Deputy Speaker: The question is that in lines 6 and 7, the words "till it comes to rupees ten lakks per year" be deleted.

The question was a put and agreed to.

The Deputy Speaker: The resolution as amended reads as follows:

"This Assembly recommends to the Government that Government should increase its earmarked expenditure for providing educational facilities for the depressed classes every year on a progressive scale".

The question is that the resolution as amended be accepted.

The question was put and agreed to.

RESOLUTION re PROVISION OF CERTAIN FACILITIES TO L. M. P. DOCTORS

Shri Shiva Ram Vaid: I beg to move that this Assembly recommends to the Government that adequate facilities be provided to L. M. P. doctors to appear for M. B., B. S. Examination in this province.

Shri Shiwa Ram Dewedi Vaid : श्री शिवराम द्विवेदी वैद्य :

श्रीमान् सभापति महोदय-में इस प्रस्ताव को सभा के सामने रखते हुए एछ० एम पीं । डाक्टरों की, आगे बढ़ने में रोक डालने वाली स्थिति पर दो चार शब्द कहना चाहता हूं। आगरा मेडिकल स्कुल बहुत पुराना है और उसने काफ़ी संख्या में डाक्टर पैदा किए हैं। इस स्कूल से निकले हुए डाक्टरों ने जनसेवा का काम भी कालेज से निकले हुए डाक्टरों से कम नहीं किया है। केवल शिक्षा से पाया हुआ ज्ञान कभी पूरा नहीं कहा जा सकता। श्रेणियों में बंदा हुआ पाठ्य कम एक हद तक ज्ञान बढ़ाता हैं। उस हद से आगे बढ़ने के लिए मनुष्य के दिल में एक इच्छा पैदा होती है। यही इच्छा अपने विषय का पूरा ज्ञान कराने और उस विषय की पूरी खोज कराने के लिए मनुष्य को तैयार करती हैं। ऐसे लोग मामूली तौर पर दो भागों में बंटे हुए दिखाई देते हैं। पहली श्रेणी में केवल धन और मान पर न मर मिटने वाले स्वावलम्बी लोग हैं। दूसरी श्रेणी में धन और मान को आगे रखकर किसी। संस्था का सहारा ढंढने वाले लोग हैं। सर नील रतन सरकार और डाक्टर मोघा पहली श्रेणी के लोगों में से हैं। इस बारे में लखनऊमें एक कान्फ़्रेंस सन् १९३६ में हुई थी उसमें सभापति की है सियत से कर्नल आर० एस० टाउनसेंड ने कहा था-- "आगरा मेडीकल स्कूल से पास हुए पहले तीस लड़के (जो परीक्षा में लखनऊ की डाक्टरी परीक्षा की योग्यता से किसी तरह कम नहीं उतरे) अधूरी योग्यता की छाप लगी रहने के कारण नीचे दरजे का जीवन बिताने के लिए मजबूर हुए हैं, यह बड़ी बुरी बात है। "कोई भी प्रजाप्रिय गवर्नमेन्ट लोगों की आगे बढ़ने की इच्छा में रोक नहीं लगा गवती। हमारी कांग्रेस गवर्नमेन्ट तो प्रजातंत्र गवर्नमेन्ट हैं । उसकी पूरी हमदर्दी और मदद इस काम में होनी चाहिए। मार्च सन् १९३७ ई० के आखिरी जल्से में इस विषय की एक छोटी सी मांग इन लोगों ने पेश की थी, वह जल्दी से जल्दी पूरी होनी चाहिए थी। वे लोग अपने काम और ज्ञान में चाहे जितने बढ़ जायं पर दर्जे में सब असिस्टेंट सर्जनी से आगे नहीं बढ़ पाते । इसिलए इनके सब हौसले गिर जाते हैं। कलकत्ता, मद्रास यूनीवर्सिटियों ने इस श्रेणी के डावटरों की आगे बढ़ने का अवसर दिया है। तब यू० पी० गवर्नमेन्ट का इस काम में रोक लगाना अच्छा नहीं कहा जा सकता। पिछली जर्मनी की लड़ाई में यह लोग अपने काम और अपनी सेवा का अच्छा परिचय दे चुके हैं। उस समय के गवर्नर ने भी इनको बहुत कुछ आशा दिलाई थी, पर वह आज तक पूरी नहीं हुई। बस इन शब्दों के साथ इस प्रस्ताव पर उदारतापूर्वक विचार करने के लिए धारा सभा का ध्यान ले जाना चाहता हूं।

Shri Shiwa Ram Duvedi Vaid: شرہے شیورام دویدی وید --

شری مان سبھا ہتی مہوں۔ - میں اِس پرستاؤ کو سبھا کے سامنے رکھتے ہوئے -ایل - ایم - پی داکتروں کی آگے برهنے میں روک دالنے والی استهتی یو دو چا شبد کہذا چاعثا ہوں - آگرہ میدیکل اسکول بہت پرانا ہے اور اُس نے کافی سنکھیا میں دائا۔ پیدا کیئے هیں - اِس اسکول سے نکلے هوئے دائات وں نے جن سیوا کا کام ابئی کاانے سے نکلے ہوئے قاکتروں سے کم نہیں کیا ہے - کیول شکشا سے پایا ہوا گیاں كبلى پورا نهين كها جَـاسكتا - شرينهون مين بانتا هوا ياتهيم كرم ايك حد تك گیان بوهاتا هے - اُس حد سے آگے بوھنے کے لیئے منشیع کے دل میں ایک اچھا پیددا هوتی هے - یهی اچها اپنے وشیم کا پروا گیاں کوانے اور أس وشیم کی پوری کھوج کوانے کے لیئے منشیم کو تیار کوئی ہے۔ ایسے لوگ معمولی طور ہو دو بھاگوں میں بنتے هریئے دکھائی دیتے هیں - پہلی شے رینی میں کیرل دهن اور مان پر نه مرمتند والد سواؤ لميي لوگ هين - درسبوي شريني مين دهن اور مان كو أكد ركبير كسى سنستها كا سهارا دهوندهاء واله لوف هيل - سرينل رتن سركار ادر داكتر مو گھا چہائی شرینی کے اوگوں میں سے ھیں ۔ اِس بارے میں لکھنؤ میں ایک کانفرنس سنه ۱۹۳۹ جین هوئی تهی اُس میں سبھا پتی کی حیثیت سے کرنیل آر ایس تاؤننید نے کہا تھا " آگرہ میدیکل اِسکول سے پاس هوئے پہلے ۲۴ اوکے (جو پویکشا میں المهذو کی داکاتری کریکشا کی یوگینا سے کسی طوح کمنہیں اُترے) ادھوری یو ہوا کی چھاپ لگی رہنے کے کارن نیچہ درجے کا جیرن بٹانے کے لیئے مجبور ہوئے هيں ۔ آيهه برى برى بات هے " ۔ كوئي بھي پرچا پريتا گورنست لوگوں **كى آك**ے ہو هذے کی اچھ روک نہیں لگا سکتی هداری گانگریش گروندھے پوچا ~~تھو گرامات~~ ھے ۔ اُس کی دوری هدودي آور مدن اس کلم مين هوتي چاهيئے ۔ مارچ سلم ١٩٣٧ع کے آخري جاسه ميں اِس رہے کی ايک جھوتي سي مالک ان فوكوں نے پیش کی تھی ۔ وہ جادبی سے جلعتی بوری ہوتا چاھیئے تھی۔ بہد لوک اپنے کام اور کیان میں چاہے جانے برحد جائیں چر درجہ میں سب اسستنت عربی سے ارد الدن الدن الدن الدن الدن جائع جدا المراب الدن الدن المراس ال نہیں هرئی بس ان شبعدل کے ساتھ اِس پرستار پر ادارتا پرریک بعوار کرنے کے لينے دمارا سها کا دویان او جانا جامتا موں -Dr. Murari Lal:

ة اكثر مهاري الله -جناب وال _ جو دستاق بيمي هوا ها أس مين نيسي لنها هوا اميندمنت

پيش **ل**رتا هوں ^{ــ} "That the preliminary qualifications for admissions to the Medical School, Agra, be raised from the matriculation to the intermediate standard with biology, and the course be raised from four to five years

and the present licentiates be allowed to obtain M. B., B. S. degree of the Lucknow University by undergoing two years' post-graduate training at the King George's Medical College, Lucknow."

اس ترمیم سے میرا منشا یہ ہے کہ سپشت گردرں یعنی ماف کردوں که سود ہائیں جو ریدجی نے مانگی ہیں وہ کس صورت میں ہونی چاہیئے۔ اُس میں ایک بات تو یہم هے که اُس کا قاکلتی کورس (course) چار سے پانیج برس تک هو جائے۔ درسری بات یہم هے که موجوده آگره اسکول کی پر هائی پاس کر کے دو بوس کی مزید پڑھائی سے اُن کو یونیورسٹی کی قائری جیسے که الكهنؤ كالبح مين ملتى هم أن كو مل سكم يهم - در باتين رچارني هين - يهم مطالعة ايك تو بهت برانا هـ بيس بجيس بوس س هوتا چلا آيا هـ آور اس میں اتفاق سے ہر ایک جماعت اور ہر ایک سیکشن کا یہ مطالبہ ہے ۔ ولا لوگ جو آگره مدیکل اسکول سے باس هرتے رهے هیں أن كا يهم مطالبه رها هے - جو نان آفیشل باقیز (non-official bodies) کے سیشنس (sessions) ہرتے رہے هیں جس میں میں سمجهتا هرل که تیس هزار آدمی قائقرس (doctor) کي سہان بھوتی هے آن کي بھی يہ مانگ هے۔ انہوں نے ايک دوسري بأدى (body) آل إندتيا ميدتيكل الأسينشيدس ايسرسينش (All-India Medical Licentiates Association) يهى بنائى هـ اور سرکاري جماعنوں نے بھي خاص طور پر اس کی حمايت کی هے ـ جيسا ابھی ويد صاحب نے فرمایا کہ الرق میسٹی کی گورنمنت کے زمانے میں پوستاؤ پیش ہوا تھا ۔ اس کے بعد کرنل کیکٹیگارت نے رعدہ کیا تھا کہ بری الزائی ختم ہونے کے بعد تو ھم اس اُصول کے مطابق پرھائی جاری کو دیدگے اور کہا تھا کہ اگو مين نه رها تو منجه أميد هے كه جو ميرا جانشين أئيكا ره اسے بورا كرديكا -اس لیٹے آمید کی جاتی ہے کہ اس مطالبہ کو پورا کیا جائیگا - آگرہ میتیکل اور (post-graduate course) اور المكول مين ايك سال دوست گرينجوت كورس اُس کے بعد جو ایم - ایس - ایم - ایف (M. S. M. Il.) کا احتمان قائم بھی کیا گیا ایکی بدقسمتی سے جو آل اِندیا حدیکل کونسل ھے اُس نے اُس کو قسلیم نہیں کیا اور یہ کہا کہ اس تسم کی پوهائی کافی نہیں ہے اِن کو ایساً درجہ دینے کے لیئے کہ جو دگری طولدر (dogree holder) یونیورستی رکھتے ھیں ۔ تو اس کے بعد یہاں پر جو گورنمنٹ سنہ ۳۷۔19۳۱ع میں رھی انہوں نے اور ان کے سیکے ویترمت دیار قمنت والوں نے استیت میدیکل فیکلتی سے کہا اور بہت کسچھ کہنے سننے کے بعد ایک کمیتی مقور ہوئی اور اس کے قاکثر ہی ۔ ابن ۔ ویاس چ_ومین تھ ۔ انہوں نے ایک ایسی اِسکیم اِرالو (Soheme evolve) کسی اور انهسوں نے تفصیل کے ساتھ بالایا کسم آ وہ اسکول کو ري آرگينائز (re-organize) کو کے يہم مطلب حاصل هو سکتا هے ۔ انہوں نے يہم کمپيريون (comparison) کيا که اگر خالي اس کو بدن کریس اور یہونیورسٹی سے کام چلائیں تو پرهائی زیادہ قیمتی پریگی اور ساتھ کی اس کاایج کے جتّنہ فیلولائسنشیت (licentiate) ہونگہ ان کے بہت سینتمینت (sentiment) هونگ که ان کا دیم النسشید (licentiate) کام جاتا رهیگا انهوں نے

[Dr. Murari Lal.]

يهه ١٩٠ خيال ظاهر كيا هم كه جيسم ولايت مين ايل - أر - سي - بي أيند ایس آدر ایم - آر سی - چي قاميال هيل ان کو سائل بائي سائد (Side by side) رَ بَكِنَا مُوزِ (recognize) كَمْ تَتَ عَدِينَ - أَسَ طَوْحَ فَي السَكِيمِ أَكُّرِهُ مِيدَّلَكُلُ كَالَيْجَ كُو بَهِي ف سمت سمت هیں ۔ یہ اسمیم انہوں نے دی ھے یہ سب بائیں اس کے موافقت میں هیں کسی کونہ ہے اس کی مخالفت نہیں هوئی۔ اس لیئے مجھ زیادہ نہیں کہنا ھے اور آب اس تحبویز کے کیری آرف (Carry out) کرنے کے لیئے جیسا میں سميجهتاً دون همارے ساتهم سانهم گورنمذے بهي سبي رهي هے - اب اگر اور سوچينک اور جب يه، تحويز اچهي شكل مين آريگي تو اس مين ألبته کنچه، مندالفت هوسکتی هے جیسا میں نے ابھی عرض کیا ۔ مدراس گورنمنت نے اس سے انفاق کیا اور مطالبہ کو منظور کولیا ۔ وہاں انہوں نے میڈلکل اسکول بدی کردیئے اور میڈلکل قانوی کی پہرھائی کو صرف کالیم میں رہنے دیا ۔ كالبج قادُم كيا اور استيت ميديكل فيكلتي (State Medical Faculty) كي ايك اسكيم اس طهر وهال اذبت (adopt) كي - مهم آب كي كسيتي كي دائد هي كه گورنمنت ایسا نه کرے بعنی آگرہ اسکول کو ری آر گینائزة (reorganized) نه کرکے کالبج كرى ما اور السنشيت دكري كو اس كالبح مين ركهة دے يه، بات اور هے كه اگر آپ غور کریں تو کونسي اسکهم آپ دسند کریں یا ذرکریں لهکن یہم هوذا ضرور چاهیئے۔ أُسَى كَي مَنْ الله عن نه هو كيونكه اس كے واسطے بہت درانا يهم مطالبة هے - اس سے جو قائدہ اُٹھانے والے ھیں وہ یہ، نہ۔یں کہتے ھیں که اُن کے ساتھ۔ کوئی وعايت لهدي جارے وعايتاً ايسا كرديا جارے ويسا كوديا جارے بلكة وہ خود زیاد ا اینا وقت دینے کے لیئے طیار هیس اور اُونسیء درجم کی تعلیم دیئے جائے كے اينے طار هيں تاكه جو لوك رهاں بڑھے هوئے هيں ان كا راسته آگے بڑھنے كے ليئے طيار عمو - درسوے صيفوں ميں آدمي برحتے برحقے آگے بہوني جاتے هيں اس صفع من انہوں نے دیکھا که هم همیشه سیاردینیت (subordinate) سروس میں هي ر هینگ اور کوئي هائي گريد بوست (high grade post) ان کو نهيل ملسکتي هـ-دوسرے جب رہ لوگ دوسرے ملکوں میں تعلیم کے لیئے گئے تو وہاں ان کو بھک معلوم ہوا ته رہ ایسی تعلیم بائے ہوئے ہیں که ان کی قبلوما (Diploma) وہاں کے ارک تسلیم نہیں کرتے ہیں کہتے ہیں کہ انہوں نے مکسل داکتری کی تعلیم نہیں چائي هے تو يه، ان كے أربر ايك بــرا بهاري ســلــر (slur) هے يعني الزام هے - كيا يه، ممكن نهين هے كه هندوستان مين يهي ايسے فيلوشپ (fellowship) کے امتحان کو منظور کیا جارے ۔ جو ڈاکٹر یہاں سے بڑھ در رس مراس عالی است کر ایک برس کی اور زاید تعلیم دے دی جائے تو رہ اُونچے درجے پر خر کا این اُن کو ایک برس کی اور زاید تعلیم دے دی جائے تو رہ اُونچے درجے پر چر منه سکیں کے (اُن کی تعلیم میں تھوڑی بہت مکمل ذاکتری اب بھی سکھائی جراف کی تاکه وہ پررا عالج کرسکیں۔ اب کورس (course) میں سے هم ایسے بیسک جاتی ہے) تاکه وہ پررا عالج کرسکیں۔ اب کورس (course) میں سے هم ایسے بیسک جاتی ہے) تاکه وہ پررا عالج کرسکیں۔ اب کورس (course) جي عي ان کو ضرورت تبه جس م سبنجيکت (basic subject) چهرو ديته هين جن کي ان کو ضرورت تبه جس م ولا إيني تربننگ (training) اور قايوتي (duty) ميں ماهر هـوتے اور جس چو اُن کي مکمل تعليم مبني هوتي هے تو يهم اچهي طور سے تُنہي آوسکتا هے۔

جب که اُن کو شهری سے هي اچهی تعلیم ملے تب وہ اپنے آپ کو مکمل سمجهينگه -يا يُهِم هوسمتاً هِ كُم وَلا يهم نئه سرے سے شروع كوبن - تو يہم الزام جو اس رقت خاری تعلیم کا لگایا جاتا ہے رفع هوسکتا هے _ تو یہ، چیز دیکھ کہ ان کا مطالبه براً زبره ست هوا اور اسي بات كو ديكهكر آل إنديا ميديكل كونسل نے بيي سنظور کيا - چونکه هزارون کي تعداد مين يه لوگ يهان چو هين اور يهه درسرے ملکوں میں رکھنائز (recognize) نہیں کیئے جاتے ھیں اور یہم کنتہی (country) کے لیئے نیجا دی ھے اس لیئے ایسا ہونا چاھیئے کہ اس میں اُور أس تعليم مين ايک سال كا فرق هو - يعني جو آجكل ميديكل اسكول مين هـ اور جرو تعلیم هم قدیند (domand) کرتے هیں _ کمپٹیش (competition) میں داخله کے وقت اس اُرنچی تعلیم کی پایندی هونی چاهدائے۔ آگوہ اسکول کے داخلہ ك لين اب بهي ايسم بهت آتے هيں مثلًا امسال ١٧٣ آدميوں نے اِمتحان ديا - تو اس میں ہے ۷۰ آدمی تھے جر ایف اے کی تعلیم کو چہونیم گئے تھے ۔ ان میں سے ۱۰ ایمیں کے درجہ کے آدمی بھی اس کمپٹیشن میں میں درجہ کے آدمی بھی اس کمپٹیشن میں آئے جو پہی ایمنہی (preliminary) کوالینیشن (qualification) تو کم رکھتے تھے مگر ولا انتومیڈیت والوں سے اچھی اور کافی لیانت رکھتے تھے ۔ اس لیئے آج میں بہت بات ھاؤس کے سامنے رکھنا چاھتا ھوں کہ ایک سال بوھانے سے ولا درجہ أن كو مل جاتا هے جو نيشن (nation) كے ليئے باعث عوت هوجاتا هے- اس ليئے میں سمجھنا ہوں کہ اس کے ایئے دیو بالمل نہیں کرنا چاھیئے ۔ جو دیو اب تک ھوئي ھے وہ کور قبلت کی مصروفیت کی وجہت سے ھوئي ھے یا صیغت کے اندَفرینس (indifforence) کی وجهم سے یہم بات رھی - کہی آوگوں نے نم اِعتواض کیا اور نه کرینگ اور کے ینگے کیوں کیونکه یہاں آب پاپول گورنمنت هے ۔ ایسا کرنے سے نیشی (nation) کے سر بہ جو یہم استکما (stigma) هے راہ هتایا جاسمنا هے اور لائسنشینس (licentiatos) کے جو گربوانسیز (griovancos) میں وہ بھی ہت جاویدکے _ میں اُمید کرتا هوں که گورنمنت اس تجویز کو تبول فرماویگی اور منستر صاحبه اس چر غور کرکے آشورینس (assurance) دینکی اور مورر صاحب اس تہمیم کو قبول کہینگے۔

Dr. Murari Lal: डाक्टर मुरारी लाल:

जो प्रस्ताव पेश हुआ है उस में नीचे लिखा हुआ अमेन्डमेन्ट पेश करता हूं--

"That the preleminary qualifications for admission to the Medical School, Agra, be raised for the matriculation to the intermediate standard with biology, and the course be raised from four to five years and the present licentiates be allowed to obtain M.B. B.S. degree of the Lucknow University by undergoing two years' post-graduate training at the King George's Medical College, Lucknow."

इस तरमीम से मेरा मन्शा यह है कि स्पष्ट कर दूं, यानी साफ़ कर दूं कि सुविधाएं जो वैद्य जी ने मांगी है वह किस सुरत में होनी चाहिये। उसमें एक बात तो यह है कि उनका डाक्टरी कोर्स (course) चार से पांच बरस तक हो जाय। दूसरी बात यह है कि मौजूदा आगरा स्कूल की पढ़ाई पास कर के दो बरस की मजीद पढ़ाई से उनको युनिवर्सिटी की डिग्री (dogree) जैसे कि लखनऊ कालेज में मिलती है, उन को मिल सके। यह दो बातें विचारनी हैं। यह मतालबा एक तो [Dr. Murari Lal.]

बहुत पूराना है, बोस पंचीस बरस से होता चला आया है और इसमें इत्तिफ़ाक से हर एक जमाअत और हर एक सेक्शन (section) का यह मतालबा है। वह लोग जो आगरा मेडिकल स्कूल से पास होते रहे हैं उनका यह मतालबा रहा है। जो नानआफ़िशियल बाडीज (nonofficial bodies) के सेशन्स (sessions) होते रहे हैं जिस में में समझता हूं कि तीस ह्यार बादमी डाक्टर्स (doctors) की सहानुभृति से उनकी भी यह मांग हैं। उन्होंने एक दूसरी बाडी (body) आल इंडिया मेडिकल लाइसेन्शिएट्स एसोशिएशन (All-India Medical Licentiates Association) भी बनाई है और सरकारी जमावतों ने भी खास तौर पर इसकी हिमायत की है, जैसा अभी वैद्य साहब ने फ़रभाया कि लार्ड मेस्टन की गवर्नमेन्ट के जमाने में प्रस्ताव पेश हुआ था। इसके बाद कर्नल मैक्टेगार्ट ने वादा किया था कि बड़ी लड़ाई ख़त्म होने के बाद तो हम इस उसल के मुताबिक पढ़ाई जारी कर देंगे और कहा था कि अगर मैं न रहा तो मुझे उम्मीद है कि मरे जगह जो मेरा जानशीन आएगा वह इसे पूरा कर देगा। इसलिये उम्मीद की जाती है कि इस मतालबा की परा किया जायगा। आगरा मेडिकल स्कूल में एक साल का पोस्ट ग्रेजएट कोर्स (post graduate cours) और उसके बाद एम० एस० एम० एफ० (M.S.M.F.) का इस्तहान कायम भी किया गया। लेकिन बदकिस्मती से जो आल इंडिया मेडिकल कौन्सिल है उसने उसको तस्लीम नहीं किया और यह कहा कि इस किसम की पढ़ाई काफ़ी नहीं है जनको ऐसा दर्जा देने के लिये कि जो डिग्री होल्डर (degree holders) युनिवर्सिटी रक्षे हैं। तो इस के बाद यहां पर जो गवर्नमेन्ट सन् १९३६-३७ हैं। में रही उन्होंने और उनके सेकेटेरियट डिपार्टमेन्ट वालों ने स्टेट मेडिकल फ़ैकलटी (State Medical Faculty) से कहा और बहुत कुछ कहने सुनने के बाद एक कमटी मुकरर हुई और उसके डाक्टर बी॰ एन० ब्यास चैयरमैन थे। उन्होंने एक ऐसी स्कीम इवाल्व (evolve) की और उन्होंने तफ़सील के साथ बतलाया कि आगरा स्कूल को रीबार्गेनाइब (reorganize) कर के यह मतलब हासिल हो सकता है। उन्होंने यह कमगैरिजन (comparision) किया कि अगर खालो इसको बन्द कर दें और युनिवर्गिटी से काम चलाएं तो पढ़ाई च्यादा क्रोमतो पड़ेगी और साथ ही साथ इस कालेज के जितन फजो चाइतेन्त्रिएट (fellow licentiate) होंगे उनके यह सेन्टीमेन्ट (sentiment) होंगे कि उनका यह लाइसेन्सिएट कालेज जाता रहेगा। उन्होंने यह भी स्थाल जाहिर किया है कि जैसे विठायत में एठ० जार० सी०पी० एण्ड एस० और एम० आर० सी० पी० डिपियां हैं, उनको साइड बाई साइड (side by side) रिक्गनाईज (recognize) करते हैं इस तरह को स्क्रीम आगरा मेडिकल कालेज को भी दे सकते हैं। यह स्कीम उन्होंने दो है। यह सब बातें उसके मुनाफिकत में है। किसी कोने से इस की मुखालिफत नहीं हुई। इसिळिये मुझे ज्यादा नहीं कहना है और अब इस तजनीज के कैरीआउट (carry out) करने के लिये जैसा में समझता हूं हमारे साथ साथ पवर्तमेन्ट भी सीच रही हैं। जब अगर और सोचेंगे और जब यह तजनीज असली शक्ल में यावेगी तो जसमें अलबता . कुछ मुखालिफत हो सकती है। जैसा मैने अभी अर्ज किया। मदास गवर्नमेन्ट ने इससे इत्तफ़ाक किया और मतालवा को मंजूर कर लिया। वहां उन्होंने मेडिकल स्कूल बन्द कर दिया। बौर मेडिकल डिग्री की पढ़ाई को सिफ्र कालेज में रहने दिया। कालेज काएम किया और स्टट मेडिकल फ्रैंकलटी की एक स्कीम वहां एडाप्ट (adopt) की । मगर आप की कमेटी की राय है कि गवर्नमेन्ट ऐसा न करे। यानी बागरा स्कूछ को रिकानाइज (recognize)

न करके कालेज कर दे और लाइसेन्शिएट डिग्री (licentiate degree) की इस कालेज में रख दे। यह बात और है कि अगर आप ग़ौर करें तो कौन सी स्कीम आप पसन्द करें या न करें। लेकिन यह होना जरूर चाहिये। उसकी मुखालिफ़त न हो क्योंकि उसके वास्ते यह बहुत पुराना मतालबा है । इससे जो फ़ायदा उठाने वाले हैं वह यह नहीं कहते हैं कि उनके साथ कोई रिआयत कर दी जावे, रिआयतन ऐसा कर दिया जावे, वैसा कर दिया जावे । बल्कि वह खद ज्यादा अपना वक्त देने के लिये तैयार हैं और अंचे दर्जे की तालीम दिए जाने के लिये तैयार हैं ताकि जो लोग वहां पढ़े हुये हैं उनका रास्ता आगे बढ़ने के लिये तैयार हो। दूसरे सीगों में आदमी बढ़ते बढ़ते आगे पहुंच जाते हैं। इस सीग़े में उन्होंने देखा कि हम हमेशा सबआर्डिनेट सर्विस (Subordinate service) में ही रहेंगे और कोई हाई ग्रेड पोस्ट (high gradepost) उनको नहीं मिल सकती है। दूसरे जब वह लोग दूसरे मुल्कों में तालीम के लिये गए तो वहां उनको यह मालुम हुआ कि वह ऐसी तालीम पाए हुए हैं कि उनके डिप्लोमा वहां के लोग तस्त्रोम नहीं करते हैं, कहते हैं कि उन्होंने मुकम्मिल डाक्टरी की तालीम नहीं पाई है। तो यह उनके ऊरर एक बड़ा भारी रूलर (slur) है यानी इल्जाम है। क्या यह मुमकिन नहीं है कि हिन्द्स्तान में भी ऐसे फ़ेलोशिप (followship) के इम्तहान को मंजूर किया जावे ? जो डाक्टर यहां से पढ़ कर निकलें उनको एक बरस की और जायद तालीम दें दी जाय तो वह ऊर्च दर्जे पर चढ़ सकें। उनकी तालीम में थोड़ी बहुत मुकम्मिल डाक्टरी अब भी सिखाई जाती है ताकि वह पूरा इलाज कर सके। अब कोर्स में से हम ऐसे बेसिक सब्जेक्ट (basic subject) छोड़ देते हैं जिनकी उनको जरूरत थी। जिससे वह अपनी ट्रेनिंग (training) और ड्यूटी (duty) में माहिर होते और जिस पर उनकी मुकम्मिल तालीम मबनी होती है। तो यह अच्छी तौर से तभी हो सकता है जब कि उनको शुरू से ही अच्छी तालीम मिले तब वह अपने आप को मुकम्मिल समझेंगे, या यह हो सकता है कि वह फिर नये सिरे से शुरू करें। तो यह इल्जाम जो इस वक्त खामी तालीम का लगाया जाता है रफ़ा हो सकता है। तो यह चीज देख कर उनका मतालवा बड़ा जबरदस्त हुआ और इसी बात को देख कर आल इंडिया मेडिकल कौन्सिल ने भी मंजूर किया। चूंकि हजारों की तादाद में यह लोग यहां पर हैं और यह दूसरे मुल्कों में रिकग्नाइज (recognize) नहीं किए जाते हैं और यह कन्ट्री (country) के लिये नीचापन है इसिलिये ऐसा होना चाहिये कि इसमें और उस तालीम में एक साल का फ़र्क़ हो यानी जो आज कल मेडिकल स्कूल में है और जो तालीम हम डिमान्ड (demand) करते हैं; कम्पीटीशन (competition) में दाखिला के वक्त इस ऊंची तालीम की पाबन्दी होनी चाहिये। आगरा स्कूल के दाखिला के लिये अब भी ऐसे बहुत आते हैं, मसलन इम साल १७४ आदिमियों ने इम्तहान दिया तो उसमें से ७० आदमी थे जो एफ० ए० की तालीम को पहुंच गए थे। उनमें से ५० िंग्ये गरो । मगर कछ दूसरे नीचे के दर्जे के आदमी भी इस कम्मीटीशन में आए जो प्रीलिमिनरी क्वालीफ़िकेशन्स (preliminary qualifications) तो कम रखते थे मगर वह इन्टरमी जिएट वालों से अच्छी और काफ़ी लियाक़त रखते थे। इसलिये आज मैं यह बात हाउस के सामने रखना चाहता हूं कि एक साल आगे पढ़ाने से वह दर्जा उनको मिल जाता है जो नेशन (nation) के लिये बाअसे इज्जत हो जाता है। इसलिये मैं समझता हूं कि इसके लिये देर बिल्कुल नहीं करना चाहिये। जो देर अब तक हुई है वह गवर्नमेन्ट की मसरूफ़ियत की वजह से हुई है या सेग़ा के इनडिफ़रेन्स (indifference) की वजह से यह बात रही । कभी लोगों ने न एतराज किया और न करेंगे और करेंगे क्यों, क्योंकि यहां अब पापलर गवर्नमैन्ट है। ऐसा करने से नेशन (nation) के सर पर जो यह स्टिगमा (stigma) है वह हटाया जा

[Dr. Murari Lal.]

सकता है और लाइसेन्शिएट्स (licentiates) के जो ग्रीवान्सज (grievances) है वह भी हट जावेंगे। मैं उम्मीद करता हूं कि गवर्नमेन्ट इस तजवीज को कबूल फ़रमावेगी ओर मिनिस्टर साहबा इस पर ग़ौर करके एक्योरेन्स (assurance) देंगी और मूबर साहब इस तरमीम को कबूल कर लेंगे।

The Hon'ble the Minister of Local Self-Government : आनरेबुल मिनिस्टर आफ लोकल सेल्फ-गवर्गमेंट :

पंडित शिवराम ने जो प्रस्ताव पेश किया है वह मुझे बड़े अफ़सोस के साथ नामंजूर करना पड़ रहा है। इसकी वजह यह है कि उन सब दिक्कतों को महसूस करते हुए जो इस वक़्त एल एम पी • डाक्टर्स (L. M. P. doctors) के सामने हैं और इस बात को अच्छी तरह समझते हए कि अगर इन डाक्टर्स को आगे बढाने का प्रयत्न न किया गया तो यह उनके िलये निराशा की ही बात नहीं होगी बल्कि तमाम सूबे के लिये भी जिल्लत की बात होगी कि हमने अपने डाक्टरी पेशा के लोगों को दो हिस्सों में बांट दिया जिसमें एक हिस्सा ऊंचा और दूसरा हिस्सा नीचा समझा जाता है। फिर भी ऐसी वजूहात हमारे सामने हैं जो हमकी मजबूर करती हैं कि हम इस वक्त इस प्रस्ताव की नामंजूर कर दें। असली बात यह है कि एल एम । पी का जो इम्तहान होता है उसकी जो बुनियादी तालीम है वह इतनी कम रक्खी गई है कि इससे यह नामुनासिब समझा गया है कि उससे आगे डाक्टरी की तालीम दी आया। जो एल० एम० पी० का इम्तहान देते हैं वह आगरा मेडिकल स्कूल में हाई स्कूल पास करके इस इम्तहान के लिये बैठते हैं और जो कोई भी जच्छा डाक्टर बनना चाहे तो उसके लिये जरूरी है कि उसकी बनियादी तालीम अच्छी और ज्यादा हो। इसलिये इस बक्त जो लड़के एल० एम० पी० पास किये हुए हैं उनका इतजाम करना मुक्किल है। किंग जार्ज मेडिकल कालिज में जो एन्ट्रेस (entrance) का इम्तहान होता है वह ऊंचा होता है और उसमें इन्टरमीजियट (Intermediate) छोएस्ट (lowest) स्टेन्डई (standard) है। में समझती हूं कि उनकी ब्नयादी तालीम ना काफी है। अब स्ताल यह है कि आयन्दा के लिये ऐसा इंतजाम कर दिया जाये कि उनकी बुनयादी तालीम जैसा कि डाक्टर साहब ने अपनी तरमीम में कहा है कि उनकी बुनयादी तालीम बढ़ा दी जायें। में यह चाहती हूँ कि कब्ल इसके कि इसे मंजूर किया जाये इस पर काफ़ी ग़ौर कर लिया जाये क्योंकि यह संवाल इतना सीवा नहीं है जैसा कि कागज पर मालूम होता है। अगर खाली स्टेंडडें (standard) का सवाल होता कि सब की एक सी तालीम हो जाय तो मैंने इस काम को विछले आठ महीने में कर दिया होता। मेरे सामने तीन बातें हैं। जब से कांग्रेस गवर्तमेंट यहां बाई तब से मेरे पास तीन किस्म की दरख्वास्तें आ रहीं हैं। कुछ लोग ऐसे हैं जिनमें ज्यादा तर डाक्टर लोग हैं जो कहते हैं कि आगरा के मेडिकल स्कूल का प्राइमरी स्टेंडर (primary standard) और कोसं (course) बढ़ा देना चाहिये और ५ साल का कोसे कर दिया जाये। इसरे ऐसे लोग हैं जो कहते हैं कि जो लोग आगरा मेडिकल स्कूल से निकल रहे हैं वह बेकार हैं। वे चाहते हैं कि इसको खत्म कर दिया जाये और बजाय इसके हम अपनी तवज्जेह के जी कालिज को इसका खरन नर । बढ़ाने में लगा दें। यह दो स्थाल हैं और मैंने यह मुनासिक समझा कि मैं पहिले इसके कि बढ़ान में जिस्से पहिले इसको अच्छी तरह समझ हूं। तीसरा सवाह मो मेरा पैदा किया हुआ है वह यह हैं — आपको इसके जानने का हुक हैं ताकि में आपकी राय से आगे कदम उठाजें। हुआ ह वह यह ए इसी हाउस में यह कहा गया है कि औरतों के दवा के लिये कोई खास तवज्जेह नहीं है, इसा हाउस में जिंद प्राप्त कर है विलाना चाहती हूं कि गवन मेंट के पास जो दिया है वह कहीं से

बढता नहीं है और इसी रुपए से हमको अपना काम निकालना है। पिछला बजट आप देख चुके हैं और आगे का बजट भी आप देख रहे हैं। हर एक बात हम एक साथ नहीं कर सकते हैं। हमारे सामने सवाल यह है कि हम कौन सी बात पसंद करेंगे और कौन सी बात पहिले करेंगे। हमारे पास एक स्कीम है कि हम आगरा के मेडिकल स्कूल को बढ़ायें। यह स्कीम ऐसी है कि वहां एक मैटर्निटी हास्पिटल (Maternity hospital) बनाया जाये जो इस सूबे में नायाब हो वहां हम इतना अच्छा स्टाफ़ (staff) रख दें कि वह औरतों के अच्छे फ़ायदे की चीज बन जाये। उसके साथ २ यह भी ख्याल है कि वहां नर्सिंग (Nursing) स्कूल खोल दिया जाय जहां ज्यादातर हिन्द्स्तानी नर्से भरदाने अस्पताल व मैटर्निटी (maternity) अस्पताल में अपनी ट्रेनिंग (training) हासिल कर सकें। यह तीन सवाल मेरे सामने हैं। जो लोग चाहते हैं कि आगरा मेडिकल स्कूल बन्द कर देना चाहिये उनसे मैं यह कहंगी कि बन्द करने में भी हमें चार साल लगेंगे। अगर आज हमने यह बात तै करली कि एल० एम० पी० को खत्म करना है तो जो लड़के पढ़ रहे हैं उनके लिये क्या कर सकते हैं। उनका चार साल का कीर्स पूरा करना है। अगर इस हाउस की ख्वाहिश है कि हम बन्द कर दें तो हम चार साल से पेश्तर नहीं कर सकते हैं। एक एक साल के बाद पिछलो क्लास बन्द होती जायेगी और चार साल में यह स्कूल बन्द हो सकता है। अगर बढ़ाना चाहें तो रेक्ट्रमेंट स्टेंडर्ड (recruitment standard) आगे बढ़ा सकते हैं इसलिये इन बातों को नुक्तेनिगाह रखते हुए मैंने यह सोचा है एक कमेटी बनाई जाय और जो स्कीम बड़े बड़े डाक्टर्स ने मेजी है उसपर वह कमेटी गौर करे। लेकिन हमारी आर्थिक हालत ऐसी नहीं है कि सब चीजें एक साथ हो सकें। मैं पंडित शिवराम वैद्य से दरखवास्त करूंगी कि वह अपना रिजोल्यशन वापस लेलें और गवर्नमेंट को मौक़ा दें कि वह कमेटो की राय पर ग़ीर करे। मैं अपने खपाल को जाहिर करना चाहती हूं। वह यह है कि मैं इस राय की हूं कि जो एल० एम० पो० डाक्टर्स हैं उन डाक्टरों का बनना बेकार है। डाक्टरी का पेशा ऐसा नहीं है जो कम तालीम में चलाया जाये। जो शिकायतें उनके खिलाफ़ हैं यह लोग उनके कसूरवार नहीं हैं। इसकी वजह यह है कि उनको खाने की पेट भर नहीं मिलता। बहुत से लोगों की रायें यह हैं कि सरोबों के इलाज के लिये ऐसे डाक्टर होने चाहिये क्योंकि हमारे मुल्क में बहुत ग़रीबों है। मेरी राय यह है की ग़रीबों के इलाज के लिये भी डाक्टरो का काफ़ी ज्ञान होना चाहिये। मेरी समझ में नहीं आता है कि बीमारी में गरीबी, अमीरी क्या है। अगर बीमारी खराब है तो हर एक मरीज के लिये अच्छा डाक्टर हो। इसलिये मेरी राय यह है कि इस चीज की जल्द से जल्द खत्म कर देना चाहिये। यह आप लोगों के हाथ में है कि इसका स्टेन्डर्ड बढ़ाया जाय या के० जी० एम० कालिज में मिलाया जाये या खत्म कर दिया जाये। मैं कमेटी की मक़र्रर करके उसे हाउस के सामने रक्ख्ंगी।

The Hon'ble the Minister of Local Self-Government:

آنه يبل مستّم آف لوقل سيلف تو ونمنت --

پندت شیو رام نے جو پرساؤ پیش کیا ہے وہ معجے بڑے انسوس کے ساتھہ نامنظور کرنا پر رہا ہے۔ اس کی وجبہ یہہ ہے کہ اُن سب دقتوں کو محسوس کرتے ہوئے جو اس وقت ایل ۔ ایم ۔ بی قاکارس L.M.P. Doctors کے سامنے ہیں اور اس بات کو اچھی طوح سمجھتے ہوئے کہ اگر اِن قاکترس کو آگے بڑھانے کا پریتی نہ کیا گیا تو یہہ اُن کے لیئے نراشا کی ہی بات نہیں موگی بلکہ تمام صوبے کے لیئے بھی ذات کی بات می بات کی بات کی بات ہوگی کہ ہم نے اپنے قاکتری پیشم کے لوگوں کو در حصول میں خالت کی بات ہی

[The Hon'ble the Minister of Local Self-Government.]

بانت دیا جس میس ایک حصیه اُرنچا ازر دوسرا حصه نیچا سمجها جاتا هے - پهر بيي ايسي وجسوهات همارے سامنے هيں جسو هم کو محبور کرتي هيں کست اصلي بات کرتي هيں کست هم اس وقت اس پسرستاؤ کو تامنظسور کرتيں ــ اصلي بات بهُ هے كے ايل - ايم - بي كا جو إمتحدان موتا هے - اس كي جر بنيدادي تعليهم هے وہ اِتني كسم ركهي كئي هے كسه أن سے يهه باحمكسين سمجها كيا هے که اُس یے آگے داکٹری کی تعلیم دی جائے ۔ جو ایل ایم بی کا استصان دیتے هیں رہ آگرہ میڈیکل اسکول میں ہائی اسکول پاس کہ کے اس امتعمان کے لیئے بیٹھتے فیں اور جو کوئی بھی اچھا ڈانڈر بنفا چاھے تو اُس کے ایئے ضروری ھے کہ اُس کی بنیادی تعلیم اُچھی اور زیادہ هو ۔ اس لیئے اُس وقت جو لڑکے ایل ایم ہی ہاس کیئے هوئے هیں اُن کا انتظام کرنا مشکل ہے۔ کنگ جارچ میڈیکل کالیج میں جو انترینس (entrance) کا استعمال هوتا هے وہ اُرنجا هوتا هے اور اُس میں انگر میدیت (intermediate) لوئست (lowest) استیندرد (standard) ہے۔ میں سنجہتی ہوں اُن کی بنیادی تعلیم ناکائی ہے ۔ اب سوال یہ، ہے کے آگندہ کے لیئے ایسا انتظام کہدیا جاوے کہ ان کی بنیادی تعلیم جیسا کہ ڈاکٹر صاحب نے اپنی ترمیم میں کہا ہے که اُن کی بنیادی تعلیم بر هادی جارے میں یہم چاهتی ھوں کہ قبل اس کے کہ اے منظور کیا جارے اس پر کافی غور کہلیا جائے کھونگھ يه، سوال اننا سيدها نهين هـ جيسا كه كاغل ير معلوم هوتا هـ اكر خالي اسٹیندرد (standard) کا سوال هوتا که سب کی ایک سی تعلیم هو جارے قو میں نے اُس کام کو چھھلے آٹھہ مہیلے میں کردیا ہوتا ۔ میرے سامنے تین باتیں میں ۔ جب نے کانکریس گورلمنٹ بیاں آئی آب نے میرے پاس قین قسم کی درخواستين آرهي هين - کچهه لوگ ايس هين جن وي زياده تر داند لوگ هين جو کہتے میں کہ آگرہ کے بیڈیکل اسکول کا پہائیری اسٹینڈرڈ (primary standard) اور کورس (course) برها دینا چاهیئے اور یائیے سال کا کورس کردیا جائے۔ درسرے ایسے لوگ میں جو کہتے میں عدم جو لوگ آگرہ میڈیکل اسکول سے نکل رہے میں وہ بیکار موں ۔ رہ جامتے میں کے اس کو ختم کردیا جارے اور بصائے اس کے هم اپنی توجوہ کے جی کالبے کو بوطائے میں انا دیں ۔ یہہ دو خیال هیں اور میں نے یہہ مناسب سنجیا کہ میں پہلے اس کے کہ عوثی تدم آنہاؤں پھلتے اس عو انچھی طوے سمجھه لوں ۔ تیسوا سوال جو میرا پیدا عیا عوا ہے وہ يها الله على الله على الله على الله على الله على وات يد أك قدم اُٹھاؤں ۔ اُسی ماؤس میں یہم کہا گیا که عورتوں کی دوا کے لیئے کوئی خاص اُٹھاؤں ۔ اُسی ماؤس میں آپ صاحبان کی تـــوجہم دلانا چاہتی ہوں کــــه اُوجہم نہیں ہے۔ "یں آپ صاحبان کی تـــوجہم دلانا چاہتی ہوں کــــه گور اسلنگ کے پانس جو روزیہ هے وہ کیوں سے بوطنا نہیں هے اور اسی روزیہ سے عم کو الله على تعالما هـ - بحيد بعد الله الله على الله الله على الله الله على الله الله الله الله الله الله دیکھی رہے میں ۔ مہ ایک بات هم ایک ساتھ، نہیں گرسکتے میں ۔ همارے سامنے سوال ميه هد كه هم أوك كونسي بات يسند اريناني اور كونسي بات پهلد كريناني ___ هنارے باس ایک اسکیم ہے کہ هم آگرہ کے میڈیکل اسکول کو یوهائیس - یہم اسکیم

ایسی هے که رهاں ایک میترنتی ماسپتل (maternity hospital) بنایا جائے جو اس صوبے میں نایاب هو ۔ رهاں هم اتنا اچها استاف (staff) رکهدیر که رہ عورتوں کے اچھے قائدے کی چیز بن جائے اور اس کے ساتھ ساتھ یہ بھی خیال کے کے وہاں نوسنگ (nursing) اسکول کھول دیا جارے جہاں زیادہ تر هددرستانی نرسین مردانے اسپتال ر میترنتی (maternity) ماسپتل مین اپنی ڈریننگ (training) حاصل کرسکیں ۔ یہ، تین سوال میرے سامنے هیں _ جُو اوگ چاهتے هيں که آگره ميديكل اسكول بند كودينا چاهيئے أن سے میں یہ کہوں گی ان کونے میں بھی ہمیں چار سال المینگے۔ اگر آج ہم نے یہ بات طے کرلیے کہ ایل۔ ایم - بی کو ختم کرنا ہے تو جو لر کے برقه رہے ہیں ان کے لیئے کیا کرسکتے ہیں۔ اُن کا ۲ سال کا کورس پورا کرنا ہے اگر اس ہاؤس کی خواہش ہے کہ ہم بند کردیں تو ۲ سال سے پیشتر نہیں کرسکتے ہیں۔ ایک سال کے بعد پنچھلی کلاس بند ہوتی جائیگی ارر ٣ سال ميں يهم اسكول بند هوسكتا هے ۔ اكر يوهانا چاهين تُو ريمورَ اُ مینت استندرة (recruitment standard) آئے برها سکتے هیں - اس لیئے ان النُّون کہ نقطت نگاہ رکھتے هوئے میں نے یہم سوچا ھے کہ ایک کمیتی بنائی جائے اور جو اسکیم بوے بوے قاکٹرس نے بھیجی ہے اس پر وہ کمیتی غور کرے _ لیکن هماری آرتهک حالت ایسی نهین که سب چیزین ایک ساته هوسکین - مین پندت شیورام رید سے درخواست کرونگی که ولا اینا ریزولیوشن واپس لے لیں اور گورنمنٹ او موقع دیں کہ وہ کمیاتی کی رائے پر غور کوے ۔ میں اپنے خیال کو ظاہر كُونًا چاهاي هون ولا يهم هے كه شين اس وائے كي هوں جو ۔ ايل ۔ ايم - بي قاً كثرس هيس أن داكترون كا بننا بيكار هـ - قاكتري كا ريشه ايسا نهين هـ جو كم تعلیم میں چلایا جائے جو شمایتیں اُن کے خلاف عیں یہم لوگ اُن کے تصورردار نہیں میں ۔ اس کی وجہم یہم ہے که اُن کو کھانے کو پیسے بهر نہیں ملتا ۔ بہت نہیں عیں ۔ اس کی وجہم یہم ہے که اُن کو کھانے کو پیسے بهر نہیں ملتا ۔ بہت سے لوگوں کی رائے یہم ھے که غویبوں کے علاج کے لیئے ایسے قاکٹوس ہونا چا ہیئے کیونکه هارے ملک میں بہت غریبی ہے - میری رائے یہ ہے که غریبوں کے علاج كَ لَيْكَ بِهِي دَاكِتُونِي كَا كَانِي كِيانِ هُونًا چَاهِينَے ـ ميري سنجه، ميں نهيں آتا هے كه بيداري مين غويبي الميري كيا هـ - الم بيداري خواب هـ تو هر ايك مويض کے ایئے آچھا قاکتر مو ۔ اس لیئے میری رائے دیم هے که اس چیو مو جلد سے جلد ختم کردینا چاہیئے دیم آپ اوگوں کے هاتهم میں هے که اس کا استیندرد بوعایا جائے يا كے _ جي _ ايم _ كالبے ميں ملايا جائے _ يا ختم كوديا جائے _ مري كميتي كو یہ ہے ۔ جی ۔ ہے۔ مقور کرکے اس هاؤس کے سامنے رکھونگی ۔ مقور کرکے اس هاؤس کے سامنے رکھونگی ۔ مقور کرکے اس هاؤس کے سامنے رکھونگی ۔

जनाब वाला, आनरेबुल मिनिस्टर साहिबा ने चूंकि वायदा कर लिया है कि वह बहुत जल्दी कमेटी बनाने वाली हैं और गवर्नमेंट इस मामले पर गौर करेगी इसलिए कुछ कहने की जरूरत नहीं रह जाती। लेकिन में फिर भी उनकी स्पीच के बारे में यह अर्ज कर देना मनासिब समझता हूं कि आगरा मेडिकल स्कूल में हर दर्जे की सरूरियात के लिए काफ़ी तालीम होती है। इस कदर कम तालीम नहीं है जैसा आपका स्थाल है। इसमें शक नहीं कि चार साल की तालीम इस जमाने में जब साइन्स की इस कदर तरक़्क़ी हो रही है काफ़ी नहीं [Dr. Jawahar Lal.]

है। उसमें एक साल की पढ़ाई बढ़ाने की जरूरत है। आगरा मेडिकल स्कल क़रीब पचास साल से कायम है। पहिले इस प्राविन्स में मेडिकल कालेज कोई नहीं था। लखनऊ मेडिकल कालेज पन्द्रह सोलह साल से कायम हुआ है। इससे पहिले स्टडेन्ट कलकत्ता और लाहीर मेडिकल कालेज भेजे जाते थे। हर साल पांच छः स्टडेन्ट यहां मुश्किल से सावस में आते थे। आगरा मेडिकल स्कल जब शुरू हुआ तब वह जमाना था जब हिन्दू, मुसलमान किसी मर्दे पर चाकू चलाना मजहब के खिलाफ समझते थे। डाक्टरी पढ़ने वाले बिरादरी से बाहर कर दिये जाते थे। एक जमाने की कोशिश के बाद अब वह जमाना आया है कि इस प्रोफ़ेशन के लोग इज्जत से देखें जाते हैं। मैं समझता हं कि आगरा मेडिकल स्कल में बहत तरक्की करने की जरूरत है जैसा कि आपकी स्पीच से माल्म हुआ। दनिया में कोई चीज एक हुद पर कायम नहीं रह सकती। अगर वह तरक्की नहीं करती तो जरूर तनज्जली कर जायगी. उसको तरक्क़ी करना चाहिये। इसके लिए जरूरी यह है कि उसकी प्रिलिमिनरी एजकेशन (Proliminary education) की कर्त बढा दी जाने यानी एक० ए० विथ बायालोजी (F.A. with biology) कर दिया जावे और उसका कीर्स मेडिकल कालेज के कोर्स के बराबर कर दिया जाय। यह हरशिज मुनासिब नहीं है कि उसको बिल्कुल एबालिश (abolish) कर दिया जाय और मेडिकल कालेज को बढ़ा दिया जाय। इसमें बहत सी दिक्कतें हैं। मैं ज्यादा कहना नहीं चाहता। वह कमेटी के सामने जब मसला आवेगा तब अर्ज करूंगा। मेडि-कल कालेज या स्कुल जो यनिवसिटी से ताल्लुक नहीं रखते उनको आप अपने तरीके पर चला सकते हैं और जितनी चाहें तरक्की दे सकते हैं। आपको बृटिश मेडिकल कौंसिल का दस्त-निगर नहीं होना पड़ता। अगर वहां से पचास लड़के तोड़ दें और यहां पचीस बढ़ायें तो फाइ-नैन्शियल डिक्रिकल्टी (financial difficulty) भी ज्यादा हो जायगी। अगर आप चाहते हैं कि गांव गांव में डाक्टर हो जावें और गांव गांव में हमें ऐसे आदमी मिले जो हर रोज की तक्क को में नुमाया मदद कर सकें तो इस बक्त यह आगरा मेडिकल स्कल को कायम रखने से ही पासिबल (possible) हो सकता है। उनकी तालीम कम है यह तो सलत ख्याल है। कलकत्ता मेडिकल कालेज में प्रिलिमिनरी क्वालीफ़िकेशन अब तक मीटिकुलेशन है. अब तक मैं दिक पास छिए जाते हैं। आगरे में जो अभी कम्पीटीटिव इंग्जामिनेशन होता है तो हायर (higher) एजुकेशन के बहुत से स्ट्डेन्ट आ जाते हैं। मैटिकुलेशन के कम आते हैं। जैसा कि डाक्टर मुरारी लाल ने बतलाया कि पिछले साल प्रवास स्टडेन्ट एफ़० ए० पास दाखिले के लिए थे, थोड़े लोग जो कम्पीटीशन में आ सके बाहे डिग्री न रखते हो लेकिन वह कम्प्रीटीशन में डिग्री वालों के मुकावलों में आगयें। जिससे मालम होता है कि वह लिया-कत में उनसे कम त थे। यह सब होते हुए भी मैं मुनासिब समझता हूं और यह ठीक होगा कि उनकी प्रिलिमिनरी क्वालिफ़िकेशन बढ़ा दी जाय। उनका कोर्स पांच साल का कर दिया जाये। मेडिकल कालेज में मेरे ख्याल में तीन लड़कियों के भरती होने की गुजाइश है। यू० पी० की लड़िक्यां एक या दो आती हैं। मैं चाहता हूं कि यहां लड़िक्यां प्यादा ली जा सके । मेडिकल स्कुल आगरा में जहां तक मुझे खबर है बीस पच्चीस लड़कियां ली जाती है, यह ज्यादातर मद्रास से और बाहर से आती हैं और बहुत कम हमारी हिन्दू या मुस्लिम गर्ल्स उसमें शामिल होती हैं।

The Hon'ble the Minister of Local Self-Government : आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ लोकल सेल्फ़-गवर्नमेंट :

माप्त की जिए कालेज का सवाल नहीं है लड़ कियों के लिए, यह ठीक अस्पताल है। उसके बढ़ाने का ख्याल हैं।

Dr. Jawahar Lal: डाक्टर जवाहर लाल:

अब चूंकि मूवर साहब का अमेन्डमेंट हैं अगर वह विथड़ा (withdraw) हो तो मुझे और इस वक़्त कुछ कहना नहीं हैं, वर्ना अमेन्डमेंट जो हुआ है उसकी ताईद करता हूं।

Dr. Jawahar Lal:

— اقال جواءر الل

جناب والا - آنريبل منستر صاحب نے چونکه وعدی کوايا هے که وی بہت جلدي كميتني بنانے والي هيں اور گورنمنت اس معاملة در غور كويكى اس ليئے عجهة كہنے كي ضرورت نہيں را جاتي ايكن ميں بھر بھى ان كي اسپيے كے ارے میں یہم عسوض کردینا مناسب سمجهما هوں که آگرہ مدیکل اِسکول میں هو درجه کي صوروریات کے لیئے کانی تعلیم هوتی هے اُس قدر کم تعلیم نہیں هے جیسا آپ کا خیال هے ۔ اس میں شک نہیں که چار سال کی تعلیم اس زمانے میں جب سائنس کی اس قدر ترقی هو رهی که کافی آنهیں هے اس میں ایک سال کی پڑھائی بڑھانے کی ضرورت ھے ۔ اُگُولا میدیکل اِسکول قریب پیچاس سال سے قائم ہے۔ پہلے اس پراؤنس میں میڈیکل کالجے کوئی فهين تها _ لكهنؤ حديكل كالبج بندوه سوله سال س قائم هوا هـ _ اس س بهل أستوة ينتس كلكنه اور لاهور حيديكل كالهج بهيجه جاتے تھے ۔ هر سال نانسج چه استرودیناس یہاں مشکل سے سروس میں آتے تھے آگرہ میدیکل إسكول جاب شووع عوا تب ولا ومانه تها جنب هندي مسلمان كسي مدودے پر چانو چلانا مناهب کے خلاف سمجوتے تھے۔ داکٹری پرمانے والے برادری سے باہر کردیئے جاتے تھے۔ ایک زمانے کی کوشش کے بعدد اب وا زمانہ آیا هے که اس پرونیشوں کے لوگ عزت سے دایتھے جاتے هیں ۔ میں سمجھتا هوں که آگره میدیکل اِسکول میں بہت ترقی کرنے کی ضرورت هے جیسا که آپ کی اِسهدی سے معاوم هوا ۔ دنیا میں کوئی چیز ایک حد یہ قائم نہیں رہ سکتی اگر رہ ترقی نہیں کہتی تو ضرور تنزل کوجائیگی اس کو ترقی کرنا چاھیئے ۔ اُس کے لیئے ض رری یہ علم اس کی پریلیمینری ایسو کیشن (preliminary education) کی شرط برها دی جارے یعلی ایف آے رد بایریالوجی (F. A. with Biology) کے دیا جارے اور اس کا کے ورس میدیکل کالیج کے کے ورس نے بے الیے کسودیا جاوے _ یہ مرگز مناسب نہیں ہے کہ اس کو بالکل آبائش (abolish) كردياً جائه اور ميديكل كالب كو بوها ديا جائه _ اس ميل بهت سي دنتيل هيل _ میں زیادہ کہنا نہیں چاھتا ۔ وہ کمیٹی کے سامنے جب مسئلہ آویگا تب عرض کرونگا ۔ میڈیکل کاام یا اِساول جو یونیورسٹی سے تعلق نہیں رکھتے ان کو آپ اپنے طریقہ پر چلا۔ کیے میں اور جتنبی چامیں ترقی دے سکتے میں آپ کو برقص میڈیمل کونسل کا دست فکر نہیں مونا پرتا اگر دھاں سے پنچس اوکے تور دیں ارر یہاں پچیس برهائیں تو فائننشیل دفیکلتی ینی زیادہ هوجائیگی ـ اگر آپ چاهتے میں که کاؤں کاؤں میں قائلر هو جادیں اور کاؤں کاؤں میں ممیں السے آمامی ملیں جو هو روز کی تعلیقوں میں نمایاں مدد کرسمیں تو اس وتب یہ آگی، میدیکل اسکول کو قائم رکینے سے هي باسديل (possible) دوسکا هے ۔ ابي كى تعليم كم هر يهم تو قاط خيال هر علكاتم ميديكل كالبح مين بريليميذي

[Dr. Jawahar Lal.]

كواليفيكية في اب تك مينم يكيوليشي هـ اب نك مينوك باس لينه جاتے هيں -آگرہ میں جہ ابھی کمچئیتیو اگزامینیشن هوتا هے تو هائیر ایجوکیشن کے بہت سے استُوقينتُس آجاتًا هيں ميتُ يكيوليشن كے كم آتے هيں۔ جيسائه قاكثر مرازی امل نے بالایاکه پنچولے سال پنچاس استودنشس ایف - اے باس داخله کے لیئے تھے تھورے لوگ جو کمپیتیشن میں آسکے چاہے دگری نه رکہتے هوں لیکن ولا کمپیتیشن میں دگری دااوں کے مقابلہ میں آگئے جس سے معلوم ہوتا ہے که وہ لیانت میں ان سے كم أنه ته - يه، سب عوت هوئ يهى مين مناسب سمجهدا هول اور يه تهيك هوكا که ان کی پرایمیندی کوالیفینیشی بوها دی جائے ان کا دورس بانیج سال کا دردیا جائے _ مدیکل کالیے میں میرے خیال میں تین اوکیوں کے بھرتی ہونے کی گنجائش ھے۔ یو پی کی اوکیاں ایک یا دو آئی ھیں۔ میں چا ھتا ھوں کہ یہاں لو کیاں زیادہ اي جاسمين _ ميديكل اساول آگوه مين جهان تک محص خبر هے بيس پنچيس لر کیاں لی جاتی میں ۔ یہ زیادہ تر مدراس سے اور یا مر سے آتی میں اور بہت کم مناري مندو يا مسلم گهلس اس مين شامل هوتي هين – The Hon'ble the Minister of Local Self-Government :

آنوييل منستو آف اوكل سيلف گورنمنت --

مع ف کیجئے کالم کا سوال نہیں ہے او کیوں کے لیئے وہ ٹبیک اس ل ہے اِس کے بہمانے کا خیال ہے *

Dr. Jawahar Lal:

ة اكثر جواهر لال -

اب چونکه موررصاحب لا امیندمنت ها اگر ره رددرا (withdraw) هو تو مجه ارد اسروت الجهدكينا نهيل هے ورثه اسيندمنت جو هوا هے اسكى تانيد كرتاهوں *

Shri Shiva Ram Duivedi Vaid: श्री शिवराम डिवेदी वैद्य :

श्रीमान् महोदय--मैंने जो प्रस्ताव पेश किया था वह फ़ौरन काम में छाने के दिवार से था। मैंने एम० बी० बी० एस० तथा एल० एम० पी० दोनों के गुणों और कामों के फ़र्क़ को अच्छी तरह देखा है। उसका मुझे कुछ अनुभव भी हुआ है। माई मुरारी लाल जी डावटर ने जो संशोधन पेश किया है उसको मैं अच्छा समझता हूं। अगर्चे उसमें दो साल की अधिक पढ़ाई वाला हिस्सा गौण है। और क्रायदे से बह मेरे प्रस्ताव का समर्थन करता हुआ पूरक की तरह हीं हैं। जहां तक शिक्षित अनुभवी और लगातार पढ़ने बाले एल० एम० पी० डावटरों का संबन्ध हैं उनके लिए दो वर्ष की अधिक पढ़ाई करने का नियम भी फ़ज़ूल हैं। लगातार पढ़ने वाले और योग्यता बढ़ान वाले डाक्टरों के लिए नियम से अथवा वे क्रायदें की पढ़ाई में कोई फ़क्क नहीं आता । ब कायदे की पढ़ाई में भी अपने परिश्रम से एल० एम० पी० उसी दर्जे पर पहुंच सकते हैं जहां डाक्टर मुरारी लाल जी हैं। दो वर्ष की अधिक पढ़ाई का नियम मुझे स्वीकार है। गवर्नमेन्ट खास हमददी के साथ उन्हें पढ़ने का मौका दे। गवर्नमेन्ट का जवाब मैंने सुना है। वह नाउम्मेदी से भरा हुआ, एक० एम० पी० डाक्टरों की उन्नति पर बद्ध गिराने वाला है। बहुत से एम व बी व बी व एसव पास डाक्टर पुराने एण्ट्रेंस पास है और पीछे उन्होंने अपनी योग्यता बढ़ा ली है। एल० एम्० पी० कम पढ़े और नालायक हैं, यह कहनाठी क नहीं है। एलोपेशिक या किसी दूसरे ऐसे विषय के लिए अंग्रेजी का अच्छा ज्ञान होना जरूरी है। परन्तु अंग्रेजी के अंचे साहित्य जानने अथवा ग्रेजुएट होने की कोई जरूरत नहीं है। अंग्रेजी के अंचे साहित्य

को जानने वाला रिसक वैज्ञानिक खोज में अक्सर नाकामयाव रहता है। गवर्नमेन्ट का प्रस्ताव वापिस लेने के लिए जोर डालना बेजा हैं। पार्टी के विचार से इस पर पहिले ही फ़ैसला हो चुका हैं और इसमें सुधार किया जा चुका हैं। पार्टी से संशोधन किया हुआ यह प्रस्ताव उसकी विना सलाह लिए में (प्रस्तावक) कैसे वापिस ले सकता हूं। यही मेरी प्रार्थना है। पत्थर भोजन करने की कहावत के अनुसार गवर्नमेन्ट का यह जवाब हालत को और भी खराब बना रहा है। गवर्नमेन्ट को इस पर फिर विचार करना चाहिए। यह तो कुछ ऊने दर्जे के विद्वान डाक्टरों के उचित अधिकारों की बात कहीं गई हैं। इसमें खर्च की भी कोई बात नहीं हैं। और न बजट पर ही कोई असर पड़ता हैं। गवर्नमेन्ट ने प्रस्ताव वापिस लेने की आज्ञा दी है, यह ठीक नहीं हैं। मौजूदा गवर्नमेन्ट कांग्रेस की होने के कारण अपनी हैं। इसलिए हर हालत में गवर्नमेन्ट को बात माननी चाहिए। मैं फिर दुखी ह्रव्य से प्रार्थना करता हूं कि यह महत्वपूर्ण सवाल है। न्याय चाहने वाले एल्० एम्० पी० डाक्टरों की इज्जत की बात है। इसलिए सहानुभूति के साथ गवर्नमेन्ट इस प्रस्तावित अधिकार को प्रदान करने की कृपा करे। इतना कह कर मैं गवर्नमेन्ट की कठिनाई बचाने के लिए अपना प्रस्ताव वापिस लेता हूं।

شري مان مودے -

میں نے جو پہستاؤ پیش کیا تھا وہ فوراً کام میں لانے کے بیجار سے تھا - میں نے ایم بی - بی ایس تھا ایل ایم ہی درنوں کے گنسوں اور کاموں کے فرق کو اچھی طرح دیکھا ہے ۔ اس کا مجھے کچھہ انوبھو بھی ہوا ہے ۔ بھاکی مہاری اللہ اچھی طرح دیکھا ہے ۔ اس کا مجھے کچھہ انوبھو بھی ہوا ہے ۔ بھاکی مہاری اللہ جی داکتر نے جو سنشودھن پیش کیا ہے اُس کو میں اچھا سمجھتا ہوں ۔ اگرچہ اس میں درسال کی ادعک پرهائی والا حصہ گون ہے اور قاعدے سے رہ میرے پرستاؤ کا سمرتھی کرتا ہوا پورک کی طرح ہی ہے ۔ جہاں تک شکشت انوبھوی اور لگاتار پرهنے والے ایل ایم ای قاکتروں کا سمیندھ ہے اُن کے لیئے دو برس کی ادمک پرهائی کرنے کا نیم بھی فضول ہے ۔ لگاتار پرهنے والے اور یوگنیا پرهانے والے اور یوگنیا پرهانے والے قاعدے کی پرهائی میں کوئی فرق نہیں آتا ۔ میں خوائی میں میں دوئی فرق نہیں آتا ۔ بے فاعدے کی پرهائی میں بهی اپنے دریشرم سے ایل ایم بی اسی درجه در دمونیے کی انتی پر ببجر گرانے والا ھے - بہت سے ایم دی - دی ایس پاس قاکتر پرانے انترس پاس هیں اور پینچھے آنہوں نے اپنی پوگیتا برهالی ھے - ایل ایم پی کم پرھے اور اللائق سين يهم كهانا تهيك نهين ها - ايلوپيتنك يا كسي دوسوت ايسه بشَّه کے لیدُ انگریے وی کا اچیا گیاں ہونا ضروری ہے - پھرندو انگریزی سے کے ارتھی ساھتیم جاننے اتھوا گریجوئت ہونے کی کوئی ضرورت نہیں ہے انگریزی کے ارتھی ساھتیم کو جساننے والا رسک ریمیانک کھوچ میں انثر ناکامیاب رھنسا ہے گو نملت کا دہستاؤ واپس لینے کے لیئے زور قالنا بینجا ھے پارٹی کے بھار سے اس در چہلے می نیصلہ هرچکا هے اور اس میں سدهارکیا جاچکا هے پارٹی سے سنشوده ی کیا هوا بہت پرستاری اس کی بدا صلاح ایدے میں (پرسمارک) کیسے واپس لے سکنا ھوں یہے میرے یواد آمقا ہے ہتھو بھوجی کرنے کی کہارت کے انو سار گےور نمنت کا یہم

[Shri Shiva Ram Dvivedi Vaid.]

جر اب حالت کو اور خراب بنا رها هے گورنمنت کو اس پر پهر بیچار کرنا چاهئے۔
یہ تو کیچه ارنیچے درجے کے دردان قاکترون کے آجت ادهکارون کی یات کہی گئی
هے اس میں خرچ کی بھی کوئی بات نہیں ہے اور نه بیجت پر ھی کوئی اثر پرتا
هے اس میں خرچ کی بھی کوئی بات نہیں ہے اور نه بیجت پر ھی کوئی اثر پرتا
هے گورنمنت نے پرستار واپس اینے کی آگیان دی ہے یہ ٹھیک نہیں ہے موجودہ
گورنمنت کانکہیس ھی ھونے کے کارن اینی ہے اس ایئے ھر حالت میں گورنمنت کی
بات اننی چاهیئے – میں پہر دائهی ھردے سے پرارتینا کرتا ھوں که یہ مہتوبورن
بات اننی چاهیئے دالے ایل ایم پی قاکٹروں کی عزت کی بات ہے اس لیئے۔
سیانجہوتی کے ساتیہ گورنمنت اس پرستارت ادمکار کو پردان کرنے کی کریا کرے
سیانجہوتی کے ساتیہ گورنمنت اس پرستارت ادمکار کو پردان کرنے کی کریا کرے
اننا کہار میں گورنمنت کی کٹھنائی بیچانے کے لینے اپنا پوستاؤ واپس لیتا ھوں –
اننا کہار میں گورنمنت کی کٹھنائی بیچانے کے لینے اپنا پوستاؤ واپس لیتا ھوں –
اننا کہار میں گورنمنت کی کٹھنائی بیچانے کے لینے اپنا پوستاؤ واپس لیتا ھوں –

(The Assembly then adjourned at 5.15 p.m. till the following day.)

The 4th April, 1938.

G. S. K. HYDRIE, Secretary, Legislative Assembly,

United Provinces.

APPENDICES

APPENDIX A

ed to in answer to starred question no. 28 for 2nd April, 1938, but taken up on 4th April, 1938, asked by Mr. Muhamad Ishaq Khan

	The state of the s						
		aggiamente e debid		Percent Pro	age amon wincial L	Percentage amonyst members of Provincial Legislature	sers of
State of Committee	4 H J	Name of members	Party to which they belong	amilaula	SmilanM	Degressed esslo	Огрога
Provincial Standing Fodder Grazing Committee.	1. Mr. E. United 2. The Dir. 4. The Dir. 4. The Dir. 4. The Dir. 4. Mr. M.	Mr. E. A. Smythies, Chief Conservator of Forests, United Provinces, Chairman. The Director of Agriculture, United Provinces. The Director of Veterinary Service, United Provinces. Mr. M. R. Richardson, C.I.R. 10.8. Chief Engineer	:	edal (C)	Name of the contract of the co	Z	:59g
	and Se 5, Mr. H. 6, Chaudh 7, Kunwa 8, Khan B	and Secretary to Government, Irrigation Branch. Mr. H. S. Bates, I.C.S., Manager, Bairampur Raj. Chaudhri Khub Singh, M.L.A. Kunwar Anand Singh, M.E.A. Kham Bahadur "tanlyi Fasih-ud-din, M.E.A.	Congress. Do. No party.	nga araigaha sukada gacikanaa	ataburaban mayayayayintiiradhiisada woliisada	and the second s	opicine independent and
Consport and Land Reve	1. Hon'ble		Congress	54	6.0	Z	73
	2. Hon his	Bon'ble Mr. Rafi Ahmad Kidwai, 12 L.4. (Minister of	Do.	No. and a	e assumer	ADMINIST 646	Mudeletakeur
	8. Hou'ble Dr	Accented). Gon'hie Dr. K. N. Katju, M. L. A. (Minister of Deve-	Do.	garany visits			THE PARTY AND ADDRESS.
	4. Hou hie Sh	Formula Sampurnanandji, M.L.A. (Minister of Recorded)	Do.	-destrocker w			ti es estico quan.
		Adharya Narandra Dec, M.L.A	88	~~de lago prikasta~~ jos			ibon any
		Paudit Hargorind Pant, M. L.	Ď,	ika ika			N# A
	9. Mr. Kris	*	್ಗೆ ದ	erini Salesia k		٠	- virna cilebriolis
in ang managan	terminal .	Diwan Shatrughan Singh, M.L.A.	å		VVD UM	Mariana, applica	W
1,000	-	Thakur Singhasan Singh, m.r.a.	Do,	and the same of th		ente.	-

	WIDED	208
	99	Properties and the second
	Z	
	00	
	40	
Do.	Independent. Congress, Do. Do. No perty Do.	Congress. Nationalist. Ditto. Con (ress. Muslim League
Mr. Radha Mohan Singh, M.L.A. Mr. Mohan Lal Gautam, M.L.A. Fandit Bishambhar Dayal Tripathi, M.L.A. Thakur Hukum Singh, M.L.A. Mr. Jagan Prasad Bayust, M.L.A. Rai Bajrang Bahadur Singh, M.L.C. Mr. Ratan Lal Jain, M.L.C. Kolle, M.L.A. of Ohha teri. Kolle, M.L.A. Kolle, M.M. M. C. Raja Mar Nath, M. C. Baja Amar Nath, M. C. Baja Mar Nath, M. C. Baja Mar Nath, M. C. Shaith Muhammad Habib-ullah, O.B.E., M.L.A. Chadheri Khaliq-uz-zaman, M.L.A. Mr. Muhammad Ismail Khan, M.L.A. Kunwar Sir Maharaj Singh, K.L.A. Kunwar Sir Maharaj Singh, K.L.A. Kunwar Sir Maharaj Singh, K.T., M.L.A.	Syed Agha Hyder, M. A., Edb., M. C. Shri R. S. Pandit, Bar - at J. A., M. A. Shaikh Said-ud-din Ahmad, M. L.A. Pandit Bishambhar Dayal Tripathi, M. L.A. Mr. H. G. Wallord, M. E. A. Mr. A. A. Waugh, I.C. S.	Dr. Husain Zsheer, M.L.A. Director of Public Instruction, United Provinces. Chief Inspectress of Girls' School, United Provinces. Miss Povish, M.A., Principal, Crosthwaite Intermediate o'Ollege, Allahabad, Mrs. Uma Nehr, M.L.A. Dr. Ram Ugrah Singh, M.L.C. Khan Bahadur Salyid Ahmad Husain Rizvi, M.L.C Acharya Jugal Kishore, M.L.A. Mr. Muhammad Farong, M.L.A. Professor Ham Saran, M.L.A. Mr. Chunni Lal Sahney, Inspector of Schools (Secretary).
13, 17, 17, 17, 19, 20, 22, 22, 23, 24, 26, 26, 27, 28, 28, 29, 20, 20, 20, 20, 20, 20, 20, 20, 20, 20	ಇಲ್ಲೂ 4-್ಲಿ	ಗಳಲ್ಲಿ ಇಳ್ಳು ಇಂದ್ರವಾಗಿದ್ದ
	Anti-Corruption Committee.	Secondary Education Committee to deal with the working of the latermediate Board.

		₩ <i>H</i>			f.m.s.es	APL., 1988
re	. stad tO	Andread and Andrea	oppenmente per de		maga ngaris uni andandri samandir 1850kk nu andandriya	manigan naga pera-assarica e garinda assasigna de assasigna de assasigna de assasigna de assasigna de assasigna
13st mew Legislatu	beaserge() assfo	Market Control of the	and the second sec	and the second control of the second control	andrew seems after an engine seeming a strong and seeming and seem	And the second s
Percentage amongst members of Provincial Legislature	sastgno!) smilsnM	aggan On 60 pp 10 States and an information of the community	ercede e como estado de descolar de describir de la como estado en estado en el como en el conse	à	menten menten periodo de la companión de la co	2 小叶片 《阿勒·洛·克·文·林) 电小台 2019年10年2日的企业公司股份的企业公司股份企业公司
Percent	emil utd			political and the statement of the state	Prince commentative territor i allative i i i i i i i i i i i i i i i i i i	on. 90 kg g Manahmatik Relation Microsophia
	Party to which they belong	Congress. De.	Congress. Nathin Lesgue No party. Congress.	Coconess	Congress. Specific States Sta	Dr. an dr.
	Name of members.	1. Mr. Karan Singh Kane, M.C	A. Mahammad lanal Khao, M.L. Frem. Alexa Basal, M.L. Fredik R. Chaturvedi, M.A. Inspector of Schools M. R. S. Panili, M.A. Dr. Ibadar Rahman Khao, Inspector of Schools	L. Bon'ble Hafe Mohammad Phrahim, w.c.a., Minister of Communications (Chairmén). A. Mr. M. R. Richardson, C.I.R., I.S.R., Chief Engineer, Irrégation Branch. Libert-Cell. A. G. Warren, M.D., Electric Inspector 1:		
	Name of Committee					The Control of the Co

	713		(~~-~~	
	• Þ-,			***************************************
	::		<u></u>	
	- पर - पर - पर		I	Marie Carlos Car
	283		মে ন	~~Productions~~
	ti ora di tana arang kapit paga pata sa di Panan Pangka Pangka Pangka Pangka Bagairan kabana	ang kanalaga na mang paganakan pangkanak na katalaga da katalaga na katalaga na katalaga na katalaga na katala		
Congress party Do. Do, Muslim League,	Congress.	No party. Congress 1 o. Do.	Congress. Do. Do. Do. Do. Do. Do. Do. To. To. To. To. To. To. To. To. To. T	
4. Mr. Bhagwat Dayal, Honorary Secretary, United Provinces Automobile Association, Allahabad. 5. Thakur Har Peasad Singh, M.L.A. 6. Mr. Andrad Singh, M.L.A. 7. Mr. Iqbal Abraad Khan Suhail, M.L.A. 9. Hafiz Nasir Abraad, President, Lorry Owners, Association, Merutt, 10. Mr. Wajhat Husain (Secretary). 11. Mr. B. R. Casement, Divisional Superintendent, East Indiau Railway. 12. Mr. J. B. Izat, Deputy Agent, Rohlik hand Railway.	шщаалар		нш мымынын	12. Rai Sahadur P G. Mogha (Secretary).
	igation Rules Committee.		nmittee to consider be questions of ringing the adminis- ration of Kumaun ato line with the set of the province set of the pro	

		bearen not de ste nederlate	Percen	Percentage amongst members of Provincial Legislature	ngst men Legislatı	bers of
Name of Committee	Name of members	Party to which they belong	Maslims	esergaco amilenM	hessergeG asalo	Others
10, United Provinces, Tails Beform Committee,	1. Babn Gopinath Srivastava, Chairman 2. Hon'his Shri Sampuraanandii 3. Nawab Dr. Sir Ahmed Sa'id Khan of Chastari 4. Kunwar Sir Naharaj Singh 5. Chanduri Khaliq-uz-Zaman 6. Pandis Bhagawat Narayan Bhangas 7. Dr. Murari Lai 8. Pandis Harish Chandra Bajpal 9. Pandis Harish Chandra Bajpal 9. Pandis Harish Chandra Bajpal 10. Mrs. Prakashrati Sud 11. Mr. Janaxian Saxup 12. Pandis Bani Madho Tewari 13. Mr. P. C. Migha, Official Secretary	Congress Do. Independent, No party. Muslim League. Congress. Do. Do. Do. Do. Do. Do. Oo. Congress.		The second secon	:	:
II. Annual Grain Purchase Com- mittee.	1. Inspector General of Prisons, United Provinces a Judicial Secretary to Government, United Provinces S. Deputy Director of Industries S. Mr. Chandra Bhanu, Gupta S. Mr. Chandra Bhanu, Gupta Chandra Islan Khan	Congress. Muslim League,			Million of the second s	\$
2 United Provinces Dischaged Pri- Somes' Aid Society.		Independent No party. Do.		Althoughtfore Sharen Art 2000 and according or	A B	12
	A. Navab Muhammad Ismail Khan P. Pagum Ainax Rasul S. Mrs. Uma Nehtu 9, Dr. B. Thungamma 10. Acharya Narendra Deo 11. Pandit Hargorind Pant Pandit Mahabir Tyagi	Muslim League. No party, Congress. Do, Do, Do,			ton: robbi-visilinolisph qui tilik, gliocidip di iligilinolisph qui tilikegilinolis	

		Provide the street of the state	Mathediana are annih gibira (Galani, Ngagara yang saga sada (Alani, a inga ang anni an ga	Commission to the Commission of the Commission o
				entralisma sensi in Maninghapha in ann ann a thinti in a thur ann ann ann ann ann ann ann ann ann an
	•			
• ,				
Do. Do. Do. Muelim League. Congress. Do.				
BB.				
Do. Do. Do. Muelim I Congress. Do.		•		
and the second s			anadiocidistana antonomica phinistrani	g alain is no. ~~No main main ng ang a sa asa asa asa asa asa asa asa asa a~~
::::::::		* ************************************		
Pandit Kamla Pati Tiwari Pandit Bhagwat Narayan Bharsava Professor Shibban Lal Saxena Mr. Muhammad Ismail Mr. Muhan Isl Saxena Mr. Mohan Isl Saxena Mr. Row Hon'ble Shri) Sampurnanandji Mr. Sri Krishna Dutt Paliwal Mr. J. Nigam, I.C.S. Mr. R. A. Horton, C.I.E., I.P.		W.,		
Pandit Kamla Pati Tiwari Pandit Bhagwat Narayan Bharsava Professor Shibban Lal Saxena Mr. Muhammad Ismail Mr. Mohan Lal Saxena Mr. (row Bon'ble Shri) Sampurnana Mr. Sri Krishna Dutt Paliwal Mr. J. Nigam, I.C.8. Mr. R. A. Horton, C.I.E., I.P.				
Pandit Kamla Pati Tiwari Pandit Bhagwat Narayan Bha Professor Shibban Lal Saxena Mr. Muhammad Ismail Mr. Mohan Lial Saxena Mr. (row Bon'ble Shri) Sampu Mr. Sri Krishna Dutt Paliwal Mr. J. Nigam, I.C.S. Mr. R. A. Horton, C.I.E., I.P.				
Pandit Kamla Pati Tiwari Pandit Bhagwat Narayan Bb Professor Shibban Lal Saxona Mr. Muhammad Ismail Mr. Mohan Lal Saxona Mr. (row Hon'ble Shri) Samp Mr. Sri Krishna Dutt Paliw Mr. J. Nigam, I.C.S.				
Nari Nari I Lal Ismi axen Shri Shri Shri Shri Shri Shri Shri Shri				
a Piwat ibban nad nad sal S				
Pandit Kamla Pati Tiw Pandit Bhagwat Naraye Professor Shibban Lal Sa Mr. Muhammad Ismail Mr. Mohan Lal Saxena Mr. (row Hon'ble Shri) S Mr. Sri Krishna Dutt P Mr. J. Nigam, 1.C.8.				
dit 1 dit 1 dit 1 Moh Moh (row Sri Sri				
Pan Prod Mr. Mr. Mr.				
13. 14. 15. 17. 19. 20.				en e

Fill R

Committees to examine cases of old and unfirm prisoners in Central Prisons, and tubercular patients in the Sultanpur District Jail

		NPP massiminal makes des	Percent P	Percentage amongst members of Provinceal Legisla ture	ngst mem Legisla te	bers of
Name of Committee	Name of members	Party to which they belong	kaileuM	Sangress smilsoM	bassayaci sasio	Огрека
9.	EG FEE		8 \$	SD 85	5	н
##IIty Central Prison	naikh Mascod-uz-Zaman, m.r.c. Pandit Govind Ballabh Fant, n.r.a Prithivi Raj Singh, m.r.a Dwarika Prasad, m.r.a	Congress Do.	9			8

		Į. Į.	70
	:		01
	:	:	:
ds.	0.44	41 44 나와	50
	•	•	:
Muslim League. Independent. Muslim League. Congress. No party. Nationalist.	Congress Do. Do. Independent. No party. Congress. Do. Nationalist.	Congress Do. Do. Do. Independent, Do, No party. No party. No party. No party.	Congress Do. Do. Muslim League. Independent. Muslim League. Congress. No party. Nationalist.
Mr. Aziz Ahmad Khan, M.L.A. K. B. Shaikh Khalil-uddin Ahmad, M.L.A. K. B. Muhammad Raza Khan, M.L.A. Mr. Mohan Krishna Varms, M.L.C. Lala Badhey Raman Lal, M.L.C. Hafiz Ahmad Husain, M.L.C. Nawab Islam Ahmad Khan, M.L.C.	1. Mr. (now Hon'ble) Sampurcanandji, M.L.A. 2. Pandit Yajna Narayan Upadhyaya, M.L.A. 3. Pandit Kamlapati Pewari, M.L.A. 4. Mr. Muhammad Ekram Khan, M.L.A. 5. Mr. Muhammad Athar, M.L.A. 6. Dr. B. Thungamm, M.L.A. 7. Mr. Chandra Bhal, M.L.G. 8. Pandit Rama Kant Malyiya, M.L.C. 9. K. B. Muhammad Zaki, M.L.C. 10. Mr. M. Nhammad Zaki, M.L.C.	1, Sri Atmaram Govind Kher, M.L.4. 2. Mrs Una Nehru, M.L.A. 3. Mr. Balwant Singh, M.L.A. 4. K. B. Mr. Akhtar Adil, M.L.A. 5. K. B. Lieut. M. Sultan Alam Khan, M.L.A. 6. Rai Amar Nath Agarwal, M.L.C. 7. Rai Bahadur Chaudhri Badan Singh Tewari, M.L.C. 8. Mr. Muhammad Faiyaz Khan, M.L.C. 9. Mr. Muhammad Abid Khan Sherwani, M.L.C. 10. Nan Muhammad Abid Khan Sherwani, M.L.C.	1. Sri Gopi Nath Stivastava, M. L.A. 2. Mr. Ohandra Bhanu Gupta, M. L.A. 4. Chaudhri Khaliqua-Zaman, M. L.A. 5. Raja Saiyid Ahmad Ali Khan Alvi, W. L.A. 6. Begum Habib Ullah, M. L.A. 7. Mr. Mohan Krishna Varma, M. L.C. 8. Raja Sri Ram, M. L.C. 9. Rhan Bahadur Syed Ahmad Husain Rizvi, M. L.C. 10. Syed Kalbe Abbas, M. L.C.
	Central	Central	Central
	(4) Benares Prison.	5) Fatehgath Central Prison,	1 Lucknow Prison.

Mame of members 1. Thatur Ram Naresh Singh, st.t. 2. Raj Kumer Jung Bahedur Singh, wt.t. 3. Raj Kumer Jung Bahedur Singh, wt.t. 4. Raja Michammad Ahmad Ali Khan, wt.t. 5. Raja Michammad Ahmad Ali Khan, wt.t. 6. Chadher Bahadur Singh, wt.c. 7. Chadher Bahadur Singh, wt.c. 8. Gapts, wt.t. 8. Raja Missaraj Sahib. 8. R. Chari, Sant, Central Bask of India, Luckton 8. R. Chari, Sant, Central Bask of India, Luckton 8. R. Chari, Sant, Central Bask of India, Luckton 8. R. Chari, Sant, Central Bask of India, Luckton 8. R. Chari, Sant, Central Bask of India, Luckton 8. R. Chari, Sant, Central Bask of India, Luckton 8. R. Chari, Sant, Central Bask of India, Luckton 8. Research President College, Lackton 9. Rana Dresdopament Officer, United Provinces 10. Registers, Cooperative Societies, United Provinces 11. Registers, Cooperative Societies, United Provinces 12. Rana Technology, Garaptore. 13. Registers, Cooperative Societies, United Provinces 14. Registers, Cooperative Societies, United Provinces 15. Frincipal, Arts and Craits School, Lackton 16. Registers, Cooperative Singhers, and Craits School, Lackton 17. Frincipal, Arts and Craits School, Lackton 18. Principal, Arts and Craits School, Lackton 18. Principal, Arts and Craits School, Lackton 19. Frincipal, Arts and Craits School, Lackton				Percent Pro	age amo	Percentage smocgat members of Provincial Legislature	bers of
mpur District 1. Thatur Ram Nareh Singh, st.h. 2. Raj Kumar Jung Babdur Singh, st.h. 3. Raj Kumar Jung Babdur Singh, wt.h. 3. Raj Kumar Jung Babdur Singh, wt.h. 4. Raj Muhammal Ahmad Mis Man, wt.h. 5. Gardin Bajang Babdur Singh, wt.c. 6. Gardin Advar Hussin, wt.c. 7. Lucknow 8. Cangress 9. Cangress 10. Raj Rajan Ains Rani, wt.c. 11. Raj Rajan Ains Rani, wt.c. 12. Ram Ains Rani, wt.c. 13. Rajan Ains Rani, wt.c. 14. Rajan Ains Rani, wt.c. 15. Rajan Ains Rani, wt.c. 16. Rajan Ains Rani, wt.c. 17. Rajan Ains Rani, wt.c. 18. Rajan Ains Rani, wt.c. 19. Rajan Ains Rani, wt.c. 10. Rajan Ains Rani, wt.c. 11. Rajan Ains Rajan Institute 12. Rajan Ains Rajan Institute 13. Rajan Ains Rajan Lucknow 14. Rajan Ains and Cratte School, Lacknow 15. Rajan Ains and Cratte School, Lacknow 16. Rajan Rajan Rajan Rajan Rajan 17. Rajan Rajan Rajan Rajan 18. Rajan Rajan Rajan Rajan 19. Rajan Rajan Rajan Rajan 19. Rajan Rajan Rajan Rajan 19. Rajan Rajan Rajan Rajan Rajan Rajan 19. Rajan Rajan Rajan Rajan Rajan 19. Rajan Rajan Rajan Rajan 19.	Name of Committee		raty to which they belong	smilerM	Songress antilenM	hoaroaqu() = sessato	Othera
Committee de the the to the	Sultanpur District Jall.	Thakur Ram Naresh Singh, s.l.d Raj Kumar Jung Bahsdor Singh, w.l.d Mr. Sundar Lal Gopta, s.l.d Raj Michammad Almad d.l.d Raj Pajtang Bahadur Singh, st.l.d Obsudhri Akhiar Husain, st.l.d	***		•	*	### #2 #2
	Committee of to the Province of Lacking Em., Lincknow.		(1) (2) (3) (4) (4)	**************************************			The state of the s

and Ctalls Emporium. Controller of Bandloom Schemes, via. Assistant Director of Industries, to be as officio Secretary when it meets to consider matters

		•	Nil 166		Nil 100	
:			N	Management - Partition of the Control of the Contro	Ž	
331			Nii .		ï.	
				:	;	
Secre- Congres		Muslim League, No party.	•	Congress,	:	46
Mr. Jugal Kishore, M.A. (Oxon.) Parliamentery Secretary to H. M. D. (Chairman.) The Wokrs Manager, East Indian Railway, 'Lucknow,	The District Blectrical Engineer, East Indian Railway, Lucknow, Member. The Chief Inspector of Factories and Boilers, United Provinces.	PKOHH P	Work Manager, Great Indian Peninsula Bailway, Workshop (Chairman.) District Traffic Superintendent, Great Indian Peninsula Bailway, Jhansi. Assistant Electrical Engineer, Great Indian Peninsula Railway, Jhansi. Rai Sahih Jala Suhh Tal	Mr. E. M. Boyce Rai Sahib Chhajin Singh. Jhansi. Chairman, Municipal Board, Jhansi. Mr. Atma Ram Gobind Kher Principal, Technical School (Sceretary.)	N m ket m	spondent). Professor S. K. Rudra, Head of Economics Department, Allahabad University.
attached to Government Technical 2.	Бешооц, писклож.	7. 7. 7. 7. 10. 10. 11. 11. 11. 11. 11. 11. 11. 11	Advisory Committees 1. to the Government Technical School, 2. Jhansi	Transition of	mittee appointed by 3. the United Provinces 9. Government to go into the labour situ.	ıĠ

Charles and the contract of th	essigno() smilsuM bessiqeCI svalo svalo svalo svalo		
Provincial Legislatura	Munh		
	Party to which they belong	Congress. Congress. Congress. Congress.	
	Name of Committees	15. Local Self-Green. 2. K. B. Juhamm of Mishter all Klasman of Mishter all Klasman of Mishter all Klasman of Mishter all Klasman of Mishter all Mish	Pi - Carlon Carl

APPENDIX B

Statements referred to in answer to starred question no. 30 for 2nd April, 1938, but taken up on 4th April, 1938, asked by Mr. Muhammad Ishaq Khan
Shatrmen A

d	i of one
Z	Manie
Z.	1
ALK	1410
2	H_{CM}
	1

Name	Designation	Nature of official work done	Period of stay at a particular place	rticular place	Amount of travelling allowance realized
Hon'ble Pandit Govind Ballabh Pant, B.A., IL.B.	Premier and Minister of Home Affairs and Finance.	Met officials and non- officials, discussed administrative and other matters, received addresses, addressed meetings and sometimes attended official con- ference.	re lal re reli flahr raagar		Travelled in a second class compartment at state expense. For non-railway journeys actual expenses incurred up to date amount to Rs. 360-7-0.
Hon'ble Dr. Kailas Nath Katju, M.A., Kr.d.	Minister of Development, Justice and Agriculture.	Inspection of Technical. Industrial and Agricultral Institutions, Rural Deve- Jopment work in rural areas, conferences and work of similar nature,	Allahabad 8 day Aligarh 1 day Cawnpore 1 day Moradabad 1 day Moradabad 3 days Harboi 3 days Allahabad Benares 2 to Eallia, Sheogarh at Harba, Cawnpore, D Higarh, Cawnpore, D Higarh, Cawnpore, at Aligarh, Gauriya at Aligarh and Raes Bareli in	Ditto. 8 days (December, 1937). 1 day (December, 1937). 1 day (January, 1938). 3 days (January, 1938). 4 days except by at Allahabad in December last for about 10 days as His Excellency was in residence there and there were Cabinet meetings and official conferences.	*Rupees 567-7. *A good number of journeys performed by car and this figure includes the actual expenses incurred in connexion with the road journeys by car.

***************************************		лодьянду	[4TH APL., 1988]
Amount of travelling allowance resired	Eupees 110.7. Travelled in a second class compartment or by car at State expense.	England Tiese compared to the second Tiese of the second State of	fravelled in second class comparinent or by car at State expense No travel. Ingallowance was drawn. Actual axpenses incurred amount to fig. 519.7.
Period of stay as a particular place	Dehra Dun 3 days (October, 1937) Benares 2 ditto. Gwwnpore 2 days (November, 1937) Cawipore 2 days (November, 1937) Othi and Jhansi 1 day (Janary, 1937) Lalitpur and Jhansi Ditto. Man Ranipur 2 days (Pebrusry, 1938)	Hardwar Cawngore Bijace Hardwar Hardwar Hardwar Jannpor Aramgarh Meerus Benares Cawnpore Cawnpo	Cawnpore, The period of stay at a place was not stay at more than a lew adapa.
Nature of official work done	31343##4°	Inspected educational Herdwar Gavingore institutions and Regimeer Cavingore Hardwar Herdwar Historical Research Bara Ban Society of Inils and the Janupor Centeral Rose of Education Hermore Cavingore Hermore Cavingore Cavingore Delbi Bulacchala	inspected the tube-wells Aligarh, (sonerally; at some places Bikspur, he way the tenants and Cawnpore, heard of their grievances.
Designation	Minister of Local Self-Government and Public Health	Minister of Educa-	Minister of Com- inumications and Irrigation.
Name	Hon'ble Mrs. Vij. ya Lakshmi Pandit.	Horbie Pandit Pyare Lai Sharma M.A., El.B.	Earth Minister Minist

comparment or by car at State expense. Did not draw any other allowance or even miscellaneous coolie or tongs charges for his luggage, etc.		
	1 day.	and the second s
dorakhpur Gonda Najibabad Bahraioh Mraspur Bulandshahr Musaffarnagar Saharanpur Aligarh Moradabad Moradabad Moradabad	Benares	
and Jails. abad and Saharanpur to attend the election meetings. Other places were visited in connexion with official business.		
and Jajis,	•	
Almad Kidwai.		

STATEMENT B

Мате	Designs tion	Nature of official work done	Period of stay at a particular place	Amount of travelling allowance realized	Bemarks
	B are co-year models				,
Pandit Venkatesh Nazaju Divary, n.k., fii.B.	Parliamentary Secretary to Houbit the Premier and Minister of Home Affairs and Finance.	Ordinarily gone out on duty with How'hie the Premier and Hon'hie Minister of Revenue and Communications and communications	Emarce allabated Cawapore Babratch Filibat Merrit Merrit Caray and privided Merrit Caray all these	o o o o o o o o o o o o o o o o o o o	The amount includ- ance for Estinati Boad per G. O. oz. G-1312 of the 24th Dec., 1937,
			rmagar , , , , , , , , , , , , , , , , , , ,	neutralphilateur i vestablessy overschapet	
Dr. Mahmud Ullah Jung, Bari- at-lan.	1	Deputed to make in- quiries into certain troubles and com- plainte relating to the administration of Government.			
	i	Deputed to make inqui ries into broubles in conner los with Krish nalila procession at Deobard, communal riot at Moramdi. Ram Lila at Purso.		end edit 67) CTS	Disto.
		pur. Also went on duty with Hon'bic the Fremier.			

Ditto,	Ditto.	Ditto.		Ditto.	
452 6	352 4	(Halting allow- ance not charged).		31 13	
:	:			9	enter a <u>n en en</u>
2 days 1 day Do. 2 days. 1 day. 3 days. 2 days. 1 day. 1 day. 1 day.		2 days, 6 days, 1 day, 2 days,	1 day.	1 day	
Ferozpur Bara Banki Gonda Bahraioh Basti Balrampur Sahranpur Dehra Dun Muzaffarnagar Saharanpur	น มี 🔾	Unao, Girwar Khera, Noshera and Deomai, Bara Banki, Bah- raich, Nanpara arwal. Hathras	Gaon, Basti and Sohna	Allahabad	
Deputed to make inquiries into cholera and flood operations and also attended certain committees.	Discussed tenancy legislation with Revenue Officers and made inquiries into	certain complaints of tenants. Also went on duty with Hon'ble the Minister of Revenue,		Deputed to make an official inquiry into the case of a political prisoner.	
Mr. Ajit Prasad Parliamentary Jain, B.A., E.E.B. Hon'ble the Minister of Revenue and Jails.	Diffo			Dikto	
Mr. Ajit Prasad Jain, B.A., Lí.B.	Thakur Hukum Singh, B.A., I.E.B.			Gopi Nath	

254	LEGISLATITE ASSEMBLY	[4TH APL., 1988
Bemarks	The amount included a lowance for Rail and Road per G. O. no. G. 1312 of Deember, 1937, and halting allowance at Ra-6 per day.	o G G
Amount of traveling allowance realized	4 5	SD.
Period of Stay at a particular place	1 day (Aug., 1937). 2 days ditto. 2 day (Oct., 1937). 3 day (Nov., 1937.) 1 day (Nov., 1937.) 1 day (Nov., 1937.) 1 day (Dec., 1937.) 1 day (Jan., 1938.) 1 day (Jan., 1938.) 1 day (Feb., 1938.) 1 day (Feb., 1938.) 1 day (Feb., 1938.) 1 day (Feb., 1938.)	la days (Net. 1937.) 2 days (Net. 1937.) 2 days (Dec. 1997.) 2 days ditto. 7 days ditto.
Period of stay as	Partablach Allababad Mordabad Talbabad Talbabad Sabarangur Sabarangur Sabarangur Sabarangur Sabarangur Sabarangur Sarabad Allababad Jasapur Shangur	Agra Dylhi Biswan Allahabad Matra Agra
Nature of official work done	Attended an ion distriction address to the control of the control	Classes Conferences. Golden Jubiles Ceis. brations of the Allahabd Univer- sity and presided over the United Provinces Ministerial Official Conference.
Designation	Parliamentary de- retary to the Emberola Ministra Education, of	Parliamentary Sec. 1827 to the Hon'ble Minister of Education.
Name	Dr. Syed Husais, Market, Parket, Parke	

Ditto.	Ditto.	Ditto,	Ditto.
316 10	71 10	224 2	:
Galoutha 2 days. Lyhore 2 days. Merut 1 day. Agra Do. Allahabad 3 days. Gawnpore 2 days.	Debra Dun 8 days (Oct. 1987) Hardwar 1 day ditto. Benares 3 days ditto.	Jhansi, Lalitpur, Efa. In Oct. 1937 wah, Farrukhabad and Bharwa Summerpur. Gawnpore . 2 days (Nov. 1937) Jhansi . 3 days (Dec. 1937) Crai and Jhansi Ditto. Lalitpur. Mau Ranipur . Ditto. Hardwar . 1 day (Feb. 1538) Jhansi . 5 days ditto.	Did not make any official tour since he joined the appointment
Attended conferences, inspected technical institutions and training centres of Rural Development and fruit growing classes.	On duty with Hou'ble the Minister of Local Self-Government and Publio Health.	On duty with Hou'ble the Minister of Local Soli-Government and Public Health and also deputed to make inquiries into certain complaints.	Did not make any offici
Parliamentary Secretary to the Horble the Minister of Justice, Agriculture and Development,	Parliamentary Secretary to the Hou'ble the Minister of Local Self-Government and Public Health.	Ditto	Ditto
Acharya Jugal Kishore, M.A., (Oxon.).	Mr. Chandra Bhal	Mr. Atma Ram Govind Kher, B.A., Li.B.	Ohandhri Behari Lat,

	256	LEGISLATIVE ASSEMBLY	[4TH A PL., 1938
	Кетаки	The amount in- oluded mileage allowance for Rail and Road per G. O. O. G. 1312 of 24th De- cember, 1937, and halting allow- ance at Ra: 4.8 per day.	
	Amount of travelling allowance	Rs. a. 447 6	
	Period of stay at a particular place	Nagina	
	Nature of official Work done	Went on duty with Hon'ble the Minister of Communications and Irrigation and also performed other departmental work.	
	Designation	Parliamentary Sectors of the Sectors of the Sectors of	
Neme	OTTAIN .	St. Latshmi Ma.	

APPENDICES

No. G-1312/X-647

FROM

RAI BAHADUR PANDIT SURAJ DIN BAJPAI, B.SC., LL.B.,
DEPUTY SECRETARY TO GOVERNMENT,
UNITED PROVINCES.

To

THE ACCOUNTANT GENERAL,

UNITED PROVINCES, ALLAHABAD.

Doted Lucknow, December 24, 1937.

SIR,

I am directed to say that the Governor has been pleased to decide that Parliamentary Secretaries should be paid travelling allowance at the rates admissible to government servants of the second class for the journey which they undertook to join their appointments. They should, therefore, be paid travelling allowance from their usual place of residence, or, if the place of residence is outside the province, from the headquarters of their constituencies, to Lucknow.

FINANCE DEPART-MENT.

- 2. The Governor has also decided that the Parliamentary Secretaries, whenever they leave Lucknow with the permission of the Hon'ble Ministers to whom they are attached, should be granted travelling allowance at first class rates except that the rates of their mileage allowance for travel by rail or road shall be those prescribed for officers of the second class. As the Parliamentary Secretaries hold political appointments the Government have decided that it should not be necessary for them to state in their travelling allowance bills the nature of business on which a journey is performed.
- 3. The Hon'ble Ministers will be the controlling officers in respect of the travelling allowance bills of Parliamentary Secretaries.
- 4. Necessary amendments to the Financial Handbook, Volume III will issue in due course.

I have the honour to be,

SIR,

Your most obedient servant,

S. D. BAJPAI,

Deputy Secretary.

No. G-1312(4)/X - 647

FROM

A. C. TURNER, Esq., M.B.E., I.C.S.,

SECRETARY TO GOVERNMENT.

UNITED PROVINCES.

To

March Adams A. A.

.

THE ACCOUNTANT GENERAL,

UNITED PROVINCES.

Dated Lucknow, January 10, 1938.

FINANCE

In continuation of G. O. no. G-1312/X-647, dated December 24, 1937, I am directed to say that the Government have been pleased to decide that honorary Parliamentary Secretaries should be paid travelling allowance at the rates admissible to members of the Legislature for journeys undertaken in connexion with the work of the Legislature, When, however, they travel, with the permission of the Hon'ble Minister to whom they are attached, in connexion with work not connected with the Legislature, they should be grauted travelling allowance at the rates admissible to Parliamentary Secretaries who are in receipt of a salary from Government, as prescribed in paragraph 2 of Government order referred to above. In their case also the Government have decided that it should not be necessary for them to state in their travelling allowance bills the nature of business on which a journey, not connected with the Legislature, is performed.

2. The Hon'ble Ministers will be the controlling officers in respect of the travelling allowance bills of honorary Parliamentary Secretaries.

I have the honour to be,

SIR.

Your most obedient servant A. C. TURNER,

Secretary.

APPENDICES

APPENDIX C

Statement referred to in answer to starred question no. 31 for April 2, 1938, but taken up on April 4, 1938, asked by Shri Mangal Singh.

Before revision

$\mathbf{F}$ ull d $\mathbf{e}$ mand		Net demand
Rs. a. p.		Rs. a. p.
4,50,545 15 0		3,65,924 8 8
	After revision	
Rs. a. p.		Rs. a. p.
3,77,037 2 0		3,74,774 13 0
		Rs. a. p.
Decreased		. 73,508 12 0
Increase		. 8,850 4 9
2. Total land revenue	speliged an to Ton	7017 1090 in Thomas 1045

^{2.} Total land revenue realized up to January, 1938 in Kharif 1345 Fasli, Rs. 97, 453-5-1.

^{3.} Total land revenue realized up to January, 1937 in Kharif 1344 Fasli Rs.1,12,258-13-3.

APPEN DIX D

Copy of Circular letter no. 1/Judl., 7502, dated January 3, 1938, issued by Secretary, Board of Revenue. United Provinces referred to in Assembly starred question no. 32 for April 2, 1938, but taken up on April 4, 1938, asked by Shri Mangat Singh. FROM

B. N. JHA, Esq., I.C.S., SECRETARY, BOARD OF REVENUE, UNITED PROVINCES.

To

ALL DISTRICT OFFICERS AND COMMISSIONERS IN THE

UNITED PROVINCES.

Circular letter no. 1/Judl. 750-B

FINANCE

DEPART MENT.

Dated January 3, 1938. SIR, Present:

I AM directed to say that the recovery of arrears due for Kharif 1344 Fasli or earlier kists has been stayed under G. K. Darling. Esq., C.I.E., I.C.S , and the Stay of Proceedings (Revenue Courts) Act, IV of 1937, and the decision of Government to stay Bomford, the recovery of rent prior to Rabi 1344 Fasli had C.I.E., 1.0,8. been announced by the Hon'ble Premier in the Legislature on August 2, 1937.

The tenants are entitled to have all payments made after August 2, 1937, credited towards the current rent or the arrears, if any, of Rabi 1344 Fasli. But the rents of Rabi 1344 and Kharif 1345 are recoverable in the ordinary course of law; and if a tenant withholds payment a landlord may take action for the recovery of these sums or for the ejectment of the tenant in default of payment in one or other of the ways laid down in the Agra Tenancy Act and the Oudh Rent Act.

I am therefore to request you to issue instructions to all the Subordinate Revenue Courts as under

(a) Proceedings for recovery of arrears of rent of Rabi 1344 Fash or Kharif 1345 Fash in which no plea is raised by the defendant that previous payments have been made of such demands but have been credited towards 'stayed' arrears against the wishes of the defendant should be disposed of as

(b) Where in such proceedings it is proved that payments made after the rabi kist fell due and before August 2, 1937, were credited to the 'stayed' arrears, and not towards the arrears of Rabi 1344 Fasli the courts should allow sufficient time to tenants for paying the amount which may be decreed.

(c) Where in such proceedings it is pleaded that payments made on or after August 2, 1937, were made towards the rent due for Rabi 1344 Fasli or subsequent instalments, but have been credited towards the 'stayed' arrears, and the fact of payment is proved, the Court should accept the plea unless the plaintiff produces reliable evidence to the contrary.

I have the honour to be,

SIR. Your most obedient servant, B. N. JHA,

Secretary.

APPENDIX E

- Statement referred to in answer to question no. 55, for April 2, 1938, but taken up on April 4, 1938, asked by Shri Radha Mohan Singh, showing transfer made in 1937 of clerks of District Medical Officers of Health within 3 years of stay at one station.
  - (i) Four transfers were made on complaints.
  - (ii) Two transfers were made on return from long leave of the incumbents.
  - (iii) Three transfers were made at the clerks' own request and cost.
  - (iv) Two transfers were made on special recommendations.
  - (v) Two pransfers were made in the interest of public service.
  - (vi) Five transfers were consequential to above.

APPENDIX F

Statement referred to in the answer to question no. 56, for April 2, 1938, but taken up on April 4, 1938, asked by Shri Radha Mohan Singh, showing the names of the head and second clerks of District Medical Officers of Health's offices and the grounds on which they had applied for transfer and the circumstances in which it was rejected during the year 1937.

Berial number	Name of clerk	Grounds for transfer	Reasons for rejection of the request for transfer
1	Babu Piare Lal Srivastava.	On account of the unsuitability of climate (from Gorakhpur to Basti).	His request was refused as he asked for transfer only after 3 months' stay at Gorakhpur Being a resident of Gorakhpur the question of the unsuitability of climate did not moreover arise is his case.
2	Babu Shiam Narain Khare.	For reasons of health (from Gorakhpur to a western district.)	He applied for transfer after about 9 months' stay at Gorakhpur. His request was refused for this reason, and also in view of the fact that the other two clerks in the office of the District Medical Officer of Health, Gorakhpur. were new.
	Babu Govind Prasad Srivastava.	For domestic reasons (from Muzaffarnagar to Partab garh— the district of his residence).	His request was refused as he asked for transfer after a stay of about 4 months at Muzaffarnagar.
	Babu Lalta Prasad Nigam.	For domestic reasons and also on account of the unsuitability of climate (from Basti to Gonda or Bahraich).	His request was refused as he had been in Basti for only 1; years.
10	Sabu Param Sukh Lal	For domestic reasons from Ghazipur to Jaunpur	His request was refused as he had not completed the period of 7 years in Ghazipur and also because the head clerk of District Medical Officer of Health, Jaunpur, had been recently changed.

APPENDIX G

Copy of order no. 362/XXIII-470, dated January 3 and 7, 1930, passed by the Commissioner, Rohilchand Division, in the case of Babu Sukha Singh, Secretary, Municipal Board, Shahjahanpur, referred to in Assembly starred question no. 72, for April 2, 1938, but taken up on April 4, 1938, asked by Shri Bhagwan Singh

This is an appeal by the Secretary of the Shahjabanpur Municipal Board against the resolution of the Municipal Board reducing his pay. I have dealt with another matter connected with the reduction scheme, of which this is an off shoot, at considerable length. This need not detain me long.

There is nothing on record against the appellant's work nor is anything alleged. The point of the Board is that the expense of administration is ludicrously excessive and to this I agree.

The Board therefore made a general deduction from all salaries of its employees and the Secretary suffered with the rest.

He complains that he has been punished through no fault of his own that his work has always been good, that his pay is not excessive and that other people—he quotes the instance of Budaun—get nearly as much or perhaps, all things considered, more. This latter argument is not a good one as two wrongs don't make a right. As to the question whether the pay is reasonable the Board's point is a stronger one and that is that the Board must economise while if the other employees suffer there is no reason why the man who draws the biggest pay should not suffer too. In fact the man who draws the biggest pay is the man who can best afford a reduction and in this case at least there can I think, be no doubt that the Secretary's pay is proportionately much larger than that drawn by any of the other servants of the Board, having regard that is, to the scale of pay usually paid in municipalities. As I have said there is nothing against the Secretary's work.

The circumstances to which the appellant is indebted for having drawn so high rate of pay for years are somewhat peculiar. He succeeded a man who was beyond doubt peculiarly favoured. I may say that things were stretched very much in his favour as he was in more ways than one a curious case. It is unnecessary to go into details on this point but the facts are well known and can easily been seen from the file.

The appellant stepped into his shoes and drew the same pay for reasons which seem to inadequate. In 1922 my predecessor sanctioned the present rate of pay with considerable reluctance and only because the Board insisted. The Board were wrong as they were paying more than they could afford and ignored the fact that the original pay which they were raising was in excess of what it should be for reason which were peculiar.

The Board now are certainly within their rights in returning to a more reasonable rate of pay.

At the same time I think that in view of the fact that the appellant has been a servant of the Board a long time, that he has done good work, as his character roll shows, and that he has drawn his present pay for a

long time, the deduction made by the Board is too considerable. order therefore, is that the Secretary's pay be Rs.300 per mensem from the date on which the retrenchment scheme came into force. (Sd.) L. M. STUBBS

ROHILKHAND COMMISSIONERSHIP No. 362/XXIII-470, dated January 7, 1930

a little grand de creation e

Cory forwarded to the District Magistrate of Shahjahanpur for information and favour of communication to the Board and the Munici-. pal Secretary with reference to his no. 1058/XXIII-19, dated the 23rd December, 1929.

2. The service book and character roll of the Secretary are returned. to the state of th

A CONTRACTOR OF THE PROPERTY O

Market 200 o to the motor of our engineers. and the Committee of the second of the secon

APPENDIX H

Statement referred to in answer to starred question no. 73, for April 2. 1938, but taken up on April 4, 1938, asked by Shri Har Nath Prissad

Year 1935-36

asquar	Name of Institute	Stipends and leaving scholarships of tools reserved for students of the depressed classes	rolarships of	Stipends and leaving scholarships of tools actually awarded to students of the depressed classes	scholarships of ed to students classes	Down
ia laire8		Number	Value (per month)	Number	Value (per month)	LYGHLAIKS
T make	6	6	4	žΩ	y	<i>b</i>
e engaryense			Вз. в		Rs. a.	
	H. B. Pechnological Institute, Cawn- pore.	l studentship	25 0	Nil	•	No depressed class student was avail-
8	Technical School, Lucknow.	4 stipends 5 to 6 leaving stipends	0 0 8	Ni i	;	Ditto,
6	Technical School, Go-rakhpur.	6 to 7 stipends 5 artizan stipends 5 leaving stipends (1 year) 1 to 2 leaving stipends (II year)	10 10 00 00 0 0 0 0	l stipend	· 0	No more depressed class students were available.
•	Technical School, Jhansi,	Nil		Nii	· ·	No Government sti. pends are awarded in this school.

red mun	Name of Institute	Stipends and leaving scholarshi tools reserved for student of I	holarships of ident of the ness	Stipends and leaving scholarships of tools actually awarded to students of the depressed classes	scholarships of ed to students i olasses		
Serial		Number	(dine med)	Number	Value (per month)	TAGITIBE KR	···
-		E .	-	9	9	7	-
The state of the s	4 ts and Orafe School, Jucknow,	여고4명서난	ಷ್ಟ್ರಿ <u>೧</u> ೯೮ ಇಲ್ಲಿನ ಕ್ಟ್ರಾಂಥ ಇಲ್ಲಿನ ಕ್ಟ್ರಾಂಥ ೧೦೦೦	8 stipends	Bs. p.	No more depressed class students were available.	
99	Motel Working School, Aligath	1 ditto 1 stipend (artizen class) 1 stipend (Mechanics class) 1 year, 1 stipent (Mechanics class) 1 stipent	76 0 4 0 6 0 5 0	Nii	•	No depressed class students were available.	
	B. P. K. Industrial Institute, Benares.	1 to 2 artizen stipends (I year). 1 to 2 artizen stipends (II year). 1 to 2 ertizen stipends (III	0 8 8	: :		Ditto	
	Central Wood Working Institute, Bareilly.	year). 8 to 9 stipends 3 to 4 do. 4 artizan do. 1 to 2 stipends (Foreman		1 stipend	6 0 8 0 7 0	No more depressed class students were available,	
<u> </u>		d (Kiln Operators' aving scholarships s.	10 0 20 6 per set.				

Ditto.				No depressed olass student was avail- able,	Ditto.	Ditto.	No depressed class Student was available	No depressed class student was available in the Printing section.	No more depressed class students were available.	No depressed class student was avail-able.
4 0			4 0 5 0 7 0 25 0 per set.	:	:	:	:	4 1	0 9	:
			scholarship	:	:	:	*		•	# #
3 stipends			B stipends 1 do 1 leaving schola of tools.	: :	Nil .	Nil	N.il	2 stipends	2 stipends.,	ж _і
5 0 4 0	3 0 25 0 per set	15 0 per set	4 0 5 0 7 0 25 0 per set.	5 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	20 0 per set.	0 9	6 0 7 0 15 0 25 0 per set,	स स छ। ଓ ० ०	6 0 5 0 33 Opersel.	0
1 stipend 2 to 3 stipends	4 Supends 3 to 4 leaving scholarships of tools.	1 ditto	2 to 3 stipends I year 3 stipends II year 3 do. III year 1 leaving scholarship of tools	1 stipend (I year) 1 do. (II year) 1 do. (III year) 1 to 2 leaving stipends	1 leaving scholarship of tools,	stipend do.	1 do. (III year) 2 to 3 stipends 1 artizau stipend 1 leaving scholarship of tools.	2 stipends (weaving section) 2 do. (printing co. 1 do.	5 stipends 2 artizan stipends 3 to 4 leaving scholarships of tools.	3 to 4 stipen ls
Šohool,			School,	School,	Schoel, un.	Textile School, Cawn. pore.	Dyeing and Printing School, Gawnpora,	Weaving and Cloth Printing School, Bu- landshahr,	aving Insti- ares,	Model Weaving School Man, district Azam- Sarh.
Carpentry Allahabad,			Carpentry Naini Tal,	Carpentry Fyzabad,	Garpentry Debra Dun.	Textile Sch pore.	Dyeing an School, G	Weaving a Printing Iandshahi	Cen ral Weaving Insti- tute, Benares,	Model Weav Mau, distr garh.
6			10		123	13	4	19	97	5

				Stinends and leaving scholarships of	oholarships of	
19que	Name of Translet	St pends and leaving edgolserators tools reserved for student of the depressed olsses	polaryn project of the	tools actually awarded to stipends of the depressed classes	d to stipends classes	Remarks
Serial n		Number	Value (per month)	Number	Value (per month)	
-	6	8	4	хo	9	7
			Rst or		ld. B.	
æ	Model Weaving School,	1 stipend	00	: : : : : : : : : : : : : : : : : : :	:	No depressed class student was avail-
19	×	2 to Listipends			:	Ditto-
08	غتيان بب	1 to Laubends.	& 0 &	1 stipend	0 9	No more depressed class students were available.
ដ	Model Weaving School, Agra,	rational control of the control of t	2 4 0 0	1 stipend	20 4€ 60 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
8	Model Weaving Sobool, Khairabad, district Sitanii	2 to 8 stipends.	4	N31 do	: >	No depressed class student was available,
28	Leather Wotking School, Cawnpore.	1 stipend 1 artizan stipend 2 to 3 leaving scholar-hips of tools.	6 0 15 0 20 0 per set.	2 stipends 2 satizen 1 leaving scholarship of tools.	6 0 15 0 20 0 per set.	
i i c				July to December, 1935		turnuşturu (
75	Leather Working School, Meerut,	1 stipend 1 artizan stipend 1 to 3 leaving scholarships of tools.	6 0 15 0 20 6	1 s'ipend 1 do 1 do 4 do	70 00 00 to 11	The general as well as artizan stiponds have been redistributed.
•				4 do,		

de	
Admissions were made twice a year, July and January.	
dmissions were twice a year, and January.	
че В вер	
suc s nu	
ssic ce I Ja	
mi bwi and	
A d	
0 0 Dar set. 0 O S	
8 .	
၁ ၀ ၀၀ ၀4 ၀ ಙ ဣ	6
2 7 4 0 8 8 8 8 8 8 8 8 8 8 8 8 8 8 8 8 8 8	
C)	
January to May, 1936 2 do	
shi shi	
3g, lar ar	
January to May, 1936 2 stipends 2 do 3 leaving scholarships of tcols. 4 stipends (I year) 4 stipends (I year) 6 ditto 7 ditto 7 ditto	
s	
ary ndi lo. ing ind di di	
ipe eavy	
January to May, 1982 2 do 3 leaving scholarshi of tools, 4 stipends (I year) 1 ditto	
0 4 0	
es es es ⊃ 4 ⊃	
(1) (1)	
:::	
( ). 31.)	
'еал уе.	
(1)	
1d	
d d	
1 stipend (I year) 1 do. 2 do. (11 year)	
-q	
43 Es	
Panning School, Fateh- pur.	
рос	
8	
ing.	
nn	
E E	
22	
a a	

å	
HORR	

	Stipends leaving scholership reserved for students of depressed classes	g of bools	Stipends and leaving scholarships of actually awarded to students of the depressed classes	bolarships students esses	g Jan o Mar C
Name of institute	Nymber	Value (per mo-th)	Number	Value (per month)	
	8		Ď	9	7
		Ra, s.		Rs. B.	
H. B. Technological Institute, Gawnpore.	gigbendabig.	26 0	Nil	:	No depressed class student was available.
Technical School, Lucknow.	4 stipsads 5 to 6 leaving stipends (1 year)	O O 0 0	Nil	•	Ditto.
Teshnical School. Gerakhpur,	6 to 7 stipends 5 artizau stipends 5 lauving do 2 to 3 stipends (II year)	% 1 2 Q	2 stipends	<u>ئ</u> 0	No more depressed olass studente were available.
Technical School, Jhansi,	:	•	: ::	•	No Government stipends are awarded in this school.
Arts and Crafts School, Lucknow,	2 to 3 stipends 2 stipends 4 do, 3 to 4 stipends 1 to 2 do (artizan) 1 stipend for drawing masters	10 0 9 0 8 0 6 0 15 0	l stipends	10 0 9 0	No more depressed class students were available.
	1 ditto dit to	10 0	1 stipend Do,	10 0 9 0	Ditto,

	**								
Ditto,		No depressed class student was available,	No mors depressed class students were available.	Ditto.		The stipends were redistributed.	Nc depressed class student was available.	Ditto.	Ditto.
4 0		:	7 0	4 0	, 0 #	2 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0		:	:
:		:	: :	:	:	sehelarahin	•	•	•
1 stipend		Nil .	4 stipends do	3 stipends	3 st.pends	đo, đo. đo. leaving	œ	. IS	Ni)
		<del></del>						per 1	
0	0	000	0 0 0 0 0 0 0 per	0 0 0 0 per	. 0	0 0 0 per	. 0000	0 M	000
417	μ 7C	တ ထ ထ	6 7 10 20	0 4 € 10	15	40000	ಬ್ ಇ ರ್ ಚ	50	မသမ ်
1 sbipend (artizan class)	), (mesohanics class),	1 to 2 artizan stipends (I year) 1 to 2 ditto (II year) 1 to 2 ditto (III year)	8 to 9 stipends 3 to 4 do. 4 artizan stipends 1 to 2 stipends (foremen class) 1 stipend (kiln operators class. 3 to 4 leaving scholarship of tools.	scholarships of	ditto ditto	2 to 3 stipends (I year) 3 stipend (II year) 3 do. (III yest) 1 leaving scholarship of tools	1 stipend (I year) 1 do. II year 1 do. 11I year 1 to 2 leaving : tipends	1 leaving scholarship of tools	1 stipend (I year) 1 do. (II year) 1 do. (III year)
Metal Working School, Aligarh,		B. P. K. Industrial Institute, Benares	Central Wood Working Institute, Bareilly.	Oarpentry School, Allahabad,	Nation Technology	Carpentry School, Naini Tul.	Carpentry School, Fyzabid.	Carpentry School, Debra Dun.	Tex'ile School, Cawn pore
		E	80			9			

İ	272	l			3 0	LATIVE	E MBLX		143	H A	
		Remarks	7		No more depressed class students were available,		No depresse d clas s students were available.	Ditto,	Ditto.	Ditto.	No more depressed class student was available.
	cholarships to students lasses	Value (per month)	9	Вв, в.	0 4	2 O O	:	:	÷	:	4 0
College and the same control of the college college and the co	Stipends and leaving scholerships of actually awarded to students of the depressed classes	Number	9		2 stipends	8 stipends (Weaving) 2 do (Printing)	Nil	Nil		IIN	1 stipend
	ips of tools the	Value (per month)	-	R. s.	7 0 15 0 25 0 per		6 0 20 0 per 3et,	0 2	5 0 4 0	4 0 ~~4~~	0 0 0 1
A CONTRACTOR OF THE PROPERTY O	Stif ends and leaving scholarsh reserved for students of depressed classes	Number	8		9 to 8 stipends 1 assistant stipend 1 leaving scholarship of tools	g atipenda (Weaving scotton) g do (Printing do.)	d sipends 2 artism slipends 3 to 4 leaving scholarships of tools	3 to 4 estipands	atipand	2 to 3 stipends	stipend do.
The second of the second secon		Nama of Inviluate			Dysing and Printing School, Cawnpore	Weaving and Cich Printing School, Bulandahahr,	Central Weaving In-	Mode Weaving School Man, district Aram-garh,	Model Weaving School, 1 Musaffarnagar.	Model Weaving School, 2 Najibabad,	Model Weaving School, I
		un leined		- Table 19	7	9	91	27	Section 19 (1997)	ms/800083675955750	NEWSCHOOL STREET

Ditto.	No depressed class student was available.		The general as well as activan stiponds have been re-distributed.							
0	:	6 0 15 0 20 0 per sət,	5 0 4 0 8 8 20 0 per set.	8888 440		,				
1 stipend	Nil	2 stipends 2 artizan stipends 1 leaving scholarship of tools.	2 stipends 5 stipends 1 stepends 3 leaving scholarships of tools.	5 stipends 5 do. 2 do	64 scholarships and stipends actually awarded during 1986-37.					
		per set.	0 0 0 per set.							
4 5 0	0	6 0 15 0 20 0		888 040						
::	•		6 15 of 20	:::	·g		industrial designation of the second	 ****	***************************************	
1 stipend	2 to 8 stipends	1 stipend 1 artizan stipend 2 to 3 leaving scholarship of tools,	1 stipend 1 artizan stipend 1 to 2 leaving scholarships tools.	I stipend (I year) I Ditto 2 stipends (II year)	139 stipends and echolarships reserved during 1936-37.					
	Model Weaving School, Khairabad, district Sitapur,	Leather Working School, Cawnpore.	Leather Working School, Meerut.	Tanning School, Fatchpur.						
27	22	23	24	25			-	. 14 . 32	essa seleta Partirilizar	100 P

requi		Stipends and leaving scholarship reserved for shidents of the depressed classes	hips of tools	Stipends and leaving scholar of actually awarded to study of actually awarded olssess of the depressed olssess	sabelarships to students olasses	
an laise8	Name of institute	Number	Value (per month)	Number	Value (per month)	Roman ks
-	ā	8	4	9	8	T.
			Rs. a. p,		Rs. s. p.	
н	H. B. Technological Institute, Cawapore.	1 studentably	25 0 0		My ne s en	No depressed class student
64	Technical School, Lucknow.	4 strpends 5 to 6 leaving stripends	0 0 0 0 0		* * * * * * * * * * * * * * * * * * *	Ditto.
8	Technical School, Gorakhpur,	5 to 6 stipands 5 artigan, shipends 5 leaving stipends (I year) 2 to 8 do. (II do.)	0000 0000	2 stipends 1 artizan stipend	 8 70 0 0	No more depressed class student was available.
•	Technical School, Jhansi.	Wil	II.N		Application of the section of the se	overnment stip
io.	Arts and Crafts School, Lucknow	2 to 3 stipends	10 0 0			are awarded in this oh ool.
Physics or			0 0 6	estante		
100		op	8 0 8	# ************************************	0	
A PARTICIPATION AND A PART		3 to 4 do	0 0	Tealbend .	9 0	No more depressed class
		1 to 2 artizan stipends	25 0 0	z stipends.		students were available.
TOTAL		l stipend for Drawing masters olass.	15 0 0	PROMI∷ → And Sale	n managanis (Single	
is (specially)		stipend for Drawing masters class.	10 0 0	Philipping sura		
			• .		•	_

No depressed class student	was available. Ditto.	No more depressed class students were available.			No more dapressed class students were available.	No depressed class students was availacle.	No more depressed class students were available.
:	•	6 0 0 7 0 0 9	4 0 0 3 0 0	4 0 0 7 0 0 95 0 0	F 0 0	:	7 0 0
:	:	:::	::	Scholarships	:	:	•
iin	Niil	5 stipends 1 do 1 do.	1 stipend 7 stipedds	3 stipends 6 do 2 do 2 leaving schol of tools.	l stipend	Nii	3 stipends
4 4 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0	, 000 000 888	6 0 0 7 0 0 8 0 0 10 0 0 20 0	per set. 4 0 0 3 0 0 25 0 0	4 0 0. 5 0 0. 7 0 0. 25 0 0. par set	24 4 8 2 0 0 0 0 0 0 0	20 O per set.	6 0 0 5 0 0 7 0 0 11 0 0
1 stipend (artizan class) 1 do. (Mechanics class year. 1 do. (ditto II ya r.)	1 to 2 artian stipends (I year.) Ditto (II do.) Ditto (III do.)	8 to 9 stipends 3 to 4 do. 4 artizan stipends 1 to 2 stipends (Foreman Class) 1 stipend (Kiln Operator Clas.) 3 to 4 leaving scholarships of	tools. 1 stipend 8 stipends 9 to 4 leaving scholarships of tools. 1 leavin; scholarship of tools.	2 to 3 stipends (I year) 3 do. (II year) 5 do. (III year) 1 leaving scholarship of tools	1 to 2 tipend (Iyear) 1 to 2 tipends (II do.) 1 stipend (III do.) 1 to 2 leaving stipends	1 leaving scholarship of tools	l stipond (Textile section) 1 do. (Chemical do.) 1 to 2 ditto 1 artizan stipend
Metal Working School, Aligarb.	B. P. K. Industrial Institute, Benares.	Central Wood Working Institute, Bareilly.	Carpentry School,	Carpentry School, Naini fal.	Garpentry School, Fyzabad.	Carpentry School, Debra Dun,	Central Textile Insti- tute, Cawnpore.
မှ	4	∞	O.	01	Ħ	67	.

Jaq1		Stipends and leaving scholarshin based of because of the season depressed obsessed	ips of tools the	Stipends and leaving scholarships of actually awarded to students of the depressed classes	obolarships o students Jasses	
mna leireč	Name of institute	<u>l</u>	Yaine (per moush)	Number	Value (per month)	Кета г кв
1 -	1	8	•	ð	9	7
1966 1879		Section 2 and a section 2 and 2	Eg. B.		Rs	
3	Wanving al Printing Bulandshat	1 shipend (Weaving Section)	9 9000 9404	1 stipend (Weaving section). 1 ditto 1 stipend (Printing section).	73 44 9 0 0 0	
15	Central Weaving Institute, Benares,	ostipends 2 arisan sipends 3 to 4 laaving scholarships of Gools.	6 0 9 0 20 0 per	1 ditto 5 stipends	0 0	No more depressed class students were available.
91	Model Weaving School, & Man, district Assm-garb,	8 for 4 supportes	0	Nil	:	No depressed class student was available.
<u>-</u> 57	Model Weaving School, 1 Musaffaringfar.	stipend	5 0	1 stipend 1 do	ъ 4 0	Ditte.
81	Model Weaving School, 2	to 3 stipends	0	Nii	:	No depressed class student was available

				1	APPENDI	CES		277
No more depressed class student was available.	Ditto	No depressed class students were available.	All the depressed class students are getting aid,	The artizan stipend has been redistributed:				
0	0	:	0	2000	၈ ၀			
9	ž		6 15	ದಿಸ∪ 4 ಬ	c 4 4			
:		:	: :	; : : :	:::	olar- tliy in ś		
1 stipsnd	1 stipend	Nil	1 stipend 1 artizan stipend	3 stipends 1 stipend 1 do. 1 do.	6 stipends 1 stipend 2 stipends	65 stipends and scholar-ships actually awarded during 1937-98		
			p er set.	per set.				or estillation on the first transfer and transfer and the same and the
0	0	0	000	000	80			
9	7:3 ~~4.~~	41	6 15 20	15 20	eo 4₁			
1 to 3 stipends	1 stipend	2 to 3 stipends	1 stipend 1 artizan stipe::d 2 to 3 leaving scholarships of tools.	1 stipend	2 stiperds (I year) 1 to 2 stipends (II years)	132 stipends and scholarships —— reserved during 1937-38,		
Model Weaving School, Almora.	Model Weaving School, Agra,	Model Weaving School, Khairabad (Sitapur).	Leather Working School, Cawnpore.	Leathe: Working School, Meerut.	Tanning School, Fateh. pur.			
19	20	21	22	23	24			

APPENDIX I
Statement referred to in answer to starred question no. 8 for 4th April, 1938, asked by Dr. Manik Chand

Branches of the Secretariat	employe Subordina of the Unite	imber of es in the ite Service ad Provinces tariat	Number of persons of the scheduled castes appointed to the service		
	Permanent	Temporary	Permanent	Temporary	
Civil Secretariat (Including Finance.)	71	47	• •	2	
Public Works Department, Build- ing and Roads Branch.	٤l		••	••	
Public Works Department, Irrigation Branch.	46	24	••	••	
Total	138	71	* 1	2	

APPENDIX J

Statement referred to in answer to starred question no. 14 for 4th April,
1938, asked by DR MANIK CHAND
Classified list of members of the District Rural Development Associa-

tion.

Set ial number	District	*****	Official mem- bers	Legislature mem- bers	Caste Hindu members	Muslim mem· bers	Scheduled mem- bers	Christian mem- ters	Total
43 44 45 46 47	Agra Btah Aligarh Muttra Mainpuri Bareilly Budauu Moradabad Pilibhit Bijnor Shahjahanpur Gorakhpur Azamgarh Basti Fyzabad Pahraich Gonda Partabjarh Bara Banki Sultanpur Lucknow Hardoi Unao Kheri Sitapur Rae Bareli Almora Naini Tal Garhwal Allahabad Etawah Fatehpur Cawnpore Farrukhabad Muraffarnagar Dehra Dun Saharanpur Bulandshahr Jhansi Banda Jalaun Hamirpur Benares Ghazipur Ballia Mirzarur Jaunpur Total		10 10 11 13 12 10 11 11 10 10 10 10 10 11 11 11 11 11	5452365885427974546476486652288449415577343252354	13 13 13 13 13 13 10 9 14 9 11 10 12 10 11 11 12 10 12 13 14 12 13 14 15 16 17 11 11 11 12 16 16 17 18 18 18 18 18 18 18 18 18 18 18 18 18	33213233543823354445343242222412221422442 2322345			31 32 31 30 31 30 31 31 31 31 31 31 31 31 32 31 31 31 31 31 31 31 31 31 31
	1001	••	516	242	566	138	15	5	1,482

APPENDIX K

Statement referres to in answer to starred question no. 22 for 4th April, 1938, asked by Dr. Manik Chand

Showing separately the number of engineers, overseers, draftsmen and clerks of the Public Works Department, Buildings and Roads Branch, and the number of persons belonging to the scheduled castes in each case.

Designation	Total number of permanent and temporary incumbents	Total number of persons belonging to the scheduled castes
Rogin eers Overscers including apper subordinates Draftsmen Clerks	47 119 81 190	 1 2

APPENDIX L

Statement referred to in answer to starred question no. 35 for 4th April 1938, asked by QAZI ABDUL WALL

1990, ивкес	oy Qazi	ABDUL WALI
Name		Educational qualifications
Lala Karam Chand Lala Jagnandan Prasad Babu Panna Lal Bhala	g pro	Read up to Matriculation standard Ditto.
4. Babu Bhola Nath 5. Rai Sahib Lala Mathura Das	••	Graduate
6. Rao Asghar Ali Khan 7. Bao Faiyaz Ali Khan 8. Chandhri Hukam Singh		 Passed Matriculation examination and is a qualified Engineer. Literate in Persian and Urdu. Ditto. Literate in Urdu and Hindi.
10. Mahant Sant Ram		•• Ditto.
11. M. Rahim Elahi 12. Shah Masood Ahmad	**	Literate in Hindi A resired Canal Magistrate.
		Literate in Urdu, Persian and Arabic He can also read and write English.

APPENDIX M

Copy of rules 10(2) and 10(4) of the Rules Governing the submission of petitions to the local Government published with notification no. 661/III—384, dated the 29th March, 1937, referred to in unswer to Assembly question no. 56 for 4th April, 1938, asked by Shri Krishna Chandra.

Instructions for the submission of petitions addressed to the Local Government.

PART III

Withholding of petitions by the Head of a department.

- 10. Circumstances in which petitions may be withheld. The head of department to whom a petition is presented or forwarded may, at discretion, withhold it when:
  - (2) The petition is illegible, or unintellegible or contains language which is, in the opinion of the head of the department, disloyal, disrespectful or improper;
  - (4) The petition is a representation against a decision which is declared to be final by any law or statutory rule.

LEGISLATIVE ASSEMBLY, UNITED PROVINCES

Tuesday, 5th April, 1938

The Assembly met at the Assembly Hall, Lucknow, at 11.10 a.m. The Hon'ble Shri Purushottamdas Tandon in the Chair.

LIST OF MEMBERS PRESENT (183)

Abdul Hakeem. Abdul Wali. Achal Singh. Ahmad Ali Khan Alvi, Raja. Sir Ahmad Sa'id Khan, Nawab Dr. Muhammad. Aizaz Rasul. Ajit Prasad Jain. Akhtar Hasan Khan. Algu Rai Shastri. Anand Singh. Anusuya Prasad Bahuguna. Atma Ram Govind Kher. Aziz Ahmad Khan. Badan Singh. Badr-ud-din, Khan Bahadur. Balwant Singh. Banshi Dhar Misra. Bhagwan Din Misra. Bhagwan Singh. Bhagwat Narayan Bhargava. Bhawani. Bhim Sen. Bibari Lal. Birbal Singh. Bireshwar Singh. Biheshwar Dayal Seth, Raja. Buddhu Singh. Chandra Bhanu Gupta. Charan Singh. Chatterji, S. C. Chet Ram. Chheda Lal Gupta. Dau Dayal Khanna. Dayal Das. Deo Narayan Bhartiya. Dnrga Narayan Singh, Major Raja. Dwarka Prasad. Ejaz Rasul Khan, Raja Sir Muhammad. Fasih-ud-din, Khan Bahadur. Gajadhar Prasad. Ghazanfarullah, Khan Bahadur Hafiz. Ghulam Hasan. Gopi. Nath Srivastava. Govind Ballabh Pant, The Hon'ble Govind Malaviya. Habibullah, Muhammad. Har Govind Pant. Hari. Hari Prasad Tamta, Rai Sahib. Harish Chandra Bajpai. Harnath Prasad. Hasan Ali Khan.

Hoti Lal Agarwala. Hukum Singh. Husain Zaheer. Hyder Husain. Imtiaz Ahmad. Khan Bahadur Muhammad. Indradeo Tripathi. Igbal Ahmad Khan Schail. Ishwar Saran. Jafar Hasan Khan, Jagannath Bakhsh Singh, Raja. Jagannath Prasad Agarwal. Jagan Prasad Rawat. Jagmohan Singh Negi. Jamshed Ali Khan, Captain Nawab Muhammad. Jata Shankar Shukla. Jawaharlal. Jiva Lal. Jugal Kishore. Jwala Prasad Jigyasu. Kailas Nath Katju, The Hon'ble Dr. Kamlapati Tewari. Karan Singh Kane. Kashi Prasad Rai. Keshava Deva Malaviya. Keshav Gupta. Khaliquzzaman. Khub Singh. Khushi Ram. Khushwaqt Rai. Krishna Chandra. Krishnanand Nath Khare. Krishna Nath Kaul. Lakhan Das Jatav. Lakshmi Devi-Lakshmi Shankar Bajpai. Lal Bahadur Shastri. Lal Bihari Tandon. Lalta Baksh Slugh. Lotan. Mahabir Tyagi. Maharaj Singh, Kunwar Sir. Mahmud Husain Khan. Manik Chand. Manak Singh. Mangat Singh. Mijaji Lal. Mohan Lal Gautam. Mubashir Husain Qidwai. Muhammad Adil Abbasi. Muhammad Ekram Khan. Muhammad Ibrahim. The Hon'ble Hafiz. Muhammad Ishaq Khan.

Mnhammad Ismail. Muhammad Ismail Khan, Muhammad Jan Khan. Muhammad Mehdi, Raja. Muhammad Raza Khan, Khan Bahadur. Muhammad Suleman Ansari. Muhammad Wasim. Muhammad Yusuf, Nawab Sir. Mukerjee, B. K. Munfait Ali. Murari Lal. Nafisul Hasan. Narain Das. Narendra Deva. Paltu Ram. Paragi Lal, Parasram Rai. Parbati Kunwari, Rajmata. Phool Singh. Prithivi Raj Singh. Prag Narayan, Rai Bahadur. Prakashvati Sud. Prayag Dhwaj Singh. Purnamasi, Pyare Lal Sharma. Radhakant Malaviya. Radha Mohan Singh. Rafi Ahmad Qidwai, The Hon'ble Mr. Rafiuddin Ahmad. Raghvendra Pratap Singh. Raghuvansh Narayan Singh. Raja Ram Shastri. Ram Chandra Paliwal. Ram Charitra. Ram Dhari Pande. Rameshwar Dayal. Ram Kumar Shastri. Ram Nacesh Singh. Ram Prasad Tamta Ram Saran.

Ram Sarup Gupta. Rukum Singh Rathor. Sa'adat Ali Khan, Raja Saiyid Muham. Sadho Singh. Said-uddin Ahmad. Sampurnanandji, 'The Hon'ble Shri. Satyavati Devi. Shahid Husain, Begum. Shamsher Jang. Shankar Dutt. Sharda Mahesh Prasad Slngh Shah. Raja. Shatrughan Singh. Shaukat Ali Khan, Muhammad. Sheo Dayal Upadhya. Shibban Lal Saksena. Shiva Ram Duvedi Vaid. Shunitidevi Mittra. Sita Ram Shukla. Sita Ram Asthana, Srivastava, Dr. Sir Jwala P. Sultan Alam Khan, Khan Bahadur Lieutenaat M. Sunderlal Gupta. Suraj Prasad Avasthi. Surendra Bahadur Singh. Surya Narayan Singh. Tahir Husain. Todar Singh Tomar. Uma Nehru. Venkatesh Narayan Tivary. Vidyavati Rathor. Vijaya Lakshmi Pandit, The Hon'ble Mrs. Vijeypal Singh. Vishwanath Prasad. Walford, H. G. Yajna Narayan Upadhya. Zahiruddin Facuki. Zahur Ahmad Ziaul Haq, Khan Bahadur Muhammad.

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier (Shri Venkatesh Narayan Tivary): Sir, may I draw your attention to the fact that this clock seems to be rather fast?

ALAZ LON. ....

The Hon'ble the Speaker: I don't think it is fast. I was late by ten minutes,

QUESTIONS AND ANSWERS

(Questions carried over from the Agenda of Monday, 4th April, 1938)

STARRED QUESTIONS

Inspector of the sugaecank development in tahsil Roorkee

Ol. no. Date *711-3-'88

- * 39. Qazi Abdul Wali: Will the Government be pleased to state-
- (i) who is the officer in charge or inspector of the sugarcane development in tahsil Roorkee?"
- (ii) Is it a fact that the agent of the mill-owners purchase cane from the growers of Roorkee tahsil at a rate less than that fixed by the Govern-

- (iii) Has the officer in charge of sugarcane development at Roorkee reported this fact to Government or did he take any other action?
- (iv) Is it a fact that previous to the present tabsildar of Roorkee irrigation jamabandis were sent to lambardars for their lambardari mahuls from the tabsil? Is the Government aware that the tabsildar issued order to landholders that the said jamabandis could only be obtained from tabsil? Will the Government be pleased to state the reasons for this change of the long established practice? Is it a fact that the change was made to favour some of the lambardars who were given jamabandis not pertaining to their lambardari mahals?

The Hon'ble the Minister of Justice (Dr. Kailash Nath Katju): (i) There is no officer in charge or inspector of sugarcane. There is a Co-operative Sugarcane Marketing Society which has been organized by Mr. Hari Ram Joshi, Co-operative Inspector.

- (ii) The mill-owners purchase sugarcane through the Marketing Society at the rate of 5 annus fixed by the Government. The growers who have authorized the Society to deduct 6 pies per maund towards expenditure on the organization of the Society, receive 4 annus per maund.
- (iii) The organizer of the Society informed Government through the cane commissioner.

(iv) Yes.

No.

Do not arise.

Khan Bahadur Lieut. M. Sultan Alam Khan: With reference to part (ii) of the question Government has been pleased to say that the millowners are authorized to deduct six pies per maund towards the expenditure. Has there been any general or special order of Government allowing this deduction?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice (Shri Jugal Kishore): The sugarcane society applied to Government for allowing them to deduct six pies per maund to meet the expenses for marketing. Sugarcane growers in Muzaffarnagar and other districts use to sell their sugarcane after paying one anna per maund for meeting the marketing charges. That is why Government allowed them to pay six pies to the Society.

जनाब वाला, सवाल का हिस्सा नं० (iv) (b) जिसका जवाब नहीं में दिया गमा है क्या गवर्नमेंट मेहरबानी करके बतलायेगी कि इसका कोई प्रूफ़ (proof) तहरीरी दिया जाये तो क्या गवर्नमेंट इस पर कोई एक्शन (action) लेगी, क्योंकि में खुद नंबरदार हूं?

21-3-38

21-8-188

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice:

पार्कियामेंटरी सेकेटरी टुआनरेबुल मिनिस्टर आफ़ जस्टिस:

सवाल साफ तौर से सुनाई नहीं पड़ा है। आप मेहरबानी करके फिर कहें।

پارایامینتری ، یکویتری آنویبل منستر آف جستس ــ سوال صاف طور سے سنائی نہیں چوا ھے آپ مہربانی کرکے پھر کہیں ــ

سوال (iv) (iv) عجواب ميں آپ نے نو (No) فرمايا هے۔ اگر هم اسكا كوئي التحريري ثبوت پيش كويں تو گورنمنت كوئي التكشن (action) ليكي ؟ काची अब्दुल वली:

सवाल (iv) (b) के जवाब में जो आपने नो (no) फ़रमाया है अगर उसका हम कोई तहरीरी सबूत पेश करें तो गवर्न मेंट कोई एक्शन (action) लेगी?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice:

पार्लियामेंटरी सेक्रेटरी टुआनरेबुल मिनिस्टर आफ़ जस्टिस : अगरआप सबूत पेशकरते हैं तो गवर्नमेंट उस पर विचार करेगी ।

پارلیامینتری سیکریاری او آنریبل منسار آف جساس کر اور اور اور کریگی - اگر آپ ثبوت دیش کرتے هیں تو گورنمنٹ آس پر وچار کریگی -

Khan Bahadur Lieut. M. Sultan Alam Khan: With reference to the second question, has the Government replied after making due enquiries?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: Yes; enquiries are made by Government from district officers and it is presumed that their answers are based on facts ascertained after due enquiries.

> LAND SITUATED BETWEEN THE HEAD POST OFFICE AND DEPUTY COMMISSIONER'S BUNGALOW IN GONDA

*64. Shri Lal Behari Tandon: Is it a fact that one Budhai Teli applied to the Chairman, Municipal Board, Gonda, for a plot of land situated between the Head Post Office and Deputy Commissioner's bungalow on 9th April, 1937?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government (Shri Atmaram Govind Kher): Yes.

*65. Shri Lal Behari Tandon: Is it a fact that the Municipal Board, Gonds, by a resolution no. 156, dated the 24th June, 1937, recommended the said land to be given to Budhai Teli, there being no other applicant in the field?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes.

21-8-28 *66. Shri Lal Behari Tandon: Is it a fact that the Executive Officer reported on the file that Deputy Commissioner had no objection to leasing out the land to Budhai?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-

* 67. Shri Lal Behari Tandon: Is it a fact that the Executive Officer *82 21-3-'38 took another application for the same land from one Ram Lal on 24th July, 1937, and recommended it strongly?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes.

* 68. Shri Lal Behari Tandon: Is it a fact that Ram Lal is the *83 21-8-'88 gardener of the Deputy Commissioner, Gonda?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes.

*69. Shri Lal Behari Tandon: Is it a fact that the Board changed *84 21-3-38 its previous decision which was in favour of Budhai Teli and recommended that the land be given half and half to Ram Lal Mali and Budhai Teli?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government : Yes.

Shri Krishna Chandra: Was the change in the decision, of the Board made on a notice given by certain members?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: I require notice of this question.

*70. Shri Lal Behari Tandon: Is the Government aware that the Deputy Commissioner, Gonda, also changed his own orders and granted the land to both the applicants?

21-3-138

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: The Deputy Commissioner did not change his order. He sanctioned the proposal.

Shri Lal Behari Tandon: Is the Government aware that the Deputy Commissioner superseded the control of the Municipal Board on municipal Nazul land, and instead of leaving the demarcation of the land to the municipal authorities, deputed his naib-tabildar to do the demarcation?

*86 21-3-'88

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: The Deputy Commissioner had the demarcation made through the naib-tahsildar but in doing so he did not in any way mean to supersede the Board's control of Nazul property. Being the final auhtority for the grant of leases of municipal Nazul land in such cases. he thought it desirable to see that demarcation be made through an official whose decision may not be challenged on ground of partiality.

Khan Bahadur Lieut, M. Sultan Alam Khan: May I know if the Municipal Board has accepted the demarcation of the naib-tahsildar?

Parliamentary Secretary to the Honble the Minister of Local Self-Government: There has been no complaint from the Municipal Board received by the Government, and so it is presumed that they have no objection to this demarcation.

Mr. Nafisul Hasan: Was there any request on behalf of the Municipal Board made to the Deputy Commissioner for having the demarcation made by the naib-tabsildar?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: No.

*72. Shri Lal Behari Tandon: Is it a fact that the naib-tahsildar in *87 21-3 demarcating the land gave Run Lal 16 bighas, while he gave Budhai 12 bighas?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: The allotment was made by the Deputy Commissioner.

*38 21-3-'38

*73. Shri Lal Behari Tandon: Is it a fact that the land granted to Ram Lal consists of all the best plots in the centre whereas the land granted to Budhai is of poor quality and the plots are scattered on the borders of the land granted to Ram Lal?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: In making the allotment regard was had to give to each lessee a proportionate area of palo and manjhar soils according to their quality and productive capacity.

*89 21-3-'38

• 74. Shri Lal Behari Tandon: Is it a fact that Budhai represented to the Chairman, Municipal Board, against this distribution by the naibtansildar, and the Chairman referred this matter to the Deputy Commissioner?

Parliametary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: No written representation was made either to the Chairman or the Deputy Commissoner.

Shri Lal Behari Tondon: श्री लाल विहारी टंडन:

सवाल का जवाब इन्कारी में है। मैं अगर इसका काफ़ी सबूत दूं कि बुधई ने चेयरमैन के पास रिप्रेजेन्ट (represent) किया था तो क्या गवर्नमेन्ट इस पर कोई एक्शन (action) लेगी?

شری لال بہاری تندن ۔۔ سوال کا جواب انکاری میں ہے۔ میں اگر اِس کا کانی ثبوت دوں کہ بدھئی نے چیرمیں کے پاس ریبریونت (represent) کیا تھا تر کیا گورنسٹنت اس پر کوئی ایکشی (action) لیکی ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government पालियामेंटरी सेकेटरी दु आनरेबुल मिनिस्टर आफ लोकल सेल्फ्-गवर्नभेन्ट :

गवर्नमेन्ट इसकी जांच करेगी।

پارلیامین آری سیکری آو آنویبل منستر آف لوکل سلیف گورنمنت — گررنمنت اس کی جانیج کریگی –

*90 21-3-33

M

• 75. Shri Lal Behari Tandon: Is the Government aware that the Deputy Commissioner noted on the file that he was satisfied that the plots had been justly distributed, and further ordered that if Budhai was not satisfied the whole land was to be allowed to Ram Lal?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: The Deputy Commissioner's order was that if Budhai did not agree to take the land allotted to him fresh applications should be called for from those who possessed no land.

Shri Lai Behari Tandon : श्री लालबिहारी देन्द्रतः

में यह दरियाफ्रत करना चाहता हूं कि सवाल नं ६९का जवाब Yes में दिया गया है और सवाल नं ७५ में कहा गया है "Deputy Commissioner was satisfied that the plots had been just ly distributed" में जानना चाहता हूं कि बोर्ड के फैंसले के मुताबिक डिप्टी कमिश्नर ने फैंसला किया मा नहीं?

شري لال بهاري تندن -

میں یہ دریافت کرنا چاعا ہوں که سوال نمبر 19 کا جواب yes میں دیا گیا ھے اور سوال نمبر ۷۵ میں کہا گیا ھے

"Deputy Commissioner was satisfied that the plots had been justly distributed."

میں جاننا چاھتا ہوں کہ بورۃ کے فیصلہ کے مطابق ةبتّي کمشنو نے فیصلہ کیا یا نہیں ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: पार्लियामेंटरी सेकेटरी दू आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ लोकल-सेल्फ़ गवर्नमेन्ट

बोर्ड का फ़ैसला था कि आधी २ जमीन दोनों को बांट दी जाये। इसके बाद जब डिप्टी कमिश्नर मौके पर गये तो उनको मालूम हुआ कि एक के पास जमीन ज्यादा है और दूसरे के पास कम है तो उन्होंने यह तै किया कि रामलाल को १६ बीघा और बधई को १२ बीघा दिया जाय।

پارلیامین سیکری تری آنہیبل منستر لوکل سیلف گورنمنت ___ بورد کا فیصله تها که آدھی آدھی زمین درنوں کو بانت دیجائے _ اس کے بعد جب دیتی کمشنر جب موقع پر گئے تب اُن کو معلوم ہوا که ایک کے پاس زمین زیادہ ہے اور دوسرے کے پاس کم ہے تو اُنہوں نے یہہ طے کیا – که رام لال کو

* 76. Shri Lal Behari Tandon: Do Government propose to take any steps in the matter?

۱۱ بیگهم اور بدهای کو ۱۱ بیگهم دیا جائے ۔

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: No.

AGE OF COMPULSORY RETIREMENT OF OFFICERS AND SERVANTS OF DISTRICT BOARDS

*J7 21-3-1

- *77. Mr. Mahmud Husain Khan: Is it a fact that under the existing *98 213 rules of the District Boards, the age of compulsory retirement of the officers and servants of the District Boards is sixty years?
- *78. Is it a fact that the Commissioner, Allahabad Division, with reference to Chairman, District Board, Fatchpur's letter no. 454/XXIII—13, dated the 5th October, 1937, addressed the Board in his letter no. 176/XXI—6-1937, dated the 19th October, 1937, that the employees over 60 years age mentioned in the resolution no. 8, dated the 5th August, 1937, should not be in service any longer?
- *79. Mr Mahmud Husain Khan: Is it a fact that the District Board, Fatchpur, on the 22nd December, 1937, resolved to retire from the 1st January, 1938 all servants of the Board who exceeded the age of 55 years with the exception of Vaids and Hakims?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Information called for from the Commissioner, Allahabad Division, is not yet complete. Answers will be given at a later date.

Khan Bahadur Lient. M. Sultan Alam Khan: With reference to the reply to question no. 77, are the Government contemplating to change these rules?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes. The Government is considering the matter but it has not reached a final stage yet.

SURVEY OPERATIONS IN THE FIROZABAD MUNICIPALITY
* 80. Shri Ram Chandra Paliwal : श्री रामचन्द्र पालीवाल ;

- (अ) क्या गवर्नमेन्ट यह बतायेगी कि फ़ीरोजाबाद चुंगी में पैमायश कब हुई ?
- (ब) पैमायश किस तारीख को शुरू हुई और किस तारीख को खत्म हुई ?
- (स) पैमायश के अफ़सरान ने आराजी नं० ११४८ व ११८१ की बाबत खसरे में क्या इन्द्राज किया था?

* ۸۰ — شری رامهخدر پالیوال —

(الف) – کیا گورزمنت یه بتلائیگی که فیروزآباد چنگی میں پیمائش کب عوائی ؟

ُ ب) پیمائش کس تاریخ کو شروع هوئی اور کس تاریخ کو ختم هوئی (س) پیمائش کے افسران نے آراضی نمبر ۱۳۷۷ و ۱۱۸۱ کی بابت خسرے میں کیا اندراج کیا تھا ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: पार्लियामेंटरी सेकेटरी दु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ लोकल सेल्फ-गवर्नमेन्ट:

- (अ) सर्वे (suruey) सन् १९३२ ई० और सन् १९३३ ई० में किया गया था।
- (ब) सर्वे (suruey) नवम्बर सन् १९३२ ई० में शुरू हुआ था और २२ गई सन् १९३३ **ई० को खत्म हुआ था।**
- (स) प्लाट (plat) नं० ११४८ वही है जो सन् १९३२-३३ ई० के खेवट खसरा का प्लाट नं० २३१ है, और पुराने प्लाट नं० ११८१ का (जो ग़लती से अपने पुराने नं० १२८९/२ पर दर्ज या) नया नं० २४० है। यह दोनों प्लाट म्युनिसिपैलिटी के नाम दर्ज हैं।

پارلیا مینتری سیکریتری تو آنریبل منستر آف او کل سیلف گروشنگ بستر آف او کل سیلف گروشنگ بستر (الف) سردے survey سنه ۱۹۳۱ع اور سنه ۱۹۳۳ع میں کیا گیا تھا - (ب) سردے (survey) نومبر سنه ۱۹۳۱ع میں شروع هوا اور ۱۲ سئی سنه ۱۹۳۳ع کو ختم هوا تها *

رس) پلات (plot) نمبر ۱۱۳۸ رهی هے جو سنه ۱۹۳۲ – ۱۹۳۴ع کے کیبوت کسره کا پلات نمبر ۱۳۱۱ هے اور پرانا پلات نمبر ۱۱۸۱ (جو غلطی سے پرانے نمبر ۲/۲۱۲۸۹ په دارج تها) کا نباشتم ۱۳۳۰ هے - يه درتون پلات ميرنيسيباتي کے نام دارج هين -

Shri Ram Chandra Paliwal : श्री रामचन्द्र पालीवाल :

क्या सरकार यह बताने की कृपा करेगी कि सन् १९३२ और १९३३ ई० में जो पैमाइश हुई है और जिसका हवाला जवाब में दिया गया है उसके पहले के खसरे में किसका नाम दर्ज है ?

شري رام چندر پاليوال — کيا سرکار به بتانے کي کريا کريئي که سند ۱۹۳۲ع و سنه ۱۹۳۳ع ميں جـ و پيمائھي هوئي تھي اور جس کا حوالہ جواب ميں ديا گيا هے اُس کے پہلے خسرہ ميں کس کا نام درخ هـ ا Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: पार्लियामेटरी सेकेटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ लोकल सेल्फ़-गवर्नमेन्ट : मैं इसकी नोटिस चाहंगा।

يارليامينتَّري سيكريتَّري ٿو آنريبل منستَّر آف لوكل سيلف گورنمنت — مين اِس كا نوٿس چاهونگا *

Shri Jagan Prasad Rawat : श्री जगन प्रसाद रावत :

सन् १९३२ से १९३३ ई० में जो पैमाइश हुई थी क्या उसकी वजह से पुराना नक़शा खंसरा रह कर दिया गया है ?

شري جکي پرشاد رارت -

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government : पार्लियामेंटरी सेकेटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ लोकल सेल्फ-गवर्नमेन्ट ।

खसरा रह् नहीं किया गया, जो ग़लती थी उसको दूर किया गया है।

چارایامینٹری سیکریٹہی ٹو آنریبل منسٹر آف لوکل سیلف گورنمنٹ — خسرہ رد نہیں کیا گیا – جو غلطی تھی اُس کو دور کیا گیا ہے *

Shri Jagan Prasad Rawat : श्री जगन प्रसाद रावत :

क्या ठीक करने के बाद दूसरा खसरा बना ?

شري جائن پرشاد رارت — کيا تهيک کونے کے بعد درسوا خسوہ بنا ?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self Government : पार्लियामेटरी सेकेटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ लोकल सेल्फ्र-गर्थनमेन्ट:

मैंने कहा कि जो ग़लती नम्बरों की थी वह दुरुस्त कर दी गई।

پارایامینتوی سیکویتری ٹو آنویبل منستو آف اوکل سیلف گورنمنت —
سیں نے کہا که جو غلطی نمہوں کے تھی وہ دوست کو دی گئی *

Shri Jagan Prasad Rawat : श्री जगन प्रसाद रावत:

क्या में यह समझ लूं कि नक़शा खसरा एक ही है ?

شري جگن پرشاد راوت — کيا دين يهه سمجهه لون که نقشه خسره ايک هي هے ?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: पार्लियामेंटरी सेकेटरी दु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ लोकल सेल्फ़-गवर्नमेन्ट: में इसके लिये नोटिस चाहुंगा।

پارلیامینئری سیکریتری او آفریبل منستر آف اوکل سیلف گورنمنت — میں اس کے لیئے نواس چاہونگا *

Shri Jagan Prasad Rawat : श्री जगन प्रसाद रावत:

इस सवाल में जिन नम्बरों का जिक्र किया गया है कि दुरुस्त कर दिये गये, क्या सनके बारे में एतराज हुए थे?

شري جابي پرشاد راوت -

اس سوال میں جن نمبروں کا ذکر کیا گیا ہے که درست کر دیئے گئے کیا ان کے بارہ میں اعتراض هوئے تھے ؟

Parliamentary Secretary to the Honb'le the Minister of Local Self-Government: पार्लियामेंटरी सेकेटरी दु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ लोकल सेल्फ़ गवर्नमेन्ट: बगैर एतराज के यह दुरुस्ती नहीं होती।

پارلها مینتري سیکریتري تو آنریبل منستر آف لوکل سیلف گورنمنت -بغیر اعتراض کے یہم درستی نہیں ہوتی -

FINANCIAL CONDITION OF THE FIROZABAD MUNICIPALITY

Shri Ram Chandra Paliwal : श्री रामचन्द्र पालीवाल :

- (अ) चुंगी फ़िरोजाबाद की मौजूदा माली हालत क्या है ?
  - (ब) इसकी माली हालत सन् १९३६—३७ में क्या थी ?
- (स) क्या गवर्नमेन्ट मेहरबानी करके वह वजूहातें बतलायेगी जिनकी वजह से फ्रीरोजाबाद चुंगी की माली हालत में यह फर्क पड़ा ?

* ١١ -) شرى رامچندر باليوال -(الف) - چنگی فهروزآباد کی موجوده مالی حالت کیا هے ؟ (ب) اِس کی مالی حالت سنه ۱۹۳۹ع رسته ۱۹۳۷ع میں کیا تھی گ (س) کیا گور نمنت مهربانی کرکے وہ وجیدی بتاریکی جی کی وجیدے قیروزآباد چنگی کی مالی حالت میں بہہ قبق بڑا ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government : पार्लियामेंटरी सेकेटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ लोकल सेल्फ्-गवर्नमेन्ट:

- (अ) असंतोषजनक है। बोर्ड के बजट में १,७०८ रुपया की कमी है।
- (व) सन् १९३६-३७ ई० में बोर्ड का साल का आखिरी बकाया ८७४ रुपया था, ऐसे कर्जी की रकम जो बदा नहीं हुए थे ४,५२७ रुपया थी और बोर्ड की ऐसी रकम जो काम में
- (स) बोर्ड को मालो हालत खराब होने की वजह सपयों की सख्त बदइंतजामी हैं जिसके लिये किसी हद तक पिछला बोर्ड जिम्मेदार हैं और किसी हद तक मौजूदा बोर्ड।

پارليا•يىنت_{ى سىئىرى}تېى ئو أنړىيل مىستى آف لوئل سىلف گررنىنت -(۱) استوشعنک ہے۔ اور کے بعضت میں ۱۷۰۸ روپیے کی کسی ہے۔ (١٠) سند ١٩٣٧ - ١٩٣١ع - يين بورة كا سال كا أخوى يقايــا ١٩٧٨ ردييه تها ۔ ایسے ورضوں کی رتم جو ادا تہیں ہوے نمے ۲۵۴۷ روپید تھی اور بورة کی ايسي رقم جو كام ديل لكي هودني تهي ٥٧٠٢ رويد تهي - : ب ۱۸ برد کی مالی حالت غراب هون کا سیب رزیبه کی سخت بدانتظامی (۳) برد کی مالی حالت غراب هون کا سیب وجیه کی سخت بدانتظامی در ۳) برد کی موجود بورد دمهدار هے - هی جس کے لیلے کسی عدیک پچھا بورد اورکسی حدیک موجود برد کسی عدیک بلنے کسی عدیک پچھا بورد اورکسی PROVIDENT FUND CONTRIBUTION BY THE FIROZABAD MUNICIPALITY

- * 82. Shri Ram Chandra Paliwal : श्री रामचन्द्र पालीवाल :
- (अ) क्या गवर्नमेन्ट को यह मालूम है कि चुंगी फ़ीरोजाबाद अपने स्टाफ़ (Staff) का प्रावीडेन्ट फ़न्ड (provident fund) पोस्ट आफ़िस सेविंग बैंक (Post Office Savings Bank) में जमा करती है ?
- (ब) क्या यह वक्त से जमा होता रहा है ? अगर नहीं तो कब से कब तक यह रका रहा और कब जमा किया गया ?
- (स) क्या गवर्नमेन्ट मेहरबानी करके यह बतायेगी कि किन वजूहात से यह रूपया जमा नहीं किया गया और इसके लिये कौन जिम्मेदार हैं ?
- * ۸۱ -- شری رامچندر پالیوال -(الف) کیا گورنمنت نو یه معلوم هے که چنگی فیروزآباد اپنے استاف (staff) کا پراویدنت فند (provident fund) پوست آفس سیونک بنک (staff) کی پراویدنت (Post Office Savings Bank)
- (ب) کیا ولا وقت سے جمع هوتا رها هے؟ اگر نہیں تو کب سے کب تک یہ رکا رہا اور کب جمع کیا گیا ؟
- (س) کیا گور نمنت مہربانی بحرکے یہم بتائیگی که کن وجہوں سے یہ م ورپیم جمع نہیں کیا گیا اور اس کے لیئے کون ذمعدار ہے ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: पार्लियामेंटरी सेकेटरी दु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ लोकल सेल्फ़-गवर्नमेन्ट:

- (अ) जी हां। प्राविडेन्ट फ़न्ड का फिक्जूड डिपाजिट (fixed deposit) इम्पोरियल बैंक आफ़ इंडिया आगरा में जमा है और उसका करेन्ट डिपाजिट (current deposit) फ़ीरोजाबाद के पोस्ट आफ़िस सेविंग बैंक में जमा है।
- (ब) जी नहीं। यह मई सन् १९३५ ई० से फ़रवरी सन् १९३६ ई० तक नहीं जमा किया गया और मार्च सन् १९३६ ई०, जनवरी सन् १९३७ ई० और मार्च सन् १९३७ ई० में जमा किया गया।
- (स) प्राविडेन्ट फ़न्ड न जमा करने की वजह सिर्फ़ यह थी कि रुपया नहीं था। उसकी जिम्मेदारी बोर्ड पर है।
- چارلیامینتری سیکریتری آو آنریبل منستر آف لوکل سیلف گورنمنت (۱) جی هاں پراویدنت نند کا فکزت دیازت (fixed deposit) امهیریل بیک آف اندیا آگره میں جمع هے اور اِس کا کرنت دیازت (current deposit) فیروزآباد پوست آفس کے سیرنگ بنک میں جمع هے *
- ر ۲) جی تہیں ۔ مئی سنہ ۱۹۳۵ع سے فروری سنه ۱۹۳۱ع تک نہیں کیا گیا اور مارچ سنه ۱۹۳۷ع جندوری سنه ۱۹۳۷ع اور مارچ سنه ۱۹۳۷ع میا ۔ کیا گیا ۔
- (۳) پراریت نیت فنت نیم جمع کرنے کی وجمع صوف یہ هوئی که ررپیه فہیں تھا آس کی فیمهداری بورت پر ہے *

Shri Jagan Prasad Rawat: श्री जगन प्रसाद रावत:

यह जो कहा गया कि प्राविडेन्ट फ़ण्ड जमा नहीं हुआ इसकी वजह से जो म्युनिसिपैलिटी के अहलकारों को ब्याज का नुक़सान हुआ है उसको कौन बर्दाश्त करेगा ?

شری جمی پرشان راوت –

یہ جسو کہا گیا کہ پراریڈنٹ ننڈ جمع نہیں ہوا اُس کی رجہ ہے جو میرونیسپیلٹی کے اهلکاروں کو بیاج کا نقصان ہوا ہے اُس کو کون برداشت کریگا ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: पालियामेन्टरी सेकेटरी दु आनरेबुल मिनिस्टर आफ लोकल सेल्फ्र-गवर्नमेन्ट:

जो व्याज का नुकसान हुआ है उसके लिये बोर्ड जिम्मेदार है।

پارلیامینتی سیکریتری تو آنریبل منستر آف لوکل سیلف گورنمنت - جو بیاج کا نقصان هوا اُس کے لیئے بورة ذمعدار هے -

*83. Shri Ram Chandra Paliwal: श्री रामचन्द्र पालीवाल:

क्या यह वाक्या है कि आडीटर्स (auditors) ने इस बेजाब्तगी को जिसमें कि बोर्ड के अहलकारान के सूद का नुकसान था सन् १९३४-३५, १९३५-३६ के हिसाब जांचते वक्त एतराज किया था?

- (अ) अगर हां तो बोर्ड ने इस पर क्या कार्रवाई की है ?
- (ब) क्या उस एतराज के बाद फ़न्ड का रूपया बराबर जमा होता रहा है ?
- (स) अगर नहीं तो क्यों, और गवर्नमेन्ट क्या कार्रवाई उन अफ़सरान बोर्ड के खिलाफ जो इसके लिय जिम्मेदार हैं, करेगी ?
- * ۸۳ شوی رامچندر بالیوال کیا بهه واقعه هے که آدیترس (auditors) نے اِس بے فاطعی کو جس میں بورق کے اِس بے فاطعی کو جس میں بورق کے اہلکاران کے سود کا نقصان تھا سند ۱۹۲۳-۲۹ و سند ۱۹۳۵-۱۹۳۹ کے حساب جانچنے وقت اعتراض کیا تھا ؟

(الف) اکر هاں تو بورة نے اُس پر کیا کارروائی کی ہے ؟

(ب) کیا اُس پر اعتراض کے بعد فند کا روبیہ برابر جمع ہوتا رہا ہے؟

(س) اگر نہیں تو کیوں ؟ اور گورنست کیا کارودائی ای افسوال بورہ کے

र्धां عَلَيْ لَيْمُ ذَمِعُوارُ هَيْنَ كُوبِكِي اللهِ كَالِيمُ وَمَعُوارُ هَيْنَ كُوبِكِي اللهِ Parliamentary Secretary to the Hon ble the Minister of Local Self-Government: पार्लियामेन्टरी सेन्नेटरी दु बानरेबुल मिनिस्टर लोकल सेल्फ़-गवर्नमेन्ट: बी हो।

- (ब) बोर्ड ने जितनी जल्द हो सका रुपया जमा कर दिया। रुपया मार्चे सन् १९३६ ई०, जनवरी सन् १९३७ ई० बीर मार्चे सन् १९३७ ई० में जमा किया गया।
  - (ब) जी नहीं।
- (स) चुंकि बोर्ड की माठी होलत में उसकी गुंजाइश नहीं थी। सरकार इस वक्त कोई कार्यवाही नहीं करना चाहती क्योंकि बोर्ड इस मोठी साठ में रुपया जरूर जमा कर देगा।

پارليامينتري سيم يتري تو أنريبل منستر أف لوكل سيلف كورنمنت -

جی گاں -(۱) ہورۃ نے جتنی جاتھ مبکن طبوسکا رربیع جمع کو دیا -رربیع مارچ سته ۱۹۳۹ع جنرری سنه ۱۹۲۷ع ارز مارچ سنه ۱۹۳۷ع میں جمع کیا -

(۲) جي نہيں ـ

Shri Jagan Prasad Rawat : श्री जगन प्रसाद रावत :

'सी' पार्ट में कहा गया है कि गवर्नमेन्ट कोई कार्रवाई इसलिये नहीं करती कि उसे विश्वास है कि वह ठीक तरह से जमा करेंगे। किन वजूहात से गवर्नमेन्ट को यह विश्वास हो गया है जब कि आडीटर (auditor) के नोट (note) के बाद ऐसा नहीं किया गया?

شري جگن پرشاد رارت -

سری جس برسی را رو اس کیا گیا ہے کہ گورنمنٹ کوئی کارروائی اس لیئے نہیں کہتی کہ اُرسے ' پارت میں کہا گیا ہے کہ گورنمنٹ کو کہ اُرسے وشواس ہے کہ وہ ٹھیک طرح سے جمع کرینگے۔ کی وجوھات ہے گورنمنٹ کو یہہ دشواس ہوگیا ہے جب کہ اُدیڈر (auditor) کے بعد ایسا نہیں کیا ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government : पालियामेन्टरी सेकेटरी टू आनरेबुल मिनिस्टर धाफ़ लोकल सेल्फ़-गवर्नमेन्ट !

आडीटर के नोट के बाद यह मालूम हुआ कि बोर्ड के पास रुपया न होने की वजह से वह जमा नहीं कर रहें हैं। वह किस्तवार रुपया जमा कर रहे हैं और मालूम हुआ है कि पिछली ३ किस्तें जमा कर चुके हैं इसिलये आइन्दा भी जमा जरूर करेंगे।

پارلیا مینتہی سیکریتہی تو آنہبیل منستر آف لوکل سیلف گورنینت —
آذیتر کے نوت کے بعد یہ معلوم ہوا کہ بورق کے پاس روپیہ نہ ہونےکی رجبه
سے وہ جمع نہیں کر رہے ہیں ۔ وہ قسط رار روپیہ جمع کر رہے ہیں اور معلوم ہوا
ھے کہ پنچھلی ۳ تسطیں جمع کرچکے ہیں اس لیئے آئنسدہ بھی جمع ضرور
کہینگہ۔۔

UNAUTHORIZED EXPENDITURE IN THE MUNICIPAL BOARD OF FIROZABAD

* 84. Shri Ram Chandra Paliwal: श्री रामचन्द्र पालीवाल:

क्या यह वाकया है कि पिछले तीन सालों में म्यूनिसिपल बोर्ड फ़ीरोज़ाबाद ने ग़ैर मंजूर शुदा खर्चे भी किये ? यदि किये तो कितने ?

* ۸۲ سے شری رامنچندر پالیوال – کیا یہ، واقعہ ہے کہ پنچیلے تین سالوں میں میونیسیپل بورة فیروزآباد نے غیر منظور شدہ خرچ بھی کیئے ؟ اگر کیئے تو کتنے ؟

पार्लियामेन्टरी सेकेटरी दु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ लेकल सेल्फ्-गवर्नमेन्द

जी नहीं। तमाम खर्चों की मंजूरी बोर्ड ने दी थी, गोकि चन्द मामलों में खर्च बजट के ग्रान्ट (grant) से बढ़ गया था।

پارلیا مینتری سیکریتری تو آنریبل منستر آف لوکل سیلف گورنمنت —
جی نہیں –
عمام خوچ کی منظوری بورة نے دی تھی گو که چند معاملوں میں خوج
محجت کے گوانٹ (grant) سے بوھه گیا تھا *

Shri Ram Chandra Paliwal: श्री रामचन्द्र पालीवाल:

जवाब में जो यह बयान किया गया है कि यह जो ४,१०० रु० पार्क के ऊपर खर्च किया गया है वह जो मंजूर शुदा रक्तम थी उससे ज्यादा खर्च किया गया। ऐसा क्यों किया गया ?

شرى رام چندر ياليوال --

جواب حیں جو بہت بیان کیا گیا ہے کہ بہت جو ۱۴۰ روبیت بارکے کے ادیر خرج کیا گیا ہے والا جو منظور شدہ رقم تھی اس سے زیادہ خرج کیا گیا ایساً

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: पार्लियामेन्टरी सेकेटरी दु आनरेबुलमिनिस्टर आफ़ लोकल सेल्फ़ गवर्नमेन्ट:

बोर्ड के इस्तजाम में अगर उसके फ़ाईनेन्सेज (finances) के ऊपर चेयरमैन की निगाह नहीं रहती तो कभी कभी खर्चा ज्यादा हो जाया करता है। इसी तरह से इसमें खर्ची क्यादा हो गया जो इर्रेगुलर (irregular) है ।

بورة کے انتظام میں اگر اس کے فائیننسیز (finances) کے اُوپر چیر میں کی نگاه نهیں رهتی تو کبهی کهی خرچ، زیاده هو جایا کرتا هے- اس طرح سے اس میں خرچه زیاده موگیا جو اربکلر (irregular) دے۔

Shri Ram Chandra Paliwal: श्री रामचन्द्रं पालीवाल:

इस बद इन्तिजामी के मृताल्छिक आगरे के कमिश्तर ने भी कोई इत्तिला दी कि फ़ीरोजा-बाद में ऐसी बदइनाजामी है ?

Shri Ram Chandra Paliwal: شرى رام چندر باليوال سي

اس بدانتظامي کے متعلق آگہا کے کیشنم نے بھی کے رئی اطلاع ہی ک نیرورآباد میں ایسی بدانتظامی ہے ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: पार्लियामेन्टरी सेकेटरी दु आनरेबृळ सिनिस्टर आफ लोकल सेल्फ्र-

· में इस सवाल के लिये नोटिस नाहुंगा।

پارلیامینئتری سیکریٹری تو آئریبل منسٹر آٹ لوکل سیلف گورفشنت ۔ میں اس حوال کے لیئے نوٹس چاہوں^{گا ۔} Syed Alzaz Rasul : सैयद एजाच रसूल :

ज्या में दरियाफ़्त कर सकता हूं कि जो जायद बपया खर्चे हुआ उसके लिये चेंयरमैन साहब ने बाद में बोई से मंजूरी छे ली ?

کیا میں دریافت کرسکتا هوں که جو زیادہ رویبع خرچ هوا اس کے لیئے چیومین ماحب نے بعد میں بورة ہے منظری لے لی ؟ Parlia mentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: पालियामेन्टरी सेकटरी दु आनरेबुल मिनिस्टर आफ लोकल सेल्फ़-गवर्नभेन्ट:

जी हां, बोर्ड से मंजूरी ले ली।

پارلیامین آری سیکری تو آنریبل منستر آف لوکل سیلف گورنمنت -- جي هار - دورة سے منظوري لے ای -

*85. Shri Ram Chandra Paliwal: श्री रामचन्द्र पालीवाल:

(अ) क्या चुंगी फ़ीरोजाबाद में ठाकुर मकुन्दिसह एग्जिक्यूटिव आफ़िसर (executive officer) के दौरान में कोई ग़बन के मामले हुए हैं ?

(ब) अगर हां तो क्या गवर्नमेन्ट मेहरबानी करके उनकी तादाद बतलायेगी?

. * ٨٥ - شرى رامجندر باليوال -

(الف) کیا چنگی فیروزآبان میں تھاکو مکند سنگھے اکزیکھوتیو آفیسو (الف) کیا چنگی فیروزآبان میں غبی کے معاملے ہوئے ہیں ؟ (ب) اگر ھاں ؟ تو کیا گورنمنٹ مہربانی کرکے اُن کی تعداد بتلائیگی ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government : पालियामेंटरी सेकेटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ लेकल सेल्फ़-गवर्नमेंट

अ और ब—च्इस साल आडिटरों ने दो ताजे मामलों की रिपोर्ट की है उन पर जांच हो रही है और बोर्ड उन पर ग़ौर कर रहा है।

پارلیا مینتری سیکویتری تو آفریبل منسترآف لوکل سیلف گورنمنت —
(1) اور ۔ (۲) اس سال آفیسروں نے معاملوں کی رپورت کی ہے جن پر جانبے ہو رہی ہے اور بورد ان پر غور گررہا ہے ۔

Shri Jagan Prasad Rawat : श्री जगन प्रसाद रावत :

क्या गवर्नमेन्ट बतलाएगी कि किन किन के ख़िलाफ़ जांच हो रही है ?

شری جگن پرشان رارت — کیا گورنمنٹ بتلائیگی که کن کن کے خلاف جانبے هورهی هے ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: पालियामेन्टरी सेऋटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ लोकल सेल्फ्-गवर्नमेन्ट:

Shri Jagan Prasad Rawat: श्री जगन प्रसाद रावत: कितने दिन से इसकी जांच हो रही हैं?

شری جکی پرشاد رارت — کتنے دیں ہے اِس کی جانبے ہورمی ہے ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: पालियामेन्द्ररी सेकटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ लोकल सेल्फ्-गवर्नमेन्ट:

यह अभी हाल ही का मामला है चन्द दिनों का, लेकिन किस तारीख़ से जांच शुरू हुई ै हैं में इसका नोटिस चाहता हूं।

پارلياسينتري سيكريتري ٿو آنريبل منستر آف لوكل سيلف گورنمنت -يهد ابهي حال هي كا معامله هے چند دنوں كا - ليكن كس تاريخ سے جانبے شروع هوئي آهم مين اس كا نولس چاهنا هور -

Sri Krishna Chandra: Who is making investigation into the embezziement case?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self Government: पार्कियामेंटरी सेकेंटरी दु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ लोकल सेल्फ़-गवर्नमेंट:

मैंने जवाब दे दिया है कि बोर्ड इस पर गौर कर रहा है।

پارلیامینتری سیکریتری تو آنریبل منستر آف لوکل سیلف گورفند ---میں نے جواب دیدیا ھے که بورد اس پر غور کر رہا ھے۔ COMPLAINTS AGAINST FIROZABAD MUNICIPALITY

*86. Shri Ram Chandra Paliwal : श्री रामचन्द्र पालीवाल :

क्या गवर्नमेन्ट यह बतलाने की कृपा करेगी कि मंत्री न्याय विभाग के पास हकीम अख्तर-हुसेन फ्रीरोजाबाद की कोई दरख्वास्त बाबत जिकायत चुंगी फ्रीरोजाबाद आई है ? यदि बाई है तो उस पर क्या कार्रवाई की गई ?

* ۸۷ - شرى رامچندر باليزال -کیا گورنمنت یہ، بتلافے کی کوبا کریکی کہ منتوی نیائے و بیاک کے باس حکیم اختر حسین فیررزآباد کی کوئی درخراست بادے شکایت جنگی فیررزآباد

آئي هے ؟ يدى آئي هے تو اس يو كيا كارروائي كي گئي هے ؟ Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: पार्लियामेंदरी सेकेटरी दु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ लोकल सेल्फ़-गवर्नमेन्ट:

ची हां। डिस्ट्रिक्ट मैजिस्ट्रेट ने बोर्ड को लिखा है कि वह दस्तन्दाजी को हटाने के क्यिं मुनासिब कार्यवाही करे और तहसीलदार से भी दो महीने के बाद एक रिपोर्ट मांगी है। मगर जस रिपोर्ट से चाहिर होगा कि दस्तन्वाजी नहीं हटी है तो सरकार आगे क़ानूनी कार्यवाही करेगी।

پارلدامهناتری سیکریاری تو آنهیل منسار آن لوکل سیلف گورامنت --جي هان - دسترکت محستريت نے دورة کو لکھا هے که ولا دست اندازي کو ی بینے مناسب کاروزائی کرے اور تحصیلدار سے بھی مو مروق کے بعد آیک ر درت مانکی هـ - اکر ریورت مے دیاء ظامر موکا که ناست اندازی ایمان های هم

تو سولار آگے قانونی کارروائی کویکی – Shri Ram Chandra Paliwal. श्री रामचन्त्र पाळीवार क्या सरकार यह बतलाने की क्रपा करेगी कि जिला सैजिस्ट्रेट ने जो वहां की तहकी-कात की है उसको कितना समय हो गया?

پنت رامچندر پالهوال --

کیا سرکار یہ بتلانے کی کرپا کریگی کے ضلع محستریت نے جرو رهاں کی تحقیقات کی ہے اس کو کتنا سمے هوگیا ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government : पार्लियामेंद्री सेकेटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ लोकल सेल्फ़-गवर्नमेंट :

क्या आप सवाल को दुहराएंगे?

پارلیامینتوی سیکویتوی تو آنریبل منستر آف لوکل سیلف گورنمنت — کیا آپ سوال کو دهراگینکه ؟

Shri Ram Chandra Paliwal: श्री रामचन्द्र पालीवाल:

जिला मैजिस्ट्रेट ने जो रिपोर्ट म्युनिसिपैलिटी से मांगी है उसको कितना वक्त हो गया ?

پندت رامتهندر باليوال -

ضلع متجستویت نے کو رپورت میونیسپیلتی سے مانای ہے اس کے کتنا وقت ہوگیا ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government : पालियामेंटरी सेकेटरी टुआनरेबुल मिनिस्टर आफ़ लोकल सेल्फ़-गवर्नमेंट : मैं इसके लिये नोटिस चाहंगा।

پارلیامهندری سیکریدری او آنویبل منستر آف آلوکل سیلف گورنمنت -

Further information as promised in reply to starred questions nos. 68-71 and 73 asked by MR. MUHAMMAD ISHAQ KHAN on 2nd February, 1938, is laid on the table so far as Public Information Department is concerned

(See Appendix A, page 379.)

SHORT NOTICE STARRED QUESTIONS

PROSECUTION OF PANDIT SHRI KRISHNA DUTT PALIWAL, LATE RURAL DEVELOPMENT OFFICER, UNITED PROVINCES

*1. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Will the Government be pleased to state if sanction of the Government was taken to prosecute Pandit Shri Krishna Dutt Paliwal, late Rural Development Officer, United Provinces, as required by the Criminal Procedure Code?

The Hon'ble the Premier (Shri Govind Ballabh Pant): No. There is no legal obligation under the Criminal Procedure Code to obtain such sanction.

*2. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Will the Govern please state whether any summons were personally served on him to before the Agra Magistrate before the warrant for the arrissued?

The Hon'ble the Premier: No.

*3. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Will the Government I state if the warrant was given for service to Lucknow Police or Police?

The Hen'ble the Premier : Agra Police.

4. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Was any permission taken by the serving officer to enter the Secretariat and the office of the Rural Development Officer when he came to arrest Mr. Paliwal?

The Hon'ble the Premier: Versions differ, but it appears that the serving officer did not seek any such permission at the outset. He saw the Industries Secretary to Government afterwards though before effecting the actual service of the warrant.

*5. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Is the case against him still proceeding or has it been withdrawn?

The Hon'ble the Premier : It is proceeding.

Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Did the Magistrate issue the warrant on his own motion or on the application of the Prosecuting Inspector?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: On the application of the Prosecuting Inspector.

Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Did the Magistrate record any reasons and if so what were those reasons for issuing the warrant?

The Hon ble the Premier: I think no special reasons were given, but I do not know how far it is correct to discuss here the orders passed on an application in a court.

Shri Jagan Prasad Rawat : श्री जगनप्रसाद रावत :

न्तेश्वन नम्बर २ में यह कहा गया है कि सम्मन सर्व नहीं किया गया, क्या गवनैमेंट यह वतलायेगो कि सम्मन सर्व क्यों नहीं किया गया ?

شری جگی پرشاد رارت —
کونشچی (Question) نمبرا میں یہ کہا گیا ہے که سی سرو (serve) نہیں
کونشچی (Question) نمبرا میں یہ کہا گیا ہے کہ سی سرو (serve) کیوں نہیں کیا گیا ۔
کیا گیا ۔ کیا، گورنمنٹ یہ بنالئیگی که سی سرو (serve) کیوں نہیں کیا گیا ؟
The Hon'ble the Premier : अनरेबल प्रीमियर :

क्योंकि जब सर्विस (service) करने गये तो जिनके अपर सर्विस (service) करना थी वह मिले नहीं।

آنہ یبل چریمیٹر — کیونکم جب سررس (service) کرنے گئے تو جس کے اُریر سروس کونا تھی

Kunwar Sir Maharaj Singh: With reference to question no. 5, under what section of the Indian Penal Code or other Code has Mr. Paliwal

The Hon'ble the Premier: Under section 353 and some section of

Shri Mohan Lal Gautam: श्री मोहनटाल गौतम:

इस वारत्ट के इस् (issue) करने की क्या चरूरत महसूस हुई थी ?

شاہی موضی الل کونم — شاہی موضی اللہ (iasua) کرتے کی کیا ضرورت متحسوس هوئی تھی ؟ اس دارات کے اشر The Hon'ble the Premier : आनरेबुल प्रीमियर :

यहां से वारन्ट ईशू (warrant issue) नहीं किया गया।

آنويبل پريميئر —

یہاں سے وارنت اِشو (warrant issue) نہیں کیا گیا -

Shri Mohan Lal Gautam : श्री मोहनलाल गौतम :

वारन्ट के ईशू करने की मैजिस्ट्रेट को क्या जरूरत महसूस हुई थी ?

شربي موهن لال گوتم ---

? رَارُنْتَ كَى الْمُو كَرِنْ كَى مَصِستَرِيتَ كُو كَيَا ضَرُونِ مَحَسُوسَ هُونُى تَهَى ? The Hon'ble the Premier: आनरेबल प्रीमियर:

मैजिस्ट्रेट ने समझा कि वारन्ट ईशू करना चाहिये।

آنريبل پريميئر __

مجستربت نے سمجھا کے وارنت اشو کونا چاھیئے -

Shri Mohan Lal Gautam: श्री मीहनलाल गौतम:

क्या गवर्नमेंट मेहरबानी करके यह बतलायेगी कि गवर्नमेंट ने क्या वजह समझी कि वारन्ट ईशू करना चाहिये ?

شری موهن لال گوتم — کیا گررنمنت نے کیا وجه سمجهی که گورنمنت نے کیا وجه سمجهی که رارنت اِشو کرنا چاهیئے ؟

The Hon'ble the Premier: आनरेबुल प्रीमियर:
एक दक्ष्वस्ति मैजिस्ट्रेट को दी गई थी, उसको देखकर मैजिस्ट्रेट ने वारन्ट ईशू
कर दिया।

آنریبل پریدیار — ایک درخواست مجستریت کو دی گئی تھی اُس کو دیکھکی مجستریت نے دارنت اِشو کردیا –

Shri Mohan Lal Gautam : श्री मोहनलाल गौतम :

चौथे सवाल के जवाब में जो कहा गया है कि वर्जन्स डिफ़र (versions differ) करते हैं तो किन २ लोगों के वर्जन्स डिफ़र (versions differ) करते हैं ?

شہي موهن لال گوتم — چوتھ سوال کے جواب میں جو کہا گیا ھے که ررزنس دنو (versions differ) کوتے ھیں تو کن کن لرگوں کے ورزنس دنر کہتے ھیں ?

The Hon'ble the Premier : आनरेब्ल प्रीमियर :

गवर्नमेंट के तो कोई वर्जन (version) नहीं हैं। एक तो सर्विंग आफ़िसर (serving officer) का और एक हमारे इन्डस्ट्रीज सेकेटरी (Industries Secretary) साहब का। औरों से तो मैंने पूछा नहीं।

آنریبل پریمیئر – گورنمنت کے تـو کوئـی درزن (version) نہیں ھیں ایک نوسرونگ آئیسز (serving officer) کا اور ایک ھمارے انڈستریز سکریتری (Industries) Secretary) عاجب کا – ادروں سے تو میں نے پوچھا نہیں

Saiyid Aizaz Rasul: सैयद ऐजाज रसूल:

न्या यह वाकया है कि गवर्नमेंट ने मैजिस्ट्रेट के केार्ट (Court) से यह फ़ाइल (file) मंगाई थी ?

سید اِعزاز رسول — کیا یہ دراند (court) سے بہت فائل کیا یہ درانتہ ہے کہ گورنت (tile) سے بہت فائل کیا یہ دراندہ ہے کہ گورنمنٹ نے مجسٹریت کے کورت (file) منگائی تھی ?

The Hon'ble the Premier: आनरेबुल प्रीमियर:

آنريبل پريميئر — جيء آهيک هے - راتعه هے - على اللہ على ا

Shri Jagan Prasad Rawat: श्री जगनप्रसाद रावत:

क्वेश्चन (Question) नम्बर २ के जवाब में यह कहा गया है कि सर्विग आफ़िसर (Serving Officer) को एक्यूज्ड (accused) नहीं मिला। क्या गवर्नमेंट यह बतलाने की कृपा करेगी कि मिजिस्ट्रेंड ने अपने आप तय कर लिया था कि सम्मन सर्व (serve) वहीं होगा इसिंक्व वारन्ट जारी किया जाय?

شري جائن پرشان راوت -کو تشجن (question) نيو ا کے جواب ميں يہ کیا گيا هے کہ سرونک آنيسر (Serving Officer) کو آکيوزڌ (acoused) نهيں ۔ ا کيا کورنت يہ انيسر (علاق کو کو انتخاب کو

ि لیک اس لیک و ارانت جاری کیا گیا ؟ भंजिस्ट्रेट के। यह इत्तिला मिली शी कि वह नहीं मिले।

> آنو يهل پريمهار -معيستريت كو يهه اطالع ملي تعي كه وا نهين مل -

GAZETTED OFFICERS OF THE JAIL DEPARTMENT TO OFFICIATE AS SUPERINTENDENTS

*1. Mr. Muhammad Ekram Khan: Will the Government be pleased to state the names and number of the gazetted officers of the Jail Department who have officiated as Superintendents, also stating the total officiating period against each officer?

The Hon'ble the Minister of Revenue (Mr. Rafi Ahmad Kidwai);

(See Appendia B, page 381.)

*2. Mr. Muhammad Ekram Khan: Is it a fact that the gazetted officers of the Jail Department were appointed to officiate in the leave arrangements of Superintendents for periods not exceeding six months, and no Indian Medical Service Officers were imported to officiate since 1925?

The Hon'ble the Minister of Revenue: No; sometimes Deputy Collectors and Assistant Surgeons were also appointed.

*3. Mr. Muhammad Ekram Khan: Is it a fact that Major Malhoutra was engaged in the leave ; arrangement of Lieut.-Colonel Shaikh in April 1935 for a period of six months?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Yes.

*4. Mr. Muhammad Ekram Khan: Is it a fact that on return of Lieut.-Colonel Shaikh from leave, Major Malhoutra became spare and as the Government of India refused to take him back he was detained for seven months?

The Hon'ble the Minister of Revenue: On relief by Colonel Shaikh, I.M.S., Major Malhoutra was placed on special duty in the office of the Inspector General of Prisons, United Provinces, from 11th October, 1935 to 18th April, 1936. It is not a fact that the Government of India refused to have Major Malhoutra back. We were required to have a leave reserve and therefore his services were retained in the department.

ABOLITION OF INDIAN MEDICAL SERVICE POSTS IN THE JAIL DEPARTMENT

*5. Mr. Muhammad Ekram Khan: Is it a fact that the Secretary of State for India has abolished all Indian Medical Service posts in the Jail Department with effect from April, 1937?

The Hon'ble the Minister of Revenue: No.

*6. Mr. Muhammad Ekram Khan: Will the Government be pleased to state the action so far taken in doing away with the services of Indian Medical Service officers in the Jail Department?

The Hon'ble the Minister of Revenue: No such action has been taken.

*7. Mr. Muhammad Ekram Khan: Is it a fact that Major Malhoutra continued to work on the non-Indian Medical Service cadre for 11 months?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Major Malhoutra (leave reserve in the department) was appointed as Superintendent, Bareilly Central Prison, vice Major H. B. Rosair, I.M.D., with effect from 20th April, 1936. As Major Malhoutra formed part of the leave reserve under orders of Government, he was allowed to continue to hold the post temporarily vacated by Major Rosair on grounds of economy.

ADVERTISEMENT FOR THE POST OF SUPERINTENDENT, CENTRAL PRISON

*8. Mr. Muhammad Ekram Khan: Is it a fact that the Inspector General of Prisons advertised the post of Superintendent, Central Prison, in the *Pioneer* of 5th and 6th March, 1987, inviting applications before 10th March, 1937?

The Hon'ble the Minister of Revenue: The advertisement was sent to Press for publication on the 27th February, 1937, and it was published on the 3rd and 5th of March, 1937. Applications were to reach the Inspector-General's office not later than 10th March, 1937.

Mr. Muhammad Ekram Khan: Will the Government be pleased to lay on the table a copy of the advertisement?

The Hon'ble the Minister of Revenue: A copy of the advertisement is laid on the table.

(See Appendix C, page 382.)

Mr. Muhammad Ekram Khan: Will the Government be pleased to state why such a short notice was given for filling such a high

The Hon'ble the Minister of Revenue: The appointment was widely circulated and advertised in the Press. Public advertisement was adopted for this post for the first time. Previously all such recruitment was done from the Indian Medical Department. The Inspector General of Civil Hospitals and the Director General, Indian Medical Service, were also asked to recommend Provincial Service or ex-Indian Medical Service

Khan Bahadur Lieut. M. Sultan Alam Khan: Has the post been filled since.

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Revenue (Shri Gopi Nath Srivastava): Of course, the post has been filled long

Applications for the post of Superinfendent, Central Prison

*11. Mr. Muhammad Ekram Khan: Will the Government be pleased to state the number of applications received in this connexion from these provinces and lay them on the table?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Nineteen applications are laid on the table.

- *12. Mr. Muhammad Ekram Khan: Is it a fact that some of the applicants were attending post-graduate classes of the Medical College,
- 13. Will the Government be pleased to state the reason of giving preference to Dr. M. Ghaffar who belongs to the Punjab and is not

The Hon ble the Minister of Revenue: The Government are not aware that any applicant was attending the post-graduate classes of the Medical College. Such applications ought to have come through the Inspector General of Civil Hospitals and none was so received.

Captain Gaffar was considered the best of all the candidates.

*14. Mr. Muhammad Ekram Khan: Is the Government aware that there is dissatisfaction in the Jail staff at the appointment of

The Hon'ble the Minister of Revenue: No.

*15. Mr. Muhammad Ekram Khan; Is it a fact that Dr. M. Ghaffar was on agreement service in the Army upto 10th March, 1937?

The Hon'ble the Minister of Revenue: As far as information is available Captain M.A. Ghaffar was in temporary service and was in military service till the 9th March, 1937.

*16. Mr. Muhammad Ekram Khan: Is it a fact that the Accountant General of these provinces has also declared the appointment of Dr. M. Ghaffar as "ILLEGAL"?

The Hon'ble the Minister of Revenue: No.

*17. Mr. Muhammad Ekram Khan: Will the Government be pleased to lay on the table the copies of the correspondence between the Accountant General and the Government?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Copies of corresp which passed between the Accountant General and the Inspector of Prisons are laid on the table.

(See Appendix D, page 383.)

*18. Mr. Muhammad Ekram Khan: Is it a fact that Dr. M. Ghaffar is still on probation and his probation period expires in May, 1938?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Yes; his probation period will expire in May, 1939, and not May, 1938.

*19. Mr. Muhammad Ekram Khan: Will the Government be pleased to state the number of District Jails which are going to be placed under wholetime Superintendents as recommended by the recent Jails Reform Committee?

The Hon'ble the Minister of Revenue: The recent Jails Reforms Committee was of the opinion that it is desirable to have a cadre of wholetime Superintendents for a few first class District Jails in these provinces. No decision has yet been arrived at by Government.

*20. Mr. Muhammad Ekram Khan: Is it a fact that Lieut.-Colone! A. H. Shaikh has proceeded on 9 months' leave from January, 1938?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Yes.

*21. Mr. Muhammad Ekram Khan: Will the Government be pleased to state the name of the officer appointed in his place?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Mr. Muhammad Hasan Akhtar Ansari.

*22. Mr. Muhammad Ekram Knan: Will the Government be pleased to state the reason of appointing a Deputy Collector in his place?

The Hon'ble the Minister of Revenue: He has been appointed as an experimental measure.

*23, 24, 25 and 26-36-Shri Jagannath Frasad Agarwa poned.]

FLOOD MENACE IN VILLAGE SHAROJ, DISTRICT AZAMGA

*24 22-8-18

*37. Shri Algu Rai Shastri: (a) Have the Government received any representation from the inhabitants of Sharoj, a village in Ghosi Tahsil of Azamgarh District, praying that such measures be taken as will effectively save the village from floods which have been causing immense loss to property and crops in the past years by way of providing bunds, acue bridge, etc.?

(b) Are the Government aware that tracts lying by the banks of the Ghagra in the Ghosi and Sagri tabsils from Joravabar to Musadoi and other parts near other rivers in the Azamgarh District, such as Bardiha and Pihar villages require protection from severe floods? What steps do the Government propose to take in this important matter?

The Hon'ble the Minister of Communications: My office received this question only the day before yesterday on transfer from the Revenne Department. The answer requires information from the local officer. Therefore I am unable to answer this question today and I have already made a request to you to postpone it.

DACOLTY, THEFT, ETC. IN UNAO

*38. Shri Jata Shankar Shukla : श्री जटाशंकर शुक्ल :

क्या गवर्नमेन्ट यह बतलायेगी कि उन्नाव शहर और जिले में १ अगस्त, सन् १९३७ ई० से दिसम्बर, सन् १९३७ ई० तक कितने डाके, चोरी, कत्ल और राहजनी आदि की दुर्घटनायें हुई।?

The Hon'ble the Premier : आनरेबुल प्रीमियर : ऑकर्ड मीचे दिये हैं :--

हर्नेती नोरी और नकबज़नी क्रांत्ल लूटमार रहजनी

(४)

(विले का बाकी हिस्सा

(४)

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८३

(४८४

(४८३

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८४

(४८

* 39. Shri Jata Shankar Shukla : श्री जटाशंकर शुक्ल : क्या यह सन है कि सन् १९३७ ई० में जितनी इस प्रकार की दुर्घटनायें हुई, वह सन् १९३६ ई० से अधिक हैं ? यदि हांतीक्या कारण है ?

ہ وم ۔۔ پندے جا شنکر شکل ۔۔۔ کیا ہم، سے ہے کہ ۔۔ نے ۱۹۳۷ع سپی جانی اس پرکار کی درگیاتائیں کیا ہم، سے ہے کہ ۔۔ زیادہ میں ؟ یدی ماں تو کیا گارہ ہے ؟ مؤٹیں رہ سند ۱۹۳۱ع ہے زیادہ میں ؟ یدی ماں تو کیا گارہ ہے ؟ The Hon'ble the Premier: आनरेबुल प्रीमियर: जी हां। १ अगस्त से ३१ दिसम्बर सन् १९३६ ई० के आंकड़े निम्नलिखित हैं:---

 डकैती
 चोरी और नक्षबजनी
 क्रत्ल
 लूटमार
 रहजनी

 १७
 ...
 ...
 ...

 जिले का बाक़ी हिस्सा

 ४
 ३९९
 १६
 ५
 २

सन् १९३६ ई० में जुर्म बहुत कम हुए और सन् १९३७ ई० में जुर्मी की ज्यादती शायद इस वजह से थी कि जुर्म करने के लिये आम हालात जुर्म के लिये मौजूं थे।

آنہ یبل پریمیئہ - جی هاں - یکم اگست سے ۳۱ دسمبر سنه ۱۹۳۹ع کے انکو م نمن لکہت هیں --

شہر

هکیتی چوري و نقب زني قتل لوت مار رهزني

* ۱۷ *

ضلع کے بقیہ حصہ

* ۳۹۹ ۲ ۵ ۲

سنه ۱۹۳۱ع میں جرم بہت کم هوئے ارر سنه ۱۹۳۷ع میں جرموں میں ۔ - زیادتی شاید اس وجہم سے موڈی که عام حالات جرم کرنے کے لیئے موزوں تھے ۔ Shri Jata Shankar Shukla : श्री जटा शंकर शुक्ठ :

वह आम परिस्थितियां कौन हैं जिनके कारण अधिक जुर्म हुए ?

شري جتا شنكر شكل —

رہ عام پرستھیتیاں کون هیں جن کے کارن ادمک جرم عوائے ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: पालियामेंटरी सेकेटरी टु आनरेबुल प्रीमियर:

बमुकाबिले सन् १९३६ के सन् १९३७ ई० में माली हालत ज्यादा गिरी हुई थी।
— پارلیامینتری سیکریتری او آنریبل پریمیئر

مين مالى حالت زيادة گري هوئي تبي - الت زيادة گري هوئي تبي - Shri Jata Shankar Shukla : श्री जटा शंकर शुक्ल :

क्या इसमें पुलीस की असावधानी भी एक कारण हैं?

شري جتا شنكر شكل —

كيدا اس ميں بوليس كي اساردهاني بهي ايك كارن هے ؟

The Hon'ble the Premier : आनरेबुल प्रीमियर :

अगस्त के बाद तो पुर्शीस की असावधानी नहीं होनी चाहिये, इसके पहिले में कह नहीं सकता। पिछली गवर्न मेन्ट के जमाने का हाल नहीं मालूम, इस गवर्न मेंट के जमाने में असावधानी नहीं हुई।

آٹریبل پریمیئر — اگست کے بعد تو پولیس کے اسارہ ہائی نہیں ہونا چاہئے۔ اس کے پہلے میں گہت نہیں سکتا – پچھلی گورنمنت کے زمانے کا حال نہیں معلوم اس گورنمنت کے زمانے میں اسارہ ہائی نہیں ہوئی * *25 22-3-'88

* 40. Shri Jata Shanker Shukla : श्री जटा शंकर शुक्ल :

क्या यह सच है कि क़त्ल और डाके इत्यादि के अपराध में बहुत से अपराधियों को दंड मिला ? यदि हां तो किस थाने में और कितनों को ?

* ۲۰ -- پنڌت جتا شنكر شكل --

کیا یہ سیم ھے کہ قائل اور داکے اتیادی کے ایوادھ میں بہت سے اپرادھیوں کو دند ملا؟ اگر ھاں تو کس تہانہ میں کننوں کو ؟

The Hon'ble the Premier : आनरेबल प्रीमियर :

जी हां, एक नक्तशा १ जनवरी से ३१ दिसम्बर सन् १९३७ ई० तक का मेज पर रक्ता है।

آنریبل پریدیئر — جی هاں – ایک نقشه پہلی جنوری ہے ۳۱ دسمار سنه ۱۹۳۷ع تک کا میز پر رکھا ہوا ہے –

(See Appendix E, page 385)

Shri Jata Shanker Shukla: श्री जटा शंकर शुक्ल:

जनाब से यह पता नहीं चलता कि किन लोगों को दन्ड मिला? क्या सरकार का मंशा

• यह है कि जितनी चोरी डकैती हुई उन सबके अपराधियों को दन्ड मिला?

شری جتّا شنکو شکل —

جواب سے یہہ پتہ نہیں چلتا کہ کی لوگوں کو ذیک ملا ؟ کیا سوکار کا منشاء بہہ اللہ کہ جہنی چوری دکیتی ہوئی اُن سب کے اپرادھیوں کر دَندَ ملا ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier : पार्लियामेंटरी

किटरी द जानरेवल प्रीमियर :

जैगर आनरेबुळ मेम्बर साहब अपने इस सवाल की इत्तिला भेजेंगे तो जांच करके जवाब दे दिया जायगा 1

پارایامیناری سیکریآری تو آنویبل پریمیئر —
اگر آنریبل میمبر صاحب اپنے اس سوال کی اطلاع بیبجین کے تو جانے کرکے
جواب دیدیا جائیگا –

Mr. Muhammad Ishaq Khan: मिस्टर मोहम्मद इसहाक खां:
पार्लियामेन्टरी सेकेटरी साहब ने फ्रांमाया था कि सन् १९३७ ई० में लोगों को चोरी
कोती बोर और जुर्म करने को मौका ज्यादा मिला। क्या मेहरबानी करके बतलायेंगे कि
क्यों बीर किस महीने से ज्यादा मौका मिला?

مستر متحمد استعاق خال —

پارلیامینتری سیکریتری صاحب نے فرمایا تھا کہ شدہ ۱۹۳۷ع میں لوگوں کو

چوری ۔ تکیتی ارر آؤر جرم کہنے کا موتع ریادہ ملا ۔ کیا مہریاتی کو کے بتائینکے
کہ کیوں اور کس مہینک نے زیادہ موقع ملا ؟

The Hon'ble the Premier: आनरेबुल प्रीमियर :

बुलाई से पहिले ।

) ن_وييل پرينيئر — جرلاي ہے جائے [–] Shri Jata Shanker Shukla: श्री जटा शंकर शुक्ल:

सन् १९३६ और १९३७ में माली हालत खराब होने के क्या कारण हैं ?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: पालियामेन्टरी

सेकेटरी टु आनरेबुल प्रीमियर:

उन्नाव और कानपूर में फ़सल खराब हुई।

*41. Shri Har Govind Pant: Will the Government be pleased to state what total area was recommended for cultivation in Jaspur Tongya by the Divisional Forest Officer, Ramnagar, and what area was actually brought into cultivation in 1937?

*63 22-3-138.

The Hon'ble the Premier: The Divisional Forest Officer proposed 319 acres for sowing field crops in Jaspur plantations in 1937, but it was only possible to do 155 acres.

Shri Har Govind Pant: Will the Government be pleased to give the reasons for difference in the recommendation and the actual cultivation?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: The reason was that although the department expected that more than 300 acres will be sown it was not possible to sow more than 155 and odd.

Shri Har Govind Pant: What crop was sown in Jaspur *64 22.8.38. Tongva and what is the total outlay on the same and what total income did it vield during the years 1936 and 1937?

The Hon'ble the Premier: The main crop in Jaspur in 1936-37 was castor, which is a valuable protection to Sal seedlings from frost damage. Seventy-four maunds of castor seed were collected and sold for Rs.247. The total cost of cultivation, etc. was Rs. 373, but this includes the cost of tending and protection of Sal seedlings. Other crops tried experimentally were chari, bajra, til and mirch.

The total revenue from Jaspur Tongya fellings in 1936-37 exceeds Rs.30,000. This was from the sale of the Sal trees which are now being replaced by sowings. Without tongya operations, these fellings could not have been made.

Shri Har Govind Pant: What area of Pawalgarh Tongya was *65 22-3-'85 actually cultivated for turmeric and ginger crops in 1937 and what area had been suggested by the Divisional Forest Officer?

The Hon'ble the Premier: The Divisional Forest Officer proposed 20 acres turmeric and 2 acres ginger: experimentally in Pawalgarh Tongya area, but only 21 acres and 3 acre were actually done.

* 44. Shri Har Govind Pant: Will the Government be pleased to ₱36 22 ·3-¹38 state the total expenditure and income over the same?

The Hon'ble the Premier: The ginger has been kept for seed, and the turmeric, being a 2-year crop, will be harvested later. The total cost of the experiment was Rs.178.

* 45-50. Shri Malkhan Singh: [Withdrawn.]

GOVERNMENT CENTRAL WOOD WORKING INSTITUTE, BAREILLY

*93 22-3-138

* 51. Shri Deo Narayan Bhartiya: Will the Government be pleased te state the total expenses incurred by the Government in maintaining the Government Central Wood Working Institute, Bareilly?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: The total expenditure durig the last 3 years was as follows:

				Rs.
1934-35	***			68,964
1935-36				72,435
1936-37		•••	***	70,320

*94 22-3-138

- 52. Shri Deo Narayan Ehartiya: Who is the Principal of the institute? What are his qualifications? What is his present pay?
- Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: (i) Mr. S. B. Naidu.
- (ii) B. E. (Civil) Bombay University, A. M. I. E., M. Coll. H. Assistant Mining Engineer in Jhansi, for some time. Woodworking Engineer for 2 years in Mansfield & Sons, Calcutta. Proficiency in Urdu, Persian, Bengali, etc. Worked in the Central Wood Working Institute, Bareilly, as Machine Tool Instructor and Cabinet Instructor for 2 years 10 months and three years, respectively.
  - (iii) Rs.780 in the scale of Rs.500-25-600-30-750-30-840.

935 22-3-138

• 53. Shri Deo Narayan Bhartiya: What is the total strength of the teaching staff? Will the Government be pleased to lay a statement on the table showing the annual pay of each member of the staff including all the servants of the Institute?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: (i) Twenty-four. APROXISION PARTY

(ii) A statement is placed on the table.

(See Appendix F. page 386.)

• 54. Shri Dec Narayan Bhartiya: What is the total number of students in the Institute?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice:

* 55. Shri Deo Narayan Bhartiya: Is the Government aware that there was a strike in the said Institute in the month of November, 1937?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice : There was a strike for half a day on 16th October, 1937.

• 56. Shri Deo Narayan Bhartiya: Did bhe Government enquire about the grievances of the students?

O. no. Date

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: The inquiries were made by the Director of Industries, United Provinces.

*57. Shri Deo Narayan Bhartiya: Did a deputation of the students *99 22-3-38 wait upon the Hon'ble the Premier?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: No record about any such deputation is available.

*58. Shri Deo Narayan Bhartiya: Is it a fact that the Kiln •100 22-3-38 Seasoning Department is maintained at an annual cost of Rs.5,000 and works only for a week in the year?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: Yes.

* 59. Shri Deo Narayan Bhartiya: Has the Government considered "101 22-3-38 the question of saving this amount of Rs.5,000 by getting the planks dried in sunshine?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: The Kiln Section is considered necessary for training purposes.

*60. Shri Deo Narayan Bhartiya: Is it a fact that about Rs.15,000 *102 22-3-38 are spent on salaries and wages in the machine-shop and mill light-shop, and that there are only 20 students in these departments?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: (i) No. The correct amount is Rs.11,348.

- (ii) Yes.
- *61. Shri Deo Narayan Bhartiya: Is the Government aware that *103 22 3 38 there are two in charge in the Cabinet class?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: There is only one officer in charge in the Cabinet Section.

*62. Shri Deo Narayan Bhartiya: Is there a stenographer in the *104 22-3 '38 Institute? What are his functions?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice :
(i) Yes.

- (ii) He functions both as stenographer and clerk.
- *63. Shri Deo Narayan Bhartiya: Is the Government aware that *105 22:0-33 a good number of old and new machines are lying idle?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: No.

TENANTS OF VILLAGE HARDASPUR, TAHSIL NIGHASAN, DISTRICT KHERI

- *64. Shri Khushwaqt Rai: (a) Is it a fact that nearly all the tenants of village Hardaspur, pargana Dhaurahra, tahsil Nighasan, district Kheri, are recorded in the patwari papers as the tenants of the khudkasht land?
  - (b) Since when are they so recorded?

(c) Is the Government aware that the said village Hardaspur is under mortgage?

The Hon'ble the Minister of Revenue: (a) It appears from an examination of the records of 1343 Fashi that in village Hardaspur out of a total holdings area of 272.67 acres no more than 2.24 acres of khudkasht land of 1328-29 Fashi is held by tenants. Other khudkasht land when let out to tenants ceases to be khudkasht.

- (b) The period of cultivation of these tenants of khudkasht runs from 1342 Fasi.
  - (c) Village Hardaspur is not under usufructuary mortgage.

O. no Date *117 22-3-38

*65. Shri Kunwar Khushwaqt Rai: Is the Government aware that the tenants of the said village Hardaspur are in fact statutory tenants and have been cultivating the land as such for at least a decade?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Hardaspur is an alluvial village and under the existing law statutory rights do no accrue in it.

COMPLAINTS AGAINST THE AUTHORITIES OF THE RAMANAGAR ESTATE.

*118 22-3-38

*66. Shri Khushwaqt Rai: (a) Is it a fact that one Bhagu, resident of village Gluariha, pargana Dhaurahra, tahsil Nighasan, district Kheri, sent an application to the Hon'ble the Premier complaining against the authorities of the Ramanagra Estate?

(b) Was the said application sent to the Deputy Commissioner, Kheri,

for inquiry?

(c) Was the statement of Bhagu recorded in pursuance of the said

inquiry?

(d) Is the Government aware that the said Bhagu was beaten by the authorities of the Ramanagra Estate after he had returned to his place after making the statement referred to above?

(e) Was the application referred to above ultimately inquired by the

Tahsildar, Nighasan, on the spot?

- (f) Is it a fact that during the inquiry by the Tahsildar, the Manager, Ramanagra Estate, admitted before him and a number of other respectable persons that Bhagu was beaten in the manner alleged?
- (g) If the answer to the question no. (f) is in the affirmative, will the Government please state what action was taken by the Tahsildar for this?
  - (h) If no action was taken by the Tahsildar, why was it so?

    The Hon ble the Minister of Revenue: (a), (b) and (c). Yes.

(d) No.

(e) Yes. : (f) No. . . .

(g) and (h) Do not arise.

Shri Khushwaqt Rai: श्री खुबवृत्त राय:

में यह जानना चाहता हूं कि सन् १३२८—१३२९ फसली की खुदकाश्त गांव भर में कितनी हैं ?

شري خوشونت راء ---ميں پہم جانبا جامنا موں کہ سند ۱۳۱۸–۱۳۱۹ فضلي کي خود کلئات کئ ميں کننی هے ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Revenue (Shri Ajit Prasad Jain): पार्लियामेंटरी सेकेटरी टू आनरेवुल मिनिस्टर आफ़ रेवेन्यू (श्री अजीत प्रसाद जैन):

यह तो इसके जवाब में दे दिया गया है कि २ २४ है।

پارلیا مینتری سیکریتری تو آنریبل منستر آف ریونیو (شری اجیت پوشا، جس) ۔۔۔

به تو اس کے جواب میں دیدیا گیا ہے که ۲۶۲۳ ہے *

Kunwar Khushwaqt Rai: श्री खशवक्त राय:

में यह समझ लूं कि इतनी ही हैं। यह तो टेनेन्ट्स (tenants) के पास है। में यह जानना चाहता हं कि जमींदार लोगों के पास कितनी हैं?

كدور خوشوقت راء -

میں یہ سمجھ اوں کہ اتنی هی هے ۔ یہ تو (tenants) کے پاس هے ۔ میں یہ جاننا چاھنا هوں کہ زمیندار اوگوں کے پاس کتنی هے ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Revenue: पार्कियामेंटरी सेकेटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ रेवेन्यू:

इसके लिए अगर आप एक अलहदा नोटिस दें तो मालूम किया जायगा।

يار ليامهنائوي سيكرينهي أو آثريبل منسلم آف ريونيو __ اس کے لئے آگو آپ علیددہ نوٹس دیں تو معلوم کیا جائیگا ۔

*BILL TO AMEND THE LUCKNOW UNIVERSITY ACT, V or 1920 Shri Chandra Bhanu Gupta: श्री चन्द्रभान् गुप्ताः

मिस्टर स्पीकर-में "लखनऊ युनिवर्सिटी एवट अमेन्डमेंट विल" (Lucknow University Amendment Act Bill) के पेश करने की इजाजत हाउस से चाहता है। شرى چندر بهان گيتا ـــ

مستر اسهیکم میں لے کھنو یہ ونیورستی ایسکت امیندمنت بال (Lucknow University Act Amendment Bill) کے پیمس کرنے کی اجازت ہُاؤس سے جامتا میں ؟

Shaikh Muhammad Habibullah: Sir, I rise to oppose the motion for leave to introduce this Bill.

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier (Shri Venkatesh Narayan Tivary): I rise to a point of order. The usual convention is that a motion to introduce a Bill is not opposed.

The Hon'ble the Speaker: The standing order on this point is quite clear. It runs thus:

"If a motion for leave to introduce a Bill is opposed, the Speaker, after permitting a brief explanatory statement from the member who opposes and from the member who makes the motion, may without further debate put the question thereon."

Therefore there can be no question of convention. The standing order is perfectly clear.

The Hon'ble the Premier: May I just say one word that we have no serious objection to raise. The members opposite should give some thought to this aspect of the question or we can guillotine every measure. We are in majority here, but we want to help them to promote such conventions. The Hon'ble Speaker is perfectly correct in the ruling that according to the rules it is open to the members to oppose the introduction of the Bill, but whether it would be a healthy convention for the Opposition which would ordinarily be to throttle a Bill even before it is introduced.

Mr. Muhammad Ismail Khan: I agree with the Hon'ble Premier that there should be an understanding between the various parties that the motion for introduction of a Bill should not be opposed. I believe this is the convention in the Central Legislature today.

Shaikh Muhammad Habibullah: Sir, I may assure the Hon'ble Premier that my opposition is intended to be helpful. It is not opposition for the sake of opposition. The Hon'ble the Minister of Education has already.......Sir, I am interfered by my advisers and I cannot go on

The Hon'ble the Speaker: You should not listen to your advisers.

Shaikh Muhammad Habibullah: Sir, my point is this that the mere introduction of this Bill would mean the circulation of this Bill. The introduction of this Bill runs counter to the action taken by the Hon'ble the Minister of Education who has appointed a committee to inquire into the affairs of the University. Now, Sir, the term of reference of the committee is so wide that the committee cannot only decide to remodel the existing law but to abolish the Lucknow University. I therefore suggest that in these circumstances it is not wise and most inopportune that such a Bill should be introduced in the House. And if the Government think that this suggestion of mine is not helpful and that the introduction of the Bill will not in any way affect the decision already taken by the Hon'ble the Minister of Education, I will have no objection. But I seriously think that the introduction of this Bill will be injurious to the measure which the Hon'ble the Minister of Education has already taken in the matter of the reform of the universities.

Shri Chandra Bhanu Gupta : श्री चन्द्र भानु गुप्ता :

जनाब स्पीकर साहब ! मुझ दुख है कि मेरे दोस्त माननीय हबीबउल्ला साहब को इतना सब न हुआ कि कब्ल इसके कि में सिलेक्ट कमेटी के मोशन पर बोलूं वह मुझे बिल को पंत्र करने की इवाजत मी नहीं देना चाहते । नह पहिले ही से इस बिल की मु आलिफ़त करने को बढ़े हो गये हैं । मेने जन यह बिल मेंना था तब मुझे पता नहीं था कि गवर्न मेंट विश्वविद्यालयों के सिलिफ़ेंडे में कोई कमेटी भी नियुक्त करने जा रही हैं । यह सज है, जैसा मिस्टर हबीबुल्ला साहब ने अभी बताया कि यूनिविस्टीच (Universities) के सिलिफ़ें में तथा उनके एंडिगिनिस्ट्रेंचन (administration) इत्यादि की इनक्वाइ री (enquiry) के सिलिफ़ें में सरकार ने एक कमेटी नियुक्त करने की घोषणा की हैं । एजूकेशन मिनिस्टर साहब ने जब एक्किशन बजट पर नहस हो रही यो बताया था कि वह एक कमेटी यूनिविसिटियों के सिलिफ़ें में नियुक्त करने जा रहे हैं । मुझे इस कमेटी के टर्म्स आफ़ रेफ़रेन्स (terms of reference) से वाकफ़ियत नहीं हैं। मुझे नहीं मालूम कि इस बिल के इन्द्रोह्यूस (introduce) करने से

क्या दिक्कृत उस कमेटी के सामने आयेगी। मुझे यह मालूम हुआ हैं कि एजूकेशन मिनिस्टर साहब जो कमेटी नियुक्त करेंगे वह शायद दो महीने के अन्दर अपनी रिपोर्ट शाया कर देगी। इस लिये मैं तजवीज करने जा रहा हूं कि दो महीने तक यह बिल सरक्यूलेशन (circulation) में भेजा जावे और बाद सरक्यूलेशन से लौटने के इस पर गौर किया जाय। इससे उस कमेटी के सामने कोई दिक्कृत आयद न होगी, अगर इस वक्त यह बिल हाउस के सामने पेश कर दिया जाय और सरक्यूलेशन के लिये भी शाया कर दिया जाय। जनाब हवीबुल्ला साहव ने अपनी तकरीर में कोई ऐसी वात नहीं कही हैं जो इस बिल के पेश करने से सरकार की नियुक्त की हुई कमेटी के सामने दिक्कृत डाले। शायद उनको अपने नथे ओहदे को क़ायम रखने में कुछ खतरा महसूस हो रहा है और इसलिये वह इस बिल को अभी पेश होने देना नहीं चाहते।

Shri Chandra Bhanu Gupta: شری چندر بہان گپتا __ جناب اسپیکر صاحب _ مجهد دکهه هد که میرد درست ماننیه حبیب الله صاحب کو اِتنا صُور نہیں ہوا کہ قبل اِس کے کہ میں سیلکت کمیتی کے موشن پر بولوں رہ مجھے بل کو پیش کرنے کی اجازت بھی نہیں دینا چاہتے۔ رہ پہلے کھی سے اِس بل کی معفالفت کرنے کو کھڑے ھو گئے ھیں۔ میں نے جب يهم أبل بهينجا تها أتب منجها بته نهين تها كه گورنمنت بشوردياليون کے سلملے میں کوئی کمیٹی بھی ندوکت کہنے جا رھی ہے۔ یہہ سپے ہے جیسا مستر حبيب الله صاحب نَّ انهي بتايا كه يونيورسيتينز (Universities) کے سلسلے میں تنہا اُن کے ایدمنستے بیشن (administration) اِتیاد کی اِنکوائیری (inquiry) کے سلسلے میں سرکار نے ایک کمیتی نیوکت کرنے کی گهوشنا کی هے ۔ اینجدوکیشن منستر صاحب نے جب ایندوکیشن بنجت پر بدت ہورھی تھی بتُلایا تھا کہ وہ ایک کمیتی بونیورستیوں کے سلسلے میں نیواس کونے جارہے ھیں۔ مجھے اِس کمیتی کے ترمس آف ریفونس (terms of reference) سے وانفیت انہیں ہے ۔ مجھے نہیں معلوم کم اِس بل کے اِنتَّرِهِ قَيْرِسُ (introduce) کرنے سے کیا دقت اُس کمیٹی کے سامنے اُکے گی۔ محمد انترام معرام هوا هے که اِیمورکیشن منستر صاحب جو کمیٹی نیوکٹ کرینکہ وہ شاید دو مہینے کے اندر اپنی رپورٹ شایع کردیگی اِس لیئے میں تصویز کرنے جارهاهوں که در مهين تک يه بل سركوليشي (circulation) ميں بهيجا جارے اور بعد سركوليشي سے اوٹنے کے اِس ہو غور کیا جائے ۔ اِس سے اس کمیٹی کے سامنے کوئی دقت آیدنہ آئدگی۔ اگر اِس وُقت یہم بل ہاؤس کے سامنے پیش کردیا جائے اور سوکولیشن کے لیئے بھی شایع کردیا جائے جناب حبیب الله صاحب نے اپنی تقریر میں کوئی ایسی بات نہیں کہی ہے جو اِس بل کے پیش کرنے سے سرکار کی نیروکت کی هو بی هو بی کمینی کے سامنے دقت قالم شاید اُن کو اپنے نئے عہدے کو قائم رکھنے میں کچھ خطولة محسوس هو رها هے اور اِس اینے وہ اِس بل کو ابھی پیش هـونے

The Hon'ble the Speaker: The question is that leave be given to Shri Chandra Bhanu Gupta to introduce a Bill to amend the Lucknew University Act, V of 1920.

The question was put and agreed to.

Shri Chandra Bhanu Gupta : श्री चन्द्रभानु गुप्ता :

जनाब स्पीकर साहब, मैं लखनऊ यूनिविसिटी अमेन्डमेन्ट बिल को इस हाउस के सामने पेश करता हं।

जैसा कि मैंने अभी बताया सिलेक्ट कमेटी (Select Committee) के सिलसिले में जो बात मुझे पेश करनी थी वह यहथी कि यह बिल सिलेक्ट कमेटी को भेजा जाय। परन्तु मुझे ऐसा मालूम होता है किइस हाउस के काफ़ी मेम्बरान यह चाहते हैं कि यह बिल सरक्यूलेशन (circulation) में जाय और इस तरह से उस कमेटी को जो गव-र्नमेन्ट ने अभी यूनिवर्सिटी के सिलसिले में नियुक्त की है वे काफ़ी मौक़ा इस विल की बुराइयों तथा अच्छाइयों के ऊपर विचार करने का देना चाहते हैं । इसलिये मैं सिलेक्ट कमेटी के मोशन पर जोर नहीं देता और में उस संशोधन से सन्तुष्ट हूं जो मेरे मित्र साधो सिंह ने इस हाउस के सामने पेश करने के लिये भेजा है। मैं उसको मंजूर कर लूंगा।

में बिल के सिद्धान्तों के ऊपर इस वक्त बहस नहीं करना चाहता क्योंकि में समझता हूं कि इसमें हाउस का वक्त जाया करना होगा, अगर में उन सिद्धान्तों को जिनको मेन इस बिल में रक्खा है इस वक्त बयान करूं। जब बिल सरक्यूलेशन से वापिस लौटेगा तब में उन सिद्धान्तों का जिक करूंगा और इस पर बहस भी करूंगा और इस हाउस से दरख्वास्त करूंगा कि इस बिल की जो तजवीजें हैं उनको मंजूर करे। इस वक्त तो मैं उस संशोधन को जो श्री ठाकुर साधो सिंह ने रक्खा है उसको मंजूर करता हूं।

The Hon'ble the Speaker: आनरेबुल स्पीकर:

विकुर साधो सिंह ने अभी कोई अमेन्डमेन्ट पेश नहीं किया है। Shri Chandra Bhann Gupta : श्री चन्द्रभानु गुप्ता :

इंसलिये में फार्मेटी (formally) प्रोपोज (propose) करता हूं कि यह विल सिछेक्ट कमेटी के सामने भेजा जाय।

Shri Chandra Bhann Gupta: — لتري چندر بهان گهتا جناب اِسوریکر صاحب ۔ میں لکھنو بونلورسٹی آمینڈسنٹ بل کو اِس فارس کے سامنے پیش کرتا ہوں۔

(After a pause)

(Select Committee) کیتی چاپ شاید شاید کیتی چاپ شاید در ایمان شاید کیتی در ایمان کیتی (Select Committee) کے سے لسلے میں جو بات محصد بیش کرتی تھی رہ بہتہ تھی کہ بہت بال سیلیک کے سے لسلے میں جو بات محصد ایسا معلوم عمونا ہے کہ اِس هاری کے کافی سیسوران بہم چاہتے میں کہ بہم بل سرخیابشن (cirenlation) میں جائے اور اس طارح سے اس کیتی اور جو گورنیدے نے ابھی ہوناور اس . - ادر در الله المحالي المحالي موقع إس بل كي يوانيون تنها الجهانيون على المحاليون على المحاليون على المحاليون على المحاليون المحاليون على المحاليون المحال ے ارپر بھجار کرنے کا دینا چاہتے ہیں – اِس لینے میں سیلیکے کیائی کے ارپر بھجار کرنے کا دینا چاہتے ے اردوں کے میں اس سائٹروہ اور میں جو میرے کے مرشن ہو (در نبیان دیتا اور میں اس سائٹروہ اور سے سائٹھت ہوں جو میرے ے رسی بر ((ر امان ماؤس کے سامنے پیش کولے کے لیئے بیسا ہے۔ میں رکا سادھو ستکانہ نے اِس ماؤس کے سامنے پیش کولے کے لیئے بیسا ہے۔ میں ارا ایس کو منظور کرلونگا میں بل کے سدھانتوں کے اُریر اس وقت بعث میں کردا .

چاهتا کیونکه میں سمجهتا هوں که اس میں هاؤس کا وقت ضایع کرنا هوگا اگو میں اُن سدھانتوں کو جن کو میں نے اس بل میں رکھا ھے اِس وقت بیان کروں۔ جب بل سرکوایشن سے واپس لوقے گا تب میں اُن سدھانتوں کا ذکر کرونگا اور اِس پو بعث بھی کرونگا اور اِس ھاؤس سے درخواست کرونگا کہ اِس بل کی جو تعجویزیں ھیں اُن کو منظور کرے – اِس رقت تو میں اُس سنشوں می کو جو تھاکہ ساسم سنگھم نے رکھا ھے اُس کو منظور کوتا ھوں

The Hon'ble the Speaker: الهاكم سادهوسنگهه نے ابھي كوئي اميندَ منت پيش نہيں كيا هے * شري چندر بهان گيتا — مين فارسلي (formally) پررپوز (propose) کوتاهوں ـ يهم بل

سیلیکت کمیتی کے سامنے بھیجا جائے۔

Shri Sadho Singh: श्री साघो सिंह:

स्पीकर साहब-में यह तजवीज करता हूं कि यह लखनऊ यूनिवर्सिटी ऐक्ट अमेंडमेन्ट बिल जो मेरे मित्र चन्द्रभान गुप्ता साहब ने पेश किया है इसको पब्लिक ओपीनियन (public opinion) एलिसिट (elicit) करने के लिये सरक्यूलेट (circulate) कर दिया जाय, १५ जून तक के लिये सरक्यूलेशन (circulation) में रहे उसके बाद फिर पेश हो। इस सिलसिले में मैं यह भी अर्ज करना चाहता हूं कि इस यूनिविसिटी बिल में संशोधन की बातों का लिहाज रक्खा जाय जो इस बिल में नहीं है। मैं यह भी अर्ज करना चाहता हूं कि हमारे माननीय मिनिस्टर साहब ने एक कमेटी इस सिलसिले में मुक़र्रर करने की तजवीज की हैं और दो कमेटियां प्राइमरी और यूनिवर्सिटी एज्यूकेशन की बाबत मुक़र्रर की हैं और इसी सिलसिले में यह भी चाहता हूं कि इन कमेटियों कि रिपोर्ट जो हो, जो बातें इन कमेटियों में तै हों वह भी इस बिल में शामिल कर दी जायें तो और भी अच्छा हो क्योंकि हमारे यहां की युनिविसिटी की तालीम ऐसे रास्ते पर चल रही है कि उसमें जो खरा-बियां पैदा हो रही हैं उनकी रुकावट का कोई रास्ता नजर नहीं आता। अभी हमने कोई कोशिश इस बात की नहीं की है कि हम अपने यहां नेशनल सिस्टम आफ़ ऐज्यूकेशन (national system of Education) जो है उसकी तरफ़ कुछ भी तवज्जह करें। हमारे यहां ऐसी यूनिवर्सिटियां मौजूद हैं जैसे काशी विद्यापीठ और गुरुकुल कांगड़ी, जिनमें नेशनल ऐज्युकेशन (natieonal Education) की तरफ़ काफ़ी क़दम बढ़ाया गया है। हमें उनसे सबक लेना चाहिये कि हम किस तरह से अपनी तालीम के मेयार को तब्दील करें और उन्हें नेशनल यूनिवर्सिटीज (natioual universities) के तर्ज पर ले आवें जिस से हमारा जो असली मक़सद है कैरेक्टर बिल्डिंग (character building) का उसकी तरफ़ हम तवज्जह दे सकें। और दूसरी चीज यह है कि तालिबइल्म और प्रोफ़ेसरों के दिमियान अच्छे ताल्लुकात पैदा हो सकें। जब तक हम इस तरह की तालीम की तरफ़ तवज्जह नहीं देंगे कोई भी डिसिप्लिन (discipline) कोई भी तरीक़े के अच्छे ताल्लुकात पैदा करने में हम कामयाब नहीं हो सकते। एक चीज हम यह भी देखते हैं, और उसमें बहुत कम तवज्जह की गई है कि देहात के आदिमियों को हम किस तरह से ईक्वल टर्मस् (equal terms) पर ला सकें । गवर्नमेन्ट की तजाबीज ऐसी: होनी चाहिये जिससे देहात के आदमी भी शहरी आदिमयों के मुकाबले में युनिवर्सिटी

[Shri Sadho Singh]

एज्यूकेशन (university education) से मुनासिव तरीक़ से फ़ायदा उठा सकें। में अर्ज करूंगा कि जो कमेटियां प्राइमरी और यूनिवर्सिटी एज्यूकेशन के सुधार के मुताल्लिक मुकरेर हुई हैं वह असल में एक होनी चाहिये। जब तक उनके बुनियादी उसूल एक न होंगे और एक मिलसिले से उनका काम न होगा तब तक हमको नेशनल एज्यूकेशन तक पहुंचने में बहुत ज्यादा देर होगी और जब तक नेशनल एज्यूकेशन की बुनियाद हम न बनायेंगे तव तक मूनिर्वासटी एजूकेशन से या इन्डस्ट्रियल (industrial) एज्यूकेशन वढ़ाने से या वोकेशनल (vocational) एजूकेशन बढ़ाने से हम को कोई फायदा नहीं मिल सकेगा। और दूमरी बात यह है कि पापुलर कन्ट्रोल (popular control) जो होती है वह होना चाहिए। सिर्फ़ इन्टलेक्चुअल (intellectual) आदमी न हों विलेक और भी आदमी जो एज्केशन में इनटरेस्ट (interest) लेते हों और कोई कारवार करते हों। आज कल खर्चा इतना ज्यादा हो रहा है जिस पर हमारी तवज्जेह नहीं है । यह बड़ी इकानोमिक प्राब्लेम (economic problem) है। इससे नफ़ा पहुंचता है हमको फ़ीस क़ाफ़ी मिलती है, हमारा स्टाफ़ (staff) चल रहा है यही नहीं मुल्क का कितना रुपया वर्बाद हो रहा है, इन्टलेक्ट (intellect) कितना वेस्ट (waste) हो रहा है। तनख्वाह का ख्याल भी रक्ता जाय। तनस्वाहें थोडी होनी चाहियें, टीचर (teacher) की इज्जत ज्यादा होनी चाहिए। अगर इल्म की क़ीमत है और उसकी स्पिरिट (spirit) है तो यह नहीं हो सकता कि तालिब इल्मों पर डिसिप्लिन (discipline) क़ायम कर सकें। जब तक प्लेन लिविंग ऐंड हाई धिकिंग (plain living and high thinking) की मिसाल पेश नहीं करेंगे तब तक यूनिवर्सिटी एज्केशन में बहुत कम बेहतरी हो सकेगी। हम बरावर देखते हैं कि यूनिवर्सिटियों की क्या हालत है। अगर्चे यूनिवर्सिटी के तुल्वा आर्गनाइज (organize) कर रहे हैं लेकिन फिर भी यह होता है जैसा कि महात्मा गांधी ने कहा था कि यूनिवर्सिटी, स्कूल और कालेज छोड़ दो। यह ऐसे ख्यालात हो गए हैं जिनको हम भूल गए हैं। मूलना नहीं चाहिए मगर हम मूल गए हैं। अगर हम उन ख्यालात को न लेंगे, उन माम-लात को हम पेशे नजर न रक्खेंगे तो यूनिवर्सिटी एजूकेशन में जो लाखों रुपया खर्च किया जा रहा है तो यह पब्लिक का रूपया बेकार खर्च किया जा रहा है। यह अर्ज करके मैं खत्म करता हूं।

Shri Sadho Singh : سادهو سنگهه سنگهه

اسپیکر صاحب - میں یہہ تجریز کرتاھوں کہ یہ، لکبنؤ یونیورسنی ایک امیندمینت بل جو میہ عنر چندر بھاں گپتا صاحب نے پیش کیا ہے اس کو ببلک اوپینین (public opinion) ایای ست (elicit) کرنے کے لیئے سرکیولیت (circulate) کردیا جائے ۔ ١٥ جوں تک کے ایئے سرکیولیشن (circulation) میں رہے اُس کے بعد پھر پیش ہو ۔ اس سلسلہ میں میں یہ یہی عرض کرنا چاھتا ہوں کہ اس یونیورستی بل میں سنشودھی کی باتوں کا لحاظ رکھا جائے جو اس بل میں نہیں ھیں ۔ میں یہہ یہی عرض کرنا چاھتا ہوں کے ہانیہ منستر صاحب نے ایک کمیٹی اس سلسلہ میں مقرر کرنے کی تجویز کی ہے اور در کمیٹیاں پرائیس یو اور یونیورستی ایجوکیشن مقرر کرنے کی تجویز کی ہے اور در کمیٹیاں پرائیس یو اور یونیورستی ایجوکیشن کی بابتہ مقرر کی ھیں اور اِسی سلسلہ میں یہ بھی چاھتا ہوں کہ ان کمیٹیوں کی بابتہ مقرر کی ھیں اور اِسی سلسلہ میں یہ بھی چاھتا ہوں کہ ان کمیٹیوں کی بربورت جو ہو ۔ جوباتیں ان کمیٹیوں میں طے ہوں رہ بھی اس بل میں شامل کردیجائیں تو اور بھی اچھا ہو ۔ کیونکہ ھماری یہاں کی یونیورستی

کي تعليم ايسے راسته يو چل رهي هے که اُس ميں جو خرابياں پيدا هو رهي میں اُن کی روکاوت کا کوئی راستہ نظر نہیں آتا ۔ اُبھی هم نے کوئی کوشش اس بات کی نہیں کی هے که هم اپنے یہاں نیشنل سے سلم آف أيْجوركيشي (national system of education) جو هے اُس كي طرف كچهة الهي توجه، كوين - همارے يهاں ايسي يونيورستياں موجود هيں جيسے کافی ودیانیتهم اور گوروکل کانگری - جن میں نیشنل ایجوکیشی (national)

(national کی طرف کافی قدم برهایا کیا هے ـ همیں ان ـ سبق لینا چاهئے کم هم کسی طرح سے اپنی تعلیم کے میعار کو تبدیل کریں اور اُنہیں نیشنل یونیورسٹیز (national universities) کے طور پر لے آریں جس سے همارا جو اصلي مقصد هِ كيريكتر بلدنك (character building) كا _ أس كي طبف هم توجهه دے سکیں - اور دوسری چیز یهته هے که طالب علم اور پورفیسروں کے در اور دوسری چیز یهته هے که طالب علم اور پورفیسروں کے در اور دان الحقات پیدا هوسکیں ۔ جب تک هم اس طوح کی تعلیم کی طب ن توجه، نهيس دينگ کرئي بهي دسپلن (discipline) کوئي الهدي طريقه كے اچهے تعملقات بهدا كرنے ميں هم كامياب نهيں هوسکتے ایک چین هم یہ بھی دیکھتے هیں آور اس میں بہت کم توجهه کے گئی کے کا دیہات کے آدمیوں کاو هم کس طرح ایکوئل ڈرمس (equal terms) پر لاسکیں ۔ گورنمنٹ کی تجاریو ایسی هونی چاھیئے جس سے دیہات کے آدمی بھی شہری آدمیوں کے مقابلے میں یونیورستی اینجو کیشن سے مناسب طریقہ سے فائدہ ارتھا سکیں ۔ میں عرض کرونگا کے مد عميلانياں پرائموی اور يونيورسياني ايجو كيشين كے سدهاد كے مُتعلق مقرر وئي هيں ولا اصل مين ايك هوني چاهيئي حب تك أن ك بنيادي اصول ايك نه هونكم اور ايك سلسلم سے اُن کا کام نه هوگا تـب تـک همکو نهشنل ایجوکیشن تک چهونچنے میں مهت ویاده دبر هوگی اور جبتك نیشنل ایجوكیشی کی بنیاد، هم نه بنائینگ تب تک یونیورستی ایجوکیشی بے یا اندستریئل (industrial) ایجوکیش بوهانے بے یا ووکیشنل (vocational) اینجوکیشن بر هانے سے هم کو کوئی فائدہ نہیں ل سكيكا _ اور دوسري بات يهم هے كه بايل كنترول (popular control) ل سكيكا _ اور دوسري بات يهم هے كه بايل جو هرتي هے را هونا چاهيئے صوف انتليكنچول (intellectual) ادمي نه سرس بلكة ادر ببي آدمي جو ايمجوكيشن مين انترست (interest) ليتي هون ادر وئی کاروبار کرتے هوں - آج کل خرچه اتنا زیادہ هورها هے جس بر هماري توجهه نهیں هے يه، رحي ايكانومك پروبلم هے (economic problem) اس سے نفع دبوندچة هـ مم كو فيس كاني ملتي هـ همارا استاف (staff) چل رها هـ -یه، هي نهیں ملک کا کتنا روپيه، "برباد هورها هے انتليمت (intellect) کتنا ریست (waste) هورها هے _ تُنخواه کا خیال بھی رکھا جائے تنخواهیں تهوري هونا چاههائے تیج (teacher) کیعزت زیادہ هونا چاهیئے اگر علم كي تيست هي اور اس كي اسهرت (spirit) هي تو يه، نهين هرسكتا كم طالب عاموں پر قسمان (discipline) قائم کرسکیں جب تک بلین لیونک ایند هائی المنتک (plain living and high thinking) کی مثال پیش نہیں کرینگے

[Shri Sadho Singh]

تبتک یودیورسیتی ایسجوکیشن میں بہت کم بہتوی هوسکیگی هم برابر دیکھتے هیں که یونیورسٹیوں کی کیا حالت هے۔ اگرچه یونیورسٹی کے طلباء آرگنائز (organize) کر چه یونیورسٹی کے طلباء آرگنائز (organize) کر بھے هیں لیکن چھر بھی یہ هوتا هے جیسا که مہاتما گاندهی نے کہا تھا که یونیورسٹی اسکول اور کالج چھور دو ۔ یہ ایسے خیالات هوگئے هیں جن کو هم یهول گئے هیں ۔ بھولنا نہیں چاهیئے محر هم بھول گئے هیں اگر هم ان خیالات کو نه لینکے ان معاملات کو هم پیش نظر نه رکھینگے تو یونیورسٹی ایجوکیشن میں جو لاکھوں ان معاملات کو هم پیش نظر نه رکھینگے تو یونیورسٹی ایجوکیشن میں جو لاکھوں ردیدہ خرچ کیا جارها هے ۔ تو یہ پیلک کا ردیدہ بیکار خبچ کیا جارها هے ۔ یہ عبض کرکے میں ختم کرتا هوں ۔

Dr. Syed Husain Zaheer: Sir, I thought that the honourable mover of this motion in introducing this Bill will make a speech to make out a case for the amendment of the Lucknow University Act. In that I have been disappointed, I therefore do not wish to raise any controversy and I do not on my part wish just now to go into the provisions of the amending Bill. But I wish only to emphasize here that by accepting the motion for circulation we are in no way committed to the

principle of the Bill.

Sir, during the last session of the Assembly Mr. Chandra Bhanu Gupta did bring in a resolution which purported to appoint a committee to suggest the reorganization of University education as well as other stages of education. On that occasion he made a speech which suggested that his purpose for bringing in the resolution was to propose the constitution of a committee to suggest the re-organization of the academic side of the University. He did not mention then that he intended any re-organization in the administrative part of the University also. The Bill which he has now brought in does not in any way propose any re-organization of the academic side of the University. It is chiefly a measure which interferes with the administrative part of the University Act, except that he has also brought in a provision in his amending Bill which strikes at the very root of the present constitution of the Lucknow University as a teaching and residential University. If we accept that particular provision of the Bill it would mean that the Lucknow University will instead of being a residential University only will also become a recognizing University and therefore the special feature of its being purely a teaching University will disappear. As I mentioned earlier I do not wish at this stage to go into the merits of the Bill, but I support the motion for its circulation because if we accept that motion we will not be definitely committed to the principles embodied in the amending Bill.

The Hon ble the Minister of Education: Sir, it is not necessary for me to discuss the merits of the various provisions incorporated by Shri Chandra Bhanu Gupta in his amending Bill. As has been pointed out by Shaikh Habibullah, we intend to appoint a committee to go into the whole question of University education. I think it will not be out of place if I read out to the House the terms of reference to this committee. We have asked the committee to enquire into—

(i) the extent to which the residential and unitary types of universities have succeeded in—

(a) the dissemination of knowledge,(b) stimulating research, and

- (c) influencing the development of character in their alumni;
- (ii) the desirability or otherwise of converting colleges from residential units into teaching units in case of teaching universities;
- (iii) the extent to which non-resident students profit by residential universities;
- (iv) the desirability of constituting a Provincial Board to regulate grants to universities and other similar institutions;
- (v) administration of the universities including the quality of teaching imparted by them and the efficiency of the control exercised by them;
  - (vi) income and expenditure;
- (vii) the composition and powers of the several authorities of the universities and the mode of appointment, powers and duties of the officers of the universities;
- (viii) relations of the universities to the institutions affiliated with them;
- (ix) the ways and means of co-ordination of work in different universities;
- (x) the ways and means of making universities more responsive to popular opinion;
- (xi) ways and means of ensuring specialization in the teaching of certain subjects at certain universities.

These terms of reference, Sir, are so very wide that they cover all the aspects of the question of University education. I do not oppose the circulation of this Bill to elicit public opinion, for the simple reason that whatever opinions are received, they will, I am sure, be helpful to the committee which will look into this question. The committee that we have appointed is, we believe, a very strong body. It consists of men who are in touch with actual working of the two types of Universities that we have in these provinces. They are men with experience of Indian and foreign universities, of the universities chartered by Government and National Universities, and I am sure that the findings of this committee will be very valuable not only to our own province but to other provinces as well. The honourable members must be aware that the Press in various parts of the country has welcomed the appointment of this committee, and it has been welcomed for this reason that it is our province alone which is rich in varied experience of various kinds of universities, and they ask our opinion for guidance in the matter of re-modelling their own University education. I hope that the report of our committee will be out in about two months.

Thakur Sadho Singh Sahib has made certain valuable suggestions, one of them being that the findings of the Primary Education Committee should also be incorporated in the Universities Bill. I am not competent to express an opinion on the subject. If the Committee think it necessary to do so, they will adopt this suggestion. With these words, Sir, I support the motion for circulation of this Bill for eliciting public opinion.

Shri Govind Malaviya: Sir, the Bill which has been introduced by Shri Chandra Bhanu Gupta is an important Bill which seeks to make several amendments in the Lucknow University Act. It has been proposed that the same should be circulated for eliciting public opinion. Along with my friend Dr. Zaheer, I too should have wished that the mover of the Bill had given us some indication of the way his mind was working when he thought of suggesting these modifications in the Lucknow University Act. But I believe that the provisions of the Bill as they stand do throw some light on the purpose behind the Bill. The Bill, as it is worded, seems, apart from other things, to provide that the election of the Vice-Chancellor of the Lucknow University which at present rests in the hands of the Chancellor of the University, who is the Governor of this province, should be placed in the hands of the court of the University. Now, Sir, even though there is hardly any need for discussing the provisions of the Bill just now in view of the fact that it is going to be circulated for eliciting public opinion, I should still like to say that that is a provision with which probably all thinking men will agree. There has been a tendency all over the world not only now but for a considerable length of time to make University education, and as a matter of fact, all education, free from Government or outside control. It has been recognized everywhere that the less of Government control and interference there is with educational institutions, their administration and their right of determining their own policy, the better it is for the institutions and for those whom they seek to serve. It is in India alone probably that we find these anachronisms, if I might use that language, of finding the Head of the Administration of an area being put in charge of a university—an educational institution—and being vested with the authority of appointing the chief academic and administrative officer of that important body. As we all know, the Vice-Chancellor is the chief executive and the chief academic officer of a university. I cannot see how a Governor of a province should be the person to decide as to who should be made the Vice-Chancellor of an important university. I say this purely as a matter of principle and of course with no reference to any individual who might at any time happen to be the Governor of any province. For aught we know, he may be one of the greatest academicians of his time, for aught we know he might be the most qualified person to express an opinion on such a matter. But, Sir, we have not got to look at the question from the point of view of any individual at all. I cannot understand how the Head of the Administration of a province should be the man to lay down as to who should be the Vice-Chancellor of a University there. That, Sir, is a very important provision in this Bill. There are other similar things also to which I do not think it is either necessary or probably very desirable that I should make reference in detail just now, but I should like to say that things in the universities of these provinces—things in the Lucknow University and in the Allahabad University, and, if I might say, in other universities also-have not gone on very well in the past. Who of us does not know of the unhappy state of affairs, of the wrangles and of the partisan strife and struggle-I deliberately call it strife and struggle—that has been rampant in those institutions—institutions where people should serve at the feet of the Muses, away from the din and disturbance of other normal life, where they should sit as devotees of knowledge and of learning in the highest of spirit, in the noblest of spirit, in, so to say, a charmed atmosphere,

pure and serene, quietly and peacefully pursuing their labours for the advancement of knowledge and learning and for the betterment of mankind.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: Hear, hear.

Shri Govind Malaviya: In that sphere, Sir, we have found the worst features of modern democratic party strife and factions creeping in. We have found the most objectionable tactics being adopted for the purposes of securing elections of favourites and others. All that has been there; and, if I am not mistaken, the mover of the Bill has probably had it at the back of his mind in framing the provisions which are now before us, that we should endeavour to put the management and the administration of these institutions beyond the reach of these most deplorable influences and methods. That is probably one of the purposes which he has had in his mind. Then, Sir, the question of residential universities also has been attacked in these provisions. I should not like to say anything about that just now. That is a matter of far-reaching importance about which no one, I believe, would like to commit himself without considering the matter in all its bearings. Therefore, while I should not like to say that those provisions of the Bill will necessarily find support from all sections of the House, I would point out that the peculiar needs of India do require that the question as to whether our universities should be purely residential and teaching universities or purely examining ones should be very carefully gone into. There have been universities of both types elsewhere and we in India have, unfortunately, been in the habit of copying things from the other parts We, therefore, find in India, generally speaking, of the world. that either a university is based on one model or it is based on the other. Personally I am one of those who feel that neither of the two models as such will serve our purpose. We will have to devise a model where, while we should have some of the good features of the modern universities of England, like the Universities of Manchester and Liverpool, we should equally so have the advantages of the examining and affiliating type of universities, say the University of London. We have tried to model our Agra University on the latter model, while we have tried to confine the Lucknow and the Allahabad Universities to the former models. In a vast territory like the United Provinces, where Agra happens to be at a tremendous distance from say the other corner of the Province, probably it is not the best that all the affiliated colleges of the Province should have connexion with that University alone while even colleges which are quite close to Lucknow and to Benares and to Allahabad and to Aligarh should not be able to take the fullest advantage of their nearness to any of these centres of learning. But I must not go into those details. that I should like to point out is that the opposition which has been expressed to the leave for the introduction of this Bill on the ground that in view of the fact that the Government are setting up a committee to go into this entire question and to report upon it, there is no need for this Bill being circulated for public opinion, I should only like to repeat that this is a matter of very great importance. The committee will be sitting and carrying on its work and in the meanwhile if public opinion is to be elicited on this Bill and its various provisions it will be a matter of real help to the Government and to those who may be called upon to deal with the subject that by the time by which this committee is able to come to its own conclusions and formulate its opinion, though personally

[Shiv Govind Malaviya.]

I am very doubtful, Sir, if a committee even of supermen would be able to deal effectively with all the terms of reference which have been read out, but assuming, Sir, that it will be so, by the time that committee concludes its labour we will be equipped with the opinion of experts and educationists all over the province on the provisions of this Bill, so that we may then be able to consider them in the light of the findings of the committee which is now being appointed. We may thus without any further loss of time be able to deal with the Lucknow University Act and to amend it in a manner that it may come up to the highest modern standard and serve the best interest of the students and the people of the province whom is seeks to serve. I therefore, Sir, support this mo tion that the Bill be circulated for eliciting public opinion and hope that the House will pass it unanimously.

Shri Chandra Bhanu Gupta: I accept the amendment moved by my friend Thakur Sadho Singh.

The Hon'ble the Speaker: The question is that the Bill to amend the Lucknow University Act, Act V of 1920, be circulated for eliciting public opinion before the 15th of June.

The question was put and agreed to.

*BILL TO AMEND THE ALLAHABAD UNIVERSITY ACT, III OF 1921

Shri Lal Bahadur Shastri: श्री लाल बहादुर शास्त्री:

में इलाहाबाद यूनिवर्सिटी अमेन्डमेन्ट बिल [Allahabad University (Amendment) Bill] को इन्ट्रोडचूस (introduce) करने की इजाजत चाहता हूं।

میں الے آیاد یونیے ورستی امند میں نت بل Allahabad University) کو انتررت یوس (introduce) کونے کی اِجازت چاھٹا (موں –

The Hon'ble the Speaker: The question is that leave be given to Shri Lal Bahadur Shastri to introduce a Bill to amend the Allahabad University Act, Act III of 1921.

The question was put and agreed to.

Shri Lal Bahadur Shastri : श्री लाल बहादुर शास्त्री :

में यह बिछ पेश करता हूं।

شري لال بهادر شاستري - مين يهم بل بيش كرتا هون - Ser Appendix H, page 395.

* THE HINDU DHARMADAYA BILL

Dr, Sir Jwala P. Srivastava: Sir, I move for leave to introduce the Hindu Dharmadaya Bill.

The Hon'ble the Speaker: The question is that leave be given to Dr Sir Jwala P. Srivastava to introduce the Hindu Dharmadaya Bill.

The question was put and agreed to.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: Sir, I introduce the above Bill.

(After a paus3)

Sir. I move that the above Bill be referred to a select committee. Sir, in making this motion I would desire the permission of the House to make a few observations on the history of the administration of the religious endowments, particularly the Hindu religious endowments, in this province. Sir, as far back as January, 1928, the Government of the United Provinces set up a committee consisting of a large number of members, amongst whom was included our present Premier, to inquire into the question of the administration of Hindu religious endowments and to make recommendations for devising a machinery for their better administration. Sir, this committee was presided over by that revered citizen of Lucknow, the late Raja Sir Rampal Singh Sahib. The committee was the direct result of a resolution moved in the then Legislative Council by Mr. Jai Narain Chaudhri, M.L.C. This resolution recommended to the Government to appoint a representative committee to draft a Bill to provide for the better governance, administration and supervision of Hindu religious charitable endowments, including those charitable funds held by commercial firms to which the public had usually to contribute. Mr. Chaudhri pointed out that some of these endowments were maintained by a committee of trustees and were managed well, while others were in a very neglected condition and their management was bad. In regard to others, he had apprehensions that they would become very soon extinct. He explained that what was required was that the Government should take up an active policy of interference in the management of these endowments. He did not want necessarily that the Government should interfere with the ordinary details of the work of trustees. But it was the duty of Government, he felt, that they should see to it that these endowments were managed properly and that the purpose for which they were founded was attended to and carried out effectively and efficiently. Sir, the resolution was accepted by the then Minister for Education, the Hon'ble Rai Rajeshwar Bali Sahib. He used language which was even stronger than the language used by the mover of the resolution. said, "I could realize that a number of these endowments which have been created for certain religious charitable purposes are being seriously mismanaged and I feel the need of some sort of better provision for their supervision and governance more keenly than the majority of the members present. Sir, I know that there is a section of people among the Hindus Who wish to do away entirely with these endowments and who say that the money that was lavishly spent on these endowments should be spent for a better purpose. But there are others also who are as orthodox Hindus as one can be and who believe that even if we do not do away with these endowments, we should at least try to see that the object for which these endowments were created should be served. I know

[Dr. Sir Jwala P. Srivastava]

by personal experience of a number of temples where the purposes for which these endowments were created are not carried out." He further pointed out that it would be much better that instead of the committee being asked to draft a Bill it should recommend the principles along which legislation should be enacted. Sir, it was in response to this resolution that this very authoritative committee was set up by the Government in January, 1928. The membership of the committee included Mahants, Swamis and, as I have just stated, our respected Premier, Rai Bahadur Pandit Kanhaiya Lal, retired Judge, High Court, Allahabad, the Hon'ble Mr Justice Pandit Gokaran Nath Misra, Judge, Chief Court. Pandit Venkatesh Narayan Tivary, our Chief Whip here, the Hon'ble Raja Moti Chand, Fandit Brij Nath Sharga and Pandit Rama Kant Malaviva. Sir, the committee went very thoroughly into the work allotted to it. It took great pains to ascertain from the very beginning the views and opinions of every section of the public concerned with or interested in the matter, and with this object the committee issued an elaborate questionnaire designed to elicit opinion about the existing endowments, institutions and funds, their income and expenditure and the measures needed for their protection and better management. questionnaire was issued to all leading men in these provinces, heads of different religious institutions and other public bodies. At the same time, for the convenience of those not familiar with or willing to enter into the details of the various points of inquiry, a brief questionnaire consisting of ten questions only was appended to enable them to express their views on the broad questions involved. Sir, the committee were very fortunate in the response which they received. They received written replies from 673 people including 401 intimately connected with endowments and eleven public bodies representing the collective opinions of a much larger number. The committee further distributed the questionnaire at every place visited by it in the course of its inquiry, and these methods had the effect of arousing wide public interest in the question as evinced by a large number of addresses and collective representations and resolutions received by the committee from time to time. The committee toured about a great deal. It visited Allahabad, Cawnpore, Karvi, Chitrakut, Lucknow, Hardwar, Rikhikesh, and Dehra Dun, while subcommittees were deputed to visit Fyzahad, Benares, Muttra, Brindaban, Mirzapur, Vindyachal and Garhwal These sub-committees collected valuable information which expedited the inquiry and curtailed the time and expenditure which would have been required otherwise. The committee then examined a very large number of witnesses orally; I think the number was in the neighbourhood of 550, including several Sikhs and Jains Out of those examined 237 were mahants or priests. Sir, I have gone to some length in telling the House as to the manner in which the committee worked because I want the House to believe that the committee went into the whole question very thoroughly and elicited every kind of public opinion. Sie, the findings of the committee make deplorable reading. They found that a very large number of the trusts were being badly mismanaged, that funds were being misapplied or misappropriated and the objects for which those endowments had been created were not being served. The Hindus have in this province a very large number of temples which are the result of endowments, and the most important of these perhaps is the temple of Shri Badrinathji. The

defective management of Shri Badrinathji temple in Garhwal has attracted attention more than once and different schemes were prepared in the past from time to time for its better administration. I think I am right in saying that the Rawal in charge of the temple has done little to promote the comforts of the pilgrims. The committee found that the entire management of the Badrinath temple deserved to be overhauled. Next comes the temple at Rikhikesh-the Bharat Mandir at Rikhikesh. The committee found that this temple was being very badly managed by the mahant in charge, and, as a result of repeated complaints, inquiries were instituted by the Government at the request of the Tehri Darbar in The results of the inquiry did not go very far in improving Then there are other temples which are of equal importance and which are equally mismanaged. Amongst these I will mention the names of the temple of Nageshwar Nathji at Ayodhya, the Asthal Gomti temple at Lucknow, the Mahabirji temple at Lucknow, the Shri Rangaji temple at Brindaban, the Govind temple at Brindaban and a whole lot of others. In respect of these valuable endowments the committee found that the administration left a great deal to be desired and that a good deal of public funds were being wasted. Sir, the committee submitted its report in 1929 and made certain recommendations for setting up a machinery for the better administration of the Hindu endowments. This report has been under the consideration of the United Provinces Government ever since. The Government came to the decision some time ago that they as Government would not introduce legislation relating to either the Muslim wants or the Hindu religious endowment. They thought this was a matter that should be sponsored by the non-official side of the House. Accordingly, Sir. a Bill was introduced for the better administration of Muslim waqfs by the late Khan Bahadur Hafiz Hidayat Husain in the last Council and it was ultimately passed. No one among the non-official Hindus came forward until some time very late in 1936 to introduce a Bill relating to Hindu endowments. If my memory does not fail me, it was some time towards the end or in the middle of 1936 that one member of the last Council sent in a Bill which he desired to introduce to implement the recommendations of the committee. But it was then felt that as the life of the last Council was about to expire, no useful object would be served by the Bill being gone on with. It was necessarily a cumbersome measure and it would have taken time. The result, therefore, was that the question of reform of Hindu endowments was left over to the new constitution-to the legislature under the new constitution. There was no other choice left because of want of time. Sir, I have taken an early opportunity to carry out the promise which I myself gave to non-officials or the advice which I myself gave to non-officials in the last Council. Sir, Hindu public opinion of all shades, if I may say so, is strongly in favour of some measure of reform in the administration of endowoments. There is no question about it to my mind. The United Provinces Hindu Dharam Rakhshni Sabha has been clamouring and asking the Government and the public alike that something should be done to stop the ruinous wastage which is going on at present. Sir, I consider that this measure of reform is overdue. There can be no question of delay about it and I venture to think that even the orthodox section of Hindu opinion will favour the object of the Bill. There may be differences as to exact method of accomplishing that object. I have based my own Bill on the main recommendations of the committee. I have not departed in any manner from the majority recommendations of [Dr. Sir Jwala P. Srivastava]

the committee, and it will be open to the Select Committee to modify the provisions if they think that in any matter the recommendations of the provisions it they think that I have a street general need for the Bill goes committee were not right. So far as the general need for the Bill goes and so far as the object which the Bill seeks to serve goes, I hope there will be no difference in this House at all. My Muslim friends deserve to be congratulated on having got their Bill through the last Council, and I am sure they will not grudge the Hindus to secure a similar measure of reform for their endowments. Sir, I do not wish to say anything more. I think the need for the Bill goes without saying, and since these endowments are being wasted every day, the earlier a measure like this is passed, the better. Sir, there are huge amounts of money involved in this, and I am sure if we can manage these endowments more effectively, we shall be able to release very large sums of money which can be spent on more deserving objects which will benefit the Hindu public. Take Education, take anything else for which we are short of funds. We could draw upon this source for very large amounts of money and I hope the Governmeent, particularly the Finance Minister, who combines in himself the Prmiership, will welcome the help which I am trying to give him. There will be a good deal of money which will be spent on useful objects. Sir, with these remarks I commend my motion to the acceptance of the House.

Shri Sadho Singh : श्री साधो सिंह :

जनाब स्पीकर साहब—मेरी तजवीज यह हैं कि यह बिल पब्लिक ओपीनियन (public opinion) मालूम करने के लिये सरक्यूलेट (circulate) किया जाय। मेरा यह मंशा नहीं है कि इस बिल की मुखालिफ़त की जाए बलिक इसलिए कि इसमें बहुत सी ऐसी बारीक बातें पैदा होंगी जिनके लिए यह बेहतर होगा कि हर तरह की पब्लिक ओपीनियन मांग ली जाय। यह अम्य जरूरी है कि यहां चैरिटेबुलरिलीजस एन्डाउमेटेन्ट (charitable religious endowment) में लखुखा रुपये की जायदादे लगी हैं जिनके ट्रस्टी (trustee) आज मालिक से भी ज्यादा हो कर मनमाने तरह से खर्च कर रहे हैं। जो बानजेन्ट (object) वरशिप (worship) या चैरिटी (charity) के पहले थे लोग उनकी परवा नहीं करते। चैरिटी का ख्याल जिस वक्त एन्डाउमेन्ट (endowment) बने के दूसरा था। उस वक्त मुल्क की हालत दूसरी थी और उससे अब बेहद तब्दीली हो गई है। को उस वक्त चैरिटी थी अब उससे उल्टी भी कही जाती है। योग्य दानपात्र की तलाश करना भी आसान काम नहीं है। सिर्फ़ लकीर के फ़क़ीर बने ्हने से कोई फ़ायदा नहीं है। वह हालात बौर भी ज्यादा जानते हैं जो मन्दिरों के चैरिटेवल एन्डाउमेन्ट के हालात से जाती वाक़ फ़ियत रखते हैं। मैंने यह देखा है कि हमारे बहुत से मन्दिर डेजर्टेड (deserted) हैं। मैं नहीं कह सकता कि क्या वजह है। वहां न कोई पूजा करता है न दूसरा उपयोगी कार्य ही कर सकता है। बहुत से आवजेक्ट आफ चैरिटी (objects of charity) ऐसे हैं जिनसे ऐसे बहुत से होगों को खाना और बहुत सा रूपया मिलता है जो देश व समाज के लिये कलंक हैं। जो ऐसे काम करते हैं उनके लिये कोई हकावट नहीं। बहुत से अनजान यात्री ऐसी जगह जाते हैं फिर भी उनकी शोमा और चमक दमक कम होजावे तो वहां लोग और भी कम जाएंगे। यात्री लोग वहां से असन्तुष्ट ही हो कर आते हैं किन्तु अपने को असमर्थ समझते हैं। कहीं वाबा काली कमली वाले के नोटिस बाते हैं, कहीं बद्रीनाथ जी के। यह सब मुश्किल हो गया है कि हम जांच करें कि कौन सी चीज जायज है और कौन चीज नाजायज है। कभी कहा जाता है कि बद्रीनाथ जी

के महन्त ने वादा किया था कि हम ब्रह्मचारी रहेंगे, लेकिन उनके औलाद होगई। असल सवाल तो दूसरा है कि दान का रुपया किस उपयोग में लाया जावे। पहिले क्या चैरिटी थी और अब क्या चैरिटी हो सकती है अब इस जमाने में क्या होना चाहिए। आज लोग भूखें मर रहे हैं। आज दानदाता अमर मौजूद होते तो क्या करते । यह बाते हैं उनपर ग़ौर करने की ज़रूरत है । हमेशा देदों व शास्त्रों के मानने वालों में ही देखा जाय कि कितनी बड़ी तब्दीली हो चुकी है। इन सब वातों का लिहाज करते हुए आज कल बड़े जोर से कहा जाता है कि कोई शख्स विला काम किए हुए खाना न खाए। जैमींदारों को रेन्ट कलेक्टर (rent collector) कहते हैं। उनसे भी पहले मन्दिरों का रुपया कब्जे में लेना चाहिये। अगर कहा जाय कि डीटीज (deities) की नाखुशी होगी तो मैं कहूंगा कि हम लोग भी तो श्री रामचन्द्र व कृष्ण भगवान की पतित सन्तान हैं। बीच के कहने वाले लोग कौन हैं। हम कह देंगे कि हम भुके हैं खा गए। और इस धन से देश की बड़ी उन्नति हो सकती है। ग़रीबी दूर करने में सहायता मिलेगी। सिक्खों को भी इन मामलात में इसी तरह करना पड़ा था। कितनी जानें तक बलि-दान करनी पड़ी थीं फिर भी उन्होंने एक क़ानून पास करा लिया है और उससे वह काफ़ी मुस्त-फ़ीद हो चके हैं। यह ज़रूरत है कि सब लोगों की राय अच्छी तरह से ज़ाहिर होना चाहिए जिससे सब लोगों के दिल में जो बात है वह जाहिर कर दें। इसके बाद यह ज़रूरत है कि इस तरह का कोई बिल पास हो जिससे इतनी बड़ी धनशक्ति का देश के कल्याण के लिये उपयोग हो सके। यह बिल बिल्कुल नामुकम्मिल हैं। इसमें बहुत सी बातें ऐसी हैं जिनमें एतराज होगा। बहुत सी बातें ऐसी हैं जो मैनेजमेन्ट (management) के लिए कही गई है, उसमें सब लोग राजी नहीं हो सकते । बहुत सी तब्दीलियां करनी होंगी । मेरी समझ में मूवर साहब को राजी होना चाहिए कि अगर छ: महीने के लिए यह बिल हटा दिया जावे तो बेहतर है, क्यों कि "देर आयद दुरुस्त आयद" फिर किसी को कुछ कहने का मौक़ा नहीं मिलेगा। हम लोग भी इस पर गौर करेंगे कि कौन सी बातें बढ़ाई जाएं कौन सी तब्दील की जाएं और कौन सी तरमीम की जाएं।

The Hon'ble the Speaker: आनरेब्ल स्पीकर: आप ने इस बिल में कोई तारीख़ नहीं रक्खी।

Shri Sadho Singh : श्री साधो सिंह :

मैंने छः महीने रक्खे हैं।

The Hon'ble the Speaker: आनरेबुल स्पीकर:

'छः महीने' कोई तारीख़ नहीं होती।

Shri Sadho Singh : श्री साधो सिंह :

पहिली अक्टूबर रक्षी जाए।

Shri Sadho Singh:

شهى سادهو سنگهم -جناب اسهیکو صاحب - میری تعجویز بهه هے کهیه، بل پیلک آویینینی (public opinion) معلوم کرنے کے لیئے سرکولیت (circulate) کیا جائے میرا يهم منشأ نهين هـ كــم إس بــل كي مخالفت كـي جـائـ بلكم إس ليئے کے اِس ميں بہت سي ايسي باريک باتب - پيدا هونگي جن كے المِنْم بهم منز مومًا كه هرو طرح كي تبلك أربيسينن مانك لي جائے -عهده أمسر ضروري ه كسه يسال چيريتيدل ريليجس إنسداؤمنت (charitable religious endowment) مين لکهرکها رويد، کي جايدادين لکي

[Shri Sadho Singh] میں جن سے ترسٹی (trustee) آج مالک سے بھی زیادہ هوکر میں مانے طرح سے ج کوره دین جو آبیجکت (object) ورسپ (worship) یا چیریتی (charity) کے روے ہیں اوگ اُن کی پوراہ نہیں کرتے - چیریتی کا خیال جس وقت اِنداؤمنت بنے پہلے تھے اوگ اُن کی پوراہ نہیں کرتے - چیریتی کا خیال جس وقت اِنداؤمنت بنے تھے دوسرا تھا - اُس وقت ملک کی حالت دوسری تھے۔ اور اُس سے اب بے حد تبديلي هو گئي هے - جو اُس رقت چريئي تهي اب اُس سے اُلئي بهي کہي جاتي ھے۔ یوگیه کان پاتر کے تلاش کرنا بھی آسان کام نہیں ھے ۔ صرف لکیر کے فقیر بنے رھنے سے کوئی فائدہ نہیں ھے وہ حالات اور بھی زیادہ جانتے ھیں جو مندروں کے چیریتیبل اِنداؤسنت کے حالات سے ذاتی واقفیت رکھتے ھیں ۔ میں نے یہم دیکھا ھے کہ ھمارے بہت سے مندر قیزرقید (deserted) میں۔ میں نہیں کہہ سکتا که کیا وجهه هے وهاں نه کوئي پوجا کرتا هے نه دوسوا اُپيوگي کاريم هي کرسکتا هـ بہت سے ابجتکس آف چیریڈی (objects of charity) ایسے هیں جن سے ایسے بہات سے لوگوں کو کھانا اور بہات سا روپیا ملتا ہے جو دیش ر سماج کے ایڈے کلنک فیں جرو ایسے کام کرتے فیص اُن کے لیئے کروئی رکارت نہیں ۔ بہت سے انجان یاتہی ایسی جگھ، جاتے هیں پھر بھی اُن کی شوبها اور چمک دمک کےم هو جارے تو رهل لوگ اور بنی كم جائينك _ ياتري لوگ وهال سے استشت هي هوكو أتے هيں كنتو اپنے كرو اسموتها سمجهتم هُين _ كرين بابا كاليي كملي والمدع كونونس آتے هيں _ كهين بدری ناتھ جی کے - یہ سب مشکل هو گیا هے که هم جانبے کریں که کون سی چیز جائز هے اور کون سی چیز ناجائز هے ۔ کبھی کہا جاتا هے که بدری ناته عبی کے مہنت نے وعدة كيا نها كه هم برهمچاري وهينگه ليكن أن كے اولاد هو گئي۔ اصل سوال تو دوسوا هے که دان کا روپیم کس اُپیوگ میں لایا حارے - بہلے کیا چریای تھی آور آب کیا چریتی هوسکتی هے= اب اس زمانه میں کیا هُونا چاهیئے - آج اوگ بھوکے موره هیں آج دانداتا اگر موجود هوتے تو کیا کرتے ۔ یہ باتیں هیں اُن چر غور کرنے کی ضرورت ھے ۔ ھےمیشہ ریادوں و شاستروں کے مانغے والوں میں ھی دیکھا جائے که كننى بري تبديلي هوچى هے - إن سب باتوں كا اتحاظ كرتے هوئے آج كل برے زور سے كہا جاتا هے كه كوئي شخص وال كام كيئے هوئے كهانا نه كهائے - زمينداروں كو رینت کلکتر (rent collector) کہتے ھیں ۔ اُن سے بھی دہلے مندروں کا رویعہ قبضہ مُیں لینا چاهیئے اگر کہا جائے که <u>قی تیئز (deities) کی ناخوشی ہوگی تو میں</u> کہونگا که هم لوگ بھی تو شری رام چندر و کرشن بهاوان کی بنت سنتان هیں - بیپ کے کہنے والے لوگ کون هیں هم کہم دينگے که عم بهو کھے هيں کها گئے اور اس دوں سے دیش کی بری اُونت ہوسکتی ہے۔ غریبی دورکرنے میں سہائتا ملیکی ۔ سکبوں کو بھی اِن معاملات میں اِسی طرح کرنا پڑا تھا کتنی جانیں تک بلدان کرنی پڑاں تھیں بہر بھی اُنہوں نے ایک نانون پاس کرالیا ہے اور اُس م ولا كافي مستفيد هو چكے هين - يه، ضرورت هے كه سب لوگوں كي وائے اچهي طرح سے

ظامر مدونا چاھیئے جس سے سب لدوگدوں کے دل میں جدو بات مے وہ فظامر کردیں - اِس کے بعد یہ فلام وہ اِس موجس

سے اِننی بری دھن شکتی کا دیش کے کلیان کے لیئے اُدیوگ ھو کے یہ بل بالکل نامكمل في اس ميں بہت سي باتيں ايسي هيني جن ميں اعتراض هوكا بہت سي ايسي میں جو مینیجمنت (management) کے لیئے کہی گئی میں اُس میں سب لوگ راضی نہیں ہوسکتے - بہت سی تبدیلیاں کرنی ہونگی ۔ میری سمجنہ میں مورر صاحب کو راضی ہونا چاعیئے که اگر چھ مہینے کے لیئے یہ ایل ها دیا جَارُے تو بہتر هے کيونکه '' نابر آيد درست آيد " پھر کسي کو کچھه کہنے کا موتع نہیں ملیکا - هم لوگ بھی اس پر غور کرینگے که کون سی باتیں برهائی جائیں * جائیں * جائیں * آنہیبل اور کون سی ترمیم کی جائیں * آنہیبل اسپیکہ ۔

آپُ نے اس بُل میں کوئی تاریخ نہیں رکھی *

شرى سادهو سنگهم ___ Shri Sadho Singh:

میں نے چھی مہینے رکھے ھیں *

The Hon'ble the Speaker:

آنويبل اسپيمر — 'چهه مهينه' کوئي تاريخ نهيں هوتی *

Shri S.dho Singh:

شرى سادهو سنگهم ــ پہلی اکتوبر رکھی جائے *

Shri Radha Kant Malaviya: Sir, I rise to oppose the Bill which has been introduced by the honourable mover, Sir Jwala P. Srivastava.

The Hon'ble the Speaker: That is to say, you are opposing the motion and also the amendment about circulating the Bill for eliciting public opinion?

Shri Radha Kant Malaviya: No, Sir. I will support the motion for circulation. Sir, I am surprised that at this stage Sir Jwala P. Srivastava, the honourable mover of this Bill, should have come forward and urged this House to pass a Bill on the recommendations of the majority committee and should not have said anything before this House as to the reasons why we should accept the recommendations of the majority and not go upon the recommendations of the minority committee. Sir, I was surprised to find that the honourable mover mentioned the names of only some persons of the committee. It would have been toir for him to mention the name of the Hon'ble the Leader of the House, Pandit Govind Ballabh Pant, who though appointed a member of that committee had resigned from that committee. It would have been more honest and fair for him to mention that Pandit Gokaran Nath Misra had died before the report. It would have been proper for him to mention the opposition of Sir Rampal Singh on whose initiation this committee was appointed and who was opposed to the recommendations of the majority committee. It would have been fair for him to have mentioned that Raja Moti Chand and Pandit Kanhaiya Lal were also opposed to the recommendations of the majority committee. Pandit Kanhaiya Lal was opposed to the recommendations of the majority committee. He agreed with the opinion of the minority. At this stage I would just, with

[Shri Radha Kant Malaviya]
your permission, read what was said by Pandit Shyam Behari Misra, a
member of the committee—

- "I regret I find it necessary to append my minute of dissent, as in my humble opinion the committee has so greatly mutilated and watered down the admirable recommendations made in the draft report circulated by the President to members of the committee, that almost the whole object of the constitution of the committee has been sacrificed. I may be pardoned to remark that the majority of members have permitted themselves to be so hopelessly influenced and even dominated over by their Sadhu colleagues that their final report as now passed will, in my judgment, fail entirely to bring about any substantial improvement in the admittedly rotten and corrupt manner in which a large proportion of our religious and charitable institutions are run by the mahants and others concerned."
- "I fear the very constitution of our committee was rather faulty, as it gave equal power to the very class the misdeeds of whose order or colleagues were intended to be put right, exactly as would happen if an equal number of jurors in a criminal case were selected out of the colleagues and sympathies of the accused. I mean no reflection on the learned and saintly Sadhu members of the committee, when I say so; I am fully convinced of their bona fides, but I protest against the principle, and the results are before us."
- "I do not wish to enter into details but would simply venture to concentrate on one point, viz, the proposed constitution of the central and local boards recommended by the committee to be set up after the Charity Comn issioner and his colleagues (if any) have finished their preliminary The Central Board is proposed to consist of seven Sampradayik Grihasthas seven Mahants and seven virakt Sadhus, i.e. seven Sadhu. seven Mahant and one Grihastha members of each of the seven Sampradayas concerned. I respectfully, but most emphatically, venture to assert that such a Central Board is not at all likely to be of any effective use whatsoever; it would clearly be much weaker than even our own committee which consists of Sadhu and Grihastha members in equal proportion, as it would be wholly dominated by the Mahants and Sadhus, while the few Grihastha members would be out of their sewaks or servants. It is most remarkable, rather staggering, that practically the very existence of Hiodusas such has been denied by the committee in making this astonishing proposal. Hindus as such, apart from the Sampradayas to which they may happen to belong, have not been conceded any representation whatever on the proposed Board. After all it is Hindus, many of whom do not care to belong to any Sampradaya, or do not care to serve on such a Board as representatives of any particular Sampradaya, who pay for the upkeep of our religious and charitable institutions, and to repudiate their claim to control them is to my mind nothing short of scandalous. The proposal is most short-sighted, timorous, harmful and even fatal to the very conception of Hindus as a class, a people, a nation."

It is significant that Raja Rampal Singh, Raja Moti Chand and Pandit Kanhaiya Lal wrote their report in these words:

"While agreeing generally with the grounds urged for securing the better administration and supervision of the public religious and charitable

endowments of the Hindu community in these provinces, we regret that we are unable to accept the revised scheme recommended in the report, which we consider from an administrative viewpoint to be cumbrous and unworkable. Friction is easily possible where the elements are not harmonious, and the creation or organization of Sampradayik bodies with separate electorates would only tend to accentuate the existing differences and hamper progress.

The object is mainly to enforce the keeping of proper accounts and to check and remove abuses by some simple and yet effective method, and for that purpose we recommend the scheme explained in paragraphs 106 to 224 and paragraph 227 of the Original Report, a copy of which is hereto appended. We are also opposed to the undue postponement of remedial measures which are urgently needed to stop the dissipation of

trust property by mismanagement or wasteful litigation.

(Raja) Rampal Singh. (Pandit) Kanhaiya Lal. (Raja) Moti Chand.''

May I close now as this is the time for lunch?

The Hon'ble the Speaker: It is for me to decide as to when I should adjourn the House. The honourable member should not put a question like this to me in the middle of a speech. That is irregular.

Shri Radha Kant Malaviya: Very good, Sir. My submission is that here we find the very persons who were anxious to have the reforms carried out were entirely opposed to the scheme proposed and in this connexion it will be interesting to know the names of the persons who constituted the committee. The honourable mover of the Bill has just now mentioned a few names. I have already mentioned the names of persons who were either dead or did not take part in this committee. Pandit Venkatesh Narayan Tivary and Pandit Rama Kant Malaviya did not co-operate with the committee. They neither appended their signatures to the majority report nor to the minority report nor did they put in a note of dissent. Pandit Govind Ballabh Pant resigned from the committee in 1930, Pandit Gokaran Nath Misra was dead, Pandit Kanhaiya Lal and Raja Moti Chand did not agree with the committee. That is the reason why the honourable mover did not mention their names. If these names were mentioned, his object would not have been served.

(At this stage the Assembly adjourned for lunch at 1.30 p.m. The House re-assembled at 2.15 p.m. with the Deputy Speaker in the Chair.)

Shri Radha Kant Malaviya: Sir, to enable the members to decide as to what weight they should attach to the opinion of the majority, it is necessary that they should know the names of persons who constituted the majority committee. I am reading from the resolution of the Government published on the 29th September, 1931 in which after describing as to how the Committee was appointed, it is mentioned that the committee was composed of the Hon'ble Raja Sir Rampal Singh as President and the following gentlemen as members:

Swami Atma Swarup Ji—Hardwar. Swami Mangal Nath Ji—Rishikesh. [Shri Radha Kant Malaviya.]

Mahant Dharam Das Ji - Allahabad.

Pandit Ram Vallabhasharan Ji-Ajodhya.

Goswami Madhusudhan Lal Ji-Brindaban.

Swami Dayanand Ji-Benares.

Swami Narain Swami Ji-Lucknow.

Then comes the name of Pandit Govind Ballabh Pant who had resigned, as I mentioned, in 1930. Rai Bahadur Babu Kanhaiya Lal did not agree with the majority. Justice Gokaran Nath Misra died during the time when the committee was going on. Pandit Venkatesh Narain Tivary and Pandit Rama Kant Malaviya non-co-operated with the committee. Raja Moti Chand did not agree with the committee and he put in a note of dissent. Pandit Baijnath Sharga also was a member These were the gentlemen who constituted the of the committee. committee and we are asked to accept the report made by the majority committee. I need not now again repeat as to what was mentioned by Pandit Shiam Behari Misra that the majority of the members had permitted themselves to be so hopelessly influenced and even dominated over by their Sadhu colleagues that their final report as now put in this Bill will fair entirely to bring about any substantial improvement in the admittedly rotten and corrupt manner in which a large proportion of our religious and charitable institutions are run by the mahants and others concerned. I will just show as to what the report was that they gave. Before I come to that I want to mention one fact. As most of the members are aware a very large portion of the property in connexion with endowments is in the hands of mahants. I think it cannot be contradicted that a greater portion of the endowed property in these provinces is in the hands of mahants and akharas. Everybody knows what really these akharas are. Now if any arrangement were to be made. if any scheme was to be evolved it was necessary that the akharas also should be brought under control. Naturally that would be desired. But what do we find here. The most significant thing in the report of the majority committee is that they make a division of property—property in the hands of mahants and property not in the hands of mahants. This is how they put it at page 123, paragraph 9. Classification of endowments - For the purposes of the application of our recommendations the public Hindu religious and charitable endowments, institutions and funds in the province shall be divided into two classes, namely:

- (1) (a) Existing Akharas—(1) Juna Akhara, (2) Nirwani Akhara, (3) Niranjani Akhara of Sanyasis, (4) Digambar Akhara, (5) Nirwani Akhara, (6) Nirmohi Akhara, of Vaishnavas, (7) Bara Udasi Akhara, (8) Naya Udasi Akhara of Udasins (9) Nirmala Akhara of Sikhs, with their branches.
- (b) Associations, whether at present registered or not formed for the purpose of Sanskrit education or the maintenance of Sadhus, poor houses, goshalas, Ramlilas or the like, and deriving their income solely from their members. This is class I. Then after they have excluded their own property, then they come to class II, and they say "Other endowments, institutions and funds, including such maths or asthans as are independent of (1)." And what do they do. They did not conceal

as to what their real intention was. In paragraph 10 they said: "Institutions of class I are exempted." Now mark the word "exempted." "In regard to endowments, institutions and funds of class I the Board's duty shall be confined only to recording." They have made their position very clear, but whatever they made very clear, the honourable mover of this Bill has taken good care to conceal from this House. When we read that report we think that they were frank and honest people. They in fact put down provision to protect their property. Whereas when we come to this Bill and read it, it is not so very easy to find out that care has been taken to exclude that property. Now I will just mention to you, Sir, there was no reason why this paragraph should not have been incorporated in this Bill.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: Is the honourable member imputing

any motives to me?

Shri Radha Kant Malaviya: There is no question of imputing motives, but I am just showing what has been done in this Bill. it was clearly stated that the property of these akharas would be excluded but here the Bill has been so drafted that it requires some ingenuity to find out that the property of the akharas will be excluded. Now, Sir, I would draw the attention of the House to paragraphs 18 and 19. They mention that property of the akharas has been excluded. Here in paragraph 15 some classification of endowments has been made as class I and class II, but nothing about excluding property in class I has been said in the Bill. In paragraph 18 it is mentioned that protective measures can be adopted only in connexion with the property coming under class II. Similarly in paragraph 19 mention has been made about the supervision and control over institutions of class II only. say is this: Is this what the public wants? Is it in the interest of the public to exclude the properties of akharas and mahants? It is not in the interest of the public. It is only in the interest of the persons, mahants and sadhus who dominated the majority committee. One fails to understand as to how this measure has been brought forward professing it to be in the interest of the public and what I complain of is this that in the objects and reason of the Bill the honourable mover has said that when the majority recommend popular control (now mark the words " popular control") the minority want Government control. When we come to the provisions of the Bill, what do we find? According to the Bill even the little that has been left there to be done, is to be done by whom? persons not elected by the public but persons who will be for all practical purposes mahants, sadhus and their men. Is that desirable? Is it desirable that a measure like that should have been brought before this House and in the year 1938. There would have been some justification in bringing forward this Bill when the honourable mover was in the Government. If he could wait for such a long period, I do not see any reason why he should have been in a hurry to bring forward a measure which will not do much good, but which might do much harm, and which if it is not immediately passed will not leave things much worse than they have been so far. I have full hope and I do not conceal that I am perfectly satisfied that sooner than later and sooner than many people imagine, Government itself will bring forward a measure which will not be in the interest of only mahants, which will not be in the interest of sadhus only, but which will be in the interest of the public.

It will be a measure which will do good and which will remove the grievance that the public has had all along. I think that it is not

[Shri Radha Kant Malaviya]

desirable that any support should be given to this measure which is certainly not in the interest of the public for whose interest it professes to be. As I have said, I would have opposed it entirely, but, as a motion for the circulation of the Bill for eliciting opinion has been made by Thakur Sadho Singh, I support that motion.

Shri Prithivi Raj Singh : श्री पृथ्वी राज सिंह:

जनाब सदर--जो मोशन मेरे भाई साधो सिंह ने रक्ला है मुझे उससे इत्तिफ़ाक है। जो वक्त छ: महीने का रक्सा गया है वह मुझे कम मालूम होता है क्योंकि ब्रह्मा जी ने नौ महीने पदाइश के लिये रक्खे हैं, इसलिये यह छः महीने काफ़ी नहीं हैं। असल में कोई भी रस्म रिवाज चाहे मजहब से ताल्लुक हो या राज्यनीति के मुताल्लिक हो हमें पब्लिक ओपीनियन (public opinion) कोर्ट (court) करना है। पहाड़ में एक छोटी सी जगह है वहां रस्म व रिवाज चला आता है जैसे यूरुप में नन्स (nuns) के तरीक़े पर वहां कुछ आदमी अपनी लड़िकयों को देवदासी बनाते हैं। क्या वह देवदासी रहती हैं? वह देवदासी ऐसी हैं कि खल्लमखल्ला रंडी का पेशा करती हैं। ऐसे रस्म रिवाज को खल्म करने की कोशिश हमने अब तक नहीं की । देवताओं के नाम पर इस किस्म की बातें चल रही हैं। इसमें शक नहीं है कि हिन्दू जाति में और और मजहवों में भी खराबियां मौजूद हैं और चल रही हैं। लेकिन इस वक्त उन खराबियों को दूर करने का हमारे पास वक्त नहीं है। हमें तो अंग्रेजी सरकार से लड़ना है और आजादी लेना है। अगर हम अपनी दिमाग़ी ताक़त को तिल भर भी और कामों में चलाते हैं तो में समझता हूं कि हम कैसे मुकाबिला करेंगे जब ऐसे मामले हमारे सामने आ रहे हैं। अगर हम इस बात को रखते हैं तो तमाम अपने साधू करीब ५६ लाख आदमी जिनकी रोजी इन मंदिरों से हैं और इन तमाम जायदादों से उनकी शिकम परवरी वाबस्ता है वह जरूर हमारे खिलाफ़ होंगे। इसलिए मैं अपने भाई साधी सिंह की ताईद करता हूं।

Shri Prithivi Raj Singh: شری پرتهوی راج سنگهته --جناب صدر - جو موشق ميرے بهائي سادهو سنگهه نے رکھا هے مجھے أس سے اِتفاق ہے ۔ جو وقت چھھ مہينه كا ركھا ہے وہ مجھے كم معلوم ہوتا ہے كيونكه برهما جي نے 9 مہينه بيدائش كے ليئے ركھے هيں ـ اس ليئے بہم بهم مہينه كافي نهين هيں - اصل ميں كوئي بھي رسم و رواج چاهے مذهب سے تعلق هو يا راج نیت کے متعلق هو همیں ببلک ارپینیش (public opinion) کورے (court) كرنا هـ - پهار ميں ايك چهوئى سى جگه هـ وهاں رسم و وواج چا آتا هـ -جیسے یورپ میں ننس (nuns) کے طریقه پر وهاں کچھه آدمی اپنی لوکیوں کو ديوداسي بناتے هيں کيا وه ديوداسي رهتي هيں ــ وه ديوداسي ايسي هيں که کهلم کھلارندی کا پیشہ کرتی ہیں۔ ایسے رسم و رداج کو ختم کرنے کی کوی سم فم نے اب تک نہیں کی - دیوتاؤں کے نام پر اِس قسم کی باتیں چل رهی هیں- اس میں شک نہیں ھے که هندو ذات میں اور آور مذهبون میں بھی خرابیاں موجود هیں ادر چل رهی هیں _ لیکن اس رقت أن خوابدوں كو دور كرنے كا معارع ياس رقت نہیں ہے۔ همیں تو انکریزی سرکار سے لونا ہے۔ اور آزادی لینا ہے۔ اگر هم اپنی دماغی طاقت کو تل بھر بھی اور کاموں میں چلاتے ھیں تو میں سمجھتا موں که هم کیسے مقابلہ کرینگے ہیں ۔

اگر هم اس بات كو ركهتم هيل تو تمام اپنے سادهو قريب ٥٦ لاكهه آدمي جي كي درزي إن مندروں سے هم ارد أن تمام جائدادوں سے أن كي شكم ډروري وابسته هم ولا ضرور همارم خلاف هونگم ۔ اس ليئم ميل اپنے بهائي سادهو سنگهه كي تائيد كرتا هول *

* Shri Shibban Lal Saksena: श्री शिब्बन लाल सक्सेना:

जनाव डिप्टी स्पीकर साहब-यह बात हा उस के मेम्बरान को मालूम है कि कांग्रेस पार्टी ने इस मसले पर एक कमेटी जून या अप्रैल के महीने में बनाई थी और उसकी रिपोर्ट भी तय्यार हो चुकी है। उससे मालूम होता है कि गवर्न मेन्ट खुद इस मसले पर एक बिल लाने वाली है। वह बिल इस मसले की अहमियत को देखते हुये काफ़ी वाजे होगा जैसे हमारे भाई राधाकान्त जी ने बतलाया है कि इस बिल के अन्दर वह तमाम बातें रक्खी गई हैं जो इस कमेटी ने बनाई थीं। मैं समझता हूं कि हिन्दू धर्म का सवाल बहुत काफ़ी पेचीदा सवाल हैं और उसको इस तरह से खत्म करना ठीक बात नहीं है। इस में हाउस और गवर्न मेन्ट की पूरी मदद होनी चाहिए। मैं समझता हूं कि हम लोग जानते हैं कि कितना रुपया इन महंतों की गिद्यों में पड़ा हुआ है। इस हालत में गवर्न मेन्ट का इरादा है कि एक बिल खुद लाए इसलिए में समझता हूं कि इस बिल के पार ओपीनियन मांगी जाय क्योंकि जो कुछ इस बिल के अन्दर हैं और जो ओपीनियन आएंगी सब मिल कर गवर्न मेन्ट को अपना बिल तयार करने में मदद देंगी। इसलिए इस बिल के पास करने में कोई जल्दी न होना चाहिए। इसलिए में समझता हूं सर ज्वाला प्रसाद श्रीवास्तव खुद इसको मंजूर कर लेंगे। शायद उनका मकसद जो हैं कि हिन्दू धर्म का रुपया खराब कर हो वह पूरा हो जायगा।

* Shri Shibban Lal Saksena:

شري شبن لال سكسينه —

جناب قریقی اسپیکر عاجب - یہ بات ہاؤس کے میبران کو معلوم ہے کہ کانگریس پارٹی نے اس مسئلہ پدر ایک کمیٹی جون یا ابریل کے مہینہ میں بنائی تھی اور اس کی رپورت بھی تیار ہوچکی ہے اُس سے معلوم ہوتا ہے کہ گورنمنٹ خون اس مسئلہ پر ایک بل لانبوالی ہے - رہ بل اس مسئلہ کی اہمیت کو دبہہتے ہوئے کانی راضم ہوگا - جیسے ہمارے بھائی رادھا کانت جی نے بتلایا ہے کہ اس بل کے اندر وہ تمام ہاتیں رکھی گئی ہیں جو اُس کمیٹی نے بنائی تھیں میں سمجھتا ہوں کہ ہندو دھوم کا سوال بہت کانی پیچیدہ سوال ہے اور اس کو اسطور سے ختم کونا ٹھیک بات نہیں ہے - اس میں ہاؤس اور گورنمنٹ کی اسطور سے ختم کونا ٹھیک بات نہیں ہے - اس میں ہاؤس اور گورنمنٹ کی اربیت بہتوں کی گدریم مدد ہونی چانتے ہیں کہ کتنا روپیہ اِن مہنتوں کی گدریم اس بل پر ادبینیئی مانک اِن مہنتوں کی ایک بل خوں لائے اس ایکے میں سمجھتا ہوں کہ اس بل پر ادبینیئی مانک جائے کیونہ جو کچھہ اس بل کے اندر ہے اور جو ادبینیئی آئیکی سب مال کو کیاس گورنمنٹ کو اپنا بل تیار کہنے میں مدن دینگی – اس لیئے میں سمجھتا ہوں گرنے میں کوئی جائے کیونہ میں سمجھتا ہوں کرنے میں کوئی جائے کیونہ خواب نہ ہو وہ بہونا چاھیئے – اس لیئے میں سمجھتا ہوں کرنے میں کوئی جائے کیونہ خواب نہ ہو وہ بہونا ہو جائیگا *

Speech not revised by the honourable member.

Shri Yajna Narain Upadhyaya : श्री यज्ञनारायण उपाध्याय :

डिप्टी स्पीकर महाराय-यह बिल जो पेरा किया गया है वह विल्कुल नाकाफ़ी है। इस सूर्व के सभी हिस्सों में कुछ न कुछ हिन्दुओं की जायदादें धर्म के काम के लिए जैसे पाउँशाला बनाने के लिए, स्कुल बनाने के लिए, मन्दिरों के मुताल्लिक आदि तरह से मौजूद हैं। इनमें बहुत मी जायदादों का इन्तजाम बहुत ही खराब है। अधिकांश जायदादों को साधु व महन्तों और पंडों ने अपने कब्जे में कर लिया है और उनकी आमदनी बुरे से बुरे काम में लगाते हैं। र्याद इन सब जायदादों का इन्तजाम अच्छी तरह से हो जाय तो मैं कहंगा कि लाखों रुपया साल की आमदनी जनता के हित के कामों में लगाई जा सकती है। ऐसी जायदादों के ऊपर इन लोगों ने जबरदस्ती क़ब्जा कर लिया है और इसका कोई पूछने वाला नहीं है। मैं खुद जानता हं कि बनारस, इलाहाबाद और कानपुर में लाखों रुपये साल की आमदनी की जायदादें एसे लोगों के हाथ में आ गई हैं जिनसे इन जायदादों से कोई वास्ता और ताल्लुक नहीं है। वह जबरदस्ती उनके मालिक बन गए हैं और उनकी आमदनी अपने निजी काम में लगा रहें हैं। मुझे मालूम है कि बनारस में वहुत सी ऐसी धार्मिक संस्थाएं चेरीटेबल इन्स्टीटयशन्स (charitable institutions) हैं जिन के मालिक बहत मामूळी लोग बन गए हैं और जैसा कह चुका हूं इन सस्थाओं से उनका कोई संबन्ध नहीं है। हिन्दू जाति को मजबूत करने के लिए और उनकी ताक़त संगठित करने के लिए यह बात बरूरी है कि हम अपनी सम्पत्ति का इन्तजाम ठीक तरह से करें। इसलिए इस बिल के पेश करने से कोई फ़ायदा नहीं हो सकता क्योंकि यह बहुत ही अधूरा और नाकाफ़ी है । मैं कहंगा कि इस सम्बन्ध में गवर्नमेंट को बड़ी मजबूत कमेटी बनाना चाहिए। पहिली कमेटी जिसे कि परानी कौन्सिल ने बनाया था उसकी रिपोर्ट को देखने से मालूम होता है कि जितने अच्छे आदमी थे उनको हट जाना पड़ा । मैं कहूंगा कि एक बड़ी मजबूत कमेटी बनाना चाहिए जो कि हर एक जिले में जितनी हिन्दू जायदादें हों उनको अच्छी तरह से सर्वे (survey) करे और यह पता लगाए कि फ़लां जायदाद फ़लां शख्स के क़ब्ज़े में है और वह जायदाद किस तरह से उसके कब्बे में आई और किस तरह से वह जायदाद ठिकाने लगाई जा सकती है। हिन्दू जाति कमजोर है और उसको ख्याल नहीं है कि हमारे पुरखों ने कितना रुपया वर्मादाय में लगाया और वह किस तरह से खराब हो रहा है। मैंने देखा है कि बहुत सी ऐसी जायदादें हैं जिनके देने वार्ली ने बड़ी नेकनीअती से उनको दिया है मगर उनकी आमदनी श्वराब पीन और दूसरे गन्दे कामों में लगाई जा रही है। मेरे दोस्त ने जो बिल पेश किया है उसके बारे में विश्वास है कि उनका मक़सद इन जायदादों को ठीक रास्ते पर लगाने का है। पर प्रस्ताव अयूरा और नाकाफ़ी है इसलिए मैं उसका विरोध करता हूं। परन्तु मेरे दूसरे दोस्त ने जो तरमीम पेक किया है उससे बहुत कुछ कामयाबी हासिल हो सकती है और हिन्दू जाति की उन्नति के साथ उसकी सम्पत्ति का अच्छा प्रबन्ध भी हो सकता है। अत: मैं तरमीम के साथ मुल प्रस्ताव का समर्थन करता है।

شري يگية ناراين اويدهياء : Shri Yajna Narain Upadhyaya : تربئي إسپيكر مهاشه يه بل جو پيش كيا گياه ولا بالكل ناكافي هه إس صوبه كي سبهي حصور مين كتجهة نه كتجهة هندؤل كي جائدادين دهرم كے كام كے ليئے جيسے پائه شاله بنا نے كے ليئے اسكول بنا نے كے ليئے مندروں كے متعلق آدى طوح بے موجود هيں۔ ان ميں بہت سي جائدادوں كا إنتظام بهت هي خواب هے ۔ آده كانس جائدادوں كو سادهو مهنت اور پندوں نے اپنے قبضه ميں كوليا هے اور اُن كي آددني به عور سادهو مهنت اور پندوں نے اپنے قبضه ميں كوليا هے اور اُن كي آددني به ع

سے برے کام میں لکاتے هیں۔ یدی اِنسب جایدادوں کا اِنتظام اچھی طوح سے هوجائے تو میں کہوں کا که لاکھوں ربیته سال کی آمدنی جنتا کے هت کے کاموں میں المُنْثَى جاسكتي هے - ايسي جُائدادوں كے اردح إن لوگوں سے زبردستی قبضة كہليا هے آزر اِس کا کُوئی چوچھنے والا نہیں ہے ۔ میں خودجانتا ہوں که بنارس - المآباد رر کانپور میں لاکہوں روپیمسال کے آمدنی کی جائدادیں ایسے اوگوں کے ھاتھ، میں آگائی هیں جن سے اِن جائدادوں سے کوئی واسطہ اور تعلق نہیں ہے ۔ وہ زبردستی اُن کے آبالک بی گئے ہیں اور اُس کی آمدنی اُپنے نصی کام میں لگا رہے ہیں مُنجهے معلوم هے که انداز میں بہت سی ایسی دھار مک سنستھائیں چیری تیبل انستیتیوشنس (charitable institutions) میں جن کے مالک بہت معمولی لوگ بن گئے ھیں اور جیسا کہت چکا ھوں اِن سنستھاؤں سے اُن کا کرئی سمیندھ نہیں ھے هذه و جاتی عو مضبوط كرنے كے ليئے اور أن كي طاقت سنگلهت كرنے كے ليئے يه ا بات ضروري هے كه هم اپنی سمپني كا إنتظام تهيك طرح سے كريں _ إس ليئے اِس بل کے پیص کرنے سے کوئی فائدہ نہیں ہوسکتا کیونکہ یہم بہت ہی ادمورا اور آنا كافي هـ ـ مين كهونا كه أس سمبندهم مين گورنمنت كو يري مضيوط كميتي بدا نا چا ھیئے ۔ بہلی کمیتی جسے کہ چہانی کونسل نے بنایا تھا اُس کی رپورت کو دیکھنے ہے معلوم ہوتا ہے کہ جتنے اچھے آدسی تھے اُن کو ہت جانا پرا ۔ میں كهوناكا كه ايك برى مضيوط كميتى بناذا چاهيدُ جوك، هم ايك ضُلع مين جتنی هندو جائدادین هوں اُن کو اچھی طرح سے سروے (survey) کرے اور یہ بته المائے کم قلل جالدان فلال شخص کے قبضه میں ہے اور وہ جائداد کس طوح م اُس کے قبضہ میں آئی اور کس طبح سے وہ جائدان ٹھکانے لگائی جاسکتی ہے۔ مندر جاتی کمزور ہے اور اُس کو خیال نہیں ہے کہ مارے پرکوں نے کتنا روپیم ن هرما دایه میں لگایا هے اور ولا کس طرح سے خواب هو رها هے ۔ من نے دیکھا ھے کہ بہت سی ایسی جاددادیں هیں جن کے دینے والوں نے بری نیک نیتی سے اُن کو دیا ھے ، عر اس کی آمدنی شراب پینے اور دوسرے گذیے کاموں میں لگائی جا رهی هے میرے دوست نے جو بل پیش کیا ھے اُس کے بارے میں مجھ رشواس هے که اُن کا منصد اِن جائدادوں کو قهیک راستے پر لگانے کا هے پر پرستاؤ ادعورا اور ناکانی هے اس لیئے میں اُس کا دروده کرتا هوں - پونتو میرے دروسوے درست نے جو ترمیم پیش عیا هے اِس سے بہت عجهم کاسیابی حاصل ہوسکتی ہے اور مددر جاتی عی اس ارنت کے ساتھ اُس عی سمپتی کا اچھا پربندھة بھي هوسكتا هے اتبة -ين ترميم كے ساته، مول پرستاؤ كا سمرتهن

Shri Charan Singh: Sir, I move that the question may now be put. The Deputy Speaker: The motion is that the question be now put. The question was put and agreed to.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: Sir, the Government has not yet spoken.

The Deputy Speaker: It would be better if the Gevernment had expressed its view first and then the mover would speak.

The Hon'ble the Minister of Education: आनरेबुल मिनिस्टर आफ़

एजूकेशन:

सर, जहां तक कि हिन्दू धर्म स्थानों के इन्तजाम में सुधार करने का ताल्लुक़ है वहां तक न केवल गवर्नमेन्ट विलक मुझको विश्वास है कि इस हाउस का हर मेम्बर और हाउस के अन्दर ही नहीं बल्कि वाहर भी हर समझदार आदमी इस बात से पूरी हमदर्दी और पूरी सहानुभूति रखता है। आनरेबुल मृवर साहब ने उस एवोडेन्स (evidence) का जिक किया है जो जांच कमेटी के सामन उस जमाने में पेश हुई थी। वह एवीडेन्स जरूर अपनी कीमत रखती है लेकिन हिन्दू धर्मादायों का इन्तजाम खराव है, इसके लिए हम को इस एवीडेन्स की जरूरत नहीं है। हमें इन धर्म स्थानों का अनुभव हैं। मैं चूंकि काशी का रहने वाला हूं मैं इसे अच्छी तरह से जानता हं और मैंने अपनी आंखों से देला है कि वह ठाखों रुपये की जायदाद व सम्पत्ता जो धार्मिक ू स्थानों के ऊपर वक्फ़ की गई है किस तरह से बर्बाद की जारही है। इसके बाद में मृवर साहब को विश्वास दिलाता हुं कि इस प्रबन्ध को देख कर जितना दुख उनको होता है कम से कम उतना दुख मुझको भी जरूर होता है बल्कि उससे ज्यादा दुख मुझको होता है। परन्त इस बात से हमदर्दी रखना दूसरी बात है और इस बिल का समर्थन करना दूसरी बात है। इसलिए मैं मनासिब नहीं समझता ह कि इन बातों पर तफ़सील के साथ विचार करूं। लेकिन मैं दो चार बातें हाउस के सामने रखना चाहता हूं जिनसे कि हाउस को यह बात जाहिर हो जायगी कि इसमें बो बातें की गई हैं वह ऐसी नहीं हैं कि हम उनको आसानी से मान छें, मसलन इसमें सेक्शन २ ए (Section 2 A) में जो डेफ़िनिशन (definition) दिया गया है कि हिन्दुओं के जो काम शास्त्रों में इष्ट और पूर्व में गिनाये गये हैं वह सब इस बिल के स्फ़ीयर (sphere) के अन्दर का जाते हैं। तो यह एक बड़ा न्यापक डेफ़िनिशन है। लेकिन जब हम चैप्टर (chapter) दोयम को देखते हैं तो हमको मालूम होता है कि वह इस बिल के अन्दर नहीं बाते। जैसे, काशी में लगभग ३५० 'छत्र' हैं। यह छत्र जो हैं उनका मक़सद यह है कि इनसे विद्यार्थियों को हेल्प (help) मिले। उनके वास्ते लाखों रुपए की जायदाद वक्फ़ की गई हैं मगर उनसे विद्यार्थियों को कोई लाभ नहीं होता। इस बिल के देखने से यह बात समझ में नहीं आती कि इन छत्रों का इंतजाम इस बिल के जरिए से ठीक किया जा सकेगा। फिर इस बिल में मान लिया गया है कि हिन्दू समाज कुछ खास सम्प्रदायों में बटा हुआ है और जहां तक इसमें इंतजाम किया गया है इस बिना पर किया गया है कि हर जिले में इन सम्प्रदायों की एक एक स्थानीय कमेटी बना दी जाये और इसके बाद सुबे में एक बड़ी कमेटी बन जायगी। लेकिन यह एक मुहलिक, भयानक और खतरनाक बात होगी यदि यह दिवीचन (division) हमारी सोसायटी में बराबर परपेन्एट (perpetuate) किये जायेंगे। मैं इस वक्त इसकी मेरिट (merit) में नहीं जाना चाहता हूं। मुनासिब मालूम होता है कि में इसे हाउस के सामने रख दूं कि यह बात मुनासिब न होगी कि इन रिलीजस एन्डाउमेंट (religious endawmant) का इंतजाम हम इन बंटी हुई सम्प्रदायों के हाथ में रक्खें और जनरल पब्लिक (genral public) के हाथ में न रहने दें। इन कमेटियों में उस सम्प्रदाय का महन्त होगा दूसरे एक साधू होगा, जो महन्त न होगा और एक ग्रहस्य होना। तो यह एक लोकल कमेटी (local committee) बनी। इससे यह सुबह मालूम होता है कि इंतजाम घूम फिर कर सांघू और महंतों के हाथ में ही रहेगा जिनके इंतजाम की दिन रात शिकायत हो रही है कि वह ठीक इंतजाम नहीं कर रहे हैं। ऐसा मालूम होता है कि आगे चल कर इंतजाम उन्हीं के हाथ में रह जायगा। महज कमेटी के बनाने

से वह इंतज़ाम दुरुस्त कर लेंगे यह बात नहीं मानी जा सकती। इसमें खराबियां पैदा होंगी, झगड़े पैदा होंगे। मसलन् वैष्णव सम्प्रदाय को लीजिय--उसमें कई शाखायें है, जैसे रामान्ज कल, वल्लभ क्ल, माधवाचार्य का सम्प्रदाय इत्यादि । एक कमेटी के बनाने से काम नहीं चलेगा बल्क तमाम सूबे को सेक्ट्स (sects) और सब-सेक्ट्स (subsects) की अलहदा अलहदा कमेटियां कायम करनी पड़ेंगी। तो यह एक गौर करने की बात है कि यह प्रिन्सिपल (principle) कहां तक दुरुस्त है। इसमें शुबह होता है कि जो वेस्टेड इन्टरेस्टस् (vestedinterests) हैं उनकी तरफ़ से और उन्हीं के वास्ते यह मेजर (measure) बन रहा है। दूसरी बात आश्चर्यजनक यह है जैसा पंडित राधा कान्त मालवीय ने बतलाया कि आखाडों के पास बहुत अधिक सम्पत्ति है मगर उनको क़तई छोड़ दिया गया है। अब सवाल यह है कि कमेटी बनेगी तो रुपया कहां से आयेगा। अबाड़े बहुत से हैं जैसे-निर्मला अखाड़ा, निर्वाणी अखाडा, निरंजनी अखाडा, जना अखाडा, उदासी अखाडा, बड़ा उदासी अखाड़ा, छोटा उदासी अलाड़ा, निर्वाणी उदासी अलाड़ा। अगर इनमे पैसा नहीं लिया जायगा तो यह सोचने की बात है कि जिनके पास करोड़ों रुपया है, जिन के पास काफ़ी सम्पत्ति है उनसे रुपया क्यों नहीं लिया गया। यह कहा गया है कि जो ऐसी कमेटी बनेगी उसका एक प्राविन्शल बोर्ड (provincial board) बनने वाला है और उसको जुडीशियल पावसं (judicial powers) दिये जायेंगे और उसको यह भी अख्तियार होगा कि वह मुकदमात का फ़ैसला करें और अगर चाहें तो खास खास हालतों में दूसरी अदालतों के पास मुकदमा भेजे। यह खतरे की बात है कि जिन बड़े बड़े साधु व सन्यासियों की शिकायतें हैं जिनसे खतरा है फिर उन्हीं का बोर्ड बने । तो इस बात पर शबह करने का पब्लिक को काफ़ी मौका है कि ऐसे बोर्ड के हाथ से काफ़ी इंसाफ़ नहीं होगा। जब गवर्न मेन्ट के बने हए तरी की और कानून से बोर्ड बन जायेगा तो पब्लिक को यह मानना होगा कि उसमें कोई बेजाब्तगी न होगी क्योंकि उस पर सरकारी मुहर लग जायगी और इन खराबियों को लीज आफ लाइफ (lease of life) मिल जायेगी। इस बिल में और भी बहुत सी बातें हैं जिन पर टेकनिकली (technically) गवर्नमेन्ट की तरफ़ से ऐतराज़ किया जा सकता है। लेकिन में ऐसा नहीं करता हूं क्योंकि इस बिल को अगर सिलेक्ट कमेटी में ही जाना होता और पब्लिक ओपीनियन (public opinion) एलिसिट (elicit) करने को न जाना होता तो में वह टेकनिकल (technical) एतराजात जरूर उठाता। मैं इस बिल का तो अब भी गवनंमेन्ट की तरफ़ से विरोध करता हूं। दो तीन एतराजात ऐसे हैं जिनके निस्वत में कुछ जरूर कहुंगा। पहला यह कि जब कोई हिन्दू लावारिस मरेगा तो उसकी जायदाद उस प्राविशल बोर्ड की मिल जाये। यह समझ में नहीं आता है कि जहां इतने बड़े बड़े अखाड़े हैं जिनके पास बड़ा धन है वहां अगर कोई आदमी भूले भटके लावारिस मर जाये तो उसका राया स्टेट (state) को न मिल कर उसको बोर्ड को क्यों दिया जाये। दूसरी बात इसमें यह कही गई है कि इक्जा-मिनर आफ़ लोकल फंडस् एकाउन्ट्स (Examiner of Local funds Accounts) बिला किसी किस्म की फ़ीस के काम करें। अगर इस बिल को मंजूर किया जाये तो गवर्न मेन्ट अपने आप को किमट (commit) करती है कि एसे एकाउन्ट्स (accounts) की जांच करने में जितना रुपया खर्च होगा उन लोगों कि तनख्वाह अमले का खर्च वगैरह खुद बर्दास्त करे। तीसरी बात इसमें यह कही गई है कि रिजस्ट्रार और सब रिजस्ट्रार गवर्नमेन्ट को मुक्तर्रर करने पड़ेंगे। अगर इसे मान लिया जाये तो गवर्नमेन्ट अपने आप को फाइनेन्सली कमिट (financially commit) करती है। सेन्द्रल बोर्ड (central board) की मेरिट (merit) पर मैं इस वक्त बहस नहीं करना चाहता हूं। मैं इसके सिलेक्ट कमेटी में

آنديبل منستر آف ايجوكيشي -

[The Hen'ble the Minister of Education]

जाने के खिलाफ़ हूं। मैं ठाकुर साबो सिंह जी के मोशन को सपोर्ट (Support) करता हूं। मूबर साहव ने यह कहा है कि इसमें इतनी देर क्यों की जाये और ६ महीना का वक्त क्यों लगाया जाये। हम तो चाहते हैं कि एक मिनट की भी देर न हो। लेकिन मैं उनको याद दिलाऊंगा कि जिस कमेटी का आपने जिक किया है उस कमेटी की रिपीट को निकले कई वरस हुए। उनका भी इस सूबे की गवर्नमेन्ट से ताल्लुक रहा है। यह बात भी याद दिलाई गई है कि प्रीमियर साहब उस कमेटी के मेम्बरथे। वह आज हमारे प्रीमियर भी हैं और फाइनेन्स मेम्बर (Finance member) भी हैं। मैं कहूंगा उस वक्त सर ज्वाला प्रसाद खुद सूबे की गवर्न मेन्ट में थे और फ़ाइनेन्स से ताल्लुक रखते थे। तो उन्होंने किसी न किसी वजह से ही यह मुनासिव समझा होगा कि आज इस विल को पेश किया है। जब इतने दिनों इन्तजार किया था तो यह ६ महीने की कोई बड़ी लम्बी मियाद नहीं है। यह विल पेश हुआ होता या न होता पर गवर्नमेन्ट को इस प्रश्न के महत्व का काफ़ी ख्याल है। यह विल आता या न आता गवर्नमेन्ट खुद इस संबन्ध में एक क़ानूनी मस्विदा तैयार कर रही है। मुझे विश्वास है कि जब वह मस्विदा हाउस के सामने आयेगा तो जितने ऐतराजात इस मौजूदा मेजर (measure)में हो सकते हैं और जो ब्योरे में देखने में लोगों को काफ़ी अहम मालूम होते हैं वह उस बिल में न रहेंगे। उस वक्त तक इस पर पब्लिक ओपीनियन भी आजायेगी और उससे हमें काफ़ी मदद मिलेगी। इन अल्फ़ाज के साथ में ठाकुर साधी सिंह की तरमीम का समर्थन करता है।

The Hon ble the Minister of Education:

سر - جهان تک که هندو دهرم استهانوں کے انتظام میں سدهار کرنے کا تعلق هے -وهاں تک نہ کیول گورنمنت بلکہ مجھکو بشواس هے که اِس هاؤس کا هر معبر اور ھاؤس کے اندر ھی نہیں بلکہ باہر بھی ھر سمجھدار آدمی اِس بات سے بوری همدردي اور چوري سانوبهوتي رکهتا هـ - آنه ريبل مورر صاحب نے اُس ايويدينس (evidence) كَا ذَكْر كَيا هَ جَو جانبي كميتي كي سأمنَّه أَسْ زمانه مسين ييش هوئي تهي _ ولا ايويدينس ضرور المني قيست ركهتي هے ليكن هندر دهرماد ايون کا انتظام خواب مے اُس کے لئے هم کو اس ایویدینس کی ضرورت نہیں ہے ۔ هیں ان دهرم استهانوں کا انوبھو ہے - میں چرنکه کاشی کا رهنے رالا هوں میں اسے اچھی طرح سے جانتا ھوں اور میں نے اپنی آئمھوں سے دیکھا ھے کے وہ لکے وں روپیئے کی جانداں و سمپتی جو دھارمک استھانوں کے اوپر وقف کی گئی ہے کس طرح سے بوبان کی جارھی ہے – اس کے بعد میں موور صاحب کو رویشواس داتا هوں که اِس پربند مه کو دیکی کر جتنا دکیه اُن کو هرتا هے کم سے کم اُتنا دکهه مجیکو الهي ضرور هوتاً هي بلكه أس س زيادة دكهة مجهكو هوتا هي - بموتقو اس بات س هندردي ركهذا دوسري بات هي اور اس بل كا سيرتُهن كرنا دوسري بات هـ - اس الله ميل مناسب نهيل سمجهتا هول كه ان باتول پر تقصيل كے ساتھ بچار كروں -ليكن ميں در چار باتيں هاؤس كے سامنے ركهنا چاهتاهوں جن عد هاؤسكو يهم بات ظاهر هو جائيگي كه اس مهي جو باتهن عي گئي هين ولا ايسي نهين هين كه هم أن كو آساني سے مان لين - مثلًا إس مهن سيكشن ا - A (section 2-A) مين جو دَيفينيشن (definition) ديا گيا هے که هندوؤں کے جو کام شاستردن مين اشت اور

پورت میں گذائے گئے هیں و* سب اِس بل کے اسفیر (sphere) کے اندر آجاتے هیں۔ تَــُو يهمُ ايك برا ويا يك ديفينشن هے ليكن جب هم چيپر دوم كـو ديكيت هیں تو هم کو معلوم هونا هے عه ولا اِس بل کے اندر نہیں آتے جیسے کاشدی میں اُل کے اندر نہیں آتے جیسے کاشدی میں ا لگ بیگ +۲٥ چھیتر هیں ۔ یہم چھیتر جو هیں اُن کا مقصد یہے هے کے اُن ہے وديارتهاوس كو هيلب (help) ملے- أن كے ليئه لاكهوں روپئه عي جائدان وقف عي كئي ھے ۔ مرکر آن سے ودیارتھیوں کو کوئی لابھ نہیں ہوتا ۔ اِس بل کے دیکھنے سے یہ بات سمجهه میں نہیں آئی که اِن چھیدروں کا انتظام اِس بل کے ذریعہ سے تھیک کیا جاسکیگا - پرر اِس بل میں مان لیا گیا ہے کمه هندو سماج بچهه خاص سمپر دایوں میں بنا هوا هے - اور جہاں تک اِس میں انتظام کیا گیا هے اِس بنا پور كها كيا هي عه هو ضلع مين إن سمير دايون كي أنك ايك استهاديم كميتني بلاً ديعجائه اور اِس كه بعد صوبه مين ايك بريّي عميةي بن جائيمي _ ليتكن يه ایک مہلک _ بهیانک اور خطر ناک بات هوگي یهه یدي دویزن (division) هماري سوسائتي ميں برابر پُر بيچوئيث (perpetuate) كُلُم جَانين كے _ ميں اِس وقت اِس كي ميرة (morit) مين نهين جانا چاهة اهون _ مناسب معلوم هوتا ھے کک میں اسے ساؤس کے سامنے رعهدوں که یہے بات مناسب نے ھرگي کے ان رياييجس اندارمينت كا (religious endowment) انتظام هم إن بتي هوئي سمیر دایوں کے هاته میں رکھیں اور جنول ببلک کے هاته میں نه رهنے دیں _ إن كُميتيون مين أس سمير داء كام نت هدوكا - درسر ما ايك سأدهو هوكا جو سہنت نه هوگا اور ایک گریہست هوگا۔ تو یہم آیک لوکل کمیتي بني ۔ اس سے یہ، شبر، معلوم هوتاهے که اِنتظام گهوم دور کوسادهو اور مہنتوں کے هاته میں هيرهے گا جن نے انتظام کی دن رات شکایت هو رهی هے که وہ تهیک انتظام نہیں گر رہے ھیں - ایسا معلوم ہوتا ہے کہ آگے چلکر انتظام انہیں کے ہاتھ میں رہ جائیگا -منعض کمیتی کے بنانے سے وہ انتظام درست کے لیں گے یہ بات نہیں مانی جاسكتي هے - اس ميں خرابياں بيدا هوں كى - جهكرے بيدا هوں كے ـ مثلًا ويشنو سمير دائم كو ليجئم - أس مين كئي شاخائين هين جيسم رامانج كل -بلبھا چاریه کل - مادھو اچاریم کا سمپر دائے اِتیادی - ایک سیتی کے بنانے سے کام نهیں چلیکا بلکه تمام صوبه کو سیکتس (sects) اور سب سیکتس (eb-sects) کی علمت ایک غور کرنے کی بات ھے کی علمت کم کوئی پریں گی تو یہم ایک غور کرنے کی بات ھے که یہم پرنسیل (principle) کہاں تک درست ھے ۔ اِس میں شبہم ہوتا ھے که یہم پرنسیل (vested interests) میں اُن کی طرف ہے ادر اُنہیں کے جو وستن اِنتیرستس (vested interests) میں اُن کی طرف ہے ادر اُنہیں کے واسطے یہ میزر (measure) بی رها هے _ دوسري بات آشچويه جنک يهه هے جیسا پذترت رادها کانت مالویه نے بتلایا که انهاروں کے پاس بہت آدهک سمپتی هے _ مگر أن كو قطعي چهور ديا گيا هے _ اب سوال يهم هےكه كميتي بنيگي تو روپيه کہاں سے آئیے گا ۔ اکھارے بہت سے ھیں جیسے ' نہوملا اکھارہ ' ' نہوبانری اکھارہ ' ' نہونجنی اکھارہ ' ' جہونا اکھارہ ' ' اداسی اکھارہ ' ' برا أداسي الهارَّة ' جهوتًا أداسي الهارِّة ' نربانري اداسي الهارِّة ' - اكر أن ع بیست نہیں لیا جائیکا تو یہ سوچنے کی بات هےکه جن کے پاس کورزوں روییه هجن

[The Hon'ble the Minister of Education]

ئے پاس کافی سچتی ہے اُن سے روپیہ کیوں فہیں لیا گیا - یہدکہا گیا ہےکہ جو آیسی سیتی بنے گی اُس کا ایک پواونشل بورة (provincial board) بننے والا فے۔ اور آس کو جوة یشل پاورس (judicial powers) دیئے جائیں گے آور اس کو بہت بھی المتيار هوگا كه ولا مقدمات كا فيصله كرے اور اگر چاهے تو خاص خاص حالتوں میں دوسری عدالتوں کے پاس مقدمه بهیتے - یہم خطرے کی بات ہے کہ جس میں درسری میں اسلامیوں کی شکایتیں ھیں جن سے خطرہ ھے پھر انہیں کی بورة بنے ۔ تو اِس بات پر شبہہ کرنے کا پبلک کو کانی موقع ھے کہ ایسے بورة ع هاته بے کافی انصاف نہیں هوگا ۔ جب گورنمنت کے بنے هوئے طریقوں اُدر . قانون سے بورة بن جائيمًا تو پبلک كو يه ماننا هوگا كه اس ميں كوئي بـ ضابطكى نه هُوگي كَيُونَكُمُ أُس پر سركاري مهر لگ جائيگي اور ان خرابيون كو ليز آف لائف (lease of life) مل جائے گي ۔ اِس بل میں اور بھی بہت سی باتیں هیں جی پر تکنیکلی (technically) گورنمنٹ کی طرف سے اعتراض کیا جاسکتا ہے ایدین میں ایسا تہیں کرتا ہوں ۔ کیونکہ اس بل کو اگر سیلمت کمیتی میں هي جانا هوتا اور پبلک ارپينين (public opinion) ايليسيت (elicit) عَسَرِنَ اللهُ عَلَيْ اللهُ عَلَى اللهُ عَلَى اللهُ ا برده کرتا هوں ۔ دو تین اعتراضات ایسے هیں جن کے نسبت میں کچھ ضرور کہونگا ۔ پہلا یہ که جسب کوئی هندر الوارث سریکا نے اُس کی جائدان اُس پرارنشل بورق کو صل جائے ۔ یہ سمجھ میں نہیں آتا ہے کہ جہاں اتنے بوے بوے الله على جن كے باس برا دهن هے دهاں اگر كوئي أدسي بهولے بهتك الوارث مرجاء تو أسى رديد إستيت (State) كونه ملك أسبورة كو كيوں ديا جاء ـ دوُسوي بات اس ميں بهة كهي كئي هے كه اكزامينر آف لوكل نندس اكاونتس (Examiner of Local Funds Accounts) بلا کسی قسم کی نیس کے کام کریں - اگر اِس بل کو منظور کیا جاء تو گورنمنت اپنے آپ کو کمیت (commit) كَرُنَّى هَ كَهُ ايسَ اكَارُنتَس (accounts) كَي جَانِج كُونْ مِيْن جَتَنَا روبِيم خَرِج هوكا أن لوگوں كى تنخوالا عملے كا خرچ وغيرة خون برداشت كوے _ تيسري بات اِسَ اِسَ على اُلَّهِ على الله اِلله اورسب وجسترارگورندنت كومقرركرنے يوينگے _ اگر أس مان ليا جائية توكور نمذ ق أين آپ كو فائيننشيلي كمت (financially commit) كرتى ه سنترل بورة (central board) كي ميرة (merit) يرمين إس وتت بعث نهیں کرنا چاہما ہوں ۔ میں اِس کے سیلکت کمیتی میں جانے کے خاف ہوں۔ میں قهاکو سادھو سنگھم کے مورر صاحب نے یہ كهاه كه إس مين اتنى ديركيوں كى جائے ارز چهه مهينه كا رقت كيوں لكايا جائے -هم تو چاهتے هیں که ایک منت کی بھی دیہ نه هو لیکن میں اُن کو یاد داؤنگا که جُسُ کمینّی کا آپ نے ذکر کیا ہے اُس کمینّی کی رپورٹ نکلے کئی پرس ہوئے ۔ أُن كا بهى اس صوبه كى كورُ نمذت سرتعلق رها هم - يهم بات بهى ياد دائى كئى هوكه چریمیئر صاحب اُس عمیتی کے ممبر تھے۔ وہ آج ممارے پریمیئر بھی میں اور فائننس

ممبر (finance Member) بھی ھیں ۔ میں کھونگا اُس وقت سر جو الاپرشان خون صوبه کی گورنمنت میں تھے ارر فائیننس سے تعلق رکھتے تھے ۔ تو اُنہرں نے کسی نہ کسی وجہہ سے ھی یہہ مناسب سمجہا ھوگا کہ آج اس بل کو پیش کیا ھے ۔ جب اتنے دنوں اِنتظار کیا تھا تو یہہ چھہ مہینه کی کوئی لمبی میمان نہیں ھے ۔ یہہ بل پیش ھوا ھوتا یا نہ ھوتا پر گورنمنت کو اِس پرشن کے مہتو کا کانی خیال ھے ۔ یہہ بل آتا یا نہ آتا گورنمنت خود اِس سمبندھ میں ایک تا نونی مسودہ تیار کررھی سے ۔ مجھے وشواس ھے کہ جب وہ مسودہ ھاؤس کے سامنے آئیگا تو جتنے اعتراضات اِس موجودہ میں دیکھنے میں اور جو بیورے میں دیکھنے میں اور و کو کافی اھم معلوم ھوتے ھیں ۔ وہ اُس بل میں نه رھینگے ۔ اس وقت تک اوگوں کو کافی اھم معلوم ھوتے ھیں ۔ وہ اُس بل میں نه رھینگے ۔ اس وقت تک اِس پر پبلک اوپینیئن بھی آجائیگی اور اُس سے ھمیں کافی مدن ملیگی ۔ اِن اِس پر پبلک اوپینیئن بھی آجائیگی اور اُس سے ھمیں کافی مدن ملیگی ۔ اِن الس پر پبلک اوپینیئن بھی آجائیگی اور اُس سے ھمیں کافی مدن ملیگی ۔ اِن الفاظ کے ساتھہ میں ٹھاکہ سادھو سنگھہ کی ترمیم کا سمرتھن کوتا ھوں *

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: Sir, when two days ago I received a notice of the amendment which has been moved by Thakur Sadhu Singh Sahib, I at once realized that there was something amiss. I knew what was coming. I have listened with the attention which they deserve to the speeches which have been delivered from the Congress benches, including the very interesting and outstanding speech of my friend Pandit Radha Kant Malaviya. I confess I do not understand the motive underlying the motion for circulation. The report of the Religious Endowment Committee on which this Bill has been based was published for eliciting public opinion. A Government resolution inviting public opinion was issued in 1931, and without giving away a Government secret I can say that Government have got public opinions galore on the whole matter. They do not need any more public opinion. I want to ask the Government whether or not a resolution inviting public opinion was issued in 1931 and whether or not opinions have been received in the Government Secretariat in response to that resolution. What more do they want now? What more public opinion will they get? To my mind the whole thing is merely dilatory.

Shri Lakshmi Shankar Bajpai: Did your Government take any action at that time if the public opinion was in favour of the report?

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: I am not prepared to answer that question, because I am not Government. Sir, the matter has been thrashed out in all its aspects and in all its bearings over a period of several years, and it honestly beats me as to what good this motion for circulation would do? If my motion for reference to a select committee were accepted, could not the select committee take public opinions? I was not going to ask that the select committee should report in the same manner and at the same speed as the select committees dealing with many of the Congress measures are being asked to do. I was going to give time, I was going to state that the select committee may be asked to report within six months or one year. In the matter of the Muslim Waqf Bill, Sir, it is no secret that the select committee sat for over a year, it examined witnesses, it invited criticism and public opinion. it did everything that was required to be done, and in the end succeeded in drawing up concrete proposals after ascertaining the views of all concerned. I myself presided over the meetings of that committee. It was an equally contentious measure, even more contentious than this.

[Dr. Sir Jwala P. Srivastava]

There also so many different alternative schemes were possible. There were two conflicting schools of thought there, whether the Shia wayf should be separated from the Sunni waqf or not. If we had sat tight, if we had only been content with eliciting public opinion and yet more public opinion. that Bill would not have been on the Statute Book today. Sir, is there anything to prevent the select committee from doing all that the mover of the amendment or those who have spoken in support of it desire? But, Sir, as I have said before, mysterious are the ways of the members sitting opposite—at least mysterious to me. Sir, some detailed criticism has been made of the measures proposed by me. I stated in my first speech and I want to repeat it again that I am not wedded to -committed toany one scheme. When you draw up a Bill, it must be based on one The select committee have got every right to alter that to modify that in any manner they like and if the Bill has been altered too much there is a provision that the Bill can be republished. This is exactly what was done in the case of the Muslim Bill. The enactment which finally emerged had no resemblance whatsoever to the original Bill proposed and introduced. All those things which my friend the Hon'ble Minister said can be attended to in the select committee. The whole scheme can be changed, there is no bar to it and I submit Sir, that that is the best, most practical, the most effective way of doing the thing if you want to do it, but if you do not want to do it I have nothing more to say, Sir, I have been accused by no less a person than the venerable looking gentleman sitting opposite, of being partial to the mahants. I ask him to look in the mirror, and say whether he looks like a mahant or do I? Sir, I want to assure him with all the sincerity at my command that I have nothing in common with a mahant or even a Pandit. Sir, he has literally gone for me, and I would have dismissed his remarks in the way they deserve but I think it would not be out of place for me to refer to at least one or two of them -one or two of the deliberate misrepresentations, if I may say so, in which he has indulged. Sir, he has said that the majority of the committee were composed of mahants. I challenge him to prove that. The names of those who signed the majority report are here before me and there is not more than one mahant among them.

Shri Manak Singh: Others are his colleagues.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: He read out names in a manner to show that they were all mahants. Well, he might himself be a mahant for all that I know; but I wish to assure him that barring one Dharam Das there was not a second mahant amongst them. And, Sir, he has said that Raja Sir Ram Pal Singh and Raja Moti Chand were not in favour of the majority proposals. Sir, both are dead. He can communicate with them, I cannot.

Shri Radha Kant Malaviya: On a point of personal explanation, Sir. I have read from the report signed by Raja Ram Pal Singh and Raja Moti Chand and Pandit Kanhaiya Lal, and it is not open to any member to say that we do not know. There is the signed report, printed by the Government and open to anybody who cares to see it.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: Well, Sir, I must say, the way he can read reports is really different to the way I can . . .

Shri Radha Kant Malaviya: It is exactly so.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: Sir, he has said Pandit Gokaran Nath Misra was opposed to the majority recommendations. . . .

Shri Radha Kant Malaviya: Sir, my friend has been misqueting me. I never said so. Pandit Gokaran Nath Misra was dead.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: Well, I am glad he has now corrected himself, Pandit Gokaran Nath Misra.

Shri Radha Kant Malaviya: Sir, I again say that I never said that Pandit Gokaran Nath Misra signed it. He was dead. I never said so.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: Sir, I have evidence to show that the majority scheme had the support of Pandit Gokaran Nath Misra before he died. But, Sir, I do not attach much importance to all that. I attach the greatest importance to the opinion of one gentleman who is no less a person than the father of my friend there.

Shri Radha Kant Malaviya: And he never supported it.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: Sir, the Hon'ble Pandic Madan Mohan Malaviya in a short note which he gave to the committee strongly supported it. . . .

Shri Radha Kant Malaviya: Supported what?

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: The majority scheme.

And, Sir, if the son won't follow the father it is not my fault. Sir, I dismiss Mr. Radha Kant Malaviya with that. I have finished with him. Sir I have been accused of hurrying the legislation. I have been asked as to why the last Government did not introduce it. I have explained it in my first speech. The decision, right or wrong, of the last Government was that legislation in such matters should be left to non-official members and that Government itself should not sponsor such legislation. This decision applied equally to the Muslim waqfs. The Muslims, I am very glad, took advantage of the offer of the Government and the late Khan Bahadur Hafiz Hidayat Husain Sahib introduced a Bill which was ultimately passed though sadly after his death. That Bill is now on the Statute Book. But no non-official Hindu came forward to introduce a Bill on those lines until quite late in 1936 when a member of the last Council sent in a draft Bill. It was then considered that there was no chance of the Bill going through as the elections were due in six months' time and there was to be barely one short session of the Legislature. Mr. Saksena, the gentleman who wanted to introduce the Bill, withdrew it and it was understood that the re-formed Legislature would take it up.

Sir, I took myself the first opportunity to draft out a Bill which was done with the help of very eminent people of the United Trovinces. The Hindu Dharma Rakshui Sabha and several other very important bodies gave me their wholehearted help. I sent the Bill to the Secretary of the Assembly in last August. The Bill has only now come up before the House, thanks to the delays, technical and otherwise, that took place. Now my friends, sitting opposite, want to send it back to where it was. Sir, I cannot understand the motive underlying all this. Mr. Radha Kant Malaviya, whom I am sorry to refer to again, stated that he was opposed entirely to the Bill or any measure designed to improve the administration of the Hindu endowments.

Shri Radha Kant Malaviya: I never said that. I do not understand the mentality of the honourable mover.

The Hon'ble the Minister of Revenue: Is it in any way possible to prevent an honourable member from making wrong statements?

The Deputy Speaker: Any honourable member can rise on points of personal explanation.

Dr Sir Jwala P. Srivastava: I think, Sir, the mahants have really a great influence and no measure will ever go through this House or any House so long as they have that influence. That is my fear. Sir, I have taken the courage to introduce this Bill. I know that I cannot force it through the Legislature against the wishes of the members sitting opposite, but let them not forget that this is a measure of reform about which the Hindu public has been most anxious for a long long time.

Shri Radha Kant Malaviya: Not this reform.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: That may be the view of my friend sitting opposite, who has the monopoly of information. Sir. as I have said this Rill aims at one thing and one thing alone, that is improvement in the administration of the Hindu religious endowments in the best way possible. My scheme, if it does not appeal to the Select Committee, can be changed. The Congress move is just a camouflage. Sir, it makes one think and think sadly. Whenever any measure calculated to do good to the Hindu community is brought before this House many of the members sitting opposite range themselves against it. Sir. I ask them what definite measures for the good of the Hindu community have they brought forward since they have come into power. Will they name one single measure? Why? Because the Hindu community is weak; it is powerless. I do not think a dilatory motion like that would have been brought forward if the Bill was for the better administration of Muslim waqfs. I do not think the members sitting opposite would have dared to oppose that measure. I congratulate the Muslim League on the strength they have acquired. But what is the position of the Hindu public, of the Hindu community? Such are the self-styled well-wishers of that community. Sir, this motion which I have no choice but to accept will show the real motive of the party opposite. I should have thought that they would have in all fairnees to the Hindu community accepted this measure so that there may not be another six months' mismanagement of those endowments.

Shri Radha Kant Malaviya: Would the honourable member come forward and accept my challenge that the Hindu community is with us and not with him in this matter?

The Deputy Speaker: The honourable member should not talk like that.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: Sir, I am sorry that this kind of tactics should have been adopted by the other side, but let me tell you, by tactics you live and by tactics you shall die.

The Deputy Speaker: The question is that the Hindu Dharmadaya Bill be circulated to elicit public opinion before 1st October, 1938.

The question was put and agreed to,

THE UNITED PROVINCES SHOPS BILL*

Shri B. K. Mukerji: Sir, I beg to move for leave to introduce the United Provinces Shops Bill.

The Deputy Speaker: The question is that leave be granted to Mr.

B. K. Mukerji to introduce the United Provinces Shops Bill.

The question was put and agreed to.

Shri B. K. Mukerji: Sir, I beg to introduce the United Provinces Shops Bill.

(After a pause)

Sir. I beg to move that the United Provinces Shops Bill be referred to a select committee. Sir, at the outset I may assure the House that this Bill seeks to remove a long-felt want of the society. Though within the past few years many labour legislations were passed in this country for the benefit of the factory workers, railway workers and workers in the mines, but no attempts have up till now been made to ameliorate the condition of the shop workers termed as "shop assistants" in the Acts in existence in Great Britain and in many other advanced countries. As honourable members are aware, labour legislation is in most cases the outcome of the workers' demands and popular agitation supported by Government. The origin of this attempt to bring out this legislation may be traced to a similar movement and agitation. The shop assistants at Cawnpore made a united move in the year 1933. In that year the Trade Union Congress was in session in the month of December and representatives of labourers assembled there from all parts of the country, except any one to represent the shop assistants. Not finding any representation in this great labour organization of the country the shop assistants at Campore painfully felt it necessary to lead a deputation to the labour leaders assembled there and acquainted them with their conditions and requested them to organize shop assistants all over the country in order to redress their grievances by the pressure of an organized move-The Trade Union Congress leaders felt it their duty to take the initiative of organizing these workers, and an attempt in this direction was made at Cawnpore by the then President of the Trade Union Congress, Pandit Harihar Nath Shastri, and within a year a strong and well organized trade union was set on foot in that city. It was known as the Cawapore Kapra Karamchari Sangh. Soon after similar organizations in other markets of Cawnpore and other cities of this province such as Lucknow, etc. were formed. In January last the annual conference of the Cawnpore Sanjukta Bazar Karamchari Mandal the central organization of the shop assistants at Cawnpore, was inaugurated by the Hon'ble the Minister of Justice, who luckily is in charge of the labour portfolio. The basic principles of this Bill were discussed and passed in that meeting, where about 20,000 shop assistants were present in person, and the Hon'ble the Minister of Justice was very kind to assure those people assembled there of his support and sympathy to the legislative measures calculated to ameliorate the trodden conditions of the shop assistants. Attempts are being made in other provinces also to bring similar legislation, and the Bombay Government have recently introduced a Bill of the similar type.

Sir, I think it is the duty of every Government to protect those who are over-worked and whose health suffers to a great extent on account of the nature and the conditions in which they have to

(Shri B. K. Mukerji)

work. I am sure our present Government is quite aware of the needs of these shop assistants, and as the Government is committed to a policy of ameliorating the conditions of the workers in general, this, I am sure, will receive the earnest consideration from the Government which is its due. Sir, the principle of regulating the conditions of service has been recognized all over the world and this country is not an exception to that. The legislations already passed by various legislatures in this country are all based on this principle. This Bill, though it may be the first of its kind is also based on that principle. Though these workers—these shop assistants-cannot be termed or classed as industrial workers, yet their condition is, in no way, better than those of the workers in industrial concerns. Placed under the conditions as they are, it has not been possible to gain considerable concessions from the shopkeepers even under the pressure of their organized forces. It is, therefore, felt necessary to bring about this legislation which will protect these workers from over-work and consequent had health.

Sir, I think I need not tell the capitalist section of this House that this legislation will have nothing to do with the industry of the province. as workers are not employed in any productive activity and as a matter of fact these shop assistants are employed as distributors of commodities produced by industrial concerns. I believe it will be recognized that a setof healthy and contented workers will serve the purpose of distribution. better than is done at present. To the capitalist section of this House I may further assure that this measure will not affect the industry in any way. In this connexion I would like to read out a portion of a speech delivered by Mr. Winston Churchill, the then Secretary of Home Affairs, while introducing the Shop Hours Bill in the British House of Common. in the year 1910, where it was stated 'In the case of the regulation of hours of shop assistants, while all the arguments in favour of the limitation of their hours can be stated at the very strongest, the principal argument usually urged against such limitation does not in this case apply. will be, there can be, no reduction of output in consequence of the Bill. We are not dealing with any branch of production at all. We are not seeking to touch . . . any form of economic or productive activity. It is merely a question of distribution. It is more a question of making good arrangements to govern the distribution of articles already produced and certain to be consumed. We are merely seeking to make such arrangements for this distribution as shall secure to the distributors a reasonable opportunity of rest and leisure. This cannot be done by themselves as has been abundantly proved. Shop assistants cannot by their organization effect this reform. The shopkeepers cannot do it by agreement.

Sir, you will find the provisions of this Bill in the statements of objects and reasons. I shall now try to deal with these very briefly. Children under fourteen years of age are prohibited from employment. This has been universally accepted as a principle but the shopkeepers not only employ boys under this age but employ them for longer periods than prescribed for the adults in industrial concerns. Shop assistants work from twelve to fourteen bours a day and 85 to 70 hours per week and these hours of work are not only excessively long but also very irregular. I consider, Sir, that these hours of work are more than they actually should be. This curtailment of work as provided in this Bill and the provision

14 September A. Albanda A. St. A.

of the weekly holidays for rest and leisure are absolutely necessary for these ill-paid workers to maintain their health in a proper condition and the closing of shops on festivals will enable these poor workers to enjoy a social life which is too necessary for the benefit of the employers and the employed. The principle of granting holidays has already been recognized by all classes of employers and these shopkeepers also have after a long agitation conceded to the demand of the workers and in many of the Indian cities these shopkeepers get a day's holiday in a month—generally it is granted on the Amawashya day. Now I come to the other aspect of this Bill that is the wages and security of services.

I think the honourable members are aware that these shop assistants, though they form a considerable section of the society, are very low paid and often it becomes very difficult for them to make both ends meet with the wages they get. Over and above their low wages there is no fixed date or period for payment of wages to these shop assistants which again makes it too difficult for them to manage their household affairs. A provision must therefore be made to regulate the periods and time of all payments of this establishment as has already been done in the case of industrial workers. The security of service is an essential condition for the contentment and good service and the provision for due notice for removing any shop assistants from service will in no way adversely affect the business. As regards the provision for punishments for failure to comply with any provision under this Act, I may say no legislation can have the desired effect unless a provision of this nature is made in that. The Bill has not been intended to harass or to create inconvenience to any section of society. As to shops which may be required to remain open throughout the day or throughout the night by the public have been excluded from the scope of this Bill. I therefore hope that the House will not be under any misapprehension or fear about any provision of this Act and I would appeal that the Bill in view of its urgent necessity will receive due consideration from the members of all sections. With these remarks I beg to move that the Bill be referred to a select committee.

Shri Radha Kant Malaviya: Sir, this is a very important measure and will have the sympathy of every member of this House, but for a measure like this, it would be desirable to know exactly what public opinion has got to say. Therefore I move that the Bill be circulated for eliciting public opinion by 1st July, 1938. I hope the honourable mover will accept this amendment.

Mr. S. C. Chatterji; Sir, I rise to give my whole-hearted support to the principle and the main provisions of this Bill, and at the same time I rise to offer my stout opposition to the dilatory motion that has been made by Pandit Radha Kant Malaviya. The House has already been treated to a demonstration of Pandit Radha Kant Malaviya's opposition to all progressive measures and to his anxiety to conserve all ancient things, good or bad. But I must say that it comes as a shock even from him that he should have thought it fit to make a dilatory motion relating to a Bill the principal object of which is one, which I am sure will appeal to every member of the House. Sir, in the statement of objects and reasons appended to the Bill and in the very lucid and carnest speech that the mover of the Bill has made in support of his motion that it be referred to a select committee, it is made perfectly clear that it is most desirable that some provision should be made, some statutory enactment

[Mr. S. C. Chatterji]

should be made by which the human rights of reasonable amount of leisure, of regular payment of wages for a class of people for whom there are no such provisions at present, should be made. Already, as the mover has pointed out, legislation exists, which, however imperfect, does guarantee some of these privileges to industrial workers employed in large factories and mills. But so far as a large number of shop assistants and "palledars" are concerned, there is no law which comes to their aid as against their employers. I am speaking from my experience that the conditions under which these people work in Cawnpore are far worse than the conditions under which some of the industrial workers work in factories. I, therefore, think that this is a measure which ought to be passed into law as early as possible. I fail to understand what is there in the principle or in the provisions of this Bill over which there can be any acute difference of opinion in the public, and I think that the House ought to accept the motion for reference to a select committee, and reject the dilatory motion for circulation.

•Shri Raja Ram Shastri: श्री राजा राम शास्त्री:

माननीय सभापति जी --अमेंडमेंट जो अभी पेश किया गया है मैं उसे पसन्द नहीं करता क्योंकि में यह समझता हूं कि इस तरह का बिल जो हाउस के सामने पेश है बहुत जरूरी है और इस बिल को जितना जल्द पास किया जाये उतना ही अच्छा है। लेकिन मैं इस बात को महसूस करता हं कि इस बिल के पीछे आम जनता और कांग्रेस गवर्नमेंट की हमदर्दी हमारे साथ है और जैसा कि मवर साहब ने रिजोल्यशन पर कहा था कि जिस समय कानपूर में बाजार कर्म चारी संघ का सम्मेलन हुआ था तो हुमारे माननीय मिनिस्टर महोदय ने उम्मीद दिलाई थी कि हम बाजार कर्मचारियों के बारे में ख्याल करेंगे। मुझे भरोसा है जैसा कि बम्बई गवर्न मेंट ने मज-दर दिन मनाया है, हमारी गवर्नमेंट का भी ख्याल है कि बाजार कर्मचारियों का सुधार हो। वह इस बात का ख्याल करेगी कि बिल बहुत जल्द पास किया जाये। दो चार बातें मैं इस बिल के बारे में जरूर कहना चाहता हूं क्योंकि इस हाउस में मैं शाप वर्कर्स (shop workers) का एक मात्र रिप्रेजेन्टेटिव (representative) हूं। इसलिये अपना कर्तव्य समझता हूं कि उनकी दशा इस हाउस के सामने पेश कर दूं। मैं हमेशा मजदूरों में काम करता हूं और उनकी दशा के बारे में ज्ञान रखता हूं। चुंकि बड़े बड़े मिलों में मजदूर हड़ताल करते हैं, अखबारों में छपता है, पर्चे बटते हैं इसीलिये सरकार भी उनका ध्यान रखती है, लेकिन जो बाजारों में काम करने वाले हैं उनका न सगंठन है न वह हड़ताल करते हैं न उनकी शिकायत अखबारों में छपती है। इसलिये उन लोगों का हाल मालूम नहीं होता है मैं वाजार कर्मचारियों के संगठन के लिये ३ या ४ साल से कार्य कर रहा हूं। कानपुर की आप किसी इन्डस्ट्री (industry) में जाइये, आपको किसी की हालत इतनी खराब नहीं मिलेगी जितनी बाजार कर्मचारियों की मिलेगी। बाजारों में कार्य करने वालों का कोई फ़िक्स टाइम (fixed times) नहीं है। में आपको ऐसा उदाहरण दे सकता हूं जहां कर्मचारियों को २४ घंटे दुकानों पर कार्य करना पड़ता है। मुबह दूकान खुल जाती है, रात के १२ बजे बन्द होती है और उस पर लाला जी कहते हैं रात को यहीं सोकर दूकान देखते रहो। ऐसे ऐसे कर्मचारी हैं जो २४ घंटे काम करते हैं और ६, ७ रुपया पाते हैं। जब कानपुर के मजदूर अपने हकों के लिये लड़ सकते हैं तो यह भी अपने हक़ों के लिये लड़ना चाहते हैं। इन लोगों ने संगठन किया, हड़ताल की।

^{*} Speech not revised by the honourable member.

मैं लगातार ५ वर्ष से कानपुर के दुकानदारों से कहता रहा कि इनको छुट्टी मिलनी चाहिये और जब बहुत जद्दोजहद के बाद बाजार एक दिन महीने में बन्द रहता है फिर भी चन्द बाजार वालों ने इसको मंजूर किया है, लेकिन वे भी कर्मचारियों को बुलाकर दुकान खोल लेते हैं। जब कानपुर के मजदूरों ने हड़ताल की तो सरकार का ध्यान उनकी तरफ गया। मैं चाहता हं कि सरकार दुकानों के घंटे फ़िक्स कर दे, उनकी तनख्वाह ठीक समय से बांटी जाये। उनपर जुरमाना न होना चाहिये। और बहुत सी बातें हैं जिन पर गवर्नमेंट को ध्यान देना चाहिये। इस किस्म की मांगें यु० पी० के दूसरे शहरों में भी होनी शुरू हो गई हैं। जब उनको मालूम हुआ कि कानपुर में ऐसा संगठन हैं तो उन्होंने भी अपने यहां ऐसे संगठन शुरू कर दिये और जब से उनको मालूम हुआ कि इस क़िस्म का बिल काउंसिल में आने वाला है तो मेरे पास उनकी तरफ़ से बहुत सी चिट्ठियां आई हैं कि इस क़िस्म का बिल बहुत जल्द आना चाहिये और मुझे यह मालूम हुआ कि गवर्नमेंट भी इस बात को सोच रही है कि इस किस्म का बिल जरूर होना चाहिये। मैं समझता हूं कि यह हो सकता है और लोग अक्सर कहते हैं कि अब कांग्रेस गवर्नमेंट हो गई है, अब आप नये नये क़ानून पेश करेंगे और इससे हमारे व्यवसाय बंद हो जायोंगे। मैं आपको विश्वास दिलाता हुं कि जब गवर्नमेंट इस बिल को पब्लिक ओपीनियन (public opinion) के लिये भेजेगी तो इसी किस्म का होहल्ला मचाया जायेगा। जब बम्बई कि पिछली गवर्नमेंट ने बिल को पब्लिक ओपीनियन के लिये भेजा तो २ या २ १/२ वर्ष लग गये और ऐसा मालूम होता था कि बम्बई गवर्नमेंट कर्मचारियों का साथ देगी। इसके लिये एक इनक्वायरी कमेटी (Inquiry Committee) बैठी लेकिन जब यह बिल हाउस के सामने आया, जैसा कि प्रानी गवर्नमेंट का तरीका था कि कैपीटलिस्ट (Capitalist) को खुश रक्खे, उसने यह बिल पास नहीं होने दिया। आज कांग्रेस गवर्नमेंट हमारे सूबे में है, यह अच्छा मौक़ा है, मैं आपको विश्वास दिलाता हूं कि जो नतीजा वहां का हुआ था वह हमारे बिल का न होगा । मैं सब श्रेणी के लोगों से अपील करता हूं कि इस बिल को उस नुक्ते नज़र सेन देखें। आप जरा सोचें कि छोटे २ लड़के जो दूकानों पर बैठते हैं, १० या ११ घंटे काम करते हैं और ७ या ८ रुपया तनख्वाह पाते हैं, इसका सबब यह है कि उनमें संगठन नहीं है । मैं समझता हूं हम जो उनके रिप्रेजेन्टेटिव (representative) हैं, हमारा यह फर्ज हैं हम उनके इन्ट्रेस्ट (interest) को सेफ़गार्ड (safeguard) करें। मैं समझता हूं कि गवर्नमेंट इस विल को जल्द से जल्द पास करने की कोशिश करेगी।

*Shri Raja Ram Shastri:

شرى راجه رام شاستري -

ماننیه سبباپتی جی - امیندمنت جو ابهی پیش کیا گیا هے میں اُسے
یسند نہیں کرتا هوں کیونکہ میں یہہ سمجھتا هوں کر اس طرح کا بل جو هاؤس
کے سامنے پیش هے بہت ضوری هے اور اس بل کے و جتنا جلد پاس کیا جائے
اُتنا هی اچها هے ۔ لیکن میں اس بات کو محسوس کرتا هوں که اس بل کے
پیچھے عام جنتا اور کانگریس گورنمنت کی همدردی همارے ساتهه هے اور جیسا
پیپچھے عام جنتا اور کانگریس گورنمنت کی همدردی همارے ساتهه هے اور جیسا
که موور صاحب نے رزولیوشن پو کہا تھا که جس سمے کانپور میں بازار گرمچاری
سنگهه کا سمیلی هوا تھا تو همارے ماننیه منستر مہودے نے اُمید دلائی تھی که
هم بازار کرم چاریوں کے بارے میں خیال کریں گے۔ مجھے بھرسه هے که جیسا که
بمبئی میں گورنمنت نے مودور دن منایا هے - هماری گورنمنت کا بھی خیال هے
بمبئی میں گورنمنت نے مودور دن منایا هے - هماری گورنمنت کا بھی خیال هے
بمبئی میں گورنمنت نے مودور دن منایا هے - هماری گورنمنت کا بھی خیال ه

[Shri Raja Ram Shastri]

پاس کیا جائے در چار باتیں میں اس بل کے بارے میں ضرور کہنا چاھتا ھوں -كونكه اس هاؤس مين شاپ وركرس (shop workers) كا أيك ماتر ريهريوينتيتو (representative) هون - اس ايمُّت مين النا كرتوية سمجيتا هون كـ، أن کی دشا اس عاؤس کے سامنے پیش کردوں میں عمیشه مزدوروں میں کام کرتا ھوں اور اُن کی مشا کے بارے میں گیان رکھتا ھوں چونکہ ہوے ہوے ملوں میں مزدور ھوتال کوتے ھیں اخباروں میں چھپتا ھے۔ پرچه بنتے ھیں۔ س ایئے سرکار بھی اُن کا دھیان رکھتی ھے – لیکن جو بازاروں کے کام کونے والے میں ان کا نم سنگتھی ھے نم وہ هوتال کرتے ھیں ۔ نم ان کی شکایت اخباروں میں ان کا نم سنگتھی ميں چھپتي هے - اس ايئے اُن لوگون کا حال معلوم نبين هوتا هے مين يازار کرمچاریوں کے سنگٹھی کے لیئے تین چار سال بے کاریم کر رہا ہوں ۔ کانپور کی آپ کسی انتستري (industry) ميں چاديئے ۔ آپ کو کسی کی حالت اتنی خواب نہیں ملیکی جمتنی بازار کرمچاریوں کی ملیکی ۔ بازاروں میں کاریم کونے والوں کا كوئى فنَسدَ تَائَم (fixed time) نهين هـ مين آپ كو ايسے أداهون دے سكتا هُوں جہاں کُومچاریوں کو ۲۴ گھنٹے دوگانےوں پو کام کرنا پرتا ھے - صبح دوکان کھل جاتی ہے رات کے بارہ بھے بند ہوتی ہے آور اس پر الله جی کہتے دیں رات کو یہیں سوکر دوکان دیکھتے رہو ۔ ایسے ایسے کرم چاری میں جو ۲۲ گھنتے کام کرتے میں اور ۲ - ۷ ررپیه پاتے میں۔ جب کانبور کے مزدور اپنے حقوق کے لیئے اوسکتے عین تو یہ یهی اپنے حقوق کے لیئے اونا چاھتے ھیں - ان لوگوں نے سنگتھی کیا ۔ مرتال کی ۔ میں لگانار پانیج برس سے کانپور کے دوکانداروں سے کہنا رہا کہ اِن کو چھتی ملنی چاھیئے اور حب بہت جد و جهد کے بعد بازار ایک س مہینه میں بند رها هے ۔ پھر بھي چند بازار والوں نے اس کو منظور کیا هے لیکن رے بنی کرمچاریوں کو بلاکر درکان کھول ایتے ھیں ۔ جب کانہور کے مزدوروں نے ھرتال کی تو سرکار کا دھیان اُن کی طرف گیا ۔ میں جا ہما ہوں کہ سرکار درکانوں کے گھنٹے فکس (fix) کر دے ۔ ان كي تنخواه تهيك سمه سر بانتي جائه _ أن پر جرمانه نه هونا چاهيئه اور بہت سی بانیں ھیں جی پر گورنمنٹ کو دھیان دینا چاھیئے۔ اس قسم کی مانگیں ہو ۔ پی کے دوسرے شہورں میں بھی ھونی شروع ھوگئی ھیں دجب ان کو معلوم دوا که کانپور میں ایسا سنگلهن هے تب آنہوں نے بھی اپنے یہاں ایسے سنگٹھی شروع کو دیئے اور جب سے ان آ۔ معلوم هوا که اس قسم کا بل کونسل میں آنے والا ھے تو میرے پاس ان کی طرف سے نہت سی چھٹیاں آگیں میں کھ اس قسم کا بل بہت جلد آنا چاھیئے اور مجھے یہ معلوم مواکه گورنمنت بھی اس بات و سوچ رھی ھے کہ اس قسم کا بل ضرور ھونا چاھیٹے - میں سمجھتا هوں که یه، هوسکتا هے اور لوگ اکثر کہتے هیں که آپ کانگریس گورنسند هوگئی ھے اب آپ نئے نئے قانوں کیش کوینگے اور اس سے معارے بیوسائے بند ہوجائینگے۔ میں آپ کو رشواس دلاتا ہوں کہ جب گورانمنٹ اس بل کو پیلک اربیدیں (public opinion) کے ایکے بھیجے گی تو اسی قسم کا ھاملا مجایا جائیکا ہے جب بمبئی کی پچھلی گورنمنٹ نے ببلک اوپینین کے لیئے بھیجا تو در قھائی برس لگ کئے اور ایسا معلوم ھوتا تھا کہ بمبئی گورنمنٹ کرمچاریوں کا ساتھی دیگی ۔ اس کے لیئے ایک انتوائری کمیتی (inquiry committee) بیتھی ۔ لایکن جب بہہ بل ھاؤس کے سامنے آیا جیسا کہ پرانی گورنمنٹ کا طریقہ تھا ۔ کد کبیتلست (capitalist) کو خوش رکھے اُس نے یہہ بل باس نہیں ھرنے دیا ۔ آج کانگریس گورنمنٹ ھمارے صوبہ میں ھے یہ اچپا موقع ھی میں آپ کو رشواش داتا ھوں کہ جر نتیجہ رھاں کا ہوا تھا رہ ھمارے بل کا نہ ھو گا ۔ میںسب شیرینی کے لوگوں ہے لپیل کرتا ھرں کہ اس بل کو اُس نقطم نظر سے نہ دی کہیں ۔ آپ ذرا سوچیں کہ چھوٹے چھرٹے لڑکے جو درکان پر بیٹھتے ھیں دس گیارہ گھنٹے کام کرتے ھیں اور سات آٹھہ روپیم تنخواہ باتے ھیں بیٹھتے ھیں دس گیارہ گھنٹے کام کرتے ھیں اور سات آٹھہ روپیم تنخواہ باتے ھیں جو اُن کے ریپریزبنٹینٹو (representative) ھیں ھے ۔ میں سمجھنا ھوں کہ ھم ان کو جاد سے جو اُن کے ریپریزبنٹینٹو کریں میں سمجھنا ھوں کہ عم اس کو جاد سے جو اُن کے ریپریزبنٹینٹو کریں میں سمجھنا ھوں کہ گورنمنٹ اس بل کو جاد سے جو اُن کے ریپریزبنٹینٹو کوس میں سمجھنا ھوں کہ گورنمنٹ اس بل کو جاد سے جو اُن کے ریپریزبنٹینٹو کریں میں سمجھنا ھوں کہ گورنمنٹ اس بل کو جاد سے جاد باس کرنیکی کوشش کریگی *

Shri Anusuya Prasad Bahuguna: I move that the motion be now put. The Deputy Speaker: The question is that the motion be now put. The question was put and agreed to.

Shri B. K. Mukerji: Sir, I accept this amendment.

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, the honourable mover of this Bill did me full justice when he said that I sympathize entirely with the objects of this Bill. I delivered an inaugural speech at a meeting of the shop assistants of Cawnpore and both as Minister of this Government and also as an old citizen of Cawnpore, I said to my friends and shop assistants that I had every sympathy with every movement which was calculated to advance their welfare and their happiness. But there are just one or two points in this Bill which make it necessary that we should gather public opinion about it. The first point that strikes me is this that this Bill is not limited to the shop assistants of Cawnpore. I am not saying for one moment that the condition of shop assistants at other places other than Cawnpore is materially different from the conditions prevailing in Cawnpore. That may be so. But the Bill applies to all towns whose population exceeds a lakh of people. That would cover many other cities like Allahabad, Benares, Agra, Mecrut, Bareilly and Lucknow. Now in most of these cities labour is completely disorganized. Shop assistants are disorganized and I do not know what the actual conditions are in which shop assistants are working; and therefore I hope that believing, as the honourable member does, in my sincerity and in my anxiety to promote the welfare of shop assistants, he would see and appreciate that it is extremely desirable that we should know the views of not only of the shop assistants of those cities, but also of the employers of those cities. I do not wish for a moment to enter into any controversial discussion at this stage. My honourable friend referred to workmen in textile mills and other heavy industries. But it may be suggested that the condition under which workers work in mills and factories are sometimes different from

[The Hon'ble the Minister of Justice]

those under which shop assistants work. In factories they work under tremendous strain. We have only to enter into a factory and notice that not for one moment, not for a single minute can a worker neglect his duty. He has got to be there to stand, so to say "at attention" for the entire eight hours, and the surroundings, the noise and the closeness are simply exhausting. While, on the other hand, though the hours of work of shop assistants may be very protracted in the sense that they are long hours. he may have to begin, in Cawnpore let us say after his bath in the Ganges from 8 o'clock in the morning right up to 9 o'clock in the night, that is 12 hours or 13 hours, but I daresay the strain is not so great. There is always the tamasha on the roads, people coming and going, there is not that concentration of work which you find in the mills. I say this not because I want to enter into any controversy, but because these are the points which should be considered. We are in complete sympathy with the objects of the Bill. There is no intention of delaying this matter. My honourable friend Mr. Chatterji thought that the motion that has been moved by Pandit Radha Kaut Malaviya was intended to be dilatory. That is not so. We will do our very best to expedite the consideration of this Bill, and as soon as opinions are received, Government will see that proper opportunity is given for further progress with this Bill. As a matter of fact I may say that I shall consider myself as to whether it would not be proper to proceed with a Government measure which may have greater facilities for despatch of business. I would not detain the House any longer. It has been mentioned that the Bombay Government have under consideration similar legislation, and it is desirable that we should proceed on similar lines. I do not say that conditions in Bombay and in United Provinces are identical, but I think co-operation in legislaation of this decription would be useful. It should also be useful to consider the conditions prevailing in different towns of the United Provinces. I would, therefore respectfully suggest to my honourable friend the mover that now that he has given powerful expression to his own views and to those of other members, who are interested in labour legislation, that he would accept the motion for circulation in perfect assurance that there is no danger whatsoever of any delay, of any avoidable delay, occurring in the further progress of this Bill.

The Deputy Speaker: The question is that the United Provinces Shops Bill be circulated for the purpose of eliciting public opinion before 1st July, 1938.

The question was put and agreed to.

THE UNITED PROVINCES AGRICULTURAL PRODUCE MARKETS BILL*

Shri Charan Singh : श्री चरन सिंह :

जनाव डिप्टी स्पीकर साहब, में यूनाईटेड प्राविसेच एग्रीकल्चरल प्रोड्यूस मार्केट विल्ल (United Provinces Agricultural Produce Market Bill) की पेश करने की इजाजत चाहता हो।

شرى چون سنگهم ـــــ

جناب قیقی اسپیکر صاحب _ میں یونائیتن پراونسیز ایگریکلچول پرردیوس استان
The Deputy Speaker: The question is that Shri Charan Singh be given leave to introduce the United Provinces Agricultural Produce Markets Bill.

The question was put and agreed to.

*Shri Charan Singh : श्री चरन सिंह :

में यु० पी० एग्रीकल्चरल प्रोडचस मार्केट बिल को पेश करता हूं और उसी के साथ यह भी तहरीक करता हूं कि यह बिल सिलेक्ट कमेटी के सुपूर्व कर दिया जाय। अपनी इस तहरीक की ताईद में मैं चंद अल्फ़ाज आपकी मार्फ़त इस ऐवान के मेम्बरों की खिदमत में अर्ज करना चाहता हं। इस ऐवान के मेम्बरान में से जो जराअत पेशा और जो गांव की जिन्दगी से वाकिफ़ हैं वह अच्छी तरह से जानते हैं कि किसान जब वह अपनी जिन्स की मंडी या गंज में फ़रोख़्त करने के लिये ले जाते हैं तो किन २ मुसीबतों का सामना करना पड़ता है । मैं बहुत मुख्तसरन उन मुसीबतों को जो उनको उठाना पडती हैं, उनमें से कुछ को बहुत मुख्तसरन अर्ज करना चाहता है। पहिली मुसीबत जो उसके सामने आती है वह म्यानिसिपैलिटी में जो चुंगीघर है, जो चुंगी उसको देना पड़ती है उसके मताल्लिक इस बिल के सिलसिले में कछ कहना नहीं चाहता, लेकिन इस चुंगी वाले का एक हक है जिसको मामली कहा जाता है या मामल कहा जाता है जो हर किसान और हर गाड़ी पर म्य्निसिपल स्टाफ़ (Municipal staff) को देना पड़ता है। इसके अलावा जब वह चुंगी से गुजर जाता है और गंज में आता है तो उसकी अच्छे तरीक़े से हजामत बनाई जाती है। उसको दलाली और रेल के चार्जेज़ (charges) जो उठाकर लाता है उसको मजदूरी, पल्लेदार की मजदूरी, ये सब मजदूरिया देनी होती है। इसके अलावा यहां पर यह बात खत्म नहीं हो जाती बिल्क उसको चढ़ावा जो जिन्स को चढ़ाना है, तराजू पर उसकी मजदूरी देना होती है और जब आढत तक रसाई होती है तो उसको चार्जेज (charges)। इसी तरह से भंगी, पियाऊवाला और चौकीदार और बहुत सी वातें जिनके बहाने किसान से बहुत से पैसे जो उसकी कीमत होती है उसमें से काट लिये जाते हैं। यही नहीं बल्कि जितने भिलारी मांगने आते हैं तो अढ़तिया बहुत फ़राखदिली के साथ उस जिन्स में से दे देता है। यह जर्रा भी नहीं समझता कि किसान से इसके म्ताल्लिक रजामन्दी ले लेवे। हर जगह धर्मादाय या गौशाला के नाम से महसूल किसान से वसूल किया जाता है। इसमें इख्तलाफ़ राय हो सकता है कि धर्मादाय या गौशाला का वसूल करना जायज या मुफ़ीद है या नहीं। लेकिन मैं फ़र्ज़ किए लेता हूं कि वह बहुत अच्छा महसूल है और बहुत से इन्स्टीटच्चान्स (institutions) के मेन्टेनेन्स (maintenance) का काम चल सकता है। लेकिन जो धर्मादाय या गौशाला के नाम से वसूल किया जाता है वह उन पाठशालाओं में नहीं पहुंच जाता। वह इन्स्टीटमूशनों में, गौशालों में नहीं पहुंच जाता बल्कि वह आढ़ तिया के पास इकट्ठा होता रहता है। हुआरों लाखों की रक्तम इकट्ठा रहती है और जब हरिद्वार का दौरा करना होता है उसमें खर्च होता है या लड़के की शादी में भी खर्च करते हैं या जब लीडर जाते हैं तो उनको थैलियां भी इसी धर्मादाय से नजरकी जाती हैं। तो इस तरीके के जितने भी मार्केट चार्जेज (markat charges) हैं यह सब उसी किसान के जिम्मे पड़ते हैं। इसके अलावा एक चीज दाना कहलाता है और वह दम्ते भी कार्टे जाते हैं, उसी किसान से जो अपना माल ले कर जाता है। अलावा अजीं एक चीज

* Speech not revised by the honourable member.

[Shri Charan Singh]

कर्दा है। कर्दे के नाम से यानी जो इम्प्योरिटीज (impurities) होती हैं, उसके नाम से परसेन्टेज (percentage) उस जिन्स में से काटा जाता है। बहुत सी जगह और हायरस के बाजार में रकम मुक़र्रर है । चाहे उसकी जिन्स में कोई मिलावट हो या न हो लेकिन जो मक्सरेरा रिडक्शन (reduction) है वह जरूर काटा जाता है । किसान जानता है कि वह अच्छी चीज भी अगर ले जायगा तो उसमें से भी कर्दा कटता है, तो वह पहले से मिलावट कर के ले जाता है। नतीजा यह होता है कि जो चीज हमारे बाजारों से ग़ैर ममालिक को जाती है तो ताजिर जो खरीदते हैं इस किस्म की जिन्स को जो दूसरी जगह नहीं मिलती है। यानी हिन्दूस्तान का वाजार और विदेशी वाजारों में वदनाम हो गया है, और वह हिन्दूस्तान के बाजारों का माल नहीं खरीदते, इस वजह से कि वह जानते हैं कि उनमें मिलावट होगी। मिलावट इस वजह से होती है कि हमारे मार्केट में इंतजाम अच्छी तरह नहीं किया गया। तो इसी तरह वहत से मार्केट चार्जेज़ हैं जो वसूल किए जाते हैं। जो पिच्छम के अजला हैं मसलन् मेरठ, मजुक्करनगर, वहां टेड एसोसिएशन (trade association)हैं। अब उनमें कुछ हालत बेहतर है। वहां किसानों के साथ इतनी ज्यादती नहीं होती है यानी यहां पूरव के अजला में होती है। मसलन् गवर्नमेन्ट की रिपोर्ट के मुताबिक पिन्छमी अजला में साढ़े तीन रुपया। जब जिन्स की कीमत सौ रुपया होती है, किसानों से काट ली जाती है। लेकिन पूरव के अजलामें जो औसत है, वहां छः रुपया १३ आना पड़ता है। पूरव के अजलामें बहुत खर्च हैं और मार्केट चार्जेज जहां बहुत ज्यादा हैं वहां यह भी शिकायत है कि जनकी तादाद मुकरेर नहीं। एक बाजार में कुछ है, दूसरे बाजार में कुछ है। इसके अलावा दूसरी मुसीबत हैं मेथड्स आफ़ सेल (methods of sale) यानी विकी का तरीका। खास किस्म की जिन्स को एक हो माव से बेंच लिया जाता है और आढ़तिया अपनी मर्जी के मुताबिक जिन्स के लाने वाले कारतकारों को भाव मुकर्रर करके दे देता है। उसका नतीजा यह होता है कि एक ही भाव से बुरी जिन्स और मली जिन्स बिक जाती हैं। सब घान बाइस पसेरी हो जाते हैं और इस त्तरह हमारी जिन्स दूसरे मुमालिक में जाकर बदनाम होती है, मिलावट को प्रोत्साहन मिलता है। इस तरह से भी हमारी जिन्स दूसरे मुमालिक में जाकर बदनाम होती है। दूसरा एक और तरीका है जिसे मैथड अन्डर कवर (method under cover) कहते हैं, यानी जो शस्स खरीदने के लिये आता है वह उस आढ़ती से बातचीत करता है, दोनों घोती या अंगोछ के अन्दर हाथ डाल कर उंगलियों के जरिये से इशारा करके भाव तय करते हैं। किसान खड़ा खड़ा देखता है और जब वह तय कर लेते हैं तब किसान को बतलाया जाता है कि यह भाव त्य हुवा है और किसान को उसे मंजूर करना पड़ता है। तो यह दोनों तरीक़े खास कर घड़ा के माव पर तब करने के खुफिया तरीक जो हैं यह किसान के लिये बहुत ज्यादा मुज़िर हैं। इस तरह से जाम तौर पर बाजारों में देखा जाता है और मुझे खुद भी इसका पूरा तजुर्वा है कि जब मान तय हो जाता है और शाम तक गाड़ी न तुली बल्कि कल तक किसान को इंतजार करना पड़ा और दूसरे रीज का माव गिर गया तो किसी न किसी ही ले या बहाने से जो भाव पहिले तय किया गया था उससे हटाने की कोशिश की जाती हैं। उस भाव से खरीदार निकल जाता है और कम भाव जो हो गया है वह उसी किसान की दिया जाता है। इसी तरह से जब गाड़ी तुलना शुरू होती हैं तो मान लीजिये कि एक चौथाई गाड़ी तुल गई, तो उस वक्त खरीदार हाय डालकर कहता है कि कर्दा बहुत ज्यादा है, ज्यादा रेजिस्ट (resist) नहीं करता और जब दो तिहाई गाड़ी तुल गई तो वेमैन (weighman) से मना कर देता है कि तोलना बन्द करो. पहिले भी कर्दा ज्यादा निकला था लेकिन बब तो उससे कही ज्यादा निकला है, हम इस जिन्स को नहीं लेंगे। किसान बेचारा लाचार होकर खड़ा रह जाता है उसके सामने दो ही आल्टरनेटिन्स (alternatives) रह जाते हैं या तो सारी जिन्स को वापस छ जाय या जो कम प्राइस (price) खरोदार कहता है उसके लिये राजी हो जाय। सारे वाजार में उसके लिये वकालत करने वाला या उसकी हमददी करने वाला कोई नहीं रहता । (एक आवाज--आढ़ितया रहता है) आढ़ितया का इनट्रेस्ट (interest) उन लोगों से हैं जो दिन रात उसके साथ डील (deal) करते हैं। इसके अलावा किसान की मूसीवत यही समाप्त नहीं हो जाती। जो तुलाई का तरीक़ा है वह निहायत नाकिस है। तुलाई के सम्बन्ध में इस ऐवान के मेम्बरान की तवज्जह में पंजाब आफ़ीशल सर्वे (official survey) की तरफ़ दिलाऊंगा। पंजाब में वजन और तराजू के मुताल्लिक वेट्स ऐन्ड बैलेसेज (weights and balance) के मुताल्लिक आदाद इकट्टो किये गये थे उनसे गवर्न मेन्ट पंजाब इस नतीजे पर पहुंची कि जितने वेट्स (weights) पंजाब की मंडियों में इस्तेमाल रोते हैं उनमें से पंचास फी सदी नाकिस है, यानी खरीदने के वेट्स ४१ सेर और बेचने के ३९ से हैं और इसी तरह की तराजू भी पंजाब के मार्केट्स (markets) में दो तिहाई की तादाद में इनकरेक्ट (incorrect) और डिफैक्टिव (defective) हैं। यह पंजाब के आफ़ीशल फ़िगर्स (official figures) में दे रहा हूं, कोई इमेजीनेशन (imagination) पर ड्रा (draw) नहीं कर रहा हूं । मुमकिन हैं इस सूबे में ऐसी ही हालत हो या इससे भी बदतर हो। तो किसान से, जिस बक्त वह बेचने के लिये जाता है चालीस का बयालिस सेर लिया जाता है और जिस वक्त वह खरीदने के लिये जाता है तो चालीस में अडतीस सेर ही दिया जाता है। इसी तरह से गुड़ की भेलियां जो होती हैं उनका भी मुझे तजुर्बी है। मुमिकिन हैं पूरब के अजला में गुड़ भेलियों की शक्ल में न बेचा जाता हो. लेकिन पिच्छम के अजला में पांच पांच सेर की भेलियां बनाई जाती हैं। मुझे याद है जब ५ सेर की मेली तौली जाती है तो तोलने के बाद उस पर चार छटांक गड और रख दिया जाता है। वह इसलिये रख दिया जाता है कि हर एक भेली पांच सेर के बजाय ८४ छटांक निकले. क्योंकि जब खरीदार आता है तो जो सबसे कम भेली होती है उसको उठाकर देखता हैं और फिर उसी हिसाब से सारी भेलियों में कटौती कर दी जाती हैं। इस वजह से किसान हर एक मेली पर पाव भर गृड़ और रख देता है जिसका उसे कोई कमपैन्सेशन (compensation) नहीं दिया जाता, यह तूलाई का हाल है। इसके लिये जुरूरत है कि हमारे मारकेट्स के लिये कोई रेगूलेशन (regulation) या माडल (model) हो । यह ज़रूर है कि म्यूनिसिपैलिटी की तरफ़ से चन्द जगहों में बाईलाज बने हये हैं उन तराजओं और बांटों का मुआइना करने के लिये। लेकिन म्युनिसिपैलिटी के मेम्बरान जो होते हैं वह आढ़ितयों की राय पर मेम्बर हो कर जाते हैं, उनमें बहुत कम हिम्मत होती है कि वह अच्छी तरह से उन बाईलाज पर अमल कर सकें। इन सब बातों को देखते हुये यह बात बहत ज़रूरी हो जाती है। मार्केट कमेटी के सुपूर्व मंडियों का इंतज़ाम कर दिया जाय। ऐसी कमेटी हो जिसमें कम से कम आधे नुमाइन्दे काश्तकारों के हों बाक़ी आधे में आढ़ितयों के नुमाइन्दे हों और एक आधे न माइन्दा गवर्नमें न्ट की तरफ़ से एग्रीकल्चरल डिपार्टमेंट का कोई तहसी-लदार या नायब तहसीलदार हो। इस तरह की कमेटी की रायल एग्रीकल्चरल कमीशन ने सन् १९२८ ई॰ में सिकारिश की थी कि हर सूबे में इस तरह का लेजिसलेशन (legislation) हो जाना चाहिये। उसके बाद सेन्ट्रल लेजिसलेचर्स और प्राविन्शियल लेजिसलेचर्स ने भी रें जोल्यू बन्स पास किये, मरकजी हुकूमत ने सूबे की हुकूमत से इस बात की सिफ़ारिश की कि इस तरह का लेजिसलेशन हो जाना चाहिये। इसके अलावा रायल एग्रीकल्चरल

[Shri Charan Singh]

कमीशन की सिफ़ारिश पर हैदराबाद स्टेट ने अमल किया और सन् १९२९ ई० में है इराबाद एग्रोक त्चरल मार्केट ऐक्ट नाम का क़ानून पास किया फिर सी० पी० गवर्नमेन्ट ने उसकी नकल की और उन्होंने सी० पी० एग्रील्लचरल प्रोड्यूस मार्केट ऐक्ट पास किया। उसके बाद "इंडियन सेन्ट्रल जूट कमेटी मीटिंग" कलकत्ता में हुई, उन्होंने सिफ़ारिश की उस तरह के क़ानून की जो सी॰ पो॰ और हैदरावाद में रायज है और कहा कि इसी तरह का क़ानन बंगाल में भी रायज कर दिया जावें और वेट्स एन्ड वैलेंसेज को ठीक करने के लिये बंगाल लेजिसलेटिव एसेम्बली में पेश किया जाय। तो यह कोई ग़ैर मामूली बात नहीं है जिसको मैं ऐवान के सामने पेश कर रहा हूं। दूसरे सूबों में इस पर अमल हो रहा है। ७, ८ सितम्बर सन् १९३७ ई० को मार्केटिंग स्टाफ़ की मीटिंग हुई। उनकी भी राय यह है कि जब इस तरह के ऐक्ट्स दूसरे सूबों में जारी हैं और उनका नतीजा तसल्ली बख्श है तो उन्होंने मजोद सिफ़ारिश इस बात की की है कि इस तरह के ऐक्ट्स सब सूबों में जारी हो जाना चाहिये। तो इस ऐक्ट का मन्या यह है कि मारकेट में कोई ट्रेंडर (trader) कोई तौला या और कोई शख्स जो मार्केट में काम करता हो वह बग़ैर लाइसेन्स के काम न करे, किसी शख्स को इजाजत न होना चाहिये कि वह बग़ैर लाइसेन्स के मार्केट में काम करे। इसी तरह से जो मार्केट कमेटी हैं उसके भी माडल वेट्स होना चाहिये और उनका मुकाविला जो आढ़तियों के पास बांट होते हैं उनसे बराबर करते रहना चाहिये। इसी तरह से जो मार्केट चार्जेज हों और ट्रेड एल। उन्सेज हों उनकी एक लिस्ट गवर्नमन्ट मक़र्रर कर दे। यह नहीं कि जैसा चाहा आढ़तिये की तवीयत में आया किसान से वसूल कर लिया। वह लिस्ट (list) हर वाजार में टांग दी जाय ताकि किसान को मालूम हो जाय कि क्या क्या चार्जेज उससे लिये जायेंगे। अब मैं ज्यादा वक्त ऐवान का खराब नहीं करना चाहता और इन चन्द अल्फ़ाज़ के साथ मैं यह तहरोक़ पेश करता हूं कि यह बिल सिलेक्ट कमेटी के सुपूर्व कर दिया जाय।

* Shri Charan Singh :

شہری چور سگھہ — میں یو پی ایگریکلچرل پروقیوس مارکیت بل ۔ جذاب قربتی اسپیکر صاحب – میں یو پی ایگریکلچرل پروقیوس مارکیت بل ۔ کو پیش کوتا هوں اور اُرسی کے ساته یہ یہ بھی تحدیک کرتا هوں که یہ بل ۔ سیاکت کمیتی کے مہود کو دیا جائے – اپنی اس تحدیک کی تائید میں میں چند الفاظ میں آپ کی معوفت اس ایوان کے میدبروں کی خممت میں عرض کرنا چاها هوں ۔ اس ایوان کے میدبران میں سے جو زراعت پیشہ اور جو گاؤں کی زندگی سے واتف هیں وہ اچھی طبح سے جانتے هیں که کسان جب وہ اپنی جنس کو منتی یا گنج میں فروخت کرنے کے لیئے لے جاتے هیں توکن می مصیبتوں کا سامنا کرنا پرتا ہے ۔ میں بہت مختصراً اُن مصیبتوں کو جو اُن کو ارتبانا کا سامنا کرنا پرتا ہے ۔ میں بہت مختصراً اُن مصیبتوں کو جو اُن کو ارتبانا مصیبت جو اُس کے سامنے آتی ہے وہ میونیسپلیتی میں جو چنای گھر ہے جو پرتی کی اُس مو دینا پرتی ہے اُس کے متعلق اس بل کے سلسله میں کچھ کہنا خیمی کہنا جاتا ہے یا معمدول کہا جاتا ہے جو هدر کسان اور هر گرتی پر میونیسپل اِستاف معمدول کہا جاتا ہے جو ہدر کسان اور هر گرتی پر میونیسپل اِستاف معمدول کہا جاتا ہے یو معمولی کہا جاتا ہے یو معمولی کہا جاتا ہے یا جو ہدر کسان اور هر گرتی پر میونیسپل اِستاف معمدول کہا جاتا ہے یو ہو ہوں کے علوہ جب وہ چنکی سے تدرجاتا ہے یا Speech not revised by the hononrable member.

ادرگسم میں آتا هے تو اُس كي اجهم طويقة سے حصامت بنائي جاتي هے۔ اُس كو دلالي اور ريل کے چارجيز جو اولها کر لانا هے اُس کو مزدوري - پلددار کی مزدرری - یہ سب مردوریاں دینا وردی هیں - اس کے علوہ یہاں پُو یہ ات ختم نہیں هو جاتی بلکه اُس کو چرهاوا جو جنس کو چرهاتا هے ترازو پو اُس کی مزدوری دینا هوتی هے اور جب آزهت تک رسائی هُوتُكِي هَ تُو أَسَ كُو چارجيز اس طهر بهنگي - پياؤ والا اور چوكيدار ادر بہت سی باتیں جدکے بہانہ کسان سے بہت سے پیسے جو اُس کی تیبت ھرتی ھے اُس میں سے کات لیئے جاتے ھیں بہی نہوں بلکہ جتنبے بھکاری مانگنے آتے هیں تو آرهیتا بہت فراغدلی کے ساتھ اُس جنس میں سے دے دیتا ہے۔ یہ فرا بھی نہیں سیجھتا کہ کسان سے اس کے متعلق رضامندی لے لیوے ۔ ھو جگھه دهومادایه یا گؤشاله کے نام سے محصول کسان سے رصول کیا جاتا ھے - اس میں اختلاف راے هو سكتا هے كه دهر حاداية يا گؤشاله كا رصول عرنا جائز يا مفيد هے يا نہیں - لیکن میں فرض کیئے لیتا هروں کے والا بہت اچھا اُصول هے اور بہت سے انستیتیوشی (institution) کے مینتینس (maintenance) کا کام چل سکتا هے لیکن جو دھرمادایہ یا گؤشالہ کے نام سے وصول کیا جاتا ھے وہ اُن پاتھہ شالوں میں سے بیش بہون جاتا وہ انسٹی تیشرخوں میں ۔ گؤشااوں میں نہیں بہونی جاتا باہ، وہ آرھتیا کے پاس اکہتے ہوتی رہتی ہے۔ هزاروں لاکھوں کی رتم اکتیا رہتی ہے اور جب ہورہوار کا دورہ کونا ہوتا ہے اُس میں خوبے ہوتا ہے یا اوکے کی شادی میں بھی خوبے کرتے ہیں یا جب لیڈر جاتے ہیں تو اُن کو تھیلیاں بھی اُسی دھر مادایہ سے بھی خوب کرتے ہیں یا جب لیڈر جاتے ہیں تو اُن کو تھیلیاں بھی اُسی دھر مادایہ سے زنار کی جاتی هیں۔ تو اس طریقہ مے جتنے بھی مارکت چارجیز (market charges) ھیں یہم سب اسی کسلی کے ذہم پرتے ھیں۔ اس کے علاوہ ایک چیز دانا کہلاتا ہے ادر رہ دانے بھی کاتے جاتے ھیں اس کسان سے جو آینا مال لیکر جانا ھے۔ علاوہ ازیں ایک جز هے کودا هے کودے کے نام یعنی جو امہیرریتیز impurities) هوتي هیں اس کے نام سے پرسنتم (percentage) اس جنس میں سے کاٹا جاتا ھے بہت سی جگے۔ اور ماتہ س کے بازار میں رقم مقرر ہے چاہے اُس کے جانس میں کوئی ملاوت هو یا نه هو لیکن جو مقرره رد کشی (reduction) هے وه ضرور کاٹا جانا هے - کسان جانتا هے که وه اچهی چیز بهی اگر اے جائیکا او اُس میں سے یھے کردا کنتا ہے تر وہ پہلے ہے ماارت کرکے لے جاتا ہے - نتیجہ یہم ہوتا ہے کہ جو چیز همارے بازاروں سے غیر ممالک کو جاتی ہے تو وہ تاجر جو خریدتے هیں اس قسم کی جنس کو جو دوسری جگهه نهیں ملتی هے یعنی هندوستان کا بازار ادر بدیشی بازاروں میں بدنام هوگیا هے اور ولا هندوستان کے بازاروں کا مال نہیں خویدی یہ اس میں ملاوت هوگی ۔ ملاوت خویدہ تے ۔ اس وجه سے که ولا جانتے هیں که اس میں ملاوت هوگی ۔ ملاوت اس رجه، سے ہوتی ہے که همارے مارکیت میں انتظام اچھی طرح سے نہیں کیا گیا ۔ تو اسی طوح سے بہت سے مارکیت چارچیز هیں جو رصل کیئے جاتے ھیں - جرو بچھم کے اضلاع ھیں مثلاً میرتھا - مظفرنگ وھاں درية ايسوسينيشن (Trade Association) هين - اب أن مين كجه، م ات بہتر ہے۔ وہاں کسانوں کے ساتھہ اتنی زیادتی نہیں ہوتی ہے جتنی یہاں

[Shri Charan Singh]

بورب کے اضلاع میں هوتي هے - مثلاً گورنمنت کی ربورت کے مطابق بچہمی اضلاع میں سازھے تین روپیم جب جنس کی تیبت سو روپیم ہوتی ھے کسانوں سے کاف الی جاتی ہے - لیکن دورب کے اضلاع میں جو اوسط ہے ، هاں چھه رودبه تیره آنے پڑتا ھے۔ پورب کے اضلاع میں بہت خوچ ھے اور مارکیت چارجز جہاں بہت زيادة هين رهان يهم بهي شكايت هے كه أن كي تعداد مقرر نهين - ايك بازار میں کچھے ہے درسرے بازار میں کچھے ہے ۔ اُس کے علام دوسری مصیبت ہے ميتهدّ سرآف سيل (methods of sale) يعني بكري كا طريقة - خَأُص تَسم كي جنس کو ایک ھی بھاؤ سے بیپے لیا جاتا ھے اور ارتھتیا اینی مرضی کے مطابق جنس كَ لان وال كاشتكارون كو بهاؤ مقور كوك ديدينا هي - اس كا نتيجه يهه هونا هي که ایک هم ، بهاؤ سے بری جنس اور بهلی جنس بک جاتی هے - سب دهان بائیس پنسیری کو جاتے ہیں اور اس طرح سے هماری جنس درسرے ممالک میں جاکر بدنام هوتی ہے ملاوق کو تو پروتساهن ملتا ہے۔ اس طموح سے بھی هماري جنس ممالک ميں جاکر بدنام هوئی هے - دوسرا ايک اور طريقه هے جسے میتهد اندر کور (method under cover) کهتے هیں یعی جو شعص خریدنے ك ليئه آتا هَ ولا اس آرمتى سے دات چيت كوتا هے - دونوں دووتي يا انگھوچھے کے اندر ھاتھ، قالکر انگلیوں کے نریعہ اشارہ کرکے بھاؤ طے کرتے ہیں۔ کسان کہ آجا کہ تا ہے کہ یہہ کہ آجا کہ اور جب رہ ط کولیتے ھیں تب کسان کو بتلایا جاتا ھے کہ یہہ بهاؤ طے هوا هے اور كسان كو أسے منظوركونا پوتا هے - تو يهم دونـوں طهيقے خاص کر د عرا کے بھاؤ طے کرنے کے خفیہ طریقے جو هیں وہ کسان کے لیٹے بہت زیادہ مضہ هیں ۔ اس طرح سے عام طور پر بازاروں میں دیکھا جاتا ہے اور محص خوں بھی اس کا پورا تجربه هے که جب بھاؤ طے هوجانا هے اور شام تك گاتي نه تلی بلکہ اللہ تک کسل کو انتظار کونا پر ا اُدر دوسرے روز کا بھاؤ گرگیا تو کسی نه کسی حیلے یا بہانے سے جو بھاؤ پہلے طے کیا گیا تھا اُس سے ہتنے کی کوشش کی جاتيه - أس بهاؤ سے خريدار فكل جاتا هے ادر كم بهاؤ جر عوكيا هے وا أسي كسان کو دیا جاتا ہے - اُسی طرح نے جب گاری تلفا شروع ہوتی ہے تو مان لیجائے که ایک چوتھائی گاری تال گاری تو اس وقت خویدار ہاتھ دالکر کہتا ہے کہ کردہ بہت زیادہ سے زیادہ ریزست (resist) نہیں کہتا اور جب در تہائم ، کری ال گئی ہو رے میں (weighman) ہے منع کر دیتا ہے کہ بولنا بند کرو - بہلے بھی کردہ زیادہ نکال تھ لیکن اب تر اُس سے کہیں زیادہ نکالھے مراس جنس کو نبھی لینگے -كُسان بيچارة للچار هوكر كهروا ره جاتا ها أس كه سامند دوهي الترنيتوز (alternatives) رہ جاتے ھیں یا تر ساری ، جنس کو، رایس لے جائے یا جو ام پرائس (price) خوبدار کہتا ہے۔ اس کے لیئے راقی ہوجائے سارے بازار میں اس كاليئ وكالب كون والا يا أس كي هدودي كرت والا كوئي نهيل رهتا (ايك آواز - اَرَهَتِيا رَهِنَا هِي) آرهنيا كا انترست (interest) أن لوكوں سے هے جو دن رات اُس کے ساتھے قیل (deai) کرتے ہیں۔ اِس کے علوہ کسان كِــــيُ مصيدت يہيں۔ سارت تہيں هوجائي ۔۔ جو تلائي كا طريته هے ولاً نہايت

ناقص هے تلائی کے سمبندھ میں اس ایوان کے سمبران کی توجه میں پنجاب آفیشیل سررے (official survey) کی طرف دلاؤں کا _ پنجاب میں وزن اور ترازد کے متعلق ریٹس اینڈ بیلینسیز (weights and balances) کے متعلق اعداد اکتھے کیئے گئے تھے ۔ اُن سے گورنمنٹ پنجاب اس نتیجے پر پہنچی که جتنے رینس (weights) پنجاب کی مندیوں میں استعمال ہوتے ہیں اُن میں سے پچاس فیصدی ناقص هیں یعنی خرید نے کے رینس ۱۱ سیرے اور بیچنے کے ۳۹ سیرے میں۔ اسی طرح کی قررازر بھی پنجاب کے مارکیتُس میں دو تھائی کی تعداد میں انکریکت (incorrect) میں یہ پنجاب کے آنیشل انکریکت (defective) میں یہ پنجاب کے آنیشل فگرس (official figures) مَين دے رہا ہوں کوئي اميحينيشن (imagination) ير قرا (draw) نهيں كو رها هوں مسكن هے اس صوبے ميں ايسي هي حالت هو يا اس سے بهي بدتر هو تو كسان سے جس وقت ولا بيچنے كے ليئے جاتا هـ، تو ۲۲ کا ۲۲ سیر لیا جاتاً هے اور جس ونت وہ خویدنے کے لیائے جاتا هے تو ۲۸ میں ۳۸ سیر هی دیا جاتا هے – اسی طوح نے گر کی بهیلیاں جو موتی هيں اُن كا بھي منجهے تنجربه هے ممكن هے پدورب كے اضلاع ميں گر بهيليوں كي شکل میں نہ بیں جاتا ہو ۔ لیکن پچھم کے اضلاع میں پانچ پانچ سیر کی بھیلیاں بنائی جاتی ھیں ۔ مجھے یاد ھے جب پانچ سیر می بھیلی توای جاتی ھے تو تسولنے کے بعد اُس پر چار چھستانک گر اور رکھے دیا جاتا ھے ولا اس لید، رکھ دیا جاتا ہے کہ ہر آیک بھیلی پانچ سیر کے بجائے ۸۲ چھٹانک نكلے _ كيونك جب خريدار آتا في تو جو سب سے كم يهيلي هوتي هے اس كو أَتَهاكم دیکهتا هے اور بھر اُسی حساب سے ساری بھیلیوں میں کتوتی کردی جاتی هے اس ریکهتا هے اور بھر ایک بھیلی پر پاؤ بھر گر اور رکھه دیتا هے جس کا اُسے کوئی کمپینیشن (compensation) نہیں دیا جانا – بھه تلائی کا حال هے ۔ اس کے لیئے ضرورت هے که همارے مارکینس کے لیئے کوئی ریگولیشن (regulation) یا ماقل (model) مور یہ ضرور هے که میونسپلتی کی طوف سے چند جگهوں میں بائی الز بنے هوئے هیں اُن ترارؤں اور بانتوں کا معائنه کرنے کے لیئے ۔ لیکن اُن ترارؤں اور بانتوں کا معائنه کرنے کے لیئے ۔ لیکن مِیُونسپلٹی کے میمبران جو هوتے هیں وہ آرهتیوں کی رائے پر میمبو هوکر جاتے هیں ان میں بہت کم همت هوتي هے که ولا اچھي طوح سے أن بائي لاز پو عمل كرسكيں _ إن سب باتوں كو ديكهتے هوئے يهم بات بہت ضووري هر جاتي هے كه ماركياس كميتي کے سپرد مُندیوں کا انتظام کودیا جائے ۔ آیسی کمیٹی هو جس میں کم سے کم ادھے نمائندے کاشتکاروں کے ہوں باتی اُدھے میں آڑھیوں کے نمائندے ہوں اور ایک آدھه نمائندہ گورنمنت کی طرف ہے ایگریکلچر ڈپارٹمنت کا کوئی تحصیلدار یا نائب تـحصیلدار ُ هو _ اس طرح کی کمیتی کی روائل ایگریکلچر کمیش نے سند ۱۹۲۸ع میں سفارش کی تھی که هر صوبے میں اس طرح کا لیجسلیشن (logislation) هو جانا چاهیئے اُس کے بعد سینترل لیجسلیچرس اور پراونشل المجسلمچرس نے بھی رزوایوشی پاس کیٹے مرکزی حکومت نے صوبے کی حکومت ے اس بات کسی سفارش کسی کے اس طرح کا ایک سلیشن موجانا چاھلید س اِس کے علاوہ روائل ایکریکلچر کمیشن کی سفارش پر حیدرآباد اِسَتیت نے عمل ا [Shri Charan Singh]

عيا اور سنه ١٩٢٩ع مين حيدرآباد ايكويكلچول ماركيت ايكت نام كا قانون پاس کیا پھر سی ۔ پی گورنمنٹ نے اُس کی انقل کی اور انہوں نے سی ۔ پی ایگریکلچول پررد یوس مارکیت ایکت پاس کیا۔ اُس کے بعد اندیبی سینڈل جوت کدیتی کی میتنگ کلمته میں هوئي - انہوں نے سفا ش کي اُس طوح کے قانون کي جو سي - بي اور حيدرآباد ميں رائج هے اور کها که سي طوح کا قانون بنگال مين بهي رائج عرديا جارے اور وينس اينڌ بيلنسيز کو تهيک کونے کے ليئے بَنْكَالَ لِيْجَسَلِيَدُو السَّبِلِي مِينَ فِيشَ كُيا جَانِّهِ تَوْ يَهُمْ كُونُي غَيْرِ معمواي بات نهين ھے۔ جس کے میں ایروان کے سامنے پدیش کو رھا موں۔ دوسے صوبوں میں اس پر عمل ہو وہا ہے ۔ سات آتھ، ستمہر سند ۱۹۳۷ع قر مارکیٹنگ استاف کی میتنگ ہوئی ۔ اُن کسی بھی رائے بہت ہے کہ جب اس طرح کے ایکٹس دوسرے صوبوں میں جاری هیں اور اُن کا نتیجہ تسلي بخش هے تو اُنہوں نے مزید سفارش اس بات کي کی هے کم اس طوح کے المنتس سب صوبون مبن جاري هو جانا چاهيئه ـ تو اس ايكت كا منشا نهد هـ که مارکیت میں کوئی تریدر (trader) کوئی تولا یا اور کوئی شخص جو مارکیت میں كام كرتاهو ولا بغير النّيسنس كے كام نه كوت _ كسم شخص كو اجازت نه دونا چاهدائے که ولا بغیر الگینس کے کام کوے - اسی طوح سے جو مارکیت کمیتی ہے اُس کے بھی مادل رینس هونا چاهیئے اُور اُن کا مقابلہ جو ازمتیوں کے پاس بانت هوتے هیں أن سے برابر كرتے رهنا چاهيئے اس طرح سے جو ماركيت چار جيز هوں اور ترية الرنسيز هول أن كي ايك است كورنمنت مقرر كردے - يم نهيل كه جيساً جاما آزهتيون كي طبيعت مين آيا كسان سے وصول كرايا _ يهة لست (list) هو بازار مين تَأْنُكُ دَى جَاء تَاكَهُ كَسَانَ كُو مَعَاوِم وَ جَاء كُهُ كِيا كِيا چَارِجِيزٍ أُسْ مِ لَيْتُ جَانُينِكِ اب میں زیادہ وقت ایوان کا خراب نہیں کرنا چاءتا اور ان چند الفاظ کے ساتھ میں یہ، تحویک پیش کرتا ہوں کہ یہ، بل سیلیک کمیٹی کے سپرد کوریا جاہ * * Shri Krishnanand Nath Khare : श्री कृष्णानन्द नाय खरे :

जनाव डिप्टी स्पीकर साहव में इस बिल की तहरीक में जो आनरेबुल मूवर ने पेश की है उसमें एक तरमीम पेश करता हूं। वह तरमीम यह है कि यह बिल आम पिल्लिक की राय लेने के लिये ३० जून सन् १९३८ ई० तक के लिये सरकुलेट (circulate) किया जाय। मेरे लायक दोस्त ने बिल पेश किया है। उन्होंने अपने आवजकट (object) में दिखला दिया है कि किस गरज से बिल पेश किया गया है और आपने जावानी मी वह दिक्क़तें जो किसानों को बाजारों में होती हैं जबकि वह मल्ला बेचने बाजारों में जाते हैं बयान की हैं और हम लोग भी जानते हैं कि इस किस्म की दिक़्क़तें हैं और इस किस्म की रक़में उनसे वसूल की जाती हैं। लेकिन इस बाजार ही का सवाल नहीं है बिल हम को एक तरफ़ की बात सुन कर कोई बात करना ठीक नहीं है। इसलिय हमको मौका देना चाहिये कि जिन लोगों का इसमें कुल हक़ है यानी दुकान-दार लोग जो बाजारों के मालिक हैं वह भी अपना जो कुछ रिप्रेजेन्टेशन (repesentation) करना है करें, इस बिल के मुताल्लिक उनको काफ़ी वक्त मिले कि वह कर सकें। इसके बाद उनके रिप्रेजेन्टेशन के सुनने के बाद जो कुछ इस बिल की सुरत हो वह सिलेक्ट कमेटी में तै की जाए। लिहाजा इन कन्द बल्फाज के साथ में अपनी तरमीम को पेश करता है।

^{*} Speech not revised by the honourable member.

Shri Achal Singh : श्री अचल सिंह :

जनाव डिप्टी स्पीकर साहव—यह जो बिल मेरे भाई चरन सिंह ने पेश किया है वाक़ई में बहुत उपयोगी और ज़रूरी है। इस बिल का संबन्ध हजारों लाखों व्यापारियों से हैं। अगर हम वगैर उनकी राय लिये हुए इस बिल को सिलेक्ट केमेटी में भेज देते हैं तो निस्सन्देह उससे बहुत वेचैनी पैदा हो सकती हैं। जैसा कि मेरे भाई चरन सिंह जी ने कहा है कि किसान लोग मंडी में लाकर माल बेंचते हैं, उससे मैं इत्तिफ़ाक़ नहीं करता क्योंकि हमारी तरफ़ तो यह काम ज्यादातर लदिनये करते हैं। वे लोग किसानों से खरीदते हैं और मंडी में लाकर बेंचते हैं। इस बिल में यह बात नहीं दिखाई गई है कि अगर कुछ सोसाइटियां खुल जाय तो काश्तकारों के माल को लेकर बाज़ार में बेचा करें जिससे कि काश्तकारों को अच्छा भाव मिल जाय और बीच के आदिमियों, मिडिल मेन (middlemen) को फ़ायदा मिलने के बजाय काश्तकारों को मिल जाया करे। जो जो खराबियां बताई गई हैं उनके बारे में यह ज़रूरी बात हैं कि जो दूकानदार या आढ़ितया जिनसे इस काम का ताल्लुक़ हैं पहिले उनकी राय लें बाद में इस बिल पर बिचार करें। इसलिये मेरे एक दोस्त ने जो संशोधन पेश किया है उसकी में ताईद करता हं।

Shri Achal Singh:

شري اچل سنگهه -

جُنَابِ دَرِيتَى إِسهِ مِهِ ماحب - يهم جو بل ميرے بهائي چرن سنگهم جي نے پيش كيا هے واتعي ميں بهت أپ يو گي اور ضروري هے اِس بل كا سمبنده ه واروں الكهوں ويوداريوں سے هے اگر هم بغير أن كى وائے ليئے هوئے اِس بل كو سليكت كميتي ميں بهيج ديتے هيں تو نسنديهم أس سے بهت بيچيني پيدا هوسكتي هے - جيسانم ميرے بهائي چرن سنگهم جي نے كها هے كه كسان لوگ منتي ميں الكر مال بيچتے هيں أس سے ميں الفاق نهيں كرتا كيونكم هماري طرف تو بهم كام زيادة تو لدنياں كرتے هيں

[Shri Achal Singh]

وے لوگ کسانوں سے خرید تے ہیں اور مندی میں لےجاکو بیتجتے ہیں اِس بل میں یہ بات نہیں دکھائی گئی ہے کہ اگر کچھہ سوسائیتیاں کھل جائیں جو کاشتکاروں کے مالکو لیکر بازار میں بیجا کہیں جس سے کہ کاشتکاروں کو اُچھا بھاؤ مل جائے اور بیچ کے آدمیوں میدلمیں (middlemen) کو فائدہ ملنے کے بجائے کاشتکاروں کو مل جایا کرے ۔ جو جو جو خوابیاں بتائی گئی ہیں اُن کے بارے میں یہم ضروری بات ہے کا یہ جو درکاندار یا آزھتیا جی سے اِس کام کا تعلق ہے پہلے اُن کی رائے لیں بعد میں اِس بل پر بچار کویں ۔ اِس لیئے میرے ایک دوست نے جو سنشودھی پیش کیا اِس بل پر بچار کویں ۔ اِس لیئے میرے ایک دوست نے جو سنشودھی پیش کیا ہے اُس کی میں تائید کوتا ہوں *

•Shri Shibban Lal Saksena : श्री शिब्बन लाल सक्सेना :

जनाव डिप्टी स्पीकर साहब- मैं अपने भाई चरन सिंह का निहायत मश्कूर हूं कि उन्होंने एक ऐसा जरूरी बिल इस हाउस के सामने पेश किया है। हम सब लोग जो देहात में काम करते हैं, जिन्होंने शहर और मंडियों को देखा है वह सब जानते हैं कि काश्तकार की गरीबी का बहुत वड़ा कारण एग्रीकल्चरल प्रोड्यूस (agricultural produce) का है। जिस तरह से माल फ़रोस्त किया जाता है, वह एक खास वजह है। मेरे भाई ने बहुत खूबी के साथ बतला दिया कि क्या क्या बेईमानियां होती हैं। मैं भी बतलाना चाहता हूं कि देहात और क़स्बे जो होते हैं वहां पर खासतौर से पूरबी अजला में जिनका मुझको तजुर्बा है वहां पर में खास तौर से जानता हूं कि किस तरह से दिनदहाड़े लूट हुआ करती है, वह बताना चाहता हं। जिन जमींदारियों में टाउन एरिआज (town areas) हैं या ए ग्रीकल्चरल मार्केट हैं, वहां पर जो काश्तकार माल बेचने आते हैं तो उसका बड़ा हिस्सा जमींदारी और टाउन एरिआ के टैक्स देने में, रोड ट्रैंफ़िक (road traffic) देने में, चुंगी देने में, कुछ इधर उघर कटौती में, तरह तरह से निकल जाता है। इसके बाद जो कुछ बच जाता है वह ऐसे खराब बाट से तौला जाता है जैसा कि मेरे भाई ने बतलाया। खरीदने के भाव और होते हैं और बेंचने के और होते हैं। मैं समझता हूं कि हम अभी तक प्रीसिविलाइजड एज (precivilized age) में रहते हैं जहां पर अब भी ऐसी बातें होती हैं जो शायद किसी और सिविलाइज्ड (civilized) मुल्क में नहीं होती हैं। इस बिल में ज्यादा तेजी की जरूरत बिल्कुल नहीं है। लेकिन जैसा कि मेरे दोस्त अचल सिंह साहब ने कहा कि दूसरे लोगों की राय भी मालूम करना चाहते हैं, उससे इत्तिफ़ाक़ करता हूं। मेरे भाई ने ३० जून की तारीख दी है, वह कोई लम्बी तारीख नहीं है। इसलिए में उनके सन्शोधन का अनुमोदन करता हूं और गवर्नभेन्ट से दरख्वास्त करता हूं कि वह इंस बिल को बहुत महत्व का बिल समझें। इससे लाखों करोड़ों काश्तकारों का जो ग्रह ला फ़रोख्त करते हैं सम्बन्ध हैं। जहां तक जल्द विन्न पास हो जायमा उतनी ही जल्दी उनकी दिक्कतें खत्म हो जायेंगी। इसलिए मेरी स्वाहिस हैं कि इस बिल को बहुत महत्व दिया जाय और समझा जाय कि यह बहुत जरूरी बिल हैं।

شری شبن لان سکمینہ ۔۔ میں اپنے بھائی چہن سلکیہ کا نہایت مشکور جناب قریقی اسپیکر صاحب - میں اپنے بھائی چہن سلکیہ کا نہایت مشکور هوں که أنہوں نے ایک ایسا ضروری بل اس هاؤس کے سامنے پیش کیا هوں که أنہوں نے ایک ایسا میں کام کرتے هیں جنہوں نے شہر اور منتیوں کو Speech not revised by the honorable member.

دیکها هے وہ سب جانتے هیں کے کاشتکاروں کے غریبی کا بہت برا کارن ایگریکاچر پرروتیوس (agricultural produce) کا ھے۔ جسطہ ہے مال فروخُت کیا جُاتا ہے وہ ایک خاص وجهم هے - میرے بھائی نے بہت خوبی کے سُاته، بنا دیا که کیا کیا ہے اہمانیاں ہوتی ہیں – میں بھی بنانا چاھتاھیں كسم ديهات اور جو قصيه هدوتے هيں وهاں خاص طور سے پوربي اضلام هيں جنكا مجبكو تجربه هے وعانير ميں خاص طهور سے جانتا هوں كه كس طوح سے دن دهارت لوت هُوا كوتي هے ولا بتانا چاهتاهوں - جن زمينداريوں ميں تاؤن أبرياز (town areas) هين يا ايگريكلچو ماركيت هين رهان يو خو كشتكار مال بيچند آتے هیں تو اُسکا برا حصم زمینداری اور قاؤن ایریاز کے ٹیکس دینے میں روق تریفک ديند ميں چنگي دين ميں كچه ادهم أردهر كتائي ميں طرح طرح سے نكل جاتا هے اسك بعد حو كجهه بحيمًا هي ولا ايس خراب بأنت سي تولاً جاتا هي جيسا كم ميرے بهائي نے بتلایا - خوید نے کے بھاؤ اور ہوتے ہیں اور بیجنے کے اور ہوتے ہیں - میں سمجهة اهور كه هم ابهي تك بري سويلائزة ايج (pre-civilised age) مين رهتي ور جهال پر أب يهي ايسي بانين هوتي هين - جو شايد كسي اور سيوي لائزة ملك مين نہیں هوتي هیں اِس بل مهن زیادہ تیزی کی ضوروت بالکل نہیں هے لیکن جیسا که میرے دوست اچل سنگهه نے کہا که دوسرے لےوگوں کی راے یوی معلوم کونا چاہتاً میں اُس سے اِتفاق کرتا هوں میرے بھائی نے کہ جون کی تاریخ دی ہے وہ کوئی امدی تاریخ دی کے سنشود میں تاریخ نہیں ہے اِس لیئے میں اُن کے سنشود میں کا انمودی کوتا موں اور گور نمات سے درخواست کرتاھوں که ولا اس بل کو بہت مہت کا بل سمجھیں اس سے لاکھوں کروروں کاشتکارونکا جو غلم فروخت کرتے ھیں سمبندہ ہے جہاں الله على هو بل پاس هوجائيگا أتني هي جلّه أنني وتتين ختم هو جائينگي اس لیئے میری خواهش هے که اِس بل کو بہت مہت دیا جائے اور سمجها جائے که مِمْ بہت ضروری بل ھے *

* Shri Khub Singh : श्री खूब सिंह :

मैं भाई चरन सिंह को इस हाउस में यह बिल पेश करने के लिये दिली मुबारकबाद देता हूं। यह बात आनरेबुल मेम्बर से छिपी हुई नहीं हैं कि काश्तकारों के साथ जब वह अपने माल को फ़रोख्त करने के लिये मन्डी में लाते हैं क्या क्या और किस किस किस किरम की ज्यादित्यां और बेइमानियां उनके साथ होती हैं। मेरे भाई चरन सिंहने क़रीब करीब इन सब बेइमानियों को बता दिया है और उन बेइमानियों और ज्यादित्यों को रोकने के लिये जो तजावीज हो सकती हैं वह भी उन्होंने इस बिल में रक्खी हैं। इसके बाद मेरे दोस्त मिस्टर खरे साहब ने जो अपना अमेन्ड-मेंट पेश किया है मैं जैसा कि उन्होंने अपनी तक़रीर में फ़रमाया है इस जहनियत से इस अमेन्डमेंट के फ़ेबर ($f_{\rm B}{\rm vour}$) में नहीं हूं लेकिन मैं इस वजह से इस अमेन्डमेंट को अच्छा समझ्गा और जाहिर करूंगा कि अगर अमेन्डमेंट मन्जूर करली जाये तो कोई हर्ज नहीं होगा क्योंकि मेरा ताल्लुक डिस्ट्रिक्ट बोर्ड से हैं। अमेन्डमेंट के मूवर साहब ने कहा कि मैं इस बिल को बाज़ार के जो मालिक हैं उनकी राय जानने के वास्ते पब्लिक के सामने पेश करना चाहता हूं। अव्वल तो यह चीज़ ही मेरी समझ में नहीं आई कि वह अढ़ितयों और दुकानदारों को बाज़ार का मालिक कैसे तसव्वर फ़रमाते हैं। इसरी बात यह है कि जो बेइमानियों में ख़ुद मुक्तला हैं और ख़ुद

[Shri Khub Singh]

बेंडमानियां करते हैं अपने फ़ायदा को सामने रखकर और काश्तकारी की मेहनत का कुछ भी ख्याल नहीं करते हैं, जब उनकी राय मालूम की जायगी तो में समझता हूं कि वह जरूर कहेंगे कि जो सिस्टम (system) और तरीक़ा इस वक़्त रायज हैं वह दुरुस्त हैं। कभी वह मजहव की दुहाई देंगे और कभी रामलीला की दुहाई देंगे। एक दो छटांक रामलीला के लिये लेते हैं और मुनर्बारक संस्थाओं के लिये लेते हैं। लेकिन मेरे भाई चरन सिंह ने वाजेह कर दिया है कि जो धर्म के नाम पर और धार्मिक संस्थाओं के नाम पर जो गल्ला वगैरा या जो हिस्सा काश्तकार की पैदाबार कामंडियों में काटा जाता है वह किस बुरी तरह इस्तेमाल किया जाता है और धर्म के नाम पर पिट्लिक किस तरह सताई जाती है। मेरा दृष्टि कोण इस अमेन्डमेंट के मंजूर करने का यह है कि बहुत मुमिकन है करप्शन (corruption) को रोकने के लिये जो चीज इस बिल के मूवर साहब ने हाउस के सामने पेश की है बहुत मुमिकन है कि कु छ अच्छी बातें और मुनासिब तजावीज हम लोगों को पिट्लिक के जिरये से मालूम हो सकों। इसलिये में इस अमेन्डमेंट की मुआफ़िक़त करूंगा और यह अर्ज करूंगा कि अमेन्डमेंट मंजूर कर लिया जाये और इस बिल से पिट्लिक की राय मालूम करने के लिये जो वक्त अमेन्डमेंट के मूवर साहब ने रक्खा है उसको मंजूर कर लिया जाय।

*Shri Khub Singh:

شهی خوب سنگه، ــ

سنستهاؤں کے نام پر جو غلم وغیرہ یا جو حصم کاشتکار کی پیدرار کا منڌیوں میں کانا جاتا ہے رہ کس بری طوح استعمال کیا جاتا ہے اور دھرم کےنام پر پبلک کسطرح ستائی جاتی ہے میرا درشت کوں اس امیندمنت کے منظور کونے کا یہم ہے کہ بہت ممکن ہے کرپشن (Gorruption) کو روکنے کے لیئے جو چیز اس بل کے مرور صاحب نے ماؤس کے سامنے پیش کی ہے بہت ممکن ہے کرپھم اچھی باتیں اور مناسب تعجویز ہم لوگوں کو پبلک کے ذریعہ سے معلوم ہوسکیں۔ اس لیئے میں اِس امیندمنت کی مضالفت کرونگا اور یہم عرض کرونگا کے امیددمنت منظور کرلیا جائے اور اس بل سے پبلک کی رائے معلوم کونے کے لیئے جو رقعت امیندمنت کے مورر صاحب نے رکھا ہے اس کو منظور کرلیا جائے *

* Shri Charan Singh: श्री चरन सिंह:

जनाब डिप्टी स्पीकर साहब-अमें डमेंट तो मैं मंजूर करता हूं लेकिन कुछ अल्फ़ाज आन-रेवुल मूवर साहब की खिदमत में अर्ज करना चाहता हूं। मैं यह समझता हूं कि इस बिल के मुताल्लिक कोई कन्ट्रोवर्सी (controversy) किसी तरह की नहीं है। यह बिल दूसरी जगहों पर जारी हैं और यह एक बहुत ही जरूरी बिल हैं। मैं समझता हूं कि सिलेक्ट कमेटी में सब लोगों की राय आ जाती। अगर यह उसके सुपुर्द हो जाता तो बहुत जल्द क़ानून बन जाता लेकिन सरक्यूलेशन होने से इसमें देर हो गई। तो इस सूरत में भी आनरेबुल मिनिस्टर साहब से दरख्वास्त करूंगा कि उनको इतना वक्त मिले तो वह इसे बिल करार दे दें, इससे किसानों के साथ उनकी बड़ी मेहरबानी होगी।

* Shri Charan Singh:

شہی چرن سنگھ --

جناب آپتی اسپیکر صاحب امیند منت تو میں منظور کرتا هوں لیکن کتیه الفاظ آنریبل موور صاحب کی خدمت میں عوض کرنا چاهتا هوں ۔ میں یہ سمجهتا هوں که اِس بل کے ستعلق کوئی کانترورسی کسی طرح کی نہیں هے ۔ یہ علی درسری جگهوں پر جاری هے اور یہ الک بہت هی ضروری بل هے ۔ میں سمجهتا هوں که سیلیکت کمیتی میں سب لوگوں کی رائے آجانی اگر یہ اُس میں کے سپوں هوجاتا ته بہت جلد قانوں بن جاتا ۔ لیکن سوکولیشن هونے سے اِس میں دیر هوگی ۔ تو اِس صورت میں بھی آنریبل منستر صاحب سے درخواست کردنا کہ اُن کی بری مہربانی هوگی *

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, I have no objection either to the principle of the Bill or to the circulation of the Bill. I heartily welcome the introduction of the Bill. The need for a measure like this is undoubted, but the House will realize the attendant difficulties. It is not such a simple measure as was thought by at least one of the honourable members present. You have first the vested interests of the municipal bodies. It is not a question of one big city or of another big city. The Bill is intended to apply to the province as a whole. Therefore all municipal boards will be affected. The House knows that one of the main items of municipal revenue

[•] Speech not revised by the honourable member.

Shri Charan Singh: श्री चरन सिंह:

यह बिल वहीं लागू होगा जहां गवर्नमेंट नोटीफ़ाई (notify) करेगी। شهی چرن سنگه هد یه بل وهیل لاگو هوگا جهال گورنمنت نوتیفای - کریگی -

The Hon'ble the Minister of Justice: Very good. If it is such a blessing, I take it that every part of the province will cry that this beneficient measure should be extended to it. It will be very difficult to resist that demand. Agricultural marketing is not confined to a particular area of this province, it is a universal problem throughout the United Provinces. My point therefore remains that the legislature will have to consider the effect of this particular piece of legislation on the provincial revenues or its effect on the municipal revenues, whether we should retain octroi, whether the system of octroi is to be modified, how this Bill would operate upon octroi, all that will have to be seen. Then there are thousands, if not more, probably lakhs of markets throughout the province—every five square miles boasts of a market—and we shall have to consider that also. Then there are markets held on the lands of zamindars who charge "tehbazari" and other dues. I am only enumerating some of the important questions which will arise for consideration. It is therefore absolutely essential that we should have the benefit of public opinion upon this and every interest affected should feel that they have had an opportunity of putting forward their views. As the hono urable mover has informed the House similar legislation has been enac ed and is in force in Bombay and the Central Provinces. I have already asked the local Governments of those provinces to favour us with their views as to how the Act has worked in those provinces. I may add that an official Bill has also been already drafted and as opinions have been gathered we shall do our best to push on with this piece of legislation, whose utility, as I said a moment ago, cannot be doubted. Therefore the honoura ble mover need not be afraid that there shall be any avoidable delay in further consideration of this important piece of legislation.

The Deputy Speaker: The question is that the United Provinces Agricultural Produce Markets Bill be circulated for the purpose of eliciting public opinion before 30th June, 1938.

The question was put and agreed to.

THE UNITED PROVINCES TRADE UNIONS' RECOGNITION BILL*

Shri Raja Ram Shastri : श्री राजा राम शास्त्री :

माननीय समापति जी इस विल को हाउस के सामने पैश करते हुये में इतना कहूंगा। चूंकि मुझे मालूम नहीं वा इसलियें अपनी नावाकिष्यत के कारण में सिलेक्ट कमेटी के सुपूर्व न कर सका। इसलियें विल को इन्ट्रीड्यूस (introduce) करते समय में उम्मीद करता हूं कि हाउस इसको मंजूर करेगा।

इन चन्द अल्फ़ाज के साथ में विल को इस हाउस के सामने पेश करता है।

ھاؤس کے سامنے پیش کرتا ہوں *

The Deputy Speaker: The question is that Shri Raja Ram Shastri be given leave to introduce the United Provinces Trade Unions' Recognition Bill.

The question was put and agreed to. *Shri Raja Ram Shastri : श्री राजा राम शास्त्री :

मुझे बहुत खुशी हुई कि इस महत्वपूर्ण बिल के पेश करने की इजाजत मिल गई। आज संयुक्त प्रदेश के मजदूरों का मसला एक खास मसला है जिसकी तरफ गवर्नमेंट का भी ध्यान काफ़ी गया है। मजदूरों के दिमयान जो बहुत बड़ा असन्तोष है उसका अधिक कारण यह है कि मजदूरों को जो तकलीफ़ें होती हैं उनकी खबर मिल मालिकों तक नहीं पहुंचती। एक एक कारखाने में हजारों मजदूर काम करते हैं। इन मजदूरों का मिल मालिकों के साथ एक ही तरीक़ा रह जाता है। उनकी एक यूनियन हैं और उसके जरिये से वह मिल मालिकों के साथ बात चीत कर सकते हैं, लेकिन हमारे देश की सरकार ने इस बात को अभी महसूस नहीं किया। हमारी सरकार का एक तरीका मजदूरों के आन्दोलन के दबाने के सिर्फ़ यही है कि जब मजदूर मुसीवतों से तंग आकर हड़ताल करते हैं तो इस मौक़े पर पुलिस के उन्डे और जेल का इस्तेमाल उनके लिये होता है। इसके अलावा दूसरी चीज सरकार के पास है ही नहीं। मैं समझता हं कि उनकी मुसीवतों के दूर करने का यह तरीक़ा अच्छा नहीं है। इस तरीक़ से न मज़दूरों का आन्दोलन दबा है और न दब सकता है। इससे हमेशा यह हुआ करता है कि जितना मर्ज को दबाया जाता हैं उतना ही बढ़ता है। इसलिये मैंने इस तरीक़े का बिल तैयार किया है ताकि मजदूर पार्टी अगर अपनी यूनियन (union) को फ़ार्म (form) करती है तो उस वक्त सरकार इस क़ानून के जरिये से मालिकान मिल को मजबूर करे कि वह मजदूरों की आवाज को सुने। मजदूरों को तक़लीफ़ होती है उसके दूर करने को मालिकान मिल तैयार नहीं होते क्योंकि वह समझते हैं कि कोई क़ानून ऐसा नहीं है जो कि हमें मजबूर कर सके। नतीजा यह होता है कि जरा जरा से कसूर पर मजदूरों को बाहर निकाला जाता है। जब मजदूरों की यूनियन की तरफ़ से शिकायतें पेश की जाती हैं तो मालिकान मिल सुनते नहीं हैं। इसका नतीजा यह होता है कि मजदूर हड़ताल कर देते हैं। इसके बाद यह होता है कि सरकार मालिकान मिल और मजदूरों के बीच सुलह करवा देती हैं और इस सुलह होने पर भी जो मांग मजदूरों की होती है पूरी नहीं होती। दुनियां में आजकल सब जगह इस तरीक़े का क़ानून है कि मजदूरों की जो सुनने के क़ाबिल शिकायतें हैं उनको सरकार सुने और उनको दूर करे, लेकिन यहां पर यह तरीक़ा नहीं है। यहां पर हमेशा सरकार मिल मालिकों के सामने मजदूरों की नहीं सुनती। इसलिये मैं सिफ़ारिश करता हूं कि मालिकान मिल की तरफ़ से केाई जरिया मजदूरों की यूनियन पर लागू न हो सके सिवाय इसके कि जो क़ानून सरकार ने बनाया है उसको मजदूर अगर मानते हों तो कोई वजह नहीं है कि मिल मालिकान भी उसको स्वीकार न करें। साथ साथ मैंने यह भी देखा है कि बहुत से मिल मालिकान यह कहते हैं कि चूंकि फ़लां यूनियन में सोशलिस्ट (socialist) लोग बहुत से हैं, फ़लां यूनियन में कांग्रेस वाले बहुत

Speech not revised by the honourable member.

[Shri Raja Ram Shastri]

*Shri Raja Ram Shastri:

से हैं इसलिये हम इस यूनियन को मानने को तैयार नहीं। मैं समझता हूं कि मिल मालिकों को इसे मानना चाहिये। कांग्रेस ने भी इस चीज को मंजूर किया है कि मजदूरों को इस बात का हक है। आज इस सूबे की हुकूमत की वागडोर कांग्रेस गवर्नमेंट के हाथ में है तो इस वक्त में समझता हूं कि यह चीज जरूरी है। मुझे उम्मीद है कि कांग्रेस गवर्नमेंट इस बिल को जरूर पाम करेगी। हो सकता है कि इस बिल में कुछ बातें ऐसी हों जिसे वह पसन्द न करते हों। तो यह मामला जब सिलेक्ट कमेटी के पास जावेगा तो वह बात ठीक की जा सकती हैं। सरकारी कमीशन की रिपोर्ट जल्द छपने वाली है, मुझे उम्मीद है कि इसके जरिये से हमारा मसला काफ़ी डिसकस (discus:) किया गया है और मज़दूर सभा को रेकग्नाइज़ (recognize) किया है कि यह मिल मालिक मजदूर सभा को स्वीकार करें। मजदूर सभा के हर एक मेम्बर को कलेक्टिव बारगेनिंग (collective bargaining) करने का हक है। अगर हाउस आयन्दा इस बिल को स्वीकार करेगा तो बड़ी तक़लीफ़ें जो मजदूरों को हुआ करती हैं और जो हड़तालों में तक़लीफ़ें हुआ करती हैं वह सब दूर हो जावेंगी। अगर मजदूरों में शान्ति और एका होता है तो सारे व्यवसाय में शान्ति होती है और इससे मिल मालिकों और मजदूरों के अन्दर और सारी कम्युनिटीज (communities) में शान्ति होती है। इसलिये में इस विल को पेश करता हूं और दरख्वास्त करता हूं कि इस विल को सिलेक्ट कमेटी के सामने भेज दिया जाये। सिलेक्ट कमेटी के सज्जनों के नाम बाद में दिये जायेंगे।

شری راجه رام شاستری --مجه بهت خوشی هُونی که اِس مهتوپورن بل کے پیش کرنے کی اجازت مل گئی-آج سنیکت پر دیش کے مزدروں کا مسئلہ آیک خاص مسئلہ ہے جس کی طرف گوردمنت کا بھی دھیاں کافی گیا ہے - مزدوروں کے درمیان جو بہت بڑا استقوش ھے اِس کا اددی کارن یہ ھے که مزدوروں کو جو تعلیقیں ہوتی میں ان کی خبس مل مالکوں تک نہیں چہنچتی۔ ایک ایک کارخانه میں ہزاروں مزدور کام کرتے میں ان مزدرون كا مل مالكون كيساتهم ايك هي طويقم ره جاناً هي أن كي ايك يونيين ھے اور اس کے فاریعہ سے وہ مل مالکوں کے ساتھہ بات چیت کے رسنتے ھیں لیکن ومارے دیش کی سرکار نے اِس بات کو ابھی محسوس نہیں کیا ۔ هماری سے کار کا ایک طریقه مزدوروں کے اندولی کو دیائے کے صرف یہی ھے کہ جب مؤدور مصیبتوں سے تفک آکر ہوتال کرتے ہیں تو اِس مُوقع پڑ پولیس کے قائدے اور جیل کا اِستعمال اُن کے لیئے هوتا هے ۔ اِس کے علاوہ درسری چیز سرگاد کے ماس هے هي نہيں۔ ميں سمجيتا هوں که ان کي مصيبتوں كے فور كونے كا فياء طريقه اجيا نہیں ہے ۔ اِسطریقہ سے نہ مزدوروں کا اندرایی دیا ہے اور نہ دب سکتا ہے۔ اِس سے ميشه يهه هوا كرنا هي كه جتنا موض كو دبايا جانا هي أنسنا هي بوهنا هـ -اِس لیئے میں نے اِس طویقید کا بل قیار کیا ہے تاکے مؤسور چارٹی اگر اپنی یرنین (anion) کو فارم (form) کرتی در اس رقت سرکار اس قالوں کے ذریعہ سے مالکان مل کو مجبور کوے که را مزدوروں کی آدار کو مغین ۔ مزدروں کو تعلیف هوتي هے اِس کے دور کرنے کو مالنان مل تیار نہیں هوتے کیونکه وہ سمجھتے هیں که کوئي تانوں ایسا نہیں هے جو که صمیں محبور کر سکیے ۔ نتیجه یہه هوتا هے که فرا درا درا ہے حصور یو مزدورں کو باهو تعالا جاتا هے ۔ جب مزدورں کی بوئیس کی Speech not revised by the honourable member. طرف سے شکایتی پیش کی جاتی ہیں تو مالکان مل سنتے نہیں ہیں - اس کانتیجہ يهُم هوتا هے كه مزدور هر آتال كرديتے هيں - اس كےبعد يهم هوتا هے كه سركار مالكان مل اور مزدوروں کے بینے صابح کروا دیتے ھیں آور اس صلح ھونے پر بھی جو مانگ مزدوروں کی هوتی هے بوری نہیں هوتی سدنیا میں آج کل سب جگھ اس طریق كا قانون هم كلم مزدرور كي جو سننه ك قابل شكايتين هيل أن دو سركار سنه اور ان کو درر کوے لیکن یہاں دو یہ طریقه نہیں ھے۔ یہاں یو ھیشه سرکار مل مالكوں كے سامنے مزدوروں كي نہيں سنتي - اس ليئے ميں سفارش كوتا هوں كه مالكان مل كي طرف سے كوئى فريعه و دروں كى يونين پر لاگو أنه هو سكے سوائے اس کے کہ جو قانون سرکار نے بنایا ہے ۔ اس کو مزدر اکر مانتے ہوں تو کوئی وجهه دهیں هے که مل مالکان بھي اس کو سوئیکار نه کریں ساتهم ساتهم میں نے يهم بھي ديكھا ھے كه بهت سے مل مالكان يهم كهتے هيں كه چوكم فلال يونين میں سوشلست (socialist) ارگ بہت سے هیں۔ نلاں یونین میں کانگریس والے بہت سے هیں اس لیئے هم اس یونین کو مانغے کو تیار نہیں میں سمجھتا موں که مل مالکوں کو آسے ماننا چاسیئے ۔ کآگریس نے بھی اس چیز کو منظور کیا ھے نه مزدرروں کے اس بات کا حق کھے۔ آج اس صوبد کی کی کوست کی باک قرر کانگریس گورنمنت کے هانهه میں هے تو اس وقت میں سمجیتا هوں که یہ چيز ضروري هے - مجھے اُميد هے كه كانگويس گورنمنت اس بل كو ضرور پاس کریگی - هوسکتا هے که اس بل میں کھھ باتیں ایسی هوں جسے وہ پسند نهٔ کرتے ہوں تو یہ معامله جب سیامت کمیٹی کے پاس جاوے کا تو رد باتیں ٹھیک کی جاسکتی ھیں ۔ سوکاری کمیشن کی رپورٹ جُال چھپنے رائی ھے منجھے اُمید ھے کہ اس کے ذریعہ سے همارا مسئلہ کافی قسیس (disouss) کیا گیا ھے اور مزور سبھا کو رکھنائیز کیا ھے کہ یہہ مل مالک مزدور سبھا کو سویکار کویں ۔ مزدور سبھا کے ہو ایک ممبر کو کلکتیو بار گیننگ (collective bargaining) كرنے كا حق هے - اگــر هـاؤس آينده اس بل کو سویکار کرے گا تو بڑی تکلیفیں جو مزدوروں کو ہوا کرتی ھیں اور جو هر تنالون مين تكليفين هوا كرتي هين ولا سب دور هوجاريناي اگو مزدورون مين شانتی آور یکا هوتا تھے تو سارے ویوسائے میں شانتی هوتی آور اس سے مل مالکوں ارر مزدرروں کے اندر اور ساری کمیونتیز (communities) میں شافتی ہوتی ہے۔ اِس لَيْنُهُ مَيْنَ اِس بَل كُو بِيشَ كُوتًا عُون اور درخواست كُرِتًا هُون كُهُ إِس بِل كُو سلیکت کمیتی کے سامنے بھیج دیا جائے سیلکت کمیتی کے سجنوں کے نام بعد میں دیئے چارینگے *

Shri Shibban Lal Saksena : श्री शिब्बनलाल सक्सेना :

जनाब डिप्टी स्पीकर साहब—मैं इसमें एक अमेन्डमेन्ट पेश करता हूं। वह यह हैं
कि यह बिल पब्लिक ओपीनियन जानने के लिये सरक्यूलेट कर दिया जाए।

The Deputy Speaker : डिप्टी स्पीकर :

किस तारीख तक ? आपने कोई तारीख नहीं दी।

Shri Shibban Lal Saksena : श्री शिब्बन लाल सक्सेना :

में बाहता हूं कि ३० जून तक यह ओपीनियन आ जावे।

Shri Raja Ram Shastri : श्री राजाराम शास्त्री :

मैं इस अमेन्डमेन्ट को स्वीकार करता हूं।

* Shri Shibban Lal Saksena : श्री शिब्बन लाल सक्सेना :

मुझे खुशी हैं कि मेरे भाई राजाराम शास्त्री ने इस बिल को आपके सामने पेश किया है। यों तो कानपुर के मजदूरों को बहुत कुछ इनकी लेबर इंक्वायरी (inquiry) रिपोर्ट से मिलने वाला है और इनकी मजदूर सभा भी रिकाग्नाईज (recognize) होने वाली है। लेकिन इस बिल के जरिए से हमारे कुछ और लोगों को भी, जहां कानपुर की तरह से लेबर कमीशन नहीं बैठा है फ़ायदा हो जायगा। खास तौर पर मैं आपकी श्गर इंडस्ट्री (sugar industry) के बारे में कहना चाहता हूं। इस सूबे में क़रीब ७० शूगर फ़ैक्ट्रीज़ (sugar factories) हैं। यह बात सब को मालूम है कि कपड़े की इन्डस्ट्री के बाद शूगर इन्डस्ट्री दूसरे नम्बर पर ह। इस सूबे में ७० फ़ैक्ट्रीज हैं जिनमें ७० हजार से जायद मजदूर काम करते हैं। मेरा जाती तजुर्बा यह है कि हमने जहां जहां मजदूरों के यूनियन बनाने की कोशिश की है वहीं के मिल मालिक भड़क जाते हैं और वह कोशिश करते हैं कि जो युनियन के मेम्बर हैं उनको निकाल दिया जाए क्योंकि उनके लिए यह एक नई चीज है। मैं जानता हूं कि जब यह बिल पास हो जाता है तो उनको मजबूर होकर यह हक मजदूरों को देना पड़ेगा कि वह अपनी यूनियन बना सकें जो एक जरूरी हक हैं। जसा मैंने कहा हमारा सूबा सालों से गुलामी में रहा है और अभी तक अनिसिविलाइज्ड स्टेट (uncivilized state) में हैं। जहां लेबरर्स (labourers) को अभी तक प्राइमरी राइट्स (primary rights) नहीं मिले हैं में वहां इस बिल का हृदय से स्वागत करता हूं और चूंकि गवर्नमेन्ट की भी हमदर्दी इस मसले से रही है इसलिये ३० जून पब्लिक ओपी-नियन के लिए मुकरेर करता हं, ताकि इस अर्से में वह लोग जो इसकी मुखालिफ़त करेंगे उनको भी काफ़ी मौक़ा अपनी राय के इजहार का मिल जावेगा और वह लोग जिनका लेबर से ताल्लुक हैं उनकी तरफ़ से मुखालिफ़त लाजिमी बात है। मुझे ख़ुशी हैं कि मेरे दोस्त ने मेरी तरमीम को स्वीकार कर लिया।

شري شبن لال سکسينه — ميں اس ميں ايک اميادمنت پيش کرتا جناب ذبتی اسپيکر صاحب ـ ميں اس ميں ايک اميادمنت پيش کرتا هـوں وه يهه هے که يهه بل ببلک اربينيئن جاننے کے ليئے سرکوليت کرديا جائے * دَپئي اسپيکر — The Deptuy Speaker:

کس تاريخ تک - آپ نے کوئي تاريخ نہيں دي * شري شبن لال سکسينہ — اب نے کوئي تاريخ نہيں دي * شري شبن لال سکسينہ — دیں چاھتا ھوں که ۴۰ جون تک يه اربينيئن اجارے * شري راجه رام شاستري — Shri Raja Ram Shastri:

شري راجه رام شاستري تو سويکار کرنا ھوں * دسويکار کرنا ھوں * دسو

رپورٹ ہے اللے والا ہے اور ان کی مزدور سبھا جی رکتابز (recognize) ہونے *Speech not revised by the bonourable member,

پیم کیا ہے ۔ یوں تو کانپور کے مودوروں کو بہت کچھہ ان کی لیبر انتوابری

وِالي هے - ليمن اس بل كے دريعه ہے هماري كچهه اور لوگونكو بهي جہاں كانپور ی طرح سے لیبر کمیشن نہیں بیٹھا ہے فائدہ ہوجائیکا کے خاص طور پر میں آپ کی شگر اندستری (sugar industry) کے بارہ میں کہنا چاھتا ھوں۔ اس صوبه میں قریب ۷۰ شکر فیکتریز (sugar factories) هیں ۔ یہ بات سب کو معلوم ہے که کهرے کے انگستری کے بعد شکر انڈستری درسوے نمبو چ هے ۔ اس صوب میں ۷+ فیکٹریز هیں جن میں ۷+ هزار سے زاید مزدرر کام کرتے ھیں ۔ میرا ذاتی تجربہ یہ ھے کہ ھم نے جہاں جہاں مودرروں کے يونيئن بنانے كي كوشش كي هے وهيں كے مل مالك بهرك جاتے هيں ادر وه كوشس کرتے ھیں کہ جو یونین کے میمبر ھیں اُن کو نکال دیا جائے کیونکہ ان کے لیئے یہ ایک نئی چیز هے ۔ میں جانتا هوں که جب يهم بل پاس هوجاتا هے تو أن كو مجدور هوکر یه حق سزدروس کو دینا پریگا که ولا اپنی یونین بنا سکیس جو ایک ضروري حق هے - جيساً ميں نے كها _ همارا صوبه سالوں سے غلامي ميں رها هے ابر أُنهي تك ان سيولائيزة استيت (uncivilized state) مين هـ جَهال لیبررس (labourers) کو ابھی تک پرائمری رائینس (primary rights) نہیں ملے ھیں میں رھاں اس بل کا ھردے سے سواگت کرتا ہوں اور چونکم گورنمنت کی بھی همدردي اس مسئله نے رهي هے اس ليئے ۳۰ جون پبلک اربینیئی کے ایکے مقور کرتا قوں تاکہ اس عرصہ میں وہ لوگ جو اس کی مخالفت کرینگے اُن کو بھی کافی موقعہ اپنی رائے کے اظہار کا مل جاریگا اور راہ اوگ جن کا لیبر سے تعلق ہے اُن کی طرف سے مختالفت الزمی بات ہے - مجھے خوشی ہے کہ میرے دوست نے میری تومیم کو سویکار کرایا ہ قاضی محمد عدیل عباسی — قاضی محمد عدیل عباسی با

جناب رالا - میں آج یہ دیکھتاھوں کہ بہت ہے بل اس ھاؤس میں ایسے پیش ھورھے ھیں جو عوام الناس اور غریبوں کے فائیدے کے لیئے ھیں اور جو ان کی ان مشکلات کو رفع کرنے والے ھیں جو روزمرہ اس ھاؤس میں سننے میں آیا کرتی ھیں اور آرھی ھیں ۔ کون ھے جس کا دل اس بات پر نہیں دکھتا ھے کہ چودہ بوس کے لڑکے کو کام پہ لگایا جاتا ھے ۔ کون ھے جس کا دل نه دکھتا ہو که بازاروں میں ایک ایک بیل گاڑی سے کافی مقدار گڑ اور جنس بطور چندہ اور چندی وصول کرلی جاتی ھے اور اس طریقہ پر یہ مزدروں کے فائدہ کا بل ھے ۔ جناب والا کی اجازت سے یہ میں یہ بھی دیکھتا ھوں کہ بل سیلیکت کمیتی جناب والا کی اجازت سے یہ مریزولیوشن پیش ھوا ھے که بل سیلیکت کمیتی میں جاوے لیکن اس کے ساتھ میں یہ بھی دیکھتا ھوں کہ جو بل غیر سرکا ی آتا ھے رہ رائے عامہ حاصل کرنے کے لیئے چلا جاتا ھے لیکن جو بل سرکاری طور پر آتے ھیں وہ سیلیکت کمیتی میں جاتے ھیں اور وھیں سے رائے عامہ لیجاتی ھے اور اس کے لیئے دو دلیلیں ایک ھی طبقہ کی طرف سے پیش کی جاتی ھیں ۔ سرکاری اس کے ساتھ کمیتی میں جاتے ھیں اور وھیں سے رائے عامہ لیجاتی ھے اور اس کے لیئے دو دلیلیں ایک ھی طبقہ کی طرف سے پیش کی جاتی ھیں ۔ سرکاری اس کے اساتھ کمیتی کمیتی کمیتی کمیتی کمیتی کہا آتا ھے تو کہا جاتا ھے کہ سیلیکت کمیتی کمیتی کیا رائے عامہ نہیں معلوم کرسکتی ھے اس آتا ھے تو کہا جاتا ھے کہ سیلیکت کمیتی کیا رائے عامہ نہیں معلوم کرسکتی ھے اس آتا ھے تو کہا جاتا ھے کہ سیلیکت کمیتی کیا رائے عامہ نہیں معلوم کرسکتی ھے

عام لوگون کی رائے وہاں سے بھی معلوم ہوسکتی ہے کیاُوہ پہلک اداروں اُور مُا ہوین سے نہیں پرچھہ سکتی ہے کہ تمہاری کیا رائے ہے مگر جب غیر سوکاری بل آتا ہے تو کہا چاتا ہے کہ اس کی ضرورت ہے کہ اس کو رائے عام معلوم کرنے کے لیئے مشتہر

[Qazi Muhammad Adil Abbasi]

کیا جائے اور بغیر اس کے سب اسوگسوں کی رائے معلوم نہیں ہوستتی ہے۔ جناب والا - میں یہ عرض کرنا چاہتا ہوں کہ جو غیر سرکاری بلس پیش كيئے گيئے هيں وہ ان مشكلات كے متعلق هيں جسن كي عُسومَه دراز سے ببلك دو شکایت ہے یا جی کے ذریعہ سے تمام غویب اور کاشتکار لوگ اور نکا صرف کاشتکار بلکم زمیندار بھی جو اس کے نیچھے پسے جارہے ھیں - اس لیئے ضرورت ھے کے ان تمام آوانین پر قور کرکے انہیں جلد سے جلد پاس کیا جارے ادر جلد سے جلد ان تمام تكليفات كُو رفع كيا جارے - لهذا مجھ اس بات كي خوشي هے كه آنويبل رزير عدل صاحب نے فرمايا هے كے والى قوانيين كو هاؤس كے سامنے لانے ميں جلدي كم ينك اور ولا اس معاملة مين بهت زيادة دلجسپي لم ره هين - اس بلكي بابت مجه ایک افظ کہنا ہے۔ جہاں تک مزدرر ارر سرمایندار کے حقوق کا تعلق ھے اس کی تین تسین عبی - ایک سرمایه داری مکمل جس کے اُوپر کسی قسم کی پابندی نہیں ہے ۔ یہ، سرمایه داری تقریباً ختم هوچکی هے - انگلستان آور دیگر ممالک میں بھی جہاں پر سرمایاداری کا بدورا بورا زور هے رهاں بھی اس قسم کی سرمایهداری ختم هو چکی هے - دوسری قسم یه هے که سرمایهداری کو یکقلم ختم کودیا جائے اور تمام ملک میں جتنی صنعت اور جس قدر کاروبار ھے _ سب کے و نیشنالائز (nationalise) کے دیا جائے جیسا اس وقت روس کے ملک میں ہوا ہے - تیسرا طریقہ یہم ھے که مزدور - مزدور رھیں اور سرمایتدار سرمایتدار _ لیکن مرودور کے مشکلات کے رفع کونے کے لیتے ايسي تدابير كي جائيل كه أن يه انتهائي ظلم نه هو - مثلًا رقت طم كوديا ه که اُتّنہ گھنڈُے کام هو اور مزدوری بھی طب هوتی هے - خاص طبور پر یہد طہ کیا جاتا هے کے اور مشکلات کے مالکوں کے پاس اے جاریں اور أن كي سنوائي هو اس ليئے يهم ف-رورى هے كه خدود انكا كوئي نظام ور اور خود ان كي كدوئي جداعت هو عام طور پر جب كوئي بل ودورل اور غويدوں كے فائده كا آتا هے يا كوئي ايسي تصريف پيش هوتى هے تو لوگ بهرک اتهت هیں اور کہتے هیں که یہت سوشلزم (Socalism) هے یا يہم سوشلزم کی شاخ ہے - لیکن یہم یاں رکھنا چاھیئے که موجودہ بل کو سرمایعداری مقاتے ہے كوئي تعلق نهيں هے - اس كى رو سے سرمايدوار مالك رهيكا اور مردور مزدود رهیکا - یہ، نہیں هوکا که مزیور سومایه دار کا سیمایه داری میں حصه دار بن جارے - یہ، قانون اس لیئے ہے که میزدور اپنی شکایات سومایتدار کے كانوں تك پهرنجا سكے اور اگے وقا نه سنے تو چھے و بھار بلند كرے _ وماں آخري فيصله بهر بهي مومايه دار كر هانهة مين رهيكا - بيه نهين هوت اهي أغر هم سرمایه دار کے فیصلہ میں ہاتھ قالیں ۔ اس کے لیئے تو ایک درسما قانون گورندنت کی طرف این رها هے اور جب ولا سکدل هو جائیکا تو ضرور اس سے سرمایتناد کے نیصاوں میں معاضات کرنے کا حق ملیکا اور مزدور کے شایات کے متوالے میں مدد ملے گی ایکن موجودہ قانون اس لیئے نہیں ہے بلکه صوف اس لیئے نہیں ہے بلکه صوف اس لیئے ہوتھا سکیں اور اگر وہ اس لیئے ہے که مزدور اینی آواز سرمایتدار کے کانوں نک چہوتھا سکیں اور اگر وہ

نه سنے تو منظم طریقَه پر شورش کرسکیں اور اپنی اواز متفقه طور پر اُتّها کہ سرمایادار کی نا انصافیاں دکھلا سکیں – اس لیئے میں اس بل کا جو آنویبل محرک نے پیش کیا ہے خیر مقدم کرتا ہوں اور امید کرتا ہوں که اس کو جلد سے جلد ہاؤس کے سامنے لایا جائیگا *

Qazi Muhammad Adil Abbasi: काजी मुहम्मद अदील अब्बासी:

जनाव वाला--मैं आज यह देखता हूं कि बहुत से बिल इस हाउस में ऐसे पेश हो रहे हैं जो अवामुत्रास और गरीबों के फ़ायदे के लिये हैं और जो उनकी उन मुश्किलात को रफ़ा करने वाले हैं जो रोजमर्रा इस हाउस में सुनने में आया करती है और आ रही हैं। कौन है जिसका दिल इस बात पर नहीं दुखता है कि १४ वर्ष के लड़के को काम पर लगाया जाता है। कौन है जिसका दिल न दुखता हो कि बाजारों में एक एक बैलगाड़ी से काफ़ी मिकदार गुड़ और जिन्स वतौर चंदा और चुंगी वसूल करली जाती हैं और इस तरीक़े पर यह मजदूरों के फ़ायदे का विल है। जनाव वाला की इजाजत से यह रिजोल्यूशन पेश हुआ है कि विल सिलेक्ट कमेटी में जाये। लेकिन उसके साथ मैं यह भी देखता हूं कि जो बिल ग़ैर सरकारी आता है वह राय आम्मा हासिल करने के लिये चला जाता है। लेकिन जो बिल सरकारी तौर पर आते हैं वह सिलेक्ट कमेटी में जाते हैं और वहीं से राय आम मान ली जाती है और इसके लिये दो दलीलें एक ही तबका की तरफ़ से पेश की जाती हैं। सरकारी बिल आता है तो कहा जाता है कि सिलेक्ट कमेटी क्या राय आम्मा नहीं मालूम कर सकती है। आम लोगों की राय वहां से भी मालम हो सकती है। क्या वह पब्लिक इदारों और माहरीम से नहीं पूंछ सकती है कि त्म्हारी क्या राय है। मगर जब ग़ैर सरकारी विल आता है तो कहां जाता है कि इसकी जरूरत है कि इसको राय आम्मा मालूम करने के लिये मुश्तहर किया जाये और बगैर इसके सब लोगों की राय मालूम नहीं हो सकती है। जनाब वाला मैं यह अर्ज करना चाहता हूं कि जो ग़ैर सरकारी बिल्स पेश किये गये हैं वह उन मुश्किलात के मुताल्लिक हैं जिनकी अर्से दराज़ से पब्लिक की शिकायत है या जिनके जरिये से तमाम गरीब और काश्तकार लोग और न सिर्फ़ काश्तकार विलक जमींदार भी जो इसके नीचे पिसे जा रहे हैं। इसलिये जरूरत है कि इन तमाम क़वानीन पर ग़ौर करके इन्हें जल्द से जल्द पास किया जावे और जल्द से जल्द उन तमाम तक़लीफ़ात को रफ़ा किया जावे। लिहाजा मुझे इस वात की खुशी है कि आनरेबुल वजीर अदल साहब ने फ़रमाया है कि वह इन क़वानीन को हाउस के सामने लाने में जल्दी करेंगे और वह इस मामले में बहुत ज्यादा दिलचस्पी ले रहे हैं। इस बिल की बाबत मुझे एक लक्ष्म कहना है। जहां तक मजदूर और सरमायादार के हकूक का ताल्लुक है इसकी ३ किस्में हैं। एक सरमाये-दारी मुकम्मल, जिसके ऊपर कोई किसी किस्म की पाबन्दी नहीं है। यह सरमायादारी तक़री-बन खत्म हो चुकी है। इंगलिस्तान और दीगर मुमालिक में भी जहां पर सरमायादारी का पूरा पूरा जोर है वहां भी इस किस्म की सरमायादारी खत्म हो चुकी है। दूसरी किस्म यह है कि सरमायादारी को यकक्रलम खत्म कर दिया जाय और तमाम मुल्क में जितनी सनअत और जिस कदर कारोबार है सबको नेशनलाइज (nationalize) कर दिया जाय जैसा इस वक्त रूस के मुल्क में हुआ है। तीसरा तरीका यह है कि मजदूर मजदूर रहें और सरमायेदार सरमायेदार। लेकिन मजदूरों की मुश्किलात को रफ़ा करने के लिये ऐसी तदबीर की जाये कि उन पर इन्तहाई जुल्म न हो। मसलन वक्त तै कर दिया है कि इतने घंटे काम हो और मजदूरी भी तें होती है। खास तौर पर यह तै किया जाता है कि वह अपनी मुश्किलात को मालिकों के पास ले जावें और उनकी सुनवाई हो। इसलिये यह जरूरी है कि खुद उनका कोई निजाम [Qazi Muhammad Adil Abbasi]

हो और खद उनकी कोई जमात हो। आमतौर पर जब कोई बिल मजदूरों और ग़रीबों के फायदे का आता है या कोई ऐसी तहरीक पेश होती है तो लोग भड़क उठते हैं और कहते हैं कि यह सोश्रालिज्म (socialism) है, या यह सोश्रालिज्म की शाख है, लेकिन यह याद रखना चाहिये कि मौजदा बिल की सरमायेदारी मिटाने से कोई ताल्लुक नहीं है, इसकी रूह से सरमायेदार मालिक रहेगा और मजदूर मजदूर रहेगा। यह नहीं होगा कि मजदूर सरमायेदार का सरमायिदारी में हिस्सेदार बन जावे। यह कानून इसलिये है कि मजदूर अपनी शिकायात सरमायेदार के कानों तक पहुंचा सकें और अगर वह न सनें तो वह चीख और प्रकार बलन्द करें। वहां आखरी फ़ैसला फिर भी सरमायेदार के हाथ में रहेगा। यह नहीं होता कि हम सरमायेदार के फ़ैसला में हाथ डालें, इसके लिये तो एक दूसरा कानून गवर्नमेन्ट की तरफ़ से बन रहा है। और जब मुकम्मिल हो जायगा तो जरूर इससे सरमायेदार के फ़ैसलों में मदाखलत करने का हक मिलेगा और मजदूर की शिकायत के मनवाने में मदद मिलेगी। लेकिन मौजदा कानुन इसलिये नहीं है, बल्कि सिर्फ़ इसलिये है कि मजदूर अपनी आवाज सरमायेदार के कानों तक पहुंचा सकें। और अगर वह न सने तो मुनज्जम तरीक़े पर सोरिश कर सकें और अपनी आवाज मतफ़क्क़ा तौर पर उठा कर सरमायादार की नाइन्साफियां दिखला सकें। इसलिये मैं इस बिल को जो आनरेबल महरिक ने पेश किया है खैरमकदम करता हं और उम्मीद करता हूं कि इसको जल्द से जल्द हाउस के सामने लाया जायगा ।

The Hon'ble the Minister of Justice: Mr. Deputy Speaker: Sir, it is not necessary now for me to make any speech in view of the fact that the honourable mover has indicated his readiness to accept the amendment for circulation of the Bill for eliciting public opinion. It is necessary that employers should be asked for their views upon the provisions of this Bill. My sympathy with labour is well known. My sympathy is for the promotion of their welfare and also for the welfare of the industry as a whole. We should make an effort to pass this legislation so far as possible with the concurrence of the employers, and therefore an opportunity to them should be given for considering this matter. I therefore do not propose to go any further into the provisions of this Bill. As soon as opinions have been received there will be plenty of time for us to consider the measure on its merits.

The Deputy Speaker: The question is that the United Provinces Trade Unions' Recognition Bill be circulated for the purpose of eliciting opinion before the 30th June, 1938.

The question was put and agreed to.

(The Assembly adjourned at 4.58 p.m. till the following day.)

LUCKNOW:

G. S. K. HYDRIE.

The 5th April, 1938.

Secretary, Legislative Assembly, United Provinces.

APPENDIX A

(See page 299 supra)

Further information to starred questions nos. 68 to 71 and 73, asked by MR. MUHAMMAD ISHAQ KHAN on 2nd February, 1938

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Sir, I lay on the table the information promised in reply to starred questions nos. 68, 69, 70, 71 and 73 asked by Mr. Muhammad Ishaq Khan on 2nd February, 1938, so far as they relate to Public Information Department.

- *68. Government made the appointments on the principle of chosing the men most suitable for the particular posts. As the appointments of Director of Public Information, two Deputy Directors of Public Information and two vernacular stenotypists were temporary, Government did not consult the Public Service Commission.
  - *69. A statement is laid on the honourable member's table.
- *70. The Deputy Directors of Public information belong to the Congress party.
- *71. Those selected for the posts of Director or Deputy Directors are considered the most suitable for the posts. It is not necessary to consult the Public Service Commission when appointments are made on a temporary basis.
- *73. So far as appointments in the Public Information Department's direction staff are concerned, the percentage of Muslims and non-Muslims is 1:2.

Statement referred to in answer to starred question no. 69

Director of Public Information

Name-Mr. D. P. Mukerji.

Caste-Hindu, Bengali.

Pay-Rs.500 per mensem.

Qualifications—Double M. A. (History and Economics), Lecturer in Economics and Sociology, Lucknow University (from where he is on leave). Has wide experience in journalism.

Convictions-None.

Deputy Directors of Public Information

Name	Caste	Pay	Qualifications	Convictions
(1) Mr. Sitla Sahai (2) Mr. Abdur Rashid Khan.	Hindu Kayas- tha.	Rs.150 per mensem.	B. A. and is journalist in Hindi. Intermediate and is journalist in Urdu.	Was convicted for political activities.

Vernacular Stenotypists

Name	Caste	Pay	Qualifications	Convictions	
(1) Thekur Phul Badan Singh,	Hindu, Thakur	Rs.50 per mensem.	Hindi stenogra- pher and Hindi typist.	Was convicted for political offences	
(2) M. Maujud I Hasan.	Muslim	Ditto	High School examination and is Urdu typist.	twice. None.	

APPENDIX B

(See page 302 supra)

Statement referred to in answer to starred Assembly question no. 1 for 5th April, 1938, asked by Mr. MUHAMMAD EKRAM KHAN

Names				Total officiating period as superintendent of a central prison		
				Y.	M.	D.
1.	Mr. C. W. Laing	••	••	1	1	29
2.	Mr. O. Hawksworth	••		0	8	16
3,	Khan Bahadur Shaikh	Amana	tulla h	0	4	15
4.	Mr. P. S. Fordham	••	0.0	0	4	14

In addition Khan Bahadur Shaikh Amanat Ullah also officiated as a Superintendent of a District Jail for two years, two months and four days. Others also officiated as Superintendents but as they have retired their names have been omitted.

APPENDIX C

(See page 301 supra)

Advertisement referred to in answer to starred Assembly question no. 9 for 5th April, 1938, by Mr. Muhammad Ekram Khan

Notification

Applications are invited for the post of a Superintendent of Central Prison in the United Provinces Jail Department. Only the applicants who can fulfil the following conditions need apply:

- (1) Applicant must be a natural born British subject of British or Indian domicile, preferably a resident of the United Provinces.
- (2) He must have attained the age of 35 and must not have attained the age of 45 years on 10th March, 1937.
  - (3) He must hold a registerable medical degree.
- (4) Applications must be accompanied by proof of age, qualifications, nationality and domicile and certificate of health and character.

The pay of the post will be Rs.750-25-1,000 with an officiency bar at Rs.900. The initial pay of the post shall be the minimum of the scale.

Applications must reach the Inspector General of Prisons, United Provinces, not later than 10th March, 1937.

Further details, if any, required can be had from the undersigned. Canvassing in any form will disqualify.

H. M. SALAMAT ULLAH,
LIEUT.-COL., I. M. S.,
Inspector General of Prisons,
United Provinces.

APPENDIX D

(See page 305 supra)

Correspondence referred to in answer to sturred Assembly question no. 17, for 5th April 1938, asked by Mr. MUHAMMAD EKRAM KHAN.

Copy of a letter no. G. A. 3/443, dated the 29th April, 1937, from the Accountant General, United Provinces, G. A. 3. Section to CAPTAIN M. A. GHAFFAR, M. B., Officer under training, C/o the Suprintendent, Central Prison, Agra.

WITH reference to your letter no. 1636/XIII, dated the 21st April, 1937, regarding the issue of payslip in your favour, I have the honour to authorize you hereby to draw your pay at Rs.750 (rupees seven hundred and fifty only) p. m. with effect from 26-3-37 subject to the usual deduction on account of income-tax and other funds, if any. The Treasury Officer, Agra, is also being advised accordingly.

2. This authority should however be considered as only provisional at this stage pending receipt of your formal charge certificate (showing the date and hour of your joining the training duties) duly countersigned by the Superintendent, Central Prison, Agra and also that of certain information from Government and the Inspector General of Central Prisons, U. P., Lucknow, who have been addressed on the subject. The information and the documents called for in this office letter no. G. A., 3/280, dated 21st April, 1937, may please be sent to this office at a very early date.

No. G. A. 3/445 of date

Copy forwarded to the Inspector General of Prisons, U. P., Lucknow, for information, with reference to the Judicial (Criminal) Department notification no. 610/VI—1347-1936, dated the 15th April, 1937. The rate of pay admissible to Captain Gaffar during the period of training which has not been specified in the said Notification may please be intimated to this office now. It may also be observed in this connection that the rules of the U. P. Jail Services (Superintendent of Central Prisons) as promulgated in the Judicial (Criminal) Department notification no. 120/VI—1247-1936, dated the 10th March, 1937, were never referred to this office for audit scrutiny before their formal issue.

(Sd.) ILLEGIBLE,
Assistant Accountant General.

Copy of a letter no. 26-437/C-20 (1) E. C., dated May 6, 1937, from Lieut.-Col. H. M. Salamat-Ullah, M. C., K. I. H., F.R. C.P.I., F.R. F.P.S., I.M.S., Inspector General of Prisons, United Provinces, to the Accountant General, United Provinces, G. A. 3 Section, Allahabad.

With reference to your endorsement no. G.A.-3/443, dated the 29th April, 1937, I have the honour to state that the scale of pay of a member of the U. P. Jail Services (Superintendents of Cartal Barranese Rs.750—25—1,000 as notified by Government Department notification no. 120/VI—1347-1937, and therefore Captain Gaffar will get per mensem during training also.

As regards the rules regulating appointment to and the conditions of service of the U. P. Jail Service (Superintendent of Central Prisons) these were promulgated by the U. P. Government as notified in their number cited above and therefore it cannot be said why they were not referred to your office for audit scrutiny before their formal issue.

APPENDICES

APPENDIX E

(See page 308 supra)

Statement referred to in answer to starred question no. 40 for 5th A pril, 1938, asked by Shri Jata Shankar Shukla

Serial number	Names of thanas	Dacoity	Theft and burglary	Murder	Robbery	Remarks
	* *					
1	Kotwali	••	14	••	••	
2	Achalganj	5	3	4	. **	,
3	Maurawan	••	7	••	• ••	
4	Behar	••	7	••	••	
5	Barasagwar		4	2		
6	Asoha .	٠	4		••	
7	Purwa	5	7	1	••	
8	Safipur	1	4	••		
9	Bangermau	••	1	1	••	
10	Fatehpur		••	••	••	
11	Hasanganj		2	21*		
12	Auras		10	1	1	
13	Ajgain	1	10	•••		

[•] Include 19 convictions in a riot case.

APPENDIX F

(See page 310 supra)

Statement referred to in answer to starred question no. 53 for 5th April, 1938, asked by Shri Deo Narayan Bhartiya

,,,,,	. 30.10 22 p. 10, 2002, 2001					_
	Designation	Δ				Annual pay
	(a) I	nstruction	al st	a fF		
	(\alpha) 1	18071 0000001		~20		Rs.
1.	Wood Technologist, United	Provinces		••		9,357
2.	Cabinet Instructor		••			4,800
3.	Machine Tool Instructor	••	••	• •	••	3,192
4.	Kiln Engineer	••		••		4,800
5.	Drawing Master					2,160
6.	5111	••	••	••	••	1,218
7.	Band-saw Instructor	••	• •	••		900
8.	Machinist Instructors (8)	**	·	*	•	2,102
9.	Foreman, Cabinet shop	••	••	••		1,680
10.	Class Instructors (Cabinet		-			2,160
11.	Ditto ditto		. * *	* * * * * * * * * * * * * * * * * * *	••	1,440
12.	Ditto ditto	(2)	••	* *		1,440
13.	Ditto ditto	(2)	••	••	••	624
10,			••			780
15.		10 F	••	•• ,		400
	Turnery Instructor at Rs.3		••	• •	••	576
16.	Class Instructor (Paint an	•	••	# 3 • • ·	••	416
17.	Upholstery Instructor at 1	Hs.34-11	• •		••	60 0
18.		••	••	••		000
	(b) Nor	ı-in structi	ional	staff		
1.	Engine Driver at Rs.31					372
2.	Turner	••	**		•••	720
3.	Timber Darogha at Rs.75	••	••	•		900
4.	Marking-out Mistri	••	•••	**		720
5.	Kiln Attendant	••	••	••	• • • • • • • • • • • • • • • • • • • •	360
- 6.	Fitter or pro- name was	: titrame in	~ impli	. 🗣 🖷 ನಗಳಿಗೆ ಚಿನಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನೇ ಕರ್ನಾಣಕಾಗ		720 ····
7.	Foreman	••	-		•	1,200
• •		Clerks	•••		**	1,200
-		CLETES				- 000
	ead Clerk	••	••	••	• •	1,920
	enotypist	**	••	••		1,680
	countant	•	••		***	1,260
	erks (2)	••	**		••	1,800
	ore-keepers (2)	••	••	••	**	1,860
	espaicher	girtige amos	n specific	galace - 🖛 📋		600
U	osting Clerk		••	••	••	720
		Servan	te e	A. Salah		
	ireman at Rs.20 each (2)	Calleria (Calleria (Caller	••		••	480
	ard Jamadar	See See See				240
D	aftri	April 198		Staller 🕶 .	# * • • ·	216
	eons (4)					594
0	howkidars (3)	••			(1. * ~~4*~~	432

APPENDIX G

(See page 313 supra)

THE LUCKNOW UNIVERSITY ACT (AMENDMENT) BILL, 1938

An Act to amend the Lucknow University Act, 1920

Whereas it is expedient to amend the Lucknow University Act, 1920; It is hereby enacted as follows:

1. (i) This Act may be called the Lucknow University Act (Amendment) Act, 1938.

(ii) It shall come into force on the day of 1938.

2. In this Act the "Act" shall mean the Lucknow University Act, 1920 and the "statute" shall mean a statute framed thereunder.

3. (a) (i) In section 2 (a) of the Act the words "and the statutes" shall be added after the words "the provisions of the Act."

(ii) The words "tutorial and supplementary" shall be deleted and the words "by the teachers appointed or recognized by the University" shall be added after the words "be provided" and the words "and which shall be a unit of residence for students of the University" shall be deleted.

(b) (i) In section 2 (b) of the Act the word "hostel" shall be substi-

tuted for " hall."

(ii) The words " and the statutes" shall be added after the words " the provisions of this Act."

- (c) Clause (c), (d) and (g) of section 2 of the Act shall be deleted.
- (d) Section 2 (h) shall be redrafted as follows:

"Teachers of the University" means professors, readers and lecturers and other persons appointed or recognized by the University for imparting instructions.

4. (a) In section 4 (2) (b) the words "in the provinces" shall be added after "institutions."

Amendment of section 4.

- (b) In section 4 (4) substitute "students" for "members."
- (c) In section 4 (8) the word "hostels" shall be added after the word "colleges."
- 5. (a) In section 6 (1) the words "the teachers of" shall be added after the words "conducted by" and the words "in the University" shall be deleted.

(b) In section 6 (4) the words "by the teachers of the University" shall be substituted for "in the University" and the words "in recognized colleges and hostels" shall be substituted for the words "the colleges and halls."

6. The following shall be added as clause (2) to section 8 the present

clause being numbered (1):

"(2) The mode of appointment, term of office, powers and duties of such other officers shall be prescribed by the statutes."

7. In section 9 (1) the following shall be substituted for the sentence "the Chancellor shall be the Governor of the United Provinces"—

"The Chancellor shall be elected by the Court from among a panel of three persons recommended by the Executive Council and shall hold office for five years."

Short title.

Commence-

Interpretation clause.

Amendment of section 2.

.

Amendment of section 6.

Amendment of section 8.

Amendment of section 9.

Amendment of section 10.

- 8. (a) In section 10 (1) the words "subject to confirmation by the Chancellor be elected by the Court" shall be substituted for "be appointed by the Chancellor."
- (b) In section 10 (2) the sentence "no such arrangement shall last for more than six months" shall be added after the words "as it may think fit."

Amendment of section 11.

9. In section 11(2) the word "and" after the words "the statutes" shall be deleted and the words "and the regulations" shall be added after the word "ordinances."

Amendment of section 12.

- 10. (a) In section 12 (1) the words "subject to confirmation by the Chancellor be elected by the Court" shall be substituted for "be appointed by the Chancellor."
- (b) The following sentence shall be added at the end of section 10 (2): "No such arrangement shall last for more than six months."
- (c) In section 12 (3) the words "subject to the control of the Executive Council" shall be added after the words "the treasurer shall."
  - (d) In section 12 (4) the following shall be deleted:
    - "Shall subject to the control of the Executive Council manage the property and investments of the University He."

Amendment of section 13.

- 11. The following shall be added at the end of section 13:
  - "The registrar shall be appointed in such manner for such period and on such terms as may be prescribed by the statutes."

Amendment of section 16.

- 12. (a) In section 16 (1), class I, clause (v) "wardens" shall be substituted for "provosts."
  - (b) After clause (ii) of class II the following shall be added:
    - "Provided that donors of such a sum exceeding Rs. 20,000 as may be prescribed by statutes shall be hereditary members and may enjoy such other or further privileges as may be prescribed by the statutes."
- (c) In class III, clause (ii) "of three years standing or more" shall be added after "registered graduates."
  - (d) After clause (vi) of class III the following shall be added:
    - "(vii) Persons elected by the United Provinces Legislative Assembly.
    - (viii) Persons elected by the United Provinces Legislative Council.
    - (ix) Persons nominated by the Minister of Education, United Provinces.
    - (x) Persons elected by the courts of such other Universities as may be prescribed by the statutes."

Amendment of section 17.

- 13. (a) The following shall be substituted for section 17(1):
  - "The court shall ordinarily meet twice a year on dates to be fixed by the Vice-Chancellor."
  - (b) In absence of the Chancellor and the Vice-Chancellor, the court shall elect a Chairman from among the members present.

14. (a) The present clause (1) of section 18 be renumbered (2) and the following be added as clause (1):

Amendment of section 18.

- "(1) The court shall be the supreme Governing body of the University and shall have rower to review acts of the Executive and Academic Councils (save when such councils have acted in accordance with powers conferred upon them under this Act, the statutes or the ordinances)."
  - (b) In section 18(2) as renumbered:
- (i) In sub-clause (c) the word "and" occurring after "accounts" shall be deleted and the words "and on any matter of general policy connected with the University" shall be added after the word "estimates,"
- (ii) In sub-clause (d) the words "the Executive and Academic Councils and" shall be added after the words "to serve on" and
- (iii) The following shall be substituted for the clause 'and shall exercise such all other powers and perform such other duties of the University as may be conferred or imposed upon it by this Act or the statutes":
- "and shall exercise, except in cases of emergency, all the powers of the University not otherwise provided for by the Act, the statutes and the ordinances and the Regulations."
- 15. (i) In section 20(1), clause (j) the word "and" occurring at the end shall be deleted.

Amendment of section 20.

- (ii) The following shall be added as clause (k), the existing clause (k) being renumbered (l);
  - (k) "shall exercise such other powers and perform such other duties as may be conferred or imposed upon it by this Act, or the statutes and" and
  - (iii) in the existing clause (k) the words "in case of emergency" shall be added after the word "shall."
  - 16. The following proviso shall be added to section 22(1):

Amendment of section 22.

"Provided that none of the members so elected shall be a member of the Executive Council."

17. (a) In section 23(3) the word "appointed" shall be substituted for "elected".

Amendment of section 28.

- (b) Section 23(5) shall be redrafted to read as follows:
  - "The Deans of the Faculties shall be appointed by the Vice" Chancellor from among the heads of departments of the Faculty by rotation in the order of seniority of service as the Head of a Department. The Dean shall hold office for such term as may be prescribed by the statutes."
- 18. In section 29 the following shall be substituted:
  - (a) for clause (f):

Amendment of section 27.

"The maintenance and recognition of colleges and hostels and the management of the colleges and hostels maintained by the University." Amei of sec (b) for clause (g):

"The mode of appointment of the Professors, Readers, Lecturers and other employees of the University and the mode of recognition of teachers."

(c) for clause (h):

- (i) the words "and rules regarding" shall be added after the words "constitutions of."
  - (ii) the word "and" shall be deleted.
- (iii) "gratuity, officiating and other allowances and leave" shall be added after "fund."
- 19. (a) In section 28 the following shall be added as clause 3:
- "(3) The Court may at its own motion take into consideration the draft of any statute submitted to it by one of its members provided that in any such case before a statute is passed affecting the powers, duties or emoluments of any officer, teacher or authority (other than the court) of the University is passed, the opinion of the Executive Council and a report from the person or authority concerned should be taken into consideration by the Court."
- (b) (i) The existing clause (3) be renumbered (4) and the following be added at its end:

"After any draft so returned has been further considered by the Executive Council together with any amendments suggested by the Court, it shall again be presented to the Court with the report of the Executive Council and the court may then deal with the draft in such manner as it may deem proper."

(c) Clauses (4) and (5) shall be renumbered (5) and (6) respectively.

20. In section 30(2) the following words shall be added after the words "shall not":

"Unless it relates to emoluments of teachers and of examiners."

21. In section 31(3) the following shall be a ided after "sub-section (1)":

"by any authority (other than the Court) or Board of the University."

22. In section 34(4) "Chancellor" shall be substituted for the Provincial Government."

23. In section 35(3) the word "teacher" shall be substituted for the word "member."

24. The following shall be added at the end of section 36:

"The action taken and in case no action is taken, reasons therefor shall be reported to the Court at its next meeting."

25. The following shall be added to section 37(6) after "thinks fit."

"The action taken and in case no action is taken, reason therefor shall be reported to the Court at its next meeting."

26. In section 38 the words "other than the Court" shall be added after the word "authorities" and the word "or" from the register of

Ame

Amendment

Amı

Ama of se

> Amendment of section 30

BUSH BROMER

CO No. 1 | Ca to

of section 30

Amendment of section 31.

Amendment of section 34.

Amendment of section 35.

Amendment of section 36.

Amendment Amendment

> Amendment of section 88.

 registered graduates shall be deleted, the existing section shall be numbered clause (1) and the following new clause be added:

- "The Chancellor may on the recommendation of not less than two-thirds of the members of the Court remove the name of any person from the Court or from the register of registered graduates."
- 27. Clause (2) of section 43 shall be deleted.
- 28. Sections 47, 48, 49, 50 and 51 shall be deleted.
- 29. The following new sections shall be added.
  - 47. (1) No suit shall be instituted against the University, its authorities or officer in respect of any act or purporting to have been done in its or his official capacity until the expiration of two months after notice in writing has been served on the Registrar specially stating the cause of action, the relief claimed and the name, description and place of residence of the intending plaintiff and the plaint shall contain a statement that such notice has been served from the Registrar.
  - (2) If the defendant shall before the commencement of the suit have offered to redress to the plaintiff which appears to the Court sufficient, the defendant shall pay all costs incurred by the defendant after such offer.
  - (3) Where a decree is passed in any suit in favour of the plaintiff the Court shall specify the time within which the decree shall be complied with.
  - (4) Execution shall not be issued on any such decree unless it has remained unsatisfied for the period specified in the decree.
- 30. The present Chancellor and all officers appointed and all men bers nominated to any University, Board or other body by him under the Act or any statute framed thereunder shall cease to hold office on the expiry of ninety days from the date on which this Act comes into force.
- 31. Statutes contained in the schedule to the Act and the additional statutes made by the University shall be amended to the extent, and in the manner, mentioned in the schedule.

THE SCHEDULE

- 1. Statute 2(i), (iv) to (x), delete. XII delete.
- 2. Statute 2(3), substitute "thirty" for "twenty" and "forty" for "thirty."
  - 3. Statute 2(7). substitute "one" for "five."
    - 4. Statute 2 add after (7)
      - (8) The Legislative Assembly, United Provinces, shall elect 20 members.
      - (9) The Legislative Conneil shall elect five members.
      - (10) The Court of each of the Universities of Allahabad, Agra, Benares and Aligarh shall elect five members.
        - (11) The Minister of Education shall nominate five members.
  - 5. Statute 2(8), substitute "five" for "three" and renumber it 12.

Amendment of section 43. Deletion of sections 47 to 51. Insertion of new sections.

- 6. Statute 3, clause (i), delete.
  - Statute 3, clause (ii), delete.
- 7. Statute 3(i), clause II(i), substitute the following:
  - "Eleven members elected by the court from among its members orher than teachers of the University of whom two shall be members of the British Indian Association and at least three shall be members of the Court elected by the registered graduates."
- (ii) Substitute the following:
  - "One head of colleges and hostels maintained and recognized by the University, elected by the said heads."
- (iii) Add the following at the end:
- "Of whom at least one shall be a teacher other than a professor or a Reader."
  - (iv) Substitute "two" for "four''.
  - 8. Statute 3(2), substitute "five" for "four."
- 9. Statute 5, class I(v), substitute "Heads of colleges and hostels maintained by the University."
  - 10. Statute 5, class II-
    - (i) One head of colleges and hostels recognized by the University, elected by such heads.
      - (ii) Substitute "ten" for "seven."
    - Add a new clause after (ii):
    - (ii-A) Five persons elected by the Court from among its members not being teachers of the University of whom two at least shall be persons elected to the Court by the registered graduates.
  - 11. Statute 5(3), substitute "five" for "three."
  - 12. Statute 7(1)-
    - (a) Substitute "five" for "ten."
    - (b) Substitute "two" for "three."
  - 13. Statute 7(4), add at the end "At such joint meeting."

The members of the Executive Council shall have the right to participate in the discussion but not to vote.

- 14. Statute 7, after (4) add 5. In cases in which the committee of reference and the Executive Council disagree the decision of the Court shall be final.
  - 15. Statute 8(2), substitute "20" for "15."
- 16. Statute 14(1), add "On the recommendation of a committee to be appointed for the purpose by the Vice-Chancellor" after "degrees shall."
- 17. Statute 15(d), substitute "who are no longer students" for "of three years standing and upwards."
  - 18. Statute 16. The existing clause should be numbered (1).
  - Add after the existing clause—
    - (2) The aforesaid officers shall be appointed by the Executive Council and shall hold office for five years.

- 19. Statute 17, substitute the following:
  - "(1) Appointment to teaching posts shall be made on the nomination of committees of selection constituted for the purpose as follows:
    - (i) The Vice-Chancellor.
    - (ii) The Dean of Faculty concerned.
    - (iii) The head of the department concerned.
  - (iv) Three members elected by the Executive Council, one of whom at least shall be appointed on account of his possessing expert knowledge in the subject concerned.
  - (v) Two members elected by the Academic Council possessing expert knowledge in the subject concerned.
  - (vi) One member appointed by the Chancellor possessing expert knowledge in the subject concerned.
  - (2) The Committee of Selection shall report to the Executive Council, which shall, if it accepts the nomination, make the appointment accordingly. If the Executive Council does not accept the nomination, it may refer it back to the Committee for reconsideration or refer the case to the Chancellor.
  - (3) Where a reference is made to the Chancellor the nomination of the Committee of Selection together with the grounds therefor and views of the Executive Council shall be submitted to him and he shall make the appointment from among the nominees of the Committee and the Council.
- 20. Statute (18), substitute the following:
  - "(1) Where the Executive Council desires to engage a professor outside India and the Committee of Selection so recommend such professorship shall be filled on the recommendation of an ad hoc committee of selection consisting of one nominee each of the Chancellor, the Executive Council and the Academic Council possessing expert knowledge in the subject concerned, and residing in the country concerned."
- 21. Statute 19, substitute the following:

Appointments to posts other than teaching posts shall subject to the provisions of the Act and the statutes be made in the manner and by the authority prescribed by ordinances.

- 22. Statute 20, substitute "five" for "three."
- 23. Statute 26, delete clause (1) and renumber the rest.
- 24. Statute 30(1), substitute "five" for "three."
- 25. Statute 31, delete.

STATEMENT OF OBJECTS AND REASONS

The Lucknow University Act was passed by the last Council under the Morley-Minto Reforms at a time when Indian public had little voice in shaping its educational machinery. Great changes have since come about and it is high time now that the constitution of the University should be in accordance with the desire of the people for whom it caters. The object of the present Bill is to remove all official influence from the University and make its various bodies more representative of educated public opinion and introduce such other changes as experience has proved to be necessary.

C. B. GUPTA.

APPENDIX H

(See page 324 supra)

THE ALLAHABAD UNIVERSITY (AMEND-MENT) BILL, 1938

A

BILL

To amend the Allahabad University Act, III of 1921

WHEREAS it is expedient to amend the Allahabad University Act, III of 1921; It is hereby enacted as follows:

- 1. (i) This Act may be called the Allahabad University (Amendment) Act, 1938.
  - (ii) This Act shall come into force at once.

2. In section 7, sub-section (i), after "conducted by" add the words "or given under the control of."

3. In section 7, sub-section (i) for the Explanation, substitute the following:

Explanation—Teaching conducted by or given under the control of the University includes lecturing, practical work in laboratories and workshops, library work, tutorial and supplementary instruction.

4. For section 7, sub-section (3) substitute the following:

The conditions regarding teaching and the requirements concerning lectures and tutorial and supplementary instruction for the different examinations of the University shall be laid down by the statutes, ordinances, or regulations.

5. In section 9, add (iii) "Pro-Vice-Chancellor" after "the Vice-Chancellor" and renumber the sub-sections.

6. For section 11 substitute the following:

(1) The Vice-Chancellor shall be appointed by the Governor and shall hold office for three years, but shall be eligible for reappointment.

- (2) Where any temporary vacancy in the office of the Vice-Chancellor occurs by reason of leave, illness, or otherwise the Governor shall make such arrangements for carrying on the office of the Vice-Chancellor as he may think fit. Until such arrangements have been made the Pro-Vice-Chancellor shall carry on the current duties of the office of the Vice-Chancellor.
- 7. In section 12(1) for the words "the Vice-Chancellor shall be a whole-time officer of the University," substitute the following:

"The Vice-Chancellor shall be the Executive and Academic Head of the University."

8. After section 12 add another section, and renumber the subsequent sections:

The Vice-Chancellor shall appoint from among the Deans the Pro-Vice-Chancellor to assist him in the discharge of his duties, and in the maintenance of discipline of the University.

Short title and commencement.

Amendment of section 7 of Act III of 1921. Amendment of section 7 of Act III of 1921.

Amendment of section 7 of Act III of 1921,

Amendment of section 9 of Act III of 1921. Substitution of a new section for section 11 of Act III of 1921.

Amendment of section 12 of Act III of 1921.

Addition of a new section after section 12 of Act III of 1921.

The Pro-Vice-Chancellor shall perform such other duties as may be assigned to him by the statutes, and his allowance (if any) shall be determined by the Executive Council.

Amendment of section 13 of Act III of

Addition of a new section 14 to Act III of 1921,

1921.

- 9. In section 13 the following clause shall be added, namely:
  - The term of office of the Treasurer shall be three years from the date of his election."
- 10. The following section shall be added, namely:
  - Section 14-The appointment of Registrar shall be made by the Executive Council on the nomination of a committee of selection consisting of—(i) the Vice-Chancellor, (ii) two members of the Public Service Commission, (iii) the Chief Justice of the Hon'ble High Court of Judicature at Allahabad and (iv) a person nominated by the Hon'ble Minister of Education, United Provinces, If the Executive Council does not accept the nomination of the committee, it shall refer the case to the Chancellor whose decision shall be final.
- Section 14 of the said Act shall be renumbered as section 14-A.

- Amendment of section 17 of Act III of

- 12. In section 17 the following clauses shall be added:
  - (xix) Three persons nominated by the Hon'ble Minister of Education to represent Commerce, Industry and Agriculture respectively.
  - (xx) A person nominated by the Agra Province Zamindars' Association.
  - (xxi) A person nominated by the Allahabad Traders' Association.
- (xxii) A person nominated by the Hindi Sahitya Samelan, Allahabad,
- 18. In section 17, the following proviso shall be added, namely:
- "The election of members under heads (xi) and (xvi) shall be by the method of single transferable vote.

For clause (3, of section 24 the following clause shall be substituted, namely:

"The Dean shall be nominated from among professors in the Faculty in accordance with the principle of rotation to be laid down by the Academic Council."

15. For section 29 the following section shall be substituted, namely:

29. (i) The appointment of the teachers of the University shall be made on the recommendation of the Selection Committees by the Executive Council subject to clause(3).

(ii) The Selection Committee shall consist of:

- (1) The Vice-Chancellore
- (2) The Chief Justice.
- (3) The Head of the Department.
- (4) A member of the Public Service Commission to be nominated by the Chairman of the Public Service Commission.
- (5) A nominee of the Chancellor, majorith to some string and

Renumbering of section 14 of Act III of 1921 as section 14-A.

. . . . 14

-1 -1:

1921.

Amendment of section 17 of Act III of 1991.

Amendment of section 24 of Act III of 1921.

Substitution of a new section for section 29 of Act III of 1991.

10 12 ...

- (6) A specialist in the subject who is not a teacher or officer of the University nominated by the Vice-Chancellor:
- Provided that when a member of the Selection Committee is himself a candidate for the post, then he will not be permitted either to take part in the deliberations of the committee, or to record his vote.
- (iii) The Executive Council shall consider the report of the Selection Committee constituted under clause (2) and shall, if it accepts the nomination of the committee, make the appointment to the post accordingly. If the Executive Council does not accept the nomination of the committee, it shall refer the case to the Chancellor, who shall make such appointment as he thinks fit.

STATEMENT OF OBJECTS AND REASONS

The present Allahabad University Act was passed in the year 1921. Since then considerable experience has been gained of the working of the Act and of the University bodies and authorities. Serious defects have been found in the method of the appointment of the Vice-Chancellor and other officers, in constitution of the Executive Council and the Selection Committees and other authorities of the University, so much so that they have affected the smooth working and efficiency of the University. It is therefore proposed that the Act should be so amended as to remove these defects and to improve the efficiency and harmonious working of the University.

LAL BAHADUR, M.L.A.

APPENDIX I

(See page 325 supra)

THE HINDU DHARMADAYA BILL, 193 .

Preamble.

WHEREAS it is expedient to provide for the better governance and administration of Dharmadayas in order to insure that all such endowments be duly appropriated to the purposes for which they were destined by the individuals by whom such endowments have been granted; It is hereby enacted as follows:

CHAPTER I

PRELIMINARY

Short title, extent and commencement.

- 1. (1) This Act may be called the United Provinces Dharmadaya Act, 193.
- (2) It extends to the whole of the United Provinces and applies, save as hereinafter provided, to all Hindu Dharmadayas.
- Samaj and Buddhist religious endowments the provisions of this Act and of any rules framed thereunder, and may declare such extension to be subject to such restrictions and modifications as they may think fit.
  - (4) It shall come into force on . . .

Definitions.

- 2. In this Act, unless there is anything repugnant in the subject or context-
  - (a) "Dharmadaya" means a Hindu public religious or charitable endowment and includes a place dedicated to or for the benefit of, or used as of right by the Hindu community, or any section thereof as a place of religious worship or religious instruction and all property endowed for the support of such places or for the performance of any service or charity connected therewith and an endowment, express or constructive, created or existing, for the advancement of any object of general public utility or benefit recognized by the Hindu Shastras as Ishta or Purta.
  - (b) "Dharmakarta" (trustee) means the person or persons by whatsoever designation known, in whom the administration of the affairs of a Dharmadaya is vested or who holds any property thereof and includes any person who is liable as if he were a trustee.
  - (c) "Prescribed" means prescribed by this Act or the rules made thereunder.
  - (d) "Court" means the Principal Court of original Civil jurisdiction in a district where any property subject to a Dharmadaya is situated and such other court not being below that of a Civil Judge, as the High Court may in this behalf authorize.
  - (e) "Hereditary Dharmadaya" means a Dharmadaya of which all or any of the Dharmakartas are hereditary Dharmakartas.
  - (f) "Hereditary Dharmakarta" means the Dharmakarta succession to whose office devolves by hereditary right or by nomination by the Dharmakarta for the time being or is regulated by usage or is especially provided for by the founders, so long as the scheme of succession is in force.

- (a) "Non-hereditary Dharmadaya" means a Dharmadaya which is not hereditary.
- (h) "Non-hereditary Dharmakarta" means a Dharmakarta which is not a hereditary Dharmakarta.
- (i) "Area" means a district or districts grouped together for the purpose of this Act by the Local Government.
- (i) "A Denominational or Sampradaya" means one of the following groups:
  - (a) Shankar (Samrat) Sampradaya,

(b) Vaishnava Sampradaya,

.(c) Udasi Sampradaya,

(d) Sikh including Nirmalas,

(e) Jains and Buddhists.

(f) Arya Samajists, and

(g) Arya Sampradaya (miscellaneous, e.g. Gorakhnathis, Radha Swamis, Brahmo Samajis and others).

CHAPTER II ORGANIZATION

For any area there shall be constituted a Sthaniya Dharma Sabha (area Endowments Committee) composed of one Sthaniya Sampradayik Goshti (Area Denominational Committee) for each Sampradaya (Denomination).

Sthaniya Dharma Sabha.

4. Each Sthaniya Sampradayik Goshti (Area Denominational Committee) shall be composed of three members professing the Sampradayik concerned. In the case of the first four Sampradayas, it shall consist of a Mahant, a non-Mahant Sadhu and a grihasta; while in the case of the others, the distribution of seats shall be made in accordance with rules to be framed by the Government in that behalf.

Sthaniva Sampra dayik

5. (1) Members of Sthaniya Sampradayik Goshti shall be elected Electorate. by persons professing the Sampradaya, residing, carrying on business or working for gain in the area concerned and possessing such further qualifications as may be prescribed by rules.

2 54 A. 13

(2) The declaration by a person that he belongs to a particular Sampradaya shall be sufficient evidence that he professes that Sampradaya.

(3) The mode of election shall be prescribed by rules.

B. Central Boards

6. The members of Sthaniya Sampradayik Goshtis (Area Denomina. Kendriya tional Committee) of each Sampradaya in the Province shall together elect three members to the Kendriya Sampradayik Samiti (Central Denominational Committee: of that particular Sampradaya. In the case of the first four Sampradayas the members elected shall be a Mahant, Sadhu and Grihasta, professing the Sampradaya concerned; while in the other cases, the distribution of seats shall be made in accordance with rules to be framed by the Government in that behalf.

Sampradayik

7. The members of all the Kendriya Sampradayik Samitis (the Kendariya) Central Denominational Committees) thus elected shall constitute the Sangh. Kendriya Dharma Sangha (the Central Endowments Board).

Term of members hip.

8. The members of the aforesaid Area Committees and Cantral Rodies shall hold office for five years, and be eligible for re-election.

For Sanghadhykasha. (President of the Board).

- 9. (a) The Sangadhyaksha (President of the Board) shall be appointed by the Local Government out of a panel of three persons elected by the Sangha. In making the appointment due regard shall be paid to the desirability of appointing the person who commands the greatest degree of confidence of all the Sampradayas.
- (b) The Sangadhyaksha shall be the chief executive officer of the Sangha. He shall be a whole-time officer receiving such salary as the Sangha may, from time to time, prescribe. Provided in case of a Sadhu, who cannot accept a salary, in place of a salary adequate allowance shall be paid for his maintenance. He shall hold office for five years; or in case he is a member of the Sangha, till the term of his membership expires.

Powers and functions of the Sanghadhyaksha.

- 10. The Sangadhyaksha shall—
  - (a) preside ex officio over the meetings of the Sangha, all the Kendriya Sampradayik samitis (Central Denominational Committee) and joint Committee, if any, where, as in the Sangha, he shall have the right of a second or casting vote;
  - (b) exercise the powers of the Registrar of Hindu Endowments;
    - (c) appoint receivers when necessary;
  - (d) appoint, punish or remove any servant of the Sangha, in accordance with the rules framed from time to time therefor; and
    - (c carry out such other duties as the Sangha may, from time to time, entrust to him.

President
of Area
Endowments
Committee

rajeografi Kajangan Kajangan

11. Each Sthaniya Dharma Sabha (Area Endowments Committee) shall elect its own Sabhapatti (President), who shall be an honorary officer.

Powers of the Sabha-

12. The Sabhap is shall ex officio preside over all the meetings of the Sabha and all the Goshtis, and shall have a second or casting vote, appoint punish or remove any servants of the Sabha in accordance with rules framed from time to time therefor, and shall carry out such other duties as may, from time to time, be entrusted to him.

CHAPTER III

JURISDICTION AND POWERS OF THE ORGANIZATION

Justidiction.

13. The Kendriya Dharma Sangha (Central Endowments Boards) shall exercise general superintendence and control over all the public religious and charitable endowments, institutions and funds in the Province, belonging to the Hindu community or any sect or section thereof, other than societies or institutions incorporated or constituted under any Act of the Legislature, and institutions founded for imparting purely or mainly secular education, but not out of the funds of a Dharmadaya.

Mined objects

14. Where an endowment has been created or property given partly for religious or charitable objects and partly for a secular purpose, not falling within the jurisdiction of the Sangha; it shall be open to the Sangha, to assume the control of the whole property and to determine

what portion or income thereof shall be allocated to religious or charitable purposes, falling within the purview of the Sangha. The whole or such portion thereof shall thereafter be administered, as if it were a Dhara-

15. For the purpose of the application of this Act the public Hindu. tion of religious and charitable endowments, institutions and funds in the Province endowments. shall be divided into two classes, namely:

- I. (a) Existing Akharars, viz.
  - (1) Juna Akhara,
  - (2) Nirwani Akhara,
  - (3) Niranjani Akhara of Sannyasi.

(4) Digambar Akhara.

(5) Nirmohi Akhara of Vaishnavas.

(6) Bara Udasi Akhara.

(7) Naya Udasi Akhara of Udasina.

(8) Nirmala Akhara of Sikhs, with their branches.

- (b) Associations, whether at present registered or not formed for the purpose of Sanskrit education or the maintenance of Sadhus, poor houses, Go halas, Ramlilas or the like, and deriving their income solely from their members.
- II. Other endowments, institutions and funds, including such Maths or Asthans as are independent of the Akharas aforesaid.
- 16. The Sangha shall maintain a record of all the Hindu public religious and charitable endowments, institutions and funds giving the following and such other, as may from time to time be prescribed, particulars in regard to each:

Recording function of the Sangha.

- (a its origin:
- (b) the object of the endowment, trust or foundation;
- (c) the constitution of the committee of management or trustees or other scheme of administration, if any, the names and addresses of the Mahant, Manager, Superintendent or other persons in charge;
- (d) the customs or usages as to the religious observances, and the appointment, elections or succession of Mahants, trustees or Manager:
- (e) the properties movable or immovable attached thereto, with the approximate value thereof;
  - (f) the annual expenditure sanctioned or incurred for-

(i) religious or charitable purposes, and

(ii) the staff employed, during the preceding three years;

(g) the names of all offices connected with the endowment or institution, to which any salary, emolument or perquisite is attached, and the nature, period and conditions of service in each case; and any other particulars that may be prescribed by the Sangha.

17. The Sangha shall be the guardian of unprotected religious or Protection (a) charitable buildings of the Hindu community, not specially in the charge of unpro-of any specific body of trustees superintendent or manually in the charge tected of any specific body of trustees, superintendent or managers, and a tablet; buildings. shall be fixed at every such place to show that it is a protected place in the charge of the Sangha.

Adoption of protective measures.

- 18. (1) In the case of endowments, institutions and funds falling under Class II mentioned above the Sangha shall adopt measures to protect their properties against loss, wastage or alienation, prevent the misappropriation or misapplication of their incomes, for purposes not consistent with the objects of the trusts, and issue such directions for the restora. tion or recovery of the endowed properties or proceeds thereof, as may be found necessary.
- (2) Persons guilty of wilful neglect or disobedience of such orders shall be liable to be fined by the Sangha up to Rs.500, and in case of delinquent trustees also to suspension or removal.

Supervision and control over instiintions of Class II.

- 19. In case of endowments, institutions and funds falling under Class II the Sangha shall have the power—
  - (a) to inquire into their condition, working management, and for this purpose to make inspection or local inquiry, record evidence and call for statements and affidavits, books and documents that may be required. Such inquiry may be made suo motu, or on the complaint of any person having an interest in the trust, or on the report of an Area Committee;
  - (b) to suspend or remove a mahant, trustee or other person in charge, found guilty, or otherwise incapable of discharging his duties:
  - (c) to appoint a new trustee to fill up a permanent vacancy and vest the property in him;
  - (d) to settle a scheme of management, or to alter or cancel when necessary, any scheme framed by itself, or by a Court of Law;
    - (e) to appoint a receiver in such vacancies as cannot be immediately filled up or where a dispute regarding succession or the minority on the physical incapacity of trustee, renders the appointment necessary;
    - (f) to apply the doctrine of a cypres, where necessary, i.e., to give effect to the intentions of the donor by applying funds to the nearest possible objects, in cases where the original object or mode of execution has not been clearly defined, or has failed, or has become incapable of execution, or where an unprovided for surplus

Provided that the Sangha shall have no power-

- (a) to divert the income or the property or the surplus funds of any Hindu public religious or charitable endowment, institution or fund to any purpose unconnected therewith, inconsistent with intentions of the founder; and
- (6) to interfere with the religious worship, ceremony or observance, practice, usage or instruction conducted thereat, as long as it is consistent with the directions of the authors of the trust or the Shastras.

Power to sanction transfers.

20. In the case of endowment, institutions and funds of Class II no transfer of a turn of worship, or a right to a priestly office made in favour of a person who is not a co-sharer, and is not of the same Sampradaya as the institution concerned, and no transfer of endowed property, other than a lease for a term not exceeding five years, shall be valid or operative without the previous sanction of the Sangha.

21. The Sangha may delegate to the Sthaniya Dharma Sabha all or any of its powers and functions, in respect of endowments, institutions and funds, whose annual income is below a minimum prescribed by rules.

22. Each Denominational Committee shall meet from time to time, and shall be the channel through which the Board shall function and exercise its power relating to the Sampradaya, in respect of making inquiries, removal or appointment of trustees, framing of scheme of management, application of the doctrine of cypres, sanctioning transfers, dealing with disputes as to succession to hereditary trustees, and the adoption of preventive measures. It shall hear appeals from such orders passed by the Sthaniya Sampradayik Goshtis (the Area Denominational Committee) concerned as may be prescribed by rules. The Committee may, if necessary, co-opt two members (not necessarily of the same Sampradaya or members of the Board) to assist in the proper discharge of its duties.

Sanyukta Goshtis (Joint Com. mittees).

Delegation of powers

Dharma Sabba.

Kendriya

Central

mittees).

Denomina-

tional Com. -

Sampradayik Samitis

to Sthani va

The Sangha and the Sthaniya Dharma Sabha (Area Endowments Committee) may appoint a joint committee of not more than five members, to deal with matters belonging to charitable institution not relating to particular Sampradaya, in respect of all the powers and functions exercised through the Denominational Committees mentioned above.

CHAPTER IV

JUDICIAL WORK

24. Every dispute relating to the applicability or otherwise of this Act to a particular endowment, institution, property or fund and every appeal in cases of succession, removal or appointment of hereditary trustees, shall be referred for a fjudication by the Sangha to Naya Parishad (an ad hoc Board of Arbitration) consisting of a nominee or nominees of the Sangha, a nominee or nominees of the party or parties concerned and a nominee of the High Court or Chief Court (or in case the valuation is below a prescribed minimum of the District Judge). But the Naya Parishad (Board of Arbitration) shall not interfere in matters which are purely of a Sampradayik character.

Nayaya Parishad (Board of Arbitration).

Notwithstanding anything herein contained or provided by sections 92 and 93, and Order I, Rule 8 of the Code of Civil Procedure, the Sangha may, where it thinks fit, institute or grant sanction to institute a suit in the ordinary Courts of Law, for obtaining all or any of the reliefs, mentioned in section 92, Civil Procedure Code.

Option to go to Court.

Unless a case is referred to the ordinary courts by the Sangha, the latter shall have exclusive jurisdiction to try all cases relating to Hindu Public religious and charitable endowments, institutions and funds in the Province in respect of matters referred to in section 92, Civil Procedure Code, Act XIV of 1920, and in section 24 of this Act.

Exclusive jurisdiction of the Sangha.

27. All decrees and orders of the Sangha and of the Naya Parishad shall be executed by the Civil Court, as if they were its own decrees or orders.

Execution of geerees sud orders,

28. Costs and expenses on legal proceedings before the Sangha or a Court of Law in respect of, or awarded against, any endowment, institution and funds of either class shall be payable out of the income and not the corpus of the property of that endowment, institution or fund,

Protection of the corpus of endowed. property,

Area Committees.

- 29. (1) Each Sthaniya Dharma Sabha (Area Endowments Committee) shall work in its own local area on the same general lines as have been laid down for the Sangha.
- (2) Each Sthaniya Sampradayik Goshthis (Area Denominational Committee) shall likewise function in respect of Sampradayik matters in that area.
- (3) The Sthaniya Sampradayik Coshthis (Area Denominational Committees) shall have the power to co-opt not more than two members (not necessarily of the same Sampradaya or members of the Area Committees) to help them in the proper discharge of their duties.

CHAPTER V

SUPPLEMENTAL PROVISIONS

Staff of the Board. 30. The work of the Board shall be carried on through its officers and servants, whose number, designation and conditions of service it shall from time to time determine.

Meetings of the Board. 31. The Board shall meet at least twice a year to consider and adopt the budget, lay down lines of general policy, frame rules for its own guidance and that of the subsidiary bodies, and the conduct of its affairs, deal with intra-sampradayik matters, and review the working of all committees, and to consider other matters of general interest.

Indemnity to members and servants. 32. The members of the organization set up by this Act and their officers, agents or employees shall except where they have acted in bad faith or with malice be protected in respect of anything done by them in good faith in their official capacity.

Funds of the Board.

- 33. (1) The funds of the Board shall consist of:
  - (a) annual grants from the Governments,
  - (b) property of heirless Hindus dying intestate,
  - (c) fees and penalties imposed under this Act, and
  - (d) gifts and voluntary contributions.
- (2) (a) If in any year, the income of the Sangha is found insufficient to meet its expenses the Sangha may, with the approval of the Local Government, levy a contribution of not more than three per cent. of their gross income from the endowments, institutions and funds belonging to Class II having an income above a prescribed minimum (including those governed by scheme settled by court).
- (b) This contribution shall be recoverable, through the collector, as arrears of land revenue.
- 34. The Sangha shall make annual grants to each Sthaniya Dharma Sabha (Area Endowment Committees) for the conduct of its duties.

Funds of Sthaniya Dharma Sabha (Area Endowments Committee Auditors.)

35. The Sangha shall be entitled to the services of the Examiners of Local Fund Accounts free, in order to get the accounts of endowments, institutions and funds of Class II with an annual income above a prescribed amount, audited.

36. (1) This Act shall not apply to any charitable endowment, institution or fund, the property of which is administered by the Treasurer of Charitable Endowments, the Administrator General, or the Official

Saving clause. Trustees, or is in charge for the time being, of a receiver appointed by a court of competent jurisdiction.

(2) The powers, which the Advocate General may exercise under subsection (2) of section 114 of the Government of India Act, 1915, in respect of property situated outside these Provinces, shall remain unaffected.

CHAPTER VI

TRANSITORY PROVISIONS

37. (1) The Local Government shall make rules consistent with this Rules. Act, necessary to give effect to its provisions.

(2) Without prejudice to the generality of the foregoing provisions, the Local Government shall frame rules regarding:

- (1) the distribution of seats in Sampradayas not provided for herein;
- (2) prescribing constituencies, qualifications of votes and mode of election and other matters incidental thereto;
- (3) providing for any matter for which to make provision is conferred expressly or by implication, on the Local Government by this Act.
- 38. The Sangha may make regulations for such matters as may be necessary to give full effect to the objects of this Act.

39. The Board's power to make rules or regulations is subject to the condition of their being made after previous publication and of their not taking effect until they have been published in the Gazette.

40. The enactments mentioned in schedule 1, shall, in their application to Hindu Dharmadayas, be amended as mentioned in column II thereof.

41. (1) Immediately after the passing of the proposed Act, the Local Government shall appoint a Registrar of Hindu Endowments and if necessary not more than two joint Registrars who shall be Hindus by birth and profession and shall not be below the rank of a District Judge, or Collector or an Advocate of ten years' standing.

(2) The Government shall prescribe and provide the emoluments of the Registrar and the Joint Registrar and bear all costs and expenses connected with their work.

42. The Registrar shall have the following powers and duties :

(a) He should exercise the powers of the Registrar of the societies under Act XXI of 1860, in respect of all Hindu public religious and charitable endowments, institutions and funds in the United Provinces.

- (b) He shall prepare a detailed record of all Hindu public religious and charitable endowments, institutions and funds on the lines prescribed above; but he shall not record the customs or usages.
- (c) He shall call for accounts of all the Hindu public religious and charitable endowments, institutions and funds in the Province and get them audited.
- (d) In case of embezzlement, he shall appoint receivers.

Milde.

Regulations

Previous publication necessary.

Amendmonts.

Appointment of a Registrar of Hindu Endowment.

Registrar's powers and duties.

- (e) He shall have the power to institute (without the previous sanction of the Legal Remembrancer) and sanction institution of suits under section 92, Civil Procedure Code.
- (f) He shall, on the basis of data collected, make proposals to the Government regarding the qualifications of the elections, the names and areas of constituencies, the method of election and other allied matters, consistent with the recommendations of the Hindu Religious and Charitable Endowments Committee. The Government shall pass orders thereon, after inviting public criticism and if necessary, the advice of an ad hoc committee.
- (g) Registrar shall, not more than three years of his appointment, organize and hold elections to constitute the first Sangha and its subsidiary bodies and make over charge to the Sanghadhyaksha.

SCHEDULE I

Enactments amended

Eractment

I. Imperial The Societies Registration Act, XXI of 1860.

Amendment

- 21. Add the following sections: All existing societies falling within Class I of section 15 of the United Provinces Dharmadaya Act, 193, shall within six months of that Act coming into force, get themselves registered with the Registrar of Dharamdayas.
- 22. All such societies formed after the coming into force of the aforesaid Act get themselves registered with the said registrar or the Sanghadhyaksha within three months of their coming into existence.
- 23. The following provisions of the Indian Companies Act, VII of 1913, shall be read as if they are incorporated into this Act, for the purposes of the aforesaid societies:

Section 72. Registered office of the society.

Section 76. Annual General Meeting.

Section 83. Minutes of Pro-

Section 130. Proper books of

Section 131-135. Annual Balance sheet.

Section 137. Power of Registrar to call for information or explanation. Hnacrment

Amendment

- 24. Every such society shall maintain—
  - (a) a register of its members ;
  - (b) a register of its property, movable and immovable and correct it annually before the Annual General Meeting;

(c) regular account of its income and expenditure;

(d) a record of its proceedings.

- 25. Every such society shall submit to the Board an annual report of its work with an audited statement of its account within such time as may be prescribed and to report to the Board every change in its constitution, objects or the members of its governing body.
- 26. The breach of any provision of this shall render on conviction by Magistrate of the 1st class, the society and every member of its governing body or office bearer responsible for the breach, to a fine which may extend to Rs.500 and in case of a continuing breach to a fine of Rs.50 for every day that the breach continues.
- 27. The members of the governing body of such a society shall individually and collectively be chargeable by law for such property as shall come into their hands, and answerable and accountable for their respective acts, receipts, neglect of duties and for their administration of the charity and its property, in the same manner and to the same extent, as if no such incorporation had been effected.
- 28. That the Board shall have, on the application of any two persons or a registered body interested in the trust or on the report of any local or temple committees, the power—
  - (a) to inquire into any complaints of breach of trust, neglect of duty, feasance, malfeasance or physical incapacity, rendering the person in charge of an endowment or trust unfit for the discharge of his duty.

Powers of the Board.

Enact ment

Amendment

(b) to direct an account to he taken from him;

(c) to remove any Mahant, Trustee, Manager or Superintendent, so found guilty;

(d) to appoint a new person to

fill up a vacancy;

(e) to settle a scheme for the proper administration of the trust or endowment, or to alter or cancel the same when necessary;

(f) to direct the vesting of the property in the trustee or trustees

so appointed:

Provided that an appeal shall be allowed from the order of the Board to the High Court within such time as may be fixed by the Legislature; but subject to the result of such appeal the order shall be final.

Religious Endowments Act, XX of 1863.

Section 22—Provided that notwithstanding the provisions of this section it shall not be unlawful for the Government to lend services of any of its officers to the Kendriya Dharma Sangha for any purpose whatsoever, nor shall it be unlawful for any officer of the Government to exercise any power or perform any duly imposed on him by or under the United Provinces Dharmadaya Act, 193.

The Land Acquisition Act, I of 1894.

AND THE RESERVE OF THE PARTY OF

Section 38—(i) After "may authorize any officer" and "of the Kendriya Dharma Sangha or."

(ii) Before "the company" wherever it occurs add "the Sangha or."

Section 39 - After "land for" add "the Sangha or."

After "nor unless" add "the

Sangha or."

Section 41—Add "the Sangha or" before the "company" wherever it occurs.

II Local Acts,—United Provinces Municipalities Act, II of 1916.

That are had?

TO WALL ON TO ALMERICAN CAR (C.)

after a few Luther parage

THE RESERVE THE PROPERTY OF THE PARTY OF THE

OF COMMON BUTTON

Section 116—Add after clause (b): Previded they are not under the control or supervision of the Kandriya Dharma Sangha or any of its subsidiary bodies.

Enactment

Amendment

United Provinces District Boards Act of 1922, X of 1922. Section 147—After "by local authority other than the board" add "or by the Kendriya Dharmaya Sangha or any of its subsidiary bodies."

J. P. SRIVASTAVA.

STATEME T OF OBJECTS AND REASONS

Considerable properties are dedicated to Hindu Public religious and charitable endowments in these provinces. The management of such endowments is generally far from satisfactory; enlightened Hindu opinion has for a long time been expressing dissatisfaction with it and clamouring for reform. The United Provinces Dharma Rakshni Sabha has been agitating for it. As a result of its efforts, a resolution was moved by B. Jai Narain Chowdhry in the United Provinces Legislative Council on 31st March, 1927, to consider what means, if any, could effectively be taken to secure the better administration and supervision of the public religious and charitable endowments, institutions and funds of the Hindu community in these provinces.

Accordingly the Government by resolution no. 47/XVI-335, dated 27th July, 1928, appointed the Hindu Religious and Charitable Endowments Committee. After a prolonged and exhaustive inquiry it submitted its report in 1930, recommending drastic changes. The majority recommended popular control, a suggestion supported by an overwhelming mass of evidence recorded by it and the minority recommended a form of Government control. The Government at that time, postponed its further consideration to a later stage. Time has now come for the majority recommendations to be translated into legislation. The Bill embodies those recommendations and is intended to provide better control of the communities interested over their public, religious and charitable endowments and to provide cheaper and speedier method for the settlement of claims and disputes relating to them.

J. P. SRIVASTAVA.

APPENDIX J

(See page 349 supra)

A

BILL

To prohibit the employment of children and to limit hours of work in shops and to regulate leave, fines, wages and terms of service

WHEREAS it is expedient to prohibit employment of children and to limit hours of work of employees in shops, and whereas it is expedient to regulate period of leave, fines, payment of wages and terms of service for such employees; It is hereby enacted as follows:

PRELIMINARY

1 This Act may be called the United Provinces Shops Act.

Short title.

2. It extends to the whole of the United Provinces.

Extent.

- 3. It shall come into operation in the first instance only in the cities having population of one lakh or more than one lakh, cantonments included, but the local Government may by notification direct that it shall come into operation in any other local area on such dates as may be specified by such notification.
  - 4. In this Act unless there is anything repugnant in the subject or context:
    - (a) "Shop" includes any premises where any wholesale or retail trade is carried on.
    - (b) "Employee" means any person wholly or mainly employed in shops,
    - (c) "Public holidays" means a holiday under the Negotiable Instruments Act.
- 5. No person, whose age is less than 14 years shall be employed in Restriction against employment.
- 6. No employee shall work in a shop for more than 48 hours a week

  Hours of employment or more than eight hours a day.

  and intervals.
- 7. Every Sunday shall be treated as a rest day in a week on which all shops shall remain closed; provided that in special cases and for specific types of shops and establishment any other day in the week be notified as rest day by the local authority.
- 8. At least one hour's interval shall be allowed to employees on every working day.
  - 9. No employee shall work in a shop after 8 o'clock at night.

10. All shops shall remain closed on all public holidays; provided that on occasion of fairs and festivals any shops Holidays and leave may remain open by previous sanction of the local with pay. authority; but in all such cases overtime wages at 11 of the usual rates shall be paid to employees.

Wages shall not be paid to employees at periods exceeding a fortnight. Payment of wages and

regulation of fines.

Wages shall be paid to employees within a week from the dates on which they fall due.

Fines levied on employees shall not exceed one pice per rupee per month.

Fines thus realized shall be accredited to the "Welfare Fund" which shall be used exclusively in the interest of employees.

A separate register shall be maintained in every shop in which details of fines and the circumstances in which they were realized shall be noted

No employee shall be dismissed from service unless and until full one month's previous notice has been given to him or Terms of service. full one month's pay in lieu thereof.

The Act shall not apply to sale of refreshments, sale of newspapers and periodicals, sale of vegetables, sweets, cooked Exemptions. food, flowers and other articles of perishable nature, sale of medicines and business carried on in railway premises.

In case of any contravention of or failure to comply with any provisions of this Act, the occupier of any shop shall be Punishments for conliable to fines not exceeding: travention of the Act.

(a) In the case of first offence				Rs.
(b) In the case of second offence	••	••	••	100
(c) In the case of subsequent offence	••	••		250
(a) and ours of purpord dette offettee				200

The local Government may make rules and regulations under this Act: Rules for carrying into effect the Act.

- (a) Regarding authority which would be responsible for carrying into effect provisions of the Act.
- (b) Regarding authority which would try cases of breach of any provisions of the Act.
- (c) Regarding proper upkeep of registers of attendance, leave holidays, fines and notice of dismissal.
- (d) Regarding conduct of local inquiries and matters incidental thereto.

STATEMENT OF OBJECTS AND REASONS

This Bill seeks to improve the working conditions of persons employed in shops and in particular to regulate their hours of work,

periodical leisure, leave with pay, prompt payment of wages and security of service. The working conditions of persons employed in factories are to a certain extent already regulated by a number of Acts, like the Workmen's Compensation Act, Indian Factories Act, Payment of Wages Act, etc. But there is no law that safeguards the rights and privileges of people working in shops. Hence the present Bill is sought to be introduced. Its chief feature are:

- (1) Children under fourteen years of age are prohibited from employment.
- (2) The maximum working hours, including interval is fixed at nine hours.
- (3) All the shops, barring exceptions, noted in Bill shall be closed for a day every week.
- (4) Shops will also be closed on all public holidays and for all such holidays pay will be given to employees.
- (5) Wages shall be paid fortnightly and within a week after they are due.
  - (6) No employee shall be discharged without a month's notice.
  - (7) In case of contravention of any provisions of the Act by any employee, a fine up to Rs.100 in the first instance, up to Rs.250 in the second instance and up to Rs.500 in the subsequent instances shall be imposed.

The Act applies to the whole of the United Provinces but in the first instance it shall be enforced in cities with population a lakh or over.

Balancia garan Agra Bilinga an an ing mga ba

B. K. MUKERJI.

APPENDIX K

(See page 356 supra)

THE UNITED PROVINCES AGRICULTURAL PRODUCE MARKETS BILL, 1938

A

BILL

To provide for the establishment and better regulation of markets for the sale and purchase of agricultural produce in the United Provinces

WHEREAS it is expedient for the establishment and better regulation of the recognized open markets for the sale and purchase of agricultural produce in the United Provinces:

Preamble.

It is hereby enacted as follows:

- 1. (1) This Act may be called the United Provinces Agricultural Short title Produce Markets Act, 1938.
  - and extent.

- (2) It extends to the whole of the United Provinces.
- 2. (1) In this Act, unless there is anything repugnant in the subject or context,--

Definitions.

- (i) "agricultural produce" includes all produce of agriculture or horticulture, animals and their hides, skins and wool, and any article of food or drink wholly or partially manufactured from agricultural produce;
  - (ii) "agriculturist" means a person who grows agricultural produce but shall not include a dealer or broker in agricultural produce although such dealer or broker may grow such produce;
  - (iii) "market" means a place or market declared as a market under section (3);
  - (iv) "prescribed" means prescribed by rules made under this
- (2) If a question arises whether any person is an agriculturist or not for the purpose of this Act, the decision of the District Magistrate or Deputy Commissioner of the district in which such person has a permanent residence shall be final.
- 3. (1) The Local Government may, after consulting, if necessary, Establishthe Local authorities in such manner, as it thinks fit, or upon a representation made by such authorities or by growers or traders of agricultural produce within the area affected, by notification, declare that any place, fair or market where buyers and sellers commonly congregate for the purpose of buying and selling agricultural produce or for entering into transactions of future delivery-or options to deliver-as well as "spot" and "ready" transactions in connexion with agricultural produce actually present therein, is a "Market."

(2) Every notification under sub-section (1) shall define the limits of market and may, for the purposes of this Act, include within such limits such areas as the Local Government may consider necessary for the sterage of agricultural produce and the parking of carts and other means of conveyance used as carrier for the agricultural produce. These book

Constitution of the Market Committee. 4. For every market, there shall be a market committee. Such committee shall be constituted as may be prescribed and shall consist of ten or more members not exceeding sixteen. Of the total number of members of the committee, not less than half shall be persons elected by the agriculturists of such area as defined by the Provincial Government under section 3(1) or nominated by the District Magistrate to serve on a roster of the panel of growers of the area so defined; one member who shall be a government servant not below the rank of a Naib-Tahsidar, preferably an Agricultural Inspector, shall be nominated by the Provincial Government; one member shall be elected by the Local Board of the district in which the market is situated; one member shall be elected by the municipal committee, notified area committee, village panchayal as the case may be, of the area in which the market is situated; and the remaining members shall be elected by the local traders of the market, in such manner as may be prescribed.

Power to make rules.

n11815

- 5. (1) The Government may make rules, consistent with this At, for carrying out the purposes and objects thereof.
- (2) In particular and without prejudice to the generality of the foregoing power, such rules may provide for or regulate—
  - (i) the election of members of a market committee, the number of members to be elected or nominated by each of the bodies or groups of individuals referred to in section 4 and the manner of election or nomination, the preparation and revision of lists of voters from time to time and the term of office of such members;
  - (ii) the qualifications and disqualifications of voters and the andidates for election:
  - (iii) the powers to be exercised and the duties to be performed by market committee;
    - (iv) the election of the chairman and vice-chairman of a market committee, their powers and term of office;
    - (v) the filling of casual vacancies in the office of members or in the office of chairman or vice-chairman of a market committee;
  - (vi) the management of a market and the levy of fees by a market committee and subject to the provisions of this Act, the collection and disposal of such fees;
  - (vii) the grant of licences to traders, brokers, commission agents and similar intermediary merchants, weighmen, measurers, surveyors, warehousemen, and other persons using a market and any person owning and deriving an income, either by way of rent or by a levy on produce, from an agricultural market and fixing the fees leviable by them, the form in which and the condition under which such licences shall be granted and the fees to be charged for such licences;
    - (viii) the place or places at which and the hours during which, agricultural produce shall be weighed or measured, and the kind and the description of the scales, weights and measures in use in market;
    - (ix) the periodical inspection, verification, correction, regulation and confiscation of scales, weights and measures in use in market;

- Aldaksis In Indes

ADMIRES

- (x) the trade allowances which may be made or received by any person in any transaction in a market and posting up of a list of such allowances in a conspicuous place;
- (xi) or, for requiring licensed persons to issue proper receipts and statements of accounts to buyers and sellers and for the improvement of marketing facilities generally;
- (xii) or, for requiring licensed traders, brokers, commission agents and similar other intermediary merchants to keep record of any fees taken and of buying and selling prices and for making the matter available for publication, if called upon by the Provincial Government;
- (xiii) the fees or charges, if any, leviable by an owner of a market or fair;
- (xiv) the issue of badges to licensed persons and requiring them to carry the badges when operating in or within the precincts of a recognized market and to produce them when called upon;
- (xv) the number of places wherein "futures" (fatka) transaction takes place and to ensure that purely speculative and gambling associations are eliminated and the business confined to a few associations of good standing engaged in legitimate future trading;
- (xvi) the transfer of any immovable property by a market committee under section 12;
- (xvii) the preparation of plans and estimates for works proposed to be constructed partly or wholly at the expense of a market committee, and the grant of sanction to such plans and estimates;
- (xviii) the form in which the accounts of market committee shall be kept, the manner in which they shall be audited and the time or times at which they shall be published;
- (xix) the preparation of an annual budget and its submission for sanction and the reports and returns which shall be furnished by a market committee;
- (xx) the disposal of any surplus or part of surplus fund of a market committee;
- (xxi) the time, place and manner in which a contract between buyer and seller is to be entered into and the money is to be paid to the seller; and
- (xxii) the uniform fixation of quality standards of various agricultural produce so as to be helpful in settlement of disputes arising over the quality at the time of transacting delivery;
- (xxiii) the inspection of the working of the market or markets committee by the provincial marketing staff and the cancellation or suspension of licences;
- (xxiv) generally, for the guidance of a market committee and for carrying out the purposes of this Act.
- (3) Any such rules may, when necessary, provide that a contravention thereof, or if any of the conditions of a licence issued thereunder, shall be punishable, on conviction by a competent magistrate, with fine which may extend to five hundred rupees.

- (4) Notwithstanding anything aforesaid, no licence shall be required by-
- (i) the seller being the owner of agricultural produce offered for sale in market or any person employed by him to transport the produce;
  - (ii) the final buyers, i.e. persons who purchase and take delivery of the goods for use or re-sale elsewhere than in the market concerned.
- of previous publication. A copy of the draft of the proposed rules shall be laid on the table of the United Provinces Legislature. The local Government shall give the Legislature opportunity of discussing them and shall take into consideration any resolution concerning the same which may be passed by the Legislature before finally publishing them in the United Provinces Gazette.

Power to make byelaws.

- 6. (i) Subject to the rules made by the Provincial Government under section 5 a market committee may, in respect of a market under its management, make bye-laws for—
  - (i) the regulation of its business,
  - (ii) the conditions of trading.
  - (iii) provision of improved arrangements for storing produce,
  - (iv) appointment and punishment of its officers and servants,
  - ances to such officers and servants and contributions by them to any provident fund which may be established for the benefit of such officers and servants, and
  - (vi) the delegation of powers, duties and functions of sub-committee, if any appointed under section 7, and may provide that a contravention thereof shall be punishable by a competent magistrate with fine which may extend to fifty rupees.
- (2) All bye-laws made under sub-section (1) shall be subject to the condition of previous publication and no bye-law shall take effect until it has been confirmed by the Local Government.

A market committee may appoint from amongst its members subcommittee for the performance of any of its duties, or functions.

8. (1) Every contract entered into by a market committee shall be in writing and shall be signed on behalf of the market committee by the chairman and two other members of the market committee.

- (2) No contract other than a contract executed as provided in subsection (1) shall be binding on a market committee.
- 9. All money received by a market committee shall be paid into a fund to be called "the Market Fund" and all expenditure incurred by a market committee under, or for the purpose of this Act within the area subject to its authority shall be defrayed out of the said fund; any surplus remaining after such expenditure has been met shall be expended in such manner as may be prescribed.

Sub-committee,

Mode of making contracts. 10. Subject to the provision of section 9 the market fund shall be applicable only to the following purposes, namely:

Application — market fund.

- (i) the maintenance and improvement of a market;
- (ii) the construction and repair of buildings which are necessary for the purposes of a market or for the health, convenience and safety of the persons using it;
- (iii) the construction, repair and maintenance of means of communication which are useful for the purposes of development of a market or for the convenience and safety of the persons using it;
- (if) the planting of trees, rearing them, making arrangements for providing water and shelter to the persons and cattle coming to a market and sanitation and like purposes;
- (v) the meeting of establishment charges, including payments and contributions towards provident fund, pension and gratuities of the officers and servants employed by a market committee;
- (vi) the preparation and revision of voters' lists and the elections and by-elections of a market committee;
- (vii) with the previous canction of the Provincial Government, any other purpose whereon the expenditure of a market fund is in the public interest; and
  - (viii) the expenses incurred in auditing the accounts of a market committee.
- 11. (1) No trade allowances, other than an allowance prescribed by rules or bye-laws made under this Act, shall be made or received by any person in any transaction in a market and no civil court shall, in any suit or proceeding arising out of any transaction in any market, have regard to any trade allowance not so prescribed.
  - (2) Any person who, in any transaction in a market:
  - (a) makes deductions on account of Dharmadayas, Goshala or similar other objects, or
    - (b) exacts, or appropriates to himself without the written concurrence of the owner a share from any agricultural produce brought into a market, shall be punishable with suspension or forfeiture of his licence,

12. Every market committee shall be a body corporate and shall have perpetual succession and a common seal and may sue and be sued in its corporate name, and shall be competent to acquire and hold property, both movable and immovable to lease, sell or otherwise transfer any such property which may have become vested in or been acquired by it, and to contract and to do all other things necessary for the purposes of this Act;

Provided that subject to such exceptions as the Provincial Government may, by general or special order, direct no such committee shall permanently transfer any immovable property except in pursuance of la resolution passed at a meeting by a majority of not less than three-fourths of the members of the committee and in accordance with rules made under section 5 and such transfer shall be subject to the sanction of the Provincial Government.

Prohibition
of trade—
allowances,
unauthorized charges
and exaction.

Incorporation of market committee.

walhididas (.

MOGO of

DIAVETO

ming kata.

Bar of suit in absence of notice.

- 13. (1) No suit shall be instituted against any market committee any member, officer or servant thereof or any person acting under direction of any such committee, member, officer or servant for any done or purporting to be done, in good faith as such member, officer servant under this Act, until the expiration of two months veri a notice in writing, stating the cause of action, the name and place of all of the intending plaintiff and the relief which he claims, has been, in case of a committee, delivered or left at its office, and in the case any such member, officer, servant, or person as aforesaid, delivered to or left at his office or usual place of abode, and the plaint shall come a statement that such notice has been so delivered or left.
- (2) Every such suit shall be dismissed unless it is instituted visix months from the date of the accrual of the alleged cause of action.
- (3) Nothing in this section shall be deemed to apply to any instituted under section 54 of the Specific Relief Act, 1877.

Power to borrow.

- 14. (1) A market committee may, with the previous sanction of Provincial Government, raise the money required for carrying out purposes of this Act on the security of any property vested in and being to such committee and of any fees leviable by such committee this Act.
- (2) The conditions on which such money shall be raised and the within which the same shall be repayable shall be subject to the prematation of the Government.

Supersession of market committee.

- 15. (1) If, in the opinion of the Government, a market committee not competent to perform, or persistently makes default in the perform of the duties imposed on it by or under this Act, or exceeds or abused powers, the Government may, after giving such committee an opportunifor explanation by an order published in the *United Provinces Gual* declare such committee to be incompetent or to be in default, or to be exceeded or abused its powers, as the case may be and may supersit.
- (2) When a market committee has been superseded all members the committee shall, and from the date of the order vacate their offices members.
- rights vested in it shall, subject to all charges and liabilities affecting to same, vest in Government.

Provided that, if no new committee is constituted for a market use section 4, all property that shall remain after the satisfaction of all delight and liabilities of the superseded market committee shall vest in the loss authority of the area in which the market is situated for the purpose any object of public utility in the said area.

Prohibition to open private markets.

LO HOLL

i duling in David in indicate

declared any place to be a market, no person shall, notwithstanding any thing contained in any enactment for the time being in force within the area of such market or within a distance thereof to be notified in the United Provinces Gazette in this behalf in each case by the Government set up, establish or continue or allow to be continued any other market for the purpose of the purchase and sale of agricultural produce.

Explanation-A person shall not be deemed to set up, establish or continue or allow to be continued a place as a market for the purchase and sale of agricultural produce if he sells such produce belonging to him outside the premises set apart by a market committee for the purpose of purchase and sale of agricultural produce.

17. (1) Whoever, in contravention of this Act, acts up, establishes, Penalties. continues or allows to be continued any market for the purpose of the purchase and sale of agricultural produce shall be punishable, on conviction by a competent magistrate, with fine which may extend to five hundred rupees, and in case of a continuing breach of the provisions of section 16 with fine which may extend to one hundred rupees for each day after first during which the breach continues.

- (2) Any person who, having failed to obtain a licence as required, is tound operating or taking charges or fees (cash or kind) in respect of produce bought or sold in a recognized market or in the precincts thereof shall be punishable to a fine not exceeding Rs.100 and on repetition of the offence, to rigorous imprisonment which may extend to six months.
- 18. No offence under this Act or under any rule or bye-law made thereunder shall be triable by a magistrate other than a magistrate of the second class.

Trial of offences.

19. All fines and damages recovered from an offender shall be credited to the market fund. Prosecutions under this Act may be instituted by any person duly authorized in writing by a market committee in this behalf,

Disposal of fines and institution prosecution.

STATEMENT OF OBJECTS AND REASONS

THE Royal Commission on Agriculture, the Central Banking Enquiry Committee and the Marketing Staff, have for the past several years recommended and pressed on the urgent attention of the Provincial. Governments the necessity of reducing and regulating the market charges and of controlling the trade practices at present obtaining in the various agricultural markets, if the grower of produce is to receive better returns.

Before he reaches the market the grower has to pay, in most cases, octroi, toll or terminal tax for the up-keep of municipal roads and other amenities of the town. In the market he meets with the arhatiya and his tout, the dalal, the rola who dresses his produce, the weighman, the charvaha who fills the scale pan, the ota who holds open the mouth of the bag, the palledar who handles his cart load. These and the munim (the arhatiya's clerk), the chowkidar, the sweeper, waterman, the arhatiya's cook and a horde of beggars of every description -all regard themselves as entitled to a share of his produce. He is subject to a fixed deduction (karda) on account of impurities (refraction) which may or may not be present. He also pays, by way of charities, in many cases for educating the urban children and for maintaining other charitable institutions from which he himself derives no direct benefit. In a number of cases, the charges are taken in kind and in taking them the persons concerned are liable to be generous to themselves. In the western districts of the United Provinces, the admitted minimum charges are Rs.3-8 per Rs.100 of produce, but in the Central and eastern markets the total charges may amount to so much as Rs 7-13 per Rs, 100. The cultivator silently looks on to the loot of his commodity, willing to protest

but afraid to utter a word, because experience has taught him that he is helpless in the matter. The great objection to these market charges lies not only in their multiplicity, but also in the fact that they are not clearly defined and specified. They differ from market to market and even in a particular market from one arhatiya to the other.

The practice of dara sales by which heaps of varying quality are sold together at one price is a distinct deterrent to any effort by the cultiva-The method of bidding tor to improve the quality of his produce. secretly or under the cloth is also open to the gravest objection. Further, a bid or an acceptance is never binding on the buyer. It is a very common practice for the buyer to complain of excessive refraction as the weighment proceeds. Eventually, when about half of the cart has been taken delivery of, the buyer stops delivery until such time as the poor cultivator-seller, who has not alternative left but to refill his cart and take it away, agrees to an extra discount off the price already settled. There are other malpractices, such as wrong weighment and undue deductions in weight, only too numerous and varied to mention, which easily account for another five to ten per cent. of the cultivator's produce, The remarkable point, however, is that in this whole affair the cultivator has no say at all; his case goes entirely unrepresented. Undoubtedly, many of the practices current in agricultural markets call for immediate abolition of radical improvement and certain charges like kadra, dan and Dharmadaya should be declared illegal.

The author of the "Report on the marketing of wheat in India" truly remarks: "The cultivator (sic) pays everybody's interest and carries all the risks of marketing by way of reduced price for his produce. All those who have any control over those charges and have the interest of the cultivator at heart should use their influence in having these charges reduced or eliminated. In the absence of action of this kind expressions of interest in the welfare of the cultivator may be regarded with suspicion." Up till now the management of markets is vested in local boards, such as municipalities which have grievously failed to perform their duty. The bye-laws which municipalities have framed, have never been enforced and the provision for checking weights has remained a dead letter. The State, as the ultimate guardian of public interest, should therefore, come forward and willingly shoulder the responsibility. Some provision ought to be made for drawing up of a scale of charges by some market authority under rules made with the approval of the Government and for protection of the cultivator otherwise. This measure is modelled on the lines of legislation already in force in Bombay, Hydrabad, Madras and Central Provinces. It is intended to supersede the present management of markets by committees upon which the cultivator is also represented. To ensure proper control, a system of licences for all operators in the market is proposed. The word "market" is so defined as to include the activities of the "pakka arhatiya" as well which also call for regulation and considerable reform,

Thus the main objects of this Bill to control agricultural markets are

⁽a) To regulate the scale of market charges with a view to achieving some measure of uniformity and a reduction in them, and otherwise, to have trade practices duly controlled by market committees, fully representative of all interests concerned.

- (b) To introduce a standard system of scales and weights and to eliminate malpractices, such as wrong weighments undue deductions in weight, price reduction by going back on the original terms of the bargain, etc.
- (c) To protect the interest of the cultivator-seller and to ensure that he receives the whole of the market price for his produce after deduction of minimum and reasonable market charges.
- (d) To improve market conditions, generally by having better shelter, watering and sanitary arrangements for men, cattle and produce entering the markets.
- (e) To assist in the collection and dissemination of reliable market prices to growers.
- (f) To improve the present system of commission selling, e.g. by requiring commission agents who operate both for buyer and seller to take out a double licence and for these to provide both buyer and seller with proper statements of accounts.

Incidentally, this measure, which will ensure a fair deal to the cultivator, will encourage him to improve the quality of his produce and thus remove one of the stigmas attaching to Indian raw material in foreign markets. As a further incidental advantage, the funds obtained by the receipt of licensing fees would make it possible to allot funds to the marketing staff for the establishment of grading and marking centres for agricultural produce, such as fruits, ghee, eggs, hides, skins, tobacco, etc. It may be observed as well as the producers, the position of traders and functionaries in the recognized markets would be imported by eliminating casual, irresponsible interlopers who are not only a menace to the producer, but endanger the livelihood of persons operating in the market. It would also limit the activities of these persons and other touts operating in the immediate neighbourhood of the market.

CHARAN SINGH, M.L.A.

F-1

entra u

ษณ์รับเราะเกีย

APPENDIX L

(See page 370 supra)

Α

et l'a tilles period a BILL

To provide for Recognition of Registered Trade Unions in the United Provinces

WHEREAS it is expedient to make provision for the recognition of Registered Trade Unions; It is hereby enacted as follows:

Short title, extert and commencement.

- 1. (a) This Act may be called the United Provinces Trade Union Recognition Act, 1938.
  - (b) It extends to the whole of the United Provinces.
  - (c) It shall come into force at once.

Definitions.

- 2. In this Act, unless there is anything repugnant in the subject or
- (a) "Registered" means a Trade Union which is registered under the Trade Union Act.
- or permanent, formed primarily for the purpose of regulating the relations between the workmen and employers or between workmen and workmen, or for imposing restrictive conditions on the conduct of any trade or business, and includes any federation of two or more Trade Unions.
  - "Prescribed" means prescribed by regulations made under this
  - (d) "Worker," means a person employed, whether for wages or not in any manufacturing process, or in cleaning any part of the machinery or premises used for a manufacturing process, or in any other kind of work whatsoever incidental to or connected with the manufacturing process, but does not include any person solely employed in a clerical capacity in any room or place where no manufacturing process is being carried on.
  - (e) "Executive" means the body, by whatever name called, to which the management of the affairs of a Trade Union is entrusted.
- 3. There shall be imposed an obligation upon every employer of labour to accept registration under the Government of India Trade Unions Registration Act as a legal fact expressing the acceptance of the bona fides of the existence and activities of the Trade Union.
- 4. Every Registered Trade Union shall be acknowledged by every employer to be a representative organization of the workers expressing an organized opinion of the workers in the trade in which the Union is formed.

Number of members.

- 5. Every such registered representative organization shall have a right to be recognized by the employer regardless of number of members joining the Union.
- 6. No Trade Union as soon as registered applying for such recognition shall be denied the right by the employer raising the question outside the purview of the Trade Union Registration Act.

Obligation upon Employer.

7. No speeches delivered or writings made or Fresofutions passed by such a Registered Trade Union shall be deemed a factor whiching with the employer against recognition as being immaterial and irrelevant to the fact of recognition so long as the Union confinites to be registered under the Trade Unions Act.

ler the Trade Unions Act.

8. As soon as application is made by such Union for recognition, the employer shall invite the Union to submit the following for his assurance and guarantee of the bona, fides of the Union :

(a) Copy of Constitution, Rules and Regulations, containing the aims and objects of the Union.

(b) Original certificate of the registration of the Union

9. Recognition shall consist in the employers immediately cinvestigating into all the complaints both individual and general that may from time to time be sent by the Union for his consideration and replying to the Union communicating the results of such investigations

10. No employer shall refuse to a recognized Union the right of collecting subscriptions within the premises of the place of employment also that of holding meetings of the Union within the same during (छ। क्षेत्रपुर अन्तर्भाग्रहार interval.

- II. Every Union so recognized shall have a right to address all communications to the highest member in the workshop, office or any other place of employment and every communication shall be replied to by him except if the powers are delegated by him to his subordinates. notifications for which shall be given to the Union from time to time.
- 12. Every Union so recognized shall have the right of meeting an officer or officers concerned in the place of employment on behalf of the Unions in the matter of complaints forwarded or representations made at times previously appointed and suitable to the officer or officers concerned.
- 13. Every Union so recognized shall have the right of holding joint meetings with the employers in the matter of various grievances, complaints and representations at least once per two months.

No Union shall be refused the right of recognition whatever its Politics. political persuasion, or political colour of its different members.

No employer shall withdraw recognition until Government withdraws registration under the Trade Unions Registration Act or if condition material to recognition such as those under clause 8 are not fulfilled.

16. Any employer in an industry which falls under the heading "Concurrent subject" that is falling under the Central legislatures as well as partially under Provincial Legislatures such as Railway shall conform to the above rules of recognition; provided the head office of a Union of the employers in that industry is located in one of the principal towns of the Presidency.

17. Any employer violating any of the above clause under the Act shall be subject to a fine of Rs. 500 on the first application for recognition made by the Union and six months' imprisonment for the succeeding.

STATEMENT OF OBJECTS AND REASONS

This Bill seeks to make provision for compulsory recognition of registered trade unions by employers. One of the principal reasons for

Speeches and writings.

Withdrawal of recogniLEGIS

industrial unrest leading to strikes and suspension of business causing acute loss to the industry as also to labour, is want of proper channel to ventilate the grievances of working people by employers. The employers are reluctant to accord recognition to trade unions, that alone can represent the workers' viewpoint. In order to ensure better relation between the employers and labour and to restore peace and content in the industry it is necessary that trade unions be recognized by employers, Hence this Bill. Its principal features are as follows:

- (1) A registered trade union shall be acknowledged by employer to be a representative organization of workers.
- (2) No employer shall refuse the right to a trade union to collect subscriptions within the provision of employment as also that of holding meetings during interval.
- (3) Every recognized union shall have the right of meeting officers of an employing concern and addressing communications regarding complaints and demands of its members.
- (4) Political colour of a union shall not stand in way of recogni-
- (5) Any employers, violating any provisions of the Act shall be liable to a fine of Rs. 500 in first instance and six months' imprisonment in subsequent instances.

RAJA RAM SHASTRI.

LEGISLATIVE ASSEMBLY, UNITED PROVINCES

Wednesday, the 6th April, 1938

The Assembly met at the Assembly Hall, Lucknow, at 11 a.m. The Hon'ble Shri Purushottamdas Tandon in the Chair.

LIST OF MEMBERS PRESENT (188)

Abdul Hakeem. Abdul Wali. Achal Singh. Ahmad Ali Khan Alvi, Raja. Ahmad Sa'id Khan, Nawab Dr. Muhammad. Aizaz Rasul. Aiit Prasad Jain. Akhtar Hasan Khan. Algu Rai Shastri. Anand Singh. Anusuya Prasad Bahuguna. Atma Ram Govind Kher. Aziz Ahmad Khan. Badan Singh. Badr-ud-din, Khan Bahadur. Balwant Singh. Bansgopal. Banshi Dhar Misra. Bhagwan Din Misra. Bhagwan Singh. Bhagwat Narayan Bhargava. Bhawani. Bhim Sen. Bibhuti Singh, Rai Sahib. Bihari Lal. Birbal Singh. Bireshwar Singh. Bisheshwar Dayal Seth, Raja. Brii Behari Lal. Buddhu Singh. Čhandra Bhanu Gupta. Charan Singh. Chet Ram. Chheda Lal Gupta. Dau Dayal Khanna. Daval Das. Deo Narayan Bhartiya. Durga Narayan Singh, Major Raja. Dwarka Prasad. Fasih-ud-din, Khan Bahadur. Gajadhar Prasad. Ghazanfarullah, Khan Bahadur Hafiz. Ghulam Hasan. Gopi Nath Srivastava. Govind Ballabh Pant, The Hon'ble Shri. Habibullah, Muhammad. Har Govind Fant. Hari. Hari Prasad Tamta, Rai Sahib. Harish Chandra Bajpai. Harnath Prasad. Hasan Ali Khan. Hoti Lal Agarwala.

Hukum Singh. Husain Zaheer. Hyder Husain. Imtiaz Ahmad, Khan Bahadur Muham-Indradeo Tripathi. Igbal Ahmad Khan Sohail. Ishwar Saran. Jafar Hasan Khan. Jagannath Bakhsh Singh, Raja. Jagannath Prasad Agarwal. Jagan Frasad Rawat. Jagmohan Singh Negi. Jamshed Ali Khan. Jamshed Ali Captain Muhammad. Jata Shankar Shukla. Jawaharlal. Jiva Lal. Jugal Kishore. Jwala Prasad Jigyasu. Kailas Nath Katju, The Hon'ble Dr. Kamlapati Tewari. Karan Singh Kane. Karimur Raza Khan. Kashi Frasad Rai. Keshava Deva Malaviya. Keshav Gupta. Khalil-ud-din Ahmad, Khan Bahadur. Khaliq-uz-Zaman. Khub Singh. Khushi Ram. Khushwaqt Rai. Krishna Chandra. Krishnanand Nath Khare. Krishna Nath Kaul. Lakhan Das Jatay. Lakshmi Devi. Lakshmi Shankar Bajpai. Lal Bahadur Shastri. Lal Bihari Tandon. Lalta Baksh Singh. Lotan. Mahabir Tayagi. Maharaj Singh, Kunwar Sir. Mahmud Husain Khan. Manik Chand. Manak Singh. Mangat Singh. Manni Lal Pandey. Mijaji Lal. Mohan Lal Gantam. Mubashir Husain Kidwai. Muhammad Adil Abbasi. Muhammad Ekram Khan.

Muhammad Farooq. Muhammad Ibrahim, The Hon'ble Hafiz. Muhammad Ishaq Khan. Muhammad Ismail. Muhammad Ismail Khan. Muhammad Jan Khan. Muhammad Mehdi, Raja. Muhammad Raza Khan, Khan Bahadur. Muhammad Suleman Ansari. Muhammad Wasim. Muhammad Yusuf, Nawab Sir. Mukerjee, B. K. Munfait Ali. Murari Lal. Nafisul Hasan. Narain Das. Narendra Deva. Obaidar Rahman Khan, Khan Bahadur Haji Muhammad. Faltu Ram. Paragi Lal. Parasham Rai. Parbati Kunwari, Rajmata. Phool Singh. Frithivi Raj Singh. Prag Narayan, Rai Bahadur. Prakashvati Sud. Prayag Dhwaj Singh. Purnamasi. Pyare Lal Sharma. Radhakant Malaviya. Radha Mohan Singh. Rafi Ahmad Qidwai, The Hon ble Mr. Rafiuddin Ahmad. Raghvendra Pratap Singh. Raghuvansh Narayan Singh. Raja Ram Shastri. Ram Chandra Paliwal. Ram Charitra. Ram Dhari Fande. Rameshwar Dayal.

Ram Kumar Shastri. Ram Naresh Singh.

Ram Prasad Tamta. Ram Saran. Ram Sarup Gupta. Rukum Singh Rathor. Sadho Singh. Said-uddin Ahmad. Sampurnanand, The Hon'ble Shri, Satyavati Devi. Shahid Husain, Begum. Shamshher Jang. Shankar Dutt. Shanti Swarup. Sharda Mahesh Prasad Singh Shah, Raja. Shatrughan Singh. Shaukat Ali Khan, Muhammad. Sheo Dayal Upadhya. Shibban Lal Saksena. Shiva Ram Duvedi Vaid. Shunitidevi Mittra. Sita Ram Shukla. Sita Ram Asthana. Srivastava, Dr. Sir Jwala P. Sultan Alam Khan. Khan Bahadur Lieutenant M. Sunderlal Gupta. Suraj Prasad Avasthi. Surendra Bahadur Singh. Surya Narayan Singh. Tahir Husain. Thungamma, Bolar. Todar Singh Tomar. Uma Nehru. Venkatesh Narayan Tivary. Vidyayati Rathor, Vijai Lakshmi Pandit, The Hon'ble Mrs. Vijeypal Singh. Vishwanath Prasad. Walford, H. G. Yajna Narayan Upadhyaya. Zahiruddin Faruki. Zahur Ahmad. Ziaul Haq, Khan Bahadur, Muhammad

QUESTIONS AND ANSWERS

STARRED QUESTIONS

- *1-16. Shri Charan Singh: [Postponed.]
- *17-19. Shrimati Satyavati Devi: [Postponed.]
- *20-23. Shri Mangat Singh: [Postponed.]
- *24 and 25. Shri Vishwanath Prasad: [Postponed.]
- *26-43. Shri Har Govind Pant: [Postponed.]

Appointment of Chaudhris of Kumaun as Qanungos

- *44. Shri Har Govind Pant: Is it not a fact that qualified candidates from the family of Chaudhris have applied for these posts but have been refused appointment?
- *45. Shri Har Govind Pant: If the reply to the above question be in the affirmative, will the Government be pleased to give reasons for the same?

The Hon'ble the Minister of Revenue (Mr. Rafi Ahmad Kidwai): The required information is being collected. A reply will be given at a later date.

SERVICES RENDERED BY RAWATS OF JOHAR IN ALMORA DISTRICT

*46. Shri Har Govind Pant: Is it a fact that the Rawats of Johan. district Almora have rendered services to the Government as explorers in Tibet as government servants and as enterprising traders?

The Hon'ble the Speaker: The reply to this question is not on my table. Which of the Hon'ble Ministers is responsible for answering this question?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Sir, to which department were the questions directed?

The Hon'ble the Speaker: The question was sent to the Chief Secretary, that is to say to the Hon'ble the Premier's Department.

The Hon'ble the Minister of Revenue: On what date, Sir?

The Hon'ble the Speaker: It is immaterial on what date it was sent; but it was sent by my office to the Government and it is always open to the Government to get the questions postponed if it is not ready with the answer.

The Hon'ble the Minister of Revenue: I will make inquiries and let the Hon'ble the Speaker know. Yesterday when a question was not answered and when inquiries were made it was found out that the question was not received in the department concerned till the date of the reply.

The Hon'ble the Speaker: Do you mean to say that the question is hanging in any department between my department and the Government? Is there any department between these two? The question was sent to the Government on the 25th March.

The Hon'ble the Minister of Revenue: Sir, sometime a question is sent to a department which is not concerned and then it is sent back to the proper department.

The Hon'ble the Speaker: It is the work of the Secretariat to find out from each department for each day as to whether the replies are ready or not.

The Hon'ble the Minister of Revenue: Sir, I was under the impression that it is the work of the Legislative Department to see what particular questions relate to a particular Department.

The Hon'ble the Speaker: The Legislative Department is a part of the Government. If the Government desires it, it may be arranged that all questions may be sent to the Chief Secretary and the Chief Secretary may send them to the departments concerned. If that is what the Government desires I shall have it done today. Or the questions may be sent to the Secretary in the Legislative Department and he may distribute the questions. Is that acceptable to Government?

The Hon'ble the Minister of Revenue: We will consider over it and then let the Chair know.

The Hon'ble the Speaker: I am for the present postponing this question till tomorrow.

*47. Shri Har Govind Pant: Was the post given to the family in recognition of its services to the Government?

(Questions nos. 46 and 47 were postponed.)

TAX ON THE UNBARNED INCOME OF akharas OF SADHUS

*48. Shri Chet Ram (absent): Do the Government propose to levy a tax upon the unearned income of these akharas of Sadhus?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier (Shri Yenkatesh Narayan Tivary): As taxation of non-agricultural incomes is a Central subject, the question of this Government levying such a tax does not arise.

NON-BAILABLE OFFENCES IN THE DISTRICTS OF UNTED PROVINCES

- *49. **Shri Chet Ram** (absent): Will the Government be pleased to furnish the following information:
- (a) What is the number of non-bailable offences committed in the various districts of Agra and Oudh during the year 1935—37 both years inclusive?
- (b) What are the various caste and communities separately of these provinces who have indulged in these crimes?

The Hon'ble the Premier (Shri Govind Ballabh Pant): (a) For the provincial figures for non-bailable offences reported during the years 1935 and 1936 a reference is invited to statements A and B attached to the report on the administration of the Police of the United Provinces for the years 1935 and 1936. The figures for 1937 are not yet available.

(b) The information is not available.

EFFECT OF CRIMINAL TRIBES ACT ON THE DEPRESSED CLASSES

*50. Shri Chet Ram (absent): Is the Government aware that the Criminal Tribes Act has operated harshly upon the depressed classes especially the Pasis and Kanjars? Has the Government under consideration any proposal to repeal the said Act?

The Hon'ble the Premier: The Criminal Tribes Act has not been applied to all depressed classes nor to all Pasis and Kanjars. The Act is in essence ameliorative and reformatory rather than punitive and it has been applied only to those tribes and gangs whose record has shown that they were addicted to the habitual commission of crime. Government are not aware that the Act has operated particularly harshly upon the depressed classes, especially the Pasis and Kanjars, but Government are aware that the administration of the Act can with advantage be liberalized and have accordingly appointed a committee to suggest reforms. The Act is an All-India Act and Government are not competent to repeal it.

*51. Shri Chet Ram (absent): Is it a fact that persons are penalized, even though their names have long since been removed from the register maintained under section 4 of the Criminal Tribes Act of 1924?

The Hon'ble the Premier: No.

BEGGAR PROBLEM IN UNITED PROVINCES

*52. Shri Chet Ram (absent): Is the Government aware that the beggar problem is a growing menace to these Provinces?

*53. Is it within the knowledge of the Government that at temples and other religious places, begging is freely resorted to even by small children?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Government

have no definite information.

*54. Shri Chet Ram (absent): Do Government propose to take

any steps to eliminate this evil from society?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Government hope that as a result of the general improvement in the economic condition of the people which they expect to follow the activities of Government in every direction this evil will disappear.

Appointment of a reader in the Pathology Department of the Lucknow University

*55. Shri Chandra Bhanu Gupta: Will the Government be pleased to state whether there was a difference of opinion between the recommendation of the Selection Committee and the Executive Council in the matter of appointment of a Reader in the Pathology Department of the Lucknow University?

The Hon'ble the Minister of Education (Shri Sampurnanand): Yes.

*56. Shri Chandra Bhanu Gupta: Is it a fact that after the recommendation of the Selection Committee was rejected by the Executive Council, the Vice-Chancellor sent a demi-official letter to the Chancellor giving his reasons for the recommendation made by the Selection Committee?

The Hon'ble the Minister of Education: An official letter was sent by the Vice-Chancellor to Government on the 9th November, 1937. Government have no information about any demi-official letter sent to the Chancellor.

*57. Shri Chandra Bhanu Gupta: Will Government be pleased to furnish a copy of letter sent by the Vice-Chancellor in this connexion?

The Hon'ble the Minister of Education: A copy is laid on the table.

(See Appendix A, page 523)

*58. Shri Chandra Bhanu Gupta: Is it also a fact that after the rejection of the recommendation of the Selection Committee in the said matter, Colonel Stott, the then Principal of the Medical College sent a demi-official letter in support of the claims of a particular gentleman to the Chancellor?

The Hon'ble the Minister of Education: Yes.

*59. Shri Chandra Bhanu Gupta: Will the Government be pleased to state whether the then Minister of Education gave his opinion on the file forwarded by him to the Chancellor in this connexion? If not, why so?

The Hon'ble the Minister of Education: No; presumably, because he did not consider it necessary to do so.

*60. Shri Chandra Bhanu Gupta: Will Government be pleased to state whether it approves of the policy of the heads of the departments of the University influencing the opinion of the Chancellor and the Government by writing letters like the one mentioned above?

The Hon'ble the Minister of Education: Does not arise.

*61-65. Shri Sita Ram Shukla: [Postponed.]

*66-69. Shri Chheda Lal Gupta: [Postponed.]

APPOINTMENT OF A MUNICIPAL COMMISSIONER, MORADABAD AS DIVISIONAL SUPERINTENDENT, RURAL DEVELOPMENT

*70. Shri Shankar Dutt Sharma: Has Munshi Akhtar Husain, a *1 23-3-'38 member of the Municipal Board, Moradabad been appointed as a Divisional Superintendent in the Rural Development (Department?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes.

*71. Shri Shankar Dutt Sharma: Will Government be pleased to state whether he can continue to be a member of the Board even as a Government servant?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes.

*72. Shri Shankar Dutt Sharma: If the answer be in the negative, *5 23-3-38 has the Board received his resignation from the membership of the Board?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Does not arise.

*73. Shri Shankar Dutt Sharma: If the Board has received no such *4 23-3-'38 resignation from him, can he be allowed to participate in the meetings of the Board?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes.

Khan Bahadur Lieutenant M. Sultan Alam Khan: Is the appointment in question temporary or permanent?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government (Shri Atmaram Govind Kher): It is a temporary appoint-

Mr. Tahir Husain: How long will the Government take to decide this question as to whether an employee of the organization of the Rural Development can be a member of a local body?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: There is no question as to the decision of the Government. This is the law that he can remain a member of the Municipal Board even if he is a Government servant.

Mr. Tahir Husain: Two or three days back, Sir, in reply to a question with regard to an organiser, probably in Agra, it was stated by the Government that the matter was receiving attention of Government and was to be decided soon.

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: It was, Sir, with regard to the membership of the District Board and not of the Municipal Board.

Mr. Tahir Husain: Does the Government differentiate between members of local bodies?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: There is no question of the Government differentiating. O. no. Date It is a question of the difference in Law and of the difference in the Acts.

*74. Shri Shankar Dutt Sharma: Will Government be pleased to *5 23-3-38. state whether the Municipal Board, Moradabad recommended its Executive Officer for promotion? If so, when did it make the recommendation and what orders has the Government passed on it? If the Government has not taken any action yet, when is it likely to do so?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes.

In May, 1937. The matter is under consideration and orders will issue in due course.

BEITING TAX IN THE UNITED PROVINCES AND ITS EFFECT ON HORSE BREEDING

*75. Mr. H. G. Walford: Will the Government be pleased to state *6 23-3-38 the amount of tax realized by the imposition of Betting Tax in the United Provinces?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: ${\rm Rs.43,043\text{-}7\text{-}3}$ realized up to the 15th March, 1938.

*76. Mr. H. G. Walford: What proportion of this amount has come *7 23-3-38 from racing in these Provinces?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: The whole of the above sum.

*77. Mr. H. G. Walford: Is it within the knowledge of Government *8 23-3-38 that in spite of a subsidy of Rs.12,000 from the Calcutta Turf Club, the Lucknow Race Course authorities sustained a loss of Rs.25,000 last year, and Rs.9,000 during the Army Cup week and a drop of Rs.8,000 in Gymkhana racing as a result of the imposition of Betting Tax upon racing?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: From the representations received by the Government from the Senior Steward, Lucknow Races, it appears that in spite of a subsidy of Rs.12,000 from the Calcutta Turf Club, the Lucknow Race Course authorities sustained a loss of Rs.25,000 last year and Rs.8,000 this year in the Gymkhana racing. Government have no information about the loss of Rs.9,000 during the Army Cup Week. Government have also no knowledge whether the losses are due to the imposition of Betting Tax upon racing.

Mr. H. G. Walford: Has the Government tried to obtain the information in respect of the loss of Rs.9,000 and in respect of the losses caused to the race course last year and this year?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Government has placed on the table all the information that it has been able to secure.

Mr. H. G. Walford: My question is—Has the Government attempted to inquire into these losses?

The Hon'ble the Speaker: Do you mean the reasons of the losses?

Mr. H. G. Walford: Yes, Sir. Have the Government inquired into the reasons of these losses?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: From the infor. mation received Government is not in a position to determine what these losses were due to. Government are satisfied that the losses were not due to the betting tax.

Mr. H. G. Walford: Sir, may I repeat my question?

The Hon'ble the Speaker: No. If the Government do not choose to answer a question none of us can make them do so.

Mr. H. G. Walford: Suppose, Sir, I ask the Government where is the North Pole and they say it is in Lucknow. Will that answer be relevant? My question is definite, have the Government inquired into the reasons of the losses?

The Hon'ble the Speaker: Government have already answered that question. They may answer a question in any manner they choose.

Mr. H. G. Walford: Have the Government inquired into the losses that would accrue to the public if these race courses closed down?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: No formal inquiry has been instituted so far, but Government do not accept the suggestion put forward by the honourable member that these losses were due to the imposition of the betting tax.

Shri Radha Kant Malaviya: Is the Government aware that the imposition of the betting tax has helped in saving a large number of people from falling a victim to the curse of racing?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: It is a matter of opinion.

Shri Mahabir Tayagi : श्री महाबीर त्यागी :

क्या कलकत्ता टर्फ़ क्लब (Calcutta Turf Club) के इंतजामात में गवर्न मेन्ट का कोई अख्तियार है, यानी उसके इंतजामात में गवर्न मेन्ट का कोई हाथ है ?

شرى مهابير تياگي --کیا کلینته ڈون کلیب (Calcutta Turf Club) کے اِنتے ظام میں گررنمنت کا کوئی اِختیار هے یعنی اِس کے اِنتظامات میں گورنمنت کا کوئی هاتهة

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: सेकेटरी ट आनरेब्ल प्रीमियर :

इस सूबे की सरकार का कलकता टर्फ क्लब के इंतजामात में कोई हाथ नहीं है। پارلىمنتىرى سىمىتىرى ئو آئزيىل پريم**ىئ**ر – اِس صوبے کی سرکار کا کاک فرف کلب کے انتظامات میں کوئی ھاتھ

نہیں ھے – O. no. Date *9 23-3-38.

*78. Mr. H. G. Walford: Is the Government aware that two Race Courses in the United Provinces have closed down, namely Cawnpore and Meerut, in consequence of losses sustained owing to the imposition of the Betting Tax?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Government are aware that the Race Course at Cawnpore has closed down, but the reason for this closing down is a matter of speculation. Government understand that Gymkhana Races in the hot weather are likely to be O. no. Date held in Meerut.

Mr. H. G. Walford: Have the Government inquired into the reason for the closing down of the Cawnpore and Meerut Race Courses?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: I have already replied that the reason for this closing down is a matter for speculation.

Mr. H. G. Walford: What information has the Government as regards the reason for the closing down of these two Race Courses?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: The Government is satisfied that this closing down is not due to the imposition of the Betting Tax.

Mr. H. G. Walford: Since when did the Government become satisfied? Was it after having given the first answer?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: They have always been satisfied on this particular point.

*79. Mr. H. G. Walford: Is the Government aware that the horse *10 23-3-38 breeding industry in these Provinces depends mainly upon racing?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: This is a matter of opinion.

DESTRUCTION OF CROPS BY HAILSTORM

*80. Shri Khub Singh: Is the Government aware that the crops of *21 23-3-38, villages Gohawar, Alampur-Airna, Phuna and of some other neighbouring villages have been ruined by hailstorm which came on the eve of 14th January, 1938 in that area?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Some damage was caused to crops in these villages by hailstorm on 14th January, 1938.

*81. Shri Khub Singh: Do the Government propose to give any *22 23-3-'38 relief in rent to the villages affected by the said hailstorm in that area?

The Hon'ble the Minister of Revenue: No. The damage caused was less than the minimum for which relief can be given under the rules.

Shri Khub Singh : श्री खूद सिंह :

क्या गवर्नमेन्ट को यह मालूम हैं कि इन मवाज्ञ आत में चने की फसल विल्कुल तवाह हो गई हैं ?

شري خوب سنگهه -- کیا گوردمنت کو یه معلوم هے که اِن مواضعات میں چنے کی فصل بالکل

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Revenue (Shri Ajit Prasad Jain):

پارلیامینتری سکریتری تو آنریبل منستر آف ریونیو (شری اجیت پرشاد جیس) اُس کی بابت گورنمنت کو کوئی اطلاع نهیں هے - اِطلاع محض یهه هےکه جننا قاعدے کے اندر نقصان هونا چاهیئے اِتنا نقصان نهیں هوا - O. no. Date

पालियामेन्टरी सेक्रेटरी टू आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ रेवेन्यू: (श्री अजीत प्रसाद जैन)

इसकी वाबत गवर्नभेन्ट को कोई इत्तिला नहीं है। इतिला महज यह है कि जितना कायदे के अन्दर नुकसान होना चाहिये उतना नुकसान नहीं हुआ।

Confiscation of Congress Office Building of Hata Tahsil in district Gorakhpur.

The Hon'ble the Premier: Government took possession of the Hata Congress office building under the provisions of the Unlawful Association Ordinance 1932. The house was not confiscated by the Government.

*28 23-3-38. *83. Shri Prayag Dhwaj Singh (absent): If the answer to the above question is in affirmative, will the Government be pleased to state whether the said building has been restored to the Congress Committee, tahsil Hata now? If not, why not?

The Hon'ble the Premier: The Congress Committee used to occupy the house on rent and it was subsequently restored to the owners.

Shri Keshava Deva Malaviya: When was this building restored to the owner?

The Hon'ble the Premier: Presumably after the withdrawal of the notification.

Shri Keshava Deva Malaviya: Has the Government made definite inquiries about this that this house was restored to the owner immediately after the notification?

The Hon'ble the Premier: Government always makes definite inquiries.

INTRODUCTION OF EASY AND SIMPLE HINDUSTANI AS COURT LANGUAGE.

*27 23-3-38. *84. Shri Algu Rai Shastri (absent): Is it a fact it has been the intention of the Government ever since 20th November, 1937 to introduce easy and simple Hindustani as the court language, and to that effect various circulars have been issued from time to time?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Government have not been able to trace any such circulars.

*28 23-3-38. *85. Shri Algu Rai Shastri (absent): What steps, if any, have the Government taken so far to effectively introduce easy and simple Hindustani as court language?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: The present Government have not considered the question.

*29 23-3-38. *86. Shri Algu Rai Shastri (absent): What results have been achieved so far in this connexion?

Questions nos. 82-83 were put by Shri Keshava Deva Malaviya. Questions nos. 84-86 were put by Shri Lal Bahadur Shastri. Farliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Does not asise.

Shri Mahabir Tayagi: श्री महावीर त्यागी:

क्या हिन्दी लिपी को गवर्नमेन्ट सरकारी लिपि मानती है और रिकगनाइज (recognize) करती है ?

شري مهابير تياگي --کيا هندي لهي کو گزرنمنت سرگاري لهي مانتي هي اور رينگنائز (recognize) --- وتي هي اور رينگنائز

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier : पालियामेन्टरी संकेटरी ट्यानरेव्ल प्रीमियर :

जी हां।

چارايامينٽري سکريٽري ٿو آنويمل پيرييئر — جي هان _

Shri Mahabir Tayagi : श्री महावीर त्यागी :

क्या अदालतों में हिन्दी की दरख्वास्तों मंजूर की जाती हैं ?

شري مهابير تياگي — ____

? کیا عدالتوں میں هندي کی درخواستیں منظور کي جانی هیں Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: पालियामेंटरी सेकेटरी टू आनरेबुल प्रीमियर:

जी हो।

ډارليا ميناوى سکويالوي او آنويبل ډويميار - د چې عال -

O. no. Dato

COMPLAINTS AGAINST THE SUB-INSPECTOR OF POLICE STATION KURAULI, DISTRICT MAINPURI.

*87. Shri Jiva Lal Duvedi (absent): Is it a fact that the Sub-In-*37 23-3-37. spector of police station Kurauli, district Mainpuri, challaned certain Chamars of Ashokpur of the Kurauli Thana, under section 452/147, Indian Penal Code and they were all acquitted of the charge, the prosecution theory and evidence being disbelieved?

The Hon'ble the Premier: Yes.

*88. Shri Jiva Lal Duvedi (absent): Is it a fact that some Chamars of Ashokpur complained to the District Magistrate of bribe being taken by the said Sub-Inspector? For how long is this complaint pending before him?

The Hon'ble the Premier: Yes. Since July, 1937.

*89. Shri Jiva Lal Duvedi (absent): Is it a fact that the President, District Congress Committee, Mainpuri, after making an inquiry regarding the subject matter of the said complaint recommended to the District Magistrate to take action against the said Sub-Inspector? If so, what steps did the District Magistrate take?

The Hon'ble the Premier: No. Does not arise.

O. no. Date RELEASE OF ESTATES UNDER THE COURT OF WARDS.

- *43 23.3-'38. *90. Kunwar Khushwaqt Rai: (a) Is it a fact that a number of estates, which were under the superintendence of the Court of Wards were released during the past five years in favour of the wards on the wards concerned entering into an agreement about the better management of the estates?
  - (b) How many such estates were released in this manner and what are their names and the years of release?
    - (c) What were the conditions of release in each case?

The Hon'ble the Minister of Revenue: The required information is being collected. A reply will be given at a later date.

COMPLAINTS AGAINST THE MUNICIPALITY OF NAJIBABAD.

*47 23-3-38. *91. Shri Ram Prasad Tamta: Is it a fact that the minority communities have no adequate representation in the municipality of Najibabad?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: No.

Mr. Tahir Husain: What is meant by "no adequate representation"?

The Hon'ble the Speaker: That is not a question to be put to the Government. You may find out from the honourable member himself who has put this question as to what he means by it.

*48 23-3-38.

*92. Shri Ram Prasad Tamta: Is it a fact that the election to the various sub-committees of the municipal board of Najibabad was not held by single transferable vote as required by section 104 of the United Provinces Municipalities Act of 1916?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes.

Shri Ram Prasad Tamta: Will the Government be pleased to state why the election was not held by a single transferable vote?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: The Government are informed that the Chairman was not aware of the change in the Act itself, in clause (b) of section 104. The correction slip was not received by the Chairman's office. That is the information given to the Government.

Mr. Muhammad Ismail Khan: Do the Government intend to order fresh election?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes. Fresh election has been ordered on the complaint received by the District Magistrate.

*93. Shri Ram Prasad Tamta: Is it a fact that the Municipal *49 23-3-38. Board imposes a penalty of two annas per rupes over and above the octroi duty on those who do not get their invoices of goods opened by a member appointed by the board for the purpose?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes.

Shri Ram Prasad Tamta: Will the Government be pleased to state whether this is permissible under the United Provinces Municipalities Act?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: This information was received by Government only recently. The Government is considering the matter and after inquiry it will decide whether it is legal or illegal.

O. no. Date

*94. Shri Ram Prasad Tamta: Is it a fact that the Chairman of the *50 23-3-38. municipal board, Najibabad, ordered payments of public works account bills which were not passed by the Public Works Committee of the board?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: No.

RECOMMENDATION FOR PROMOTION TO INSPECTORSHIP OF POLICE

*95. Shri Sinhasan Singh (absent): Will the Government be pleased to state the names of the Sub-Inspectors of district Gorakhpur recommended for promotion to Inspectorship in years 1936 and 1937?

*96. Will the Government state the reasons for which the persons, *55 23-3-38. recommended in the year 1936 were not recommended in 1937?

The Hon'ble the Premier: These matters are confidential and Government regret that they cannot supply the information desired by the honourable member.

PROSECUTION OF BABA RAGHAVA DAS AND OTHERS OF BARHAJ

*97. **Shri Sinhasan Singh** (absent): Is it a fact that the prosecution of Baba Raghava Das and others of Barhaj was regarded as false and *56 23-3-38. malicious and therefore withdrawn by the Government?

The Hon'ble the Premier: Government withdrew the proceedings under section 107 of the Code of Criminal Procedure against Baba Raghava Das and others as such proceedings were considered to be ill-advised and uncalled for.

*98. Shri Sinhasan Singh (absent): Will the Government be pleased to state whether it instituted any inquiry into the arrest of *57 23-3-38. Baba Raghava Das?

The Hon'ble the Premier: Government sent for the records of the case and examined them.

COMPLAINTS AGAINST THE SUB-INSPECTOR OF BARHAJ

*99. Shri Sinhasan Singh (absent): Will the Government be pleased to state whether the public of Barhaj complained against the *58 23-3-'38. Sub-Inspector of Barhaj to the Hon'ble Ministers who went to Gorakhpur and Barhaj?

The Hon'ble the Premier: Yes.

Questions 95 and 96 were put up by Shri Mohan Lal Gautam.

O. no. Date

*59 23-3-38. *100. Shri Sinhasan Singh (absent): Is it a fact that a report complaining against the said Sub-Inspector and some other officials was submitted by the United Provinces Provincial Congress Committee recommending the immediate transfer of the persons complained of?

The Hon'ble the Premier: No such report is forthcoming.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Do the Government take into consideration the reports of the United Provinces Provincial Congress Committee in the matter of transfer of sub-inspectors?

The Hon'ble the Premier: No reports from any quarter are taken into consideration as such, but information from every quarter is taken into account in dealing with public matters.

*60 23-3-38. *101. Shri Sinhasan Singh (absent): Will the Government be pleased to state the action taken by it on the report of the said Provincial Congress Committee?

The Hon'ble the Premier: As stated in reply to question no. 59, that no report of the Provincial Congress Committee is forthcoming.

*61 23-3-38. *102. Shri Sinhasan Singh (absent): Is it a fact that the said Sub-Inspector was very strongly recommended by the Superintendent of Police, Gorakhpur for nomination to Inspectorship and that he has been so nominated?

The Hon'ble the Premier: The Sub-Inspector of Barhaj was nominated last year by the Superintendent of Police for promotion to the rank of circle inspector but the nomination was not accepted.

NOTIFIED AREA, BARGAON, GONDA DISTRICT

- *103. Shri Lal Behari Tandon: Is the Government aware that out of the population of Notified Area, Bargaon in Gonda District, there are 4,180 Hindus, 1,687 Muhammadans, and 171 other castes?
- *104. Is it a fact that the District Traffic Superintendent, the District Loco Officer and the Resident Engineer all of the Bengal and North-Western Railway and the Tahsildar of the Balrampur Estate have always been nominated ex officio members on the said Notified Area Committee, Bargaon?
- *105. Is it a fact that the Resident Engineer has always been ex officio nominated President?
- *71 23.3.38. *106. Is it a fact that the income of the Notified Area is approximately Rs.10,000 a year, which comprises a compound contribution of Rs.3,600 a year by the Bengal and North-Western Railway?
- *107. Is it a fact that the remaining amount is made up of taxes *72 23-3-38. and other sources?
- *73 23.3.38. *108. Is it a a fact that the Railway contribution is in lieu of the tax (property and circumstances) which the Railway employees would otherwise have been charged?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister for Local Self-Government: Yes.

*109. Shri Lal Behari Tandon: Is it a fact that the Railway *74 23-3-38. administration realizes this amount as monthly deductions from the salaries of its employees?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: No. The Railway administration realizes conservancy fees from some of its employees, though the scavenging is one by the Notified Area Staff.

- *110. Shri Lal Behari Tandon: (a) Will the Government please *75 23-3-38. state what interest do these official nominees represent in the Committee?
- (b) If they represent other castes comprising of 171 members will the Government please state the special reasons for giving them undue veightage?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: (a) The Official nominees represent the Railway administration and employees, who constitute the most important element in the Notified Area.

- (b) Does not arise.
- *111. Shri Lal Behari Tandon: Is the Government aware that only *76 23-3-38. Government is elected by the public for the above Notified Area?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes.

*112. Shri Lal Behari Tandon: Is the Government aware that the *77 23-3-38, present system of administration benefits mainly the Railway and its employees, and ignores the public at large?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: It is a matter of opinion. It is however admitted that the system of administration is undemocratic and needs modifications.

*113. Shri Lal Behari Tandon: Is the Government aware that— *78 23-3-38.

(a) the private latrines in the quarters of the Railway employees are scavenged by the Notified Area sweepers and no charge is made for this service;

(b) the private bungalow compounds of the Railway officers are regularly swept and cleaned by the Notified Area gang of sweepers and no charge is made for this as well:

(c) the Railway pits and tanks are filled with Notified Area rubbish and sweepings by the Notified Area sweepers, and no charge is made for this;

(d) the Railway employees residing outside the limit are charged only property and circumstances tax at one-fourth the usual rates?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government:

- (a) Yes, but conservancy fees are not charged only in the case of the quarters of the lower paid Railway Staff.
- (b) Yes, but the conservancy staff performs this service periodically.
  - (c) Yes.
  - (d) Yes.

O. no. Date.

*79 23.3.38. *114. Shri Lal Behari Tandon: Is the Government aware that the sweepers of the Notified Area, Bargaon went on strike a few months back?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes.

*80 23-3-38. *115. Shri Lal Behari Tandon: Will the Government please state the reason of their strike and its result?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: The installation of rubber tyred conservancy cart led to the apprehension that the staff would be reduced and there were also some complaints about wages and hours of work. The men returned to work on the Deputy Commissioner's assurance that the grievances will be looked into."

Shri Lal Behari Tandon : श्री लाल बिहारी टन्डन :

क्या गवर्नमेन्ट को मालूम है कि इस हड़ताल के मुआमले में डिप्टी कमिश्नर ने विश्वास नहीं दिलाया लेकिन कमेटी के विश्वास दिलाने पर हड़ताल तोड़ी है ?

شري لال بهاري تندن -

کیا گورنمنت کو معلوم هے که اس هرتال کے معامله میں دَبتّی کمشنر نے وشواس نہیں دلایا لیکن کمیتّی کے وشواس دلانے پر هرتال توزی هے ?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: पार्कियामेंटरी सेकेटरी टू आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ लोकल सेल्फ-गवर्नमेन्ट:

गवर्नमेन्ट के पास यह इत्तिला है कि ज़िला मैं जिस्ट्रेट ने उनको तसल्ली दिलवाई।

نارلامیناوی سکریاوی او آنریبل منستر آف اوکل سیلف گورنمنت - گورنمنت کورنمنت داوائی -

Shri Lal Behari Tandon : श्री लाल बिहारी टन्डन :

क्या इस हड़ताल के समझौता कराने में अलावा जिला मैं जिस्ट्रेट के कोई और साहब भी शामिल थे ?

شوي لال بہاري تُندَن — کيا اس هرتال کے سمجھوتا کرانے میں علوہ ضلع مجستریب کے کوئي لور ماھب بھي شامل تھے ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: पालियामेंटरी सेकेंटरी दू आनरेबुछ मिनिस्टर आफ़ लोकल सेल्फ़ गवनीस्ट:

इस सनाळ के लिये में इत्तिला चाहता हूं। 🐎 ....

پارلیمینتری سریتری تو آنریبل منستر آف لوکل سیلف گورنست -اس سوال کے لیئے جین اطلاع چاھتاموں -

*81 23-3-38. *116. Shri Lal Behari Tandon: Is the said Notified Area adjacent to that of Municipal Area, Gonda?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes.

*117. Shri Lal Behari Tandon: Has the Government considered the o. no. Date question of amalgamating the two boards into one?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: No, not so far. It will now be examined by the Government.

Shri Lal Behari Tandon : श्री लाल बिहारी टन्डन :

क्या गवर्नभेन्ट यह वतलाने की कृपा करेगी कि रेलवे सेक्शन (railway section) कितनी आवादी है ?

شری ال بہاری آندن — کیا گرورنمنت یہ، بتلانے کسی کریا کریگی کہ ریلوے سیکشن (railway section) کی کتنی آبادی ہے ?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: I require notice.

Shri Lal Behari Tandon : श्री लाल बिहारी टन्डन :

क्या गवर्नमेन्ट को यह मालूम है कि नोटीफ़ाइड एरिया में पांच मेम्बरों में तीन यूरोपियन हैं और एक हिन्दू और एक मुसलमान हैं ?

ثری ال بہاری تندن —
کیا گورنمنت کو یہ معلوم ہے که نوتیفائد ایریا میں بانی میمبروں میں تین یوروپیئن ہیں اور ایک هندو اور ایک مسلمان ہے ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: For this also, Sir, I require notice.

Shri Lal Behari Tandon : श्री लाल बिहारी टन्डन :

क्या गवर्नमेन्ट यह स्वीकार करती है कि शासन प्रणाली के सिद्धान्त के खिलाफ यह प्रणाली हैं। इसे गवर्नमेन्ट कब तक बदलने का इरादा करती हैं?

شری لال بہاری تنتن —
کیا گورنمنت یہم سوئکار کوتی ہے کہ شاسی پر نالی کے سدھانت کے خطائف کے سدھانت کے خطائف یہ برنالی ہے ۔ اسے گورنمنت کب تک بدانے کا ارادہ کرتی ہے ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government : पार्लियामेंटरी सेक्रेटरी टू आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ लोकल सेल्फ़-गवर्न-मेन्ट:

लोकल बाडीज (local bodies) का क़ानून बदलने के लिये गवर्नमेन्ट ने एक कमेटी तजवीज की हैं। इस कमेटी के सामने यह मुआमलात सब पेश हैं। उसके लिये गवर्नमेन्ट ने यह तजवीज किया है कि जिन म्यूनिसिपैलिटियों या नोटीफ़ाइड एरिया के कान्स्टीटचूशन (constitution) में गड़बड़ी है वह अभी बदली न जाये बिल्क उस कमेटी की रिपोर्ट आने पर तमाम सूबे मशके लिये क़ानून जारी किया जावे।

پرلیمنڈری سکریڈری ڈو دی آئریبل منسٹر آف لوکل سیلف گورنمنت ۔ اوکل باقیز(local bodies)کا قانون بدلنے کے ایئے گورنمنت نے ایک کمیڈی تعجوبزئی ہے۔ اِس عریدی کے سامنے یہ، معاملات سب پیش ہیں۔ اس کے لیئے گورنمنت نے یہ تجویز کیا ہے کہ جن میونیسپلتیوں یا نوٹیفائڈ ایریا کے کانسٹ یارشن (constitution) میں گروٹوی ہے ہیں وہ ابھی بدلی نہ جاویں بلکے اس کمیٹی کی ریورٹ آنے بھر تمام صوبے بھر کے لیئے تانوں جاری کیا جارے ۔

O. no. Date.

PROPORTION OF REVENUE TO LENT IN UNITED PROVINCES

*106 23-3-'38.

*118. Shri Indradeo Tripathi: Will the Government please state what is the general proportion of revenue to the recorded rent in a mahal in the province? If there be no fixed proportion as a rule, will the Government please state the average proportion that revenue bears to the rent in the province?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Under the existing law the revenue assessed on a mahal may be between 25 per cent. and 45 per cent. of the net 'assets' which term includes, besides the recorded rental, income from certain other sources.

The average revenue of a mahal in the province is 38.6 per cent. of the recorded rental.

*107 23-3-*38.

*119. Shri Indradeo Tripathi: Is the Government aware that the revenue of mauza Akhtiarpur, Alampatti, Anighat, Arazihat Solan Sahta, Bagh Bhagni, Buzurg Gausabad, Hasnapur, Hetampur, Hussainpur, Jamuna Deva, Kanadih, Kapurpur in the Ghazipur District is only Rs,320, 101, 313, 325, 201, 90, 95, 112, 182, 87, 91, and 37, whereas the rent of the same villages in Rs.1,584, 474, 3,542, 3,066, 1,210, 394, 432, 515, 725, 481, 308, and 623 respectively?

The Hon'ble the Minister of Revenue: The revenue of villages Amghat (not Anighat) and Arazi Hata Salen Sahib is Rs.598 and Rs.974 respectively. The other figures of revenue and rent, given in the question are correct.

*108 23-3-'38

*120. Shri Indradeo Tripathi: Will the Government please state the revenue and the recorded rent which is realized by the proprietors from the tenants of the following villages, Karanchapra, Kararaha, Khawaspur, Ibrahimabad, Nawbarar and Laksmanchapra, pargana Doaba, district Ballia?

The Hon'ble the Minister of Revenue: A statement is laid on the table.

(See Appendix B, page 525)

*109 *121. Shri Indradeo Tripathi: Will the Government please state the 23-3-38 reason of this abnormally high proportion of rent to the revenue in these above villages?

The Hon'ble the Minister of Revenue: The villages of the Ballia District, referred to in question 108, belong to Maharaja of Dumraon and under an agreement entered into by him with Government in 1824 the revenue of these villages is not liable to change. The area and consequently the rent of these villages are subject to occasional fluctuation owing to the fluvial action of the Ganges.

In the Ghazipur District Amghat and Arazi Hata Salen Sahib are alluvial villages and their rent is also liable to increase or decrease according as they are favourably or adversely affected by the action of the

The other villages of the Ghazipur District are permanently settled. Their revenue cannot be revised under existing law. The rents have O, no. Date. increased since the revenue was originally fixed.

*122. Shri Indradeo Tripathi: Are the Government aware that this anomally prevails in a number of villages in this province?

*110 23-3-'38.

The Hon'ble the Minister of Revenue: Yes.

*123. Shri Indradeo Tripathi: Is it a fact that the rent in these villages was at a very low figure at the time of a settlement, but has since been enhanced by the zamindars?

*111 23-3-'38.

The Hon'ble the Minister of Revenue: Rents have increased partly because of an increase in the cultivated area and partly because of competition in the demand for land.

*124. Shri Indradeo Tripathi: Do the Government propose to consider any method to remove this anomally?

*112 23.3-38

The Hon'ble the Minister of Revenue: Rents in permanently settled areas are being abated on the basis of roster rates which have been revised with reference to the prevailing level of prices. Government also propose to confer hereditary rights on tenants in alluvial areas.

Shri Indradeo Tripathi : श्री इन्द्रदेव त्रिपाठी :

क्या वंदोवस्त के वाद जहां लगान वढ़ गया है काश्तकारों के ऊपर उसके घटाने का इन्तजाम सरकार की तरफ़ से किया जा रहा है ?

شري إزدر ديو تريائهي -کیا بندوبست کے بعد جہاں کا لگان برجمہ گیا ہے کاشتکاروں کے اوپر اُس کے گھتانے كا إنتظام سركار كي طرف سے كيا جارها هے ?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Revenue: पालियामेंटरी सेकेटरी टू आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ रेवेन्यू:

इसका जवाब सवालात न० १२४ के जवाब में दे दिया गया है। रोस्टर की (roster) गरह के मुताबिक वहां लगानों में तब्दीली की जा रही है।

پارليامينتوي سيكويتوي أو دي آنويبل منستو آف ريوينو -اس کا جراب سوال نمبو ۱۹۳ کے جواب میں دے دیا ھے - روستر (rester) کے شرح کے مطابق وھاں لگانوں مین تبدیلی کی جارھی ھے -

UNSTARRED QUESTION

INSPECTION OF JAILS

*1. Shri Mijaji Lal: Will the Government be pleased to state whe ther the non-official visitors and the members of the Legislature, appoint ed to inspect the jails, can take their private secretaries with them?

The Hon'ble the Minister of Revenue: The honourable member is referred to paragraph 526-A of the Jail Manual which provides that a

non-official visitor who cannot read and write English may take with him a private secretary or clerk but the latter is not entitled to make any inquiries from or put any questions to prisoners or jail officials.

THE UNITED PROVINCES EXCISE ADVISORY BOARD

The Hon'ble the Speaker: I have to make an announcement. The election of four members to serve on the Excise Advisory Board was held in the Reading Room on the 5th of April, 1938 between 12 and 2 p.m. and the following members have been duly elected:—

- 1. Thakur Jagmohan Singh Negi,
- 2. Mr. Nafisul Hasan,
- 3. Mr. Narain Das, and
- 4. Rai Govind Chandra.

THE UNITED PROVINCES STAMP (AMENDMENT) BILL

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, I beg to move that the United Provinces Stamp Amendment Bill, 1938, be taken into consideration.

The Hon'ble the Speaker: The question is that the United Provinces Stamp Amendment Bill, 1938, be taken into consideration. The question was put and agreed to.

Clause 2.

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 2 as amended form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

Clause 3.

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 3 as amended form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

Clause 3-A

شہری خوشی رام میں یہ، تجویز اس ایہوان کے سامنے پیش کرتا ہوں که جناب رالا میں یہ، تجویز اس ایہوان کے سامنے پیش کرتا ہوں که اس امیندَد بل (A جو هے اس کو مستہد د کہریا جائے ۔ کہا تا اے (A) میں یہے بتایا گیا ہے مستہد د کہریا جائے ۔ کہا تا اے (A) میں یہے بتایا گیا ہے کہ مستہد د بہت سے دستاریہ ایسے ہیں ہی جس ایک آنے کا ویہونیو لینامپ لکتا ہے ۔ اس ترمیم سے کل جو ایسے دستاریز تیے جس پر ایک آنه کا استامپ لکتا تها رہ کسی صورت میں یہی قابل ادخال شہادت کہ تھے یعنی شہادت میں داخل نہیں ہوسکتے تھے۔ ایسی دستاریزی جی پر ایک آنه کا استامپ لکایا جاتا ہے بہت سی ہیں۔ لیکن میں آن دستاریزی کی طرف اس ایران کی ترجمت میں درول کروگا ۔ ایک تو رہمے جس پر رویت کا ایکنالیجمنت ایران کی ترجمت میں درول کروگا ۔ ایک تو رہمے جس پر رویت کا ایکنالیجمنت ایران کی ترجمت میں ایران کی ترجمت میں ایک ایکنالیجمنت ایک آنه کا ذکھی لیکنالیکنا کو دوری دستاریز ہوتی ہے جس پر فصل کا ذکھی لیکنا کو دوری دستاریز ہوتی ہے جس پر فصل کا ذکھی لیکنا کو دوری دستاریز ہوتی ہے جس پر فصل

رهن رکھي جاتي هے ۔ اگر اوئي اپني کھري نصل رهن رکھني چاهے تو اُس کے أُرْبِرِ أَيْكُ آنَهُ كَا نَسْنَا مِنِ الْكُمَّا فِي - اصل مَيْنِ اسْنَامِ فِي يَبِهُ ضُورُرت هُوتِي هِ أُسُ مين مالي خيال بهي ركها جاتا هي جسكي وجهة سر سركاري أمدني كا سلسلة هونا هے ادر اُس کی درسری صورت بھی هرسکتی هے آدر ولا يہم هے که دستايز جب اِستامي کے سامنے آتا ہے تو دستاریز کی اہمیت بڑھ، جاتی ہے اور خیال پیدا ہوجاتا ہے که کس کام کے کونے کے لیئے مجھے دستخط کونا ھے - اِس لیٹے دستخط کرنے والے کے دل کے اندر یہم خیال هوجانا هے اور احتیاط کے بعد وہ دستخط کونے بر آمادہ هوتا ھے ۔ اُس لیئے استامپ بر جو لکھا ھُوتا ھے وہ بھی اپنی ایک خاص اھمیت رکھتا ھے جس کے دیکھنے سے معلوم ھوتا ھے کہ اِس کی کیا ضرورت ھے جیسی حالت میں هماراً ملک هے وہ جناب والا اچھی طوح سے جانتے هیں۔ جب که آیجرکیشن بجت پر بنصث هو رهي تهي تب جناب کو معاوم هوا تها که همارے ملک ميں بے پر بنصث هو رهي تهي تعداد کي وجهه سے يهه پروه لوگوں کي تعداد زياده هونے کي وجهه سے يهه الزَّمي وَوجانا هِ له هم الَّذِي سامنه أن كي سبوليت كا لحاظ ركهيل - مين يه عرض كرنا كاغن بر لما كر ركهم للمُنه جائے هیں جیسا که لوگوں کو معلوم هے اور چور اُنکے دستاویے بن جاتے کھیں ادر أن كو بيجا بار به عملنا پرتا هـ - اكر اس طرح سے ايك آنه كا تكت جو لكايا جانا هم منسوخ كوديا جيسا كه تجويز هـ تو اِس كا أن لوگر پر ادر بهي زيادة وار رهيدا ادر زيادة پربشان هونكه اور چن لوگر كي عادت هـ قرضي دستاويز لكهاتے هيس اور ناجايز فائدة أنهاتے هيں أن كو سهوليت هوگي ـ اس ليئه ميري منشاء بهم هـ كه أور ناجايز فائدة أنهاتے هيں أن كو سهوليت هوگي ـ اس ليئه ميري منشاء بهم هـ كه أُن بے پرھے لوگوں کے لیئے آس کلاز ۲ (۸) کو اس بلمبن سے نکالدیا جائے - اول تو لین دین کونے والے آدمی کانی موشیار هرتے هیں ۔ اگر کسی طرح سے اُن سے بے پر اور کسی طرح سے اُن سے بے پر اور کی برد کرنا چاہئے ۔ پرھے آدمیرں کو چھنکارہ هوسکتا هے تو اُس کو قانونی طریقہ سے جایز نہ کرنا چاہئے ۔ نمام دیہ توں میں سیک وں سمن آیا کوتے هیں اور گواهی کے انگوتیوں کے نشان لیئے جاتے هیں ۔ رُه سمجهتے نهیں که کس لیئے انگوتها لیا گیا هے ۔ اگر دستاویز پر تکت نه هوگا تر آسانی سے دهوکا هرسکتا هے - اور سادے کاغذ پر انگوتها لیکر آس کا دستاریز بنایا جاسکتا ہے اِسی خیال سے اِس بل سے کلار A کو نکالدیا جائے ۔

Shri Khushi Ram : श्री खुशी राम :

जनाब वाला, मैं यह तजवीज इस ऐवान के सामने पेश करता हूं कि इस अमेन्डेड बिल (&m-ended bill) क्लाज ३ (ए) जो है उसको मुस्तरद कर दिया जाये। क्लाज ३ (ए) में यह बताया गया है कि बहुत से दस्तावेज ऐसे हैं जिन पर एक आने का रेवेन्यू स्टाम्प लगता है। इस तरमीम से कुल जो ऐसे दस्तावेज ये जिन पर एक आने का स्टाम्प लगता था वह किसी सूरत में भी काबिल अदखाल शहादत न थे यानी शहादत में दाखिल नहीं हो सकते थे। ऐसी दस्तावेजों जिन पर एक आना का स्टाम्प लगाया जाता है बहुत सी हैं। लेकिन मैं उन दस्तावेजों की तरफ इस ऐवान की तवज्जेह मवजूल करूंगा। एक तो वह है जिस पर रुपया का एक नालिज मेन्ट (acknowledgment) किया जाता है, यानी आम तौर पर बकाया चुकाने में एक आने का टिकट लगाया जाता है। और इसी तरह से एक दूसरी दस्तावेज होती है जिस पर फस्ल रेहन रक्खी जाती

[Shri Khushi Ram] है। अगर कोई अपनी खडी फ़स्ल रेहन रखनी चाहे तो उसके ऊपर एक आना का स्टाम्प लगता है। असल में स्टाम्प की यह जरूरत होती है। उसमें मार्ली ख्याल भी रक्खा जाता है जिसकी वजह से सरकारी आमदनी का सिलिसला होता है और उस की दूसरी सूरत भी हो सकती है और वह यह है कि दस्तावेज जब स्टाम्प के सामने आता है तो दस्तावेज की अहमियत बढ़ जाती है ओर स्थाल पैदा हो जाता है कि किस काम के करने के लिये मुझे दस्तखत करना है। इसलिये दस्तखत करने वाले के दिल के अन्दर यह ख्याल हो जाता है और एहतियात के बाद वह दस्तखत करने पर आमादा होता है। इसलिये स्टाम्प पर जो लिखा होता है वह भी अपनी एक खास अहमियत रखता है जिसके देखने से मालुम होता है कि इसकी क्या जरूरत है। जैसी हालत में हमारा मुल्क है वह जनाव वाला अच्छी तरह जानतेहैं। जब कि एज्केशन बजट पर बहस हो रही थी तब जनाब को मालूम हुआ था कि हमारे मुल्क में वे पढ़े लोगों की तादाद कितनी ज्यादा है और उनकी तादाद ज्यादा होने की वजह से यह लाजमी हो जाता है कि हम अपने सामने उनकी सहलियत का लिहाज रक्खें। मैं यह अर्ज करना चाहता हूं कि भोले भाले किसानों के दस्तखत फर्ज़ी काग्रज पर लगा कर रख लिये जाते हैं, जैसा कि लोगों को मालूम है और फिर उनके दस्तावेज बन जाते हैं और उनको बेजा बार भुगतना पड़ता है। अगर इस तरह से एक आना का टिकट जो लगाया जाता है मन्सूख कर दिया जाये जैसा कि तजवीज में है तो इसका उन लोगों पर और भी ज्यादा वार रहेगा और ज्यादा परेशान होंगे और जिन लोगों की आदत है फ़र्ज़ी दस्तावेज लिखाते हैं और नाजायज फ़ायदा उठाते हैं, उनको सहूलियत होगी। इसलिये मेरी मन्शा यह है कि उन वें पढ़े लोगों के लिये इस क्लाज ३ (ए) को इस बिल में से निकाल दिया जाये। अन्वल तो लेन देन करने वाले आदमी काफ़ी होशियार होते हैं। अगर किसी तरह से वे पढ़े आदिमयों को छटकारा हो सकता है तो उसको कान्नी तरीक़ से जायज न करना चाहिये। तमाम देहातों में सैकड़ों सम्मन आया करते हैं और गवाही के अंगुठे के निशान लिये जाते हैं। वह समझते नहीं कि किस लिये अंगुठा लिया गया है। अगर दस्तावेज पर टिकट न होगा तो आसानी से घोका हो सकता है और सादे कागुज पर अंगुठा लेकर उसका दस्तावेज बनाया जा सकता है। इस ख्याल से इस विल से क्लाज (ए) को निकाल दिया जाये।

The Hon'ble the Minister of Justice: I regret that I am not able to accept this amendment. The honourable member has, in my opimon, overstated his case and has not invited the attention of the House to the other side of the picture. The documents which require a one-anna stamp are negotiable instruments, promissory notes and such like documents. Other documents which require a one-anna stamp are acknowledgments and a mortgage of crops. The substantive law does not require a stamp. It is only the stamp law which for fiscal purposes requires a one-anna stamp. When this matter was being discussed in the Select Committee, opinion was unanimously expressed that the provision in section 35 of the Stamp Act which excludes from evidence perfectly genuine documents which do bear a one-anna stamp was very stringent and should be modified and should be brought into line with all other documents. The House may , be aware that section 35 provides that when a document which is either not stamped or is insufficiently stamped is presented to a court of justice then it is open to the party which is presenting that document to present to the court the amount of the deficiency or the amount of

the stamp duty together with a penalty either of Rs.5 or of ten times the stamp duty and on payment of this deficiency and penalty the document is for purposes of that case taken into evidence in that suit and justice is done between the parties on the consideration of that document. The Select Committee thought that this was purely a rule of evidence and therefore the exception in regard to documents of one anna stamp should be done away with. The Select Committee was indeed in favour of making a similar change in regard to promissory notes and negotiable instruments but in view of the fact that that is a Central subject and Negotiable Instruments Act can only be dealt with by the Central Legislature it was not thought expedient to go so far as that. But in regard to acknowledgments the Select Committee was unanimously of opinion that there is a great hardship and most of us who have knowledge of these things know that grave injustice is done to parties and claims of lakhs of rupees are sometimes defeated because perfectly genuine documents are not admissible because either by mistake one-anna stamp was not affixed or if it was affixed it was not properly cancelled. Therefore this clause 3-A was inserted. bonourable friend thinks that if you do away with the necessity of affixing a stamp then it would lead to forgeries and to illiterate cultivators being duped. It is a matter of opinion and I can only assure the House that I have not come across a single case in which documents have been forged and but for the necessity of one-anna stamp would not have been forged, but I do know of dozens of cases in my experience in which letters and other perfectly genuine documents and acknowledgments which were given bona fide and which were intended to be operative were excluded from evidence because, as I have said, a one-anna stamp had not been affixed or had not been cancelled in the proper manner. I therefore suggest that the amendment recommended by the Select Committee is a just amendment and should be allowed to stand. My honourable friend's fears are really—I will not say imaginary but are really grossly exaggerated. If it is open to a money-lender of a vicious type to obtain a signature and to obtain the thumb-mark let me also tell my honourable friend that it is equally easy for him to affix a stamp also. It is not as if this clause 3-A permits courts to take into consideration documents which are not properly signed and which do not comply in other ways with all the requirements of the law. The only permission which is given is that when a genuine document is brought then it should be open to the court to overlook the deficiency of fixing one-anna stamp by permitting the party concerned to remedy the defect by payment of Rs.5 and one-anna, one-anna being the stamp fee and Rs.5 being the penalty. I suggest that this is a beneficial provision and ought to be accepted. My honourable friend referred to a mortgage of crops. Well, mortgage of crops can only be affected if a sum of Rs.200 or less is advanced by the creditor to the debtor. Now if the money is paid, then there is bound to be some sort of documentary record. In the first place it is very seldom that a mortgage of crop on one-anna stamp is taken, but if it is taken then the requirement of the law is very often, as a matter of fact in cent. per cent. eases, complied with. The contingency in section 35 which has the effect when one-anna

[The Hon'ble the Minister of Justice] stamp is not properly cancelled, that might be removed by this clause 3-A. I would therefore ask the House not to accept the amendment which has been moved by my honourable friend.

The Hon'ble the Speaker: Mr. Khushi Ram, will you explain what you want. In the order-paper under 'Number of clause' you say '3-A' and after that you say 'Add a new clause and number after 3-A.' How is that consistant with what you say under the head 'Nature of amendment'? Then you say you want 3-A to be deleted.

Shri Khushi Ram: I want something to be added after section 33. A new clause will be added and the number of the clauses will have to be re-shuffled and renumbered.

The Hon'ble the Speaker: But that is not your business. It is ordinarily done by the Secretariat. I take it that all you want is that 3-A is to be deleted and that what you have put under the head 'Nature of amendment' should come after section 33. Is that not so?

Shri Khushi Ram: Yes Sir.

Qazi Muhammad Adil Abbasi: The other part of the amendment was not moved. Only the deletion of 3-A was moved.

The Hon'ble the Speaker: You have not yet moved that addition.

Shri Khushi Ram: Sir, I shall move the second part later on when the first part is decided.

The Hon'ble the Speaker: Quite so.

Shri Bhagwat Narayan Bhargava : श्री भगवत नारायन भार्गव:

अगर आप की इजाज़त हो तो मैं आनरेबुल मिनिस्टर साहब से एक सवाल पूछना चाहता हूं ?

شري بهگوت نوائن بهارگو __ : Shri Bhagwat Narayan Bhargava = __ اگر آپ کي اِجازت هو تو مين آنويبل منستر صاحب سرايک سوال پوچهنا چاهنا هون *

The Hon'ble the Speaker : आनरेबुल स्पीकर :

जरूर, बखुशी।

آنريبل اسپي^کر — ضرور بخوش *

Shri Bhagwat Narayan Bhargava : श्री भगवत नारायन भार्गव:

अगर यह अमें डमेन्ट जिस तरह सिलेक्ट कमेटी ने रक्खा है पास हो जायेगा तो क्या क्लाज 'ए' मौजूदा क्लाज –जी ५ बी॰ (B 5-B) के खिलाफ़ न हो जावेगा। उसमें लिखा है कि अगर रसीद पर टिकट न हो तो उससे एक रुपया तावान लिया जाय, यह क्या एक दूसरे के खिलाफ़ न होगा?

شري بهكوت نوائن بهارگو — Shri Bhagwat Narayan Bhargava: — اگر يهم امندَمنت جس طرح سليكت كيلى نے ركبا هے باس هو جائيكا تو كيا نظار A مو چوده كالزيي ٥ - بي (B 5 - B) كے خلاف نه هوجاويكا اس ميں لكها هے كه اگر رسيد پر تكت ته هو تو اس سے أيك ررپيه تاران ليا جائے يهم كيا ايك درسے كے خلاف نه هركا ؟

The Hon'ble the Minister of Justice: It will not be inconsistent if we put it in this way because the penalty is Rs.5 ordinarily and in the case of a receipt even under the old section the penalty was only Re.1 and therefore we allowed this to stand. Even in the old section 35 there is apparently an inconsistency between clause (a) and clause (b). This inconsistency is not created by this amendment. The object really is that receipts should be allowed to be taken in evidence on payment of a fixed penalty of Re.1 as under the law at present.

واضي محمد عديل عباسي __ علي عباسي محمد عديل عباسي محمد عديل عباسي محمد عديل عباسي محمد عديل عباس كي تائيد كرنا چاعنا هور-اس کی وجمه یہ هے که اس کے دو رخ هوستے هیں۔ ایک طرف تو یه هے که ایک آده او در دیسه کا اِستامپ بهت زیاده مستعمل هیی ادر اگر اس باره میں ان تمام قانوني پابنديوں كو بالكل منسوخ كرديا جات جو سنَّه +١٨٧ع سے آج نك رائمج هیں اور ان کے بجاے یہ قانوں بنا دیا جائے کہ ولا دسناریزات جن پر اس قسم كا استامب نه هو اس كو داخل شهادت كرايا جاے اور داخل كرنے والے سے جرمانہ لیا جاے تو اس سے ضرور گورنمنت کے خزانہ میں کچھ روپیہ آئیگا۔ ليكن درسوي صورت يه ع كه هم كو يهم ديكهنا ه كه مفصلات ادر ديهاتول ميل اس سے کس قدر ناجائز فائدہ أتها يا جائيكا _ جيسا كه ترميم پيش كرنے والے نے كيا ھے که زیادہ تر آبادی ان پڑھ، اوگرں کی ھے ادر بہت سے لوگوں سے یہ کہکر إنكوتهي كي فشانات ليدُّي جاسكتي هيل كه يه، فلأن كام كي ليدُ عد إنا وتها لكا در- تمهاري بیل گاری ارکھہ کے لیائے بدائی جائیگی یا دستعط بنا دو که سمن اللهے اور ایسے آدمی كاغن پُر دستخط بنا ديته هيں۔ بهت سے چبوئه چهوئه سركاري آدمي بهي ايسه كلم مين شامل هو جاتے هيں- البته يه چنوائے چهوتے معاملات جو اكثر هوتے رهتے هيں اوپر تک نہيں جاتے هيں- جب ايک آدمي سادة كاغذ پر أنگوتها لكأنا هے تو متیقی رهتا هے که ویں نے ایسی چیز در اناوتها لکایا هے جس سے کوئی نقصان نہیں تھے لیکن اب جب که اس بل کے پاس موتے کی صورت میں وہ نشان اعائیگا تو اس كو معلوم هركا كم اس كاغذ كا دستاويز بهي بنايا جاسكتا هـ ليكن اكر اس مين نكت لكا هوكا تو ره اس يه دستخط يا الكوقها نهين الكائيكا _ يهم قاندن اسي شکل سے نافذ کیجیئے که کوئی کاغذ داخل شهادت نهیں هوسکتا هے جب تک اس پر تکت ته هو ۔ عام طور پر اتني بيداري ديهاتوں ميں پيدا هوچكي هے كه اگر کوئی شخص ان سے کہے انگوٹھا لگانے کو ایسے کاغذ پر جس پر آنکے لگا ہو تو ولا کبھی نہیں لگاریگا ۔ یہی وجہہ ہے که ان معاملات کے متعلق ہائی کورے کا ردیہ بہت سخت موگیا تھا۔ اگوچہ بنانے والے پہر بھی باز نہ آئے اور بہت ہے جهوقے دستاریز بنائے _ لیکی اس رقت روزنوت کو دستاریز بنانے عی جو کوشش کی جاتی ہے تو اس کو ثابت کرنا عدالت میں بہت مشکل ہوتا ہے۔ اُن وجوہ اُ عدالت میں بہت مشکل ہوتا ہے۔ اُن وجوہ سے میں یہ عرض عرونکا کہ جہاں اِستامپ اور کورت فیس کا یہم منشاء ہے که گے۔ رانمان کے کے زانے میں روپیہ آئے وعداں دوسوا سوال یہ ھے عه وهال انصاف بهي هو - يهم لوگول كو دهوكا نه هو - تكت نه ركهند كي صورت میں دھوکا دینے کا خطرہ برھ جاتا ہے ۔ یہم شہادت میں ایسی دحتاویز پیش

[Qazi Muhammad Adil Abbasi]

هون شروت هوج ئيگي _ جن كا شاخت كونا مشكل هوگ - اس ليئه مين البتويت (illiterate) پبلک كه فائده كه ليئه يه عرض كردنا كه كلا (A) 8 منسوخ كرديا جائه كيونكه اس كا فائدة التهانه واله ولا غريب آدمى نه هونگه جو مقدمون مين كهينچ جاته هين بله، چند مهاجي هونگه جو قانون كو پيشتر سهانتم هين مين كيون نه وه ايك آنه كا تكت الكاكر رسيد ليا كوين _ ميري سمجهه مين يهه كوئى وجهه نهين آني هه _ آنويبل وزير عدل صاحب كى تقيير سه يهه بهى معلوم هوتا هو كه اگر سلكت كميتي كه هاتهه مين هوتا _ تو هائي مورت نه جو نظائه و هوتا هو كه اگر سلكت كميتي كه هاتهه مين هوتا _ تو هائي مورت نه جو نظائه نيگوشيبل انسترو منتس (negotiable instruments) كه متعلق ديئه هين نه يها _ مين يهه عرض نيگوشيبل انسترو منتس (Negotiable instruments) كه متعلق ديئه عرض نيگوشيبل اس كو يهى منسوخ كرديتى _ ليكن يهه أس كه هانهه مين نه تها _ مين يهه عرض كوتا هون كه يهه ترميم كي تائيد كوتا هون اور درخواست كرتا هون كه كه وزير صاحب اپنه خيال پر نظر ثاني درمائين *

Qazi Muhammad Adil Abbasi : काजी मृहम्मद अदील अब्बासी :

जनाव वाला, जो तरमीम पेश की गई है मैं उसकी ताईद करना चाहता हूं। इसकी वजह यह हैं कि इसके दो रख हो सकते हैं। एक तरफ़ तो यह हैं कि एक आना और दो पैसा के स्टाम्प बहुत ज्यादा मुस्तामिल हैं और अगर इस बारे में इन तमाम क़ानूनी पाबन्दियों को बिल्कुल मंसूख कर दिया जाय जो सन् १८७० ई० से आज तक रायज हैं और उनके बजाय यह क़ानून बना दिया जाये कि वह दस्तावेजात जिन पर इस क़िस्म का स्टाम्प न हो उनको दाखिल शहादत कर लिया जाये और दाखिल करने वाले से जूर्माना लिया जाये, तो इससे जरूर गवर्नमेन्ट के खजाने में कुछ रुपया आयेगा। लेकिन दूसरी सूरत यह है कि हमको यह देखना है कि मुफ़स्सिलात और देहातों में इससे किस क़दर नाजायज फ़ायदा उठाया जायेगा, जैसा कि तरमीम पेश करने वाले ने कहा है कि ज्यादातर आबादी अनपढ़ लोगों की है और एसे बहुत से लेगों से यह कह कर अंगूठों के निशानात लिये जा सकते हैं कि यह फ़लां काम के लिये हैं -अंगूठा लगा दो तुम्हारी बैलगाड़ी ऊल के लिये बनाई जायेगी या दस्तखत बना दो कि सम्मन मिला है। और ऐसे आदमी काग्रज पर दस्तखत बना देते हैं। बहुत से छोटे छोटे सरकारी आदमी भी ऐसे काम में शामिल हो जाते हैं। अलबता यह छोटे छोटे मुआमिलात जो अक्सर होते रहते हैं ऊपर तक नहीं जाते हैं। जब एक आदमी सादा काग्रज पर अंगुठा लगा देता है तो मुतयिकक रहता है कि मैंने ऐसी चीज पर अंगूठा लगाया है जिससे कोई नुकसान नहीं है। लेकिन अब जब कि इस बिल के पास होने की सूरत में वह निशान लगायेगा तो उसको मालूम होगा कि इस काग्रज का दस्ता-वेज भी बनाया जा सकता है। लेकिन अगर इसमें टिकट लगा होगा तो वह इस पर दस्तखत या अंगुठा नहीं लगायेगा। यह कानून इसी शक्ल से नाफ़िज कीजिये कि कोई काग्रज दाखिल शहादत नहीं हो सकता जब तक उस पर टिकट न हो। आम तौर पर इतनी बेदारी देहातों में पैदा हो चुकी हैं कि अगर्चें कोई शख्स उनसे कहें अंगूठा लगाने को ऐसे काग़ज पर जिस पर टिकट लगा हो, तो वह कभी नहीं लगायेगा । यही वजह है कि इन मुआमलात के मुताल्लिक हाईकोर्ट का रवैया बहुत सख्त हो गया था। अगर्चे बनाने वाले फिर भी बाजू न आयें और बहुत से छोटे दस्तावेज बनायें, लेकिन उस वक्त प्रोनोट को दस्तावेज बनाने की जो कोशिश की जाती है तो उसको साबित करना बदालत में बहुत मुश्किल होता है। इन वजूह से मैं यह अर्ज करूंगा कि जहां स्टाम्प और कोर्ट फ़ीस का यह मन्शा है कि गवर्नमेन्ट के खजाने में रुपया आये वहां दूसरा सवाल यह है कि वहां इन्साफ़ भो हो और लोगों को धोका न हो। टिकट न रखने की सूरत में धोका देने का खतरा वह जाता है और शहादत में ऐसी दस्तावेज पेश होना शुरू हो जाएगी जिनका शिनाख़्त करना मुक्किल होगा। इसलिए में इल्लिट्रेट (illiterate) पब्लिक के फ़ायदे के लिए अर्ज करना मुक्किल होगा। इसलिए में इल्लिट्रेट (illiterate) पब्लिक के फ़ायदे के लिए अर्ज करना कि क्लाज ३ 'ए' मन्सूख कर दिया जाए क्योंकि इसका फ़ायदा उठाने वाले वह गरीव आदमी न होंगे जो मुक़दमों में खींचे जाते हैं बिल्क चंद महाजन होंगे जो क़ानून को पेश्तर से जानते हैं। क्यों न वह एक आने का टिकट लगा कर रसीद लिया करें, मेरी समझ में यह कोई वजह नहीं आती है। आनरेबुल वजीर अदल साहब की तक़रीर से यह भी मालूम होता है कि अगर सिलेक्ट कमेटी के हाथ में होता तो हाईकोर्ट ने जो नज़ायर निगोशिएबुल इन्सट्र मेन्ट्स (negotiable instruments) के मुताल्लिक़ दिए हैं उनको भी मन्सूख कर देती। लेकिन यह उसके हाथ में न था। मैं यह अर्ज करता हूं कि यह तरमीम आम लोगों के फ़ायदे के लिए हैं इसलिए मैं इस तरमीम की ताईद करता हूं और दरख्वास्त करता हूं कि वजीर साहब अपने ख्याल पर नज़रसानी फ़रमाएं।

Shri Khushi Ram :

شري خوشي رام —

جنآب والا میں نے جو یہ قرمیم پیش کی تھی اس کا منشاء میں نے اپنی ابتدائی تقریر میں اس ایوان کے سامنے پیش کردیا ہے ۔ آنریبل منستر صاحب نے جو دلیل اس کی بابت دی ہے اور جو دیہات میں اس قسم کے ناخواندہ اور بہ پڑھے انکے لوگ ہیں جن کا ایمن دین پڑھے انکے مہاجنوں سے یا دوسرے لوگوں سے شے تو رہ مہاجن لوگ اس بات کی احتیاط کرینگے اور جہاں لین دین کا طریقہ ہے تو وہ ایک آنہ کا تکت لگ کہ اس کو پورا کرستے ہیں ۔ میں تو یہ کہتا ہوں که یہ واتعی میں جو مہاجن لوگ ہیں یا جو ردپیم کے لین دین کا کام کرتے ہیں ان کے لیئے تو یہ سہولیت ہے حتی کہ وہ تمام قانون سے وائف ہیں اگر آن کو اس کی راست اور دےدی جاتی ہے تو نتیجہ یہ ہوگا کہ وہ بغیر قبت کے نگائے اس کی راس آدمی کو جس کا انگوقہہ کسی دوسرے بہانے سے لینا ہے اس کو دھوکا دورے یہ لینا ہے اس کو دھوکا دیا اس آدمی کو جس کا انگوقہہ کسی دوسرے بہانے سے لینا ہے اس کو دھوکا دیا اس آدمی کو جس کا انگوقہہ کسی دوسرے بہانے سے لینا ہے اس کو دھوکا دیا اس آدمی کو جس کا انگوقہہ کسی دوسرے بہانے سے لینا ہے اس کو دھوکا دیا اس آدمی کو جس کا انگوقہہ کسی دوسرے بہانے سے لینا ہے آس کو دھوکا دیا ہے بینا ہے اس کی دیا اس آدمی کو جس کا انگوقہہ کسی دوسرے بہانے سے لینا ہے آس کی دیا اس آدمی کو جس کا انگوقہہ کسی دوسرے بہانے سے لینا ہے آس کو دھوکا دیا اس آدمی کو جس کا انگوقہہ کسی دیا ہے بیانے سے لینا ہے آس کو دیا ہے دیا اس کی دیا ہے بیا ہے ہے دیا ہے بیانے سے لینا ہے اس کو دیا ہے دیا ہے بیانے سے لینا ہے اس کی دیا ہے بیا ہے بیا ہے بیانے سے لینا ہے اس کو دیا ہے دیا ہے بیا ہے بیا ہے بیانے سے لینا ہے اس کو دیا ہے دیا ہے بیانے سے لینا ہے اس کی دیا ہے بیانے سے دیا ہے بیا ہے بیانے سے دیا ہے دیا ہ

Shri Khushi Ram : श्री खुशी राम :

जनाव वाला, मैंने जो यह तरमीम पेश की थी उसका मन्शा मैंने अपनी इब्तदाई तकरीर में इस ऐवान के सामने पेश कर दिया है। आनरेबुल मिनिस्टर साहब ने जो दलील उसकी वावत दी है और जो देहात में इस किस्म के नाख्वान्दा और बे पढ़े लिखे लोग हैं जिन का लेन देन पढ़े लिखे महाजनों से या दूसरे लोगों से हैं तो वह महाजन लोग इस बात की एहितियात करेंगे और जहां लेन देन का तरीक़ा है तो वह एक आने का टिकट लगा कर उसको पूरा कर सकते हैं। मैं तो यह कहता हूं कि यह वाकई में जो महाजन लोग हैं या जो रुपया का लेन देन करते हैं उनके लिये तो यह सहूं लियत है कि वह तमाम क़ानून से वाक़िफ़ हैं। अगर उनको इसकी रिआयत दे दी जाती है तो नतीजा यह होगा कि वह बग़ैर टिकट के लगाये हुये या उस आदमी को जिसका अंगूठा किसी दूसरे बहाने से लेना है उसको घोका देने का इमकान पैदा हो सकता है। यह मुझको जवाब देना है।

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, all the arguments which have been advanced by my honourable friend Mr. Abbasi would equally apply to bonds and other documents. If people are inclined to forge

The Hon'ble the Minister of Justice signature and prepare forged documents, then I respectfully submit that there is no peculiarity in a document which requires one-anna stamp and a bond which requires a stamp of eight annas, or a document which requires a stamp of four annas. My submission, therefore, is that the requirement of the Statute in so far as it relates to the admissibility of documents was very stringent, and therefore the Select Committee had ample grounds for trying to modify the rigour of the law and to bring this document into line with all other documents. By merely making a document admissible you do not shut out the evidence for the purpose of proving or disproving a document for a defendant or a cultivator, or whoever else he may be. So on that ground he will be entitled to say that the document was forged one, or that he has never executed it or that he had been made to put his signature under such and such circumstances. I am therefore regretfully unable to appreciate the force of the reasoning which has been advanced.

Shri Parasram Rai: श्री परशराम राय:

मैं अर्ज करना चाहता हूं कि जो प्रस्ताव या संशोधन हिन्दी में हों उनका जवाव हिन्दी में दिया जाये तो बेहतर होगा और सर्व साधारण को समझने में सुभीता होगा।

شہری پرس رام راے — میں عرض کرنا چاھتا ہوں کہ جو پرستاؤ یا سنشودھی عندی حیں ھوں ان کا جواب ھندی میں دیا جائے تے بہتر ھوگا اور سررسادھارن کو سمجھنے میں سیستا ھوگا ۔

The Hon'ble the Speaker : आनरेबुल स्पीकर:

जी नहीं, उन्होंने संशोधन अंग्रेजी में पेश किया था । आप संशोधन के माने तो सम-झते हैं ?

آ نریبل اسپیکر — آنہوں نے سنشودھن انگریزی میں پیش کیا تھا ۔ آپ سنشودھن کے معنی تو سمجہتے ھیں ؟

Shri Parasram Rai: श्री परशराम राय:

जी हां संशोधन के माने मैं खूब समझता हूं। मेरे कहने का मतलब यह है कि जो प्रस्ताक और संशोधन करने वाला अपना विचार हिन्दी में रक्खे उनका जवाब हिन्दी ही में देना चाहिये। मैंने कहा कि जो मिनिस्टर साहब ने विचार प्रगट किया वह अंग्रेजी में था। वह हिन्दी में होना चाहिये था।

Shri Parasram Rai: -- برش رام رائے -- جي هاں - سنشودهن کے معنے میں خوب سمجھتا هرں - مبرے کہنے کا مطلب بہت هے که جو پرستارک سنشودهن کے نے رالا اپنا رچار هندي میں رکھے اُن کا جواب هندي هي میں دینا چاهیئے ـ میں نے کہا هے که جو آپ نے .وچار پرگت کیا وہ انگریزي میں تھا اس کا جاب هندي میں هرنا چاهیئے تھا *
کیا وہ انگریزي میں تھا اس کا جاب هندي میں هرنا چاهیئے تھا *
The Honb'le the Speaker: अनिरेब्ल स्पीकर:

अगर मिनिस्टर साहक मुनासिब समझें तो हिन्दी में कुछ कह सकते हैं।

آنويبل منستَّم آف جستَس —

چود هوي خــوشي رام صاحب کي تبجوين يه، هے که جس کاغذ پــر ايک آنے کا تکت ذا هو تو اُس كو عدالت مين شهادت مين نهين لينا چاهيئ - سيليكت كميتي جس كے سامنے یہ بل گیا تھا رھاں بیس ممبر صاحبان تھے اُن صاحبان نے سب نے غرور كيا أور أُنهون نه كها كه يهم سمجهم وين نهين أتا كه إيسا كاغف كه جس ير ایک آنے کا قامت هو تو کیوں اور دوسري دستاويزوں سے جن پر چار آنے -آثه آنے - ایک روپیم - دس روپیم کے اِستَاسپ کی ضرورت هوتی کے ریسا هی أُن كے ساتھ، برتاؤ كيوں نه كيا جائے - اِستَامپ ايكت كي دنعة ٣٥ هے جس ميں لكها هزا هے كه عدالت كو اختيار هے كه اگر كسي كاغذ پر اِستَام بررا نه هو يا استاسي لگا نه هو تو استامي كا روديه أو ليا جائے اور دس گنا تاران أو ليا جائے اور دس گذا تاوان لیکر اِستامپ لکا کو اُس کاغذ کو شہادت میں اے لیا جائے - اور أس كو عدالت جانچيگي اور أس كو جانج كو فيصله هولا - ليكن بعض اوتات جس کاغن چر ایک آنے کا ڈکھ ھوتا ھے یا تو لکیریں نہ ہونے کی رجہ سے یا دستخط نه هونے کي وجهه سے عدالت محبور هوتي هے که اُس کاغن کو شہادت میں نه اے ۔ اس سے خیال یہ هوتا هے که بعض آوقات بوی بے انصافی هوجاتی هے یا روپیه کسی کا هے تو مارا جانا هے یا اور نقصان هوجاتا هے ۔ اُس وجہم ہے سیلیکت کیٹی نے یہ تحویز کی تھی کہ اس قانوں کو تنورا سا نرم کو دیا جائے اور عدالت کو آختیار دیا جائے کہ پانچ روبیم قوان ایک آنے کا تکت اللہ کو اُس کو شہادت میں داخل کردے ۔ اُس کے مطابق اگر کاغذ صحیح ثابت ہو تو فیصله کردیا جاوے - اس وجهه سے میں نے گورنمنت کی حانب سے اس کی متخالفت کی - میں اس ترمیم او منظور نہیں کوسکا *

The Hon'ble the Minister of justice : आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ जस्टिस:

चौघरी खुशीराम साहब की तजवीज यह है कि जिस काग़ज पर एक आने का टिकट कानूनन लगाना लाजमी है अगर उस पर एक आने का टिकट न हो तो उसको अदालत में शहा-दत में नहीं ले जाना चाहिये। सिलेक्ट कमेटी जिसके सामने यह बिल गया था वहां बीस मेम्बर साहबान थे। उन साहबान ने सबने गौर किया और उन्होंने कहा कि यह समझ में नहीं आता कि ऐसा काग़ज कि जिस पर एक आने का टिकट हो क्यों और दूसरी दस्तावेजों से जिन पर चार आने, आठ आने, एक रुपया, दस रुपया के स्टाम्प की जरूरत होती है वैसा ही उन के साथ बर्ताव क्यों न किया जाये। स्टाम्प ऐक्ट की दफ़ा ३५ है, जिसमें लिखा हुआ है कि अदालत को अख़्तियार है कि अगर किसी काग़ज पर स्टाम्प पूरा न हो या स्टाम्प लगा न हो तो स्टाम्प का रुपया ले लिया जाये और दस गुना तावान लेकर स्टाम्प लगाकर उस काग़ज को शहादत में ले लिया जाय और उसको जांच कर फ़ैसला होगा। लेकिन बाज औकात जिस काग़ज पर एक आने का टिकट होता है या तो लकीरें होने की वजह से या दस्तखत होने की वजह से अदालत मजबूर होती है कि उस काग़ज को शहादत में न ले। इससे ख़्याल यह होता है कि

[The Hon'ble the Minister of Justice]

वाज ओकात वड़ी वे इन्साफ़ी हो जाती है, या रुपया किसी का है तो मारा जाता है या और नुकसान हो जाता है। इस वजह से सिलेक्ट कमेटी ने यह तजवीज की थी कि इस कातून को थोड़ा सा नर्म कर दिया जाये और अदालत को अख्तियार दिया जाये कि पांच रुपया तावान एक आने का टिक्ट लगा कर उसको शहादत में दाखिल कर दें, उसके मुताबिक अगर साबित हो तो फ़ैसला कर दिया जावे। इस वजह से मैंने गवर्नमेन्ट की जानिव से इसकी मुखालफ़त की। मैं इस तरमीम को मंजूर नहीं कर सकता।

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 3-A stand part of the Bill.

The question was put and agreed to.

Shri Khushi Ram:

شری خوشی رام -

جُناب والا _ دوسوی قرمیم جو میں نے انگریزی میں بھینجی ہے وہ اس طریقه سے هے که استیدپ ایکت میں ایک دفعه ۲۳ هے اُس کے اتحت ایسے سرکاری ملازمین کو که جن کے سامنے نریقین اپنی رضامندی ہے دستاریزات پیش كرين يا ولا كسى قانونى جگه يا كسي عدالت مين ولا دستاريز پيش هو اور جس آنیسر کے شامنہ وہ نستاریز پیش ہو اگر اُس کی راے میں اُس کے اوہر استامب كانى نهيں لكا هوا هے تو أس انسر كو اختيار هے كه رم أس دستاويز كو فیط کردے اور اُس کو قبضہ میں لیکو ناکارہ کردے - کسی صورت میں بھی رہ وہاں سے نه نکلنے دے _ اس کے ماتحت عام طور سے جو استعمال میں دیکھا گیا ہے اُس ے بہت ناجائز فائدہ اٹھایا جانا ھے ۔ اول تو میں یہ عرض کورں کا که کسی أدمي كے لئے معمولي آدمي كے لئے يهم طے كونا كه كس دستاويز بور كنا استامپ لئے كا برا هي مشكل كام هے - اس كا ثبرت اس بات سے درى هي أساني ہے مال سکتا ھے کہ جن اصحاب کو یہم موقع پڑا ھے را جانتے ھیں کہ صحیح استامب معلوم کرنے کے لئے جو استامپ ایک میں دفعہ ۳۱ میں طریقه رکھا گیا ہے اُس سے جب فائدہ اُٹھانے کے لیئے کاکٹر کے بہاں درخواست دی گئی ہے تو ميرے تجربه ميں جو باتيں آئي هيں أن معلومات كي بنا پر ميں كهم سكنا هوں که کبھی تیں چار مہینے سے بہلے بہم معاملہ طے نہیں هوتا هے که کس د متاریز پر کتنا استامپ لگایا جائے ۔ پہای مرتبه جب کوئی آدمی نیک نیتی ۔ د متاریز پر کتنا استامپ لگایا جائے ۔ پہای موتبه جب کوئی آدمی نیک نیتی ۔ د متاریز لکھاتا ہے اور اُس کو رجستریشی آنس (registration office) میں پیش کرتا کے تر رجستُرار صاحب نہیں بتلاتے که اِس میں کتما استاسی کم فی اور دستاریز کو امپارند (impound) کرلیتے هیں - اِس کا نتیجه یه، هوتا هے اع چونکه أن كو معلوم هوتا هے كه عام طور نے دستاريز يهال چو ختم هوسكتا ہے اور جتنا معاملہ مے سب ختم هرجائيكا - اس طرح - رجستريشن أفس میں جتنی بھی رشوت ستانی ہے وہ سب اسی بات پر مبنی ہے اور جنابی رشوت لوگوں كو رَجِستَـريشن آفس مين في ميكون في فا فيرتا هم أس كا باءث يہي هے - تو ميں چا مما هوں - جذاب رالا _ كه كسى طريقے سے هم س بات كو ردك دين ادر يهة جـو اس مين فنك ها أس كو نكال ديا جـائـ اور اس کے ساتھ، یہم بھی ہو کہ سرکار کا ۱۱۰ سے نقصان کسی قسم کا م ھو۔ اس کے علاوہ جو بدنیت لوگ ھیں جو استامپ کو چرانے کی غرض سے ناجائز فائدہ اُٹھانا چاھتے ھیں وہ بھی اِس سے مستفید نہ ھوں ۔ اِس منشاء کے ماتحت میں نے یہم درخواست کی ھے کہ دفعہ ۳۳ کے بعد میں یہم الفاظ بڑھا دیئے جاریں ۔ اِب میں اِس کو انگریزی میں پڑھتا ھوں *

Provided that if the person presenting such instrument makes up to such officer the deficiency of the stamp which shall be determined immediately by such officer the instrument shall not be impounded:

Provided further that the person presenting the instrument shall be entitled to the refund of the additional stamp fee, if any, as may be determined by the Collector to whom such case shall, on the request of the person, presenting the instrument and on payment of the fee required, be referred, in accordance with the provision of section 31 of the Stamp Act:

Provided further that the provisions of sections 35, 40 and 41 shall not apply to an instrument presented within one year from the date of its execution or first execution.

نین باتیس میس نے اس تہمیم میں چاهی هیں ۔ ایک تو یہے کے جس طریقے سے کرورت فیس کے ساتھے میں بھی یہے کیا جاتا ہے که کورت فیلس کا کرے عدالت میں عرضی دعوی یا کوئی اپیل دایو کی جاتی ہے اور اگر اُس میں کسی کسورت فیس هے تو بعد میں بھی لگائی جاسکتی ہے اور بعد میں لی جاتی ہے بہاں تک بھی که اگر میعاد کے اندر جو اپيل دائر كي تُمُي هے ليكن كمي كورة نيس أس كے اندر هے اور بعد ميں بھي اڳر کورت نيس دي جاتي هے تو آيسي اپيل جرو داقعي مين پروري طور سے تكميل ميمان كے باهر هوئي هے ولا إندر ميمان لے لي جاني هے- نظائر هائي كورث أس کے متعلق هیں اور اسی طوح سے ابتدائی دعویجات کی بابت بھی یہی ہے لیکن کررہ فیس وکیلوں کے مشورہ کے بعد میں داخل ہوتی ھے اور عام طور سے مستاويزات تو مفصل مين المهي جاتي هين ولا دور دراز مين عرايض نويسون كي ملاح مشورہ کے بعد لی جاتی ہے تو اس طریقہ سے اس کمی استامپ نیس کے اندر بہت شرائط رکھدی گئی ھے میں که اگر کمی ھو تو اُسے پدورا کو دیا جارے اور اُس سے کسے قسم کا جرمانا فہ لیا جاؤے تو اُس طرح سے اگر یہ، چیز استامپ ایکٹ کے اندر رکبی جاتی ہے تو اس سے وہ مشکلات دور هو جانبی هیں جو کم سمجهه دمدوں کو کافی طور پر اور سمجهدار آدمیوں کو بھی قانونی پیچیدگیوں کی وجهه ہے صحیح تقیمت پر نه آکر استامپ میں کمی کو دینے سے پیش آتی رهتی هیں۔ جب کوئی شخص دستاویز پیص کرتا هے اور اُس سے کہا جاتا هے که اس میں اسدمپ فیس عم میں کتنی هوئی هے تو ولا آفسر ضورو جانتا هے که اس میں کتنی کمی هے تو اس کو فوراً هی اس آدمی سے کہنا چا هیئے که کتنا روپیه کم فے اور ایسی حالت ميں اس شعص كو جو دستاريز پيش كرتا هے اسكو يه، اختيار ضرور هونا چاهيئے کہ وہ اس کمی کو چورا فردے جب نیک نیتی کے ساتھہ ایک شخص نے دستاریز

[Shri Khushi Ram]

پیش کی ادر اس میں جو کمی تھی وہ پورا کرنے کے لیئے اُس سے کہا جانا ہے۔ تو اس کے ساتھ ھي اس کو يمء اختيار بھي ھونا چاھيئے کہ اڳو وہ سمجھتا ھے کہ اُس سے زیادہ استامت فیس ای جاتی ہے توکلکٹر کے یہاں درخواست دیکر معلوم کو عکم كتني استامب في چاهيئه جيسا دفعه ٣١ مين اب بهي موجود هيءَه أسُ فيسُ كُ لينه پر اس درخواست کو رهاں بیدج دیا جائے اور اگر کم هو تو پورا کو ایا جائے لیکن اكُر كسى طريقة بي زيادة استامپ في أُسَ السرَ نَه لَه لي هي تو وه أُس کو واپس هونا چاهیئے - یہ میرے دوسے پرووایزو (proviso) کا منشاء ہے -میرے تھسرے پرورایزو (proviso) کامذشاء یہم عے که اس کو لاتعدان مدت كَ لينَّم حَهُورَ دُينًا درست نهين هے اب بھی دفعة ٢١ استامپ ايكت ميں لها هوا هے که اگر واقعی میں نیک نیتی سے کسی آدمی نے استامپ نیس كمُ لكا دي هے تو ولا إس صورت ميں اپني دستاويز كلكتو كے روسو پیش کر سکتا هے - اگر کاکتر بہت سمجھےکه واقعی میں کمی استامپ ایک غلطی کی وجہم نے لگ گئی ہے تو اُس کمی کو ایکے آس کو سرقیفائی (certify) کوسکتا ہے کہ اب اس میں قہیک استامپ نی (stamp fee) لگی هرمی هے لیکن اس کے اندر یہم هے که ایک سال کے اندر اندر اس دستاریز کو پیش کردینا چاهیئے - تو میرا منشاء یہ هے - ان دو پرروایزو (proviso) کر مالکر پڑھنے سے یہم ظاہر ہرتا ہے که رجستریشن (registration) کے ایئے ضروری ھے کہ چار مہینے کے اندر اندر وہ دستاریز تعریب و تکمیل ہونے کے جدد رجستر يُدُ في أفس مين جانا چاهيئے- عام طور سے ایسے دستاويوات رجستريشي آفس میں پیش کی جانی ھیں - جہاں یہ ان سے نا جائز مطالبات کیئے جائے ھیں اور محض ایسے دباؤ میں لیئے جاتے ھیں وہ اس سے قطعی بند ھو جائینگے - تو اس ایک سال کے اندر دفعہ ۳۵ کے شرائط اور دفعہ ۴۴ اور ۲۱ جم استامپ ایکت میں هیں وہ عاید نہیں دونگی- دفعہ ۳۵ تو عہد ہے کہ اگر کسی دستاریز کے اُودر اِسْنَامْ فِي كُم لِكِي هُوتُي هَم تُو كُمِي تعداد أَم لَم اور دس كُنا جرمانه ليكر صحيم كود - أيسم طريق في اكر رجستويش آنس ميں اگو كوئي دستاريز ضبط هُ و جاتی ہے تو را بعد میں کلکتُر کے پاس جاتی ہے اور کلکار کو اختیار دیا گیا ہے که یا تو پانچ روپید اے لے یا اس کا دس گنا جرماند لیکر اُسے صحیح قرار دے دے -دنعه اس کی بابت میں کہت چکا هوں که ایسا شخص جس کو بعد میں معلوم هو که ایسا شخص جس کو بعد میں معلوم هو که استامپ کم هے تو وہ اُس کو پورا کرسکتا ھے۔ اس ترمیم کے منظر کرنے سے اس بات میں بہت هی امداد ملیکی کورنکه اس ایکت کا خاص منشاء یہی فے که هم کس طرح سے رشوت کو کم کریں *

جہاں بھی رجستری کے دفتر ھیں اُن میں رجستراروں کی ھیشہ یہ خواہش رھتی ہے کہ وہ اُن رجستریش کی دفتر ھیں اُن میں رجستراروں کی ھیشہ یہ خواہش رھتی ہے کہ وہ اُن رجستریش آفس میں جو عددہ ھوں جہاں بہت ہے دستاریزات پیش ھوں وہاں اُن کو تبدیل بردیا جائے ۔ اُس کے لیئے وہ کوشش کرتے ھیں اور ایسی دوسری تسم کی خلاف قانوں باتین اس محکمہ میں جاری ھوتی ھیں اور جاری رھنے کا اِمکان ھے۔ میری منشاء اس تر مهم ہے بہہ ھے کہ اس سے کرئی مالی۔ نقصان ھرفے کا اِمکان نہیں ھے کیونکہ موجودہ قانوں دفعہ ۲۱ میں اپ بھی بہہ اُن

کلمتر کو اِس رقت بھی حاصل ہے کہ اُس میں جرمانہ نہ لگایا جا۔ لیکن محض کلکتر صاحب کے الفاظ میں یہ داخلخارج کے مقدمات ھیں۔ رجسترار ۔ نائیب تحصیلدار اور تحصیدار کا عملہ جرو ایسی باتیں کوتا ہے جتنی رشوت ستانیاں ھیں وہ سب بند ہو سکتی ھیں۔ اِس منشاء کر لیکر میں نے مناسب سمجھا ہے کہ یہہ وقت ہے جب کہ استامپ ایکت ترمیم ہو رہا ہے تر یہہ ضروری چیز جو اس نیت کو پورا کرتی ہے اور پیش ہوئی ہے منظور ہونا چاھیئے *

Shri Khushi Ram : श्री खुशी राम :

जनाब वाला, दूसरी तरमीम जो मैंने अंग्रेजी में भेजी है वह इस तरीक़ें से है कि स्टैम्प ऐक्ट में एक दफ़ा ३३ है, उसके मातहत ऐसे सरकारी मुलाजमीन को कि जिनके सामने फ़रीक़ैन अपनी रजामन्दी से दस्तावेजात पेश करें या वह किसी कानूनी जगह या किसी अदालत में वह दस्तावेज पेश हो और जिस अफ़सर के सामने वह दस्तावेज पेश हो अगर उसकी राय में उसके कपर स्टैम्प काफ़ी नहीं लगा हुआ है तो उस अफ़सर को अख़्तियार है कि वह उस दस्तावेज को जुब्त कर दे और उसको अपने कब्जों में ले कर नाकारा करदे, किसी सूरत में भी वह वहां से न निकलने दे। उसके मातहत आम तौर से जो इस्तेमाल में देखा गया है उससे बहुत नाजायज फ़ायदा उठाया जाता है। अञ्चल तो मैं यह अर्ज करूंगा कि किसी आदमी के लिए, मामूली आदमी के लिए यह तै करना कि किस दस्तावेज पर कितना स्टैम्प लगेगा बड़ा ही मुश्किल काम है। इसका सबत इस बात से बड़ी ही आसानी से मिल सकता है कि जिन असहाब को यह मौक़ा पड़ा है वह जानते हैं कि सही स्टम्प मालूम करने के लिए जो स्टैम्प ऐक्ट में दफ़ा ३१ में तरीक़ा रक्खा गया है उससे जब फ़ायदा उठाने के लिए कलेक्टर के यहां दरख्वास्त दी गई है तो मेरे तजुर्वा में जो बातें आई हैं उन मालुमात की बिना पर मैं कह सकता हूं कि कभी तीन चार महीने से पहले यह मुआमिला तै नहीं होता है कि दस्तावेज पर कितना स्टैम्प लगाया जाये। पहली मर्तवा जब कोई आदमी नेकिनियती से दस्तावेज लिखाता है और उसको रिजस्ट्रेशन आफ्रिस में पेश करता है तो रजिस्ट्रार साहब नहीं बतलाते कि इसमें कितना स्टैम्प कम है और दस्तावेज को इम्पाउन्ड कर लेते हैं। इसका नतीजा यह होता है कि चुकि उनकी मालुम होता है कि आमतौर से दस्तावेज यहां पर खत्म हो सकता है और जितना मुआमिला है सब खत्म ही जायगा । इस तरह से रिजस्ट्रेशन आफ़िस में जितनी भी रिश्वत सतानी है वह सब इसी बात पर मञ्नी है और जितनी रिश्वत लोगों को रिजस्ट्रेशन आफ़िस में फ़ी सैकड़ा देना पड़ता है उसका बायस यही है। तो मैं चाहता हूं, जनाब वाला, कि किसी तरीक़े से हुम इस बात को रोक दें और यह जो उसमें डंक है उसकी निकाल दिया जाय और उसके साथ यह भी हो कि सरकार का माली नुकसान किसी किस्म का न हो । इसके अलावा जो बदनियत लोग हैं जो स्टैम्प को चुराने की गरज से नाजायज फ़ायदा उठाना चाहते हैं वह भी इससे मुस्तफ़ीद न हों। इस मन्शा के मातहत मैनें यह दरख्वास्त की है कि दफ़ा ३३ के बाद में यह बल्फ़ाज बढ़ा दिये जावें। अब मैं इसको अंग्रेज़ी में पढ़ता हूं:---

Provided that if the person presenting such instrument makes up to such officer the deficiency of the stamp which shall be determined immediately by such officer the instrument shall not be impounded:

Provided further that the person presenting the instrument shall be entitled to the refund of the additional stamp fee, if any, as may be determined by the Collector to whom such case shall, on the request of the person presenting the instrument and on payment of the fee.

[Shri Khushi Ram] required, be referred, in accordance with the provision of section 31 of the Stamp Act:

Provided further that the provisions of sections 35, 40 and 41 shall not apply to an instrument presented within one year from the date of

its execution or first execution.

तीन बातें मैंने इस तरमीम में चाही हैं--एक तो यह कि जिस तरीक़ से कोर्ट फीस के साथ में भी यह किया जाता है कि कोर्ट फ़ीस लगा कर के अदालत में अर्जी दावा या कोई अपील दायर की जाती है और अगर उसमें कमी कोर्ट फ़ीस है तो बाद में भी लगाई जा सकती है और बाद में ली जाती है, यहां तक भी कि अगर मियाद के अंदर जो अपील दायर की गई है लेकिन कमी कोर्टफीस उसके अन्दर है और बाद में भी अगर कोर्ट फ़ीस दी जाती है तो ऐसी अपील जो बाक ई में परे तौर से तकमील मीआद के बाहर हुई है वह अन्दर मीआद ले ली जाती है। नजायर हाई-कोर्ट इसके मताल्लिक हैं और इसी तरह से इब्तदाई दावाजात की बाबत भी यही है। लेकिन कोर्ट फीस वकीलों के मश्विर के बाद में दाखिल होती है और आमतौर से दस्तावेजात तो मफ़स्सल में लिखी जाती हैं, वह दूर दराज में अरायज नवीसों की सलाह महिवरा के बाद ली जाती है। तो इस तरीक़े से इस कमी स्टैम्प फ़ीस के अन्दर यह शरायत रख दी गई हैं कि अगर कमी हो तो उसे परा कर दिया जावे और उससे किसी किस्म का जुर्माना न लिया जावे। तो इस तरह से अगर यह चीज स्टैम्प ऐक्ट के अन्दर रक्खी जाती है तो इससे वह म्श्किलात दूर हो जाती है जो कम समझ आदिमयों को काफ़ी तौर पर और समझदार आदिमयों को भी कानुनी पेचीदिगियों की वजह से सही नतीजे पर न आकर स्टैम्प में कमी कर देने से पेश आती रहती हैं। जब कोई शस्स दस्तावेज पेश करता है और उससे कहा जाता है कि इसमें स्टैम्प फ़ीस कम लगी हई है तो वह बाफ़िसर ज़रूर जानता है कि उसमें कितनी कमी है, तो उसको फ़ौरन ही उस आदमी से कहना चाहिए कि कितना रुपया कम है और ऐसी हालत में उस शख्स को जो दस्तावेज पेश करता है उसको यह अख्तियार जरूर होना चाहिए कि वह उस कमी को पूरा कर दे। जब नेकनियती के साथ एक शहस ने दस्तावेज पेश की और उसमें जो कमी थी वह पूरा करने के लिए उससे कहा जाता है तो उसके साथ ही उसको यह अख़्तियार भी होना चाहिए कि अगर वह समझता है कि उससे ज्यादा स्टैम्प फ़ीस ली जाती है तो कलेक्टर के यहां दरख्वास्त देकर मालूम करे कि कितनी स्टैम्प फ़ीस चाहिए, जैसा दफ़ा ३१ में अब भी मौजूद है कि उस फ़ीस के लेने पर उस दरख्वास्त को वहां मेज दिया जाय और अगर कम हो तो पूरा कर लिया जाय। लेकिन अगर किसी तरीक़े से ज्यादा स्टैम्प फ़ीस उस अफ़सर ने ले ली है तो वह उसको वापस होना चाहिए। यह मेरे दूसरे प्रोवाईजो (proviso) का मन्शा है। मेरे तीसरे प्रोवाईजो (proviso) का मन्त्रा यह है कि उसको लातादाद मुद्दत के लिए छोड़ देना दुरुस्त नहीं है। अब भी दफ़ा ४१ स्टैम्प ऐक्ट में लिखा हुआ है कि अगर वाक़ई में नेकनियती से किसी आदमी ने स्टैम्प फ़ीस कम लगा दी है तो वह इस सूरत में अपने दस्तावेज कलेक्टर के रूबरू पेश कर सकता है। अगर कलेक्टर यह समझे कि वाक्रई में कम स्टैम्प एक ग़लती की वजह से लग गई है तो उस कमी को लेकर उसको सर्टीफ़ाई (certify) कर सकता है कि अब इसमें ठीक स्टैम्प फ़ी (stamp fee) लगी हुई हैं। लेकिन उसके अन्दर यह है कि एक साल के अन्दर अन्दर उस दस्तावेज को पेश कर देना चाहिये। तो मेरा मंशा यह है। इन दो प्रोवाईजो (proviso) को मिला कर पढ़ने से यह जाहिर होता है कि रजिस्ट्रेंजन (registration) के लिये जरूरी है कि चार महीने के अन्दर अन्दर वह दस्तावेज तहरीर व तकमील होने के बाद रजिस्टेशन आफ़िस में जाना चाहिये। आम तौर से ऐसे दस्तावेजात रजिस्ट्रेशन आफ़िस में पेश किये जाते हैं, जहां पर उनसे ना-जायज मतालिकात किए जाते हैं और महज ऐसे दबाव में लिये जाते हैं। वह इससे क़तई बन्द हो

जायंगे। तो इस एक साल के अन्दर दक्ता ३५ के शरायत और दक्ता ४० और ४१ जो स्टैम्प रोक्ट में हैं, वह आयद नहीं होंगी। दक्ता ३५ तो यह है कि अगर किसी दस्तावेज के ऊपर स्टैम्प की कम लगी हुई है तो कमी तादाद ले ले और दस गुना जुर्माना लेकर सही कर दे। इसी तरीक़े में अगर रजिस्ट्रेशन आफ़िस में अगर कोई दस्तावेज जब्त हो जाती है तो वह बाद में कलेक्टर के पास जाती है और कलेक्टर को अस्तियार दिया गया है कि या तो पांच क्पया ले ले या उसका दस गुना जुर्माना लेकर उसे सही करार दे दे। दक्ता ४१ की बाबत में कह चुका हूं कि ऐसा शहस जिसको बाद में मालूम हो कि स्टैम्प कम है तो वह उसको पूरा कर सकता है। इस तरमीम के मंजूर करने से इस बात में बहुत ही इमदाद मिलेगी क्योंकि इस ऐक्ट का खास मन्या यही है कि हम किस तरह से रिश्वत को कम करें।

जहां भी रजिस्ट्री के दफ़्तर हैं उनमें रजिस्ट्रारों की हमेशा यह ख्वाहिश रहती है कि वह उन रजिस्ट्रेशन आफ़िस में जो उम्दा हों, जहां बहुत से दस्तावेजात पेश हों वहां उनको तब्दील कर दिया जाय। इसके लिये वह कोशिश करते हैं और इसी दूसरी किस्म की खिलाफ़ क़ानून बातें इस मुहकमा में जारी होती हैं और जारी रहने का इमकान है। मेरी मन्शा इस तरमीम से यह हैं कि इससे कोई माली नुक़सान होने का इमकान नहीं हैं क्योंकि मौजूदा क़ानून दफ़ा ४१ में अब भी यह बात कलेक्टर को इस वक्त भी हासिल हैं कि उसमें जुर्माना न लगाया जाय। लेकिन महज कलेक्टर साहब के अल्फ़ाज़ में यह दाखिल खारिज के मुक़दमात हैं। रजिस्ट्रार, नायब तहसीलदार और तहसीलदार का अमला जो ऐसी बातें करता है, जितनी रिश्वत सतानिया हैं वह सब बन्द हो सकती हैं। इस मन्शा को लेकर मैंने मुनासिब समझा है कि यह वक्त है जब कि स्टैम्प ऐक्ट तरमीम हो रहा है तो यह ज़रूरी चीज़ जो इस नियत को पूरा करती है और पेश हुई हैं, मन्जूर होना चाहिये।

آنويبل منستر آف جستس - چوهري خوشي رام کي تجويز مي مجيه کو همدردي. حماب اسپيم حاصب - چوهري خوشي رام کي تجويز مي مجيه کو همدردي. ضورر هي مگر افسوس يهه هي که آپ نے اس مسئله کے کل پهلوئي پر کافي غور نهيں فرمايا - شکايت يهه هي که رجسترار اور سب رجسترار بهت رشوت ليت هي کيونته دستاريزات پيش هوتے هيں اور دستاريزات ميں کافي استامپ لگا نهيں هوتا هي مستاريزات پيش هوتے هيں اور دستاريزات ميں عوض کرونکا که جهاں تک مجيم معلوم هي ممکن هي که ميرتهه کے ضلع ميں ايسي مصيب آئي هو که عوام الماس کو رجسترار ايسه مل گئه هيں مگر عام طور پر اس کي شکايت ايسي نهيں آتي هـ مان ليميئه که جمتنے رجسترار هيں ولا سب يايان هيں - اسي بناء پر اس بحث مان ليميئه که جمتنے رجسترار هيں ولا سب يايان هيں - اسي بناء پر اس بحث کو آگه چوائيه - مگر آپ کی تجويز کي پہلی هعه يهه هے که انسر جو اس کمي کو دريافت کرے اگر اُس کو پررا استامپ دے ديا جائه تو دستاريز کو اس کي هي نقصان مونے کا ادديشه هے - بهت کچهه به ضابطگي ار بد عنوانياں بهي هوسمتي امين ميں - اگر ايسه بيايان سب رجسترار کو جس کے متعلق آپ نے توجهه اس کي مين اور ديه عوان تجويز مين کرنے والے اور سب رجسترار صاحب مل الهوان کو دائه دراله اور رجسترہ کے ليئه پيش کرنے والے اور سب رجسترار صاحب مل الهوان کو دائه واله دائه اور رجسترہ کے ليئه پياس رويه کاني هيں س درس دريه کاني هيں - دس رويه کاني هيں - دس رويه کاني هيں - دس رويه کانے ايا – اور دستاريز رجستری کر ديا ته که دس دوره کاني هيں - دس رويه کانے ايا – اور دستاريز رجستری کر ديا ته که دس کو امياؤنڌ کرنے کي نوبه نوبه نهيں آئي – ايک جانب ميرے الاق درست

[The Hon'ble the Minister of Justice] فرماتے میں که یه سوال بیجیدہ هوتا هے - اگر اس کے اُربر وکاء سے بھی راے لی جائے تو راے مائب زمیں ملتی ہے اور غلطی ہو جانے کا اندیشہ ہے۔ دوسی جانب يهُ فُرِماتِ هيں كه مناسب اس نظو سے يه هے كه جو كوئى جهارا آوے اور يهة سوال بيدا هو يكة استامي ايكت جو كة أيك نامه دار أفسر جو قيانون استامپ سے بخوبی واتف هو اُس کے سامنے وہ دستاویز جائے تاکه وہ اُس پو مناسب فیصله کرے - اس رجهه سے استامپ ایکت موجوده میں ایک دفعه هے که جب کسی عدالت سوائے جو دیشل انسی منصف یا سب جم کو چهور کو کسی انسر کے سامنے ایسا کاستاریز یا ایسا کاغذ پیش هو جس پر استامی کی محب استامی کی محب استامی کی محب استامی کا استامی کو جانا اس کاغذ کو جانا چاتینے تاکه مجستریت اس پر غور کہے اور تجوینز کرے که کتنا استاسپ اُس پر چاهیئے - میرے لائق درست نے فومایا که بہت کوک جانتے نہیں هیں اس لینے الله السلام كم أستامي لكاتي هين _ مان ليجيئه يه، عجيم هي تو أس مين أن . کو آج کل کے ضابطہ سے نقصان کیا ہوتا ہے ؟ جو دفعات موجود ہیں۔ دفعہ ۲۸ و ۲۰ و اسمد أن مين صاف طور سے المها هوا هے كه اگر مجستريت كو اطمينان هو جائے ولَهُ عَلَطَي جُو هُونُي هِ ولا دانسته عَلَطَي نهِين هِ أَدْرَ بِدَايِمَانِي يَا بَدُنْيَتِي بِرَ مُبْنِي نہیں ہے اور اس بات کی کوشش نہیں کی گئی ہے که استامپ دم لگایا جائے تو ایسی مورت میں مجسلہ یت کو اختیار ہے که تاران دس گنا نه لے بلکه معمولی رقم پانچ روپیم کی جرمانه اُدیم غلطی کو معاف اور فرو گذاشت کردے اور نظر اُنفاز کردے۔ مُين عَرْضَ . كُرونها كُهُ اسَ تَنْكُ يَهِلُو كُو مَالْحَظُهُ فَوَمَانُينَ كُمْ جُو ضَابِطُهُ أَنْ عَل الله مين المها هے جس پر ۲۰ - ۵۰ باده مين سمجها هون ۲۰ - ۷۰ برس سے عمل هونا چلاآیا هے ۔ اس میں کسی قسم کی مداخلت کرنے یا تبدیلی كرنيمي ضرورت نهين هـ ـ دوسري بات يهم عرض كرونكا كه آپ نے جو ترميم ديش كني هي اس كسى عبارت يهم هي اس مين بـزا إنهام هي اس كو ملاحظ، فرمائي _ اس کے پہلے جز میں یہم لکھا ہے کہ کوئی شخص جو دستاریو کو پیش کرے اور جس افسو کے سامنے پیش کرے اس کے سامنے استامپ کی کمی کو پورا کردے ۔ تو افسو کو لازم ہوگا که رہ فوراً اس کا فیصله کرکے اس دستارین کو ضبط اور امپارند (impound) نه کرے اُس میں میعاد کی شرط نہیں رکھی گئی ہے بہت نجربة اور يهم شوط ايك سال كي ميعاد كے اندر هے ۔ آپ نے جو تجويز پيش كي ھے اس میں بہء فرمایا ہے کہ سب رجسترار کے سامنے رجستری کے وقت ایسا قصة يا سوال بيم هوتاً هي مكر هر ايك وكيل كا تجربه به ه ه كه ديواني ك مقدمات میں کاغذات شہادت میں پیش کیئے جاتے هیں تو بیسوں سال کے بعد کاغذات میں عدرهونا هے _ منصوم جمج يا انسپيكتر استامپ معلوم كرنا هےكه كم استامپ تو نهيل لكايا هـ _ ممكن هـ كه دس پندره برس س كاغذ ركها موا هـ - آپ نے اس ميں رة : شرط ایک برس والي قایم نهین کي هے - دوسوي بات قابل غور به، هے که استامي امدائي كا دريد، هم _ انصاف آور جستس كي محكمة س نعلق نهيل هم _ جيسم مالكنداري هي ريسم هي ايك طريقه أمدني بتانيكا هي آج عل استاسي

ایکت میں کئی دفعہ هیں جی میں لکھا ہے کہ اگر استامپ کم ہے تو دس گنا تاوان لے سکتے هیں اس کی وجهد یهد هے که هواروں بلکه لاکھوں دستاویو ایسي هوتي هیں جو اہمی جاتي هیں اور جو کسي افسر کے سامنے یا عدائے میں پیش نہیں ہوتیں ۔ تارآن زیادہ اس رجہہ سے رکھا گیا ہے تاکه اس سے لوگوں کو خوف ہو اور آسوگ اس کی رجہ سے قانون کی تعدیل کویں اور جو صحیح استامپ هو اس میں الماریں - مكر اگر يه، تجويز جو ميرے لابق دوست نے پیش کی ہے منظور کولی جائیگی تو یہ برآ اندیشہ کے کہ اوک کانی استامپ نہ لکائینکے اور یہ سمجھینگے که اگر مقدم کی نوبت آئی یا اگر کسی انسو سرکاری كي سامني پيش هونيمي نوبت آئي تو كيا حضًّا نقهُ هي جَّننا كم هوكًا تو كمي كُوا. بورا كردينك _ كوئي تأوان كي بعث نهين هي بس كيا ضرورت هي أ ملاحظه فرمائ . كه دو دوست هين أيس مين تعلقات الهم هين _ دس هزار قوض ليا استامب لكانا چاهدئے سو روییه کا انهوں نے داس روپیه کا استامپ نیسک پرلکا دیا۔ نین یا چهد مهينه ميں روپيه واپس كرتا هے كوئي ضرورت نهيں هے دس كا استامپ لگا ديا۔ نوے روپدیم بھے جائینگے تمھارے یا میوے ـ عدالت میں یہ، معاملہ جانیکا تو کوئی نقصان نے میں هے پاورے روپسیم داخل کودینگے کوئی هاوج نهیں هوگا۔ no. 99 میں اس رجهہ سے بهیه عرض کرتا هوں که اگر یبه تجویز میمبر صاحباں نے منظور فرمائي تو اس مين بهت معكن هے كه ايسا اثر هو كه استامپ كي آمدني، كم هُوجائه اور بهت سي كوشش لوگول كي جانب سے هے كه وہ استامپ دينا بند کردیں _ یہم ایک تاوان هی کا دریعہ هے جس کی رجه، سے لوگ مجدور هوتے هیں ۔ میں گذارش کرونگا که موجوده دفعات جو هیں اُن میں کافی طور پر اس كا خيال ركها كيا هے كه جو لوك كسي قسم كي غلطي سے يا إس وجم، سے. کہ واللہ سے جو اُن کو غلط صلاح ملی ھے یا کوئی اور فروگزاشت ہوگئی ھے خواہ۔ اُن کی افزش دریانت ہو دس برس کے بعد پانچ برس کے بعد یا پانچ مہینہ کے بعد تو اُن سے کوئی تاران نه لیا جائے اور بالتاران کے استامپ دورا کردیا جا۔ جب کلکتر کے نزدیک یہ ثابت ہوتا ہے که دانسته کوشش کی کئی ہے که استامپ کو بھایا جائے تو ایسی صورت میں تاران کافی لیا جاتا ہے ۔ تو میں یہ عرض کردنکا کہ ایسی ترمیدیں جو پیش کی گئی میں اور جو آجکل دفعات میں اور اور جو آجکل دفعات میں اور اور ایک سلیس طریقہ قانون سے انتظام کیا گیا ہے کہ نیک نیسہ شخص کو گانی شخص کو گانی

اس تجویز کی پہلی دفعہ میں نے پڑھکو سفا دی تھی۔ دوسری جانب آپ فرماتے ھیں کہ استامپ پہلے دے دیا جائے اور اُس کے بعد اگر کلکتر کے سامنے کوئی سوال پیدا ہو تو بحث ہوسکتی ہے ممبر صاحب نے مثلاً یہ کہا کہ جو کورت فیس کی شکل ہوتی ہے وہی شکل استامپ کی بھی ہونی چاھیئے۔ میں گذارش کرونگا کہ یہ مثال صحیح نہیں ہے اس لیئے کہ جو کورت فیس کا سوال گذارش کرونگا کہ یہ مثال صحیح نہیں ہے اس لیئے کہ جو کورت فیس کا سوال عرضی دعوی پر ہوتا ہے یا عدالت کے سامنے جاتا ہے اور جس روز آپ عرضی دعوی وہ مراخل کریں اُسی، روز ہوشیار اور تجریہ کلر منصوم جس کے سامنے دعوی آتا ہے تو وہ مراخل کریں اُسی، روز ہوشیار اور تجریہ کلر منصوم جس کے سامنے دعوی آتا ہے تو وہ

[The Hon'ble the Minister of Justice] يهم ديكهما هے كه آيا كورت فيس پوري سے دي كُنيهے ـ يا نهيں اگر كورت فيس كى كدي كو پور انه كيا جائے تو مقدمه سماعت نهيں هوتا هے ـ استامپ كا معامله بھی ایسا ھی تھے جیسا کہ میں نے عرض کیا که ہزاروں کافُذات عدالت کے سامنے آتے این اس کو بھی مدجر صاحب مدنظر رکھینگے اور میں سمجھتا ،هوں که کورت فیس کا معاملہ اور استامپ کا معاملہ نظر انداز نہیں کونا چاهیئے۔ دوسری بات یہم ہے که آپ نے جُوِ پرردائیزد (proviso) رکھا ہے اُس میں دفعات ۳۵ ر ۱۳۰ اور ۱۳ عائد نہیں ہونگی اُن دستاریزات کے متعلق جو سال بھر کے اندر پیش کی جائیں۔میں يهم زمين سمجها كه يهم جو زمال پر دوائيزو اور درسوا پرووائيزو هے ايك درسرے كيساتهم متضان انکنسستینت (inconsistent) معلوم هوتا هے پہلے تو آپ نے اکھا تھاکه جب کوئی کاغذ پیش هو اُس میں استامپ کو پورا کونے پر رہ امپاونڈ (impound) نہ رَيِّ اللهِ عَلَيْهِ (procedure) جو آجكل هے كه سركاري افسر استامب كي. کمی دستاریز میں ثابت کرتا ہے اور علمتر کے پاس بھیجما تھے جب کاغذات میں کی تابت أنهیں هوتي تو دُفعه ۴٦ وَ ١١ كا موقع نهيں آتا ـ جب كامتر كو اِس كي واقفیت هی نه هوگی تو ولا اُس ډر تاوان کیونکر له سکتا هے نه کسی قسم کی بندش لگا سکتا ہے ۔ اس رجہ سے میں اس واقع کو اسمبلی کے سامنے لاکر یہا ، اسد کر اسمبلی کے سامنے لاکر یہا ، عرض کرونکا کہ جو آپ کی نیت ہے جو آپکا ارادہ ہے کہ جو موجودہ قانوں میں ، دنعات هيں ان سے ان كي بورے طور پر تكميل هو جاتي هے اور بھلے آدميوں كي ارر جو لوگ صحیح عمل کرنا چاہتے آئیں اُن کے حق کی بھی حفاظت ہوتی ہے۔ ارر اگر اُن سے کوئی فروگز اشت ہو جاتی ہے تو اُن کو سزا نہیں دی جاتی ہے۔ يهم ياد ركهما چاهيئے كه لوگ سمجهتے هيں كه استامپ أيكت ايك بيجا تيكس ھے۔ یہ اس عام لوگ خیال کرتے ہیں اور ہر ایک شخص کوشش کرتا ہے کہ جہانتک ہوسکے اس میں کمی کی کوشش کی کوشش کی جائے ۔ اس پہلو کو ہم لوگوں کو نظر انداز نہیں عرنا چاھیئے۔ ان رجوھات پر مختصراً یہ عرض کرونکا کہ اس تنجویو کی صیں افسوس کے ساتھہ متخالفت کرتاً ہوں –

The Hon'ble the Minister of Justice : आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ जिस्टस :

जनाव स्पीकर साहब — वौधरी खुशीराम की तजवीज से मुझको हमदर्दी जरूर हैं मगर अफ़्सोस यह है कि आपने इस मसले के कुल पहलुओं पर काफ़ी गौर नहीं फ़रमाया। शिकायत यह है कि रिजस्ट्रार और सब-रिजस्ट्रार बहुत रिश्वत लेते हैं क्योंकि दस्तावेजात पेश होने में और दस्तावेजात में काफ़ी स्टाम्प लगा नहीं होता है, इस वजह से वह लोग गड़- वह करते हैं। में अर्ज करूंगा कि जहां तक मुझे मालूम है, मुमिकन है कि मेरठ के जिले में ऐसी मुसीबत आई हो कि अवामुन्नास को रिजस्ट्रार ऐसे मिल गये हैं, मगर आमतौर पर इसकी शिकायत ऐसी नहीं आती है। मान लीजिये कि जितने रिजस्ट्रार हैं वह सब बेईमान हैं, इस बिना पर इस बहस को आगे चलाइये। नतीजा क्या होगा ? मगर आपकी तजवीज की पहिली दफ़ा यह है कि अफ़सर जो इस कमी को दिर्यापत करे, अगर उसको पूरा स्टाम्प दे दिया जाये तो दस्तावेज को इम्पाउन्ड (impound) करने की जरूरत नहीं है। मैं अर्ज करूंगा कि इसमें बहुत कुछ नुक़सान होने का अंदेशा है, बहुत कुछ बेजाब्तगी और बद उन-वानियां भी हो सकती हैं। अगर ऐसे बेईमान सब-रिजस्ट्रार को जिसके मुताल्लिक आपने तवज्जह

इस ऐवान को दिलाई है, उसके ऊगर छोड़ दिया जायगा, जो वह चाहे वह करे, तो दस्तावेज के लिखने वाले और रजिस्ट्री के लिये पेश करने वाले और सब-रजिस्ट्रार साहब मिल जायेंगे। जितना स्टाम्प जरूरी था मसलन् पचास रुपया का, और यह वहां तजवीज होगी कि दस रुपया काफ़ी हैं, दस रुग्या का ले लिया और दस्तावेज रजिस्ट्री कर दिया। तो उसको इम्पाउन्ड (impound) करने की नौबत नहीं आई। एक जानिब मेरे लायक दोस्त फ़रमाते हैं कि यह सवाल पेचीदा होता है। अगर उसके ऊपर वकला से भी राय ली जाये तो राय साइव नहीं मिलती है और ग़र्ली हो जाने का अंदेशा है। दूसरी जातिब यह फ़रमाते हैं कि मुनासिब इस नजर से यह है कि जो कोई झगड़ा आवे और यह सवाल पैदा हो कि स्टाम्प ऐक्ट जो कि एक जिम्मेदार अफ़सर जो क़ानून स्टाम्प से बख़ूबी वाकिफ़ हो, उसके सामने वह दस्तावेज जाये ताकि वह उस पर मुनासिव फ़ैसला करे। इस वजह से स्टाम्प ऐक्ट मौजूदा में एक दफ़ा है कि जब किसी अदालत सिवाय जुडीशियल अफ़सर मुन्सिफ़ या सब-जज को छोड़कर किसी अफ़सर के सानने ऐसा दस्तावेज या ऐसा कागज पेश हो जिस पर स्टाम्प की जरूरत है, ऐसी सूरत में उसको मैजिस्ट्रेट के पास उस काग़ज़ को जाना चाहिये ताकि वह मैजिस्ट्रेट उसपर गौर करे और तजवीज करे कि कितना स्टाम्प उस पर चाहिये। मेरे लायक दोस्त ने फ़रमाया कि बहत लोग जानते नहीं हैं इसलिये नांदानिश्ता कम स्टाम्प लगाते हैं। मान लीजिये यह सही है और उसमें उनको आजकल के जाब्ते से नकसान क्या होता है, जो दफ़ात मौजूद हैं, दफ़ा ३८, ४०, ४१, उनमें साफ़ तौर से लिखा हुआ है कि अगर मैजिस्ट्रेट को इतिमनान हो जाये कि गलती जो हई है वह दानिस्ता ग़लती नहीं है और बेइमानी या बर्दानयती पर मब्नी नहीं है और इस बात की कोशिश नहीं की गई है कि स्टाम्प कम लगाया जाये तो ऐसी सूरत में मैजिस्ट्रेट को अख्तियार है कि तावान दस गुना न ले, बल्कि मामूली रक्तम पांच रुपये की जुर्मीना लेकर गलती की माफ और फ़रोगुजारत करदे और नजर अन्दाज करदे। मैं अर्ज करूंगा कि इस तंग पहलू को मुलाहिजा फ़रमायें कि जो जाब्ता आजकल स्टाम्प ऐक्ट में लिखा है जिस पर ४०, ५० बल्कि मैं संबझता हूं ६०, ७० वर्ष से अमल होता चला आया है, इसमें किसी क़िस्म की मदाखिलत करने या तबदील करने की जरूरत नहीं है। दूसरी बात यह अर्ज करूंगा कि आपने जो तरमीम पेश की है उसकी इंबारत यह है-उसमें बड़ा इबहाम है, उसको मुलाहजा फ़रमाइये। उसके पहिले ज्ज में यह लिखा है कि कोई शस्स जो दस्तावेज को पेश करे और जिस अफ़सर के सामने पेश करे उसके सामने स्टाम्प की कंमी को पूरा करदे तो अफ़सर को लाजिम होगा कि वह फ़ोरन उसका फ़ैतला करके उस दस्तावेज को जब्त और इम्पाउन्ड (mpound) न करे। इसमें मियाद की शर्त नहीं रक्खी गई है। यह तजवीज और यह शर्त एक साल की मियाद के अन्दर है। आपने जो यह तजवीज पेश की है उसमें यह फ़रमाया है कि सब-रजिस्ट्रार के सामने रजिस्ट्री के वक्त ऐसा किस्सा या सवाल पेश होता है। मगर हर एक वकील का तजुर्बा यह है कि दीवानी के मुक़ह्मात में काग़जात शहादत में पेश किये जाते हैं तो बीसों साल के बाद काग्र-जात में उद्य होता है। मुन्सरिम, जज या इन्सपेक्टर स्टाम्प मालूम करता है कि कम स्टाम्प तो नहीं लगाया गया है। मुमिकन है कि दस पन्द्रह बर्ष से काग़ज रक्खा हुआ है। आपने इसमें वह शर्त एक वर्ष वाली कायम नहीं की है। दूसरी बात काबिल गौर यह है कि स्टाम्प आमदनी का जरिया है। स्टाम्प और जस्टिस के मुहकमें से ताल्लुक नहीं है। जैसे मालगुजारी है वैसे ही एक तरीका आमदनी बनाने का है। आजकल स्टाम्प ऐक्ट में कई दफ़ा हैं, जिनमें लिखा है कि अगर स्टाम्प कम है तो दस गुना तावान ले सकते हैं। इसकी वजह यह है कि हजारों बल्कि लाखों दस्तावेज ऐसी होती हैं जो लिखी जाती हैं और जो किसी अफ़सर के सामने या अदालत में पेश नहीं होतीं। तानान ज्यादा इस वजह से रक्खा गया है ताकि उससे लोगों

[The Hon'ble the Minister of Justice] को खौफ़ हो और लोग उसकी वजह से क़ानून की तामील करें और जो सही स्टाम्प हो जसमें लगावें। मगर अगर यह तजवीज जो मेरे लायक दोस्त ने पेश की है मंजूर करली जायेगी तो यह बड़ा अंदेशा है कि लोग काफ़ी स्टाम्प न लगायेंगे और समझेंगे कि अगर मुक़दमें की नौबत आई या अगर किसी सरकारी अफ़सर के सामने पेश होने की नौबत आई तो क्या मुजायका है, जितना कम होगा तो कमी को पूरा कर देंगे, कोई तावान की बहस नहीं है। प्रस क्या जरूरत है ? मुलाहिजा फरमाइये, दो दोस्त हैं, आपस में ताल्लुकात अच्छे हैं। दस हजार कर्ज लिया, स्टाम्प लगाना चाहिये सौ रुपये का, उन्होंने दस रुपये का स्टाम्प तमस्स्क पर लगा दिया। तीन या छ: महीने में रुनया वापिस करना है। कोई जरूरत नहीं है, दस का स्टाम्प लगा दिया, नब्बे रुपये वच जायेंगे तुम्हारे या मेरे। अदालत में यह मामला जायगा तो कोई नक़सान नहीं है। पूरे रुपया दाखिल कर देंगे, कोई हर्ज नहीं होगा। मैं इस वजह से यह अर्ज करता हं कि अगर यह तजवीज मेम्बर साहबान ने मंजूर फ़रमाई तो इसमें बहुत मुमिकन है कि ऐसा असर हो कि स्टाम्प की आमदनी कम हो जाये और बहुत सी कोशिश लोगों की जानिब से है कि वह स्टाम्प देना बन्द करदें। यह एक तावान ही का जरिया है जिसकी वजह से लोग मजबर होते हैं। मैं गज़ारिश करूंगा कि जो मौजूदा दफ़ात हैं उनमें काफ़ी तौर से इसका स्याल रक्खा गया है कि जो लोग किसी किस्म की ग़लती से या इस वजह से कि वकला से जो उनको ग़लत सकाह मिली है या कोई और फ़रोगुजारत हो गई है, ख्वाह उनकी लगुजिश दरियापत हो. दस वर्ष के बाद, पांच वर्ष के बाद या पांच महीने के बाद तो उनसे कोई तावान न लिया जाये और बिला तावान के स्टाम्प पूरा कर दिया जाये। जब कलेक्टर के नज़दीक यह साबित होता है कि दानिक्ता कोशिश की गई है कि स्टाम्प को बचाया जाय, तो ऐसी सूरत में तावान काफ़ी लिया जाता है। तो मैं यह अर्ज करूंगा कि ऐसी तरमीमें जो पेश की गई हैं और जो आजकल दफ़ात हैं और उनमें एक सलीस तरीक़ा क़ानुन से इन्तजाम किया गया है कि नेकनियत शख्स को उसके चित्रिय से कोई नक़सान नहीं है, और बदनियत शहस को काफ़ी सजा दी जाये।

इस तजवीज की पहिली दफ़ा मैंने पढ़कर सुना दी थी। दूसरी जानिब आप फ़रमाते हैं कि स्टाम्प पहिले दे दिया जाय और उसके बाद अगर कलेक्टर के सामने कोई सवाल पैदा हो तो बहस हो सकती है। मेम्बर साहब ने मसलन यह कहा कि जो कोर्ट कीस की शक्ल होती है वही शक्ल स्टाम्पकी भी होनी चाहिये। मैं गुजारिश करूंगा कि यह मिसाल सही नहीं है इसलिये कि जो कोर्ट , क्रीक का सवाल अर्जी दावा पर होता है या अदालत के सामने जाता है और जिस रोज आप वर्जीदावा दाखिल करें उसी रोज होशियार और तजुर्बेकार मुन्सरिम जिसके सामने दावा आता है तो वह यह देखता है कि आया कोर्टफ़ीस पूरी देदी गई है या नहीं। अगर कोर्टफ़ीस की क्सी को पूरा न किया जाये तो मुकद्दमा समाअत नहीं होता है। स्टाम्प का मुआमिला भी ऐसा ही है जैसा कि मैंने अर्ज किया कि हजारों कागजात अदालत के सामने आते हैं। उसको भी मेम्बर साहब महेनजर रक्लेंगे और समझता हूं कि कोर्टफ़ीस का मामला और स्टाम्प का मामला नजर अंदाज नहीं करना चाहिये। दूसरी बात यह है कि जो आपने प्रोवाइजो (proviso) रक्ला है उसमें दफ़ात ३५,४०,४१ आयद नहीं होंगें, उन दस्तावेजात के मुताल्लिक जो साल भर के अंदर पेश कियें जायें। में यह नहीं समझा कि यह पहिला प्रोवाइजो और दूसरा प्रोवाइजो है, एक दूसरे के साथ मृतजाद इनकनसिस्टेंट (inconsistent) मालूम होता है। पहिले तो आपने लिखा या नि जब कोई कागज पेश हो, उसमें स्टाम्प को पूरा करने पर वह इम्पाउन्ड (impound) न किया जाये। प्रोसीजर (procedure) जो आजकल है कि सरकारी अफ़सर स्टाम्प की कमी दस्तावेज में साबित करता है और कलेक्टर के पास भेजता है जब काग्रजात में कमी सावित नहीं होती तो दफ़ा ४०, ४१ का मौक़ा नहीं आता। जब कलक्टर को इसकी वाकफ़ियत ही नहीं होगी तो वह उस पर तावान क्योंकर ले सकता है, न किसी किस्म की बंदिश लगा सकता है। इस वजह से में इस वाक को असेम्बली के सामने लाकर यह अर्ज कफ़गा कि जो आपकी नियत हैं, जो आपका इरादा है कि जो मौजूदा क़ानून में दफ़ात हैं उनसे उनकी पूरे तौर पर तकमील हो जाती है और भले आदमियों की और जो लोग सही अमल करना चाहते हैं उनके हक की भी हिफ़ाजत होती हैं। अगर उनसे कोई फ़रोगु जाश्त हो जाती है तो उनको सजा नहीं दी जाती है। यह याद रखना चाहिये कि लोग समझते हैं कि स्टैम्प ऐक्ट एक बेजा टैक्स है। यह बात आम लोग ख्याल करते हैं और हर एक शख्स कोशिश करता है कि जहां तक हो सके उसमें कभी की कोशिश की जाय। इस पहलू को हम लोगों को नज़र अंदाज नहीं करना चाहिये। इन वजूहात पर मुतख्सरन यह अर्ज करना कि इस तजवीज की मैं अफ़सोस के साथ मुखालिफ़्त करता है।

Shri Khushi Ram :

شرمي خوشي رام –

جناب عالی ۔ مجھے واقعی بہت انسوس ہے کہ جس نیت سے میں نے یہ تومیم پیش کی تھی اس پر آئریبل منستر صاحب نے غور فرمانے کی تکلیف گوارا نہیں کی ۔ آئریبل منستر صاحب نے یہ جو مثال بیش فرمائی ۔ که اگر هم یہ سب اختیارات رجستوار یا نائب رجستوار کو دیدیں تو میرے خیال میں اس سے فائدہ فنہ ہوگا بنکه نقصان ہوگا ۔ وہ ایسا کرسکتے ہیں کہ جہاں پر پیچاس ورپئے کا امتامپ لیکو اس کو ختم کرسکتے ہیں ۔ اس لیئے میں عاض کرونگا کہ جو انسپیکٹر آف استامیس of stamps) میں ۔ اس لیئے میں عض کرونگا کہ جو انسپیکٹر آف استامیس مالیت کو ایک مسل کو اچھی طرح سے جانجتے ہیں کہ کسی دستاویؤ پر استامپ کی کمی ہے یا نہیں ۔ اگر کوئی رجسٹرار ایسی غلطی کرتا ہے تو وہ اپنے استامپ کی کمی ہی یا نہیں ۔ اگر کوئی رجسٹرار ایسی غلطی کرتا ہے تو وہ اپنے فرائض کی انجام دھی میں کوتا ہے کرتا ہے اور سزا کے خوف سے کم از کم سرکاری مالیانہ میں کہ ی کہنے کہ منجوم ہوگز نہیں ہو سکتا ۔ مالیانہ میں کہ یہ گوتا ہے تو انوبیل منستر صاحب نے فرمائی ہے وہ یہ ہے ہے دائر کا میکاری دوسری یات جو آنوبیل منستر صاحب نے فرمائی ہے وہ یہ ہے ہے دین کا میکاری دوسری یات جو آنوبیل منستر صاحب نے فرمائی ہے وہ یہ ہے ہے دین کر انہاں کی کرنا ہے انوبیل منستر صاحب نے فرمائی ہے وہ یہ ہے ہے دین کرنا کی دونا ہے انہیں اس کرنا کی دونا ہے کی نوبانی ہے کہ کرنا کی دوبات سے کرنا ہے انہیں منستر صاحب نے فرمائی ہے وہ یہ ہے ہے کہ کرنا کی دوبات ہے کہ کرنا کہ دوبات ہے کرنا کی دیا ہے کہ کرنا کی دیا ہے کرنا کی دوبات ہے کرنا کی دوبات ہے کرنا ہے کرنا کی دوبات ہے کرنا کی دوبات ہے کہ کرنا کی دوبات ہے کرنا ہے کرنا کی دیا گیا کرنا کی دیا کرنا کی دیا ہے کرنا کی دیا ہے کرنا کی دیا کرنا کی دیا ہے کرنا کی دیا ہے کرنا کی دیا گیا کرنا کی دیا گیا ہے کرنا کی دیا گیا ہے کرنا کی دیا کی دیا کرنا کی دیا گیا ہے کرنا کی دیا گیا ہے کرنا کی دیا کرنا کی دیا کرنا کی دیا کرنا کی دیا کی دیا کی دیا کرنا کرنا کی دیا کی دیا کرنا کی دیا کرنا کرنا کی دیا کرنا کرنا کی دیا کرنا کی دیا کرنا

دوسري يات جو آنويبل منستر صاحب نے فرمائي هے وہ يہ ع كو دھوكا اس طريقه ہے سركاري خزانے كو دھوكا اس طريقه ہے سركاري خزانے كو دھوكا دينے كى كوشش كرينگے ۔ آپ نے مثال دينے ھوئے يہ فرمايا كه مان لينجئے ايك دينے كى كوشش كرينگے ۔ آپ نے مثال دينے ھوئے يہ فرمايا كه مان لينجئے ايك دستاويز پر لگائے وہ آپس ميں طے كر لينا هے كه دس روپيئے كے استامپ پر اس معاهدے كو پورا كوليں اور اكم عدالت ميں جانے كى نوبت آتى هے تو ندے روپيه كا ديكر عدالت ميں جائے كى نوبت آتى هے تو ندے روپيه كا استامپ ليكائيں ۔ اگر دس ھزار نہيں بلكه دس لاكه در پيه كوئى شخص قرض ليتا هے لكائيں ۔ اگر دس ھزار نہيں بلكه دس لاكه در پيه كوئى شخص قرض ليتا هے اور وہ سو روپيه استامپ رتعه اور وہ سو روپيه استامپ رتعه پر اور ايك آنه كا استامپ رسيد كے ليئے لكا سكتا هے اور اِس طويقے ہے دس لاكه يو اور اِس طويقے ہے دس لاكه يو اور اِس طويقے ہے دس لاكه يا كسى تعداد كا قرضه لے سكتا هے اور اِس قسم كى دستاريز واقعى ميں كتنى هيں اور ایسی جتنی بھی دستاریں ہوتی هيں جو توضه كے ليئے لكھی جاتي هيں اور ایسی جتنی بھی دستاریں ہوتی هيں جو توضه كے ليئے لكھی جاتي هيں اور ایسانداری كے ساته اُن پر كس قدر استامپ كم كرسته هيں۔ سب رجسترار كے ساته اُن پر كس قدر استامپ كم كرسته هيں۔ سب رجسترار كے ساته عائی جاتي هي دور اِس نتيجه يہ پہنچتا هے كه واقعى ميں استامپ سامنے جب دستاريز جاتي هي تو وہ اِس نتيجه يہ پہنچتا هے كه واقعى ميں استامپ سامنے جب دستاريز جاتي هي تو وہ اِس نتيجه يہ پہنچتا هے كه واقعى ميں استامپ سامنے جب دستاريز جاتي هي تو وہ اِس نتيجه يہ پہنچتا هے كه واقعى ميں استامپ سامنے جب دستاريز جاتي هي تو وہ اِس نتيجه يہ پہنچتا هے كه واقعى ميں استامپ سامنے جب دستاريز جاتي هي تو وہ اِس نتيجه يہ پہنچتا هے كه واقعى ميں استامپ سامنے جب دستاريز جاتي هي تو وہ اِس نتيجه يہ پہنچتا هے كه واقعى ميں استامپ سامنے جب دستاريز جاتي هي تو وہ اِس نتيجه يہ پہنچتا هے كه واقعى ميں استامپ اُس کی دينگوں اُس کی دور اُس کی دینگوں اُس کی دور
[Shri Khushi Ram]

نیس کم ہے۔ اِس لیئے میں نے کہا تھا کہ جب کوئی دستاویز افس کے سامنے پیش کی جائے تو یہ معلوم کولیا جائے کہ اُس میں اسٹامپ کی کئی ہے یا نہیں۔ جہاں جناب نے یہ فرمایا ہے کہ تیسوی ہرروایزو (proviso) اِس کے ساتھہ ٹیک نہیں بیٹھتی ہے اُس کے متعلق میں عرض کررنگا کہ اُس کا منشاء محض یہت ہے کہ اُس سب عبارت کو ساتھہ رکھہ کو پڑھا جاوے۔ تو اِس سےصاف ثابت ہوجاتا ہے کہ ایسہ دستاویز جو ایک سال کے بعدہ پیش کیئے جاتے ہیں۔ تو نہ رہ دفعہ ۲۵ گرر نہ دفعہ ۲۰ کے جرمانہ سے بہے سکتے ہیں۔ اور نے وہ کلکٹر کے اختیار والی دفعہ ۱۳ سے قائدہ اُٹھا سکتے ہیں۔ تو اِس طویقے سے اُس تمام زبان کو دیکھتے ہوئے جبو بھی عبارت ہے اُس کا مفہوم یہ نکلتا ہے کہ ایک سال کے اندر اندر اور زمان کو دیکھتے ہوئے ہیں بہت ہوئے ہے اُس کا منشاء یہہ ہے اور ایک دینا چاہیئے۔ اُس کا منشاء یہہ ہے اور کرنیا چاہیئے۔ اُس کا منشاء یہہ ہے اور کرنیا چاہیئا ہو دیکھتے ہو و بات تھی وہ میں نے بیان کودی۔ اگر ایسا کیا جاویگا اُس طرح سے جو رشوت ستانی کا بازار گرم ہے وہ کم ہوجاریگا۔ اور میں اِس تو منظور کرایا جاوے۔ اُس کو مناسب سمنجھتا ہوں اور درخواست کرتا ہوں کے میری اِس ترمیم اِس کو مناسب سمنجھتا ہوں اور درخواست کرتا ہوں کہ میری اِس ترمیم اِس کو مناسب سمنجھتا ہوں اور درخواست کرتا ہوں کے میری اِس ترمیم اِس کو منظور کرایا جاوے۔

The Hon'ble the Speaker:

آنويبل آسپيکر ---

کیا آپ نے اپنی ترمیم کو واپس کرلیا ؟

Shri Khushi Ram :

شری خوشی رام —

میں نے تو جذاب عالی یہ درخوا مت کی ھے کے میری یہ تہمیم منظور کولی جارے -

آذریبل منستر آف جستس - : The Hon'ble the Minister of Justice به بانتک کرپشی جناب عالی - جوکچه مجهه عرض کرنا تها وه کرچکا هوں اور جهانتک کرپشی (corruption) کا معامله هے میں آنریبل ممبرکی توجهه دائؤرگا که ایک ایئنتی کرپشن کمیتی که معامله هے میں آنریبل ممبرکی توجهه دائؤرگا که ایک ایئنتی کرپشن کمیتی گئی هے - وه اپنی توجهه اِس طرف مبذرل فرداویں اور یه حه سب باتیں اِس کمیتی کے نوٹس میں الأیاب کمیتی کے نوٹس میں الأیاب کمه جو رجسترا و اور سب رجسترا بدعنوانیاں اور بایمائیاں کرتے هیں اُن کے متعلق تجاویز پیش کریں ۔ آور مجهه کو اِس سے زیادہ کچهه خویں کہنا هے -

Shri Khushi Ram :

شری خوشی رام -

اگر کوپشی کمیتی (corruption committee) کے سامنے یہ بات آویکی – اگر کوپشی کمیتی اور پہر قانون استامپ امینت (amend) کہنا چویگا – Shri Khushi Ram: _ श्री खुशीराम:

मुझे वाक़ई बहुत अफ़सोस है कि जिस नियत से मैंने यह तरमीम पेश की थी उसपर आनरेबुल मिनिस्टर साहब ने गौर फ़रमाने की तकलीफ़ गवारा नहीं की। आनरेबुल मिनिस्टर साहब ने गौर फ़रमाई है कि अगर हम यह सब अख़्तियारात रजिस्ट्रार साहब ने यह जो मिसाल पेश फ़रमाई है कि अगर हम यह सब अख़्तियारात रजिस्ट्रार या नायब रजिस्ट्रार को देदें तो मेरे ख़्याल में इससे फ़ायदा न होगा बिल्क नुक़सान होगा, वह ऐसा कर सकते हैं कि जहां पर पचास हथ्ये का स्टाम्प चाहिये वहां वह दस हथ्ये का स्टाम्प

लेकर उसको खत्म कर सकते हैं। इसलिय में अर्ज करूंगा कि जो इन्सपेक्टर आफ़ स्टैम्प हैं हर एक र्राजस्ट्रेशन आफ़िस में फ़ीस का मुआइना करते हैं, बल्कि अदालतों में हर एक मिसिल को अच्छी तरहसे जांचते हैं कि किसी दस्तावेज पर स्टाम्प की कमी है या नहीं। अगर कोई रिजस्ट्रार ऐसी ग़लती करता है तो वह अपने फ़रायज की अंजाम देही में कोताही करता है और सजा के खौफ़ से कम अज कम सरकारी मालयाना में कमी करने का मुजरिम हरगिज नहीं हो सकता।

दूसरी बात जो औनरेबुल मिनिस्टर साहब ने फ़रमाई है वह यह है कि बहुत से इस तरीक़ से स्टैम्प फ़ीस को बचाने और इस तरीक़ से सरकारी खजाने को थोखा देने की कोशिश करेंगे। आपने मिसाल देते हुये यह फ़रम्नया कि मान लीजिये एक आदमी दस हजार रुपये का कर्ज लेता है और वह बजाय इसके कि सौ रुपया का स्टाम्प दस्तावेज पर लगाये वह आपस में तै कर लेता है कि दस रुपये के स्टाम्प पर इस मुआहदे को पूरा करलें और अगर अदालत में जाने की नौवत आती है तो ९० रुपये देकर अदालत से पीछा छुड़ा लेते हैं बजाय इसके कि वह सौ रुग्या का स्टाम्प लगायें। अगर दस हजार नहीं बल्कि दस लाख रुपया कोई शख्स कर्ज लेता हैं और वह सौ रुपया स्टाम्प की फ़ीस नहीं देना चाहता तो वह चार आने का स्टाम्प रुक्क़े पर और एक आना का स्टाम्प रसीद के लिये लगा सकता है और इस तरीके से १० लाख या किसी तादाद का कर्ज़ा हे सकता है और इस किस्म की दस्तावेज कर्ज़े के लिये काफ़ी ही सकती है। देखना तो यह है कि इस किस्म की दस्तावेज वाकई में कितनी हैं और ऐसी जितनी भी दस्तावेजें होती हैं जो कर्जा के लिये लिखी जाती हैं और ईमान्दारी के साथ उन पर किस कदर स्टाम्प कम कर सकते हैं। सब रजिस्टार के सामने जब दस्तावेज जाती है तो वह इस नतीजे पर पहुंचता है कि वाकई में स्टाम्प फ़ीस कम है। इसलिये मैंने कहा था कि जब कोई दस्तावेज अफ़सर के सामने पेश की जाये तो यह मालम कर लिया जाये कि उसमें स्टाम्य की कमी है या नहीं।

जहां जनाव ने यह फ़रमाया है कि तीसरी प्रोवाइजो (Proviso) इसके साथ ठीक नहीं बैठती है, इसके मुताल्लिक में अर्ज करूंगा कि इसका मंशा महज यह है कि उस सब इबारत को साय रख कर पड़ा जावे तो उससे साफ सावित हो जाता है कि ऐसे दस्तावेज जो एक साल के बाद पेश किये जाते हैं तो न वह दफ़ा ३५ और न दफ़ा ४० के जुर्माने से बच सकते हैं और न वह कलेक्टर के अख़्तियार वाली दफ़ा ४१ से फ़ायदा उठा सकते हैं। तो इस तरीक़े से उस तमाम जवान को देखते हुये जो भी इबारत है इसका मफ़हूम यह निकलता है कि एक साल के अन्दर अन्दर अगर कोई दस्तावेज ऐसा पेश किया जाता है तो इससे कमी स्टैम्प लेकर छोड़ देना चाहिये, इस पर जुर्माना नहीं लेना चाहिये। इसका मंशा यह है और उसको देखते हुये जो बात थी वह मैंने वयान करदी। अगर ऐसा किया जावेगा तो इस तरह से जो रिश्वत सतानी का बाजार गर्म है वह कम हो जावेगा और मैं इस बात को मुनासिब समझता हूं और दरख्वास्त करता हं कि मेरी इस तरमीम को मंजूर कर लिया जावे।

The Hon'ble the Speaker: आनरेबुल स्पीकर:

क्या आपने अपनी तरमीम को वापिस कर लिया ?

Shri Khushi Ram: श्री खुशी राम:

मैंने तो जनाव आली, यह दरख्वास्त की है कि मेरी तरमीम मंजूर की जाये।

The Hon'ble the Minister of Justice: आनरेबुल मिनिस्टर आफ जिस्टम : जनाव आली, जो कुछ मुझे अर्ज करना था वह कर चुका हूं और जहां तक करप्शन (corruption) का मुआमिला है मैं आनरेबुल मेम्बर की तवज्जेह दिलाऊंगा कि एक ''ऐन्टी करप्शन कमेटी" (anti-corruption committee) बनाई गई है। वह अपनी तवज्जेह इस तरफ मबजूल फरमावें और यह सब बातें इस कमेटी के नोटिस में लायें कि जो

[The Hon'ble the Minister of Justice] रजिस्ट्रार और सब-रजिस्ट्रार बदउनवानियां और बेईमानियां करते हैं इनके मुताल्लिक तजवीज पेश करें और मुझको इससे ज्यादा कुछ नहीं कहना है।

श्री खशी रामः Shri Khushi Ram:

अगर करप्शन कमेटी के सामने यह बात आवेगी तो यह मौक़ा नहीं आवेगा और फिर

क़ानून स्टैम्प अमेन्ड (amend) करना पड़ेगा। The Hon'ble the Speaker: The question is that after clause (1) of section 33 of the Indian Stamp Act, 1899, the following be added:

Provided that if the person presenting such instrument makes up to such officer the deficiency of the Stamp which shall be determined

immediately by such officer the instrument shall not be impounded: Provided further that the person presenting the instrument shall

be entitled to the refund of the additional stamp fee, if any, as may be determined by the Collector to whom such case shall, on the request of the person presenting the instrument and on payment of the fee required, be referred, in accordance with the provision of section 31 of the Stamp Act:

Provided further that the provisions of sections 35, 40 and 41 shall not apply to an instrument presented within one year from the date

of its execution or first execution.

The question was put and negatived, the House having divided as follows: Ayes 39

Abdul Wali. Ahmad Ali Khan, Alvi, Raja Saiyid. Ahmad Sa'id Khan, Nawab Dr. Muhammad. Aizaz Rasul. Akhtar Hasan Khan. Aziz Ahmad Khan. Bhawani. Bibhuti Singh, Rai Sahib. Durga Narayan Singh, Major Raja. Fasih-nd-din, Khan Bahadur Hafiz. Ghazanfarullah, Khan Bahadur Hafiz. Habibullah, Muhammad. Hasan Ali Khan. Hyder Husain. Imtiaz Ahmad, Khan Bahadur Muhammad. Jafar Hasan Khan. Jamshed Ali Khan, Captain Nawab Muhammad. Khalil-ud-din Ahmad, Khan Bahadur. Khaliq-uz-zaman.

Manik Chand. Mubashir Husain Kidwai. Muhammad Ekram Khan. Muhammad .Farooq. Muhammad Ishaq Khan.
Muhammad Ismail.
Muhammad Jan Khan.
Muhammad Medhi, Raja Saiyid. Muhammad Raza Khan, Khan Bahadur. Munfait Ali. Nafisul Hasan. Obaidur Rahman Khan, Khan Bahadur Haji Muhammad Parbati Kunwari, Rajmata. Rafiuddin Ahmad. Sharda Mahesh Prasad Singh Shah, Raja. Shaukat Ali Khan, Muhammad. Bahadur Khan, Sultan Alam Lieutenant, M. Tahir Husain. Walford, H. G. Ziaul Haq, Kham Bahadur.

Noes 114

Abdul Hakeem. Achal Singh. Ajit Prasad Jain. Anand Singh. Ansuya Prasad Bahuguna. Atma Ram Govind Kher. Badan Singh. Balwant Singh. Bansgopal. Banshi Dhar Misra. Bhagwan Din Misra. Bhagwan Singh.

Bhagwat Narayan Bhargava. Bhim Sen. Birbal Singh. Bireshwar Singh, Chaudhri. Brij Behari Lal. Buddhu Singh. Chandra Bhanu Gupta. Charan Singh. Chet Ram. Chheda Lal Gupta. Dau Dayal Khanna Dayal Das.

Deo Narayan Bhartiya. Dwarka Prasad. Gajadhar Prasad. Gopi Nath Srivastava. Govind Ballabh Pant, The Hon'ble Shri. Har Govind Pant. Hari. Harish Chandra Bajpai. Harnath Prasad. Hoti Lal Agarwala. Hukum Singh. Husain Zaheer. Indradeo Tripathi. Iqbal Ahamad Khan Sohail. Ishwar Saran. Jagannath Prasad Agarwa!. Jagmohan Singh Negi. Jugal Kishore.
Jwala Prasad Jigyasu.
Kailas Nath Katju, The Hon'ble Dr. Kamlapati Tewari. Karan Singh Kane. Kashi Prasad Rai. Keshava Deva Malaviya. Keshava Gupta. Khub Singh. Khushwaqt Rai. Krishna Chandra. Krishnanand Nath Khare. Krishna Nath Kaul. Lakhan Das Jatav. Lakshmi Devi. Lakshmi Shankar Bajpai. Lal Bahadur Shastri. Lal Bihari Tandon. Lalta Bakhsh Singh. . ما ك Liotan. Mahabir Tayagi. Mijaji Lal. Mohan Lal Gautam. Muhammad Adil Abbasi. Muhammad Suleman Ansari. Mukerjee, B. K.

Murari Lal.

Narain Das. Narendra Deva. Paltu Ram. Paragi Lal. Parasram Rai. Phool Singh. Prithivi Raj Singh. Prakashvati Sud. Prayag Dhwaj Singh. Purnamasi. Pyare Lal Sharma. Radhakant Malaviya. Radha Mohan Singh. Rafi Ahmad Kidwai, The Hon'ble Mr. Raghvendra Pratap Singh. Raghuvansh Narayan Singh. Ram Chandra Paliwal. Ram Charitra. Ram Dhari Pande. Ram Naresh Singh. Ram Saran. Ram Sarup Gupta. Rukum Singh Rathor. Sadho Singh. Said-ud-din Ahmad. Sampurnanandji, The Hon'ble Shri.. Satyavati Devi. Shankar Dutt. Shanti Swarup Shatrughan Singh. Sheo Dayal Upadhya. Shibban Lal Saksena. Shiva Ram Duvedi Vaid. Shunitidevi Mittra. Sinhasan Singh. Sita Ram Shukla. Sita Ram Asthana. Sunderlal Gupta.
Surendra Bahadur Singh. Surya Narayan Singh. Thungamma, Bolar. Uma Nehru. Venkatesh Narayan Tivary. Vidyavati Rathor. Yajna Narayan Upadhyaya.

ANNOUNCEMENT REGARDING ASSEMBLY RECESS FROM 8TH TO 19TH APRIL, 1938.

The Hon'ble the Speaker: Before we adjourn for lunch, I wish to-make an announcement. Honourable members must have received a letter addressed to them by the Secretary in which a programme of work for the 8th and 11th of April has been mentioned. The Hon'ble the Premier has just informed me that a large number of members desire that these days as also the 12th be observed as holidays, and that there may be no meetings of the Assembly on those days. Honourable members will remember that the 9th and 10th of this month are holidays, and I am also informed that the 8th of April has now been announced as a holiday for the Secretariat. The Government, therefore, feel that they should not insist upon meetings of this Assembly being held from the 8th to the 14th of April. You will remember that the 15th and some subsequent days are Easter holidays. I, therefore,

[The Hon'ble the Speaker.]

propose that after the business of tomorrow we meet again on the 20th of this month.

(The Assembly then adjourned for lunch at 1.15 p.m. It reassembled at 2 p.m. with the Deputy Speaker in the Chair.)

THE UNITED PROVINCES STAMP (AMENDMENT) BILL (continued)

The Deputy Speaker: The Hon'ble the Minister of Justice will move that the United Provinces Stamp Amendment Bill, 1938, as amended by the Select Committee, be passed.

The Hon'ble the Minister of Justice: The Hon'ble the Speaker had gone up to clause 3-A before we adjourned for lunch. There are no other amendments to the remaining clauses of the Bill and therefore the remaining clauses be formally put up.

The Deputy Speaker: Yes, I would do so.

Clause 4.

4. In clause (b) of the section 40 of the Indian Stamp Act, 1899, the Amendment of sec. semi-colon after the words 'a penalty of five rupees' tion 40(b), Act II of 1899. shall be deleted and a comma inserted between the words 'fit' and 'an amount'.

The Deputy Speaker: The question is that clause 4 of the Bill as amended by the Select Committee stand part.

The question was put and agreed to.

Clause 5.

5. In section 73 of the Indian Stamp Act, 1899, for the words 'any Amendment of second person' the following words shall be substituted, tion 73, Act II of 1899. namely:—

"any officer whose duty it is to see that proper duty is paid or any

other person."

The Deputy Speaker: The question is that clause 5 as amended by the Select Committee stand part of the Bill.

The question was put and agreed to.

Clause 6.

- 6. In Schedule IA added to the Indian Stamp Act, 1899, by the Amendment of United Provinces Stamp (Amendment) Act, 1936, schedule IA to the the following amendments shall be made:—

  Amendment Act, 1936.
- (i) Between articles 2 and 4, the following shall be inserted as article 3, namely:—

"3. Adoption deed, that is to say, any instrument (other than a will) recording an adoption or conferring or purporting to confer an authority to adopt.

Twenty rupees.

or purporting to confer an authority to adopt.

(ii) In article 12 for clause (c) the following clause shall be substituted, namely:—

"(c) If it exceeds Rs.5,000, for every additional Eight Rs.1,000 or part thereof in excess of Rs.5,000".

(iii) Article 14 shall be omitted.

- (iv) In article 15 for the words "one rupee eight annas", "two rupees", "two rupees eight annas", three rupees four annas", four rupees", "four rupees twelve annas", "five rupees eight annas" and "six rupees four annas" in column 2, the words "one rupee ten annas", "two rupees four annas", "two rupees fourteen annas", "four rupees eight annas", "five rupees four annas", "six rupees", "six rupees twelve annas" and "seven rupees eight annas" respectively shall be substituted.
- (v) In article 23 for the words "three rupees", "four rupees," "five rupees", "six rupees eight annas", "eight rupees", "nine rupees eight annas", "eleven rupees", and "twelve rupees eight annas" in column 2, the words "three rupees four annas", "four rupees eight annas" "five rupees twelve annas", "nine rupees", ten rupees eight annas", twelve rupees", "thirteen rupees eight annas", and "fifteen rupees" respectively shall be substituted.
- (vi) In item (ii) of article 24, in column 2, the following words shall be inserted before the semi-colon and after the word 'land' namely:—
  - "and the value of the subject matter of the original does not exceed one thousand rupees."
- (vii) After article 25, the following new article shall be inserted as article 25-A, namely:—
- "25-A—Instrument correcting a purely clerical error in an instrument chargeable with duty and in respect of which the proper duty has been paid—
- (a) If the duty with which the one half of the duty payable on original instrument is chargeable does not exceed three rupees;
- (b) In any other case. . . . One rupee eight annas. [(ix)](viii) In article 35 the existing explanation at the end shall be numbered as 1 and the following shall be added as explanations 2 and 3, namely:—
  - "Explanation 2.—A lease from month to month or year to year without any fixed period or one for a fixed period with a provision allowing the lessee to hold over thereafter for an indefinite term shall be deemed for the purposes of this article to be a lease not purporting to be for any definite term.
  - "Explanation 3.—Rent paid in advance shall be deemed to be money advanced within the meaning of this article unless it is specifically provided in the lease that the rent paid in advance will be sent off towards the last instalment or instalments of rent."
- (ix) In article 45 for proviso (b) in column 2 the following proviso shall be substituted, namely:—
  - "(b) where land is held on revenue settlement, the value for the purposes of this article shall be deemed to be—
- (i) sixteen times the annual revenue if the settlement is permanent;

- (ii) eight times the annual revenue, if the settlement is temporary; and
- during the year next before the date of partition, where the land is wholly or partly exempt

  **Trofits that have arisen from the land the date of partition, where the land from payment of revenue."
- (x) In article 57 the following ords shall be added in the first column after the word "contract",

"or the due discharge of a liability."

The Deputy Speaker: The question is that clause 6 as amended by the Select Committee may form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

Preamble

Whereas it is expedient further to amend the Indian Stamp Act, 1899 (as armended by the United Provinces Stamp Amendment Act, 1936) in its application to the United Provinces in the manner Increinafter appearing; it is hereby enacted as follows:—

The Deputy Speaker: The question is that the Preamble stand part. The question was put and agreed to.

Clause 1.

- 1. (1) This Act may be called the United Provinces Stamp Short title, extent (Amendment) Act, 1938. and commencement.
  - (2) It extends to the whole of the United Provinces.
- (3) It shall come into force on such date as the provincial Government may by notification direct and shall remain in force up to the thirtieth day of June, 1941.

The Deputy Speaker: The question is that clause 1 stand part.

The question was put and agreed to.

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, I beg to move that the United Provinces Stamp (Amendment) Bill, 1938, be passed.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: On a point of order, Sir. Under Standing Order 61(2) the third reading of the Bill cannot be taken on the same day and at the same meeting.

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, I will invite your attention to standing order 61(1). It says "If no amendment be made when a motion that a Bill be taken into consideration has been agreed to be passed."

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Sir, the clause quoted by the Hon'ble the Minister of Justice just now does not mean that the third reading templated under section 61. It refers to amendments contemplated

under sections 58 and 59 also. Clause 61 is a consecutive clause and is coming right up from clause 58.

The Hon'ble the Minister of Justice: Are you addressing me or the Chair?

Mr. Muhammad Ishaq Khan: I have no desire to indulge in any dilatory motion. I would be perfectly glad if the Hon'ble Minister makes a request to the Chair that the standing order be suspended and I will withdraw my objection if a formal motion is made.

The Hon'ble the Minister of Justice: On a question of interpretation, I submit that if no amendment has been made by the House after the motion that the Bill be taken into consideration has been agreed to then the Bill may at once be passed. Here amendments were moved and were not accepted and therefore the Bill has remained in exactly the same condition in which it emerged from the select committee, and therefore I suggest that there is no technical obstruction in the motion that I have made just now.

The Deputy Speaker: I think the interpretation of the Hon'ble the Minister of Justice is correct. Sub-clause (1) of standing order 61, says that if no amendment be made when a motion that a Bill be taken into consideration has been agreed to by the Assembly then in that case the Bill may be passed at once. In the present case no amendment has been carried. I think therefore the Hon'ble the Minister of Justice is in order in moving that the Bill be passed.

Mr. Muhammad Ishaq Khan : - المناق خال - المناق خال ال

جفاب والا - میں اس لیئے که آ اوا هوں که میں اس موش کی مخالف کروں که یہ بل پاس نه کیا جارے - قبل اس کے که میں اس بل کی طرف میمبران اسمبلی کی توجهه دلاؤں - میں جفاب میمبر صاحبان کو آپ کے دریعة سے یہ اسمبلی کی توجهه دلاؤں - میں جفاب میمبر صاحبان کو آپ کے دریعة سے یہ بنا دینا چاهنا هوں که یه میزر (measure) کس طریقه سے اس صوبه میں بی قاریخ تک اسمبلی اور هاؤس کے سامنے پیش کیا گیا هے - سبسے بہلے سنه ۱۹۳۱ء میں ایک کیتی بیتهائی گئی اور رہ ریترنچمنت کمیتی پہلے سنه ۱۹۳۱ء میں ایک کیتی بیتهائی گئی اور رہ ریترنچمنت کمیتی سردسیز (superior servicee) میں یعنی آئی - سی - ایس - اور بری بری بری امیبریل پوسٹس (Imperial posts) هیں تو ان کے متعلق سکریٹری آف اسٹیت امیبریل پوسٹس (Imperial posts) هیں تو ان کے متعلق سکریٹری آف اسٹیت سے مام کیا جاوے که رہ مہربانی فرماکر یو - بی میں ان کی جگیه کچپه کم کردیں اور تخفیف کریں - یہ مسئله اُس وقت کی اسمبلی میں جو لیجسلیٹو کونسل کی التی تھی پیش کیا گیا اور اس ریٹرنچمنت اسکیم (scheme) کی بنا پر کہاتی تھی پیش کیا گیا اور اس ریٹرنچمنت اسکیم (scheme) کی بنا پر کہاتی تھی کہاتی تھی کوشش کر رہے هیں که صوبه پر جو برا بار هے آئی - سی - ایس تھا که هم تو یہ کوشش کر رهے هیں که صوبه پر جو برا بار هے آئی - سی - ایس اور اموجریل سردسیز کا - اس کے لیئے هیم آپ کسی طرف سے ترینگے اور یقین مانئے که هم ایسی کوشش کروشش کرونگے که اس صوبه کے اخراجات جو تاپ هیوی مانئے که هم ایسی کوشش کرونگے که اس صوبه کے اخراجات جو تاپ هیوی مانئے که هم ایسی کوشش کرونگے که اس صوبه کے اضراحات جو تاپ هیوی مانئے که هم ایسی کوشش کرونگے که اس صوبه کے اضراحات جو تاپ هیوی

Mr. Muhammad Ishaq Khan.]

کہانے پر اسمبلی نے کورت فیس بل پاس کہ دیا کہ دو سال کے لیئے رھیگا - اس کی زیردست مخالفت کانگریس میمبران نے کی -زیردست مخالفت ہوئی - اس سے قبل ایک موقبہ مخالفت کانگریس میمبران نے کی -

A member :

ایک میمبر -

کس سی میں ?

مستر محمد إسحاق خان _ . Mr. Muhammad Ishaq Khan : _ مستر

سنه ۱۹۲۲ع میں - سنه ۱۹۳۱ع میں جب یہء بل - کورت فیس بل - اور اِستَامِ ایک دونوں دو سال کے لیئے یاس ہوے - سنم ۱۹۳۲ع میں در سال کی میعاد ختم هوگئی تو گورنمنت نے ان کو پھر هاؤس کے سامنے پیش کیا و تو اُس وقت هاؤس نے انکار کو دیا اور عہا کہ مم اس کو ممیشہ کے لیئے چاًس نه کرینگے اور گورنمنت سے یہم مطالبه کیا گیا که اس دوران میں آپ نے کیا کیا کام کیا اور آپنے کتنا ریترنچمنت (retrenchment) سیکریتری آف اِستیت سے کہہ کو کرا دیا ۔ پھر سنع ۱۹۳۴ء میں یہہ بل گورنمنت کے آطمینان دلانے پر صرف تین مہینے کے واسطے منظور کیا گیا۔ اب اس کے بعد سنه ۱۹۳۵ء میں گورنمنت اس بل کو لائي اور اُس نے چاعا که اس کو همیشم کے لیئے مستقل ایکت بنا دیا جاوے تـو سنه ۱۹۳۵ع میں تمام میمبران اسمبلی نے اس کی سخے س میخالفت کمی ـ چاقے آج آپ اُن کو یہد کہینگہ کمہ وہ گورنمنت کے بھی خواہ تھے ۔ دیے ش کا کام کے دنے والے نہ تھے ۔ غرض جو چاھے آپ کہم ليجدُّ ليكن أنهون نے سخت متحالفت كي اور كها كـ عُريب آدميون پر اس المنكس كا زيادة بار بر جاويكا اور همارا صوبةً بهت غريب هـ أننا تيكس بوداشت نهيں كوسكتا هے _ ايري چوڙي كا زور لكايا اور ولا ميزر (measure) رجيكت (reject) ہوگئی ۔ گُورنمنت نے سنہ ۱۹۳0ع میس یہد دھمکی دی که هم چند ضلعوں کو تــور دینگے اُور یہ بھی کہا کے هیں بے روزگاری کے مسئله کـو طے کرنا ھے اور اِطمیدان دلایا که چار لاکھه روپیه ملیگا تو اُس سے هـم یو - پــی کے نے روزگاری کے مسئلے کو طے کرینگے اور ان نے آبجوکیٹیڈ آن اِمپلوائڈ (educated unemployed) کی مدن کی جاویگی۔ اس رقت کی گورنمنٹ جب قَهْ مَس يَوْهَا نَهُ كُو آتَى تَهِي تُو وَلا سَعِهِ آي تَهِي كَهُ يِهِمُّ أَيْكَ أَيْسًا مِيرَر (measure) هے جو جستیفائد (justified) نہیں ہے۔ وہ جانتی تھی تھ یہاں کی بہاک آننا تیکس ادا نہیں کوستی ہے تاہم میمبران اسمبلی کو گورنمنٹ نے ایک بار پھر اطمینان دلایا کے جو روپ یے اس سے آویگا اس کا جائے و طریقہ پو خرچه هرگا اور يهم بهي كها كه هم أسكو آيجوكيتيد أن إديلوائد به حوف كرينگ _ ولا أسطر جهجك جهجك كر قهبرا قهبراكر إسى ميزرس (measures) كو لاتي تھي ۔ آج کي طرح (boldly) بُولدلي نهن لائي آھي ۔ جُيسا که آج منستر صاحب نے پیش کیا هے که چاهے جو هو هم تُپنزیشن (taxation) برهاتے می چلے جاربنگے - چاھے دینے میں اوگوں کو دانت ہو یا تہ ہو ۔ جیسے آج یہ مسئلہ پیش کیا گیا ہے ۔ گورنمنٹ نے بہہ کہا تھا ہم کچہہ افائے ترز دینگے کیو کہ خرجہ بہت

بر وهد گیتا هے اور گورندنت اُس کو برداشت نہیں کرسکتے هے ۔ اس ير منجانب السمبلي يهم اعتراض كيا كيا كه يهم بالكل يوليتيكل بليك مللك (Political black mailing) هے ۔ آپ پستول دکھاکر بہت کہتے ھیں۔ كه هم كجهد أف الع ترور دينك تاكه خرجه كا بيلس (balance) رھے ۔ جاب اس کی شدید کا مخالفت موئی تیوسی جروزف کیلے نے پرورا پورا اطمینان دلایاکه یه ول همیشه کے لیئے استیتیرت بک (Statute Book) پر نہیں رعما - اس وقت یہ بل صوف دو سال کے لیئے یعنی ابدیل سنه 989 اع تك كے ليئے منظور كرليا جاوے اور يهم عارضي ميزر هوكا اور هميں اطمينان دلاتے هوئے یہ بھی کہا کہ هم چار لاکھ روپیم ایجوکیٹیڈ آن اِمپلائیمنت دور کرنے کے واسطے بھی کی انگے = اُسُ رقب کے فائنینس میمین نے حسب ذیل تقویو کی ہے "I have further promised that this four lakhs of expenditure will be given absolutely, irrespective of the yield of this taxation; that is to say, if, as we very much hope will not be the case, there is a further fall in the yield from Stamp generally Government will nevertheless undertake to earmark this sum of four lakhs of rupees in the current year for the purposes mentioned; and if by any chance the whole of this sum has not been spent by 31st March next they will regard the balance as carried forward to continue whatever steps have been taken in the current year for reducing the incidence of unemployment. It has been suggested to me that possibly the yield of this taxation may be higher than nine lakhs. I can only reply that we shall not know what the extra yield will be before this time next year. Indeed we shall not know the exact figures until after the conclusion of the next financial year. But the promises of Government are such that whatever happens, the House may rest assured that they will get this much done-i.e., four lakhs spent, practically speaking on the reduction of unemployment."

هروگا - ۱۵۰ کرور روپید کا قرضه ایگریکلچوستس (agriculturists) پر (agriculturists) پر (agriculturists) کی حالت اچھی نہیں ایک کشتکار زمینداررس کا انکان ادا نہیں کو سکتے هیں زمیندار مالگذاری قرض لیکر ادا کرتے هیں ۔ پھر بھی وزیر صاحب عدل کہتے هیں اکه قیمت اور لگایا جائے ۔ میں آپ کی توجہ اس لیئے دلا رہا هوں۔ آپ یہ ته سمجھیئے که میں اِس لیئے تقریر کر رہا هوں که یہ میزر (measure) کانگریس کی طوف سے پیش کیا گیا ہے ۔ بلکہ مجھے تو اپنے حلقه کے در توان کو جواب دینا اهراک جن کے نمائذ گی کونے کا مجھے نخر حاصل ہے ۔ کیا ایک سال میں ماری مالی حالت اچھی ہوگئی ہے ۔ میرے لائق دوست حافظ محمد از اهیم صاحب نے جو اس دقت موجود نہیں هیں ۱۳ مارچ سنه ۱۹۳۹ع کے جو تقویر کی تھی اُس کے چند جملے میں آپ کو سناؤنگا ۔ آنہوں نے اِس کورت فیس کی تھی اُس کے چند جملے میں آپ کو سناؤنگا ۔ آنہوں نے اِس کورت فیس بڑھانے کے قیکزیشن پر تقویر کی تھی ۔ سنه ۱۹۳۹ع سے سنه ۱۹۳۸ ت تک هماری مالی حالت دتنی آگے بڑھه گئی ہے که هم اور مرید ٹیکس بڑھائیں ۔ آنہوں نے مالی حالت دتنی آگے بڑھه گئی ہے که هم اور مرید ٹیکس بڑھائیں ۔ آنہوں نے مالی حالت دتنی آگے بڑھه گئی ہے که هم اور مرید ٹیکس بڑھائیں ۔ آنہوں نے مالی حالت دتنی آگے بڑھه گئی ہے که هم اور مرید ٹیکس بڑھائیں ۔ آنہوں نے مالی حالت دتنی آگے بڑھه گئی ہے که هم اور مرید ٹیکس بڑھائیں ۔ آنہوں نے مالی حالت دتنی آگے بڑھه گئی ہے که هم اور مرید ٹیکس بڑھائیں ۔ آنہوں نے ا

"We cannot commit ourselves to do wrong to those persons who are already wronged, who are already in a miserable condition. With these words, Sir, I make an appeal to this honourable House that, instead of being led away by such considerations and by the assurances of the Hon'ble the Finance Member, they will think of their poor

country-fellows and not vote for this measure."

اِس کا ترج، میه هے که هم اُن لوگوں کے ساتھ انتہائے ظلم کرنے کو تیار نہیں میں جن کے ساتھہ پہلے ھی سے زیادتی ھو رھی ھے ادر کافی ظلم و ستم برداشت كوچك هيل اور جن كي حالت بهت هي زيادة خواب هـ -ایسی حالت میں میں میمبوان اسمبلی ہے اپیل کورنکا کہ اس قانون کے لیئے ورت نه کہبن کیونکہ هارے ملک کے لوگ بہت هي مقررض هيں _ غريب هيں مَيْن كہتا ُ هُوں كُهُ ابهى ايك يا تيزهم سال گذرا هے كه اس يو _ بي مين كون سى باس هو گئی کے که وزیر صاحب تگنا چوگنا تیکس برها رهے هیں _ میں نے خاص طور سے اس جمله كُو اُس ليئے برعا هے ۔ كيونكه آپ يه، نه كهيں كه جو ايوزيشي (Opposition) مخالف بارتی کی طرف سرکہا جاتا ہے شاید کسی بولیتیکل موثیو (political motive) کسی پولیٹیکل نیت ہے کہا جاتا ہے۔ آپ آگر بعدت کے اعدان و شماردیکھیئے تو معلوم قوگاکہ آپ نے بعجت استیمیت (budget estimate) میں آیک کررز ٥٣ آکهه روپیه آمدنی اس مد سے لیتی رکھا تھا۔ یعنی استامپ و کورت نیس عونوں میں رکھا قے اس میں ایک کروز ۲۱ اکھ روپید ملا _ جو مزید وقم وزیر اعظم نے تجویزکیا ہے اسے همکو سازھے دس لاکھ، روبیدزیادہ ملنے کی اُمید ہے ۔ اس ساڑھے دس لائه ردید کی دھیم سے آپ تمام صوبے پر جو تيكس لكا رهي هين وه كس هد تك جائز هي - يه، سازهي دس الكه، روييعُ نہایت آسانی ہے آ سکتا ہے اگر آپ ہست ہے کام لیں اور اپنے بیشرو کی اتباع کریں۔ اُنہوں نے سنع ۱۹۳۲ و ۱۹۳۳ ع میں بوی بوی تنخوالا میں سے + ا فی صدی سے اُنہوں نے سنع اور اس سے + ا فی صدی سے (cut) لگایا تیا اور اس سے ۲۸ لکھے روپیع آیا تھا وہ ان لوگوں پر پڑا تھا جو بڑی جی تفخواہ یا رہے میں وے منستر جن کو آپ بھا داکہتے ھیں جن کے لیئے کہا کاتا ھے کہ قوم کی صحیح ترجمانی نہیں کو سکتے ھیں اُنہوں نے دس فیصدی کے لگایا تھا۔ اگر آپ ۵ فیصدی کے لگایا تھا۔ اگر آپ ۵ فیصدی کے لگاریں تو ۱۹ لاکھ، روپیم مل جاتا ھے۔ میں رزیر صاحب سے عرض کرونگا کہ ان کو ساڑھے دس لاکھہ روپیم چاھیئے یعنی دس لاکھہ پیچاس ہزار۔

Mr. Muhammad Ishaq Khan:

Mr. Muhammad Ishaq Khan:

جناب يه ثيكس كننه أدميون بدر بدويكا ؟

مستر محمد اسحاق خال —

ان غریب مظلوموں پر جن کے ساتھ غیر انصافی کی گئی ہے اور وہ عدالت میں قرض لیکر حق رسی کے دادخواہ ہونگے ؟ اس نیئے آپ کو کیا ضرورت ہے که آپ اس بل کو منظور کریں -

اس نیدُ آپ کو کیا ضرورت ہے کہ آپ اس بل کو منظور کریں – شری ہریشچندر باجپیرئی — : Shri Harish Chandra Bajpai اس تیکزیشن میں کتنا مسلمانوں پر پویگا ؟

میں نے اس کا تخمیدہ نہیں کیا ہے۔ اگر آپ کر اس کا خیال ہے تو ہاؤس کے باہور جاکر لک آوت (look out) کہلیں۔ مسلمان تو غہیب فاته مست ہیں ان پر تو اس کا کچھہ اثر زیادہ نہ پر یکا لیکن ہمارے غہیب ہفدر بھائی پیسجائینگہ اور میرا فرض ہے کہ میں ان کو بھی بچاؤں۔ (ایک آواز۔ اُن کے اوپر پڑے کا آپ خرش ہوجیئے) میں خوش نہیں ہوں ۔ میں ہرگز خوش نہ ہونکا۔ میں ایک سیمنت کے میں خوش نہیں ہوں کہ غریب آدمی تباہ کیا جائے۔ لیئے اس کو ماننہ کے لیئے تیار نہیں ہوں کہ غریب آدمی تباہ کیا جائے۔ چونکہ آج آپ کی گورنمنت ہے اس لیئے آج اپنے سب وعدے بھول گئے۔ آپ سمجیتے ہیں کہ روپیہ کا آنا ضوروی ہے۔ لیکن میں مزید ٹیکس کے لیئے تیار نہیں ہوں کہ ہم اس کی سخت مخالفت کوینگے۔ خدا کے واسطے ان غریب ننگے بیوکوں کا ہم اس کی سخت مخالفت کوینگے۔ خدا کے واسطے ان غریب ننگے بیوکوں کا خیال رکھیئے جنہوں نے اپنا پیت کا قب کو روت دیا تھا۔ آج آرام کی خیال رکھیئے جنہوں نے اپنا پیت کات کو آن کو روت دیا تھا۔ آج آرام کی میکاری نوکورں کے اخواجات میں کہ آپ کو ان کے سامنے جواب دینا ہوگا۔ آپ نے کرسیوں پر بیٹھہ کر ان کو نہ بھولیئہ اور سب ہے پہلے آنہیں ہی ہواب کی سوکاری نوکورں کے اخواجات میں کات چھانت نہیں کی ۔ آپ اُن کو خوش کرنا کیسے ہوات ہیں آو نے خرچہ کے کمی کے لیئے نہیں کی ۔ آپ اُن کو خوش کرنا کی اپنا نورونئی آپ نے نہیں کی ۔ آپ اُن کو خوش کرنا کورون کے اخواجات میں کہ مالزمان آپ سے خوش رہیں۔ کسی قسم کی گورون کی اپنے نہیں کی ہو ایک آواز ۔ جناب آپ میں عہہ تہدیلی کیسے ہوگئی) جب سے آپ نے ان کرسیوں پر بیٹھمکر ظام کونا شورہ کودیا بہت سے یہ ضرورت پیدا ہوگئی کہا آپ کی قلعی کھول دی جائے ہم میں کوئی تبدیلی بہت سے یہ ضرورت پیدا ہوگئی کہ آپ کی قلعی کھول دی جائے ہم میں کوئی تبدیلی

نهیں هوئی هے۔ میں تو همیشه غویبوں کی خدمت کونا اینا فوض سمجها هوں۔ میں یہه عرض کررها تها که سوال صرف روپیه کا هے اور یہ ویترینچمینت (retrenchment)

اور آیدَمنستریشن (administration) میں کسی کرنے سے هوسکتا هے لیکن آپ یہم سمجھتے هیں که غریروں پر تیکس لگایا جائے ۔ جناب والا - هم ایک سیکند کے لیئے آپ کو ووق دینے کے لیئے تیار نہیں که آپ مزید تیکس غریبوں ہر لگایئے ۔

اس سے میں آن کی توجہم استامپ ایکت کی طرف داؤنگا ۔ هدارے وزیرصاحب مسموا رہے هیں اور اسمحهم رہے هیں که آج تو هم سرکار هیں ۔ اجی ابھی ۳ سال

[Mr. Muhammad Ishaq Khan]

باقی هیں ۔ لیکن جب آپ دیہات میں اپنی کانستیٹیونسی (constituency)
میں جائینگے اور ایک غریب کاشتکار کو لڑکی کی شادی کے لیئے روپیہ قرض لینا
هوگا اور ولا مہاجی کے باس جائیگا تو اس کو دوگنا تکنا دام تکتوں میں خرچ
کونا پڑیگا ۔ جب وے اوگ اس کے بارے میںشکایت کوینگے اور آپ کو دعا دینگے
که کانگویس راج میں تیکس بڑھا دیا گیا تر پھر آپ اپنی نطوتی عیاری کی
طرح غریب دیہاتیوں کو کوئی پتی پڑھانے کی کوشش کرینگے لیکن یاد رکیمئے

حق بات چهپ نهیں سکتی ۔
جناب والا ۔ میں یہ عوض کونا چاهتا تھا اپنے کانگویسی دوستوں سے کہ اس بات کا خیال کولیجیئے کہ آپ هر طویقہ سے کوش (crush) کورھ هیں ان لوگوں کو بات کا خیال کولیجیئے کہ آپ هر طویقہ سے کوش (already crushed) هیں ۔ جو کائیج اندستریز (cottage industries) هیں اُن پر بهی بڑا اثر پتریکا اور اُن میں وہ فیصدی ایسے لوگ هیں جو قرضہ لیکر تجارت کرتے هیں۔ آپ استامپ بهی رتوها رهے هیں اُس کے بترهنے سے فنیجہ یہ هوگا کہ کائیج اندستریز پر یفیکت (effect) پتریکا ۔ اُس کے بترهنے سے فنیجہ یہ هوگا کہ کائیج اندستریز پر یفیکت (national industry) پتریکا ۔ آپ ایک تو نیشنل اندستری (national industry) کو نقصان پہونچا رہے هیں ایک تو میں کہا هوں کہ اپنی تقریر میں وزیر صاحب نے کہا ہے کہ هم کو ادبی وقا ستامپ انہانس قیوتی (enhance duty) میں مل جائیگی لیکی سترہ لاکھہ روبیہ گھاتا ہوا جب قمائی گنا ثیکس بترهایا تھا۔ آئریبل رؤیر اعظم صاحب کی اسپیج کر آپیشن (quotation) بجت اسپیج پر

Owing to the combined effect of the debt legislation and the stay and suspension orders even this estimate has not been realized.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: मिस्टर मुहम्मद इसहाक खाः

जनाव वाला में इस लिए खड़ा हुआ हूं कि मैं इस मोशन की मुखालिफ़त करूं कि यह विल पास न किया जाते हैं के कर इसके कि में इस विल की तरफ में म्हरान असे म्हली की तवफ़्जह विलाऊं में जनाव मेम्बर साहवान को आपके जरिए से यह वता हैना नाहता हूं कि यह मेजर (measure) किस तरीक से इस मूबे में बाज की तोरीख तक बसेम्बली और हाजस के सामने पेश किया गया है। सब से पहिले सन् १९३१ ई० में एक कमेटी विलाई मई और वह रिट्रेन्चमेन्ट कमेटी (retrenchment committee) यो और उसने ते किया कि जितनी सुपीरिशर सरविसेज (Superior services) हैं यानी बाई० सी० एस० और वही बही इम्पीरिशल पोस्ट्स (Imperial posts) हैं तो इनके मुताल्लिक सेंबेटरी आफ स्टेट्स ते किया जाते कि

वह महरवानी फ़रमा कर यू० पी० में इनकी जगह कुछ कम करदें और तखक़ीफ़ करें। यह मसला उस वक्त की असेम्बली में कि जो लेजिस्लेटिव कौंसिल कहलाती थी पेश किया गया और इम रिट्रेंचमेन्ट स्कीम (scheme) की विना पर सन् १९३२ ई० में गवर्नमेन्ट ने एनहेन्नमन्ट आफ़ कोई कीस विल (Enhancement of Court Fees Bill) पेश किया और असेम्बली से यह कहा था कि हम तो यह कोशिश कर रहे हैं कि सूबे पर जो बड़ा बार हैं आई० सी० एस० और इम्पीरियल सर्विसेज का उसके लिए हम आप की तरफ़ से हैं। लड़ेंगे और यक्तीन मानिए कि हम ऐसी कोशिश करेंगे कि इस सूबे के अखराजात जो टीप हैंबी (top heavy) हैं उनको कम कर देंगे। गवर्नमेन्ट के इस बयान देने पर और बावर कराने पर असेम्बली ने कोर्ट फ़ीस विल पास कर दिया कि दो साल के लिए रहेगा। इसकी जबरदस्त मुखालफ़त हुई। इससे क़ब्ल एक मर्तवा मुखालफ़त कांग्रेस मेम्बर साहबान ने की—

A Member: एक मेम्बर:

किस सन् में ?

Mr. Muhammad Ishaq Khan: मिस्टर मुहम्मद इसहाक खां:

सन् १९२४ ई० में। सन् १९३२ ई० में जब यह विल, कोर्टफीस बिल, और स्टाम्प ऐक्ट दोनों दो साल के लिए पास हुए, सन् १९३४ ई० में दो साल की मियाद ख़त्म हो गई तो गवर्न मेन्ट न इनको फिर हाउस के सामने पेश किया। तो उस वक्त हाउस ने इनकार कर दिया, और कहा कि हम इसको हमेशा के लिए पास न करेंगे और गवर्न मेन्ट से यह मतालिवा किया गया कि इस दौरान में आपने क्या २ काम किया और आपने कितना रिट्रेंचमेन्ट (retrenchment) सेकेटरी आफ स्टेट से कह कर करा दिया। फिर सन् १९३४ ई० में यह बिल गवर्न-मेन्ट के इस्मीनान दिलाने पर सिर्फ़ तीन महीने के वास्ते मंजूर किया गया। अब इसके बाद सन् १९३५ ई० में गवर्नमेन्ट फिर इस बिल को लाई और उसने चाहा कि उसको हमेशा के लिए मुस्तिकिल ऐक्ट बना दिया जावे। तो सन् १९३५ ई० में तमाम मेम्बरान असेम्बली ने इसकी सख्त मुखालिफ़त की। चाहे आज आप उनको यह कहेंगे कि वह गवर्नमेन्ट के बिहीस्वाह थे, देश का काम करने वाले नथे। गरज जो चाहे आप कह लीजिए। लेकिन उन्होंने सख्त मुखालिफ़त की और कहा कि ग़रीब आदिमयों पर इस टैक्स का ज्यादा बार पड़ जावेगा ु और हमारा सूबा बहुत ग़रीब है इतना टैक्स बरदाश्त नहीं कर सकता है, एड़ी चोटी का जोर लगाया और वह मेजर (measure) रिजेक्ट (reject) हो गई। गवनंमेन्ट ने सन्-१९३५ ई० में यह धमकी दी कि हम चन्द जिलों को तोड़ देंगे और यह भी कहा कि हमें बेरोजगारी के मसले को तै करना है और इत्मीनान दिलाया कि चार लाख रुपया मिलेगा तो उससे हम यू० पी० के बे रोजगारी के मसले को तै करेंगे और उसी से एज्केटेड अन-एम्प्लायंड (educated unemployed) की मदद की जाएगी। उस वक्त की गवनेमेन्ट जब टैक्स बढ़ाने को आती थी तो वह समझती थी कि यह एक ऐसा मेजर (measure) है जो जस्टीफ़ाइड $(\mathrm{justified})$ नहीं है। वह जानती थी कि यहां की पब्लिक इतना टैक्स अदा नहीं कर सकती है। ताहम मेम्बरान असेम्बली को गवर्नमेन्ट ने एक बार फिर इत्मीनान दिलाया कि जो रुग्या इससे आवेगा उसका जायज तरीके पर खर्ची होगा और यह भी कहा कि हम उसको एज्केटेड अनएम्प्लायेड पर सर्फ़ करेंगे। वह इस तरह झिझक झिझक कर घवरा घवरा कर इसी मेजर को लाती थी। आज की तरह बोल्डली (boldly) नहीं लाती थी जैसा कि आज मिनिस्टर साहब ने पेश किया है कि चाहे जो हो हम टैक्जेशन बढ़ाते ही चले जावेंगे चाहे देने में लोगों को दिक्कत हो या न हो, जैसे आज यह मसला पेश किया गया है। गवर्न मेन्ट ने यह कहा था हम कुछ अजला तीड़ देंगे क्योंकि खर्का बहुत बढ़ गया हैं और गवर्नमेन्ट इसको बरदाश्त नहीं कर सकती है। इस पर मिनजानिब असेम्बली यह एतराजा

[Mr. Muhammad Ishaq Khan]
किया गया कि यह बिलकुल पोलिटिकल ब्लाक मेलिंग (political block mailing)
है। आप पिस्तौल दिखा कर यह कहते हैं कि हम कुछ अजला तोड़ देंगे ताकि खर्चे का बैलेन्स
(balance) रहे। जब इसकी शदीद मुखालिफ़त हुई तो सर जोजेफ क्ले ने पूरा पूरा
इत्नीनान दिलाया कि यह बिल हमेशा के लिए स्टेट्यूट बुक (Statute Book) पर नहीं
रहेगा। इस बक्त यह बिल सिर्फ़ दो साल के लिए यानी अप्रैल सन् १९३९ तक के लिए मंजूर
कर लिया जावे और यह आरजी मेजर होगा और हमें इत्मीनान दिलाते हुए यह भी कहा
कि हम चार लाख रुपया एजूकेट ड अनएम्प्लायमेन्ट के दूर करने के वास्ते भी देंगे। उस बक्त
के फ़ाइनेन्स मेम्बर ने हस्ब जैल तकरीर की:—

"I have further promised that this four lakhs of expenditure will be given absolutely, irrespective of the yield of this taxation; that is to say, if, as we very much hope will not be the case, there is a further fall in the yield from Stamps generally Government will nevertheless undertake to earmark this sum of four lakhs of rupees in the current year for the purposes mentioned; and if by any chance the whole of this sum has not been spent by 31st March next they will regard the balance as carried forward to continue whatever steps have been taken in the current year for reducing the incidence of unemployment. has been suggested to me that possibly the yield of this taxation may be higher than nine lakhs. I can only reply that we shall not know what the extra yield will be before this time next year. Indeed we shall not know the exact figures until after the conclusion of the next financial year. But the promises of Government are such that whatever happens, the House may rest assured that they will get this much done, i.e. four lakhs spent, practically speaking on the reduction of unemployment."

उस वक्त उन्होंने कहा था कि हम चार लाख रुपया देंगे। उस वक्त के हमारे मेम्बर साहबान ने यह समझा कि यह तमाम स्पया हमारे तालीमयापता बेरोजगारों को बारोजगार बनाने में सर्फ़ किया जावेगा और उन्होंने जबरन और क़हरन इसकी मंजूरी देदी। इसलिए जनाव वाला, आज मैं नर्द में तक़रीर कर रहा हं कि जो असहाब अंग्रेज़ी नहीं समझते हैं वह भी इसके इम्प्ली-केशन्स (implications) को समझ लें। यह जरूरी नहीं है कि एक व्हिप (whip) ईश् (issue) हो जावे तो आप उसकी मुखालिफत करें और हक्म की तामील करें। आप अपनी कान्स्टीच्यएन्सी (constituency) में जावेंगे तो आप को वहां जाकर बतलाना होगा कि वापने गरीबों के लिए असेम्बली में क्या किया है। मेजारिटी में आ जाने के बाद ग़रीबों के सर पर छरी न चलाना चाहिये। तो मैं यह अर्ज करूंगा कि उस वक्त अगर आप देखते सूबे की हालत बच्छी नहीं है। काश्तकार व जमींदार व दीगर अशखास इस बार को बरदाश्त नहीं कर सकते हैं। यू॰ पी॰ पर जो कर्जे का बार है उसको मुलाहिजा कीजिए, बैंकिंग इन्क्वायरी (Banking Enquiry) कमेटी ने इसका तखमीना किया था। १२४ करोड़ सन् १९३० ई० में था। सन् १९३० ई० से इस वक्त तक १५० करोड़ हो गया होगा। १५० करोड रुपये का कर्जा एग्रीकल्चरिस्ट्स (agriculturists) पर है। उनकी हालत अच्छी नहीं। काश्तकार जमींदारों का लगान बदा नहीं कर सकते हैं। जमींदार मालगुजारी कर्ज लेकर अदा करते हैं, फिर भी वजीर साहब अदल कहते हैं कि टैक्स और लगाना चाहिए। मैं आपकी तवज्जह इसलिए दिला रहा हूं, आप यह न समझिए कि मैं सिर्फ़ इसलिएतकरीर कर रहा हूं कि यह मेजर (measure) कांग्रेस की तरफ से पेश किया गया है बल्कि मुझे तो अपने हल्के के वोटरान को जिनकी नुमाइन्दगी करने का मुझे फ्रस्त हासिल है, जवाब देना होगा। क्या एक साल में हमारी माली हालत अच्छी हो गई है। मेरे लायक दोस्त हाफ़िज मुहम्मद इब्राहीम साहब ने जो इस बक्त मौजूद नहीं हैं १३ मार्च सन् १९३६ ई० को जो तकरीर की थी उसके चन्द जुमले में आपको सुनाऊंगा। उन्होंने इस कोर्टफ़ीस बढ़ाने के टैक्जेशन पर तकरीर कीथी। सन् १९३६ ई० से सन् १९३८ ई० तक हमारी नाली हालत कितनी आगे बढ़ गई है कि हम और मजीद टैक्स बढ़ाएं, उन्होंने कहा था—

"We cannot commit ourselves to do wrong to those persons who are already wronged, who are already in a miserable condition. With these words, Sir, I make an appeal to this honourable House that, instead of being led away by such ensiderations and by the assurances of the Hon'ble the Finance Member, they will think of their poor

country-fellows and not vote for this measure."

इसका तरजुमा यह है कि हम उन लोगा के साथ इन्तहाए जुल्म करने को तैयार नहीं हैं जिन के साथ पहिले ही से ज्यादती हो रही है और काफ़ी जुल्म व सितम बरदाश्त कर चुके हैं और जिनकी हालत बहुत ही ज्यादा खराब है। ऐसी हालत में मैं मेम्बरान असम्बली से अपील करूंगा कि इस कानून के लिए वोट न करें क्योंकि हमारे मूल्क के लोग बहुत ही मकरूज हैं, गरीब हैं। मैं कहता हूं कि अभी एक या डेढ़ साल गुजरा है कि इस यू० पी० में कौनसी बात हो गई हैं कि वज़ीर साहब तिगुना चौगुना टैक्स बढ़ा रहे हैं मेंने खास तौर से इस जुमले को इस लिए पढा है क्योंकि आप यह न कहें कि जो अपोजीशन मुखालिफ़ पार्टी की तरफ़ से कहा जाता है शायद किसी पोलिटिकल मोटिव (political motive) नियत से कहा जाता है। आप अगर बजट के आदाद व शुमार देखिए तो मालूम होगा कि आपने बजट इस्टीमेट (budget estimate) में एक करोड़ ५३ लाख छाया आमदनी इस मद से लेनी रक्खा था यानी स्टाम्प व कोर्ट फ़ीस दोनों में रक्खा है। इसमें एक करोड़ ३६ लाख रुपया मिला। जो मजीद रक़में वज़ीर आज़म ने तजवीज़ की है उससे हमको साढ़े दस लाख रुपया ज्यादा मिलने की उम्मीद है। इस साढ़े दस लाख रुपए की व जह से आप तमाम सूबे पर जो टैक्स लगा रहे हैं वह किस हद तक जायज है। यह साढ़े दस लाख रुपया निहायत आसानी से आ सकता है अगर आप हिम्मत से काम लें और अपने पेश रूकी इतवा करें। उन्होंने सन् १९३२ ई० व सन् १९३३ ई॰ में बड़ी बड़ी तनख्वाहों में से १० फ़ी सदी कट (cut) लगाया था और इस से ३८ लाख रुपया आया था। वह उन लोगों पर पड़ा था जो बड़ी बड़ी तनख्वाहें पाते हैं। वे मिनिस्टर जिनको कि आप मला बुरा कहते हैं, जिनके लिए कहा जाता है कि क़ौम की सही तरजुमानी नहीं कर सकते हैं उन्होंने दस फ़ी सदी कट लगाया था। अगर आप पांच फ़ी सदी कट लगा दें तो १९ लाख रुपया मिल जाता है। मैं वजीर साहब से अर्ज करूंगा कि उनको तो साढ़े दस लाख राया चाहिए यानी दस लाख पचास हजार।

A voice: एक आवाज—जनाव यह टैक्स कितने आदिमयों पर पड़ेगा ? Mr. Muhammad Ishaq Khan: मिस्टर मुहम्मद इसहाक खाः

उन गरीब मजलूमों पर जिनके साथ ग़ैर इन्साफ़ी की गई है और वह अदालत में क़र्ज लेकर हक़रसी के दाद ख्वाह होंगे। इसलिए आपको क्या जरूरत है कि आप इस बिल को मंजूर करें।

Shri Harish Chandra Bajpai : श्री हरिश्चन्द्र बाजपेई :

इस टैक्जेशन में कितना मुसलमानों पर पड़ेगा?

Mr. Muhammad Ishaq Khan: मिस्टर मुहम्मद इसहाक खां:

मैंने इसका तखमीना नहीं किया है। अगर आपको इसका ख्याल है तो हाउस के बाहर जाकर लुकआउट (look out) करलें। मुसलमान तो ग्ररीब फ़ाक्रेमस्त हैं, उनपर तो इसका कुछ असर ज्यादा न पड़ेगा, लेकिन हमारे ग्ररीब हिन्दू भाई पिस जाएंगे और मेरा

Wr. Muhammad Ishaq Khan] कर्ज है कि मैं उनको भी बचाऊ। (एक आवाज-उनके ऊपर पड़ेगा, आप खुश हजिए) मैं खुद्य नहीं हूं, में हरगिज खुश न होऊंगा। मैं एक सेकन्ड के लिए इसको मानने को तैयार नहीं हूं कि गरीव आदमी तवाह किया जाए। चूंकि आज आपकी गवर्नमेन्ट है इसलिए आज अपने सब बादे भूल गए। आप समझते हैं कि रुपए का आना जरूरी है लेकिन मैं मजीद टैक्स के लिए तैयार नहीं है। हमको अपने वोटरों को जवाब देना है। मैं अपोजीशन की तरफ़ से कहता है कि हम इसकी सख्त मुखालिफ़त करेंगे। खुदा के वास्ते उन गरीब नंगे भूखों का ख्याल रिखए जिन्होंने अपना पेट काट कर आपको वोट दिया था। आज आराम की क्सियों पर बैठ कर उनको न भलिए और सबसे पहिले उन्हीं पर हाथ न साफ़ की जिए। वह दिन दूर नहीं है कि आपको उनके सामने जवाब देना होगा। आपने सरकारी नौकरों के इखराजात में काट छाट नहीं की। आप उनको खुश करना चाहते हैं। आप यह चाहते हैं कि मुलाजिमान आपसे खश रहें। किसी किस्म की कार्रवाई आपने खर्चा की कमी के लिए नहीं की है (एक आवाज-जनाव आप में यह तब्दीली कैसे हो गई?) जब से आपने इन क्सियों पर बैठकर गरीबों के साथ जुन्म करना शुरू कर दिया है तब से यह जरूरत पैदा हुई कि आपकी क़लई खोल दी जाए। हम में कोई तब्दीकी नहीं हुई है। मैं तो हमेशा गरीबों की खिदमत करना अपना फ़र्ज समझता हं। में यह अर्ज कर रहा था कि सवाल सिर्फ़ रुपए का है और यह रिट्रेन्चमेन्ट (retrenchment) और ऐडिमिनिस्ट्रेशन (administration) में कमी करने से हो सकता है। लेकिन आप यह समझते हैं कि गरीबों पर टैक्स लगाया जाए। जनाब वाला, हम एक सेकेन्ड के लिए आपको बोट देने के लिए तैयार नहीं कि आप मजीद टैक्स गरीबों पर लगाइए। इसलिए मैं आपको तवज्जह स्टाम्प एक्ट की तरफ़ दिलाऊंगा। हमारे वजीर साहब मसकरा रहे हैं और समझ रहे हैं कि आज तो हम सरकार हैं, अजी अभी ४ साल वाक़ी हैं। लेकिन जब आप देहात में अपनी कान्स्टीच्यएन्सी में जाएंगे और एक गरीब काश्तकार को लडकी की सादी के लिए रुपया कर्ज लेना होगा और वह महाजन के पास जाएमा तो उसको दोमना तिग्ना दाम टिकटों में खर्च करना पड़ेगा। जब वे लोग इसके बारे में शिकायत करेंगे और आपको दूबा देंगे कि कांग्रेस राज्य में टैक्स बढ़ा दिया गया तो फिर आप अपनी फ़ितरती ऐय्यरी की तरह गरीब देहातियों को कोई पड़ी पढ़ाने की कोशिश करेंगे। लेकिन याद रखिए हक्त बात छिप नहीं सकती।

जनाब वाला, में यह अर्ज करना चाहता था, अपने कांग्रेसी दोस्तों से कि इस बात का स्वाल कर लीजिए कि आप हर तरीक़े से कझ (crush) कर रहे हैं उन लोगों को जो बालरेडी करड (already crushed) हैं। जो काटेज इन्डस्ट्रीज (cottage industries) हैं उन पर भी बुरा असर पड़ेगा और उनमें नज्बे फ़ी सदी ऐसे लोग हैं जो कर्ज़ी लेकर तिजारत करते हैं। आप स्टाम्प भी बढ़ा रहें हैं। उसके बढ़ने से नतीज़ा यह होगा कि काटेज इन्डस्ट्रीज पर एफेक्ट (effect) पड़ेगा। आप एक ती नेवर्नल इन्डस्ट्री (national industry) को नुक्तान पहुंचा रहे हैं दूसरे जम्मीद कर रहे हैं कि इसको इस लाख पचास हजार स्पन्न वसूल होगा। तो में कहता है कि अपनी तकरीर में क्ज़ीर साहब ने कहा है कि हमको इतनी रकम स्टाम्प एनहेन्स हचूटी (enhance duty) में मिल जायगी। लेकिन सत्रह लाख रपया घाटा हुआ, जब आपने ढाई जुना देवा बढ़ायां था। बानरेबुळ बंजीर आजम साहब की स्पीच का कोटेशन (quotation) जनक स्मीच पर के हाता है।

Owing to the combined effect of the debt legislation and the stay and suspension orders even this estimate has not been realized.

तो आपका डेट लेजिस्लेशन (debt legislation) अब मी तो है। मिस्टर टर्नेस

न जो नोट लिखा है वह भी इस बुनियाद पर कि जुलाई से हुनम इल्तवा मंसूख हो जायेगा।
मुझेव हुत शुवह है कि दस लाख पनास हजार रुपया वसूल होगा भी या नहीं। आप ऐसी
मौहूम बात कर रहे हैं, यह कहां तक जस्ट है, यह रुपया वसूल होगा? कांग्रेस गवर्नभेन्ट को
मुनासिव नहीं है कि इस किस्म का क़ानून पास करे। मैं इस क़ानून की सख्त मुखालिफ़त करता
हूं और आनरेबुल मेम्बर साहबान से इस्तदुआ करूंगा कि वह अपना वोट इसके खिलाफ़ दें।

Shri Bhagwat Narayan Bhargava : श्री भगवत नारायन भार्गव :

जनाब डिप्टी स्पीकर साहब—जो मोशन इस वक्त हाउस के सामने है उसका मैं समर्थन करता हूं। आज ६ अप्रैल सन् १९३८ ई० को कम से कम यह बात मालूम हुई कि आज उस तरफ़ के मेम्बर साहबान के दिल में भी किसानों, भूबों और ग़रीबों ने जगह कर ली है।

Mr. Muhammad Ishaq Khan: मिस्टर मुहम्मद इसहाक खां:

आप को नहीं मालूम है यह हमेशा से है।

Shri Bhagwat Narayan Bhargava : श्री भगवत नारायन भार्गव :

आज से पहले मुझे यह पता न था कि उस तरफ़ भी ऐसे साहवान है कि जिनको गरीवों की हालत पर रहम आता है। लेकिन मुझे इसमें शुबह है कि जब एग्रेरियन लेजिस्लेशन (agrarian legislation) इस हाउस के सामने आवेगा उस वक्त भी रहमदिली और दया का भाव काश्तकारों के साथ गरीबों और भुक्खड़ों के साथ कायम रहेगा या नहीं, इस बात का मुझे बहुत शुबह है। लेकिन मैं तो यही समझता हूं जैसा कि मेरे लायक दोस्त ने अपनी स्पीच के शुरू में इस तरफ़ इशारा करके यह कहा था कि आपको कान्स्टीटचुएन्सी में जवाब देना है कि जो स्पीच आपने दी है वह कान्स्टीटचुएन्सी के वास्ते जवाब तैयार किया है। उसको आप अपनी कान्स्टीटचुएन्सी में जाकर छपवायेंगे और तक़सीम करेंगे। आपको इस वात की फ़िक न करना चाहिये कि हम लोग अपनी कान्स्टीट युएन्सी में क्या जवाव देंगे। जब ऐसे ऐसे रिजोल्युशन्स की आप मुखालिफ़त करते हैं तो आप यह तै कर लें कि आप क्या जवाव देंगे। मैं इसलिये यह अर्ज करना चाहता हं कि आपने या जिन महाशय ने इसका विरोध किया है उन्होंने इस बात पर बहुत जोर दिया है कि इस गवर्नमेन्ट ने रिट्रेंचमेंट (retrenchment) नहीं किया, इस गवर्नमेन्ट ने किसी की तनस्वाहें कम नहीं की, लेकिन इस बात पर भी आप कुछ फरमाते कि इस गवर्नमेन्ट ने क्या क्या नये रिफ़ार्म्स (reforms) किये हैं, इस गवर्न मेन्ट ने ग़रीबों के वास्ते क्या क्या नई स्कीमें तैयार की हैं। अगर इस तरफ़ भी ग़ौर किया होता तो में समझता कि आपकी स्पीच एक फ़ेअर (fair) स्रीच है। आप क्या यह बतला सकते हैं कि इसके पहले सन् १९२१ से १९३७ ई० की जुलाई तक जो गवर्नमेन्ट रही उन्होंने कोई ऐसी स्कीम आप के सामने पेश की, कोई ऐसा क़ानून कौंसिल में पेश किया जिसकी वजह से ग़रीबों और भुक्खड़ों को कोई फ़ायदा पहुंचा हो ? अगर वाकई में आप चाहते हैं कि गवर्नमेन्ट उन लोगों की हालत को सुधारे तो क्या यह जरूरत नहीं है कि उसके लिये फ़ल्ड्स (funds) हों ? मैं यह बतलाऊ कि हमारी गवर्नमेन्ट ने सबसे पहले जो खर्चे की कमी की, उसी रोज से जबसे उन्होंने आफ़िस एक्सेप्ट (office accept) किया है, उसी दिन से उन्होंने खर्चे में कमी करना शुरू कर दी। पहले मिनिस्टर साहबान ५,०००) रुपया तनख्वाह पाते थे, अब ५००) पाते हैं। इस बात को याद रखना चाहिये कि चैरिटी विगिन्स ऐट होम (charity begins at home). में याद दिलाना चाहता हूं कि हमारी गवर्नमेन्ट ने इस बातको साबित करके बतलाया कि हमारे मिनिस्टर और पार्लियामेंट्री सेन्नेटरीज और हमारे जितने मेम्बरान हैं वे भी अपने खर्च को कम कर रहे हैं । अगर आय जन प्राविसेज (provinces) को देखेंगे जहां कांग्रेस गवर्नमेन्ट नहीं है तो आपके। मालूम होगा कि वहां उन्होंने

[Shri Bhagwat Narayan Bhargava] मेम्बरों के वास्ते कितना ऊंचा एंगाउंस (allowance) रक्खा है। यहां के मिनिस्टर साहबान की ही तनस्वाहें कम नहीं की हैं बल्कि मेम्बर साहबान के एलाउंस में भी उसी क़दर कमी की जा रही है। उन महाशय को भी पता नहीं है। बजट तो जरूर उन्होंने देखा था, सितम्बर का बजट भी देखा था, जिस बक्त मिनिस्ट्री को दो महीने भी पूरे नहीं हुये थे, डेढ माह भी नहीं हुआ था। उन्होंने देखा होगा कि गवर्न मेन्ट के मुलाजिमान के भत्तों में और एलाउसेज (allowances) में किस कदर गवर्नभेन्ट ने कमी कर दी थी जिसका जिक प्रीमियर साहव ने अपनी स्पीच में किया था। उसके बाद दूसरा बजट जो मार्च में खत्म हुआ है उसके देखने से पता चला होगा कि कई पोस्टस (posts) कम कर दी हैं जिसका हवाला मिनिस्टर साहव ने अपनी स्रीच में दिया था। लेकिन इतने थोड़े असे में भी आपकी मेमरी फ़ेल (memory fail) करती है। इसके अलावा अगर आपने गवर्नमें न्ट की "फ़ाइनेंशियल हैन्डब्क" (Financial Handbook) में देखा होता कि क्या क्या तरमीम इसके मताल्लिक की गई है तो आज आप इस क़िस्म की स्वीच न देते। अगर आप डिवाइन नालेज (Divine knowledge) रखते हैं और आप में ऐसी ताकत है, शक्ति हैं जिससे आप जान लें कि रिपोर्ट गर्क्नमेन्ट सेक्रेड़ी आफ़ स्टेट की है या नहीं तो दूसरी बात है। लेकिन अगर आप फ़ैक्टस (facts) के ऊर आवें तो आपका फ़र्ज़ था कि गवर्नमेन्ट से इस बात को दरियापत करते कि गवर्नमेन्ट ने किन किन पोस्ट्स (posts) को कम करने के लिये क्या क्या कार्रवाई की है।

आनरेबल प्रीमियर साहब ने इस हाउस में अपनी ओपनिंग स्पीच (opening speech) में जो कि उन्होंने बजट पेश करते वक्त की थी यह बतला दिया था कि एक रिट्नेंचमेंट कमेटी जो फ़ाइनेंस कमेटी की सब-कमेटी है, बनाई गई है। उसने बहुत सी रिकमेंडेशन्स (recommendations) की हैं। उसकी बैठकें होती जा रही हैं। उसकी बहत सी रिकमेंडेशन्स ऐसी हैं जिनसे बहुत काफ़ी बचत इस सूबे में हो जावेगी। जिन महाशयों ने इसका विरोध किया है में उनसे पछता है कि यह कोई मैजिक (magic) है या जादू है कि एक दम से गवर्नमेन्ट कह दे कि हमने फ़लाने मुहकमें में फ़लानी जगह तोड़ दी। यह काम ऐसा है कि जिससे ऐडिमिनिस्ट्रेशन (administration) को नकसान भी न हो, उसकी एक्रीशियेन्सी (efficiency) को नुकसान भी न पहुंचे और कमी हो जाय, रिट्रेन्चमेंट हो जाय। आपको कमेटी के डिसीशन्स (decisions) का इन्तजार करना लाजमी हैं। आपने यह बात बहुत जोरों में कही है कि एन्हेन्सड टेक्जेशन (enhanced taxation) का गरीबों के ऊगर बहुत असर पड़ेगा, लेकिन आपने सिवाय इसके कि कर्ज के बारे में जिक किया एक मिसाल भी इस बारे में पेश नहीं की कि गरीबों के ऊनर इसका बोझा कैसे पड़ेगा। जो बिचारे गरीव बादमी है उनको दस दस, बीस बीस, पचास पचास रुपये से ज्यादा कर्जा लेने की बरूरत नहीं पड़ती और जब कर्ज़ा दिया जाता है तो एक आन के टिकट पर दे देते हैं, चिट्टी लिखा कर दे दिया जाता है। ज्यादा कर्जी उन लोगों को लेना पड़ता है बहुत तादाद में, जो कि कोई रोजगार करते हैं या कोई ऐसा काम करते हैं जिसमें ज्यादा रुपये की जरूरत पड़ती है। उनको इस किस्म के वान्ड्स (bonds) ज्यादा तादाद में लेने पडते है और उन्हीं पर इसका ज्यादा असर पड़ सकता है। जो साहबान बहुत काफी मालगुजारी देते हैं, जैसे हमारे तालकेदार साहबान अगर उनको कर्जे की जरूरत पढेंगी, तो हां, जरूर उनके ऊपर असर पड़ेगा। अगर आपने यह साफ तौर पर कहा होता कि इस 'स्टाम्प ऐक्ट' से ताल्छकेदारों को बड़ी तकलीफ़ होगी तो यह बात समझ में आ जाती, लेकिन आप यह कहने लगे कि ग्ररीबों के कार असर पड़ेगा। अफ़सोस है कि आपने इस बिल में से उठाकर एक मिसाल भी इस बात की पेश नहीं की कि फ़लां क्लासेज (clause र गरीनों के अपर पड़ेगा। इन अरुआज के साथ मैं इस मोशन का समर्थन करता हैं

Shri Bhagwat Narayan Bhargava : شري بهگوت نرائن بهارگو – جُنَابِ وَيْتَي السِيكِم صَاحَب - جو كت موشن اس وقت هاؤس كے سامنے هے س کا میں سرتھی کوت اُ ھوں۔ ۲ اپریل سنه ۱۹۳۸ع کو کم ہے کم یکے عاص معلوم ہ ی کم آج اُس طرف کے معبو صاحبان کے دل میں بھی کسانوں - بھوکوں اُور

غريبوں نے جگہم کرلی ھے -Mr. Muhammad Ishaq Khan: مستر محمد استحاق خان -

آپ کو نہیں معلوم هے يہ هميشه سے هے -Shri Bhagwat Narayan Bhargava : مري بهكوت نوائني بهاركو

آج سے بہلے مجھے یہم پتھ نہ تھا کہ اس طرف بھی ایسے صاحبان میں که جن كو غريبوں كي حالت پر رحم آتا هے ليكن مجھ أس ميں شبهة هےكه جب ايكريرين ر سامنے آویکا اس وقت بھے (agrarian legislation) اس هاؤس کے سامنے آویکا اس وقت بھے ارحددای اور دیا کا بھاؤ کاشتکاروں کے ساتھ غویبوں اور بھکھروں کے ساتھ قائم رھیگا یا الدُق دوست نے اپنی اسپیچ کے شروع میں اس طرف اشارہ کرکے یہ کہا تھا کہ آپ كو كانستيتيونسي مين جواب دينا هے له جو اسپينج آپ نے دي هے وہ كانستيتيونسي ر اسطے جواب تیار کیا ہے اس کو آپ اپنی کانستیٹیونسی میں جاکر چھپوائینگے کے راسطے جواب تیار کیا ہے اس کو آپ اپنی فکر نه کونا چاھیئے که هم لوگ اپنی اور تقسیم کرینگے ۔ آپ کو اس بات کی فکر نه کونا چاھیئے که هم لوگ اپنی کانستیتیونسی میں کیا جواب دینگے ۔ جب ایسے لیسے رزوایوشنس کی آپ مخالفت کانستیتیونسی میں کیا جواب دینگے ۔ جب ایسے لیسے رزوایوشنس کی کہتے ھیں تو آپ یہ طے کرلیں که آپ کیا جواب دینگے میں اس لیئے یہ عوض کرنا چاھتا ھوں که آپ نے یا جن مہاشے نے اس کا ورودھه کیا ہے انہوں نے اس بات پر بہت زور دیا ہے کہ اس گورنمنت نے ریٹرنچمنت (retrenchment) نہیں کیا اس گورنمنٹ نے کسی عی تنخواهیں کم نہیں کی ایکن اس بات پر بھی ر (reforms) کیا کیا نئے ریفار ہس (reforms) آپ سچھ، فرما دیتے که اس گر رنمانت نے کیا کیا کیئے هیں ۔ اس گورنمنت نے غریبوں کے راسطہ کیا کیا نئی اسکیمیں تیار کی هيں _ اگر اس طرف بھي غور کيا هرتا تـو ميں سمجھتا که آپ کي اسپيج آيک فير (fair) اسمينے ها۔ آپ کيا يہم بقلا سكتے هيں عد اس كے پہلے سند 191ع سر ر مدمد) اسمانی سے اس سے بہت سمی سی سی سے بہتے سم ارازی ایسی سے سند ۱۹۲۷ع کی جوالئی تک جو گورنمنت رهی انہوں نے کوئی ایسی سے سند ۱۹۲۷ع کی جوالئی تک جوئی ایسا قانون کونسل میں پیش کیا اسکیم آپ کے سامنے پیش کی کےوئی نائدہ دہنچا هو ؟ اگر واقعی میں جس کی رجب سے غریبوں اور پھکھروں کو کوئی نائدہ دہنچا هو ؟ اگر واقعی میں بی ی رسی که گورنمنت ان لوگرں کی حالت کو سدهارنے تو کیا بہہ ضہورت آپ چاهتے هیں که گورنمنت ان لوگرں کی حالت کو سدهارنے تو نہیں ہے کہ اس کے لیبنے فندس (funds) هوں؟ میں یہ بھي بتالوں که هماري گورنمنت نے سب سے پہلے جو خرچ، کی کمی کی اسی ردز سے جب سے انہوں نے آنس ایکسیپے (accept) کیا ہے اسی دن سے آنہوں نے خرج میں کمی كونا شروع كودي - يهل منستر صاحبان +++٥ روديم تنخواه بأتي ته اب ++٥ باتے هيں اس بات كسو بان ركهنا چاهيئے كه چيريتي بانس ايت هسوم (charity begins at home) میں یاد دلانا چامتا هوں کے هماري گرو نمات نے اس بات کو تابت کرکے بتالیا که همارے منسلو اور پارلیامیلو سیمویلریو يسر ادر فسارے جتنے مينبسران هيں دے بھي اُپنے خسرچه کسو کيم عب في الحب آب ال بسراونسز (provinces) كو ديكهينك

[Shri Bhagwat Narayan Bhargava]

جہاں کانگریس گورنمنٹ نہیں ہے تو آپ کو معلوم ہوگا کہ وہاں انہوں نے میستر میںبردں کے داسطے کتنا اُرنچا الاؤنس (allowance) رکھا ہے۔ یہاں کے منستر صاحبان عي تنخواهيں كم نهيں كي هيں بلكه ميمبر صاحبان كے الاؤنسُ ميں بهي اسي قدر كمي كي جارهي هـ شايد ان مراشے كو بهي پته فہیں ہے ۔ بجت تو ضورر انہوں نے دیکھا تھا ۔ ستمبر کا بجت بھی دیکھا تھا جس رقت منستري كو در مهيني بهي پورے نهيں هوئے تھے ديرهم مالا بهي نهيں هـوا تها ديكها هـوكا كـ، كـورنمنت كي مازمان كي بهتون مين ادر الاؤنسز (allowances) میں کس قدر گےورنمنت نے کئی کے دی تھی جس کا ذکے پریمیئر صاحب نے اپنی اسپیج میں کیا تھا ۔ اس کے بعد درسرا بنجے جو مارچ میں ختم ہوا ہے اس کے دیکھنے ہے بته چا ہوگا کے کئی پوسٹس (posts) کم كردى هيل جس كا حواله منسبّر ماحب نے اپني اسپيم ميں ديا تھا ليكن اتنے تهورَ = عرصه میں ہی آپ کی میبوری نیل (memory fail) کرتی ہے۔ اس کے علاوہ اگر آپ نے گورندات کی فائناشیل ھینڈ بک (Financial Handbook) میں دیکھا ہوتا کہ کیا کیا ترمیم اس کے متعلق کی گئی ہیں تو آج آپ اس قسم کی اسپیج نه دیتے اگر آپ دیوائن ناایج (Divine knowledge) رکھتے هیں اور آپ میں ایسی طاقت ہے شکت ہے جس سے آپ جان این کے رپورے گور نمنت نے سیکویاتی آف استیت کو کی هے یا نہیں تو دوسی یات هے لیکن اگر آپ فیکٹس (faots) کے اُرپر آریں تو آپ کا فرض تھا که گرونست ہے اس بات کو دریافت کرتے که گورندنت نے کی کی پویٹس (posts) کو کم کرنے کے

(opening speech) میں جو کہ اُنہوں نے بھے ت پیش کہرتے رقت كي تهي يهء يتلا ديا تها كه ريد نجيفت كميتي جو فائننس كميتي كي سب كميتي هُ بِالْمُنْ كُلُي هِ _ أُسُ نَهِ بهت سي رِيكُمنڌ بِشنس (recommendations) كي هين أبن كي بينهكين هوتي چارهي هين - اس كي تيت سي ريكمنديشنس ایسی هیں جن نے بہت کانی وجے ہے اس صروبة میں هرو چارد کی _ جن مہاشیوں نے اس کا ریہ وردھ کیا ہے میں ان سے پوچیدا ہیں کہ بہت کوئی مہیت کی اس کے بہت کوئی مہیت کی اس کے ایک دم سے گرزندنت کودے کہ ہم نے قانے محکمہ میں قانی جانمہ اور دی ہے دیا کا ریسا ہے کہ جس سے ایڈمنسٹریشن (administration) کو نقصان بنی نه هر اس کی انیشنسی (efficiency كو نقصان يهي، نه پهنچه اور كسي اهوجائد _ ريترنجيمنت هوجائد _ آپ كو کمیٹی کے مسیشنس (decisions) کا انتظار کیا گرمی ہے۔ آپ نے یہ، بات یہ جہ زروں میں کہی ہے کہ انہانسڈنیکریشی (enhanced taxation) کا غریبوں کے اوروں میں کہی ہو انہانسڈنیکریشی کے کو قرض کے بارے میں ذکر کیا ایک مثال بھی اس بارے میں پیش ٹریں کی کو غربیوں کے اُرپر اس کا بوجھا کیسے پریکا جر بچارے غربیب آدمی ہیں ان کو دس دس بیس بیس بچاس بچاس ررپید نے زیادہ قرمہ اینے کی فرورت نہیں ہوتی اور جب قرفہ دیا جاتا ہے تو ایک اند کے تابع جاتا ہے تو ایک اند کے تابع دیا ہے تابع کی انداز کے تابع کا دیا جاتا ہے زیادہ ترف

أن لوگوں كر لينا پرتا هے بہت تعداد ميں جو كه كوئى روزگار كرتے هيں يا كوئى ايسا كلم كرتے هيں جس ميں زيادة روپئے كي ضرورت پرتي هے أن كو اس قسم كے باندس (bonds) زيادة تغداد حيں لينا پرتے هيں اور أنهيں پر اس كا زيادة اثر پرسكا هے۔ جوصاحبان بہت كافي مالكذارى ديتے هيں جيسے همارے تعلقدار صاحبان اگر ان كو قرضے كي ضرورت پريگي تو هاں ضرور ان كے أوبر اثر پريگا ۔ اگر آپ نے اگر ان كو قرضے كي ضرورت پريگي تو هاں سامپ ايكمت سے تعلقداروں كو پرتي تكليف يهم صاف طور پر كها هوتا كه إس اسامپ ايكمت سے تعلقداروں كو پرتي تكليف هوگي تو يهم بات سمجهم ميں آجاتي۔ ليكن آپ يهم كهنے لگے كه غويبوں كے أوبر اثر پريكا ۔ اثر پريكا ۔ افسوس هے كه آپ نے اِس بل ميں سے اُتها كے ايك مثال بهي اس بات كي پيش نهيں كي كه ظل كلاية (clauses) كا اثر غريبوں كے أوبر پريكا ۔ اِن الفظ كے ساتهم ميں اس موشن كا سمرتهن كوتا هيں *

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: Sir, it has been said that consistency is the virtue of an ass, but judged by their actions the Congress Party and the Ministers sitting opposite cannot be included in that category.

The Hon'ble the Minister of Revenue: What about you?

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: Sir, we used to hear always that taxation is a very bad thing; that the burden of the tax-payer ought to be reduced by every means possible; that the cost of administration, of an alien machinery of administration, ought to be brought down.

Shri Harish Chandra Bajpai: It is not bad if Sir Jwala has to

pay it?

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: Sir, those were the slogans which were used in season and out of season by those who claim to have the popular support with them. But now, Sir, what do we see? When it has come to giving practical shape to their theoretical ideas what do we see? Sir, I can see only one thing that this monster of administrative machinery has devoured them. They have absolutely under the influence of the administrative machinery. have not been able to adjust a single wheel of that machinery. machinery has got the better of them. We all knew for a long time that money is required for a lot of nation-building purposes. Our difficulty was how to get the money and where to get it from. have the Congress answered that question? Have they really applied themselves to the task of drastically altering the costly machinery of Government? Why should it be necessary for them to follow loyally and faithfully the old system of administration. They had at least in their speeches outside before the electorate made out that the machinery was ill suited to the needs of a poor country like India. It is true, it has been said that retrenchment is being tried. A committee has been sitting going into retrenchments; but, Sir, what is required and what might have been expected from a party like the one sitting opposite is that they would not be content by mere routine retrenchments here and there; but that they would sit down to the task of drastically changing the whole machinery of Government and reshaping it and bringing it within the means of a poor country like India. Have they done that? I am sorry to say, Sir, they have not. Sir, the success of every budget can only be judged by one standard and that is as to whether the burden of the tax-payer has been brought down. I said in my speech during the general discussion on the budget that judged by that test the

[Dr. Sir Jwala P. Srivastava] present budget was a huge failure, and I repeat that there, Sir, we find that the Government is strangely enough making every attempt to increase the burden of the tax-payer. I am not going to enter into the history of this legislation. My friend sitting on the left gave it very clearly. We in the last Government, at least those of us who belong to the popular side of it, were opposed to this taxation or any taxation unless and until we were assured that the proceeds of that taxation would be applied to the nation building departments. Here, now, we find that this new taxation is being imposed not for the purpose—special purpose—of applying the proceeds to some deserving object but for the general purpose of balancing the budget. Sir, I take the strongest possible objection to this.

Sir, one member there mentioned as to what the last Government did for the benefit of the agriculturists. Sir, I ask the members sitting opposite what have you done up-to-date. You have got some paper proposals, and done some lip service. But have you given one single penny worth of concrete relief to the agriculturists so far? What you will do in the future, future alone will tell. But what have you done so far? What is your record? Nothing. And, Sir, what did the last Government, the zamindari Government do? In time of need they gave a relief amounting to Rs.5 crores by way of remission of rent by a stroke of the pen. You could have done the same thing when vou assumed office. But politics is a great game, Sir. It is not the deed itself, but it is how it is made to appear to the people that counts. Sir, I have so far seen no measure genuinely designed to do any real good to the agriculturists or any section of the people. We hear a lot of masses and masses of legislation, but what the fate of such legislation will be in actual practice God alone knows. I am not here to recount the achievements or failures of the last Government. We worked under peculiar difficulties; we were not an autonomous Government; we worked under the dyarchical system; Finance was not within the control of Ministers; and yet I venture to think that we did for the agriculturists and for other sections of the community more in various directions than the present Government has done or hopes to do. Sir, take one thing alone, the Hydro-electric scheme of the United Provinces Government. Has not that scheme been of immense benefit to the agricultural population? And I shall wait to see until the new Government embarks on a scheme for the eastern side of the province. It requires courage. Sir, we have a good deal of lip sympathy for the poor cultivator, but what is the real reason for that sympathy? He happens to have the vote and his vote counts for a great deal. Yet, Sir, I am shocked to find that for the first time in the history of this Legislature since the reformed constitution was introduced in 1920 Government have actually proposed that the members of this House should be given a salary. Never before was any salary or.

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, is the honourable member

in order in referring to the salary of members?

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: I am referring to the general question of taxation. I am discussing retrenchments. Any way, Sir, what I mean is that the Congress members take very good care that they have

all the benefits they can get out of the tax-payer and yet they want to show that they have sympathy for him and for his sad plight.

A voice: Who raised the Ministers' pay from Rs.3,000 to Rs.5,333? Dr. Sir Jwala P. Srivastava: Sir, that is again an irrelevant matter, otherwise I have got full answer to that. If you allow me, Sir, I will answer that question.

Sir, I feel and feel very strongly that in these days of hardship and misery no new taxation measure should be passed by this House. This is a measure which affects particularly the Hindu community and that is one more reason why I feel that it should not be passed. I said yesterday, Sir, that the party sitting opposite has done everything against the interests of the Hindu community and this is, I think, one more example of that injustice. Sir, on all grounds I think the motion of my friend, the Hon'ble the Minister of Justice, ought to be opposed and this additional burden on the poor tax-payer should not be allowed to be imposed.

*Shri Keshav Gupta : श्री केशव गुप्ता :

मैं इत बिल को जो पेश हो रहा है और इसको पेश करने के सम्बन्ध में काटजू साहव ने जो मोशन पेश किया है, मैं उसको सरोर्ट (support) करता हूं । मैंने उसको बहुत गौर से पढा । मुझे तो इसमें एक भी जगह कोई भी बात नहीं मालूम हुई जिससे एग्रीकल्चरिस्ट्स (agriculturists) को किसी तरह से भी नुक़सान पहुंच रहा हो। अगर कोई एफ़ेक्ट (effect) इसका हो सकता है तो उन्हीं लोगों पर हो सकता है जो बड़े बड़े कर्ज़ लेते हैं, वडे बड़े रुपये के व्यापार करते हैं। वह भी बहुत ही थोड़ी हद तक उनको टच (touch) करता है। मैं इस बात को मानने वालान ही हूं कि हर एक टैक्जेशन खराब होता है। टैक्जेशन तो हमेशा गवर्नमेन्ट के लिये जरूरी चीज है, लेकिन देखना यह है कि इस टैक्जेशन के लाने का तरीका कौन सा है। अगर वह टैक्ज़ेशन उनसे लिया जाता है जो इसके देने के काविल हैं और वह ऐसे जराय पर इस्तेमाल किया जाता है जिससे टैक्स लेने का फ़ायदा गवर्नमंन्ट को और जनता को ठीक तरह से पहुंच सके तो वह टैक्जेशन सही है । लेकिन अगर वह टैक्जेशन इस तरीक़ें से लिया जाय, उनसे जो उसके देने के क़ाबिल न हों, ग़रीबों से, काश्त-कारों से लिया जाय और ऐसे जराये में खर्च किया जाय, उन लोगों पर, जिनको उसकी जरूरत न हो, उनको फ़ायदा पहुंचाता है तो वाकई में वह टैक्जेशन ख़राब है। हमारे लायक दोस्त सर ज्वाला प्रसाद कह रहे थे कि साहब आप में और हममें क्या फ़र्क़ है। मैं साफ़ तौर पर आपको बता देना चाहता हूं कि इस गवर्नमेन्ट में और पिछली गवर्नमेन्ट में सबसे बड़ा फ़र्क यह है कि "they were taxing the poor in order to enrich themselves.... अन्होंने ग़रीबों को टैक्स किया और उसका फ़ायदा अमीरों को पहुंचा और कांग्रेस का टैक्स जो है उन लोगों पर पड़ता है जो रिच (rich) हैं और उसका नक्षा गरीबों को पहुंचता हैं जो मुसीबत में हैं और दुख में हैं। अभी हमारे लायक दोस्त ने यह बात कही और सर ज्वाला प्रसाद ने चैलेन्ज (challenge) किया कि साहब जबसे आप आठ महीने से हुकूमत में आये हैं तबसे आपने क्या किया। हम तो इस काबिल नहीं थे चूंकि आटोनोमस (autonomous) गवर्नमेन्ट नहीं थी कि हम वहां पर कुछ कर सकते। मैं कहता हूं कि यह उनकी सब से बड़ी ग़लती थी कि वह ऐसी जगह पर पहुंचे जहां वह कुछ कर नहीं सकते थे और सिवाय इसके कि उनको बदनामी *Speech not revised by the honourable member.

[Shri Keshav Gupta] हासिल हो और कुछ नहीं था। यह उनकी ग़लती है कि अब १० वरस के बाद यह कहें कि साहब हम वहां पर कुछ नहीं कर सकते थे, ऐसे हालात में थे, इसलिये हम पब्लिक को जवाबदेह नहीं है, यह दानिशमन्दाना वात नहीं है। लेकिन जहां तक कांग्रेस का ताल्लुक है आप साल भर या दो साल का मौक़ा दीजिये, कांग्रेस दो साल के बाद बेशक पब्लिक के सामने जवाबदेह होगी और वतलायेगी कि हमने किस लिये हुकूमत इख्तियार की थी। हुकूमत इसलिये इख्तियार की कि इस मशीनरी (machinery) को जिसके वह गुलाम बनं हुए थे हमने बहुत मजबूती के साथ उसके ऊपर सवारी गांठी है। वह मशीनरी उनके ऊपर ग़ल्वा पा चुकी थी, लेकिन आज उस मशीनरी के ऊपर जवर्दस्ती से अपनी सवारी गांठ कर बैठे हैं और उस मशीनरी को मुल्क की ज़रूरत के मुताबिक चलाने की कोशिश कर रहे हैं। इस गवर्नमेन्ट में और उस गवर्नमेन्ट में यही एक फर्क हैं, वह इस मशीनरी के गुलाम ये और आज वह मशीनरी हमारी गुलाम है और हमारी जुरूरत के मुताबिक चलती हैं। जब चाहते हैं हम उसे ठहराते हैं और जब चाहते हैं उसको ठीक कर देते हैं, जब चाहते हैं जैसा बना सकते हैं। आपने कितनी सुपीरिअर सर्विसेज रिट्रेन्च (superior services retrench) कीं। मेरे लायक दोस्त को मालूम हो जायगा। तमाम डिपार्टमेन्टों के अन्दर गवर्नमेन्ट ने छान बीन शुरू कर दी है, दो चार महीने की बात है, आप देखेंगे कि कितनी कमी हर एक डिपार्टमेंट के अन्दर आपको महसूस हो सकेगी, क्या एजुकेशन डिपार्टमेन्ट में, क्या जनरल में, क्या आपके सुपीरिअर सर्विसेज में, क्या क्लास १, क्या क्लास २ में। हम टैक्जशन एक तरफ़ जरूर लगा रहे हैं लेकिन यह टैक्जशन ग़रीबों के फायदे के लिये लगा रहे हैं। हमने शुगर कन्ट्रोल विल पास किया, उससे काश्तकारों को फ़ायदा पहुंचाने की कोशिश की। करोड़ों रुपया किसानों की जेब में.....

Mr. Muhammad Ishaq Khan : मिस्टर मुहम्मद इसहाक खां : काश्तकारों के ऊनर आपने पचास लाख का टैक्स और लगा दिया। Shri Keshav Gupia : श्री केशव गुप्ता:

हमने वह टैक्स लगाया जिसके लिये आप कहा करते थे कि वह टैक्स आसमान से आ जायगा, वह टैक्स आसमान से उतर करके आगया, न काश्तकारों ने दिया न किसी और ने और गवर्नमेन्ट की जेब में जायगा। एक वात मैं कह कर खत्म करूंगा। मुझे एक वात देख कर बड़ी हैरानी होती है कि ज्वाला प्रसाद साहबं और मुहम्मद इसहाक साहब दोनों एक ही जगह पर बैठे हुये थे। एक तरफ़ से हिन्दू इन्ट्रेस्ट्स (interests) की दोहाई दी जा रही है कि हिन्दुओं के मजहब के खिलाफ़ हो रहा है और दूसरी तरफ़ मुसलमानों के इन्ट्रेस्ट्स की दोहाई देकर कहा जा रहा है कि यह मुसलमानों के खिलाफ़ है। मुझे सुबह होता है और मैं स्टाम्प ऐक्ट के खिलाफ़ दोनों की वातें मुन कर यह समझ गया हूं कि इससे न हिन्दुओं का नुक़सान होगा और न मुसलमानों का नुक़सान होगा। दोनों साहबों ने एक बात का तहइया कर लिया है कि भाई तुम यह कहना और मैं यह कहूंगा। आज दोनों साहबों ने एक जगह होने के बाद मैं समझता हूं कि किसी आरख्यमेंट (arguments) की जरूरत नहीं है। इन दोनों का एक जगह बैठना और एक दूसरे के खिलाफ़ आरख्यमेंट्स (arguments) पेश करना साफ़ उसकी दलील है कि दोनों का एक मफ़ाद है और किसी को नुक़सान पहुंचाने के लिये नहीं हैं। बात की बात है जो यहीं पर खत्म हो जायगी।

*Shri Keshav Gupta: شری کیشو گیتا — *
میں اِس بل کو جو پیش هورها هے اِس کو پیش کرنے کے سمبنده، میں اور کاتجو میں اِس بن جو موشق پیش کیا ہے میں اُس کو میررت(support) کرتا هوں۔ میں اُس کو میروت(support) کرتا هوں۔ میں *
Speech not revised by the honourable member.

نے اُس کے بہت غور سے پڑھا ہے مجھے تو اِس میں ایک بھی جگھ کوئی بھی بات نہیں معلوم ہوئی جس ہے ایگریکلچریسٹس (agriculturists) کو کسی طرح سے بھی نقصان پہونچ رہا ہے ۔ اگر کوئی ایفکت (effect) اس کا ہے وسکتا ہے تو اُنہیں اوگوں بے بوے قرضے لیتے ھیں بوے بوے روپیم کے ویوپار کے رتے ھیں وہ بھی بہت ھے تھرتی حد تک اُن کے ویوپار کے میں اِس بات کو ماننے والا نہیں ھوں که تک اُن کے ویوپار هم ایک تیکزیشی خواب هُوتا هے _ تیکزیشی تو همیشه گورنمنت کے لیبہ ضُروری چُيز هے ليكن ديكهنا يهم هے كه اِس تيكويشن كے لانے كا طريقه كون سا هے ۔ اكُّو ولا تَيكُويشي أَن سے ليا جاتا هے جو آس كے دينے كے قابل هيں اور ولا ايسے درائع پر اِستَعمال کیا جانا ہے جس سے تیکس لینے کا فائدہ گررندنت کو اور جنتا کو تھیک طرح سے پہونچ سکے تو وہ تیکویشی صحیح ہے - لیکن اگر وہ تیکویشن اِس طریقہ سے لیا جا ے اُن سے جو اُس کے دینے کے تابل نه هوں غریبوں سے کاشتکاروں سے لیا جاے اور ایسے ذرائع میں خرچ کیا جاے اُن لوگوں پُر جن کو اُس کی ضرورت نه هُو اُن كو فائدة دِبونچاتا هے تو راتعي ميں وه تيكزيشي خراب هے -همارے لائق درست سر جوالا پرشاد کہم رقے تھے کہ صاحب آپ میں اور عم میں کیا فُرق هے ؟ میں صاف طور پر آپ کو بتا دینا چاهتا هوں که اِس گورنمنت میں اور پچھلي گورنمنت ميں سب سے بوا فرق يہم هے كه they were taxing the poor in order to enrich themselves...... ور اُس کا نائدہ امیروں کو پہونچا اور کانگریس کا تیکس جو ھے اُن لوگوں پر البوتا هے جو رہ هیں اور اُس کا نفع غریبوں کو پہونچنا هے جو مصیبت میں هیں اور دکھ میں هیں۔ ابھی همارے النّق دوست نے یہم بات کہی اور سو جوالا پروشاں نے چیلنج (challenge) کیا که صاحب جب سے آپ آٹھ مہینے سے حکومت میں آئے هیں تب سے آپ نے کیا کیا - هم تو اِس قابل نہیں تھے چونکه آثر نومش (autonomous) گورنمنت نهی که هم وهان پر کچهه كرسكة _ - ميں كه ما هوں كه يهم أن كى سب سر برى غلطى تهي كه ور ايسي جاهة پر چہونچے جہاں وہ کچھکر نہیں سکتے تھے اور سواے اِس کے که اُن کو بدنامی حاصل ہو اور کچھ نہیں تھا یہ اُن کی غلطی ہے که اِب ۱۰ برس کے بعد یہ کہیں که صاحب هم وهاں پر کچهه نہیں کرسکتے تھے۔ ایسے حالات میں تھے۔ اِس لینے هم پیلک کو جواب وہ نہیں هیں یہ دانشدندانه بات نهیں هے لیکن جہاں تک کانگریس کا تعلق هے آپ سال بهریا دو سال کا موقع دیجیئے کانگریس دو سال کے بعد بیشک چبلک کے سامنے جواب دہ ہوگی اور بنالئیگی که هم نے کس لیئے حکومت اختیار کی تھی - حکومت اِس لیئے اختیار کی که اِس مشینری (machinery) کو جس کے را غلام بنے ہوئے تھے ہم نے بہت مضبوطی کے ساتها اُس کے ارب سواری گانتھی ہے۔ رہ مشینری اُن کے اُربر غلبہ یا چکی تھی اللِّي آج اُس مشينري کے اُوپر زبرن ستي ہے اپني سواري گانتَّهُ کو بيتھے هُلَّل ارر اُسی مشینوی کو ملک کی ضرورت کے مطابق چلآنے کی کوشش کو رہے ھیں - اِس گورندننے میں اور اس گورنمنٹ میں یہی ایک نوق هے وہ اس مشینری کے غالم تھے اور آج رہ مشینری معاری ظام ہے اور معاری ضرورت کے مطابق چاتی ہے -

استر محمد اِسحاق خاں — همد اِسحاق خاں — * کاشتکاروں کے اُوچہ آپ نے پچاس لاکھ کا ڈیکس اور لگا دیا شوی کیشو گیتا — شوی کیشو گیتا — Shri Keshav Gupta:

هم نے وہ ٹیکسلگایا جس کے لیئے آپ کہا کوتے تھے کہ وہ تیکس آسمان ہے آجائیگا۔
وہ تیکس آسمان ہے اُتو کوکے آگیا نہ کاشتکاروں نے دیا نہ کسی اور نے اور گورنمنت کی جیب میں جائیگا۔ ایک بات میں کہہ کو ختم کرونکا مجھے ایک بات دیکھکو بہتری حیرانی ہوتی ہے تہ جوالا پوشاد صاحب اور محمد اِسحاق صاحب دونوں ایک هی جو بھی پر بیٹھے ہوئے تھے۔ ایک، طرف ہے هندو اِنترستس (interests) کی درهائی دی جا رهی ہے کہ هندوؤں کے مذهب کے خلاف ہو رها ہے اور دوسری طرف مسامانوں کے اِنترستس کی دوهائی دیکہ کہا جا رها ہے کہ یہہ مسلمانوں کے اِنترستس کی دوهائی دیکہ کہا جا رها ہے کہ یہہ مسلمانوں کے مناف ہے۔ مجھے شبہہ ہوتا ہے اور میں اِستامپ ایکت کے خلاف دونوں کی باتیں سنکر بہہ سمجھہ گیا ہوں کہ اس ہے نہ هندوؤں کا نقصان ہوگا اور نہ مسلمانوں کا اُور میں یہہ کہونکا ۔ آج دونوں صاحبان کو ایک جگیہ ہونے کے بعد میں سمجھہا گرر میں اُرگومینت (arguments) کی ضوروت نہیں ہے اُن دونوں کا ایک جگیہ بینڈینا اور ایک دوسوے کے خلاف آرگومنٹس (arguments) پیش کونا جگیہ بینڈینا اور ایک دوسوے کے خلاف آرگومنٹس (arguments) پیش کونا صاف اس کی دلیل ہے کہ دونوں کا ایک مقاد ہے اور کسی کو نقصان پہنچانے صاف اس کی دلیل ہے کہ دونوں کا ایک مقاد ہے اور کسی کو نقصان پہنچانے کے لیئے نہیں ہے بات کی بات ہے جو یہیں پر ختم ہوجائیکی کونا اس کی دلیل ہے کہ دونوں کا ایک مقاد ہے اور کسی کو نقصان پہنچانے کا لیئے نہیں ہے بات کی بات ہے جو یہیں پر ختم ہوجائیکی کوئیا ہے کہ لیئے نہیں ہے بات کی بات ہے جو یہیں پر ختم ہوجائیکی کوئیا ہے کہ لیئے نہیں ہے بات کی بات ہے جو یہیں پر ختم ہوجائیکی کوئیا ہے کہ کوئیا ہے کہ بات ہی جو یہیں پر ختم ہوجائیکی کوئیا ہے کہ کوئیا ہے کہ کوئیا ہے کہ کوئیا ہے کہ کوئیا ہے کوئیا ہے کوئیا ہے کوئیا ہے کو کوئیا ہے کو کوئیا ہے کو کوئیا ہے کوئیا ہو کوئیا ہے کوئیا ہو کوئیا ہے کوئیا ہو کوئیا ہے کوئیا ہو کوئیا ہو کوئیا ہے کوئیا ہو کوئیا

* Shri Shibban Lal Saksena : श्री शिब्बन लाल सबसेना :

जनाव हिन्दी स्पीकर साहव मुझे बाज बढ़ा ताज्जुब होता है कि जब मुल्क में हन्दू मुस्लिम समस्या जोर से चढ़जाती है। मैं देखता हूं कि जितनी यहां हिन्दू मुस्लिम यूनिटी (unity) है उतनी कहीं नहीं है। एक तरफ तो सर ज्वाला प्रसाद साहब कहते हैं कि हिन्दुओं के प्रतिनिधि हैं, दूसरी तरफ इसहाक साहब कहते हैं कि हम मुसल्मानों के प्रतिनिधि हैं। इतनी एक दूसरे से मुहब्बत और हिमायत हैं। ताज्जुब यह है कि बाहर लोग क्यों लड़ते हैं। अभी

ज्वाला प्रसाद साहब ने कहा कि आनकी गवर्नमेन्ट टैक्स लगाने जाती है। आपने इतने दिनों में क्या किया ? वह तो कई साल तक रहे लेकिन शायद जो कुछ उन्होंने इतने दिनों में किया वह कुल भी इतना नहीं, जितना हम लोगों ने आठ महीने में किया। आठ महीने के अन्दर, मेरे भाई ने बताया, कि हमने शुगर केन ऐक्ट पास किया जिससे करोड़ों रुपया का काश्तकारों को फ़ायदा हो गया जो शुगर केन का काम करते हैं। उनको खूब मालूम होगा, जिस वक्त ज्वाला प्रसाद साहब चले गये उनके जमाने में गोरखपुर में एक करोड़ मन गन्ना जलाया गया था। राजा साहब तिरवा ने गन्ने की कीमत ३ आने मन मुकर्रर की थी, तीन पैसे मन बिका था। आज गन्ने वालों की हालत अच्छी है। पहले से कितना फर्क हो गया है। फिर स्टे आर्डर (stay order) के जरिये से हमने कितने लाख रुपया किसानों के जेंबों में छोड़ दिया, कितना फ़ायदा उनको हो गया। जो बजट प्रीमियर साहब ने पेश किया है उसमें एक करोड़ रुपया ग्राम-सूधार को दिया है। आज कहा जाता है कि आपने क्या किया। खैर मुझको ख़ुशी है, वह कुछ और करना चाहते हैं। हमको देखने का मौक़ा मिलेगा, जब लैन्ड रेवेन्यू (land revenue) वजट रक्ला जायेगा जिस में मुझको उम्मीद है कि कुल वजट में क़रीब ३ करोड़ रुपया इजाफा आमदनी और मालगुजारी में हो जायगा। इससे हमें पता लगेगा कि आप कितने खैरख्वाह हैं, उस कारतकार के जिसकी आप दुहाई देते हैं। अब तो कहना पड़ता है कि अब रूपया नहीं है, हो जायगा। तीन करोड़ हाया मालगुजारी पर हो जायगा, फिर कुछ टैक्स लगाने की जरूरत फिर काफ़ी रुपया नहीं पड़ेगी। उन्होंने यह भी कहा कि सर्विसेज (services) को रिट्रेंच (retrench) नहीं किया। मुझको खुशी है कि जिस वक्त वह सवाल आयोगा तो हमको आप लोगों की सपोर्ट (support) मिलेगी और सहानुभूति मिलेगी। सर ज्वाला प्रसाद ने कहा था कि बड़ी मृश्किलात उनके सामने थीं लेकिन आपने काम यह किया था कि आपने तनख्वाह एक दम से तीन हजार से ५४ सौ कर दी थी। एक बात उन्होंने यह भी कहीं कि उन्होंने बड़ी ब्लेसिंग (blessing) कर दी कि उन्होंने ईस्टर्न ग्रिड स्कीम (Eastern grid scheme) चालू कर दी और छः करोड़ रुपया सर्फ किया। जो क्छ फायदा हुआ वह आप हाउस के अन्दर सुन चुके हैं। जिस वक्त बजट पेश था उस वक्त वह कह रहे थे कि ऐसा होना चाहिये, इसमें ज्यादा खर्च हुआ। इस वक्त कहता हूं कि बड़ा अहसान किया काश्तकारों पर कि उन्होंने एक स्कीम क़ायम कर दी। जब हम ईस्टर्न ग्रिड स्कीम क़ायम करेंगे तब पता लग जायगा कि क्या किया। मैं समझता हूं कि स्टाम्प ऐक्ट एक माकूल मेजर (measure) है और इससे उन्होंने उन पर टैक्स रक्खा है जो दे सकते हैं। जो खर्च करना हैं किसानों पर यानी एक करोड़ रुपया, वह हम ले सकेंगे। मुझे ताज्जुब होता है कि लोग वहस करते वक्त भूल जाते हैं कि हम क्या कह रहे हैं। जब हमारा सवाल पेश था तो उस वक्त आप कहते थे कि ईस्टर्न ग्रिड स्कीम पर यह खराबी है। अगर आप देखें तो पता लग जायगा कि ८ महीने में कांग्रेस ने जो कुछ किया है वह काफ़ी है जो किसी गवनै-मेन्ट के लिये बायसे फ़रूर हो सकता है।

شری شبن لال سکسینه — جناب قربتی الله سکسینه — جناب قربتی اسپیکر ضاحب – منتها آج برزا تعجب هوتا هے که جب ملک میں هندو مسام سسیه زور سے چرهه جاتی هے میں دیکھا! هوں که جتنی یہاں هندو مسلم یوتیتی (unity) هے اُننی کہیں نہیں هے ایک طرف تو سر جوالا پرشاد صاحب کہتے هیں که هندوؤں کے پرتی ندهی هیں ۔ دوسهی طرف استحاق صاحب کہتے هیں که هم مسلمانوں کے پرتی ندهی هیں ۔ اتنی ایک دوسرے سے محدیت اور پروی کہتے هیں که هم مسلمانوں کے پرتی ندهی هیں۔ اتنی ایک دوسرے سے محدیت اور پروی کہتے هیں که هم مسلمانوں کے پرتی ندهی هیں۔ اتنی ایک دوسرے سے محدیت اور پروی کہتے هیں که هم مسلمانوں کے پرتی ندهی هیں۔ اتنی ایک دوسرے سے محدیت اور پروی ندهی هیں۔ اتنی ایک دوسرے سے محدیت اور پروی کے پرتی ندهی هیں۔ اتنی ایک دوسرے سے محدیت اور پروی کہتے هیں که هم مسلمانوں کے پرتی ندهی هیں۔ اتنی ایک دوسرے سے محدیت اور پروی کی دوسرے سے دوسری کی دوسری

「Shri Shibban Lal Saksena] حمایت هے ۔ تعجب یہم هے که باهر اوگ کیوں لرتے هیں ۔ ایهی جوالا پرشاد صاحب نے کہا کہ آپ کی گورنمنت ٹیکس لگانے جاتی ہے آپ نے اتنے دنوں میں کیا کیا ؟ وہ تو کئی سال نک رہے لیکی شاید جو کچھہ اُنہوں نے اتنے دنوں میں کیا وہ کل بھی اتنا نہیں جتنا هم لوگوں نے آٹھے مہینے میں کیا۔ آٹھے مہینے کے اندر میرے بھائی نے بتایا کہ هم نے شوگے کین ایکٹ پاس کیا۔ جس سے كردرون رويية كا كاشتكارون كو فائدة هوگيا - جو شوگركين كا كام كرتے هيں أن كو خوب معلوم ہوگا جس رقت جوالا پرشاں صاحب چلے گئے اُن کے زمانہ میں گور کھیور میں ایک کرور من گنا جلایا گیا تھا۔ راجة صاحب تروا نے گنے کی قیمت الآنه من مقوركي تهي - ٣ پيسه من بكا تها - آج گذے رالوں كي حالت آچهي هے پہلے ے کنتا فرق هوگیا هے - پهر اِستَّے آرور (stay order) کے ذریعة سے هم نے اُتنے الکھم روپیم کسانوں کے جینوں میں چھوڑ دیا۔ کتنا فائدہ اُن کو موگیا - جو بجت پریمینی صاحب نے پیش کیا ہے اُس میں ایک کرور روبیع گرام سدھار کو دیا ہے -آج کہا جاتا ہے کہ آپ نے کیا کیا - خیر مجه کو خوشی کے رہ کچھ اور کرنا چاهتے هيں ۔ هم كو ديكھنے كا موقع مليكا جب ليند وبونيو (land revenue) بجت ركها جائيمًا جـس مين مجهة كو أميد هـ أنه كـل بجت ميس قریب تیس کوور روپیه اِضاف آمدنی اور مالگذاری میں هوجائیگا _ اِس سے هدیں تیس کوور روپیه اِضاف آمدنی اور مالگذاری میں کاشتکار کے جس هدیں پتے لگیکا کے آپ کتنے خیروخواہ هیں اُس کاشتکار کے جس كي آپ دوهائي دينه هين- آب تو كهنا پوتا هے كه آب روپيه نهين هے پهر ی پ پ کوچه تیکس کاروز روپیم مالتذاری پر هوجائیگا - پهر کچهه تیکس کانی روپیم هوجائیگا - پهر کچهه تیکس کانی روپیم هوجائیگا - پهر کچهه تیکس کانی کی ضرورت نهیں پریگی - انہوں نے یہم بھی کہا که سروسیز (retrench) کو ریتونچ (retrench) نہیں کیا ۔ مجهه کو خوشی هے که جس رقت وہ سوال آئيگا تو عم كو آپ الوگوں كى سهورت (support) مليكي اور سمان یہوت ملیگی - سے جوالا پرشان نے کہا تھا کے بیتری مشعلات اُن کے سامنے تھیں لیکن آپ نے کام یہ کیا تھا کہ آپ نے تفضوا ان یکدمے تین ہزارہ چودن سو کر دی تھی ایک بات اُنہوں نے یہہ بھی کہی که اُنہوں نے برتی بلیسنگ، (Eastern grid scheme) کودی که اُنہوں نے ایسترن گرة اسکیم (blessing) کودی که اُنہوں نے ایسترن گرة اسکیم وار لا کردر ردییہ صوف کیا ۔ جو کچھه قائدہ ہوا وہ آپ ہائس کے اندر سے چکے ھیں ۔ جس رقت بجت بیش تھا اس رقت والدر سے چکے ھیا۔ اس رقت کہتا ہو کہ رہے تھے کہ ایسا ھوٹا چاھیائے اس میں زیانہ خرج ھوا۔ اِس رقت کہتا هوں که برا احسان کیا کاشتکاروں در که انہوں نے لیک اسکیم قام کردی ۔ جب هم ایسان کی گردی اسکیم قام کردی ۔ جب هم ایسانوں کرد اسکیم قبائم کرینگے تب بعد لک جائیگا کے کیا کیا۔ میں سمجهتا هوں که اِستاسپ ایعت ایک معقول میزر (measure) هاور اِس ے آنہوں نے آن چ تیکس رکھا ہے جو دھے علمے میں جو عربے کرنا ہے کسانوں پر یعنی ایک کورز روید را هم کے مکینگے مجھے انتجاب هوتا هے که لوگ بعث أس وقت أن لهذ في كو السلون كرة السهم يو ميم خوامي ه اكر آب ديكون تر بعد لک جائیکا که آئه مهینے میں کانگریس نے جو کچھ کیا ہے وہ کانی ہے جو کسی کر نمان کے لیئے باعث نظر موسکا ھے-

واضى محمد عديل عباسي -- "Qazi Muhammad Adil Abbasi

جناب والا - جو عجهه بحث اس ايوان مين استامپ بل اميندمنت ك متعلق هوئي هے میں اُس تمام کو سننے کے بعد آیک وبودست اور خطرناک غلطي کي جانب اشارة كونا چاهما هوں اور وہ اس قانون كے اندر دفعه ٣ الف كا إضَّانه هـ - مين سمجهتًا هون كه بورا قانون اس ايك دفعه كي وجهه سر تمام صوبے کے لیئے نہایت نقصان دلا هوجاتا هے اور یہ، رهی چیز هے جو میں پہلے عرض کرچکا هـرس که ایک آنه کا جس دستاریز پر تنک هونا تانوناً ضروری هـ اسی نعم ۳۵ کی زد سے مستثنی کردیا گیا ہے اس فر میں کسی قدر تفصیل کے ساتھم عرض كونا چاهمًا هون ـ دنعه ٢٥ استامب ايكت مين يهم حق ديا گيا تها كه جُو دستاريز ايسے هيں جي پر استامپ كم الما تها اُس كو كچهه جرمانه ليكر داخل شهادت کو لیا جاتا تھا مگر تین تسم کے دستاریزات ایسے ھیں جو کسی طرح داخل شے، ادت نہیں هوسکتے تھے ۔ ایک پہرونوق (pro-note) دوسرے بل آف اکسچینج (bill of exchange) ارر تیسرے وہ دستاریز جی در ایک آنه یا آدهم أنم كا تكت المنا هـ - آجهم ديكهت هيل كم اس كا انجام كيا هـ برونوت اكرچم دفعه ٢٥ كى روسے كسى طوح داخل شهادت نهيى هو سكتا تها مركز عدالتوں كى غلطی سے ایک رسم قائم ہوگئی تھی کہ جرمانہ لیکر آسے داخل شہادت کر لیا جاتا تھا اور اس طرح جعلسازی کا دررازہ کھا ہوا تھا لیکن اس کے بعد ہائی کورت نے اس کے اُوپر بہت سخت راے ظاہر کی اور اس بات کی نظیر ہو گئی که ولا دستاویز اور ولا پرونوت جس پر استامپ کم هو کسی طرح سے داخل شہادت نه کیئے جائیں - اس کا انجام یہ هوا که وہ تمام بد دیانتیاں جو قوضه کے متعلق فوضی اور جعلی پرونوت بنانے اور بلا رقم لیئے هوے سادے پرونوٹوں پر دستخط بنوانے اور کثیر رقمیں تصویر کونے کے متعلق بیدا هوگئی تهیں را یک قلم کم هو گئیں اور جعل بنانے والوں کو سخت مشکلات کا سامنا کونا پر ا - یہم صحیح هے که دروازه یک قلم بند نہیں هو گیا ان اوگوں کے لیانے که پرونوت میں جعل نه بغاویں کیونکه اب یہم طریقہ عمل اختیار کیا گیا کہ بجائے اس کے که درونوت کو مناط نالش منائیں یا شہادت میں پیش کریں ان لوگوں نے بہت جعل بنانا شروع کیا که پرونوت کے حاشیہ پر دو گواہ کے استخط بنوائے اور پرونوت کو استاریز میں تــبديل كر ليا مگـر اس ميں يے شمار دقتوں كا مقابلة تها اور اس طرح جعل سازي ارر بدديانتي كے راسته ميں ركارت پيدا هو دئي - روته يهم جعل سازي عام تھي مگر اب اس تا نون کے بن جا نے سے پھر انھيں جعل سازيوں اور بدديانتيوں كا دروازة كهل جائيكا مثلًا كسي آدمي سے سو روپيه قرض ليا اور ايك سادة كاغذ پر مستخط کوا کے رکھ لیا اس بر ایک آنہ کا تکت نہیں لگایا - آب صرف بانچ روپیہ جرمانه ديم ايك تثير رقم توضه بنا كر دعوى داخل كر ديا تو اس كا كيا على هوگا؟ کیونکه ایک آنه کے تعت پر ایک لاکهم روپیه کا رقعه بنایا جا سکتا ہے - یہم کوئی فرضی بات نہیں ہے بلکھ میں وکیل کی حیثیت سے عرض کرتا ہوں که روزاند اس تسم کے واقعات پیش آتے ھیں حتی که ھائیکورٹ کے نظائر کے علاوہ گورنمنٹ نے بھی اس کا نوٹس لیا ہے - اس لیئے یہ وہ چیز نہیں ہے جس کے متعلق یہ

[Qazi Muhammad Adil Abbasi] کہمدیا جائے کہ ایسی مثالیں پیش نہیں آئیں اور نہ ان خطرات کا نوئی امکان ھے۔ ابھی حال میں پرونوق کے جو فارم چھے ھیں اور اس کے متعلق جو قاعدے بنے هیں اُنہیں دیکھا جائے تو معلوم هوگا که خود گورنمنت نے اس کو محسوس کیا ہے که ضرور پرونوت جعلی اور فرضی اور سادے دستخط کرا کے رکھے جاتے هیں اور اسی وجه سے گورنمنت نے اس کا انتظام مہم کیا ہے کہ پرونوی کے تین جز کیئے گئے۔ اب تک صرف در جسز تھے جن پار صرف را آدمی جو قرضہ لیتے تھے دستخط کرتے تھے اب ایک جو یہہ کر دیا گیا ھے که جو قرضه لیتا ھے آسے وہ مہاجی جو قرضه دیتا هے دستخط کو کے دے دیاتا هے که اس قدر قرض دیا - یہ اس بات کے ليئه هَ إِس كَى حفاظت هوسك جو قوض ليتا هـ - ايك حفاظت بهل هـ موجود تھی دانعہ ۳۵ کی صورت میں اور دوسري حفاظت گورنمنٹ نے نافذ کر دي ھے۔ اب اس موجودة قانون كا نتيجه كيا هوكا ? لوگ چرونوتون كو توك كرينگ ارز ايك آنه کے رقوں پر فوضی رقموم درج کرینگ یا جعل بنا دینگ ۔ قانون کی رو سے کوئی رقم قرضہ کی ایسی فہیں ہے جو ایک آنہ کے رقعہ کے فریعہ سے نہ دی جا سکے ۔ رُقعه بور ایک آنه کا قکت لگا کو جس قدر قرضه چاهے درج کیا جا سکتا ہے اور حدود قانون کے اندر لایا جا سکتا ھے ۔ اگر آپ یہ قانون بنا دیتے ھیں که ایک آنه کے رقعہ پر تمت کی ضرورت نہیں ھے تو جاهل پبلک کو دھوکه دینے اور جعل بنانے کا ایک دروازہ کہل جائیگا۔ اور جس تدر نظائر ھائی کورٹ اور جتنے تواعد گورندنت نے اس جعل کو روکنے اور پرونوٹ پر پابندیاں عاید کرنے کے لیئے بنائے ھیں وہ سب بیکار هو جائینگے۔ یہم بھی کہا گیا ہے که آخر محض جعل بنا لینے سے دَكُوى تو نهين هو جائيكى _ عدالت مين ثبوت و شهادت مهيا كونا پريكا اور قیصال عدالت کے یکی میں راے میں اس قسم کا خیال ایک بہت بے ی غلطی ہے کیے ونکه مقدمه کے انجام کا حال کسے معلوم ہے۔ اور اس سے بیگنا ہوں اور ناواتف کاروں کی پریشانی کا دروازہ کھلتا ہے۔ میں عرض کونا چاہتا هوں که اگر اس بات کی جانبے کی جائے که اس قسم کے مقدمات جو جعلی پرونوٹوں کے بارے میں نوجداری اور دیوانی میں داخل ہوتے هیں وہ کے نیصدی مہاجنوں کے خلاف نیصل ہوتے ہیں تو حقیقت آشکارا ہو جائیگی -میں یہ محسوس کرنے سے تاصر هوں که کیا رجہه پیش آئی که ایک آنے کا تکت والے دستاریوات کے متعلق جو قانون سند ۱۸۷۰ع میں بنایا گیا تھا اور جو آج تك ذانذ تها بي كاغذات ير ايك آنه كا تحت لكنا فروري هي اس ميل قطعي كوئي رعایت نه کی جائے اس میں کیوں ترمیم کی جارهی ہے ? ایمی تک جو طریقہ رائیم
تها که جرمانه دینے ہے اس غلطی کی تلائی نهیں او شکتی ۔ اُس کو کیوں منسوخ
کیا جاتا ہے اور آب یہ کیوں قوار دیا جاتا ہے کہ صرف پانچ رویدہ دیمر اس کی تلائی
ھو سکتی ہے اور وہ کاغذ داخل شہادت ہو جائیگا ۔ اس لیئے میری گذارش ہے که استامنی ایکت فر فاس هی هو جانگا هب وزیر کانون صاحب ایے پاس كرانا چاھتے ھيں مكر اس ايوان نے پاس ھو چائے كے بعديہ، كونسل ميں جائيكا ارر میں عرض کرنا چاہتا موں که وہاں اگر بهت تہمیم آرے تو دفعہ ۳ (الف) منسوخ کردیا جائے تو وہ ضورر منظور کرلی جائے گی اس طوح اس قانون کو بہت زیادہ خطوناک بنانے سے روکا جاسکتا ھے ۔ مرکن ھے کہ وزیر قانون صاحب فرمائیں کہ انہیں اس تسماني جعل سازيوں اور اسطرح كے مقدمات كا علم نہيں هے تو اس كے متعلق ميري یه گذارش هوگی که اس قسم کے مقدمات منصفی میں هرتے هیں بهر سمند اپیل ضلع هي مين فيصل هوتي هے اور اس كے بعد دمين هائي كورت ميں اپيل هوتي هے۔ اس ليناً عائي كورت كے ركا جن كو برے برے مقدمات سے سابقه موتا ہے اور غريب لوگ جن کی فیس ادا کرنے کی استطاعت نہیں رکھتے ہیں انہیں ان مصائب کا نه عام هوسكتا هي أور نه اندازه هوسكتا هي ـ اس لينه مين يهم عوض كرنا چاهتا هول كه آنریبل وزیر صاحب عدل جو اس صوبے کے بہت ھی مشہور ایدو کیت ھیں اور هندرستان کے اندر بھی ایک بڑی پوزیشی (position) رکھنے والے وکیل میں أنهیں ممكن هے كه ان چيونّے چهونّے مقدمات كا جو ديهانوں اور مفصلات ميں بوي كثرت سے موتے ھیں علم ندھو ۔ مگر میں یتین دلاتا ھوں کہ بہد معاملہ نہایت اھم ادر حار ناک هے اور یہم دُفعه ٣ (الف) بہت برے نقصان کي هے اور اس كا إضافه بالكلُ انصاف كَ خلاف هـ اس ليئه اس كو هوگر نهين هونا چاهيئه مين أميد كرتا هون كه جب يهم ترميم اله هاؤس مين آوعتو وزير صاحب منظور كرلين كيون که اس سے واقعی پبلک کا برا نقصان ھے۔

Qazi Muhammad Adil Abbasi: क्रांजी मुहम्मद अदील अब्बासी:

जनाब वाला-जो कुछ बहस इस ऐवान में स्टाम्प बिल अमेन्डमेन्ट के मुताल्लिक हुई है मैं उस तमाम केा सुनने के बाद एक ज़बरदस्त और खतरनाक ग़लती की जानिब इशारा करना चाहता हूं और वह इस क़ानून के अन्दर दफ़ा ३ 'अलिफ़' का इज़ाफ़ा है। मैं समझता हूं कि पूरा क़ानून इस एक दक्ता की वजह से तमाम सूबा के लिये निहायत नुक़सान देह हो जाता हैं और यह वहीं चीज़ है जो मैं पहले अर्ज कर चुका हूं कि एक आना का जिस दस्तावेज पर टिकट होना क़ानूनन जरूरी है उसे दफ़ा ३५ की जिद से मुसतस्ना कर दिया गया है। इस पर मैं किसी क़दर तफ़सील के साथ अर्ज करना चाहता हूं। दफ़ा ३५ स्टाम्प ऐक्ट में यह हक़ दिया गया था कि जो दस्तावेज ऐसे हैं जिन पर स्टाम्प कम लगा था उसको कुछ जुर्माना लेकर दाखिल शहादत कर लिया जाता था मगर। तीन किस्म के दस्तावेजात ऐसे हैं जो किसी तरह दाखिल शहादत नहीं हो सकते थे एक प्रोनोट (pro-note) दूसरे बिल आफ़ एक्सचेंज (bill of exchange) और तीसरे वह दस्तावेज जिनपर एक आना या आध आना का टिकट लगता है। आज हम देखते हैं कि इसका अन्जाम क्या है। प्रोनोट अगर्चे दफ़ा ३५ की रू से किसी तरह दाखिल शहादत नहीं हो सकता था मगर अदालतों की ग़लती से एक रस्म क़ायम हो गई थी कि जुर्माना लेकर उसे दाखिल शहादत कर लिया जाता था और इस तरह जालसाजी का दरवाजा बुला हुआ था । लेकिन इसके बाद हाईकोर्ट ने इसके ऊपर बहुत सख्त राय जाहिर की और इस बात की नजीर हो गई कि वह दस्तावेज और वह प्रोनोट जिन पर स्टाम्प कम हो किसी तरह से दाखिल शहादत न किये जायें। उसका अंजाम यह हुआ कि वह तमाम बददयानितयां जो कर्ज़ा के मुताल्लिक फ़र्जी और जाली प्रोनोट बनाने और बिला रक्कम लिये हुये सारे प्रोनोटों पर दस्तखत बनवाने और कसीर रक्तमें तहरीर कर लेने के मुताल्लिक पैदा हो गई थीं, वह यककलम कम हो गई और जाल बनाने वालों को सख्त मुक्किलात का सामना करना पड़ा। यह सही हैं कि दरवाजा यककलम बन्द नहीं हो गया, उन लोगों के लिये कि प्रोनोट में जाल न बनावें

[Qazi Muhammad Adil Abbasi]

क्योंकि अब यह तरीक़ा अमल अख्तियार किया गया कि बजाय इसके कि प्रोनोट को मनात नालिश बनायें या शहादत में पेश करें इन लोगों ने यह जाल बनाना शुरू किया कि प्रोनोट के हाशिया पर दो गवाह के दस्तखत बनवाये और प्रोनोट को दस्तावेज में तबदील कर लिया। मगर इसमें बेश मार दिक्क़तों का मुक़ाबिला था और इस तरह जालसाजी और बददयानती के रास्ते में रुकावट पैदा हो गई, वरना यह जालक्षाजी आम थी। मगर अब इस क़ानून के बन जाने में फिर उन्हीं जालसाजियों और बददयानितयों का दरवाजा खल जायेगा। मसलन किसी आदमी से सौ रुपया कर्ज लिया और एक सादा काग्रज पर दस्तखत कराके रख लिया। उस पर एक आने का टिकट नहीं लगाया। अब सिर्फ़ ५ रुपया जुर्माना देकर एक कसीर रक्तम कर्जा वनाकर दावा दाखिल कर दिया, तो इसका क्या इलाज होगा, क्योंकि एक आना के टिकट पर एक लाख रुपया का रक्का बनाया जा सकता है। यह कोई फ़र्जी बात नहीं है बल्कि मैं विकील की हैसियत से अर्ज करता हं कि रोजाना इस किस्म के वाक आत पेश आते हैं, हत्ता कि हाई कोर्ट के नजायर के अलावा गवर्नमेन्ट ने भी इसका नोटिस लिया है। इसलिये यह वह चीज नहीं है जिसके मताल्लिक यह कह दिया जाए कि ऐसी मिसालें पेश नहीं आई और न इन खतरात का कोई इमकान हैं। अभी हाल में प्रोनोट के जो फ़ार्म छपे हैं और उसके मुताल्लिक जो क़ायदे बने हैं उन्हें देखा जाय तो माल्म होगा कि खुद गवर्न मेन्ट ने इसको महसूस किया है कि ज़रूर प्रोनोट जाली और फ़र्जी और सादे दस्तखत कराके रक्खे जाते हैं और इसी वजह से गवर्नमेन्ट ने इसका इंतजाम यह किया है कि प्रोनोट के तीन जुज किये गये। अब तक सिर्फ़ दो जज थे जिन पर सिर्फ वह आदमी जो कर्जा लेते थे दस्तखत करते थे। अब एक जज यह कर दिया गया है कि जो कर्ज़ा लेता है उसे वह महाजन जो कर्ज़ा देता है दस्तखत करके दे देता है कि इस कदर कर्ज दिया। यह इस बात के लिये है कि उसकी हिफ़ाज़त हो सके जो कर्ज लेता है। एक हिफाजत पहले से मौजद थी दफ़ा ३५ की सुरत में और दूसरी हिफ़ाजत गवर्नमेन्ट ने नाफिज करदी है। अब इस मौजूदा क़ानून का नतीजा क्या होगा? लोग प्रोनोटों को तर्क कर लेंगे और एक आना के हक्कों पर फ़र्जी रक्तम दर्ज करेंगे या जाल बनावेंगे। कानून की रू से कोई रक़म कर्जा की ऐसी नहीं है जो एक आने के रुक़ के जरिय से न दी जा सके। रुक्का पर एक आने का टिकट लगा कर जिस कदर कुर्जा चाहें दर्ज किया जा सकता है और हदूद क़ानून के अन्दर लाया जा सकता है। अगर आप यह कानून बना देते हैं कि एक आना के रुक्का पर टिकट की जरूरत नहीं है तो जाहिल पब्लिक को घोका देने और जाल बनाने का एक दरवाजा खल जायेगा और जिस क़दर नजायर हाई कोर्ट और जितने कवायद गवर्नमेन्ट ने इस जाल को रोकने और प्रोनीट पर पावन्दियां आयद करने के लिये बनाय हैं वह सब बेकार हो जायेंगे। यह भी कहा गया है कि आखिर महजू जाल वनाने से डिग्री तो नहीं हो जावेगी, अदालत में सब्त व शहादत मुहें य्या करना पड़ेगा और फैसला अदालत करेगी। मेरी राय में इस किस्म का ख्याल एक बहुत बड़ी गलती है क्योंकि मुक्रहमा के अन्जाम का हाल किसे मालम है और इससे बेग्नाहों और नावाकिफ़-कारों की परेशानी का दरवाजा खुळता है। में अर्ज करना चाहता हूं कि अगर इस बात की जांच की जाये कि इस किस्म के मुकदमात जो जाली प्रोनोटों के बारे में फ्रीजदारी और दीवानी म दाखिल होते हैं वह के फी सदी महाचनों के खिलाफ फैसल होते हैं. तो हक्कीकत आशकारा हो जायेगी । मैं यह महसूस करने से कासिर ह कि क्या वजह पेश आई कि १ आने के टिकट वाले दस्तावेजात के मुताल्लिक जो कानून सन् १८७० ई० में बनाया गया या और जो आज तक नाफिज या जिन काग्रजात पर एक आना का टिकट लगना जरूरी है जनमें कुतई कोई

रिआयत न की जाय, इसमें क्यों तरमीम की जा रही है। अभी तक जो तरीक़ा रायज था कि जमाना देने से इस गलती की तलाफ़ी नहीं हो सकती उसकी क्यों मन्सूख किया जाता है और अब यह क्यों क़रार दिया जाता है कि सिर्फ़ ५ रुपया देकर इसकी तलाफ़ी हो सकती है और वह काग़ज़ दाखिल शहादत हो जायेगा। इसलिये मेरी गुजारिश है कि स्टाम्प ऐक्ट तो पास ही हो जायेगा जब वजीर क़ानून साहब इसे पास कराना चाहते हैं, मगर इस ऐवान से पास हो जाने के बाद यह कौन्सिल में जायेगा और मैं अर्ज करना चाहता हं कि वहां अगर यह तरमीम आवे कि दफ़ा ३ (अलिफ़) मन्सूख कर दिया जाय तो वह जुरूर मंजूर कर ली जायेगी। इस तरह इस क़ानन को बहुत ज्यादा खतरनाक बनाने से रोका जा सकता है। मुमिकिन है कि वज़ीर क़ानुन साहब फ़रमायें कि उन्हें इस किस्म की जाल-साजियों और इस तरह के नक़दमात का इल्म नहीं है, तो इसके मताल्लिक मेरी यह गुजारिश होगी कि इस किस्म के मकदमात मन्सफ़ी में होते हैं, फिर सेकन्ड अपील जिला ही में फ़ैसल होती है और उसके बाद कहीं हाईकोर्ट में अपील होती है। इसलिये हाईकोर्ट के वकला जिन को बड़े २ मुक़दमात से साविका होता है और ग़रीब लोग जिनकी फ़ीस अदा करने की इस्तताअत नहीं रखते हैं उन्हें इन मसायव का न इल्म हो सकता है और न अन्दाजा हो सकता है। इस्लिये मैं यह अर्ज करना चाहता हं कि आनरेबुल वजीर साहब अदल जो इस सूबे के वहत ही मशहर ऐडेवाकेट हैं और हिन्द्स्तान के अन्दर भी एक बड़ी पोजीशन (position) रखने वाले वकील हैं उन्हें मुमिकन हैं कि इन छोटे २ मुक़दमात का जो देहातों और मुफ़स्सलात में बड़ी कसरत से होते हैं इल्म न हो। मगर मैं यक़ीन दिलाता हूं कि यह मआमला निहायत अहम और खतरनाक है और यह दफ़ा ३ (अलिफ़) बहत बड़े नुक़ सान की है और इसका इज़ाफ़ा विल्कुल इंसाफ़ के खिलाफ है, इसलिये इसको हरगिज नहीं होना चाहिये। मैं उम्मीद करता हं कि जब यह तरमीम अपर हाउस में आवे तो वज़ीर साहब मंजूर कर लें क्योंकि इससे वाक़ई पब्लिक का वंडा नक़सान है।

Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Sir, I move for closure now.

The Deputy Speaker: The question is that the question be now put.

The question was put and agreed to.

The Hon'ble the Minister of Justice: Mr. Deputy Speaker, in view of the fact that no amendment to this Bill had been tabled by any member opposite I was under the impression that it was going to have a smooth passage in this House, but my expectations were belied and I now find that two honourable members—the de facto Leader of the Independent Party and another gentleman who has now put himself as a representative of the Hindu community by stating now that he was opposing this measure in the interests of the Hindu community and this morning we were told he was speaking as a representative of the industry -have joined hands and offered stout opposition. When I heard them I rubbed my eyes with wonder and I did not really know what my honourable friends were talking about. They did not condescend to refer to a single detail of this Bill. They talked, if I may say so respectfully, in the air, they talked about the duty of our Government for retrenchment, they referred to some committees-my friend Mr. Muhammad Ishaq Khan is very fond of referring to committees and was going back twenty, thirty and forty years—and they asked us the question as to what record we had in the shape of retrenchment and abolition of posts.

[The Hon'ble the Minister of Justice] honourable friends also referred to the record of the past Government and that they had stoutly opposed all measures of taxation. When I heard all this I said to myself "Here is really a Daniel come to judgnent, here is the new fangled love and affection for the poor down. rodden cultivator". And we were told of the glorious record of the old regislative Council. Well, that is news, because the one record of he old Legislative Council. I think, was that they passed in a hurry, ithout consideration, the debt legislation which effectually protected the big landlords and all the big debtors of these provinces and gave cious little relief to the roor agriculturists for whom my honourable nd is developing every day great affection. Now, what was the alt of that debt legislation? According to our calculations what 3 province has lost in the shape of court fees and in the shape of nps is about 2 crores of rupees. These 2 crores are not to come n the pocket of the poor cultivators these 2 crores have been saved a gentlemen who, according to their own version, borrowed lakks upees for spending on motor cars and on such other necessities of That is the record of the old Legislative Council. They also sisted all demands for taxation. I admit it, but in whose interests id they do so? I venture to submit in the interests not of the poor ultivator but in their own interests; they did not want to spend a ingle pie for them, they did not do anything for the poor cultivator or ive any grants to nation-building departments. That was their record. ly honourable friend did not refer to any provision of this Bill. e done so, I should have liked to ask him which particular provision the Bill would hurt the poor cultivator. As one of my honourable iends pointed out, the cultivators borrow not thousands of rupees, but rrow Rs.50, Rs.100 or at the most Rs.200. They do not go in for ige loans. They do not say that when they borrow huge loans gregating thousands of rupees and lakhs of rupees then they come a class ridden council and want to have all these debts wiped off by rocedure which involves ruin to this province and serious loss to Government in the shape of Stamp revenue and court-fee revenue. honourable friends, as I said, have been talking at random. I very h regret that Sir Jwala Prasad is not here because I would have I to answer some of the questions, that he put to us in a very orical fashion, in his presence. This Bill, since it went before the t Committee, has been improved and I have no doubt that it has improved in the interests of the poor cultivators. Up to a sum 3.200 there is no change whatsoever. That I submit sufficiently cts the poor cultivator. When you raise the sum from Rs.200 to 0 the increase is two annas; that is to say, instead of Rs.1-8 the as to pay Rs.1-10. Similarly in the case of Rs.400 the increase is nnas, a lump sum of four annas. I put it to my honourable friends; it not have been much more useful to this House if an argument his solid foundation were made rather than have a denunciation air? Speaking for myself, I am more and more left absolutely repeat absolutely cold-from what I hear from the opposite . I can anticipate every morning what they are going to say

They have learnt one constitutional in the course of the afternoon. lesson. It is this that it is the duty of the Opposition to oppose, and my honourable friends think that if they will not oppose they will not be called outside the Chamber that they are members in opposition. Therefore with them it is not a question of whether the criticism is wellfounded or is ill-founded, whether it has any relation to facts figures. My honourable friends lift up their voices, and they think here is the Congress which has falsified its pledges and promises, and the argument goes to this length that they become even the saviours of the Congress; they become anxious and even solicitous for our welfare and ask us: "What will you say when you go to your constituency?" What reasons would you give to them to justify the imposition of this tax?". The more I hear of these speeches, the more I rub my eves in wonder. Only ten days ago when I recommended the demand for excise administration, member after member got up and simply rubbed me in and rubbed me out-if I may use that expression-because of the absence of total prohibition. One member questioned our genuineness and thought that we were really not in favour of prohibition. And every single honourable member said that there should be total prohibition throughout the province and throughout the city of Cawnpore; and I believe one honourable member said that 8 crores of Mohammadans do not touch a drop of liquor because their religion prohibits that. That morning I welcomed their advice. I welcomed their readiness to cooperate in the interests of the province. But the question then arises: if you introduce total prohibition—which is this Government's policy then where is the income to come from? We are sacrificing revenue. One honourable member rose on the opposite benches and said that it was tainted revenue; whether there was illicit distillation or not, this money ought not to be touched because it is tainted money which no Government ought to allow into its coffers. I welcomed all that. But the question arises: If you ask the Government to sacrifice Rs.1,50,000 will you kindly point out to us any measure any source from which the e nuecan be found?"

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Then this is your justification?

The Hon'ble the Minister of Justice: My friend has devel per a very bad habit of interrupting in season and out of season. I have accustomed to interruptions for the last 30 years and nobody and interruption out till now.

Now, Sir, I come back to my original argument. Nobody us where this revenue is to come from. My honourable friends asys, why do not you retrench superior posts. Well, I never were Round Table Conference, but some of the honourable members did so. They assisted the British Government in framing the ment of India Act. They put before the British Government the suggestions, and they know and I know as to what the restrict ander the Government of India Act.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Why have you accepted it?
The Hon'ble the Minister of Justice: So far as we are co
we are prepared to tear up the Government of India Act.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Hear, hear.

The Hon'ble the Minister of Justice: My honourable friend appears to be talking with his tongue in his cheek, and I do not know what he exactly means. This is pure dialect in which you can safely indulge because it does not hurt anybody. The situation, therefore, is that when the Government of India Act was on the anvil, honourable members there (I will not name them)—honourable members outside—said that the Congress was a source of great danger, and therefore we must have safeguards—safeguards for the services, safeguards for the great Muslim community, safeguards for the great Depressed Class community, safeguards for the European Community and safeguards for every blessed community except Congress.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Is Congress a community?

The Hon'ble the Minister of Justice: And the result of those safeguards in that constitution which you cannot touch and what cannot touch inside the floor of this House is the question of security of services. Now, my honourable friend said in the course of his speech that the previous Government did actually reduce the salaries by 10 per cent. I submit, Sir, that a more ridiculous point was never made in House and a more misleading point was never made. Could you suggest if you were here that you will be able to reduce the salaries of the superior services—security services—by 10 per cent.? Would you be able to press that point? Would you please point out the way to us how the salaries of the superior and other services could be reduced? That is not the way of getting rid of the Government of India Act. The way is quite different which you will not be prepared to follow. The moment it is pointed out to you, I am certain that 95 per cent. of the honourable members will go elsewhere rather than follow the Congress. We know what would happen. Two months ago what actually trans-rired. What were the effects. You were not able to follow the Congress, in getting rid of those provisions of the Government of India Therefore, these catchwords will not do. My honourable friend thinks that every speech that he makes is being read in the Basti District and probably it is being read in the Saharanpur District and every cultivator, Hindu cultivator—simply drinks up whatever he says and goes against the Congress. Do not have those comforting assurances. I am waiting here to listen what the honourable members will when the question of cultivators will come up for discussion. That day is not far off when my honourable friends on the Opposite, the great member for the Hindu community and the great members of the National Agriculturist Party will have full opportunity of placing their views on the 20th or 27th of April and when a real measure for the protection and for the amelioration of the masses of this country will What is this Bill? This Bill is really nothing. This Bill will not touch 95 per cent. of your Hindu cultivators or Muslim cultivators. It will only touch the pockets of those talugdars and zamindars who are going to borrow ten or twenty thousands of rupees and they might be made to contribute a little extra sum of Rs.20 or Rs.100 to the exchequer in the share of additional stamp fees and so far as this is concerned I am speaking—I believe for all my honourable friends on this side of the House—that we are not prepared to shed tears on that particular matter. I therefore submit that if you do want to influence opinion we have not got sealed minds and we are open to conviction. But if you do want to persuade us please tell in God's name what is really calculated to persuade and not which is a mere clap trap. I submit that this Bill is meant for the benefit and for the promotion of the welfare of the people of this province. We heard a great deal about the burden of the tax-payer. I read a book long ago—a book on Finance.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: By whom?

The Hon'ble the Minister of Justice: It was not by you, but one thing which has stuck in my memory is that every one ought to contribute to the exchequer, to the public treasury and to the public chest according to his capacity and every one ought to be given according to his needs. Therefore I suggest that the gentlemen opposite, though they talk of poor cultivators yet in their heart of hearts they are representatives of vested interests of this province. One of my honourable friends was surprised to see the so-called alliance between the Hindu and the Muslim representatives. Well it did not strike me as anything surprising at all because both these gentlemen were speaking not for the Hindu masses, not for the Muslim masses but were speaking for the Hindu capitalists and the Muslim capitalists belonging to Hindu vested interests and the Muslim vested interests, the Hindu classes and the Muslim classes. That is the real explanation of this so-called unanimity of opinion between the Hindu and the Muslim representatives. I respectfully suggest that let us be done with this particular game. Let us address ourselves to real questions which come up before this House. I therefore suggest that so far as this Bill is concerned it does not affect the real interests of the masses of these provinces in any shape or form. It does intend to raise a little revenue from people who are able to bear the burden and who ought to have been made to bear the burden long long ago. The House may take it from me that the rates which we have introduced are rates which are lower and in no case higher than the rates which obtain in every other province of British India. Therefore, I am not in way ashamed in sponsoring this Bill or in commending this Bill to the acceptance of the House. Now, Sir, before I sit down I should like to say one word about my honourable friend, Mr. Abbasi. I gathered the information that he would have been in favour of the Bill but for one great mischief which in his opinion nullifies all the beneficient objects of this Bill and that is the amendment which was made in the Select Committee and which has been allowed to stand by this House this morning and that relates to a little modification of section 35 of the Indian Stamp Act. If I understood my friend aright he must be labouring under some misconception. There is no amendment made which allows a promissory note or a hand note or a bill of exchange or a hundi to be admitted in evidence if it is not already stamped with one anna fee. The whole of his argument was related

The Hon'ble the Minister of Justice] to documents which might be surreptitiously forged into promissorv notes. The only document which can possibly come in by virtue of this amendment is an acknowledgment which does not create any liability and which might extend the period of limitation. If you have got a promissory note and the time limit is 3 years then it is possible that there might be some document between the creditor and the debtor. It might serve as an acknowledgment under 19 of the Indian Limitation Act and the suit may be brought after four years. The suit will be on the basis of the promissory note, the suit will be on the basis of a bond or a hundi. whole question is whether an acknowledgment which would be admissible to extend the period of limitation but is not already stamped with one-anna stamp should or should not be taken into evidence. Secondly, I should like to make one other remark and it is this. The argument which can be based upon the fact that the document was not already stamped with one-anna stamp will not lose its force. Let me try to explain it a little further. A man comes and says this is an acknowledgment which was signed by the debtor, but unfortunately it could not be stamped and it comes in within the meaning of this amendment. He says I am prepared to stamp it with one-anna stamp and I am prepared also to pay Rs.5 as penalty. What will be the result? That document will become admissible in the evidence. The force of the criticism of the part of the defendant that this is not a genuine document, that this is a forgery, that the signatures were appended on a blank sheet or under some pretext, will remain forcible and will not lose in any degree in his weight. It will be open to the Munsif or Judges to ask the creditor why did he not affix one-anna stamp and why did he not take the signature of the debtor on that particular ticket or on that particular stamp. That criticism will not cease to be operative simply because the document becomes admissible in evidence. The bar which is being removed is technically the bar no matter how genuine a document is, no matter how genuine an acknowledgment is, it should not be accepted on evidence. that bar which is being removed. I really, Sir, do understand, I say with all humility, that I do not understand the force of the argument as to how any defendant or any cultivator or a poor illiterate is going to be damnified in any way because a particular document now can be considered in evidence by courts for whatever it is worth. I have known of hundreds of cases where a Judge may say, well that is a genuine document, you ought to have taken oneanna stamp from the very beginning. It is going to cover particularly cases where stamps have not been properly cancelled. I have known of cases where absolutely just cases have been defeated because of the nonadmissibility of evidence. My honourable friend referred to a High Court ruling. It is not a question of ruling. It is a question of the existing section 35. On the contrary I have known of numerous cases where High Court Judges have expressed their great reluctance to give effect to section 35. As in many cases it operates very harshly and leads to serious injustice. I therefore suggest to my honourable friend Mr. Abbasi that he will kindly reconsider this matter and give us the privilege of his vote in passing this measure and I cannot address that request to my honourable friend Mr. Muhammad Ishaq Khan sitting opposite to me because I know that whatever I say I shall never be able to create confidence in him.

The Deputy Speaker: The question is that the United Provinces Stamp Amendment Bill of 1938 be passed.

The question was put and agreed to, the House having divided as follows:

Ayes: 106.

Achal Singh. Ajit Prasad Jain. Anand Singh. Ansuya Prasad Bahuguna. Badan Singh. Bansgopal. Banshi Dhar Misra. Bhagwan Din Misra. Bhagwan Singh. Bhagwat Narayan Bhargava. Bhim Sen. Bihari Lal. Birbal Singh. Bireshwar Singh Chaudhri. Brij Behari Lal. Chandra Bhanu Gupta. Charan Singh. Chet Ram. Chheda Lal Gupta. Dau Dayal Khanna. Dayal Das. Deo Narayan Bhartiya. Gopi Nath Srivastava. Govind Ballabh Pant, The Hon'ble Shri. Har Govind Pant. Hari. Harish Chandra Bajpai. Harnath Frasad. Hoti Lal Agarwala. Hukum Singh. Indradeo Tripathi. Iqbal Ahmad Khan Sohail. Ishwar Saran. Jagannath Prasad Agarwal. Jagmohan Singh Negi. Jiva Lal. Jugal Kishore. Jwala Prasad Jigyasu. Kailas Nath Katju, The Hon'ble Dr. Kamlapati Tewari. Karan Singh Kane. Kashi Prasad Rai. Keshav Gupta. Khub Singh. Khushi Ram. Khushwaqt Rai. Krishna Chandra. Krishnanand Nath Khare. Krishna Nath Kaul. Lakhan Das Jatav. Lakshmi Devi. Lakshmi Shankar Bajpai. Lal Bahadur Shastri.

Lal Bihari Tandon. Lalta Eakhsh Singh. Tiotan. Manak Singh. Manni Lal Pandey. Mijaji Lal. Mohan Lal Gautam. Muhammad Adil Abbasi. Muhammad Ibrahim, The Hon'ble Hafiz. Muhammad Suleman Ansari. Murari Lal. Narain Das. Narendra Deva. Parasram Rai. Phool Singh. Prithivi Raj Singh. Prayag Dhwaj Singh. Purnamasi. Pyare Lal Sharma. Radhakant Malaviya. Radha Mohan Singh. Rafi Ahmad Kidwai, The Hon'ble Mr. Raghevandra Pratap Singh. Raghuvansh Narayan Singh. Raja Ram Shastri. Ram Chandra Paliwal. Ram Dhari Pande. Ram Naresh Singh. Ram Saran. Ram Sarup Gupta. Rukum Singh Rathor. Sadho Singh. Saiduddin Ahmad. Satyavati Devi. Shanti Swarup. Shatrughan Singh. Sheo Dayal Upadhya Shibban Lal Saksena. Shiva Ram Duvedi Vaid, Shunitidevi Mittra. Sinhasan Singh. Sita Ram Shukla. Sita Ram Asthana. Sunderlal Gupta. Suraj Prasad Avasthi. Surva Narayan Singh. Thungamma, Bolan. Todar Singh Tomar. Uma Nehru. Venkatesh Narayan Tivacy. Vidyavati Rathor. Vijeypal Singh. Yaina Narayan Upadhyaya

Noes: 30.

Nawab Sir Ahmad Sa'id Khan, Muhammad. Aizaz Rasul. Aziz Ahmad Khan. Badr-ud-din, Khan Bahadur. Bhawani. Bibhuti Singh, Rai Sahib. Fasih-ud-din, Khan Bahadur. Ghazanfarullah, Khan Bahadur, Hafiz. Habibullah, Muhammad.. Hasan Ali Khan. Imtiaz Ahmad, Khan Bahadur Muhammad. Jafar Hasan Khan. Tamshed Ali Khan, Captain Nawab Muhammad

Muhammad Ekram Khan.
Muhammad Ekram Khan.
Muhammad Ishaq Khan.
Muhammad Ismail.
Muhammad Jan Khan.
Muhammad Jan Khan.
Muhammad Raza Khan, Khan Bahadur
Munfait Ali.
Nafisul Hasan.
Obaidur Rahman Khan, Khan Bahadur
Shaukat Ali Khan, Muhammad.
Sultan Alam Khan, Khan Bahadur
Lieutenant M.
Zahiruddin Faruki.
Zahur Ahmad.
Ziaul Haq. Khan Bahadur, Muhammad.

PROVINCES COURT FEES NDMENT) BILL

Munfait Ali.

e of Justice: Sir, I beg to move that the Amendment Bill, 1938, be taken into

Report of the Select Committee was pren the 29th of March. I asked your perdid so.

nan: On a point of order, Sir. I draw Order 56. The Bill has been materially Select Committee, and I move that ided by the Select Committee be re-pub-

of Justice: Sir, I submit that this is a amendments which were made by the adments directed to soften the various elect Committee considered this question it it is stated that the Bill was published the Extraordinary, dated 11th January, culated to reduce the proposed fees. We is been so altered as to require re-published this motion should be rejected. It he strict purview of rule 56, and my d why the Bill should be re-published.

an: Sir, there have been material till 30th June, 1941.

The Hon'ble the Minister of Justice: My honourable friend says extended. The Bill is a permanent measure.

Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan: The period was three years.

The Hon'ble the Minister of Justice: No, it was a permanent measure.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: However, as a matter of fact, there are a number of contentious measures and they go against the recomdations and suggestions of the various Bar Associations and officers who have submitted their opinion to the Select Committee. I was also a member of the Select Committee. There have been considerable changes so far as the original Bill is concerned, and I submit that in the totality of circumstances the Bill in its present form should be republished for public opinion.

The Deputy Speaker: There is a motion by the Honble the Minister of Justice that the United Provinces Court Fees Amendment Bill, 1938, be taken into conisderation. To that an amendment has been put forward by Mr. Muhammad Ishaq that the Bill be re-published. The question is that the Bill as amended by the Select Committee be re-published.

The question was put and negatived.

The Deputy Speaker: The question is that the United Provinces Court Fees Amendment Bill, 1938, be taken into consideration.

The question was put and agreed to.

The Deputy Speaker: We shall take up the preamble and clause 1 at the end. Since there are no amendments to clauses 2 and 3, I shall put them to vote.

Clause 2

2. In sub-section (3) of section 1 of the United Provinces Court-Amendment of section Fees (Amendment) Act, 1936, for the words, (3), United Provinces Act II of 1936. "April, 1939", the words "June, 1941", shall be substituted.

The Deputy Speaker: The question is that clause 2 as amended by the Select Committee stand part of the Bill.

The question was put and agreed to,

Clause 3

- 3. For section 2 of the Court-Fees Act, 1870, the following sec-Amendment of section tion shall be substituted, namely: 2, Act VII of 1870.
- "Definitions—2. In this Act unless there is anything repugnant in the subject or context—
  - (i) "Appeal" includes a cross-objection.
  - (ii) "Collector" inleudes any officer, not below the rank of a Deputy Collector, appointed by the Collector, with the previous sanction of the Chief Controlling Revenue Authority, to perform the functions of a Collector under this Act.
  - (iii) "Revenue" means land revenue, as recorded in the Collector's register, and does not include cesses of any kind.
  - (iv) "Suit" includes first or second appeal from a decree in a suit."

The Deputy Speaker: The question is that clause 3 as amended by the Select Committee stand part of the Bill.

The question was put and agreed to.

Clause 4

- 4. The existing section 6 of the Court-Fees Act, 1870 (as amended by section 2 of the United Provinces Court-Fees Amendment of section 6, Act VII of 1870, as amended by section 2 Amendment Act, 1936), shall be numbered as sub-section (1) of section 6, from the first proviso of the United Provinces thereto the words, "the document is of any of the kinds specified as chargeable in the first schedule and" shall be omitted, and the following sub-sections shall be added to it as sub-sections (2), (3) and (4) namely:
  - "(2) Notwithstanding the provisions of sub-section (1), a court may receive a plaint or memorandum of appeal in respect of which an insufficient fee has been paid, but no such plaint or memorandum of appeal shall be acted upon unless the plaintiff or the appellant, as the case may be, makes good the deficiency in court-fee within such time as may be fixed by the court.
  - (3) If a question of deficiency in court-fee in respect of any plaint or memorandum of appeal is raised by an officer mentioned in section 24-A the court shall, before proceeding further with the suit or appeal, record a finding whether the court-fee paid is sufficient or not. If the court finds that the court-fee paid is insufficient, it shall call upon the plaintiff or the appellant, as the case may be, to make good the deficiency within such time as it may fix, and in case of default shall reject the plaint or memorandum of appeal:

Provided that the Court may, for sufficient reasons to be recorded, proceed with suit or appeal if the plaintiff or the appellant, as the case may be, gives security, to the satisfaction of the court, for payment of the deficiency in court-fee within such further time as the court may allow. In no case, however, shall judgment be delivered unless the deficiency in court-fee has been made good, and if the deficiency is not made good within such time as the court may from time to time allow, the court may dismiss the suit or appeal.

- (4) Whenever a question of the proper amount of court-fee payable is raised otherwise than under sub-section (3), the court shall decide such question before proceeding with any other issue.
- (5) In case of the deficiency in court-fee is made good within the time allowed by the court, the date of the institution of the suit or appeal shall be deemed to be the date on which the suit was filed or the appeal presented.
- (6) In all cases in which the report of the officer referred to in sub-section (3) is not accepted by the court, a copy of the findings of the court shall forthwith be sent to the Chief Inspector of Stamps "

(Mr. Mubashir Husain Kidwai rose to move his amendment.)

Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Sir I object to the amendment being moved, as it was not received in time.

*Mr. Mubashir Husain Kidwai: Sir, I would then request you to suspend the standing order. This is an important matter. Most of the amendments have been received somewhat late. Perhaps that is because although the Bill was laid on the table on the 9th, many of us got it much later. On an important matter like this the views of the Opposition should be heard and I would therefore request you to waive the standing order.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Sir, I will reinforce that request which has been made by Mr. Mubashir Husain Kidwai, because many of us have tabled our amendments which are time-barred. There are various reasons for this. When the Bill was laid on the table we had other work in the Assembly under consideration. It was a legal and technical matter, we had to consult many authorities on the subject and after looking into all these things we had been able to table these amendments. Again Sir, in this House, so far as the Government is concerned, they have always, as a matter of fact invariably, requested the Chair to suspend the standing order. Lastly Sir, this is a taxation measure which involves the people of the Province. Now, in a measure like this, it is just fair and desirable that the views of the Opposition should be heard. I hope that by dilatory motion which has been made by an honourable member fair and legitimate discussion should not be baulked and we should be given an opportunity to say what we feel on the subject. Therefore Sir, I appeal to you to suspend the standing order.

The Hon'ble the Minister of Justice: I have no objection. My honourable friends may have a full say in the matter.

The Deputy Speaker: I find that most of the amendments have been sent rather too late and, strictly speaking, they are not in order, but it has been pointed out that they are concerned with a taxation measure and therefore I am prepared to suspend the standing order.

*Mr. Mubashir Husain Kidwai: Sir, I beg to move that in clause 4 sub-clause (2) in line 8, after the word "may" insert the words "from time to time".

It is purely a formal amendment and it seeks to give to the court power to extend the time which it originally allows for making good a deficiency in the court-fees. Clause 4, sub-clause (2) as it stands gives to the court the power to make good the deficiency in court-fees, but it may be open to the intrepreter that that power can only be exercised once. I do not think that that was the object of this provision of the. Bill and therefore I want to make it clear that the court has the power to do it from time to time. Supposing the deficiency is not made good on the first occasion then it will be open to the court to extend such time as it thinks fit and therefore I beg to move that these words may be inserted.

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, I agree that power should be given to the court to extend time and that was also the object and the purpose of the select committee, but we thought that the language as it stands is already enough to confer that power to the court. We further thought that insertion of these words "from time to time" might look a little inappropriate and inelegant in this particular context. As the House would notice the last clause of sub-section (2)—"makes good the deficiency in court-fee within such time as may", then comes the words which my friend wants to insert "from time to time be fixed by the court." Therefore you have the word "time" repeated three times, namely, within such time as may from time to time be fixed by the court"...

Mr. Muhammad Ismail Khan: Why not put the word "immediately" in the first line?

The Hon'ble the Minister of Justice: I have no objection in accepting the amendment because that was also the purpose of the Select Committee, therefore to cut short any further discussion I will accept it.

The Deputy Speaker: The question is that in clause 4, sub-clause (2), line 8, after the word "may" the words "from time to time" be inserted.

The question was put and agreed to.

The Deputy Speaker: The question is that clause 4 as amended today stand part of the Bill.

The question was put and agreed to.

Clause 5

- 5. After section 6 of the Court-Fees Act, 1870, the following sec-Insertion of new sections shall be inserted as sections 6-A, 6-B and tions 6-A, 6-B and 6-C 6-C, namely:
- "6-A. (1) Any person called upon to make good a deficiency in court-fee may appeal against such order as if it were an order appealable under section 104 of the Code of Civil Procedure.

The party appealing shall file with the memorandum of appeal, a certified copy of the plaint together with that of the order appealed against-

- (2) In case an appeal is filed under sub-section (1), and the plaintiff does not make good the deficiency, all proceedings in the suit shall be stayed, and all interim orders made, including an order granting an injunction or appointing a receiver, shall be discharged.
- (3) A copy of the memorandum of appeal shall be sent forthwith by the appellate court to the Chief Inspector of Stamps.
- (4) If such order is varied or reversed in appeal, the appellate court shall, if the deficiency has been made good before the appeal is decided, grant to the appellant a certificate, authorizing him to receive back from the Collector such amount as is determined by the appellate court to have been paid in excess of the proper court-fee.

- (5) The court may make such order for the payment of costs of such appeal as it deems fit and, where such costs are payable to the Government, they shall be recoverable as arrears of land revenue.
- "6-B. (1) If the order of the court passed under sub-section (3) of section 6 is at variance with the opinion of the officer by whom the question of deficiency in court-fee has been raised, the Chief Inspector of Stamps may, within three months from the date of receipt of such order, move, by an application in writing, the court to which an appeal lies from a decree in the suit or appeal in which such order has been passed, for revision of such order.
- (2) If such court is of opinion that the proper court-fee has not been paid on the plaint or the memorandum of appeal to which such order relates, it shall record a declaration to that effect and determine the amount of deficiency in court-fee. Such declaration shall be final:

Provided that no such declaration shall be made until the party liable to pay the court-fee has had an opportunity of being heard.

- (3) The court, while recording a declaration under sub-section (2) may make such order for the payment of costs as it deems fit. Where such costs are payable to the Government, they shall be recoverable in the manner laid down in sub-section (4) for the recovery of deficiency in court-fee.
- (4) When a declaration has been recorded under sub-section (2), the court recording the same shall, unless the suit or appeal has come up in appeal before such court, in which case the deficiency in court-fee shall be recovered in the manner laid down in sub-section (ii) of section 12, send forthwith a copy of such declaration to the court which passed the order under sub-section (3) of section 6. Such court shall, if the suit or appeal is still pending before it, follow the procedure prescribed in sub-section (3) of section 6. If, the suit or appeal has already been disposed of, the court shall forward a copy of such declaration to the Collector who shall recover the deficiency from the party concerned as if it were an arrear of land revenue.
- (5) A copy of such declaration along with a brief report of the action taken thereon shall be sent by the court concerned to the Chief Inspector of Stamps as soon as possible.
- "6-C (1) When the Chief Controlling Revenue Authority is of opinion that the court-fee paid on any document filed in any civil court in a pending suit, appeal or other proceeding is insufficient, and that the question is one of general importance and no action under section 6-B has been taken, it may refer the case, with its own opinion thereon, to the High Court to which such civil court is subordinate.

. (2) Every such case shall be decided by not less than two Judges of the High Court to which it is referred.

- (3) The High Court upon the hearing of any such case shall decide the question raised thereby and shall deliver its judgment thereon containing the grounds on which the decision is founded.
- (4) If the High Court finds that the court-fee paid was insufficient, the procedure prescribed by sub-section [3] (4) of section 6-B for

realization of the deficiency shall be followed as if the decision of the High Court were a declaration under that section."

*Mr. Mubashir Husain Kidwai: Sir, I beg to move that in clause (5), sub-section (6-B) (2), the words "No appeal shall lie from such order" be substituted for the words "Such declaration shall be final".

This alteration is merely verbal. The words "Such declaration shall be final" have often been interpreted by courts that even a revision from that decision does not lie. If the Court has exercised a jurisdiction which is not vested in it, even then the use of these words "Such declaration shall be final" has prevented any revision being filed against that order to the High Court. That is the view of law that has been taken by the Privy Council as well as by certain High Courts. I think the objection of this measure was to prevent appeal from being filed and not to affect the supervising jurisdiction of the High Court. Therefore I suggest that the words "No appeal shall lie from such order" will preclude every appeal but will not preclude revisions. That is the reason for this alteration which I have proposed and I hope that it is intended that the jurisdiction of the High Court and of the Chief Court to exercise general supervision over the courts subordinate to them will be allowed to continue in this matter also.

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, I thought the language used meant exactly what my honourable friend says it ought to mean. But I do not want to prolong this verbal controversy. I shall accept what he says.

The Deputy Speaker: The question is that in clause 5(6-B) (2), in line 5, the words "No appeal shall lie from such order" be substituted for the words "Such declaration shall be final."

The question was put and agreed to.

*Mr. Mubashir Husain Kidwai: Sir, I beg to move that in clause 5. the proposed section (6-B) (5) be deleted.

This clause is to the following effect:

"A copy of such declaration along with a brief report of the action taken thereon shall be sent by the court concerned to the Chief Inspector of Stamps as soon as possible."

Now, Sir. the objection that I have to this is that it places the court concerned in a position of subordination to the Chief Inspector of Stamps. This is an objection which was taken by the Chief Court and it was suggested that it was a matter which should be left to the rules to be framed by the Chief Court or by the High Court and it was a matter to be settled between the Chief Inspector of Stamps and the court. There is no reason why the court should be called upon to make any report to any authority which has no power over it, and there is no reason also why the time of the court should be spent on such a report which is merely a ministerial action and which can well be done by any subordinate official of the court. But the clause as it stands requires a report to be made by the court itself, and therefore I think

^{*}Speech not revised by the honourable member.

that the suggestion of the Chief Court should be accepted in this matter and this provision should be deleted from the Bill and it will be left to the Chief Court and the High Court to frame rules for the facility of the work of the Chief Inspector of Stamps. With these words, Sir, I beg to move my amendment.

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, the point about subordination, I submit, is a sign of hypersensitiveness. It is only a purely fiscal matter and what is required is that a report might be sent. But as my honourable friend seems to be in touch with the Chief Court and he thinks that the Chief Court will co-operate, we might ask the High Court and the Chief Court to make rules. It is not a matter of much consequence. I, therefore, accept what he says.

The Deputy Speaker: The question is that clause 5(6-B) (5) be deleted.

The question was put and agreed to.

The Deputy Speaker: The question is that clause 5 as amended stand part of the Bill.

The question was put and agreed to.

Clause 6

- 6. For sub-section (ii) of section 7 of the Court-Fees Act, 1870, the Amendment of section 7(ii), Act VII of 1870.
- "(ii) (a) In suits for maintenance and annuities or other sums payable periodically—

according to the value of the subject matter of the suit and such value shall be deemed to be ten times the amount claimed to be payable for one year:

Provided that in suits for personal maintenance by females and minors, such value shall be deemed to be the amount claimed to be payable for one year.

(b) In suits for reduction or enhancement of maintenance annuities or other sums payable periodically—according to the value the subject matter of the suit and such value shall be deemed to be times the amount sought to be reduced or enhanced for one year.

Mr. Mubashir Husain Kidwai: Sir, I beg to move that in clasub-clause (ii)(a) proviso, in line 2, the words "payable for the time of the claimant only" be substituted for the words "femaniors"

This proviso is a new thing which has been added to Originally all persons came within the general rule and paid on ten times the sum of the annual maintenance. It has deemed necessary to exclude from the purview of the general females and minors. There is no reason why any particular tion should be shown to females and minors. After all a mea is good, should be for the benefit of all persons who are irrespective of the sex or age of any person. I, therefore, pr

[Mr. Mubashir Husain Kidwai]

instead of these words, females and minors, all holders of life maintenance should be entered. This, Sir, becomes very necessary because there are a large number of persons besides minors and females who suffer from this disability and who are also entitled to life maintenances. For instance, in the case of Hindus there are persons who are excluded from inheritance by reason of a disability under the law, such as insanity and so on. All these persons are entitled to maintenance for life, but they are not to get the benefit of this proviso and they will have to pay court-fee on ten times the annual maintenance. This would be a great hardship and there is no reason why they should not also get the benefit of this exception.

The Deputy Speaker: I think that the word "by" has been omitted from your amendment.

Mr. Mubashir Husain Kidwai: Yes, Sir.

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, I regret that I am not able to oblige my honourable friend by accepting this amendment. I have already made very valuable concessions and it is difficult to go any further in this progress towards indulgence or concession. Now, Sir, my submission is that the Select Committee has already liberalized the provision in the Bill. As the House is aware in the original Court Fees Act there is no exception at all in suits for maintenance. Every suit for maintenance requires payment of a court-fee on the figure which is arrived at by multiplying by 10 the annual sum claimed. The Bill thought of widows who, it was presumed, would not be able to pay excessive court-fees. When the matter went before the Select Committee it was suggested that the word "widows" was a little narrow and it might not cover the case of a daughter-in-law or a sister-in-law and therefore we substituted the word "females" in place of the word "widows." Then we also thought that if there was a minor he probably would not have funds of his own and therefore we put in the word "minors" also. Then my friend very generously appealed for inclusion of persons suffering from a disability, such as lunatics and insane persons. The amendment he has tabled is not limited to those persons. If it had been limited to that class of individuals it might have merited some consideration, but what he wants to substitute for the words females and minors' are the words "payable for the lifetime of the claimant only." The honourable mover comes himself from a house where we know younger brothers of taluqdars are entitled to substantial maintenance.

Mr. Mubashir Husain Kidwai: A very small maintenance.

The Hon'ble the Minister of Justice: Whether it is a small maintenance or a large maintenance it is absolutely immaterial. My information is that younger sons of taluqdars are always favourite sons of taluqdars, and before the taluqdar leaves this world they put plenty of funds in the pockets of his younger sons, and if the younger sons are by favourite wives then the younger sons are a source of envy to their elder brothers. Now, Sir, what is sought to be inserted, I submit, does not really cover, nor, I submit, is intended to cover persons who

are suffering from a disability, such as lunatics and insane persons. What it is intended to cover is the cases of younger sons who are minors and females. Therefore I submit to the House that what the Select Committee has done for them is quite sufficient.

Mr. Mubashir Husain Kidwai: Sir, my object in bringing forward this motion was to provide for persons who are suffering from a disability. If the Hon'ble the Minister thinks that the words of my amendment go too far I withdraw my motion.

The motion was, by leave, withdrawn.

Qazi Muhammad Adil Abbasi: Sir, I beg to move that in clause 6 (ii) (b) for the words "sought to be reduced or enhanced for one year" the words "of enhancement for one year" be substituted.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Sir, there is no such amendment in the agenda paper.

The Deputy Speaker: As I said before notice of this amendment was sent today; and I put it to the House if there was any objection to this amendment being moved?

The Hon'ble the Minister of Justice: I think, Sir, the honourable mover is going to withdraw it.

Qazi Muhammad Adil Abbasi: I beg to withdraw it.

The motion was, by leave, withdrawn.

The Deputy Speaker: The question is that clause 6 as amended by the Select Committee stand part.

The question was put and agreed to.

Clause 7

7. For sub-section (iv) of section 7 of the Court-Fees Act, 1870,

Amendment of section following sub-sections shall be substituted,
tion 7(iv), Act VII of namely:

(iv) In suits—

- (a) to obtain a declaratory decree or order, where consequential relief is prayed; and
  - (b) for accounts;

according to the amount at which the relief sought is valued in the plaint or memorandum of appeal:

Provided that in suits falling under clause (a), where the relief sought is with reference to any immovable property, such amount shall be the value of the consequential relief and if such relief is incapable of valuation, then the value of the immovable property computed in accordance with sub-section (v), (v-A) or (v-B) of this section as the case may be:

Provided, further, that in suits falling under clause (b), such amount shall be the approximate sum due to the plaintiff and the said sum shall form the basis for calculating (or determining) the valuation of an appeal from a preliminary decree passed in the suit.

- (iv-A) In suits [-(a)] for or involving cancellation of or adjudging void or voidable a decree for money or other property having a market value, or [of] an instrument securing money or other property having such value.
- (1) where the plaintiff or his predecessor-in-title was a party to the decree or the instrument, according to the value of the subject matter, and
- (2) where he or his predecessor-in-title was not a party to the decree or instrument, according to one-fifth of the value of the subject matter, and such value shall be deemed to be—

if the whole decree or instrument is involved in the suit, the amount for which or value of the property in respect of which the decree was passed or the instrument executed, and if only a part of the decree or instrument is involved in the suit, the amount or value of the property to which such part relates.

Explanation—"The value of the property" for the purposes of this sub-section, shall be the market value, which in the case of immovable property shall be deemed to be the value as computed in accordance with sub-section (v), (v-A) or (v-B) as the case may be.

(iv-B) In suits-

- (a) for a right to some benefit (not herein otherwise provided for) to arise out of land;
  - (b) to obtain an injunction;
- (c) to establish an adoption or to obtain a declaration that an alleged adoption is valid;
- (d) to set aside an adoption or to obtain a declaration that an alleged adoption is invalid or never, in fact, took place;
- (e) to set aside an award not being an award mentioned in section 8;

according to the amount at which the relief sought is valued in the plaint:

Provided that in the case of (a), (b) and (c) such amount shall be not less than one-tenth of the market value of the property involved in or affected by the relief sought or Rs.50 whichever is greater, and in the case of the remaining classes of suits not less than one-fifth of such value or Rs.200 whichever is greater:

Explanation 1—When the relief sought is with reference to any immovable property the market value of such property shall be deemed to be the value computed in accordance with sub-section (v), (v-A) or (v-B) of this section as the case may be.

Explanation 2-In the case of suits-

(i) falling under clauses (a) and (b), the property which is affected by the relief sought, and where properties of both the plaintiff and defendant are affected, the property of the plaintiff so affected,

- (ii) falling under clauses (c) and (d), the property to which title by succession or otherwise may be diverted or affected by the alleged adoption, and
- (iii) falling under clause (e), the property which forms the subject matter of the award, shall be deemed to be the property involved in or affected by the relief

sought within the meaning of the proviso to this sub-section.

'(iv-C) In suits—

(a) for the restitution of conjugal rights;

(b) for establishing or annulling or dissolving a marriage;

(c) for establishing a right to the custody or guardianship of any person such as a minor, including guardianship for the purpose of marriage;

according to the amount at which the relief sought is valued in the

plaint, but in no case shall such amount be less than Rs.200.

Explanation—Clauses (a) and (b) do not include petitions or suits

under any special Act relating to the dissolution of marriage."

The Deputy Speaker: I find that clause 7 depends upon sub-clauses (v), (v)(a) and (v)(b) which are dealt with under clause 8 of the Bill. Will it not be more convenient to take up clause 8 first and then clause 7 afterwards? Clause 7 speaks in the proviso of sub-clauses (v), (v-A) and (v-B) which are dealt with in clause 8 lower down.

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, you will be pleased to see that clause 7 deals with sub-section (iv) of section 7 of the Court-Fees Act.

The Deputy Speaker: But the proviso to clause 7 depends upon (v), (v-A) and (v-B).

The Hon'ble the Minister of Justice: That proviso mentions suits relating to immovable property and the question how the value is to be determined.

The Deputy Speaker: All right.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Sir, I beg to move that in clause 7 sub-clause (iv-A) (1) between the words 'to' and 'the' the word "half" be inserted and the following be added: "where the plaintiff or his predecessor-in-title was a party to the decree or the instrument, according to the value of the subject matter."

مستم محمد اسحاق خاس -جذاب والا - اس امینده است سے میرا مطلب یہ ہے کہ دی سے جو کورت فیس اس دفعہ کی مانگی جارہی ہے اگرو وہ فریق مقدمہ تھا آئر اس کو دغا اور زیب دیا گیا تو اس سے بدورے مطالبہ پر نہ مانگنی چاہیئے اس سے اُس کو بڑی هارتشپ (hardship) ہوگی ایسے دہت سے کیسیز((Cases)) آئینگے اس پر سیلکست کمیتی نے غرر نہیں کیسا مقتبضائے انصاف پر سیلکست کمیتی نے غرر نہیں کیسا مقتبضائے انصاف یہ جس شخص کے ساتھ اگر دغا کی گئی ہے تو اس کرانگا اور کوئی دستاویز لکہوائی گئی تو اُس سے ۱/۲ کے مالهت پر کورت فیس لینا چاہیئے اُس کو کورت فیس لینا چاہیئے اُس کو کورت فیس

Mr.Muhammad Ishaq Khan: मिस्टर मुहम्मद इसहाक खां :---

जनाव बाला—इस अमें न्डमेन्ट से मेरा मतलव यह है कि मुद्द से जो कोर्ट फ़ीस इस दफ़ा की मांगी जा रही है अगर वह फ़रीक़ मुक़दमा था, अगर उसको दग़ा और फ़रेव दिया गया तो उससे पूरे मुतालवे पर न मांगती चाहिये, इससे उसको वज़ी हार्डशिप (hardship) होगो, ऐसे वहुत से केसेज (cases) आयोंगे। इसपर सिलेक्ट कमेटी ने गौर नहीं किया। मक़्तजाये इंसाफ़ यह है कि जिस शख़्स के साथ अगर दग़ा की गई है तो उसको इन्साफ़ के मिळो में सहलियत बहम पहुंचायी जाये। अगर किसी शख़्स के साथ घोखा किया गया और कोई दस्तावेज लिखवा लो गई तो उससे आधे की मालियत पर कोर्ट फ़ीस लेना चाहिये। इसलिये मैं अर्ज करूंगा कि लायक़ वज़ीर साहव इसे मंजूर कर लें।

The Hon'ble the Minister of Justice: آنويبل منستو آف جستس — جناب والاً - ميو - الأنق درست نے جو توميم پيش ئي هے اُس ميں خوبي يه ه كه أس مين كُوئي ميرة (merit) نهين هـ - يهم ايك بوي خبي من سمجهتا هوں۔ بعض چیزوں میں کہنے کی گنجائش هوئي ہے اس میں نقص یہم ہے کہ جو جائداں نزاعی ہے اُس کی مالیت کے مطابق کورت فیس عائد ہونی چاھ کے _ يهم ايك أصولي بات هے _ دوسوي بنياد قانوني دورت بيس هے اگر كسي شخص كے خلاف تا قري هو تنبي هے أس قا قري كو منسوخ كوانا كا عنا هے _ مير _ لائق درست یهه کهتم هین که یهه قائری منسوم هوجان مگو تجوبه یهه کهتا هے که ایسے سحے مقدمے بانچ نیصدی هوتے هیں اور پنجانوے نیصدی جهواتے مقدمے هوتے میں محض مدعي کے کہنے سے کہ اُس کے ساتھ، دغا اور دروکا کیا گیا عدالت یہ تعقیقات کرے که قائری جو صادر هرکئی هے وہ قابل پابندی هے - جائداد نزاعی کی ماليت ولا رَبَم هـ جسُ كَ لَينًا ولا دَكُوي صادر هوئي هـ - أس لينه ميمب صاحبان ملاحظة فرمائيناء إس كا السيلينيشن (explanation) يها هـ كه اكر كوئي جزو قگری فراعی هے تو مالیت اسی جرو کے متعلق هوگی ۔ اگر پوری قاگری نزاعی هے جس قسدر مطالبه قائری کا هے اُسی حساب سے کرورت فیس ای جانهگی میں گذارش یہ کوتا هوں که یہ جو تجویز کی گی هے اُس کو سب میمبران تمول فرصانُمينگو سليكمت كميتي من دسماريو وغيرة كي حصف كي تُغَي تهي - دوسر-رہ اوک جن کے حالف قائری صادر نہیں ہوئر کے اُن بر قائری قابل بابندی نہیں ہوئی اگر بعض صاحبان یہ فرمائیں که کوئی نوبت ایسی آجائے کرئی شخص قائری میں نویق نہیں ہے تو اُس کو منسوخ کرنے کی ضرورت ہے پوری کورت نیس کا میں نویق نہیں کا حالہ کرنے ہے جہاں مطالبہ کم کیا جائے جب که دَگری کی پایندی ہو جہاں مقدمه میں نزاع ہے اُسی پر کورت نیس عاید ہونی چاھیئے ۔

The Hon'ble the Minister of Justice: आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ जस्टिस:

जनाव वाळा—मेरे लायक दोस्त ने जो तरमीम पेश की हैं उसमें खूबी यह है कि उसमें कोई मेरिट (merit) नहीं हैं। यह एक बड़ी खूबी में समझता हूं। बाज चीजों में कहने की गुंजाइश होती हैं, इसमें नुक्स यह हैं कि जो जायदाद नजाई हैं उसकी मालियत के मुता- बिक कोर्ट फ़ीस आयद होनी चाहिये, यह एक उसूली बात हैं। दूसरी बुनियाद कानूनी कोर्ट फ़ीस हैं। अगर किसी शख्स के खिलाफ़ डिगरी हो गई हैं उस डिगरी को मंसूख कराना चाहता हैं,

मेरे लायक दोस्त यह कहते हैं कि यह डिगरी मंसूल हो जाये, मगर तजुर्बा यह कहता है कि ऐसे अच्चे नुकदमें पांच फी लदी होते हैं और पंचानवे फी, सदी झूठे मुकदमें होते हैं। महज मुद्द के कहने से कि उसके साथ दगा और घोका किया गया, अदालत यह तहकीकात करें कि डिगरी जो सादिर हो गई है वह काबिल पावंदी है। जायदाद नज़ाई की मालियत वह रक़म है जिसके लिये डिगरी सादिर हुई है, इसलिये मेम्बर साहवान मुलाहजा फ़रमायेंगे, इसका एक्सप्लेनेसन (explanation) यह है कि अगर कोई जुज डिगरी का नज़ाई है तो मालियत उसी जुज के मुतालिल होगी, अगर पूरी डिगरी नज़ाई है, जिस कदर मतालवा डिगरी का है, उसी हिसाब से कोर्ट फीस ली जायेगी। में गुज़ारिश यह करता हूं कि यह जो तज़वीज को गई है उसकी सब मेम्बरान कबूल फ़रमायेंगे। सिलेक्ट कमेटी में दस्तावेज वगैरह की यह सकी गई थी, दूसरे वह लोग जिनके खिलाफ़ डिगरी सादिर नहीं हुई है, उनपर डिगरी काबिल पावंदी नहीं होती। अगर बाज साहवान यह फ़रमायें कि कोई नौबत ऐसी आ जाये, कोई शख़ डिगरी में फ़रीक़ नहीं है तो उसको मंसूख करने की ज़रूरत है। पूरी कोर्ट फ़ीस का मतालिबा करने से १/५ मतालबा कम किया जाये, जब कि डिगरी की पावंदी हो। जहां मक़दमा में निजाअ है, उसी पर कोर्ट फीस आयद होनी चाहिये।

مسترمحمد است ق خاس - جناب والا - مجه افسوس هے که میں جو ترمیم پیش کرتہ هوں اُسے میرے جناب والا - مجه افسوس هے که میں جو ترمیم پیش کرتہ هوں اُسے میرے الائق دوست وزیرصاحب عدل منظور نہیں کرتے - جب آپ نے اوپینیں (opinion) طلب کی اس میں بیشت ولوگ ول نے رائے دی که اس میں هارتشپ (bar Association) موگی خورجه کے بار ایسوسینشی (hardship) کی و دیگر لوگوں کی بھی یہی رائے هے - میں عرض کرونگا که لائق وزیر کی وہی یہی رائے هے - میں عرض کرونگا که لائق وزیر صاحب اس پر غور کویں اور اس ترمیم کو منظور کولی - میں سمجھتا هوں که اگر یہ ترمیم منظور هو جائے تو غریبونکی هارتشپ (hardship) دور هو جائے تو غریبونکی هارتشپ دور کویں - میں دور هو جائے تو غریبونکی هارتشپ دور کویں - میں دور هو جائے تو غریبونکی هارتشپ دور کویں - میں دور هو جائے تو غریبونکی هارتشپ دور کویں دور هو جائے تو غریبونکی هارتشپ دور کویں دور هو جائے تو غریبونکی دور هو جائے کی دور هو جائے کی دور موردائیگی -

Mr. Muhammad Ishaq Khan: भिस्टर मुहम्मद इसहाक खां:

जनाव वाला—मुझे अफ़सोस है कि मैं जो तरमीम पेश करता हूं उसे भेरे लायक दोस्त-वर्जार साहब अदल मंजूर नहीं करते। जब आपने ओपीनियन (opinion) तलब की इसमें बेश्तर लोगों ने राय दी है कि इसमें हार्डशिप (hardship) होगी। खुर्जा के बार एसोसियेशन (Bar Association) व दीगर लोगों की भी यही राय है।

में अर्ज करूंगा कि लायंक वज़ीर साहब उस पर गौर करें और इस तरमीम को मंजूर कर लें। मैं समझता हूं कि अगर यह तरमीम मंजूर हो जाये तो गरीवों की हार्डशिप (hardship) दूर हो जायेगी।

آنریبل منستر آف جستس - The Hon'ble the Minister of Justice: منستر آف جستس استحاق خال جناب قربتی اسپیکر صاحب - مجھے بہت افسوس هے که میں استحاق خال صاحب کی فرم نُش کی تعمیل نہیں کر سکتا دوں - انہوں نے جو قانونی مسئله کی توضیع فرمائی هے اُس کر ایدرکیت جنول کہتے هیں که اُس پر غور هے - لیکن اگر کوئی شخص غریب هے اور دعا و فریب سے اُس کے خلاف درجی حاصل کہلی گئی هے توبیع درجیء نے محبوم هوسکتی هے - اگر اُس کے پاس اس تدر جائداں هے که وہ درجیء کی رجہء سے محبوم هوسکتا هے تو دس روبیه ادا کرنا کوئی برتا دار نہیں هے - اِسوجة سے میں سمجہتا هوں که جو اُصول اس بل میں سیلکت خیتی نے منظور کیا هے وہ تابل قبول هے -

The Hon'ble the Minister of Justice: आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ जस्टिस:

जनाव डिप्टो स्पीकर साहब—मुझे बहुत अफ़सोस हैं कि मैं इसहाक़ खां साहब की फ़रमायश की तामील नहीं कर सकता हूं। उन्होंने जो क़ानूनी मसला की तौज़ी फ़रमाई हैं उसको एडवोकेट जनरल कहते हैं कि उस पर ग़ीर हैं। लेकिन अगर कोई शख्स ग़रीब है और धोखे और दग़ा फ़रेव से उसके खिलाफ़ डिगरी हासिल कर ली गई है तो बह डिगरी मंसूख भी हो सकती हैं। अगर उसके पास इस क़दर जायदाद हैं कि वह डिगरी की वजह से महरूम हो सकता है तो दस रुपया अदा करना कोई बड़ा बार नहीं है। इस वजह से मैं समझता हूं कि जो उसूल इस विल में सिलेक्ट कमेटी ने मंजूर किया है वह क़ाबिल क़बूल हैं।

The Deputy Speaker: What is your amendment?

Mr. Muhammad Ishaq Khan: The amendment is that under subclause (iv-A) (1) where the plaintiff or his predecessor-in-title was a party to the decree or the instrument, according to the value of the subject-matter, between the words "to" and "the" "half" be inserted.

The Hon'ble the Minister of Justice: What my friend wants is to insert "half" and then read "according to half the value of the subject-matter" in the last line.

The Deputy Speaker: You must first move your amendment.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: I beg to move that under sub-clause (iv-A) (1) the word "half" may be inserted between the words "to" and "the".

The Deputy Speaker: Your amendment is not clear, because you say after the words "to" and "the" insert the word "half", and these words occur once in line 2 and again in line 3.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Sir, while moving this amendment I did refer to line 3.

The Deputy Speaker: The question is that in clause 7 (vi-A) (1) between the words "to" and "the" in the third line the word "half" be inserted.

The question was put and agreed to.

Qazi Muhammad Adil Abbasi: Sir, I beg to move that in clause 7 (iv-A) the whole of the sub-clauses (1) and (2) and the explanation be deleted.

Sir, after the reply given by the Hon'ble the Minister of Justice to the amendment of my friend Mr. Muhammad Ishaq Khan I am afraid that my amendment will not be accepted because is is wider than that of Mr. Ishaq, but I feel strongly that this matter is important and therefore I wish to explain it to the House. I am sure the Hon'ble the Minister of Justice will reconsider his decision, if he is convinced. Sir, I want to invite the attention of the House to the provisions of the 1870 Act, contained in Article 17 Schedule II in which, if consequential relief is prayed for, a fee of Rs.10 is provided. According to this provision of the law, Sir, every suit for declaration, even for cancellation of a decree, can be adjudged or a certain instrument can be declared voidable and for all this a fee of Rs.10 is charged. Then. Sir, this Court-Fees

Act was amended in 1936. I find, Sir, that there also no change was made in this matter. As a matter of fact, the fee was raised to Rs.15 for all matters coming under Article 17, and no exception was made for the cancellation of a decree. Now for the first time an exception is being made in the case of a suit which is brought for the cancellation of a decree. I feel, Sir, that if it is allowed to continue, a great deal of hardship would be done in certain cases, and I will put an illustration before the House and before the Hon'ble Minister for this purpose Suppose there is a minor and there is a person who has been named as the guardian of that minor. Now, Sir, that guardian is also implicated in the suit and a decree has been obtained against that minor by fraud or collusion with the plaintiff. Now, Sir, another person on behalf of that minor wants to come and get that decree nullified by a declaratory Now if this proviso is allowed to remain it will make the minor pay up ad valorem court-fees. I do not think that it can be justified at any rate. The only point that can be urged against the amendment that I have put before this House is that in many cases if a man himself is a party in a civil suit and afterwards chooses to come up for cancellation he must pay but there is yet another method for his being made to pay. If he comes with a false case he will be saddled with a heavy cost and he can be made to pay special cost under section 35-A of the Civil Procedure Code. There is absolutely no reason to rule him out of court and not to listen to him unless he pays a very heavy court-Not only in the case of that illustration, which I have related, but in almost all cases I think it will not be right and proper to decide the case, or adjudge the case before it has been heard. As I have said the only argument that can be urged against it or that can justify this legislation for taxation will be that the suit is a false one but that cannot be decided before the suit is heard. There can be no justification for demanding a higher court-fee from a man who comes only for declaratory suit. That will only be denying justice to those people who rightly feel that they have got a right to go to the court. If that suit is false the man can be punished in other ways. The ways are already settled for all cases and not only for this case. I do not know why an exception should be made in this case and therefore I strongly feel that this exception is not proper to be made in the case of the cancellation of decrees and instruments and with these words I commend my amendment to the Hon'ble the Minister of Justice and to the House.

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, as my honourable friend has himself anticipated that I will not accept his amendment having already objected to a very modest amendment of my friend Mr. Ishaq Khan, it is obviously not possible for me to accept his motion. He has in his observations practically limited himself to the case of a decree but not addressed himself to the other branch of clause 4-A in so far as it provides for suits which are for cancellation or adjudging void or voidable instruments securing money or other property having such value. Further, the words "cancellation of a decree" are much wider than the words mere declaration that a decree is void or voidable. The word "cancellation" conveys the idea of a consequential relief and even under the old law where there was a proviso for a consequential relief court-fee chargeable was ad valorem. I do not want to weary the House

[The Hon'ble the Minister of Justice]

by citation of authorities but the law is well settled upon this point. I, therefore, suggest that this amendment should not be accepted.

Qazi Muhammad Adil Abbasi: Sir, I have absolutely no objection against this provision of law if it means that declaratory suits will not come within the purview of this section. But I have grave doubts that when the Act comes up for practical application the interpretation put upon this clause by the Hon'ble the Minister of Justice is quoted there, the same view may not be taken by a court of law. Whether the word "cancellation" also includes along with declaration, consequential relief, Sir, is a matter of great doubt to me. But if it is made clear for which there is ample scope when the Bill goes to the Upper House, then I have absolutely no objection to the retention of the proviso. If a man comes and asks for consequential relief as well, of course he should pay ad valorem fees but if he comes and only asks for declaration, then why he should pay. As a matter of fact the spirit of the amendment has been accepted by the Hon'ble the Minister. It is possible that I was misled by the language, but as I am right in substance and as a part of my amendment has been accepted, I beg to withdraw my motion.

The motion was, by leave, withdrawn.

The Deputy Speaker: Motion no. 12.

Mr. Mubashir Husain Kidwai: May I request you to take up this motion tomorrow. We have got a meeting at 5 o'clock and it is 5 now.

The Deputy Speaker: I shall finish after clause 7 has been disposed of.

Mr. Mubashir Husain Kidwai: It is not a small matter. It is a very important matter.

Several members: We are tired now. Take up this motion tomorrow. (The Assembly adjourned at 5 p.m. till the following day.)

LUCKNOW: 6th April, 1938.

Secretary, Legislative Assembly, G. S. K. HYDRIE,

United Provinces.

APPENDIX A

(See page 429 supra)

- 1-0 - Wall

Copy of letter no. 23405, dated the 9th November, 1937 from the Vice-Chancellor, Lucknow University, to the Secretary to Government, United Porvinces, Education Department, referred to in answer to starred question no. 57 or 6th April, 1938, asked by Shri Chandra Bhanu Gupta.

The Executive Council of the Lucknow University had to appoint a Reader in Pathology in the vacancy caused by the appointment of the former Reader, Dr. Abdul Hamid, to the post of Professor of Pathology vacated by Lt. Col. H. Stott, I.M.s. In accordance with the Statutes of the University the matter was placed before the Selection Committee concerned after calling for applications by advertisement. The Selection Committee recommended the appointment of Dr. V. S. Mangalik, but this recommendation was not accepted by the Executive Council at its meeting held on the 5th November, 1937. Under Statute 17(2) (page 53 of the University Calendar for 1937-38) the appointment has, therefore, to be made finally by the Chancellor, and I have the honour to request you kindly to place the matter before the Chancellor for his decision at an early date.

- 2. For the information of the Chancellor I would like to mention what happened in the Selection Committee when they discussed this matter. The Selection Committee held two meetings after the precis of all the applications received was circulated to the members of the Committee. At its first meeting, at which the Inspector General of Civil Hospitals was not present, a preliminary examination of the names and qualifications of the applicants was made and three of them were selected for further consideration after an interview. I may mention incidentally that as I knew that as the Inspector General of Civil Hospitals was not going to be present, I had asked him to communicate the names of any applicants whom he particularly desired to be considered, but he did not send any such. I may remark that all these three persons called for interview were old students of the Lucknow University who had very good qualifications and were considered fit for the post of Reader. Consequently the Committee did not think it worth while to consider the names of any non-Lucknow man. The three applicants who were called for interview were:
  - (1) Dr. V. S. Mangalik,
  - (2) Dr. S. P. Gupta,
  - (3) Dr. S. S. Misra.

After the interview the Committee went fully into their merits and decided to recommend Dr. V. S. Mangalik. The Committee took into consideration the age and seniority, academic ard professional qualifications, teaching experience, and the general personality of these three candidates. The Committee was of opinion that all these three

candidates would in ordinary circumstances well perform the duties of the Reader, but as only one was to be selected, Dr. Mangalik's qualifications were considered by six members of the Committee, viz., the Vice-Chancellor, the Inspector General of Civil Hospitals, Lt.-Col. H. Stott, the Hon'ble Chief Judge Mr. Bisheshwar Nath Srivastava, Rai Bahadur Dr. B. N. Vvas, Mr. S. N. Habibullah as far above those of the other two. The remaining member Rai Bahadur Dr. Raghunandan Lal was in favour of Dr. S. P. Gupta, but he did not formally propose his name. The applications of these three candidates are sent herewith, and if the Chancellor desires to have the applications of the other applicants also they will be forwarded to him. At the meeting of the Executive Council some members desired to move the resubmission of the repost of the selection committee, but I ruled that under the Statute 17(2) quoted above this was not allowable and that the Executive Council could either accept or reject the recommendation of the Selection Committee. In one or two previous similar instances the Chancellor requested the Vice-Chancellor to ascertain informally the opinion of Selection Committee once more. In the present case, however, the Selection Committee was so overwhelmingly in favour of the candidate recommended that it does not seem likely that it would make a different recommendation now if again referred to. At the meeting of the Selection Committee the Professor-designate of Pathology, Dr. Abdul Hamid, was requested to be present, as he would have to work with the new Reader and he also agreed with the recommendation.

- 3. I am also sending herewith the proceedings of the two meetings of the Selection Committee.
- 4. I am to request you kindly to obtain the orders of the Chancellor with regard to this appointment and to communicate to me at an early date.

APPENDIX B

(See page 442, supra)

Statement showing the revenue and recorded rent in respect of the villages mentioned in question no. 120 for April 6, 1938 asked by Shri Indradeo Tripathi

41	Name of village			Rent at settlement	Revenue at settlement
1.	Ibrahimabad Uparwar			Rs. 19, 94 0	Rs. 3,468
2.	Ibrahimabad Naubarar	••		9,240	• •
3.	Kodaraha Uparwar		••	15,834	16
4.	Mahazi Kodaraha (Naubarar)			14,397	•
5.	Sheopur alias Karan Chapra			2,726	16
6.	Khawaspur			38,658	9,533
7.	Lachuman Chapra	••	••	This is not a separate village. It is included in village Khawaspur.	

LEGISLATIVE ASSEMBLY, UNITED PROVINCES

Thursday, the 7th April, 1938

THE Assembly met at the Assembly Hall, Lucknow, at 11 a.m. The Hon'ble Shri Purushottamdas Tandon in the Chair.

LIST OF MEMBERS PRESENT (184)

Abdul Hakeem. Abdul Wali. Achal Singh Ahmad Ali Khan Alvi, Raja. Ahmad Sa'id Khan, Nawab, Dr. Sir Muhammad. Aizaz Rasul Ajit Prasad Jain. Akhtar Hasan Khan. Algu Rai Shastri. Anand Singh. Anusuya Prasad Bahuguna. Atma Ram Govind Kher. Aziz Ahmad Khan. Badan Singh, Badr-ud-din, Khan Bahadur. Balwant Singh. Bansqopal. Banshi Dhar Misra. Bhagwan Din Misra. Bhagwan Singh. Bhagwat Narayan Bhargava, Bhawani. Bhim Sen. Bibhuti Singh, Rai Sahib, Bihari Lal. BirbalSingh. Bireshwar Singh. Bisheshwar Dayal Seth, Raja. Brij Behari Lal. Buddhu Singh. Chandra Bhanu Gupta. Charan Singh. Chet Ram. Chheda Lal Gupta. Dau Dayal Khanna. Dayal Das. Deo Narayan Bhartiya. Dwarka Prasad. Ejaz Rasul Khan, Raja Sir Muhammad. Fasih-ud-din, Khan Bahadur. Gajadhar Prasad. Ghazanfarullah, Khan Bahadur Hafiz. Gopi Nath Srivastava. Govind Ballabh Pant, The Hon'ble Shri. Habibullah, Muhammad. Har Govind Pant. Hari. Hari Prasad Tamta, Rai Sahib. Harish Chandra Bajpai. Harnath Prasad. Har Prasad Singh. Hasan Ali Khan. Hoti Lal Agarwala. Hukum Singh

Husain Zaheer. Hyder Husain. Imtiez Ahmad, Khan Bahadur Muhammad Indradeo Tripathi. Ishwar Saran. Jafar Hasan Khan. Jagannath Bakhsh Singh, Raja. Jagannath Prasad Agarwal. Jagan Prasad Rawat. Jagmohan Singh Negi. Jamshed Ali Khan, Captain Nawab Muhammad. Jata Shankar Shukla. Jawaharlal. Jiva Lal. Jugal Kishore. Jwala Prasad Jigyasu. Kailas Nath Katju, The Hon'ble Dr. Kamlapati Tewari. Karan Singh Kane. Karimur Raza Khan. Kashi Prasad Rai. Keshava Chandra Singh. Keshava Deva Malaviya. Keshav Gupta. Khalil-ud-din Ahmad, Khan Bahadur. Khaliquzzaman. Khub Singh. Khushi Ram. Khushwaqt Rai. Krishna Chandra. Krishnanand Nath Khare. Lakhan Das Jatav. Lakshmi Devi. Lakshmi Shankar Bajpai. Lal Bahadur Shastri. Lal Bihari Tandon. Lalta Bakhsh Singh. Lotan. Mahabir Tyagi. Maharaj Singh, Kunwar, Sir. Mahmud Husain Khan. Manik Chand. Manak Singh. Mangat Singh. Manni Lal Pandey. Mijaji Lal. Mohan Lal Gautam. Mubashir Husain Kidwai. Muhammad Adil Abbasi. Muhammad Ekram Khan. Muhammad Ibrahim, The Hon'ble Hafiz. Muhammad Ishaq Khan. Muhammad Ismail. Muhammad Ismail Khan.

Muhammad Jan Khan. Muhammad Raza Khan, Khan Bahadur. Muhammad Suleman Ansari. Muhammad Wasim, Muhammad Yusuf, Nawab Sir. Mukerjee, B. K. Munfait Ali. Murari Lal. Nafisul Hasan. Narain Das. Narendra Deva. Obaidur Rahman Khan, Khan Bahadur Haji, Muhammad. Paltu Ram. Parasram Rai. Parbati Kunwari, Rajmata. Phool Singh. Prithivi Raj Singh. Prag Narayan, Rai Bahadur. Prakashvati Sud. Prayag Dhwaj Singh. Purnamas Pyare Lal Sharma. Radhakant Malaviya. Radha Mohan Singh. Rafi Ahmad Kidwai, The Hon'ble Mr. Rafiuddin Ahmad. Raghvendra Pratap Singh. Raghunath Vinayak Dhulekar. Raghuvansh Narayan Singh. Raja Ram Shastri. Ram Chandra Paliwal. Ram Charitra. Ram Dhari Pande. Rameshwar Dayal. Ram Kumar Shastri. Ram Naresh Singh. Ram Prasad Tamta.

Ram Sarup Gupta.

Ranjit Sita Ram Pandit. Rizwan Allah. Rukum Singh Rathor. Sadho Singh. Said-ud-din Ahmad. Sampurnanand, The Hon'ble Shri. Satyavati Devi. Shahid Husain, Begum. Shamsher Jang. Shankar Dutt. Shanti Swarup. Shatrughan Singh. Shaukat Ali Khan, Muhammad. Sheo Dayal Upadhya. Shibban Lal Saksena Shiva Ram Duivedi Vaid. Shunitidevi Mittra. Sita Ram Shukla. Site Ram Asthana, Sultan Alam Khan, Khan Bahadur Lieutenant, M. Sunderlal Gupta. Suraj Prasad Avasthi. Surendra Bahadur Singh. Surya Narayan Singh. Tahir Husain. Thungamma, Bolar. Todar Singh, Tomar. Uma Nehru. Venkatesh Narayan Tivary. Vidyavati Rathor. Vijai Lakshmi Pandit, The Hon'ble Mrs. Vijeypal Singh Vishwambhar Dayal Tripathi. Vishwanath Prasad. Yajna Narayan Upadhyaya. Zahiruddin Faruki. Zahur Ahmad. Ziaul Haq, Khan Bahadur, Muhammad.

QUESTIONS AND ANSWERS

STARRED QUESTIONS

POST OF HEAD CLERK OF THE INSPECTOR OF SCHOOLS, ALLAHABAD CIRCLE

*1. Shri Ram Sarup Gupta (absent): Is it a fact that the post of Head Clerk to the Inspector of Schools, Allahabad Circle, has fallen vacant?

The Hon'ble the Minister of Education (Shri Sampurnanand): Yes.

*2. Shri Ram Sarup Gupta (absent): Is is a fact that in filling such vacancies length of service of clerks has been the main criterion?

The Hon'ble the Minister of Education: Length of service and efficiency are the main criteria.

*3. Shri Ram Sarup Gupta (absent): Are there any rules which lay down this principle? How long have these rules been in force?

The Hon'ble the Minister of Education: No regular rules have so far been framed but the present practice has been in force for a long time.

*4-14. Shri Manni Lal Pandey: [Postponed.]

(Questions 15-29 are answered at the end.)

*30-37. Shri Radha Mohan Singh: [Postponed.]

*38-40. Khan Bahadur Maulvi Fasih-ud-din: [Postponed.]

*41 & 42. Shri Mangat Singh: [Postponed.]

*43-45. Shri Mahabir Tayagi: [Postponed.]

*46-49. Shri Algu Rai Shastri: [Postponed .]

*50-54. Shri Rameshwar Dayal: [Postponed.]

FINANCES OF BASTI DISTRICT BOARD AND ITS ROADS

*55. Mr. Abdul Hakim: Has the District Board of Basti represented to the Government that with its present finances it is not in a position to maintain the roads efficiently?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government (Shri Atmaram Govind Kher): Yes.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: What action has the Government taken on the representation made to the Government in regard to the finances of the Basti District?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: The Government replied to the district board that under the present financial condition of the Province they are not in a position to make the grant required.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Is the Government aware that the Hon'ble the Minister of Communications made a promise that at the time of the distribution of the amount for the road development fund, a substantial grant will be made to the district board of Basti?

The Hon'ble the Minister of Communications (Hafiz Muhammad Ibrahim): The honourable member is under a wrong impression. What the Minister of Communications said was that the case of the Basti District Board will be considered at the time when the question of the distribution of money from motor tax will be taken up by the Government.

PROVINCIALIZATION OF THE DISTRICT HOSPITAL, BAREILLY

*56. Khan Bahadur Muhammad Raza Khan:

خان بهادر محمد رضا خال —

* ٥٦ — كيا گـورنمنت برائه مهرباني مـطلع كريگي كـة أس كا ارادة دستركت اسپتال بريلي كو براونشة و (provincialize) كرنه كا هـ - اگر جواب اثبات ميں هـ تو ايسا خيال كس رجهه أسه بيدا هوا ?

* 56. खान बहादुर मृहम्मद रजा खां: क्या गवर्नमेन्ट बराय मेहरबानी मृत्तिला करेगी कि उसका इरादा डिस्ट्रिक्ट अस्पताल बरेली का प्राविन्शियलाइज (provincialize) करने का है ? अगर जवाब इस बात में है तो ऐसा ख्याल किस वजह से पैदा हुआ ?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Not for the present. Does not arise.

पार्लियामेन्टरी सेक्रेटरी टुआनरेबुल मिनिस्टर आफ लोकल सेल्फ्र-गवर्नमेन्ट: अभी नहीं। सवाल पैदा नहीं होता।

*57. Khan Bahadur Muhammad Raza Khan:

خان بهادر محمد رضا خان -

* ٥٧ - کيا اس سے قبل بھي دس سال کے عرصه ميں سول سرجنس (Civil Surgeons) نے کوئي کارروائي اس کو پوارنشل (provincial) کوانے کي کي تھی ؟

* 57. खान बहादुर मुहम्मद रजा खां: क्या इससे क़ब्ल भी दस साल के अर्से में सिविल सरजन्स (Civil Surgeons) ने कोई कार्रवाई इसको प्राविन्शियल (provincial) कराने की की थी ?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Government have not yet received definite information on the point, but the proposal has been before them since 1936.

पार्लियामेन्टरी सेक्रेटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ लोकल सेल्फ्र-गवर्नमेन्ट:

इस मामले में अभी तक सरकार को पक्की इत्तिला नहीं मिली। लेकिन यह तजवीज उसके सामने सन् १९३६ ई० से हैं।

پارلیامنتری سیمریتری تو آنریبل منستر آف لوکل سیلف گورنمنت — اس معامله میں ابھی تک سرکار کو دیکی اطلاع نہیں ملی – لیکن یہ، تصویز اس کے سامنے سنہ ۱۹۳۲ع سے ہے *

*58. Khan Bahadur Muhammad Raza Khan:

خان بہادر محمد رضا خان — * ٥٨ ـــ كيا إس ساسله ميں 5ستركت بــورة بريلي سے كوئي خط و كتابت

*58. खान बहादुर मृहम्मद रजा खां क्या इस सिलसिले में डिस्ट्रिक्ट बोर्ड बरेली से कोई खतो किताबत हुई हैं। अगर हुई हैं तो अब गवर्नमेन्ट किस नतीचे पर पहुंची है ?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes. The Government have for the present postponed the consideration of the question.

पार्लियामेन्टरी सेकेंटरी टू बानरेबुळ मिनिस्टर बाफ लोकल सेल्फ-गवर्नमेन्ट : जी हो । सरकार ने इस वक्त इस सवाल पर गौर मुल्तवी कर दिया है ।

پاراہ امنٹری سیم یٹری ٹو آٹر میل منسٹر آف لوکل سیلف گورٹمنٹ ۔۔۔ جی عاں ۔ سرکار نے اس رفت اس سوال پر غور ملتوی کودیا ہے * Kunwar Sir Maharaj Singh: Is it the intention of Government to provincialize all the district hospitals?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: No, Sir.

Kunwar Sir Maharaj Singh: Why then is the provincialization of the District Hospital, Bareilly, under special consideration?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: In 1930 the Provincial Government decided that some of the district hospitals in big towns should be provincialized, and so the question of Bareilly District Hospital and of three or four other hospitals has been under consideration since then.

Kunwar Sir Maharaj Singh: Has any district hospital in the province been provincialized?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes, Sir, Colvin Hospital, Allahabad, and one other hospital was provincialized long ago.

Kunwar Sir Maharaj Singh: But am I right that none has been provincialized in the near past?

The Hon'ble the Minister of Local Self-Government (Mrs. Vijaya Lakshmi Pandit): Quite right.

RESOLUTION OF THE DISTRICT BOARD, SITAPUR, OBSERVING CERTAIN DAYS AS HOLIDAYS

*59. Shri Jagannath Prasad Agarwal: Is the Government aware that the District Board, Sitapur, passed a resolution fixing 26th January (Independence Day) and 6th April (Jallianwalabagh Day) as holidays?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes.

*60. Shri Jagannath Prasad Agarwal: Is the Government aware that the Commissioner, Lucknow Division, by his letter no. 1609/XXI—51, dated the 7th February, 1938, has disallowed these holidays?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes.

Shri Bhagwat Narayan Bhargava: May I know under what authority did the Commissioner disallow these holidays?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Under rule 8 at page 123 of the District Boad Manual the District Board is required to submit the list of holidays in November to the Commissioner for confirmation. The Commissioner has got full power either to confirm the list of holidays or not to confirm it, and under that power he disallowed these holidays.

Shri Jagan Prasad Rawat : श्री जैंगन प्रसाद रावत :

क्या गवर्नमेंट यह बतायेगी कि छुट्टी ना मंजूर करते वक्त किमश्नर ने क्या कारण बतलाये थे ?

شري جگن پرشان راوت — کیا گورنمنت یہ بتلائیگي که چهآي نامنظور کرتے وقت کمشنر نے کیا کیا کارن بتلائے تھے ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government : पालियामेंटरी सेकेटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ लोकल सेल्फ़-गवर्नमेंट :

कोई कारण किमश्नर ने नहीं बतलाये थे, लेकिन एक बात आनरेबुल मेम्बर साहब को बतलाता हूं कि इस तरह के सवालात और जगह भी पैदा हुये। बहुत से डिस्ट्रिक्ट बोर्डों ने जो लिस्ट कलक्टरी की है उससे बहुत ज्यादा छुट्टियां मंजूर की और किमश्नर ने यह लिखा था कि छुट्टियों की तादाद डिस्ट्रिक्ट बोर्ड स दिन ब दिन ज्यादा बढ़ाते जाते हैं, इसलिये छुट्टियों में रेस्ट्रिक्शन (restriction) होना चाहिये।

پارلیا منتری سیکی یتری تو آنریبل منستر آف لوئل سیلف گورنمنگ —
کوئی کارن کمشنر نے نہیں بتلائے تھے لیکن ایک بات آنریبل ممبر صاحب کو
بتلانا ہوں کہ اس طرح کے سوالات اور جگہتہ بھی پیدا ہوے ۔ بہت سے تسترکت
بوردرن نے جو لست کلکتری کی ہے اُس سے بہت زیادہ چھتیاں منظور کیں اور
کمشنر نے بہت اکھا تھا کہ چھتیوں کی تعداد تسترکت بورتس دن بدن زیادہ بڑھاتے
جاتے ہیں اس لیئے چھتیوں میں ریسترکشن (restriction) ہونا چاھیئے ۔

Mr. Tahir Husain: Did the Government take notice of the order of the Commissioner?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Commissioners' orders are not communicated to the Government as a matter of course. Since the question was tabled, the Government came into possession of the facts supplied by the Commissioner.

Shri Jagan Prasad Rawat : श्री जगन प्रसाद रावत :

क्या गवर्नमेंट ने छुट्टियों की तादाद मुकर्रर कर रक्खी है ?

شري جگئ **پرشاد رارت —** کیا گہر نم**نت** نے چھٹیوں کی تعداد مقور کر رکھی ہے ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government : पाळियामेंटरी सेकेटरी ट् बानरेबुल मिनिस्टर बाफ लोकल सेल्फ-गवर्नमेंट :

इस मामले पर गवर्नमेंट गौर कर रही है। — پارایامنتّری سکریتّری تّر آنزیبل منستّر آف لوکل سیلف گررنمنـ تـ اِس مسئله یا گرزمنت غزر کرزهی هـ LETTERS FROM LOCAL M. L. A'S, RECEIVED AND ACKNOWLEDGED BY THE DISTRICT MAGISTRATE OF SHAHJAHANPUR

*61. Shri Vishwambhar Dayal Tripathi: How many letters did the District Magistrate of Shahjahanpur receive from the local M. L. A's. during the year 1937 and how many letters did he acknowledge?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier (Shri Venkatesh Narayan Tivary): Six; all were acknowledged.

*62. Shri Vishwambhar Dayal Tripathi: How many letters did he receive from Mr. Deo Narayan Bhartiya and how many of these letters did he acknowledge?

Paliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Two; one of these was replied to in writing. Pandit Deo Narayan Bhartiya had a telephonic conversation with the District Magistrate in connection with the subject-matter of the other letter, and so no acknowledgment was made in writing.

Shri Deo Narayan Bhartiya: How was the letter acknowledged?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: In writing.

Kunwar Sir Maharaj Singh: What was the purport of the undoubtedly interesting letters which passed between Mr. Deo Narayan Bhartiya and the District Magistrate?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Mr. Deo Narayan Bhartiya is in the best position to reply that question. I would suggest to Kunwar Sir Maharaj Singh to find out from him.

Kunwar Sir Maharaj Singh: I do not know Mr. Deo Narayan Bhartiya. Nor do I know whether he is or he is not in the House. My question cannot be addressed to honourable members in the House. It is one which is addressed to the Government and I ask for a reply from the Government. What was the nature of the letters sent by Mr. Deo Narayan Bhartiya?

The Hon'ble the Premier (Shri Govind Ballabh Pant): We are not in a position to say exactly what the nature of the letters was, but I believe that they related to certain incidents in the Shahjahanpur District and Mr. Deo Narayan Bhartiya wrote to the District Magistrate that he apprehended a breach of peace and suggested that certain measures might be taken in order to prevent it, or asked the District Magistrate to give his attention to the matter.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Did the Government on receipt of these questions ask the District Magistrate to send those letters for reply here?

The Hon'ble the Premier: No.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Has the Government seen those letters?

The Hon'ble the Premier: No.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Is it a mere surmise on your part that the contents of the letters are to this effect?

The Hon'ble the Premier: It is not a question of surmise, but from the information I have, I believe it was so. I want to give as much information as possible but I do not guarantee that in this case the facts were exactly as I stated.

Kunwar Sir Maharaj Singh: Are Government satisfied that suitable action was taken by the District Magistrate on these letters?

The Hon'ble the Premier: The District Magistrate had, according to the information that I possess, some conversation with the honourable member concerned. As to the exact action taken the question does not arise out of the questions put.

Syed Hasan Ali Khan: Did the Collector agree with the opinion of the honourable member and with his suggestion?

The Hon'ble the Premier: I do not quite understand the question as to how the occasion for an agreement or disagreement arose.

Syed Hasan Ali Khan: The Hon'ble the Premier just now explained that Mr. Bhartiya made suggestions regarding some incidents and that he suggested means and gave some advice. May I know, Sir, whether the Collector agreed with his views and suggestions and what action did he take upon his advice?

The Hon'ble the Premier: I know that breach of peace did not take place and certain measures were taken to guard against such contingencies.

Khan Bahadur Lieutenant M. Sultan Alam Khan: Are the Government prepared to lay copies of those letters and their replies on the table?

The Hon'ble the Premier: I have not seen the letters and am not in a position to say whether they still exist or not.

Shri Keshava Deva Malaviya: What is the name of the District Officer of Shahjahanpur?

The Hon'ble the Premier: I think it is Mr. Shanker Prasad.

*63. Shri Chheda Lal Gupta: (Withdrawn).

DECLARATION OF THE HON'BLE THE PREMIER OF THE PUNJAB REGARDING QUESTIONS RELATING TO THE STRENGTH OF VARIOUS COMMUNITIES IN THE PUBLIC SERVICES

*64. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Has the attention of the Government been drawn to the declaration of the Hon'ble the Premier of the Punjab in the Punjab Assembly that it is not in the interest of communal harmony to reply to questions relating to the strength of various communities in the Public Services?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Yes.

*65. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Do the Government intend to adopt the same policy in the United Provinces? If not, what is the policy of the Government regarding such questions being answered in the Legislature?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Government would prefer to leave it to the good sense of the honourable members themselves.

Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Is it the policy of the Government to discourage communalism in and outside the House?

The Hon'ble the Premier: The Government, I think, has declared its policy more than once in this respect.

Shri Bhagwat Narayan Bhargava: May I know the reason then why the Government is not prepared to follow the policy as declared by the Hon'ble the Premier of the Punjab?

The Hon'ble the Premier: Because the Government thinks that honourable members interested in these matters will by experience find that it is not necessary for them to put such questions.

RETIREMENT OF THE MINISTERIAL STAFF AFTER THIRTY YEARS OF SERVICE

*66. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Is it the intention of the Government to retire government servants in the ministerial staff who have completed thirty years' service?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: The matter is under consideration.

*67. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: What is the number of such servants in the United Provinces Secretariat in all its branches? Are there any who have finished thirty years?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Thirty-one Government servants in the ministerial staff of the United Provinces Secretariat have thirty years' service or more.

Shri Bhagwat Narayan Bhargava: May I know the reason why those servants who have exceeded 30 years of service have not yet been retired?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Because they have not yet either completed the age of 55 or have been granted extension.

*68. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Have the Government passed any new rules regarding the retirement and rate of pension of government servants other than ministerial staff? If so, will the Government be pleased to lay a copy of the same on the table?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: The answer is in the negative, but Government are considering the question of framing new rules for the retirement and pension of government servants.

*69. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Have the Government passed any orders regarding the retirement and extensions of service of servants of local bodies? If so, will the Government please lay a copy of the same on the table?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: The Government are dealing with the question and orders will issue shortly.

Kunwar Sir Maharaj Singh: Are Government empowered to pass orders regarding the retirement and extension of service of servants of the local bodies?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes, Sir, Government can frame rules.

TERMS AND CONDITIONS OF STUDY LEAVE

*70. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Will the Government kindly state in which departments they grant study leave and on what terms and conditions?

The Hon'ble the Premier: Study leave is granted to the officers of the following departments under the control of the United Provinces Government:

- 1. Public Health and Medical Research Departments.
- 2. Civil Veterinary Department.
- 3. Education Department.
- 4. Public Works Department.
- 5. Forest Department.
- 6. Agriculture Department.

It can also be granted to a government servant not belonging to the above departments at the discretion of Government.

Study leave is also granted to Indian Civil Service Officers who have been admitted to the rules for the assistance of officers on leave in the United Kingdom who wish to prosecute their legal studies at one of the Inns of Court, London, or the King's Inns, Dublin.

The terms and conditions on which study leave is granted are given in the rules made by the Secretary of State under Fundamental Rule 84 which are printed at pages 118—126 of the Financial Handbook, Volume II.

• Study leave is also granted to officers of the I. M. S. in the Civil employ of the provincial Government under the regulations printed at pages 126—131 of the above book.

Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Are members of the subordinate and provincial services of the Medical and Education Departments entitled to get study leave?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: They can get study leave if the Government is satisfied that by granting them such study leave they would become more efficient and more competent for the discharge of the duties entrusted to them.

*71. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Will the Government please lay a statement showing the particulars regarding short and long term scholarships granted for technical and industrial education during the year 1937-38?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice (Shri Jugal Kishore): The statement is laid on the table.

(See Appendix A, page 654)

UNEMPLOYMENT CAUSED BY THE SUSPENSION OF HONORARY
MAGISTRACIES IN UNITED PROVINCES

*72. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Will the Government be pleased to state the number of clerks and peons thrown out of employment by the suspension of honorary magistracies in the United Provinces and the number of the same which the Government expect to absorb in the fresh establishment of honorary magistracies?

The Hon'ble the Minister of Justice (Dr. Kailas Nath Katju): The Government do not propose to collect the information as the labour involved will not be commensurate with the benefit, if any.

Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Sir, has the Government issued any orders to the District Magistrates regarding these clerks and peons whose services were dispensed with?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: I require notice of that.

Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Did the Government issue any orders to the District Magistrates to dispense with the services of these clerks and peons?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: Their services have been dispensed with by virtue of the honorary magistrates ceasing to function. Whether they are going to be engaged in some other employment has not yet been definitely decided.

Khan Bahadur Lieutenant M. Sultan Alam Khan: What steps do the Government propose to take with regard to those peons and clerks who cannot be accommodated in new courts?

The Hon'ble the Minister of Revenue (Mr. Rafi Ahmad Kidwai): The Board of Revenue have been asked to employ them in departments subordinate to them as far as possible.

ACCEPTANCE OF WEDDING GIFTS BY GOVERNMENT SERVANTS

- *73. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Is it a fact that a government servant is permitted to accept and allow any member of his family to accept wedding gifts from friends?
- *74. Is it a fact that government servants are also permitted to accept gifts of substantial value other than wedding gifts? If so, why and on what conditions?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Yes. Under certain conditions which are laid down in rule 2, clauses 4 and 5, of the Government Servants' Conduct Rules, a copy of which clauses is laid on the table.

(See Appendix B, page 655)

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Does it apply to the Parliamentary Secretaries also?

The Hon'ble the Premier: No. Parliamentary Secretaries are allowed to marry again and again so that they might receive gifts from members opposite.

RAISING OF FUNDS IN RECOGNITION OF THE SERVICES OF A GOVERNMENT SERVANT

*75. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Is it a fact that a government servant can take part in the raising of a fund to be expended in recognition of the services of any other government servant? If so, what is the policy of the Government regarding this practice?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Yes, under certain conditions which are laid down in Rule 3, sub-rule (2) Clause (C) of the Government Servants' Conduct Rules, which runs as follows:

"A government servant may take part in the raising of a fund to be expended, in recognition of the services of any other government servant or of a person who has recently quitted the service of Government on the foundation of scholarship or on any other public or charitable object or on the execution of any portrait, bust or statue not intended for presentation to such other government servant or person:

Provided that no government servant shall solicit any subscription in aid of such fund."

Shri Bhagwat Narayan Bhargava: The last portion of question no. 75 has not yet been answered. The question is—What is the policy of the Government regarding this practice? May I have an answer to this?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: The rules are under consideration.

INDEBTEDNESS OF GOVERNMENT SERVANTS

- *76. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: (a) Is there any rule or order which requires that a government servant shall avoid habitual indebtedness? If so, will the Government please lay a copy of the same on the table?
- (b) Do Government or the heads of the various Government departments maintain any list of the government servants who are habitually indebted and whose pay is attached by Civil Court decrees continually for a number of years?
- (c) What action do the Government take with regard to such government servants?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: (a) Yes. A copy of the relevant Government Servants' Conduct Rules on the subject are laid on the table.

(b) No lists are required to be kept, but heads of offices and departments are expected to maintain a watch.

(c) Government take suitable disciplinary action against habitual offenders.

(See Appendix C, page 656)

Shri Bhgawat Narayan Bhargava: With regard to part (b) of the question may I know what measures do the heads of departments adopt for keeping in touch with the indebtedness of the government servants under them?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: They come to know of it from visitors or from other government servants.

Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Am I to understand that they do not demand any information from the government servants concerned?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: No returns are prescribed.

Borrowing of money by Excise Inspectors, Overseers and Engineers, etc. from contractors

*77. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Is the Government aware that some Excise Inspectors and overseers and engineers in the Public Works Department and Irrigation Department are in the habit of borrowing money from the contractors working in their respective departments?

The Hon'ble the Minister of Communications: No.

- *78. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Are there any rules prohibiting them from doing so? If so, what? Is there any punishment provided for contravening the said rule?
- The Hon'ble the Minister of Communications: Yes. The rules prohibiting government servants from borrowing money are contained in paragraph 309 of the Manual of Government Orders, Volume I. In the event of the breach of the rule referred to the officer concerned renders himself liable to disciplinary action.
- *79. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Is it the duty of the higher officers of these departments to bring to the notice of the Government cases in which contractors have attached the pay of the officers mentioned above through civil courts? If so, how many such cases were reported to the Government during the last three years and what action was taken on them?
- The Hon'ble the Minister of Communications: In the case of Excise Inspectors the Excise Commissioner is competent to dismiss them and take action, under paragraph 317 of the Manual of Government Orders, Volume I, against an officer for habitual indebtedness. In view of this the second part of the question so far as it relates to Excise Inspectors does not arise. Similarly in the case of overseers of the Buildings and Roads and Irrigation Branches, Chief Engineers of the Branches concerned are competent to deal with the matter. No cases concerning engineers have been reported to Government during the last three years.

*80-81. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: (Postponed).

ARTICLES IN PAPERS ON EDUCATIONAL SUBJECTS BY OFFICERS OF THE EDUCATION DEPARTMENT

*82. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Is there any order which prohibits government servants in the Education Department from writing articles in the daily newspapers on educational subjects? If so, will the Government lay a copy of the same on the table and state its policy regarding the same.

The Hon'ble the Minister of Education: There is an order, of which a copy is laid on the table, which prohibits contributing articles on the basis of information which may have come to the writer in the course of his public duties. Articles of purely academic interest and written from a theoretical stand-point are not prohibited. The Government approve the policy underlying this order.

(See Appendix D, page 657)

*83. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Are there any such rules regarding government servants of other departments, if so, what?

The Hon'ble the Minister of Education: Information is being collected.

*84. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Are government servants in the Education Department required to obtain previous sanction of the Government for writing, editing and publishing any book? If so, what are the conditions on which permission is given? Do similar orders exist for other government servants, if so, what?

The Hon'ble the Minister of Education: No, the sanction of the Director of Public Instruction is required. The work must not interfere with the legitimate duties of the officer concerned who is also required to give an undertaking in writing that he will retain no interest in the publication after he has sold the copyright to the publisher for a lump sum remuneration. Information is being collected.

CERTIFICATE OF LOYATTY

- *85. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: (a) Is the Government aware that for all services to which appointments are made by the United Provinces Public Service Commission, candidates have to submit a certificate from the District Magistrate that he has not taken part in any movement subversive of law and order and has not come under the influence of any such movement?
- (b) What is the policy of the present Government regarding this rule?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: (a) A provision to this effect is included in the existing rules, but it does not apply to all services nor is it necessary in all cases that the certificate should be signed by the District Magistrate.

(b) The rule is under revision, but the Government have issued special instructions to the Public Service Commission in several cases referred by them to the latter, not to consider the political activities of candidates or their relations and the Commission has acted accordingly.

Shri Bhagwat Narayan Bhargava: With reference to the answer to part (a) of the question in view of the fact that the Government says that the provision does not apply to all services and it is not necessary in all cases, may I know in what cases and for what services is it applicable?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Educational Service, for instance. But if the honourable member wants fuller information I would request him to table a fresh question.

READMISSION OF FAILED STUDENTS TO A SCHOOL

- *86. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: (a) Is there any rule that a student who fails to obtain class promotion for three consecutive years cannot be re-admitted in the same school?
- (b) Is the headmaster authorized under the said rule to refuse admission in the new session to a student who was on the roll in the previous year on the ground of one failure at the annual examination?

The Hon'ble the Minister of Education: Yes; paragraph 130 of the Education Code.

- (b) No; but he is authorized to refuse admission for adequate reasons to scholars who were on the roll in the previous session (vide the note to rule viz. 96 (o) of the Education Code).
- *87. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: For what reasons other than failure at the annual examination for three years can a headmaster refuse admission to a student who was on the roll in the previous year?

The Hon'ble the Minister of Education: The reasons are many—lack of accommodation, exceeding the age limit, absence without leave and in general what in his discretion the headmaster may consider adequate reasons.

Shri Bhagwat Narayan Bhargava: May I know whether the orders of the headmaster in this connexion can be revised by the superior officers of the Education Department?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Education : No, Sir.

*88. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Has it come to the notice of the Government that in several aided and Government schools in Lucknow Division, students who were on the roll of the school

were refused admission in the new session on the ground that they failed, though for the first time, in the last annual examination?

*89. Were any such cases brought to the notice of the Inspector of Schools, Lucknow Division. If so, what action did he take.

The Hon'ble the Minister of Education: Enquiries are being made.

*90. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Is the Government aware that refusal of admission for first failures in the same school is causing discontent amongst the parents?

The Hon'ble the Minister of Education: Government have no information on the point.

*91. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Is the Government aware that failures of one school seldom get admissions into other recognized institutions?

The Hon'ble the Minister of Education: No.

VANCES OF THE STAFF AND STUDENTS OF THE CHSHMA-I-RAHMAT ORIENTAL COLLEGE, GHAZIPUR

- 2. Mr. Muhammad Ishaq Khan: Is Government aware of fairs at Chashma-i-Rahmat Oriental College, Ghazipur?
- e Hon'ble the Minister of Education: Yes.
- 3. Mr. Muhammad Ishaq Khan: Is it a fact that the Inspector bic Schools has made no inspection of the Oriental College for the ree years and have repeated request been made by the pur Muslim public for such inspection?
- e Hon'ble the Minister of Education : No. No.
- . Mr. Muhammad Ishaq Khan: (a) Is Government aware grievances of Ghazipur Muslims? Were they put before the le Minister of Education by a deputation which waited on him? Is Government also aware of the inconveniences and troubles of aff and students of the Oriental College?
- Hon'ble the Minister of Education : (a) Yes. Yes.

DROUGHT IN THE MUTTRA DISTRICT

Shri Krishna Chandra: Is the Government aware that there en heavy drought this year in the tahsils of Chhatta and Muttra Muttra District? Is the Government further aware that it heavy loss to the kharif and sugarcane crops?

. What is the amount of the annual rents in these tabsils year 1345 Fash, and how much remission has been allowed

ar on account of the above failure of crops.

Is the Government aware that the chief crop in the Muttra t is cotton and that the market rate of cotton has been abnorlow this year? Have any remissions been allowed on this t?

. Is the Government aware that there is dissatisfaction among ultivators with the remission that have been allowed and

that many petitions to that effect were made to the Collector?

*99. Is the Government aware that the cultivators of the village Uspar in pargana and tahsil Muttra also made such complaints and that they subsequently distributed printed notices on the occasion of the Muttra District Political Conference, held on the 1st and 2nd January, this year at Gobardhan to the effect that no remissions had been allowed in their village in spite of heavy loss to their crops?

O. no. Date *37 24-3-38

The Hon'ble the Minister of Revenue: The information is being collected and a reply will be given at a later date.

GRIEVANCES OF THE DEPRESSED CLASSES IN THE DISTRICTS OF HAMIRPUR AND GARHWAL

* 100. Rai Sahib Hari Prasad Tamta: राय साहब हरी प्रसाद टमटा: क्या गवर्नमेन्ट को मालूम है कि हमीरपुर में कुछ ऊंची जात कहलाने वाले हिन्दुओं ने अछूतों को कुएं से पानी भरने से रोक दिया है जिसके बायस अछूतों को सख्त तकलीफ़ हो रही है और वे दिरया से पानी लाकर पी रहें हैं?

راے صاحب عربی پوشان تمنا —

* * * ا - کیا گورنمنٹ کو معلوم ہے کہ همیرپور میں کچھہ اُرنچی ذات کہانے والے عندوؤں نے اچھو ترں کو کوئیں سے پانی بھرنے سے روک دیا ہے جس کے باعث اچھوتوں کو سخت تکلیف ہو رہی ہے اور دے دریا سے پانی لیکہ پی رہے ہیور ?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Some time back caste Hindus objected to Khatiks drawing water from the well known as Gajai Baba well at the same time as the caste Hindus; but they could draw water from the well at other times.

पालियामेन्टरी सेकेटरी ट आनरेबल मिनिस्टर आफ लोकल सेल्फ-गवर्नमेन्ट:

कुछ दिन हुये ऊंची जात के हिन्दुओं ने रोका था कि गजाई बाबा के कुएं से खटिक उस वक्त पानी न भरें जब ऊंची जात वाले हिन्दू पानी भर रहें हों, लेकिन वह दूसरे वक्तों पर पानी भर सकते हैं।

پارلیامنتوی سیکویتهی تو آنریبل منستر آف لوکل سیلف گورنمنت — کچهه من هوئه ارنچی نات کے هندوؤں نے روکا تها که گجائی بایا کے کنویس نے کہتک اس رقت پانی نه بهرین جب ارنچی ذات رائے هندر پانی بهر رہے هوں لیکن رہ درسوے رقتوں پہ پانی بهر سکتے هیں ۔

*101. Rai Sahib Hari Prasad Tamta: राय साहब हरी प्रसाद टमटा: क्या यह कुंवा जिससे अछूतों को पानी भरने से रोका गया है चन्दे से बना है जिसमें अछूतों व हिस्ट्रिक्ट बोर्ड हमीरपुर ने भी रूपया दिया था?

راے صاحب هري پرشاد تعتا -

* ۱+۱ -- عیا یہ کنواں جس سے اچورتوں کو پانی بھرنے سے رو گیا ہے چندے سے بدا ہے جس میں اچھوتوں و قستر کت بورت عمیر بور نے بھی ردیدہ دیا تھا ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes.

पालियामेन्टरी सेकेटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ लोकल सेल्फ़-गवर्नमेन्ट:

जी हो।

پارلیامنتري سیکریتري تو آفریبل منستر آف لرکل سیلف گورنمنت --

* 102 Rai Sahib Hari Prasad Tamta: राय साहब हरी प्रसाद टमटा: क्या अछूतों ने कुवें से पानी न भरने देने की शिकायत जिला के हुक्कामान से की थी और उनकी शिकायतों पर क्या कार्रवाई की गई है?

راے صاحب هري پرشان تدا -

* ۱+۲ — کیا اچھونوں نے کوئیں سے پانی نه بھرنے دینے کی شکایت ضلع کے حکامان سے کی تھی اور ان کی شکایتوں پر کیا کارروائی کی گئی ?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes, an enquiry was made and the well is now equally available to all without distinction of caste or restriction of time.

पार्लियामेन्टरी सेकेटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ लोकल सेल्फ़-गवर्नमेन्ट :

जी हां, जांच की गई थी और अब कुवें से सब बिना जाति के विचार के और बिना वक्त के कैंद के पानी भर सकते हैं।

پارلیامنتری سیکریتری تو آنریبل منستر آف لوکل سیلف گورنمنت — جی هاں _ جانچ کی گئی تھی اور آب کنریں ہے سب بلا ذات کے بچار کے اور بلا وقت کے تید کی پانی بھر سکتے ہیں ۔

- *103. Rai Sahib Hari Prasad Tamfa: राय साहब हरी प्रसाद टमटा: क्या यह बात सही है कि जिला गढ़वाल के मौजा सारी पट्टी देसज्यूला में हरबोधनी इकादशी के मौके पर वहां के ऊंची जात कहलाने वाले हिन्दुओं ने देवी के मन्दिर में मैसा बलिदान के लिये चढ़ाया था और वहां के अलूत कहलाने वालों को उस भैसे का गोस्त खाने के लिये मजबूर किया और उनके इन्कार करने पर उनकी और उनकी औरतों व बच्चों को पीटा और जमीनों से बेदखल कर दिया?
- * 104. अगर यह बात सही है तो क्या सरकार यह बताने की क्रुपा करेगी कि गढ़वाल जिला अधिकारियों ने इस मामले में क्या कार्रवाईकी?

راے صاحب عری پرشاد ڈیٹا —

* ۱+۳ - کیا یہ اسات صحیح ہے کا ضلع گذاہوال کے موضع ساری پتی دسجیولا میں ہوبودھنی اکادش کے موقع پر دھاں کے اُرنچی ذات کہلانے والے هندوؤں نے دیوی کے مندر میں بھینسا بلدان کے ایئے چڑھایا تھا اور وہاں کے اچھوت کہلانے والوں کو اس بھینسے کا گوشت کھانے کے لیئے مجبور کیا اور ان کے انکار کرتے پر ان کی عورتوں و جوں کو پیتا اور زمینوں سے بیدخل کودیا ?

* ۱+۴ — اگر یہ بات صحیح ہے تو کیا سرکار یہ، بتانے کی کویا کریگی که گذهوال ضلع ادهکاریوں نے اس معامله حین کیا کارروائی کی ?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Information is being collected and will be supplied when available.

पालियामेन्टरी सेन्नेटरी टु आनरेबुल प्रीमियर:

इत्तिला इकट्टा की जा रही है और तैयार होने पर दी जायगी।

چارليامنترې سيمويتري ٿو آنهيبل پريميئر ــ

*۲+۱*و ۱۰۲ ــ اطلاع اکتها کی جارهی هے اور تیار هونے در دی جائیگی ـ

* 105. Rai Sahib Hari Prasad Tamta: राय साहब हरी प्रसाद टमटा: क्या यह सही है कि लोअर गढ़वाल पट्टी लंगर मौजा उखरियाल ग्राम में माह नवम्बर सन् १९३७ ई० को खिम'ड़ सिंह शिल्पकार की बारात पर कुछ ऊंची जात के हिन्दुओं ने हमला किया और दुलहा को पालकी से उतरने को मजबूर किया?

*106. अगर यह सही है तो क्या सरकार यह बताने की कृपा करेगी कि इस मामले में ज़िला अधिकारियों ने क्या कार्रवाई की ?

راے صاحب هوی پوشاد تمنّا __

* ١+٥ — كيا يهة صحيم هي ته لوور گذهوال پنتي لنگر موضع الهريال گرام ميں مالا نومبر ١٩٣٧ع كهمة سنگهه شلبكار كي بارات پر كچهه أونچي ذات كے هندوؤں نے حمله كيا اور دولها كو بالكي بے أثر نے كو مجبور كيا ?

* ۱+۱ - اگر يهه صحيح هے تو كيا سركار يهه بنانے كي كردا كريگي كه اسى معاملے ميں ضلع ادهكاريوں نے كيا كارروائي كي ?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Information is being collected and will be supplied when available.

पार्लियामेन्टरी सेन्नेटरी टु आनरेबुल प्रीमियर:

इत्तिला इकट्ठा की जा रही है, मिलने पर दी जायगी।

دارلیامنتری سیکریتری تو آنویبل دریمیئر ۔ ۱عالع اکتها کی جارہی ہے ملنے در دی جائیگی ۔ Shri Ram Prasad Tamta : श्री राम प्रसाद दमटा :

इत्तिला कब तक आयेगी?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier:

पार्लियामेंटरी सेकेटरी टु आनरेबुल प्रीमियर : थोडे दिनों में मिल जायगी।

پارلیامه تاری سیکری تاری تاویدل پریمی تاریخی به تهورت دانون میں ملحائیگی ــ

EMBEZZLEMENT IN THE ACCOUNTS OF HAIDERGANJ SCHOOL, FYZABAD

*107. Rai Sahib Hari Prasad Tamta: राय साहब हरी प्रसाद टमटा: क्या यह सही है कि आडिटर्स (auditors) ने अपनी जांच करते वक्त हैदरगंज स्कूल (फ़ैजाबाद) की बाबत एक ऐसा हिसाब पकड़ा था जिसमें इन्जीनियर डिस्ट्रिक्ट बोर्ड ने यह तसदीक़ किया था कि स्कूल का काम पूरा हो गया है मगर काम दरअसल में पूरा नहीं हुआ था?

راے صاحب هري پرشان تمتا -

* ۱+۷ کیا یہ محیدے هے که آذیترس (auditors) نے اپنی جانچ کرتے وقت حیدرگنج اسکول (نیضآباد) کی بابت ایک ایسا حساب بکرا تھا جس میں اِنجینیئر دسترکت بورد نے یہ تصدیق کیا تھا که اِسکول کا کام پورا هوگیا هے مگر کام در اصل بورا نہیں هوا تھا ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes.

पार्लियामेन्टरी सेक्रेटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर बाफ लोकल सेल्फ-गवर्न मेन्ट : ची हों।

پارليامنتَّى سيكريتَّويِّ تَو آتريبل منستَّر آف اوكل ميلف گورفدنت — جي هان –

* 108. Rai Sahib Hari Prasad Tamta: राय साहब हरी प्रसाद टमटा: क्या यह सही हैं कि राम चन्द्र गोयल सब-ओवरसियर के मुकद्दमें के फ़ैसले में सब-डिविजनल मैंजिस्ट्रेंट कोतवाली (फ़ैजाबाद) ने जसे वे कसूर बताते हुए लिखा हैं कि डिस्ट्रिक्ट बोर्ड इन्जीनियर फ़ैजाबाद शानु के गवन के जिम्मेवार हैं और डिस्ट्रिक्ट बोर्ड में मुलाजिम रहने के काबिल नहीं हैं?

راے صاحب ہری پرشان تمتا --

* ۱+۸ _ کیا یہ صحیح هے که رامنچندر گوئل سب اوررسیر کے متدمے کے فیصلے میں سب دریزنل مجستریت کونوالی (فیضآباد) نے اسے بے قصور بتاتے هوے اکہا هے که دسترکت بورد انجینیئر فیضآباد ۳ روپیه ۲ آنه کے غبی کے ذمعدار هیں اور دسترکت بورد میں ملازم رهنے کے نابل نہیں هیں ?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes.

पार्लियामेन्टरी सेक्नेटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ लोकल सेल्फ़-गवर्नमेन्ट: जी हो।

* 109. Rai Sahib Hari Prasad Tamta: राय साहव हरी प्रसाद टमटा: यदि हां तो क्या चेयरमैन डिस्ट्रिक्ट बोर्ड फ़्रैजाबाद ने इस फ़्रीसले पर कोई कार्रवाई की ?

راے صاحب هري پرشان تمتا -

* ۱+۹ ــ یدی هاں تو کیا چیرمین آسترکت بورة فیض آباد نے اس نیصلے پر کوئی کارروائی کی ?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: The Board punished him by recovering from him the entire cost of litigation and not allowing him the pay of the period of suspension. He was also warned.

पार्लियामेन्टरी सेकेटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ लोकल सेल्फ़-गवर्नमेन्ट:

बोर्ड ने उसको इस तरह सजा दी कि उससे मुकदमे का पूरा खर्चा वसूल किया और उसको मुअत्तली के जमाने की तनस्वाह नहीं दी । उसको तम्बीह भी की गई थी ।

دارلیامنتوی سیکویتری تو آنویبل منستر آف اوکن سیلف گورنمنت — بورة نے اس کو اسطرح سوا دی که اس سے مقدمه کا دورا خرچه وصول کیا اور اس کو معطلی کے زمانے کی تنخواہ نہیں دی = اس کو تنبیهه بھی کی گئی تھی –

*110. Rai Sahib Hari Prasad Tamta: राय साहव हरी प्रसाद टमटा: क्या रामचन्द्र गोयल ने इस मामले के बाबत कमिश्नर साहव के मार्फ़त गवर्नमेन्ट को अर्ज़ी भेजी हैं?

راے صاحب ھري پوشان ٿمٽا —

* * 11 _ كيا رامچندر گوئل نے اس معاملے كے بابت كمشنر صاحب كے معرفت گورنمنت كو عرضى بهيجى هے ?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes.

पार्कियामेन्टरी सेक्रेटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ लोकल सेल्फ़-गवर्न मेन्ट : जी हां।

* 111. Rai Sahib Hari Prasad Tamta: राय साहब हरी प्रसाद टमटा: क्या सरकार यह बताने की कृपा करेगी कि सरकार इस पर क्या कार्रवाई कर रही हैं ?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: The memorials were withheld by the Commissioner under the rules.

पार्लियामें देरी सेकेटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ लोकल सेल्फ़-गवर्न मेन्ट : नियमों के अनुसार कमिश्नर ने मेमोरियल रोक लिया था।

Shri Ram Prasad Tamta : श्री राम प्रसाद टमटा :

क्या गवर्नमेंट के। यह मालूम है कि रामचन्द्र गोयल ओवरसियर के। बोर्ड ने बरखास्त कर दिया ?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government : पालियामेंटरी सेकेटरी दु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ लेकिल सेल्फ-गवर्नमेंट :

जी हां।

Shri Ram Prasad Tamta : श्री राम प्रसाद टमटा :

किस वजह से इनके। बरखास्त किया गया ?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: पार्कियामेंटरी सेकेटरी टू आनरेबुल मिनिस्टर बाफ़ लेकल सेल्फ-गवर्नमेंट: में इसके लिये नोटिस चाहता है:

پارلیامنتوی سیکریتوی قو آنویبل منستو آف لوکل سیلف گورنمنت _ اس کے لیئے میں نوٹس چاھتا ھوں_

PAY OF SWEEPERS IN DISTRICT AND MUNICIPAL BOARDS

- * 112. Rai Sahib Hari Prasad Tamta: राय साहव हरी प्रसाद टमटा: क्या यू० पी० आदि हिन्दू डिप्रेस्ड कलास एसोसियेशन व दीगर संस्थाओं ने सरकार की तवज्जह इस ओर दिलाई है कि मंगियों की तनख्वाह जो म्यूनिसिपल, डिस्ट्रिक्ट बोर्ड या सरकारी मुहकमों में काम करते हैं कम से कम १५ रुपया माहवार हो और साल में उन्हें एक माह की छुट्टी दी जावे व सर्दियों में गरम विदयां दी जावें ?
- *113. क्या सरकार यह वताने की कृपा करेगी कि उसने क्या कार्रवाई भंगियों की हालत बेहतर करने के लिये की ?
- ^{*114} . यदि कोई कार्रवाई अव तक नहीं की तो क्या सरकार मेहरवानी करके यह बतावेगी कि अब वह क्या कार्रवाई इस मामळे में करना चाहती है ?

راے صاحب ہوی پوشاں تمتا -

* ۱۱۲ ــ کیا یو _ پیآن هندو دیپهبست کلاس ایسوسیئیش و دیگر سنستهاؤس نے سرکارکی توجه اس اُرر دلائی هے که بهنگیوں کی تنخوالا جو میونیسیپل و دسترکت بورد یا سرکاری حصکموں میں کام کرتے هیں کم سے کم پندرا روبیه ماهوار هو اور سال میں انہیں ایک مالا کی چهنگی دی جارے و سردیوں میں گرم وردیاں دی جاویں ?

راے ماحب هري پرشان تمتا -

* ۱۱۳ ـ کیا سرکار یہ، بتانے کی عمریا کویگی که اس نے کیا کارردائی بهنگیوں کی حالت بہتر کرنے کے لیئے کی ?

راے ملحب هري پرشان تمتا -

* ۱۱۳ سرکار مهربانی کرکے اب تک نہیں کی تو کیا سرکار مهربانی کرکے میں بتاویگی که اب ولا کیا کارروائی اس معاملے میں کہنا چاھتی ہے ?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: The information required by the honourable member has not yet been received in full. An answer will be given at a later date.

पालियामें टरी सेकेटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ लोकल सेल्फ़-गवर्नमेन्ट :

आनरेबुल मेम्बर ने जो इत्तिला मांगी हैं वह अभी पूरी तौर से नहीं मिली है। इसका जवाब किसी बाद की तारीख को दिया जायगा।

پارلیامینتری سیکریتری تو آنریبل منستر آف لوکل سیلف گورنسنت —
آنویبل میمبر نے جو اطلاع مانگی ہے وہ ابھی پوری طور سے نہیں ملی ہے - اس
کا جواب کسی اگلی تاریخ کو دیا جائیگا ۔

REPRESENTATION FROM THE DISTRICT BOARD, GARHWAL, FOR IMPROVING THE CONDITION OF ROADS

- *115. Shri Jagmohan Singh Negi: (a) Has the Government received any representation from the District Board, Garhwal, with the recommendations of the District Magistrate and the Deputy Commissioner Incharge Kumaun Division, requesting that the income from forests other than those which are *Provincial* be handed over to the Board for improving the condition of the roads?
  - (b) If so, what action has been taken on it?

The Hon'ble the Premier: (a) & (b) Yes, a representation was received by the Government in October, 1936. The matter was referred back to the Deputy Commissioner Incharge Kumaun Division, for consulting the Kumaun Forest Committee on certain points. The views of the Kumaun Forest Committee are awaited. Government will consider the matter as soon as the views of the Committee are received.

Shri Jagmohan Singh Negi: What annual income from these forests was shown in the representation received by the Government?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: I require notice of this question.

Shri Jagmohan Singh Negi: When is the Forest Committee likely to meet?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: That is for the Forest Committee to decide.

CONFISCATION OF THE LAND OF RIAZ AHMAD OF HALDWANI

- *116. Khan Bahadur Maulvi Fasih-ud-din (absent): Is it a fact that some eight years ago the District Magistrate of Naini Tal had on the recommendation of the Notified Area Committee, Haldwani, given one Riaz Ahmad of Haldwani a plot of land on lease within the Notified Area, Haldwani?
- *117. Is it a fact that the said Riaz Ahmad regularly paid the rent of the leased land and cultivated it for six years?
- *118. Is it a fact that in 1936 the District Magistrate of Naini Tal confiscated the land, cancelled the lease and had the trees and crop removed therefrom?
- *119. Is it a fact that the land is now being given to some wealthy person of Haldwani?
- *120. Has the said Riaz Ahmad appealed to Government and what action has Government taken?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: The information required by the honourable member has not yet been received from the Deputy Commissioner Incharge, Kumaun Division. An answer will be given at a later date.

PURCHASE OF COPIES OF JAIL AND POLICE REGULATIONS

- *121. Shri Jiva Lal: (a) Is the Government aware that in reply to the orders for copies of the Police Regulations and the Jail Regulations the Government Press, Allahabad, ask the purchasers to first obtain the permission of the Inspector General of Police and the Inspector General of Prisons, respectively?
- (b) If the reply to the above be in the affirmative, will the Government be pleased to state the reasons?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: (a) and (b) Inquiries are being made. A reply will be given at a later date.

RANG KI EKADASHI AT AMROHA

*15. Shri Radhakant Malaviya: Is it a fact that orders under section 144 were promulgated at Amroha totally prohibiting the Hindus from celebrating Rang ki Ekadashi in all lanes, streets, kunchae and thoroughfares?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Ye

Shri Radhakant Malaviya: Was this order promulgated the application of any individual?

The Hon'ble the Premier: We are not in a positio state anything definitely. Perhaps it is customary to promusuch order in Amroha every year.

Shri Radhakant Malaviya: Was any sanction obto Government before this order was promulgated?

The Hon'ble the Premier: I think it never was the refer to Government in advance regarding this matter.

Shri Radhakant Malaviya: What special circumstrathere to justify the promulgation of this order?

The Hon'ble the Premier: U sides.

Shri Radhakant Malaviya: the part of Hindus brought to the order was promulgated?

The Hon'ble the Premier: N of Government.

Shri Radhakant Malaviya: notice of the authorities on behalf promulgated, or was it issued only Muslims?

The Hon'ble the Premier: It tion made to the District Magistra promulgated.

A Presidente de La Carlo de Carlo de La Carlo de La Carlo de Carlo

Shri Radhakant Malaviya: I am asking whether before the promulgation of the order any representation was made. If not what is the justification for promulgating the order?

The Hon'ble the Premier: I believe they had ample material before they issued the order.

Shri Radhakant Malaviya: Has the Government 'any information on the point?

The Hon'ble the Premier: On which point?

Shri Radhakant Malaviya: Whether there was any justification for the order being promulgated against the Hindus?

The Hon'ble the Premier: The answers indicate that this has been the usual practice there.

Shri Radhakant Malaviya: Was any enquiry made about this?

The Hon'ble the Premier: Government has called for information from the district.

Shri Radhakant Malaviya: Has any reply been received?

The Hon'ble the Premier: The reply given here has been given on the basis of information received from the district.

Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan: Is it not a fact that such orders are usually promulgated by the local authorities whenever there is a breach of peace and Government have got nothing to do?

The Hon'ble the Premier: Yes, it is so.

*16. Shri Radhakant Malaviya: Is it a fact that this order extended to all kunchas and quarters which are solely inhabited by Hindus?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: The order extended to the whole of the municipal area of Amroha; no areas are exclusively reserved for either community.

Shri Radhakant Malaviya: Are there certain koochas and quarters which are inhabited solely by Hindus?

The Hon'ble the Premier: There is no quarter reserved for Hindus.

Shri Radhakant Malaviya: I want to know if there are any koochas or mohallas which are exclusively inhabited by Hindus?

The Hon'ble the Premier: I am unable to define the limits of any particular koochas.

Shri Radhakant Malaviya: Are there certain localities which are inhabited by Hindus only!

The Hon'ble the Premier: There may be localities which are predominantly inhabited by members of one community or another.

*17. Shri Radhakant Malaviya: Is it a fact that music and blowing of conches, etc. was also prohibited throughout the town at all times of the passing of the Muharram procession, even in quarters which were far removed from the route of the Muharram procession?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Yes.

Shri Radhakant Malaviya: Why was it found necessary to promulgate an order prohibiting the blowing of conches in quarters where no Muhammadan was found living.

The Hon'ble the Premier: The information received from the district indicates that this has been the established practice in Amroha.

*18. Shri Radhakant Malaviya: Is it a fact that on the Rang ki Ekadashi day, the 12th March corresponding with the 9th of Muharram, the Muharram procession consists of Alams only and unlike days they pass through a small separate quarter of the town and that also in the evening?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Yes, on the 9th of Moharram at Amroha the procession is taken out in the afternoon only, but Majlises are held in various parts of the town in the mornings.

Shri Radhakant Malaviya: Are majlises held in quarters where Hindus live?

The Hon'ble the Premier: If the Hindus are generous enough to allow it.

Shri Radhakant Malaviya: There is no question of generosity. I seek information here if *majlises* are held also in quarters which are not inhabited by Muhammadans.

The Hon'ble the Premier: Unless they are rented by Mussalmans there is no occasion for such majlises being held.

Shri Radhakant Malaviya: So why was it found necessary prohibiting celebration in these quarters on the 12th of March when the Muharram was celebrated only in the evening.

The Hon'ble the Premier: Because, as the answer indicates, the majlises are held throughout the day.

Shri Radhakant Malaviya: Am I to understand that majlises are held in quarters which are solely inhabited by Hindus?

The Hon'ble the Premier: I have already said that personally I think that no majlises are held in quarters occupied by Hindus.

Shri Radhakant Malaviya: Then I want to know why Hindus were prohibited from celebration in quarters where no majlis was held.

The Hon'ble the Premier: It is not expected that any areas are exclusively occupied and reserved for Hindus alone.

*19. Shri Radhakant Malaviya: Is it a fact that a deputation of Hindus together with a memorial saw the Sub-Divisional Magistrate and requested him to allow them some time in the day for celebrating their religious rites?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Yes.

Shri Radhakant Malaviya: Why was it not found possible to allow the celebration some time in the day?

The Hon'ble the Premier: Because, as the answer says, the local authorities felt that any deviation from the established practice was likely to lead to breach of peace.

Shri Radhakant Malaviya: Did the local authorities apply their mind in this connexion to find out as to what was possible and what was not possible?

The Hon'ble the Premier: Undoubtedly they must have done so.

Shri Radhakant Malaviya: What effort was made by the local Government to allow the celebration some time in the day?

The Hon'ble the Premier: The local Government had nothing to do with the matter.

*20. Shri Radhakant Malaviya: Is it a fact that a deputation saw the District Magistrate also in this connexion and he at first was in favour of giving the Hindus some chance of performing their ceremonies?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Yes.

Shri Radhakant Malaviya: What facts were found on the basis of which the application was rejected?

The Hon'ble the Previer: After an enquiry or after making an attempt to bring about an understanding between the parties the Collector and the local authorities felt that a breach of peace would be inevitable if there was any deviation from the established practice and they did not succeed in bringing about an understanding or compromise between the parties themselves.

*21. Shri Radhakant Malaviya: If so, why and how did he finally reject all the requests of the Hindus?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: After further consideration the application was rejected as a breach of the peace was considered to be inevitable in case any deviation was made from the old practice.

*22. Shri Radhakant Malaviya: Is it a fact that orders under sections 144, Criminal Procedure Code, were so extensive as to include funeral processions also within its scope?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: All processions of 8 or more persons were stopped, other than the customary Muslim processions and those specially permitted by the Sub Divisional Magistrate which would include funeral processions, if there had been any.

Shri Radhakant Malaviya: At the time of issuing orders was the fact taken into consideration that these orders were made to cause inconvenience in so many directions so as to prevent any funerals from passing?

The Hon'ble the Premier: There was a saving clause in the order that special processions could be allowed.

*23. Shri Radhakant Malaviya: Is the Government aware that the Hindus in consequence of the rejection of their requests protested by observing a hartal?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Yes.

*24. Shri Radhakant Malaviya: Is the Government aware that there was an attack on Hindus and Hindu houses by a rowdy mob of Muslims on the morning of 12th March, the day of Rang ki Ekadashi at Amroha in which several Hindus were injured and glass panes of a house were broken?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: There was a slight incident on the morning of the 12th March at Amroha in which a few Hindus and Muslims received minor injuries. The matter is under investigation and nothing further can be said as yet.

*25. Shri Radhakant Malaviya: Is it a fact that at the scene of rowdyism the Sub-Divisional Magistrate himself snatched about 250 lathis from the rowdy mob of Muslims assembled there?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Some lathis about 5 in number were snatched by the Sub-Divisional Magistrate himself.

Shri Radhakant Malaviya: Has any representation been received from the Sub-Divisional Magistrate who himself snatched away about 250 lathis?

The Hon'ble the Premier: No report to the effect that the Sub-Divisional Magistrate had snatched away 250 lathies has been received.

Shri Radhakant Malaviya: Has any report been received from the Sub-Divisional Officer as to how many lathis were snatched?

The Hon'ble the Premier: No report from the officer on the question about the number of *lathis* snatched away has been received.

Shri Radhakant Malaviya: May I know Sir the source from which this information has been gathered as to the number of lathis?

The Hon'ble the Premier: From the usual source from which the Government collects information.

Shri Radhakant Malaviya: May I know what is the usual source from which the Government collects information?

The Hon'ble the Premier: We have received the information in the usual course from the district authorities.

*26. Shri Radhakant Malaviya: Is the Government aware of any action taken by the District Magistrate against this rowdy mob of Muslims?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: The whole case is under investigation and all those responsible for trouble, irrespective of caste or creed, will be prosecuted.

*27. Shri Radhakant Malaviya: Will the Government be pleased to inform whether any Muhammadan resides in the vicinity where this occurrence took place and lathis were snatched away?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Houses of several Muslims are near the scene of occurrence.

Shri Radhakant Malaviya: Will the Government be pleased to state how many houses of Muslims are to be found near the place of occurrence?

The Hon'ble the Premier: Well, I do not quite follow the question. The distance of houses cannot be uniform; one house may be at some distance and another house may be at a longer distance.

Shri Radhakant Malaviya: What is the number of Muhammadan houses near the place where this occurrence took place?

The Hon'ble the Premier: It depends on how one interprets the word "near".

*28. Shri Radhakant Malaviya: Has the Government under consideration any proposal to adjust the rights of various communities in such a way that they may perform their festivals without any restrictions?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Government has not yet been able to devise any such scheme.

*29. Shri Radhakant Malaviya: In what other places in the province were Hindus prevented from celebrating Holi?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Information is being collected.

UNSTARRED QUESTIONS

- 1-4. Shri Jata Shankar Shukla: [Postponed.]
- 5. Shri Lakhan Das: [Postponed.]
- 6-9. Shri Chet Ram: [Postponed.]

NEED OF AN INTERMEDIATE COLLEGE AT FARRUKHABAD.

10. Khan Bahadur Lieut. M. Sultan Alam Khan: Is it a fact that the town of Farrukhabad has got no Intermediate College?

The Hon'ble the Minister of Education : Yes.

11. Khan Bahadur Lieut. M. Sultan Alam Khan: What is the population of the Municipality of Farrukhabad?

The Hon'ble the Minister of Education: 56,503 including Fatchgarh.

12. Khan Bahadur Lieut. M. Sultan Alam Khan: Is it also a fact that the town of Etawah possesses one Intermediate College?

The Hon'ble the Minister of Education: Yes.

13. Khan Bahadur Lieut. M. Sultan Alam Khan: What is the population of the Municipality of Etawah?

The Hon'ble the Minister of Education: 46,948.

14. Khan Bahadur Lieut. M. Sultan Alam Khan: Is the question of conversion of the local Government High School into an Intermediate College under the consideration of the Government?

The Hon'ble the Minister of Education: No.

15. Khan Bahadur Lieut. M. Sultan Alam Khan: If the reply be in the affirmative, how long will the Government take to come to a decision? If the reply be in the negative, why?

The Hon'ble the Minister of Education: Does not arise. Because of lack of funds and because the question of the organization of the system of secondary education is under examination at present.

I.C.S. AND P.C.S. OFFICERS IN THE UNITED PROVINCES

- *16. Shri Harnath Prasad: श्री हरनाथ प्रसाद: (अ) क्या सरकार यह वतलाने की कृपा करेगी कि इस सूबे में कितने किमश्नर हैं; प्रत्येक की कितनी तनख्वाह हैं; इनके क्या कर्त्तब्य हैं? कितने मुक़दमें साल में फ़ैसल करते हैं और कितने दिन दौरे पर रहते हैं? औसतन हर एक का साल में कितना भत्ता होता है ?
- (व) क्या सरकार हर एक किमश्नर की सर्विस का हिसाब और पेन्शन का समय बताने की कृपा करेगी ?
- ं (स) हर एक कमिश्नर के दक्षतर में औसतन कितने क्लर्क, चपरासी और सुपरिन्टेन्डेन्ट हैं और हर एक का कुल खर्च क्या होता है ?

شري هوذته به شاد —

(الف) كيا سركاريه بتلانے كي كرپا كرے كي كه اِس صوبے ميں كتنے كمشنو هيں – پرتيك كي كتنے مقدمے سال هيں – پرتيك كي كتنے مقدمے سال ميں فيصل كرتے هيں اور كتنے دن دورة پر رهتے هيں اوسط هر ايك كا سال ميں كتنا بهته هوتا هے ؟

(ب) کیا سرکار هر ایک کمشنو کی سروس کا حساب اور پنشی کا سمے بتانے کی کوچا کوے گی ؟
(س) هر ایک کمشنر کے دفتر میں اوسطاً کتنے کلرک _ چپراسی اور

سير نتندنت هيل اور هر ايك كا كل خرج كيا هوتا هي ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: (a) There are eight Commissioners on a salary of Rs.3,000 per mensem each plus £13-6-8 as sterling overseas pay, if admissible. In addition, the Deputy Commissioner of Naini Tal is in charge of the Kumaun Division and the Collector of Jhansi is in charge of Jhansi Division. In addition to a monthly salary of Rs.2,250 in the senior scale of the Indian Civil Service, plus £30 as overseas pay; the former draws a special pay of Rs.250 per mensem and the latter draws a special pay of Rs.300 per mensem.

Commissioners perform duties laid down in the Agra Tenancy Act, Land Revenue Act, Oudh Rent Act, Municipal and District Boards Acts, Arms Act, Motor Vehicle Rules, Police Regulations, Court of Wards Act and Board's Circulars. They also exercise general supervision over the staffs of districts and they have powers of the head of a department in respect of certain appointments in district offices and in their own offices. They are intermediaries between Government and local bodies and serve as presidents or members of committees of local institutions such as schools, colleges, museums, hospitals, jails, mental hospitals, etc. They exercise a general supervision over the district officers in their divisions and form a channel between Government and District Officers.

The average disposal of revenue appeals per commissioner is 575 cases per quarter 2,300 cases per year. In addition, they hear appeals from the clerical staff of district offices in respect of orders of supersession or punishment.

Commissioners get a fixed travelling allowance of Rs.180 per mensem. The figures with regard to the number of days on which they are on tour are not available, they are required to tour in the rains and in the cold weather.

- (b) The service and the date of compulsory retirement of each officer in charge of a division are as follows:
  - (1) Mr. V. N. Mehta, Meerut. 31 years' service and is due to retire on December 2, 1941.
  - (2) Mr. G. M. Harper, Commissioner, Lucknow. 31 years' service and is due to retire on November 26, 1941.
  - (3) Mr. P. Mason, Commissioner, Rohilkhand. 30 years' service and is due to retire on December 9, 1942.
  - (4) Mr. A. G. Shirreff, Commissioner, Fyzabad. 30 years' service and is due to retire on December 9, 1942.
  - (5) Mr. J. L. Sathe, Commissioner, Benares. 27 years' service and is due to retire on October 8, 1945.
  - (6) Mr. W. C. Dible, Commissioner, Agra. 27 years' service and is due to retire on December 3, 1945.
  - (7) Mr. A. W. Ibbetson, Deputy Commissioner in charge Kumaun Division. 27 years' service and is due to retire on November 28, 1945.

- (8) Mr. G. L. Vivian, Commissioner, Gorakhpur. 26 years' service and is due to retire on November 25, 1946.
- (9) Mr. T. B. W. Bishop has been appointed Commissioner, Allahabad. 26 years' service and is due to retire on November 25, 1946.
- (10) Mr. F. W. W. Baynes, Collector, Jhansi, in charge Jhansi Division. 24 years' service and is due to retire on November 22, 1948.
- (c) There are in all divisional offices:
  - 9 Head Assistants, on a pay of Rs.300-600.
  - 145 clerks on a pay of Rs 20-240.
    - 94 inferior servants on a pay of Rs.9—19.

The total expenditure budgetted for 1938-39 is Rs.2,20,986 excluding expenditure on leave salary.

Figures for each division are being collected and will be supplied to the honourable member in due course.

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier : पालियामेंटरी सेकेटरी टु आनरेबुल प्रीमियर :

(अ) आठ किमश्नर ऐसे हैं जो ३,००० ६० माहवार वेतन और १३ पौंड ६ शिलिंग ८ पेन्स नक़द ओवरसीज की तनख्वाह, अगर वह उसके पाने के अधिकारी हैं, पाते हैं। उसके अलावा कुमायूं डिवीजन डिप्टी किमश्नर नैनीताल के चार्ज में हैं और झांसी डिवीजन कलेक्टर झांसी के चार्ज में हैं। इन्डियन सिविल सर्विस के सीनियर स्केल की २२५० ६० माहवार तनख्वाह और ३० पौंड ओवरसीज की तनख्वाह के अतिरिक्त डिप्टी किमश्नर नैनीताल २५० ६० माहवार की एक विशेष तनख्वाह और कलेक्टर झांसी ३०० ६० माहवार की विशेष तनख्वाह पाता है।

किमश्नर वे काम करते हैं जो क़ानून लगान आगरा, ऐक्ट मालगुजारी, ऐक्ट लगान अवध, क़ानून म्यूनिसिपल और डिस्ट्रिक्ट बोर्ड, आर्म स ऐक्ट, मोटर गाड़ियों के क़ायदे, पुलीस के क़ायदे, कोर्ट आफ़ वार्डस् ऐक्ट और बोर्ड के सर्कुलर में दिये हुये हैं। वे जिलों के स्टाफ़ की भी आम निगरानी करते हैं और जिलों के दफ़्तरों और अपने दफ़्तरों की कुछ नियुक्तियों के लिये उनको वे अधिकार प्राप्त हैं जो किसी महकमे के सब से बड़े अफ़सर को होते हैं। वे सरकार और लोकल बाडीज के बीच में काम करते हैं और स्थानीय संस्थाओं जैसे स्कूलों, कालिजों, अजायबघरों, शफ़ाखानों, जेलों, पागलखानों, वग़ैरा के प्रेसीडेन्ट और मेम्बर की हैसियत से काम करते हैं। अपनी डिवीजनों में जिले के हाकिमों पर आम निगरानी करते हैं और सरकार और जिले के हाकिमों के बीच का रास्ता है।

माल की अपीलों की औसत संख्या जिनको हर एक किमश्नर तय करता है हर क्वाटर चौथाई साल में ५७५ और हर साल में २,३०० हैं। इसके अलावा वे जिले के दफ़्तरों के क्लर्कों की अपील सुनते हैं जो हक तल्फ़ी और दंड देने के हुक्म के विपरीत की जाती है। किमश्नरों को बंधा हुआ १८० रुपया माहवार सफ़र का भत्ता मिलता है। वह कितने दिनों तक दौरे में रहता है उनकी संख्या नहीं मिल सकती, उनको हुक्म है कि वे बरसात और सरदी के मौसम में दौरा करें।

(ब) हर एक अक्सर की जो एक डिवीज़न के चार्ज में है उसकी सर्विस, और वह किस तारीख से लाजिमी तौर पर रिटायर होगा नीचे दी जाती हैं:—

नाम	किस डिवीजन के कमिश्नर	सर्विस का समय	किस तारीख से रिटायर्ड होने को हैं
		साल	
(१) मिस्टरवी० एन० मेहता	मेरठ	38	२ दिसम्बर सन् १९४१ ई०
(२) मिस्टरजी ० एम ० हारपर	लखनऊ	३१	२६ नवम्बर सन् १९४१ ई॰
(३) मिस्टर पी० मेसन	राहेलखन्ड	३०	९ दिसम्बर सन् १९४२ ई०
• (४) मिस्टर ए० जी० शिरेफ़	फ़ैज़ाबाद	३०	))))
(५) मिस्टर जे० एल० साठे	बनारस	२७	८ अक्तूबर सन् १९४५ ई०
(६) मिस्टर डब्ल्यू० सी०	आगरा	२७	३ दिसम्बर सन् १९४५ ई०
डाईबिल			
(७) मिस्टर ए० डब्ल्यू०	कुमायूं	. २७	२८ नवम्बर सन् १९४५ ई०
इबटसन डिप्टी कमि-			
श्नर, कुमायू डिवीजन के चार्ज में			
(८) मिस्टर जी० एल०	गोरखपुर	२६	२५ नवम्बर सन् १९४६ ई०
विवीयन			
(९) मिस्टर टी० बी०	इलाहाबाद	२६	11 11
डबल्यू० विशप जो			
इलाहाबाद के कमिश्नर			
नियत किये गये हैं			
(१०) मिस्टर एफ० डब्ल्यू०	झांसी	२४	२२ नवम्बर सन् १९४८ ई०
डब्ल्यू० बैयंस झांसी			
के कलक्टर और झांसी			
डिवीजन के चार्ज में		· weeking	
The state of the s	1	1	A State of the sta

⁽स)—सन डिवीजनों के दफ्तरों में ९ हेड असिस्टेट हैं जिनकी तनस्वाह— ३०० रुपया से ६०० रुपया तक है।

१४५ क्लर्क हैं जिनकी तनस्वाह २० रुपया से २४० रुपया तक है। ९४ नीचे दर्जें के नौकर हैं जिनकी तनस्वाह ९ रुपया से १९ रुपया तक है।

सन् १९३८-३९ ई० के बजट में शामिल हुआ कुल खर्चा २,२०,९८६ रुपये हैं सिवाय छुट्टियों की तनस्वाह के खर्चे के। हर डिवीजन के खर्चे के आंकड़ें इक्ट्ठें किये जा रहें हैं और आनरेबुल मेम्बर के सामने ठीक समय पर पेश किये जायेंगे। پارليامينتاري سيكريتري نو آنريبل پريميئر ــــ

کسشفر وہ فرائض انجام دیتے ہیں جو قانوں لگان آگرہ ۔ ایکت مالگذاری ۔
ایکت لگان اور ہم قانوں۔ میونیسیپل بورق اور قسترکت بےورق ۔ قانےوں اسلحہ ۔
موتر کاریوں کے قواعد ۔ پولیس کے تواعد - ایکت کورت آف دارقس اور بورق کے سرکلر
میں دیئے ہوئے ہیں ۔ وہ ضلعوں کے عملوں کی بھی عام نگرانی کرتے ہیں اور
ضلع کے دفتروں اور اپنے دفتروں کی چند تقرریوں کے لیئے ان کو وعی اختیارات ۔
حاصل ہیں جو کسی محکمہ کے سب سے بڑے انسر کو حاصل ہیں ۔ وہ گورنمنت
اور لوکل باقیو کے درمیاں کام کرتے ہیں اور مقامی اداروں مثلاً امکول ۔ کانجوں ۔
عجایب گوروں ۔ شفا خانوں ۔ جیاوں ۔ پاگل خانوں وغیرہ کے پریدیتنوں
اور میمبروں کی حیثیت سے کام کرتے ہیں وہ اپنے قیوزنوں میں صلع کے حاکموں
پر عام نگرانی کرتے ہیں اور صلع کے حاکموں کے بیچ کا راستہ ہیں ۔
پر عام نگرانی کرتے ہیں اور سرکار اور ضلع کے حاکموں کے بیچ کا راستہ ہیں ۔

مال کی اپیلوں کی اوسط تعداد جن کو هو کمشنر فیصل کوتا هے هر چوتهائی سال میں ۵۷۵ اور هو سال ۱۳۰۰ هے ۔ اس کے علاوہ رہ ضلع کے دفتروں کے کلوکوں

کی ابیلیں سنتے ھیں جو حق تلفی اور سزا کے حکم کے خلاف ھوتی ھیں ۔

کمشنورں کو ۱۸۰ روپیم مقررہ سفر کا بہتہ ملتا ہے ان دنوں کی تعداد جس میں مدر کی دیدہ کی میں مدر

میں وہ دورہ کرتے هیں نہیں مل سمي ان کو بارش اور سودی کے موسم میں دورہ کرنے کا حکم ھے۔ میں ایک افسر جو ایکٹ دویزن کے چارج میں ھے اس کی نوکوی

کی مدت اور اس کی الزمی پنشی پر جانے کی تاریخ نیچے لکھی هوئی هے ۔ کی مدت اور اس کی الزمی پنشی پر جانے کی تاریخ نیچے لکھی هوئی هے ۔ نام کمشنر دویزن مدت طرصت رتائر هونے کی تاریخ

ا ۳ سال ۲ دسمبر سنه ۱۹۳۱ع ميوتهم ا _ مستوری این مهتا ۲۷ نومير سنه ۱۹۳۱ع ۳۱ سال المهذؤ ٢ _ مستر جي ايم هارپر JIm r+ 9 دسمبر سنه ۱۹۳۲ع روهياكهنت ٣ ـ مستو چي ميسن 9 دسمبر سنه ۱۹۳۲ع فيض آيان +۳ سال ٣ - اے جي شريف ٥ ـ جي ايل سَاتَهـ ٨ اكاور سنة ١٩٣٥ع ۲۷ سال ينارس 8,51 ۳ دسمبر سنه ۱۹۳۵ع ا ۲۷ سال ٢ - دَبِلْمِو سي دَائْبل كمايون ۲۸ نومیر سنه ۱۹۳۵ ج JL- 7 V ٧ _ ا = دَبليُّو ابتسى ٢٥ نوسېر سنه ١٩٣١ع ۲۲ سال گور کهپور ٨ - جي ايل ويوين ۹ ـ ئى بى د ليو بشپ ٢٥ تومير سنة ١٩٣١ع J = 11 المأيان

(جو العآبان کے کمشنر مقور کینے گئے دیس) +1 _ ایف دبلیودبلیو بینس جہانسی ۲۳ سال ۲۲ نومبر سته ۱۹۳۸ع (ج) تمام دویونوں کے دفتوں میں _

نو هید اسستنت هیں جن کی تنخواہ ۴۰۰ روپیم سے ۱۲۰ روپیم تک ہے۔ ۱۲۵ کلوک هیر، جن کی تنخواہ ۲۰ روپیم سے ۲۳۰ روپیم تک هے۔

۹۴ نیچے درجہ کے نوکو هیں جن کی تنخواہ ۹ ردیبہ ہے 19 ردیبہ تک ہے۔ تمام خرچ جو ۱۹۳۸ع-۱۹۳۹ کے بجت میں شامل کیا گیا ہے وہ ۱۹۳۸ء روپیہ ہے اس میں چھتی کی تمخواہ کا خوچہ شمار نہیں ہے ۔

ھو ایک قریزن کے اعداد، اکتھا کیئے جا رہے ھیں اور آنریبل میمبر کے سامنے تھیک رقت میں پیش کیئے جائینگے ۔

- *17. Shri Harnath Prasad : श्री हरनाथ प्रसाद : (अ) क्या सरकार यह बताने की कृपा करेगी कि कुल ४८ जिलों में कितने आई० सी० एस० कलक्टर और डिप्टी कमिश्नर हैं और कितने पी० सी० एस० हैं ?
- (ब) कितने अंग्रेज, कितने ऐंग्लो इन्डियन, कितने इन्डियन किश्चियन, कितने हिन्दू, कितने मुसलमान, कितने हरिजन और कितने अन्य वर्ण और धर्म के हैं ?
- (स) सेकेटेरियट और अन्य विभागों में कलक्टरों, डिप्टी कमिश्नरों और कमिश्नरों के अलावा और कितने अक्रसर आई० सी० एस० के हैं? यह किन किन ओहदों पर हैं? क्या क्या वनस्वाह पाते हैं और इनकी सर्विस कितने कितने दिन की है ?

شرى هرئاتهم درشاد -

(الف) کیا سرکار یہ متانے کی کرپا کرے گی که کل ۴۸ ضلعوں میں کتنے۔ آئی ۔ شی ۔ ایس کلکٹر اور ڈپٹی کمشنر ہیں اور کانے پی ۔ سی ۔ ایس هیں ۔

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: On April 4, 1938, out of 48 District Officers there were 25 I. C. S. Collectors; seven

- I. C. S. Deputy Commissioners; eight P. C. S. Collectors and eight P. C. S. Deputy Commissioners. (The listed post holders have been included in the P. C. S.)
- (b) Sixteen are Europeans; two are Anglo-Indians; three are Indian Christians; eighteen are Hindus; nine are Muslims; and there are no Harijans.
- (c) The information as regards I. C. S. officers serving in the Secretariat and other departments is as under—

Secretariat

	<del></del>	<del></del>		
Designation and post	Substantive appointment	Salary	Length of service on April 4, 1938	
·				
Secretariat		Rs.	Y. M. D.	
1. Chief Secretary to Government.	Commissioner	P. 3,000	30 4 7	
2. Revenue Secretary to Government.	Magistrate and Collector.	P. 2,250 S. P. 250	23 4 8.	
•	·	2,500		
		S. O. P. £30	,	
3. Secretary, Local Self- Government and Public Health.	Ditto	P. 2,200 S. P. 250 O. P. 300	21 3 24	
·		2,750	·	
4. Secretary, Industries and Education.	Ditto	P. 2,250 S. P. 250 O. P. 300	23 3 9	
		2,800		
5. Secretary, Public Works Department and Irriga- tion Branch.		P. 2,050 S. P. 250 O. P. 300	18 2 28	
		2,600		
6. Deputy Secretary, General Branch.	Joint Magistrate	P. 1,700 Cm. A. 200	14 3 23	
		1,900		
7. Deputy Secretary, Finance Branch.	Ditto	P. 1,200 Cm. A. 200	8 3 18	
		1,400		

Designation and post	Substantive appointment	Sala	ry		ngth vice 4, 1	$\mathbf{on}$
			Rs.	Y.	M.	D
8. Deputy Secretary, Revenue Branch.	Joint Magistrate	P. Cm. A.	1,150 200	7	4	24
· .		S. O. P.	1,350 £25			
9. Deputy Secretary, Industries Branch.	Ditto	P. Cm. A.	1,200 200	8	4	29
		٠.	1,400			
 Officer on special duty in the General Branch. 	Ditto	P. S. O. P.	700 £25	6	4	- 24
Board of Revenue						
Senior Member	Member, Board of Revenue.	P. T. A.	3,500 270	34	4	6
	. :		3,770			
Junior Member	Commissioner	P. T. A.	3,500 270	32	4	11
			3,770			
Secretary, Board of Revenue	Joint Magistrate	P.	1,425	11	4	10
Department of Agriculture			•			
Cane Commissioner	Joint Magistrate	P. S. P.	1,500 150	12	4	0
			1,650			
High Court						
Puisne Judge	Puisne Judge	Р.	4,000	33	4	7
Ditto	Ditto	P.	4,000	28	4	8
Ditto	Ditto	P.	4,000	27	4	9
Chief Court						
Judge	Judge	P.	3,500	27	4	9
Do.	Do	P.	3,500	26	4	13
Excise Department						
Excise Commissioner	Joint Magistrate	Ρ.	1,600	-13	3	15

Designation and post	Substantive appointment	Salary	Length service April 4, 1	a_0
		Rs.	Y. M.	D.
District and Sessions Judges				·
District and Sessions Judge	Judge, 1st grade	P. 3,000	32 3	9
Ditto	Judge	P. 2,250 Jl. P 150	27 3	9
		S. O. P. 2,400 £30		
Ditto	Do	Р. 2,250 Л. Р. 150	25 3	14
		2,400		
		S. O. P. £30		
Ditto	Do	Р Л. Р. 2,250 150	25 3	14
		2,400		
		S. O. P. £30		
Ditto	Do	P. 2,250 Jl. P. 150	24 3	15
		2,400		
		S. O. P. £30		
Ditto	Do	P. 2,250 Jl. P. 150	24 3	11
		2,400		
		S. O. P. £30		
Ditto	Do	P. 1,900	16 3	24
Ditto	Do	P. 1,900	16 3	5
Ditto	Do	P. 1,500	12 4	20
Ditto	Do	P. 1,425	11 4	6
Ditto	Civil and Sessions	P. 1,500	12 3	17
	Judge,	S.O.P. £30		
Ditto	Ditto	P. 1,275	9 3	. 19
Ditto	Joint Magistrate	P. 1,350	10 3	23
Ditto	Ditto	P. 1,350 S. O. P. £25		26
Ditto	Ditto	P. 1 S. O. P. £25		program is

:Designation and post	Substantive appointment	Salary	Length of service on April 4, 1938
District and Sessions Judges		Rs.	Y. M. D.
District and Sessions Judge	Joint Magistrate	P. 1,350	10 4 0
Ditto	Ditto	P. 1,200 S. O. P. £25	8 4 8
Ditto	Ditto	P. 1,200	8 4 8
Ditto	Ditto	P. 1,150	7 4 18:
Ditto	Ditto	P. 1,150	7 4 18
Civil and Sessions Judges (Temporary)		x	
District and Session Judge (Temporary).	Joint Magistrate	P. 750	6 3 21
Ditto	Ditto	P. 750	6 3 17
Ditto	Ditto	P. 750	6 4 25
Ditto	Ditto	P. 800	7 4 16.
Ditto	Ditto	P. 700 S. O. P. £15	5 3 29
Settlement		•	
Settlement Commissioner	Magistrate and Collector.	P. 3,000 T. A. 180	28 4 12
		3,180 S. O. P. £13 6 8	
Settlement Officer	Magistrate and Collector, (provisional substantive.)	P. 1.800	15 3 23
		8. O. P. £30	
Ditto	Ditto	P. 1,425 S. P. 150	11 3 19
		1,575	
		S. O. P. £30	
Ditto	Ditto .	P. 1,275 S. P. 150	9 2 27
		1,425	
		S. O. P. £25	
Ditto	Ditto	P. 1,100 S. P. 150	6 4 21
		1,250	

Designation and post	Substantive appoint, ment	Salary	Length of service on April 4, 1938
Assistant Settlement Officer	Joint Magistrate	P. 700 S. P. 100	Y. M. S. 5 4 15
Director of Industries Director of Industries	Joint Magistrate	P. 1,500	12 4 9
His Excellency the Governor's Office Secretary to His Excellency the Governor.	Magistrate and Collector.	P 2,050 S. P. 250 2,300	17 4 3 -
Joint Magistrate Assistant Superintendent and Judge, Small Cause Court.	Joint Magistrate	S. O. P. £30 P. 800 S. O. P. £25	7 4 8

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: पार्लियामेन्टरी सेकेटरी ट् आनरेब्ल प्रीमियर:

- (अ) ४ अप्रैल सन् १९३८ ई० को ४८ डिस्ट्रिक्ट अफ़सरों में से २५ आई० सी० एस० कलेक्टर, ७ आई० सी० एस० डिप्टी कमिश्नर, ८ पी० सी० एस० कलेक्टर और ८ पी० सी० एस० डिप्टी कमिश्नर थे (लिस्टेड पोस्टों के लोग पी० सी० एस० में शामिल कर लिये गए हैं)।
- (ब) १६ योरोपियन हैं, २ ऐंग्लो इंडियन हैं, ३ भारतीय ईसाई हैं, १८ हिन्दू हैं, ९ मुसलमान हैं और कोई हरिजन नहीं हैं।
- (स) आई० सी० एस० अफ़सर जो सेकटेरियट और दूसरे मुहकमों में काम कर रहे हैं उनके बारे में सूचना नीचे दी हुई है :—

संकेटेरियट

जगह का नाम				ह, सन् तक नौव हा समय	करी
१—चीफ़ सेक्रेटरी, गवर्न- मेन्ट	कमिश्नर	रुपया ३,०००	वर्ष ३०	महीना ४	दिन ७
२—रेवेन्यू सेऋटरी, गवर्न- मेन्ट	मजिस्ट्रेट और कले- क्टर	वेतन २,२५० विशेष वेतन २५०	२३	86	
		२,५०० एस० ओ० पी० ३० पौंड			

जगह का नाम	असली जगह	४ अप्रैल असली जगह वेतन १ ९३८ ई० नौकरी का		
३—सेक्रेटरी लोकल सेल्फ़- गवर्नमेन्ट और पब्लिक हेल्थ	मजिस्ट्रेट और कलेक्टर	रुपया वेतन २,२०० विशेष वेतन २५०	वर्ष २१	महीना दिन ३ २४
		२,४५० एस० ओ० पी० ३० पौंड		
४—सेकेटरी इंडस्ट्रीज और एजूकेशन	मजिस्ट्रेट और कलेक्टर	वेतन २,२५० विशेष वेतन २५० एस० ओ० पी० ३००	२३	३ २४
५—मेक्नेटरी पब्लिक वर्क्स डिपार्टमेन्ट और इर्री- गेशन ब्रान्च	मजिस्ट्रेट और कलेक्टर	२,८०० वेतन २,०५० विशेष वेतन २५० एस० ओ० पी०	१८	२ २८
		३०० २,६००		
६—डिप्टी सेश्रेटरी जेन- रल ब्रान्च	ज्वाइंट मजिस्ट्रेट	वेतन १,७०० कम्पेन्सेटरी बलाउन्स २००	\$ 8	3 7
७—हिप्टी सेकेटरी फ़ाइनेन्स ब्रान्व	ज्वाइंट मज़िस्ट्रेट	१,९०० वेतन १,२०० कम्पेन्सेटरी		₹ ११
		बलाउन्स २०० १,४९०		

जगह का नाम	असली जगह	वेतन	४ अप्रै ई० :		
८—डिप्टी सेकेटरी रेवेन्यू ब्रांच	ज्वाइट मजि ~~स~~ ्ट्रेट …	रुपया वेतन १,१५० कम्पेन्सेटरी अलाउन्स २००	वर्ष ७	महीना ४	दिन २४
		१,३५० एस० ओ० पी० २५ पौंड	-	CONTRACTOR AND	•
≪डिप्टी सेक्रेटरी इन्डस्ट्रीज ब्रांच	ज्वाइंट मजिस्ट्रेट	वेतन १,२०० कम्पेन्सेटरी अलाउन्स २०० १,४००	۷	>	₹\$
२०- –आफ़िसर आन स्पेशल डघूटी, जन- रल ब्रांच	ज्वाइन्ट मजिस्ट्रेट	वेतन ७०० एस० ओ० पी० २५ पौंड	U.S	४	<i>3</i> ,7,

आई० सी० एस० आफ़िसर जो दूसरे विभागों इत्यादि में काम कर रहे हैं

बोर्ड आफ़ रेवेन्यू

सीनियर मेम्बर	. मेम्बर बोर्ड रेवेन्यू	आफ़	वेतन ३,५०० टी० ए० २७०	₹४	४	Ę
			₹,७७०			

	0			४, सन्	
जगह का नाम	असली जगह	वेतन	1	तक नौक हा समय	
				। तन्य	
		रुपया	वर्ष	महीना	दिन
जूनियर मेम्बर	कमिश्नर	वेतन ३,५००	३ २		2.2
		टी० ए० २७०			
•					
		₹,७७०			-
		,,,,,			
सेकेटरी बोर्ड आफ़	ज्वाइन्ट मजिस्ट्रेट	वेतन १,४२५	११	४	₹ on :
रेवेन्यू	_c_c				
	कृषि वि	भाग १			
केन कमिश्नर	ज्वाइन्ट मजिस्ट्रेट	वेतन १,५००	१२	४	0 3
	•	एस० पी० १५०			
		0.55			
		१,६५०			
	हाई	। कोर्ट			
		•			
पिउनी जज	पिउनी जज	वेतन ४,०००	33	ጸ	ښون
**************************************		,, Y,00a	२८	8	ሬ፣
	**************************************	,, 8,000	40		.
,,,	***	,, ४,०००	२७	ሄ	% :
	चीफ	काट 			
	অঅ	वेतन ३,५००	२७	8	٩.
					•
		,, ₹,५००	२६	ሄ	{ ₹,
	विभाग आ	l. Gif			
	gregorisation of Edvisher marketing and property of the conference of		•		
एक्साइज कमिश्नर	ज्वाइन्ट मजिस्ट्रेट	वेतन १,६००	१३	3	૧૫.
			l		

डिस्ट्रिक्ट और सेशन जज

		·		अप्रैल,				
जगह का नाम	असली जगह वेतन		असला जगह वेतन		१९३८ ई० नौकरी का			
			-11-11	1				
·		रुपया	वर्ष	महीना	दिन			
डिस्ट्रिक्ट और सेशन जज	प्रथम ग्रेड के जज	वेतन ३,०००	32	३	९			
g	্স্ত্র	वेतन २,२५०	२७	Ą	9			
		जुडीशल पे १५०						
		77.0						
		२४०० एल० ओ० पी०						
		३० पौंड						
<i>a</i>)		वेतन २,२५०	२५	3	१४			
		जु डीशल पे १५०						
		7800						
:	-	एस० ओ० पी० ३० पौंड						
e e			71.		१४			
***	•••	वेतन २,२५० जुडीशल प	२५	n× .	ζ°			
		१५०						
		24.						
		२४०० एस० ओ० पी०						
	• .: - :	३० पौंड						
**	77	वेतन २,२५०	२४	ą	१५			
		जुडीशल पे						
		१५०			t .			
		२४००						
		्एस० ओ० पी०						
		३० पौंड			encycles of the			

जगह का नाम	असली जगह	वेतन	ई०	ल, सन् तक नौ का सम	करी
डिस्ट्रिक्ट और सेशन जज	ज ज	रुपया वेतन २,२५० जुडीशल पे	वर्ष २४	महीना ३	दिन १ १
		१५० २४०० एस० ओ० पी० ३० पौंड			
	•	वेतन १,९००	१६	R	२४
	•	,, 8,900	१ ६	R	. 4
•••	••	,,, 8,400	१२	8	२०
•••• ••••	.,	,, 8,874	११	8	Ę
	सिविल और सेशन जर	्र, १,५०० एस० ओ० पी० ३० पौंड	१२	. β 	१७
1	11 (1) (1) (1) (1) (1) (1) (1) (1) (1) (	वेतन १,२७५	8	3	0
•••••	ज्वाइन्ट मैजिस्ट्रेट	,, १,३५०	१०	R	२३
	• • • • • • • • • • • • • • • • • • •	,, १,३५० एस० ओ० पी २५ पौं ड	80	8	२६
		वेतन १,३५०	१०	٧	२
		,, १,३५०	१०	ધ	•
		,, १,२०० एस० बो० पो० २५ पोंड	٥	8	6

जगह का नाम	असली जगह	वेतन	ई०	ल, सन् तक नौ ज्ञासम	
डिस्ट्रिक्ट और सेशन जज	ज्वाइंट मैजिस्ट्रेट	हपया वेतन १,२००	वर्ष ८	महीना ४	दिन ८
,,	es	,, १,१५०	૭	8	१८
डिस्ट्रिक्ट और सेशन जज	<i>,,</i>	,, १,१५०	૭	४	१८
÷	सिविल और सेशन जज	अस्थाई		diality descent of the	
सिविल और सेशन जज् (अस्थाई)	ज्वाइन्ट मैजिस्ट्रेट	वेतन ७५०	QF	MY.	२१
77	) ;	,, ৩५০	Ç	₽	१७
72		,, હયુ	Ę	૪	ર ષ્
) 1	,,	,, Coo	و	४	१६.
n	37	,, ७०० एस० ओ० पी०	, પ	Π¥	₹\$;
		१५ पौंड			
	बन्दोबस्त				
सेटिल्मेन्ट किमश्नर	मैजिस्ट्रेट और कलेक्टर	वेतन ३,००० टी० ए० १८० ३,१८०	२८	8	१२
		एस० ओ० पी० १३ पौंड ८ पेंस			.*
सैटिल्मेन्ट अफ़सर	मैजिस्ट्रेट और कलेक्टर (प्रावीजनल सब्सटेन्टिव)	वेतन १,८०० एस० पो० १५०	१५	מצ	२३
		१,९५० एस० ओ० पी०			
		३० पौंड			

			1 .				
जगह का नाम	असली जगह	वेतन	i	ल, सन् १९३८ तक नोकरी हा समय महीना दिन ३ १९			
				का समय	₹ 		
		रुपया	वर्ष	महीना	दिन		
सेटिल्मेन्ट अफ़सर	ज्वाइन्ट मैजिस्ट्रेट	वेतन १,४२५	28				
		एस० पी० १५०					
		<i>૧,</i> ૫૭૫					
		एस० ओ० पी०					
		३० पौंड वेतन १,२७५	. 9	२	712		
	"	एस० पी० १५०	3	\	२७		
		3/10 1/10	.]	1			
		१४२५					
		एस० ओ० पी०					
		२५ पौंड					
	s, •••	वेतन १,१००	६	8	२१		
		एस० पी० १५०					
असिस्टेन्ट सेटिल्मेन्ट		१२५०		8	٥,,		
अफ़सर	"	वेतन ७०० एस० पी० १००	4		ફ લ્		
		7,100,100					
		600					
	डायरेक्टर इन्डर						
ड्डायरेक्टर इन्डस्ट्रीज़	ज्वाइन्ट मैजिस्ट्रेट	वेतन १,५००	१२	8	९		
	6						
	एच० ई० गवर्नर व	ग दफ्तर					
धनक हैं सवर्तर के	मैजिस्ट्रेट और कलेक्टर	। तेत्रत २०५०	१७	૪	-		
सेकेटरी	नापर्ट जार गर्भटर	एस० पी० १५०	10		*		
		2,700			1		
		एस० ओ० पी०					
	ज्वाइन्ट मैजिस्ट्रेट	३० पौड					
असिस्टेन्ट सुगरिन्टेन्डेट		<u> </u>					
आसस्टन्ट सुगारन्टन्डढ और जज खक्रीफ़ा	ज्वाइन्ट मैं जिस्ट्रेट	वेतन ८०० एस० ओ० पी०	و	8	4		
न्यार् चच प्रतासम		२५ पॉड	W				
	1			<u> </u>	Beet in divine a		

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier:

پارليا مينئري سيمريئري ٿو آنريبل پريميئر –

(اُلْف) اُ اَلَهِ وَيلُ اَسْلَمَ الْعَالَمَ الْعَالَ الْمَا وَسَلَمَ الْسَوْنِ مِينَ سِ ٢٥ وَالْكَارِ مَا اللهِ اللهُ
(ب) ۱۲ يوروپين هين - ۲ اينگلو اِنڌين هين - ۳ هندوستاني

عيسائي هين - ١٨ هندو هين - 9 مسلمان هين اور كوئي هريجن نهين *

(ج) آئی۔سی۔ایس آفیسر جو سیکریتریت اور دوسرے محکدوں

میں کام کو رہے ھیں - ان کی بابت میں اطلاع نیچے دی ھوئی ہے ۔

۳ اپریل منه ۱۹۳۸ء تک نوکري کي مدت			४१	تنخو	اصلی جگههٔ	ولا لا هوگې
	مهينه		が <u>よ</u> いう) ア+++	تنخواه	كمشنر	ا - چــيف سيکريـــ ~~ــــــــــــــــــــــــــــــــ~~
٨	h	12	110+ 10+	تنخواه	منجستر يت ارر کلکتر	۴ – ریونیو سیکویت _{ری} گورنمنگ
			10++	ېى ۳۰ پۇند	ایس اد	
fr	٣	rt	77++ 70+	تنخواه ایس پی	ايضاً	۳ - سیکریـــــــــــری لـــوکل ا سیلف گورنـــمنت اور پبلک هیلتهه
			۳++			
9	"	۲۳			مجستريت اور کلتر	۳ ـ سیکویتری اندستریز ادر ایجونیشن
			10+ P++	ایس پی ار پی	أيس	
			¥ A++		*	

	ريلسنه ۸ وکومي ک _ي		خواة	iii	اِصلی جگہہ	جگهه کا نام
్రం	مہینت	سال	(دژ—ټه			
۲A	y	ţA	1+0+	تنخواه	محبستویت اد. کاک	٥ - سيم يـترى بياك وركس ديپارتمنت
			10+	ایس پی	مجستریت اور کلکتر	ادر اربایشی برانی
			۳++	، اد پی '	ا 1.س	
15	٣	in	14++	تنخواه	جوائنت مىجستى يت	۱ – قربتی سےکریتـــري جنرل برانچ
			الاو نس++ ا	کمپنستری	منجستريت	
			19++		٠	
1	٣	Α.		تنخواه	·	۷ - دَهِتَی سکریتَــری فائننس برانچ
			الاو نس++۲	ء مپنست _ر ی ا		
			14++			
*	۴	V			ايضاً	۸ - قهنسی سکرینتری ر ریونیو برانیج
			لاونس++۲ 	دمیدستری(		
			٢٥ پونڌ	اس ار پی		
; 9	k	~ A	17++	تنخوالا	ايضاً	9 - قبتى سكريتسرى
			لاونس++۲	مى پن سترى!		اندستريز برانيم
			1r++			
*	r	1	۲۰۰ پرند	تفخواه اس ار پی	جوائنت متجستريت	+ا - انيسر اسپيشك ا ديوئي جنرل برانج
		ھے ھی	میں کام ک _{رر}	. متحكسون	فسر جو، دوسرے	اری آئی سی ا س ا
4	h	Me			مىبر بورة آف ريونيو	
			PVV+	بی اے	**)	
· <del></del>			· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·		-	

۱۹۳ <i>۱ ت</i> کی	ل سنه ۱ نوکړی مدس	۳ اپویا تک	خواة	تڼد	اصلی جگھت	من لا هیگی
دن 11	هنيزه	سال ۳۲	ro++	تنخواه	كمشتر	جونيئر ميمبر
			*V+ 	ٿي اے		•
1+	r	11	Into		جوائنت م ~~بج~~ ستہ یت	سکریآری یـورد ژف ریونیمو
*	k	1 4	10++	زراءت تنخراه	محكمة	کین کمشنر
			10+	اس پی	and the second s	
V	ķ	۳۳	140+	كورت تنخواه	هائي پيوني جبي ايضاً	پیونی جیے
A	k	7 A	N+++	تنخواه	ايضاً	يضاً
9	k	٧٢	1.0++	تنخوالا	ايضاً	أيضاً
9	h h	۲۷ ۲۹		تذكه إلا تذكو إلا	چيف جج ايضاً	 ايضاً
10	٣	14			متحكمة أ جوائنت معيستريت	اکسائز کمشنم
					ةستركت اور	
9	r	۳۲	r+++	تنخواه	جبے فوست گرین	وَسُنَّر كُتُ أُدر سُشن جَبِي
9	r	۴V	110+	55	جج	ايضاً إيضاً
			444	جوڌيشل <u>پ</u> .س او پي		

0						, 200	
۴ اوریل سنه ۱۹۳۸ تک نوکړی کی مدت		تفخواه		اصلی جگهه	جگهه کا نام		
مهينه	Ulm	روپيه					
٣	40	110+	تنخواه	<i>₹</i> ÷	سشی جج	ة سآركت اور	
		پے +۱۵ -	جوڌيشل ِ				
		++۳۲ پونڌ با۲ پونڌ	ایس او پی				
٣	10	110+	تنخراه	ايضاً	ايضاً	ايضاً	
		پے +۱۵	جوڌ يشل				
		۲۲++ ۲۴ پونڌ	ایس اد پی				
۳	44	***	تنخواة	ايضاً	إيضاً	إيضاً	
		بے +۱۵	جوڌيشل				
	* 1	+۲۲+ ۲۳+ پونڌ	ایس ار پی				
P	44	FF0+	تنخواة	ايضاً	ايضاً	ايضاً	
		پے +0	جوة يشل				
		۲۳++ ۲۳ پونڌ	ایس او پ _و				
r	14	19++	تنخراه	ايضاً	ايضاً	أيضاً	
۲	11	19++	· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·	ايضًا	إيضاً	ايضاً	
۴	17	10++	,,,	ايضاً	إيضاً	ايضاً	
þ	11	i uto	,	ايضاً	إيصاً	ايضاً	
	مدت مهدت مهدت الم	البال سنه ۸ مدت دوکړی مدت مدت مدت مدت مدت مدت مدت مدت مدت ۲۰ ۳ ۲۰ ۳ ۲۰ ۳ ۲۰ ۳ ۲۰ ۳ ۲۰ ۲۰ ۲۰ ۲۰ ۲۰ ۲۰ ۲۰ ۲۰ ۲۰ ۲۰ ۲۰ ۲۰ ۲۰	الا الويل سنه ۸ الويل سنه ۸ الويل سنه ۸ الويل سنه ۸ الوي وکړی الله مهينه موت الوي الوي الوي الوي الوي الوي الوي الوي	تنخواه تک نوکوی روبیه سال مهینه روبیه سال مهینه تنخواه ۲۲۰ ۲۱ ۳ ۳ ۳ ۱۰ ۲۲۰۰ ۳ ۳ ۲۲۰۰ ۳۰۰ ۲۲۰۰ ۳ ۳ ۲۰۰ ۲۰۰ ۲۰۰	اسلی جکهه تنخواه تک نوکوی مدت کا دولوی مدت کا دولوی مدت کا دولوی مدت کا دولوی جب از کا کا جب از کا کا جب از کا کا جب از کا کا کا جب از کا کا کا کا جب از کا		

ا 19 ا تے کی ——	لسنة ^{۸ م} نو ^ک وي مدت	۳ اپريا تک	35	, iii	اصلی جگهه	ا قام	و برقزخ
دن	مهينة	سال	درپیه				
ĮV	۳	17	10++	. ,,	سول اور سشن	يشن جاج	قستركت اور
	٠		۳+ پونڌ	ایس او پی	جج	Commence of the Commence of th	
*	سو سو سو	9	1740	تنخواه	ايضاً جوائنت	ايضاً ايضاً	ايضاً ايضاً
					مجستريث		
† 4 †	l. l.	++	100+	رو ایس او پی	ايضاً	ايضاً	إيضاً
;	l.	1+	100+	تنخواه ایس او چ	إيضاً	ايضاً	ايضاً
*							
*	ľ	1-	100+	تنخواه	ايضاً	ايضاً	ايضاً
*	h	1+	150+	تنخواه	إيضاً	انضًا	إيضاً
٨	ار	٨	17++	تنخواة	إيضاً	ايضاً	إيضاً
			٢٥ پۇنت	ايس ار پي			·
Α	r	٨	1,7++	تنخواه	جوائذت مجستہ یت	ايضاً	ايضاً
† A	h	v	110+	تنخواة	ايضاً	إيضاً	ايضاً
† A	h	٧	110+	تنخواه .	ايضاً	ايضاً	أيضاً
			شن جبح	ر سول اور س	تمپوريري		
**	٣	4	V0+	تنخر الا	جرائنت مجستريت	شــن جج	ســول اور ســـقىيوريوي
tv	٣	. 4	V0+	تنخواه	ايضاً	ضأ	
70	h	ч	V0+		ايضاً		

۱ اپریل سنه ۱۹۳۸ع دک دولوي کي مدت	تنخواه	اصلي جگهه	جگههٔ کا نام
سال مهینه س	روپيم		
ty r v		جو ائنت محصقویت	سول اور سشن جبح
rg r o	تنخراه ++٧	مى ~~ج~~ ُستريت ايضاً	ڏ-پوريري ايضاً
	ایس-ار - پی٥ ا پؤنڌ		
14 4 47	بندوبست تنخواه ۲+++	معجستّہ بت اور کاکتر	سيئلمينت كمشنر
	ٿي ۔ اے ۱۸+	7 121	: 1
	T A+		
	ایس او پی ۱۳ پؤنڌ ۵ شلنگ ۸ پنس		•
17 7 10	تنخواه ۱۸+۰	مجستریت اور	سيتَلمينت آفيسر
	اس ـ پی ۱۵۰	(پراریونل سبستینتیو)	
	۱۹۵+ ایس ـ اد – پی – ۲۰ چؤنگ		
19 7 11	تنخواه ١٣٢٥	جـوائنــت	سيتلمينت آنيس
	یس ـ پی ۱۵۰	ميجستريث	
	/cvo		
	اس- او ۔ پي ۳۰ پونڌ		
TV TO THE STATE OF	تنخواه ۱۴۷۵	جــوالنـــت معساريت	سيتلمينت أفيسر
	ایش یی ۱۵۰ ۱۳۲۵		
	ايس ـــ يي 10 يؤند		

19۲ع کی	۳ ارپیل سنه ۱۹۳۸ع تک نوکوی کی مدت		۲ أيبيل سنة تك نوكرو تنخواة مدت		جگهه	اصلي	جگهه کا نام	
్రం	مهينة	سال	رونيته					
11	r	4	11++	تنخواه	نت تريت	جوادً	سينَا يَنْ آفيس	
			10+	ایس _ پی	٠٠			
			140+					
10	k	٥	V++	تنخواه	ضا	ا (ي	اِسستَانت سیت لمی نت آفیسر	
			1++	ایس چی			,	
			۸++					
9	۴	† P	10++	قستويز تنخواه	ائوكٽو ان مٿ ٽتريت	ق جوادًا محص	دائركتر اندستريز	
٣	۴	۱۸	, f+0+	گورنو کا دة تفخواه	کسیلنسی متربیت	هز ایا مجس	هز ایکشیلینسی گورنر کے	
•	•			آیس پی	376 16	ادر	سیکریتری	
			f. r++					
			ى+۳پ <i>ۇ</i> نڌ	ايس - أو - \$				
A .	M	v	۸++	نجستريت ا تنخواه	وائنت • ئنت	ج جوا	استنت سپرنتندن	
			، - پیی ۲۵	ايس - ا= يۇد	.تريت	# ~~2~~ 2 ₩	ارر جبج خفيفه	

APPOINTMENT OF SECRETARY, OF DISTRICITS BOARDS

^{*8 .} Shri Harnath Prasad: श्री हरनाथ प्रसाद: (अ) क्या सरकार यह बतलाने की कृपा करेगी कि डिस्ट्रिक्ट बोर्ड के सेक्रेटरी की नियुक्ति के क्या नियम हैं? कम से कम किस योग्यता की आवश्यकता होती है ?

⁽ब) इनके क्या कर्तव्य हैं ?

⁽स) क्या इनकी तनस्वाह के बारे में कोई स्केल है या हर एक बोर्ड जो चाहे तनस्वाह दे सकता है ?

شري هرناتهه پرشاه -(الف) کها سرکار يهه بتانے کی کرپا کريگي که ةستوکمت بورة کے سيمريتري
کي نيکت کے کيا نيئم هيں ؟ کم سے کم کس يوگيتا کی آوشيکتا هے ؟
(ب) إن کے کيا کرتبيه هيں ؟
(س) کيا إن کي تنخواه کے بارے ميں کوئی اسکيل هے _ يا هر ايک بورة جو چاھے تنخواه دے سکتا هے ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: With regard to (a) (c) the honourable member is referred to the Rules published with notification no. 2912/IX—83-A, dated the 14th December, 1932, as amended from time to time and printed on pages 161-162 of the District Boards Manual. As to (b) he is referred to sections 74 and 76 of the District Boards Act, 1922, read with schedule no. II.

पालियामेन्टरी सेकेटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ लोकल सेल्फ़-गवर्नमेन्ट:

(अ) और (स) के लिये आनरेबुल मेम्बर का उन क़ायदों की ओर ध्यान दिलाया जाता है जो इश्तहार नम्बर २९१२—९—८३ (क) तारीख १४ दिसम्बर सन् १९३२ ई० के साथ छपे थे और जिनकी समय समय पर तरमीम होती रही है और जो डिस्ट्रिक्ट बोर्ड मैनुअल के सफ़ा १६१ और १६२ पर छपे हैं। (ब) के लिए उनका ध्यान डिस्ट्रिक्ट बोर्ड ऐक्ट सन् १९२२ ई० की दफ़ा क़ायदे ७४ और ७६ की ओर दिलाया जाता है जिनको ऐक्ट के जमीमा (२) के साथ पढ़ना चाहिये।

پارليامنٽري سيکريٽري ٿو آنريبل منسٽر آف لوکل سيلف گورنمنٽ -(الف) اور (س) کے ليئے آنويبل ميمبو کو ان قاعدون کي طرف توجهة دلائي جاتي هے جـو اشتہار نمـبو ۲۹۱۱ - ۹-۸۳ (الف) تـاريخ ۱۲ دسمبو سنه ۱۹۳۱ع کے ساتهه چههے تھے اور جن کي رقت رقت پر ترميم هوتي رهي هے

ارر جو قسترکت بورة مینول کے صفحہ ۱۱۱ اور ۱۹۱ یہ چھپے ھیں۔

(ب) کے لیئے ان کی توجہہ ةسترکت بورة ایکت سنه ۱۹۲۱ع کی دفعہ ۷۲ اور ۷۷ کی طرف دلائی جاتی ہے جن کو ایکت کے ضمیمہ ا کے ساتہ پڑھنی چاھیئے۔

*19. Shri Harnath Prasad : (Postponed.)

MUNICIPALITIES, NOTIFIED AREAS AND TOWN AREAS IN UNITED PROVINCES

- * 20. Shri Harnath Prasad : श्री हरनाथ प्रसाद : (अ) इस सूबे में कितनी म्युनिसिपैलिटीच हैं, कितने नोटीफ़ाइड एरिया हैं और कितने टाउनएरिया हैं ?
- (ब) किस आधार पर म्युनिसिपैलिटी, नोटीफ़ाइड एरिया और टाउन एरिया बनाई जाती हैं ? यदि कोई नियम नहीं है तो क्यों ?
  - (स) किस आधार पर मेम्बरों की संख्या रक्खी जाती है ?

- (द) किस आधार पर हिन्दू, मुसलमान, ईसाई, अछूत और अन्य जातियों के मेम्बरों की संख्या निर्धारित की जाती हैं ?
  - (ई) क्या यह नियम सब जगह लागू होता है ?
- (फ) इस सूत्रे में म्युनिसियैलिटी, नोटीफ़ाइड एरिया में अलग जिलेवार कितने हरिजन जाति के प्रतिनिधि हैं और उन मेम्बरों में कितने हरिजन हैं ? प्रत्येक म्युनिसिपैलिटी इत्यादि में हरिजनों की क्या आवादी है ?
- (ज) हरिजन मेम्बरों में कितने चुने हुए हैं और कितने नामजद किये हुए हैं ? क्या गर्वर्नमेन्ट उनके नाम, जात की फ़ेहरिस्त मय पूरे पते के मेज पर रखने की कृपा करेगी ?

شري هرناته، پرشاه — +۲ (الف) — اس صوبے مبنی کتنی میونیسیپلتیز هیں کتنے نوتیفائیڈ انہیا هیں اور کننے تاؤن ایہیا هیں

رُ ب) کس ای هار چر میونیسیپلتی - نوتیفائید ایریا اورتاؤن ایریابنائی جانی هین ایدی کوئی نیم نهیں تو کیوں

(س) کس ادهار پر میدبرون کی سنکهیا رکھی جاتی هے

(د) کس ادھار در هندو ۔ مسلمان ۔ عیسائی ۔ اچھوت اور انیم جاتیوں کے میمبردں کی سنکھیا نودهارت کی جاتی ہے

(ي) كيا يهم نيم -ب جگهه لاگر هوتا هے "

(ن) اس صوبه میں میونیسیپلتی ۔ نوٹیفائیت ایریا میں ۔ الگ ضلعوار کتنے هریجی جات کے پرتوندهی هیں اور اُن میمبررں میں کتنے هریجی هیں ور اُن میمبررں میں کتنے هریجی هیں پرتیک میونیسیپلتی انیادی میں هریجنوں کی کیا آبادی هے

(ج) ہریسی میممورں میں کتنے چنے ہوئے ھیں اور کتنے ناموں کیئے ہوئے ھیں – کیا گرونمنٹ اُن کے نام فرات کی فہرست مع پورے بتہ کے میو پر رکھنے کی کہا کہ یکی

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: (a) There are in this province:

Municipalities-85.

Notified Areas-55.

Town Areas-259.

- (b) No hard and fast principle is prescribed in the Acts and every case is considered and decided on its merits and local conditions. Municipalities are created under section 3 of the United Provinces Municipalities Act. On general grounds no town is to be converted into a municipality unless it has a population of 8,000 to 10,000 and an annual income of not less than Rs.25,000. In the case of Notified and Town Areas Government satisfy themselves that the locality is not an agricultural village and that it is of sufficient size and importance to justify the making of provision therein for sanitation, lighting and improvements.
- (c) In municipalities the number of members is fixed according to the following formula:

Population less than 50,000 .. Not more than 12 members. Population between 50,000 and one Not more than 16 members. lakh.

Population over one lakh but less 20 members. than $1\frac{1}{2}$ lakhs.

Population between $1\frac{1}{2}$ lakhs and 2 24 members. lakhs.

The maximum limit on a population 28 members. of 2 lakhs or over is to be

As regards Notified Areas and Town Areas the honourable member is referred to section 338(2) of the United Provinces Municipalities Act and 5(2) of the United Provinces Town Areas Act.

- (d) Section 11 of the United Provinces Municipalities Act provides for special representation of any classes of the community, but on religious grounds there are only two classes, viz., Muslims and non-Muslims. In the case of Notified Areas there is no class representation. As regards Town Areas the honourable member is referred to sections 5(2) and (3) of the Town Areas Act.
- (e) In the case of municipalities the rules for special representations are made by Government separately for each municipality.

As regards Town Areas the answer is in the affirmative.

(f) and (g) Information is being collected and a reply will be given at a later date.

पार्लियामेन्टरी सेक्रेटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ लोकल सेल्फ़-गवर्नमेन्ट:

(अ) इस प्रान्त में :---

म्यूनिसिपैलिटयां ८५ हैं। नोटीफ़ाइड एरिया ३५ हैं। टाउन एरिया २५९ हैं।

(व) ऐक्टों में कोई विशेष सिद्धान्त नहीं दिया गया है और हर मामले पर उसकी खूबी और स्थानीय दशाओं के मुताबिक़ विचार किया जाता है।

म्यूनिसिपैलिटयों की स्थापना यू० पी० म्यूनिसिपैलिटीज ऐक्ट की धारा ३ के मुताबिक होती हैं। मामूली सबब पेश करने पर किसी कसबे में तब तक म्यूनिसिपैलिटी नहीं क़ायम की जाती जब तक कि उसकी आबादी ८,००० से १०,००० तक की न हो और उसकी सालाना आमदनी २५,००० हपया से कम न हो। नोटिफ़ाइड और टाउन एरियाओं के मामले में सरकार इस बात का इत्मीनान कर लेती है कि वह जगह कोई ऐसा गांव तो नहीं है जहां खेती बारी होती हो और यह कि वह इतनी बड़ी हैं कि वहां सफ़ाई, रोशनी और सुधार का प्रबन्ध करना चाहिये।

(स) म्यूनिसिपैिलटयों में निम्निलिखित विधि से सदस्यों की संख्या मुकरेर हैं :— ५०,००० से कम की आबादी ... १२ सदस्य से ज्यादा नहीं। ५०,००० और १ लाख के बीच की आबादी १६ सदस्य से ज्यादा नहीं। १ लाख से ज्यादा और सवा लाख से कम

की आबादी ... २० सदस्य ।
सवा लाख और २ लाख के बीच की आबादी २४ सदस्य ।
अधिक से अधिक सदस्यों की संख्या जो
२ लाख या इससे ज्यादा की आबादी पर
ज्यादा से ज्यादा ... २८ सदस्य ।

नोटीफ़ाइड एरिया और टाउन एरिया के मामलों में आनरेबुल मेम्बर का ध्यान संयुक्त प्रान्त के म्यूनिसिपैलिटी ऐक्ट की दफ़ा ३३८ (२) और संयुक्त प्रान्त के टाउन एरिया ऐक्ट की दफ़ा ५ (२) की ओर दिलाया जाता है।

- (द) संयुक्त प्रान्त के म्यूनिसिपैलिटी ऐक्ट की दफ़ा ११ क्रौम की किसी जाति की खास प्रतिनिधित्व का प्रवन्ध करती हैं लेकिन धार्मिक विना पर सिर्फ़ दो ही फिर्क़ हैं, मुस्लिम और ग़ैर मुस्लिम। नोटिफ़ाइड एरिया में कोई मजहबी प्रतिनिधित्व नहीं हैं। टाउन एरिया के मामले में आनरेबुल मेम्बर का ध्यान टाउन एरिया ऐक्ट दफ़ा ५ (२) और (३) की ओर दिलाया जाता है।
- (इ) म्यूनिसिपैलिटी के मामले में खास प्रतिनिधित्व के क़ायदे सरकार हर एक म्यूनि-सिपैलिटी के लिये अलग अलग बनाती हैं। टाउन एरिया के बारे में जवाब हां है।
- (फ) और (ज)—इत्तिला इकट्ठा की जा रही है और जवाब बाद की तारीख़ में दिया जायगा।

پارليامنتوي سيكويتوي تو آفريبل منستو آف لوكل سيلف گورنمنت -(الف) اس صوبه مين -

میونیسیپلتیاں ۸۵ هیں نوٹیفائت ایریا ۵۰ هیں قاؤن ایریا ۲۰۹ هیں

(ب) ایکتوں میں کوئی خاص اُصول نہیں بتائے گئے ھیں اور ھر ایک معاملہ پر اس کی خوبی اور مقامی حالت کے مطابق فیصلہ کیا جاتہا ھے میونیسپلتیل صوبہ متحدہ کے میونیسپلتی ایکٹ کے مطابق فیصلہ کی جاتسی ھیں جب تک کوئی خاص وجہہ نہ ھو کسی قصبہ میں میونیسپپلتی قائم نہیں کی جانی جانی جب تک کوئی خاص وجہہ نہ ھو کسی قصبہ میں میونیسپپلتی قائم نہیں کی جانی جانی جانی جبتک که اس کی سالاندآ مدنی پچیس ہزار روپئے ہے کم نہ ھو نوٹیفائڈ اور قائن ایریا کے معاملہ میں سرکار اس بات کا اطمینان کولیگی کہ وہ جگہہ زراعتی گئوں نہیں ھے اور یہہ کہ وہ اتنی کانی بہتی ھے کہ اس کے لیئے صفائی روشنی اور توقی کا انتظام کونا مناسب ھے۔

ر س) ميو تيسين للتيون مين حسب ذيل طريقه سے ميمبرون كي تعداد

پنچاس هزار سے عم کی آبادی میں زیادہ سے زیادہ ۱۲ میمبر -پنچاس هزار سے ایک لاکھ، تک عی آبادی - زیادہ سے زیادہ ۱۹ میمبر -ایک لاکھ سے سوا لاکھ، تک کی آبادی ۲۰ میدبر -

سوا لاکھۃ سے دو لاکھۃ تک کی آبادی ۲۲ میمبر -در لاکھت یا اس سے زیادہ آبادسی پر - زیادہ سے زیادہ ۲۸ سیمبر -

نوقیفائتی ایریا اور قاؤن ایریا کے معاملوں میں آنریبل میمبر کی توجهم صوبت متحده کے میونیسیپلٹی ایکت کی دفعہ ۳۳۸ (۲) اور صوبه متحده کے قاؤس ایریا ایکت می دفعہ ٥ (۲ ") کی طرف دلائمی جاتی ہے –

(ں) صوبه متحدد کے میونیسیپلتی ایکت کی دفعه ۱۱ توم کی کسی ذات کی خاص نماین گی کا انتظام کرتی کے مگر مذھبی بنا پر صرف دو ھی فوقے۔ ھیں مسلم اور غیر مسلم - نوٹیفائڈ ایریا میں کوئی فوقه دارانه نمایندگی نہیں۔ ھے۔ قاؤن ایریا کے معاملة میں آنریبل میدبر کی توجہ ، قاؤن ایریا ایکت دفعه ٥ (١) اور (٣) کي طرف دلائي جاتي هے -

(بي) ميونيسيپلتي كے معامله مين خاص نعايندگي كے قاعدے سيوكار هر ایکت میونیسیپلتی کے لینم الگ الگ بناتی هے - قاون آیریا کے بارے میں جواب هاں ھے -

(ف) اور (ج) اطلاع الهتاكي جارهي هے اور جواب بعد مسين یا جائیگا

*21. Shri Harnath Prasad : (Postponed.)

UNIFORM FOR GOVERNMENT SERVANTS

- *22. Shri Harnath Prasad: श्री हरनाथ प्रसाद: (अ) क्या सरकार यह बतलानें की कृपा करेगी कि सरकारी नौकरों के लिये, खास कर स्कूल और कालिजों के मास्टरों के लिये कोई खास पोशाक (यूनीफार्म) मुकर्रर है या नहीं?
  - (ब) यदि हां तो क्या ?
  - (सं) यदि नहीं तो क्या घोती और कुर्ता और कोट पहिन कर आने की आज्ञा है ?
  - (द) यदि नहीं तो क्यों ?
- (ई) यदि है तो क्या सरकार यह बताने की कृपा करेगी कि सन् १९३१ ई० से सन् १९३५ ई० तक स्कूल या दक्तर में बोती पहिन कर आने वाले कितने कर्म चारियों को सजायें दी गईं और क्या ?

شری هرنا**تهه برشاه — استان * ۲۲ (الف) - کیا سرکار بہد بتلانے کی کردا کریکی کد سرکاری خوکروں کے لیئے خاص کر اسکولوں اور کالتھوں کے منعقروں کے لیانے کوئی خاص پوشاک (يوني نارم) مقرر هي يا فهيل ؟

- (ب) يدى هان تركياگ

(س) یدی نبین تو کیا دھوتی اور گرتا اور کوت بہن کر آنے کی (ده) يوي نيون توکيون ؟ آگیا ہے ؟

(ی) یدی ہے تو کیا سرکار یہ بتانے کی کرپا کریگی که سنه ۱۹۳۱ سے ۱۹۳۵ ع تک اسکول یا دختر میں دھوتی پہن کو آنے والے کتنے کرم چاریوں کو سزائیں دی گئیں اور کیا ؟

The Hon'ble the Minister of Education: The information is being collected.

आनेरबुल मिनिस्टर आफ़ एजूकेशन:

इत्तिला इकट्ठा की जा रही है।

آنويبل منستو ايجوكيشي - اطلاع اكهنّا كي جارهي هـ -

- *23. Shri Harnath Prasad: श्री हरनाथ प्रसाद: (अ) क्या सरकार जानती है कि वस्ती गवर्न मेन्ट हाई स्कूल के कुछ मास्टरों को सन् १९३२ ई० (अगस्त, सितम्बर, अक्तूबर) में किसी खास मौक्ने पर घोती पहिन कर आने के कसूर में बड़ी सख्त सख्त सजायें दी गई थीं?
- (व) यदि हां तो क्या सरकार ऐसे लोगों की पूरी फ़ेहरिस्त मेज पर रखने की कृपा करेगी?

۲۳ (الف) — کیا سرکار جانتی هے که بستی گورنمنت عائی اِسکول کے کھھ ماستہوں کو سنم ۱۹۳۱ع (اگست ۔ ستمبو - اکتوبو) میں کسی خاص سوقع پر دھوتی پہن کو آنے کے قصور میں بڑی سخت سخت سزائیں دی گئیں تھیں ؟

ال ایں اور اس تو کیا سوکار ایسے لوگوں کی پوری فہرست میز پر (ب) یدی ہاں تو کیا سوکار ایسے لوگوں کی پوری فہرست میز پر رکھنے کی کہا کویگی ؟

The Hon'ble the Minister of Education: No teacher was punished for wearing "Dhoti".

(b) Does not arise.

आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ एजूकेशन:

- (क) धोती पहनने के लिये किसी टीचर को सजा नहीं मिली।
- (ख) यह सवाल पैदा नहीं होता।

آنریبل منستر آف ایجوکیشن --(الف) - دهونسی چهننے کے لیئے کسی تیچر کو سزا نہیں ملی -(ب) عہم سوال پیدا نہیں ہوتا -

ALLOWANCE OF SUPERINTENDENTS OF COARDING HOUSES

*24. Shri Harnath Prasad: श्री हरनाथ प्रसाद: क्या सरकार यह जानती हैं कि पुरानी सरकार ने आर्थिक संकट के समय तनस्वाह घटाने के साथ साथ सरकारी बोर्डिंग हाउस और होस्टलों के सुपरिन्टेन्डेन्टों का अलाउन्स भी बन्द कर दिया था?

۲۲ - شري هرناتهه پرساد - کيا سرکار يه جانتي هے که پراني سرکار نے آرتهک کي سے تنخواه گهتانے کے سے اته سرکاري بورةنگ هاؤس اور سيرنتنڌنتوں کا الؤنس بهي بند کرديا تها ؟

The Hon'ble the Minister of Education: The allowances were discontinued from 1st June, 1931, for financial reasons and because rent-free quarters are provided.

The Hon'ble the Minister of Education : आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ एजूकेशन:
माली वजहों से और इसलिये कि बिला किराया मकान दिया जाता है जून
सन् १९३१ ई० से भत्ते बन्द कर दिये गये हैं।

آنریبل منستر آف ایجرکیشی — مالی وجموں سے اور اش لیئے که بلا کرایه مکان دیا جات ہے جون سنه ۱۹۳۱ع سے بہتے بند کردیئے گئے ہیں ۔ مکان دیا جات ہے دون سنه ۱۹۳۱ع سے بہتے بند کردیئے گئے ہیں ۔ CRITERIA FOR SERVICE IN THE EDUCATION DEPARTMENT

- *25. Shri Harnath Prasad : श्री हरनाथ प्रसाद : (अ) क्या सरकार यह वतलाने की कृपा करेगी कि शिक्षा विभाग में असिस्टेन्ट मास्टरों, डिप्टी इन्सपेक्टरों, सव-डिप्टी इन्सपेक्टरों, ट्रेनिंग कालिज के प्रोफ़ेसरों, प्रिन्सिपलों और इन्सपेक्टरों के चुनाव में पब्लिक सर्विस कमीशन किस उसूल पर काम करता है ?
- (ब) क्या यह ठीक है कि इंगलैंड से पास शुदा लोगों को चाहे वह थर्ड डिवीजन वाले ही क्यों न हों हिन्दुस्तान और खास कर यू० पी० के फर्स्ट डिवीजन और उससे भी अच्छी योग्यता वालों पर तरजीह दी जाती है?
- (स) यि हां तो क्यों ?

  (स) यि हां तो क्यों ?

  (الف) شری هر ناته، پرساد کیا سرکار یه، بتانے کی کرپا کریگی که شکشا ربهاگ میں اسستان ماستردں ۔ قربتی انسپیکتردں ۔ سب قربتی انسپیکتردں ۔ سب قربتی انسپیکتردں کے انسپیکتردں کے چناؤ میں پبلک سردس ممیشی کس اُصول پر کام کہتی ہے ؟

  (ب) کیا یہ، تهیک ہے کہ انگلینڈ سے پاس فحدہ لوگوں کو چاہے وہ تهرد قربوین والے هی کیوں نه هوں هندرستان اور خاص کر ۔ یو ۔ پی کے فرست قربین اور اُس سے بہی اچھی یو گیتا والوں پر ترجیعے دی جاتی ہے ؟

  فرست قربین اور اُس سے بہی اچھی یو گیتا والوں پر ترجیعے دی جاتی ہے ؟

  فرست قربین اور اُس سے بہی اچھی یو گیتا والوں پر ترجیعے دی جاتی ہے ؟

  فرست قربین اور اُس سے بہی اچھی یو گیتا والوں پر ترجیعے دی جاتی ہے ؟

The Hon'ble the Minister of Education: The Public Service Commission select the most suitable candidate available according to the conditions of appointment of each service.

(b) No.

(c) Does not arise.

थानरेबुल मिनिस्टर आफ एज्केशन :

- (अ) प्रत्येक नौकरी केदाखिले के लिये जो शर्ते होती है उन्हीं के मुताबिक पब्लिक सर्विस कमीशन सब से अच्छे उम्मेदवार को चुनता है जो उस वक्त मिल सकते हैं।
  - (ब) जी नहीं।
  - (स) सवाल पैदा नहीं होता ।

آزریال منستر آن ایجوکیش -: پرتیک فوکری کے داخلے کے لیئے جو شرطین ہوتی ہیں انہیں کے مطابق پبلک سروس کشن سب سے اچھے امین واروں کو چنتا ہے جو اس وقت مل سکانے ہیں

(ب) جي نهين (س) سزال پيدا نهين هوتا

COMPLAINTS AGAINST THE RAWAL OF BADRINATH

- 26. Shri Lakshmi Shankar Bajpai: Is it a fact that the Rawal of Badrinath is enjoined to remain a Brahmchari for life?
- 27. Is it a fact that before his installation as a Rawal, the present Rawal took a vow before the Tehri Durbar on 25th February, 1926, to remain a celebate?
- 28. Is it a fact that the Rawal was married in the year 1935 to one Sureshi, daughter of Ganga Singh Komdi, Gunth Patwari, Badrinath?
- 29. Is it a fact that she lives with the Rawal all the year round even in the Panch Shila where no married couple is allowed to live?
- 30. Is it a fact that the Rawal has two daughters by his wife Sureshi?
- 31. Is it a fact that the first daughter was born at Panch Shila, where no married couple are allowed to live?
- 32. Is it a fact that the Rawal withdrew for his benefit Rs.12,000 from the temple treasury in the year 1935, a few days before his marriage?
- 33. Is it a fact that the Rawal sold valuable jewellery belonging to the temple for Rs.4,000?
- 34. Is it a fact that when Tehri Durbar laid claim to the temple in the year 1933, the Rawal spent about Rs.22,000 out of the temple funds in opposing this claim? If so, did he submit the accounts?
- 35. Did he spend Rs.3,000 out of this sum on the ground of carrying on propaganda in Madras? If so, has he submitted the accounts?
- 36. Is it a fact that the Garhwal Sub-Committee of the Hindu Religious and Charitable Endowments Committee appointed by the United Provinces Government in 1928 collected a mass of evidence against the mismanagement of Badrinath temple and strongly recommended the immediate filing of a suit under section 92, Civil Procedure Code?
- 37. Will this report be made avail able to the honourable members?
- 38. Did the said committee submit a fresh scheme of management as the old scheme which was introduced in 1899 was a failure.
- 39. Has the attention of the Government been drawn to the resolutions of the District Board, Garhwal, passed in April, 1935 and November, 1937 regarding the mismanagement of the Badrinat temple?
- 40. Is it a fact that the Government appointed auditors to aud the accounts of the Badrinath temple in 1934 and 1936? If so, we the Government make the audit reports public and place a copy of them on the table?
- 41. Is it a fact that the late Raja Sir Ram Pal Singh, the lat Rai Sahib Narayana Swami and Pandit Brij Nath Sharga of the United Provinces Dharma Rakshana Sabha, submitted a new schen in 1935 or 1936 to the then Hon'ble Minister of Education ar

The Water to the same of the

Endowments with a long letter? Will the Government be pleased to make this letter and this scheme available to the honourable members, who may desire to read them?

- 42. Do Government not propose to take steps to change the present scheme of management as prayed by the District Board of Garhwal and the United Provinces Dharma Rakshana Sabha, and recommended by the Hindu Religious and Charitable Endowments Committee? If so, what?
- 43. Is it a fact that during the last two or three years the Rawal has paid out of temple funds, the income-tax assessed on his personal income?
- 44. Is it a fact that there is no Naib Rawal? If so, who performs the *puja* when the Rawal is away or ill or is impure on account of *sutak* (识 本), etc.?

The Hon'ble the Minister of Education: "Necessary material for answering these questions called for from the Deputy Commissioner-in-charge, Kumaun Division, has not yet been received. The answers will therefore be given at a later date."

THE UNITED PROVINCES COURT FEES (AMENDMENT) BILL—(continued) *Clause 7—continued)

†Mr. Mubashir Husain Kidwai: Sir, I beg to move that in clause 7, sub-clause (iv-B) the proviso be deleted. Sir, this proposed new sub-clause relates to several kinds of rights. The first of them is a

sub-clause relates to several kinds of rights. The first of them is a right for benefit to arise out of some land which is not otherwise profitable under this Act, and the second is a right to obtain injunction.

Now, Sir, the words "for a right to some benefit to arise out of land" is a very wide description, and it includes every right of easement. It may be a right of way over a valuable piece of land or to a valuable house, but the right of way itself may not be very important. Secondly, it may be a right to take water along a particular channel or from some particular tank for a village. The right itself is very important so far as it relates to village, but if we are going to assess a court-fee on the value of the village or the value of the fields to which the water has to be taken from a particular tank, as the explanation would have us do, or even if we are to assess it upon the value of the tank itself I submit it would be out of all proportion to the relief which is sought, and it would follow that these rights would once more be asserted not by resort to civil courts but by resort to lathis. The disputes about irrigation are very common in these provinces, and once upon a time they almost al vays led to riots. That tendency has now gone down, and it is open to a person to go to a civil court. But if we are going to charge him court-fee not on a small sum, which may be estimated as a value of that right of watering his fields, but on the value of the field itself, or on the value of the tank itself, one of the two, in that case it would be a great hardship and he would certainly prefer not to go to the court, for which he has no money, but to fight out with other persons who object to his right. Here there is no question of

^{*} Printed with the proceedings of April 6, 1938.
†Speech not revised by the honourable member.

a ich man or a poor man. These rights may equally arise and very often do asise in the case of poor people more than in the case of rich people. It is not their luxury, because there are some very material questions of right which arise and which a person has to enforce. For instance, in a village abadi there may be a piece of land which is lying parti upon which no hour is built, and it is used by a large number of tenants, who have brilt their houses surrounding it, as their place of recreation or a place on which they sit, and either the zamindar or some other tenant begins building a hours upon it. Will these people, if they want to assert their light of easement over that land, have to pay court-fee on the value of the plot over which they claim eagement? Similarly, supposing it is the case of an injunction that A shall be permitted to raise a chappar on a particular piece of land or that he shall be directed to close down a window overlooking a particular house. The property in which that window is to be closed or the chappar is to be raised may be a very valuable property, but the value of the chappar or the window may be very small. Should the man be called upon to pay count-fee on the full value of the house? Sir, this difficulty in the proviso appears to have been felt in the select committee, which has added explanation 2. But that explanation does not remove the difficulties which have arisen. explanation simply says that in cases "falling under clauses (a) and (b), the property which is affected by the relief sought, and where properties of both the plaintiff and defendant are affected, the property of the plaintiff so affected." Now, Sir, this explanation sought to remove the difficulty which was felt on all hands, but unfortunately it has further added to the difficulties. For instance, I would give the case of in igation from a tank. The water which is brought to the fields may be valued at a small price, but the fields which adjoin it and to which water is to be brought, may be more valuable than the tank itself.

This is one of the aspects of the case. On the other hand, it may be that a window which requires to be closed is in a very large house and the claimant who desires that it should be closed lives in a small house in the neighbourhood. In that case why should he pay even for the price of his small house when the question relates to the closing of the small window? Therefore, I would point out that in many cases these provisos are directed not against large rights in valuable properties but they are residuary provisos and relate to petty rights. Most of the valuable rights are provided in the provisions of the Act. is really a question of easement and those questions of easement have entirely no proportion whatsoever to the full value of the property. and the full value of the property is always entirely disproportionate to the easement of such right as is claimed. That is also so in the case of injunctions and therefore I would urge that the words that in such suits the valuation should be according to the amount on which the relief is sought may be deleted. I therefore move that this provise should be deleted.

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, this matter was fully discussed in the Select Committee. I was under the impression that the amendment which was accepted in the Select Committee was quite adequate to meet all the objections. My honourable friend has naturally concentrated his attention upon one or two most rare cases but the usual cases which this proviso is intended to meet are cases which give rise to great trouble, which give rise to protracted litigation occupying the time of courts for days and days and sometimes for months and months and which are absolutely inadequately valued. The existing provision in the Court Fees Act was that such suits were valued for the amount at which the relief sought was valued in the plaint and generally the plaintiff valued the relief at Rs.25 or Rs.100 My honourable friend has referred to the danger of people resorting to lathis rather than to civil courts. I do not appreciate any such danger at all. My honourable friend has not prominently invited the attention of the House to the fact that the value which the proviso puts is not to be less than one-tenth of the market value of the property. He has given certain illustrations. Take the case of fields which are going to be irrigated from a tank. Now what will be the value of the fields. The land was worth Rs.2,000 or Rs.3,000. What would be the value of the suit? It would be one-tenth of Rs.3,000 i.e. Rs.300. Therefore I suggest that the figure that the Select Committee has now put down is really very small. I was myself inclined to ask the House to raise it, but out of deference to the views of the Select Committee I desisted. My honourable friend wants to go back to the old existing position which is really very anamolous. Then, while, he has concentrated attention upon two classes of suits i.e. (a) and (b), he has not mentioned anything about suits relating to adoption and suits relating to setting aside of awards. Not one word has been said about them.

Mr. Mubashir Husain Kidwai: The proviso does not relate to them.

The Hon'ble the Minister of Justice: My honourable friend says that the proviso does not relate to them. The proviso relates to all kinds of suits that are enumerated in (a), (b), (c), (d) and (e). Therefore while arguing on the merits as to (a) and (b) only he quietly overlooked (c). (d) and (e), that is the questions of suits which we really intended to attack, viz., suits relating to taluqas, very big and substantial landed properties to which title is effected by adoption and the suit being brought and valued at ten thousand or five hundred or six hundred. Such suits take months and months to try and judicial time is occupied and ridiculous court fees are paid. I sub nit that taking the proviso and the explanation together, there is no danger of any party being harassed by being made to pay very high court fees. On the contrary I have in mind numerous instances where most valuable rights have been litigated in courts on a court-fee of ten rupees while parties themselves have spent thousands of rupees. In one case which I have in mind they spent thirty thousand rupees in getting counsel from Allahabad and elsewhere to fight out the case right up to the High Court and two stages in the High Court. Therefore I suggest that the House should not be taken away by one or two instances,

which my honourable friend out of his ingenuity can refer to. Even these instances I cannot accept as the right instances, but in the vast majority of cases I submit that an existing defect in the law is being cured, and having regard to the proportion fixed in the select committee, viz., one-tenth of the market value of the land, there is absolutely no danger of any poor person being deprived of an opportunity of having recourse to the law courts for the settlement of his real or fancied grievances. I respectfully oppose the amendment,

*Mr. Mubashir Husain Kidwai: Sir, the Hon'ble the of Justice has pointed out that the proviso is chiefly directed against clauses (c), (d) and (e) of the sub-section, and he says that very valuable properties may be effected by adaptation and therefore the High Court fees shall be paid. Now, Sir, if valuable properties are effected and suits are brought for those properties then court-fee has, in any case, to be paid on the value of the property which is to be recovered. If there can be no suit merely after the death of a person, unless he also claims recovery of the cost of property, against whom is he going to bring a suit to establish adoption. Further, such suits chiefly arise in the life-time of the person making the adoption or about whom it is said that adoption was not made. After the death of that person a suit is still necessary for recovery of the property either by that person who is competent or by somebody else in order to obtain possession of that property and on such suits full court fees have to be paid as in the case of any other class of property which is to be recovered. Therefore it is really charging fees twice over for the establishment of the same right in two separate suits. He has also said that suits of this kind take up a large amount of the time of courts. That is a principle to which we certainly do not agree that court fees charged on suits should be proportionate to the time that they take; that is nothing more than selling justice. All that we should do is to provide that court fees are paid having regard to the relief which is claimed owing to the time of the court which is taken up. And for this purpose I would respectfully differ from him when I say that the class of cases which I mentioned are not at all rare, and I do not know of any other class of cases which are so common. There are a few cases in which counsels from Allahabad go in cases in which the court-fee is The case to which the Hon'ble Minister referred is one Rs.10. of the rare cases, and he will be wrong if he assumed the basis of his own experience that they are the usual cases. He used to appear only in important cases and he should not generalise on that basis. He should also consider the case of hundreds of thousands of lawyers who do smaller cases. In any case I have already submitted that clauses (a) and (b) are of a residuary class. They relate only to those cases in which no other provision has been made in the case. With regard to clause (e) I would also like to point out that we have already made a provision in the Court Fees Act for cases in which an award has become a decree of the court, because in that case it would be a decree that would have to be set aside. If there is an award which

^{*}Speech not revised by the honourable member.

[Mr. Mubashir Husain Kidwai.]

has not been made a decree, it does not carry so much sanctity and if it is sought to set aside the award, there is no reason why the full fee on it should be charged. Therefore, I persist in my amendment for

the deletion of this provise.

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, the only new point which my honourable friend has made is that there is generally litigation twice over; that if once a declaratory decree has been obtained there is the danger and necessity of bringing another suit. Now in the discussion which we had yesterday and which we had this morning there is one aspect which is sometimes overlooked, namely, if there is a decree for costs; if the plaintiff has got a right claim and a well-founded claim and if he is being obstructed by a defendant who unjustly denies his claim, then he can get his money from that defendant. There is no loss in that contingency. Secondly, when a declaratory decree has been granted and rights of parties have been settled, then I sumbit there is no danger of a second suit. Nobody outside the lunatic asylum would contest or put up a claim to property which has already been disposed of by a declaratory decree to which both people were parties. My submission further is that in actual practice the proviso will be found to be beneficial because the House would notice that the court-fee will be calculated on one-tenth of the market value or on a sum of Rs.50 whichever is greater. Now one-tenth of the market value, I respectfully submit, would be nothing, it would be comparatively a very small sum indeed, and the burden, if anything, would be lighter upon those litigant whom we really want to assist. But where there is litigation between two landowners or two other people relating to a big house or big zamindaris or big villages, then it is necessary that this type of litigation should be not put upon a different basis altegether, and it should not be open to a plaintiff to value his relief at any sum that he chooses. I would ask the House to bear in mind the fact that if a person brings a suit for the recovery of Rs.100 or Rs.200 then he is made to pay court-fee at the rate of Rs.7-8 per cent. There is no option given in that case. Whenever anybody brings a suit for the recovery of a small hut or a small house or a small grove or a small park, then he has got to pay ad valorem court-fee and this particular type of cases where it is up to the plaintiff to choose his own valuation ought to be discouraged as much as possible, not only in the interest of public but also I submit in the interest of other people. I, therefore, am still unable to accept my honourable friend's amendment.

The Hon'ble the Speaker: The question is that the proviso to clause

7 (iv-B) stand part of the Bill.

The question was put and agreed to.

Mr. Mubashir Husain Kidwai: Sir, I beg to move that in clause

7 (iv-C) in the last line, "100" be substituted for "200".

This class of case relates to matters which chiefly affect the poorest class of people. Suits for restitution of conjugal rights, for establishing, nulling or dissolving marriages and for establishing custody of guardianship of minors are cases in which you generally find that wealthy people indulge and for such class of wealthy people, for instance any

community which has special laws, an explanation has been added which clearly shows that this clause does not include petitions or suits under special Acts. Therefore, these three classes of cases relate only to those suits which we chiefly find with the poorer class of people indulge in, and they do not indulge in it gratuitously. No one would like to go to a court for a suit for restitution of conjugal rights unless he is more or less forced to do so; similarly establishing, nulling or dissolving or marriages. These also are a very important class of cases, which have a serious effect upon the social custom and social life of the people. Instead of placing facilities in the way of persons aggrieved in such matters we are now trying to place difficulties, and I submit that in this case at least this substitution of Rs.100 for Rs.200 might be accepted. Therefore, Sir, I propose that this figure of Rs.200 should be substituted by Rs.100.

The Hon'ble the Minister of Justice: I really think that a man's wife is really worth Rs.200.

Mr. Mubashir Husain Kidwai: He might have a new wife for Rs.50 or Rs.60.

The Hon'ble the Minister of Justice: My honourable friend thinks like that. He may have a wife for Re.1. That is a different thing. But so far as court fees is concerned, the proposal here is that the minimum value should be Rs.200. Now, that is not the value for the purpose of court fees. You have to value the suit on Rs.200 and the court fees payable is Rs.15 on that. Now, I again suggest, because my honourable friend puts it almost on emotional and sentimental grounds, this is a dry matter of court fees. Well, look at the man who is deprived of the society of his wife whom he wants to beat and who has gone away to her parents to escape from her husband. He says, here is a man who wants the company of his wife and here is this oppressive Government. Which wants him to pay Rs.15 for having that particular pleasure and privilege. Now, I suggest, Sir, that this class of suit is again most troublesome and may I also ask my honourable friend to bear in mind the one fact. For a man who brings in a suit for restitution of conjugal rights is the court-fee the only expense that he has to incur. Is it not a fact that a suit of this description is generally brought not for his own benefit, not for the purpose of having the privilege and the pleasure of the society of one's wife, but for the pleasure and privilege of wreaking vengeance upon his father-in-law and the mother-in-law. Then, is it not that in numerous cases a very great expense is incurred in this litigation in witnesses, in engaging the counsel, for going here and there and sometimes medical evidence has to be led. In others there is evidence about cruelty and a lot of witnesses have to be examined. Honourable members sometimes think that if you abolish the court fees, litigation will become to men as free, as light and air. That is not the case. Court fees is the smallest item in the bill of costs of every liti-That is a factor which I would ask honourable members to bear in mind. I suggest, Sir, that the provision that we have made is really as indulgent as could possibly be made. If there had been any amendment that the minimum value should be raised from Rs.200 to Rs. 500, I really might have welcomed it. But lowering it down would

[The Hon'ble the Minister of Justice.]

really be reducing it to a farce. This class of litigation is in a majority of cases not beneficial to litigants, and then from the social point of view I think we might be well advised to discourage such litigation rather than to encourage it and to invite every man to bring a suit for restitution of conjugal rights. The object in some cases is to get hold of one's wife, beat her and treat her cruelly and to one's own satisfaction in the solitude of one's house. That is the result of such litigation. As the House is aware, formerly in the Code of Civil Procedure there used to be a provision that it was open to the Execution Court to hand over the wife almost bodily to the aggrieved husband. But better wisdom dawned and that procedure is not now permissible. Therefore when anyone applies for restitution of conjugal rights the object really is not to have the pleasure of the society of the wife but the object is quite different rather to have the pleasure of enjoying her property or to ill-treat her or wreak vengeance upon her parents. Therefore, I suggest that even from the emotional and sentimental point of view there is not much to be said for my honourable friend's amendment.

Maulvi Aziz Ahmad Khan:

مولوی عزیز احمد هان -

جناب والا - يهة ترميم جو پيش كي گئي هے مجھے اس سے پوري هدوري ھے۔ میں جناب رزیر صاحب قانون کے دو استدلال شروع سے اور خصوصیت سے کل سے سن رھا ھـوں اور جـو کـچهه ميں نے سنا ھے اُس نے مجهے تعجب میں دال دیا ھے ۔ میرے نزدیک ھمیں ان استدلال کو اپنے دماغ سے دور کردینا چا میلے _ وزیر صاحب فرمائے هیں که ظال مقدمے میں وقت زیادہ صوف هوتا هے _ اس اعتبار سے جو کورت نیس دی جاتی ہے وہ بہت کم ہے ۔ اس کے دوسرے الفاظ میں یہ، معنی هرتے هیں که حقیقت میں کورت نیس دے کر عدالت كا رقت إهل معامله خريدت هيل كويا إنصاف خريدت هيل - زيادة وقت خرج هرتا هے تو زیادہ کورت نیس دینا چاهیئے اور کم وقت صوف هوتا هے تو کم کورے فیس دینا چاھیئے۔ اگر اس اعتبار سے دیکھا جاوے تو یہ سمجھا جاوے کا کم هندوستان میں انصاف کی قیمت مترر هے اور انصاف کی تجارت هوتی هے ۔ جس کسی کے داس پیسٹ هے ۔ اگر وہ قیمت ادا کرے وہ عدالت میں جارے اور جس کے پاس بیسم نہ ہو۔ وہ عدالت سے علیتحدہ رہے۔ اس طرح سے عدالتوں کو تعجارت کا ذریعہ بنانا بہت خطرفاک ہے اور اس سے زیادہ خطوناک آرر کوئی چیز نہیں ھے ۔ میرے نزہ یک کورت نیس صرف ٹیکس ھے جو مخلوق سے وصول کیا جاتا ہے اور اس کے ذریعہ سے فریقین عدالت کے وقت کو خریدیں گے یا فہیں اور عدالت اپنا رقت اس کی وجہہ سے صوف کریکی یا ار بحث ہے _ وقت کی گئی و بیشی کورٹ فیسس کے لیے کے کے و دلیل نه همونی چاهیئے آور اس کے قار بار خصوصیت سے نہیں ۔ خارج گے واندنے بنچز (Government Benches) کی جا ـب سے نہیں کہنا جاهیئے۔ اس نے بہت بھی دایا جاتا ہے کہ خسوں گسور نمانے نے انصاف كو تجارت كا غريمة بغا لها هـ ـ عوسري بات أس سلسلة مين يهم فرمائي گئی ہے که اخراجات جو مقدمات پر هوتے هیں اس میں کورٹ نیس کی رقم

ایک بہت کم رقم هوتی هے ۔ تو کیا اُس کے یہم معنی هیں که اس رقم کو براہر بوداتے رھا چاھیئے ۔ ھمیں تو صوف بہت بات دیکھنی ھے کہ ملک میں جُو مألي كالت مخلوق كي هم يه مالي حالت اس كي إجازت ديتي هم يا نهيل کہ گورت نیس کے ذریعہ ہے قکس برھاتا مناسب ھوگا یا نہیں ۔ دوسری بات عہم هے که جس قسم کے مقدمات کا تعلق اس ترمیم سے هے اُن کا یہم مطلب بقول وزير صاحب تانون نهيل هوسكتا هے كه اگر كوئي شخص اپنے بھے كي ولديت اور بيبي كُ ساته، زندگي خوش اسلوبي سے بسر كرتے كي درخواست دے تو اس كا مقصد حقية عدين ابني ساس سسو ي انتقام سُمجها جآئه ارر أس ليدُه اُس يه هدوني نه هونا چاهيئه - ميرے نؤديک حتى الوسع أس كي مدن كي جاوے ـ جـو وزیر صاحب نے فرمایا ہے وہ بوے قسم کے الزامات تھیں ۔ جیسا که اُنہوں نے فَدُرِ مايا هِ كَمُ انتقام لينا با انتقام لينه كَ جذبات اس مقدمهداري كا رور هوتاً هے ۔ یہ، الزام میوے نزدیک قطعی بے بنیاد هے کیونک، قانون اسکی اجازت نهیں دیتا ہے جیسا که خود وزیر صاحب نے تسلیم فومایا ہے که کسی حالت میں بیوی اسمی موضی کے خلف شوھر کے سپرد کردی جارے ۔ جب عدالت کے ذریع سے انسان کو بیوی یا بچه جبریه دستیاب نهیں هوسکتا تو انتقام لینے کا سوال کہاں پیدا ہوتا ہے ۔ ایسی حالت میں جب دَاکّی ہوتی ہے که ظاں عورت فلاں شخص کی منکوحہ بیوی هے تھ تھ استقرار کردیا جاتا هے بیوی کے خاندان والم يعني ساس اور سسر كے خلاف انتقام كا موتعه هركز بيدا نهيں هوتا _ حقيقت تو یہ عقب که اکثر مواقع پر یہ صورت پیدا هوجاتی هے که عدورت اپنے شوهر سے عُلْحَدِة هوجاني هَ - عرصُهُ دراز تك بيته رهنه كے بعد أس كے رشته دار يهم كوشش کرتے ھیں که اُس کو درسری جگهم بیتھا دیا جارے ۔ اُس کے شوھر کے گھو جاتے كا دروازه بند كرديت هيں ـ پهر كسي نه كسي بهانه سے كوئي مقدمة دائر كرتے هيں اور قاگري كواتے اُھيں _ تاوقتيكم ولا طلق نه دے يا عدالت كے دريعم سے سپريشن (separation) نه هو _ يهم سلسلم جاري ركها جانا هـ _ قانون يهم ه كه زرجه اُس رقت تک زوجہ کے جب تک عدالت سے اُس کے خلاف فیصلہ نہ ہو یا فريقين ميں سے كوئي مر نه جائے _ اس ليئے شوھر مجبور ھوكر استقرار نكاح كرانے كى نيت سے زُوجة دلا پانے كى نالش دائر كرتا ہے ۔ تُو اس سے يهة معلوم ھُوتا ھے کہ انتقام لینے کا کوئی مقصد نہیں ھُوتا ھے۔ بیشتہ ایسے مقدمات کم حیثیت کے لہوگوں کو دائہ کرنے پ~~و~~تے ھیں جن کے پاس پیسے کی کمی ھوتی ھے ۔ هم کو کوشش کرنی چاهیئے که ان پر اس قسم کا تیکس نه برهایا جاوے كيو فكه يهم مقدمات محض شوقيه نهين هوتے ارر ته ان سے اوگوں كو روپيه يا جاندان ملنے کا موقع هوتا هے _ بلکه يهم مقدمات مجبوراً دائر كونے برتے هيں _ ان سب باتوں کو خیال میں رکھتے ہوئے میں بہزور الفاظ میں عرض کوونگا که ان سوشل (social) مقدمات پر هم کو تیکس نه برهانا چاهیئے اور میں اس هاؤس سے درخواست کرونگا که اس ترمیم کو منظور کرنا چاهیئے ۔ کیونکه بلا اس ترمیم کے منظور كيئه هوئه بالخصوص غويب طبقه پر زيادة بارگوان تيكس كا پويگا *

Maulvi Aziz Ahmad Khan : मोलवी अजीज अहमद खां :

जनाव वाला--- यह तरमीम जो पेश की गई है, मुझे उससे पूरी हमदर्दी है। मैं जनाव वजीर साहब कानन के दो इस्तदलाल शरू से और खमूसियत से कल से सून रहा है और जो कुछ मैंने सुना है उसने मुझे ताज्जुब में डाल दिया है। मेरे नजदीक हमें इन इस्तद-लाल को अपने दिमान से दूर कर देना चाहिने। वजीर साहब फ़रमाते हैं कि फ़लां मक़दमें में वक्त ज्यादा सर्फ़ होता है, इस ऐतबार से जो कोर्ट फ़ीस दी जाती है वह बहुत कम है। इसके दूसरे अल्फ़ाज़ में यह माने होते हैं कि हक़ीकत में कोर्ट फ़ीस देकर अदालत का बक़्त अहले मुआ-मिल। खरीदते हैं, गोया इन्साफ़ खरीदते हैं। ज्याद, वक्त खर्च होता है तो ज्यादा कोर्ट फ़ीस देना चाहिये और कम वक्त सर्फ़ होता है तो कम कोर्ट फ़ीस देना चाहिये। अगर इस ऐतबार से देखा जाये तो यह समझा जायगा कि हिन्द्रतान में इन्साफ़ की की मत मुक़र्र है और इन्साफ़ की तिजा-रत होती है। जिस किसी के पास पैसा है अगर वह क़ीमत अदा करे, वह अदालत में जावे और जिसके पास पैसा न हो वह अदालत से अलहदा रहे। इस तरह से अदालतों को तिजारत का जरिया बनाना बहुत खतरनाक है और इससे ज्यादा खतरनाक और कोई चीज नहीं है। मेरे नजदीक कोर्टर्फ स सिर्फ़ टैक्स है जो मखलूक से वसूल किया जाता है, और उसके जरिये से फ़रीक़ैन अदालत के वक्त को खरीदें या नहीं और अदालत अपना वक्त उसकी वजह से सर्फ़ करेगी या नहों, खारिज अज बहस है। वक्त की कमी व बेशी कोर्ट फ़ीस के लिये कोई दलील न होनी चाहिये और उसको बार बार खसूसियत से गवर्नमेन्ट बेन्चेज (Government benches) की जानिब से नहीं कहना चाहिये। इससे यह भी पाया जाता है कि खुद गवर्नमेन्ट ने इन्साफ़ को तिजारत का जरिया बना लिया है। दूसरी बात इस सिलसिले में यह फ़रमाई गई है कि अख़रा-जात जो मकदमात पर होते हैं उसमें कोर्टफ़ीस की रकम एक बहुत कम रक्तम होती है। तो पना उसके यह माने हैं कि इस रक्तम को बराबर बढ़ाते रहना चाहिये। हमें तो सिर्फ़ 46 बात देखनी हैं कि मुल्क में जो माली हालत मखलूक की है यह माली हालत उसकी इजाज़त देती है या नहीं कि कोर्ट फ़ीस के जरिये से टैक्स बढ़ाना मुनासिब है या नहीं। दूसरी बात ५ ह है कि जिस किस्म के मकदमात का ताल्लुक इस तरमीम से है उनका यह मतलब बक़ौल वज़ीर साहब क़ानून नहीं हो सकता है कि अगर कोई शख्स अपने बच्चे की विल्दयत और बीवी के साथ खुश असल्बी से बसर करने की दरस्वास्त दे तो इसका मकसद हक़ीक़त में अपने सास ससुर से इन्तकाम समझा जाये और इसलिये उससे हमदर्दी न होना चाहिये। मेरे नजदीक हत्तुलवसअ उसकी मदद की जावे। जो वजीर साहब ने फ़रमाया है वह बुरे क़िस्म के इल्जानात है जैसा कि उन्होंने फ़रमाया है कि इन्तक़ाम लेना या इन्तक़ाम लेने के जजबात इस मुक़दमेदारी का जोर होता है। यह इल्जाम मेरे नजदीक कतई बेंबूनियाद है क्योंकि कानून इसकी इजाजत नहीं देता है, जैसा कि खुद वज़ीर साहब ने तसलीम फरमाया है कि किसी हालत में बीबी को उसकी मर्जी के खिलाफ शौहर के सिपूर्व कर दी जाने। जब अवालुत के जरिये से इन्सान बीवी या बच्चा जबरिया दस्तयाव नहीं हो सकता तो इन्तकाम छेने का सवाल कहां पैदा होता है। ऐसी हालत में बगर डिग्री होती हैं कि फलां औरत फलां शहस की मनकूहा बीबी है तो यह इस्त-करार कर दिया जाता है। बीवी के खानदान वाले यानी सास ससुर के खिलाफ़ इन्तकाम का मौका हरिष्ण पैदा नहीं होता । हुकीकत तो यह है कि अक्सर मवाक पर यह सुरत पैदा हो जाती है कि औरत अपने भीहर से अलाहदा हो जाती है। असे दराज तक बैठे रहने के बाद उसके रिश्तेदार यह कोशिश करते हैं कि उसको दूसरी जगह विठा दिया जावे। उसके शं. हर के घर जाने का दरवाजा बन्द कर देते हैं। फिर किसी न किसी बहाने से कोई मुकदमा दायर करते हें और डिगरी कराते हैं, तापकते वह तलाक न दें या अदालत के ज़रियें सेपरेशन (separation) न हो, यह सिलसिला जारी रक्खा जाता है। क़ानून यह है कि जौजा उस बक्त तक जौजा है, जब तक अदालत से उसके खिलाफ़ फ़ैसला न हो, या फ़रीक़ैन में से कोई न मर जाये। इसिलये शोहर मजबूर होकर इस्तक़रार निकाह कराने की नियत से जौजा दिला पाने की नालिश दायर करता है। तो उससे यह मालूम होता है कि इन्तक़ाम लेने का कोई मक़सद नहीं होता है। वेश्तर ऐसे मुक़ह्मात कम है सियत के लोगों को दायर करने पड़ते हैं जिनके पास पैसे की कमी होती है। हमको कोशिश करनी चाहिये कि उनपर इस किस्म का दैक्स न बढ़ाया जावे, क्योंकि यह मुक़दमात महज शौकिया नहीं होते और न उनसे लोगों को स्थया या जायद द मिलने का मौका होता है, बिल्क यह मुक़द्मात मजबूरन दायर करने पड़ते हैं। इन सब बातों को ख्याल में रखते हुये में पुरजोर अल्फ़ाज में अर्ज कहांगा कि इन सोशल (social) मुक़दमात पर हमको टैक्स न बढ़ाना चाहिये और मैं इस हाउस से दरख्वास्त कहांगा कि इस तरमीम को मंजूर करना चाहिये क्योंकि बिला इस तरमीम के मंजूर किये हुये बिल्क भूत गरीब तबक़ा पर ख्यादा वारगरां टैक्स पड़ेगा।

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Sir, I had no idea to intervene at this time of the discussion, but the extraordinary speech delivered by the Hon'ble the Minister for Justice has put me on my legs. He said that the real idea in increasing the sum to Rs.200 is that the husbands will invariably utilize this opportunity in order to beat the wives.

The Hon'ble the Minister of Justice: I never said that. I said "generally".

Mr. Muhammad Ishaq Khan: I am glad that the Hon'ble the Minister after reflecting for five or ten minutes after he delivered his speech, has modified what he said. He says that mostly they use it for the purpose of beating their wives. I wish to ask him if he has made that statement on the basis of some experience or has he made reasonable inquiries in the matter? As a lawyer I would say—I am practising both on the civil and the criminal side, and I know that after all a decree is merely in the nature of a declaration. You cannot execute it. You cannot arrest the woman. You cannot even attach anything in connexion with the property of the woman. So after all it is a mere declaration that so and so happens to be the wife of so and so; and this declaration is necessary beause in cases under section 498 of the Indian Penal Code dishonest persons, when they are accused, always bolster up the plea that they are the husbands of the woman and the criminal courts are faced with the problem that two persons own the same woman as their wife. There is therefore no alternative for the man but to go to the Civil Court. Now, Sir, we know that 90 per cent. of the people who have to go to the civil court are poor people. Well-to-do people have not to go to the civil court. It is only the poor people who have to resort to a civil court and this would mean that you are taxing the poor people and denying them the right of going to civil court and allowing other people to take away their wives. Now, Sir, I have been watching since yesterday to see what is the principle which the Hon'ble the Minister has followed in enhancing the court fees but the Hon'ble Minister has not yet enunciated his guiding principles for enhancing this tax. He referred to a book on Public Finance. I wanted to know the name of the book but he did not

provinces."

[Mr. Muhammad Ishaq Khan.]

tell me. The main cannon of taxation of any book which he will consult is the faculty theory. It is one of the cannons of public finance that you must take into consideration the ability of the man who will pay the tax. Here it would mean that you are putting a premium on injustice. You are making justice a marketable commodity. Yesterday and even today the Hon'ble the Minister has said "waqt kharab hota hai. Jitna ziyada waqt kharab hoga utni hi ziyada ham fees lenge." This means that this is a business and in this again I will draw the attention of the Hon'ble Minister to the opinion of the Advocates Association of Allahabad, of which he too is a leading member. They have expressed themselves very strongly on this point. The Advocates Association savs—

"The Association is definitely of the opinion that not only should the present Bill be not proceeded with but so far as the court-fee is concerned it should not continue to be on the Statute book under a democratic form of Government. No democratic form of Government can justify its claim to be the guardian of peoples' rights or to provide for the discharge of the elementary duty of the State, namely, the dispensing of justice, by doing what was never done either in Hindu or in Muslim times, or by what is not done in England or in the Presidency towns. The Association is fully alive to the financial need of the Government and sympathises with the Government, but it has no doubt that the Government can tap—as indeed they are doing—other sources than justice for raising their revenue. In its opinion . . . " I hope the Hon'ble Minister will pay heed to the very definite and slashing criticism of the Association in what they say here: "In its opinion the whole policy of the Bill is wrong,

This is the opinion not of a set of irresponsible people but of the Advocates' Association of the Allahabad High Court, and I would suggest that such a modest proposal as has been made by Mr. Mubashir Husain Kidwai should find favour with the Hon'ble the Minister of Justice.

undemocratic and injurious to the best interests of the people of these

Maulvi Rizwan Allah: Sir, much has been said on the point, therefore I do not wish to take much time of the House. I wish to draw the attention of the Hon'ble Minister to the fact that justice should be imparted irrespective of the fact as to how much one has to pay for it. The litigations underlying the provision which is under discussion mostly affects poor people, and as such we should not have any measure which may make dispensation of justice a heavy tax on the poor people. Further, Sir, the provisions of this Bill mostly affect the cases of minors. In this country such minors are very common and guardians are often compelled to go to court to seek relief and in most cases they are poor. Therefore by enhancing the court-fee we will make the cost of justice prohibitive to the poor people and thus put them in a very difficult position. Therefore I suggest that the amendment proposed by Mr. Mubashir Husain Kidwai should be accepted by the Minister.

*Mr. Mubashir Husain Kidwai: In his speech the Hon'ble the Minister of Justice has with the ability of an eminent lawyer overlooked

^{*}Speech not revised by the honourable member

the weak part of his argument relating to clause (b). He was pleased to say that clause (a) is chiefly used as an opportunity by persons for beating their wives. Clause (b) however does not provide a remedy for a wife who is beaten to get a sepration from her husband. If he has so much sympathy for such a wife, could he not make it easier for her to get an annulment of her marriage. I am afraid, Sir, we cannot agree with him that these cases are numerous and that such a provision is therefore necessary. In my opinion only as a last resort does a poor man go to court in such matters; he is not going to waste money merely for the sake of taking vengeance. Of course it is true that there are a large number of other expenses, but the item which he has to pay as court-fee is a very substantial sum, i.e. Rs.7-8 to Rs.15 for cases between Rs.100 and Rs.200 and expenses for the production of witnesses in such cases. As they are generally poor people who bring up such suits, eminent lawyers are not engaged. Therefore, the chief item comes to be the court-fee. And if relief is given in the matter of court-fee, it will be a substantial relief to the poor people. Therefore I still press my amendment.

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir. I did not think that on this apparently unimportant amendment my honourable friends would give expression to views of far-reaching importance. We have had a discussion about the principles of public finances and about the old time worn theory that justice is being sold by the levying of court fees. If it is correct to say, as was observed by my honourable friend from Bareilly, that court-fee is a tax and it has nothing to do with the administration of justice, then the whole question is put upon a different plane altogether. Everybody ought to contribute towards taxation, towards a tax which is to assist the raising of revenue. I again ask what is the difference between a suit for Rs.100 or the recovery of a sum of Rs.100 or a suit for the recovery of 10 mango trees worth Rs.200, on which a court-fee of Rs. 15 is paid, on a suit like this? Are you going to hold that a suit for the restitution of conjugal rights or for the establishment or annulment of a marriage or for the recovery of a minor is less important than a suit for the recovery of Rs. 200 on a promissory note or for the recovery of a plot of land worth Rs. 200? Let us have really some sense of proportion. I say this without meaning any offence. These appeals here that I hear are that the people who are really concerned are the people who are actuated by philanthropic or humanitarian motives so that other people may not marry their wives and render themselves liable for bigamy, and that therefore these suits are filed. I am a lawyer and you are lawyers. We know for what purpose suits are filed. They are mostly filed because you want to trouble your father-inlaws or your borther-in-laws, and make an application that his property should be sold up and that he should be put in jail. An injunction is generally granted and for disobedience of injunction he is put in custody. The motive is not to recover the wife but to create all sorts of trouble. Then there is the argument relating to minors. Well, if there is that intense desire to get the custody of a minor, why bring a suit at all? Why not make an application on a eight-anna stamp under the Guardians and Wards Act? You can have your summary decision

[The Hon'ble the Minister of Justice.]

and that not by a munsif but by a District Judge—the principal judge of the district. Arguments like these, I submit, can be multiplied. The subject of court fees is not a pleasant subject. Nobody wants to increase court fees simply for the fun of it. It is an unpleasant thing to do. My honourable friends can only always follow the platitudes and say: "Well here is this Government trying to sell justice" and appealing to Manu or other old law makers; and then they say "Here is the Congress Government trying to sell justice." My submission is that that is not really approaching the question from a scientific point of view. I, therefore, regretfully still am unable to accept this amendment.

The Hon'ble the Speaker: The question is that in clause 7, sub-clause (iv-C), last line, "100" be substituted for "200".

The question was put and negatived.

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 7 as amended by the Select Committee form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 8

- 8. For sub-section (v) of section 7 of the Court Fees Act, 1870, Amendment of sub-section (v) of section 7, Act VII of 1870, as amended by section 3, United Provinces Act II of 1936.
- "(v) In suits for the possession of land, buildings or gardens—according to the value of the subject-matter; and such value shall be deemed to be—

(I) where the subject-matter is land, and

(a) where the land forms an entire estate or a definite share of an estate paying annual revenue to Government, or forms part of such an estate, and is recorded in the Collector's register as separately assessed with such revenue and such revenue is permanently settled,

thirty times the revenue so payble;

(b) where the land forms an entire estate, or a definite share of an estate paying annual revenue to Government, or forms part of such estate and is recorded as aforesaid and such revenue is settled but not permanently,

ten times the revenue so payable;

(c) where the land pays no such revenue or has been partially exempted from such payment, or is charged with any fixed payment in lieu of such revenue, and nett profits have arisen from the land during the three years immediately preceding the date of presenting the plaints.

twenty times the annual average of such nett profits;

but when no such nett profits have arisen thereform, the market value, which shall be determined by multiplying by twenty the annual average nett profits of similar land for the three years immediately preceding the date of presenting the plaint;

(d) where the land forms part of an estate paying revenue to Government, but is not a definite share of such estate and does not come under clauses (a), (b) or (c) above—

the market value of the land, which shall be determined by multiplying by twenty the rental value of the land including assumed rent on proprietary cultivation, if any;

(II) where the subject-matter is a building or garden—according to the market value of the building or garden, as the case may be.

Explanation.—The word "estate" as used in this sub-section, means any land subject to the payment of revenue for which the proprietor or farmer or raiyat shall have executed a separate engagement to Government or which, in the absence of such engagement, shall have been separately assessed with revenue.

*Mr. Mubashir Husain Kidwai: Sir, I propose that in clause 8, subclause (v) (I) (a) in the last line the word 'twenty' be substituted for the word 'thirty'.

This sub-section relates to valuation of suits for immovable property in connexion with land revenue and this particular clause relates to permanently settled estates. Sir, as I understand from the provisions of this and subsequent clauses of the same sub-section, the idea is to get a correct valuation of the immovable property affected, and with this idea it has been suggested that permanently settled estates should be valued at thirty times revenue payable in respect of them. Now, Sir, at the present moment we do not know exactly what is going to happen in the matter of fixation of revenue, but if the proposals which have been circulated by the Government in this matter are given effect to as they stand, then certainly this valuation of thirty times of land revenue will be very high for the property because I understand that one of the suggestion is that income-tax will also be levied in respect of such estates. Therefore the profit to the owner will materially dimmish and in such circumstances it is really the profit that is going to accrue to the man that counts in determining its value. When therefore we are wholly uncertain as to what is going to happen in the immediate future with the position of immovable properties and there is entire uncertainty as to what immovable properties are going to be worth, I would submit that this is wholly an inopportune time for varying the multiples which at present exist in this sub-section. I do not mean to say that as multiples are at present they are by any means absolutely perfect. If we were to continue in the same state of affairs as we are at present and immovable properties continue to be worth the same amount to their owners as they are at present then there will be something to be said about the amendment which has been proposed but when it is wholly uncertain as to what is going to happen then in that case it may not possibly be said that the new figures which are suggested in regard to the real value of the property will introduce That is all that I have to submit in respect of this as any anomaly. well as in respect of my other amendments to this section. For the

[Mr. Mubashir Husain Kidwai.]

present at any rate the same condition of affairs should be allowed to continue as exist at present.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Sir, I have got a similar amendment in my name but I will not move it and support the amendment of my friend. As I said just now I wanted to know what is going to be the principle of the Hon'ble the Minister of Justice in enhancing these court-fees and so far as this particular section is concerned—if I understand him correctly when he delivered his speech last time he said that there are certain anomalies and the efore in order to rectify those anomalies the multiple has been increased. So far as this particular anomaly is concerned I will draw his attention that even in Bombay, Madras and Bihar and Orissa the multiple is only 20 and not 30. When presenting the Lill for the first time he said that there were certain anomalies in various other provinces and in order to rectify them we have also to increase the fees but so far as this particular multiple is concerned I will draw his attention to section 7 of the Court Fees Act. It is laid down therein that usually ten times of the revenue the multiple shall be; and twenty times in Bihar and Orissa and Madras. So what my friend is suggesting at present is the same what is being followed in Bihar and Orissa and Madras, but even then I do not propose to set up that criterion before him because there is a lot of difference between Bihar and Orissa and Madras. There is not the question of petty proprietors whom we have got in the United Provinces. Here we have got zamindars of 4 bighas, 5 bighas, 10 bighas and 20 bighas. In my own district in one tahsil about 90 per cent. of zamindars pay land revenue of between five and twenty rupees.

The Hon'ble the Minister of Justice: Is that permanently settled district?

Mr. Muhammad Ishaq Khan: No. I will come to that later. We have also tabled a cut motion in that conrexion but here I am discussing the principle. What I submit is that the principle which we want to apply so far as other provinces are concerned is as is suggested by my friend and you should accept that. But I would draw your attention towards another point. circumstances in the United Provinces are quite different. you will find that the value of the land since 1870 has not increased. The law of diminishing returns has set in and you will find that those persons-I come again to the theory of the ability to pay-have not got better ability than they possessed in the past when they have been paying land revenue. Before 1932 the multiple was only 10 and in 1932 the multiple was raised to 20. Now how far the paying capacity of those people has increased. You are going to raise it again to 30. There should be some judicial proportion in the fixing of this principle, but what I find is that this has got not the least tinge of judicial balance when my friend says that it should be raised to 30 times the land revenue, which is bound to cause great hardship. I have worked out at one place and I find that if the land revenue is Rs. 2 only then he will have to pay court fees something about Rs.60 which comes to about

3 per cent. of the total assets which he possesses. This is in the nature of a tax of 3 per cent. What I will sub.nit, Sir, in this that the present moment is not an opportune one that you should increase this multiple to 30 as 20 at present is itself rather high. I do not think when a popular Government has come in, it should throw the discretion to the wind and ride rough-shod over public interests.

Nawab Sir Muhammad Yusuf: Sir, I rise to support this motion. I hail from an area where the land is permanently settled and I can tell the Hon'ble Minister of Justice that the land revenue in the permanent settled areas specially in the eastern districts on the average is 45, probably less than the average and in the majority of cases it is 50, rising up to 65. So it is as clear as anything so far as permanent settled areas are concerned that a very large amount indeed comes as revenue and the areas that contribute so large an amount to the State is entitled to have cheap justice at the hands of the Government and it is entitled to have every sympathy on the part of the Government. As has been pointed out by my friend Mr. Muhammad Ishaq Khan the principle which is generally followed in levying a tax is the taxable capacity of the man and assets that he possesses. It is obvious that the position of the landlords specially in the permanent settled areas is going to be very sad and is at present very sad as after meeting the collection charges, etc., they find it very difficult indeed to make the two ends meet. There is no margin to carry on beneficial activities either in their own estates or in the best interests of the public. I hope the Hon'ble Minister of Justice will assume a generous attitude to the people belonging to the permanent settled areas and here he will see that originally the multiple was 10 and it was raised to 20 and you are now making it 30. I think you should allow it to remain at 20. It is as clear as anything that even a very small burden upon the zamindars will be very unfair and unjust.

Sir, now when large concessions are going to be made to tenants and in view of the fact that agrarian legislation is on the anvil and as the zamindars are only too ready to make large sacrifices, the Government should see that every facility is afforded to zamindars to realize their dues without incurring a large expenditure. Government must administer cheap justice and should not make it an expensive affair. My honourable friend the Minister of Justice said that there was no question of bartering away justice. I agree with him. But while he is making a demand for revenue or taxation, he must see that that taxation is a just and fair taxation and it is not an undue burden on the people, whether they be rich or poor. You must leave a respectable margin to the rich and poor alike to carry on their normal and beneficient activities as members of society. With these words I support the motion made by my honourable friend Mr. Kidwai and I do rope that the Hon'ble Minister of Justice will treat this problem with sympathy and justice.

Qazi Muhammad Adil Abbasi: Sir, I rise to support the amendment which has been moved by my honourable friend Mr. Kidwai. By saying that clause 8 is probably the most important clause in the whole Court Fees Bill proposed by the Hon'ble Minister of Justice I believe

[Qazi Muhammad Adil Abbasi.] that I will not be wrong and therefore, Sir, I wish to draw the attention of the Hon'ble Minister of Justice especially to this clause. Clause (v) (a) is under discussion, but the principle will apply to (b) and (c) as well. If you refer to the Court Fees Act of 1870 there the gradation was 10 and 5, 10 for (a) and 5 for (b). Then, Sir, it was raised in 1936 to 20 and 6 and this time it is proposed to be raised to 30 and 10. Now. Sir, the amendment does not want to take the Hon'ble Minister of Justice back to 1870. It does not say that because of rural indebtedness or because of the conditions of the people or because of the fact that the value of the property has gone down and is still to go down further when the Tenancy Act is passed, we should go back to 1870. If it were said so there might have been some force in that argument. But it is only proposed to retain what was proposed in 1936 for the purposes of taxation to be measure for a number of years. therefore I would like to know what was happened from 1936 to 1938 to justify the raising of the court fees. Is it not a fact that the value of property has really gone down. Is it not a fact that it has still to go down when the Tenancy Act comes on the Statute book. All that cannot be dismissed without being seriously considered. And then, Sir, the capacity of the people to pay, as it is said, has also not increased. One word more I would like to say, because I have got amendments to (b) and (c) as well, and I will not make two or three long speeches. Sir, it is said that when a man goes to court, he must pay. It is the very principle of the Court Fees Act, but there must be some basic principle for taking on the different items in the Court Fees Bill. These are the most frequented cases which will come up in law courts. Sir, the business of the Government is to provide justice to the people. I feel, Sir, that if court fees are enhanced in this manner, then the justice will rather be denied to the people of this province, because there will be many people who will not be in a position to file a suit simply on account of the fact that they will not be able to pay. It is said that the court-fee only forms a small proportion of the Bill of a litigant. That is true. But in the beginning the court-fee forms the largest proportion of the Bill of a litigant. expenses come later on by way of instalments. On the first day the biggest proportion in the Bill of a litigant is the amount of court-fce and, therefore, in order to give justice between man and man, which is the primary duty of a Government, it is necessary to provide facilities, and I say, Sir, as the strongest part of my argument, that we should go back to 1936. Of course enhance the court-fee, do not retain it where it was in 1870, but why go further. As a matter of fact, Sir, in clause (b) which is not under discussion now, the Select Committee thought it fit to reduce the amount in the Bill from what was proposed by the Government. But in clause (a) they have retained the same thing that is 30. I therefore propose that the matter be very seriously considered, and if possible the amendments in connexion with clauses (a) and (b) be accepted, as they are the most important part of the Court Fees Bill

(At this stage the Assembly adjourned for lunch at 1.15 p.m. After recess it reassembled at 2.5 p.m. with the Deputy Speaker in the Chair.)

Shri Khushi Ram:

شري خوشي رام -

جناب آیٹی اسپیکر صاحب ۔ جو نرمیم اس رقت ایوان کے سامنے ہے اس کے متعلق میں یہم عرض کونا چاھتا ہوں که همیں یہم دیکھنا ھے که تمام صوب، میں جو مالیات کے اندازہ کا طریقہ ہے وہ یکساں ہونا چاھیئے ۔ یہم نہیں که بنارس کی زمین کی تیمت میں ایک ارر طریقه هو اور میرتها کے لیائے اور طریقہ هو - اس لیائے اس کسی کو دور کرنے کے لیائے یہ اضافہ کیا گیا ہے که بجاے + ا کے جن اضلاع میں استمراری بندریست کے ماتحت اب تك مالكذاري تشخيص هم أن ير ٢٠ كنا كونًا جاهيئے _ قو أب يهم ديكهنا هم كه يه، ٣٠ كُنا ماليت كرنا نامناسب هي يا مناسبت سي كم هي _ اضلاع مين ماليت کے معلوم کرنے کا طریقہ کے جو وہ یہ، ھے که مالگذاری سے 14 گنا تک لگاتے ھیں تب اس کی مالیت کا حساب نکلتا ھے ۔ تو اس کے اندور اصلی چیز مالكذاري هـ - تو هم كو اس الدازة بر أنے كے ليئے جو اور اضلاع ميں مالكذاري ھے اُس کا مقابلہ اس مالگداری نے کرنا ھے جو اُن اضلاع میں ھے جی میں استمراري بدُـدوبست کے مانتحت مالگذاري قائم کي گئي هے ۔ شروع سيـن سدنهٔ ۱۷۹۳ع میں استمرازی بندویست هوا ـ اس رقت جو آلینس (assets) تھے أن كي +٨-٩٠ فيصدي مالكذاري قائم كي كُنّي تهي - اور اضلاع مين جو مالكذاري قائم کی گئی میں مثال کے طور پر میرقه کو لیتا هـوں اور میرقه تحصیل کے اعداد آپ کے سامنے پیش کرتا هوں ۔ سنه ۱۷۹٥ع میں میرقه تحصیل کی مالگذاری 90 هـزار عی اور اس کے بعد سنه ۱۸+۸ع سے ۱۸۲۵ع تک هر دانچویں سال مالكذا ي مين توميم كي كني اور سنه ١٨٢٥ع مين ٢ لانهه ١٢٣ هزار مالكذاري قائم کردي گئی ـ سر ابيج اليت (Sir H. Elliot) ع بذيوبست ميں جو سنه ١٨٣٥ع سے ۱۸۴۰ء تک هوا - اس میں یہم مالگذاری ۳ لاکھ ۱۲ هزار کردي گئي ـ اس کے بعد سنہ ۱۸۲۰ سے ۱۸۷۰ تک دو بندربست ھوئے ارر اس میس مالگذاری کی تعداد چار لاکهه سے اوپر کردی گئی ۔ سنه ۱۹۴۱ع میں گلن (Gillan) صاهب كا بندوبست عبوا أور أس مين أ الألهم كردي كثي ـ تو أس طريقه به سنم ١٩٠١ع مين جو مالكذاري سنم ١٠٩١ع مين جو مالكذاري تهي أس كي چهم گذا مالكذاري سنم ١٠٩١ع میں ہوگئی ۔ تو جو یہ مالگ فاری ہے یہ سہار نہور رول کے مطابق مالگذاری تشخیص هوئی هے ۱-٥٥ اور +٥ فیصدی اس مالنداری کے لیئے لکھا گیا تھا ان اضلاع میں جہاں استمراری بندوبست هے رهاں ۸۰ اور ۹۰ فسیدصدی اسينس (assets) كا اندازه كركے مالكذاري قائم كى گئي تهي _ تو اس طريقة س جس کھاتے کی مالگذاری سو روپیه سنه ۱۷۹٥ع میں نھی اس کی مالگذاری نمام استمراری بندوبست کے اضلاع میں ۱۵۰ یعنی قیور ھی کودی گئی لیکن اس سو رُدِيدً كي مالكذاري كے أن تمام بندورستوں كي تدرميم و تنسيخ ميں جهه گفا کو دیا کیا ھے یہم آرسط ضلع میرٹھم کا ھے - یہی ارسط اس صوبہ کے ھو ضلب مين هے _ تو اس طريقه سے جو مالگذاري ارر اضلاع مين هے پہلي مالكذاري سے چهه گفتا ہے۔ لیکن جہاں ابتدائی مالگذاری استمراری بندویست کے اضاع میں

ذیرتهی تھی ۔ اس وجہہ سے میں کہہ سکتا ھوں کہ یہہ اندازہ صحیح ہے کہ یہہ چوگنا ھرتی ہے۔ تو ضورت ہے کہ جس قسم کی اراضی کی ایک جگھہ چار سو روپیہ مالگذاری ہے ۔ اس کی بنارس کمشنوی میں سو روپیہ مالگذاری ہے ۔ اس طویقہ سے جو تو یم ھاؤس کے سانے پیش ہے اس میں کہا گیا ہے کہ مالگذاری چھہ گیا ہے دس گنا کردی گئی ہے ۔ اس کے معنی یہہ ھیں کہ بیس ہے تیس کیا گیا ہے ایکن حساب الگاکر دیکھیں ورہ چالیس گنا پوتا ہے قب کہیں وہ حسب سے مالیت کے براب ھوسکتا ہے اِس کا اندازہ اس تو یم هی سے ھوسکتا ہے کہ سوالہ کا چھہ گیا او ہے وال کا اندازہ اس تو یم هی سے ھوسکتا ہے استمواری کا چھہ گیا او ہے والی کا اندازہ اس تو یم هی سے ہوتا ہے استمواری بندیست او گیا جا ہے لیکن صوف ۱۲ گنا آتا ہے ۔ اس طوح سے چوگنے کا فرق بندیست او گنا کیا جا ہے لیکن صوف ۱۲ گنا آتا ہے ۔ اس طوح سے چوگنے کا فرق میں سمجھتا ہوں کہ یس گنا رکھنے سے آن کے ساتھہ بہت رہایت کی گئی ہے اس لیئے یہ آصول جو ترمیم کے ماتحت ہے غلط ہے اُس کی رجہہ سے میں تو میں اس لیئے یہ آصول جو ترمیم کے ماتحت ہے غلط ہے اُس کی رجہہ سے میں تو میں اس لیئے یہ آصول جو ترمیم کے ماتحت ہے غلط ہے اُس کی رجہہ سے میں تو یہ یہ اس لیئے یہ آصول جو ترمیم کے ماتحت ہے غلط ہے اُس کی رجہہ سے میں تو یہ یہ اس لیئے یہ آصول جو ترمیم کے ماتحت ہے غلط ہے اُس کی رجہہ سے میں تو یہ یہ اس لیئے یہ آصول جو ترمیم کے ماتحت ہے غلط ہے اُس کی رجہہ سے میں تو یہ یہ اس لیئے یہ آصول جو ترمیم کے ماتحت ہے غلط ہے اُس کی رجہہ سے میں تو یہ یہ اس کی رجہہ سے میں تو یہ یہ کی متحالفت کی تا موں *

Shri Khushi Ram : श्री खुशी राम:

जनाब डिप्टी स्पीकर साहब--जो तरमीम इस वक्त ऐवान के सामने हैं उसके मुता-िलक मैं यह अर्ज करना चाहता हूं कि हमें यह देखना है कि तमाम सूबे में जो मालियत के अन्दाजे का तरीका है वह एकसा होना चाहिये, यह नहीं कि बनारस की जमीन की कीयत में एक तरीका हो और मेरठ के लिये ओर तरीक़ा हो। इसलिये इस कमी को दूर करने के लिये यह इजाफ़ा किया गया है कि बजाये २० के जिन अजला में इस्तमरारी बन्दोबस्त के मातहत अब तक मालगुजारी तश्वतीस है, उनपर ३० गुना करना चाहिये। तो अब यह देखना है कि यह तीस गुना नामुनासिब है या मुनासिब से कम है। अजला में मालियत के मालूम करने का तरीका जो है, वह यह है कि मालगुजारी से १६ गुना से २० गुना लगाते हैं, तब उसकी मालियत का हिसाब निकलता है। तो उसके अंदर असली चीज मालगुजारी है। तो हमको इस अन्दाने पर माने के लिये जो और अनला में मालगुनारी है उसका मुक़ाबिला इस मालगुनारी से करना है जो उस अजला में है जिनमें इस्तमरारी बन्दोबस्त के मातहत मालगुजारी कायम की गई है। सूरू में सन् १७९३ ई० में इस्तमरारी बन्दोबस्त हुआ। उस वक्त जो असेट्स (assets) थे उनकी ८०,९० फी सदी माळगुजारी क़ायम की गई थी और अजला में जो मालगुजारी कायम की गई, में मिसाल के तौर पर मेरठ को लेता हूं और मेरठ तहसील के आदाद आप के सामने पेश करता हूं। सन् १७९५ई० में मेरठ तहसील की मालगुजारी ९५ हजार थी और उसके बाद सन् १८०८ ईंग्से १८२५ ईंग्तक हर पांचर्ने साल मालगुजारी में तरमीम की गई और सन् १८२५ ई० में २ लाख ६४ हजार माल-गुजारी कायम कर दी गई। सर एच० इलियट (Sir H. Elliot) के बन्दोब्स्त में जो सन् १८३५ ई० से १८४० ई० तक हुआ उसमें यह मालगुजारी तीन लाख १४ हजार कर दी गई। इसके बाद सन् १८६०ई० से १८७० ई० तक जो बन्दोबस्त हुये और इसमें मालमुडारी की तादाद जार खाख से ऊपर करती गई। सन् १९०१ ई॰ गीलन (Gillan) साहब का वदीवस्त हुआ और उसमें छः लाख कर दी गई। तो इस तरीक़े से सन् १७९५ ई० में को मालगुजारी थी उसकी ६ गुना मालगुजारी सन् १९०१ ई० में हो गई। तो जी यह मालगुजारी है, यह सहारतपूर एल के

मताबिक मालगुजारी तशाखीस हुई। ५५ और ५० फ़ी सदी इस मालगुजारी के लिये लिखा गया था। उन अजला में जहां इस्तमरारी वन्दोवस्त है वहां ८०,९० फ्री सदी असेट्स (assets) का अंदाजा करके मालगुजारी क़ायम की गई थी। तो इस तरीक़े से जिस खाते की मालगजारी १०० रुपया सन् १७९५ ई० में थी उसकी मालगुजारी तमाम इस्तमरारी बन्दोबस्त के अजला में १५० यानी डिचोढी करदी गई। लेकिन इस सौ रुपये की मालगजारी के इन तमाम वन्दोबस्तों की तरमीम व तनसीख में ६ गना कर दिया गया है। यह औसत जिला मेरठ का है। यही औसत इस सुबे के हर ज़िले में है। तो इस तरीके से जो मालगुजारी और अजला में है पहली मालगजारी से ६ ग्नी है, लेकिन जहां इब्तिदाई मालगजारी इस्तमरारी बन्दोबस्तके अजला में डचोडी थी। इस वजह से मैं कह सकता हूं कि यह अन्दाजा सही है कि यह चौगुना होती है। तो जुरूरत है कि जिस किस्म की आराजी की एक जगह चार सौ रुपया मालगुजारी है तो उसकी बनारस कमिश्नरी में १०० रुपया मालगुजारी है। इस तरीके से जो तरमीम हाउस के सामने पेश हैं उसमें कहा गया है कि मालगुजारी ६ गुना से दस गुना कर दी गई है। इस के माने यह हैं कि बीस से तीस किया गया है। लेकिन हिसाब लगा कर देखें तो वह चालीस गुना पड़ता है, तब कहीं वह हिसाव से मालियत के बराबर हो सकता है। इसका अंदाजा इस तरमीम ही से हो सकता है कि १६ का ६ गुना ९६ होता है जब कि एक्चुअल (actual) १०० रुपया होता है। इस्तमरारी बन्दोबस्त १६ गना किया जाय लेकिन सिर्फ़ २४ गुना आता है। इस तरह से चौगने का फर्क है। बल्कि यह मुनासिब होता कि दस गुना, बीस गुना नहीं चालीस गुना होना चाहिये। मैं समझता हूं कि तीस गुना रखने से उनके साथ बहुत रिआयत की गई है। इसलिये यह उसल जो तरमीम के मातहत है गलत है, उसकी वजह से मैं तरमीम की मुखालिफत करता हं।

Shri Radha Kant Malaviya: Sir, on a point of order, I am afraid we have not got a quorum.

The Deputy Speaker: We are more than thirty-eight.

Maulvi Rizwan Allah: Sir, the amendment proposed relates to districts within the Benares Division. I happen to be connected with those districts which are permanently settled and I also have the privilege of representing some of the districts which are permanently settled. I wish to draw the attention of the Minister that mostly in Benares Division the zamindars who are affected by permanent settlement are petty landholders. You cannot find a handsome number of big zamindars. The revenue paid mostly by the zamindars who inhabit those areas is generally from Rs.100 to Rs.500 and if this provision is allowed to remain, as proposed by the Select Committee, then I think it will mostly affect the resources of petty zamindars.

Secondly, Sir, the 20 per cent. proportion which had been so far fixed is quite sufficient and it is justified, because the Government has failed to put forward a reasonable cause to justify the increase or the enhancement up to 30 per cent. The Minister of Justice had not put forward any case in support of the enhancement and therefore I think that for the time being and also at least up to the time the tenancy legislation is not enacted the present position should be maintained, i.e., twenty times the revenue should be the valuation fixed as the basis of court-fee for those areas.

Shri Phool Singh:

شرى بهول سنگهه -

جناب دَیْنی اسپیکر صاحب - جو تجویز اس سے ماؤس کے سامنے پیش ہے اُس کی تائید میں در باتیں کہی گئیں هیں - اُن میں سے ایک تو یم، هے چونک، ٹیننسی لیجسلیشن (tenancy legislation) ابھی پاس هونے والا هے اس لیئے (permanently settled area) ابهی یه مناسب نه هو کا که پرماننظی سینک ایریا میں کے ورف نیس انہائس (enhance) کے دی جائے ۔ اُس پے مجھے یہ عصوف کے نہیں ھے وسکتہ اِ کہ کورت نیس بجائے ۱۰ کے ۳۰ گنا کونی جارے بلکہ اس بات کی ہوگی کے کورت نیس بالکل نہ بڑھائی جارے - بالکل بند کردی جائے - درسری دلیل اسُ کے متعلق پیش کی گئی ھے وہ یہم ھے که کورت نیس کیوں مصض پرماننتلکی سیتلد ایریا میں انہانس کی جائے – میں آنریبل میمبرصاحبان کا دھیان دلانا چاھتا ھوں که پچھلی گورنمنٹ کورت فیس انہانس کرنے کو قیار تھی راہ ۳۰ گنا کرنے کو تیار تھی راہ ۳۰ گنا کرنے کو تیار تھی ۔ لیکن جیسا که اس گورنمنٹ کا قاعدہ تھا اُنہوں نے ایسا قانون بنایا جس سے رہے برے ومینداروں کا فائدہ مو اور چھوٹے زمینداروں کو نقصان پہونچے اور کورت نیس کے بارے میں سیلکت کمیٹی کی جو رپورت تھی یہ وھی تجویز ھے جو اُس رقت گورنمنت نے وچار کے لیئے پیش کیا تھا ۔ ایک بڑی بات یہ ھے که آجکل یہ فیشن ھوگیا ھے که ھو ایک بات کو پیش کہنے کے پہلے کاشتکاروں کا نام لیا جاتا ہے - چاھے اُن کا کچھے مطاب ہو یا نہ ہو ۔ میں اپنے اُن دوستوں کو یان دانا چاھتا ہوں کہ پرماننت ستلمنٹ ایریا میں رہنے والے اِس صوبے کے محض چند اضلاع کے کاشتکار میں۔ یہء سب کاشتکاروں کے متعلق نہیں ھے نہ سب زمینداروں کے متعلق ہے - جہاں تک انہانسمنت (enhancement) کا سمبند عد ھے ایک آنویبل میمبر نے تومیم کی تائید کرتے ہوے فومایا ہے کہ جسٹس کو بیجانا نه چاھئیے۔ مگر جو بھي کورت فيس لي جائيگي اُس كے معنے يہي ھونگے كه جستس بیچی جاتی کے میں یہم کہونکا که کورت فیس انصاف بیچنے کے لیئے نہیں ہے۔ یه ایک دریعه گورنمذت کی آمدنی کا هے درسرے کورت نیس ایک یوسفل چک (useful check) بھی هـو سکتی هـ - کورت نیس اینیسیسی لیتیکیشی (unnecessary litigation) کو روکتی هـ - میں اِس ترمیم کا ورودهه كوتا هون *

Shri Phool Singh: श्री फूल सिंह:

जनाव डिप्टो स्पीकर साहव—जो तजवीज इस समय हाउस के सामने पेश है उसकी ताईव में दो बातें कही गई हैं। उनमें से एक तो यह है, चूंकि टेनेन्सी लेजिस्लेशन (tenancy legislation) अभी पास होने वाला हैं इसलिये अभी यह मुनासिव न होगा कि परमानेंटली सेटिल्ड एरिया (permanently settled area) में कोर्ट फीस एनहेंस (enhance) कर दी जाय। उस पर मुझ अर्ज करना है कि यह दलील इस बात की नही हो सकती कि कोर्ट फीस बजाय २० के ३० मुना कर दिया जाने बल्कि इस बात की होगी कि कोर्ट फीस बिल्कुल न बढ़ाई जाने, बिल्कुल बन्द कर दी जाये। दूसरी दलील जो इसके मुताल्लिक पेश की गई है वह यह है कि कोर्ट फीस क्यों महज परमानेन्टली सेटिल्ड एरिया में एनहान्स की जाने। में अनरेबुल

मेम्बर साहवान का ध्यान दिलाना चाहता हूं कि पिछली गवर्नमेन्ट कोर्ट फ़ीस एनहान्स करने को तय्यार थीं, वह ३० गुना करने को तय्यार थीं। लेकिन जैसा कि इस गवर्नमेन्ट का कायदा था, उन्होंने ऐसा कानून बनाया कि जिसमें बड़े बड़े जमीदारों का फ़ायदा हो और छोटे जमीं-दारों को नुक़सान पहुंचे। और कोर्ट फ़ीस के बारे में सिलेक्ट कमेटी की रिपोर्ट थीं। यह वहीं तजबीज है जो उस बक्त गवर्नमेन्ट ने विचार के लिये पेश की थी। एक बड़ी बात यह है कि आज कल यह फ़ैशन हो गया है कि हर एक बात को पेश करने के पहिले काश्तकारों का नाम लिया जाता है, चाहे उनका कुछ मतलब हो या न हो। मैं अपने उन दोस्तों को याद दिलाना चाहता हूं कि परमानेन्ट सिटलमेन्ट एरिया में रहने वाले इस सूबे के महज चन्द अजला के काश्तकार हैं। यह सब काश्तकारों के मुताल्लिक़ नहीं है और न सब जमीदारों के मुताल्लिक़ हैं। जहां तक एनहान्समेन्ट का सम्बन्ध है एक आनरेबुल मेम्बर ने तरमीम की ताईद करते हुये फ़रमाया है कि जस्टिस को बेचना न चाहिये। मगर जो भी कोर्ट फ़ीस ली जावेगी उसके माने यही होंगे कि जस्टिस बेची जाती है। मैं यह कहूंगा कि कोर्ट फ़ीस इन्साफ़ बेचने के लिये नहीं है, यह एक जरिया गवर्नमेन्ट की आमदनी का है। दूसरे कोर्ट फ़ीस एक यूसफ़ुल चेक (useful check) हो सकती है। कोर्ट फ़ीस अननेसेसरी लिटीगेशन (unnecessary litigation) को रोकती है। मैं इस तरमीम का विरोध करता हूं।

The Hon'ble the Minister of Justice: Mr. Deputy Speaker, I am not able to accept this amendment. The arguments which have been put forward in support of it have proceeded on some conflicting grounds. My honourable friend from Basti inquires as to what was the principle underlying the present proposals. At least one reason is perfectly obvious: to remove inequalities in the assessment of values of the subject-matter of litigation. Whenever law requires ad valorem court-fees to be paid then market value is to be taken into consideration, and I appeal to the House that there is no justification in making a distinction between zamindari property and other kinds of property. You have claims for cash, claims for valuable securities, industrial shares, house properties, garden properties, mills, factories, machinery, plant and all kinds of other properties with which we are familiar. Whenever there is a suit for possession the law is that court-fee must be based upon the market value. Now the question is, do the existing provisions provide for a fair and equitable assessment of market value, and I say with some confidence and also with some respect that none of the honourable members opposite who supported this amendment can quite confidently say and invite the House to hold that an immovable property in permanently settled areas can be purchased anything less than thirty times Government revenue assessed upon such property. I submit, Sir, that I stand astonished at my own moderation. If we had asked that the proportion should be raised much higher, 40 times, even 50 times, then I suggest that we would not have been far wrong. The proposals are extremely moderate. question is not as to whether the tax is equitable or not, all those questions, I submit, on this point are irrelevant. The simple question is can you purchase property anywhere in the Benares Division or any other permanently settled areas at a price less than thirty times the value? Now I would like to place certain figures before this House.

[The Hon'ble the Minister of Justice.]

In the Suits Valuation Act the High Court and the Chief Court were called upon to fix values for purposes of jurisdictions. Non-legal members might like to know that when a suit is instituted it has got to be valued for two purposes: one is called the purpose for assessing court-fee and then it has to be valued over again for the purposes of jurisdiction. We have got different courts here: the court of the munsif, the court of the subordinate judge, and the rule is that a suit should be tried by an officer within whose pecuniary jurisdiction the suit can lie. A munsif can only try suits up to the value of say Rs.4,000, a Civil Judge can try suits of higher value. Therefore every litigant has got to put some value upon the subject-matter, the market value, in order to determine which particular court would try the suit. Now, all sorts of valuations were made and sometimes there was great confusion. The High Court under the Suits Valuation Act determined values by which litigants were compelled to make proper valuations for the purposes of determining jurisdiction of the courts. Now, so far as the permanently settled estates are concerned the rule is that every suit in which a permanently settled estate is in dispute must be valued at 100 times the land revenue, and I have not heard anybody suggesting that such valuation determined by the High Court was excessive. The House would notice that it is 100 times the land revenue in permanently settled areas. It is presumed to represent the market value of the land.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: But that is for the purposes of jurisdiction.

The Hon'ble the Minister of Justice: Yes, it is for purposes of jurisdiction, but we are here trying to assess the market values of immovable property, so that there should be no distinction between zamindari property and other kinds of property. In the Benares Division, for instance, if a man brings a suit for the recovery of a house in the city of Benares he pays court-fees upon the market value of that house. If a zamindar were to bring a suit in the district of Benares to recover possession of zamindari property, then I suggest that he should not be allowed to stand on a different basis than the house owner or a person who lays claim to a house. There is no distinction. The man who owns a house—whether he realizes rent from it or whether he lives in it -has to pay income-tax upon it, he has to pay municipal rates and taxes upon it. The whole question is, what is the market value of that house. Similarly the inquiry is, what is the market value of a mahal in the Benares District or Division. My submission is that this anomaly of assessing market values upon an arbitrary basis is entirely without foundation and should be done away with. It is that mischief which we intend to remedy. In the old Court Fees Act it was put down at ten times the revenue. It was increased to 20 times in 1936. That again I submit was an absolutely low valuation, much too low a valuation, and we want to correct it. Now, my honourable friend from Basti referred to other figures from Bengal, and he said that in Bengal

Mr. Muhammad Ishaq Khan: I said Bihar and Orissa and Madras.

The Hon'ble the Minister of Justice: I am referring to Bengal, which is a permanently settled province. There the valuation is fifteen times the profits of the mahal. Now, I suggest that in every permanently settled area the profits are at least double the Government revenue now-a-days, if not more.

Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan: Will it remain in future like this?

The Hon'ble the Minister of Justice: We shall come to that. When the Nawab Sahib of Chhatari thinks that the permanent settlement is being interfered with, there will be plenty of time for my honourable friends to move that indulgence should be shown in the figures under the Court Fees Act. There will be plenty of time to move such an amendment at that time. The whole question is-What are the present valuation? Now, Sir, I appeal to something more. In 1931 when some of my honourable friends were responsible for the Government and we had the Debt Legislation in 1934 there was a very complicated matter—to determine values on what was called the basis of pre-slump profits and post-slump profits. I have got the report here and in all the districts of the Benares Division you will find that the post-slump profits averaged from 24 times the profits in very poor tracts to 45 times the profits in others. The average multiple was in the neighbourhood of 30 to 40 times the profit. This is from an inquiry made by the Government in a very large number of cases in 1934. Therefore I respectfully suggest that the figure that we have not put down, namely, 30, is very moderate indeed, and I am surprised that my honourable friend wants to reduce it still further. Then there was an another argument by my honourable friend the mover of the motion. He said "Well" here is agrarian legislation coming on, and there is a prospect, or a threat, of an agricultural income-tax, so let us wait and see how things shape themselves." My submission is that that is again irrelevant to the question before you. In the first place by the proposals that have been circulated permanently settled districts are not touched. So far as income-tax is concerned, that I respectfully suggest is an irrelevant argument, and in this case we deal in litigation not with the hasia, or the financial condition of the plaintiff or the defendant but what we want to know and determine is the market value of the property itself. The plaintiff may be very rich or very poor, but the question that concerns us is, what is the market value of the property in dispute? Now, I suggest that the levying of an income-tax does not affect in the slightest degree the capitalised value of a particular property. Take as an illustration a house in the city of Allahabad or in the city of Lucknow in Kaisarbagh. Now the value of that house is determined by the rents minus any taxes and rates which may be payable to the municipal board on account of that rental income. Supposing 439 rents are Rs.10,000 a year, municipal rates and taxes are Rs.2,000 a year, then the net profit is Rs.8,000. You deduct something on account of collection charges, management charges, etc. Then you say that Rs.7,000 is absolutely net profit to the owner. Now on that

The Hon'ble the Minister of Justice.

Rs.7,000 you will get the market value by multiplying it by 20 or 30. whatever may be the figure for Lucknow. Now on that Rs.7,000 the proprietor of the house has to pay an income-tax-he may pay Rs.500, or if he is a very rich lawyer or a zamindar and his total income is Rs. 2 lakes then on that Rs. 7.000 he might have to pay at the rate of two annas or three annas or four annas, including super-charge, according to his income. But the capital value of the house is not affected whether he is subject to income or not, or whether this income-tax is very high or very low. If the capital value of a property is independent of the incidence of the tax then I would suggest to my honourable friend Mr. Mubashir Husain Kidwai that the reference that he has made about the possibility of Government levying a tax on agricultural incomes has no bearing on the question before you, namely, the market value of permanently settled immovable property. That is all, Sir, I have to say about the argument of my honourable friend Mr. Mubashir Husain Kidwai. Then my esteemed friend Nawab Sir Muhammad Yusuf approached the case from another point of view. He said that it is a taxation measure, therefore look at the zamindar, how poor they are becoming, their condition is pitiable, their plight is really miserable, and therefore we should not tax and that we should be a little merciful, a little ender on the poor cultivators and petty zamindars. If that principle were applicable to the assessment of court-fees, then we must really change the entire principle; because, for instance, if my honourable friend the Nawab Sahib of Chhatari were to bring a suit for the possession of a four-anna share in the district of Bulandshahr, according to that principle he ought to pay a court-fee at the rate of 25 per cent. or 30 per cent. or even 40 per cent. because his financial condition is good; and if such a suit is brought for the recovery of some zamindari share by a poor individual, then he ought to pay a nominal court-fee or as a matter of fact even the Government ought to assist him and give him some dole or make him an advance in order to enable him to vindicate his right. This is not the basis for the assessment of court-fees at all. It has nothing to do with the financial condition or the taxable capacity of the plaintiff. The one basic principle is the subject-matter in litigation. If it is a rich person who brings a suit for the recovery of a petty share, he stands exactly on the same footing as a reversioner who has got nothing in the world but who lays claim to a very valuable estate in Oudh or elsewhere. Therefore I respectfully submit that the position taken up by Nawab Sir Muhammad Yusuf was also untenable. Then comes the contribution made by my honourable friend from Basti. He wanted enlightenment as to the principles. He has been in search from yesterday for the first principles relating to court-fees. He wanted to know the name of the author of the book to which I referred. I referred to Bastable on Public Finance. I make a present of that book to my honourable friend. He might get some illumination from reading that classical treatise. Now, Sir, what he said was this: "Please don't impose any tax; don't do anything." Of course if that were done nobody would be more happy than I if he were able to bring

into this House a Bill for the repeal of the entire Court Fees Act or, going further, for making small grants to every litigant who has got a case to fight about. These were arguments which were advanced from the opposite side. My honourable friend from Gorakhpur also said that taxation is bad and enhancement is worse and therefore fees should not be enhanced. I do submit I recognize the fact mentioned by my honourable friend Mr. Abbasi that this is one of the most important clauses of this Bill because it really makes an attempt to remove a glaring inequality, to adjust a difference, a distinction which should not have been permitted to come into existence at all, and the sooner it is removed, I submit, the better. I therefore oppose this amendment.

Khan Bahadur Maulvi Fasih-ud-din: Sir, I just want to say a few words on this occasion. I understand that the objection of the motion is to reduce the valuation of villages in the areas of permanently settled tracts from 30 to 20 times. I have heard with great attention the arguments of the Hon'ble the Minister of Justice. I do admit that the question of the impending tax on the villages lying in the areas of permanently settled tracts should not come in connexion with this I am also in agreement with him that the argument of Nawab Sir Muhammad Yusuf about the poverty of the owners of permanently settled villages should not come in connexion with taxation. Sir. there is one very important point which, I think, has not been brought in connexion with this Bill and it is this. These permanently settled districts were assessed in 1793 to 1798 and the percentage of assessment at that time was between 95 and 98. In fact most of the districts were assessed at 98 per cent. I happened to be on Government duty as a Deputy Collector and Collector in some of the permanently settled districts, and so I can speak with some certainty and confidence on this subject. Since 1793 the cultivated area has increased by leaps and bounds, and for that reason the rents of newly created tenants have been added to those affixed-rate tenants. Thus the emoluments of zamindars have increased. Hence at present the percentage of land revenue in these districts is between 50 and 60. In some villages it goes up to 60 while in others it is only 50. In any case the percentage of revenue assets in these permanently settled districts is much higher than the percentage of assets in the temporarily settled districts. that reason the net profits of the zamindars in these permanently settled districts are much less than the net profits of the zamindars of the temporarily settled districts. In that case if we were to raise the figure to thirty times the valuation in these permanently settled districts, it would be very hard on the zamindars of the permanently settled districts simply because the margin of their profit is much narrower than the margin of profit of zamindars of the temporarily settled districts, and the raising of the standard of valuation from 20 to 30 will certainly bring about great distress amongst the people of permanently settled areas. I admit that the temptation for purchasing permanently settled villages is larger than the temptation for purchasing temporarily settled villages, because in the latter case the purchaser is uncertain about the fixity of his income and he is afraid.

[Khan Bahadur Maulvi Fasih-ud-din.]

that at the time of revision of settlement his profit might be reduced. For that reason he is tempted to pay a higher price for the permanently settled villages than for the temporarily settled villages. As a matter of fact, situated as we are the standard of the valuation of 20 times of net profits will, I think, be quite fair, but to increase it by 50 per cent. is rather unfair. Unless the Government proves it beyond a shadow of doubt that the purchaser of a village in the permanently settled tract will be at a greater advantage than the purchaser of a village in a temporarily settled district, the Government will not be justified in raising the pitch of the standard from 20 to 30.

*Mr. Mubashir Husain Kidwai: Sir, the reason which I gave while I was moving the amendment was that at the present time it was practically impossible to determine the correct market value of any property or to fix any market value with regard to them in view of the pending legislation and therefore I suggested that for the time at least the status quo should be maintained until we were more definite as to what was going to happen and as to what would be the market value of the property involved. Now, Sir, it is said that in permanently settled areas no suggestion has been made as regards the enhancement of revenue and that income-tax is not to be considered. Sir, I beg to differ on this point from the Hon'ble Minister's outlook. In order to determine the market value one of the chief things which is to be considered is the profits which accrue to the man and if income-tax is to be assessed over and above the land revenue on property that income-tax will have to come out of the property. If a big zamindar is purchasing a property he may have to pay at a higher rate and even a small zamindar purchaser will have to pay an income-tax over that property. The Hon'ble Minister says no: I do not know. He certainly knows better what the proposals of the Government are and what they are going to be but I am not concerned with all that. This is a question which raises a great deal of uncertainty by raising the market value. Then, Sir, that is not the only consideration which we have to bear in mind. It is said that there is no reason why a suit for a house of a movable property should be treated on a different footing from suits for immovable property. I should also like to suggest that there is a good deal of difference. the law at present stands and as the law is bound to stand so long as there is any question of revenue paying proprietors it must also be the duty of the revenue authorities to decide as to who is to obtain the possession of the estate and therefore a litigation always proceeds in mutation courts. Further in the case of zamindari properties my honourable friend's experience will tell him that here is always a greater danger of resorting to criminal courts and to things of this kind. Now these things—the litigation in criminal courts and litigation in revenue courts—are without payment of any court-fee. If the door to civil courts is closed or if it is made more difficult for a man to come to civil courts the temptation would always exist in greater degree to fight out the case in criminal courts either under section 145 or in the revenue courts. Or even to resort to the use of the armed force in order to obtain possession or in order to have a greater foundation for his claim in the

^{*}Speech not re vised by the honourable member.

mutation court. Suppose a proprietor dies and parties begin to try to obtain forcible possession I think the Hon'ble Minister will bear me out when I make this statement that this gives rise to a great danger of breach of peace if it is more difficult to go to a civil court. The disputes are even in respect of smaller parties bound to arise. That I submit was one of the reasons of differentiation between the claims of movable property in towns and claims of landed estate and it must not be lost sight of in deciding this question. We have to consider what are the likely repercussions. Supposing the result of this was that a larger number of people resorted to the use of force or even of guile or any other means of obtaining possession in order to get mutation affected in their favour and wrong persons obtained possession. After all there is such a thing as cost; when the suit is finished it is probably realized long afterwards. Supposing a man by use of force or guile obtains possession of property to which he has no title from the mutation court, but continues in possession of that property, is it right to place greater difficulties in the way of rightful owner to get possession of that preperty. Specially in the case of movable or house property, in the case of estate property, there is the decision of a court of law. It is very necessary therefore that facilities should be provided as far as possible for a reason who claims or knows that he is the rightful owner of the property to obtain possession and the man must find money to fight his suit. In the first instance he has not got anything for cost from the other side. If the Government suggests that this court-fees would be realized as a result of the title from the person who loses the case, then there can be no objection to any principle of this kind, but that is not the provision made. The provision is that court-fee must be realised in the first instance from the man who is seeking to get possession of his rights. The question is whether the State should assist the man who has been deprived of his rights or not, whether it should place any difficulties in his way to his obtaining possession. My respectful submission is that we should have all these matters before us in deciding this question and I would respectfully urge once more that the suggestion of mine that after all it should be reduced to Rs.20 be accepted. I do not propose to enter into a long discussion on that question, but if the budget figures are looked at we find that this Government is realizing more from court-fees than it pays for the administration of justice. The Hon'ble Premier the other day said that he only wants court-fee to pay for the administration of justice. That argument I accept. I say that we should provide enough court-fees in order to see that courts are carried on, but we see that the Government makes at least 50 lakhs from the court-fees. total amount of expenditure in this year's budget on the administration of justice is Rs.71,22,000, while the amount realized even after the loss of 2 crores, as the Hon'ble Minister puts it owing to the Encumbered Estates Act, from judicial stamps is one crore and eight lakhs and even in spite of the Encumbered Estates Act three lakhs more were realized in cash, that is to say that altogether about 40 lakhs were realized in court-fees in excess of the amount spent on the administration of justice from top to bottom, right up to the High Court. Is there any need whatsoever. The Premier enunciated that we must

[Mr. Mubashir Husain Kidwai.]

pay for our courts. Is there any need for enhancing the court-fees. Forty lakhs is realized over and above the amount spent. There is no justification whatsoever and therefore I submit that instead of devising means in the Act whereby court-fees have been enhanced or may be enhanced in any particular matter, we should I think devise means by which a reduction in court-fees should be effected. Therefore I still propose to press my amendment.

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, in his concluding observations. my honourable friend has brought forward fresh points. One of them. is rather strange, namely that people who have got claims to immovable property, land revenue paving property, should be treated on a more indulgent basis because otherwise they would resort to criminal courts and they would take the law into their own hands. That I submit is an inadmissible contention and this House will not lend countenance to such a proposition. It is for the first time that I hear of this reason being the ground for the existing inequality and difference in the treatment of two kinds of properties. Then my honourable friend referred to income-tax affecting capital value. My submission is that there again is a misapprehension. Whenever agriculture income-tax or income-tax on agricultural income as on other incomes is to be enforced there is always a slab system or the step system with a margin in the beginning which is not exempt from any tax, and then you have got a graduated scale of rates. It has never been contended so far as I know that the levy of income tax-amounts to a capital levy or can in the least degree affect the capital value of any kind of property. My honourable friend's other arguments, I submit, lose sight of one fact and it is this. In assessing court-fees we are not considering the past value of a particular item of property, nor are we considering the possibility of deterioration in the value or rise in value. What we want to know is the market value of the subject-matter in dispute. Supposing you bring a suit for the recovery of a bungalow or kothi in Lucknow worth today Rs.60,000 and you may have to pay a court-fee upon that basis. Thirty years hence that property may rise from Rs.60,000 to Rs.2 lakhs or more because of the shifting population it may deteriorate in value and it may be worth only Rs.30,000 or even worth Rs.6,000. When a suit is brought thirty years hence the court-fee will have to be paid on the value then existing. Therefore I suggest that this question as to what the values in future are going to be is an irrelevant consideration. Whenever it is found that the standard of values has changed, whenever it is found two years hence or 20 years hence that 30 times the land revenue is considered to be too low, we can certainly change the law. But the question today is what is the value today, and I respectfully submit that neither my honourable friend Khan Bahadur Maulvi Fasih-ud-din nor my honourable friend the mover has made that point. It has not been suggested and it cannot, I submit, be successfully suggested that the value of zamindari property in permanently settled areas is anything less than 30 times the land revenue. I say it is really much more. We have nothing to do with the persons who own that property, or how it is

split up and whether it is owned by a big zamindar or a small zamindar. The question is what is the market value of those shares. So far as my knowledge goes, and so far as my experience goes, the lesser the share that you sell, the greater is the value. I have known of cases in which a half-anna share had fetched hundred times the profit, when an eight-anna share has not been sold for even 50 times or 60 times the value, because for a small share there is considerable land hunger, and particularly people in Benares Division particularly come from colonies, from Fiji, from Singapore, from Calcutta to settle down there, and having made some money they are prepared to pay fancy prices, fabulous prices for small shares in their own villages, because they want to be called zamindars, to have the status of a zamindar. I am not putting the values upon the fabulous prices. I am putting it on a most moderate basis, and I, therefore, ask the House to accept the proposal as it stands.

The Deputy Speaker: I am now putting the amendment to vote. The question is that in the last line of clause 8(v)(4)(a) of the Bill, the the word "twenty" be substituted for the word "thirty".

The question was put and negatived.

Mr. Mubashir Husain Kidwai: Sir, I beg to move that in clause 8(v) (I)(b) the word "six" be substituted for the word "ten."

Sir, in view of the discussion which has already taken place on the previous amendment, I do not propose to inflict another speech on this House. I simply make my proposal on the same grounds on which I made the previous proposal.

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, I beg to oppose this amendment on the same ground, namely that the value suggested is really much too low. It ought to have been fifteen, but after discussion in the Select Committee we thought that the change was going to be too abrupt, and therefore we agreed to put it as low as ten. I would ask any honourable friend whether he would be willing to sell his share in a temporarily settled area at ten times the land revenues.

Mr. Mubashir Husain Kidwai: If the land revenue is raised to 55

per cent. you will get the offers.

The Hon'ble the Minister of Justice: We will see to it afterwards.

The Deputy Speaker: The question is that in the last line of clause 8(v)(I)(b) the word "six" be substituted for the word "ten".

The question was put and negatived.

Qazi Muhammad Adil Abbasi: Sir, I beg to move that in the last line of clause 8(v)(I)(b) the word "six" be substituted for the word "ten."

The Deputy Speaker: Perhaps Qazi Muhammad Adil Abbasi is moving his amendment in item 18-A. We have already discussed items 17, 18 and 18-A. He should move his amendment contained in item no. 18-B.

Qazi Muhammad Adil Abbasi: I was under the impression that only item no. 17 has been disposed of. Now, since items 18 and 18-A have also been disposed of, I do not wish to move 18-B.

*Mr. Mubashir Husain Kidwai: Sir, I beg to move that in clause 8(v)(I)(d) in last but two lines the word "twelve" be substituted for the word "twenty." This sub-section relates to a case in which the land is not a definite share of land paying revenue and the market value is then to be ascertained by multiplying by twenty the rental value of the land including assumed rent on proprietary cultivation. This does not give us twenty times of the net profits of the estate. If that had been the position then I for one would not have raised any objection, but here we have twenty times of the gross profits of the rental value of the land including assumed rents on proprietary cultivation. And I do not think even according to the high standard which the Hon'ble the Minister has just said, twenty times the gross rental of land can be said to be its market value at any time apart from the question of the present situation, and therefore I hope that so far as this amendment at least is concerned, he will be pleased to accept it.

The Deputy Speaker: Since items nos. 19, 20 and 21 relate to the same subject, I think it would be better if they are moved formally and discussed together.

Qazi Muhammad Adil Abbasi: Sir, I do not think I can move my amendment although it relates to the same matter. If the Hon'ble the Minister of Justice accepts this amendment, we will not move our amendments.

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, it is very painful to me to differ always from my honourable friends and to break the monotony, he and I have agreed that in place of "twenty" we might have "fifteen." I therefore suggest that he might be permitted to move an amendment to his amendment.

*Mr. Mubashir Husain Kidwai: Sir, I may be permitted to modify my proposal and to move that instead of "twenty" the word "fifteen" be substituted.

The Hon'ble the Minister of Justice: I accept it, Sir.

The Deputy Speaker: The Hon'ble the Minister has accepted this amendment. I shall put the question to vote, but I wish to tell the House beforehand that I am going to put this question in a different form. The question is that in clause 8(v) (I) (d) the word "fifteen" be substituted for the word "twenty." If this amendment is accepted then in that case the two subsequent amendments 20 and 21 fall through.

Qazi Muhammad Adil Abbasi: I withdraw my amendment. Mr. Muhammad Ishaq Khan: I withdraw my amendment. The motions were, by leave, withdrawn.

^{*}Speech not revised by the honourable member.

The Deputy Speaker: The question is very simple now. The question is that in clause 8(v) (I) (d) the word "fifteen" be substituted for the word "twenty."

The question was put and agreed to.

The Hon'ble the Minister of Justice: I take it that you will have to put the whole clause.

The Deputy Speaker: This is the only amendment that has been made today to clause 8. The question is that clause 8 of the Bill as amended today stand part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 9

- 9. After sub-section (v) of section 7 of the Court Fees Act, 1870.

  Insertion of new subsections after sub-section
  (v) of section 7, Act VII
  of 1870, as amended by
  the foregoing clause.

  (v-A) and (v-B), namely:
  - "(v-A). In suits for possession.
    - (1) of superior proprietary rights where under-proprietary or sub-proprietary rights exist in the land—

according to the market value of the subject-matter, and such value shall be determined by multiplying by fifteen the annual nett profits of the superior proprietor;

(2) of under-proprietary or sub-proprietary land as such—according to the value of the subject-matter, and such value shall be determined by multiplying by ten the annual under-proprietary or sub-proprietary rent, as the case may be, recorded in the Collector's register as payable for the land for the year next before the presentation of the plaint.

If no such rent is recorded in the Collector's register, the value shall be determined in the manner laid down in clause (c) of sub-section (v) of this section save that the multiple will be ten.

Explanation—Land held by any permanent lessees shall be treated for the purposes of this sub-section, as under-proprietary or sub-proprietary land.

"(v-B). In suits for possession of land between rival tenants and by tenants against trespassers—

according to the value of the subject-matter and such value shall be determined if such land is the land of

- (a) a permanent tenure-holder or a fixed-rate tenant—by multiplying by twenty the annual rent recorded in the Collector's register as payable for the land for the year next before the presentation of the plaint;
  - (b) an ex-proprietary or occupancy tenant—by multiplying by eight such rent;

(c) any other tenant—by multiplying by four such rent.

If no such rent is recorded in the Collector's register, the value shall be determined in the manner laid down in clause (c) of sub-section (v) of this section save that the multiple will be ten in the case of each class of tenant enumerated in (a), (b) and (c) of this sub-section.

Mr. Muhashir Husain Kidwai: Sir, I beg to move that in clause 9, proposed sub-section (v-A)(2), in line 5, the word "six" be substituted for the word "ten."

Sir, this clause relates to under-proprietary and sub-proprietary land, and the value which has been fixed for it is the same as that for proprietary land. In the case of proprietary land it is ten times the land revenue. In this case it has been put down as ten times the annual under-proprietary and sub-proprietary rent. Now, Sir, annual under-proprietary and sub-proprietary rent includes land revenue plus a certain percentage which may even be as high as fifty per cent. and which is never less than ten to twenty per cent. Therefore if ten times is deemed to be proper on the land revenue, I would suggest that the proper multiple for the under-proprietary holdings is less than that and it should be six.

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, I regret that I am not able to accept this amendment. I think that the valuation that we have put down is really very low and it would not be justifiable to reduce it any further. These sub-proprietary and under-proprietary interests are very valuable. Sometimes the rent is just the revenue on the land itself. The superior proprietor does not get anything. If he does get anything it is 3 cr 4 per cent. of the land revenue. It never exceeds more than ten per cent. of the land revenue. That was what was stated during the Select Committee discussions also. My submission therefore is that ten times is not only a proper value but an under-value and the House would be not pleased to accept my honourable friend's amendment.

The Deputy Speaker: Qazi Muhammad Adil Abbasi may also move his amendment which is also to the same effect.

Qazi Muhammad Adil Abbasi: Sir, my amendment relates to the same thing and the same fate will be meted out to this amendment as well. My friend Mr. Mubashir Husain has said what he has got to say. Let that amendment be decided, Sir.

Mr. Mubashir Husain Kidwai: There is one mistake under which the Hon'ble the Minister of Justice seems to be labouring and that is this that under-proprietary rent never exceeds ten per cent. of the land revenue. As a matter of fact, in Oudh it can never be less than 5 per cent. of the land revenue.

The Hon'ble the Minister of Justice: I said it never exceeds

land revenue plus ten per cent.

*Mr. Mubashir Husain Kidwai: That is to say, in Oudh it can never be less than land revenue plus five per cent. and it is often as much as 50 per cent. In a large number of cases it is land revenue plus 50 per cent. Therefore it is for this reason that I have sent in

^{*} Speech not revised by the honourable member

this amendment because this would mean that you are going to charge more and that does not seem to be at all fair in the case of underproprietors. The same principle would apply to the case of proprietors or under-proprietors. If it had been ten times the land revenue payable in respect of that state, there would have been no suggestion, but the land revenue also includes the under-proprietary rent. So I think the multiple should be different. Therefore I will persist in my amendment.

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, the point remains, viz. the value of under-proprietary and sub-proprietary land. My honourable friend's argument has been that if you are charging zamindars ten times the land revenue, it would not be proper to charge the under-proprietors and sub-proprietors at ten times rent. Well, that is purely a dialectic point. The question is what is the value. The value is much more than ten times.

The Deputy Speaker: The question is that in clause 9(v-A)(2), line 5, the word "six" be substituted for the word "ten."

The question was put and negatived.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Sir, I beg to move that in clause 9(v-B)(b) an ex-proprietary or occupancy tenant—by multiplying by eight such rent, substitute "annual rent" for "by multiplying by (ten) eight such rent."

مستر محمد استداق خال -

جناب والا _ میرے لائق دوست همیشه یهه کهتے وقع هیں که هم یه ان غویب لوگوں کی خدست کے واسطے آئے هیں جن کی حالت بهت خواب هے _ لیکن آج میں یه دیکهه وها هوں که جو یهه دفعه بن وها هے اُس میں اُن کے اُوپر کتنی سختی کی جارهی هے _ (ایک آواز یه آپ نے آج دیکها) جی هاں آج هی پہلے پہل دیکها _ یه نهیں خیال تها که عنان حکومت سنبهالتے اور ان گدےدار کوسیوں پو بیتھتے هی آپ کے خیالات بدل جائیں گے اور آپ بجنسه نو کو شاهی کے طوح طوز عمل اختیار کوینگے *

جناب رالا ۔ اِس وقت کاشتکار آپس میں ایک درسرے پر اگر داختہ 99 کا دعوی کرتے ھیں تو اُن کو صرف نو آنے پیسے کورت فیس کے دینے پرتے ھیں ۔ اِس قانون کا نتیجہ یہہ ھوکا کہ کاشتکاروں کو اپنے لگان پر آٹھہ گنی مالیت پر فیس دینی ھوگی ۔ فوض کیجیئے کہ رہ تین روپیء اگان دیتے ھیں نو تین روپیوں کے آٹھہ گنے چو بیس روپیء کی مالیت پر کورت فیس دینا ھوکا یعنی اُس کو ایک روپیء چار آنہ دینا ھوکا یعنی اُس کو ایک روپیء چار کے ساتھہ کی گئی ھے ۔ موجودہ آگرہ آپنہ انہ دینا پرتا ھے کیا رعایت غریب '' جنتا'' کے ساتھہ کی گئی ھے ۔ موجودہ آگرہ آپننسی ایکت استہ ۱۹۲۹ع کے اندرجو دفعہ الکی میں شرح کورت فیس می آگرہ آپننسی ایکت استہ المحال کے اندرجو دفعہ الکی میں شرح کورت فیس می آگرہ آپیننسی ایکت کی طوح ۔ معید عمیں بھی آگرہ آپیننسی ایکت کی طوح ۔ مصید کا چہار ایک بیس لیئے اِس لیئے اِس لیئے اِس ایکت کے نفاذ کے بعد غریب کاشتکاروں پر مصید کا چہار لکھا ھے اِس لیئے اِس ایکت کے نفاذ کے بعد غریب کاشتکاروں پر مصید کا چہار کے بارے کے بارے

[Mr. Muhammad Ishaq Khan.]

میں دی تھی لیکی جن لوگوں کو ایک سو روپیہ یا اُس سے زیادہ لگان دینا ہوتا ہے آن کو تو کئی گنا زیادہ دینا پرتا سے آن کو تو کئی گنا زیادہ دینا پرتا سے میرے لایق دوست ہمیشہ ہم لرگوں پر شبه کرتے ہیں ۔ لیکن تیکس میزرس (tax measures) کے بارے میں آنریبل منستر صاحب اچھی طرح سمجھ لیں جیسا میں نے کل بھی کہا تھا کہ آپ کو اپنے کانستیونینسی میں جواب دینا پریکا۔ دنیا میں فعل دیکھا جاتا ہے۔ نیت پر حمله کرنے سے آپ اپنے غیر منصفانہ روش مو چھپا نہیں سکتے بتلائے جب دفعہ 99 ارد کرنے سے آپ اپنے غیر منصفانہ روش مو چھپا نہیں سکتے بتلائے جب دفعہ 99 ارد کرنے سے آپ اپنے غیر منصفانہ روش مو چھپا نہیں سکتے بتلائے جب دفعہ 99 ارد

میں یہ عرض کرونگا اِس تدر جلد طوطا چشمی ناسناسب ہے۔ اِس دفعہ عوکسی طرح سے منظور نہیں کونا چاھیئے۔ یقین مانیئے اس کے اندر لیتیکیشی (legislation) بترھه جانے کا اندیشہ ہے کہ اگر کوئی زبردست شخص ہوگا تو وہ کہیگا کہ کاشتکار کو بیدخل کردو اور وہ غریب جیسا انصاف کے لیئے دورے گا تو زبردستی کورت فیس بیدخل کردو اور وہ غریب جیسا انصاف کے لیئے دورے گا تو زبردستی کورت فیس آٹھہ گنی لگان ہر لیجائیگی اس کے پاس کورت فیس اتنی نہیں رھیگی خیال ہوگا کہ یہہ شخص کورت فیس دے نہیں بائیگا اور اوگ زبردستی اس کو بیدخل کر کے کھیت پر قبضہ کرلینگے ۔ اس لیئے جو لوگ ناجائز فائدہ اُرتھانا چاھینگے وہ آپ کی اس دفعہ سے فائدہ اُٹھا لینگے ۔ اور جو لوگ که عدالت سے چارہ جوئی کہ نا چاھتے ھیں اُن کا دروازہ بند ہو جائیگا ۔ اس لیئے جملہ اور کو چارہ جوئی کہ تو اُس بینے عرض کرونگا کہ یہہ دفعہ نامناسب ہے *

اگر آپ کاشتکاروں پر قیکس برهانا هی چاهتے هیں تو زیادہ ہے زیادہ ایک سال کے لگان کی مالیت بغرض کورہ فیس مقرر کیجیئے لیکن کسی حالت ہے آته گنا نه رکھئے *

لہذا میں ممبران سے استدعاً کوونکا که غویبوں کا خیال کرتے ہوئے میری تومیم

Mr. Muhammad Ishaq Khan: मिस्टर मुहम्मद इसहाक खां:

जनाब वाला—मेरे लायक दोस्त हमेशा यह कहते रहे हैं कि हम यहां ग़रीब लोगों की खिदमत के वास्ते आए हैं, जिनकी हालत बहुत खराब है। लेकिन आज मैं यह देख रहा हूं कि जो यह दफ़ा बन रहा है उसमें उनके ऊपर कितनी सख्ती की जा रही है। (एक आवाज—यह आपने आज देखा) जी हां, आज ही पहिले पहिल देखा। यह नहीं ख्याल था कि इनाने हुकूमत संभालते और इन गहेदार कुर्सियों पर बैठते ही आपके ख्यालात बदल जायेंगे और आप बर्जिसहू नौकरशाही की तरह तर्ज अमल अख्तियार करेंगे।

जनाब वाला, इस वक्त काश्तकार आपस में एक दूसरे पर अगर दफ़ा ९९ का दावा करते हैं तो उनको सिर्फ़ नौ आने पैसे कोर्ट फ़ीस के देने पड़ते हैं। इस क़ानून का नतीजा यह होगा कि काश्तकारों को अपने लगान पर आठ गुनी की मालियत पर फ़ीस देनी होगी। फ़र्ज़ कीजिये कि वह तीन रूपया लगान देते हैं, तो तीन रूपयों के आठ गुने चौबीस रूपए की मालियत पर कोर्ट फ़ीस देना होगा, यानी उसको एक रूपया चार आना देना होगा, जबकि फ़िलहाल आठ आना देना पड़ता है। क्या रिआयत गरीब जनता के साथ की गई है ? मौजूदा आगरा टेनेन्सी एकट ३ सन् १९२६ ई० के अन्दर जो दफ़ा ४४ है उसमें शरह कोर्ट फ़ीस सिर्फ़

'as in Court Fees Act' लिखा है। दफ़ा ९९ की दूसरी दफ़ा में भी आगरा टेनेन्सी ऐक्ट की तरह 'as in Court Fees Act' है। इसलिए इस एक्ट के नफ़ाज़ के बाद ग़रीब काश्तकारों पर मुसीबत का पहाड़ टूट पड़ेगा। मैंने तो एक मिसाल सिर्फ़ तीन रुपए लगान के अदा करने वाले के बारे में दी थी लेकिन जिन लोगों को एक सौ रुपया या इससे ज्यादा लगान देना पडता है उनको तो कई गना ज्यादा देना पडेगा। मेरे लायक दोस्त हमेशा हम लोगों पर शुबहा करते हैं लेकिन टैक्स मेजर्स (tax measures) के बारे में आनरेबल मिनिस्टर साहब अच्छी तरह सम्बं लें जैसा मैंने कल भी कहा था कि आपको अपनी कान्स्टी-टएन्सी में जवाब देना पड़ेगा। दूनियां में फ़ेल देखा जाता है। नियत पर हमला करने से आए अपनी ग़ैर मुन्सिफ़ाना रिवश को छिपा नहीं सकते । बतलाइये जब दफ़ा ९९ और ४४ के मक़दमें में किसानों को ३० रुपया ४० रुपया देना पड़ेगा तो वह क्या कहेंगे। में यह अर्जु कह्नगा कि इस क़दर जल्द तोता चश्मी नामुनासिव है। इस दफ़ा को किसी तरह से मंज़र नहीं करना चाहिए। यक्तीन मानिए इसके अन्दर लिटीगेशन (litigation) वढ जायगा। अन्देशा है कि अगर कोई जबर्दस्त शख्स होगा तो वह कहेगा कि कारतकार को बेदखल कर दो और वह गरीव जव इन्साफ़ के लिए दौड़ेगा तो जबर्दस्ती कोर्टफ़ीस आठ गुनी लगान पर ली जायगी। उसके पास कोर्ट फ़ीस उतनी नहीं रहेगी। स्याल होगा कि यह शस्त्र कोर्ट फ़ीस दे नहीं पाएगा और लोग जबर्दस्ती उसका बेदखल करके खेत पर कब्जा कर लेंगे। इसलिए जो लोग नाजायज फ़ायदा उठाना चाहेंगे वह आपकी इस दफ़ा से फ़ायदा उठा लेंगे और जो लोग कि अदालत से चाराजोई करना चाहते हैं उनका दरवाजा बन्द हो जायगा। इसलिए जमला उमर को मलहज खातिर रखते हुए में यह अर्ज करूंगा कि यह दफ्ता नामुनासिब है। अगर आप काश्तकारों पर टैक्स बढाना चाहते हैं तो ज्यादा से ज्यादा एक साल के लगान की मालियत वगरज कोर्ट फ़ीस मकर्रेर कीजिए लेकिनं किसी हालत से आठ गना न रखिए। लिहाजा मैं मेम्बरान से इस्तद्रआ करूंगा कि ग़रीबों का ख्याल करते हुए मेरी तरमीम मंजूर कर लें।

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, I find that there are item nos. 27 and 30 to the same effect. Perhaps my honourable friends might like to move them.

Mr. Mubashir Husain Kidwai: Sir, my amendment is the same as is under discussion. So, if this amendment is accepted, no necessity arises for my amendment.

Shri Bansgopal: श्री बंशगोपाल:

जनाब डिप्टी स्पीकर साहब—दफ़ा ९ (V-B) क्लाज बी॰ में दो हिस्से हैं, एक तो यह कि In last line, substitute the word "five" for the word eight" इसके बारे में मुबिश्वर हुसेन साहब ने भी तरमीम पेश की है। आप पांच गुने के वास्ते सालाना लगान का आघा (half the annual rent) सबस्टीटचूट (substitute) करते हैं। लेकिन मेरी तरमीम इससे अलग है। मेरा यह कहना है कि "In case of suits for posse ssion of land between rival tenants and in suits by tenants against trespassers, the value shall be the annual rent." आखीर में जोड़ दिया जाय। इसके बारे में यह अर्ज करना है। मेरी तरमीम यह है कि काश्तकारान के दरमियान कब्जे के मुकदमें में कोर्ट फ़ीस पांच गुनी लगान पर ली जाए और जहां कोई काश्तकार किसी ग्रासिब (trspasser) पर मुकदमा दायर करने का ताल्लुक है मेरे और आप दोनों साहबान की तरमीम में कोई फ़र्क नहीं है। अभी तक जो कोर्ट फ़ीस ऐक्ट था उसमें काश्तकारान के दरमियान के मुकदमों के लिये कोर्ट फ़ीस मुकर्रर नहीं की गई

[Shri Bansgopal]

थी। अतएव १५ इलाहाबाद हाईकोर्ट आई० एल० आर० में यह तै हुआ "Where the tenants plaintiff sues for recovery of possession of land and makes the admitted landlord as well as other persons who claim to be tenants under him parties to the suit the courtfee is to be paid under this clause—"on the valuation of relief sought" ९ (V-B) क्लाज बी में दो तरीके के मुँकदमे हैं । एक तो "suit for possession of land between rival tenants (काश्तकारान के दरिमयान कब्जे के मुकदमे) और दूसरे हैं "by tenants against trespassers" गासिव के खिलाफ कारतकारान के मकदमे यानी जहां तक राइवल टेनेन्टस (rival tenants) का ताल्लुक है कोर्ट फ़ीस पंचगुने पर लगेगी। कोर्ट फ़ीस ऐक्ट में इसके लिए कोई बात नहीं लिखी। इस बात का फ़ैसला १५ इलाहाबाद हाई कोर्ट आई० एल० आर० में हुआ था। पहले कानून में हर कास्तकार को यह अस्तियार था कि वह जो कुछ वैल्युएशन (valuation) चाहता था रख देता था। इस बात के दूर करने के लिए यह ऐक्ट आप के सामने पेश किया गया है और ग़ासिब का जहां तक सवाल है दफ़ा ४४ आगरा टेनेन्सी ऐक्ट सन् १९२६ ई० के म्ताबिक अब भी सालाना लगान पर अब कोर्ट फ़ीस ली जाती है। यह मामला इलाहाबाद हाईकोर्ट में दफ़ा ४४ का मकदमा सिविल कोर्ट में दायर करने की वजह से गया। वहां पर यह बहस थी कि ट्रेस-पासर्स (trespassers) का मुकदमा सिविल कोर्ट में दायर हो सकता है कि नहीं। इलाहाबाद हाईकोर्ट ने इसका फ़ैसला किया कि जो मुक़दमात दफ़ा ४४ के हों वह आगरा टेनेन्सी ऐक्ट के मुताबिक सिविल कोर्ट में दायर हो सकते हैं। दफ़ा ४४ के मताल्लिक जो मकदमा दैसपासर्स के खिलाफ़ दायर किया जाता है उस में सालाना लगान पर कोर्ट फ़ीस ली जाती है, तो कोई वजह नहीं है कि सिविल कोर्ट में जाकर मुकदमात दायर करें तो उनसे सालाना लगान से ज्यादा पर कोर्टफ़ीस ली जाय, मेरे ख्याल में जहां तक राइवल टेनेन्टस (rival tenants) का सवाल है मामला दूसरे प्रकार का है। मसलन अगर जमींदार ने किसी शस्स को किसी आराजी का पट्टा लिख दिया और थोड़े दिनों के बाद जमींदार ने उसी आराजी का पट्टा दूसरे आदमी को लिख दिया तो वह आदमी गासिब नहीं कहा जा सकता और एक काश्तकार क़ब्ज़ा चाहता है। इसलिये मैंने यह अलग अलग दो बातें कही थीं। लेकिन अगर गवर्नमेन्ट ५ गुने के बजाय सालाना लगान मान ले तो मेरे ख्याल में खराब बात नहीं है। काश्तकारों को कुछ और फ़ायदा हो जावेगा। चुंकि मुहम्मद इसहाक खां ने पहले पहल हक की बात कही है। आपके नाम का माद्दा "हे" और "काफ़" है और हक़ से बना हुआ है। अतएव अगर हमारी गवर्न मेन्ट इस हक को मान ले तो ज्यादा अच्छा हो। मैं इन अल्फ़ाज के साथ अमेन्डमेन्ट को पेश करता हूं। अगर गवर्नमेन्ट मिस्टर इसहाक साहब की बात को मान ले तो मुझे कोई एतराज न होगा।

Shri Bansgopal:

جناب قریتی اسپیکر صاحب ـ دفعه (V-B) ایمی کلز میں دو حصے هیں جناب قریتی اسپیکر صاحب ـ دفعه الاحق (V-B) ایمی کلز میں دو حصے هیں المعالم المعال

suits by tenants against trespassers, the value shall be the annual rent." آخر میں جوز دیا جائے۔ اس کے بارے میں یہ عرض کرنا ھے۔ میری ترمیم یہ ھے کہ کاشتکاران کے درمیان قبضه کے مقدمہ میں کورت فیس بانچ گنی لگان پرلی جائم اور جهاں کوئی کاشتکار کسی غاصب (trespasser) پر مقدمه دائر کرنے کا تعلق ھے میرے اور آپ دونوں صاحبان کی تومیم میں کوئی فرق نہیں ھے آبھی تک جو کورت فیس ایکت تھا اس میں کاشتکا ران کے درمیان کے مقدموں کے لیاء کوئی کورت فیس مقرر فہیں کی گئی تھی ۔ اتیو پندرہ العابات هائی کورت آئی ۔ ایل ۔ آر میں یہ Where the tenant plaintiffs sues for recovery of possession of _ | deline | land and makes the admitted landlord as well as other persons who claim to be tenants under him parties to the suit the court fee is to be paid under this clause—on the valuation of relief sought.

Suit for possession – کلاز بي میں دو طریقے کے مقدمہ میں ایک تو $(\nabla - B)$ ۹ (کاشتھاران کے درسیان قبضه کے مقدمے) of land between rival tenants اور درسرے هيں غاصب کے خالف کاشتکاران کے مقدمے by tenants against trespassers) يعني جهال تک رائول ٿيننٿس (rival tenents) کا معلق ہے کورے فیس پانچ گنی آپر لگے گر ۔ کورے فیس ایک میں اس کے لیئے کوئی بات نهين لكُهي _ اس باتكا فيصله 10 العرباد هائي كورت رئي _ ايل _ أر مين هوا تھا _ پہلے قانرن میں هر کاشتکار کو بہم اختیار تھا تھ جو کچھ ویلویشن (valuation) چاھتا تھا رکھ دیتا تھا۔ اس بات کے در کرنے کے لیئے یہم ایکت آپ کے سامنے پیش کیا گیا ہے اور غاصب کا جہاں تک سوال ھے دفعہ ۳۲ آگرہ ٹیننسی ایکت سنه ۱۹۲۹ع کے مطابق اب بھی سالانہ لگان چو کورت نیس لی جاتی ہے ۔ یہ معامله العاليات هائي كورة مين دفعة ٣٣ كا مقدمه سيول كورة مين دائر كرن كي وجهد سے گیا ۔ وہاں پر یہ بحث تھی که تریس پاسرس (trespassers) کا مقدم سول كورة مين دائر هوسكتا هے يا نهين- اله آباد هائي كورة نے اس كا فيصله كيا كه جو مقدمات دفعہ ۲۲ کے هوں وہ آگرہ تیننسی ایکت کے مطابق سول کورہ میں دائم هوسكته هين - دفعه ٣٣٨ ك متعلق جو مقدمه ته يس يا سرس ك خلاف دائه كيا جاتا هـ اس میں سالانہ لگان پر کورے فیس ای جاتی ہے تو کوئی رجب نہیں ہے کہ سول کورٹ میں جاکہ مقدمات دائر کہیں تو ان سے سالانہ لگان سے زیادہ پر کورت نیس لی جائے۔میرے خیال میں جہاں تک رائول تیننتس (rival tenants) کا سوال هے معاملہ دوسرے کوکار کا ہے مثلاً اگر زمیندار نے کسی شخص کو کسی آراضی کا بته لکهه دیا اور تھوڑے منوں کے بعد زمیندار نے اسی آراضی کا چته دوسرے آممی او لکھ دیا تو ولا آنسی غاصب نہیں کہا جاسکتا اور آیک کاشتکار قبضہ چاھتا ھے۔ اس لیٹے میں نے یہ الگ الگ در باتیں کہی تھیں لیکن اگر گورنمذت پانچ گنے کے بجاے سالانه لكان مان له تو ميوے خيال ميں خراب بات نہيں هے _ كاشتكاروں كو كچهم اور فائدہ هو جاویکا۔ چونکه محمد استحاق خال نے پہلے پہل حق می بات کہی ہے آپ کے نام کا مادہ ے اور ق ھے اور حق ہے بنا عوا ھے ۔ اتیو اگر ھماری گورنمنت اس حق کو مان لے نو زیادہ اچھا ھو -میں ان الفاظ کے ساتھہ امندمنت کو پیش

کرتا ہوں اگر گورنمنٹ مستر اِسحاق صاحب کی بات کو مان لے تو محمے کوئی اعتراض نہیں ہوگا *

پیش کی ہے اس میں ایک دقت یہ معلوم ہوتی ہے کہ اگر یہ ترمیم مان لی جائے تب اس ترمیم کے الفاظ شاید ڈھیک طرح سے اس سیکشن میں فق (fit) نہ ہونگے تب اس ترمیم کے الفاظ شاید ڈھیک طرح سے اس سیکشن میں فق (V-B) نہ ہونگا (V-B) میں یہ ہے ہے۔ الفاظ شاید ٹھیک طرح سے اس سیکشن میں فق (V-B) نہ ہوتا ہے۔ «کہ شعا ایسا معلوم ہوتا ہے۔ وہ منشا ایسا معلوم ہوتا ہے۔ وہ منشا تب پورا ہوسکتا ہے۔ جب کلاز رہی ہے آپ کا منشا ایسا معلوم ہوتا ہے۔ وہ منشا تب پورا ہوسکتا ہے۔ جب کلاز رہی۔ ہی۔ کے دو حصے کردیئے جائیں ۔ ایک حصہ تب پورا ہوسکتا ہے۔ جب کلاز رہی۔ ہی۔ کے دو حصے کردیئے جائیں ۔ ایک حصہ تب پورا ہوسکتا ہے۔ وہ بی۔ کے دو حصے کردیئے جائیں ۔ ایک حصہ تب پورا ہوسکتا ہے۔ وہ بی۔ کے دو حصے کردیئے جائیں ۔ ایک حصہ تو قبل (deal) کرے اور "In suits by tenants against trespassers" دوسرا حصہ قبل کرے ور نہ اگر آپ کی تومیم مان لی گئی تو اُس ترمیم کے ماننے سے دوسرا حصہ قبل کرے وہ شاید زیادہ دفت نہ ہوگی *

Shri Phool Singh: श्री फूल सिंह:

जनाव डिप्टी स्पीकर साहब—जो अमेन्डमेन्ट अभी बंशगोपाल साहब ने पेश की है उसमें एक दिक्कत यह मालूम होती है कि अगर यह तरमीम मान ली जाय तब इस तरमीम के अल्फाज शायद ठीक तरह से इस सेक्शन में फिट (fit) न होंगे। क्लाज ९ (V-B) में यह है "In case of suits for possession of land between rival tenants and in suits by tenants against trespassers"। इसका सब क्लाज 'बी' है—"An ex-proprietary or occupancy tenant by multiplying by eight such rent." आप का मंशा ऐसा मालूम होता है और वह मंशा तब पूरा हो सकता है जब क्लाज बी॰ बी॰ के २ हिस्से कर दिये जाये। एक हिस्सा तो डील (deal) करे "In case of suits for possession of land between rival tenants" और दूसरा हिस्सा डील करे "In suits by tenants against trespassers" बरना अगर आपकी तरमीम मानली गई तो उस तरमीम के मानने से इस सेक्शन का मंशा खप्त हो जायगा। वा की उसूलन मेरे ख्याल में अगर यह तरमीम मान ली जाय तो शायद ज्यादा दिक्कत न होगी।

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, the language of my honourable friend, Mr. Muhammad Ishaq Khan, was so pathetic and I am so much struck by his new born love for the cultivator and I am so anxious to nurse it for use on future occasions that I am tempted to fall in with his wishes to some extent at least. I take it that the amendment moved by my friend, Mr. Bansgopal, wants or seeks to draw a distinction between two classes of suits—a suit by rival tenants inter se and a suit against the trespasser. My honourable friend, Mr. Phul Singh, did not lay sufficient stress on the sentence which begins with the third line of v-B. It says—"In suits for possession of land between rival tenants and by tenants against trespassers according to

the value of the subject matter and such value shall be determined if such land is the land of an ex-proprietary or occupancy tenant—by multiplying by (ten) eight such rent." I do not see any difficulty in the language as it stands. Now, Sir, the point is this that both my honourable friends Mr. Muhammad Ishaq Khan and Mr. Bans Gopal are agreed that in so far as suits against trespassers are concerned the valuation should be on the basis of the annual rent and I have great pleasure in accepting this proposal.

Then comes the second part, suits between rival tenants. My honourable friend Babu Bans Gopal suggests five times the annual rent and my honourable friend Mr. Muhammad Ishaq Khan says the annual rent itself. Now, I am really torn between two desires. I want to please my friend Babu Bans Gopal and I also want to please my friend Mr. Muhammad Ishaq Khan, so I think the best thing would be to substitute "two" in place of "five".

Mr. Mubashir Husain Kidwai: Sir, if the amendment of my honourable friend Mr. Bansgopal is accepted the wording of the clause will not be quite correct.

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, may I suggest that you might direct the Secretary to put a comma in the third line of Babu Bansgopal's amendment after the word "tenants", and omit the semicolon after the word "rent" at the end of sub-clause (b) and then go on with the amendment of Babu Bans Gopal?

Shri Bansgopal: श्री बंशगोपाल:

में मिनिस्टर साहब की तरमीम को मजूर करता हूं। "राजी है हम उसी में जिसमें तेरी रजा हो"।

شهي بنس گوپال — ميں منستر صاحب کي ترميم کو منظور کرتا هوں _ ميں منستر صاحب کي ترميم کو منظور کرتا هوں _ " راضی هيں هم اسي ميں جس ميں تهي رضا هو "

The Deputy Speaker: The proposed amendment of Babu Bansgopal which is before the House is this:

In the last line substitute the word "two" for the word "eight" and delete the semi-colon in clause 9 (v-B) (b) and add the words "in case of suits for possession of land between rival tenants" and add "and annual rent in suits by tenants against trespassers."

The question is that clause 9 (v-B) (b) the word "two" be substituted for the word "eight."

The question was put and agreed to.

The Deputy Speaker: The question is that that the semi-colon occurring after the word "rent" in clause 9 (v-B) (b) be deleted.

The question was put and agreed to.

The Deputy Speaker: The question is that the following words be added after the words "rent" in clause 9 (v-B) (b):

"in case of suits for possession of land between rival tenants"

"and annual rent in suits by tenants against trespassers".

The question was put and agreed to.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Sir, I beg to move that in clause 9 (v-B) (c) the words "annual rent" be substituted for the words "by multiplying by (five) four such rent.".

مستر معدد الحاق خال -

جناب والا - معجه أميد ه كه لائق وزير صاحب اسے منظور فرماوينكے يهة كاشتكاران دخيلكار جو هيں أن كے ليئے هے - أن كے سالانه لكان كے بارے ميں دخيل كار كے واسطے آپ نے دو سال كے لكان كي ماليت ركهي هے بطور كورت نيس كے تو يهم اميندمنت هے كه ايك سال كا لكان كورت نيس كے واسطے مقرر كيا جارے *

Mr. Muhammad Ishaq Khan: मिस्टर मुहम्मद इसहाक खां:

जनाब वाला मुझे उम्मीद है कि लायक वजीर साहब इसे मंजूर फ़रमावेंगे। यह कार्रतकारान दखीलकार जो हैं उनके लिए हैं। उनके सालाना लगान के बारे में दखीलकार के वास्ते अपने दो साल के लगान की मालियत रक्खी है बतौर कोर्ट फ़ीस के। तो यह अमेन्ड-मैन्ट हैं कि एक साल का लगान कोर्ट फ़ीस के लिए मुकर्रर किया जावे।

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, my friend Mr. Bans Gopal has also no. 31.

The Deputy Speaker: Yes.

Shri Bansgopal : श्री वंशगोपाल :

जनाब डिप्टी स्पीकर साहब — मुझे इस तरमीम के बारे में कोई तक़रीर देने की जरूरत नहीं हैं। मेरे प्रस्ताव में अल्फ़ाज बहुत ज्यादा हो गये हैं इसिलये में उम्मेद करता हूं कि आप मुझे इस बात की इजाजत देंगे कि बजाय इसके कि इतना बड़ा अमेंडमेंट पेश करूं उसके बजाय मेरी यह तरमीम है कि "four times the annual rent" के बजाय ऐनुअल रेन्ट (annual rent) कर दिया जावे। चूंकि मुहम्मद इसहाक साहब भी हमारी तरफ़ बीरे बीरे आ रहे हैं इसिलये उनकी इच्छा के अनुसार "annual rent" ही रक्खा जाय।

Shri Bans Gopal:

شوي بنس گودال-

جناب دَیتی اسپیکر صاحب - مجھے اس فرمیم کے بارے میں کوئی تقریر کرنے کی ضرورت نہیں ہے - میرے پرستاؤ میں الفاظ بہت زیادہ ہوگئے گئیں اس لینے میں اُمید کوئا ہوں کہ آپ مجھے اس بات کی اجازت دیں گے کہ بجائے اس کے کہ اتنا بڑا امیندمنٹ پیش کوں تو اس کے بجائے مجھی بید ترمیم ہے کہ "annual rent" کے بجائے "annual rent" کردیا جائے چونکہ محمد اسحاق طحب بھی جماری طرف دھیوے محبوب آرہے ہیں اس چونکہ محمد اسحاق طحب بھی جماری طرف دھیوے محبوب آرہے ہیں اس لیئے ان کی لچھا کے الو سار "annual rent" ہی رکھا جائے *

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, I have much pleasure in accepting the amendments moved by my friends Messrs. Muhammad Ishaq Khan and Bans Gopal.

The Deputy Speaker: I am putting the amendment to the vote. The question is that in clause 9 (v-B)(c) the words "annual rent" be substituted for the words "by multiplying by (five) four such rent."

The question was put and agreed to.

Mr. Mubashir Husain Kidwai: Sir, I beg to move that in last paragraph of clause 9 in lines 4 and 5, the words "shall be that entered in clauses (a), (b) and (c) of this sub-section according as the class of tenancy affected is governed by clauses (a) or (b) or (c) of this subsection" be substituted for the words "will be ten in case of each class of tenant enumerated in (a), (b) and (c) of this sub-section."

It appears to me that perhaps there was some oversight by which in cases in which no rent is fixed ten times the annual profit is to be the criterion for determining the court-fee in every class of case, and I hope that after consideration of this matter the Hon'ble the Minister of Justice will kindly accept the amendment proposed by me otherwise it would mean that a tenant for whom no court-fee has been fixed will have to pay ten time the annual profits and not only on the annual rental.

The Hon'ble the Minister of Justice: This is a verbal amendment and I accept it in order to make the meaning clear.

The Deputy Speaker: The amendment moved is that in last paragraph of clause 9 in lines 4 and 5 the words "shall be that entered in clauses (a), (b) and (c) of this sub-section according as the class of tenancy affected is governed by clauses (a) or (b) or (c) of this sub-section" be substituted for the words "will be ten in case of each class of tenant enumerated in (a), (b) and (c) of this sub-section." After substitution of these words the clause will read:

"If no such rent is recorded in the Collector's register, the value shall be determined in the manner laid down in clause (c) of sub-section (v) of this section save that the multiple shall be that entered in clauses (a), (b) and (c) of this sub-section according as the class of tenancy affected is governed by clauses (a) or (b) or (c) of this sub-section."

The question is that in the last paragraph of clause 9 in lines 4 and 5 this substitution be made.

The question was put and agreed to.

The Deputy Speaker: I am now putting the entire clause 9 to vote.

The question is that entire clause 9 as amended today stand part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 10

10. In sub-section (vi) of section 7 of the Court Fees Act, 1870,

Amendment of subthe word "building" shall be substituted for
section (vi) of section 7,
Act VII of 1870.

The Deputy Speaker: There are no amendments to clause 10. I will put clause 10 to vote.

The question is that clause 10 of the Bill stand part.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 11

11. After sub-section (vi) of section 7 of the Court-Fees Act, 1870, Insertion of a new the following sub-section shall be inserted, as section (vi) of section 7, Act VII of 1870.

"(vi-A). In suits for partition—

according to one quarter of the value of the plaintiff's share of the property and according to the full value of such share if on the date of presenting the plaint the plaintiff is out of possession of the property of which he claims to be a coparcener or co-owner, and his claim to be a co-parcener or co-owner on such date is denied."

Explanation—The value of the property for the purposes of this sub-section shall be the market value which in the case of immovable property shall be deemed to be the value as computed in accordance

with sub-section (v), (v-A) or (v-B) as the case may be."

*Mr. Mubashir Husain Kidwai: May I point out that my amendment, no. 36, is much more comprehensive and I therefore propose that it may be taken up first. I propose that clause 11 be deleted. clause relates to claims for partition of property. At the present moment as the law stands in suits for the partition of property of which the plaintiff is in joint possession the court-fee payable is Rs.15 and in the case of property of which he is not in possession he has to pay the full court-fee. This is a thing which is covered by the second portion of the sub-section. A man who claims the partition has to pay besides stamp duty all costs of making partition. Some times it happens of course that a Commissioner is appointed and his full fee is to be paid and the Commissioner or the amins should affect this partition. Therefore if the man is already in possession of the property he is to pay less, but if he is out of possession he has to pay full court-fee. My amendment would leave the situation unaltered so far as the man in out of possession is concerned and I also consider that it should be left unaltered so far as the man in possession is concerned. As to the former, it would be unfair if he is charged over and above the expenses which he has to pay as stamp duty or court-fee, and the charge may be twice over the same matter. I therefore propose that the whole clause should be deleted.

Qazi Muhammad Adil Abbasi: Sir, I beg to move that the second paragraph in sub-clause (vi-A) of clause 11 be deleted. It runs thus:

"and according to the full value of such share if on the date of presenting the plaint the plaintiff is out of possession of the property of which he claims to be a co-parcener or co-owner, and his claim to be a co-partner or co-owner on such date is denied."

^{*}Speech not revised by the honourable member.

قاضي محمد عديل عباسي ---

جناب والا _ ایک دوسرا نیا تیکس اس بات کے لیئے لکایا گیا ہے کہ جب خاندان مشترکه کا کوئی میمبر تقسیم کے لیئے عدالت میں جائے تو کورت فیس اُس کو پوری جایداد پر دینی پرے - دفعه ۱۱ کے در اجزا هیں - جزر اول میں تو يهم كما كيا هي كم اكر كوئي شخص قابض هو ادر ابنا حصه تقسيم كرانا چاهي تب تو آپ اُس سے ایک چوتھائی پر کورت نیس لیکے هیں لیکن جور دویم کا منشا یہ کے کہ اگر وہ قابض نہیں ہے آور کاندان مشترکه کے کسی آدمی نے اُس کو مار اُ كُرِكَ نَكَالَ دَيًّا هِ تُو أُس كُو يُورِي هِ الدَّانَ يُو كُورَتِ فِيسَ دَينِي يَرْتِي هِ الَّهِ وَلا عدالت میں آنا ھے۔ مربی سمجهم میں نہیں آنا ھے که یہم دفعه آا کے اعاقم کرنے کی کیا ضرورت پیش آئی ۔ دفعہ ۱۱ میں جو (VI-A) کا اضافہ کیا گیا ہے۔ یہٰہ ایسے مقام پُراضافہ کیا گیا تھے جہاں پر کورت فیس ایکت سنہ ۱۸۷۰ع کے مطابق پرى أمييشن (pre-emption) يعني شفع كا قانون هـ - ليكن مين عوض كرونكا كه شفع کے مقدمات کا خاندانی مشتوکه جایداد سے کوئی تعلق نہیں ھے - شفع کا تقسیم ہے كيا تعلق هوسنتا هے۔ شفع كا منشا يهم هے كه ايك آدمي جو شخص آجنب هے اگر ولا کسی مشترکہ محال یا بتی کے حصد کے اندر کوئی جور خوید لیتا ہے تو دوسراً آدمی جو اس مشترکہ محال یا بتی سیں حصدار ہے ولا کہنا ہے کہ یہم جایداد ہم کو ملّنی چاھیئے اس بنا پر که وہ خوں جایداد کی خویداری کے لیاء تیار ہے لیکن ولا اس نزاعي جايداد كاسالك نهين هـ اس كا متحال يسا بتنى مين حصه ضرور هـ لیکی حصّہ اُس کا درسوا ہے اُس جایداد نزاعی ہے اُس کو کوئی تعلق به حیثیت ملکیت حاصل نہیں ھے ۔ وہ آتا ھے یہ کہنے کے لیئے کے دراصل جس نے جایداد خریدی هے وہ شخص اجنب هے اور هم اُس کے خریدار بننا چاهتے هیں - تو یه ياتُ بالكل مُصيم أور مناسب هي دُهم أُس كو كورتُ فيس ديني چاهيئ _ ليكن خاندان مشتركه كي جايدان كا مسئله يون هي كه رة أنو أس كا مالك هي اور ولا صرف یہ کہنے کے لیئے آتا ہے کے میری جایداد جس کا میں مالک ہور، تقسیم کردی جائے _ میں عرض کرنا چاھتا ہوں که یہم در اصل ایک قسم کے استقرار کا دعوی ہے ان مقدمات میں مدعی در اصل صرف یہم استدعا کرتا ھے کہ یہم استقرار کردیا جائے کہ اس مشترکہ جایداد کے در اصل هم هی مالک هیں - تقسیم ایک ایسی مشترکه جایدان کی جس کے اندر اُس کو حق هوتا هے محض استقرار کی حیثیت رکهتا هے اور استقرار کے علاوہ اور کوئی حیثیت رکھہ نہیں سکتا ۔ اس لیئے جو پرانا قانون تها ولا بالكل انصاف يو مبنى تها ليكن آج يهم قانون بنايا جاتا هے كه اگر كوئي شخص خاندان مشترکه کی جایدان پر قابض نہیں ہے اور جس شخص نے اُس کو خود قبضه سے متایا هے وہ اُس کے حق اور حصه سے منکو بھی هے یعنی صرف بیان تحويري ميں يهم لكهم دينا كم مدعى خاندان مشتوكه سے نهيں هے يا يهم كهم دينا کہ میں اُس کے حق کو تسلیم نہیں کہتا تو اُس کا انتجام یہم هوگا که اُس کو پوری جایداد أي ماليت پر كورت فيس ديني پريگي - مين عرض كرقا هون كه اس س تو يوى ناانصافى بيدا هونے كا امكان هے اس سے يہم هوكا كم خاندان مشتركه كے جو زبردست لےوگ ھیں وہ کمزوروں کو حصم دینے سے گےویز کریں اور جب وہ حق

[Qazi Muhammad Adil Abbasi.]

مانکنے کے لیئے جائیں تو اُن کے حق سے انکار کردیں یا اُن کے پوری کورت فیس دینی پڑے ۔ چونکہ زبردستوں کے لیاء کمزوروں کے راستہ میں رکارت ڈالنے کا راستہ کہل دیا گیا ہے آور چونکه انکار کے رئے سے اُس کو پوری جایداد کی کورے فیس دینی پہریگی اس لیئے ترکیب یہ هوگی که همیشه ولا انکار هی کونے کا اور اس طرح سے چھوٹے مقدمات میں ترقی بھی هوگی ۔ اس لیئے میری گذارش هے که یہ معامله ایسا فے که اس پر قیکس بوهانے کی ضوورت نہیں ھے ۔ جو پرانا قانون ھے دوسرے جزو کے متعلق وہی رکھا جائے ۔ میں بیہہ عرض کرنا چاھتا ہوں کے اگر ایک شخص قابض نہیں ہے آور ایک صاحب اُس کے حق سے منکر ھیں تو اس میں اور تابض حصمدار کے معاملہ میں فرق کیا پرتا ہے ۔ جو شخص قابض نہیں ھے ولا در اصل حكومت كي رعايت و همدردي كا مستحق ه ليكن أس بر ارز زيادة ليكس لكأديا جاتا هـ _ خاندان مشتركه مين أكثر ايسا هرتا هم ايك زيردست كل خانداني جایداد پر قبضه کرکے کمزور کو نکال دیتا ھے ۔ ایک صاحب کا راتعہ مجھے معلوم ھے وہ چار بھائی تھے بڑے بھائی صاحب نے کہا کہ هم جایدان تقسیم کرینگے لیکن سب سے چھوتے بھائی کو ھم تسلیم نہیں کہتے ۔ اس میں مدت تک مقدمه بازی ھوتی رھی ۔ جب آیسے واقعات پیش آئے وہتے ھیں کہ زبودست کمزور حصم داروں کو نكال ديا كرتے هيں تو حكومت كو چاهيئے كه كمزور كي مدد كرے ليكن اس قانون كے بين جانے كا منشا يبه هوكا كه حكومت أس آدمى كى هست افزائى كرتى هے جو برایمانی سے کسی آدمی کو بیدخل کرنا چاھتا ہے اور اُس کے بعد اُس کے حق سے بھی منکر ہونا چاھتا ہے ۔ اِن الفاظ کے ساتھ، میں اینی ترمیم کو بیش کرقا ہوں اور یہم اُمید کونا ہوں کہ اُس کے جو مضرات ھیں اس کے نقصانات ھیں اس سے جو برائیاں پیدا هونے والی هیں ۔ أن پر جناب وزير صاحب اور هاؤس غور كريكا -صرف يهم خيال نهيس كيا جائيكا كم ايك جزر چهوتاً هوا تها أس پر هي كورت فيس لكادي جائے۔ بہت ممكن هے كه اس تجويز كى وجبه سے لوگ مقدمات دائر نه كريں _ میں آبت بھی واضح کودینا چاہما ہوں که اگر کورت نیس بڑھا دیجاتی ہے تو بہت ممكن هے كة أس سے أنصاف كا خون هو اور غريب بيكس لوگ انصاف نه پلسكين -ایسے لوگ ہوسکتے میں جو اگر یہم کورت قیس زیادہ نه هوتی تو مقدمه دائر کرتے اور اب اس کی وجمع سے اپنے حق سے داست بردار هوکو بیتهم رهیدگے ۔ اس طرح سے نہ صرف یہ کہ اُن کو انصاف نہ ملیا بلکہ گورنمنٹ کے خزانے میں بھی ایک بچی رقم نه دېونچيکي _ اس ليئے ميں گذارش کرونکا که يهُم ايک اهم سئله ه اور اس ہو ضرور غور کیا جائے۔

Qazi Muhammad Adil Abbasi : काजी मुहम्मद अदील अब्बासी :

जनीव वाला - एकं दूसरा नया देक्स इस बात के लिये लगाया गया है कि जब खान-दान मुश्तकों का कोई मेम्बर तकसीम के लिये बदालत में जाय तो कोर्ट फीस उसको पूरी जायदाद पर देनी पड़े। दफ़ा ११ के दो बजबा हैं। जुज अव्वल में तो यह कहा गया है कि अगर कोई शहस काबिज हो और बाना हिस्सा तकसीम कराना चाहे तब तो बाप उससे एक चौथाई पर कोर्ट फोस लेते हैं, लेकिन जुजदोशम का मन्या महहै कि अगर वह काबिज नहीं है और खानदान

मक्तक़ों के किसी आदमी ने उस को मार करके निकाल दिया है तो उसको पूरी जायदाद पर कोर्ट फ़ीस देनी पड़ती है, अगर वह अदालत में आता है। मेरी समझ में नहीं आता है कि यह दफ़ा ११ के इज़ाफ़ा करने की क्या जरूरत पेश आई। दफ़ा ११ में जो (${
m VI-}{
m A}$) का इज़ाफ़ा किया गया है यह ऐसे मुक़ाम पर इज़ाफ़ा किया गया है जहां पर कोर्ट फ़ीस ऐक्ट सन् १८७० ई० के मुताबिक प्रीएम्पशन (pre-emption) यानी शफ़ा का क़ानून हैं। लेकिन मैं अर्ज करूंगा कि शक्ता के मुकद्दमात का खानदानी मुश्तक़ी जायदाद से कोई ताल्लुक नहीं है। शक्ता का तकसीम से क्या ताल्लुक हो सकता है। शक्ता का मन्शा यह है कि एक आदमी जो शख्स अजनव है अगर वह किसी मुश्तर्का मुहाल या पट्टी के हिस्से के अन्दर कोई जुज खरीद लेता है तो दुसरा आदमी जो इस मुक्तर्का मुहाल या पट्टी में हिस्सादार है वह कहता है कि यह जायदाद हमको मिलनी चाहिये इस बिना पर कि वह ख़ूद जायदाद की खरीदारी के लिये तैयार है लेकिन वह इस नज़ाई जायदाद का मालिक नहीं है। उसका मुहाल या पट्टी में हिस्सा ज़रूर है लेकिन हिस्सा उसका दूसरा है। उस जायदाद नज़ाई से उसको कोई ताल्लुक़ बहैसियत मिल्कियत के हासिल नहीं है। वह आता है यह कहने के लिये कि दर असल जिसने जायदाद खरीदी है वह शख्स अजनब है और हम उसके खरीदार वनना चाहते हैं। तो यह बात बिल्कुल सही और मुनासिब है कि उसको कोर्ट फ़ीस देनी चाहिये। लेकिन खानदान मुक्तर्का की जायदाद का मसला यों है कि वह तो उसका मालिक है और वह सिर्फ़ यह कहने के लिये आता है कि मेरी जायदाद जिसका मैं मालिक हं तक़सीम कर दी जाय। मैं अर्ज करना चाहता हं कि यह दर असल एक क़िस्म के इस्तक़रार का दावा है। इन मुक़द्दमात में मुद्दई दर असल सिर्फ़ यह इस्तदुआ करता है कि यह इस्तक़रार कर दिया जाय कि इस मश्तर्का जायदाद के दर असल हम ही मालिक हैं। तक़सीम एक ऐसी मुश्तर्का जायदाद की जिसके अन्दर जिसको हक होता है महज इस्तक़रार की हैसियत रखता है और इस्त-करार के अलावा और कोई हैसियत रख नहीं सकता। इसलिये जो प्राना कानून था वह बिल्कल इन्साफ पर मब्नी था। लेकिन आज यह क़ानून बनाया जाता है कि अगर कोई शख्स खानदान मुश्तकों की जायदाद पर क़ाबिज नहीं है और जिस शख्स ने उसको खुद क़ब्ज़ा से हटाया है वह उसके हुक और हिस्सा से मुन्किर भी है यानी सिर्फ़ बयान तहरीरी में यह लिख देना कि मुद्दई खानदान मुक्तकों से नहीं है या यह कह देना कि मैं उसके हक को तस्लीम नहीं करता तो इसका अन्जाम यह होगा कि उसको पूरी जायदाद की मालियत पर कोर्ट फ़ीस देनी पडेगी । मैं अर्ज करता हूं कि इससे तो बड़ी नाइन्साफ़ी पैदा होने का इम्कान है। इससे यह होगा कि खानदान मुश्तर्का के जो जबरदस्त लोग हैं वह कमजोरों को हिस्सा देने से गुरेज करें और जब वह हक मांगने के लिये जांय तो उनके हक से इन्कार कर दें ताकि उनको पूरी कोर्ट फ़ीस देनी पड़े। चूंकि जबरदस्तों के लिये कमजोरों के रास्ता में रूकावट डालने का रास्ता खोल दिया गया है और चूंकि इन्कार करने से उसकी पूरी जायदाद की कोर्ट फ़ीस देनी पड़ेगी, इसलिये तरक़ीब यह होगी कि हमेशा वह इन्कार ही कर देगा और इस तरह से झुठे मुकदमात में तरक्क़ी भी होगी। इसलिये मेरी गुजारिश है कि यह मुआमिला ऐसा है कि इस पर टैक्स बढ़ाने की ज़रूरत नहीं है। जो पुराना क़ानून है दूसरे जुज के मुताल्लिक, वही रक्ला जाय । मैं यह अर्ज करना चाहता हूं कि अगर एक शस्स का बिज नहीं है और एक साहब उसके हक से मुन्किर हैं तो उसमें और काबिज हिस्सेदार के मुआमले में फर्क क्या पड़ता है। जो शस्स काबिज नहीं है वह दर असल हुकूमत की रिआयत व हमदर्दी का मुस्तहक है, लेकिन उस पर और ज्यादा टैक्स लगा दिया जाता है। खानदान मुश्तर्का में अक्सर ऐसा होता है कि एक जबदंस्त कुछ खानदानी जायदाद पर कब्जा करके कमजोर को निकाल देता है।

[Qazi Muhammad Adil Abbasi.]

एक साहब का वाकया मुझे मालूम है कि वह चार भाई थे। बड़े भाई साहब ने कहा कि हम जायदाद तकसीम करेंगे लेकिन सब से छोटे भाई को हम तस्लीम नहीं करते। इसमें महत तक मकदमावाजी होती रही । जब ऐसे वाकयात पेश आते रहते हैं कि जबर्दस्त कमजोर हिस्सा-दारों को निकाल दिया करते हैं तो हक्मत को चाहिये कि कमजोर की मदद करे। लेकिन इस क़ानन के वन जाने का मन्या यह होगा कि हुकूमत उस आदमी की हिम्मत अफ़ज़ाई करती हैं जो बेईमानी से किसी आदमी को बेदखल करना चाहता है और उसके बाद उसके हक से भी मुन्किर होना चाहता है। इन अल्फ़ाज के साथ मैं अपनी तरमीम को पेश करता हूं और यह उम्मीद करता हूं कि इसके जो मुजिरात हैं, इसके नुकसानात हैं इससे जो ब्राइयां पैदा होने वाली हैं उनपर जनाब वज़ीर साहब और हाउस ग़ौर करेगा। सिर्फ़ यह ख्याल नहीं किया जायगा कि एक जुज छटा हुआ था उस पर भी कोर्ट फ़ीस लगा दी जाये। बहुत मुमकिन है कि इस तजवीज की वजह से लोग मुकदमात दायर न करें। मैं यह भी वाजेंह कर देना चाहता हं कि अगर कोर्ट फ़ीस बढ़ा दी जाती है तो बहुत सुमिकन है कि उससे इन्साफ़ का खुन हो और गरीव बेकस लोग इन्साफ़ न पा सकें। ऐसे लोग हो सकते हैं जो अगर यह कोर्ट फ़ीस ज्यादा न होती तो मुक़दमा दायर करते और अब इसकी वजह से अपने इक से दस्तबरदार होकर बैठ रहें गे। इस तरह से न सिर्फ़ यह कि उनको इन्साफ़ न मिलेगा बल्कि गवर्नमेंट के खजाना में भी एक बड़ी रकम न पहुंचेगी। इसिलिये में गुजारिश करूंगा कि यह एक अहम मसला है और इस पर जरूर गौर किया जाय।

Shri Hoti Lal Agarwal : श्री होतीलाल अग्रवाल :

मैं दोनों अमेन्डमेन्ट्स की मुखालफ़त करना चाहता हूं। हम सभी चाहते हैं कि किसी तरह से कोर्ट फ़ीस न लगे जो ज़्यादा अच्छा हो। लेकिन जबिक हमें गवर्नमेन्ट का काम चलाना है और उसके खर्च के लिये कहीं न कहीं से रुपया महत्या करना है इसीलिये यह तय हुआ है कि कोर्ट फ़ीस लगाना है। जब यह तै हो गया उस वक्त यह हवाल पैदा होता है कि कैसे और किन पर कोर्ट फ़ीस लगाना चाहिये। मेरी समझ में यह नहीं आता कि पार्टीशन के केसेज में और दूसरे मुकदमात में क्या फर्क है। मेरे खयाल से बटवारे के मुकदमात और दीगर किस्म के मुकदमात सब एक ही हैसियत के केसेज हैं। जहां तक कोर्ट फ़ीस का ताल्लुक है दोनों एक ही है सियत के केसेज होते हैं। पार्टीशन के केसेज में एक तो जायदाद के हिस्सों का झगड़ा होता है और दूसरा झगड़ा इस क़िस्म का होता है कि जायदाद जिसका बटवारा होता है वह आया मुश्तकों है या वह जायदाद खुद पैदा करता है। ऐसी सूरतों में अगर फ़ैसला यह होता है कि शेयर (share) १/३ या १/२ है तो यह फ़ैसला होगा कि कितनी जायदाद प्लैनटिफ़ (plaintiff) यानी दावेदार को मिलेगी और कितनी उसे नहीं मिछेगी। इसी तरह प्रापर्टी (property) के मुताल्लिक यह तै होता है कि कितनी प्रापर्टी मुश्तका है जिसका बटवारा होना चाहिये और कितनी नहीं। दोनों सुरतों में मेरे ख्याल से यही तै होता है कि कितनी जायदाद या प्रापर्टी मुहई दावेदार को मिलना चाहियें और कितनी नहीं मिलना चाहिये। दूसरे मुकदमों में भी यही तै होता है कि प्लैनटिफ़ यानी मुह्ई का कितना क्लेम (claim) है, उसे कितना मिलना चाहिये और कितना नहीं मिलना चाहिये। मेरी समझ में नहीं आता कि फिर बटवारे के मुकदमों में और दूसरे मुकदमों में क्या फर्क है। दोनों सुरते एक ही हैं। इसलिये दोनों की कोर्ट फ़ीस में भी कोई फर्क नहीं होना चाहिये। अब मौजूदा सुरत में वह प्लैटिफ जो लाखों की जायदाद के बटवारे का दांवा करता है उसे सिर्फ़ १५ रुपया कोर्ट फीस देना पडता है और जो महई

दावा करता है उसे बहुत अधिक कोर्ट फ़ीस देना पड़ती हैं। यह नहीं होना चाहिये। अगर इस निगाह से देखा जाय तो सरकारी विल में फिर भी बहुत काफ़ी रियायत है, यानी अगर मुद्ई खुद क़ाबिज है तो उसे अपने हिस्से की जायदाद की १/४ क़ीमत पर कोर्ट फ़ीस देना पड़ेगी और अगर वह ग़ैर क़ाबिज है तो मौजूदा क़ानून से कोई फ़र्क नहीं हो रहा है। दोनों ही सूरतों में उसे पूरी कोर्ट फ़ीस देना पड़ेगी। इसलिये मेरी समझ में यह अमेन्डमेन्ट्स सिवाय सेन्टी-मेन्टल (sentimental) होने के कोई वक़्त नहीं रखते। इसलिये मेरी अपील है कि यह मंजूर न होना चाहिये।

شرى هوتى لال اگروال — Shri Hoti Lal Agarwal : — شرى هوتى لال

مين دونون آميندَ منتس كي منطافت كونا چاهنا هون - هم سب هي چاهند هیں که کسی طرح سے کورت فیس نه لگے تو زیادہ اچها هو ایکی جسب که همیں گورنمنت کا کام چلانا هے اور اُس نے خرچ کے لیئے کہیں نه کہیں سے روبیع مہیا کہنا هے آپ لیئے یہ طے ہوا ہے کہ کورت نیس لگانا ہے - جب یہ، طے ہے وگیا اُس وقت یہ سوال پیدا ہوتا ہے کہ کیسے اور کن پر کورت نیس لگانا چاھیئے ؟ میری سمجھ میں یہ نہیں آتا پارٹیشن کے کیسز میں اور درسرے مقدمات میں کیا فرق ھے - میرے خیال سے بتوارے کے مقدمات اور دیگر قسم کے مقدمات سب ایک ھی حیثیت کے کیسز ھیں جہاں تک کورت نیس کا تعلق ھے دونوں ایک ھی حیثیت کے کیسز ھرتے ھیں - چارتیشن کے کیسز میں ایک ت، جائدان کے حصوں کا جھگڑا میں ایک ت، جائدان کے حصوں کا جھگڑا اس قسم کا ھرتا ھے کہ جائدان جس کا بتوارہ ھے تا ھے ولاً آيا مشتركه في يا ولا جائدان خود بيدا كودلا هـ - ايسي ضورتون مين اگر فيصله يهة هوتا هے كه شير (share) الله يا ٢/١ هـ تو يهه فيصله هوگا كه كتني جائدان پلینتَفُ (plaintiff) یعنی دعویدار کو ملے گی اور کتنی اُسے نہیں ملے گی - اِسی طرح پواپر آبی (property) کے مستعلق بہ، طے هوتا هے که کننی پراپرائی مشتر که هے جس کا بتواره هونا چاهیئے اور کتنی نہیں۔ دونوں صورتوں میں میرے خیال سے یہی طے هوتا هے که کتنی جائدان یا پراپرتی مدعی دعویدار کو ملنا چاهیئے اور کتنی نہیں ملنا چاهیئے سے دوسرے مقدموں میں بھی یہی طے هوتا هے که پلنتف یعنی مدعی کا کتنا کلیم (claim) هے اِسے کتنا ملنا چاهیئے اور کتنا نہیں ملنا چاهیئے – میری سمجھت میں نہیں آتا که پہر بتوارے كَ مقدمون ميں اور دوسرے مقدموں ميں كيا فرق هے؟ دونوں صورتيں ايك هي هي اس ليئے دونوں عونا چاهيئے اب موجودة صورت مين ولا بلينتفُ جو لا يون كي جائدان كے بعدوارے كا دعوى كرتا هَ أُسَ صوف ١٥ روييم كورة فيس دينا پرتا هے اور جو مدعى معمولي دعوى كُرْنَا هِ أُن بِهِتُ ادهكُ كورتُ فيس دينًا پرتي هے يهم نهيں هوذا چاهيئے آگر اِس نگاہ سے دیکہا جائے تو سرکاری بل میں پھر بھی بہت کافی رعایت ہے یعنی اگر مدی خود قابض ہے تو اُسے اپنے حصے کی جائدان کی ۱/۲ قیمت پر کورت فیس دینا پڑے گی اور اگر وہ غیر قابض ہے تو موجودہ تانوں سے کوئی فہق فہیں ہورہا ہے حونوں کی صورتوں میں اُسے پوری کورے فیس دینا پوے کی ۔ اِس لینے میری سیجھ میں یہ، امیندم ناس سوائے سنتیمنتل (sentimental) هونے کے کوئی وقعت فہیں رکھتے ۔ اِس لیئے میری آپیل ہے که یہم منظور نه هونا چاهیئے ۔

*Shri Keshav Gupta : श्री केशव गुप्ता :

मैं दोनों अमेन्डमेन्ट्स को अयोज (oppose) करता हूं। मैं इसहाक साहब की तवज्जह इस तरफ़ चाहूंगा कि गौर से सुनें और में उम्मीद करता हूं कि मुझे सुनने के बाद वह भी मेरी राष के होंगे। जहां तक काश्तकारों की तकलीफ़ात से ताअल्लुक रखता है वह उनकी मर्जी के मुता-बिक सब का सब दुरुस्त कर दिया गया। जो कभी थी उसमें से सब निकाल दी गई लेकिन पार्टी-शन(partition) की दक्षा का काश्तकारों से ताल्लुक नहीं है। जहां तक छोटे काश्तकारों का ताल्लुक है वह बेचारे बरतन वगैरः ख़ुद ही तकसीम कर लेते हैं उनको अदालतों में जाने की जररत नहीं पड़ती है। जहां तक पार्टीशन का ताल्लुक़ है वह बड़े साहुकारों, ताल्लुक़दारों (capitalist) और इन्डस्ट्रिअलिस्ट (industrialist) से होता है जिनके पास लाखों रुपया होता है और बड़ी बड़ी जायदादें क़ब्जा में होती हैं। वह उसका नफ़ा उठाते रहते हैं। ऐसी शक्ल में यह जो रक्खा गया है कि पार्टीशन सूट (suit) दूसरे म्वेब्ल (movable) और इम्मूवेबुल (immovable)प्रापर्टी (property) के मुक़दमा में उन्हें कोई फ़र्क़ नहीं मानना चाहिये तब भी आनरेबुछ मिनिस्टर साहब ने काफ़ी फ़र्क़ रक्खा है । मैं कहूंगा कि उनके पास, जो पार्टीशन सूट दायर करते हैं, रुपया काफ़ी होता है और वह रियासत बाले होते हैं। पार्टी बन मुकदमों में अदालत का काफ़ी वक्त सर्फ़ होता है और काफ़ी रुपया खर्च होता है और काफ़ी मेहनत होती है। जैसा कि मुहम्मद इसहाक साहब को तजुर्वा है कि काफ़ी रुपया सर्फ होता है। ऐसे मुक़दमात में जिन अशखास का टेक्ज़ेशन से ताल्लुक़ है और जो रुपया काफ़ी दे सकते हैं और जब कि अदालत का वक्त भी काफ़ी लग रहा है तो में नहीं समझता कि क्या वजह हैं कि उनसे कोर्ट फ़ीस न लें और १५ रुपया पर लाखों करोड़ों रुपये के मुक़हमें छोड़ दिये जायें। इसलिये मैं समझता हूं कि मेरे लायक दोस्त इसहाक साहब अपनी तरमीम को वापस ले लेंगे और इस पर गौर फरमायेंगे, आप काश्तकारीं के हामी हैं। अगर रुपया कोर्ट फ़ीस से मिलेगा तो कास्तकारों के लिये सर्फ़ होगा और कास्तकारों को बुफ़ा पहंचेगा।

کہتے عیں اُن کے پاس روپ یہ کافی ہوتا ہے اور وہ ریاست والے ہوتے ہیں ۔ پارٹیشن کے مقدموں میں عدالت کا کافی وقت صوف ہوتا ہے اور کافی روپیه خوچ ہوتا ہے اور کافی محدت ہوتی ہے ۔ جیسا کہ محد اسحاق صاحب کو تجوبہ ہے کہ کافی روپیہ صوف ہوتا ہے ۔ ایسے مقدمات میں جن اشخاص کا خاص ٹیکزیشن ہے تعلق ہے اور جو روپیہ کافی دے سکتے ہیں اور جب کہ عدالت کا وقت بھی کافی اگل رہا ہے تو میں نہیں سمجھتا کہ کیا وجہہ ہے کہ اُن ہے کورت فیس نہ ایس اور 10 روپیہ پر لاکہوں اور کور توں روپیہ کے مقدمہ چھوت دیئے جائیں ۔ اس لیئے میں سمجھتا ہوں کہ میرے لایق دوست محمد اسحاق صاحب اپنی اس لیئے میں سمجھتا ہوں کہ میرے لایق دوست محمد اسحاق صاحب اپنی میں اگر روپ یہ کو واپس لے لیمگ اور اُس پر غور فرمائینگے ۔ آپ کاشتکاروں کے حامی ہیں اگر روپ یہ کورت نیس ہے مسلیگا تو کاشتکاروں کے لیئے صوب ہوگا اور میں اگر روپ یہ کورت نیس ہے مسلیگا تو کاشتکاروں کے لیئے صوب ہوگا اور کاشتکاروں کو نفع پہونچیگا ۔

Shri Phool Singh:

شري پهول سنگه، ــــ

جو تومیمیں پیش ہوئی عیں اُن میں ہے اگو قدوائی عاصب کی ترمیم مان کے جائے تو اس کا نتیجہ یہ ہوتا ہے کہ تقسیم کے دعوق پر کورت فیس وہی قائم را جاتی ہے جو اب تک موجود ہے۔ میں عوض کونا چاہتا ہیں کہ تقسیم کے دعوق پر کورت فیس کے دو طریقے ہیں۔ اگر مدعی کا قبضہ ہے تو اُس کو پندرہ روپیہ کورت فیس دینا پرتی ہے اور اگر مدعیٰ کا قبضہ نہیں ہے تو اس کو مالیت پر کورت فیس ادا کونا پرتی ہے۔ اگر قدوائی صاحب کی ترمیم مان لی جاتی ہے تو یہ کورت فیس ادا کونی پریگی ۔ دونوں تومیمی کئی تو کورت ویس میں اضافہ ہو جائی گئی تو کورت فیس میں اضافہ ہو جائیگا ۔ میں عرض کونا چاہتا ہوں کہ اس سیکسی کو اگر فرد فیس میں اضافہ ہو جائیگا ۔ میں عرض کونا چاہتا ہوں کہ اس سیکسی کو اگر فرد سے پرتھا جائے تو یہہ ثابت نہیں ہونی اور کوئی دقت واقع نہیں ہوتی ۔ عباسی صاحب نے جو قرمیم پیش کی ہے میں پہلے اُس کی طرف جناب کی توجہ ، بذرل کوانا چاہتا ہوں ۔ جو الفاظ وہ ذیابت (طوافع) کونا چاہتے ہیں وہ یہ عیں۔

According to the full value of the share if on the date of presenting the plaint, the plaintiff is out of possession (and when enjoyment) of the property of which he claims to be a co-parcener or co-owner (or if on such date) and his claim to be a co-parcener or co-owner (as the case may be) on such date is desired.

میہ عرض کرنے کا مطلب یہ ہے کہ اگر یہ قانون جیسا کہ سیلیکت کمیتی سے منظور ہے وہ آیا ہے۔ جیسے کا تیسا پاس کے دیا جائے تب ایترولوریم (ad valorem) کے ورث نیس دینے کے لیئے یہ کافی نہیں ہوگا۔ کہ مدعی کا قبضہ نہیں ہے بلکہ مدعی کے قبضہ کو مدعاعلیہ اِنکار بھی کرے تو میں یہ عرض کرنا چاہتا ہوں کہ اِس ترمیم کے قہ ماننے سے لیتیگنت (litigant) پہلک کا نفع ہے۔ بجائے اِس کے کہ یہ ترمیم مان لی جائے۔ موجودہ حالت میں تو اگر مدعی کا قبضہ نہیں ہے تو ایدولوریم کورث فیس دینا پڑتی ہے اگر ترمیم شدہ

[Shri Phool Singh]

ایکت باس هوجائے تو جیسا که سیلیکت کمیتی سے آیا ہے تو مدعی ایدولوریم ے تب کورت فیس ای جائیگی - جو دو باتیں ثابت هونگی ایک یہ کمه مدعی ے ۔ رب اس بات کو مدعاعلیم نے بھی یہ پلی (plea) کا قبضہ نہیں ہے۔ دوسرے یہم کہ اِس بات کو مدعاعلیم نے بھی یہ پلی کی هے که -دعي کا قبضه نہيں هے اگر مدء عليه يهه پلی نه لے قو مجهه کو يهم عرض ی - مراسا هے کے کوری فیس ایدراوریم کا کے الز (clause) ایسائی (apply) نہیں ہوگا - جہانتک عباسی صاحب کی تومیم هے مجھے تو یہ، عرض کونا هے که لوگوں کو بعدائے نفع کے نقصان ہوگا اور درسری ترمیم جو مستو میشرحسین تدوائی کی ۔ ھے اس کی طرف جناب کی توجہہ مبدول کرانا ھے ۔ اُس میں یہ لیہا گیا ھے که کررے نیس بھائے نصف کے لم اور جیسا که میں نے شروع میں عرض کیا کے آب كرن فيس ١٥ ردييه مقرر هے اگر كسى كا دو سو ردييه كى ماليت كا دعرى هے أدر ۱۵ روپیه کورے نیس دینا هوتي هے لیکن سیلیکت کمیتی سے جو قانون آیا هے اُس کو پاس کودین تو بجائے ۱۵ روپیه کورے نیس کے ۵۰ روپیه پاس کورے نیس رينا هوگي *

منجه عديض كونا هے كه پندرة روپيه كورى نيس موجودة زمانے ميں دو سو روپید پر لاگو هرتی هے ۔ لهدنا ۱۹۰۰ روپیم تک کے جتنے دعوی هیں ۔ اُن کی تعدان ** ۸ سے زاید کی مالیت کے عووں سے کہیں زیادہ ھے اور ** روپیم سے کم ماایت کے دعوی سب کےسب غریب آدمیوں کے دعوی هیں۔ لہذا اس سیکشی کو منظور کرنے نے ان سب چھوٹے اُں۔ یوں کو نفع ہونے والا ھے جن کی پرائتر تی کی مالیت ۱۰۰۰ روپیم سے کم ھے۔ اگر یہ سیکشن ذیلیت کردیا جائے جیساکه مبشوحسین صاحب نے خوں نومایا ھے تو نوزید می (position) یہم ھو جائیگی گی الم کسی پُول رَتّی كى ماليت خو لا سو روپيه دو سو روييه هو خوالا در لالهه روپيه هو - اِس پر كورت فیس ۱۵ روپیم دینی هوگی - اِس لیئے یہ مو سیمشی بنے اِس سے غریب اوگوں کا زيادة و دُدة هـ - إن الفاظ م مين إن درنون ترميدون كي مضالفت كرتا هون *

Shri Phool Singh : श्री फूल सिंह :

जो तरमीमें पेश हुई हैं उनमें से अगर क़िदवई साहब की तरमीम मान ली जाय तो उसका नतीजा यह होता है कि तकसीम के दावों पर कोर्ट फीस वही कायम रह जाती है जो अब तक मौजूद हैं। मैं अर्ज करना चाहता हूं कि तकसीम के दावों पर कोर्ट फ़ीस के दो तरीक हैं, अगर मुहुई का कब्बा है तो उसको १५ रुपया कोर्ट फ़ीस देना पड़ती है और अगर मुहुई का कब्जा नहीं है ती उसको माल्यित पर कोई फ़ीस अदा करनी पड़ती है। अगर कि दवई साहब की तरमीम मान ली जाती है तो यह कोर्ट फीस अदा करनी पड़ेगी। दोनों तरमीमों के पेश करते वन्त मूबर साहब ने यह वयान किया है कि अगर यह तरमीम न मानी गई तो कोर्ट फीस में इजाफा हो जायेगा। में अर्ज करना चाहता हूं कि इस सेक्यन को अगर गौर से पड़ा जाय तो यह साबित नहीं होता और कोई दिक्कत वाक्रय नहीं होती। अब्बासी साहब ने जो तरमीम पेश की हैं में पहिले उसकी तरफ जनाब की तबज्जह में बचूल कराना चाहता हूं। जो अल्फ़ाज डिलीट (delete) करना चाहते हैं वह यह है—

"According to the full value of the share if on the date of presenting the plaint, the plaintiff is out of possession (and when enjoyment) of the property of which he claims to be a Coparcener or Co-owner (or if on such date) and his claim to be a Coparcener or Co-owner (as the case may be) on such date is desired".

मेरे अर्ज करने का मतलव यह है कि अगर यह क़ानुन जैसा कि सिलेक्ट कमेटी न मंजूर होकर आया है जैसे के तैसा पास कर दिया जाय तब ऐंड बैलोरेम (ad valorem) कोई फ़ीस देने के लिये यह काफ़ी नहीं होगा कि मुद्द का क़ब्जा नहीं है, बल्कि मुद्द के क़ ब्ज़े को मुहाअलेह इंकार भी करे। तो मैं यह अर्ज करना चाहता हूं कि इस तरमीम के न मानने से लिटीगेन्ट (litigant) पब्लिक का नफ़ा है, बजाय इसके कि यह तरमीम मान ली जाय। मीजूदा हालत में तो अगर मुद्दई का क़ब्जा नहीं है तो ऐंड वैलोरेम कोई फ़ीस देना पड़ती है। अगर तरमीम शुदा ऐक्ट पास हो जाये तो जैसा कि सिलेक्ट कमेटी से आया है तो मुद्दई से तब ऐड वैलोरेम कोर्ट फ़ीस ली जायगी। जो देा वातें साबित होंगी एक यह कि मुद्दे का क़ब्जा नहीं है, दूसरे यह कि इस बात को मुद्दाअलेह ने भी यह प्ली (plea) की है कि मुद्दई का कब्जा नहीं है और अगर मुहाअलेह यह प्ली न ले, तो मुझको यह अर्ज करना है कि कोर्ट फ़ीस ऐंड वैलोरेम क्लाज एप्लाई (apply) नहीं होगा। जहां तक अब्वासी साहब की तरमीम है, मझे तो यह अर्ज करना है कि लोगों को बजाय नफ़े के नुकसान होगा । और दूसरी तरमीम मिस्टर मुबिह्शर हसेन क़िदवई की है, उसकी तरफ़ जनाव की तवज्जह मवजुल कराना है। उसमें यह लिखा गया है कि कोर्ड फ़ीस वजाय निस्फ़ के १/४ हो जैसा कि मैंने शुरू में अर्ज किया कि अब कोर्ट फ़ीस १५ रुपया मक़र्रर है। अगर किसी का २०० रुपया की मालियत का दात्रा है और १५ रुगया कोर्ट फ़ीस देना होता है, लेकिन सिलेक्ट कमेटी से जो क़ानून आया है उसको पास कर दें तो वजाय १५ रुपया कोर्ट फ़ीस के ५० रुपया पर कोर्ट फ़ीस देना

मुझे यह अर्ज करना है कि १५ रुपया कोर्ट फ़ीस मौजूदा जमाने में २०० रुपया पर लागू होती है, लिहाजा ८०० रुपया तक के जितने दावे हैं उनकी तादाद ८०० रुपये से ज्यादा की मालियत के दावों से कहीं ज्यादा है और ८०० रुपया से कम मालियत के दावे सव के सव गरीव आदिमयों के दावे हैं। लिहाजा इस सेक्शन को मंजूर करने से इन सव छोटे आदिमयों को नफ़ा होने वाला है जिनकी प्रापर्टी (property) की मालियत ८०० रुपया से कम है। अगर यह सेक्शन डिलीट कर दिया जाय जैसा कि मुबिश्शर हुसेन साहव ने खुद फ़रमाया है तो पोजीशन (position) यह हो जायगी कि किसी प्रापर्टी की मालियत ख्वाह १०० रुपया, २०० रुपये हों, ख्वाह २ लाख रुपये हों, उस पर कोर्ट फ़ीस १५ रुपया देनी होगी। इसलिये यह जो सेक्शन वने इससे ग्रीब लोगों का ज्यादा फ़ायदा है। इन अलफ़ाज से मैं दोनों तरमीमों की मुखालिफ़त करता हं।

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, an accurate exposition of the law on the subject and of the scope of the clause in this Bill has been made by my honourable friend Mr. Phool Singh and it relieves me of a good deal of my labour. I think the answer to every point that has been made by my honourable friend Mr. Kidwai is contained in a very emphatic passage of a judgment delivered by Sir Shah Muhammad Sulainan, Chief Justice of the Allahabad High Court, in a case which

[The Hon'ble the Minister of Justice.]

was decided in Allahabad some years back and on which judgment practically this particular clause is founded. This judgment wasdelivered in 1930 or 1929. This case that was the case of a partition concerned a big landed estate in Allahabad known as the Bara estate. His lordship said: "This case illustrates the need for the amendment of the Court Fees Act, with reference to this class of cases, namely partition cases. It is absurd that a claim to the partition of any estate valued at 13 lakhs of rupees should pay precisely the same fee as a claim to the partition of a house worth Rs.100. Court fee should bear some relation to the value of the right claimed and to the amount of time of the courts occupied in deciding. The anomaly would be more glaring when, as in many cases of this kind the only position on which the plaintiff relies is the right of constructive possession based on the principle that the position of other co-owners must be treated as equivalent to the position of the plaintiff. It is true that if the plaintiff succeeds he has to pay an ad valorem fee on the partition decree, but in case he fails as he has done in the trial court, in this case, he is able to obtain a decision on a right worth several lakhs of rupees at the tax payer's expense for a nominal fee of Rs. 10 only. the particular case before us we understand that the suit occupied many months of the time of the subordinate judge."

Now it is this type of case which this particular clause is intended to meet. I may amplify what was said by the Hon'ble the Chief Justice there insofar as the one point is concerned. It is often said that in partition suits the partition decree is embossed on a stamp required under the Stamp Act. Now there is a fallacy underlying this. That stamp has nothing to do with the partition decree or with the partition litigation. That stamp is required on a deed of partition. If two co-owners sit down and amicably divide their property, and execute an instrument of partition, then under the Stamp Act, that partition deed must be executed on a particular stamp. I do not exactly remember the fee. Now that is a fiscal matter intended to raise revenues for the Government. Now so far as the court-fee is concerned, it is intended to be assessed upon the litigation itself. Whether a partition decree is executed on a stamp or whether it is not executed on a stamp that has nothing to do with the court-fee. The court-fee is assessed because parties are not able to divide their property amicably and our experience is, and I will appeal to my honourable friends who are most experienced in this class of litigation, that a partition suit is generally instituted not because there is a simple dispute as to the method of partition, but because substantially there is dispute as to the extent of shares. There are questions relating to the rights of maintenance in a Hindu family of widows, of minors, in a Mohammadan family there might be dispute as to the extent of shares of brothers and sisters, and things of that description, and further if it is a wealthy family, then you generally find that there is a dispute as to the ownership of particular items of properties. If it is a Hindu family, then it is said that particular items are self-acquisition of particular members of the family, and certain items belong to the ladies of the family and

certain properties are endowed properties. In the case of a Mohammadan family it is said that the subject matter is a family wand, and, therefore, it is incapable of partition. Before a preliminary decree is passed, the suit occupies weeks and months sometimes in heavy cases. in order to decide these preliminary questions of principle and of title. Now that is the labour lost or labour incurred by a civil court, and I submit that it is absurd to say that if a poor cultivator, to whom reference has been made so pathetically throughout this morning, if he were to bring a suit for partition of his hut, then he should pay Rs.10 or Rs. 15, and if a big zamindar or a big merchant were to bring a suit for partition of properties worth crores of rupees and I know of a case in which the property in dispute was worth a crore and a half—then similarly he has to pay Rs.10. Our original proposal was that in these partition suits when it is stated that the plaintiff is in possession either effectually or constructively, he should be made to pay the court fee of half the value of his share. I personally thought that it was a reasonable proposal, but inasmuch as it is a new provision, I have therefore, acceded to the proposal which has now been cut down to onefourth of the value of the plaintiff's share. I say this is as far as we could go, otherwise in the opinion of the Chief Justice we might have insisted upon even ad valorem court fee.

Then my honourable friend referred to the second clause. As has been pointed out by Mr. Phool Singh, really that is for the benefit of the plaintiff. Even under the rules of the Allahabad High Court Full Bench decisions it has been decided that where the plaintiff is not in possession either constructively or in actual effect then he has got to pay an ad valorem court-fee, that is, they go only with the question of possession. In this clause we have tried to protect the plaintiff a little further, and we have said that there should be a denial of his title. Now the moment you find that absence of possession either actual or constructive and you further have a denial of the title of the plaintiff then it virtually becomes a suit against a person who is in wrongful possession—a suit against a trespasser. It becomes exactly of the type where you purchase some property and your vendor wrongfully declines to deliver you possession or where a man dies leaving certain heirs but one heir refuses to hand over possession to his co-heirs or some trespasser wrongfully enters into possession. It is a misnomer to call that a partition suit. It is a suit really in substance to recover possession from a person who, according to the plaintiff, wrongfully alleges that he is the real owner and wrongfully denies the title of the plaintiff. I submit that that should be treated just as an ordinary suit for possession of immovable property and ad valorem court-fee ought to be paid. I, therefore, suggest that this is another instance in which I submit that we have attempted to remove the existing anamolies to cure defects and to make the Act work in an equitable manner. am, therefore, unable to accept the amendment that has been moved by my honourable friend Mr. Mubashir Husain Kidwai, for the deletion of the whole of clause 11 and by my friend Mr. Muhammad Adil Abbasi for the deletion of the second paragraph of clause 11.

Mr. Mubashir Husain Kidwai: I withdraw my amendment.

The motion was, by leave, withdrawn.

Qazi Muhammad Adil Abbasi: I withdraw my amendment.

The motion was, by leave, withdrawn.

Qazi Muhamad Adil Abbasi: Sir, I beg to move that in clause 11 sub-clause (VI-A), for the words "one-quarter" the words "one-tenth" be substituted.

قاضي محمد عديل عباسي -

جناب والا - جو کچهه که تقریم جناب وزیم صاحب نے و تهاکر پهول سنگهه صاحب نے فومائیں میں نے سنیں - اِس کی بناء پر اب میں بہہ عرض کرتیکی حوات کوتا ہوں کہ کم سے کم اِن مقدمات میں جو تقسیم کے متعلق رُھیں اُ اُ اُ کے بجاء ا/+ ایر کورت فیس لی جائے - اگر کورت فیس میری ترمیم کے مطابق ا/+ ا پر کردی جائے تو وہ جمله اعترافات جو تھاکر پھول منگهم صاحب نے پیش کیڈے هیں که ۱۹۰۰ روییم تک کے مقدمات دائر کرنے والے آدمبوں کا اِس میں نفع ہے وا سب اعتراضات رفع هوجاتے هيں كيونكه هي ولا شخص جو تقسيم كسرانے بے ليئے آئيكا أُسُ كو ماليت كے مطابق ا/+1 يو كورت فيس ديني بدريكي - مين يه عرض کرنا چاھتا ھوں که جائداں کی تقسیم کے لیئے جے شخص آتا ہے دراعل وہ آدمي پريشاني كي حالت مين هوتا هـ - بعض حالت مين يه هوسكتا هـ كسة خانگی نزاعات کی وجه سے حصوں کی شوح طے نه هونیکی وجهه سے برے آدمیوں کے مقدمات داخل دوجاتے هیں لیکن اکثر اوقات بهه هوتا هے که تقسیم کی ضرورت پیش آئی ہے ایک مشترکه طریقه پر رہنے سے یہ ضرورت ہوتی ہے کہ اِس میں جب نم تبالا نهيل هوسكتا هي أور علىددة هوجانيكي ضرورت هوتي هي تو اس رقت د وي بهي هو جاتے هيل تاكه د كري هوكو معامله مكمل هوجائے ـ ضرورت مند اور حاجت مند إس كے اينے مجبور هوتا هے اور ميري دايل ولا قائم هے كے ولا ايسي جائداد كي تقسيم كے ليئے آتا هے كسي دوسرے كي جائداد كے ليئے نہيں آتا هے اس ليئے أن كے ساته، رعايت هونے كي ضرورت هے - به، بهي ضروري هے كه يه، ديكها جائے که عدالت کا فیض کہانتک هے که وہ انصاف کو بلا تیدت دے اگر یہم اصول قائم ہوتا ہے کہ عدالتیں انصاف کو بغیر کسی کورت فیس کے دیتیں اور عدالتوں میں كوئى كورت نيس نه دوتي تو يه، نهايت هي بهتر هوتا _ غالباً جس زمانه مين کورت نیس لگائی گئی موگی اُس وقت اوگوں نے محسوس کیا مولا کہ وہ ایک برا گناہ کو رہے میں لیکن اِس گناہ کو انصاف کے لیئے جانز کیا گیا مولا۔ جناب والا -جب شروع زمانه میں جب حکومت نائے موثی موثی اور انسانوں نے علیددہ عليددة رهنے كے حائے يهم طے كيا هوكا كه هم يكھا هوكر رهيں - سلطنت بنائيں اور حکومت قائم کوبن - تو اُسوتت اُفہوں نے ایک حکومت قائم کی ہوگی ادر ایک نظامُ قائم كيا هُوكًا أور أِس نظام كو أُنهون في كوفي ثيكس دينا شروع كيا هركا أور اس طوے شروع زمانه میں انسان کی وحشت کو دیکھتے هوے ضرورت یہم دیکھی

كئي هوكي سلصنت كا نظام قائم ركهند كے ايله كوئي معمواي سا تيكس لے ليا جائے -انسان کے ان معاملات کو جب ایک دوسرے کو قتل کو دینے کے عادی تھے اور کوئی قانوں نه تها درست كونے اور ضاطه كے اندر لانے كے ليئے يهه تيكس آينا مناسب سمنجها گیا هوگ - شروع حین انصاف کے لیئے خواہ وہ فوجداری هو یا دبوانی یا صيغة مال كوئي تيكس هرگز ته ليا جاتاهوگا ليكن جب رياست كا نظام برها تمدن نے ترقي كي ادر جب يهه داپ هيوي استبلشمنت (top-heavy establishment) برُهُا دباً أيا جب رويه بهت سي نضول خــرچيوں ميں خرچ هونے لگا اور جس طرح پر انسانی فرروریات برهی آور چهزوں پر قیکس لگائے گئے ترو سلطنت نے آنصاف پر بیبی تیکس لگایا ۔ اُسی نے اِس بڑ بہی تیکس اگایا جس عے ایک کو خود قائم کیا گیا تھا۔ تو میں عرض کونا چاھتا موں که کورت فیس کا قیام ایسی صرورت سے هوا - جرب انسان اپنے بوے درجہ سے عُو كَيا اور جبك سلطانت كے انتظام كو قائم كونيكے واسطے ضرورتين الحق موئيس -ليكن ايسي عورت مين جب يهم كها جادًا هي كم كورت قيس ايك اصول دِرُ المَاثَى جاني هے تو ميں كہنا هوں كه يهم كوئي اصول نهين هے بهم محدوري هے _ يهم ایساً تیمس هے جس کے لئے کوئی جسَتیّنفیکیشی (justification) نہیں ہے - اس وتت كوئى آدمي يهم نهين كهم سكما كم إنصافاً كورة فيس لكائى جائد - ليكن جس طرح سے آور بہت سی بری باتیں ھارے تُمدن میں داخل ھرگئی ھیں -اسی طبح سے هم کورٹ فیس کے لئے بھی عادی هوگئے هدی ۔ جناب والا ۔ ایوان کے اندر بھت بات سنائی گئی تھی که کسی پنچھلے زمانه میں وزیراعظم صاحب نے فرارا تا کہ در ایوان میں بات سنائی گئی تھی کہ کسی بنچھلے زمانه میں وزیراعظم صاحب نے فرارا تا کہ در ایوان میں بند ایک بات کی در ایوان کی بات ک فرمایا تھا کہ ولا دن مبارک هوگا جبکه عدالت کے اندر انصاف مفت هوگا – غالباً وه دن بهت دور هـ - ليكن كورت نيس لمان ك لله أصول رهي هـونا چاهيله ادر آج آپ کو دیکھنا چاهیاء که آپ کِن معاملات پر کورت فیس زیاده کرینگه اور کن پر کورت فیس کم کرینگے _ مثلاً فوجداری کے مقدمہ کے لئے بھی اصول ہے که كُورِتَ فَيْسَ بِهِتَ كُمْ لَى جَانِي هِي ـ اكر كَهِينَ دَكِيتَى هُو جَانُمُ اور دَسِّ هزار رويدِم کا مال لے جائے تو رھاں بہہ نہیں کہم سکتے ھیں کے دس ھزار روپیم کا مال ات گیا اسی حساب سے کورت فیس انائی جائے اور اگر پولیس چالان نه کرے اور ایک شخص کو احتفاقه کرنا پوے تو وہ مس ہزار پر کورت نیس دے - اسی طرح مشترکه خاندان کی تقسیم کا جو معامله هے اس میں بہت سے مظلوم اوگ هو سنت مين اگر آپ كمو جائدان كي ماليت هي بر كورت نيس ليني هـ تـو ا/+ ا مبن كيا زحمت هـ أخو ٢/١ كس اصول بر ليني هـ ـ ا/+ ا نه سمى ١٠/١ با مبني المرابع کی راے بھی اس معاملہ میں یہی معلوم دوتی ہے کے اِس معاملہ میں کمی ہونی چا ھئے تھے کی دارے بھی اس سے معارب ہونی چا ھئے تھے کیونکه سیلیکٹ کمیٹی نے 1/1 سے ۱/۲ جو کیا ہے اس سے معارب هونا ہے کہ ضرور سیلیکے کمیتی کے ممبوان نے اس بات کو محسوس کیا هوگا که کمی هونی چاهیئے لیکن کمی تو رهیں تک ممبران سیلیکت کمیتی کوسکتے تھے جہاں آک رزیر صاحب کی منشا کو پایا ہوگا۔ جب رہ 1/1 پہر تلے

[Qazi Muhammad Adil Abbasi.]

تیے تو اُنکو ۱/۱ پو راضی کیا گیا - میں کہنا ہوں ب ۱+۱ کردیجائے۔ میں ایوان امید کے تا ہوں کہ بہت معاملہ ایسا نہیں ہے جو منظور نہ کیا جائے۔ میں ایوان کے سامنے و گورنمائٹ کے سامنے اس توسیم کو پیش کرتا ہوں *

Qazi Muhammad Adil Abbasi : क्राजी मुहम्मद अदील अब्वासी :

जनाव वाला-जो कुछ कि तक़रीरें जनाब वजीर साहब ने व ठाकुर फूल सिंह साहब ने फ़रमाई मैंने सुनी। उसकी विनापर अब मैं यह अर्ज करने की जुरीत करता हूं कि कम से कम इन मुक़द्दमात में जो तक़सीम के मुताल्लिक़ रहें १/४ के बजाय १/१० पर कोर्ट फ़ीस ली जाय। अगर कोर्ट फीस में री तरमीम के मुताबिक १/१० पर कर दी जाय तो वह जुमला एतराजात जो ठाकुर फूल सिंह साहब ने पेश किए हैं कि ८०० रुपया तक के मुक़द्दमात दायर करने वाले आदिमियों का इस में नफ़ा है वह सब एतराजात रफ़ा हो जाते हैं, वैयोंकि हर वह शक्स जो तकसीम कराने के लिये आएगा उसको मालियत के मुताबिक १/१० पर कोई फ़ीस देनी पड़ेगी। मैं यह अर्ज करना चाहता हं कि जायदाद की तक़सीम के लिये जो शख्स आता है दर असल वह आदमी परेशानी की हालत में होता है। वाज हालत में यह हो सकता है कि खानगी नजाअत की वजह से, हिस्सों की शरह तै न होने की वजह से, बड़े आदिमयों के मुक़द्दनात दाखिल हो जाते हैं। लेकिन अक्सर औक़ात यह होता है कि तक़सीम की जरूरत पेश आती है। एक मुश्तर्का तरीक़े पर रहने से यह जरूरत होती है कि इसमें जब कि निवाह नहीं हो सकता है और अलहदा हो जाने की ज़रूरत होती है तो उस वक्त दावा भी हो जाते हैं ताकि डिग्री होकर मुआमिला मुकम्मल हो जाय। जरूरतमन्द और हाजतमन्द इसके लिये मजबूर होता है और मेरी दलील वह क़ायम है कि वह ऐसी जायदाद की तक़सीम के लिये आता है, किसी दूसरे की जायदाद के लिये नहीं आता है। इसलिये उनके साथ रिआयत होने की ज़रूरत है। यह भी ज़रूरी है कि यह देखा जाय कि अदालत का फ़र्ज कहां तक है कि वह इन्साफ़ को बिला कीमत दे। अगर यह उसूल कायम होता है कि अदालतें इन्साफ़ को वग्रैर किसी कोर्ट फ़ीस के देतीं और अदालतों में कोई कोर्ट फ़ीस न होती तो यह निहायत ही बेहतर होता। ग़ालिबन जिस जमाने में कोर्ट फ़ीस लगाई गई होगी उस वक्त लोगों ने महसूस किया होगा कि वह एक बड़ा गुनाह कर रहे हैं। लेकिन इस गुनाह को इन्साफ़ के लिये जायज कहा गया होगा। जनाब वाला, शुरू जमाने में जब हुकुमत कायम हुई होगी और इन्सानों ने अलहदा अलहदा रहने के बजाय यह तै किया होगा कि हम यकजा होकर रहें, सल्तनत बनाएं और हुक्मत कायम करें, तो उस वक्त उन्होंने एक हुक्मत कायम की होगी और एक निजाम कायम किया होगा और इस निजाम को उन्होंने कोई टैक्स देना शुरू किया होगा। और इस तरह शरू जमाने में इन्साफ की बहशत को देखते हुए जरूरत यह देखी गई होगी कि सल्तनत का निजाम कायम रखने के लिये कोई मामली सा टेक्स ले लिया जाये। इन्सात के उन मामलात को जब एक दूसरे को कत्ल कर देने के आदी थे और कोई क़ानून न या दुरुस्त करने और जाब्ता के अन्दर लाने के लिये यह टैक्स लेना मनासिव समझा गया होगा। सूरू में इन्साफ़ के लिये ख्वाह वह फौजदारी हो या दीवानी या सेगा माल कोई टैक्स हरिगज न लिया जाता होगा। लेकिन जब रियासत का निजाम बढ़ा, तमद्दुन ने तरक़ की और जब यह टाप हैं वी स्टेबलिशमेन्ट (top-heavy establishment) वड़ा दिया गया, जब रुपया बहुत सी फ़जूल खर्चियों में खर्च होने लगा और जिस तरह पर भी इन्तानी जरूरियात बढ़ीं और चीजों पर टैक्स लगाया गया तो सल्तनत ने इन्साफ पर भी टैक्स लगाया । उसने इस पर भी टैक्स लगाया जिसके लिये इस की खंद कायम किया गया

था। तो मैं अर्ज करना चाहता हूं कि कोर्ट फ़ीस का क़याम ऐसी सूरत से हुआ जब इन्सान अपने बड़े दर्जे से गिर गया और जब कि सल्तनत के इन्तजाम को कायम करने के वास्ते जरुरतें लाहक हुईं। लेकिन ऐसी सुरत में जब यह कहा जाता है कि कोई फ़ीस एक उसल पर लगाई जाती है तो मैं कहता हूं कि यह कोई उसूल नहीं है, यह मजबूरी है, यह ऐसा टैक्स है जिसके लिये कोई जस्टीफ़िकेशन (justification) नहीं है। उस वक्त कोई आदमी यह नहीं कह सकता कि इन्साफ़न कोर्ट फ़ीस लगायी जाय। लेकिन जिस तरह से और वहत सी वरी वातें हमारे द्दुतमन में दाखिल हो गई हैं, इसी तरह से हम कोर्ट फ़ीस के लिये भी आदी हो गए हैं। जनाव वाला, ऐवान के अन्दर यह बात सुनाई गई थी कि किसी पिछले जमाने में वर्जार आजम साहव ने फ़रमाया था कि वह दिन मुवारिक होगा जब कि अदालत के अन्दर इन्साक मुक्त होगा। ग्रालिवन वह दिन वहत दूर है। लेकिन कोर्ट फ़ीस लगाने के लिये उसूल वहीं होता चाहिये और आज आप को देखना चाहिये कि आप किन मुआमिलात पर कोर्ट फ़ीस ज्यादा करेंगे और किन पर कोर्ट फ़ीस कम करेंगे। मसलन फ़ौजदारी के मुक़हमें के लिये भी उमुल है कि कोई फ़ीस बहत कम की जाती है। अगर कहीं डकैती हो जाय और दस हजार रुपये का माल लुट जाय तो वहां यह नहीं कह सकते हैं कि दस हजार रुपये का माल लुट गया। इसी हिसाब से कोर्ट फ़ीस लगाई जाय, और अगर प्लिस चालान न करे और एक शख्स को इस्तग़ासा करना पड़े तो वह दस हजार पर कोर्ट फ़ीस दें। इसी तरह मुक्तकी खानदान की तक़सीम का जो मुआमिला है उसमें बहुत से मज़लूम लोग हो सकते हैं। अगर आपको जायदाद की मालियत ही पर कोर्ट फ़ीस लेनी है तो १/१० में क्या जहमत है। आखिर १/४ किस उसूल पर लेनी है। १/१० न सही १/८ या १/६ कर दोजिए। मैं अर्ज करता हं कि कुछ तो घटा दीजिए। सिलेक्ट कमेटी की राय भी इस मामले में यही मालम होती हैं कि इस मानले में कमी होनी चाहियेथी क्योंकि सिलेक्ट कमेटी ने १/२ से १/४ जो किया है उससे मालम होता है कि जरूर सिलेक्ट कमेटी के मेम्बरान ने इस बात को जरूर महसूस किया होगा कि कभी होनी चाहिये, लेकिन कभी तो वहीं तक मेम्बरान सिलेक्ट कमेटी कर सकते थे जहां तक वज़ीर साहव की मन्शा को पाया होगा। जब वह १/२ पर तुले थे तो उनको १/४ पर राजी किया गया। मैं कहता हं अब १/१० कर दीजिए। मैं उम्मीद करता हं कि यह मामला ऐसा नहीं है जो मंजर न किया जाय। मैं ऐवान के सामने व गवर्नमेन्ट के सामने इस तरमीम को पेश करता हं।

(During the course of the above speech the Hon'ble the Speaker took the chair at 4.45 p.m.)

Mr. Muhammad Ishaq Khan: (Referring to amendment no. 34 on the order paper), Sir, today as a gesture of responsive co-operation. I do not propose to move my amendment.

The Hon'ble the Minister of Justice: I take it that my honourable friend opposes the amendment of Mr. Abbasi.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: No, that is responsive co-operation. Shri Hoti Lal Agarwal: श्री होती लाल अग्रवाल:

जनाव स्पीकर साहब—-जनाव अब्बासी साहब ने जो अमैंन्डमेन्ट पेश किया है मैं उसकी मुखालफ़त करता हूं। कोर्ट फ़ीस लगाई जाती है तो उसमें यह ख्याल किया जाता है कि कितना टाइम (time) किस मुकदमों में लगता है। जहां तक कि पार्टीशन (partition) के मुकदमों का ताल्लुक है हमारा सबका तजर्बी है कि पार्टीशन के मुकदमात में बहुत ज्यादा टाइम लगता है।

[Shri Hoti Lal Agarwal]

कभी कभी पार्टीशन के मुकद्दमात में महीनों लग जाते हैं और इस तरह १५ रुपया की कोर्ट फ़ीस पर अदालत का काफ़ी वक्त खर्च हो जाता है। सवाल तो यह है कि जब कोर्ट फ़ीस लगाना है तो वह किस पर लगाना चाहिये। अगर कोर्ट फ़ीस लगाना है तो उन आदिमयों पर लगाना चाहिये जो उसे बरदाश्त कर सकें। पार्टीशन के जितने केसेज आते हैं वह ज्यादातर ऐसे आदिमयों के होते हैं जो बखूबी कोर्टफ़ीस दे सकते हैं और वह ऐसे आदिमयों के नहीं होते हैं जो गरीब होते हों और कोर्ट फ़ीस न दे सकते हों। बटवारे के जितने केसेज हुये हैं उनमें से कोई केस दो तीन हजार से कम का नहीं होगा। ऐसी सूरत में यह टैक्स ज्यादातर गरीबों पर नहीं पड़ेगा बल्क अमीरों ही पर पड़ेगा। जब लोग मुकदमात में हजारों रुपया खर्च करते हैं तो कोई वजह नहीं मालूम होती कि उनसे कुछ ज्यादा कोर्ट फ़ीस क्यों न ली जाये। इसलिये में इस तरमीम की मुखालिफ़त करता हूं।

Shri Hoti Lal Agarwal:

شري هوتي لال اگردال -

جناب اسپیکر صاحب حبناب عباسی صاحب نے جو امندَمنت بیش کیا هے میں اُس کی مخالفت کوت ہوں کورت نیس لکائی جاتی ہے تو اُس میں یہہ خیال کیا جاتا ہے کہ بخا قائم (time) کی صحفہ میں لگتا ہے جہاں تک کہ پارڈیشن کے مقدموں کا تعلق ہے ہمارا سب کا نجوبہ ہے کہ پارڈیشن کے مقدمات میں مہینوں لگ مید بہت زیادہ قائم لگتا ہے کبھی کبھی پارڈیشن کے مقدمات میں مہینوں لگ جاتے ہیں اور اِس طرح ۱۰ روپیہ کی کورت فیس پر عدالت کا کانی وقت خرب ہوجاتا ہے - سوال تو یہہ ہے کہ جب کورت فیس الگانا ہے تو رہ کس پر لگانا چاھیئے ؟ اگر کورت فیس لگانا ہے تو اُن آدمیوں پر لگانا چاھیئے جو اُسے برداشت کرسکیں ۔ پارڈیشن کے جتنے کیسز آئے ہیں وہ زیادہ تر ایسے آد، یوں کے موتے ہیں کور جب بخوبی کورت فیس دے حکنے ہیں اور رہ ایسے آد، یوں کے ذبیں ہوتے ہیں جب بخوبی کیسز ہوتے فیس نے کوئی کیس دو تین ہزارے کے جب نہیں مورت میں یہہ ٹیکس زیادہ تر غریوں پر نہیں پریگا بلکہ جبتہ کیسز ہے جب لوگ مقدمات میں ہزاوں روپیہ خرب کرتے ہیں اس تومیم کی مقدمات میں ہزیادہ کورت فیس کیوں نہیں معلوم ہوتی کہ اُں سے کبچہہ زیادہ کورت فیس کیوں نہیں نو یہ کوئی دیہ کورت فیس کیوں نہیں نو یہ کوئی دہم کا کوئی دہم کورت فیس کیوں نہیں نو کوئی دہم کورت فیس کیوں نہ کوئی دہم کورت فیس کیوں نہ کوئی دہم کوئی دہم کوئی دہم کورت فیس کیوں نہ کی

The Hon'ble the Minister of Justice: I regret I am unable to accept the amendment moved by my honourable friend Mr. Abbasi. At this late hour of the afternoon I do not propose to follow him in the very interesting discussion as to the origin of court-fees. He referred to the days of empires gone by. I do not know what sort of justice was administered in those days; whether there were any pleadings; certainly there were no vakils and advocates to complicate and, people uncharitably say, to confuse the issue. Therefore instead of concentrating our attention on those antiquarian considerations let us come to modern times and then you will find that court-fee is an absolute necessity. I am very glad that I was able to quote the language of the Chief Justice, a non-party man, in support of what I have been saying

for the last two days. I quite agree, Sir, that the proportion of one-fourth is in a sense arbitrary. In my personal opinion it leans towards indulgence towards the plaintiff, because as I said a moment ago—I shall appeal to my honourable friends, Mr. Wasim and Chaudhri Hyder Husain—what sort of suits these partition suits are. They give rise to enormous trouble; sometimes they raise issues of family customs; sometimes there may be a person who is said to be insane and who is deprived of his share; sometimes there may be a claim to Jethansi share, namely a person who is entitled to a larger share than equal.....

A voice: And joint family.

The Hon'ble the Minister of Justice: And then as my honourable friend said jointness and separation of the family. Therefore we should have really stuck to our original proposal of one-half and the one-fourth that we have now fixed is the extreme limit of indulgence to such plaintiffs. There is no question of hardship in these cases. I may repeat again for probably the hundredth time that in the bill of costs court-fees occupies a very trivial space. I therefore would ask my honourable friend not to pursue his amendment any further if he so thinks fit.

قاضي محمد عديل عباسي - : Qazi Muhammad Adil Abbasi وزير صاحب جناب والا - ميں يہم عرض كونا چاهتا هوں - كه خود جناب وزير صاحب نے ايك موقعه يہ تقريم فہماتے هوئے كہا تها - كه هم ايسے توانين بنا نے والے هيں كه وكيلوں كا وجود باقى نه رهے - سيں فہيں جانتا كه كہاں تك يہم بات صحيح هے ليكن اگر يہم بات صحيح هے كه جناب وزير قانون صاحب نے ايسا فرمايا تها كه كورت فيس بل سے بہتم فريعه وكيلوں كے وجود كو منا يكا دستياب فهيں هوسكنا تها - ليكن ميں نهايت ادب كے ساتبه يهه عوص كونے كي حوات كوتا هوں كه اگر وكيل باتي نه رهينگے - تو عرق فيس كي آمدنى اور روزيه بهي خزانه ميں رهينگے - تو عدالتين رهينگی - كورت فيس رهيئي - تو عدالتين رهينگی نهيں رهتے هيں - تو اور تو قيس كي آمدنى اور روزيه بهي خزانه ميں رهيگا ليكن اگر وكيال باتي نهيں رهتے هيں - تو عدالتين وكيال باتي نهيں رهتے هيں - تو يه كورت فيس كى آمدنى هي نه ره جاويگى *

آنہ یبل منستر آف جستس ... : The Hon'ble the Minister of Justice کیا اشارہ بہم ہے که وکیل مقدمات چلاتے ہیں -

قاضی محمد عدیل عباسی ... : Qazi Muhammad Adil Abbasi امیرامنشا یه نهیں هے کہ وکیل قمقدمات چالاتے هیں ۔ میں یه کهنا چاهنا هوں که کورت نیس اسی وقت آریکی جب مقدمات آوینگے اور جب مقدمات آوینگے تو رکیل کی بھی ضہورت پویگی ۔ ایک مجستریت صاحب نے فرمایا تیا که رکیل صاحبان کی ضرورت نهیں هے ۔ وکلا هی فریقین کو لڑاتے هیں تو میں نے ان کو جواب دیا تھا اگر وکیل صاحبان نے هوں تو مقدمات نے هوں ارواگر مقدمات نے هوں اوراگر مقدمات نے هوں کو خاب مقدمات نے هوں ارواگر مقدمات نے هی کھی ضرورت نهیں هے ۔ میں عوض کورنگا که جناب منستر صاحب نے یہ تسلیم کے لیا ہے کہ یہ جے و ارا مے کسی اُصول

[Kazi Muhammad Abdul Abbasi]

پر مبنی نہوں ہے ۔ تو اسی طوح ۱/۱ و ۱/۱ ادر ۱/۱ بھی کسی اُصول پر مبنی نہیں هیں _ جیسا که تها کو پهول سدگهم بے اشار تا بیان کیا تھا کہ موجودہ شرح کے مطابق ہو دعوی کے لیئے 10 روپیہ کورٹ فیس مقرر ہے جس کا انجام یہم ہے ک، ++۸ پر بھی ۱۵ روپیم کورت فیس لکتی ہے اور رھی ++۰ روپید یا اس ہے کم بدر بھی کورت فیس لگتی ہے۔ یہ بات ضرور ہے کے اُن مختلف ++۸ اور ++٥كي رقومات يو ١٥روييم ليا جاتا هـ _ ليكن جيسا كه جناب منستر صاحب ني فرمايا هے که 1/1 کسي أصول بر مبني نہيں هے تو اس كو ١/١ كريں ١/٨ كُرُون - تــو اس أصول مين كوئى نُرق نهبن پرتا هــ ايسى عورت مين ١/١ كورت فیس بہت زیادہ هدوجاتی هے اور بہت ممکن مے کے اس سے مقدمہ کے انصاف میں دقت راقع ہو ۔ جناب رزیر صاحب نے یہاں دو برے و بیلوں کی طرف الشارة كيا بي ادر أن حضوات ي موافقت مين كردن هلادي هـ - جناب والا مين تو شروت هی سے عوض کر ها هوں که بڑے بڑے وکیل صاحبان جو هائی کورت اور چیف کررٹ میں چریکٹس کرتے عیں هم چه ئے چهوئے مفصلات کے وکلا کی بانسبت جو ضلع عی عدالتوں میں پریکٹس (practice) کرتے ھیں ۔ معانی کیجئیگا ۔ هدارے دیبات کے معاملات سے قطعی ناراتف ھیں ۔ رہ نہیں جانتے کہ مفصلات میں کس قسم کے واقعات پیش آتے عیں ۔ آپ دیکھیئے ۔ اتدا ہوا ہوا معاملہ عورت نیس کا بیش هے _ اس میں ترمیم کون پیش کر رہے هیں _ وهی رکیل جو مفصلات میں رہتے ھیں اور کام کرتے ھیں ۔ بڑے بڑے وکیلوں کے پاس تو راجگان اور مالدار اوگ آتے ھیں - جولمبیلمبی فیس دیتے ھیں اور جن کے لیائے کورت فیس كى رقم كوئى حقيقت نهيل وكهتى هـ اسى ليئه ولا ايسم معاملات كو نهيل سمجهتم ھیں ۔ ایسے می جذاب وزیر صاحب نے چیف کورت کے دو برے وکیلوں کی طوف اشارة كيا هے اور أن لوگوں نے تسليم كيا هے كه بهت پہيدة معاملات آتے عين _ مين كها عوى كه سب معامات بحيدة نهين هوتے هين - كر بحيدة معامات ان ازے وکیاوں کے پاس جاتے ھیں اتنے ایسے مقدمات ھی جو منصفی ارر ججی سے گذر کو البیل دویم میں ھائی کورے اور چیف کورے بہونچتے ھیں اور انہیں کے علم سے ولا اپنی رائے تائم کرتے ہیں ؟ اسی سے یہ ظاہر فوتا ہے کے ولا نفس معاملہ کو نہیں پہونچے ھیں _ ایکن جناب والا _ ان سب باتوں کے باوجود جاب وزير صاحب نے فرماً ديا هے كے "مين اس توميم كو تسليم نهين كرتا عوں " اگر میں یہ، کہوں کے اس ترمیم پو ورت لے لیا جارے کے آگریت کی وجہم سے یہم ترمیم الزمی طور پُر مُستری مو جاویگی اور بلا وجہم میدم، ماحیان کو رحمت اللہ اور بلا وجہم میدم، میں لیے واپس اے لیتا ہوں *

Qazi Muhammad Adil Abbasi : काजी मुहम्मद अदील अब्बासी :

जनाव वाला—में यह अर्ज करना चाहता हूं कि खुद जनाब वजीर साहब ने एक मौके पर तक़रीर फ़रमाते हुए कहा था कि हम ऐसे कवानीन बनाने वाले हैं कि वकीलों का वजूद बाक़ी न रहे। में नहीं जानता कि कहां तक यह बात सही हैं। छेकिन अगर यह बात सही है कि जनाव वजीर कानून साहव ने ऐसा फ़रमाया था कि कोर्ट फ़ीस विल से वेहतर जिस्या विकालों के वजूद को मिटाने का दस्तयाव नहीं हो सकता था, लेकिन में निहायत अदव के साथ यह अर्ज करने की जुरअत करता हूं कि अगर विकाल वाकी न रहेंगे तो कोर्ट फ़ीस की आमदनी भी वाकी न रहेगी। विकाल रहेंगे तो अदालतें रहेंगी, कोर्ट फ़ीस रहेगी और रुपया भी खजाने में रहेगा। लेकिन अगर विकाल वाकी नहीं रहते हैं तो फिर कोर्ट फ़ीस की आमदनी ही न रह जावेगी।

The Hon'ble the Minister of Justice: आनरेवुल मिनिस्टर आफ़ जस्टिस: क्या इशारा यह है कि वकील मुक़द्मात चलाते हैं?

Qazi Muhammad Adil Abbasi : क़ाज़ी मुहम्मद अदील अव्वासी :

मेरा मन्त्रायह नहीं है कि वकील मुक़द्दमात चलाते हैं। मैं यह कहना चाहता हूं कि कोई कीस उसी वक्त आवेगी जब मुक़द्दमात आवेंगे और जब मुक़द्दमात आवेगे तो वकील की भी जुरूरत पडेगी। एक मजिस्ट्रेट साहव ने फ़रमाया था कि वकील साहवान की जुरूरत नहीं है, वकला ही फ़रीक़ैन को लड़ाते हैं। तो मैं ने उन को जवाव दिया था कि अगर वकील साहवान न हों तो मुक़दमात न हों और अगर मुक़दमात न चलें तो फिर आप की भी ज़रूरत नहीं है। मैं अर्ज करूंगा कि जनाव मिनिस्टर साहव ने यह तसलीम कर लिया है कि यह जो १/४ है, किसी उसूल पर मबनी नहीं है, तो इसी तरह १/२, १/८ और १/१० भी किसी उमूल पर मबनी नहीं हैं। जैसा कि ठाकु र फूल सिंह ने इशारतन वयान किया था मौजूदा शरह के मुताबिक हर दावा के लिये पन्द्रह रूपया कोर्ट फ़ीस मुकरेर है, जिसका अंजाम यह है कि ८००) रुपया पर भी १५) रुपया कोर्ट फ़ीस लगती है और वहीं ५००) रुपया या इस से कम पर भी कोर्ट फ़ीस लगती है। यह बात जरूर है कि इन मुख्तलिफ़ ८००) रुपया और ५००) रुपया की रकमात पर १५) रूपया लिया जाता है। लेकिन जैसा कि जनाव मिनिस्टर साहव ने फ़र-माया है कि १/२ किसी उसूल पर मवनी नहीं है तो इसको १/६ करें, १/८ करें, १/१० करें। तो इस उसूल में कोई फ़र्क़ नहीं पड़ता है एसी सूरत में १/२ कोर्ट फ़ीस बहुत ज्यादा हो जाती है और वहत मुमिकन है कि इस से मुक़द्दमें के इन्साफ़ में दिवकत वाक हो। जनाव वजीर साहब ने यहां दो वड़े वकीलों की तरफ़ इशारा किया है और उन हजरात ने मुवाफ़िक़त में गर्दन हिला दी है। जनाव वाला, मैं तो शुरू ही से अर्ज कर रहा हूं कि बड़े बड़े वकील साहबान जो हाई कोर्ट और चीफ़ कोर्ट में प्रैक्टिस (practice) करते हैं वह हम छोटे छोटे मुफ़स्सिलात के वकला की वनिस्बत जो जिले की अदालतों में प्रैक्टिस करते हैं, माफ़ कीजिएगा हमारे देहात के मामलात से क़तई नावाक़िफ़ हैं। वह नहीं जानते कि मुफ़स्सिलात में किस क़िस्म के वाक़आत पेश आते हैं। आप देखिये इतना बड़ा मामला कोर्ट फ़ीस का पेश है। इसमें तरमीम कौन पेश कर रहे हैं? वहीं वकील जो मुफ़स्सिलात में रहते हैं और काम करते हैं। बड़े २ वकीलों के पास तो राजगान और मालदार लोग आते हैं जो लम्बी लम्बी फ़ीस देते हैं और जिन के लिये कोर्ट फ़ीस की रक़म कोई हक़ीक़त नहीं रखती हैं। इसी लिये वह ऐसे मामलात को नहीं समझते हैं। ऐसे ही जनाव वजीर साहबान ने चीफ़ कोर्ट के दो बड़े वकीलों की तरफ़ इशारा किया है और उन लोगों ने तसलीम किया है कि बहुत पेचीदा मामलात आते हैं। मैं कहता हूं कि सब मामलात पेचीदा नहीं होते हैं मगर पेचीदा मामलात इन बड़े वकीलों के पास जाते हैं। कई ऐसे मुक़दमात हैं जो मुन्सफ़ी और जजी से गुजर कर अपील दोयम में हाई कोर्ट और चीफ़ कोर्ट पहंचते हैं और उन्हीं के इल्म से वह अपनी राय क़ायम करते हैं। इसी से यह ज़ाहिर होता है कि वह नक़्स मामला को नहीं पहुंचे हैं। लेकिन जनाब वाला, इन सब बातों के बावजूद जनाब वजीर [Qazi Muhammad Adil Abbasi.]

साहव ने फ़रमा दिया है कि "मैं इस तरमीम को तसलीम नहीं करता हूं" अगर मैं यह कहूं कि इस तरमीम पर बोट ले लिया जावे तो अक्सरियत की वजह से यह तरमीम लाजिमी तौर पर मुस्तरद हो जावेगी और विला वजह मेम्बर साहवान को जहमत उठानी पड़ेगी। लिहाजा इस जहमत से मेम्बरान को बचाने के लिये मैं इसे वापिस ले लेता हूं।

The motion was, by leave, withdrawn.

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 11 as amended by the Select Committee form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 12

12. *For sub-section (viii) of section 7 of the Court-Fees Act, 1870,

Amendment of sub- the following sub-section shall be substituted section (viii) of section namely—
7, Act VII of 1870.

"(viii) in suits to set aside or to restore an attachment including suits to set aside an order passed under Order XXI, rule 60, 61 or 62 of the Code of Civil Procedure, 1908—

according to half of the amount for which attachment was made, or according to half of the value of the property or interest attached, whichever is less.

Explanation.—The value of the property or interest for the purposes of this sub-section, shall be the market value which in the case of immovable property or interest in such property shall be deemed to be the value as computed in accordance with sub-section (v), (v-A) or (v-B) as the case may be."

12-A.—In clause (d) of sub-section (x) of section 7 of the Court-Amendment of clause (d) of sub-section (x) of section 7, Act VII of the semi-colon at the end and the following shall be added thereafter, namely:—

"and such value shall be the market value which in the case of immovable property shall be deemed to be the value as computed in accordance with sub-section (v), (v-A) or (v-B) as the case may be;"

(The Hon'ble the Speaker called upon QAZI MUHAMMAD ADIL ABBASI to move his amendment.)

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Sir, if you so please we may now adjourn.

Mr. Mubashir Husain Kidwai: Sir, we have also to attend a party meeting today and there are so many important amendments to be taken up.

The Hon'ble the Speaker: I do not propose to take up all the amendments. But let us finish this little thing. I have already called upon Qazi Muhammad Adil Abbasi to move his amendment.

THE UNITED PROVINCES COURT FEES (AMENDMENT) BILL (53

 $\mbox{\bf Qazi}$ $\mbox{\bf Muhammad}$ $\mbox{\bf Adil}$ $\mbox{\bf Abbasi}$: Sir, I do not wish to move my amendment.

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 12 as amended by the Select Committee form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

(The Assembly adjourned at 5 p.m. till Wednesday, the 20th April, 1938).

G. S. K. HYDRIE.

Lucknow:
Dated the 7th April, 1938.

Secretary, Lagislative Assembly, United Provinces.

APPENDIX A

(See page 537 Supra)

Statement referred to in the answer to starred question no. 71 for 7th April, 1938, asked by Shri Bhagwat Narayan Bhargava.

The following scholarships were awarded, subject to the condition that suitable arrangements could be made for the training of the candidates:

Amount	Name	Object
One long-term scholarship. 150 per annum tenable for 2 years.	Mr. R. K. Tandon, Lucknow.	Training in wireless engineering, comprising designing and building wireless transmitters, receivers, components, etc.
Six short-term Rs.2,000 each scholarships.	1. Mr. Suresh Sharma, Lucknow.	Training in calico printing.
	2. Mr. Shri Ram Vaish, Lucknow.	Training in bronze casting.
	3. Mr. Mukhtar Ahmad, Cawnpore.	Training in radio and sound equip- ment.
	4. Mr. A. Haleem Khan, Cawnpore.	Training in refined sugar candy.
	5. Mr. Deoki Nandan, Vaishnava Garhwal.	Training in keeping of bees and production of honey.
	6. Mr. Vidya Bhushan Rastogi, Dehra Dun.	Training in paper technology, including process and techniques of hand made paper industry.

APPENDIX B

(See page 537 supra.)

Copy of rule 2, clauses 4 and 5 of the Government Servants' Conduct Rules, referred to in answers to questions nos. 73 and 74, for 7th April, 1938, asked by Shri Bhagwat Narayan Bhargava.

Any government servant may accept, or Rule 2, clause (4) ... permit any member of his family to accept, from an Indian who is his personal friend, a wedding present of a value which is reasonable in all circumstances of the case, and which, offered to European government servant or to a member of his family, does not exceed Rs.200. All Government servants shall use their best endeavours to discourage the tender of such presents, and such acceptance or permission shall be reported to the local Government and if the local Government so requires the present shall be returned to the donor.

Rule 2, clause (5) .. If a government servant cannot, without giving undue offence, refuse a gift of substantial value from an Indian, he may accept the same, but shall, unless the Government of India by special order direct, deliver the gift to Government.

APPENDIX C

(See page 539 supra.)

Copies of Government Servants' Conduct Rules referred to in answer to starred question no. 76(a) for 7th April, 1938, asked by Shri Bhagwat Narayan Bhargava.

Rule 16(1).—When a government servant is adjudged or declared an insolvent, or when one moiety of the salary of such government servant is constantly being attached, has been continuously under attachment for a period exceeding two years, or is attached for a sum which, in ordinary circumstances, cannot be repaid within a period of two years, he will be considered liable to dismissal.

Rule 14.—A government servant shall avoid habitual indebtedness. If a government servant is adjudged or declared insolvent, or if a moiety of his salary is frequently attached for debt, has been continuously so attached for a period exceeding two years, or is attached for a sum which, in the ordinary circumstances, he could not repay within a period of two years, he may, unless he proves that the insolvency or indebtedness is the result of circumstances which, with the exercise of ordinary diligence, he could not have foreseen or over which he had no control, and has not proceeded from extravagant or dissipated habits, be presumed to have contravened this rule. A government servant who applies to be or is adjudged or declared insolvent, shall forthwith report his insolvency to the head of the office, or department in which he is employed.

APPENDIX D

(See page 540 supra.)

Copy of G. O. no. G-156, dated the 5th March, 1937, from the Director of Public Instruction, United Provinces to Circle Inspectors of Schools, etc., United Provinces, referred to in answer to starred question no. 82 for 7th April, 1938, asked by Shri Bhagwat Narayan Bhargava.

I have the honour to say that it has been noticed that signed articles have been contributed to the Press by educational officers. This is contrary to rule 17 of the Government Servants' Conduct Rules. Educational Officers are expected to acquaint themselves with these rules. Signed articles may not be contributed to the Press on matters connected with the officer's duties. Articles on educational and other topics may of course be contributed to professional and technical journals.

LEGISLATIVE ASSEMBLY, UNITED PROVINCES

Wednesday, 20th April, 1938

The Assembly met at the Assembly Hall, Lucknow, at 11 a.m. The Hon'ble Shri Purushottamdas Tandon in the Chair.

LIST OF MEMBERS PRESENT (170)

Abdul Hakeem. Abdul Wali. Achal Singh. Ahmad Ali Khan Alvi, Raja. Ahmad Ali Khan, Raja Muhammad. Ahmad Sa'id Khan, Nawab Dr. Sir Muhammad. Aizaz Rasul. Ajit Prasad Jain. Akhtar Hasan Khan. Algu Rai Shastri. Annsuya Prasad Bahuguna. Atma Ram Govind Kher. Aziz Ahmad Khan. Badan Singh. Balwant Singh. Bansgopal. Bansi Dhar Misra. Bhagwan Din Misra. Bhagwan Singh. Bhawani, Bibhuti Singh, Rai Sahib. Bihari Lal. Birbal Singh. Bireshwar Singh. Bisheshwar Dayal Seth, Raja. Budhu Singh. Chandra Bhanu Gupta. Charan Singh. Chatterji, S. C. Chet Ram. Chheda Lal Gupta. Dan Dayal Khanna. Dayal Das. Deo Narayan Bhartiya. Dwarka Prasad. Ejaz Rasul Khan, Raja Sir Muhammad. Fasih-ud-din, Khan Bahadur. Gajadhar Prasad. Ghnjam Hasan. Gop Nath Srivastava. Gov¹nd Ballabh Pant, The Hon'ble Shri Govnd Malaviya. Habibullah, Muhammad. Hari. Hari Prasad Tamta, Rai Sahib. Harish Chandra Bajpai. Harnath Prasad. Hasan Ali Khan. Hoti Lal Agarwala. Hukum Singh. Husain Zaheer. Hyder Husain.

Imtiaz Ahmad, Khan Bahadur Muhammad. Indradeo Tripathi. Ishwar Saran. Jafar Hasan Khan. Jagannath Bakhsh Singh, Raja, Jagannath Prasad Agarwal. Jagan Prasad Rawat. Jagmohan Singh Negi. Jata Shankar Shukla. Jawaharlal. Jiva Lal. Jugal Kishore. Jwala Prasad Jigyasu. Kailas Nath Katju, The Hon'ble Dr. Kamlapati Tewari: Karan Singh Kane. Kashi Prasad Rai. Keshava Deva Malaviya. Khalil-ud-din Ahmad, Khan Bahadur. Khub Singh, Khushwaqt Rai. Krishna Chandra. Krishnanand Nath Khare. Lakhan Das Jatav. Lakshmi Devi. Lakshmi Shankar Bajpai. Lal Bahadur Shastri. Lal Bihari Tandon. Lalta Baksh Singh. Lotan, Mahabir Tyagi, Maharaj Singh, Kunwar Sir. Mahmud Beg. Mahmud Husain Khan. Malkhan Singh. Manak Singh. Mangat Singh. Manni Lal Pandey. Mijaji Lal, Mohan Lal Gautam. Mubashir Husain Kidwai. Muhammad Adil Abbasi. Muhammad Ekram Khan. Muhammad Hasan, Khan Sahib. Muhammad Ibrahim, The Hon'ble Hafiz, Muhammad Ishaq Khan. Mnhammad Ismail Khan. Muhammad Raza Khan, Khan Bahadur, Muhammad Suleman Ansari, Muhammad Yusuf, Nawab Sir. Mukerjee, B. K. Munfait Ali.

Murari Lal. Narain Das. Narendra Deva. Padampat Singhania. Paragi Lal. Parasram Rai. Phool Sin.h. Prithivi Raj Singh. Pocock, Captain S. R. Parkashvati Sud. Prayag Dhwaj Singh Purnamasi. Pyare Lal Sharma, Radhakant Malaviya. Radha Mohan Singh. Rafi Ahmad Qidwai, The Hon'ble Mr. Rafiuddin Ahmad. Raghvendra Pratap Singh. Raghunath Vinayak Dhulekar. Raghuvansh Narayan Singh. Raja Ram Shastri. Ram Chandra Paliwal. Ram Charitra. Ram Dhari Pande. Rameshwar Dayal Ram Kumar Shastri. Ram Naresh Singh. Ram Frasad Tamta. Ram Saran. Ram Sarup Gupta. Ranjit Sita Ram Pandit. Hukum Singh Rathor. Sadho Singh. Baid-ud-din Ahmad.

Sampurnanandji, The Hon'ble Shri. Satyavati Devi. Shahid Husain, Begum. Shankar Dutt. Shanti Swarup. Sharda Mahesh Prasad Singh Shah, Raja, Shatrughan Singh. Sheo Dayal Upadhya. Shibban Lal Saksena. Shiva Ram Duvedi Vaid. Shunitidevi Mittra. Sinhasan Singh. Sita Ram Shukla. Souter, E. M. Sultan Alam Khan, Khan Bahadur, Lieut. M. Sunderlal Gupta. Suraj Prasad Avasthi. Surendra Bahadur Singh. Surya Narayan Singh. Tahir Husain. Thungamma, Bolar. Todar Singh Tomar. Uma Nehru. Venkatesh Narayan Tivary. Vidyavati Rathor. Vijai Lakshmi Pandit, The Hon'ble Mrs. Vijeypal Singh. Vishwanath Prasad. Walford, H. G. Yajna Narayan Upadhyaya. Zahiruddin Faruki. Zahirul Hasnain Lari.

QUESTIONS AND ANSWERS

Starred questions

DURATION OF STAY OF GOVERNMENT OFFICERS IN DISTRICTS

*1. Shri Ram Saran: Is there any rule governing the duration of stay of a particular Government officer in a particular district? If the reply be in affirmative, will the Government state the rule?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier (Shri Venkatesh Narayan Tivary): Government have accepted the principle that officers in charge of divisions and districts, Gazetted Police Officers, officers of the executive branch of the Provincial Civil Service, and tahsildars and naib-tahsildars should not ordinarily be retained for more than 5 years in one charge.

*2. Shri Ram Saran; Does this rule apply to every department of Government or do the rules differ according to the exigencies of the circumstances?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: The principle followed differs according to the conditions in each department.

*3. Shri Ram Saran: Does this rule apply to the Co-operative and Agriculture Departments as well?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: There are no rules on the point in the Agriculture and Co-operative Departments.

*4. Shri Ram Saran: Has the Government considered the questions that the transfer of an officer of these departments may lessen

the efficiency of the department and retard the good work which the officer was doing?

*5. Does the Government transfer an officer of the said departments from a district even when his work is appreciated and well spoken of by the public as well as the departmental officers? If so, on what grounds?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Transfers are made in the public interest as the exigency of each case requires.

POST OF SUPERINTENDENT, CENTRAL PRISON NOT RESERVED FOR I. M. S. OFFICERS

*6. Mr. Muhammad Ekram Khan (absent): Is it a fact that under the orders of the Secretary of State, five out of six posts of Superintendent, Central Prison, are reserved for I. M. S. Officers, and one post i.e. the sixth, is not so reserved, but is open to non-I. M. S. Officers i.e. I. M. D. Officers or non-medical officers of the Jail service?

The Hon'ble the Minister of Revenue (Mr. Rafi Ahmad Kidwai): Yes five posts of Superintendent of Central Prisons are reserved for Indian Medical Service officers. There are no special orders regarding the manner in which the sixth post in the Province should be filled, (the practice has been generally to appoint a non-Indian Medical Service Officer with medical qualifications.)

- *7. Mr. Muhammad Ekram Khan (absent): Is it a fact that the first incumbent of the non-I, M. S. post was an I. M. D. Officer, the second a Jail Service Officer and the third an I. M. D. Officer?
- *8. Is it also a fact that the second non-I. M. S. Superintendent was Rai Bahadur Lala Mithan Lal, whe was selected from among the Jailors and had served the Department for over a period of three years?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Yes. The correct position is that prior to the appointment of Rai Bahadur Mithan Lal. a Jail Service officer on 22nd March, 1923, several Indian Medical Department officers held the post. Rai Bahadur Mithan Lal continued to hold the post until 23rd November, 1925, when he retired. The post was then held by Major H. B. Rosair an Indian Medical Department Officer, until 19th May, 1936.

*9. Mr Muhammad Ekram Khan (absent): Is it a fact that Dr. Rosair, the third non-I. M. S. Superintendent proceeded to the Andamans in April, 1936?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Yes. It cannot be said however that Major Rosair was the third non-Indian Medical Service Officer to hold the post. As has been pointed out in answer to question no. 7 several Indian Medical Department Officers and one Jail Service Officer have held the post from time to time.

*10. Mr. Muhammad Ekram Khan (absent): Will the Government be pleased to state why he left service two and quarter years before his retirement was due (in August, 1938)?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Major Rosair was selected for the post of Superintendent of the Cellular Jail in the Andamans by

the Government of India and after holding the post for nine months he proceeded on leave preparatory to retirement on superannuation pension.

*11. Mr. Muhammad Ekram Khan (absent): Is it a fact that Major Malhoutra an I. M. S. Officer was appointed to officiate in his place, instead of a Jail Service Officer?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Yes. No questions of overlooking the claims of Jail Service Officers arise because they have no claim to the post and as was pointed out in question no. 6, there are no special rules regarding recruitment to this post.

*12. Mr. Muhammad Ekram Khan (absent): Will the Government be pleased to state whether a departure from standing orders and practice was made in this case? If so, why?

The Hon'ble the Minister of Revenue: (i) No.

(ii) Does not arise.

GRAM SUDHAR SABHAS

*13. Shri Rameshwar Dayal: श्री रामेश्वर दयाल: क्या सरकार यह बतला ने की कृपा करेगी कि प्रत्येक ज़िले में बनाई गई ग्राम सुधार सभाओं के सभापित का कर्तव्य केवल सभा में सभापित का आसन ग्रहण करना है या आर्गनाइज़र्स और रूरल डेवलपमेन्ट इन्सपेक्टर्स के कामों की देख भाल करना भी है ?

شہی رامیشور دیال —

* ۱۳ س کیا سرکار یہ بتانے کی کرپا کریگی که پرتیک ضلع میں بغائی تُلُی گرام سدھار سبھاؤں کے سبھاپتی کا کہتویہ کیول سبھا میں سبھاپتی کا آسی گرھی کرنا ہے یا آرگنائے روں اور رورل قیویلپمنے انسپیکٹروں کے کاموں کی دیکھ بھال کرنا بھی ہے ؟

The Hon'ble the Minister of Justice Dr. Kailas Nath Katju: The Chairman is expected to supervise the rural development work in the district in addition to presiding at meetings of the Rural Development Association.

वानरेबुल मिनिस्टर आफ़ जस्टिस (डाक्टर कैलाश नाथ काटजू):

चेयरमैन से यह उम्मीद की जाती हैं कि वह ग्राम सुधार ऐसोसिएशन की सभाओं में सभापति का स्थान ग्रहण करने के अलावा जिले के ग्राम सुधार के काम की निगरानी करें।

آئریبل منستر آف جستس ۔ (وَاکْتُو کیلافی ناتھہ کائجو) ۔۔ * ۱۳ ۔ چیرمین سے بیء آمید کی جاتی ہے کہ رہ گرام سرھار ایسوسی آیشی کی سبھاؤں میں ستھا بتی کا استہاں گرھی کرنے کے علوہ ضلع کے گرام سدھار کے کام کی نگرائی کریں

Shri Rameshwar Dayal: श्री रामेश्वर दयाल:

क्या गवर्नमेंट यह बताने की कृपा करेगी कि चियरमैन ग्राम सुवार सभा के काम की िनगरानी देहातों में जाकर किया करेंगे ? Shri Rameshwar Dayal:

कोई सहयोग देते हैं ?

شہی رامیشور دیال ـــ

کیا گور نمنت یہے بتانے کی کرپا کریگی کے چیرمین گرام سدھار سبھا کے کام کی نگرانی دیہاتوں میں جاکہ کیا کرینگے ؟

The Hon'ble the Minister of Justice: आनरेब्ल मिनिस्टर आफ़ जस्टिस:

यह उनके ऊपर मुनहसर हैं। मैं समझता हूं कि गांव की निगरानी के लिये देहात में जाना चाहिये।

آنويبل منستر آف جستس ـــ

یہہ اُن کے اُرپر منحصر ہے۔ میں سمجیتا ہوں که گاؤں کی نگرانی کے لیئے دیہات میں جانا چاہیئے *

Shri Rameshwar Dayal : श्री रामेश्वर दयाल :

क्या चेयरमैन को देहात में आने जाने का खर्च सरकार की ओर से मिलेगा?

ہوی رامیشور دیال __

کیا چیرمین کو دیہات میں آنے جانے کا خوچ سوکار کی اُور سے ملیکا ؟

The Hon'ble the Minister of Justice: आनरेबुल मिनिस्टर आफ जस्टिस: यह मामला जेर गौर हैं। हमें उम्मीद थी कि चेयरमैन साहब इसको सेवा भाव से करेंगे।

آنریبل منستر آف جستس — یہ معاملہ زیر غور ہے ۔ همیں امید تھی کہ چیرمین صاحب اس کو

Shri Rameshwar Dayal श्री रामेश्वर दयाल: (अ) क्या सरकार यह जानती हैं कि पीलीभीत ज़िले में इस वर्ष की बनी हुई ग्राम सुघार सभाओं के चेयरमैंनों से आर॰ डी॰ आ ई॰ (R. D. I.) जो कि पुराने चले आ रहे हैं कोई सहयोग नहीं चाहते और न उनको

(ब) क्या सरकार यह बतलाने की कृपा करेगी कि श्री मुज़फ्फर हुसेन आर्गनाइज की शिकायत चेयरमैन एसोसिएशन, मेम्बर्स एसोसिएशन व लोकल एम० एल० एज० (M.L. A's.)ने आर० डी० आई० से की। अगर हां तो कितनी बार और उस पर क्या ऐक्शन (action) लिया गया?

شرى داميشود ديال --

* آآ — (الف) کیا سرکار یہ جانتی ہے که پیلی بھیت میں اس درش بنی ہوئی گوام سدھار سبھاؤں کے چیر مینوں سے آر ۔ تی ۔ آئی (R.D.I.) جو که پرانے چلے آرہے ھیں کوئی سہیوگ نہیں چاھتے اور نا ان کو کوئی سہیوگ دیتے ھیں ؟ .

The Hon'ble the Minister of Justice: (a) There is only one Rural Development Inspector in Pilibhit. It is understood that the only complaint of the Chairman is that the Inspector does not see him as often as he would like him to do so.

(b) Two complaints were made by the Chairman and one each by one of the members and the local Member of the Legislative Assembly. These complaints are being enquired into by the Rural Development Inspector.

The Hon'ble the Minister of Justice आनरेबुल मिनिस्टर आफ जस्टिस:

- (क) दो पीलीभीत में सिर्फ़ एक ग्रामसुघार का इन्सपेक्टर है। यह समझा जाता है कि चेयरमें न की सिर्फ़ यह शिकायत है कि इन्सपेक्टर उनसे उतनी बार मुलाकात नहीं करते जितनी बार वह चाहते हैं।
- (ख) देा शिकायतें चेयरमैन ने की थीं और एक बार एक मेम्बर ने शिकायत की थीं और एक बार उस जगह के एम० एल० ए० ने। ग्राम सुधार के इन्सपेक्टर द्वारा इन शिकायतों की जांच की जा रही है।

آنریبل منستر آف جستس ۔
(الف) چیلی بھیت میں صرف ایک گرام سدھار اِنسپیکتر ہے - یہت سمجھا جاتا ہے کہ چیرمیں کی صرف یہت شکایت ہے کہ اِنسپیکتر ان ہے اتنی مرتبه ملاقات نہیں کرتے جتنی بار وہ چاہیتے ہیں
(ب) دو شکایت یہ چیرمین نے کی تھیں اور ایک بار ایک میمبر نے شکایت کے ایم ایل اے نے ۔ گرام سدھار کے اِنسپیکتر دوارا ان شکایتوں کی جانبے کی جارہی ہے *

Nomination of person to Selection Committees to select Honorary Magistrates

- *15. Mr. Muhammad Ishaq Khan: Will the Government be pleased to state the names of the M. L. A's. who have been nominated to the various Selection Committees of the districts for selecting honorary magistrates, and the party to which they belong?
- *16. Will the Government be pleased to state the names of other persons also nominated by the Government to these Committees district-wise and the party to which they belong?

The Hon'ble the Minister of Justice: A statement giving names of members nominated by Government to the Selection Committees for appointment of Honorary Magistrates in the various districts is laid on the honourable member's table. Nominations have not yet been made to the seven districts emitted from the statement. Name of party (as far as known) is given against each nominated member.

(See Appendix A, page 765.)

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Will the Government be pleased to state why nominations have been made against the rules adopted by the House only recently?

The Hon'ble the Minister of Justice: In the first place I do not admit that any nominations were made against the spirit of the rules. In the second place the honourable member will remember that rules are not Acts of this Legislature.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Is the Government aware that nominations have been made of persons practising on the criminal side in certain districts?

The Hon'ble the Minister of Justice: I was informed that in some districts all the legal practitioners are practising both in the civil and criminal courts and there were no practitioners on the civil side only. Therefore, only in one or two cases this has been done.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Will the Government be pleased to state with special reference to the district of Bahraich if nomination has been made of Pandit Kanhaiya Lal Misra, Vakil? Is the Hon'ble Minister aware that this gentleman is exclusively a criminal practitioner and his nomination is therefore against the rules?

The Hon'ble the Minister of Justice: I do not accept the honourable member's premises. Any way I require further notice of this question.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Is the Government aware that he is the Secretary of the District Congress Committee?

The Hon'ble the Minister of Revenue: He is not the Secretary:

The Hon'ble the Minister of Justice: The difficulty, Sir, is that my honourable friend is speaking on instructions.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: I am speaking on instructions.

The Hon'ble the Minister of Justice: Then I suggest that the person who is giving instructions should put the supplementary questions.

*17. Mr. Muhammad Ishaq Khan: Will the Government be pleased to lay a copy of the instructions issued to the District Officers for putting inot operation the scheme of recruitment of honorary magistrates in their respective districts in the Province?

The Hon'ble the Minister of Justice: A copy of instructions is laid on the honourable member's table.

(See Appendix B, page 772.)

SCHEME OF RURAL DEVELOPMENT DEPARTMENT

*18. Mr. Muhammad Ishaq Khan: Will the Government be pleased to lay on the table a copy of their scheme about the Rural Development Department and its activities with special reference to the recent grant of about Rs. 87½ lakks provided in the current budget as mentioned in the Premier's Budget speech on pages 10 and 11?

The Hon'ble the Minister of Justice: The details of the scheme are being worked out and a copy will be placed on the table of the House when it is ready.

*19. Mr. Muhammad Ishaq Khan: Will the Government be pleased to state as to whether it proposes to continue the system of

work through organizers and whether it is the intention of the Government to fill these posts through the Public Service Commission? If not, why?

The Hon'ble the Minister of Justice: (i) The matter is under consideration.

(ii) Does not arise.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: With reference to the answer that the details of the scheme are being worked out and that a copy will be placed on the table of the House, will the Hon'ble the Minister state as to how this figure of Rs.87½ lakhs was worked out in the budget speech of the Hon'ble the Premier? Was any scheme worked out at that time or was this sum roughly put in the budget speech?

The Hon'ble the Minister of Justice: Assuming that the supplementary question is a supplementary question, I said in the answer that the details are being worked out, otherwise the outline has been worked out already.

Kunwar Sir Maharaj Singh: Is the Government aware that the placing and passing in the budget estimates of large items of expenditure such as the figure of Rs.87 $\frac{1}{2}$ lakes is wholly contrary to the usual procedure?

The Hon'ble the Premier (Shri Govind Ballabh Pant): No.

Kunwar Sir Maharaj Singh: Is the Government prepared to place these scheme before the Finance Committee?

The Hon'ble the Premier: The Government is prepared to do everything that will satisfy the honourable members, if they are not yet satisfied, and to place such schemes before the Finance Committee as under the rules must be placed before it.

Kunwar Sir Maharaj Singh: Is the Government going to place these schemes or scheme before the Finance Committee or not? I put this as a specific and definite question to the Hon'ble the Premier.

The Hon'ble the Premier: The Government has already given the outline of the scheme. If it considers that it is necessary to place this scheme before the Finance Committee it will do so.

Kunwar Sir Maharaj Singh: Is the Government aware that a large number of the members on this side of the House are anxious that schemes of this large importance and involving heavy expenditure should be placed before the Finance Committee?

The Hon'ble the Speaker: I do not allow that question. It is not a question but a request which can very well be made by a letter.

PUTTING IN POLICE LOCK-UP OF A SERVANT OF THE GOVERNMENT TREASURER, GONDA

*20 Shri Lal Bihari Tandon: Is the Government aware that on 16th March, 1938, the Sub-Divisional Magistrate, Gonda ordered one of the servants of Rai Sahib Lala Gopal Lal Sah, Government treasurer, Gonda, to be put in Police lock-up?

The Hon'ble the Premier: No.

*21. Shri Lal Bihari Tandon: Is the Government also aware that the aforesaid emyloyee of the treasurer was actually taken to the Kotwali?

The Hon'ble the Premier : Yes.

*22. Shri Lal Bihari Tandon: If the answers to questions above be in the affirmative, will the Government be pleased to state the particular offence of which the said employee of the treasurer was charged?

The Hon'ble the Premier: The servant of Rai Sahib Lala Gopal Lal Sah was found throwing coloured water indiscriminately and did not even spare the Sub-Divisional Officer of Gonda, who is a Muslim and had a Tarkish cap on when he happened to pass by in a car. In view of the communal tension at Gonda it was necessary to prevent the servant from doing this and the Rai Sahib was accordingly requested to send the man to Kotwali to be warned that if he continued throwing coloured water indiscriminately action might have to be taken against him under section 107/117 of the Criminal Procedure Code. The Rai Sahib sent the man to Kotwali where he was warned but he was not put into the lock-up.

*23. Shri Lal Bihari Tandon: Is it also a fact that the Sub-Divisional Magistrate, Gonda sent a letter to the master of the servant who was sent to the Police lock-up in connexion with this affair?

The Hon'ble the Premier: Yes.

*24. Shri Lal Bihari Tandon: If the answer to question above be in affirmative, will the Government be pleased to lay a copy of the letter on the table?

The Hon'ble the Premier: A copy is laid on the honourable member's table.

(See Appendix C, page 774)

*25. Shri Lal Bihari Tandon: Is it also a fact that the action of the Sub-Divisional Magistrate, Gonda, caused communal tension in the Gonda town?

The Hon'ble the Fremier: No.

Shri Lal Behari Tandon: श्री लाल विहारी टंडन:

क्या उस वक्त वह आफ़ीसर अपनी (duty) डचूटी पर जा रहे थे या कि किसी प्राइवेट काम से जा रहे थे ?

شري لال بهاري تندن — کيا اُس رئيت ره آفيسې اپنی ديوتی (duty) چې جا رهے تهے يا که کسی چېائيويت (private) کم سے جارهے تهے ؟

The Hon'ble the Premier: आनरेबुल प्रीमियर:

इसकी मुझको इत्तला नहीं है।

آنريبل پريميئي — اِس کي مجهو اطلاع نهيں هـ ـ Shri Lal Behari Tandon : श्री लाल बिहारी टंडन:

क्या उस शख़्त ने जो रंग फेका वह जान कर फेंका या खेलते हुये पड़ गया था।

شرى لال بهارى تندن _

کیا اُس شخص نے جو رنگ پھینکا ۔ رہ جان کر پھینکا ۔ یا کھیلتے ہوئے پڑگیا تھا ؟

The Hon'ble the President: आनरेबुल प्रीमियर:

जब कोई आदमी तुर्की टोपी पहिने जा रहा है और उसके ऊपर रंग फेंका गया तो यह समझा जायेगा कि रंग फेंकने वाले ने जान बूझ कर फेंका है।

آ تريبل پريميئر _

جب کوئی آنمی ترکی توپی پہنے جا رہا ھے اور اُس کے اُرپر رنگ پہینکا گیا تو یہم محمد جائیگا که رنگ پہینکنے والے نے جان بوجهم کر پھینکا ھے *

Shiri Lal Bihari Tandon: श्री लाल बिहारी टंडन :

क्या यह वाक्रया है कि जब सब-डिविजनल आफ़िसर पर रंग पड़ा तो वह छड़ी लेकर उसको मारने के लिये दौडे ?

شري لأل بهاري دُندَن ــ

کیا یہ، واقعہ ہے کہ جب سب قریزنل آنیسر در رنگ برا تو رہ چنزی لیکو اُس کو مارنے کے لیئے دورے ؟

The Hon'ble the Premier: आनरेबूल प्रीमिशर:

इसके मुताल्लिक कोई इत्त जा नहीं है। जहां तक मालूम हुआ है छड़ी लेकर मारने नहीं दौड़े थे।

آنريبل پريميئر __

اس کے متعلق کوئی اِطلاع نہیں ھے ۔ جہاں تک معلوم ھوا ھے چھڑی لیکہ مارنے نہیں دورے تھے *

Shri Lal Bihari Tandon : श्री लाल बिहारी टंडन :

उस समय किस तरह का कम्यूनल टैन्शन (communal tension) था ?

شری لال بہاری تندن _

أس سمه كس طرح كا كميونل تينشن (communal tension) تها ؟

The Hon'ble the Premier: आनरेबुल प्रीमियर:

यह कम्यूनल टैन्शन इस तरह का था कि यदि कोई मुअस्त्रिज मुसलमान पर रंग फकता तो झगड़ा हो जाता।

آنہ يبل پريميئر __

یه کمیونل آینشن اس طرح کا تها که یدی کوئی معرز مسلمان پر رنگ پیینکتا تو جهاتا *

PROHIBITION OF MARRIAGE CELEBRATIONS, ETC. DURING MUHARRAM

26. Shri Ram Charitra Pande: Is the Government aware that during the last Muharram many Muhammadan Sub-Inspectors proclaimed by beat of drum in many places in the Province that Hindus were prohibited from celebrating marriages and singing and playing music during the whole period of the Muharram?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Government have no information except as regards Nanpara about which separate questions have been put by the honourable member.

- *27. Shri Ram Charitra Pande: If so, will the Government kindly state if any such instructions were given to them by the Government?
- *28. If the answer to the latter part of question above he in the negative what steps do the Government propose to take against them? Will the Government be pleased to state its policy in the matter?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Do not arise.

Shri Bhagwan Din Misra: श्री भगवानदीन मिश्र:

क्या गवर्नमेंट यह बताने की क्रमा करेगी कि इन सवालों के बारे में गवर्नमट को क्या मालूम हैं ?

شری بھگوان دین مصر — : Shri Bhagwan Din Misra کیا گورنمنت بہم بتانے کی کرپا کہ یگئی کم ان سوالوں کے بارے میں گورنمنت کو کیا معلوم ہے ؟

The Hon'ble the Premier: आनरेब्ल प्रीमियर:

उसके बारे में सब-इन्सोक्टर (sub-inspector) ने एलान किया था कि मुहर्रम के समय बाजा न बजाया जाये और पहिले भी वक्तन फ़क्कतन ऐसा हुक्म जारी हुआ हैं।

آنويبل پېيميئر -

اس کے بارے میں سب اِنسپیکٹر (sub-inspector) نے اعلان کیا تھا کہ محرم کے سمے باجہ نہ بجایا جائے اور پہلے بھی رنتاً فوقتاً ایسا حکم جاری ہوا ہے -

Shri Bhagwan Din Misra: श्री भगवानदीन मिश्र: क्या इस तरह की कोई नीति सरकार ने जारी की थी?

شری بیگوان دین مصر — Shri Bhagwandin Misra — کی کوئی دیتی سرکار نے جاری کی تھی ؟

The Hon'ble the Premier: आनरेबल श्रीमियर:

ऐसा वम पार साल जारी किया गया था और इस साल भी जारी करना पड़ा।

آنريبل پريميئر -

ايسا حكم دارسال جاري كيا كيا تها اور اس سال بهي جاري كرنا درا -

*29 & 30. Shri Ram Chritra Pande: [Withdrawn.]

*31 & 32. Shri Ram Chritra Pande: [Postponed.]

MUHARRAM IN GHAZIPUR

*33. Maulvi Rizwan Allah (absent): Is it a fact that since the 4th of Muharram till the 10th corresponding with 7th up to 13th March no Muharram procession was taken out in Ghazipur city?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Yes.

*34. Maulyi Rizwan Allah (absent): Is it a fact that all the tazias have remained unburied till now?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Yes.

*35. Maulvi Rizwan Allah (absent): Is it a fact that on the 4th of Muharram corresponding with 7th March all the alums posted in Sadwara Mohallah were thrown in drains under the order of high officials?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: No. It is not a fact that on the 4th of Muharram or any other day any alum posted in Sadwara Mohallah or anywhere else was thrown into the drain under the orders of any official or otherwise. As a matter of fact the taziadar had posted two pinjas and an alum on a public road against the previous custom and they refused to remove them inspite of the orders issued by the local authorities. On the failure the alum and the punjas were removed with due respect by the Sunni Kotwal, M. Laiq Ahmad.

*36. Maulvi Rizwan Allah (absent): Is it a fact that all such alums bore the name of the Prophet or portions from the holy Quran?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: The alum did nor bear the name of the Prophet or portions from the holy Quran. The punjas bore the Kalma Taiba.

*37. Maulvi Rizwan Allah (absent): Is it a fact that a pamphlet issued in the name of Sewak with the heading (Hindu Bhaiyon say Prarthana) was freely distributed amongst the city Hindus?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: No pamphlet was distributed. A few copies, not exceeding seven, of a hand-written bill were found pasted at some places in the city in the early morning on 11th and they were promptly removed by the police and well-meaning citizens.

*38. Maulvi Rizwan Allah (absent): Will the Government be pleased to state the contents of the said pamphlet?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: The hand-bill was anonymous and it was the work of some mischief-monger intended to forment communal trouble. No useful purpose will be served by giving its contents.

*39. Maulvi Rizwan Allah (absent): Has the Government under consideration any action which may facilitate the burial of tazia?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Local authorities are prepared to afford legitimate facilities for the burial of tazias?

*40. Maulvi Rizwan Allah (absent): Does Government propose to make an enquiry in the whole affair?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Government has received complaints from several places and is considering them.

*41 & 42. Shri Mahabir Tyagi: [Postponed.]

GUN LICENCES TO KISANS

*43. Shri Mahabir Tyagi: What is the policy of Government with regard to the issue of gun licenses to kisans of such villages as are situated near forests?

The Hon'ble the Premier: The policy of the Government is stated in rule 140 of the United Provinces Arms Rules and Orders and suitable instructions have been issued in this connexion.

Shri Mahabir Tyagi: श्री महावीर त्यागी:

क्या गवर्नमेंट ने इसके मुताल्लिक जो हिदायत दी हैं उसकी नक्कुल टेविल (table) पर रख सकेगी ?

The Hon'ble the Premier: आनरेब्ल प्रीमियर:

इस किस्म का सवाल कई वार पूछा जा चुका है।

Shri Mahabir Tyagi: श्री महाबीर त्यागी:

मेरा सवाल यह है कि क्या इस किस्म के हिदायत की कापी (copy) टेबिल (table) पर रक्बी जायगी ?

The Hon'ble the Premier: आनरेबुल प्रीमियर:

आप के सवाल पर गौर किया जायेगा।

*44-46. Shri Mahabir Tyagi: [Postponed.]

CASE AGAINST THE SUB-INSPECTOR OF THANA BINOLI, MEERUT

- *47. Shri Mahabir Tyagi: (a) Is it a fact that Mr. Justice Ganga Nath, while dismissing a criminal appeal case against the conviction of Alam Singh, and three others under section 304, Indian Penal Code, forwarded the judgment of the High Court to Government with the remark that an enquiry should be made into the conduct of the Sub-Inspector who had investigated that case?
- (b) Has Government made any inquiry into the conduct of the Sub-Inspector?
  - (c) Is the Sub-Inspector still serving in than Binoli (Meerut)? The Hon'ble the Premier: (a) Yes.
- (b) Government are issuing instructions for suitable action against the Sub-Inspector.
  - (c) No.

Shri Mahabir Tyagi: श्री महाबीर त्यागी:

गवर्नमेन्ट जब चाहे जारी करे लेकिन क्या उनकी कापी देगी?

آنويبل پديميئر — نهين -

Shri Charan Singh: May I know when did the Government order this enquiry, i.e., after the receipt of the question or before it?

The Hon ble the Premier: The usual practice is that whenever such orders are passed the Superintendent of Police under standing orders has to appoint a body to make an enquiry and when the results of that enquiry are not considered as satisfactory then the Government takes action, but in this case we have issued instructions prematurely,

STRICTURES PASSED AGAINST A SUB-INSPECTOR OF THANA GHAZIABAD

- *48. Shri Mahabir Tyagi: (a) Has the attention of Government been drawn towards the strictures passed against a Sub-Inspector of Police by Mr. L. A. Puech, Special Magistrate in course of his judgment in the case under sections 147, 332 and 225, Indian Penal Code, in which Shiva Charan and six others of village Ikla, than Ghaziabad were charged for causing hurt to the Police?
- (b) Are the Government aware that the Magistrate has charged the Sub-Inspector with "perjured himself to his heart's content in bolstering up this false case"?
- (c) Has Government given any punishment to the said Sub-Inspector?

The Hon'ble the Premier: (a) Yes.

(b) Yes.

(c) Inquiries were made into the observations made by Mr. Puech against the Sub-Inspector and it was found that they were not justified.

Shri Mahabir Tyagi: What was the nature of separate enquiry when the Government already had the privilege of the considered opinion of a judicial officer?

The Hon'ble the Premier: That is the standing rule. It is that in spite of any comments and strictures made in any judgment the Superintendent of Police or the local authorities will make any enquiry as to how far the comments are justified.

Shri Mahabir Tyagi: Was the enquiry a departmental enquiry?

The Hon'ble the Premier: It was an enquiry made by the District Magistrate.

Shri Charan Singh: Were any enquiries made from the persons concerned, I mean the accused?

The Hon ble the Premier: I could not tell you that definitely, but I think enquiries were also made from the persons concerned.

Shri Mahabir Tyagi: श्री महाबीर त्यागी:

डिस्ट्रिक्ट मैजिस्ट्रेट ने स्पेशल मैजिस्ट्रेट के हुक्म के खिलाफ़ हाईकोर्ट में कोई अपील दायर की थी ?

شري مہابیر تیاگی ۔۔۔ قسترکت مجستریت کے حکم کے خلاف ہائیکورت میں قسترکت میں کوئی اپیل دائو نہیں کی تھی ؟ کوئی اپیل دائو نہیں کی تھی ؟

Tne Hon'ble the Premier: आनरेब्ल श्रीमियर:

नहीं ।

آنويبل پريميئر — نہيں —

POTATO CROP IN THE HILLS

- *49. Shri Mahabir Tyagi: (a) How much money was sanctioned by Government for the improvement of potato crops in the hills this year?
- (b) Will the Government be pleased to state as to which of the hilly districts used this amount?
- (c) Was any improved quality of potato seed ordered from foreign countries and distributed in the hill areas of Naini Tal and Almora?
- (d) How much money was spent on the improvement of potatoes in Garhwal and Dehra Dun?

The Hon'ble the Minister of Justice: (a) A sum of Rs.12,000 had been sanctioned in 1937-38 for a scheme for the development and multiplication of potato seed in the hills.

(b), (c) and (d) For the sake of convenience parts (b), (c) and (d) are answered together. Since the scheme contemplated importing foreign seed of improved varieties and storing it at Bhowali for distribution for multiplication under departmental supervision in concentrated areas the major portion of the allotment has been utilized for the purchase of about 900 maunds of improved potato seeds from abroad. This seed

has been distributed to selected cultivators of villages in the neighbourhood of Naini Tal and Almora and of village Ghoni-Ramni in the Garhwal District. The seed has been sown under the strict supervision of the departmental officers. At the time of the harvest the seed will be returned at $1\frac{1}{4}$ times. The department will also make further purchases of seed according to requirements and thus build up a large stock for distribution in all the hill district including Dehra Dun, which will eventually supply potato seed to plains.

Shri Mahabir Tyagi: श्री महाबीर त्यागी :

यह आलू का बीज किस मुल्क से मंगाया गया है ?

شوي مہاہيو تياگي — يہم آلو کا بيہے کس ملک سے منگايا گيا ہے ؟

The Hon'ble the Minister of Justice:

I think from Scotland.

Shri Mahabir Tyagi; श्री महावीर त्यागी:

कितना रुपया बीज के खरींदने में खर्च किया गया ?

ہری سہابیر تیائی — کنا روپیم دیج کے خریدنے سیں خرچ کیا گیا ؟

The Hon'ble the Minister of Justice:

Major portion of Rs. 10,000.

Shri Mahabir Tyagi: श्री महाबीर त्यागी:

क्या तमाम बीज इन्हीं तीन जिलों में खर्च किया गया है ?

شري مها بير تياگي — کيا تمام بيج إنهيں تين ضلعوں ميں خوچ کيا گيا ہے؟

The Hon'ble the Minister of Justice: आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ जस्टिस क्ष्य ही बीज कुछ देहात नैनीताल, कुछ देहात अल्मोड़ा और कुछ देहात गढ़वाल में खर्च हुआ है, और देहरा दून में भी पहुंच जायगा।

آنويبل منستر آف جستس — ينه بيبج كچهه ديهات المورة اور كچهه ديهات كدهوال عين خرج هوا هـ اور دهوة دون مين بهى پهونيج جائيكا _

*50 & 51. Shri Mahabir Tyagi: [Postponed.]

MEETING OF HINDUS IN GOBAKHNATH MUTH IN GORAKHPUR

- *52. Mr. Mubashir Husain Kidwai (absent): Is it a fact that just after the withdrawal of the order under section 144, Criminal Procudure Code a huge meeting of the Hindus was held in Gorakhnath Muth in the city of Gorakhpur?
- *53. Is it a fact that some Hindu speaker delivered speeches instigating the Hindu public against the Masalmans?

- *54. Is it a fact that the local authorities contemplate prosecuting such speakers?
- *55. Is it a fact that the matter is under consideration of the Government?

The Hon'ble the Premier: It was reported to Government that an objectionable speech was made by one Hindu speaker at a meeting held near Gorakhnath Muth on the 25th February and they have sanctioned his prosecution under section 153A, Indian Penal Code.

- *56-60. Shri Radhakant Malaviya: [Postponed.]
- *61-63. Khan Bahadur Muhammad Raza Khan: [Postponed.]

GAMBLING AT THE DEWALI FESTIVAL

*64. Khan Bahadur Muhammad Raza Khan: ख़ान वहादुर मुहम्मद रजा खां: क्या यह वाकया है कि दीवाली के अय्याम में आमतौर से जुआ होता है ?

خان بهادر محمد رضا خان -

९ کیا یہ، واقعہ ہے کہ دیوالي کے ایام میں عام طور سے جوا ہوتا ہے؟

The Hon'ble the Minister of Justice: आनरेवल मिनिस्टर आफ़ जिस्टस:

सरकार को काई इत्तिला नहीं है।

Captain S. R. Pocock: Sir, with reference to the Government's reply to this question,, may I ask the Government whether it is true that they are not aware of gambling taking place on Dewali?

The Hon'ble the Fremier: Yes, gambling does take place in Dewali and in several places even in non-Dewali days.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Is it the intention of Government to stop this practice of gambling?

The Hon'ble the Fremier: Yes, with the co-operation of the honourable member.

मिन्जानिब गवर्नमेन्ट पुलिस को कोई इस किस्म की हिदायत नहीं है कि दीवाली के जमाने में अगर जुआ खेला जाये तो उसकी गिरफ्तारी न की जाये ?

The Hon'ble the Premier: आनरेबुल प्रीमियर:

नहीं, जिस मौसम में भी जुआ खला जाये गिरफ़्तार हो सकता है।

آنويال بريميئر —

نهين جس موسم مين بهي جوا كهيلا جائے گوفتار هوسكتا هے _

خان بهادر محمد رضا خان —

* ٢٥ — كيا گورنمنت بهالا مهرباني بتلائيگي كه اس سال سنه ١٩٣٧ع درال مدر كان در در در در در در گان گان ؟

१ میں دیوالی میں کتنے جوے یو ۔ پی میں گوفتاً رکیئے گئے ؟ * 65. Khan Bahadur Muhammad Raza Khan: खान वहादुर मुहम्मद रजा खा: क्या गवर्नमेट बराहे मिहरबानी बतायेगी कि इस साल सन् १९३७ ई० में दीवाली में कितने जुये यू० पी० में गिरफ़्तार किये गये ?

The Hen'ble the Minister of Justice: The labour involved in collecting the information will not be commensurate with the benefit, if any, and hence Government do not propose to collect it.

आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ जस्टिस:

इस इत्तिला के इकट्ठा करने में अगर कोई फ़ायदा हुआ भी तो इतना न होगा जितनी कि मेहनत करनी पड़ेंगी, इसलिये सरकार इकट्ठा करना नहीं चाहती।

آنريبل منستر آف جستس __

اِس اِطلاع کے انتها کونے میں اگر کوئی نائدہ ہوا بھی تو اتنا نہ ہوگا جتنی که مصنت کوئی پریگی - اس لیئے سرکار اکتھا کونا نہیں چاہتی *

خان بهادر محمد رضا خان -

* 11 - کیا گورنمنت اس کارروائي کو روکنے کا قصد کرتي هے جو دیوالي میں جائز سبجهه کر کی جاتی هے ؟

* 66. Khan Bahadur Muhammad Raza Khan: खान बहादुर मुहम्मद रजा खां: क्या सरकार उस कार्य्यवाई को रोकने का कस्द करती है जो दीवाली में जायज समझ कर की जाती है ?

The Hon'ble the Minister of Justice: Does not arise.

आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ जस्टिस:

यह सवाल पैदा नहीं होता।

آنريبل منسآر آف جسآس ـــ يهم سوال پيدا نهين هوتا -

FUNCTIONS OF MINISTERS

-) no. Date 25-3-'38
- *67. Shri Bireshwar Singh Chaudhri: (a) Will the Government be pleased to state the functions of the Ministers, primary or otherwise?
- (b) How do they control the administrative activities of the officers under them?

Parliamentary Secretary to the Hen'ble the Premier: (a) The functions of the Ministers are mentioned in the Government of India Act.

(b) Through supervision, calling for reports and issuing suitable orders.

O. no. Date *2 25-3-38

25-3-38

*68. Shri Bireshwar Singh Chaudhri: What is the course open to the general public to lay their grievances before the Government, in case the immediate local officers do not pay any heed to their complaints?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: The honourable member is referred to the instructions for the submission of petitions addressed to the local Government which were issued on 29th March, 1937, a copy of which is laid upon the honourable member's table.

(See Appendix D, page 775)

*69. Shri Bireshwar Singh Chaudhri: Is it permissible for the *3 25-3-38 members of the Legislature to approach the Ministers with the complaints or requests of their respective constituents?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Yes.

*70. Shri Bireshwar Singh Chaudhri: If the answer to the question be in the affirmative, what time and place, if any, are fixed for such interviews?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Members of the Legislature are always welcome to meet the Ministers at their office or their residence, but if on account of a rush of visitors any honourable member does not find it convenient to meet a Minister he can ask the latter to fix a time and place for an interview.

*71. Shri Bireshwar Singh Chaudhri: Is it a fact that Ministers have instructed their peons at the doors of their office rooms not to let any member of the Legislature go into the room unless he obtains permission from the Minister?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: No. There are no specific instructions about the members of the Legislature. The peons do not know all the members, but as a rule the peons make a reference to the Minister whenever any visitor wants to see him. Visitors often want to see the Ministers in private and some sort of regulation is necessary to ensure reasonable privacy for interviews and conversation.

*72. Shri Bireshwar Singh Chaudhri: Is it within the competence of the members of the Legislature to submit their opinions to the Ministers on any matter of public importance which affects their constituencies? If yes, what weight, if any, do the Ministers generally attach to such expression of opinion?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Yes. Ministers attach to such expressions of opinion the weight which they be lieve to be justified.

RESTORATIONS OF FINES, PROPERTY, ETC. OF PERSONS WHO PARTICIPATED IN THE CIVIL DISOBEDIENCE MOVEMENT

*73 Shri Jata Shankar Shukla: श्री जटा शंकर शुक्ल: क्या गवर्न भेन्ट सत्याग्रह आन्दोलन में भाग लेने वाले व्यक्तियों को सरकार द्वारा जब्त की गई सम्प्रतियां तथा उन पर किये गये जुर्मानों को वापस करेगी ? अगर हा तो कब तक वापस करेगी ? यदि नहीं तो किस कारण से ? इस सम्बन्ध में सरकार की क्या नीति होगी ?

شري جنّا شنكر شكل __

* ٧٣ - كيا گورنمنت ستياگولا آندولن مين بهاگ لينے والے ويكتيوں كو سركار دوارلا ضبط كي گئي سميتياں تتها أن پر كيئے گئے جرمانوں كو واپس كريكي ؟ اگر هان تو كس كارن سے ؟ اِس سميندهه ميں سركار كي كيا نيتي هوگي ؟

O. no. Date *21 25-3-'38 The Hon'ble the Premier: Government are collecting the information and will take up the question when complete material is available.

The Hon'ble the Premier: आनरेबुल प्रीमियर:

सरकार सूचनायें इकट्ठा कर रही है और वह इस सवाल पर उस वक्त गौर करेगी जब कि पूरी बातें मालूम हो जायेंगी।

آنريبل بويميئر -

سرکار سوچنائیں اکتھا کر رہي ہے اور اس سوال پر اس رقت غور کويکي جب که پوري باتیں معلوم ہو جائینگی *

T. B. PRISONER PATIENTS IN SULTANPUR DISTRICT JAIL

*29 **25-3-'3**8

- *74. Shri Ram Naresh Singh: (a) Is it a fact that the District Jail, Sultanpur has been specialized for the location of T. B. prisoner patients of the whole province?
  - (b) If so, since when?

The Hon'ble the Minister of Revenue: (a) Yes.

- (b) Since 1918.
- *75. Shri Ram Naresh Singh: Is it a fact that the said detention of T. B. prisoners there since such a long time has spread the infectious disease to the neighbouring villages and to the town of Sultanpur?

The Hon'ble the Minister of Revenue: No. (T. B. is on the increase all over India and the disease is prevalent in towns where there are no sanatoriums. Moreover the prisoners are kept aloof and do not come in contact with members of the public).

*76. Shri Ram Naresh Singh: Will the Government be pleased to lay on the table the number of deaths and attacks from T. B. in Sultanpur town, and villages Gora Barrack, Amahat and others of the neighth bourhood for the years 1927 to 1937, and the number of deaths due to T. B. and attacks for the same places for ten years immediately preceding the congregation of T. B. patients in the said jail?

The Hon'ble the Minister of Revenue: The information regarding the number of attacks and deaths from T. B. in Gora Barrack, Amahat

no. 25 etc. is not available, but the figures showing the number of deaths in the municipality area and the district are as follows:

	•							
Year						Municipality	District	
1927	• •	••		• •		Nil	1	
1928		••	••	••	••	10	9	
1929	••	٠.	••	••		Nil	12	
1930	••		••	••	••	4	3	
1931		• •	••	••	• •	Nil	Nil	
1932	••		••	••	••	1	2	
1933	••	••	••	••	••	1	Nil	
1934		••	••	• •		Nil	1	
1935	••	••	••	••		22	15	
1936		••	••	••	••	19	Nil	
1937	••	••	••	• •	••	22	2	

- (ii) There is no record of the number of attacks or of deaths prior to 1918, when the sanitorium was started there.
- *77. Shri Ram Naresh Singh: (a) Did the public of Sultaupur O. no. Date make representations to the previous Government for the removal of *32 25-3-38 the said T. B. Jail from Sultanpur?
  - (b) If so, what was the reply of the Government?

The Hon'ble the Minister of Revenue: (a) No.

- (b) Does not arise,
- *78. Shri Ram Naresh Singh: Is the present Government consi- *33 25-3-38 dering removal of the said T. B Jail from Sultanpur to some other

The Hon'ble the Minister of Revenue: The Inspector General has made a proposal which is under consideration.

*79 -81. Shri Jata Shankar Shukla: [Withdrawn.]

BAN ON THE BOOK "INDIA IN BONDAGE"

*82 Shri Sadho Singh: श्री साधी सिंह: क्या सरकार डाक्टर सदरलैंड की *34 25-3-'38 किताव "इंडिया इन बानडेंज" (India in bondage) को न छापने के हुनम को रद करने *35 25-3-38 के लिये सोच रही हैं?

شرى ساده، سنگهه --* ٨٢ - كيا سـوكار داكتـر سدرليند كي كتاب "انديا ان بانديـج" (India in Bondage) کو نہ چھاپنے کے حکم کو رد کرنے کے ایئے سوچ رہی ہے؟

The Hon'ble the Premier: The honourable member probably *69 25-3-'38 refers to Dr. Sunderland's book "India in Boudage: Her Right to Freedom." The foreign edition of the book was banned under the Sea Customs Act by the Government of India and the Indian edition was banned by the Bengal Government which order is applicable to the whole of British India. This Government never imposed any ban and regret that they are not in a position to lift it.

आनरेबुल प्रीमियर:

आनरेबुल मेम्बर का मतलब शायद डाक्टर सदरलैंड की किताब ''इन्डिया इन बौनडेज" हर राइट ट्रुफ़ोडम" (India in Bondage Her Right to Freedom) से हैं। गवर्नमेन्ट आफ़ इन्डिया ने सी कस्टम्स ऐक्ट (Sea Customs Act) के अधीन

किताब का विदेशो एडीशन (edition) जब्त कर लिया था और हिन्दुस्तानी एडीशन को बंगाल की सरकार ने जब्त कर लिया। बंगाल सरकार का यह हुक्म पूरे हिन्द्स्तान पर लागू है। इस सरकार ने कभी जब्दी नहीं की और उसे खेद है कि वह इस हुक्म को मंसूख नहीं कर सकती।

آنريبل ميمبر كا مطلب شايد دَاكتر سدر ليند كي كتاب " إنديا ان بانديج هر دائت أو فريدم " (India in Bondage : Her Right to Freedom) سے ھے - گورنمنت آف اِندَیا نے سے کستمس ایے کے (Sea Customs Act) کی رو مے کتاب کا بدیشی ایدیشن (edition) ضبط کرلیا تها اور هندرستانی ایدیشن کو بنگال کی سرگار نے ضبط کولیا ۔ بنگال کی سرکار کا یہے، حکم پورے برٹش مندوستان کے آلیئے ہے ۔ اس سرکار نے کبھی ضبطی نہیں کی اور اسے افسوس هے که وہ اس حكم كو منسوخ نهين كوسكتى -

Shri Harish Chandra Bajpai : श्रो हरिश्चन्द्र बाजपेई :

क्या सरकार इसकी कोई वजह बतलाएगी कि इस हुक्म को मन्सूख करने में उसको क्या चिन्ता है ?

شري هويشچندر باجپيئي ــ کیا سوکار اس کی کوئی رجے ہم بتلائیگی کم اس حکم کے منسوخ کرنے میں اُس کو کیا چنتا ھے ؟

The Hon'ble the Premier: आनरेब्ल प्रीमियर:

यु० पो० गवर्नमेन्ट बदिकस्मती से बंगाल गवर्नमेन्ट का हुक्म मन्सूख नहीं कर सकती ।

آنويبل پريميئر _

یو _ پی _ گـور نمنت بدقسمتی سے بنگاں گـور نمـنت کا عکم منسوخ نہیں Shri Harish Chandra Bajpai : श्री हरिश्चन्द्र बाजपेई : •

इस सरकार को अपने सुबे में अपने हुक्म को जारी करने का इख्तियार है कि नहीं ?

شى ھريشچندر باجييئى __ اس مرکار کو اپنے صوبہ میں اپنے حکم کو جاری کرنے کا اختیار ہے که نہیں؟ The Hon'ble the Premier: आनरेब्ल प्रीमियर:

ं दूसरे सूबीं की सरकार के हुक्म को रह करने का इस्तियार नहीं है।

آنه يبل پريميئر __

化金属 建二三种棒 医电极电流 دوسرے صوبوں کی سرکار کے حکم کو ردہ کونے کا اختیار نہیں ہے ۔ Shri Harish Chandra Bajpai : श्रो हरिश्चन्द्र बाजपेई

क्या प्राविश्वल बाटानोमी (Provincial Autonomy) में अपना हुक्म जारी करके इजाजत दे सकते हैं या नहीं?

شری هریشچندر بانوییش ـــ كيا يَبْ ارْنَشَيْلُ ايتَانُومَي (Provincial Autonomy) مَنِينَ ابْنَا حَكُم جاري کرکے اِنجازت دے سکتے دیں یا نہیں ؟ The Hon'ble the Premier : आनरेब्ल प्रीमियर:

अगर एक किताब एक सूबे में प्रोतकाईब (proscribe) होती है तो दूसरे सूबे में भी प्रोसकाईव समझी जाती है।

آفريبل يريميئر -

اگر ایک ایک کتاب صوبه میں پروسکرائب (proscribe) هوتی هے تو دوسہے موبه ميں بھی پروسكرائب سمجھي جاتي هے -

Shri Harish Chandra Bajpai : श्री हिरिश्चन्द्र बाजपेई :

क्या प्रीमियर साहब इस हुक्म को हटा लेंगे ?

شری هریشچندر باجپیئی --كيا بريميئر صاحب اس حكم كو هنّا لينگه ؟

The Hon'ble the Premier: आनरेब्ल प्रीमियर: यह ऐक्ट की तरमीम का सवाल है। इस पर गौर किया जायगा।

أنهيبل پريميئه -

یہ، ایکت کی تومیم کا ہو ل ھے ۔ اس پو غور کیا جائیگا ۔

GULWAGHAT BRIDGE TAX IN BAHBAICH

*83. Shri Bhagwan Din Misra : श्री भगवान दीन मिश्र: क्या सरकार यह *75 25-3-'38 बतलाने की कृपा करेगी कि डिस्ट्रिक्ट बोर्ड वहराइच ने गोलवाघाट पुल का टैक्स किस सन् से जारी किया है और उसकी सालाना आमदनी क्या रही है ? उस टैक्स में मोटर, बैलगाड़ी, इक्का और पैंदल का क्या रेट (rate) है और हर एक से अलहदा अलहदा हर साल कितनी आमदनी हई है ?

شرى بهكوان دين مصر -

* ٨٣ - كيا سركار يهم بتلانے كي كرپا كرے كي كه دستركت بورة بهرائيم نے گولوا گھات پل کا تیکس کس سنہ سے جاری کیا ہے آور اس کی سالانہ آمدنی کیا رهی هے ؟ اس تیکس میں موتر - بیل گاری _ یکه اور پیدل کا ریت (rate) هے ؟ اور هر ايك سے عليحدة عليحدة هر سال كتنى آمدنى هوئى هے ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government (Shri Atmaram Govind Kher): Since 14th August, 1931 the annual income has been as follows:

					Rs.	a.	p.
1931-92		• •	••		1,445	0	0
1932-33		••	•	. ••	1,342	0	0
1933-84		••	••	••	983	0.	0
1934-35	••		•		1,456	13	6
1935-36	••	••	••		1,793	9	6
1936-37		••	••	••	1,648	7	3
1937- 3 8 1	up to 20th March, 1938	••	. •• .s	••	1,685	4.	9

का आ जा

The rates for different kinds of traffic are:

```
Bullock carts laden
Bullock carts unladen ...
Motor car
                                                                    per lorry.
Lorry
                                                                  9 per head.
Pedestrian
```

The figures of income derived under each item are not available.

पार्लियामेटरी सेक्रेटरी ट् आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ लोकल सेल्फ़ गवर्नमेन्ट (श्री आत्माराम गेबिन्द खेर):

१४ अगस्त सन् १९३१ ई० से सालाना आमदनी इस तरह हैं :---

					60	आ॰	पा०
१९३१-३२		•••	•••	•••	१,४४५	0	0
१९३२-३३	•••	•••	•••	•••	१,३४२	0	. 0
१९३३-३४	***	•••	•••	•••	९८३	0	0
१९३४-३५		•••	•••	•••	१,४५६	१३	Ę
१९३५-३६	•••	•••	•••	•••	१,७९३	9	Ę
१९३६-३७	•••		•••	•••	१,६४८	૭	₹.
१९३७-३८	२० मार्च सन्	१९३८ ई० तक	•••	•••	१,६८५	γ	9

भिन्न भिन्न ट्रेफ़िक की शरह यह है:--

医结合管的基础 医静脉点管 化重量 医二十二十二十二十二		6.0	9110	11	•	
बैलगाड़ी भरी हुई	•••	0	२	₹	फ़ी	गाड़ी
बैलगाड़ी खाली	•••			-	,,	
इक्का	•••	0	₹	0	फ़ी	इक्का
मोटरकार	•••	o	१२	0	फ़ी	मोटरकार
स्रारी किंदि के किंदि के किंदि के कि	•••	२	४	0	फ़ी	लारी
पैंदल चलने वाले	•••	0	0	ş	फ़ी	आदमी

अलग अलग मद की आमदनी की तादाद अभी नहीं मिली।

هارليامينتري سيكويتري تو آنريبل منستر آف لوكل سيلف گورنمنت -١٢ اكست سنه ١٣١ أع ير سألانه آمدني اس طوح ها يسب ال

ં ુર્દે(ૄ ે ઢાં	روييه		Add the second			
	1mro	•	•	••••	۲۲- ۱۹۳۱ع	سنم
* •	irrt		••		1977-77	«i»
	49AF		•••		۲۳-۳۳ ع	Ki.
4 '1r'	1004 ·		•••		= 19mm-ro	سنك
4 9	Jvgr".	•••		•••	٢٩-٥٣٩ اع	سنه
	1984		***		۲۷-۲۷ اع	Lim
9 m	7940 ·	اع تک)	اری سنه ۹۳۸	~ f+)	=1924-PA	سنت

مختلف قسموں کي ٿريفک کي شرحين نيچے دي هوئي هيں ۔ الدي هرئي بيل گازيان .... بغير ادى ھوئى گازياں .... " في يكه
 " في موثو كار
 " في الري
 " في إدمي موڈر کار .... ھر مد سے علیصدہ علیصدہ آددئی کی رقمیں نہیں مل سکیر

Shri Bhagwan Din Misra : श्रो भगवान दीन मिश्र :

अगर आमदनी की ठीक संख्या नहीं मिल सकी तो क्या गवर्न मेन्ट कृपा करके यह बतलायेगी कि सब से अधिक आमदनी किस मद से हुई ?

شری بهگوان دین مصر اگو آمدنی کی ٹھیک سنکھیا نہیں مل سکتی تو کیا گورنمنٹ کریا کہ کے یہ بتلائیکی که سب سے اِدھک آمدنی کس مد سے ھرئی ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: पालियामेंटरी सेकेटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ लोकल सेल्फ्र-गवर्नमेन्ट:

अमी डिस्ट्रिक्ट बोर्ड से ठीक इत्तिला नहीं मिली इसलिये गवर्नमेन्ट नहीं बतला सकती है कि सब से अधिक आमदनी किस मद से है।

پارليا مينٿري سيكويٽوي ٿو آنريبل منستر آف اوكل سيلف گورنم**ن**ت -ابھی قسترکت بورت سے ٹھیک اطلاع نہیں ملی اس لیئے گےورنمنت نہیں بالسكتى هے كه سب سے ادهك آمدنى كس مد سے هے -

Shri Bhagwan Din Misra: श्री भगवान दीन मिश्र: जो आदमी इस O. no. Date टैक्स के सिलसिले में रखे गये हैं उन पर बोर्ड का सालाना खर्च क्या है ?

شری بهگوان دین مصر -* ١٨٢ - جو آدمي اس تيكس كے سلسلم ميں ركھے گئے هيں أن پر بورة كا سالانه خرچ کیا هے ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Rupees 72.

पार्लियामेंटरी सेकेटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ लोकल सेल्फ़-गवर्नमेन्ट: ७२ रुपये।

بارلها مينتري سيم يتري تو آنريبل منستر آف لوكل سيلف گررنسات -

FLOODS IN BAHRAICH DISTRICT

*77 25-3-*38

* 85. Shri Bhagwan Din Misra: श्री भगवान दीन मिश्र: क्या गवर्नमेन्ट को यह मालूम है कि ज़िला वहराइच (तहसील कैंसरगंज) में कितने साल से बरावर वाढ़ आती हैं ? क्या सरकार को यह भी मालूम है कि तीन साल से साल व साल नुक़सान अधिक हो रहा है ?

شرى بهگوان دين مصر -

* ٨٥ — كيا گورنمنت كو يه معلوم هے كه ضلع بهرائي (تحصيل قيصرگنج) ميں كننے سال سے برابر بازهه آتي هے ؟ كيا سركار كر يه بهي معلوم هے كه تين سال سے سال نقصان ادهك هو رها هے ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self Government: 1922 to 1925 and 1934 to 1937, Yes.

पार्लियामें ट्री सेकेटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ लोकल सेल्फ़-गवर्नमेन्ट: सन् १९२२ से १९२५ ई० तक और सन् १९३४ से १९३७ ई० तक। जी हां।

پارلیامینتری سیکریتری آنریبل منستر آف لوکل سیلف گورنمنت -سنه ۱۹۲۱ع سے سنه ۱۹۲۵ع تک اور سنه ۱۹۳۳ع سے سنه ۱۹۳۷ع تک _ جی هاں -

*78 **25-3-38**

* 86. Shri Bhagwan Din Misra: श्री भगवान दीन मिश्र: क्या सरकार यह बताने की कृपा करेगी कि जिले में सरकारी नावें या डिस्ट्रिक्ट बोर्ड की कितनी नावें हैं? क्या सरकार बरसात के पहिले कुछ अधिक नावों के रखने की बात पर विचार कर रही हैं?

شري بهكوان دين مصر -

* ۸۲ — کیا سرکار یہ، بتانے کی کرپا کہیگی که ضلع میں سرکاری ناویں یا دسترکت بورة کی کتنی ناویں هیں ؟ کیا سرکار برسات کے پہلے کچھ ناؤں کے مسلم المسلم رکھنے کی بات پر رچار کر رھی ہے ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: The District Board has three boats of its own. Besides these 10 boats were purchased in 1926 from the Flood Relief Fund. Out of them only 5 are now serviceable. Sanction has been given to the purchase of one new boat from the Rural Development Fund.

पार्लियामेंटरी सेकेटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ लोकल सेल्फ-गवर्नमेन्ट :

डिस्ट्रिक्ट बोर्ड की अपनी ३ नावें हैं। इनके सिवाय सन् १९२६ ई० में १० नावें प्रलड रिलीफ़ फ़न्ड के रुपये से मोल ली गई थीं, उनमें से अब केवल पान काम की हैं। एक नई नाव ग्रामसुघार के रुपये से सरीदने की इजाजत दी गई है।

پارايامينتري سيكويتري أو أنريبل منستر أف لوكل سيلف كورنمنت -۸۲ قستوکت بورة کی اینی ۳ ناویس هیں ۔ ان کے سواے سنه ۱۹۳۱ میں ۱۰ نارین فلقہ ریلیف فلک کے روہیہ سے مول لیے گئی تھیں - اُن میں سے اب صرف پانچ کام کی ھیں - ایک نئی ناؤ گرام سدھار کے روہئے سے خریدنے کی اجازت

Kunwar Sir Maharaj Singh: Have Government any information as to whether the number of boats together with the additional boat which is going to be provided are adequate for the purpose of saving human life?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Government is aware that the number of boats is not adequate and a large number of boats is required; that is why the Government is considering whether to appoint a committee for investigation as to the cause of the floods and also the necessity of increasing the number of boats.

Kunwar Sir Maharaj Singh: When will this committee be appointed

and whom will it be composed of?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: I cannot definitely say when the committee is going to be appointed because the whole question is going to be considered by Government. As soon as the decision is arrived at the committee will be appointed.

Kunwar Sir Maharaj Singh: Is it the intention of Government to

expeditethe formation of this committee?

Parliamentary Secretary to the Hon ble the Minister of Local Self-Government: Yes.

Shri Bhagwan Din Misra: श्री भगवान दीन मिश्र:

क्या गवर्नमेन्ट को मालूम है कि डिस्ट्रिक्ट बोर्ड के वहराइच-जर्वल रोड पर पांच ऐसी निदियां हैं जहां बरसात के मौसम में पांच नावों की जरूरत पड़ती है ?

شرى بهاوان دين مصر -کیا گورنمنت کو معلوم نے که دسترکت بورد کے بھرائیم - جسرول رود ہم پانچ ایسی ندیاں هیں جهاں بوسات کے موسم میں پانے بے ناؤں کی صدورت

Parliamentary Secretary to the Hon ble the Minister of Local Self-Government : पालियामेटरी सेकेटरी टू आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ लोकल सेल्फ-गवनमेन्ट :

गवर्न मेन्ट को इसकी इत्तिला नहीं हैं-मैं इस सवाल के लिये नोटिस चाहता है।

پارلیا مینتری سیکی یقری آو آنریبل منستر آف لوکل سیلف گورنم**نت** ... گورنمنت کو اس کی اطلاع نہیں ھے میں اس سوال کے لیئے نوڈس چاھتا

• 87 Shri Bhagwan Din Misra: श्री भगवान दीन मिश्र: क्या सरकार कोई •19 25-3-33 ऐसी कमेटी बिठायेगी जो सूबे के उन जिलों की जांच करे जिनमें हर साल बाढ़ से हानि बढ़ती जाती है ?

شوی هگوان دین مصر -* ٨٧ - كيا سركار كوئي ايسي عميدتي بنتهائيمي جو صوبے كے أن ضاعوں كي يَ ميں هرسال بارهم سے هائی بوهنی جاني هے ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Government will consider the matter.

पार्लियामेंटरी सेकेटरी दुं आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ लोकल सेल्फ़-गवर्नमेन्ट: सरकार इस मामले पर विचार करेगी।

پارلدامینتری سیکریتری تو آنویبل منستر آف لوکل سیلف گورنمنت ـ سرکار اس معامله پر غور کریگی -

DAMAGE CAUSED BY HAIL STORMS IN BUDAUN DISTRICT

*33 25-3-38 *88. Shri Badan Singh: Will the Government be pleased to state the names of those villages in Gunnaur and Bisauli tahsils in Budaun district in which the rabi crop has suffered badly from hailstorms in the months of January and February, 1938?

The Hon'ble the Minister of Revenue: In a letter, dated the 23rd March, 1938, the Collector, Budaun, reported that damage between Re.0-10-0 and Re.0-12-0 in the rupee had been caused to rabi crops in villages Manungar and Sikri of tahsil Bisauli and that no report about serious damage in tahsil Gunnaur had reached him till then.

*84 25-3-'38 *89. Shri Badan Singh: What action do the Government propose to take to relieve the tenants in this hail-stricken area?

The Hon'ble the Minister of Revenue: The question of granting relief in rent and revenue will be considered as soon as proposals are received from the Collector.

Shri Badan Singh : श्री बदन सिंह :

क्या गवर्न मेन्ट को यह मालूम है कि जो रिपोर्टे पटवारियों ने मुरत्तव की है वह बहुत ग़लत मुरत्तव की हैं और बहुत से गांव ऐसे हैं जहां ज्यादा नुक़सान हुआ है और बहुत कम लिखा गया है ?

شري بدن سنگهه —
گورنمنت کو يهه معلوم هے که جو رپررٿيں پتواريوں نے مرتب کي هيں وہ
بہت غاط مرتب کی هيں اور بہت ہے گؤں ايسے هيں جہاں زيادہ نقصان هوا
هے اور بہت کم لکھا گیا ہے ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Revenue (Shri Ajit Prasad Jain):

पालियामेंटरी सेकटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ रेवेन्यू (श्री अजीत प्रसाद जैन) : रिपोर्टी के आने पर मालूम होगा कि किस मुकाम पर कितना नुकसान हुआ है।

پارليا مينتري سيكريتري تو آنريبل مئستر آف ريونيو - (شري اجيت پرشان جين) -

رپورتوں کے آنے پر معلوم هوگا که کس مقام پر کتنا نقصان هوا هے _

Shri Badan Singh: श्री बदन सिंह:

क्या कलक्टर से भी जांच करके रिपोर्ट मंगाई जायेगी ?

شري مدن ساگهه — کیا کلکتر نے بھی جانبے کرکے رپررت منگائی جائیگی ؟

Parliamentary Secretary to the Hon ble the Minister of Revenue : पालियामेंटरी सेकेटरी ट्र आनरेब्ल मिनिस्टर आफ रेवेन्यू:

जब नुक़सान होता है तो कलक्टर तहक़ीक़ात करा कर रिपोर्ट भेजता है। वह रिपोर्ट आने वाली है।

بارليا مينتري سيكريتري ثو آنويدل منستو آف ريونيو جب نقصان هونا هي تو كلكتر تحقيقات كرا كر رپورت بهيجة هـ وه رپرورت آنهوالي هـ -

Shri Badan Singh : श्री वदन सिंह :

तो जब रिपोर्ट आ जायगी तब इन्तजाम किया जायगा ?

شوي بدن سنگنه —

تو جب رپورت آجائيگي تب انتظام كيا جاويگا ؟

Parliamentary Secretary to the Bon'ble the Minister of Revenue : पालियामेंटरो सेकेटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ रेवेन्यू :

यह तो कहा जा चुका है कि जब रिपोर्ट आ जायगी तव उस पर ग़ीर किया जायगा।

پارلهامهنتوي سكريتوي ئو آنويدل منستر أف ريونيو — يهه تو كها جا چكا هے كه جب رپورت آجائيگي تب أس پر غور كيا جائيگا _

KAHARS CONVICTED OF THEFT AND ROBBERY AT BUDAUN

*90. Shri Badan Singh: Will the Government be pleased to state how many Kahars have been convicted of theft and robbery in each of the last five years in Budaun District?

O.no. Date *25 25-3-'38

The Hon'ble the Premier: A statement is laid on the table.

(See Appendix E, page)

Shri Badan Singh : श्री वदन सिंह :

क्या हर एक गांव में जाकर पुलिस मुतल्लिका ने हर एक कहार से तहकीकात की थी?

شري بدن سنگهه —

کیا ہو ایک گاؤں میں جاکو پوایس متعلقہ نے ہو ایک کہار سے تحقیقات کی تھی ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: पालियामेंटरी संकेटरी ट् आनरेब्ल प्रीमियर:

कुछ कहारों की बाबत गांव में जरूर तहकीकात की गई थी।

ډارليامينټري سيکويټري ٿو آنړيبل ډريميئر ـــ کچهدکهاروں کي بابت گاؤں ميں ضرور تحقيقات کي گئي تهي - The Hon'ble the Premier: आनरेब्ल प्रोमियर:

तहकीकात इस गरज से की गई थी कि उनका नाम किमिनल ट्राईब्स (criminal tribes) के अन्दर रक्खा जाय या नहीं और किन भुकदमों में उन्हें सजा मिली है। लेकिन तहकीकात के बाद जरूरत नहीं मालूम हुई इसिलये इन्दराज नहीं किया गया।

آنهيبل پهيميئر -

تصقیقات اس غرض سے کی گئی تھے۔ که ان کا نام کریمنل قرائیہ س (criminal tribes) کے اندر رکھا جارے یا نہیں اور کی مقدموں میں انہیں سوا ملی ھے ۔ لیکن تحصقیدات کے بعد ضرورت نہیں معلوم هوڑی ۔ اس لیڈے ادراج نہیں کیا جائیگا -

Shri Badan Singh : श्री बदन सिंह :

क्या गवर्नमेन्ट को यह मालूम है कि आज तक कोई सरकारी मुलाजिम उस गांव में तहक़ीक़ात के लिये नहीं गया ?

کیا گورنمنت کو یہم معلوم ہے کہ آج تک کوئی سوکاری ملازم آس گاؤں میں نحقیقات کر لیئے نہیں گیا ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier : पालियामेंटरी सेकेटरी ट् आनरेबुल प्रीमियर:

गवर्नमेन्ट को यह मालूम है कि नायव तहसील दार ने तहकीकात की थी और वह बहुन अच्छी तरह से तहक़ीक़ात की थी।

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier:

پارلياميندَ بي سيكريٽوي ٿو آنريبل پريميئو __

گورنمنت کو یہم معلوم هے که نائب تحصیادار نے تحقیقات کی تھی اور وہ بہت اچھی طوح سے تعقیقات کی تھی -

Shri Sadho Singh : श्री साधी सिंह :

क्या गवर्नमेन्ट किसी और अफ़सर से भी तहक़ीक़ात करावेगी?

شرى سان هو سنگهه --

کیا گورنمذت کسی اور افیسر سے بھی تحقیقات کراویگی ؟ Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Primier : पार्लियामेंटरी सेऋटरी दु आनरेबुल प्रीमियर:

जी नहीं।

پارليامينتري سيكريتري ٿو آنريبل پريميئر ـــ

O. no. Date. *86 25-3-'38

* 91. Shri Badan Singh: Will the Government be pleased to state the reason of the registration under Police Acts of the whole Kahar community in Budaun District?

The Hon'ble the Premier: By the expression "Police Acts" the honourable member most probably refers to the Criminal Tribes Act. The Kahars of Budaun have not been brought under the operation of the Criminal Tribes Act and the question, therefore, does not arise.

Case of Bribery against Shyam Lal and Kanhai Lal, PATWARIS IN BUDAUN

O. no. Date *87 25-3-138

* 92. Shri Badan Singh: Is the Government aware that Jhamman, son of Udho and Baldeo, son of Kallu, Chamars of village Tipera Kewalpur made an application to the District Magistrate, Budaun, against Shyam Lal and Kanhai Lal, Patwaris, resident of Shahjahanabad village, for extorting Rs.50 as a bribe?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Jhamman Chamar and Baldeo Ahir filed a complaint against 4 Patwaris including the two referred to in the question, and a servant of the Bhakrauli estate, alleging inter alia that they had extorted Rs 50 from the tenants.

*93. Shri Badan Singh: Was there any enquiry made regarding the complaint? And, if so, with what result?

*88 25-3-138

The Hon'ble the Minister of Revenue: After thorough investigation, the Naib Tahsildar who was ordered to make inquiries, found that the allegations were absolutely baseless. The complaint was then filed under the orders of the Sub-Divisional Officer concerned.

Shri Badan Singh: Is it the intention of the Government to have the case thoroughly investigated?

*89 25-3-'88

The Hon'ble the Minister of Revenue: No further action is called for.

POWERS OF CANTONMENT BOARDS IN THE UNITED PROVINCES

*95. Shri Har Govind Pant (absent): What powers have been *90 25-3-38 delegated to the Bazar Committees of Class I and Class II Cantonment Boards in this Province, with the approval of the Provincial Government under section 43-A read with section 44(1) (e) of the Cantonment Act?

* 96. Will the Government be pleased to*91 25-8-'38

- (a) lay upon the table of this House a statement showing the various taxes that have been levied by various Cantonment Boards in this Province with the sanction of the Provincial Government and the rates of their taxes (except those of Octroi and Terminal
- (b) state whether at the time of giving sanction to these taxes, public opinion was ascertained and considered by Government? If so, how?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Covernment have not so far received complete information from the Commissioners. It will be supplied to the honourable members as soon as it is available,

MURDER OF A FOREST GUARD IN AGRA DISTRICT

Shri Manni Lal Pande: Are Government aware that a forest guard was brutally murdered on the night on 31st July, 1937, while on duty at Magraul Gujar in the Rankuta Block of the Government Forest in the Agra District?

197 52 3-'38

The Hon'ble the Premier: Raja Ram, a forest guard in the Agra District, has been missing since 27th July, 1937. It is suspected that he was murdered but no trace of his corpse and no reliable evidence as to his murder have been found.

O. no. Date *98 25-3-33

* 98. Shri Manni Lal Pande: If so, what action has been taken by the Forest as well as the Police Department to trace out the culprits?

The Hon'ble the Premier: An inquiry was made by the police on the report of the Forest Department.

*99 25-3.'39

*99. Shri Manni Lal Pande: Is it a fact that one Dal Chand Kumhar of the same village gave a voluntary statement narrating all the circumstances of the murder before the Range Officer, Agra, in the presence of several other persons?

The Hon'ble the Premier: Dal Chand made a statement to the Range Officer, Agra, four months after the disappearance of Raja Ram.

*100 25-3-'38

* 100. Shri Manni Lal Pande: If so, what action did the District Magistrate take upon the letter of the Divisional Forest Officer, Cawnpore, forwarding the statement of Dal Chand to be recorded before some Magistrate?

The Hon'ble the Premier: The District Magistrate sent the statement to the police who made further investigation but found it impossible to make any arrests on the evidence available.

*101 25-3-'38

*101. Shri Manni Lal Pande: Is it a fact that the widow of the deceased has applied for pension for herself and her minor son as her husband lost his life in the discharge of his duties?

The Hon'ble the Premier: Yes.

*10225-3-38

* 102. Shri Manni Lal Pande: If so, what action has been taken by the Government on the said application?

The Hon'ble the Premier: The petition is under the consideration of the Conservator of Forests, Working Plan Circle.

Shri Manni Lal Pande : श्री मन्नीलाल पांडे :

क्या गवर्र मेन्ट यह बतलाने की कृपा करेगी कि कब तक इस मामले पर विचार होगा ?

شري مني لال پاندے -

ि کیا گورنمانت یہم بنلانے کی کوپا کریگی که کب تک اِس ممامله پر بچار ہوگا؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: पार्लियामेंटरी

सेन्नेटरी दु आनरेबुल प्रीमियर:

कोशिश तो यह हो रही हैं कि जल्द से जल्द खत्म की जाय।

پارلیا مینتوی سیمریتری أو آنریبل پریمیئر – کوشش تو یه هو رهی هے که جلد سے جلد ختم کی جائے – Shri Manni Lal Pandey :श्री मत्रीलाल पांडे:

यह दखनिस्त गवर्नभेन्ट तक आवेगी या कंसरवेटर आफ फ़ारेस्ट (Conservator of Forests) तक ही खत्म हो जायगी ?

 The Hon? e the Premier : आनरेबल आएगी।

آنريبل اسپيكر --

JUDGMENT OF THE DEPUTY COMMISSIONER, ALMORA, ON THE APPOINTMENT OF A MALGUZAR

0. 20. Dat *12 1-3-'38

Shri Har Govind Pant (absent): Has the attention of the * 103. Government been drawn to the judgment of the Deputy Commissioner. Almora, dated the 11th February, 1935 in revenue (malguzari) case no. 48/21/49, in which he has held that one Thakur Narain Singh of Bhallgaon, Talla Geman, district Almora, though otherwise entitled to be appointed a malguzar could not be so appointed as he had participated in the Civil Disobedience Movement?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Government have seen the order of the Deputy Commissioner, Almora, dated the 11th February, 1935, appointing Tilok Singh as malguzar of village Bhallgaon in preference to Narain Singh because the latter was found to have taken part in the Civil Disobedience Movement.

* 104. Shri Har Govind Pant (absent): Is the Government aware *13 1-3-38 that the finding of the Deputy Commissioner was upheld by the Deputy Commissioner in-charge, Kumaun, and also by the Board of Revenue in their orders dated the 1st August, 1935 and 13th May, 1936, respectively?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Yes.

*105. Shri Har Gobind Pant (absent): Will the Government be *14 pleased to state its attitude in the matter?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Government do not consider that participation in the Civil Disobedience Movement is a bar to an appointment with which Government are concerned and they are issuing orders that the case be re-examined.

CADRE OF STENOGRAPHERS IN DISTRICTS

- * 106. Shri Mangat Singh (absent): (a) Will the Government be *15 pleased to say if there are clear Government orders that stenographers in each district will be treated as clerks in a separate cadre and will never be given the chance for the post of an office superintendent over the heads of other clerks of the regular staff unless they have a service of five years as a regular office clerk?
  - 29-1-38 1-3-'38
- (b) Is it a fact that the present Office Superintendent of Saharanpur has worked only as stenographer and not as a regular clerk on the staff? Why was he made Superintendent in contravention of the Government orders?
- (c) Why was the post of a stenographer in Saharanpur Collector's office filled by an apprentice in preference to a qualified stenographer available in the dist rict?
- (d) Why has the transfer of Mr. Riazul Hasan, Supervisor Kanungo, Scharappur, been postponed? Are there standing orders of the Board

of Revenue that kanungos should not be allowed to work in the same district where they reside?

The Hon'ble the Minister of Revenue: (a) Under the orders of Government Collectors are at liberty to appoint stenographers who have had sufficient clerical experience to posts in the regular line. Appointments to the posts of office superintendents are made from among the officials whose names are borne on divisional lists maintained by Commissioners. Under the rules stenographers are eligible for nomination to divisional lists. In vacancies of not more than four months' duration in the posts of office superintendents arrangements are made by Collectors, while longer vacancies are filled by Commissioners.

- (b) The answer to the first part of the question is in the negative and the second part does not arise. M. Mukhtar Ahmad was originally appointed in a four months' vacancy, but continued to hold the post as the permanent incumbent extended his leave piecemeal. He reverted to his permanent post on 21st October, 1937.
- (c) The member is referred to the answer given to question no. 1(6) on 28th September, 1937. The work of the only other qualified stenographer available in the district office had been found unsatisfactory by the Sub-Divisional Officer, Roorkee, who had tried him as a stenographer.
- (d) The orders of the Board of Revenue are that as a rule a supervisor kanungo should not be posted to the district or the tahsh where he has his home. On a representation from M. Riaz-ul-Hasan the Board have allowed him to be posted to some tahsil other than Deobard in the Saharanpur District. His home is in tahsil Deobard and he has been posted to tahsil Roorkee.

NEW ASSESSMENT IN GARHWAL

O. no. Data *28 29-1-188

* 107. Shri Jagmohan Singh Negi (absent): What is the amount of the enhanced revenue from the district of Garhwal collected so far? Is it a fact that the enhancement for a village of pargana on the average has been between 47 and 63 per cent.? If not, what is the actual pit of enhancement?

The Hon'ble the Minister of Revenue: (a) Rs.7,92 355 or Rs.90,456 per annum since the revised assessment came into force.

(b) The parganawise enhancement ranged between 27 to 333 per cent. per bisi on the old cultivation. New cultivation was also assessed. If that is taken into account, the increase in revenue ranged from 43 per cent. to 70 per cent.

*24 29-1-138

* 108 Shri Jagmohan Singh Negi (absent): Is it a fact that the Partikadim (old fallow) land has not been excluded from assessment as required by section 53-O of the United Provinces Land Revenue Amendments Act of 1929?

The Hen'ble the Minister of Revenue: Section 63C of the United Provinces Land Revenue Act, to which the honourable member apparently refers, has not been extended to Kumaun. Old fallow was separately assessed, and the assessments separately published for objections in the settlement.

O.no. Date

*109. Shri Jagmohan Singh Negi (absent): Is it a fact that in Mr. Ibbotson's Optical Survey and Summary Settlement of Garhwal a kind of land has been assessed to land revenue in the name of joint owners of the village and has been classed as C list land? Is it also a fact that the whole body has to pay the revenue of this C list land, while the fruits from this land are reaped only by those in whose actual possession this land is?

The Hon'ble the Minister of Revenue: (i) Land brought under cultivation between the close of the "jinswar gasht" (1920-21) and the preparation of assessment lists was shown in a separate statement called the "C" list and assessed to land revenue as an addition to the holding of the actual cultivator.

- (ii) No. The division of the total revenue of the villagers between the co-sharers was made on the basis of actul areas cultivated so that the burden of the assessment in "C" list land falls on the actual cultivator and not on the whole body of proprietors.
- * 110. Shri Jagmohan Singh Negi (absent): Will the Government be pleased to inform the House as to how many villages were washed away by the floods of 1924 in the district of Garhwal, and especially in pargana Ganga Salan?

The Hon'ble the Minister of Revenue: There was partial damage, but in no case was a whole village washed away.

*111. Shri Jagmohan Singh Negi (absent): Is it a fact that the people of about a dozen of such villages, from the Patti of Ajmere Walla presented a petition to the Deputy Commissioner, Garhwal, for recommending the grant of land to them in the neighbouring reserved forest areas? Is it also a fact that after necessary enquiry the Deputy Commissioner and the Commissioner gave these people the hope in 1930 that their case was being favourably considered? If so, has that promise been fulfilled?

The Hon'ble the Minister of Revenue: No record of such requests is traceable.

*112. Shri Jagmohan Singh Negi (absent): Is it a fact that these people are still paying the land revenue at the present enhanced rates, without any land in their possession since 1924? If so, will the Government please state the amount of land revenue collected from these villages since 1924?

The Hon ble the Minister of Revenue: It is a fact that the people of the villages concerned are continuing to pay land revenue for land which is unfit for cultivation, but this is at their own request. The exact amount could not be ascertained without a prolonged enquiry. At the summary settlement they were given the option of having this land struck off the records, but they preferred to keep it on the records and to pay land revenue in the hope that it would eventually become culturable.

*113. Shri Jagmohan Singh Negi (absent): Has the Government any intention of refunding that amount or in the alternative compensating these villagers by the grant of new land from forest areas? If not, why?

*26 **29-1-'38**

•2**7** 29-1-'38

*28 29-1-38

99 29-1-38

O no. Date *30 29-1-'38

*114. Shri Jagmohan Singh Negi (absent): Is it a fact that these villagers have again repeated their old request for the grant of land in Juhichour, Ranipatala, and Nouri compartments of the Lansdowne Ferest Division recently? If so, have the Government received these applications through the Deputy Commissioner, Garhwal, with any recommendation? What action is being taken on these applications?

The Hon'ble the Minister of Revenue: In view of the reply to question 112 the question of refund does not arise. The question of granting other land to replace land which has not since the floods become culturable again is being investigated by the Revenue and Forest Officers whose proposals will be sympathetically considered by Government.

KANUNGOS IN GARHWAL AND ALMORA

*115. Shri Jagmohan Singh Negi (absent): Is it a fact that ·31 29-1-'38 kanungos in the districts of Garhwal and Almora have also got powers of a Police Circle Inspector?

> The Hon'ble the Minister of Revenue: Yes they have powers similar to, though not exactly the same as those of Circle Inspectors.

*116. Shri Jagmohan Singh Negi (absent): What is the number *32 29-1-'38 of these posts in each of the districts?

> The Honble the Minister of Revenue: Six in each of the two districts.

*117. Shri Jagmohan Singh Negi (absent): Is it a fact that some *33 29-1-/38 of the posts of these kanungos are here litary, if so, how many in each district and why?

> The Hon'ble the Minister of Revenue: Four in each of the two districts, in accordance with a promise made more than one hundred years ago in recognition of the position held by their families under former rulers.

*118. Shri Jagmohan Singh Negi (absent): Will the Government *34 29-1-'38 be pleased to lay on the table copies of all documents, sanads, etc. if any, conferring these posts as hereditary on these families?

> The Hon'ble the Minister of Revenue: These are not at present available, but efforts to trace them are being made.

*119. Shri Jagmohan Singh Negi (absent): Is the Government *85 29-1-'88 aware that there is much discontent among the people and the patwaris of these districts against this system?

> The Hon'ble the Minister of Revenue: There is dissatisfaction among patwaris whose prospects of promotion are affected by the system, but Government are not aware of general discontent.

TOTAL RENTS REALIZED IM HAPUR TAHSIL, MEERUT DISTRICT

*120. Mr. Tahir Husain: Will the Government be pleased to state ●61 25-S-'38 as to what percentage of the total rent has been realized or paid by the tenants to the landholders in tahsil Hapur, district Meerut?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Up to 23rd March about 80 per cent,

Short notice starred questions

STRIKE IN GOVERNMENT TECHNICAL SCHOOL, LUCKNOW

*1. Mr. Muhammad Ismail Khan (absent): Will the Hon'ble Minister be pleased to state if the students of the Government Technical School, Lucknow, have gone on strike?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice (Shri Jugal Kishore): Yes.

*2 Mr. Muhammad Ismail Khan (absent): Will the Hon'ble Minister be pleased to state whether it is a fact that the Principal of the School asked the office bearers of the Lucknow All-India Students' Federation to quit the School premises on 28th March, 1938?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: Some outsiders who had come to attend the meeting of the School Union without permission were asked to leave the school premises.

Mr. Zahirul Hasnain Lari: Will the Parliamentary Secretary be pleased to state whether the outsiders were office-bearers and were invited by the students?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: Government has no information on that point.

*3. Mr. Muhammad Ismail Khan (absent): Will the Hon'ble Minister be pleased to state if it is a fact that the above mentioned office-bearers were in the School premises on the invitation of the President of the Technical School Sudents' Union?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: Does not arise.

*4. Mr. Muhammad Ismail Khan (absent): Will the Hon'ble Minister be pleased to state if it is a fact that the students demanded an apology from the Principal to the office-bearer concerned?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: Yes.

*5. Mr. Muhammad Ismail Khan (absent): Will the Hon'ble Minister be pleased to state if the Principal concerned has or is prepared to tender an apology?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: No.

*6. Mr. Muhammad Ismail Khan (absent): If answer to the question no. 5 be in negative, will the Hon'ble Minister be pleased to state what action the Government intends to take?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: The Principal's action does not warrant an apology from him.

Unstarred questions

- 1-12. Shri Yajna Narayan Upadhyaya: [Postponed.]
- COMPLAINTS AGAINST THE SUB-INSPECTOR OF POLICE STATION CHOLAPUR
- 13. Shr i Yajna Narayan Upadhyaya: Is it a fact that the Sub-Inspector of police station Cholapur reported to the Collector the tyranny of some zamindars of that police station and proceedings under section 107, Criminal Procedure Code, were started?

The Hon'ble the Premier: No.

14. Shri Yajna Narayan Upadhyaya: Is it a fact that 22 mukhias of villages in Cholapur police station, Benares Tahsil, submitted their resignations to the Collector on the ground of some serious crime which they alleged against the police Sub-Inspector of Cholapur?

The Hon'ble the Minister of Justice: Not 22, but 26 mukhias of villages in Cholapur resigned under undue influence of the mukhia of Ajgara Eight have since withdrawn their resignation confessing that they made false allegations against police Sub-Inspector, Cholapur under the influence of that mukhia.

- 15-17. Shri Yajna Narayan Upadhyaya: [Postponed.]
  DISPOSAL OF UNCLAIMED DEAD BODIES IN RENARES JAIL
- 18. Shri Yajna Narayan Upadhyaya: How are the unclaimed dead bodies in Benares jail after hanging and post mortem disposed of? Is it a fact that these bodies are thrown in the Burna river? Is it a fact that the Adarsha Seva Mandal represented to the Collector and Deputy Superintendent of Police that the Mandal was prepared to perform cremation if a reasonable amount was paid to the Mandal for the purpose?

The Hon'ble the Minister of Revenue: (i) The unclaimed dead bodies of Hindus in the Benares Jail after hanging and post mortem are handed over to the Kashi Seva Samiti for disposal and those of Muslims to Khairati Khan. They are paid Rs.10 per body for cremation and funeral expenses.

- (ii) It is not a fact that dead hodies are thrown in Burna river.
- (iii) Secretary of the newly started Adarsh Seva Mandal Khajuri, Benares, had moved the District Magistrate to be allowed to cremate the unclaimed dead bodies of Hindus of jails and mortuary on payment. The Secretary, Adarsh Mandal, was informed that dead bodies from mortuary will be handed over to him, as the unclaimed dead bodies from jails go to Seva Sameti. This information was sent to the Secretary on 22nd December, 1937.
- 19. Shri Yajna Narayan Upadhyaya; [Postponed.]

PROCESSION OF VILLAGERS AT SIVAPUR IN BENARES TAHSIL

20. Shri Yajna Narayan Upadhyaya: Will the Government please state whether a procession of villagers was stopped at Sivapur in Benares Tahsil on 8th March, 1938? If so, under whose orders? Is it a fact that this order was disobeyed and a meeting was held in the Town Hall and resolutions were passed? Will the Government lay on the table a copy of these resolutions?

the first of the first field of the first of

The Hon'ble the Premier: No procession was stopped nor were any orders passed to this effect. A procession of about 2,000 kisans marched to the Town Hall and held a meeting and passed some resolutions, copies of which are not in the possession of Government.

CUSTOM OF hag chaharum IN BENARES CITY

21. Shri Yajna Narayan Upadhyaya: Will the Government lay on the table a copy of the report of Mr. R. Burn, the then Commissioner of Benares Division on the custom of haq chiharum in Benares City and the note of Bibu Bhagwan Das, the then Chairman of the Benares Municipal Board? What action, if any was taken by the then Government?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Neither any report by Mr. Burn nor any note by Babu Bhagwan Das is traceable. The question was considered by Government in 1923 when a representation was made by the citizens of Benares. The decision of Government was that there was no ground for interfering with freedom of contract in this matter.

CLASH BETWEEN goondas IN BENARES

22. Shri Yajna Narayan Upadhyaya: Will the Government lay on the table a detailed statement of the clash between goondas in Benares during the last Holi festival? Is it a fact that the number of police was insufficient? How many persons were wounded or killed? How long has the tension been existing between the two communities and what are the real causes? What steps, if any, have been taken to remedy matters?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: As the question relates to matters which are sub-judice or are closely connected therewith, Government do not consider it desirable in the public interest to answer it.

RECOGNITON OF THE B T. DEGREE OF THE BENACES HINDU UNIVERSITY

23. Shri Yajna Narayan Upadhyaya: Will the Government be pleased to state if the B. T. degree of the Benares Hindu University is recognized by the Department of Elucation in these provinces?

The Hon'ble the Minister of Education (Shri Sampurnan and): Yes, provisionally.

24. Shri Yajna Narayan Upadhyaya: If the answer is in the affirmative, why is it then that this recognition is not specifically mentioned in the note given in (1) under paragraph 150 given on pages 50 and 51 of the Education Code (edition 1936)?

The Hon'ble the Minister of Education: Specific mention will be entered in the Educational Code when permanent recognition is granted.

25. Shri Yajna Narayan Upadhyaya: Will the Government be pleased to state as to how many assistant masters have been recruited during the last five years in Government service from those who have passed the B. T. degree examination of (1) the Benares Hindu University, (2) the Aligarh Muslim University, and (3) those who have taken the L. T. diploma of the Training College, Allahabad?

The Hon'ble the Minister of Education: Benares Hindu University-5.

Aligarh Muslim University-10.

Training College, Allahabad-41.

26-37. Dr. Jawahar Lal [Postponed.]

Possession of Queen's Park at Cawnpore

38. Dr. Jawahar Lal: Is the Government aware that the garden known as "Queen's Park" situated on the Mall at Cawnpore was pessessed and managed by the Municipal Board till the year 1931, when it was taken over by the Government during civil disobedience movement.

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes, it was managed by the Municipal Board till November 1930.

39. Dr. Jawahar Lal: Is the Government aware that the Municipal Board spent a considerable sum over the laying out and maintenance of the garlen? Did the Government pay any compensation when it took over the garlen from the Municipal Board?

Parliamentary Secretary to the Honble the Minister of Local Self-Government: The answer to part 1 of the question is in the affirmative and to part 2 in the negative.

40. Dr. Jawahar Lal: Have representations by the Municipal Board, Cawnpore, and the public of Cawnpore been made to the Government from time to time for the return of this garden to the Municipal Board?

Parliamentary Secretray to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes, from the Municipal Board alone.

41. Dr. Jawahar Lal: Is it a fact that the Government promised to consider the representations favourably?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: No.

42. Dr. Jawahar Lal: Is the Government now seriously considering the question of the return of the garden to the Municipal Board, Cawapore?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: The matter is under the consideration of Government.

Working of Debt Legislation in the United Provinces

43. Shri Mangat Singh: Would the Government be pleased to make a statement on the working of the debt legislation, stating how far they eased the critical debt situation in these provinces?

The Hon ble the Minister of Revenue: A statement is laid on the table.

ANNOUNCEMENT OF THE ASSENT OF HIS EXCELLENCY THE GOVERNOR 697
TO THE UNITED PROVINCES COURT OF WARDS (AMENDMENT)
BILL

ANNOUNCEMENT OF THE ASSENT OF HIS EXCELLENCY THE GOVERNOR TO THE UNITED PROVINCES COURT OF WARDS (AMENDMENT) BILL

The Hon'ble the Speaker: I have to announce that the United Provinces Court of Wards (Amendment) Bill, 1938, which was passed by the United Provinces Legislative Assemly on 2nd February, 1938, and by the United Provinces Legislative Council on 3rd March, 1938, received the assent of His Excellency the Governor on 29th March, 1938.

THE UNITED PROVINCES COURT FEES (AMENDMENT) BILL—(continued)

CLAUSE 12-A

12-A.—In clause (d) of sub-section (x) of section 7 of the Court-Amendment of clause (d) sub-section (2) of section at the end and the following shall be added thereafter, namely:
7, Act VII of 1870.

"and such value shall be the market value which in the case of immovable property shall be deemed to be the value as computed in accordance with sub-section (v), (v-A) or (v-B) as the case may be;"

The Hon'ble the Speaker: As there are no amendments to clause 12-A, I put it to the vote.

The question is that clause 12-A form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 13

- 13. In sub-section (xi) of section 7 of the Court Fees Act, 1870,

  the word "and" at the end of clause (e) and the
  dash at the end of clause (f) shall be deleted and
  the following two clauses shall be added after
  clause (f), namely:
  - "(g) for commutation of rent; and
  - (h) for determination of rent-"

A comma shall be substituted for the full-stop occurring at the end of this sub-section and the following words shall be added at the end of the sub-section:

"except in the case of suits falling under clause (h) in which, according to twice the amount claimed by the plaintiff to be the annual rent."

Mr. Muhammad Ishaq Khan; Sir, I beg to move that in clause 13(h) the words "except in the case of suits falling under clause (h) in which, according to twice the amount claimed by the plaintiff to be the annual rent" be deleted.

Sir, it is rather surprising that our popular Government should try to increase taxation so far as the tenants and poor people are [Mr. Muhammad Ishaq Khan.]

concerned. So far as we find in the old Act there was no provision like that and court-fees was levied on the annual rent when there was a question of the determination of rent in a revenue court. So, I think that it will cause great hardship to the tenants if you make it twice, whereas in the past it was only the annual rent. I would, therefore suggest to the Hon'ble Minister who is a great champion of the tenants, and on occasions waxes eloquent over the poverty of the poor tenants, to accept this amendment with good grace.

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, my honourable friend has made a speech without giving any reasons except the perennial reason of his love and affection, new born for the unfortunate cultivator.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: It is transferred now.

The Hon'ble the Minister of Justice: Now this amendment was really inserted with a view to enact a law as it is enforced nowadays under the rulings of the Board of Revenue. So far as clause (h) is concerned, under the rulings of the Board of Revenue I understand that court-fees was levied at four times the annual rent. The Select Committee has reduced it to half, and I suggest that the provision made is really not very hard at all. I, therefore, am not in a position to accept this amendment.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Sir, the Hon'ble Minister has not met the point raised by me. I definitely drew his attention to the old section 7 of the Court Fees Act as amended in the year 1936, and there we do not find any provision to that effect. If he will refer to section 7, he will find that after clause (g) there is no such clause as clause (h) for determination of rent and up to this time the practice has been that only annual rent was considered to be the basis for the payment of the court-fees. The learned Minister has said that under the rulings of the Board of Revenue four times the rent was considered for purposes of court-fees. I am afraid I will have to join issue with him and I do not think that it was charged on the basis of four times the annual rent. But whatever the rulings may be, today you are going to make a law. There is no reason, when you have fixed commutation of rent and for other purposes of court-fee the annual rent, why should you fix twice the amount of the rent when the question comes up for the determination of rent. Supposing a poor tenant comes forward and wants that his rent should be determined and if you ask him instead of Rs.10 he should pay court-fees of Rs.20 it will cause great hardship to him. I, therefore, regret I cannot withdraw my amendment and would press it for the vote of the House.

The Hon ble the Minister of Justice: The information, Sir, is that the Board of Revenue has directed that the court-fees should be charged four times the rent which is sought to be determined and I suggest that twice the annual rent is really a large concession made by the Select Committee.

The Hon'ble the Speaker: The question is that in clause 13(h) the words "except in the case of suits falling under clause (h) in which, according to twice the amount claimed by the plaintiff to be the annual rent" be deleted.

The question was put and negatived.

The Hon ble the Speaker: The question is that clause 13 as amended by the Select Committee form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, I find that after clause 13 there are no amendments up to clause 30. I do not know what procedure you are now going to adopt. Are you going to put clauses 14 to 30? I also wish to point out that amendments 42 and 43 are for the deletion of clause 30 (ii) altogether and they might be taken up first; and then amendments 40-A and 40-B may be taken up.

CLAUSE 14

14. In section 8 of the Court Fees Act, 1870, the following words shall be inserted between the words "public purposes" and "shall be computed," namely:

"or against an award made by a tribunal constituted under the United Provinces Town Improvement Act or any other similar statute."

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 14 form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 15

Amendment of section 9. Act VII of 1870.

15. In the beginning of section 9 of the Court Fees Act, 1870, the following sentence shall be added, namely:

"In every suit the plaintiff shall file with the plaint a statement, in such form as may be prescribed for the purpose, of particulars and valuation of the subject matter of the suit, unless such particulars and valuation are contained in the plaint itself."

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 15 form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

(Clause 16 omitted by the Select Committee)

CLAUSE 17

Amendment of section 17. For the second paragraph of section 11 of the Court Fees Act. 1870, the following paragraphs shall be substituted, namely:

"Where a decree directs an inquiry as to mesne profits which have accrued in respect of the property during a period prior to the institution of the suit, if the profits ascertained on such enquiry exceed the profits claimed, no final decree shall be passed until the difference between the fee actually paid and the fee which would have been payable had the suit comprised the whole of the profits so ascertained is paid. If such difference is not paid within such time as the court shall fix, the claim for the excess shall be dismissed, unless the court, for sufficient cause, extends the time for payment.

Where a decree directs an inquiry as to mesne profits from the institution of the suit, and a final decree is passed in accordance with the result of such enquiry, the decree shall not be executed until such fee is paid as would have been payable on the amount claimed in execution if a separate suit had been instituted therefor."

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 17 form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 18

Amendment of subsection (ii) of section 12 of the section (ii) of section 12. Court Fees Act, 1870, the following subsection shall be substituted, namely:

"(ii) But whenever any such suit comes before a Court of appeal, reference or revision, if such Court considers that the said question has been wrongly decided to the detriment of the revenue, it shall require the party by whom such fee has been paid to pay, within such time as may be fixed by it, so much additional fee as would have been payable had the question been rightly decided. If such additional fee is not paid within the time fixed and the defaulter is the appellant, the appeal shall be dismissed, but if the defaulter is the respondent, the court shall inform the Collector who shall recover the deficiency as if it were an arrear of land revenue."

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 18 form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 19

Amendment of section 19. For section 17 of the Court-Fees Act, 17, Act VII, of 1870, the following section shall be substituted, namely:—

"17(1) In any suit in which two or more separate and distinct causes of action are joined, the plaint or memorandum of appeal shall be chargeable with the aggregate amount of the fees with which the plaints or memoranda of appeal would be chargeable under this Act if separate suits were instituted in respect of each such cause of action:

rovided that nothing in this sub-section shall be deemed to to any power conferred by or under the Code of Civil Pronce, 1908, to order separate trials.

2) When more reliefs than one based on the same cause of ion are sought in the alternative the fee shall be paid according to the value of the relief in respect of which the largest fee is payable."

Transactor and a Mile and abustic

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 19 form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

(Clause 20 omitted by the Select Committee)

CLAUSE 21

Amendment of section 19(iii) Act VII of 1870. 21. For clause (iii) of section 19 of the Court Fees Act, 1870, the following shall be substituted, namely:

"(iii) Written statement not being one mentioned in article 2-A, schedule I, nor one containing a counter-claim, set-off, or a prayer other than a prayer for instalments or relating to costs of the suit."

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 21 form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 22

22. At the end of clause (c) of section 19-A of the Court Fees Act,
Amendment of section 1870, a comma shall be substituted for the fullstop and the following words shall be added,
namely:

"after deducting one anna for each rupee or fraction thereof."

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 22 form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 23

23. In section 19-H of the Court Fees Act, 1870, the following proviso shall be substituted for the existing proviso to sub-section (4), and sub-section (8) shall be deleted:

"Provided that no such motion shall be made after the expiration of one year from the date of the exhibition of the inventory required by section 317 of the Indian Succession Act, 1925."

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 23 form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 24

Amendment of subsection (1) of section 19-I of the Court Fees Act, 1870, the following subsection shall be substituted, namely:

"(1) No order entitling the petitioner to the grant of Probate or Letters of Administration shall be made upon an application for such grant until the petitioner has filed in the Court, in the form set forth in the third schedule, a valuation, according to the market rates current on the date of the application of all the assets and liabilities of the deceased in British India, at the time of the latter's death, and the court is satisfied that the fee mentioned in article 11 of the first schedule has been paid on such valuation.

Explanation—If at the time of his death, the deceased was a member of a joint Hindu family governed by the Mitakshara Law, such portion of the assets and liabilities of the family as would have been

allotted to the deceased in a partition made immediately before his death shall be deemed to be the assets and liabilities of the deceased within the meaning of this sub-section."

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 24 form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 25

Amendment of heading of chapter IV and substitution of sections 20 and 21 in place of the sections 19-H(8), 20-23, 27, 34(1) and 34(2) and deletions of sections 22, 23 and 27, Act VII of 1870.

- 25. (1) For the heading of chapter IV the words "Power to make rules" shall be substituted for "Process fees", and the following shall be substituted for sections 20 and 21:
- "20. The High Court may make rules to provide for or regulate all or any of the following matters, namely:
  - (a) the fees payable for serving and executing processes issued by such court in its appellate jurisdiction and by the Civil and Criminal Courts established within the local limits of such jurisdiction;
  - (b) the remuneration of persons employed by the courts mentioned in clause (a) in the service or execution of processes;
  - (c) the fixing by District and Sessions Judges and District Magistrates of the number of process servers necessary to be employed for the service and execution of processes issued from their respective courts subordinate thereto; and
  - (d) the display in each court of a table in the English and Vernacular languages showing the fees payable for the service and execution of processes.

All such rules shall be subject to the confirmation of the Provincial Government and on such confirmation, shall be published in the official Gazette, and shall thereupon have effect as if enacted in this Act.

- "21. (1) The Chief Controlling Revenue Authority may, with the previous sanction of the Provincial Government, make rules consistent with this Act to provide for or regulate all or any of the following matters, namely:
- (a) the fees chargeable for serving and executing processes issued by the Chief Controlling Revenue Authority and by the Revenue Courts established within the local limits of its jurisdiction;
- (b) the remuneration of the persons necessary to be employed for the service and execution of such processes;
  - (c) the fixing by Collectors of the number of persons necessary to be employed for the service and execution of such processes;
- (d) the guidance of Collectors in the exercise of the powers conferred on them by sub-section (iii) of section 19-H;
- (c) the supply of stamps to be used under this Act;

- (f) the number of stamps to be used for denoting any fee chargeable under this Act;
  - (g) the keeping of accounts of all stamps used under this Act;
- (h) the circumstance in which stamps may be held to be damaged or spoiled;
- (i) the circumstance in which and the manner in which, allowance for used, damaged or spoiled stamps may be made; and
- (j) the regulation of the sale of stamps to be used under this Act, the persons by whom alone such stamps may be sold, and the duties and remuneration of such persons:

Provided that, in the case of stamps used under section 3 in a High Court, such rules shall be made with the concurrence of the Chief Justice of such Court.

- (2) All rules made under this section shall be published in the official Gazette, and on such publication, shall have effect as if enacted in this Act."
- (II) Sections 22,23 and 27 of the Court Fees Act, 1870, shall be deleted.

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 25 form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 26

Insertion of a new section at the beginning of Chapter V, Act VII of 1870.

26. At the beginning chapter V of the Court Fees Act, 1870, the following shall be inserted as section 24-A, namely:

"24-A. The levy of fees under this Act shall be under the general control and superintendence of the Chief Controlling Revenue Authority, who may be assisted in their supervision thereof by the Chief Inspector of Stamps and by as many Inspectors of Stamps as the Provincial Government may appoint in this behalf or by any other subordinate agency appointed for the purpose.

The Chief Inspector of Stamps and Inspectors of Stamps shall have access to all records, and shall be furnished with all such information as may be required by them for the performance of their duties under this Act."

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 26 form part of the Bill.

The question was put and agreed to.
CLAUSE 27

Insertion of new section 30 of the Court Fees Act, tion 30-A after section 1870, the following shall be inserted as section 30, Act VII of 1870.

30-A, namely:

"30-A. Where allowance is made in this Act for damaged or spoiled stamps or where refund is permitted on the strength of a certificate granted by a court, the Collector may, on the application of the holder of the same and after satisfying himself about

the genuineness of the certificate or the stamps produced, give in lieu thereof the same amount or value in stamps of the same or any other description or, if the applicant so desires the same amount or value in money, provided that in the latter case a deduction shall be made of one anna for each rupee or fraction thereof. No such deduction shall, however, be made where refund is claimed in respect of court-fee paid in pursuance of an order of the Court which has been varied or reversed in appeal."

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 27 form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 28

Amendment of section 34. For section 34 of the Court Fees Act, 1870, the following shall be substituted, namely:

"34. Any person appointed to sell stamps who disobeys any rule made under this Act, and any person, not so appointed, who sells or offers for sale any stamps, shall be punished with imprisonment for a term which may extend to six months, or with fine which may extend to five hundred rupees or with both."

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 28 form part of the Bill.

The question was put and agreed to,

CLAUSE 29

Deletion of section 8 of the United Provinces Courtof the United Provinces Act II, 1936.

29. Section 8 of the United Provinces Court-Fees (Amendment) Act, 1936, shall be deleted.

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 29 form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 30

an lawa i isidi

- Amendment of schedule I to the Court Fees Act, 1870, as amended by section 6 of the United Provinces Court Fees Amendment Act, 1936, the following amendments shall be made, namely:
  - (i) In the first column of article I, the words "or of a cross-objection" shall be omitted.
- (ii) In the provise to article 1, the words "ten thousand" shall be substituted for the words "four thousand five hundred", and in the last column of this article, the words "fifteen rupees", "twenty-two rupees eight annas", "thirty rupees" and "thirty-seven rupees eight annas" shall be substituted respectively for the words

"twelve rupees eight annas", "eighteen rupees twelve annas", "twenty-five rupees" and "thirty-one rupees four annas."

- (iii) After article 2-A the following shall be inserted as article-2-B, namely:
- "2-B--Memorandum of appeal filed under section 23 of the United Provinces Agriculturists' Relief Act, 1934.

the same fee aswould be leviable on a memounder article I.'

(iv) Between articles 8 and 9 the following shall be inserted as article 8-A, namely:

"8-A-A copy of a power of attorney when filed in any suit or proceedings.

Rs. a. p. 6-12-0"

- (v) In article 11, for the entries in the second and third columns, above the proviso, the following shall be substituted, namely:
- "When the amount or value of the property in respect of which the grant of Probate or Letters is made exceeds one thousand rupees but does not exceed ten thousand rupees;

Two per cenon amount or value.

when such amount or value exceeds ten thousand rupees but does not exceed fifty thousand rupees;

Two and a half per centum on such amount or value.

when such amount or value exceeds fifty thousand rupees but does not exceed one lakh of rupees;

Three per cenonamount or value.

when such amount or value exceeds one lakh of rupees, on the portion of such amount or value which is in excess of a lakh of rupees up to two lakhs of rupees:

Four percentum.

when such amount or value exceeds two lakhs of rupees, on the portion of such amount of value which is in excess of two lakes of rupees up to three lakhs of rupees;

Five per. centum.

when such amount or value exceeds three lakhs of rupees, on the portion of such amount or value which is in excess of three lakbs of rupees up to four lakhs of rupees;

Six per centum.

when such amount or value exceeds four lakhs of rupees, on the portion of such amount or value which is in excess of four lakhs of rupees up to five lakhs of rupees; and

Six and a half per centum.

when such amount or value exceeds five lakhs of rupees, on the portion of such amount or value tum." which is in excess of five lakhs of rupees.

Seven per cen-

(vi) In article 12 for the entries in the first and second columns and for the first paragraph in the third column, the following shall be substituted:

"12. Succession certificate under the Indian Succession Act, 1925.

When the amount or value of the debt or security or the aggregate amount of the debts or securities specified in the certificate under section 374 of the Act does not exceed twenty thousand rupees;

when such amount or value exceeds twenty thousand rupees but does not exceed fifty thousand rupees, on the portion of such amount or value which is in excess of twenty thousand rupees;

when such amount or value exceeds fifty thousand rupees but does not exceed a lakh of rupees, on the portion of such amount or value which if in excess of fifty thousand rupees;

when such amount or value exceeds a lakh of rupees but does not exceed two lakhs of rupees, on the portion of such amount or value which is in excess of a lakh of rupees;

when such amount or value exceeds two lakhs of rupees but does not exceed three lakhs of rupees, on the portion of such amount or value which is in excess of two lakhs of rupees;

when such amount or value exceeds three Two per centum on such amount or value and three per centum on the amount or value of any debt or security to which the certificate is extended under section 376 of the Act.

Two and a half percentum on such amount or value and three and a three quarters percentum on the amount or value of any debt or security to which the certificate is extended under section 376 of the Act.

Three per centum on such amount or value and four and a half per centum on the amount or value of any debt or security to which the certificate is extended under section 376 of the Act.

Four per centum on such amount or value and six per centum on the amount or value of any debt or security to which the certificate is extended under section 376 of the Act.

Five per centum on such amount or value and seven and a half per centum on the amount or value of any debt or security to which the certificate is extended under section 376 of the Act.

Six per centum on such amount or value lakhs of rupees, but does not exceed four lakhs of rupees on the portion of such amount or value which is in excess of three lakhs of rupees:

when such amount or value exceeds four lakhs of rupees but does not exceed five lakhs of rupees, on the portion of such amount or value which is in excess of four lakhs of rupees;

and

when such amount or value exceeds five lakhs of rupees, on the portion of such amount or value which is in excess of five lakhs of rupees.

and nine per centum on the amount or value of any debt or security to which the certificate is extended under section 376 of the Act.

Six and half per centum on such amount or value and eight and a quarter per centum on the amount or value of any debt or security to which the certificate is extended under section 376 of the Act.

Seven per centum on such amount or value and ten and a half per centum on the amount or value of any debt or security to which the certificate is extended under section 376 of the Act.

The Hon'ble the Speaker: Now we come to clause 30. What is your suggestion about this?

The Hon'ble the Minister of Justice: This clause is divided into several sub-clauses and the amendments which have been notified relate to sub-clauses (ii) and (iii). Now, there are certain amendments, particularly beginning with amendment no. 42 at the bottom of the page right up to amendment no. 43 B at the top of the page, which are for the deletion of sub-clause (ii) completely and amendments beginning with amendment no. 40 to 41 C introduce certain changes. I would, therefore, suggest whether it would not be more appropriate if you put the deletion of the amendments first.

The Hon'ble the Speaker: Yes, I agree.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: I beg to move that in clause 30, subclause (ii) be entirely deleted. Sir, in moving this amendment I have again to bring to the notice of the learned Minister that the principles which he has adopted are not sound principles and they offend against all the accepted canons of public finance and also justice. The Hon'ble Minister admits in the statement of objects and reasons that the rate of enhancement of court fees has been raised from 25 per cent. to 50 per cent. with regard to suits exceeding the valuation of Rs.5,000, and in support of this measure he has given three reasonings in the statement of objects and reasons. I would like to meet him today reason by reason and I hope the Hon'ble Minister will not be unreasonable today in not accepting our amendment. The first reason given by the learned Minister is that in other provinces the rate is very high and you ought to bring your province into line in regard to the pitch of rates and the second reason given by the Hon'ble Minister

[Mr. Muhammad Ishaq Khan.] is that there is a great need for enhanced revenue and therefore we do not worry about this thing whether it affects anybody or it does not affect anybody. The provincial exchequer must find money and therefore this enhancement has been made. And the third reason given by the Hon'ble Minister is that the time of the courts has been taken very much while deciding big cases and therefore persons who file big suits should pay higher amount of court fees than those persons who file suits for a lesser amount. Now, I will examine all these three reasons. and will show that these are the flimsiest of flimsy reasons and they are most untenable. In the first place I will examine the first reason. The learned Minister says that in other provinces the pitch is very I would draw his attention that the condition is not the same in other provinces. The system of land tenure is not the same in other provinces and the learned Minister himself has ignored the practice of other provinces with reference to a particular section of this Bill, namely, the valuation of a suit concerning the permanently-settled land. In other provinces it is 20 times of the land revenue and the learned Minister has made it 30. I specifically draw his attention to the

The Hon'ble the Minister of Justice: It is 20 times annual profit and not revenue.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: It is still worse. I say whatever it may be, the question is that there is a tremendous amount of difference between the conditions prevailing in this province and other provinces. Ours is an agricultural province and it can ill-afford to bear the burden The state of trade and business is also in a very deof higher taxation. plorable condition. The property of zamindars is also going down and I think the market value will also considerably go down after the Tenancy Bill which will be introduced by the Hon'ble Minister of Revenue. We find a conflict of capital and labour and the economic situation is not improving. Therefore, I consider that in the totality of circumstances, this province can ill-afford to pay a higher rate of court-feeas proposed by the learned Minister. Again, Sir, the second point urged by the learned Minister is that the province needs enhanced revenue and in this connexion I would draw his attention that if he will examine the budget of the United Provinces of Agra and Oudh, he will find that for the last 16 years the province has had a revenue deficit and this revenue deficit has run into a figure of Rs.3,50,00,000 now. Does he mean that by enhancing the court fees he will be able to meet this revenue deficit of 31 crore? The proposal of the learned Minister amounts to this, that you should make justice a commercial and business proposition, and I would draw his attention that if you will make justice a commercialised justice, it will become a commercialised vice. The third argument which is most untenable in view of the conditions prevailing in the province and that argument is that the court fees should bear some relation to the amount of the time of the courts occupied in deciding rich claims. In this connexion I would draw his attention that if he seriously thinks this should be the guiding principle and criterion then he will make necessary changes with regard to small cause suits and petty cases. Eighty per cent. of suits filed in the small cause court are decided ex parte and the time taken by the courts is very small, hardly one case takes two minutes. Now, if this principle is to be accepted, will

the learned Minister make an amendment in this Act to the effect that in cases in which the decision is exparte and the time of the court has not been taken too much then 75 per cent. of the court-fee should be refunded to the person who has paid the full court-fee. I think you will realize the absurdity of this argument raised by the opposite side. Hence I submit that all these three arguments which have been raised by the learned Minister have got no force whatsoever and there is no justification for the enhancement of the court fees with regard to this particular section. Then, Sir, I will draw his attention to another fact that many suits of this nature are filed by reversionaries or by persons who are not in a position to pay ad valorem court fees. It will be urged by him and my friends on the other side whether he is a rich man or a poor man if he files a suit of the valuation of Rs.5,000 he must pay it. But they must remember that reversionaries who file a suit are invariably poor people and are not in a position to pay a higher amount of courtifees if they file such suits. Therefore, it will cause more hardship. Will the Hon'ble Minister consider the effect of this legislation? If these suits are decreed then those dependants who are already in the nature of judgment-debtors will be heavily taxed and you will not only drive those poor men to greater poverty, but I may say in many cases you will drive them to madness. So I submit that there is no case whatever for enhancing court fees at this stage. Sir, if the argument is to prevail that rich people should be asked to pay a greater amount of court-fee when they file suits for Rs.5,000 then the reverse should also hold good that poor people should be given corresponding relief. If this principle is to be accepted by the Hon'ble Minister, then I would suggest that suits below Rs.5,000 should not be charged any court-fee whatsoever because poor people will not be able to pay anything. Thus if we examine the reasoning and the arguments of the learned Minister we find that they are most unreasonable. I, therefore, suggest that the House should be pleased to delete this clause altogether from the Bill.

Mr. Mubashir Husain Kidwai: Sir, the proposal which is before the House for the deletion of clause 30 (ii), is one which, I think, deserves the fullest consideration by this House. At the present moment the situation is that by the last amendment of the Act court fees were raised by 25 per cent. for a period of 3 years only and the object of that enhancement was to devise means for removing unemployment and nothing else. That object has not been given effect to and it is still proposed to raise the standard of court fees by another 20 per cent. That is to say the total enhancement in the court fees since the year before last will be about 50 per cent, and the maximum limit will be raised to Rs.10,000. But it must not be forgotten that in cases in which the right of property is in dispute, it is the poor man who is not in possession and who has to bring a suit. He has already innumerable difficulties to face before he can bring his suit before the court. There are various kinds of expenditure and by no means the least is the amount of court fees. If the court-fee is to be enhanced to a higher level, then it will mean a denial of justice in a large number of cases. Now, the Hon'ble the Premier was pleased to remark when the Bill was introduced that the object of the present Bill was not to derive revenue from court fees, but it was simply to remove certain defects which existed in the Court Fees Act and also to provide sufficient money for

[Mr. Mubashir Husain Kidwai.]

the maintenance of the courts of law. If these two objects came with in the purview of clause 30 (ii) then there really cannot be any object tion to its retention. But the position is that no additional funds are necessary for the maintenance of courts; rather in the present year's budget Government makes a profit of about 40 or 50 lakks from court fees and this sum is over and above the amount required for the purpose of maintaining the courts of law. There is no reason why consistently with the declared policy of the Government further income should be sought to be derived from the poorest classes of people. I mean by poor those persons to whom justice is denied for none can be more afflicted than this class. If the Government says that it will provide remedies for wrongs done only after charging an amount of money which will be impossible for the aggrieved person to pay, then it means closing the doors of courts of justice. The court-fee has to be paid by the plaintiff who is out of possession, except in suits on mortgage and bonds, but even in those cases there is no reason why a large amount of money should be paid on court fees, if his claim is a just one. The courts of law do not exist only to administer justice to those who are prepared to pay for it. They are there to see that no one is oppressed and that it is not necessary to use criminal force in order to protect ones right. If it becomes more and more difficult for a man to obtain redress from the civil courts then, as has happened in innumerable cases in history, the only method left would be to resort to the use of criminal force. That is not to be contemplated but that is what history tells us always happens in such cases. Wherever justice has become too expensive people do not resort to courts but they resort to the use of their own powers. I do not think that this situation can be contemplated by anybody without perturbation. I, therefore, submit that it is essential that we should not place greater difficulties than those which already exist in the way of getting justice. With these words I support the amendment.

Nawab Sir Muhammad Yusuf: I rise to support the motion moved by my honourable friend Mr. Muhammad Ishaq Khan. It is surprising to me that when we know the price of property is going down, when we know the conditions of the zamindars is deteriorating, and when we find that zamindars are finding it very hard to make both ends meet, and when zamindars have tried their best to decrease their expenditure on their living by almost 200 to 300 per cent. it should be thought fit to raise court fees so heavily. It is really heart-rending to find that the Hon'ble Minister of Justice should think of increasing tax heavily in the form of court fees on those who pay more than Rs 5,000 land revenue. It is as clear as anything that the administration of justice must be cheap and if any taxation is to be levied whether it is on the poor or on the rich, it must be within the reasonable limits of the taxable capacity of persons. If that principle is accepted it is obvious there is no case for increasing court fees by 50 per cent. In fact in the altered circumstances and in view of the new agrarian legislation Government should do all that lies in its power to see that administration of justice is cheap for the zamindars and tenants alike and that they should readily get justice without incurring any heavy expenditure. I would be the last person to say that there should not be any tax at all for administering justice, but that it should be within reasonable limits. As has already been pointed out by my honourable friend, Mr. Mubashir Husain Kidwai, this Government has made a profit of Rs.50 lakhs, therefore there seems to be no case at all for levying a further heavy tax on the people. Mr. Muhammad Ishaq Khan has also criticized the Government on its general attitude towards the tenant though it always pretends to be the champion of the tenants' right. The court-fee has been enhanced even in his case. Whether it is the case of the zamindar or the case of the tenant, the fact is that taxation is being heavily increased by the Government which calls itself a national Government. This enhancement of court fees, Sir, is absolutely against the principle of justice and equity. With these words, Sir, I strongly support the motion made by my friend, Mr. Muhammad Ishaq Khan.

*Shri Charan Singh : श्री चरन सिंह :

जनाव स्पीकर साहब—आज आनरेवुल मिस्टर इसहाक खां ने जो अमेंडमेन्ट पेश किया है उससे यह साफ हो गया है कि जो कुछ वह वक्तन फ़वक्तन यहां कहते हैं कि वह गरीबों के पैरवो-कार है वह ठीक नहीं है। उन्होंने जो अमेन्डमेन्ट पेश किया है वह ग़रीबों के फायदे के लिये नहीं है, उनको फ़िक्र केवल अमीरों के बारे में है। आपने एक हजार रुपया पर की कोर्ट फ़ीस के बारे में कुछ नहीं कहा है। एक हजार रुपया तक कोर्ट फ़ीस १०,१२ रुपया फ़ी सैकड़ा है। ५,००० रुपया से ऊपर की कोर्ट फ़ीस कम है। गवर्न मेन्ट ५,००० रुपये की कोर्ट फ़ीस को बढाना चाहती है। आपकी तजवीज यह है कि कोर्ट फ़ीस बढ़ाई न जाये उसको क़ायम रक्खा जाये। आपने गरीबों के लिये अपने अमेन्डमेन्ट में कुछ नहीं कहा है। दूसरे मुमालिक में भी टैक्सेज (taxes) लगाये जाते हैं। दुनिया भर में हायर क्लासेज (higher classes) पर हायर टेक्सेज (higher taxes) लगाये जाते हैं। हमारी गवर्नमेन्ट भी एक प्रस्ताव पेश करना चाहती है। इन्कम् टैक्स भी इसी तरह से लगाया जाता है। इस उसूल से देखा जाये तो गवर्न मेन्ट इस समय गरीव आदिमयों के साथ न्याय करती है और हमें यह ताज्जुव मालूम होता है कि मुस्लिम लीग के मेम्बर साहब इस पर चुप हैं, वह हाउस के बाहर इसके बारे में बहुत कुछ कहते हैं और वाक आउट (walk out) तक करते हैं, और मेरे लायक दोस्त इस उसूल को मंजूर करते हैं कि जस्टिस चीप (cheap) होनी चाहिये। इसके बारे में मझे यह कहना है कि जिस्टिस सब के लिये चीप होनी चाहिये, जिस्टिस बिरक्ल फ़ी (free) कर देनी चाहिये। इसके लिये गवर्नमेन्ट तैयार हो सकती है बसते कि हमारे आनरेबुल मेम्बर आमदनी के कुछ और सोरसेज (sources) बतायें। यह कहना तो केवल एम्पटी वर्ड स (empty words) हैं। इन लफ़्ज़ों के साथ में तरमीम की मुखालिफ़त करता हं।

شری چرن سنگهه — آج آنریبل مستر استحاق خان نے جو امیندَمنت بیش کیا ہے اس سے یہ ماف ہوگیا ہے کہ جو کچهہ وہ وقتاً فوقتاً یہاں کہتے ہیں که بیش کیا ہے اس سے یہ ماف ہوگیا ہے کہ جو کچهہ وہ وقتاً فوقتاً یہاں کہتے ہیں که وہ غریبوں کے پیروکار ہیں وہ تھیک نہیں ہے ۔ انہوں نے جو امیندَ منت پیش کیا ہے وہ غریبوں کے فائدہ کے لیئے نہیں ہے ان کو فکر کیوں امیروں کے بارے میں ہے آپ نے ایک هزار روپیم پر کی کورت نیس کے بارے میں کچهم نہیں کہا ہے۔ ایک هزار روپیم نک کورت فیس ۱۰ و ۱۲ روپیم فی سیکرہ ہے ۔ *** روپیئے سے ارتبار کی کورت فیس برهائی کی کورت فیس برهائی

^{*} Speech not revised by the honourable member.

انه جارے اس کو قائم رکھا جائے ۔ آپ نے غریبوں کے لیئے اپنے امیندمنت میں کچھھ نہیں کہا ہے ۔ دوسرے ممالک میں بھی ٹیکسیز (taxes) لگائے جاتے ھیں ۔ دنیا بھر میں مائی کلسز (high classes) پر ھائی تیکسیز (high taxes) لگائے جاتے ھیں ھماری گورئمنت بھی ایک پرستاؤ پیش کرنا چاھتی ہے ۔ انکم لگائے جاتے ھیں ھماری گورئمنت بھی ایک پرستاؤ پیش کرنا چاھتی ہے ۔ انکم سمے غریب آدمیوں کے ساتھ نیائے کرتی ہے اور ھمیں یہ تعجب معلوم ھوتا ہے کہ مسلم لیگ کے میمبو صاحب اس پر چپ ھیں ۔ وہ ھاؤس کے باھر اس کے بارے میں بہت کچھ کہتے ھیں اور راک آؤت (walk out) تک کرتے ھیں اور واک آؤت (walk out) تک کرتے ھیں اور منظور کرتے ھیں که جسٹس چیپ (cheap) میں مجھے یہ کہنا ہے که جسٹس سب کے لیئے چیپ ھونی چاھیئے اس کے لیئے گورنمنت میزی چاھیئے اس کے لیئے گورنمنت بھائیں ۔ یہ کہنا تو کیول امیتی ورقس (free) ہیں جاتے گورنمنت بتائیں ۔ یہ کہنا تو کیول امیتی ورقس (empty words) ھیں ۔ ان لفظوں ۔ بتائیں ۔ یہ کہنا تو کیول امیتی ورقس (empty words) ھیں ۔ ان لفظوں ۔

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, my honourable friend the mover of this amendment does not condescend to deal with facts and figures, he always deals in invective, and in that he specializes. Therefore when he said that there were three reasons advanced, which he proceeded to demolish to his satisfaction, he did not give the House the existing legislation on the matter, the existing rates and what the exact effect of the amendment is going to be. Now, Sir, the law is this. As the House is aware, we have got the main Court Fees Act and it was amended in 1936. In the main Act, generally speaking, the rate is Rs.7-8 per cent. In other words, in the beginning it is six annas for every Rs.5, then it becomes 12 annas for every Rs.10, and then it goes on till it is Rs.7-8 per cent. and it declines as the valuation becomes higher. Now in 1936 when the old Council assented to an enhancement of taxation, I would invite the honourable members' attention, to what was done and specially that of my honourable friend, Nawab Sir Muhammad Yusuf, who supported the amendment—what was done was that up to Rs.200 the rate was not changed, that is to say, the old rate remained and the poor man was saved from an additional burden of taxation, but between Rs.200 and Rs.500 the rate was raised from Rs.7-8 per cent. to Rs.10 per cent. Therefore, if anyone brought a suit for Rs.400 or Rs.500 the poor individual who either had to bring a suit or who had to defend a suit had to pay 10 per cent. on every Rs.100 above Rs.200. Parenthetically, the House will remember that the burden in civil litigation may fall either on an unsuccessful plaintiff or on an unsuccessful defendant. Therefore, if a suit has to be brought, let us say by a money-lender against a cultivator to which there is no answer, then there will be a decree for costs and this decree for costs will include the court-fee at the rate of 10 per cent. on these petty sums of Rs.300 or Rs.400 or Rs.500. That was the measure of affection shown for the poor cultivator in this increase. From Rs.7-8 it is raised to Rs.10, that is to say it is an increase of 33 per cent. Very well, then you go on from Rs.500 to Rs.1,000 and there the rate was raised from 7-8 to 12-4 per cent. That would be, I respectfully submit, an

enhancement of 66 per cent. That may, I respectfully suggest to my honourable friend Nawab Muhammad Yusuf Sahib, is the record of the old Legislature of which he was such an influential member. He cheerfully agreed to an increase in the case of poor litigants who had to go to civil courts of 66 per cent. in the case of suits between Rs.500 and Rs.1,000. Then come the suits between Rs.1,000 and Rs.5,000. Now, what was the increase there? The principal Act says that the rate should be 5 per cent. and the increase was from Rs.5 to Rs.6-4 that is to say an increase of 25 per cent, From that onwards you have an increase all through of 25 per cent. Therefore, so far as the question of poor litigants and rich litigants is concerned you have this record, that is that for poor litigants there were two rates of enhancement either 33 per cent. or 66 per cent. and for litigants in which properties of high valuation were involved there was only an increase of 25 per cent. Now, I respectfully suggest that there can be no worse example of discriminating between the rich and the poor. I should have thought that, as my honourable friend, Mr. Charan Singh pointed out, assuming for the sake of argument, that a court-fee is an evil taxation then one might have thought that as you go up the rate would increase and the rates might have been double in the case of litigations of higher valuation, but here it was actually less, and then consider another matter, namely, that the sliding scale itself becomes lower and lower as the rates go on. For instance, even in the main Act it is Rs. 7-8 per cent. up to Rs. 1,000. As you go from Rs.1,000 to Rs.5,000, the rate becomes 5 per cent. Now, Rs.7-8 was raised to Rs.12-8 under the existing Act, but Rs.5 was raised only to Rs.6-4. Now, I do not know why should there be a rate of Rs. 7-8 per cent. up to Rs.1,000 and why should there be a rate of 5 per cent. only as property goes up in value from Rs.1,000 to Rs.5,000. As you go upwards the rate becomes lower and lower and it almost becomes ridiculous, for instance between Rs 5,000 and Rs. 10,000 the rate is only Rs.10 for every Rs.250. That is to say it becomes 4 per cent. Then it becomes 3 per cent. and 2 per cent. and when you compare these low rates with the very high initial rates then I suggest that the difference is remarkable. Now, what have we done under this proposal as it stands? What we have done is that between 5,000 and 10,000 instead of Rs.12-8 we have raised it to Rs.15 for every Rs.250. Now, that works out on the rate of Rs.15 to roughly about 6 per cent. Now, if you compare it with Rs.7-8, if you compare that with Rs.10, if you compare it with Rs. 12-8, then I suggest that the rate of 6 per cent. is by no means a very high one. Further, Sir, we have raised for suits between Rs.10,000 and Rs.20,000 from Rs.18-12 to Rs.22-8. Now, that is a rate at about 4 per cent. and I submit it is an exceedingly low rate. fore the nett result was this that in the legislation of 1936, when rates of court-fee were enhanced there was positive favour shown to people who were over-represented in the Council and I submit there was positive harm done to people who really deserved some relief.

My honourable friend, Mr. Ishaq Khan, put to me several questions and I shall endeavour to answer each one of them. In the first place I should like to tell him that in every province in British India rates between Rs.10,000 and Rs.20,000, between Rs.20,000 and Rs.50,000 and above are exactly the rates which we now propose. For instance, take the rate of suits between Rs.10,000 and Rs.20,000. The main Act said it was 15. In our legislation of 1936 that was raised to

[The Hon'ble the Minister of Justice.]

But in Bengal, in Madras, the Punjab, Bihar and Orissa and Bombay it is Rs.22-8. Therefore in these proposals an attempt has been made to bring the United Provinces into a line with the rest of British India, and this brings me to an argument which was advanced by my honourable friend, Mr. Mubashir Husain Kidwai. He said if you raise the rates the result would be that people will not have recourse for the settlement of their disputes to civil courts, but they will fight out and crime will increase. I do not know, and no authority has been cited here, that crime has increased in Bengal, in Bibar and Orissa or in any other part of British India simply because of the increase in rates. Then there is another argument which is generally advanced, "Look at the economic condition of the people here." Now, Sir, is it seriously pressed that we in the United Provinces are almost at the bottom of prosperity. The conditions in Bihar and Orissa, I submit, are the same if not worse than the conditions prevailing in the United Provinces. My honourable friend has said, "Well, there is permanent settlement there and you have not permanent settlement here." But that does not matter at all, because the permanent settlement may mean this that you may have the zamindar at the top who may be deriving a good deal of profits; but in Bengal and Bihar and Orissa you find that there have been carved out all sorts of subordinate tenures with the result that the cultivator at the bottom is supposed to be as poor as the cultivator over her.

I am not prepared to assume for a moment that the conditions in Central Provinces, the conditions in Madras and elsewhere are better than the conditions over here.

Nawab Sir Muhammad Yusuf: Much greater margin there.

The Hon'ble the Minister of Justice: My honourable friend says "much greater margin there." I do not know what he is referring to. Is he referring to the margin of profit?

Then the question arises what is the use of mixing up or trying to confuse the issue. This taxation - if you call it a taxation - is only a sum of money which has to be paid in order to litigate. If you do not litigate you do not pay the tax. Now, for instance, if I may say so. because my honourable friend is just sitting in front of me, I have every hope my honourable friend Nawab Sir Muhammad Yusuf will by the grace of God have no litigation at all. Now, if he has no litigation he will not have to pay the tax. But supposing he brings in a suit against somebody and if it is a righteous suit, he will recover it from the defendant who has wronged him. But if it is not a righteous suit, he ought to pay not Rs.10 but Rs.20. There out to be some sort of punishment to an individual who deliberately brings a suit which he knows is an unfounded suit. This is always forgotten that in civil litigation it is not as if every plaintiff has to pay a sum of money willy nilly whether he is out of pocket. If he loses, the cest ultimately falls upon the unsuccessful litigant. If the suit is a just suit then there is no danger at all. Then, Sir, it was said that the zamindars are becoming poor. What does that actually mean again. If the zamindars are becoming poor, then do they want that they should be put upon a pedestal or they should be . treated on particularly favourable terms. Should there be a sort of best favoured clause or legislation in these provinces.

Nawab Sir Muhammad Yusuf: No favour; justice.

The Hon'ble the Minister of Justice: My honourable friend interrupts by saying that he only prays for justice. I entirely share that sentiment and so far as I am concerned I am doing my very best to adjust the inequalities and the injustices which he has perpetuated during the last 11 years of his domination in this Council Chamber, and I suggest that he had better reflect what sort of justice it was which raised the tax, which raised the rate of court-fee by 33 per cent. from Rs.200 to Rs.500 and raised it to 60 per cent. from Rs.500 to Rs.1,000; raised it by a modest sum of 25 per cent. only on the bigger suits on which the rate itself was exceptionally low even as it stood. That is a problem of arithmetic and I cannot positively reconcile with the notions of justice that commend themselves to me. But of course notions of of justice and notions of common sense differ very widely in these matters. My honourable friend, Mr. Ishaq Khan, advanced another argument with which I have now become familiar in the course of these discussions—the unfortunate reversioners having become the favourite of the member of the Opposition along with the cultivators. You get a reversioner. Throughout the discussion it is the reversioner who plays a most important part. It is the reversioner who is entitled to great sympathy. It is the reversioner for whom rates should be reduced; it is the reversioner from whom nothing should be charged. May I respectfully suggest one thing that there are provisions in the Civil Procedure Code which are familiar to us, i.e. for pauper suits. Now, supposing the rates are raised to something which are prohibitive and if a man is unable to pay, there is nothing better for him than to bring a pauper suit; because the moment you satisfy the court that you have not got means to pay, you have nothing to pay. Then I should ask for an answer to an argument which I have advanced over and over again so far as these reversionary suits are concerned, so far as taluqdari suits are concerned. Will you kindly look at the bill of costs and find out the proportion which is exactly borne by the sum which is spent on court-fee and by the sum which is spent in the shape of lawyer's fee, particularly when lawyers are taken outstation on modest fees and sums which are paid to witnesses for inducing them to give truthful evidence and sums which are paid to mukhtars and in trying to wangle the witnesses, and sums which are paid to all and sundry for prosecuting the case. That is an aspect of the matter to which conveniently no reference is ever made. It is really the courtfees which is the villian of the piece. The less you pay for it the better for it, Sir, it has been said over and over again that Government makes a lot of profit from the administration of justice and we have had that blessed phrase put before us, viz. justice is being sold. Now, I really exactly do not know what is the meaning of this phrase. The words taken separately are quite clear-sold and justice: but what does it mean? Does the Government say that for the execution of decree we will charge so much? What the Government says is this. An unsuccessful litigant should bear the cost of litigation. Machinery for administration of justice is provided and it is proper that the cost of setting up that machinery should be borne by the persons who want to take advantage of that machinery. Only the other day I read to the House a very instructive passage from a judgment of Sir Shah Muhammad Suleman, the Chief Justice of the Allahabad High Court in which he

[The Hon'ble the Minister of Justice]

said that in dealing with partition suits it was rediculous that the courtee that was charged in partition suits had no relevance or proportion to the time spent in that litigation. Therefore, I do suggest this that we should have in assessing court fees some consideration also for the time factor. And secondly, Sir, the opinion whether under the head of administration of justice the Government makes a profit or does not make a profit is really not such a simple matter as my honourable friends work out. If you confine yourself to civil justice then the figures may be put in one way. But if you take the justice as a whole, civil, criminal, rent and revenue, then I suggest according to the Finance Department figures the cost incurred by the State is far more than the revenue derived from court fees and other allied figures.

I would ask the House to reject the advice and I would invite attention to other proposals which we have put forward in order to adjust the variation. We really want to benefit the poor people and the matter was discussed in the Select Committee and the majority of the members were of the opinion that the rates should be reduced in the lowest class of suits, namely, from Rs. 200 to Rs. 500 and there were several proposals put forward. One proposal was that the rates should be reduced in the existing legislation from Rs.10 to Rs.7-8, in the case of Rs.200 to Rs.350 suits and there should be no change upwards. Another proposal that was discussed and of which I had given notice was that we might reduce Rs.7-8, namely 12 annas up to a suit of Rs.300 and then suits between Rs.300 and Rs.500 instead of 12 annas. We should try to bring it down from Rs.1 to annas 14, i.e. a reduction of 2 annas, to make good the loss which will be incurred. There we will have the result that the burden will be equitable and will also, I submit, be variable. When these amendments come up for discussion, if necessary, I shall explain them a little more fully. At the present moment I only content myself by saying that I am unable to accept the amendment that has been moved by my honourable friend. Mr. Muhammad Ishaq Khan, and which stands in the name of other members for the total deletion of the clause.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Sir, I have heard the Hon'ble Minister of Justice with great attention and I assure him that I have relished his argument with great delight. As a matter of fact he waxed eloquent as usual with his bundle of trite platitudes and fallacious reason. He has accused the old Ministers for having raised the court-fee in the lower grade from 33 per cent. to 60 per cent. I really appreciate that portion of the argument and I expected that the Hon'ble Minister for Justice would have been the first to rectify that mistake and do something for the poor. But, unfortunately he too has followed the the same track and so far as low rates go, he has made no amendment. He has made no reduction whatsoever and practically up to Rs.500 the rate of court-fee is the same which was raised in the year 1936. I now ask him if he really believed that the rate has been raised up to 60 per cent, and the poor people were hit hard and if it was a great hardship to have done so why did he not make the necessary changes in the present Bill. Sir, the learned Minister has said that I did not quote facts and figures in support of my amendment. I think that he himself had read the section and the provisions of the Bill in which

there is no necessity of quoting any facts and figures. It is manifestly clear that the rate has been increased from the rate which we had in the year 1936. Again, Sir, the learned Minister has said that so far as other provinces are concerned the rate is at present the same which he proposes to adopt in the present Bill, but I had advanced the argument that the conditions are quite different and he has said not a single word in so far as conditions are concerned. I think by his silence we will be justified to conclude that he has accepted that the conditions are really different, and that he had no arguments in that connexion to advance. I will draw his attention that in the United Provinces of Agra and Oudh the burden of indebtedness is the heaviest in India and if he will care to examine the relative figures given in the reports of the various committees appointed by the various provinces in the year 1930 known as the Banking Enquiry Committee and the Central Enquiry Committee he will find that in the United Provinces the total sum of indebtedness in 1930 was 124 crores of rupees and I am perfectly justified if I now raise it to 150 within the 8 years which have rolled by this time. So your province is one of the poorest province so far as the question of indebtedness goes, and I would therefore respectfully submit that the people of this province are not in a position to pay further taxes as is contemplated in this Bill. Then, Sir, the learned Minister said that he has not been able to note and follow what is the meaning of "justice being sold." I have already said while I was moving this amendment what this word really means, but for the edification of the Hou'ble Minister, with his permission, I would quote the opinion of the Association of which I think he has the honour and privilege of being a member, that is to say the Allahabad High Court Advocates' Association. What is meant by the words "justice being sold"? They say that in the opinion of the Association the levying of court fees is in substance selling of justice and is founded on commercial grounds for which whatever justification there might have been at one time there is and should be none at present. The Association . . "In this case the Association venture to further says, that. think that the levying of court fees from a plaintiff who goes to a court for justice in substance amounts to the selling of justice." They further comment and say that "the Association regrets to observe that nothing has been done so far to meet the prime needs of the people in this province to get speedy justice. It is bad enough to levy court-fee and to sell. . " I think now by this time the Hon'ble Minister will understand what is meant by "the selling of justice." He says that he has not been able to understand it and I sympathize with him. Then again, Sir, the Hon'ble Minister has said that the question of reversioners has been discussed many times on the floor of the House when the question of enhancement of taxes was raised by the Government. As a matter of fact, it is the reversioners who will really feel the brunt of the new taxation and it is our bounden duty not only to see to the interests of the peasants or the rich people or other people, but we have to see to the interests of all the people who are going to be taxed. As a lawyer he must be knowing that reversioners figure largely in such cases where the valuation is more than Rs.5,000 and it is with great difficulty that they are able to secure money. He has said that after all the cost will he paid by the defendant, but that is no argument. The question is - who will finance the plaintiff? Where

[Mr. Muhammad Ishaq Khan.]

will be get the money to pay the necessary court fees? Practically, therefore, it will mean that the plaintiff who has got a just cause and who could have succeeded in a court of law will be deprived of his rights because the Hon'ble the Minister of Justice has raised the court feet Then, Sir, one other honourable member, Mr. Charan Singh, also accused me that I have not tabled any amendment for the benefit of the poor, so far as the lower amount, up to Rs. 1,000, was concerned, I submit, Sir, that I had expected that Mr. Charan Singh who himself says that he has come here for the down-trodden people, would lead the House by tabling amendments to reduce the court fees. But he also has done nothing, and this measure comes from the Government which relies on his support. I had expected that the present Government would come forward with more generous measures in this connexion to rectify these anomalies. I think that the accusation of Mr. Charan Singh would have been well-founded if it had been laid at the door of the Hon'ble the Minister of Law and Justice rather than against If we had formed the United Provinces Government I would have then replied to the question of the Hon'ble Mr. Charan Singh, Again, Sir, Mr. Charan Singh was wrong when he said that "duste mumalik men lihi tan liyu jatu has." If he would care to study he will find that in other countries justice is not taxed. At least in England, I am informed, no taxes are levied. So, if my honourable friend referred to the administration of justice, then he was manifestly wrong. If he referred to the principle of taxation then with that too I beg to join issue with him because the principle of taxation is also based on the famous principle known as the faculty theory, that is to say the ability to pay. I submit that this measure is importill-advised and should not have been brought forward by the present popular Government which claims to be the champion of the poor, the down-trodden and the helpless people. I will also draw the attention of the Hon'ble Minister to the fact that after all the Government is making a substantial profit of 50 lakhs of rupees from justice. What does he want? Does he want that justice should be sold in such a manner that every department should be paid from this head If he is of that opinion, . . (He now shakes his head which means that he never intended it.) But in the statement of objects and reasons it is definitely stated that the need for enhanced revenue is as great in this province as in any other, and there is no reason why it should not adjust its scale of fees to the level which prevails in other provinces. If the Hon'ble the Minister of Justice relies on the judgment of Sir Shah Muhammad Sulaiman, will he also care to read the recent pronouncement of the Hon'ble the Chief Justice of the Allahabad High Court, Sir John Thom, which he made while he delivered his address to the members of the Provincial Judicial Service. He said that "the State in my opinion is not entitled to appropriate for the general purposes the money which comes to it in the shape of court fees and fees from litigants." I submit that this is the latest pronouncement of our own Chief Justice, and if he cares to consider the views of an ex-Chief Justice of the Allahabad High Court, he should also bear in mind the latest prenouncement of another Chief Justice of the same High Court, and reconsider the position. He should not stick to it simply because he has decided about it and revel in the fact that he is consistent, but there is something like reason also,

I would therefore ask him in the name of justice and fair play to give up his intransigent attitude and accept my amendment.

The Hon'ble the Minister of Justice: I really do not know what to say. If my recollection of Sir John Thom is correct what he only said was that better buildings should be provided for court houses and that money derived from income or revenue from court fees should not be appropriated towards general purposes before proper and suitable court houses have been afforded and conditions of labour for judicial officers have been improved. That was the pronouncement that was made. I have no desire to put one Chief Justice against another Chief Justice but naturally the judicial pronouncement has got weight. My honourable friend has indulged in the usual line of argument about sale of justice and I do not propose to detain the House any further.

The Hon'ble the Speaker: The question is that sub-clause (ii) of clause 30 be deleted.

The question was put and negatived.

(The Assembly adjourned at 1.25 p.m. for lunch. It re-assembled

at 2.10 p.m. with the Deputy Speaker in the Chair.)

The Hon'ble the Minister of Justice: Mr. Deputy Speaker, I beg to move that in line 4. (now printed as line 3) after the word "four thousand five hundred" and before the comma, the following words may be added "and in the second columu, of the article, the words 'two hundred rupees' wherever they occur be substituted by the words 'three hundred rupees.'

The House should know that there are three amendments which stand to my name, amendments 40-A, 41-A and 41-C. They are all parts of the same scheme. The intention of these three amendments taken all together is that relief might be given to some extent at least in case of suits of petty valuations with corresponding or slight increase in case of valuations between Rs. 1,000 to Rs. 5,000. As I said, before the House rose for lunch, that in the Legislation of 1936 suits up to Rs.200 have not been touched but suits between Rs.200 to Rs.500 have been affected. In this way the court-fee had been raised from 12 annas to Re.1 for each Rs.10. Or in other words the percentage was 10 per cent. The proposal now is that there should be no increase at all between Rs. 200 and Rs. 300 and that will give, I submit, a very substantial relief in a very large number of suits, for small cause court suits. I may here by way of parenthesis say that the court-fee income is mostly or is very largely derived from petty litigation in small cause courts, that is litigation for cash; and it is in suits relating to cash that court-fee can be easily assessed and there is no room for evasion. Then between Rs.300 and Rs.500 it is proposed that instead of the enhancement of Re.I for each Rs.10 it should be reduced to 12 annas. It was raised from 12 annas to 16 annas in 1936. We now propose to reduce it to 14 annas. That would also be a substantial relief. The house will remember that in computing court fees you do not follow what is called the flat system, but the court-fee is worked out from figure to figure. Therefore even in a suit for Rs. 3,000 there would be a court-fee at a particular rate and then between Rs.3,000 to Rs.5,000 at another rate and so on. Therefore our proposal is that there should be reduction in suits up to Rs.500 and in order to make good the deficiency or the loss of income caused thereby at least to some extent, there should be an inhancement in court-fee in suits f

[The Hon'ble the Minister of Justice.]

present rate is Rs.6-4. We propose that it should be raised from Rs.6-4 to Rs.7-8. That would be not very heavy at all and that would be just what was being charged in suits up to Rs.1,000. The three things go together and I would therefore commend this amendment to the acceptance of the House in the full hope that other amendments which I shall have to move subsequently shall also be accepted.

The Deputy Speaker: As there is no objection to the amendment proposed by the Hon'ble the Minister of Justice I shall put it to vote.

In line 4 (now printed as line 3) after the words "four thousand five hundred" and before the comma, add the words "and in the second column, of the article the words 'two hundred rupees' wherever they occur be substituted by the words 'three hundred rupees.'

The question was put and agreed to.

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, I beg to move that in line 5 (now printed as line 4) of clause 30 (ii) before the words "fifteen rupees" the words "seven rupees eight annas" may be inserted. It is not necessary to make any further speech. I have already explained the scheme of the amendments.

The Deputy Speaker: As there is no objection I put it to vote. The amendment proposed by the Hon'ble Minister of Justice is that in line 5 (now printed as line 4) of clause 30 (ii) before the words "fifteen rupees" the words "seven rupees eight annas" may be inserted.

The question was put and agreed to.

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, I beg to move that in line 9 (now printed as line 8) of clause 30, sub-clause (ii) before the words "twelve rupees eight annas" the words "one rupee", "six rupees four annas" may be inserted.

The Deputy Speaker: As there is no objection to the amendment I put it to vote. The amendment proposed by the Hon'ble Minister of Justice is that in line 9 (now printed as line 8) before the words "twelve rupees eight annas" the words "one rupee", "six rupees four annas" may be inserted.

The question was put and agreed to.

Maulvi Munfait Ali: I beg to move that in clause 30(iii) for the words:

"Memorandum of appeal filed. under section 23 of the United Provnces Agriculturists' Relief Act, 1934, he following words:

The same fee as would be leviable on a memorandum of appeal under article I."

"Memorandum of appeal filed by a debtor under the provisions of the Encumbered Estates Act, 1934. be substituted. Rupees fifteen only."

There is absolutely no provision in the Court Fees Act for an appeal filed under the Encumbered Estates Act. There is at present a difficulty whether on an application filed under the Encumbered Estates Court-fee is payable ad valorem or on the amount due shown in the decree.

To provide for such an appeal I have made my amendment and I hope it will be accepted by the Hon'ble Minister.

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, this provision was inserted in the Bill really in anticipation of a High Court decision, but a short time ago a full Bench of the Allahabad High Court has ruled that the existing law is exactly the same as what it is now proposed to make clear in this Bill, namely, that in appeal the court-fee payable is on the difference between the sum found and the sum claimed in the appeal. I, therefore, suggest that the amendment might be withdrawn because there is really no question of enhancement of any fee; it is only a question of embodying in the Bill a decision of full Bench in this particular manner.

Chaudhri Hyder Husain: The Oudh Chief Court has also taken the same view.

The Hon'ble the Minister of Justice: As my honourable friend Mr. Hyder Husain says, that is also the view taken by the Oudh Chief Court. Hence I think the amendment proposed by Maulvi Munfait Ali is redundant and I hope that he would not move it now.

Maulvi Munfait Ali: In view of the ruling of the High Court of Judicature I beg leave of the House to withdraw my amendment.

The motion was, by leave, withdrawn.

The Deputy Speaker: The question is that clause 30 as amended form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

Clause 31

- 31. In schedule II to the Court Fees Act, 1870, as amended by Amendment of section 7 of the United Provinces Court Fees Schedule I, Act VII of 1870, as amended by the United Provinces Act United Provinces Act II of 1936.
  - (i) From article 1(a), the clause, "when presented to any Municipal Commissioner under any Act for the time being in force for the conservancy or improvement of any place, if the application or petition relates solely to such conservancy or improvement" shall be omitted and in its place the following new clause shall be inserted, namely:
  - "when presented to the District Magistrate or any other officer for the correction of an electoral roll."
  - (ii) In article 1(b) the words "other than an offence for which police officer may, under the Code of Criminal Procedure, arrest without warrant" shall be deleted from the first para- (v graph and the following paragraphs shall be inserted between the first and second paragraphs:
  - "or when presented to a Collector containing a request from a local body, such as the Municipal Board, the District Board or the Notified Area Committee, for the realization of any dues by issue of warrant or any other distress;

"or when presented to a District Magistrate for permission to have displays of fireworks or for a police escort;

7

"or when presented to a District Magistrate, in the form of a programme or in any other form for the exhibition of a film at a shorter notice than that permitted by the conditions of the licence issued to cinema companies for exhibiting film;

"or when presented to a District Magistrate or Collector or any officer subordinate to him, under the Village Panchayat Act, the Indian Arms Act, the Poisons Act, the Explosives Act, the Stage Carriage Act, the Indian Cinematograph Act or any other enactment for the time being in force, unless specifically exempted from payment of court-fee."

(iii) Between articles 11 and 12 the following shall be inserted as article 11-A namely:

of appeal filed under section United Provinces Agriculturists? Relief Act, 1934.

"11-A. Memorandum 1 (a) When the decretal amount Two rupees does not exceeded two hundred and fifty rupees.

5(2) of the (b) When such amount exceeds two hundred and fifty rupees but does not exceed one thousand rupees.

> (c) When such amount exceeds one thousand rupees.

Five rupees.

Ten rupees.

(iv) In clause (i) of article 17, in column 1, put a comma after the word "order" and insert thereafter the following, namely:-

"not being one passed under order XXI, rule 60, 61 or 62 of the Code of the Civil Procedure, 1908."

(v) To article 17 (iii), in column 1, the following words shall be added at the end:

"in any suit not otherwise provided for by this Act,"

- (vi) From article 17, the following sub-articles shall be deleted, namely:
  - " (iv) to set aside an award;
    - (v) to sec aside an adoption;"

(vii) For article 22, the following article shall be substituted, namely:-

tion questioning the election of any person.

"22-Election peti- | (a) As a member of a local Board, | One hundred other than a Notified or Town rupees. Area Committee.

(b) As a member of a Notified or | Ten rupees. Town Area Committee.

Mr. Muhmmad Ishaq Khan: Sir, I beg to move that clause 31 (iii) be deleted. My original amendment was to the effect that second and third columns should be deleted and that eight annas be substituted in its place. With your permission, Sir, I now beg to move that the whole of clause 31 (iii) be deleted and I understand that the Government is agreeable to that

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, may I intervene at this stage and suggest that it would be better if the motion for the deletion of the whole clause 31 (iii) is made.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Sir, I beg to move that the whole of the clause 31 (iii) be deleted. I need not inflict a speech in this connexion. Only recently the Allahabad High Court has given a decision that in cases contemplated under this section a court-fee of only annas twelve should be charged from the appellants, and in view of that decision I think there is no necessity whatsoever that there should be a specific provision and that too on such a higher scale. I, therefore, submit that the Government would be pleased to accept this amendment.

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, I think that the proposal as originally made was quite moderate, but I am willing to accede to my honourable friend's wishes and I, therefore, accept this amendment.

The Deputy Speaker: The question is that sub-clause (iii) of clause 31 of the Bill be deleted.

The question wis put and a reed to.

The Deputy Speaker: The question is that clause 31 as amended today form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

$Clause\ I$

- 1. (1) This Act may be called the United Provinces Court Fees Short title, extent and (Amendment) Act, 1938. commencement.
  - (2) It extends to the whole of the United Provinces.
- (3) It shall come into force on such date as the Provincial Government may by notification direct, and shall remain in force up to the thirtieth day of June, 1941.

The Deputy Speaker: The question is that the clause I as amended by the Select Committee stand part of the Bill.

The question was put and agreed to.

PREAMBLE

Whereas it is expedient further to amend the Court Fees Act, 1870

(as amended by the United Provinces Court Fees Amendment Act, 1936) in its application to the United Provinces in the manner hereinafter appearing; It is hereby enacted as follows:—

The Deputy Speaker: The question is that the Preamble form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, I now make the formal motion that the United Provinces Court Fees (Amendment) Bill be passed.

Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan: Sir, I have . . .

Mr. Zahirul Hasnain Lari: Sir, a point of order. The third reading cannot be taken up today. Several amendments have been accepted by this House and under Standing Order 61 it cannot be taken up today and must be taken up to-morrow. Other business may be taken up today.

The Hon'ble the Minister of Justice: I was aware of the Standing Order. If it is the pleasure of the House . . .

The Deputy Speaker: If any honourable member has any objection to the third reading of the Bill, it will have to be taken up to-morrow. What has the Government to say about it?

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, I was aware of that Standing Order, but I thought that we had passed the second reading after an agreement and it was now a formal matter; but if honourable members, and specially my friend Mr. Lari wants to deliver a speech tomorrow, I shall be glad to hear it.

The Deputy Speaker: The discussion on the motion is postponed till tomorrow.

THE UNITED PROVINCES TENANCY BILL*

The Hon'ble the Minister of Revenue: Sir, I beg leave of this House to introduce the United Provinces Tenancy Bill.

Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan: May I just, Sir, ask a question from the Honble Minister of Revenue, whether the sanction of the Governor to introduce this Bill has been taken under section 299, sub-section (3) of the Government of India Act?

Shall I read it out to you?

The Deputy Speaker: Yes.

Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan: The sub-section says:

"No Bill or amendment making provision for the transference to public ownership of any land or for the extinguishment or modification of rights therein, including rights or privileges in respect of land revenue, shall be introduced or moved in either Chamber of the Federal Legislature without the previous sanction of the Governor General in his discretion, or in a Chamber of Provincial Legislature without the previous sanction of Governor in his discretion."

The Hon'ble the Minister of Revenue: Sir, I would like to know under what section of the rules of this House has this objection been made

Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan: Sir, I quoted the section of the Government of India Act and I do not think I am bound to quote any subsidiary section of the rules.

Raja Bisheshwar Dayal Seth: The Rules and Standing Orders cannot over-rule any provisions of the Government of India Act.

The Deputy Speaker: The question is whether or not any sanction so obtained under the Government of India Act is to be considered or not in this connexion.

(At this stage the Hon'ble the Speaker took the Chair at 2.50 p.m.)

*(See Appendix G, page 784.)

The Hon'ble the Speaker: I understand, Nawab Sahib of Chhatari, that you have raised some objection in connexion with the Tenancy Bill. Am I to take it that you oppose the introduction of the Bill?

Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan: Sir, I have only asked a question from the Hon'ble the Minister whether the sanction of the Governor has been taken for the introduction of this Bill under section 299(3) of the Government of India Act, and I want to have a reply to it.

The Hon'ble the Minister of Revenue: Sir, before I reply to this question I would like to know under which rule of the Rules of Business of this House this objection has been raised. I do not know if this House can be prevented from discussing this motion when brought by the Government.

Raja Jagannath Bakhsh Singh: We are entitled to raise an objection when leave is asked for introducing a Bill.

The Hon'ble the Speaker: Under Standing Order no. 45 you can oppose leave being given to the introduction of any Bill.

Raja Jagannath Bakhsh Singh: With a view to exercise that right my honourable friend, the Nawab Sahib of Chhatari, wants to know if the sanction of the Governor has been obtained or not. After getting a clear answer to this question he will exercise his right of opposing.

The Hon'ble the Speaker: That is to say, the exercise of your right depends on the answer of the Government. But is there any process by which you or I can compel the Government to give an answer? I think the right of opposing exists independently of what the Minister says or does not say.

Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan: Sir, the Government of India Act says that the Bill cannot be introduced in the House without the sanction of the Governor.

The Hon'ble the Speaker: And therefore you can oppose the introduction of the Bill straightaway without putting a question.

Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan: That is exactly my point. If the Government do not say anything I can take their silence to mean that they have not taken the sanction of the Governor. I want to know whether I will be right in assuming that the sanction of the Governor has not been taken.

The Hon'ble the Minister of Revenue: Sir, my main argument is that the Nawab of Chhatari has not shown how this Bill is governed by section 299, clause 3. Sub-section 3 of this section says.

The Hon'ble the Minister of Justice: On a point of order, Sir. I should like to raise the point that my honourable friend begs leave to introduce a Bill. The Bill has not yet been introduced. The motion is -should leave be granted or not. If my honourable friend the the Nawab of Chattari thinks that the Bill cannot be introduced today there will be plenty of time for him to discuss this question, but for opposing the introduction of the Bill leave should be given.

The Hon'ble the Speaker: I cannot understand your opposing it indirectly. You can oppose it straightaway. It is always open to the . Governor to withhold his assent in case a wrong Bill is passed.

Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan: Government say that they are not called upon to obtain the sanction of the Governor. Does it mean that they do not think it necessary to answer that question.

The Hon'ble the Minister of Revenue: I wanted to know whether even if the sanction of the Governor has not been obtained, is there any section in the rules and the procedure of business which will prevent me from presenting the Bill in the House.

Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan: May I draw your attention to rule 24, clause 2, which says that to introduce a Bill which in the opinion of the Speaker cannot be introduced save with the previous sanction of the Governor, the Speaker shall as soon as may be, after the receipt of the notice refer the Bill to the Governor?

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Now, under the analogy of paragraph 2 of rule 24 we are drawing your attention that this particular measure requires the previous sanction of the Governor as just mentioned by the Leader of the Opposition, vide paragraph 299 of the Government of India Act, and when this matter has been brought to your notice we would respectfully request you, Sir, that the Hon'ble Minister in charge may be asked to satisfy you as to whether previous sanction has been obtained and if he does not satisfy you then you will be pleased to stop all proceedings.

The Hon'ble the Speaker: Is it under rule 24 that you desire me to proceed? Rule 24 obviously refers only to Bills moved by a member other than a Minister.

Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan: My reply is this that when I am asking this question under a section of the Government of India Act then I need not quote any other rule or procedure of rules. The Government of India Act which governs nearly all the rules and regulations under it is quite definite that no Bill or amendment for making provision for the transference to public ownership of any land or for the extinguishment or modification or right therein including rights or privileges in respect of land revenue shall be introduced or moved in either Chamber of the Federal Legislature without the previous sanction of the Governor General in his discretion or in the Chamber of a Provincial Legislature without the previous sanction of the Governor in his discretion.

That is as clear as can be and without the sanction of the Governor such measures cannot be introduced.

The Hon'ble the Speaker: Who is to decide as to whether previous sanction is required? Obviously in the case of non-official Bills the power has been reserved under the Rules to the Governor himself.

Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan: I will quote you section 50 of the Government of India Act in that connexion. Section 50, sub-section 3, says that if any question arises whether any matter is or is not a matter as respects which the Governor is by or under this Act required to act in his discretion or to exercise his individual judgment, the decision of the Governor in his discretion shall be final, and the validity of anything done by the Governor shall not be called in question on the ground that he ought or ought not to have acted in his discretion, or ought or ought not to have exercised his individual judgment.

The Hon'ble the Speaker: That simply means that this matter is one in which I am not called upon to interfere and that this matter cannot be settled by me. I am putting before you my own difficulty. What do you want me to do? Surely nobody desires that the Speaker should stultify himself by giving a ruling on a subject in which some one else may interfere.

Shaikh Muhammad Habib Ullah: May I know what is the definite statement made by the Government? Do they say that they are asking for leave to introduce the Bill with or without obtaining the the sanction of the Governor or the Governor General?

The Hon'ble the Premier: Government are doing what they think they are entitled to do.

Nawab Sir Muhammad Yusuf: Am I to understand that the Honble the Premier admits that the sanction of the Governor has been obtained by him?

The Hon'ble the Premier: I did not make any admission of that sort. I asserted a claim.

Shaikh Muhammad Habib Ullah: I now understand that the Government's reply is evasive and they have not obtained the sanction of the Governor or the Governor General. I therefore press the objection that the leave to introduce the Bill should not be allowed and should be refused.

The Hon'ble the Speaker: The motion before the House is that leave be given for the introduction of the Bill and an objection has been raised to that leave being given.

Raja Jagannath Bakhsh Singh: I would again draw the attention of the Chair to section 299(3) of the Government of India Act. I will point out that no Bill shall be introduced or moved in either Chamber of the Federal Legislature without the previous sanction of the Governor in his discretion, or, in a Chamber of a Provincial Legislature without the previous sanction of the Governor in his discretion. We can only prevent the introduction of a Bill by appealing to the Chair and under this section of the Government of India Act this Bill cannot be introduced if previous sanction of the Governor has not been taken.

The Hon'ble the Speaker: But at this stage the question is whether leave should be given.

Raja Jagannath Bakhsh Singh: My point is that a non-official member is only entitled to oppose leave to introduce the Bill under the Rules of Procedure. I therefore take this opportunity to oppose the Bill on this particular ground which is very substantial.

Raja Bisheshwar Dayal Seth: The leave is being asked for something which is illegal and therefore the question for asking that leave is not justified and is out of order.

The Hon'ble the Speaker: Let us hear what the Government has to say about this. Of course it is quite clear that it is a controversial matter.

The Hon'ble the Premier: I may submit that this was not clear to us. We thought that we were entitled to introduce the Bill and that every member of the House would like to safeguard its rights and would like the elected members to be in a position to introduce any

[The Hon'ble the Premier.]

Bill and to obtain the verdict of the House on it. I thought that no member of this House would like the liberty and freedom of the House to be fettered or curtailed. Every member here should be anxious to enlarge the liberty which the House and its members possess. The Government only represents the majority of the elected members in this House today, tomorrow the majority may be of different complexion. and the Government may represent a different school of thought. But the vital principle as to what are the rights of the elected majority in this House is one which should transcend party considerations. We therefore thought that the members of this House would all be equally anxious to safeguard its privileges and, if possible, to enlarge them. But if there are members who want these liberties to be curtailed and if we can hold that sanction should be obtained, I have absolutely no difficulty in getting such sanction. It can be obtained in a few minutes. But I do think that it should be accepted as being the natural right of this House that the Government representing the majority of elected members are competent to introduce any piece of legislation that they consider to be for the good of the community. There may be differences of opinion on the merits, there may be differences of opinion even as to the purpose and the object that the Government and others may have in view and there may be differences of opinion as to the ultimate effect of a particular piece of legislation. But there cannot be any two opinions on the point that it is the privilege and it must be the natural desire of every member of this House to enlarge its rights and privileges and at least not to make an effort to curtail them and suggest any action that will fetter the discretion of the elected majority in this House. I personally therefore thought that we have a right to introduce this Bill and that we are entitled to do so without referring it to any other authority. But if there are members in this House who think otherwise we on our part are prepared to abide by your ruling.

The Hon'ble the Speaker: May I take it that the Government think that no sanction is necessary?

The Hon'ble the Premier: Yes. No sanction is necessary and we have obtained such expert advice in the matter as is possible.

Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan: Sir, with your permission I would say that in making this speech it was not the Premier but a politician who was speaking. If we have learnt to follow the Government of India Act most scrupulously it is because we notice in this very House from day to day that there is nobody more keen on reminding us of the limitations imposed on the Ministers under the Government of India Act than the Hon'ble the Premier. I remember that when a cut motion was moved to reduce one Deputy Inspector General of Police, the Hon'ble Premier said: You know our limitations. We are working under the Government of India Act. I know, Sir, when Kunwar Maharaj Singh moved his resolution to provincialise the services, the Hon'ble the Premier said the same thing. This is what the Hon'ble the Premier has taught this House and if we have accepted the Government of India Act it should be followed to the letter and the spirit. It is not that we are not patriotic enough. But I would like to know where the Hon'ble the Premier's patriotism disappeared when he said you know our limitations. They declared that

they were out to wreck the Act. I would very much like to hear from him where that spirit has disappeared. If you are out to wreck the Act, then let us wreck it all along the line. But when we have once accepted the principle and when we have been reminded and reminded again and again that we have got our limitations and we are working the Act in spite of the limitations then we should also work this section of the Government of India Act.

Shaikh Muhammad Habib Ullah: Sir, what we have heard from the Hon'ble the Premier today comes to this. "Do as we say but do not do as we do." This is the spirit of his speech.

The Hon'ble the Speaker: The point is this: what do you want to be done at this stage? Do you think that sanction is absolutely necessary? Government seem to think that sanction is not necessary at all. If you think that sanction is necessary then you should speak on that point and advise the Speaker as to what he should do under the rules. That is the point to which honourable members should address themselves.

Shaikh Muhammad Habib Ullah: Sir, it is my firm conviction that the sanction of the Governor is necessary. The Hon'ble the Premier has told us that it is our duty to rely on the Government and to help the Government, which is the representative of such a big majority, to bring forward a legislation even if there is no sanction. But unless the Government goes through the process of making the Act legal we cannot follow it. We find that we are following a practice which is against the law and in a bona fide manner we have raised the objection. So they have not got sanction and as they have not received sanction, leave to permit them to introduce the Bill should not be accorded and refused. I wonder if the Cabinet of Ministers could have started to function before being appointed by the Governor and before taking the formal oath?

The Hon'ble the Speaker: I should like to hear what the Advocate General has to say on this point. Am I called upon to give a decision? Suppose I hold that sanction is not necessary. Am I then called upon to give that decision or under that particular section have I to refer the matter to the Government?

The Advocate General (Dr. Narayan Prasad Asthana): Sir, the question whether sanction of the Governor for the introduction of this bill is necessary is a question between the Ministers and the Governor. Under section 50 which has been enacted in the Government of India Act for the purpose of carrying on administration of the province, it is the function of the Governor to decide whether any matter falls within the province of discretion and I do not think it is within the power of the Speaker to decide whether such and such Act falls within the province of the Governor's discretion. It it is not necessary to obtain the sanction then the question does not arise at all, but if it is found that the sanction is necessary, it is a mere defect of procedure which will be cured. Therefore what I submit is that this House, when the Bill is being introduced, is concerned with the question whether the sanction of the Govornor is necessary or not. The Opposition might give this as a reason for not granting the leave that the sanction of the Governor has not been obtained, if the House agrees with that contention it may refuse leave for the introduction of the Bill, but so far as the Speaker is concerned

[The Advocate General.]

my submission is that he is not competent to give any ruling upon the point.

The Hon'ble the Speaker: I want to know whether I am called upon at this stage to decide whether the Governor's sanction is necessary or not? If that sanction is necessary then what is the Speak r's function in connexion with the motion before the House?

The Advocate General: I have not yet expressed any opinion as to the merits of the question whether sauction of the Governor is necessary. No member up to this time has pointed out how the provisions of section 299 are attracted to the provisons of the Bill. None of the speakers on the other side have shown any single provision in the proposed Bill which falls within the restrictions contained in section 299(3). There are three things which are mentioned in that section. (1) transference of property to the public, (2) the extinction of any right in land, and (3) the modification of any right in land. The present Bill provides for none of the three things, namely, transference to the public of any property, or extinction of the right of any person in the land or the modification of the right in the land. No privision of this Bill has been quoted to show that any of these three things would happen if the provisions of this Bill were ever adopted. There is no question of the transference of private property to ownership of the state. There is no question of the extinction of proprietary rights or any other rights whatsoever. There remains the question of the modification of rights. The modification means either limitation of proprietary right or its conditioning. Now, is there any provision in this Bill which extinguishes or modifies the right? The proprietary rights of persons in land have been recognized throughout, viz. their right to eject tenants. their right to cultivate land or to sublet it. What is intended and provided for by this Bill is only that a certain status be given to tenants. Now, this is not a curtailment of the proprietary right, this is only giving an enhanced status to certain tenants, rather it is a question affecting contracts between the landlord and the tenant and nothing more. Therefore, my submission is that as to section 229 (3), none of the three provisions are affected by any provision under this Bill. Therefore in my opinion the sanction of the Governor is not necessary for the introduction of the present Bill.

The Hon'ble the Speaker: I have come to the conclusion that it is necessary for me to refer this matter to the Governor. Therefore, I will refer to him immediately the question whether his sanction is necessary for the introduction of this Bill and, if it is necessary, whether he accords his sanction to its introduction. In the meantime I shall proceed with the next item.

Shri Jata Shankar Shukla: श्री जटाशंकर शुक्ल:

अध्यक्ष महोदय-मैं चाहता हूं कि मैं इसे समझ लूं।

شری جناشنکر شکلا — ادهیکش مهودے – میں چاهنا هوں که میں اسے سمجھ لوں –

The Hon'ble the Speaker : आनरेबुल स्पीकर :

मैं आपको थोड़े लफ्जों में बता देता हूं। आप लोगों को टनैन्सी बिल मिल गया होगा। (कुछ आवार्जे—नहीं मिला है) मसला कारतकारी कानून का पेश है। बिल अंग्रेजी में बन गया हैं। पूछने पर मुझे मालूम हुआ है कि विल का हिन्दी में तर्जुमा हो रहा है। बिल पर बिचार होने से पहले आग के हाथ में पहुंच जायगा। यहां पर अपोजीशन की तरफ़ से इस मसले पर यह एतराज उठाया गया है कि इस बिल के लिये २९९ दफ़ा के मुताबिक गवर्नर साहब की मंजूरी की जरूरत है। यह क़ानूनी मसला है। साथ ही साथ दफ़ा ५० का हवाला दिया गया है। गवर्नमेन्ट आफ़ इन्डिया ऐक्ट के दफ़ा ५० के मुताबिक इस बात का फ़ैसला करना कि किसी बिल के लिये गवर्नर साहब की मंजूरी की जरूरत है या नहीं, यह उनके ही हाथ में है। यानी स्पीकर इस पर फ़ैसला नहीं कर सकता है और उसका फ़ैसला आबिरी नहीं होगा। इसलिये मैंने कहा कि इस पर मेरा कुछ कहना फ़जूल है। गवर्नमेन्ट का यह ख्याल है कि मंजूरी की कोई ज़रूरत नहीं है। अपोजीशन के मेम्बर साहबान की राय है कि इस बिल के पेश होने के पहले इस पर गवर्नर की जातो मंजूरी की ज़रूरत है। मैंने यह फ़ैसला किया है कि इस मसले पर घंटे भर के बाद विचार किया जायगा। इस बोच में मैं गवर्नर साहब से दिरयाप्तत कर लूंगा। मैं उनसे दो बातें पूछूंगा, एक यह कि इस क़ातून के लिये उनकी मंजूरी ज़रूरी है या नहीं और दूसरी बात यह कि अगर वह मंजूरी ज़रूरी समझते हैं तो मंजूरी देते हैं या नहीं। मैं इन बातों के बारे में गवर्नर साहब से पूछूंगा। इस दिमियान में हम दूसरा मसला लेते हैं।

The Hon'ble the Speaker:

آذريبل اسپيكر_

میں آپ کو تھوڑے لفظوں میں بتادیتا ھوں ۔ آپ لوگوں کو تیننسی بل مل گیا ھوگا (کجھۃ آوازیں ۔ نہیں ملاھے) مسئلہ کاشتکاری قانوں کا پیش ھے ۔ بل انگریزی میں بن گیا ھے ۔ پوچھنے پر مجھے معلوم ھوا ھے کہ بل کا ھندی میں ترجمہ ھورھا ھے ۔ بل پر وچار ھونے سے پہلے آپ کے ھاتھۃ میں پہنچ جائیگا ۔ یہاں پر اپوزیشی کی طوف ہے اس مسلم پر یہم اعتراض اتھایا گیا ھے کہ اس بل کے لیئے 199 دفعہ کی طوف ہے اس مسلم پر یہم اعتراض اتھایا گیا ھے کہ اس بل کے لیئے 199 دفعہ میں ساتھہ دفعہ ۵۰ کا حوالم دیا گیا ھے ۔ گررنمنت آن اندیا ایکت کے دفعہ ۵۰ کے مطابق اس بات کا فیصلہ کرنا کہ کسی بل کے لیئے گورنر صاحب کی منظوری کی ضوررت ھے یا نہیں یہم ان کے ھی ھاتھہ میں ھے یعنی اسپیکر اس پر فیصلہ کی ضوررت ھے یا نہیں یہم ان کے ھی ھاتھہ میں ھے یعنی اسپیکر اس پر فیصلہ نہیں کرسکت ھے اور اس کا فیصلہ آخری نہیں ہوگا ۔ اِس لیئے میں نے کہا کہ اِس بر گورنر کسی خاروں کی حیمی ضورت ھے ۔ گرونمنت کا یہم خیال ھے کہ منظوری کی خورت سے ۔ اپوزیشن کے میمیر صاحبان کی رائے ھے کہ اِس بل کے پیش ھونے کے پہلے سیس مسئلہ پر گونٹہ بھر کے بعد وچار کیا جائیگا ۔ اس بیچ میں میں گورنر صاحب سے دریانت کرونکا ۔ میں ان سے دو باتیں پوچھونگا ۔ ایک بھہ کہ اِس صاحب سے دریانت کرونکا ۔ میں ان سے دو باتیں پوچھونگا ۔ ایک بھہ کہ اِس قانون کے لیئے اُن کی منظوری ضوری ھے یا نہیں اور دوسری بات یہم کہ اِس کا برے میں گورنر صاحب سے دریانت کرونکا ۔ میں ان سے دو باتیں پوچھونگا ۔ ایک بھہ کہ اِس تانون کے لیئے اُن کی منظوری ضوری سمجھتے ھیں تو منظری دیتے ھیں یا نہیں ۔ میں ان باتوں کے بارے میں گورنو صاحب سے پوچھونگا ۔

اس درمیان میں هم دوسوا مسلله لے لیتے هیں _

Shri Mahabir Tyagi : श्री महाबीर त्यागी :

म यह अर्ज करना चाहता हूं।

Shri Mahabir Tyagi:

شرى - عابير تياگى ___ مين يهم عرض كرنا جاهتا هور _

The Hon'ble the Speaker: आनरेब्ल स्पीकर:

इसके बारे में मुझे अब कुछ सूनने की जरूरत नहीं हैं। इस मसले पर आपकी इस वक्त कही हुई बात का कोई असर नहीं पड़ेगा।

آنويبل إسهيكر -

اس کے بارے میں مجھے اب کچھ سننے کی ضرورت نہیں ھے اس مسئلہ پر آپ کی اس وقت کی کہی ہوئی بات کا کوئی اثّر نہیں چویگا ۔

THE UNITED PROVINCES BORSTAL BILL*

Parliamentary Secretary to the Hon ble the Minister of Revenue (Shri Gopi Nath Srivastava): Sir, I beg to present the Report of the Select Committee on the United Provinces Borstal Bill.

(After a pause.)

Sir, I beg to move that the above Bill be taken into consideration.

The Hon'ble the Speaker: The question is that the United Prov. inces Borstal Bill be taken into consideration.

The question was put and agreed to.

The Hon'ble the Speaker: Since there are no amendments, it is unnecessary for me to take up this Bill clause by clause. I would therefore call upon the Parliamentary Secretary to move the third reading of the Bill.

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Revenue: I beg to move that the United Provinces Borstal Bill be passed.

The Hon'ble the Speaker: The motion before the House is that the United Provinces Borstal Bill be passed. Has any member to make any observations on this?

(After a pause.)

The question is that the United Provinces Borstal Bill be passed.

The question was put and agreed to.

THE UNITED PROVINCES FIRST OFFENDERS PROBATION BILL

The Hon ble the Minister of Justice: Sir, I beg to present the report of the Select Committee on the United Provinces First Offenders Probation Bill.

(After a pause.)

7.44

Sir, I beg to move that the United Provinces First Offenders' Probation Bill be taken into consideration.

*(See Appendix H, paje 89?)

The Hon'ble the Speaker: The motion before the House is that the United Provinces First Offenders Probation Bill be taken into consideration.

The question was put and agreed to.

CLAUSES 2 AND 3

- 2. In this Act, unless there is anything repugnant in the subject Interpretation. or context—
  - (a) the "Code" means the Code of Criminal P. 1898; and
  - (b) such of the expressions used in this Act as are defi.
    the Code have the meanings assigned to them in the Code.
- 3. In any case in which a person is found guilty of the offence of theft, dishonest misappropriation, or punishable under the Indian Penal Cod any offence punishable with not more the years' imprisonment and no previous co is proved against him, the court by which he is found guilty me thinks fit, having regard to the age, character, antecedents or purpoor mental condition of the offender and to the trivial nature of the offence or any extenuating circumstances under which the offence was committed, instead of sentencing him to any punishment release him after due admonition.

The Hon'ble the Speaker: As there are no amendments to clauses 2 and 3 of the Bill, I put them to the vote.

The question is that clause 2 as amended by the Select Committee form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 3 as amended by the Select Committee form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 4

(1) When any person is convicted of an offence not punishable with death or transportation for life, and no Power of court to previous conviction is proved against the offender, release certain offenders if it appears to the court before which he is on probation of good conduct. convicted, regard being had to the age, character, antecedents or physical or mental condition of the offender and to the circumstances in which the offence was committed that it is expedient that the offender should be released on probation of good conduct, the court may, instead of sentencing him at once to any punishment, direct that he be released on his entering into a bond, with or without sureties, to appear and receive sentence when called upon during such period not exceeding three years as the court may direct, and in the meantime to keep the peace and be of good behaviour;

Provided that the court shall not direct the release of an offender under this section unless it is satisfied that the offender or his surety

has a fixed place of abode and regular occupation in the place for which the court acts or in which the offender is likely to live during the period named for the observance of the conditions:

Provided also that if a person under twenty-one years of age is convicted of any offence under the Indian Penal Code which is punishable with fine only, or with imprisonment not exceeding six months, or with both, the court shall take action under this section, unless, for special reasons to be recorded in writing it does not consider it proper to do so.

(2) Where the offender ordered to be released under sub-section (1) is under twenty-four years of age, the court may make a supervision order directing that such offender shall be under the supervision of such probation officer as may be named in the order during the period specified therein and imposing such other conditions for securing such supervision as may be specified in the order:

Provided that the period so specified shall not extend beyond the date on which, in the opinion of the court, the offender will attain the age of twenty-five years.

- (3) A court making an order under sub-section (2) shall require the offender, before he is released, to enter into a bond, with or without sureties, to observe the conditions with respect to residence, abstention from intoxicants and any other matters as the court may, having regard to the particular circumstances of the case, consider fit to impose for preventing a repetition of the same offence or a commission of other offences by the offender.
- (4) A court making an order under section (2) shall furnish to the offender and the sureties, if any, a notice in writing stating in simple terms the conditions of the bond.

The Hon'ble the Speaker: I see that there is an amendment to clause 4 of the Bill standing in the name of Kunwar Sir Maharaj Singh. He will move his amendment now.

The Hon'ble the Minister of Justice: Kunwar Sir Maharaj Singh has had unfortunately to leave. He discussed this amendment with me and I thought that it was a very useful one and I would, therefore, request you, Sir, to kindly permit my honourable friend Mr. Gopi Nath Srivastava, to move it in place of Kunwar Sir Maharaj Singh.

The Hon'ble the Speaker: Yes, I give that permission.

Shri Gopi Nath Srivastava: Sir, I beg to move that in clause 4(1), second proviso, in line 3, (now printed as line 2) after the word "Code" the words "or any other enactments prescribed in this behalf under rules made by the Provincial Government" be inserted; in line 3 the words "with fine only, or" be deleted; and in line 4 the words or with both" be deleted.

The amendments are more or less of a verbal nature which seek improve the language of the particular provise and, therefore, I sed not say anything more except commending them to the House or acceptance.

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, as I intimated I have pleasure in accepting these amendments.

The Hon'ble the Speaker: The question is that in clause 4, subclause (1), second provise, in line 3 (now printed as line 2) after the word "Code" the words "or any other enactments prescribed in this behalf under rules made by the Provincial Government" be added; that in line 3 the words "with fine only or" be deleted; and that in line 4 the words "or with both" be deleted.

The question was put and agreed to.

The Hon'ble the Speaker: The question now is that clause 4 as amended form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 5

Procedure in cases submitted by Magistrate of the second class not specially empowered by a Magistrate of the third class or a Magistrate of the second class not specially empowered by the Provincial Government in this behalf, and the Magistrate is of opinion that the powers conferred by the said sections should be exercised he shall record his opinion to that effect and submit the proceedings to a Magistrate of the first class or Sub-Divisional Magistrate, forwarding the accused to, or taking bail for his appearance before, such Magistrate, who may thereupon pass such sentence or make such order as he might have passed or made if the case had originally been heard by him, and, if he

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 5 as amended by the Select Committee form part of the Bill.

thinks further inquiry or additional evidence on any point to be necessary, he may make such inquiry or take such evidence himself or direct

The question was put and agreed to.

such inquiry or evidence to be made or taken.

CLAUSE 6

- 6. (1) An order under section 3 or section 4 may be made by an Powers of Appellate court or by the High Court when exercising its powers of revision.
- (2) When an order has been made under this section in respect of an offender, the High Court may on appeal, when there is a right of appeal to such Court, or when exercising its powers of revision, set aside such order in lieu thereof pass sentence on such offender according to law. Provided that it shall not inflict a greater punishment than might have been inflicted by the Court by which the offender was convicted.

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 6 as amended by the Select Committee form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 7

- Procedure in case of offender failing to observe conditions of the bond or bonds executed by him, it may issue a warrant for his apprehension, or may, if it thinks fit, issue a summons to the offender and his sureties, if any, requiring him or them to attend before it at such time as may be specified in the summons.
- (2) The court before which an offender is so brought or appears may either remand him to custody until the case is concluded, or admit him to bail, with or without sureties, to appear on the date of hearing.
- (3) If the court, after hearing the case, is satisfied that the offender has failed to observe any of the conditions of the bond or bonds executed by him, it may forthwith,—
  - (a) sentence him for the orginal offence, or
- (b) without prejudice to the continuance in force of the bond or bonds, impose upon him, in respect of the first such failure, a penalty not exceeding the amount of fine which may be imposed for the original offence but in on case exceeding fifty rupees.
- (4) If a penalty imposed under clause (b) of sub-section (3) is not paid within such period as the court may from time to time fix, the court may sentence instead of realizing the penalty the offender for the original offence.

Shri Gopi Nath Srivastava: (Moving the amendment standing in the name of Kunwar Sir Maharaj Singh,).

With your permission, Sir, I beg to move that in clause 7 (4) in lines 3 and 4 (now printed as lines 2 to 4) the words "the court instead of realizing the penalty may sentence the offender for the original offence" be substituted for the words "the court may sentence instead of realizing the penalty the offender for the original offence".

The Hon'ble the Minister of Justice: I accept the amendment.

The Hon'ble the Speaker: The question is that in lines 3 and 4 (now printed as lines 2 to 4) the words "the court instead of realizing the panalty may sentence the offender for the original offence" be substituted for the words "the court may sentence instead of realizing the penalty the offender for the original offence".

The question was put and agreed to.

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 7 as amended form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 8

8. The provisions of sections 122, 126, 126-A, 406-A (b) and (c), 514,

Provision as to bonds.

514-A, 514-B and 515 of the Code, shall, so far as may be, apply in the case of sureties offered and bonds given under this Act as if they had been offered and given under Chapter VIII of the Code.

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 8 as amended by the Select Committee form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 9

- 9. (1) A probation officer named in an order under section 4 (2)

  Appointment of probation officers.
- (a) any person appointed to be a probation officer by the Provincial Government, or
- (b) any person provided for this purpose by a society recognized in this behalf by the Provincial Government, or
- (c) in any exceptional case, any other person who in the opinion of the court, is a fit person to act as a probation officer in the special circumstances of the case.

Explanation. A probation officer may be a person of either sex.

- (2) In nominating a probation officer the court shall be guided by any general or special instructions the Provincial Government may issue in this behalf.
- (3) A probation officer, in the exercise of his duties under any supervision order, shall be subject to the control of the District Magistrate of the district in which the offender for the time being resides.
- (4) The court, before which an offender is bound by his bond to appear for sentence when called upon, or the District Magistrate of the district in which offender for the time being resides may at any time appoint another probation officer in the place of the person named in a supervision order.

Provided that if such person was provided by a society, the probation officer to be appointed in his place shall also be one provided by such society, unless the society is unable to provide a man suitable in the opinion of such court or magistrate to act as a probation officer.

Shri Gopi Nath Srivastava: (Moving the amendment standing in the name of Kunwar Sir Maharaj Singh).

With your permission, Sir, I beg to move that in line 2, the word "shall" be substituted for the word "may".

The Hon'ble the Minister of Justice: The amendment is accepted, Sir.

The Hon'ble the Speaker: Has any member to say anything about this?

(After a pause)

The Hon'ble the Speaker: The question is that in line 2, of clause ?

(1), the word "shall" be substituted for the word "may".

The question was put and agreed to.

Khan Bahadur Lieut. M. Sultan Alam Khan: Sir, with your permission I beg to move that at the end of this sub-clause the following provise be added. "Provided that no female convict shall be entrusted to the charge of a male probation officer".

I think this amendment is very necessary, as it will not be desirable to appoint male Probation Officers in cases of females and I hope the Government will be pleased to accept this amendment which is an innocent one.

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, I am in sympathy with the intentions of the honourable mover, but I think that the purpose will be served by making an appropriate rule. It is not proper and necessary to lay down stringent conditions like this, because a father may be appointed a probation officer, or even the husband may be appointed or a brother or any other relative. But we will make it clear in the rule that no stranger should be appointed a probation officer in regard to the female convict and that would meet the end of the situation. I would therefore request that this amendment may be withdrawn.

Khan Bahadur Lieut. M. Sultan Alam Khan: Sir, does the Hon'ble Minister mean to say that no stranger will be appointed a probation officer in the case of a female convict?

The Hon'ble the Minister of Justice: Yes, Sir.

The Hon'ble the Speaker: Are you withdrawing your amendment? Khan Bahadur Lieut. M. Sultan Alam Khan: Yes, Sir.

The motion, was by leave, withdrawn.

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 9 as amended by the Select Committee form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 10

- 10. A probation officer, shall, subject, to rules made under this Duties of probation Act and to the directions of the court—
  - (a) visit or receive visits from the offender at such reasonable intervals as may be specified in the supervision order, or subject thereto, as the probation officer may think fit;
  - (b) see that he observes the conditions of the bond or bonds executed by him;
    - (c) report to the court as to his behaviour; and
    - (d) advise, assist and befriend him, and when necessary, endeavour to find suitable employment for him.

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 10 form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 11

- 11. The court before which any offender is bound by his bond Variation of conditions of probation and discharge of bonds executed by offender.
  - (a) may at any time if it appears, upon the application of the probation officer, that it is expedient that the bond or bonds executed by the offender should be varied, summon him, and if he fails to show cause why such variation should not be made, vary the bond or bonds by extending or diminishing the duration thereof (so, however, that it shall not exceed three years from the date of the original order and shall not extend beyond the date on which, in the opinion of the court, the offender shall attain the age of twenty-five years), or by altering the conditions thereof or by inserting additional conditions therein, or
  - (b) may, on application made by the probation officer and on being satisfied that the conduct of the offender has been such as to make it unnecessary that he should be kept any longer under supervision, discharge the bond or bonds executed by him.

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 11 form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 12

- 12. (1) When any condition in a bond is relaxed under the pro-Effect of variation of visions of section 11, the condition as so relaxed bond sureties. and not the original condition shall be binding on the sureties to the bond.
- (2) Where any condition in a bond is made more onerous under the provisions of section 11, such condition shall not be binding in the more onerous form on any surety to the bond, unless he has accepted it in writing, but the condition in its original form shall continue to bind the surety who has not accepted the condition in its more onerous form.
- (3) Where any additional condition is imposed under the provisions of section 11, such additional condition shall not be binding on any surety to the bond unless he has accepted it in writing.
- (4) No variation in, or addition to, the conditions of any bond made under the provisions of section 11, shall effect the liability of any surety to the bond in respect of any condition which has not been varied.

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 12 form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

ර්තිය ලුක්සේ විදෙස ක්රජය වුදරුව සහසා සාවු. එයට විදෙස

LE ITIV

[The Hon'ble the Speaker.]

CLAUSE 13

- 13. (1) The Provincial Government, may, either generally or Power of Provincial specially for any area or areas in which this Act Government to make is in force, make rules consistent with this Act rules.

  thereof.
- (2) In particular and without prejudice to generality of the foregoing power, such rules may provide for or regulate—
  - (a) any matters incidental to the appointment, resignation and removal of probation officers;
  - (b) the payment of remuneration and expenses to probation officers appointed by the Provincial Government direct, or of a subsidy to any society which provides persons for appointment as probation officers; and
  - (c) the conditions on which societies may be recognized for the purpose of clause (b) of sub-section (1) of section 9.
- (3) All rules made under this section shall be subject to the condition of previous publication.

Shri Gopi Nath Srivastava: [Moving the amendment standing in the name of KUNWAR SIR MAHARAJ SINGH.] Sir, I beg to more that in line 3 (now printed as line 2) of sub-clause (2) of clause 13, after the word "regulate" the words "or prescribe" be added, and that after sub-clause (c) a new sub-clause (d) containing the words "the enactments referred to in the second proviso to section 4(1)" be added.

The Hon'b'e the Minister of Justice: I accept this amendment.

The Hon'ble the Speaker: The question is that in line 3 (now printed as line 2) of sub-clause (2) of clause 13, after the word "regulate" the words "or prescribe" be added, and that after sub-clause (c) a new sub-clause (d) containing the following words be added:

"the enactments referred to in the second proviso to section 4(1)."

The question was put and agreed to.

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 13 as amended form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 14

14. Nothing in this Act shall effect the provisions of section 31 of the Reformatory Schools
Act 1897.

Hon'ble the Speaker: The question is that clause 14 as amended Select Committee form part of the Bill.

The question was put and agreed to.
CLAUSE 15

15. Sections 562, 563 and 564 of the Code are hereby repealed.

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 15 form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

PREAMBLE AND CLAUSE 1

Whereas it is expedient to amend and consolidate the law relating to release on probation of first offenders in certain cases and to provide for other matters incidental thereto:

It is hereby enacted as follows:

Short title, extent and commencement.

1. (1) This Act may be called the United Provinces First Offenders Probation Act, 1938.

- (2) It extends to the whole of the United Provinces.
- (3) (a) This section shall come into force at once.
- (b) The Provincial Government may, by notification in the Gazette, direct that all or any of the remaining provisions of this Act shall come into force in any local area on such date or dates as may be specified in such notification.

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause I and the preamble form part of the Bill.

The question was put agreed to.

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, I beg to move that the United Provinces First Offenders Probation Bill be passed. The amendments which the House has accepted are purely verbal, and, therefore, I beg that the Bill, may be passed today.

The Hon'ble the Speaker: The question is that the United Provinces First Offenders' Probation Bill as amended be passed.

The question was put and agreed to.

THE PRISONERS RELEASE ON PROBATION BILL

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, I beg to present the Report of the Select Committee on the Prisoners' Release Bill.

(After a pause)

Sir, I beg to move that the Prisoners Release on Probation Bill may be taken into consideration,

The Hon'ble the Speaker: The motion before the House is that the Prisoners Release on Probation Bill be taken into consideration. Has any member to make any observations?

(After a pause)

The question is that the Bill be taken into consideration.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 2

2. Notwithstanding anything contained in section 401 of the Power of Government Code of Criminal Procedure, 1898, where a to release by licence on conditions imposed by it.

Government from his antecedents and his conduct in the prison that he is likely to abstain from crime and lead a peaceable life, if he is released from prison, the Provincial Government may by licence permit him to be released on condition that he be placed under

the supervision or authority of a Government Officer or of a person professing the same religion as the prisoner, or such secular institution or such society belonging to the same religion as the prisoner, as may be recognized by the Provincial Government for this purpose, provided such other person institution or society is willing to take charge of him.

The expression "sentence of imprisonment" in this section shall include imprisonment in default of payment of fine and imprisonment for failure to furnish security under Chapter VIII of the Code of Criminal Procedure, 1898.

Mr. Mubashir Husain Kidwai: I beg to move that in clause 2 in line 9 (now printed as line 8) after the word "released" a "full stop" may be inserted and that the words "the Government may, in the licence, direct" be substituted for the words "on condition". At the present moment as the Bill stands it is not possible for the Government to release a prisoner on probation unconditionly. I do not think that the law should prohibit the release of prisoners on probation unless they are placed under the supervision of some authority or other. There may be a large number of cases in which the offence is trivial and the matter is really insignificant. As the Bill stands at present it will be impossible for the Government to release even such offenders unconditionally. I there fore, think that the Hon'ble Minister will accept the amendment which I propose.

The Hon'ble the Minister of Justice: The amendment is very innocent, but I am afraid it will constitute a very material alteration in the structure of the Bill As clause 2 now stands I beg to say that a prisoner can only be released on probation provided there is somebody to take charge of him, so to say, but the result of my honourable friend's amendment is that a man will be released on probation without anybody being there to look after him. Therefore, I am not able to accept the amendment.

Mr. Mubashir Husain Kidwai: I do not think that the Government would be so irresponsible as to release a prisoner who requires supervision without proper authority. But there may be many cases in which supervision is not necessary at all and I do not think that there should be any provision in the Act making this compulsory.

The Hon'ble the Minister of Justice: It would be much better to see how it works and I think it will work well after some years.

The Hen'ble the Speaker: The question is that in line 9 (now printed as line 8) of clause 2 after the word "released" a "full stop" be inserted and that in the same line for the words "on conditions" the following words be substituted, namely, "the Government may, in the licence, direct."

. The question was put and negatived.

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 2 form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSES 3 TO 6

- 3. A licence granted under the provisions of section 22 shall be in force until the date on which the person released would in the execution of the order of warrant authorizing his imprisonment have been discharged from prison had he not been released on licence, or until the licence is revoked, whichever is sooner.
- Period of release to be reckoned as imprisonment for computing period of sentence.

  The provisions of this Act on a licence which is in force shall be reckoned as part of the period of imprisonment to which he was sentenced, for the served purpose of computing the amount of remission of sentence and for the purpose of computing the amount of remission of sentence which might be awarded to him under any rules in force relating to such remissions.
- 5. A licence granted under the provisions of section 2 shall be in such form and shall contain such conditions as the Provincial Government may, by general or special order or by rules made in this behalf, direct.
- 6. (1) The Provincial Government may at any time for reasons to be recorded in writing revoke a licence grant-licence.

  Power to revoke ed under the provisions of section 2.

Provided that no licence shall be revoked on the ground of the breach of a condition of the licence without giving an opportunity to the person concerned to represent his case before the District Magistrate of the district in which he is residing at the time.

(2) An order of revocation passed under the provisions of subsection (1) shall specify the date with effect from which the licence shall cease to be in force, and shall be served, in such manner as the Provincial Government may by rule prescribe, upon the person whose licence has been revoked.

The Hon'ble the Speaker: The question is that clauses 3 to 6 form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 7

Released absconders who escape from supervision to be punishable. Provisions of section 6, fails, without lawful excuse, the burden of proving which shall be upon him, to return to the prison from which he was released, or on before the date specified in the order of revocation, such person shall on conviction by a magistrate be liable to serve the unexpired portion of his original sentence and shall also be punishable with imprisonment for a further term which may extend to two years or with fine, or with both.

[The Hon'ble the Speaker.]

(2) An offence punishable under sub-section (1) shall be deemed to be a cognizable offence within the meaning of clause (f) of sub-section (1) of section 4 of the Code of Criminal Procedure, 1898.

Mr. Mubashir Husain Kidwai: Sir, I beg to move that in clause 7 (1) in the last line (now printed as the last but one line) for the word "two years" the words "six months" be substituted, and also in the same (last) line after the words "with fine "the words "not exceeding rupses two hundred" be inserted.

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister for Revenue (Shri Gopinath Srivastava): Sir, the amendment, were it a case of first offender, would have nothing to be objected to. But this particular proviso relates not to law-abiding citizens or to those who have offended against the law for the first time. It relates, Sir, to those who offended against the law, were sent to jail, released on licence and abuse the licence and do not surrender themselves when it is revoked. If you will examine the matter, Sir, you will find that the release on licence is effected because in the opinion of the Government the past antecedent of a particular prisoner together with his conduct in jail has been such as to give the impression that if the prisoner is released he will not repeat his offence and lead a peaceable life. But what if he belies the expectations of the Government and does not surrender or is not traceable even when his licence is revoked? That action of his, Sir, is tantamount to a second offence and any generosity in such a case will therefore be misplaced. I, therefore oppose the first part of the amendment which seeks to reduce the imprisonment of two years provided in this clause to six months.

As regards the second part of the amendment, restricting the fine to Rs.200, I do not see anything objectionable about it and hope the Hon'ble Minister will accept it.

Mr. Mubashir Husain Kidwai: The honourable Parliamentery Secretary seems to be under a misapprehension. The section does not provide the punishment for a repetition of any offence. It only provides for the additional punishment which the probationer has to suffer for not returning to custody. I think that a maximum of six months is quite sufficient for this purpose.

The Hon'ble the Minister of Justice: I think my honourable friend might have accepted the via media suggested by the honourable Parliamentary Secretary. I take it that his desire is twofold. The first is that when a condition is broken or when that contingency arises then in addition to the original sentence or the unexpired sentence the person is to be further penalized. The Bill proposes that it may be two years imprisonment or fine or both. Now my honourable friend wants to reduce the imprisonment to a period of six months and fine to a sum of Rs.200. I take it that the Parliamentary Secretary has agreed to Rs.200, limit. Now so far as the imprisonment is concerned inasmuch as this is a sort of a new measure which we are placing on the Statute Book, we have thought it proper to include in the Bill a similar clause which exists elsowhere and I would, therefore, suggest that it is desirable that the person should know that the consequences of committing a breach of the licence or breaking any condition

are going to be serious not only that he is going to suffer the unexpired portion of the sentence but he may also run the risk of being sentenced to a period of further imprisonment not exceeding two years. It will depend on the Magistrate. The Magistrate may only sentence him to three days or three months but I submit that the outside limit of two years is a proper limit which may be accepted. I would, therefore, request my honourable friend to amend his amendment in the way, that is to say to make it applicable to fine only and then I shall be very happy to accept it.

Mr. Mubashir Husain Kidwai: Sir, I withdraw the first part of my amendment.

The Hon'ble the Speaker: The question is that in the last line after the words "with fine" the words "not exceeding rupees two hundred" be inserted.

The question was, put and agreed to.

The Hon'ble the Speaker: Now with regard to the first part of the amendment, has the mover the leave of the House to withdraw it?

The motion was by leave, withdrawn.

The Hon ble the Speaker: The question is that clause 7 as amended form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 8

- 8. (1) The Provincial Government may remit the whole or a part of the sentence of a person sentenced to imprisonment for an offence under any Act, on such person entering into a bond, with one or more sureties, in such amount and for such period as the Provincial Government may direct, to be of good behaviour and to observe such conditions as to residence or otherwise as the Provincial Government may impose.
- (2) The provisions of sections 126, 126-A, 514, 514-A, 514-B and 515 of the Code of Criminal Procedure, 1908, shall, so far as they may be, apply in the case of sureties offered and bonds given under this section as if they had been offered and given under Chapter VIII of the said Code.

Provided that if any person, required under section 126-A or 514-A of the said Code to furnish fresh security, fails to furnish the same, the Provincial Government may cancel the order passed under sub-section (1) and order that such person shall serve the whole or so much of his unexpired sentence as the Provincial Government may direct.

(3) If any person released under sub-section (1) fails to observe the conditions of his bond, the Provincial Government may direct that he be re-arrested and sent to [Jail] prison to serve the whole or such part of his unexpired sentence as it may direct, in addition to any proceedings that may be taken against him or his surety or sureties in respect of such bond under the said Code.

The Hon'ble the Speaker: There is no amendment to clause 8.

The question is that clause 8 form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 9

- The Provincial Government may make rules consistent with this Power to make rules.
- (1) for the form and conditions of licences on which prisoners may be released:
- (2) for the appointment of Government officer, the recognition of institutions and societies referred to in section 2;
- (3) for defining the powers and duties of Gavernment officers, institutions or persons, under whose authority or supervision, conditionally released prisoners may be kept;
- (4) for defining the classes of offenders who may be conditionally released, and the periods of imprisonment after which they may be so released:
- (5) for prescribing the manner in which an order of revocation of a licence shall be served on the person whose licence is revoked;
  - (6) generally for carrying into effect all the purposes of this Act.

The Hon'ble the Speaker: There is no amendment against this clause.

The question is that clause 9 form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

PREAMBLE AND CLAUSE 1

Where as it is expedient to provide for the conditional release from prison of prisoners in certain cases before the completion of the term of imprisonment to which they have been sentenced;

It is hereby enacted as follows:

- (1) This Act may be called the Prisoners' Release on Probation Short title, extent Act, 1938. and commencement.
  - (2) It extends to the whole of the United Provinces.

(3) It shall come into force on such date as the Provincial Government may by notification appoint in this behalf.

The Hon'ble the Speaker: Now there remain clause 1 and the

The question is that the preamble and clause 1 form part of the - No and marked thinks there in

The question was put and agreed to.

The Hon'ble the Speaker: The Hon'ble the Minister of Justice will now move the third reading of the Bill.

The Hon'ble the Minister of Justice : Sir, I beg to move that the Prisoners' Release on Probation Bill be passed.

The amendments which have been accepted are of a formal nature and I, therefore, move that the Bill may be passed.

The Hon'ble the Speaker: The question is that the Prisoners' Release on Probation Bill as amended be passed. Table and the second

The question was put and agreed to.

THE UNITED PROVINCES LEGISLATIVE CHAMBERS (MEMBERS' EMOLUMENTS) BILL.

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, I beg to present the report of the Select Committee on the United Provinces Legislative Chambers (Members' Emoluments) Bill.

(After a pause).

I beg to move that the United Provinces Legislative Chambers (Members' Emoluments) Bill be taken into consideration.

The Hon'ble the Speaker: The motion before the House is that the United Provinces Legislative Chambers (Members' Emoluments) Bill be taken into consideration.

The question is that this Bill be taken into consideration.

The question was put and agreed to.

The Hon'ble the Speaker: We will now take up the Bill clause by clause.

CLAUSE 2

- 2. Subject to such conditions and restrictions as may be prescribed by rules made under this Act, every member of the United Provinces Legislative Assembly or of the United Provinces Legislative Council, who does not hold the office of the Minister, Speaker, President or Parliamentary Secretary shall be entitled for their attendance required in connexion with their duties as a members, to—
  - (i) travelling allowance for the journeys by rail at the rate of two inter. class fares, and in case of a railway having no inter. class accommodation two third class fares;
  - (ii) for journeys performed by road, mileage at three annas and a half per mile subject to a maximum of twice the usual fare charged in the case of road journeys made by motor car or bus service open to the public on hire; and
  - (iii) daily allowance at such rates not exceeding Rs.3 as may be prescribed by the rules.
- Mr. Zahirul Hasnain Lari: Mr. Speaker, I move that the words "admissible to first class government servants" be substituted for the words "of two inter. class fares, and in case of a railway having no inter. class accommodation two third class fares." Sir, in moving this amendment my motive is to dispense with distinctions between different classes. Every member of this House on this side feels that there must be economy and that travelling allowances that are at present admissible to officers or to the Ministers or even to members be reduced. But we do not think that there should be any class distinction. If this Bill is enacted then the result will be that the Minister shall travel in one class, Parliamentary Secretary in another class and honourable members of this House in another class, and so on and so forth. There are already different classes in society and the Hon'ble Minister in charge

[Mr. Zahirul Hasnain Lari]

of this Bill wants to create further distinctions. The second reason of mine is this. We know that a lot of money is spent over the travelling allowance of Government officers. So we want two things, firstly, to reduce the travelling allowance, and secondly, to remove class distinctions. There can be no adequate saving to the Exchequer unless the Government insists on the reduction of the rate of travelling allowance given to first class officers. If you continue to pay travelling allowance to first class officers at the present rate then the saving will be very insignificant. If the travelling allowances that are payable to first class officers are reduced then it will mean a lot of saving. My purpose in bringing forward this amendment is two-fold. The first is not to encourage and tolerate any distinction and secondly to compel the Government to take steps to get travelling allowance reduced. I hope the Hon'ble the Minister will see to it and should not impute any motives, but should see this amendment in its proper prospective and accept it.

Khan Bahadur Lieut. M. Sultan Alam Khan:

خان بهادر لفتنت ايم سلطان عالم خال جناب والا - ابھی حال میں بجمت کے موقع پر قسکشی (discussion) کے درمیان میں نّے ایک کت موشوں (cut motion) پیش کیا تھا جس کی منشاء یہ تھی کے میمبران گورتمنت اور میمبران اسمبلی کے ایک شی شرح سے سفو خرج دیا جائے ۔ لیکن میری بدنسمتی که اُس کت موشن کو اس ایوان نے منظور نہیں کیا ۔ آج میں دیکھتا ہوں ایک ترمیم اُسی مفہوم کی اِس بل پر پیش ہے اُس کی منشا کم و بیش وہی ہے جو میرے کت موشن کی تھی اور اسی اللہ میں اِس تومیم کی تہم دل سے تاکید کرتا ہوں ۔ یہم ایک اُصولی بات ہے جس کو میں ایوان کے سامنے رکھنا چاہتا ہوں۔ جو بل همارے سامنے پیش ہے اِس کے ذریعہ میمبران اسمبلی کا سفر خربے مقرر کیا جا رُھا ھے - کسی صورت میں یہ سفو خوچ میمبران گورندنت کے سفو خرچ سے مختلف نه هونا چاهیئے - آنریبل پریمیئر نے میرے کت موشن کے جواب میں یہ نرمایا تھا کہ آج اِسمبلی کے میمبران سفر خرچ ایک سا چاھتے ھیں کل گورنمنت کے میمبران کی سی تنخواہ بھی چاھینگے مجھے اُس رقت جواب الجواب کا موقعہ نہ تھا درنہ میں یہم کہنا کہ اگر ہم کو بھی دزراء کی طرح ۱۲۰ گھنتہ کام کرنا پرتا تو هم يه، ضرور كها كه هم كو بهي أتني تنخواه دي جائے جتني رزرا حاصل كرتے هيں اور أس رقت يهم مطالبة يهي بيجا نه هوتا - ليكن ميں جانتا هوں مُوجودة حالت ميں گـورنمنت كے ميمبران كو ميمبران اسمبلي سے زيادة وقت دينا ورتا هـ _ اس ليئه أن كي تنخوالا يهي زيادة هـ - ليكن جهال تك سفر خربے کا تعلق هے میں کسی صورت سے ماننے کے لیئے طیار نہیں موں کہ کوئی فرق روا ركها جائے _ اس ليئے كه ميسيران اسمبلي يا ميسيران گورندنت جب ريل يا موتر پر سفو کرتے میں تو آن کا عفر دوسہوں کے سفر کے کسی طرح منعتلف فہیں ہوتا_ لهذا مين چوزور طويقه يسر مطالبه كروفتا كه معينوان استعلى كا تريولنك الاونس (travelling allowance) وهي قائم رکها جائے جو گهورنمنت کے میمہران کا هو - ممكن هے كه إس كے جواب ميں يهه چين كهة دى جائے كه گـرزندنت كے

میمبران سیلون (saloon) میں سفر کوسکتے هیں تو کیا میمبران اسمبلی کو بھی سیلون دیا جائے – اگر میمبران گورنمنٹ میلون میں سفر کرتے هیں تو مجھے کوئی اعتراض نہیں هے ۔ کیونکھ اُن کو اپنے همرالا فائل اور استماف (staff) ایجانا پرتا هے لیکن ولا اُسی درجہ کی سیلون میں سفر کریں جو میمبران اسمبلی کو مہیا کی جائے – مجھے اُمین هے کہ میری یہ ترمیم آنریبل منستر صاحب جو وزیر عدل هیں منظور کینے ۔

Khan Bahadur Lieut M. Sultan Alam Khan: खान वहादुर लेफ्टिनेंट एमं॰ स्लतान आलम खां:

जनाव वाला-अभी हाल में वजट के मौके पर डिस्कशन (discussion) के दरमियान मैंने एक कट मोशन (cut motion) पेश किया था जिसकी मंशा थी कि मेम्बरान गवर्नमेन्ट और मेम्बरान असेम्बली को एक ही शरह से सफ़र खर्च दिया जाय। लेकिन मेरी बदकिस्मती कि उस कट मोशन को इस ऐवान ने मंजूर नहीं किया। आज मैं देखता हूं एक तरमीम उसी मफ़हम की इस विल पर पेश है। उसकी मंशा कमो बेश वही है जो मेरे कटमोशन की थो और इसलिए में इस तरमीम की तह दिल से ताईद करता हूं। यह एक उसूली वांत है जिसको मैं ऐवान के सामने रखना चाहता हूं। जो बिल हमारे सामने पेश है उसके जरिए मेम्बरान असेम्बली का सफ़र खर्च मूक़र्रर किया जा रहा है। किसी सुरत में यह सफ़र खर्च मेम्बरान गवर्नमेन्ट के सफ़र खर्च से मुख्तलिफ़ न होना चाहिए। आनरेबुल प्रीमियर ने मेरे कट मोशन के जवाब में यह फ़रमाया था कि आज असेम्बली के मेम्बरान सफ़र खर्च एकसा चाहते हैं, कल गवर्नमेन्ट के मेम्बरान की सी तनख्वाह भी चाहेंगे। मुझे उस वक़्त जवाबुल जवाब का मौक़ा न था वर्ना मैं यह कहता कि अगर हम को भी वजरा की तरह २४ घंटे काम करना पड़ता तो हम यह जरूर कहते कि हमको भी उतनी तनख्वाह दी जाए जितनी वजरा हासिल करते हैं और उस वक़्त यह मतालवा भी बेजा न होता। लेकिन मैं जानता हूं मौजूदा हालत में गवनमेन्ट के मेम्बरान को मेम्बरान असेम्बली से ज्यादा वक्षत देना पड़ता है, इसलिये उनकी तनख्वाह भी ज्यादा है। लेकिन जहां तक सफ़र खर्च काताल्लुक है मैं किसी सूरत से मानने के लिये तैयार नहीं हूं कि कोई फ़र्क़ रवा रक्खा जाए, इसलिये कि मेम्बरान असेम्बली या मेम्बरान गवर्नमेन्ट जब रेल या मोटर पर सफ़र करते हैं तो उनका सफ़र दूसरों के सफ़र से किसी तरह मुख्तलिफ़ नहीं होता। लिहाजा मैं पुर जोर तरीक़े पर मतालिबा करूंगा कि मेम्बरान अक्षेम्बली का ट्रैविलिंग अलाउन्स (travelling allowance) वहीं क़ायम रक्ला जाए जो गवर्नमेन्ट के मेम्बरान का हो। मुमिकन है कि इसके जवाब में यह चीज कह दी जाए कि गवनमेन्ट के मेम्बरान सैलून (saloon) में सफ़र कर सकते हैं तो क्या मेम्बरान असेम्बली को भी सैलून दिया जाए। अगर मेम्बरान सैलून में सफ़र करते हैं तो मुझे कोई एतराज नहीं है क्योंकि उनको अपने हमराह फ़ाईल और स्टाफ़ (staff) ले जाना पड़ता है। लेकिन वह उस दर्जे की सैलून में सफ़र करें जो मेम्बरान असेम्बली को मुहैय्या की जाए। मुझे उम्मीद है कि मेरी तरमीम आनरेबुल मिनिस्टर साहब जो वजीर अद्ल है मंजूर करेंगे।

*Shri Mohan Lal Gautam : श्री मोहन लाल गौतम :

इस तरमीम से मुझे बहुत कुछ हमदर्दी है। मैं ज्यादातर थर्ड क्लांस में सफ़र करता हूं इसिलये कि मैं अपनी उतनी हैं सियत समझता हूं। इससे ज्यादा हैसियत मुझे करने की चन्दां जरूरत नहीं मालूम होती है। अगर हम बहैसियत असेम्बली मेम्बर जब सफ़र कर रहे हैं तो हमारे और मिनिस्ट्रों के अन्दर ख्वाहमख्वाह का डिस्टिकशन (distinction) क्लासेज

^{*} Speech not revised by the honourable member.

[Shri Mohan Lal Gautam]

(classes) के अन्दर न होना चाहिये। उस वक्त हमारे मिनिस्टर साहबान के अन्दर और आनरेबुल मेम्बरान के अन्दर मामूली फ़र्क न हो तो मुझे कोई एतराज नहीं। लेकिन मिनिस्टर साहवान या एक्स-मिनिस्टर (ex-minister) जो फिर मिनिस्टर हो सकते हों, उनके अन्दर भी कोई डिस्टिशन न होना चाहिये। कांग्रेस वाले तो ऐसा ही चाहेंगे कि सब लोग थर्ड क्लास ही में चलें और वहां की तक्तलीफों और दिक्कतों को देख कर उसका सुधार करें। लेकिन जब तक यह नहीं होता और जब तक लोग दूसरे क्लासेज में चलते हैं तो मैं मुनासिब समझता हूं कि सेम्बरान गवर्नमेन्ट और मेम्बरान असेम्बली के बीच में कोई डिस्टिकशन न किया जाय। मिनिस्टर साहबान और मेम्बर साहबान जिस गाड़ी से सफ़र कर रहे हों उसमें इन्टर क्लास न हो बल्कि थर्ड क्लास में सफ़र कर रहे हों तो उसमें मुझे बहुत खुशी है। मैं समझता हं कि गवर्नमेन्ट इसको मजूर कर लेगी कि ऐसा कोई डिस्टिकशन, मेम्बर साहबान और मिनिस्टर साहबान में जब सफ़र कर रहे हों, न हुआ करे। गवर्नमेन्ट सर्वेन्ट के साथ मैं कोई मुक़ाबिला करना नहीं चाहता हं इससे मुझे मतलब नहीं, चाहे वह फ़र्स्ट क्लास में चलें या थर्ड क्लास में चलें या जसमें चाहें चलें। तीन हजार गवर्नमन्ट सर्वेन्ट्स को तनख्वाह मिले और मिनिस्टर साहबान को पांच सौ मिलें, तो मैं यह मुकाबिला करने को तैयार नहीं हूं। इसलिये मैं फ़र्स्ट क्लांस और सेकन्ड क्लास गवर्नमेन्ट सर्वेन्ट को अपने मुकाबिले में रखना मुनासिब नहीं समझता। लेकिन में चाहता हूं कि यह क्लास एक ही हुआ करें जिसमें स्पीकर साहब, मिनिस्टर साहब या मेम्बर साहब चला करें। तो मैं मुनासिब सन्मझता हूं कि जब मिनिस्टर साहबान को सफ़र करना हो और उनके पास कान्फ़ीडेन्शल (confidential) काम हो या रास्ते में कान्फ़ीडेन्शल बातें करना हों तो वह अपने कम्पार्टमेट (compartment) को अलग करा लिया करें और जितने कम्फ़र्ट्स (comforts) उनके लिये जरूरी हों वह कर लिया करें। वह बहुत आसानी से कम्पार्टमेन्ट मुहय्या कर सकते हैं। अगर सीलिंगफ़ैन (ceiling fan) न हो तो आयल फ़ौन (oil fan) लगा सकते हैं और बड़े बड़े गद्दे भी लगाये जा सकते हैं। इसमें मुझे एतराज नहीं है। लेकिन जब मिनिस्टर साहबान को थर्ड क्लास की टट्टी में तकलीफ़ होगी तो या तो टट्टी सुधारेंगे या मेम्बर साहबान के साथ इन्साफ़ करना सोचेंगे। इसलिये में मुनासिब समझता हूं कि एक ही क्लास हो। गवर्नमेन्ट के मेम्बरान और असेम्बली के मेम्बरान की एक ही क्लास हो, चाहे मिनिस्टर साहबान हों चाहे मेम्बर साहबान हों। मुमिकन है कि मेम्बर साहब कल परसों मिनिस्टर हो जायें, इसलिये कि जमाना बदलता जा रहा है और बदलता रहेगा और जो आज कल मेम्बर हैं कल मिनिस्टर हो जायें। इसलिये उनमें कोई फ़र्क न किया जाय।

*Shri Mohan Lal Gautam:

شري موهن لال گوتم —

اس ترمیم سے مجھے بہت کجھہ همدری ہے - میں زیادہ تر تھرۃ کاس میں سفرکرتا ہوں ۔ اس ایئے کہ میں اپنی اتنی حیثیت سمجھٹا موں ۔ اس سے زیادہ حیثیت مجھے کرنے کی چنداں ضررت نہیں معلوم ہرتی ہے ۔ اگر ہم بہ حیثیت اسمبلی میمبر جب سفر کررہ ہیں تو همارے ارر منسترس کے اندر خواہ مغراہ کا قستنکشن (distinction) کاسیز (classes) کے اندر نہ ہونا چاہیئے ۔ اس وقت همارے منستر صاحبان کے اندر اور آنریبل میمبران کے اندر معمولی فرق ہوتو مجھے کوئی اعتراض نہیں لیکن منستر صاحبان یا اکس منستر (ex-minister) جو پھر

^{*} Speech not revised by the honourable member

منستر هوسکتے هوں آن کے اندر بھی کوئی دستنکشن نے هونا چاعیئے -كانگريسُ واله تو ايساً هي چاهينگه كه سب لوگ تهرة كلاس هي مين چلين اور وهاں کی تعلیفوں اور دقتوں کو دیکھکر اُس کا سدهار کریں لیکن جب تک یہم نهیں ہوتا اور جب تک لوگ دوسری کلسیز میں چلتے ہیں تو میں مناسب سمجها عول که میمبران گـورنمنت اور میمبران اسمبلی کے بیچ میں کـوئی دَستَنكِشن أنه كيا جائيه منستر صاحبان اور ميمبر صاحبان جس كاري سے سفر كر رهے هون أس مين انتو كلاس نه عو باكم تهوق كلاس مين سفو كر رهي هول تو اس مين مجهے بہت خوشی کے ۔ میں سمجھتا ہوں که گورنمنٹ اس کو منظور کرلیگی که إيسا كوئى قستنكسِّي ميمبر صاحبان اور منستر صاحبان مين جب سفر كر ره ھوں نہ ھوا کہے _ گورنمنت سہونت کے ساتھ، میں کوئی مقابلہ کونا نہیں چاہتا اس سے مجھے مطلب نہیں چاھے وہ فہست کاس میں چلیں یا تہرد کاس میں چایں یا جس میں چاھیں چایں ۔ نین عزار گورنست سرونتس کو تنخواہ ملے اور منستر صاحبان کو پانچ سو ملین تو مین یہ مقابله کرنے کو طیار نہیں هوں ۔ اس لیئے میں فوست کلاس اور سیکنت کلاس گےورنمنت سرونت کو اپنے مقابله میں رکھنا مناسب فہیں سمجھتا ۔ لیکن میں چاھتا ھوں کھ یہ کلاس آیک ھی هوا كوء جس مين اسپيكر صاحب منستر صاحب يا ميمبر صاحب چلا كرين _ تو میں مناسب سمجها هوں که جب منستر صاحبان کو سفر کرنا هو اور اُن کے پاس كانفيدنشل (confidential) كلم هو يا راسته ميس كانفيدنشل باتيس كونا هوں تو وہ اپنے کمپارٹمنٹ (compartment) کو الگ کرلیا کریں اور جتنے کمفور تس (comforts) اُن کے لیئے ضروري هوں ولا کولیا کویں ولا بہت آسانی ہے کمپار تمنت مہیا کر سکتے ھیں ۔ اگر سیلنگ فین (ceiling fan) نه ھو تو آیل نین (oil fan) لکا سکتے هیں اور بڑے بڑے کدے بھی لگائے جاسکتے هیں _ اس میں جے اعتراض فہیں ۔ ایکن جب منستر صاحبان کو تہرة کالس كى تُتِّي مَيْنَ تَعَلَيْفُ هُوكُي تُو يَا تَنِّي سَوَهَارِينَكِ يَا مَيْمَبُو صَاحِبَانَ كِ سَانَهُمُ انصاف كرناً سوچينگ - اس ليئه مين مناسب سمجها هون كه ايك هي كلس هو -گُورنمنت کے میمیران اور اسمبلی کے میمیسوان کی ایک می کلبس هو چاھے منستر صاحبان هوں چاہے میمبران صاحبان هوں ۔ ممکن هے که میمبر صاحب کل پرسوں منستر هوجائيں اس ليئے كه زمانة بدلتا جا رها هے اور بدلتا رهيكا اور جُو أَج ميمبرُ هين كل منستّر هوجائين _ اس ليئے ان مين كوئى فوق نه كيا جائے-

Shri Jagan Prasad Rawat: श्री जगन प्रसाद रावत:

जनाब स्पीकर साहब—इस अमेन्डमेन्ट के सपोर्ट (support) में जो अपोजीशन (opposition) के मेम्बर साहबान या मिस्टर गौतम साहब ने कहा है मुझे उसमें कोई तत्व की बात दिखाई नहीं देती। लेकिन में एक चीज ज़रूर देख रहा हूं कि इस समय उनके दिमाग में एक फ़ेक्टर (factor) वर्क (work) कर रहा है जिसे इन्फ्री रियारिटो कम्पलेक्स (inferiority complex) कहते हैं। हमारे कुछ मेम्बरान यह महसूस कर रहे हैं कि मिनिस्टर साहबान तो फ़र्स्ट या सेकिड क्लास में सफ़र कर

रहें हैं और वे स्वयं थर्ड क्लास में सफ़र कर रहे हैं। उन्हें यह भी डर है कि थर्ड क्लास में सफ़र करते हुये देख कर लोग कहेंगे कि आपके मास्टर कहां हैं? मैं समझता हूं उन्हें घोका हुआ है। मिनिस्टर मास्टर नहीं हैं, वह तो उनके मोस्ट ओबीडियेन्ट सर्वेंट्स (most obedient servants) हैं।

شري جگي پرسان راوت — اس اميند تمنت كے سپورت (support) ميں جو جناب اسپيكر صاحب ـ اس اميند تمنت كے سپورت (support) ميں جو اپرزيشن (opposition) كے ميمبر صاحبان يا مستر گوتم صاحب نے كہا هے مجھے اپرزيشن (opposition) كے ميمبر صاحبان يا بيكن ميں ايك چيز ضرور ديكهة رها هوں كه اس سے ان كے دماغ ميں ايك فيكتر (factor) ورك (work) كو رها هے جسے انفيريريتي كمپلكس (inferiority complex) كه ته منستر صاحبان تو فرست يا همارے كچهة ميمبران يه محسوس كرتے هيں كه منستر صاحبان تو فرست يا انهيں يه بهي قرهے كه تهرق كلاس ميں سفو كررهے هيں ـ انهيں يه بهي قرهے كه تهرق كلاس ميں سفو كررهے هيں ـ ماستر كهاں هيں - ميں سمجهنا هوں انهيں دهوكه هوا هے منستر ماستر نهيں وقاعد كو انهيں دهوكه هوا هے منستر ماستر نهيں وي تو ان كے موست اوبيت ينت سروينتس (most obedient servants)

Mr. Muhammad Ishaq Khan:

His Master's voice.

Shri Jagan Prasad Rawat: My master is the electorate and I am his voice.

श्री जगन प्रसाद रावत:

लेकिन जो तरीक़ा गौतम साहब ने फ़रमाया है कि थर्ड क्लास में ही मिनिस्टर साहब और मेम्बर साहब ट्रेविल (travel) करें और मिनिस्टर उसे रिज़र्वे (reserve) करा कर उसमें आयल फ़ैन (oil fan) वग़ैरह आराम की चीज़ें मुहै य्या करें। मैं आपसे पूछता हूं कि उस वक़्त भी तो जब मिनिस्टर साहब की गाड़ी दूसरी होगी और आपकी दूसरी तो आपसे पूछा जायगा कि आप के मास्टर कहां हैं? उस वक़्त आप क्या जवाब देंगे? अगर ऐसा ही करना है तो फ़र्स्ट क्लास के बाहर थर्ड क्लास लिखवा लीजिये। अब सवाल यह पैदा होता है कि जो तरकीब आपने बतलाई है उससे आपका एतराज दूर कहां तक होगा। मैं चाहता हूं कि आनरेबुल मेम्बर साहबान इस चीज पर क्यान्ति से विचार करें कि वाक़ई हम लोग जो बाठ दिन या पंदरह दिन में या महीना भर में एक दो बार ट्रैविल करते हैं उनको वाक़ई क्रस्त उतने ही कम्फर्ट (comfort) की है जितनी मिनिस्ट्रों को जो सफ़र करते समय भी काम करते रहते हैं। मिनिस्टरों को इस बात की भी जरूरत है कि उनके पेपर्स (papers) दूसरे लोग व देखें बार ट्रेन में जो उनको काम करना पड़ता है वह सहूलियत से होता जाय। यह सब बाते देखते हुयें यह अमेन्डमेन्ट मुनासिब नहीं मालूम होता, इसलिय मैं इस अमेन्डमेन्ट का विरोध करता हूं।

Shri Jagan Prasad Rawat : — شري جگن پرساد رارت

ليُـكن جو طـ ويقه گوتم صاحب نے فرمایا ہے كه تهرة كلاس ميں هي منسدر صاحب اور میمبر عاحب تربول (travel) کریں اور منستر اُے ریزود (reserve) کراکر اس میں آئل فین (oil fan) وغیرہ آرام کی چیےویں مہیا کریں - میں آپ سے پوچھ۔نا ھوں کہ اس وقت یہی تو جب منستہ صاحب کی گاڑی دوسری هــوگی ازر آپ کی دوسری تو آپ سے پُوچھا جائیاگا کھ آپ کے ماستَــر صاحب كهاس هين تو أس رقت آپكيا جواب دينك ؟ اگسر ايسا هي كرنا هے تو فوست کلاس کے پاس تهرق کلاس اگوا لیجیئے ۔ اب سوال یہ، پیداھوتا فے کہ جو تُرکیب آپ نے بتلائی ھے اُس سے آپ کا اعتراض اور کہاں تک ہوگا؟ میں چاھتا ھوں که آنریبل میمبر صاحبان اس چیز بر شانتی سے وچار کویں که واقعی هم لوگ جو آته دن يا پندره دن مين يا مهينه بهر مين ايك دو بار تريول كرتے هين ان كو رانعي ضرورت اُتنے هي كمفورت (comforts) كي هے جنّني منستُروں كو جو سفو کرتے سمے بنی کلم کرتے رہتے ہیں ۔ منستروں کو اس بات کی بھی ضرورت ہے کہ ان کے چیپرس (papers) درسوے لوگ نه دیکھیں اور تریبی میں جو ان کو کام کرنا پوتا هے وہ سہولت سے عوتا جائے ۔ بہت سب باتیں دیکھتے هوے بہت امیندمنت مناسب نهين معلوم هوتا _ اس لديم مين اس اميندمنت كا ورودهم كوتاهون -*The Hon'ble the Minister of Justice: __ بانويبل منستر أف جستس __

میں نے کہنا یہ شروع کیا تھا کہ میرے دوست الری صاحب کی بدقستی يهة هے كه ان كا ارادة تو بهت نيك ارر برا قابل قدر هوتا هے مگر عبارت جو را يستد کرتے هیں وہ کھی ایسی مدیم هوتی فے کو اُن کے اُرادوں کو پورا نہیں کرتی ۔ آپ کی کوشش تو یہہ هےکه گفایت هو _ سرکاري روپيه بھے اور عم طرح سے خرچه میں كمي هو ليكن المهتم جب هين تو يهه كه فرست كلاس كورنمنت سرونتس كا آپ كو سفر خوچ ملنا چاهیئے _ میں اس هاوس کو بتانا چاهتا هوں که منستر تو درکنار ولا چاھے ففتیه (fifth) كلاس ميں جائيں ـ ليكن گورنمنت سرونتس بهي چار قسم کے هرتے هيں يعنى فرست كلاس _ سكنت كلاس _ تهرق كلاس اور نورته، كلاس _ مجه نهيس معلوم كه فرقهم اور سمستهم كلاس بهي هيل يا نهيل ليكن چار أو ضرور هيل (ايك آراز _ ففته، میں هم لوگ آجائینگے) میں یہ، گذارش کرنا چاهتا تھا کہ آگر آپ كو خزانه كى قدر هوتي - روبيم بحانے كى فكر هوتي - يهم خيال هوتا كه خرچه كم هُو تُو مناسب يهُم هُونًا كم آب فورتهم كلاس سرونتَّس كا كرايم ليتم تو بيشك ايسي مثال آپ قائم کہتے کہ اُس کو اوگ یاں کو کے ایک زریں صفحہ میں زریب قام سے اکھتے _ لیکن مجھے ایا ہوا تماشا معلوم موتا ہے یہی دیکھ کر کہ یہا ماؤس جو اس صوبه عی قسمتوں کا فیصله کرنے والا ہے مجھے برا تعجب ہے که یہاں کے میسیر صاحبان اپنے آپ کو سرکاری ملازمین کے زمرہ میں داخل کریں ۔ آپ لوگرں کو تو جو بل کے واضعان هيں اُنہوں نے ایک خاص پدوي دي هے تو يہم کہذا کہ کسي ترجه میں سفر کرنے سے کسی صاحب کی یا کسی شخص کی قدر کم هوجاتی هے یا زیادہ هوجاتی هے میں سمجهتا هوں نه ته و ایسا گانگریس والے کہم سکتے هیں اور نه کوئی

[.] Speech not revised by the Hon'ble Minister.

The Hon'ble the Minister of justice.]

میدبر صاحب متخالف هی کہا سکتے هیں ۔ اس وجہا سے مان ایجیئے کا هم فوست كلاس ميں سفر كريں يا سكند كلاس ميں سفر كرين ليكن همارے كاندهيجي تو بیس بوس سے تھرق کلاس میں سفر کو رھے ھیں اور اُن کے تھرق کلاس میں سفو کو نے سے نہ اُن کے اُس اُونچے درجہ کرنے سے نہ اُن کے اُس اُونچے درجہ مين جو أنهين هندوستان كي بِبلك النَّف (public life) مين حاصل هـ كوئي اثو پرتا ہے ۔ میں بہت ادب سے گذارش کوتا ہوں که ایک مرتبه آپ اپنا استَیندرة (standard) الك قائم كيجيئة تأكم لوك كهم سكين كه وأه وأه ميمبر صاحبان أيسي جلیل القدر اسمبلی کے جن کے روق پر اس صوبہ کے پانچ کرور لوگوں کی قسمت کا فیصلہ ہے جو باری تیری کرور کے خرچہ کے اُرپر حاری میں کہ جُس طرح سے چا میں خرچ کو بن اُنہوں نے اپنے سفر خرچ کے لیئے انتو کلاس قایم کی ہے گو ان کے ملازم فرست خرچ کو بن اُنہوں کے ایک میں اُنہوں کے ایک میں اُنہوں کے ایک میں اُنہوں کے ایک میں اُنہوں کے اُنہوں ک کلاس میں (A voice Why not 3rd class?) آپ آگر چاھیں تو اس قسم کے امیندمنتس (amendments) پیش کرسکتے هیں اور اگر پیش کرینگے تو میں ان پہر غدور کرونکا (ایک آراز _ لیکن سب کے لیڈے) آپ کیو تسو جیسا میرے دوست نے کہا اَنفیرائرتی کمپلیکس (inferiority complex) مدتوں سے ستارها ھے - میں نہیں سمجھتا ہوں کہ اس وجہم سے کیوں منستروں کے توبولنگ الاؤنس (travelling allowance) میں کمي هو _ میرے لائق دوست بندت موهی لال صحب نے نومایا محمد معلوم نہیں که اُنہوں نے تائید کی یا تردید کی لیکن آپ نے کہا که آپ کو موشق سے همدردي ضرور هے اور همدردي اس نوعيت سے هے که آپ چاھتے ھیں کہ میمبروں میں اور منستروں میں کسی قسم کی تفویق نہ رکھی جَائَے حالانکہ یہم جو ترمیم ہے اس میں منستروں کے تریولنگ اللوفسز کا کوئی ذکہ نہیں ھے۔ اس میں تہ و یہ مسئله تایم کیا گیا ھے کہ فرست کلس گرونمنت سرونتس کا خرچہ میمبر صاحبان کو دیا جارے مجھے معاوم نہیں که مستر گوتم صاُحب كو اسُ كي واقفيت هے يا نهين كه كوئي منستى فرست كلاس گورفمنت سرونيس کے برابر سفر خرج ليما بهي هے يا نهي کوئي پارليمنتري سيکريتري ف ست کلاس گررزمنت سرونت کا سفر خوج دانے کا مستحق نہیں ھے اس رجبم سے يه، ترميم كسى درسوے موقع محل بو مناسب هوتي تو هوتي ايكن ميں گذارش كرونكاكه أس وتستوب منصل تهي Shri Mohan Lal Gautam: So long as you كرونكاكه أس وتستوب منصل تهي get 2nd class reserved جس رقت كوئي قانون ديش هو منسترون کے سفر خورج کے متعلق اس وقت آپ ضورور فرماستے میں کے کتا مو ۔ میں كَدنارش يُهُمْ كرتا نها اسپيكر صاحب ـ أيك انتها بهي هوتي ه التربيعنس (interruption) کے کبھی دکھن ہے ۔ کبھی پچھم ہے ۔ چاروں طوف سے آوازیں آتی هیں - (مستر ظهیرالصستین لاری - کیا منستر به ، عصم میں آجایا کوتے هیں ؟) جی نہیں غصم کی گوئی بات نہیں هے اس وقت تو غصه دبانے کی بحث هورهی هے۔ میں گذارش کورها تهاکه اس وقت منستروں . کو تریوانگ الاؤنس کی کوئی بحث آپ کے ساتھے نہیں هے۔ اگر میدبر صاحبان يه، سمنجهت هين كه منستريا بارليمنتري سيكريتني زياده سفر خرج ايتم هين تو

ایک بہت هیمناسب طریقه اسمبلی کو راے دینے کا موجود هے-ایک تو جس وقت بجت ديبيت (debate) هو اس وتب اظهار فاراضمي كيا جاسمتاهے اور دوسوے چاهے ورق آف سنسيم (vote of censure) باقاعدة پيش كيا جام (ايك آواز _ منستر خُوں بعضوں نہیں کم کرسمتے) بے شک منستہ خوں بعضوں ضرور کم کرسکتے هیں اور ممکن ہے آپ کی مثال ان کے پتور کے کلیجے پر کجھے اثر کرے لیکن سوال یہ ہے کہ آپ مثال بني قائم كرنا چاهتے هيں يا نهيں ؟ معاف كيجيئے آپ تو مثال يهم قايم کرنا چاھتے عیں که فرست کلاس گورنمنت سرونتس کے جو تھھ حقوق ھیں ولا آپ کے سامنے رکھے جائیں - میں سمجھتا عوں که سرکاری ملازموں سے میمبر صاحبان كو كوئى مناسبت ركهند كى ضرورت نهيل هـ بلكه آپُ كُو تو ايناً درجه ـ عُهده ايك وَمُوهُ مِينَ عليصدة قائم كونا أياهيئم أور الر ماستر سكنت كلاس مين سفر كرت هين يًا سيك يتُهي اسپيشل سلون مين سفر كوين تب بهي آپ كو اپنا ايك نيا درجه قائم كرنا جاهيئة - جهالُ تك كانكويسُ بارتي كا تعلق هي مين گذارش كرتا هون که هر صوبه میں ایسے بل پاس هوئے هیں ـ اتفاق سے همارے یہاں یہ ، بل سب سے اخير مين پيش هوا هے ـ اور صوبوں مين قبل تهرة يا ةبل انتر پاس هوا هے ـ ورکنگ کمیتی (working committee) کے جو انسترکشنس (instructions) هُم كو الم هين _ جو هدايت هوئي هے اس كى تعمديل كي گئي هے ادر جو قانون اور صوبوں میں پاس هوا هے رهي اس میں رکھا گیا هے ۔ میں عرض کرونگا که جو توسیم لاری صاحب نے پیش کی ہے وہ صحیتے اُصول پر مبنی نہیں ہے نہ صحیدے دلایل پُرِ مبنی ہے ۔ جس طرح آپ نے بحث کی ہے که منستروں میں اور ميمبروں ميں کسي قسم کي تفريق نه هو ولا بات اس بل ميں نهيں آتي هے ۔ اس وجہے ہے ميں اس موشن کو ماننے کے ايئے تيار نهيں هوں *

The Hon'ble the Minister of Justice: आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ जस्टिस:

मैंने कहना यह शुरू किया था कि मेरे दोस्त लारी साहब की बदिकस्मती यह है कि उनका इरादा तो बहुत नेक और बड़ा काबिले कदर होता है मगर इबारत जो वह पसन्द करते हैं वह कुछ ऐसी मुबहम होती हैं कि उनके इरादों को पूरा नहीं करती। आपकी कोशिश तो यह हैं कि किफ़ायत हो, सरकारी रुपया बचें और हर तरह से खर्चे में कमी हो लेकिन लिखते जब हैं तो यह कि फ़र्स्ट क्लास गवर्नमेंन्ट सर्वेन्ट्स का आपको सफ़र खर्च मिलना चाहिये। मैं इस हाउस को बताना चाहता हूं कि मिनिस्टर तो दर किनार, वह चाहे फ़िफ्थ (fifth) क्लास में जायें लेकिन गवर्नमेन्ट सर्वेन्टस भी चार किस्म के होते हैं। यानी फ़र्स्ट क्लास, सेकिन्ड क्लास, थर्ड क्लास और फ़ोर्थ क्लास। मुझे मालूम नहीं कि फ़िफ्थ और सिक्स्य क्लास भी हैं या नहीं। लेकिन चार तो जरूर हैं। (एक आवाज—फ़िफ्थ में हम लोग आजायेंगे)। मैं यह गुजारिश करना चाहता था कि अगर आपको खजाना की कदर होती, रुपया बचाने की फ़िक होती, यह ख्याल होता कि खर्चा कम हो तो मुनासिव यह होता कि आप फ़ोर्थ क्लास सर्वेन्ट्स का किराया लेते, तो बेशक ऐसी मिसाल आप क़ायम करते कि उसको लोग याद करके एक जर्री सफ़हे में जर्री कलम से लिखते। लेकिन मुझे एक बड़ा तमाशा मालूम होता है यह देख कर कि यह हाऊस जो इस सूबे की किस्मतों का फ़ैसला करने वाला हैं, मुझे बड़ा ताजजुब हैं कि यहां के मेम्बर साहबान अपने आपको सरकारी मुलाजमीन के

^{*}Speech not revised by the Hon'ble Minister,

[The Hon'ble the Minister of Justice]

जुमरे में दाखिल करें। आप लोगों को जो बिल के वाजे आन हैं, उन्होंने एक खास पदवी दी है। तो यह कहना कि किसी दर्जे में सफ़र करने से किसी साहब की, या किसी शख्स की कद्र कम हो जाती है या ज्यादा हो जाती है, मैं समझता हूं न तो ऐसा कांग्रेस वाले कह सकते हैं और न कोई मेम्बर साहब मखालिफ़ ही कह सकते हैं, इस वजह से मान लीजिये कि हम फ़र्स्ट क्लास में सफ़र करें या सेकिन्ड क्लास में सफ़र करें लेकिन हमारे गांधी जी तो बीस बरस से थर्ड क्लास में सफ़र कर रहें हैं और उनके थर्ड क्लास में सफ़र करने से न उनकी ब्ज़गीं में, न उनकी हरमत में, न उनके उस ऊंचे दर्जे में जो उन्हें हिन्द्स्तान की पिललक लाइफ़ (public life) में हासिल है, कोई असर पड़ता है। मैं बहुत अदव से गुजारिश करता हं कि एक मर्तवा आप अपना अलग स्टैन्डर्ड (standard) कायम कीजिए ताकि लोग कह सकें कि वाह वाह मेम्बर साहवान ऐसी जलीलुल कब असेम्बली के जिनके बोट पर इस सुबे के पांच करोड लोगों की क़िस्मत का फ़ैसला है, जो बारह तेरह करोड के खर्चे के ऊपर हावी हैं कि जिस तरह चाहें खर्च करें, उन्होंने अपनें सफ़र खर्च के लिये इन्टर क्लास क़ायम की है, गो उनके मुलाजिम फर्स्ट क्लास में। (A voice—Why vot 3rd class?) आप अगर चाहें तो इस किस्म के एमेन्डमेन्ट्स (amendments) पेश कर सकते हैं और अगर पेश करेंगे तो मैं उन पर गौर कह्नंगा। (एक आवाजू—लेकिन सब के लिये)। आपको तो जैसा मेरे दोस्त ने कहा इन्क्रीरिआरिटी कम्पलेक्स (inferiority complex) मुइतों से सता रहा है। मैं नहीं समझता हूं कि इस वजह से क्यों मिनिस्ट्रों के ट्रैवेलिंग एलाउन्स (travelling allowance) में कमी हो। मेरे लायक दोस्त पंडित मोहन लाल साहब ने फ़रमाया, मुझे मालूम नहीं कि उन्होंने ताईद की या तरदीद की, लेकिन आपने कहा कि आपको मोशन से हमदर्दी जरूर है और हमदर्दी इस नौइयत से है कि आप चाहते हैं कि मेम्बरों और मिनिस्टों में किसी क़िस्म की तफ़रीक़ न रक्खी जाय, हालां कि यह जो तरमीम है इसमें मिनिस्टरों के ट्रेविलिंग एलाउन्सेज का कोई जिक नहीं है इसमें ता यह मसला क़ायम किया गया है कि फ़र्स्ट क्लास गवर्नमेन्ट सरवेन्टस् का खर्चा मेम्बर साहबान को दिया जावे। मुझे मालूम नहीं कि गौतम साहब को इसकी वाक़फ़ियत है या नहीं कि कोई मिनिस्टर फ़र्स्ट क्लास गर्वामेन्ट सरवेन्टस के बराबर सफ़र खर्च लेता भी है या नहीं। कोई पार्लियामेंटरी सेन्नेटरी फ़र्स्ट क्लास गवर्नमेन्ट सरवेन्ट का सफ़र खर्च पाने का मुस्तहक नहीं हैं। इस वजह से यह तरमीम किसी दूसरे मौक़े महल पर मुनासिब होती तो होती लेकिन में गुजारिश करूंगा कि इस वक्त तो बे महल थी। (Shri Mohan Lal Gautam So long as you get 2nd class reserved) जिस वक्त कोई क़ानून पेश हो मिनिस्ट्रों के सफ़र खर्च के मुताल्लिक उस वक़्त आप जरूर फ़रमा सकते हैं कि कितना हो। मैं गुजारिश यह करता था, स्पीकर साहब, एक इन्तिहा भी होती है इन्ट्रपरीन्स (interruptions) की। कभी दिवसन से, कभी पूरव से, कभी पिच्छम से, चारों तरफ़ से आवार्ज आती हैं। (मिस्टर जहीं एक हसनैन लारी-क्या मिनिस्टर भी गुस्से में आ जाया करते हैं ?) जी नहीं गुस्से की कोई बात नहीं है, इस वक्त तो गस्सा दवाने की बहस हो रही है। में मुजास्ति कर रहा था कि इस वक्त मिनिस्टरों के ट्रव्रालग एलाउन्सेज की कोई बहस आपके सामने नहीं हैं। अगर मेम्बर साहबान यह समझते हैं कि मिनिस्टर या पार्लियामेंटरी सेकेटरी ज्यादा सफ़र खर्च लेते हैं तो एक बहुत ही मुनासिब तरीका असेम्बली को राय देने का मौजूद हैं। एक तो जिस वक्त बजट डिबट (debate) हो तो उस वक्त इजहार नाराजगी किया जा सकता है और दूसरे चाहे बोट बाफ सेन्बर (vote of censure)

वाकायदा पेश किया जाये। (एक आवाज — मिनिस्टर खुद वखुद कम नहीं कर सकते?) वशक मिनिस्टर खुद बखुद ज़रूर कम कर सकते हैं और मुमकिन है कि आपकी मिसाल उनके पत्थर के कलेजे पर कुछ असर करें। लेकिन सवाल यह है कि आप मिसाल भी क़ायम करना चाहते हैं या नहीं । माफ़ कीजिये, आप तो मिसाल यह क़ायम करना चाहते हैं कि फ़र्स्ट क्लास गवर्नमेन्ट सरवेन्टस के जो कुछ हुक़क़ हैं वह आपके सामने रक्खे जांये । मैं समझता हूं कि सरकारी मुलाजिमों से मेम्बर साहवान को कोई मुनासिवत रखने की जरूरत नहीं है, विलक आपको तो अपना दर्जा, ओहदा एक जुमरे में अलहदा कायम करना चाहिये और अगर मिनिस्टर सेकेन्ड क्लास में सफ़र करते हैं या सेकेटरी स्पेशल सैलून में सफ़र करें तब भी आपको एक नया दर्जा क़ायम करना चाहिये। जहां तक कांग्रेस पार्टी का ताल्लुक है मैं गुजारिश करता हूं कि हर सूबे में ऐसे विल पास हुये हैं। इतिफाक से हमारे यहां यह विल सब से आखिर में पेश हुआ है। और सुबों में डबल यह या डवल इन्टर पास हुआ है। विर्किंग कमेटी (working committe) की जो इन्सट्कशन्स (instructions) हमको मिले है, जो हिदायत हुई है, उसकी तामील की गई है और जो क़ानून और सूबों में पास हुआ है वहीं इसमें रक्खा गया है। मैं अर्ज करूंगा कि जो तरमीम लारी साहव ने पेश की है वह सही वसूल पर मब्नी नहीं है, न सही दलायल पर मब्नी है। जिस तरह आपने वहस की है कि मिनिस्टरों और मेम्बरों में किसी किस्म की तफ़रीक़ नहीं, वह बात इस बिल में नहीं आती है, इस वजह से मैं इस मोशन को मानने के लिये तैयार नहीं है।

Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan: Sir, may I move an amendment to the amendment moved by Mr Lari?

The Hon'ble the Speaker: Yes, what is the amendment?

Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan: The amendment to the amendment is "the rate of the same class as admissible to the Hon'ble Ministers"

The Hon'ble the Speaker: I treat it entirely as a new amendment, but I give you permission to move it.

Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan:

نواب قرائتر سر منصد احمد سعید خاس — حضور رالا ۔ میرا منشاء اس اسیندَمنت کے مور (move) کرنے سے هرگز یہه خوبیں ہے کہ میری رائے منستر صاحبان کے لیئے انتر کلاس کی ہے یا یہہ ہے کہ وہ سیکندَ کلاس میں سفو کہ یں یا فوست کلاس میں سفو کریں نہ یہہ میرا منشاء ہے کہ وہ تھود کلاس میں سفو کریں ۔ مجھے کوئي اعتراض نہیں ہے اگر وہ فرست کلاس میں سفو کریں چاھے سیکند کلاس میں سفو کریں اور اگر میرے یہ الفاظ زیادہ صاف نہیں ہیں تو میں یوں عوض کرونگا کہ اگر منستر منستر بوگی (bogey) میں سفو کرتے ہیں ہو گی دی جائے میرا منشاء یہ ہے کہ ان کی دھی کلاس ہو جس میں منستر سفو کرتے ہیں الکہ میرا منشاء یہہ ہے کہ ان کی دھی کلاس ہو جس میں منستر سفو کرتے ہیں ۔ اگرا منستر بوگی میں اور آن کے پاس سفوکرنے کی ضرورت ہے کیونکہ اُن کو دورہ بہت زیادہ کرنا پڑتا ہے اور اُن کے پاس میں زیادہ کرنا پڑتا ہے اور اُن کے پاس کانفذنشل نائیلس (confidential files) ہوتی ہیں چو تھوری سی شان بھی ضرور کہ نی موزد آواز صرف اِس وجہہ سے بلند کی ہے کہ آپ حضرات سے عرض میں نے اپنی کمزدر آواز صرف اِس وجہہ سے بلند کی ہے کہ آپ حضرات سے عرض میں نے اپنی کمزدر آواز صرف اِس وجہہ سے بلند کی ہے کہ آپ حضرات سے عرض میں نے اپنی کمزدر آواز صرف اِس وجہہ سے بلند کی ہے کہ آپ حضرات سے عرض میں نے اپنی کمزدر آواز صرف اِس وجہہ سے بلند کی ہے کہ آپ حضرات سے عرض میں نے اپنی کمزدر آواز صرف اِس وجہہ سے بلند کی ہے کہ آپ حضرات سے عرض حکروں کہ آخر آپ جو گہتے رہے میں اُس کو اتنی جلدی کیرں بھرا جائے ہیں اور

[Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan]

کیوں اس پو عمل نہیں کرتے ھیں ؟ میری تمام داستان کا منشا دو لفظوں میں آسکتا ھے بقول کسی شاعر کے۔ ''که دو لفظوں میں پوشیدہ سب میری کہانی ھے'' وہ دو لنظ كياهيل ؟ "پروفيشنس ايند پر فارمنسز" (professions and performances) میں یہ بتلانا چاعتا هوں که آپ کے پروفیشنس کیا رہے هیں آور آپ کی پوفارسنسز كيا هين ابهي منستو صاحب انصاف نه هير هير كيا هـ - مين - آنهين يقين دلانا هوں کہ جب یہ بل پاس هو جائیگا تو ولا انصاف کے منستر صاحب کہلانے کے بجاے یے انصافی کے منستر صاحب کہلنے کے مستحق ہونگے ۔ ولا یقیناً انصاف کو ناممکی بنا دینگه _ میرے عرض کونے کی منشاء یہم تھی که آپ کے چروفیشنس یہم تھے کو هندوستان برا غریب هے هم تیکس نه لگائے بنگے لیکی جب پرفارمنس کا رقت آیا تو استامپ ایکت اور کورت فیس ایکت آئے۔ تمام عمر تو جیل خانه بهگتے لبرتي آف كانــشنس (liberty of conscience) ادر لــُبرتِّي آف اســييج (liberty of action) ارر لبردي آف اكسشي (liberty of action) كے ر ساما المنظم المنظم المراب المنظم ا هے اور اخبار میں شایع کرکے میومیفییت (humiliate) کیا جاتا ہے که یه هے رقا البرتی آف ایکشن اور لبرتی آف کانشنس جس کو هم درییج (preach) کیا کرتے تھے۔ اگر همارے خُلاف کُوئی زبان کھولیگا تو هم نه صرف تادیب کرتے هیں بلکھ پانیئر اخبار میں چھپواتے هیں۔ اور معافی مناواکر پیچھا چھورتے هیں اس لیئے عرض کررها هوں که آپ نے همیشه فرمایا هے که مساوات آدمیوں میں هونا چاهیئے اگر مجهه جيسًا كوئي عنسرويتر (conservative) - ادات فيش - قائي هارة ري -اکشنوی (old fashion, diehard, reactionary) جو چاھے کہ لیکی آ آگر اس کو یقین نه هو تو نه هو لیکن آپ تو مسارات کے قائل رہے هیں۔ میہ سمجهما هـون كه تمام ميمبوان كے ليئے - يهر حال سب الكتَّق ميمبوس (representative) میں مسارات مو جیسے هم رپرزنتیتو (elected members) هين أتنا هي آنويبل سمپور نائند اور موهي ال گوتم هين ـ اگر ايك كلاس ریلوے کا ایک الکتّ میمبر کے لیئے موزوں کے تو دوسوے کے لیئے بھی موزوں ہے۔ مسارات ہونا چاھیئے ۔ اس لیئے میں عرض کررہا ہوں کہ آپ اپنے پروفیشن کو نہ بھولیئے ورنہ اندیشہ ہے کہ ایک نئی قاکشنہی لکھنا پریکی جس کا نام ہوگا كَانْكُرِيسَ دِولِيَّتَيِكُلُ وَكَشَنْدِي جَسِ مِينِ لَكَهَّا جَائِيكًا كَمَّ "Wrecking constitution" means "Working constitution"; "Relieving

"Wrecking constitution" means "Working constitution"; "Relieving from taxes" means "increasing the taxes"; "Liberty of conscience" means "Killing liberty of conscience" "Equality" means "To make

big differences between man and man."

- مجهے یقین هے که آنریبل منستر میری عرضداشت کو قبول کینگے Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan : नवाब डाक्टर सर मुहम्मद अहमद सईद खां :

हुजूर वाला—मेरा मन्या इस एमेन्डमन्ट के मूब (move) करने से हरमिश्र यह नहीं है कि मेरी राय मिनिस्टर साहबान के लिये इन्टर क्लास की है, या यह कि वह सेकेन्ड

क्लास में सफ़र करें या फ़र्स्ट क्लास में सफ़र करें, न यह मेरा मन्या है कि वह थई क्लास में सफ़र करें। मुझे कोई एतराज नहीं है, अगर वह फ़र्स्ट क्लास में सफ़र करें, चाहे सेकेन्ड क्लास में सकर करें या थर्ड क्लास में सकर करें। और अगर मेरे यह अल्काज ज्याद: साक नहीं हैं तो मैं युं अर्ज करूंगा कि अगर मिनिस्टर बोगी (bogev) में सफ़र करते हैं तो हर मेम्बर को भी बोगी दी जाय मेरा मंशा यह नहीं है, बल्कि मेरा मंशा यह है कि उनको वहीं क्लास हो जिसमें मिनिस्टर सक्तर करते हैं। अगर मिनिस्टर बोगी में सफ़र करें तो वड़ी ख़ुशी की वात है। उनको सफ़र करने की ज़रूरत हैं क्योंकि उनको दोरा वहत ज्यादा करना पड़ता है और उनके पास कान्क्रीडेन्शियल फाइल्स (confidential files) होती हैं। फिर योडी सी शान भी जरूर रखनी होती है। लेकिन आनरेवल मेम्बर्स को भी उसी क्लास का फ़ेअर (fare) दिया जाय। मैंने अपनी कमज़ोर आवाज सिर्फ़ इस वजह से बलन्द की है कि आप हजरात से अर्ज करूं कि आखिर आप जो कहते रहे हैं उसको इतनी जल्दी क्यों भूल जाते हैं और क्यों उस पर अमल नहीं करते हैं। मेरी तमाम दास्तान का मंशा दो लप्नजों में आ सकता हैं. वक्तील किसी शायर के कि "दो लप्नजों में शेशीदा सब मेरी कहानी हैं"। वह दो लक्ष्य क्या हैं? प्रोफ़ेशन्स ऐन्ड परफ़ार्मेन्सेज (professions and performances)। मैं यह बतलाना चाहता हूं कि आप के प्रोफ़ेशन्स क्या रहे हैं और आप के परफ़ार्मेन्सेज क्या है। अभी मिनिस्टर साहव इन्साफ़ ने हियर हियर किया है। मैं उन्हें यकीन दिलाता हूं कि जब यह बिल पास ही जायगा तो वह इन्साफ़ के मिनिस्टर साहब कहलाने के बजाय बेइन्साफ़ी के मिनिस्टर साहब कहलाने के मुस्तहक होंगे। वह यक्तीनन इन्साफ़ को नामुमिकन बना देंगे। मेरे अर्ज करने की मंशा यह थी कि आप के प्रोक्तेशन्स यह थे कि हिन्द्स्तान बड़ा गरीव है हम टैक्स न लगाएंगे, लेकिन जब परफ़ार्मेन्स का वक्त आया तो स्टाम्प ऐक्ट और कोर्ट फ़ीस ऐक्ट आए। तमाम उमर तो जेलखाना भुगते लिवर्दी आफ कान्शेन्स (liberty of conscience) और लिवर्टी आफ़ स्पीच (liberty of speech) और लिवर्टी आफ़ ऐक्शन (liberty of action) के लिये, लेकिन जब अमल करने का वक्षत आया तो कोई ग्रिशंब मेम्बर लिबर्टी आफ कान्योन्स का इस्तेमाल करे तो बेजा तौर से जलील किया जाता है और उसको माफ़ी मांगना पड़ती है, और अखबार में शाया करके ह्युमिलिएट (humiliate) किया जाता है कि यह है वह लिवर्टी आफ़ ऐक्शन, लिवर्टी आफ़ कान्शेन्स जिसके। हम प्रीच (preach) किया करते थे। अगर हमारे खिलाफ़ जबान खोलेगा तो हम न सिर्फ़ तादीब करते हैं बल्कि ''पाईनियर'' अखवार में छपवाते हैं और माफ़ी मंगवाकर पीछा छोड़ते हैं। इसलिये अर्ज कर रहा हं कि आप ने हमेशा फ़रमाया है कि मसावात आदिमियों में होना चाहिये। अगर मझे जैसा कोई कन्जरवेटिव (conservative) ओल्डफ़ैशन डाइहार्ड रीऐक्शनरी (old fashion, diehard, reactionary), जो चाहें कह लीजिये, अगर उसको यकीन न हो तो न हो, लेकिन आप तो मसावात के कायल रहे हैं। मैं समझता हूं कि तमाम मेम्बरान के लिये, बहरहाल सब एलेक्टेड मेम्बर्स (elected members) हैं; मसावात हो जैसे हम रीप्रेजेन्टेटिव (representative) है उतना ही आनरेबुल सम्पूर्णानन्द और मोहन लाल गौतम हैं। अगर एक क्लास रेलवे का एक एलेक्टेड मेम्बर के लिये मौज़ुं हैतो दूसरे के लिये भी मौजूं है। मसावात होना चाहिये। इसलिये मैं अर्ज कर रहा हं कि आप अपने प्रोफ़ेशन को न भूलिये वर्ना अन्देशा है कि एक नई डिक्शनरी लिखना पड़ेगी जिसका नाम होगा "कांग्रेस पोलिटिकल डिक्शनरी", जिसमें लिखा जायगा कि "wrecking constitution" means "working constitution" "relieving from taxes" means "Increasing the taxes," "liberty of conscience"

[Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan] means "killing liberty of conscience", "equality" means "to make big differences between man and man" मुझे यक्तीन है कि आनरेबुल मिनिस्टर मेरी अर्जवास्त को कबूल करेंगे।

*Shri Govind Malaviya : श्री गोविन्द मालवीय :

में दखल नहीं देना चाहता था, वह इसलिये कि मेरे दोस्तों को सुन कर ज्यादा ताज्जुब होगा कि मैं खुद इस बात का क़ायल नहीं हूं कि हर एक शखस लाजिमी तौर पर तीसरे दर्जा या डचोढे दर्जे ही में चला करे। मैं उन लोगों में हं जो समझते हैं कि किस क़दर तीसरे दर्जे में चलना चाहिये। क्योंकि इससे किसी क़दर फ़ायदा जरूर होता है। लेकिन इस वक्त जो हमारे सामने मसला पेश है वह दूसरा है। यह होते हुए भी हमारी जो हालत है, जो और वाहर के हालात हम पर लागू होते हैं उन सबको देखते हुये आज हिन्द्स्तान में और हिन्दुस्तान के इस सुबे में और इस असेम्बली के मेम्बरान और इस असेम्बली की गवर्न-मेंट के लिये यह मुमिकन नहीं है कि वह अपने मेम्बरान को बड़े बड़े भत्ते या बड़े बड़े दैविलिंग अलाउन्स (travelling allowance) दे सके या देना मुनासिब समझे। हमको, मलक की जो हालत है उसके साथ साथ अपनी हालत को बनाना पड़ेगा। इसलिये जो ऐक्ट बनाया गया है, उसमें यह रक्खा गया और लिखा गया है और यह कहा गया है कि हम तीसरे दर्जे या डचोढ़े दर्जे का किराया मेम्बरान को दें। जो बड़ी बड़ी बातें कही गई हैं कि हर एक मेम्बर साहबान और मिनिस्टर साहबान को एक दर्जे का किराया देना चाहिये. बड़े बड़े लफ़ज़ यानी फ़ीडम आफ़ स्पीच, (freedom of speech) फ़ीडम आफ़ कान्शेन्स (freedom of conscience) और फ़ीडम आफ़ एक्सप्रेशन आफ़ ओपीनियन, (freedom of expression of opinion) बड अल्फ़ाज इस्तेमाल किए गए, मेरी समझ में नहीं आता कि यहां पर इन लप्जों की क्या जुरूरत है। यह तो साक जाहिर है कि एक आदमी जो मिनिस्ट्री का काम चला रहा है उसको दिन रात मेहनत करना पड़ती है। शायद आनरेबुल दोस्तों को जो इसकी मख़ालिफ़त कर रहे हैं, हमसे ज़्यादा इसका तर्जुर्वा है और इस बात से वाकिफ़ हैं कि उनके फ़ाईलों और काग्रजात के बंडलों का बोझा, गर्घ को थकाने वाला बोझा, साथ जाता है। रेलों में जाते हैं तो उनको काम करना पड़ता है। अगर रात भर सफ़र में रहते हैं तो सुबह को दूसरी जगह दिन भर मेहनत करना पड़ती है। यह उम्मीद करना कि जब मिनिस्टर साहबान रेल में चलते हैं तो हमारी तरह थर्ड क्लास या इन्टर क्लास में सफ़र करें, यह एक अच्छी चीज ज़रूर है इसमें शक नहीं है, लेकिन जरा मेहरवानी करके जो हमारे दोस्त इसकी मखालिफ़त कर रहे हैं यह ख्याल करें कि उनके लिये यह कहां तक ममिकन होगा कि थर्ड या इन्टर क्लास में उनके लिये ऐसा इन्तजाम किया जाए कि उनकी क्जह से दस मुसाफ़िरों को दिक्क़त हो कि थर्ड या इन्टर में उनके लिये खाली जगह रक्बी जाए और ऐसे इतजाम किए जायं। यह कहां तक मुर्गाकन होगा कि तीसरे दर्जे या डचोढ़े दर्जे में फ़ायलों को और स्टैनोग्राफर (stenographer) को और असिस्टेन्ट (assistant) को लिये हुए वह काम करते हुए फिरें। यह मुमाकन नहीं हैं । इसलिये यह कहना कि मिनिस्टर और मैम्बर में फ़र्क नहीं होना चाहिये. आदर्श की बात जरूर हो सकती हैं और अच्छी मालूम होती है। लेकिन जब आप अमली निगाह से इस पर और करेंगे तो आपको साफ़ जाहिर होगा कि यह मुमकिन नहीं है कि वह लोग भी इन्टर क्लास और यह क्लास में चला करें और उस काम को पूरा कर सकें जो आपने उनके सर पर डाल दिया है। आप कहते हैं कि सब उसी क्लास में चलें चाहे कंचे क्लास में चलें या नीचे क्लास में चलें। में तो कहता हूं कि सब एक ही क्लास में * Speech not revised by the honourable mehinber.

चलें। हर एक मेम्बर फ़र्स्ट या सेकन्ड क्लास में चलें या सैलून में चले। मैं किसी क़दर इसका क़ायल हूं, विरोधी नहीं हूं। लेकिन हमारे मुक्क में अच्छी चीजें तो हमारे लिये मुमिकन नहीं हैं। इसलिये हमको सिर्फ़ें एक रास्ता हैं कि बड़े बड़े लफ्जों को, फ़ीडम आफ़ कान्शेन्स (freedom of conscience) की वातों को, फ़ीडम आफ़ स्पीच (freedom of speech) की वातों को इससे न मिलाएं और गड़बड़ी न डालें। हम सीधी सीधी वात समझाएं कि हम ज्यादा खर्च नहीं कर सकते। जितना खर्च कम कर सकें कम करें और कम करने की तारीफ़ को अपने सामने रक्खें ताकि कमी पूरी हो सके। इसलिये मिनिस्टर को रहने दें। एक रास्ता रह जाता है कि जो वात इस बिल में पेश की गई है उसको मंजूर करें। और मैं उम्मीद करता हूं जो दोस्त इस बिल से मुखालिफ़त कर रहे हैं वह ऐसी नज़र डालेंगे और देखेंगे कि जो वात सामने पेश है वह बेहतरीन है, तो आप उसको मंजूर फ़रमाएंगे।

شری گورند مالویه — : Shri Govind Malaviya * *

میں دخل نہیں دینا چاھتا تھا۔ وہ اس لیئے کہ میرے دوستوں کو سی کو زیاده تعجب هوگا که میں خود اس بات کا قائل نہیں هوں که هر ایک شخص لازمی طور پر تیسرے درجة یا دَیورهے درجة هي میں چلا کرے ۔ میں ان ادگوں میں هوں جو سمنجھتے هیں که کس قدر تیسمے درجه میں چلنا چاهیئے کیونکه اس سے کسی قدد فایدہ ضرور ہوتا ہے _ لیکن اس رقت جدو سارے سامنے مسئله پیش هے ولاً دوسرا هے۔ يهم هوتے هوئے بھي هماري جو حالت هے جو اور باهر کے حالات هم پر لاگو هوتے هيں أن سب كو ديكهتے هوئے آج هندوستان میں اور هندوستان کے اس صوبہ میں اور اس اسمبلی کے سیمہران اور اس اسمبلی کے میمہران اور اس اسمبلی کی گور نمنت کے لیئے یہ ممکن نہوں ہے که والا اپنے میمبران كو برّ ع برت بهتم يا برّ ع برت الريولنك الأؤنس (travelling allowance) دع سك يا دينا مناسب سمجه ـ مركو ملك كي جو حالت ه أس ك ساتهة ساتهم آپنی حالت کو بنانا پریگا _ اس لیئے جَّو ایکت بنابا گیا ہے _ أس ميں يہة ركها گيا اور لكها گياهے أور يهم كها گيا هے كه هم تيسرے درجه یا قیوره درجه کا کرایه میمپران کر دیں ۔ جو بری بری باتین کہی گئی هیں که هر ایک میمبر صاحبان اور منستر صاحبان کو ایک درجے کا کرایه دینا چاهیئے۔ بڑے بڑے لفظ یعنی فریدَم آف اسپیچ (freedom of speech) فریدَم آف كانشينس (freedom of conscience) اور فريدم آف ايكسپريسي آف أوپينئيي (freedom of expression of opinion) برے برے الفاظ استعمال کیئے گئے۔ میری سمجهه میں نہیں آتا که یہاں پر اُن لفظوں کی کیا ضرورت هے ؟ یہم تو صاف ظاهر هے که ایک آدمی جو منستری کا کام چلا رہا ھے اُس کو دن رات معنت كُرنا بوتي هـ عايد آنريبل دوستوں كو جو اُس عي متالفت كر رهـ هیں هم سے زیادہ آس کا تجربہ هے اور اس بات سے واقف هیں که اُن کے فائلوں اور کاغذات کے بندلوں کا بوجھ - گھے کو تھکانے والا بوجھ ساتھ جاتا ہے _ ویلوں

مرج ميل سنم كرته هيل ادر جهال تك مجه علم ه أل كو اس قود مصرونيت

[Shri Govind Malaviya.]

لیئے یہہ کہاں تک مدین ہوگا کہ وہ تہرة یا اِنتَر کلاس میں اُن کے لیئے ایسا انتظام کیا جائے کہ اُن کی رجہہ سے دس مسافروں کو دقت ہو کہ تھرت یا اِنتر میں ان کے لینے خالی جگھ رکھی جائے اور ایسے انتظام کیئے جائیں۔ یہ کہاں تک ممین ہوگا که نیسرے درجه یا دیورهادرجه میں فائلوں کو اور استینوگرافر (stenographer) کو اور اُسستنت (assistant) کو اور اُسستنت (assistant) کو اور اُسستنت نَهُينَ أُهِ - اسْ لَيْنُهُ يَهُ كَهِنَا كَهُ مُنسَّر ارر ميمبر مين فرق نهين هونا چاهيئه آدرش کی بات ضرور هوسکتی هے اور اچھی معلوم هوتی هے ایکن جب آپ عملی نگاه سے اس پر غور کرینگے تو آپ کو صاف ظاهر هوگا که یہ ممکن نہیں هے که وہ لوگ بھی اِنتَہ کلاس اور تھرہ کلاس میں چلا کریں ارر اُس کام کو پررا کرسکیں جو آپ نے اُن کے سر پر آدال دیا ہے۔ آپ کہتے ہیں که سب اُسی کلاس میں چلیں چاھے اُرنچے کلاس میں چلیں یا نیچے کلاس میں چلیں ۔ میں تو کہنا ہوں که سب ایک هی کلاس میں چلیں هر ایک میمبر فرست یا سکند کلاس میں چلے یا سیلوں میں چےلے ۔ میں کسی تُدر اس کا قائل هوں درودهی نہیں هوں -لیکن همارے ملک میں اچھی چیزیں تو همارے لیئے میکی نہیں هیں -اس ليئي هم كو صرف ايك راسة عد كم برح برح الفظول كو فريدم آف كانشينس (freedom of conscience) كي باتون كو فويتم آف أسييج (freedom of speech) کی باتوں کو اس سے نع ملائیں اور گریزی نه قالیں۔ هم سیدهی سیدهی بات سمجهائیس که هم زیاده خرج نهیس کرسکتے جتنا خرچ که کرسکیں کم عریں اور کم کرنے کی تعریف کو اپنے سامنے رکھیں تاکه کمی پوری هوسکے۔ اس لیئے منستر کو رهنے دیں ۔ ایک راسته رقد جاتا هے که جو بات اس بل میں پیش کی گئی هے اُس کے منظور کویں اور میں آمید کرتا هوں جو دوست اس مِل سے متخالفت کورہے میں وہ ایسے نظر قالینگے اور دیمھینگے کہ جُو بات سامنے پیش هے وہ بہترین ہے اور تو آپ اُس کو منظور فرمائینگے *

Mr. Zahiruddin Faruki : - مستّر ظهير الدين فاروقي

جناب والا میوم دوست دواب صاحب چهتاری نے فرمایا ہے کہ کانکریسی حضوات کے دعوی و عمل میں فوق ہوتا ہے ۔ اس مسئلہ میں میں عوض کرتا چاھتا ہوں کہ جہاں تک مجهہ کو یاد ہے کانکریس ورکنگ کمیتی کا ویزولیوشن ہے کہ وزرا صاحبان دوسرے درجہ میں سفر کیا کریں ۔ مجهہ کو ساتھہ ساتھہ یہہ بھی یاد پرتا ہے کہ مہانما گاندھی نے مختلف موقعوں پر ارشاد فرمایا ہے کہ آیا وزرا صاحبان کو تیسرے درجہ میں سفر کرنے میں تکلیف ہوگی یہ بہہ رہنا ہے کہ آیا وزرا کو تیسرے درجہ میں سفر کرنے میں تکلیف ہوگی یہ نہیں ۔ اس کے متعلق میں عوض کرنا چاھتا ہوں کہ مہانما گاندھی جر کہ خبوں سفر کے دوران میں بہت کام کرتے ہیں اور مع اپنے چائیوت سیکریٹری خبوں سفر کے دوران میں بہت کام کرتے ہیں اور مع اپنے چائیوت سیکریٹری خبوں سفر کے دوران میں بہت کام کرتے ہیں اور مع اپنے چائیوت سیکریٹری کرتے ہیں تو کہوئی رجب نہیں ہے وزرا صاحبان بھی ان کی بیردی اس معاملہ میں کہوں نہ کہ یہ محاملہ میں کہوں نہ کہ یہ محاملہ میں کہوں نہ کہ یہ محاملہ میں کہوں نہ کہیں ۔ مہانعا گانے دھی کے علوی بندت بھراہر لال نہرہ صاحب کے متعلق جہاں تک مجی مطبر ہے کہ بھی ہیشہ تعسے جواہر لال نہرہ صاحب کے متعلق جہاں تک مجی مطبر ہے کہ بھی ہیشہ تعسے جواہر لال نہرہ صاحب کے متعلق جہاں تک مجی مطبر ہے کہ بھی ہیشہ تعسے حجواہر لال نہرہ صاحب کے متعلق جہاں تک مجی مطبر ہے کہ بھی ہیشہ تعسے حجواہر لال نہرہ صاحب کے متعلق جہاں تک مجی مطبر ہے کہ بھی ہیشہ تعسے حجواہر الل نہرہ صاحب کے متعلق جہاں تک مجی مطبر ہے کہ بھی ہیشہ تعسے حجواہر الل نہرہ صاحب کے متعلق جہاں تک مجی مطبر ہے کہ بھی ہیشہ تعسے حجواہر اللہ کیس کے متعلق جہاں تک محبوں مطبر ہے کہ بھی ہیشہ تعسے حکوان

رهي هے كه شايد هي كسي شخص كو هو - ميرے عض كونے كا منشاء بهہ هے كه اكو السي بتري هستياں جو تكليفوں كے ساتهه سفر كريں اور ايسي حالت ميں اپنا كام بهي بتري هستياں جو تكليفوں كے ساتهه سفر كريں اور ايسي حالت ميں كم الزكم تهوري تكليف نه برداشت كريں - مگر چونكة أن كو آرام كا خيال هے اس معامله كے ليئے كوئي نه كوئي بحث پيش كردي جاتي هے - مگو سوال محض بهه هے كه اگر آپ ميمبران ميں اور خود اپنے ميں تفريق پيدا كرنا چاهتے هيں تو دائل پسيدا كرديئے جاتے هيں - ميں يهه نهيں كہتا هوں كه آپ كو كسي طريقة سے تكليف هونا كرديئے جاتے هيں - ميں يهه نهيں كهتا هوں كه ميمبران جس درجه ميں سفر كريں أسي حامية ميں آپ كو سفر كرنا چاهيئے اور اس ميں كوئي فرق نه هونا چاهيئے - هـم لوگ تيسرے درجه ميں سفر كريں أوي تيسرے درجه ميں سفر كريں اور اور دوسرے ميمبراں كو قيوره درجه ميں سفر كريں اور اور دوسرے ميمبراں كو قيوره درجه كا كراية ديا جائے - يهه تفريق كسي طرح مناسب نهيں هے -

Mr. Zahiruddin Faruki: मिस्टर ज्हीरुद्दीन फ़ारूकी:

जनाब वालां - मेरे दोस्त नवाब साहब छतारी ने फ़रमाया है कि कांग्रेसी हजरात के दावा व अमल में फ़र्क़ होता है। इस मसले पर मैं अर्ज करना चाहता हूं कि जहां तक मुझको याद है कांग्रेस वर्किंग कमेटी का रेजोल्यूशन है कि वजरा साहबान दूसरे दर्जे में सफ़र न करें तोसरे दर्जे में सफ़र किया करें। मुझको साथ साथ यह भी याद पड़ता है कि महात्मा गांधी ने मुख्तिलिफ मौक़ों पर इशिंद फ़रमाया है कि वजरा साहबान को तीसरे दर्जें में सफ़र करना चाहिये। अब सवाल यह रहता है कि आया वजरा को तीसरे दर्जे में सफ़र करने में तकठीफ़ होगी या नहीं। इसके मुताल्लिक मैं अर्ज करना चाहता हूं कि महात्मा गांधी जो कि खुद सफ़र के दौरान में बहुत काम करते हैं और मय अपने प्राइवेट सेकेटरी (private secretary) और स्टेनोग्राफर (stemographer) के साथ सफ़र करते हैं, तो कोई वजह नहीं है कि वजरा साहबान भी उनकी पैरवी इस मामले में क्यों न करें। महात्मा गांधी के अलावा पंडित जवाहर लाल नेहरू साहब के मुताल्लिक जहां तक मुझे मालूम है वह भी हमेशा तीसरे दर्जे में सफ़र करते हैं और जहां तक मुझे इल्म है उनको इस क़दर मसरूफ़ियत रही है कि शायद ही किसी शहस को हो। मेरे अर्ज करने का मंशा यह है कि अगर ऐसी बड़ी हस्तियां जो तकलीफ़ों के साथ सफ़र करें और ऐसी हालत में अपना काम भी करें तो कोई वजह नहीं है कि वजरा साहबान भी सऊर करने में कम अज कम थोड़ी तकलीफ़ न बरदाश्त करें। मगर चूंकि उनकी आराम का स्थाल है, इस मामले के लिये कोई न कोई बहस पेश कर दी जाती है। मगर सवाल तो महज यह है कि अगर आप मेम्बरान में और खुद अपने में तफ़रीक़ पैदा करना चाहते हैं तो दलायल पैदा कर दिएं जाते हैं। मैं यह नहीं कहता हूं कि आपको किसी तरीक़े से तकलीफ़ होना चाहिये। मैं यह कहना चाहता हूं कि मेम्बरान जिस दर्जे में सफ़र करें उसी दर्जे में आपको सफ़र करना चाहिये और इसमें कोई फ़र्क़ न होना चाहिये। हम लोग तीसरे दर्जे में सफ़र करने के लिये तैयार हैं अगर आप भी उसी दर्जे में सफ़र करें। मगर हरे मेम्बर ज़रूर यह उच्च करेगा कि आप खुद अन्वल दर्जे में सफ़र करें और अव्वल दर्जे का ती खर्चे हासिल करें और दूसरे मेम्बरान को डचोड़े दर्जे का किराया दिया जाए। यह तफ़रीक किसी तरह मुनासिब नहीं हैं।

THE UNITED PROVINCES TENANCY BILL

The Hon'ble the Speaker: I have received a reply from the Governor to my reference regarding the United Provinces Tenancy Bill. It runs thus-

"The question whether the previous sanction of the Governor to the introduction of the United Provinces Tenancy Bill is in fact required under the terms of the Government of India Act appears to me to be of some doubt. In the circumstances I consider it prudent that I should proceed on the assumption that previous sanction is necessary, and taking that view I hereby accord my sanction to the introduction of the Bill."

The Hon'ble the Minister of Revenue: Sir, I have already asked for

leave of the House to introduce the Bill.

The Hon'ble the Speaker: आनरेबुल स्पीकर:

गवर्नर साहब का यह खरीता मेरे पास आ गया है। आपको ख्याल होगा मैंने कहा था कि दो मसले हैं जिन पर उनकी राय मैंने मांगी है। एक तो यह कि दफ़ा २९९ के मुताबिक इस बिल की मंजुरी लेने की जरूरत है या नहीं। एक सवाल मेरा यह था। दूसरा यह था कि अगर ज़रूरत है तो क्या इसके लिये वह अपनी मंजूरी दफ़ा ५० के अन्दर देते हैं। उन्होंने दोनों सवालों के जवाब इस तरह से दिये है। गवर्नर साहब फ़रमाते हैं कि ''युनाइटेड प्राविसेंज टेनेन्सी विल'' यानी काश्तकारों के मुताल्लिक जो बिल पेश हुआ है उसके पेश होने के लिये उनकी मंजूरी की जरूरत है या नहीं, यह ऐसा सवाल है जिसके जवाब के बारे में उनको कुछ शक है। ऐसी हालत में वह मुनासिब यह समझते हैं कि इस बात को मान कर कि इसमें मंजूरी की जुरूरत है वह आगे की कार्रवाई करें। इसलिये वह अपनी मंजूरी इस बिल के पेश करने के लिये देते हैं।

آن يبل اسپيكم -The Hon'ble the Speaker: گور نم صاحب کا یہم خویطه میرے پاس آگیا ہے۔ آپ کو خیال هوگا میں نے کہا تھا کہ در مسلّلے میں جن پر ان کی رائے میں نے مانگی ہے ۔ ایک تو یہہ که ن فعه 199 کے مطابق اس بل کی مفظوری لیف کی ضرورت ھے یا نہیں ۔ ایک سوال میرا یہ تھا ۔ دوسوا یہ تھا کہ آگر ضرورت کے تو کیا اس کے لیئے وہ اپنی منظوری دفعہ +0 کے اندر دیتے ھیں - انہوں نے دونوں سوالوں کے جواب اسطرح سے دیئے میں ۔ گورنو صاحب فرماتے میں که "دیونائیتد پواونسز تیننسی بل" یعنی کاشتکاروں کے متعلق جو بل پیش ہوا ہے اس کے پیش ہونے کے لیئے آن می منظوری کی ضرورت ھے یا تھیں یہ، ایسا سوال ھے جس کے جواب کے بارے میں ان کو كتيهة شك هـ _ ايسي حالت مين ولا مناسب يهم سمجهتم هين كه اس بات كو مان کو که اس میں منظوری کی ضوورت ہے وہ آگے کی کارودائي کویں اس لیئے وہ اپنی منظوری اس بل کے پیش کرنے کے لیئے دیتے ہیں ۔

The Hon'ble the Speaker: The question is that leave be given to the Hon'ble the Minister of Revenue to introduce the United Provinces Tenancy Bill.

The question was put and agreed to.

The Hon'ble the Minister of Revenue: Sir, I introduce the United Provinces Tenancy Bill.

(The Assembly at this stage adjourned at 5.5 p.m. till the following day.)

G. S. K. HYDRIE,

LUCKNOW: 20th April, 1938. Secretary, Legislative Assembly, United Provinces.

APPENDIX A

(See page supra)

Statement referred to in answer to starred Assembly questions nos. 15 and 16 for 20th April, 1938, asked by Mr. Muhammad Ishaq Khan

Non-official members nominated by Government to Selection Committee for appointment of Honorary Magistrates in the various districts noted below:

Name of district	Name of members	Party
	Meerut Division	
Saharanpur	1. Thakur Phool Singh, M.E.A	Congress.
	2. Chaudhri Mangat Singh, M.L.A	Do.
	3. Syed Agha Haider, M.L.C	No party.
	4. Babu Mela Ram, Advocate	Not known.
Muzaffarnagar	1. Babu Keshav Gupta, M.L.A	Congress.
•	2. Sahabzada Syed Hasan Ali Khan, M.L.A.	Muslim League,
	3. Lala Janardhan Swarup, M.L.C	Nationalist.
	4. Srimati Tarawati, Municipal Commissioner.	Not known.
Meerut	1. Mr. Charan Singh, M.L.A	Congress.
	2. Mr. Muhammad Ismail Khan, M.L.C	Muslim League.
	3. Srimati Prakashwati Sud, M.L.A	Congress.
	4. Dr. Bhopal Singh	Not known.
Balandshahr	1. Chaudhri Bhim Sen, M.L.A	Congress.
	2. Khan Bahadur Saiyid Akbar Ali Khan, M.L.C.	No party.
	3. Babu Kishen Dayal, Advocate	Not known.
	4. Babu Hari Shankar, B.A., LL.B., Advocate	Ditto.
	Agra Division	
Aligarh	1. Mr. Jwala Prasad Jigyasu, M.L.A	Congress.
en e	2. Mr. Abid Khan Sherwani, M.L.C	Nationalist.
	3. Mr. Sri Chand Singhal, Ice Factory	Not known.
	4. Mr. Todar Singh, M.L.A	Congress.
Muttra	1. Professor Krishna Chandra, M.L.A	Do.
	2. Chaudhri Shiva Mangal Singh, M.L.A	Do.
	3. Syed Habibul Hasan, M.A., LL.B., Vakil, Muttra.	Not known
	4. Hakim Birj Lal	Ditt.

Name of district	1	Name of members	Party .
Etah	. 1	. Srimati Vidyavati Rathor, M.L.A	Congress,
	2	. Lala Raghuraj Singh, M.L.C	No party,
	٤	. Rao Krishnapal Singh, Awagarh	Not known.
	4	Mr. Fida Ahmad Sherwani	Ditto.
		Rohilkhand Division	
Bareilly		. Pandit Dwarka Prasad, M.L.A.	Congress.
	1 2	, Thakur Prithiviraj Singh, M.L.A.	Do.
	1	. Khan Bahadur Muhammad Raza Khan, M.LA.	Muslim League.
	1	. Pandit Brij Mohan Sharma, President, City Congress Committee, Bareilly.	Congress,
Budaun	. .	. Kunwar Rukum Singh Rathor, M.L.A	Do.
		khan Bahadur Maulvi Fasih-ud-din,	No party.
		Mr. Waheed Ahmad. M.L.C	Congress.
		. Chaudhri Tulshi Ram, Ujhani	Not known.
Shahjahanphr	.	L. Pandit Deo Narayan Bhartiya, M.L.A	Congress.
	1	2. Thakur Sadho Singh, M L.A.	Do.
		3. Mr. Lakhan Das Jatav, M.L.A	Do.
		4. Mr. Enayat Ali Khan, ex Municipal Commissioner, Shahjahanpur.	Not known.
Pilibhit		1. Thakur Bhagwan Singh, M.L.A	Congress.
	1	2. Mr. Ram Ghulam, Pilibhit	Not known.
		3. Khan Bahadur Shiekh Imtiaz Ahmad, M.L.A.	Independent.
		4. Thakur Gopal Singh, M.L.c.	Nationalist.
		Allahabad Division	
Farrukhabad	•	I. Mr. Balwant Singh, M.L.A.	Congress.
		2. Lt. Khan Bahadur Sultan Alam Khan M.L.A.	Independent.
	-04	3. Captain Raja Durga Narayan Singh, M.L.A., Tirwa.	Do.
		4. Mr. Kali Charan Tandon, Kansuj	Not known,

Name of district	Name of members	Perty
Etawah	Allahabad Division —(concluded) 1. Mr. Hotilal Agarwal, M.L.A 2. Chaudhri Buddu Singh, M.L.A	Congress.
4	3. Shaikh Ahmad Husain. B.A., LL.B.	Not known.
	4. Pandit Gopinath Dikshit, B A., LL.B	Do. ·
Cawnpore	1. Dr. Jawahar Lal, M.LA	Congress.
	2. Dr. Abdus Samad, M.L.A	Muslim League.
	3. Mr. S. C. Chatterji, M.L.A	No party.
	4. Babu Beni Singh Awasthi, B.A., Presisident District Congress Committee Cawnpore.	Congress.
Fatehpur	1. Pandit Sheo Dayal Upadhyaya, M.L.A	Do.
4:	2. Babu Badri Prasad Kakkar, M.L.C	No party.
	3. Babu Juggal Kishore, District Congress Committee, Asni.	Congress.
	4. Nawab Jafar of Hardon	Not known.
Allahabad	1. Shri Lal Bahadur Shastri, M.E.A	Congress.
	2. Mr. R. S. Pandit, M.L.A	Do.
	3. Nawab Sir Muhammad Yusuf, KT., M.L A.	Independent.
	4. Mr. J. M. David	Not known.
•	Jhansi Di v ision	
Jhansi	1. Mr. R. V. Dhulekar, M.L.A	Congress.
	2. Pandit Bhagwat Narayan Bhargava, M.L.A.	Do.
	3. Mr. Khuda Bux, Member, District Board.	Not known,
* * * * * * * * * * * * * * * * * * *	4. Babu Brindahan Lal Varma, Chair- man, District Board.	Ditto
Jalaun	1. Pandit Beni Madho Tewari, M.L.A	Congress.
	2. Pandit Manni Lal Pandey, M.r.A	Do.
	3. Chaudhrf Lotan, M.L.A	Do.
	4. Khwaja Azizul Haqim, Senior Vice- Chairman, District Board,	Not known.
Hamirpur	1. Dewan Shatrughan Singh, M.L.A.	Congress,
	2. Dewan Udit Narayan Singh	Not known.
	3. Mr. Rafiuddin Ahmad, M.L.A	Muslim League.
AND WELL TO THE STATE OF THE ST	4. Pandit Mannilal Gurudev	Not known.

Name of district	Name of members	Party
Banda	Jhansi Division—(concluded) 1. Mr. Mahmud Husain Khan, M.L.A	Congress.
	2. Seth Vishnu Karan, Aliganj	Not known.
	3. Lala Kalu Ramji Vaidya	Ditto
a	4. Thakur Keshay Chandra Singh, M.L.A.	Dilto
	Benares Division	
Benares	1- Pandit Yajna Narayan Upadhyaya,	Congress.
	2. Pandit Kamlapati Tewari, M.L.A	Do.
	3. Mr. Mnhammad Ekram Khan, M.L.A	Independent.
	4. Mr. Shri Prakasha, M.L.A. (Central)	Congress.
Mirzapur	1. Lala Sharda Mahesh Prasad Singh,	Do.
	2. Maharaj Kunwar of Vizianagram, M.L.A.	Independent.
3	3. Mr. Yusuf Imam. Bar-at-Law	Not known.
	4. Mr. Sankata Prasad, Advocate	Do.
Jaunpur	1. Khan Sahib Maulvi Muhammad Husain, M.L A	Independent.
and the state of t	2. Professor Birbal Singh, M.L.A	Congress.
	3. Babu Sarju Prasad, Advocate	Not known.
	5. Pandit Keshava Deva Malaviya, M.L.A	Congress
Ghazipur	1 Mr., Paraeram Rai, M.L.A	Congress.
	2. Pandit Indradeo Tripathi, M.L.A	Do.
	3. Mr. Mohammad Latif	Not known,
in a style sectors.	4. Babu Chandrika Prasad, Advocate	Ditto. *
Ballia	1. Thakur Radhamohan Singh, M.L.A.	Congress
	2. Thakur Surya Narayan Singh, M.L.A	Do.
- 1. 1. 17. 17. 17. 17. 17. 17. 17. 17. 1	3. Mr. Sulaiman Ansari, M.n.a.	Do.
	4. Mr. Dhari Ram Dhobi, ex-M.L.C	Not known.
	Gorakhpur Division	
Gorakhpur (Other than Deoria Sub-divi-	1. Mr. C. C. Das, Advocate	Not known.
sion).	2. Khan Bahadur Haji Nisarullah, M.L.C.	Nationalist.
	3. Babu Bindhya basini Prasad Varms,	Congress.
	4. Professor Shibban Lal Saksena, M.L.A	Do.

Name of district	Name of members	Party
For Deoria Sub-division.	Gorakhpur Division—(concluded) 1. Mr. C. C. Das, Advocate 2. Khan Bahadur Haji Nisarullah, M.L.C. 3. Pandit Ramdhari Pande, M.L.A.	Not known, Nationalist. Congress.
.Azamgath	 Thakur Prayag Dhwaj Singh, M.L.A. Mr, Sitaram Asthana, M.L.A. Maulvi Iqbal Ahmad Khan Suhail, M.L.A. 	Do. Congress. Do. Nationalist
Naini Tal	4. Babu Baij Nath Misra, Advocate Kumaun Division 1. Kunwar Anand Singh, M.L.A.	Not known. Congress.
4	 Lala Mohan Lal Sah, M.L.C. Pandit Lakshman Datt Bhatt, Rais, Ramnagar. Mr. Mohammad Sarwat Yar Khan, Kichcha. 	No party. Not known. Ditto.
Almora	 Pandit Har Govind Pant, M.L.A. Mr. Ram Pra ad Tamta, M.L.A. Pandit Badri Datt Pande, M.L.A. (Central). Dr. Khazan Chand, Almora 	Congress. Do. Do. Not known.
Garhwal	 Thakur Jaymohan Singh Negi, M.L.A. Pandit Anusuya Prasad Bahuguna, M.L.A. Pandit Govind Prasad Nautiyal, Nand- prayag. Thakur Bhakta Darshan Singh, M.A., 	Congress. Do. Not known. Ditto.
•	Museti Estate, Garhwal. Lucknow Division	
Lucknow	1. Mr. C. B. Gupta, M.L.A,	Congress.
	2. Chaudhri Khaliq-uz-Zaman, M.L.A	Muslim League.
	3, Mr. Mohan Krishna Varma, M.L.C	Congress.
	4. Mr. Mohan Lal Saksena, M.L.A. (Central).	Do.
Unso	 Pandit Bishambhar Dayal Tripathi, M.L.A. Pandit Jata Shankar Shukla, M.L.A. 	Do.
	3. Rai Bahadur Lala Prag Narayan, M.L.A.	No party.
	4. Syed Mohammad Razs, retired Deputy Collector, Unao.	Not known.

	<del> </del>	
Name of district	Name of members	Party
	Lucknow Division—(concluded)	
Rae Bareli	1. Mrs. Mittra, M.L.A.	Congress.
	2. Pandit Lakshmi Shankar Bajpai, M.L.A.	Ďо,
	3. Raja Sahib of Shivgarh	Not known.
	4. Chowdhry Haider Husain, M.L.A.	Muslim League.
Sitapur	1. Pandit Shiva Ram Dwivedi, M.L. A	Congress.
	2. Babu Jagannath Prasad, M L.A	Do.
	3. Mr. Mubashir Husain Kidwai, M.L.A	Muslim League.
	4. Babu Shambhu Nath, Chairman, Municipal Board.	Not known.
Hardoi	1. Mr. Chhealal Gupta, M.L.A.	Congress.
	2. Saiyid Aizaz Basul, M.L.A.	Muslim League.
*	3. Rai Bahadur Mohan Lal, M.L.C.	Nationalist.
	4. Rani Vidyawa ti of Birwa	Not known,
Kheri	1. Pandit Bansidhar Misra, M.L.A.	Congress.
	2. Kunwar Khushwaqt Rai, M.L.A.	Do.
	3. Raja Saiyid Sajid Hussain, M.L.A	Muslim League
	4. Babu Bansidhar Saksena, Advocate	Not known
	Fyzabad Division	
Fyzabad	1. Acharya Narendra Deva, M.L.A	Congress
	2. Raja Sahib of Pirpur, M.LA.	No party.
	3. Mr. Lallanji, President, Congress Committee, Fyzabad.	Congr ess
	4. Srimsti Lakshmi Devi, M.L.A	Do.
Gonda	1. Mr. Ghulam Hussin Batt, M.L. A	Independen t
	2. Mr. Lal Behari Tandon, M.B.A	Congress.
	3. Kunwar Raghavendra Pratap Singh, M.L.A.	No party.
	4. Thakur Chandrabali Singh, Vakil and Zamindar.	Not known,
Bahraich	1. Thakur Hukum Singh, M. p.a.	Congress.
	2. Pandit Bhagwandin Misra, M.L.A.	Do.
	3. Raja Sahib of Nanpara, M.L.A.	Independent.
The State Co. B. Co. Company and Co.	4. Pandit Kanbaiya Lai Misra, Vakil	Not known.

Name oi district	Name of members	Party
	Fyzabad Division—(concluded).	
Partabgarh	1. Pandit Harish Chandra Bajpai, M.L.A	Congress.
	2. Khan Bahadur Sheikh Saiduddin Ahmad, M.L.A.	Do.
	3." Rai Bajrang Bahadur Singh, M.L.c	Do.
	4. Babu Radhey Behari, Advocate	Not known.
Bara Banki	1. Mr. Krishnanand Nath Khare, M.L.A	Congress.
	2. Raja of Jehangirabad, M.L.A	Independent
	8. Mr. Rup Narayan, M. t. c	Congress.
	4. Raja of Haraha	Not known.

APPENDIX B

[Sec page 663 supra)

Copy of instructions issued to all District Officers, referred to in question no. 17, for 20th April, 1938, asked by Mohd. Ishaq Khan No. 724/VI—2211-1937

FROM

RATAN LAL, Esq., B.A., LL.B., DEPUTY SECRETARY TO GOVERNMENT, UNITED PROVINCES,

TO--

ALL DISTRICT MAGISTRATES, United Provinces.

Dated Lucknow, the 5th March, 1938.

SIR,

Judicial (Criminal)
Department,

The many magnitude of the scheme of recruitment of honorary magnitudes, rules regulating which have been finally passed by Government and copies supplied to you separately:

- (1) The new rules should be given as wide a publicity as practicable and copies thereof in English as well as Hindustani should be circulated in each district.
- (2) Applications should be invited forthwith from persons willing to serve as honorary magistrates for appointment as such. Representative organizations and commercial bodies in the district should also be called upon to nominate suitable persons for such appointment. The members of selection committees may be informed that it is open to them to suggest suitable names. The District Magistrate and the Sessions Judge and other members of the selection committee shall be free to suggest the names of suitable persons.
- (3) A date should be fixed for the submission of applications or the making of the suggestions. This date should be approximately a week before the date fixed for the meeting of the selection committee, say 31st March, 1938.
- (4) After the expiry of the date fixed under paragraph 3 a consolidated list of all applicants and nominees should be prepared which should contain a description and qualifications of each candidate. This list should be confidentially circulated to all members of the selection committee, at least a week before the date fixed for the meeting, to enable them to have sufficient time to consider the suitability of the applicants and nominees.

(5) The members of the selection committee should be informed forthwith of the requirements both as to the number of honorary courts, special magistrates as well as benches of honorary magistrates, and their locations in the district as proposed by the District Magistrate, and the opinions and suggestions of the members of selection committees should be invited on these points at the first meeting of the committee.

(6) The date for the first meeting of the select committee should be fixed somewhere about the 10th of April, 1938, so as to enable the members of the Legislature to participate in the meeting.

- (7) A list of all names considered by the selection committee as well as a list of names finally recommended by the committee should be sent up to Government as soon as possible.
- (8) An effort should be made to recommend names of ladies qualified for appointment and also of persons belonging to the minority community and depressed classes as well as peasant farmers. Benches of women magistrates may be formed but if a sufficient number of ladies is not available and if a lady magistrate is not agreeable to sit on a bench she may be appointed a special magistrate.
- (9) When the recommendations for appointments are submitted to Government it should be clearly stated (1) how many of the selected candidates would require training before appointment as honorary magistrates and (2) how many already possess judicial experience entitling them to commence working at once.
- (10) There is an apprehension that a sufficient number of suitable candidates for service on benches will not be available; there may also be a difficulty that even if the requisite number of candidates is available they may require training and their services may not be available immediately. In such cases the District Magistrate may consider the advisability of establishing special courts presided over by retired judicial officers or members of the bar or suitable ex-honorary magistrates.
- (11) The courts of honorary magistrates should be located as far as possible in sub-divisional head quarters or in big towns in sub-divisions. It is undesirable to have such courts for sub-divisional work located at headquarters. If the sub-divisional headquarters are very near district headquarters the honorary court for that sub-division may also be at the headquarters.
- (12) Construction of public buildings for the location of honorary courts will take a considerable time. Suitable houses should therefore be rented for the purpose. Another practical course is to encourage private owners to build houses for honorary courts according to plans approved by Government on the understanding that Government will take up such buildings on rent.

I have the honour to be,

SIR.

Your most obedient servant, RATAN LAL,

Deputy Secretary.

No. 724(1)/VI-2211-1937

COPY forwarded to all Commissioners of Division, United Provinces, including the Collector-in-charge, Jhansi Division and Deputy Commissioner-in-charge, Kumaun Division, for information.

By order,
RATAN LAL,
Deputy Secretary.

APPENDIX C

(See page 665 supra)

Copy of letter from the Sub-Divisional Officer to RAI SAHIB LALA GOPAL LAL SAH SAHIB referred to in question no. 24, for 20th April, 1938, asked by SHRI LAL BEHARI TANDON.

My DEAR RAI SAHIB,-

I AM just going from the city. I have seen men in every party who prevent their companions from throwing coloured water on Musalmans. The same ought to have been done at your place. Kindly make some one responsible for this in the party at your place also as trouble arises on petty excuses like these.

The Kotwal has explained this to your man whom you sent as asked by me and in case any trouble arises on his acting irresponsibly, I shall not spare him.

> Yours sincerely, HABIB ASGHAR.

APPENDIX D

(See page 675, supra)

Instructions referred to in answer to stared question no. 68 for 20th April, 1938, asked by Shri Bireshwar Singh Chaudhri

GENERAL ADMINISTRATION DEPARTMENT

MISCELLANEOUS

29th March, 1937

No. 601/III—384.—The following instructions for the submission of petitions addressed to the Local Government are published for general information and guidance in supersession of the rules published with notification no. 2114/III—487, dated the 21st December, 1908:

Instructions for the submission of petitions addressed to the Local Government

PART I

PRELIMINARY

- 1. Definitions.—In these instructions:
  - (1) "Civil employment" means employment by Government or by a local authority;
  - (2) "Head of a Department" includes the authorities mentioned in the Schedule:
  - (3) "Petition" includes memorials, letters and applications of the nature of petitions.
- 2. Scope of instructions.—(1) Save as hereinafter provided, these instructions shall apply, so far as may be, to all petitions addressed to the local Government.
- (2) They shall apply to a person who is enrolled or employed under the provisions of any Act only, in so far as they are not inconsistent with any provision contained in that Act or in any rule or regulation made under that Act.
- (3) They shall not affect any rules or orders made by the Government in respect of representations submitted by recognized associations of government servants.
- (4) They shall apply to petitions relating to Bills pending before the Provincial Legislature only so far as they are not inconsistent with any standing order, rule or direction governing the submission of such petitions.

PART II

FORM AND MANNER OF SUBMISSION AND OF TRANSMISSION OF PETITIONS

- 3. Form of Petition.—(1) A petition may be in manuscript, typewritten or in print.
- (2) Every petition shall be authenticated by the signature of the petitioner, or, when the petitioners are numerous, by the signatures of one or more of them.

- 4. Stamping of petitions and documents presented with petitions—(1) A petition addressed to His Excellency the Governor or to the Government does not require to be stamped.
- (2) Every copy of a document referred to in any of articles 6, 7, or 9 of Schedule I of the Court Fees Act (Act VII of 1870) or in article 24 of Schedule I of the Stamp Act (Act II of 1899) as amended by Acts of the Provincial Legislature which is submitted in support of a petition must be stamped to the value indicated by the appropriate Article.
- (3) Every document which is not duly stamped will, as the case may be, either be returned in accordance with the express provisions of section 6 of Act VII of 1870 or will be dealt with under the provisions of chapter IV of Act (II of 1899). A petition with which an unstamped copy of a document is received will ordinarily, if the consideration of the unstamped document is essential, be returned to the person who presents it with a direction that no order will be passed on it unless it is presented together with the copy duly stamped.

Note—Sub-instructions (2) and (3) apply also to copies which accompany petitions to the Government of India, presented to the Local Government for transmission to the Government of India.

- 5. Contents of petition.—Every petition shall—
  - (a) contain all material statements and arguments relied upon by the petitioner;
    - (b) be complete in itself;
  - (c) except when it is a petition for mercy or pardon in a case in which the captial sentence has been passed, if any recorded order of a court or other public authority is complained against or is otherwise in issue, be accompanied by a copy of that order and by a copy of any order in the case passed by a subordinate authority; and
    - (d) end with a specific prayer.
- 6. Presentation of petitions.—(1) Except as provided in clauses (2) to (4) below no petition will be accepted from one person on behalf of another unless it is accompanied by a duly executed power of attorney.
- (2) Nothing in sub-rule (1) applies to a petition presented on behalf of a lunatic or other person whose circumstances make the execution of a power of attorney impossible.
- (3) A petition on behalf of a lunatic or a minor who has an authorized guardian should be presented by the said guardian.
- (4) A petition on behalf of a person in jail or other duress may be presented—
  - (a) by the officer in charge of the jail or other place of duress, or
    - (b) by a near relative of the said person.
- (5) A petition presented direct to the Government will as a rule be returned to the petitioner for submission in accordance with instructions 7 or 8.
- 7. Submission of petitions.—Save as provided in instruction 8, every petition shall be submitted through the Collector or Deputy

Commissioner of the district in which the petitioner resides or in which the subject-matter of the petition arose:

Provided that a Superintendent of a jail or other place of duress shall forward direct to the Government any petition for mercy presented to him by or on behalf of a condemned prisoner.

- 8. Submission of petitions by persons in civil employment.—(1) Every person in civil employment, and every person who has been in civil employment, shall, if he desires to petition the Government in respect of such employment or in respect of the termination of such employment, submit a separate petition on his own behalf.
- (2) Every such petition shall be submitted through the regular channel of correspondence through the head of the department to which the petitioner belongs or belonged.
- (3) Every other petition from a person who is or has been in civil employment shall in the first instance be submitted to the head of the district or local office to which the petitioner belongs.
- 9. Transmission of petitions.—(1) The officer to whom a petition is presented shall, unless he is empowered to withhold it under instruction 10 or unless it is a petition for mercy on behalf of a condemned prisoner to which clause (2) of this instruction shall apply, forward the petition with an expression of his opinion through the usual official channel.
- (2) A petition for mercy on behalf of a condemned prisoner shall ordinarily be forwarded without any expression of opinion but the officer who forwards it may bring to the notice of Government any fact of importance or special feature in this case which in his opinion it is desirable that Government should know and which will not be apparent from the court records.
- (3) The head of a department, on receipt of any petition submitted through him, shall, unless he is empowered to withhold it under instruction 10, forward the petition, by means of the usual official channel, to the local Government together with, except as provided in clause (2), an expression of his opinion thereon.

PART III

WITHHOLDING OF PETITIONS BY THE HEAD OF A DEPARTMENT

- 10. Circumstances in which petitions may be withheld.—The head of a department to whom a petition is presented or forwarded may, at discretion, withhold it when—
  - (1) the petitioner has not complied in full with the provisions of Part II of these instructions;
  - (2) the petition is illegible, or unintelligible or contains language which is, in the opinion of the head of the department, disloyal, distrespectful or improper;
  - (3) a previous petition from the petitioner on the same subject has been disposed of by the local Government and the petition, in the opinion of the head of the department, discloses no new facts or cir; umstances which afford grounds for a reconsideration of the subject;

- (4) the petition is a representation against a decision which is declared to be final by any law or statutory rule;
- (5) the law provides a different or specific remedy in respect of the subject matter of the petition, whether or not any period of limitation prescribed for the prosecution of such remedy has expired;
- (6) the petition is an appeal from a judicial decision: Provided that, if the petition—
  - (a) is an appeal from a judicial decision in a case in which Government has reserved any discretion of interference;
  - (b) is an appeal from a judicial decision in a suit to which Government was a party; or
  - (c) is a prayer for pardon or reprieve or for the suspension or remission of a sentence under Chapter XXIX of the Code of Criminal Procedure, 1898 (V of 1898);

the petition shall not be withheld unless it falls under clause (11).

- (7) the petition is a mere application for relief, pecuniary or other, which is—
  - (a) presented by a person manifestly possessing no claim or advancing a claim of an obviously unsubstantial character; or
    - (b) so belated that its consideration is clearly impossible;
  - (8) the petition is—
  - (a) an application for employment in Government service in a post to which appointments are made by an authority subordinate to the Government or an application for such employment not made in pursuance of any rule or announcement regarding applications for such employment; or
  - (b) a request for exemption from the provisions of any law or rule prescribing the qualifications to be possessed by persons in the servi e of Government or by persons engaging in any profession or employment:

Provided that where the rules governing appointments to any post make provision for exemption in exceptional cases from any such qualification, a petition for exception shall not be withheld under this clause.

- (9) the petition is a representation against the action of a private individual or of a body of private individuals regarding the private relation of the petitioner and such individual or body;
- (10) the petition not being a petition such as is referred to in the proviso to clause (6), relates to matters in which the petitioner has no direct personal interest;
- (11) the petition relates to a subject on which the head of the department is competent to pass orders, and no application for redress has been made by the petitioner to him;
- (12) the petition is a representation against an order communicated to the petitioner more than six months before the

submission of the petition, and no satisfactory explanation of the delay is given;

(13) the petition is a representation against a failure to exercise a discretion vested in the head of a department:

Provided that no petition is submitted by a person appointed by the Secretary of State, or by a member of a provincial service to which appointments are made by the Government shall be withheld under this clause.

- 14) the petition is a representation against the discharge by competent authority of a person—
  - (a) appointed on probation, during such probation,
  - (b) appointed, otherwise than under contract, to hold a tempoary appointment, on the expiration of the period of such appointment.
- (15) the petition is a representation by a person who is or has been in the employment of Government—
  - (a) arising out of an order passed in revision of an appellate order confirming an order of dismissal or other punishment, or
  - (b) arising out of an appellate order confirming an order of dismissal or other punishment, except in a case in which a right to submit to the Government an application for revision has been conferred by any law or rule, or
  - (c) arising out of an order from which not being an order of punishment passed by the Government an appeal is expressly barred by any rule, order or contract regulating his conditions or terms of service:

Provided that a representation arising out of any such appellate revisionary order resulting in dismissal or removal from service, which while not questioning the facts in issue or the justification for such order, is confined to a petition for mercy or for a compassionate pension shall not be withheld.

- (16) the petition is submitted otherwise than in accordance with any rule, order or contract regulating his condition of service by a person in Government service with regard to his prospective claim to pension, or
- (17) the petition is a representation with regard to any matter connected with the official prospects or position of a person in Government service, and is not submitted by such person.
- 11. Petitioner to be informed when petition is withheld.—The head of a department shall, when a petition is withheld under instruction 10, inform the petitioner of the witholding and the reason therefor.
- 12 List of petitions withheld—The head of a department shall on the 15th day of April, July, October and January, send a quarterly reurn to the Government of all petitions withheld by him under instruction 10 during the preceding quarter, stating briefly the reasons for withhelding them.

SCHEDULE

[See instruction 1 (2)] Heads of Departments

- 1. The High Court of Judicature, Allahabad.
- 2. The Chief Court of Oudh.
- 3. The Board of Revenue.
- 4. Commissioners of Divisions.
- 5. The Chief Conservator of Forests.
- 6. Chief Engineers, Public Works Department.
- 7. The Director of Public Instruction.
- 8. The Inspector General of Civil Hospitals.
- 9. The Inspector General of Police.
- 10. The Inspector General of Prisons.
- 11. The Director of Public Health.
- 12. The Legal Remembrancer.
- 13. The Director of Agriculture.
- 14. The Director of Industries.
- 15. The Commissioner of Excise.
- 16. The Inspector General of Registration.
- 17. The Registrar, Co-operative Societies,
- 18. The Director of Veterinary Services.
- 19. The President, Legislative Council.
- 20. The Settlement Commissioner.
- 21. Deputy Commissioners or Collectors in charge of Revenue Divisions
  - 22. The Superintending Engineer, Public Health Department.

C. W. GWYNNE, Chief Secretary.

No. 601(1)/III-384

COPY forwarded for information and guidance to all heads of departments. Commissioners of Divisions, District Officers, District and Sessions Judges, the Private Secretary to His Excellency the Governor, the Superintendent, Printing and Stationery, the Chief Inspector of Offices and Stamps, the Examiner of Local Fund Accounts, United Provinces, and the President, Court of Wards, United Provinces.

No. 601(2)/III-384

COPY also forwarded to all Departments of the Secretariat including the Public Works Department, Buildings and Roads and Irrigation Branches, for information.

By order, S. H ZAHEER, Deputy Secretary to Government, United Provinces.

APPENDICES

APPENDIX E

Statement referred to in the answer to starred question no. 90 for 20th April, 1938, asked by Chaudhri Badan Singh Sahib

Nature of crime			1933	1934	1935	1936	1937
Dacoity	••		1	3	5	1	8
Robbery	••	••	••	••		••	
Burglary	3 *	••	5	7	3	6	7
Cattle theft	••	••	••	••	· ••	6	1
Ordinary theft	••	••	4	1	7	9	ĸ
	Total		10	11	15	15	92

APPENDIX F

(See page 696 supra)

Statement referred to in answer to unstarred question no. 43 for 20th April, 1938, asked by Shri Mangat Singh

The Temporary Regulation of Execution Act and the Regulation of Sales Act were extended to 29th October and 15th December, 1936, respectively, while the period for filing applications under the Encumbered Estates Act was also extended by six months up to 29th October, 1936. The Regulation of Sales Act was amended before it expired to provide for the continued validity of proceedings already taken thereunder. In the case of the Usurious Loans (Amendment) Act, statistics illustrating its specific effects are difficult to collect, but it is reported to have afforded considerable relief to debtors of all classes, its provisions being often applied to claim before plaints are filed, with a consequent reduction in litigation. Relief under the Act has often been given in ex parte cases also, and it has clearly had some effect in checking usury.

More use has naturally been made of the Agriculturists' Relief Act than of any other of these measures. The vast majority of cases has been for the grant of instalments for the reduction of interest on decrees. Suits for account and applications for redemption of mortgage have been few, applications for deposit of part-payment in court still fewer, and those for ejectment of mortgages almost neligible. While reduction of interest and instalments have undoubtedly given great relief to rural debtors, it still remains to be seen to what extent instalments will in fact be paid.

Little use was made of the Temporary Regulation of Execution Act, except in a few districts where debtors, by paying something towards the decretal amounts obtained considerable reduction in the remainder thereof.

Under the Regulation of Sales Act, owing to the accumulation of execution cases during the period in which sales were stayed by the orders of Government, there were nearly 33,000 cases for disposal during the year, involving a sum of Rs.8-17 crores. In 3,533 of these the Civil Court had granted instalments, and action was taken under the Act. In 2,239 cases, debts of Rs.32.75 lakhs were liquidated by transfer of property at pre-slump valuation to decree-holders; and in 3,446 cases, Rs.35,95 lakhs liquidated by sale of a suitable portion of the attached property valued at pre-slump valuation. In only 473 cases did the decree holders choose under section 4 of the Act to have sales postponed. Apart from cases otherwise disposed of, or in which proceedings had been stayed owing to judgment-debtors having made applications under the Encumbered Estates Act, 13,283 cases involving Rs.3.32 crores remained for disposal at the end of the year. This Act thus saved a large number of debtors from the loss of much of their property, and gave considerable relief in the individual cases of decreed debts to which it applied. Its comparatively simple and expeditious procedure led creditors to regard it with less resentment than they regarded other measures.

Under the Encumbered Estates Act there were for disposal during the year over 22,000 applications, involving admitted debts of Rs.16.08 crores, all except 361 of which were transmitted to Special Judges during the year. The total number of applications made under the Act, up to the.

time of expiry, during the following year, of the period for making applications, was over 34,000, involving debts of about Rs.251 crores. About one-third of these have subsequently been withdrawn or dismissed. While cases before the Special Judges are proceeding, a very small number has hitherto been received from them for liquidation, Meanwhile all proceedings for the preparation of liquidation awards has been staved. In persuance of the policy announced by them on 2nd August. 1937. Government have appointed a Tenancy and Land Revenue Committee to examine reforms on the Tenancy and Land Revenue Laws, while another Committee will shortly be appointed to examine the whole question of rural indebtedness including an examination of the existing Debt Relief Acts. This involves an investigation of defects alleged to exist in the Encumbered Estates Act and of the scheme of liquidation contemplated therein. It would be unprofitable and expensive to proceed, meanwhile, with the preparation of liquidation awards, which, even as the law stands, would require almost immediate revision in the light of changes which may be introduced in the law relating to rent and revenue.

It is generally agreed now that the contraction of rural credit which followed immediately on the slump has not been made good, in contrast to increasing expansion of the capital invested in commercial enterprises both in the rural area and in the towns. How far this is due to the Debt Legislation of 1934, and how far to other causes, is a controversial point. But the contraction of credit is not an unmixed evil. The measures taken by Government, in exercise of their powers under the Civil Procedure Code, in the years following the slump were necessary to save debtors from immediate ruin; and the immunity from attachment given to a judgment-debtor in respect of one-third of a harvest still continues. The use made of the Debt Acts of 1934 goes to show that they have to a considerable extent achieved their primary object of relieving debtors, in spite of their defects, regarding some of which much depends on whether the point of view is that of the creditor or that of the debtor.

APPENDIX G

(See page 724, supra)

UNITED PROVINCES TENANCY ACT, 193

CONTEETS

Preamb	le			Sections
CHAPTE	I—Interpretation, etc.			
	II—Sir	••	***	_1 to_6
,,		•••	•••	7 to 13
**	.III—Classes of tenants			14 to 27
. 12	IV-Devolution, transfer, ext	inction,	merger,	
	division and exchange of	tenancia	98	28 to 47
,,	V - General provisions relating	or to te	nancias	48 to 70
,,	VI-Determination and modi	fication	of mont	20 10 19
· ·	VII—Payment and recovery of	.HOW 01011	or rent	80 to 120
>,	VIII—Distraint			
19		• • •		L52 to 177
"	IX—Ejectment	•••	1	.78 to 209
. ,,,	X-Grants of land rent-free or	at a fav	ourable	7
	rate of rent			10 to 226
,,,	XI —Grove-holders			27 to 229
,,	XII—Thekadars			
	III—Arrears of revenue, profits,			30 to 249
" -	XIV—Compensation and penalties	erc.		50 to 258
**	VV Description and penalties	s		59 to 263
",	XV—Procedure and jurisdiction	of court	s 2	64 to 313
25 -	XVI—Power to make rules	***		14 and 315
	an katharan di James James <u>atau da</u> aran			
Carrer				
POHEDOF	E I—Excepted areas			
91	II - Application of Civil Proces	lure Cod	le	
,,,	III-Form of lease or counterpa	rt		
	IV-Suits, applications, and lim	itation	• * •	
and the second of the second of	V-Form of receipt and counte	TON STOIL	*	
13	A AT THE RECEIPT SHEET COURTS	rmi		

PREAMBLE

Section

Subject

CHAPTER I

INTERPRETATION, ETC.

- 1. Short title, extent and commencement.
- 2. Repeal.
- 3. Interpretation clause.
- 4. Restrictions on exclusions by agreement.

5. Power of landholders to act through agent.

6. Exemption from restrictions on leasing of sir and on sub-leasing for disabled persons.

CHAPTER II

Sir

- 7. Definition of sir in Agra.
- 8. Definition of sir in Oudh.
- 9. Exchange of sir.

Section

Subject

- 46. Exchange of land with landlord.
- 47. Exchange of land between tenants.

CHAPTER V

GENERAL PROVISION RELATING TO TENANCIES

- 48. Right to written leases and counterparts.
- 49. Leases in writing.
- **5**0. Attestation in lieu of registration.
- 51. Right to measure land.

Declaratory suits regarding tenancies

- 52.Suit by tenant for declaration of right.
- Suit by landholder as to who is tenant. 53.
- Suit as to class of tenancy, etc. 54.
- Suit in dispute with tenant as to sir and khudkasht. 55.
- 56. Provision for joinder of parties.
- 57. Provisions for injunctions.

Improvements, buildings and trees

- 58. Improvements, etc. by tenants generally.
- Improvements by non-occupancy tenants. 59.
- 60. Restrictions.
- 61. Liability for full rent.
- 62. Application where permission is refused.
- 63. Right of landlord to make improvements.
- 64. Compensation for improvements.
- 65. Compensation for buildings and trees when due.
- **6**6. Rights in buildings, trees and when compensation not due.
- 67. Valuation of compensation.
- 68. Registration of improvements and works.
- 69. Works benefiting other land.
- 70. Compensation by agreement.
- 71. Disputes.

Surrender

- 72. Surrender by tenant.
- 73. Surrender on enhancement.
- 74. Notice through tabsildar.
- 75. Suit to set notice aside.

Abandonment

- 76. Abandonment.
- 77. Notice to tabsildar.
- Notice to tahsildar.
  When tenant may be reinstated.
- Right of suit of successor. 79.

Mindred Address CHAPTER VI

DETERMINATION AND MODIFICATION OF RENT

I-General provisions

Initial rent of tenant.

81. Presumption as to rent.

APPENDICES

Section

Subject

- 82. Proof of caste or other privilege.
- Fixing of rent when no rent fixed.
- 84. Determination of rent on partial ejectment or surrender.
- 85. Period for which rent is not liable to modification.
- Voidability of engagement as to rent.
- 87 89. Remission or suspension of rent for natural calamities.
- 90-91. Method of varying rent.
- 92. Saving of enhancement and abatement under the Northern India Canal and Drainage Act.
- Restriction on institution of suits for varying rent under this 93.
- 94. Joinder of parties in suits relating to variation of rent.
- Rents to be determined according to sanctioned rates. 95.
- Procedure when there are no sanctioned rates.

II-Rent-rates

- 97-98. What rent-rates are applicable at any given time.
- Order for determining rent-rates.
- 100. Enforcement of new or revised rent-rates.
- 101. Duration of rent-rates.
- 102. Revision of rents and revenue on emergencies,
- Appointment of officers to determine or revised rent-rates. 103.
- 104-105. Method by which the rent-rate officer shall determine
- Procedure in publishing and sanctioning rent-rates. 106.
- 107. Provision regarding sanctioned rates.
- 108-110. III-Commutation of rent.
- 111-114. IV-Abatement of rent.
- 115-120. V-Enhancement of rent.

CHAPTER VII

PAYMENT AND RECOVERY OF RENT

I-General

- 121, Hypothecation of produce towards payment of rent.
- 122. Presumption as to payments by tenants.
- 123. Illegal demands to be void.
- 124. Application of rent payments.
- 125. Ways of paying rent.
- 126. Presumption as to money-order acknowledgments.
- 127. Right of tenant to receipt.
- 128. Contents of valid receipts.
- 129. Right of tenant to statement of account.
- 130. Obligations of Governor to print and supply forms.
- 131-138. Deposit of rent in court.
- 139-142. Produce rents.
- 143. Instalment how fixed.

II-Arrears

- 144. Rent when in arrear.
- 145. Prohibition of arrest or detention for arrears.
- 146. Methods of recovering arrears.

Section

Subject

- 147. Joinder of claims for arrears.
- 148. Remission for calamity by court decreeing claims for arrears.

149. Recovery of arrears of irrigation dues.

- 150. Recovery of arrears in respect of Government property.
- 151. Recovery of arrears in the event of general refusal to pay.

CHAPTER VIII

DISTRAINT

152. Recovery of arrears by distraint, and when allowed.

153. What may be distrained.

154. Procedure of applicant for distraint.

155. Crops not to be disposed of unless demand sooner satisfied.

156. Contents of landholders's application to tahsildar.

157. Right of tenant or cultivator to apply to tahsildar showing cause against proposed distraint.

158. Procedure of tabsildar.

- 159. Sale to be by daylight.
- 160. Procedure of sale officer on receipt of tahsildar's order.

161. When sale may proceed.

- 162. Place and manner of sale.
- 163. Ground for postponing sale.
- 164. Payment of purchase money.

165. Re-sale on default.

166. Certificate to purchaser.

167. Disposal of proceeds.

168. Sale officers, etc. prohibited from purchasing.

- 169. Postponment of sale where owner of crop has not received notice.
- 170. Levy of charge when no sale takes place.

171. Suit to contest distraint before sale

172. Distraint to be withdrawn on amount being deposited.

173. Sale of property when amount adjudged due, etc.

174. Suit for compensation.

175. Suit for compensation for wrongful acts.

176. Rights in respect of sub-tenancies.

177. Conflict of rights upon distraint and attachment.

CHAPTER IX

EJECTMENTS

I-General

178. Ejectment to be in accordance with the Act.

179. Compensation on ejectment.

- 180. Arrear found due to be paid before an order of ejectment is reversed.
- 181. Arrears deemed satisfied when tenant is ejected,

182. Contents and service of notice.

II—Tenants of special classes

- 183. Provisions not applicable to permanent tenure-holders or fixed-rate tenants.
- 184. Tenants in Oudh holding under a special agreement.

789

Section

Subject

III—Ex-proprietary, occupancy and hereditary tenants Ejectment for arrears of rent

185. Application for issue of notice for payment of arrears or for ejectment in default.

186. Ejectment under a decree for arrears of rent.

Ejectment for illegal or detrimental acts

187. Liability to ejectment for illegal transfer.

188. Decree in suit under previous sections.

189. Ejectment for detrimental acts or breach of condition.

190. Decree in suit under previous sections and provisions for injunction and compensation.

IV-Non-occupancy tenants

Ejectment for arrears of rent

191. Application for issue of notice for payment of arrears or for ejectment in default.

19?. Ejectment under a decree for arrears of rent.

Ejectment on other grounds

193. Ejectment by suit for illegal acts, etc.

194. Ejectment by application for issue of notice on termination of tenancy, etc.

195. Filing of application and contents of notice.

196. Service of notice.

197. Effect of admission or of non-appearance.

198. Execution of order under foregoing section.

199. Procedure where tenant contests notice.

V—Persons occupying land without title

200. Ejectment of persons occupying land without title.

VI-Enforcement of ejectment

201. Mode of execution of a decree or order.

202. Time of execution.

203. Restrictions on removal of trees.

204. Right to crops when ejectment takes effect.

205. Settlement of disputes as to rent payable for the use of land after ejectment.

VII—Remedies for wrongful ejectment

206. Remedies for wrongful ejectment.

207. When decree or order of ejectment is reserved.

208. Defendants to be joined in a suit.

209. Delivery of possession.

CHAPTER X

GRANTS OF LAND RENT-FREE OR AT A FAVOURABLE RATE OF RENT

210. Meaning of rent-free grant.

211. Presumption as to land held rent-free.212. Meaning of grant of land held at a favourable rate.

213. Saving as to grove-land.

Section

Subject

- Liability to resumption, or assessment, or enhancement of 214.
- 215. Grants in respect of which the right of suit is barred.
- When a grant is to be deemed to be held (1) in Agra in pro-216. prietary right, (2) in Oudh in under-proprietary right.
- Determination of revenue or rent payable in respect of such 217.
- Liability of other grants to fixing or enhancement of rent 218.
- 219. When ejectment may be allowed.
- 220. Date from which liability to fixing or enhancement of rent or to ejectment arises.
- Determination of class of tenures and of amount of rent 221. pavable.
- 222. Execution of decree for ejectment.
- 223. Right of grantee to make improvements.
- 224. Procedure when district is under settlement.
- 225. Appeals.
- **2**26. Saving of Government right to revenue.

CHAPTER XI

GROVE-HOLDERS

- Definition of grove-holder.
- 228. Rights and liabilities of grove-holders.
- Presumption regarding grove-land. **22**9.

CHAPTER XII

THEKADARS

- 230. Definition.
- Method of granting theka. 231.
- Rights of lessor which thekadar may exercise. 232.
- 233. Recovery of arrears of rent by the thekadar.
- 234. Restrictions on the transfer of, and on succession to, thekas.
- 235. Ejectment to be according to this Act.
- 236, Grounds of ejectment.
- 237. Procedure for ejectment for non-payment of decreed arrears.
- 238. Procedure in other cases.
- When sub-thekadars are to be made defendants. 239.
- Procedure in cases of ejectment for detrimental acts, etc. 240.
- 241. Execution of decree for ejectment.
- 242. Remedies of thekadar wrongfully ejected.
- 243. Surrender.

- 244. Improvements.
- Compensation for improvements. 245.
- Application to thekadars of certain sections relating to tenants. 246.
- Application of sections 267 and 268. 247.
- 248. Provision for holding over.
- Provision for holding over.

  Application of the fourth schedule.

Subject

CHAPTER XIII

ARREARS OR REVENUE, PROFITS, ETC.

- 250. Suits for arrears of revenue, etc. by lambardar.
- 251. Suits for arrears of revenue by a co-sharer.
- 252. Suits for arrears of revenue by a muafidar or assignee.
- 253. Suit by a superior proprietor for arrears of revenue or rent.
- 254. Profits when divisible.
- 255. Suit for settlement of accounts and profits against lambardar.
- 256. Suit for settlement of accounts and profits against a co-sharer.
- 257. Provision for joinder of parties and form of decree in certain suits.
- 258. Words "lambardar," "co-sharer," etc. to include "heirs," legal representatives," etc.

CHAPTER XIV

COMPENSATION AND PENALTIES

- 259. Tenants entitled to compensation for illegal exactions, refusal to give receipt, etc.
- 260. Power to award compensation in suit.
- 261. Penalty for collecting rent remitted or suspended.
- 262. Penalty for illegal distraint, resistance to distraint, etc.
- 263. Penalty for unlawful re-entry on a holding.

CHAPTER XV

PROCEDURE AND JURISDICTION OF COURTS

I-General

- 264. Suits and applications cognizable by Revenue courts only.
- 265. Application of Civil Procedure Code.
- 266. Power to grant any relief to which plaintiff is entitled.
- 267. Powers of lambardar.
- 268. Suits, etc. by co-sharers in undivided property.
- 269. Applications on which orders may be passed without notice.
- 270. Procedure when tenant pleads payment in good faith to a third person.
- 271. Sale of under-proprietary right in execution of decree.
- 272. Registration of encumbrance created by under-proprietor.
- 273. Proprietor's lien for rent payable by under-proprietor.
- 274. Right of pre-emption at execution sale in Oudh.
- 275. Application of Limitation Act.
- 276. Limitation under the Act.
- 277. Courtfees payable on suits and applications.

II-Powers of courts

- 278. Place of sittings of Revenue courts.
- 279. Powers of assistant collector of the second class.
- 280. Powers of assistant collector of first class.
- 281. Powers of Collector in charge of a sub-division.
- 282. Powers of Collector.

Section

Subject

- Investment of assistant collector with the powers of the 283. Collector.
- 2.84. Courts in which proceedings to be instituted.

285. Appeal to be as allowed by Act.

- 286. Appeals from decrees of assistant collectors of the second class.
- 287. Appeals from decrees of assistant collectors of the first class. or of Collector.
- Appeal from appellate decrees of Collectors in certain cases. 288. to the Civil court.
- 289. Appeals from appellate decrees of Commissioner in certain. cases to the Civil court.

290. Powers of Board in appeal.

291. Appeals from appellate decree of District Judge.

- Appeal to Collector from order of assistant collector of second 292. class.
- 293. Appeal from order of assistant collector of first class and of Collector in certain cases.
- 294. Appeals not to lie from appellate orders.

295. Review by Board.

296. Review by other court.

Power of Board to call for cases. 297.

298. Power of High Court or Chief Court to call for cases.

299. Transfer of cases by Board.

Transfer of cases by Commissioner. 300.

- 301. Transfer of appeals by Commissioner to Collector.
- 302. Transfer of cases by Collector or assistant collector.
- 303. Withdrawal of cases by Collector or assistant collector.
- Transfer and withdrawal by Settlement Officer. 304. 305. Transfer of revenue appeals by District Judge.
- 306. Withdrawal of revenue appeals by District Judge.

307. Subordination of courts.

III-Questions of title

- 308. Procedure when party raises plea of proprietary right in Revenue court.
- 309. Procedure on appeal when a Revenue court has determined a question of proprietary right.

Procedure when a question of tenant right is raised in a 310. Civil court.

IV—Conflict of jurisdiction

Power to refer to High Court or Chief Court a question of 311. jurisdiction.

Plea in appeal that suit was instituted in wrong court. 312.

Procedure when objection was taken in the court of first 313. instance. A THE PLANTER OF THE PARTY OF THE

CHAPTER XVI

Power to make Rules

- Power of Governor to make rules. 314.
- Power of Board to make rules. 315.

Barrier Commence

(SCHEDULES I TO V.)

UNITED PROVINCES TENANCY BILL

WHEREAS it is expedient to consolidate and amend the law relating to agricultural tenancies and other matters connected therewith in Agra and Oudh; It is hereby enacted as follows:

CHAPTER I

INTERPRETATION, ETC.

- 1. (1) This Act, may be called the United Provinces Tenancy

  Short title, extent and commencement.
- (2) It extends to the whole of the United Provinces except the areas specified in the first schedule.

Provided that the Governor may, by notification in the Gazette, extend the whole or any part of this Act to all or any of the areas so excepted.

Provided also that no provision of this Act which is inconsistent with the provisions of the pargana of Kaswar Raja Act, 1915, shall apply to the pargana of Kaswar Raja in the district of Benares; and

- (3) It shall come into force on such date as the Governor may, by notification in the Gazette, appoint in this behalf.
- 2. (1) The Agra Tenancy Act, 1926, is hereby repealed.

  Repeal.
  - (2) The Oudh Rent Act, 1886, is hereby repealed.
- (3) When this Act or any portion thereof is extended to any of the areas excepted in the first schedule, so much of any Act or Regulation in force therein as is inconsistent with this Act or the portion thereof so extended, as the case may be, shall be thereby repealed.
- 3. In this Act, unless there is something repugnant in the subject or context,
- (1) All words and expressions used to denote the possessor of any right, title or interest in land, whether the same be proprietary or otherwise, shall be deemed to include the predecessors and successors in right, title or interest of such person.
- (2) "Agricultural year" means the year commencing on the first day of July and ending on the thirtieth day of June.
- (3) "Board", "Commissioner", "Collector". "Revenue Court", "Revenue Officer", "Settlement Officer", "Assistant Settlement Officer", "Assistant Settlement Officer", "Assistant Settlement Officer", "Assistant Settlement Officer", "Mahal", "Lambardar", and "Minor", have the same meaning respectively as in the United Provinces Land Revenue Act, 1901: and "Collector" includes a Deputy Commissioner.
- (4) "Decree" means any order which, so far as the revenue court is concerned, finally disposes of a suit.

100 H 5 667

- (5) "Grove-land" means any specific piece of land in a mahal or mahals having trees thereon in such number that they preclude or when full grown will preclude the land or any considerable portion thereof from being used primarily for any other purpose; and the trees on such land constitute a grove.
- (6) "Holding" means a parcel or parcels of land held under one tenure, or one lease, engagement or grant, and includes the interest of a thekadar,
  - (7) "Improvement" means with reference to a tenant's holding,
    - (i) a dwelling house erected on the holding by the tenant for his own occupation;
    - (ii) trees planted on the holding provided that in the case of trees other than grafted mangoes, guavas, peaches, lichis, and other similar trees, the area so planted does not exceed one-ten th of the area of the holding:
    - (iii) any work which adds materially to the value of the holding, which is suitable to the holding and consistent with the purpose for which it was let, and which, if not executed on the holding, is either executed directly for its benefit, or is after execution made directly beneficial to it; and, subject to the foregoing provisions of this clause, includes—
      - (a) the construction of wells, water channels, and other works for the supply or distribution of water for agricultural purposes;
      - (b) the construction of works for the drainage of land or for the protection of land from floods, or from erosion or other damage by water;
      - (c) the reclaiming, clearing, enclosing, levelling, or terracing of land;
      - (d) trees which are not improvements in accordance with the previsions of clause (ii) of this sub-section;
      - (e) the erection on the holding or in its immediate vicinity, otherwise than on the village site, of buildings other than those which are improvements in accordance with the provisions of clause (i) of this sub-section;
      - (f) the construction of tanks and other works for the storage of water for agricultural purposes;
      - (g) the renewal or reconstruction of any of the foregoing works or such alteration therein or additions thereto, as are not of the nature of mere repairs;

Provided that—

- (i) in the case of the works mentioned in sub-clauses (d) to (f), either the written permission of the landlord or of the under-proprietor, as the case may be, is obtained for their construction or the construction is authorized by local custom,
- (ii) such water channels, embankments, buildings, enclosures, temporary wells or other works as are used by tenants in the ordinary course of cultivation shall not be deemed to be improvements.

- (8) "Land" means land which is let or held for agricultural purposes, or as grove-land or for pasturage. It includes land covered by water used for the purpose of growing singhara or other similar produce, but does not include land for the time being occupied by buildings other than buildings which are improvements or land appurtenant thereto.
- (9) "Landholder" means the person to whom rent is, or, but for a contract express or implied would be payable.

Explanation—Where the word "Landholder" is used with reference to an under-proprietor or to a thekadar it means the person to whom such under-proprietor's or thekadar's rent is payable.

- (10) "Landlord" means the proprietor of a mahal or of a share or specific plot therein. It does not include an under-proprietor, but includes a person with whom a sub-settlement is made in accordance with the provisions of section 76 of the U. P. Land Revenue Act, 1901, or of the Oudh Sub-settlement Act, 1866.
  - (11) " Lease" includes counterpart.
- (12) "Pay" with its grammatical variations and cognate expressions, when used with reference to rent, includes "deliver" with its grammatical variations and cognate expressions.
- (13) "Registered" means registered under any Act for the time being in force for the registration of documents and includes "attested" under the provisions of section 50.
- (14) "Rent" means whatever is, in cash or kind, to be paid or delivered by a tenant or under-proprietor for land held by him, and includes "sayar" as defined below.

When used with reference to a thekadar, rent means the amount payable by the thekadar to his lessor under the terms of the lease.

A share of the timber or its value deliverable or payable to the landholder by local custom on a sale of trees by a grove-holder is rent.

- (15) "Revenue" means land revenue, and includes revenue assessed only for the purpose of calculating the local rate payable under the United Provinces Local Bates Act, 1914.
- (16) "Sayar" includes whatever is to be paid or delivered to a landholder by a lessee or licensee on account of the right of gathering produce forest rights, fisheries, tank not used for agricultural purposes, the use of water for irrigation whether from natural or artificial sources, or the like.
- (17) "Sub-tenant" means a person who holds land from a tenant thereof other than a permanent tenureholder, or from a rent-free grantee.
- (18) "Tenant" means the person by whom rent is, or but for a con tract express or implied, would be payable to the landholder, and includes a grove-holder, but does not include a mortgagee of proprietary rights, an under-proprietor, a rent-free grantee, or, except as otherwise expressly provided by this Act, a thekadar.
- (19) "Thekadar" means a farmer or other lessee of proprietary rights in land, and in particular of the right to receive rents or profits, but does not include an under-proprietor.

- (20) "Under-proprietor" means any person possessing a heritable and transferable right of property in land in Oudh for which he is liable or but for a contract or judicial decision would be liable to pay rent.
- 4. (1) Every agreement, whether made before or after the commencement of this Act, which purports, or would operate, to restrict a tenant from enforcing or exercising any right conferred on or secured to him by this Act is void to that extent.
- (2) In particular, and without prejudice to the generality of the provisions of sub-section (1), an agreement between a landholder and a tenant is void if and in so far as it purports—
  - (a) to prevent the tenant from acquiring hereditary rights in land in accordance with the provisious of this Act,
  - (b) to take away or limit the right of the tenant to make improvements or to claim compensation for the same in accordance with the provisions of this Act,
  - (c) to entitle the landholder to eject the tenant or enhance his rent otherwise than in accordance with the provisions of this Act,
  - (d) to take away the right of the tenant to sublet in accordance with the provisions of this Act,
  - (e) to empower the landholder to distrain otherwise than in accordance with the provisions of this Act.
  - (f) to convert an arrear of rent into a liability in respect of which no suit, application or proceeding would lie under this Act.
- (3) Every agreement made on or after the commencement of this Act which purports to be or would operate, as a lease of land in perpetuity shall be void.
- 5. Save as otherwise expressly provided by this Act, and save as otherwise provided by the Code of Civil Procedure, 1908, in the case of proceedings governed by that Code, anything which is by this Act required or permitted to be done by a landholder, may be done by an agent of the landholder authorized by him in this behalf; and process served on, or notice given to, such agent shall be as effectual for all purposes as if the same had been served on, or given to, the landholder in person; and all the provisions of this Act relating to the service of process on, or the giving of notice to, a party shall be applicable to the service of process on, or the giving of notice to, such agent.
- Exemption from restrictions imposed by this Act on the leasing of sir or the subletting of a holding or part of a holding shall not apply when the lessor is an unmarried female, a widow, a minor, a lunatic, an idiot, a person incapable by reason of blindness or physical deformity of practising agriculture, or a person who is in the military service of Government otherwise than as a reservist or who is enrolled as a police officer under the Police Act, 1861:

Provided that in the case of sir, held jointly, or of a tenancy held ly, the provisions of this sub-section shall not apply unless all the holders are of one or more of the descriptions specified.

(2) A lease or a sub-lease which would be invalid but for the provisions of sub-section (1) shall not remain in force for more than five years after the lessor dies or ceases to come within any of the descriptions specified therein.

CHAPTER II

SIR

7. In Agra, "Sir" means-

Definition of sir in Agra.

- (a) land recorded as sir of a landlord or of a permanent tenure-holder as such in the last record of rights framed before the first day of January, 1902, and continuously so recorded since, or which but for error or omission would have been so continuously recorded;
- (b) land sultivated continuously for twelve years before the first day of January, 1902, by the landlord or by the permanent tenure-holder as such with his own stock, or by his servants, or by hired labour;
- (c) land recognized by village custom as the special holding of a co-sharer, and treated as such in the distribution of profits or charges among the co-sharers.
- (d) land which, at the commencement of the Agra Tenancy Act, 1926, was being cultivated by the landlord or permanent tenure holder as such with his own stock, or by hired labour, and which was recorded as the khudkasht of the landlord or permanent tenure holder as such in the agricultural year immediately preceding the agricultural year in which the Agra Tenancy Act, 1926, came into force.
- (e) land which has been continuously cultivated by the landlord or the permanent tenure-holder as such with his own stock or by his servants, or by hired labour, for a period of ten years prior to 1st July, 1937, and which has, on the application of the landlord or permanent tenure-holder, as the case may be, been declared and demarcated as the applicant's sir by the collector with due regard to the first proviso to clause (c) of section 4 of the Agra Tenancy Act, 1926.

8. In Oudh, "Sir" means-

Definition of sir in Oudb.

- (a) Land which for the seven years immediately preceding the passing of the Oudh Rent Act, 1886, had been continuously dealt with as sir in the distribution of proprietary or under-proprietary profits and charges;
- (b) land which for the seven years immediately preceding the passing of the Oudh Rent Act, 1886, had been continuously cultivated by the landlord or under-proprietor as such, or by his servants, or by hired labour;
- (c) land which at the commencement of the Oudh Rent (Amendment) Act, 1921, was being cultivated by the landlord

or under-proprietor as such, or by his servants, or by hired labour, and which was recorded as the khudkasht of the landlord or under-proprietor in the agricultural year immediately preceding the agricultural year in which the Oudh Rent (Amendment) Act, 1921, came into force;

(d) land which has been continuously cultivated by the land-lord or the under-proprietor as such with his own stock, or by his servants, or by hired labour for a period of ten years prior to 1st July, 1937, and which has, on the application of the landlord or the under-proprietor, as the case may be, been declared and demarcated as the applicant's sir by the Collector in accordance with the first proviso to clause (d) of sub-section (17) of section 4 of the Oudh Rent Act, 1886.

Provided that land which was recorded as sir at the last settlement prior to the passing of the Oudh Rent Act, 1886, and has been continuously so recorded since shall be presumed to be lands of the class mentioned in clause (a) till the contrary is proved.

- 9. A landlord, under-proprietor or permanent tenure-holder who exchanges sir for tenants' or other land, whether voluntarily or under the orders of a court, shall acquire the same right in land which he receives as he had in the land which he gives in exchange.
- 10: "Sir right" means the sum of all the special rights conferred on sir-holders by this Act and by the United Provinces Land Revenue Act. 1901, and includes the right to exclusive possession of the sir against co-sharers of the sir-holder in the proprietary right, subject to a liability to account for profits.
- 11. (1) On the death of a sir-holder his sir right shall devolve on the persons who succeeds to his proprietary transfer of sir right. interest in the sir.
- (2) Sir right is not transferable except (a) by gift of the sir to a person whom the proprietary interest in the sir is gifted or (b) by exchange of sir between co-sharers in the mahal.

Explanation:—For the purposes of this section the words "proprietary interest" shall be deemed to include the interest of an underproprietor and of a permanent tenure-holder.

12. (1) Sir shall cease to be sir—
Extinction of sir right.

AND THE PROPERTY OF THE

- (a) when it becomes the subject of an exproprietary tenancy; or
- (b) when under the provisions of this Act hereditary rights are created in it; or
  - (c) When it is transferred or leased otherwise than in accordance with the provisions of this Act?

Provided that, if an ex-proprietary tenant regains his proprietary rights in the land held by him as ex-proprietary tenant, such land shall again become his sir.

- (2) When a specific plot of sir which is grove-land is sold along with the trees thereon, such plot shall cease to be sir.
- Restrictions on leasing of sir and on ejectment of tenants of sir.

  Restrictions on leasing of sir and on ejectment of tenants of sir.

  Restrictions on leasing of sir and on ejectment of tenants of sir.

  the commencement of this Act, sublet the whole or any portion of his sir for a term exceeding five years, or within three years of any portion of such sir being held by a tenant of sir.

CHAPTER III

CLASSES OF TENANTS

- 14. There shall be, for the purposes of this Act, the following classes of tenants, namely:
  - (a) permanent tenure-holders,

(b) fixed-rate tenants,

(c) tenants holding on special terms in Oudh,

(d) ex-preprietary tenants,

- (e) occupancy tenants,
- (f) hereditary tenants,(g) non-occupancy tenants.

PERMANENT TENURE-HOLDERS AND FIXED RATE TENANTS

- Permanent tenureholders.

  land in a district or portion of a district which is permanently settled has been held, otherwise than under a terminable lease, by any person intermediate between the landlord and the occupants, from the time of the permanent settlement, at the same rate of rent, such person shall have a right to hold such interest at that rate.
  - (2) Such person shall be called a permanent tenure-holder.
- 16. (1) When in Agra any land in a district or portion of a district which is permanently settled has been held by a tenant from the time of the permanent settlement at the same rate of rent, such tenant shall have a right of occupancy at that rate.
  - (2) Such tenant shall be called a fixed-rate tenant.
- 17. (1) In those districts or portions of districts in which a revision of records has taken place since the first day of January, 1875, every entry made in the revision recording a person as a permanent tenure-holder, or a fixed-rate tenant, or otherwise, shall, in the absence of a judicial decision to the contrary in proceedings instituted before the first day of January, 1902, be, as between landlord and tenant, conclusive proof that such person was at the date of such revision a permanent tenure-holder, or a fixed rate tenant, or not, as the case may be.
- (2) In those districts or portions of districts in which no revision of records has taken place since the first day of January, 1875, if in any

suit or proceeding an issue arises whether a person is a permanent tenure-holder or fixed-rate tenant and it is proved that he has held any land at the same rate of rent for twenty years next before the institution of the suit or proceeding, it be presumed, unless the contrary is proved, that he has held such land at the same rate of rent since the permanent settlement.

Provided that if hereafter a revision of records takes place in any such district or portion of a district, the provisions of this sub-section shall cease to operate, and those of sub-section (1) shall become operative therein.

TENANTS HOLDING ON SPECIAL TERMS IN OUDH

Tenants holding on special terms in Oudh holding under a special agreement or a Judicial decision made or passed before the passing of the Oudh Rent Act, 1886, shall be called a tenant holding on special terms, and, subject to the terms of such agreement or decree, and save as otherwise expressly provided, shall have all the rights and be subject to all the liabilities conferred and imposed upon occupancy tenants by this Act.

Ex-PROPRIETARY TENANTS

- 19. (1) Every Indlord or under-proprietor whose proprietary or under-proprietary rights, as the case may be, in a mahal or in any portion thereof, whether in any share therein, or in any specific area thereof, are transferred either by foreclosure or sale in execution of a decree or order of a civil or revenue court, or by voluntary alienation otherwise than (a) by gift or (b) by exchange between co-sharers in the mahal, shall, in the absence of a written agreement as to relinquishment of ex-proprietary rights, become a tenant with a right of occupancy in his sir, and in the land which he has cultivated as landlord or underpropretor continuously for three years at the date of the transfer, and shall be entitled to hold the same at a rent which shall be determined in accordance with the provisions of Chapter VI relating to rent-rates applicable to ex-proprietary tenants.
- (2) If a part only of the share of a landlord or under-proprietor in a mahal or any portion thereof is so transferred, such landlord or under-proprietor shall become a tenant with a right of occupancy in so much of his sir and of the land which he has cultivated as landlord or under-proprietor continuously for three years at the date of the transfer, as appertains or corresponds to such part of his share.
- (3) Where there are two or more co-sharers in sir and one of them becomes an ex-proprietary tenant in it under this section, his previous share in it shall be divided off by the officer empowered to fix the rent of the holding under section 36 of the United Provinces Land Revenue Act, 1901, and his interest as ex-proprietary tenant shall be limited to such share
- (4) Every such tenant and every tenant who is, at the commencement of this Act, an ex-proprietary tenant under the provisions of any previous enactment, or who is or becomes an ex-proprietary tenant under any enactment for the time being in force shall be called an exproprietary tenant, and, save as otherwise expressly provided, shall

have all the rights and be subject to all the liabilities conferred and imposed upon occupancy tenants by this Act, whether the tenancy arose before or after the passing of this Act.

- (6) A mortgage shall be deemed to be a transfer within the meaning of this section when it has the effect of transfering proprietary possession of the mortgaged property from the mortgagor, but not otherwise. In the former case the right conferred by this section shall come into existence from the date on which possession is transferred.
- (6) Nothing in this section shall confer a right of occupancy in any land transferred for any public or private purpose inconsistent with the existence of a right of cultivation therein.
- (7) For the purposes of this section permanent tenure-holders shall be considered to have proprietary rights.
- (8) For the purposes of sub-section (1) the use of land as grove-land slall not be deemed cultivation.

OCCUPANCY TENANTS

20. Every tenant, who, at the commencement of this Act, has acquired a right of occupancy under the Agra Occupancy tenants.

Tenancy Act, 1926, or any previous enactment relating to Agra, or under the Oudh Rent Act, 1886, shall be called an occupancy tenant, and shall have all the rights and be subject to all the liabilities, conferred and imposed upon occupancy tenants by this Act.

HEREDITARY TENANTS

Section 21—Subject to the provisions of section 22, every person belonging to one or another of the following classes shall be called a hereditary tenant, and shall have all the rights, and be subject to all the liabilities, conferred and imposed on hereditary tenants by this Act, namely:

- (1) Every person who was, at the commencement of this Act, a tenant of land otherwise than as a permanent tenure-holder, a fixed-rate tenant, a tenant holding on special terms in Oudh, an ex-proprietary tenant, an occupancy tenant, a tenant of sir or a sub-tenant.
- (2) Every person who is, after the commencement of this Act, admitted or is deemed to be admitted as a tenant of land other than sir by a landlord, or by an under-proprietor, or by a permanent tenure-holder, as the case may be.
- (3) Every person who, in accordance with the provisions of this Act acquires hereditary rights in sir or other land.

SAVINGS

- 22. Notwithstanding anything in section 21 hereditary rights shall

  Lands in which not accrue in—
  hereditary rights shall
  not accrue.
  - (1) grove-land, pasture-land, or land covered by water and used for the purpose of growing Singhara or other similar produce;

- (2) land used for easual or occasional cultivation in the bed of a river;
- (3) land acquired or held for a public purpose or a work of public utility; and in particular, and without prejudice to the generality of this clause in—
  - (a) lands at present or which may hereafter be set apart for military encamping grounds;
    - (b) lands situated within the limit of any cantonment:
    - (c) lands included within railway boundaries;
- (d) lands acquired by a town improvement trust, in accordance with a scheme sanctioned under section 42 of the United Provinces Town Improvement Act, 1919;
  - (e) lands within the boundaries of any Government forest;
  - (f) lands appurtenant to any jail;
  - (g) municipal trenching grounds;
- (4) such tracts of shifting or unstable cultivation as the Governor may, with the previous approval of the legislature, specify by notification in the Gazette;
- (5) land which has not been cultivated for a continuous period of not less than five years, when such land has been leased for the purpose of being reclaimed by the tenant, or has been reclaimed by or at the expense of a landholder and has been let by him to a tenant; provided that a tenant of such land shall, after holding the land continuously for five years, be deemed to be admitted as a hereditary tenant.

NON-OCCUPANCY TENANTS

23. All tenants other than permanent tenure-holders, fixed-rate tenants, tenants holding on special terms in Oudh, ex-proprietary tenants. occupancy tenants, and hereditary tenants are non-occupancy tenants.

RIGHTS OF TENANTS OF Sir

- 24. Every person who, at the commencement of this Act, has, as a Tenants of sir hold-tenant of sir, cultivated the same plot or plots of ing for 5 years at comsistencement of this Act hereditary tenants of such plot or plots, provided to be hereditary tenants. that at the commencement of this Act the landholder was a person assessed to land revenue exceeding Rs. 100 or to a local rate exceeding Rs. 10, or to income-tax.
- 25. Every person who, at the commencement of this Act, is a tenant of sir and who does not acquire hereditary ment of tenants of sir ights in accordance with the provisions of the preholding for less than ceding section, shall not be liable to ejectment five years at the commencement of this Act,
  - (a) on the ground on which a hereditary tenant may be ejected, or

- (b) in accordance with the provisions of clause (c) of section 194.
- 26. Every person who, after the commencement of this Act, is admitted as a tenant of sir and cultivates such sir ment of tenants of sir holding for more than five years after the commencement of this Act.

  Restrictions on ejectment of the landholder for a period of more than five years continuously shall not be liable to ejectment except—
  - (a) on the grounds on which a hereditary tenant may be ejected, or
  - (b) in accordance with the provisions of clause (c) of section 194.
- 27. (1) When any person to whom section 25 applies is ejected Grounds on which under clause (c) of section 194 on the ground that such persons if ejected the landholder requires the land for his own culmay claim re-instate- tivation and the landholder—
  - (i) has not within two years of the order of ejectment cultivated the land or any portion thereof himself with his own stock or by his servants or by hired labour; or
  - (ii) has within the period of two years of the order of ejectment leased the land or any portion thereof to some other person, the ejected tenant may sue to be restored to the possession of the land from which he was ejected—
  - in case (a) of this sub-section, within one year of the expiry of two years from the date of ejectment,
  - in case (b) of this sub-section, within one year of the land having been let to some other person.
- (2) When any person to whom section 26 applies is ejected under clause (c) of section 194 on the ground that the landholder requires the land for his own cultivation, and the landholder—
  - (i) has not within three years of the order of eject nent taken the land or any portion thereof into his own cultivation and cultivated it or any portion thereof for three years continuously with his own stock or by his servants or by hired labour; or
  - (ii) has, within three years of the order of ejectment, leased the land or any portion thereof to some other person,

the ejected tenant may sue to be restored to the possession of the land from which he was ejected—

- in case (a) of this sub-section, within one year of the expiry of three years from the order of ejectment,
- in case (b) of this sub-section, within one year of the land having been let to some other person.

(3) To every such suit, the tenant in possession shall be made a party, and if the plaintiff succeeds, the court shall order that the tenant in possession be ejected and that the land or part of the land, as the case may be, be restored to the plaintiff and the plaintiff shall thereupon become hereditary tenant of the holding.

CHAPTER IV

DEVOLUTION, TRANSFER, EXTINCTION, MERGER, DIVISION AND EXCHANGE OF TENANCIES

Succession to, and transfer of tenancies

28. The interest of a permanent tenure-holder and of a fixed-rate tenant is both heritable and transferable.

Interest of permanent

tenure-holder and fixed.

rate tenant.

- 29. (1) The interest of a tenant holding on special terms, of an exproprietary tenant, of an eccupancy tenant, of a hereditary tenant, and of a non-occupancy tenant is heritable, but is not transferable, either in execution of a decree of a Civil or Revenue court or otherwise, except in accordance with the provisions of this Act.
- (2) Nothing in the foregoing provisions of this section shall render it illegal for a tenant—
  - (a) to transfer to Government his interest in any land which is required for a public purpose;
    - (b) to release or transfer his interest in favour of a co-tenant;
    - (c) to sub-let his holding as hereinafter provided:

Provided that no person shall be deemed to be a co-tenant notwithstanding that he may have shared in the cultivation of the holding, unless he was a co-tenant from the commencement of the tenancy, or has become such by succession or has been specifically recognized as such in writing by the landholder.

- 30. When a permanent tenure-holder, or a fixed-rate tenant dies, the interest in the holding shall devolve in accordance with the personal law to which the deceased was subject.
- 31. When a male tenant other than a permanent tenure-holder or a fixed-rate tenant dies, his interest in the holding shall devolve in accordance with the order of succession given below:

ORDER OF SUCCESSION

Class I-Male lineal descendants in the male line of descent.

Class II - Widow till her death or re-marriage.

Class III - Father.

Barrier Balling

Class IV-Mother, being a widow, till her death.

Class V-Widow of a male lineal descendant in the male line of descent, until her death or re-marriage.

Class VI - Brother, being the son of the same father as the deceased.

Class VI-Daughter's son.

Class VIII—Brother's son, the brother having been a son of the same father as the deceased.

- 32. When a female tenant other than a permanent tenure-holder or a fixed-rate tenant who has inherited an interest in a holding under section 31 or under the like provisions in any previous Act dies or surrenders or abandons such interest, or in the case of a widow of class II or class V in section 31 remarries such holding shall, notwithstanding anything contained in section 43, devolve upon the nearest surviving heir of the last male tenant, such heir being ascertained in accordance with section 31.
- 33. When any female tenant, not being a permanent tenure-holder or a fixed-rate tenant, or a tenant governed by the previous section, dies, her interest in the holding shall devolve—
  - (a) on her male lineal descendants in the male line;
  - (b) if there are no such descendants, on her husband;
  - (c) if there are no such heirs as above-mentioned, on her daughter's son;
  - (d) if there are no such heirs as above-mentioned, on her brother's son.
- Passing of interest by survivorship.

  Passing of interest by survivorship.

  Passing of interest by survivorship.

  Prietary, occupancy, hereditary or non-occupancy tenancy merely by reason of being joint in estate with any person with whom a contract of tenancy has been made or who has succeeded to the interest of a tenant or who has become a tenant by operation of law or otherwise; and except in the case of widows or of a co-tenant who dies leaving no heir entitled to succeed under section 31 no interest in any ex-proprietary, occupancy, hereditary, or non-occupany tenancy shall pass by survivorship and where the person's possessing such interest are joint in estate they shall be deemed for the purposes of succession to be tenants in common.

SUB-LEASES

35. A tenant may sub-let the whole or any portion of his holding under such restrictions as are imposed by this Act:

Provided that-

- (a) no such sub-letting shall in any way relieve the tenant of any of his liabilities to his land holder; and
- (b) the tenant and the sub-tenant shall be jointly and severally liable for the rent due from the tenant to the landholder.
- 36. (1) No ex-proprietary or occupancy or hereditary tenant or tenant in Oudh holding on special terms shall sub-let the whole or any portion of his holding for a term exceeding five years, or within three years of any portion of such holding being held by a sub-tenant.
- (2) No non-occupancy tenant shall sub-let the whole or any portion of his holding for a term exceeding one year or within one year of such holding being held by a sub-tenant.
- (3) No tenant of sir and no sub-tenant shall sub-let the whole or any part of his holding.

37. A sub-lease for a terms exceeding one year, or from year to Registration of sub- year, shall be made by a registered instrument only.

Sub-lease to end with settlement.

38. All sub-leases shall terminate with the term of settlement.

- 39. When a tenant has sub-let the successor in interest of such Successor bound by tenant shall be bound by the terms of the subsub-lease. lease, in so far as they are consistent with the conditions of his tenancy and the provisions of this Act.
- 40 (1) Except as otherwise provided in sub-section (2) the extinc-Right of sub-tenant on extinction of tenant's is not transferable shall operate to extinguish the interest of any tenant holding under him.
- (2) Where at the time of the extinction by surrender or abandonment of the interest in a holding of a tenant whose interest is not transferable, there is in existence a valid sub-lease or mortgage of the whole or of a portion of the holding, all convenants binding and enforceable as between the tenant and the sub-tenant or mortgagee as the case may be, shall subject to sub-section (4) be binding and enforceable as between the tenants, landholder and the sub-tenant or mortgagee for the remainder of the term of the sub-lease or mortgage, or for the lifetime of the tenant, or for ten years, whichever period may be the shortest.
- (3) In the cases referred to in sub-sections (1) and (2), if the rent payable by the sub-tenant is less than that hitherto payable by the tenant, the sub-tenant shall have the option of vacating the holding, but shall if he continues in possession, be liable to pay rent at the rate hitherto payable by the tenant.
- (4) Nothing in this section shall have the effect of limiting the right of the landholder to have the rent of any holding enhanced under the provisions of Chapter VI of this Act or to set aside any sub-lease voidable under the provisions of sub-section (2) of section 42.
- 41. When the interest of a sub-tenant is extinguished with the Extinction of sub-lease extinction of the interest of the tenant from whom he holds or by the expiry of the term of settlement, he shall vacate his holding accordingly, but shall have in respect of the removal of standing crops and other products of the earth the same rights as the tenant would have upon ejectment in accordance with the provisions of this Act.
- 42. (1) Every transfer, other than a sub-lease, made by a tenant in contravention of the provisions of this Act,

  Transfers which are and every sub-lease made by a tenant of sir, or void or voidable.

  by a sub-tenant in contravention of the provision of sub-section (3) of section 36, shall be void.
- (2) Every sub-lease made by a tenant in contravention of the provisions of this Act, other than a sub-lease which is void under sub-section (1) shall be voidable at the option of the landholder.

EXTINCTION OF TENANCIES

Tenancy when extin— 43. The interest of a tenant shall be extinguished.

guished.—

a) when he dies leaving no heir entitled to inherit it;

- (b) in land from which he has been ejected in execution of a decree or order of a court unless such decree or order is subsequently reversed in appeal or otherwise;
- (c) subject to the provisions of sections 72 to 79, by surrender, or by abandonment;
- (d) in land which has been acquired by Government for a public purpose or a work of public utility;
  - (e) by merger, as provided in section 44;
- (f) where the tenant has been deprived of possession and his right to recover possession is barred by limitation.
- (2) Subject to the provisions of section 16 of the Land Acquisition Act, 1894, the extinction of the interest of a tenant having a transferable interest shall not of itself affect the rights of any transferee from such tenant under a valid transfer, but after the transfer all covenants binding and enforceable as between the landlord and the tenant shall be binding and enforceable as between the landlord and the transferee.

MERGER

44. Where a tenant acquires or succeeds to the entire proprietary or under-propietary rights in his holding, or where the holder of the entire proprietary or under-proprietary right over a holding, inherits or otherwise acquires the holding the tenancy is extinguished:

Provided that if the transaction by which the proprietary or underproprietary right was acquired is afterwards set aside by order of a competent court, or if such a right is lost in consequence of the exercise of a right of pre-emption, the tenancy shall revive.

DIVISION OF TENANCIES

- 45. A division of a holding shall be accompanied by a distribution of the rent payable in respect of a holding or any portion thereof and shall be effected only—
  - (a) by agreement between the co-tenauts, or
  - (b) by the decree in a suit instituted under this section by one or more of the co-tenants against the other:

Provided firstly, that, where one of the co-tenants is a widow, such division or distribution will hold good only during her lifetime or until her re-marriage:

Provided secondly, that in any suit under this section the landholder shall be made a party:

Provided thirdly, that a division and distribution by agreement between co-tenants shall not be binding on the landholder unless he agrees thereto in writing.

EXCHANGE OF LAND

46. A tenant with a heritable right in any land shall have the same heritable right in any other land which he may receive from the landlord, or under-proprietor or permanent tenure-holder, in exchange

there of and shall thereupon cease to have a heritable right in the land so given by him in exchange:

Provided that, notwithstanding anything in this section, a heritable right shall not accrue in land in which hereditary rights could not accrue under section 22.

- 47. (1) If two tenants of the same class or of different classes, other than tenants of sir or sub-tenants, agree to exchange land owned by the same landlord, underproprietor, or permanent tenure-holder, with his written consent, or owned by different landlords, under-proprietors or permanent tenure-holders with the written consent of all such persons the tenants may apply to the court to give effect to the exchange.
- (2) On exchange the tenants shall have the same rights in the land received in exchange as they had in the land given in exchange.

CHAPTER V

GRNERAL PROVISIONS RELATING TO TENANCIES

- 48. (1) Any tenant is entitled to receive from his landholder on admission to a tenancy a written lease consistent with provisions of this Act, and the landholder, upon delivering or tendering to a tenant such a lease is entitled to receive from him a counterpart thereof.
- (2) Such lease or counterpare shall contain, in addition to the name and description of the landholder and of the tenant, the following particulars namely:
  - (a) the class to which the tenant belongs;
  - (b) the situation, area, numbered plots or boundaries of the holding;
  - (c) the rent payable in respect of the holling and whether payable in cash or in kind;
  - (d) the dates on which, and the instalments in which the rent is payable;
  - (e) in the case of rent payable in kind the time, place and manner of appraisement, division or delivery of crops for rent;
  - (f) in the case of a non-occupancy tenant, the term for which the tenancy is to run, and;
  - (g) any special conditions not inconsistent with the provisions of this Act.
- (3) Such lease or counterpart may be in the form given in the third schedule
- (4) No omission in any such lease of any covenants or conditions, not inconsistent with any of the particulars above specified, shall prevent either of the parties thereto from claiming the benefit of such covenants or conditions.
- 49. A lease for a period expeeding one year or from year to year shall be made by an instrument in writing; and shall be registered.

- Attestation in lieu of registration act, 1908, or any other enactment for the time being in force, any lease, counterpart, grant or agreement with respect to a tenancy is part, grant or agreement, and such lease, counterpart, grant or agreement—
  - (a) is with respect to land held by a groveholder, as such, or to land let or granted for the purpose of planting a grove, or
  - (b) is for a term not exceeding ten years, and stipulates for rent not exceeding one hundred rupees annually.

the parties to such lease, counterpart, grant or agreement may in, lieu of registering the same, obtain the attestation thereto of a Revenue court or of a Revenue officer not inferior in rank to a naib-tabsildar or of such other person as the Governor may by general or special order in this behalf appoint and subject to such conditions (if any) as the Governor may, by rules made under this Act, direct

- (2) Such Court, officer or other person shall, after satisfying himself as to the identity of the parties and their acquaintance with and assent to the terms of the lease, counterpart, grant or agreement, make, sign and date an endorsement thereon to the effect that he has so satisfied himself.
- (3) No such instrument shall be accepted for attestation under this section unless presented within the period prescribed for presentation for registration under Part IV of the Indian Registration Act, 1908.
- (4) An instrument attested under this section shall be deemed to be a registered document for all purposes of the Indian Registration Act, 1908.
- 51. In the absence of a contract to the contrary, a landholder, or bis agent, a surveyor, may at all reasonable times enter upon any land comprised in his estate or holding and not occupied by buildings, for the purpose of surveying and measuring the land.

DECLARATORY SUITS REGARDING TENANCIES

- Suit by tenant for declaration of right

  Suit by tenant for declaration of right

  Suit by tenant for declaration of right

  Suit by tenant for declaration of hold through the landholder, whether as tenant or rent-free grantee or otherwise, for a declaration of his right as tenant,
- Suit by landholder as to who is the tenant of a holding the landholder may sue the persons as to whose to who is tenant.

  Suit by landholder as to whose right such doubt exists or between whom such dispute has arisen, to have it declared which of such persons is the tenant.
- 54. At any time during the continuance of a tenancy, either the landholder or the tenant may sue for a declaration as to any of the matters specified in section 48.

- 55. When land claimed by a tenant as his holding or as being under his cultivation is also claimed by the land-holder as being held by him as his sir or khudkasht, either the laudholder or the tenant may sue for a declaration of his status.
- 56. In any suit under section 52 any person claiming to hold through the landholder may be joined as a party, and in any such suit against a person claiming to hold through the landholder, the landholder shall be joined as a party.

Provisions for injunctions.

57. If, in the course of a suit under section 52 or section 55, it is proved by affidavit or otherwise—

- (a) that any property, trees or crops standing on the land in dispute is in danger of being wasted, damaged or alienated by any party to the suit, or
- (b) that any party to the suit threatens, or intends to remove or dispose of the said property, trees or crops, in order to defeat the ends of justice,

the court may grant a temporary injunction under the provision of the Civil Procedure Code, 1908.

IMPROVEMENTS, BUILDINGS AND TREES

Improvements, etc., by tenants generally.

58. A tenant other than a non-occupancy tenants generally.

improvements by non-occupancy tenants shall make and a sub-tenant written consent of his landholder.

59. (1) No non-occupancy tenant shall make any improvement unless he has obtained the written consent of his landholder.

(2) No sub-tenant shall make any improvement unless—

- (a) it is an improvement which his landholder could himself have made, and
  - (b) he has obtained the written consent of his landholder.
- 60. Nothing in this chapter shall entitle a tenant to make, except with the written consent of the landholder, or under-proprietor, any improvement in a manner which may substantially diminish the value of other land belonging to the landlord or under-proprietor.
- Thatility for full absence of an agreement to the contrary, continue to be liable to pay the full rent of the holding.
- Application where permission is refused.

  Application where permission is refused.

  clause (i) of sub-section (7) of section 3, and if the landlord omits or refuses to grant such consent may apply to the assistant collector in charge of the sub-division for permission to make such improvement.

- (2) When an application is made to the assistant collector in charge of the sub-division under sub-section (1), he shall take into consideration any objection which the landholder may have to urge on one or more of the following grounds, namely that the work proposed—
  - (a) is not an improvement as defined in section 3 of this Act; or
  - (b) is for a purpose other than the convenient or profitable use of the holding; or
    - (c) is too costly; or
    - (d) is one which the landholder is himself prepared to make.
- (3) The assistant collector shall then either grant the permission on such conditions as he considers fair or equitable, or shall reject the application.
- (4) When the assistant collector in charge of the sub-division grants permission under sub section (3), the landholder shall be deemed to have given his consent to the work to the extent of the permission given by the Court.
- Right of landlord make improvements.

  Right of landlord make improvements.

  Right of landlord to of sub-section (7) of section 3, on or affecting the holding of a non-occupancy tenant other than a sub-tenant with or without the consent of the tenant.
- (2) A tenant entitled to make an improvement, may make such improvement, other than an improvement mentioned in clause (i) or clause (ii) of sub-section (7) of section 3, on or affecting the holding of a sub-tenant without the consent of the sub-tenant.
- (3) A landholder may make an improvement on or affecting the holding of a tenant other than a non-occupancy tenant with the written consent of the tenant:

Provided that if the tenant refuses his consent the landholder may apply to the assistant collector in charge of the sub-division for permission to make the improvement.

- (4) When an application is made under sub-section (2), he shall take into consideration any objection which the tenant may have to urge on either of the following grounds, namely:
  - (a) that the work is not an improvement as defined in subsection (7) of section 3 of this Act, or is too costly; or
  - (b) that the tenant is himself prepared to make the improvement;

and shall then either grant the permission ou such conditions as he considers fair and equitable or refuse the application.

- (5) A landholder making an improvement on or affecting the holding of any tenant shall be liable to compensate the tenant for any loss which he may cause to the tenant when making it.
- (6) If the effect of an improvement made by a landholder is to impair the productive powers of any land by any tenant from such landholder, such tenant shall, in addition to any compensation which may be awarded to him under sub-section (4), be entitled to such abatement of his rent as the Court considers just.

- 64. A tenant who has made an improvement mentioned in clause (i) of sub-section (7) of section 3 and has obtained or is deemed to have obtained the written consent of the landlord thereto or who has made any other improvement other than an improvement mentioned in clause (ii) of sub-section (7) of section 3 shall be entitled to compensation in the following eases:
  - (a) when a decree or order for his ejectment is passed; or

(b) when he has been wrogfully dispossessed by his landholder and has not recovered possession of his holding:

Provided, first, that compensation shall not be payable for any improvement made thirty years or more before the date on which the ejectment is to take effect:

Provided, secondly, that a tenant ejected in execution of a decree passed in a suit for ejectment or in pursuance of a notice of ejectment, shall not be entitled to compensation for any improvement began by him after the service of the summons in the suit, or service of the notice, which resulted in his ejectment.

- 65. A tenant, who has made an improvement mentioned in clause

  Compensation for buildings and trees when due.

  (i) of sub-section (7) of section 3 and who has not obtained or been deemed to have obtained the landlord's written consent thereto, shall—
  - (a) subject to the provisos to section 34, be entitled to compensation when he has been wrongfully dispossessed by his landholder and has not recovered possession of his holding, and
  - (b) when a decree or order is passed for his ejectment, be entitled within three months of the date of such decree or order to sell such improvement to any person with the landlord's written consent or to remove the materials thereof.

Rights in buildings and trees when compensation not due.

66. A tenant who has made an improvement mentioned in clause (ii) of sub-section (?) of section 3 shall—

- (a) subject to the provisos to section 64 be entitled to receive compensation when he has been wrongfully dispossessed by his landholder and has not recovered possession, and
- (b) when a decree or order is passed for his ejectment, be entitled within three months of the date of such decree or order to sell to his successor in interest trees constituting the improvement or to cut and remove them.

Valuation of compensation.

Sation.

The estimating the amount of compensation due to a tenant for an improvement, the court shall have regard—

(a) to the amount by which the value or the produce of the holding or the value of that produce is increased by the work;

(b) to the condition of such work, and the probable duration of seffect:

its effect;

- (c) to the labour and capital required for the making of such work allowing for—
  - (i) any reduction or remission of rent or any other advantage allowed to the tenant by the landholder in consideration of the work;

- (ii) any assistance given to the tenant by the landholder in money, material or labour; and
- (iii) in the case of a reclamation or of the conversion of unirrigated to irrigated land, the length of time during which the tenant has had the benefit of the improvement.
- Registration of improvements and works.

  Registration of improvements and works.

  Registration of improvements and works.

  Registration of improvement should be determined and registered, the assistant collector in charge of a sub-division shall, on application made to him for the purpose, and after due notice to the other party, determine the amount of the outlay and enter it in a register kept in the prescribed form.
- (2) The entry in the register shall be conclusive proof of the outlay in any subsequent proceedings between the parties to the application respecting the cost of the work.
- Works benefiting of the same tenant, the compensation payable to the extent to which the land from which the tenant shall be estimated with reference to the extent to which the land from which the tenant is to be ejected has benefited by such work.
- (2) If the work has been executed on the land from which the tenant is to be ejected, the landholder on payment of the compensation awarded to the tenant shall become the owner of the work, but the tenant shall be entitled to the benefit of the work in respect of the land remaining in his occupation, to the same extent and in the same manner as that land has hitherto benefited by the work.
- (3) If the work has been executed on land which remain in the occupation of the tenant, the landholder, on payment of the compensation awarded to the tenant, shall be entitled to the benefit of the work in respect of the land from which the tenant is ejected to the same extent and in the same manner as that land has hitherto benefited by it.
- Compensation agreement.

  Ompensation agreement.

  The proceed to give judgment according to the amount of compensation due to a tenant, it may, if both the landholder and the tenant desire that the compensations assessed, instead of being paid wholly in money shall be made wholly or partly in some other way not inconsistent with this Act, proceed to give judgment according to the terms agreed between them.

Disputes. 71. (1) If a question arises between a tenant and his landholder—

- (a) as to the right to make a work, or
- (b) as to whether a particular work is an improvement, or
- (c) as to the amount of compensation or abatement of rent due under sub-section (5) or sub-section (6) of section 63, the assistant collector in charge of the sub-division shall, on the application of either party, decide the question.
- (2) In questions arising under this section an appeal shall lie to the Collector.

SURBENDER

- 72. (1) A tenant, not bound by a lease or other agreement for a Surrender by tenant. fixed period to continue to occupy the land in the following year, may, at the end of any agricultural year, surrender his holding, whether it is or is not sublet or mortgaged, but he shall not be entitled to surrender a portion only of his holding, except—
  - (a) when the holding is situated in an alluvial mahal for the time being registered as such under the rules made under clause (k) of section 234 of the United Provinces Land Revenue Act, 1901, and a part of the holding has been washed away or rendered unculturable by fluvial action;
  - (b) when the holding is situated in an alluvial mahal as aforesaid, or in a tract notified by the Governor under the provisions of section 22(4) and the rent has been agreed or fixed with reference to the amount of land actually cultivated in each year.
- (2) Notwithstanding such surrender unless the tenant, before the first day of April gives to the landholder notice in writing of his intention to surrender, he shall be liable to the landholder for the rent of the holding for the agricultural year next following the date of the surrender:

Provided that the tenant shall not be so liable in respect of any period during which the holding is let to another tenant, or is taken into his own cultivation, or use by the landholder.

- (3) Nothing in this section shall affect any arrangement by which a tenant and his landholder may agree to the surrender of the whole or any portion of a holding.
- Surrender on enhancement of any holding is passed, and the tenant thereof
  within fifteen days of the date of such decree or
  order gives to the landholder notice in writing of his desire to surrender such holding at the commencement of the period in respect of
  which such enhancement takes effect, and surrenders such holding
  accordingly, he shall not be liable for the rent payable for such holding
  in respect of any period subsequent to such surrender.
- 74. (1) Any tenant, instead of or in addition to himself giving notice in writing to the landholder under section 72 or section 73, may, before the expiration of the period limited for giving such notice, make an application to the tabsildar who shall thereupon cause the notice to be served on such landholder, the tenant paying the cost of the service.
- (3) Every such notice shall be deemed to have been received at the time it was first tendered.
- Suit aside.

  (1) When any such notice has been received by or served on a landholder he may institute a suit to have such notice declared invalid and the court shall thereupon determine the question between the parties.

(2) If the landholder does not institute such suit he shall be deemed to have accepted the surrender.

ABANDONMENT

76. (1) Subject to the provisions of sub-sections (2) and (3), a Abandonment. tenant other than a grove-helder who ceases to cultivate his holding without arranging for the payment of his rent as it falls due and giving written notice to the landholder of such arrangement shall be presumed to have abandoned his holding.

Explanation— I tenant does not cease to cultivate his holding if he leaves a member of his household or a hired servant in charge of it.

- (2) A tenant who ceases to cultivate his holding, and, without executing a written sub-lease, leaves in charge of his holding any person—
  - (a) on whom, in the event of the tenant's death, the tenant's interest would devolve; or
  - (b) who is to manage the holding for the benefit of the person on whom, in the event of the tenant's death, the tenant's interest would devolve.

shall, if he does not resume cultivation within five years, lose his interest in the holding; and the person on whom the tenant's interest would devolve, in the event of his death, shall succeed to the holding:

Provided that in the case of a holding situated in alluvial mahal or in a tract of shifting or unstable cultivation notified by the Governor under section 22(4) the period mentioned in this clause shall be two years.

- Notice to tahsildar.

  Indholder shall file a notice in the office of the tahsildar for service on the tenant or publication stating that he wishes to treat the holding as abandoned and is about to enter on it accordingly and the tahsildar shall cause a notice to be served or to be published in such manner as the Board by rule direct. After filing the notice the landholder may, in any year between the fifteenth day of May and the thirtieth day of June, enter on the holding and let it to another tenant or take it under his own cultivation.
- When tenant may be sion of a holding on which the laudholder has entered treating it as abandoned, and the tenant satisfies the court that he has not in fact abandoned the holding, the tenant shall, subject to the provise to subsection (1) of section 206, be entitled to reinstatement on such terms as the court may think fit.
- 79. Notwithstanding anything contained in section 72 or section

  76 or section 77 any person claiming to be entitled under section 32 to succeed to a holding which has been surrendered or abandoned may bring a suit for the possession of such holding.

House we let we also were to a

CHAPTER VI

DETERMINATION AND MODIFICATION OF RENT

I-General provisions as to rent

- 89. A tenant on being admitted to the occupation of land is liable to pay such rent as may be agreed upon between him and his landholder.
- Presumption as to be the rent or rate of rent payable by a tenant shall be presumed to be the rent or rate of rent previously payable by him until a registered agreement, or a decree or order of a court of competent jurisdiction, is proved varying the same.

Proof of caste or other privilege.

82. When a court has to determine the rent of a tenant, if it is proved that by local customs or practice—

- (a) caste is taken into account in determining the rent payable by tenants, or
- (b) any class of persons hold land on favourable rates or rent, the rent shall be fixed with reference to such custom or practice but in no case at an amount less than the revenue payable in respect of his holding, with an addition of twenty per cent. thereon.
- Fixing of rent when no rent fixed.

  With the intention that a contract of tenancy should thereby be effected, but without any rent being fixed, or becomes a hereditary tenant under section 200 either he or the person so admitting or permitting him may at any time during the period of his occupation or within three years after the expiry of such period sue to have rent fixed thereon, and, subject to the law of limitation as to arrears of rent, decreed at rate so fixed:

Provided that no decree for arrears of rent shall be prepared unless the plaintiff pays the court fees due thereon within one week of the date of the order fixing and decreeing the rent.

- (2) In a suit under sub-section (1) above the rent decreed shall be the rent payable in the previous year, or if no rent was payable in the previous year, the rent shall be fixed in accordance with the provisions of this chapter.
- Determination of rent under a decree or order of a court, or being on partial ejectment or entitled to surrender a part of his holding, legally surrender.

  surrenders such part either he or his landholder may within six months of the date of of such surrender or order of ejectment, apply to the court in which a suit for ejectment would lie for the determination of the rent of the remainder.
  - 85. (1) Save as provided in section 102, when the rent of a tenant Period for which rent other than a non-occupancy tenant has been agreed is not liable to modification. this Act, the Agra Tenancy Act, 1926, the Oudh

Rent Act, 1886, or the United Provinces Land Revenue Act, 1901, it shall not be liable to enhancement or abatement until or unless—

- (a) a period of 20 years, or such longer period as may have been agreed on, decreed or ordered, has elasped; or
- (b) in the case of rents determined in accordance with the provisions of section 102 a period of ten years has elasped since such determination; or
- (c) the period of the settlement of the local area in Which the mahal is situated has come to an end; or
- (d) the area of the tenant's holding has been increased by alluvion or encroachment or diminished by diluvion or encroachment, or by the taking up of land for a public purpose during the currency of the present rent: or
- (e) the productive powers of the land held by the tenant have been increased by an improvement effected by or at the expense of the landholder, or diminished by any cause beyond the control of the tenant, during the currency of the present rent.
- (2) Where the rent has been varied merely on the ground of an increase or decrease in area such variation shall not be considered in computing the periods mentioned in sub-clause (1) (a) of this clause.
- Voidability of engagement entered into by any landlord fixing the rent of land for any period exceeding the term for which his revenue has been settled shall be voidable on the expiry of the settlement:
  - (a) at the option of the landlord, when the revenue assessed in respect of such land is enhanced, unless the tenant agrees to pay rens calculated in accordance with the provisions of this chapter;
  - (b) at the option of the tenant, when such revenue is reduced, unless the landlord agrees to accept rent calculated in accordance with the provisions of this chapter.

Explanation—For the purposes of this section the revenue assessed shall include nominal revenue in revenue-free mahals assessed only for the purpose of calculating local rates.

Remission or suspension of rent and revenue for natural calamities

- Remission or suspension of rent for natural calamites.

  Remission of rent for natural calamities.

  Governor or any authority empowered by him in this behalf may, in accordance with rules made in in this behalf, remit or suspend for any period the whole or any portion of the rent of any holding affected by such calamity whether such holding is held mediately or immediately from the landlord.
- (2) When the Governor, or any authority empowered by him in this behalf, remits or suspends rent under the provisions of sub-section (1) of this section he shall in accordance with rules made in this behalf remit or suspend for a like period the whole or any portion of the revenue assessed on such mahal.

- (3) For the purposes of this section "tenant" includes an underproprietor, a thekadar, and in Agra a person with whom a sub-settlement has been made in accordance with the provisions of section 76 of the United Provinces Land Revenue Act, 1901, or of the Oudh Subsettlement Act, 1866, and "rent" includes the payment made by such person to the person with whom settlement was made in accordance with the provisions of that section.
- 88. (1) An order passed under section 87 shall not be questioned in any Civil or Revenue court.
- (2) A suit shall not lie for the recovery of any sum the payment of which has been remitted in accordance with the provisions of that section or, during the period of suspension of any sum the payment of which has been suspended in accordance with the provisions of that section.
- 89. When the payment of any sum has been suspended in accordance with the provisions of section 87, the period during which the suspension has continued shall be excluded in the computation of the period of limitation prescribed for a suit for the recovery of such sum.
- 90. Subject to the provisions of this Act, the rent of a tenant may be fixed commuted, abated or enhanced only:
  - (a) by registered agreement;
  - (b) by decree or order of a Revenue court; or
  - (c) by a compromise filed in settlment of a suit or proceeding, provided that such compromise is filed in the court which is competent to fix, commute, abate or enhance the rent.
- 91. The rent of a non-occupancy tenant, not being a tenant of sir or a sub-tenant, may be enhanced by agreement between such tenant, and his landholder on the following conditions:
  - (a) The agreement for the payment of enhanced rent shall be by registered instrument or by a compromise filed in adjustment of a suit or proceeding under this Act and recorded by the court under rule 3 of Order XXIII of the Code of Civil Procedure, 1908, and
  - (b) the tenant shall be entitled to hold the land at the enhanced rent for a term of not less than five years from the beginning of the year in which such enhancement takes effect.
- 92. Nothing in this Act, shall bar the right of a tenant to abatement of rent under section 11 of the Northern India Canal and Drainage Act, 1873, or the right of a landholder to enhancement of rent under India Canal and Drain—section 12 of that Act.
- 93. Notwithstanding anything in this Chapter, when a local area is under settlement, no suit for determination, tution of suits for varying rent under this Act until the time for making applications to the Settlement

Officer under section 87 of the United Provinces Land Revenue Act, 1901, has passed.

94. (1) A suit for commutation, abatement, or enhancement of rent may be instituted against or by any number of exproprietary, occupancy, hereditary or non-action of rent. exproprietary cocupancy tenants collectively:

Provided that all such tenants are tenants of the same landholder and all the holdings in respect of which the suit is instituted are situated in the same mahal and village.

- (2) No decree shall be passed in any such suit affecting the interest of any person, unless the court is satisfied that he has had an opportunity of appearing and being heard.
- (3) The decree shall specify the extent to which each of the tenants is affected thereby.
- 95. Except as otherwise provided, in all suits for the fixation, commutation and enhancement of rent and for abatement of rent on the ground specified in clause (a) of section 111, the court shall determine the rents in accordance with the provisions of this Act and the sanctioned rates and records, unless, for special reasons to be recorded, the court sees reason to depart from them.
- Procedure when there are no sanctioned rates. the rent payable by a tenant, and there are no trent rates which shall be deemed to be the sanctioned rates under this Act, the court shall be tenants of the same class for land of the same class or classes of soil.

II -RENT-RATES

- 97. In every district or part of a district, or local area for which what rent-rates are applicable at any given time.

  The every district or part of a district, or local area for which rent-rates have been determined, the sanctioned rates for the purposes of this Act shall be—
  - (a) the rates determined at the latest settlement or the latest revision of settlement made under the United Provinces Land Revenue Act, 1901; or
  - (b) the rates determined under the Agra Tenancy Act, 1926 or the Oudh Rent Act, 1886, as the case may be; or
  - (c) the rates determined under the provisions of this Act, whichever are the most recent in time.
- 98. (1) If the rent-rates referred to in section 97 did not distinguish between occupancy and non-occupancy or statutory tenants, such rates shall be deemed to be sanctioned rates for both occupancy and hereditary tenants.
- (2) If the rent-rates referred to in sub-section (1) distinguished between occupancy and non-occupancy or statutory tenants, the rates sanctioned for either non-occupancy or statutory tenants shall be deemed to be sanctioned rates for hereditary tenants.

- Notwithstanding anything to the contrary in the United Prov. inces Land Revenue Act, 1901, as amended prior Order for determinto the commencement of this Act, the Governor ing rent-rates. may, by notification in the Gazette, order that rent-rates shall be determined for any specified district or part of a district or local area, whether by revision of the most recent existing rent-rates or otherwise, and may appoint one or more officers having powers not less than those of an assistant collector of the first class to propose rent-rates for occupancy and hereditary tenants in accordance with the provisions of this Act.
- When rent has to be determined under this Act, it shall be calculated in accordance with the sanctioned rates appropriate to the class of tenancy: or revised rent-rates.

Provided that in suits for abatement of rent of a sub-tenant or of a tenant in sir on the last ground specified in sub-section (2) of section 111 the rates applicable shall be the rates applicable to hereditary tenants with an addition of 333 per cent.

When rent-rates have been determined or revised under the provisions of this Act for any district, part of a Duration of rent-rates. district, or local area, they shall not ordinarily be revised until a period of 20 years has elapsed, or the term of settlement of such district, part of a district or local area has expired:

Provided firstly, that the Governor may order the revision of rates or the determination of new rates at an earlier date, if in his opinion there is a considerable rise or fall in the prices of agricultural produce or of any particular form of produce of a substantial character:

Provided secondly, that the Governor may postpone the revision of rates or the determination of new rates for such period as he may deem fit, if in his opinion there is no considerable rise or fall in the prices of agricultural produce of a substantial character, or on grounds of administrative convenience.

Revision of rent and revenue on gencies

- (1) Notwithstanding anything in this Act or in any other enactment for the time being in force, when the Revision of rent and Governor is satisfied that an emergency has arisen revenue on emergencies. within any specified area or areas, he may, by notification in the Gazette appoint to such area or areas an officer having powers not less than those of an assitant collector of the first class and invest him with the powers of a rent-rate officer under this Act and with any or all of the fellowing powers, namely,
  - (a) power to make rent-rates:
  - (b) power to settle all rents in accordance with such rent rates;
    - (c) powers, when settling rents, to reduce rents with reference to such rent-rates or otherwise;
      (d) powers to commute produce rents into money rents, or
      - vice versa.
- (2) An officer invested with powers under this section may be invested with them generally or with reference to specified cases or classes of cases, and shall have all the powers of a Record Officer under Chapter IV of the United Provinces Land Revenue Act, 1901.

(3) Nothing in this section shall apply to the rents payable by per-

manent tenure-holders or fixed-rate tenants.

- (4) Every order settling or commuting rent under the section shall take effect from such date not preceding the beginning of the agricultural year next following the year in which the order was passed as the officer passing it may direct.
- (5) The Governor shall invest the officer appointed under this section with the powers of a settlement officer under Chapter V of the United Provinces Land Revenue Act, 1901, for the purpose of revising the revenue assessed on any mahal in which rents have been settled or commuted under this section.
- (6) Except as hereinafter provided as to appeals, no order under this section shall be questioned in any Civil or Revenue court.

Precedure in determining or revising rent-rates

- 103. (1) An officer appointed under section 99 of this Act to Appointment of officers determine or to revise rent-rates shall be termed to determine or revise the "rent-rates officer."
- (2) In addition, to proposing rent-rates according to the provisions of this Act, he shall, if so empowered by the Governor, decide suits for the determination, commutation, abate ment and enhancement of rent in accordance with the provisions of this Act.
- (3) Such suits may be instituted in his court within such period as may be fixed by him with the sanction of the Board.
- Method by which the ment or rent-rate circles under the United Provincent-rate officer shall inces Land Revenue Act or any previous enact-determine rates.

  ment, the rent-rate officer shall propose separate rates for each circle and for each separate class of soil previously demarcated therein, unless by order of the Board the circles or the classification of soils, or both are revised by him.
- (2) If no soil classification has previously been made or if the Board order a revision of the existing circles, or soil classification, or both, the rent-rate officer shall make circles and classify the soils in the manner prescribed by section 63 and by rules made under section 62 of the United Provinces Land Revenue Act, 1901, and shall propose rates for each class of soil in each circle.
- 105. (1) The basis of the rates proposed by the rent-rate officer for hereditary tenants shall be genuine and stable rents payable without hardship over a series of years by cultivating hereditary tenants with substantial holdings.
- (2) In proposing rates suitable for hereditary tenants, the rent-rate officer shall also have regard—
  - (a) to the level of rents agreed by tenants who were admitted to holdings in or between the years 1304 Fasli and 1313 Fasli;
  - (b) to the prices of agricultural produce during the years, immediately preceding his operations, but not earlier than those of 1339 Fasli, as compared with the prices of agricultural prices in the years 1304 Fasli to 1313 Fasli inclusive;
  - (c) to changes in the crops grown and in the amount of the produce;

- (d) to the amount of the produce with a view to sceing that as far as possible no rent fixed according to the rates exceeds in amount one-fifth of the value of such produce;
- (e) to the expenses of cultivation, and the cost to the cultivator of maintaining himself and his family,
- (3) In proposing rates for occupancy tenants in Agra, the rent-rate officer shall have regard to the rates which he has proposed for hereditary tenants, and also to the rents actually paid by occupancy tenants, distinguishing between holdings of old and of recent standing. The rates proposed for occupancy tenants in Oudh and for tenants holding on special terms in Oudh shall be two annas in the rupee less than the cor responding rates for hereditary tenants.
- (4) The rent rate officer shall record the extent to which caste is taken into account in determining the rent payable by tenants and the extent to which any class of persons holds on favourable rates of rent, whether for the local area as a whole or for particular villages or mahals comprised init and in their application to such class of persons the rates shall be deemed to be modified accordingly.
- (5) The rent rate officer shall also record for each village whether the rates proposed by him are applicable without modification or to what extent they require modification either for the village as a whole or for a specified area or class of soil within it and in their application to such village area or class the rates shall be deemed to be modified accordingly.
- (6) In making his proposals the rent-rate officer shall have regard to such rules not inconsistent with sub-sections (1) and (2) as the Board may, with the previous approval of the Governor, prescribe.
- Provision regarding tenants shall be applicable in suits or proceedings in which the rent of tenants, other than occupancy tenants, have to be determined:

Provided that-

- (i) in tracts of unstable and shifting cultivation the rent-rate officer may propose modified rates for non-occupancy tenants;
- (ii) the rent-rate officer may and, when the greater part of the rent of a village is paid in kind, shall propose rates for the commutation of such rents;
- (iii) the rates applicable to suits in which the rent of an exproprietary tenant has to be determined shall be two annas in the rupse less than the rates sanctioned for occupancy tenants.
- 107. (1) The rent-rate officer shall publish, in such manner as may procedure in publish be prescribed, the proposals and records made by ing and sentioning him under section 105 and shall receive and conent-rates. Sider any objections which may be made to them.
- (2) When such objections, if any, have been considered and disposed of according to the prescribed procedure, the rent-rate officer shall sub-mit the proposals and records made by him after such modification, if any, as he may think fit to the Board.

- (3) On receipt of the proposals and records submitted by the rentrate officer under sub-section (2) the Board may direct further inquiry into any of the matters contained therein.
- (4) The Board shall either sanction the proposed circles, soil classification, rent-rates and other matters recorded under section 105, or may, for reasons to be recorded, modify them before sanctioning them.

III-COMMUTATION OF RENT

- 108. Any tenant whose rent has heretofore been paid in kind, or on the estimated value of a portion of the crop, or by rates varying with the crop sown or partly in one of such ways and partly in another or other of such ways, may sue for the commutation of such rent to a fixed money rent.
- 109. In any suit for commutation of rent the court shall determine and fix the rent at the appropriate rate specified in section 106 unless, on a plea that the produce of the holding is exceptionally liable to fluctuation by reason of damage by wild animals, flooding, and the like, the court considers that commutation is undesirable, in which case it may dismiss the suit.
- 110. Every decree or registered agreement for commutation of rent shall take effect from the commencement of the agricultural year next following the date of the decree or the date on which agreement was registered.

IV-ABATEMENT OF RENT

- 111. (1) The rent of a tenant, other than permanent tenure-holder or a fixed-rate tenant, or a sub-tenant or a tenant of sir shall be liable to abatement under this Act on one or more of the following grounds only:
  - (a) that the rent payable by the tenant exceeds the rent calculated at the sanctioned rates appropriate to him;
  - (b) that the productive powers of the land held by the tenant have been decreased by any cause beyond his control during the currency of the present rent; or
  - (c) that the area of his holding has been decreased by diluvion or by the taking up of land for a public purpose or for a work of public utility;
  - (d) that the rent is liable to abatement on some ground specified in a lease, agreement or decree under which he holds.
- (2) The rent of a sub-tenant or a tenant of sir shall be liable to abatement on one or more of the grounds specified in classes (b) to (d) of the preceding sub-section, and also on the ground that the rent payable by him exceeds by more than $33\frac{1}{3}$ per cent. the rent of the holding calculated in accordance with the rates sanctioned for hereditary tenants.
- 112. The rent of an under-proprietor or of a fixed-rate tenant shall be liable to abstement only on any of the grounds specified in clause (b) or clause (c) of sub section (1) of section 111, or on some ground specified in a lease, agreement, or decree under which he holds.

- 113. In suits for abatement of rent on the grounds mentioned in clause (b) or clause (c) of sub-section (1) of section 111, the court shall ordinarily decree the abatement with reference to the existing rent and the extent of the decrease in the productive powers or the area of the holding.
- 114. Every decree of registered agreement for abatement of rent shall take effect from the commencement of the agricultural year in which the suit was instituted or the agreement made, unless in the case of a decree the court for some reason to be recorded directs, or unless in the case of a registered agreement the agreement provides, that it shall take effect from some later date.

V-ENHANCEMENT OF RENT

- The rent of a tenant other than a permanent tenure-holder to a fixed-rate tenant shall be liable to enhancement under this Act on one or more of the following grounds only:
  - (a) that the rent payable by the tenant is at a rate less than the rent calculated at the rates appropriate to him;
  - (b) that the productive powers of the land held by the tenant have been increased by fluvial action, or by an improvement effected by or at the expense of the landlord during the currency of the present rent;
  - (c) that the area of the tenant's holding has been increased by alluvion or by tenant's encroachments.
- 116. When an enhancement is claimed on the ground that the productive powers of the land have been increased by an improvement effected by or at the expense of the landholder, the court in determining the claim shall have regard to—
  - (a) the increase in the productive powers of the land caused, or likely to be caused, by the improvement,
    - (b) the fair cost of the improvement, and
    - (c) the cost of the cultivation required for the utilizing of the provement.
- 117. The rent of a fixed-rate tenant shall be liable to enhancement only on one or other of the grounds specified in clause (c) of section 115.
- 118. (1) The rent of a tenant shall not be enhanced by more than one-fourth of his existing rent, subject to the condition that the rent fixed shall in no case be less than half the rent calculated at the appropriate rates.
- (2) This section shall not apply to decrees or orders of a Revenue court for enhancement of rent on account of an increase in area.
- (3) In decreeing an enhancement of rent, if the enhancement is not less than one-fourth of the existing rent, and if the court considers that the immediate enforcement of the decree to its full extent will be attended with hardship to the tenant, the court may direct that the enhancement shall take effect by yearly increments extending over any number of years not exceeding three.

119. Every decree or registered agreement for enhancement of rent shall take effect from the commencement of the agricultural year next following that in which the suit was instituted or the agreement was registered:

Provided that where under the provisions of this Act such rent is not liable to enhancement till the end of a period which expires subsequently to the commencement of such next following agricultural year, the decree or agreement shall take effect from the commencement of the agricultural year in which the rent will be liable to enhancement.

120. A tenant who is sued for enhancement of rent may plead that he has constructed an improvement which continues to benefit his holding. In such case, if the improvement is one which the tenant was entitled to make, the court shall, in fixing the rent, make such deduction from the enhancement claimed as fairly represents in its opinion the increase in letting value due to the improvement:

Provided that in no case shall such deduction be made if the improvement was completed more than thirty years before the commencement of the suit.

CHAPTER VII

PAYMENT AND RECOVERY OF RENT

I-General

- 121. (1) The produce of every holding in the cultivation of a Hypothecation of tenant shall be deemed to be hypothecated for produce towards pay- the rent payable in respect of such holding by ment of rent. such tenant and by every person other than a thekadar intermediate between such tenant and the landlord; and, until such rent has been satisfied, no other claim on such produce shall be enforced by sale in execution of a decree of a Civil or Revenue court, or otherwise.
- (2) Nothing in this section shall be deemed to affect the provisions of sections 2, 3 and 4 of the Bengal Indigo Contracts Regulation 1823, or of section 11 of the Opium Act, 1857, or of section 141 of the United Provinces Land Revenue Act, 1901.
- 12. Any payment made by a tenant from whom rent is due to Presumption as to the landholder to whom it is due shall, in the payments by tenants. absence of evidence of a contrary intention on his part, be deemed a payment on account of rent.
- 123. Notwithstanding any contract to the contrary and notllegal demands to be withstanding anything in section 56 or section
  86 of the United Provinces Land Revenue Act,
  1901, all fees charges or impositions upon tenants under the denomination of abwab, zaid mutalba, hari, begar, or other like appellations in
  addition to the rent or sayar if any) payable shall, from the date of
  the commencement of this Act, be illegal and unenforceable in a court
  of law, and all stipulations and reservations for the payment of such
  demands shall be void.

- 124. (1) A payment made by a tenant to his landholder whether Application of rent in satisfaction of a decree or otherwise, shall payments.

  not be applied to the discharge of an arrear the recovery of which is barred by the law in force for the time being as to the limitation of suits and applications.
- (2) Subject to sub-section (1), when a tenant makes payment on account of rent to his landholder with express intimation that he wishes the payment credited to any year, instalment, or holding, the payment, if accepted, shall be applied accordingly:

Provided that, where the tenant has not appropriated a payment made in respect of a decree passed under section 147 (2) the payment shall be appropriated in such manner as to save as many holdings as possible for the tenant.

- (3) Subject to sub-section (2), the landholder shall apply the payment—
  - (a) in discharge of an arrear due in respect of an exproprietary holding, in preference to one due in respect of an occupancy holding; in discharge of an arrear due in respect of an occupancy holding, in preference to one due in respect of a hereditary holding; in discharge of an arrear due in respect of a hereditary holding, in preference to one due in respect of a non-occupancy holding; in discharge of an arrear due in respect of any such holding, in preference to one due in respect of sayar;
  - (b) subject to clause (a), in discharge of an arrear of a longer duration in preference to one of a less duration.
- (4) When, at the commencement of any suit or proceeding in which the question of the application of any payment of rent arises, neither the tenant nor the landholder has made any appropriation, the payment shall be applied—
  - (a) as provided in clause (a) and (b) of sub-section (3);
  - (b) subject to these clauses, and where there are several arrears, in discharge of each arrear proportionately.

Explanation—An arrear means an instalment of rent due in respect of a single holding or any portion of such instalment, for the time being remaining unpaid after the date appointed for the payment thereof.

125. A payment of a money rent may be made by the tenant, or through his agent, to the landholder or his agent either direct, or, at the option of the tenant, by postal money-order, or by deposit in court in accordance with the provisions of sections 131 to 138:

Provided that the acceptance by a landholder of a sum paid by postal money-order or through deposit in court shall not, by itself, be deemed to constitute an admission by him as to the amount of rent actually payable or actually due on account of any particular year or instalment or holding, or of admission to a tenancy or class of tenancy.

126. Where rent is sent by postal money-order, the payee's Presumption as to receipts in the case of acceptance, and the money-order acknow-endorsement of refusal on the money-order coupon in the case of refusal, duly sealed by the post

office shall be admissible in evidence without formal proof, and shall be presumed to be a correct record of acceptance or refusal, as the case may be, by the payee unless the contrary is proved.

- 127. (1) Every tenant, lesses or licensee who makes a direct Right of tenant to payment on account of rent or sayar to his receipt. landholder shall be entitled to obtain forthwith from the land-holder a written receipt for the amount so paid, signed by the landholder.
- (2) The landholder shall from a book printed in the form prescribed by Schedule V with leave consecutively numbered give a separate receipt for each sum paid on account of rent or sayar, and shall prepare and retain a counterfoil of each receipt given by him.
- (3) If the landholder does not produce or, when ordered by the court to produce, fails to produce, the counterfoil or copy of a receipt, the court may make, in any suit or proceeding between the landholder and his tenant in which the question of payment of rent is in issue between the parties, any presumption against the landholder which it considers reasonable.
- Oontents of valid the following particulars as can be specified by the landholder at the time of payment, namely,—
  - (a) the names of the payer and payee;
  - (b) the name of the village with mahal or patti;
  - (c) the amount paid;
  - (d) whether the payment is on account of rent or sayar;
  - (e) where there is more than one holding an inlication of the holding towards the rent of which the payment has been made and credited;
  - (f) the year and instalment to which the payment has been credited;
  - (g) whether the payment has been accepted as a payment in full, or only on account; and
    - (h) the date on which the rent is paid.
- (2) If a receipt does not contain substantially the particulars required by this section, or if a joint receipt for rent and sayar has been given in contravention of sub-section (2) of section 127 and such receipt includes, along with a part payment of rent, a payment on account of sayar, it shall be presumed, until the contrary is shown, to be an acquittance in full of all demands for rent and of sayar up to the date on which the receipt was given.
- 129. (1) The tenant shall be entitled, on paying a fee of four Right of tenant to annas to the landholder, to receive from him, statement of account. within three months after the end of the year a statement of account specifying the several particulars shown in such form of account as may from time to time be prescribed by the Board either generally or for any particular local area or class of cases.
  - (2) The landlord shall prepare and retain a copy of such statement.

- 130. The Governor shall cause to be prepared and kept for sale
  Obligation of Gover. to landholders at all tahsils books of receipts
  nor to print and supply with counterfoils in the form prescribed by
  forms. Schedule V, and of statement of account suitable
  for use under the foregoing section.
- 131. (1) In any of the following cases, in which a money rent is Deposit of rent in due namely,—
  court.
  - (a) When an under-proprietor or a tenant wishes to make full payment of the rent due from him to his landholder through a court.
  - (b) when the rent is payable to co-sharers jointly, and the under-proprietor or tenant is unable to obtain the joint receipt of the co-sharers for the money, and no person has been empowered to receive the rent on their behalf;
  - (c) when two or more persons severally claim the right to collect the rent, or when the under-proprietor or tenant entertains a bona fide doubt as to who is entitled to receive the rent;
  - (d) when by contract or local usage two or more persons are entitled to collect separately their respective shares of the rent of the holdings;
  - (e) when the under-proprietor or tenant is sued for a portion of the rent of a holding under sub-section (3) of section 268, he may make an application in writing to the court tor permission to deposit in court the full amount of rent then due.
- (2) An application to deposit rent under clause (e) shall, notwithstanding anything contained in the fourth schedule, be made to the court before which the suit is pending.
- 132. (1) The application shall contain a statement of the ground on which it is made and shall state—

in cases (a) and (d) the names of the person or persons to whose credit the deposit is to entered;

in cases (b) and (e), the names of the co-sharers to whom the rent is due; and

in case (c), the names of the person or persons to whom rent was last paid and of the person or persons now claiming it.

(2) The application shall be verified as a plaint.

133. If it appears to the court that the application complies substantially, and as far as is reasonably possible in the circumstances of the case, with the requirements of sections 131 and 132, it shall receive the payment and give a receipt for it under the seal of the court.

134. A receipt given under the last preceding section shall operate as an acquittance for the amount of rent deposited as if the amount had

been received by the person or persons entitled to receive it.

135. The court receiving the deposit shall forthwith cause to be affixed at a conspicuous place at the court house, and in the vernacular language of the district, a notification of the deposit of such rent, containing the name of the tenant, the name of the landholder the amount of rent deposited and any other material particulars.

136. If the amount of deposit is not paid under the next following section within the period of fifteen days next following the date on which the notification is so affixed, the court shall forthwith—

in cases (a) and (d) of section 131 cause a notice of the receipt of the deposits to be served, free of charge, on the person specified in the application as the persons to whose credit the deposit was to be entered:

in case (b) of that section, cause a notice of the receipt of the deposit to be posted at each landholder's village, office or residence, or in some conspicuous place in the village in which the holding is situate; and

in case (c) of that section, cause notice to be served on every persons who it has reasons to believe claims or is entitled to such deposit.

- 137. (1) The court may pay the amount of deposit to any person appearing to it to be entitled to the same, or may, if it thinks fit and shall, if the deposit has been made under clause (c) of section 131, except upon the joint application of the disputing parties, retain the amount pending a decision of the competent court as to the person so entitled.
- (2) The payment may if the court so directs, be made by postal money order.
- (3) If no payment is made under this section before the expiration of three years from the date on which a deposit is made, the amount deposited may, in the absence of any order of a civil or revenue court to the contrary, be repaid to the depositor on his application and on his returning the receipt given by the court with which the rent was deposited, or on his producing such other evidence of his having made the deposit as the court may consider sufficient.
- 138. No suit or other proceeding shall be instituted against the Governor, or against officer of the Government, in respect of anything done by a court regarding a deposit under the foregoing sections; but any persons entitled to recover the amount of such deposit may sae under this section to recover the same from a person to whom it has been paid under the last preceding section.

PRODUCE RENTS

- 139. (1) When the rent agreed or fixed is by way of estimate or appraisement of the standing crop the tenant shall be entitled to the exclusive possession of the crop.
- (2) When the rent agreed or fixed is by way of division of the produce, the tenant shall be entitled to the exclusive possession of the whole produce until it is divided, but shall not be entitled to remove any portion of the produce from the threshing floor at such a time or in such a manner as to prevent the due division thereof at the proper time.
- (3) In either case the tenant shall be entitled to cut and harvest the produce in due course of husbandry without any interference on the part of the landholder.

- 140. When the rent agreed or fixed is by way of division of the produce in kind, or of estimate or appraisement of the standing crop—
  - (a) if either landholder or tenant neglects to attend at the proper time, or
  - (b) if there is a dispute about the quantity, value or division of the produce,

an application may be presented by either party to the court requesting that an officer be deputed to make the division, estimate or appraisement.

With the application the applicant shall deposit such fee as may be prescibed by the Governor in rule made in this behalf.

- 141. (1) On receiving such application, the court shall issue a written notice to the opposite party to attend on the date and the time specified in the notice, and shall depute an officer by whom such division, estimate or appraisement shall be made.
- (2) If the opposite party objects that the rent has not been agreed or fixed by way of division, or estimate or appraisement, or that no amount is to be paid, the officer deputed shall record the objection but shall proceed as hereinafter provided.
- (3) If on or before the date appointed, the dispute has not been adjusted, he shall call on each of the parties to appoint, and shall himself appoint, a resident of the neighbourhood, as an assessor to assist in the division of the produce, or the estimate or appraisement of the crop.
- (4) If either party fails to attend, or refuses to appoint an assessor, the officer deputed shall nominate an assessor, on his behalf.
- (5) The officer deputed shall record, and in making his award shall have regard to the opinions of the assessors.
- (6) In the case of a division of the produce, if the parties agree to the award, the division shall be made accordingly. If the parties do not agree to such division, and in all cases in which the rent agreed or fixed is by way of estimate or appraisement of the standing crop, the officer deputed shall make an estimate of the value of the produce or crop and determine the amount to be paid. He shall then deliver his award and submit it with a report of his proceedings to the court.
- (7) Notice shall be issued to the parties that the award has been delivered and they shall be at liberty to file objections to the award within one week of the date of service of the notice; and the court shall hear such objections, and pass orders thereon after such further inquiry (if any), as may appear to be necessary.

If any objection is filed that the rent has been fixed or agreed by way of division, or estimate, or appraisement, or that no amount is to be paid, and the court upholds the objection, it shall set aside the award.

If such objection is not up held or as a result of any other objection that may have been filed in time, the court may modify or confirm the award as it thinks fit, and shall pass an order for the payment of the rent and costs (if any), and such order shall have the effect of a decree for arrears of rent.

- 142. Notwithstanding anything in sections 140 and 141, when rent of the nature described in section 139 is in arrears the land-holder may instead of proceeding as prescribed in section 140 and section 141 bring a suit for the rent due or for its equivalent in money; provided that when a court gives a decree for the equivalent of the rent in money, the rent shall not exceed and amount calculated in accordance with the provisions of Chapter VI.
- 143. (I) The rent of a tenant shall be payable in the following instalments and at the following dates:

  Instalments how fixed.
  - (a) If the instalments and dates have been agreed on by the parties to the tenancy, the instalments and dates so agreed on;
  - (b) In the absence of any such agreement if the instalments and dates have been determined and recorded by a settlement officer, the instalments and dates so determined and recorded;
  - (c) in other cases, one month before the dates appointment for the payment of instalment of land revenue.
- (2) Notwithstanding anything in sub-section (1) the Governor may, after previous local inquiry, prescribe the dates on which, and the numbers of instalments in which, the rents shall be payable in any local area, and shall notify the prescribed dates and instalments in the Gazette.

II-Arrears

- 144. Any instalment of rent not paid on or before the day when it falls due becomes an arrear on the day following the day it fell due, and the under-proprietor or the tenant, as the case may be, shall, thereupon become liable to pay interest on the arrear at a rate, not exceeding that of one anna per rupee per annum simple interest.
- 145. No person shall at any time, or in any way, be liable to arrest or to detention, whether by order or decree of any court or otherwise, on account of any sum recoverable under the provisions of this Act.
- 146. An arrears of rent shall be recoverable by suit, or by dis-Methods of recovering arrears.

  Methods of recovering dance with the provisions of this Act, or in any one or more of such ways.
- 147. (1) A plaintiff may unite in the same suit several claims for arrears of rent against the same tenants, profor arrears.

  Joinder of claims for arrears of rent against the same tenants, provided that they are in respect of holdings situated in the same mahal.
- (2) In such a suit the decree shall specify separately the amount (if any) found due in respect of the several holdings.
- 148. (1) Notwithstanding anything hereinbefore contained, if it Remission for cala- appears to a court making a decree in a suit for mity by Court decree- arrears of rent that the area of the holding was so ing claim for arrears. decreased by diluvion or otherwise, or that the produce thereof was so diminished by drought, hail, deposit of sand

or other like calamity during the period for which the arrear is claimed that the full amount of rent payable by the tenant for that period cannot be equitably decreed, the court may, with the sanction of the Collector, allow such remission from the rent payable by the tenant for that period, as may appear to it to be just.

- (2) An order of the Collector under sub-section (1), giving or refusing sanction to a remission of rent, shall not be questioned in any civil or revenue court
- 3) Nothing in this section shall be deemed to authorize any remission in the rent payable by a permanent tenure-holder, fixed-rate tenant, or thekadar.
- (4) No remission made under the provisions of this section shall be deemed to vary the rent payable by the tenant otherwise than for the period in respect of which such remission was made.
- (5) When remission of rent, in accordance with the provision of this section, is granted the revenue authorities shall, on the report of the court, grant a remission of revenue in proportion to the rent remitted for the corresponding area belonging to the same landlord;

Provided that nothing in this sub-section shall affect tructs assessed for periods of five or eight years;

- (6) The provisions of this section shall not apply to remissions of rent claimed in alluvial tracts under any local custom providing for such remissions in holdings, the culturable area of which has been decreased by diluvion, deposit of sand, or the like causes.
- Recovery of arrears of irrigation dues.

  Recovery of arrears of irrigation dues.

  Recovery of arrears of irrigation dues.

  Drainage Act, 1873, shall, in respect thereof, have all the legal remedies provided in this Act as if such sum were an arrear of rent, and where the land for which the sum is due is sub-let, he shall have those remedies against the tenant and sub-tenant jointly.
- Recovery of arrears be recovered in accordance with sections 39 to 42 in respect of Government property of the United Provinces Court of Wards Act, ment property.

  1912, as if they were arrears due in respect of property under the charge of the Court of Wards.
- 151. (1) In case of any general refusal on the part of the underRecovery of arrears in proprietors or tenants of any local area to pay
  event of general refusal rent or other demands recoverable as arrears of
  to pay.
  rent due by them to their landlords or to other
  persons entitled to collect the same, the Governor may, by notification
  in the Gazette, declare that such arrears may be recovered as arrears of
  land revenue.
- (2) In any local area to which a notification made under subsection (1) applies, a landlord or any other person to whom an arrear of rent or any other demand, realizable as arrears of rent, is due, may (notwithstanding anything to the contrary in this or any other enactment for the time being in force), instead of suing for recovery of the arrear under this Act, apply in writing to the Collector to realize the same, and the Collector shall, after satisfying himself that the amount claimed

is due, proceed, subject to rules made under Chapter XVI, to recover such amount with costs and interests as an arrear of land revenue.

- (3) The Collector shall not be made a defendant to any suit in respect of an amount for the recovery of which an order has been passed under this section.
- (4) Nothing herein contained and no order passed under this section shall debar-
  - (a) a landlord from maintaining a suit for the recovery of any amount due to him which has not been recovered under this section, or
  - (b) a person from whom any amount has been recovered under this section, in excess of the amount due from him from recovering the said amount.

CHAPTER VIII

DISTRAINT

- Recovery of arrears instalment or of the instalment immediately by distraint and when allowed. In addition to, suing for the arrear as provided by this Act, recover the same by distraint and sale of the produce of the holding in respect of which the arrear is due, in the manner provided by this chapter.
  - (2) No distraint shall be made-
    - (a) by or on behalf of any person who is not entitled to collect the whole of the rent from the tenant;
    - (b) by or on behalf of a landholder who has covenanted not to distrain;
    - (c) of any produce, of the whole or any portion of which a previous distraint has been made;
    - (d) in respect of any arrear or arrears the total amount of which does not exceed rupees ten;
    - (e) in respect of any arrear for which security has been accepted by the landholder;
    - (f) in respect of any arrear of rent of which the payment has been remitted or suspended.
- What may be distrained.

  What may be distrained.

  What may be distrained.

  The following may be distrained, namely, crops or other products of the earth which are standing or ungathered on the holding, or which have been grown on the holding and have been reaped and gathered and are deposited on the holding, or on a threshing-floor or place for treading out grain, or the like.
  - (2) The following shall not be distrained, namely-
    - (a) any crops or other products more than thirty days before maturity;
    - (b) any crops or other products after they have been stored by the tenant;

- (c) any other property whatsoever.
- (3) The amount of crop or products which may be distrained shall not exceed one-fourth, as nearly as may be, of the crops or products of the holding standing, gathered, or deposited as aforesaid at the time when a demand is made under section 154.
- 154. (1) When a landholder wishes that a distraint be made in accordance with the provisions of this Act, he shall not later than thirty days before the crop is ripe, serve on the tenant, or if he has knowledge that the cultivator is some person other than the tenant, on the cultivator also, a written demand for the amount of the arrear, specifying the grounds on which the demand is made together with a notice informing him that unless he pays the amount forthwith or deposits it with the tahsildar within seven days of the service, he shall not remove or dispose of the property specified in the notice.
  - (2) The notice shall also specify—
    - (a) the holding in respect of which the arrear is claimed, and the boundaries thereof, or such other particulars as may suffice for its identification;
    - (b) the name of the tenant, and if the landholder has notice that the cultivator is some person other than the defaulter, the names of both the tenant and the cultivator;
      - (c) the period in respect of which the arrear is claimed;
    - (d) the amount of the arrear, with the interest, if any, claimed thereon:
    - (e) the nature and approximate value of the produce to be distrained;
    - (f) the place where it is to be found, or such other particulars as may suffice for its identification; and
    - (g) if the produce is standing or ungathered, the time at which it is likely to be cut or gathered.
- (3) The demand and notice shall be dated and signed by the land-holder or his authorized agent, and shall if practicable be served personally on the tenant and the cultivator; but if he or the cultivator cannot be found, or, if found, refuses to accept the demand and notice and to sign an acknowledgment, it shall be affixed to the usual place of residence of such tenant or of such cultivator in the presence of two witnesses of the locality.
- Procedure of applicant for distraint.

  As the case may be, no person shall remove or dispose of the property specified therein unless the demand is immediately satisfied or is, within seven days of the date of service of the demand and notice as aforesaid, deposited with the tahsildar under the provisions of sections 131 to 138,
- (2) Notwithstanding anything in sub-section (1), standing crops and other ungathered products may be tended, reaped and gathered by the cultivator, and he may store the same in such granaries or other places as are commonly used by him for the purpose.

- (3) Crops or products which, from their nature, do not admit of being stored may be sold as hereinafter provided only if sale is made at or before the time when the crops or products or any part of the same, are fit for reaping or gathering.
- 156. (1) The landholder shall, within three days of service of the Contents of land- demand and notice of the tenant or cultivator holder's application to under section 154, unless the sum demanded has beed paid to him, make written application to the tahsildar to recover the arrear by distraint.
- (2) Every application to the tabsildar by a landholder under subsection (1) shall specify the property to be distrained and shall be signed and dated by the landholder or his authorized agent and shall be accompanied by a true copy of the demand and notice served upon the tenant or cultivator, and shall be verified as a plaint.
- Right of tenant or cultivator to apply to tahsildar showing cause against proposed distraint.

  Right of tenant or cultivator to apply to tahsildar showing cause against proposed distraint.

  Right of tenant or cultivator, or both of them either jointly or severally, may by application in writing to the tahsildar, show cause why distraint should not be made.
- 158. (1) The tabsildar may, if he sees fit, examine the applicant, and shall, if the tenant or cultivator appears or makes application under section 157, summarily examine such of the parties and their witnesses as are present, and whose evidence he may in his discretion consider material to the facts of the case.
- (2) If it appears to the tahsildar, from the application or from such examination, that the proposed distraint is contrary to the provision of this chapter, he shall forthwith reject the application for distraint.
- (3) If it appears to the tahsildar that the application for distraint is in order, he shall, with as little delay as possible.—
  - (a) serve notice on the tenant or the cultivator, as the case may be, requiring him within one week from the receipt of the notice, either to pay the amount demanded or to institute a suit, to contest the distraint;
  - (b) order the distraint of the produce specified in the application, or such portion thereof as the tabsildar finds liable to be distrained; and
  - (c) require the sale officer to fix, by order in writing a date for the sale of the produce.
  - (d) No appeal shall lie against an order passed by the tabsildar under the section, but any person having a right to institute a suit to contest a distraint or to recover compensation under the provisions of section 171 or section 174, as the case may be, may do so.

PROCEDURE OF SALE OFFICER

Sale to be by daylight. 159. No sale under this chapter shall be made except between sunrise and sunset.

- 160. (1) Immediately on receipt of the tahsildar's order, the sale officer shall by order fix the date for the sale, which shall be not less than ten days or more than fifteen days from the date of the application under section 156, and shall cause it to be proclaimed at the place where the distrained property is; and he shall also send a copy of his order to the court to be put up in its office.
  - (2) The proclamation shall also specify—
    - (a) the property to be sold.
    - (b) the demand for which it is to be sold, and
    - (c) the place where the sale is to be held.
- When sale may prooeed.

  When sale may prooeed.

  Certified, under section 171, to the sale officer
  on or before the date fixed in the proclamation of
  sale, he shall, unless the said demand, with such
  expenses of the distraint as are allowed by him, is discharged in full,
  and subject to such rules as may be prescribed under Chapter XVI,
  proceed in the manner hereinafter prescribed to sell the property or
  such part of it as may be necessary to satisfy the demand with the
  expenses of the distraint and the costs of the sale.
- Place and manner of sale.

  Place and manner of sale.

  Place and manner of sale.

  The sale officer shall, if necessary, demarcate the area on which the crop to be sold is standing and hold the sale at the place where the crop is standing, or at a public place in the nearest inhabited site or in the chief inhabited site of the village in which the crop is standing.
- (2) If the crop has been reaped and gathered, the sale shall be held at the place where the distrained property is, or at the nearest place of public resort, if the sale officer is of opinion that it is likely to sell there to better adventage.
- (3) The property shall be sold by public auction in one or more lots, as the sale officer may think advisable.
- (4) If the demand, with the expenses of the distraint and the costs of the sale, is satisfied by the sale of a portion of the property, the distraint shall be immediately withdrawn with respect to the remainder.
- Ground for postponing sale.

  Have the sale postponed until the next day, or if a market is held near the place of sale, until the next market day, the sale shall be postponed until such day and shall be then completed, whatever price may be offered for the property.
- 164. The price of every lot shall be paid for in ready money at the payment of purchase time of sale, or as soon thereafter as the sale money.

Provided that, where the purchaser of any lot is the applicant for distraint, he shall be allowed to set off against the price (less one anna in the rupee on account of the costs of the sale) of such lot, any sum due to him on account of the arrear for which distraint was made.

- 165. In default of such payment, the property shall be put up again and sold, and the deficiency in price (if any) which may happen on such second sale, and all expenses attending such second sale, shall be certified to the court by the sale officer and shall, at the instance either of the applicant for distraint or the tenant, or the cultivator, be recoverable from the defaulting purchaser under the provisions of the Code of Civil Procedure, 1998, relating to the execution of a decree for the payment of money.
- Certificate to purchaser to purchaser to purchaser.

  Certificate to purchaser to purchaser to purchaser.

  Certificate to purchased by him and the price paid.
- 167. (1) From the proceeds of every sale of distrained property under this Act, the sale-officer shall make a de-Disposal of proceeds. duction at the rate of one anna in the rupee on account of the costs of the sale, and shall remit the amount so deducted to the tabsildar.
- (2) He shall then pay to the applicant for distraint the expenses incurred by the applicant on account of the distraint, and of the issue of the notice and proclamation of sale prescribed in section 160 to such amount as, after examining the statement of expenses furnished by the applicant for distraint, he thinks proper to allow.
- (3) The remainder shall be applied to the discharge of the arrear for which the distraint was made.
- (4) The surplus (if any) shall be delivered to the person whose property has been sold.
- 168. Sale-officers, and all persons employed by or subordinate to such officers, are prohibited from purchasing, either directly or indirectly, any property sold by such officers.
- Postponement of sale where owner of crop has not received notice.

  Postponement of sale where owner of crop has not received notice.

  The postponement of sale where owner of crop has not received notice.

  The postponement of sale intended sale has not been given, he shall, if the tenant or cultivator so desires, postpone the sale and report the case to the court, which shall thereupon direct the issue of another notice and proclamation of sale under section 160 or pass such other order as it thinks fit.
- Levy of charge when no sale takes place.

  Levy of charge when no sale takes place.

  Levy of charge when no sale takes place because the demand of the applicant for distraint has been previously satisfied, without any intimation of such satisfaction having being given by the applicant to such officer, charge of one anna in the rupee on account of costs shall be leviable, and shall be calculated on the estimated value of the listrained property.
- (2) If the demand of the applicant for distraint is not satisfied until the day fixed for the sale, the charge shall be payable by the owner of the property and may be recovered by the sale of such portion thereof as may be necessary.

- (3) In every other case it shall be payable by the applicant for distraint, and may be recovered from him as an arrear of revenue.
- (4) In no case shall a larger amount than ten rupees be recoverable under this section.

SUITS RELATING TO DISTRAINT

- 171. (1) If sale has not taken place under section 161 of section

  Suit to contest distraint before sale.

  Suit to contest distrained may bring a suit to contest the distraint provided that, if notice has been served on the plaintiff under section 158 3)(a) he must institute his suit within one week from the receipt of the notice.
- (2) If a suit is instituted under sub-section (1) the court shall send to the sale-officer, or, if so requested shall deliver to the plaintiff a certificate of the institution of such suit; and on such certificate being received by, or presented to, the sale-officer before sale has taken place, he shall suspend the sale.
- (3) In a suit to contest a distraint, the applicant for distraint shall be required to prove the amount of the arrear for which the distraint was made.
- (4) If the plaintiff in a suit under this section is the tenant or the cultivator, and the demand of the applicant for distraint, or any part thereof, is found to be due, the court shall make a decree for the amount in favour of the applicant for distraint, and such amount shall be recovered from the property as provided in section 173.
- (5) If the distraint is adjudged to be vexatious or groundless, the court, besides directing the release of the distrained property, may on the application of the plaintiff, award to him such compensation as the circumstances of the case may require.
- 172. (1) The plaintiff may, at the time of instituting any such suit as aforesaid, or at any subsequent period deposit in court the amount of the arrear claimed together with a sum of hs.10 to cover the expenses of the distraint.
- (2) When such deposit has been made, the court shall give to the plaintiff a certificate to that effect, and, if so requested, shall serve the applicant for distraint with notice of the same.
- (3) Upon such certificate being presented to the applicant for distraint, or served on him by order of the court, the property shall be released from distraint.
- 173. (1) When the distrained property has not been released from distraint under the provisions of section 172, if Sale of property when amount adjudged due, the demand, or any portion of it, is adjudged to be due, the court shall issue an order to the sale-officer specifying the amount adjudged to be due, and authorizing the sale of such property.
- (2) The sale officer shall thereupon fix a date, for the sale not less than five nor more than ten days from the date of the proclamation, and shall cause the same to be proclaimed, and, unless the amount specified in the order of the court, together with the expenses of distraint is paid, shall sell the property as hereinbefore provided,

- Suit for compensation.

  Suit for compensation for such distraint and sale.
- 175. If any person distrains or sells, or causes to be sold any pro-Suits for compensa- perty otherwise than according to the provisions tion for wrongful acts. of this Act,
- or if any distrained property is lost, damaged or destroyed by reason of neglect of the tenant or cultivator to take precautions for the keeping and preservation thereof.
- or if the distraint is not immediately withdrawn when it is required to be withdrawn by any provision of this Act, the person aggrieved may institute a suit against the person responsible for compensation for any injury which he has thereby sustained.

SPECIAL PROVISIONS

- Rights in respect of sub-tenancies.

  Proceedings in distraint by any person other than his immediate landholder, such cultivator shall be entitled to deduct the amount so realized from any rent payable by him to such landholder, and such landholder, if he is not the defaulter, shall in like manner be entitled to deduct the same amount from any rent payable by him to his landholder, and so on until the defaulter is reached.
- (2) In lieu of deducting any such amount so realized the sub-tenant shall be entitled to institute a suit for the recovery of the same from the defaulter.
- (3) Where land is sub-let and any conflict arises between the claims of a superior and inferior landholder who distrain the same property, the claims of the superior landholder shall have priority.
- 177. When any conflict arises between the rights of an applicant Conflict of rights for distraint and of a person attaching or selling upon distraint and the same property in execution of a decree of a civil or revenue court, the right of the applicant for distraint shall prevail; but the surplus (if any) payable under section 167-to the person whose property has been distrained shall be deposited in the court from which the order or attachment or sale issued.

CHAPTER IX

EJECTMENT

I-General

Ejectment to be in 178. No tenant shall be ejected otherwise than accordance with the in accordance with the provisions of this Act.

179. (1) No decree or order for ejectment shall be passel or enforced until any claim duly made by the tenant or by the landholder for the assessment of compensation on account of improvements has been investigated, and the court has recorded a finding as to the amount of

compensation (if any payable to the tenant on account of such improvements.

- (2) If the compensation exceeds the amount recoverable from the tenant as arrears of rent, whether decreed or not, on account of the holding, together with costs (if any), the decree or order for ejectment shall be conditional on the payment by the landholder of the balance due to the tenant within such time as the court may direct.
- (3) If the compensation does not exceed the amount recoverable from the tenant as above specified, the suit or application for ejectment shall be decided irrespective of such compensation but the tenant shall be entitled to set off the compensation found to be due to him against any claim for arrears of rent, including costs (if any) made against him by the landholder.
- (4) If the court to which a claim under sub-section (1) is made in the court of an assistant collector of the second class, he shall forward the proceedings to the assistant collector in charge of the sub-division who shall dispose of the case as if it had been instituted before himself.
  - (5) In this section the word "tenant" includes a thekadar.
- Arrear found due to be revision against an order of ejectment for failure paid before an order of ejectment is reversed. finds that such order should, in respect of the ejectment, be modified or set aside but that the arrears claimed or part thereof are due, the court shall issue notice to the tenant to pay the amount found due within 15 days of the service of such notice:

Provided that if the tenant or his legal representative be present in the court notice may be served on him or his legal representative, as the case may be, forthwith, and that such service shall be deemed sufficient.

- (2) Unless the tenant pays the amount, or payment thereof is certified to the court in accordance with rule 2 of Order XXI of the Code of Civil Procedure, 1908, within such period, the order of the court which is the subject of the appeal or revision, as the case may be, shall not be modified or set aside, and the appeal or revision, as the case may be, shall be dismissed.
- 181. When a tenant sejected from his entire holding in execution
  Arrear deemed satis. a decree or order of ejectment for arrears of
  fied when tenant is rent all arrears of rent in respect of such holding
  ejected. which fell due before the order of ejectment was
  passed shall be deemed to be satisfied.
- 182. (I) Every notice to be issued to a tenant under this Chapter shall be filed by the landholder in duplicate, and contents and service shall contain the following particulars:
  - (a) the name, description, and place of residence of the land-holder;
    - (b) the name, description, and place of residence of the tenant;
  - (c) a description of the holding, specifying the name of the village or mahal and of the pargana or other local area in which the holding is situated;

- (d) the number of the holdings, the number of each field according to the Government survey, the rent, and the amount of rent in arrears, if any.
- (2) The manner of service of such notice on a tenant shall be as in the case of a summons by the court:

Provided firstly that if the tenant is not found, or, if found, refuses to accept the notice or to sign an acknowledgment, the notice will be served by affixing it to his usual place of residence in the presence of two persons of the locality who shall sign the notice in attestation of such service and such service shall be deemed to be due service on the tenant:

Provided secondly, that no such notice shall be served through the post.

II-Tenants of Special Classes

Provisions not applicable to permanent tenureholders of fixed-rate tenants. 183. The provisions of this chapter shall not apply to permanent tenure-holders and fixed-rate tenants.

184. A decree for the ejectment of a tenant in Oudh holding under

Tenants in Oudh holding under a special agreement or decree made before the
commencement of the Oudh Rent Act, 1886, may
be made on such grounds as will justify ejectment
under the agreement or decree, and not otherwise.

III-Ex-proprietary, occupancy and hereditary tenants

Ejectment for Arrears of Rent

Application for issue in notice for payment of arrears or for ejectment in default.

Application for issue or exceeding two years' rent, the landholder may apply to the tahsildar for the issue of a notice to such tenant for payment of the arrears and for his ejectment in case of default, and the tahsildar shall thereupon issue such notice.

- (2) The notice shall require the tenant to appear within 15 days of the date of service of the notice either to contest the claim in the same court or to admit the claim and to obtain leave of the court to pay the arrear into the court within 90 days of the date of service of the notice, failing which order of ejectment will be passed.
- (3) If the tenant does not appear in accordance with the terms of the notice, or having appeared does not ask for leave to pay, the tahsildar shall immediately order his ejectment from the holding.
- (4) If the tenant appears and obtains leave to pay, the tahsildar shall, immediately on the expiry of 90 days from the date of service of the notice, order the ejectment of the tenant from the holding, unless the amount of the arrear has been paid in full within the said period of 90 days.
  - (5) No extension of the time for payment shall be allowed.
- (6) If the tenant contests the claim, the application for issue of notice shall, on the payment of proper court-fee, be deemed to be a suit

for arrears of rent. If the arrear claimed does not exceed Rs.200 the tahsilder shall subject to the provisions of section 179, sub-section (4) decide the suit; if the arrear claimed exceed Rs.200, the tahsilder shall forward the suit to the court of the assistant collector in charge of the sub-division, who shall decide it.

- 186. (1) When a decree for arrears of rent against an exproprietary, an occupancy or a hereditary tenant has not been completely satisfied within two years from the date of such decree by any mode of execution other than ejectment, the landholder may apply to the court which passed the decree for the issue of a notion to the tenant for payment of the amount outstanding and for his ejectment in case of default; and the tabsildar shall thereupon issue such notice.
- (2) The notice shall require the tenant to appear within 15 days of the service of the notice either to show cause why he should not be ejected from his holding or to admit the claim and to obtain leave of the court, to pay the amount into the court within 90 days of the date of service, failing which order of ejectment will be passed.
- (3) If the tenant does not appear in accordance with the terms of the notice or having appeared does not ask for leave to pay, the tahsildar shall immediately order his ejectment from the holding.
- (4) If the tenant appears and obtains leave to pay, then unless within 90 days of the service of the notice—
  - (a) the tenant pays the amount or payment thereof is certified to the court in accordance with rule 2 of Order XXI of the Code of Civil Procedure, 1908, or
- (b) the tenant establishes that he is not liable to ejectment, the court shall immediately on the expiry of 90 days from the date of service of the notice order his ejectment.
  - (5) No extension of the time for payment shall be allowed.

Ejectment for illegal acts

Liablity to ejectment for illegal transfer.

Diablity to approximate and person who may have obtained possession of the whole or any part of the holding in pursuance of any such transfer or sub-lease shall be liable to ejectment at the suit of the landholder:

Provided that no order for ejectment shall be passed in case (b) unless the sub-tenant is in possession at the time when the suit is brought.

(2) To every suit under this section both the tenant and the subtenant or the person in whose favour the transfer purports to have been made shall be made parties:

Provided that in the case of a voidable sub-lease the landholder shall not be bound to claim relief against the sub-tenant.

188. When the plaintiff succeeds, the Court shall pass a decree for the ejectment of the tenant from the holding;

Decree in suit under provided first that in a suit for ejectment under section 187, when a portion only of the holding had been actually transferred or sublet at the date of the

institution of the suit, the court may in its discretion pass a decree for ejectment of the tenant from the entire holding or from the portion so transferred or sublet, notwithstanding that the plaintiff may have sued for his ejectment from the entire holding:

Provided secondly, that in the case of a voidable sub-lease, for special reasons, which must be recorded in writing, the court may pass a decree permitting the tenant (not being a sub-tenant) to apply within a time not exceeding one month from the date of the decree, that he will obtain the surrender of the person in whose favour the voidable sub-lease has been made, and directing that if the tenant so applies and if such person surrenders and the tenant resumes occupation of the land within such further time as the court, either in its decree or by means of a subsequent order may fix, the decree shall not be executed against the tenant except in respect of costs. In such case the decree shall direct that if the tenant either fails to obtain the surrender of such person within the time fixed in this behalf, or fails to resume occupation of the land within the further time allowed by the court for that purpose, the tenant shall be ejected either from the entire holding or from such portion as the court may direct, as the case may be.

Ejectment for detrimental act or breach of condition of tenure

- 189 (1) A tenant shall be liable to ejectment from his holding Ejectment for detrion the suit of the landholder—mental acts or breach of condition.
  - (a) on the ground of any act or omission detrimental to the land in that holding, or inconsistent with the purpose for which it was let; or
  - (b) on the ground that he or any person holding from him has broken a condition, not inconsistent with the provisions of this Act, on breach of which he is by special contract with his land-holder liable to be ejected:

Provided that the use of a holding for the purpose of grazing or raising stock (including horses), or the construction of enclosures suitable for stock-raising, shall not constitute ground for ejectment under clause (a).

- (2) In any suit for ejectment under this section any person claiming through the tenant may be joined as a party, and, where the plaintiff's cause of action is based wholly or partly on any act or omission or breach of condition by a sub-lessee or other transferee, such sub-lessee or other transferee shall be joined as a party.
- 190. (1) A decree for ejectment under section 189 may direct the Decree in suit under ejectment of the tenant either from the holding section 189. or from such portion thereof as the court, having regard to all the circumstances of the case, may direct.
- (2) Such decree may further direct that if the tenant repairs the damage, or pays such compensation as the court thinks fit within one month from the date of the decree, or such further time as the court may, for reasons to be recorded, allow the decree shall not be executed except in respect of costs.

- (3) Notwithstanding anything contained in this section a landholder may, in addition to, or in lieu of suing for ejectment, sue-
  - (a) for compensation; or
  - (b) for an injunction with or without compensation; or
  - (c) for the repair of the damage or waste with or without compensation.

IV-Non-occupancy tenants Ejectment for arrears of Rent

Application for issue of notice for payment of arrears or for ejectment in default.

191. (1) When a non-occupancy tenant is in arrears of rent, the landholder may apply to the tahsildar for the issue of a notice to such tenant for payment of the arrears and for his ejectment in case of default, and the tahsildar shall thereupon issue

such notice.

- (2) The notice shall require the tenant either to contest the claim in the court within fifteen days of the service of notice, or to pay the arrear into the court within thirty days of service of the notice, failing which order of ejectment will be passed.
- (3) If the tenant does not contest the claim, the tabsildar shall, immediately on the expiry of thirty days from the date of service of the notice, order the ejectment of the tenant from the holding, unless the amount of the arrear has been paid in full within the period mentioned in the notice.
  - (4) No extension of the time for payment shall be allowed.
- (5) If the tenant contests the claim, the application shall on pay ment of the proper court-fee be deemed to be a suit for arrears of rent. If the arrears claimed does not exceed Rs.200 the tahsildar shall, subject to the provisions of section 179, sub-section (4) decide the suit; if the arrear claimed exceeds Rs.200 the tabsildar shall forward the suit to the court of the assistant collector in charge of the sub-division, who shall decide it.
- (1) When a decree is passed for arrears of rent against a Ejectment under a decree non-occupancy tenant, the landholder may, in for arrears of rent. addition to any other mode of execution, apply to the court which passed the decree for the issue of a notice to the tenant for payment of the amount and for his ejectment in case of default; and the rahsildar shall thereupon issue such notice.
- (2) The notice shall require the tenant either to show cause. within fifteen days of the service of notice, why he should not be ejected, or to pay the amount into court within thirty days of the date of service of the notice.
- (3) (a) Unless within thirty days of service of the notice, the tenant pays the amount in court, or payment thereof is certified to the court in accordance with rule 2 of order XXI of the Code of Civil Procedure, 1908, or
- (b) unless within thirty days of the service of notice or within such further time as may be allowed by the court, the tenant establishes that he is not liable to ejectment, the court shall immediately order his ejectment.
- (4) No extension of the time for payment shall be allowed.

Ejectment on other grounds

- 193. A non-occupancy tenant shall be liable to ejectment on the suit of the landholder on one or other of the grounds specified in section 187 or in section 189.
- 194. A non-occupancy tenant shall be liable to ejectment on the Ejectment on application of the landholder on any of the following grounds, namely:
  - (a) that he is a tenant holding from year to year;
  - (b) that he is a tenant holding under a lease or for a period which has expired or will expire before the end of the current agricultural year;
  - (c) that he is a tenant of sir to whom the provisions of section 25 or section 26 apply, and the landholder requires the land for his own cultivation:

Provided that no suit under clause (c) shall be entertained unless the sir-holder has given to the tenant at last one year's notice of his intention.

- 195. (1) An application for the ejectment of a tenant under the foregoing section shall be made between the first day of July and the thirtieth day of September, and not otherwise, and shall be accompanied by a notice as provided in section 182 and, except as provided below, by a certified copy of the latest khatauni filed in the tahsil.
- Proviso I—Provided that if the application is made within the prescribed period the court may allow the names of other persons having an interest in the tenancy, or who are for any other reason necessary parties to the proceedings, to be added after such period has expired, and the notice shall be as effectual in respect of all persons so added as if it had been filed within the prescribed period.
- Proviso II -Provided also that where the tenant has been admitted to the occupation of the holding after the period to which the khatauni last filed in the tahsil relates, no copy of such khatauni need be filed by the landholder.
- (2) Every notice under sub-section (1) shall state the ground on which ejectment is applied for and inform the tenant—
  - (a) that if he desires to dispute the ejectment he must contest the notice within thirty days of its being served on him;
  - (b) that if within thirty days of the service of the notice he appears and admits his liability to ejectment he will not be liable for any costs.
- 193. On an application being made in accordance with section 195, service of notice. a copy of the notice a companying such application shall on payment of the prescribed fee be served on the tenant in the manner prescribed in section 182.
- 197. (1) If any tenant to whom a notice is issued under section

  Effect of admission or 196 appears within thirty days of the service of of non-appearance. such notice and admits his liability to ejectment, the court shall pass an order for his ejectment, but he shall not be liable for any cost incurred by the landholder.

- (2) If on the expiry of thirty days from the service of such notice the tenant has not appeared the court shall pass an order for his ejectment.
- 198. (1) Every application for execution of an order passed under Execution of order unsection 197 shall be made within one month after der foregoing section. the passing of such order, or after the expiry of a period of thirty days from the service of the notice under section 196, whichever date is the later.
- (2) Where the order was passed under section 197 it may be executed without any further notice to the tenant.
- 199. (1) If within thirty days of service of a notice under section Procedure where tenant 196 the tenant appears and contests his liability contests notice. to ejectment, the court shall forward the proceedings for disposal to the assistant collector in charge of the sub-division.
- (2) In such case the application under section 194 shall be deemed to be a plaint and the case shall proceed as a suit. The landholder shall within a time to be fixed by the court, deposit the balance of court-fee due from him, failing which the suit shall be dismissed.

V-Persons occupying land without title

200. A person taking or retaining possession of a plot or plots of Ejectment of persons land otherwise than in accordance with the proceeding land withvisions of this Act, and without the consent of the person entitled to give consent, shall be liable to ejectment under this section on the suit of the person so entitled, and also to pay damages which may extend to four times the annual rental value at the rates applicable to hereditary tenants under section 106:

Provided that if such person is not ejected under a decree passed in a suit brought under this section with the period of limitation, he shall become a hereditary tenant.

VI-Enforcement of ejectment

- 201. (1) Every decree or order for ejectment shall be enforced in accordance with the provisions of the Code of Civil Procedure, 1908, relating to the execution decrees for delivery of immovable property.
- (2) Every sub-lessee or transferree of the person to be ejected whose interest is extinguished on the ejectment taking place shall, for the purpose of the execution of the decree or order for ejectment, be deemed to be a judgment-debtor, but unless he offers resistance or obstruction to delivery of pessession, he shall not be liable for costs.
- 202 (1) Delivery of possession in execution of a decree of order for ejectment, whether of a Civil court or of a Revenue court, shall not be made before the first day of April or after the thirtieth day of June in any year:

Provided firstly, that delivery of possession may be given after the thirtieth day of June when the order for delivery of possession is passed

after the first day of June in respect of an application for execution made before the first day of April preceding:

Provided secondly that the Governor may by rule prescribe in respect of any local area other dates on or between which delivery of possession shall be made.

- (2) Nothing in this section shall affect any right which the tenant may have in respect of standing crops under section 201, or shall apply to any order passed under the provisions of section 186, or section 192, or section 200.
- 203. A tenant against whom a decree or order for ejectment has been passed shall not sell, cut or remove any tree upon his holding except in accordance with the provisions of this Act.
- Right to crops when ejectment takes effect.

  Defore the date of the order for execution of the decree or order for ejectment, or after such date with the permission in writing of the landholder, the tenant shall be entitled to use the land as aforesaid for a further period until such crops or other products have been gathered and removed, paying a fair rent therefor.
- (2) If the person ejected in accordance with the provisions of this chapter is a tenant who has without the permission of the landlord sown or planted crops or other products on his holding after the date of the order for execution of the decree or order of ejectment, or if he is a trespasser, then such tenant or trespasser shall have no right to crops or other produce which exist on the holding on the date of the actual delivery of possession and the title to such crops or other produce shall pass to the person in whose favour the order of ejectment has passed.
- 205. (1) All claims relating to the rent payable by the tenant for the use of the land under sub-section (1) of section 204 shall be determined by the court executing the decree or order:

Provided that no claim on account of the rent payable by the tenant under this section shall be entertained unless it is made within thirty days of the removal of the crop or other products.

(2) Any sum payable by the tenant under this section may be set off against any sum payable to him by the landholder under the decree or order.

Remedies for wrongful ejectment

- 206. (I) Any tenant or rent-free grantee ejected from or prevented from obtaining possession of his holding or any part thereof, otherwise than in accordance with the provisions of this Act, by
  - (a) his landholder or any person claiming as landholder to have a right to eject him, or

- (b) any person admitted to the holding by such landholder or person, whether as tenant or otherwise, may sue the person so ejecting him or keeping him out of possession—
  - (i) for possession of the holding;

(ii) for compensation for wrongful dispossession; and

(iii) for compensation for any improvement he may have made:

Provided that no decree for possession shall be passed where the tenant, at the time of the passing of the decree, is liable to ejectment in accordance with the provisions of this Act within current agricultural year.

- (2) If the decree is for possession no compensation for an improvement shall be awarded.
- (3) When a decree is given for compensation for wrongful dispossession but not for possession, the compensation awarded shall be for the whole period during which the tenant was entitled to remain in possession.
- (4) A tenant who has sued for possession only shall not be entitled to institute a separate suit for compensation for wrongful dispossession, or for an improvement in respect of the same cause of action.
- (5) Nothing in this section shall debar any person claiming to be an under-proprietor from bringing a suit for possession in a Civil court.
- When a court of appeal or revision reverses a decree or order for the ejectment of a tenant, and the tenant is liable to ejectment in accordance with the provisions of this Act within the current agricultural year the decree or order of the court of appeal or revision shall not be for possession but, subject to the provisions of sections 64 and 65, for costs only.
- Defendants to be section 206 for possession he may join, as a defendant, in the suit, every person in possession admitted by his landholder or by the person who has ejected him, as the case may be, and if he sues under section 206(1)(b) he shall join his landholder as a defendant in the suit.
- 209. The provisions of section 201 shall apply, mutatis mutandis

  Delivery of possession. to the execution of a decree for the re-instatement of a tenant in his holding.

CHAPTER X GRANTS OF LAND HELD BENT FREE OR AT A FAVOURABLE RATE OF RENT

I-General

210. A rent-free grant means a grant of right to hold land rent-Meaning of rent-free free by landlord with or without consideration : grant.

Provided that in Agra, if made after the seventh day of September, 1926, and in Oudh, if made after the commencement of this Act, such grant shall be made by registered instrument.

Explanation I—When a sale of land takes place, a reservation in favour of the vendor of a portion of the land sold, to be held rent-free by such vendor, is a rent-free grant.

Explanation II—A grant of land for the performance of a service, religious or secular, is a rent-free grant.

- Presumption as to mortgagee or thekadar thereof, and in respect of which no liability is recorded in the annual registers, shall, in the absence of any evidence to the contrary, be presumed to be held under a rent-free grant.
- 212. For the purposes of this chap er a grant of land at a favourMeaning of grant of able rate of rent means a grant of land at a rent
  land hold at favourable less than the aggregate of the revenue and local
  rates payable thereon.
- Saving as to grove-holder as such; and in case of grants made in Oudh after the tenth of February, 1922, and in Agra after the sixth day of September, 1926, the period during which land retains the character of a grove shall be excluded in calculating the period of fifty years mentioned in section 216.
- 214. The landlord may sue to resume possession of, or to have rent Liability to resumption, of assessment, or enhancement of rent.

  assessed on, any land situated in such mahal or part of a mahal purporting to be held rent free, or to enhance the rent of any land held at a favourable rate of rent.
- 215. No suit shall lie under the provisions of this chapter in respect of which the right of suit is barred.
- (1) in Agra, (a) when held rent-free in a district or portion of a district which is permanently settled under a grant made prior to the permanent settlement; or
- (b) when held rent-free under a judicial decision of a date prior to the twenty-second day of December, 1873; or
- (c) when held rent-free by a holder whose title is based on a transfer of the land for valuable consideration made by the landlord or by a rent-free holder thereof before the twenty-second day of December, 1873, provided that at that date the right of the landlord to resume the land had been barred by section 28 of Act X of 1859 or by srticle 130 of the second schedule of the Indian Limitation Act, 1871.
  - (2) in Oudh, (2) when held under a Crown grant; or
- (b) when held under a judicial decision of a date prior to the first day of January, 1902; or
- (c) when it was acquired rent-free or at a favourable rate of rent for a valuable consideration before the tenth day of October, 1876, and

the right to resume it had, before that date, been barred by the law of limitation:

Provided that nothing in this section shall apply to any grants in Oudh to which the provisions of section 79 of the United Provinces Land Revenue Act, 1901, are applicable.

Grants held in proprietary or under-proprietary right, but leable to assessment of revenue or rent

- 216. (1) Land held rent-free in respect of which a suit is not barred by the provisions of section 215 shall be deemed to be held (1) in Agra to be held in proprietary right, (2) in Oudh in under-proprietary right.

  216. (1) Land held rent-free in respect of which a suit is not barred by the provisions of section 215 shall be deemed in Agra to be held in proprietary right, and the holder shall be liable to pay the revenue due in respect thereof, where such land—
  - (a) is held under a grant made in perpetuity and in consideration of the loss or surrender of a right previously vested in the grantee; or
  - (b) is held under a grant made in perpetuity by a written instrument for valuable consideration; or
  - (c) not being held for the performance of some service, religious or secular, or conditionally, or for a term, has been held rent-free for fifty years immediately before the seventh day of September, 1926, and by two successors in interest to the original grantee, or, where there was more than one such grantee, to any one of such grantees.
- (2) Land held rent-free or at a favourable rate of rent in respect of which a suit is not barred by the provisions of section 215 shall be deemed in Oudh to be held in under-proprietary right, and the holder shall be liable to pay rent in respect thereof, where prior to the commencement of this Act, such land—
  - (a) has been held rent-free or at a favourable rate of rent since the 13th day of February, 1856, or for fifty years and by two successors to the original grantee, or
  - (b) was acquired in perpetuity, in consideration of the loss or surrender of a right primarily vested in the grantee, or by written instrument and for a valuable consideration.

Explanation—For the purposes of sub-clause (c) of sub-section (1) and of sub-clause (a) of sub-section (2), a person to whom the interest of deceased person passes by right of survivorship shall be deemed to be his successor in interest.

- 217. (1) In Agra, whenever a court declares land to be held in proprietary right under section 216, it shall determine the revenue payable in respect thereof.
- (2) In Oudh, whenever a court declares land to be held in underproprietary right under section 216, it shall determine the rent payable in respect thereof, which shall not be less than the revenue with an addition of ten per cent., nor more than the rent calculated in accordance with the provisions of Chapter VI at rates applicable to hereditary tenants.

Grants liable to fixing or enhancement of rent, or to ejectment in certain cases

218. All land held rent-free or at a favourable rate of rent under Liability of other a grant to which the provisions of sections 215, grants to fixing or 216 or 217 do not apply is liable to have rent enhancement of rent. fixed on it, and, in case of land held at a favourable rate of rent, to have such favourable rent enhanced.

In fixing or enhancing rent under this section the court shall apply rates applicable to hereditary tenants.

- 219. (1) Where the rent of land held rent-free is liable to fixation the holder thereof shall be liable to ejectment if, by the terms of the grant or by local custom, the land is held—
  - (a) at the pleasure of the grantor; or
  - (b) for the purpose of some specific service, religious or secular, which the landholder no longer requires; or
  - (c) conditionally or for a term, when the condition has been broken or the term has expired.
- (2) In a case falling under clause (b) of sub-section (1) the filing of a suit for fixing or for ejectment shall be deemed sufficient notice that the service is no longer required; but where no previous notice in writing has been given to the grantee, the court may, in its discretion, direct that the whole costs of the suit be borne by the plaintiff.
- 220. The liability to fixation or enhancement of rent under section.

  Date from which liability to fixing or enhancement of rent or to ejectment under section 219, arises—
  bility to fixing or enhancement of rent or to ejectment arises.
  - (a) where the land is held under a written instrument by which the grantor has expressly agreed that it shall not be resumed,—on the death of the original grantor, or on the expiration of the settlement in force at the date of the grant, or on the expiry of a period of thirty years from the date of the grant whichever event first occurs;

where the land is held for the purpose of some specific service, religious or secular,—when the service is no longer required;

- (c) where the land is held conditionally or for a term,—when the condition has been broken or the term expires, or on the expiry of seven years from the date of the grant, whichever event first occurs;
  - (d) in any other case,—on the expiry of one year from the date of the grant.

Determination of class of tenure and of amount of rent payable.

Determination of class of tenure and of amount of rent payable.

Determination of a grantee holding at a favourable rate of rent is enhanced, the grantee shall become a hereditary tenant from the date of the decree fixing or enhancing the rent.

222. A decree for ejectment under section 219 shall be executed in the same manner as a decree for the ejectment of a tenant and the provisions of sections 201 to 205 shall apply to every such decree.

- 223. The grantee of land held rent free or at a favourable rate of rent may make any improvement which a hereditary tenant might make, and the provisions of sections 53,60 to 62,64 to 71, and of section 179 shall apply to every such grantee as if he were a hereditary tenant.
- 224. Suits under this chapter shall, when the local area in which Procedue when the the land is situated is under settlement, be instidistrict is under settlet tuted in the court of the Settlement Officer or Ment.

  Assistant Settlement Officer, who shall have the powers of a court under this chapter.
- 225. Notwithstanding anything contained in Chapter XV, appeals from decrees or orders under this chapter shall be governed by the provisions of Chapter X of the United Provinces Land Revenue Act, 1901.
- 226. Nothing in this chapter shall affect the right of Government to assess revenue on any land in accordance with section 58 or section 103 of the United Provinces Land Revenue Act, 1901.

CHAPTER XI

GROVE-HOLDER

227. A grove-holder is a person to whom land has been let or granted by a landlord, or by an under-proprietor, or by a permanent tenure-holder for the purpose of planting a grove, and who has, in pursuance of such authority or in accordance with local custom entitling him to do so, or with the written permission of the landlord, under-proprietor, or permanent tenure-holder, planted a grove on land held by him as tenant (not being a permanent tenure-holder or a fixed-rate tenant) or as rent-free grantee of such landlord, under-proprietor or permanent tenure-holder, as the case may be:

Provided that where the permission was granted in Agra before the seventh day of September, 1925, and in Oudh prior to the commencement of this Act, the permission need not have been in writing and may have been either expressed or implied.

- 228. Notwithstanding anything previously contained in this Act, but subject in respect of the matters mentioned in clauses (a), (b), (c), (e), (f) and (g) to any custom or contract to the contrary—
  - (a) the rights of a grove-holder shall subsist until the land ceases to be grove-land. On the land ceasing to be grove-land the grove-holder shall become a non-occupancy tenant of such land holding from year to year.
  - (b) a grove-holder may replant trees as they are cut or die out, provided that the replanting is done before the land has ceased to be grove-land;
  - (c) the interest of a grove-holder shall be transferable by voluntary transfer or in execution of a decree of a Civil or Revenue court or otherwise;

- (d) the interest of a grove-holder shall devolve according to the personal law applicable to him;
- (e) a grove-holder may sublet the whole or any portion of his grove-land, but not so as to confer on his sub-tenant any interest outlasting his own interest and that of persons claiming through him or to relieve himself of any of his liabilities to his land-holder;
- (f) a grove-holder shall not be liable to ejectment by his land-holder except under section 189, or except on the ground that the land has ceased to be grove-land, but nothing in this clause shall be deemed to prevent the landholder from obtaining the sale of his grove-holder's interest in execution of a decree for arrears of rent;
- (g) the land holder shall have, as against the grove-holder, all the rights, conferred under Chapter VIII, of distraint and sale of the fruit, or, where these have a commercial value, of the flowers of the grove, or of any crops grown under or among the trees thereof, but not of any other produce of the grove;
- (h) where a person becomes a grove-holder in respect of land of which he is a tenant or rent-free grantee, he shall hold such land as grove-holder in supersession of all subsisting rights and liabilities so far as they are inconsistent therewith.
- 229. Whenever it is found in any suit or other proceeding relating to grove-land that such land is held by a person who has no proprietary right therein, the court may presume that he holds such land as a grove-

CHAPTER XII

THEKADARS

- 230. The farm or lease of a thekadar is called a theka, the person who grants it, the lessor and the area to which it relates, the theka area.
- 231. A theka may be made only by a written instrument executed by the lesser and shall be deemed to be a lease for agricultural purposes wishin the meaning of section 117 of the Transfer of Property Act, 1882.
- 232. (1) A thekadar may exercise during the period and to the extent of his theka all the rights of his lessor which thekadar may exercise.

  Rights of lessor which thekadar may exercise.
  - (a) the right to sue for enchancement of rent;
  - (b) the right to grant leases to tenants for a period exceeding the unexpired portion of the term of his theka;
  - (c) the right to make an improvement, except as provided in section 244;
  - (d) the right to sue a rent-free grantee or grantee holding land at a favourable rate of rent under the provisions of Chapter XI.

- (2) The rights mentioned in clauses (a) to (d) of sub-section (1) may be exercised by the thekadar only if they are conferred expressly by the terms of the theka.
- (3) Rights which may be exercised by a thekadar under the foregoing sub-section shall not be exercised by his lessor during the period of the theka
- Recovery of arrears of rent by thekadar.

  The covery are instituted within one year of the commencement of the theka, if legal proceedings for their recovery are instituted within one year of the commencement of the theka; and a thekadar shall not be entitled to recover any such arrears remaining due at the expiry of his theka, or at the time of his ejectment or surrender of the theka, whichever event first occurs, unless legal proceedings for the recovery of such arrears are commenced within one year of the expiry of the theka or of the thekadars ejectment or surrender of the theka.
  - 234. (1) The interest of a thekadar-

Restrictions on the transfer of, and on succession to, thekas.

- (a) shall not be saleable in execution of a decree of a Civil or Revenue court;
- (b) except as otherwise provided by the terms of the theka. shall not be transferable nor heritable.
- (2) Where a thekadar's interest is heritable, it shall devolve according to the personal law applicable to him, so far as is consistent with the retention by the lessor of a right or possibility of reversion.
- 235. No thekadar shall be ejected otherwise than in accordance Ejectment to be with the provisions of this Act.
  - 236. (1) A thekadar shall be liable to ejectment on one or more Grounds of ejectment. of the following grounds, namely,—
  - (a) on the ground that a decree against him for arrears of rent remains unsatisfied;
    - (b) on the ground of any act or omission prejudicial to the rights of the lessor or inconsistent with the purpose of the theka;
    - (c) on the ground that he, or any sub-thekadar under him, has broken a condition on breach of which he is by the terms of his theka liable to be ejected:
    - (d) on the ground that the term of the theka has expired or will expire at or before the end of the current agricultural year;
    - (e) in the case of a theka from year to year, on the expiry of a notice to determine the theka, provided that not less than six

45 32.45

months' notice ending on any date in the last year of the thekadar's tenure shall be given;

- (f) except in the case of thekas granted before the commencement of this Act, on the ground that the period of ten years has elapsed since the theka began, or on the ground that the period of the settlement of the local area in which the land described in the theka is situated has come to an end.
- (2) Notwithstanding anything in clauses (b) and (c) of subsection (1) no thekadar shall be ejected for non-payment of rent otherwise than in accordance with clause (a) of that sub-section.
- 237. (1) When a landlord desires to eject a thekadar on the Proceedure for eject.

  ment for non-payment of decreed arrears.

  the same.

  a landlord desires to eject a thekadar on the ground specified in clause (a) of section 236, he shall apply by way of execution of the decree to the court empowered at the time to execute
- (2) Thereafter the court shall proceed so far as may be in accordance with the procedure prescribed by section 183.
- 238. When a landlord desires to eject a thekadar on any other ground than that specified in clause (a) of section cases.

  236, he shall proceed by suit.
- 239. In a suit for the ejectment of a thekadar any sub thekadar When sub-thekadars may be joined as a party to the suit, and shall are to be made defended be so joined where the suit is on the ground of dants.

  any act or omission of such sub-thekadar or to which such sub-thekadar was a party.
- 240. The provisions of section 190 with regard to a tenant found Procedure in cases of liable to ejectment on a ground specified in clauses ejectment for detrimental acts, etc.

  (a) and (b) of section 189 shall apply in the case of a thekadar found liable to ejectment on a ground specified in clause (b) or (c) of section 236.
- 241. (1) Every decree or order for the ejectment of a thekadar shall be executed in accordance with the provisions of the Code of Civil Procedure, 1908, relating to the execution of decrees for delivery of immovable property, and the provisions of sub-section (2) of section 201 of this Act shall apply to every such decree or order.
- (2) No decree or order for the ejectment of a thekadar under subsection (1) shall be executed in respect of land in the actual occupation of the thekadar under or in pursuance of the theka before the first day of April in any year or after the thirtieth day of June in any year.
- Remedies of thekadar who has been wrongfully ejected from the whole or any part of the theka area, or wrongfully ejected fully prevented from exercising any of his rights as thekadar, by the landlord or any person claiming under or as agent of the landlord may sue for any or all of the following remedies:
  - (a) recovery of possession;
  - (b) an injunction;

- (c) compensation for such wrongful dispossession or unlawful interference;
  - (d) compensation for an improvement lawfully made by him.
- (2) The provisions of sub-sections (2), (3) and (4) of section 206 shall apply to thekadar in the same way and to the same extent as they apply to a tenant.
  - 243. A thekadar may with the consent of his lessor surrender his interest in the theka at any time.
  - 244. In the absence of anything to the contrary in the terms of the theka:
    - (a) a landlord, notwithstanding the theka, may make any improvement on or affecting the theka area which he is entitled under section 63 to make;
    - (b) a thekadar may with the written consent of the landlord make any improvement which the landlord could lawfully make.
- 245. A thekadar who has made an improvement which he is entitled to make shall be entitled to compensation as provided in sections 179 and 242 and the amount of such compensation shall be determined in the same way as compensation to a tenant as provided in section 67.
- 246. The provisions of sections 87 to 89, 122 to 129, 131 to 138, Application to thekadars of certain sections, to a thekadar in the same way and to the same relating to tenants.

  extent as they apply to a tenant.
- 247. The provisions of sections 267 and 268 governing the exercise by two or more co-sharers of their rights as against a common tenant shall be applicable also to the exercise of such right against a common thekadar.
- 248. If a thekadar remains in possession after the expiry of his theka, and the lessor accepts rents from him or otherwise assents to his continuing in possession, the theka is in the absence of an agreement to the contrary, renewed from year to year.
- 249. Every suit or application brought by a thekadar against his lessor, or against a thekadar by his lessor, application of the under the provisions of this chapter, which is of the same nature as any suit or application specified in the Fourth Schedule which may be brought by a tenant against his landholder or by a landholder against his tenant, shall be deemed to be included in that schedule under the same serial number as such similar suit or application

CHAPTER XIII

ARREARS OF REVENUE PROFIT, ETC.

250. A lambardar may sue a co-sharer for arrears of revenue Suits for arrears of payable to the Government through the lambar-revenue, etc., by lamdar by such co-sharer and for village expenses bardar.

and other dues for which such co-sharer may be liable to the lambardar.

251. A co-sharer who has paid arrears of revenue on account of suits for arrears of revenue by a co-sharer. Suits for arrears of co-sharer for the amount so paid.

Suits for arrears of revenue by a muafidar or assignee. 252. A muafidar or assignee of revenue may sue for arrears of revenue due to him as such.

Suit by a superior proprietor for arrears of revenue or rent.

- 253. A superior proprietor may sue for arrears of revenue or rent due to him as such.
- 254. (1) In the absence of the determination of the date by the Profit when divisible. Settlement officer, or of an express agreement among the co-sharers, profits shall be divisible on such dates as the Governor may, by rules made under this Act, prescribe.
- (2) Revenue or profits not paid on the day on which they fall due become on the following day arrears, and the lambardar or co-sharer or muafidar or assignee of revenue or superior proprietor, as the case may be, entitled to realize such dues, shall be entitled to claim simple interest on such arrears at one anna per rupee per annum.

255. (1) A co-sharer may sue the lambardar for settlement of Suit for settlement of accounts and for his share of the profits of a

accounts and profits mahal, or of any part thereof. against lambardar.

- (2) In any such suit the court may award to the plaintiff not only a share of the profits actually collected, but also of such sums as have remained uncollected owing to the negligence or misconduct of the lambardar.
- (3) In any such suit the burden of proving the amount collected shall be on the lambardar, and where he fails to discharge it the court may presume that the profits have been collected in full or with such deduction on account of unrealizable arrears as it considers reasonable.
- 256. (1) A co-sharer may sue another co-sharer for a settlement Suit for settlement of account, and for his share of the profits of a accounts and profits mahal, or of any part thereof.
- (2) In any such suit the plaintiff shall furnish a true account of his collections in the entire mahal, and when it is proved or admitted that any party to the suit has made collections the amount of which is in issue, such party shall be bound to furnish a true account of such collections. If he fails to do so the court may make any presumption against him which it considers reasonable.
- (3) In a suit under this section, the plaintiff shall make the lambardar and all co-sharers interested in the division of profits parties to the suit.
- 257. In any suit under sections 250, 251, 252, or 256 the plaintiff
  Provision for joinder may sue any number of co-sharers collectively,
  parties and form of but in such case the decree shall specify the extent
  decree in certain suits. to which each of the defendants is affected
  thereby,

17

258. The words "lambardar", "co-sharer", "muafidar", "assig.

Words "lambardar",
"co-sharer", etc. to
include "heirs", "igal
representatives", etc.
includes an under-proprietor.

CHAPTER XIV

COMPENSATION AND PENALTIES

Tenant entitled to compensation for illegal exactions, refusal to give receipt, etc. 259. If any landholder, in contravention of this Act:

- (a) exacts from a tenant any sum or produce in excess of the amount due from such tenant as an arrear of rent under this Act:
- (b) exacts from a tenant any sum the recovery of which is declared to be unenforceable under section 123;
- (c) collects any rent of which payment has been remitted in accordance with the provision of this Act, or before the expiry of the period of suspension, collects any rent of which payment has been suspended in accordance with the provisions of this Act;
- (d) without reasonable cause, refuses to deliver to tenant a printed receipt in the form prescribed by Schedule V for any rent paid by him;
- (e) without reasonable cause, credits a payment made by a tenant towards rent otherwise than to rent, or otherwise than to the year and instalment to which the tenant has requested the payment to be credited, or otherwise than as provided by section 124:

the tenant shall be entitled to recover from the landholder such compensation not exceeding Rs.200 as the court, having regard to the circumstances of the case, may decree in addition to any amount for value of produce which may have been so exacted, collected, or credited.

- 260. When in any suit for arrears of rent, or any suit in which the payment of rent is in issue between the landPower to award comholder and the tenant, the court finds that the landholder has without reasonable cause refused or neglected, to deliver to the tenant a receipt, or to prepare and retain a counterfoil or copy of the receipt in the manner prescribed by section 127 and by Schedule V, it may award to the tenant such compensation, not exceeding double the amount or value of the rent paid, as it may see fit to decree.
- 261. If a landlord or other landholder collects any rent of which

  Fenalty for collecting the payment has been remitted in accordance
  rent remitted or sus- with the provisions of this Act, or, before the
  pended. expiration of the period of suspension, collects
  any rent of which the payment has been suspended in accordance with

the provisions of this Act, the whole of the revenue or rent (as the case may be), remitted or suspended in his favour shall become immediately payable by him.

Penalty for illegal res 262. (1) If any person otherwise than in actraint, resistance to rescordance with this Act,—
traint, etc.

- (a) dishonestly distrains, sells, or causes to be sold, any property,
- (b) resists a distraint duly made under this Act, or in respect of which a notice under section 154 has been served on the tenant or cultivator, or clandestinely removes any property duly distrained under this Act,

he shall be deemed to have committed criminal trespass within the meaning of the Indian Penal Code.

- (2) Any person who abets the doing of any such act, shall be deemed to have abetted the commission of such offence.
- Penalty for unlawful re-entry on a holding.

  The person against whom a decree or order of ejectment from a holding or any portion thereof has been executed under the provisions of this Act, and who, so long as such decree or order remains in force, re-enters or attempts to re-enter, into occupation of the same without the written consent of the person for the time being entitled to occupy the same, shall be presumed to have done so with intent to intimidate or annoy the person in possession, within the meaning of section 441 of the Indian Penal Code,
- (2) Where a person is convicted of an offence of criminal trespass in the circumstances stated in sub-section (1), and it appears to the court convicting him that any person has, by reason of anything done in the course of committing the offence, been dispossessed of any land, the court may, if it thinks fit, order the dispossessed person to be restored to the possession of the same.

CHAPTER XV

PROCEDURE AND JURISDICTION OF COURTS

I-General Provisions

264. Subject to the provisions of section 308 all suits and applications suits and applications of the nature specified in the Fourth Schedule cognizable by Revenue shall be heard and determined by the Revenue courts only.

courts, and no courts other than a Revenue court shall, except by way of appeal or revision as provided in this Act, take cognizance of any such suit or application, or of any suit or application based on a cause of action in respect of which adequate relief could be obtained by means of any such suit or application.

Explanation—If the cause of action is one in respect of which adequate relief might be granted by the Revenue court, it is immaterial that the relief asked from the Civil courts may not be identical with that which the Revenue court could have granted.

Application of Code of Civil Procedure.

265. The previsions of the Code of Civil Procedure, 1908, except—

- (a) provisions inconsistent with anything in this Act, so far as the inconsistency extends,
- (b) provisions applicable only to special suits or proceedings outside the scope of this Act, and
- (c) the provisions contained in List I of the Second Schedule, shall apply to all suits and other proceedings under this Act, subject to the modifications contained in List II of the Second Schedule.
- 266. In any suit brought under sections 194, 200, 216, 218, or 219 of this Act, the court may, after framing the necessary issues, grant any relief which the court is competent to grant, and to which it may find the plaintiff entitled, notwithstanding that such relief may not have been asked for in the plaint:

Provided, first, that after framing such issues the court shall on the request of either party, grant reasonable time for the production of evidence:

Provided, secondly, that where the plaintiff has claimed a relief to which he was not entitled, the court may take this fact into consideration in awarding costs.

- 267. (1) The lambardar in an undivided mahal or in the common land of the mahal, thok or patti of which he is the lambardar is entitled in the absence of any contract or usage to the contrary to collect rents and other dues.
- (2) Wherever the lambardar is entitled under the provisions of sub-section (1) to collect rents, he shall also be entitled to settle and eject tenants, to eject rent-free grantees, to enhance rents, and to do all acts incidental to the proper management of the estate with a view to the common benefit:

Provided that a lambardar shall not be entitled on behalf of other co-sharers without their written consent to—

- (a) grant a theka;
- (b) sell or cut down trees or groves.
- 268. (1) Except as otherwise provided in section 267 where there Suits, etc., by co. are two or more co-sharers in any right, title or sharers in undivided interest, all things required or permitted to be property.

  done by the possessor of the same shall be done by them conjointly, unless they have appointed an agent to act on behalf of them all.
- (2) Nothing in sub-section (1) shall affect any local usage or special contract by which a co-sharer in an undivided property is entitled to receive separately the whole or his share of the rent payable by a tenant.
- (3) When one of two or more co-sharers is not entitled to sue alone, and the remaining co-sharers refuse to join as plaintiffs in a suit for money recoverable by them jointly, such co-sharer may sue separately for his share, joining the remaining co-sharers as defendants.
- (4) Where the tenant of any holding or the illegal transferee of a tenant is also a co-sharer in the proprietary right in such holding

nothing in this section shall require him to be joined as plaintiff in any suit or application brought or made against him as such tenant or illegal transferce under the provisions of this Act.

Applications on which orders may be passed without notice.

269. No notice to the opposite-party shall be necessary before orders are passed on applications under sections 131 and 137.

Procedure when tenant pleads payment in good faith to a third person.

- 270. (1) When in any suit brought under this Act-
- (a) by a landholder against an under-proprietor or a tenant for arrears of rent, or
- (b) by a tenant against a landholder to contest a distraint for arrears of rent, tenant pleads that he has paid the rent of the holding for the period in respect of which the suit is brought or the distraint made to a third person whom he in good faith believed to be entitled to receive the amount, the court shall, at the cost of the plaintiff, make such third person a defendant in the suit, and shall inquire into and decide the question.
- (2) If the question is determined in favour of the under-proprietor or tenant, the suit shall be decided in his favour and he shall not be made a party to any subsequent suit between the landholder and the third person for the recovery of the amount so pail or for the determination of the proprietary right in the holding.

Sale of under-proprietary right in execution of decree for arrear of

271. The interest of an under-proprietor, permanent tenure-holder, or fixed-rate tenant may be sold in execution of a decree for arrears of rent.

Special provisions relating to Oudh

- 272. A beneficial lease or other encumbrance created by an underRegistration of encumbrance created by underday of July, 1886, shall not be valid in the event
  of the sale of his rights and interests in execution of a decree for arrears of rent, unless the encumbrance has been
  registered under any rules of law for the time being in force in Oudh,
  within four months after the creation thereof, and not less than thirty
  days before the date of attachment of those rights and interests.
- 273. (1) When an under-proprietor creates any such encumbrance Proprietor's lien for and fails to pay to the proprietor all or any part of the rent subsequently accruing in respect of the land subject to the encumbrance, the encumbrancer shall be liable to pay to the proprietor the whole or the part of that rent, as the case may be, unless the proprietor has agreed in writing to waive any claim which he might otherwise have made on the encumbrancer under the section.
- (2) Where after the passing of the Oudh Rent Act, 1886, an underproprietor transfers his rights or any part thereof in land, and the transferee enters into possession, the transferee shall, subject to any agreement in writing with the proprietor to the contrary, be liable to pay to the proprietor any arrears of rent due in respect of the land at the date of the transfer.

- 274. (1) When land in Oudh is sold in execution of a decree under

  Right of pre-emption at execution sale in knocked down to a stranger, any co-sharer, other than the judgment debtor, may, before sunset on the day of sale, claim to take the land or lot as the case may be, at the sum at which it was so knocked down.
- (2) A like claim may be made, if the land is a proprietary tenure, by an under-proprietor, and, if the land is an under-proprietary tenure, by a proprietor.
  - (3) Any claim made under this section shall be allowed:

Provided that, if a claim to the same land or lot is made by a proprietor or under-proprietor as well as by a co-sharer, the claim of the co-sharer shall prevail:

Provided also that a claim shall not be allowed unless the claimant fulfils all the conditions of the sale binding on a purchaser.

- 275. Subject to the provisions of this Act, the provisions of sections 4, 5, 9 to 18 and 22 and no others of the Indian Limitation Act, 1908, shall apply to all suits and other proceedings under this Act.
- 276. The suits and other proceedings specified in the Fourth Schedule shall be instituted within the time prescribed in that schedule for them respectively.
- 277. For the purpose of the Court Fees Act, 1870, the amount of fee payable in the suits and other proceedings specified in the Fourth Schedule shall be computed as prescribed in the sixth column thereof.

II-Powers of Courts

Place of sitting of Revenue courts.

278. (1) The Board may sit for the disposal of cases under this Act at the headquarters of any district.

- (2) Every other Revenue court shall sit for the disposal of such cases as is provided in section 189 of the United Provinces Land Revenue Act, 1901.
- . 279. An assistant collector of the second class shall have power Powers of assistant to dispose of all suits specified in serial nos. 1 collector of the second to 5 (inclusive) of group A, in which the value of class.

  the subject-matter does not exceed two hundred rupees, and all applications included in group C of the Fourth Schedule.
- 280. An assistant collector of the first class shall have power to Powers of assistant dispose of all suits and applications specified in collector of the first groups A, B and C of the Fourth Schedule. class.
- 281. An assistant collector in charge of a sub-division shall have powers of assistant power to dispose of all applications specified collector in charge of a in group D of the Fourth Schedule.

  sub-dvision.

- 282. A collector shall have all the powers which may be exercised under this Act by an assistant collector in charge of a sub-division.
- 283. The Governor may confer on an assistant collector of the first
  Investment of assis. class all or any of the powers of a collector
  tant collector with the powers of Collector. class all or any of the powers of a collector
  under this Act, and he shall exercise such powers
  in respect of such cases or classes of cases as the
  Collector may direct.

Courts in which proceeding to be instituted.

284. (1) Notwithstanding anything contained in section 15 of the Code of Civil Procedure, 1908—

- (a) all suits specified in serial nos. I to 5 (inclusive) of group A, in which the value of the subject-matter does not exceed two hundred rupees, and all applications included in group C of the Fourth Schedule shall be filed in the court of the tahsildar;
- (b) all suits under serial nos. 6 to 14 (inclusive) of group A, and all other suits included in group A in which the value of the subject-matter exceeds two hundred rupees, and all suits included in group B of the Fourth Schedule and all applications included in group D of the Fourth Schedule, shall be filed in the court of the assistant collector in charge of the sub-division:

Provided that if there is no assistant collector in charge of the sub-division, all such suits and applications shall be filed in the court of the Collector:

Provided also that the Collector may by written order direct that any class of suits or applications referred to in this sub-section shall be instituted in the court of any other assistant collector competent to try them under the provisions of this Act.

Court in which certain application to be made.

(2) All applications included in group E of the Fourth Schedule shall be filed in the court empowered to entertain them under the provisions of this Act.

Appellate jurisdiction of Court

Appeal to be as allowed by Act. 285. No appeal shall lie from any decree or order passed by any court under this Act except as provided in this Act.

Appeals from original decrees

286. Except as provided by section 308 an appeal shall lie to the Appeals from decrees of assistant collector from every decree of an assistant collector

Appeals from decrees of assistant collectors of first class or Collector to Commissioner or Civil court. 287. (1) An appeal shall lie to the District Judge from the decree of an assistant collector of the first class or of a collector in any of the suits included in group A of the Fourth Schedule in which—

(a) the amount or value of the subject-matter exceeds rupees two hundred; or

- (b) the rent annually payable by a tenant has been in issue in the court of first instance, and is in issue in the appeal; or
- (c) the amount of rent payable separately to one or more of a number of co-sharers has been in issue in the court of first instance, and is in issue in the appeal;

and in any suit under sections 251, 252, 253, 255 and 256 in which-

(d) the amount of the revenue annually payable has been in issue in the court of first instance, and is in issue in appeal:

Provided that, when the amount or value of the subject-matter of the suit exceeds Rs. 5000, the appeal shall lie to the High Court, or the Chief Court as the case may be.

- (2) Subject to the provisions of sub-section (3) of this section and section 252, an appeal shall lie to the Commissioner from the decree of a collector or of an assistant collector of the first class in all suits included in group B of the Fourth Schedule.
- (3) In addition to the provisions of section 308 an appeal shall lie to the District Judge from the decree of an assistant Collector of the first class or of a collector in all suits except suits under Chapter X in which-
  - (a) question of proprietary right has been in issue between the parties claiming such right in the court of first instance and is in issue in the appeal;
  - (b) a question of jurisdiction has been decided and is in issue in the appeal.

Provided that when the amount or value of the subject-matter of the suit exceeds Rs.5,000, the appeal shall lie to the High Court or the Chief Court, as the case may be.

Appeals from appellate decrees

Apeals from appellate decree of Collector.

An appeal shall lie to the District Judge from the appellate decree of a collector in any suit in which -

- (a) a question of proprietary right has been in issue between the parties claiming such right in the first appellate court, and is in issue in the appeal; or
- (b) a question of jurisdiction has been decided and is in issue in the appeal.

Appeals from appellate decrees of Commissioner

An appeal shall lie to the Board from the appellate decree of a commissioner on any of the grounds specified in section 100 of the Code of Civil Procedure, 1908.

Powers of Board to reject an appeal summarily.

290. The Board may either admit an appeal or may summarily reject it.

291. An appeal shall lie to the High Court or the Chief Court. as the case may be, from the appellate decree of Appeals from appellate decree of District Judge. a district judge on any of the grounds specified in section 100 of the Code of Civil Procedure,

Appeals from orders

- 292. An appeal shall lie to the Collector from every judicial order Appeal to Collector affecting the rights of parties, including an trom order of assistant order rejecting an application for review, passed by an assistant collector of the second class.
- Appeal from or der of assistant collector of the first class and to the Collector of the first class and to the Commissioner from the original order of a collector in certain cases.
  - (a) orders deciding a question regarding compensation for improvements under section 179;
  - (b) orders under section 62, section 63, section 71 (c), and section 124.
- (2) An appeal shall lie from the following orders of an assistant collector of the first class or of a collector, namely orders mentioned in sections 47 and 104 and in order XLIII, rule 1 of the Code of Civil Procedure, 1908.

Such appeal shall lie to the court, if any, having jurisdiction under section 287 of the Act to hear an appeal from the decree in the suit, or in the case of application for execution, the court having jurisdiction to hear an appeal from the decree which is being executed.

294. No appeal shall lie from any order passed in appeal.

Appeals not to lie from appellate orders.

Review

- 295. The Board on its own motion or on the application of a party to the case, may review and may rescind, alter or confirm any decree or order made by itself, or by a single member.
- 296. Every other court shall be competent to review its judgment in accordance with the provisions of the Code of Civil Procedure, 1938, and all the provisions of order XLVII of the said Code shall apply to any such review.

Revision

- 297. The Board may call for the record of any case decided by any subordinate Revenue court in which no appeal lies either to the District Judge or to the Board, and if such subordinate court appears—
  - (a) to have exercised a jurisdiction not vested in it by law, or
  - (b) to have failed to exercise a jurisdiction so vested, or
  - (c) to have acted in the exercise of its jurisdiction illegally or with material irregularity,

the Board may pass such order in the case as it thinks fit.

298. The High Court or the Chief Court, as the case may be, may call for the record of any suit or application which has been decided by any subordinate Revenue court, and in which an appeal has to the

District Judge and in which no appeal lies to the High Court or to the Chief Court as the case may be; and if such subordinate court appears—

- (a) to have exercised a jurisdiction not vested in it by law, or
- (b) to have failed to exercise a jurisdiction so vested, or
- (c) to have acted in the exercise of its jurisdiction illegally or with material irregularity,

the Court may pass such order in the case as it thinks fit.

Transfer of cases

- 299. The Board may, on sufficient cause being shown, transfer any Transfer of cases by suit, application or appeal, or class of suits, applications or appeals from any Revenue court to any other Revenue court competent to deal therewith.
- 300. A commissioner may exercise within the limits of his division

  Transfer of cases by the same powers as the Board under the last
  Commissioner. preceding section.
- 301. (1) A commissioner may, with the previous sanction of the Transfer of appeals by Commissioner to Collector.

  Board, transfer any appeal or class of appeals, pending before himself, to any collector or additional collector within his division.
- (2) The order passed by collector or additional collector on an appeal transferred to him by a commissioner under sub-section (1) shall be subject to appeal and revision in the same manner as if it had been passed by the Commissioner.
- (3) The Commissioner may by order recall any appeal or class of appeals transferred to a collector or additional collector under subsection (1) to his own court.
- 502. A collector with the previous sanction of the Commissioner,
  Transfer of cases by or an assistant collector in charge of a sub-division collector or assistant with the previous sanction of the Collector may collector.

  transfer any case or class of cases, pending before himself, to any subordinate court competent to deal therewith.
- 303. A collector or an assistant collector in charge of a subwithdrawal of cases division may withdraw any case or class of cases by collector or assistant from any court subordinate to him, and may try collector. such case or class of cases himself, or transfer the same to any other subordinate court competent to deal therewith.
- Transfer and with pending before him to any assistant settlement drawal by settlement officer, and may withdraw any case or class of officer.

  cases from an assistant settlement officer and may try such case or class of cases himself, or transfer the same to any other assistant settlement officer.
- 305. A district judge may, with the previous sanction of the High Transfer of revenue Court or the Chief Court, as the case may be, appeals by district transfer any appeal or class of appeals, from the judge.

  decree of a revenue court pending before himself, to a civil judge competent to deal therewith.

- 306. A district judge may withdraw from a civil judge any appeal Withdrawal of revenue appeals by district court and try such appeal or class of appeal judge.
- 307. For the purposes of sections 302 and 303 the courts of all assistant collectors shall be deemed to be subordinate to the assistant collector of the second class to be subordinate to the assistant collector of the sub-division within which they exercise jurisdiction.
- 308. (1) If (a) in any suit or application filed in a revenue court

  Procedure when party against a person alleged to be the plaintiff's tenant or under section 200 the defendant pleads that he is not a tenant, has a proprietary right in the land, or
- (b) in any suit instituted under Chapter XIII the defendant pleads that the plaintiff has not got the proprietary right entitling him to institute the suit, or
- (c) in any suit instituted under sections 52 or 55 a dispute as to the proprietary right in the land in suit is raised, and such question of proprietary right has not been already determined by a court of competent jurisdiction, the revenue court shall frame an issue on the question of proprietary right and submit the record to the competent Civil Court for the decision of that issue only.

Explanation I—A plea of proprietary right which is clearly untenable and intended solely to oust the jurisdiction of the Revenue courts shall not be deemed to raise a question of proprietary right within

the meaning of this section.

Explanation II—"A question of proprietary right" does not include the question whether land in the actual possession of a proprietor thereof is held by such proprietor as his sir or khudkasht or as a tenant or sub-tenant,

(2) The Civil court, after re-framing the issue, if necessary, shall decide that issue only and return the record together with its finding on that issue to the Revenue court which submitted it.

(3) The Revenue court shall then proceed to decide the suit,

accepting the finding of the Civil court on the issue referred to it.

(4) Every decree of a Revenue court passed in a suit in which an issue involving a question of proprietary right has been decided by a Civil court under sub-section (2) of this section shall—

- (a) if the question of proprietary right is in issue also in appeal, be appealable to the Civil court which has jurisdiction to hear appeals from the court to which the issue of proprietary right has been referred;
- (b) if the question of proprietary right is not in issue in appeal, be appealable to the Revenue court.
- Procedure in appeal by a Revenue court, and is a matter in issue in appeal in the court of the District Judge or that determined a question of proprietary right.

  By a Revenue court, and is a matter in issue in appeal in the court of the District Judge or the High Court, and such appealable court has not before it all the materials necessary for the determination of such question, it may either:
  - (a) remand the case to the Revenue court, or

(b) frame issues with respect to such question, and refer them for trial to any subordinate Civil court of competent jurisdiction.

Questions of tenant right in Civil court

- 310. (1) If in any suit relating to agricultural land instituted in a Civil court the defendant pleads that he holds Procedure when a such land as the tenant of the plaintiff or of a is raised in a Civil court. person in possession holding from the plaintiff and such question of tenant right has not previously been determined by a court of competent jurisdiction the Civil court shall frame an issue on the plea of tenancy and submit the record to the appropriate Revenue court for the decision of that issue only.
- (2) The Revenue court after re-framing the issue, if necessary, shall decide that issue only, and return the record together with its finding on that issue to the civil court which submitted it.
- (3) The Civl court shall then proceed to decide the suit, accepting the finding of the Revenue court on the issue referred to it.
- (4) The finding of the Revenue court on the issue referred to it shall, for the purposes of appeal, be deemed to be part of the finding of the Civil court.

IV—Conflict of jurisdiction

- 311. (1) Where either a Civil or a Revenue court is in doubt Power to refer to High whether it is competent to entertain any suit, Court or Chief Court a application or appeal, whether it should direct question of jurisdiction. the plaintiff, applicant or appellant to file the same in a court of the other description, the court may submit the record, with a statement of the reasons for its doubt, to the High Court or the Chief Court as the case may be.
- (2) Where any suit, application or appeal, having been rejected either by a Civil court or by a Revenue court on the ground of want of jurisdiction, is subsequently filed in a court of the other description, the latter court, if it disagrees with the finding of the former, shall submit the record, with a statement of the reasons for its disagreement to the High Court or the Chief Court, as the case may be.
- '3) Provided that, if the court is a Revenue court subordinate to a collector, no reference shall be made under the foregoing provision of this section except with the sanction of the Collector previously obtained.
- (4) On any such reference being made, the High Court may order the court either to proceed with the case, or to return the plaint, application or appeal for presentation to such other court as it may declare to be competent to try the same.
- (5) The order of the High Court or the Chief Court, as the case may be, shall be final and binding on all courts subordinate to it or to the Board of Revenue.
- 312. When, in a suit instituted in a Civil or Revenue court, an Plea in appeal that appeal lies to the District Judge or to the High suit was instituted in Court or the Chief Court, as the case may be, an wrong court objection that the suit was instituted in the wrong court shall not be entertained by the appellate court unless such

objection was taken in the court of first instance; but the appellate court shall dispose of the appeal as if the suit had been instituted in the right court.

- 313. (1) If in any such suit such objection was taken in the court of Procedure when objection was taken in the tinstance, but the appellate court has before it all the material necessary for the determination of the suit, it shall dispose of the appeal as if the suit had been instituted in the right court.
- (2) If the appellate court has not before it all such materials, and remands the ease, or frames and refers issue for trial, or requires additional evidence to be taken, it may direct its order either to the court in which the suit was instituted, or to such court as it may declare to be competent to try the same.

(3) No objection shall be taken or raised in appeal or otherwise to any such order on the ground that it has been directed to a court not

competent to try the suit.

CHAPTER XVI

POWER TO MAKE RULES

- 314. The Governor may, after previous publication, make rules

  Power of Governor to consistent with this Act:

  make rules.
  - (a) as to the fees payable under this Act;
  - (b) as to the time of the year for execution of decrees for ejectment in any local area;
  - (c) as to the attestation of leases, counter-parts and agreements under section 50;
    - (d) as to the dates on which profits shall be divisible;
  - (e) generally for giving effect to the provisions of this Act; and
  - (f) as to the publication and cancellation of notification under section 22 (4).
- 315. The Board may, with the previous sanction of the local Government and after previous publication, make rules.

  Board to make rules consistent with this Act and with any rules made under section 314,
  - (a) for the guidance of officers in the determination, enhancement, abatement and commutation of rent;
  - (b) as to the manner of publication of a notice of abandonment;
  - (c) as to the procedure to be followed in applications under this Act;
    - (d) as to the transfer of cases by Revenue courts;
  - (e) as to the person before whom, and the mode in which, affidavits may be made and the matters which may be proved by affidavit; and
    - (f) generally for giving effect to the provisions of this Act.

. THE FIRST SCHEDULE

(See section 1)

AREAS EXCEPTED IN THE FIRST INSTANCE FROM THE OPERATION OF THE ACT

The districts of Almora and Garhwal

I—The Kumaun Division, consisting of the districts of Almora, Garhwal and Naini Tal, exclusive of the pargana of Kashipur.

II—The portion of the Mirzapur District lying to the south of the Kaimur range excluding the villages owned by Government,

III—The tract of country known as Jaunsar Bawar in the Dehra Dun District.

THE SECOND SCHEDULE

LIST I

Sections and Orders of the Code of Civil Procedure, 1908, which do not apply to suits or proceedings under this Act

Section 9.

Sections 68 to 72, inclusive.

Section 88.

Sections 113, 114, 115.

Order XXII, rule 8.

- XXXIII (Pauper suits). The whole.
- . XXXV (Inter-pleader suits). The whole.
- " XXXVI (Special case). The whole.
- " XLIV (Pauper appeals). The whole.
- " XLVI (Reference). The whole.

LIST II

Sections and Orders of the Code of Civil Procedure, 1908, which apply, subject to the modifications stated against each

Serial num- ber	Sections and Orders	Modifications
1	24	Applies only to the transfer of appeals under this Act by the High Court from the court of one District Judge to the court
2	33	of another District Judge. No decree need be prepared in the case of an application under this Act unless the preparation of a decree is prescribed by rule.
3	58(2)	Where a judgment-debtor has been released from detention under this section and the amount due under the decree does not exceed Rs. 100, the court may declare him absolved from further liability for payment of money under that
		decree, and such liability shall thereupon be extinguished except in regard to liability to ejectment.

Serial num- ber	Sections and Orders	Modifications
4	69	To the particulars not liable to attachment or sale shall be added "manure stocked by an agriculturist".
5	98	Nothing in this section shall require two members of the Board to sit together in the exercise of appellate or provi-
6	144	sional jurisdiction under this Act. In this section the words "or order" shall be deemed to be
ŗ	Order V, rule 5	inserted after the word "decree" wherever it occurs. In all suits un ier this Act the summons to the defendant shall be for the final disposal of the suit, unless the court is of opinion that the summons should be for the settlement of issues only.
8	Order V, rule 9-30.	A summons or notice may, if the local Government by rule, either generally or in respect of any local area or class of cases, so directs, be served by post either in addition to, or
ε	Order VII, rule	substitution for, any other mode of service. In addition to the particulars contained in this rule, the plaint shall specify the name of the village or mahal and of the pargana or other local division, in which the land is situate to which the suit or other proceeding relates and (unless such land can be otherwise adequately described) the number of each field according to the Government survey; and if the suit is for arrears of rent, the plaint shall contain a statement of account showing the annual demand for each period to which the suit relates, the amount (if any) received, and the amount claimed to be due;
		and if the suit is for ejectment of a tenant, the plaint shall set forth the ground or grounds on which the ejectment is sued for.
10	Order VIII, rule 6.	No set-off shall be allowed in any suit under this Act, except a sum due to the defendant on an unsatisfied decree under this Act or under any enactment hereby repealed.
11	Order XX, rule 6.	Every decree for rent shall also state the amount including interest, due on account of each agricultural year in respect of which relief is granted.
12	Order XXI	(1) No application for the execution of a decree shall be made by an assignce of the decree unless the assignor's interest in the land to which it relates has become and is vested in such assignce.
13		(2) If the property against which execution is applied for is a mahal or a share of a mahal, or the holding of a permanent tenure-holder, or an under-proprietor, the decree shall be sent to the Collector, who shall execute the same as if it had been a decree of his own court.
14	Order XLI. rule 1, read with Order XLII.	In addition to the copies required by this rule every memorandum of second appeal shall be accompanied by a copy of the judgment of the original court.
15	Order XLI, rule 11.	Nothing in this rule shall require the Board to bear any party before rejecting an appeal summarily.
16	Order XLI, rule 22(1)	No respondent in an appeal before a Revenue court shall, except by leave of the court, support a decree by raising a question of proprietary right decided against him in the court below unless, within one month from the date of service on him or his pleader of notice of the date fixed for bearing the appeal, he has intimated in writing to the appellate court his intention to do so.
17	Order XLI, rules 30 and 31.	No judgment of the Board need be dated, signed, pronounced in open court.

THE THIRD SCHEDULE

(See section 48)

FORM OF LEASE OR COUNTERPART

I, $\frac{A \cdot B}{F \cdot G}$, son of $\frac{G \cdot D}{H \cdot I}$, resident of E/J , have $\frac{1_{\text{eased}}}{t_{\text{aken on lease}}}$ the under-
mentioned land $\frac{\text{to } \overline{F}. \ G.}{\text{from } A. B.}$, son of $\frac{H. \ I.}{C. D.}$, resident of J/E , in mahal K ,
mauza L
(here adequately describe the holding and give details mentioned in section 48),
at an annual rent of Rs. ( ), payable in the following instalments and on the following dates, namely:
( ) Rs. on the ( ) day of ( )
( ) Rs. on the ( ) day of ( )
( ) Rs. on the ( ) day of ( )
( ) $\operatorname{Rs.}$ on the ( ) day of ( )
*the period of the lease being for ( ) years, that is to say from (date) to
Dated the ( ) day of ( ), 19 .
Signed \(\rangle A. B. \text{landholder.} \)
(or marked) F. G. tenant.
(Witness, if marked) M. N.

*To be filed up in the case of non-occupancy tenants only, and to be struck out in all other cases.

THE FOURTH SCHEDULE

(The jurisdiction both original and appellate specified in the heading of each group is in all cases subject to the provisions of sections 286, 308 and 310,

GROUP A-SUITS

(Suits triable, in the case of serial nos, 6 to 14 (inclusive), whatever the value, and in the case of serial nos. 1 to 5 (inclusive), when exceeding Rs.200 in value, by Assistant Collector of the first class—appeal, if any, to the Court; in the case of serial nos. 1 to 5 (inclusive) when not exceeding Rs.200 in value, by Assistant Collector of the second class-appeal to Collector):

Propor court-fees	When the arrears became As in the Court Fees Act, due.	Ditto.	Ditto.	Ditto,	Ditto.	Ditto.	Ditto.
Time from which period begins to run	When the arrears became due.	As in section As in soction 171	The date on which the sale takes place.	The date on which the right to sue accrues.	The date of realization	When the detrimental or in- consistent act is done or	When the damage is done or the waste begins or the condition is broken.
Period of limitation	Тркее уевгя	As in section 171.	Two months	Ditto	Ditto	One year	Ditto
Description of suit	For arrears of rent, or where rent is paid in kind for the money equivalent of such rent, including suit by an assignee and suits for the transfer of the tran	alrears under a person who has ceased to be a landbolder. To contest a distraint	To recover compensation for distraint and sale of property.	For compensation for wrongful acts in con- nexion with distraint.	For recovery of the amount realized from a sub-tenant by proceedings in distraint,	For the ejectment of a tenant on a ground specified in section 189.	For an injunction, or for the regair of damage or Waste, or for compensation,
Section of Act	142, 146 or 185, 191.	171	174	175	176(2)	189	190
Serial no.	-	C4	ထ	4	10	9	L

											מנפו יידי
Proper court-fees	As in the Court Fees Act, 1870.	Ditto.	Ditto.	Ditto.	Ditto.	Ditto.	Ditto.	Drtto.	Ditto.	Pitto.	Ditto.
Time from which period begins to run	When the arrears became due,	When the arrears were paid.	When the arrears became due	Ditto	When the share of the pro- fits became payable.	Ditto	The date of the exaction	Ditto	Ditto	The date of refusal	The date when payment wrongly oredited.
Period of limitation	Three years .	Dikto .	Ditto	Ditto .	Ditto .	Ditto	One month	Ditto	Ditto .	Phree months	Ditto
Description of suit	į ή į	ά, Έ	plaintiff on account of the definitable. By a musificar or assignee of revenue for afreats of revenue due to him as such.	By a superior proprietor for arrears of revenue of rent due to him as such,	By a co-sharer against a lambardar for his share of thee profits of a mahal, or of any part thencof.	By a cost as set of set	For sompensation for rent or produce exacted in excess of rent lawfully payable.	266 6) For pompensation of exacting illegal demands	For compensation for collecting remitted or suspended rent.	For compensation for refusing to deliver receipt for rent paid or to credit the rent paid as requested by the tenant,	For compensation for oredring payment made towards rent otherwise than to rent or to year or instalment requested by tenant or otherwise than as provided in section 127.
Section of Ast	9250	198	952	268	13	92		259(5)	289(0)	259(a)	259(a)
Serial no.	8	o,	9	Ħ	3	87.	77		H.	1 /	

GROUP B-SUITS

Suits triable by Assistant Collector of the first class—appeal to Commissioner except in the case of serial nos. 22, 23, 24 which are governed by section 225:

1					
Serial no.	Section of Act	Desoription of suit	Period of limitation	Time from which period begins to run	Proper court-fees
-	28	For reinstatement by ejected tenant	As in section 27.	As in section 27	As in the Court Fees Act, 1870.
Ø1		For division of a holding and distribution of rent,	None	None	On rent payable in respect of the part to be separated as in the Court Fees Act. 1870.
8	9	For a lease or counterpart	Do.	Do	As in the Court Fees Act, 1870.
41	62	For a declaration of plaintiff's right as ten-	Do	Do	Bight annas.
ΣΩ	23	By a landholder for a declaration as to who is his tenant.	Do	Do. ::	Ditto.
θ,	54	For a declaration as to any matter specified in section 48,	Do		Ditto.
	20	For a declaration if land claimed as tenancy is sir or khudkasht.	Do		Ditto.
30	778	To set aside a notice of surrender	Fifteen days	The date of the receipt or service of the notice.	Ditto.
Gs.	7.9	For possession by an heir or reversioner	Three years	The date on which entry by the landholder becomes known to the person en-	As in the Court Fees Act, 1870.

										, 1000
Proper court-fees	As in the Court Fees Act, 1870.	According to the amount of rent payable under the lease.	The same as if the suit had been brought by or against a single tenant.	As in the Court Rees Act, 1870.	Ditto.	bitto,	Ditto,	Ditto,	Ditto.	According to the amount of rent payable by the tenant.
ı whioh egins n	:	declaration sessment,	•	:	:	:	•	:	:	:
Time from which period begins to run	As in section 83	From date of declaration of the new assessment.	None	Do,	Do.	Do.	Do.	Do.	Do,	Do.
on on	section	•	:	:	:	;	:	:	:	•
Period of limitation	As in 860 83.	One year	None	Do.	Do.	Do.	Do.	Do.	Do.	Do.
Description of suit	For determination of rent	For the avoidance of a lease for a period exceeding term of landlord's engagement with the Local Government.	For commutation, abatement, enhancement	For commutation of rent	For abatement of the rent of a tenant other than permanent tenure-holder or fixed-rate tenant.	For abatement of the rent of fixed-rate tenant	For enhancement of the rent of a tenant cother than a permanent tenure-holder or fixed-rate tenant.	For enhancement of rent against fixed-rate tenant.	For relief against a tenant and his transferee on account of an illegal sub-lease or other transfer.	For the ejectment of a non-cooupancy tenant who contests his liability to ejectment.
Section of Act	88	98	76	108	=	112	9	11.7	187	190
erial no.	Q7	3	77	88	1 1	13	96	5	8	er er

							<del></del>
. Proper court-fees		On rent payable as in the Court Fees Act, 1870.	Ditto.	As in the Court Bees Act, 1870.	According to the annua letting value of the land as estimated by the plaintiff.	Ditto,	Ditto.
Time from which period begins to run		Commensement of this Act	From 1st July following date on which person without title took possession.	When the wrongful dis- possession takes place.	None		As in section 220
Period of limitation		Three years	Ditto	Ditto	None	ро	Twolve years.
Description of suit	For ejectment of persons occupying land without title and for damages—	(i) in case of a person occupying or retaining possession at the commencement of the Act;	(ii) in other cases	For recovery of postession of a holding or for compensation, or both,	For the assessment of revenue on a rent-free grant.	For fixing rent on a rent-free grant, or for enhancing rent on grants held on favourb rent,	For the ejectment of a rent-free grantee
Section of Act	200			206	216,217	214,218	214, 219
Seria] no.	20			2	22	88	42

ďΩ
ŝ
Ø
ف
$\sim$
CLAS
Ω
7
Ξ
$\sim$
$\mathcal{Q}$
F
$\mathbf{v}$
Ξ
H
Ε.
5
$\overline{a}$
OR OF THE SECOND
2
$\overline{a}$
Ξ
F
بر
恒
н
-
0
₹5
$\mathbf{\mathcal{C}}$
ANT COLLE
5
7
A
S
SIS
33
92
$\blacksquare$
-
3LE BY ASS
B
537
7
7
_
IA
=
щ
TBI
200
22
~
101
H
$\vdash$
₹.
CA
ICA
LICA
PLICA
PPLICA
A PPLICA
-A PPLICA
-APPLICA
APPLICA
C-APPLICA
C-APPLICA
T C-APPLICA
UP C-APPLICA
OUP C-APPLICA
ROUP C-APPLICA
ROUP C-APPLICA
GROUP C-APPLICA

Serial no.	Section of Act	Description of application	Period of limitation	Time from which period begins to run	Proper court-fees
Ħ	74	For the service of a notice of surrender under section 72 or 73.	As in section 74	As in section 74	Mil,
CQ1	181	For permission to deposit rent	None	Мопе	One rupee.
ွတ	187	For payment or refund of rent deposited under section 131,	Do.		As in the Court Fees Act, 1870,
4	071	For the deputation of an officer to make division, estimate or appraisament of produce or crops.	Do	Do	Ditto.
16	981	For recovery of arrears by distraint	As in section 156.	As in section 156	As in the Court Fees Act.
9	en e	For showing cause against proposed distraint	As in section 167.	As in section 157	Ditto,
- E	186, 191	For arrears of rent or ejectment in default	Тагво увягя	When the arrears became due.	Ditto,
ø, e	194	For the ejectment of non-occupancy tenant	None ·		Bight annas,

GROUP D-APPLICATIONS TRIABLE BY ASSISTANT COLLECTOR IN CHARGE OF SUB-DIVISION

photo-resignative description of the state o	Proper court-fees	According to the amount of rent payable for the more highly rented of the two plees of land exchanged,	As in the Court Flees Act, 1870.	Ditto.	Ditto.	Ditto,	Ditto.
	Time from which period begins to run	None	Do	Do	The date of the completion of the improvement.	None	The date of the completion of the improvement.
	Period of limitation	None	Do	Do	Six months	None	One year
	Description of application	To give effect to an exchange of land	For permission to make an improvement	Ditto ditto	Registration of Works	For establishment of right to make a work	For settlement of dispute as to an improvement,
	Section of Act	C- 9	62	89	8 8	11(1)(a)	71(1)(b)&(o)
	Serial no.	The second state of	A	60	4	10	8

CROTTP R.-OTHER APPLICATIONS

Section	Description of application	Period of limitation	Time from which period begins to run	Proper court-fees
70	How Henstmin tion of rent after ejectment	As in section	As in section 84	As in the Court Fees Act, 1870.
1	from or sur ender of part of holding. Then collection of rent as land revenue in case of general refusal to pay.	0,1	When notification in Gasette is published.	Ditto.
15 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1	Bor the ejectment of a tenant on the ground		The date of the final decree in the case.	Ditto.
•	.a. × +	Ditto	. Ditto	. Ditto.
	by this Act, not being a decree for arrears of rent or for a sum of money exceeding of rent inclusive of the costs of excenting Rafold inclusive of the costs of excenting			
	such detree upon which may have account after decree upon the sum decreed.		. :	Ditto
	For the execution of a decree for arrears of gent under this Act, not being a decree for gent under this Act, not being a decree for gent under this Act, not being a former exceeding Rs.500 inclusive		Ditto	
Bell Steel	of the costs of executing such decree, but exclusive of any interest which may have another agencied after decree upon the sum decreed.	agricultura calamity, other than		
		prices, in consequence of which there has been a	9	
		guspension or remission of the		

	As in the Court Fees Act, 1870.	Ditto. Ditto.	Ditto. Ditto.		Proper court-fees	As in the Court Pees Act, 1870, Ditto.
	As in the case of a decree of the civil court.	The date of the final decree in the case. As in section 205	The date of the decree or order.		Time from which pariod begins	The d ato of bue decree or order appealed against. Ditto
holdingwhich forms the subject-mat- ter of the decree, the pariod of thise years shall be extended by six months.	The period allowed for the execution of a decree of the civil the civil	court. One year As in section 205.	Ninety days None	GROUP F-APPEALS	Period of limitation	Thirty days Ditto Ninoty days
	For the execution of any money decree under this Ace for which provision is not made in serials nos, 4 and 5 of this Schedule.	For the exaction of any decree other than a money decree. For an adjudication as to the rent payable for the use of and after ejectment.	For a review of judgment For revision	Окот	Description of application	To a commissioner or to a district judge To the Board or the High Court
		205	2 95 and 296 297	- Ass	Section of Act	
	5	r 80	01		Serial num- ber	-1 04 80

FORM OF COUNTERFOIL AND RECEIPT FOR RENT

name)	bevieses sauoma ag	Norm—Under the law, separate receipts must be issued for each pay- in full of all amounts are from the the tenant to the landholder on any account whatevever.
1	Ilul ni 19diədW inaq ni 10 inamyaq	Signature of landholder or agent. Separate receipts must be issued for each per missed receipt will be treated as payme from the the tenant to the landholder on a
RECEIPT Page no. —— (name and f	-os no tehtet W droo tren to droo te sayst	tre of lum eccipts mus noist will hatenant to
RI Pag	reez bas tsiA	signate eparate mixed re
no. landhold from te	to exutaN -blod s'inanes 3ai	S S S S S S S S S S S S S S S S S S S
Book no — Receipt no. Name of lar Received fro of village——— follows:	biaq modw v3 (noitqiroseb)	Nons—Under the lains full of all amounts di
of v	etad	N
88 80	Ω	ing und
	Devieses tanount esseved g	agent. agent. sa for sa cas payme
her's name)	In: ni redredW trag ni ro trag ni ro trag ni ro trag ni received	Tholder or agent. It be issued for eatilities treated as payme
ze nc. me and father's name) patti	trag ni vo payment	re of landholder or agent. sa receipt must be issued for east receipt will be treated as payme
Page no	tner to tauco reservo to liut ni redtedW treq ni ro treq ni ro treq ni ro	ignature of landholder or agent. sparate receipts must be issued for ea a mixed receipt will be treated as payme om the tengal of the landholder on a
	tner to tauco reservo to liut ni redtedW treq ni ro treq ni ro treq ni ro	Signature of landholder or agent. Signature of landholder or agent. or of sayar. A mixed receipt will be treated as payme ounts due from the tengat to the landh older on a sr.
Book no. Page no. Receipt no. Beceipt no. Name of landholder Received from tenant (name and father's name). of village. naha! patti	-Diof, S'anknet Bai Tasy bna taiX Tash and year Norm—Under the law, separate receipts must be issued for each payment of rent or of sayar. A missal receipt will be treated as payment in full of all amounts due from the tenant to the land holder on any account whatsoeper.	

STATEMENT OF OBJECTS AND REASONS

In accordance with their determination to improve the condition of cultivators in these provinces Government appointed a committee to consider the alterations necessary in the Tenancy Laws of both Agra and Oudh, and have embodied in the present Bill the decisions come to as a result of the discussion in that Committee. The main provisions of the Bill are explained in detail in the notes on clauses below.

> R. A. KIDWAI. Minister of Revenue.

NOTES ON CLAUSES

Arrangement of the Bill-An attempt has been made to group the clauses of the Bill in what seems to be a natural division, viz interpretation followed by a separate chapter on sir, because the clauses relating to sir are not merely a matter of interpretation but of statement of rights in sir. This is followed by a chapter on devolution of tenancies including the extent of transfer, etc. and by a chapter on general provisions which includes the various rights and liabilities of landholders and tenants in respect of tenancies (including rights as to improvements, buildings and trees); and then by the chapter as to the fixing abating, commuting and enhancing of rent. Then follow the general provisions relating to payment and recovery of rent, and the special chapters dealing with distraint and ejectment. Special classes -rent-free grantees, groveholders and thekadars-are dealt with in specific chapters as in the Agra Tenancy Act and as is convenient; so also the chapter relating to suits, etc. for profits among co-sharers. A short chapter deals with compensation and penalties for the common forms of infringement of the law; and the procedure and jurisdiction of the courts including provisions as to questions of title and as to conflict of jurisdiction are brought together in one chapter as seems suitable. The last chapter deals briefly with the power to make rules. It will be seen that the inclusion of the provisions of the law in the Agra Tenancy Act and the Oudh Rent Act in one Bill based mainly on the Agra Tenancy Act has not unduly complicated or enlarged the contents of the Bill, which is but little longer than the Agra Tenancy Act as it now is. It may be that some elaboration is required for special cases, but the assimilation of the law relating to hereditary tenancies, ejectment, and enhancement and abatement of rent more particularly leads to some simplification. Apart from the consideration that no valid reason exists for restricting the rights of ordinary tenants in Oudh as compared with the rights of ordinary tenants in Agra, the administrative advantages of having one code of tenancy law for the public and for the courts and officers who have to deal with the law and are liable to transfer anywhere in the United Provinces are almost overwhelming.

Preamble—This follows the preamble of the Oudh Rent Act.

CHAPTER I

INTERPRETATION, ETC.

Clause 3—Interpretation - Definitions have been arranged in alphabetical order with a view to convenience and to obviate possibilities of a

grover and have a controlled an in the graph

SOUTH TO BE SHOWN THE PARTY Sand-term as Z for the C for the contract of t definition being overlooked amongst a series of definitions which are necessarily numerous.

Clause 3(6)—Groveland—The definition in section 3(15) of the Agra Tenancy Act is slightly altered to avoid litigation which has arisen on the ground that the trees do not prevent the land from being used as a grove at any particular stage.

The explanations appended to sub-section (15) of section 3 of the Agra Tenancy Act, 1926, have been omitted; the first seems to be superfluous as tea plants, rose bushes, etc. are obviously not trees; the second has been omitted to facilitate investment in groves of fruit trees.

Clause 3(8)—" Improvement"—The definition of "improvement" has been left untouched except (1) that the provisions of section 110 of the Agra Tenancy Act requiring in general the landlord's sanction to the erection of houses, planting of trees and digging of tanks have been incorporated in it, and (2) it has been made clear that the construction by the tenant of a dwelling-house and cattle-shed and the planting of trees in certain circumstances are improvements.

Clause 3(9)—The definition of "land" follows the Agra Tenancy Act, but it has been made clear that the erection of buildings, which constitute an improvement, does not bring the land on which they are constructed outside the definition of "land." This is necessary, as the tenant remains liable for the full rent of the land, including land occupied by such buildings. Section 3(3) of the Oudh Rent Act apparently allows a landlord, who charges rent for houses occupied by tenants in the abadi, to recover them under that Act; it is not proposed to continue this.

Sub-clause (11)—"Landlord"—It has been made clear that an under-proprietor in Oudh is not a landlord but that a sub settlement holder in Agra is a landlord.

Sub-clause (15)—"Rent" follows sub-section (3) of section 3 of the Agra Tenancy Act. What an under-proprietor pays is rent according to sub-section (8) of section 3 of the Oudh Rent Act, and "under-proprietor" is therefore included in the reference in this section.

The words in the Agra Tenancy Act to the effect that "rent" includes sayar in Chapter IX, have been omitted. A landholder is entitled to rent for land; and to sayar in respect, for example, of certain produce from land not comprised in the tenant's holding but the right to collect which may be leased out legitimately. There is no reason why all proceedings regarding sayar should not be under this Act, or why a landholder should go to the revenue court for recovery of arrears of sayar but to the civil court in regard to other matters effecting sayar. Sayar, it may be noted, does not include any cess the recovery of which is declared unenforceable under Chapter VII of this Act.

Sub-clause (16)—" Revenue" has been separately defined, as is done in sub-section (4) of section 3 of the Ondh Rent Act; and the definition has been expanded to make it clear that nominal revenue is also included. For examples of the desirability of a separate definition, Government proposals as to tenants of sir and Chapter X on rent-free grantees may be seen.

Sub-clause 22—"Under-proprietor"—This follows sub-section (8) of section 3 of the Oudh Rent Act, but for the word decree the words judicial decision have been substituted. This follows subsection (15) of section 3 of the Land Revenue Act (which is desirable). In the Oudh Rent Act decree is not defined and covers Civil court decrees as well.

Clause 4—(cf. section 8 of the Agra Tenancy Act and section 4, Oudh Rent Act)—The clauses of those sections dealing with reclaimed land are dealt with in a modified form in clause 22 in Chapter III. A new sub-clause is introduced to deal, first, with so called "perpetual" leases made after the Bill comes into force and also with agreements which would seek to convert a time-barred arrear of rent into a liability recoverable in a Civil court. It is proposed that all such agreements of both kinds should be void in tota. "Perpetual" leases have been, and would be, used as devices to prevent the real tenant from acquiring more than the rights of a sub-tenant.

Clause 6—The exemptions contained in this clause have been based partly on the Agra Tenancy Act, 1926, and partly on the Oudh Rent Act, 1886.

CHAPTER II

SIR

Separate definitions are necessary, for historical reasons, in the case of Agra and of Oudh, but provisions as to accrual of sir rights by continuous cultivation of khudkasht have been omitted in accordance with the proposals of Government.

Clause 12(2) is considered necessary owing to absurdity of the present position which is that, if a sir grove is sold, the purchaser only gets the trees while the seller becomes an exproprietary tenant in the land.

Clause 13 is new in accordance with the proposals that in future the period for which sir may be leased should be same as the period for which tenant-land may be sub-let.

CHAPTER III

CLASSES OF TENANTS

Clause 14 follows the Agra Tenancy Act with necessary additions.

Clause (c)—Tenants holding on special terms in Oudh—Has reference to section 71 of the Oudh Rent Act, and such tenants are referred in clause 18. It may be noted here that provisions for landlords to confer tenant-rights greater than those allowed by the law have been omitted, as, in all cases where this is practicable, tenants admitted to holdings by landlords or under-proprietors will be hereditary tenants. There is no real public advantage in maintaining provisions which, if used at all, are likely to be used chiefly to prevent genuine cultivators from obtaining full hereditary rights in the land.

Clause 19-Ex-proprietary tenants—Has been drafted with reference to—

- 1) the proposal that the restrictions on relinquishment of exproprietary rights embodied in section 15 of the Agra Tenancy Act and section 7A of the Oudh Rent Act should be deleted. In practice they have not been successful and have been responsible for much litigation;
- (2) the proposal that ex-proprietary rights should accrue in khudk isht cultivated for three years at the date of transfer.

Clause 19(8)—Of. section 14(8), Agra Tenancy Act—Apparently exproprietary rights can arise in groveland in Oudh, but there is no objection to the law being the same for both provinces now.

Clause 20—" Occupancy" tenants—In future no more occupancy tenancies will be created.

Clause 21—Hereditary tenants—Distinguished from occupancy tenants, because the rent-rates applicable have been at a different level from rent-rates applicable to old occupancy and privileged tenants and some difference will remain. The bulk of this class will be those who were statutory tenants or heirs of statutory tenants.

Clause 22—Lands in which hereditary rights shall not accrue—Has the effect of giving the same rights in Oudh as in Agra in respect of certain areas.

Sub-clause (4) is to provide for areas where owing to migration and a system of temporary cultivation, existence of full rights may prove an obstacle to cultivation.

Sub-clause (5)—Cf. section 8(3), Agra and section 4 (3) and (4), Oudh—The period and conditions allowed for "contracting" out of the provisions of the Act are considered too severe on tenants, and have been modified.

Clauses 24 to 27 are intended to cover the Government's proposals as to eir. While some redundancy is involved (i.e. subsequent references in Ejectment Chapter) it is thought best to present the proposed rights of tenants of sir in one place.

CHAPTER IV

DEVOLUTION, ETC. OF TENANCIES

Olause 30—Hitherto succession to the holdings of tenants in Oudh has in general been governed by personal law—with a saving as to collaterals of deceased stututory tenants. It is proposed in the public interest to have a prescribed table of heirs applicable to tenancies generally.

Clause 31—Table of heirs represents the Government proposals, which are based on the Agra Tenancy Act, section 24. It is desired to restrict succession by collaterals and unprofitable litigation as to "co-sharing." The restrictions as to remarriage in respect of classes II and V is also deliberate, otherwise some relative by marriage in a far distant place might oust the person who would normally take over the holding.

A CONTRACTOR OF THE PROPERTY O

Clause 32—Female holding interest inherited under clause 31—The section is intended to clear a position on which the High Court and the Board of Revenue held conflicting views. Government think that in these cases succession must pass according to clause 31.

Clause 33 deals with, and restricts, the possibilities of succession to a female who is tenant in her own right.

Clauses 35 to 39—Sub-letting—The existing unrestricted rights of permanent tenure-holders, and fixed-rate tenants have not been curtailed, but the right of sub-letting indefinitely enjoyed by ex-proprietary, occupancy, and "special terms" tenants in Oudh have been curtailed in the public interest. The object of Government is that tenants should be genuine cultivators, but the hereditary tenant in Oudh, and the non-occupancy tenant, should have equal rights with tenants of the same classes in Agra. Sub-letting has been forbidden altogether.

Clause 40 -Sub-section (3) of section 32, Agra Tenancy Act, is no longer needed.

Clause 42—Zar-i-peshgi leases are no longer to be void. Efforts to enforce the restrictions in section 34, Agra Tenancy Act, have been unsuccessful and have led to unprofitable litigation. The same provision should apply to Oudh as well as to Agra.

Clauses 43 and 41 are based on sections 35 and 36, Agra Tenancy Act. The law appears to be the same in Oudh.

Clause 45—Cf. section 37, Agra Tenancy Act and "Explanation" to section 39, Land Revenue Act, as amended in 1932—Specific provision is required for Oudh. The landholder has been made a necessary party to a suit and distribution of rent has been made compulsory when a division of a tenancy is made. To protect the interests of her heirs or reversioners, it is provided that division and distribution will in the case of a widow hold good only during her life time or until remarriage.

Clause 47 - Exchange of land is section 39, Agra Tenancy Act, slightly expanded.

CHAPTER V

GENERAL PROVISIONS RELATING TO TENANCIES

Clause 48—Particulars of a valid lease follows sections 125 and 123, Agra Tenancy Act and sections 8 to 11, Oudh Rent Act, with slight expansion, (a) of sub-clause (2) is not in the Ondh Rent Act, and (f) is not in the Agra Tenancy Act.

Clause 49 reduces the period in section 126, Agra Tenancy Act, from five years to one year. But the period is already one year in the case of a sublease—vide section 29(4), Agra Tenancy Act. Section 156, Oudh Rent Act, is now unnecessary.

Clause 50—Attestation in lieu of registration would suit in Oudh as well as Agra.

Clause 50 follows section 30. Oudh Rent Act, rather than section 128, Agra Tenancy Act, as being better.

Clause 52 follows sub-section (1) of section 121, Agra Tenancy Act. For sub-section (2) of that section, see clause 56.

Clauses 55 and 57 are new. In certain parts of the province in disputes between landholders and tenants over land wrongly recorded as khudkasht, civil courts have issued temporary injunctions on a large scale prohibiting tenants from cutting or removing crops. Disputes of this nature should be cognizable by Revenue courts, which should thave specific power to issue temporary injunctions. Under clause 264 initial jurisdiction will vest in the Rovenue courts. This is desirable as proceedings in Revenue courts are more expeditious and much less expensive.

Clause 58-Improvements, buildings and trees.

Clause 60 follows section 113, Agra Tenancy Act, and may be borne in mind with reference to objections that tenants might plant trees damaging the fields of their neighbours.

Clause 61 is precautionary.

Clause 62 deals with applications to build dwelling-houses as well as with applications to make improvements which the tenant is not entitled to make without the landholder's consent because in the former case unless sanction is given, no compensation will be paid on ejectment.

Clause 63—Priority for the landholder in the right of making an improvement has not been repeated in this clause (cf. section 115, Agra Tenancy Act, and section 29, Oudh Rent Act).

Clause 64 deals with right to compensation for improvements other than houses, cattle-sheds and trees on the lines of section 116, Agra Tenancy Act [cf. section 22(1), Oudh Rent Act]; and clauses 65 and 66 with the special provisions as to houses, cattle-sheds and trees under the Government proposals.

Clause 68 is based on section 25, Oudh Rent Act. There is no provision in Agra, but in view of extended rights to tenants, it might be helpful to register costs of works at the time they are made.

Clause 69 is section 28, Oudh Rent Act, adopted. It is more suitable now than section 119, Agra Tenancy Act.

Clauses 72-75—"Surrender" has been enlarged to cover cases where partial surrender is allowable. For determination of rent in such cases, see clause 84. The Agra law is slightly more liberal than Outh and has been followed.

Clause 76—Abandonment follows sections 107-108 of Agra Tenancy Act (more liberal than Oudh) with slight amendments of a clarifying nature and with special provision for alluvial mahals.

Clause 77-Filing of a notice by the landholder made compulsory.

CHAPTER VI

DETERMINATION, ETC. OF RENT

The order of provisions in the two existing Acts is not good. This chapter is arranged in order of: general provisions; provisions as to rent-rates; and then (each separately) provisions as to abatement, commutation, enhancement. The terms "roster," "roster year," "Special Officer," "fair and equitable rates" have been dropped. With specific

provisions as to when rent-rates may (not shall) be revised and as to the basis of rents, mechanical rigidity as to the year of revision is not required. Administratively, it has been impossible to comply with the rigid provisions of the existing Acts as to "roster" years. The officer revising rates, whether at settlement or between settlements, is called the "rent-rate officer" not the "Special Officer," which is meaningless. As to Oudh in particular, sections 33(2), 35, 36, 37—Explanation II, and 39 to 46 are not reproduced. This means discontinuance of "permanent" rents, and of enhancement by notice; and application of the same period of rent duration, and same limits of enhancement, as in Agra.

Clause 83 - Cf. sections 45-46, Agra Tenancy Act, and section 32B, Oudh Rent Act—It is fair that the proceeding contemplated should form one transaction and that separate suits should not be necessary.

Clause 84 — Determination of rent on partial ejectment (cf. section 124, Agra Tenancy Act) has been adapted to include cases of partial surrender also.

Clause 85—Sub-clause (e), amends section 67(1)(d) of the Agra Tenancy Act so as to allow enhancement out of the usual term only when there has been an improvement by or at the expense of the landholder.

Clause 86 reverts to the law as it was in section 49, Act II of 1901, as being fairer than the law in section 71, Agra Tenancy Act, or section 35, Oudh Rent Act.

Clause 87—Remission or suspension of revenue has been made to defend a remission or suspension of rent. The consequent remission of revenue is very complicated and the details have been left to the rules.

Clause 92 follows section 50A, Oudh Rent Act, which is simpler than the repetitions appearing in sections 53, 54, 67 and 70, Agra Tenancy Act.

Clause 93 is based on section 61, Agra Tenancy Act, but without sub-section (1), the justice or need for which is no longer apparent, and without sub-section (3), which is unnecessary.

Clause 97 provides for the latest rates being legal until revised.

Clause 101—As to the provisos, see opening note on this chapter.

Clause 102 reproduces the salient features of sections 52-54, Agra Tenancy Act, II of 1901, which were, inadvisedly and without any real examination, omitted when the Agra Tenancy Act, 1926, was framed.

Clauses 105 and 106—See Government's proposals as to the basis of rent-rates. Rules will be necessary, and any attempt to incorporate the details of rules in the law would undoubtedly lead to anomalies and great confusion. On this subject the law can only satisfactorily enact the principles on which rents are to be treated.

Clause 108 follows section 60, Agra Tenancy Act, but is new for Oudh.

Clause 116 reproduces a provision [section 50(2), Oadh Rent Act] existing in Oadh but not in Agra which seems necessary.

CHAPTER VII

PAYMENT AND RECOVERY OF RENT

Clause 121 reproduces the substance of section 152(1) and (3), Agra Tenancy Act, and section 72 Oudh Rent Act. It has been placed here because the hypothecation is general, and does not apply only to distraint of crops.

Clause 123 is based on section 74 of the Bihar Tenancy Act, with reference to Government proposals; and its adoption necessitates revision of sections 56 and 86 of the Land Revenue Act.

Clauses 124 and 125 amend section 134, Agra Tenancy Act, and section 13B, Oudh Rent Act, in accordance with the Government proposals.

Clause 126 introduces a rule of evidence and is tased on section 54(3) of the Bibar Tenancy Act

Clauses 127 and 128 amend section 140, Agra Tenancy Act, and sections 13 and 13A, Oudh Rent Act, according to Government proposals.

Clause 129 provides for a statement of account on demand by the tenant; and

Clause 130 follows Government's proposals and section 59, Bihar Tenancy Act.

Clauses 131 to 138 follow sections 141 to 151, Agra Tenancy Act, and sections 14 to 16, Oudh Rent Act. Deposit of less than the full rent believed due would give great scope for friction, and (without the conditions given in section 131) to litigation between landholders and tenants seeking to favour one co-sharer as against another.

Clauses 139 to 142. Produce rents follow sections 137 to 139, Agra Tenancy Act, in preference to sections 30 and 31, Oudh Rent Act, but sub-section (4) of section 137 has been omitted as the substance of this has been provided for later in the Bill.

Clause 147 provides that the landholder may, alternatively to appraisement proceedings, bring a suit (with money equivalent of an arrear at the appropriate rent-rates) for arrears,—a point on which there have been conflicting rulings.

Clause 143 gives Government power to alter the dates of instalments in any local area after previous inquiry. Every case would need very careful investigation, as conditions vary locally and within an area, very greatly.

Glause 144-The rate of interest is reduced as proposed by Government.

Clause 145 might perhaps be more suitably expressed as a modification of the application of the Civil Procedure Code, but a clear general prohibition is considered desirable.

Clause 151 reproduces what is a permanent section (12A) of the Oudh Rent Act and was a temporary section (132A) of the Agra Tenancy Act, in accordance with the Government proposals.

CHAPTER VIII

DISTRAINT

In general, the modifications in the law are explained by and in the Government proposals. The tenant (or cultivator) has been made responsible for the crop, to get rid of the shahna, who is responsible for so much of the abuse of distraint, and provision has been made for the sale of standing crops, if necessary, at the site, with the same object of preventing wastage and expense.

Clause 152(d)—The object of the restriction is to prevent undue expenses and harassment for petty sums.

Clause 153(3) —See Government proposal.

·Clause 154—The particulars in sub-section (2) should certainly be given: vide section 122. Bihar Tenancy Act.

Clause 155-Sub-clause (3) is new-See opening note on this chapter

Clause 156—The Government proposals say seven days, but three days is as much as is needed, particularly having regard to the time limit for a sale.

Clause 158-Cf. Government proposals, and section 123, Bihar Tenancy Act.

Clause 162 (1) provides for possible sale of standing crop.

CHAPTER IX

EJECTMENT

The chapter first states general provisions, then deals with classes of tenants according to their rights, existing and proposed. Ther present law differs as between Agra and Oudh. In Agra, there can be ejectment by notice for undecreed arrears; in Oudh ejectment for arrears must be by suit. Ejectment of persons holding land without title follows, and then provision for enforcement of ejectment and for remedies for wrongful ejectment. The Agra law is less cumbrous and fairer to tenants than the Oudh law, on the whole, and has been used as the basis of this chapter. Occupancy tenants in Oudh come, as a matter of public policy, under restrictions as to ejectment for illegal transfers and detrimental acts. "Refusal to pay" the rent (Oudh) is dropped as a (superfluous) ground of ejectment.

Clause 180 is new (Government Proposal 59) and is intended to discourage litigation in which cases are defended chiefly with the object of putting off payment of rent which is actually due.

Clause 182 attempts to secure that notices of ejectment in all cases will give full details, and that service of notice will be genuine.

Clause 185—Government's proposal. The "discretion" given in sections 80 and 81, Agra Tenancy Act, to courts has been very arbitrarily exercised.

Clause 188—Ejectment for illegal transfer need not necessarily be from the entire holding, as is at present the law in Oudh (sections 62, 62A, Oudh Rent Act).

Clauses 191 and 192 are necessitated by the fact that the time allowed to non-occupancy tenants to pay arrears is shorter than that allowed to other tenants.

Clause 194, sub-clause (c) provides for ejectment in special cir. cumstances of tenants of sir.

Clause 199 corresponding to section 93, Agra Tenancy Act, and section 56, Oudh Rent Act, so far as applicable, does not reproduce the provision of sub-section (3) of section 90, Agra Tenancy Act, and section 91, Agra Tenancy Act. Second notice was perhaps a desirable precaution before statutory tenants and heirs obtained hereditary rights, but is now unnecessary.

Clause 200 reproduces section 44, Agra Tenancy Act. Section 127, Outh Rent Act, is somewhat analogous, but provides no remedy of ejectment in a Revenue court. The period of limitation is being altered (cf. Schedule IV) for reasons given in the Government proposals. Unexpired limitation under the Agra Tenancy Act, section 44, will be limited to three years.

Clause 202—Cf. section 94, Agra Tenancy Act, section 63, Outh Rent Act.—Amended to apply to Civil courts as well as Revenue courts—the period should be the same for both.

Clause 204—The "option" given to the landholder to purchase by section 97, Agra Tenancy Act, has in practice been unfair to the tenant and has not been reproduced.

Clause 206—Remedies for wrongful ejectment (cf. section 99, Agra Tenancy Act) in sub-clause (6) of sub-section (1) the words "ad nitted by" have been substituted for the words "claiming through" the land-holder. The latter put the tenant under the necessity of proving what, often, he could not possibly prove.

CHAPTER X

RENT-FREE GRANTS AND LAND HELD AT A FAVOURABLE RATE OF RENT

Provision is made for both (as in Oudh); and the distinctions drawn in each province between rent-free grants which are resumable or assessable, and those which are not, are separately maintained. But it is not proposed that grants on a favourable rate of rent (using that expression in the technical sense defined in the Oudh Rent Act) should any longer be resumable though rent may be enhanced, in either province. Groveland need not be entirely excluded, as at present by section 107 (618), Oudh Rent Act, from the provisions; the explanation to section 107 H, Oudh Rent Act, reproduced, safeguards proprietors to the extent necessary.

Clauses 210 and 211 are new in the case of Oudh; but the "presumption" in section 184, Agra Tenancy Act (clause 211), should not be mandatory in the case of groveland. To make it so is arbitrary and conflicts with section 198, Agra Tenancy Act.

Clause 212 is based on section 1071, Oudh Rent Act, and may apply to Agra also, as grants of this kind are not to be resumable—of. Clause 219.

Clause 220 embodies those parts of section 189, Agra Tenancy Act. and of sections 107B, 107C (first proviso), and 107E [clause (a)], Oudh Rent Act, which, as a matter of public policy, should be re-enacted.

Clause 221-No restrictions should, as a matter of public policy, be

placed on the enhancement of "favoured" rents under this clause.

Clause 223—The grantee should have a right to make improvements in Oudh, as now in Agra.

CHAPTER XI

GROVEHOLDERS

There is no specific provision in Oudh. The law rests on customs, contract, and judicial decisions, and is much the same as in Agra. Occupancy tenants in Oudh have a right to plant groves, but the law as to the transfer of rights is conflicting. As a matter of public policy, the Agra law, which safeguards the groveholder adequately, should apply to both provinces.

Clause 227 is section 196, Agra Tenancy Act, simplified and expanded to include Oudh, where grants or leases should in future be in writing as in Agra.

CHAPTER XII

THEKADARS

It is desirable to consolidate the law in one chapter for Oudh as well as Agra, and the Agra law is a suitable basis. There are no differences of material importance.

It would be impossible severely to restrict the granting of thekas without considerable hardship and disturbance, particularly in Oudh, of the present position in respect of small zamindars and small thekadars. But in future no theka need be for more than ten years, and all thekas should be terminable at settlement. Long-term thekas are against public policy; so are conditions in thekas whereby a thekadar contracts himself out of the benefit of remissions in rent and revenue made under the orders of Government or under the law. Once a theka is granted, however, the remedies of the thekadar for wrongful ejectment should be on the wider scale allowed in Agra. Those sections of the law relating to tenant's rights—printed receipts, methods of payment, etc., which can properly be applied to thekadars should be so applied; in this respect the present Oudh law is wider than that of Agra.

Clause 234—The "premium" restriction in section 203(b), Agra Tenancy Act, gives oblique recognition to a practice which is against public policy and has been omitted.

Clause 236, sub-clause (d)—The corresponding sub-clause in Agra Tenancy Act has the effect of giving the thekadar an extra year to hold on after action is taken, which probably was not intended and is not desirable.

b-clause (f)—See introductory note to this chapter.

Clause 241 follows section 210, Agra Tenancy Act. The right to enforce ejectment at any time, given in Oudh by section 64. Oudh Rent Act, is hardly justifiable.

Clause 242 gives more redress to a thekadar in Oudh than hitherto under section 56, Oudh Rent Act.

Clause 243, empowering a thekadar to surrender with consent, is new for Oudh.

CHAPTER XIII

ARREARS OF REVENUE, PROFITS, ETC.

This chapter follows Chapter XIV of the Agra Tenancy Act. In Oudh, hitherto provision has been made for suits of the nature indicated in clauses (2), (15), (16), (17), and (18) of section 108, Oudh Rent Act. The Agra law can be applied to Oudh without apparent difficulty. Even on points on which the Oudh Rent Act is silent the case law has been on the lines of the Agra Tenancy Act.

- 2. In Oudh revenue and profit cases have been triable by an assistant collector, second class, if the value does not exceed Rs.100. In Agra, whatever the value, such suits are triable by an assistant collector of the first class. Profit cases are complicated and need careful handing, and jurisdiction in Agra is based on right lines.
- 3. The period of limitation for suits under this chapter is generally three years in both provinces. Under section 103 (16), Oudh Rent Act, though the period for the recovery of an arrear of revenue is three years, the period for claiming compensation for revenue against joint lambardar, and for village expenses and other dues against the cosharer, is one year. This distinction need not be maintained. The three years limitation provided in the Agra Tenancy Act may be adopted.

Clause 256 is a redraft of section 227, Agra Tenancy Act, intended to avoid points on which there has been litigation, and to avoid multiplicity of suits.

Clause 257 has the same object, and

is of fronce littles Markett in the first

Clause 258 (section 229, Agra Tenancy Act) would make suits in Oudh against heirs of deceased lambardars, etc. cognizable by the Revenue courts, as they are in Agra.

CHAPTER XIV

PENALTIES

Is introduced to provide penalties and compensations on more stringent lines than hitherto (vide Government proposals) in case where there is no other specific provision.

Clause 259—It is desirable to have one section to deal with these infringements; also to fix a maximum monetary penalty rather than to express the penalty in terms of rent (as e.g. is done in sections 48, 76, 142, Agra Tenancy Act), and to leave the amount within that maximum to the discretion of the courts.

CHAPTER XV

PROCEDURE AND JURISDICTION OF COURTS

This follows mainly the law of Agra, with exceptions, where needed, for Oudh.

The present order of Chapters XV, XVI and XVII, Agra Tenancy Act, is confusing and they have been re-arranged as one chapter with 'Questions of title" and "Conflict of Jurisdiction" brought into subsections in their proper place. It does not seem necessary to repeat the provisions of section 254, Agra Tenancy Act, which was new in Agra in 1926 and which gave the Board the power to refer to the High Court. Outh has no such provision.

Clause 264—Cf. section 230, Agra Tenancy Act—The opening words of section 108, Oudh Rent Act, do not mention "applications" but there seems no good reason why the "application" sections in this Bill should not apply to Oudh.

Clause 266 gives power to a court to grant relief which it is competent to grant other than the relief prayed for, in certain cases, to which more might possibly be added. Such provision already exists in section 192, Agra Tenancy Act, in respect of suits under sections 186, 187 and 188 and section 44 of that Act. But the principle might be misused if applied too widely.

Clause 263 is section 265, Agra Tenancy Act, slightly expanded to cover cases where indefiniteness has caused litigation.

Clause 270—Cf. section 270, Agra Tenancy Act, and section 138, Outh Rent Act is concerned with safeguarding the tenant rather with a "question of title" and is therefore placed here in general provisions. But in both the existing Acts the wording insists on a tenant proving habitual payment, which he cannot do if it is a matter of a first or second payment; and it is proposed to revert substantially to the position as it was in the Agra Tenancy Act of 1931, section 198, in this respect.

Chauses 272 to 274 are, by the nature of their contents, special to Oudh. Pre-emption in Oudh is partially governed by the Oudh Laws Act, 1876.

Clause 275, as to limitation, follows section 123, On the Rent Act, rather than section 231, Agra Tenancy Act, which would appear (incorrectly) to imply that only section 5 of the Limitation Act applies, whereas the other sections specified also apply.

Clause 276—It is convenient to express the specific limitation in each case in a schedule, as is already done in Schedule IV, Agra Tenancy Act.

Claus: 281—The Oudh Act does not "recognize" the Sub-Divisional Officer as such. It is desirable that the law should be the same, also that the Sub-Divisional Officer should have the power to leaf with exchange of land.

Clause 305 empowers the District Julge to transfer or withdraw revenue appeals. Government believe that they have such power at present, but doubts, it is unlessood, have been expressed by some courts.

Clause 310—Question of tenant-right in Civil court (cf. section 273, Agra Tenancy Act) is slightly amended to bar the relitigating of questions of tenant-right already decided by a competent court.

CHAPTER XVI

POWER TO MAKE RULES

Clause 314—The power of Government to make rules under the Tenancy Law is new, so far as Oudh is concerned.

No "miscellaneous" "Saving" clauses appear to be required. Separate legislation will deal with the situation arising when the Stay of Proceedings (Revenue Courts) Act, 1937, expires.

SCHEDULES

Schedule I—Cf. section I. Agra Tenancy Act—As the legislature by section 16 of the Agra Tenancy Act, gave all tenants of Government estates in Agra occupancy rights, and as all tenants-in-chief, except in certain excluded or excludable classes or area, will now have hereditary rights, there is little point in maintaining the long and involved list of Government and other villages in B of Schedule I of Agra Tenancy Act. The other areas must remain until the application to them of laws governing the rest of the province in general has been examined.

SCHEDULE V-Form of receipt and counterfoil is new.

APPENDIX H

(See page 732, supra)

[AS AMENDED BY THE SELECT COMMITTEE]

THE UNITED PROVINCES BORSTAL BILL

An Act to make provision for the establishment and regulation of Borstal institutions in the United Provinces and for the detention and training of adolescent offenders therein.

WHEREAS it is expedient to make provision for the establishment and regulation of Borstal institutions in the Preamble.

United Provinces and for the detention and training of adolescent offenders therein;

It is hereby enacted as follows:

Short title, extent and commencement.

1. (1) This Act may be called the United Provinces Borstal Act, 1938.

- (2) It extends to the whole of the United Provinces.
- (3) It shall come into force on such date as the Provincial Government may by notification appoint in this behalf.
  - Definitions.

    2. In this Act unless there is anything repugnant in the subject or context—
    - (1) "Borstal institution" means a place in which offenders may by detained under this Act and given such industrial training and other instruction and subjected to such disciplinary and moral influences as will conduce to their reformation;
      - (2) "Detained" means detained in a Borstal institution;
      - (3) "Inmate" means any person ordered to be detained;
      - (4) "Offence" means—
      - (i) an offence punishable with transportation or rigorous imprisonment under the Indian Penal Code, other than—
        - (a) an offence punishable with death;
        - (b) an offence publishable under Chapter V-A or Chapter VI of the said Code;
      - (ii) au offence punishable with imprisonment u Public Gambling Act, 1867, the Opium Act, 1878, or t Provinces Excise Act, 1914;
    - (5) "Officer" means an officer of a Borstal institution in such manner as may be prescribed;
    - (6) "Prescribed" means prescribed by rules mad-Provincial Government under this Act;
    - (7) "Security for good behaviour" means security behaviour taken under section 109 or section 110 of the Criminal Procedure, 1898;
    - (8) "Superintendent" means Superintendent of a institution appointed in such manner as may be prescribed.

Establishment Borstal institutions.

For the purposes of this Act the Prov. incial Government may establish one or more Borstal institutions.

Appointment of Director for Borstal institutions, officers and visiting committee.

- 4. (1) The Provincial Government shall appoint a Director of Borstal Institutions, who shall exercise, subject to the orders of the Provincial Government, general control and superintendence of all Borstal institutions.
- (2) For every Borstal institution the Provincial Government shall appoint a superintendent, and such other officers as may be necessary.
- (3) For every Borstal institution, a visiting committee shall be appointed in such manner as may be prescribed.
  - 5. (1) When any male person not less than fifteen or more than

Powers of courts to pass a sentence of detention in a Boratal institution in the case of a convict under twenty-one years of age in lieu of transportation or rigorous impir-

twenty-one years of age is convicted of an offence by a court of session, or a magistrate of the first class, or is ordered by such court or magistrate to give security for good behaviour and fails to give such security, and when, by reason of his criminal habits or tendencies or association with persons of bad character, it is expedient, in the opinion of such court or magistrate, that he should be detained, such court or magistrate may,

in lieu of passing a sentence of transportation or rigorous imprisonment, pass an order of detention for a term which shall not be less than two years or more than five years when the order is passed by a court of session, and shall not be less than two years or more than three years when the order is passed by a magistrate:

Provided that the Provincial Government may by rule declare that persons belonging to such criminal tribes as may be prescribed shall not be eligible to be detained, and no person belonging to any such class shall be ordered to be detained.

- (2) When any magistrate, not empowered to pass such order, is of opinion that an offender convicted by him is a person in respect of whom an order should be passed in accordance with the provisions of sub-section (1) he shall without passing any sentence, record such opinion and submit his proceedings and forward the accused to the District Magistrate to whom he is subordinate, The District Magistrate to whom the proceedings are so submitted may make such further inquiry (if any) as he may deem fit and pass such order for the detention of the offender or such other sentence or order as he might have passed if the trial had been held by him from the commencement.
- 6. When any male person not less than fifteen or more than twenty one years of age has been sentenced Special powers of for an offence by a magistrate to rigorous im-District Magistrates. prisonment, or having been ordered by a magistrate to give security for good behaviour has failed to give such security and has been committed to or confined in prison and no appeal has been preferred against such sentence or order within the time prescribed by law, and when by reason of such person's criminal hibits or tendencies or association with persons of bil charieter it is expedient, in the opinion of the District Magistrate, that he should be

detained, the District Magistrate may order that such person shall, in lieu of undergoing imprisonment be detained for a period not less than two years and not exceeding three years:

Frovided that the total period of confinement in prison together with detention shall not exceed three years.

7. Whenever it appears to the Superintendent of a Prison that any Power of superinten- male person who is not less than fifteen or more dent of jail to present prithan twenty-one years of age and who has been soner less than twentysentenced to transportation or rigorous imprisonone years of age before ment for an offence or committed to or confined District Magistrate for detention in a Borstal in prison for failing to give security for good behaviour should, for the reasons described in sub-section (1) of section 5, be detained, he shall cause such prisoner to be produced before the District Magistrate in whose jurisdiction the prison is situated, and if the District Magistrate, after making such inquiry as he may deem proper or as may be prescribed, is satisfied that the prisoner should for the reasons described in the said sub-section be detained, he may order the prisoner to be removed from prison and detained for a period equal to the unexpired term of the transportation or imprisonment to which he was sentenced, or of the period for which security was required from him, as the case may be:

Provided that in no case shall he be detained more than for five years.

When action may not 8. No order shall be made under the probe taken under section 7. visions of section 7.

- (i) until the time allowed by law for appeal against the sentence or order under which the prisoner is committed to or confined in prison, has expired or, if an appeal has been preferred, until such appeal has been finally decided; or
- (ii) if an application made on appeal or otherwise to have the sentence altered into an order of detention, has been rejected by an appellate court or the High Court; or
- (iii) in the case of any person who has been sent to a Reformatory School in accordance with the provisions of the Reformatory Schools Act; or
- (iv) if unexpired term of the transportation or imprisonment to which the prisoner was sentenced, or of the period for which security was required from him is less than one year.
- 9. (1) Subject to the provisions of sub-section (2) of this section the provisions of the Code of Criminal Procedure. Application of the 1898, relating to appeal, reference and revision Code of Criminal Procedure, 1898, and the and Articles 154 and 155 of the Indian Limita-Indian Limitation Act tion Act, 1908, shall apply in the case of an order 1903, and provisions of appeal and revision.
  VIII of 1898. of detention as if the order had been a sentence of imprisonment for the same period as the period ∇ of 1897. for which detension was ordered. IX of 1908.
- (2) Notwithstanding anything contained in section 423 of the Code of Criminal Procedure, 1898, when a person who at the time of his conviction was not less than fifteen or more than twenty-one years of

age has been convicted of an offence or when such person, on being ordered to furnish security for good behaviour, has failed to furnish such security, an appellate court or the High Court in the exercise of its powers of revision, may in pursuance of sub-section (1) and the provisions of the Code of Criminal Procedure, 1893, and after making such inquiry as it may deem fit, alter a sentence of imprisonment or an order of commitment to prison under section 123 of the Code of Criminal Procedure, to an order of detention, if, for reasons described in sub-section (1) of section 5, it considers such alteration expedient, and may alter an order of detention to a sentence of imprisonment or an order of commitment to prison under section 123 of the Cole of Criminal Procedure, as the case may be, provided that the sentence of imprisonment, order of commitment, or order of detention shall not be in excess of the powers of the trial magistrate or court.

- (3) Any person who has been ordered to be detained in a Borstal institution under the provisions of section 6 for a period to expire after the term of imprisonment to which he was sentenced would expire had the order not been passed, may, subject to the provision of sub-section (5) appeal to the Court of Session, and such court may either confirm the order or set it aside and restore the sentence of imprisonment or if the order is for more than two years reduce it to a term not shorter than two years nor shorter than the residue of imprisonment to which the offender was sentenced.
- (4) Any person ordered by a court of session under the provision of sub-section (3) to be detained for a period to expire after the term of imprisonment to which he was sentenced would expire had such order not been passed, may, subject to the provisions of sub-section (5), appeal within thirty days of the order to the High Court and the High Court may pass any such order as the Sessions Court might have passed.
- (5) An appeal shall not lie under sub-section (3) or sub-section (4) against any finding or fact but only on the ground that the order appealed against is illegal, or unduly severe.
- 10. No person who has been previously detained for the whole No person who has period prescribed in an order of detention or who been detained to be de- has been transferred to prison under section 19 of this Act, shall again be ordered to be detained.
- 11. Any person detained for failure to furnish security shall be Release on furnishing released on furnishing security.
- 12. (1) Before passing an order of detention under this Act the Inquiry to be made magistrate, district magistrate or court, as the regarding the age of the offender before the passing of an order of detenmade, into the question of the age of the offender tion.

  and after taking such evidence (if any), as may be deemed necessary or proper, shall record a finding thereon.
- (2) A similar inquiry shall be made and finding recorded by every magistrate not empowered to pass an order of detention under this Act before submitting his proceedings and forwarding the accused to the district magistrate as required by sub-section (2) of section 5 of this Act.

- 13. When any Magistrate, District Magistrate or Court of Session Magistrate to give orders an offender to be detained, he or it, as the grounds of his opinion case may be, shall record the ground of his or its opinion that it is expedient that the offender be detained.
- 14. Subject to any general or special directions of the Provincial Power to release on Government, the Visiting Committee, with the licence.

  Sanction of the Director of Borstal institutions, may at any time after the expiration of one-third of the period of detention, whichever is shorter, if satisfied that the inmate is likely to abstain from crime, and to lead a useful and industrious life, by licence permit him to be discharged from the Borstal institution on condition that he be placed under the supervision or authority of such servant of the Crown or such secular institution or such person or religious society belong to the same religion as the inmate named in the licence who may be willing to take charge of him. A licence granted under this section shall be in force until the term for which the inmate was ordered to be detained has expired unless sooner suspended, revoked or forfeited.
- Absence under licence institution on a licence granted under section 14 to be counted towards period of detention.
  - 16. Every licence granted under the provisions of section 14 shall be in such form and shall contain such conditions as the Provincial Government may, by general or special order, direct.
- Suspension and revo. Government, a licence granted under section 14 cation of licence. may be suspended for a period not exceeding three months by the Superintendent of a Borstal institution or may be suspended or revoked at any time by the Visiting Committee. Where the licence of any inmate has been suspended or revoked, he shall return to the Borstal institution, and, if he fails to do so, he may be arrested without warrant and taken to the institution.
  - 18. If any inmate escapes from a Borstal institution before the expiry of the period for which he was ordered to be detained or if any inmate absent on licence from a Borstal institution escapes from the supervision or authority of any servant of the Crown or secular institution or person or religious society in whose charge he was placed, or fails on the suspension or revocation of his licence to return to the Borstal institution, he may on conviction by a magistrate be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to two years or with fine or with both, and his licence if any shall be forfeited with effect from the date of his escape or failure to return, as the case may be. An offence under this section shall be deemed to be a cognizable offence within the meaning of the Code of Criminal Procedure, 1898.
  - 19. Where an inmate is reported to the Provincial Government by the Visiting Committee to be incorrigible or to be exercising a bad influence on the other inmates of the institution or is convicted under

A Section

section 18, or is reported by the Superintendent to have committed an offence which has been declared to be a major Borstal institution offence by rules made by the Provincial Government in pursuance of the provisions of subsection (14) of section 33 of this Act, the Provincial Government may commute the residue of the term of detention to such term of imprisonment of either description not exceeding such residue as the Provincial Government may direct and may order the transfer of the inmate to any jail in the United Provinces in order to complete the said term of imprisonment.

- 20. Inmates who have been appointed as officers shall be deemed Inmates appointed to be public servants within the meaning of the officers to be public Indian Penal Code.
- 21. An inmate when being taken to or from any Borstal institu-Extramural custody, tion in which he may be lawfully detained, or control and employment when working outside or being otherwise beyond of inmates. the limits of any such Borstal institution in or under the lawful custody or control of an officer belonging to such Borstal institution shall be deemed to be under detention and shall be subject to same incidents as if he were actually in a Borstal institution.
- 22. Whoever, contrary to any rule under section 33, introduces or Penalty for introduc- removes, or attempts by any means whatever to tion or removal of pro- introduce or remove, into or from any Borstal hibited articles. institution or supplies or attempts to supply to any inmate outside the limits of such institution any prohibited articles, and every officer of a Borstal institution who, contrary to such rule, knowingly suffers any such articles to be introduced into or removed from any Borstal institution to be possessed by any inmate, or to be supplied to any inmate cutside the limits of Borstal institution, and whoever contrary to any such rule communicates or attempts to communicate with any inmate, and whoever abets the commission of any of the aforesaid acis, shall on conviction before a magistrate, be liable to imprisonment for a term not exceeding six months or to fine not exceeding two hundred rupees or both.
- Powers to screet for institution commits any offence specified in the offences under section 23. last foregoing section and refuses on demand of such officer to give his name and address or gives a name or address which such officer knows, or has reason to believe, to be false, such officer may arrest him, and shall without unnecessary delay make him over to a police officer, and thereupon such Police officer shall proceed as if the offence had been committed in his presence.
  - 24. The Superintendent shall cause to be affixed, in a conspicuous Publication of penal-place outside the Borstal institution, a notice in ties.

    English and the Vernacular setting forth the acts prohibited under section 22 and the penalties incurred by their commission.

Officers in charge of Borstal institutions to detain persons duly committed to custody.

25. The officer in charge of a Borstal institution shall receive and detain all persons duly committed to his custoly under this Act according to the directions contained in the order by which such person has been committed or until such person is discharged. or removed in due course of law.

The officer in charge of a Borstal institution shall forthwith, after the execution of every such order as afore-Officers in charge of said or after the discharge of the person commit-Borstal institutions to return orders, etc. after ted thereby, return such order to the magistrate, execution or discharge. district magistrate or court by which the same was issued or made, together with a certificate, endorsed thereon and signed by him, showing how the same has been executed, or why the person committed thereby has been discharged from detention before the execution thereof.

Power of officer in charge to give effect to orders of certain courts.

- 27. (1) Officers in charge of Borstal institutions may give effect to any order for the detention of any person passed or issued-
- (a) by any court or tribunal acting, whether within or without British India, under the general or special authority of His Majesty or of the Central Government or of the Crown representative or of any Provincial Government; or
  - (b) by any court or tribunal in an Indian State;

IV of 912.

- (i) if the presiding judge, or, if the court or tribuna of two or more judges, at least one of the judges, is &of the Crown authorized to sit as such judge by, or by the ruler of that state or by the Central Government or the Crown representative; and
- (ii) if the reception, or detention in the province of persons ordered to be detained by any such court or tribunal his been authorized by general or special order of the Provincial Government; or
- (2) Where a court or tribunal in an Indian State has passed an order which cannot be executed without the concurrence of an officer of the Crown and such order has been considered on the merits and confirmed by any such officer specially authorized in that behalf, such order and any order issued in pursuance thereof, shall be deemed to be the order of a court or tribunal acting under the authority of the Central Government or the Crown Representative.

IX of 1894. 28. An order under the official signatures of an officer of III of 1900 or tribunal as is referred to in section Warrant of officers of

such courts to be sufficient authority.

sufficient authority for detaining any person, in pursuance of the order passed upon him.

29. (1) Where an officer in charge of a Borstal institution doubts the legality of an order sent to him for execution Procedure where officer in charge or the competency of the person whose official seal institution Borstal or signature is affixed thereto to pass the order, he doubts the legality of order sent to him for shall refer the matter to the Provincial Government by whose order on the case he, and all other public officers, shall be guided as to the future disposal of the inmates.

- (2) Pending a reference under sub-section (1) the inmate shall be detained in such manner and with such restrictions or mitigations as may be specified in the warrant order.
- 30. (1) Where it appears to the Provincial Government that any Lunatic inmates, how person detained under any order is of unsound to be dealt with. provincial Government may order his removal to a lunatic asylum or other place of safe custody within the province, there to be kept and treated as the Provincial Government directs during the remainder of the term for which he has been ordered to be detained, or if on the expiration of that term it is certified by a medical officer that it is necessary for the safety of the inmate or others that he should be further detained under medical care or treatment, then until he is discharged according to law.
- (2) Where it appears to the Provincial Government that an inmate so kept and treated has become of sound mind, the Provincial Government shall, by a warrant directed to the person having charge of the inmate, remand him, if still liable to be detained, to the Borstal institution from which he was removed, or to another Borstal institution within the Province, or order him to be discharged on a licence or otherwise, or, if he is no longer liable to be detained, order him to be discharged.
- (3) The provisions of section 31 of the Indian Lunacy Act, 1912, shall apply to every person confined in a lunatic asylum under sub-section (1) after the expiration of the term for which he was ordered to be detained; and the time during which an inmate is confined in a lunatic asylum under that sub-section shall be reckoned as part of the term of detention which he may have been ordered to undergo.
- (4) In any case in which a Provincial Government is competent under sub-section (1) to order the removal of an inmate to a lunatic asylum or other place of safe custody within the province, the Provincial Government may order his removal to any such asylum or place within a y other Province or within an Indian State by agreement with the Government of such other province or with that state or the ruler thereof, as the case may be, and the provisions of this section respecting the custody, detention, remand and discharge of an inmate removed under sub-section (1) shall, so far as they can be made applicable, apply to an inmate removed under this sub-section.
- Application to Borstal institution of certain provisions of the Prisons Act, 1894, and of sections 35 to 50 (inclusive) and the Prisons Act, 1894, and of sections 35 to 50 (inclusive) and the rules made by the Provincial Government under section 51 of the Prisoners' Act, 1900, shall apply so far as may be to Borstal institution established under this Act and all reference to prisoners, imprisonment or confinement in the said sections, chapters and rules shall be construed as referring to lumates, Borsal institutions and detention:

Provided that the punishment of whipping or the impostition of cross-bar fetters shall not be awarded to an inmate.

Power to make rules under the Act.
this Act.

- 32. The Provincial Government may after previous publication make rules consistent with
- (1) for the regulation, management and classification of Borstal institutions established under this Act and the description and construction of wards, cells and other places of detentions;
- (2) for the regulation by number or otherwise of the inmates to be detained in each class of institution;
- (3) for defining the powers and duties of the Director of Borstal Institutions:
- (4) for the government of Borstal institutions, and the appointment, conditions of service, guidance, control, punishment and dismissal of superintendents and other officers employed in Borstal institutions, and for the defining of their responsibilities, duties, disabilities and powers;
- (5) for the maintenance of records and the preparation and submission of reports;
- (6) for the selection and appointment of inmates as inmate officers and their reduction and dismissal and for defining the responsibilities and powers of such officers;
- (7) for the temporary detention of inmates until arrangements can be made for their admission to Borstal institutions;
- (8) for the admission, removal and discharge of inmates, and for the disposal of their effects during their detention;
  - (9) for feeding, clothing and bedding of inmates;
- (10) for the custody, discipline, grading, treatment, education, training and control of inmates;
- (11) for the employment, instruction and control of inmates within or without Borstal institutions and the disposal of the proceeds of their labour;
  - (12) for the treatment of sick inmates:
- (13) for classifying and prescribing the forms of education, instruction, employment and labour and regulating the periods of rest;
- (14) (i) for defining the acts, which shall constitute Borstal institution offences;
- (ii) for determining the classification of Borstal institution effences into major and minor offences;
- (iii) for fixing the punishments admissible under this Act which shall be awardable for the commission of the various Borstal institution offence or the classes thereof;
  - (iv) for declaring the circumstances in which acts constituting both a Borstal institution offence and an effence under the Indian Penal Code may or may not be dealt with as Borstal institution offence;
- (v) for the award of marks and the shortening of periods of detention;

20

- (vi) for regulating the use of arms against any inmate or body of inmates and the use of fetters in the case of an outbreak or attempt to escape;
- (vii) for defining the circumstances and regulating the conditions under which inmates in danger of death may be released;
- (viii) for regulating the transfer from one part of British India to another of inmates whose term of detention is about to expire;
- (15) for defining articles the introduction or removal of which into or out of Borstal institutions without due authority is prohibited;
  - (16) for the classification and the separation of iumates;
  - (17) for rewards for good conduct;
- (18) for regulating the transfer of inmate from one Brostal institution to another or to an hospital or asylum and from a Borstal institution to a prison, or from a prison to a Borstal institution;
- (19) for the treatment, transfer and disposal of criminal lunatics or recovered criminal lunatics confined in Borstal institutions;
- (20) for regulating the transmission of appeals and petitions from inmates and their communications with their friends;
- (21) for the appointment and guidance of visitors of Borstal institutions;
- (22) for prescribing conditions on which licenses may be granted, suspended, revoked, or cancelled;
- (23) for the appointment, powers and control of servants of the Crown referred to in section 14;
- (24) for defining the powers and duties of after-care societies and guardians and the conditions on which financial assistance may be given to them;
  - (25) for the appointment of visiting committees; and
- (26) generally for the purpose of carrying out the provisions of this Act.
- 33. The Provincial Government after giving by notification in the official Gazette not less than three months' notice of its intention to do so may, by like notification direct that the provisions of sections 5, 6 and 7 all extend to females, and upon such direction sections shall whilst the direction is in force 1 "male" were omitted.

IT OF OBJECTS AND REASONS

ons are defined in the English Act of 1908 as aich young offenders whilst detained may be given ing and other instruction, and be subjected to i moral influences as will conduce to their reformation of crime." These institutions and the system

of training carried out therein are not designed to deal with all youthful offenders. The conditions qualifying an offender for detention in a Borstal institution are that (i) he should not be less than 16 nor more than 21 years of age; and (ii) that he should be of criminal habits or tendencies or associated with persons of bad character.

The object of this Bill is to provide for the establishment of one or more such Borstal institutions in these provinces for the segregation and reformation of adolescent offenders whose criminal habits or tendencies or whose association with persons of bad character render their special treatment desirable. It empowers criminal courts not below a magistrate of the first class to pass orders detaining youthful offenders in Borstal institutions for a term not less than two years and not more than seven years when it is considered that by reason of the criminal habits or tendencies or association with persons of bad character it is expedient that he should be detained in a Borstal institution instead of sending him to prison. It also empowers appellate courts to substitute for an order of detention in a Borstal institution a sentence of imprisonment. Provision has also been made for transfer of prisoners from jails to a Borstal institution by order of the district magistrate. The scope of the Bill is not limited to any particular class of criminals, but the provisions may be applied to a person convicted of any crime. The only restriction is that he should be less than 21 years of age. The Provincial Government have, however, been given power to declare by rule that certain classes of persons shall not be eligible to be detained in such institutions. This power has been reserved to exclude certain criminal tribes.

In clause 15 provision has been made for the release of prisoners detained in a Borstal institution on licence. If after the expiration of one-third of the period of their detention or two years, whichever is shorter, the visiting committee is satisfied that a man is likely to abstain from crime and to lead a useful and industrious life, a licence granted under this section can be revoked or suspended. Escape from a Borstal institution before the expiry of the period of detention or from the supervision or authority of any person while the man has been released on a licence is made a penal offence, punishable with two years' imprisonment or with fine or with both. Persons so convicted or those who are declared to be incorrigibles or to be exercising bad influence on the other inmates will be transferred by orders of the Provincial Government to jail and their period of detention will be commuted to a term of imprisonment. In addition to other procedural provisions, provision has also been made empowering the Provincial Government to make rules for carrying out the objects of the Act and to extend the application of the Act to prisoners up to the age of 23 and to females.

R. A. KIDWAI,

Minister for Jails.

LEGISLATIVE ASSEMBLY, UNITED PROVI

Thursday, 21st April, 1938

THE Assembly met at the Assembly Hall, Lucknow a.m. The Hon'ble Shri Purushottamdas Tandon in the Chai

LIST OF MEMBERS PRESENT (181)

Abdul Hakeem. Abdul Wali. Abdus Samad. Achal Singh. Ahmad Ali Khan Alvi, Raja. Aizaz Rasul. Ajit Prasad Jain. Akhtar Hasan Khan. Algu Rai Shastri. Annsuya Prasad Bahuguna. Atma Ram Govind Kher. Aziz Ahmad Khan. Badan Singh. Badr-ud-din, Khan Bahadur. Balwant Singh. Bansgopal. Banshi Dhar Misra. Bhagwan Din Misra. Bhagwan Singh. Bhagwat Narayan Bhargava. Bhawani, Bhim Sen. Bibhuti Singh, Rai Sahib. Bihari Lal. Birbal Singh. Bireshwar Singh. Bisheshwar Dayai Seth, Raja. Buddhu Singh. Chandra Bhanu Gupta, Charan Singh. Chatterji, S. C. Chet Ram. Chheda Lal Gupta. Dau Dayal Khanna. Dayal Das. Deo Narayan Bhartiya. Durga Narayan Singh, Major Raja. Dwarka Prasad. Ejaz Rasul Khan, Raja Sir Muhammad. Fasih-ud-din, Khan Bahadur. Gajadhar Prasad. Gholam Hasan, Gopi Nath Srivastava. Hon'ble Govind Ballabh Pant, The Shri. Govind Malaviya. Habibullah, Muhammad. Harl. Hari Prasad Tamta, Rai Sahib. Harish Chandra Bajpai. Harnath Prasad. Hasan All Khan. Hoti Lal Agarwala.

Hukum Singh.

Husain Zaheer. Hyder Husain. Imtiaz Ahmad, Khan Raha hammad. Indrades Tripathi. Iqbal Ahmad Khan Sohail. Jafar Hasan Khan. Jagannath Bakhsh Singh, Raja. Jagannath Prasad Agarwal. Jagan Prasad Rawat. Jagmohan Singh Negi. Jata Shankar Shukla. Jawahar Lal. Jiva Lal, Jugal Kishore. Jwala Prasad Jigyasu. Kailas Nath Katju, The Hon'ble D Karan Singh Kane. Karimur Raza Khan. Kashi Prasad Rai. Keshava Chandra Singh. Keshava Deva Malaviya. Keshav Gupta Khalil-ud-din Ahmad, Khan Bahad: Khub Singh. Khushi Ram Khushwaqt Rai. Krishna Chandra Krishnanand Nath Khare, Krishna Nath Kaui. Lakhan Das Jatav. Lakshmi Devi. Lakshmi Shankar Bajpai, Lal Bahadur Shastri. Lal Bihari Tandon. Lalta Baksh Singh. Liaqat Ali Khan, Nawabzada Muham Lotan. Mahabir Tyagi. Maharaj Singh, Kunwar Sir. Mahmud Beg. Mahmud Husain Khan. Malkhan Singh. Manak Singh. Mangat Singh. Manni Lal Pandey. Mijaji Lal. Mohan Lal Gautam. Mubashir Husain Kidwai. Muhammad Adil Abbasi. Muhammad Ekram Khan. Muhammad Hasan, Khan Sahib. Muhammad Ibrahim, The Hon'ble Ha Muhammad Ishaq Khan.

Muhammad Ismail Khan. Muhammad Mehdi. Raja. Muhammad Raza Khan, Khan Bahadur. Muhammad Suleman Ansari. Muhammad Wasim. Muhammad Yusuf, Nawab Sir. . Mukerjee, B. K. Munfait Ali. Murari Lal. Nafisul Hasan. Narain Das. Narendra Deva. Paragi Lal, Parasram Rai Phool Singh. Prithivi Raj Singh. Pocock, Captain S. R, Prag Narayan, Rai Bahadur. Prakashvati Sud. Prayag Dhwaj Singh. Purnamasi. Pyare Lal Sharma. Radhakant Malaviya. Radha Mohan Singh. Rafi Ahmad Kidwai, The Hon'ble Mr. Rafinddin Ahmad. Raghvendra Pratap Singh. Raghunath Vinayak Dhulekar. Raghuvansh Narayan Singh. Raja Ram Shastri. Ram Chandra Paliwal. Ram Charitra. Ram Dhari Pande. Rameshwar Dayal Ram Kumar Shastri. Ram Naresh Singh. Ram Prasad Tamta. Ram Saran.

Ram Sarup Gupta. Ranjit Sita Ram Pandit. Rukum Singh Rathor. Sadho Singh, Said-ud-din Ahmad. Sampurnand, The Hon'ble Shri. Satyavati Devi. Shahid Husain, Bugum. Shankar Dutt. Shanti Swarup. Shatrughan Singh. Sheo Dayal Upadhya. Shibban Lal Saksena. Shiva Ram Duvedi Vaid. Shunitidevi Mittra. Sinhasan Singh. Sita Ram Shukla Sita Ram Asthana. Srivastava, Dr. Sir Jawala P. Sultan Alam Khan, Khan Bahadur Lieutenant M. Sunderlal Gupta. Suraj Pasad Awasthi. Surendra Bahadur Singh. Surya Narayan Singh Tahir Husain Thungamma Bolar. Todar Singh Tomar. Uma Nehru Venkatesh Narayan Tivary. Vidyavati Rathor. Vijai Lakshmi Pandit, The Hon'ble Mrs. Vijeypal Singh. Vishwanath Prasad. Yajna Narayan Upadhyaya. Zahiruddin Faruki. Zahirul Hasnain Lari. Zainul Abedin.

QUESTIONS AND ANSWERS

STARRED QUESTIONS

* 1—13. Shri Shibban Lal Saksena: [Postponed.]

SELECTION FOR THE POST OF TAHSILDAR AND DEPUTY COLLECTOR

* 14. Shri Vijeypal Singh: Is it a fact that the selection of naibtabildars for tabsildarship is going to be made by the members of the Public Service Commission this year?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier (Shri Venkatesh Narayan Tivary): Yes. The rules are under consideration and Public Service Commission is being consulted.

• 15. Shri Vijeypal Singh: Is it a fact that the selection of tahsildars for Deputy Collectorship is going to be made by the members of the Board of Revenue this year?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: The Board of Revenue have recommended three tahsildars and an additional tahsildar as "reserve" for appointment to the posts of Deputy Collector this year, but Government have forwarded the Board's recommendations on to the Public Service Commission, United Provinces, for their advice with

regard to the suitability of the tahsildars for appointment as Deputy Collectors.

Shri Bhagwat Narayan Bhargava: May I know the reason why the Public Service Commission were not primarily consulted about the selection of tahsildars from amongst naib-tahsildars and of deputy collectors from amongst tahsildars?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: As I have stated in reply to question no. 14, the draft rules are still under consideration, but in the mean time this is the procedure which has been followed as stated in reply to question no. 15.

Shri Vijeypal Singh: Will the Government be pleased to give out the names of those tabsildars whose names have been recommended to the Public Service Commission.

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: I have not got the names here. The information will be supplied later.

Shri Manak Singh: Sir, the answer is that the Board of Revenue has made selection and their recommendations have been sent to the Public Service Commission. I desire to know whether the selection so far made by the Board of Revenue is in accordance with the requirements of the Government?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Sir, I frankly confess my inability to follow the question asked by the honourable member.

Shri Charan Singh: Is there any rule regarding communal representation that is observed by the Board of Revenue in selection?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: No, there is no such rule so far as promotions are concerned.

*16. Shri Vijeypal Singh: If the answer to the above question be in the affirmative, will the Government be pleased to give any reasons as to why the selection of tahsildars for Deputy Collectorship is not going to be made by the members of the Public Service Commission?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Does not arise.

*17. Shri Vijeypal Singh: Will the Government be pleased to state whether any other facts besides the seniority of service and educational qualifications are taken into consideration at the time of selection? If so, what are those facts?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Yes. An officer's record of service as a whole, physical fitness and general bearing.

- * 18-21. Mr. Mahmud Husain Khan: [Postponed.]
- * 22-26. Shri Gajadhar Prasad: [Postponed.]

COMPLAINT AGAINST THE SUB-INSPECTOR OF POLICE STATION DEVAGAON

* 27. Shri Gajadhar Prasad: श्री गजाधर प्रसाद: क्या देवगांव के थानेंदार के विरुद्ध श्रीमान् प्रधान मंत्री जी के पास एक दरख्वास्त आई हैं?

شری گجادهر پرشاد ــ

* ٢٧ - كيا ديوگاؤن كے تهانه دار كے ررودھ، پردھان منتري جي كے پاس ايك درخواست آئى هے ؟

The Hon'ble the Premier (Shri Govind Ballabh Pant): No. आनरेबुल प्रीमियर (श्री गोविंद वल्लभ पन्त):

जी नहीं।

*28. Shri Gajadhar Prasad: श्री गजाधर प्रसाद: क्या सरकार उस दर- ख्वास्त के बारे में जांच कर रही हैं ? यदि नहीं तो क्यों ?

شری گجادھر پرشاہ ۔۔ * ۲۸ ۔۔ کیا سرکار اس درخواست کے بارے میں جانچ کر رھی ہے ؟ یدی نہیں تو کیوں ؟

The Hon'ble the Premier: Does not arise.

आनरेबुल प्रीमियरः पैदा नहीं होता।

> آ نریبل پریمیئر ـــ پیدا نہیں ہوتا *

*29 & 30. Shri Gajadhar Prasad: [Postponed.]

APPOINTMENT OF A COMMITTEE TO ENQUIRE INTO CERTAIN CASES OF INJUSTICE TO LABOURERS IN VILLAGES

31. Shri Gajadhar Prasad: श्री गजाधर प्रसाद: क्या सरकार देहातों में हरी बेगार लेने तथा काम करा कर जबरन कम मजदूरी देने और मार पीट करने की जांच करने के लिये कोई कमेटी नियुक्त करने के लिये सोच रही हैं ? यदि हां तो कब तक ?

شری گجادھو ہوشاں ۔۔۔

۳ اس ۔ کیا سرکار دیہاتوں میں ھری بیگار لینے اور کام کواکہ جبواً کم مزدوری دینے اور مارپیت کرنے کی جانبے کونے کے لیئے کوئی کمیتی نیوکت کرنے کے لیئے سوچ رھی ھے ؟ یدی ھاں تو کبتک ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Government do not contemplate appointing any committee at present but are inviting suggestions as regards the steps that should be taken to eradicate the evil custom of taking begar.

पार्लियामेन्टरी सेन्नेटरी टु आनरेबुल प्रीमियर :

बगार के बुरे रिवाज को बन्द करने के लिये इस वक्त सरकार कोई कमेटी विठाने का इरादा नहीं करती लेकिन वह राय ले रही हैं कि इस बुराई को कैसे जड़ से उखाड़ डाला जाय। پارليامينٽري سکريٽري ٿو آنريبل پريميئر ـــ

بدگار کے برے رواج کے بند کرنے کے لیئے اس وقت سرکار کروئی کمیتی بیتھانے کا ارادہ نہیں کرتی لیکن وہ رائے لے رهی هے که اس برائی کو کیسے جر سے اُکھار دالا جائے *

Shri Sita Ram Shukla: श्री सीताराम शुक्ल: इसकी जल्दी से जड़ उखाडने में कितनी देर लगेगी?

شہری سیتا رام شکل ۔۔۔ اس کی جلدی ہے جرّ اوکھاڑنے میں کتنی دیر لگے گی ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier : पालियामेन्टरी सेकेटरी दु आनरेबुल प्रीमियर :

जितनी जल्दी शिड्यूटड कास्ट (scheduled caste) के मेम्बर साहबान अपनी राय भेजने की तकलीफ गवारा करेंगे।

پارلیا مینتری سکریتری تو آنریبل پریسیئر ... جتنی جلدی شدیولدکاست (scheduled caste) کے میدبر صاحبان اپنی راے بهیجنے کی تکلیف گوارہ کہینگے ،

ELECTRIC CUBRENT AT FYZABAD

* 32. Shrimati Lakshmi Devi (Absent): श्रीमती लक्ष्मी देवी (ग्रैंच हाजिर): क्या यह सही है कि फ़ैजाबाद शहर में ५ आदमी विजली की करेन्ट से घायल हुये ?

شریمتی لکشمی دیوی (غیر حاضر) ـ

• ۲۱ - کیا یہ محیم هے که نیض آباد شہر میں پانیم آدمی بجلی کے کہنیت سے گہائل ہوئے ؟

The Hon'ble the Minister of Communications (Hafiz Muhammad Ibrahim): Yes. Government are informed that while a man was flying a kite with a metallic wire, the kite got loose and the wire came in contact with the High Tension Transmission Lines. The man received a shock resulting in serious injuries to him and to four others who came to his help.

آنريبل منستر آف كديونيكيشنس (حانظ محمد ابراهيم) — جي هال _ سركار كو يهده اطلاع ملي هے كه ايك آدمي كے تاركي قوري سے بتنگ ارآئے وقت بتنگ كي قور قهيلي هوگئي اور تاركي توري تيز كرتيت كي بجلي كي لائن سے مل گئي - اس آدمي كو ايك دهكا لكا جس سے اس كو اور چار اور آدميوں كو جو اس كي مدد كو آئے سخت چوئيں آئيں _

Starred questions nos. 32 to 38 were put by Shrimati Vidyavati Rathore

आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ कम्यूनिकेशन्स (हाफ़िज मुहम्मद इब्राहीम) :

जी हां, सरकार को यह इतिला मिली हैं कि एक आदमी के तार की डोरी से पतंग उड़ाते वक्त, पतंग की डोर ढीली हो गई और तार की डोरी तेज करेन्ट वाली बिजली की लाइन से मिल गई। उस आदमी को एक धक्का लगा जिससे उसको और चार और आदमियों को जो उसकी मदद को आये सख्त चोटें आईं।

* 33. Shrimati Lakshmi Devi (Absent): श्रीमती लक्ष्मी देवी (ग़ैर हाजिर): फ़्रैजाबाद शहर भर में किस प्रकार की करेन्ट लगाई गई है ?

شویمتی لکشمی دیری (غیر حاضر) ــ

* * ٣٣ _ فيض آباد بهر مين كس طرح كي كونت لكائي كئي هد ?

The Hon'ble the Minister of Communications: Alternating Current.

آنریبل منستر آف کمیونیکیشنس — آلتر نیتنگ کوینت _

आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ कम्यूनिकेशन्सः आल्टरनेटिंग करेन्ट।

* 34. Shrimati Lakshmi Devi (Absent): श्रीमती लक्ष्मी देवी (गैर हाजिर): सरकार इन दुर्घटनाओं से जनता को बचाने के लिये क्या उपाय करना चाहती है?

شریمتی لکشمی دیوی (غیر حاضر) ۔۔ * ۳۲ ۔۔ پبلک کو ان حادثوں ہے بچانے کے لیئے سرکار کیا تدبیریں کرنا ۔ چاہتی ہے ?

The Hon'ble the Minister of Communications: Government have already issued instructions to District Officers to take suitable steps through their subordinate staff to give the widest publicity in the towns and villages in which electricity has been introduced, or through which transmission lines pass, to the danger of using metallic thread for flying kites and of throwing languars in the vicinity of electric supply lines. Practically all local authorities concerned have framed by-laws regulating the flying of kites and throwing of languars in the vicinity of electrical aerial mains.

آنریبل منستر آف کمیونیکیشنس —

سرکار نے ضلع کے حساکموں کو ہسدایت کو دی ہے گے وہ اپنے
ماتھت عملے کے ذریعے سے آن قصبوں اور گاؤں میں جن میں بھلی آگئی ہے یا جن
میں سے ہوکر بجلی کے تار گذرتے ہیں پتنگ آزانے کے لیئے تار کی دوری کو کام میں
لانے اور بجلی کے تاروں کے تریب میں لفکر بھینکنے کے خطرے سے لوگوں کو خوب
خبردار کودیں – تویب قبیب سب جورتیسیپلتی وعیرہ نے جن سے اس کا سررکار
ھے بجلی کے ایسے تاروں کے قویب جو اربو سے گذرتے ہیں پتنگ آزانے اور لفکر
بھینکنے کے بارے میں بائی از بنا دیئے ہیں *

Starred questions, nos 32-to38 were put by Shrimeti Vidyavati Rathore

आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ कम्यूनिकेशन्स:

सरकार ने जिले के हाकिमों को हिदायत कर दी है कि वे अपने मातहत अमले के जिरिये से उन कस्बों और गावों में जिनमें विजली आ गई है या जिनमें से होकर विजली के तार गुजरते हैं पतंग उड़ाने के लिये तार की डोरी को काम में लाने और विजली के तारों के क़रीब में लंगर फेंकने के ख़तरे से लोगों को ख़ूब खबरदार कर दें। क़रीब क़रीब सब म्युनिसिपैलिटी वगैरह ने जिनसे इसका सरोकार है विजली के तारों के क़रीब जो ऊपर से गुजरते हैं पतंग उड़ाने और लंगर फेंकने के बारे में बाईलाज़ बना दिये हैं।

Congress volunteers of Jalalpur

* 35. Shrimati Lakshmi Devi (Absent): श्रीमती लक्ष्मी देवी (ग्रैर हाजिर): क्या जिला फ़ैजाबाद में जलालपुर कांग्रेस के ५ स्वयं सेवकों के ऊपर दफ्ता १०७ फ़ौजदारी के मुक़दमे चलाये गये हैं?

The Hon'ble the Minister of Justice (Dr. Kailas Nath Katju): Yes.

आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ जस्टिस (डा॰ कैलाश नाथ काटजू) : जी हां।

Mr. Muhammad Ishaq Khan: What was the nature of allegations against those persons who were bound over under section 107, Criminal Procedure Code?

The Hon'ble the Minister of Justice: I want notice.

* 36. Shrimati Lakshmi Devi (Absent): श्रीमती लक्ष्मी देवी (ग्रेंश हाजिर): क्या उस मुकदमे में ४ स्वयं सेवकों को सजा दी गई और एक छोड़ दिया गया?

The Hon'ble the Minister of Justice: Of the five persons prosecuted under section 107, Criminal Procedure Code, one was discharged and the remaining four were also released on furnishing the required securities.

आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ जस्टिस:

पांच आदिमयों में से जिन पर जान्ता फ़ौजदारी के दफ़ा १०७ का मुक्रह्मा चलाया गया था एक छूट गया था और बाक़ी चार भी मांगी हुई जमानत देने पर छोड़ दिये गये।

Starred questions, nos, 32-to 38 were put by Shrimati Vidyavati Rathere.

آنريبل منستر آف جستس --

پانچ آدمیرں میں سے جن پر ضابطہ نوجداری کے دنعہ ۱+۷ کا مقدمہ چلایا گیا تھا ایک چھوق گیا تھا اور باقنی چار بھی مانکی ہوئی ضانت دینے پر چھوق دیئے گئے *

PROSECUTION OF CONGRESSMEN AND FARMERS OF RAMPUR JOHAN, TAHSIL BIKAPUR

* 37. Shrimati Lakshmi Devi (Absent): श्रीमती लक्ष्मी देवी (ग्रैर हाजिर): क्या बीकापुर तहसील में रामपुर जोहन के किसानों तथा कुछ कांग्रेस कार्यकर्ताओं पर दफ़ा ३२३ का मुक़दमा चलाया जा रहा है ?

شریمتی لکشمی دیوی (غیر حاضر) ۔۔ ۲۷ ۔۔ کیا بیکا پور تحصیل میں رامپور جوھن کے کسانوں تنها کچھ کانگریس کاری،کوتارں پر دفعہ ۲۳۳ کا مقدم، چلایا جارھا ھے?

The Hon'ble the Minister of Justice: A few kisans and Congress workers of whom some belonged to Rampur Johan were prosecuted under sections 323/147, Indian Penal Code, but all were acquitted.

आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ जस्टिसः

किसानों में काम करने वाले कुछ लोगों पर जिनमें से कुछ रामपुर जोहन के थे, ताजीरात हिन्द के दफ़ा ३२३ और १४७ का मुक़ह्मा चलाया गया या लेकिन वह सब छोड़ दिये गये।

آنريبل منستر آف جستس -

کسانوں میں کام کرنے والے کچھ لوگوں پر جن میں سے کچھ وامپور جوہی کے تھے تعزیرات ھنے کے دفعہ ۲۲۳ اور ۱۲۷ کا مقدمہ چلایا گیا تھا لیکن رہ سب چھوڑ دیئے گئے *

HIGH SCHOOL FOR GIRLS AT FYZABAD

* 38. Shrimati Lakshmi Devi (Absent): श्रीमती लक्ष्मी देवी (ग़ैर हाजिर): क्या फ़्रैजाबाद में लड़ कियों के लिये कोई हाई स्कूल हैं ? यदि नहीं तो सरकार उसके लिये क्या प्रबन्ध कर रही हैं ?

شریمتی لکشمی دیوی (غیر حاضر) — * ** ** کیا نیض آباد میں کوئی لرکیوں کا هائی اسکول هے ؟ اگر نہیں تو سرکار اس کے لیئے کیا پربندہ کر رہی ہے ؟ .

The Hon'ble the Minister of Education (Shri Sampurnanand): No. The matter is under consideration.

वानरैबुल मिनिस्टर आफ़ एज्यूकेशन (श्री सम्पूर्णानन्द):

जी नहीं। इस प्रश्न पर विचार हो रहा है।

آنويبل منستر آف ايجوكيشن - شري سمپورنانند _ جي نهيس - اس پرشن پر بنجار هورها هے *

Starred questions nos. 32 to 38 were put by Shrimati Vidyavati Rathore.

- *39-42. Shrimati Lakshmi Devi (Absent): [Postponed.]
- * 43-54. Shrimati Satyavati Devi: [Postponed.]

DISTRICT RURAL DEVELOPMENT BOARDS

* 55. Shri Lakhan Das (Absent): श्री लाखन दास (ग्रैर हाजिर): क्या सरकार यह बतलाने की कृपा करेगी कि प्रान्त में जो जिला ग्राम सुधार के बोर्ड बनाये गये हैं उनमें कोई हरिजन भी प्रत्येक जिले के बोर्ड का सदस्य बनाया गया है ? यदि नहीं तो क्यों नहीं ?

شري لکھن داس (غير حاضر) —

* ٥٥ __ کيا سرکار بہم بنانے کی کرپا کريگي که پرانت ميں جو ضلع گرام سدھار کے بورۃ بنائے کئے ھيں اُن ميں کوئي ھريجوں بھي پرتيک ضلع کے بورۃ کا سدسيم بنايا گيا هے ؟ يدى نہيں تو کيوں نہيں ؟

The Hon'ble the Minister of Justice: (i) The honourble member is referred to the answer to starred question no. 14 for 4th April, 1938.

(ii) The appointments were not generally made on communal or caste considerations.

आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ जस्टिस:

- (१) आनरेबुल मेम्बर का ४ अप्रैल सन् १९३८ ई० के सवाल नम्बर १४ के जवाब की ओर घ्यान दिलाया जाता है।
  - (२) नियुक्तियां आम तौर पर मजहब या जात के आधार पर नहीं की गईं।

آنويبل منستر آف جستس —

(ا) آنریبل ممبر کا ۱۲ اپریل سنه ۱۹۳۸ع کے سوال نمبر ۱۳ کے جواب کی اور دھیان دلایا جاتا ہے *

(۲) نیوکتیاں عام طور سے مذهب یا ذات کے آدهار پر نہیں کی گئیں .

* 56. Shri Lakhan Das (Absent): श्री लाखन दास (ग्रैर हाजिर): क्या सरकार यह बतलाने की क्रपा करेगी कि प्रत्येक जिले के एम० एल० ए०, जिला ग्राम सुघार बोर्ड में रक्खे गए हैं या नहीं ? यदि रक्खे गये हैं तो बदायूं तथा शाहजहांपुर के बोर्ड में कौन कौन से एम० एल० ए० एकखे गए हैं ?

شري لکهن داس (غیر حاضر) ___

* 09 - کیا سرکار یہ بہانے کی کرپا کویگی که پرتیک ضلع کے ایم ایل اے ضلع گرام سدھار کے بورة میں رکھے گئے ھیں تو بدایوں تنها شاهجہانپور کے بورة میں کون کون سے ایم ایل اے رکھے گئے ھیں ؟ بدایوں تنها شاهجہانپور کے بورة میں کون کون سے ایم ایل اے رکھے گئے ھیں ؟ The Hon'ble the Minister of Justice: (i) Yes.

- (ii) Budaun-1. Chaudhari Badan Singh.
  - 2. Kunwar Rukum Singh.
  - 3. Shaikh Zainulabdin.
  - 4. Khan Bahadur Maulvi Fasihuddin.

Shahjahanpur-1. Mr. Sadho Singh.

- 2. Mr. Deo Narain.
- Khan Bahadur Maulvi Muhammad Fazlur Rah-
- Mr. Karimur Raza Khan.

आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ जस्टिस:

१--जी हां।

२--बदायं --

- (१) चौधरी बदन सिंह।
- (२) कुंवर रुकुम सिंह।
- (३) शेख जैन्ल आबदीन।
- (४) खान बहादुर मौलवी फ़सीह उद्दीन।

शाहजहांपुर--

- (१) मिस्टर साधी सिंह।
- (२) मिस्टर देव नरायन।
- (३) खान बहादुर मौलवी मुहम्मद फ़जलुर्रहमान खां।
- (४) मिस्टर करीमुर रजा खां।

۲ _ کنور رکم سنگهه

٣ - شيخ زين العابدين

م - خان بهادر - مولوي فصيح الدين

شاهجهان پرر - ۱ - مستو سادهو سنگهه

ا _ مستر ديو نرائن

٣ _ خان بهادر - مولوق محدد فضل الرحمان خان

م _ مستر كويم الرضا خار

* 57-70. Rai Bahadur Lala Prag Narayan : Postponed.]

Conviction of Persons under Sections 109 and 110, CRIMINAL PROCEDURE CODE

Shri Sheo Dayal Upadhya (Absent): Will the Government be pleased to state the number of persons challaned and convicted each year under sections 109 and 110, Criminal Procedure Code, throughout the province since the year 1934?

The Hon'ble the Premier: A statement is given below:

	Year			Section 110, Criminal Procedure Code		Section 109, Criminal Procedure Code	
				Notices issued	Convicted	Notices issued	Convicted
1934	••	• •		2688	2289	4412	3648
1935	••		••	2953	2476	4543	3826
1936	••	••	••,	2552	2150	4390	3617
1937	••	••	••	2433	2008	4130	3342

*72. Shri Sheo Dayal Upadhya (Absent): Is it a fact that the police officer in charge of a thana is expected to send a fixed number of challans under section 110, Criminal Procedure Code, from his circle?

The Hon'ble the Premier: No.

*73 & 74. Shri Sheo Dayal Upadhya (Absent): [Postponed.]

GOVERNMENT ACRICULTURAL DEMONSTRATION FARM, GHAZIPUR

- *75. Shri Indradeo Tripathi: Will the Government please state if there is a Government Agricultural Demonstration Farm at Ghazipur?
- (a) If so, will the Government please state when this farm was established?
- (b) What is the present expenditure which the Government have to incur on this farm?
- (c) What has been the income from the produce of the farm for the last year?

The Hon'ble the Minister of Justice: There is no Government demonstration farm at Ghazipur but there is a farm attached to the Moss Agricultural Institute and the Village Improvement Association Ltd. at Ghazipur which are non-Government institutions. Replies to parts (a), (b) and (c) do not seem to be required in view of this reply.

*76. Shri Indradeo Tripathi: (a) Will the Government please furnish a statement showing the income and expenditure of this farm since its establishment yearwise?

(b) Is the farm self-supporting? If not, what steps have the Govern-

ment taken to make it self-supporting?

The Hon'ble the Minister of Justice: (a) Since the farm is not

managed by Government the information cannot be supplied.

(b) Government have at present no information whether the farm is self-supporting and they have no responsibility for making it self-supporting if it is not.

Shri Indradeo Tripathi : श्री इन्द्रदेव त्रिपाठी :

क्या भरकार यह बतलायेगी कि इस फ़ार्म (farm) को सहायता दी जाती हैं?

شری اِندر دیو ترپاتھی — کیا شرکار یہ بتائیتا دی جاتی ہے ? کیا شرکار یہ بتائیتا دی جاتی ہے ?

The Hon'ble the Minister of Justice: आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ जस्टिस: मुझे मालूम नहीं है:

- *77. Shri Indradeo Tripathi: (a) Is there any Agricultural School attached to this farm? If so, how many village guides has this school turned out since its establishment and how are they employed?
- (b) Is it a fact that some of them are still unemployed? If so, what do the Government intend to do for them?

The Hon'ble the Minister of Justice: In view of the fact that the institutions are private and not Government managed it is presumed that the honourable member would not press the question.

PUBLICATION OF COURT NOTICES

*78. Shri Birbal Singh: What is the policy of the Government with regard to the publication of court notices?

The Hon'ble the Minister of Revenue (Mr. Rafi Ahmad Kidwai): Court notices are distributed to newspapers for publication on a strictly business basis. Government have issued orders that, subject to the exclusion of papers guilty of violent communalism, court notices, summonses, etc. should be given by rotation to only those daily, twice weekly and weekly papers which have an authenticated minimum circulation of 500 and which are reasonably expected to reach the persons for whom the notices are intended. As far as possible, local papers are to be given preference.

Shri Birbal Singh: Sir, is it a fact that some papers whose circulation is very large do not receive court notices for publications?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Revenue (Shri Gopi Nath Srivastava): They used to receive court notices; but a circular has been issued incorporating instructions referred to by me just now.

*79-83. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: [Postponed.]

LITERACY ALLOWANCE TO CONSTABLES

* 84. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Is it a fact that some police constables are paid a literacy allowance; if so, why and on what conditions?

The Hon'ble the Premier: Yes; there are two classes of police constables, namely class "A" and class "B." Constables in class "A" are in receipt of Rs.3 per mensem more than those in class "B." This additional pay represents "A" class allowance which is also known as "literacy allowance." The "A" class consists of fully literate and selected illiterate or semi-literate constables with special detective qualifications or a long record of meritorious service. Admission to it, in the case of literates, is conditional on the applicant satisfying the Superintendent of Police or any superior officer that he can read and write both Urdu and Hindi fluently. In the case of specially qualified

illiterates or semi-literates admission is restricted to five per cent. of the total district strength.

Class "B" consists of all constables other than those admitted to class "A."

Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Sir, may I know the reasons why the Government have placed fully literate constables and illiterate constables on the same footing so far as the allowance is concerned?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier (Mr. Muhammad Suleman Ansari): It has just been replied that literate constables

get Rs.3 more.

Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Is it not the intention of this classification to encourage the recruitment of literate constables?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: The whole question will be considered by the Committee which has been appointed by the Government.

Kunwar Sir Maharaj Singh: What is the annual cost to Govern-

ment on the literacy allowance to police constables?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: I cannot give this information just at present. Notice is required.

Kunwar Sir Maharaj Singh: Is it a fact that the whole question of fixing the literacy allowance is under the consideration of the Finance Committee appointed by Government?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Yes.

EXCESS OF WORK DURING SESSION DAYS

- *85. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: (a) Is the Government aware that the Assembly office and the whole Secretariat staff are heavily overworked particularly during the session days?
- (b) What action do the Government intend to take to relieve them of overwork?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier (Shri Venka-

tesh Narayan Tivary): (a) Yes.

(b) Additional staff has been provided from time to time within the last year in the Secretariat to cope with the increase and the question of giving further assistance is under consideration. In this connexion departments have been asked for estimates of their requirements. The question of the introduction of a change in the office procedure with a view to effect reduction in the work of a routine nature is also under consideration.

So far as the Assembly office is concerned additional staff has already been sanctioned to cope with the increased work on account of the New Constitution. For the seasonal increase in work on account of sessions of the Assembly Government do not consider the entertainment of any permanent staff necessary. For this work temporary assistance is given and the arrangement is working satisfactorily.

Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Is the Government aware that in spate of this additional staff the ministerial staff of the Assembly office have to work for about 10 to 11 hours a day?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Yes, they have to work for longer hours when the Assembly is in session.

Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Is the Government considering any measures to reduce the hours of work?

The Hon'ble the Premier: Government have provided additional staff from time to time, and are examining the present system with a view to simplifying and reorganizing it.

Kunwar Sir Maharaj Singh: What is the reason for this large in-

crease of work in the Secretariat?

The Hon'ble the Premier: I think first of all the enlargement of We have got many more members now than we had in the Secondly, I think, we have got more alert and more active members now than we used to have. Thirdly, the Government is trying to be more active than it used to be in the past. Fourthly, I think old Council. people are more conscious and politically more alert than they used to be in the past. Fifthly, the people are getting a sympathetic response from the Government and are inclined to knock at their door oftener than they used to in the past.

Mr. Zahirul Hasnain Lari: Is it a fact that the publication of the proceedings of the Assembly is being delayed on account of lack of staff in the Secretariat?

The Hon'ble the Minister of Justice : I would like to have this question tabled on the order paper.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: Are Government servants subject to any hours of work?

The Hon'ble the Premier: I do not exactly understand what is meant by the phrase "Government servants subject to hours of work."

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: All labour employees have statutory hours of work. I want to know whether Government have laid down any hours of work for Government servants?

The Hon'ble the Premier: There are normal hours of work laid down.

WITHHOLDING OF REPRESENTATIONS BY DISTRICT AUTHORITIES

*86. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: (a) Is the Government aware that the district authorities, in many cases withheld representations, memorials and even regular appeals submitted to Government by the servants of local bodies?

(b) Is it a fact that sometimes Government themselves have in the

interest of justice, called for such papers from the district?

(c) Do Government intend to issue any orders to the district authorities in this connexion?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government (Shri Atmaram Govind Kher) : (a) Yes, under the rules regarding submission of petitions and appeals addressed to Government.

(b) Yes, but in rare cases.

(c) In view of the clear and exhaustive rules on the subject Government do not at present consider it necessary to issue any further orders.

Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Are district aushorities sutherized to override the statutory provisions of law regarding the appeals by the servants of local bodies?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: I do not think that the local authorities have got any statutory powers to override such provisions of law.

Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Does the answer given reconcile with the answer given on the paper?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: With regard to appeals that are mentioned in my answer to question no. 86(a) there is reference to formalities for presentation of appeals and no such appeals are withheld against statutory provisions.

*87-89. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: [Postponed.]

PRINTING OF MUNICIPAL AND DISTRICT BOARD PROCEEDINGS

*90. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: (a) Will the Government please state if Municipal and District Boards in United Provinces are required by any rule or law to publish their proceedings in newspapers?

(b) If the answer be in the affirmative, will the Government kindly state if the attention of these boards has been drawn to this provision of law by the present Government?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: (a) Yes, so far as the municipal boards are concerned. Under section 94(3) of the United Provinces Municipalities Act, it is necessary that every resolution passed by a board at a meeting shall, where it is possible, be published in a local paper published in English, and in a local paper published in vernacular, or where both such papers do not exist, in a local paper published in one or both of such languages, and in default of any local paper, in such manner as the Provincial Government may by rule prescribe. As regards the district boards, the answer is in the negative.

(b) No.

Shri Bhagwat Narayan Bhargava: May I know the reasons why the Government do not call upon them to comply with the provisions of law?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: The provision of law is this that so far as it is practical the boards should get their proceedings published in a local newspaper. There it is not mentioned that a board has to pay for this to newspapers. The question is of financial condition of the board and the Government cannot compel the boards to pay any amounts demanded by newspapers for publication.

*91. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Will the Government be pleased to state the names of the boards in the Jhansi Division which publish their proceedings in any newspaper and those which do not?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government:

Names of Municipal or District Boards Names of Municipal or District Boards which do not publish their proceedings which publish their proceedings in any newspaper in any newspaper Jhani Municipal Board. Orai Municipai Board ... Banda 2. Konch ditto Mau ditto. 3. Jalaun District ditto 3. 4. Lalitpur ditto. Kalpi ditto. Hamirpur District Board 7. Banda ditto. Jhansi ditto. 8.

O. no . Date *1 26-3-138

*5 26-3-138

PART TIME SERVICE OR BUSINESS TO LEGAL PRACTITIONERS

O. no. Dasc *11 26-3-'38 *92. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Is there any rule authorizing the Hon'ble High Court to permit a legal practitioner to engage at any part time business or service? If so, on what condition and in what circumstances is such permission given by the High Court?

The Hon'ble the Minister of Justice: The honourable member is referred to rule 26, part II of the Rules of the High Court and to the rule framed under section 1 (a) of the Bar Councils Act as contained in correction slip no. 1 of the Rules of the High Court, copies of which are laid on the honourable member's table.

(See Appendix A, page 1032)

*12 26-3-'38

*93. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Will the Government kindly give the number of legal practitioners who have got such permission in the United Provinces?

The Hon'ble the Minister of Justice: Government have no information about it and have no responsibility in these matters.

*13 26-3-'38

*94. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Was the attention of the Government drawn to the Bill introduced in the Central Assembly allowing part time service or business to legal practitioners?

The Hon'ble the Minister of Justice: No.

*14 26-3-'38

*95. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Was the opinion of the United Provinces Government invited on the Bill by the Government of India? If so, have the views of the Government been submitted to the Central Government: If so when and what?

The Hon'ble the Minister of Justice: Does not arise.

Shri Bhagwat Narayan Bhargava: May I know whether the Government made any efforts to introduce any such measure?

The Hon'ble the Minister of Justice: The question did not make any such inquiry about efforts being made.

Shri Bhagwat Narayan Bhargava: May I know the reasons why this question was postponed on the 26th of March?

The Hon'ble the Minister of Justice: All these questions were being dealt with together and information was being collected.

REPRESENTATION FROM NAGRI PRACHARNI SABHA, BENARES

*15 26-3-'88

*96. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Has the Government received a representation from Nagri Parcharni Sabha, Benares, about the orders and circulars issued by the Government regarding the language to be used in courts notices and orders? If so, what action has the Government taken regarding the same.

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Yes. Government have not yet taken any action.

Shri Bhagwat Narayan Bhargava: May I know if the Government propose to take any action on the representation?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Yes, when a suitable opportunity arises.

Shri Bhagwat Narayan Bhargava: May I know the reasons why the question has not as yet come under the consideration of the Government?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: The hands of the Government are full as the honourable member knows.

DUTIES AND POWERS OF A COMMISSIONER

97. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Will the Government be O. no. Date pleased to state the duties and power of a Commissioner of a division, as they were before 1915 and which they now have to perform and exercise?

Parliamentary Secretary to Hon'ble the Premier: The Commissioner represents the Government in his division in all matters relating to the Civil Government of the division and is responsible for the general control of the civil administration. He has, besides, several specific duties imposed upon him by various statutes and Government orders.

Shri Bhagwat Narayan Bhargava: May I know whether the Commissioners even today have got the same powers as they had in 1915.

The Hon'ble the Premier: It is difficult to make a comparison without going into the details of the various statutes, but generally speaking the Commissioners are responsible for efficient, peaceful and proper administration of their respective divisions.

Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Is the Hon'ble the Premier aware that most of the departments which were under the Commissioners in 1915 have now been taken away from them?

The Hon'ble the Premier: I take it from the honourable member,

EUROPEAN PATIENTS IN MENTAL HOSPITALS OF THE UNITED PROVINCES

*98. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Will the Government 46 26-3-38 kindly state the amount of grants made to the European Mental Hospital, Ranchi, together with the number of Europeans belonging to the United Provinces treated there during the last five years?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: The grants made to the Ranchi European Mental Hospital and the numbers of European Mental patients from the United Provinces treated at the Hospital during the past five years are as follows:

Year	Amount of grant	Number of European patients	
1985-36	Ba. 82,391 76,814 23,726 39,913 32,158	19 16 11 10	

Shri Bhagwat Narayan Bhargava: May I know the reason why such an enormous amount of grant is made for a very small number of patients?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: This Government is not responsible for this. According to the order of the Government of India this Government has to contribute a fixed amount for the capital amount spent on the Ranchi Hospital and also according to the number of European patients treated in that hospital.

Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Has this Government made any representation to the Covernment of India regarding this question?

The Hon'ble the Minister of Local Self-Government: A number of representations had been made in the past. The present Government has not yet made any such protest.

Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Is it not possible for the Government to arrange for the treatment of European patients in the three mental hospitals which are situated in the United Provinces?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: That is a matter of opinion.

Shri Bhagwat Narayan Bhargava: I want to know the reasons why the Government is unable to make arrangements for the treatment of European patients in the existing three mental hospitals?

The Hon'ble the Minister of Local Self-Government: No reason can be given at a moment's notice but if the honourable member so desires the matter will be looked into.

Shri Charan Singh: Are the orders of the Government of India still binding on the Provincial Government after the provincial autonomy.

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes, they are binding for the time being,

O, no. Data *47 26-3-'38 *99. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Will the Government be pleased to state the places where mental hospitals are situated in the United Provinces mentioning their total cost or grants made and the number of European patients treated there during the last five years?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: There are three mental hospitals in the United Provinces at Agra, Bareilly and Benares. The total grants made to them are noted below. No European patient was treated at any of these mental hospitals during the past five years:

rear				Amount of gra	n
AND THE RESERVE TO	Military and the			Maria Caralleria	
477347 is a	N. A. Ward			Bs.	
1933-34				2,80,859	
1984-35	Company or service of the service	September of the septem	Majoritation des marianes (1. 10.2), a	2,80772	Se, ,
1935-36			••	2,64,821	
1936-37		Porting.	••	2,51,233	
1937-38	Compression in which	e le le la	• A	2,21,815	
	ANOT	warm Market	CONTORN		

ANCIENT MANUSCRIPTS

●57 26-3-'88

44.5

- * 100. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: (a) Where do Government maintain and preserve ancient manuscripts?
- (b) Are they open to the public for inspection, if so, on what conditions?

The Hon'ble the Minister of Education: (a) Certain Sanskrit and Hindi manuscripts are maintained and preserved in the Library of Government Sanskrit College, Benares, known as the Princess of Wales Saraswati Bhawan, Benares.

(b) Yes, in the premises of the library with the permission of the librarian.

O. no. Date *61 26-3-'88

*101. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Will the Government kindly state how the following provisions made in the budget for 1937-38 under Grant no. 30 have so far been spent?

(a) Charitable grants—Rs. 5,000.

(b) Maintenance of orphaus and foundlings-Rs 20,000.

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: (a) The grant of Rs.5,000 was spent as follows:

				Lug,
(i) Paid to Strangers, Home, Allahabad	••	••	••	3,000
(ii) Paid to Strangers' Home, Lucknow	••	••	• •	1,200
(iii) Paid to Civil Chaplain, Lucknow	••	••	••	800
		Total	••	5,000

(b) Information is awaited from the Accountant General, United Provinces,

JAUNSAR-BAWER AREA IN DEHRA DUN DISTRICT

*102. Shri Mahabir Tyagi: Will the Government be pleased to state the year in which the area of Jaunsar-Bawer in Dahra Dun District was annexed to the British possessions in India?

The Hon'ble the Minister of Revenue: In 1915.

- * 103. Shri Mahabir Tyagi: (1) What is the total area of Jaunsar- *72 26-3-38 Bawer?
- (b) What is the total population? How many man and how many women?

The Hon'ble the Minister of Revenue: (a) 481,212 acres.

- (b) The total population is 55,399 of whom 30,798 are males and 24,601 females.
- * 104, Shri Mahabir Tyagi: (a) How much of the land is under 78 26.3.38 cultivation?
  - (b) How much is waste land?
  - (c) How much is covered with forests?

The Hon'ble the Minister of Revenue: (a) 20,857 acres.

- (b) and (c) The area of waste land including forest is 460,355 acres. Separate figures of the forest area are not available.
- *105. Shri Mahabir Tyagi: (a) What is the total area of the *74 26-3-38 Government forests in Jaunsar-Bawer?
  - (b) What is the area of private forests?

The Hon'ble the Minister of Revenue: (a) 90,240 acres.

(b) Figures are not available.

Shri Mahabir Tyagi: श्री महाबीर त्यागी :

म यह दरियापत करना चाहता हूं कि जो एरिया (area) जोसार बावर में शामिल है, उसमें कितने प्राइवेट फ़ारेस्ट (private forest) हैं।

شرى مهابير تيأكي

مین یه دریافت کرنا چاهدا هوس که جو ایریا (area) جانسارباور میس شامل هي إس ميں كتنے پراريت فاريست (private forest) هير، ؟

'The Hon'ble the Premier : आनरेब्ल प्रीमियर :

ठीक पता नहीं।

آنريبل پريميئر ---تهیک پته نهیل _

O. no. Date *75 26-3-'38

Shri Mahabir Tyagi: (a) Is it a fact that the Jaunsaries are not allowed to take their civil cases to the High Court of these provinces? If so, why?

(b) Which is their final court of appeal?

The Hon'ble the Minister of Revenue: (a) and (b) Yes. Under the rules framed for this area under the Scheduled District Act, which are still in force until superseded by Regulations under the Government of India Act, 1935, the Commissioner, Meerut, is the High Court for civil cases in this tract,

676 26-3-38

- •107. Shri Mahabir Tyagi: (a) Is it a fact that all the villagers of a khat are jointly in possession of the total area of the khat?
- (b) Is it also a fact that the annual revenue demand is met by the inhabitants of a khat jointly?
- (c) Is it a fact that this liability is distributed amongst the villagers by the Sardar-Syana of a khat who is a Government nominee?
- (d) Are the Government aware that this liability is shared by the inhabitants of a khat according to their capacity to pay irrespective of the area of land one cultivates?

The Hon'ble the Minister of Revenue: (a) No. The villagers of a khat are jointly in possession of only the waste land included in the khat.

(b) Yes.

(c) Yes.

(d) The revenue payable by each sharer is fixed according to his general capability with due regard to the area actually cultivated by him.

Shri Mahabir Tyagi : श्री महाबीर त्यागी :

सबाल के जवाब में फरमाया था कि तमाम खाट (Khat) के रहने वाले मुशतकी तरीक़े से उस वेस्ट लेन्ड (waste land) के मालिक हैं या उसके जमींदार हैं या लेन्डलार्ड (landlord) है ? Labor State State Alberta

سُوالَ کے جُواب مَین فرمایا ہے کہ نمام کھاے (Khat) کے رہنے والے مشترکہ طریقہ سے اُس ویست اینڈ (wasteland) نے مالک میں یا اُس کے زموندار هیں يا لينتر لارة (landlord) هيري ؟

The Hon'ble the Premier: आनरेब्ल प्रीमियर:

यह सवाल पहुळे पूछा गया था और उसका जवाब भी दिया गया था कि उनके हकक पहले इस बारे में साफ साफ कायम कर दिये गये हैं। उनके मुताबिक उनके। कुछ पेड़ वगैरा क्वेन का हुक नहीं है, उनके इस्तेमाछ में लाने का हक है।

ة نويبل پريميئر —

بههُ سوال بهلے بوچها گیا تها اور اُس کا جواب بھی دیا گیا تھا۔ اُن کے حقوق پہلے اس بارہ میں صاف صاف قائم کو دیئے بُئے ھیں اُن کے مطابق اُن کو کنچھ، بیچ وغبرہ بیچنے کا حق نہیں ھے اُن کے استعمال میں لانے کا حق ھے۔

Shri Mahabir Tyagi: श्री महावीर त्यागी:

में सवाल के (c) हिस्से के मुताल्लिक सवाल कर रहा हूं। सरदार सथाना काश्तकार कौन कौन से कितनी मालगुजारी देंगे इसका जवाब यह मिला है कि वह मालगुजारी जमींदारों के ऊपर सरदार सथाना मुकर्रर करता है कि कौन कितनी अदा करेगा। तो में यह सवाल करना चाहता हूं कि उसको कुल्ली अस्तियारात हैं या उसके फ़ैसले में अपील की गुंजाइश है ?

شرى مهابير تياكى -

میں سوال کے (c) حصہ کے متعلق سوال کررھا ھوں ۔ سردار سبانا کاشتکار کون کون سے کتنی مالکذاری دینگے اس کا جواب یہ ملاھے کہ وہ مالگذاری زمینداروں کے ارپر سردار سبانا مقور کرتا ھے کہ کون کتنی ادا کریگا تو میں یہ سوال کرنا چاھتا ھوں کہ اُس مو کلی اختیارات ھیں یا اُس کے قبضہ میں ایپل کی گنجائش ہے ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier : पालियामेन्टरी सेकेटरी टु आनरेबुल प्रीमियर :

में इसका नोटिस चाहता हूं।

پارليا-يىنتري سىكورىتري ئو آنويبل پويميئر — مين اس كا نونس چاهوں كا –

Shri Mahabir Tyagi : श्री महाबीर त्यागी :

सवाल के हिस्से 'डी ' के सिलसिले में फ़रमाया गया है कि खेत जोतने का लिहाज रखते हुये और रोजगार का ख्याल करके मालगुजारी तक़सीम की जाती है। में दरियाफ़्त करना चाहता हूं कि क्या उसमें जमींदार के मवेशियों की तादाद और कॉटेज इन्डस्ट्रीज (cottage industries) का लिहाज रक्खा जाता है या नहीं?

شوي مهايير تهاكي —
سوال كے حصه (قى) كے سلسلم ميں فرمايا گيا هے كه كهيت جوتنے كا
لحاظ ركه م هوئے اور روزگار كا خيال كركے مالكذاري تقسيم كي جاتي هے ميں
دريافت كرنا چاهتا هوں كه كيا أس ميں زمينداركي مويشيوں كي تعداد اور
كاتيج اندَستريز (cottage industries) كا لتحاظ ركها جاتا هے يا نہيں ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier : पालियामेन्टरी सेकेटरी दु आनरेबुल प्रीमियर :

मवेशियों की तादाद का खास तौर पर स्थाल रक्खा जाता है और उसके दूसरे जराये से फ़ाईनशियल कैपेसिटी (financial capacity) में शामिल किया जाता है।

ھے

يارليامينتري سيكريتري آنريبل دريميئر _

مویشیوں کی تعداد کا خاص طور پر خیال رکھا جانا ھے اور اُس کے درسہے ذرایع سے فائیننشل کئیپیستی (finanoial capacity) مبن شامل کیا جاتا ہے ۔ Shri Mahabir Tyagi: श्री महाबीर त्यागी:

क्या रेवेन्य (revenue) के लिये दूसरी इन्डस्ट्रीज (industries) का हिस्सा भी आप लेते हैं ?

شرى مهابير تياگى -کیاً ریوینو (revenue) کے لیاء درسری اندستریز (industries) کا حصہ بھی آب المتم هيدر؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: पालियामेन्टरी सेकेटरी टु आनरेबुल प्रीमियर ।

इसके लिये क़ायदा बना हुआ है उसके मुताबिक मालगुजारी तशखीस की जाती है।

پارليامينٽري سيکويٽري ٿو آفريبل پريميئر —

اس كے ليئے قاعدة بنا هوا هے أس كے مطابق مالكذارى تشخيص كى جاتى

POLICE POWERS TO REVENUE OFFICERS

▶77 26-3-'38

•108. Shri Mahabir Tyagi: Is it a fact that all the revenue officers from the tahsildar down to his peshkar and patwaris are vested with the powers of the police?

The Hon'ble the Minister of Revenue: (a) Yes.

WOOL INDUSTRY IN JAUNSAR-BAWER

978 26-3-138

•109. Shri Mahabir Tyagi: (a) Are the Government aware that previous to its annexation Jaunsar-Bawer had a thriving wool industry?

(b) Have the Government inquired into the cause of the ruin of this

industry?

The Hon'ble the Minister of Revenue: (a) There was some woo industry in this area prior to its annexation but it was sufficient to meet the local requirements only. It still exists.

(b) Does not arise.

Shri Mahabir Tyagi: श्री महाबीर त्यागी:

में यह दिखाकत करना चाहता हूं कि गवर्नमेंट ने उनकी तिजारत को बढ़ा सकने के लिये कोई कार्रवाई अब तक की है ?

ربی ہا ۔ اور سے اور ہے اور کو ایما گورنسنٹ نے اُن کی تصارت کو برهائے کے لیئے کوئی کارروائی اینک کی ہے؟
Parliamentary Secretary to the Honble the Minister of Justice:

(Shri Jugal Kishore):

पालियामेन्टरी नेकेटरी ट् आनरेबुल मिनिस्टर आफ जस्टिस (श्री जगल किशोर): गवर्नमेंट इस जीज के करने के लिये तैयार है।

پارلياسينٽري سيکريٽڙي ٿو آنويبل منسٽو آف جسٽس - (شوي جوگل کشور) ـ کر زمنت اُس چیا کے کرنے کے لیئے طیار ہے -

FRUIT CULTURE IN HILLS

*110. Shri Mahabir Tyagi: (a) Is there any department under the Government which is encouraging fruit culture in the hills?

O. so. Date *79 26.3.38

(b) Has any attempt been made to encourage fruit growing in the Jaunsar-Bawer hills?

The Hon'ble the Minister of Justice: (a) It is one of the functions of the Agriculture Department to encourage, organize and develop fruit culture all over the province, i.e. in the districts in the plains as well as those in the hills. For a number of years the Fruit Development Board which is mainly a non-official body is making special efforts to tackle the problem of fruit culture and Government are helping it financially and in other ways.

(b) No special attempt has been made.

Shri Mahabir Tyagi : श्री महाबीर त्यागी :

में दरियापत करना चाहता हूं कि क्या गवर्नमेंट फ़ूट इन्डस्ट्री (fruit industry) को तरक़की देने के लिये किसी स्कीम (scheme) पर ग़ौर कर रही है?

شري مهابيز نياكي ...

ر (fruit میں دریافت کونا چاھتا ہوں که کیا گورنمنست فروت افتستوي (fruit عربی دریافت کونا چاھتا ہوں کہ کیا گورنمنست فروت افتستوی industry) کو ترقی دینے کے ایئے کسی اسکیم (scheme) پر غور کررھی ہے ؟

The Hon'ble the Minister of Justice: आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ जस्टिस:

जी नहीं, कोई खास स्कीम मद्दे नजर नहीं हैं।

آفريبل منستر آف جستس ـــ جي نہيں - کوئي خاص اسکيم من نظر نہيں ھے ـــ

Shri Mahabir Tyagi: श्री महाबीर त्यागी:

क्या गवर्नमेंट इसपर गौर करेगी अगर नोटिस दी जावे ?

شہی مہابیر تیاگی ۔۔ کیا گورنمنت اس پر غور کہیکی اگر نوٹس دی جاے ؟

The Hon'ble the Minister of Justice: आनरेबुल मिनिस्टर बाफ जस्टिस ।

जी जरूर, बिल जरूर।

آنريبل منستر آف جستس — جي - ضرور بالضرور _

POTATO CULTURE IN THE HILLS

*111. Shri Mahabir Tyagi: (a) Did the Government allot any amount for the improvement of potato culture in the hills?

(b) How much of this amount was spent in Naini Tal, Almora and Garhwal and how much in Dehra Dun and Jaunsar-Bawer hills?

The Hon'ble the Minister of Justice: (a) Yes. An amount of Rs.12,000 has been sanctioned for a scheme for the development of potate cultivation in the hills.

*80 26-3-'38

(b) No amount has been spent in any district so far. The major portion of the allotment is being utilized for the purchase of about 900 maunds of potato seed from abroad. This seed will be distributed to selected cultivators of villages in the neighbourhood of Naini Tal and Almora and of village Gohni-Ramni in the Garhwal District. They will sow the seed under strict supervision of the departmental officers in this month. At the time of harvest the seed will be returned 1½ times. The department will also make further purchases of seed according to requirements, and thus build up a large stock of seed for distribution next year.

MALKOT AND GADOOD AREAS IN DEHRA DUN DISTRICT

O. no Date *81 26-3-'38

- *112. Shri Mahabir Tyagi: (a) Is there any area known as the Malkot and Gadood in Dehra Dun District?
  - (b) When did it come under the British Raj?
  - (c) Does most of the land in that area belong to the Kaiser-i-Hind?
- (d) Are the tenants of that area charged any sums in the shape of nazranas if they reclaim the new soil (nov-tore)?

The Hon'ble the Minister of Revenue: (a) Yes.

- (b) In A. D. 1911.
- (c) Yes.
- (d) No. Only rent at annas 4 per bigha is charged for the area which is reclaimed.

Shri Mahabir Tyagi : श्री महाबीर त्यागी :

यह रक्तवा सन् १९११ ई० में किससे हासिल किया गया।

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Revenue (Shri Ajit Prasad Jain):

पालियामेंटरी सेक्रोटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ रेवेन्यू (श्री अजीत प्रसाद जैन) :
मैं इस सवाल का नोटिस चाहुंगा।

Shri Mahabir Tyagi : श्री महाबीर त्यागी :

सन १९११ ई॰ में यह जमीन किसी जमींदार से मुआवजे पर ली या किसी फ़ौज या फ़ौजदारी के जरिये से ली है, गोया जमीन जीत कर ली या लड़ाई से ?

'شري مهابير نياگي — پينه ١٩١١ع - من يهه زمين کسي زميندار سر معارضه پر ايي يا کسي فوج يا نوچداري کے دربعه سے لي هے – گريا زمين جيت کرلي يا لوائي سے ؟ Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Revenue: पालियामेंटरी सेकेटरी द आनरेबल मिनिस्टर आफ़ रेबेन्य:

इसका भी नोटिस चाहंगा।

GOVERNMENT DISPENSABIES IN JAUNSAR-BAWER

O. no. Date *82 26 3-138

- *113. Shri Mahabir Tyagi: (a) Are there any Government dispensaries in the rural area of the Jaunsar-Bawer?
  - (b) If so, where?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: No.

(b) Does not arise.

Shri Mahabir Tyagi : श्री महावीर त्यागी :

क्या गवर्नमेंट वतलायेगी कि कितने अर्पे से वहां अस्पताल नहीं है। और वहां क्यों नहीं खोला गया ?

شري مهابير تياگي — کيا گورنمنت بتلائيگي که کتنے عرصه سے وهاں اسپتال نہيں هو اور وهاں کيوں نہيں کوولا گيا ؟

The Hon'ble the Minister of Local Self-Government : आनरेबुल मिनिस्टर अ.फ. लोकल सेल्फ-गवर्नमेंट :

इस गवर्नमेंट को इस बात का इत्म अभी हाल में हुआ है। आपका मालूम है कि गवर्नमेंट के सामन एक स्कीम (scheme) है कि हर पांच मील के अंदर एक दवासाना खुलने वाला है। जिस वक्त यह स्कीम चालू की जावेगी उस वक्त यह देख लिया जावेगा कि कोई हिस्सा सूबे का खाली न छोड़ा जाय।

آنويبل منسلم أف لوكل سيلف كورنمنت -

اس گورنمنت کو اس بات کا علم ابھی حال میں هوا هے۔ آپ کو معلوم هے که گورنمنٹ کے سامنے ایک اسکیم (scheme هے که هر پانچ میل کے اندر ایک دوافانه کھلنے والا هے جس وتت یہ اسکیم چالو کی جائیگی اُس وقت یہ دیکھ لیا جائیگا که کوئی حصه صوبه کا خالی نه چھورا جائے *

DRINKING WATER FOR THE JOLLIE-GRANT VILLAGE IN DISTICT DEHRA DUN

*114. Shri Mahabir Tyagi: (a) Is it a fact that a deputation of the villagers of Tollie-Grant in Detra Dun District waited upon the Hon'ble the Minister of Local Self-Government during her last visit to Dehra Dun?

•83 26-8-'38

- (b) Did those villagers submit a memorial praying for the supply of drinking water to their village?
  - (c) Did the Government make any inquiry into their grievances?

(d) Did the Public Health Department submit any plan or estimate of the cost of water supply to this village?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self. Government: (a) Yes.

- (b) No.
- (c) Does not arise.
- (d) No.

Shri Mahabir Tyagi: श्री महाबीर त्यागी:

आखिर उस डेप्यूटेशन (deputation) ने क्या क्हा था?

شري مہابیر تیاگي — آحر اس دَپوتیشن (deputation) نے کیا کہا تھا ?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: पालियामेन्टरी सेकेटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर, आफ़ लोकल सेल्फ़-गवर्नमेंट:

पानी के लिये सहलियतें मांगी थीं।

پارلهاسینتری سیکریتہی ٹو آنریبل منستر آف لوکل سیلف گورنسنت --پانی کے لیئے سہولتیں مانکیں تھیں *

COMPLAINTS AGAINST THE SIRPANCH OF DOIWALA VILLAGE

84 26-3-188

- *115. Shri Mahabir Tyagi: (a) Is there a village panchayat (Aman Sabha) in Doiwala (Dehra Dun)?
- (b) Was any representation made to the Sub-Divisional Officer in charge of Dehra Tahsil by the villagers of Doiwala complaining against their sirpanch?
- (c) Have the district authorities taken any action? If so, what?

  Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: (a) Yes.
  - (b) Yes.
- (c) The charges made in the representation were not proved and therefore no action could be taken. Proceedings under sections 107/112 are however pending in the Court of the Sub-Divisional Officer, Dehra Dun, against the two factions in the village.

Shri Mohan Lal Gautam : श्री मोहनलाल गौतम :

क्या तहक़ीक़ात करने के वक़्त शिकायत करने वालों को भी अपने केस (case) की तहक़ीक़ात करने का मौक़ा दिया गया था ?

شري موهن لال گوتم — · کیا تحقیقات کہنے کے وقت فکایت کہنے والوں کو بھی اپنے کیس (Case) کی تحقیقات کہنے کا موقع دیا گیا تھا ?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government : पालियामेन्टरी सेंकेटरी ठुआनरेबुल मिनिस्टर लोकल आफ सेल्फ-गवर्नमेंट:

मेरे पास इसकी कोई इत्तिला नहीं है। इसके लिये नोटिस चाहुंगा।

دارلهامينة بي سيكوية بي أو أنويبل مفسار أف لوكل سيلف گورنمنت ---ميهـ واس اس كي كوئي إطلاع نهين هـ اسكـ ليئے نوٹس چاهونكا *

*92 26-3-188

Khan Bahadur Lieut. M. Sultan Alam Khan: Do the Aman Sabha still exist in certain districts?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: This is not the same Aman Sabha as was constituted during the non-co-operation days.

INCOME AND EXPENDITURE OF JAUNSAR-BAWAR

- *116. Shri Mahabir Tyagi: (a) What is the total revenue received o. no. Date under different heads from Jaunsar-Bawar?
- (b) What is the total expenditure the Government incurs on the Jaunsar-Bawar?

The Hon'ble the Minister of Revenue: (a) The total revenue realized is Rs.2,00,410 per annum as detailed below:

Rs. a. p.

(b) The total expenditure is Rs.1,25,730 per annum.

EDUCATION IN JAUNSAR-BAWAR

- •117. Shri Mahabir Tyagi: (a) How much annually does the •90 26-3-38 Government spend on education in Jaunsar-Bawar?
- (b) How many schools have the Government opened in Jaunsar-Bawar?
- (c) How many persons of Jaunsar-Bawar have passed the Matriculation examination?

The Hon'ble the Minister of Revenue: (a) Rupees 6,372 per annum.

- (b) 12.
- (c) Four.
- *118. Shri Mahabir Tyagi: (a) How many Jaunsaries are serving *91 26-3-'38 in the different departments in Chakrata Tahsil?
- (b) Has any Jaunsari ever been given a Government post of a rank equivalent or above that of a head constable?

The Hon'ble the Minister of Revenue: (a) 57.

(b) Yes. One is a Deputy Collecter, one is a clerk in the office of the Superintendent, Dehra Dun and two have been deputy rangers in the Forest Department.

SYSTEM OF LAND TENURE IN JAUNSAR-BAWAR

- *119. Shri Mahabir Tyagi: (a) Has the Government any record of the system of land tenure in Jaunsar-Bawar before it came under the British control?
- (b) Has the Government made any changes in the previous system of land tenure? If so, will the Government be pleased to enumerate them?

The Hon'ble the Minister of Revenue: (a) No.

(b) Does not arise.

Ol, no. Date *93 26-8-'38

- *120. Shri Mahabir Tyagi: (a) When was the first land settlement made in Jaunsar-Bawar?
  - (b) When was the last settlement made?

The Hon'ble the Minister of Revenue: (a) In A. D. 1815

(b) In A. D. 1884

●94 2ۥ3-138

- *121. Shri Mahabir Tyagi: (a) Into how many khats is the Jaunsar-Bawar divided?
  - (b) Will the Government be pleased to give complete list of the khats?

    The Hon'ble the Minister of Revenue: (a) Thirty-eight.
  - (b) A list is laid on the table.

(See Appendix B, page 1033)

Construction and demolition of shops in mohalia Qanungoyan in Bara Banki

*95 26-3-38

- *122. Maulvi Aziz Ahmad Khan: Will the Government be pleased to state the following:
- (a) Whether it is a fact that in mohalla Qanungoyan in Bara Banki City two shops were constructed by a Muhammadan gentleman on his own land?
- (b) Is it a fact that a case under section 147, Indian Penal Code, was registered against 27 accused for illegal demolition of these shops? Is it a fact that there were some Congress workers among the accused?
- (c) Whether it is a fact that after the visit of one of the Ministers to Bara Banki the police dropped the investigation of the case under section 147, Indian Penal Code?
- (d) Will the Government be pleased to specify the reasons which made the police of Bara Banki drop the investigation?

(e) Whether it is a fact that the owner of the shops insisted that the case should be investigated by the police?

- (f) Whether it is a fact that even after the demolition of the shops, there was an apprehension of the breach of the peace, and accordingly an order under section 144, Criminal Procedure Code, was promulgated in Bara Banki?
- (g) Whether it is a fact that during the period the order under section 144. Criminal Procedure Code continued, some persons were arrested for disobeying the order? If so, what are their names?

(h) Whether it is a fact that when some persons arrested were sent to the Deputy Commissioner, they were released on the intervention of the local Congress workers?

The Hon'ble the Premier: (a) Two shops were already in existence on the land and about the middle of September last the owner of the land put up a temperary structure of bricks with a view to building another shop.

(b) (i) Yes;

- (ii) There was no prominent Congressman but only one ordinary Congress worker included among the accused.
- (c) No Minister had anything to do with the non-investigation of the case. The police merely registered it but never took up the investigation.
- (d) The District Magistrate and the local police authorities did not consider it necessary to investigate the case, but the owner has on his motion brought a case under sections 147 and 427, I. P. C., which is pending in court.
  - (e) He wanted the case to be investigated.
- (f) Yes. On the expiry of the order the Sub-Divisional Magistrate attached the land in question under section 145, Gr. P. C. and a case is pending in court.
  - (g) (i) No.
    - (ii) Does not arise.
  - (h) Does not arise.

مولوي عويز احدد خل — حولوي عويز احدد خل — جواب ديا هے که ولا عارضي طرر پر بنائي جس عمارت کے متعلق گورنمنت نے جواب دیا هے که ولا عارضي طرر پر بنائي گئي تهي کيا ولا اینست ارر مصالحہ سے بني هوئي عمارت تهي ؟ باتھوا अञ्ची अञ्ची अहमद खाः

जिस इमारत के मुताल्लिक गवर्नमेंड ने जवाब दिया है कि वह आरजी तौर पर बनाई गई थी क्या वह इँट और मसाले से बनी हुई इमारत थी?

The Hon ble the Premier : आनरेबुल प्रीमियर : उसमें ईंटें जरूर थीं।

آنومبل پريميئو — اُس مين اينٽڙي ضرور آهين *

مولوی عزیر أحد خال — مطابعه عزیر أحد خال — اعتبار سے كہا گیا ؟ المطابعة بھی تها اور اینتیں ببی تبین تو أس كو عارضي كس اعتبار سے كہا گیا ؟ باکھا عقاماً अन्ती अन्ती अन्ती अहमद खां:

मसाला भी था और ईंटें भी थीं तो उसको आरजी किस एतबार से कहा गया?

The Hon'ble the Premier: आनरेबुङ प्रीमियर:

मसाला और ईंटें भी थीं तब ही खारजी था।

 The Hon'ble the Premier: आनरेब्ल प्रीमियर:

मेरी समझ में करीब ही रहे होंगे, मगर मैं साफ नहीं कह सकता अगर कोई ले गया हो।

مهري سمجهه ميں قريب هي رهے هو نگے مگر ميں صاف نهيں کہم سکتا اگر کوئي لے گها هو *

Maulvi Aziz Ahmad Khan :

مولوي عزيز احمد خال ـــ

کیا گورنمنت کے علم میں یہ بات ھے کہ سوال کے حصہ سی کے جواب میں يهم مقدمه جو دفعه ١٢٧ كا درج كيا گيا تها أس مين در تين آدمي كانگريس کے سمیہ تھے ؟

मौलवी अजीज अहमद खां:

क्या गवर्नमेंट के इल्म में यह बात है कि सवाल के हिस्से (सी०) के जवाब में यह मुक़दमा जो दफ़ा १४७ का दर्ज किया गया था उसमें दो तीन आदमी कांग्रेस के मेम्बर थे?

The Hon'ble the Premier : आनरेब्ल प्रीमियर :

जी नहीं, डिस्ट्रिक्ट मजिस्ट्रेट ने कहा है कि उसमें एक कांग्रेस वर्कर (Congress worker) था और दूसरा कोई कांग्रेस मेम्बर न था।

جی نہیں ۔ دَسترکت مجستریت نے کہا ہے کہ اس میں ایک کانگریس ورکر (Congress worker) تها اور درسرا کوئی کانگریس ممبر نه نها *

Maulvi Aziz Ahmad Khan :

مواوي عزيز احمد خال — بالانيكي تكليف كواره كريكي كه جو منستر صاحب أس وقت بار ا بنکی تشریف اے گئے تھے اُنہوں نے دسترکت اثباریٹیز (authorities) کو هدایت کی تهی که تحقیقات کو ختم کردیا جائے ؟

मौलवी अजीज अहमद खां:

क्या गवर्नमेंट यह बत्लाने की तकलीफ गवारा करेगी कि जो मिनिस्टर साहब उस वक्त बाराबंकी तशरीफ़ ले गये थे उन्होंने डिस्ट्रिक्ट अथोरिटीज (authorities) को हिदायत की थी कि तहकीकात को खत्म कर दिया जावे ?

The Hon'ble the Premier : आनरेबुल प्रीमियर: क़तई नहीं, यह बिल्कुल वे बुनियाद बात हैं।

آنريبل پريمه^ئر – تطعي نهيس – يهم بالكل بي بنياد بات هـ *

Case of Shrivut Gajadhab Lal versus Husainabad TRUST, LUCKNOW

O. no. Date *96 26.8-'38

* 123. Shri Mohan Lal Gautam: Is the Government aware that a suit filed by the Husainabad Trust against Shriyut Gajadhar Lal, resident of Chauk, Lucknow, claiming the ownership of certain properties was dismissed by the Hon'ble Chief Court on 3rd February, 1927?

*97 26-3-38

* 124. Is it a fact that the Secretary, Husainabad Trust, wrote on 21st February, 1927, to the Chairman, Lucknow Improvement Trust, that they had lost the suit and were not going to sue him again and therefore the property of Gajadhar Lat be immediately acquired for them?

* 125. Is it a fact that the property of Shriyut Gajadhar Lal worth several lakhs of rupees and yielding to him an income of Rs.16,000 per year was acquired by the Lucknow Improvement Trut at a nominal value of Rs.628? If yes, why? If not, what were thesfacts and what was the justification of acquisition?

O. no. Date *98 26-3-138

* 126. Is it a fact that Gajadhar Lal's property was taken possession of under the orders of Mr. Gwynne, the then Deputy Commissioner, Lucknow, by force with the help of police on 12th June, 1927?

*99 26-3-'38

* 127. Is it a fact that his property was demolished under the orders *100 26-3-38 of the Deputy Commissioner and the Chairman, Lucknow Improvement Trust?

• 128. Is it a fact that Gajadhar Lal was fined Rs.100 for obstructing *101 26-3-38 the work of demolition by Mr. Ain Uddin, the Land Acquisition Officer?

* 129. Is it a fact that the Lucknow Improvement Trust Tribunal *102 26-3-38 including Mr. C. B. Gupta heard the case of compensation and reserved judgment and that Mr. Gupta was removed from the tribunal by Government notification? If so, why?

* 130. Is it a fact that during the pendency of the case of Gajadhar *103 26-3-38 Lal the following gentlemen were also removed from the tribunal: Mr. Har Govind Dayal, Khan Bahadur Abdul Ghani, Mr. Shaukat Ali and Mr. L. S. White? If so, why were these gentlemen removed from the tribunal?

* 131. Is it a fact that a wholly Muslim tribunal was formed and *104 26-3-'38 Gajadhar Lal applied both to the tribunal and to the Local Government that he had no faith in it but the tribunal even then heard the case and dismissed his claim without giving judgment on merits?

* 132. Is it a fact that when Gaiadhar Lalfiled a suit in Chief *105 26-3-38 Court for cancellation of decrees on the basis of fraud, collusion and corrupt practices, a suit for obstructing the chaprasi was started against him and Gajadhar Lal was sentenced to six months?

* 133. Is it a fact that when Gajadhar Lal was discharged from the *106 26-3-'28 above case by Hon'ble Chief Court on the ground that there was no case he was sentenced on the charge of refusing to eat jail food by the Magistrate for six months?

* 134. Is it a fact that Gajadhar Lal was again sentenced to one year •107 26-3-38 on the same charge of refusing to eat jail food?

* 135. When was Gajadhar Lal first found to be a man of unbalanced *108 26-3-38 mind and by whom, under what circumstances and to what extent?

• 136. Will the Government be pleased to give the dates of admis- •109 26-3-98 of Gajadhar Lal in jail and those of discharge? Will the Government be pleased to state the number of days on which he went on hunger-strike and the number of days when he took food?

*110 26-3-38

* 137. Is it a fact that Muhammadan washermen used to forcibly feed him with milk mixed with eggs?

* 138. Is it a fact that Gajadhar Lal made several representations to *111 26-3-38 the Minister of Justice and Prime Minister since July, 1937, but no reply was sent to him? If yes, why?

O. no. Date *112 26-3-'38 * 139. Is it a fact that Gajadhar Lal made representation to the Deputy Commissioner, Lucknow, to the Minister of Justice and the Prime Minister that he is out of employment due to official and unofficial influences working against him?

*113 26-3-'38

* 140. Do the Government propose to take any steps in the case of Gajadhar Lal?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self. Government: The information required by the honourable member is being collected and will be supplied as soon as it is available.

Shri Mohan Lal Gautam : श्री मोहन लाल गौतम:

यह इन्क्रामेंशन (information) कब और कहां से इकट्ठा की जायगी ? شرى موهو لال گوتم — شرى موهولال

یہ، انفارمیسن (information) کب سے اور کہاں سے اکتبا کی جائیگی؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government : पालियामेन्टरी सेकेटरी ट्रुआनरेबुल मिनिस्टर आफ लोकल सेल्फ़-गवर्नमेंट :

यह इन्क्रामेंशन (information) चेयरमैन इम्प्र्वमेंट ट्रस्ट (Improvement Trust) से मांगी जा रही हैं लेकिन उनके ही डिपार्टमेंट से ताल्लुक नहीं रखती हैं बल्कि जेल से और हुसेनाबाद ट्रस्ट (Trust) से और दीगर डिपार्टमेंट से ताल्लुक रखती हैं, इसलिये इसमें देर ो रही हैं। इसके लिये बार बार रिमाइन्डर (reminder) भेज दिये गये हैं। जवाब न आने पर दुवारा रिमाइन्डर भेज देंगे।

پارالامینتری سیکویتری تو آنریبل منستر آف لوکل سیلف ورندنت ایمه اندرمیشری سیکویتری تو آنریبل منستر آف لوکل سیلف ورندنت است (Improvement یمه اندرمینا امرورمینات ترست (Irust) سے ما ممی جارهی هے لیکن اُن کے هی قیارتمنت سے تعلق نهیں رکیتی بلکه جیل سے آدر حسین آباد الاتفاق اور دیگر قیارتمنت سے تعلق رکیتی هے اس ایک اس میں دیر هورهی هے اس کے لیئے بار بار رمائندر (reminder) بہیج دینکے *

Shri Mohan Lai Gautam : श्री मोहन लाल गौतम:

इस इन्फ़ार्मेशन (information) के इकट्ठा करने में कितना वक्त लगेगा ?

شرى موهن لال گوتهاست

اسُ انفار دیشن (information) کے اکتبا کونے میں کتنا وقت المیکا م

Parliamentary Secretary to the Hon ble the Minister of Local Self-Government : पार्कियामेन्टरी सेकेटरी दु आनरेबुळ मिनिस्टर लोकल आफ सेल्फ नावर्नमेंट :

थह कहा नहीं जा सकता लेकिन अन्दोजन डेंद्र आना महीना लगेगा।

بارلىالىمىنىلى سىغۇلىلى ئولالىلىدىل مىستە اقت لوكلىسىلىك كورنىشك -

Shri Mohan Lal Gautam : श्री महिन लाल गौतम :

क्या गवर्नमेंट मोका देगी कि उन जवाबों पर हम संप्रतीमेंटरी (supplementary) सवालात कर सकें ? شري مرهن قل گوتم — کیا گرزنمنت موقعه دیگی که آن جوابوں پر هم سپلیمینتري (supplementary) سبالات کوسکیں ؟ سبالات کوسکیں ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: पालियामेन्टरी सेकेटरी दु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ लोकल सेल्फ़-गवर्नमेंट:

अगर यह सवालात दोबारा टेविल (table) किये गये तो सम्लीमेंटरी (supplementary) सवालात हो सकते हैं। अगर आप मुझसे इन्फ्रामेंशन (information) चाहेंगे तो जवाब दे दूंगा।

پارلیامین تری سیکری ترقی قرآنریبل منستر آف لوکل سیلف گورنمنت—
اگریه سوالات دوباره آیبل (table) کئے گئے تو سپلیمین تری (supplementary) سوالات هو مکتم هیں اور اگر آپ مجهسے انفارمیشی (information) چاهینگے تو میں جواب دیدرنگا *

Shri Mohan Lal Gautam : श्री मोहन लाल गौतम :

अर्ज यह है कि मैं ने कुछ सवालात किये थे उनका जवाव मिला है कि इन्फ़ामरेंगन (information) इखट्टा की जा रही है वह भेजी जायगी। मेरे सवालात का मतलव हल नहीं हुआ, जो मेरा राइट (right) है सप्लीमेंटरी क्वेश्चन (supplementary question) करने का है। मैं इस किस्म के जवाब से प्रोटेक्शन (protection) चाहता हूं।

شرى موهن لال گوتم —
عرض يهه هے كه ميں نے كچهه سوالات كيئے تهے اُس كا جواب ملاهے كه انغارميشو (information) اكتها كي جارهي هے وه بهيجي جائيگي - ميرے سوالات كا مطلب حل نهيں عوا جو ميرا رائت (right) هے سپليدينتري كرئسچوں (supplementary question) كرنيكا هے ميں اس قسم كے جواب سے پررتيكين (protection) چاهتا هوں *

The Hon'ble the Premier: There is no question of protection. If the honourable member does not want to have the answers privately, these questions will be placed again on the table and answers will be given in the House. It was only to expedite matters that this suggestion was made.

[Question time having finished the remaining starred questions were carried over to the next day.]

UNSTARRED QUESTIONS

DISTRICT BOARD SERVICE OF CLERKS IN THE OFFICE OF DISTRICT MEDICAL OFFICERS OF HEALTH

1. Shri Sinhasan Singh: Will the Government be pleased to state if there is any Government order that the District Board services of office clerks of District Medical Officer of Health be counted for purposes of leave?

O. no. Date 1 26-3-'88

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Covernment: Yes, continuous district board service on the posts of head and second clerks in the offices of District Medical Officers of Health prior to the provincialization of those posts is counted for purposes of leave.

O. no. Date 2 26-3-'38

2. Shri Sinhasan Singh: If the reply is in affirmative, will the Government be pleased to state whether the services of all such clerks have been so counted? If not, why?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self. Government: Yes.

3 26-3-'38

3. Shri Sinhasan Singh: Will the Government be pleased to lay on the table a statement showing full particulars of all such clerks who worked in different capacities elsewhere other than their substantive posts and stating whether the services of all such clerks have been counted for purposes of leave according to the Government order and also the reasons for not counting them?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self. Government: There has been no such case.

4 26-3-'38

4. Shri Sinhasan Singh: Will the Government be pleased to state if it is a fact that the services of all such clerks mentioned in paragragh 3 of Government Order have not been counted and whether any of such clerks have filed any appeal to the Government?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: The Government order referred to in question no. I does not contain paragraph 3.

5 26-3-'38

5. Shri Sinhasan Singh: Will the Government be pleased to state if the services of the clerks of District Medical Officer of Health were counted from the date of appointment only for purposes of leave and not for pension? If so, why?

Parliamentary Secretary to the Honble the Minister of Local Self-Government: Yes. Their services will count for pension only from the dates from which their posts have been made pensionable.

6 26-3-'38

6. Shri Sinhasan Singh: Will the Government be pleased to state if it is a fact that there is a departmental order that the clerks of District Medical Officer of Health will not be transferred to other districts before the expiry of seven years?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: The honourable member is referred to the reply given to starred Assembly question no. 51 for 2nd April, 1938.

7 26-3-'38

7. Shri Sinhasan Singh: Will the Government be pleased to state if it is a fact that certain clerks wanted their detention or transfer on medical grounds, but their requests were rejected in spite of the fact that the immediate officer recommended the same? If so, why?

Parliamentary Secretary to the Honble the Minister of Local Self-Government: No request supported by a medical certificate has been rejected.

8 26-3-'38

8. Shri Sinhasan Singh: Will the Government be pleased to lay a statement showing the transfers of all clerks which took place within four years and giving full particulars as to why the departmental order for stay of seven years was not observed in their cases?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: A statement is laid on the honourable member's pable.

(See Appendix C, page 1088.)

9. Shri Sinhasan Singh: Will the Government be pleased to lay a statement showing the names of those who either wanted their transfers or detention on medical grounds or otherwise, whose applications were rejected by the Head of the Department?

0. no. Date 9 26-3-'38

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: A statement is laid on the honourable member's table.

(See Appendix D, page 1034.)

10. Shri Sinhasan Singh: Will the Government be pleased to state if it is a fact that certain junior clerks of the office of the District Medical Officer of Health were taken in the office of the Director of Public Health? Who are those clerks who have been so taken in the Director of Public Health's office within the last seven years and why was preference given to them?

10 26-3-'38

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes. None during the last seven years.

11. Shri Sinhasan Singh: Will the Government be pleased to lay a statement showing the names of all clerks in the main Office of the Director of Public Health with pay, date of appointment and duties allotted to them separately?

11 26-3-38

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: A statement is laid on the honourable member's table.

(See Appendix E, page 1035.)

12. Shri Sinhasan Singh: Will the Government be pleased to state if it is a fact that Dr. Muhammad Husain Jaffri was posted to Gorakhpur some time in 1936, but he did not join his duty there due to some reasons and was posted to some other district? If so, why?

12 26-3-*38

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: N_0 .

13. Shri Sinhasan Singh: Will the Government be pleased to state if it is a fact that Dr. B. N. Srivastava, District Medical Officer of Health, was transferred from Bahraich to Allahabad in 1938 when an enquiry was already pending there? If so, why?

18 26-3-38

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: No.

RECRUITMENT OF MUSLIM OVERSEERS IN THE SUBORDINATE ENGINEERING SERVICE

14. Khan Bahadur Lieut. M. Sultan Alam Khan: Is it a fact that the Public Service Commission, United Provinces, had invited applications for recruitment of ten Muslim overseers in the United Provinces Subordinate Engineering Service, Irrigation Branch, by 19th November, 1937?

3 23-3-138

The Hon'ble the Minister of Communications: Yes, except that the final date for receipt of applications was 30th November, 1937.

15. Khan Bahadur Lieut M. Sultan Alam Khan: Will the Government be pleased to state how many applications reached the Commission by the prescribed date and how many of the applicants were finally selected?

23-3-788

The Hon'ble the Minister of Communications: Fourteen applications reached the Commission and one was selected.

O. no . Date 5 23-3-38

Khan Bahadur Lieut. M. Sultan Alam Khan: Is it a fac that suitable candidates could not be found to fill up all those vacancies?

The Hon ble the Minister of Communications: Yes.

23-3-'38

17. Khan Bahadur Lieut. M. Sultan Alam Khan: What were the qualifications of the candidates who could not be selected?

The Hon'ble the Minister of Communications: Eleven out of four teen candidates did not satisfy the requirements regarding age, technica qualifications, or practical experience laid down in the rules, and could not even be considered. Of the remaining three who satisfied these requirements, two appeared to the Commission to be of such poor quality that they found themselves unable to recommend them for recruitment One only, and that with difficulty, was recommended. He has since been appointed.

7 98-3-138

18. Khan Bahadur Lieut. M. Sultan Alam Khan: How will vacan posts be filled up now?

The Hon'ble the mister of Communications: The Commission will be asked in August next to advertise for Muslim candidates to fill the remaining vacancies.

TRANSFERS ETC. MADE BY THE INSPECTOR OF SCHOOLS, BAREILLY

11 19-1-'88

11 15 3 3

Baradada 181

19. Shri Rukum Singh Rathor: (a) Are the Government aware that every year on the occasion of annual arrangements, the Inspector of Schools, Bareilly, makes a number of transfers of teachers and then subsequently cancels many of them or replaces by new ones? Who is responsible for the telegram expenses incurred on cancelling such trans-

(b) Will the Government be pleased to place on the table copies of all the transfer orders, whether given effect to or not, passed by the Inspector of Schools, III Circle, Bareilly in 1936-37 and in 1937-38, mentioning how many of them were actually given effect to?

The Hon'ble the Minister of Education: (a) Yes, a number of transfers are made some of which have subsequently to be cancelled. Cancellation or replacement is done in the public interest and sometimes to meet the convenience of the teachers concerned. In exceptional cases cancellation is made by telegram. Only three such telegrams were issued during the last two years.

(b) Statements are placed on the honourable member's table. (See Appendic F, page 1086.)

B0 -2 - 22

13 19-1-'38 20. Shri Rukum Singh Rather: Will the Government be pleased to state how many English and vernacular schools have been inspected by the present Inspector of Schools, Bareilly, during the session 1936-37 and 1937-38 giving the dates of inspection and the date of the despatch of inspection reports to those institutions?

The Hon'ble the Minister of Education: A shatement is laid on the table, income and the second s Stan Blandings odd to C. (See Appendis G. page, 1048) NOTICE OF A MOTION FOR APJOURNMENT TO DISCUSS THE URGENT NEED OF COMPENSATION TO SUFFERERS IN HARDWAR FIRE.

The Hon'ble the Speaker: Sir Jwala Prasad Srivastava has handed to me notice of an adjournment motion to discuss an urgent matter of public importance, namely to draw the attention of the Government to the urgent need of giving adequate compensation to the sufferers in the Hardwar fire. Is there any objection to this motion being taken

up?

The Hon'ble the Premier: I do not know, Sir. If the honourable member wants to raise the question he might perhaps like before proceeding with this motion for adjournment that the Government should be in possession of complete information in the matter. We are making necessary enquiries. The sufferers have our sympathy, but I do not yet know the extent of their loss and we do not know if it will be proper or permissible to use public money for such purpose. Our heartfelt sympathies are with them. I am not in a position to say more at present, and I do not know whether it will serve any useful purpose to discuss this motion at this stage.

Nawab Sir Muhammad Yusuf: Will the Government be pleased to consider the question of compensation?

The Hon'ble the Premier: As I said, when the report is received we will go into all the facts and then alone we will be in a position to make up our mind in the matter.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: I have several things to say for the consideration of the Government and I do not know if I can make a long

speech here now.

The Hon'ble the Premier: As I have already stated we have not full information at our disposal at present, so if the motion is to be considered it must be considered when we are in a position to deal with it. So far as the general principle goes we are in sympthy with him and we will be prepared to discuss the matter with him and to go into details. If he wants to raise it on the floor of this House, since we have not got sufficient information at present, no useful purpose will be served.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: Very well Sir, I shall not press the motion beyond the definite understanding that the Government are considering to give compensation to those who have suffered in the fire. There is a widespread suffering.

The Hon'ble the Speaker: You do not press the motion now? Dr. Sir Jwala P. Srivastava: No.

CONSIDERATION OF AN APPLICATION OF SHRIMATI MAHA-RANI JAGDAMBA DEVI OF AJODHIA FOR LEAVE OF ABSENCE FROM THE ASSEMBLY.

The Hon'ble the Speaker: Houserable members will remember that some time ago—probably on the 19th March—the case of Shrimati Maharani Jagdamba Devi of Ajodhya was brought to the notice of this House. She made an application that she might be allowed on account of her illness to be absent for a certain number of days. I brought it to the

[The Hon'ble the Speaker.]

notice of this House that at the time she made that application she had been absent for a longer period than 60 days. At that time on the motion of the Hon'ble the Minister of Revenue it was decided that the whole question be postponed till the 10th of April. The 10th of April happened to be a holiday and after that date the first meeting was held yesterday. The matter is now again before you. As a matter of fact 60 days have already expired and it seems to me, reading section 68 of the Act, that there can be no question now of giving permission to her. But the lady continues to be a member, unless a motion is made and carried that she ceases to be member. If there is no motion before the House of that nature, the lady continues to be a member of the There is no question now as to her application for leave of absence being granted. In section 68 (4) it is laid down that if for sixty days a member of a Chamber is without permission of the Chamber absent from all meetings thereof, the Chamber may declare his seat vacant. Have the Government to say anything about this?

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, I propose that the seat may be declared vacant.

The Advocate General (Dr. Narayan Prasad Ashthana): In rule 6 (6) of the Legislative Assembly Rules it is laid down that a member who wishes to make such a motion shall give three days' notice of such motion and shall, with such a notice, forward a certain statement.

The Hon'ble the Speaker: The only matter that I was bringing to your notice was that there was no question today of granting the application but that the lady continued to be a member until a motion was passed that she ceased to be one. In regard to this the procedure is laid down in Rule 6. The Hon'ble the Minister of Justice has now moved that the seat be declared vacant.

The Hon'ble the Minister of Revenue: I think a motion was moved by an honourable member a few days back that the lady should cease to be a member.

The Hon'ble the Speaker: There was a discussion on the application of the Maharani, but the Hon'ble the Minister of Revenue suggested that the consideration of the application be postponed. My impression is that there was no motion at that time that the seat be declared vacant.

The Hon'ble the Minister of Revenue: I think, Sir, Pandit Harish Chandra Bajpai moved that the seat may be declared vacant and that I said that the consideration of that motion be postponed till 10th April.

The Hon'ble the Speaker: Certainly there was some talk about the Maharani's constituency not being allowed to go unrepresented, but I do not recollect that a regular motion was made for declaring her seat vacant.

Nawab Sir Muhammad Yusuf: I was one of those who took part in the debate as to whether the application should be accepted or not. There was no definite motion before the House and the House did not decide that the lady's name should be removed but the Hon'ble the Minister of Justice has now made a definite motion and that motion can be considered by the House now.

Shri Harish Chandra Bajpai: May I submit, Sir, that on that day I myself made that motion?

CONSIDERATION OF THE APPLICATION OF SHRIMATI MAHARANI 947 JAGDAMBA DEVI OF AJODHIA FOR LEAVE OF ABSENCE FROM THE ASSEMBLY

The Hon'ble the Speaker: I have got a summary of the proceedings here. The motion that the seat be declared vacant is not mentioned in this summary. I shall look into the full report of the proceedings. In any case the motion of the Hon'ble the Minister of Justice is here today and this motion requires three days' notice. Rule 6 (6) of the United Provinces Legislative Assembly Rules and Standing Orders lays down that "A member shall give three days' notice of such a motion and shall, with his notice, forward a complete statement of the dates on which the member whose seat is to be declared vacant was absent". The complete statement is here before us but obviously we cannot consider this today.

The Hon'ble the Minister of Justice: If the honourable members require a little time to consider I have no objection.

The Hon'ble the Speaker: I think the Hon'ble the Minister of Justice will agree that this motion cannot be proceeded with immediately.

The Hon'ble the Minister of Justice: I entirely agree with that.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Have you received any representation from the lady, Sir?

The Hon'ble the Speaker: The Secretary informs me that no such representation has been received in his office.

Nawab Sir Muhammad Yusuf: Has the Hon'ble the Minister in charge received any further communication from the lady in connection with this matter?

The Hon'ble the Speaker: The Minister in charge of what?

Nawab Sir Muhammad Yusuf: In charge of the motion. I heard my friend saying something that he had something more to say, so I wanted to elicit that information.

THE UNITED PROVINCES LEGISLATIVE CHAMBERS (MEMBERS' EMOLUMENTS) BILL (continued)

*CLAUSE 2 (continued)

The Hon'ble the Speaker: We will now continue the consideration of the United Provinces Legislative Chambers (Members' Emoluments) Bill. We were considering the amendment of the Nawab Sahib of Chhatari.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Sir, I rise to support the amendment of the Leader of my Party to the amendment of Mr. Lari. The amendment is so eminently just and reasonable that I wonder why the Government has not accepted it. The sum and substance of the amendment of the Leader of our Party is that the amount of travelling allowance admissible to Hon'ble Ministers should be the same as the honourable members of the House are drawing themselves. On principles of justice, equity and good conscience, if it will appeal to the Hon'ble Minister of Justice, I submit, Sir, that this is a very good reason that it should have been accepted, but yesterday I found that the Hon'ble Minister of Justice in the course of the debate said that the honourable members owed their dignity to the confidence reposed in them by the people and, therefore, they should not consider over the matter of their emoluments and their

Printed with the Proceedings of 20th April, 1938.

Age Gentler

[Mr. Muhammad Ishaq Khan.]

travelling allowance. I submit, Sir, this is the usual hackneyed and stereotyped sort of argument which has been trotted out times out of number by the Congress benches whenever the question of the rights and privileges of the honourable members of this House has come up. I vield to none so far as the question of economy is concerned, so far the question of balancing the budget is concerned, if the Hon'ble Ministers practise what they preach. We will whole-heartedly support and submit to any sort of retrenchment and economy which they may propose provided it is applied to them also. My honourable friend Mr. Rawat in the course of the debate said that those who raised the question of travelling allowance of the honourable members of this House and say that they should get the same amount of travelling allowance which the Hon'ble Ministers are drawing are suffering from inferiority complex. I am afraid that his reasoning was quite incorrect; as a matter of fact the real point is that it is quite the reverse of what he thinks. It appears that soon after the assumption of office the Hon'ble Ministers forgot all they said to their electorates and when pitchforked into the ministerial gaddi they now want to carry on the traditions of the Bara Sahibs.

They want to say that so far the question of travelling allowance is concerned the rules be different. One should apply to the Ministers and another should apply to the honourable members of the House. I think that this sort of mentality has arisen in view of their closer association with the bureaucracy. But I will say that even the past irresponsible Government used to treat the honourable members of the House on an equal footing and they used to draw the same amount of travelling allowance which the honourable members of the House used to draw. Sir, I am informed that the Hon'ble Ministers in the past did not draw any travelling allowance but that they used to get their bogies. But be what it may we are not concerned with that. We are concerned with the principle that whatever status is given to the Hon'ble Ministers as the elected representatives of the people that very status should be given to the other members If they choose to draw third class travelling allowances of this House. or if there is something like fourth class travelling allowance we can assure them that we will draw the same class of travelling allowance but we do not want that a line should be drawn so far as the status of Hon'ble Ministers is concerned and so far as the status of the other honourable members is concerned. The Government has brought out a book known as the United Provinces Government at work. Sir, I am bringing out another edition known as the United Provinces Government at work, the other side of the medal—and I will present some notes which I have prepared in this connexion. One of the chapters will deal with the travelling allowance of the Ministers and the Parliamentary Secretaries and their professions in this connexion. As I said, the name of the book is United Provinces Government at work—the other side of the medal—so that the United Provinces Government may be pleased to look at it. Now, Sir, it is said that the country is very poor and the country is not in a position to pay such a high amount to the honourable members of the House and that it is this question of economy which is responsible for the reduction of this travelling allowance. We would certainly have accepted that principle had the Hon'ble Ministers been following that principle themselves. Now by a series of questions I have elicited the information which is staggering. I would respectfully draw the attention of the House to that information and will show that the Hon'ble Ministers and the Parliamentary Secretaries are drawing more than their predecessors at the present moment and it is not merely a wild surmise, a guess and a conjecture or an invective in which I am indulging but it is a hard fact, I mean the figures that have been supplied by the Hon'ble the Minister of Justice.

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, all this is very interesting to hear but I think it is not relevant to the discussion of the question of emoluments to the honourable members of this House.

The Hon'ble the Speaker: I think I cannot hold it as irrelevant.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Now in the first place I would like to invite the attention to the irresponsible statement which was made by the Hon'ble the Minister of Justice yesterday. In the course of debate he said that the Parliamentary Secretaries were not entitled to draw first class travelling allowances and he assured us that they were not drawing that travelling allowance. I tabled questions Sir and I was given a copy of the letter written by the Deputy Secretary to Government in the Finance Department to the Accountant General, United Provinces, in this connexion and paragraph 2 of it reads thus: The letter is no. G-1312/X-647, dated Lucknow, December 24, 1937. "The Governor has also decided that the Parliamentary Secretaries, whenever they leave Lucknow with the permission of the Hon'ble Ministers to whom they are attached, should be granted travelling allowance at first class rates except that the rates of their mileage allowance for travel by rail or road shall be those prescribed for officers of the second class. As the Parliamentary Secretaries hold political appointments the Government have decided that it should not be necessary for them to state in their travelling allowance bills the nature of business on which a journey is performed." I want to show by quoting from these figures that the argument trotted out by the Ministry is a hopeless argument and they themselves have not followed it, and are drawing handsome travelling allowances. Parliamentary Secretaries have been drawing first class travelling allowances and the information supplied to me by the Government is that Pandit Venkatesh Narayan Tivary, who was loudest in interruptions just now, perhaps he thought that the time was coming when he might be exposed, I submit Sir, that he has drawn the biggest amount of travelling allowance. .

Shri Govind Malaviya: Sir, may I object to the word "exposed" and ask the Chair's ruling on it? Merely because a member or a Minister or a Parliamentary Secretary has been doing what is permissible under the rules he is "exposed"?

The Hon'ble the Speaker: It is not a proper expression to use and I agree with Pandit Govind Malaviya that it is much too premature to talk of exposing any one.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Sir, if your ruling is that it is un-

parliamentary language I withdraw it.

Pandit Venkatesh Narayan Tivary has drawn Rs. 590. This includes mileage allowance rail and road as per that Government order. Then comes Mr. Ajit Prasad Jain, he has drawn Rs.452 as travelling allowMr. Muhammad Ishaq Khan: The period is not given. In the chart given by Government the period is not given.

Mr. Hukum Singh has drawn Rs. 352. Dr. Husain Zahir Rs. 472. The nature of the work is said to be "to attend the Education Conference, to attend the all-India Students Federation and to address the Kisan Sabha."

Shri Karan Singh Kane Rs.289, Acharya Jugul Kishore Rs.360, Mr. Chandra Bhal—he was perhaps honorary Parliamentary Secretary.—has drawn Rs.71-10 as travelling allowance. Mr. Atma Ram Govind Kher Rs.224, Mr. Lakshmi Narain Rs.447.

These are the amounts of travelling allowance drawn by the Parliamentary Secretaries and now the Hon'ble Ministers, barring the Hon'ble Mr. Rafi Ahmad Kidwai, have drawn substantial amounts.

The Hon'ble the Minister of Justice starts with Rs. 567-7. The Hon'ble the Premier Rs. 340. The Hon'ble Mrs. Vijai Lakshmi Pandit Rs.110. Pandit Pearey Lal Sharma Rs.155. Hafiz Muhammad Ibrahim Sahib Rs.319. The Hon'ble Mr. Rafi Ahmad Kidwai, there is nothing noted against his name except the bogey which was supplied to him, I am not referring to the bogie of the travelling allowance but I am referring to the bogie to which this travelling allowance refers. I will like to make a present of this to Pandit Malaviya who waxed eloquent yesterday how the money is being spent here. This is over and above the free supply of a second class bogie and other incidental things. When I used the word "exposed" I did not want to expose the people but what I wanted to expose was the flimsiest nature of this argument on which you have no legs to stand. If you have got reason and justice here is certainly a measure which should be adopted, but when you, yourself are acting in a manner which shows that you do not actually believe in what you preach, there is no reason why you should give a sermon to honourable members of this House.

Now, Sir, in this connexion I will, with your permission, read a few sentences written by Mahatma Gandhi in his paper, the "Harijan", dated Saturday, July 17, 1937; four lines of this paper, and I would make a present of it to the Cabinet and specially to the Hon'ble Minister for Development and Justice. Sir, Mahatma Gandhi said in the leading article. (Interruptions). My honourable friends are in the habit of interrupting too much, and if I were to say something unpalatable they will regret it. Sir, I hope my hononrable friends will pay attention to the observation of Mahatma Gandhi and will not try to interrupt me simply because that observation is most unpalatable. Sir, the leading article is headed "Congress Ministries (by M. K. Gandhi)". Now the paragraph specially towards which I would like to invite attention of Government is "Then the personal behaviour of the Ministers". Mark the words "personal behaviour." "How will Congress Ministers discharge themselves? Their Chief, the President of the Congress, travels third class. Will they travel first? The President is satisfied with a coarse khadi ahoti, kurta and waiscoat. Will the Ministers require the Western style and expenditure on the western scale? Congressmen have for the past seventeen years disciplined themselves in rigorous simplicity. The nation will expect the Ministers to introduce that simplicity in the administration of their provinces. If the ministers will simply refrain from copying the Governors and the secured Civil Service, they will have shown the marked

contrast that exists between the Congress mentality and their. Truly there can be no partnership between them and us even as there can be none between a giant and a dwarf."

I am not concerned with the idealogy of these expressions. I wanted only to demolish the argument that was urged yesterday that Hon'ble Ministers were entitled to travel 2nd class, were entitled to have reserved bogies, and now I will draw the attention of Mr. Malaviya that after this statement of Mahatma Gandhi how his argument holds good? However, Sir, that was a mere passing reference. Now I will draw the attention of the House to the fact that practically we are spending more on Ministers than the previous Government had been spending, and in this connexion the pamphlet is quite a long one, but I will read only one page of that pamphlet which I propose to bring out for the benefit of honourable members of the House. We are not concerned with any member of the Cabinet in his individual capacity. I have got the greatest respect for all of them and I know that they have rendered great sacrifices, but whatever principle they are urging that principle is nullified by the action that is being done and the charge that is being made to the exchequer.

Sir, I will draw the attention towards only one important item, and I hope the Hon'ble the Minister of Justice will pay attention to me. Now, Sir, the former Premier's pay was Rs.2,500. The present Premier although he draws a pay of Rs. 500 only, but costs to the public Rs. 5.338 per month. I will give exact figures from your budget. The Hon'ble Premier gets Rs.500 as pay; he gets a car allowance of Rs.150; then he gets a free house the rent for which used to be paid at Rs.600 per month by the previous Minister. Now I have put it at Rs. 400, but I was corrected that it was Rs.600. You may put it at Rs.400. Then he gets the pay of the motor driver which is quite separate from the amount of the car allowance; the malis are maintained at the expense of the public exchequer. The whole thing comes to Rs.1,225 so far as his personal self goes. Now comes a private secretary. There was no Private Secretary in the previous Government. That Private Secretary is getting Rs.250 per month. I do not grudge a private secretary, but I want only to show that the statement that our Ministers are drawing Rs. 500 per month only is one of the flimsiest of flimsy statements and is far from being true. The Private Secretary gets Rs.250 as pay and Rs.100, as allowance.

Then we come to Mr. Upreti and his services have been taken as on special duty. He is drawing Rs.650. Now, it will be said that he would have drawn that amount elsewhere. But another substitute has been given in his place. Therefore, this Rs.650 must go to the Premier's establishment. Then, Sir, there are three Parliamentary Secretaries who are drawing in all Rs.1,500 per mensem. They are given two stenographers who are getting Rs.200. These are the three Parliamentary Secretaries—Pandit Venkatesh Narayan Tevary, Dr. Jung and Mr. Suleman Ansari. I have given names only of the Parliamentary Secretaries attached to the Hon'ble the Premier. Their travelling allowance comes to Rs.599, Rs.256 and Rs.224 respectively. As a matter of fact I will not discuss it as it is a very trifling matter. Soaps, glasses and surahis which Mr. Tevary has ordered for his office come to Rs.50. Thus, the whole thing comes to Rs.5,338. This is the recurring expenditure. The

[Mr. Muhammad Ishaq Khan.]

non-recurring expenditure on the Premier comes to —car which we have Turchased at Rs.5,000 insurance charges Rs.300, furniture Rs.2,500. phus the non-recurring expenditure comes to Rs.7,800. I do not grudge all thios.

Now, if you think that you require more in order to discharge your duties efficiently for the province, well, I will not grudge that. We will sanction that amount. But I want to show that your argument is the flimsiest of flimsy. You say that the honourable members of this House should be deprived of Rs.10 a day and first class railway fare simply because the province can ill afford to pay such amounts. Can the province afford to pay such a high amount over your travelling allowance or other various establishments which are all at the expense of the Public exchequer? I submit, Sir, that there is a marked difference between your professions and your practices, and I cannot improve on it more than what the Leader of the Opposition said yesterday. Sir, I would therefore suggest that the amendment moved by Nawab Sahib of Chhatari is eminently just and fair; and do you think that the honourable members who come all the way from their homes come here simply to enjoy Lucknow. They too are put to trouble, they have to undergo worries in order to prepare their brief for this House. They have got no Parliamenary Secretary; they have got no stenographer and they have also to incur additional expenditure; and if you want that they should put up some amount of work it is but fair and just that a working wage, as you put it, should be given to them and the same should be drawn by the Bon'ble Ministers. I remember that during the election time it was freely said that when the Ministry will come in power perhaps they will carry on their tours in bullock cares. I do not know how far that statement has been translated into practice. At least so far as the present Ministry goes it has forgoten all its promises which it made to the electorate, and I remember perhaps when we were discussing the separation of judicial and executive functions, then, perhaps the Hon'ble the Premier and the Hon'ble the Minister of Development both said that consistency was the virtue of an ass. They have blotted out this foolish consistency from their bright galaxy and they repudiated it yesterday with fearless indifference to criticisms. We know very well and our friend, Pandit Venkatesh Narayan Tevary, knows that the mob has got no mentality and it forgets. So, they can conveniently do or undo whatever they like according to their own convenience. I would respectfully suggest that this is a matter which affects all the members of this House and it should not be treated in a flippant way, and the other members who really put in a good deal of work here for the benefit of the Government should be treated on the same level on which the Ministers treat themselves and while concluding I would like to pay my tribute to the sturdy independence of Mr. Mohan Lal Gautam who really struck the right note when he saidgive any kind of travelling allowance, whether it is first class or second class or third class, it does not matter, but do it on the same level because justice demands it; and I hope the Hon'ble Minister of Justice at least will not go against justice.

The Hon'ble the Minister of Communications:

آنہیل مفسار آف کیونیکیشنس — انہیں مفسار آف کیونیکیشنس — جانی والا – مجھے اس رقت افسوس کے کہ میرے قابل دوست باہر تشریف اور مجھکے اس کا ایک جا رہے میں اور رقامیوں گفارش کے سنتا نہیں جاملے اور مجھکے اس

بات كا بهى انسوس هے كه ميرے قابل دوست ليدر (Leader) بهى اس وقت يهاں تشریف نہیں رکھتے ہیں ۔ مجھ و معلوم هو آکه کل شام اُنہوں نے ایک بات اِس ایوان میں اِس مسئلہ پر ارشاد فرمائی تبی۔ میں اُن کے سامنے عوض کرتا ادر وہ أُسكو سنقي اس وقت جو مسئلة زير بعث هي اسكي حقيقت صوف اُتني هي كه آپ كي جانب سے ايک مطالبة هي كه جو بات استينس (status) اور موتبه كي اِس معاملة مين منسترون كو ديجاتي هم رعي ميمبرون كو بيي ملنا چاهيئ - ليكن اس ك ليئه جر دلائل بيان كيئه كئه هي أن دلائل كا خلاصه يهه هي كه يه موجودة رزارت اپنے سابقہ وعدوں کے خلاف بہت کچھ روپیہ خرچ کم رھی ہے اور نضول خرچیا۔وں میں مبتلا ہے اِس لینے اِس کو یہہ حق دی نہیں ہے کے آج اُس ھاؤس کے میمبران سے بہت عرض کرسکے کہ اُن کو کفایت شعاری پر نظر رکھنا چا دیئے ۔ چونکه اِس سلساء میں بعض مقابلے بھی کیئے گئے اور بہت دکھائیکی کےوشش کیگئی کے موجودہ وزرا کی جماعت سابقہ وزرا کے جماعت کے مقابلے میں بہت زیادہ روپیم حكوست سے آتے رهي هے اِس لَينَّمِ اگرچة يهة معامله اور يهه دلائل زيادة متعلَّے فه تھے محر میں مجبوراً ادر جواباً گذارش کرونا - حضور والا _ میری آنکھوں نے بوسہا بسوس تک وہ مماظر دیکھے ھیں جسن منظروں کو آ ہے ایک دوسری شکل میں میرے قابل دوست میں مامنے پیش کوتے ہیں _ بہت ممکن ہے کہ بہت سے صاحبان جو پہلے اِس ایوان کے میمبر نہ رھے هُوں وہ کسی مغالطے میں مہتلاً هوجائیں لیکسی جناب والا کی رساطت سے میں اپنے قابل دوست محمد اسحاق خاں کو یقین دلانا چاہتا ہوں کے ایک دن وہ تھا که جب وہ اِس ایوان میں نه آھے اور میں یہاں تھا اور میں نے دیمیا ھے که کس طریقه سے گورندنے کا روپیه خرچ کیا جاتا رہا ہے اور اُن صاحبان میں کہانتک یہ، جذبہ تھا کہ وہ ایوان کے میمبروں کو اِس امو پر روکیں جس امر پر وہ آج روک رہے ہیں -

Mr. Muhammad Ishaq Khan:

مستر محدد استعاق خان -

کیا کوئی قنرینس (difference) میمبران اور وزراء کے تریولنگ الاؤنس (travelling allowance)

The Hon'ble the Minister of Communications:

آنريبل منستر آف كمونيكيشنس -

میں عرض کو رہا ہوں ۔ صبر کیجیئے جادی نہ کیجیئے ۔ میں سب رضاحت جناب کی خدمت میں عرض کیئے دیتا ہوں ۔ گذشتہ وزارت نے حضور والا اِس صوبے میں کبھی میمبران کو وہ موتبہ نہیں دیا اور سفر کے معاملے میں قطعاً وہ موتبہ نہیں دیا۔ اِس صوبہ کے موتبہ نہیں دیا۔ اِس صوبہ کے وزراء سیلونس (saloons) لیتے رہے۔ اِس صوبہ کے وزراء فوست کلاس کی پوری گاریاں لیتے رہے۔ میمبران کو صرف فوست کلاس کی ایک سیت کا کرایہ ملتا رہا۔ میں دریافت کرتا ہوں کہ کیا یہ برابری ہے ؟ کیا اُمور ایسے تھے اِس میں کیا انصاف تھا کہ وزراء تو پوری گاریاں لیکو چلیں اور میمبران اُمور ایسے تھے اِس میں کیا انصاف تھا کہ وزراء تو پوری گاریاں لیکو چلیں اور میمبران صوف فوست کالی کا کوایہ بانے کے مستحق ہوں ؟ اِس کے اندر اگر کوئی معقرایت تھی

[The Hon'ble The Minister of Communications]

تو میں عرض کرونگا که ولا معقولیت موجودہ حکومت کے لوگوں سے چلی نہیں گئی _ وا معقولیت اب بھی هوسکتی هے اُور اُس کی شاید ضوررت هوگی اور اُس کی بناید فرورت هوگی اور اُس کی بناید فرق قائم کونا آج بھی ضرور صحسوس هوگا که ایک وزیر کس طریقه سے سفر کرے اور ایک میمبر کس طریقته سے سفر کے ۔ میرے قادل دوست آج یہ چاھتے ھیں کہ ایک وزیر اُسی طرح سفر کوے جس طرح سے ایک میمبر سفر کوتا ھے ۔ کسی ھاڑس کے کسی میمد بر نے کبھی اِس بات پار اعتاراض اِس لیئے نہیں کیا کیونکہ وہ یہے سمجھتے تھے کے وزراکا جہاں تک سفر کا تعلق ہے اُن کی کس تسمکی ضرورت ہے اور کہانتک اُلِس امر کے مستحق ہیں کہ سفر کے معاملہ میں اُسی حیثہت سے اُسی نظر سے جانچے جائیں جس سے میمبروں کو جانتھا جاتا ہے -میں اِس کے عالوہ عرض کرونگا کہ میرے قابل روستُ نے فرسایا که موجوده منستران تریولنگ الاؤنس (travelling allowance) لے رہے ھیں جو سابقہ وزرا نے کبھی نہیں لیا اور اسمی تعداد کو بھی برھکہ سنایا ۔ اسکی نسبت میرے لایق دوست کو بالکل مغالطہ ہوا ہے۔ ذَه وَزِرا فِهِ لَهِ الريادِلنَّ الأَوْنَسُ (travelling allowance) ليتُه ته ادر نمهُ أَنكو أب تريولَنكُ الاؤنسُّ (travelling allowance) ملتا هـ حتني رتمیں انہوں نے کرتے ہی میں وہ تریولنک الاؤنس (travelling allowance) عی رقسمیں نہسیں هیں ۔ وہ ایسسی رقسمیں هیں کسم جسب کوئی وزیر کسی جسگه ماتا هے یا جسب اُس او جآنے دو ریل کا درجسه ملتا هے اگر ریل سے نہیں جاتا ہے تو موتر سے جاتا ہے تو مودر کے پانورل (petrol) کا خرچه ماتا هے ۔ ولا موار کے پارل کے آنے جانے کا خرچ هے جسمی رقیق میرے قابل درست نے نقشہ میں دکھائی ھیں اور جس سے اُنہوں نے یہ، فرمایا هے که موجوده وزرا تریولنگ الاؤنس "(travelling allowance) لے رهے هُــين يهم بالعل عُلط هُ _ تُريوانك ألاؤنس نهين ليا جــارما ه بلعه جو خرچه راتعي موثر کے پاترول چو هوقا هے را ليا جاتا هے ۔ اسي کے ساته اُنہوں کے یہم بھی کارروائی کی ہے کہ موجودہ دزرا کی تنخواہوں کو ان کے ساتهم میں جسقدر استاف (staff) کام کروها ہے ان سب کی تنخوا هوں کو ملاکر خرجه قائم کردیا کے اور کہت دیا کہ اس قدر خرجه هو رها هے ۔ میں حضور والا یہ، عرض کرنا چاھتا ہوں کہ اگر آج کے وزوا لور سابقہ وزوا سے تمام معاملم میں فرق رکھنا کے اور بالخصوص کام کرنے کے معاملہ میں ہوا قرق رکھنا ہے تو موجوده وزرا کے وطائد میں کام دیت زیادہ :- رحم گیا ہے اور اسکی رجب سے موجودة وزرا كر زيادة استاف كي ضورت هوئي تو كيا اس كے يه معنی ہونا کے که راہ تحریث وزرا کے سر ہو قالہ جارے حیسا کے چند قابل دوستوں نے نزّمانیا ہے کہ جس تدر خرجے سکریتیریئٹ (Secretariat) میں بر هد جارے ولا سب خرجة رزرا كے سر بر 113 جارے اور مقابلة كو كے دكھايا جاؤے كيم جابية وررا كے زمانه ميں سكيويائيو ميں اتنا خرجة تها اور أج اتنا خهجه برهاء كياها جونكه كام زيادة برهه كياها إسليلم أس مين كالم يوهه

جانے کی وجہہ سے ملازم رکیے گئے ہیں ۔ نه یہه نئی وزارت آتی نه نیشلست حــ كومت آتى نه جـديد قانون آتا ادر نه كام برتها ـ ادر نه يهه كارردائي هوتي أور نه يه م زيادة خرجه برهما _ اسلين ضرورت هي كه جب اس تسم کی قمداری آوے تو وزرا کے سر مرف سکتے ھیں ۔ جو کچھ مورھا ھے وہ وزرا کی وجهم سے هورها هے _ میري آنکهوں نے کام کرنے کا طریقه سابقه حکومت میں دیکھا هے که مهینوں کے وقد سیکریٹری صاحب سیریٹیوئیٹ سے کاغذات کا پلادہ لیکر چلے منستر صاحب کے بنگلے پر پہونچے اور ایک گھنگہ کے اندر کام ختم کر کے لوت آئے۔ اگر يهي طريقه كار جاري رهتا تو نه پرائويت سيكريتري كى ضرورت پرتى اور نه پارلیمنتری سیکریتری کی ضرورت پُرتی ۔ اگر آج کے دزرا کو کسی پرائویت سیکویتری اور وارایمنتری سیکویتری کی ضوورت کے تو کیا میرے دوستوں کے آئمھوں نے یہ فام کرتے ہیں ۔ آئمھوں نے یہ فام کرتے ہیں ۔ اس كا كوئى الرنس نهيل هے أور المحمي نظر اس انصاف بر نهيل برتي هے كه جن رزراً كر آب البني سخت نظر سے ديكھتے هيں وہ كتنا كام كرتے هيں آور ان کو کلم کرنے میں کتنی مدد اور سہولیت کی ضرورت ھے۔ اگر آج کسی منسلّر نے کلم کی زیادتی کی رجب سے پرائویت سیکریٹری رکھ، لیا تو کیا یہ، معتول رجب هوسكتي في كه ان در اس تسم كے اعتراضات كيئے جاويں _ ميرے قابل دوست کے لیدر ماحب یہاں تشریف نہیں رکھتے ھیں لیکسی ان کے ساتھی درسرے منستم صاحبان يهان تشويف ركهتم هيس _ دو صاحبان موجود هين -کیا میں ان نے پوچھہ سکستاھکوں اور کیا وہ بے الاسکتے ھیں اور اس صوبے کی تاریخ نکال کو د کہلا سکتے ھیں کے کسی منستر صاحب نے سابقة زمانه مين اتنا كلم كيا هے جتنا موجودة وزرا كر رهے هيں۔ (Opposition) (Hear Hear) میں یہم عرض کرونگا ۔ کم جو چیزیں آنھوں نے دیکھی هیں انكو جهتلايا نهين جاسكتا هـ - اور نه انكو بهلايا جاسكتا هـ - آج بهي مير - دل پر پیچھلے نقوش کی یاد تازہ ہے آور میں آنکو بھول نہیں سمتا ہوں - چاہے آپ اس پر هير هير الاهير الله (Hear Hear) كريل يا افسوس كريل حو واقعات هيل ولا سب بيان كرنے پرتینگے ۔ رو واقعات خواہ آپ کو گوارہ ہوں خواہ ناگوارہ ہوں ۔ لیکی جب آپ همارے اُوپر اعتراض کرینگے تو همکو مجبوراً بتلانا چریگا که هم کن حالات میں کیفیتوں میں اور کن ضورریات کے ماتعت کام کو رہے ھیں ۔ دوسری جماعتیں جتنی بھی ملیں گے ھم دیکھتے ھیں که وہ کس حیثیت میں کام کرتی تھیں ۔ ان کی اور هماری ضورریات میں کتنا فرق هے ۔ بہر حال جب میرے قابل دوست کو یہ، بات گوارا تہوں ہے تو میں سمجھتا هوں که کچھه میمبر ایسے بھی هوسکتے هیں - معانی کریں میرے قابل دوست جنہوں نے تقریر کی نبی - میرا ان سے مطلب نہیں - اگر ایک میمبر کے دل میں جذبات آسکتے ھیں کہ کم سے عم حیثیت میں هو کر بھی منستری کے بوابو هوسکنا هے بہت جذبات کی بات هوگی _ يهة كُودِي حقيقت أور وَقعت نهين ركهتي هـ- جذبات هين- ورنه اگر آپ ايمأندآري سے دیکھیں تو آپ کو فرق نکالنا پریکا کہ وزرا کس طرح سفو کریں اور میمبر کس [The Hon'ble The Minister of Communications]

طرح سے سفر کریں۔ آپ یہم چاھتے ھیں کہ جس رقت آپ کے وزرا لکھنؤ سے سہارنہور یا بلیا کو کانے هیں اگر آپ أن کے پاس بیتهم کر دیکھیں تو آپ کو معلوم هوگا که رة راسته ميں كتني خدمت ملك كي انجام ديتے هيں _ كتنا ملك كا كام كرتے هيں _ كتني مثلين بترهيه هين _ المكام صادر كرية هين _ كيا يهم ممكن ه كه آپ تھرق اور انتر کااُس میں بتھاکو لیجاویں اور وہ اس کے اندر کام کرلیں ۔ جو کام رزرا ریل میں کرتے هوئے جاتے هیں يہ قطعي نا ممكن هے كه ولا اتنا كام ان درجوں میں کے سکیں ۔ میرے قابل دوست نے واب محمد یوسف اور سر جوالا پرشاد سریواستو جنهوں نے برسہا برس رزارت کی کے کیا انہوں نے سیلوں اُدر رزردکیریج (reserve carriage) معض شان ر شوکت کے لئے کی تھی یا محض برائی کے لئے کی تھی یا ضروریات کا تقاضا تھا کہ جس کی بنا پر سیلوں اے کر چلتے تھے ادر سفر کرتے تھے۔ اگر وزارت کي ضرورت يه تھي که وزراً سياون ميں چلتے ادر سفر کرتے تھے۔ تھے مگر میسبر صاحبان تو نہیں چلتے تھے تو اس وقت میسبر صاحبان کا حق دوسرا تها ادر دزرا کا حق دوسرا -تو آج ره حالت هے که یهه ضرورت بہلے سے بھی زیاں اللہ ھے کیونکہ آج وزرا کے پاس بہت کام ھے - مورے خیال میں میرے قابل دوست نے اس مسئلم کو کسی بھی نظر سے نہیں دیکھا۔ أنهوں نے حساب لگاکے بھی نہیں دیکھا کہ اگر انڈر اور تھرق کلاس کو رزرو (roserve) کے جاویں تو سیکند کلاس کے مقابلہ میں زیادہ خرچہ پریگا اور سييمند كلاس كا خرچه كم هوكار سر هلانے كي بات نهيں هے اس سے دلوں میں قبوت پیدا نہیں هاوتی میں نے قواعد کا حواله دیا هے اور حساب بتلایا هے ولا دیکھه سالمے هیں که کس چیز میں کفایت هے۔ میں عرض كرونگا كه ميں نے اس كفايت كي بنا پر يہم بايا هے كم تهرة كلاس ميں سفر كرنے سے ولا كفايت نهيں نكلتى اور نه انتركالس ميں سفو كرنے سے ولا كفايت نكلتي هے جو سکینڈ کلاس کے درجہ سے نکلتی هے ۔ اس لینے یہم قاعدہ بنایا هے که اس زمانه کے رزرا سکینڈ درجه رزرد (reserve) کے کر جاسکتے هیں ۔ میرے قابل دوست فرماً تے هیں که أن كو أسكي شكايت نہيں كے بلكه ولا يہم كهتے هيں كه تابل دوست سے کوئی ایسی بات نہیں سنی کہ کسی اور طویقہ سے یہ كام انتجام هوسكتا هي - جناب والا - يهم -سنله ايسا هي كه ميل موجوده اسمبلي کے سیمبر صاحبان سے درخواست کرتا ہوں کہ آٹھو گفایت شعاري پر دهیان رکهنا چاهیئے۔ همارے اس صوبے اور همارے ملک کی حالت خراب ھے ۔ مفلسی ھے۔ میرے تابل درست زمانہ کی تلک دستی پر غور نہیں کُونے میں۔ اب میں اپنے قابل دوست کو موجودہ منستری کے خوج کی تحالت

بتانا چاهنا هوں که يهم واقعه هے که هـم لوگ جسقدر هو سکتا هے کم خرچ کے رہے ھیں ۔ ماستر کی تفخواہ ۱۹۰۰ روپیم ھے۔ ایک وزیر کو صوف ٠٠٠ رربيه تنتخواة ملتي هـ - ويرع قابل دوست يه، تنتخواه كيا أسكم مقابل ھے جر پہلے اُنتیریم منستری (Interim Ministry) کے زمانہ میں تھے جر پہلے اُنتیریم منستری اُنگارتی کے ناز تھے۔ وہ ہر ایک تھی ؟ - وہ لوگ زمینداروں سے بغارت کرنے کے لئے تیار تھے۔ وہ ہر ایک کام کاشتکاروں کے لیے بڑے کو تیار تھے ۔ ولا منسترس دائے ا پہر اِس بات كا رعب جمانا يحاهد ته كه ولا هندوستان كي مفلسي محسوس كوتے هيں ليكن وة اپنى تنخواة دو هزار روپيه سے كم نهيں ركبه سكتے تھے ۔ شاكد ممار روبيه تهي _ آج ميرے لايق دوست مستّر استعاق خال كيته هيل كه پریمیئر کا خرج ۱۹۰۰ یا ۷۰۰۰ رویدی هوتا هے - میں یہ عرض کرونکا که هُدَارَ عَرِيمينَر كَا خُرِج تو ١٢ - ١٣ - ١٣ كورز روپية هے ولا كل خرب بريميئر كا هے جُو اِسْ صُوبُه کے بیجے پر خرچ هوتا هے - اگر اسپر بیجث کریں تو یہی عمنا هوگا که بجت کے اندر جو خرچ هوتا هے وہ سب پريميئر کا خرچ هے ۔ هم لوگ جہاں تک خمچ کر رہے میں وقع ضروری ہے ۔ جناب والا ۔ میں یہ، عرض کرنا چاهنا هوں که هم اُوگ جو کچهه ذاتی خرچ کو رهے هيں اور جہاں تک ذاتي خرج کا سوال هے بہت اِکانومی سے کہ رہے هیں - مہاتما کاندهی جي کی دلياوں پر آپئی طرف سے یہ کہنا کہ اِکانومیٰ نہیں کی جارھی ھے تھیک نہیں ھے۔ اُسوقت کے دررا ہزاروں روپیہ ٹریولنگ الاؤنس کے ھی ایتے تھے ۔ ھمتو صوف پیترول کا خرب لیتے هیں - سو بھی وهاں جہاں پر ریل نہیں جاسکتی - همیں کار (car) فوي (free) مل گئي هے۔ اُس کے اُرپر مم +١٥ ررپيم ما قوار خرچ کہتے هیں - گورنمنت نے هدیں خالی فوی کار (freecar) اپنے کام کے لیئے دی ھے ۔ آج کے منستر کتنا بعجاکو رکھتے تھیں۔ آج جو ھمنے کار لے لی تھے وہ بھی اس لیئے کہ همیں آپ کے بیچ رہ کر کام کرتا ھے۔ همارے کمرہ میں ہیں ہو کوسیاں دکھائی دیتی ہیں وہ صرف آپ ہی اُوگوں کے لئے رکھی ہیں ۔ نہیں تو شمارے کموہ میں ایک ٹوٹی کہتیا پری ہوتی - ہم لوگوں نے كرسياس تو آپ لوگوں كى ضوروت كے لئے بچھائي هيں۔ همارے يہاں کرسی نواب چہتاری اور مستّر اسحاق اور نواب محمد یوسف کے لیئے ہے۔ میں آب آموگوں کو بتادینا چاهنا هوں که جو هم آوگ ++٥ روپیه تنخوالا لیتے هیں ولا کوئی ہم لوگوں کے لیئے زیادہ رقم نہیں ھے۔ آج جو یہ باتیں دوچھ رھے ھیں اُسکّے بارہ میں میں یہ عرض کرنا چاھتا ھوں کہ اُنکے لیدر آج موجود نہیں ھیں اُسکّے بارہ میں کے در رزبر موجود ھیں میں اُن سے پوچھونگا که وہ اُس وقت کتنا کام

A Member: That was not popular Government. The Hon'ble the Minister of Communications:

آنويبل منستر أف كموىيكيسن الویس محسو ای مونیدیسی — میری محسو ای میری محسو این میرے قابل دوست یه کہتے هیں که اُس سے پاپوار گورنمنگ نهیں تهی میں مطمئن هو جاونگا اور خاموش هوکر بینهه جاونگا یدی میرے قابل دوست اس بات کو تسلیم کولین که ولا پاپوار گورنمنگ نهیں ۔ Mr. Zahirul Hasnain Lari: Are we responsible for that? The Hon'ble the Minister of Communications:

آنويهل منستر آف كمونيكيسي __

میرو قرابل دوست مستر لاری اور مستر است ای فومایا که ولا موجود نهیں تھے میرے لایق دوست فصیح الدین صاحب - مستر فاروتی - نواب صاحب چہتاری - نواب سر محصد یوسف - مستر خلیل - مستر غضنفرالله وغیرہ صاحبان موجود تھے آج آپ اُن کے ساتھ ھیں - حضور والا - میں نہایت ادب سے معافی چاھتا ھوں - میری گذارش یہ هم مستر استحاق خان نے جو کہا اُن کو ولا نه کہنا چاھیئے تھا - میری گذارش یہ هے که میں اِس کے ماننے کے لیئے تیار نہیں ھوں - میں سمجھتا ھوں که ولا اس الیندمنت کے متعلق جو مستر استحاق خان صاحب نے فومایا ہے اور جو اس کی تائید کی ہے ولا بالکن غلط ہے -

The Hon'ble the Minister of Communications : आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ कम्युनिकेशन्स :

जनाब वाला-मुझे इस वक्त अफ़सोस है कि मेरे क्राबिल दोस्त बाहर तशरीफ़ लेजा रहे हैं और वह मेरी गुज़ारिश को सुनना नहीं चाहते, और मुझको इस बात का भी अफ़सोस है कि मेरे क़ाबिल दोस्त लीडर (leader) भी इस वक्त यहां तशरीफ़ नहीं रखते हैं। मुझको मालूम हुआ कि कल शाम का उन्होंने एक बात इस ऐवान में इस मसले पर इरादि फ़रमाईथी। में उनके सामने अर्ज करता और वह उसको सुनते। इस वक्त जो मसला जेर बहस है उसकी हक़ीक़त सिर्फ़ इतनी है कि आपकी जानिब से एक मतालवा है कि जो बात स्टेटस (status) और मरतबे की इस मामले में मिनिस्टरों को दी जाती है वही मेम्बरों को भी " मिलना चाहिये। लेकिन इसके लिए जो दलायल क्यान किये गये हैं उन दलायल का खुलासा यह है कि यह मौजूदा वजारत अपने साबिका वादों के खिलाफ बहुत कुछ रुपया खर्च कर रही है और फिजूल खर्चियों में मुन्तिला है। इसलिए इसको यह हक ही नहीं है कि आज इस हाउस के मेम्ब-रान से यह अर्ज कर सके कि उनको किफ़ायतकारी पर नज़र रखना चाहिये। चूंकि इस सिल-मिले में बाज मुकाबिले भी किए गए और यह दिखलाते की कोशिश की गई कि मौजूदा वजरा की जमाअत साबिक़ा वजरा की जमाअत के मुकाबिले में बहुत ज्यादा रुपया हुकूमत से ले रही है, इसलिये अगर्चे यह मामला और यह दलायल ज्यादा मुताल्लिक न थे मगर में मजबूरन और जवाबन गुजारिश करूंगा। हुजूर वाला, मेरी आंखों ने बरसहा बरस तक वह मनाजिर देखे हैं जिन मंजरों को आज एक दूसरी अक्ल में मेरे काबिल दोस्त मेरे सामने पेश करते हैं। बहुत मूमिकन हैं कि बहुत से साहबान जो पहिले इस ऐवान के मेम्बर न रहे हीं वह किसी मुग़ालते में मुन्तिला हो जाय। लेकिन जनाब वाला की वसातत से मैं अपने काबिल दोस्त मुहम्मद इसहाक खाँ को यकीन दिलाना चाहता हूं कि एक दिन वह था कि जब वह इस ऐवान में न थे और मैं यहां था, और मेंने देखा है कि किस तरीके से गवर्नमेंट का रुपया खर्च किया जा रहा है और उन साहबान में कहा तक यह जजबा था कि वह ऐवान के मेम्बरों की इस अम्र पर रोकें जिस अम्र पर वह आज रोक रहे हैं।

Mr. Muhammad Ishaq Khan: मिस्टर मृहस्मद इसहाक खां: क्या कोई डिफरेन्स (difference) मेम्बरान और वजरा के ट्रैवेलिंग एलाऊंस (travelling allowance) में था ? The Hon'ble the Minister of Communication : आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ कम्युनिकेशन्स:

मैं अर्ज कर रहा हं, सब कीजिये, जल्दी न कीजिये । मैं सब वजाहत जनाव की खिदमत में अर्ज किए देता हूं। गुजिश्ता वजारत ने, हुजूर वाला, इस सूबे में कभी मेम्बरान को वह मर्तवा नहीं दिया और सफ़र के मामले में क़तअन वह मर्तवा नहीं दिया। इस सबे के वजरा सैलन्स (saloons) लेते रहे । इस सबे के बजरा फ़र्स्ट क्लास की पूरी गाडियां लेते रहे । मेम्बरान को सिर्फ़ फ़र्स्ट क्लास की एक सीट का किराया मिलता रहा में दिरयाक्षत करता हूं कि क्या यह बराबरी है ? क्या उम्र ऐसे थे, इसमें क्या इन्साफ़ था कि बजरा तो पूरी गाडियां लेकर चलें और मेम्बरान सिर्फ़ फ़र्स्ट क्लास का किराया पाने के मुश्तहक हों ? इसके अन्दर अगर कोई माक़लियत थी तो मैं अर्ज करूंगा कि वह माक़लियत मौजूदा हक मत के लोगों से चली नहीं गई। वह माक्लियत अब भी हो सकती है और इसकी शायद जरूरत होगी और इसकी विना पर फ़र्क क़ायम करना आज भी जरूर महसूस होगा कि एक वर्जार किस तरीक़ से सफ़र करे और एक मेम्बर किस तरीक़ से सफ़र करे। मेरे क़ाविल दोस्त आज यह चाहते हैं कि एक वज़ीर उसी तरह सफ़र करे जिस तरह से एक मेम्बर सफ़र करता है। किसी हाउस के किसी मेम्बर ने कभी इस बात पर एतराज इसलिए नहीं किया क्योंकि वह यह सम-झते थे कि बजरा का जहां तक सफ़र का ताल्लुक है, उनकी किस किस्म की ज़रूरत है और कहां तक इस अम्र के मश्तहक हैं कि सफ़र के मामले में उसी है सियत से उसी नज़र से जांचे जायं जिससे मेम्बरों को जांचा जाता है। मैं इसके अलावा अर्ज करूंगा कि मेरे काबिल दोस्त ने फ़रमाया कि मौजूदा मिनिस्टरान ट्रैवेलिंग एलाऊंस (travelling allowance) ले रहे हैं जो साविका वजरा ने कभी नहीं लिया, और इसकी तादाद को भी पढ़ कर सुनाया। इसकी निस्वत मेरे लायक दोस्त को विल्कुल मुगालता हुआ है। न वजरा पहले ट्रैवेलिंग एलाऊंस (travelling allowance) लेते थे और न उनको अब ट्रैवेलिंग एलाऊंस (travelling allowance) मिलता है । जितनी रक्तमें उन्होंने पढ़ी है वह ट्रैवेलिंग एलाऊंस (travelling allowance) की रक़में नहीं हैं। वह ऐसी रक़में है कि जब कोई वजीर किसी जगह जाता है या जब उसको जाने को रेल का दर्जा मिलता है। अगर रेल से नहीं जाता है तो मोटर से जाता है तो मोटर के पेट्रोल (petrol) का खर्चा मिलता है। वह मोटर के पेट्रोल के आने जाने का खर्चा है जिसकी रक्रमें मेरे काबिल दोस्त ने नक़शे में दिखलाई है और जिससे उन्होंने यह फ़रमाया है कि मौजूदा वजरा ट्रैवेलिंग एलाऊंस (travelling allowance) ले रहे हैं। यह बिल्कुल गलत है। ट्रैबेलिंग एलाऊंस (travelling allowance) नहीं लिया जा रहा है बल्कि जो खर्चा वाकई मोटर के पेट्रोल पर होता है वह लिया जाता है। इसी के साथ उन्होंने यह भी कार्रवाई की है कि मौजूदा वजरा की तनख्वाहों को, उनके साथ में जिस क़दर स्टाफ़ (staff) काम कर रहा है उन सब की तनख्वाहों को मिलाकर खर्चा क़ायम कर दिया है और कह दिया कि इस कदर खर्चा हो रहा है। में, हुजूर वाला, यह अर्ज करना चाहता हूं कि अगर आज के वजरा और साबिका वजरा से तमाम मामले में फ़र्क़ रखना है और बिलखुसूस काम करने के भामले में बड़ा फ़र्क़ रखना है तो मौजूदा वजरा के जमाने में काम बहुत ज्यादा बढ़ गया है और इसकी वजह से मौजूदा वजरा को जगदा स्टाफ़ की जरूरत हुई। तो क्या इसके यह मानी होंगे कि वह खर्ची वजरा के सर पर डाला जावे। जैसा कि चन्द क़ाबिल दोस्तों ने फ़रमाया है कि जिस क़दर खर्चा सेक्रेटैरियट (secretariat) में बढ़ जावे वह सब खर्चा वजरा

[The Hon'ble the Minister of Communications]

के सर पर डाला जावे और मुक़ाबिला करके दिखाया जावे कि साबिक़ा वजरा के जमाने में सेक्रेटैरियट में इतना खर्चा था और आज इतना खर्चा बढ़ गया है। चूंकि काम ज्यादा बढ गया है इस लिए इस में काम बढ़ जाने की वजह से मुलाजिम रक्खे गए हैं। न यह नई वजारत आती न नेशनलिस्ट हुकूमत आती, न जदीद क़ानून आता और न काम बढ़ता और न यह कार्र-चाई होती और न यह ज्यादा खर्चा बढ़ता। इसलिए ज़रूरत है कि जब इस क़िस्म की जिम्मेदारी आवे तो वजरा के सर मढ़ सकते हैं। जो कुछ हो रहा है वह वजरा की वजह से हो रहा है। मेरी आंखों ने काम करने का तरीका साबिका हुकूमत में देखा है कि महीनों के बाद सेकेंटरी साहब सेकेटैरियट से काग़जात का पुलिन्दा लेकर चले। मिनिस्टर साहब के बंगले पर पहुंचे और एक षंटे के अन्दर काम खत्म करके लौट आए। अगर यही तरीक़ा कार जारी रहता तो न प्राइवेट सेकेंटरी की जुरूरत पड़ती और न पालियामेंटरी सेकेंटरी की जुरूरत पड़ती। अगर आज के वजरा को किसी प्राइवेट सेक्रेटरी और पालियामेन्टरी सेक्रेटरी की जरूरत है तो क्या मेरे दोस्तों की आंखों ने यह नहीं देखा है कि वह २४ घन्टों में १८ घन्टे काम करते हैं। इसका कोई एला-ऊन्स नहीं है और उनकी नज़र इस इन्साफ़ पर नहीं पड़ती है कि जिन वज़रा को आप इतनी सख़्त नजर से देखते हैं वह कितना काम करते हैं और उनको काम करने में कितनी मदद और सह-लियत की ज़रूरत है। अगर आज किसी मिनिस्टर ने काम की ज्यादती की वजह से प्राइवेट सेकेंटरी रख लिया तो क्या यह माकुल क्जह हो सकती है कि उनपर इस किस्म के एतराजात किए जावें। मेरे काबिल दोस्त के लीडर साहब यहां तशरीफ़ नहीं रखते हैं लेकिन उनके साथ दूसरे मिनिस्टर साहबान यहां तशरीफ़ रखते हैं। दो साहबान मौजूद हैं। क्या मैं उनसे पुंछ सकता हूं और क्या वह बतला सकते हैं और इस सूबा की तारीख़ निकाल कर दिखला सकते हैं कि किसी मिनिस्टर साहब ने साबिका जमाने में इतना काम किया है जितना मौजूदा वजरा कर रहे हैं ? (अपोजीशन-हियर, हियर) मैं यह अर्ज़ करूंगा कि जो चीज़ें आंखों ने देखी हैं। उनको झुठलाया नहीं जा सकता है और न उनको भुलाया जा सकता है। आज भी मेरे दिल पर पिछले नकुश की याद ताजा है और मैं उनको भूल नहीं सकता हूं। चाहे आप इसपर हियर हियर (Hear, Hear) करें या अफ़सोस करें। जो वाक़यात हैं वह सब बयान करने पडेंगे। वह वाक्रयात ख्वाह आपको गवारा हों ख्वाह नागवारा हों लेकिन जब आप हमारे ऊपर एतराज करेंगे तो हमको मजबूरन बतलाना पड़ेगा कि हम किन हालत में, कैफ़ियतों में और किन जरू-रियात के मातहत काम कर रहे हैं। दूसरी जमाअतें जितनी भी मिलेंगी हम देखते हैं कि वह किस हैसियत में काम करती थीं। उनकी और हमारी जरूरियात में कितना फ़र्क है। वहरहाल जब मेरे क़ाबिल दोस्त को यह बात गवारा नहीं है तो मैं समझता हं कि कुछ मेम्बर ऐसे भी हो सकते हैं, माफ करें मेरे काबिल दोस्त जिन्होंने तक़रीर की थी मेरा उनसे मतलब नहीं। अगर एक मेम्बर के दिल में जजबात आ सकते हैं कि कम से कम है सियत में होकर भी मिनिस्टी के बराबर हो सकता है, यह जजबात की बात होगी। यह कोई हक़ीक़त और वक़त नहीं रखती है। जजबात हैं वर्ना अगर आप ईमानदारी से देखें तो आपको फ़र्क निकालना पड़ेगा कि वजरा किस तरह सफ़र करें और मेम्बर किस तरह से सफ़र करें। आप यह चाहते हैं कि जिस वक्त आपके वजरा लखनऊ से सहारनपूर या बलिया को जाते हैं, अगर आप उनके पास बैठ कर देखें तो आपको मालूम होगा कि वह रास्ते में कितनी खिदमत मुल्क की अंजाम देते हैं, कितना मुल्क का काम करते हैं, कितनी मिसलें पढ़ते हैं, अहकाम सादिर करते हैं। क्या यह ममकित है कि आप थर्ड और इन्टर क्लास में बैठ कर ले जावें और वह उसके अन्दर काम कर लें जो काम वजरा रेल में करते हए जाते हैं। यह क़तई नामुमिकन है कि वह उतना काम उन दर्जी में कर सकें। मेरे क़ाविल दोस्त नवाब मुहम्मद यूसुफ़ और सर ज्वालाप्रसाद श्रीवास्तव जिन्होंने बरसहा वरस वजारत की है क्या उन्होंने सैलून और रिजर्व कैरिज (reserve carriage) महज शान व शौकत के लिए की थी, या महज बडाई के लिए की थी या जरूरियात का तकाजा था कि जिसकी बिना पर सैलन लेकर चलते थे और सफ़र करते थे। अगर बज़ारत की जरूरत यह थी कि वजरा सैलन में चलते थे मगर मेम्बर साहबान तो नहीं चलते थे। तो उस वक्त मेम्बर साहबान का हक दूसरा था और वजरा का हक दूसरा। तो आज वह हालत है कि यह जरूरत पहिले से भी ज्यादा है। क्योंकि आज वजरा के पास बहुत काम है। मेरे ख्याल में मेरे क़ाबिल दोस्त ने इस मसले को किसी भी नजर से नहीं देखा, उन्होंने हिसाब लगा कर भी नहीं देखा कि अगर इन्टर और थर्ड क्लास को रिजर्व (reserve) ले जावें तो सेकन्ड क्लास के मुकाबिले में ज्यादा खर्चा पडेगा और सेकंड क्लास का खर्चा कम होगा। सर हिलाने की बात नहीं है इससे दिलों में कुन्वत पैदा नहीं होती। मैंने क़वायद का हवाला दिया है और हिसाव बतलाया है। वह देख सकते हैं कि किस चीज़ में किफ़ायत है। मैं अर्ज कहंगा कि मैंने इस किफ़ायत की विना पर यह पाया है कि थर्ड क्लास में सफ़र करने से वह किफ़ायत नहीं निकलती और न इन्टर क्लास में सफ़र करने से वह किफायत निकलती है जो नेकन्ड क्लास के दर्जे से निकलती है। इसलिए यह कायदा बनाया है कि इस जमाने के वजरा सेकन्ड दर्जा रिजर्व लेकर जा सकते हैं। मेरे क़ाविल दोस्त फ़रमाते हैं कि उनको इसकी शिकायत नहीं है विलक वह यह कहते हैं कि उनके साथ बेइन्साफ़ी क्यों की जाती है और उनको क्यों मजबर किया जाता है कि वह थर्ड और इन्टर में सफ़र करें। मैं अर्ज करूंगा कि यह बेइन्साफ़ी नहीं है, न कोई यह एतवा और न कोई दर्जा, न मिनिस्टर अपने को वडा समझता है और न दूसरे मेम्बरों को घटिया समझते हैं मगर आपको इक्तसादी इकानोमी (economy) की जरूरत है और वह पब्लिक से ताल्ल्क रखती है। मैंने अपने क़ाबिल दोस्त से कोई ऐसी बात नहीं सुनी कि किसी ओर वेहतर तरीक़े से यह काम अंजाम हो सकता है। जनाव वाला, यह मसला ऐसा है कि मैं मौजूदा एसेम्बली के मेम्बरान साहवान से दरख़्वास्त करता हं कि उनको किफ़ायतशारी पर ध्यान रखना चाहिये हमारे इस सूबे और हमारे मुल्क की हालत खराब है मुफ़लिसी है। मेरे क़ाबिल दोस्त जमाने की तंग दस्ती पर गौर नहीं करते हैं। अब मैं अपने काबिल दोस्त को मौजूदा मिनिस्ट्री की खर्च की हालत बताना चाहता हूं कि यह वाकया है कि हम लोग जिस क़दर हो सकता है कम खर्च कर रहे है मिनिस्टर की तनख्वाह ५०० रुपया है। एक वजीर को सिर्फ़ ५०० रुपया तनख्वाह मिलती है। मेरे क़ाविल दोस्त, यह तनख़्वाह क्या उसके मुकाविल हैं जो पहिले इन्टेरिम मिनिस्ट्री (Interim Ministry) के जमाने में थी? जो वह लोग जमींदारों से बगावत करने के लिये तैयार थे, वह हर एक काम को काश्तकारों के लिये करने को तैयार थे वह मिनिस्टर दुनिया पर इस बात का रोब जमाना चाहते थे कि वह हिन्दुस्तान की मुफ़लिसी महसूस करते हैं लेकिन वह अपनी तनख्वाह दो हजार रुपया से कम नहीं रख सकते थे। शायद २,५०० रुपया थी। आज मेरे लायक दोस्त मिस्टर इसहाक खां कहते हैं कि प्रीमियर का खर्च ५,००० या ७,००० रुपया होता है। मैं यह अर्ज करूंगा कि हमारे प्रीमियर का खर्च तो १२, १३, १४ करोड़ रुपया है। वह कुल खर्च प्रीमियर का है जो इस सूबे के वजट पर खर्च होता है। अगर इसपर बहस करें तो यही कहना होगा कि बजट के अन्दर जो खर्च होता है वह सब प्रीमियर का खर्च है। हम लोग जहां तक खर्च कर रहे हैं वह अरूरी है। जनाब वाला, में यह अर्ज करना चाहता हूं कि हम लोग जो कुछ जाती खर्च कर रहे हैं [The Hon'ble the Minister of Communications]

और जहां तक जाती खर्च का सवाल है बहुत इकानोमी से कर रहे हैं। महात्या गांधी जी की दलीलों पर आपकी तरफ़ से यह कहना कि इकानोमी नहीं की जा रही है ठीक नहीं है। उस वक़्त के वजरा हजारों रुपया ट्रेंबेलिंग एलाऊंस के ही ले लेते थे। हम तो सिर्फ़ पेट्रोल का खर्च लेते हैं सो भी वहां जहां पर रेल नहीं जा सकती। हमें कार (car) फ़्री (free) मिल गई है। उसके ऊपर हम १५० रुपया माहवार खर्च करते हैं। गवर्न मेन्टने हमें खाली फ़्री कार (free car) अपने काम के लिये दी है। आज के मिनिस्टर कितना बचा कर रखते हैं? आज जो हमने कार ले ली हैं वह भी इसलिये कि हमें आपके बीच रह कर काम करना हैं। हमारे कमरे में जो कुर्सियां दिखाई देती हैं वह सिर्फ़ आप ही लोगों के लिये रक्खी हैं, नहीं तो हमारे कमरे में एक टूटी खटिया पड़ी होती। हम लोगों ने कुर्सी तो आप लोगों की जरूरत के लिये बिछाई हैं। हमारे यहां कुर्सी नवाब छतारी और मिस्टर इसहाक और नवाब मुहम्मद यूसुफ़ के लिये हैं। मैं आप लोगों को कता देना चहता हूं कि जो हम लोग ५०० रुपया तनखवाह लेते हैं वह कोई हम लोगों के लिये ज्यादा रक़म नहीं हैं। आज जो यह बातें पूछ रहे हैं उसके बारे में यह अर्ज करना चाहता हूं कि उनके लीडर आज मौजूद नहीं हैं। उसमें के दो वजीर मौजूद हैं मैं उनसे पूछ्गा कि घह उस वक़्त कितना काम करते रहे।

A Member: That was not popular government.

The Hon'ble the Minister of Communications : आनरेवुल मिनिस्टर आफ़ कम्युनिकेशन्स :

मेरे क्राबिल दोस्त यह कहते हैं कि उस समय पापुलर गवर्न मेन्ट नहीं थी। मैं मुतमईन हो जाऊंगा और खामोश हो कर बैठ जाऊंगा यदि मेरे क्राबिल दोस्त इस बात को तस्लीम कर लें कि वह पापुलर गवर्न मेन्ट नहीं थी।

Mr. Jahirul Hasnain Lari: Are we responsible for that? The Hon'ble the Minister of Communications: आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ कम्युनिकेशंस:

मेरे क़ाबिल दोस्त मिस्टर लारी और मिस्टर इसहाक खां ने फ़रमाया कि वह मौजूद नहीं थे। मेरे लायक दोस्त फ़सीहउद्दीन साहब, मिस्टर फ़ारूकी, नवाब साहब छतारी, नवाब सर मुहम्मद यूसुफ़, मिस्टर खलील, मिस्टर गजन्फ़रजल्ला वगैरह साहबान मौजूद थे। आज आप उनके साथ हैं। हुजूर वाला, में निहायत अदब से माफ़ी चाहता हूं—मेरे दोस्त मिस्टर इसहाक खां ने जो कहा उनको वह न कहना चाहियेथा। मेरी गुजारिश यह है कि में उसके मानने के लिये तैयार नहीं हूं। मैं समझता हूं कि वह इसे अपने दिल में महसूस करेंगे। इस एमेन्डमेन्ट के मुताल्लिक जो मिस्टर इसहाक खां साहब ने फ़रमाया है और जो इसकी ताईद की है वह बिल्कुल मलत है।

Nawab Sir Muammad Yusuf: Sir, I had no intention at all of taking part in this debate, but I regret very much that so much heat has been imported in the discussion of such a minor issue, so far as the travelling allowance is concerned. I am also sorry that the discussion has been really more or less side-tracked and it has been a discussion really of what the former Ministry did and what the present Ministry is doing and to what extent economy and retrenchments were effected by the past Ministry and to what extent it has been done by the present Ministry. But that is not the point at issue. I am sure that my friend, Mr. Muhammad Ishaq Khan, really did not mean to cast any aspersions on any individual Minister or, for the matter of that, on the whole Ministry. A definite statement has been made on behalf of the Ministry that

economy is being effected to the farthest possible extent, that the travelling allowance of members is going to be reduced as a measure of economy, that the difficulties of the Ministers compel them to travel in the first class while in the larger interest of the province the members of the House are being called upon to accept double intermediate class Well, Sir, it is this sort of argument which has provoked criticism. The point at issue is - do you or do you not recognize the equality of status of all the members, whether they are sitting on this side of the House or on the opposite benches, with that of the Ministers at least as fellow workers if not as actual colleagues. I can understand the Ministers saying that in view of the difficult task that they have to perform, the large amount of travelling that they have to do, and with a view to seeing that the work is despatched with efficiency, greater facilities ought to be accorded to them and they should be afforded every convenience in travelling so that they may be equal to the task that they have to perform. Believe me, there would not be a single member in this House who would not have agreed with that view and would not have been ready to accept that plea. But unfortunately differential treatment is being meted out to the members of the Assembly. It will have to be accepted that ever since reforms have been inaugurated here every member of the House has travelled in the same class in which the Nobody can deny that. No doubt the Ministers have travelled. Ministers may have travelled in a reserved compartment. They may have taken the whole of the carriage for the sake of convenience as carriage had to be detached at some places—at inconvenient hours. Work had got to be done and the files had got to be disposed of, orders had got to be issued and further at various places speeches had to be delivered and Ministers had to meet all the points of various members and the various demands that are made by various bodies and communities and also had to perform various duties in connection with the administration that is carried on in each locality. I mean in each district. But it is obvious that there is such a thing as "equality of status" and the privileges and the rights of the members. Nobody has said on this side of the House that they should not take first class fares; let them take first, second, intermediate or even third class fares, but what they do say is that the Minister should be prepared to travel in the same class as every member of the House. I am sure in this age of democracy there is no question of differential treatment being meted out to the members of this House in this connection. Only from the point of view of administrative convenience greater facility may be asked for by the Hon'ble Ministers because of their difficulties and because of their position. That we cannot deny. But I would submit, Sir, that if the honourable members of the Government are really anxious to save money of the public then they must be prepared no doubt to travel in the same classintermediate, second or third as other members. They should not accept a higher rate of travelling allowance for themselves and give a lower rate of travelling allowance to members of this House. As I have already said it is a question of prestige, it is a question of privilege, it is a question of status. But simply because you are placed by the members of the Congress in the Ministerial chairs you should not regard yourself as supermen, you should not at once constitute yourself into dictators of authoritarion estate, regard yourself something above human beings and look down upon every [Nawab Sir Muhammad Yusuf]

You have no business to do so. Then let us not member of the House. lose sight of the fact that we are also servants of the people. In the 20th Century when people are placed in a position of authority they forget themselves but let them not lose sight of the fact that after all the members of the Council are also their brethren and they are responsible for placing them in the chair and that they should be prepared to do them honour and to treat them on terms of equality to the farthest limit possible. I am sure every member of the House has his own limitations. not for you to place a limitation on them. It is for the members of the Assembly to understand their own limitations and do honour to their representatives in the Government. So I do hope that Government will regard itself as the custodian of the prestige and status of the members of the Council. I do hope that Government will vitally realize this. That is the only point at issue. We do not want to say anything as to what decision Government should come to. If only third class allowance should be given to the members of the Assembly, let them all accept third class. If they give inter class allowance, let inter class allowance be accepted by all the members of the Government. If they give second class, let them accept second class themselves. If they travel first, let them give first class to the members also, and let there be complete equality amongst the members of the Assembly as such with this difference no doubt that the necessity probably demands that greater convenience should be afforded to the members of the Government and they may reserve a carriage if they want. Therefore, Sir, I submit that this is a point on which no heat need be infused. In fact every member of this House should very calmly consider over this matter and the Government. I hope will bear in mind the criticism of the House and will be prepared to accept the amendment of the Nawab of Chhatari, namely, that there should be no preferential treatment meted out to the members of the Government in the matter of travelling allowance, and if they want that any further facilities should be allowed to them it is for them to decide, as they are the representatives of the people. If they want any additional convenience, if they want to travel even in saloon, they are welcome to do so and it is for the members of the Assembly to accept it or not accept it. But for a responsible Government to come forward with the assertion " we as the representatives of the people in the Cabinet should be allowed to travel in the first class, while you must as inferior beings travel in the third class" is thoroughly wrong. In this connexion let me point out to you that in European countries, believe me, travelling in the third class is as convenient as that in the first class, and I may tell you that many of the people do not travel in the first class because there is a very little difference between first class and third class. member of the Council is entitled to travel with comfort. We are here on public duty as much as you are. If you are performing your duty as a Government we are performing our duty as an Opposition and, believe me, that legislature will be a farce if there is no proper opposition to the Government. Without proper opposition they will not be able to come to the right conclusions and right decisions and cannot act efficiently and justly.

With these words, Sir, I strongly support the amendment of the Nawab of Chhatari and I hope that my friend the Minister of Justice in view of what has been said in this House discard all the heat that has

been infused in this discussion and come to the right conclusion and accept the principle, namely, that so far as travelling allowance is concerned, there should be no difference between the Ministers and the Members.

(At this stage the Assembly adjourned for lunch at 1.22 p.m. It re-assembled at 2.5 p.m, with the Deputy Speaker in the Chair.)

Shri Shibban Lal Saksena : श्री शिब्बन लाल सक्सेना :

जनाव डिप्टी स्पीकर साहव-मुझको अफ़सोस है कि अभी तक वह साहवान जो इस मोशन पर बहुत काफ़ी गरम तक़रीर कर चुके हैं हाज़िर नहीं है। लेकिन में समझता हूं कि इस मोशन पर इस बिल के ऊपर किसी तक़रीर की कोई ज़रूरत नहीं माल्म होती थी, फिर भी जोश दिया गया है, इसलिये जरूरत है कि कांग्रेस पार्टी अपनी पोजीशन (position) को साफ़ कर दे। जो प्रस्ताव आपके सामने हैं वह प्रस्ताव आपके मिनिस्ट्रों का केवल नहीं है वह प्रस्ताव कांग्रेस वर्किंग कमेटी ने बहुत गौर खौज के साथ तजवीज किया है। उसपर अमल महज इस सूबे में नहीं बल्कि मुल्क के आठ सूबों में हो रहा है। जो तजवीज आपके सामने रक्खी गई है वह बजात खुद ऐसी तजवीज है कि जो नेशनल गवर्नमेन्ट जिसका फर्ज है कि मुल्क का पैसा मुल्क की वहवदी में खर्च करे उसे अमल में लाए। सवाल है कि मिनिस्टर साहबान का दैवेलिंग एलाऊंस वहीं हो जो मेम्बर साहबान का हो। लेकिन अगर आप जरा गौर से देखें कि सिद्धान्त क्या है, सिद्धान्त यह है कि जहां तक हो सके आप टैक्स पेयर (tax-payer) का रुपया कम से कम खर्च करें। अगर जरूरत पड़े तो कहीं पर तो दो पैसा खर्च करने से चार पैसा का काम बन जाता है तो वहां पर खर्च कर सकते हैं लेकिन जहां ज़रूरत न हो वहां खर्च नहीं करना चाहिये। इसलिये एलाऊंस का जो मिनियम रेट (minimum rate) रक्खा गया है वह इस ख्याल से रक्खा गया है कि मेम्बरान आम तौर से जब अपने मकानात से आते हैं, उन्हें कोई खास काम नहीं होता वह बहुत आसानी से थर्ड क्लास में चल सकते हैं और मैं समझता हूं कि उनको चलना चाहिये। हम सब लोग तो काफ़ी इसके आदी हैं। मैं समझता हूं कि अगर आप लोग चाहत हैं और अगर आप दावा करें कि ग़रीबों का पैसा बहुत ज्यादा मुफ़्त में खर्च न करें तो आप को शरीक़ होना चाहिये, तो जो तजवीज़ है वह इस बात पर मबनी है कि आप सब लोग उतनां खर्च करें जितना जरूरत हो। आपको मुल्क का काम अन्जाम देने के लिये इसलिये रक्खा है कि कम से कम जितना खर्च कर सकते हैं करें। अगर कोई खास वजह हो कि रास्ता में वह मेम्बर साहबान आयें फ़ाइलों को लिये हुये या कोई खास बात हो जाये तो जरूर उसके लिये खास बात हो सकती हैं। आम तौर से मैं समझता हं कि यह बिल्कुल ठीक है कि मेम्बरान का खर्च गरीबी का होना चाहिये। लेकिन सवाल यह उठता है कि मिनिस्टर साहबान भी वहीं लें जो मेम्बर साहबान लेते हैं। मैं समझता हूं आप लोग ठडे दिल से देखें और उसको पोलिटिकल क्वेस्चन (political question) बनाने की कोशिश न करें तो आप देखेंगे कि मिनिस्टर लोग उतना हो खर्च करते हैं जितना कि मुल्क के फ़ायदे के लिये जरूरी है। आजकल हम लोग फ़र्स्ट क्लास लेते हैं लेकिन हमारे मिनिस्टर साहबान हैं, उनका भी हक है कि फ़र्स्ट क्लास में चलें और उसमें चल कर मुल्क का बहुत काम कर सकते हैं उनका हर एक वक्त बेश कीमत है। लेकिन वह फ़र्स्ट क्लास में नहीं चलते। लेकिन कान्नन चल सकते हैं। आप देखें कि हमारे मिनिस्टर साहबान और पार्लियामेंटरी सेकेटरी एक पैसा भी मुल्क का और टैक्स पेयर का बिला वजह खर्च नहीं करते। इसके बाद मसावात की दलील पेश करना कि मेम्बर लोग और मिनिस्टर साहबान बराकर हैं यह बिल्कुल गलत

' [Shri Shibban Lal Saksena]

है। खास काम करने के लिये मिनिस्टर्स को खास सह लियत दी है और प्रेसिडेन्ट को उसके खास काम करने के लिये सहलियतें दी जाती हैं। यह नहीं कि आप में और उनमें फ़र्क है, बल्कि इसलिये कि काम जभी हो सकता है जब सहलियते दी जाये। तो मैं समझता है कि इसमें कोई तौहीन की बात नहीं है इस मसले को इस नजर से देखना चाहिये मेम्बरान थर्ड में जायों, उनकी तौहीन होती हैं और मिनिस्टर फ़र्स्ट में क्यों चलें। इसमें तौहीन है। महात्मा गांधी और जवाहर लाल नेहरू थर्ड में क्यों चलते हैं? वह कहते हैं कि इसका कोई सिद्धान्त नहीं है। सवाल यह है कि उन्होंने अपनी किताब में लिखा है कि मैं इस वजह से थर्ड क्लास में चलता हूं कि मेरे पास पैसे नहीं हैं। इसिन्ध्ये जब तक जरूरत नहीं होती में सेकन्ड क्लास में नहीं चलता हूं। तो इस तरह मिनिस्टरों की बेजा पैसे खर्च करने में कलक लगता है, जिस तरह से जवाहर लाल नेहरू को। चूंकि अपने रोजाना काम के लिये इन मिनिस्टरों को हमें देहातों में ले जाना पड़ता है, वहां हम आपको इत्मीनान दिलाते हैं कि वह बैलगाडी पर चलते हैं। तो मैं आपको बतलार्क कि हमारे हुसेन जहीर साहव नीतनवां में पहाड़ी जमीन थी, वहां वह छः मील पैदल नल कर गए थे। ग्यारह बजे सतीन बजे तक पैदल चल कर वहां गए थे। वहां उनके लिये मोटर नहीं लाई गई थी। मैं कहता हं कि आपके वजरा लोग जब ऐसे मुक़ाम पर जाते हैं, एक मुक़ाम सोनारी जो नीतनवां के आगे है, प्रीमियर साहब गए थे, उन्हें भी छः सात मील पैदल सलना पड़ा मगर उन्होंने कोई ग्रज (grudge) नहीं किया। तो मैं कहता हूं कि यह बात अन्त है कि मिनिस्टर साहबान इस बात को मंजूर करें कि हवाई जहाज या मोटर आ जाय। हमारे मिनिस्टर शाहबात इस बात का ख्याल रखते हैं कि हम पब्लिक का काम करते वक्त ज्यादा गैसे खर्न करते हैं या नहीं। मेरे दोस्त मिस्टर इसहाक खां ने एक फ़ेहरिस्त मिनिस्टरों के खबं की पैश की थी। मेरे ख्याल में इस हाउस में कभी ऐसी शर्मनाक बात नहीं कहा गई। हर एक मेम्बर साहबान को इस बात का लिहाज एखना चाहिये कि जी बात हाउग में पैश की जाय उसके अन्दर सच्चाई हो। यह बात कि प्रीमियर साहब पांच हजार खर्च करते हैं, मैं समझता हं कि यह शर्म की बात है, जो जिम्मेदार मेम्बर साहबान ऐसी बात जवान से कहें। तो न्कि यह बात उन्होंने कही है इसलिये यह कहना जरूरी है कि जो कुछ उन्होंने कहा है वह गलत है। जैसा कि आपने देखा है कि हमारे प्रीमियर साहब पांच भी क्ष्या लेते हैं और डेढ सी एलाऊंस है। हमारे मुहम्मद इसहाक साहब ने कोशिश को कि एलाऊंग भी मिलाया फिर भी वह बारह सौ रुपया तक ला सके। उसमें प्राइवेट सेकेटरी और सेकेटरी का भी खर्चा है। लेकिन आप पुराने मिनिस्टर को देखिए, वह क्या करते थे ? (मिस्टर मृहम्मद इसहाक़ खो--इस से क्या मतलब है) इससे मतलब यह है कि आपके लीडर साहब जो इस वक्त हमको मश्विरा देते हैं, समीन (sermon) देते वह ख़द अपने आपको आईने में देखें कि वह नया करते थें। (मिस्टर अजीज अहमद खां--आप भी आइना रिक्षए) हम तो कि फ़ायत चाहते हैं। उस वन्त के मिनिस्टर ... (एक आवाज-इसी वजह से तो वह निकाले गये) हमारे मिनिस्टर अगर ऐसा करते हों तो आप फ़ौरन बतलाइये ताकि वह निकाले जाय। आपके सर ज्वाला प्रसाद साहब ने जो साढ़े पांच साल, सन् १९३६ ई० तक जब तक कि यह ऐक्ट नहीं आया था, मिनिस्ट्री की। उसमें उनका दैवेलिंग एलाऊस बिल आउट आफ़ पाकेट एक्सपेन्सेच (out of pocket expenses) का, अलावह रेलवे फ़ेयर (railway fare) कुली वर्षेरह का १५,८८५ दपया ८ आना ६ पाई पांच महीने के अन्दर, यह आउट आफ़ पाकेट एक्सपेंसेज का बिल था। इसके मानी यह हैं कि क़रीब

संगातीन हजार रुपया हर साल का था। और जरा दूर मत जाइये, इवर हाल को लीजिये, इन्टेरिम मिनिस्ट्री (Interim Ministry) ने जो इधर अप्रैल से लेकर जुलाई तक तीन महीने काम किया उसमें जो उनका खर्चा हुआ है वह ८,४६२ रुपया तो रेलवे फ़ेयर में है और ३,३८४ हपया आउट आफ़ पाकेट एक्सपेन्सेज में। (एक आवाज---यह आऊट आफ़ पाकेट एक्सपेंसेज क्या चीज हैं ?) आउट आफ़ पाकेट एक्सपेंन्सेज उसे कहते हैं जो कूली, तांगा वग्रैरह में खर्च होता है। तो इसके साथ साथ में आपको वताना चाहता हूं कि इधर आठ महीने में पंत जी ने, हमारे प्रीमियर साहव ने जो खर्चा किया है वह ३६० रुपया है और इसके साथ ३ महीने के अन्दर सर जें पी श्रीवास्तव का खर्चा १,१५८ रुपया है, और पंत जी के आठ महीने का खर्चा ३६० रुपया हैं। इससे पता लग जाता है कि कहने वाले इस वक्त जो हमको मश्विरा दे रहे हैं और जो इस बात की दलील पेश कर रहे हैं कि साहब आपके मिनिस्ट्रान ५०० रुपया नहीं बल्कि ५,००० रुपया तनस्वाह लेते हैं, तो उनको पता लग जायगा कि वह क्या पाते हैं। मुझे बहुत अफ़्रसीस इस वात का है कि कोई मेम्बर ऐसा हो जिसे जरा बरन नहीं आती कि वह अपने प्रीमियर के बारे में ऐसी बातें कहे कि जिनका तर पैर न हो, जो वे बुनियाद हों। इसके मानी यह हैं कि न सिर्फ़ इससे न हम सब लोगों की तौहीन है बल्कि ख़द उनकी तौहीन हैं जो ऐसी बातें कहते हैं। मैं आप से कहना चाहता हूं कि इस विल का सिर्फ़ एक ही मकसद है कि इस मुल्क की सरकार, इस मुल्क के हक्मरां, उतनी ही तनस्वाह लें जिल्नी कि यह मुल्क दे सकता है।

Mr. Muhammad Ishaq Khan: On a point of order, Sir, Is the member right in using such expressions as "शरम की बात है"।

The Hon'ble the Minister of Justice : आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ जस्टिस :

कितनी देर के बाद प्वाइन्ट आफ़ आर्डर (point of order) रेज (raise) किया जा सकता है ?

(एक आवाज-बहुत देर के बाद आपकी समझ में आया)।

The Deputy Speaker:

You are very late in rising.

Shri Shibban Lal Saksena : श्री शिब्बन लाल सक्सेना :

में आप से यह कह रहा था कि यह वर्किंग कमेटी की तजवीज है जिसकी बिना पर यह प्रस्ताव लाया गया है। हमारे मुल्क के काश्तकार की औसत आमदनी ७, ८ पैसे हैं, उस काश्तकार की जिसके आप प्रतिनिधि बनते हैं। वह थर्ड क्लास से ज्यादा नहीं दे सकता। और डबल इन्टर के मानी यह हैं कि जो और खर्चा अलावा टिकट के होता है वह उसमें आ जाय। मिनिस्टरों के लिये भी यह हिदायत है कि वह सिर्फ़ उतना ही खर्च करें जितना कि पब्लिक इन्टरेस्ट (public interest) के लिये जरूरी हो। आप न समझें कि हमारी मिनिस्ट्री के लोग थर्ड में हमारे साथ टैवेड (travel) नहीं करते। अभी हमारे साथ कई साहबान गोरखपूर गयेथे, कई साहबान ने थर्ड क्लास में सफ़र किया । पार्लियामेंटरी सेकेटरी डाक्टर हुसेन जहीर साहब नौतनवां गये थे तो उनके लिये सेंकड क्लास का टिकट खरीदा गया था लेकिन उन्होंने उसको वापस करा दिया और थर्ड में गये। उन्होंने कहा कि आप ही के साथ चलेंगे। वह थर्ड में गये, वह आप हों के फायदे के लिये ऐसा करते हैं। इसलिये यह दलील बिल्कुल गुलत है। आप अपने सामने यह बात रखिये कि आप किसके रेप्रेजेन्टेटिव (representative) हो कर यहां पर आये हैं। शायद वह लोग जो बड़े बड़े जमींदारों के रेप्रेजेन्टेटिव हों वह मले

[Shri Shibban Lal Saksena]

ही ऐसी बातें करें। लेकिन जो मासेस (masses) के रेप्रेजेन्टेटिव हैं उनको यह कहने का हक नहीं हैं कि वह उतना ही ट्रैवेलिंग एलाऊंस ड्रा (draw) करें जितना कि मिनिस्टरों का है। इस के अन्दर जहां इक्वालिटी (equality) का इतना ख्याल है वहां भी यह है कि "every man according to his needs and capacity" अगर आपको जरूरत ज्यादा है तो मुझे कोई एतराज नहीं है कि वह बढ़ा दिया जाय, लेकिन इस वक्त तो मिनिस्टर की नीड (need) ज्यादा है बिनस्वत आपके। इसलिये यह प्रस्ताव बहुत ही व्यज्जि है, बहुत सोच समझ करके मुल्क की एक ऐसी जमाअत ने आपके सामने पेश किया है जिसके बारे में यह कहा जा सकता है कि उसका सिद्धान्त है कि आप उतना ही खर्च करें जितना कि आपके काश्तकार दे सकते हैं। इसलिये मुझे उम्मीद है कि हमारे वह दोस्त जिन्होंने गलती से या जोश की वजह से ऐसे अल्फाज इस्तेमाल किये हैं वह शर्मिन्दा होंगे।

Shri Shibban Lal Saksena:

شرى شبق لال سكسيعه --

جناب دَيتَى اسپيكر صاحب _ مجهكو افسوس هے كه ايهى تك ولا صاحبان جو اس موشی ہو بہت کائی گوم تقریر کو چکے عیں حاضر نہیں میں – لیکی میں سمجھتا ھےوں که اس موشی ہر اس بل کے اوپرکسی تقریب کی کوئی ضرورت نہیں معلوم ھوتی تھی پھر بھی جوش دیا گیا ھے اس لیئے ضرورت ھے که کانگریس پارتی اُپنی بوز یشی (position) کو صاف کہ دے۔جو پرستاؤ آپ کے سامنے هے ولا پرستاؤ آپ کے منستہوں کا کیول نہیں ہے۔ وہ پرستاؤ گانگریس ورکنگ کمیتی نے بہت غور خوض کے ساتھ تجویز کیا ہے اوس پر عمل محض اس صوبہ میں نہیں بلکہ ملک کے آٹھہ صوبوں میں ھو رہا ھے۔ جو تجویز آپ کے سامنے رکھی گئی ھے وہ بذات خوں ایسی تجویز ھے کہ ملک کا بیسہ خوں ایسی تجویز ھے کہ ملک کا بیسہ ماک کي بهبودى ميں خوچ کوے اوسے عمل ميں لائے۔ سوال هے که منستر صاحبان آپ تیکس پیر (tax-pager) کا ردید کم سے کم خرج کریں - اگر ضرورت پڑے کہیں پُو تو دو پیسہ خرچ کرنے سے چار پیسہ کا کام بی جاتا ھے تو رھاں پر خرچ کرسکتے ھیں۔ لیکن جہاں ضوورت نہ ھو رھاں خرچ نہیں کرفا چاھوئے۔ رچ مرسم سنجها هوں که ای ویک اور استوران کا میں اور استوران کی ایس وہ کا استوران کیا ہے وہ اس اس لیئے الاؤنس کا جو منیم ریت (minimum rate) رکھا گیا ہے که حموران علم طور سے جب اپنے مکانات سے آتے هیں آنهیں کوئی خاص کام نہیں ہوتا وہ بہت آسانی سے تهرت کلاس میں چل سکتے هیں اور میں سمجھتا هوں که ان کو چلنا چاهیئے - هم سب لوگ تو اس کے کانی عادی هیں سمجھتا هوں که ان کو چلنا چاهیئے - هم سب لوگ تو اس کے کانی عادی هیں سمجھتا هوں که ان کو چلنا چاهیئے اس سے اور اگر آپ دعوی کریں که غریبوں کا پلیسه درت زیادہ مفت میں خرچ ندہ کویں تو آپ کو آب شریک ھونا چاهيئي - تو جو تحويز ه وه اس يات يو ميني هي كه آپ سياوگ اوتنا خرچ كرين جَنْهُ أَصْرُورِكُ هُو لَا أَبُ كُو مِلْكَ كَا كُمْ انْتَجَامُ دَيِنْدِ كَ لَيْنُدِ اسْ لِينْدَ رَكَهَا هَ كُهُ كُمْ سِ کم جتنا گرچ کوسکٹے هیں کویں ۔ اکر کوئی خاص رجبہ هو کے راستہ میں رہ مهدیر صاحبان آئیں فاقلوں کو لیٹے ہوئے یا کوئی خاص بات ہوجائے تو ضورر اُس کے Section of the Assessment of the Control of the Con

ليئے خاص بات هوستي هے۔ عام طور سے ميں سمجھتا هوں که يہم بالكل تھيك هے كه ممبران كا خرج غريبي كا هونا چاهيئه .. ليكن سوال يهم اولها في كه منستر صاحبان يبي رهي لين جو ميمبر صاحبان ليته هين _ مين سمجهدا هون آپ لوگ ٿهندے دل سے دیکھیں اور اس کو دوایتکل کوئسچن (political question) بنانے کی كوشش نه كرين تو آپ ديكهينگ كه منستر لوگ اوتناهي خرچ كرتے هيں جتنا كه ملک کے فائد کے لیئے ضروری ہے - آجکل عملوک فرست کلاس لیتے میں لیکن همارے منستر صاحبان هي أن كا به حق هے كه فرست كلاس ميں چليں ولا أس سين چلكر ملك كا بهت كل ميں ان كا هر ايك وقت بيش قيمت هے ليكن ولا فرست كلاس ميں نہيں چلتے ليكن وانوناً چل سكتے هيں ۔ آپ ديكهيں كه همارے فرست كلاس ميں نہيں چلتے ليكن وانوناً چل سكتے هيں ۔ آپ ديكهيں كه همارے منستّم ماحبان اور پارلیمنتری میکمیتری ایک پیسه بهی ملک کا اور تیکس پیر کا بلا وجبه خرچ نہیں کرتے۔ اُس کے بعد مسوات کی دلیل پیش کرنا که میمبر لوگ اور منستَم صاحبان برابر هيل يهه بالكل غلط هے _ خاص كام كرنے كے لبئے منستَوس كو خاص سہولت دی کھے اور پرسیدنت کے اس کے خاص کام کرنے کے لیئے سمولتیں ديجاني هين - بهم نهين كه آپ مين اور أن مين فرق هے بلكه اس ليئے كه كلم جب هي هوسكتا هے جب سهولتين ديجائين تو مين سمجهتا هوں كه اس مين كوئي توهين كي بات نرين هے ۔ اس مسئله كو اس نظر سے ديكهنا چاهيئے ۔ ميسوان تهوی میں جائیں اُن کی توهیں هوتی هے اور منستہ فرست میں کیوں چلیں -نہدہ میں جائیں ان نی روهیں هونی ہوتی ہوتی ہوتی ہے۔ اور حمسہ ہرست میں کیوں چلتے هیں اس میں توهیں هے۔ مہانما گاندهی اور جواهر لال نہور تهرت میں کیوں چلتے هیں وہ کہتے هیں که اس کا کوئی سدهانت نہیں هے۔ سوال یہ هے که اُنہوں نے اپنی کتاب میں لکھا هے که میں اسوجهه سے تهرت کلاس میں جاتا هوں که میرے پاس پیسے نہیں هیں اس لیئے جب تک ضورت نہیں هوتی میں سکند کلاس میں نہین چلتا هوں۔ تو اسی طرح منستروں کو بھی پیسے خرچ کونے میں قلق لگا ہے جس چلتا هوں۔ تو اسی طرح منستروں کو بھی پیسے خرچ کونے میں قلق لگا ہے جس طرح جواهب لل نہرو کو ۔ چونکہ اُپنے روزانے کم کے اُیئے ان منستووں کو همیں دیہاتوں میں لیجانا پونا ہے وہاں هم آپ کو اطمینان دالتے هیں که وی بیل اُری پر چلتے هیں تو میں آپ کو بتلاں کے همارے حسین ظہیر صاحب نوتنوا میں بہاری زمین تھی و ماں وہ چھ میل پیدل چلکو گئے تھے۔ گیارہ بھے سے تین بھے تک تیدال چاکر وهاں گئے تھے ۔ رهاں اُن کے لیئے موتو نہیں لائي گئی تھی۔ میں کہتا ہوں کے آپ کے ورزاء لوگ جب ایسے مقام پر جاتے ہیں ایک مقام سوتاری جو نرتنوا کے آگے ہے پریمیئر صاحب گئے تھے اُنہیں آئی چھ سات میل پیدل چلفا پڑا - معر اُنہوں نے کوئی گرج (grudge) نہیں کیا - تو میں کہنا ھوں کے یہ بات غلط هَا كه مُنستر صاحبان أس بات كو منظور كرين كه هوائي جهازيا موتر آجائه. همارے منستر صاحبان اسبات کا خیال رکھتے هیں کے هدیں چبلک کا کام کرتے وقت زیادہ پیسے خرچ کرتے میں یا نہیں ۔ میرے درست مسار استحاق خال نے ایک فہرست منستروں کے خرچے کی پیش کی تھی - میرے خیال میں اس ھاؤس میں کیے ایسی شرمتاک بات نہیں کہی گئی۔ ہر ایک میمبر صاحبان کو اسبات کا لحاظ رکھنا چامید کے جو بات ماؤس میں پیش کیجائے اُس کے اندر سچائی عور

Shri Shibban Lal Saksena]

یه، بات که پریمیئر صاحب بانهی هروار خرج کرتے هیں میں سمجهتا هوں که یهه شرم کی بات قعے ۔ جو ذمه دار میمبر صاحبان آیسی بات زبان سے کہیں تو چونکه یہ بات أنهوں نے کہی ہے اس لیئے بہ کہنا ضروری ہے کہ جو کچھ اُنہوں نے کہا ہے وہ غلط هے ۔ جیسا مہ آپنے دیکھا هے که همارے پریمینر صاحب **٥ روپیم لیتے هیں اور ١٥٠ الاؤنس هـ -همارت محمد استحاق صاحب نے كوشش كى كه الاؤنس بهي ملايا پھر بھي وہ ١٢ سو روپيم تک لاسكے اُس ميں پوائيويت سكويتري اور سكويتري كا بھی خُرچہ ھے ۔ لیکن آپ پرانے منستر کو دیکھئے کود کیا کرتے تھے ۔ (مستر محسد استعاق خال - اس سے کیا مطلب کھے) اس سے مطلب یہ ھے کے آپ کے اليدر صاحب جـو اسوقت همكو مشورة دية عين سـرمن (sermon) دیتے کھیں وہ خصود اپنے آپ کسو آئیند میں دیمھیں کسم وہ کیا کرتے تھے۔ (مستر عزیز احدد خاں - آپ بھی آئینہ رکھئے) هم تر کفایت چاهتے همارے هیں اس وقت کے منسر (ایک آواز - اسی وجہہ سے تو وہ نکالے گئے) همارے منستر اگر ایسا کرتے هوں تو آپ بتلائیے تائه وہ بھی نکالے جائیں -آپ کے سُوجوالا پرشان صاحب نے جو سازھے پانیج سال سنم ۱۹۳۱ء تک جب تک که یه ایکت نهیں آیا تها منستری کی اُس مید اُن کا قریولنگ الرنس بل ارت أف ياكت اكسيينسز (out of pocket expenses) كا علاره ریاوے فیر (railway fare) تلی رغیرُه کا ٥٨٨٥ أرديمه ١٩نه ٢ بائي باني مهينه کے اُندر یہ اوت آف پاکت اکسیینسز کا بل تھا۔ اس کے معنی یہ هیں کہ تریب سوا تین هزار روپیه هر سال کا تها اور ذرا دور معا جائیے اِدھر حال کو لیجے انترم منستري (Interim Ministry) نے جو اُن هر اُنهر اُنهریل سے لیکر جولائی تک تین مهیناء کام کیا اُس میں جو اُن کا خرچہ هوا هے وہ ۱۳۲۲ روپیہ تو ریلوے فیر میں هے ادر هرتا ہے _ تو اِس کے ساتھ ساتھ میں آپ کو بغانا چاھتا ہوں کہ اردھ ٨ مہيدے ميں پذساجي نے همارے پريميئر صاحب نے جو خرجه کيا هے وہ ۲۹۰ رونيم هے اور اں ہے۔ اس کے ساتھہ تیں مہینے کے آندر سر چینی سری راسترا کا خرچہ ۱۱۵۸ روپیہ ہے اور پنت جی کے ۸ مہینہ کا خرچہ ۲۹۰ روپیہ ہے ۔ اس اسے پنہ لگ جاتا ہے کہ کہنے رااے اِس رقت ہم کو مشورہ دے رہے ہیں اور جر اِس بات کی دایل پیش کے رهے هيں که صاحب آپ کے منسترال پانچ سو نہيں بلکم بانچ هزار تفخوا، ليت هُيِن تَوْ أَن كُو يِتَمَ لَكَ جَائِمَ لَا كُمْ وَهُ كَيْمًا يَأْتَتَ هَيْنَ - مَضِف بَهَــَّتُ أَفْسُوسُ أِسَ رات کا ہےکہ کوئی میمبر ایسا ہو جسے ذرا شہم نہیں آتی که رہ اپنے پریمیئر کے بارے میں ایسی بائیں کہے کہ جن کا سر پیر نہ عو بے بنیان ہوں اِس کے معنی ہے۔ هيں كه أنه صوف إس سے هم سب أو كوں كي توهيبي هے بلكه خود أن كي توهيبي ھے جو ایسی بائیں کہتے ہیں - میں آپ ہے کہنا چاہتا ہوں کہ اِس بل کا صرف ایک کی مقصد کے کہ اِس ملک کی سرکار اِس ملک کے حکمواں اُتنہی کھی یہ ہے۔ تنظورالا لیں جتنی کا یہ ملک دے سکتا ہے –

Mr. Muhammad Ishaq Khan: On a point of order, Sir, Is the member right in using such expression as يات هي بات ه The Hon'ble the Minister of Justlee: - آتريبل منستر آف جستس کتنی دیر کے بعد بوائنت آف آردر (point of order) ریز (raise) کیا حاسكتا هر

ایک آراز - بہت دبر کے بعد آپ کی سمجھ میں آیا -

The Deputy Speaker: You are very late in rising. Shri Shibban Lal Saksena: شري شبن لال سكسينه —

میں آپ سے یہ کہ رہا تھا کہ یہ ورکنگ کمیٹی کی تجویز ہے جس کے بنا پر یہ، پرستاؤ لایا گیا کھے۔ ہمارے ملک کے کاشتکار کی اوسط آمدنی ۷ یا ۸ پیست ھے ۔ اُس کاشتمار کی جس کے آپ درساند مد بنتے میں۔ وہ تھرت کالس سے زیادہ نہیں دے سکتا اور دبل آنٹر کے معنی یہم میں کہ جو اور خرچے علاوہ ٹکت کے هوتاه وه أسمين آجائي- منسترون كالله بهي يهم هدايت هي كه وه صوف أتناهي خرچ کریں جتنا اللہ ببلک اللہ ست (public interest) کے لیئے ضروری ہو - آپ نه سمجهیں که هماري منستري کے لوگ تهرة میں همارے ساته، تریول (travel) نهیں کرتے۔ ابدی همارے ساته، کئی ماحبان گورکهپور گئے تھے کئی صاحبان نے تهرق کلاس میں سفر كيا- وإلىمنتري ميكريتري ةاكترحسين ظهدر صاحب نوتنوا كُمُوته تو أن كح ليئم سمنُدَ کلاس کا تکتُ خویدا گیا تھا - ایمی اُنھوں نے اُس کو راپس کروا دیا اور تھوت میں مُئے - اُنھوں نے کھاکہ آپ ھی کے ساتھ چلینگے - را تھرت میں گئے وہ آپ هي كے فائدة كے لَينَے ايسا كرتے هيں إس ليئے يہم دليل بالل عُلط هے - آپ اينے سآمنے یہم بات رکھیےکہ آپ کس کے رپر انتیتیو (representative) ہوکریہاں پر آئے ھیں - شاید رہ لوگ جو برے برے زمینداروں کے رپرزنتینو ہوں وہ پہلے سی ایسی باتیں کریں - لیکن حوماءز (masses) کے زیرونتیتور میں اُن کو یہم کہنے کا حق نہیں ہے که ولا اُتناهی تریولنگ الونس قرا (draw) کریں جتنا که منستروں کا ہے۔ روس کے اندر جہاں ایکوالتی (equality) کا اِتنا خیال ہے وہاں بہم بھی ه که " every man according to his needs and capacity " اگر آپ کو ضرورت زيادة هے تو مجھے كوئى اعتراض نهيں هے كه وه برها ديا جائے ليكن اِس رقت تو منستم کی نید (need) زیادہ ہے به نسبت آپ کے - اِس لیئے یہم پرستاؤ بہت هي واجب هے بہت سوچ سمجهم كوكے ملك كي ايك ايسى جماعت نَے آپ کے سامنے پیش کیا ہے جس کے بارے میں یہم کہا جاسکتا ہے کہ اُس کا سدھانت ہے کہ آپ آتنا ھی خرچ کریں جتنا کہ آپ کے کاشتکار دے سکتے ھیں ۔ اِس لیئے مجھے اُمید ہے کہ ھمارے وہ دوست جنھوں نے غلطی سے یا جوش کی وجمع سے ایسے الفاظ اِستعمال کیئے میں وہ شہدندہ هونکے *

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Now I again rise to a point of order. Is it permissible for the member to use such expressions as "श्रीमन्दा होना', شرمنده هونا

The Deputy Speaker: I am not prepared to say that it is wholly unparliamentary, but, of course, it is not a very happy expression.

Shri Shibban Lal Saksena : श्री शिब्बन लाल सक्सेना :

मुझे वाक़ई अफ़सोस है कि लफ्जों पर बहस हो रही है लेकिन वह स्पिरिट (spirit) को नहीं पकड़ते। उनको अफ़सोस होना चाहिये कि उन्होंने जो स्पीच दी उससे हाउस के मेम्बरान को तकलीफ़ हुई। उनको ऐसी बातें नहीं कहना चाहिये। मुझे उम्मीद है कि इस बिल के अन्दर जो स्पिरिट है उसको वह महसूस करेंगे और यह महसूस करेंगे कि यह ग़रीब काश्तकारों की सरकार है, वह इससे ज्यादा नहीं दे सकती इसलिय जितनी एमेन्ड-मेन्ट्स उस के अन्दर होंगी उनकी वापस ले लेंगे।

شری شبن لال سکسینه — مجھے راقعی انسوس هے که لفظوں پہ یحیث هم رهی هے – لهمی راقع اسپرت (spirit) کو نهیں پکرتے – اُن کو افسوس هونا چاهیئے که اُنهوں نے جو اسپیج دی اُس سے هاؤس کے میمبران کو تکایف هوئی – اُن کو ایسی باتیں، نهیں کهنا چاهیئے – مجھے اُمید هے که اس بل کے اندر جو اسپرت هے اُس کو رق محسوس کیں گے اندر جو اسپرت هے اُس کو رق محسوس کیں گے کہ یہم غریب کاشتکاروں کی سرکار هے رق اس سے زیادہ نہیں دے سکتی اِس لیئے جتنی امندمنتس اُس کے اندر هونگے اُن کو رایس لے لینگے *

Shri Harish Chandra Bajpai : श्री हरिश्चन्द्र बाजपेई:

जनाब डिप्टी स्पीकर साहब, हुजूर वाला—मुझे नवाब मुहम्मद इसहाक साहब (एक आवाज—वह नवाब नहीं हैं) । मैं जान बूझ कर आप के लिये नवाब का लफ़्ज इस्तेमाल कर रहा हूं और वह इस वजह से कि आपकी तक़रीर में ऐसी बातें हैं जैसी बातें हम उन नवाबों से सुना करते हैं जो सड़कों के ऊपर तांगे पर बैठे हुये एक कोड़ा लिये हुये अक्सर मुफ़्तगू करते हुये चले जाया करते हैं। हुजूर वाला, बेहतर होता अगर आप इस हाउस की इन्टेलिजेन्स (intelligence) को इन्सल्ट (insult) न करके यह तक़रीर कैंसरबाग के चौराहे के पास जो मंडी है उसमें करते।

شری مریس چندر باجہیئی ۔۔ جناب قیتی اسپیکہ ماحب استحفاق ماحب جناب قیتی اسپیکہ ماحب استحفاق ماحب (الا مجھے نواب محمد استحلق ماحب (ایک آواز وہ نواب نہیں ھیں) میں جان بوجھ کے آپ کی لیٹے نواب کا لفظ استحمال کررھا ھوں اور وہ اس وجہہ سے کہ آپ کی تقییر میں ایسی باتیں ھیں جیسی باتیں ھم اُن نوابوں سے سفا کرتے ھیں جو حرکوں کے ارپو تانکوں پر بیتھ ھوئے ایک کورا لیٹے ھوئے اکثر گفتگو کرتے ھوئے چایا کرتے ھیں۔ حضور والا بہتو ھوئے ایک کورا لیٹے ھوئے اکثر گفتگو کرتے ھوئے چایا کرتے ھیں۔ حضور والا بہتو ھوئا اگر آپ اِس ھائیس کی انتلیجنس (insult) کی انسلت (insult) تھ

کوکے بہت تقویر تیصوباغ کے چوراہے کے پاس جو مندی هے اس میں کرتے *
Mr. Muhammad Ishaq Khan: I again object to these disgraceful remarks.

Shri Harish Chandra Bajpai: I stick to them. I must say that the speech was most irrelevant. (Voices: Withdraw, withdraw.), I am not prepared to withdraw.

Shri Harish Chandra Bajpai : श्री हरिष्यन्द्र बाजपेई :

जनाब वाला—जो तक़रीर आपने फ़रमाई वह ऐसी तक़रीर है जैसी कैसरबाग के चौराहे पर दी जा सकती है। वह इस हाउस के लिये किसी तरह मौजू तक़रीर नहीं कही जा सकती। شبی عریش چدر باجپیئی —
جناب والا جو تقریر آینے فرمائی وہ ایسی تقریر ہے جیسی تقریر تیصرباغ کے چوراہا پر دی جاسکتی ہے – وہ اس ہاؤس کے لیئے کسی طرح موزوں تقریر نہیں ۔
کہی جاسکتی *

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Sir, I again object to the use of this expression and ask your ruling whether this thing is permissible in this House. I would only call it a third degree criticism.

The Deputy Speaker: Mr. Bajpai, instead of making reflections on members you had better confine yourself to the subject-matter under discussion.

Shri Harish Chandra Bajpai : श्री हरिश्चन्द्र बाजपेई :

हुजूर वाला—मेरा हरगिज यह मतलव न था कि आप उस जमाअत के हैं जिस जमाअत का मैंने अभी जिक्र किया। मेरा आपकी शिंहसयत से कोई मतलव न था। मैंने शुरू में यह कहा था कि आपकी तक़रीर ऐसी थी जैसे तांगे वाले और इक्के वाले इस्तेमाल किया करते हैं।

شري هریشچندر باجپیئي — حضور رالا میرا هرگر باجپیئي ... حضور رالا میرا هرگر یه مطلب نه تها که آپ اُس جماعت کے هیں جس جماعت کا میں نے اپنی ذکر کیا - میرا اُن کی شخصیت سے کوئی مطلب نه تها - میں نے شورق میں یہم کہا تها ته آپ کی تقدویر ایسی تهی جیسے تانگے والے اور یکه والے استعمال کیا کرتے هیں -

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Sir, I wish to draw your attention to the Standing Order and I want your ruling.

The Deputy Speaker: Mr. Bajpai, kindly withdraw the expression which you have just now used.

Shri Harish Chandra Bajpai : श्री हरिश्चन्द्र वाजपेई:

हुजूर वाला--मेरे दोस्त को मेरे शुरू के अल्फ़ाज से तकलीफ़ हुई हैं इसलिये में उनको विदड़ा (withdraw) करने के लिये तैयार हूं। मुझको खुशी हुई यह सुन कर कि आपने अपनी तक़रीर जिसके ऊपर मेरा एतराज था उससे आप इत्तफ़ाक नहीं करते हैं। अब मैं उन अल्फ़ाज को इस्तेमाल नहीं करूंगा।

شری حریشچندر باجییئی — خضور رالا - میرے درست کو میرے شروع کے الفاظ بے تعلیف هوئی هے ۔
حضور رالا - میرے درست کو میرے شروع کے الفاظ بے تعلیف هوئی هے ۔
اس اینئے میں اُن کو ردةرا (withdraw) کرنے کے لیئے تیار هوں - مجھکو خوشی هوئی یہ سنعر که آپ نے اپنی تقریر جس کے اُوپر مدرا اِعتراض تیا اُس سے آپ اِنفاق نہیں کرنے هیں اُب میں اُن الفاظ کے اِستعمال نہیں کردنا -

The Deputy Speaker: I think it is better for Mr. Bajpai now to go on with his speech and not to dilate upon things bygone.

Shri Harish Chandra Bajpai : श्री हरिरुचन्द्र बाजपेई :

अब मैं सबजेक्ट (subject)पर आ रहा हूं। मुझे यह अर्ज करना है कि आपने एक हिसाब हम लोगों के सामने पेश किया और हिसाब पेश करके फ़रमाया कि मिनिस्टरों का [Shri Harish Chandra Bajpai]

खर्चा पांच हजार के क़रीब पड़ता है। उस हिसाब में आपने तमाम पालियामेन्टरी सेक्रेटरीज को तनख्वाह, एक साहब जो काम करते हैं उनकी तनख्वाह और दीगर तनख्वाहें जोड़ कर यह हिसाब बताया। शायद सब हिसाब जोड़ लिया जाये तो मेरे ख्याल में वह खर्चा कम होगा । लेकिन मुझे अफ़सोस है कि आपने अपने मकान का खर्चा क्यों नहीं जोड़ लिया जिससे हिसाब बढ़ जाता। शायद हमारे मिनिस्टरों को इस बात पर भी खर्च करना पड़ता तो ताज्जुब नहीं होता। आपका मतलब यह था कि हाई फ़िगर (high figure) दिखावें जिससे कि हाउस की समझ में आ जाये कि हमारे मिनिस्ट्रान बहुत खर्च कर रहे हैं। हजर वाला, मुझे अफ़सोस है कि हमारे लायक दोस्त भले ही ख़का हों, उन्होंने इस तरह तक़रीर को, मिनिस्टरों की त्याग की ओर नहीं देखा, क़रवानी की ओर नहीं देखा, काम की तरफ़ नहीं देखा, जांफ़िशानी के तरफ़ नहीं देखा। उन्होंने इस बात को नहीं देखा कि उन्होंने किस चिंता के साथ पब्लिक की भलाई के काम दिन रात लग कर अन्जाम दिये हैं। में समझता था कि हमारे खिलाफ़ बेन्वेज पर जो साहबान बैंडे हैं वह अपने दिल में महसूस करते हैं और महसूस करके अपने दिल में ख्याल करते हैं कि कांग्रेस गवर्नमेन्ट आज जनता की भलाई के लिय तमाम जांफिशानीं, कुरबानी और तकलीफ़ के एहसास के बाद काम की चला रही है। हमें उम्मीद थी कि आपकी तरफ़ से एँप्रीसियेशन (appreciation) होगी, हमें उम्मीद थी कि आप पसंद करेंगे, हमें उम्मीद थी कि तमाम खिदमात और उस काम के वास्ते कहेंगे कि जो काम यह मिनिस्टर अंजाम दे रहे हैं। लेकिन ऐसा न करके आपने यह तरीक़ा ्यसन्द किया कि मिनिस्टर साहबान बहुत ज्यादा खर्च कर रहे हैं। मैं आपसे पूछना चाहत। हूं कि इस सूबे में या किसी दूसरे सूबे में इससे क्रब्ल किसी सूबे ने पांच सौ तनख्वाह पर बसर की हैं? मिनिस्टरों के लिये यह खुली हुई बात थी कि जितनी चाहते उतनी तनख्वाह ले लेते। मेम्बरान कोई रुकावट नहीं डाल सकते थे। वह चाहते तो ज्यादा तनस्वाह लेते, लेकिन उन्होंने छोटी तनख्वाह पर जिन्दगी बसर करना चाही। तो फिर एक सिद्धान्त पर कि यह मुल्क गरीब हैं और हम बड़ी तनस्वाह नहीं ले सकते जब तक यह मुल्क गरीब है और हम बड़ी तनस्वाह लेकर जिन्दगी बसर करना नहीं चाहते। हम दूसरों के सामने अमल पेश करना चाहते हैं। वह यह है कि जब तक हमारा मुल्क ग्रासेव है तब तक हम ग्रासेवी की जिन्दगी बसर करेंगे जिस से मुल्क में जहनियत पैदा हो जावे और नवाब साहब भी कम खर्च पर जिन्दगी बसर करें और जो कुछ बच सकता है वह मुल्क को खिदमत में छगायें। ऐसा त करके आपने यह पसंद किया कि इस हाउस में खड़े होकर यह इलजाम लगाया कि मितिस्टर साहबान ज्यादा खर्च करते हैं या पालियामेन्टरी सेक्रेटरीज की तनस्वाह ज्यादा है, एल कसेज में ज्यादा खर्च किया जाता है। में जानता हूं कि अगर आप फ़िगर्स (figures) देखेंगे, जितनी मेहनत और दौड ध्प के साथ काम करते हैं उसको देखेंगे और ठंडें दिल से गौर करेंगे, सिर्फ पाईनियर में अपनी तक़रीर छपवानें के वास्ते नहीं, सिर्फ़ दोस्तों को खुश करने के लिये नहीं जिनके खुश करने की आपकी मंत्रा है, अगर आपने ठंडे दिल से गौर किया होता कि मिनिस्टर और पार्लियामेन्टरी सेकेटरी ने जो एलाऊनेज लिये हैं, तो कहते कि ठीक हैं कि इतने कम खर्च के साथ अन्जाम दे रहे हैं वह काबिल तारीफ़ है। लेकिन ऐसा न करके आपने दूसरा रास्ता अख्तियार किया। अगर हम आपके आर्प्यूमेन्ट (argument) पर नजर डालें तो बहुत अच्छी तरह मालूम हो जाता है। आपका कहना यह है कि चूंकि अजूलखर्ची होती है इसलिये हमको भी उतना ही एलाऊंस मिलना चाहिये जितना मिनिस्टर साहबान लेते हैं। आपका यह मतलब नहीं है कि कम खर्च होता चाहिये। आप कहते हैं कि मिनिस्टर फ़र्स्ट क्लास में चलते हैं तो हमको भी फर्स्ट

क्लास मिलना चाहिये। आपका यह मतलव नहीं है कि टैक्स पेयर का गैसा कम खर्च हो बल्कि मकसद यह है कि हम किस तरह से वहीं पोजीशन एन्ज्वाय (enjoy) करें और उतना ही खर्च कर सकें जितना मिनिस्टर साहवान या पार्लियामेन्टरी सेक्रेटरी सफ़र में करते हैं। हुजूर वाला,में दरियाफ़्त करना चाहता हूं और जानना चाहता हूं कि क्या यह वाजिब बात है, क्या आपने यह बात इसलिये कहीं कि जिससे टैक्स पेयर के पेशे में बचत हो ? आपने हर्रागुज इस तरीक़े से नहीं कहा। अगर आपने ऐसा कहा होता तो आपका एमेन्डमेन्ट दूसरी चीज होती । आपकी तजवीज यह होती कि हर तरीक़े से खर्च में कमी करके उनको भी छोटे दर्जे में ट्रैवेल करना चाहिये। आप इसके लिये मजबूर करते, इसके लिये नहीं करते। आप कहते क्या हैं ? अगर वह हाइयर (higher) क्लास में चलते हैं तो हमको भी हाइयर क्लास में चलने की इजाजत देना चाहिये, और आपका यह कहते हुए मतलब क्या है ? आप कहते हैं कि हमारा स्टेटस (status) इतना ही माना जाना चाहिये जितना मिनिस्टर्स का स्टेटस हैं । स्टेटस किसी ट्रैवेलिंग के ऊपर डिपेंड (depend) नहीं हैं। सेकंड या फ़र्स्ट में चलने से स्टेटस नहीं बढ़ता। स्टेटस मुल्क की खिदमत करने से बढ़ता है, ईमान्दारी से स्टेटस बढ़ता है, त्याग से स्टेटस वढ़ता है, सच्चाई से स्टेटस -बढ़ता है, इसलिये ईमान्दारी और सच्चाई का रास्ता अख़्तियार कीजिये वनिस्वत इसके कि आप फ़र्स्ट और सेकंड क्लास में ट्रैवेल कीजिये। इससे स्टेटस नहीं बढ़ता। स्टेटस बनाने का तरीक़ा दूसरा है, पोज़ीशन बनाने का तरीक़ा दूसरा है और इसका तरीक़ा यह है कि अगर आप उन बेन्चेज के। छोड़कर इन बन्चेज पर तशरीफ़ ले आयें तो आपकी पोजीशन बढ़ जायेगी, आपका स्टेटस बढ़ जाएगा। लेकिन अगर आप यह तरीका पसन्द नहीं करते तो आपकी पोजीशन नहीं वढ़ सकती है। मैं आपसे यह अर्ज करता हुं कि इस तरफ़ जो साहबान बैठे हुए हैं उनका स्टेटस किस तरह से बढ़ा। उन्होंने जनता के साथ न्याय से काम किया है, उन्होंने उनकी खिदमत की है, उन्होंने उनके लिये बड़ी बड़ी क्रवानियां की हैं, उन्होंने उनकी भलाई के लिये वड़ी बड़ी कोशिशें की हैं। आपने महात्मा ांधी की बात इस हाउस में पढ़ कर सुनाई । मुझे खुशो है कि आप पर उनके न्याय का, उनकी खिदमत का जो कि उन्होंने जनता के साथ की है असर पड़ा । मैं नवाब मुहम्मद इसहाक खां साहब से अर्ज करना चाहता हूं ...

شري مويشچندر باجبيئي — (subject) يه آرها عول مجهه يهه عرض كرناه كه آپ نے آب ميں سبجيكت (subject) يه آرها عول مجهه يهه عرض كرناه كه آپ نے ايك حساب هم لوگوں كے سامنے پيش كيا اور حساب پيش كركے فرمايا كه منستروں كا خرچه پانيج هزار كے قريب پوتا هے – اُس حساب ميں آپ نے تمام پاليمنتري سكريتريز كي تنخراه ايك صاحب جو كام كرتے هيں اُن كي تنخواه اور ديگر تنخواهيں جوز كر يهه حساب بتايا _ شايد سب حساب جوز ايا جائے تو ميرے خيال ميں وه خرچه كم هوگا _ ليكن مجهے اقسوس هے كه آپ نے اپنے مكان كا خرچه كيوں نهيں جوز ليا جس سے حساب بوهه جاتا - شايد هوارے منستروں خرچه كيوں نهيں جوز ليا جس سے حساب بوهه جاتا - شايد هوارے منستروں غير آب كا مطلب كو اِس بات پر بهي خرچ كرنا پرتا هے تو تعجب نهيں هوتا _ آپ كا مطلب عيم تها كه هائي فيگر (high figure) دكواديں جس ے كه هاؤس كي سمجهه ميں آجائے كه هائرے ايق درست نے پہلے هي خفا عوں - انہوں نے اِس طرح كي تقرير ميں آبواني كي اور نہيں ديكها كام كي حساب كي در نہيں ديكها كام كي

[Shri Harish Chandra Bajpai]

طرف نہیں دیکھا جانفشانی کی طرف نہیں دیکھا اُونہوں نے اِس بات کو نہیں دیکھا که اُونہوں نے کس چندا کے ساتھ پبلک کی بھلائی کے کام دن رات لگ کو انجام دائد میں - میں معجها تها که همارے خلاف بندوز پر جو صاحبان بیته هیں وہ اپنے دل میں مصسوس کرتے هیں اور مصوس کے اپنے دل میں خیال کرتے میں کہ کانگریس کورنمنٹ آج جُنت کی بیلائی کے ایائے تمام جانفشان قربانی اُور تعلیف کے احساس کے بعد کام کو چلارھی ہے ھمیں امید تھی کہ آپ کی طرف سے البریسیشن (appreciation) ہوگی ۔ ہمیں آدید تھی کہ آپ پسند کرینگے ۔ ہدین آدید تھی کہ تمام خدمات اور اُس کام کے واسطے کہینگے کہ جو کام یہم منستر إنجام دے رقے دیں ایکن ایسا نه کرکے آپ نے به، طریقه پسند کیا که منستر صاحبان بہت زیادہ خرچ کررہے ھیں ۔ میں آپ سے پوچھنا چاھتا ہوں کم اِس صوبد میں یا کسی دوسوے صوبہ میں اس سے قبل کسی صوبہ نے پانچ سو تنخوالا پر بسر کی ھے ۔ منستہوں کے لیئے یہم کہلی ہوئے بات تھی کم چتنی چاہتے اتنی تنصواہ لے لیتے ۔ - میمبران کوئی رکاوت نہیں دال سکتے تھے ۔ وہ چاہتے تو زيانة تسخواه ايت - ايم أرد رس ن بهوتي تسخواه پر زندگي بسر كردا چاهي -تُو صرف ایک مدهمانت پر که یهه ملک غریب ه اور مم بوی تشدواه نهین لُ سُكتے جب تك يهم ملك غريب هے اور هم بري تنظواد ليكو زندگي بسو كرنا نهين چاهة ... هم دوسرون كے سامنے عدل پيش كرنا چاهكے ديں وہ يهم هے الله جب تک همارا ملک غویب هے جب تک هم غویبي کي زندگي بسر کوينگ جس سے ملک میں زھنیت بیدا ھوجاے اور نواب صاحب بھی کم خرچ او زندگی بسر کریں اور جو کنچھ، بچ سکتا ھے وہ ملک کی خدمت میں لگائیں۔ ایسا نه کرکے آپ نے یہ پسند کیا که اِس هاوس میں کهرے موکو یہ الزام المايا كا منسار صاحبان زياده خدرج كرت هين پارليمناري سكرياريز كي تنخواه وياده ها الراسو سين زياده خرج ايا جانا ها سين جانتا هون كه اگر آپ فيكرس (figures) دیکھینگے کہ جتنبی منحنت اور دور دھوپ کے ساتھ کام کرتے ھیں اس کو دیکھینگ اور ٹھنڈے دل سے غُور درینگ - صرف باندیر (pioneer) میں اپنی تقریر جھھوانے کے واسطے نہیں - صوف دوستوں کو خصوص کرنے کے لیئے نہیں جسن کے خوص کرنے کے لیئے نہیں جسن کے خوص کرنے کی آپ کی منشاء ہے - اگر آپ نے ٹھنڈ سے دل سے غور کیا ہوتا کہ منستر اور دارلیسنتوی سکریتری نے جو الاونسز لیئے میں تو کہتے کہ ٹھیک ہے کہ اتنے کم خرج کے ساتھہ کار انتجام دے رہے ھیں وہ قابل تعریف ہے - ایکن ایسا نه کرکے آپ نے درسرا راسته اختیار کیا - اگر هم آپ کے آرگومنٹ (argument) پر نظر دالیں تو بہت اچہی طرح معلوم هو جاتا هے آپ کا کہنا يہ، هے كه چونكه نضول خوچي هوئي هے اس ليئے هم كو بهي أتناهي الونس ملنا چاهيئے جتنا منسلم صاحبان ليتے هيں ۔ آپ كا يہم مطلب نہيں هے كه كم خرج هونا حامدا ۔ آپ كا يہم مطلب نہيں هے كه كم خرج هونا حامدا ۔ آپ كا يہم مطلب نہيں هے كه كم خرج هونا حامدا ۔ آپ كا يہم مطلب نہيں هے كه كم خرج هونا حامدا ۔ آپ كا يہم مطلب نہيں ہے كہ كم خرج هونا حامدا ۔ آپ كا يہم مطلب نہيں ہے كہ كم خرج هونا حامدا ۔ آپ كا يہم مطلب نہيں ہے كہ كم خرج هونا حامدا ۔ آپ كا يہم مطلب نہيں ہے كا كہنا ہے كہ كم خرج هونا ا چاهيئے - آپ كريد هيں كه منسلر فرست كانس ميں چلك هيں فور هم كو بهي فوست لاس ملنا چاهید _ آپ کا یب مطلب نهیں در که تیکس بینز (taxipayer) کا پيسه كم خرب هو بلكه مقصَّل يهه هـ كه هم كسي طرح نه ره هي پوزيشن العجوائد

(enjoy) كهيں اور أتناهي خرچ كرسكيں جتنا منستَر صاحبان يا دارليمنتَري سكويتوي سفر ميل كرتم هين - حضور والا مين دريافت كونه چاهتا هون أور جاننا چاُ عَمَا هُوں کُه کیا یہم راجب بات هے ـ کیا آپ نے یہم بات اس لیئے کہی که جس سے تیکس پیئر کے بیسہ میں بھت ہو - آپ نے ہوگو اس طویقہ سے نہیں کہا - اگہ آپ نے ایسا کہا سوتا او آپ کی امیندمنت دوسري چيز هوتي - آپ کي تصوير يهم هوتي کہ مر طریقہ سے خرچ میں کمی کو کے اُن کو بھی چھوٹے درجہ میں تربول (travel) کرفا چاهیئے ۔ آپ اس کے لیئے مجبور کرتے ۔ اس کے ایئے نہیں کرتے ۔ آپ دریء دیا کھیں ؟ آرو وہ ھائر کلاس میں چلتے کھیں تو ھم کو بھی ھائر کلاس میں چلنے کی اجازت دینا چاهیئے اور آپکا یہم کہتے دوئے مطلب کیا ھے ؟ آپکہتے هیں كه همار استيتنس (status) اننا هي مانا جانا چاهيئم جتنا منسترس كا استيتس ھے ۔ استیتس نسی تریولنگ کے اوپر دہند (depend) نہیں ھے۔ سیکند یا فہ ست کلاس میں چلنے سے استینس نہیں بوھنا ۔ استینس ملک کی خدمت کرنے سے برهنا هے ۔ ایمانداری سے استینس برهنا هے ۔ تیاگ سے استینس برهنا هے - سچائی سے استينس بوهدة هـ اس ليد ايانداري ارر سجائي كا راسته اختيار كيجيند بدنسبت، اس کے که آپ نوست اور سرکنت کلاس میں دریول کیصیئے اس سے اسلیتس نهیں برهما _ استیس بنانے کا طریقه درسوا هے _ پوزیشی بنانے کا طریقه درسوا هے اور اس کا طریقه بن م هے که اگر آپ ان بنچور کو چهور کر ان بنچور پر تشریف کے آئیں تو آپ کی پوزیشن بر هم جائے گی آپ کا استیشس بر هم جائے گا لیکن اگر آپ یہم طریقہ پسند دریں کرتے تو آپ کی پوزیشی نہیں بڑھہ سکنی ہے۔ میں آپ سے یے ہم عرض کوتا موں کم اس طرف جو صاحبان بیٹھے ھوئے ھبی ان کا استیتس کس طرح سے بڑھا ۔ انہوں نے جنتا کے ساتھ نیائے سے کام کیا ھے ۔ انہوں نے ان کی سی حرج ہے ہر خدمت عی هے ۔ اُنھوں نے ان کے لیئے بڑی بڑی بڑی ایداں کی هیں ۔ ان کی بھلائی کے لیڈے بڑی بڑی کوششیں عی هیں ۔ آپ نے مہاتما گاندهی کی بات اس هاؤس میں پر ہے کہ سنائی ۔ مجھے خوشی ہے کہ آپ ہر ان کی نیائے کا ۔ ان کی خدا مت کا جے و که اُنھوں نے جنتا کے ساتھہ کی ہے اثر ہرا ۔ میں نواب محمد استحاق خاں صحب سے عرض کرنا چاھٹا ھوں *

Mr. Muhammad Ishaq Khan: I draw your attention to Standing Order Rule no. 17(ii) and I, therefore, object to the use of the word "Nawab". Had it been done in good faith I would not have objected to it. Shri Harish Chandra Bajpai : श्री हरिश्चन्द्र बाजपेई :

अच्छा माफ़ कीजिये मैं आपको नवाब नहीं कहुंगा बल्कि मौलाना मुहम्मद इसहाक खां कहंगा। मैं नवाब की जगह मीलाना कहता हूं।

شرى هويد يد ين باجهيني -- Shri Harish Chandra Bajpai : -- اجها معاف كيجيئي مين آپ كو نواب نهين كهونگا بلكه مرلاما متحمد استحاق Shri Harish Chandra Bajpai: خال کهونگا ـ میں نواب کی جگهه مولانا کهتا هوں -Mr. Muhammad Ishaq Khan : मिस्टर मुहम्मद इसहाक खां:

मैं आपको महा भाई कहता हूं।

ستر محمد اسحاق خان -- بستر محمد اسحاق خان -- Mr. Muhammad Ishaq Khan: میں آپ کو مہاہیائی کہتا ہوں *

The Deputy Speaker: I have already asked Mr. Bajpai not to use that expression. Will Mr. Ishaq withdraw his remarks?

Mr. Muhammad Ishaq Khan: If Mr. Bajpai withdraws his remarks

I will do so.

Shri Harish Chandra Bajpai: I withdraw my words.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Then I also withdraw my words.

Shri Harish Chandra Bajpai : श्री हरिश्चन्द्र बाजवेई :

में तो अपनी कथा कह रहा था। मैं क्या कहूं कि आप नवाब साहब कहने से चिढ़ते हैं। मैं क्या कहूं मोलाना कहने पर चिढ़ते हैं। तो फिर अब मैं क्या कहूं--जनाब मौलवी मुहम्मद इसहाक बां साहब ? हुबूर वाला--मौजवी मुहम्मद इसहाक खां से आप दरियाफ्त फ़रमा लेंगे कि आपको नवाब मुहम्मद इसहाक लां कहना वाजिब है या नहीं ? शायद वह भी कहेंगे कि आप भी इस तरीके का एतराज नहीं उठाएंगे। मेरा तो यह कहना है कि आपने जो यह फरमाया है कि हमको किसी तरीक़े से एलाऊंस मिनिस्टरों से कम न मिलना चाहिए, मैंने तो आप से अर्ज किया है कि मिनिस्टर साहबान भी छोटे दर्जे में सफ़र करेंगे और रुपया को बचायेंगे। लेकिन मसला तो यहां यह है कि मेम्बर साहबान को भी उतना ही मिलना चाहिये जितना मिनिस्टर साहबान को मिलता है। मैं पूछूं कि क्या आप भी उतना ही काम अंजम देते हैं जितना मिनिस्टर साहबान अंजाम देते हैं ? आपको भी उतनी चिन्ता है जितनी भिनिस्टर साहबान को है ? क्या आपको भी उतना हो काम करना पड़ता है जितना पालियामेन्टरी सेक्रेटरी को काम करना पड़ता ह ? वह हर वक्त अपने काम में लगे रहते हैं, वह सुबह से शाम तक और शाम से सुबह तक अपने काम में लगे रहते हैं। उनकी मांग हर जगह है। उनको हर जगह जाना पड़ता है। उन्हें हर जगह जाकर अपने मकसद को समझाना है, अपने सिद्धान्तों को समझाना है और जी मिनिस्टर हैं उनकी मासेज (masses) के अन्दर जाकर इस कांग्रेस गवर्न मेन्ट के उद्देश्य समझाना है। हमारे लायक दोस्त अगर फ़स्ट क्लास का ट्रैवेलिंग एलाऊंस पाते हैं तो उन को बराबरी का दावाहरगित नहीं करना चाहिये। मैं इन अल्फ़ाज के साथ इस तरमीम की जो दूसरी जानिक से पेश हुई है मुखालिफ़त करता हूं और यह कहता हूं कि यह तज-वीज जो पेश हुई है वापस ले ली जाना चाहिये।

شری هربه جادر یا جہیئی ۔۔ : Shri Harish Chandra Bajpai جو هنہ بھی کیا کہوں که آپ نواب طاحب کہنے ہے جو هتے هیں۔ میں کیا کہوں که آپ نواب طاحب کہنے ہے جو هتے هیں۔ میں کیا کہوں ۔ دولانا کہنے پر چو هتے هیں۔ تو پھراب میں کیا کہوں جناب مولوی محمد استحاق خاں صاحب ۔ حضور رالا۔ دولوی محمد استحاق خاں ہے ہی دریانت نوالینگے تھ آپ کو نوب محمد استحاق خاں کہنا راحب هے یا نہیں۔ شاید و چ بی کہنائے کہ آپ بہی اس طریقہ کا اعتم اض نہیں اُنھائینگے ۔ میرا تو یہہ خر مایا هے که هم کو کسی طریقہ ہے الوئنس منستروں ہے کہ نام ملک جو یہہ خر مایا هے که هم کو کسی طریقہ ہے الوئنس منستروں ہے کہ نام ملک خو یہا اور روزدہ کو بحجائینگے لیکن مسئلہ تو یہاں یہہ هے چھوٹے درجہ میں سفر کریگے اور روزدہ کو بحجائینگے لیکن مسئلہ تو یہاں یہہ هے کہ میں بوجھوں که کیا آپ بھی اتنا هی ملنا چاهیئے جتنا منستر صاحبان کو ملنا هے ۔ میں بوجھوں که کیا آپ بھی اتنا هی کام الحجام دیتے هیں ۔ آپ کو بھی اتنی چنتا میں بوجھوں که کیا تی بھی اتنا هی کام الحجام دیتے هیں ۔ آپ کو بھی اتنا هے جتنی منستر صاحبان کو ھے ۔ کیا آپ کو بھی اتنا هی کام کریا پرتا هے جتنی منستر صاحبان کو ھے ۔ کیا آپ کو بھی اتنا هی کام کریا پرتا ہے جتنی منستر صاحبان کو ھے ۔ کیا آپ کو بھی اتنا هی کام کریا پرتا ہے جتنی منستر صاحبان کو ھے ۔ کیا آپ کو بھی اتنا هی کام کریا پرتا ہے جتنی منستر صاحبان کو ھے ۔ کیا آپ کو بھی اتنا هی کام کریا پرتا ہے جتنی منستر صاحبان کو ھے ۔ کیا آپ کو بھی اتنا هی کام کریا پرتا ہے جتنی منستر صاحبان کو ھے ۔ کیا آپ کو بھی اتنا هی کام کریا پرتا ہے جانے کیا آپ کو بھی اتنا ہی کام کریا تی پرتا ہے جانے کیا آپ کو بھی اتنا ہی کام کریا پرتا ہے جانے کیا آپ کو بھی اتنا ہی کام کریا تی پرتا ہے کیا آپ کو بھی اتنا ہی کیا تی کیا آپ کو بھی اتنا ہے کیا آپ کو بھی اتنا ہی کی کریا تی کو بھی اتنا ہی کو بھی کیا تی کی تیا تی کیا تی

پارلیمنتری سکویتری کو کام کونا پرتا ہے ? وہ ہو وقت اپنے کام میں لگے رہتے ہیں۔ وہ صبح سے شام تک اور شام سے صبح تک اپنے کام میں لگے رہتے ہیں۔ ان کی مانگ ہر جگھہ ہے ان کو هرجگھہ جانا پرتا ہے۔ اُنھیں هرجگھہ جانر اپنے مقص کو سمجھانا ہے۔ اپنے سدهانت کو سمجھانا ہے اور جو منسترس میں اُن کوماسز (masses) کے اندر جاک اُنھیں کانکہ یس گور نمنٹ کے ادیش سمجھانا ہے۔ ہمارے لائق دوست اگرفرست کلاس کا تریولنگ الاؤنس پاتے ہیںتو اُن کو برابری کا دعوی هرگز نہیں کرنا چاھیئے۔ میں اُن الفاظ کے ساتھ، اس ترمیم کو جو دوسہی جانب سے پیش ہوئی ہے منخالفت کرتاہوں اور یہ کہتا ہوں کہ تجویر جو پیش ہوئی ہے واپس لے لی

Maulvi Aziz Ahmad Khan: — صام عزيز احمد خال

جناب والا _ میں اس ترمیم کی موافقت کونے کے لیئے کھڑا ہوا ہوں - اس کے لیئے جناب الری صاحب نے جو ترمیم پیش کی تھی وہ جداگانا نوعیت کی تھی -أُس ترميم كا منشاء يهم تها كه ميمبران كو سَفَر خَرج اس اصول سے ملنا چاهيئے جیسا گور نمنت کے ملازمین درجہ اول کو دیا جاتا ھے ۔ لیکن اس کے بعد ایک دوسوي ترميم پيش هوئي - ابتدائي ترميم ع متعلق وزير قانون نے اپنے خيالات كا إظهار فرمايا جو خيالات وزارت كي طرف بي ديس كيئ كئے تھے وہ خيالات حقيقت میں موجود لا تومیم سے غیر متعلق تھے ۔ دوسری تومیم جو پیش ہوئی ہے اس سے اُس وقت تک گورنمنت کا نظریم مم کو نہیں مل سکا لیکن گورنمنت بنچز سے ایک بات کہی گئی ہے جس کے متعلق کچھہ آلفاظ شکایت کے طور پر میں عوض کونا چاھتا ھوں اُرر وہ یہ ھیں که کانگریس ورکنگ کمیٹی نے جس آصول کو منظور کولیا کے اُس کو عملی جامع بہذانے کے لیئے یہاں پیش کیا جاتا ہے جی میں همیں اعاراض کی گذیجائش نہیں ہوتی ۔ اگر واتعی همارے کانگویس کے میمیرصاحبان کو اتنا درد قوم کے پیسے کی بنجت کا ہے تو اس کے لیئے مناسب انتظام عرین اور وهاں کی احکام کی تعمیل براہ راست عرائیں ۔ اسمبلی کی نقل کرنے کی كيا ضرورت هے - آپ كي ور كنگ كميتي نے جو كچهه اس بل كے متعلق طے كوديا هے چھر اُسَ میں میمبران کی رائے کی کہاں گنجائش ھے ۔ کانگریس کی ورکنگ کمیتی جو نیصله کرے گی رهی قابل عمل هوگا - تو پهر میری سمجهه میں نهیں آتا ته اس اسمبلی کو قائم کرکے لاکھوں روپیہ بربان کیوں کیاجارہا ھے - که اسمبلی کے اندر هم يهم ياتے هيں كه معاملات كا فيصله مباحث سے نهيں هوتا تو پهر كيا ضروري هے که اتنی امیی تقریریں کی جائیں یا آنِ مثائل کو یہاں پیش کیا جائے - ورکنگ کمیتی کا جو میصله کے رهی قائم رہے اور اُنہیں پر عمل هوتا رہے - هم اوگوں کے بحث مباحثوں سے کوئی فائدہ نہیں حاصل ہوسکتا ۔ میرے نودیک اچھا طویقہ جو ہوسکتا ھے وہ یہ ھے کہ ایسی صورتیں پیدا کی جائیں جس سے کانگریس ورکنگ کمیٹی کو ملک کی دکتیترشپ (dictatorship) حاصل مو جائے *

ایک تیبر — ایک تیبر اوگوں کو اب 5کٹیٹرشپ حاصل نہیں ہے ۔

مولوي عزيز احمد خال -- Maulvi Aziz Ahmad Khan:

هنوز دهلي دور است - مين يهه عرص كونا چاهتا هول كه گورنمنت کے یہ تسلیم کرنا چاهیئے کے اسپلی کے اندر جے رائے قائم کے جائیگی اس کے واسطے اسمبلی آزاد ہے اور کسی بیرونی رائے کی دابند نہیں بنائی جاسکتی – جناب رزیہ صاحب نے اپنی تقریب میں جو بحث اُٹھائی تھی اور ادنی تقریب میں یہم اظہار فرمایا تھا که لاری صاحب کے انفاظ میتھے هیں ۔ لیکن بیشتر میتھ الفاظ کے اندر تلضی موجود هوتی هے۔ میں دیکھنا هـ ول كه همـارك وزير صاحب نانون كو يهم ملكه غير معدولي طور پر حاصل ھوگیا ھے که جو آدمی اُن کے خلاف رائے طاھر کوے وہ اس کے نیت کی بدی کو تلاش کرایتے ھیں ۔ ایسی ذھنیت اُنھیں تلاش کرایتے ھیں ۔ ایسی ذھنیت اُنھیں حضرات میں بیدا هوتي هے جو خود قاکتیتر بننا چاستے هیں ۔ ادل اول ان ك دماغ مين يهم بات بيدا هوتي هے كم جو اختلاف وائد و كه ولا يقيناً غلطي ير هے - يا كم از كم اختلاف رائة رفهند والم كے متعلق ايسے الفاظ استعمال كوتے هيں که جو بد نيتي پر معمول کيئے چاتے هيں ۔ رفته رفته نتيجه پهم هوت ه که پهر ولا ایسے مقام پر پهونچ جاتے هیں جہاں پهونچکر بجز اپنے اور کوئی آدسی صحیح راسته پر چاتا انہیں نہیں معلوم هونا ۔ سیرا خیال هے که اس کا اعتراف كونا چاهيئه كه جب كوئي صاحب نقوية كويس يا الهني اظهار رائم كسويس تو ان كي رائم ادر الفاظ سے جو مطالب بيدا هوت فول ره بھي سمجھ جائيں ۔ همين مطالب کے سنعلق رائے قائم کرنا چاھیئے۔ کسی آلمی کے متعلق الوام الحافا کا اس کی رائے کے پے س پشت نیٹ بد ھے اچھا جذبه نہیں ھے۔ اس سلسلہ میں ميرا خيال يهم هي كه هم نه اصل بحث كو توك كبرويا هي جو اصلي منهاء اسُ ترميم كا هـ كها جادًا ها كه اسميلي كے تمامُ ميميران كا استينس (status) ایک هي د کها جارے يعلى ميمبوان اور وزواء مين کوئي قرق له هو _ اس ليئے اس سے وزراء کی زیادتی کام کا سوال کب بیدا ہوتا ہے اور تم یہم بات نکلتی ہے که وزیر کی مصورفیت کیا ہے۔ وہ ہے جا ہے۔ یا جا ہے۔ مسئلہ تو صوف اتنا ھے کہ مہ کو رزراء اور میمیر صاحبان کے انتیٹس میں تمیز کونی چاھیئے یا نہیں ۔ میرا خیال کے کہ گوتم صاحب نے تعریبر کوتے وقت اس بات کو صفائی ع ساتهه پیس کردیا که معاوا منشاء دیمه هے اور هم یهه چاهیے هیں که آپ دو درجه ایسے نہ تائم کریں کہ جس میں وزراء کو علیحدہ رکھا جا سکنے اور ان کے علاوہ میمیران اسمبلی جو ہوں ان کو علیحدہ رکھا جاسکے ۔ اس سے زیادہ اس نہمیم کي اور کوئي وقعت نهيں ہے ۔

جناب والا میں یہ عبض کورنگا کہ وہ روکنگ کیدتی کا فیصاء جو باطق بتایا جاتا ہے ان بزرگرں کو دکھایا جاوے جو آج فرق پیدا کرانے کے طرفدار هیں کہ اس امیٹی نے کوئی ایسا استیاز اور فرق نہیں رکھا ہے ۔ اور اگر رقد آپ ہر تابل پابندی ہے تو اس کا احترام کیا جاوے ۔ اگر آپ کی سرضی کے خلاف درکنگ کمیٹی کا کوئی فیصلہ ہوتا ہے تو اس کو چھیا رکھنا اور فراسوش کرنے کے تدابیر اختیار کیئے جاتے ہیں ۔ جو بات آپ کی صرضی کے موانق ہوتی ہے تب

آپ اُس کو بچے شد و مد کے ساتھے وریں اعول بتلاکو پیش کرتے ھیں اور کہتے میں کہ اُس میں چوں و چوا کی گنجائش نہیں ھے۔ میں جانتا ہوں کہ کانگریس ورکنیگ کمیتی ملک کی عظیمالشان وہنمائی کو رہی ھے۔ لہذا اس کے نیصلے یقیناً ایسے ہوسکتے ہیں جن چر عمل کیا جائے _ ممکن ہے که بعض آدمی اس کے فیصلے سے متفق رائے نہ ہوں ۔ لیمن اس کے فیصلوں میں معقوایہ ضردر الموتى هے ۔ اگر اس كا فيصله ناطق هے أور قابل عمل هے تو چاهے ولا فيصله آپ کی سوضی کے خلاف ھی کیوں نہ ھو آپ کو اس کو ماندا چاھیئے۔ درکنگ کمیتی کے نیصلوں پر جہاں تک میں نے غور کیا ھے میں نے یہم پایا ھے کہ اُن کے مطابق یقینی طور پر مصارف کو زیادہ کم بردانا چاھیئے۔ لہذا اُس درجه میں سفر کرنے کی عادت والنا چا هیئے جس میں سفر کیا جا سمتا ھے -اور جس میں سفر قابل بوداشت هو سکتا هے۔ اس میں وزراء اور غیر وزراء کا کوئی امتياز نه هونا چاهيئے - ميں نے بعض تقارير ميں سذا هے که وزراء صاحبان كو اتنا کام هے اتنی مصروفیت هے وہ وہ جماعت هے جو حد درجه مصروف هے – ایک معمور صاحب نے فرمایا هے که وہ گدھوں کا بار کتابیں ۔ فائلیں ادر كاغذات له كر چُلته هيں - تو ميں عرض كرونكا كه اگر يهه مات واقعي موتي تو اُس کا لحاظ کیا جاتا ۔ لیکن آپ غور کہجیئے اور غور کرنے کے قابل بات ھے کہ وزراء کی مصروفیت اور کام کی آسانی کی وجہت سے ھم منجبور میں که آپ کے راسطے دوسوا درجه سفو کا مقرر کویں ۔ اور میمبران صاحبان کے لیئے دوسوا در حَهُ مِنظَرِر كُويُن يَا نَهِينُ مِينَ عَرضَ كُورِنَا أَكُر كَسِي وَرَبِر كِو لَكَهِنَوُ سَع كانه وريا كأكوري جانا هو تو اس مين كونساً بوجهة بوعة جَاتا هـ جس سے تهرة كُلاس كي كاري توبة جاريكي - اكر يقيناً اس مين بوجهة نهيں بوها هـ تو میں سمجھتا ہوں کہ ہمارے میمبران اور وزراء صاحبان میں وہ کوئی استیاز باقی نہیں رہ جاتا ہے جو استیاز قائم کیا گیا ہے ۔ ہمیں تر ملک کی فلاح اور بہود کو استیاز کو تطعاً نظرانداز اور بہود کو استیاز کو تطعاً نظرانداز كُونَا نَجَا هَيْهِ - أَبِ وَرَكَانَكَ كُمِيتُلَى كُو الْيَجْلِيُّةِ - أَسَ مِينَ مِلْكَ كَي ولا بَيّ بَرِي بُورِکُ مستیاں هیں جنہوں نے ملک کی خدمت کے لیئے اپنی زندگیاں وتق کُوْنِی ہیں ۔ اُن کی مثالیں دیکھیئے ۔ ان کے عمل کو دیکھیئے ۔ تو معلوم ہوگا کُهُ اُنَّهُوں نے اپنے عمل سے دکھایا ہے کہ چھوٹے بڑے عی تمیز نے ماک میں فساب برچا کیا ہے اور مسلک کی بر متی هوئی طاقت کو روکا ہے آت خور کیجیئے ۔ آپ کے سامنے اصرار کیا جا رہا ہے کہ آپ بڑے اور چھوٹےکی تمیز کو قائم کریں - مگر همار عليمًا عامة طرزعمل زيدا نهين هيا هم الس بر غوركرين كه جيسا وركنگ كميتي ك فیصلوں پر بڑے بڑے آدمیوں کو اعتمان ہے اور اُن فرزندان وطی پُو آج ۳۵ گرور اُن فرزندان وطی پُو آج ۳۵ گرور اُن فرزندان وطی پُو آج ۳۵ گرور استم اختیار کیا ہے وہ مناسب مولا اور را تمييز اور فري كو دور كول والا في اور غير مشاوات كو راسته سد دور كردا هـ -مُیں نے کُل ہوئے تعجب اسے مالوی جی کی تُقوید سنی - اُن کی تقریر سننے کے بید مناب کی تقریب سننے کے بعد مجھے اُن کی ایک اور تقریر یاں آئی جو کچھا پہلے قوئی تھی جس میں THE STATE OF THE STATE OF THE STATE OF

[Maulvi Aziz Ahmad Khan]

آپ نے فرمایا تھا کہ میں اپنی جردت بیان کو قرض لیتا ہوں فاقہ کشوں کی بھوک ادر غريبوں كي برهنگي سے جب أنهوں نے فرمايا تها كه غريبوں كے جهونهروں كي تکالیف کو در سرے درجہ کے سفر کونے والے لوگ کیا جانیں – جن کا نقطہ نکاہ آرام کرسیوں پر بیٹیکر بنتا ھے اُن کو کیا معلوم کہ غریبوں کی تکالیف کیا ھیں مگر کل پندت صاحب کا پردہ فاش ھوگیا جب اُنھوں نے تسلیم کیا کہ میں مگر کل پندت صاحب کا پردہ فاش ھوگیا جب اُنھوں نے تسلیم کیا کہ میں تو اس بات کا عادی مون که درسوے اور دیورھے درجه میں سفر کیا کرتا موں -أُنهوں نے حقیقت میں یہاں پر برقی دلیرری کے ساتھ آپنے اس اُءول کا اِظہار فرمایا هے که جس اصول پر وہ خود عمل کرتے هید اور اس سے یہم صاف ظاهر عُرِتًا هَ كَهُ وَلا يَهُمْ چَاهُتَم هُينَ كَهُ يَقْيِداً دَرَجَه كَا المتياز باني رهے - جو غريب هے ولا چھرائے درجه میں اور جو آمیر هے را بڑے درجه میں هو - غریبی - امیری ادر دولت من ولا كافي إمتيار باقي وكهنا جامته هيل - مهم أن كي حالت ه جو اپنے و فراخدل اور آزاد منش کہتے ھیں - میں انھیں سے ان کے متعلق عرض كرنا چاهيا هوں كه جر آدمي خود آج اس تسم كے امتياز ميں مينلا هے اور فسل آدم کو برابر نہیں سمجھا آس کے درمیان فرق کرتا ھے وہ کس طرح سے ذمعدار هرسکتا هے - شاهد هوسکتا هے گراہ هوسکتا هے که وہ غریبوں کی چہہے۔ روی اور نمائندگی کریا استان کی چہہے۔ میں که نمائندگی کریا – -گر یہم بھی کہا جاسکتا هے که جو حضرات آج خود کہتے هیں که هم اس قسم کے آدمی هیں که همانے پائدال هوکی اینی زندگی کو ملک اور قوم کر خدمت کی لیا مقال کیا ہے۔ استان کی خدمت کی لیا مقال کیا ہے۔ استان کیا گردیت کی لیا مقال کیا ہے۔ استان کیا گردیت کی لیا مقال کیا ہے۔ کی خدمت کے لیئے وقف کیا ہے۔ مار وہ نسل و قوم کے لیئے فرجوں اور عہدوں کی تميز باتى ركينا چاھتے ھيں اور تجويز كرتے ھيں كه ايك دوسرے كے برابر بيتهكو سفر ناتى ركينا چاھتے ھيں اور تجويز كرتے ھيں كه ايك دوسرے كے برابر بيتهكو سفر نه كرنے باہ تو ميں عرض كوتا ھوں كہ كيا ھندوستانى كے اقدر اب رہ زمانه آگيا ھے جب يہء كما جاسكتا ھے كه إمتياز كا كوئى درجه باقى نہيں ھے – ھمارے دل گواھى ديتے ھيں اور واقعات شاھد ھيں كه ايسى تمام چيايں اس ملك ہے فنا نہیں ہوئی ہیں ۔ آدمی آدمی کو بوابو فہیں سمجھٹا ۔ دنیا کے تمام آدمی روابری کا درجہ نہیں رکھتے ہیں۔ مساوات قسلیم نہیں کی جاتی کو بہت یات ف رور هو جانی چاهیئے مولت کے اعتبار نے یہ، موجانا چاهیئے کے هر ایک اُدمی برابر کی آمدنی رکھے ۔ جب بہءُ حالت پیدا ہو جاریگی تو یہ، ہوگا که دولت اور رتبه کا فرق اور اِمتیاز کوئی باقی نہیں رہیگا ۔ جب تک نہیں ہوا ہے تو یہ، کہنا که کوئی فوق نہیں ہے محض ریاکاری اور نضول گوئی ہے ۔ آج کوں نہیں جانتا کہ برے بوے مطلع میں رہنے والے بڑی بڑی صوتوں میں سوار مونے والے خدمتگار اور نوکوں کی فدوج رکھنے والوں کا کوئی رتبع سے تعلق نہیں ہے۔ اُور اکر هے تو میں عرض کرونگا که ضرور چهوڙے اور جو کي تديز ياتي هے۔ کيا آج بهنائي كي هاته كا كوئي بتهان _ سيد _ برهمن بلاكم ركاشت كها سكتا هي ؟ اكر نهين كهاسكت هين _ تو يقيناً مساك مين چهوك اور بز ح كي تعيز باقي هي اور جب تك ايسم مساوات كي كيفيت ملك مين پيدا نهين موتي هي ـ تب تك چہرائے اور بوے کے استیار والی چیز باقی رهتی ہے ۔ اُس رقب تک اُس کے وجود سے اِنار کرنا نضول ہے ۔ ایدا میں سبجہتا هوں که اِس مسئلے پر صرف اس اعتبار سے خور کیا جاے کہ اگر میمبر صاحبان یہہ سمجھتے ھیں کہ اُن کو اِس کے ہارے میں کہ ہُن کو اِس کے ہارے میں کہ ہُن کہتے کی آزادی حاصل نہیں ھے اور اُن کو حکومت کے احکام کی تعمیل فرض ھے تو اپنی راہ آزادی سے نہ دیں اور اگر اُن کو آزادی حاصل ھے تو اِس پر بحث ھوسکتی ھے۔ اِس سلسلہ میں یہہ بحث کرنا کہ وزراء کم خوچ کرتے ھیں یا زیادہ خرچ کو رھے ھیں تطعی غیر ضروری ھے۔ یہہ مسئلہ ھاؤس کے سامنے پیش یا زیادہ خرچ کو رھے ھیں تطعی غیر ضروری ھے۔ یہہ مسئلہ ھاؤس کے سامنے پیش نہیں ہے مرف یہی کہا جارھا ھے کہ ایسا کوئی فہق صیمبر منسئوس میں نہ آرے۔ اگر آپ سمجھتے ھیں کہ واقعی فرق ہو رعا ھے تو یہہ واجب شایت ھے اور یہ جو متعدد غیر متعلق سوال ھیں اُن کو اِس رقت پیدا نہ کونا چاھیئے اور نہ اُن کو اِس رقت پیدا نہ کونا چاھیئے اور نہ اُن پر بھٹیں اُٹھا کو مباحثہ میں تلخی پیدا کرنا چاھیئے *

Maulvi Aziz Ahmad Khan : मौलवी अजीज अहमद खां :

जनाब वाला—इस तरमीम की मुआफ़िकत करने के लिये खड़ा हुआ हूं। इसके लिये जो जनाब लारी साहब ने तरमीम पेश की थी, वह जुदागाना नौइयत की थी । उस तरमीम का मन्शा यह था कि मेम्बरान को सफ़र खर्च इस उसूल से मिलना चाहिये, जैसा गवर्नमेन्ट के मुलाजि-मान दर्जा अन्वल को दिया जाता है। लेकिन इसके बाद एक दूसरी तरमीम पेश हुई। इब्तदाई तर्मीम के मुताल्लिक वजीर क़ानून ने अपने ख्यालात का इजहार फ़रमाया । जो ख्यालात वजारत की तरफ़ से पेश किये गये थे वह ख्यालात हक़ीक़त में मौजूदा तरमीम से ग़ैर मुताल्लिक थे। दूसरी तरमीम जो पेश हुई है उससे इस वक्त तक गवर्न मेन्ट का नजरिया हमको नहीं मिल सका, लेकिन गवर्नमेन्ट बेंचेज से एक बात कही गई है जिसके मुताल्लिक कुछ अल्फ़ाज शिकायत के तौर पर में अर्ज करना चाहता हूं और वह यह है कि कांग्रेस वर्किंग कमेटी ने जिस उसूल को मंजूर कर लिया है उसको अमली जामा पहनाने के लिये यहां पेश किया जाता है जिसमें हमें ऐतराज की गुंजाइश नहीं होती। अगर वाक़ई हमारे कांग्रेस के मेम्बर साहबान को इतना दर्दे क़ौम के रैसे की बचत का है तो उसके लिये मुनासिब इन्तजाम करें और वहां के अहकाम की तामील बराह रास्त करायें। एसेम्बली की नकल करने की क्या जरूरत है। आपकी विकंग कमेटी ने जो कुछ इस बिल के मुताल्लिक तै कर दिया है फिर उसमें मेम्बरान की राय की कहां गुंजाइश है। कांग्रेस की वर्किंग कमेटी जो फ़ैसला करेगी वही क़ाबिल अमल होगा। तो फिर मेरी समझ में नहीं आता है कि इस एसेम्बली को क़ायम करके लाखों रूपया बरबाद क्यों किया जा रहा है। एसेम्बली के अन्दर हम यह पाते हैं कि मुआमलात का फ़ैसला मुबाहसे से नहीं होता है, तो फिर क्या जरूरी है कि इतनी लम्बी तक़रीरें की जायें, या उन मिसायल को यहां पेश किया जाय। विकिंग कमेटी का जो फ़ैसला है वही क़ायम रहे और उन्हीं पर अमल होता रहे। हम लोगों के बहस मुबाहसों से कोई फ़ायदा हासिल नहीं हो सकता है। मेरे नजदीक़ अच्छा तरीक़ा जो हो सकता है वह यह है कि ऐसी सूरतें पैदा की जायें जिससे कांग्रेस विकंग कमेटी को मुल्क की डिक्ट टरशिप (dictatorship) हासिल हो जाय।

A Member: एक मेम्बर:

और क्या हम लोगों को अब डिक्टेटरशिप हासिल नहीं है ?

Maulvi Aziz Ahmad Khan: मौलवी अजीज अहमद खां:

हनोज देहली दूर अस्त । मैं यह अर्ज करना चाहता हूं कि गवर्नमेन्ट की यह तसलीम करना चाहिये कि एसेम्बली के अन्दर जो राय कायम की जायेगी उसके वास्ते खुद एसेम्बली आजाद है और किसी बेरूनी राय की पावन्दी नहीं बनाई जा सकती। जनाव वजीर [Maulvi Aziz Ahmad Khan]

साहब ने अपनी तक़रोर में जो बहस उठाई थो और अपनी तक़रीर में यह इज़हार फ़रमाया था कि लारी साहब के अल्फ़ाज मीठें हैं, लेकिन बेश्तर अल्फ़ाज के अन्दर तल्खी मौजूद होती है। मैं देखता हूं कि हमारे वजीर साहब क़ानून की यह मल्का गैर मामुली तीर पर हासिल हो गया है कि जो आदमी उनके खिलाफ़ राय जाहिर करे वह उसकी नियत की बदी को तलाश कर लेते हैं और उनकी नियत पर शक करते हैं। ऐसी जहनियत उन्हीं हजरात में पैदा होती हैं जो ख़द डिक्टेंटर बनना चाहते हैं। अव्वल अव्वल उनके दिमाग में यह बात पैदा होती है, जो इख़्तलाफ़ राय रखता है वह यक्तीनन गलती पर है, या कम अज कम इस्तलाफ़ राय रखने वाले के मुताल्लिक़ ऐसे अल्फ़ाज़ इस्तेमाल करते हैं कि जो बदनियती पर मामूल किये जाते हैं। रफ़्ता रफ़्ता नतीजा यह होता है कि फिर वह ऐसे मुकाम पर पहुंच जाते हैं जहां पहुंच कर वजुज अपने और कोई आदमी सही रास्ते पर चलता उन्हें नहीं मालूम होता । मेरा ख्याल है कि इसका एतराफ़ करना चाहिये कि जब कोई साहब तकरीर करें, या अपनी इजहार राय करें तो उन राय और अल्फ़ाज से जो मतालिब पैदा होते हों वह ही समझे जायें। हमें मतालिब के मृताल्लिक राय कायम करना चाहिये। किसी आदमी के मुताल्लिक इंल्जाम लगाना कि इसकी राय के पसेपुरत नियत बद है, यह अच्छा जजाबा नहीं है। इस सिलसिले में मेरा ख्याल यह है कि हमने असली बहस को तर्क कर दिया है, जो असली मन्त्रा इस तरमीम का है। कहा जाता है कि एसेम्बली के तमाम मेम्बरान का स्टेटस (status) एक ही रक्का जाने यानी मेम्बरान और नजरा में कोई फ़र्क न हो। इसलिये इससे वजरा की ज्यादती काम का सवाल कब पैदा होता है और न यह बात निकलती है कि वज़ीर की मसरूफ़ियत क्या है ? वह बेजा है या जा है । मसला तो सिर्फ़ इतना है कि हमको वजरा और मेम्बर साहबान के स्टेटस में तमीज करनी चाहिये या नहीं। मेरा ख्याल है कि गौतम साहब ने तकरीर करते वक्त इस बात की सफ़ाई के साथ पेश कर दिया कि हमारा मन्शा यह है और हम यह चाहते हैं कि आप दो दर्जे ऐसे न क़ायम करें कि जिसमें वजरा को अलहदा रक्ला जा सके और उनके अलावा मैम्बरान एसेम्बली जो हो, उनको अलहदा रक्ला जा सके इससे ज्यादा इस तरमीम की और कोई वक्तअंत नहीं है।

जनाब वाला — मैं यह अर्ज करूंगा कि वह विकेश कमेटी का फ़ैसला जो नातिक बताया जाता है उन बुजुर्गों को दिखाया जावे जो आज फ़क पैदा कराने के तरफ़दार हैं, कि इस कमेटी ने कोई ऐसा इस्तियाज और फ़क नहीं रक्खा है और अगर वह आप पर काविले पाकरी हैं तो इसका एहतराम किया जावे। अगर आपकी मर्जी के खिलाफ विका कमेटी का कोई फ़ैसला होता है तो उसको छुपा रखनें और फ़रामोंग करने की तदाबीर अख़्तियार किए जाते हैं। जो बात आपकी मर्जी के मुआफ़िक होती है तब आप उसको शद व मद के साथ जरीं उसूल बतला कर पैश करते हैं और कहते हैं कि इसमें चूं व चरा की गुन्जाइश नहीं हैं। में जानता हूं कि काग्रेस विका कमेटी मुल्क की अजीमुस्शान रहनुमाई कर रही हैं। लिहाजा इसके फ़ैसले यक्तीनन ऐसे हो सकते हैं जिनपर अमल किया जाये। मुमक़िन हैं कि वाज आदमी इसके फ़ैसले से मुत्तफ़िक राय न हों, लेकिन इसके फ़ैसलों में माक़्लियत ज़ल्द होती हैं। अगर उसका फ़ैसला नातिक है और काबिल अमल है तो चाहें वह फ़ैसला आपकी मर्जी के खिलाफ़ ही क्यों न हो, आपको उसको मानना चाहिये। विका कमेटी के फ़ैसलों पर जहां तक मैंने गौर किया है, मैंने यह पाया है कि उनके मुताबिक यक्तीनी तौर पर मसारिफ को ज्यादा न बढ़ना चाहिये। लिहाजा उस दर्जे में सफ़र करने की आदत डालनी चाहिये, जिसमें सफ़र किया जा सकता है और जिसमें सफ़रका बिल वर्दाक्तहों सकता है। इसमें नज़रा और नज़रा का कोई इस्तियाज न होना चाहिये।

मैंने बाज तकारीर में सुनाहै कि वजरा साहबान को इतना काम है, इतनी मसंरूफियत है, वह बह जमाअत है जो हद दर्जा मसरूफ़ है। एक मेम्बर साहब ने फ़रमाया है कि वह गदहों का बार, किताओं, फ़ाइलें और काग्रजात लेकर चलते हैं। तो मैं अर्ज करूंगा कि अगर यह बात वाकई होती तो उसका लिहाज किया जाता । लेकिन आप गौर कीजिये, और गौर करने के काबिल वात है कि वजरा की मसरूफियत और काम की आसानी की वजह से हम मजबूर हैं कि उनके वास्ते दूसरा दर्जा सऊर का मुकरेर करें और मेम्बरान साहबान के लिये दूसरा दर्जा मंजर करें या नहीं। मैं अर्ज करूंगा कि अगर किसी वज़ीर को लखनऊ से कानपूर या काकोरी जाना हो तो उसमें कौन सा बोझ बढ़ जाता है जिससे थर्ड क्लास की गाड़ी टूट जावेगी। अगर यक्तीनन इसमें बोझ नहीं बढ़ता है तो मैं समझता हूं कि हमारे मेम्बरान और वजरा साहबान में कोई इम्तियाज बाकी नहीं रह जाता है जो इम्तियाज कायम किया गया है। हमें तो मुल्क की फ़लाह और बहबूद की मद्दे नजर रखना चाहिये और बड़े और छोटे के इम्तियाज को कतअन नजर अन्दाज करना चाहिये। आप विकास कमेटी को लोजिये, इसमें मुल्क की वह बड़ी बड़ी बुज़ुर्ग हस्तियां हैं जिन्होंने मुल्क की खिदमत के लिये अपनी जिन्दिगिया वक्क कर दी हैं। उनकी मिसालें देखिये, उनके अमल की देखिये, तो मालम होगा कि उन्होंने अपने अमल से दिखाया है कि छोटे बड़े की तमीज ने मुल्क में फ़साद बरपा किया है और मुल्क की बढ़ती हुई ताक़त को रोका है। आप गौर कीजिये, आपके सामने इसरार किया जा रहा है कि आप बड़े और छोटे की तमीज को कायम करें, मगर हमारे लिये यह तर्ज अमल ज़ेबा नहीं है। हम इसपर ग़ोर करें कि जैसे विकिंग कमेटी के फ़ैसलों पर बड़े २ आदिमियों को एतमाद है और उन फ़रज़न्दाने वतन पर आज ३५ करोड़ मखलूक फ़ख्र करती है, उन्होंने जो रास्ता अख्तियार किया है वह मनासिब होगा और वह तमीज और फर्क को दूर करने वाला है और ग़ैर मसावात को रास्ता से दूर करता है। मैंने कल बड़े ताज्जुब से मालवीय जी की तक़रीर सूनी । उनकी तक़रीर सूनने के बाद मुझे उनकी एक और तक़रीर याद आई जो कुछ पहले हुई थी, जिसमें आपने फरमाया था कि मैं अपनी जौदत बयान को क़र्ज लेता हूं। फ़ाक़ाकशों की भूक और ग़रीबों की ब्रहन्गी से जब उन्होंने फ़रमाया था कि ग़रीबों के झोपड़ों की तक़ालीफ़ को दूसरे दर्जे के सफ़र करने वाले लोग क्या जानें। जिनका नुकते निगाह आराम कुर्सियों पर बैठ कर बनता है उनको क्या मालूम कि ग़रीबों की तकलीफ क्या है। मगर कल पंडित साहब का पर्दी फ़ाश हो गया जब उन्होंने तसलीम किया कि मैं तो इस बात का आदी हं कि दूसरे और ड्घोड़े दर्जे में सफ़र किया करता हूं। उन्होंने हकी कत में यहां पर बड़ी दिलेरी के साथ अपने इस उसूल का इजहार फ़रमाया है कि जिस उसूल पर वह खुद अमल करते हैं और इससे यह साफ जाहिर होता है कि वह यह चाहते हैं कि यक्नीनन दर्जा का इम्तियाज बाकी रहे। जो गरीब हैं वह छोटे दर्जे में हीं और जो अमीर हैं वह बड़े दर्जे में हों। तो गरीबी अमीरी और दौलतमन्दी ही में वह काफ़ी इंन्तियाज बाक़ी रखना चाहते हैं। यह उनकी हालत हैं जो अपने को फ़राख़दिल और आज़ाद मिनश कहते हैं। मैं उन्हीं से उनके मुताल्लिक अर्ज करना चाहती हूं कि जो आदमी ख़ुद आज इस किस्म के इम्तियाज में मुब्तिला है और नस्ल आदम को बराबर नहीं समझता उनके दिमयान में फ़र्क करता है। वह किस तरह से जिम्मेदार ही सकता है ? शायद ही सकता है, गवाह ही सकता है कि वह गरीबों की पैरवी और नुमायन्दगी करेगा। मगर यह भी कहा जा सकता है कि जो हजरात आज खुद कहते हैं कि हम इस किस्म के आदमी है कि हमने पायमाल होकर अपनी जिन्देगी को मुलक और क्रीम की खिदेमत के लिये बक्फ किया है, मगर वह नस्ल

[Maulvi Aziz Ahmad Khan]

व कौम के लिये दर्जों और ओहदों का तमीज बाक़ी रखना चाहते हैं और तजवीज करते हैं कि एक दूसरे के बराबर बैठ कर सफ़र न करने पाये। तो मैं अर्ज करता हं कि क्या हिन्द्स्तान के अन्दर अब वह जुमाना आ गया है जब यह कहा जा सकता है कि इम्तियाज का कोई दर्जा बाक़ी नहीं है। हमारे दिल गवाही देते हैं और वाक्तयात शाहिद हैं कि ऐसी तमाम चीजें इस मुल्क से फ़ना नहीं हुई है। आदमी आदमी को बराबर नहीं समझता, दनिया के तमाम आदमी बराबरी का दर्जा नहीं रखते हैं, मसावियात तसलीम नहीं की जाती, गो यह बात जरूर हो जानी चाहिये। दौलत के एतबार से यह हो जाना चाहिये कि हर एक आदमी बराबर की आमदनी रक्खे। जब यह हालत पैदा हो जावेगी तो यह होगा कि दौलत और रुतवा का फ़र्क़ और इम्तियाज कोई बाक़ी नहीं रहेगा। जब तक यह नहीं हुआ है तो यह कहना कि कोई फ़र्क़ नहीं है, महज़ रियाकारी और फ़ज़ल गोई है। आज कौन नहीं जानता कि बड़े बड़े महलात में रहने वाले, बड़ी २ मीटरों में सवार होने वाले, खिदमतगार और नौकरों की फ़ीज रखने वालों का कोई रुतबा से ताल्लुक नहीं है, और अगर है तो मैं अर्ज करूंगा कि जरूर छोटे और बड़े की तमीज बाक़ी है। क्या आज भंगी के हाथ का कोई पठान, सैयद, ब्राह्मण बिला कम व काइत खा सकता है ? अगर नहीं खा सकते हैं तो यक्नीनन मत्क में छोटे और बड़े की तमीज बाक़ी हैं और जब तक ऐसे मसावात की कैफियत मल्क में पैदा नहीं होती हैं तब तक छोटे और बड़े के इम्तियाज वाली चीज बाक़ी रहती है उस वक़्त तक इसके वजूद से इन्कार करना फ़जूल हैं। लिहाजा में समझता हं कि इस मसले पर सिर्फ़ इस एतबार से गौर किया जाये कि अगर मेम्बर साहबान यह समझते हैं कि उनको इसके बारे में कुछ करने की आजादी हासिल नहीं है और उनको हकमत के अहकाम की तामील फर्जी है तो अपनी राय आजादीं से न दें। अगर उनको आजादी हासिल है तो इसपर बहस हो सकती है। इस सिलसिले में यह बहस करना कि वजरा कम खर्च करते हैं या ज्यादा खर्च कर रहे हैं कर्तई गैर परूरी है, वाजिब नहीं है। यह मसला हाउस के सामने पेश नहीं है। सिर्फ़ यही कहा जा रहा हैं कि ऐसा कोई फर्क़ मेम्बर्स और मिनिस्टर्स में न आये। अगर आप समझते हैं कि वाक़ई फर्क़ हो रहा है तो यह वाजिब शिकायत है और यह जो मतादिव गैर मताज सवाल है उनको इस वक्त पैदा न करना चाहिये और न उनपर बहुमें उठा कर मबाहसे में तल्खी पैदा करना चाहिये।

Mr. Zahirul Hasnain Lari: May I move that the question be now put?

The Deputy Speaker : The question is that the question be now put.

The question was put and negatived.

Shri Lal Bahadur Shastri : श्री लालबहादुर शास्त्री :

जनाव डिप्टी स्पीकर साहब—जिस मसले पर आज हाउस के सामने बहस हुई है उसमें दरअसल कोई नई बात नहीं है। यह कोई ऐसा मसला नहीं है जिसके बारे में नई नई दलीलें पेश की जांय। में एक बात कहना चाहता हूं। मुझे इस बात का अफ़सोस है कि अपोजीशन के मेम्बर साहबान ने इस मौक़ें पर ऐसी अजीब व ग़रीब बातें पेश की हैं जिन्हें इस प्रस्तांव के सम्बन्ध में पेश करने का कोई मौका ही नहीं था, और जिनकी यहां कोई जुरूरत नहीं थी। मुझे बहुत ताज्ज्व हुआ जब मेरे दोस्त इसहाक साहब ने इस सुधार पर एक लम्बा चिट्टा पेश किया और छोटे छोटे ब्योरे की बातें कहीं जिनकी यहां कोई गुंजाइश नहीं थी। सैलरी बिल (salary bill) जो हाउस के सामने पेश हैं उसपर दों तीन एतराज खास तौरपर किये गए हैं। हमसे बार बार कहा गया है कि मेम्बरों और मन्त्रियों में फर्क नहीं

करना चाहिये। हमें देखना चाहिये कि आखिर कहां तक मेम्बरान मिन्त्रियों से मुकाबिला करेंगे। फ़र्क नहीं होना चाहिये यह एक हद तक ठीक हैं लेकिन सोचिये कि इस फ़र्क को कहां कहां मिटाइयेगा। अगर आप रेलगाड़ी में सफ़र करते समय उनके साथ एक ही दर्जे में जाना चाहते हैं तो आपको इतने से ही सन्तोष नहीं करना पड़ेगा। में रेल में तीसरे दर्जे में सफ़र करता हूं और मन्त्री दूसरे दर्जे में चलते हैं तो मुझे इसमें उतना उज़ नहीं जान पड़ता। लेकिन जब में सड़क पर पैदल चलता रहता हूं और मिनिस्टरों की मोटर सड़क से गुजर जाती है तो उस समय सचमुच यह कुछ खल सा जाता है। इसलिये मोटर का भी इन्तजाम होना चाहिये। फिर मकान के बारे में भी एतराज पैदा होगा।

Mr. Zahirul Hasnain Lari : मिस्टर जहीरल हसनैन लारी:

आपकी साइड (side) के श्री चरन सिंह ने कहा था।

Shri Lal Bahadur Shastri : श्री लाल बहादुर शास्त्री:

खैर किसी ने भी कहा हो। मिनिस्टरों का जगह जगह इस्तक़बाल किया जाता है और मान पत्र दिये जाते हैं। इन सब बातों की वजह से मुक़ाबले की बात ठीक नहीं जंचती।

किसी साहब ने अभी यह भी कहा है कि मिनिस्टर को कौन जयादा काम है। यह मैं साफ़ कहना चाहता हूं। मैं उनकी तारीफ़ नहीं करता, लेकिन इस वक़्त के मिनिस्टर जितना काम कर रहे हैं और जितना वक़्त वे अपने काम में लगा रहे हैं वैसा पहले शायद कभी नहीं किया गया है। आज कल के मिनिस्टों को काफ़ी काम करना पड़ता है। कभी कभी तो ऐसा होता है कि उन्हें सबेरे से रात तक लगातार काम में लगे रहना पड़ता है। जैसे सबेरे सिलेक्ट कमेटी में बैठे, फिर ११ से पांच बजे तक हाउस में काम किया, शाम को कैबिनेट की बैठक हो गई, उस में शरीक हुये और इसके बाद रात को नौ बजे की गाड़ी से कहीं बाहर दौरे पर चले जाना पड़ा। ऐसी हालत में अगर उनको थर्ड क्लास में सफ़र करने के लिये मजबूर किया जाय तो क्या यह उचित कहा जा सकता है। इतना काम करते हुये मिन्त्रियों को मानसिक और शारीरिक सुख दोनों की कुछ ज़रूरत होती है। दूसरे दर्जें में मिनिस्टरों को कुछ सोने का मौक़ा मिल जाता है, इससे उनको आगे के काम करने में भी सहूलियत हो जाती है। यह आराम न सिर्फ़ उनके लिये बिल्क हमारे और सूबे के हित में है।

मेरी समझ में तीसरे दर्जे में सफ़र करना कोई बेजा नहीं है और हम लोग क़रीब करीब तीसरे दर्जे में ही चलते हैं। अगर मिनिस्टर साहबान भी किसी समय तीसरे दर्जे में चल सकते हैं तो जरूर चलें। विकाग कमेटी के निर्णय के बारे में मुझे यह कहना है कि जब यह सवाल हमारी पार्टी के सामने आया तो हम लोगों ने इस पर अच्छी तरह ग़ौर किया। विकाग कमेटी का फ़ैसला डबल थर्ड क्लास का था, हम लोगों ने समझ बूझकर यह फ़ैसला किया कि डबल इन्टर क्लास होना चाहिये। इसमें कम खर्च के साथ साथ मुनासिब आराम की भी बात शामिल हैं। जब हम लोगों ने थर्ड क्लास के बजाय इन्टर का फ़ैसला किया तो वह सिर्फ़ इसी लिये कि मेम्बरों की दिक्कतें कम हों और कुछ आराम से सफ़र कर सकें। इस उसूल पर मिनिस्टरों के लिये भी फ़ैसला करना चाहिये। यह अच्छा होता अगर इस सवाल को जहां तक इसका मंत्रियों से सम्बन्ध है उनपर ही छोड़ दिया जाता कि वह जैसा चाहें वैसा करें। इस हाउस के मेम्बरान से उम्मीद की जाती है कि वह बड़ी बड़ी चीजों पर गौर करेंगे और एक नई रोशनी खास मसलों पर डालेंगे। लेकिन हम बहुत सा क्लत इसमें जाया कर रहे हैं कि इन्टर क्लास में सफ़र किया जाय या थर्ड क्लास में। मेरी राय है कि आप इसे मिनिस्टर साहबान के इनर ही छोड़िये।

[Shri Lal Bahadur Shastri]

मिनिस्टर खद गौर करें कि कम से कम खर्च करने और मुनासिव आराम के खपाल से उन्हें थई क्लास या फ़र्स्ट क्लास में चलना चाहिये, उन्हें रिजर्व (eserve) कराना चाहिये या नहीं। में समझता हं कि अगर मिनिस्टर साहबान सेकन्ड क्लास की एक सीट रिजर्ब करा लें तो वह आराम के ख्याल से काफ़ी होगा। यह बात सिफ़ं एक सलाह के तोरपर वहता है। मैंने मिनिस्टर और स्वीकर साहब को देखा है कि उन्होंने एक सीट रिजर्ब करा कर सेकेन्ड कलाम में सफर किया है। इस-लिये आप इस मसले को उन पर छोड़ दें और देखें कि वह तथा करना चाहते हैं। अगर हम हाउस के मेम्बरान मिनिस्टर साहबान के सामने एक मिसाल पंश करेंगे तो में समझता है कि वह खद इस पर ग़ीर करेंगे कि उन्हें अपना तर्ज अमल क्या रखना चाहिये। भे यहां यह भी कहना चाहता है कि गवर्नमेन्ट ने जो फ़र्स्ट कलास अफसरों का देविलग एलाउन्स मकरेर कर स्वखा है वह ज्यादा है। उसमें कुछ कमी की गई है लेकिन उस की और कम होना नाहिये। यह कहता कि जो फ़र्स्ट क्लास अफ़सरान का देविलग एलाउन्स है वह मिनिस्टरों को मिलना चाहिये. यह गुलतहैं। इसलिये में जनाब की तरफ़ से गवन मेन्ट से भी कहना जाहता है कि उनको इस उसल पर नहीं चलना चाहिये और इस तरह के खर्वों को फ़ौरन कम करना चाहिये। साथ हो मैं कहता हं कि हमारे लिये भी यह शोभा नहीं देता कि हम कहें कि कोई फर्क मेम्बरान और मिनिस्टर साहबान के दिमयान न रहे। मिस्टर लारी ने इस फर्क की मिटाने के लिये वर्ग रहित कासलेस (classless) सोसायटी की चर्चा की है। एक तो उनकी पार्टी कराम रहित गोमायटी में विश्वासही नहीं करती, ऐसी हालत में एलाउन्स के मामले में उसकी चर्चा एक फबल सी बात मालूम होती है। अगर रिशया (Russia) में वेला जाय जहां एक दूसरे के फ़र्न की कम करने की काशिश की जा रही है तो वहां भी पता विजया कि यह वह अफ़सरान और मिनिस्टरों को वे तमाम सहलियतें दी जाती हैं जो दूसरों को नहीं मिलतीं और वह इसलिये ताकि वे अपने काम को बंखबी अन्जाम दे सकें। वहां भी यह तफक़ी रखना पडा नीर नायन्दा भी शायद रखना पड़ेगा। कोई बमाना शायद ऐसा नही आयेगा जिसमें यह उम्मीद की जाये कि अगर एक मजदूर की ५० ध्वया माहवार मिलता है तो वही फिलासफर (philosopher) और साइन्टिस्ट (scientist) की मिले जी तमाम किनाबें लिखते हैं और नई नई बातें ईजाद करते हैं। एक मजदूर के मकाबिले में उनको वे सब सहलियतें दी जायंगी जो उनके काम के लिये जरूरी हैं, चाहे उसमें ५० श्वया से कितना ही ज्यादा क्यों न देना पंड़े। वर्ग रहित सोसायटी का सवाल बुनियादी सवाल है। इसके लिये मौजूदा समाज में बिल्कुल उलट फोर करना पड़ेगा । यहां तो पहले कम से कम ऐसी सूरत पैदा करनी है जिससे हर एक की खाने और पहिनने की मिले। उसके बाद इन बड़ी चीजों का सवाल उठ सकता है। इस बिल के सिलसिल में बग रहित सोसायटी के नाम पर मेद मिटाने की बात करना फ़िजूल है । नुवाब साहब छतारी ने फ़रमाया है कि कांग्रेस मिनि-स्टरों के तकरीर और अमल में बड़ा फ़र्क हैं। मुझे अफ़सोस है कि लीडर आफ़ वपोजीशन (Leader of Opposition) के मूह से जो एक जिम्मेदार शक्स है यह बात निकली। में कहना ती नहीं चाहता केकिन में जानता हूं कि अगर नवाब साहब छतारी आज मिनिस्ट्री की कुर्सी पर आकर बैठ आएं, और यह ताज्जुब की बात न होगी क्योंकि दरअस्त स्थायी मिनिस्टर्स (permanent ministers) तो वे ही साहबान है, हम तो आरपी तौर पर यहां बैठे हुए हैं। तो उनके अक्षीदे और अमल का फर्क साफ बाहिर हो जायगा। उधर से यह बहुत . जोरों से कहा गया है कि आप तो यहां रेक (wrock) बारने के लिए आए थे और अब वर्क (work) कर रहे हैं। मैं कहता हूं कि आज दुनियां जानती है कि कांग्रेस मिनिस्ट्री किस तरह

कांस्टीट्च्रान (${
m constitution}$) को वर्क $({
m work})$ कर रही है । मैं पूछता हूं कि क्या कोई दूसरी मिनिस्ट्री इस तरह का किसान सम्बन्धी द्वानन पेश कर सकती थी जो आज कांग्रेस मिनिस्ट्री की तरफ़ से पेश हुआ है ? क्या दूसरी मिनिस्ट्री इस तरह का सैलरी बिल (Salary Bill) पेश कर सकती थी ? आज ऊंचे से ऊंचे अफ़सरान भी ग़ौर कर रहे होंगे कि कांग्रेस मिनिस्ट्री जो इस कान्स्टीट्रचूशन को वर्क कर रही है, उसका नतीजा क्या होगा। हर एक महसूस करता है कि धीरे धीरे हम अपनी ताक़त को बढ़ा रहे हैं। हम जिस तरह इस कान्स्टीट्यूशन को वर्क कर रहे हैं उसका मक़सद ही दूसरा है। अपने दिल से पूछिए कि हमारा मौजूदा काम मुल्क की ताक़त को बढ़ा रहा है या नहीं? अगर बढ़ रहा है तो ऐसी सूरत में नवाब साहब छतारी की हमारे कहने और अमल करने में फ़र्क वाली दलील सही नहीं उतरती। मैं यह भी जानता हूं कि जब वह इस क्सीं पर बैठेंगे तो आज की कही हुई सब बातों को भूल जाएंगे! पिछले बीस साल में जो ब्युरोक्रेटिक (bureaucratic) तरीक़े जो बड़े वड़े भत्ते और बड़ी बड़ी तनख्वाहें दी जाती थीं वे ही फिर क़ायम हो जांयगी। लेकिन यह मुमकिन है कि अगर वह ऐसा करना चाहें तो भी न कर सकेंगे, क्योंकि कांग्रेस मिनिस्ट्री ने ऐसा वायुमंडल और जागृति पैदा कर दी है कि दुबारा अगर उन्होंने मिनिस्ट्री कुबुल की तो उनको इस बात की हिम्मत जल्द नहीं पड़ेगी कि वे अपनी तनख्वाहों को बढ़ावें। छेकिन इसमें शक़ करने की ज़रूरत नहीं कि उनकी तरफ़ से कोई कमी नहीं होगी। इसलिए मैं कहता हूं कि इस मसले पर फ़िज़ल बातों को पेश न की जिए और ग़ैर ज़रूरी बातों का ज़िक न की जिए। आप इसपर गौर कीजिए कि यह जो बिल आपके सामने पेश किया गया है उसमें दोनों बातों का ख्याल रक्खा गया है या नहीं कि खर्च भी कम हो और जो जरूरी आराम और सहलियतें हों वे भी मिलें। इन दोनों चीजों को महे नजर रख कर इस बिल को समझने की कोशिश करें तो मुझे उम्मीद है कि यह बिल सब साहबान पसन्द करेंगे। जैसा मैंने पहले कहा है——िमनिस्टर साहबान खर्च कम करते हैं या नहीं, इसको उनपर छोड़ दीजिए। अपोजीशन के मेम्बर साह-बान को खास तौर पर यह अख्तियार है कि अगर वे महसूस करते हैं कि मिनिस्ट्री ज्यादा खर्च कर रही है, या ऐसा खर्च कर रही है जो उन्हें न करना चाहिए, तो उनको एतराज करने का हक हैं । उसके खिलाफ़ प्रस्ताव, रेजोल्युशन (resolution) पेश कीजिए, उसे कौन रोकता है। लेकिन ख्वाह मख्वाह पांच हजार का खर्चा दिखाने के लिए पार्लियामेन्टरी सेक्रेटरी और प्राइवेट सेक्रेटरी और मकान का भी खर्च जोड़ कर एक चिट्ठा पेश करना किसी गम्भीर सदस्य को जैवा नहीं देता। क्या प्रीमियर बंगैर किसी प्राइवेट सेऋटरी के काम कर सकते हैं ? जिनके पास सौ सौ तार और दो दो सौ चिद्रियां आती हैं उनका काम क्या बग़ैर किसी प्राइवेट सेक्रेटरी के चल सकता है ? आजकल प्रीमियर का काम पूराने होन मेम्बरों और मिनिस्टरों से बहुत ज्यादा बढ़ा हुआ है। पहले और आज का मुकाबिला करना बिल्कुल गलत है।

ऐसी सूरत में इन ग़लत तरीकों पर दलीलें पेश करके लोगों को गुमराह करने के लिए, उनको घोके में डालने के लिए, तजवीजों पेश करना या तकरीरें करना मुनासिब नहीं है। लिहाजा में हाउस से दरख्वास्त करता हूं, खासतौर से अपोजीशन के मेम्बरान से और लारी साहब से कि वह अपने एमेंडमेन्ट को प्रेस (press) न करें और वापस ले लें।

شری لال بہادر شاستہی ۔۔۔ جس مسئلہ پُر آج هاؤس کے جُارِب قَرْبِیْنَ هِ اُس مسئلہ پُر آج هاؤس کے سے مسئلہ پُر آج هاؤس کے سے مسئلہ پُر آج اس میں در اصل کوئی نئی بات نہیں ہے ۔۔ یہم کے بارے میں نئی نئی فیت ہے ۔ یہم کے بارے میں نئی نئی

[Shri Lal Bahadur Shastri]

دليلين پيش كي جائين - مين ايك بات كهنا چاهتا هرن - مجه إس بات كا انسرس هے که اپوزیشن کے میمبر صاحبان نے اس موقع پر ایسی عصیب و غریب افسوس سے مد ابار سان کے سامبر بیاں اس پرستاؤ کے سمبندھ میں پیش کرنے کا کوئی موقع ہی نہیں تھی ۔ مجھے کوئی مورت نہیں تھی ۔ مجھے بہت تعبجب ہوا جب میرے دوست استحاق صاحب نے اس سد مار پر ایک لمبا چَهُا بيش كيا أور چهوت چهوت بيور علي باتين ديين جي كي يهان كوئي گنجائش نہیں تھی - سیاری مل (salary bill) جو هاؤس کے سامنے پیش هے اُس پر دو تین اعتراض خاص طور یہ کیٹے گئے ہیں ۔ ہم سے بار ہار کیا گیا ہے که میمبروں ادر منتريون مين فوق ننهن كرنا چاهيئے - همين ديكهنا چاهيئے كه آخار كهاں تك مهمبران منتریوں سے مقابلہ کرینگے ۔ فوق نہیں ہونا چاھیئے یہ ایک من تک نهيكُ هـ - ليكني سوچيئه كه اس فهق كو كهال كهان مثائيكا - اكر آپ ريل كاري مين مفر کرتے سمے آن کے ساتھہ ایک میں درجہ میں جانا چاھتے ھیں تو آپ کو اِتنے سے فی سنتوش قہیں کونا ہو بگا ۔ میں ریل میں تیسم عدرجم میں سفر کونا هوں ارر منتری درسرے درجہ میں چلتے هیں تو مجھے اس میں اُتنا عدر نہیں جان پرتا ھے لیکن جب میں سوک پر پیدل چلتا رہتا ھوں اور منستروں کی موتر سرک سے گذر جاتی ہے او اُس سدے سے مم یہ کنچهه کھل سا جاتا ہے۔ اِس لیئے مؤثر كا يهي أنتظام هونا چاهيات دهر مكان كے بارے ميں بهي اعتراض ديدر هوكا * Mr. Zahirul Hasnain Lari:

مستر طبید الحسنین الری — اعتمال المعنادی الری المستر طبید الحسنین الری المعنادی الم

شہی لال بہادر شاستری ـــ

تيسرے درجه ميں هي چلتے هيں۔ اگر منستر صاحبان بهي کسي سد تيسرے درجه میں چل سمتے ھیں تو ضرور چلیں ۔ ورکنگ کے میتی کے مضامین کے بارے میں مجے یہ کہنا ھے کہ جب یہ سوال هماری بارقی کے سامنے آیا تو هم لوگوں نے اس پر اچھی طرح غور کیا - وراننگ کمیٹی کا فیصله قبل تھ ق کالس کا تھا ۔ ھم اُوگوں نے سمجھ بوجھ کو یہم فیصلہ کیا کہ قبل اِنتر کلس ہونا چاھیئے - اس میں کم خرج کے ساتھ، ساتھ، مذاسب آرام کی بھی بات شامل ھے۔ جب مم لوگوں نے تھرقہ کلاس کے بعجائے اِنتر کا فیصلہ کیا تو وہ صدف اس لیئے کہ میمبروں کو دقتیں کم ھوں اور کچھ آرام ہے سفر کرسکیں - اس اصول پر منستہوں کے لیئے بھی فيصله كرنا چاهيئه - يهم اچها هوتا اگر اس سوال كو جهال تك اس كا منته يون س سمبنده هے ان پر هی چهور دیا جاتا که وه جیسا چاهیں ویسا کویں -اس هاؤس کے میمبران سے اُمید کی جاتی ھے که وہ بری بری چیزوں پر غور كرينگ آور ايك نمُّي روشني خاص مسلول بو قالينگ ليكن هُم بهت سا وقت أُسُ مين فايع كه رهه هين كه وه انتو كلاس مين سفر ديا جائه يا تهرق كلاس میں - میری راے کے کہ آپ اُسے منستر صاحبان کے اُریر می چبورہ اُستر خرد غور کریں که کم سے کم خرچ کونے اور مناسب آرام کے خیال سے تھری کلاس یا فوست کلاس میں چلنا چاھیئے ۔ انہیں ریزرر (reserve) کوانا چاھیئے یا نہیں ۔ میں سمنجها مول که اگر منستر صاحبان سیکنت کلاس عی سیت رزرو کوالین تو ولا آرام کے لیئے کافی ہوگا ۔ یہم بات صوف ایک صلح کے طُور پر کہنا ہوں ۔ میں نے منستر اور اسپدیمر صاحب کو دیکھا ھے که اُنہوں نے ایک سیت ربزرو کواکر سیمنت کلاس مين سفر كيا هے - اس ليئے آپ اس مسله كو أن چو چهور كين أور آپ ديكهين کہ وہ نیا کرنا چاھتے ھیں ۔ اگر ھم ھاؤس کے میمبران منستر صاحبان کے سامنے ایک مال پیش کرینگے تو میں سمجھتا موں که را خود اس پر غور کرینگے كم أنهيل ابنا طور عمل كيا ركينا جاهيئ - - ين يهال بهي يهم كهذا جاهما هول كه كورنمات ني جُو فرست كلاس افسوول كا تريولنگ الاؤنس مقرر كوا ليا هي ولا زيادلا هي اُس مَين كنچهه كُمي كي كُنِي هـ لَيكن اِسَ كو اور كم هوناً چاهيئهـ يَهه كهنا كه هو نوست كلاس انسران كا تريولنگ الاؤنس هـ ولا منسترون كو ملنا چاهيئه يهُ عَلَما هم - أَسِ ليَنُمُ مين جَمَاب كي طرف ني كورنمنت سر يزي كهمنا چاهدا هوب کہ اُن کو اس اُصول ہے۔ نہیں چلنا چاھیئے اور اس طےرح کے خرچوں کو قوراً عم كرنا چاهدئي - سأته، هي مين كهمًا هول كه همار ع لينَّ بهي يه، شوبها نهيل دينًا که عم کہیں که کوئی فوق میمبران اور مذّستر صاحبان کے درمیان نه رهے ۔ مستر لاری نے اس قرق کو متانے کے ایکے ورگ رهت کلاس ایس (classless) سوسائتی کی چرچا کی هے - ایک تو ان کی پارٹی کلاس رهت سوسائنی نے بشواس هی نهیں كرتى - "ايسي حالت مين الأونس تح معامله مين اس كي چرچا جهان هے ابك خضول سی بات معلوم هرتی هے - اگر رشیا (Russia) میں دیکھا جائے جہاں ایک دوسرے کے فرق کو کم کرنے کی کوشش کی جا رهی هے تو و عال بھی چتم چلے کا که برت برب انسوان اور منسترس کو وہ تمام سروليتين دي جاتي هيں جو دوسروں

[Shri Lal Bahadur Shastri]

کو نہیں ملتی اور وہ اس اللہ تاکہ وے اپنے کام کو بنخوبی انجام دے سکیں ۔ وهال بهي يهم تروَّقُم ركهنا بروا ارز آئنده بهي شايد ركهنا بريمًا - كونِّي زمانه شايد ایسا نہیں آئیگا جس میں یہ اُمید کی جائے که اگر ایک مزدور کو بیجاس روپیم ماهوار ملتا هے تورهي فلا سفر (philosopher) اور ساتنتست (scientist) کو ملے جو تمام کتابیں اکھتے ھیں اور سی نئی باتیں اینجاد کوتے ھیں – ایک مزدور کے مقابلے میں ان کو وہ سب سبولتیں دی جائینگی جو ان کے کام کے المه ضروری هیں چاھے اس میں پنچاس روپیه ہے کتناهی زیادہ کیوں نه دینا روع - ورگ رهت سوسائني كا سوال بنيادي سوال هے اس كے ليئے موجودة سماج رح - روت رست سوستی کی بیون بیونی سوان سے اس نے بیت موبود سنج میں بالکل اُلٹ پیپ کرنا پویگا - یہاں تو پہلے کم سے کم ایسی صورت پیدا کرنی هے حس سے هر ایک کو کھانے اور پہننے کو ملے اُس کے بعد اُن بوی چیزوں کا سوال اُٹھہ سکنا هے - اس بل کے سلسلم میں ورگ رهت سوسائٹی کے نام پر بھید مثانے کی بات کرنا نصول هے - دواب صاحب چهتاری نے فومایا هے که کانگریس مثانے کی بات کرنا نصول هے - دواب صاحب چهتاری نے فومایا هے که کانگریس مثانے کی بات کرنا نصول هے - دواب صاحب چهتاری نے فومایا هے که کانگریس مثانے کی بات کرنا نصول هے - دواب صاحب چهتاری نے فومایا هے که کانگریس مثانے کی بات کرنا نصول هے - دواب صاحب چهتاری نے فومایا ہے کہ کانگریس مثانے کی بات کرنا نصول ہے کہ کانگریس مثانے کی بات کرنا نصول ہے کہ بات کرنا نصول ہے ۔ دواب صاحب چهتاری نے فومایا ہے کہ بات کرنا نصول ہے ۔ دواب صاحب چهتاری نے فومایا ہے کہ بات کرنا نصول ہے ۔ دواب صاحب چهتاری نے دواب سات کرنا نصول ہے ۔ دواب صاحب چهتاری نے دواب سات کرنا نصول ہے کہ بات کرنا نصول ہے ۔ دواب صاحب چهتاری نے دواب سات کرنا نصول ہے کہ بات کرنا نصول ہے ۔ دواب صاحب چهتاری نے دواب سات کرنا نصول ہے کہ بات کرنا نصول ہے ۔ دواب صاحب چهتاری نے دواب سات کرنا نصول ہے دواب سات کر منستروں کے تقر ر میں اور عمل میں ہوا فرق ہے ۔ مجھے افسوس ہے که لیڈر آف ابوزیشی (Leader of Opposition) کے مند ہے جو ایک ن-عدار شخص ہے یہد بات نعلى - مين كريدا تو نوين چاهما ليكن مين جاننا هون كه اگر نواب صاحب چهماري آج منستري کي اوسي اور آام بيتهه جائين اور يهه تعندٍب کي بات نه هوگي کيونکه درامل استهائي منسترس يعني يراندك منسترس (permanent ministers) تو رے ھی ماحدان ھیں ھم تو عارضی طور چر یہاں بیتھے ھوئے ھیں تو ان کے عقیدہ ارد عمل کا نرق صاف ظاهر ھو جائیگا ۔ ادھر سے بہت زدردن سے کہا گیا ھے کہ آپ تو بہاں ریک (wrock) کرنے کے لیئے آئے تھے ارر اب درک (work) کر رہے میں۔ میں كهتاهين كه أجدنا جانتي هاكه كانكريس منستري كس طرح كانستيتوش (constitution) کر درک (work) کہ رقعی ہے - میں ہونچھتا ہوں که کیا کوئی دوسری منستری اس طرح کا کسان سمنده ی قانون بیش کرستی تھی دو آج کانکریس منستری کی طرف سے بیش ہوا ھے۔ کیا درسری منستری اس طرح کا سیلوی بل (salary bill) پیش کرسکتی تھی۔ آج اونچے کے اونچے انسوان بھی غور کر رہے ہونگے که کانگریس منستری جو اس کانستیتوشن کو ورک کردهی هے۔ آس کا نتیجه کیا هوکا هر ایک معسوس کرتا هے که دهیرے دهیرے هم اینی طاقت کو بوها رهے هیں - دم جس طرح اس کانستیترشن کے ورک کر رہے هیں اس کا مقصد هی درسرا کے این دل سے پوچھئے کہ ہدارا موجودہ کام ملک کی طاقت کو بتوہا رہا ہے یا نہیں؟
اگر ہتوہ رہا ہے تو ایسی صورت میں نواب ماحب جنتاری کی طہارے کہنے
افر عمل کونے میں فرق والی دلیل صحیح فہیں آترتی ۔ میں یہہ بھی جانتا ہوں
کہ جب رہ اس کوسی پڑ بیابھنگے تو آج کی کہی ہوئی سب باتوں کو بھول جائینگر۔
یہ پنچیلے ۱۰ سے ال میں جب میوروگرینگ (bureaucratic) طریقے بُرِتِ جَاتِے تھے جسر بڑے ہوئے ہوئے آدر بسری بسری تاخواہ بُن دی جاتے تھی ہوئے اور بسری تاخواہ بُن دی جاتی تھی وہ قائم ہو جائیتی لیکن یہ مشکل ہے گا اگر وہ ایسا کُونا چاہدی تو بھی نہ کوسکیں کے تھونتہ کانگریس منسٹری نے ایسا وایوسنڈل اور

جاگرت پیدا کودی ہے که دوبارہ اگر اُنہوں نے منسٹری قبول کی تو ان کو اس بات کی همت جلد نہیں پریگی که وے اپنی تنخواهوں کو برهاویں لیکی اس میں شک کرنے کی ضرورت نہیں که اُن کی طرف سے کوئی کمی نہیں هوگی اس اس لیئے میں کہنا ہوں که اس مسئلے پر نضول باتوں کو پیش نه کینجیئے اور غير ضروري باتوں كا ذكر نه كيجيئے ۔ آپ اس پر غور كيجئے كه يهم جو بل آپ کے سامنے پہیش کیا گیا ہے اس میں دونوں باتوں کا خیال رکھا گیا ہے یا نہیں که خرب بھی کم هو آرر جو ضروري آرام اور سهولتیں هوں رے بھی سلیں - ان درنوں چیزوں کو مدنظر رکھہ کے اس بل کو سمجھنے کی کوشمی كرين تو مجهد أميد ه كه يهد بل سب صاحبان بسند كوينك - جيسا ميل نے پہلے کہا ہے منستر صاحبان خرچ کم لیتے میں یا نہیں اُس کو ان پر چھور دیجیئے -اوہوزیشن کے میمبر صاحبان کو خاص طور ہر اختیار ھے کہ اگر رے محسوس کرتے مُوں که منستري زیادہ خرچ کررھي هے يا ايسا خرچ کررھ هے جو اُنهوں نه کرنا چاھيئے تو اُن کو اعتراض کرنے کا حق هے۔ اس کے خلف پرستاؤ پيھ کيجيئے اے كون رونتا هـ - ليكن خواة معتواة بانبج هوار روييه كا خرجه دكهانيك ليئ بارليمنتري سکریتری اور پرائویت سیکریتری اور مان کا بھی خرچه جوز کر ایک چتھ پیش کوناً کسی گدیمهدرپوش کو زیبا نمیں دیتا۔ کیا پویمیٹر بغیر کسی پوائویت سیمویتوی کے کام کرسکتے میں ؟ جن کے باس سو تار اور دو دو سو چھتیاں آتی میں ان کا کام کیا يغير كسى پرائويت سيمريٽري كے چل سكنا هے ؟ آج كل پريميئر كا كام پرانے هوم میمدروں اور منستروں سے بہت زیادہ بوھ موا ھے ۔ پہلے اور آج کا مقابلہ کونا بالكل غلط هـ - ايسى صورت مين ان غلط طريقون سے دليلين پيش كركے لوگون كو گمراہ کونے کے لیائے آن کر دھرکے میں قالنے کے لیائے تصویریں پیش کرنا یا تقریریں كرنا مناسب نهين هے - لهذا مين هاؤس سے درخواست كہتا هوں خاص طور سے اپوزیشن کے میمجران سے اور لاری صاحب سے که ولا اپنے امدتمنت کو پریس (press) نه کریں اور واپس لے لیں *

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: Sir, I had no intention to intervene in the debate, but I have been tempted to refer to two or three points which have been made by the members sitting opposite. Sir, I have been particularly tempted to give battle to my friend Hafiz Muhammad Ibrahim, but Sir having known him for all these years, having respected him and even loved him, I do not wish to indulge in that temptation. Sir, apart from that his remarks boiled down come to nothing. He indulged in pyrotechnics pure and simple. He went up like a rocket, but having gone up there he could not sustain himself and fell flat on the ground. Sir, I made a few notes while he was speaking, but I do not think it will serve any useful purpose to refer to them at any great length. I would however like to tell him that as a youngster I was taught that to blow one's own trumpet is not exactly a virtue to be cultivated. Sir, Hafiz Muhammad Ibrahim is quite welcome to blow his own trumpet. I do not wish to contradict him, but I would consider such a display as bad manners. The actions of his Ministry will be judged not by the present generation, but by the posterity. What we want is not words,

[Dr. Sir Jwala P. Srivastava]

Whatever the previous Ministers may have failed to do or may have succeeded in doing, it is not for me to say. The Montague. Chelmsford Reforms worked for nearly 16 years and I think it will be conceded by all fairminded people that the record of the Ministers under those reforms was nothing to be ashamed of. I give full credit to the present Ministry for what they are trying to do. I lay emphasis on the word "trying"; let them not count the chickens before they are hatched. It is a dangerous policy. Let them wait and see. It is one thing to talk big and it is another thing to show actual results. Sir, in our own province, I venture to think the transferred half of the Government under Mantague-Chelmsford Reforms did not give too bad an account of itself considering the handicaps under which it had to work. I do not take any credit for myself. I have never done it. I am modest by nature. I am not like my friend the Minister for Justice. It is his favourite hobby to blow his trumpet. He has done that all his life. have never done it. But let us talk of much abler men, much wortheir men than myself who held the office of a Minister in this province and in some other provinces. Well, it might be said by the members sitting opposite that they all wasted their time and that they did nothing. hope in their exuberance the members sitting opposite would not go so far. Sir, the issue before us is a perfectly simple one and I am surprised that so many irrelevant things have been brought into the debate. As far as I have been able to gather, I was not here when the Nawab Sahib of Chhatari moved his amendment yesterday, all that the Nawab Sahib wanted was that for purposes of travelling, the members of this House should be placed on an equal footing with the Ministers. He did not mean by that necessarily that there should be scaling up. You could onite as well do it by scaling down. So a great doal of the arguments indulged here this afternoon lose their force. I think there is a good deal to be said for the Nawab Sahib's point of view. The members of this House have always been regarded as the colleagues of the Ministers. They have got an equal status in every way. And if you bring down the members to the status of third class servants and make them travel with perhaps the chaprasis of the Hon'ble Ministers, would that equality of status be maintained? I think the Ministers themselves ought to show this much of consideration to the members and they ought not to force upon them a class of travel in which they cannot maintain their self-When I say this I do not imply that the Ministers or the members should be given by statute first class or second class or any other class allowance. Leave the rules as they are and build up a econvention that everybody will travel third class or inter. class whatevr may be considered suitable but let it be the same class for both Ministers and members. Why is it necessary for you to pass a statute in this legislature branding the members as third class government servants for purposles of travelling allowance? You can quite well achieve the same resut by building up a convention. It has been done in the past. There is no occasion for you, to my mind, to definitely reduce the status of members by passing a statute of this kind. Sir, it has been said that all this is being done for purposes of economy. Frankly, Sir, I doubt that statement. There may be a saving under the head of railway journey allowances but what about the salary of B. 75 a month. I maintain, Sir, that is a definitely retrograde measure. Never before in the history of this legislature or any other legislature of India a salary has been fixed for the members of this House. It is Rs.75 a month today and it may be Rs.750 a month tomorrow. You are introducing a very dangerous principle which may be the thin edge of the wedge and I do not see why it should be necessary that this extravagance should be indulged in. Mind you, Sir, salary is entirely different to travelling allowance. Even under the existing rules nobody is allowed to draw first-class travelling allowance unless he travels in first-class. He has to give a certificate. Travelling allowance is not meant to be a source of profit but by giving them Rs.75 a month you are definitely giving them something which is over and above the expenses incurred by them. So far the idea of travelling allowance has been that the members should be reimbursed for their out-of-pocket expenses. If any member has not adhered to this he has done wrong. That is the whole principle of travelling allowance. It is not so with the salary. As it appears to me the whole lot of members, sitting opposite, would not be any the worse off by travelling in inter class or any lower class as they have been used all their lives to travel in these classes so really they do not lose anything over that and over and above this they have now a nice permanent monthly income of Rs.75 a month whether they attend the Assembly or not. Sir, I submit this is entirely wrong. Do give them travelling allowance but make sure that they do not make any profit out of it. This is the whole essence of travelling allowance. Sir, it has been argued that the Ministers are very hard-worked. We all sympathize with them. At least I do. They require reserved accommodation perhaps specially cushioned saloons in order that they may be able to carry on their work while travelling. A contention like that assumes that every member, every ordinary, member, of this House has no work to do in this world, that while he is travelling he is a gentleman at ease that he has nothing to read up and has no notes to prepare, and that when he comes to attend this House at the cost of his own personal business and work he deserves no comforts of any kind. Sir, I do not wish to go to the trouble of controverting a remark like that. Ministers may be hard worked or may not be hard worked, but is there any more hard worked man in India than Gandhiji? Does he or does he not travel in third class? How can he do his work? I gathered from the honourable members sitting opposite that he has at all times sleeping or awake, got more important work to do than any of the Ministers sitting opposite. Only the other day he travelled all the way in bad health from Calcutta to Delhi, and he was seen coming out of a third class compartment at the Delhi station.

Shri Jagan Prasad Rawat: Did you see him coming out of a third class carriage?

Sir Jwala P. Srivastava: Well, Sir, that was the newspaper report. If the honourable member knows better and says that he came out from a Viceregal saloon I will take his word for it. If Mahatma Gandhi at his time of life and in such failing health can travel third class then all I wish to say is that it does not lie in the mouths of the honourable members sitting opposite to take shelter under the plea that a hard worked Minister must have saloons and reserved carriages. If you want to foilow Mahatma Gandhi, follow him faithfully, don't run away from him where it does not suit you. Sir, Hafiz Muhammad Ibrahim, if

[Dr. Sir Jwala P. Srivastava]

I may be allowed to refer to him once again, objected to the travelling allowance drawn by the previous Ministers and by the members of the previous legislatures.

The Hon-ble the Minister of Communications: On a point of personal explanation. I said that the previous Ministers never drew any travelling

allowance at all.

Market dr. H. L. C.

Sir Jwala P. Srivastava: Then I was wrong. All that I wanted to say was that Hafiz Muhammad Ibrahim was a member of the old legislature and I know that every Minister had the greatest of respect for his opinion and he never even once objected to either their emoluments or the scale of their travelling allowance. They were all passed by the House of which he was a respected member, and passed unanimously. Not even when the Swaraj Party was in power was a single word said as to the scale of allowances or salaries drawn by the Ministers. It must be known to my friend the Hafiz Sahib that the salaries of the Ministers under the Montague-Chelmsford reforms were fixed by the India The legislatures did not fix the salaries as we have to do now and the previous Ministers voluntarily gave up nearly half their salary. The previous Ministers were also entitled to have first class carriage but they voluntarily chose to use second class carriage. The rules were not The rules were there but they did it voluntarily by mutual agreement and that brings me to the point that you can do the same thing here by mutual agreement. I assure you, Sir, that if the members sitting opposite there will agree to an arrangement of that kind they will find no opposition from this side. I am prepared to make a sporting offer if six of the honourable members sitting over there agree not to take Rs.75 a month, I will be the seventh man with them.

The Hon'ble the Minister of Justice; Hear, hear.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: If you can get several groups of seven persons like this who would not take this Rs.75 a month, look at the saving which would be effected. The fixing of a salary is not sound in principle, it is introducing a very pernicious principle into our travelling allowance rules and if I may indulge in a prophecy Rs.75 will not remain at Rs.75. You will soon see it at a very much higher figure. As regards the emoluments of the present Ministers that is really irrelevant I do not know why that was introduced in the debates, but, as all the present Ministers are great friends of mine, I wish to give them a bit of advice and I hope they will take it in the spirit in which it is offered. There has been a good deal of talk about the so-called emoluments of the Ministry. The man in the street is entitled to his conjectures and surmises and he indulges in them freely on that question. They see the Ministers driving about in Rolls-Royce cars and they see them living in palaces.

The Hon'ble the Minister of Justice: Which you have quitted.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: Which an ordinary individual like me could not think of affording. So it is natural that there must be something hanky-panky about the emoluments of these people. I would suggest Sir, that,

The Hon'ble the Minister of Justice: I take it Sir, that it is all in order on the question of travelling allowance of members.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: The Chair is quite capable of looking after that aspect of the thing.

I would ask my friends the Ministers to issue an audited statement of what they have drawn during the last seven or eight or nine months. It reminds me of an incident. I walked into a shop in Paris and there was a certain article exhibited in the window, the cost was 50 francs and commission extra. I went in and asked what the commission was. They said, "Well Sir, it is nothing very much, we will send the article along with our Bill to your Hotel." I insisted on knowing what the commission was, and was told it was 100 francs." That was the "over-riding commission." Sir, I object to such over-riding commissions which the Ministers are drawing over and above their salary. I think that aspect of the matter ought to be cleared up and that can only be done by the issue of an audited statement. No amount of answers to Council questions will satisfy the man, in the street. Sir, something has been said as to the dictators' mentality which has been very noticeable in the dealings of the Government members sitting opposite. Sir, I was the first to draw attention to this rapidly developing tendency, and Sir, today I am quite ready to salute Adolf Pant and Beni to Katju, although they are yet dictators in the making, but all being well they ought to be soon in no way inferior to the dictators that we know of in Europe.

Shri Phool Singh:

شرى دول سنگهم --

جنآب ة بتي اسپيكر صاحب - ميں اس ترميم كي مخالفت كرنے كے ليئے كهرا هوا هور الكر سرجوالا بهشان سرى واستوكى تقريم نه هوئى هوتى تو شايد مجهابنا پواٹنت (point) بیش کرنے میں کچھ دقت هوتی لیکی سر جوالا پرشاد صاحب نے جب جب تقریر فرمائی هے انہوں نے همیشه رانگ (wrong) زاریه نام پیس کیا ہے۔ رانگ زاریہ نکاہ اور سوجوالا پرشاد اِئڈنڈکل (identical) ہے وگئے ہیں۔ جب میں نے اُن کو اس تصویر کی تائید کرتے ہوے دیکھا تو مجھے اس میں شبہم نہیں رما کہ مناسب بات بہی ھے کہ اُن کی مضالفت کی جائے۔ اگر اُنہوں نے اس تر میم کی مضالفت کی هوتی تو شاید کانگریس بارثی کو اپنی دوزیشن (position) پر غور کرنا پترجاتا که هم کوئی غلطی تو نهیں کر رہے هیں ایکی آن کا طریقه بور یے قصب ہے۔ آپ فرماتے میں کم خود مم وزیر رہے اور کسی نے هماری تنصواہ پہ اعتراض نہیں کیا یعنی تنخواہ کا کم اور زیادہ مونا اعتراض یہ منحصر ہے۔ اُن کے نزدایک کوئی جوم جرم نہیں ہے کوئی چوری چوری نہیں ہے اگر اُس کے اوپر كُوئى اعتراض تعكوے _ جُناب نے برى لعبى تقرير فرمائى ليكن أن كيار * هزار ردييوں کا ذکر نہیں کیا جو انتیریم منستری (Interim Ministry) کے زمانہ میں جناب نے وصول کرلیئے ہیں۔ شاید وہ گیارہ قزار روپیم اِس منستوی کےلیئے ایک سال سےزیادہ کے لیئے ہمی کافی هوتے - أن کی باتوں کا کیا ٹھکانا ھے ۔ آپ فوماتے هیں که اگر چهم آدمی اپنے پچہم روپیم ماهوار چهور نے کے لیئے تیار هو جائیں تو ساتوین ولا بھی هو جائیں گے ۔ آپ کو اب مساوات کی باتیں یاد آتی هیں ۔ جب وزیر تھے تب کھی نہیں کہا کہ جب آپ کے جمہ آدمی بینتیس سو روپیہ ماعوار تنخوالا لیں تو هم بھی لیں گے درنه هم اوی چووڑے دیتے هیں۔ لیکی آج [Shri Phool Singh]

را ساتریں هونے کے لیئے تیار هیں ۔ تو مجھ جہاں اس ترمیم کی مخالفت تونے کا موقع ملا رہاں میں مشکور ھوں که تومیم پیش کرنے والے صاحب نے حجه الحجه الحمى الحمى بالله سنند كا موقع بهى ديديا - إيك باس تو برى مانچسپ یه ه که نواب محمد یوسف صاحب کی زبانی دموکریسی رسیانسبل گورنمنگ (democracy) رسیانسبل گورنمنگ يُبلُک دَيودَّي (public duty) پُرُ سبق سننے كا موقع ملا هے - مجھ يه خيال ھونا ھے کہ نواب صاحب نے یہ تمام باتیں منستہی چھوڑ نے کے بعد سیکھیں ۔ جب تک نواب محمد یوسف وزیر بنے رھے اُن کو معلوم نہیں تھا کہ کیا قموکریسی عوتی هے کیا رسپانسبل گررنمنت هوتی هے ایکن جب وزارت هاته سے چهوت گئی تو یہ اچھ اچھ سبق ملے - خدا بھلا کرے اس کانگریس گورنمنت کا جس کی مدولت أن كو يهم سب باتين سيكهنا كا موقع ملا _ جهان مين في ان سب باتون کا ذکر کیا و اُں ایک بات میں یہ بھی عرض کرنا چامتا ھوں کہ آج کے بھث سے محصے یہ معلوم ہوا که برحمیا برحمیا رکیل کس طرح سے مرست ارزیلمونت (most irrelevant) بحث کر سکتے ہوئی ۔ جہاں بحث اس بات پُر تھی که ميمبرون كي سيلري (salary) كياً هو ميمبرون كا تريولنگ الاؤنس كيا هو اوگون نے گھنتوں صوف کودیا اس بات پر که منستروں کا قریولنگ الاؤنس کیا مو -میں حدوان تھا اِسُ بات ہو کہ پرائیویت سکریتری کی تنخوالا بھی منستر کی تنخواه میں ملا دی - کیا وکیل صاحب کا خیال تھا که پرائویت سکریتوی کی تنخواه میستر کو ملتی هے ورنه دونوں تتخواه کے ناکر سے کوئی مطلب حل نهين ورقار ايك عجيب چيز هے ماحب يعنى تمام بحث كا خلاصه أو يهم هـ ادل يهم كم ايكونليتي آف استيتس (equality of status) هونا چاهيئے منستردن ادر میمبردن کے درمیاں میں۔ درسری بات بہت ہے کہ خرچہ زیادہ نہ ہونا چاھیئے۔ همارے چند درستوں نے تقریر کرتے ہوے یہ فرمایا کہ منستروں کا جو قریولنگ الونُس هَ ادر أن كي جو تنصُوالا هِ وَلا بهت زيادة هين ادر كاني رويد، بيكار خرج ہورھا ھے ۔ تو میں عرض کرنا چاھا ھوں که ادل تو یہ بات منسی س ادر سکریتویز کے تریولنگ الاؤنس کی نسبت غلطھ بیجا ھے ادر اگر - بفرض محال ان کا تی ۔ اے ۔ کا صرفه بیجا بھی مان لیا جارے تب بھی اپوزیشن میسرس سے درسرى غلطي بهي كرفا چاهيئے - ارد اگر وقا مغاسب خرجه هورها هے تب اس يو اعتراض کرنے کا اپوزیشن کو کوئی موقع نہیں تھا۔ بہر حال جہاں تک مسترس سیلریز (Ministers salaries) اور تریولنگ الاؤنس کا تعلق ہے اس کو کسی طرح سے ریفر (refer) کونے میں مجھے تو کوئی ہوائنت (point) نظر تہیں آتا جس سے بہت ثابت ہوستے کہ مدارا تربولنک الاؤنس نوست کلاس کا مونا چاھیئے ۔ اسلینس کی بات جو فرمائی اس چیز پر کافی روشنی قالی گئی اگر استینس اور اورداک الاؤنس دوفوں اتناء آگذنتیکل (identical) موں جتنے که رانگ سَائِنَ آف اے کوئسچن (wrong side of a question) اور سر جوال پرشاہ

درنوں آئدنتیکل هیں تب تو کوئی مضائقه نہیں ھے ۔ لیکی جیسا اس هاؤس میں كئي دفعم بيان كيا گيا هے كه فرست كالس تي _ اے _ سے استيتس (status) نہیں بر هتا مہاتم اجمی کی مثال آپ پیش کرتے هیں ۔ لیکن ولا مثال همیں دکھانے کے لیئے پیش کی جاتی ہے ۔ عمل کرنے کے لیئے نہیں ۔ آپ بھی اس بات کو مانتے هیں یا نہیں ؟ آپ کہتے هیں که مہاتماجی تهری کلاس میں تریول (travel) کرتے هیں اگر وہ تهرة کلاس میں تریول کرتے هیں اور آپ ان کي بات کو مانتے هیں تو پور اس بل میں ترمیم کی کیا بات پیدا هوتي هے ؟ مولوي عزيز احدد صاحب نے فرمايا هے كه آپ مين مساوات نہيں هے ۔ آپ لوگ دوسروں كے هاتهم كا بانى تك نهين بيت هين - مكر مين حيران هرن كه تريولنك الاؤنس كا پانی سے کیا مطلب ہے ۔ چونکہ پانی دوسورں کے ہاتھہ کا نہیں پیتے میں اس لیئے فرست كالس ميں چلا جائے كوئى تك ميري سمجهه ميں نهيں آتي _ مساوات نهيں هے ۔ فرض کیا جائے کچھ لموگ اونچے طریقہ سے رہتے ہیں ۔ نجھ لوگ کانی فضول خرجي كرتے هيں _ كحجهم أوك كافي بهلے آدمي هيں _ آگر يهم مساوات نهيں هيں تو اس سے بہم کہاں ثابت هوتا هے تربولنگ الاؤنس بجائے انتو کلاس کے فیست کلاس كا وصول كها جائم أور نه اس سے يہم سدهم هوتاً هم كه اكر هم فرست كلاس تي الم ليناً شروع كردين تو يهم تفريق مت جائيكي _ أن درنون بوائنتس آف ريرو (points of view) میں نه کاز (cause) آدر ایفکت (points of view) اورنه كوئي ادر سميلئرتي (similarity) يا پوائنت (point) پيدا هوتا هـ- مجه یہ عرض کرنا ھے کہ اگر یہ مناسب ھے کہ کم سے کم روپیم گورندنت کا ضایع کیا جائے أو يهم بهتر هوگا كُه هم إس بل كو جيسے كا تيسا ياس كريں اور ميں مودر صاحب سے درخواست کرونگا کہ اپنی ترمیم کو راپس لے لیں کیونکہ منستروں کا جهال تک تُربولنگ الاؤنس كا تعلق هم يا ان كم الاؤنس كا تعلق هم اس كي أسري وقت بحث كوناً ارريليونت بات هے - ان كے جايز طور پر استعمال هونے كے ليئے هارے منستر صاحب نے کانی پردلیل تقریر کی ھے لیکی تب بھی اگر اپوزیشو ميمبو صاحبان يهم سمجهتے هيں كم أن كے ثريولنگ الاؤنس ميں بهي كچهم كمي هونا چاهيئے تو مناسب بات يهم هوتي كم أس بل كو جيسا كاتيسا پاس هونے ديتے ورد منسترس كے تي – اے – كے متعلق اميندمنت لاتے ـ ليكن هوشياري يهم كي كُنِّي كه اس كو دِمِلْ فرست كلاس يا سيكند كلاس داس (ايك آواز ً سيكند كلاس كس نے باس كيا هے؟) ان كے فوست كلاس هونے در اعتراض نه كرنے سے آپ كا منشا يهه معلوم هوتا هے كه آپ كو اپنے تريولنگ الاؤنس كے متعلق دقت نه ہرے اور اس کے متعلق آپ موجودہ ترمیم پیش کوسکیں ۔ معلوم یہ، هوتا ہے کہ آپ کو اس سے مطلب نہیں ہے کہ کس طوح سے استیٹس قائم رکھیں ۔ آپ کو فکر اس بات کی هے که آپ کا تربولنک الاؤنس کم نه هوجاے _ میں سنجھتا موں که اس چیز بو غور کرنیکے بعد اس ترمیم کے جو پیش کرنیوالے میں وہ اس ترمیم کو سب باتون پر رایس لے لیلکے the state of the s

The same of the sa

Shri Phool Singh: श्री फुल सिंह:

जनाव डिप्टी स्पीकर साहब—में इस तरमीम की मुखालिफ़त करने के लिए खड़ा हुआ हुं। अगर सर ज्वाला प्रसाद श्रीवास्तव की तक़रीर न हुई होती तो शायद मुझे अपना प्वाइन्ट (point) पेश करने में कुछ दिक्कत होती। लेकिन सर ज्वालाप्रसाद साहब ने जब जब तक़रीर फरमाई है, उन्होंने हमेशा रांग (wrong) जानिया निगाह पेश किया है। रांग जानिया निगाह और सर ज्वाला प्रसाद आइडेन्टिकल (identical) हो गए हैं। जब मैंने उनको इस तजवीज की ताईद करते हुए देखा तो मुझे इसमें शुबहा नहीं रहा कि मुनासिब बात यही है कि उनकी मुखालिफ़त की जाय । अगर उन्होंने इस तरमीम की मुखालिफ़त की होती तो शायद कांग्रेस पार्टी को अपनी पोजीशन (position) पर गौर करना पड़ जाता कि हम कोई ग़लती तो नहीं कर रहे हैं। लेकिन उनका तरीक़ा बड़ा बेढब है। आप फ़रमाते हैं कि ख़ुद हम वजीर रहे और किसी ने हमारी तनस्वाह पर एतराज नहीं किया, यानी तनखवाह का कम और ज्यादा होना एतराज पर मुनहसर है। उनके नजदीक कोई जुर्म जुर्म नहीं है, कोई चोरी चोरी नहीं है अगर उसके ऊपर कोई एतराज न करे। जनाब ने बड़ी लम्बी तक़रीर फ़रमाई, लेकिन उन ग्यारह हजार रुपयों का जिक नहीं किया जो इन्टरिम मिनिस्ट्री (Interim Ministry) के जमाने में जनाब ने क्सूल कर लिए हैं। शायद वह ग्यारह हजार रुपये इस मिनिस्ट्री के लिए एक साल से ख्यादा के लिए भी काफ़ीं होते । उनकी बातों का क्या ठिकानाहै । आप फ़रमाते हैं कि अगर छः आदमी अपने पचहत्तर रूपया माहवार छोड़ने के लिए तय्यार हो जाय तो सातर्वे वह भी हो जायेंगे। आपके अब मसावात की बातें याद आती हैं। जब वजीर थे तब कभी नहीं कहा कि जब आपके छ: आदमी पैतीस सौ रूपया माहवार तनख्वाह लें तो हम भी लें, वरना हम भी छोड़े देते हैं, लेकिन आज वह सातवें होने के लिए तय्यार हैं। तो मुझे जहां इस तरमीम की मुखालिकत करने का मौका मिला वहां मैं मश्कर हं कि तरमीम पेश करने वाले साहब ने मुझे कुछ अच्छी अच्छी बातें सुनने का मौका भी दे दिया। एक बात तो बड़ी कि जबस्य यह कि नवाब मुहम्मद यसफ़ साहब की जनानी डिमोक्रेसी (democracy) रेस्पान्सिबल गवर्नेमेन्ट (responsible government) पब्लिक ड्यूटी (public duty) पर सबक सुनने का मौक़ा मिला है। मुझे यह ख्याल होता है कि नवाब साहब ने तमान बातें मिनिस्ट्री छोड़ने के बाद सीखीं। जब तक नवाब मुहम्मद यूसुफ़ वजीर बने रहे उनको मालूम नहीं था कि क्या डिमोकेसी होती है, क्या रेस्पान्सिबल गवर्नमेन्ट होती है। लेकिन जब वजारत हाथ से छूट गई तो यह अच्छे अच्छे सबक मिले। खुदा भला करे इस कांग्रेस गवर्नमेन्ट का जिसकी बदौलत उनको यह सब बातों सीखने का मौका मिला। जहां मैंने इन सब बातों का जिक किया वहां एक बात मैं यह भी अर्ज करना चाहता हं कि आज के बहस से मुझे यह मालूम हुआ कि बढ़िया बढिया वकील किस तरह से मोस्ट इर्रेलिवेन्ट (most irrelevant) बहस कर सकते हैं, जहां बहस इस बात पर थीं कि मेम्बरों की सैलरी क्या हो, मेम्बरों का देवलिंग एलाउन्स क्या हो, लोगों ने चंदों सफ्रों कर दिया इस बात पर कि मिनिस्ट्रों का ट्रेविलग एलाउन्स क्या हो। मैं हैरान या इस बात पर कि प्राइवेट सेकेटरी की तनख्वाह भी मिनिस्टर की तनख्वाह में मिला दी। क्या नकील साहब को स्माल या कि प्राइवेट सेकेटरी की तनखवाह मिनिस्टर को मिलती है, वरना दोतों तनख्वाह के जिक से कोई मतलब हल नहीं होता। एक अजीब चीज है साहब, यानी तमाम बहंस का खुलासा ती यह है-अब्बल यह कि इक्वैलिटी आफ़ स्टेट्स (equality of status) होना चाहिए मिनिस्ट्रों और मेम्बरों के वीमियान में। दूसरी बात यह कि खर्च ज्यादा च होता चाहिए। हमारे चन्द दोस्तों ने तक़रीर करते हुए यह फ़रमया कि मिनिस्टरं का जो ट्रेनिलग एलाउन्स है और उनकी जो तनस्वाह है वह बहुत ज्यादा है औ रापि क्यमा बेकार खर्चे हो रहा है। तो मैं अर्ज करना चाहता हं कि अव्वल तो य

बात मिनिस्टर्स और सेक्रेट्रीज के ट्रंविलंग एलाउन्स की निस्वत ग़लत है, बेजा है। और अगर बफ़र्ज महाल उनका देविलग एलाउन्स का सर्फ़ा बेजा भी मान लिया जावे तब भी अपोजीशन मेम्बरी से में यह तवक्क़ी नहीं करूंगा कि वह यों कहें कि जब एक ग़लती हो रही है तो दूसरी ग़लती भी करना चाहिए, और अगर वह मनासिब खर्चा हो रहा है तब इस पर एतराज करने का अपो-जीशन को कोई मौका नहीं था। बहरहाल जहां तक मिनिस्टर्स की सैलरीज और टेविलिंग एलाउन्स का ताल्लुक है उसको किसी तरह से रेफ़र करने में मुझे तो कोई प्वाइन्ट नज़र नहीं आता जिससे यह साबित हो सके कि हमारा ट्रेविंग एलाउन्स फ़र्स्ट क्लास का होना चाहिए। स्टेटस की बात जो फरमाई—इस चीज पर काफ़ी रोशनी डाली गई। अगर स्टेटस और टेविलग एलाउन्स दोनों इतने ही आइडेन्टिकल(identical) हों जितने कि रांग साइड आफ़ ए क्वेशचन (wrong side of a question) और सर ज्वालाप्रसाद दोनों आइडेन्टिकल हैं तब तो कोई मुजायका नहीं है। लेकिन जैसा इस हाउस में कई दफ़ा बयान किया गया है कि फ़र्स्ट क्लास देविलिंग एलाउन्स से स्टेटस नहीं बढ़ता। महात्मा जी की मिसाल आप पेश करते हैं लेकिन वह मिसाल हमें दिखाने के लिए पेश की जाती है, अमल करने के लिए नहीं। आप भी उस बात को मानते हैं या नहीं ? आप कहते हैं कि महात्मा जी थई क्लास में टैवेल (travel) करते हैं। अगर वह थर्ड क्लास में टैवेल करते हैं और आप उनकी बात को मानते हैं तो फिर इस बिल में, तरमीम की क्या बात पैदा होती है। मौलवी अजीज अहमद साहब ने फ़रमाया है की आप में मसावात नहीं है, आप लोग दूसरों के हाथ का पानी तक नहीं पीते हैं। मगर मैं हैरान हं कि ट्रेविलग एलाउन्स का पानी से क्या मतलब है। चुंकि पानी दूसरों के हाथ का नहीं पीते हैं इसलिए फ़र्स्ट क्लास में चला जाय, कोई तुक मेरी समझ में नहीं आती। मसावात नहीं है। फ़र्ज़ किया जाय कुछ लोग ऊंचे तरीक़ा से रहते हैं, कुछ लोग काफ़ी फ़ज़ुल खर्ची करते हैं, कुछ लोग काफ़ी भले आदमी हैं, अगर यह मसावात नहीं हैं तो इससे यह कहां साबित होता है कि ट्रेविलिंग एलाउन्स बजाय इन्टर क्लास के फ़र्स्ट क्लास का वसूल किया जाय, और न इससे यह सिद्ध होता है कि अगर हम फ़र्स्ट क्लास ट्रेविंलग एलाउन्स लेना शुरू करदें तो यह तफ़रीक़ मिट जायगी। इन दोंनों प्वाइन्ट आफ व्यू (point of view) में न काज (cause) और एफ़ैक्ट (effect) का सिलसिला है और न कोई और सिमिलैरिटी (similarity) या प्वाइन्ट (point) पैदा होता हो। मुझे यह अर्ज करना है कि अगर यह मुनासिब है कि कम से कम रुपया गवर्नमेन्ट का जाया किया जाय तो यह बेहतर होगा कि हम इस बिल को जैसे का तैसे पास करें और मैं मुबर माहब से दरख्वास्त करूंगा कि अपनी तरमीम को वापस ले लें। क्योंकि मिनिस्टरों का जहां तक देवलिंग एलाउन्स का ताल्लुक़ है या उनके एलाउन्स का ताल्लुक़ है उसकी इस वन्नत बहस करना इरेंलिवैन्ट बात है। उसके जायज तौरपर इस्तेमाल होने के लिए हमारे मिनिस्टर साहब ने काफ़ी पुर दलील तक़रीर की है। लेकिन तब भी अगर अपोजीशन मेम्बर साहबान यह समझते हैं कि उनके ट्रेविंग एलाउन्स में भी कुछ कमी होना चाहिए तो मुनासिब बात यह होती कि इस बिल को जैसा का तैसा पास होने देते और मिनिस्टर्स के ट्रेविलिंग एलाउन्स के मुताल्लिक एमेन्डमेन्ट लाते। लेकिन होशियारी यह की गई कि उसको पहले फ़र्स्ट क्लास या सेकन्ड क्लास पास .... (एक आवाज - सेकन्ड क्लास किसने पास किया है?) उसके फ्रस्ट क्लास होने पर एतराज न करने से आपका मन्त्रा यह मालूम होता है कि आपको अपने देवलिय एलाउन्स के मुताल्लिक दिक्कत न पड़े। और इसके मुताल्लिक आप मौजूदा तरमीस पेश कर सकें। मालूम यह होता है कि आपको इससे मतलब नहीं है कि किस तरह से स्टेटस कायम रक्लें।

[Shri Phool Singh]

आपको फ़िक इस बात की है कि आपका द्रेवलिंग एलाउन्स कम न हो जाय। मैं समझता हूं कि इस चीज पर, सब बातों पर ग़ौर करने के बाद इस तरमीम के जो पेश करने वाले हैं वह इस तरमीम को वापस ले लेंगे।

Maulvi Karimur Raza Khan :

مولوى كويمالوضا خال -

جناب والا - میں سمجھتا هوں که جو ترمیم اس طرف سے پیش کی گئی ہے رہ اس قدر معقول ہے کہ اُس کے ماننے میں ذرا بھی دشواری نہیں ہونا چاتیئے تھی۔ اس ترمیم میں یہ نہیں کہا گیا ہے کہ سیکنت کالس یا فرست کالس تریوانک الاؤنس دے دیا جائے - بلکہ بہم کیا گیا ہے کہ تی اے کا وہ معیّار ہونا چاہیئے جو وزراء کا ھے۔ اس میں کونسی دقت ھے۔ میرے لائق دوست نے کہا که منستروں کے تَّيُّ اے کے لیئے کوئی درسوا بل لافا چاھیئے تھا۔ یہ کوئی سوال پیدا نہیں ہونا منستر صاحبان خود هي اعلان كوسكة هين كه هم نے فرست سے انتر كلاس تربيولنك الاونس منظور کو ایا تو هماری تومیم کا مقصد دوا هوجاتا هے۔ اس طرف سے اصرار هے که نہیں اس کو ریسے رہنے دیا جائے اور جو ھماری طرف سے ترمیم پیش کی جاتی هے أُس كو غلط اور أيني جام، ير بالكل ناجائز قرار ديا جاناً هے - دو چيزيل بيان كي جاتى هيں أيك تو يه، كه شايد وزراء كو أرام ملنا چاهيئے ريزنيبل كمفرة (reasonable comfort) _ ميري سنجه، مين نهين آتا ه كه هم مهمبران کیا کسی آرام کے مستحق نہیں ھیں ۔ کیا ھارے دماغوں پر تکلیف کا اور نہیں یں ہے۔ جہاں تک آرام کا تعلق ہے رزیر صاحبان اور میمور صاحبان دونوں برابر آرام کے مستحق تھے ۔ کیا تھرت یا انثر میں بیٹھمکر سفر نہیں کیا جاتا ہے؟ یہ کیا ضُروری هے که وی زیادی شان کے ساتھ اور آزام کے ساتھ سفر کرتے رهیں۔ هر انسان کو آرام کی ضرورت هوتی هے خوالا ولا میمسیر هو خوالا ولا وزیر هو – آرام کو ایک اِمدیازی چیز نہیں بنا سکتے ۔ یہ نہیں کہ سکتے که مببورنکو اتني آرام کي ضرورت نهين هے جتني وزراء کو ۔ يه، استيتس (status) كا سوالمين نهين سمجهتا استيتس كا كيا امتياز قايم كيا جاسكتا هے ؟ امتياز كا موقعة نهين ھے ۔ اب یہ که بری بری خدمتیں کی هیں بری بری تربانیاں کی هیں اس کے معاوضه میں تربولنگ الرنس دیا جائے ۔ خدمات کا معاوضه بہت هرچکا۔ هر جاہم يه، معارضة كهان تك لها جائكا- جهان ذكر أيا تو كهديا كه قرياني كي هـ نخدمُك كي هے - در چیزیں میں جس سے آپ جان سکتے میں ایک استیالس دو۔ و اوام اس کے متعلق میمبر اور دزراء سب مستحق ،وسکتے میں - دزراء صلحبان کی تنخواه كا سوال نهيس في أس كي متعلق مين فيها دبين چاهدا _ ره بانه سو ليت هيل اور کندا مصرف هوتا هے۔ مولروں کا بھلی کا وہ کس درجه ير بهوني جاتا هے رہ سب کو معلوم ہے ۔ سفر کرنے کا جہاں تک تعلق ہے ہم سیمہران کو بھی دماغ کے سکون کی اً لَنِّي هَي فرورت هِ جننا وزراء ماحيان لو _ اس اعتبار _ كوئي أبق نهين كيا جاسكتا هـ - تريولنگ الرئس جو إن كو ملذا چاعيك ولا بالكل جائز طور ير هماري طرف سے مطالبه کیا جاتا ہے کہ وہ همکو يهي ملنا چاهيئے۔ اگر ايسي چيز تا منظور کی جاتی ہے تو وزراء صاحبان بھی اعلان کردیں کہ ہم قیورھے کا تریولنگ الاونس لینے کے لیئے تیار ہیں تو کوئی سوال باقی نہیں رہتا *

Maulvi Karimur Raza Khan: मौलवी करीम्र रजा खां:

जनाब वाला—मैं समझता हूं कि जो तरमीम इस तरफ़ से पेश की गई है वह इस क़दर माक्तल है कि उसके मानने में जरा भी दुश्वारी नहीं होना चाहिये थी। इस तरमीम मेंयह नहीं कहा गया है कि सेकेन्ड क्लास या फर्स्ट क्लास ट्रेविलग एलाउन्स दे दिया जाये बिल्क यह कहा गया है कि ट्रेविंलग एलाउन्स का वह मीयार होना चाहिये जो वजरा का है। इसमें कौन सी दिक्कत है। मेरे लायक दोस्त ने कहा कि मिनिस्टरों के ट्रेविंलग एलाउन्स के लिये कोई दूसरा बिल लाना चाहिये था। यह कोई सवाल पैदा नहीं होता। मिनिस्टर साहबान खुद ही ऐलान कर सकते हैं कि हमने फ़र्स्ट से इन्टर कलास ट्रेविलिंग एलाउन्स मनजूर कर लिया तो हमारी तरमीम का मकसद पूरा हो जाता हैं। उस तरफ़ से इसरार है कि नहीं उस को वैसे रहने दिया जाये और जो हमारी तरफ से तरमीम पेश की जाती है उसको गलत और अपनी जगह पर बिल्कुल नाजायज करार दिया जाता है। दो चीजें बयान की जाती हैं, एक तो यह कि शायद वजरा को आराम मिलना चाहिये, रिजनेबुल कम्फ़र्ट (reasonable comfort) मेरी समझ में नहीं आता कि हम मेम्बरान क्या किसी आराम के मृश्तहक़ नहीं हैं कि हमारे दिमागों पर तक़लीफ़ का असर नहीं पड़ता है ? जहां तक आराम का ताल्लुक़ है बजीर साहबान और मेम्बर साहबान दोनों बराबर आराम के मुश्तहक़ हैं क्या काम थर्ड या इन्टर में बैठ कर सफ़र नहीं किया जाता है ? यह क्या जरूरी है कि वह ज्यादा शान के साथ और आराम के साथ सफ़र करते हैं। हर इन्सान को आराम की जरूरत होती है। ख्वाह वह मेम्बर हो ख्वाह वह वजीर हो आराम को एक इन्तियाजी चीज नहीं बना सकते यह नहीं कह सकते, कि मेम्बरों को इतनी आराम की जरूरत नहीं है जितनी वजरा को। यह स्टेटस (status) का सवाल मैं नहीं समझता। स्टेटस का क्या इम्तियाज कायम किया जा सकता है ? इम्तियाज का मौक़ा नहीं है। अब यह कि बड़ी बड़ी खिदमतें की हैं, बड़ी बड़ी कुर्वानियां की हैं उसके मुआवजे में ट्रेविलग एलाउन्स दिया जाये, बहुत कुछ हो चुका, हर जगह यह मुआवजा कहां तक लिया जायगा। जहां जिक आया तो कह दिया कि कुर्बानी की है, | खिदमत की है। दो ची में हैं जिनसे आप जान सकते हैं एक स्टेटस दूसरे आराम। उसके मुताल्लिक मेम्बर और वजरा सब मुश्तहक हो सकते हैं। वजरा साहबान की तनख्वाह का सवाल नहीं है। उसके मुताल्लिक में कहना नहीं चाहता। वह पांच सौ लेते हैं और कितना मसरफ़ होता है। मोटरों का, विजली का, वह किस दर्जा पर पहुंच जाता है, वह सब को मालूम है। सफ़र करने का जहां तक ताल्लुक है हम मेम्बरान को भी दिमारा के सकून की उतनी ही जरूरत है जितनी वजरा साहबान को। इस ऐतबार से कोई फ्रक़ नहीं किया जा सकता। ट्रेविलिंग एलाउन्स जो उनको मिलना चाहिये वह जायज तौर पर हमारी तरफ़ से मतालबा किया जाता है कि वह हमको भी मिलना चाहिये। अगर ऐसी चीज नामन्जूर की जाती है तो वजरा साहबान भी ऐलान करदें कि हम डघोढ़ा का देविलंग एलाउन्स लेने के लिये तय्यार हैं, तो कोई सवाल बाक़ी नहीं रहता।

سید حسی علی خاں — مید حسی علی خاں — جناب والا ۔ هم کو اپوزیشی بنچز کی تقریر سننے کے بعد اس قدر انسوس پیدا هوا جس کی حد نہیں ہے ۔ هم لـوگوں کی تقریروں کا جعیار اس قـدو کو گیا که ایک دوسرے پر مدتورئنگ (mud throwing) طعنونی اور دشنام

[Syed Hasan Ali Khan]

ارر ایسي ناگفته به باتیں کہتے هیں جو میں سمجھتا هوں که اِس ایوان کی دوزیشی (position) کے بالکل خلاف ہیں۔ آج وہ باتیں میں نے سنیں کہ جس کا مجهه کو افسوس هے - بابولر گورنمنت کي تقریروں کا استَندَردَ (standard) اور اُسَ کا نظریم، بهت بالا تُر هُونا چاهیئے اور أُن كو ایسی چیزوں كو اور ایسے پرسنل الّیک (personal attack) جس سے کسی میدمو صاحب کی توهین هو نهیں کونا چاهیئے ۔ اور اس طرح سے هماری بنچو کی طوف سے بھی کوئی ایسی باتیں نہیں هے ونا چاهیئے جس سے کوئی بدنما تعلقات کا اندیشت پیدا هو۔ اسوقت هے ونا چاهیئے جس سے کوئی بدنما تعلقات کا اندیشت پیدا هو۔ اسوقت جو مسمُّله ماوس کے سامنے کے وہ بہت سیدھا اور صاف ھے کے آیا میمبران كا تريولنگ الاؤنس انتر كلس هيونا چاهيئے يا جيو ترميم نواب صاحب چهتاری نے پدیش کی هے که جو منستر صاحبان کا الاؤنس هے ولا هي هم او گوں كو يهي ديا جائے - ميں يہ مسمجها هوں كه نه كوئي استينس (status) كا سوال هي نه همين گرج (grudge) هي نه ايسي چيزبن هم معرض بحث مين لانا چاهتے هيں كه منستر صاحبان كس طرح سفر كرتے هيں - اور يبه بالكل واتعة هے كه منستر صاحبان كي ياس إتنا زيادة كام هي كه أن كو يقيناً سيكند كالس ميل جهاب پر وہ آسانی سے کام کرسکتے ہوں سفو کرنا چاھیئے اور اُسی درجم میں تربول کرنا چاھیئے اور اُسی درجم میں تربول کرنا چاھیئے ۔ میں خصود سمجھتا ھےوں که اُن کے باس کانفیدنشل فائل (confidential file) بھی ہوتے ہیں اور اُن کے پاس بہت زیادہ کام ہوتا ہے۔ اُن کو ضرورت هے ریلیف اف مائنت (relief of mind) کی جب وہ سفر کہتے هیں ارر یقیناً اُن کو آرام کے ساتھ، سفر کرنا چاھیئے ۔ اس پر کوئی تنقید نہیں کی گئی که منستر صاحبان کو فرست کلاس میں یا ریزروت بوگی (reserved bogie) میں سفر نہیں کونا چاھیئے۔ نه ھمارے سامنے یہم نظریہ ھے۔ پہلے منستورس نے كيا غلطي كي كتنبي بيجا تنخواهين لين - اگر أنهون نے بيجا تنخواهين لي هين تو اُس كَا نتهجه أن كے سامنے هے كه ولا عليحده هوگئے _ ليكن آئنده كيا ادر کس طوح سے منسار صاحبان سفر کریں اُن کے واسطے هم چھورتے هیں که جس طرح سے مصلحت سمجھیں ویسے آگذدہ سفر کویں - اب تو همارے سامنے سوال یه هم یه، چاهتے هیں که هم لوگوں کو بهی وه هی تریولنگ الاؤنس دیا جائے جو منستر صاحبان اپنے لیئے لینا پسند کرتے هیں۔ هم کوئی تعین نہیں کرتے که وه فرست یا سیکند میں چلیں هم تو جانتے هیں که "هرچه بر خود نه پسندی يهُ ديكران ميسند " _ جهان تك أس ايوان كے مهمبران كا تعلق هے ميں سنجها هوں که منستر صاحبان کے لینے کسی طرح سے موزوں نہیں مولا کہ وہ فیرہ سستھیں که هماری پوریشن اور میدوان استبلی کی پوریشن میں گوئی توق هے لیکن میں دیکھتا هوں که بدقسمتی ہے اس دفعہ اسمبلی میں کچھ ایسا میمبوان کا استاک (stock) آیا ہے جس سے خود بغود مجمہرن کے دل میں بہت چھز جگہ كرتي جاتى هے كه هم بهت مى كري هوئى حالت حين ، هيں اور يم حالت ردز بردز پستی کی جانب کو بوهد رهی هے - ابهن ابعی کوئی دین دن هوئے میون د مسلم لیگ والے دوانی والے کہلاتے هیں ۔ لیگ کا میعاد اس سے بھی کم هوگیا ۔ كالكريس كى چار آنه قيس هے اور ليك كى دو آنه هے - هم لوگ دو آنه والے كهالتے هیں کانگریس والے چونی والے کہلاتے هیں ۔ کل میں نے محسوس کیا که کل هارے أيوان ميں آيک نئي چيدز تقسيم هرئي هے يعنى انترنس پاس (entrance pass) داخله کا راس هم او کون کو من جا ذب سرکار عطا هوا هے ادر ہدایت هے که ولا پاس پورے میمبران اسمبلی کے جیبوں کی زینت رهے _ جسوقت درواؤه پر کوئی مانځه یا په چان نه کوسکه اور کوئی سب انسپیکتر صاحب سائگين تو ُهُمْ كو لازم هے كه هم ياس دكهائين كه حضور بهم ياس همارا هے اور هم یہاں کے میدبر هیں ۔ اگر بدقسمتی سے کوئی سیمبر صاحب پاس بهول آئے یا تو دررازه بر ریت (wait) کریں یا گهر سے پاس منکائیں اور آئیدَنتیتی (identity) كا كوئى ليتر (letter) ولا مانكين تو ديا جائه يا گهر بها گنا پر يكا مجه اس کے بارے میں یہ عرض کرنا ھے که اس سے پہلے کبھی اس ایوان میں کوئی پاس وغيرة كي ميمبران كو حاجت نهيل پوتي تهي ـ آس كا يهم كهنا صوف كه میں میمبر هرن ره کافي هوتا تها ارر کوئي ضرورت پاس کي نهيں پرتی تهی ۔ ميں یه سمنجهتا هون که اس کے بعد داوسرا آستیپ (step) جو گورنمنت کا هوگاره یه هوگا که یهم نا کافی هے اور هم کو فوتو رکھنا چاهیئے۔ میہا سُدعاً عوض کونے کا یہم هے که سیمبران کا معیار جتنا کم کیا جائے کا اس سے کیبنت (cabinet) کے اربر ایک قسم كا دهبا أنيكا _ أس ليئ كه كيبنت هم لوكون سے هے اور كيبنت كي عزت كونا هم اوگوں کا فرض ہے ۔ تو میرے عرض کونے کا منشاء یہم ہے کہ ہم آوگوں کو وہی تُريُولُنگ الأُونس ملنا چاهيئَ كه جُو منستَران كو ديا جاتا هے اور سيوا بهي بليف (belief) يهم هے که هم کو اب اکنا-يکلي (economically) چلنا چاهيئے اور رهی اختیار کرنا چاهیئے که جس میں کفایت هر اور اس کے لیئے جو منستر ماحبان اپنے کیئے تجویز کریں رھی میمبر صاحبان کے لیئے بھی تعدویز کیا جائے *

Syed Hasan Ali Khan : सैयद हसन अली खां :

जनाब वाला—हमको अपोजीशन बेंचेज की तकरीर सुनने के बाद इस कदर अफ़सोस हुआ जिसकी हद नहीं हैं। हम लोगों की तकरीरों का मैयार इस कदर गिर गया कि एक दूसरे पर मड धोइंग (mud throwing), तानाजनी और दुरनाम और ऐसी नागुफता बेह बातें जिनसे मैं समझता हूं कि जो इस ऐवान के पोजीशन (position) के बिल्कुल खिलाफ़ हैं, आज वह बातें मैंने धुनीं जिसका मुझको अफ़सोस है कि पापुलर गवर्नमेन्ट की तकरीरों का स्टैन्डर्ड (standard) और उसका नजरिया बहुत बालातर होना चाहिए और उनको ऐसी चीजों को और ऐसे पर्सनल अटैक (personal attack) जिससे किसी मेम्बर साहब की तौहीन हो, नहीं करना चाहिए और इसी तरह से हमारी बेल्वेज की तरफ़ से भी कोई ऐसी बातें नहीं होनी चाहिये जिससे कोई बदनुमा ताल्लुकात का अन्देशा पैदा हो। इस बक्त जो मसला हाउस के सामने हैं वह बहुत सीधा और साफ़ है कि आया मेम्बरान का ट्रैबर्लिंग एलाउन्स इंटर क्लास होना चाहिए, या जो तरमीम नवाब साहब छतारी ने पेस की है कि जो मिनस्टर साहबान का एलाउन्स है वह ही हम लोगों को भी दियजाय। मैं बह समझता है कि न कोई स्टेटस (status) का सबाल है न हमें ग्रंज (grudge) है,

[Syed Hasan Ali Khan]

न ऐसी चीजें हम मौरिज बहस में लाना चाहते हैं कि मिनिस्टर साहबान किस तरह सफर करते हैं। और यह बिल्कुल वाक्रया है कि मिनिस्टर साहबान के पास इतना ज्यादा काम है कि उनको यकीनन सेकेन्ड क्लास में या जहां पर आसानी से काम कर सकते हों, सफर करना चाहिए । में खद समझता हं कि उनके पास कान्फ़ीडेन्शियल फ़ाइल (confidential file) भी होते हैं और उनके पास बहुत ज्यादा काम होता है। उनको ज़रूरत है रिलीफ़ आफ़ माइन्ड (relief of mind) की, जब वह सफ़र करते हैं और यक़ीनन उनकी आराम के साथ सफ़र करना चाहिए। इसपर कोई तनक़ीद नहीं की गई कि मिनिस्टर साहबान को फ़र्स्ट क्लास में या रिज़र्व्ड बोगी (reserved bogie) में सफ़र नहीं करना चाहिए, न हमारे सामने यह नज़रिया है कि पहले मिनिस्टरों ने क्या गलती की, कितनी बेजा तनख्वाहें लीं। अगर उन्होंने बेजा तनख्वाहें ली हैं तो उसका नतीजा उनके सामने हैं कि वह अलहदा हो गए । लेकिन आइन्दा क्या और किस तरह से मिनिस्टर साहबान हों उनके वास्ते हम छोड़ते हैं कि जिस तरह से मसलहत समझें वैसे आइन्दा सफर करें। अब तो हमारे सामने सवाल यह है, हम यह चाहते हैं कि हम लोगों को भी वह ही ट्रेवॉलग एलाउन्स दिया जाय जो मिनिस्टर साहबान अपने लिए लेना पसन्द करते हैं। हम कोई ताय्यन नहीं करते कि वह फ़र्स्ट या सेकेन्ड क्लास में चलें। हम तो जानते हैं कि "हर चे बर ख़ुद न पसन्दी, ब दीगरां मप-सन्द "। जहां तक इस ऐवान के मेम्बरान का ताल्लुक है ,मैं समझता हं कि मिनिस्टर साहबान के लिए किसी तरह से मौजूं नहीं होगा कि वह यह समझें कि हमारी पोजीशन और मेम्बरान असेम्बली की पोजीशन में कोई फ़र्क़ है। लेकिन में देखता हूं कि बदकिस्मती वे इस दफ़ा असेम्बली में कुछ ऐसा मेम्बरान का स्टाक (stock) आया है जिससे खुद ब खुद मेम्बरों के दिल में यह चीज जगह करती जाती है कि हम बहत ही गिरी हुई हालत में हैं और यह हालत रोज बरोज पस्ती की जानिब को बढ़ रही हैं। अभी अभी कोई तीन दिन हुए मैंने खुद अपने कानों से शहर लखनऊ में सुना कि कांग्रेस वाले चवन्नी वाले कहलाते हैं और मुस्लिम लीग वाले दुअन्नी वाले कहलाते हैं। लीग का मैयार इससे भी कम हो गया। कांग्रेस की चार आना फ़ीस है और लीग की दो आना है। हम लोग दो आना वाले कहलाते हैं, कांग्रेस वाले चवनी वाले कहलाते हैं, कल मैंने महसूस किया कि कल हमारे ऐवान में एक नई चीज तक़सीम हई है यानी एन्ट्रेन्स पास (entrance pass) दाखिला का पास हम लोगों को मिनजानिब सरकार अता हुआ है और हिदायत है कि वह पासपोर्ट मेम्बरान असेम्बली के जेबों की जीनत रहें। जिस वक्त दरवाजे पर कोई मांगे या पहचान न कर सके और कोई सब-इन्सपेक्टर साहब मांगें तो हमको लाजिम है कि हम पास दिखायें कि हुजूर यह पास हमारा है और हम यहां के मेम्बर हैं। अगर बदकिस्मती से कोई मेम्बर साहब पास भुल आयें या तो वह दरवाजा पर वेट (wait) करें या घर से पास मंगावें और आइडेन्टिटी (identity) का कोई लेटर (letter) मांगें तो दिया जाय या घर भागना पड़ेगा। मुझे इसके बारे में यह अर्ज करना है कि इससे पहले कभी इस देवान में कोई पास वगैरह की मेम्बरान को हाजत नहीं पड़ती थी। उसका यह कहना सिर्फ़ कि "में मेम्बर हं" काफ़ी होता था और कोई जरूरत पास की नहीं पड़ती थी। मैं यह समझता हूं कि इसके बाद दूसरा स्टेप (step) जो गवर्तमेन्ट का होगा वह यह होगा कि यह नाकाफ़ी है और हमको फ़ोटो रखना चाहिए। मेरा मुहुआ अर्ज करने का यह है कि मेम्बरान का मैयार जितना कम किया जायगा उससे केबिनेट के ऊपर एक किस्म का घटना आयेगा इसलिये कि केबिनद (cabinet) हम लोगों से हैं और केबिनेट की इज्जात करना हम लोगों का फर्ज हैं। तो मेरे अर्ज करने का मन्शा यह है कि हम छोगों को वही ट्रेवॉलग एलाउंस मिलना चाहिये

कि जो मिनिस्टरान को दिया जाता है और मेरा भी बिलीफ़ (belief) यह है कि हमको अब एकोनामिकली (economically) चलना चाहिये और अख्तियार करना चाहिये कि जिसमें किफ़ायत हो और इसके लिये जो मिनिस्टर साहबान अपने लिये तजवीज करें वहीं मेम्बर साहबान के लिये भी तजवीज किया जाय।

Shri Sinhasan Singh: Sir, I move that the question be now put.

The Deputy Speaker: The question is that the motion be now put.

The question was put and agreed to.

Mr. Zahirul Hasnain Lari: Mr. Deputy Speaker. There has been such a lengthy discussion on this very small matter that really very little is required of me to say in reply. But there is one thing which I would like to mention at the very beginning and it is this. Discussion on this amendment has really travelled in wrong directions was never the intention of the mover of this amendment or myself to cast any reflection on the travelling allowance or the expenses that the Ministers have been incurring. We, at least the members of the League party, do in no way challenge the sacrificing spirit of the Hon'ble Ministers, but we moved this amendment with a view to put forward a certain principle for adoption by the honourable members of this House. There was no question of determining the travelling allowance or the rate thereof that should be drawn by the Hon'ble Ministers. What we wanted this House to adopt was this that there should be no differentiation of any sort so far as the rates go. There is no doubt that under certain circumstances a Minister requires greater comfort and therefore the Nawab Sahib of Chhatari when moving his amendment had made it clear that he did not mean that the Ministers should be denied a reserved compartment, but what he insisted upon was that the class should be the same; a member should be entitled to draw allowance at the same rate as the Hon'ble the Ministers. It may be that in certain circumstances he may even take to aeroplanes, but this amendment is only centred with regard to a certain sub-clause which refers to travelling by rail. No doubt a member has also to do a lot of work. People abused us that we were suffering from inferiority complex, but I really feel that certain members on the side opposite gave vent to their real inferiority complex. They thought that a member, an ordinary member of this House, has very easy time, as if when he starts for Lucknow he had a long leisure and leisure and nothing else, as if he had nothing to do and he did not require any comfortable travelling. It seems as if people were rolling in luxury at their own places and when they were called upon to attend the sittings of this Assembly they may have sleepless nights without prejudice to their work. But I may assure them that although the members opposite may be simply guided by the verdict of the Working Committee, may not have to think or may not have to study, but we on this side of the House who have to form their own opinions, whose duties are as responsible as theirs, naturally do require leisure and time. When we on this side do start from our own places of residence naturally we are always engaged in work. There was another method in which some members of that side exhibited their own inferiority complex by saying, Well, when a Minister travells he has to address meetings; well, they are such men that people go behind them; people make way for them. But may I assure them that even on this side there are members who have

[Mr. Zahirul Hasnain Lari]

got the same hold on the masses, members who have the same respect from the masses as the Ministers, or even sometimes greater. Therefore, my wish in making these observations is simply this that we on this side do not suffer from any inferiority complex, but on the other hand some members on that side suffer from that disease. When I wanted to bring this amendment I had a talk with certain members of the Congress on several occasions and I could gather that most of them were in favour of this amendment, but, lo! when I come before this House with the amendment, barring the one soul nobody gets up to support this amendment. Well, Sir, at this time I am forcibly reminded of a passage in the autobiography of Herr Hitler. There in he has given the description of what he deems to be a democracy and really all along I was thinking whether I was also a member of the same kind of democracy which Herr Hitler has described in his autobiography, He says: " It is not the aim of our present day democracy to form an assemblage of wise men, but rather to collect together a crowd of subsurvient non-entities who can easily be led in certain definite directions, specially if the intelligence in each individual of them is limited. Only thus can the game of party politics be played."

I, Sir, for one never thought that this fascism is coming or has come to play in this United Provinces Assembly. But I am obliged to think after the experience of this debate which has lingered on at least for 12 hours as if the observations of Hitler did not apply to his own country but has some relevancy so far as the United Provinces Assembly is concerned. Sir, the Hon'ble the Minister of Justice gave me advice. good. I am always at his service and a young man like myself is always open to correction. But when I know that men like him do travel first class even as a Congress Minister, may be on a visit to Allahabad, may be on a visit to Gorakhpur, at least I for one cannot appreciate the advice that is tendered to me. The Minister may say, well, in an inter class compartment I cannot have a peaceful night. But I, for one, can never appreciate the necessity of a first class compartment. Sir, the advice was given to us. We are ready to accept it provided that it does not imply any differentiation between one member of this House and another. At least there are members on this side of the House who one day or the other hope to occupy those Treasury Benches. Sir, there are men among us - at least the Leader of our Party can claim to hold office next time. Any way, the contingency is there; the possibility is there. Why is that you deny him the privilege which you claim for yourself. It is open to you and it is your duty, I say, that you should lower your travelling allowance. It is your duty I say. But it is not your function, neither does it redound to your credit to make defferentiation between one member of the House and another.

Another point, Sir, was urged by the Hen'ble the Minister of Communications. At least he has been a party to robbing the Government Treasury; but I have never been. From the very start that I became a member of this House we have been voting such demands as are very reasonable, but in his days without any protest the money was squandered and he had.

The Hon'ble the Minister of Communications: On a point of personal explanation, Sir. The honourable member is quite wrong. I always

raised my voice of protest on the floor of this House against all such demands.

Mr. Zahirul Hasnain Lari: Can the Hon'ble Minister point out to any of his speech when the question of pay of Ministers was discussed in this House. I can challenge him if he has raised any protest, in any speech of his when the salary of Ministers was under discussion in this House, it may be on general discussion.

The Hon'ble the Minister of Communications: Has he read any speech of mine in connexion with this? Instead of quoting my speeches I refer to the living witnesses here who can testify that I always protested against them.

Mr. Zahirul Hasnain Lari: The Hon'ble Minister while speaking himself said that without protest these salaries were appropriated by the Ministers, if I remember him correctly. Anyway we members of the Muslim League Party are not responsible for their sins of commission and omission. We are beginning afresh. Sir, I have only to make one thing very clear. It has been said that inter, class fare is being proposed as a measure of economy. You are proposing double inter, class fare, which comes to one second class fare. Of course you want to say before the public that you are charging only inter, class fares. You are not prepared to say that you are charging single second class fare, although tuble inter, class fare is tantamount to a single second class fare. I do

insist on second class travelling allowance for members. I only want that the Ministers should have the same travelling allowance as the members and there should be no differentiation between the Ministers and the members. Therefore, my submission would be that we on this side of the House are neither anxious for first class or second class travelling allowance. We only want that there should be no differentiation. I therefore appeal to the honourable members to accept this amendment.

The Hon'ble the Minister of Justice: Mr. Deputy Speaker. This debate has taken a turn which, I confess, has pained me greatly. Honourable members are entitled to express their opinion with such vehemence and, may I suggest, with such malevolence as they are capable of. I do not object to their playing the part of the Opposition, namely, to oppose and to try to bring the Ministry or the Congress party into such ridicule as they may choose. One honourable member who sometimes acts as if he were the leader of one of the opposition groups thought it right to put before the House a number of figures. Another gentleman who pretended to give us advice said that we should be protected from the man in the street and the gossip going about and he suggested, he being himself accustomed to trade returns and balance sheets, that we should have audited accounts and submit them for the consideration of the public. I can only say that the suggestions which have been made are really indicative of the attitude of the minds of the honourable members who uttered them. One of the honourable members complained that I imputed motives or that I offered advice. Far be it from me to do anything of the kind. I know my own shortcomings and I know that in the stress of the moment, in the heat of party passion, honourable members opposite who have got nothing but to oppose in season and out of season, are tempted to give expression to opinions which I have no doubt, when they are a little more favourably disposed or a little more charitably inclined.

[The Hon'ble The Minister of Justice]

they would not even dare or even dream of expression. But for the stress of party debates these things are said. Now what was the imputation which had been made here? Was it imputed or was it suggested that any money is being falsely spent or any money is being taken? It is no good. I suggest for honourable members of the opposition when they are acting together at the end of the debate giving vent to such sanctimonious expressions and so far as we are concerned on this side of the House, I am referring to the back benches, we do not associate ourselves with the imputations by members of the Opposite party. I strongly object to what was said, the spirit in which it was said, and the insinuation with which it was said. So far as I am concerned one honourable memberthe honourable member from Basti-began by saying that he wanted to follow the parliamentary procedure on which they are elected. He gave a certain figure. He said the Hon'ble the Minister for Justice has taken Rs 500, and goodness knows how much money I have put into my pocket. What was the imputation? Was it right for him to say that in that half concealed and half truthful way? Is it a fair way of putting these things before the House or publishing them in the newspapers?

Mr. Muhammad Ishaq Khan: There was no insinuation in suggesting this.

The Hon'ble the Minister of Justice: My honourable friend is really very exuberant in his speeches. He is interrupting in season and out of season and on the pretext of a point of order he rises and delivers a sort of sermon to us as if he were a paragon of virtue, both parliamentary and otherwise. That is a disease. He had better consult a physician. far as I am concerned, I am accustomed now during the last nine or ten months to have mud thrown at my eyes, and how much mud is thrown and from what quarter it comes, I do not care. I work in public. Public is my heart, An honourable member who is capable of working out figures and trying to show to the public that the Premier of the United Provinces is taking Rs.7,000 whereas he pretends that he takes a salary of Rs 500 only, I submit, is unworthy to be a member of this House. They are the proper answers to the allegations that were made. That is, I submit, the debt to which the honourable members of the opposite party are forced to descend in order to build up arguments. But what is at the bottom of this. We are the saviours of the society, we are the saviours of the public. We are the true benefactors of humanity, we care for the poor, we care for the dignity of this House, we care for the status of the honourable members. And look at those men on the other side of the House. went before the public, they have won elections on false pretext, and when they come here they are untrue to every one. My honourable friend stid that he was writing a book. When he spoke about it, I was rather surprised that it had not yet been finished. Had it been printed before this, it might have had a good sale in Calcutta. It would have found a large number of purchasers to whom a book of that description with all its misrepresentations and insinuations would probably have been a manna and given a good food and drink and my honourable friend would have thus supplied that meat and drink to the orators assembled in Calcutta: Therefore, I suggest to him that when he is writing the book he had better complete it and when another suitable opportunity occurs either in Delhi or Lucknow or Bombay or Calcusta or somewhere my honourable friend might go there and have a ready sale for that precious volume of his speeches which he has prepared.

I now come back to the honourable mover of this amendment. it that he has become wiser during the course of the day. He started by claiming travelling allowance at first class Government servants' rates, that is to say he wanted the status of the honourable members of this House to be reduced. I deliberately use that word to be reduced to the scale of first class Government servants. We all know that all this tall talk about the status and economy is pure moonshine. A first class Government servant gets a first class fare and a half and that is what my houourable friend intended. But when he was told and he saw that honourable members would not accept that, then came the Nawab of Chhatari to his rescue with another big smokescreen and he said that I am putting before you a very small amendment; my amendment to the amendment is "rate admissible to Hon'ble Ministers." This has been accepted by the honourable mover. Now no one has said what is the rate admissible to Ministers? Is the House going to lay down any rate admissible to the Ministers? I say that there is no rate admissible to Ministers. Ministers are entitled to travel in third class and if exigencies of public service require they are entitled to go by aeroplane at public expense. They are even entitled to have a special train; they are entitled to have a third class, second class or even a first class carriage. Now you ask us to enact that travelling allowance for the journeys performed by rail or road shall be at the rate allowed to the Ministers. Now, what is the precise meaning of this? If Ministers are entitled to reserve a carriage is it suggested that this House is going to enact that members should also be entitled to reserve a carriage? The Nawab of Chhatari says we do not want a reserve carriage, we do not want a first class carriage, but what we want is the class of carriage or the class of compartment which we may reserve. If that is the idea how will it be possible for the Accountant General or the Auditor General to pass their Bills? That is the genesis, Sir, of this precious amendment. Yesterday, when I heard the speeches I said to my honourable friend Mr. Lari that the speech that he made was very persuasive and deceptive but the language that he employed was entirely of a different description. Then I do not see here just now the honourable member from Bareilly. I was given a sermon by that gentleman. He said that the man who imputes bad motives is an evil intentioned man himself. Very well, that is another virtue which was uttered. But the question is you talk of economy and you begin by claiming travelling expense at the rate of one and a half first class fare. This is a very good idea of economy. The speech that you deliver and which is printed in the newspapers and in the Urdu newspapers you can go and talk about that in the public that here we have delivered all these wonderful speeches. But what about the amendment which will be defeated? No body will read it. The amendment was entirely of different description. My suggestion is that this Bill deals with one particular matter, namely the rate of travelling allowance to which the honourable members think that in the public interest they. should limit themselves. As to what the Ministers are getting by executive order and what they should get by executive order and how they should limit themselves are matters of entirely different decription. These should be left to the good sense of the Ministers and as I venture to

[The Hon'ble the Minister of Justice]

say if the Ministers are rapacious and are greedy and if the Ministers think that they should travel in comfort and not go about as I have been going about during the last four days, eating the dust of the two districts, travelling in the hot wind, becoming ill myself, do you think that thev are going about making money and becoming extravagant. Well, the procedure is open to you to bring in a vote of censure or to move a resolution or to bring a motion of adjournment if you are opposed to that policy. Whenever there is a budget you can do this at that time. You get so many occasions to do this with as much eloquence as is possible. So far as the fire works is concerned my honourable friend Sir Jwala P. Srivastava spoke about pyrotechnics. I associate fire works with the same gentleman opposite because they all end in smoke and they all end in invective. I, therefore, suggest that the amendment which is before you should not be accepted by honourable members for many reasons. Firstly, it is entirely irrelevant, secondly it is indefinite, thirdly it is vague and fourthly it can never be given effect to. It was said that we have got a desire to maintain the status and dignity of the members of this The status and dignity do not depend upon how the Hon'ble Ministers travel. Suppose the Ministers travel in first class and suppose the honourable members who are held in great esteem by the public outside propose to travel in third class, would that in any way lessen the respect in which they are held in the public. Travelling has got nothing to do with public respect and public esteem. Then the argument that has been advanced was inconsistent with each other. It was not said that you should travel inter. class or third class or that the Ministers also should be compelled to travel in inter class or third class. But it was said that the Ministers travel in higher class therefore members should also travel in higher class. Would that result in economy? I quite understand honourable members saying we are going to pass this Bill as it stands and ask that members should only be allowed travelling allowance at the rate of double inter. class and I think next day we will come forward with a resolution or question or any other legitimate procedure to compel the Ministers to follow the lead that we have given under this That I quite understand, but here exactly it is the other way. think that the Ministers are so perverse that they will not give up second Throughout you are also talking of the economy and suffering of the cultivators and all that clap trap. While talking of that you also in a roundabout way tried to secure the travelling allowance at a rate which will be far expensive and which will cost a large sum of money to the public tax-payer. Sir, I was very much amused with the sanctimonious and pious talk about freedom of speech and freedom of conscience. My honourable friend said here is the dictatorship, here is the party loyalty and smothering of the private conscience and they were absolutely free and independent as members owing no allegiance to any party. We can vote as we like on any particular occasion and there is no question of party loyalty. Particularly my honourable friends have a claim that in the whole of this House so far as that side is concerned, they were able to discover one man who had the courage to speak for them. I am very glad that they have discovered at least one honourable member on our side whom they think as reasonable. I shall only wait for two months and in the month of July and August when we have other discussions relating to far more important matters then I shall see what value they attach to the opinions expressed

and measures advocated by the honourable gentleman. Because if this new born affection lasts till three months, I shall be happy indeed and then I might consider the propriety of bringing in an amending Act in order to give effect to the. . . . .

A Member: I am sailing in the same boat.

The Hon'ble the Minister of Justice: All right. I will express my perfect admiration for the new born companion that he had discovered and I only wonder how long that companionship will last and I do not want to detain the House any further and I oppose both the amendments, one which has been given up and the other which has been adopted.

(During the course of the above speech the Hon'ble the Speaker took the Chair at 4.25 p.m.)

The Hon'ble the Speaker: The question is that in lines 2, 3 and 4 of sub-clause (1) of clause 2 for the words of two interestings fares, and in case of a railway having no interestance accommodation two third class fares the words admissible to Hon'ble Ministers be substituted.

The question was put and negatived, the House having divided as follows:

Ayes 25

Aizaz Rasul
Akhtar Hasan Khan.
Aziz Ahmad. Khan.
Bhawani
Biseshwar Dayal Seth, Raja.
Hasan All Khan.
Hyder Husain.
Imtiaz Ahmad, Khan Bahadur Shaikh
Muhammad.
Jafar Hasan Khan.
Karimul Raza Khan.
Khalil-ud-din Ahmad, Khan Bahadur
Shaikh
Liaquat Ali Khan, Nawabzada Muhammad.

Mubashir Husain Kidwai.
Muhammad Ekram Khan.
Muhammad Hasan, Khan Sahib.
Muhammad Ishaq Khan.
Muhammad Mehdi, Raja.
Muhammad Raza Khan, Khan Bahadur.
Munfait Ali.
Nafsul Hasan.
Rafiuddin Ahmad.
Sultan Alam Khan, Khan Bahadur Lleuteoant M.
Tahir Husain.
Zahiruddin, Faruki.
Zahirul Hasnain Lari.

Noes 110

Abdul Hakeem. Achal Singh. Ajit Prasad Jain. Ansuya Prasad Bahuguna. Atma Ram Govind Kher. Badan Singh. Balwant Singh, Bansgopal. Bhagwan Din Misra. Bhagwat Narayan Bhargava. Bhim Sen Bihari Lal. Birbal Singh. Bireshwar Singh Chaudri, Buddhu Singh. Chandra Bhann Gupta. Charan Singh. Chatterji, S. C. Chet Ram. Ohheda Lai Gupta. Dau Dayal Khanna. Dayal Das. Deo Narayan Bhartiya. Dwatka Prasad.

Gajadhar Prasad. Gopi Nath Brivastava. Govind Ballabh Pant, The Hon'ble Shri. Hari, Hari Prasad Tamta. Harnath Prasad. Hoti Lal A arwala. Hukum Singh. Husain Zaheer, Dr. S. Indradeo Tripathi, Pandit. Ighal Ahmad Khan Sohail. Jagannath Prasad Agarwal. Jagan Prasad Rawal. Jagmohan Singh Negi. Jata Shankar Shukla. Jawaharlal, Dr. Jiva Lal. Jugal Kishore. Jwala Prasad Jigyasu. Kailas Nath Katju, The Hon'ble Dr. Karan Singh Kane. Kashi Prasad Rai. Keshav Gupta.

Khub Singh. Khushi Ram Kushwaqt Rai. Krishna Chandra. Krishnanand Nath Khare Krishna Nath Kaul. Lakhan Das Jatav. Lakshmi Devis Lakshmi Shankar Bajpai. Lal Bahadur Shastri. Lal Bihari Tandon. Lotan. Malkhan Singh. Manak Singh, Manni Lal Pandey. Mijaji Lal. Muhammad Ibrahim, The Hon'ble Hafiz. Muhammad Suleman Ausari. Mukerjee, B. K. Murari Lal, Dr. Narendra Deva. Phool Singh. Prithivi Raj Singh. Prakashvati Sud. Prayag Dhwaj Singh. Purna masi Pyare Lal Sharma. Radha Mohan Singh. Rafi Ahmad Kidwai, The Hon'ble Mr. Raghunath Vinayak Dhulekar. Raghuvansh Narayan Singb. Raja Ram Shastri.

Ram Chandra Paliwal. Ram Charitra Ram Dbari Pande. Rameshwar Dayal. Ram Kumar Shastri. Ram Naresh Singh. Ram Prasad Tamta. Ram Saran. Ram Sarup Gupta. Rukum Singh. Sadho Singh. Saiduddin Ahmad, Khan Bahadur Shaikh Sampurannand, The Hon'ble Shri. Shanti Swarup. Shatrughan Singh. Sheo Dyal Upadhya. Shibban Lal Saksena Shiva Ram Duvedi Vaid. Shunitidevi Mittra. Sinhasan Singh. Sita Ram Shukla Sita Ram Asthana Sunderlal Gupta, Buraj Prasad Avasthi. Surya Narayan Singh. Todar Singh Tomar. Venkatesh Narayan Tivary. Vidyavati Rathor. Vijai Lakshmi Pandit, The Hon ble Mrs. Vishwanath Prasad. Yajna Narayan Upadhyaya.

THE SHALL SHE SHE SHE

The Hon'ble the Speaker: I suppose Mr. Lari does not want to put his amendment to the vote.

Mr. Zahirul Hasnain Lari: That was merged into this amendment.

The Hon'ble the Speaker: There is no question of your amendment being merged in the other amendment. (After a pause) I shall now put it to the vote. The question is that in lines 2, 3 and 4 of sub-clause (i) of clause (2) the words "admissible to first class Government servants" be substituted for the words "of two inter. class fares, and in case of a railway having no inter class accommodation two third class fares".

The question was put and negatived.

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 2 as amended by the Select Committee form part of the Bill,

The question was put and agreed to.

Clause 3

3. Every member of the United Provinces Legislative Assembly or of the Legislative Council who does not hold the office of Minister, Speaker, President, or Parliamentary Secretary shall be entitled to receive, in addition to the travelling allowance and daily allowance referred to in section 2, a salary of rupees seventy-five per mensem; Provided that such salary shall be liable to such deduction for continued absence or other cause as may be provided in the rules made by the Provincial Government in this behalf.

Mr. Zahirul Hasnain Lari: Sir, I move that in lines 7 to 10 (now printed as lines 5 to 8) the words "provided that such salary shall be liable to such deduction for continued absence or other cause as may be provided in the rules made by the Provincial Government in this behalf"

may be deleted. After experience in regard to my first amendment I thought it prudent not to move certain amendments but this amendment I am moving with a view to bring the legislation in these provinces in line with the legislation passed by the Madras Assembly and the Bombay Assembly. This amendment aims at giving effect to the intention of the framers of the laws in those two provinces. The idea, Sir, of this proviso is that if any member be absent a certain deduction shall be made in the salary. I think that there is a definite distinction between the two things, firstly daily allowance and secondly salary. In former days the duties of a member of the Assembly were confined to the House. They bothered very little about the electorate but with the inauguration of the provincial antonomy and responsible Government is was clear that the main duties of a member of the Assembly lay in the villages and outside the House. It has been aimed to create such a class of persons who would be able to devote their time and energies entirely and if not possible at least mainly to the duties outside the House. The member's function thus in this House lies in educating the electorate rather than attending the Assembly. Therefore, the framers of the Government of India Act lay down that the members shall be entitled in the first place to a salary and in the second place to daily allowance. The idea of salary arose not with a view to giving any remuneration for attendance but with a view to enabling the member to do his work in the masses and carry on propaganda. On the other hand, this proviso means that the main function of the member is to attend the Assembly. If he is absent his salary is going to be cut. This means two things, firstly that the member has primarily to discharge his duties in this House and secondly that he should neglect his duties outside the House. My submission would be that this in the present circumstances is not a tenable This should be the aim of the House to give such a salary to members that they may devote their energies to public work and therefore in the Bombay legislature as well as in the Madras legislature when the Congress party of these two presidencies introduced legislation regarding this matter they had no such proviso. I have with me, Sir, the Madras Act. It is Madras Act IX of 1937. It says that every member of the Legislative Assembly or Legislative Council who does not hold any of the offices referred to in section 2, etc. shall be entitled to receive a salary of Rs.75 per mensem. There is no such proviso there and the same is the case so far as Bombay is concerned. As the Hon'ble Minister of Justice said yesterday in this House, we have to be guided in these matters by what the Congress Governments are doing elsewhere, He said in this connexion that the travelling allowance of double inter. class is higher than the travelling allowance admissible to members in Bombay and other provinces. Now relying on the same argument of the Hon'ble Minister of Justice I have moved this amendment. This amendment is in perfect consonance with the idea of salary and is calculated to enable members to carry out their duties to the electorates outside the House. There will be circumstances in which it will be necessary for him to carry out his duties to his constituencies. Suppose, for instance, there is a riot at Allahabad. Now it will be the duty of the member from that constituency to be away from the House and be doing work at his constituency. My submission is that we should rely on party discipline for enforcing attendance in this House, the members of

[The Hon'ble the Minister of Justice.]

this House are not dumb driven cattle and a loss of Rs. 2 or Rs. 3 should not compel them to attend the sittings of this House when there is more urgent work for them to be done in their constituencies. We must assume that every member is a responsible member and should know where his attendance is of greater utility at a particular date. Therefore, my submission is that the adding of this proviso means that we are not prepared to rely on the good sense of the honourable member and so we want to enforce his attendance at the sittings of Assembly by means of such proviso. This is not very complimentary to the honourable members and, therefore, I have moved an amendment that this proviso be deleted and, I hope the Hon'ble Minister of Justice will accept my motion.

The Hon'ble the Minister of Justice: My honourable friend has made a lengthy speech and has quoted scripture in the shape of an Act passed in another province. He was just half-an-hour ago quoting a passage from Hitler's book in which the dumb driven cattle were being denounced and democratic institutions were being denounced, and party discipline was being denounced and something like that, and therefore, he said, party discipline should not be allowed to prevail in this House.

Mr. Zahirul Hasnain Lari: I never said that.

The Hon'ble the Minister of Justice: Very well, then I withdraw It is very difficult to remember, but I think my honourable friend has changed so rapidly. Now, Sir, my honourable friend says that the primary object of a salary is to provide a salary to do public work. My submission is that when honourable members are elected to this House then the electorate supposes, and is entitled to assume, that honourable members will go and serve when the House is sitting. The House will only be sitting about four months or, say, five months in the year and so there are seven months which they can spend outside the House. Seven mouths, I submit, is a very long period to serve your electorate and the constituency, but when the House is sitting then the interests of the province as a whole have to be watched and have to be protected and contributions have to be made to discussions in the House. My honourable friend said that we must rely on the good sense of the honourable members and not enforce attendance of members at the sittings of the House in the interests of party discipline. I heartily agree with him. but what about the independent gentlemen like the honourable member who said that he had no party ties at all.

Mr. Zahirul Hasnain Lari: I never said that.

The Hon'ble the Minister of Justice: I thought he said that he wanted freedom of conscience and liberty of vote.

Mr. Zahirul Hasnain Lari: May I say that party discipline is incompatible with freedom of conscience?

The Hon'ble the Minister of Justice: Very well, Sir, then freedom of conscience is not possible when one is bound by party discipline. I will not pursue the subject any more. But I think that in the interests of the public and in the interests of public revenue it is desirable that honourable members should agree with the local Government to provide that if there is a continued absence without sufficient cause on the part of a member then his pay should be liable to a deduction. The honourable members would see that the rule does not say that there is bound to be a particular

deduction. It only says that provision should be made in the rules in this behalf by the local Government. Now it is quite possible that cases which are really good excuses for non-attendance would be provided for by the rules themselves. My honourable friend just now referred to a case of an unhappy communal riot which may prevent an honourable member from attending the sittings of the Assembly for a length of time. We can provide for that and similar other cases in the rules themselves and, therefore, I say that if there is no excuse—supposing we had a case this morning of a lady member who has not attended for the last two months then it would be difficult to say that she was doing any public work or anything of that sort-and no justification, it is desirable that there should be a liability to a deduction from the salary is really in lieu of allowances - allowances of Rs.10 a day-and the salary is a consolidated allowance; and if there is no attendance for a length of time without sufficient justification then I submit that it is reasonable that there should be some provision made to prevent such a contingency. My honourable friend has referred to the Bombay and Madras Acts. It may be that this aspect of the matter escaped the attention of the legislatures there. Anyway, I suggest that the provision that we have made is both wise and expedient and therefore should be retained. I am, therefore, unable to accept the motion made.

مولوی کریم الرضا خاس — جناب والا – آب تک تو میں یہ سبجھتا تھا که ممبر صاحبان یہ کچھه فحمدراریاں هوتی هیں اور ولا ایے سمجھے تھے اور ولا چاھتے تھے که جہاں تک هوسکے اِس هاؤس میں آئیں اور اُس کے مباحث میں حصه لیس اور کنچهه نه کنچهه کام کریں – لیکن آج یہه معلوم هوا که هم اوگوں کی ذمه داریاں اسکولوں کے استودنتس (students) سے زیادلا نہیں هیں – بالاتحاظ کسی خاص وجهه کے استودنتس (authorities) سے زیادلا نہیں هیں – بالاتحاظ کسی خاص وجهه کے پرتیکی که ولا وزارت کے سامنے یا اتھار ٹیز (authorities) کے سامنے ایکسپلینیشن پرتیکی که ولا وزارت کے سامنے یا اتھار ٹیز (authorities) کے سامنے ایکسپلینیشن موسکتی هے میں اُن کی غیرحاض ہی کی کیا رجمه موسکتی هے – میں سمجھتا هوں که یہه چیز جو هم سے طلب کی جارهی هے نہایت غلط هے – خود گورنمنت کو اِس بات کا آندازلا هونا چاھیئے که ممبران کو اِس هاؤس کی اتنی هی ذمه داریاں هیں جتنی کہ خود همارے وزرا کو – میں سمجھتا هوں کہ یہه غیرحاض کو اِس میں حصه لینا چاھیئے – اِس لیئے میں تو هم اینا فرض سمجھتے هیں فوائض کا احساس کے آئے هیں اور یہه سمجھتے هیں که جہاں تک هوسکے هم کو اُس میں حصه لینا چاھیئے – اِس لیئے میں سمجھتا هوں که یہه غیرحاض ی

Maulvi Karimur Raza Khan: मौलवी करीमुर रजा खां:

जनाब वाला—अब तक तो मैं यह समझता था कि मेम्बर साहबान पर कुछ जिम्मेदारियां होती हैं और वह उसे समझते थे और वह चाहते थे कि जहां तक हो सके इस हाउस में आयें और उसके मुबाहिसे में हिस्सा लें और कुछ न कुछ काम करें, लेकिन आज यह मालूम हुआ कि हम लोगों की जिम्मेदारियां स्कूलों के स्टूडेन्ट्स (students) से ज्यादा नहीं हैं। बिला [Maulvi Karimur Raza Khan]

लिहाज किसी खास वजह के आनरेबुल मेम्बर साहबान इस हाउस के ग़ैर जिम्मेदार होंगे और इस बात की जरूरत पड़ेगी कि वह वजारत के सामने या अथोरिटीज (authorities) के सामने एक्सप्लेनेशन (explanation) दें कि किसी खास दिन में उनकी ग़ैरहाजिरी की क्या वजह हो सकती हैं। में समझता हूं कि यह चीज जो हमसे तलब की जा रही हैं निहायत गलत हैं। खुद गवर्नमेंट को इस बात का अन्दाजा होना चाहिये कि मेम्बरान को इस हाउस की उतनी ही जिम्मेदारियां हैं जितनी कि खुद हमारे वजरा को। में समझता हूं कि हम जो यहां आये हैं तो हम अपना फर्ज समझते हैं, फरायज का एहसास करके आए हैं और यह समझते हैं कि जहां तक हो सके हमको इसमें हिस्सा लेना चाहिये। इसलिये में समझता हूं कि यह ग़ैर हाजिरी का मतालबा किसी हद तक सही नहीं हो सकता हैं।

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: Sir, I do not want to make a speech I only want to ask two questions at this stage, as we are now talking about the salaries. Is the Government quite sure that this provision of salary does not contravene section 69 (1) (a) of the Government of India Act?

The Hon'ble the Minister of Justice: The proviso or the section itself?

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: Section 69 (1) (a).

That is no. 1 question. No. 2 question is whether this salary which the members would be getting would be permitted by the High Court to be drawn by the lawyers and whether it would be permitted by universities to be drawn by their whole-time servants? This would be a salary, would it be permissible for lawyers and other whole-time servants of public bodies to draw?

The Hon'ble the Minister of Justice: A lawyer is not a whole-time servant of any body; there should be no difficulty in his drawing this consolidated allowance or salary. So is the case with university servants. There should be no difficulty if the professor is permitted to become a member of the legislature then he is also entitled to draw the allowance and this salary is nothing but a consolidated allowance.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: I only wanted to know if the Government bad thought of that point.

The Hon'ble the Minister of Justice: I thought that the honourable member was going to speak on the amendment itself.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: No.

Shri Bhagwat Narayan Bhargava: May I draw the attention of the Hon'ble Minister to the rules of the High Court which he referred to this morning in reply to my question that practicing lawyers cannot draw any fixed monthly salary without the permission of the High Court.

The Hon'ble the Minister of Justice: I think it was only related to business or trade, but if it is otherwise we shall apply to the High Court to see that the rules are changed.

Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Will not the members be regarded as Government servants?

The Hon'ble the Minister of Justice: No member of the legislature can be said to be a Government servant.

Mr. Zahirul Hasnain Lari: Mr. Speaker, in reply I have to remind the Hon'ble the Minister of Justice about a certain talk I had with him regarding the question that whether absence shall be excused for certain reasons, it was the Hon'ble Minister. . .

The Hon'ble the Minister of Justice: Is the honourable member entitled to refer to conversation in the Select Committee.

Mr. Zahirul Hasnain Lari: There was no meeting of the Select Committee, there was no quorum.

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, on a point of principle—is it proper to refer to private conversation, on the floor of this House?

Mr. Zahirul Hasnain Lari: Sir, I just want to know if there is no quorum and no meeting is held and the persons sitting have certain conversation then is it not permissible for a member to refer to that talk?

The Hon'ble the Speaker: You cannot prevent a member from bringing in any relevant matter in his speech but ordinarily one expects that you would not quote conversations of that kind.

Mr. Zahirul Hasnain Lari: Because the Hon'ble the Minister of Justice has taken even a technical objection I would not refer to it.

The one point that he raised is that in the rules it may be provided that if there is adequate ground of absence then that absence should be excused. My submission would be that it is both embarrassing to the Hon'ble the Minister of Justice as well as humiliating to the person who wants to be excused. It is embarrassing because there will be a plethora of applications from members who will approach him and naturally he will be in an embarrassing position to refuse or accept them, May be, that party considerations weigh with him. In the second place I think it does not befit a member of this House to be a suppliant to an individual, however highly placed he may be, with a request that his absence may be excused and a petty sum of Rs.2 or Rs.2-8 be given to him, and secondly, Sir, my submission would be that I objected to it on principle. The very significance of giving salary to members of this House assumes that they have to discharge duties outside this House, otherwise there was no necessity of having a salary; there could be daily allowance and that is all it used to be. Therefore my primary objection is that this proviso is not only objectionable in principle but will be highly prejudicial in practice if the further provise which the Hon'ble Minister wants to add is inserted in the rules.

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, I would endeavour to meet the point that has been raised by inserting in the rules that no certificate of any outside authority in the nature of a medical certificate or something like that would be necessary. A mere statement by the honourable member that he was prevented from attending the House because of illness or because he was doing some public work of a said nature in his constituency would be quite sufficient to allow him to draw his full salary, but we do want some check or other in order to prevent non-attendance for continued periods without any reason whatever, I suggest that a provision in the rules that a certificate by the honograble member himself would be quite sufficient, would meet the necessivies of the situation, and will take away the main ground of objection by the honourable member. The rules might provide that for the absence say of

[Shri Phool Singh]

four or of seven days because of his illness or illness in the family a certificate by the honourable member himself would serve the purpose. The point of principle that has been raised has already been dealt with by me. I have said that when the House is sitting then to my comprehension the primary duty of honourable members is to serve the province and serve the constituency by taking part in the debates here.

The Hon'ble the Speaker: The question is that in line, 7 to 10 now printed as line 5 to 8 of clause 3, the words "Provided that such [salary shall be liable to such deduction for continued absence or other cause as may be provided in the rules made by the Provincial Government in this behalf" be deleted.

The question was put and negatived.

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 3 form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

Clause 4

4. Nothing in this Act shall prevent a member of the United Pro-Saving of other salaries and allowances. vinces Legislature from drawing any other salary or allowances or pension in addition to the salaries or allowances to which he may be entitled under this Act.

The Hon'ble the Speaker: There is no amendment to this clause. The question is that clause 4 form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

Clause 5

- 5. The Provincial Government shall make rules: Yower to make rule.
  - (a) to prescribe the periods during which, and the conditions under which, daily allowance may be drawn and the circumstances under which such allowances may be withheld;

(b) to fix the rates of daily allowance;

(c) to prescribe the conditions under which and the journeys for which travelling allowance may be claimed; and

(d) generally for carrying out the purposes of this Act.

The Hon'ble the Speaker: There is no amendment to this clause. The question is that clause 5, as amended by the Select Committee, form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

Clause 1

- 1. (1) This Act may be called the United Provinces Legislative Chambers (Members' Emoluments) Act, 1938, mencement.
  - (2) It shall come into force on

, 1938.

Mr. Zahirul Hasnain Lari: Sir. I beg to move that in clause 1(2), the words "1st May" be added after the word "on".

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, I have no objection to this amendment.

The Hon'ble the Speaker: The question is that in clause 1(2), the words "1st May" be added after the word "on".

Mr. Zahirul Hasnain Lari: The Hon'ble the Minister is agreeable to change "1st May" into "15th of May", because by that time. . .

The Hon'ble the Speaker: I have nothing to do with any agreement between you and the Hon'ble the Minister.

The question was put and negatived, the House having divided as follows—

Ayes 22

Aizaz Rasul.

Aziz Ahmad Khan.

Charan Singh.

Hasan Ali Khan.

Hyder Husain.

Jatar Hasan Khan.

Khalil-ud-din Ahmad, Khan Bahadar.

Khushi Ram.

Liaqat Ali Khap, Nawabzada Muhammad.

Mubashir Husain Kidwei.

Muhammad Ekram Khan.

Muhammad Hasan, Khan Sahib.

Muhammad Ishaq Khan.
Munfait Ali.
Nafisul Hasan.
Prayag Dhwaj Singh.
Rafuddin Ahmad.
Sinhasan Singh.
Sultan Alam Khan, Khan Bahadnr Lieutenant.
Tahic Husain.
Zahiruddin Faruki.
Zahirul Hasnain Lari.

Noes 74

Abdul Hakeem. Achal Slugb. Ajit Prasad Jain. Ansuya Prasad Bahuguna. Badan Singh. Bhagwan Din Misra. Bhagwat Narayan Bhargava. Bhim Sen. Bihari Lal. Bireshwar Singh Chaudhri. Chet Ram. Ohheda Lal Gupta. Dayal Das. Deo Narayan Bhartiya. Dwarka Prasad-Gajadhar Prasad. Gopi Nath Srivastava. Govind Ballabh Pant, The Hon' ble Shri. Hari. Harnath Prasad. Hukum Singh. Jagan Prasad Rawat. Jagmohan Singh Negi. Jawaharlal. Jiva Lal, Jugal Kishore. Jwala Prasad Jigyasu. Karan Singh Kane. Keshava Gupta. Krishna Chandra, Lakshmi Shankar Bajpai. Lal Bahadur Shastri. Lal Bihari Tandon. Malkhan Singh. Mangat Singh. Manni Lei Pandey. Mijaji Lei.

Moban Lal Gautam. Muhammad Ibrahim, The Hon'ble Hafiz. Mukerjee, B. K. Prithivi Raj Singh. Prakashvati Sud. Purnamasi. Pyare Lal Sharma. Rafi Ahmad Kidwai, The Hon'ble Mr. Raghevandra Pratap Singh. Raghuvansh Narayan Singh. Raja Ram Shastri. Ram Chand Paliwal. Ram Charitra, Ram Dhari Pande. Rameshwar Dayal. Ram Kumar Shastri. Ram Naresh Singh. Ram Prasad Tamta. Ram Sarup Gupta. Rukum Singh Rather. Sadho Singh. Saiduddin Ahmad. Sampurnanand, the Hon'ble Shri. Shanti Swarup. Shatrughan Singh. Shibban Lal Baksena. Shiva Ram Duvedi Vaid. Shunitidevi Mittra. Sita Ram Shukla. Sita Ram Asthana. Sunderlal Gupta. Suraj Prasad Avasthi. Todar Singh Tomar. Venkatesh Narayan Tivary. Vidyavati Rathor. Vishwanath Prasad **เร็มแล้ว** อสราช Yajna Narayan Upadhyaya.

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 1 form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

PREAMBLE

Whereas it is expedient to fix the salaries and allowances of members Preamble. of the United Provinces Legislative Chambers;

It is hereby enacted as follows:

The Hon'ble the Speaker: The question is that the Preamble form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, I beg to move that the United Provinces Legislative Chambers (Members' Emoluments) Bill be passed.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Sir, I beg to move that the passing of the Bill be postponed as it will take much time and many of the members will participate in the discussions in the third reading of the Bill and it is a very important matter.

The Honble the Speaker: If that is the sense of the House I shall adjourn.

The Hon'ble the Minister of Justice: May I point out one thing to the honourable member that he was labouring under a mistake? He is not objecting to the passing of the Emoluments Bill.

The Hon'ble the Speaker: No amendments so far as I can see have been accepted. There is nothing in the rules preventing this Bill being considered this evening.

The motion before the House is that this Bill be passed.

Nawabzada Muhammad Liaquat Ali Khan: Sir, I rise to oppose the motion which has been moved by the Hon'ble the Minister of Justice. There were two very reasonable and modest amendments moved by my honourable friend on my right to this Bill, but both of them were rejected by the Government and their supporters. As regards the third amendment, the exhibition that the House saw today would ever remain a very amusing incident in the annals of this Assembly. The Hon'ble the Minister of Justice accepted the amendment which was moved by Mr. Lari and when the time came for voting it was voted down by the Government and their supporters. This, I am right in saying, is the first instance of its kind that has happened in any responsible legislature. Sir, when a Government Bill is brought forward before this House, there cannot be any question of there being any difference of opinion between the supporters of the Government and the Government themselves. If the Hon'ble the Minister had been a Minister in some country where parliamentary system of Government was not made a farce like it was done a moment ago, he would have been forced to resign the office which he was holding.

The Hon'ble the Minister for Revenue, says "Hear! Hear!" I am glad to say, he is in agreement with me. The Hon'ble the Minister of Justice says "Hear! Hear!" Sir, if I was to take notice of all the utterances of the Hon'ble the Minister of Justice I would probably have to go on speaking for hours. I purposely avoided referring to something which

he said earlier in the dehate. One of the amendments that was moved by Mr. Lari was really an amendment which should have heen accepted by the Government. But it seems to me that all the wisdom of all the Congress Ministers all over the country is centred over there. The Congress Ministry in Madras, according to the Hon'ble Minister, never think about their legislation; the Congress Ministry in Bombay is no better; but it is this wonderful Ministry of ours that thinks of every thing! When my honourable friend quoted the Madras Bill and the Bombay Bill where no restrictions or conditions are laid down as regards the salary of the members the Hon'ble Minister said it perhaps escaped their notice. I do not agree with him. Those Ministers had more respect for the members of the legislature than the Minister over here. It is an insult to a member of the House to suggest that if he does not attend any meeting of the Legislature, he must come forward with an application like a peon or a chaprasi that so many days' salary many be allowed to him. None of the honourable members wanted salary here. Why don't the Government continue with the present system of daily allowance? I submit that it is derogatory for a member of the House to be told that if you absent yourself for some reason or other you must give in writing your reasons for your absence, or otherwise your salary will be cut. I should have thought that the Government would have been only too glad to accept an amendment of this kind. But I regret to say that the Hon'ble the Minister of Justice did not think that there was any reason for this amendment. Not only that but he did not feel that it was derogatory to the dignity of the members that such a provision should find place in this legislation. I very much doubt if he would have thought the same if he had been occupying these benches and had been one of the members of this House. I am sure he would have made a most vehement speech against this provision which finds a place in this Bill. Sir, I oppose this Bill because I feel that in passing it in the form in which it is before the House, it is offering an insult to each and every member of the House and I hope that the honourable members will realize that it is not a matter in which the Opposition alone are particularly interested. It is a question for every member of the House to consider whether it is in keeping with the dignity of the honourable members of this House to come forward with a written application to the Minister, or whoever the person may be, and ask him for leave of absence for the days that he is not able to be present in this House. If the Government thought that this was only in the nature of an allowance, then I submit, Sir, it would have been much better if they had continued with the present system of giving daily allowance. I am sure every one would have agreed to it. But when you bring forward a measure and you have it in the form of an Act to give salary to the members and then say that if you absent yourself from any meetings your salary will be cut unless you can satisfy the Hon'ble Minister that your absence was due to some causes over which you had no control, then I submit, Mr. Speaker, that it is most insulting. This is one of the most insulting Bills that is moved to be passed by the honourable members of this House. With these words I oppose the motion which has been moved by the Hon'ble the Minister of Justice.

Qazi Muhammad Adil Abbasi: Sir, I rise to oppose this Bill. When I went through this Bill then at that very time I formed the idea that

[Qazi Muhammad Adil Abbasi.]

I could not support this Bill as it was an insult to every member of this House and, therefore, Sir, I with one other member on this side, who is unfortunately because of the delay, not present here at this time, that is Mr. Chatterji, decided to oppose the third reading of this Bill. It was for this reason. Sir, that I did not table any amendments, because I strongly feel that this is not a Bill which can be amended. This is a Bill which must be ended. This is a bill which should be thrown out and my reasons, Sir, are these. In the first place this Bill degenerates the members of this House to the position of government servants and that matter has been made absolutely clear by the provision that they have to apply when they absent themselves from this House. I think, Sir. there is not a single member in this House who will in dignity make an application to the Hon'ble the Minister of Justice for leave of absence because that will simply amount to asking the Hon'ble Minister for the payment of a few rupees. That will not be in consonance with their rights and privileges as members of this House. That will be only a question of money and is it honourable and is it consistent with the dignity of a member of this House that he should send in an application to any Minister or to any person that he is not in a position to perform the duties inside the Assembly, that he is busy outside or a member of his family is ill or that he himself is ill and that therefore he most submissively prays the Hon'ble the Minister of Justice to pay him the small amount that is due to him for the period of his absence? The second point on which I oppose the Bill is that it affects no economy. If a right mathematical calculation is made no member of this House will get more by the present system than he will be getting on account of this Bill. Every member of this House will be getting Rs.75 per mensen according to this Bill and he will also be getting Rs.3 per day or something more. Besides he will get double inter class as my friend Mr. Lari explains, i.e. second class fare for the journey. In this way a correct calculation will show that the members will be getting more by the present system than they were entitled under the existing rules.

I do not think any honourable member would have raised any objection if the first class fare were reduced to second class and the daily allowance reduced from Rs.10 to some lower figure. With these two amendments the present rules could continue because whatever may be said in favour of this Bill, it cannot take away the idea that members are getting a salary, not as a matter of fact an allowance but as pay, for the service that they perform on the floor of this House. I say, Sir, that it is most insulting and derogatory to the position and prestige of every member of this House. It was on account of this reason and not on account of the fact that I wanted that the members should occupy the same position as Ministers, not on account of the fact that I wanted the Bill to come into effect on the 1st of May, and not on the 1st of July, that I oppose this Bill. I strongly feel that a member of this House should be a servant of the public and that he should be responsible to himself, to his own conscience and to nobody else. When he gets travelling allowance and daily allowance, he only gets his expenses which he incurs. It is not pay. But if you are going to fix a salary then you are going to reduce that position and to degenerate it to that of a Government servant. With these words I oppose the passing of this Bill.

سید حسن علی خاں ۔۔ : العدم سح سد الحد یہ علی خاں ۔ واقعہ یہ عناب والا ۔ میں اس بل کی مخالفت کے لیئے کھڑا ہوا ہوں ۔ واقعہ یہ عناب والا ۔ میں اس بل کی مخالفت کے لیئے کھڑا ہوا ہوں ، بنچے۔۔ز هے که ممبران اسمبلی کی یہم بہت بڑی توهین هے که تویزری بنچرز (Treasury benches) سے کئی ایسے بل آئے که جن سے ان کی هنک هو۔ ایکن اِکانومی جو اِس ایوان کے ممبران کی باعث ذالت هـو یا اُن کی باعث تو هين هُو مين أس سے بالكل مضالفت كونا چاهنا هوں - ٧٥ روبيم ماهانه يا اِس سے کُم کا سوال کَرئی نہیں ہے ۔ بلکہ سوال ہے پوسٹیج (prestige) کا ۔ مم لوگوں کے وقار کا _ آس ایوان کے تریقیشن (tradition) کا _ اب تک یہم وها في كه ممبران آزاد ته كه جُسِ وقت چآهيں وه آئيں اور اسمبلي كي دبيتس ر (debates) میں حصہ لیں ۔ اگر اُن کو کوئی ضروری کام هو یا کوئی ایسی مصرونیت هو جس کی رجم، سے رہ نہ آسکیں تو رہ نہ آئیں ۔ رہ آزاد تھے اپنی ضرورتوں کے پورا کرنے میں ۔ اِس لینہ اگر یہ چیز ردکی جاتی ہے کہ هم آکو سوال کویں که صاحب هم کو چھتی کی ضرورت ہے اور هم ایوان میں حاضوی نہیں دے سکتے هیں تو میں سمجھتا هوں که اِس بے ممبران کے پریویلیج (privilege) پر انکررچمنت (encroachment) هے اور ایسا کرنے سے ممبران كى بالكل توهبن هے - اول تو آنويبل اسپيكم صاحب كا جو طريقه هاؤس كنتُرول (control) کونے کا بھے اس سے میں بڑا خوش هوں ادر مجھکو اسکول لائف (school life) كا لطعب آنے لكا هے كة اس سے هم أوگوں كى اسكول لائف هوگئي هے _ اِس کے علاوہ اگر بہت ہوگا کہ ہماری درحواستیں بھی لائی جائیں اور ہم لوگ جاکر منسئرس کے دروازہ پر گھنتوں کھڑے رھیں اِس کے بعد چپراسی آئے اور پوچھے که کھوں صاحب آپ کس وجهم سے صاحب سے ملنا چاھتے ھیں تو ھم اپنی درخواست میں یہ اکھیں که ظل رجہ سے هم لوگ آنے سے قاصر هیں۔ میں سمجھنا هوں که اس سے ممہران کے آردر زیادتی هوگی اور ممبران کی اِس سے برجی توهین هوگی لهذا جہاں تک اِکانومی کا تعلق هے رہ آپ ضرور کیجیئے۔ لیکن وہ اس طریقے سے کیجیئے جس سے مسبران کا وقار باقی رھے۔ آپ کو خود يهم سمجهنا چاهيئے که آپ ٿريزري بنچز ميں هيں اگر هم اوگ کسي رقت اپنی جگہ آگئے تو آپ کو بھی میرے خیال میں اندا ھی ناگوار اُس وقت گذرے کا جتنا ناگوار ھم کو اس وقت گذر رھا ھے۔ آخر میں میں اپنی تقریر اس شعر پر ختم کرنا چاهتا هوں -

سرم چيند -ون مدبردن کي هے خبر کيا تنهين کيبنت والو تم کو صدمے بھی پہولچتے ھیں تو آرام کے ساتھ،
Syed Hesan Ali Khan: सैयद हसन अली खां:

जनाव वाला में इस बिल की मुखालिफ़त के लिये खड़ा हुआ हूं। वाक्रया यह है कि मेम्बरान एसेम्बली की यह बहुत बड़ी तौहीन ह कि ट्रेजरी बेंचेज (Treasury benches)

[Syed Hasan Ali Khan]

से कई ऐसे बिल आए कि जिनसे उनकी हतक हो, उनकी तजलील हो उनकी जिल्लत हो। हम लोग कांग्रेस पार्टी या कांग्रेस कैबिनेट की उस राय से बिल्कुल मुआफ़िक़ हैं कि इकानोमी (economy) होना चाहिये । लेकिन वह इकानोमी जो इस ऐवान के मेम्बरान की बाइसे जिल्लत हो या उनकी बाइसे तौहीन हो मैं उससे बिल्कुल मुखालिफ़त करना चाहता हं। ७५ रुग्या माहवारी या उससे कम का सवाल कोई नहीं है बल्कि सवाल है प्रेस्टिज (prestige) का, हम लोगों के विकार का, इस ऐवान की ट्रैंडीशन (tradition) का। अब तक यह रहा है कि मेम्बरान आजाद थे कि जिस वक्त चाहें वह आयें और वह असेम्बली की डिबेट्स (debates) में हिस्सा लें। अगर उनको कोई जरूरी काम हो या कोई ऐसी मसरूफियत हो जिसकी वजह से वह न आ सकें तो वह न आयें। वह आज़ाद थे अपनी ज़रूरतों के पूरा करने में। इसलिये अगर यह चीज रोकी जाती है कि हम आकर सवाल करें कि साहब हम को छुट्टी की जरूरत हैं और हम ऐवान में हाजिरी नहीं दे सकते हैं तो मैं समझता हूं कि इससे मेम्बरान के प्रिविलेज (privilege) पर एनकोचमेंट् (encroachment) है और ऐसा करने से मेम्बरान की बिल्कुल तौहीन हैं। अव्वल तो आनरेबुल स्पीकर साहब का जो तरीका हाउस को कन्ट्रोल (control) करने का है उससे में बड़ा खुश हुं और मुझको स्कूल लाइफ़ (school life) का लुत्फ़ आने लगा है। कि इस से हम लोगों की स्कूल लाइफ़ हो गई है। इसके अलावा अगर यह होगा कि हमारी दरख्वास्तें भी लाई जांय और हम लोग जाकर मिनिस्टर्स के दरवाजों पर घंटों खड़ें रहें, इसके बाद च रासी आए और पूछे कि क्यों साहब आप किस वजह से साहब से मिलना चाहते हैं ? तो हम अपनी दरखवास्त में यह लिखें कि फ़लां वजह से हम लोग आने से क़ासिर हैं। ्मैं समझता हं कि इससे मेम्बरान के ऊार ज्यादती होगी और मेम्बरान की इससे बड़ी तौहीन होगो । लिहाजा जहां तक इकानौमी का ताल्लुक़ है वह आप जरूर कीजिए, लेकिन वह इस तरीक से की जिए जिससे मेम्बरान का वकार बाक़ी रहे। आप की खुद यह समझना चाहिये कि आप ट्रेजरी बेंचेज में हैं। अगर हम लोग किसी वक्त आप की जगह आगए तो आप को भी मेरे ख्याल में उतना ही नागवार उस वक्त गुजरेगा जितना नागवार हम को इस वक्त गुजर रहा है। आखिर में मैं अपनी तक़रीर इस शेर पर खत्म करना चाहता हं :--

मेम्बरों की हैं खब्र क्या तुम्हें केबिनेट वालो। तुमको सदमे भी पहुंचे हैं तो आराम के साथ।।

The Hon'ble the Minister of Communications:

آنويبل منستر آف كميونيكيشنس —
جناب والا – اس وقت ايك بحث أميد كے خلاف هاؤس كے اندر پيدا هوگئى
هـ – أس كى نسبت ميں كذارش كونا نهيں چاهتا هوں ليكن ميوے چند دوستوں
نے إس بل (Bill) كو اروز (oppose) كيا – اس سے مبرول كى توهين هـوتى
هـ كه أن كو كسى نسم كى درخواستيں اربنى غيرحاضي كے بابت دينا پويں گى –
جناب والا ممبو صاحبان مجهة كو معاف قر-ائيں گـ جب كه ميں يهه عوض كروں
كه كهنے ميں يهه بات قورز آئي كـه أس إيوان كے مبروان سے يهه نهيں كيا
جاسكتا كه ولا بلا وجهه غيرحاض رهـ اور جن خدمات ير أن كو معور كيا كيا هـ أن خيا هـ أن خيا اس إيوان كے معور كيا كيا هـ إلى خيا اس إلى كو اربوز كيا هـ ميں أن كى خدمت ميں گذارش كروں گا كه كيا ان كے ساته،

اِس ھاؤس میں ایسے صمیر نہیں رہے جنہوں نے ۲ برس میں شاید تین دن حاضري دي هو - ميں أُج يهة عرض كرنا چاهتا هدوں كه آج بهي اِس هاؤس میں آیسے ممہران هیں بدقسمتی سے جن کی نسبت یہ الفاظ کہے جاسکتے هيں - حضور والا - جب چوري كے ايئے قانون بنايا جاتا هے تو يهم پريومشي (presumption) نہیں ہوتا کہ ہر ایک انسان چرری کوتا ہے - جساعت انسانی میں چور بھی ہوتے ہیں جو چوری ضرور کریں گے لہذا اُن سے بچانے کے لیئے چوری کا قانوں بنایا جاتا ہے جو قانوں بنگا کے وہ تسلم آدمیدوں پر یکسان لاگو نہیں ہوتا ہے۔ یہاں کہا جاتا ہے که کسی ممہد. کو اپنی عدم حاضری کی بابت وجبه ظاہر کرنی پرے گی تو اس کے کسی طرح سے یہ معنی نہدیں ہیں که اِس هاؤس کا ہر ایک ممبر بے ایمان ہے۔ لیکن کل کو اگر کوئی ممبر بے ایمان ہے۔ لیکن کل کو اگر کوئی ممبر یہ کرنے لگے که وہ مہینوں غیرحاضر رُھے تو اُس کے خلاف کیا چارہ ھے که وہ برابر ٥٠ روپيه گورننت کے خوانه سے ليما رھے اور اسمبلی کی نشست میں نه آئے -جهان تک درخواست دینه کا سروال سے مجهد کرو خیال هے که ممارے سیکری آری صاحب آٹھ گئے ہوں - ابھی اسپیکر صاحب کے پاس بیاتھ ہوئے تھے ورنہ میں اِسپیکر صاحب کے پاس بیاتھ ہوئے تھے ورنہ میں اِسپیکر صاحب سے عرض کرتا کہ اُن سے دریافت کیا جاتا اور خور میرے قــابل دوسةوں کو معلوم هوگا کـه پنچهلے جــو اجلاس هـوتے رهے هيں أن ميں کیدا ہوتا رہا ہے ۔ جو ممبر صاحب اجلاس میں نہیں آسکتے تھے یعنی اجلاس سے غیرہ ضر هوتے تھے اُن کو ایک لیتر (letter) سیکریتری صاحب کے پاس بھیجما پرتا تها تب همارا تريولنگ الاونس أكتا تها ورنه نهين اكتا تها - أس كو كسى صمير صاحب نے توهین نہیں سمجھا ۔ اصل میں یہی سستم (system) تھا ۔ ایساخاص خالتوں میں اور صرف خاص ضروریات کے ماتحمت ھی کرنا پرتا تھا۔ اس کو یہم سمجهنا که اِس کے فریعم سے معبوال کی توہین کی جاتی ہے یہ کسی حالت ميں بجا نہيں کہا جاسكتا هے اور نه يهم واقعه هے - ميں كهوں كا كه جن صاحبان نے اس کی مخالفت کی ہے آنہوں نے اِس رجبہ سے نہیں کی ہے کے ولا یہم سمجھتے ھیں کے اس کی تے ولا یہم سمجھتے ھیں کے ان کی تے وہیں ہوگی بلکم کچھہ واقعات ایسے پیش آئے جی کی وجهم سے یہم مذاق موگیا که وہ مضالفت کرتے هیں -

مستر محمد اسحاق خان — Mr. Muhmmad Ishaq Khan: بممتى اور مدراس كى منسترى نے كيا كيا - أس كا بهي جواب ديجيئه -The Hon'ble the Minister of Communications:

> آنهيبل منستر آف كميونيكهشنس --اس کا جواب دیا جا چکا ھے -

The Hon'ble the Minister of Communications : आनरेब्ल भिनिस्टर आफ़ कम्युनिकेश्वन्सः

जनाब वाला- इस वक्त एक बहुस उम्मीद के खिलाफ हाउस में पैश हो गई हैं, उसके बनिस्वत में गुजारिश करना नहीं चाहता हूं लेकिन मेरे चन्द दोस्तों ने इस बिल को अपीज (oppose) किया है, इससे मेम्बरों की बौहीत होती है कि उनकी किसी किस्म की [The Hon'ble the Minister of Communications]

दरख्वास्तें अपनी ग़ैर हाजिरी के बाबत देना पड़ेगी। जनाब वाला, मेम्बर साहबान मुझको मआफ़ फरमायेंगे जब कि मैं यह अर्ज करूं कि कहने में यह बात ज़रूर आई कि इस ऐवान के मेम्बरों से यह नहीं कहा जा सकता कि वह बिला वजह ग़ैर हाजिर रहें और जिन खिदमात पर उनका मामर किया गया है उन ख़िदमात को वह अन्जाम नहीं दे सके। लेकिन सब से पहले जिन साहबान ने इस बिल को अपोज किया है मैं उनकी खिदमत में गुजारिश करूंगा कि क्या उनके साथ इस हाउस में ऐसे मेम्बर नहीं रहे जिन्होंने ६ वर्ष में शायद तीन तीन दिन हाजिरी दी हो। में आज अर्ज करना चाहता हूं कि आज भी इस हाउस में ऐसे मेम्बरान है। बदकिस्मती से जिनकी निस्वत यह अल्फ़ाज़ कहे जो सकते हैं। हुज़ूर वाला, जब चोरी के लिये क़ानून बनाया जाता है तो यह प्रीजम्पशन (presumption) नहीं होता कि हर एक इन्सान चोरी करता है। जमाअत इन्सानी में चोर भी होते हैं जो चोरी जरूर करेंगे। लिहाजा इनसे बचाने के लिये चोरी का क़ानन बनाया जाता है। जो क़ानुन बनता है वह तमाम आदिमयों पर एकसां लागू नहीं होता है। यहां कहा जाता है कि किसी मेम्बर को अपनी अदम हाजिरी की बाबत वजह जाहिर करनी पडेगी। तो उसके किसी तरह से यह मानी नहीं हैं कि इस हाउस का हर एक मेम्बर बेईमान है। लेकिन कल को अगर कोई मेम्बर यह कहने लगे कि वह महीनों ग़ैर हाजिर रहे तो उसके खिलाफ़ क्या चारा है कि वह बराबर ७५ रुपया गवर्नमेंट के खजाने से लेता रहे और एसेम्बली की नशिस्त में न आये। जहां तक दरख्वास्त देने का सवाल है मुझको ख्याल है कि हमारे सेक्रेटरी साहब उठ गये हैं, अभी स्पीकर साहब के पास बैठे हुये थे, वरना मैं स्पीकर साहब से अर्ज करता कि उनसे दरियाफ़्त किया जाता, और खुद मेरे काबिल दोस्तों को माल्म होगा कि पिछले जो इजलास होते रहे हैं उनमें क्या होता रहा है जो मेम्बर साहब इजलास में नहीं आ सकते थे, यानी इजलास से गैर हाजिर होते थे, उन्हें एक लेटर (letter) सेकेटरी साहब के पास भेजना पड़ता था, तब हमारा ट्रेविलग एलाउंस लगता था, वरना नहीं -लगता था। उसको किसी मेम्बर साहब ने तौहीन नहीं समझा। असल में यही सिस्टम था ऐसी खास हालतों में और सिर्फ़ खास जरूरियात के मातहत ही करना पड़ता था। उसको यह समझना कि उसके जरिये से मेम्बरान की तौहीन की जाती है, यह किसी हालत में बजा नहीं कहा जा सकता है और न यह वाकया है। मैं कहंगा कि जिन साहबान ने इसकी मुखालिफ़त की है, जिन्होंने इस तरह नहीं की है कि वह यह समझते हैं कि उनकी तौहीन होगी बल्कि कुछ वाक्रयात ऐसे पेश आये जिनकी वजह से यह मजाक हो गया कि वह मुखालिफ़त करते हैं।

Mr. Muhammad Ishaq Khan: मिस्टर मुहम्मद इसहाक खां:

बम्बई और मद्रास की मिनिस्टरी ने क्या किया, उसका भी जवाब दीजिये ?

The Hon'ble the Minister of Communications: आनरेबुल मिनिस्टर आफ कम्युनिकेशन्स:

इसका जवाब दिया जा चुका है।

مولوي عزية احدد خال - بياني ضوب المثل هي كنه كان تسمك مين كوئي جيئز دالي جاتي هي تسووه بهي نسمك من جاتي هي مين ني ديسكها هي كسه همارے وزرا مين بعض حسفوات كا يسبح شميال هي كسه جو آدمي السكي رائد هي اتسفاق نه كرے أنكي شكايت كرے تو أسكي نيت

خال هے وہ بدنیت هے ـ چنانچه میں دیکھتا هـوں که یہ محث جو اتفاًق سے ایک ایسے رزیر صاحب نے فرمائی ہے جو تلام گفتگو سے گریز کرتے ھیں ۔ لیکن وہ بھی اس بدگمانی کا شکار بنگئے کے زبان سے کہا جاتا ہے یا جو الفاظ ادا كيئه جاتے هيں يا جو تقرير كي جاتي هے وہ دلى اور اصلي منشا نهيں ھے ۔ لیکن کوئی دلی منشا تو ضرور ھے جو اظہار کے قابل فہیں ھے کہ اُسے بیان کیا جاسکے _ تو اس کے معنی یہ هوے که جو آدمی اس مضمون کے متعلق ثقاریو کررھے ھیں ان میں دیانتداری نہیں ھے اور یہم دلی منشا چھپا ھوا ھے۔ یہم برے افسوس کی بات ہے کہ کے وئی مخالف اختلاف رائے کرے اور فہرے ہوکو بحيث كرے تو فوراً اسكي ديائتداري پو شبهه كيا جائے _ يهه ذهنيت اتنى بوي هے که اُسنے بہتر سے بہتر آڈمیوں کو بھی اِس نمک کے کان میں ڈال کر نمک بنا

جناب والا _ میں گذارش کونا چاھتا ھوں کہ اس قانون کے پیش کہنے کی کوئی مصلحت نه تھی ۔ اگر اس قانون میں کوئی ایسا منشا هوتا اور گورنمنت کی نگاہ میں کوئی مفاد قومی مضمر ہوتا ۔ یا آس سے حقیقت میں كوئى كمم اخواجات مين هـو سكتى اخراجات گهت سكته تو وزير صاحب اپنى تقریر میں اُسکا اظهار کوتے مگر اُنّهول نے اہتدا سے انتہا تک ایسا نہیں کیا اس لیئے ہمکو زیادہ ضرورت اس قانوں کی معلوم نہیں ہوتی کے بجائے الاونس کے اس طریقہ کو کھوں رکھنا چاھیئے *

Khan Sahib Syed Muhammad Hasan:

خان ماحب سید محمد حسن -

جناب والا مجه معاف کیا جارے کے میں دوران تقریریں میں کہوا هوكر معمل هوا هول _ اس وقت مغرب كي نماز كا وقت هو گيا هـ _ چهه بيج چهـ هیں _ ایادا همکو آجازت بھی جارے که هم نماز پروهیں _ تو اس بحث کو اس رقت کے لیئے ملتوی کردیا جارے - چھھ اور دو آتھ گھنٹے اجلاس کو هو چھے ھين ۔۔

The Hon ble the Speaker :

آنويبل اسپيمو -

میں هاؤس کے هاته میں هون _ (مولوق عزیو احمد خال عی جالب مخاطب كرك فرمايا) آئ اللهي تقرير كو تعلق ختم كونا بهاهد هين يا آيا ا المحتمد المسلم الم

Maulvi Aziz Ahmad Khan : مولوي عويز احمد حال — Maulvi Asiz Ahmad Khan:

کیا آپ نہار نہیں ہوھینگے ؟ A voice from the Congress benches

Maulvi Aziz Ahmad Khan : — صولولي غزايز الحمد خاس

تھار صورا بڑھانگا جب آپ نہضت داندگے نے رقب ضور تنگ ہو جاویکا ۔ میں آپکی معلولیت پر بھروسک کے تا ہوں کہ آپ ایسا نہیں کرینگے ۔

The Hon'ble the Speaker:

آنريبل اسپيمر -

میں ہاؤس کے ممبر صاحبان نے دریافت کرتا ہوں کہ یہم بھے شہر جاری رکھی جارے ۔ یا سوموار پر ملتوی کر دی جارے ۔

Syed Hasan Ali Khan:

سيد حسي علي خاں _

جناب قدرائي صاحب سے فتویل لے لیا جارے _

آنریبل منستر آف ریرینیو --: The Hon'ble the Minister of Revenue اندیبل منستر آف ریرینیو -- اندراض نهیل هے - سوموار کو هو جاریگا -- نماز کا رقت هے مجھے کچھے اعتراض نهیل هے - سوموار کو هو جاریگا

The Hon'ble the Speaker:

آنويبل اسپيمر --

معلوم هوتا هے که دونوں طرف کے ممیران کو تعان هوگیا هے - لهذا میں ملتوي (adjourn) کرتا هوں - چهه بیج کو دس مذت هو چکے هیں - باقی مباحث، سوموار کو هوگا *

Maulvi Aziz Ahmad Khan : मौलवी अजीज अहमद खां:

जनाब वाला—एक पुरानी जर्बुलमसल है कि कान नमक में कोई चीज डाली जाती है तो वह भी नमक बन जाती है। मैंने देखा है हमारे वजरा में बाज हजरात का यह ख्याल है कि जो आदमी उनकी राय से इत्तफ़ाक़ न करे, उनकी शिकायत करे तो उसकी नियत खराब है कि वह बदनियत है। चुनांचे मैं देखता हूं कि यह बहस जो इत्तफ़ाक़ से एक ऐसे वजीर साहब ने फ़रमाई है जो तलख़ गुफ़्तगू से गुरेज करते हैं, लेकिन वह भी इस बदगुमानी का शिकार बन गये कि जबान से जो कहा जाता है या जो अल्फ़ाज अदा किये जाते हैं, या जो तक़रीर की जाती है, वह दिली और असली मंशा नहीं है, लेकिन कोई दिली मन्शा तो जरूर है, जो इजहार के क़ाबिल नहीं है कि उसे बयान किया जा सके। तो इसके मानी यह हुये कि जो आदमी इस मज़मून के मुताल्लिक़ तक़ारीर कर रहे हैं उनमें दयानतदारी नहीं है और वह दिली मंशा छिपा हुआ है। यह हर बड़े की बात है कि कोई मुखालिफ़ इख़्तिलाफ़ राय करे और खड़े होकर बहस करे तो फ़ौरन उसकी दयानतदारी पर शुबहा किया जाय। यह जहनियत इतनी बुरी है कि उसने बेहतर से बेहतर आदमी को भी इस नमक कान में डालकर नमक बना लिया है।

जनाब वाला—में गुजारिश करना चाहता हूं कि इस क़ानून के पेश करने की कोई मसलहत न थी, अगर इस क़ानून में कोई ऐसा मंशा या तो गवर्नमेंट की निगाह में या तो दयानतदारी का कोई मुफ़ीद क़वी मुगमर था या इससे हक़ीक़त में बहस में कोई कमी हो सकती थी, अखराजात घट सकते तो वजीर साहब अपनी तक़रीर में उसका इजहार करते मगर उन्होंने इक्तदा से इन्तहा तक एसा नहीं किया है, इसलिये हमको ज्यादा जरूरत इस क़ानून की मालूम नहीं होती कि बजाये एलाउन्स के इस तरीक़ को क्यों रखना चाहिये।

Khan Sahib Syed Muhammad Hasan : लां साहब सैयद मुहम्मद हसन :

जनाव वाला मुझे मुवाफ़ किया जावे कि मैं दौरान तक़रीर में खड़ा होकर मुखिल हुआ हूं। इस वक़्त मगरिब की नमाज का वक़्त हो गया है, छः बज चुके हैं, लिहाजा हम को इजाजत दी जावे कि हम नमाज पढ़ें, तो इस बहस को इस वक़्त के लिये मुल्तवी कर दिया जावे। छः और दो आठ घंट इंजुलास को हो चुके हैं। The Hon'ble the Speaker: आनरेबुल स्पीकर:

में हाउस के हाथ में हूं (मौलवी अजीज अहमद खां की जानिब मुखातिब करके फ़रमाया) आप अपनी तक़रीर को जल्द ख़त्म करना चाहते हैं या आपको कुछ देर लगेगी?

Maulvi Aziz Ahmad Khan : मौलवी अजीज अहमद खां :

दस बारह मिनट लगेंगे।

A voice from the Congress benches : क्या आज नमाज नहीं पढ़ेंगे ?

Maulvi Aziz Ahmad Khan : मौलवी अजीज अहमद खां :

नमाज जरूर पढ़ूंगा जब आप फ़ुरसत देंगे, वक्त जरूर तंग हो जावेगा । मैं आपकी माक़ूलियत पर भरोसा करता हूं कि आप ऐसा नहीं करेंगे ।

The Hon'ble the Speaker : आनरेबल स्पीकर:

में हाउस के मेम्बर साहबान से दरियाफ़्त करता हूं कि यह बहस जारी रक्खी जावे या सोमवार पर मुल्तवी कर दी जावे ।

Syed Hasan Ali Khan: सैयद हसन अली खां:

जनाब क़िदवाई साहब से फ़तवा ले लिया जावे ?

The Hon'ble the Minister of Revenue : आनरेबुल मिनिस्टर आफ रेवेन्यू :

नमाज का वक्त है, मुझे कुछ एतराज नहीं है, सोमवार को हो जावेगा।

The Hon'ble the Speaker : आनरेबुल स्पीकर :

मालूम होता है कि दोनों तरफ़ के मेम्बरान को तकान हो गया है, लिहाजा अब मैं मुल्तवी करता हूं। छ: बज कर दस मिनट हो चुके हैं, बाकी मुबाहसा सोमवार को होगा।

(The House adjourned at 6.10 p.m. till Monday, the 25th April, 1938)

LUCKNOW:

G. S. K. HYDRIE,

21st April, 1938.

Secretary, Legislative Assembly, United Frvinces.

APPENDIX A

(See page 924 supra)

- Copy of Rule 26, Part II of the Rules of the High Court, referred to in the answer to starred question no. 92 for 21st April 1938, asked by Shri Bhagwat Narain Bhargaya.
- 26. If any applicant for admission as a legal practitioner hold any appointment or carry on any trade or other business the High Court may refuse to admit him, or pass such orders on his application as it thinks proper.

Any person who, having been admitted as a legal practitioner, shall accept any appointment or shall enter into any trade or other business, shall give notice thereof to the High Court, which may thereupon suspend such legal practitioner from practice, or pass such orders as the said Court may think fit. If such legal practitioner be a pleater or mukhtar he shall give the notice through the District Judge in whose court he is enrolled.

Ordinarily no legal practitioner can be permitted to take an active part in any trade or other business while at the same time carrying on a legal practice.

Rule framed by the Bar Council, High Court, Allahabad, under section 15 (a), referred to in the answer to the starred question no. 92 far 21st April, 1938, asked by Shri Bhagwat Narain Bhargava,

Chapter XV, page 105, (Rules of Court) add the following under

rule 2. " Rule under clause (a).

No advocate while practising shall engage in trade or business or accept an appointment carrying a salary without previously obtaining the permission of the Bar Council and the High Court. The letter asking for permission should be addressed to the Registrar of the High Court through the Secretary of the Bar Council."

APPENDIX B

(Bee page 986 supra)

List referred to in the answer to starred question, no. 191 (b), for 21st April, 1938, asked by Shri Mahabir Tyagi.

		0	
1.	Udpaita.	20.	Chultarh.
2.	Uperli Athgaon.	21.	Deoghar.
3.	Athgaon Chandau.	22.	Basau.
4.	Bisahal.	23.	Dhanau.
5.	Bana.	24.	Dowar.
6.	Panjgaon.	25.	Rangau.
7.	Burnswa.	26	Silgaon.
	Bahlarh.	27.	Saili.
8. 9.	Bislarh.	28.	Siligothan.
10.	Bonder.	29.	Sonalta.
11.	Bomtar.	30.	Silgaon Bawar.
12.		31.	Koru.
13.		32	Kothi.
14.	Bawar.	33.	Kailou.
15.	Phannar.	34.	Lakhwar.
16.		35.	Mohna.
17.		36.	Haripur Bras.
18.	Bangaon.	37.	Malahtu.
19.	Taplarh.	38.	Мазар.
	• ii ₁ ,	A DIDTATE TAT	· · · · · · · · · · · · · · · · · · ·

APPENDIX C

(See page 942 supra)

Statement referred to in the answer to unstarred question no. 8 for 21st April, 1938, asked by Shri Sinhasan Singh, showing the transfers of clerks of District Medical Officers of Health made within a period of four years' stay at one station during the year 1937.

No. of transfers made

- .. 21
- (i) Five transfers were made on complaints.
- (ii) Three transfers were made at the clerks' own request and cost.
- (iii) Three transfers were made on special recommendations.
- (iv) Two transfers were made on return from long leave.
- (v) Three transfers were made in the interest of public service.
- (vi) Five transfers were made in the chain of arrangements.

APPENDIX D

ment referred to in the answer to unstarred question no. 9 for 21st April, 1938, asked by SHRI SINHASAN SINGH, showing the head and second clerks of District Medical Officer of Health's offices and the groands on which they had applied for transfer of detention and the circumstances in which it was rejected during the year 1937.

- 44	Name of clerk	Grounds for transfer	Reasons for rejection of the request for transfer or detention
1 -	Babn Piace Lal Scivasiava	On account of unsuitability of climate (from Gorakhpur to Basti).	His request was refused as he asked for his transfer only after 3 months' stay at Gorakhpur. Besides he being a resident of Gorakhpur the question of the unsuitability of climate does not arise in his case.
ø	Babu Shism Narsin Khare	For reasons of health (from Gorakhpur to a western district).	He applied for transfer after about 9 months' stay at Gorakhpur. His request was refused for this reason, and also in view of the fact that the other two clerks in the office of District Medical Officer of Health, Gorakhpur, were new.
6	Bebu Goyind Prasad Srivastava	For domestic reasons (from Muzaffarnagar to Partabgarh, the district of his resid-	His request was refused as he asked for his transfer after his stay at Muzaffarnagar for about 4 months.
-41	Babu Lalta Prasad Nigam	ence). For domestic reasons and also on account of unsuitability of climate (from Basti to	His request was refused as he had been in Basti for only 14 years.
NO.	Babu Param Sukh Lal	Gonda or Bahraich). For domestic reasons from Ghazipur to Jaunpur.	His request was refused as he had not completed the period of 7 years in Ghazipur and also because the head clerk of District Medical Officer of Health, Janupur, had been recently
		Grounds for detention	ohanged,
н	Babu Shiam Narain Khare	He wanted to stay at Sitapur owing to his wife sill health.	His request for detention was refused but he was granted 5 months' leave for the treatment of his wife.
æ	Babu Sheo Gopal Lal	He wanted to stay at Ballia owing to the advanced stage of pregnancy of his wife.	His request for detention was refused but he was told that he could take leave until the pregnancy term of his wife is over but he took no leave.
		The second secon	

APPENDIX E

(See page 943, supra)

Statement referred to in the answer to unstarred question no. 11 for 21st April, 1938, asked by Shri Sinhasan Singh, showing the names of clerks in the office of Director of Public Health, United Provinces, with pay, date of appointment and duties allotted to them.

Serial num- ber	Name of clerks	Rate of pay	Date of appointment	Duties allotted
1	M. Raihanul Haque, Head Assistant.	Rs.800 (scale Rs. 240—12—300).	12th February, 1919.	General super- vision of office.
2	Babu M. B. Srivas-	Rs 195 (scale Rs. 160—7—195).	28th March, 1 906	Correspondence work.
8	Babu Debi Prasad Saxena	140	3rd August, 1915	Ditto.
4	Babu A. C. Banerji	140	28th June, 1919	Ditto.
5	Babu Bishambhar	120	12th August, 1918	Ditto.
6	Nath. Pandit Babu Ram Sharma.	110	14th August, 1915	Statistical work.
7	Babu Har Narain Tandon.	90	24th August, 1916	Correspondence work.
8	Babu Jumna Prasad	90	28th November, 1918.	Ditto.
9	Pandit Shiv Nath Sahai.	75	2nd March, 1920	Ditto.
10	Babu Brij Behari Lal	Rs.86 (scale Rs. 60—8—66—4—	4th March, 1920	Record work.
11	M. Zainul Atdin	90). 75	10th July, 1924	Store-keeper and Librarian.
12	Mr. S. Oharles	70	18th June, 1924	Correspondence work.
18	Babu S. Bhattacharji	65	11th October,	Ditto.
14	M. Iftikhar Husain	65	11th September, 1925.	Ditto.
15	M. Afzal-ullah	65 plus Rs.10 (stenographic allowance).	18th October, 1924.	Camp-clerk.
16	M. Mahmud Ahmad Khan.	65	15th February, 1926.	Record work.
17	Babu M. O. Agarwal	65	18th December, 1925.	Correspondence work.
18	M. Muhammad Anwar	60	1st September, 1926.	Statistical work.
19	M. Asad-ullah	60	22nd April, 1926	Record work.
20	Babu Kanhaiya Lal	50	17th March, 1923	Statistical work.
21	M. Wasi-uddin .	50	24th September, 1920.	Record work.
Q.Q	Babu K. D. Ghosh	Rs.50 (scale Rs. 85-21-55)	28th April, 1922	Type and des- patch work.
28	M. Khalil Muhammad	Rs.50 (scale Rs. 85—21—55).	19th August, 1982	Record work.
24	Babu Raja Ram Gupta	Rs.40 (scale Rs. 85-21-55).	1st August, 1925	Type work.
25	M. Huzoor Ahmad	Rs.421 (scale Rs. 95—21—05)	15th November, 1985.	Ditto.
26	Pandit B. C. Shukla	Rs 85 (scale Rs. 35-2)-55).	5th May, 1987	Becord work.

APPENDIX F

(See page 944; supra)

tement referred to in the answer to unstarred question no, 19 for April, 1938, asked by SHRI RUKUM

SINGH RATHOR

.

Transfers for the year 1937-38

					•		
		Transferred	ered		How many of them		P
	Name of teacher with designation	From	Но	Reference	were actually given effect to	Ressons for cancellation	Remarks
	M. Wall Ahmad Khan, Government High Persian Teacher, School, Pilibhit,	Government High School, Pilibhit,	Government High School, Bareilly.	G-941, dated the 29th/30th June, 1987.	Уев.		
O	M. Badrul Hasan, Per-	Government High School, Bareilly.	Government High School, Pilibhit.	Ditto	Po-		
	M, Mushtaq Ahmad Khan, Persian Tea- cher,	Government Inter- mediste College, Moradabåd.	Government High School, Shah- jahanpur.	Ditto	No?	Oral representation to remain at Moradabad for domestic reasons; impending child birth in case of his wife.	
	Babu Ram Swarup Bhatnagar, Persian Teacher.	Gevernment High School, Shah- jahanpur,	Government Inter- mediate College, Moradabad,	Ditto	No.		

Ganoelled as Headmaster, Government High School, Bareilly, represented that he was not prepared to take Babu Shiam Behari Lal whose behaviour towards the former was not quite proper on one cocasion resulting in his transfer from Bareilly to Budaun.			On account of his (Mr. Vaish's) old mother's illness he did not like to go to Amroha but to Pilibhi close to Barelly where his mother had to be left. Pilibhit is a place where nobody likes	; ; ;	Owing to representation that his wife was bedridden and could not be removed without risk from the hostel of which the tascher was the superintendent.
	Do.	. Do.	Ðo. ●	Do.	Do.
Dibbo	Difto	G. 941, cancelled vide no. 968, dated 2nd July,	Ditto	Ditto	Diffo
Government High Bobool, Barellly.	Government High Sohool, Budaun.	Government High School, Bareilly,	Government High School, Amroha,	Gevernment High School, Shah- jahanpur.	Government High School, Pilibhit.
-Government - High Bokool, Budaun	Government High School, Bareilly.	Government High School, Amrcha,	Government High School, Bareilly.	Government High School, Pilibhit.	Govarnmant, High School, Shah- jahanpur,
6 Batu Stlend Behari Lial, C. Assistant Master.	6 M. Shafi Ahmad, c. r., Assistant Master.	7 Mr. Lal Bahadur, w.a., n.r., Assistant Master,	Mr. Shiama Charan Vaish, B.A., L.T., Assistant Master.	9 M, Chulam Hussin, c.r., Assistant Master.	G.r., Assistant Magter,

	Transferred	ərrəd	PROPERTY AND ADDRESS OF THE PROPERTY A	How many of them		,
Serial Name of teacher with number	Prom	To	Reference	were actually given effect to	Reasons for cancellation	Remarks, if any
11 Mr. Shisma Charan Vaish, s.a., s.r., Ast.	n Government High s. School, Barellly.	Government High School, Pilibhit,	G-963, dated the 2nd July, 1987.	Yes	4	
12 Mr. Bakht Bahadur, BA. L.T., Assistant Master.	u, Government High at School, Pilibhit.	Government High School, Amrcha.	Ditto	Do.		
19 Babu Mathra Prasad, p.A., Assistant Master.	d, Government High eer. School, Amroha.	Government High School, Bareilly.	Ditto	Do.		•
14 Babu Bhagwat Satau Agarwal, Assistant Master,	an Government High nt School, Shah- jahanpur,	Government High School, Pilibhit.	Ditto	Do.		
16 Mr. Ghulam Husain, on, Assistant Master	Gevenment High ker, Sohoo, Phibbit.	Government High Sohool, Shah- jahanpur.	Ditto	Do.		

1986-37
YEAR
FOR THE
NSFERS FC
TRANSE

		Remarks, if ary	On complaint.		On complaint.		On complaint,	·
	To the state of th	Acceptors for California if any	:		;		Cancelled on the recommendations of the Headmaster, Government High Behool, Amroha as the substitute, Mr. R. D. Bhatta, was not a specialist in Geography as desired hy the Haadmaster	bein raphy obs.
900-006	How many of them	were actually given effect	Yes	Бо.	Do	Do,	No. vide no. G.1014, dated the 8th June, 1936.	
י מעמד מ		Reference	Order no. 48 and E. no 983, dated the 4th July,	Ditto	Ditto	Ditto	Ditto	
INTERNATION FOR THE TRAIN 1890-91	erred	То	Government High School, Pilibhit.	Government High Schoul, Shah- jahanpur,	Government High School, Budaun.	Government High Sohool, Shah- jahangur.	Government High School, Nami Tal.	
TTO TT	Transferred	From	Government Bigh School, Shah- jahanpur.	Government High School, Pilibhit.	Government High School, Shah- jahanpur,	Government High School, Budaun.	Government High School, Amrohs.	
		designation	Babu Makhan Lal Gupta, B.con.c.r., Commerce Teacher.	Babn Rameshwar Prasad Khanna, G.D., C.T.	Pandit Vishnu Datta Shastri, Sanskrit Teacher.	Pandit Ramchandra Shastri, Sanskrit Tescher,	Pandit Kedarnath Baikal, B.A., n.T., Assistant Master.	
	condicting on the last	laired red		a a	(P4)		and the second second second second	

Reference were actually given effect given effect given effect actually given effect actually given effect actually given effect and E. no. 06.1014, 988, dated dated the fash Sth. June, July, 1986. Ditto Yes. Ditto No Both are real brothers. The headmaster of Pilibhit wanted the transfer of Babu Girdhari Lal, but on learning that his brother was to relieve him he said that he would in that case prefer Babu Girdhari Lal to remain. Ditto No.		J	ran	Transferred			How many of them	Postory by property	
Order no. 48 No vide and E. no. 0. 0.1014 988, dated dated the file fue 4th 8th June, July, 1986. Diffo Do Both are real brothers. The headmaster of Pilibhit wanted the transfer of Babu Gridhari Lal, but on learning that his brother was to relieve him he said that his would in that case prefer Babu Gridhari Lal to he would in that case prefer Babu Gridhari Lal to remain. Ditto No No On complain	designation With	From		To	Referenc		were totually ven effect	Aversons for Cancellation, if any	Remarks, if any
Ditto No Both are real brothers. The beadmaster of Pilibhit wanted the transfer of Babu Girdhari Lal, but on learning that his brother was to relieve him he said that he would in that case prefer Babu Girdhari Lal to remain. Ditto No. Ditto Yes On complain	andit Kam Datt Government High Go Bhatis, M.A., G.P., Assistant Master, Tal.	Gevernment High School, Naini Pal	& 3	Government High School, Amroha.	Order no. and E. 1 988, dat	25 G 17 S 18 S	ted d		
Ditto Do Ditto No Both are real brothers. The necessitating going leave. Ditto No Both are real brothers. The headmaster of Pilibhit wanted the transfer of Babu Girdhari Lal, but on learning that his brother was to relieve him he said that he would in that oase prefer Babu Girdhari Lal to remain. Ditto No. Ditto Yes On complain	Babu Kamsarup Bhat. Government Righ Gonages, Urdu and School, Budaun.	Government Bigh School, Budaun.	G 02:7	Government High School, Shah- jahanpur.	July, 1936 Ditto	and the state of t	980		
Ditto No Both are real brothers. The headmaster of Pilibhit wanted the transfer of Babu Girdhari Lal, but on learning that his brother was to relieve him he said that he would in that case prefer Babu Girdhari Lal to remain. Ditto No. Ditto Yes	M. Nazir Ahmad, Government High Gov Persian Tescher. School, Shah. Sc Jahanpur.			Government High School, Budaun.		minoranda y ser a no motoral na asserto assesso assesso assesso assesso			Transferred due to illness necessitating going on leave.
brother was to relieve him he said that he would in that case prefer Babu Girdhari Lal to remain. Ditto Yes	Babu Girdhari Lal Government High Gnpta, C.n., Assistant School, Pilibhit, Master.	Government High School, Pilibhit,		Diffe		elyelpunkantalen ortrosperiologis (CCInterpunkantal	:	Both are real brothers. The headmaster of Pilibhit wanted the transfer of Babu dirdhari Lal, but on learning that his	On complaint.
Ditto Yes Ditto Do.				an ang ang ang ang ang ang ang ang ang a				to reli	
Ditto Yes	Badu Basant Lal, C.C., Government High, Gove Assistant Master. School, Budann, Sol		Gove	rnment High 100l, Pilibbit.	Diffo.	Ā	•		
Ditto	Pandit Bharat Singh Government High Gover Padha, Drill Master. School, Amroha. Sch	Government High G	Gove	rnment High lool, Budaun.	Ditto .	N N	:	;	On complaint.
	Pandit Ujagar Lal Government High Government, Drill Mester. School, Budaun. Sol		Gove	rnment High	Ditto .	<u> </u>			,

On complaint.		On complaint.		Transferred at his own expenses, vice Babu Jawahar Lal Gupta,	deceased,	On complaint,
Cancelled as Babu Ambika Sahai did not want to go to Shahjahanpur where he was posted once. His reasons were of a very delicate nature and cannot be recorded but deserved every con- sideration.		;		;		:
:		:		.:		:
Ň	, , ,	Yes	Do.	Do.	Do.	Do.
No. 1546, No dated the 22nd Au- gust, 1936.	* *	No. 1666, dated the 31st Au- gust, 1986.	Ditto	G. 2235, dated the 30th Octo- ber, 1936,	G, 2235, dated the 17th Octo- ber, 1986,	Ditto
Ditto	Government High School, Shak- jahanpur,	Government High School, Pilibhit.	Government High School, Shah- jahanpur.	Government High School, Budaun	Government High Sobool, Amroba,	Government Inter- mediate College, Almora.
Government High School, Shah- jahanpur.	Government High School, Amroha.	Government High School, Shah- jahanpur,	Government High School, Pilibhit,	Ditto	Government Inter- mediate Gollege, Almora.	Government High School, Amroha.
18 Babu Bakht Bahadur Baxona, Baa, L.T., Assistant Master.	14 Babu Ambika Sabai, Bariff.	15 Babu Bakht Babadur Baxana, B.4., L.T., Assistant Master.	16 Babu Shri Chand. Golas, Best., L.R.	17 Pandit Leela Nand Nautiyal, B.A., L.T., Assistant Master.	S. Mohammad Yahaya. Abidi, Persian. Teacher.	19 S. Mohammad. Jafar Jetra, Persian Teacher.

	Transferred	ırred		How many of them	Reasons for cancellation,	Downstra
designation	From	• • • • • • • • • • • • • • • • • • •	Kelerende	were actually given effect	if any	LYOMGIAS, II au.)
andit Basant Ballabh Joshi, B.A., L.T., Assis-	Government High School, Naini	Government Inter- mediate College,	G. 3208, dated the	Хөв	:	Vice Pandit Lachmi Datt
tant Master.	181.	Almors.	3/30n Jan- nary, 1987.			mal School,
		11日本の開発できた。 11日本の日本の日本の日本の日本の日本の日本の日本の日本の日本の日本の日本の日本の日				Almora, ap-
						officiating Headmaster,
		(1) (2) (2) (2) (3) (4) (4) (4) (4) (4) (4) (4) (4) (4) (4				Government High School, Lansdowne.
Pandit Grinivas Joshi, B.A., Lan, Assistant Waster,	Government Inter- mediate College, Almore.	Government Normal	Ditto	Do.		
Bakn Jageshwar Dayal.	Government High	Government High School, Pilibhit,		Do.		
Master.			28th Jan- nary, 1937.			
Ħ.	Government High School, Pilibhit.	Government High School Barellly.	Ditto	Do	•	At his own cost.
Masion	MUNICOLUMN STATE					
一 一 一 一 一 一 一 一 一 一 一 一 一 一 一 一 一 一 一					*	

APPENDIX G

(See page 244, supra)

Statement of English and Vernacular schools inspected so far by the Inspector of Schools, 3rd Circle,
Bareilly during 1931-38 (School Sessions) Natement referred to in the answer to unstarred question no. 20, for 21st April, 1938, asked by Kunwar Rukum Singh Rathor

num. Name of the sotion	Date of inspection	Date on which report sent to the school from the office of the Inspector of schools	Remarks
Anglo. Vernacillar schools inspected so far during 1951-38			
. 1 S.D. A. V. School, Pilibhit	13th September, 1937	28th October, 1937.	
2 Islamia A. V. School, Pilibhit	14th September, 1937	Ditto.	
3 Madan Lal English High School, Bisaull (Bu-	20th October, 1937	24th December, 1937.	-
4 Victoria Rallway School, Barelly	18th September, 1937	23 th October, 1937.	
5 Roorks A. V. School, Bareilly	20th September, 1937	Ditto.	
6 City Mission Sohool, Bareilly	6th and 8th November,		
T Islamia High Sohool, Bareilly	9th, 10th and 11th Nov-	:	
8 R. I. M. High School, Bareilly	26th, 27th and 30th Nov- ember, 1937 and 1st	:	Reports on these solicols are being prepared and will be
9 Coronation Hindu High School, Moradabad	December, 1937. 8th, 10th and 11th Janu-	:	sent to them very shortly.
10 Parker High School, Moradabad	12th, 13th and 15th	•	
11 Janki Pathshala, Tilhar (Shahjahanpur)	20th October, 1937	12th November, 1987.	

bet .	Nome of the school	1) nie of inspection	Date on which repers series to the school from the office of the Inspector of schools	Remarks
	Vernacedar schools inspected so far during 1987-88.			
	Vernacular Middle, primary, and Islamia	7th December, 1937.		
	schools, Nawabganj (distriot Barelly). Primary school, Dharaura (distriot Barelly) Primary School, Ghari (district Pilibhit)	8th December, 1987. Ditto	12th December, 1937	Inspection notes where considered necessary for action have been
•	Vernacular Middle Primary and Depressed	9th December, 1937.		written and sent to the schools
	Class Schools, Jahanabad, Vernagalar Middle and Primary Schools, Pill-	10th December, 1937	Ditto	them. Reports on the rest is
•	Pernacular Primary Schools, Jamunia, Kali- nacar and Madhalands and Depressed Class	11th December, 1937	14th December, 1937.	shortly to the schools concerned. A general report is also being areas and will be sent
•	School, Madnatanda (Pilibhit). Vernacular Middle and Primary Schools,	13th December, 1937	Ditto.	to the Chairman, Education
31	Faranpur (Pilibhit). Primary School, Sherpur (Filibhit)	14th December, 1937	16th December, 1987.	$\sim$
ф	Pathehals and Maktsb, Puranpur	Ditto	Ditto.	
82	Primary School, Shrinagar Vernacular Middle and Primary Schools and	15th December, 1937 Ditto	Ditto. 18th December, 1987.	
onesoematicht?	Maktab, Deorla (district Filipais). Vernacular Middle and Primary School, Bil-	16th December, 1937.	" pospojono klaimeno	
S	sanda (district Pilibnit). Primary Schools. Raupur, Amrit and Itgaon	17th December, 1937.		· ·
***	(Phibbit). Vernaçular Middle and Primary Schools, Bisal-	18th December, 1937.	No projectio ~~n de la c~~ ela	
22	pur (Filibhit). Maktab, Bisalpur (Pilibhit) Vernacular Middle and Primary Schools, Bhad-	19th December, 1937. 20th December, 1937.		· ·
F	para (district Barelliy). Vernacular Middle and Primary Schools, Bar-	20th and 21st December,		
18	granary School, Pauter Jeopora (district Pili-	C4		COLUMN TO A STATE OF THE STATE

13th August, 1937. 29th Ootober, 1987. 27th Ootober, 1937. Ditto.	ector of Schools, 3rd Circle, Bareilly,	Date on which report sent to the institution from the office of the Inspector of Schools		19th October, 1996.	Ditto.	9th November, 1936.	14th December, 1986.	19th December, 1936. 30th January, 1937.	Ditto. rch, 1937. 10, 1937.	, 1937.	e, 1937.
Schools, 18th August, 1937 13th August, 1937 29th Ocition: Pilibhit) 6th October, 1937 27th October, 1837	ular schools inspected by the Inspedenting 1936-37 (School Sessions)	Date of Ent to Fent to Inspection from the		25th	r, 1936. 30th Septem.		6th November,	rember, 1936 14th December,	1933 1£th, 21st December. 1937 15th December, 1936 3rd March, 1937. 19th January, 1937 4th June, 1937.	26th, 27th, February, 21st June, 1937.	-
Yerracular Middle and Primary Schools, Bahjoi (district Moradabad). Yernacular Middle and Primary Schools, Bisali (Budaun). Primary School, Puranpur (Pilibhit) Yernacular Middle School, Puranpur (Pilibhit) Refinary School, Mali Tal, Naini Tal	Statement of English and Vernacular schools inspected by the Inspector of Schools, 3rd Circle, Bareilly, during 1936-37 (School Sessions)	Name of the institution inspected	A. V. Institutions inspected during 1985.37 (School sessions)	4 Government High School, Naini Tal	2 Ohet Bam Sah, Thulgaria High School, Naini Tal	Government Intermediate College, Almora	U. R. High School, Kashipur (distriot Naini Tal).	Anglo Vernsoular Middle School, Thakurdwars Government High School, Budsun	Meston Islamia High School, Budaun Boys Gity Mission School, Budaun P. U. M. B. Ang o. Vernacular School, Sahaswan (Budaun).	Bareilly College, Bareilly	11 C.A. S. High Beheol, Faridpur (Bareilly) 3
-		Serial aum. ber	11		ω ν	æ	**	~	t- 00 cs	2	4

	•	-
Remarks	Inspected by Assistant Inspector	Separate reports on certain vernacular schools where considered necessary were written and sent to the schools just after their inspections. But general reports on the conditions of Vernacular Education in the district were sent to the Chairman, Education Ocumittee, District Boards concerned.
Date on which report sent to the institu- tion from the cffica of the Inspector of Schoo's	24th June, 1937. 28th July, 1937. 21st July, 1937. 16th August, 1937. 16th August, 1937. 24th July, 1937. 24th June, 1937. 34th June, 1937. 3th May, 1337.	•• 21st December, 1996,
Date of inspection	2nd, 3rd april, 1935 3th 12th April, 1937 3rd april, 1937 15th April, 1937 16th; 3th April, 1937 5th April, 1937 15th April, 1937	4th September, 1936. September, 1936. 1st October, 1935. 4th November, 1936. Ditto. 6th November, 1936. 7th Movember, 1936. Ditto Bit I ccember, 1936. Deember, 1936. Deember, 1937. 12th January, 1937. 13th January, 1937.
Name of the institution inspected	Drummond Covernment High School, Pilibhit Government High School, Shahjahanpur Islamia High School, Shahjahanpur B. M. S. S. High School, Shahjahanpur A. R. High School, Shahjahanpur W. I. High School, Shahjahanpur Sarwati Vidayala High School, Bareilly Victoria Railway Angle-Vernacular Middle School, Bareilly E. A. V. Middle School, Aouls (Bareilly) Angle-Vernacular School, Puranpur (Filibhit) Angle-Vernacular School, Puranpur (Filibhit) Vernacular Schools inspected daring 1336-37 (school session)	Vernacular Middle School, Naini Tal. Primary School, Mali Tal Naini Tal. Primary School, Mali Tal Naini Tal. September, 1936. Manicipal Board Primary School, Tali Tal. Manicipal Board Primary School, Kashipur (Naini Tal) Vernacular Middle School, Thakurdwara (Naini Tal). Vernacular Middle School, Thakurdwara Vernacular Middle School, Thakurdwara School, Budaun Vernacular Middle Shool, Aonia (Barellly) September, 1936 Tali Cocher, 1936 Municipal Board Primary School, Budaun Vernacular Middle Shool, Aonia (Barellly) September, 1936 Tali November, 1936 Bugang, Nakpur and Rallia. Oumpulsory Primary Schools of Risall, district 13th January, 1937. Fulnary School at Sagarpur and Rauli (district 15th January, 1937, 1957, 1956, 1957)
	asasasas sa	Haston Footis 8 4 4

				•.
	16 Primary School and Pathshala at Kachla	16th January, 1937.		, and
	If Frimary Schools, Sardar, Nagar, Decebana and	18th January, 1937.		
	18 Compulsory Primary Schools, Ravipur, Nawada	Ditto.		
	(Budauz). Added Pathshala, Hazratzanj Yernacular Middle School, Sahaswan M. Shool Colibai district Budann	Ditto. 19th January, 1937. 23rd January, 1937.		
		13th February, 1937.		
	23 Manicipal Board Primary School, Sahaswan	26th January, 1937.		
	24 Primary Schools, Baramai, Gadhia, and Parouli	13th February, 1937.		
	25 Added Pathshals Gadharia (district Budaun) 26 Vernacular Middle School at Bisali (Budaun)	Ditto. 16th February, 1937.		
	Frimary School, Gularia and Budaun).	17th February, 1937.		
	28 Vernacular and Primary School, Saidpur	18th February, 1937.		
	29 Primary School, Mudhia and Bheta, Faizganj	19th February, 1937.		
- 7.	30 Vernacular Middle and H. B. Primary Schools,	20th February, 1937.		
	31 Depressed Glass Primary School, Kait halgate,	21st February, 1937,		
	82 Arya Samaj Gitls, School Chandausi (Moradabad)	23rd February, 1937.		
	33 Vernacular Middle Primary Islamia and De- nressed class Schools, Islamnagar (Budann)	1st March, 1937.		
	84 Primary School, Moradabad Darwaza and Islamia School, Chandansi.	2nd March, 1937.		
	35 Vernacular Middle and Primary School, Kur-	5th March, 1957,		
	36 Venacular Middle and Primary Schools, Bilari	3rd/4th Maroh, 1937.		
	37 Vernacular Middle and Primary School, Mir-	13th Maroh, 1937.		
4 100	38 Juvenile Jail School, Izatnagar (Bareilly)	21st April, 1937.		
	39 Government Normal Sobool, Almora	20th/21st May, 1937	23rd June, 1937.	

LEGISLATIVE ASSEMBLY, UNITED PROVINCES

Monday, the 25th April, 1938

THE ASSEMBLY MET AT THE ASSEMBLY HALL, LUCKNOW, AT 11 a.m. The Hon'ble Shri Purushottamdas Tandon in the Chair.

LIST OF MEMBERS PRESENT (178)

Abdul Hakeem. Abdul Wali. Ahamad Sa'id Khan, Nawab Dr. Sir Muhammad. Aizaz Rasul. Ajit Prasad Jain. Akhtar Adil, Khan Bahadur. Akhtar Hasan Khan. Algu Rai Shastri. Anand Singh. Anusuya Frasad Bahuguna Atma Ram Govind Kher. Aziz Ahmad Khan. Badan Singh. Badr-ud-din, Khan Bahadur. Balwant Singh. Bansgopal.
Banshi Dhar Misra.
Bhagwan Din Misra. Bhagwan Singh. Bhagwat Narayan Bhargava. Bhawani. Bhim Sen. Bibhuti Singh, Rai Sahib. Bihari Lal. Birbal Singh. Bireshwar Singh. Bisheshwar Dayal Seth, Raja. Brij Behari Lal. Buddhu Singh. Chandra Bhanu Gupti. Charan Singh. Chet Ram. Chheda Lal Gupta. Dau Dayal Khanna. Dayal Das. Deo Narayan Bhartiya. Durga Narayan Singh, Major Raja. Dwarka, Prasad. Ejaz Rasul Khan, Raja Sir Muhammad. Fasih-ud-din, Khan Bahadur. Gajadhar Prasad. Ghalib Rasul. Ghazanfacullah, Khan Bahadur Hafiz. Gopi Nath Srivastava.
Gopi Nath Srivastava.
Govind Ballabh Pent, The Hon'ble Shri.
Govind Chandra Bai.
Habibullah, Begum.
Habibullah, Muhammad.

Har Govind Pant. Hari. Hari Prasad Tamta, Rai Sahib. Harish Chandra Bajpai. Harnath Prasad. Hasan Ali Khan. Hoti Lal Agarwala. Hukum Singh. Husain Zaheer. Imtiaz Ahmad, Khan Bahadur Muhammad. Indradeo Tripathi. Iqbal Ahmad Khan Sohail. Ishwar Saran. Jafar Hasan Khan. Jagannath Bakhsh Singh, Raja. Jagannath Prasad Agarwal. Jagan Frasad Rawat. Jagmohan Singh Negi. Jamshed Ali Khan, Captain Muhammad. Jata Shankar Shukla. Jawaharlal. Jiva Lal. Jugal Kishore. Jwala Prasad Jigyasu. Kailas Nath Katju, The Hon'ble Dr. Kamlapati Tewari. Karan Singh Kane. Karimur Raza Khan. Kashi Prasad Rai. Keshava Chandra Singh. Keshava Deva Malaviya. Keshav Gupta. Khalil ud-din Ahmad, Khan Bahadur. Khaliquzzaman. Khub Singh. Khushi Ram. Khushwaqt Rai. Krishna Chandra. Krishna Nath Kaul. Lakshmi Devi. Lakshmi Shankar Bajpai. Lal Bahadur Shastri. Lal Bihari Tandon. Lalta Baksh Singh. Lotan. Mahabir Tyagi. Mahabir Tyagi.
Maharaj Singh, Kunwar Sir.
Mahmud Beg.

And the gray of the state of the state of the

Mahmud Husain Khan. Malkhan Singh. Manik Chand. Manak Singh. Mangat Singh. Manni Lal Pandey. Mijaji Lal. Mohan Lal Gautam. Mubashir Husain Kidwai. Muhammad Ekram Khan. Muhammad Hasan, Khan Sahib. Muhammad Ibrahim, The Hon'ble Hafiz. Muhammad Ishaq Khan. Muhammad Ismail. Muhammad Ismail Khan. Muhammad Jan Khan. Muhammad Mehdi, Raja. Muhammad Raza Khan, Khan Bahadur. Muhammad Suleman Ansari. Mukerjee, B. K. Murari Lal. Nafisul Hasan. Narain Das. Narendra Deva. Paragi Lal. Parasram Rai. Phool Singh. Prithivi Raj Singh. Prag Narayan, Rai Bahadur. Prakashvati Sud. Prayag Dhwai Singh. Furnamasi. Pyare Lal Sharma. Radhakant Malaviya. Radha Mohan Singh. Rafi Ahmad Kidwai, The Hon'ble Mr. Rafiuddin Ahmad. Raghunath Vinayak Dhulekar. Raghuvansh Narayan Singh. Raja Ram Shastri. Ram Chandra Paliwal. Ram Charitra.

Ram Dhari Pande. Rameshwar Dayal. Ram Kumar Shastri. Ram Naresh Singh. Ram Prasad Tamta. Ram Saran. Ranjit Sita Ram Pandit. Rukum Singh Rathor. Sadho Singh. Said-uddin Ahmad. Sampurnanand, The Hon'ble Shri. Satyavati Devi. Shahid Husain, Begum. Shankar Dutt. Shanti Swarup Shatrughan Singh. Shaukat Ali Khan, Muhammad. Sheo Dayal Upadhya. Shiva Ram Duvedi Vaid. Shunitidevi Mittra. Sita Ram Shukla. Sita Ram Asthana. Srivastava, Dr. Sir Jwala P. Sultan Alam Khan, Khan Bahadur Lieutenant M. Sunderlal Gupta. Suraj Prasad Avasthi. Surendra Bahadur Singh. Surya Narayan Singh. Tahir Husain. Todar Singh Tomar. Uma Nehru. Venkatesh Narayan Tivary. Vidyavati Rathor. Vijai Lakshmi Pandit, The Hon'ble Mrs. Vijaya of Vizianagram, Maharaj Kumar Sir. Vijeypal Singh. Vishwanath Frasad. Yajna Narayan Upadhyaya. Zahiruddin Faruki. Ziaul Haq, Khan Bahadur, Muhammad.

QUESTIONS AND ANSWERS

(Questions carried over from the agenda of Thursday, 21st April, 1938)
STARRED QUESTIONS

RIOT DURING KARTKI ASHNAN AT SUKHELA GANGAGHAT, DISTRICT
BUDAUN

), no. Date 139 21-1-38 115 1-3-38

*141. Shri Badan Singh (absent): (a) Is the Local Government aware that a serious riot between the local police and the pilgrims took place during last Kartki Ashnan at Sukhela Gangaghat, district Budaun?

(b) Has the Government made any inquiry into the causes thereof and the commissions and omissions of the local police? If so, what have been the findings of the inquiry? If no inquiry has been made, why?

The Hon'ble the Premier (Shri Govind Ballabh Pant): (a) A riot occurred on the occasion of the Kartiki Ashnan at Sukhela Gangaghat in the Budaun District on 28th November, 1936, between pilgrims and men employed by the ferry contractor. The station officer, two constables and two tahsil peons were injured in attempting to quell the riot.

(b) An inquiry was made immediately after the occurrence by a first class magistrate and an assistant superintendent of police. The cause of the riot was the payment of tax demanded by the ferry contractor. No complaints were made against the Police nor were any adverse comments passed by the Sessions Judge in his judgment in connexion with the riot case.

TRAINED ENGLISH TEACHERS IN VERNACULAR MIDDLE SCHOOLS

*142. Shri Badan Singh (absent): Is it a fact that there are O.no. Date some trained graduates working as English teachers in Vernacular Middle *37 19-3-38 School? If so, how many, where and in what district or districts?

The Hon'ble the Minister of Education (Shri Sampurnanand): Complete information is not yet available. An answer will be given at a later date.

HARIJAN STUDENTS IN GOVERNMENT BOARDING HOUSES

*143. Shri Harnath Prasad: श्री हरनाथ प्रसाद: क्या सरकार यह बतायेगी *51 21-1-38 कि किन किन जिलों में कितने हरिजन विद्यार्थी सरकारी बोर्डिंग हाऊस या होस्टलों में रहते हैं और क्या उनकी बोर्डिंग हाऊस की फ़ीस माफ़ हैं ? यदि हां तो कहां कहां और यदि नहीं तो कहां कहां ?

شی هاتهه پشان --

The Hon'ble the Minister of Education: A statement giving the requisite information is placed on the table of the honourable member.

(See Appendix A, page 1155)

STUDENTS ADMITTED IN NORMAL SCHOOL DURING THE LAST FIVE YEARS

- *144. Dr. Manik Chand: (a) Will the Government be pleased to *57 27-1-38 state the number of students admitted to the Normal School during the last five years?
  - (b) How many of them belonged to the depressed classes?
- (c) Will the Government be pleased to lay on the table a statement, districtwise, to show the number of students mentioned in parts (a) and (b) of this question?

The Hon'ble the Minister of Education: A statement is laid on the table of the honourable member.

(See Appendix B, page 1156)

AID GIVEN BY CAWNPORE MUNICIPAL BOARD TO EDUCATIONAL AND
OTHER INSTITUTIONS

*145. Mr. Nafisul Hasan: What is the total amount of aid given *79 8.3.38 by the Cawnpore Municipal Board to educational and other institutions? *142 23-3-38

The Hon'ble the Minister of Education: Rs.76,822 in 1936-37,

O. no. Date *80 8-3-38 *146. Mr. Nafisul Hasan: What is the total amount of the aid *143 23-3-38 given to Muslim institutions by the Cawnpore Municipal Board?

The Hon'ble the Minister of Education: Rs.13,300 in 1936-87.

FEMALE EDUCATION IN THE DISTRICT BOARD OF CAWNPORE

*82 8-3-38 *147. Mr. Nafisul Hasan: How many schools for girls are main., *144 23-3-38 tained and how many aided by the District Board, Cawnpore?

The Hon'ble the Minister of Education: Schools for girls maintained—Forty-seven.

Schools for girls aided-Nil.

*83 8.3.38 *148. Mr. Nafisul Hasan: Are any Muslim Girls' Schools or *145 23.3.38 maktabs maintained or aided by the District Board of Cawnpore?

Will the Government be pleased to supply a list of such Muslim schools or maktabs for girls?

The Hon'ble the Minister of Education: Yes.

- 1. Islamia Girls' School, Billiaur.
- 2. Islamia Girls' School, Ghatampur.
- *84 8.3.38 *149. Mr. Nafisul Hasan: What was the total expenditure in-*146 23-3-38 curred by the District Board of Cawapore for the promotion of female education during the financial year 1936-37?

The Hon'ble the Minister of Education: Rs.11,725.

*85 8-3-38 *150. Mr. Nafisul Hasan: How much of the said expenditure was *147 23-3-38 spent over the maintenance and as grant-in-aid to the school and maktabs for Muslim girls?

The Hon'ble the Minister of Education: Rs.552.

*86 8-3-38 *151. Mr. Nafisul Hasan: Is it a fact that there was a Muslim *148 23-3-38 Girls' School maintained by the District Board at Mohammadpur village, in pargana Bhognipore, district Cawnpore, and is it a fact that it was abolished, although there was a sufficient number of girls on the roll and attending the School? If so, why?

The Hon'ble the Minister of Education: (i) Yes.

(ii) No, it was abolished on account of low enrolment, namely II. Sometime later, the Ghatampur school was opened in its place.

Mr. Nafisul Hasan: May I know what is the distance between Ghatampur and Mohammadpur?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Education (Shri Karan Singh Kane): I require notice of that question.

Mr. Nafisul Hasan: Is the Government aware that Mohammadpur is in one tabsil and that Ghatampur is in another?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Education: I take it to be so from the honourable member. MANAGEMENT OF THE KING EDWARD HIGH SCHOOL, DEORIA, DISTRICT GORAKHPUR

O. no. Date

*152. Shri Prayag Dhwaj Singh (absent): Will the Government be *23 23.3.38 pleased to state the condition upon which the managing body of the King Edward High School, Deoria, district Gorakhpur, handed over the management of the said School to Government in 1917-18?

The Hon'ble the Minister of Education: The conditions on which the managing body of the King Edward High School, Deoria district Gorakhpur, handed over the management of the school to Government in March 1918 were that the buildings and assets be made over to the department and that the then staff be also taken over by the department on a temporary basis.

*153. Shri Prayag Dhwaj Singh (absent): On what conditions was *24 23-3-38 the then existing staff of the said institution retained by the Government?

The Hon'ble the Minister of Education: Temporarily on probation and on the same pay as they were getting before provincialization. If retained after the probationary period, would be confirmed on what they were getting then and not on any proposed pay.

Information in respect of parts (i) and (iv) as promised in answer to starred question no. 33 asked by SHRI BADAN SINGH on 19th March, 1938 to be laid on the table.

The Hon'ble the Minister of Education: Information in respect of parts (i) and (iv) as promised in answer to starred question no. 33 asked by Chaudhri Badan Singh on 19th March, 1938, is not yet available. It will be supplied at a later date.

(Questions listed for Monday, 25th April, 1938.)

PROTECTION OF RAIS HOTEL BUILDING AT NAINT TAL.

- *1. Shri Har Govind Pant (absent): Is the Government aware *1 28-3-38 that it had under contemplation the erection of a support wall and the construction of a drain for the protection of the buildings known as Rais Hotel at Naini Tal?
- *2. Is the Government aware that the construction of the said wall *2 28-3-38 and drain has now been disapproved by the Naini Tal Hill Slopes and Lake Technical Committee?

The Hon'ble the Minister of Communications (Hafiz Muhammad Ibrahim): The construction of revetment walls and drains upon the Gangipur spur near the Cooliedhara drains was recommended by the Fillsides Committee of 1927 but the Technical Committee of 1937 does not favour this measure.

*3. Shri Har Govind Pant (absent): Will the Government be *3 28-3-38 pleased to state if the Government is going to accept the said recommendation and if so, for what reasons?

The Hon'ble the Minister of Communications: The recommendations of the Committee are still under the consideration of Government.

Starred questions nos. 1—6 were put by Shri Ram Prasad Tamta

no. Date 28-3-38

*4. Shri Har Govind Pant (absent): Is it a fact that the present unsafe condition of the slope is due to the raising of the level of the Naini Tal lake and permitting of the cutting of trees and the removal of stones and bajri on the said slope by the Government?

The Hon'ble the Minister of Communications: The raising of the lake level has nothing to do with the condition of this slope. The hillside below the Rais Hotel is almost barren and no permission has ever been given for felling of trees in this area since 1924 from which year the hill became unsafe. Neither bajri nor stones are quarried from there. Only such boulders as get loose and fall down are broken at times.

PURCHASE OF INDIAN MEDICINES BY THE DISTRICT BOARD OF NAINI TAL.

*5. Shri Har Govind Pant (absent): From which firm has the district board of Naini Tal been purchasing its stock of Indian medicines at Haldwani and since when?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government (Shri Atmaram Govind Kher): The Naini Tal District Board does not purchase its stock of Indian medicines in Haldwani.

*6 28-3-38 *6. Shri Har Govind Pant (absent): Does the board call for tenders for such supply from the recognized and registered firm of Vaidyas at Haldwani or elsewhere in Naini Tal District?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: No. It calls for tenders from some recognized firms of other districts.

Shri Ram Prasad Tamta: श्री राम प्रसाद टमटा :

क्या डिस्ट्रिक्ट बोर्ड जब सारीवारी करती है तो उसके लिये टेन्डर (tender) मांगती है ?

کیا ڈسٹرکٹ بورڈ جب خریداری کرتی ہے تر اس کے اللہ ٹینڈر (tender)

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Lecal Self-Government : पालियामेंटरी सेकेटरी दुआनरेबुल मिनिस्टर आफ़ लोकल सेल्फ़-गर्वनेंद्र हां देन्डर (tender) मांगा करती हैं।

ارکامینٹوی سیکہیٹری اوکل سیلف گرنمنگ ۔۔۔ کال ٹیلڈر (tender) مامکا کرتی ہے ۔۔

Shri Ram Prasad Tamta : श्री राम प्रसाद टमटा :

्या जिसका टेन्डर सब से कम होता ह वह भंजूर किया जाता है और वह वन संरोधी जाती हैं ?

سوں رم ورشاد سب اللہ کی اللہ ہوتا ہے۔ گیا جس کا ٹینڈر سب سے کم ہرتا ہے وہ منظور کیا جاتا ہے اور راہ دوا رائی جاتی ہے ؟

Siarred questions nos. 1-6 wers put by fibri Ram Prased Tamis

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local; Self-Government: पालियामेंटरी सेकेटरी ट्राआनरेब्ल मिनिस्टरआफ़ लोकल सेल्फ-गवर्नमेंट

यह आमिरिवाज है लेकिन यह जरूरी नहीं है कि लोएस्ट टेन्डर (lowest tender) ही मंजर किया जावे।

CLOSING OF DISTRICT BOARD SCHOOLS IN BARRILLY AT 12 NOON ON

FRIDAYS

O. no, Date

- *7. Maulyi Aziz Ahmad Khan: Is the Government aware that *7 28-3-38 in compliance with a standing order the District Board schools in Bareilly used to be closed at 12 a.m. on Fridays for juma prayer?
- *8. Will the Government be pleased to lay on the table a copy of *8 28-3-38 the order referred to in the above question?
- *9. Is the Government aware that the practice of closing the District *9 28-3-38 Board schools for juma prayars on Fridays has recently been discontinued in Bareilly? If the reply to the question be in the affirmative, will the Government be pleased to state the reasons thereof?

The Hon'ble the Minister of Education: The information is being collected.

Maulvi Aziz Ahmad Khan: From whom has the Government called for this information and when does it expect to get it?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Education: The information has been called for from the District Board of Bareilly through the Commissioner. Unfortunately the District Board machinery is not very efficient, but we shall see that the information is received very shortly and no undue delay is caused to the honourable member.

PLOTS OF LAND IN BAREILLY

*10. Maulvi Aziz Ahmad Khan: Will the Government be pleased *10 28-3-38 to state the names of the gentlemen to whom the plots of land have either been sold or leased out by the Bareilly Municipal Board for long periods during the last two years, together with the area of each?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: A statement giving the required information is laid on the honourable member's table.

(See Appendix C, page 1157)

COMPLAINTS AGAINST THE OFFICIATING TAHSILDAR, PHULPUR
DISTRICT ALLAHABAD

*11. Mr. Zahur Ahmad (absent): Is it a fact that the officiating 12 28-3-38 Tabsildar, Phulpur, district Allahabad called the husband of a lady 28-3-38 zamindar and forced him to withdraw the suits of rents against tenants?

- . Date
- 23.8.38. *12. Is it a fact that he forced the zamindar to give up Rs.3-14 in the case of one suit and Rs.6 in another in the suit of arrears of rent against them?
- 28-3-38 *13. Is it a fact that he threatened the zamindar, that if his orders were not obeyed he would be ejected from his own holdings?
- *14. Is it a fact that the said tashildar called the patwari in the presence of the karinda of the zamindar and asked the patwari to enter as shikmi a tenant, who wanted to cultivate certain holding against the wishes of the zamindar?

The Hon'ble the Minister of Revenue (Mr. Rafi Ahamad Kidwai): The answer to each of these question is in the negative.

- 28-3-88 *15. Mr. Zahur Ahmad (absent): Is it a fact that complaints against the said officiating tahsildar have been made to District Magistrate and the Sub-divisional Officer?
- *16. If the reply be in affirmative, what action has Government taken on these complaints? Has any inquiry been made, if so, what is the result of the inquiry?

The Hon'ble the Minister of Revenue: One complaint was received by the Collector and is under investigation.

ALLEGATIONS AGAINST THE LADY DOCTOR IN CHARGE OF THE HOSPITAL AT BLINGS

*17. Shri Krishna Chandra: Will the Government be pleased to state whether an application, dated 18th June, 1936, signed by ten respectable residents of Bijnor was submitted to the Civil Surgeon, Bijner, making serious allegations against the lady doctor in charge of the hospital, Bijnor? If so, what has been the result of the inquiry made into the said allegations by the Civil Surgeon?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: "The application mentioned is not traceable in the records of Civil Surgeon's office. The Civil Surgeon concerned has since died; hence no definite information could be obtained."

28-3-38 *18. Shri Krishna Chandra: Was another application, dated 20th October, 1937, signed by about 28 residents of Bijnor submitted to the Civil Surgeon, Bijnor, repeating the said allegations against the same lady doctor? What action has been taken thereon?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: "Yes. The lady doctor was transferred from Bijnor on 18th February, 1938.

CASE OF EMBEZZLEMENT IN THE NOTIFIED AREA, KOSI

*19. Shri Krishna Chandra: Is it a fact that a short time after Thakur Rajaram Singh took over charge of Kosi Notified Area Committee as its Secretary there occurred on 18th April, 1937, a case of embezzlement of Notified Area money amounting to Rs.353? Wes the cashier prosecuted for this embezzlement?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes; the embezzlement was discovered on 18th April, 1937. Yes.

O. no. Date

*20. Shri Krishna Chandra: Did the cashier in his defence plead *21 28-3-38 that he handed over the sum to Thakur Rajaram Singh and was the cashier acquitted by the Sessions Judge of Muttra?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes.

TOUR OF THE SUB-DIVISIONAL OFFICER, MOHAMMADI, DISTRICT KHERI *22 28-3-38

- *21. Shri Khushwaqt Rai: (a) Is it a fact that the Sub-Divisional Officer, Mohammadi, district Kheri went to Mohammadi on tour in connexion with the Dasehra fair and stayed there from 9th October to 15th?
- (b) Is it a fact that when the said officer occupied a portion of the District Board dak bungalow at Mohammadi during his stay there?
- (c) Is it a fact that when the said officer departed he did not sign in the register of arrivals and departures kept in the said bungalow and did not pay rent to the chankidar for such occupation?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-

Government: (a) Yes.

(b) Yes.

(c) Yes.

*22. Shri Khushwaqt Rai: (a) Did the District Board authorities *23 28-3-38 demand rent from the said Sub-Divisional Officer when the matter was brought to the notice by the chaukidar concerned?

(b) Is the Government aware that the said officer refused to pay rent even then and returned the robkar with the remark that the re-

port of the chaukidar was wrong?

(c) Is it a fact that consequent on this the District Board, Kheri, deputed one of the overseers to make an inquiry on the spot and the said overseer reported that the said Sub-Divisional Officer did occupy a portion of the Dak Bungalow on the dates above mentioned?

(d) Is it also a fact that a member of the District Board, Kheri reported that he went to Mohammad, on 9th October, 1937 and found that the said Sub-Divisional Officer was staying in the Dak Bungalow?

- (e) Was the matter reported to the District Magistrate by the authorities of the District Board, Kheri and if so, what action was taken by him?
- (f) Has the rent been paid now? Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-

Government: (a) Yes.

(b) Yes.(c) Yes.

(e) The matter was not reported to the District Magistrate by the authorities of the District Board. He came to know of it independently and directed the Sub-Divisional Officer to pay the rent,

APPOINTMENT OF AN EXECUTIVE OFFICER FOR THE MUNICIPAL BOARD

O. no. Date *24 28-3-38

Shri Krishnanand Nath Khare (absent): Is it a fact that an Executive Officer of the Municipal Board, Agra was appointed by the Local Government in the middle of the year 1935 for a period up to the Local Government in Section 65 of the Municipalities Act? Is it a fact that the Board has to spend on him about Rs.12,000 yearly?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-

Government: Yes.

Shri Krishnanand Nath Khare (absent): What is the total amount of salary, pensionary contribution, deputation allowance and *25 28-3-38 motor allowance, etc. spent yearly from the fund of the Agra Municipal Board on the present Executive Officer?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Rs.13,200 per annum.

Shri Krishnanand Nath Khare (absent): What yearly expenditure of salary and motor allowance of the Executive 28.3.38 Officer appointed by the Agra Municipal Board, from the year 1930 to 1934?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: 1930-31 Rs.2.915.

Rs.7,768.1931-32

1932-33 Rs.8,170.

1933-34 Rs.5,759.

*26. Shri Krishnanand Nath Khare (absent): Is it a fact that Agra Municipal Board has passed a resolution in its meeting in the 28-3-38 month of June or July, 1936 requesting the Local Government to call back such a highly paid Executive Officer?

Is it a fact that in spite of the resolution of the Agra Municipal Board, the Local Government has extended the term of the Executive Officer in the middle of the year 1937 up to 14th March, 1938? Under what section of the Municipalities Act has the extension been given to the present Executive Officer by the Local Government.

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self Government: No such resolution was passed by the Board in June of July 1936. In May 1936 the Board accepted a recommendation mad by its finance committee to that effect but Government were advise that the acceptance of such recommendation did not constitute notice to Government under section 78(3) of the Municipalities Ad They therefore decided to extend the term of the Executive Officer the absence of a formal notice till March, 1937 and again up to t 14th March, 1938. The extensions were given under section 65 of t Municipalities Act.

Shri Krishnanand Nath Khare (absent): Is it a fact if 28-3-38 the Commissioner of the Agra Division has complained several time of the unsatisfactory administration and unusual delay in replying urgent letters of the Government and of the public by the Agra Municipal Board?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: No. not recently.

O. no. Date

Shri Krishnanand Nath Khare (absent): Did the Govern- *30 28-3-38 ment allow the Benares Municipal Board to appoint an Executive Officer on a salary of Rs.500 only? Is it a fact that the income of the Benares Municipal Board is more than that of the Agra Municipal Board?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: No such appointment has yet been referred to and sanctioned by Government. The answer to the last part of the question is in the affirmative.

COMPLAINTS AGAINST THE CHOWKIDAR OF VILLAGE CHAURI MANDI. POLICE STATION CHILKANA, DISTRICT SAHARANPUR

*30. Shri Mangat Singh (absent): Is it a fact that in December *31 28-3-38 last, the people of village Chauri Mandi, police station Chilkana, district Saharanpur, made a complaint to the District Superintendent of Police against the chaukidar of their village?

What were their allegations?

What action, if any, has been taken on this complaint?

The Hon'ble the Premier: (a) No.

(b) and (c) Do not arise.

MADAN LAL HIGH SCHOOL, BISAULI, DISTRICT BUDAUN

*31. Shri Badan Singh (absent): Is the Government aware that *33 28-3-38 there is a Government aided Madan Lal High School at Bisauli, district Budaun?

The Hon'ble the Minister of Education: Yes.

*32. Shri Badan Singh (absent): Is the Government aware that a plot of land was acquired by the Government for the construction of a new tahsil building at Bisauli?

The Hon'ble the Minister of Education: Yes.

*31. Shri Badan Singh (absent): Is it also a fact that the Com- *35 28.3.38 missioner, Rohilkhand Division in his last inspection of the town and the school on 8th November, 1936 stated that the present tahsil building was perfectly sound and recommended the transfer of the nazul land to the school for the construction of its new building?

The Hon'ble the Minister of Education: Yes.

*34. Shri Badan Singh (absent): Is the Government aware that *36 the then District Magistrate, Budaun, moved the question of the transfer of this land to the school about a year ago?

The Hon'ble the Minister of Education: Yes.

O. no. Date

*37 28-3-38

*35. Shri Badan Singh (absent): Is the Government aware that the donor and the manager of the school has promised to contribute Rs.10,000 for constructing the new school building and has consented to pay the compensation fixed by the Government for restoring this land to the school?

The Hon'ble the Minister of Education: Yes.

*38 28-3-38 *36. **Shri Badan Singh** (absent): Is the Government aware that one of the conditions of recognition of this school as a high school is the construction of the new school building?

The Hon'ble the Minister of Education: No. The condition is that two new rooms and not a new school building should be constructed.

*39 28-3-38 *37. **Shri Badan Singh** (absent): Is the Government aware that the present school building is insufficient to accommodate the increase in enrolment and the newly recognized high school classes of the school?

The Hon'ble the Minister of Education: Yes.

*40 28 3.38 *38. Shri Badan Singh (absent): Will the Government be pleased to state what it proposes to do in this connexion?

The Hon'ble the Minister of Education: The matter is still under consideration.

THEFTS IN GHAZIABAD, DISTRICT MEERUT

- 41 28-3-38
- *39. Shri Charan Singh: Will the Government state—
- (a) How many thefts were committed in the town of Ghaziabad, district Meerut (i) from 15th January, 1937 to 15th January, 1938, (ii) from 15th January, 1938 to 15th February, 1938?
- (b) How many of these thefts during the respective periods were major and how many minor?
- (c) How many of the major and minor thefts during the respective periods were traced?
- (d) What is the cause of the increase in thefts from 15th January, 1938, onwards?

The Hon'ble the Premier: (a) (i) Twenty-one cases of theft under section 379/380/381, Indian Penal Code, and twenty-four cases of burglary under sections 454/457/458, Indian Penal Code.

- (ii) One case of theft under sections 379/380/381, Indian Penal Code, and five cases of burglary under sections 454/457, Indian Penal Code.
  - (b) and (c). It is not clear what is meant by major and minor thefts.
- (d) As compared with the same period in 1987 there has been scarcely perceptible increase in burglary which is set off by a decrease in theft. It is difficult to give reasons for small variations in crime over a short period.
- *40. Shri Charan Singh: Is it a fact that the houses or shops of Lala Bhagwan Das, Nayagani, and Messrs. Bhola Nath Murari Lal,

Naya Darwaza, wherein two major thefts were committed in January-February, 1938, are situated in the most frequented parts of the town?

The Hon'ble the Premier: Yes.

*41. Shri Charan Singh: Is it a fact that at first the local police O. no. Date asked Lala Bhagwan Das and Messrs. Bhola Nath Murari Lal *43 28-3-38 to devaluate their stolen property and it was after some difficulty that reports of major thefts were registered?

The Hon'ble the Premier: No.

Shri Charan Singh: May I know from the Government from whom were the inquiries made—from the Police officers themselves or from the persons whose house was burgled?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier (Mr. Muhammad Sulaiman Ansari): The information was received from the Police officers. The question was whether the Police officers wanted the devaluation of the property or not. They said they did not want it.

Shri Charan Singh: I want to know why no inquiries were made from the persons concerned?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Because it was not thought necessary.

Shri Charan Singh: Is it the practice of the Government to make inquiries from the Government officials against whom complaints are made?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: When questions are put by any honourable member of this House information is sought from the Government agency and is placed before the House

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Did the Government inquire from the District Magistrate whether he had made any inquiries from the persons concerned and was that inquiry passed on to the Government?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: No such inquiry was made.

*42. Shri Charan Singh: Is it a fact that one Durga Prasad alias *44 28.3.38 Maula, made charges of corruption against the local police before the Circle Inspector on 14th February, 1938, when he was investigating a major theft case?

The Hon'ble the Premier: Yes.

*43. Shri Charan Singh: What steps do the Government propose *45 28.3.38 to take to restore confidence in the public?

The Hon'ble the Premier: Government do not consider that the number of burglaries and thefts are unusually numerous for a large and prosperous town but they hope that things will improve and crime will decline further.

CONTIGUITY OF HAMIRPUR DISTRICT MORE TO BANDA THAN TO HAMIRPUR TOWN

*44. Shri Har Prasad Singh (absent): Is the Government aware that Hamirpur is situated between two rivers Jumna and Betwa and *46 28.3.38

there is no bridge on these rivers, and that the people are generally put to great inconvenience and expense in rainy season in reaching it?

The Hon'ble the Minister of Justice (Dr. Kailas Nath Katju):

O. no. Date Yes.

*47 28-3-38 *45. Shri Har Prasad Singh (absent): Is it a fact that a very small portion of Hamirpur District is contiguous to Hamirpur Town while the rest of the district is beyond Betwa River?

The Hon'ble the Minister of Justice: Yes.

*48 28-3-38 *46. Shri Har Prasad Singh (absent): Is the Government aware that people from Maudaha, Rath and Mahoba Sub-divisions can conveniently and in a lesser time reach Banda instead of Hamirpur?

The Hon'ble the Minister of Justice: Yes, this may be so in the case of Mahoba and Maudaha but not in the case of Rath. Government understand, however, that there is now a regular lorry service between Mahoba, Maudaha and Hamirpur and that, except in the rainy season, there is no inconvenience to the public.

- *49 28.3-38 *47. Shri Har Prasad Singh (absent): (a) Is it a fact that formerly sessions cases from Mahoba and Rath Sub-divisions were tried at Banda and all the criminal appeals from Hamirpur District could be heard and disposed of at Banda?
  - (b) When were the sessions cases and criminal appeals mentioned in above question ordered to be tried and disposed of at Hamirpur?
  - (c) Is it a fact that the new arrangement entails more expense to the Government than the former one? Is it a fact that for the public also the arrangement is both inconvenient and expensive?

The Hon'ble the Minister of Justice: (a) Yes.

- (b) In 1933.
- (c) It may be so, but the new arrangement has been introduced of administrative grounds.
- *50 28-3-38 *48. Shri Har Prasad Singh (absent): Has the Government ever considered the question of arranging the trial of all the criminal cases at Banda instead of Hamirpur?

The Hon'ble the Minister of Justice: No.

*49. Shri Har Prasad Singh (absent): Is the (dovernment contemplating to remove the headquarters from Hamirpur to some other place in the district or to divide the district and annex it to the neighbouring districts?

The Hon'ble the Minister of Justice: No.

POPULATION, ETC. OF ATARRA VILLAGE IN BANDA DISTRICT

- *50. Shri Har Prasad Singh (absent): (a) What is the population *52 28-8-38 of Atarra Village in Banda District?
  - (b) What is the number of agriculturists and non-agriculturists repectively in Atarra Town?
    - (c) Has Atarra been declared a town area; if so, when and why?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: (a) 4,082.

- (b) The information is not available as the census reports do not give separate figures of population for "agriculturists" and non-agriculturists."
- (c) Yes. It was declared a Town Area in the year 1916 in order to make better provision for sanitation, lighting and other improvements.

ENCROACHMENT OF THE NAZUL LAND BY THE RESIDENTS OF BANDA

O. no. Date

- *51. Shri Har Prasad Singh (absent): (a) Is the Government *53 28-3-38 aware that a Mågistrate has been deputed to find out encroachments by the residents of Banda Municipality over the nazul land, if so, since when?
- (b) Is any staff employed to help the said Magistrate, if so, what is the monthly cost of this staff?
- (c) What documents were taken to be the basis for declaring land to be nazul by the said officer and did the said officer test the accuracy of such documents by comparing them with old records of nazul land maintained by the Government?
- (d) How many cases up till now have been detected by the said officer and what was the result of each case?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: (a) No Magistrate has been deputed specially for the purpose. The Officer-in-charge of Nazul is dealing with encroachment cases in addition to his other duties since 8th August, 1934.

- (b) Yes. The cost of the staff was Rs.68 per mensem from June 1936 to January 1938. The exact figure from January onward has not been reported but the staff has been considerably reduced.
- (c) The Khasra and map of 1905 which were prepared by the Settlement Officer, Mr. Powel, were taken to be the basis of such declarations. Their accuracy was tested with old records.
- (d) 3.149 cases of encroachments have been detected. In 198 cases leases have been executed by those who were found to have made encroachments; 163 cases have been recorded as disputed in the Khasra of 1905; in 592 cases, which related to kachcha chabutras, the encroachments have been removed; 278 cases are in the shape of culverts and bridges over drains; 1,831 cases relate to private property and not Nazul and 87 cases remain to be decided.

REPAIRS OF THE ALMORA-RANIKHET ROAD

*52. Shri Ram Prasad Tamta: Did the District Engineer of Almora *54 28-3-38 invite tenders for the collection of metal and cutting in miles 11, 17, 19 and 31 of the Almora-Ranikhet Road on 15th November, 1937.

The Hon'ble the Minister of Communications: Tenders were called for metal collection and consolidation only.

*52. Shri Ram Prasad Tamta: Will the Government be pleased to *55 28-3-38 state the name of the contractor whose tender was the lowest?

The Hon'ble the Minister of Communications: The lowest tenderers were:

(1) Thakur Bishen Singh Rautela for miles 11 and 31.

(2) Pandit Narain Datt Tewari for mile 17.

(3) Thakur Guman Singh for mile 19.

Shri Ram Prasad Tamta: श्री राम प्रसाद टमटा:

क्या सब कामों के लिये एक ही टेन्डर (tender) मांगा था?

شري رام پېشاد ئما --

کیا سب کا وں کے لئے ایک هی ثیندر (tender) مانکا تھا ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: पार्लियामेंटरी सेकेटरी टुआनरेबुल मिनिस्टर आफ लोकल सेल्फ-गवर्नमेंट:

एक ही नोटिस के जरिये से टेन्डर मार्गे जाते हैं।

پارلیامینتوی سیکہ یتوی ٹو آاریبل مانستر آف لوکل سیلف گورنہ سے ۔ ایک هی نوٹس کے ذریعہ سے ٹینذر مانگے جاتے هیں ۔

Shri Ram Prasad Tamta: श्री रामप्रसाद टमटा :

जब टेन्डर मांगा था तो एक टेन्डर मांगा था और एक ही जमानत मांगी गई थी?

شري رام پوشان دمنا ...

جُبُّ ثَيِنْدَرُ مَانِكَا تَهَا تُو ايك ثَيِنَدُر مَانِكَا تَهَا إِبْرِ الْكُ مِي ضَمَادَتُ مَانِكِيَّ كُلِّي تَهِي ا

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: पालियामेंटरी सेकेटरी ट्राआनरेबुल मिनिस्टर आफ़ लोकल सेल्फ-गवर्नमेंट:

हर टेन्डर के लिये जमानत अलहवा होती है।

پارليا-هنڌري سيرو توي ٿو آنويال منسانو آف لوکل سيلف گورندند -- هر ٿه در که در کا سيلف گورندند --

Shri Ram Prasad Tamta: श्री राम प्रसाद टमटा:

क्या इसमें जमानत अलहुदा थी ?

شري رام پوشان امنا ــــ

كيا أس مين ضمالت عليصدة تهي ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: पालियामेंटरी सेकेटरी दुआनरेबुल मिनिस्टर आफ लोकल सेल्फ-गवर्नमेंट मेंने अर्थ किया है कि हर टेन्डर की बमानस अलहदा होती है।

پارلیامینائری سیکریائوی او آنوریل منسار آف اوکل سیلف گورنیدی ...
میں نے عرض کیا کہ هر ایندر کی ضمانت علیصدہ هرتی ہے۔

Shri Ram Prasad Tamta: श्री राम प्रसाद टमटा :

नपा चीक्र इंजीनियर को यह इन्स्ट्रन्यन्स (instructions) थीं कि सब कार्य एक ठेकेदार को दिया जाय?

هوی رام پرهاد امالا — کیا چیف انصینیگر کو اینه انسارکشنس (instructions) تعین کا لیب کام کارتهایگذار کو دیا جائم ؟ The Hon'ble the Minister of Communications : आनरेबुल मिनिस्टर आफ कम्यूनिकेशन्स :

एक ठेकेदार को नहीं दिया गया।

O. no. Date

*54. Shri Ram Prasad Tamta: Is it a fact that the District *56 28-3-38 Engineer did not allot the whole of the work to the contractor whose tender was the lowest?

The Hon'ble the Minister of Communications: Each mile was given to the lowest tenderer.

- *55. Shri Ram Prasad Tamta: If the answer to the above be *57 28-3-38 in affirmative, will the Government be pleased to state—
- (a) The reasons for not allotting the work to the contractor having the lowest tender?
- (b) The amount which the department had to pay in excess on account of the Engineer not accepting the lowest tender?

The Hon'ble the Minister of Communications: (a) and (b). Do not arise.

*56. Shri Ram Prasad Tamta: Is it a fact that the District *58 28-3-38 Engineer of Almora along with tenders that were invited by him on November 15, 1937, sent to the Executive Engineer, Kumaun Division, a demi-official letter recommending that the work be allotted to a particular contractor?

The Hon'ble the Minister of Communications: No.

*57. Shri Ram Prasad Tamta: Is it a fact that later on the *59 28-3-38 District Engineer of Almora recommended to the Executive Engineer of Kumaun Division to make payment to the same contractor, at revised rates which were much in excess to the rates at which the contractor had submitted his tenders?

The Hon'ble the Minister of Communications: No.

*58. Shri Ram Prasad Tamta: Will the Government be pleased *60 28-3-36 to state when the work mistri who is supervising work at mile 11 of the Almora-Ranikhet Road was employed?

The Hon'ble the Minister of Communications: On January 10, 1938.

59. Shri Ram Prasad Tamta: Is the District Engineer of Almora *61 28-3-38 contemplating to place a water tank at Kathpuria, i.e., at mile 16 of the Almora-Ranikhet Road?

The Hon'ble the Minister of Communications: Yes.

Shri Ram Prasad Tamta: श्री रामप्रसाद टमटा:

क्या अलमोड़ा के लोगों के लिये सोलह मील पर पानी का नल नहीं रक्खा जायगा ?

شهی رام پرشان تمثا —

र المورّة کے لو گوں کے لیئے سولہ میل پر پانی کا نیل نہیں رکھا جائیگا ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local

Self-Government: पालियामेंटरी सेकेटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ लोकल-सेल्फ

इसकी इत्ताला गवर्नमेंट को मौसूल नहीं हुई । پارليامينٿوي سيکريٽري ٿو آنريبل -خستر آف لوکل سيلف گررنمنٿ — اس کي اطلاع گررنمنٿ کو موصول نهين عوگي –

PAY AND DUTIES OF THE WARDEN, WOMEN'S MEDICAL SCHOOL,

O. no. Date

*60. Shri Ishwar Saran: Will the Government state what pay the warden of the Women's Medical School, Agra Boarding House gets?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: The Superintendent of the Hostel of the Women's Medical School, Agra, gets a salary of Rs.150—10—250 per mensem plus a board and uniform allowance of Rs.36 per mensem.

*63 28-3-38 *61. Shri Ishwar Saran: Will the Government kindly state what work, if any, besides the superintendence of hostel does this warden do?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Selfs Government: She has no other duties to perform.

*64 28-3-38

*62. Shri Ishwar Saran: What are the duties of the warden in the hostel?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Supervision of the hostel and of the students. She also supervises the cooks and the kitchen and sees that the quality and quantity of food for the students is sufficient and good.

COMPLAINTS AGAINST THE WARDEN AND THE PRINCIPAL, WOMEN'S MEDICAL SCHOOL, AGRA

- *65 28.3.38 *63. Shri Ishwar Saran: (a) Is it a fact that there are complaints against the treatment given by the principal and the warden of the said school to the Indian students of the institution?
  - (b) Have such complaints been made to the Government?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: (a) and (b) No.

*66. 28-3-38 taken in the matter?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Does not arise.

*65. Shri Ishwar Saran: Did the Principal of Women's Medical School, Agra, issue a circular prohibiting the mistresses of the said school from taking part in public movements?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: No.

REPRESENTATION FROM VILLAGE LAHUA, TAHSIL ROORKEE, DISTRICT SAHARANPUR

O. no. Date

*66. Shri Ishwar Saran: Is it a fact that a certain representation *68 28.3.38 was made to the United Provinces Government, Revenue Department, from village Lahua in tahsil Roorkee, district Saharanpur, and the Collector was asked to institute an inquiry?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Yes.

*67. Shri Ishwar Saran: Did the Collector make an inquiry, if *69 28-3-38 so, what was the result.

The Hon'ble the Minister of Revenue: The Collector had an inquiry made by a Deputy Collector. The subject matter of the dispute was, however, judicial and no final orders could therefore be passed on the basis of such inquiry. In the meantime, however, the question of correction of the patwaris' papers was formally taken up by the sub-divisional officer acting under section 39, Land Revenue Act. Entries in the records were corrected in accordance with the orders of the Sub-Divisional Officer against which an appeal is pending in the court of the Collector.

*68. Shri Ishwar Saran: What action did the Government take *70 28-3-38 in the matter?

The Hon'ble the Minister of Revenue: The matter being a judicial one, no further action by Government was called for.

FINANCIAL STRINGENCY OF THE LYALL COLLEGIATE SCHOOL, BALRAMPUR

- *69. Shri Ishwar Saran: Are the Government aware that Lyall *72 28.3.38 Collegiate School, Balrampur, has been of late passing through a period of great financial stringency?
- *70. Are the Government aware of the steps taken by the Inspector *73 28-3-38 of Schools to relieve this situation?
- *71. Are the Government aware that the Inspector has opened re- *74 28.3.38 cently an Agriculture Department in the School costing to the School funds about Rs.210 per mensem and for which a grant was refused both by the Govenrment and the Estate?
- *72. Is it a fact that the Inspector abolished fee concessions to *75 28-3-38 poor students to find money for the above-mentioned expenses?

The Hon'ble the Minister of Education: Further inquiry has been made.

Shri Ishwar Saran : श्री ईश्वर सरन :

क्या गवर्नमेन्ट कृपा करके बतलायेगी कि इन्क्वायरी (inquiry) का नतीजा ्रस्या हुआ ?

شری ایشور سرن — ایشور سرن برن بیانیکی که انکرائری (inquiry) کا نتیجه کها هوا ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Education: पार्लियामेंटरी सेकेटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ एजूकेशन :

अभी इन्क्वायरी (inquiry) का जवाब पूरे तीर पर नहीं आया है। कुछ जवाब आया था वह मुकम्मिल नहीं था। जब जवाब आयेगा मेम्बर साहब की इत्तला देदी जावेगी।

بارلماميناتري مجكوياتوي أو أنهيبل منستوآف ايجوكيشو .

آبھی انکوائری (inquiry) کا جراب ہورے طور پر نہیں آیا ہے ۔ کچھہ جراب أنا تها ولا مكمل أيين ألها جب جواب آجائدكا تو ميمبه صاحب كو اطلاع ديدي جائيكي -

Shri Ishwar Saran : श्री ईवबर सरन :

क्या गवर्न में न्ट यह बतलाने की कृपा करेगी कि यह जवाब कब तक आ जायगा?

شری ایشور سرن -

الله المراسفة يه بالمانيكي كريا كريكي كديهه جواب كب تك آجائيكا ؟ Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Education: पार्लियामेंटरी सेकेटरी ट् आनरेबुल मिनिस्टर आफ एज्केशन :

गवर्तमेन्ट देखेगी कि जवाब बहुत जल्दी आये।

يارلياميندرى سهكريترى ثو آنويبل منسترآب ايجوكيشو، ... گرزنملت دیکھے گر که حواب بہت جلد آئے -

Shri Ishwar Saran : श्री ईश्वर सरन :

क्या गवर्न में न्ट कृपा करके बतायेगी कि यह सवाल कब हुआ है ?

شري ايشور سون ___ کيا گورندندت کريا کوک بنائيگي که بهه سوال کب هوا هے ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Education:

पार्लियामेंटरी सेकेटरी ट्रं आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ एजूकेशन:

यह सवाल २८ मार्च को आया था ।

پارايامينئهي سيكويئري ٿو آنريدل منسئر آف اينجوكيشي ــ يهم سوال ۱۸ ساري كو آيا تها --

The Hon'ble the Speaker: आनरेबूल स्पीकर :

२८ मार्च से पहले गया था, आपने मुल्तको कराया था। २८ तारीख पहुंचने की है, यह सवाल १८ मार्च की भेजा गया था।

آلريبل اسهيكر ---١٨ مارچ سے پہلے کیا تھا ۔ آپ نے ساتوی کوانیا تھا ۔ ١٨ تاريخ پيونجلدگي فهين هـ - يهه سوال ۱۸ ماري كر بهيجا كيا تها -

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Education

I am sorry.

Shri Ishwar Saran : श्री देखर सरन :

क्या गवर्न मेन्ट को यह मालूम है कि यह सवाल जनवरी में किये गये थे ?

شرى ایشور سرن - کیا گررنمنت کو یهه معلوم هے که یه موال جنوري میں کیئے گئے تھے ؟ The Hon'ble the Speaker: आनरेबुल स्पीकर:

गर्वा में मेन्ट को यह इत्तिला नहीं हो सकती है। यह मेरे दक्तर में मालून हो सकता है।

آبريبل اسپيکر __

گو نمذے کو یہم اطلاع نہیں ہوسکتی ہے۔ میرے دانتر میں معلوم ہوسکتا ہے۔

Mr. Muhammad Ishaq Khan: What steps had the Parliamentary Secretary taken up to March 18, 1938, and what correspondence has passed between him and the officials?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Education: I have already stated that Government has received a certain reply from the Inspector which is not complete and Government has therefore asked for a complete reply and as soon as it is received it will be made available to the honourable members of this House.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Will the Parliamentary Secretary read that incomplete reply which he has got?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Education: No. Incomplete information will not serve any useful purpose.

BAD CONDITION OF ROADS FROM BUDAUN TO SHAHJAHANPUR AND FARRUKHABAD

O. no. Dat

*73. Shri Rukum Singh Rathor: Is it a fact that the road *7 29.3-3 from Budaun to Farrukhabad is broken near I. D. D. colony at Budaun?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes.

*74. Shri Rukum Singh Rathor: Is it also a fact that the *8 29-3-38 road which goes from Budaun to Shahjahanpur is also broken two miles away from Dataganj?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes.

*75. Shri Rukum Singh Rathor: Is it a fact that no steps *9 29-3-38 have been taken to reconstruct it for the last two years?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes, but action is now being taken to construct the culvert on the Budaun-Farrukhabad Road near I. D. D. colony and to repair the miles in question on the Budaun-Shahjahanpur Road.

Khan Bahadur Maulvi Fasih-ud-din: When are the repairs expected to be finished? Before or after the rains?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: I shall require notice of the question. I do not know when they are going to be completed.

Khan Bahadur Maulvi Fasih-ud-din: Has the Government any idea as to whether the repairs will begin before rains, or during rains or after the rains?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Generally the repair work is done during the rains and the District Board is taking in hand the construction of the road during the rains. As regards the culvert I expect that it will be completed before rains.

O. no. Date

*10 29-3-38 *76. Shri Rukum Singh Rathor: Is it a fact that the villagers and their cattle have great difficulty particularly in the rainy season in crossing the road?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes.

Schools maintained by the District and Municipal Boards in Budaun

- *11 29-3-38 *77. Shri Rukum Singh Rathor: How many girls' schools are maintained by the District Boards and Municipal Boards in the district of Budaun?
- *12 29-3-38 *78. What is the contribution by the Government to these institutions?
- *13 29-3-38 *79. What are their other sources of income?

The Hon'ble the Minister of Education: A statement is laid on the table.

(See Appendix D, page 1158)

*14 29-3-38 *80 Shri Rukum Singh Rathor: Is it a fact that the old Mission girls' schools have been abolished in the city of Budaun and municipal schools for girls have been started instead?

The Hon'ble the Minister of Education: The old Mission girls' school has not been abolished but it has been shifted from its old building situated within the municipal limits to another building outside the municipal limits. The Municipal Board have started a new girls school.

RENTS FOR 1342-43 FASLI

- *81. Shri Rukum Singh Rathor: Is it a fact that some zamindars in the district of Budaun still realize rent for the 1342-43 Fasli?
- *82. Is it also a fact that some zamindars are still realizing rent after the enforcement of the Execution of Decrees Act?

The Hon'ble the Minister of Revenue: No such instances have been brought to the notice of the Collector, Budaun.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: What is the "Execution of Decrees Act" which is referred to in the question.

(No reply.)

DUTIES OF MUKHIAS, CHAUKIDARS, PATWARIS AND KANUNGOS

17* 29.3.38 *83. Shri Rukum Singh Rather: What are the duties of village mukhias, chankidars, patwaries and kanungos in this province?

The Hon'ble the Minister of Revenue: The honourable member is referred to the following publications which contain the information required:

Duties of village mukhias—Section 45 of the Criminal Procedure Code, V of 1938.

Duties of village chaukidars—Section 8 of the North-Western Provinces Village and Road Police Act, XVI of 1873, section 34 of the Oudh Laws Act, 1876, Chapter VIII of the United Provinces Police Regulations.

Duties of patwaris and kanungos—Land Records Manual and section 45 of the Criminal Procedure Code, 1938.

Kunwar Sir Maharaj Singh: Is any change under the immediate consideration of Government in the duties of village mukhias, chaukidars, patwaris and kanungos?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Revenue: (Shri Ajit Prasad Jain): No: It is not under immediate consideration.

Shri Rukum Singh Rathor : श्री रुकुम सिंह राठीर :

क्या गवर्नमेंट को मालूम है कि इसके बारे में दस बारह रसीदें पार्लियामेंटरी सेक्नेटरी मिस्टर तिवारी के पास भेज दी गई हैं और वह उनके पास पहुंच चुकी हैं?

شرى رام سمگه، رائهور -

کیا گور نما ت کو معلوم ہے کہ اس کے بارے میں دس بارہ رسیدیں پارلیامیں تہی سیکوی تری مستر تیواری کے پاس بھیجدی گئی ہیں اور رہ آنکے پاس پہنچ چکی ہیں ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier (Shri venkatesh Narayan Tivary): पालियामेंटरी सेकेटरी टुआनरेबुल प्रीमियर (श्री वेंकटेश नारायन तिवारी):

जी हां आई थीं।

ډارليامينټري ميکريټې ي آنويبل ډريميئر (شري ونکنيش نرائني تيواري) -- چې هال آئي تهين -

Shri Rukum Singh Rathor : श्री रुकुम सिंह राठौर :

फिर क्या उन रसीदों को आनरेबुल मिनिस्टर साहब के पास भेज दिया गया है या नहीं?

شري ركم سنگهم را تهور ___

ि رسیدری کو آنریال نستر صاحب کے با سبہبجدیا گیا ہے یا نہیں Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier : पालियामेंटरी सेकेटरी दु आनरेबल प्रीमियर :

हां मैंने भेज दी थीं।

پارليامينتري سمرية اي أو أوريبل پريميئر — هال مين له بهيجدي تهيل –

PROHIBITING THE SACRIFICE OF COWS, ETC. BY THE MUSLIMS OF VILLAGE
BALU. DISTRICT SAHARANPUR

O.no. Date

*18 29-3-38 **84. Maulvi Munfait Ali (absent): Is it a fact that in 1936, the District Magistrate of Saharanpur prohibited the Muslims of village Balu, post office Gangoh, tahsil Nakur, from sacrificing cows, bullocks and calves in the said village till the matter was decided by a competent court?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Yes.

*85. Maulvi Munfait Ali (absent): Is the Government aware that the Muslims of the said place brought a declaratory suit against the Hindus in 1936 and the suit was decreed by the end of January, 1938?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Yes. The Muslims originally claimed the right to perform qurbani by virtue of custom. But after filing the declaratory suit they withdrew the plea of customary right and based their claim on, and obtained a decree of, their legal right only. This legal right was subject to the condition that the Muslims should commit no nuisance and should not infringe any rule of law or direction issued or promulgated by the lawfully constituted authority and should not make noisy or riotous demonstrations.

- *20 29.3-38 *86. Maulvi Munfait Ali (absent): Is it a fact that the Hindus of the said village moved Mr. K. Sanderson, i.c.s., Sub-Divisional Officer, to prohibit the Muslims on February 8, 1938, of the said village from sacrificing cows and bullocks in the village during the Bakr-Id festival?
- *21 29-3-38 *87. Is it a fact that orders under section 144, Criminal Procedure Code, were promulgated in the village prohibiting the Muslims from sacrificing any kind of animal in the village, abadi or sarai including the sheep and goats during the coming Bakr-Id festival.
- *88. Is it a fact that the Muslims on February 10, 1938, moved the District Magistrate, Saharanpur, to cancel the said order, but he expressed his inability to alter the order and make arrangements as the festival was to be observed on February 11, 1938?
- *23 29-3-38 *89. Is it a fact that the District Magistrate was asked to make arrangements on any of the three consecutive days, but he rejected the application?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Yes.

*24 29.3-38 *90. Maulvi Munfait Ali (absent): Does the Government intend to take any steps to redress the grievances of the Muslims of the said village?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Government have not considered the question but they trust that if both the communities in that locality will show regard for each other's religious sentiments and try to settle the matter in a spirit of equity and

tolerance an agreed settlement will soon be reached. Local authorities will be ever willing to help the parties in arriving at an amicable settlement.

Mr. Nafisul Hasan: What was the reason for prohibiting the sacrifice of goats and sheep during the Bakr-I'd?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Breach of peace was apprehended.

Mr. Nafisul Hasan: From whose side? Who was objecting to the sacrifice of goats and sheep?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: The Hindus; because sacrifices have never been performed there before.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Will the Govenment state when a declaration was given by the Civil court, what right had the executive authorities to override that declaration of the Civil court?

The Hon'ble the Minister of Revenue: The decree of the civil court laid down certain conditions and those conditions were not observed by the Muslims.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Will the Government state what were the terms of those conditions which were not carried out?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: They were just read out in the reply.

Shri Ranjit Sita Ram Pandit: Is it not a fact that even in cases where the right of any community is recognized by courts and the question is really of breach of peace or the maintenance of law and order the question is for the local authorities to decide?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Yes, that is so.

COMMUNAL PROPORTION IN DIFFERENT SERVICES IN THE UNITED PROVINCES

*91. Maulvi Munfait Ali (absent): Would the Government be pleased to supply the following information:

O. no. Date *29 29-3-38

- (a) What is the total number of and communal proportion in the following posts of the United Provinces Government?
- (b) Executive and Asistsant Engineers, Sub-Divisional Officers and head clerks in the Irrigation, Public Works and Hydro-Electric Departments?
- (c) Superintendents, head clerks, stenographers and chief readers in all the branches of Secretariat, Board of Revenue, Central Land Records and settlement offices, respectively?
  - (d) Government Pleaders?
  - (e) Assistant Government Pleaders?
    - (f) Munsarims in the District and Sessions Judge's offices?
    - (g) Head clerks of the treasuries?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: (a) to (f) A statement is laid on the table.

(g) The information is being collected.

(See Appendix E, page 1160.)

ORDER PROHIBITING THE POSTING OF SUPERVISOR AND REGISTRAR KANUNGOS TO PLACES WHERE THEIR RELATIVES ARE LANDLORDS

*92. Maulvi Munfait Ali (absent): Has the Board of Revenue ordered that the Supervisor and Registrar-kanungos should not be posted to places where they or their relations are, in some way or the other, landholders?

If so, is the Government aware that there are some supervisor-kanungos in Saharanpur District who own property and have near relatives in their circles and tahsils?

The Hon'ble the Minister of Revenue: (i) The orders of the Board of Revenue are that as a rule supervisor and registrar kanungos should not be posted to the districts or tahsils where they have their homes or own landed property.

(ii) There are three such supervisor kanungos in the Saharanpur District—B. Jagat Prasad, M. Riazul Hasan and B. Ram Nath. The first two have been allowed to remain in the district. The question of the transfer of B. Ram Nath is under the consideration of the Commissioner, Meerut Division.

MUSLIM GRAVEYARD LAND IN SAHARANPUR.

*93. Maulvi Munfait Ali (absent): Do the Government know-

(a) that the entries of Muslim graveyards in land records of most of the villages in Saharanpur District, where the Muslims reside as raiyat, are recorded as Banjar, Qadim and with other names;

(b) that the Hindu zamindars of such villages taking the advantage of these entries have had occasions to harass the Muslims and thus tried to debar them from their rights in graveyards in villages Kubbanpur, Fakhar-Herri, Bhagwanpur, Rankhandi, Jaroda, Umri, Dhangera, Khera Jat, Khandlana, Babail, Randaoul?

The Hon'ble the Minister of Revenue: (a) Two such complaints have been received and are under inquiry.

(b) Such complaints have been received from the residents of villages Khubbanpur, Bhagwanpur and Latifpur in tahsil Roorkee, and are under inquiry.

FIREARM LICENCES

- *94. Syed Aizaz Rasul: Will the Government be pleased to state-
  - (a) whether and to what extent the number of licences issued for fire-arms has been on the increase or decrease during the last three years?
  - (b) whether they propose to revise their policy in regard to granting of licences for fire-arms?

The Hon'ble the Premier: (a) 5,124 licences for firearms were granted during 1937 as against 4,759 in 1936.

- (b) The Provincial Government act as agents of the Central Government in this matter and have to follow the general policy laid down by the Central Government. This Government are examining the matter.
- Mr. Muhammad Ishaq Khan: After the introduction of the Provincial Autonomy, are you still the agents of the Central Government in this matter?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Arms is a Central subject and they have delegated certain powers to the Provincial Governments.

Mr. Tahir Husain: Does the present Government recognize the right of every citizen of the United Provinces to possess fire-arms without licence?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: I have just said that Arms Act is a subject of the Central Government. We have to act on the authority delegated under section 124 of the Government of India Act.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Are the rules framed by the local Government subject to confirmation by the Government of India?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Not exactly.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Sir, I respectfully submit that the statement is not warranted by facts.

The Hon'ble the Speaker: You cannot enter into a debate. You can put supplementary questions. If in your opinion the Government has made an answer which is incorrect, you cannot now enter into an argument with the Government.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: I sought an information, Sir, on what ground were they saying that these rules require the confirmation by the Government of India. I want it by way of information for our enlightenment, because our information is that it is not required.

The Hon'ble the Speaker: But they have already replied to that. You do not agree with that reply, but the reply is there.

Kunwar Sir Maharaj Singh: What rules are under examination by this Government?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Rules framed under the Act by the Provincial Government. They were framed a few years ago and the present Government is thinking of revising them.

Kunwar Sir Maharaj Singh: Will public opinion or at least the opinion of members of this House be invited before the Government comes to final decision in the matter?

The Hon'ble the Minister of Revenue: We are considering this suggestion.

Mr. Tahir Husain: Are the rules revised with the principle in view that every citizen of the United Provinces has a right to possess fire. arms without licence?

The Hon'ble the Minister of Revenue: We have got that aim in view.

Khan Bahadur Lieut. M. Sultan Alam Khan: Do the Government of India prescribe the number of licences to be issued by this Government every year?

The Hon'ble the Minister of Revenue: I do not think so.

Khan Bahadur Maulvi Fasih-ud-din: Have the Government issued orders to the Districts Officers not to issue too many licences for firearms?

The Hon'ble the Minister of Revenue: No, the present Government

have not issued any such orders.

Khan Bahadur Maulvi Fasih-ud-din: Is the Government aware of the fact that a large number of District Officers in this province refuse to give new licences on the ground that the policy of the Government is to restrict the grant of licences?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Certain instances were brought to our notice where licences were refused. In some cases

instructions have been issued to grant licences.

Shri Raniit Sita Ram Pandit: Is it not a fact that it is for the Local Government to make rules, i.e., according to the Government of India Act it is for the Local Government in each case to make rules applicable to each province? Is that so or not so?

The Hon'ble the Premier: Yes, the rules have been framed by Provincial Government.

Shri Ranjit Sita Ram Pandit: Does the present Government approve of the rules framed in the past which are Arms Rules according to the Indian Arms Act?

The Hon'ble the Premier: The rules have been examined. But it is a matter of opinion as to how far the present Government finds itself in agreement with the previous Government and people must know that quite well.

Maulyi Aziz Ahmad Khan: Is it a fact that over and above the rules any secret instructions have been given to the District Magistrates to control the possession of revolvers?

The Hon'ble the Premier: Such instructions were given long ago and have not yet been cancelled.

LADY DOCTORS IN DISPENSARIES IN THE UNITED PROVINCES

- O. no. Date *40 29.3.38 *95. Syed Alzaz Rasul: Will the Government be pleased to state—
  - (a) whether there is a lady doctor attached to every dispensary in the province;
  - (b) if the answer to (a) is in the negative, how many dispensaries in the Province are without lady doctors:
  - (c) what steps the Government propose to take with a view to providing a lady doctor for every dispensary in the Province?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: (a) and (b) There are about 700 dispensaries in the United Provinces and of these only 87 zenana hospitals, which are affiliated to the United Provinces Branch of the Countess of Dufferin's Fund, have got a lady doctor. There is no lady doctor in others.

(c) The question is under the consideration of Government.

TRAINED MIDWIVES IN RURAL AREAS

- *96. Syed Aizaz Rasul: (a) Are the Government aware that there *41 29-3-38 are hardly any trained midwives in rural areas?
- (b) If the answer to (a) is in the affirmative, what steps do the Government propose to take in the matter?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: (a) Yes. No trained midwives are employed in the rural areas, but the United Provinces Branch of the Indian Red Cross Society employs about 150 assistant midwives in the rural areas.

(b) The question is under consideration.

PERSONS IN JAIL AND UNDER TRAIL FOR POLITICAL ORIMES

- *97. Syed Aizaz Rasul: Will the Government be pleased to give *42 29-3-38 detailed information about persons—
  - (a) still in jail for crimes committed for political motives,
  - (b) undergoing trial for crimes committed with the political motives?

The Hon'ble the Minister of Revenue: So far there has been no recognized definition or classification of persons convicted or undergoing trial for crimes committed with political motives. Certain prisoners, however, were treated differently from ordinary prisoners and were called political prisoners. All these prisoners have been released except one whose case is under consideration.

(b) The question of a proper definition of political prisoners and their classification into a separate class is under the consideration of the Government and final decision will be reached as soon as the recommendations of the Jails Reforms Committee, in this connexion, are received.

Shri Mahabir Tyagi: Did the Government include the Chauri Chaura prisoners also among the political prisoners?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Revenue (Shri Gopi Nath Srivastava): That particular question is down on the order paper, and will be replied to in its turn.

CONFINEMENT IN JAIL OF MALES AND FEMALES OF BANBIRPUR, DISTRICT SITAPUR, ON BAKR-ID

*98. Mr. Mubashir Husain Kidwal (absent): Is it a fact that in *61 29-3-38
Banbirpur, district Sitapur, all the adult male Muslim residents of the village were confined in jail for the three days of Bakr-Id?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Sixty-six Muslims and 71 Hindus, forming nearly all the adult male population O. no. Date of village Banbirpur, were confined in jail for the three days of Bakr-Id.

- *62 29-3-38 *99. Mr. Mubashir Husain Kidwai (absent): (a) Is it a fact that some women were arrested in the same village and sent to jail?
  - (b) If so, how many women were arrested?
  - (c) For what offence were they arrested?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: (a) Some women were arrested but were not sent to jail.

- (b) Five.
- (c) For defying an order promulgated under section 144, Criminal Procedure Code.
- *100. Mr. Muhashir Husain Kidwai (absent): (a) Have the arrested persons been released yet or not?
  - (b) Are any proceedings pending against these persons?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: The arrested persons were released on personal bonds as soon as the three days of Id-uz-Zuha were over, and were discharged when the Muharram was over.

The women accused were released on bail from the police station after about an hour. The proceedings against them are pending in court.

*64 29-3-38 instances have orders been issued by the authorities prohibiting Muslim residents from sacrificing cows within their houses?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: In Sitapur District orders prohibiting Muslims from sacrificing cows were issued only in one village (Banbirpur).

SERIOUS ILLNESS OF KAMTA PRASAD AND ULFAT RAI IN AGRA CENTRAL JAIL

- *102. Shri Jagan Prasad Rawat; (a) Is it a fact that Kamta Prasad Rawat; (a) Is it a fact that Kamta Prasad Rawat; (b) Is it a fact that Kamta Prasad Rawat; (a) Is it a fact that Kamta Prasad Rawat; (b) Is it a fact that Kamta Prasad Rawat; (c) Is it a fact that Kamta Prasad Rawat; (d) Is it a fact that Kamta Prasad Rawat; (e) Is it a fact that Kamta Prasad Rawat; (e) Is it a fact that Kamta Prasad Rawat; (e) Is it a fact that Kamta Prasad Rawat; (e) Is it a fact that Kamta Prasad Rawat; (e) Is it a fact that Kamta Prasad Rawat; (e) Is it a fact that Kamta Prasad Rawat; (e) Is it a fact that Kamta Prasad Rawat; (e) Is it a fact that Kamta Prasad Rawat; (e) Is it a fact that Kamta Prasad Rawat; (e) Is it a fact that Kamta Prasad Rawat; (e) Is it a fact that Kamta Prasad Rawat; (e) Is it a fact that Kamta Prasad Rawat; (e) Is it a fact that Kamta Prasad Rawat; (e) Is it a fact that Kamta Prasad Rawat; (e) Is it a fact that Kamta Prasad Rawat; (e) Is it a fact that Kamta Prasad Rawat; (e) Is it a fact that there is no proper treatment available to them in the jail?
  - (b) What were their respective weights when they were admitted to jail and what are their weights now?
  - (c) Has the Government considered the question of sending them to a separate hospital?

The Hon'ble the Minister of Revenue: (a) Both the prisoners have been released.

(b) and (c) Do not arise.

NON-PAYMENT OF DUES BY THE CHAIRMAN AND SEVERAL MEMBERS OF TOWN AREA. JAGNER, AGRA DISTRICT

O. no. Date

*103. Shri Jagan Prasad Rawat: Is it a fact that the Chairman *69 29-3-38 and several members of the Town Area, Jagner (district Agra), have not paid their dues? If so, what action has the Government taken against

them under section 7(1) of the United Provinces Town Areas Act? If none, why not? Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-

Government: The answer to part one is in the negative. Parts two and three of the question do not therefore arise.

LAND ADJOINING VILLAGE BEJOLI, TAHSIL MAT IN MUTTRA DISTRICT

*104. Shri Jagan Prasad Rawat: (a) Are the Government aware that the land adjoining village Bejoli, tahsil Mat in Muttra District, is *70 29-3-38 lying uncultivated for the last ten years?

- (b) What is the area of this land? Was it ever cultivated?
- (c) What is the revenue charged on this land?
- (d) Are the Government aware that the whole crop of this land when it is cultivated is destroyed by wild cows and wild boars?
- (e) Have the Hon'ble Minister of Revenue and the District Magistrate, Muttra, received any representation to this effect from the zamindars of village Bejoli? What action has been taken on that representation? If none, why not? Will the Government lay copies of those representations on the table?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: (a) No. is not a fact that the entire village area is lying uncultivated.

- (b) The area is divided into two portions—Bangar and Khadar. The Bangar area is 1,026 acres and the Khadar area 1,034 acres. Part of the Bangar area is under cultivation. Owing to ravines and the ravages of wild animals there is practically no cultivation in the Khadar portion.
- (c) The land revenue on the Bangar area is Rs.66 and on the Khadar area Rs.105.
- (d) It is not a fact that the crops raised in this village are totally destroyed by wild animals but it is true that considerable damage is done by them.
- (e) The Hon'ble the Minister of Revenue has received no representation, but the District Magistrate received an application from a zamindar complaining against the damage done by wild animals. Inquiry was made by the Sub-Divisional Officer, Mat, who consulted local opinion and reported that the catching of wild cattle would be repugnant to Hindu religious feeling and that a large sum of money would be required to protect the cultivated area by putting up wire-fencing. The villagers affected were reluctant to contribute anything towards the cost. Ultimately the mater was shelved as no practical solution was found possible. A copy of the application referred to above is laid on the honourable member's table.

(See Appendix F, page 1164.)

Shri Jagan Prasad Rawat : श्री जगन प्रसाद रावत :

जवाब में कहा गया है कि जंगली जानवरों का पकड़ना या मारना हिंदू धर्म के विख् होगा, यह किन हिंदुओं ने कहा था ?

شري جائن پرشان راوت --جواب میں کها گیا هے که جدالی جانوروں کا پعرتنا یا سارنا مندو دهرم کے رودہ موگا ۔ یہم کی هندوؤں نے کہا تھا ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier : पार्लियामेंटरी सेकेटरी हु आनरेबुल प्रीमियर :

इस सवाल के जवाब में बताया गया है कि सब डिविजनल आफ़िसर वहां इस्कायरी (enquiry) करने गये थे और उनकी रिपोर्ट यह है कि वहां के गावों के हिंदुओं ने एसा कहा था।

پارایا استانہی سیکویڈری ٹو آئریبل پریمیٹر ۔۔۔
اس سوال کے جواب میں بنایا گیا ہے که سب قویہ نل انسر رہاں اِنکوائری
(enquiry) کہنے گئے تھے اور اُنکی رپورٹ بہا ہے که رہاں کے گاؤں کے هدووں نے ایسا کہا تھا ۔۔

Shri Jagan Prasad Rawat : श्री जगन प्रसाद राजत :

दूसरी जगह जवाब में कहा गया है कि गांव वाले चन्दा देने में हिचिक चाते हैं। ता में पूछना चाहता हूं कि क्या इस प्रकार के चन्दे बसूल किये गये ?

شري جائن پـــوشاد، رارت ـــ درسري جائن پــوشاد، رارت ــ درسري جائه جــراب سين کها گيا هـ که گاؤن واله چنده دينه من هيئهات هين درکار کے چنده وصل که کيا اس پرکار کے چنده وصل کيئه گئه ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier : पार्लियामेंटरी सेकेटरी दु आनरेबुल श्रीमियर :

सब-डिविजनल आफ़िसर जब वहां जांच करने के लिय गये थे उस वक्त जब उन्होंने दरियाफ़्त किया तो उनकी मालूम हुआ कि गांव वाले चन्दा देने से हिचकिचाते हैं।

Shri Jagan Prasad Rawat : श्री जगन प्रसाद रावत :

नया यह समझा जाय कि चौकोदार इसलिये नहीं रक्के आते हैं कि शिकारियों की इत्तिला पुळीस को दें ?

شری جکی پرشاد راوت — کیا یہ: سنجہا جائے که چوکیدار اس لیلے نہیں رکھے جانے ہیں که شکاریوں کی اطلاع پرایس کو دیں ؟ Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: पालियामेंटरी सेकेटरी टु आनरेबुल प्रीमियर:

्वह महज जंगली सुअर जो आगरा जिला के हैं उनकी इत्तिला के लिये रक्खा जाता है।

INCIDENT WITH Shikaris IN BEJOLI, DISTRICT MUTTRA

*105. Shri Jagan Prasad Rawat: (a) Are the Government aware that the residents of Bejoli employed some *shikaris* (hunters) to drive away these wild cows and boars but they were beaten and driven away by military people?

O. no. Date *71 29-3-38

- (b) Is it also a fact that the tents and belongings of these shikaris were set on fire?
- (c) Is it a fact that the wild cows and wild boars are preserved for shooting by military people?
- (d) Has the Government taken any action against the military men responsible for setting fire, to the belongings of the *shikaris* and beating them?
- (e) Has the Government made any inquiries into this affair? If not, why not?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: (a) There is no information about this in the official records. No report was ever made to the police or to any other official regarding any ill-treatment meted out to these shikaris.

- (b) There is no reliable information regarding this allegation.
- (c) No. The Muttra Tent Club has nothing to do with wild cattle. No arrangements are made for protecting wild pig, but it is a fact that chaukidars are employed who give information to the Tent Club in connexion with hunting.
  - (d) Does not arise.
  - (e) Does not arise.

Shri Charan Singh: Are we to understand that if the villagers are prepared to shoot and catch the wild animals themselves, the Government will have no objection.

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Yes.

Shri Charan Singh: It has been stated that no reliable information is available. May I know, Sir, whether there is any unreliable information?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: So far as unreliable information is concerned, Government keeps no record. Shri Charan Singh: Question no. 105(e) was—"Has the Government made any inquiries into this affair? If not why not?" The reply is "Does not arise". May I know why no inquiries have been made into this matter?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Because it was not considered necessary.

Shri Charan Singh: Was any information called for from the local police about the fact whether any report had been made or not?

The Hon'ble the Premier: Government is looking into this matter and bas called for reports from the districts.

LICENCES FOR CHEMICAL DRUGS IN AGRA CITY

O. ro. Date

*106. Shri Jagan Prasad Rawat: Will the Government please state the names of those chemists' shops in Agra city which have been given licences for chemical drugs, opium and its derivatives, spirits, cocaine and its derivatives?

The Hon'ble the Minister of Justice: A list is placed on the honourable member's table.

(See Appendix G, page 1165)

*30 29-3-38 *107. Shri Jagan Prasad Rawat: Did the National Medical Store, Agra, ever apply for a licence for spirits, opium and its derivatives and cocaine and its derivatives? Was the licence granted? If not, why not?

The Hon'ble the Minister of Justice: Yes. The licence was refused as the Collector considered that the number of such licences was already too large but the Government have since issued orders that it may be granted.

Shri Jagan Prasad Rawat: श्री जगन प्रसाद रावत:

क्या इसके अलावा और भी कोई कारण था?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice. ं (Shri Bihari Lal): पार्लियामेंटरी सेकेटरी दु आनरेबुल मिनिस्टर आफ जस्टिस (बी विहारी लाल):

इसके अलावा कोई कारण नहीं था।

درایامینگری سیکویگری او آنودبل منستر آف جالس دهی بهاری ال) --اس کے مالوہ کوئی کارن نہیں تھا ۔

BRIBERY AND HIGHHANDEDNESS AMONGST OFFICIALS

*108. Shri Jagan Prasad Rawat: How many cases of—

officials in these provinces? How many were convicted?

(b) How many prosecution wintesses in such cases have been run under section 182, Indian Penal Code, or for giving false evidence?

(c) How many of the persons prosecuted for giving false evidence against police officials have been convicted?

- *109. (a) How many complaints of bribery and highhandedness *87 29-3-38 have been made to the higher authorities against the subordinate police officials?
  - (b) In how many cases any inquiries were made and through whom?
- (c) Were the complainants called to appear before investigating officers to substantiate their allegation in all or any of such inquiries?

The Hon'ble the Premier: Information is being collected and replies will be given at a later date.

Shri Charan Singh: Sir, may I know from which office is this information being collected?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: If the honourable member will please read the questions he will find that it is not only from the district but from many other sources that the information is to be collected.

Shri Jagan Prasad Rawat: Sir, I want to know whether any record of the complaints is kept in the office of the Inspector General of Police or not.

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: No; it is kept in every district.

DISMISSAL OF MUKHIAS AND CHAUKIDARS IN AGRA DUE TO THEIR TAKING
PART IN POLITICAL ACTIVITIES

*110. Shri Jagan Prasad Rawat: Is it a fact that some mukhias *89 29-338 and chaukidars have been removed from their posts due to their taking part in political activities? If so, how many?

The Hon'ble the Premier: Information is being collected and will be supplied to the honourable member at a later date.

*111. Shri Jagan Prasad Rawat: Will Government please state *90 29-3-38 the names of such mukhias and chaukidars who have been removed in Agra District since 1930 due to their political activities?

The Hon'ble the Premier: No mukhia was removed. Only one village chaukidar of the Khairagarh Circle named Bhalla was dismissed for working as Congress Darogha.

*112. Shri Jagan Prasad Rawat: Is it a fact that a complaint was nade to the Superintendent of Police, Agra by Syt. Darbari Lal Jei of Fatehabad? Will the Government lay the copy of the complaints on the table?

The Hon'ble the Premier: (i) Yes.

(ii) A copy is laid on the table.

(See Appendix H, page 1167)

*113. Shri Jagan Prasad Rawat: What action has been taken on *106 29-3-35 that complaint?

The Hon'ble the Premier: Inquiry was made by a Deputy Superintendent of Police, but as the accused himself denied ever having been put into the lock-up and as the person who was alleged to have paid Rs.30 to the second officer denied ever having done so and expressed complete ignorance of the whole matter, it was not possible to take any further action.

Shri Jagan Prasad Rawat : श्री जगन प्रसाद रावत :

इसमें जो कहा गया है कि इन्क्वायरा (enquiry) के बाद जरूरत मालूम हुई, क्या मिस्टर दरकारी लाल को बुलाया गया था जिन्होंने दरख्वास्त दी थी?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier : पालियामेंटरी सेकेटरी ट्यानरेब्ल प्रीमियर :

इन्क्वायरी (enquiry) हर एक से की गई थी।

Shri Jagan Prasad Rawat: Was there any written statement from Mr. Darbari Lal?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: I have no information to that effect.

FORFEITURE OF GUN LICENCES DUE TO PERSONS TAKING PART IN CONGRESS ACTIVITIES

O. no. Date
*114. Shri Jagan Prasad Rawat: Will the Government please state
*107 29-3-38 the names of the persons whose licences for guns have been forfeited
due to their having taken part in Congress activities since 1930 in
Agra District?

The Hon'ble the Premier: A list showing the names of persons whose licences for guns were cancelled on the ground of participation in Congress activities as ascertained from the records available is laid on the table.

(See Appendix J, page 1169)

*115. Shri Jagan Prasad Rawat: Has the Government issued any orders to renew the licences of such persons?

*116. Has the Government considered the question of renewing the licences of such persons?

The Hon'ble the Premier: Government have issued suitable general instructions in the matter.

Shri Harish Chandra Bajpai: Sir, may I know what are those suitable instructions or orders issued?

The Hon'ble the Premier: Arm licences that have been cancelled on political grounds on account of participation in Congress activities should be restored.

*110 29-3-38 *117. Shri Jagan Prasad Rawat: How many of such persons have applied for the renewal of their licences since the present Government came to power and what orders have been passed on their applications?

The Hon'ble the Premier: Four persons have applied for the restoration of their licence since the present Government assumed office. The records relating to the cancellation of their licences have been destroyed under the rules and there is nothing to show that their licences were withdrawn on political grounds. Their cases are being investigated by the District Magistrate of Agra.

Shri Jagan Prasad Rawat: The reply to this question has been given that records relating to the cancellation of licences have been destroyed. How will the Government come to know that these licences were cancelled on account of political activities now?

The Hon'ble the Premier: The Government have not been able to ascertain that fact because the records have been destroyed. That is the difficulty.

Shri Ranjit Sita Ram Pandit: May I know if the Government will now be prepared to place their names on the tables of the honourable members and should they apply for licences now?

The Hon'ble the Premier: Yes, unless there are overwhelming reasons to the contrary and they have not been convicted under section 110 or for breach of laws in other ways.

[Question time having finished the remaining starred questions were carried over to the next day.]

UNSTARRED QUESTIONS

Supply of rations and conveyances to touring officers in Bareilly

- 1. Shri Prithivi Raj Singh: (a) What are the orders of the Govern-O.no. Date ment regarding the supply of rations and conveyances to the touring 9 30-3-38 officers generally and the Settlement Officer in particular of Bareilly?
- (b) Is it fact that the rahlus of the following tenants were impressed by the tahsil chaprasis to carry the officials of the Settlement Department from Karora to Fatehganj West on February 3,, 1938?
  - (1) Peetam, son of Nainsukh, Bania, resident of Karora?
  - (2) Chunni, son of Dulli kisan?
- (3) Duli, son of Chiddu Chamar, resident of Karora?
- (c) If the answer be in the affirmative, was any hire settled between the tenants and officials before occupying the carts or rahlus?

The Hon'ble the Minister of Revenue: (a) Touring officers make their own arrangements for their rations and conveyances at their own cost. The Settlement Officer, Bareilly, also did the same.

- (b) Yes.
- (c) Under the rules the district officer fixes at the commencement of each camping season, the rates of hire to be paid by touring officers, with due regard to the rates current in the open market. This obviates the necessity of settling the rates in individual cases.

REFERENCE TO THE DEATH OF Dr. SIR MUHAMMAD IQBAL

The Hon'ble the Premier: Before we take up the business of the day, I request your permission to make a reference to the sad death of Sir Muhammad Iqbal. The country received the sad news with universal grief when it was published in the papers on Friday. He held a conspicuous place in the world of letters and was respected for his character, talents and versatile genius. He was one of the foremost poets of his time, and his work had received recognition in foreign countries, and many of his poems have been translated in various other languages. Only a few months ago tributes were paid to him on the iqual day, which was observed in various parts of the country. He had been ailing for some time, but none of us knew that the end was so near. In him the country has lost one of the greatest personalities, in him we have lost one who had raised the standard of art. He was one who had contributed largely towards the elevation of the cultural standard in this country. He was a poet and a philosopher, and one who took an active part in all other activities. That such a man should have passed away is a matter of grief and sorrow to each one of us, and on behalf of this House, Sir, I request you to communicate our sense of loss and sorrow to the members of the bereaved family.

Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan: I whole-heartedly associate myself with what has fallen from the lips of the Hon'ble Premier. Dr. Sir Muhammad Iqbal was personally known to me. In his death we have lost not only a great man of India, but one of the great personalities of the East. The Hon'ble Premier has truly said that he was a poet and a philosopher. His poetry most truly represented from time to time the fear, hope, and inspiration of India. His loss is a tremendous loss to the country, and I beg you, Sir, to convey our most heartfelt grief to the members of the bereaved family.

Kunwar Sir Maharaj Singh: I also associate myself whole-heartedly with what has been said by the Hon'ble Premier. I had the advantage of knowing Sir Muhammad Iqbal, though it is some years since I had the pleasure and honour of meeting him. In his own line he was a genius and as such not only the Punjab but the whole of India is the poorer for his loss. We deplore the departure of a great man of letters whose name was not only known to thousands and thousands in this country, but was not unfamiliar in England and other parts of Europe. I join with the Hon'ble Premier in asking you, Sir, to convey message of sympathy to the relations of the deceased.

مولوی عزیز احدد خال — محمد اتبال شاعری میں هندرستان کے ستاز توین فرزند تھے۔ جاب والا ۔ سو محمد اتبال شاعری میں هندرستان کے ستاز توین فرزند تھے۔ محمد اقبال کی شاعری کو هندرستان کے سبھی باشلادوں نے بسند کیا ۔ اُن کی شاعری ایک باغ کے ماللد ھے جس میں طبح طرح کی کیاریاں مرجود هیں جب جو پسند ہو اے اے لیکن سب سے بتی خصوصیت محمد اقبان کی شاعر بی شاعر یہدارکھی ہے کہ اُس نے هادرستان کے بچے بیچے کو پیام عمل نے بھر دیا تھا ۔ اگر اُن کی تمام شاعری کو دیکھا جائے تو اُس کا اُن حیکتوں بیس تک قائم رهیکا ۔ آپ

ایسے شاعر کا ہندوستان سے اُٹھ جانا حقیقت میں ایسی چید ز ھے جس کے اُرپر جتنے آنسو بہائے جاریں کم عونکے - جبکه انسان اپنے میں کنزدری محسوس کرتا ھے اور اپنے کو درسہوں کے مقابلے میں کنزور پاتا ہے آ۔و ایسے وقت اُس کے دل کے وال مایوسی کھیر لیتی ہے ۔ اِس موق پر قاکتر اقبال کہتے ہیں کہ کسیوں گےوں گےوں اُر طلسم ہیچ مقدداری ہے آ۔و کسیوں گےوں گےوں کے داری ہے ہے کہ اُدیکھ تو پوشیدہ تجھے میں شوکت طوقان بھی ہے میں دیاں میں جیسی دے وت عمل ہے۔

قاکتر اقبال صاحب نے دی ویسی درسوی مثال نہیں ملتی ۔ داکتر اقبال ایک شاعر می نہ تھے بلکہ وہ ہمیشہ آبنی قدوم کی تدرقی کا بھی حاص طور سے خیال (کھتے تھے۔ اِس لیئے مرحوم کے متعلق جو الفاظ کہے کئے آن سے میں انفاق کرتا هرں اور دعا کرتا هوں کھ اُن کي روح کو ثواب پهوانچ ۔

Maulvi Aziz Ahmad Khan : मौलवी अजीज अहमद लां :

जनाब वाला-सर मुहम्मद इक्रबाल शायरी में हिन्दुस्तान के मुमताज तरीन फरजन्द थे। सर मुहम्मद इक्तबाल की शायरी को हिन्दुस्तान के सभी बाशिन्दों ने पसन्द किया था। उनकी शायरी एक बाग के मानिन्द हैं जिसमें तरह तरह की क्यारियां मौजूद ह, जिसे जो पसंद हो ले ले। लेकिन सब से बड़ी खुसूसियत मुहम्मद इक्तवाल की शायरी यह रखती है कि उसने हिन्द्स्तान के बच्चे बच्चे को पर्याम अमल से भर दिया था। अगर उनकी तमाम शायरी को देखा जाये तो उसका असर सैकड़ों वर्ष तक क़ायम रहेगा। आज ऐसे शायर का हिन्दुस्तान से उठ जाना हक़ीक़त में ऐसी चीज हैं जिसके ऊपर जितने आंसू बहाये जायें कम होंगे। जब कि इंसान अपने में कमजोरी महसूस करता है और अपने को दूसरों के मुक़ाबिले में कमजोर पाता है तो ऐसे वक्त उसके दिल को मायूसी घेर लेती हैं। इस मौके पर डाक्टर इक्रबाल कहते हैं कि-

क्यों गिर अतारे तिलिस्मे हेच मक़दूरी है तू।

देख तो पोशीदा तुझ में शौकते तुकां भी है।।

यह कहना मुबालिया न होगा कि हिन्दुस्तान में उद्दी जवान में जैसी दावत अमल डाक्टर इक़बाल साहब ने दी है वैसी दूसरी मिसाल नहीं निलती। डाक्टर इक़बाल एक शायर ही न ये बल्कि वह हमेशा अपनी कौम की तरक्की का भी खास तौर से ख्याल रखते थे। इसलिये मरहूम के मुताब्लिक जो अलक्षाज कहे गये उनसे में इतिकाक करता हूं और दुआ करता हूं कि उनकी रूह को सवाब पहुंचे।

The Hon'ble the Speaker: On behalf of the House, I associate myself with the Leader of the House in mourning the death of one of the greatest poets of our country—Sir Muhammad Iqbal. In him we have lost one of our great men. Wherever poetry is likely to stir the imagination and the hearts of the people, Sir Muhammad Iqbal's name will be remembered for a long time. Congressmen especially can never forget what they owe to Sir Muhammad Iqbal's great poem 'Hindustan Hamara'. We have been familiar with that poem and with the song of Bande Mataram from our youth. These two songs have had a large share in the make-up of congressmen. We, therefore, especially deplore that one of the greatest poets, to whom we and modern India owe so much has expired. I request the House to indicate their sense of loss and their sympathy with the bereaved family by standing up in

(All members stood up in their seats accordingly.)

STATEMENT REGARDING THE SHIA-SUNNI RIOT AT LUCKNOW

Nawab Dr. Sir, Muhammad Ahmad Sa'id Khan: May I request the Hon'ble the Premier to make a statement if possible on the riot which is going on in Lucknow at present?

The Hon'ble the Premier: Sir, I had no intimation nor had any short notice question been put down, so I have not got any detailed report before me. I do not know what exactly the honourable member wants to know but I shall place before him some of the principal facts as they are known to me. The riot occurred on the evening of the 22nd when the Alam procession on the Chhehlum day was passing through Patanala. In the course of that riot a number of persons who were moving with the procession were injured. Brickbats are reported to have been thrown from the roofs of a number of houses adjoining the route of this procession near what is known as Darul Muballaghin. The police and the magistrate who were accompanying the procession tried to disperse the crowd and the procession was practically broken up. Soon after that three persons are said to have been stabbed and five thatched houses and one which was a masonry building, I believe, were set on fire. The City Magistrate, the Deputy Superintendent of Police and a large body of policemen were accompanying the procession. Every effort was made to preserve peace and vigorous measures were taken at once to restore order and confidence. The houses from the roofs of which these brickbats are alleged to have been thrown were chained and locked from inside, so that the police could not enter them and arrest the people who had thrown these brickbats. vigorous measures were taken and in the course of the night a number of gundas were arrested and some other people too who were believed to be assa lants were arrested. Of the people who had been injured three died on the next day and one later. There have been nine deaths in all. There are, I think, about a dozen victims of this wanton outrage who are still suffering from very grievous and serious injuries and who are in the hospital. I went to the hospital and was surprised to see to what ignoble limits human frenzy and fanaticism could descend. One of the victims was an old woman, a Muslim lady, who could not possibly have had anything to do with the assailants or any one associated with them. It was a heart-rending sight. I visited the Kotwali and the affected area immediately after the incident and again yesterday. Things seem to have cooled down and for the time disturbances can be supposed to have subsided. The situation is believed to be under control, but in matters like this, unless representatives of the two communities stir themselves and try to restore good feeling, one cannot be quite sure about the future. The Government is determined to do all that it can do. It will proceed against eveybody, be he rich or poor, high or low, whether reputed for religious learning or scholarship or otherwise. We are determined not to make any exception in the case of any mischievous person or any person against whom there may be legitimate grounds for suspicion. We are also determined to take stern measures if necessary, and if the riots do not cease, we will have to consider the question of imposing punitive police. The question is

before us even now, for Lucknow has been the scene of chronic disturbances and has for some time been associated with certain amount of excitement. I appeal to the members of the two communities concerned to use their influence with misguided people or with excitable people who are unable to appreciate the vast issues that are at stake and who do not realize the great sanctity of human life and who can be misguided and miseld by anyone who cares to do so. I think that with their co-operation, the situation will be restored to the normal we will be in a position to say that Lucknow has been the centre of civil zation and culture in our province and that it will never be disfigured by scenes like this in future. I should like to express here my appreciation of the great pains that have been taken by the Deputy Commissioner, the Magistrates and the Police in bringing the situation to the normal. I know that the Superintendent of Police and the entire police force and the entire Magistracy have been working day and night since this incident happened and I do hope that they will receive the co-operation of everybody in endeavouring to restore the situation to the normal.

MOTION FOR THE SEAT OF SHRIMATI MAHARANI JAG-DAMBA DEVI, M.L.A., OF ADJODHYA BEING DECLARED VACANT

The Hon'ble the Speaker: The Hon'ble the Minister for Justice made a motion the other day under rule 6(5) of the Assembly Rules that the seat of Shrimati Maharani Jagdamba Devi of Ajodhya be declared vacant. Has the Hon'ble the Minister of Justice to say anything upon that motion?

The Hon'ble the Minister for Justice: No, Sir. The facts are so plain that it does not seem necessary to trouble the House with a speech. I commend my motion to the acceptance of the House.

Shri Ranjit Sita Ram Pandit: Sir, it might be desirable to take the opinion of the Advocate General.

The Hon'ble the Speaker: The Advocate General's opinion will not lead to any vacancy being caused. It is the House which has to give a decision. If there is any legal difficulty in your mind, I can ask for the opinion of the Advocate General. What is the point you raise? Have you got any legal difficulty?

Shri Ranjit Sita Ram Pandit: No, Sir.

The Hon'ble the Speaker: Then it is the House which has to give a decision. Has anybody to make any observations?

(After a puase.)

The question is that the seat of Shrimati Maharani Jagdamba Devi of Ajodhya be declared vacant.

The question was put and agreed to.

THE UNITED PROVINCES LEGISLATIVE CHAMBERS (MEMBERS' EMOLUMENTS) BILL—(continued).

The Hon'ble the Speaker: We will now take up the motion of the Hon'ble the Minister of Justice that the United Provinces Legislative Chambers (Members' Emoluments) Bill is amended be passed.

Maulvi Aziz Ahmad Khan: مولوی عزیز احمد خال -

جماب والله میں نے گدشته موقع پر یہ عرض کیا تھا که جہانتک میسبران کا اِس قانون سے تعلق هے يه يقيناً ايك غير ضروري فانون هے ۔ آج جو اعتراض كيا جارها هے اِس پر ٹھیک طرح سے غور کرنا چامیئے که یہم صعقول اعتراض هے یا نہیں -اِس سلسلے میں میں جذاب والا کی خدمت میں عرض کرچکا هوں که یہ قانون بالكل غير ضروري هـ _ ابهي تك ميمبران اسمبلي كو اللؤنس ملة هـ - اكر كورلمنت يهه سمنجهتي هي كه جو الرونس آجكل ديا جانا هي ولا بهت زائد هي تو رهُ أُسُ كسم كوسكتي هے ليكن أن كي تنخوالا مقور كركے ٢٢٨ نائب تحصيلدار هميں مقرر نه كرُنا چاهيئے _ عام طور سے سلك كے اندر يہم بات مشہور هو رهي هے كه ميمبوان اسَمبلي أس بنياد بر تنخواه لينا چاهته مين كه وه آساني كيساتهم گزاره كوسكين اور اِسَ لينُه ولا الاونس نهين چاهته مين يهم بهي عرض كرتا هون كه +٧-٥٥ روبيم تنخوالا جو میمبران کو مایای نافون اِسطرے سے رکھا گیا ہے که اگر میمبو غیرحاض هو جائے تو أسكو معتمل وجهم عير حاضري كي بتلاني هوگي ورنه ذهائي روپيم يوميم اُس کی تندخواہ سے کات لیئے جائینکے کے گویا اِس طور پر ہر ایک میمیر مجهور کیا۔ جائیگاکھ ڈھائی ررپیم کے کم ھونے کے خوف سے ھاؤس میں آئے۔ یہ جو سلوک میمبران كيساته، كيا جارها هے أس سے معلوم هوتا هے كه هم ١٠٠- ٥٠ سال كى خدمت ملك کی کرنے کے بعد پھر سے اِسکول میں بیٹھائے جارھے هیں ۔ سیکریٹری یا معمولی کلرک اِس بات کی جانیج کیا کرینگے کہ رجہہ غیر حاضری معقول ہے یا نہیں ۔ اِس طرز عمل سے میمبران کی ہے حد توهین هوگی۔ اِس لیئے میں چاهنا هوں که بهه قانون مسترن کو دیا جائے اور الاؤنس قائم رکھا جائے ۔ اِس کے علاوہ ایک اور بات بھی ھے کھ گورنمنٹ میمبروں کا ایک دوسوا درجه قائم کو دینا چاہتی ہے ۔ میں نے ریل کے روسرے درجے اور تیسوے درجے کی بعدث کے دوران میں بہت عرض کیا تھا - تو جو رقم آپ دینا تصویو کرتے هیں آئندہ سے تو آپ کہہ سکتے هیں که صرف ایک ایک أَدمى كا سفر خرج ديا جائيمًا جيسا كه وزير صاحب حايقت مين بلذت جواهرالل نهرو آور مهاتما کاددھی کی مشل دے دیکر عطالع، کوتے ھیں ۔ اُن میں اگر حقیقت میں ایثار کا ماں موجود هے تر صفائی کیساتھے أنهیں کھنا چاھیئے که تورة كلس كا سفر خرج لینکہ اور تھرق کلاس میں سفر کویڈکے تاکہ وہ میدورس نے واسطے مثال موں - لیکی یہ موسکتا ہے کہ آپ نمونک پیش کریں نہ مرف قول ہے بلکہ عدل ہے۔ جب آپ عدل سے نابرابری کے در درجه طیار کرینکے کو جور آپ کا یہہ کہنا کہ اس میں تاہاری کا درجہ پیدا نہیں دوتا ہے بلکہ ہم مجبور میں سیکنڈ کاس میں سفسر کرنے کے لیئے دو یہ صحت بالیل بیکار اور رياكاراند حصت سمجهي جائيكي - اس ير كوئي دهيان فهين راهيكا - بلكه طاف و صریع بات ہے که معبران اسمیلی یہ، مطالبہ نہیں کونے که آپ همارے واسطے

کوئی بڑے درجه کے حفر کرنے کی قابلیت دیدا کیجیئے البتہ یہ، حطالبہ کرتے هیں کہ ملک کے خزانہ کی حفاظت کا خیال اگر اس گورنمنت کو مجبور کو رہا ھے که مصارف میں کمی کی جائے تو رہ اِس طرح پر کم کیا جائے که میمبران اُدر دررا کے رتبوں میں مدارج نه قائم هور - يہم غير معقول مطالبه نہيں هے - جس رقت یہ، قدا نون بیش هور ما تھا اور آن تمام چیزوں کے متعلق ترمیم پیش کی جارهی تھیں اُس رقت کوئی ترمیم منظور نہیں کی گئی تو آب بھے اِس کے اور کوئی چارہ نہیں ہے۔ اِس کے اور کوئی چارہ نہیں ھے که اِس قانون کو مسترد کردیا جارے ۔ اِس ملسلم میں میں عرض كونا چاعدا هوں كم ايك ترميم تهي جس پر گورنمنت كے وزير صاحب متعلقم نے اعلان فرایا تها که وه منظور کرتے هیں - نتیجه یهم هوا که جب وزیر صاحب معلق نے اِس ترمیم کو منظور کولیا تو جر دلائل اُس کی حمایت میں پیش كـرنا مقصود تهم أن كو ديش نهيل كيا گيرا _ يهم كس قدر انسوس كي بات هم کھ جب ہوت دینے کا رقت آیا تو پارٹی کے میمبروں کو اُن کی وزیر صاحب نے اشارہ کرکے معجبور کیا کہ تم جاؤ اور مخالفت میں ورق دو - جب گورنمنت اس قسم کی مثال خود اِس ھاؤس کے اندر پیش کر رعی ھے اور اُس کے بعد دوسروں پر اعتراض کیا جانا هے تو یہ حقیقت میں بری افسوس ناک بات هے ۔ میں سمجھنا هوں که ایما مارانه طرز عمل یہ هے که اگر کوئی چیز ایسی هے که جس کو منظور کیا جاسکتا ہے تو منظرر کرتے وقت سمجینا چاھیئے اور دیانتداری کیساتھ منظور کرنا چاھیئے۔ اُس و آمَت اُختیار ھے کہ خواہ منظور کرنا چاھیئے۔ اُس و آمَت اُختیار ھے کہ خواہ منظور کرتے ھی اور اُس کے بعد میمبوان قصمدار افسر کا اعلان کودینا کہ ھم ترمیم منظور کرتے ھی اور اُس کے بعد میمبوان كو يهم هدايت كرنا كم أس كي مخالفت مين رائه در بدأخلاني بهيلائيما _ مين سمجهما هول كه كوئي اخلِق دنيا كا ايسا نه هوگا جُو يه كه عدد يه طويق عمل جائز ھے ۔ اِس قَاتُون کے پیش کرنے میں یا منظور کرانے میں جس طرح ہوقسم کی اُس آواز کو جس سے اختالف کیا گیا ہے مسترد کردیا گیا ہے اور نامنظور كوديا كياهـ ـ نه صرف يهه بلكه ايك قدم أكم بوهكر جني اوكون نے اختلاف كيا هـ أَنْ كَي نَيْت كَ مَعْلَق شَبْهَات ظاهر كَيْلُم كُلِّم هيں - اِسَ لِيْامَ أَسْ تَانُون و محض كثوت رائد كدهاؤ مد ملك ساحترام كرانا قطعاً نا منا ساور اجائز هركا _ إس بنيا ـ بر میں درخواست کروندا که اِس قانون کو مستود کونا چاهیئے ۔ میں گورنسنت کو مطلع كونا چاهما هُون كه إس خواهش مين همارا نظرية قطعي نهين هـ كه ايك بڑي رقم ميدبران کيواسطے مخصوص كرين - جتنى چهوتى رام مهربروں كے ايئے آبُ قرار در سمال المين المؤنس كو كم كرع قرار ديدين كسي كو كوئي شكايت في هرار ديدين كسي كو كوئي شكايت في هو كي - جب ايسي شمل ه تو ايك ناگوار قانون كو پيه كرنا اور ميمورن كر معجبور عرفا بالمل غير موزرن هے -

Maulvi Aziz Ahmad Khan: मौलवी अजीज अहमद खां:

जनाब वाला—मैंने गुजिश्ता मौके पर अर्ज किया था कि जहां तक मेम्बरान का इस कानून से ताल्लुक है यह यक्कीनन एक गर जरूरी कानून है। आज जो एतराज किया जा रहा है जस पर ठीक तरह से गौर करना चाहिये कि यह माकूल एतराज है या नहीं। इस सिलसिले में [Maulvi Aziz Ahmad Khan.]

में जनाब बाला कि खिदमत में अर्ज कर चुका हूं कि यह क़ानून बिल्कुल ग़ैर जरूरी है। अभी तक मेम्बरान असेम्बली को एलाउन्स मिलता है, अगर गवन मेंट यह समझती है कि जो एला-उन्स आज कल दिया जाता है वह बहुत जायद है तो वह उसे कम कर सकती है लेकिन उनकी तनस्वाह मुकरेर करके २२८ नायब तहसीलदार हमें मुकरेर न करना चाहिये। आम-तौर से मुल्क के अन्दर यह बात मशहूर हो रही है कि मेम्बरान एसेम्बली इस बुनियाद पर तनख्वाह लेना चाहते हैं कि वह आसानी के साथ गुजारा कर सकें और इसी लिये वह एलाउन्स नहीं चाहते । में यह भी अर्ज करता ह कि ७०, ७५ रुपया तनस्वाह जो मेम्बरान को मिलेगी कानन, इस तरह से रक्खा गया है कि अगर मेम्बर ग्रैर हाजिर हो जाये तो उसको माकुल वजह गैर हाजिरो की बतानी होगी, वर्ना ढाई रूपया योमिया उसकी तन्छ्याह से काट लिये जायेंगे। गोया इस तौर पर हर एक मेम्बर मजबूर किया जायेगा कि कि ढाई रुपया के कम होने के खौक से हाउस में आये। यह जो सलूक मेम्बरान के साथ किया जा रहा है उससे मालूम होता है कि हम ४०, ५० साल की खिदमत मलक की करने के बाद फिर से स्कूल में बैठाये जा रहे हैं। सेकेटरी या मामूली कलके इस बात की जांच किया करेंगे कि वजह गैर हाजिरी माकुल है या नहीं। इस तर्ज अमल से मेम्बरान की बेहद तौहीन होगी। इसलिये मैं चाहता हं कि यह क़ानुन मुस्तरद कर दिया जाये और एलाउन्स कायम रक्खा जाये। इसके अलावा एक ओर बात भी है कि गवर्नमेन्ट मेम्बरों का एक दूसरा दर्जा क़ायम कर देना चाहती है। मैंने रेल के दूसरे वर्जे और तीसरे दर्जे की बहस के दौरान में यह अर्ज किया था। तो जो रक्षम आप देना तजवीज करते हैं, आयन्दा से तो आप कह सकते हैं कि सिर्फ़ एक एक आदमी का सफ़र खर्च दिया जायेगा, जैसा कि वजीर साहब हुक़ीक़त में पंडित जवाहर लाल नेहरू और महात्मा गांधी की मिसाल दे कर मतालबा करते हैं। जनमें अगर हक़ीक़त में ईसार का माहा मीजूद है तो सफ़ाई के साथ उन्हें कहना चाहिये कि थर्ड क्लास का सफ़र खर्च लेंगे और थर्ड क्लास में सफ़र करेंगे ताकि वह मेम्बरों के वास्ते मिसाल हों। लेकिन यह हो सकता है कि आप नमुना पेश करें न ंसिर्फ़ कौल से बल्कि अनल से। जब आप अमल से नाबराबरी के दो दर्जे तैयार करेंगे तो फिर आपका यह कहना कि इसमें नाबराबरी का दर्जा पैदा नहीं होता है, बल्कि हम मजबूर हैं सेकन्ड क्लास में सफ़र करने के लिये, तो यह हुज्जत बिल्कुल बेकार है और रियाकाराना हुज्जत समझी जावेगी। इस पर कोई ध्यान नहीं रक्लेगा। बल्कि साफ़ व सरीह बात है कि मेम्बरान असेम्बली यह मतालबा नहीं करले कि आप हमारे वास्ते कोई बढ़े दर्जे के सफ़र करने की कावलियत पैदा कीजिये, अलबत्ता यह मतालबा करते हैं कि मुल्क के खजाने की हिफ़ाजत का स्याल अगर इस गवर्त मेन्ट को मजबूर कर रहा है कि मसारिफ़ में कमी की जाये तो वह इस तरह कम किया जाये कि मेम्बरान और वजरा के रुतबों में मदारिज न क़ायस हो। यह ग्रैर माक़ल मतालबा नहीं हैं। जिस वक्त यह कानून पेश हो रहा था और इत तमाम चीओं के मुताल्लिक तरमीम पेश की जा रही थीं, उस नक्त कोई तरमीम मंजूर नहीं की गई। तो अब बजुज इसके और कोई चारा नहीं हैं कि इस कानून को मुस्तरद कर दिया जाय। इस सिल सिले में में यह अर्थ करना चाहता हूं कि एक तरमीम यी जिस पर गवर्नमेन्ट के बज़ीर साहब मुताल्लिका ने एलान फ़रमाया था कि वह मंजूर करते हैं। नतीजा यह हुआ कि जब वजीर साहब मुताल्छिका ने इस तरमीम को मंजूर कर लिया तो जो दलायल उसकी हिमायत में पेश करना मक़सूद थे उनकी पेश नहीं किया गया। यह किस कदर अफ़सोस की बात है कि जब बोट देने का बक्त आया तो पार्टी के मेम्बरी को जन्हीं वजीर साहब ने इशारा करके मजबूर किया कि तुम जाओ और म्वालिफ़त में बोट दो।

जब गवर्न मेन्ट इस क़िस्म की मिसाल इस हाउस के अन्दर खुद पेश कर रही है, और उसके बाद दूसरों पर ऐतराज किया जाता है तो यह हज़ीक़त में बड़ी अफ़सोसनाक बात है। मैं समझता हुं कि ईमानदाराना तर्ज अमल यह है कि अगर कोई चीज ऐसी है कि जिसको मंजूर किया जा सकता है तो मंजूर करते वक्त समझना चाहिये और दयानतदारी के साथ मंजूर करना चाहिये। उस वक्त अख्तियार है कि ख्वाह मंजूर करें या न करें। एक जिम्मेदार अफ़सर का ऐलान कर देना कि हम तरमीम मंजूर करते हैं और उसके बाद मेम्बरान को यह हिदायत करना कि उसकी मुखालिफ़त में राय दो, बदइखलाक़ी फैलायेगा। मैं समझता हूं कि कोई इखलाक दुनिया का ऐसा न होगा जो यह कहे कि यह तरीक अमल जायज है। इस क़ानून के पेश करने में या मंजूर कराने में जिस तरह से हर किस्म की उस आवाज की जिससे इस्तलाफ़ किया गया है मुस्तरद कर दिया गया है और नामजूर कर दिया गया है, न सिर्फ़ यह बिल्क एक क़दम आगे बढ़ कर जिन लोगों ने इस्तलाफ़ किया है उनकी नियत के मुताल्लिक शुबहात जाहिर किय गये हैं। इसलिये इस क़ानून को महज कसरत राय के दबाओ से मुल्क से एहतराम कराना कतअन ना मुनासिव और नाजायज होगा। इस बुनियाद पर मैं दरख्वास्त करूंगा कि इस क़ानून को मुस्तरद करना चाहिये। मैं गवर्नमेन्ट को मुत्तला करना चाहता हूं कि इस ख्वाहिश में हमारा नजरिया कतई नहीं है कि एक बड़ी रक़म मेम्बरान के वास्ते मखसूस करें। जितनी छोटी रक्तम मेम्बरों के लिये आप करार दे सकते हैं एलाउन्स को कम करके करार दे दें, किसी को कोई शिकायत न होगी। जब ऐसी शक्ल हैती एक नागवार क़ानून को पेश करना और मेम्बरों को मजबूर करना बिल्कुल ग़ैर मौजू है।

Khan Bahadur Lieut. M. Sultan Alam Khan:

خان بهادر لفتيننت ايم سلطان عالم خال -جناب والا - میں اس بل کے خلاف جو اس وقت تیسری خواندگی سے گذر رها هے سخت صداے احتجاج المند کونے کھڑا ہوا موں - اس سے بہلے بھی بجوت کے موقعہ پر کت موشی (cut motion) کے ذریعہ میں نے اس سوال کو اُٹہایا تھا ليمن مجهد انسوس هے كے أس وقت بھي ميہي درخواست تھكوا دي گئي ـ اس كے باوحود اس قانون كے بحجهلي در خواندگي كے موتعه در اس جانب بے اسكي پورى متحالفت كى تُنمى تهي - يهم تو بالكل صاف هوچكا هاكم هملوگون عي مخالفت كسي اور دوسرے جنّ که رو مبنی نہیں ہے - عملوگوں کی متخالفت متعض اس لیئے ہے کہ يهُم ايكَ اهم اصولي سوال هـ اور اسي غرض سے اس كو اِس اسپرت (spirit) مين غور كونا چاهيئه - مجهم كو خوشي هم كه ميوت خيالات كيساتهم همارت دو ره دوست بھی جو ایوان کے اُس طوف بیٹیتے عیں هم خیال هیں ۔ لیکن معجمے یہ اور بھی انسوس تھے کہ باوجود اس کے کہ ایک منزل پر ہم مسلّلہ نو پارٹی کوئشچیں (no party question) بذويا أيا تها _ اليكن اس كے باوجود اس آيوان ميں یہ بل قیسری منول میں پیس ہے ۔ جناب والا ۔ جو قواعد اس قانون کے ماتھت بنائے چائینگے اور جن کے ماتحت میمبران کو سفر خرچ دیا چائیگا اس بر مجھے سخت اعتراض هے ۔ مهل اس سے بہلے بدی اپنی راے کا اظهار کوچکا دوں میمبران اسمبلی اور میمبوان گور دمات جہاں تک آنے جلقوں کے دراکندے مونے کا تعلق ہے در نہوں ہواہو ہیں اور اس صورت ہے ان کے سفر خوچ میں کوئی تفویق تھ ہونا چاہیئے۔

[Khan Bahadur Lieut. M. Sultan Alam Khan.]

میں یہم مانتا ہےوں کہ جب منستر صاحبان دورے پر دیت کوارٹوس head) ريا يا الله عن المراجات هين تو أن كو الله سانهة بهت سي فائلين ليجاناً برتي هين (quaters) ارر أسداف (staff) بهي ساته، هوتا هي اور درسوا سامان بهي ليجانا برتا هي جس كي رزرا كو ضرورت برتي هـ _ اس خيال كي بناء بر مجه كو كوئي شكايت نه هوكي اكر مهمبران سيلون (saloon) مين سنم كرين - اكبچـه أس وقت بهي مين يهم درخواست کرونگا که ولا اپنے ایئے ایسا سیلون پسند کریں جو کم سے کم درجه کا هو۔ لیکی اس سے اس بات پر کوئی نرق نہیں پرتا که جس درجه مسیسی میمبران کورنمنت سفر کریں اُس درجہ میں میمبران اسمبلي کو سفر کرنے کي اجازت نه دي جائے ـ اس بے حقارت کا جذبه بیدا هوتا هے _ منجهه کو اُمید هے که اس کے پیدا کرنے کا موتع نہیں دیا جائیگا۔ تیسری صورت یہم ھے که اس مخصوص بل کے مانتصت ميمبران كو آئنده معصوص تنتخواه دي جائيكي ليكن مجهد انسوس هد که اس تنخواہ کیساتھ میں بھی ایک پنچھا لگا ہوا ھے که ان تواعد کے ماتحت مهمبران کي عَهر حاضري کي صورت ميں ان کي تنظوالا وضع عرلي جائيگي جس ے میں یہ مطلب سمنجهتا هوں که میمبران کی چوزیشی (position) ولا مائي گئی ہے جو که ایک مزدور عی هوتی ہے۔ مزدور سے کام لیتے هیں لیکن اگر وہ کسی دن کام پر آنے سے رک جائے تو اس دن عی اُجرت کات لی جاتی ہے۔ لیکن آجکل رہ زمانہ ھے کہ مزدروں کو بھی اچھی نظر سے دیکینا چاھیئے اور موجودہ گورندنت تو اس کی دعویدار ھے کہ مزدروں کی حالت کسو بہتر بنانے کے لیئے قانون وضع کیئے جائیں ۔ معجهے تعتجب ھے کہ اس زمانے میں جبکہ جمہوریت اور اشتراکیت کا دور دورہ سے جبکہ مودوروں کی حالت بہتر بنانے کی کوشش کیجارھی ھے تو یہ، کہاں تک مناسب ھےکہ میدبران اسمبلی کے ساتھہ مودوروں کے طریقہ پر برتاؤ كيا جائي - مين اس سلسله مين ايك تحويز آنهيول وزير عدل كي خدست مين پیش کہونگا اور مجھے امید ھے کہ آپ اُس پہ غور فہمائینگے اور اگر قسابسل عمل سمجھینگے تو اُس پسر عمل کرنے کی کوشش کرینگے – یورپ اور درسرے ممالک میں میمہران مصالس آئیں ساز کے سفر کے لیئے ریلوے پاسیر (railway passes) جارى كرديئة جاتے هيں أس كا نتيجه عيه هوتا هے كه حكومت بدر زائد رقم كا بار نہیں برتا ہے اور درس تھوڑے خسرے میں مهمبران ایک مقام سے دوسرے مقام پر جاسكتے هيں -

بہت ممکن ہے یہ سوال اُٹھایا جائے که ریلوے هدورستان میں قیدرل سبجیکٹ (Federal subject) ہے اور بہت سی ریلوے کمپنیاں ہیں لیکن میں سبجیکا ہوں اگر مناسب طریقہ پر کوئی معاهدہ فیدرل گورنمنٹ سے یا ویلوے کمپنی سے کیا جائے تو اس کے ماتحت میدبران کو ہاس جاری کرتے ہے یہ، مسئلہ طے هرسکتا ہے۔ اگر میمبران کو ہاس اُھو (issue) کیا جائیگا تو میرا ذاتی خیال یہ، ہے کہ اس سے صوبہ کے خزانہ کو کائی بجت هرسکتی ہے ۔ اس کے علوہ میمبران کو بھی جہاں تک سفر خوبے کا تعلق ہے کوئی شکایت بائی قد رہے گی اور سب سے اجھی بات یہ ہو

که میرا هرگزیه منشا نهیں هے که میمبران کو انتر کلاس کا سفر خوچ دیا گیا هے اس لیئے میں چاهتا هوں که اُن کو سیکنت کلاس یا فوست کلاس میں سفر کرنے کی اجازت دی جائے ۔ میرا یہ خیال هرگز نهیں هے - میرا تو یه خیال هو کر میمبران اگر انتر کے بجائے تهرت کلاس میں سفر کرسکتے هیں تو اُن کو اپنے ملک کی خاطر ضردر کرنا چاهیئے ۔ لیکن میں صرف اس امر پر زدر دیتا هوں که جہاں تک سفر خرچ کا تعلق هے کوئی امتیاز یا فرق میمبران اور رزیردں کے سفر خرچ میں نهیں کرنا چاهیئے ۔ مجھے امید هے که میری ان تجاریز پر غور کیا جائیگا ۔ اور جہاں تک موجودہ بل کا تعلق هے میں ایے نا قابل تبول سمجھ تا هوں جب تک که اس میں مناسب ترمیمیں نه عوجائیں ۔ میں اس ایران سے پرزور اپیل کرونگا که اس میں مناسب ترمیمیں نه عوجائیں ۔ میں اس ایران سے پرزور اپیل کرونگا که اس میں مناسب ترمیمیں نه عوجائیں ۔ میں اس کی میش گرزمنت کو بھی انتباہ کوتا هوں که محض اپنی جماعت کی قوت پر اس کا پاس کرالینا بہت خطرناک حوال *

Khan Bahadur Lieut. M. Sultan Alam Khan: खान बहादुर लेफ्टिनेंट एम० सुरुतान आलम खां:

जनाब वाला मैं इस बिल के खिलाफ़ जो इस वक्त तीसरी ख्वान्दगी से गुजर रहा है, सख्त सदाय एहतिजाज बलन्द करने खड़ा हुआ हूं। इससे पहले भी बजट के मौक़े पर कट मोशन (cut motion) के जरिये मैंने इस सवाल को उठाया था लेकिन मुझे अफ़सोस है कि उस वक्त भी मेरी दरख्वास्त ठुकरा दी गई। इसके बावजूद इस क़ानून के पिछली दो ख्वान्दगी के मौक़े पर इस जानिब से उसकी पूरी मुखालिफ़त की गई थी। यह तो बिल्कुल साफ़ हो चुका है कि हम लोगों की मुखालिफ़त किसी और दूसरे जज्बे पर मबनी नहीं है, हम लोगों की मुखालिफ़त महन इसलिये हैं कि यह एक अहम उसूली सवाल है और इसी गरज से इसकी इसी स्पिरिट (spirit) में ग़ौर करना चाहिये। मुझको खुशी है कि मेरे ख्यालात के साथ हमारे वह दोस्त भी जो ऐवान के उस तरफ बैठते हैं, हम ख्याल हैं। लेकिन मुझे यह और भी अफ़सोस है कि बावजूद इसके कि एक मन्जिल पर यह मसला नो पार्टी क्वेरचन (no party question) बना दिया गया था लेकिन इसके बावजूद इस ऐवान में यह बिल तीसरी मंजिल में पेश हैं। जनाब वाला, जो कवायद इस कानून के मातहत बनाये जायेंगे और जिनके मातहत मेम्बरान को सफ़र खर्च दिया जायेगा, उस पर मुझे सख़त एतराज है। मैं इससे पहले ही अपनी राय का इजहार कर चुका हूं। मेम्बरान असेम्बली और मेम्बरान गर्वामेन्ट को जहां तक अपने हल्कों के नुमायन्दे होने का ताल्लुक हैं दोनों बराबर हैं और इसी सूरत से जनके सफ़र खर्च में कोई तफ़रीक़ न होना चाहिये। मैं यह मानता हूं कि जब मिनिस्टर साहबान दौरे पर हेंडक्वार्टर्स (headquerters) से बाहर जाते हैं तो उनको अपने साथ बहुत सी फ़ाईलें ले जाना पड़ती हैं और स्टाफ़ (staff) भी साथ होता है और दूसरा सामान - भी ले जाना पड़ता है जिसकी वजरा को जरूरत पड़ती है। इस ख्याल की बिना पर मुझको शिकायत न होगी अगर मेम्बरान सैलून में सफ़र करें, अगर्चे उस वक्त भी में यह दरखवास्त करूंगा कि वह अपने लिये ऐसा सैलून (saloon) पसन्द करें जो कम से कम दर्जे का हो। लेकिन इससे इस बात पर कोई फर्क़ नहीं पड़ता कि जिस दर्जे में मेम्बरान - गवर्नमेन्ट सफ़र करें उस दर्जे में मेम्बरान असेम्बली को सफ़र करने की इजाजत न दी जाये, इससे हिकारत का जजवा पैदा होता है। मुझको उम्मीद है कि इसके पैदा करने का मौका नहीं दिया जायेगा। तीसरी सूरत यह है कि इस मखसूस बिल के मातहत मेम्बरान की अवयन्ता मखसूस तनख्वाह दी जायेगी, लेकिन मुझे अफ़सोस है कि इस तनख्वाह के साथ में भी

[Khan Bahadur Lieut, M. Sultan Alam Khan,] एक प्रछल्ला लगा हुआ है कि इन क़वायद के मातहत मेम्बरान की गैरहाजिरी की सूरत में उनकी तनखवाह वजा कर ली जायेगी, जिसमें में यह मतलब समझता हूं कि मेम्बरान की पोजीशन (position) वह मानी गई है जो कि एक मजदूर की होती है। मजदूर से काम लेते हैं, लेकिन अगर वह किसी दिन काम पर आने से एक जाये तो उस दिन की उजरत काट ली जाती है। लेकिन आजकल वह जमाना है कि मजदूरों को भी अच्छी नजर से देखना चाहिये और मौजूदा ग्रवनंभेन्ट तो इसकी दावेदार हैं कि मजदूरों की हालत को बेहतर बनाने के लिये कातन बजा किये जायें। मुझे ताज्जु बहै कि इस जमाने में जब कि जमहरियत और इस्तरा-कियत का दीर दौरा है, जब कि मजदूरों की हालत बेहतर बनानें की कोशिश की जा रही है, तो यह कहां तक मुनासिव हैं कि मेम्बरान मेम्बली के साथ मजदूरों के तरिक्ते पर बतीब किया जावे । मैं इस सिलसिले में एक मकूला आनरेबुल वजीर अदल की खिदमत में पेश कहेगा और मझे उम्मीद है कि आप उस पर गौर फरमायेंगे और अगर काविल अमल समझेंगे तो उस पर अमल करने की कोशिश करेंगे। यूहप और वूसरे मुमालिक में मेम्बरान मजलिस शहन साज के सफ़र के लिये रेलवे पासेज (railway passes) जारी कर विये जाते हैं। उसका नतीजा यह होता है कि हक्सत पर जायद किस्म का बार नहीं पड़ता है और बहुत थोड़े खर्च में मेम्बरान एक मुकाम से दूसरे मुकाम पर जा सकते हैं। बहुत मुमकिन है कि यह सवाल उठाया जाये कि रेलवे हिन्दस्तान में फोडरल सबजेक्ट (Federal subject) है और बहत सी रेलवे कमानियां हैं। लेकिन मैं सनझना है अगर मुनासिब तरीक़े पर कोई मं आहिदा फ़ोडरल गवर्नमेन्ट से या रेलवे कम्पनी से किया जाय तो उसके मातहत मेमबरान को प्रास जारी करने से यह मसला ते हो सकता है अगर मेम्बरान को पास ईश (issue) किया जायेगा तो मेरा जाती खपाल यह है कि इससे सूबे के खजाने को काफी अचत हो सकती है। इसके अलावा मेम्बरान की भी जहां तक सकर खर्च का ताल्लक है कोई शिकायत बाकी नहीं रहेगी. और सब से अच्छी बात यह है कि मेम्बरान आराम से सकर कर सकेंगे। इसके साथ में अर्ज ं करना चाहता है कि मेरा हरगिंज यह मन्या नहीं हैं कि मेम्बरान को इन्टर क्लास का सफ़र खर्च दिया गया है इसलिये मैं चाहला है कि उनको सेकन्ड क्लास या फर्स्ट क्लास में सफ़र करने की ्डजाजत की जाये। मेरा यह ख्याल हरशिज नहीं है। मेरा ता यह स्वाल है कि मेम्बरान अगर इस्टर के बजाय थर्ड क्लास में सफ़र कर सकते हैं तो उनको अपने मुक्तकी ख़ालिए जरूर करना चाहिये । लेकिन में सिर्फ इस अम्म पर जोर देता है कि ग्रहां तक सफ़र खर्च का ताल्लक है कोई इम्लियाज या फ़र्क मेम्बरान और क्वीरों कें सकर खर्ब में नहीं करना चाहिये। मुझे उम्मीद है कि मेरी इन तजाबीच पर और किया जायेगा और जहां तक मौज्या बिल का ताल्लुक हैं में उसे नाकाबिल कबूल समझता ह जब तक कि इसमें मुनासिब तरमीमें न हो जायें। में इस ऐवान से पुर बोर अपील कर्षना नि इसकी मंत्राप्त होने की कभी इजाजत न वी जाये । में गवन मेन्ट को भी इन्तवाह करता है कि महत्त अपनी जामांबत की कुन्वत पर इसका पास करा लेना बहुत खतरनाक होगा।

Mr. Zahiruddin Faruki: Sir, although we are opposed to the principle of this Bill in its entirety the controversy has centered round two points, namely the travelling allowance and the penal clause in the Bill. The other day the Hon'ble the Minister of Justice stressed the point that the amendment moved by Mr. Lari was vague and indefinite, but be d'd not pause to consider the spirit in which the amendment was moved. As Mr. Lari pointed out that if the members were allowed to draw double inter class fare it virtually amounted to a second class fare. What the Opposition wants is that the Ministers should not ordinarly travel in a higher class than that of a second class. The members of

this side also agreed that the Hon'ble Ministers can, when occasion demands, engage the entire compartment for their use and convenience. Considering this, really there is a very little difference then between the amendment moved and the practice which as the Hon'ble the Minister of Justice pointed out, the Ministers usually follow namely that they do not generally travel in a class higher than second class. Even if the amendment moved by Mr. Lari was vague and indefinite and the Minister of Justice was agreeable to accept the spirit in which the amendment was moved there should have been no difficulty in removing the vagueness and indefiniteness. He suggested that the Ministers on the various occasions may have to travel in aeroplane or may have to travel in first-class compartment. We do not challenge this but we say that the Hon'ble Ministers should make it clear that ordinarily they will not travel in a class higher than second class, and that they will allow us second class fare. I would appeal to the Hon'ble the Minister of Justice to declare on the floor of this House that this principle is accepted. The second point about the penal clause was stressed by the Hon'ble the Minister of Communications and he suggested that as there were many members who were usually absent from the Assembly they will take a bad advantage of this Bill and will draw their pay though they may not come in the Assembly to attend the session. Now the point is that at this time members are entitled to draw Rs.10 a day and first class travelling allowance. If at present there are members who in spite of these temptations do not think of attending the sessions is it conceivable that for a couple of rupees they will be attending the sessions more regularly than hitherto. In fact it is not they who will be penalized but those who have been attending the sessions regularly and who have been discharging their duties as they ought to. It will be the latter who will be penalised because I am sure that the former will not care to take to the begging bowl before the Hon'ble Minister of Justice and pray that they should be allowed a couple of rupees because some one of their family was ill and they were unable to attend the session. I think, Sir, the spirit in which the Bill has been framed is one which inflicts indignities on members of this House; it humiliates all of us, and I would respectfully ask the Hon'ble Minister of Justice not to insist on this measure but to agree to the viewpoint of the Opposition which, permit me to say, is absolutely reasonable. I am afraid that the Hon'ble Ministers are never agreeable to the views expressed on this side. Last October there was an article in the Manchester Guardian which said that the Congress does not believe that wisdom can ever come out of the mouth of the Opposition. I think that statement is as true today as it was in October last. From the experience that we have had during the last few months I can say that in very few cases, have the front benches ever considered to amend any Bill or any resolution in the light of discussions. It will be the negation of a democratic Government if the Ministers are not affected by discussions. Government by parliament means government by discussions, and if the Ministers are not affected by discussions, however reasonable, I suggest that we are not moving towards the realization of the goal which all of us have in view. realization of the goal which all of us have in view.

Vibrant

The Hon'ble the Premier: I had no desire to take any part in the controversy which has centred round some of the clauses of this Bill. nor is it my intention now to refute many of the incorrect statements that were made here in the course of the discussion on Friday because I would like to leave out of the discussion personalities and deal with the matter in an impersonal manner. We, the Ministers here, have been charged with many ins of commission and omission. It is not for us here to offer any defence, for if our actions have not satisfied our critics our assertions cannot go further than our deeds. In the circumstances I do not wish to inflict anything about ourselves on the House. With your permission, Sir, I may, however, state that in the course of the last eight or nine months I have travelled perhaps many times more than any of the Ministers who were in the Government formerly, and the amount that I have spent, apart from the railway freight we have not received the bills yet-does not come up to that spent by any Minister in any one month. I will leave it at that and leave to my honourable friends opposite to infer from that how extravagant we have been But as it said before, I did not get up with a view to saying anything in my defence, and I may also add that so long as we are here we intend to be guided by our own conscience, by our own decision, and what we consider to be right, and nobody can compel us to do anything which we do not consider to be right. We will do the right because it is the right, we will refrain from doing what is wrong because it is wrong, and no amount of misrepresentation on anyone's part can force us to do what we do not think to be right. I will leave it at that.

Now coming to the Bill, I may state here that it was introduced in the House last week. Then it was referred to the Select Committee. The Select Committee consisted of the representatives of all parties. The Bill as it emerged out of the Select Committee had the unanimous support of the representatives of all parties except two who perhaps represented the Muslim League. I mean Mr. Rizwan Allah and Mr. Badruddin. But the Bill in its final shape had the unstinted, unreserved and unqualified support and approval of all other members including Shakh Muhammad Habib Ullah, Qazi Abdul Wali, Mr. Ghulam Hasan and others. I think Shaikh Muhammad Habib Ullah is one of the most selfrespecting members in this House. I am stating that with a full consciousness of the expression that I am using and I say that he is so. He is a man who would not stand any nonsense from any quarter; whether one agrees with him or not it is a different thing. He is very sensitive where his own self-respect is concerned. If this Bill had really piled such an amount of innumerable indignities on the members of this House he is not one of those quiet, pacific and non-assertive people who would have quietly succumbed to the machinations of the Government. So I have no doubt that this shock that the honourable members have received from the horrible indignities that have been compressed within the five sections of this Bill is an afterthought. Of course you want some sort of stick to beat somebody and when nothing

else is available the easiest and perhaps the most tempting way is to appeal to the natural frailty of the members of the House itself. So I am not surprised that such a course was adopted, but, as I said, I am not here in a controversial mood. I only wanted to point out that this Bill as it came out of the Select Committee had the support of all sections of this House except perhaps the Muslim League. Of course I am not surprised at that, because the Muslim League is more cautious. more critical, more sceptical and less inclined to accept things that emanate from this Government, and if they see a rat even where there is none, I would not be surprised, but leaving them alone all other sections of the House were fully agreed that the measure was not only acceptable but was free from objections, and nobody even reserved to himself any liberty to make any remarks or to move any amendments. The representatives of the Independent Party which is led by the Nawab Sahib of Chhatari fully accepted the Bill as it came out of the Select Committee. So did others. In the circumstances we never thought that what we were doing was really so very shocking that we would thereby be bringing down the self-respect and the status of the houourable members of this House. Do we not know that after all the members of this House are our masters and we are their servants? Do we not know that they are superior to us and we are their agents?

Mr. Muhammad Ishaq Khan: The Hon'ble the Minister of Justice does not think like that.

The Hon'ble the Premier: That is probably due to the fact that there are some people who want to assert their position as masters too much, and, if masters become too avaricious, they sometimes lose the regard of their servants, and so, Sir, if we connive at something that even remotely tended to bring down the dignity, the position and the status of the honourable members of this House, it would after all recoil on ourselves. We could not possibly be a party to anything like that. So I would request the honourable members to disabuse their minds of any such notions. Have we not even now come to reconize, Sir, that the position and the utility and the capacity to serve, of any individual is neither determined by his salary nor by the class in which he travels. We do not claim to be better servants of the people than the Nawab Sahib of Chhatari or Sir Jwala Prasad Srivastava. At the same time we are not prepared to admit that we are only one-tenth as good because they used to receive five or six thousand rupees and we are receiving only five hundred as salary.

Our desire to serve is perhaps as intense as theirs, though they used to get eleven and twelve times the pay that we receive. So we do not accept the amount of our emoluments as a measure of our ability, our capacity or our desire to be of use to them and to other people in the country. We have settled down to the conviction that the presumption that salary is the measure of the standard of one's worth is not correct. The fact is perhaps just the reverse. The less you get and the more you do is better than the more you get and the less you do. Our complaint is that in our country as in so many other things, so in this,

[The Hon'ble the Premier]

things have been carried on in a perverse way, so that we have come to think that it is the salary that we receive and it is the class for which we are paid travelling allowance that determines our position and our status. If it were so, then we are getting only Rs.500 per month and we have to pay income-tax and other things—we have not been exempted—we do not think that we are inferior in position to our assistant engineers, or to the inspectors of schools or the new magistrates who have just landed into this country from abroad. If it were so then we would not be able to secure allegiance or obedience from the Secretaries to Government who are getting many times what we ourselves get, so that money is no longer the standard of worth, capacity or ability.

We have no desire to create any difference between the honourable members and ourselves. In fact during all these nine months we have never insisted on that. The honourable members have been drawing travelling allowance at 1½ the first class rates while we have been getting only second class and sometimes inter-class but we never insisted that they should get second class rates, although they may not have sometimes travelled by the first class. We do not want to cause them the least discomfort. After all the majority of the members of this House belong to our party and if any inconvenience or loss is caused it is mostly to those who are sitting on this side of the House.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: There is no financial loss.

The Hon'ble the Premier: If there is no loss, let us travel by any But I am disgressing. I got up only to say that this Bill had the support of all sections in this House and to make one or two other remarks. It is duty of the Government in every country, in England, and in all the provinces in British India, to frame rules for such purposes. But I see that there is an amount of suspicion in this House. There is also a certain amount of suspicion I would regard it as genuine—that the rules may be so framed that members may be deprived of their legitimate claims in the matter of their salary and of their privileges. I think everybody will admit that when any salary is received by any honourable member of this House he should make it a point to attend the sittings of this House. Honourable members will see that so. far as the Government is concerned it won't be too much of a loser if all of those sitting opposite did not care to attend, but we want to have the benefit of your advice; we want you to save us from going wrong; we have been looking up to you for guidance and for correction. We want you to be here for that. But I am prepared to say this that if a rule is framed, it will be applicable only in cases of gross abuse. You saw today the case of the Rani Sahiba of Ajodhya. She was elected some time in February, 1937. More than a year has since passed away. We had many sittings of this House during the last nine months, but she did not attend a single sitting. Should she receive her salary in full? Would that be a proper thing to do? But what I would tell the House is this that so far as this particular matter is concerned we would frame the rule and place it before the House and it will be for the House to decide whether that rule should remain in that shape or

whether any changes should be made. We have no desire to inflict any thing on the House against its will and we have always tried to meet the wishes of the Opposition. As to other matters, they are matters of detail.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: What about Bombay and Madras? The Hon'ble the Premier: What about the Punjab, in which you have greater confidence? Sir Sikandar Hayat Khan has considered such a rule absolutely necessary.

I have no desire to enter into a controversy as I said; but, as I observed, we will be prepared to place that rule before the House so that the House may consider it and if the Hon'ble Speaker is desirous you may have a small committee of this House to examine the rule in this respect and say whether it is fair, proper, appropriate, just to the taxpayer, to this House as well as to individual members or not, because there are various interests involved and we must be just and fair to each and all of them.

Shri Harish Chandra Bajpai: Why should it not be left to the Hon'ble the Speaker?

The Hon'ble the Premier: Because it is hazardous to drag in Hon'ble the Speaker where the Government and the Opposition divided. Now, Sir, there is also the necessity for framing rules with regard to matters of detail. Those rules will not affect the rates of travelling allowance, etc. As honourable members are aware, originally the position in the Bill was that the Government should frame rules, fix the rate of travelling allowance and so on; but we thought that it would be better to have the rates of travelling allowance fixed by the House itself and we made a provision in the Bill itself as to these rates. As to other matters we will frame the rules and the rules will be placed on the table of this House, and if any member wishes to raise any discussion on any point or if the House expresses a desire that a committee of the House should be appointed in order to examine those rules and to report on them, we will be glad to give such opportunity and to fix time for that. I hope what I have said will satisfy the honourable members opposite. We are not anxious to carry Bills in this House by sheer weight of our members, and it is somewhat ungracious to say that we have not listened to the members opposite. Many of the Bills that we have introduced have been amended in more respects that one in the Select Committee and again on the floor of this House. had recently occasion to sit in a Select Committee with one of the honourable numbers who made these remarks, and he knows he almost every one of his suggestion was accepted. So, in this House honourable members not to labour under a sense of the unded apprehensions which is like to demoralize them and this Fig.

amazed to hear the speech delivered by the Hon'ble the mier. I was the person who moved the amendment to the amendment of Mr. Lari, and I do not think anything in my speech was such that it is attributed

[Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan] or can be interpreted to be a personal attack either on the Ministers or on anybody on the other side of the House.

The Hon'ble the Premier: I wish you alone had spoken and nobody else. But there are men to your left.

Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan: On that day I remember there was no speech that could be in any way interpreted in that light. The other day I was absent and I do not know what happened then. I would like to assure the Hon'ble Ministers that my amendment was not really moved in a spirit of attack on anybody. It was really moved in a friendly spirit. I wanted to point out that the Hon'ble Ministers were representatives of the people who are one of us, who are as much representatives of the people as we are. They should not differentiate between themselves and other members of this House so far as railway classes are concerned. Perhaps the Hon'ble Premier remembers that in my speech I made it quite clear that it is simply an effort to show the difference between profession and performances. That is what I said, I did not mean that they were spending more money, that they were spending less money. Be it far from me to think in any way that their predecessors were better than themselves or that the present Ministers in any way are worse than their predecessors. These things did not appear in my speech at all. What I said I may repeat again that you as Congress Ministers have always professed that there should be an equality between men and men. All the elected members of this House should be treated equally. Therefore, my point was that they should have the ticket of the same compartment in which you travel yourself. It does not matter whether it is second, inter. or third. But it must be the same compartment so that the other elected members may feel that they are being treated equally. Of course I admit that the Hon'ble Ministers must have a compartment and sometimes a bogie if they like. But, the same class of compartment in which they travel lthe other honourable members of this House should be allowed to travel. That was really my point. Nothing more and nothing less.

Shri Yenkatesh Narayan Tivary: Was that your amendment? Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan: That was really my amendment, and if the Parliamentary Secretary will read my speech I made it quite clear in my speech.

Shri Yenkatesh Narayan Tivary: I have read both your speech and the amendment.

Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan: Personally, I still think that it would be a good thing if the members of this House are allowed to travel in the same class as the Hon'ble Ministers. But I wish to make it quite clear again that it is not in a spirit of any personal attack and in the words of Ghalib I meet the Hon'ble the Minister of Justice.

रुथे सुखन किसी की तरफ़ हो तू रूसियाह, सौदा नहीं, जनूं नहीं, वहशत नहीं मुझे। मकते में आगड़ों थी सुखन गुस्तराना बात, मंजूर इससे कता मुहब्बत नहीं मुझे।

Shri Prithivi Raj Singh: شرى پرتهوى راج سنگهم -جناآب اسپيتو صاحب - بري امال حال سنايا كرتي تهيل كه مذهبي دابون میں ایسی ہدایت لکھی ہوئی ھے کہ ہو انسان کے نامہ اعمال کو انھنے کے ایشے دو فوشقے مذکر و فکیر رہا کرتے هیں۔ لیکی اس مخلوق نے اس خدا کے اِنتظام کو بھی آیک طرح سے روک دیا اور وہ فوشتے جو کبھی ہمارے اعمال کے لکھنے کے لیئے ا مقرر تھے نا قابل سمجھے گئے کہ همارے اعمال کی آئے نگرانی کرسکبی - خیال یہ، ُھے که جس طوح سے روولیوشی (revolution) کے دواوا هُر چیز کچهه تبدیل هوتی هے اس لیئے هماري سمنجهه میں نهیں آتا که جب در فرشتوں سے کام نهیں چلا تو مخلوق خدا یا بنده خدا اهی هماری ناوانی نے لیئے تعینات هوئے بجائے دوفوشتوں کے - یہم جو بل جس کے متعلق بہت کنچھ، ایک رونا پیتنا دکھائی ہوتا هـ بهتوں كى سمجهم ميں آيا كه مم چهواسى بن گئے۔ كاچهه كى سمجه، ميں آيا كه هم نائب تحصيلدار بن مُنه _ كجهم مو استيتس (status) كا بهت بهاري ايك خيال و گمان بیدا هوگیا _ لیکن اگر هم اور آپ سب اس بات کا خیال کرین که هماری حیثیت کیا ہے ۔ هم ایک مخلوق کو رپریونت (ropresout) کرنے کے لیئے بہاں آئے ھیں اور اُن کے سامنے جوابدہ ھیں جو رردیہ قوم نے ھے۔ارے ھاتھہ میں دیا ہے اُس کا حساب ہم کو اُنہیں دینا ہے ۔ ہم روپیہ کے خوچ کونے کے لیئے اگر ایک بل ایک طریقه ایسا بنائیں میمبران کی تنخواہ مقرر کریں اُن کا مقر خرج مقرر کہیں تو هم کم سے کم پے الماک کو بتا دیتے هیں که تمهارا روپیم اب ایسی اندھا دھندھی کے ساتھ خرچ نہیں ھوتا ھے جیسا پرانے زمانے میں منستر اوک کیا کرتے تھے ۔ ایک اسٹیٹس کا بھی سوال بے سے کچھ آیا ھے ۔ میں بھی سوچنے لکا کہ انجی میں در آدمسی رهتے هیں ایک قرایور صاحب ارر ادھر گارة صاحب - اب دونوں كا اللهاش جازے كے ايام ميں كيا ھے؟ قرايور صاحب محسوس کرتے هیں که همارا استیبتس گارة سے اچها هے - ولا جازے کی رجہ سے دریشاں کوا ۔ لیکن مئی جون کے مہینے میں درایور صاحب کہتے هونگ که بهائی اگر مهن کارة هوتا تو اچها هوتا ـ اس طرح سے استینس کی کلس كو ديكهيئے _ مولوي صاحب فوما رهے تھے كه ميں تو مكتب كا پتوما هوا هور -مکتب کے اندر تعفی چلتی تھی اور بدکا - اب آپ ایم اے کلاس کے استوقانیس (students) کو لیجیئے - اُن کی کلاس ایک ہے اِستیٹس ایک ہے - لیکن اگر آپ ایم اے کلاس کے اِستودنتس سے کہیں کہ اللہ تم بھی تحصی پر بدکا سے لکھو تو كهان تك مناسب هوكا؟ اس ليئه يهان استيتس كا سوال صرف روبيه كو جيب مين رکھنے کا سوال نہیں ہے بلکہ ہمیں جو کام جس انسان سے لیا جانا ہے اُس کی طرف بھی ایک نظر ڈالغا پڑیگی – اب ھم دیکھتے ھیں کہ دراسی بھی کوئی بات

[Shri Prithivi Raj Singh]

اس قسم کی جس سے جمانا کا قائدہ ہو ساتے یہاں آتی ہی تو ضرور ہم بہادر بنتے ھیں۔ کنچہ تفصیل میں جاتے ھیں اور کہتے ھیں کہ ھم بھی سنگھ راشی ھیں اور (tattoer) بننے خیال کے پورا کرنے کے لیئے سوچتے ھیں کہ ھم بھی کسی تتور کے پاس جائیں - ایک مثال کے طور اور میں عرض کرونگا کہ ایک صاحب اپنے کو بہت بہاں سمجھتے تھے وہ قتور (tattoer) کے پاس گئے اور بولے که بہائی میرے سینه ہر بازر پر شیر کی تصویر کھینچ دو - میں شیر نر هوں میں برا بہاں ھوں۔ پہلوان ہوں۔ وہ تیار ہوا ۔ جب اُس نے شیر کی تصویر کیینچنا شروع کی اور جب سوئياں چمبونا شروع کيں تو وہ سسكارياں چھور نے لگے - كچه، دير تك برداشت کیا۔ پور اُس مصور سے پوچھنے لگے که بھائی تو کیا بنا رہا ہی ؟ اُس نے کہا کہ میں شیر کے کان بنا رھا ھوں تو بولے " ھت تیرے کی " جانتا نہیں ھے آجمل کا فیشی کیا ہے؟ ارے کتوں کے بھی کان کات دیدے جاتے ھیں تو کیا شہر کے کان بنہ رعینگے ؟ آجکل کا تو فیشن هي هے مغیر کان کا - پهر اُس نے کمر بنا نے کا الكا لكايا - بور سوئيان چبهين - سسكاريان بهونا شروع هوئين - بهر دوچها ارك بھائی اب کیا کرنے لگا ۔ اُس نے جواب دیا حضور اب شیر کی کمر بنا رہا ہوں ۔ تر بولے دیکھو شاعروں کی طرف وہ کہتے ھیں کہ دیکہو شیر وہ ھوتا ھی جس کی کمر آدارد فوتی کھی - خیر اس کے بعد اسی طرح سے اُس نے دم کا لگا لگا یا _ اُس پر بھر اُنہوں نے مثال دی کے آجکل کا فیشن یہ ہے کہ دم کا عدی جاتی هے - گُویا انہیں فر وقت یہم بات سمجهم میں آئی که میں برا بسمسانو هوں اند ہنڈینس (independence) کے لیئے تیار ہوں ۔ فیدریشن (Federation) کے لیئے گورنمنٹ سے اونے کے لیئے تیار ہوں - لیکن جب یہ چبھکیوں کی مات آجاتی هی کهسکنے لگئے هیں _ کهتے هیں که دم سینه سے و بهي هیں بها فر بهی ھیں لیکن بہد خیال بھی ھے کہ پیر کی پاویب کہیں کھسک نہ جاکے _ کہیں اس كى چالدى نه نكل جائه - إس بل كى دوارا تو هم - حض ايك نظام قايم درت میں اور ملک کو دکھلاتے میس که تدھارے ربیر برید ایت (representative) تعکوت کبھی دھوکه نہیں دے سکتے ۔ جو گورنینٹ تم نے بنائی ہے جسو وزیر تم لے مقرو گئی ہے ہے۔ کام تمارا ردیمہ کیئے میں وہ اس لیئے نہیں میں کے جس طوح سے چاھیں ہے لکام تمارا ردیمہ خرب كرين - مين معجهنا هون كه يهه بل حو رقها كيا هي اس مد هماري أيكي سب کی بریت ہے ۔ هیم کسانوں سے کہم سکتے هیں کے مم گل جهز مار لے ف لیئے نہیں کُئے ۔ ہم نے اُتنا ہی دیسہ حسة در کیا ہے جاننا سلک کے اِسٹیٹس کے مطابق هے - هم چا متے هيں كے اس بل كو نهايت خوشي عے ساته به إنفاق آپ یاس کہیں ۔ اُس موقع پر معجمے ایک شعر یاد آگیا ۔ غربت و اظامل کے بانی کہ جاتے ہو تم کموں اپوزیشی میں تع ہوں بھر خدایا شرمساو Shri Prithivi Raj Singh: श्री पृथ्वीराज सिंह:

जनाव स्पीकर साहब--वड़ी अम्मा हाल सुनाया करती थीं कि मजहबी किताबों में ऐसी हिदायत लिखी हुई है कि हर इन्सान के नामा ऐमाल को लिखने के लिये दो फ़रिस्त मुनकिर व नकीर रहा करते हैं। लेकिन इस मखलूक ने उस खुदा के इन्तजाम की भी एक तरह से रोक

दिया और वह फ़रिश्ते जो कभी हमारे ऐमाल को लिखने के लिये मुक़र्रर थे ना क़ाबिल समझे गये कि हमारे ऐमाल के आगे निगरानी कर सकें। ख्याल यह है कि जिस तरह से रिवोल्यूशन (revolution) के द्वारा हर चीज़ में कुछ तबदीली होती है, इसलिये हमारी समझ में नहीं आता कि जब दो फ़रिश्तों से काम नहीं चला तो मखलूक ख़ुदा या बन्दे ख़ुदा भी हमारी निगरानी के लिये तैनात हुये बजाय दो फ़रिश्तों के यह बिल ज़िसके मुताल्लिक बहुत कुछ रोना पीटना दिखाई पड़ता है बहुतों की समझ में आया कि हम चपरासी बन गये, कुछ की समझ में आया कि हम नायब तहसीलदार बन गये, कुछ को स्टेटस (status) का बहुत भारी एक ख्याल व गुमान पैदा हो गया। लेकिन अगर हम और आप सब इस बात का ख्याल करें कि हमारी हैसियत क्या है, हम एक मख़लक़ को रिप्रेज़ेन्ट (represent) करने के लिये यहां आये हैं और उनके सामने जवाबदेह हैं, जो रुपया कौम ने हमारे हाथों में दिया है उसका हिसाब हमको उन्हें देना है, हम रुपया को खर्च करने के लिये अगर एक बिल, एक तरीक़ा ऐसा बनायें, मेम्बरान की तनख्वाह मुक़र्रर करें, उनका सफ़र खर्च मुकर्र करें तो हम कम से कम पिंकलक को बता देते हैं कि तुम्हारा रुपया अब ऐसी अधाधनधी के साथ खर्च नहीं होता है जैसा पूराने जमानें में मिनिस्टर लोग किया करते थे। एक स्टेटस का भी सवाल बहुत कुछ आया है। मैं भी सोचने लगा कि इंजन में दो आदमी रहते हैं, एक ड़ाइवर साहब और उधर गार्ड साहब । अब दोनों का स्टेट्स जाड़े के अय्याम में क्या है :? ड्राइवर साहब महसूस करते हैं कि हमारा स्टेट्स गार्ड से अच्छा है, वह जाड़े की वजह से परेशान होगा। लेकिन मई जून के महीने में ड्राइवर साहब कहते होंगे कि भाई अगर में गार्ड होता तो अच्छा होता। इसी तरह से स्टेटस की क्लास को देखिये। मौलवी साहब फ़रमा रहे थे कि मैं तो मकतब का पढ़ा हुआ हूं । मकतब के अन्दर तस्ती चलती थी और बुदका । अब आप एम० ए० क्लास के स्टूडेन्टस (students) को लीजिये । उनकी क्लास एक है, स्टेटस एक है । लेकिन अगर आप एम० ए० क्लास के स्ट्डेन्ट्स से कहें कि लल्ला तुम भी तल्ती पर बुदका से लिखो कह तक मुनासिब होगा। इसलिये यहां स्टेटस का सवाल सिर्फ़ रुपये को जब में रखने का सवाल नहीं है, बल्कि हमें जो काम जिस इन्सान से लिया जाता है उसकी तरफ भी एक नजर डालना पडेगी। अब हम देखते हैं कि जरा सी भी कोई बात इस क़िस्म की जिससे जनता का फ़ायदा हो सके यहां आती है तो जरूर हम बहादूर बनते हैं, कुछ तफ़सील में जाते हैं और कहते है कि हम भी सिंह राशि हैं और अपने ख्याल की पूरा करने के लिये सोचते हैं कि हम भी किसी टैटोअर (tattoer) के पास जाये। एक मिसाल के तौर पर मैं अर्ज करूंगा कि एक साहब अपने को बहुत बहादुर समझते थे, वह टैटोअर (tattoer) के पास गये और बोले कि भाई मेरे सीने पर, बाज पर घोर की तस्वीर खीच दो, मैं घोर नर हं, मैं बड़ा बहादूर हूं, पहलवान हूं। वह तैयार हुआ। जब उसने शेर की तस्वीर खींचना शुरू किया और जब सुद्धां चुभाना शुरू की तो वह सिसकारियां छोड़ने लगे। कुछ देर तक बरदाश्त किया, फिर उस मुसव्विर से पूंछने लगे कि भाई तुक्या बना रहा है? उसने कहा कि मैं शेर के कान बना रहा हूं। तो बोले "हत तेरे की", जानता नहीं है आजकल का फ़ैशन क्या है, अरे कुत्ते के भी कान काट दिये जाते हैं तो क्या शेर के कान बने रहेंगे ? आजकल का तो फ़ैशन ही है बग़ैर कान का। फिर उसने कमर बनाने का लगा लगाया, फिर सुइयां चुभोई। सिसकारियां भरना शुरू हुई, फिर पूंछा अरे भाई अब नया करने लगा। उसने जवाब दिया हुजूर, अब शेर की कमर बना रहा हूं। तो बोले देखी शायरी की तरफ़, वह कहते हैं कि देखो शेर वह होता है जिसकी कमर नदारद होती है। खैर इसके बाद इसी तरह से उसने दुम का लगा लगाया, उस पर फिर उन्हों ने मिसाल दी कि आजकल का फ़ैशन यह है कि दुम कार दी जाती है। गोया उन्हें हर बक्त यह बात समझ में आई कि मैं [Shri Prithivi Raj Singh]

बड़ा बहादुर हूं, इन्डिपेन्डेन्स (independence) के लिये तय्यार हूं, लेकिन जब चुभिक्यों की बात आ जाती है तो खिसकने लगते हैं। कहते यह है कि हम सीना सिपर भी हैं, बहादुर भी हैं, लेकिन यह ख्याल भी हैं कि पैर की पाजेब कहीं खिसक न जाय, कहीं चांदी न निकल जाये। इस बिल के द्वारा तो हम महज एक निजाम कायम करते हैं और मुल्क का दिखलाते हैं कि तुम्हारे रेप्रिज्ञेन्टेटिब्स (representatives) तुम को कर्मा धोका नहीं दे सकते। जो गवर्नमेन्ट तुमने बनाई है, जो वजीर तुमने मुक़र्रर किये हैं वह इस लिये नहीं हैं कि जिस तरह से चाहें बे लगाम तुम्हारा रुगया खर्च करें। मैं समझता हूं कि यह बिल जो रक्खा गया है इससे हमारी, आप की, सब की बरियत है। हम किसानों से कह सकते हैं कि हम गुलछर मारने के लिये नहीं गये। हम ने उतना ही पैसा मुकर र किया है जितना मुल्क के स्टेट्स के मुताबिक हैं। हम चाहते हैं कि इस बिल को निहैं। यत खुशी के साथ व इतिफ़ाक आप पास करें। इस मौक़े पर मुझे एक शेर याद आ गया--

गुरवतो इफ्लास के बानी कहे जाते हो तुम, क्यों अपोजीशन में न हो फिर खुदाया शर्मसार।

(At this stage the House adjourned for lunch at 1.20 p.m. It reassembled after the luncheon interval at 2.5 p.m. with the Deputy Speaker in the Chair).

چوا هري جعفر حسن خال — کو هري جعفر حسن خال — کو هري جعفر حسن خال علی الکال نه تها کيونکه ميں جناب والا – ميرا ارده اس توميم کے متعلق بولنے کا بالکل نه تها کيونکه ميں يہه سمنجهتا تها که رزيہ عدل صاحب منظور Chaudhari Jafar Hasan Khan: قرماينگے - ليکن وزيم اعظم کي تقرير کو سنکر انسوس هوا اُور جانبيين سے ايسي -بحثين اس بل بر هوئين جو حقيقت مين نه هونا چاهيئے تهين اور نتيجه يه هوا كه اصل مقصد فوت هو گيا _ كچهه لوها كهوتا كچهه لوهار كي خطا _ مين تسليم کرتا هوں که اپرزیش (opposition) کی طرف ہے کچھ تقویدیں ایسے لہجہ میں هویں جو به لحاظ واقعات مناسب موقع نه تها لیکن اس کے ساتھ ساتھ جو گورنمذت نے اُس کا اثر قبول کیا وہ بھی میرے نزدیک مناسب تھ تھا ۔ گورنمنت معنی کاری میں ہور نمنت اور نمنت کے اور با اختیار ہے ۔ اِذین زیادہ جاری بهركم اور متحمل مزاج هونا چاهيئے ورنه أن ميں اور عام پبلک ميں كوئي فرق فهيں را جاتا _ نام إس موتع به گذشته منستري أور موجوده منستهي كے مقاطع کونے کا موقع تھا۔ یہ، واقعہ ہے کہ جس طویقہ نے بھی کساب لکایا جا۔ موجودہ منسلری گذشہ منسلری کے مقابلہ میں کم طوفہ اے رہی ہے اور اِس کے لیئے میں ا اس کو مہارکماں دینے کو تیار ہوں ۔ لیکن اس کے ساتھ ساتھ یہ بھی کیال رکھنا چاہرہ کے ساتھ ساتھ یہ بھی کیال رکھنا چاہرات کے گذشتہ زمانہ میں جب پہلی منسٹری کام کر رہی تھی وہ واقعات دوسوے تھے اور اِس وقت رافعات دوسوے ھیں مکر بہر کیف رہ ھاری مہار کباد کے مستحق ھیں – لیکن مجبکو انسوس تو زیادہ اُس رقت ھوتا ھے جب کہ میں کورندنت کا رویه میمبران کے رقار میمبران کی پہستیج (prestige) اور میمبران کی پہستیج (prestige) اور میمبران کے استیتس (status) کے معامله میں پانا ہوں - وہ میں صفائی کے ساتھ کہنا چاہتاہوں که گورنمنٹ کا رویه نہایت نازیبا اور نامناسب ہوتا ہے جب گورنمنٹ کی کسی فررگذاشت کو پوائنت اوی (point out) کیا جاتا ہے اور کہا جاتا ہے يهة قانون كے مطابق فهيں هے جيسا كه كل هي قيلنسي بال (mancy Bill کے متعلق موا جب بوالنگ آرے کیا گیا که کورزنو صاحب کی اسینت (assent)

لی گئی اس لیئے اِس بل کو ایوان میں پیش نہیں کیا جاسکتا تو اس وقت ی میں اور اس هاؤس کے میمبران کو مناسب نہیں ہے کہ اپنے اختیارات کو کم کہیں ہے کہ اپنے اختیارات کو کم کہیں اور اپنی آزادی کو سلب کرائیں اور اپنے رقار کو کم کریں – ایکن جس وقت حقیقت میں اختیار اور رقبار کا سےوال آنا ہے تو همارے ایکن جس وقت حقیقت میں اختیار اور رقبار کا سےوال آنا ہے تو همارے منستر صاحبان هم كو وعظ دينے لگ جائے هيل كه آپ اوگوں كو فهشته خصلت هونا چاهیئے۔ آپ لوگوں کے اندر انسانیت باقی نہیں رھا چاهیئے شان ملوکیت پیدا موجانی چاهیئے۔ آپ کے اندر جمعیت اقی نه رهنا چاهیئے۔ خلاصه بنه هے اور الاونسو (allowances) مقرر کیئے جائیں اس لیا اس بل کا لانا ضروری ہے۔ لیکن دفعہ ۷۱ جو مسروان کے تختیارات پریولیج (privilege) کے بل پیش کرنے کے متعلق ہے وہ جذاب کی نظر سے کیوں چوک جاتی ہے؟ اِس کے صریحے معنی یہ ہیں کہ جس معاملہ میں حوالہ دیا جاتا ہے کہ جس معاملہ میں حوالہ دیا جاتا ہے میمبران کی عزت کا آن کے آنر (honour) کا ادر گورنمنٹ آف آ دیا ایکٹ کا _ لیکن جس معامله میں میمبران کے یہ یولیج (privilege) اور پرسٹیج (prestige) اور استّیاس (status) کا واتعی سوال هوتا هے وہ بدقسمتی کے وزیر عدل صاحب کی نگاہ سے چوک جاتا ہے دفعہ ۱۲ پہلے آتی ہے جو اُن کی نظر سے نہیں گذرتی اُس کے متعلق جناب نے بل نہیں پیش کیا اور اُس کی ضرورت متعسوس نہیں ہوئی ۔۔ برخلاف اس کے یہم ہوتا ہے کہ اگر میمبران میں سے کوئی دفعہ ۷۱ کے متعلق بل پیش موتا ہے تو نہایت کوشش اُس کے اُدرانے اور اردرتبرد (overthrow) کرنے کی پیش موتا ہے تو نہایت کوشش اُس کے اُدرانے اور اردرتبرد (privileges) کرنے کی جیسا کہ لاری صاحب کے غیر سرکاری (privileges) بل وغیرہ کے متعلق موا کی یہم ردیم انصافانہ ہے ؟ کیا یہم طریاتہ ہے که منستر چاہتے ہیں که منستر چاہتے ہیں که میمبران کا وقار قدئم رفے ؟ منعض سومن (surmon) پریچ (preach) کرنے سے اور وعظ دينه سے كام نهيں چاہا هے - عمل هونا چاهديئے ـ بهر يه سمجه ميں نهيں آنا که یهم انتر کلاس کس لیئے رتبا گیا اور کیا خوای اس میں سمنجهی کدی هے -یهم کیا بلا هے - نه ادامر اور نه ادامر _ اگر تهری کلاس رکها جاتا هے تو میمون کی تربائي ایثار اور میمبران کے اطباع کا اُس رزولیوشن سے جسو کانگویس نے طے کیا ہے اور سے انگویس نے طے کیا ہے اور ھے افزاد موکا – واقعی اگر تهون کلاس رکھا جاتا ھے تو اظہار قربائی موتا ھے اور وقار کا باعث موتا ھے ۔ یا رہ کلاس رکھا جانا چاھیئے تھا جس میں وزرا صاحبان عام طور سے سفر کرتے هیں اور اپنے لیئے انہوں نے مقرر کو رکھا ھے ۔ یہ مانا کے وہ خاص خاص موتعوں پر ایبوپلین (aeroplane) آور فرست کلاس میں بھی سفو کہ سکتے میں اور اسہیشل ترینی (special train) بھی چھوروا سکتے ھیں ۔ لیکن عمومیا جس کے لیئے کہا تیا تھا اور یہریس (press) كيا كيا تها يهم بالكل معقول أور ايسي ريسونيل امينت-نت (reasonable amendment) تھی جس کے ماننے میں تامل نہیں ہونا چاھیئے تیا ۔ لیکن جیسا کے میں نے عرض کیا غصہ اور جوش میں آکر اصل مقصوں کو بھی چور دیا اور معقول باتوں کو بھی نہیں مانا گیا ۔ رہا یہے کے وزرا صاحبان تھرق

[Chaudhri Jafar Hasan Khan] كلاس ميں نہيں سفو كرسكت يا اگر بري بوكي كراية پر كريں تو برا فرق هو، يه سب باتين لحجر هين _ گاندهي جي وغيرة تهرة كلاس مين سفر كرسكتم هبي مگر افسوس هدارے وزرا نہیں کرسکتے۔ چھوٹے چھوٹے دیے بھی هوتے هـیں وہ ریزرو (reserve) کواسکتے ھیں ۔ اُس کی ضرورت نہیں ھے کہ پوری سو سیت (seat) کی بوگی ریزرو کوائیں بلکھ دس دس بارہ بارہ سیت (seat) کے ذبہ ھوتے ھیں ره ریزرو (reserve) کراسته هیں لیکی یہ تفریق اور قد تنعشی (distinction) درا (draw) کے اسب نہیں ھے۔ منستر صاحبان اور گرورنمنت بنچز (benches) خوش هوتے هونگ که ایسي ایسی مایلین اور ایسي ایسی منهم تور باتیں اپوریشن کے منهم پر کہیں کہ کوئی جواب نه سے سکے ۔ معر میں يقين دُلُانًا هون كَهُ أَن كَي دَلَايِلَ أَسَ مَعَامَلُهُ مِينَ نَهَايِتُ هي سطحي هين أور أَن کی بناء پانی پر ھے ۔ وہ ایسی دلیلیں ھیے جس ہے ہری سے بری چیز کی تأثید میں بھی کچھ بہتری کی باتیں مکالی جاسکتی ہیں ۔ اگر ایک شرابی سے بوچھا جائے تودر چار باتیں معقول شراب کی تعریف میں کہتا ہے۔ ایک افرونی بے بوچھا حائم تُو أيدُ أَدْمَهُ بات معقول ايسي كهيمًا جو آپ يهي تسليم كرايد م كه راتعي اچھی ھے - ایکن ان دلایل کی حقیقت رھی ھوتی ھے جو آپ کی طرف ہے اس بل کی تائید میں کہی گئی ھیں - ایسی گرم جوشی سے آپ کو کام مہیں کرنا چاھیئے -ارے صاحب اپوزیشن کا مضالفت کا کام ھونا ھے - بسی کا اہمت سخت ھے تا ھے کسی کا لہجت نوم هوتا هے ۔ لیکن آپ کو مؤثر نہیں هوتا چاهیئے ۔ آپ جو پدن و نصائح نور هیں میں میں نہتا هوں که آپ اُن پو پهلے عمل بهی تو کیجئے د انسانیت اور جذبات سے کوئی، بهی خالی نہیں سے ۔ آپ بهتیما اُن تقریروں سے موثر هوئے۔ اِر جذبات سے کوئی، بهی خالی نہیں سے ۔ آپ بهتیما اُن تقریروں سے موثر هوئے۔ اُرُر اس کا نتہ جبہ یہ مے کہ ترمیم منظور نہیں عی جو کہ آپ کے توریک بھی جوتھنا معقول تھی اور ان کے معقول ہونے کا میرے راس نیوٹ ہے ۔ جناب پریمیر صاحب سے دیں نے عرض کیا تھا کہ مماری طرف سے جو در چار معاول باقیں پیکس سے گئی میں ان کو آپ سنظور کیوں نہیں کرلینے کو انہوں نے کہا کہ آپ همآرے سانه، بلیک میلنگ (blackmailing) بھی کرتے ھیں اور ہم سامید کرتے ھیں که هم أن ترمهموں كومفطور كرايين _ اس سے صاف پته چاہا هےكه معارى تومیسیوں میں حقیقت میں معقولیت ضوور تہی لیکی رہ معقولیت بلیک میلاک میلاک کے ، رجہتم سے جاتی رہی ۔ مرے نودیک یا تھ کسی طریقتم ہے مناسب ذريس هي كه گهورتمان مخالف مهدران كاديال ده روء اور أن می معقول باتوں کو بھی معض اس وجهه نے ٹھکرا دے چونکه آن کی طرف نے بیش کئی ھیں ۔ آج انھیں میمبروں کا طفیل ہے جے آپ ان سے بیس سے سے سے کو کو کو کہ کا بیک بیج سی (قطا بیک بیج سی) (back benchers) ان کوسیوں پر آجائیں یا یہہ بہی معمدی ہے کے اورزیشی اِس طوف آجائے اور آپ اس طرف پہونچ جائیں ۔ واقعات کو عدلتے ہوئے دیو کہیں۔ لگتی ۔ اس لیئے میں عرض کرونگا کہ آپ کو اس بل پر تھنڈے دل سے فے و کونا چاھینے ۔۔۔۔

شری مہابیر تیاگی -- شری مہابیر تیاگی -- شری مہابیر تیاگی -- الوق اسپیکر (loud speaker) بالکل نہیں ساؤ چتا ہے اس لینے کے اس کا بہت جلد انتظام کونا چاہیئے ۔ بہت امہارٹنٹ اسپیچیز (important speeches) کوقہ امہیئر کی رجم، المہارٹنٹ اسپیچیز لی دجم، المہارٹنٹ اسپیچیز کی رجم، المہارٹنٹ اسپیچیز کی دجم، اس لینے آپ کو بہت جلد انتظام کرنا چاہیئے ۔

Chaudhri Jafar Hasan Khan: چود هری جعفر حسی خال --بہرکیف آپ نے یہم طے کر لیا ھے که یہم بل اسی طریقه سے پاس ھو ادر بغیر ترمیم کے اِس ایوان سے آب یہم داس هو کر رهیگا اور یقیناً یہم باس هو جائیگا مگر يهم واضح رهے كه يهم كسي معقوليت سے بأس هونا نهيں كها جائيكا _ ميں يهم گذارش کو رہا تھا کہ اس موقع پر اس طویقہ سے یہہ بل پاس کیا جائیگا کیونکہ اِس کی تُہرَد ربدنگ (third reading) مو رهي هے ۔ اب تهوري دير کے بعد كلوزر (closure) مود (move) كيا جائيمًا _ أس لينَّم عنقريب يه، ياس أهو نيوالا ھے۔ مگر اس کا پاس ہونا شیہ فورس آف دسبس (Sheer force of numbers) سے کہا جائیگا ۔ میں آپ کے یہ یقدین دلاتا ھےوں کہ آپ کے عنقريب ابنى ينه غلطي محسوس هوگي آپ يهه سمجه اليديئ كه اگو ميسران كا استَيتَس مالزمآن كي نظرون مين كُرگيا تو اس كا نتيج اچها نهُ هوگا _ پيو آب نے جو اُصول ديلي الاؤن- ز (daily allowance) کے متعلق پيش کیا ھے کیا آپ یہم سمجھتے ھیں کے یہي الاؤنس آپ کے لیاے ھلس (hills) پر کافی ھی ھو جائیگا ۔ اگر آپ نے ھلس پر کل کو جانا طے کیا اس وقت آپ كو يقيناً اس الاونس كو برهانا بريكا _ اس ليئ ابرهاوس (Upper House) مين جُـو اميندمنيُّس اس پر مور کيدُ جـائين تو وزير عدل صاحب اس چر تھندے دل سے غور کریں غصہ سے کام نه لیں ۔ سوچیں اور سمجھھیں ۔ اس کے عُلُوه میں ایک بات پُر اُور توجهم دلانا چاهنا هوں جیسا چریمیر صاحب نے فومایا ھے ۔ وہ رواس (rules) کو فریم (Frame) کرکے ہاؤس کے سامنے الٹینکے حالانکہ ایکت میں یہ، نہیں رکھا گیا ہے ۔ لیکن رولس کے نوبہ کہتے وقت یہ، خیال کہنا چ هیئے که میمبران کوسموایت هو _

یه، نور ذیز (four days) کے انترپشن (interruption) کا جو قاعدہ رکھا گيا هے يعني جــب تک چار دن سے زياده ايوان کي نشستوں ميں وقفه يا انتريشي نه هو تــو اگر رقفه حيـ س مهمبر اپنے گهر يا حلقه ميں جائے تو بهي تريولنگ الاؤنس نهين مليكا يهم تاعدة نهايت بيج أور خلاف عقل هـ اب چونكم سيُتْرِدَ ع (Saturday) كو چهتمي هوتي هي اس ليئه آپ كو اجازت ديني چاه يئه که سینزدے (Saturday) اور سندے (Sunday) کو اگر مصبوان چاهیں تو اپنے گھر یا کانستی ورئنسی (constituency) کو جاسکتے ھیر ۔ اس لیٹے انتہیشر، کی لمت (limit) در روز سے زیادہ نہ ہونا چاھیئے - ابتک میمبران جو جاتے تھے أَنَّ وَوسَتَ كَلاسَ كَا تُريُولِنَكُ اللَّوْنِسِ مَلْمَا تَهَا أُسِ مِينِ مِهُمْ هُونًا تَها كَمْ أَكُم وَا گھر جَاناً جاهتے تھے تو و ع تريولنگ الاؤنس اتنا كافي هوتا تها كه ولا اس كے درميان میں آجاسکتے تھے۔ لیکن اب انتر کلاس کے تربیولنگ الاؤنس میں وہ گھر نہیں آجاسكتے اس ليئے ولا إنتائلك (entitled) هونا چاهيئے كه اپنے مكانوں كو يا ابني كانستي اوننسي (constituency) كر جاسكين - در روز ك رقصة سيس جاسكيس اور قسويولنگ الاونسس لي سكيس أ اب رھے پویدیٹر صاحب کا یہہ فرمانا که اس ھاؤس کے میمبران ھمارے ماستہ هيں تو ميں سنجهنا هوں که اس کي اُس الگريزي طَرَز تَحربوسے زيا ، لا وقعت فيس هے جيسا که چيف اور آخير -ين "T beg to remain, Sir, Your most obedient servant " هجرار کرے که

[Chaudhri Jafar Hasan Khan]

اس سے چیف سکریتری هرگز یه نهاس سمجهة که میں تعصیلدار کا ملازم هو گیا ۔ وهی طربقه اب جناب نے اختیار کرنا شهری اید هے اور انشاالله عنقریب آپ بہی اپنے آهنی امپریلستک (imperialistic) پیشرواں کے قدم به قدم چایدنگے جن کو آپ نے شاست دی هے اور ان میں اور آپ میں ولا دن دور نہیں هے که عوثی فرق دنیا کو محسوس نه هوگا۔

ि ابتدائے عشق هے روتا هے نيا * آگے آئے درکھیئے هوتا هے کیا ا Chaudhri Jafar Hasan Khan : चौधरी जाफ़र हसन खां :

जनाब वाला-मेरा इरादा इस तरमीम के मुताल्लिक बोलने का विल्कूल न था क्यों कि मैं यह समझता था कि वजीर अदल साहब माक़ूल तरमीमात को हस्व आदत मंजूर फ़रमायेंगे । लेकिन वजीर आजम की तकरीर को सुन कर अफ़सोस हुआ और जानिबैन से ऐसी बहसें इस बिल पर हुईं जो हक़ीक़त में न होना चाहिये थीं, और नतीजा यह हुआ कि असल मक़सद फ़ौत हो गया। कुछ लोहा खोटा कुछ लुहार की खता। मैं तसलीम करता हूं कि अपोजीशन की तरफ़ से कुछ तक़रीरें ऐसे लहजे में हुईं जो बलिहाज वाक़आत मुनासिब मौक़ा न थीं। लेकिन इसके साथ साथ जो गवर्न मेन्ट ने उसका असर क़बूल किया वह भी मेरे नजदीक मुनासिब न था। गवर्न मेन्ट यानी कांग्रेस पार्टी इनपावर (in power) है और बा इस्तियार है। इन्हें ज्यादा भारी भरकम और मृतहम्मिल मिजाज होना चाहिए, वर्ना उनमें और आम पब्लिक में कोई फ़र्क नहीं रह जाता। न इस मौक़े पर गुजिस्ता मिनिस्टरी और मौजूदा मिनिस्टरी के मुक़ाबिला करने का मौका था। यह वाक आहै कि जिस तरीके से भी हिसाब लगाया जाएँ मौजूदा मिनिस्टरी गुजिश्ता मिनिस्टरी के मुकाबिले में कम सर्क़ा ले रही हैं और इसके लिए में उसको मुबारकबाद देने को तैयार हूं, लेकिन इसके साथ साथ यह भी ख्याल रखना चाहिए कि गुजिस्ता जमाने में जब पहिली मिनिस्टरी काम कर रही थी वाक आत दूसरे थे और इस वक्त वाक आत दूसरे हैं। मगर बहर कैफ़ वह हमारी मुबारकबाद के मुस्तहक हैं। लेकिन मुझको अफ़सोस तो ज्यादा उस वक्त होता है जब कि मैं गवर्नमेन्ट का रवेया मेम्बरान के वकार. मेम्बरान के प्रेसटीज (prestige) और मेम्बरान के स्टेट्स (status) के मामले में पाता हूं, वह मैं सफ़ाई के साथ कहना चाहता हूं, कि गवर्नमेन्ट का रवैया निहायत ना जेबा और नाम नासिब होता है जब गवर्ने मेन्ट की किसी फ़रोगुआइत को प्वाइन्ट आउट (point out) किया जाता है कि यह कानून के मुताबिक नहीं है, जैसा कि कल ही टेनेन्सी बिल (Tenancy Bill) के मुताल्लिक हुआ, जब और कहा जाता है प्वाइन्ट आउट किया गया कि गवर्नर साहब की असेन्ट (assent) नहीं ली गई, इसलिए इस बिल को ऐवान में पेश नहीं किया जा सकता तो उस वक्त मिनिस्टर की तरफ़ से कहा गया कि इस हाउस के मेम्बरान को म्नासिब नहीं है कि अपने इंख्तियारात को कम करें और अपनी आजादी को सल्ब कराएं और अपने वकार की कम करें। लेकिन जिस वक्त हक़ीक़त में इखित्यार और वकार का सवाल आता है तो हमारे मिनिस्टर साहबान हमकी वाज देने लग जाते हैं कि आप लोगों को फ़रिस्ता खसलत होना चाहिए, आप लोगों के अन्दर इन्सानियत बाक़ी नहीं रहना चाहिए, याने म्लूकियत पैदा हो जानी चाहिए, आप के अन्दर जमैयत बाक़ी न रहना नाहिए। खुलासा यह है कि यहां कोशिश की जाती है उनकी पोज़ीशन (position) गिराने की और दर हकीकत आर्डिनरी छोकछ बोर्ड (ordinary local board) के मेम्बरान की पोजीशन से भी उन की पोजीशन गिरादी जाती है। वर्ना इसके क्या माने ीर अदल साहब कि निगाह दफ़ा ७२ पर पहुंच जाती हैं। इस बिल के स्टेटमेन्ट आफ़

र अदल सहिव कि निगाह दफ़ा ७२ पर पहुंच जाता है । इस बिल के स्टेटमेन्ट आफ़ प्रatement of reasons) में आप फ़रमाते हैं कि चूकि दफ़ा ७२ गवर्नमेन्ट ा ऐक्ट में प्रोविजन (provision) है कि मेम्बरान की मैलेरीज (salaries) और अलाउन्सेज (allowances) मुकर्रर किए जायें। इसलिये इस बिल का लाना जरूरी है। लेकिन दक्षा ७१ जो मेम्ब्ररान के अख्तियारात और प्रिविलेज (privilege) के बिल . पेश करने के मुताल्लिक हैं वह जनाब की नज़र से क्यों चूक जाती हैं। इसके सरीह मानी यह है कि जिस मामले में गवर्नमेन्ट का फ़ायदा है उस मामले में हवाला दिया जाता है मेम्बरान की इज्जत का, उनके आनर (honour) का और गवर्नमेन्ट आफ इन्डिया ऐक्ट का। लेकिन जिस मामले में मेम्बरान के प्रिविलेज (privilege) और प्रेसटीज (prestige) और स्टेटस (status) का वाक़ई सवाल होता है वह यद किस्मती से वजीर अदल साहब की निगाह से चूक जाता हैं। दफ़ा ७१ पहिले आती है, जो उनकी नज़र से नहीं गज़रती। उसके मताल्लिक जनाव ने बिल नहीं पेश किया और उसकी जरूरत महसूस नहीं हुई। बर ख़िलाफ़ इसके यह होता है कि अगर मेम्बरान में से काई दफ़ा ७१ के मताल्लिक बिल पेश होता है तो निहायत कोशिश उसके गिराने और ओवरधो (overthrow) करने की की जाती है, जैसा कि लारी साहब के गैर सरकारी प्रिविलेजेज (privileges) बिल के मताब्लिक हुआ। क्या यह रवैया इन्साफ़ाना है ? क्या यह तरीक़ा है कि मिनिस्टर चाहते हैं कि मेम्बरान का वक़ार क़ायम रहे ? महज सरमन (sermon) प्रीच (preach) करने से और बाज दे देने से काम नहीं चलता है, अमल होना चाहिये। फिर यह समझ में नहीं आता कि यह इंटर क्लास किस लिये रक्खा गया और क्या खुबी इसमें समझी गई है। यह क्या बला है, न इधर और न उधर। अगर थर्ड क्लास रक्खा जाता है तो मेम्बरान की कर्बानी, ईसार और मेम्बरान के इत्तिबा का उस रिजोल्युशन से जो कांग्रेस ने तै किया है, इजहार होगा। वाकई अगर थर्ड क्लास रक्खा जाता है तो इजहार कुर्बानी होता है और वकार का बायस होता है, या वह क्लास रक्खा जाना चाहिये था जिसमें वजरा साहब आमतौर से सफ़र करते हैं, और उसे अपने लिये उन्होंने मुक़र्रर कर रक्खा है। यह माना कि वह खास खास मौकों पर एरोप्लेन्स (aeroplanes) और फ़र्स्ट क्लास में भी सफ़र कर सकते हैं और स्पेशल देन (special train) भी छुड़वा सकते हैं, लेकिन अमुमन जिस क्लास में वह सफ़र करते हैं उसके लिये कहा गया था और प्रेस (press) किया गया था। यह बिल्कुल माकूल और ऐसी रीजनेबल एमेन्डमेन्ट (reasonable amendment) थी जिसके मानने में तअम्मल नहीं होना चाहियेथा। लेकिन जैसा कि मैंने अर्ज किया गस्सा और जोश में आकर असल मक़सद को भी छोड़ दिया और माक़ूल बातों को भी नहीं माना गया। रहा यह कि वजरा साहबान थर्ड क्लास में नहीं सफ़र कर सकते या अगर बडी बोगी किराया पर करें तो बड़ा फ़र्क़ होगा, यह सब बातें लचर हैं। गान्धी जी वगैरह थर्ड क्लास में सफ़र कर सकते हैं, मगर अफ़सोस कि हमारे वजरा नहीं कर सकते । छोटे छोटे डिब्बे भी होते हैं वह रिजर्व (reserve) करा सकते हैं। इसकी जरूरत नहीं है कि पूरी सौसीट (seat) की बोगी रिज़र्व करायें, बल्कि दस दस बारह बारह सीट के डिब्बे होते हैं, वह रिज़र्व करा सकते हैं। लेकिन यह तफ़रीक़ और डिस्टिक्शन (distinction) ड्रा (draw) करना मुनासिब नहीं है। मिनिस्टर साहबान और गवर्नमेन्ट बेंचेज (benches)ख़ुश होते होंगे कि ऐसी ऐसी वलीलें और ऐसी ऐसी मुंह तोड़ बातें अपोजीशन के मुंह पर कहें कि कोई जवाब न दे सके। मगर मैं यकीन दिलाता हूं कि उनकी दलायल इस मामले में निहायत ही सतही हैं और उनकी बिना पानी पर है। वह ऐसी दलीलें हैं जिससे बुरी से बुरी चीज की ताईद में भी कुछ बेहतरी की बातें निकाली जा सकती हैं। अगर एक शराबी से पूछा जाये तो दो चार बातें माकूल शराब की तारीफ़ में कह सकता हैं, एक अफ़यूनी से पूंछा जाये तो एक आध बात माक़ूल ऐसी कहेगा जो आप भी तसलीम करेंगे कि बाक़ई अच्छी है, लेकिन उन दलायल की हक़ीकत वही होती है जो आपकी तरफ़ से इस बिछ की ताईद में कही गई हैं। ऐसी गर्म जोशी से आपको काम नहीं करना चाहिये। अरे साहव !

[Chaudhri Jafar Hasan Khan] अपोजीशन का मुखालिफ़त का काम होता है, किसी का लहजा सख्त होता है, किसी का लहजा नरम होता है। लेकिन आप को मोअस्सर नहीं होना चाहिये। आप जो पन्द व नसायह करते हैं. में कहता हं कि आप उन पर अमल भी तो की जिये। इंसानियत और जज़बात से कोई भी खाली नहीं है। आप यक्तीनन इन तक़रीरों से मोअस्सर हये और उसका नतीजा यह है कि तरमीम मंजूर नहीं की, जो कि आप के नज़दीक भी यक़ीनन माक़ुल थी और उनके माक़ुल होने का मेरे पास सबूत हैं। जनाब प्रीमियर साहब से मैंने अर्ज किया था कि हमारी तरफ़ से जो दो चार माकल बातों पेश की गई हैं उनको आप मंजूर क्यों नहीं कर लेते, तो उन्होंने कहा कि आप हमारे साथ ब्लैंक में लिंग (blackmailing) भी करते हैं और हमसे उम्मीद करते हैं कि हम उन तरमीमों को मंजूर करलें। इससे साफ पता चलता है कि हमारी तरमीमों में हक़ीक़त में माक्लियत जरूर थी, लेकिन वह माक्लियत ब्लैक मेलिंग की वजह से जाती रही। मेरे नजदीक यह किसी तरीक़ से मनासिब नहीं है कि गवर्नमेन्ट मुखालिफ़ मेम्बरान का ख्याल न करे और उनकी भाकुल बातों को भी महज इस वजह से ठुकरा दे चूंकि उनकी तरफ़ से पेश की गई हैं। आज इन्हों मेम्बरों का तुफ़ैल है जो आप उन कुर्सियों पर नजर आते हैं, बहुत मुमकिन है कि किसी वक्त बैं क बें चर्स (back-benches) इन कुर्सियों पर आजायें, या यह भी मुमिकन है कि अपोजीशन इस तरफ आ जाए और आप उस तरफ पहुंच जायें। वाक्रयात को बदलते हुये देर नहीं लगती, इस लिये में अर्ज करूंगा कि आप को इस बिल पर ठंडे दिल से ग़ौर करना चाहिये।

Shri Mahabir Tayagi : श्री महाबीर त्यागी :

जनाब स्पोकर साहब—लाउड स्पोकर (loud speaker) से बिल्कुल नहीं सुनाई पड़ता है इस लिये इस का बहुत जल्द इंतजाम करना चाहिये। बहुत सी इम्पार्टेन्ट स्पीचेज (important speeches) लाउड स्पोकर की वजह से हम लोग नहीं सुन पाते हैं, इसलिये आपको बहुत जल्द इंतजाम करना चाहिये।

Chaudhri Jafar Hasan Khan: चौघरी जाफर इसन खां:

बहर हैं के आपने यह तै कर लिया है कि यह बिल इसी तरी के से पास हो, और बगैर तरमीम के इस ऐवान से अब यह पास होकर रहेगा और यक्षीनन यह पास हो जायेगा। मगर यह वार्ज रहे कि यह किसी माकुलियत से पास होना नहीं कहा जायेगा। मैं यह गुजारिश कर रहाथा कि इस मौक्ने पर इस तरीक़ें से यह बिल पास किया जायेगा क्योंकि इसकी थर्ड रीडिंग हो रही है, अब थोड़ी देर के बाद क्लोजर (closure) मृव (move) किया जाएगा। इसलिये अन करीब यह पास होने वाला है, मगर इसका पास होना शिअर फ़ोर्स आफ़ नम्बर्स (sheer force of numbers) से कहा जायेगा। में आपको यक्तीन दिलाता हं कि आपको अनकरीब अपनी यहगलती महसूस होगी। आप यह समझ लीजिये कि अगर की नजरों में गिर गया तो उसका नतीजा अच्छा न होगा, फिर आपने जो उसूल डेली एलाउंसेज . (daily allowances) मेम्बरान का स्टेट्स मुलाजिमान के मताल्लिक पेश किया है, क्या आप यह समझते हैं कि यही एलाउंस आप के लिये हिल्स (hills) पर काफ़ी हो जायेगा। अगर आपने हिल्स पर कल को जाना तैं किया, उस बक्त आपको यक्नीनन इस एलाउंस को बढ़ाना पहुँगा, इसलिये अपर हाउस (Upper House) में जो अमेन्डमेन्ट्स इस पर मूव किये जायें, तो वजीर अदल साहब इस पर ठंढे दिल से गौर करें, गुस्सा से काम न लें, सोचें और समझें। इसके अलावा में एक बात पर और तवज्जह दिलाना चाहता हूं। जैसा प्रीमियर साह्य ने फ़रमाया है, वह रूत्स (rules) फ़्रेम की (frame) करके हाऊस के सामने लायेंगे हालां कि ऐक्ट में यह नहीं रक्खा गया है, लेकिन रूल्स के फ्रेम करते क्त यह स्थाल करनाचाहियें कि मेम्बरान को सहुल्यित हो। यह फ़ोरडेज़ (four days) के इन्ट्रुशन (interruption) का जो कायदा रक्खा गया है, यानी जब तक चार दिन

से ज्यादा ऐवान की नशिस्तों में वक फ़ा या इन्ट्रप्शन न हो तो अगर वक फ़ा में मेम्बर अपने घर या हल्को में जाएं तो भी दे विलिंग एलाउंस नहीं मिलेगा, यह क़ायदा निहायत बेजा और खिलाफ अक्ल हैं। अब चूंकि सटरडे (Saturday) की छुट्टी होती हैं इसलिये आपको इजाजत देनी चाहिये कि सटस्डे और सन्डे (Sunday) को अगर मेम्बरान चाहें तो अपने घर या कान्स्टीट्येन्सी (constituency) को जा सकते हैं, इसलिये इन्ट्प्शन की लिमिट (limit) दो रोज से ज्यादा न होना चाहिये। अब तक मेम्बरान जो जाते थे उन को फ़र्स्ट क्लास का ट्रेविलिंग एलाउंस मिलताथा। उसमें यह होता था कि अगर वह घर जाना चाहते थे तो वह ट्रेविलिंग एलाउंस इतना काफ़ी होता था कि वह इससे दरिमयान में आ जा सकते थे, लेकिन अब इन्टर क्लास के ट्रेविलिंग एलाउंस में वह घर नहीं आ जा सकते, इसलिये वह इन्टाइटिल्ड (entitled) होना चाहिये कि अपने मकानों को या अपनी कान्स्टीटयून्सी को जा सकें, दो रोज के वकफ़ में जा सकें और ट्विलिंग एलाउंस ले सकें। अब रहा प्रीमियर साहब का यह फ़रमाना कि इस हाउस के मेम्बरान हमारे मास्टर हैं। तो मैं समझता हूं कि इसकी उस अंगरेजी तर्ज तहरीर से ज्यादा वक्तअत नहीं है जैसा कि चीफ़ सेक्रेडरी अगर एक तहसीलदार को खत लिखें और आखिर में तहरीर करें कि I beg to remain, Sir, your most obedient servant.

इस से चीफ़ सेक्रेटरी हरगिज यह नहीं समझता कि मैं तहसीलदार का मुलाजिम हो गया। वहो तरीका अब जनाब ने अख्तियार करना शुरू किया है और इन्शा अल्ला अन क़रीब आप भी अपने उन्हीं इम्पीरियालिस्टिक (imperialistic) पेशरवां के क़दम ब क़दम चलेंगे जिनको आपने शिकस्तादी है और उनमें और आप में वह दिन दूर नहीं है कि कोई फ़र्क दुनियां को महसूस न होगा।

इब्तदाये इरक है रोता है क्या। आगे आगे देखिये होता है क्या।।

Shri Manak Singh:

شری مانک سنگهه _

جناب اسپیکر صاحب _ میں آج دوسری مرتبہ اس بل کے متعلق جو بحث هوتی رهی هے اور جس کا لهجه نهایت دردناک رها هے کنچهه عرض کرنا چاهتا هوں۔ آس کا سیوے اوپر یہ اثر رہا ہے کہ میں اس کے اُوپر غور کوتا رہا ہوں کہ یہہ پارتی سستم (party system) کا نتیجه هے اور یہم سستم (system) بالخو س درجه مخرب انخلق چيو هے ۔ ميرے حيال ميں اس بات كو نظر اند ر كرديدا چاهیئے _ کسی صاحب نے براہ انصاف یہم بھی فرمایا هوتا کم یہم جو فو سو روپيه کي رتم دي جائيگي يهم اس حساب کے اندر هے - جن صاحبان حو دس روپيم روزانه ملتا رها هے اور نوست کلاس کا عوایه هی ملتا رها هے ان کو اطمینان هونا چاهیئے که کوئی آدمی انتر کالے میں بیٹھا هوا ارنهرس میکھی تو اور اورنهرس میں هے ۔ یہ انتظام میکھی تو نہیں رہا هے نو سو رریبه کی رقم آپ کے هاتھوں میں هے ۔ یہ انتظام كيجيئ كه كود أدمي انتو كلاس مين بيتها هوا نه دياهة له درسي طرف يهم ييش كيا گيا ه كه -استر كو الليكيشي (application) دينا پرتي هـ ــ اس نو سو رویئے کی رقم کو بواہ مہویانی اس طرح تقسیم کولیا جاے کہ چالیس غير خاصويوں كا سو روپيم نكال ليا جا ۔ اور سو روپيء جو هے وہ بر طوف كرليا جامه سننجمانه أن كي سو رويعه أس كي تيمت هو آنهه سو رويده اس ليثم ركفه ليا[.]

[Shri Manak Singh] جاے که کوئي خدا نخواسته هم کو انتر کلاس میں بیٹھا هوا نه دیکهه اے ـ میري سمحہ میں نہیں آتا ہے کہ آپ صاحبان ایسی صویحی بات کو نظر انداز کررہ اسمحہ میں نہیں آتا ہے کہ آپ صاحبان ایسی صویحی بات کو نظر انداز کررہ هیں اور اس لہجے میں گفتگو فرما رہے ھیں نہ یہ، بتی درد ناک حالت ہے اور یہ ایک بتی مصیبت میمبران کے اُرپر آئی ہوائی ہی ۔ میرے خیال میں اس بل کا مقصد و مدعا یہ، ھی کہ ھم لوگوں کی زندگیوں کے اندر ایمانداری کو بل کا مقصد و مدعا یہ، ھی کہ ھم لوگوں کی زندگیوں کے اندر ایمانداری کو زیادہ دخل هو - همارے ایک بڑے مشہور پہونیسہ تھے - وہ یہ، کہا کرتے تھے که هماري كاميابي كا راز صرف اس كے اندر رها هے كه هم كلاس (class) كے اندر نگاه رکھتے تھے کہ عُون عمزدر لُرکے ھیں اور جو لکچر میں دیتا ھوں ان کی ضروریات کے التحاظ سے دیتا عوں جو کوزور لڑکے ھیں اور جو ھرشیار لڑکے ھیں وہ ھماری گفتہو سے ضرور فائدہ اُتھاتے هيں۔ اس طريقه ميں عرض كرتا هوں كه اس ايوان كے اندر جو صاحبان بہت درجه کے نہیں هیں اُن کو رنت کی تیست ۷۵ روپئّے مل جاتی ہے اور تین روپیه هے اور تین روپیه اُن عَسِي روزانسه ضروريسات كے لينے _ اس درجسه كے اُرگسوں كے للبئے یہ، انتظام هـ و گها هے ۔ اب رهي نو سو ردپئے کي رقم جو آدمي اِس سے مستثنی هیں اور جس کسو اپنے وقست کی قیمست چاهیئے ۔ ایمانداری اور انصاف اس بات کا مقتضی هی عه ملک کی بھائی کے ایڈے اس ایوان کے مید برآن کام کویں۔ عیش و آرام کا خیال نہ کویں۔ وہ اپنے فوائض صداقت کے ساتھہ ایمارداری کے ساتھ انتجام دیں ۔ هندوستان کی شاست اعمال اس کے اندر شامل ھے۔ ان حالات کو میں پیشتر عرض عرچکا هوں ۔ هذ وستان عو هزاروں بوس سے ادبار مصيبت اور فالت نصيب هوتي رهي هي ـ ليكن أن صاحبان كو ديكه لو ـ انگر ازوں کی شان و شوعت کی نقل کرتے میں پرے موٹے ھیں ۔ کسی ملک کی تاریخ کو دیا کو تو اس کے اندر عسی قرم نے ادبار سے عروج حاصل نہیں کیا جس نے نیمی سادگی کے ارصاف کا زیور نہیں پہنا ھے ۔ انکویزوں کے بارے میں میں پیشتر عرض کرچکا هوں عه خوالا اُنّهوں نے بہت سی باتیں بے ایمانی سے حاصل کی هوں لیکن ان کی بہت سی باتیں جائز ارر اچھی هیں یقینی بوداشت کی هیں -انہوں نے سیکررں لوائیاں لوی هیں - تو هندوستانی کس بے شوسی سے کہتے هیں کہ جس طور انگریز رہتے هیں مم رهینگے اور بالخصوص ولا آدمي جو انتخاب کے ذریع یہاں پر آئے ہیں اور جنہوں نے رائے دھندگاں سے ہوے ہوے دعدے کیئے میں - مہانا کاندھی کی مثال تو پیش کرتے ہیں اور ان کے احکامات کی درھائی دیتے ہیں مگر تقاضا کرتے ہیں کہ فیسٹ کلاس کا احکامات کی درھائی دیتے ہیں مگر تقاضا کرتے ہیں کہ فیسٹ کلاس کا to pay the principal هم چاهند هين کينه ده رويد، هي مل جارس ـ بهایں همہ یہ شکل بنالیں کے یہ، بھی ملے اور وا یہی ملے ۔ تو یہہ کونسی الحک (logio) هے ۔ اگر کسی صاحب نے یہہ بھی فرمبایا هرونا نو تنهاری درد ناک گفتگر میں نہایت ایمانداری هوتی که ۷۰ روپید ہو طرف اردائے جاویل ارد همارا یہ، انتظام کیا جاوے ۔ لیکن کو از کم ایک ایماندار آدمی کے مفہد

میں آو بے عزتی کی گفتگو هوتی اِ ایکن اس رقم کا کوئی ذکر نہیں کیا جاتا ان سیزن (in season) اور آؤٹ آف سیزن (out of season) درد ناک الفتاء میں یہ کہتے هیں که هماری عرب خاک میں مل گئی - اور نمنت کی طرف سے همارے اورج یہ، مصیبت قالی گئی ہے۔ هم کو ذلیل کیا جا رها ہے۔ میں بصد ادب عرض کے تا هوں که یہم بل نهایت مناسب هے - جو شکوه هے ولا پارتی سستم کا هے ۔ جو اس ایوان کے افدر هیں که کسی طریقه کے صواط مستقیم کیوں نہ ہو ہم اس کو تیر ھا بنا دیتے ھیں ۔

Syed Hasan Ali Khan:

سید حسن عل_ی خا*ں۔۔۔* کس نے کہا ہے کہ ۲/۵۱ چاہتے ہیں ؟

Shri Manak Singh:

شرى مانک سنگهة

اس وقت منجه الني ايک دوست كا شعر ياد آيا ـ جو كرا كرتے ته - هر گذالا كے بعد تو ك * ، هو توبه كے بعد كدالا

Mr. Muhammad Ishaq Khan:

مستومحس احداق خال _ ا ۳/٥ کے لیئے کس نے کہا ؟

Shri Manak Singh:

شرى مانك سنگهم

هنس پڙي هے تيري رحبت نون عصيان ديکهه کراات

Shri Manak Singh: श्री मानक सिंह:

जनाव स्पीकर साहब--मैं आज दूसरी मरतवा इस बिल के मुताल्लिक जो बहस होती रही है और जिस का नतीजा निहायत दर्दनाक रहा है कुछ अर्ध करना चाहता हूं। उसका मेरे ऊपर यह असर रहा है कि मैं उसके ऊपर गोर करता रहा हूं कि यह पार्टी सिस्टम (party system) का नतीजा है और यह सिस्टम (system) बिलआसिर किस दर्जे मुख़रिब इख़लाक़ चीज है। मेरे ख्याल में इस बात को नजर अन्दाज कर देना चाहिये। किसी साहब ने बराह इन्साफ़ यह भी फ़रमाया होता कि यह जो नौ सौ रुपए की रक्तम दी जायगी यह किस हिसाब के अन्दर है। जिन साहबान की दस रुपया रोजाना मिलता रहा है और फ़र्स्ट क्लास का किराया भी मिलता रहा है, उनको इत्मीनान होना चाहिये कि कोई आदमी इन्टर क्लास में बैठा हुआ उन्हें देख तो नहीं रहा है। नौ सौ रुपए की रक्तम आप के साथ में है, यह इन्तजाम कीजिये कि कोई आदमी इन्टर क्लास में बैठा हुआ न देख छे । दूसरी तरफ़ यह पेश किया गया है कि मास्टर को ऐप्लीकेशन (application) देनी पड़ती है। इस नौ सौ हनए की रक़म को बराह मेहरवानी इस तरह तक़सीम कर लिया जाय कि ४० ग़ैर हाजरियों का सौ रुपया निकाल लिया जाये, और सो रुपया जो है वह बर तरफ़ कर लिया जाये। मिजुमला उनके सौ रुपये उसकी क़ीमत हो । आठ सो राया इसलिये रख लिया जाये कि कोई ख़ुदा न ख्वास्ता हमका इन्टर क्लास में बैठा हुआ न देख ले। मेरी समझ में नहीं आता है कि आप साहबान ऐसी सरीही बात को नजर अन्दाज कर रहे हैं और इस लहजे में गुफ़्तगू फ़रमा रहे हैं कि यह बड़ी दर्दनाक हाअत है और यह एक बड़ी मुसीबत मेम्बरान के ऊपर आई हुई है। मेरे ख्याल में इस बिल का मकसद व मुद्दआ यह है कि हम लोगों की जिन्दिगियों के अन्दर ईमानदारी का ज्यादा दखल हो। हमारे एक बड़े मशहूर प्रोफ़ेसर थे, वह यह कहा करते थे कि हमारी कामयाबी का राज सिर्फ़ इसके अन्दर रहा है कि हम क्लास के अन्दर निगाह रखते थे कि

[Shri Manak Singh] कौन कमज़ोर लड़के हैं, आर जो लेक्चर मैं देता हूं उनकी जरूरियात के लिहाज से देता हूं, जो कमजोर लड़के हैं और जो होशियार लड़के हैं वह हमारी गुपतगू से जरूर फ़ायदा चठाते हैं। इस तरीक से मैं अर्ज करता हूं कि इस ऐवान के अन्दर जो साहबान बड़े दर्जे के नहीं हैं उनको वक्त की कीमत ७५ रुपए मिल जाती है और डबल इन्टर उनके आने जाने के लिये और तीन रूपए उनकी रोजाना की जरूरियात के लिये। इस दर्जे के लोगों के लिये यह इन्तजाम हो गया है। अब रही नौ सौ रुपए की रक़म। जो आदमी इस से मस्तस्ना है और जिनको अपने वक्त की कोमत चाहिये, ईमानदारी और इसाफ़ इस बात का मुक्तजी हैं कि मल्क की भलाई के लिये इस ऐवान के मेम्बरान काम करें, ऐश व आराम का ख्याल न करें, वह अपने फ़रायज सदाक़त के साथ ईमानदारी के साथ अंजाम दें। हिन्दूस्तान की शामते ऐमाल इसके अन्दर शामिल हैं। इन हालात को मैं पेश्तर अर्ज कर चुका हं। हिन्द्रस्तान को हजारों वर्ष से अदबार, मुसीबत और जिल्लत नसीब होती रही है। लेकिन इन साहबान को देख लो, अंग्रेजों की शान व शौकत की नक़ल करने में पड़े हुए हैं। किसी मलक की ताकरीख़ को देखों तो उसके अन्दर किसी कौम ने अदबार से उरूज हासिल नहीं किया, जिसने ने की, सादगी के औसाफ़ का जेवर नहीं पहना है। अंग्रेजों के बारे में मैं पेश्तर अर्ज कर चुका हं कि ख्वाह उन्होंने बहुत सी बातें बेईमानी से हासिल की हों, लेकिन उनकी बहुत सो बातें जायज और अच्छी हैं। मुसोबतें बरदाश्त की हैं, उन्होंने सैकड़ों लडाइयां लडी हैं। तो हिन्द्स्तानी किस बेशरमी से कहते हैं कि जिस तरह अंग्रेज रहते हैं हम रहेंगे, और बिलखसूस वह आदमी जो इन्तखाब के जरिए यहां पर आए हैं और जिन्होंने राय विहन्दगान से बड़े बड़े वादे किए हैं। महात्मा गांत्री की मिसाल तो पेश करते हैं और उनके अहकामात की दुहाई देते हैं मगर तकाजा करते हैं कि फर्स्ट क्लास का १ २/५ किराया मिलना चाहिये और दस रुपया रोज मिलना चाहिये। मगर ७५ रुप का कोई जिक्र नहीं किया जाता हैं और यह बिल्कुल उसी तरह पर उसूल है कि "It is my principle not to pay the interest and it is my interest not to pay the principal" हम चाहते हैं कि ७५ हमए भी मिल जावें। बाईं हमा यह शक्ल बनालें कि यह भी मिले और वह भी मिले। तो यह कौन सी लाजिक (logic) है। अगर किसी साहब ने यह भी फरमाया होता तो हमारी दर्दनाक गुफ़्तगू में निहायत ईमानदारी होती कि ७५ रुपए बर तरफ कर दिये जावें और हमारा यह इन्तजाम किया जावे। लेकिन कम अज कम एक ईमानदार आदमी के मुंह में तो बे इज्जती की गुफ़्तगू होती, लेकिन इस किस्म का कोई जिक्र नहीं किया जाता। इन सीजन (in season) और आऊट आफ़ साजन (out of season) दर्दनाक गुप्रतगू में यह कहते हैं कि हमारी इज्जात खाक में मिल गई. गवर्नमेंन्ट की तरफ़ से हमारे ऊपर यह मुसीबत डाली गई है, हम को जलील किया जा रहा है। मैं बसद अदब अर्ज करता है कि यह बिल निहायत मुनासिब है। जो शिकवा है वह पार्टी सिस्टम का है, जो इस एवान के अन्दर है कि किसी तरीक़ का सिराते मुस्तक़ीम क्यों न हो हम उसकी देढा बना देते हैं।

Syed Hasan Ali Khan: सैटयद हसन अली खां:

किसने कहा है कि १३/५ चाहते हैं ? Shri Manak Singh : श्री मानक सिंह :

इस वक्त मुझे अपने एक दोस्त का शेर याद आया जो कहा करते थे :---हर गुनाह के बाद तीवा।

हर तोबा के बाद ताबा। हर तोबा के बाद गुनाह।।

Mr. Muhammad Ishaq Khan: मिस्टर मुहम्मद इसहाक खां:

१३/५ के लिये किस ने कहा?

Shri Manak Singh : श्री मानक सिंह :

''हंस पड़ी हैं तेरी रहमत फ़र्दे इस्यां देख कर।"

شري كوشي ناتهم كول __ Shri Krishna Nath Kaul: جناب والا _ اس بل نے مخالفین بنچیز (benchos) میں اس قدر بیتراري ادر بے چینی بیدا کی هے جو میری سمجهم میں مہیں آئی - وقار کے متعلق جو طولانی بحث کی گئی ہے اُس کی کیا اہمیت ہے؟ میں تو اس کے یہ، معنی سمجھتاً هوں که یه، تو همارے عدم وقار کی دلیل هے - تین روز سے اس مسلما پر بحث کا هونا کچهه معنی رکیتا هے - محقه کو افسوس هے که ولا صاحبان جنهوں ہے اس بل کے خلاف پرزور آواز اٹھائی ھے وہ اس وقت بہاں موجود نہیں میں -میں ایک بات کہنا چاھتا ہوں آور وہ بہت ھے کہ فرست اور سیکنڈ الاس میں تہ یول (travel) کہنا آپ کے خیال سے آپ کے رقار کے موافق ھے -

A Voice:

ایک آواز —

یہ کس نے کہا ہے ؟

Shri Krishna Nath Kaul:

شرى كرشي ناتهم كول -آپ نے کہا کہ اناو کلاس میں او یول کونا معیوب چیز ہے۔ اب استیاس (status) اور وقار أُسى وقت قائم ولا سكتا هي جب آب فرست كلاس اور سيكذف كلاس كا كوايم دائیں ۔ میں یہ کہ سکتا ہوں کہ سواے ان چند اشتداص کے جو راجہ صاحب اور نواب صاحب عیں ۔ متعدد آدمی هیں ۔ جو فرست کلاس میں تریول کرتے ھیں ۔ ابھی کنچھہ دن ھے، ئے کہ مجھے ایک دن انتہ کالس کے انہدر معدالفیں بنچور کے ایک مدیر کے ساتھ سفر کونے کا وجعہ اللہ تو میں نے دیکھاکته ود مسافروں سے یہم کہم رہے تھے کہ گورنمنٹ نے ایک ایسا قانوں پیش کیا ہے کہ مم لوگوں کو انتَّو مُلاس کامستحق ٹھ وایا ھے اور ھمارے رقار کو بھاے فرست کلاس کے انتر كلاس كا كرايه مقرر كركے دهكا ديوننجايا هے - كيا يهه هماري ايمانداري ھے کہ گورنمنت سے ارندھ درجہ کا کہایہ لیں اور انتر میں تریول کریں؟ کیا اس سے همارا رقار کم نہیں هوتا هے ؟

Syed Aizaz Rasul:

سيد اعزاز رسول -

آپ کس کلاس میں ٹریول کرتے ھیں ؟

شری کرشن ناتهم کول -Shri Krishna Nath Kaul: ایھی تک ھم اس پرانے قانون کے ماتحت کام کہتے تھے جس میں ھم اپنا رقار اور ایمانداری نہیں سمجھیتے تھے۔ تو هم نے یہم قانون بنایا که هم انتر کلاس میں السریول کسریق اور انتم کا کرایہ گورنینت سے حاصل کہیں تے یہہ تو هماری ایمانداری ادر رقار کی چیز ہے ۔ وقار کے مثا دینے والی چےیو نہیں ہے ۔ اگسو آپ يه، سمجهة ميں كسة يه، هماري ايمالداري كي بسات ه تو جب آپ کو بجاے فرست کے اِنتر کا کرایہ ملتا ہے تو کیوں آپ خلف آواہ [Shri Krishna Nath Kaul]

اُوقهاتے هيں - ميں نهيں كهنا هوں كه آپ هي گنهكار هيں - ميں ابنے آپ کو گنہگار سمجھنا ہوں ۔ تو اب اس آنون کے ذریعہ سے مم دنیاکے سامنے اپنی ایمانداری دکھلاتے میں که میں انتر میں تریول کرتے میں ادر انتر کا کرایہ لینے میں ۔ یہ تو وقار برهانے والّی چیز هے ۔ لهذآ بهم دلیل پیش کونا اور ایسی ده۔ نیت کا اظهار عَرِنا که هم کو وست کلاس کا کرایه ملے اسی سے همارا وقار رهیگا میں سمجهة مون كه اس سے همارا وقار مِتْمًا هے ۔ هم ديكهه رهے هين كه أنوبيل منستوان چہ حملے کیئے گئے هیں اور مختلف دلائل پیش کی گئی هیں که ولا مس قدر زیادلا اخواجات برها رهے عیں- تتی کی آر میں انکی نیک نیتی اور ایمانداری پر حمله هے-آپ نمائندلا هیں- اپنی نمائندگی کی بناپر اپنے فرائض کو دورا کیجیئے۔ آپ کا خیال ھے که اگر ان غریبوں کا روپیم جس کو آج آپ گورنمنٹ کے خزانہ کا روپیم سمجھتے ھیں اور جہو گور نمنت کے کافرس (coffers) سے آتا ہے ھم کو زیادہ سے زیادہ مل جارے تو اچھا موتا اور هماري -شكالت حل هوجاويں كي- اور پھر يهم بحث كى گئى كه منستوان اور ميسبران كو ايك هي تلاس كا كواية سلنا چاهيئه - تو يهه دءو ع همسری کا ھے۔ آپ کو پبلک کے روپیم کو زاید نم لیدا چاھیڈ۔ ابھی تھوڑے دن ھوے کلعته کنونشن (convention) میں مسلم لیگ کی طرف سے یہ بحث ارتهائي گئي۔ اس کے او تھانے والے ایک بڑے ذبی وقار اور ذبعدار شخص تھے ۔ اُنہوں نے اپنی زبان مبارک سے بہہ بات فرمائی که رائسراے صاحب نے مہاتما گاندھی کو تو بلایا اور اسمکو کیوں نہیں بلایا ۔ کیوں مہاتما گاندھی کو ارتجا درجہ دیا ۔ بہہ کہنا چهوداً مذبه اور بری بات هے ۔ آپ هر بات میں همسری کا دعوی کرتے هیں ۔ آپ کے منہ سے ایسی آواز تو فکلتی ہے مگر کسانوں کے لیکے آپ کیا کورھے ہیں؟ سيد اعواز رسول --Syed Aizaz Rasul:

کس کے لیئے آپ کہم رہے ھیں ؟ ۔۔۔۔۔۔ هی کرشن ناتهه کول _

Shri Krishna Nath Kaul: ان کے لیئے کہتا ہوں جو یہ کہتے ھیں کہ میسبران اور سنستران کا الاونش يكسان هونا چاهيئے _

The Deputy Speaker :

دپتی اسپیکو _

ميرے خيال ميں اپنو مله پر بحث كرني چاهئيے اور ايسي باتيں دا كرني چاهنيء جـس سے آپس سيـس تلخي پيدا هو ـ زير بحث مسله كے

شرى كرشن ناتهم كول _ Shri Krishna Nath Kaul: میمبران اور منستران کے لیٹے ایک ھی الاؤنس ھونا چاھیئے۔ اس کے معنی جہم ہوے کہ اپ نے همسری کا دعوی کیا ہے۔ یہم بات صحیح ہے کہ ماف کوئي ميں تلحي ضرور هے ۔ سچائي کے اندر تلخي صوتي هے اور ميں آپ کو شریّنی دینا هول اور ولا شرینی ایمانداری کی <u>ه</u> ـ محصّ هنس دینه م کسی بات کی سجائی اور اصلیت نہیں جانی ہے۔ Syed Aizaz Rasul:

سید اعزاز رسول ــ آپ بهی هنستــ هیں ?

Shri Krishna Nath Kaul:

شري گرشي ناتهه كول ـ

آنسریبل میمیران نے دو مخالف بنچیز پر هیں اُنہوں نے منستران نے زیادہ الاؤنس کے متعلق ایک فہرست بہی پروهی هے ـ

Mr. Muhammad Ishaq Khan:

مستّر محمد اسحاق خاں ۔

المستّر محمد اسحاق خاں ۔

کسی نے نہیں کہا کہ الاؤنس زیادہ لیا گیا ۔

. .

شري كرشن ناتيم كول ـ

Shri Krishna Nath Kaul:

ان الفاظ -يس نهيس كها گيا هے - هم شيوخوار بھے نهيں هيں - آپ كي نقرير کی منشاء سمجھتے دیں ۔ مصنوعی همدردي کے اظہار میں آپ ماہم هیں ۔ لیکن اِس کے صاف معنی یہہ ھیں کہ ھم گورنمنت اور منستران کو مطعون کویں ادر جس شرح سے منستران الاؤنس پاریں رھی ھم کو ملے ۔ آپ کے سامنے اس كَ منعلق كُافي بحث هُوچِكي هـ - كه آ ريبل منستران كو دماغي راحت كي أزحد ضرورت هـ - اس خيال كي مخالفت مين بهي داييلين پيه كي مني هبن -ایک آنریبل میمبر صاحب نے تو بہت کویم الفاظ میں یہم بات کہی جو مجھ یاں ھے '' اگر منستر صاحب مائلیں لے کہ تھرق کلاس میں سفر کریں تو گاری توت نہیں جاریگی " اپنی دلیل کو مضبوط کرنے کے لیئے معالف آنریبل میمبران نے مهاتما كاندهي ادر پندت جواهرلال نهرد كي اسهينچيز (speeches) كا حواله ديا اور کہا کہ ان صاحبان نے فرمایا کے کہ آنہ یبل منستروں کو تھری کلاس میں سفر کرنا چاھئے ۔ جب کسانوں کا سول آتا ھے ۔ ملک کی بہبودی کا سوال آتا ھے ۔ اُس وقت آپ مہاتما کاندھی کی سینگس (sayings) کو ایکدم فراموش کر جاتے ھیں لیکی جب ۷۵ روبیه معین کرنے کا رقت آتا ھے اور فرست اور سکیدت کلاس کے کرایہ کا سوال اُٹھتا ھے تو آپ کھتے ھیں که ھمارے رفار کو صدمه اور دھکا ربهونچما هے - تو يهم رديم اطمينان بخص نهيں هے - ميرا يهم خيال هے دم هم يمان خدمت كے ليئے آئے هيں - اگر آپ حدمت كونے آئے هيں توآپ گورنمنت كے الزم هيں- أنويبل ميدبوصاحبان جانتے هونگے كه فوگيوسي كالبج (Fergusson College) پونامیں رانا قد - گوکھلے جیسے بڑے بڑے لوگ ۷۵ ردیبہ ماھوار تنخواہ بو اپنی قرم کی خدمت کرنے میں نخو سمجھتے تھے۔ اب بہی لاھور دی۔ اے - ری کالی میں ٧٥ رزييه ديا جانًا هـ - موجودة الأواس (allowanoe) برابي گور نمنت ك رقت سے چلے آتے میں۔ وہ ایسی رقمیں دیا کوتی تھی جس سے میماردں کو تسلی هوجاتي تهي - آپ تهرري سي ارشي ذهنيت کو بدل دين ارر يه فررري هـ کيونکه انگريزي مين کها هـ (" Excellent is he who excellent does") آخو انسان کي حيثيت اُس کے روبئے سے نہيں ھے بلكہ اُس کے قعل سے ھے۔ معض تستخواً الني سے كوئي وقار كم نهيں موتا ہے _ مخالفين آنويبل ميسبران جو كهند هباں که هم لوگ هديشه فرست کلاس ميں چلتے هيں ميں عبتا هوں که وياده تو [Shri Krishna Nath Kaul]

ميسبوان أس ميں ايسے هيں جو فرست كلاس كا كوا ، اياتے هيں اور همها إنار الس ميں سنب كرتے هيں _ منجه سے خود ايسے ميمبران سے سابقه دار هے _ وواوي عزيز أحدد خان --Maulvi Aziz Ahmad Khan:

کانکو سیوں کے نہیں لیا ؟ کیا صرف غیر کانکریسیوں نے ھی لیا ھے؟

شبی کوشی ناتیم کول ---Shri Krishna Nath Kaul: جو بات آج پیش هے میں سمجھتا هوں ولا آپ کے لیئے بہت دردماک _ خوندک و شرمذاک بے که تین تین دین نے اِس بل نے خلاف بندے مورهی ہے اور اِس عمى منخالفت مين تقريرون پر تقويرين هو رهي مين ـ ليكن آپ اوگ اِنتُه كا كراية خرج كوتے عيل أدر گورنمنت سے فرست علاس كا كراية رصول

مواري عزيز احدد خال - - الله عزيز احدد خال - بيا عاهت دين ؟ آپ عيا عس خدست کے ليا۔ آپ ۷۰ روپيه تنخوالا ليا چاهت دين ؟ آپ عيا خدمت کرتے مدر ؟

Shri Krishna Nath Kaul: شہوں عرشن ناتھ کول ۔۔ بہنو ہوتا کہ آپ آیہ تنجویز پیش کرتے که میموس آبریري (honorary) کام کریں ۔ آج آپ آنریوی متحساریاتس (honorary magistrates) کے بارے مين المبي چوڙي تقريوين ديات هان سايه مسئله ايسا تهين تها جس پر اتني زیاده انتثث موسکتی ــ

مواوی عزیز احدد خان --Maulvi Aziz Ahmad Khan: جماب والله کس حد تک إن كو إس طوح بولنے ديا دائيكا ؟ آنويبل ميمبر ماهب بار بار "آپ" استعمال له كرين _

The Deputy Speaker: آپ تندیر از وقت الفاظ " آپ کو " استعمال نه کریں ۔ آپ نے اُن ٹوگوں کے لیٹے یہ لفظ استعمال کیا تھا جس صاحبان نے فرست کلس کے دارے میں عہا تھا ۔ سیں آپ سے کہنا ہوں کہ تھود پوسن (third person) استعمال کہیں 🚎

Shri Krishna Nath Kaul: شرى كېشن ناته، كول .... میں اِس فاعدے کی پابندی فہونگا ۔ میں تو جلے دل ہوں ۔ اگر جلے دلا ہے کو جلے دلا ہے۔ اور جلے دلا ہے۔ اور آنہ بیل میمہران مضالفین کی سوزش دل ہوجائے ا اُس سے بینہ آر دم دوں _ میں عرض کونا دوں که جناب کے دل کو تعیس پېرىچىا كوئى عيب نېيى ھ جب آپ درسروں كو چي پرک (in-prick) عور مين _ حضرو والا are people who like to hit but, when his back المناه عضرو والا they cry out.

The Deputy Speaker: دیتی اسپیمر ـــ میں آپ سے کہوں کا که " آپ " شید ته استعمال کریو ۔

Shri Krishna Nath Kaul:

شہی کوشن ناته، کول -

میں آنویدل میں وس جو مخالف بنچیز پر بیٹھے هیں اُن سے یہ کہنا چا عتا هوں که اُن کو یہ استجھ لیفا چا عیا کی جیب سے آتا ہے ۔ اور جب کوئی بات ایسی هوتی هے که جس میں هم سمجھتے کی جیب سے آتا ہے ۔ اور جب کوئی بات ایسی هوتی هے که جس میں هم سمجھتے هیں که همارے آنو (honour) کے خلاف ہوتا ہے تو مجھے آنویبل کا لفظ بھول جاتا هے ۔ میں تو بہ سمجھتا ہوں که اِس وقت جو سالمه پیش کیا گیا ہے اور جس طریقه ہے اور بحث کی گئی هے ولا هماری عزت برهانے والی چیز نہیں جس طریقه ہے اور بحث کی گئی ہے وہ هماری عزت برهانے والی چیز نہیں دوسری بات هے ۔ میں اوس کی پائندی کونے کو تیار هوں مگر غلطی هوجائے تو مہرے قابل دوست آنویبل میمبر مجہکو معاف ویں گے ۔

Shri Krishna Nath Kaul: श्री कृष्ण नाथ कौल:

जनाब वाला—इस बिल ने मुखालिफ़ीन बेन्चेज़ (benches) में इस क़दर बेक़रारी और बेचेनी पैदा की हैं जो मेरी समझ में नहीं आई। वक़ार के मुतालिलक जो तूलानी बहस की गई है उसकी क्या अहिमयत हैं। मैं तो उसके मानी यह समझता हूं कि यह तो हमारे अदम वक़ार की दलील हैं। तीन रोज से इस मसले पर बहस का होना कुछ मानी रखता हैं। मुझको अफ़सोस हैं कि वह साहबान जिन्होंने इस बिल के खिलाफ़ पुर ज़ोर आवाज उठाई है, वह इस वक़्त यहां मौजूद नहीं हैं। मैं एक बात कहना चाहता हूं और वह यह हैं कि फ़र्स्ट और सेकन्ड क्लास में ट्रेविल (travel) करना आपके ख्याल से आपके वक़ार के मुआफ़िक़ हैं।

A Yoice: एक आवाज : यह किसने कहा है ? Shri Krishna Nath Kaul: श्री कृष्ण नाथ कौल :

आप ने कहा कि इन्टर क्लास में ट्रैविल करना मायूब चीज है। आपका स्टेट्स (status) और वकार उसी वक्त कायम रह सकता है जब आप फ़र्स्ट क्लास और सेकेन्ड क्लास का किराया पायें। मैं यह कह सकता हूं कि सिवाय उन चन्द अश्रक्षास के, जो राजा साहब और नवाब साहब हैं, मुताहिद आदमी हैं, जो फ़र्स्ट क्लास में ट्रेविल करते हैं। अभी कुछ दिन हुये कि मुझे एक दिन इन्टर क्लास के अन्दर मुखालफ़ीन बेंचेज के एक मेम्बर के साथ सफ़र करने का मौक़ा मिला, तो मैंने देखा कि वह मुसाफ़िरों से कह रहे थे कि गवर्नमेन्ट ने एक ऐसा क़ानून पेश किया है कि हम लोगों को इन्टर क्लास का मुस्तहक ठहराया है और हमारे वक़ार को बजाय फ़र्स्ट क्लास के इन्टर क्लास का किराया मुक़र्रर करके धक्का 'पहुंचाया है। क्या यह हमारी ईमान्दारी है कि हम गवर्नमेन्ट से ऊंचे दर्जे का किराया लें और इन्टर में ट्रेविल करें? क्या इससे हमारा वक़ार कम नहीं होता है?

Syed Aizaz Rasul: सैयद एजाज रसूल:

आप किस क्लास में ट्रेविल करते हैं?

Shri Krishna Nath Kaul: श्री कृष्ण नाथ कोल:

अभी तक हम इस पुराने कानून के मातहत काम करते थे जिसमें हम अपना वकार और ईमान्दारी नहीं समझते थे। तो हमने यह क़ानून बनाया कि हम इन्टर क्लास में ट्रेविल करें और इन्टर का किराया गवनंमेन्ट से हासिल करें। यह तो हमारी ईमान्दारी और बक़ार की चीज है, वक़ार के मिटा देने वाली चीज नहीं है। अगर आप यह समझते हैं कि यह हमारी ईमान्दारी की बात है, तो जब अ। पको बजाये फ़स्टें के इन्टर का किराया मिलता है तो क्यों आप खिलाफ़ आवाज उठाते हैं? मैं नहीं कहता हूं कि आप ही गुनहगार हैं। मैं भी अपने आपको गुनहगार समझता हूं। तो अब इस क़ानून के ज़रिये से हम दुनिया के सामने अपनी [Shri Krishna Nath Kaul]

ईमान्दारी दिखलाते हैं कि हम इन्टर में ट्रेविल करते हैं और उन्टर का किराया लेते हैं। यह तो वक़ार बढ़ाने वाली चीज़ है। लिहाजा यह दलील पेश करना और जहनियत का इज़हार करना कि हमको फ़र्स्ट कलास का किराया मिले, इसी से हमारा वक़ार रहेगा। मैं समझता हूं कि इससे हमारा वक़ार मिटता है। हम देख रहे हैं कि आनरेबुल मिनिस्टरान पर हमले किये गये हैं ओर मुख्तलिफ़ दलायल पेश की गई हैं कि यह किस कदर ज्यादा अखराजात बढ़ा रहें हैं। टट्टी की आड़ में उनकी नेकनियती और ईमान्दारी पर हमला है। आप नुमाइन्दे हैं, अपनी नुमायन्दगी की बिना पर अपने फ़रायज को पूरा की जिये। आपका ख्याल है कि अगर इन गरीबों का रुपया जिसकी आज आप गवर्नमेन्ट के खजाने का रुपया समझते हैं और जो गवनमेन्ट के काफ़र्स (coffers) से आता है, हमको ज्यादा से ज्यादा मिल जावे, तो अच्छा होता और हमारी मुश्किलात हल हो जावेंगी। और फिर यह बहस की गई कि मिनिस्टरान और मेम्बरान को एक ही क्लास का किराया मिलना चाहिये। तो यह दावा हमसरी का है। आप को पब्लिक के रूपये को जायद न लेना चाहिये। अभी थोड़े दिन हुये कलकत्ता कनवेन्शन (convention) में मुस्लिम लीग की तरफ़ से यह वहस उठाई गई। इसके उठाने वाले एक बड़े जीवक़ार और जुम्मेदार शख्स थे। उन्होंने अपनी जबान मुवारक से यह बात फरमाई कि वायसराय साहब ने महात्मा गांघी को बुलाया और हमको क्यों नहीं बुलाया। क्यों महात्मा गांधी को ऊंचा दर्जा दिया? यह कहना छोटा मुंह बड़ी बात है। आप हर बात में हमसरी का दावा करते हैं। आपके मुंह से ऐसी आवाज तो निकलती है, मगर किसानों के लिये आप क्या कर रहे हैं?

Syed Aizaz Rasul: सैटयद एजाज रसूल:

किस के लिये आप कह रहे हैं?

Shri Krishna Nath Kaul: श्री कृष्ण नाथ कौल:

जनके लिये कहता हूँ जो यह कहते हैं कि मेम्बरान और मिनिस्टरान का एलाउन्स यकसां होना चाहिये।

The Deputy Speaker: डिप्टी स्पीकर:

मेरे ख्याल में आपको मसले पर बहस करनी चाहिये और ऐसी बातें न करनी चाहिये जिससे आपस में तलखी पैदा हो। जेरेबहस मसले के मुताल्लिक कहिये।

Shri Krishna Nath Kaul: श्री कृष्ण नाथ कौल:

मेम्बरान और मिनिस्टरान के लिये एक ही एलाउंस होना चाहिये। इसके मानी यह हुंये कि आपने हमसरी का दावा किया है। यह बात सही है कि साफ़ गोई में तलखी जरूर है, सच्चाई के अन्दर तलखी होती है। और मैं आपको शीरीनी देता हूं और वह शीरीनी ईमान्दारी की है। महज हंस देने से किसी बात की सच्चाई और असलियत नहीं जाती है। Syed Alzaz Rasul: सैय्यद एजाज रसल:

आप भी हंसते हैं।

Shri Krishna Nath Kaul: श्री कृष्ण नाथ क्रील:

और आनरेबुल मेम्बरान ने जो मुखालिफ़ बेंचेज पर हैं, उन्होंने मिनिस्टरान के ज्यादा एलाउंस के मुताल्लिक एक फ़ेहरिस्त भी पढ़ी हैं।

Mr. Muhammad Ishaq Khan: मिस्टर मुहम्मद इसहाक खां:

किसी ने नहीं कहा कि एठाउंस ज्यादा छिया गया।

Shri Krishna Nath Kaul: श्री कृष्ण नाथ कील:

इन अल्क्राज में नहीं कहा गया है। हम शीर ख्वार बच्चे नहीं हैं, आप की तकरीर की समझते हैं। मसनुई हमदर्दी के इजहार में आप माहिर हैं, लेकिन इसके साफ़ मानी यह हैं कि हम गवर्नेमेन्ट और मिनिस्टरान को मतऊन करें और जिस तरह से मिनिस्टरान एलाउंस पावे वही हमको मिले। आपके सामने इसके मुताल्लिक काफ़ी बहस हो चुकी है कि आनरेबुल मिनिस्टरान को दिमाग्रो राहत की अजहद जरूरत है। इस ख्याल की मुलालिफत में भी दलीलें पेश की गई हैं। एक आनरेबुल मेम्बर साहब ने तो बहुत करीह अल्फाज में यह बात कही जो मुझे याद है, "अगर मिनिस्टर साहब फ़ाइल्स लेकर थर्ड क्लास में सफ़र करें तो गाड़ी ट्ट नहीं जावेगी।" अपनी दलील को मजबत करने के लिये मुखालिफ आनरेबल मेम्बरान ने महात्मा गांधी और पंडित जवाहर लाल नेहरू की स्पीचेज (speeches) का हवाला दिया और कहा कि इन साहबान ने फ़रमाया है कि आनरेबल मिनिस्टरों को थर्ड क्लास में सफ़र करना चाहिये। जब किसानों का सवाल आता है, मुल्क की बहब्दी का सवाल आता है, उस वक्त आप महात्मा गांधी की सेइन्ग्स (sayings) को एक दम फरामोश कर जाते हैं। लेकिन जब ७५ रुपया मुअइयन करने का वक्त आता है और फ़र्स्ट और सेकिन्ड क्लास के किराये का सवाल उठता है तो आप कहते हैं कि हमारे वकार को सदमा और धक्का पहंचता है। तो यह रवैया इत्मीनान बख्श नहीं है। मेरा यह ख्याल है कि हम यहां खिदमत के लिये आये हैं। अगर आप खिदमत करने आये हैं तो आप गवर्नमेन्ट के मुलाजिम हैं। आनरेब्ल मेम्बर साहबान जानते होंगे कि फ़र्ग्सन कालिज (Fergusson College) पूना में रानाडे, गोखले जैसे बड़े बड़े लोग ७५। रुपया माहवार तनख्वाह पर अपनी क़ौम की खिदमत करने में फ़ल्प्र समझते थे। अब भी लाहौर डी० ए० वी० कालेज में ७५) रुपया दिया जाता है। मौजदा एलाउन्स पूरानी गवनंमेन्ट के वक्त से चले आते हैं। वह ऐसी रक्षम दिया करती थी जिससे मेम्बरों को तसल्ली हो जाती थी। आप थोडी सी अपनी जहनियत को बदल दें और यह जरूरी है क्योंकि अंग्रेजी में कहा है Excellent is he who excellent does-आखिर, इन्सान की हैं सियत उसके रुपये से नहीं हैं बल्कि उसके फ़ेल से हैं। महज तनख्वाह पाने से कोई वक़ार कम नहीं होता है। मुखालिफ़ीन आनरेबुल मेम्बरान जो कहते हैं कि हम लोग हमेशा फ़र्स्ट क्लास में चलते हैं। में कहता हूं कि ज्यादातर मेम्बरान इसमें ऐसे हैं जो फ़र्स्ट कलास का किराया लेते हैं और हमेशा इन्टर क्लास में सफ़र करते हैं। मुझसे खुद ऐसे मेम्बरान से साबका पड़ा है।

Maulvi Aziz Ahmad Khan: मौलवी अजीज अहमद खां: कांग्रे (सयों ने नहीं लिया ? क्या सिर्फ़ गैर कांग्रेसियों ने ही लिया है ?

Shri Krishna Nath Kaul: श्री कृष्ण नाथ कौल:

जो बात आज पेश हैं, मैं समझता हूं वह आज के लिये बहुत दर्दनाक, खौफ़नाक व शर्मनाक हैं कि तीन तीन दिन से इस बिल के ख़िलाफ़ बहस हो र्ी है और इसकी मुखालिफ़त में तक़रीरों पर तक़रीरें हो रही हैं, लेकिन आप लोग इन्टर का किराया खर्च करते हैं और गवर्नमेन्ट से फ़र्स्ट क्लास का किराया वसूल करते हैं।

Maulvi Aziz Ahmad Khan: मौलवी अजीज अहमद खां:

किस खिदमत के लिये आप पछत्तर रुपया तनख्वाह लेना चाहते हैं? आप क्या खिदमक करते हैं?

Shri Krishna Nath Kaul: श्री कृष्ण नाथ कौल:

बेहतर होता कि आप यह तजवीज पेश करते कि मेम्बर्स आनरेरी (honorary) काम करें। आज आप (honorary magistrates) आनरेरी मैजिस्ट्रेटस के बारे में लम्बी चौड़ी तक़रीरें देते हैं। यह मसला ऐसा नहीं था जिस पर इतनी ज्यादा बहस हो सकती। Maulvi Aziz Ahmad Khan: मौलवी अजीज अहमद खां:

जनाब वाला——िकस हद तक इनको इस तरह बोलने दिया जायगा ? आनरेबुल मेम्बर साहब बार बार ''आप'' इस्तेमाल न करें।

The Deputy Speaker: डिप्टी स्पीकर:

आप तक़रीर करते वक्त अल्फ़ाज "आप को" इस्तेमाल न करें। आपने उन लोगों के लिये यह लफ़्ज इस्तेमाल किया था जिन साहबान ने फ़र्स्ट क्लास के बारे में कहा था। मैं आप से कहता हू कि थर्ड परसन (third person) इस्तेमाल करें।

Shri Krishna Nath Kaul: श्री कृष्ण नाथ कोल:

मैं इस क़ायदे की पाबन्दी करूगा। मैं तो जले दिल हूं। अगर जले दिल से कोई ग़लती हो जाये तो और आनरेबुल मेम्बरान मुख़ालिफ़ीन की सोज़िशें दिल हो जाए, तो उस से बेक़रार न हों। मैं अर्ज करता हूं कि जनाब के दिल को टेस का पहुंचना कोई अज़ीब नहीं है, जब आप दूसरों को पिन प्रिक (pin-prick) करते हैं। हुजूर वाला—"There are people who like to hit, but when hit back they cry out."

The Deputy Speaker: डिप्टी स्पीकर:

मैं आपसे कहूंगा कि "आप" शब्द न इस्तेमाल करें।

Shri Krishna Nath Kaul: श्री कृष्ण नाथ कील:

मैं आनरेबुल मेम्बर्स से जो मुखालिफ़ बेंचेज पर बैठे हैं, यह कहना चाहता हूं कि उन को यह समझ लेना चाहिये कि जो रुपया आप लेते हैं वह ग्ररीब किसानों की जेब से आता है और जब कोई बात ऐसी होती है कि जिसमें हम समझते हैं कि हमारे आनर (honour) के खिलाफ़ होता है, तो मुझे "आनरेबुल" का लफ़्ज भूल जाता है। मैं तो यह समझता हूं कि इस वक़्त जो मसला पेश किया गया है और जिस तरीक़े से उस पर बहस की गई है वह हमारी इंज्जत बढ़ाने वाली चीज नहीं हैं और न हम उसके मुस्तहक़ हैं कि हम आनरेबुल मेम्बर कहलाएं। लेकिन दुनियादारी दूसरी बात हैं। मैं उसकी पाबन्दी करने को तैयार हूं मगर गलती हो जाए तो मेरे काबिल दोस्त आनरेबुल मेम्बर मुझकों माफ़ करेंगे।

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Sir, I rise to eppose the third reading of this Bill. I have been really surprised as to why a large number of people on the side opposite. . .

A Voice: Speak in Hindustani.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Sir, I propose to follow the example set this morning by the Hon'ble Premier who participated in the debate, and I have therefore decided to speak in English. I am really surprised why so many honourable members instead of trying to discuss the specific

tangent and begin to wax eloquent over the question Ministers, our duties towards the masses and things nourable member who has just sat down has been are to us that we are *khidmatgars* and the Ministers v. Sir. in the course of the debate this morning said—"We are the servants and the House is the tement are we to accept? Are we to accept the trable member who has just sat down or the state-Premier?

Mr. Muhammad Ishaq Khan: We are not concerned with the relative importance of the master or the servant, but we are concerned with the specific issue raised by the amendment to the amendment of Mr. Lari, which is the subject-matter of the discussion. That amendment. . .

Shri Yenkatesh Narayan Tivary: On a point of order, Sir. Are we discussing the third reading of the Bill, or any particular amendment? Mr. Muhammad Ishaq Khan: We are discussing the third reading of the Bill and in that connexion I would like to draw the attention of the House to that specific issue. I say, Sir, that this Bill should be thrown out altogether and therefore I am referring to the amendment of the Hon'ble the Leader of the Independent Party. Sir, I think that in sheer vindication of our selfrespect I would request the honourable members of the House to throw out this Bill and to relegate it to the lumbar heap. There are three points on which this Bill is so obnoxious and so undesirable that it should not remain for a single second on the Statute Book. The first is the question of the class which has been given to the honourable members of this House. The second question is that if the honourable members of the House absent themselves during a particular session they have to submit an application in the nature of an application submitted by an orderly to his officer, and in that application they have to pray for the long life and prosperity of the Hon'ble Minister and request that he may be pleased to condone their absence. I would, therefore, submit that the third point on which I wish to raise my voice is the question of the pay which would benefit a member of this House—the practising lawyers may benefit by this pay. But we on this side strongly protest as it is most insulting to the honourable members to draw a pay of Rs.75 per mensem from the public exchequer. I submit, Sir, that in view of these three points it would be in the best interest of this House and with the tradition and dignity of the honourable members that this Bill should be thrown out. Sir, the only point raised by the learned Minister was that the amendment of the Nawab of Chattari concerning the status of the members was an amendment merely to attack the Ministry. I wanted that the Hon'ble Minister would say something about the relevancy of that point and would give some reasons as to why it should not be accepted, but he very cleverly did not give any reason because he has no reason on his side. What we wanted was that there should be the same status. 'The status which the Hon'ble Ministers enjoy, the same status should be given to the honourable members of this House. We never claim that first class travelling allowance or second class travelling allowance should be given to us. What we say is that if the-Hon'ble Ministers take third class travelling allowance the same travelling allowance should be given to the honourable members of this: We also drew attention to the anomalous position that if an Hon'ble Minister travels in first class and an honourable memberhappens to travel in third class it will be most disgraceful and anomalous position. So it is a question of the status, privilege and dignity which is something and it is these things that we take our stand upon

[Mr. Muhammad Ishaq Khan.]. and oppose this Bill. I certainly quoted certain facts and figures—most unpalatable-which was not liked by certain members on that side and I quoted those figures not with a view to discredit the Ministers but it was to show that their argument was the flimsiest of the flimsy argument that the provincial exchequer cannot afford to pay and in support of that argument I showed that the Hou'ble Ministers were costing Rs.5,000 to the provincial exchequer. However, what I wanted to show was that this long list of figures was supplied to me by the Government and I only read the amount of travelling allowance realized by the Parliamentary Secretaries. I narrated before the House the amount of travelling allowance realized by the Hon'ble Ministers. I parrated to the House that certain new posts have been created by the present Ministry, posts which were never in existence in the past. Then I totalled the amount and I said that the whole thing was costing more than the previous Ministry did. Therefore, the reasoning that the provincial exchaquer could not afford to pay was not a good reasoning because the Ministers themselves were spending more than the previous Ministers did and it does not lie in their mouth to say so. But the Hon'ble the Minister for Justice flew into rage and began to say that this was a very dishonest criticism. It was something to that effect against the Min'sters. Facts are facts and I would say to the Hon'ble the Minister for Justice that the dislike of the Government towards the facts is just like the rage of the envaluer seeing bit own face in the glass. I only place before the Government facts which I do not manufacture myself. I do not fubricute evidence for the amount of travelling allowance realized. I only wish to say that the only argument which could be raised against the present system, was that the travelling allowance cannot be granted because the Provincial Exchequer is not in a position to give that amount. I would only say that the Provinc at Exchequer is giving more to the present Ministers and therefore that argument does not hold water. Then Sir, we take our stand on this ground and whatever may be the truth, the previous Ministers, and everywhere in other countries, the members of the House have been treated on the same level as Hon'ble Ministers. We do not want saloons, we do not want special bogies but what we want is the same status which they want and the same class in which they travel should be given to the members of this House. If the honourable members sitting on the Congress Government benches think that they do not want it, well let them forego it, let them deposit whatever they get in the Provincial Exchequer. But if the Hon'ble Ministers decide to travel third class, we will also agree to travel in that class and the Hon'ble Ministers will have our wholehearted support.

Shri Ranjit Sita Ram Pandit: Is the honourable member entitled to bring in so many criticisms in the third reading of the Bill?

The Deputy Speaker: He can refer to the provisions of the Bill by way of general observations.

Mr. Muhammad Ishaq Khan; I was referring to the question of the status of the members of this House and of the status of the Hon'ble Members of Government.

A member: Will a second class berth give you a status?

Mr. Muhammad Ishaq Khan: There is no question of second class Something is working on the brain of the honourable member. We are not saying any particular class. The question is whatever status the Hon'ble Ministers take for themselves the same status should be given to the honourable members of this House. My friend on the other side said that we are not genuine in our heart and we would like to make this point clear that this is in the nature of a gigantic and colossal fraud on the electorates to say that not a single shell will be spent out of the provincial exchequer. I will show that during. 12 months, at Rs.75 per month it will come to Rs.900 per year and according to normal working of the Assembly 100 days it will be working Rs.3 a day are proposed to be given to each member as daily allowance and the sum will come up to Rs.1,200 according to the present measure. If for 100 days the Assembly is in session then at the rate of Rs.3 per day as daily allowance the cost would come to Rs.1,000 and hardly Rs.200 will be the amount of first class travelling allowance from the constituency to come to Lucknow. So there will not be a single pie of saving to the provincial exchequer. But what is actually responsible for the Government to bring this measure. It is the idea of a gigantic hoax and colossal fraud on the electorates. We are going to help the general trodden millions, we are reducing the first class travelling rates and we will only allow third class rates to members. We are going to accept Rs.75 per month just like a naib-tahsildar or a peshkar. So it is a thing which perpetrates a gigantic fraud on the electorates. So I submit that there is practically no saving to the provincial exchequer and it is an attempt to perpetrate a fraud on the electorates. On our part we are prepared to forego the Rs.75 per month if the Congress members can give an undertaking to forego this salary. We are prepared to give an undertaking that we shall do it. It is not a political stunt. It is not a mockery. It is not in the nature of a pyrotechnic display. It is a hard fact and it is a statement which I am making on behalf of the opposition. I am sure that the members of the opposition will associate with me that we are unanimous and that we are prepared to forego this Rs.75. Let my friends come forward and say that you forego that amount and we will also forego that. So I submit, Sir, there is nothing in the nature of this Bill. The learned Minister always says and always accuses us that whenever we say certain things we are saying that with some motive. Here I say is a question which I put to the acid test. Will the Hon'ble Minister withdraw this Bill and let every one forego this amount and then bring it in the House and then see whether we vote with him or not. I make this sporting offer. I ask the honourable member who waxed eloquence in the name of down trodden millions. Let this Bill stand over for the next session. In the meantime they should come forward with this proposal. I submit, Sir, that this present Ministry has treated honourable members with the greatest amount of discourtesy. The Bombay Congress Government and the Madras Congress Government thought that their members were honest but this Ministry thinks that the members on this side are dishonest. They ask them to put in an

[Mr. Muhammad Ishaq Khan.]

application and after the application is considered they will be allowed to draw their pay. Perhaps they may ask honourable members: "Kis kam ke waste ghair-hazir the." Then they have made rules for honorary magistrates. Who knows the present Ministry in its wisdom for the great work of rural reconstruction and mass enlightenment may think that only that member will be allowed to draw his pay who has done work for the rural reconstruction and the Hon'ble Minister will say well here is the man who is burning with enthusiasm and with missionary spirit and with the zeal for the masses, is it not desirable that we should allow him certain concessions and forgive him for his not being able to be present. Who knows all these things. I put this question directly to the Hon'ble the Premier. What about Bombay and Mudras because we should compare with the Congress Ministries. We cannot compare with other Ministries. This Bill has been passed in Bombay and Madras. There they never thought it proper to put a clause of this nature that the members should apply in black and white and ask the Government that they should write-off that amount for them. It is most insulting. It is most disgraceful and it offends against the self respect of a man. If my friends on that side accept it they are perfectly entitled to do so. We on this side lodge our most emphatic protest and that after this protest from our side the Hon'ble Minister will be persuaded to consider it whether he will inclined to do it or will he maintain the adamant attitude that do not care for the opposition, we have got a majority of about 140 and that they will at once raise their hands and we shall pass it into law.

Sir, we have heard enough of platitudes and I may say even in modern life nothing produces such an effect as a good platitude and the Hon'ble Minister has been indulging in great deal of platitude. I will only remind him that these platitudes are mere common-place observations. I will tell him whenever I give facts and figures in support of my arguments he at once calls and questions our bona fides and our motives and I am reminded, Sir, of a quotation of a famous author, Oscar Wilde, in his book, the Picture of Dorian Gray, about motives. He said "Whenever a man does a thoroughly stupid thing it is always from the noblest motives."

Shri Harnath Prasad : श्री हरनाथ प्रसाद :

जनाब डिप्टी स्पीकर साहब, आपके द्वारा में आनरेबुल मेम्बर साहब का ध्यान इस तरफ़ दिलाना चाहता हूं। आप लोग तो हर भाषा के जानने बाले हैं और काफ़ी तौर पर बजट भी पढ़ लिया होगा। आपको मालूम होगा कि यह जो तीम हजार डेली एलाउंस (daily allowance) दिया जाता है, वह उन गरीबों के जिनके आज घरों पर छप्पर नहीं हैं, बजट से दिया जाता है। क्या ही अच्छा होता कि आज वह विरोधी बेंचेज के लोग जो पहिले से दिल में खटके हैं कि चाहे जायज हो चाहे नाजायज, उनसे हम तो हार बैठे हैं। तो फिर किस लिये स्वाह मस्वाह करके आप दो तीन रोज से बहस कर रहे हैं, स्पया खर्च कर रहे हैं? इसके मानी यह हैं कि अगर हम और कुछ न करेंगे तो परेशाम तो करेंगे। यहीती मतलब है। उन बेंचेज पर खास कर राजा

महाराजा, ताल्लुक़ दार, बड़े बड़े सेठ साहकार बैठे हैं। उन्हें हमसे ज्यादा ग़रीबों की हालत मालम होगी। लेकिन गरीब बेचारों का पैसा किसी तरह से लेने के लिए कहीं कानन, कहीं डिस-कशन (discussion) करके इधर उधर से कहीं किसी तरफ़ से आप लेते हैं। अभी आप क्यों ऐसे कहते हैं। अभी तो तनहा नमुना पेश है। अभी तो आपके लिए बहुत सी मंजिल बाक़ी है। अभी तो आपकी हिम्मत के लिए ऐसा किया जा रहा है। थर्ड क्लास के बजाय चौथा क्लास बनाया गया, तो भी यह मिनिस्टी बनाने के लिए तैयार है। लेकिन अभी आपकी हिम्मत के लिए, आपको तसल्ली देने के लिए गड का मलीदा काफ़ी है। इसलिए जहां आपको फ़र्स्ट क्लास और सेकिन्ड क्लास ट्रेबिल (travel) की आदत पड़ी आप को इन्टर क्ल.स दिया जाता है, जिससे आदत पड़ने पर आप यर्ड क्लास में आएं और फिर हमारे साथ, मुमिकन है, चलें। जब मैं एम० एल० ए० होकर आया, बिल बनाने के लिए, तो में थर्ड क्लास में आया हूं और थर्ड क्लास का बिल बना रक्ला। बहुत कानुनदां आदिमियों ने बतलाया कि कोई जुर्म नहीं है, आप फ़र्स्ट क्लास का ले देविलग प्लाउंस सकते हैं। लेकिन उन बेंचेज के आदमी जो कानून के माहिर हैं, उन्हों ने जान बुझ कर ऐसा किया। क्या वह कलेजे पर हाथ रख कर कह सकते हैं कि उन्होंने फ़र्स्ट क्लास में सफ़र किया है और थर्ड क्लास में सफ़र नहीं किया है ? दफ़ा १९ में कहा गया है कि जो आदमी असली जबान जानता है वह अपनी असली जबान में तक़रीर कर सकता है। उसके मुताबिक हर देश को गर्व होना चाहिये कि वह अपनी मातुभाषा बोले, लेकिन इस क़ानुन को जानते हुए वह अंग्रेजी में बोलते हैं। आप आनरेबुल मेम्बर साहबान ने यह भी हमदर्दी जाहिर की है। एक दफ़ा मौलाना मुहम्मद अली साहब ने कहा था कि एक मुसलमान चाहे कैसा ही शराबी, कवाबी क्यों न हो हिन्दुओं के ऋषि मुनियों से कहीं बेहतर है। अगर इसी तरह से बाजपेई साहब (एक आवाज-इसका सवाल नहीं है) मैं मिसाल के लिये कहता हूं। मैं हमला नहीं करता, जो मिसाल दी थो उसमें तौहोन नहीं है। लेकिन आनरेबुल मेम्बर साहबान को क्यों दुख मालूम होता है। इसमें कोई जाती हमला नहीं है। लेकिन दर असल जो बीच बीच में आप हमला कर देते हैं वही उनके कहने का मतलब था। मैं इस लिए आपके द्वारा मेम्बरान को ध्यान दिलाना चाहता है कि वह ४२ रुपये के बजाय अगर १२ रुपये पाते हैं तो उनको खलता नयों है। उनको इतनी वेल्य (value) हो है। आनरेबुल डाक्टर कैलाशनाथ काटज् ने पन्द्रह बीस हजार रुपया माहवार पर लात मार कर देश सेवा के लिए मिनिस्ट्री मंजूर की है। क्या ऐसे त्यागी पुरुष फ़र्स्ट और सेकेन्ड क्लास ट्रेविलग एलाउंस का ख्याल किया करते हैं। आनरेबल मेम्बर साहब घैर्य रक्ले। यह कांग्रेस मिनिस्ट्री है, वह मिनिस्ट्री नहीं है जिनकी बेन्चों पर आज आप बैठे हैं। आपने कांग्रेस मिनिस्ट्री के तीन दिन के फ़िगर्स (figures) तो कोट (quote) कर दिये हैं लेकिन प्रानी सरकार के खर्चे (अलाउन्स और टी। ए०) की पेश नहीं किया। क्या ही अच्छा होता यदि आप पहली गवर्नमेंट के बजट को पेश करते । मिनिस्टरों के जाने के समय गवर्नमेंट की जेब से कितने टेलीग्राम खर्च हुये थे। उनके लिये, राजा और रईसों के लिये कितना खर्च किया जाता था। उनके लिये सैलून गाडियां पूरी लगाई जाती थीं, सरवैन्ट्स (servants) भी साथ साथ जाते थे। आज हमारे मिनिस्टर साहब एक सीट (seat) सेकन्ड क्लास की रखते हैं, सो भी उनकी अभिलाषा नहीं है। हमने उनको मिनिस्टर बनाया है तो हमारा फ़र्ज है कि हम उनको अपने से ज्यादा समझैं। लेकिन अगर हम उनके आराम को कहते हैं तो अ। पक्यों घवड़ाते हैं। वह तो उसको लातमार कर देश की सेवा करने को तैयार है। क्या आपको लज्जा नहीं मालूम होती है कि दो रुपये के लिये ए नराज करें। अगर इन मिनिस्टरों को कहीं किसी कीर्ट में जाना पड़ता था तो उनकी

[Shri Harnath Prasad]

हुजारों रुपये मिलते थे। यदि दो चार रुपया एलाउन्स में कमी हुई तो क्या वह एतराज कर सकते हैं। उन्होंने तो अपने राज पाट को छोड़कर कुरबानी की, लेकिन आप भी तो हमारे भाई हैं। उनको देखकर ऐतराज किया जाता है। हम कहते हैं कि अगर चौथे नम्बर की भी गाडी हो तो उसमें चलना चाहिये। अगर हमारे पास रुपया हो तो हम अपने लिये और आपके लिये पैरिस की तरह सड़कें और गाड़ियां बनाना चाहते हैं। लेकिन हमारा बजट एठाउ (allow) नहीं करता । इसलिये में कहता हं, ऐसा न सोचिये कि आपको हम छोड़ कर जाते हैं। हम कोशिश कर रहे हैं विरोधी पार्टी न रहे। लेकिन आप लोग तो ऐसी कोशिश कर रहे हैं, हम तो आपको अपने में लेना चाहते हैं और अगर आप नहीं रहेंगेतो आपके बच्चों को ज़रूर लेंगे। हम एक ऐसे समुदाय के कैंडिडिट (candidate) हैं जो पब्लिक (public) के रुपये का बड़े से बड़ा स्थाल रखता है। देखिये हम लोगों को, हमेशा हम लोग सब किये रहे हैं, वाहे रुपया रोज मिले, आठ आना रोज मिलेया चार आना रोज ही मिले, हम लोगों को कोई एतराज नहीं है। हम लोग तो सेवकाई करने के लिये आये हैं, हमारे यहां जो कैडीडेट हैं उनको रूपये की फ़िक नहीं है। हम लोग तो पब्लिक के सेवक हैं। अगर आपके पास कार (car) है, आप कार में चलते हैं तो आपके मुकाबिले में हम पैदल चलने को तैयार हैं। जहां आपका पसीना गिरे हम अपना खून बहाने को तैयार हैं। लेकिन पहिले आप गुलामी से फन्दा तो छुड़ाइये। इस टी० ए० में कौन सा बल है जिसके लिये आप परेशान हैं। यह जो दी॰ ए॰ हैं या एलाउन्स है यह कमोवेश हुआ करता है। पहिली सरकार के जमाने में ऐसे मिनि-स्टर हुआ करते थे कि अगर किसी ग़रीब आदमी को किसी मिनिस्टर से मिलना होता था तो उसको दसों आदिमियों से सिफ़ारिश करवानी पड़ती थी । लेकिन आज क्या हालत है ? चाहें अमीर हो या गरीब हो जब कोई आवमी अपनी मांग पेश करता है तो हमारे मिनिस्टर साहब चूप में पैदल जाते हैं और उनकी दिलासा देते हैं मैं कहता हूं कि आनरेबिल मेम्बर साहब चार दिन के फ़ीगर (figure) क्यों पेश करते हैं, सन् १९३१-३२-३३ ई० के फ़िगर पेश क्यों नहीं करते, जब १६, १६, और २०, २० हजार खर्च हुआ करता था ? यह वही मसला हुआ जैसे एक अमरीकन स्त्री ने "मदर इंडिया" (Mother India) लिखी और सिर्फ गन्दी गन्दी बातें लिखकर बदनाम करने की कोशिश की। मैं खां साहब से पुछता, वह अब कहा गये। में उनके पड़ोस का रहने वाला हूं। वह एक तरफ़ तो ऐसी मिसालें पेश करते हैं और दूसरी तरफ़ चाहते हैं कि हम गवर्न- मेंट की बराबरी करें। इस बिल से हम आप को समझाते हैं कि फिजूल खर्ची बन्द कीजिये और ठीक ठीक रास्ते पर आइये और हम गरीबों की हिम्मत बढाइये।

Shri Harnath Prasad:

شرى ھرنائھ، پرھان —

جناب قربتی اسهیئر صاحب آپ کے دوارا میں آثریبل میمبر صاحب کا دھیں سامرف دلانا چاہتا ہوں ۔ آپ اوک تو ھر بھاشا کے جانئے والے ھیں اور کافی طور پر ایشا کے جانئے والے ھیں اور کافی طور پر بحث بہی برتا ایما ہوگا ۔ آبکو معلوم ھوگا کہ بہت جو تین ہوار تابلی الاؤنس (daily allowance) دیا جاتا ہے وہ اُن غریبوں کے آج گھروں پر جہو نہیں ہے اُن کے بجت سے دیا جاتا ہے ۔ کیا می اچیا ہوتا کہ آج وہ درودھی بنجیئ کے لوگ جو بہلے سے دل میں کہتھے میں کہ چاہے جائز چاھے ناجائؤ ہو اُن سے ہم تو ہار بیٹنے میں ۔ آب بو بوراکس لیئے خواہ مغیر بہت ہیں کہ اگر ہم اور کچھہ نہ کریڈے تو پریشاں تو خرچ کر رہے ہیں۔ اس کے معنی بہت ہیں کہ اگر ہم اور کچھہ نہ کریڈے تو پریشاں تو

كوينگه _ يهى تو مطلب هے _ أن بنچيز پر خاصكر راجه مهاراجه تعلقدار بر _ برے سیام ساموکار بیٹھے ھیں۔ آنہیں هم سے زیادہ غریبوں کی حالت معلوم هوگی۔ لیکی غویب بیچاروں کا پیسہ کس طوح سے ایننے کے لیئے کہیں قانون کہیں ہسکشی (discussion) کوکے ادامر اُدامو سے کہیں کسی طرف سے آپ لیتے ہیں۔ ابھی آپ کیوں ایسے کہتے هیں ابھي نو نیا نمونة پیش هے - ابھي نو آپ کے لیاء بہت سی مغزل باقبی ہے ۔ ابھی تو ٓ آپکی ہست کے لیئے ایسا کَیّا جارہا ہے۔ تھرت كالس كے بحواء چوتها كلاس بنايا كيا تو بهي يه، منستري بنانے كے لياء تيار هـ -ليكبي ابهي أبكي همت كے اپئے آپ مو تسلي دينے كے ليئے گر كا مليده كاني مے ــ اس ليئم جهال أيكو فوست كلاس اور سيكسدة كلاس قسويول (travel) كي عادت بڑی آپ کے انترکاس دیا جاتا ہے جس سے عادت پُڑنے پہر آپ تھوت كلاس مين آئين اور پهر همارے ساتهم ممكن هے چلين _ جب مين ايم - اير _ اے ھو کو آیا بل بنانیک لیٹے تو میں تھون کلاس میں آیا ھوں اور تھرق کلاس کا بل بنا کر رکھا ۔ بہت نانون داں آدمیوں نے بتلایا که کوئي جُرم نہیں کے آپ فرست کلاس کا قریولنگ الرونس لے سکتے ہیں – لیکن اُن بنجیز کے آدمی جو بانوں کے ماہو میں اُنہوں نے جان بوجهکر ایسا کیا ۔ کیا وہ کلیجے دے ہاں بوجهکر ایسا کیا ۔ کیا وہ کلیجے دے ہاں بوجهکر ایسا کیا ۔ کیا وہ کلیجے سکتے میں کے اُنہوں د فرست میں سفر کیا ھے اور تھرۃ کلاس میں سفر نہیں كيا هـ ؟ دنعه ١٩ مين كها گيا هـ كه جو أدمي اصلي زبان جانتا هـ ولا ايني اصلی زبان میں نقریہ کو سعتا ہے۔ اُسکے مطابق ہر دیش کو گرو ہونا چاھیئے که و النبی ماتوی بهاشاً بوایس ـ لیکن اس قانون کو جانتے هوئے و انگریزی میں بولتے هیں ۔ آپ آنویبل میرسو صاحبان بے یہ بھی هماردی ظاہری هـ - ایک بولتے هیں ۔ آپ آنویبل میرسو صاحبان بے یہ بھی دفعه مولانا محدد علي سحب نے كها تها كه ايك مسلمان چاهے كيساً هي شرابي کبابی کیرن نه هو هندروں مے رشی منیوں سے کہیں بہتر ہے۔ اگر اسیطوح سے باجہیدی صاحب (آواز - اس کا سوال نہیں) میں مثال کے لیئے کہتا هوں میں حمله نہیں كرتا _ جو مثال دي مهي أسمين توهين نهين هـ _ ليكن آنويبل ميمبه صاحبان کُو کیوں دکھہ معلوم ہود سے - اسمین کوئی ذاتی حملہ نہیں ہے ۔ لیمن دراہل جو بیچے بیچے میں آپ حملہ کردیتے ہیں وہی انکے کہنے کا مطلب تھا ۔ میں اسلیئے آپ کے دوارا میسبران کر دھیان دلانا چاھتا ھوں کہ وہ ۲۲ کے بجائے اگر ۱۲ روپیہ پاتے هيں تو اُنكو كيلتا هوں هے _ اُنكي اتني ريلو (value) هي هے - آنويبل قاكتو كيلاش ناته، كاتبعو في يندره بيس هزار رديه ساهرار يرسر لات ماركر ديش سيواً كے ليئے منسترى منظوركى هے - كيا ايسے تيائي درهى فرست اور سيكند كلاس تريولنگ الاونس كا خيال كبهي كرتے هيں آنويبل ميمبر صاحب دويريه ركهس _ يه، كأنكويس منستري هے وہ مدستركي نهيں هے جنكي بنچوں پو آج آپ دهتھے هير _ آپ نے کانگریس منستری کے تین دن کے نیکرس (figures) تو کوت (quote) کوئے هیں لیکئی پرانی سرکار کے خرچے (الاؤنس اور ٹی - ان) کو پیش نہیں کیا ۔ کیا المي اچها هوتا يدي آپ بهلي گورنمنگ كے بجت كو پيش كوتے - منستروں كے جاً نے کے سے گور نمنت کی جیب سے کتنے ٹیلیگرام خرچ ھرئے تھے - انکے لیئے - راجہ ادر وئيسوں كے لھے كتنا خرج كيا جاتا تھا - انكے ليئے سيلون گارياں ورني اعائى جاتى

[Shri Harnath Prasad]

تھیں سررینٹس (servants) بھی ساتھہ ساتھہ جاتے تھے۔ آج همار ہے منسٹر صاحب ایک سیم (seat) سمدة اللس كي ركھتے هيرسو بھي انكي ايبالشا نهيں هے ۔ عم نے الكومنستر بنايا هم تو هارا فرض هي كه هم انكو الله سي زيادة سمجهين - ليكن ان ك آرام کے کام کی کہتے ھیں تو آپ کیرں عبراتے عدل ۔ ولا تو اس کو لات مارکر دیش كَيْسَيْرِا كُرْبِي كُو تَيَارُ هَيْلِ لَكِيا آَكِ كُو لَجُا نَهِيْنِ مَعَلَّوْمِ هُوتِي هَا كُهُ دَوْ رَدِيْهُ كَ لِينَا اعتراض کریں ۔ اگر ان مستورن کو کہیں کسی کورٹ میں جانا پرتا تھا تو اُنکو هزارون رزيده ملته ته - يدي دو چار رويده الاونس مين كمي هوئي تو كيا ولا اعتراض کوسمتے هیں - اُنهوں نے تو اپنے راج دات چهور کو قربانی عی - ایکن آپ بهي تو همارے بهائي هيں ۔ انكو ديكهكر أعنداض كيا جاتا هے - هـم كهتے هيں كه بی تو مدر کی بھی گاری ھر تُو اُسییٰں چلنا چاھیا۔ ۔ اگر ھمارے ہاس روبیه ھو تو ھم پنے لیائے اور اپکے لیائے پیرس کی طرح سرعیں اور گاریاں بنوانا چاھتے ھیں۔ مكر همارا بجت الرو (allow) نهيل كوتا _ اس لينه ميل كهما هول ايسا اله سوچيئه که آپکو هم چهرز کر جاتے میں - هم نوشه کر رہے هیں که ورددهي پارٹي نه رهے -ليكن آپ أوك تو أيسي كوشش كرتے هيں۔ هم تو آپ كو اپنے ميں لينا چا هيے هيں اور آگر آپ نہیں رہیمگے تو آپ کے بچوں کو ضرور لینے ۔ مم ایک ایے سددائے کے المنت المنافعة (public) ميں جو پلک (public) كے روپاء كا بسترے م برا خيال رامنا هے - ديكهيائے هم اوكوں كو _ هميشه هم الوگ صب كيا رهتے هيں ۔ چاهے روبيه روز ملے آتهه آنه روز ملے يا چار آنه هي روز ملے مم لوگوں کو کوئی اعتراض نہیں ہے ۔ مم لسوک تو میوکائی مسرفے کے قیلے آئے هين _ همار عيهال جو كنديديت هين أن كو وديئه كي فكر فهيل ف - هم لوك تو بہلک کے سیوک هیں ۔ اگو آپ کے پاس کار (car) هے آپ کار میں چاتے هاں تو آپ کے قابلہ میں مم پیدل چانے کو تیار هیں۔ جہاں آپ کا پسینہ گرے مم اپنا حُون بهانے و تیار هیں۔ لیکن پہلے آپ غامی سے پهندا تو چدورائیے۔ اِس ای۔ اے میں اون سابل هے جس کے لیئے آپ پریشان عین ۔ یہ جو تی ۔ ا م ۔ ه یا الوس هے يہم كم و بيش موا كرتا هے - فيلي سوكار كے زمانه ميں ليسے منستر موا كرتے ته كه اگر كسى غويب آدمي كو كسي منسقو في ملنا هوتا تها أو أس كو دسول آنمیوں سے سفارش کر برافا دوئی تھی لیکی آج کیا حالت کے ؟ چاھے امیر ہو یا غریب ہو ۔ جب عولی آصی ایفی مانگ چیش کوتا ہے تو ہدارے منستر صاحب دهوپ میں پیدل جاتے هیں اور آن کو دائسا دیتے هیں ۔ میں کہتا هوں که آ نروبال میدبرماهب چار می کے افکر(Figure)کیون پیش کہتے ھیں۔ سنه ۱۹۴۱ اع۔ ۱۹۲۴ع ۔ ۱۹۲۳ع کے ایکر پیش کیوں آپیں کرتے جب ۱۹-۱۹ اور ۱۹-۱۲ هوار خرج هوا كرتا تها يهم وهي مسئله هرا جيس ايك امريكن النعرى في "حدر إنديا " (Mother India) لکھی اور صرف گندی گندی یا تیں لکھے کو بدنام کرنے کی کوشھ م میں خان صاحب سے پوچھا وہ اب کہاں گئے۔ میں ان کے پروس کا رہنے والھوں۔ رہ ایک طرف تو ایسی مقالیں پیش کہتے میں اور دوسری طرف چاہتے میں کہ مم گور است کی براوی کر یاں۔ اس بال سے هم آپ کو سمجواتے هیں که قضول عورچی بند کیچیئے اور ٹاپیک ٹاپیک راستے ہو آئیاء اور ہم غریبوں کی مست بومائیے *

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: Sir, after the eloquent speech we have just heard I am sure the Government stand in no need of support for its case. Sir, the honourable member who has preceded me has defended the Government in a most admirable manner and has, as I suppose, made the task of the Hon'ble Minister much easier. I think it will not now be necessary for the Hon'ble Minister to refer at any great length to the arguments advanced by the opposition. Sir, I have been amazed at the turn the debate has taken. The matter appeared to me to be a perfectly simple and straightforward one. Why the discussion should have dragged on for two long days in a temperature of 110° outside, I do not know. I will not raise any controversial matters. It is not necessary to do so. The proposition put forward by the opposition is a very simple one. The opposition have been asking the Government not to differentiate between the members and the members of the Government in the matter of travelling. They have never said that the members should be given first-class or second class travelling allowance. They only want that the status of the members of the legislature should be the same in this important matter as that of any Minister, Sir, this is a question of status. Nobody can deny that. I have heard the arguments which have been advanced to show that travelling allowance does not alter the status. Will the Hon'ble Minister sitting opposite say that the officers of Government are not differentiated with respect to the travelling allowance that they draw? Do you not have first-class officers drawing first class travelling allowance? Do you not have second class officers drawing second class travelling allowance? you not have third class officers drawing third class travelling allowance? Sir, there is no getting behind the fact that if the members of this House are given inter class travelling allowance they will be designated as second class or third class officers, I do not remember which. the purposes of accounts and checking in the Accountant's General office they will be classified as an inferior class of officers. So, Sir, I do not see what objection Government can have to accepting the general proposition that there should be no differentiation between the Ministers and the Members of the Legislature in the matter of travelling allowance. To me it seems that it is an eminently fair proposition. The Hon'ble Minister stated the other day that the Ministers were entitled to travel in any class they liked—to travel even in a special train if they so chose Sir, I would like to ask him if his statement is, strictly speaking, correct. Are the Ministers subject to no travelling allowance rules? It may be that the rules have been framed by the Government themselves, but are those rules not binding on them? Have the present Ministry shaken off all rules as they have shaken off all standing orders. Sir, so far as travelling goes, the provision in the Bill is that Members would draw double inter class. Now, Sir, I do not understand the significance of double inter class. Double inter class is the same thing as single second class. Why there have you not stated that Members will draw single second class and thus travel in the same class as the Ministers are doing. There is really no difference between the Opposition and the Government on this point, but I really do not understand why inter class has been brought into the Bill. Is it because (I hope

[Dr. Sir Jwala P. Srivastava] it is not) the Bill is intended to make the emoluments a source of profit to the Members? If you put in single second class, you would have to give a certificate that you travelled in that class. If, on the other hand, you are entitled to draw two inter class fares, you may travel in inter class and pocket the double fare. If the object of Government is that Members should in fact get the equivalent of one second class fare namely two inter class fares, then why do they not be honest and meet the Opposition by saying that they will get a second class fare in which case the main difference between the Opposition and the Government will disappear. Again why do the Government not state categorically and definitely what class the Ministers are going to travel in. Have they made any rules on the subject? Are they going to travel in saloons? Are they going to requisition first class carriages or second class carriages or what? I realise, Sir, the Government have power to spend all our money. But surely this House is entitled to know how the Ministers spend that money on themselves. Sir, it has just been shown by a speaker who preceded me that in the matter of salary and daily allowance, there will be no difference of expense between the amount which members draw at present and that which they will draw under this. Act. I was myself going to make that point, but one of the previous speakers has already referred to it. The difference is the same as between 12 inches and I foot. I think the salary will be a little more expensive. Salary plus 3 rupees a day daily allowance will cost more than the present scale of 10 rupees a day. The latter is not intended to be a source of profit. The other thing the Rs.75 per month. is definitely intended to be a source of profit.

I will refer now to one or two points made by the Hon'ble Premier. He referred to the Bill having been adopted in the Select Committee by the unanimous verdict of all sections of the House with the possible exception of Muslim League. Sir, I think the Hon'ble Premier was wrong in making that statement; at least I was no party to that Bill, and I was not represented on the Select Committee. Sir, I am sure, if I had anything to do with the Select Committee, I would have strongly objected to the provision of this monthly salary at all events. and Sir, it is my considered view that this salary ought to be deleted from the Bill. I endorse the offer made on behalf of the opposition by one of the members who has spoken before me. The opposition would be very glad to accept the deletion of this clause. But, now it is for the honourable members sitting opposite to decide in their own minds whether they are justified by reason of their majority. to take away so much money of the tax-payer. The offer is a genuine one, and it is now for the members sitting opposite and the two Hon'ble Ministers who are representing the Government at the moment to decide as to whether they will accept it or not. You are hard up for money, you are out to make retrenchments, then I do not know why you should hesitate to take advantage of this offer. Sir, the Hon'ble Premier stated that the Congress Party claimed the largest number of members of this House. I entirely agree with that. So. Sir, it is for them to decide whether they want to claim for themselves the largest amount of money of the tax-payer.

I raised another point the other day and I was not very satisfied with the reply which the Hon'ble Minister gave me, that was in regard to legal practitioners being competent to draw this Rs.75 per month allowance. Is the Hon'ble Minister quite sure that the High Court and the Chief Court will not come down and prevent them from drawing the Rs.75 a month? I will not be affected by it, I assure you. I believe there are quite a number of members of this House who belong to the legal profession, and I think it is only right and fair that this point should be made sure of. Sir, on the grounds which I have just stated I think that the Bill which is now in its last stage in this House is not a very desirable one, it is not going to result in any economy, it is going to lower the status of the members of this House, it is going to create an invidious distinction, it is going to create a Brahmin class in this House, and so, I do not think that the measure should be passed by this House. Of course I know that with the majority behind the Hon'ble Minister he can afford to sneer at me, but I want him to weigh up fully the arguments which the Opposition has advanced. It is for him to decide. I repeat the Minister can make much a big saving by giving up the uncalled for monthly salary clause. Will he do it?

Shri Venkatesh Narayan Tivary: Sir, the speech made by Sir Jwala P. Srivastava Sahib reminds me of one of the obiter dicta of Oscar Wilde. I, Sir, remember that when the honourable member was replying to the debate on his motion to refer the Hindu Dharmadaya Bill to a Select Committee he in an excited and unguarded moment exclaimed "Am I a mahant?" So far as the religious sense of the term goes, he is not a mahant; but I am afraid so far as his political career is concerned he has attained the status of a saint. What did Oscar Wilde say? How did he define a saint? He defined a "saint" as one who has a past but no future. Sir Jwala P. Srivastava has had a past and that too of a sort; but let me assure him in the exercise of a Brahman's privilege that he has no future whatsoever.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: The future is yours.

Shri Yenkatesh Narayan Tivary: Of course.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: The same great future that Oscar Wilde had.

Shri Yenkatesh Narayan Tivary: Well, Sir, I would not be ashamed to be the author of the Ballad of the Reading Gaol. Sir Jwala P. Srivastava has today made an offer, his offer being that if the Minister in charge of the Bill would be prepared to withdraw this Bill and introduce another without the provision in regard to the payment of a monthly salary of Rs.75, he for one and his other colleagues on the opposition benches would be prepared to support that measure. Well, there was a time when he could have made a motion to this effect, had he been sincere, had he been honest and if he was not being disingenuous now. The time for that was the time of the second reading of the Bill, when it was being considered clause by clause. Where were then these gentlemen who now have woke up to the importance of advocating free service? What were these Rip Van Winkles doing then? Why did they not table an amendment for the omission of that provision from the Bill? We would have

[Shri Venkatesh Narayan Tivary] certainly considered it. Then they kept mum. But now when they know that that provision cannot be deleted, they have come forward. . . .

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: On a point of personal explanation. . .

Shri Yenkatesh Narayan Tivary: 1 am on my legs and do not choose to give way. Well, why did not Sir Jwala avail himself of that opportunity, if he was sincere in regard to the offer which he has chosen to make today? There are a certain class of people who specialize in acquiring the qualities of a metal referred to on one occasion by the Hon'ble the Minister of Justice.

The Hon'ble the Minister of Revenue: What was that metal?

Shri Yenkatesh Narayan Tivary: Brass! A lot has been said about extravagance in regard to the travelling allowance, charges of the Hon'ble Ministers and their Parliamentary Secretaries. I am sorry, Sir, not to find the honourable Mr. Muhammad Ishaq Khan in his place where he should have been to hear a reply to the unfounded charges which he has had the impudence to make on the floor of this House. I repeat, Sir, that the charges which he made, the incomplete facts which he put forward and the figures that he gave were mere half-truths and therefore misleading. He referred more than once to statistics. That reminded me of what the Earl of Beaconsfield said on one occasion. He said that there were statistics, that there were bad statistics and that there were lies. The figures which Mr. Muhammad Ishaq put forward on the floor of this House were neither statistics nor bad statistics. What they were I would let the House decide for itself.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: Those figures are the figures which you yourself supplied to Mr. Muhammad Ishaq Khan in answer to a question.

Shri Yenkatesh Narayan Tivary: Now, Sir, what are the full facts. I have got the figures of the travelling allowances drawn by the Members of the Interim Cabinet. I have also got the figures relating to travelling allowance drawn by the Hon'ble Ministers as well as the Executive Councillors during the year 1936-37.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: On a point of order Sir. Is the honourable member allowed by the Government to give those figures?

Shri Mahabir Tyagi: Do not be perturbed.

Shri Yenkatesh Narayan Tivary: Well, Sir, I can well understand the anxiety of the honourable member to prevent me, if he can, from putting forward the information in my possession. I will, however, request him to cultivate a little more patience. Sir, what are the facts? The facts are that in 1936-37 the salary bill on account of two Executive Councillors and two Ministers approximated a figure of Rs.2,47,000. What is the salary bill of the six Hon'ble Ministers and twelve Parliamentary Secretaries in the year 1938-39? The total amount for these eighteen individuals comes up to a figure of Rs.72,000—seventy-two thousand rupees as against two lakks forty-seven thousand drawn by four members of the Government in 1936-37.

1137

Shri Mahabir Tyagi: It is a pity.

Shri Yenkatesh Narayan Tivary: What was the travelling allowance drawn by the two Ministers in the year 1936-37? It amounts to a little less than Rs.19,000 in 1936-37. And what is the amount which has been put down in the budget for 1938-39? It comes to Rs.56,000 for eighteen persons as against nine times nineteen thousand or a lakh and seventy-one thousand at the rate of travelling allowance drawn by two Hon'ble Ministers in 1936-37. Now what was the amount drawn by the Ministers of the Interim Cabinet? I have here got the figures. They are as follows:—The Hon'ble Chief Minister drew Rs.1,820 in the course of four months, The Hon'ble the Minister of Local Self-Government drew Rs.2,475-13. I want to be very, very accurate. The Hon'ble the Minister of Revenue drew Rs.1,483-12-6. The Hon'ble the Minister of Industries—my dear and beloved friend Sir Jwala Prasad Srivastava—drew Rs.1,145 no annas and no pies in the course of the four months. Now what was the amount which has been drawn during the last seven months by the Hon'ble Ministers of the present Government.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: What was the amount drawn by their Parliamentary Secretaries?

Shri Yenkatesh Narayan Tivary: I will give you all the fiures, I will also give your figures. What is the amount drawn by the present Ministers in the course of the last seven months? The total amount comes up to Rs.1,513-8 as compared with Rs.3,653-12 drawn by the Hon'ble Interim Ministers. I am quite content to leave the matter at that.

Now, Sir, this little book which I have got in my hand relates to the travelling allowances drawn by the Hon'ble Sir Jwala Prasad Srıvastava when he was a Minister in charge of Industries and Education:

From 15th January, 1936 to 21st June, 1936, Rs.1,488, exclusive of the free first class carriage placed at his disposal.

From 19th July, 1936 to 19th March, 1937, Rs. 2,091-11 exclusive of the first class carriage or the compartment as the case may be.

Shri Charan Singh: These figures may hurt them.

Shri Yenkatesh Narayan Tivary: Now Sir, my friend the honourable Mr. Muhammad Ishaq Khan has been very much interested in collecting information regarding the travelling allowance drawn by Parliamentary Secretaries—if that pleases him—as well as Ministers. Let him turn his eyes nearer home and he will find much food for thought. I shall read out without mentioning names the travelling allowances drawn by some of those sit near him. One gentleman has drawn Rs.1,715 in 60 or 70 days of the sittings of this House; another member has drawn Rs.1,517-8.

Shri Charan Singh: What constituency does he come from?

Shri Yenkatesh Narayan Tivary: The third has drawn Rs.1,399-4, and the fourth Rs.1,400, but I was corrected by the member concerned who tells me that it was not Rs.1,400 but Rs.1,500. Well, whether

[Shri Venkatesh Narayan Tivary] if was Rs.1,400 or Rs.1,500, it was certainly much more, much higher than what either the Ministers or their Parliamentary Secretaries have drawn in the course of the last seven months. But, Sir, there has been a lot of talk of constitutional principle being involved in this Bill. Members have referred to their status, and dignity. Well, Sir, here is a book which I hold in my hand. It relates to the speeches delivered in various countries whenever such proposals came up before the Assemblies concerned, and what were the pleas put forward by the plutocrats? They always said; the salary was degrading, there should be no salary. One American senator said when he was charged with offering bribe to the members, "Oh" he said "well, my friends will vote for my side and if I give them money that is not bribery". Those who have been members of the old Council know the kind of inducements placed by the saint of today, Nawab Sahab of Chhatari. I know the inducements that used to be offered by him and his colleagues and his subordinates to the members of the old Council. I know what were the inducements that were offered to the various members of the old Council when the resolution relating to the Simon Commission was under discussion. I also remember that memorable scene at Naini Tal when the vote of no-confidence against a particular Minister was under discussion.

Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan: Did you succumb to those inducements?

Shri Yenkatesh Narayan Tivary: No, Sir, but some others did.

Khan Bahadur Mr. Akhtar Adil: Sir, we are not here to discuss the scandals of the old Council, and all this appears to be absolutely irrelevant.

The Deputy Speaker: I am drawing his attention to it.

Shri Venkatesh Narayan Tivary: I am referring to the points that have been raised in the course of the discussion. Now, this was the point which was put forward in the House of Commons in 1911 by the members of the Conservative Party who might have been the predecessors of those who adorn the benches opposite at the present moment; and what did they say? Their pet argument was, "Oh, well it will rob the members of the House of Commons of glory". Well, the glory remained. A few Conservative members for some years did not draw their salaries, but now they have all started taking salaries—thanks to the heavy income-tax rate.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: But what was the salary?

Shri Yenkatesh Narayan Tivary: It was £400 then. It has now been raised to £600.

Then, Sir, a lot has been said about the provision in the Bill that the members will have to give explanations for their absence. Probably the honourable members are not aware of the practice that has been prevailing in this country, not to go outside India, and also in this province in regard to this matter.

Take the old Imperial Legislative Council. Then a salary of Rs.5,000 per annum used to be paid to the non-official members of that Council, and there was a rule that no non-official member should absent himself from Calcutta or Simla as the case may be without first obtaining the permission of the Governor General. Even today, there is a rule in regard to the Central Legislature that those members who are in Delhi but are prevented from attending the House on account of illness have to give an intimation of that fact to the Secretary of their House before they can draw the daily allowance. Therefore, there is nothing new in a provision like that. Here we have got the instance of two members who have been absent from this House for more than 60 days.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: You are dealing with anti-diluvian things.

Shri Vehkatesh Narayan Tivary: Well, when I have to deal with anti-diluvian people what am I to do? Here is the case where we find that two members have been regularly absenting themselves from the House. Is it seriously contended that although they may not be rendering any service in the House they should be allowed to draw their salary. On the face of it, a demand that whether they attend the House or not they should be entitled to draw the salary is open to serious objection; and that serious minded people should have put forward an argument of that character only shows that they are either. highly bankrupt of reasoning, fairness and equity and regard for the proper expenditure of public funds; or, maddened and infuriated by what they are prepared to believe as limitations on the expenditure of public funds in regard to the holding of the sessions of this House or of the other House, they have lost, they have thrown to the winds, such sense as they might have possessed; and for want of a better argument have been trotting out this argument over and over again. There is a provision not only in this Bill but in the various Acts adopted outside India where members have to give explanation for their absence from the House before they are allowed to draw their full salary, and if they are absent without giving proper reason their salary is reduced at the rates prescribed in the various statutes. Bombay and Madras have not chosen to incorporate a provision like this in the Acts which they have adopted, well, let them experiment like that in their province. We shall make an experiment like that laid down in the present Statute and if in course of time the method adopted by us is proved to be a proper one, you may rest assured that Bombay and Madras, unlike the Punjab and Bengal, will be ever ready to follow the good example set by this province. Now, Sir, I had hoped that this Bill would be opposed on well-grounded. rather better-grounded, objections. I could have imagined a number of arguments which might have been put forward and to which very full and adequate replies could have been forthcoming from these benches. I am very sorry to say that the opposition has chosen not to put forward arguments which might have been appealed to these benches and to the people outside, but that they should have given [Shri Venkatesh Narayan Tivary]

a personal turn and should have converted it into an opportunity of flinging the charges which are unfounded, which are baseless and imported heat which was absolutely uncalled for. All that I need say in reply on the present occasion is what on a very famous occasion a very billiant politician is reported to have said. He said that impudence was not wit and vituperation was not irony. I do not hope—I do not presume to teach my honourable friend Mr. Muhammad Ishaq Khan. I therefore propose to bear with him in all that he may choose to do or say.

Khan Bahadur Mr. Akhtar Adil: Sir, I have heard so many speeches this morning on the very ticklish subject of the travelling allowance and salary to the members of this House. I am afraid, Sir, in the long speeches that have been made very little indeed has been said relevantly to the questions involved. So far as I can gather, the whole question turns on two simple points. One is regarding the travelling allowances—whether the travelling allowances are going to be given on the same scale on which the members of this House have drawn them in the past, or whether they are going to be reduced. There has been a spirit of bargaining and of give and take, but I am not here to bargain. I am here to defend the dignity and the honour of the seat which I occupy. It was after a great deal of deliberation and discussion and after full consideration that it was decided in the past that the members of this House were entitled to travelling allowances of the highest class available in the province. These are the words that I gather from the rules, a copy of which has been supplied to me in the form of a pamphlet—"the Members of the House shall be entitled to the travelling allowance of the highest class available" without mentioning the class: whether it was first class or second class or inter class or third class. One of the speakers just now said—Why call it "double inter class", why not call it "single second class", or I would say "four times third class". All this indicates a particular bent of mind. This bent of mind goes to show that perhaps there is an undercurrent of treating the members of the House with a certain spirit of inferiority, which I for one strongly resent. We have been entitled, Sir, since times immemorial to travelling allowance of the highest class available and if the Government think that this rule is very expensive and it costs the Government a great deal, let the highest class be the third class. Abolish the first, the second and the inter classes, but do let us maintain the dignity and the honour of this House by being entitled to travel by the highest class available. Then, Sir, the question of Rs.10 or Rs.3 a day as daily allowance comes under the same category, and whatever I have said regarding the class for railway travel applies also to the daily allowance. That discussed, the next thing is regarding the salary. I take you back, Sir, to about a year hence when there was a question of the salary of the Hon'ble Ministers, the Hon'ble Speaker and the Deputy Speaker, and others. In the case of the Deputy Speaker it was said that we should not use the word "salary" because the amount that was intended to be paid to him was too small to be called salary

and that therefore we should call it an allowance. It was a figure of Rs.1,000 or Rs.1,200, I do not remember exactly which. I submit Sir, that Rs.900 a year is smaller still. Why call it salary then on the same principle? Then, Sir, with regard to the question of the amount of salary, my objection is two-fold. One is, would you on principle keep this highest House of Legislature on pay, or would you like it to continue honorary?

I assure you, Sir, that the moment the idea of paid servants is conveyed to the masses, the dignity of the office is completely gone; and anybody who would seek election would be considered hankering after the salary of Rs.75. Again, Sir, from the suggestions that have been made and from the kind of rules that are intended to be introduced, I gather that the honourable members of the Government will something to do with the granting or otherwise of the full amount of this salary. That, Sir, will be a kind of interference and secret influence, because the question of exercise of discretion will always come in, and that again, Sir, will necessarily introduce a spirit of subordination—a spirit of inferiority—to which I referred at first. I say, Sir, that will not be consistent with the spirit of letting a member of this House have a free say regarding his constituency without let or hindrance in the House, absolutely with impunity and without fear. Sir, I therefore in the first place, strongly maintain that the membership of this House should remain absolutely honorary and should not, in the least, be considered either in the House or outside among the masses as carrying a bait of remuneration.

Then, Sir, if salary there must be, I turn to the question of the amount of salary. This, again, is a very ticklish point, I aver. The figure of Rs.75 a month has been fixed. I have not been able to gather, Sir, what has led to the fixation of this figure and what is the criterion on which this figure has been based. Is it supposed to be a return for the loss of time of the member who comes here? Is it supposed to reimburse him for the amount of loss that he sustains? Is it supposed to pay him for his subsistence during his stay here? Is it supposed to exercise (I hope I shall be excused but such is at least the apprehension) a masterly control over the servants and therefore to hold a certain amount of sway over their conscience. If none of these then how has this figure of Rs.75 been fixed and what Las led to its determination. If any of those things are to be taken as criterion, namely if it is supposed to be a reimbursement for the loss, then I submit, Sir, that the figure while extremely disproportionate in some, it is grossly inadequate in other cases. I therefore submit, Sir, that the figure of Rs.75 that has been been fixed does not at least appeal to me as having been fixed with any real principles behind it. I again think. Sir, we have been working as honorary members of the House for generations. Our predecessors in office have done the same. As public has held us in a certain amount of esteem as being their honorary representatives and exponents of their interests without expecting any remuneration or return for our services. I therefore, Sir, in the name of honour and in the name of dignity of this House appeal to [Khan Bahadur Mr. Akhtar Adil] the Opposite benches that they may kindly do let this office remain honorary as it has been in the past for ages.

The Hon'ble the Minister of Justice: Mr. Deputy Speaker, the speeches which I have heard have somewhat bewildered me by their inconsistency and also by the variety of arguments which have been advanced by my honourable friends opposite. I have just now been told by the honourable member who preceded me that the travelling allowance should be of the highest class and that the salary of Rs.75 is extremely inadequate for the honourable members this House. Another honourable member from Bareilly kind and courteous to me personally and I thank him for the courtesy which he was capable of. He said that the salary itself is an anathema; that it is inconsistent with the dignity of the House, that it is an insult to the House; and therefore the old system of allowances should continue. Another honourable member was very exuberant about there being no salary at all and he made an offer that we all should work on an honorary basis. Similarly, a good deal of heat has been imported in the debate-and a good deal of (shall I say) indignation has been worked up on the clause which simply says that if an honourable member does not attend to serve this House, then he should not be entitled to the salary. About that it has been said that it is not consistent with the dignity and prestige of the House, and having regard to the rules relating to travelling allowance the Government is bent upon lowering the prestige of the honourable members in so far as they can compare with the Ministers. Now, Sir, I will remind honourable members that when, I, on Friday evening, very late in the afternoon, made the almost formal motion that the Bill now be passed. I thought that as they had very lengthy debates on two or three small clauses in this Bill the motion would be treated as a formal motion and I thought, from the observations which were made by the honourable member, Mr. Ishaq Khan, that that was really a formal matter. But I do not know how the honourable members developed that evening and in the course of a day made such tremendous aversion to the small clause of this Bill. I should like to remind the honourable members of the one fact that this Bill was introduced in the House and it contained exactly five clauses. So far as the matter of travelling allowance and daily allowances was concerned, it was left to be inserted in the rules to be made by the Government; but so far as the question of salary and what is being called the "Penalty clause" relating to the salary is concerned that was in the original Bill in clause 3 of the Bill. Now it is one of the recognized methods of discussion in the House that if any objection is taken to the principle of the Bill then the proper time for raising that objection is the second reading, and if it was thought that the whole principle of the salary of Rs.75, that the whole question of the "Penalty clause" was thoroughly derogatory, then, I submit that the honourable members should instead of, I shall not say wasting, but I shall certainly say, having the time of the House occupied for three days in this discussion and then finally now moving that the Bill should be thrown out. they should have brought forward this point on the Bill and the second reading of the Bill should not have gone to the Select Committee at

Now I have got the proceedings of the second reading and the only thing that occurred that day is this. The Hon'ble the Minister for Communications in my absence made a motion that the Bill be referred to a Select Committee and honourable members would note that not a single voice was heard nor a single member got up from the opposition benches, saving here is this Bill—this shameful Bill—which reduces us to the status of government servants, which imports this penalty clause and therefore we will have nothing to do with it. Now what happened? This motion was made. The question was put and the Hon'ble the Speaker without a single dissentient note put the question to vote and the Bill went to the Select Committee. Now I submit. Sir, that if a Bill has been allowed to go to the Select Committee without any objection being taken to any of the clauses of the Bill on the question of principle, then I respectfully suggest that it is really not fair, it is really not just to the House that afterwards for party purposes a sort of storm should be worked up and for hours and hours we should be told that the Bill is really disrespectful to the House from many points of view. Then I come to another matter. In the Select Committee all sections of the House were represented and all sections of opinion were represented. As the Hon'ble the Premier has pointed out there was a small dissentient note also annexed by two honourable members of the Muslim League Party of the House. Now that dissentient note related not to this clause, not to the question of Rs.75 salary and not to this penalty clause at all. It related to other matters. It related to two matters, namely, that the travelling allowance should be on the same scale as that of the Ministers and that the travelling allowance rules should be made by the House. I shall deal with these two points in a minute but what I wish to emphasize at the present moment is that so far as the amount of the salary was concerned and so far as this particular question, namely, that if honourable members will not come and serve the House there should be a rule that they should not be allowed to have the salary unless they come within the rules framed, is concerned no question was raised about that and the report of the Select Committee was absolutely unanimous on that point. The original clause 3 was never objected to in the Select Committee at any stage. Now, Sir, I respectfully suggest how far is it fair, how far is the opposition genuine, and how far the opposition is real when you find now that at the stage of the third reading we have this argument that this is the feature of the Bill which makes it absolutely unaccept-My honourable friend from Bareilly had said that we should not be given a salary, no member of the House should be allowed a salary for the work which he does not do, and he further said that for the months during which the House is not sitting, there should be no salary at all, and the whole question and the whole method of paying salary was very objectionable and that the old system of allowance was proper. Well be it so. How can any honourable member, I submit, justify to himself or to the House or to the public at large that when the House is sitting and when it is the duty of every honourable member to do his best to come here and serve the province and serve the House by contributing to the debates that he will be away from the House without

The Hon'ble the Minister of Justice] cause and he should nevertheless be entitled to claim his salary. A sort of a picture has been painted that this Bill compels honourable members to knock at the doors of the Ministers to make applications and become supplicants for the drawing of the salary. Now this picture. I submit, has no relation whatsoever to truth. I take it that honourable members were desirous not to claim a salary for the time during which the House is sitting if they have not been able to attend the House. There is no question of making any claim at all. It would be a good thing if Congress gentlemen say for themselves, well, I shall not be able to attend in the months of January, February and March and therefore it will not be proper for me to claim the salary at The gentlemen opposite who are so actuated with a missionary spirit—to quote the words of the honourable member from Basti—to make a real offer of not claiming any salary at all for all the 12 months, then I think there should be no difficulty to them at all if they are unable to attend the House while it is sitting. Then they can put forward no claim to the salary for that month. What is the difficulty about it? The difficulty will only arise when honourable members who have not attended the House want to claim salary for non-attendance. Now if, as I have said, there is a public spirit not to claim, well they need not attend, there is no difficulty. Then we can make rules and in making rules we can say that salary for non-attendance would also be permissible to the honourable members who have not been able to attend the House for certain specific reasons and as I venture to submit during the discussion on various amendments that we can easily provide that a mere certificate of the honourable member himself that he was prevented from attending the House for one of the reasons mentioned in the rules should be sufficient. There is no question of knocking any particular door. Supposing the rules say that if the honourable member was prevented from attriding the House owing to his personal illness or owing to illness in his family, he is entitled to claim salary; then meet this statement of the honourable member who was unable to attend becaus he was ill would be acceptable. There is no question therefore of any indulgence being shown to him, about any concession being shown to him, as it was pointed out by my honourable friend from Basti, that he should be doing some rural reconstruction work and that he should be trying to please the Government. I do submit how car any honourable member reconcile himself to this proposition that there should be a claim to salary while the House is sitting and the member does not attend without any reason whatsoever. That is the real point. We have been told that in the Bengal Bill, or Madras Pill or Bombay Bill, there is no such provision. Be it so. We are Lt going to accept the lead given by the Bombay or Madras in every respect. If we are satisfied that there is a cap, it would not be consistent with the dignity of the House, with the status of the honourable members that anybody could say to them outside the House, here is a m__, the House is sitting from day to day, well this gentleman supposing he is a legal practitioner, he is doing cases in a court and yet he is drawing the salary; he is a commercial magnate or he is a zamindar going about collecting rents and yet he

draws the salary. How can you justify yourself on that ground before the public? If we laid down a provision to that effect, to prevent such gross abuses, then I am told it is an insult to the House; you are trying to degrade us, you are trying to push us in the mud and all sorts of abuses are being heaped upon us. My honourable friend with the zeal which he has been displaying for the last two months goes into figures and makes imaginary calculations of all kinds, and descriptions. My submission is that this clause 3, penalty clause, has been put before the House is just an equitable provision. So just, and equitable that nobody could dream of taking objection to it, on the second reading. Nobody thought of taking any objection to it while it was being discussed in the Select Committee. This sort of smoke has been generated during the debate on the amendment on the third reading for party purposes. I do not want to detain you any more upon that point and I now come to the third objection, namely, the travelling allowance.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: What do you mean by party purpose?

The Hon'ble the Minister of Justice: My honourable friend wants to know what is the party purpose. I am perfectly willing to oblige him by defining party purpose. Party purpose, I understand, would mean that you come here and oppose not sincerely for what we are doing, which is actually meant for the benefit of the masses, but you want somehow to embarrass Government and to create an impression in the public mind that here you are the only people trying to protect the poor tax-payer from his money being wasted and the Government is bent upon causing mischief. That is what I call party purpose. That very ignorance and that very pretended ignorance is evidence in itself and an indication what party purpose means. I will respectfully

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: We showed you a saving of 2 lakhs.

If you do not take it it is not our fault.

The Hon'ble the Minister of Justice: Mr. Srivastava is my friend of a very old standing. As I have said on previous occasions, I have the pleasure of knowing him for many years past. I have tried to give advice to him for consideration and without consideration as a friend and as a legal adviser. He was in the past in the practice of asking for advice from me, I just offer him one more advice. Do not put these questions. They will do you no good because the more you go into these questions . . . You say hear, hear. When Mr. Baldwin retired, on the eve of his retirement he put up a proposition before the House of Commons in which he proposed that the annual allowance of £ 400 should be increased to £ 600. That was in the House of Commons. And here you come and make a bogus offer. I deliberately use the words "bogus offer." Why? You are willing to relinquish Rs.75 if honourable members on this side are willing to relinquish Rs.75. Is that a fair offer coming from you?

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: Sir, I repudicate the word "bogus" I never made a bogus offer. I wish to assure my honourable friend it was a geruine offer.

The Hon'hle the Minister of Justice: When I said my honourable friend made a bogus offer I did not say that he did not mean to give up Rs.75 because I know he can spend Rs.750 on trifling objects. We all know his standing in the commercial world. We all know his standard in the past Government. We all know his past record. Therefore Rs.75 to him is dirt and mud and therefore I never said that when my honourable friend made this offer he was not genuine. I have no doubt that after this Bill has become law, he will never draw Rs.75. It will not be consistent with his position. He will think of his rank in public life and of his own social status and he would not send in a bill for Rs.900. It is only a pittance for him. He would follow the example of those members of the Conservative Party in England who for several years did not draw £ 400 salary which was allowed to the members of the House of Commons. But the question is from which member this offer comes and at what stage it is made. I could have thought that this offer was genuine, if it had been put in the form of an amendment to the Bill. Then we could have understood the value of the offer. But here you are at the fag-end of this debate at the third reading and you get up and you say here is the offer that I make from the generosity of my own will and the generosity of my circumstances. I suggest that this offer could have been considered to be a genuine offer if it had been put forward in the proper way and at the proper time. We all know of debating points and there are debating offers. And I therefore instead of calling it a bogus offer will call it a debating offer to which no value can be attached. Now I come back for a few minutes to the travelling allowance question.

Honourable members have again displayed a sort of confusion and

Honourable members have again displayed a sort of confusion and inconsistent arguments. Some gentleman of that side said, "we cannot possibly travel third class and inter class. You must pass us as first class government servants, the highest government servants."

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Nobody said that.

The Hon'ble the Minister of Justice: There again ignorance is virtue. My hnourable friend was not here and therefore he now gets up and says that no one said it while that was said and it was said from those benches. I take it that he is a gentleman who is a member of the party of my honourable friend from Basti and is supposed to be a defacto leader. Now, Sir, then comes the gentleman from Bareilly who worked up fire and fume in another way. He said "We should be put in the same class as the Ministers" and that was also the argument advanced by the amendment moved by Hon'ble Nawab Saheb of Chhatari. I suggest now and I suggested then that this is not a bill for the travelling allowance or the salary of the Ministers. This is a Bill for the emoluments and allowances of the honourable members. I should have thought that honourable members would have taken this opportunity of setting an example not only to Ministers but to all government servants. You make a cheerful sacrifice and you say that you are prepared to travel double inter or third class and you may have waited and seen whether it would create an effect upon Ministers and government servants. This House has abundant opportunity of expressing its views. My honourable friend the Premier said that the Government

is servant of this House. I take it that means the House as a whole. The vote of the Assembly is binding upon us. Therefore if it is the opinion of the House that the Ministers should travel third class or that they should travel fourth class then I say there is opportunity available on the discussion under the budget heads, opportunity available by putting forward a resolution and opportunity available by tabling a vote of censure. You can express your views and record your decisions on numerous occasions but so far as this Bill is concerned the whole discussion is relevant. We are not here fixing the salaries and travelling allowance of Ministers. What was the amendment which was moved by my honourable friend Nawab Saheb of Chhatari. He said "at rate as admissible to 'the Ministers'. Who can decide that and that is not being decided here. My honourable friend said if the exigencies of the public service demand the Ministers can use an aeroplane and even a third class but we want some specific provision in this Bill with which the Auditor General and Accountant General can deal. We do not want to have any sort of vagueness which is applicable to Ministers.

Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan: In my speech I made it quite clear. I really meant that the members should be allowed to travel in the same class as the Ministers.

The Hon'ble the Minister of Justice: Yes. I respectfully suggest that when the House is discussing an amendment it is concerned with the language of the amendment and not with the pious wishes or pious expressions used by the mover of the amendment. I was concerned with the language which was used in the expression "the same class as admissible to the Ministers". So far as the admissibility of the Ministers is concerned it may be a compartment, it may be a single berth, it may be a whole carriage and it may be if necessary an aeroplane. The question is what does your amendment insist upon. My point is that this is a Bill which deals with members. It does not deal with Ministers and therefore the discussion should have been confined to the proviso for members. I respectfully submit that it is not a question of status. Has anybody ever thought that the status of any individual depends upon the class he travels. Is anybody's status going to be differentiated whether he is travelling third class or whether he is travelling first class? Frankly, let us get rid of this archaic notion that the method of travel determines the status and dignity of the man and the position that he gets in public imagination. The Hon'ble the Premier said this morning that the rules which will be framed by the Government shall be placed for the consideration of the House. The Bill empowers the Provincial Government to make the rules. That is the usual procedure that has been adopted in Bengal, in Bombay, in Madras and in Assam, but there is no desire on the part of this Government to make these rules without consulting the House or acquainting the House with the draft rules. They will be placed before the House for consideration and an opportunity given to the members for expressing their opinions thereon if they choose to do so. I suggest again that there need not be any apprehension in the minds of the members that the House

[The Hon'ble the Minister of Justice] will not be informed of what the Government proposes to do. Lastly. I wish to say just one word about the comments which were made by my honourable friend, whom I do not see this afternoon here, Nawabzada Muhammad Liaquat Ali Khan, and also by the gentleman from Basti. That was a personal comment. My honourable friend said that I had changed my position during the amendment which was moved by Mr. Lari on a very small and minor point. The Nawabzada Sahih probably expressed the desire that I should take a very serious view of the matter and should reconsider my position. That again, as I said, is a party The House knows that the actual point on which the amendment was moved was on a mere matter of detail. I personally said that I was not particular whether it was adopted or it was not adopted. I am always willing to accede to the wishes of the members of the opposition. I said that I had no personal objection but would leave it to the opinion of the House. There was free expression of opinion and the honourable members thought that it would not be proper to have the salary running from the 1st of May unless the Bill was actually passed by both the Houses and had received the assent of the Governor, and the amendment was ruled out. I should have thought that the honourable members would have recognized that instead of being an impervious individual, not paying the slightest heed to the wishes of the members on the opposite bench, I am ready sometimes in season and sometimes out of season to accede to their wishes. I have done so in the Select Committee debate, I have done so in the Court-Fees Act and in other Bills also; but gratitude it seems does not exist in public life, or it is foreign to gentlemen who are bound to oppose and therefore what I thought was a virtue becomes a wickedness. That is a signal to me to behave better and more cautiously in the future. With these words, Sir, I commend my motion, that the Bill should now be passed, for the acceptance of the House.

The Deputy Speaker: The question is that the United Provinces Legislative Chambers (Members' Emoluments) Bill, as amended, be passed

The question was put and agreed to, the House having divided as Ayes 110

Ajit Prasad Jain: Algu Rai Shastri. Anand Singh. Ansuva Prassad Bahuguna. Badan Singh. Bansgopal.
Banshi Dhar Misra,
Bhagwan Din Misra,
Bhagwan Singh.
Bhagwan Narayan Bhargava. Bhim Sen. Bihari Lal. Birbal Singh. Bireshwar Singh Chaudhri. Brij Behari Lal. Buddhu Singh. Chandra Bhanu Gupta.

Charan Singh,
Chet Ram.
Dau Dayat Khanna.
Dayat Das.
Dwarks Prasad.
Gajadhar Prasad. Gopi Nath Srivastava. Govind Ballabh Pant, The Hon'ble Shri, Har Govind Pant. Hari Hari Prasad Tamta, Rai Sahib. Harnath Prasad. Hoti Lal Agarwala, Hukum Singh. Husain Zaheer. Indradeo Tripathi. Iqbal Ahmad Khan Schail.

Ishwar Saran. Jagannath Prasad Agarwal. Jagan Prasad Rawat. Jagmohan Singh Negi. Jawaharlal. Jiva Lal. Jugal Kishore. Jwala Prasad Jigyasu. Kailas Nath Katju, The Hon'ble Dr. Kamlapati Tewari. Karan Singh Kane. Kashi Prasad Rai. Keshava Chandra Singh Chaudhri. Keshava Deva Malaviya. Keshava Gupta. Khub Singh. Khushi Ram. Khushwaqt Rai. Krishna Chandra. Krishna Nath Kaul. Lakshmi Devi. Lakshmi Shankar Bajpai. Lal Bahadur Shastri. Lal Bihari Tandon. Lalta Bakhsh Singh. Lotan. Mahabir Tyagi. Maharaj Singh, Kunwar Sir. Mahmud Husain Khan. Malkhan Singh. Mangat Singh. Mohan Lal Gautam. Muhammad Ibrahim, The Hon'ble Hafiz. Muhammad Ismail. Muhammad Suleman Ansari. Mukerjee, B. K. Murari Lal.

Narendra Deva. Parasram Rai. Phool Singh. Prithivi Raj Singh. Prakashvati Sud. Purnamasi. Pyare Lal Sharma. Radhakant Malaviya. Radha Mohan Singh.
Rafi Ahmad Kidwai, The Hon'ble Mr.
Raghunath Vinayak Dhulekar.
Raghuvansh Narayan Singh. Raja Ram Shastri. Ram Chand Paliwal. Ram Charitra. Ram Dhari Pande. Rameshwar Dayal. Ram Kumar Shastri. Ram Naresh Singh. Ram Prasad Tamta. Ram Saran. Rukum Singh Rathor. Sadho Singh. Saiduddin Ahmad. Satyavati Devi. Shankar Dutt. Shanti Swarup. Shatrughan Singh. Sheo Dayal Upadhya. Shiva Ram Duvedi Vaid. Shunitidevi Mittra. Sita Ram Shukla. Sita Ram Asthana. Sunderlal Gupta. Todar Singh Tomar. Venkatesh Narayan Tivary. Vidavati Rathor. Yajna Narayan Upadhyaya.

Noes 29

Abdul Wali.
Ahmad Sa'id Khan, Nawab Dr. Sir Muhammad.
Aizaz Rasul.
Akhtar Adil, Khan Bahadur.
Aziz Ahmad Khan.
Badr-ud-din, Khan Bahadur.
Bisheshwar Dayal Seth, Raja.
Ghalib Rasul.
Govind Chandra, Rai.
Jafar Hasan Khan.
Jamshed Ali Khan, Captain Nawab Muhammad.
Karimur Raza Khan.
Khaliq-uz-zaman.

Narain Das.

Manik Chand.
Mubashir Husain Kidwai.
Muhammad Ekram Khan.
Muhammad Hasan. Khan Sahib.
Muhammad Ishaq Khan.
Muhammad Ishaq Khan.
Muhammad Jan Khan.
Muhammad Jan Khan.
Muhammad Raza Khan, Khan Bahadur.
Nafisul Hasan.
Rafiuddin Ahmad.
Shaukat Ali Khan, Muhammad.
Srivastava, Dr. Sir Jwala P.
Sultan Alam Khan, Khan Bahadur
Lieutenant M.
Tahir Husain.
Zahiruddin Faruki.

THE UNITED PROVINCES COURT-FEES (AMENDMENT) BILL—(continued)

The Deputy Speaker: We shall now resume the discussion on the third reading of the Court-Fees (Amendment) Rill.

Khan Bahadur Lieut. M. Sultan Alam Khan:

خان بهادر الفتننت ايم سلطان عالم حال -

جماب والا - مبنى إس كورت فيس اميندمنت بل كو بهت خوف، و هراس كى نظم سے ديكھتا موں اور حيرا يہم مطالبه هے كه يهم بل اس منزل ميں بالعل منسوح کردیا جائے _ اِس کی وجهم بهم هے که دنیا کے تمام متمدن مدالک میں اِنصاف کی کوئی قیمت نہیں آبی جاتی - بدتسمتی سے همارا ملک هندرستان هی اُن چدد ممالک میں شامل هے جہاں اِنصاف کی قیمت لی جاتی هے اور نه صوف قیمت لی جاتی هے بلکه ایسے اندها دنده، طریقه سے قیمت لی جاتی هے جُس سے اِنصاف کا حاصل کرنا محال بلکھ ناسمکن عو جاتا ہے - جناب والا - یہ، ایک دستور همتا چلا آیا هے که جب کبھی اِس سے بہلے گورنمذے نے کورے فیس بل كو ترميم كيا هي تو أس كي شهر مين إضافه كوديا كيا هي - مجه جهان تك خال برتا هي شايد ايك موة، بهي ايسا نهين آيا حب كه بل ترميم كيا كيا هو اور كورت نيس كي شرح مين إضائه نه كيا گيا هو - موجودة گور نمنت كا ايلكشن (election) کے رقع آرو کو اور یاتوں کے املاح کے بنگے وہاں یہم بھی کریے کے که لوگوں کے لیڑے اِنصاف بہت سستا اور آسان بنا دُين - اِس چيز و ديكهت موئے اِس بات كي بهت صرورت تهي كـ پهلے سے جو ردایت اِس صوبه میں قائم تھی که کورٹ نیس کی شرح ہے ابر بوعتی چلی جارہی ہے اُس کو نه صرف روک دیا جات بلکه اُس کی بھی فَهُورِتُ قَهِي كَهُ أُسِ مَهُن خَاطَر خُوالاً كَمِي كَيَ جَاتِي _ ليكن انسوس يهم هے كه پرانے طریقه كو جس كو ابتك برا بهي كهتے چلے آنے دین اُس كو برابر برقرار ركها گیا _ جناب رالا اُصولاً بهي كورت فيس بل مين شرح كوت فيس كو برمانا یا کسی درسوے فانوں میں کسی کھرے کو بومانا آمدنی کے ذریعہ کو نہیں ہوھاتا ۔ کہا یہ خاتی ہے اس لیئے برهائی جاتی ہے که بجے میں آمدنی برقه جائے۔ ایکن میرا خیال بہت ہے که اس سے بہت مقصد کبھی ہورا نہیں ہوگا ۔ عم نے بجھلے بجب کے اعداد و شعار میں عمد ديكها هم كله احكام التراكي وجلمه بير استاسي كي (stamp) آمدنی پر بہت کانی اثر پرا ۔ یعنی آمدنی تصیبتہ ہوا کا لاکھ کم رھی ۔ میں آب کی بہت کانی اثر پرا ۔ میں آب کی شہرے جو آپ آب سے برما رہے ھیں اس سے آگے چل کر آس - بین مزید کمی راتع ھوگی ۔ یہ دنھا کا ایک عام آصول ھے کہ جس جرم کی تعریب کم هرتي هے اس کی تعداد زیادہ هوتي هے ارر اُگر تعزیر بچما دی جاتی هے تو تعداد کم هو جاتی هے ــ اسي طویقه ہو اگر هم کررے نیس بل کی شرح بوهائینگے تو اس کا نتیجہ آباء مرکا که اس سے جو آمدنی پیدا هونی راکی هے اس میں کسی هو جائیگی _ لیکن اس کا ایک درسرا نتیجه بہت بوا هوکا ـ جو لوگ ابھی انصاف کسی نه کسی صورت ہے حاصل كرايت تها أب أكنده أن كو انصاف كا ميسر أنا غير ممكن بن جائيكا - كسى متدون ملک کا مرائز ایری فرض نوین دونا چاهیئے که وہ فریبوں کو جوں کے واس کھاتے تک کے لیکے کوئی چیز نہیں ہے انعاف پہونچاتے میں دخواری بیدا کریں یا

ناممکن بنادیں - انصاف تو ایا غی چیز ہے جسس کے اُوپر دنیا کے نظم و نسق كا دار و مداره اس الماء أبك متمدن كدورمنت كا فرض اوايس یہہ ھرونا چاھیئے کہ جس طرح سے بھی ھوسکے اُس کرو ھر شخص کی پہونچ کے اندر بنادے اور خصوصاً وہ گورنمنت جس کے پیش نظر ایدمنستریشن آف جستّس (administration of Justice) كو قي سنترالانهز كونا هے _ إس كور نمنت كے سامنے يهم مسئله درديش هے كه عدالتوں كا نظام كم كرنے کے بعد پنجائتی راج قائم کیا جائے ۔ پنچائتی راج قائم کونے کے خود معنی یہم هیں که کورت فیس قطعی اُرزادی جائے - ایک طرف تو حکومت اس مقصد کو سامنے رکھتے ہوئے کام کرنا چاھتی ہے اور دوسری طُلوف وھلی گلورنمنت کورت فیس کی شوح میں اضافہ کردیتی ہے ملیدی سمجھ میں نہیں آتا کد یہ، درنسوں چیزیں اُصولاً ایک درسے سے کیسے ملتی دلتی هیں - میں تو کہتا ہوں کہ یہم دروں ہاتیں ایک دوسرے کے قطعی متضاد ہیں ۔ آبریبل رزیم عدل نے پہلی تقریر کے موقع پر یہم متلایا تھا کہ بنچھلی گورنمنت نے جب کورے فیس بل کو داھرایا تھا تو اُس نے اس کی شہر ۲۳ سے ۲۰ ایصدی تک برعادي تھي ۔ ميں مانتا هوں که يهم ثهيک هے۔ آنريبل وزير عدل نے جان تک ميرا خيال هے اسنيت اور اس اراده سے يهم کها تھا که بچهلي گورنمنت کے ارپر اعتراض کیا جائے _ یہم تبیک ھے _ لیمن میں چھر اُنھیں آنریبل وزیر عدل سے دریانت کونا چھنا ھوں کہ کیا آپ بھی اس کے لیئے تیار ھیں که رچہلی گے۔ گے۔ورنمنت کے نتش قدم پر چلیں ۔ آپ کا فرض تو یہم ھے اگر پچھلی۔ حرور ما کے اسل کے بجائے۔ گورنمنت نے کوئی بے عنوانی یا بے ضابطگی کسی ہے تو اس کے بجائے۔ ایک مناسب طرز عمل اختیار کیجیئے ۔ آنریبل رزیر عدل اس پر خاموش ہیں اور مسکوا رہے ہیں ۔ اُن کی طوف سے کوئی جواب نہیں آیا ۔ اس لیند میرا یه خیال هے که را میرے خیال ای نائید کرنے والے هبی ۔ اس لیند میرا یه خیال هدی ۔ اس لیند میرا یه خیال هے که را میرے خیال ای نائید کرنے والے هبی ۔ اس لیند اُن کو چاهیئے که جو پنچهلی گورنمنت کے هاته سے بے ضابطگی یا بے عدوانی هو گئی هے اُس کو دور کریں ۔ کیونک یه گورنمنت اپنے آپ کو پاپولر (Popular) گورنمنت کهتی هے اور اپنے آپکو غریبوں کا نمائندہ سمجهتی یا پولر اس حیثیت ہے اور بھی ذم مداری آتی هے که وا انصاف کے ادار اس حیثیت ہے اور بھی ذم مداری آتی هے که وا انصاف کے تاب کا دیار اس حیثیت ہے اور بھی دم مداری آتی هے که وا انصاف کو تاب کا دیار اس حیثیت ہے اور بھی دم مداری آتی هے که وا انصاف کو تاب کا دیار اس حیثیت منا اس کو دیار اس کو دیا كى قيمت كو سستا كردے _ جناب والا يهم امر مسلم هے كم هندوستان دنيا كے غریب ترین ملکوں میں سے ھے - جب دنیا کے اور مسدن ملکوں میں إنصاف کی کوئی قیست نہیں لی جاتی تو یہ آمید کرنا بیجا نہیں موگا کہ هندوسان میں بھی است کے اور کا کہ است کے کہ است کے کہ است کے کہ کہ کہ کے لیے کہ اس کے لیڈے یہ وقت نہیں هی اور نہ ایک دم سے ایسا مطالبہ کرنے سے کہ یک قلم کورت فیس هت سکتی هے ۔ میں اسے سمجھتا هوں اور مجھے اسکا احساس هے _ ليكن اس كے ساتهم هي ساته، كورنمذ ف كا يهم فرض ضرور هونا چاهيئے کہ جہانتک هموسکے رہ شرح میں کی کرے اور اگر شرح میں کی نہیں کرتی ھے دو کم سے کم شرح ہڑمانے کا تو کوئی سوال ھي فہيں ھرنا چاھيئے ۔

[Khan Bahadur Lieut. M. Sultan Alam Khan]

ابھی حال میں گورنمنٹ کے سامنے تانوں اکان اور قانون مالگذاری بھی آنے والے ھیں ۔ اسوتت ضرورت نہیں ھی کہ میں قانونی لگان کے متعلق کوئی اظہار خیاا کروں ۔ لیکن یہ خالقہ ہے کہ مزارعین کے متعلق جو جو تبجاریز اطہار خیاا کروں ۔ لیکن یہ خالقہ ہے کہ مزارعین کے متعلق جو جو تبجاریز میارے سامنے ھی، ولا ھم سب محسوس کرتے ھیں اور خود آنویبل وزیر عدل بھی محسوس کرتے ھیں اور خود آنویبل وزیر عدل بھی محسوس کرتے ھیں ہی محلوم ہوتا کہ ایسے وقت قانون آنے والا ھی یہ کسی صورت سے مناسب نہیں معلوم ہوتا کہ ایسے وقت قانون آنے والا ھی یہ کسی صورت سے مناسب نہیں معلوم ہوتا کہ ایسے وقت میں کرتے نیس ایکت کو تو میں کہ کے اُسکی شرح میں اسقدر اضافہ کردیا جائے ۔ میں کرتے نیس ایک میری یہ چند باتیں جو میں نے اسوقت وزیر عدل کے سامنے رکھی ھیں ان پر غور کیا حائیگا اور اُن کو دیکھتے ہوئے میں یہ کہنے میں محتوں کودیا جائے ۔ اگر کسی دوسری صورت میں یہ مسئلہ ابوان کے سامنے آئیگا تو ھم جائے ۔ اگر کسی دوسری صورت میں یہ مسئلہ ابوان کے سامنے آئیگا تو ھم جائے ۔ اگر کسی دوسری صورت میں یہ مسئلہ ابوان کے سامنے آئیگا تو ھم آسی غور کیا ہے۔

Khan Bahadur Lieut. M. Sultan Alam Khan: लान बहादुर लेफिटीनेन्ट एम॰ सुल्तान आलम लां:

, जनाब वाला, में इस कोर्ट फ़ीस एमेन्डमेंट बिल को बहुत खौफ़ व हिरास की नजर से देखता हूं और मेरा यह मतालिबा है कि यह बिल इस मंजिल में बिल्कुल मन्सूख कर दिया जाय। इसकी वजह यह है कि दुनिया के तमाम मुतमिद्दन मुमालिक में इन्साफ़ की कोई कीमत नहीं की जाती। बविक्रस्मती से हमारा मुलक हिन्दुस्तान ही उन चन्द मुमालिक में शामिल है जहां इन्साफ़ की कीमत ली जाती है, और न सिर्फ क़ीमत ली जाती है बह्कि ऐसे अन्धा-भून्य तरीक़े से कीमत ली जाती है जिससे इन्साफ़ का हासिल करना मुहाल बर्लिक नामुमिकन हों जाता है। जनाब वाला ! यह एक दस्तूर होता जला आया है कि जब कमी इससे पहले गवर्नमेंट ने कोर्ट फ़ीस बिल को तस्मीम किया है वो उसकी शरह में इजाफ़ा कर दिया गया है। मुझे जहां तक ख्याल पड़ता है शायद एक मौका भी ऐसा नहीं आया जब कि बिल तरनीम किया गया हो और कोर्ट फ़ीस की शरह में इजाफ़ा न किया हो। मौजूदा गवनंमेंट का एलेक्शन (elecbion) के वक्त लोगों से यह वादा था । हा वह और बातों की इस्लाह करेंगे, वहा यह मी करेंगे किलोगों के लिए इन्साफ़ बहुत सस्ता और आसान बना दें। इस चीज को देखते हुए इस बात की बहुत जरूरत थी कि पहले से जो रवायत इस सूबे में कायम थी कि कोर्ट फ़ीस की शरह बराबर नढ़ती चली जा रही है, उसको न सिर्फ़ रोक दिया जाता बल्कि इसकी भी जरूरत थी कि उसमें खातिर ख्वाह कमी की जाती। लेकिन अफ़सोस यह है कि पुराने तरीक्रे को जिसको अब तक बुरा भी कहते चले आग्रे हैं उसको बराबर बरकरार रक्खा गया। जनाब वाला । उसूलन कोर्ट फीस बिल में घरह कोर्ट फीस को बढ़ाना या किसी दूसरे कानून में किसी शरह को बढ़ाना आम-दनी के जरिए को नहीं बढ़ाता । कहा यह जाता है कि कोर्ट फीस बिल की शरह इस लिए बढ़ाई जाती हैं कि वजट में आमदनी वढ़ जाय। लेकिन मेरा ख्याल यह है कि इससे यह मकसद कभी पूरा नहीं होगा। हमने पिछले बजट के आदाद व शुमार में यह देखा है कि एहकाम एल्तवा की वजह से स्टाम्प (stamp) की आमदत्ती पर बहुत काफी असर पड़ा। यानी आमदनी तलमीन से सत्तरह लाख कम रही। में आपको यह बतलाना चाहता हूं कि कोर्ट फ़ीस की ६ रह जो आप अब बढ़ा रहे हैं उससे आगे चल कर उसमें मजीद कमी वार्क होगी । यह दुनियां का एक आम उसूल है कि जिस जुमें की ताजीर कम होती है उसकी

तादाद ज्यादा होती हैं और अगर ताजीर बढ़ा दी जाती है तो तादाद कम हो जाती है। इसी तरीक़े पर अगर हम कोर्ट फ़ीस बिल की शरह बढ़ाएंगे तो इसका नतीजा यह होगा कि इससे जो आमदनी पैदा होने वाली हैं उसमें कमी हो जायगी, लेकिन इसका एक दूसरा नतीजा बहुत बरा होगा। जो लोग अभी इन्साफ़ किसी न किसी सरत से हासिल कर छेते थे अब आयन्दा उनको इन्साफ़ का मुयस्सर आना ग़ैर मुमिकन बन जायगा । किसी मृतमिद्दन मुल्क का हर-गिज यह फर्ज नहीं होना चाहिये कि वह गरीबों का, जिनके पास खाने तक के लिए कोई चीज नहीं है इन्साफ़ के पहुंचाने में दुश्वारी पैदा करें या नामुमिकन बना दें। इन्साफ़ तो ऐसी चीज है जिसके ऊपर दुनिया के नज्म व नस्क का दार मदार है, इसलिए एक मृतमहिन गवर्नमेंट का फ़र्ज अव्वलीन यह होना चाहिए कि जिस तरह से भी हो सके उसको हर शख्स की पहुंच के अन्दर बना दे, और खसुसन वह गवर्नमेंट जिसके पेशे नज़र ऐडिमिनिस्टेशन आफ़ जिस्टस (Administration of justice) को डिसेन्ट्रैलाइज (decentralize) करना है। इस गवर्नमेंट के सामने यह मसला दर पेश हैं कि अदालतों का निजाम कम करने के बाद पंचा-यती राज कायम किया जाय। पंचायती राज के कायम करने के खुद मानी यह हैं कि कोर्ट फ़ीस क़तई उड़ा दी जाय। एक तरफ़ तो हकुमत इस मक़सद को सामने रखते हुए काम करना चाहती है और दूसरी तरफ़ वही गवर्नमेंट कोर्ट फ़ीस की शरह में इज़ाफ़ा कर देती है। मेरी समझ में नहीं आता कि यह दोनों चीज़ें उसूलन एक दूसरे से कैसे मिलती जुलती हैं। मैं तो कहता हूं कि यह दोनों बातें एक दूसरे के कतई मृतजाद हैं। आनरेबुल वजीर अदल ने पहली तक़रीर के मौक़े पर यह बतलाया था कि पिछली गवर्नमेंट ने जब कोर्ट फ़ीस बिल को दोहराया था तो उसने उसकी शरह तैंतीस से साठ फ़ी सदी तक बढा दी थी । मैं मानता हं कि यह ठीक है । आनरेबुल वजीर अदल ने जहां तक मेरा ख्याल है इस नियत और इस इरादे से यह कहा था कि पिछली गवर्नमेंट के ऊपर एतराज किया जाय। यह ठीक है। लेकिन में फिर उन्हीं आनरे-बुल वजीर अदल से दरियापत करना चाहता हं कि क्या आप भी इसके लिये तैयार हैं कि पिछली गवर्नमेंट के नक्शे क़दम पर चलें? आपका फ़र्ज़ तो यह है कि अगर पिछली गवर्नमेंट ने कोई बेउनवानी या बेजाब्तगी की है तो उसके बजाय एक मुनासिब तर्जे अमल अख्तियार कीजिए। आनरेबुल वजीर अदल इस पर खामोश हैं और मुस्करा रहे हैं। उनकी तरफ़ से कोई जवाब नहीं आया। इसलिए, मेरा यह ख्याल है कि वह मेरे ख्याल की ताईव करने वाले हैं। इस लिए उनको चाहिए, कि जो पिछली गवर्नमेंट के हाथ से बेजाब्तगी या बे उनवानी हो गई है, उनको दूर करें, क्योंकि यह गवर्नमेंट अपने आपको पापूलर (popular) गवर्नमेंट कहंती हैं और अपने आपको गरीबों का नुमाइन्दा समझती हैं। उसके ऊपर इस हैसियत से और भी न जिम्मेदारी आती है कि वह इन्साफ़ की क़ीमत को सस्ता कर दें। जनाब वाला ! यह अमर मुसल्लमा है कि हिन्दुस्तान दुनिया के ग़रीब तरीन मुल्कों में से हैं। जब दुनियां के और मुतमदिन मुल्कों में इन्साफ़ की कोई क़ीमत नहीं ली जाती, तो यह उम्मीद करना बेजा नहीं होगा कि हिन्द्स्तान में भी इसकी कोई क़ीमत न ली जाय। लेकिन मैं समझता हूं कि इसके लिए यह वक्त नहीं है और न इक दम से ऐसा मतालबा करने से कि यक क़लम कोर्ट फ़ीस हट सकती है, मैं इसे समझता हूं और मुझे इसका एहसास है। लेकिन इसके साथ ही साथ गवर्नमेंट का यह फ़र्ज जरूर होना चाहिए कि जहां तक हो सके वह शरह में कमी करे और अगर शरह में कभी नहीं करती है तो कम से कम शरह बढ़ाने का तो कोई सवाल ही नहीं होना चाहिए। अभी हाल में गवनंमेंट के सामने क़ानून लगान और क़ानून मालगुज़ारी भी आने वाले हैं। इस वक्त जरूरत नहीं है कि मैं क़ानून लगान के मुताल्लिक कोई इजहारे ख्याल करूं। लेकिन यह जाहिर है कि मजारीन के मताल्लिक जो जो तजावीज हमारे सामने हैं वह हम [Khan Bahadur Lieut. M. Sultan Alam Khan]
सब महसूस करते हैं और खुद आनरेबुल वजीर अवल भी महसूस करते होंगे। ऐसे वक्त जब
कि सूत्रे के सामने एक ऐसा इन्कलाबी कानून आने वाला है, यह किसी सूरत से मुनासिब
नहीं मालून होता कि ऐसे वक्त में कोर्ट फीस ऐक्ट की तरमीम करके उसकी शरह में इस
कदर इज्ञाक्ता कर दिया जाय। मुझे उम्मीद हैं कि मेरी यह चन्द बातें जो मैंने इस वक्त वजीर
अवल के सामने रक्खी हैं उन पर ग़ीर किया जायगा, और उनको देखते हुए मैं यह कहने
में हक्त बजानिब हूं, कि इस मंजिल पर इस कानून को एकलब्त मुस्तरद कर दिया जाय। अगर
किसी दूसरी सूरत में यह मसला ऐयान के सामने आएगा तो हम उस पर गौर करने के लिए
तैयार होंगे।

(At this stage the House adjourned at 5 p.m. till the following day.)

LUCKNOW:

G. S. K. HYDRIE,

April 25, 1938.

Secretary, Legislative Assembly,

United Provinces.

APPENDIX A

(See page 1051 supra)

Statement referred to in the answer to starred question no. 143, for April 21, 1938 but taken up on April 25, 1938

	Name of dis	trict		Number of depressed class students resid- ing in Govern- ment board- ing houses or hostels	Whether the students are exempt from the payment of hostel fees.
,,,,,,,,,	eks vilong — njili mari, sami is vilonga mikalikali mari miliga ngapang ang kanada kalabaga	1 .		2	3
1.	Muzaffarnagar	* *	•	11	Yes, all except one who pays fees and did not apply for exemption.
2.	Moerut			4	Yes.
3.	Agra			5	Yes.
4.	Mainpuri			4	Yes.
	Bareilly			5	Yes.
6.	Bijnor			2	Yes, one is exempt and the other
	•				pays fees.
7.	Moradabad			1	Yes.
-8.	Etawah			1	No.
9.	Cawaporo			1	Yes.
10.	Allaha bad			3	Yes.
11.	Jhansi .			12	Yes, all except one who pays fees
					having failed at the High School Examination of 1937.
12.	Hamirpur			1	Yes.
13.	Banda			1	Yes.
14.	Jaunpur			4	Yes.
15.	Gorakhpur			11	Yes.
	Basti			9	Yes.
17.	Naini Tal			1	Yes.
18.	Almora			8	Yes, all except one who pays fees.
19.	Lucknow			15	Yes.
20.	Unao			1	Yes.
	Rae Bareli			4	Yes.
22.	Sitapur			4	Yes.
	Fyzabad			6	Yes.
	Partabgarh			3	Yes.
	Bara Banki	• •		5	Yes.
	Other districts			Nil	

APPENDIX B

(See page 1051 supra)

Statement referred to in answer to starred question no. 144 for April, 21, 1938, but taken up on April 25, 1938

	193	3-34	193	34-3 5	193	5-36	19	36-37	193	7-38	
	Total number admit-	Number of depress- ed class	Total number admitted	Number of depress- ed class	Total number admit-	Number- of depress- ed class	Total number admit-	Number- of depress- ed class	Total number admit.	Number of depress-ed class	Remarks
Dehra Dun Saharanpur Muzaffarnagar Meerut Bulandshahr Aligarh Muttra Agra Ma'npuri Ettah Bareilly Bijnor Budaun Moradabad Shahjahanpur Pilibhit Farrukhabad Etawah Cawnpore Fatehpur Allahabad Banda Hamirpur Jhansi Jalaum Benares Mirzapur Jaunpur Ghazipur Ballia Gorakhpur (including Deoria).	23666676545542107274 11579109831227		22 6 5 17 6 17 10 17 4 1 8 10 6 5 1 1 19 9 6 12 8 8 8 7 11 8 8 8 8 9 16 15 16		3 9 100 111 3 13 111 14 1 8 5 5 4 4 1 177 12 8 10 8 9 9 7 8 11 18 18 18 18 18 18 18	1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1	35 9 21. 42 15 10 8 8 2 6 9 5 5 1 15 3 6 5 6 7 9 9 7 8 7 18 12 6 5 6 7 9 9 7 8 7 18 12 6 5 6 7 9 9 7 8 7 18 12 6 5 6 7 9 9 7 8 7 18 12 6 5 6 7 9 9 7 8 7 18 12 6 7 18 12 6 7		376 158 121 118 1 94 6 86 3 145 6 188 8 8 7 11 9 9 8 8 8 18		
Basti Azamgarh Naini Tal Almore Garhwal Lucknow Unac Rae Bareli Sitapur Hardoi Kheri Fyzabad Gonda Bahraich Sultanpur Paraebgarh Bara Banki	17 10 12 13 9 8 11 8 9 7 11 18 7 7	2 .: .: .: .: .: .: .: .: .: .: .: .:	11 9 13 17 6 6 6 6 5 5 11 8 8 7		12 9 8 18 7 8 8 9 9 7 10 10 10 7 5 8	1	12 9 11 16 8 8 8 8 7 9 8 7 7		7 10 10 14 7 9 7 8 8 8 13 8 6 3 8		
Total -	403	34	379	23	397	21	393	29	400	26	

APPENDIX C
(See page 1055 supra)
Statement referred to in answer to starred question no. 10, for April 25, 1938

		Area of plots either sold last two	or leased out during the years
Ne	ames of gentlemen to whom the plots have either been sold or leased out	Area of plots sold Area of p	lots leased Period of lease
1.	Chunna, son of Kallu Ghosi	16 8/9 sq. yds	•
2.	Muahammad Yaqub	$269\frac{4}{9}$,,	•
3.	Musammat Hamida Khatoon, wife of Dr. Sharoof Khan.	$359\frac{3}{9}$,	
4.	Ramzan Mistri	$\frac{8}{9}$ sq	. yds 30 years.
5.	J. T. Dass	2 acres, 3 25 pol	3 rod, and Ditto.
6.	Islamia High School, Bareilly	3,074 sq.	yds Ditto.
7.	Kalloo Khan	$44 \frac{3}{9} \text{sq. yds.}$	••
8.	Nand Kishore	12 2 ,,	
9.	Bundey Hassun	5 6 ,,	
10.	Niazuddin	$18\frac{2}{9}$,,	••
11.	Society of Prevention of Cruelty to Animals.	1,305 sq	. yds 30 years.
12.	Police Department	1,242 2 sq. yds.	••
13.	Kalloo Dhobi	3 ,,	••
14.	Bareilly Electric Supply Company, Limited.	20'×50'	10 years.

APPENDIX D

(See page 1070 supra)

Statement referred to in answer to starred questions nos. 77—79 for April 25, 1938

Statement showing names of Girls' Schools maintained by District and Municipal

Boards in the Budaun District

Serial num- ber	Name of school	Standard	Amount of contribution by Government	Contribution by Municipal or District Boards	Particulars of other source of income
`	District Board Girls' Schools		-	and the second s	Of the Gran habita within property.
1	Dataganj	Primary	Rs. a. p.	Rs. a. p.	Rs. a. p.
2	Bisauli	Do			
3	Jagat	Do.			
4	Arafpur	Preparatory			
5	Bhatauli	Do.			
6	Kumergawan	Do			
7	Wazirganj	Do.	1		
8	Usehat	Do.			
9	Pipla	Do	2,507 0 0	2000	
10	Gunnaur	Do	2,507 0 0	2,079 0 0	Nil
11	Bhirauti	Do			
12	Sadullahganj	Do			
13	Gauntra	Do			
14	Chitri	Do			
15	Allapur	D o			
16	Kakrala	Do	130	Minimal Control	
17	Gura Barela	Do.	and the second	1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1	
	Municipal Girls' Schools				
18	Girls' English School S	Secondary	2,820 0 0 (in 1937-38)	o f	uition fee 1,450 ther
				L	inės 100 orry
				ļ f	60 550
				1000	tal 2,100

Serial num- ber	. Name of school	Standard	Amount of contribution by Government	Contribution by Municipal or District Boards	Particulars of other sources of income
19 20 21 22 23 24 25 26	Maulvitola	Primary Do Do Preparatory Do Do	Nil	4,230 0 0 in the year 1936-37.	ИЛ
27	Ujhani	Primary	575 0 0 conjointly to boys' and girls' primary schools, Ujhani.	704 9 0 actual expenditure on girls primary schools.	Nil
28 29 30	Saifullaganj, Sahaswan Akbarabad Qazi Mohalla	Do Do	Top 10 0 0 No separate grant is received for girls' schools but the Board gets a grant of Rs.1,395 for	1,326 0 0	•••
			primary schools. Hence the amount of Rs.795 is shown pro- portionately.		
	Notified Area Girls' School				
31	Bilsi	Do	Nil	463 0 0 paid by Noti- fied Area, Bilsi.	Nii

* Officiating as Superintending Engineer not likely to revert.

APPENDIX E

(See page 1074 supra) (See page 1074 supra) (See page 1074 supra) (See page 1074 supra) (See page 1074 supra) (See page 1074 supra) (See page 1074 supra)

Communal proportions

				The second second	-	-	-				
		H	Hindus	Ma	Muslims	Eur	Europeans	Anglo	Anglo-Indians	Indian (	Indian Christians
	Total number	Number	Par.	Number	Per-	Number	Per-	Number	Per. centage	Number	Per-
PART B CLASSES OF OFFICIERS OF SERVICES AND POSTS			en Talama II Lastana A			enemente de la companya de la compan	,				1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1
I—Public Works Department, Irrigation and Hydro-Electric Departments—			Per cent.		Per cent.	n myglittille-libeataitis ch	Per cent.		Per cent	construction and the second	Per cent
(1) Permanent Executive Engineers of the Indian Service of Engineers		2	8	proof #	(L)	mante procedure e ne de militare (no.	62	क्षे	proof.	Bodin - Faringons Absolution (4	a a transmission television y state
(2) Permanent Executive Engineers of United Provinces Service of Engineers, Class I, Irrigation (Hydro-Electric) Branch,	64 (2) 2 (1) (2) (1)	•	**************************************	# •	Minimum scalabo - He Angeria in Part e volgen - Minimum V	CN	901	:		Balanci commences or commences and commences	NO AMERICAN CALLESTON CO. AC.
(3) Permanent Assistant Executive Engineers of the Indian Service of Engineers	မွ	873	20		milities differential autori - Individuale autorial figure B B	\$7	S	;	S	* November (1988)	The problem on the per-
(4) Permanent Assistant Executive Engineers of the United Prov- inces Service of Engineers, Class I, Irrigation (Hydro- Electric) Branch.				hand.	And the first colors and the color and the color defination of the color and the color defination of the color and	A A	there they the classifier as a contribute percentable appropriate appropriate to the classifier appropriate approp	A b	:	•	•

H		•	•		:			•	:	•	•		14
persi.	. 9	:	•	•	:					•	•		FI.
က	€	100	;	•	;		:	;	;			7	29
ବା	prof	7	•		•		•	•	:		and the second s		ବ୍ୟ
•	13.5	:	•	6			50	17.4	16.7	;		***************************************	:
gggrgaming-ggprocentscopensus	က	:	*	•	:		4	4	F	•			•
∞		:	*	15	10	yanganigiha versi	;	8.7	33 -3	15.4		Maritim Maritim	14
4	64	:	•	ণ	ಣ		:	63	61	61			F
2. 00. 60.	t. co	:	100	% %	06		20	73 -9	50	84-6		***************************************	43
9	9	:	ଔ	prod prod	27	angan, nga gyang ya katao -nga arabha	4	17	ಣ	11			ಣ
78	67	H	63	en en	30		, oo	23	9	13			7
(6) Permanent and temporary Assistant Engineers of United Provinces Service of Engineers, Class II, Irrigation Branch.	(6) Permanent and temporary Assistant Engineers of United Provinces Service of Engineers, Class II, Irrigation (Hydro-Bleckric Branch).	(7) Assistant Mechanical Engineer	(8) United Provinces Upper Sub- ordinate Services—supervisors in charge of sub-divisions.	(9) United Provinces Subordinate Engineering Service.—Overseers in charge of sub-division.	(10) Head clerks in Divisional Offices in the Irrigation Branch.	[—Public Works Department, Buildings and Roads Branch—	(1) Executive Engineers	(2) Assistant Engineers	(3) Sub-Divisional Officers	(4) Head clerks	PART C	I-Irrigation Branch Secretariat-	(1) Superintendents, Irrigation Branch Secretariat.

	-	描	Hindus	4	Muslims	Euro	Europeans	Anglo-]	Anglo-Indíans	Indian Christians	ıristians	1.02
	Total	Number	Per- centage	Number	Per- centage	Number	Per- centage	Number	Per- centage	Number	Per. centage	
	1	8	7. 7.		0. 81			-	3.6		6.9	
(2) Superior Service Assistants (Errigation Branch and Chief Engineer's Office on Secretarist rates of pay).				erkadiske, bervalenbagere gewichen kromen.	9	)	energials (r. desegler, r. desemble)	•			)	
(3) Stenographers (in Irrigation Branch Secretariat and Chief Hagineer's office on the Secre- tarist rates of pay).	*	***************************************	8	- Committee de la committee de - Committee de la committee de	жение от	•	A.	*	;	B. B. S.	:	ng dagan saga magaminidologica sagaja
IICivil Secretariat including the Fin- ance Branch		e de la companya de l		nen er kalader van der hag diese en gedele	t spenies vertebyviškriššaino e žer	ACTIVITY AND	eneuerus (1) (1) prese			ing vives absented and makes		en programming program in the co
(1) Superintendents		œ	47	٠,	∞ □		*	9	35-3	prod	٠. ن	encellandere e
(2) Stenographers	23	10	71.4	ro	¥.		•		:	**	e:	
III—Public Works Department, Buildings and Roads Branch—				gggfiggt verks v 20 var	gger (Printing) for ser					mpados i i i seferiro -	ggggggg de met overeit kjørt til er e	e de la company
(1) Superintendents	\$1	43	100	gandari epiceleri (n.ili	*		*	4	:		9 8	nd Mariner over
(2) Stonegraphers		*	:		*	•	,	N W	:	N N N N N N N N N N N N N N N N N N N		
(3) Head clerks	NACIONAL PROPERTY AND	•	;	And the second of the second	:	:	:	•	:	***	6	
IV—Board of Revenue— (1) Superintendents	The second section of the s	673	io.	tinggalausia (1993-1997) and the control of the con	•	;	•	H	25	T. Commission of the Commissio	;	

		<u></u>										···		ī
:	:		:	:		:	:		:		:		1.41	
;	:		:	:		:	:		:		:	. с	N3	
:	;		:	:		:	:		:		•			
:	:		:	:		:	:		;		:		:	
	:		:	•		;	•		:		:		:	
:	;		:	:		:	:		:		:		:	
33.3	100		20	33.3		:	9.91		20		29.4		22.22	
~	ଟା		-	-		:	_		Ģ		ΣĠ		ග	
9.99			20	9.99		100	83 .3		80		70.6		70 -37	-
e1	igence a state of the state of		-	63		9	20	erik nationer meterfrig.	36		12		19	-
60	Ø		Ø	*6		9	\$		45		17		27	
(2) Stenographers	(3) There are no Chief Readers, but Sarishstadars.	Central Land Records Department-	(1) Superintendents	(2) Stenographers (Camp Assistants)	/I-Settlement Offices-	(1) Head elecks	(2) Chief Readers-cum-Stenographers	PART D	overnment Pleaders	PART E	dditional and Assistant Government Pleaders.	PART F	unsarims in the District and Sessions Judges' Offices.	

* Temporary posts.

APPENDIX F

(See page 1079 supra)
Copy of representation referred to in answer to starred question no. 104(c) for April 25, 1938

नक़ल दरख्वास्त उदय सिंह वल्द करनसिंह जादव जमींदार मोजा बिजोली परगना मान्ट जिला मथुरा

बअदालत जनाब कलक्टर, साहब बहादुर मथुरा गरीब परवर सलामत,

जनाब आली.

गुजारिश है कि फ़िदवी सायल मीजा बिजीली परगना मान्ट में जमीदार है और सायल को जमींदारी में खादर हैं और जिसमें बहुत से सुअर व जंगली गाय वगैरह रहती हैं और इन जनलो जानवरों को मिलिटरी के लोग शिकार करते हैं और दूसरे आदिमयों को शिकार नहीं करने देते हैं जिससे कि जानवरों की तादाद बहुत बढ़ गई है और फ़सल को बहुत ज्यादा नुकसान होता है यहां तक कि बांगर का कुल रक्तबा जंगली जानवरों की वजह से बन्जर हो गया है। पेश्तर कलक्टर साहब बहादुर मथुरा के दरस्वास्त दी गई थी ती यह तय कर दिया गया था कि चवा मीजा बिजीली जावरह मान्ट अरवा हरजल वगैरह वगैरह गांव से लेकर कुछ मदद सरकार करेगो, जमुना किनारे किनारे तार लगा दिया जावेगा, जून १९३६ ई० जनाव बाबू चिन्तामनी साहब हाकिम परगना मान्ट भी यह ही तजवीज कर चुके हैं। नवम्बर के माह में बन्दा जमा करके और कुछ मदद सरकार भी दी जाकर तार जो जनाब इन्सपेक्टर साहब मोहकमा खेती ने तै किये हैं लगा दिय जावगे लिहाजा दरख्वास्त हैं कि तार लगवाने का हुक्म सादिर फ़रमाया जावे और चन्दा इकट्ठा कर लिया जावे।

(दस्तखत हिन्दी) उदयसिंह बल्द करनसिंह जादव पेशकरता १५ दिसम्बर सन् १९३६ ई०

نقل درخواست اودر سنگهم والد كون سنگهم جادون زميندار موضع بجولى م كذء مالت ضلع متهرا

بعدالت جناب کلکتر بهادر متهرات جناب عالی

غویب پرور سلاست _ گذارش هے که ندوی سایل سوضع بجولی پرگنم مانت میں زمیندار هے اور سایل کی زمینداری میں کھادر ہے اور جس میں بہت سے سور جنگلی کائے وغیرہ رہتے ہیں اور ان جنگلی جانوروں کیو ملیاری کے لوگ شکار کے رتے میں اور دوسوے آدمیوں کو شکار نہیں کہلے دیتے میں جس سے که جانوروں کی تعداد بہت بوھد گئی ہے اور فصل کو بہت زیادہ نقصان ہوتا ہے یہاں تک کہ بانگو کا کل رتبه جنكلي جانوروں كي رجهه مر بنجر موكيا هے _ پيشتر كلنكو صاحب بهادر متهرا کے درخراست دی گلی تھی تو یہہ طے کردیا گیا تھا که چادید موضع بھولی۔ جارره _ مأنت ازواهونول وغيرة وغيرة كاؤن سر ليكار كجهة مدى سوكار كر = كى -جمنًا کنارے گنارے دار لگا دیا جارے کا جون سنم ۱۹۳۹ع جناب یا بو چنتاملی صاحب حاکم پرگله مائت مهی مهد هی تجویز کرچکے میں ۔ فوصور کے مالا میں چندہ جبع کرکے اور کھی مدر سرکا بھی دی جاکر تار جو جفاب انسپری ماھب معکمه کھیں نے طے کیا۔ ھیں نکا دیئے جاریں کے لبذا درخسواست ہے کہ قار لکوانے کا حکم صادر فومایا جاوے اور چندہ اکتما کرایا جاوے – بیٹھا ہدی دستھط اودے سنگیم واد کن سنگھم جادوں – پیش کرده ۱۰ دسیر سنه ۱۹۳۹ع

APPENDIX G

(See page 1082 supra)

List referred to in answer to starred question no. 106, for 25th April, 1938

The list of the Chemists' shops is as below:

- 1. F. L. 13—
  - (1) Dr. G. D. Maitra, Bagh Muzaffar Khan.
  - (2) Dr. R. K. Gupta, Firozabad.
  - (3) Dr. U. P. Pasha, Boiluganj.
  - (4) Mr. Mahendra Kumar Jain, Chipitola.
  - (5) Dr. K. Bahimuddin Qureshi, Hing Mandi.
  - (6) Dr. S. L. Dikshit, Guzvi Mansur Khan.
  - (7) Dr. S. C. Sarien, Civil Lines.
  - (8) Mr. T. N. Pandya, Subzimandi, Agra.
- 2. F. L. 15. Licences to sell medicated wines-
  - (1) Mr. Kj. A. Mukerji, Subzimandi.
  - (2) Mr. T. N. Pandya, Subzimandi.
  - (3) Mr. Ram Gopal, Subzimandi.
- 3. F. L. 17. Licence for retail sale of Denatured spirit—
  - (1) Dr. Ulfat Ali, Hing-ki-Mandi.
  - (2) Mr. Ram Gopal, Subzimandi.
- 4. Druggists' permits for purchase and wholesale vend of preparation of opium—
  - (1) Mr. T. N. Pandya, Sabzimandi.
  - 5. 0.3. Druggists' permit for vend of opium or medicinal drugs-
    - (1) Mr. N. N. Bhattacharya, Kashmiri Bazar.
    - (2) Mr. Mahendra Kumar Jain, Chipi Tola.
    - (3) Mr. T. N. Pandya, Subzimandi.
    - (4) Messrs. Kishan Bros., Subzimandi.
    - (5) Mr. Ram Gopal, Subzimandi.
    - (6) Messrs. R. K. Verman, Partabpura.
- 6. D. D. I. Licence for manufacture, possession and sale otherwise than on prescriptions of opium derivatives other than prepared opium—
  - (1) Mr. T. N. Pandya, Subzimandi.
- 7. D. D. 2. Licence for the sale of opium derivatives other than prepared opium by chemists—
  - (1) Mr. N. N. Bhattacharya, Kashmiri Bazar.
    - (2) Mr. T. N. Pandya, Subzimandi.

- (3) Messrs. Kishan Bros., Subzimandi.
- (4) Mr. Ram Gopal.
- (5) Messrs. R. K. Verman, Partabpura.
- 8. D. D. 3 Licence for the sale of Cocoa Derivatives by Chemists-
  - (1) Mr. T. N. Pandya, Subzimandi.
  - (2) Mr. Ram Gopal, Subzimandi.
  - (3) Messrs, R. K. Verman, Partabpura.
- 9. D. D. r. Licence for the sale of hemp drugs preparations-
  - (1) Mr. T. N. Pandya, Subzimandi.
  - (2) Messrs. R. K. Verman, Partabpura.

APPENDIX H

(See page 1083 supra)

Copy of complaint referred to in the answer to starred question no. 112 for 25th April, 1938

 T_0

THE SUPERINTENDENT OF POLICE, AGRA.

SIR,

I have the honour to submit herewith four statements duly signed and attested by the Nambardar, Mukhia, Patwari, etc., of village Rasulpur (P. S. Fatehabad), made by (i) Pancha Chaukidar of Rasulpur, (ii) Pita of Rasulpur (who is an eye-witness against the accused) (iii) Bharat Singh of Rasulpur (who is the victim of the reported fact), and (iv) Gulli Mian of Rasulpur (who went to P. S. Fatehabad along with Pancha Chaukidar and Bharat Singh complainant to hand over the accused Lalhans to the Fatehabad Police).

The statements were made on the spot before an Enquiry Sub-Committee appointed and sent by the Fatehabad Circle Congress Committee. The Committee had received a written request from some residents of the said village for instituting an inquiry regarding the 2nd Officer of P. S. Fatehabad, who is alleged to have set free the accused Lalhans from lawful custody without making proper inquiry and on receiving Rs.30 from the accused as bribe.

The said statements clearly bear out the following points:

- 1. That despite sufficient evidence against the accused Lalhans the 2nd Officer, P. S. Fatehabad, did set him free without making proper and sufficient inquiries.
- 2. That the 2nd Officer made a settlement to receive Rs.30 from and with the accused in direct knowledge of some of statement-givers.
- 3. That the 2nd Officer demanded Rs.10 from the complainant first and on his refusal demanded Rs.50 and ultimately agreed to receive Rs.30 from the accused.
- 4. That the Diwanji and 2nd Officer committed neglect of duty in not attending to the case immediately on arrival i.e. by 2 a.m. (instead they attended to it at 6 a.m.).
- 5. There is sufficient and reliable evidence to show that the accused Lalhans (who has to his credit two previous convictions for theft) did commit the reported theft also.
- 6. That it is suspicious practice on the part of the 2nd Officer to ask the accused, etc. to make their exit from the thans by a back-door.
- 7. That the 2nd Officer obtained the complainant's thumb-impression on a doubtful paper, probably containing his own dictated statement

on behalf of the complainant that the accused was a partner or cultivator of the complainant, perhaps with the intention of negating the purpose of the complaint.

I therefore request you on behalf of the Congress Committee to institute an immediate inquiry into the matter so as not to give time to the 2nd Officer to manipulate things in his favour.

I have the honour to be,
SIR,
DARBARI LAL,
Member, District Congress Committee, Agra.

APPENDIX I

(See page 1084 supra)

- List showing the names of persons whose licences for guns were cancelled due to their having taken part in the Congress activities, in the Agra District, referred to in answer to question no. 114 for 25th April, 1938.
- 1. Jagannath Prasad, son of Chunni Lal, Kirar of Mohalla Tulshi Chabutra, Police Station Tajganj, Agra.

2. Mangalia Ram, son of Ram Lal, resident of Jagner, Police Station

Jagner.

- 3. Matrey Mal, son of Girwarlal Vaish, resident of Jagner, Police Station Jagner.
- 4. Babu Lal, son of L. Pirbhu Dayal, Treasurer, Imperial Bank, Agra.
- 5. Jai Narayan, son of Mool Chand, resident of Chhipitola, Police Station Rakabganj, Agra.
- 6. Anandi Lal, son of Bhajan Lal, of Chhipitola, Police Station Rakabganj, Agra.
- 7. Radha Raman, resident of Bhogipura, Police Station Lohamandi. Agra.
- 8. Gitam Singh, son of Sardar Singh, resident of Latifpur Police Station Narkhi.
- 9. Kr. Prabhal Pratap Singh of Wazirpura, Police Station Hariparbat, Agra.

10. Bal Mukand Sarpanch of Bad, Police Station Malpura.

11. Murli Singh, son of Ati Roop Jat, Member of Co-operative Society, Bhandai, Police Station Malpura.

12. Pirbhu Lal, son of Baldeo Das of Bagh Tehra, Police Station

Saiyan.

13. Har Baksh, son of Moola Kachhi of Raghupura, Police Station Iradatnagar.

14. Panna Lal, son of Khub Chand Vaish, resident of Salah Nagar,

Police Station Khairagarh.

- 15. Ram Prasad, son of Bhagwant, resident of Pali, Police Station Fatehpur-Sikri.
- 16. Uda, son of Chunni of Mandi Mirza Khan, Police Station Fatehpur Sikri.
- 17. Dip Chand, son of Shib Lal, resident of Bamnai, Police Station Jagner.

18. Suraj Bhan of Firozabad, Police Station Firozabad.

- 19. Pyare Lal, son of Seoti Lal Vaish, of Firozabad, Police Station Firozabad.
- 20. Chunni Lal, son of Bohrey Daya Kishan of Firozabad, Police Station Firozabad.
- 21. Babu Ram, son of Ram Lal Vaish, resident of Firozabad, Police Station Firozabad.

LEGISLATIVE ASSEMBLY, UNITED PROVINCES

Tuesday, 26th April, 1938

THE Assembly met at the Assembly Hall, Lucknow, at 11 a.m. The Hon'ble Shri Purushottamdas Tandon, in the Chair.

LIST OF MEMBERS PRESENT (177)

Abdul Hakeem. Abdul Wali. Abdus Sami Khan, Captain Nawab. Bahadur Nawabzada Muhammad. Ahmad Sa'id Khan, Nawab Dr. Sir Muhammad. Aizaz Rasul Ajit Prasad Jain. Akhtar Hasan Khan. Algu Rai Shastri. Anand Singh. Anusuya Prasad Bahuguna. Atma Ram Govind Kher. Badr-ud-din, Khan Bahadur. Balwant Singh. Bansgopal. Banshi Dhar Misra. Bhagwan Din Misra. Bhagwan Singh. Bhagwat Narayan Bhargava. Bhawani Bibhuti Singh, Rai Sahib. Bihari Lal. Birbal Singh. Bireshwar Singh. Bisheshwar Dayal Seth, Raja. Buddhu Singh. Chandra Bhanu Gupta. Charan Singh. Chet Ram. | Chheda Laf Gupta. Dau Dayal Khanna. Dayal Das. Deo Narayan Bhartiya. Durga Narayan Singh, Major Raja. Dwarka Prasad. Ejaz Rasul Khan, Raja Sir Muhammad. Fasih-ud-din, Khan Bahadur. Gajadhar Prasad. Ghalib Rasul. Ghazanfarullah, Khan Bahadur Hafiz. Gopi Nath Srivastava. Govind Ballabh Pant, The Hon'ble Shri. Govind Chandra Rai. Govind Malaviya. Habibullah, Muhammad. Har Govind Pant. Hari. Hari Prasad Tamta, Rai Sahib. Harish Chandra Bajpai. Harnath Prasad. Hasan Ali Khan. Hoti Lel Agarwale. Hukum Singh.

Husain Zaheer. Imtiaz Ahmad, Khan Bahadur Muhammad. Indradeo Tripathi. Iqbal Ahmad Khan Sohail. Ishwar Saran, Jafar Hasan Khan, Jagannath Bakhsh Singh, Raja. Jagannath Prasad Agarwal. Jagan Prasad Rawat. Jagmohan Singh, Negi. Jamshed Ali Khan, Captain Nawab Muhammad. Jata Shankar Shukla. Jawaharlal. Jiva Lal. Jugul Kishore. Jwala Pasad Jigyasu. Kailas Nath Katju, The Hon'ble Dr. Kamlapati Tewari, Kamlapati Tewari, Karan Singh Kane, Karimur Raka Khan, Kashi Prasad Rai. Keshava Chandra Singh. Keshava Deva Malaviya. Keshav Gupta. Khalil-ud-din Ahmad, Khan Bahadur. Khaliq-uz-zaman. Khushi Ram. Khushwaqt Rai. Krishna Chandra. Krishna Nath Kaul. Lakshmi Devi. Lakshmi Shankar Bajpai. Lal Bahadur Shastri. Lal Bihari Tandon. Lalta Baksh Singh. Lotan. Mahabir Tyagi. Maharaj Singh, Kunwar Sir. Mahmud Husain Khan. Malkhan Singh. Manik Chand. Manak Singh. Mangat Singh. Manni Lal Pandey. Mijaji Lal. Mohan Lal Gautam. Mubashir Husain Kidwai. Muhammad Ekram Khan. Muhammad Hasan, Khan Sahib. Muhammad Ibrahim, The Hon'ble Hafiz. Muhammad Ishaq Khan. Muhammad Ismail. Muhammad Ismail Khan. That dood a vine and indescribed and hearth more mustiful. (0)

Muhammad Jan Khan, Muhammad Mehdi, Raja. Muhammad Raza Khan, Khan Bahadur. Muhammad Suloman Ausari. Muhammad Yusuf, Nawab Sir. Mukorjee, B. K. Munfait Ali. Murari Lad. Nafisul Hasan. Narain Das. Narendra Deva. Paragi Lal. Parasram Rai. Phool Singh. Prithivi Raj Singh. Pocock, Captain S. R. Prakashvati Sud. Prayag Dhwaj Singh. Purnamasi. Pyare Lal Sharma. Radhakant Malaviya. Radha Mohan Singh. Rafi Ahmad Qidwai, The Hon'ble Mr. Rafiuddin Ahmad, Raghvendra Pratap Singh, Raghunath Vinayak Dhulekar, Raghuvansh Narayan Singh, Raja Ram Shastri. Ram Chandra Paliwal. Ram Charitra. Ram Dhari Pande, Rameshwar Dayal. Ram Kumar Shastri. Ram Naresh Singh. Ram Prasad Tamta. Ram Saran.

dancina Margin

Ranjit Sita Ram Pandit, Rukum Singh Rathor, Sadho Singh. Said-uddin Ahmad, Sampurnanand, The Hon'ble Shri. Satyavati Devi. Shahid Husain, Begum. Shankar Dutt. Shanti Swarup. Shatrughan Singh, Shaukat Ali Khan, Muhammad, Shee Dayal Upadhya. Shiva Ram Duvedi Vaid, Shunitidovi Mittra. Sita Ram Shukla, Sita Ram Asthana. Souter, E. M. Srivastava, Dr. Sir Jwala P. Sultan Alam Khan, Khan Bahadur Lieutenant M. Sunderlal Gupta. Suraj Prasad Avasthi. Surendra Bahadur Singh. Surya Narayan Singh, Tahir Husain, Thungamma, Bolar. Uma Nehru. Venkatesh Narayan Tivary. Vidyavati Rathor. Vijeypal Singh, Vishwambhar Dayal Tripathi. Vishwannth Prasad, Walford, H. G. Yajna Narayan Upadhyaya. Zahiruddin Faruki. Ziaul Haq, Khan Bahadur Muhammad.

QUESTIONS AND ANSWERS

[Questions carried over from the agenda of Monday, April 25, 1938.]

STARRED QUESTIONS

Suspension and Dismissal, epc. of teachers and Patwaris in Agra

O. no. Date *115 29-3-38 *118. Shri Jagan Prasad Rawat: Is it a fact that some teachers of Agra District Board were suspended and fined, because they attended the public meetings addressed by Pandit Jawahar Lal Nehru on the 21st January, 1937?

Will the Government give the names and description of such teachers and the nature of punishment inflicted on them?

The Hon'ble the Minister of Education (Shri Sampurnanand): The following teachers who attended a public meeting at Bah, addressed by Pandit Jawahar Lal Nehru on the 21st January, 1937, were suspended:

(1) Ram Narain, Head Teacher, Primary School, Jarar.

(2) Chakrapan, Assistant Teacher, Primary School, Jarar.

(3) Gaya Prasad, Assistant Teacher, Primary School, Jaran

(4) Rahat Husain, Islamia School, Bah.

(5) Hanuman Prasad, Assistant Teacher, Primary School; Bah.

- (6) Debi Dayal, Head Teacher, Primary School, Pharera.
- (7) Kashi Ram, Assistant Teacher, Primary School, Pharera.

No fine was imposed on them. They were afterwards reinstated and paid for the period of suspension.

*119. Shri Jagan Prasad Rawat: Has the Government considered O. no. Date the question of refunding the fine of such teachers and reinstating those who were dismissed?

*116 29.3.'38

The Hon'ble the Minister of Education: Does not arise.

Shri Deo Narain Bhartiya: Will the Government be pleased to state whether teachers dismissed on similar charges in other districts are being reinstated by the authorities or not?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Education (Shri Karan Singh Kane): It does not arise as a supplementary question out of this. This can be put as a separate question.

The Hon'ble the Speaker: Yes, he is right, it does not arise as a supplementary question.

*120. Shri Jagan Prasad Rawat: Is it a fact that some patwaris, *117 29-3-38 tahsil peons or other subordinate officials were fined, suspended or dismissed on account of their attending the meeting addressed by Pandit Jawahar Lal Nehru on the 21st January, 1937 in Agra District?

Will Government please give the names and description of such officials and the nature of punishment that was inflicted on them?

Has the Government considered the question of reinstating *118 29-3-38 the dismissed or suspended officials and refunding the fine imposed on them?

The Hon'ble the Minister of Revenue (Mr. Rafi Ahmad Kidwai): Complete information has not yet been received from the Collector. A reply will be given as soon as possible.

PAY AND SCALE OF PROMOTION OF NAZUL OFFICERS OF AGRA

*122. Shri Jagan Prasad Rawat: What is the pay of the nazul *119 29.3.38 officers of Agra and the pay of the nazul officials in other districts? What is the scale of promotion in pay of these nazul officials in Agra District?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government (Shri Atmaram Govind Kher): A statement showing the required information about the nazul staff employed in the Agra, Fyzabad, Bara Banki and Allahabad Districts is laid on the honourable member's table. In other districts no separate nazul staff is employed; the local bodies who are in charge of the nazul carry on the work with their own staff.

(See Appendix A, page 1275)

REPORTS OF MURDERS IN THE POLICE STATION KHERAGARH IN AGRA DISTRICT

*123. Shri Jagan Prasad Rawat: Will Government please state *120 29.3.38 the number of murders reported in the police station, Kheragarh, district Agra, since January, 1937 ! In how many of these cases the offenders have been traced out and prosecuted?

The Hon'ble the Premier (Shri Govind Ballabh Pant): (i) Four cases have been reported since January, 1937.

(ii) In one case three persons have been sent for trial. The other cases remained untraced.

O. no. Date *121 29-3-38

*124. Shri Jagan Prasad Rawat: In how many cases of murder reported to the police station, Kheragarh, district Agra since January, 1937, the offenders have not been traced and no prosecutions have been made? Will the Government state the reasons of delay in the investigations of such murder cases?

The Hon'ble the Premier: (i) In three cases it was not possible to obtain satisfactory evidence regarding the offenders, and prosecutions in those cases, were therefore, not launched.

(ii) There has been no unnecessary delay in the investigation of these murder cases.

TRANSFER OF MR. DANIEL OF POLICE STATION BAH, AGRA DISTRICT.

*122 29-3-138

*125. Shri Jagan Prasad Rawat: Will Government please state since when Mr. Daniel is in charge of the police station Bah, district Agra?

The Hon'ble the Premier: Since 1934.

*128 29-3-138

基础企业 新社

*126. Shri Jagan Prasad Rawat: Is it a fact that Mr. Daniel had been ordered to be transferred from Bah? How and why was his transfer cancelled?

The Hon'ble the Premier: Mr. Daniel is under orders of transfer from Bah and those orders have not been cancelled.

Shri Jagan Prasad Rawat: When were the orders issued.

Parliamentary Secreatry to the Hon'ble the Premier (Mr. Muhammad Sulaiman Ausari): The orders were issued some time before March. He must have left by this time, I am sure.

Administration of the La Martinière College

*1 30-3-138

*127. Shri Chandra Bhanu Gupta: Will the Government be pleased to state how the administration of the La Martinière College is carried on? Who are its trustees and Governors and how have they come into existence?

*2 30-3-'38

*128. Will the Government be pleased to furnish a copy of the will of General Martin who was the founder of the La Martinière College and a copy of the judgment of the Calcutta High Court in connexion therewith?

*3 30-3-'38

*129. Will the Government be pleased to state the number of Anglo-Indians, Europeans and Indians on the staff of the La Martinière College?

The Hon'ble the Minister of Education: The information is being

Kunwar Khushwaqt Rai: What time will it take to collect the information?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Education: The Government is awaiting a reply from the Principal, La Martinière College. As soon as a reply is received the honourable member will be supplied with the information.

Shri Keshava Deo Malaviya: When did the Government write to the La Martinière College?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Education: Immediately as the question was received in the Department.

REPAIRS OF THE ALMORA-RANIKHET AND KHAIRNA-RANIKHET ROAD.

*130. Shri Ram Prasad Tamta: Is it a fact that the District O. no. Date Engineer of Almora invited tenders for corner cutting and scuppers on Almora-Ranikhet and Khairna-Ranikhet Road on the 21st January, 1938 ?

The Hon'ble the Minister of Communications (Hafiz Muhammad-Ibrahim): Yes, on the 20th January, 1938.

*131. Shri Ram Prasad Tamta: Is it a fact that the lowest tender *5 30-3-38 for cutting the corners at miles 19, 21, and 111, of the Almora-Ranikhot-Khairna Road was of a contractor who happened to belong to the Scheduled Caste?

The Hon'ble the Minister of Communications: M. Lalta Prasad Tamta's (scheduled easte) tender was the lowest for miles 19 and 111 only.

*132. Shri Ram Prasad Tamta: Is it a fact that the District Engineer of Almora gave to the Scheduled Caste contractor only corner cutting work of mile 111, and allotted to the other contractors the corner cutting work of miles 19 and 21 at higher rates?

*6 30-3-138

The Hon'ble the Minister of Communications: He was given work of mile 111 only.

*133. Shri Ram Prasad Tamta: If the answer be in the affirmative will the Government be pleased to state why the District Engineer did not give the whole cutting of the corner work to the Scheduled Caste contractor when his tender was the lowest one?

*7 30-3-'38

The Hon'ble the Minister of Communications: The work of mile 111 was considered enough for a new man.

*134. Shri Ram Prasad Tamta: Is it a fact that the District Engineer of Almora asked the Scheduled Caste contractor to deposit Rs.200 as the earnest money while other contractors were permitted. to deposit only Rs.100?

*8 30-3-'38

The Hon'ble the Minister of Communications: No; all the contractors deposited Rs.200 except those who held permanent general security.

Shri Ram Prasad Tamta श्री राम प्रसाद टमटा :

क्या सरकार यह बताने की कृपा करेगी कि कितने ठेकेदारों ने रुपये जमा किये थे ?

ی کیا سرگار یہ، بتائیکی کریا گریکی که کتنا۔ تهیکیداروں نے روپیہ جسم

The Hon'ble the Minister of Communications: It is mentioned here that all the contractors who had tendered for this work had deposited Rs.200.

Shri Ram Prasad Tamta: श्री राम प्रसाद टमटा:

शिड्यूल्ड क्लास के अलावा और क्रितने ठेकेदारों ने दो सौ सपया जमा किये थे?

شري رام پېشاد تمتا —

شدیوات کلاس کے علوہ اور کتب تھیکیداروں نے دو سو روپیم جمع کیئے تھے ؟

The Hon'ble the Minister of Communications: The number at present is not with me, Sir.

Shri Ram Prasad Tamta: श्री राम प्रसाद टमटा:

शिड्यूल्ड क्लास के ठेकेदारों में से कितने को १०० रुपया जमा करने की इजाजत दी गई है ?

شري رام برشان تمتا --

شقاولت کالس کے تایکیداروں میں ہے کانے کو سو روپیم جمع کہنے کی اجازت دی گئی ہے ؟

The Hon'ble the Minister of Communications: Government are not aware of it.

O, no. Date *9 30-3-'38 * 135. Shri Ram Prasad Tamta: If the answer to the above be in the affirmative, will the Government be pleased to state why a distinction was made by the District Engineer in the above case?

The Hon'ble the Minister of Communications: Does not arise.

*10 30-3-'38

* 136. Shri Ram Prasad Tamta: Is it a fact that tenders for monsoon repairing work between Almora-Ranikhet and Khairna-Karanprayag Road were invited by the Public Works Department of Almora in the month of November, 1937?

The Hon'ble the Minister of Communications: Yes.

*11 30-3-'38

* 137. Shri Ram Prasad Tamta: Is it a fact that the District Engineer of Almora gave the monsoon repairing work between the Khairna-Karanprayag Road to the contractor who had not even deposited earnest money for that work along with his tender?

The Hon'ble the Minister of Communications: No.

*12 30-3-'38

- * 138. Shri Ram Prasad Tamta: If the answer be in affirmative, will the Government be pleased to state—
- (a) Was it a condition embodied in the notice inviting tenders that no tender would be considered unless requisite earnest money was deposited by the contractor along with his tender?
- (b) Why did the District Engineer give the work to the contractor who had deposited no earnest money for that work along with his tender?

The Hon'ble the Minister of Communications: (a) and (b) Do not arise.

*139. Shri Ram Prasad Tamta: Is it a fact that the Public Works Department of Almora invited tenders for the consolidation of metal at mile 22 of the Almora-Ranikhet Road in the month of January, 1938?

O.no. Date *13 30-3-'38,

The Hon'ble the Minister of Communications: Yes.

*140. Shri Ram Prasad Tamta: Will the Government be pleased *14 30-3.38. to state the reasons why the work for the consolidation of metal work at mile 22 was not given to a Scheduled Caste contractor whose rate was Rs.2-4 per 100 cubic feet and why the work was given to another contractor whose rate was Rs.2-12 per 100 cubic feet ?

The Hon'ble the Minister of Communications: The tender of M. Lalta Prasad Tamta, a Scheduled Caste contractor, was without earnest money, hence it was invalid.

*141. Shri Ram Prasad Tamta: Is it a fact that on 21st January, *15 30-3-38. 1938 the District Engineer of Almora invited tenders for the construction of two diggis at mile 16 of Almora-Ranikhet Cart road for which he had not prepared any estimate or plan?

The Hon'ble the Minister of Communications: No.

*142. Shri Ram Prasad Tamta: If the answer of the above question be in the affirmative, will the Government be pleased to state if it approves the policy of the District Engineer, Almora inviting tenders for work without having prepared plans or estimate of the work?

*16 30-3-'38

The Hon'ble the Minister of Communications: Does not arise.

CHAURI CHAURA AND GULHAUTI RIOT PRISONERS

*143. Shri Harish Chandra Bajpai : (a) Do the Government treat Chauri Chaura and Gulhauti riots and Nanaura (district Fatehpur) murder cases prisoners as political prisoners?

*31 30-3-'38

- (b) Will the Government be pleased to give names of the aforesaid prisoners who are still in jail together with dates of expiry of their terms of imprisonments?
- (c) If the reply to (a) be in the affirmative, do the Government intend to release these prisoners and if so, will the Government be pleased to give approximate date of their release?

The Hon'ble the Premier: (a) They have not been classified as political prisoners.

- (b) A statement is laid on the table.
- (c) Does not arise.

(See Appendix B, page 1276.)

Shri Harish Chandra Bajpai Will the Government be pleased to give reasons for not classifying them as political prisoners?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier Venkatesh Narayan Tivary): Because they did not commit these crimes as a result of their political convictions.

Shri Mahabir Tyagi: श्री महाबीर त्यागी:

क्या गवर्नमेंट को यह मालूम हैं कि उनके खिलाफ़ जो चार्जेज (charges) लगाये गये हैं उसमें उनका कोई सेल्फिश मोटिव (selfish motive) नहीं था ?

شری مہابیر نیاگی — کیا گورنمنت کو یہم معلوم ہے کہ اُن کے خلاف جو چارجز (charges) لگائےگئے

هين أس مين أن كا كوئى سيلفش موتو (selfish motive) نهين تها ؟ Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier : पालियामेन्टरी सेक्रेटरी टु आनरेबुल प्रीमियरः

फिर से कहिये सुनाई नहीं दिया।

پارایامینتری سیکریتری تو آنریبل پریمیئر ۔۔۔ پور سے کھئے سنائی نہیں دیا ۔

Shri Mahabir Tyagi : श्री महाबीर त्यागी :

क्या गवर्नमेंट को यह मालूम है कि उनके खिलाफ़ जो चार्जेज लगाये गये हैं उनमें उनका कोई अपना निजी फायदा नहीं या ?

شہے مهاہی تیاگی ۔۔۔ كياً گورنمات كو يهم معاوم هے كه أن كے خلاف جو چارجو الكائے كئے هين أن مين أن كا كوئي أينا نصى فائدة نهبن نها؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier : पालियामेन्टरी सेकेटरी ट् बानरेबुल प्रीमियर

गवनैं मेंट की यह मालूम है कि उन्होंने याना जलाया १७ कांस्टेबिलों को और ६ चपरासियों को मारा और चौकी जला दी।

پارايامينتري سيكريتري ٿو آنويبل پريميئو ـــــــ گورنمنت کو یہم معلوم ہے کے آنہوں نے تھانہ جلایا ۱۷ کانستیبلوں کو اور ۲ چهراسیوں کو مارا اور چوکی جلایی -

Shri Keshaya Deva Malaviya : Does the Government know that the prisoners of Chauri Chaura were collected at that place in 1922 to attend a public meeting arranged by the Congress authorities at LANGE TOUR TO BE SHOWN Gorakhpur?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier : Yes.

Shri Keshava Deva Malaviya : Will the Government kindly state why those people, when arrested in a public meeting organized by the Congress, are not treated as political prisoners by the Congress Government?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier : They were arrested not for being members of a public meeting but they were arrested for attacking the Police, burning the thana, looting Government and private property and murdering seventeen police constables and six chaukidars. roilettes seiling thit is ilient est

EUROPEAN SERGEANTS IN THE UNITED PROVINCES POLICE

*144. Shri Phool Singh: What is the strength of European O. no. Date sergeants in the United Provinces Police?

The Hon'ble the Premier: Thirty-five including seven as reserve.

*145. Shri Phool Singh: What are the educational qualifications *2 31-3-'38. of each of them?

The Hon'ble the Premier: Information regarding the educational qualification of 22 sergeants is so far available and is laid on the table. Information relating to the other 13 will be supplied later. No special educational qualifications are laid down in the regulations governing their enlistment.

(See Appendix C, page 1277.)

*146. Shri Phool Singh: What is the nature of their duties?

*3 31-3-38.

The Hon'ble the Premier: The duties of sergeants are laid down in paragraph 24 of the United Provinces Police Regulations.

Shri Phool Singh: Is it a fact that no particular work has been allotted to these European sergeants?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Under paragraph 24 of the Police Regulations the sergeant must give to the reserve inspector any assistance which the latter requires in the management of the reserve, and may be told off by the Superintendent to command escorts and guards, to regulate traffic, to maintain order at places of resort, to patrol roads, to visit guards and sentries, to serve processes on and convey communications to Europeans, to make investigations in cases in which Europeans are concerned, and to perform any of the duties mentioned in this chapter. The Superintendent may allow the reserve inspector to tell off the sergeant for duties.

Shri Charan Singh: Is it necessary for Government to employ European sergeants. Is it laid down under any Act?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: The whole question is under consideration.

Shri Phool Singh: How long will it take to settle this question?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Very shortly, say a few months.

Shri Jagan Prasad Rawat : श्री जगन्नाय प्रसाद रावत :

क्या यूरोपियन सारजेन्ट्स को नौकर रखना और उनको क़ायम रखना प्रान्तीय मिनिस्टरों के हाथ में है ?

شی حکن پدشاه را ت __ کفار به وینیئن سار جنانس کو نوک رکهها ایر آنکو قائم رکهها پرانتهم منستروس کے هاته سمیں ہے ؟ Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier : पार्लियामेंटरी सेन्नेटरी टु आनरेबुल प्रीमियर :

इसके मुताल्लिक मिनिस्टर को अख्तियार है इसीलिये एक कमेटी बना दी गई है जो उस मसले पर ग़ौर कर रही है और उसकी रिपोर्ट आने पर जरूरी कार्रवाई की जायेगी।

اسکے منعلق منستر کو احتیار ہے اسی لیئے ایک عمیتی بنادی گئی ہے جو اس مسلم پر غور کو رہی ہے اور اُسکی رپورت آنے پر ضروری کار وائی کی جائے گئی ۔

O.no. Date *4 31-3-'38.

*147. Shri Phool Singh: What is the scale of their pay and other allowances?

The Hon'ble the Premier: The scale of pay of sergeants in the United Provinces Police is as follows:—

2nd grade .. .. 125 per month.

.. 150 per month.

The allowances are given below:

1st grade

- (i) Compensatory allowance—Sergeants posted to hill districts draw Rs.25 per mensem.
- (ii) Bicycle or pony allowance—Two sergeants in Mussocree and two sergeants in Naini Tal draw Rs.2 per mensem each for six months during summer.

One sergeant each in Agra, Allahabad, and Cawnpore draws Rs.2 per mensem for six months during winter.

Two sergeants in Lucknow and one sergeant each in Agra, Meerut, Jhansi, Bareilly, Allahabad, Benares and Cawnpore draw Rs.2 each throughout the year.

One sergeant posted in connexion with the control of motor traffic for seven months in the summer at Naini Tal drawns Rs.15 per mensem subject to the condition that he forfeits a proportionate sum for any day for which he draws daily allowance for journeys by road.

*5 31-3-238.

*148. Shri Phool Singh: To which ranks of the Indian Police Officers are similar duties entrusted?

The Hon'ble the Premier: The duties entrusted to sergeants are not in the normal course entrusted to Indian Police officers but Indian Police Officers receive training in these amongst other duties and are conversant with them.

*6 31-3-38.

*149. Shri Phool Singh: What are their educational qualifications, pay and allowances?

The Hon'ble the Premier : Does not arise.

*7 31-3-38.

*150. Shri Phoel Singh: Is the question of stoppage of recruitment of European sergeants on grounds of economy under the consideration of the Government?

The Hon'ble the Premier: The whole question of Police organization *13 31.3.338 is receiving consideration.

RIOT IN HARGAON, DISTRICT SITAPUR CONSEQUENT TO COW SAGRIFICE

- *151. Kunwar Khushwaqt Rai (a) Is it a fact that certain residents of village Hargaon in district Sitapur approached the police authorities of the Hargaon police station at about 10 a.m. on 12th February, 1938 and intimated to them that there was going to be performed a cow sacrifice at village Pipra?
- (b) Is it also a fact that these residents asked for the intervention of the police authorities?
- (c) If the reply be in the affirmative, what action was taken by the police authorities?
  - (d) If none, why not?

The Hon'ble the Premier: (a) Yes, but the report was made about 12 noon.

- (b) Yes.
- (c) The senior sub-inspector deputed constables to call Rahmatullah who was reported to be intending to perform the sacrifice and other Muhammadans of the village before him.
  - (d) Does not arise.

Kunwar Khushwaqt Rai: Was the information so received conveyed to the Superintendent of Police, Sitapur?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: I want notice. I have no information with me.

Kunwar Khushwaqt Rai: What was the time when the cow sacrifice was actually performed?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: The exact time is not known.

*152. Kunwar Khushwaqt Rai: (a) Is it a fact that when the *14 31-3.38 residents gave the above intimation, the Station Officer in charge, Hargaon police station was not present?

(b) To whom then was the above intimation given and who was

in charge of the Hargaon police station at the time?

The Hon'ble the Premier: (a) Yes, the station officer was in his

quarters in the town.

(b) The information was given in the first instance to the head moharrir at the police station who conveyed it to the senior subinspector in charge of the police station at the time.

Shri Dau Dayal Khanna: श्री दाऊ दयाल खन्ना:

क्या गपर्न मेट यह बतलाने की कृपा करेगी कि उस विषय में क्या डिसिटिलनरी ऐक्शन (disciplinary action) लिया जा रहा है ?

شرمی داؤ دیال کهنا — کیا گورنمنٹ یہ، بتلانے کی کریا کریا کی اُس رہے میں کیا ڈسپیلنری (فیے میں کیا ڈسپیلنری ایکشن (فیے میں کیا ڈسپیلنری ایکشن (disciplinary action) لیا جارہا ہے ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier : पालियामेन्टरी सेक्रेटरी दु आनरेबुल प्रीमियर :

उनके खिठाफ़ डिनिप्लिनरी ऐक्शन (disciplinary action) लिथे जा रहें हैं पर डेक्निनिटली (definitely) नहीं कहा जा सकता।

پارلیامینٹوی سیکریٹوی ٹو آنہ یبل پیمیئر — اُن کے خلاف قسیمللوی ایکشی (disciplinary action) ایئے جارہے ہی پر قیفینملی (definitely) نہیں کہا جاسکا –

Shri Dau Dayal Khanna : श्री दाऊ दयाल खन्ना :

जिस वक्त रिनेर्ट दी गई उस वक्त स्टेशन इन्चार्ज (station incharge) मौजूद था या नहीं ?

شري داؤ ، يال كهدا ---جس رقت رپورت دى كئي أس رقت استيشن ا جارج (Station Incharge) موجود تها يا نهين ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: पिलयामेंटरी सेकेटरी दु आनरेबुल प्रीमियर:

यह जवाब दिया गया है कि वह स्टेशन (station) पर मौजूद नहीं था और उनको वपरासी ने खबर दी।

پارليامينٽي سيکرينا ي ٿو آنويڊل پريميئو — يه، جو ب ديا گيا هے که ره اسريشن (station) ۾ موجود نوس ٿه ار اُه و چهراسي نے خو دي -

Shri Dau Dayal Khanna: श्री दाऊ दयाल खन्ना:

जब गवर्नमेंट को यह मालूम है कि स्टेशन आफ़िसर स्टेशन में मौजूद नहीं था फिर उसके खिलाफ़ डिसिपिलनरी ऐक्शन क्यों लिया जा रहा है ?

شري داؤ ديال کهنا — جب گورنمنت کو يهء معلوم هے که استيشن آفيسو استيشن ميں موجود نهيں تها پهر اسکے خلاف تسپپلنري اياشن گيرن ليا جارها هے ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: पार्लियामेंटरी सेकेटरी दू जानरेबुल श्रीमियर:

अभी तहकीकात हो रही है। कोई ऐकशन (action) उनके खिलाफ नहीं लिया गया है।

پارلیامینٹری سکویٹری ٹو آئریبال پریابیئر – ایمی تنعمینات ہزرہی ہے۔ کوئی ایکشن (action) آئکہ خلاف ٹہیں لیا گیا ہے – Shri Dau Dayal Khanna: श्र दाऊ दयाल खन्ना:

मेरी इन्फ़ा नैंशन (information) यह है कि स्टेशन आफ़िसर के खिलाफ़ भी कार्रवाई की जा रही है। वह भी सस्पेन्ड (suspend) किये गये हैं।

شرى داؤ ديال كهدا ___

میری (نفارمیشی (information) یہ مے کے استیشن آفیس کے خلاف بھی، کارروائی کیجارهی هے وہ بھی سیند (suspend) کئے گئے هیں -

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: पालियामेंटरी सेकेंटरी ट आनरेबल प्रीमियरः

इसके मुताल्लिक कोई इन्फार्मेशन (information) हमारे पास नहीं है।

چارلياميىتوى سكويترى تو أنهيدل چويميئه -اس کے متعلق کوئی انفارمیشن (information) ہمارے پاس نہیں ہے -

Kunwar Khushwaqt Rai : Sir, is it not a fact that the Station Officer incharge had gone to Kuraia to make an inquiry under the orders of the Superintendent of Police, Sitapur.

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: At that time Magsood Ali Khan was Officer incharge as the regular Officer incharge was not in the police station. Magsood Ali Khan was acting as the Officer incharge of the police station at that time.

Mr. Mubashir Husain Kidwai: Is it a fact that the Station Officer returned to the place when the riot had taken place and did not go to the place of occurrence?

The Hon'ble the Premier: That is one of the allegations.

*153. Kunwar Khushwaqt Rai: (a) What was the total strength O. no. Date of the police force at Hargaon police station on 12th February, 1938, *15 31-3-38 and how many of them were sub-inspectors?

(b) Why was the police force not able to check the riot that broke out in the Hargaon Bazar?

The Hon'ble the Premier: (a) Two sub-inspectors, one head constable and thirteen constables.

- (b) This question is being inquired into and it is therefore not possible to give an answer.
- *154. Kunwar Khushwaqt Rai: (a) Is it a fact that prior to the case of arson at village Pipra no preventive measures were taken by the police?

*16 31-3-'38

- (b) If the answer be in the affirmative, who is responsible for this negligence?
  - (c) What action has been taken for such omission or negligence?

The Hon'ble the Premier : (a) Yes.

(b) and (c) Disciplinary action is being taken against the subinspectors.

O. no. Date *17 31-3-'38 *155. Kunwar Khushwaqt Rai: Is it a fact that when the Superintendent of Police, Sitapur, reached the place of occurrence rioting and arson had ended?

The Hon'ble the Premier : No.

*18 31-3-'38

- *156. Kunwar Khushwaqt Rai: (a) How many Hindus and how many Muslims, separately, have been arrested so far?
  - (b) How many of these have been bailed out?
  - (c) For how many of these bail applications have been filed?
  - (d) How many of these bail applications have been rejected?

The Hon'ble the Premier: (a) Hindus 93 and Mohammadan one.

- (b) (c) and (d) Four have been bailed out, 39 bail applications were filed and apparently 35 have been rejected.
- *19 31-3-'38
- *157. Kunwar Khushwaqt Rai: (a) What time in the night of 12th February, 1938, did the District Magistrate of Sitapur, reach the place of occurrence?
- (b) Did the District Magistrate sanction any amount for relief on arrival?
- (c) How much money has been given for the relief of sufferers and from which sources?

The Hon'ble the Premier: (a) At about 11 p.m.

- (b) Yes, a sum of Rs.680.
- (c) The amount mentioned in (b) above and Rs.400 contributed by the Secretary of the Hargaon Sugar Mills.

COMPLAINTS AGAINST RAM NAGAR ESTATE

*20 31-3-'38

- *158. Kunwar Khushwaqt Rai: (a) Is it a fact that a large number of complaints have been lodged against the management of the Ramnagar estate both before the local authorities and the Provincial Government?
- (b) Is it a fact that a number of these complaints was found to be correct?

The Hon'ble the Minister of Revenue: (a) Yes.

- (b) Yes.
- *21 31-3-[']38
- *159. Kunwar Khushwaqt Rai: (a) Is it a fact that the Secretary, District Congress Committee. Kheri, some time ago recommended to the Government to make a departmental inquiry into the affairs of this estate?
  - (b) What action was taken on this recommendation?

The Hon'ble the Minister of Revenue: (a) Six such complaints were sent to Government by the Secretary, District Congress Committee, kheri.

(b) Government ordered the Deputy Commissioner to inquire into the complaints and take such action as was found necessary.

*160. (a) Kunwar Khushwaqt Rai: Is it a fact that both the District Magistrate, Kheri, and the Sub-Divisional Magistrate, Nighasan are highly dissatisfied with the management of this estate?

O. no. Date *22 31-3-'38

(b) Has the District Magistrate made any report against this estate to the Provincial Government?

The Hon'ble the Minister of Revenue: (a) The local officers are aware that there is room for improvement in the management of the estate.

(b) No. The local authorities have so far found no difficulty in dealing with all questions that have arisen.

Kunwar Khushwaqt Rai: Will the Government be pleased to to state that when the estate is so badly mismanaged why has not a report been made by the Deputy Commissioner for taking the Estate under the Court of Wards?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Revenue (Shri Ajit Prasad Jain): Because he can deal with the management whatever exists there.

- *161. Kunwar Khushwaqt Rai: (a) Is it a fact that the authori- *23 31-3-38 ties of this estate forcibly realized rent for 1338, 1339, 1340, 1341, 1342, 1343, and 1344 kharif from a number of tenants even after the 18th August, 1937, the date when the stay orders of the Board of Revenue were promulgated?
- (b) Was this fact brought to the notice of the Sub-Divisional Officer, Nighasan, and the Tahsildar, Nighasan, by any person? If so, what action was taken?

The Hon'ble the Minister of Revenue: (a) and (b) The Deputy Commissioner has received complaints that current collections have been credited towards old arrears and receipts issued accordingly by the estate employees. The Manager has agreed at the request of the Deputy Commissioner to revise his accounts and issue fresh receipts.

Kunwar Khushwaqt Rai: Is the Government aware that even after the adjustments referred to in answer to part (a) of the question the estate authorities are making realizations?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Revenue: Government is not aware of that.

OFFICIAL RECEIVERS IN THE UNITED PROVINCES

*162. Mr. Tahir Husain: Will the Government be pleased to *57 31-3.38 state the number of Official Receivers in the Province? How many of these are Muslims?

The Hon'ble the Minister of Justice: Twenty-seven, of whom three are Muslims.

*163. Mr. Tahir Husain: Will the Government be pleased to place on the table a statement of the Official Receivers showing therein the name, the year of appointment, qualifications, age and the district?

The Hon'ble the Minister of Justice: A statement containing the information required, except the ages of the official receivers in the Agra province, which will be ascertained if particularly desired, is laid on the honourable member's table.

(See Appendix D, page 1279)

Mr. Tahir Husain: Sir, I find that in Algarh there are two Official Receivers. Will the Government be pleased to state if they can appoint two Official Receivers in one district?

The Hon'ble the Minister of Justice: I take it that the course which has been advised is in consonance with law.

Mr. Tahir Husain: Will the Government be pleased to consider the policy of adopting the same course in other districts also?

The Hon'ble the Minister of Justice: If any appropriate case is mentioned, I shall cons.dor it.

Mr. Tahir Husain: Sir, what were the causes that led to the appointment of two Official Receivers at Aligarh?

The Hon'ble the Minister of Justice: I want notice.

Mr. Tahir Husain: Is it a fact, Sir, that at Aligarh there were several applicants whose names were forwarded to the Local Government for appointment?

The Hon'ble the Minister of Justice: I still want notice.

Mr. Tahir Husain: Will the Government be pleased to state, Sir, whether the District Judge generally nominates one cand date or a number of cand dates to be selected by the Local Government?

The Hon'ble the Minister of Justice: I am not acquainted with the procedure that is strictly followed. It depends upon the fancy of the District Judge.

Mr. Tahir Husain: Sir, the appointment of the Official Receiver in Mainpuri was made so late as in 1938. Will the Government be pleased to state whether only one nomination was forwarded to the Local Government or there were several and included the applicants who had applied direct also to

The Hon'ble the Minister of Justice: I want notice.

O, no. Date. *59 31-3-'88'

*164. Mr. Tahir Husain: Will the Government be pleased to state the reasons for the paucity of Muslims in this line?

The Hon'ble the Minister of Justice: Appointments are not made on a communal basis but on the recommendation of District Judges who nominate persons who are suitable for the post and can furnish the necessary security.

*60 81-8-38.

*165. Mr. Tahir Husain: What will be the policy of Government for future selections for these offices?

The Hon'ble the Minister of Justice: The appointments are made und it section 57 of the Provincial Insolvency Act and Government do not propose to make any change in the policy so far followed.

O. no. Date. 61 31-3-38.

*166. Mr. Tahir Husain: Does the Government intend to apply 55 years aga rule to Official Receivers? If not, will the Government be pleased to state reasons for not doing so?

The Hon'ble the Minister of Justice: Official Receivers are not Government servants, to whom alone the 55 years ago limit for retirement applies.

Mr. Tahir Husain: Will the Government be pleased to state. Sir, if the age-limit rule of 55 years is not adhered to in these cases, and at what intervals are the terms of Official Receivers extended?

The Hon'ble the Minister of Justice: Official Receivers are appointed for a particular term. When that particular term expires, then the question of re-appointment is considered.

Mr. Tahir Husain: May I know the term after which the extension or renewal takes place?

The Hon'ble the Minister of Justice: As I said, the term depends upon each individual case. It may be three years. It may be two years. When that term expires, the question of reappointment comes in.

Questions listed for April 26, 1938

SELECTION FOR THE POSTS OF DEPUTY COLLECTORS

*1. Shri Vijeypal Singh: Is it a fact that recommendations of 20 Hindus and 8 Muslims, and 1 Sikh were invited by the Government for selection to the posts of deputy collectors from among the tahsildars?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier : No.

Shri Vijeypal Singh: Was any number, with regard to Hindus, Muslims and Sikhs, given at all by the Government while inviting recommendations?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: I regret I have not been able to follow the honourable member. Will he kindly repeat his question?

Shri Vijeypal Singh: Sir, was any number of Hindus, Muslims and Sikhs given by the Government while inviting recommendations?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: I have already stated in reply that the answer is in the negative.

*2. Shri Vijeypal Singh: Is it a fact that the Government had sent instructions to the Selection Committee to the effect that one Hindu, one Muslim and one from among the minority communities should be selected, and if one of the minority community be not available, then two Hindus should be selected?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier : No.

Shri Vijeypal Singh: Were any instructions issued to the Selection Committee with regard to the number of different communities?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Again I have to draw the attention of the honourable member to the reply which is in the negative.

Kunwar Sir Maharaj Singh: Are promotions from the appointment of tahsildars to Deputy Collectors made with regard to communal consideration or on their merits?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: On their merits.

*3. Shri Vijeypal Singh: Is it a fact that recommendations for different divisions were made in the proportion of two Hindus to one Muslim?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: No.

*4. Shri Vijeypal Singh: Is it a fact that the Selection Committee selected two Muslims and one Hindu instead and a fourth Hindu in reserve?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Yes

*5. Shri Vijeypal Singh: Will the Government be pleased to give the names of the selected candidates with their educational qualifications and also length of service as officiating Deputy Collectors?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: The information is given below:

- (1) Khwaja Said-ud-din Ahmad. He is undergraduate and has been officiating a Deputy Collector since 2nd January, 1936.
  - (2) Munshi Abdul Jabar. He is undergraduate, officiated as Deputy Collector for 6 months in 1931, for 3½ months in January—April, 1935 and has been officiating since December 12, 1935.
  - (3) Babu Amar Singh, B.Sc. He has been officiating as Deputy Collector since 22nd January, 1937.
  - (4) Babu Katar Singh (reserve). He has been officiating as Deputy Collector since 14th February, 1938.

Shri Charan Singh: What does Government mean by undergraduate. Were they matriculates or not?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Must have passed the Intermediate Examination.

Shri Charan Singh: My question is definite, Sir? Whether they were matriculates or not?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: They were certainly matriculates.

Shri Charan Singh: What is the definite examination that they have passed?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: If the honourable member will please table the question, I will supply him definite information,

Shri Vijeypal Singh: How many Hindus and Mohammedans were recommended for selection by the Commissioner?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: I have not got the list of the nominees of the Commissioners. If the honourable member wishes to know their number and their names, I shall be glad to give the information provided he tables that question.

*6. Shri Vijeypal Singh: Will the Government be pleased to give educational qualifications of other candidates who have been rejected this year and also the length of their service as officiating Deputy Collectors?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Information is being collected.

*7. Shri Vijeypal Singh: Will the Government be pleased to state whether the selected candidates will have to be approved by the Hon'ble the Premier?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Government will appoint candidates after considering the advice given by Public Service Commission.

*8. Shri Vijeypal Singh: How many Hindu and Muslim tahsildars were selected last year for the posts of Deputy Collectors?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: One Hindu and two Muslims.

*9. Shri Vijeypal Singh: How many vacancies are there in the cadre of Deputy Collectors in the United Provinces?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: None; but 20 vacancies will occur during 1938-39.

*10. Shri Vijeypal Singh: How many tahsildars have been officiating as Deputy Collectors in the United Provinces? Will the Government be pleased to give their names, educational qualifications and the length of their service?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Information is being collected.

*11. Shri Vijeypal Singh: Is it a fact that many of the tahsildars are B.A., LL.B., and have been officiating as Deputy Collectors for more than 10 years?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: No.

*12. Shri Vijeypal Singh: Will the Government be please to give reasons as to why they have not been selected for the posts of Deputy Collectors when they have been working as such for such a long time?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Tahsildars are selected every year according to the number of vacancies allotted to them. All the tahsildars selected by the Board this year have officiating service as Deputy Collector to their credit.

ALTONOMY TO THE RESERVE TO THE PROPERTY OF THE

*13—20. Shri Banshi Dhar Misra. [Postponed.]

AND ESTABLISHED

PRINTING OF COURT NOTICES

*21. Shri Banshi Dhar Misra: Is it a fact that the Government has issued instructions to the effect that the Court notices and summons be issued to widely circulated weeklies and dailies only and not to the monthlies?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Yes, the latest instructions were issued on 22nd March, 1938. Only daily, twice-weekly and weekly papers having a minimum circulation of 500 copies are now eligible for getting court notices for publication.

*22. Shri Banshi Dhar Misra: Is the Government aware that the Court notices and summons are still issued to the monthly magazines

and to the weeklies which have very little circulation?

The Hon'ble the Minister of Revenue: No.

*23. Shri Banshi Dhar Misra: Will the Government be pleased to state the rules if any, for the printing of the records of cases of the Chief Court, Lucknow?

The Hon'ble the Minister of Justice: Rules on the subject are contained in Chapter XVII of the Rules of the Chief Court of Oudh.

The Hon'ble the Speaker: (referring to questions nos. 36-44†) Mr. Abdul Hakeem.

Mr. Mohammad Ishaq Khan: Sir, he is not here, but I would request you to take them up.

The Hon'ble the Speaker: Have you been authorized by Mr. Abdul Hakeem.

Mr. Mohammad Ishaq Khan: I have not been authorized but as I am interested in the matter I request that the questions may be taken up.

The Hon'ble the Speaker: Then I can only take up those questions for the purpose of supplementaries if there is time left. I cannot give precedence to these questions.

*24-30. Shri Deo Narayan Bhartiya. [Postponed.]

*31-35. Khan Bahadur Muhammad Ziaul Haq. [Postponed.]

ESTABLISHMENT OF THE COURT OF ADDITIONAL DISTRICT JUDGE

O. no. Date. *4 1-4-'38. *36. Mr. Abdul Hakeem (absent): Will the Government be pleased to state when the Court of the first Additional District Judge of Gorakhpur was established at Basti.

The Hon'ble the Minister of Justice: On January 1, 1926.

*5 1.4.38. *37. Mr. Abdul Hakeem (absent): Has any District Judge of the permanent grade been posted at Basti during the last three years?

The Hon'ble the Minister of Justice: No.

*6 1-4-'88.

*38. Mr. Abdul Hakeem (absent): Is it a fact that on account of the present subordinate position of the Court of the District Judge at Basti no senior officer is posted there?

† Nors—Whenever a members who has tabled certain starred questions is absent and other member has been authorized by him to put these questions on his behalf, their answers are not actually read out nor are supplementary questions asked; but the questions and answers form part of the proceedings.

The Hon'ble the Minister of Justice : No, one permanent District Judge and other senior officers, who had officiated as District Judges, have acted in that post from time to time.

*39. Mr. Abdul Hakeem (absent): Is the Government aware that the old files of civil cases of the district of Basti are kept partly in the record room at Basti and partly in the record room at Gorakhpur and that this system causes much in convenience to the litigant public of Basti?

O. no. Date.

The Hon'ble the Minister of Justice: There is a branch record room at Basti and the records there are dealt with in accordance with rule 22, Chapter VII of the General Rules (Civil), Volume I.

*40. Mr. Abdul Hakeem (absent): Has the Government any intention of converting the Court of the First Additional District Judge of Gorakhpur at Basti into an independent district judgeship in the near future?

18 1-4-'38.

The Hon'ble the Minister of Justice: The matter is under consideration of the Government.

Unsatisfactory condition of some Metalled Roads of the BASTI DISTRICT

*41. Mr. Abdul Hakeem (absent): Is the Government aware of the unsatisfactory condition of some of the metalled roads of the Basti District.

1-4-'38

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government : Yes.

*42. Mr. Abdul Hakeem (absent): Is it a fact that this condition is *10 1.4.3. to a great extent due to the great wear and tear caused by the pressure of the numerous bullock carts carrying sugarcane for the rural sugar mills in the district?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes, but only partly.

*43. Mr. Abdul Hakeem (absent): Has the District Board of Basti *11 1-4-'38. made any request to the Government to make a special grant for the proper maintenance of these roads? If so, has the Government any intention of granting this request?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes. The request of the Board for a grant will be considered in connexion with the general question of giving grants to boards for roads.

*44. Mr. Abdul Hakeem (absent): Has the Government made any '12 1-4-'38 allotment to the District Board of Basti out of the proceeds of the Motor Vehicles Taxation Act? If so, how much? What is the total amount of taxes collected so far for the district of Basti under this Act?

The Hon'ble the Minister of Communications: No. The total amount of tax so far collected in the Basti District, under the United Provinces Motor Vehicles Taxation Act, 1935, is Rs.28,580.

INDIAN CHRISTIANS IN MUNICIPALAND DISTRICT BOARDS AND
NOTIFIED AREAS

O- no. Date. *13 1-4-'38.

*45. Kunwar Sir Maharaj Singh: Will Government be pleased to supply the names of Municipal and District Boards and Notified Areas in which there are (a) no Indian Christians employed in the clerical or executive services, and (b) in which less than threeIndian Christians are so employed?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: The information desired by the honourable member has been asked for and is being collected. As soon as it is available, it will be supplied to him ".

Kunwar Sir Maharaj Singh: Can the Government give even the approximate date by which the information will be made available?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Government is already expediting the matter and has been reminding the officials concerned, and it is expected that the reply will be made available within a month.

Begar FROM CULTIVATORS, ETC.

*15 1-4- 38

*46. Shrimati Lakshmi Devi: श्रीमती लक्ष्मी देवी: क्या यह ठीक है कि फ़्रीजाबाद के पुलिस के हाकिम जब दौरे पर जाते हैं तो ग्ररीब किसानों, उनकी औरतों और बच्चों से बेगार लेते हैं और उन्हें खाने को कुछ नहीं देते हैं?

شریمتی انکشمی دیوی ــــ

* ۲۷ _ کیا بہت تھیک ھے کہ فیض آباد کی دولیس کے افسر جب دورہ در جاتے ھیں ترو فیر ہے۔ میں اور معید میں ترو فیرت میں اور معید میں اور اور معید میں اور اور معید کی عورت اور معید میں دیتے گار کی عورت اور معید میں دیتے گار کی عورت کی میں دیتے گار کی گار کی دیتے گار کی دی

The Hon'ble the Premier : No.

आनरेबुल प्रीमियरः जी नहीं।

آنريبل پريميئر - جي نهين -

REJNSTALMENT OF CHAUKIDARS DISMISSED IN CONNEXION WITH THE LAST ELECTIONS IN FYZABAD

*16 1-4-38. *47. Shrimati Lakshmi Devi: श्रीमती लक्ष्मी देवी: क्या सरकार मेहरबानी करके बतायेगी कि क्या फ्रेजाबाद जिले के वे चार चौकीदार जिनको पहिली सरकार ने पिछले चुनाव के सिलिसले में निकाल दिया था, अपनी जगहों पर फिर बहाल कर दिये गये हैं?

شري لكشمي ديوي --

* ۲۷ _ کیا س- کار مہربانی کرکے بتائیگی که کیا فیض آباد ضام کے وہ چار چوکیدار جن کو پچھلی سرکار نے پچھلے الکشن کے سلسله میں نکال دیا تھ اپنی جگہوں پر بحال کردیئے گئے دیں ؟

The Hon'ble the Premier: No chaukidar was dismissed in the Fyzabad District by the previous Government in connexion with the last Assembly elections.

आनरेबुल प्रीमियर:

पिछले असेम्बली के चुनाव के सम्बन्ध में इससे पिछली वाली सरकार ने फ़्रौजाबाद के ज़िले में किसी चौकीदार को बर्खास्त नहीं किया था।

آنہ یبل پریمیئو۔۔ اسمایی کے پنچھلے الکشن کے سلسلے میں اس سے پہلے والی سرکار نے ضلع فیض آباد کے کسی چوکیدار کو نہیں برخاست کیا تھا۔

Power of Court of Wards Committee of Punishing Assistant Managers

Khan Bahadur Shaikh Khaliluddin Ahmad:

خان بهادر شیخ خلیل لدین احمد ـ

* ۳۸ - کیا سرکار مہربانی کہ کے بتائیگی کے پچھلے سال کورت آف واردس استعمال کی تعلق رکہنے والے منیجرس اور اسستنت منیجرس کو کیا سوائیں دی گئیں تھیں ؟

- * ۳۹ ـ کیا سرکار مہرہانی کو کے بتائیگی که کیا کورٹ آف دارةس کمیڈی اور اُس کا پریزیڈنٹ کورٹ آف دارةس کے سنیجودں اور اسستنت منیجودں کے معمولی سزائیں دے سکتے دیں اور اُن کو بہناست بھی کرسکتے دیں ؟
- * +0 -- کیا سرکار مہرہانی کرکے بتائیگی که اُن حکموں کے خلاف اپیل کہاں موسکتی ہے جو اُرپر کے نقرہ ۲ میں دیئے گئے ہیں ارر اعلی کے بارے میں کیا قاعدے ہیں ؟
- *48. खान बहादुर शेख खलील उद्दीन अहमद: क्या सरकार मेहरबानी करके O. no. Date.
  *19 1-4-'38.
  बतायेगी कि पिछले साल में कोर्ट आफ़ वार्ड्स से सम्बन्ध रखने वाले मैंनेजरों और असिस्टेन्ट
  मैंनेजरों को क्या सजायें दी गई थीं?
- *49. क्या सरकार मेहरबानी करके बतायेगी कि क्या कोर्ट आफ वार्ड्स कमेटी *20 1.4-'38. बौर उसका सभापति कोर्ट आफ वार्ड्स के मैंनेजरों और असिस्टेन्ट मनेजरों को मामूळी सजायें दे सकते और उनको बरखास्त भी कर सकते हैं?
- *50. क्या सरकार मेहरबानी करके बतायेगी कि उन हुक्मों के खिलाफ अपील *21 1-4-'38. कहां हो सकती हैं जो उपर के फ़िक़रा (२) में दिये गये हैं और उसके बारे में क्या कायदे हैं ?

The Hon'ble the Minister of Revenue: The information is being collected and a reply will be given at a later date.

आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ रेवेन्यू:

सूचना इक्ट्रा की जा रही है और किसी अगली तारीख पर दी जायगी।

Complaints against Mirza Walibakht, Sub-divisional Magistrate of Tabbil Powayan, district Shahjahanpur

O. no, Date. *5 1-4-'38. *51. Shri Deo Narayan Bhartiya: How long has Mirza Wali-bakhat been a Sub-divisional Magistrate of tabsil Powayan at Shah-jahanpur?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Since the 20th April, 1937.

- *6 1-4-'38.
- * 52. Shri Deo Narayan Bhartiya: Will the Government be pleased to state-
- (a) How many revenue cases were in his court when he took charge of this division?
  - (b) How many of them were dismissed for default?
- (c) How many of such cases were dismissed for a late appearance of the Mukhtars and were restored on the same or subsequent date when an application was made to that effect?
- (d) How many of these cases have been disposed of by him by pronouncing judgments?
  - (e) How many of such cases are pending at present in his court?
- (f) On how many occasions were the pending cases postponed without any action being taken by the Magistrate at all?

The Hon'ble the Minister of Revenue: (a) 195.

- -- (b) 372 ·
- (c) All the cases referred to in the answer to paragraph (b) were dismissed for late appearance of Mukhtars, of these 32 were restored.
  - (d) 101.
  - (e) Nil.
- (f) The information is not available.

Shri Deo Narayan Bhartiya: Do the Government approve of the action of the Sub-divisional Magistrate in dismissing ex parte cases and restoring them the same day?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Revenue: The Magistrate exercises his judicial discretion, and the Government is not prepared to pass any opinion on that.

Shri Deo Narayan Bhartiya: With reference to part (d) of the question (d), do these judgments include cases in which only formal orders were passed?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Revenue: I am unable to understand what the honourable questioner means by formal orders.

Shri Deo Narayan Bhartiya: My question is—In how many cases were actual judgments passed by the Sub-Divisional magistrate and in how many cases formal orders were passed?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Revenue: Judgments leading to decrees which were conclusive in the case had been passed in all the 101 cases.

* 53. Shri Deo Narayan Bhartiya: Is the Government aware that two Congress workers of Banda have been challaned under section 110, Criminal Procedure Code by the Station Officer of Banda police station? O. no. Date *7 2-4-'38

* 54. Will the Government be pleased to state-

*8 2-4-'38

- (a) Whether the Police refused to accept bail of the said Congress workers and brought them in custody up to the Jail premises?
- (b) Is it a fact that Lala Pragdutt and Mr. Inayat Ali Khan, paying land revenue up to an amount of Rs.600 and Rs.1,000 respectively offered themselves as sureties on 29th January 1938, in the Court of Mirza Walibakhat, Sub-divisional Magistrate, Powayan?
- (c) Is it a fact that Mirza Walibakhat before passing an order went to Superintendent of Police's office and held consultation with him?
- (d) Is it a fact that after his return from Superintendent of Police's office he did not accept the sureties and ordered that enquiries be made from the Tahsildar, Powayan?
- (e) Is it a fact that thereupon Lala Pragdutt and Mr. Inayat Ali Khan filed an application offering cash amount to be deposited?
- (f) Is it a fact that this request was also rejected by Mirza Walibakhat?
- (g) Is it a fact that on the 1st February, 1938, Mr. Lakhandas, M.L.A., and Pandit Deva Narayan Bharatiya, M.L.A., offered themselves as sureties for the accused?
- (h) Is it a fact that Mirza Walibakhat thereupon left his court and went to Superintendent of Police's office?
- (i) Is it a fact that he was followed by Pandit Deva Narayan Bharatiya, M.L.A., up to the door of Superintendent of Police's office?
- (j) Is it a fact that after his return from Superintendent of Police's office he passed an order not releasing the accused, but sending the suitability of the sureties for enquiry to the tahsildar?

O. no. Date *10 2-4-'38 * 55. Is the Government aware that criminal proceedings under section 110, Criminal Procedure Code are still pending against Pandit Lal Bahadur and Thakur Jangi Singh, Congress workers?

The Hon'ble the Premier: Information is not yet available and a reply will be given at a later date.

Representation of depressed classes in various services in the United Provinces.

*11 4-4-'38

* 56. Dr. Manik Chand: Will the Government be pleased to state the number of Sanitary Inspectors employed in the District and Municipal Boards in the Provinces and the number of persons of Scheduled Castes among them?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Information is being collected from local authorities and reply will be given at a later date.

*12 4-4-138

- * 57. Dr. Manik Chand: Will the Government be pleased to state the number of the elerical staff of the different Collectorates of the Provinces and the number of persons of Scheduled Castes employed therein?
- (a) The number of paid apprentices and the number of persons of Scheduled Castes paid apprentices?
- (b) The number of the menial staff and the number of persons belonging to Scheduled Castes among them?

The Hon'ble the Minister of Revenue: The required information is being collected. A reply will be given at a later date.

*21 4-4-'38

*58. Dr. Manik Chand: Will the Government be pleased to lay on the table a statement showing the number of the clerical staff of the District and Municipal Boards in the Provinces? How many of them belong to the Scheduled Castes in each district?

Parliamentary Secretary to the Honble the Minister of Local Self-Government: Information is being collected from local authorities and reply will be given at a later date.

*23 **4-4-**'38

*59. Dr. Manik Chand: Will the Government be pleased to state whether they have issued any specific instructions to the different departments in every district to employ members of the Scheduled Castes.

If the answer is in the affirmative, what steps have so far been taken by the district officers?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: (a) Copies of circular letters nos. 1753/III—313 and 1653/III—313, dated the 9th October, 1931 and the 2nd September, 1933 respectively, are faid on the honourable member's table. As regards Police Department, the restrictions against the enlistment in the police force of members of the depressed classes contained in paragraph 390 of the Police Regulations were cancelled.

(b) Government have no reason to think that the orders contained in the circular letters are not being observed by the District Officers.

(See Appendix E, page 1280.)

RENT OF LAND IN WHICH SUGARCANE IS CULTIVATED

*60. Shrimati Satyawati Devi (absent): श्रीमती सत्यवती देवी (ग़ैर हाजिर): क्या यह ठीक है कि परगना कंदला में जहां ईख की खेती की जा सकती है एक कच्चे बीघे का लगान ६ रुपया से कम नहीं हैं?

O. no. Date *29 4-4-'38

The Hon'ble the Minister of Revenue: The average rent per kacha bigha in pargana Kandhla is Rs.3-6, but in Canal assessment circles it varies from Rs.10-1 to less than Rs.4.

WEIGHMEN IN STTAPUR MUNICIPAL AREA

*61. Shri Jagannath Prasad Agarwal: What is the average amount of annual income which weighmen in the Sitapur municipal area earn from that calling and what is the amount of tax on that calling which has been levied on each weighman by the Municipal Board, Sitapur?

*23 5-4-'38"

Parliamentary Secretary to Hon'ble the Minister of Local Self-Government: There are no records to show the average annual income derived, but the figure is roughly estimated at about Rs.300 per annum. The tax is levied at a flat rate of Rs. 100 per annum.

*62. Shri Jagannath Prasad Agarwal: Will the Government be pleased to state the reasons why this special tax has been levied under Clause II of section 128 of the United Provinces Municipalities Act?

*24 5-4-'38

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Because the weighmen who pay the tax have the advantage of using the municipal parao for plying their business and the tax secures to them the monopoly of their trade by preventing unrestricted competition.

*25 5-4-'38

- *63. (a) Shri Jagannath Prasad Agarwal: Have the Government received any representation from the weighmen of Sitapur Municipality in that connexion?
- (b) If so, what steps have the Government taken to give relief to the weighmen?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: (a) Yes.

(b) The board has been directed to remedy the inequity of the tax by co-relating it to the value of or burden on municipal services or to give the theka to the entire body of the weighmen and necessary action is being taken by the local authorities.

SPECIAL MANAGER, COURT OF WARDS, SITAPUR

O, no. Date *26 5-4-'38 *64. Shri Jagannath Prasad Agarwal: Is the Government aware that Mr. E. H. N. Gill has been working as Special Manager, Court of Wards, Sitapur for the last six years and has not been transferred during this long period?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Mr. E. H. N. Gill has been working as Special Manager. Court of Wards, Sitapur, since October, 1932.

*27.5-4-138

*65. Shri Jagannath Prasad Agarwal: Did he go on leave in 1936 for seven months?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Yes.

*28 5-4-138

*66. Shri Jagannath Prasad Agarwal: Why was he again posted at Sitapur after his return?

The Hon'ble the Minister of Revenue: He was, on return from leave, posted again to Sitapur because the President, Court of Wards, considered that his services could be most usefully employed there.

*29 5-4-138

*67. Shri Jagannath Prasad Agarwal: Was this done at the special request of the Secretary, Agriculturist Party!

The Hon'ble the Minister of Revenue: No.

DISMISSAL AND SUSPENSION OF SARBARAHKARS AND ZILEDARS IN COURT OF WARDS, SITAPUR

*30 5-4-'38

*68. Shri Jagannath Prasad Agarwal: Is the Government aware that there are six sarbarahkars and 32 ziledars in the Court of Wards, Sitapur and that out of them some four sarbarahkars and twelve ziledars have been suspended, dismissed or degraded?

The Hon'ble the Minister of Revenue: There are 6 sar-barahkars and 32 ziledars in the Court of Wards, Sitapur. Five sar-barahkars and fourteen ziledars were suspended, dismissed, removed or degraded. Two sarbarahkars were reinstated by the Commissioner on appeal.

*31 5-4-'38

*69. Shri Jagannath Prasad Agarwal: If the answer be in the affirmative, will the Government be pleased to lay on the table a statement showing the charges levelled against each of them?

The Hon'ble the Minister of Revenue: A statement is laid on the table.

(See Appendix F, page 1282.)

*70. Shri Jagannath Prasad Agarwal: Is it also a fact that the vacancies so created have been invariably filled by previously dismissed employees of the Court of Wards of other districts?

The Hon'ble the Minister of Revenue: No there was only one such case.

Shri Bhagwat Narayan Bhargava: May I know the reasons for the dismissal and the re-employment of the same person?

were the same and
Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Revenue: The circumstances in which the employee was re-employed are that a ziledar was urgently required at a critical time of the year to replace the ziledar who had been suspended for embezzlement and falsification of estate records. The ziledar who presented himself for employment was an ex-soldier and claimed to have worked in the Saharanpur and Moradabad Court of Wards. The Special Manager appointed him on trial and then wrote to the district authorities of Saharanpur and Moradabad for this official's service book and character roll. These documents showed that the ziledar had been dismissed from Moradabad for bad work but that he had been re-employed temperarily in the Saharanpur District in the following year. In the meantime the ziledar did valuable work in the Sitapur Court of Wards and the Special Manager allowed him to continue in employment.

*71. Shri Jagannath Prasad Agarwal: If so, what was the reason for which preference was given to these dismissed employees by the Special Manager, Court of Wards?

O. no. Date *33 5-4-'38

The Hon'ble the Minister of Revenue: Does not arise.

Collection of money from tenants in Khairullapur Village, district Sitapur

*72. Shri Jagannath Prasad Agarwal: Is the Government aware that Rs.3,500 were collected from the tenants of the village Khairullapur in the Nabinagar Estate, district Sitapur, in the year 1935-36 under the orders of the Special Manager as nazrana of arazi and that the money was deposited in the bank in the name of Mr. Ghosh, second clerk?

*34 5-4-138

The Hon'ble the Minister of Revenue: An ex-proprietary tenant was ejected from a large holding in village Khairullapur and two other villages of the Nabinagar-Katesar Estate for a decree for arrears of rent of 1341 Fasli amounting to Rs.1,960-2-3, and another sum of Rs.1,738-9 became due from him for the rent of 1342 Fasli. The incoming tenants agreed (1) to pay a sum of Rs.1,738-9 on account of the rent of 1342 Fasli which was credited to the estate accounts and (2) to contribute Rs.1,960-2-3 to a rural development fund for building a model village. The Special Manager had a separate account opened for this latter amount in the Bank in the name of the sarbarahkars, and on the sarbarahkar's transfer from the circle, the unspent balance of the account was transferred in the name of the second clerk, Mr. Ghosh. The accounts were throughout supervised by the Special Manager and the final unspent balance of Rs. 166-9-9 was eventually credited to the estate accounts.

*73. Shri Jagannath Prasad Agarwal: Did the tenant's apply to the Deputy Commissioner, Sitapur, for the refund of this money?

*35 5-4-'38

*74. If so, what was the result of the said application and how was the money disposed off?

*36 5-4-'38

The Hon'ble the Minister of Revenue: No, but an anonymous complaint purporting to be written by a well-wisher of the estate was received. The Deputy Commissioner made inquiries and was satisfied that the amount received had been properly spont. The model village was subsequently inspected by the Commissioner who considered it to be a model for other landlords to copy.

The Court of Wards who had no information about the contributions referred to in the answer to question no. 72 are considering the question of refunding them.

MODEL HOUSES SOCIETY AT GHAZIABAD

O. no. Date *1 6.4.'38

*75. Shri Charan Singh: Is the Government aware that a Model Houses Society at Ghaziabad was registered in January, 1930 under the Co-operative Societies. Act. of 1912 to provide houses to its members?

The Hon'ble the Minister of Justice: Yes.

*2 6-4-138

*76. Shri Charan Singh: Is the Government aware that the land acquired under schemes nos. 1, 2 and 3 is situated on the Grand Trunk Road and is surrounded on all sides by bungalows and civil courts?

The Hon'ble the Minister of Justice: Yes.

*8 6.4.138

*77. Shri Charan Singh: Is the Government aware that the auditor raised objections in his audit notes in 1935, 1936 and 1937 about the allowances and other fees charged by the Honorary President of the Society?

The Hon'ble the Minister of Justice: The auditor raised an objection in the audit note for the year 1935 only against travelling allowance and legal fees charged by the President.

*4 6-4-'38

- *78. Shri Charan Singh: Will the Government be pleased to state—
- (a) Whether the President or the Managing Committee have given any satisfactory explanation of the above objections?
- (b) If so, whether the Co-operative Department has accepted the above explanations to be satisfactory and how?
- (c) If not, what further action has the Department taken against such illegalities?

The Hon'ble the Minister of Justice: (a) (b) and (c) The charges were sanctioned by the Managing Committee which is competent to do this.

Shri Charan Singh: May I know whether the Managing Committee sanctioned the charges of the fees after the raising of the objection by the auditor or before it?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice (Shri Behari Lai): I require notice.

*5 6-4-'38

*79. Shri Charan Singh: (a) Is the Government aware that the construction of houses in schemes nos. 1 and 2 has not yet been completed?

- (b) If so, why was scheme no. 3 launched?
- (c) Is it a fact that one of the reasons for launching scheme no. 3 was that the lapse of time would enhance the price of land owing to its proximity to the model buildings?
- (d) Is the Government aware that the Model Houses Societies sent a letter to the Secretary to Government, Co-operative Department, on 12th August, 1935.
- (e) Was the letter mentioned in part (d) of the question received by the Government and, if so, will they be pleased to put a copy of the same on the table?

The Hon'ble the Minister of Justice: (a) Yes.

- (b) The third scheme was largely complementary so as to enable the Society to provide for playgrounds, etc. and for plots for fresh members.
  - (c) Yes.
  - (d) Yes.
  - (e) Yes. A copy is placed on the table.

(See Appendix G, page 1284.)

Shri Charan Singh: What is the policy of the Government—whether to provide playground first or to provide food to the agriculturists?

The Hon'ble the Minister of Justice: I think, Sir, both require equal consideration. It is very difficult to say which should come first.

Shri Charan Singh: The scheme no. 3 was sanctioned even before schemes 1 and 2 had been completed. I want to know why this scheme no. 3 was sanctioned even before the completion of the first and second schemes?

The Hon'ble the Minister of Justice: This must have been dealt with by the Government in charge at that time. They must have thought that that was a suitable order to make.

*80. Shri Charan Singh: Do the Government propose to launch any further scheme to complete the schemes nos. 1, 2 and 3? If so, on what side and when?

O. no. Date *6 6-4-38

6-4-38

The Hon'ble the Minister of Justice: No application for any further scheme has been received by Government. Does not arise.

- *81. Shri Charan Singh: (a) Is the Government aware that a memorial was submitted to the Government through the proper channel in August, 1936 and that an advance copy was sent to the Secretary to the Government?
- (b) Will the Government be pleased to state as to what action the Government took on the memorial? If no action was taken, will the Government be pleased to state the reasons for not doing so?

The Hon'ble the Minister of Justice: (a) No memorial was received through the Registrar, Co-operative Societies.

(b) Does not arise.

Shri Charan Singh: I want to know whether any memorial was at all received by Government?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: No memorial was received.

O. no. Date *8 6-4-38

- *82. Shri Charan Singh: (a) Is the Government aware that two memorials were sent to the Registrar, Co-operative Societies, one on 10th October, 1936 and the other on 15th January, 1938?
- (b) Is the Government aware that two copies of the memorial, dated the 15th January, 1938, mentioned above, were sent to the Government, one to the Hon'ble the Minister, Co-operative Department, United Provinces, Lucknow, and the other to the Hon'ble the Minister, Finance Department, United Provinces, Lucknow, for their information?

The Hon'ble the Minister of Justice: (a) Yes.

(b) No record of these memorials is available.

Shri Charan Singh: The memorial was received on the 15th January, 1938. May I know when this memorial was destroyed?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: I require notice of that question.

*9 6-4-38

- *83. Shri Charan Singh: Will the Government be pleased to state—
- (a) What action has the Government or the Registrar, Co-operative Department, taken on the abovementioned memorials to redress the grievances of agriculturists?
  - (b) If none, why not?
- (c) If any action was taken whether the memorialists were informed of the same?

The Hon'ble the Minister of Justice: (a) and (c) In regard to the application of Lala Harsaran Das the Assistant Registrar. Co-operative Societies, instituted arbitration proceedings in matters coming within his purview and a civil suit has been filed on the subject hence no further reply on the subject was sent. As regards the other application a reply was sent by the Registrar, Co-operative Societies, to the effect that the matter would be fully considered when occasion would arise.

(b) Does not arise.

*10 6-4-38

- *84. Shri Charan Singh: Is the Government aware that-
- (a) most of the members of the said society own several private houses in the town;
- (b) most of the members who have built their houses in lands of schemes nos. 1 and 2 live either in the town of Ghaziabad or out of station;
- (c) most of the so-called model houses are used by the owners for letting purposes only?

The Hon'ble the Minister of Justice: (a), (b) and(c) No.

Shri Charan Singh: (a) Is the Government aware that most of the members of the above Society are wealthy persons of the town and outside?

O. no. Date *116-4-'38

(b) Is the Government aware that outsiders are also enrolled as members in contravention of the by-laws which provide that the plots will be given to the local residents instead of outsiders?

The Hon'ble the Minister of Justice: (a) The members are largely middle class people.

- (b) There is no such restriction in the by-laws.
- *86. Shri Charan Singh: Is it a fact that the land which is acquired from landholders by dispossessing the tenants is sold to the shareholders of the Society who are made permanent owners?

*12 6-4-38

The Hon'ble the Minister of Justice: Yes.

*87. Shri Charan Singh: Is the Government aware that the land acquisition proceedings of lands in schemes nos. 1, 2 and 3 of villages Kaila and Nasarpur, pargana Loni, district Meerut have caused hardship to the poor and ignorant cultivators of those villages?

*13 6-4-'38

The Hon'ble the Minister of Justice: Government have no information.

*88. Shri Charan Singh: Is the Government aware that another society of the same nature has also been registered under the Co-operative Societies Act of 1912 very recently in Ghaziabad by the name of Anglo-Indian Model Houses Society?

*14 6-4-38

The Hon'ble the Minister of Justice: No.

*89. Shri Charan Singh: Will the Government be pleased to state— *15 6-4-38

- (a) As to where and when the lands will be acquired for the said Society?
- (b) Will it be necessary to oust agriculturists from their holdings for giving effect to the schemes of the Society?

The Hon'ble the Minister of Justice: (a) and (b) Do not arise.

Shri Charan Singh: Is it the policy of Government to allow such societies to acquire culturable lands of agriculturists?

*16 6-4-'38

The Hon'ble the Minister of Justice: No, each case is judged on its merits.

Shri Charan Singh: Does the Government propose to amend the law so that the closing of agricultural plots for profiteering purposes is not made.

The Hon'ble the Minister of Justice: That observation will be con-

(Question time being over the remaining starred questions were carried over to the next day.)

UNSTARRED QUESTIONS

LORRY STAND AT MEERUT

O. no. Date 1 1-4-'38 1. Shaikh Saiduddin Ahmad: Is it a fact that there is some trouble over the existing lorry stand at Meorut for the Meerut-Delhi lorries?

The Hon'ble the Premier: Yes, the trouble is due to the split in original motor union, which has now formed itself into two unions.

2 1-4-'38

2. Shaikh Saiduddin Ahmad: Is it a fact that a representation was made by some of the lorry owners to the local authorities and a similar representation has been made to the Hon'ble the Minister of Communications, United Provnees? If so, with what effect?

The Hon'ble the Premier: Representations from both unions were made to the local registering authority only but none to other local authorities or to the Hon'ble the Minister of Communications.

The registering authority informed both the unions that he saw no reason to move under rule 93 of the United Provinces Motor Vehicles Rules, 1935, as stands already existed which had been approved by him.

1.4.'38

3. Shaikh Saiduddin Ahmad: Is it a fact that a public stand has not yet been provided as required by rule no. 93 of the United Provinces Motor Vehicles Rules, 1935, for the lorry owners plying in and out of Meerut? If not, will the Government be pleased to inform why such a free stand has not yet been provided?

The Hon'ble the Premier: Six public stands are in existence as approved by the registering authority. The municipal board have not seen fit to provide free stands and so none of these is free.

4 1-4-138

4. Shakh Saiduddin Ahmad: Is it a fact that the site of the present lorry stand at Kamboh Gate belongs to the Chairman, Municipal Board, and that he is getting Rs.250 per mensem as rent for that site?

The Hon'ble the Premier: The stand at the Kamboh Gate belongs to the Chairman of the Municipal Board and his brother and the rent they get is Rs.250 per mensem.

n 1-4/38

5. Sheikh Saiduddin Ahmad: Is it a fact that the lorry owners of the other association have requested the local controlling authorities to change the present stand to some other place, but they expressed their inability to do so?

The Hon'ble the Premier: Yes, because the matter primarily concerns the municipal board.

Scheduled caste employees in the Industries Department

6 1-4-138

6. Shri Chet Ram: श्री चेतराम: क्या सरकार कृपा करके बताएगी कि जुलाई सन् १९३७ ई० से अब तक इन्डस्ट्रीज डिपार्डमेंट में कितने आदमी तनस्वाह पर रक्खें गर्य है ?

شری چیت رام -

۲ - کیا سرکار کریا کہ کے بقائهگی که سنه ۱۹۳۷ع سے آب تک انڈسڈمیز دَييار تمينت ميں كتنے آدمى تنخوالا پر ركھ كئے هيں ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice (Shri Jugal Kishore): Ninety-nine.

पार्लियामेंटरी सेकेटरी टू आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ जस्टिस (श्री जुगुल किशोर) : ९९:

Shri Chet Ram : श्री चेतराम : क्या सरकार जानती है कि पिछड़ी हुई जाति 0.no. Date का एक उम्मीदवार, जिसने कि इस डिपार्टमेंट में नौकरी की दरख्वास्त दी थी अब तक तनख्वाह पर नौकर नहीं रक्खा गया और जो लोग उसके बाद में रक्खे गये हैं वह तनख्वाह पर रक्खे गये हैं?

شری چیت رام -

٧ ــ کیا سرکار جانتی هے که پچھڑي هوئي جاتي کا ایک اُمیددوار جس نے که اس دیداراتمنت میں نوکوی کی درخواست دی تھی اب تک تنخواہ پر نوکو نہیں رکھ گئے ھیں وہ تنخواہ پر رکھے نہیں رکھا گیا اور جو اوگ اس کے بعد میں رکھے گئے ھیں وہ تنخواہ پر رکھے

The Hon'ble the Minister of Justice: Yes. He has recently been appointed as an organizer in connexion with Labour Welfare work.

आनरेबल मिनिस्टर आफ़ जस्टिसः

जी हां। वह हाल में मजदूरों के भलाई के काम के सिलसिले में आर्गेनाइज़र (organizer) मुक्रीर किये गये हैं।

آنديبل منسد آف جستس -

جی هاں - وہ حال میں مزدوروں کے بھائی کے کام کے ملسلے میں آرگنائزر (organizer) مقرر کیئے گئے ہیں -

8 1-4.'38

Shri Chet Ram : श्री चेतराम : अगर हां तो क्या सरकार कृपा करके बतायेगी कि यह पिछड़ी हुई जाति का उम्मेदवार तनख्वाह पर क्यों नहीं नौकर रक्खा गया ?

شری چیت رام –

۸ ــ اگو هاں تو کیا سوکار کوپا کرکے بتائیکی که یہم پچھڑی هوئی جاتی کا أميدوار تذخواه به كيون نهين نوكم ركها كياء؟

The Hon'ble the Minister of Justice: The question does not arise.

आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ जस्टिस : यह सवाल पैदा नहीं होता।

آنه يبل منستر آف جستس - يهم سوال بيدا نهيس هوتا -

O. no. Date 9 1.4.38

Shri Chet Ram: श्री चेतराम: क्या सरकार मेहरवानी करके बतलाएगी कि डाइरेक्टर आफ़ इन्डस्ट्रीज के दक्तर में जो क्लकों की जगहों खाली हुई थीं और जिनके उस्मेद-वारों को इस्तहान के लिये ८ दिसम्बर सन् १९३३ ई० के दिन कानपुर बुलाया गया था वह मर दी गई ? अगर हो, तो क्या उनमें से किसी जगह पर कोई पिछड़ी हुई जाति का उम्मेदवार रक्ता गया? अगर नहीं, तो क्यों?

شری چیت رام --

و - کیا سرکار کے یا کہ کے بنائیکی کہ ڈالوکٹے آف انڈسٹریز کے دفتر میں جو کلوکوں کی جگھیں خانی ہوئی تھیں اور جن کے راسطے اسیدواروں کو استعمان کے کلوکوں کی جگھیں کا اگر ہاں کے لیئے ۸ دسمبر سند ۱۹۳۷ کے دس کانہور بالیا گیا تھا رہ بھر دی گئیں ؟ اگر ہاں تو اُن میں سے کسی حکمه یو کوئی پنجهوی مولی جاتی کا امیدوار رکها گیا ہے ؟ اگر

The Hon'ble the Minister of Justice: Yes. No scheduled caste candidate could be appointed, as the candidates who have applied were found unsuitable.

आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ जस्टिस:

जी हों। पिछड़ी क़ीमों में से इस बजह से कोई उम्मेदवार नहीं लिया जा सका कि जिन उम्मेदवारों ने अर्जी वी थी वह ठीक नहीं समझे गये।

آنهيهل منستر آف جستسر، --

جي ماں _ پھيوى توموں ميں سے اس وجيع سے عرفي اميدوار نهيں اياجاسكار که جن آ-یدواروں نے مرضی دبی تھی وہ ٹھیک دین سنگھیے گلیے کے الدیت میں

APPLICATIONS UNDER THE UNITED PROVINCES ENCUMBERED ESTATES ACT

10. Shri Mangat Singh: Is it a fact that before October, 1937, the applicants under the United Provinces Encumbered Estates Act were required by the Special Judge, Second Class, Saharanpur to deposit only Rs.9 to cover the cost of the publication of notices under section 11 of the said Act in private newspapers? Has this deposit been increased to Rs.15 from Rs.9 after October, 1937? If so, why?

The Hon'ble the Minister of Revenue: No. The charge of Rs.9 was made for the short notices under section 9 and of Rs.15 for the longer notices under section 11 of the Act.

2 1-4-3'8

441

11. Shri Mangat Singh: Will the Government be pleased to state the number of applications under the United Provinces Encumbered Estates Act which have been dismissed because the applicants could not pay the full charges under section 11 of the Act ?

The Hon'ble the Minister of Revenue: 109.

1-4-788

12. Shri Mangat Singh: Is it a fact that the Civil Judge, First Class, Saharanpur, has stayed no proceeding under the Insolvency Act in accordance with the provisions of the postponement and execution of Civil Court Decrees Act? If so, why?

13. Is it a fact that the same Civil Judge has granted no application of any debtor for a summary proceeding under section 74 of the Insolvency Act? If so, why?,

O. no. Dated 4 2-4-'38

The Hon'ble the Minister of Revenue: Government have no information.

ASSAULT ON PANDIT KASHI RAM JI AT HARDOI

Shri Jata Shankar Shukla: श्री जटाशंकर शुक्ल: क्या सरकार जानती है कि २९ फ़रवरी के दिन जिला हरदोई में कुछ लोगों ने पंडित काशीराम जी पर जो पिछले २४ अगस्त को नैनी जेल से छूटे थे हमला किया था और उनके पास से कांग्रेस व किसान सभा के डाइरी और काग़जात छीन ले गये?

1 7-4-'38

شہی جتا شنکہ شکلا --

۱۳ - کیا سرکار جانتی ہے کہ ۲۹ فورری کے دین ضلع هودوئي میں کچھ، اوگوں نے پندت کاشی رام جی پر حو پھھلے ۲۳ اگست کو نینی جیل سے چھوڑے گئے تھے حملہ کیا اور اُن کے باس سے کانگریس اور کسان سبھا کے دائری اور کاغذات چهين لے گئے ؟

The Hon'ble the Premier: Pandit Kashi Ram made a dacoity report and the case is under inquiry.

आनरेबल प्रीमियर:

पंडित काशीराम ने एक डकैती की रिपोर्ट की थी और इस मामले की जांच की जा रही है।

آنويبل پېيميئو--پنڌت کاشي رام نے ق^ريمتي کي ايک رپورت کي تهي اور اس معامله کي جانیے کی جارھی ھے ۔

15. Shri Jata Shankar Shukla: श्री जटाशंकर शुक्ल: क्या यह भी ठीक है कि उनका सर फूट गया था और पैर दूट गया था?

شوی جنّا شنکر شکلا — ١٥ - كيا يهه بهي تعيك هے كه أن كا سر پهوت كيا تها اور يبو رق كها تها ؟

The Hon'ble the Premier : He received simple injuries on his head for which he was treated in Hardoi hospital, and subsequently in Lucknow.

आनरेब्ल प्रीमियर:

उनके सिर पर मामूळी चोटे आई थीं जिनका इलाज पहिले हरदोई के अस्पताल में और फिर लखनक में हुआ था।

ت الله الله المناه المناه المناه الله المناه الله المناه الله المناه الله المناه الله المناه الله المناه ال

ان کے سر پر سعموای چوٹیں آئی تبیں جن کا علاج پہلے مردوئی کے اسپتال مين أور بهر المهذؤ مين هوا تها _

16. Shri Jata Shankar Shukla: श्री जटाशंकर शक्ल : क्या यह ठीक है कि पुलास ने जान राक दी है ? अगर हां, तो क्यों ?

The Hon'ble the Premier: (a) No. The investigation is proceeding.

(b) Does not arise.

आनरेबुल प्रीमियर:

- (क) जी नहीं। तहक़ीक़ात की जा रही है।
- (स) यह सवाल पैदा नहीं होता है।

O. no. Dated 4 7-4-38 17. Shri Jata Shankar Shukla: श्री जटाशंकर शुक्ल: क्या सरकार इस मामले की तहक़ीक़ात करवा रही है?

شري جمَّا شنع دعلا — ۱۷ — کیا سرکار اس معامله کی تحقیقات کروا رهي هے؟

The Hon'ble the Premier: Yes.

आनरेबुल प्रीनियर: जी हो।

آنريبل پريميئو - جي هان -

5 7-4-738

18. Shri Lakhan Das: (Postponed)

CORRUPTION IN ANATHALAYAS

6 7-4.'38 Practices prevail in the various Anathalayas at Allahabad?

The Hon'ble the Premier: Complaints are reported to have been made to the District Magistrate by parents of girls against Anathalayas in Allahabad. When complaints are made the girl concerned is usually sent for and her statement recorded by a magistrate and proper order as to her custody under section 100, Criminal Procedure Code is made.

20. Shri Chet Ram: Was a case which occurred in an Anathalaya 7 7-4-'38 in Katra, Allahabad, reported to the police station Kotwali City, Allahabad? What steps have been taken in that case?

The Hon'ble the Premier: Katra is not in the jurisdiction of police station Kotwali, and as such a report relating to the case occurring in Katra could not have been made at the Kotwali. In the absence of full particulars of the case it is not possible to answer the question as several complaints are reported to have been made.

- 21. Shri Chet Ram: Is it a fact that some so-called Anathalayas and such other Ashrams traffic in women?
- O, no. Date 8 7-4-'38
- 22. Do the Government propose to take any steps in the matter?

9 7-4-'38

The Hon'ble the Premier: Government have no definite information in the matter although such cases have been known to occur. If any specific instances are brought to notice suitable action will be taken.

Duries, etc. of Deputy Superintendents of Police

19 7-4-'38

- 23. Shri Harnath Pracad: श्री हरनाथ प्रसाद: (अ) क्या सरकार कृपा करके बतायेगी कि ४८ जिलों में कितने डिप्टी सुपरिन्टेन्डेन्ट पुलीस हैं? उनके काम क्या हैं और उनके दौरे की औसत मुद्दत क्या हैं? हर एक की त नख्वाह क्या हैं?
  - (ब) कुल कितने पुलिस के इन्स्पेक्टर हैं और उनके काम क्या हैं?
- (स) चौकीदारों की कुल तादाद क्या है? क्या सरकार कृपा करके जिलेबार एक एसा नक्षशा मेज पर रक्षणी जिसमें कान्सदेबिलों और चौकीदारों की तादाद लिखी हों?

۲۳ شری هرناتهم پرشاه --

(الف) کیا سرکار کے پا کرکے بتائے گی کہ ۳۸ ضلعوں میں کتنے قبتی سپہ نتندنت دوایس هیں ؟ اُن کے کام کیا هیں اور اُن کے دورے کی اوسط مدت کیا ہے ؟ هر ایک کی تنخواہ کیا ہے ؟

(ب) کل کتنے پولیس کے انسپیئٹر هیں اور اُن کے کلم کیا هیں ؟

(ج) چوکهداروں کی کل تعداد کیا ہے ؟ کیا سرکار کرپا کرکے ضاعوار ایک ایسا نقشہ میز پر رکھے گی جس میں کانستیداوں اور چوکیداروں کی تعداد لکھی ہو ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: (a) (i) Thirty-five.

- (ii) The duties of Deputy Superintendents of Police are laid down in paragraph 17 of the Police Regulations.
- (iii) Under the existing instructions Deputy Superintendents of Police may remain on tour for any period up to two months subject to the orders of the Superintendent of Police.
  - (iv) A statement is laid on the honourable member's table.
- (b) (i) The total number of Inspectors of Police is 228, viz.. Reserve Inspectors, 60; Prosecuting Inspectors, 56 and Circle Inspectors, 112.
- (ii) The duties of Reserve Inspectors, Prosecuting Inspectors and Circle Inspectors are laid down in paragraphs 18 to 23, 25 to 39 and 40 to 41 respectively of the Police Regulations.

- (c) (i) The total strength of chaukidars is 40,437.
- (ii) A statement is laid on the honourable member's table.

(See Appendices H and I, pages 1286 and 1287.)

पार्लियामेन्टरी से केटरी दु आनरेबुल प्रीमियर :

- (अ) (१) पैतीस।
- (२) डिंग्डी सुपरिन्टेन्डेन्ट पुलिस के फराइज पुलिस रेगुलेगन्स के पैराग्राफ़ १७में दिये हुयें हैं।
- (३) मौजूदा हिदायतों के बर्मूजिब डिप्टी सुपरिन्टेन्डेन्ट पुलिस, सुपरिन्टेन्डेन्ट पुलिस की इजाजत से किसी मियाद के लिये जो दो माह से ज्यादा न हो दौरे पर रह सकता है।.
  - (४) आनरेबुल मेम्बर की मेज पर एक नक़शा रक्खा गया है।
- (ब) (१) पुलिस इन्सपेक्टरों की कुल तादाद २२८, है यानी ६० रिजर्व इन्सपेक्टर, ५६ प्रासीक्यूटिंग इन्सपेक्टर और ११२ सकिल इन्सपेक्टर।
- (२) रिजर्व, प्रांसीक्यूटिंग और सॉकल इन्सपेक्टरों के फराइब पुलिस रेगुलेशन्स के पैराग्राफ़ १८ से २३, २५ से ३९ और ४० से ४१ तक तस्तीबवार में विथे हैं।
  - (स) (१) चौकीदार की कुलतादाद ४०,४३७ है।
  - (२) आनरेबुल मेम्बर की मेज पर एक नक़शा रक्खा गया है।

پارليامينتېي سيمزياوي ثو آنريبل يوبميئر --(الف) (1) پيلايس -

(۲) قبائی سپرنٹنڈٹٹ پولیس کے فرایش پولیس ریگوایشلس کے بیراگراف نمبر ۱۷ میں دیات ہوئے ہیں۔

(٣) موجودة هدايتوں كے بموجب ديتي سپونتندنت بوليس سپونتندنت بوليس عيرنتندنت بوليس عيرنتندنت بوليس عيرنتندنت بوليس عيرنتندنت بوليس عيران كے ليئے جو در سيند كے واقع اللہ علم عورہ بر و ساتنا هے -

(٣) آئرينل ميسر كي ميزور ليك نقشه ركها كيا هـ-

(ب) (۱) پولیسس السهیکستوری کی کال تعسداد ۱۱۸ ه یعنی ۱۲۸ م یعنی ۱۲۸ م درور السهیکتر ۱۲۸ م یعنی ۱۲۸ م درور السهیکتر ۱۲۸ م ۱۲

(٢) رزرد پراسیکیوالنگ، اور سبوکل السینکثرون کے قرایض

پرایس و یکولیمنس میں چیواگراف ۱۸ تا ۲۳ و ۲۵ تا ۳۹ اور ۳۰ و ۱۳ میں ا ترکیب واز دیگے فران فیل -

ر ( )) چوکیداروں کی کل تعداد ۲۳۳۰ ھے۔

ر ۱) آنویبل میمنو کی میز بر ایک تقشه رکها گیا ہے ۔

COMMUNAL REPRESENTATION IN DIFFERENT SERVICES IN BASTI DISTRICT

- 24. Shri Harnath Parsad: श्री हरनाथ प्रसाद: (अ) क्या सरकार कृपा करके जिला बस्ती में कलेक्टरी, डिस्ट्रिक्ट बोर्ड, तहसील, नोटीफ़ाइड एरिया और टाउन एरियाओं s के क्लर्कों को तादाद बताएगी? चपरासियों की तादाद क्या है? उनमें से कितने हिन्दू, कितने मुसलमान, कितने अछूत और कितने दूसरी कौमों के हैं?
- (ब) सन् १९२५ ई० से अब तक कितने कर्ल्क और चपरासी नौकर रक्खे गये हैं? उनकी योग्यतायें क्या थीं?
- (स) उनमें से कितने ऐसे हैं जिन्होंने हाई स्कूल तक भी नहीं पढ़ा है और उनमें से कितने नियुक्ति के वक्त ज्यादा उमर के थे?
- (द) सन् १९२५ ई० से सन् १९३७ ई० तक कितने हरिजन उम्मेदवारों ने लक्कों और चपरासियों की जगहों के लिये अजियां दी थीं ? उनकी योग्यतायें क्या थीं ? कलेक्टर और चेयरमैन डिस्ट्रिक्ट बोर्ड ने इनमें से कितनों को नौकर रक्खा ? अगर नहीं, तो क्यों ? क्या सरकार कृपा करके इस मामले में अपनी पालिसी बतलायेंगी ?

شرى هرناتهه پرشان ---

de aserin in ill all et

۲۳ (الف) کیا سرکار کروپا کرکے ضلع ہیں۔ تی میں کلکتری – قستر کت بورة ۔ تحصیل – نوتیفایت ایریا اور قادن ایریاؤں میں کلوکوں کی تعداد بقائے گی ؟ چپواسیوں کی تعداد کیا ہے ؟ اُس میں سے کتف ہندو – کتف مسلمان – کنف اچھوٹ اور کتف دوسوی قوموں کے هیں ؟

(ب) سنه ۱۹۲0ع سے آب تک کتنے کلورک اور چھراسی نوکو رکھے گئے ؟ اُن نی یوگنائیں کیا تھیں ؟

- (ج) اُن میں سے کتنے ایسے ہیں جنہوں نے مائی اسکول تک بھی نہیں بہتھا ہے اور اُن میں سے کتنے نیوکٹی کے وقت زیادہ عمر کے تھے ؟
- (ن) سنه ۱۹۲٥ع سے سنه ۱۹۳۷ع تک نتنے هر پيجي آمهدواروں نے کلرکوں اور چیراسیوں کي جگھرں کے لیئے عرضیاں دی تھیں ؟ اُن کی یو تُقائیں کیا تھیں ؟ کلکتر اور چیرمین قسترکت بورة نے اِن میں سے کتنوں کو نوکر رکھا ؟ اگر نہیں تو کیوں ؟ کیا سرکار کریا کرکے اس معامله میں اُپنی پالیسی بتائیگی ؟

The Hon'ble the Minister of Revenue: The information is being collected and a reply will be given at a later date.

آنويبل منستر آف ريوينيو — الله تاريخ پر دي جائيگي – إطلاع اکتها کي جارهي هے اور کسي ائلي تاريخ پر دي جائيگي – आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ रेवेन्यू:

इत्तला इकट्ठा की जा रही है और किसी अगली तारीख पर दी जायगी।

****

INITED PROVINCES COURT FEES (AMENDMENT) BILL . (c intinued)

O, no. date ...'ble the Speaker : The Hon'ble the Minister of Justice's. oun that the United Provinces Court-Fees (Amendment) Bill as amended be passed is now under consideration.

Mr. Muhammad Ishaq Khan : I rise to oppose the third reading of the United Provinces Court-Fees (Amendment) Bill. Sir, we are strongly disinclined to add any burden on the tax-payer who is already greaning under the dead weight of poverty and taxation. I would call this Bill as the double dose of the original sin. The original sin was committed in the year 1936 and we are having the double dose at the hands of the Hon'ble the Minister of Development and Justice. Sir. before dealing with the general effect of this Bill whether the incidence will fall on the poor people or on the rich people about which we have heard so much on the floor of this House, I would like to give a brief history of the whole transaction in order that the honourable members may appreciate the implications of this Bill in its true perspective. Sir, for the first time an attempt was made to increase the court-fees in the United Provinces of Agra and Oudh in the year 1923-24 when this measure was brought on the floor of this House. It was strenuously opposed by no less a person than the Hon'ble the Premier who led the Swaraj Party at that time. Sir, the Hon'ble the Premier while opposing the introduction of the Bill said "I submit that the system of free dispensation of justice which obtained in this country in the days when it showed the light to others and the days of which we are still proud is the only possible system which any Government which claims to be civilized and wishes to discharge its elementary duties must adopt if it desires to give any satisfaction to the people committed to its charge." Sir, in the course of his speech the Hon'ble the Premier further said "There is ample room for economy even now." If we were asked "tell us where economies can be made and give us further suggestions" I say that experienced gentlemen connected with the business of this Council and also with the administration, have already placed certain suggestions which if acted upon would still bring in a reduction of at least about 10 lakhs a year, So if that position is taken up, if those suggestions are adopted, there will be a further reduction to that extent. But it is not our business, I submit, to devise ways and means as we are not running the machine. When on a similar occasion Mr. Asquith was approached for the purpose he said "The Chancellor of the Exchequer had asked them to show how expenditure could be reduced. The proper answer to that was-Do it for yourself! What are you there for! If you feel that you cannot do it, that it is beyond your resources and the statemanship of yourself and your collegues, then make way for somebody else who can. It was puerile and trifling with the situation to try to throw upon the House of Commons the duty of saying in which particular quarter large reductions of expenditure should be made. A Government which could not discharge that elementary duty under conditions so grave and abnormal as those at present prevailing was a Government which by its

own confessions was inadquate to the needs and responsibilities which were imposed upon it." Now, Sir, after quoting the opinion of the Hon'ble Pandit Govind Ballabh Pant, I would ask the honourable members of this House to pay serious consideration to the implications of this Bill and not to be carried away by that kind of clap trap and cheap platitude which conveys the idea that the burden will fall on the rich and will not fall on the poor. I will show parawise and sectionwise, because I have studied the Bill in the Select Committee and also here that this statement of the Hon'ble Minister is not warranted by facts.

Sir. it is the elementary duty of the Government to give free justice and justice should not be taxed and not be made a marketable commodity. But this Government has by enhancing the court-fees clearly and definitely laid down the principle that justice at least in the United Provinces will be a marketable commodity. Sir, in 1923-24 when this Bill was passed for a year the revenue increased from Rs. 151 lakhs to 176 lakhs. But again in 1926-27 it fell down to a sum of Rs.169 This result was due to the passing of the Tenancy Legisla-1926-27 which conferred life tenancy on tenants and reduced the number of ejectment suits and the figures declined. would, therefore, draw the attention of the Hon'ble Minister that after the passing of this Tenancy legislation even that sum which he hopes to get will not materialize. Again, Sir, in 1932 an attempt was made to increase the court-fees and then a suggestion was given to the honourable members that a retrenchment committee was appointed by the Government and that that retrenchment committee had made suggestions that the Government of the United Provinces should make representation to the Secretary of State that certain posts of superior services should be reduced and with a view to give further money to the Government until the sanction to the reduction of the posts was received the Bill was passed for 2 years. But the revenue in spite of great expectations did not increase. A perusal of the budget shows that in 1932-33 the revenue came up to only 185 lakhs and in 1933-34 in spite of enhanced duties the revenue came to 175 lakhs. In 1934-35 the revenue went down to 160 lakhs. In 1935-36, when the Government came forward with a proposal for further enhancement, the revenue was again reduced to 150 lakhs, and in 1936, when, as I said, the original sin was perpetrated and the Bill was passed, in spite of the passing of this Bill and in spite of strenuous efforts and in spite of the raising of court-fees, the revenue realized by Government was 156 lakhs only. I am giving this thing in a chronological order to show that in spite of your best efforts, in spite of the raising of court-fees, you have not been able to get the sum which you thought would eventually come to the Provincial Exchequer. In 1936-37 it was 156 lakhs. In 1937-38 the budget estimates showed 153 lakhs, but in spite of the enhanced court-fees, in spite of the best attempts, the sum which was realized by the Provincial Government was 136 That is to say you have a definite loss of 17 lakhs according to your budget estimate and in spite of your enhanced taxation and

amount.

[Mr. Muhammad Ishaq Khan.] in spite of your best efforts you have not been able to get the required

Sir, in the present budget estimates of 1938-39, I find that the sum has been fixed as Rs, 146% lakks and the Hon'ble the Premier's speech shows that they expected an increase in income of 10½ lakhs of rupees. I submit that our past experience clearly shows that your estimate of 101 lakhs of rupees will also not materialize. Therefore, from the point of view of revenue I think this is merely a wild goose chase. There is no reason to burden the poor people of the United Provinces of Agra and Oudh who are already groaning under the dead weight of taxation and poverty and I may further add that even this 101 lakks stimate which has been made by the Government in the present budget is based on two assumptions-(I am reading what Mr. Turner has said in his memorandum, page 47, no. 9). (1) that the stayal orders will cease to be operative from about half way through this year and (2) that stamp and amending court-fees Bills are passed into law without substantial modifications. There have been substantial modifications in the Bill itself and the stayal orders you can hardly expect to cease to be law from July, 1938. So the two points on which you expect the increment of your revenue will also not materialise in view of the peculiar circumstances which are prevailing at present. Sir, I would now deal with the question whether the incidence of further taxation will fall on the rich people or on the poor people. I make this statement with full responsibility that this suggestion has been made in order to exploit the loyalty of the honourable members supporting the Government. The claim has been urged on behalf of the Government that the incidence will not fall on poor people. It is merely a clap trap and facts of the case do not warrant this sort of I will now invite the attention of the members parawise to the various sections and amendments which have been accepted by this House to show that the brunt of the new taxation measures still falls on the poor people. Sir, in the first place I will draw the attention of the members to Chapter VII, clause 4(a). This deals with the question of a declaratory decree and consequential relief. According to the present amendment the court-fee will be charged equal to the value of the relief or an equal amount to the value of the immovable Now I give a concrete example. Suppose a poor man has got a plot of land, say one acre, and a rich man out of sheer malice or taking advantage of his big position constructs a pacea building worth Rs.10,000 on that plot. Now that man in the first place out of poverty goes to a criminal court and files a case under section 447. Indian Penal Code, for criminal trespass, but that case is thrown out on the ground that it is a matter purely of civil nature and it must be fought in a civil court. Sir, in view of this Bill he will have to pay an ad valorem court fee on the value of the property which is standing on that plot, and if the man has constructed a building for Rs.10,000 that poor man must come forward and pay a court-fee on Rs.10,000 before he can get a declaratory decree from the civil court. So I submit, Sir, it will react on the poor man and not on the rich man. Then I will draw the

attention of the honourable members to suits for invalidation of adoption by men of slender means. In this case also the minimum amount which has been fixed for the purpose of court-fee is Rs.200, that is to say, a man must pay Rs.15 as court-fee before he can get any relief in a court of law. Now this clause will also react on the poor people if they want to go to court. Then the third point to which I want to draw the attention of the honourable members is about the restitution of conjugal rights, a matter on which the Hon'ble the Minister of Justice gave expression to views which were very fantastic and most extraordinary. Up to this time the rule has been that if a poor man goes to court he can fix for valuation purposes anything he likes for restitution of coujugal rights, it may be Rs.15, Rs.20 or Rs.50 or any other amount he likes. Now the Hon'ble the Minister of Justice has fixed Rs.200 as the minimum amount for valuation purposes. This means that he must pay Rs.15 as court-fee before he can get relief. Now those of us who are practising lawyers know that suits for restitution of conjugal rights are filed mostly by poor people and not by the rich people. Rich people bear up their troubles rather than go to a court of law and make public their private affairs. Here again the new provision will be a tremendous handicap to poor people who will not be able to pay Rs.15 court-fee apart from the bill of costs which will come to another Rs.15, that is to say, they will have to pay Rs.30 before they will get relief. Now I draw the attention of the House to the question of multiple. The multiple had been raised in non-permanent area from 5 to 6 times of the land revenue, and the learned Minister has now raised it to 10, that is to say ten times. will also be a great hardship on poor people of slender means and they will have to pay a heavier court-fee. Now coming to clause 7(iv)(a)regarding suits for cancellations, I am surprised that the present Government which claims to be the custodian of the rights of the poor people and down-trodden people should have increased the amount here. Supposing there is a widow or a minor or a man of slender means and some clever fellow wants to take advantage of their poorness and brings a suit for cancellation of a decree. Now according to the amendment of the Hon'ble the Minister of Justice if the property in question is worth Rs.10,000 the poor widow will have to pay a courtfee for the whole amount before she can get relief in a court of law. How unjust and inequitable this amendment is. Now I come to clause 9. Here again the amount of court-fee payable has been raised seven and eight times. My amendment in this connexion was accepted, although not in toto, by the Hon'ble Minister and he made it 2 and 1, but even then I think it will cause great hardship to poor people. Now if we come to clause 11 regarding partition suits we will find that in partition suits if a member of a joint-Hindu family happens to be out of possession, although he has got legal right to be in possession, and the other members maliciously raise the plea that he is out of possession, then according to the Hon'ble the Minister of Justice he will have to pay court-fee on the full value of the joint property if he brings up a suit against them. Again this will cause great hardship on the poor people and it will benefit rich people. Then, Sir, under clause 13 where there is a question of the determination of rent

[Mr. Muhammad Ishaq Khan.]

between a tenant and a zamindar, or between a tenant and a tenant or between anybody according to the present rule it is the rent of the year which is fixed for the purposes of court fee. According to the amendment of the learned Minister it has been raised to twice that amount and this will react on the poor people and not on the rich people. Again Sir, when we come to clause 30, here is the trump card of the Hon'ble the Minister of Justice, he would easily say that it is the rich people who will be affected and not the poor people but I submit that the poor people will be affected and not the rich people. According to the statement made in the Statement of Objects and Reasons, you will find that the increase has been from 25 per cent, to 50 per cent, with regard to suits above the valuation of Rs.5,000. I point out that reversioners, widows. minors and other people of slender means who will have to go to a court of law and pay an enhanced court-fee which was raised 100 per cent. last year, 50 per cent, this year, thus amounting to 150 per cent, will be handicapped to have to seek redress in a court of law. This too will react on the poor people and my friends here who are members of the Bar will bear me out. The totality of the effect of this legislation is that it is definitely a retrograde measure and that the sooner it is withdrawn from the Statute book the better it is for the people for whom our friends have got a great regard and for whose sake they have come here to administer justice in this province so cheaply. Sir, I think I have sufficiently shown by drawing the attention of the honourable members towards the relevant portions of the clauses of this Bill that the total effect of this legislation will be detrimental to the best interests of the persons of this province and that it should be withdrawn. Now I will refer to the question of principle. I have already said that it is the duty of every Government and specially a democratic form of Government which wants to justify its claim that it is the guardian of the peoples' rights that it should provide free and impartial justice which should not be, if I may be permitted to use the expression which I think sufficiently explains the thing, 'selective justice'. If we accept the principles adopted by the Hon'ble the Minister of Justice we can very easily say that he wants to give 'selective justice'. We can say that the conception of democracy by the Hon'ble the Minister of Justice is the conception of 'limping democracy'. It is limping democracy and selective justice which is going to be given to us under the present Court-Fee (Amendment) Bill and I submit that this should not be allowed to be done howsoever the Minister of Justice might like it. Sir, in this connexion, I would draw the attention of the honourable members of this House to all the pernicious things that this Bill contains, because whatever we say it is always be said "Well, your motives are not genuine. Whatever you say you say simply to embarrass the Government". But whatever it may be, if we say hard facts, if we speak · out truth, which is borne out by facts, it is your duty to listen to it and to follow it. We are here not by your sufference. We are here by our right as elected representatives of the people, and if we say certain things which are correct, it is the duty of the Government to listen and to follow them. I have quoted just now the opinion of the Hon'ble Pandit

Govind Ballabh Pant as Leader of the Swaraj Party in 1924. I will quote the opinion of another Hon'ble Minister who I am sorry to find is not in his seat and who, according to Sir Jwala P. Srivastava, yesterday sent rockets in the air. I would quote his opinion and would like to say what the honourable members feel about it today. This is the opinion of Hon'ble Hafiz Muhammad Ibrahim, in a speech which he delivered concerning an amendment to the Court-Fees Bill on 13th March, 1936, when the original sin was committed. He said, "We cannot commit ourselves to do wrong to those persons who are already wronged, who are already in a miserable condition. With these words, Sir, I make an appeal to those honourable members of the House that instead of being led away by such considerations and by the assurances of the Hon'ble the Finance Member, they will think of their poor country-fellows and not vote for these measures."

Now, this was the opinion of the Hon'ble Hafiz Muhammad Ibrahim, a Minister of the popular Government, on 13th March, 1936, hardly a year and a half ago.

Shri Raghunath Vinayak Dhulekar: What is his opinion now?

Mr. Muhammad Ishaq Khan: I would have very much liked to know that if he were here. I would have put that question to him. Did he express his opinion when the matter was considered by the Cabinet? Did he raise his voice? I will leave it for the honourable Mr. Dhulekar and other members of his party to draw their own conclusions. I believe in intellectual honesty. I will not say the reverse of it, but I will leave it to members to draw their own conclusions, if my friend really feels what he felt in 1936 when the pitch of the taxation was lower than at present. Has the capacity of the people of the United Provinces of Agra and Oudh been raised during the intervening period of 12 years, and are they in a better position to pay taxes? When they could not pay taxes at a lower pitch, are they in a position to pay at a higher pitch? So, I submit Sir, that in view of the opinion of the Hon'ble Hafiz Muhammad Ibrahim and in view of the opinion of the Hon'ble the Premier, the present Government should be persuaded to consider the proposition that this Bill in the present form should be withdrawn.

Sir, so far as the condition of the United Provinces is concerned, I would say that the state of trade and business is in a hopeless condition. There is conflict of capital and labour, there is deterioration of economic conditions, law of diminishing returns has set in, the value of land has gone down, the zamindari property has gone down, there is a dead weight of poverty and I need not say that there is a debt about 150 crores of rupees as was calculated by the Banking Enquiry Committee. Capital is in a static condition. This province is principally agricultural. Therefore, the favourite argument trotted out by the Minister that the pitch is higher in other provinces and that we should also follow that pitch does not apply here. This Bill is most illadvised, undemocratic, unjust and unworthy of the present Government.

Sir, I would like to draw the attention of the House towards another factor. It has been urged that the present Government is in great need of money, for nation building purposes and for beneficient activities.

[Mr. Muhammad Ishaq Khan.]

I will show it by a comparison of the budget that this item of particular revenue can never meet the budget items and can never balance the revenue deficits. I say that it is had to sell justice but it is worse to use it for meeting deficits, and I would quote the opinion of the present Chief Justice of the Allahabad High Court, Sir John Thom. He says, "The exigencies of a depleted exchequer no doubt require us to exact money which may be hard to justify, but the State, in my opinion, is not entitled to appropriate for general purposes the money which comes to it in the shape of court foes and fees from litigants." This was said by the Hon'ble the Chief Justice of Allahabad High Court on 22nd of January, 1938. Now this is the pronouncement of the highest officer so far as justice goes in the United Provinces. I will draw the attention of the Hon'ble Minister whether by levying this court-fee he will be able to liquidate the tromendens amount of revenue deficit now. In the budget of 1936-37 the progressive revente deficit of the United Provinces of Agra and Ondh comes to Rs.3.47.28,000. The budget estimates of 1936-37 show a revenue deficit of Rs.12,68,000; the budget estimates of 1937-38 show a revenue deficit of Rs.7,23,066. The total revenue deficit of the province of Agra and Oudh comes to Ra.3,67,19,066. Does the Hou'ble Minister think that he will be able to liquidate this four crores of revenue defict by raising or enhancing the court for t. This is one of the points which he has urged in the Statement of Objects and Reasons. He said : "we want to improve the budget and balance the budget. therefore, we will raise the court fee." On principle it is bad, it is obnoxious; it goes against all accepted canons of taxation, justice and principles of good government. Well, even if you leave this argument aside, I would ask the Hon'ble Minister whether he will be able to meet this deficit of four erores of rupees. If he is not able to most this deficit of four crores of rupoes, where is the necessity of enhancing the court-fee which will re-act on the poor people. Then, another argument was trotted out and people thought that there was some sense in it. It was said : well, some cases take pretty long time and, therefore, the time of the courts should not be wasted and it should charge a greater amount of court-fee because of the time that is taken. Well, Sir, that argument is met by a counter-argument. If you really and honestly and sincerely believe what you say, why don't you bring another measure, that in cases where the courts' time is not spent even to the extent of two minutes or three minutes and the case is decided immediately and you take the full court-fee, 50 per cent. or 70 per cent, of that court-fee should be refunded. If a corresponding measure of that type had been suggested in the Bill, I would have certainly accepted this proposition and thought that it was made sincerely and genuinely and honestly and with the best of motives. Because motives now play a great part on the floor of this House, therefore, I have also to examine the motives. And, here, I would draw the attention of the Hon'ble Minister to the fact that in small cause court cases, 75 per cent, of cases are decided ex parte within a minute, within a second, and a small cause court judge decides, 80,

100 or 200 cases a day. Now do you give corresponding relief to the poor people? You do not. Therefore, that argument is the flimsiest of flimsy arguments and does not held water. Again, Sir, now I will only suggest that having declaimed this Bill, the Hon'ble Minister may ask me as to whether I have got any constructive suggestions to make as to how will they be able to meet the accumulated deficit of the province and how should they give money to other beneficient measures which they have proposed to adopt in the province. Now my reply to that is that in the first place it is not a part of our duty to do it, just as the Hon'ble Pandit Govind Ballabh Pant said in the year 1924. But I will not take that line of argument. I would rather suggest to him certain proposals for his earnest consideration. In the first place I would suggest to him that if he cares to see the policy of his predecessors, he should look to the measure adopted in the matter of retrenchment of pay in the year 1932-33, when a 10 per cent. all-round cut was imposed, and the provincial exchequer benefited to the extent of 38 lakhs of rupees. Here we want 101 lakhs of rupees. If a 10 per cent. cut is adopted you get a sum of Rs.38 lakhs without touching the poor people. In 1935-36 right for three years there was a corresponding cut of 5 per cent. The amount realized was Rs.19 lakhs. Again, you get more than what you expect from the Court-Fees Amendment Bill, which is a great limping measures. Therefore, I submit that as this Rs.19 lakhs will go to the provincial exchequer, why don't you boldly adopt this policy and bring it immediately into action? Why are you afraid of your unpopularity with the services? If you have to shoulder the responsibility be bold and be not afraid of the consequences. It does not matter. But you should not come forward with a measure which may eventually affect the poor people. Again, I will suggest two or three measures for your consideration. A Committee was appointed in 1923 by the late Government known as the economy committee. Now a major portion of the recommendations of the economy committee were unpalatable to the then Government. Now a popular Government is at the helm of affairs. That economy committee had adopted certain economies to be effected in the United Provinces of Agra and Oudh. Why don't you follow those suggestions and put them into operation and effect substantial economies. Again a retrenchment committee was appointed in 1931. The committee made excellent suggestions: but the then Government did not like them because they touched the high people, they touched vested interests. Now the findings of that committee are here. What is there to stop you to bring into immediate effect the recommendations of the retrenchment committee of 1931. I assure you that if you follow the suggestions of the economy committee and the retrenchment committee you will have substantial economies made to the extent of one crore of rupees and if you couple it with the cut in pay, the whole thing will give to the extent of one crore of rupees to the Provincial Exchequer without bringing in any measure for the enhancement of taxation. So, I submit that I make these suggestions for the consideration of the Government. Then Sir, I would not take much of the time of the House and I would only ask the Hon'ble Minister as to what he has to say to the first principle

[Mr. Muhammad Ishaq Khan.]

enunciated by the Hon'ble the Premier as the Leader of the Swarai Party; what he did in the year 1924. I know that it has been said that the conscience is the most elastic material in this world of to-day. You cannot stretch it over a mole hill. Tomorrow it hides a mountain and perhaps in view of this famous dictum of a great English Author-I suppose it was Bulwar Lyton who said that—they can very easily say that circumstances have changed and we do not accept that proposition and we do not agree to that view and, therefore, we are not going to be bound by the pronouncement of the Hon'ble the Premier when he was in opposition. I would only say, Sir, that the present measure is most ill-advised, undemocratic, unjust and in their unmitigated craze for money the Government have resorted to this bold and bare-faced attempt at taxing and selling justice which is unredeemed by any tinge of judicial balance and with these few words I oppose the third reading of this Bill and I request the honourable members that they should also register their protest and throw out this measure which will never redound to our credit.

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, the House has just listened to a most elaborate indictment of the Government, and while I listened I wondered whether we were hearing a speech on the second reading or whether we were hearing a speech on the various amendments of the Court-Fees Bill. There has been considerable repetition, and every point that my honourable friend has raised was discussed threadbare either at the stage of the second reading or during the Select Committee's discussions or later on the amendments. I would ask for leave of the House to deal with just two points. First, it was alleged that this was going to be a permanent measure and that was the objection to it. Now, that defect, if it was a defect, has been removed, and the House is aware that this Bill is limited in duration to the 30th of June, 1941. The amending Act now in force was passed in 1936 and was to have lasted till the 31st of March, 1939. Therefore, the net result of this amending Act, is that you have legislated for a further period of two years. The element of permanency is gone, and after a period of three years the House would have an opportunity of re-examining the whole question on the merits and find whether the Act is workable or not and whether any one of the dire prophecies which have been made this morning and at earlier stages are or have been found to be correct. I remember that, speaking on behalf of the Muslim League, one of the honourable members said in the debate on the second reading that he had two objections only, namely, first was the question of duration, and the second objection was that the proposed valuation of the zamindari property was, in his opinion, excessive; rather it was too big. Now in the Bill, as originally introduced in this House, the proposal was that zamindari properties should be assessed and valued at 15 times the Government revenue. I quoted figures before the House to show that this valuation was really a very light valuation and that, as a matter of fact, the market value was substantially much larger; but we went into the question further in the Select Committee, and out of deference for the views expressed by many members, including members of the Opposition, I accepted a suggestion and reduced the proportions all round, and from 15 it was reduced to 10 and similar reductions were made in regard to other matters. That I submit has substantially removed the other grievance which was put forward. Therefore, so far as the merits are concerned, I submit that this Bill has emerged both from the Select Committee and from the discussions on the amendments in an almost non-controversial form. As for the general observations and the general complaint that the Court-Fees Act is an undemocratic Act, that it really amounts to selling justice and what not, I have no doubt that these allegations have been made during the last 18 years, and so long as a Court-Fees Act remains on the statute book, I submit it is essential that the burden cast by such legislation should be an equal burden and the measure should be well adjusted and that there should be no glaring inequalities. I thought that the House as a whole agreed second reading that wherever inequalities existed they should be removed and they should be adjusted. Now what has been done. In the first place, the most glaring inequality was that while court-fee was chargeable ad volorem on all amounts. eash and movable property, on suits relating to immovable property other than zamindari every litigant had to court-fee on actual ad volorem value. But the zamindari property was put on a different basis—a most favourable basis altogether. I submit that this inequality was absolutely indefensible and in any court-fee measure so long as court-fee is permitted it was up to us to remove this inequality as early as may be practicable and this is what we have proposed to do. Similarly there were other classes of suits which related to property of very substantial value which occupied the times of the court considerably for weeks and months; but the court-fee charged was nominal. For instance take a suit for partition of immovable property of the value of 5 lakhs of rupees and compare it with a suit of recovery of Rs.500 promissory notes. On a promissory note the court-fee is roughtly about Rs.40, while on this partition suit it was only Rs.10. Now I suggest on what possible ground could this inequality have been defended. I submit that on past occasions insufficient attention was paid to this aspect of the matter that court-fees should be fixed on an equitable basis having due regard to the sums or to the property at stake, and having due regard to the time of the court that would be occupied in settlement of such suits, I do not want to worry the House in going through the different classes and types of litigation arising out of partition matters, for declaration suits relating to adoption and matters of that description. Everywhere, the House has agreed, after elaborate discussions to the proposals put forward to this Bill. I submit one general ground namely that inequality must be removed and it should not be said that while a poor man who goes to court either as a creditor or as a debtor, has to pay heavily for a sum of Rs.200, Rs.300 and Rs.500 for which he may have to sue or if a suit is brought against him; but a wealthy person escapes lightly if he wishes to sue or has a suit brought against him for a large property. I suggest, Sir, that this is a complete answer to most of the complaints [The Hon'ble the Minister of Justice]

that were made by the honourable friend just now or by the honourable member who spoke yesterday. Then it has been said that the court fee has been raised. In regard to other matters, I admit that it has been raised. So far as succession certificates are concerned, so far as the probates are concerned we have deliberately raised the rates because that is really not a court-fee but that is a tax. You may call it a death duty or a tax on succession and that has been deliberately raised so that the burden may be imposed upon people who may be in position to bear it and that we may fall in line with other provinces.

These are mere outlines of this measure. The House has been occupied for several days with the discussion of almost every single clause of the Bill and I hope I can make a claim that during the discussions on amendments I adopted, shall I say it, a reasonable attitude and acceded to the wishes of honourable members opposite, so far as it was possible for me to do so. I have all along treated it as almost a nonparty measure. When people talk of taxation and treat this as a taxing measure I suggest that this is not correct. You are not being called upon to pay a tax generally, but it is a tax arising out of settlement of disputes. If a plaintiff has got a just claim and he is being unjustly deprived of the fruits of his property or of the property itself by some body else then the burden falls upon the wrong doer. If the plaintiff's claim is a bad claim then he suffers for it. It is only the litigant who goes into court that has got to pay for the assistance that he invokes. It is not a piece of general taxation at all. Secondly it is a tax which has now been arranged on an equitable basis. There is no differentiation between one class of property and another, between one claim and another claim, and I respectfully suggest that it is not relevant to point out that the economic condition of one particular section of the community, let us say the zamindars, has deteriorated and therefore, they should be favourably treated. If a resident of an urban area has got to pay a tax on one basis then I submit that a resident of a rural area should not be allowed to pay the tax on another basis altogether. One relevant question is—what is the value of the property at the date of the institution of the suit? What the value of the property was 50 years ago, or what the value is going to be 30 years hence or 3 years hence is an irrelevant consideration. The real test is what is the value today and on that, I submit, the court-fee should be assessed.

My honourable friend who preceded me, referred to various speeches which had been made in 1925. I am not acquainted with the conditions at that time. I am not acquainted with the financial conditions prevailing at that time, but if the House once concedes the principle of the continuation of court-fee legislation, then the present Bill becomes unexceptionable. If it is the desire of any particular member of this House, either on the opposite side or this side, that we should do away with the Court-Fees Act altogether, that would raise different considerations. But no such proposal was made. What was suggested was that the rates are high. I submit, Sir, that these rates are interlinked with the rates to which you have agreed and your arguments

and objections are therefore untenable. My honourable friend finally suggested that there was no adequate reason for bringing forward this measure because money could have been raised either in other ways or by retrenchment, and he referred to the question of cuts in salaries. That was an objection put forward on an earlier occasion also. I regret to say, Sir, that in putting forward and in repeating his argument my honourable friend did not take into account the present conditions. He referred to the cut in salaries in 1934-35 when the Government was autrocratic in the sense that it could do whatever it liked, but now unfortunately we are bound by the fetters of the Government of India Act and I daresay that all of us—the honourable members opposite and the honourable members on this side—would like to get rid of those fetters and chains at the earliest possible opportunity. But till we succeed in twelve months or twenty-four months in laudable object of our own, the fetters exist today and my honourable friend, when he was talking about a 10 per cent. or 5 per cent. cut, did not pause to consider how that laudable reform was to be brought about. I will not tire the patience of the House any more and I respectfully ask that this Bill be passed.

The Hon'ble the Speaker: The question is that the United Provinces Court-Fees (Amendment) Bill as amended be passed.

The question was put and agreed to, the House having divided as follows:

Ayes 108

Abdul Hakeem. Ajit Prasad Jain. Algu Rai Shastri. Anusuya Prasad Bahuguna. Atma Ram Govind Kher. Badan Singh. Birbal Singh. Bireshwar Singh Chaudhri. Buddhu Singh. Chandra Bhanu Gupta. Charan Singh. Chet Ram. Chheda Lal Gupta. Dau Dayal Khanna. Dayal Das. Deo Narayan Bhartiya. Dwarka Prasad. Prasad. Gajadhar Gopi Nath Srivastava. Har Govind Pant. Hari. Harish Chandra Bajpai. Harnath Prasad. Hoti Lal Agarwala. Husain Zaheer. Indradeo Tripathi. Iqbal Ahmad Khan Sohail. Ishwar Saran. Jagannath Prasad Agrawal. Jagan Frasad Rawat. Jagmohan Singh Negt. Jata Shanker Shukla. Jiva Lal.

CONTRACTOR TROUBLE TROUBLE

al Mariana de la companya de la comp

Balwant Singh. Bansgopal. Banshi Dhar Misra. Bhagwan Singh. Bhgawat Narayan Bhargava. Bihari Lal. Malkhan Singh. Manak Singh.
Mangat Singh.
Manni Lal Pandey. Mijaji Lal. Mohan Lal Gautam. Muhammad Ibrahim, The Hon'ble Hafiz. Muhammad Suleman Ansari. Mukerjee, B. K. Narain Das. Narendra Deva. Paragi Lal. Phool Singh. Singh. Prithvi Raj Singh. Prakashvati Sud. Prayag Dhwaj Singh. Purnamasi. Pyare Lal Sharma. Radhakant Malaviya. Radha Mohan Singh.
Rafi Ahmad Kidwai, The Hon'ble Mr.
Raghunath Vinayak Dhulekar,
Raghuvansh Narayan Singh. Raja Ram Shahsri.
Ram Charitra.
Ram Dhari Pande.
Rameshwar Dayal. the trees of wife and become never the

Ayes 108-(continued)

Jugul Kishore. Jwala Prasad Jigyasu. Kailas Nath Katju, The Hon'ble Dr. Tewari. Kamlapati Karan Singh Kane. Kashi Prasad Rai. Keshava Chandra Singh, Chaudhri. Keshava Deva Malaviya. Koshava Gupta. Ram. Khushi Khushwaqt Rai. Krishna Chaudra. Krishna Nath Kaul. Lakshmi Devi. Lakshmi Shankar Bajpai. Lal Bahadur Shastri. Lal Bihari Tandon. Lalta Bakhsh Singh. Loten. Mahabir Tayagi. Mahmud Husain Khan.

Ram Naresh Singh, Saran, Ram Ranjit Sita Ram Pandit. Rukum Singh Rather. Sadho Singh. Saiduddin Ahmad. Shanker Dutt. Shanti Swarup. Sheo Dayal Upadhya. Shunitidevi Mittra. Sita Ram Asthaua. Sunderlal Gupta. Surendra Bahadur Singh, Thungamma, Bolar. Todar Singh Tomar. Uma Nehru. Venkatesh Narayan Tivary. Vidyavati Rathor. Vishwambhar Dayal Tripathi. Vishwananth Prasad Yajna Narayan Upadhyaya.

Karimur Raza Khan.

Noes 43

Abdul Wali. Abdus Sami Khan, Captain Nawab Baha-dur, Nawabzada Muhammad. Ahmad Sa'id Khan, Nawab Dr. Sir Muhammad. Aizaz Rasul. Akhtar Hasan Khan. Badr-ud-din, Khan Bahadur. Bhawani. Bibhuti Singh, Rei Sahib. Bisheshwar Dayal Seth, Raja. Durga Narayan Singh, Major Raja. Ejaz Rasul Khan, Raja Sir Muhammad. Fasih-uddin, Khan Bahadur. Ghalib Rasul. Govind Chandra, Rai. Habibullah, Muhammad. Hari Prasad Tamta, Rai Sahib. Hasan Ali Khan. Imtiaz Ahmad, Khan Bahadur Muham-Jafar Hasan Khan. Jamshed Ali Khan, Captain Nawab Muham- Zahur-uddin Faruki. mad.

Khalil-ud-din Ahmad, Khan Bahadur. Khaliquzzaman. Manik Chand. Mubashir Husain Kidwai. Muhammad Ekram Khan. Muhammad Hasan, Khan Sahib. Muhammad Ishaq Khan. Muhammad Ismail Khan. Muhammad Jan Khan. Muhammad Mehdi, Raja Saiyid. Muhammad Raza Khan, Khan Bahadur. Muhammad Yusuf, Nawab Sir. Munfait Ali. Nafisul Hasan. Raffuddin Ahmad. Shahid Husain, Begum. Shaukat Ali Khan, Muhammad. Srivastava, Dr. Sir Jwala P. Sultan Alam Khan, Khan Bahadur Lieutenant. Tahir Husain. Ziaul Haq, Khan Bahadur.

(The Assembly at this stage adjourned for lunch at 1.18 p.m. It reassembled at 2.5 p.m. with the Deputy Speaker in the Chair.)

THE UNITED PROVINCES LAND REVENUE (AMENDMENT) $\mathbf{BILL}$

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Revenue (Shri Ajit Prasad Jain): Mr. Deputy Speaker. Sir, I beg to present the Report of the Select Committee on the Bill to amend the United Provinces Land Revenue Act, 1901.

The Select Committee has generally accepted the principles contained in the original Bill and has suggested only two minor amendments, namely, that commutation shall be done only on application of either landlord or the tenant. The Settlement Officer shall have no

power to order commutation suo motu. It means that the law will be more definite and clear and commutation will be done only at the request of the party adversely affected. The second change which the Selected Committee has made is that in case of Oudh the percentage of enhancement will be limited to 331 per cent. and not 25 per cent. as in Agra. The present Bill is a measure which is calculated to amend the Land Revenue Act partly and in a limit-Another comprehensive measure will shortly follow in which it is proposed to bring the law in Oudh in consonance with that of Agra, namely that the percentage of enhancement in both the places will be 25. As this Bill is only a partial measure it was thought that the present percentages of enhancement might be maintained in Agra and Oudh so far as this Bill goes. At present in Oudh an enhancement of 33½ per cent. is allowed whereas in Agra only 25 per cent. enhancement is allowed. With these two little alterations the Select Committee has accepted the principles of the Bill and its provisions. The Select Committee did not consider the republication of the Bill necessary. With these few remarks I present the report of the Select Committee.

Sir, I beg to move that the Bill be taken into consideration.

The Deputy Speaker: The question is that the United Provinces. Land Revenue (Amendment) Bill be taken into consideration.

The question was put and agreed to.

The Deputy Speaker: We shall now take up the amendments. There is only one amendment and it relates to clause 4. Therefore before taking up that clause I would put clauses 2 and 3 to vote, leaving out the preamble and clause 1, which will be taken up at the last.

CLAUSE 2

It shall come into force on such date as the Governor may, by notification in the Gazette, appoint in this behalf.

The Deputy Speaker: The question is that clause 2 of the United Provinces Land Revenue (Amendment) Bill form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 3

- 3. For sub-section (1) of section 87 of the United Provinces Land Revenue Act, 1901 (hereinafter called 'the principal Act') the following sub-section shall be substituted, namely:
- "(1) Notwithstanding anything in section 67 of the Agra Tenancy Act, 1926, or in section 37 of the Oudh Rent Act, 1886, the Settlement Officer may, of his own motion, and shall, on the application of the land-holder or of an ex-proprietary or occupancy or statutory tenant, or of an heir of a statutory tenant, determine and fix the rent of such tenant or heir of a statutory tenant, whether by way of abatement, enhancement, or otherwise than by commutation.
- (2) The Settlement Officer may, on the application of the landholder or any such tenant or of an heir of a statutory tenant,

commute to a fixed money rent, a rent hitherto paid in kind or on the estimated value of a portion of the crop, or by rates varying with the crop, or partly in one of such ways or partly in another or other of such ways."

The Deputy Speaker: Now I come to clause 3. The question is that clause 3 form part of the Bill.

The question was put and agreed to,

CLAUSE 4

- 4. For sub-section (2) of section 87 of the principal Act, the following shall be substituted, namely:
- "(2) In determining and fixing rents, the Settlement Officer shall have regard-
  - (a) to the rent-rates sanctioned by the Board in passing orders on the report submitted under section 63;
  - (b) in the case of ex-proprietary tenants, to the provisions of section 14 of the Agra Tenancy Act, 1926, or section 7-A of the Oudh Rent Act, 1886, as the case may be; and
  - (c) in the case of heirs of statutory tenants, to the rent-rates sanctioned for statutory tenants;
  - (d) in the case of an ex-proprietary, occupancy or statutory tenatnt and an heir of a statutory tenant, to the condition that his rent shall not be enhanced by more than one-fourth of the existing rent in Agra or by more than one-third of the existing rent in Oudh, provided that the rent fixed after enhancement shall in no case be less than half the annual rental value at the circle or village rates sanctioned by the Board under section 63:

Provided that when it is proved that by local custom or practice:

- (i) caste is taken into account in determining the rent payable by tenants, or
- (ii) any class of person holds land on favourable terms of rent, the rent shall be fixed with reference to such custom or practice, but in no case at an amount less than the revenue payable in respect of the holding with addition and of 20 per cent. thereon."

The Deputy Speaker: Now, we come to clause 4. The question is that clause 4 form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

Preamble and clause 1

WHEREAS it is expedient to amend the provisions of section 87 of the United Provinces Land Revenue Act, III of 1901. I of 1936. 1901, as amended by the United Provinces Land Revenue (Amendment) Act, 1936; it is hereby enacted as follows:

1. This Act may be called the United Provinces Land Revenue

(Amendment) Act, 193

The Deputy Speaker: Now we come to clause 1 and the preamble. The preamble runs thus:

"Whereas it is expedient to amend the provisions of section 87 of the United Provinces Land Revenue Act, 1901, as amended by the United Provinces Land Revenue (Amendment) Act, 1936; It is hereby enacted as follows:"

The question is that the preamble form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

The Deputy Speaker: Clause 1 runs as follows:

"This Act may be called the United Provinces Land Revenue (Amendment) Act, 193."

The question is that clause 1 form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister for Revenue: Sir, I beg to move that the above Bill be passed.

The Deputy Speaker: The question is that the United Provinces Land Revenue (Amendment) Bill be passed.

The question was put and agreed to.

THE UNITED PROVINCES MATERNITY BENEFIT BILL

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, I beg to present the report of the Select Committee on the United Provinces Maternity Benefit Bill.

(After a pause)

Sir, I beg to move that the United Provinces Maternity Benefit Bill be taken into consideration.

Mr. E. M. Souter: Sir, we have before us the report of the Select Committee on this Bill and I understand that, before we take up the Bill in detail, I can say a few words on the Bill, as a whole. At this stage I propose to be very brief.

The most important point I wish to lay before the House concerns the first paragraph of the report of the Select Committee. There they have stated: "We have examined the feasibility of extending the scope of the Bill to Municipal and District Boards." "We recommend that the provisions of the Bill should be made applicable to such local bodies." "We, however, think that in view of the fact that these local bodies have not been consulted the legislation should not be delayed." My point, Sir, is that this Bill, as we have it before us, will affect only a very small number of women working in factories, full time factories. In the United Provinces in the year 1936 there were 2,580 women only employed in such factories. On the other hand a very large number of women are employed by local bodies, municipalities, cantonment boards and district boards as sweepers and on other employment. I see absolutely no reason, Sir, why we should not have waited a few weeks and if the local bodies had to be consulted we should have asked them and brought them within the scope of this Bill.

[Mr. E. M. Souter.]

I am sure the Minister in charge of Local Self-Government, especially being who she is and holding very strong views on this subject, would have helped us and that this Bill could thus be made a really comprehensive Bill. If the Bill is now going to be passed in this form it will apply to merely full time factories.

I think, Sir, that before going on with this Bill, Government should consider whether charity begins at home and their own responsibilities as the owners of the land. They, I understand, claim to be the owners of the land of the United Provinces and hence are in my opinion, in the same category as the employers of labour in factories are to their employees. Are they prepared to extend this Act and make it applicable to all their women labourers in the fields? If the answer is "No" then why should it apply only to factory owners? They have not even brought Local Self-Government bodies within the scope of the Act. Having this in view, are Government serious when they think that 8 annas or over per day is a reasonable allowance to be given to women for 60 days in the year when she has a child? This is equal to Rs.30 a year, which is equal to Rs.2-8 a month. I understand that the earnings of a labourer in agricultural areas are in the vicinity of Rs.3 or Rs.4 per month only. Are they prepared to give Rs.2-8 per month for one year to women labourers all over the province when these women had a child?

There are several other arguments which I could bring forward, but I think the most suitable time for these will be when we go through the Bill in detail, if the House decides to take the Bill into consideration. But I do wish the House to consider this one most important point. If this Bill is forced on factory owners you must be perfectly sure that it is not going to injure those very persons whom you wish to help. If the factory owner thinks that it is unfair and its imposition is being forced on him, I think you will find that the result will be that the factory owner will not employ women, or if he does he will employ women who are not of child-bearing age. Sir, I really wish the House to consider this point most seriously, because without the co-operation of the employers this Bill will be an absolute failure. We will find that women will not be employed and the result will be that women in Cawnpore will go to the houses of my friends opposite, Mr. Raja Ram and Mr. Suraj Prasad Avasthi, and will stay at their houses and say "Why have you taken away our employment?" So in considering the Bill please try and be fair both to employers and to the women themselves.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Mr. Deputy Speaker. Sir, this is the first measure in which I find myself in complete agreement with the Hen'ble the Minister of Justice and I would like to congratulate him on bringing up such a useful measure. Sir, the principles of this Bill have been based on the recommendations of the Royal Commission on Labour in Iadia, and I think that the Select Committee has followed at least the major portion of the recommendations (?) made by the Royal Commission on Labour.

I associate myself with the criticism which has been levelled by the previous speaker just now that the scope of the Bill should have been extended to municipal boards, district boards, notified areas, town areas and also cantonments. There is no reason as to why the scope has not been extended to these Local Self-Government institutions. I do hope that this point will be considered by the committee which has been appointed by the Government to overhaul the Municipalities Sir, this Bill has been long overdue. We have been waiting But better late than never. I may further draw the attention of the House that according to the Indian Factories Act of 1934 the mills have to maintain creches wherein 50 women can be accommodated. But according to this Bill it has been reduced to 10 women engaged by such factories. I think that this should not have been At least in this Bill there should have been no limit. It should have been simply this that they should have at least one crech for the children of women who are employed. I would further suggest that it would have been more desirable that women should be appointed to public health staff at least in Cawnpore to see the working of the Act and we should not rely merely on the Inspector of Factories. Sir, apart from the provisions of this Bill, I think the Government can by an executive order ask the municipal boards and the district boards to make some provision for the women employees—provisions which may be in conformity with those mentioned in this Bill. With these few words I welcome the Bill which has emerged from the Select Committee and I hope that the House will accept it.

The Hon'ble the Minister of Justice: I do not think it necessary to address the House at any length on the motion made by me just now. But as one honourable member from Cawnpore has spoken I should like to say a few words first in appreciation of the attitude displayed by the employers of Cawnpore in general about this Bill. I am much indebted to my honourable friend Mr. Souter for the great assistance which he rendered to us in the deliberations in the Select Committee and the readiness with which he co-operated with us in making the Bill more beneficial. As the House would have seen, it has emerged considerably improved from the Select Committee and I bolieve much of this importance is due to the fact that on the Select Committee honourable lady members of this House were very strongly represented. We had five ladies serving on the Select Committee and naturally they brought to bear on our deliberations very mature considerations and they gave us great help and the House would have noticed that the conclusions and decisions of the Select Committee were unanimous so far as the lady members were concerned. I entirely agree with what has been said that the beneficent scope of this Bill should be extended to all women workers, specially women employed by local bodies. Everyone of us knows the great hardship suffered by the sweeper-women in the service of Municipal boards. The Select Committee was inclined to extend the Bill straight off to local bodies. but we decided to wait, because we thought it was only fair that local bodies should be consulated and we further thought that there would be an opportunity available to legislate in this direction in connexion

[The Hon'ble the Minister of Justice.]

with the revision of legislation relating to local bodies. If that hope does not materialise in the near future the Government would take steps to request the local bodies to extend the provisions of this Bill to their own employees.

Now, Sir, may I say one word to my honourable friend Mr. Souter ? We proceeded in the Select Committee with great cordiality, all of us were agreed that it was desirable that assistance should be given to women workers. Conditions of employment in factories differ essentially from conditions of work in the open fields or in domestic employment. The employment in factories imposes hardships and imposes mental and physical strain, which cannot be compared with the lighter conditions of field labour. The employers readily agreed to enlarge the scope of the original Bill by agreeing to pay for health visitors. employ health visitors, to have creches, to give a little longer interval to women workers so that they may be able to look after their children. I also agree that the success of the Bill will depend largely upon the spirit in which it is received by employers though I must say that I was told—I do not know with what correctness—that there are certain classes of work which can be done both with skill and efficiency by women alone because of the lighter touch that women can bring to that class of work. Therefore I do not wish to enlarge upon that topic as to whether women can or cannot be dispensed with, but I realize that women workers can be employed on a larger scale by factory owners and their employment can be diminished by factory owners if they do not want to employ them. But I do suggest that the employers should look upon this Bill with some generosity-I am using that phrase deliberately in that the only difference of opinion was whether the rate of maternity benefit that you should give should be 8 annas or a little less. There was no question of fixing a minimum rate. We thought that 8 annas was the proper charge, because at that particular period of her life the women needs at least eight annas a day to maintain herself and after the birth of the child her expenses increase. Therefore I would suggest that apart from all questions of minimum wages for employees the employers of Cawnpore would be behaving with generosity and with a real desire to assist their employees if they were to agree to the proposals made in the Bill...

The second objection which has been taken is about the period for which maternity benefit was payable. I had thought that we were all agreed that the period should be four weeks before confinement and four weeks after confinement. I am not complaining, but I thought that that was an agreed conclusion. I know that we had exceeded by one week the provisions in Acts elsewhere. But we thought that we were proceeding more generously and with greater regard to the efficiency of our women workers and to the protection that they should enjoy at the period when they are expecting the birth of a child. I would, therefore, ask my honourable friend, Mr. Souter, whether it would not be graceful on his part to withdraw all the amendments that he has tabled so that we may be able to usher in this beneficient piece of social

legislation with the unanimous support of every single member in this House.

The Deputy Speaker: The question is that the United Provinces Maternity Benefit Bill be taken into consideration.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 2

Extent and operation. 2. (1) This Act extends to the whole of the United Provinces.

(2) It shall come into force from such date as may be notified by the Governor in this behalf.

The Deputy Speaker: There are no amendments up to clause 4. I leave the preamble and clause 1 for the present. We take up clause 2 of the Bill.

The question is that clause 2 stand part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 3

- 3. In this Act, unless there is anything repugnant in the subject Definitions. or context;
  - (a) "Employer" includes an occupier or a Manager of a factory or a Managing Agent or other person authorized to represent the occupier;
  - (b) "Factory" means any premises including the precincts thereof whereon 10 or more workers are working or were working on any day of the preceding 12 months and in any part of which a manufacturing process is being carried on with the aid of power or is ordinarily so carried on;
  - (c) "Inspector of Factories" shall mean the person appointed as an Inspector under the Factories Act, 1934;
  - (d) "Labour Commissioner" means the officer appointed by the Provincial Government to discharge the functions of a Labour Commissioner under this Act;
  - (e) "Maternity Benefit" means the amount of money payable under the provisions of this Act to a woman worker in a factory;
  - (f) "Registered Practitioner" means a medical practitioner who is registered under the United Provinces Medical Act, 1917;
- (g) "Seasonal factory" means a factory which is exclusively engaged in one or more of the following manufacturing processes, namely, cotton ginning, cotton or jute pressing, the decortication of ground nuts, the manufacture of coffee, indigo, lae, rubber, sugar (including gur) or tea, or any manufacturing process which

is incidental to or connected with any of the aforesaid processes, is a seasonal factory:

Provided that the Provincial Government may, by notification in the Gazette, declare any such factory in which manufacturing processes are ordinarily carried on for more than one hundred and eighty working days in the year, not to be a seasonal factory for the purposes of this Act; and may likewise declare any specified factory in which manufacturing processes are ordinarily carried on for not more than one hundred and eighty working days in the year and cannot be carried on except during particular seasons or at times dependent on the irregular action of natural forces, to be a seasonal factory for the purposes of this Act.

- (h) "Wages" includes the money value of any earned grain concession and any money paid to cover high cost of living but does not include a bonus given for regular attendance;
- (i) "Worker" and "occupier" shall have the same meaning as are assigned to them by the Factories Act, 1934.

The Deputy Speaker: The question is that clause 3 form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 4

- 4. (1) No employer shall knowingly employ a woman in any Employment of or work by women in factories prohibited during certain period. factory during the four weeks immediately following the day of her two weeks immediately following the day of her miscarriage.
- (2) No woman shall work in any factory during the four weeks immediately following the day of her delivery or during the two weeks immediately following the day of her misearriage.

The Deputy Speaker: The question is that clause 4 form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 5

5. (1) Subject to the provisions of this Act, every woman worker, Right to payment of in a factory not being a seasonal factory shall be materity benefit.

entitled to the payment of maternity benefit at the rate of her average daily earnings calculated on the total wages earned on the days when full time work was done during a period of three months immediately preceding the date on which she gives notice under sub-section (1) of section 6 or at the rate of 8 annas a day, whichever is greater for the actual days of her absence not exceeding four weeks, during the period immediately preceding her onfinement and for the four weeks immediately following her confinement.

(2) The maximum period for which any woman shall be entitled to the payment of maternity benefit shall be eight weeks, that it to say, 4 weeks up to and including the day of her delivery and four weeks immediately following that day.

If a woman dies during this period the maternity benefit shall be payable for the days up to and including the day of her death.

- (3) A woman worker who avails herself of the services of a qualified midwife or a trained woman health visitor at the time of her confinement shall be entitled to a bonus of rupee five in addition to such other maternity benefit to which she may be entitled.
- (4) In case a woman worker in a factory has a miscarriage she shall be entitled to three weeks leave from the day of her miscarriage with pay at the rate of her average daily earnings calculated on the total wages earned on the days when full time work was done during a period of three months immediately preceding the date of such miscarriage.
- (5) Maternity benefit shall be payable by the employer in whose factory such woman is employed at the time of giving notice under subsection (1) of section 6:

Provided that no such benfit shall be payable unless the woman claiming it has been employed for a total period of not less than six months immediately preceding the date on which she actually absents herself in accordance with the provisions of sub-section (1) of section (6) from the factory of such employer or any factory managed by the same managing agent as the factory in which she is employed at the time of giving such notice.

Explanation 1.—It is immaterial whether such woman has been employed for the entire period of six months in the same factory or in several factories, provided that all such factories belong to the same person or are managed by the same managing agent.

Explanation 2.—The period of six months referred to in the proviso may be either continuous or broken by a period or periods of absence on authorized casual or medical leave.

Kunwar Sir Maharaj Singh: Sir, I beg to move that in lines 8 and 9 (now printed as lines 7 and 8) of clause 5, sub-clause (1), the words "or at the rate of 8 annas a day, whichever is greater" should be deleted.

I regret greatly that I was unable to hear the speech just delivered by my honourable friend, the Minister of Justice. He knows as well as I do that in the Select Committee the Bill was greatly liberalised. We made material changes. I need not go into the various alterations made, but by way of illustration shall content myself with mentioning a few. The Bill as amended by the Select Committee will extend to the whole province instead of being confined as orginally intended to the city of Cawnpore. A bonus of Rs.5 will be given to women for their confinement expenses. Further it has been provided that

KAT Tallian

[Kunwar Sir Maharaj Singh]

factories which have certain number of women employees should be compelled to provide creches for the welfare of the newly born children. Then, we have allowed as no other Act in India has so far allowed, for the cases of women suffering from miscarriage, and we have insisted on managers of factories what employ women, giving them leave both before and after confinement.

The reasons for my amendment are given in some detail in the minute of dissent which I have appended to the report of the Select Committee. Before I come to it I may say that I was struck by the sympathetic attitude on the whole of the Upper India Chamber of Commerce. It rather distressed me as I am sure it distressed other members of the Select Committee to know that this Chamber of Commerce which is largely composed of Europeans was more liberal and sympathetic to women workers than the other two Chambers of Commerce in Cawnpore and I felt that the progress in manner in which they regarded the Bill as a whole deserves consideration from us. The change in clause 5(1) is the only change out of many made by us in the Select Committee which does not commend itself to me. It is based on no principle and is unfair in as much as it gives to a woman on leave more than her daily average wage during employment. I make bold to say that this is against all established usage. When a Government servant or when a private servant goes on leave I have never heard or seen that he or she gets a larger renumeration during such absence than he or she does while they are working. It may be said of course that the case of a woman who is confined is somewhat different from that of the ordinary worker. That is so. But in this Bill we have provided for her a large number of special concessions which are not open to the ordinary worker whether male or female. Then there is a risk which some of us felt and still feel that if employers are burdened with a large number of liabilities, some are of onerous character, they may decline to employ women. The Bill does not compel a factory-owner to employ women. It is impossible for a Bill to have a compulsory clause of that nature. But once women are not employed and I hope they will continue to be employed it is expedient on the part of the legislature to see that by means, whether direct or indirect, employers are not given a handle wherewith to get rid of their services.

Tam sure that many members and the Hon'ble Minister also in his heart of hearts will agree with me that it is adequate if a woman is given during her absence on leave her average daily wage during the period of eight weeks. What can be fairer than that? Why should she be entitled in addition to the bonus and in addition to other concessions which we have made to receive a remuneration as a higher rate than her daily earning?

Shri Charan Singh: What about her needs?

Kunwar Sir Maharaj Singh: Her needs, as I have just said have been provided for by among other things the payment of a bonus which, although I am not supposed to refer to the proceedings of the Select Committee, I was the first to propose should be given to a woman because of her confinement. I do not labour the point because it seems to me to be self-evident, and although the amendment may be defeated by Government, I shall have the knowledge that the Hon'ble the Minister of Justice, if he had a free vote, would vote for my amendment.

Shri Raja Ram Shastri : श्री राजा राम शास्त्री :

माननीय डिप्टी स्पीकर महोदय-में यह समझता था कि मैटरनिटी बेनीफिट बिल (Maternity Benefit Bill) बहुत आसानी के साथ और बिना किसी बहस व मुबाहसा के पास हो जायेगा, लेकिन हम देख रहे हैं कि इस मसले पर बहुत काफ़ी बहस की गुंजायश मालूम पड़ती है।

इस समय हाउस के सामने जो संशोधन पेश किया गया है, मैं मानता हं कि जिस समय सेलेक्ट कमेटी में इस मसले पर बहस हो रही थी तो इस बिल पर शुरू से आखिर तक कुंवर सर महाराज सिंह ने हमेशा इस बात की चेष्टा की थी कि इसमें अच्छा सुधार हो और इससे औरतों को फ़ायदा हो। मेरे इस कहने से सिर्फ़ एक ही मतलब है कि उन्होंने जो अमेन्डमेन्ट पेश की है वह इस उद्देश्य से नहीं की हैं कि उनकी नियत ऐसी है या वह ऐसे व्यक्ति हैं कि उनका मन्शा यह हैं कि औरतों को कोई चीज मिलती हैं तो उसके देने के खिलाफ़ हैं। लेकिन उनकी एक आरग्-मेन्ट (argument) मेरी समझ में नहीं आती, गो काफ़ी बहस सेलेक्ट कमेटी में भी इस बात पर हुई थी और बहस के बाद यह बात समझी गई थी कि आठ आना रोज़ देना ही म्नासिब होगा। क्वर सर महाराज सिंह ने भी कहा कि मेरी समझ में नहीं आता कि जो औरत रोजमर्रह काम करती है, अगर मान लीजिये उसको छः आने या साढ़े छः आने रोज मिलते हैं तो क्या वजह है कि घर बैठने पर आठ आने दिये जायें। ठीक है, अगर आप इस बात को इस निगाह से देखेंगे कि काम करने के वक्त ६ आने और घर में बैठने के वक्त ८ आने, तो यह दलील ठोक है। लेकिन घर में आराम के साथ बैठना तो नहीं है। यहां पर तो मसला यह है कि जिस समय औरत के बच्चा होता है, अगर घर में आराम के साथ बैठना है तो दो महोना को छट्टो क्यों देते हैं, अच्छी तरह से काम लीजिये। लेकिन जब आप महसूस करते हैं कि वह ऐसा वक्त होता है कि जब उसको आराम मिले, अच्छा खाना पीना मिले, अच्छी तन्द्रवस्तो रहे, उसको सन्तान अच्छी रहे तब ही दलील में फ़र्क़ पड़ जाता है। यह कंसीडरेशन (consideration) है

A Member: एक मेम्बर:

क्या बच्चे के जुम्मेदार मालिकान मिल होते हैं?

Shri Raja Ram Shastri : श्री राजा राम शास्त्री :

जरूर होते हैं। मेरा विश्वास है कि मालिकान मिल ऐसे नहीं होते जैसा आप समझते हैं। जिस बक्त में औरत के बन्चा पैदा होने वाला होता है, में मान लेता हूं कि वह उस बक्त ऐसी हालत में होती हैं कि उसकी आराम मिलना चाहिये, उसका स्वास्थ्य अच्छा होना चाहिये ताकि सन्तान अच्छी हो सके और उसके लिये हमने प्रोविजन रक्खा है कि इतने वीक (week) तक बच्चा होने के बाद उसको मैटरनिटी बेनीफिट (maternity benefit) विया जाय। इसके मानी यह हुये कि हम कन्तिडर (consider) करते हैं कि बच्चा होने के बाद जो कुछ खर्च घर का बढ़ती होगा अगर उस बक्त हम थोड़ा सा ज्यादा दे देते हैं तो ठीक है। विजनेस प्वाइन्ट आफ ब्यू (business point of view) से आपको यह चीज अच्छी न मालूम होगी, कोई खास बात न मालूम पड़े, ठेकिन में सिर्फ इतना अर्ज कर्डगा कि बाज मौक ऐसे होते हैं। में मानता हूं कि विजनेस

Shri Raja Ram Shastri]

प्वाइन्ट आफ़ व्यू में ह्युमन कन्सीडरेशन (human consideration) नहीं होता है लेकिन फिर भी आप ह्युमन कन्सीडरेशन करें या न करें, लेकिन अब जमाना ऐसा आ गया है कि सोसाइटी बरदास्त नहीं कर सकती कि बिजनेस के मामले में ह्यामन कन्सीडरेशन न किया जाये। अगर आप न करेंगे तो सोसाइटी और स्टेंट (Stato) आपको मजबूर करेगी कि आप बिजनेस के साथ साथ ह्युमन कन्सीडरेशन करें। इस प्वाइन्ट आफ़ व्यू से कहता हूं कि चाहे छः आने की रोज मजदूरी करते हैं; चाहे सात आने रोज की करते हैं; लेकिन जिस जमाने में मैटरिनटी बेनीफिट पाने का हक है तो वह ऐसा वक्त है कि उस वक्त एक आना, डेढ़ आना ज्यादा दे देंगे तो आपके ऊपर बहुत भारी बोझ नहीं पड़ेगा। मैं जानता हुं कि आप कहेंगे कि इन्डस्ट्री की हालत अच्छी नहीं है, हम दबाये जायेंगे तो हम उसको रक्खेंगे नहीं, यह चीज सुनते सुनते इतने दिन हो गये हैं। मैं इस दलील को अच्छा नहीं समझता अगर आप क़ानुन पास करेंगे कि दस बरस के बच्चे नौकर न रक्खें जायें तब भी यह सवाल आयेगा कि छोटे छोटे बच्चों से काम नहीं लेंगे तो वह चोर बन जायेंगे और जेब कट बन जायेंगे, सड़क पर घुमने वाले बदमाश बन जायेंगे। इसलिये यह जरूरी है कि छोटेछोटे बच्चे रखना जरूरी होता है। बड़ा सवाल इन्डस्ट्री का सवाल हैं। यह दलील पेश की जाती है यह आठ आने का प्रीविजन काफ़ी सोन समझ कर रक्ला है। मैं समझता हं कि ठीक है, इसको रखना चाहिए। दूसरा सवाल है कि कारलाने में काम करने वाली औरत के ८ आने रक्खे जाए। वह सेन्ट परसेन्ट (centper cent) अनपढ़ होती है और यक्तीन मानिये कि कारखाने वालों का जो हिमाब किताब होता है वह बाज दफ़ा इतना टेढ़ा और पेचीदा हो जाता है। हमने यह प्रोविजन (provision) इसिक्ट रक्का था कि औरतें हिसाब लगा सकें। कहीं पर वह डेली वेजेज (daily wages) पर काम करती हैं और कहीं पर वीक्ली (weekly)। उसके कारण हिसाब लगाने में दिक्कत होती है कि इतना काम किया और महीने में इतना मिला। उनको हिसाब किताब से बचान के लिए यह किया है कि वह सीधा हिसाब लगा लें कि हमको मेटरनिटी बेनीफिट मिलेगा तो ८ आने रोज के हिसाब से वह हिसाब लगा लेंगी। जब ज्यादा वर्कमेन (workmen) काम करते हैं तो ऐसे क़ानून बनाइए कि हर एक मजदूर समझ सकता हो कि कितना हुआ। लेकिन यक्नीन मानिए कि अगर किसी मजदूर का हाथ कट जाय या उंगली कट जाय तो कोई ऐसा नहीं है कि हिसाब लगा सके कि कितना मिलना चाहिए। इसलिए इस बात को मालूम करके कि औरतों को तकलीफ़ न हो और वह सीधा हिसाब लगा सकें, इस वास्ते हमने इस चीज को किया है। मुझको उम्मीद है कि जिस तरह से सेलेक्ट कमेटी में बहुत से मसलों में बहुत सहानुभृति का बर्तीव किया था उसी तरीक़ों से इस मौक़ों पर भी वह व्यवहार करेंगे, इसका विरोध न करके इसको मंजूर करेंगे जो सेलेक्ट कमेटी ने आपके सामने पेश किया है।

شري راجه رام هاستهى — په سمجها الله الد سيترنية يه بيني فس ماننيه درتي الهيكر مهرد – ميں يهه سمجها الها الاه سيترنية يهني فس بل (Maternity Benefit Bill) بهت آساني كے ساته اور بنا لسي بحث مهاداته كے باس هوجائيگا – ليكن هم دريكه وقع هيں كه اس مسلم يه يهت كاني بحث كي گنجائه معلوم چوتي هے – اس سمے هاؤس كے ساملے جو سنمورسي بيش كيا گيا هے ميں مائنا هوں كه جس سمے سليك كيتي ميں اس مسلم يو بحث هو رهي تهي تو اس بل چو شروع بے آخو تك كنوز سو مهاران سلكه في هديشه اس بات كي جيشا كي تهي كه اس ميں اجها سرها هو اور اس بي عورتوں كو نائدہ هو ۔ مير اس كهند بے صوف ايك هي مطلب هو اور اس بي عورتوں كو نائدہ هو ۔ مير اس كهند بے صوف ايك هي مطلب

هے کہ اُنہوں نےجو امیندمدت پیص کیا ہے وہ اس اوپدیش سے نہیں کیا ہے کہ اُن کی نیت ایسی ہے یا وہ ایسے ویکتی ہیں کہ اُن کا منشاء یہہ ہے کہ عورتوں کو کوئی چیز ملتی ہے تو اُس کے دینے کے خلاف ہیں – لیکن اُن کی ایک آرگومنت (argument) میری سمجھہ میں نہیں آتی – گو کائی بحث سیلکت کمیتی میں بھی اس بات پر ہوئی تھی اور بحث کے بعد یہہ بات سمجھی گئی تھی کہ آئے، آنہ روز دینا ہی مناسب ہوگا – کنور سر مہاراج سنگھہ نے بھی کہا کہ میری سمجھہ میں نہیں آتا کہ جو عورت روزمرہ کام کوتی ہے اگر مان لیجیئے اُس کو چھہ آنہ یا سازھے چھہ آنہ روز ملتے ہیں تو کیا رجہہ ہے کہ گھر بیٹھنے بر اُس کو چھہ آنہ اور گہر میں بیٹھنے کے وقت ۸ آنہ تو بہہ دلیل تھیک ہے ۔ آئے آنہ در گہر میں بیٹھنے کے وقت ۸ آنہ تو بہہ دلیل تھیک ہے ۔ کہن گہر میں آرام کے ساتھہ بیٹھنا ہے تو دو مہینہ لیکن گھر میں آرام کے ساتھہ بیٹھنا ہے تو دو مہینہ کیوں دیتے ہیں ۔ اچھی طرح سے کام لیجیئے ۔ لیکن جب آپ محسوس کرتے جھٹی کیوں دیتے ہیں ۔ اچھی طرح سے کام لیجیئے ۔ لیکن جب آپ محسوس کرتے ہیں کہ وہ ایسا رقت ہوتا ہے کہ جب اس کو آرام ملے ۔ اچھا کھانا پینا ملے ۔ اچھی عب کندرستی رہے اُس کی سنتان اچھی رہے ۔ تب سی دلیل میں فرق پرجاتا ہے ۔ بہہ کنسیذریشی رہے اُس کی سنتان اچھی رہے ۔ تب سی دلیل میں فرق پرجاتا ہے ۔ بہہ کنسیذریشی (مے اُس کی سنتان اچھی رہے ۔ تب سی دلیل میں فرق پرجاتا ہے ۔ بہہ کنسیذریشی رہے اُس کی سنتان اچھی رہے ۔ تب سی دلیل میں فرق پرجاتا ہے ۔ بہہ کنسیذریشی رہے اُس کی سنتان اچھی رہے ۔ تب سی دلیل میں فرق پرجاتا ہے ۔ بہہ کنسیذریشی رہے اُس کی سنتان اچھی رہے ۔ تب سی دلیل میں فرق پرجاتا ہے ۔

A member:

ایک میبر -

کیا بیچے کے ذمقدار مالکان مل ہوتے ہیں ؟ شری راجه رام شاستری — Shri Raja Ram Shastri :

ضردر "وتے هيں ميراً وشواس هے که مالکان مل ايسے نہيں هوتے جيسا آپ سمتهة هيں ۔ جيس وقت عردت کے بچه پيدا هونے والا هونا هے ۔ ميں مان ايتا هوں که ولا اس وقت ايسي حالت ميں هوتي هے که اُس کو آرام ملفا چاهيئے اُس کا سواستهه اچ الله هونا چاهيئے تاک سنتان اچه بي هـ وسنکے اور اُس کے ليئے هم نے پروري زن (provision) رکیا هے که ایک ویک تک بچه هونے کے بعد اُس کے معنی يہه هوے که هم کنسيڌر (consider) کرتے هيں که بچه هونے کے بعد جو کچهه خوری که برخه هونے کے بعد جو کچهه خوری که برخه هونے کے بعد جو کچهه خوری که کا برخه ي هوگا اگر اُس وقت هم تهورا سا زباده دے دیتے هيں تو فهيک هے ۔ برنس پروانت آف ديو (business point of view) سے دیتے هيں ماننا آپ کو يہه چيز اچهی نه معلوم پرے کوئي خاص بات نه معلوم پرے ۔ بین میں ماننا آپ کو يہه چيز اچهی نه معلوم پرے کوئي خاص بات نه معلوم پرے ۔ برنس پرائنت آف ديو هيومن کنسيڌريشن کريں يا نه کويں اب زمانه برنس پائنت آف ديو هيومن کنسيڌريشن کريں يا نه کويں اب زمانه ايسا آگيا هے که سوسائتي برداشت نهيں که معامله ميں هيومن اس پائنت کويا ي نه کيا برنسي نه کیا جونس که معامله ميں هيومن کسيڌريشن کويا اب زمانه ايسا آگيا هے که سوسائتي نه که آنه درز کی مخوری کريگي که آنه درز کی مخوری کرتے هيں چاهے کا آنه درز کی مزدردی کرتے هيں چاهے کا آنه درز کی مخوری کرتے هيں چاهے کا آنه درز کی دورو کرتے هيں چاهے کا آنه درز کی دورو کرتے هيں چاهے کا کرتے هيں کا آنه درز کی دورو کرتے هيں جانس کے دورو کرتے هيں دورو کرتے کین کرتے کرتے میں کا کرتے کرتے کرتے کی کرتے کی کرتے کی کرتے کرتے کرتے کرتے کی کرتے کی کرتے کرتے کرتے کرتے کرتے کی کرتے کی کرتے کرتے کرتے کرتے کرتے کی کرتے کرتے کرتے کرتے کرتے کی کرتے کی کرتے کرتے کرتے کرتے کرتے کی کرتے کی کرتے کرتے کرتے کرتے کرتے کرت

[Shri Raja Ram Shastri.]

كرتے هيں ليكن جس زمانه ميں سيترنيتي بيني نت بانے كا حق هے تو ولا ايسا رتب ہے کہ اُس وقت ایک آنہ دیرہہ آنه ویادہ دے دینگے تر آپ کے اُوپر بہت بهاری بوجهه نهین پر جانبکا - میں جانتا سوں تم آب کهینگے که اندستونی کی مالت اجھی نھیں ہے ام دہائے جائیدگے تو هم اُس کو رابیدگے نہیں - عمم چیز سنتے سنتے آتنے دن حوکنے هیں میں اس داهل کو اچیا نہی سمجیتا - اگر آپ قانوں پاس کوینکے کہ ۱+ رس کے بچے نوکو نہ رکھے جائیں تب بھی مہم سوال آنیگا کہ چہوئے چھوتے بنچوں سے کام ذبین اینکہ تو وہ چور س جائینکے اور جیب کے بن جائینکے ۔ سؤک پر کھومنے والے بدمعاش بن جائینکے ۔ اِس لیٹے بہہ ضروري ها اس ليئه چهوت چهوت بھي رکھنا ضروري هبتا هے- بوا سوال اندستري کا سوال کے یہ، دایل پیش کی جاتی ہے - یبه ۸ آنه کا پرودیزن (provision) گائی سوچ سنجهم کو رابها هے میں سنجها هوں کم تبیک هے اس کے رکھنا چاهیئے دو-را سروال هے که کارخانه میں کام و نے والی عورتوں کے ۸ آنه رکھے جائی ولا سینت یرسنت (cent por cent) آن پوهم هوتی هیں اور یہم یقهی مانیئے که کارخانه والور كا جو حساب كاب هوتا في ولا بعض دفعه إتنا ثيرها أور يبتهيدة هو جاتا في وَمْ نَهُ يَهُمُ يُرْوَيُونَ أَسَ لِينَمْ رَامُهَا ثَهَا لَمْ تَوَرَقِينَ حَسَابَ لِمَّا سَكِينَ مَا نَهِينَ فِي وَلا قَيْلِي پیموز (daily wages) یہ کام کرتی ہیں اور عہدی در ویکلی ۔ اُس کے کاری حُسابُ لگانے میں دفت حوتی ہے کہ اِتفا کام کا اور مہیلہ میں آئے اللہ اُن و حساب تناب ہے بنجانے کے ایلے بچھ ایما ہے کہ وہ سیدما حساب لگا لیں کہ ہم او میتونائی بینی فت سلیکا تو ۸ آنم روز کے حساب نے وہ حساب لکا لیدگی جب زیادہ ورک میں (workmon) کام کسرتے هیں تو ایسے نانوں بنائے که هر أيك مؤدور سمنجهة سنما هو كه كننا دوا - ليكن يقين دانينُم كه أكو كسى مؤدور كا عانهه كت جالد يا ألال عد جالم تو كوئي ايسا نه بي هم كه حساب لكا سكم كه كتنا ملاما جاهين الس لين إس بات او معلوم الركه كه عورتون او تكليف نه هو اور ولا سيدها حساب لكا سكين أس واسعام هم في إس جهيد كو كيا هم - معجهه كو أحيد ھے که جس طرح ہے میلکت کمیٹی میں بہت ہے مسئلوں میں بہت سہان اورتی کا برنال کیا تھا۔ اُسی طریقہ سے اِس موقع پر بھی وہ بھوھار کوھاگا۔ – اِس کا ورد مه لم کرکے اُس کو منظور کوینگے جو میلکت کمیٹی نے آپ کے ساملے پیش کیا ہے 寒 🕾

Dr. Bolar Thungamma : Mr. Deputy Speaker, Mr. Souter said that eight annas would be taxing the factory owners, but at the Select Committee he favoured our suggestions and said " Well I am not against it but my union might be against it ".

Mr. E. M. Souter : Mr. Deputy Speaker, I am afraid I cann ot accept that statement. In the first place, I do feel that you are not s upposed to give out what happened in the Select Committee, and in t he second place I do not really think that I said so.

Bolar Thungamma: Well, be it so. However I will proceed. The Deputy Speaker: Dr. Thungamma, the proceedings of the Select Committee cannot be referred to here.

Dr. Bolar Thungamma: Thank you, Sir, but the eight annas is really the smallest amount upon which a woman during the time of her preparation for the birth and building of a child could live. doubt, the woman was working in the factory on her highest wage which was sometimes six annas, but out of this sum she could not lay by even a pie and when she comes out of the mill for the last time with her leave in hand she has to prepare herself for the birth. I think, Sir, that six annas would never suffice for that period and I would ask the opposer of this motion to reconsider it in the light of her needs and give his consent to the paltry eight annas per day, and again Rs.5 that has been offered as a bonus, and to this bonus one of the members who has spoken before me has laid great emphasis as forming a mighty part of the maternity benefit. But I say that it was given as a bribe to got her attended by a qualified midwife. If she did not get the services of a qualified midwife this Rs.5 would not go to her. fact, the sum was intended to pay the expenses of labour and was not intended towards helping herself. In Madras also there is some provision made to give maternity benefit when women millhands suffer Only it is expressed in somewhat other terms than ours.

The Upper India Chamber of Commerce has been more considerate to the needs of the women workers. We do expect the European managed firms to have greater sympathy for the weaker sex and specially when the hard labour of women has helped these business magnates to make their millions; eight annas per day to a woman should not be grudged at a time of her trial between life and death—I plead the objection be withdrawn.

Mr. E. M. Souter: If I had it in my power to accept or to set aside the wishes of the honourable members of the House, it would have been easier not to accept the minimum wage of 8 annas a day. I am afraid, however, that this matter is slightly more complicated. Dr. Thungamma has referred to the attitude of the Upper India Chamber of Commerce and myself, and I do feel that we have tried to co-operate and be sympathetic and it is bearing this in mind that I am asking the Hon'ble Minister here to accept this proposal of Sir Maharaj Singh. I had given notice myself of a similar amendment. As you will see from the Statement of Objects and Reasons the inspiration of the Bill came from the report of the Royal Commission on Labour. If we refer to this report, Sir, on page 264 where this particular aspect, that is, the financial aspect, is considered, we find as follows:

There they say that in States where there is a sickness insurance scheme in force, this particular problem would be simplified. I entriely agree. They also say that one way would be for the women to pay a share, the State to pay a share and the employer to pay a share. That also they have thrown out because they say that the labour conditions in India have not yet reached that particular stage of development. Then they go on to say, if I may quote from their report, "the Central Provinces Maternity Benefit Act provides for a benefit at the rate of the women's average daily earnings calculated on the total wage earned

[Mr. E. M. Souter.]

during a period of three months preceding the day of her confinement or at the rate of eight annas, whichever is less. "This, Sir, was in the Bill as originally proposed—eight annas a day or her average wages, whichover is less. This is what is in force just now in the Central Provinces. In the Presidency City of Bombay the figure is eight annas a day. There is no mention of average wages. It merely states that she will be entitled to eight annas a day. That, Sir, I say, is equivalent to a sum which is under hor avorage wages. The cost of living in Bombay is very considerably higher than it is in the United Provinces and the average wages are therefore higher; and thus eight annas a day in Bombay is considerably loss than her average wages. Therefore, when Sir Maharaj Singh asks the House to accept a rate passed on her average wages, I think he is being extremely fair, in fact, generous. I understand that the average wage of a woman in a full-time factory in Cawnpore teday is in the vicinity of six annas a day-six annas or six and a half annas a day. Therefore you are now proposing to give an extra two annas or one and a half annas a day for the period which she is to enjoy or not enjoy, as the case may be, at home. My friend, the honourable member for Labour in Cawapore, Pandit Raja Ram Shastri. has, in his speech, said that it is of course the duty of the employers and the factory owners to find maternity benefits for the women working with thom. Why the factory-owner should be responsible. I do not know, Sir. Why should not the chairman of the municipal board be responsible for the upkeep of all children born of sweepers who are working for the municipal boards? I think. Sir, that the argument that we-employers-are responsible is very unfair. As I said before. I can speak now for the Committee of the Upper India Chamber of Commerce; we are prepared to accopt this Bill and to co-operate with it if it is passed reasonably and this is one clause that I ask you in all seriousness to agree with me and accept the proposal of my honourable friend. If you insist on a wage of eight annas a day spread over a period of eight weeks then I fear that you will not got this co-operation which is so essential for the success of this Bill. As has been pointed out by my honourable friend on the Select Committee, the other Chambers of Commerce in Cawnpore were not so liberally inclined and if the united force of the employers in Cawnpore do not accept that they should pay eight annas a day on this occasion I think it will spoil the whole Bill. We have taken considerable pains over this Bill and we have accepted the five rupee bonus and various other amenities all to help the women employees. The Hon'ble Minister has stated that he was very surprised to see that I moved ap amendment to the period of eight weeks. Well, Sir, if the Hon'ble Minister will agree to accept the amendment of my friend Kunwar Sir Maharaj Singh I will agree to withdraw, or rather I will not put forward my amendment. I will accept the period of payment. After all, Sir, throughout the whole of this Bill from clause 1 to the end or in the Statement of Objects and Reasons we find no mention whatsoever about the husband. After all before this legislation was ever considered, who had to bear the cost on such occasions. Who has to bear the cost

n all these occasions? I think it is the husband. We are agreeing to nelp the husband on such occasions but, after all, his responsibility is still there and it is his and not the employer's as Mr. Raja Ram Shastri would have it. I do ask the Hon'ble Minister to accept this amendment.

Mr. H. G. Walford: I do not think there is anybody in this House who will accuse me for lack of enthusiasm to support the cause of ladies whenever I find that the cause is a just and proper one. But, Sir, however much I may desire to sponser the cause of the ladies when I find this manifest unfairness imported in this Bill I feel I cannot support them in this matter and must support the amendment that has been put forward by Kunwar Sir Maharaj Singh. The arguments that have been really advanced are such which remind me of the old saying and which every body knows:

Halwai ki dukan aur Dada ji ka fatiha.

Because the millowners make a certain amount of money therefore they must provide for the luxury of the husband.

A member: It is a biological necessity.

H. G. Walford: Even for this biological necessity I do not see why the millowners should contribute in any way. Therefore, we are willing to give to women which they will never be able to earn in etive service. I look upon this amendment with a certain amount of misgivings. It is said that mill owners should be generous, employers should be generous for the thing for which the employers are not res-Of course the employers were responsible that employees discharge their responsibilities, but what about the husbands. roust have also a husband and the husbands must look after themselves. Therefore, Sir, I for one loath to see this clause of the Bill should be passed in its present firm. Instead of helping the women and getting something to which they were really not entitled they get something It matters not how you consider the question, but what you are going to do is to force the employers to evade this provision and not employ women or employ them less and less. If you are going to help women in their state of confinement you should see the position of the millowners also. Hundreds and thousands of women are employed in Campore and therefore if the Bill has got to be passed it ought to be passed in a just and equitable manner. Let it be passed with all jus-After all the millowners are not milch cows Tice to the millowners. whom you are going to milk in phooka fashion till they are absolutely run dry. After all it is a commercial proposition. If it is the intention to close down mills, to close down all industries, then of course I But it is something to can well understand that you can do this. which women are not legally entitled and where this sort of thing is. soing to stop. Therefore, Sir, I am strongly in favour of the amendment moved by Kunwar Sir Maharaj Singh.

Shari Bhag wat Narayan Bhargava : श्री भगवत नःरायण भार्गव : डिप्टी स्पीकर साहब — जो अमेन्डमेन्ट कुंवर सर महाराज सिंह ने पेश किया है सिर्फ़ उस उसूल के खिलाफ़ है जिस उसूल पर यह बिल बनाया गया है, बल्कि जो स्टेट [Shri Bhagwat Narayan Bhargava.]
आफ आबजेक्ट्स एन्ड रीजन्स (Statement of objects and reasons) इस बिल
का है, उसके भी खिलाफ़ हैं। अगर आनरेबुल मेम्बर साहबान स्टेटमेन्ट आफ आबजेक्ट्स
ऐन्ड रीजन्स को देखेंगे तो उससे मालूम होगा कि जो में कह रहा हूं वह सही है या नहीं।
पिहले पैराग्राफ़ (paragraph) में आखिर में यह अन्फाज हैं:—

"and to provide them with financial help sufficient to maintain themselves and their children in a healthy condition during the

period."

अपोजीशन की तरफ़ से जो वजूहात पेश किये गये हैं उनका मतलब यह है कि वाक़ ई जो तनख़वाह उसकी मिलती हैं और जो उसको रोजाना मज़दूरी हैं, उससे ज्यादा मदद देने की कोई जिम्मेदारी मिल-ओनर्स (mill-owners) पर नहीं हैं और उससे ज्यादा देना त्याय बिरुद्ध है। मैंने जो स्टेटमेन्ट आफ़ आबजेक्ट्स ऐन्ड रीजन्स पढ़ कर सुनाया है उससे साफ़ जाहिर है कि इस बिल का असल मक़सद यह हैं कि हम उस औरत को इतनी मदद दें ताकि काफ़ी तौर पर अपनी तन्दुरुस्ती क़ायम रखते हुये, न सिर्फ़ अपना ही बिल्क अपने बच्चों का भी पालन कर सके। अगर इस बिल का सिर्फ़ यह मक़सद होता कि उस जमाने में जिस तरह से भी किसी हालत में रहें, वाहे तन्दुरुस्ती अच्छी रह सके या न रह सके, वाहे दवा करा सके या न करा सके, हम तो सिर्फ़ छुट्टी देने के जिम्मेदार हैं, अगर यह मतलब होता तो आपका अमेन्डमेन्ट मेरी समझ में आ सकता था। लेकिन जबिक इस बिल का साफ़ मक़सद यह है कि हम इतनी काफ़ी मदद दें कि तन्दुरुस्ती उसकी और उसके बच्चे की अच्छी तरह क़ायम रह सके तो तरमीम बेजा और ग़लत है। दूसरी बात जो पैर।ग्राफ़ २ में स्टेटमेंन्ट आफ़ आबजेक्ट्स ऐन्ड रीजन्स में कहा गया है:—

"It is but fair that the financial burden of the provision of maternity benefit should fall upon industries that employ women with their natural sex disabilities."

उससे साफ़ जाहिर हैं कि इस इमदाद का आर्थिक बोझा किसपर पढना चाहिये। साफ़ जाहिर है कि इसका बोझा उन लोगों पर पडना चाहिये जो उन इन्डस्टीज(industries) को चलाते हैं और जो औरतों को नौकर रखते हैं। तो दोनों बातें जो मैंने बतलाई हैं उससे साफ़ जाहिर है कि उनको इतनी काफ़ी इमदाद मिलनी चाहिये ताकि वह अपना और अपने बच्चों का उस जमाने में पालन पोषण कर सकें। यह कहा जाता है कि अगर हम इस इमदाद की आठ आने कर देंगे तो मिल-ओनर्स पर बड़ा बोझ पड़ जायेगा। मैं उन साहबान से अर्ज करूंगा कि क्या उन्होंने इस बात की तहक़ीक़ात कर ली है कि ऐसी औरतें जो उनमें नौकर रक्खी जाती हैं उनकी कितनी तादाद है जिनको आठ आने से कम मजबूरी मिलती है। मेरे खाल में साढ़े छः आने या छः आने रोज से कम मजदूरी किसी को भी नहीं दी जाती है। एक बात में और आप से अर्च कर दूं कि लेबर इनक्वाइरी कमेटी (Labour Enquiry Committee) कानपुर में बैठी थी। उसकी रिपोर्ट आप साहबान ने देखी होगी, तो आपको मालम हवा होगा कि शायद ही कोई ऐसी औरत होगी जिसको आठ आने से कम मचादरी मिले। फिर अगर यही हालत है तो मेरी समझ में नहीं आता कि क्योंकर आप का अमेन्डमेन्ट मान लिया जाय । इसरे यह कहा गया है कि उनकी पांच रुपया बोनस (bonus) देंगे. यह काफ़ी है । जैसा कि बतलाया गया है वह बोनस किसके लिये दिया जायेगा और किस बक्त दिया जायेगा ? बोनस उस बक्त दिया जायगा कि जब वह औरत किसी मिडवाईफ़ या किसी डाक्टर की इमदाद लेगी। अगर हमारा यह इरावा है और हमारे सज्जनों का यह इरादा है कि जिस गरीबी के साथ और जिस तंगदस्ती के साथ उस जमाने में अपना इलाज औरत कराती थी, अगर वैसी ही हालत रही तो मैं समझता हूं कि इस बिल की जरूरत ही क्या थी। लेकिन जब आपने इस उसूल को मान लिया है कि उनकी काफ़ी मदद होना चाहिये तो आपको पूरी इमदाद देना चाहिये। इस लिये मैं आपसे पूछता हूं कि आपका यह अमेन्डमेन्ट क्या किसी सिद्धान्त के अनुसार माना जा सकता है ? मैं इस अमेन्डमेन्ट का जोरदार विरोध करता हूं।

"and to provide them with financial help sufficient to maintain themselves and their children in a healthy condition during the period" اپوزیشن کی طرف سے جو وجوھات پیش کیئے گئے ھیں اُن کا مطلب یہ ھے کہ واقعی جو تنخواه اُس کو ملتي هے اور جو اس کي ررزانه مزدوري هے اِس سے ریاده مدد دینے کي کوئی نامدداري مل ارنرس (millowners) پر نہیں هے اور اس سے زیادہ دینا نیائے کے وردھہ ہے۔ میں نے جو اسٹیٹمنٹ آف آبجکٹس ایند ريونس پُرمه كر سنايا هـ اس سے صاف ظاهر هـ كه اس بل كا اصل مقصد يهم هـ که هم اس عورت کو اتنی مدد دیل تاکه کانی طور پر آپنی تندرستی قائم رکهتم هوئے نه صرف اُدنی هي بلکه اپنے بچه کا بهي ره پالي کرسکے _ اگر اس بل کا صرف يه م مقصد هوتا که اس زمانه میں جس طرح سے بھی کسی حالت سیں رهےچاهے تندرستی اچھی را سکے یا نه راسکے یا نه راسکے یا نه درا کر اسکے یا ک دمهدار هين اگر يهم مطلب هوتا تو آپ كا اميندمنت ميري سمجه مين آسكتا تها ليكن جبكه إس بل كا صاف مُقصد يهم ها على كافي مدد دين كه تندرستي أس كي ادر أس كے بچے كي اچهي طرح قائم رلاسكي تو ترسيم بيجا اور غلطه _ دوسري بات جو بيراگواف ٢ مين استيقمنه آف آبجكش ايند ريونس مين كهاگيا ه "It is but fair that the financial burden of the provision of maternity benefit should fall upon industries that employ women with their natural sex disabilities."

أس سے صاف ظاهر هے كه اس امداد كا آرتهك بوجهه كس پر پرنا چاهيئے ـ صاف ظاهر هے كه اس كا بوجهه ان لوگوں پر پرنا چاهيئے جو ان اِندَستريز (industries) كو چلاتے هيں اور جو عورتوں كو نوكر ركهتے هيں۔ تو دونوں باتيں جو ميں نے بتلائي هيں اُس سے صاف ظاهر هے كه أن كو آتني كائي امداد ملنى چاهيئے تاكه ولا اپنا اور اپنے بچوں كا اُس رمانے ميں بالن بوشن كر سكيں ـ يها كها جاتا هے كه اگر هم اس امداد كو آتها آنے كودينكے تو مل اونوس پر برا بوجهه پر جائے كا مور ان

Shri Rameshwar Dayal Vaidya : श्री रामेश्वर दयाल वें व : माननीय डिप्टी स्पाकर महोदय-में मिस्टर सूटर के अमेन्डमेंट का विरोध करने के लिये खड़ा हुआ हूं, मगर मेरा यह स्याल हरिंग नहीं है कि इस संशोधन के प्रस्तावक या समर्थकों ने इसको किसी बुरे ख्याल के साथ प्रस्ताव किया है या किसी बुरे ख्याल के साथ सम-येंन किया है। मगर यह बात जरूर है कि मनुष्य स्वार्थवश अन्धा जैसा हो जाता है, उसको इस बात का ख्याल कर्तई नहीं रहता कि मेरी कौन सी बात मुनासिब है और कौन सी नामुनासिब । शिक इसी तरह हमारे माननीय मिस्टर सूटर का ध्यान भी मिल ओनर (millowner) व मिल ओनसें (millowners) के चित्रबेन्टेटिव (representative) होंने के कारण केवल यह ही रहता है कि किसी प्रकार भी हो, चाहे किसी के साथ ज्यावती ही या जो कुछ भी, मगर मिल जोनसे के पास काफ़ी पैसे आने वाहिये और सर्च कम से कम होते । मगर अभी ता० २४-४-३८ई० की मेम्बस एमालूमेन्ट बिल (Members' Emoluments Bill) पर बोलते वक्त हमारे एक नवाब साहब ने माननीय स्पीकर श्री पुरुषोत्तम-दास जी टंडन की और इशारा करते हुये यह कहा था कि हम लोगों को तो स्पीकर साहब की रूलिंग्स (rulings) व ऋन्द्रोलिंग पावर (controlling power) को देखते हुने हमेशा यह ख्याल बना रहता है कि हम लोग स्कूल की बेन्चों पर बैठे हुये हैं। मेरी राय में तो यह बात बिल्कुल ठीक हैं। वाकई कांग्रेस पार्टी इस हाउस में एक मास्टर की हैसियत से ही आई है। इसलिये कांग्रेस पार्टी का यह परम कर्तव्य हैं कि वह उन राजा, नवाब, मिल मालिक और जमी-दारों को जिनके कानों तक कि इस हाउस के बाहर हम लोगों की आवाजें पहुंचना कुछ मृदिकल

सा होता है, इस हाउस में ही सही हर वक़्त उसली बातें सना सना कर उनको इस क़ाबिल बना दें कि वह भी देश की आर्थिक, सामाजिक, धार्मिक और राजनैतिक समस्याओं के हल करने में हमारे सहायक बन सकें। क्योंकि कांग्रेस जहां राजनैतिक समस्याओं को हल करने की चेष्टा करती रहती है वहां उसका यह भी कत्तंव्य है कि वह देश की आर्थिक, सामाजिक और धार्मिक स्थिति को संघारने की ओर भी ध्यान रक्खे। अभी अभी माननीय मिस्टर वालफ़ोर्ड ने अपनी स्पीच में यह कहा था कि क्या जो स्त्रियां मिलों में गिर्भणी होते हये भी काम करती रहती हैं और फिर उनके बच्चा पैदा होता है, तो क्या उन स्त्रियों, उनके उन पैदा हुये बच्चों के जिम्मे-दार मिल मालिक हैं ? मैं भगवान से हाथ जोड़ कर प्रार्थना करता हं कि हे ईश्वर ऐसा कभी भी न हो कि माननीय मिस्टर वालफ़ोर्ड के एक लडका हो और बदकिस्मती से उस लड़के की माली हालत इतनी ज्यादा खराब हो जैसी कि मिलों में काम करने वाली स्त्रियों के पतियों की, और कहीं ऐसी हालत में ही उस लड़के की स्त्री के बच्चा पैदा होने का समय आवे, तो क्या ऐसी हालत में मिस्टर वालफ़ोर्ड अपने लड़के या उसकी स्त्री की सहायता नहीं करेंगे ? और अगर करेंगे, क्योंकि उनको भगवान ने इस लायक बना रक्खा है, तो क्या उस अपने लड़के की स्त्री के बच्चा पैदा होने के वह स्वयं जिम्मेवार हैं ? अगर नहीं तो वह क्यों इमदाद करते हैं ? मरने दें अपने लड़के की स्त्री की, अगर वह सहदय होने के कारण ऐसा नहीं कर सकते। ठीक यही बात मिल मालिकों पर भी लागू होती हैं। यह ही नहीं, इस आनरेबुल हाउस का प्रत्येक माननीय सदस्य इस बात से भलाभाति परिचित है कि बड़े बड़े क्षेत्र, बड़ी बड़ी धर्मशालायें वगैरह भनीमानी सज्जनों न बनवा रक्खी हैं, तो क्या उनकी यह जिम्मेदारी है कि वह उन लोगों के खाने और ठहरने का इन्तजाम करें जिनसे कि वह परिचित भी नहीं हैं।

मेरे ख्याल में तो आनरेबल मिनिस्टर आफ़ जस्टिस ने जो यह बिल रक्ला है उसका आशय ही केवल यह है कि यह बड़ी बड़ी मिलों के मालिकान बड़े से बड़े दृष्कृत्यों की भी परवाह न करते हुए पैसा इकट्रा कर करके रखते हैं, इधर चंकि गवर्नमेंट हर गरीब और अमीर की सुख और शान्ति की जिम्मेदार है, इसलिये सरकार यह चाहती है कि इन मिल ओनर्स के पापों का कुछ थोड़ा सा प्रायश्चित कराने अथवा भविष्य में उनकी सुख व शान्ति के लिये उन ग़रीबों के अधिक परिश्रम द्वारा इकट्टा किये हये घन का कुछ हिस्सा धर्मार्थ उन गरीबों पर खर्च करा दिया जावे। और अगर राजी राजी यह मिल ओनर्स ग़रीबों की सहायता करने को तैयार नहीं होते तो कांग्रेस गवर्नमेंट इस बिल के जरिये, जबरदस्ती ही सही, निर्धन और निःसहाय अबलाओं की प्रसव के समय सहायता अवश्य कराना चाहती है। यह तो मैं मानता हूं कि अगर किसी नशेबाज से नशा छोड़ने को कहा जावे तो वह बहुत परेशान होता है, हालां कि नशा इस्तेमाल करना कोई अच्छी चीज नहीं है, ठीक इस ही तरह से हमारे मिल मालिकान हैरान और परेशान हैं। कहीं तो कोई अमेन्डमेंट आता है, कोई उस अमेन्डमेंट का समर्थन करता है। समापति महोदय, मैं तो आपके जरिये इस आनरेबल हाउस के सदस्यों से प्रार्थना करूंगा कि वह इस समय जरा कान्दोन्स (conscience) को काम में लावें और सोचें कि दवा हमेशा कड़वी ही हुआ करती है। अगर किसी मलेरिया के मरीज को डाक्टर कुनीन देता है तो कुनीन के कड़बेपन की वजह से मरीज परेशान व हैरान होता है, मूह बनाता है और कुनीन पीना पसन्द नहीं करता, मगर चूंकि उससे फ़ायदा बहुत ज्यादा होता है इस लिये उसकी जबरदस्ती कृतीन पिलाई जाती है। ठीक इस ही तरह अगर किसी खिलाड़ी लड़के के लिये मास्टर केनिंग (caning) करता है तो वह स्ट्डेन्ट (student) बहुत ज्यादा परेशान होता है और वह चाहता है कि उसका मास्टर उसके साथ ऐसा व्यवहार न करे, मगर जब कि

[Shri Rameshwar Dayal Vaidya.]

वह लडका पढ लिखकर पूरा विद्वान हो जाता है, तब वह उन पुरानी बातों को याद करके अपने उस मारने वाले मास्टर को धन्यवाद देता है और प्रसन्न होता है। इसलिये मैं इस संशोधन के प्रस्तावक व उन समर्थक महोदयों से प्रार्थना करूंगा कि जो किसी विशेष कारण से यह मनासिब नहीं समझते कि जिन स्त्रियों ने अपने खून को पसीने की राह बहा बहा कर मिल मालिकों और धनाढ्य बनाया है, और यदि उनके पास अपने प्रसन के समय की आवश्यकताओं को पूरा क रने के लिये एक पैसा भी नहीं है, तो हम लोग उनको सलाह दें और आवश्यकता पड़ने पर मजबर करें कि वह उनकी इमदाद अवस्य करें, क्योंकि जब कि मिल मालिकान अपने मिलों के लोहे व पीतल वरौरह के बेजान पूर्जे, जब कि वह खराब हो जाते हैं तब उनके सम्हालने सुधारने और ठीक काम करने के लायक बनाने के लिये सैकड़ों और हजारों रुपये खर्च कर सकते हैं, तो वह अपने इन जानदार हाड़ मांस के बने हुये पूर्जी को ठीक करने में भी कुछ रुपये जरूर खर्च कर सकते हैं, और जरूर जरूर खर्च करना चाहिये भी। इस तरह यह ही नहीं कि इन स्त्रियों की श्रद्धा मिल मालिकों पर अधिक हो जावेगी तथा जब कि वह ठीक हो जावेंगी तब दुगनी मेहनत और श्रद्धा के साथ अपने मालिकान का काम करेंगी, बल्कि इससे मिल मालिकान को पृण्य भी होगा और अगर हमारे प्रस्तावक व समर्थंक महोदय अपने अपने शब्दों को वापिस ले लेवें तो उनको भी महान पुण्य होगा और सम्भव है कि इस पुण्य से उनकी स्त्रियों को बच्चा पैदा होते समय प्रसव की वेदनाही न मालूम हो । अन्त में मेरी तो हाउस से यही प्रार्थना है कि वह इस अमेन्डमेंट का घोर विरोध करके मिल ओनर्स को यह कड़बी क़ुनीन अवश्य पिलावें ताकि उन निःसहाय अबलाओं की उचित सहायता हो सके। अतः मैं इन चन्द शब्दों के साथ मिस्टर सूटर के इस अमेन्डमेंट का घोर विरोध करता है।

ایک ماستر کی حیثیت سے دی آئی ہے - اِس لیک کانگریس پارتی کا یہ، پرم كرتبيه هيكة راح أن راجة - نواب - مل مالك آور زمينداردن كو جن كے كانوں تك كه اس ھاؤس کے باھر ھم لوگوں کی آرازیں پہونچنا کچیہ مشکل سا ھوتا ھے - اس مارس میں چی سہی - مر رقت اصولی باتیں سنا سناکہ اُن کو اس قابل بنادیں هاؤس میں چی سہی - مر رقت اصولی باتیں سنا سناکہ اُن کو اس قابل بنادیں که رد بھی دیش کی آرتیک - ساماجک - دهارمک اور راج نیټک سمسیاؤں کے حلی کہنے میں هماری سہایک بن سکیں - کیونکہ کانا ریس جہاں راج نیتک سمسه وي كر حل كرنے كي چيشتها كرتي رهتى هے وهاں اُسُ كا بهه بهي كرتويه هے که ولا دیش کی آرتهک _ ساماجک اور دهارمک اِستَهتی کو سدهار نے عی اور دهیان رکھے - ابھی ابھی ماندیه مستر والفورة نے اپنی اسدیج میں یہم کیا تھا که کیا جو استریاں ملوں میں گو بہنی هوتے هوئے بهی کام کرتی رهتی هیں اور پار اُن کے بنچہ پیدا هوتا هے تو کیا اُن استریوں ۔ اُن کے اُن پیدا هوت باچوں کے نامهار مل مالک میں میں بهگوان سے هانهم جور کر درارتهذا کرتا هوں که هے ایشور ایسا کمهی یمی نہ ھو کہ م ننیہ مستو وا دورہ کے اُبک لوکا مو اور بدہ سمتی سے اُس اوکے کی مالی حالت اِتبی زیادہ خُراب هو جیسے که مل میں کام کرنی والی احتریوں کے بات بیدوں کے بیدہ پیدا استری کے بیدہ پیدا هونے کا سمے آوے - توکیا ایسی حالت میں مستو والفور آ اپنے لڑ کے یا اس کی استوی کی سمانی این نوب کے ایک استوی کی سمایتا نہیں کے دینگے ؟ اور اگر مرینہ کیونکہ اُن کو بھاوان نے اس لایق بنا راکھا ہے تو کیا اس سے لیے کے کسی استوی کے بعدہ پیددا ہونے کے رہ سروئم ذمهدار هیں؟ اگر نہیں تو رہ کیوں امداد کرتے هیں مرنے دیں اپنے لڑکے کی اِستری کو ۔ مگر وہ سہودے ہونے کے کارن ایسا نہیں کرسکتے۔ تھیک یہی بات مل مالکُوں پر بھی لا و ہوتی ہے - یہ می نہیں اِس آنریبل ھاؤس کا پرتیک ماننیه سدسیه اس بات سے بھلی ہے ۔۔ پہرچت ہے کہ بڑے بڑے جہیتر بری بری دهرم شالائیں رغیرہ دھی مانی سجنوں نے بنوا رکھی ھیں ۔ تو کیا اُن کی یہم ذمدداری هے کر وہ اُن لوگوں کے کھانے اور تھمرنے کا انتظام کریں جی سے که وہ پرچت بھی نہیں ھیں۔ میرے خیال میں تو آنریبل منسلّر آف جسلس نے جو یہ، بل ربھا ہے اُس کا آہے ھی کیرا یہ ہے کہ بہہ بری بری ماوں کے مالکان بڑے سے بڑے دوشکر تھوں کی می درواہ نہ کرتے ہواء پیسم اکٹھا کر کرکے رکھتے ها _ اِدهر چونکه گورنمنت هر غریب اور اهیر کی سکهه اود شانتی کی ذمهدار ھے _ اس لیئے سرکار یہ چاھی ہے کہ ان مل ارنو کے پاپوں کا کچھہ تھوڑا سا پر ائشجت کر انے اُنھوا بھوشیہ میں ان کی سکھہ و شانتی کے لیگے اُن غریبوں کے اتهک پریشرم درارا اِکتها کیئے هرئے دون کا کچه حصه دهر مارتهه أن غريبوں پر خوب کوادیا جارے ۔ اور اور واضی راضی یہ مل اونرس غویبوں کی سہایتا اور تیار نہیں ھے تربیعہ وہردستی عی سپی نودھن اور نه سپائی ارلاؤں کی پرسُو کے سمے سپایتا ارشیم کرانا چاھتی مے سپی نودھن اور نه سپائی مانتا ھوں کہ اگر کسی نشم باز سے نشم چھوڑنے کو کہا جارے تو وہ بہت پریشان ہوتا ھے ۔ حالانکم نشم استعمال کرنا کوئی اچھی چیز نہیں ہے۔ [Shri Rameshwar Dayal Vaidya.]

ٹھیک اس ھی طوح ہے ھمارے مل مالکان حیران آور چویشان ھیں ۔ دھیں تو كوئي اميندمنت أنا هي كرئي أس اميندمنت كا سوية ي كرنا هي - ساها ديني مہودے ۔ سیں او آپ کے ذریع اس آنویبل ہاؤس کے سنسوں نے چہاراہڈ کردنگا که ود اس سمی درا کانش بس (conscience) کو کام میں لڑیں اور سوچیں که دوا همیشه کوری می هوا کوئی هے اگر نسی مایریا نے مریض کو دانگر کونری دیتا ہے تو کونیں کے گرو عین کی وجہد سے سریص پے دیشان و حیران ہوتا ہے -منه بناناً هَ اور كونين بينا پسند دين كرنا مكر چونكه اس سے فايدة بهت زيادة هوتا ها اس ليئد اس كو زير دستى كونين بالئي جانى هے تهيك اس هي طرح اگركسي کھلاڑی لڑکے کے ایدایہ ماسار کیننگ (caning) کرانا ہے تو وہ اسالودیونے (student) عهت زیاده بریشان هوناهے اور وہ چاهنا هے ته اس کا ماستر اس کے ساتهم ایسا بیوهار ته كه مكر جب شه ود اوكا يوهم لكهم كو يورا ردوان هو جاتا ها تب ود أن يرائي باتوں کو یاں کرکے اپنے اس مارنے والے ماستر کو دھنیہ واد دیتا ہے اور پرسن ھوتا ھے - اِس لیلے میں اِس سنشردھن کے پرساوک و ان سمراھک -جودیوں سے پرارتهذا کروں کا کہ جو کسی رهیش کاری ہے بہت مخاسب نہیں سمجھٹے کہ جن اِستوبوں نے اپنے خون کو پسینے کی راہ بہا بہا کو سل سالکوں کو دھنا دھیم بنایا ھے اور عدی ان کے پاس اپنے پرسو کے سمے کی آرشیم کتاؤں کو پورا کرنے کے ایڈے ایک دیست بھی نہیں ہے آ۔و ہم لوک ان کے صلاح دیاس اور آرشیکتا پڑنے پر محبور کریے کے دیاس کے دیاس کے دیا اسلامان محبور کریے کا میں کہ مل سالکان اپنے سلوں کے لوھے و پیتل وغیرہ کے بے جان پہرنے جب که وہ خواب ہو جاتے میں تب ان کے سنبھالنے سدھار نے اور ٹھیک کام کرنے کے لابق بنانے کے لیئے سیمورں ادر مرزاردں ردیدہ خسرے کوسسکتے هیں تو رہ اپنے ان جاندار هار مانس کے بنے هرئے پرزوں کے ٹییک کرتے میں بھی کچھ ردید، ضرور خےرچ کرسکتے ھیں اور فرور ضرور خرج كرنا چاهياء اهي - اس طرح يه، هي نهيل كه إن استريون عي سودها ملل مالكون پسر ادهيك هدو جاريكي تنها جب ك، ولا تهيك هو جاریدی تب دوگنی محنت اور سردها کے ساتھ اپنے مالیان کا کام کویدی بلکہ اس نے مل مالکان کو پنیع ہی موکا اور اگر اهساری پرسنارک و سمرتها مہوں نے اپنے اپنے اپنے شیدوں کسو دارس کے لیویوں اور اس کو بہتی میان پنیم هوگا اور سبهر هے که اس پنین ہے ان کی استریوں کے و بنچه بیدا مولے سے پارسوائی ریدنا هی دے معلوم هو ۔ آنست میں میری فو دساؤس ہے عبد هی پرازلهمًا هے کے وہ اس امیندمنٹ کا کورز وروده، کے حل او رسن کے یہ گوری کولین ارهبه بلارے تاکہ ان نے سہائی ندرہ اولائ کی اُرجت سہایا ہو سکے۔ آته میں ان چند شیدرں کے ساتھہ مسٹر سرٹر کے اس امھنڈسنس کا گھرر دردہ مد کرتا مور ر 🛊

The Hon ble the Minister of Justice: In discussing this short amendment my honourable friend Mr. Walford drew a dark picture when he pointed out the dire consequences which would follow from the acceptance of this provision in the Bill. I was simply staggered. Now what are

the figures in the perennial factories to which the Bill is to be applied. It is not applied to seasonal factories. In 1936 there were over 92,000 employees and the number of women employed was 2,580. Mr. Walford painted a picture that if 8 annas is allowed to be paid the result will be that the millowners will have to shut their door. The industry will be destroyed and my honourable friend said that it will destroy the chances of women being assisted and he further said that the industry will perish and mills will close their doors. My honourable friend.

Mr. H. G. Walford: Sir, I never said that the mills will be closed down. I said that if you accept this provision you will force the mills to close down.

The Hon'ble the Minister of Justice: Coming back to these 2,580 women I have gone myself on inspection to various mills and the thing that struck me was that most of the women employees were middle-aged. Some of them were old women. Some of them were past child-bearing age. Therefore the Bill would be applicable to very few women employees, and then supposing they were of child-bearing age, all of them were not going to become mothers simply because they will be getting the benefit of eight annas. child himself is a great responsibility and I do not know whether a bonus of Rs.5 and maternity benefit for eight weeks will induce a woman to become a mother. At the outside, Sir, the industry as a whole throughout the United Provinces will probably not be called upon to pay the maternity benefit in a year to more than 100 women. I doubt very much that the number will be 100. It will probably be much less. It may be 50. If I accept the figure that my honourable friend Mr. Souter gave us just now that the average wage is about six annas a day or probably seven annas a day, then we are now fighting for difference of one or two annas a day and the whole position urged is whether the employers should or should not be called upon to pay on account of maternity benefit this extra sum of one anna or two annas a day. This will be so far as the pecuniary amount is concerned a trifling sum. If it is one anna a day, it will be Rs.2 a month. If it is two annas a day, it will be Rs.4 a month and the total extra maternity benefit will be anything between Rs.4 or Rs.8 for the entire period. This is the pecuniary consideration involved. Now, what I fear is that the thing which is in the minds of the employers is that this may be the thin end of the wedge with a view to the introduction of the principle of a minimum wage. So far as this point is concerned I should like to say that as far as Government is concerned we are not backing this particular provision on any principle of minimum wage. We are really putting it on the very short but sure ground that if you decide to give a maternity benefit then the maternity benefit must be real and genuine and should be a sufficient amount which will be of some assistance to the expectant mother during the four weeks of her confinement and four weeks after her confinement. far as the question of minimum wage is concerned that is a much larger question and that will have to be decided on its merits. I can assure my honourble friend, the employers representative that the mere fact with Linear Williams

[The Hon'ble the Minister of Justice.]

that in this Bill there is a minimum maternity benefit of eight amas a day would not be allowed to have any weight in the discussions on the larger question of minimum wage. I dare say that the employers of the United Provinces are on this particular question fighting not only the battle of the employers in the United Provinces but probably of employers elsewhere, namely of the Bombay Presidency of Bengal and of Madras where the number of women employees may be larger. My honourable friend referred to the report of the Royal Commission on Labour and also to some other Acts to which a reference was made by my honourable friend Kunwar Sir Maharaj Singh. I am free to confess that this Bill as it was originally drafted was drafted on the lines of the recommendations of the Royal Commission on Labour. thought it would be better to put the Bill on those lines and then to discuss the subject threadbare in the Select Committee and as I have already said with the co-operation of employers we have been able to make very sensible improvement in this Bill. Now, Sir. I entirely agree that if you look at it from the point of view that was impressed in the House by my honourable friend Kunwar Sir Maharaj Singh then there is good deal to be said for his view, namely a woman will cease to work and should not get more while she is not working. I can quite appreciate that and he said that the standard of payment while she is on leave and while she is on work should not differ. Of course, as a general porposition it is very good but when my honourable friend was speaking I was reminded of the more ordinary practice that is pursued by Government employees, Government Officers and Government servants. When they officiate on a post carrying a higher salary and they revert after officiating on that post for four months or six months or eight months they generally take leave because they find that the salary which they will get during leave will be slightly larger than the salary that they will get when they revert to their substantive appointment.

Mr. E. M. Souter: I think you alter the system.

The Hon'ble the Minister of Justice: I am obliged to my honourable friend, Mr. Souter, for his suggestion and I would suggest to my honourable friend that the idea of a man getting more on leave than the salary that he would get while he was working is not foreign to the system of British administration with which we are acquainted. That is why I accept that this particular procedure might well be worthy of revision and consideration. Now I have dealt with the point of view emphasized by the mover of this amendment but look at the opposite side of the picture. That is that a man should get wages while he works and that a woman should get something while she works and that she is not entitled to any privilege. Then why give her the maternity benefit at all? What is the object of giving her the maternity benefit? The object of giving her benefit is this, that she has been in industrial employment, she has worked with an employer for more than six months, she has undergone the rigours of employment in a factory, the hardship which such employment entails, and for the benefit of the child going to be born

the Government intervene, the State in larger interests intervene and says that this woman must be paid something for eight weeks, four weeks before confinement and four weeks after confinement. That is the object of it. I entirely agree with Mr. Walford that the husband is responsible for the coming child. But then why grant a maternity benefit at all, why penalize the factory owner for it? If you say the husband is responsible then let him shoulder the burden, but if you say that she must be paid something then it becomes a question of difficulty. If you are prepared to give half or threequarters of the wages then do give something which may enable the woman to tide over the period with which she is faced, namely, four weeks before confinement and four weeks after confinement. all know that during that time a woman has to incur extra expenditure —I am not referring to the extra expenditure connected with the birth of the child, for the clothes of the child, for the feeding of the child, for the expenses relating to medical attendance or the expenses of the dai, that is a different matter—but so far as this woman herself is concorned the expenses are increased, she has to be fed well, she has to have more nourishing food. Therefore we thought in the Select Committee that a sum of eight annas a day was just sufficient. I would again invite the attention of the House that on this Select Committee we had five lady members belonging to all sections of the House, and they were unanimous in insisting that this sum of eight annas was the minimum sum that should be given. These ladies agreed not because they were affected by any doctrines of socialism which are employed by members of labour unions but because they were concerned with the big question "What does a woman need at that time?" and they thought that eight annas was really the minimum amount of benefit she should receive and if you have a city like Cawnpore then I suggest that eight annas will probably be quite inadequate sum. Before I sit down I will again appeal to my employer friends that the sum at dispute is not a large sum. As I said, if you look at it from the point of view of the sum involved it is a trifling sum. I will not appeal on the ground that you are making an enormous profit, but I will appeal on the ground that the sum that is at stake is only Rs.20 a month. Even if a particular mill or even if the whole textile industry of Cawnpore may have to give maternity benefit to five mothers, or ten mothers, it will come to about Rs.30 or Rs.40 a That is the entire burden on them and if you are willing to pay a maternity benefit then what does a sum of Rs.30 or Rs.40 a month matter to millowners? Why not give it with good grace and why raise any question of principles about it when you are being assured that in agreeing to this maternity benefit you are not taken to have accepted any general principle. Now I would ask my honourable friend the mover of this amendment to pay attention to the human aspect of this problem. He is concerned, if I may say so, with the logical aspect of it. He says he is very much affected by this. individual getting more while she is at play and getting less while she is at work-put in that way particularly it strikes one as a little queer, except in the case which I have mentioned of a government servant

on leave after having officiated in a post carrying a larger salarybut if you look at the principle of the Bill, if you look at the reasons why maternity benefits are allowed then this oddness disappears completely. The very reason why you have agreed to giving maternity benefit, why you have agreed to give five annas a day, will lead you to the conclusion that this provision about the minimum eight annas a day is the only logical and reasonable result of your policy.

Sir, I suggest that my honourable friends would consider it in the spirit in which I have endeavoured to make the submission for the consideration of this House and would think it worth while even not

to put this amendment to the vote,

Shri Vijeypal Singh:

شري رچے دال سنکهه ــ جناب واللہ میں نے دونوں طرف کی بحث ہوی شانٹی کے ساتھ سدی ہے۔ میں نه تو أن شخصوں ميں هوں جن كو ميترنتي بينيفت (maternity benefit) ہے كوئي نائدة پہوننچيكا اور نه ميں أن اوكوں ميں سے هوں جن كو الائي گانٹھم سے کبچہم دیدا پویکا ۔ اگر آپ مجھم سے پوچھیئے تو میں تو ایک معنوں میں تماشییں کی حیثیت رکھا ہوں -آنریبل منسلز آف جساس : The Hon'ble the Minister of Justice

تعشأني هو يا تعاشبين.

Shri Vijeypal Singh:

شرى رجے بال سنكهه ــ

در آیک چیز جس کی طرف میرے لائق دوست ڈاکر کاتجو نے حاص طور پر زور دیا ہے ۔ وہ یہ ہے کہ سلیکت کمیٹی میں پانچ عورتیں نہیں جنہوں نے انعاق رائے ہے اس چیز کو مانا ہے ۔ میں عرض گردں جہاں تک لیڈیز (ladies) کا تعلق ہے کسی کو آتے ہوے کرئی چیز بڑی نہیں معلوم ہوئی ۔ میں یہ کہ سکتا ہوں کہ ان لیڈیز میں ہے کوئی ایسی نہیں ہے جس کی جیب یہ اس کا اثر پڑنے والا ہو ۔ مجھے آج اس کا شبعہ ہے اور میں تو جانتا موں پر اس کا اثر پڑنے والا ہو ۔ مجھے آج اس کا شبعہ ہے اور میں تو جانتا موں که کون اس کے مقصد بے اختلاب کرسکتے ھیں ۔ بحالہ آٹھ آنہ کے دس آلہ ملے تر ميں خرش هونكا - مكر مجھ يه، قر هے - جيسا كه لها جاتا هے - كه چرہے جی چھیم ھرنے کو گئے مکن دویے ھی رہ گئے اور در گانٹھا کی بھی کیو بیٹھے ۔ کیونکہ اگر اس بل کے اندو کوئی ایسی چیز آتی که جندی مورتیں اب ک مر انڈسٹوی کے اقدر رکھی جاتی میں آن کو مجدوراً اتنی عورتوں کو رکینا پریکا ۔ اگر ایسا چردردون (provision) هوتا ۔ تو کنچهم اندیشم نم رهتا ۔ حكر آب بهي إنديشت كا إظهار كيا جارها هے ته أننده عورتين حالار نه وكهي جارين - تو يه، هو سكتا هے _ حيسا كه ايهي سے اظهار كيا جارها هے إكر اوائل باكيز (local bodies) - تسارکت اور میونیسیول بورد سے بھی اس کا تعلق هوتاً تر ان دست وكت بورة ك سيران كي جيب ادر كانهيم سے رويد، نه جاتا ارد ان کی باعث (pocket) پر کوئی اثر ته پوتا ـ تو بوے مل دالے ان کو ملیندرہ الیردینگاء ۔ اگر صربه کے اندر بہت مرددر عدورتیں هوتی تو ان پر کوئی اثر نہیں دونا ۔ اور نه صوبه ہے اثر ہوتا ہے جس کا ابدیشه کیا جاتا ھے۔ مجھے بتلایا کیا ھے۔ ڈاکٹر صاحب نے کہا ۔ سو چچاس ایسی عورتیں

هوں گی که ان کو فائدہ پہونچیگا - تو مجھے در ہے - جیسا میرے لائق دوست نے ہلایا ہے - جتنے همارے بھائی صاحب اور لاله لوگ هوتے هیں - ان کوست نے ہلایا ہے - جتنے همارے بھائی صاحب اور لاله لوگ هوتے هیں - ان صاحبان نے زیادہ جینیراستی (generosity) کے ساتھ ابھی کہا گیا ہے بورپیس صاحبان نے زیادہ جینیراستی (generosity) کے ساتھ ممارے ساتھہ کوآپریش، در (cooperation) کیا لیکن مجھے در ہے - کہ جہاں تک هندوستانیوں کا تعلق ہے - جن کو هم مزدورنیوں کو چھہ آنے کے بجائے آٹیه دینا پڑیا۔ تو را دہیں ان کو بے درزگار نہ کردیں ۔ ایسا مجھے دکھائی پڑتا ہے - تو بہہ نصحاری راجہ رام شاستوی کی ہے کیونکہ رہ السپرت (exper) هیں اور لیبرپرپربلم (labour problem) کو اچھی طرح سے استدی (study) کیا ہے - لیکن اور کمتیشنس (study) کو اچھی طرح سے استدی (study) کیا ہے - لیکن میں ایک، بات کہونکا کہ جن کے فائدہ کے لیئے آپ پیش کرنا چاهتے هیں کہیں ایسا نہ ہو کہ بجائے فائدہ کے نقصان ہے و جارے - اور دھی بات نہ ہو جارے کہ چوبے جی چھبے ہرنے کو گئے تھے دوبے هی رہ گئے ۔ اس خیالفت کرتا ہوں اور نه موافقت کرتا ہوں ۔ میں نے دونوں پہلو اس تصویر میالفت کرتا ہوں اور نه موافقت کرتا ہوں ۔ میں نے دونوں پہلو اس تصویر حیالفت کرتا ہوں اور نه موافقت کرتا ہوں ۔ میں نے دونوں پہلو اس تصویر کے آپ کے سامنے رکھے هیں ۔

Shri Vijeypal Singh : श्री विजयपाल सिंह :

जनाब वाला, मैंने दोनों तरफ़ की बहस बड़ी शान्ति के साथ मुनी है। मैं न तो उन शख्सों में हूं जिनको मेटरनिटी बेनोफिट (maternity benefit) से कोई फ़ायदा पहुंचेगा और न मैं उन लोगों में से हूं जिनको अपनी गांठ से कुछ देना पड़ेगा। अगर आप मुझसे पूंछिए तो मैं तो एक माने में तमाशबीन की हैसियत रखता हूं।

The Hon'ble the Minister of Justice: आनरेबुल मिनिस्टर आफ ज्हिटसः तमाशाई हो या तमाशबीन?

Shri Vijeypal Singh: श्री विजयपाल सिंह:

ALIA TALIFORNI

तो एक चीज जिसकी तरफ़ मेरे लायक़ दोस्त डाक्टर काटजू ने खास तौर पर जोर दिया है वह यह है कि सिलेक्ट कमेटी में पांच औरतें थीं जिन्होंने इत्तफ़ाक़ राय से इस चीज को माना है। मैं अर्ज करूं जहां तक लेडीज (ladis) का ताल्लुक है किसी को आते हुए कोई चीज बड़ी नहीं मालूम होती। मैं यह कह सकता हूं कि इन लेडीज में से कोई ऐसी नहीं हैं जिसकी जेब पर इसका असर पड़ने वाला हो। मुझे आज इसका शुबह है और मैं तो जानता हूं कि कौन इसके मक़सद से इंख्तिलाफ़ कर सकते हैं। बजाय आठ आने के अगर दस आने मिलें तो में खुश होऊंगा, मगर मुझे यह डर है जैसा कि कहा जाता है कि चौबे जी छब्बे होने को गए मगर दूबे ही रह गए और दो गांठ की भी खो बैठे. क्योंकि अगर इस बिल के अन्दर कोई ऐसी चीज आती कि जितनी औरतें अब तक हर इन्डस्ट्री के अन्दर रक्खी जाती हैं उनको मजब्रन उतनी औरतों को रखना पड़ेगा, अगर ऐसा प्रोविजन (provision) होता तो कुछ अन्देशा न रहता, मगर अब भी अन्देशे का इजहार किया जा रहा है कि आयन्दा औरतें म्लाजिम न रक्खी जावें। तो यह हो सकता है, जैसा कि अभी से इजहार किया जा रहा है। अगर लोकल बाडीज (local bodies) डिस्ट्रिक्ट और म्यूनिसिपल बोर्ड से भी इसका ताल्लुक होता तो इन डिस्ट्रिक्ट बोर्ड के मेम्बरान की जेब और गांठ से ध्पया न जाता और उनकी पाकेट (pocket) पर कोई असर न पड़ता। तो बड़े मिल वाले उनको. अलाहदा कर देंगे । अगर सूबा के अन्दर बहुत मजदूर औरतें होतीं तो उनपर कोई असर नहीं [Shri Vijeypal Singh]
पड़ता और न सूबा पर असर पड़ता है जिसका अन्देशा किया जाता है। मुझे बतलाया गया है, डाक्टर साहब ने कहा—सी पनास ऐसी ओरतें होंगी कि उनकी फायदा पहुंचेगा। तो मुझे डर है जैसा मेरे लायक दोस्त ने बतलाया है, जितने हमारे भाई साहब और लाला लोग होते हैं उनके अन्दर दया धर्म का भाव नहीं होता है, जैसा कि अभी कहा गया है। यूरोणियन साहबान ने ज्यादा जनरोसिटी (generosity) के साथ हमारे साथ को आपरेशन (cooperation) किया, लेकिन मुझे डर है कि जहां तक हिन्दुस्तानियों का ताल्लुक है, जिन मजदूरियों को छः आने के बजाय आठ आना देना पड़ेगा तो वह कहीं उनको बेरोजगार न कर दें ऐसा मुझे दिखलाई पड़ता है। तो यह तुम्मेदारी राजाराम धास्त्री की है, नयों कि वह एक्सपर्ट (expert) हैं और उन्होंने लेबर प्राबेलम (labour problem) और कन्हींशन्स (conditions) को अच्छी तरह से स्टडी (study) किया है। लेकिन मैं एक बात कहूंगा कि जिनके फ़ायदे के लिए अग्प पेश करना चाहते हैं कहीं ऐसा न हो कि बजाय फ़ायदे के नुकसान हो जाबे, और वही बात न हो जाबे कि चौबे जी छब्बे होने को गए थे दुबे ही रह गए। इस-लिए आप इस चीज पर बखूबी ग़ीर करने के बाद पास करें। मैं न तो इसकी मुखालिफ़त करता हूं और न मुबाफ़िक़त करता हूं। मैंने दोनों पहलू इस तस्बीर के आपके सामने रकबे हैं।

Shrimati Satyavati Devi : श्रीमती सत्यवली वेशी :

सभापति जी--गुलाम देश में मजदूर स्त्रियों के लिये मेटरनिटी बैनी(फेट (maternity benefit) के अनुसार मिल मालिकों से सहायता लेना एक उपहास का सवाल समझा जाता है। तभी मेरे भाई मिस्टर बालफोर्ड ने यह शब्द व्यंग के साथ कहे थे कि क्या उन मजदूर औरतों के बच्चों के मालिक मिल मालिक हैं? इसके साथ ही अभी वीधरी साहब ने भी कहा कि छन्बे बनने बाले चौबे जी कहीं दुबे न रह जायें, और यह कहा-जो मेटरनिटी बेनीफिट में तीन चार औरतें हैं, उनकी जेब पर कोई इसका असर नहीं होता इसलिये वह कछ नहीं समझतीं। ऐसा कहना उनके साथ एक बड़ा भारी अन्याय करना है। जो स्त्रियां मेटरनिटी बेनीफ़िट कमेटी में रहीं वह इतनी बेवक़फ़ नहीं वी जो इन समस्याओं को न समझती हों। जड़ पदार्थ के बने हुए पूर्वे अगर विगड़ जाते हैं तो उनको मुधारने के लिये मिल मालिक बड़े बड़े प्रयत्न करते हैं, कोशिश करते हैं और पैसा भी व्यय करते हैं। तो क्या यह जोवित पूर्वे जो मिल मालिकों का काम करते हैं और जो उनके लिये अनन्त धन राशि प्राप्त करते हैं और जो उनके लिये गगन चुन्बी विशाल भवनों का निर्माण करते हैं और उनको अने कप्रकार के सूल देते हैं, जिन सूलों का मजबूर औरतें कभी स्वप्न में भी नहीं ध्यान कर सकती, तों फिर नर्यों न इन जीवित पूर्जों की मिल मालिक मदद करने की जरूरत समझें। एक मेरे भाई ने भी कहा है कि ऐसा करके उनसे खबरदस्ती धर्म और पुण्य कराया जाता है। तो जिसे उन्होंने वर्ष और पूण्य कहा है उसको मैं मजबूर औरतों का अधिकार और स्त्री जाति का अधिकार समझती है। मैं उन मजदूर औरतों की ब्राह्मण नहीं समझती है कि उनको इस प्रकार वान पुण्य किया जावे और बहु पुण्य के साविल हैं। में तो इसे उनका अधिकार समझती हुं और कहती हूं कि वह असे इस अधिकार की मिल मालिकों से लें, क्योंकि वह उनकी पूंजी की राशि पैदा करने में सहायता करते हैं। तो बह उनका अधिकार है कि उनकी बीमारी और असहाय हालत में मिल मालिक उनकी मदद करें। इसलिये में सनझती हूं कि हमारी सिलेक्ट कमेटी ने जो तै किया है वह विल्कुल ठीक है कि ऐसी अवस्था में जब तनके बच्चा हो मिल मालिकों को ८ बाठ बाना रोज अवस्य देना चाहिये।

Shrimati Satyavati Devi:

شريمتي ستيم وتبي ديوي -

سبهاپتی جی غلم دیش سیس مزدور استربوں کے لیئے میتونتی بینیفت (maternity benefit) کے آنو سار مل مالکوں سے سَہایتا لینا ایک اُوپہاس کا حوال سمجها جانا هے _ تبھي ميرے بهائي مستر والفورة نے يه، شبد ويندگ كے ساتهه كهے تھے که کیا ان مزدور عورتوں کے بیچوں کے سانک مل مالک هیں - اس کے ساتھ هی ابھی چود ھ کی صاحب نے بھی کہا که چھھے بننے والے چوبے جی کہیں دوبے نه را جائيں اور يه عکها جو ميترنتي بينينت ميں تين چار عورتيں هيں اُن کی جيب پر کوئی اس کا اثر نہیں کھوتا اس لیئے وہ کچھ، نہیں سمجھتیں ایسا کہنا أن کے سانهه انیانے کــُونا هــ جَــو استریال میترنتی بینیفت عمیتی میں رهیل وا اتنائ بيرتوف نامير ويس جدو ال ساسياق أدو نده سمجهتي هدور -حر بدارتهم کے بنے هوئے پرزے اگر بگر جاتے هیں تو اُن کوسدهارنے کے لیاے مل مالک بوے بوے پریتن کرتے ھیں کوشھ کرتے ھیں اور پیسم بھی ویئے کرتے ھیں تو کیا یہ جیوت پرزے جو مل سائلوں کا کام کرتے ہیں ارر جو اُن کے لیئے اندت دھن راشی بہابت کرتے ہیں ارر جو اُن کے لیئے گان چمجے و شال بھونوں کا نہمان کرتے ھیں اور اُن کو انیک پرکار کے سکھ، دیتے ھیں جی سکھوں کا مزدور عورتیں کبھی سٹوپی میں بھی نہیں مھیاں کوسکتیں تو پھر کیوں نھ اُن جیوت پوزوں کی مال مالک مان کرنے کی ضرورت سمجھیں - ایک میرے بھائی نے بھی کہا تھے کہ ایسا کو کے آن سے زیرد ستی بھوم اور پذیرہ کوایا جاتا تھے تو جسّے آنہوں نے دعوم اور پذیم کہا ھے اور اُس کو میں مزدور عورتوں کا ادھیکار اور استری جاتی کا ادھیکار سمجھتی ھوں کا ادھیکار سمجھتی ھوں کہ أن كو دان بنية كيا جائه اور ولا بنيه كے قابل هيں ميں تو أسے أن كا ادهيكار سمجھتی ھوں اور کہتی ھوں کہ وہ اپنی اس ادھیکار کو مل مالکوں سے لیں کیونکہ وہ اُن کی پونجی کی راشے پیدا کرنے میں سہایتا کرتی هیں تو یہ، اُن کا ادهکار هے که اُن کی بیماری اور اسہائے حالت میں مالک اُن کی مدد کریں اس لیئے میں اُن کی بیماری اور اسہائے حالت میں مال ستجهتي هوں که هماري سليكت دميتي نے جو طے كيا هے ولا بالكل تهيك هےكه ايسے آوستھا میں جب أن كے بنچے هوں مل مالكوں كو ٨ آنه روز آوشيم دينا چاهيئے _

Shri Harnath Prasad : श्री हरनाथ प्रसाद :

जनाब स्पीकर साहब--मुझे तो इन बातों को सुनकर बड़ा दुख हुआ है क्योंकि कुंवर सर महाराज सिंह भी उस कमेटी में मौजूद थे, मैं अंग्रेजी नहीं जानता हूं इसलिये अगर उस शब्द के उच्चारण में गलती हो जाये तो माफ करना चाहिये, लेकिन उस वक्त आपने आठ अ। ने रोज को ठीक कहा था।

Shri Harnath Prasad:

جناب اسييكو صاحب _ مجه تو ان باتول كو سنكو برا دكه، هوا هدكيونكه كنور سر مہاراج منکھہ بھی اس کمیٹی میں موجود تھے میں انگریزی نھیں جانٹنا ہوں اس لیئے اگر اس شدہ کے اچارن میں غلطی ہو جاتے تو معاف کرنا چاہیئے لیکن اس لیئے اگر آپ نے آئھ آنہ روز کو ٹھیک رہا تھا ۔

The Deputy Speaker : डिप्टी स्पीकर :

उस कमेटी की बातों का आप यहां जिक्र नहीं कर सकते हैं।

The Deputy Speaker:

قربتی ا-رین_ام -

اس میایی کی باتوں کا آپ یہاں پر ذکر نہیں کرسکتے ہیں ۔

Kunwar Sir Maharaj Singh:

I never agreed, I maintained my opinion from beginning to end. The Hon'ble Minister of Justice will wear me out.

(The Hon'ble Minister of Justice nodded his head.)

Shri Harnath Prasad: श्री हरनाय प्रसाद:

लेकन कुछ आम लीग मुखालिफ़त करने के लिये तस्यार हैं और जो उन बेन्बेज पर बैं डते हैं जो तो गाड़ों (no party) की कही जाती हैं, जो नो पार्टी की बेन्बेज पर बैठें उनके स्वतंत्र विचार होते चाहिये। क्या स्वतंत्र विचार के यही मान हैं? हम तो यह आशा रखते थे कि अग हर तरह ने शाह जब आदमियों में से हैं, आप गरीबों का ध्यान करेंगे। जो गरीब होते हैं और गुराबत का शिकार होते हैं उन्हों की स्त्रियों बाहर जाकर कियी जगह काम करती हैं, इसो वज इसे वह आना पेट पालने के लिये अननो स्त्रियों और बच्चों को मजदूरी करने की बाहर में ते हैं और पेट के लिये हो स्त्रियों की काम करने के लिये मजबूर करते हैं। अभी इसके जिसे कहा गया है। क्या उनके पुरुष नहीं हैं? अगर आज वह पुरुष आपकी तरह से धनवान होते तो काम वह आगों औरतों को मजदूरी करने की में जते। लेकिन आज वह पुरानी सरकार नहीं हैं। कामें तरहार ने बादा किया हैं कि वह हर तरह से गरोबों को मबद पहुंचायेगी। जा जा को हों में बेठे ये उन्होंने अबछों तरह सोच समझ कर यह आठ आना रोब रक्खा हैं। कहीं ऐसा नहों कि वे औरतें मिल में से निकाल री जायें। अगर ऐसा हुआ तो ''बोबे गए छब्बे हों शिर दूबे हो के आगए'' बालों कहाबत ठीक हो जायगी। अगर यह समझ लिया जाय तो मारतबर्व के लिये बड़ा लक्ष्य कात होगी। आप एक कांग्रेस मैन होकर ऐसी बात क्यों कहते हैं? जब ऐसा बक्त आएगा तो हम अपने सरमायावारों से मिल कर बात चीन कर लेंगे।

जब हुन देखते हैं कि विश्वायत वाले महां आकर बड़ी बड़ी कम्पनियां खोल लेते हैं. उनकी मिठों में मंबदरों के आराम के लिए इन्तजाम रहता है, कहीं पानी पिलाने वाले रहते हैं, उन निज़ों में महदूरों को हर तरह की सुविधा होती हैं, यहां तक कि छटियों में जब मज-दूर घर जाते हैं तो उनको कुछ नक्कव खपया भी विया जाता है। हमारे यहां के मिल मालिकों की एंसी हालत नहीं हैं। वह मजदूरों को किसी तरह की सुविधाएं नहीं देते, अपने यहां काम करने वालो स्त्रियों के पेट में बच्चा होने पर भी उनकी छटी नहीं देते। इन सरमायेदारों को आने घर को स्त्रियों का इतना ख्याल रहता है कि इस हालत में उनको कहीं सरदी या गरमी न ही जाय, पर फिर मों वह इन गरीबों का ख्याल नहीं करते। हम इनसे गरीबों का हक मांग रहें हैं। आज आपने देखा कि ८ आने के बजाय ६ आने की बात नहीं है, सैकडों में से एक वो स्निजी को देसी दमदाद की जरूरत पड़ेगी। मिल मालिकों का लालों रुपया मिल के कल पूर्वों में सर्वे हो जाता है, जगर वह कुछ स्पया इन स्त्रियों पर खर्ब कर दें तो उनका न्या विगड़ेगा। सरकारी देवस जो मिल पर लगाए जाते हैं वह सभी तिजारती माल की क्रीमत पर बड़ा देते हैं। जतो तरह इसकी भी समझ लीजिये, यह तो सरीवी की मबब है। अभी सरकार ने गर्ने पर दो पैसा क्षी मन कर लगाया था उसी तरह इसकी भी एक समझ को जिये । जैसे और बहुत से कर कगाए जाते हैं जिसको लगा खबा मिल मालिक दे देते हैं, उसी लाइद्द इसकी मी सनस लेगा चाहिये। इस छोड़ी सी रक्तम के देने में क्या आपके कारू के सवाने में बड़ा लगता है ?

Shri Harnath Prasad:

شرى قرناتهم پرشاه -

لیکن کبیه عام لوگ مخالفت کرنے کے لیئے تیار میں اور جو ان بنچز بر بیتھئے ھیں جو نو پارٹی (no party) کی کہی جاتی ھیں جو نو پارٹی کی بنچ پر بینی ان کے سوننتر وچار ہونے چاھیئے کیا سوننتر رچار کے یہ، معنی ہلا هم تو یه آشا رکهتے تھے که آپ هو طرح سے شاہ خوچ آدمیوں میں سے هیں آپ غریبوں کا دھیان کرینگے جو غریب ہوتے ھیں اور مصیبت کا شکار ہوتے ھیں -أَهْمِن كِي أَ تَرْيَانِ بِاهْرِ جَاكُرِ كُسِي جَمَّهُمْ كُلِّم كُرِتِي هَيْنِ أَسِي رَجْهُمْ سَ رَفَّ أَلِينًا پیت پاللہ کے ایلے آپنی استریوں اور بھوں کو مزدری کرنے کو باہر بھیصلے میں اور پیت کے لیئے بھی استویوں کو کام کرنے کے لیئے مجبور کرتے میں ابھی اس کے لیٹے کہا گیا ھے کیا آن کے پُرش نہیں ھیں اگر آج وہ پہھی آپ کی طرح سے دهنوان هوتے تو کیا را اُپنی عررتوں کو مزدوری کرنے کو بھیجتے لیکی آج وہ پرانی سے کار نہیں ھے کانگریس سے کار نے وعدلا کیا ھے که ولا ہو طوح سے غریبوں کو مُدن پہنچائیئی جے لے لے کمیں ایسا نہ هو که یہ عورتیں مل میں سے انکال دی اللہ میں ایسا نہ هو که یہ عورتیں مل میں سے انکال دی جائیں اگر ایسا ہوا تو - چوبے گئے چھدے ہونے اور دوبے و کے آگئے - رالی کارت تھیک مو جائیگی اگر یہم سمجھ لیا جائے تو اھارت ررش کے لیئے بری الجا کی بات ہوگی آپ ایک کانگہ یس میں ہوکہ ایسی بات کیوں کہتے میں جب ایسا وقت آئیماً تو هم اپنے سرمایه داروں سے ملکو بات چیت کولیں کے هم دیکھتے هیں که ولایات والے یہاں آکم بری بری کمپنیاں کھول لیتے میں ان کے ملوں میں مزدروں کے آرام کے لیڈ، انتظام رهتا هے کہیں پانی پلانے والے رهتے هیں ان ملوں میں مزدروں کو هر طرح عی سودها هوتی هے آیهاں تک که چهالیوں میں جب مزدور گهر جاتے هیں تو آن کو کچهم نقد روہیم بھی دیا جاتا ہے - همارے یہاں ك مل مالكون عي آيسي حالت نهين هے ولا مزدوروں كو كسي طوح كي سودهائين نہیں دیتے اپنے یہاں کام کرنے والی استریوں کے پیٹ میں بھی هونے پر بی چھتی نہیں دیتے ان سرمایه داروں کو اپنے کھر کی استریوں کا اتنا خیال رہما ھے که اِس حالت میں اُن کو کہیں سردی یا گرمی نه هُو جائے پر پهر بهی ولا اِن غریبوں کا خیال نہیں کوتے هم اِن سے غہریبوں کا حق مانگ رہے هیں آج آپ نے دیکھا کہ ۸ آنہ کے بجائے ۲ آنہ کی بات نہیں ھے سیکررں میں سے ایک دو استریرں کو ایسی اِمداد کی ضرررت پریگی *

مل ما الكول كا الاكهول روديه بل كے الل دروں ميں خرچ هوجاتا هے اگر ولا الكه روديه إلى الستريوں در خرچ كردي تو أن كا بيا بكريك *

سوکاری تیکس جو مل در اگائے جاتے ہیں وہ سبھی تجارتی مال کی تیمت بر مادی تے اسی طرح اسی طرح اس کو بھی سمجھہ لیجیئے یہ غریبوں کی مدت ہے ابھی سرکار نے گنے دے در دیسہ فی می کر اگایا تھا آسی طرح اِس کو بھی ایک سمجھ لیجیئے *

جیسے اور بہت سے در لکائے جاتے میں جس کو خوشی خوشی مل مالک دیاے میں آسی طہرے اِس چھوٹی سی رقم کے دیاے میں کیا آپ کے قرروں کے خزاے میں اِبتَه لگتا ہے *

- Shri B. K. Mukerjee: Sir, most of the members who have supported the motion of Kunwar Sir Maharaj Singh are afraid that if this legislation is passed it will have an adverse effect on the woman already employed in the mills. They have also said that they do not find any forceful argument in favour of fixing annas eight as the minimum remuneration during the time a woman is confined. Mr. Walford said that he had always been sympathetic towards the fair sex but as he in the present case does not find any forceful argument for the fixation of annas eight he cannot but support the motion of the honourable the mover. I do not find any force in his argument. If he really has any sympathy for the woman he should be ashamed to think that a human being can be employed in a mill or in any concern for five or six annas a day which is far below her or his needs as the case may be.
- Mr. H. G. Walford: On a point of personal explanation Sir. I was opposed to the principle which in itself is wrong. I do not mind if you fix Rs.10 per day. The difficulty with my friend is that he does not understand English. The principle ought to be that you pay more for the days when one works than for the days when one does not work. With regard to the minimum wage I am at one with him and if he has got the courage to bring any measure for this purpose I shall strongly support it.
- Shri B. K. Mukerjee: Anynow, I am very glad to hear that if we bring a measure for the fixation of minimum wages he will support it and I can assure him that we have the required courage and the Bill is soon coming up.
- The Deputy Speaker: The word "ashamed" used by Mr. Mukerjee is not a parliamentary word and he should not have used it.
- Shri B. K. Mukerjee: I am sorry. I had no mind to injure the heart of my friend Mr. Walford.
- Mr. H.G. Walford: It only shows that you do not understand the language properly.
- Shri B. K. Mukerjee: I think I can understand it much better than you do. Mr. Raja Ram put forward one argument and the Hon'ble the Minister of Justice another for the fixation of a minimum maternity benefit of eight annas per day. I find sufficient force behind both these arguments. If we do not provide here the fixed minimum amount payable these women will need the services of very experienced accountants to calculate their dues. What to speak of these illiterate women even the literate workers cannot calculate their wages because the accounts of the mills are maintained in a peculiar way not intelligible to any outsider. We have often received complaints on that account. Therefore, it is idle to expect that a woman can calculate her average wages on the basis of what she received during the past three months. It will be nothing but to allow these women workers to be cheated by the employers.

Secondly, eight annas is supposed to be the minimum for a woman hile she is in confinement. Everyone admitted that during confinemat women require more than what they need in normal times.

I do not agree, as no one can with the millowners when they say that eight annas must be the maximum pay for women workers even during confinement. I consider eight annas per day for any worker in any mill or concern is most insufficient for him to make both ends meet. The millowners or proprietors concerned are not justified in depriving the workers of their dues when the huge sums of money earned by those concerns are the results of the hard labour of these workers and paying them less than eight annas per day which is far below their actual need is the worst type of exploitation and must not therefore be supported.

Another argument that has been advanced is that if this legislation is passed against the wishes of these millowners it will have an adverse effect. I do not think so, because women are not employed by millowners as they seek employment but because these women are essential for the purposes for which they are employed. They are employed because the millowners cannot employ men on work which can be performed better by women and at a lesser cost. They of course are also employed in order to reduce the cost of outturn as women workers are paid less than the men. The women are employed for either of these two reasons. It is not a fact that they are employed in mills because they are unemployed. So if this legislation is passed against the wishes of the millowners I can assure the house that it will have no adverse effect on the women employed in the mills.

There is another point raised by the honourable members which needs a reply. Why the millowners will be responsible for feeding the child and the mother as provided in the Bill, as in their opinion the father of the child should only be responsible for the same. The honourable member also said that these millowners should not be cowed down in the phooka process. I like to inform the honourable members that the millowners exploit the workers in a worse way than the phooka process can do and I do not find any provision in this Bill which can be interpreted as the phooka process and by which the omployers can be forced to pay anything beyond their capacity. I am of the opinion that as these workers are paid much less than they require and much less than whatever is gained by their labour the employers are certainly responsible for their poverty. The responsibility, therefore, must lie with these millowners for feeding the children and the mothers during confinement because the millowners keep them forcibly in perpetual poverty and pay them so little that they cannot save anything for bad weather and for confinement periods. The recent Cawapore Enquiry Committee has recommended that no worker in any mill be paid less than Rs. 15 per month. If the millowners agree to it, they will find very soon that they will have to pay every worker at least eight annas per day no matter whether the worker is a man or a woman. So, I oppose the motion moved by Kunwar Sir Maharaj Singh, and I would request him—it will be a very generous move on his part if he can find his way -to withdraw the motion so that the Bill may be passed unanimously.

Mr. H.G. Walford : Sir. I move a closure.

Kunwar Sir Maharaj Singh: Mr. Deputy Speaker, I have been glad to find that on the whole this amendment has been discussed in a spirit of friendliness and good humour. I find myself in the position of my honourable friend, Mr. Vijeypal Singh, in regard to two matters. In the first place like him I have no connexion with the mills of Cawnporo, nor am Tomployor of labour. In the second place I do not stand to lose a single anna if the amendment is not accepted by my honourable friend the Minister of Justice on behalf of Government. T think that many speakers on the other side, and I include in them the Minister of Justice, have rather looked upon this amendment, if I may say so, from an isolated point of view. I pointed out in my opening speech that the Bill has been liberalized by the Select Committee beyond all recognition. If honourable members would only be good enough to look at the Bill before them as amended by the Select Committee, they will find that not a single important clause has been left unamended. As I said in my opening remarks great concessions have been made to women. They have been allowed eight weeks leave on what I may call liberal remuneration. Employers of labour will have to maintain creehes. They will have to employ health visitors: in addition a maternity bonus will be payable to every single woman after her confinement previded that she has utilized the services of a trained midwife. One member spoke of this concession as a bribe. Well, Sir, I think, and I speak from recent experience as Chairman of the Anti-Corruption Committee, that this is a very legitimate form of bribery. It is a very desirable inducement to these unfortunate women. before they have been confined and at the time of confinement, to use the service of trained dais and health visitors. We have gone, far beyond the recommendations of the Royal Commission on Labour. I venture to say without fear of contradiction that there is no Act in India on the subject of mantenity benefits which approaches this measure in respect of liberality. My objection is one of principle and also in regard to the practical working of the Bill. Let us assume that a woman is in receipt as an employee in a factory of two annas a day. Is it fair that she should during eight weeks receive from the employer, when she is no longer working in the factory, a sum of eight annas a day? What is the principle underlying concession? It is said that eight annas is a reasonable daily wage. But why not nine annas, why not ten annas?

I am perfectly sure that many honourable members opposite, if the amount had been put at ten annas instead of eight annas would have cordially supported it. If there is any particular virtue, as the Hon'ble Minister of Justice seems to think, in remuneration of eight annas a day why then provide that a woman should get from her employer more than eight annas a day? That is what is provided in clause 5 (1) of the Act. There is another consideration which, I think, will appeal at any rate in due course to the Hon'ble Minister and to the members opposite. I hope that government will sconer rather than later address local bodies on the subject and I trust that if they accept this amendment they will direct local bodies, who employ a large number of women workers, that the latter should receive a minimum daily maternity benefit wage

of eight annas a day. I hope that the Hon'ble the Minister of Justice will insist that local boards are also treated in the same way as employers of labour, specially as they will not pay, like employers of labour, from their own pockets. My own feeling is that so far as maternity benefit is concerned the employer should pay and in this particular instance at any rate the British Indian Chamber of Commerce, have gladly agreed to pay an average daily wage. But I feel that the time has come when a system of compulsory state insurance should be introduced. That would admit of the State also, the third party in the case, subscribing towards the provision of maternity benefit for these unfortunate women. The Hon'ble the Minister of Justice has asked that as there is likely to be only a small difference—I think that he said two annas on an average between the average daily earnings of a woman and the minimum maternity benefit payable by the employer —why the employer should cavil against the amended provisions of the Bill. Well, I think that the arguments cuts both ways. It might equally be said on behalf of some honourable members of this side of the House that if there is that small difference only why they should abandon a principle for a policy of no principle. I have only one more remark to make. It is this. In this matter it is eminently desirable for Government not only to seek but to secure the full co-operation of employers of labour.

I understand from my honourable friend Mr. Souter that if this amendment is accepted by the Government he will be ready to withdraw the other amendments to which he attaches serious importance. I feel that it is a question of principle. Hear I would like to say to my lady friends that there is no member in this House who both in theory and in practice is a more cordial supporter of women, of their sex, of their rights and of their privileges not on paper only but in deed—and not only for the last three or four years but for the whole of my life. I regret, Sir, that I cannot withdraw this amendment.

The Hon'ble the Minister of Justice: Mr. Deputy Speaker, I have hoard the closing remarks of my honourable friend Kunwar Sir Maharaj Singh with the closest possible attention. I wish it were possible for me to agree to the proposal that has been made. I presonally think that the apprehensions expressed by my employer friends are not well-founded. Their apprehensions have been exaggerated. Whenever you get a new method, these apprehensions come into play. It may be that when we have given this Bill a trial for six months or one year, then it may become necessary to reconsider our position, but I suggest, most respectfully that having gone so far why stop short for a little, for a very little, thing. My honourable friend Kunwar Sir Maharaj Singh has not contested the proposition that I put forward, namely, that from the pecuniary point of view the sum would be insignificant and cannot possibly be said to be in the slightest degree a burden to industry. The use of the word 'burden' in relation to this is really an abuse of language. When we are dealing with crores of rupees, the thought of Rs.50, Rs.60 or Rs.100 a month is almost ridiculous. I think employers of labour

[The Hon'ble the Minister of Justice.]

spend every month on their telegrams and postage and on miscollaneous expenses thousands of rupees and what is a sum of Rs.40 to them which they may be required to pay extra at one anna a day or so to women employees. I recognize that my honourable friend has put that view on principle, but I think the other principle is this that if you want to give maternity benefit, it should be adequate and it should be sufficient to enable women to pass through the critical period My honourable friend has referred to district and of their lives. municipal boards. We have not addressed to local hodies, My honourable friend will remember that we discussed it in the select Committee, and as the Committee report says, we did not go to the district boards and local bodies and did not invite their appaien. If we found that in the district and municipal boards also the average wage of a woman is 6 annas and 7 annas a day, then I think there should be no difficulty whatever to their agreeing to a minimum wage 8 annas but if it were found anywhere that the local boards were paying 2 annas or 3 annas a day and that their resources were limited, then the Local Government will have to consider whether it would make a grant to those boards in order to enable them to give a minimum maternity benefit of 8 annas a day. We shall consider the surrounding circumstances, but may I emphasize once again that when you are considering the question of maternity benefit, you must also consider the expenses. Now, the living expenses in Cawapore. Lucknow or in other big cities and in industrial centres in our province are far more than the living expenses of places, let us say, like Hardoi and Etah. So far as rural areas are concerned, the same argument which can be applicable to big towns like Lucknow, Cawapore and Benares cannot be applicable to smaller rural areas.

I really think that there was a good deal of force in the point raised by the honourable member of this House Shrimati Satyawati, when she said that employers of labour spend large sums of money on overhauling machinery and for helping women whom they emplay for the purpose of carrying on their industry and making large profits they should not grudge a small sum of money. I have again and again tried to assure my employer friends that there is no question of any sinister motive behind these particular proposals. I just point out one thing. In paragarph 8(a) to which no objection has been taken by my honourable friend Sir Maharaj Singh, there is a provision that if an employer dismisses a woman with a view to escape payment of maternity benefit then he is called upon to pay compensation and the compensation is to be either six months' wages or a minimum sum of Rs.100 which ever may be greater. Now, if you insist upon a minimum compensation of Rs.100 which represents really six months' wages that means Rs:16 a month, or about 8 annas a day and to this provision no objection has been made by my honourable friend who has moved of the amendment. I respectfully submit that you may follow that example, you should also agree to give maternity benefit at 8 annas a day than Rs. 16 a month.

Kunwar Sir Maharaj Singh: There is one difference. This clause to which the Hon'ble Minister has referred, is a "Penalty clause". Surely that makes a difference.

The Hon'ble the Minister of Justice: I entirely accept that compensation also for the time being, but then that also works out at the rate of Rs.16 a month. Maternity Benefit Bill on strictly non-party lines has been brought forward for the benefit of women. I do not fear the absence of co-operation on the part of employers in spite of what my honourable friend Mr. Souter has said. I know the employers of Cawnpore very well, they are great friends of mine, and I am sure that after the heat of this debate is over they will really think that the game is really not worth the candle and that the question of Rs.2, Rs.3 or Rs. 4 a month is not worth consideration and it is not consistent with their dignity and prestige when they spend large sums, thousands and lakhs of rupees, on their labour.

Mr. H. G. Walford: What is the state of . . .

The Hon'ble the Minister of Justice: I do not knew why Mr. Walford is so keen about the matter. Having got an opportunity to make a speech, I think Mr. Walford might be still anxious to say something more. Very well, I am not anxious to proceed at this late hour and I am therefore going to close myself.

The Deputy Speaker: The question is that in lines 8 and 9 (now printed as lines 7 and 8) of clause 5, sub-clause (1) the words "or at the rate of eight armas a day, whichever is greater" be deleted.

The question was put and negatived, the House having divided as follows:

Ayes 18

Abdus Sami Khan, Captain Nawab Bahadur Nawabzada Muhammad.
Ahmad Sa'id Khan, Nawab Dr. Sir Muhammad.
Aizaz Rasul.
Bihawani.
Bibhuti Singh, Rai Sahib.
Bishoshwar Dayal Soth, Raja.
Durga Narayan Singh, Major Raja.
Govind Chandra, Rai.
Habibullah, Muhammad.

Hasan Ali Khan.
Jagannth Bakhsh Singh, Raja.
Jamshed Ali Khan, Captain Nawab Muhammad.
Maharaj Singh, Kunwar Sir.
Muhammad Hasan, Khan Sahib.
Pocock, Captain S. R.
Souter, E. M.
Sultan Ahm Khan, Khan Bahadur Lieutenant M.
Walford, H. G.

Noes 120

Ajit Prasad Jain.
Anand Singh.
Ansuya Prasad Bahuguna.
Badan Singh.
Balwant Singh.
Bansgopal.
Banshi Dhar Misra.
Bhagwan Din Misra.
Bhagwan Singh.
Bhagwat Narayan Bhargava.
Bihari Lal.
Birbal Singh.
Bireshwar Singh, Chaudhri.
Buddhu Singh.

elle traffic de la companya della companya de la companya de la companya della co

Chandra Bhanu Gupta.
Charan Singh.
Chet Ram.
Chheda Lal Gupta.
Dau Dayal Khanna.
Dayal Das.
Deo Narayan Bhartiya.
Dwarka Prasad.
Gajadhar Prasad.
Gopi Nath Srivastava.
Govind Malaviya.
Har Govind Pant.
Hari.

Nocs 120 (continued)

Harish Chandra Bajpai. Harnath Present. Hoti Lal Agarwaba. Hukum Singh. Husnin Zaheer. Indrad to Tripathi. Jabal Alumad Khan Sohail. Jahwar Saran Jafar Hasan Khan, Jagannath Prasad Agarwal. Jagan Prasad Rawat. Jagmohan Singh Negi, Jata Shankar Shukh. Jawaharial. Jiva Lal. Jugal Kishore. Jwala Prasad Jigynau. Kailas Nath Katju, The Hon'ble Dr. Kamlapati Tewari. Karan Singh Kane. Karimur Raza Khan, Kashi Prasad Rai. Keshava Chandra Singh Chaudhri. Keshava Deva Malaviya, Keshava Gupta. Khub Singh. Khushwaqt Rai. Krishna Chandra. Krishna Nath Kaul. Lakshmi Shankar Bajpai. Lal Bahadur Shastri. Lal Bihari Tandon. Losan. Mahabir Tayagi. Mahmud Husain Khan. Malkhan Singh. Mangat Singh. Mijaji Lal. Mohan Lal Gautam. Muhammad Ibrahim, The Hon'ble Hafiz. Muhammad Ishaq Khan. Muhammad Suleman Ansari. Mukerjee, B. K. Munfait Ali. Murari Lal.

Natisul Hasan. Narain Das. Naremira Deva. Paragi Lal. Paragram Rai. Phool Singh. Prithivi Raj Singh, Prakashvati Sud. Prnyng Phwaj Singh, Purnamei. Radbakant Malaviva. Radha Mohan Singh, Rafi Ahmad Kidwai, The Hon'ble Mr. Rafinddin Ahmad. Raghunath Vinayak Dhulckar, Raghuvanah Narayan Singh. Raja Ram Shastri. Ram Chand Paliwal. Ram Charitra. Ram Dhari Pande, Rameshwar Dayal, Ram Kumar Shastri. Ram Naresh Singh. Ram Saran. Ranjit Sita Ram Pandit. Rukum Singh Rather. Saiduddin Ähmad. Shankar Dutt. Shanti Swarup, Shatrughan Singh, Shaukat Ali Khan, Muhammad, Sheo Dayal Upadhya. Shiva Ram Duvedi Vaid. Shunitidevi Mittra. Sita Ram Asthana, Sunderlal Gupta. Suraj Prasad Avasthi, Surya Narayan Singh, Thungamma, Bolar. Todar Singh Tomar. Venkatesh Narayan Tivary. Vijeypal Singh. Vishwambhar Dayal Tripathi. Vishwanath Prasad. Yajna Narayan Upadhyaya.

Ziaul Haq, Khan Bahadur Muhammad.

Mr. E. M. Souter: Sir, I move that in line 3 (now printed as line 2) of sub-clause (5) of clause 5, proviso, the word "nine" be substituted for the word "six".

This proviso is one which stipulates that the woman shall have been employed for a certain period before she shall be elegible to get maternity benefit. When I saw the figure 6 in the original Bill, I wondered, Sir, whether the Hon'ble Minister or the Secretary who had drafted the Bill had not mistaken the figure 6 for the figure 9. After all, by looking at them upside down they are the same. We all know the Secretariat staff is very much overworked, and I thought that the Secretary had perhaps by mistake substituted the figure 6 for the figure 9. This Bill, as the Hon'ble Minister has said, owes its inspiration to the Royal Commission on Labour. Here, if I may, I will again quote from page 265 of the Report of the Royal Commission on Labour, where they say; "The qualifying period of employment might be fixed at twelve months but should in no case be less than nine months" That is the considered opinion of the Royal Commission on Labour.

Further, Sir, in all provinces where such an Act is in force—such as the Central Provinces and Bombay—the qualifying period is nine months or more. Why in the United Provinces the figure has been brought down to six, unless as I said before, it has been done by mistake, I really cannot conceive. There are obvious reasons for this figure of nine months into which I need not go in any detail. I think the underlying idea is that the woman shall be employed in that factory at the time she becomes pregnant and that if she is not then so employed in that particular factory, she has no possible claim on that factory owner. After all, let us visualize the case where an unemployed woman has been pregnant for a period of three months or two months. She says to herself now I had better look round and see if I cannot find a factory owner to give me a job so that I will then earn two months maternity benefit plus all other things that come under this Act. The whole idea underlying this minimum period, prescribed by the Royal Commission and which is in force in all other provinces, of nine months is to stop such a practice.

Of course I know that the present Government are keen on hustling all legislation and doing all they can in the shortest possible time. Really if they thought that they could hustle this particular period of nature that is to say, reduce the period from nine months to six months I am sure that the women in this province would be very But, seriously speaking, Sir, in the thankful and appreciative. Select Committee we gave further concessions in regard to this particular matter of the qualifying period. In the Bill as it was originally proposed, and which is in force in other provinces, there is no situation as regards the casual or sick leave. It says clearly that she shall have been in continuous employment for a period of not less than nine months. In the Select Committee we have agreed that the breaks for casual leave or sick leave shall not count as a break in the total period.

It is a very small point, Sir, but it is one cf principle. As you have seen, I have not pressed my other amendments and I have not even moved my other amendments as regards eight weeks instead of six weeks and three weeks after miscarriage instead of two weeks, so I do feel the Hon'ble Minister for Justice should agree with me in this particular point.

(During the course of the above speech the Hon'ble the Speaker took the Chair at 4.45 p. m.).

The Hon'ble the Minister of Justice: There has been no mistake in the printing of the Bill either on the part of the Minister in-charge or the Secretary of the department. I shall remind my honourable friend that on page 2 of the Select Committee report there is a biggish paragraph entered to show that the matter was more carefully considered in the Select Committee and the Committee was unanimously of opinion except with the opinion of my honourable friend himself that the period should be reduced from 9 to 6 months. Secondly this period really is not six months but much more than six months. The woman must have served for six months before she gives notice under this Act. Now she has to give notice of absence a month or six weeks

The Hon'ble the Minister of Justice]

before her actual continement. Therefore the period of coployment ententated from the data of the child-birth itself is much more than six. It must be at least 7½ or 8 or 9 months. We thought that the period of 9 months which was put down in this Bill was really much too long and secondly this period of 6 months which we calculated from the data of the notice really means roughly almost a period of 9 months for which my honourable friend is contending. I suggest that this provision may be really in favour of the employer because it is possible for him not to employ women if he is so minded. If he knows that women may have a baby within a short time after 6 months. Insumed as in the Select Committee, the Committee considered this matter most carefully and the Committee which was representative of all sections of the House was manimous on this point, I would therefore ask my honourable friend Mr. Souter to withdraw his amendment, and not to pross it.

Mr. E. M. Souter: Sir, I feel that I cannot see eye to eye with the Hon'ble Minister as regards this point. As I have pointed out before the period of 9 months has been laid down all the way through up to the time of the introduction of this Act in the United Previnces. The Royal Commission on Labour recommended and Bondary, Madras and Central Previnces have all got this period. The Hon'ble Minister has not really put forward any arguments except only that, in his opinion, in operation the present chause with 6 months notice baying to be given a period of one month before confinement, the total period before actual confinement would amount to 7 to 9 months and so comes to the same thing as in my amendment. I am afraid I cannot see eye to eye with him and so I am sorry I cannot agree with him. At the same time I see it is futile to try to carry my amendment. So I presume I will have to be forced to withdraw it.

The Hon'ble the Speaker: I take it that you withdraw your amondment.

Mr. E. M. Souter : Yes, Sir.

The motion was, by leave, withdrawn.

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 5 as amended form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 6

6. (1) Any woman worker in a factory entitled to manernity benefit under the provisions of this Act, who is Procedure regarding payment of maternity benefit.

Procedure regarding pregnant may on any day, give notice in writing to her employer stating that she expects to be confined within one month next following the date of notice, that she will absent herself from the factory with effect from a date to be mentioned in the notice, and that she will not work in any employment during the period for which she receives maternity benefit.

- (2) A sufficient number of copies of forms of such notices shall be maintained by every employer and a copy supplied to every woman worker when she is first employed.
- (3) An employer shall permit a woman worker to absent herself from the factory for a period of four weeks after the day of her delivery or three weeks after the day of her miscarriage. He shall also on receipt of the notice referred to in sub-section (1) permit such woman to absent herself from the factory from the date mentioned in the notice till the day of her delivery, provided that the total period of absence before the date of delivery does not exceed two months.
- (4) If any woman worker claiming maternity benefit, or some person acting in her behalf, or in case of her death, the person entitled to maternity benefit under section 7, furnishes the employer of such woman with proof of her delivery within a period of four weeks from the date thereof, the said employer shall within seventy-two hours of the receipt of such proof make payment of such sums as may be due to the claimant on account of maternity benefits for any period up to and including the said date and shall thereafter within seventy-two hours next following the expiry of a period of four weeks from the said date make payment of any further sum which may be due for the said period or part thereof.

If such proof is furnished after the expiry of a period of four weeks but before the expiry of a period of six months from the date of delivery the said employer shall within seventy-two hours of the receipt of such proof make payment of any sum which may be due to the claimant on account of maternity benefit.

(5) No claim shall be entertained after six months of the date of delivery.

Explanation—For the purposes of this sub-section the term "proof" shall have such meaning as may be ascribed to it by rules made under section 14 of this Act.

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 6 as amended form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 7

7. If a woman entitled to maternity benefit under this Act dies during the period for which she is entitled to maternity benefit in case of a woman's death.

Takes the care of the child; and if the child does not survive her to her

takes the care of the child; and if the child does not survive her to her legal representative. In case of doubt the amount may be paid by the employer to the Chief Inspector of Factories who shall pay it to the person who is in his opinion entitled thereto.

The Hon'ble the Speaker: There is no amendment tabled against clause 7. The question is that clause 7 form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 8

No notice of dismissal to be given to a woman during period of maternity benefit.

(1) When a woman absents herself from work in accordance with the provisions of this Act, it shall not be lawful for her employer to give her notice of dismissal during such absence and any notice of dismissal expiring during such absonce shall be

inoperative.

(2) If as a result of illness, certified by a registered practitioner, to arise out of prognancy or confinement or miscurriage a woman remains absent from work for a longer period than is provided in section 6 (3), it shall not be lawful for her employer to give her a notice of dismissal or discharge unless her absonce exceeds a period of four months.

The Hon'ble the Speaker: There is no amendment to clause 8. question is that clause 8 form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE SA

- 8-A. (1) If a woman worker considers that she has been dismissed by her employer in order to avoid the payment of Compensation for dismaternity to benefit her, she may, within three missal to avoid payment months of the date of such dismissal, apply to of maternity benefit. the Labour Commissioner for compensation.
- (2) If an Inspector of Factories considers that a woman worker has been dismissed by her employer in order to avoid the payment of maternity benefit to her, he may within three months of the date of such dismissal, report the matter to the Labour Commissioner.
- (3) The Labour Commissioner shall on receipt of an application under sub-section (1) or report under sub-section (2) or may on his own motion within three months of the dismissal of a woman worker, hold an inquiry into the question whether such dismissal was in order to avoid the payment of maternity benefit. He shall give notice to the woman worker and her employer of the date fixed for the inquiry and shall grant them an opportunity to present their respective cases.
- (4) If on such inquiry the Labour Commissioner is satisfied that the employer has dismissed the woman worker, in order to avoid the payment of maternity benefit to her, he shall direct such employer to pay to such woman, a compensation of rupees one hundred or of 180 times her average daily earnings calculated on the total wages carned in the days when full time work was done during a period of three months immediately preceding the date of her dismissal, whichever is greater.
- (5) Such compensation shall be recoverable as a fine imposed by a Criminal Court.

Mr. E. M. Souter: Sir, I beg to move that in clause 8-A(1) in line 3 substitute the word "one" for the word "three"; that in sub-clause (2) in line 4 (now printed as line 3) substitute the word "one" for the word "three" and in sub-clause (3) in line 3 for the word "three" substitute the word "one". These, Sir, are all parts of the same amendment.

The object of this amendment is to reduce the time within which the woman may appeal after she is dismissed from three months to one month. This is now a very small matter indeed. I thought that one month's period during which she can appeal is ample. If it is in her power to wait up to three month's then the whole history why she has been dismissed may have been long since forgotten and I think in the interests of both women and employers this period should be shortened to one month. There is not much to be said on this and I think in the interests of the snooth working of the Bill this period may be reduced from three months to one month and I would ask the Hon'ble Minister to accept this amendment. If he accepts this amendment I promise I will not raise any objection to the third reading of the Bill today.

The Hon'ble the Minister of Justice: My honourable friend is going to offer me illegal gratification now. It is not a small matter. a matter of some consequence to woman employees who are illiterate and ignorant people. In this clause we also provide that if a question like this comes to the notice of the Labour Commissioner then he can move of his own accord. So I suggest to my honourable friend that the period of limitation of one month is really much too It really comes to this that a woman should have three months to put forward her claims. There may be numerous reasons why she may not be able to put forward her claims. not know the law. She might have gone to her village. She might not have been able to know the period of limitation. not have consulted her labour union and therefore the period limitation might have expired. I therefore, think that the amendment is really no improvement on the Bill. May I remind my honourable friend Mr. Souter, that so far as he is concerned he agreed to this provision in the Select Committee and it is not one of the objections which he takes in his minute of dissent. He agreed to the entire Bill minus two or three small points and this is not one of those small points. I think this is an after thought but I do not use the word "afterthought". He probably on reading the Bill afterwards thought it proper to move this amendment. I suggest that his first thoughts were much move valuable than the second thoughts. Therefore, he might reconsider the matter himself.

Mr. E. M. Souter: Sir, this I can state is an afterthought. This particular item was brought up by the Upper India Chamber of Commerce in their memorandum to Government and I failed to spot this in the Select Committee. The Hon'ble Minister of Justice is in favour of three months and I am in favour of one month and as there

[Mr. E. M. Souter]

is no one in the House who can move an amendment midway, that is 1½ months, I would withdraw the amendment.

The motion was, by leave, withdrawn.

Mr. E. M. Souter: Sir, I beg to move that in clause 8-A (4) from line 5 (now printed as line 4) to the end the following words:

"or of 180 times her average daily earings calculated on the total wages earned on the days whon full time work was done during a period of three months immediately preceding the date of her dismissal, whichever is greater be deleted."

This sub-clause is the one which the Hou'ble Minister referred to a short time ago when he said that Kunwar Sir Maharaj Singh had accepted the principle of Rs.100 or 180 times her average wages. I fortunately saw this particular proposal and from the very start have opposed it. I think I may also remind the Hou'ble Minister that the proposal for a lump sum of Rs.100 came from me, my idea being that employers who do infringe the provisions of this Act should be penalized and should be penalized by the round figure of Rs.100. It was for this reason that I oppose this average wage alternative which was however accepted. It only confuses the issue, Sir, to have this provise, and I think if we leave it at Rs.100 the ends of justice will be met.

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, this provision as it stands is based on this principle. It will be a very bad thing for an employer to dismiss a woman in order to evade payment of maternity benefit to her. Therefore, the minimum penalty is fixed at Rs.100, but if the wages of that woman employee are higher than Rs. 16 a month—she may be getting Rs.20 or Rs.50 a month—then in every case she should get at least six months' wages with the minimum of Rs.100 even if she is getting four annas a day, which means about Rs.8 a month. There fore, I suggest that this clause as it stands in the Bill ensures to every woman employee the benefit of six months' wages imposed as penalty on the employer if he tries to evade the provisions of this beneficial Bill by dismissing her. I hope the honourable member will see the force of this provision and will withdraw his motion.

Mr. E. M. Souter: Sir, I am sorry that I cannot agree to withdraw this particular amendment. I do not need to state my reasons all over again and I am perfectly sure that the House will outvote me, but at the same time I am sorry that I cannot withdraw it.

The Hon'ble the Minister of Justice: I have nothing to add to what I have already said.

The Hon'ble the Speaker: The question is that the following words from line 5 (now printed as line 4) to the end of clause 8A (4) be deleted:

"or of 180 times her average daily earnings calculated on the total wages earned on the days when full time work was done during

a period of three months immediately preceding the date of her dismissal, whichever is greater."

The question was put and negatived.

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 8-A form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 9

9. If a woman works in any factory after she has been permitted
Forfeiture of mater. by her employer to absent herself under the
nity benefit. provisions of section 6 she shall forfeit her claim
to the payment of the maternity benefit to which she is entitled.

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 9 form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 9-A

- 9-A (1) Every employer, in whose factory fifty or more women workers are employed or where not less than Appointment. health visitor, maintetwenty-five per cent. of the workers employed nance of creches for are women and the number of such women is children, additional in-tervals for rest for not less than ten, shall set apart a room in the factory premises which shall be used as a creche woman workers who have babies. the children of women workers. employ a female attendant thereat to look after such children and shall also employ either by himself or in combination with other employers, a trained women health visitor for looking after the welfare of the women workers.
- (2) A woman worker employed in a factory who has a child of less than one year of age shall be entitled to two intervals for rest of half an hour each, one in the forenoon and the other in the afternoon, at such times as she thinks fit, in addition to the interval of one hour, mentioned in section 37 of the Factories Act, 1934, provided that in case an employer maintains a creche at the factory in accordance with sub-section (3), the two additional intervals to which the women worker is entitled will be of a quarter of an hour each.

Explanation—These additional intervals will count as work and full pay will be payable for the same.

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 9-A form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 10

10. (1) If any employer contravenes the provisions of this Act he
Penalty for contravention of the Act by may extend to five hundred rupees for the first
an employer.

10. (1) If any employer contravenes the provisions of this Act he
shall, on conviction, be liable to a fine which
may extend to five hundred rupees for the first
offence and rupees one thousand for a second

the attraction of

or subsequent officece.

(2) The Court may direct that the fine or such portion thereof as it thinks fit, shall be awarded to a women worker who has been adversely affected by such contravontion.

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 10 form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 11

11. If any woman works in any factory within four weeks of the Penalty for contravention of the Act by a of her misearriage she shall be liable, on woman. conviction, to a fine not exceeding ten rupoes.

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause II form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 12

- 12. (1) No prosecution under this Act shall be instituted except Cognizance of offences. by or with the previous sanction of the Chief Inspector of Factories.
- (2) No Court inferior to that of a Magistrate of the first class may try any office punishable under this Act or any rule made under this Act.

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 12 form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 13

13. No Court may take cognizance of any offence punishable under this Act or any rule made under this Act unless complaint thereof is made within six months of the date on which the offence is alleged to have been committed.

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 13 form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 14

- 14. (1) The Provincial Government may make rules for the purpose of carrying into effect the provisions of this Act.
- (2) In particular, and without prejudice to the generality of the foregoing power, such rules may provide for—
  - (a) the preparation and maintenance of a muster roll or register or a combined muster roll and register and the particulars to be entered in such muster roll, register or combined muster roll and register;

- (b) the inspection of factories for the purposes of this Act by Inspectors of Factories;
- (c) the exercise of powers and performance of duties by inspectors of factories for the purposes of this Act;
- (d) the method of payment of maternity benefit and the enforcement of such payment in so far as provision has not been made in this Act;
- (e) the nature of the proof required for the payment of bonus under section 5(3);

(f) the form for the notice under section 6(1);

- (g) the mode of proof of delivery under section 6(4) or of miscarriage under section 5(4);
- (h) the maintenance of creches and the employment of female attendants threat;
- (i) the qualifications of the qualified midwife referred to in section 5(3) and of the woman health visitor referred to in section 5(3) and 9-A(1);
- (j) the calculation of wages payable for the intervals for rest referred to in section 9-A(2) and;
- (k) any other matter for which no provision has been made in this Act and for which provision is, in the opinion of the Provincial Government, necessary.

(3) Any such rule may provide that a contravention thereof shall be punishable with fine which may extend to one hundred rupees.

(4) The power to make rules under this Act shall be subject to the condition of previous publication.

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 14 form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 15

Copies of this Act and rules thereunder to be exhibited.

Copies of this Act and rules thereunder to be exhibited by the employer in every factory in which women are employed in such manner that they may come to the notice of every woman employed therein.

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 15 form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 16

16. All disputes arising out of a claim to maternity benefit under Determination of distributes under the Act. Inspector of Factories, whose decision shall, subject to revision by the Labour Commissioner, be final and shall not be questioned in any civil court.

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 16 form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

CLAUSE 17

17. The provisions of this Act shall apply to factories belonging

Application of Act to to the Crown situate in the United Provinces.

Crown Factories.

The Hon'ble the Speaker: The question is that clause 17 form part of the Bill.

The question was put and agreed to.

(At this stage the House adjourned at 5.20 p. m. till the following day.)

G. S. K. HYDRIE,

LUCKNOW: The 26th April, 1938.

Secretary, Legislative Assembly, United Provinces.

APPENDIX A

(See page 1173 supra)

Statement showing nazul staff in certain districts referred to in answer to starred question no. 122 for 25th April, 1938, but taken up on 26th April, 1938.

Allahabad

One temporary clerk on Rs.35 per mensem sanctioned from year to year.

Bara Banki

- 1. One nazul clerk at Rs.30 per month.
- 2. One nazul amin at Rs.27 per month.
- 3. One nazul peon at Rs.9 per month.

(There is also no grade of promotion in the pay of these officials and they are getting the fixed pay noted against their names.)

Agra

Nazul naib-tahsildar on Rs.90 por mensem plus Rs.10 per mensem as fixed travelling allowance.

One nazul clerk on Rs.40 per mensem.

One roader to nazul naib-tahsildar on Rs.25 per mensem.

H. \ Two ziladars on Rs.25 per mensem each.

One moharrir on Rs.20 per mensem.

*One moharrir on Rs.12 per mensom.

*Pay raised to Rs.15 from 1st April, 1938.

(The pay of these officials is fixed. They receive promotion to the next higher grade whenever a vacancy occurs.)

Fyzabad

			Rs.
1.	Nazul clerk		40.
2.	Nazul ahalmad	• •	40.
3.	Nazul amin, Ajodhya Circle		40.
4.	Nazul amin, Sadar Circle		45.
5.	Nazul accountant	• • •	40.
6.	Nazul mukhtar		35.
7.	Mutation moharrir	•	25.

(Amin, Ajodhya, gets a compensatory allowance of Rs.5.)

H. Note.—Agra district.

In addition to the staff mentioned a deputy collector of the district staff who supervises the work of the Nazul Department in addition to his ordinary duties, is paid a motor allowance of Rs.40 per mensem for doing this work.

APPENDIX B

(See page 1178, supra)

Statement referred to in the answer to starred question no. 143(b) for the meeting of 25th April, 1938, but put on 26th April, 1938.

al a-	Name of prisoner			Probable date of release	
	Chauri (	and glass county that because I would be a county	Territorio estillatorio esta del ambatilio esta para les esta esta esta esta esta esta esta es		
ı	Ram Dass	• •	* *	, ,	25th May, 1943.
2	Bhagwan Das		* *		13th June, 1943.
3	Teerath Raj				7th January, 1940.
4	Ugra	•*•	* *		23rd November, 1943.
5 (	Chingi	• •	* *		16th January, 1943.
3 1	Dwarka Prasad Gos	ain	* *	* *	30th December, 1944.
	Gulaoth	i riot cas	e, 1930		-A-c-c
1 (	Ganpat Raj	* *	* *	* *	28th October, 1941.
: 1	Dal Chand	* *			18th June, 1950.
1	Bhawani Shankar	• •	* *		19th March, 1940,
1 2	Nayadar				18th April, 1950.
1	Duli Chand	an Kara k	designer (* 1885)		2nd April, 1950.
1	Hira Lal				2nd August, 1941.
- 1	Munnal Lal	4.8.60 (14)	Toward .	3.14.47	18th June, 1940.
)] 1	Lakhpat of Bhataur	u	699	••	8th August, 1950.
1	A Committee of the Comm			• •	lst May, 1939.
	*Nanuara ta (7th S	hsildar n leptember	nurder case		
	Bharosa				6th May, 1948.
100	Bhawani Din	••			Some time in 1947.
	Chhedua	**		••	Ditto.
	Chhotey Lal	••			Ditto.
	Kodar Nath	••	** 1988		6th September, 1946.
	Khushali 👡	••	•••	••	April, 1947,
	Lachmi Narain	••			Some time in 1947.
000	Raghubar, son of M	anna		•••	6th September, 1946.
	Ram Charana			••	6th September, 1946.
	Pam Narain	•		••	6th September, 1946.
	Sat Narain	••	**	••	6th September, 1946.
2 1	Shiam Lal	••			6th May, 1948.

APPENDICES

APPENDIX C

(See page 1179. supra)

List of sergeants with their educational qualifications referred to in the answer to starred question no. 145 for 25th April, 1938, but put on 26th April, 1938.

Serial num- ber	Name of sergeant		Educational qualifications	Remarks	
1	Mr. A. S. Barrett			••	
2	Mr. E. G. Hopper			••	
3	Mr. C. F. Jackson			••	
4	Mr. R. A. G. Tomkyns		••.	••	
5	Mr. M. V. Harris				
6	Mr. J. L. Donald				
7	Mr. W. J. Smith			••	
8	Mr. A. W. F. Bacon		••	••	
9	Mr. F. A. King	••		Appeared for the Senior Cambridge Examination.	
10	Mr. H. G. Seaman			Read in the First Year of the Senior Cambridge Exami- nation.	
11	Mr. T. H. Vendervelder	١	Passed Intermediate Examination.	••	
12	Mr. R. F. Hankins		••	••	
13	Mr. W. P. A. Sharpe		••	••	
14	Mr. F. G. Davidson		••	••	
15	Mr. K. M. Callaghan	••	Passed Junior Cambridge Examination.	••	
16	Mr. C. G. Hine	• •	••	••	
17	Mr. W. P. Rath	••	Passed Senior Cambridge Examination.	••	
18	Mr. F. Rowell	••	(1) Passed Second Class Army Certificate. (2) Passed Army Urdu Colloquial.		
19	Mr. A. E. Bench	• •	Passed First Class Army Certificate.		
20	Mr. C. E. Sharpe	••	Passed Senior Cambridge Examination.		
21	Mr. A. E. C. Montgome	ry		Read for the Senior Cambridge Exa- mination.	

Serial num- ber	Name of sergeant		Educati mal qualifications	Remarks
22	Mr. B. F. W. MacKeown		Passed Junior Cambridge Examination.	The second secon
23	Mr. I. D. B. Blanchette .	.		
24	Mr. R. K. O'Brien .	.	Passed Junior Cambridge Examination.	••
25	Mr. M. G. Keating .	.	Ditto	
26	Mr. C. T. N. Bacon .	•	Passed Senior Cambridge Examination.	••
27	Mr. L. A. Binge .	-	Passed Junior Cambridge Examination.	
28	Mr. L. R. Burn	•	Passed Senior Cambridge Examination.	••
29	Mr. H. L. MacFarland .		Ditto	* *
. 30	Mr. H. D. Thompson .		••	Rend up to IX Class.
31	Mr. A. D. Monro .	•	Passed Junior Cambridge Examination.	• ••
32	gang kanada kal		••	Studied up to Senior Cambridge but did not appear for the examination.
33	The second secon	• •	Passed Army 3rd and 2nd class certificates.	• •
34	•	• •	The second of th	Studied up to Junior Cambridge but not pass the exa- mination.
35	Mr. H. H. Ballantyne	• •		Studied up to Senior Cambridge Exami- nation.

Market State Committee Constitution of the Con

APPENDIX D

(See page 1186 supra)

Statement referred to in answer to starred question no. 163, for 25th April, 1938, but put on 26th April, 1938.

Statement showing the name of Official Receivers, the year of appointments, qualifications, age and the district:

Serial num- ber	Name of Official Receivers	Year of appoint- ment	Qualifications	District
1	Babu Jai Narain Verma	1929	M. A., LL. B	Farrukhabad.
2	Babu Baij Nath	1932	B. A., LL. B.	Pilibhit
3	Babu Shyam Lal Tandon	1934	B. Sc., LL. B.	Mirzapur.
4	Babu Moti Ram	1924	B. A., LL. B.	Saharanpur.
5	Babu Maya Shankar	1928	B. A., LL.B	Jaunpur.
6	Babu Rajendra Prasad	1932	B. A., LL. B.	Ballia.
7	Sinha. Babu Krishna Dayal	1928	M. Sc., LL. B.	Etah.
8	Saxena. Mr. O. M. Chiene	1921	B. A., LL.B	Allahabad.
9	Babu Kunj Behari Lal	1921	Pleader	Meerut.
10	Babu Mool Chand	1935	B. A., LL. B.	Muzaffarnagar.
11	Babu Jai Krishna Kapur	1932	B. A., LL. B.	Bareilly.
12	Babu Brij Behari Lal	1928	B. A., LL. B.	Bulandshahr.
13	Gupta. Mr. Muhammad Nasim	1930	Advocate	Gorakhpur.
14	Pandit Kailash Narain	1927	B. A., LL. B.	Jhansi.
15	Dube. Mr. Puran Chandra Roy	1932	Advocate	Ghazipur.
16	Munshi Parbati Nath	1934	M. A., LL. B.	Moradabad.
17	Mr. Gopi Nath Sahai	1937	B. A., LL. B.	Bijnor.
18	Mr. Narendra Kumar	1938	M. A., LL. B.	Mainpuri.
19	Misra. Mr. M. I. Khusroo	1937	Bar-at-Law	Aligarh.
20	Mr. Daya Nand Chatur-	1937	B. A., LL. B.	Do.
21	vedi. Mr. Madhava Prasad	1928	Advocate	Benares.
22	Mr. Anjani Nandan Gaur	1929	Pleader	Azamgarh.
23	Mr. Janki Ballabh Tri-	1930	B. A., LL. B.	Agra.
24	pathi. Mr. Profulla Kumar	1929	B. A., LL. B.	Cawnpore.
25	Banerji. Mr. Mazhar Husain Khan	1932	B.A., LL. B	Başti.
26	Mr. Hori Lal Verma			Shahjahanpur (on
27	Chaudhri Abdul Rahman	1934	B. A., LL. B.	leave). Lucknow.
care floor	VAGVANA NVV	L	t garage	l San

APPENDIX E

(See page 1197, supra)

Copies of circular letters referred to in answer to starred question no. 59, for 26th April, 1938.

No. 1753/III-313

FROM

R. D. W. D. MACLEOD, Esq., 1.c.s., DEPUTY SECRETARY TO GOVERNMENT,

United Provinces,

To

ALL HEADS OF DEPARTMENTS, COMMISSIONERS OF DIVISIONS, DISTRICT OFFICERS, DISTRICT AND SESSIONS JUDGES, THE PRIVATE SECRETARY TO HIS EXCELLENCY THE GOVERNOR, UNITED PROVINCES, THE SUPERINTENDENT, GOVERNMENT PRESS, UNITED PROVINCES, AND THE EXAMINER, LOCAL FUND ACCOUNTS, UNITED PROVINCES.

Dated Allahubao, October 9, 1931.

SIR.

I AM directed to forwarded a copy of a resolution passed by the Legislative Council on July 25, 1931, and to request that where opportunities occur and suitable candidates present themselves, efforts should be made to give effect to the policy indicated in this resolution.

I have the honour to be,

SIR.

Your most obedient servant, R. D. W. D. MACLEOD,

Deputy Secretary.

No. 1753-1/III-313

Copy, with copy of the resolution, forwarded to all departments of the Secretariat, including Public Works Department, Buildings and Roads and Irrigation Branches, for information and guidance.

By order, R. D. W. D. MACLEOD,

Deputy Secretary.

RESOLUTION

That this council recommends to the Governor in Council and the Governor acting with his Ministers to pay greater regard to the claims of members of the depressed classes in making appointments to the public services.

No. 1653/III-313

FROM

J. M. CLAY, Esq., c.i.e., o.b.e., i.c.s., m.l.c.,

CHIEF SECRETARY TO GOVERNMENT,

UNITED PROVINCES,

To

ALL HEADS OF DEPARTMENTS, COMMISSIONERS OF DIVISIONS, DISTRICT OFFICERS, DISTRICT AND SESSIONS JUDGES, THE PRIVATE SECRETARY TO HIS EXCELLENCY THE GOVERNOR, THE SUPERINTENDENT, PRINTING AND STATIONERY, ALLAHABAD, THE CHIEF INSPECTOR OF OFFICES, AND THE EXAMINER, LOCAL FUND ACCOUNTS, UNITED PROVINCES.

Dated Allahabad, September 2, 1933.

SIR,

In continuation of G. O. no. 1753/III—313, dated October 9, 1931, I am directed to forward for information, a copy of the following resolution passed by the Legislative Council on the D 30th June, 1933:

"That this Council recommends to the Government that practical steps should be taken to recruit the members of depressed classes in all branches of the public services."

I have the honour to be.

SIR,

Your most obedient servant,

J. M. CLAY,

Chief Secretary.

No. 1653 (1)/III-313

Cory forwarded to all departments of the Secretariat, including the Public Works Departments, Buildings and Roads and Irrigation Branches, for information, in continuation of this department's endorsement no. 1753-1/III—313, dated October 9th, 1931 (and with reference to their no. 461/XVII—123-1933, dated July 22, 1933).

By order,
H. J. FRAMPTON

De

General

Adminiatration

Partment.

APPENDIX F

(See page 1198, supra)

Statement referred to in answer to starred question no. 69 for 26th April, 1938.

Ziladars

- 1. Pandit Biseshwar Dayal—Once degraded for unauthorized absonce from his charge. Later suspended for had work and poor collections and subsequently removed from service.
  - 2. Thakur Anan Singh—Removed for bad work and collections.
- 3. Munshi Ikram Husain—Twice degraded for late submission of remission figures and for absenting himself from the Special Manager's inspection of his villages. Once suspended for oppressing the tenantry, finally suspended for submitting a report with intent to deceive after which he was removed from service.
- 4. Thakur Sheopal Singh—Was prosecuted criminally for embezzlement of estate funds, convicted and dismissed.
  - 5. Munshi Kishtwar Ali Khan—Dismissed for unsatisfactoryelections and complaints against him.

unshi Baijnath Prasad—Dismissed for unsatisfactory s and complaints against him.

Tunshi Ahmed Khan—Degraded for gross negligence and then because he failed to take charge of the post to which he was

- 8. Munshi Gurcharan Lal—Once degraded and once suspended for unsatisfactory work and bad collections and for showing inflated figures of collection for which he was removed from service.
- 9. Munshi Debi Dayal—Once degraded for bad collections, later suspended for bad work and removed from service.
- 10. Pandit Shital Prasad—Removed for failing to furnish security as required by the rules.
- 11. Pandit Lachman Prasad—Degraded four times for bad work and non-compliance with rules. Later dismissed for delay in depositing rents collected by him and other complaints. Was also prosecuted for technical embezzlement.
- 12. Munshi Iqbal Bahadur—Removed twice for bad work and sharp practice. Was given a third opportunity but was soon in difficulties and tendered his resignation when he was grossly impertinent to the Special Manager. His name was eventually circulated by the Court so as to prevent future employment in the Court of Wards.
  - 13. Munshi Raft-ud-din Khan—Was presecuted criminally for lement and dismissed.

. Munshi Krishna Murari Lal—Removed for bad work and otions and general incompetence. Had no knowledge whatever his duties.

Sarbarahkars

- 1. Pandit Ram Mitter—Dismissed by the Deputy Commissioner for falsification of accounts. Appeal dismissed by the Commissioner, Lucknow Division.
- 2. Munshi Mustafa Husain—Charged with accepting illegal gratification, causing loss to the estate by not exercising adequate supervision over appraisement, and for nominating a patwari without having first obtained the Deputy Commissioner's sanction. Was dismissed by the Deputy Commissioner but was subsequently reinstated on appeal by the Commissioner.
- 3. Sheikh Mahfuz Ahmed Kidwai—Charged with causing loss to the estate in the settlement of holdings. Was degraded by the Deputy Commissioner and transferred to another charge, but was reinstated on appeal by the Commissioner.
- 4. Babu Nand Kishore—Charged with extortion, working in collusion with a dishonest ziladar and recommending illegal settlements. Was reduced permanently by Rs.25 per mensem by the Deputy Commissioner. The appeal is at present before the Commissioner.

This Sarbarahkar was also arrested by the police on a separate charge of cheating along with the ziladar mentioned above. The case was, however, subsequently withdrawn with the permission of the Legal Remembrancer on account of the death of the ziladar, the co-accused.

5. Munshi Akram Husain—Was recently suspended by the Deputy Commissioner for failing to comply with the definite orders. He was also called upon to explain his failure to supervise and check the accounts of one of his ziladars who had been responsible for embezzlement of estate funds over a long period; and also for failing completely to supervise and check appraisement in his grain-rented villages in spite of definite orders in this connexion. On the abolition of a post of Sarbarahkar, he was retrenched.

APPENDIX G

(See page 1201 supra)

Copy of letter referred to in answer to starred question no. 79, for 26th April, 1938.

No. 266 of 1935-36

From

MR. SHYAM BEHARI LAL BHATIA,

PRESIDENT, THE GHAZIABAD MODEL HOUSES (Co-operative) Society, Ltd., Ghaziabad.

To

THE SECRETARY TO GOVERNMENT, CO-OPERATIVE DEPARTMENT, UNITED PROVINCES, NAINI TAL. (Through the Collector, Meerut)

SIR,

I HAVE the honour to acknowledge receipt of the copy of your letter no. 175, dated the 29th July, 1935 to the Collector, Mecrut, informing our society that if after the decision of the appeals (in connexion with Scheme no. 1) pending in the High Court, it still desires more land, a fresh application may be submitted. I am at a a loss to understand the reasons which might have led the Governmont to adopt this course. Our Committee, after full deliberation of the pros and cons of the case, decided to compete both the schemes and to acquire the additional land and the delay in publishing the notification under section 4 of the Land Acquisition Act would be highly detrimental to the interests of the Society.

I am sure, you are in the know that our Society is working on the lines of the Improvement Trusts, without getting any financial assistance from the Local Government. Its aims are also in consonance with the recent Town Development plan of the United Provinces Government. Our bye-laws provide that no member would be allowed to build on more than one-third of the land, allotted to him. So that it is fully assured that the Scheme will be a sanitary one. Our aim is to build this colony on the New Delhi type. The land for which we have applied for acquisition is unirrigated, agricultural land on the back side of the land, already acquired for Schomes nos. 1 and 2, and there will not be any difficulty about deciding its market price, as the Society has in its possession applications from a few owners that their land may be acquired at a price, acceptable to the Society (vide 1924 Edition, Revenue Manual, Part, I Appendix H, page 227). This will help the Society and prevent other owners from demanding unreasonable prices.

The society had no difficulty in the determination of the market value about the land of Scheme no. 2. It is now finally determined and the Society has got possession of the land, after paying to the Government the full acquisition cost. In Scheme no. 1 there were 14 sets of claimants. Six sets accepted the award of the Collector,

the rest 8 applied for reference to the Court of the District Judge. Out of these 8 sets one compromised with the Society, 3 remained contented with the award of the District Judge, and only 4 sets have appealed to the Hon'ble High Court. All the other persons have accepted awards at the rate of Rs.60 to Rs.250 a bigha, while these 4 sets are demanding at much higher rate. Our Society has now decided, after further deliberation, to take possession of this land also and to deposit, the award money, which was lying in the Society's account in the Allahabad Bank. It has now decided that is no use delaying the Schemes any more. All the plots in the land already acquired have been booked up and fresh applications for membership and allotment of plots are pouring in. It was on account of these reasons, that the Society applied for additional back land to complete these schemes and providing for hockey grounds and parks, etc. The Aligarh Housing Society has also been acquiring land at different intervals to cope with demand although the appeal is also pending in the High Court in connexion with that Society.

There are two additional and weighty reasons, why this fresh acquisition may be hurried up.

- (1) The Collector's award in Scheme no. 1 has been maintained by the District Judge and there are very few chances of its being upset or materially increased by the Hon'ble High Court. Even if it is the acquisition of this back land at comparatively low prices, will equalize the total acquisition costs.
- (2) The market value of the land will be determined under section 23(1) first of the Land Acquisition Act, as at the publication of the notification under section 4, sub-section (1). This was according to the amending Act XXXVIII of 1923, since which time opportunity is afforded to the owners to make any objections they please to the acquisition of the land. These are the times of the worst Economic depression and if the publication of the notification is delayed, it will give the owners the advantage of the lapse of time, which may have the effect of enhancing the value of the land by reason of the improvement to be effected by the proposed acquisition. Now this land is simply cultivatory, having cultivation in the fields in front of it also. When the building will be crected in the front position already acquired the owners of these back fields will get an incentive to raise their demands on the ground that it is adjacent to the new buildings.

I hope, Sir, you will be pleased to see to the reasonableness of our request and get the notification under section 4 of the Land Acquisition Act published at as early a date as possible.

I have the honour to be,

SIR,

Your most obedient servant,

SHYAM BEHARI LAL BHATIA,

President.

GHAZIABAD: The 12th August, 1935. No. 35R., dated the 3rd October, 1935

Forwarded and strongly recommended. I have seen the site and consider immediate acquisition desirable and necessary.

ILLEGIBLE,

For Collector.

APPENDIX H

(See page 1210, supra)

Statement referred to in answer to unstarred question no. 23 (a) (iv) for 26th April, 1938

Number of Deputy Superintendents of Police		Rs.	Rate of pay drawn		
	representative en establica cada con .	850	micromatishanish, ventragilisi-nin agiptavidasidar vatavi shelatalifati viridadilarata sa Anacidologica sa A		
1		680			
2		500	In the old scale of pay of Deputy Superin- tendents of Police,		
3		480	tendents of Police,		
2		460			
	* 11 × 11 × 11 × 11 × 11 × 11 × 11 × 11	440			
o iku salah jarkatak 1984 Permulan menak	Managaran Salah Arri	420			
		400			
and Salahan and Marian Samaran Marianan		375			
1		370			
		325	In the new scale of pay of Deputy Superin- tendents of Police.		
2	en en filosofie († 1865) 18 juni – Francisco († 1865)	310	tendents of Police.		
2		295			
2		280	# 등 중 기상 시민 시간 : # 기술을 다 있는 경기 나는 그 그 그 그 그 그 그 그 그 그 그 그 그 그 그 그 그 그		
2		250			
Total 35					

And the second second second second

APPENDIX I

(See page 1210, supra)

Statement showing the strength of chaukidars and constables, Civil Police, Armed Police and Mounted Police, referred to in answer to unstarred question no. 23(c)(ii), for 26th April, 1938.

Serial num- ber		$\mathbf{Dist}_{\mathbf{r}}$	ict	J		Chaukidars	Constables
1	Dehra Dun				•	154	405
2	Saharanpur					795	699
3	Muzaffarnagar		••			706	418
4	Meerut		••			1,292	980
5	Bulandshahr	. • •				1,009	552
6	Aligarh			••		951	702
7	Muttra			• •		555	535
8	Agra	• •		• •		812	1,241
9	Mainpuri		••	••		723	392
10	Bareilly		• •			893	825
11	Etah			• •		857	459
12	Bijnor		••			616	490
13	Budaun	• •		• •		918	594
14	Moradabad					1,010	858
15	Shahjahanpur					779	635
16	Pilibhit		• •	••	••	386	288
17	Farrukhabad		••	• •	,	823	514
18	Etawah			••	, ••	737	458
19	Cawnpore		••	•	••	994	1,521
20	Fatehpur	• •				667	299
21	Allahabad			•:		1,249	1,269
22	Jhansi			••		565	946
23	Jalaun	**,	•,•	• •	•,•	412	355
24						48	387
25				1		639	419
26				••		. 67	1,03
27						. 75	430

Serial num- ber			District			Chaukidars	Constables
Name and Association	After 1970 to a recovering ground aspect of the Additional Section (Section Section Section Section Section Sec	AND THE PROPERTY AND THE PERSON ASSESSED.	and the state of t	ar var kronn gild gall Vrah Vran i skull vill de skiplant	midphalachideirana, arrawa	- And Control of the	tura di distribui di distribui di
28	Jaunpur	• •	• •	• •		1,002	381
29	Ghazipur		••		• •	695	321
30	Ballia	• •	• •		• •	697	327
31	Gorakhpur		• •	• •		3,468	819
32	Basti		* *	• •	* *	1,753	421
33	Azamgarh		* *	* *		1,331	478
34	Kumaun Division	• •	* *	• •		116	634
35	Lucknow	••				439	1,250
36	Unao		* *			750	352
37	Rae Bareli	• •	* *	* *		856	348
38	Sitapur		* *	* *		1,069	528
39	Hardoi	• •	• •	• •		1,038	486
40	Kheri	• •	* *			911	337
41	Fyzabad		* *	* *		990	549
42	Gonda	***	* *	* *		1,309	447
43	Bahraich					936	364
44	Sultanpur	• •				895	266
45	Partabgarh		•			769	260
46	Bara Banki		• •	* *	* *	927	364
						ndalaucokoldako tatrianteko darigidakanin ilakensa	Frequestation of the Property and the Company of th
		*	T	otal		40,437	26,641

LEGISLATIVE ASSEMBLY, UNITED PROVIDED

Wednesday, 27th April, 1938

THE Assembly met at the Assembly Hall, Lucknow, at 11 a.m.
The Hon'ble Shri Purushottamdas Tandon in the Chair.

LIST OF MEMBERS PRESENT (184)

Abdul Hakeem. Abdul Wali. Abdus Sami Khan, Captain Nawab Bahadur Nawabzada Muhammad. Achal Singh. Ahmad Ali Khan Alvi, Raja. Ahmad Sa'id Khan, Nawab Dr. Sir Muhammad, Aizaz Rasul. Ajit Prasad Jain. Akhtar Hasan Khan. Algu Rai Shastri. Anand Singh. Anusuya Prasad Bahuguna. Atma Ram Govind Kher. Aziz Ahmad Khan. Babu Ram Verma. Badan Singh. Badr-ud-din, Khan Bahadur. Balwant Singh. Bansgopal. Banshi Dhar Misra. Bhagwan Din Misra. Bhagwan Singh. Bhagwat Narayan Bhargava, Bhawani. Bibhuti Singh, Rai Sahib. Bihari Lal. Birbal Singh. Bireshwar Singh. Bisheshwar Dayal Seth, Raja, Buddhu Singh. Chandra Bhanu Gupta. Charan Singh. Chet Ram, Chheda Lal Gupta. Dau Dayal Khanna. Dayal Das. Deo Narayan Bhartiya. Durga Narayan Singh, Major Raja. Dwarks Frasad. Ejaz Rasul Khan, Raja Sir Muhammad. Fasih-ud-din, Khan Bahadur. Gaiadhar Prasad. Ghazanfarullah, Khan Bahadur Hafiz. Ghulam Husan, Gopi Nath Srivastava. Govind Ballabh Pant, The Hon'ble Govind Chandra Rai. Habibullah, Muhammad. Har Govind Pant, Bari. Hari Prasad Tamta, Rai Sahib. Harnath Presad. Hasan Ali Khan. Hoti Lal Agarwala.

Hukum Singh. Husain Zaheer. Hyder Husain. Imtiaz Ahmad, Khan Bahadur Muham. Indradeo Tripathi. Iqbal Ahmad Khan Sohail. Ishwar Saran. Jafar Hasan Khan. Jagannath Bakhsh Singh, Raja. Jagannath Prasad Agarwal. Jagan Prasad Rawat. Jagmohan Singh Negi. Jamshed Ali Khan, Captain Nawab Muhammad. Jata Shankar Shukla. Jiva Lal. Jugal Kishore. Jwala Prasad Jigyasu. Kailas Nath Katju, The Hon'ble Dr. Kamlapati Tewari. Karan Singh Kane. Karimur Raza Khan. Kashi Prasad Rai. Keshava Chandra Singh. Keshava Deva Malaviya. Keshav Gupta. Khalil-ud-din Ahmad, Khan Bahadur, Khaliquzzaman. Khushi Ram. Khushwaqt Rai. Krishna Chandra. Krishna Nath Kaul. Lakhan Das Jatay. Lakshmi Devi. Lakshmi Shankar Bajpai. Lal Bahadur Shastri. Lal Bihari Tandon. Lalta Baksh Singh, Lotan. Mahabir Tyagi. Maharaj Singh, Kunwar Sir. Mahmud Husain Khan. Malkhan Singh. Manik Chand. Manak Singh. Mangat Singh. Mani Lal Pandev. Mijaji Lal. Mohan Lal Gautam. Mubashir Husain Kidwai. Muhammad Ekram Khan. Muhammad Hasan, Khan Sahib. Muhammad Ibrahim, The Hon'ble Hafiz. Muhammad Ishaq Khan. Muhammad Ismail.

Muhammad Ismail Khan. Muhammad Jan Khan. Muhammad Mehdi, Raja. Muhammad Raza Khan, Khan Bahadur. Muhammad Suleman Ausari. Muhammad Wasim. Muhammad Yusuf, Nawab Sir. Mukerjee, B. K. Munfait Ali. Murari Lai. Natisul Hasan. Narain Das. Paragi Lal. Parasram Rai. Parbati Kunwari, Rajmata. Phool Singh. Prithivi Raj Singh. Prag Narayan, Rai Bahadur, Prakashvati Sud. Prayag Dhwaj Singh. Purnamasi. Pyare Lal Sharma. Radhakant Malaviya. Radha Mohan Singh. Hafi Ahmad Kidwai, The Hon'ble Mr. Raffuddin Ahmad, Baghvendra Pratap Singh. Raghunath Vinayak Dhulekar. Raghuvansh Narayan Singh. Raja Ram Shastri. Ram Chandra Paliwal. Ram Charitra. Ram Dhari Pande. Rameshwar Dayal. Ram Kumar Shastri. Ram Naresh Singh. Bam Prasad Tamta. Ram Sarup Gupta. Banjit Sita Bam Paudit.

MENTS AND COURSE THE WARTER

Rukum Singh Rathor. Sadho Singh. Said-ud-din Ahmad. Satyavatı Devi. Shahid Husain, Bogum, . Shankar Dutt. Shanti Swarup. Shatrughan Singh. Shaukat Ali Khan, Muhammad. Sheo Dayal Upadhya. Shibban Lal Saksena. Shiva Ram Duvedi Vaid, Shunitidevi Mittra. Sinhasan Singh, Sita Ram Shukla. Sita Ram Asthana. Souter, E. M. Brivastava, Dr. Sir Jwals P. Bultan Alam Khan, Khan Bahadur Lioutenant M. Sunderlal Gupta. Suraj Prasad Avasthi. Burendra Bahadur bingh. Burya Narayan Bingh. Tahir Husain. Thungamma, Bolar, Todar Bingh Temar, Uma Nehru. Venkatesh Narayan Tivary. Vidyavati Rathor. Vijai Lakshmi Pandit, The Hon'ble Mrs. Vijeypal Singh. Vishwambhar Dayal Tripathi. Vishwanath Prasad. Yajna Narayan Upadhyaya. Zahiruddin Faruki. Zahur Ahmad. Ziaul Haq, Khan Bahadur Muhammad.

QUESTIONS AND ANSWERS

STARRED QUESTIONS

[Questions carried over from the agenda of Tuesday, April 26, 1938.]

MOTION OF NO-CONFIDENCE AGAINST THE CHAIRMAN, MUNICIPAL BOARD, BANDA

O. no. Date *17 64-'88 *91. Shrimati Satyavati Devi: Is it a fact that a requisition was sent to the Chairman of Municipal Board, Bauda, to convene a meeting of the Board on the 21st January, 1988, to discuss a motion of no-confidence against him?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government (Shri Atma Ram Govind Kher): Yes.

*18 6-4-'88

*92. Shrimati Satyavati Devi: Is it also a fact that the Chairman did not call a meeting of the Board within one month as desired by the requisitioners and also as prescribed by the municipal law?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: The meeting was not held in the month of February as some of the members had sent a requisition that it should be fixed for some date in the month of March. In the month of March a meeting

could not be arranged on account of communal tension and riot according to the report of Chairman. The meeting was held on the 3rd April, 1938, when the motion of no-confidence was rejected as no member voted for it.

*93. Shrimati Satyavati Devi: If the answers to the above questions are in the affirmative, will the Government be pleased to state as to what action they have taken against the Chairman so far?

*19 **6-4-**'38

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: So far no action has been taken. The facts having been brought to the notice of the Government only recently, enquiry will now be made.

Notified Area Committee, Gangoh

*20 6-4-138

- *94. Shri Mangat Singh: Is it a fact that the Notified Area Committee of Gangoh, district Saharanpur, has proposed to reduced the rates of tax on circumstances and property? What are the new proposed rates? What were the prevailing rates hitherto?
- *95. Is it a fact that the new reduced rates will cause a deficit in the budget of the Committee? If so, by how much?

*21 6-4-'38

*96. (a) Is the notified area in question, in order to make good the deficit, considering the proposal of imposing terminal tax on certain imported goods?

•22 6-4-'38

- (b) Was there a complete hartal of the bazar and demonstration of black flags on the 15th February, 1938, in town Gangoh as a mark of protest against the new terminal tax?
- (c) Is the Government aware of the agitation of the people of Gangoh and its surrounding villages against this proposed tax?
- (d) Is it a fact that representations against this tax have been made to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government and the Commissioner, Meerut Division? If so, with what results?

*23 6-4-38

200 60 1

- *97. (a) Is it a fact that some people of town Gangoh applied under section 328 of the Notified Area Manual on the 21st October, 1937, for permission to inspect the assessment list and the minute book? If so, why was the permission not granted?
- (b) Is it a fact that a registered application along with a money order of Re.1 as fee for a copy of the resolution of the Notified Area Committee, regarding the assessment for 1938-39 was sent to the President of the Committee? Has the copy of the said resolution been supplied? If not, why not?
- (c) Is it a fact that the President of this Notified Area Committee is the Sub-Divisional Magistrate, tabsil Nakur?

Parlimentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Camplete material to answer the questions is not yet available and an answers will be given at a later date.

Shri Mangat Singh: Is it a fact that these questions were postponed once before?

Parliamentary Secretary to the Hon ble the Minister of Local Seli. Government: Yes, it is a fact.

MURDER OF THE WIFE OF SHRI PURNAMASI, M.L.A.

- #24 6-4-/88
- *98, Shri Vishwanath Prasad (absent) (a): Are Government aware of the fact that the wife of Mr. l'urnamasi, M.L.A., was murdered in January, 1937?
- (b) Is it a fact that the police officer-in-charge, Naikot, declined to take down a report of the murder referred to above?
- (c) Is it a fact that the Hon'ble the Premier before, accepting office toured the locality concerned and verified the facts stated above?
- (d) Will Government please state if they have made any enquiries into the matter?

The Hon'ble the Premier (Shri Govind Ballabh Pant): (a) It was alleged that the wife of Mr. Purnamasi had been murdered.

- (b) No.
- (c) The Premier visited the locality. Several complaints were made to him including one of the nature indicated in this part of the question. He had no time to make an inquiry about any specific matter, but talked to people generally about their complaints.
- to the death of Musammat Muneshwari, wife of Mr. Purnamasi. The Magistrate was of the opinion that she had died of natural causes.

Representation of Shri Purnamasi, m.l.a.

*25 6-4-28

*99. Shri Vishwanath Prasad (absent): Is it a fact that Mr. Purnamasi, M.L.A., submitted a representation to the Houble the Premier that he cannot live peacefully in his village home, and the police do not afford him any relief? If so, what action has been taken by the Government? If none, why?

The Hon'ble the Premier: No. Does not arise.

GRANT OF LAND TO THE MALGUZAR OF VILLAGE PUNERI IN THE ALMORA DISTRICT

- **9**26 6-4-198
- *100. Shri Har Govind Pant: How far is village Toli in Patti Rawal, district Almora, from village Puneri, in Patti Mahar, district Almora.
- **427 8-4-188**
- *101. Is it a fact that the malguzar of village Puneri has got a grant of 100 natis in village Toli by virtue of his being a malguzar?
  - 8-4-38 *102. Is the Government aware that the said malgusar is a shopkeeper and also a school master?
    - *103. Is the Government aware that the grant was made in spite of the objections of the residents of village Toli and is in contravention of resolution no. 3, dated the 5th August, 1931, passed by the Kumaun Forest Committee?

*104. Will the Government be pleased to state why the grant has been made to a person, who is a pseudo-malguzar under the terms of the said resolution?

#30 6-4-138

ASSAULT ON THE BAKSHI OF THE CHAIRMAN, TOWN AREA, PITHORAGARH, DISTRICT ALMORA

*105. Shri Har Govind Pant: Did Chairman, Town Area, Pithora- *31 6-4-38 garh, district Almora, make a report to the District Magistrate, Almora, on 5th February, 1937, about an assault on his Bakshi by the Patwari of Patti Talla Seti, in the tahsil compound?

*106. Will the Government be pleased to state what action has *82 6-4-38 been taken on the said report and whether it has been finally dealt with?

The Hon'ble the Minister of Revenue (Mr. Rafi Ahmad Kidwai): The information is being collected and a reply will be given at a later

RANGE CLERKS IN THE KUMAUN FOREST CIRCLE

*107. Shri Har Govind Pant: What is the minimum educational *33 6.4.'38 qualification of a Range clerk in the Kumaun Forest circle and what is the scale of pay of a Range clerk there?

The Hon'ble the Premier: The minimum educational qualifications for a Range clerk are that he should be reasonably well educated and possess a working knowledge of English.

The scales of pay are for those who are recruited before 1st October, 1933 -

Rs.

20.

22.

25.

26.

30.

35.

For those recruited after 1st October, 1933-

Rs.

20 - 1 - 26.

 $27 - \frac{1}{2} - 32.$

83-1-35.

Shri Har Govind Pant: Do not most of the Range clerks, if not all, hold School Leaving Certificate or Matriculation certificates?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier (Shri Venkai tesh Narayan Tivary): I ask for notice.

Shri Har Govind Pant: Why is not the same scale of pay available to clerks employed before the 1st of October, 1933?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: The scale then in force is still applicable to them as they were recruited before and the party of the second a particular date.

Shri Har Govind Pant: Does the Government propose revising that scale?

> Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: The question of the revision of scales of pay of various government servants is under consideration.

O. no. Date *84 . 6-1-188

Shri Har Govind Pant: Is it a fact that Range clerks have been held eligible for being promoted to the posts of Foresters and Deputy Rangers?

The Hon'ble the Premier: The existing rules do not permit the promotion of Range clerks to Foresters' posts, unless they hold the United Provinces Foresters' Training Class certificate.

Shri Har Govind Pant: Did the old rules permit the promotion of Range clerks to the posts of Foresters?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: If the honour. able member will table a question I will try to find out.

Shri Har Govind Pant: When were the present rules ma'e?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Again I ask for notice.

#35 6-4-'88

1 80 4

*109. Shri Har Govind Pant: How many Range clerks are there in the Kumaun circle who have more than 15 years' service to their credit?

88.0 6-4-188

How many of them have been appointed Foresters in preference to Forest Guards with lesser educational qualifications?

.37 4

6.4-'88 Til. How many Forest Guards have been promoted to the posts of Foresters within the last seven years and what educational qualifications they had?

The Hon'ble the Premier: The information is being collected.

*112. Shri Har Govind Pant: What other openings are there in the circle for Range clerks?

The Hon'ble the Premier: Range clerks are at present eligible for promotion to the posts of store-keepers. The question of their prospects is to be considered shortly at a Conservators' Conference.

Grant of the post of quiungos to the Chaudhris in Kumaun

6-4-188

*113. Shri Har Govind Pant: How many posts of qanungos were granted to the Chaudhris of Kumaun, in lieu of grants of land resumed from them?

The Hon ble the Minister of Revenue: There are no records to show whether any posts of ganuages were reserved for Chaudhris in lieu of grants of land resumed from them.

*40

6-4-38 - *114. Shri Har Govind Pant: Were these posts granted to a particular branch or line of Chaudhris or to the whole clan?

The Hon'ble the Minister of Revenue: There are two families of Chaudhris -one in the Almora District and the other in the Naini Tal District—the members of which are eligible for appointment to the posts of hereditary quantities. Under the rules claims to hereditary succession are limited to sons, grandsons, brothers, brothers' sons and first cousins on the male side of the last incumbent.

Shri Har Govind Pant: Is the Government aware of any reasons other than resumption of grant of land for making the posts hereditary in the family of Chaudhris.

20:13 30

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Revenue (Shri Ajit Prasad Jain): No records of the time are available.

Shri Har Govind Pant: Is the Government aware that a Commissioner of Kumaun and the Hon'ble Board of Revenue have in their judgments mentioned the fact that these posts were granted to these families in lieu of the resumption of land?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Revenue: I will require notice.

*115. Shri Har Govind Pant: How many of these posts are at *41 6-4-'38 present occupied by representatives of the Chaudhris?

The Hon'ble the Minister of Revenue: None.

*116. Shri Har Govind Pant: Since when have Chaudhris not *42 6-4-38 occupied any one of the said posts and why not?

The Hon'ble the Minister of Revenue: No Chaudhri has been appointed hereditary quanungo since 1928 in the Almora District and since 1931 in the Naini Tal District because no member of the families concerned was duly qualified for the posts.

QUALIFICATIONS OF A QANUNGO

*117. Shri Har Govind Pant: What is the minimum educational *43 6-4-38 qualification required for the post of a qanungo?

The Hon'ble the Minister of Revenue: The minimum educational qualifications are that a candidate should have passed the school leaving certificate examination and, unless he has worked as a patwari for over 10 years, should be a diplomate of the Almora Patwari School.

*118. Shri Har Govind Pant: Is it not a fact that qualified candidates from the family of Chaudhris have applied for these posts but have been refused appointment?

The Hon'ble the Minister of Revenue: No.

*119. Shri Har Govind Pant: If the reply to the above question be *45 6-4-'88 in the affirmative, will the Government be pleased to give reasons for the same?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Does not arise.

SERVICES RENDERS BY THE RAWATS OF JOHAR IN THE ALMORA DISTRICT

- *120. Shri Har Govind Pant: Is it a fact that the Rawats of Johan, *46 6-4-38 district Almora, have rendered services to the Government as explorers in Tibet, as government servants and as enterprising traders?
- *121. Was the post given to the family in recognition of its services *47 6-4.38 to the Government?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Information called for from the Deputy Commissioner, Almora, is still awaited.

ISSUE OF CHITS BY THE MANAGERS OF CERTAIN SUGAR MILLS
IN BASTI DISTRICT

*61 6-4-'38

*122. Shri Sita Ram Shukla (absent): श्री सीताराम शुक्ल (ग़ैर हाजिर): क्या सरकार जानती है कि बस्ती जिले के कुछ शकर के कारखानों के मैनेजर बड़े ताल्लुक़े-दारों के नाम इसलिये पर्चे भेजते हैं कि वे अपने हिस्से से स्थादा ईख की गाड़ियां भेजें?

شرى سيتا رام شكل (غير حاضر)-

* ۱۲۲ - کیا سرکار جانتی ہے کہ بستی ضلع کے کنچھہ شکر کے کارخانوں کے منیجر بڑے تعلقداروں کے نام اس لیئے پرچے بھیجتے ہیں کہ وے اپنے حصے سے زیادہ ایکھہ کی کاریاں بھیجیں ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice (Shri Jugul Kishor): One complaint has been received and is under enquiry.

पार्लियामेंटरी सेनेटरी दू आनरेबुल मिनिस्टर आफ जस्टिस (श्रो जुगुल किशोर): एक शिकायत आई है और उसकी जांच हो रही है।

پارليا-ينتري سيكويتري ثو آنريبل منستر آف جستس (شرى جكل كشور) -- ايك شكايت آئي هـ اور أس كي جانب عورهي هـ *

662 6-4-188

•123. Shri Sita Ram Shukla (absent) : श्री सीताराम शुक्ल (गैर हाजिर) : क्या यह ठीक है कि बहुत से ताल्लुक़ेदार बीज के लिये कुछ ईस छोड़ कर अपनी कुल ईस बेंच देते हैं ' और वे अब उनके पुत्रों की मदद से नाजायज फ़ायदा उठा रहे हैं?

شرى سيتا رام شكل (غير حاضر)-

* ۱۲۳ - کیا یہ تهیک ہے کہ بہت ہے تعلقدار بیچ کے لیئے کچھ ایکھ جورز کر اینی کل ایکھ بیچ دیتے ہیں اور وہ آب ان کے پرزوں کی مدن سے ناجائز اندہ انها رہے میں ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice

पालिया मेंटरी सेकेटरी दु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ जस्टिस : जी नहीं।

دارايا مينترى سركويتوي تو آفريدل منستر آف جستس

جي نهين *

*68 6-4-'38

*124. Shri Sita Ram Shukla (absent) : श्री सीताराम शुक्ल (गैर हाजिर) : क्या यह ठीक है कि इस जिले के बहुत से काश्तकारों और छोटे जमीवारों की ईस की फसल खेतों में क्यी तक खड़ी है ?

شری سیتا رام شکل (غیر حاضر) —

اللہ ۱۲۳ سے کیا یہ تیک ہے کہ اس ضلع کے بہت ہے کا شنکاروں اور چوڑ ہے

زمیدداروں کی ایکھے کی فصل کھیٹوں میں ابھی تک کھڑی ہے ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice:

पार्लियामेंटरी सेकेटरी टु आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ जिस्टस:

जी हां ! छोटे और बड़े गन्ने की कारत करने वालों के द्वारा जो गन्ने मोहय्या किये जाते हैं उनके लिए क़ायदे बना दियें गये हैं (season) और वे बरावर सीजन पर चालू रहेंगे। इसलिये चन्द्र सूरतों में गन्ना अप्रेल के दूसरे वतीसरे हफ़्ते में बेचना पड़ता है जिस समय तक कि कारखाने आम तौर से हर साल काम करते हैं।

بارليا يناتوي سيكرياتوي أو إنويبل منسام أف جساس -جی هاں ۔ چھوٹے اور برے گنے کی کاشت کرنے والوں کے دریعہ سے جو گئے میں اور وہ برابر جو گئے میں اور وہ برابر سیّزن (season) در چالو رعینگی - اس لیئے چند صورتوں میں گذا ادریک کے دوسراء ارز تیسوے هفت میں بیچنا بوتا هے جسوقت تک که کارخانے عام طور سے هم شال کام کرتے هيں *

* 125. Shri Sita Ram Shukla (absent) : श्री सीताराम शुक्ल (ग्रेंर हाजिर) : •64 6-4-'38 क्या यह बात सरकार के ध्यान में लाई गई है कि मिलों के नौकर, जो पुर्जे बांटते हैं, किसानों से रिश्वत लेकर उन्हें पूर्जा देते हैं ?

شَوْق سَيْمًا رام شكل (غير حام)-* ١٢٥ - كَيْنَا يَهِمُ بَاتَ سَوِكَارِ كَمَ دَهْمِانَ مِنْ لَانْتِي كُنِّي هِمَ كَهُ مَلُولِ كَمْ نُوكُو جُو پڑؤے بانتھے ہیں کسانوں سے رشوت لے کر ان کو پروہ دیتے مین ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: A few employees were suspected of selling purzis and were dismissed summarily by the factories.

पार्लियामेंटरी सेकेटरी टू आनरेबुल मिनिस्टर आफ जस्टिस:

कुछ काम करने वालों पर पुरजी के बेचने का सन्देह हुआ और वे कारखाने से फ़्रीरन निकाल दिये गये।

پاوليامينتين سيكويتري أن يبل منسر آف جستس _ کچھ کام کرنے رالوں دے بہری کے بیچنے کا سندیم ہوا اور وہ کارخانہ سے قوراً انکال دیئے گئے *

* 126. Shri Sita Ram Shukla (absent) : श्री सीताराम शुक्ल (ग्रेर हाजिर) : अगर ऐसी बात है तो क्या सरकार जल्दी ही इस प्रथा को बन्द करने का विचार कर रही हैं ?

شَرِّقَ سَيْتًا رَامُ شَكُلُ (غَيْمِ حَامَمِ) — * ۱۲۱ — اگر ايسَى بات هـ أو كيا شركار جَلَدى هـى ابن پُرتها كو بدَّه كُونِي

ا بحار کر رهی ه گا بحار کر رهی الله الله Parliamentary Secretary to the Hon ble the Minister of Justice: Suitable action has been taken against the men at fault.

पार्लियामटरी सेन्नेंटरी ट आनरेबल मिनिस्टर आफ़ जस्टिस :

پارلیامنتری سیکریتری تو آنریبل منستر آف جستس — جو لوگ غلطی پر تھے اُن کے خلاف مناسب کارردائی کی جا چکی ھے۔

FUNCTIONS OF DIRECTOR OF AGRICULTURE, UNITED PROVINCES

*66 6-4-'38

*127. Shri Chheda Lal Gupta: Is it a fact that that the present Director of Agriculture is an Entomologist, the present Principal of the Agricultural College, a Plant Pathologist and the present Personal Assistant to the Director of Agriculture a stenographer? If the reply be in the affirmative, why it is so?

The Hon'ble the Minister of Justice (Dr. Kailas Nath Katju): The answer to the first part is in the affirmative. Mr. Richards is officiating as Director of Agriculture because he is the most senior Indian Agricultural Service officer in the Province and the post is reserved for the Indian Agricultural Service. There is no separate post of Principal of the Agriculture College, Cawnpore. In accordance with the past practice the most senior officer of the Indian Agriculture Service on the College staff, Mr. P. K Dey is working as Principal in addition to his duties as a Plant Pathologist. The present Personal Assistant to the Dir otor of Agriculture worked as stenographer some years ago. Then he worked for some time as a Personal Assistant to the Minister of Education in a former Government. When the post of Personal Assistant to the Director of Agriculture fell vacant he was appointed to it on the recommendation of a Selection Committee consisting of the Junior Member, Board of Revenue, and the Vice-Chancellor of the Lucknow University the Chief Inspector of Offices advising as a co opted assessor and the Director of Agriculture acting as Secretary. The appointments were made by a former Government.

Shri Chheda Lal Gupta: Is it a fact that Mr. Richards was once superseded?

The Hon'ble the Minister of Justice: Yes. He was not appointed as Director of Agriculture once

Shri Chheda Lal Gupta: Why has the Government disturbed the old

The Hon'ble the Minister of Justice: I do not exactly know what the bonourable member means. Mr. Ritchie was the Director of Agriculture. He went on leave and then subsequently resigned. When he went on leave, r. Richards was appointed to officiate in his place and that officiating arrangement still continues.

Shri Char n Singh: Is it a fact that the Royal Agriculture Commission held that nobody should be appointed the Principal of the Agricultural College nuless he is qualified in Agriculture?

The Hon ble the Minister of Justice: My friend has read the report of this Commission and it must be so. I have not read it.

Shri Charan Eingh: When the Principal is not Agriculturist, why is he allowed to hold that post?

The Hon ble the Minister of Justice: The question does not arise from the answer that I have given. I have not read the report.

SELECTION OF ECONOMIC BOTANISTS IN THE UNITED PROVINCES
AGRICULTURAL SERVICE

*128. Shri Chheda Lal Gupta: Is the Government aware that in the case of two Economic Botanists selected for class "A" posts in the United Provinces Agricultural Service, the requisite or advertised qualifications have been disregarded? Is the Government further aware that the officer who had some experience of sugarcane and paddy has been placed in charge of cotton and rabi cereals while an officer without experience of any crop and training in this line is being placed in charge of Sugarcane and Paddy?

O. no. D. *67 6-4-'38

The Hon'ble the Minister of Justice: The answer to the first part is that the requisite or advertised qualifications have not been disregarded in making appointments to the two posts. The answer to the second part of the question is that the officer appointed as Economic Botanist (Cotton and Rabi cereals) was appointed to this post by a previous Government on the advice of a Selection Committee which considered him to be the most suitable candidate for the post. The other appointment of Economic Botanist (in charge of Sugarcane and Paddy) was made by the present Government on the advice of the Public Service Commission who considered the man so appointed to possess the required qualifications.

* 129. Shri Chheda Lal Gupta: Will the Government be pleased to *68 state if such arrangements are made on the advice of the Head of the Department? What action, if any, does the Government propose to take to remove these anomalies?

*68 **6**-4-'33

The Hon ble the Minister of Justice: The answer to the first part is that the appointments are now made on the advice of the Public Service Commission. In view of this answer the second part of the question does not arise.

*130. Shri Chedda Lal Gupta: Are arrangements pending to make •69 6-1-33 these incumbents permanent in the near future?

The Hon'ble the Minister of Justice: The question of confirming the officiating Economic Botanist (Cotton and Rabi Cereals) will arise at the expiry of his period of probation. The other arrangement which refers to the post of Economic Botanist (Sugarcane and Paddy), is at present of a temporary nature.

VACANCIES IN THE VARIOUS GRADES OF POLICE INSPECTORS

* 131. Shri Manni Lal randey! (a) Will the Government be pleased to state as to how many grades are there of Police Inspectors in the Police Department?

4 7-1-38

- (b) How many vacancies are there in each grade and since when?
- (c) Why are these vacancies not being filled up till now?

The Hon'ble the Premier: (a) Four; they are -

		Ks.	
1st grade	•••	300 15 per	cent. of the cadre,
2nd		260 20	ditto.
944		220 25	ditto.
4th	•	180 40	ditto.
A077 11	104		그리는 그 그는 항상하는데, 그 등을 통해 되다.

(b) and (c) Information is being collected and a reply will be given at a later date.

RULES ABOUT THE APPOINTMENT OF TREASURY HEAD CLERK

- *132. Shri Manni Lal Pandey: Is it a fact that appointment to the post of treasury head clerks requires 5 years' experience of treasury work under the existing rules?
- *133. Will the Government be pleased to state what happened to those officials who were already on the Divisional list as approved candidates before the advent of the new rules in 1935?
- *134. Is it a fact that certain names already on the list were removed from the Divisional list in the Jhansi Division? If so, will the Government be pleased to state reasons for such removal?
- * 135. What was the ruling of the Government in the case of Saristedar of Commissioner's office, Agra, in the year 1937, when his case came up before Government?
- *9 7-4-38 *186. Is it a fact that senior officials who were declared fit for the post of treasury head clerk under the old rules and brought on the Divisional list before the enforcement of the new rules are being superseded by their junior officials in the Jhansi Division? If so, why?
- *10 7-4'88 * 187. Do the Government propose to enforce their order, issued in July, 1937, to remove the grievances of the senior officials who are being superseded by their juniors in the Jhansi Division?

The Hon'ble the Minister of Revenue: The information is being collected and a reply will be given at a later date.

Instructions by the Commissioner of Jeansi Division to erduce the number of cartridges

*138. Shri Manni Lal Pandey: Are Government aware that the Commissioner, Jhansi Division, has issued instructions to the District Magistrates reducing the number of cartridges allowed with the guns to the licensees?

The Honble the Premier: Yes; in the case of breech-loading weapons used for protection only.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Is is the policy of the Government to endorse the opinion of the District Magistrate?

The Hon ble the Fremier: It depends upon the nature of the opinion.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Does the Government approve the policy of District Magistrates and Commissioners?

The Hon'ble the Premier: It depends upon the nature of the opinion. But in this particular case orders, were given that a limited number of cartridges were to be given at one time. The Government have not received any representation against this order.

Refusal to grant licences for fire-arms by the District Magistrate, Jalaun

*139, Shri Manni Lal Pandey: Will the Government be pleased to state the number of applications for licences for fire-arms refused by

the District Magistrate, Jalaun, in the year 1937, giving the names of persons whose applications were refused and reasons for their refusal?

The Hon ble the Premier: Alstatement showing the names of persons whose applications were refused and reasons for their refusal is taid on the table.

(See Appendix A, page 1373)

Shri Manni Lal Pandey: From the statement I find that for the reasons given in the statement certain applications for licences were disallowed and for the same reason they were allowed. Will the Government be pleased to state this anomaly?

The Hon'ble the Premier: In individual cases there is always an appeal to the Commissioner and in many cases this may have to be considered at the amount of land revenue paid by him.

Shri Manni Lal Pandey: What reasons were there in granting an individual particular status and what could be the reasons?

The Hon'ble the Premier: The reasons should have been given in the statement, but the reasons are not satisfactory to the honourable member, but in this individual case it is open to the person to appeal to the Commissioner.

Shri Manni Lal Pandey: I want to know even if the Commissioner does not judiciously exercise his discretion, has the person a right of appeal to Government?

The Hon'ble the Premier: That is a hypothetical question.

*140. Shri Manni Lal Pandey: Will the Government be pleased *13 7-4-38 to state how many applications were put in for arms licences in the year 1937 in the Jalaun District and how many of them were allowed, giving the name and status of the applicants?

The Hon'ble the Premier: A statement showing the names and status of the persons whose applications were granted is laid on the table.

(See Appendix B, page 1375)

NAGAPURA Bund IN TABSIL KONOH, DISTRICT JALAUN

- * 141. Shri Manni Lal Pandey: (a) Will the Government be pleased to state the year and the cost of the construction of Nagapura Bund, in tahsil Konch, district Jalaun?
- (b) Will the Government be further pleased to state the area submerged by this Bund and the total irrigation dues collected from this area?
- (c) Is it a fact that the amount collected by the Government up to date has far exceeled the costs incurred in constructing the Bund?

The Hon'ble the Minister of Communications (Hafiz Muhammad Ibrahim): (a) The Bund was constructed in 1908 as famine relief work at a cost of Rs. 20,000 and was handed over to the zamindars. It breached in 1910 and was out of action for several years. At the request of the zamindars, it was taken over by the Government and restored at a further cost of Rs. 13,151, in 1920. The total outlay on the Bund was therefore Rs. 33,151.

*38 7-4-138

- (b) The average area submerged by the Bund is 329 acres. The gross revenue realized from 1920 to the end of 1936-37, amounts to Rs.5,604. Rupees 1.182 have been spens on maintenance. The net revenue therefore amounts to Rs.4,422
  - (c) No.

MUNSIFS' COURTS IN GHAZIPUR DISTRICT

- *30 7-4-38 * 142. Shri Radha Mohan Singh: Will the Government please inform whether the number of civil cases in Muhammadabad Munsif's Court, district Ghazipur, has fallen?
- *31 7-4-38 * 143. Is it also a fact that the number of cases has similarly fallen in other courts of Munsits' at Ghazipur?
- *32 7-4-28 * 144. Will the Government please state the number of cases filed in different Munsif's Courts in the district judgeship of Ghazipur during the years 1935-36 and 1936-37 and 1937-38?
- 83 7-4-38 145. Is it a fact that the District Judge, Ghazipur has recommended to the Hon'ble High Court at Allahabad to reduce the Munsif's Court at Muhammad abad due to want of work?
- *146. Is it a fact that the residents of Gudhe Pargana of the Ballia District have applied to the Government and the High Court to transfer their pargana from the jurisdiction of Munsil's Court, Muhammadabad, to that of Munsil's Court, Ballia?
- *35 7-4-38 *147. Has the District Magistrate recommended the said application on the ground of convenience and economy?
- •86 7-4-28 * 148. What step has the Government taken thereon?
- *37 7-4-38 *149. What order has the Hou'ble High Court passed on the recommendation of the District Judge, Ghazipur, regarding abolition of Munsif's Court, Muhammadabad, or reduction of one Munsif at Ghazipur?

The Hon'ble the Minister of Justice: Answers are not yet ready and will be given at a later date.

Shri Radha Mohan Singh: If the answer be "information is being collected" why were the questions not postponed?

The Hon'ble the Minister of Justice: The questions are postponed only once, and if even then the answers are not ready such reply is given. The English answers are ready. As they are very heavy they could not be translated in Hindustan; in time.

APPOINTMENT OF MANAGERS AND ASSISTANT MANAGERS, COURT OF WARDS

*150. Khan Bahadur Maulvi Fasih-up-din (absent): Is it a fact that the Government decided to revall all its servants from the work of the Court of Wards and propounded a scheme for the appointment of new men as Managers and Assistant Managers?

The Hon'ble the Minister of Revenue: The decision to revert certain government servants from the Court of Wards to Government service

was taken by the Court of Wards, not by the Government. The scheme for the appointment of new men as Managers and Assistant Managers was also initiated and put through by the Court of Wards.

* 151. Khan Bahadur Maulvi Fasih ud-din (absent): If so, how *39 7-4-38 many and what government servants have not been replaced as yet and for what reasons?

The Hon'ble the Minister of Revenue: The following 3 deputy collectors have not yet been reverted to Government service.

- (1) Mr. E. H. N. Gill, Special Manager, Sitapur,
- (2) Khan Bahadur Maulvi Mohammad Nazir, Special Manager, Partabgarh,
- (3) Mr. S. N. M. Tripathi, Special Manager, Gonda.
  Owing to the size and importance of their charges, the Court retained them in the interest of Court of Wards work. Recently the Court has decided to revert Messrs, Gill and Tripathi as soon as opportunity arises and to retain the services of Khan Bahadur Maulvi Muhammad Nazir till his retirement in about 2 years' time.

QANUNGOS IN THE SERVICE OF THE COURT OF WARDS

*152. Khan Bahadur Maulvi Fasih-ud din (absent): Will the Government be pleased to give the names of the qanungos who were taken in the Court of Wards service with the date of their appointment in the Court of Wards, their reversion to their original post and the manner in which they were compensated for the loss of their promotion to the naib-tahsildar grade or any other post?

The Hon'ble the Minister of Revenue: A statement is laid on the table. Government are not aware of any cases of government servants who lost their chances of promotion in Government service for no other reason than that they were in the service of the Court of Wards.

(See Appendix C, page 1377.)

LOSS OF CROPS DUE TO HAILSTORM

*153. Shri Mangat Singh: Is it a fact that in the month of January last the crops of the cultivators of villages Gummawala, Schailpur, Ramgharwala and Majri were scriously damaged by hail-storm? If so, what was the extent of damage? Who estimated the loss? Has any remission of rent and revenue been granted to the cultivators on account of this calamity? If not, why not?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Some damage was caused to the crop in these villages by hail in January last. An inquiry into the damage was made personally by the Tahsildar, Roorkee. The damage was found to be below the minimum for which relief is admissible under the rules and no relief in rent or revenue was therefore given.

Shri Mangat Singh: On what date did this calamity occur?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Revenue: I have not got the file. I want notice.

*40 7-4-'38

#41 7.4.'3R

Shri Mangat Singh: On what date did the tahsildar go to the villages?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Revenue: I require notice for this.

#42 7-4-188

*154. Shri Mangat Singh: Is the Government aware that in the interest of zamindars petty revenue officials often report a lower loss of crops than the actual to avoid remissions that follow such a loss?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Under the rules enquiries with regard to the damage are made by a gazetted officer wherever possible. Where this is not practicable all estimates of loss are checked either by the sub-divisional officer or the tabsildar.

*43 7-4-'38 *44 7-4-'38

7-4-188

*155-157. Shri Mahabir Tyagi: [Withdrawn].

COMPLAINTS AGAINST THE BAKSHI OF GARHMUKTESAR, DISTRIOT MERRUT-

*46 7-4-'88

- *158. Shri Algu Rai Shastr: (a) Will the Government be pleased to state Whether the Harijan sweepers of Garhmuktesar, district Meerut, and their womenfolk made certain allegations against the bakshi for corruption, taking begar and exercising tyranny over them?
- (b) Is it a fact that the Collector and the Sub-Divisional Officer have filed the case and have not taken any action in the matter?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local-Self-Government: (a) No allegation of 'begar' or 'tyranny' was made. All that the sweepers complained of was that on 3rd December, 1937 the bakshi had caught hold of a sweepers, Musammat Phulia, aged about 50 and that he demanded Re. I per sweeper on the occasions of the lestivals of Diwali and Dussehra.

(b) Yes, as the allegations were on enquiry found to be incorrect.

Shri Algu Rai Shastri: I want to know what is the policy of the Government in the matter; whether they regard the demand of money in each as corruption or not?

The Hon'ble the Speaker: This is obviously a question of facts in each case.

Shri Algu Rai Shastri: The question is that allegations of corruption were made.

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: The reply is that the allegations are incorrect.

Shri Algu Rai Shastri: The answer to the first part is that there was no allegation of corruption. What is the answer to the second?

The Hon ble the Speaker: The answer to the second part was that no bakhsis was given.

Shri Ranjit Sita Ram Pandit: That there was no allegation with regard to begar or bakksus, but that there was a complaint about corruption. May this be taken as the answer of Government?

Parliamentary Secretary to the Hon' ble the Minister of Local Self-Government: The Government can only state facts, and the Government has stated the fact. The answer of the Government is that the allegation was that the bakshi caught hold of the 50 years' old woman and demanded the inam of Dewali. That was an allegation, but on inquiry it was found incorrect.

The Hon'ble the Premier: If proved it would certainly be a case of corruption.

*159. Shri Algu Rai Shastri: Is it a fact that a deputation of O. no. Date Garhmuktesar Congressmen including the Secretary of the Halqa *47 7.4-38 Congress Committee made a representation to the Collector?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: No formal deputation of Garhmuktesar Congressmen is known to have approached the District Magistrate. The present Secretary and the President of the local Congress Committee saw the District Magistrate after he had passed final orders in the case. They also saw the Sub-divisional Magistrate who fully explained the case to them and satisfied them.

*160. Shri Algu Rai Shastri: Is it a fact that the District Con- *48 7-4-38 gress Committee forwarded the allegations against the bakshi for urgent action to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government? Will the Government be pleased to state what action has been taken in the matter, if none, why not?

Parliamentry Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: A complaint against the bakshi sent by the Harijan sweepers of Garhmuktesar was received by Government through the Halaa Congress Committee and sent to the Commissioner, Meerut Division, for disposal.

*161. Shri Algu Rai Shastri: Is it a fact that several complaints *49 7-4-'38 have been made by many persons against the bakshi for corrupt practices?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: As a result of party factions in the town, one or two applications signed by some persons protesting against the reinstatement of the bakshi and demanding the abolition of the town area were sent to the District Magistrate. The matter has since been amicably settled, and normal state of town administration has been restored.

EXTENSIONS OF SERVICES TO OFFICIALS OF THE COURT OF THE COLLECTOR, SHAHJAHANPUR

*162. Shri Rameshwar Dayal: Will the Government be pleased *50 7-1-38 to state the number of officials of Shahjahanpur Collectorate, who have put in services of above 30 years?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Five officials of the Shahjahanpur Collectorate have put in over 30 years' pensionable service.

*163. Shri Rameshwar Dayal: Whether in counting 30 years *51 7-4-'98 service, the services of settlement have also been counted? If not, why not?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Service in a settlement office, except in a few quasi-permanent posts, does not qualify for pension. Such service has not been taken into account in calculating the period mentioned in the reply to question 162.

*52 7-4-°38

*164. Shri Rameshwar Dayal: Is it a fact that the Collector, Shahjahanpur, has ordered extensions of service in cases of employees who have served for more than 30 years and in some cases even 40 years? If so, will the Government be pleased to state the special reasons, if any?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Under the rules ministerial servants may be required to retire at the age of 55 but are ordinarily retained in service upto the age of 60 so long as they remain efficient, Four such officials of the Shahjahanpur Collectorate who are over 55 years of age have been retained in service.

*58 7-4-'88

*165. Shri Rameshwar Dayal: If the answer be in the affirmative, will the Government be pleased to state whether such officials belong to the Court of the Collector himself?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Two of the officials referred to in the answer to question 164 are attached to the Collector's Court,

*54 7-4-'88

*166. Shri Rameshwar Dayal: If the answer be in the affirmative, will the Government be pleased to state whether interest of the junior officials of Shahjahanpur Collectorate were also considered by the Collector while making the extension?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Yes.

Mr Muhammad Ishaq Khan: Is it the policy of the Government to give extensions to people who have passed the age of 55?

The Hon'ble the Premier: The rule as regards executive services is absolute even today that no extension is to be given beyond 55 years' age or 30 years' service. The rule as regards ministerial services is somewhat different. It says that no extensions ought to be given unless there are reasons to the contrary. But Government is considering the rules as it wants uniformity of practice in both cases.

Shri Keshava Deva Malaviya: Will the Government be pleased to lay a copy of the exact orders passed in this connexion on the table of the House?

The Hon'ble the Speaker: You can put that as a separate question. Asking the Gevernment to put certain papers on the table obviously does not arise as a supplementary question.

Shri Dec Narayan Bhartiya: Do the Government approve of the action of the District Magistrate in allowing extensions of service to officials attached to his own court who have completed 30 and 40 years' service?

The Hon'ble the Premier; It depends on their age. If they are less than 60 then, as I have just stated, under the existing rules the District Magistrate has the discretion to grant extensions to people who have not yet reached the age of 69.

Shri Deo Narayan Bhartiya: How was the interest of the junior officials of Shahjahanpur Collectorate considered by the Collector while ordering extensions?

The Hon'ble the Premier: I do not quite understand the question, but as I have informed the House, the Government is considering the propriety and the advisability of modifying the existing rules.

STRANGERS' HOMES AT ALLAHABAD AND LUCKNOW

- *167. Shri Bhagwat Narayan Bhargava: Will the Government be *80 7-4-38 pleased to lay a statement on the table for the last five years showing the number of old and infirm Angle-Indians and Europeans who were given free board and lodging in the Strangers' Homes at Allahabad and Lucknow, the expenses incurred on them and the charges made from them?
- *168. Will the Government kindly lay a statement on the table *81 7-43'38 showing the various sources of income of these homes and the amount received from each source and the major heads of expenditure together with their amounts during the last five years?

The Hon'ble the Minister of Justice: The answers are not yet complete and will be given at a later date.

(Questions listed for Wednesday, 27th April, 1938)

MEMORIAL FROM KOHALS, JARRAHS AND DAYAS

*1. Mr. Muhammad Shaukat Ali Khan: Did Government receive a memorial from Kohals, Jarrahs and Dayas sent to the Hon'ble the Premier by them on 18th March, 1938?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Yes.

- *2. Mr. Muhammad Shaukat Ali Khan: If the answer be in the affirmative, do Government intend to consider it favouably?
- *3. Has the Government taken any action on this memorial?

  Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Local Self-Government: It is being carefully considered.

STRIKE IN THE GOVERNMENT TECHNICAL SCHOOL, LUCKNOW

*4. Maulvi Karimur Raza Khan: Was there a strike in October, 1937, in the Government Technical School, Lucknow?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: Yes.

*5. Maulvi Karimur Raza Khan: Was there any committee appointed to make enquiries and recommendations?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: No.

*6. Maulvi Karimur Raza Khan: Did that committee submit any report? If the answer be in the affirmative, will the Government be pleased to put it on the table?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Justice: Does not arise.

ADVERTISEMENT REGARDING THE POST OF RESEARCH ASSISTANT

*7. Shri Radha Kant Malaviya: Has the attention of the Government been drawn to an advertisement by the Public Service Commission in the *Pioneer*, dated the 6th April, 1938, for the post of Research Assistant under section C of the United Provinces Agricultural Service, Class II, stating that "other things being equal preference will be given to a Muslim candidate"?

The Hon'ble the Minister of Justice: Yes.

*8. Shri Radha Kant Malaviya: Has the statement in the above advertisement regarding preference to a Muslim been made by the Commission of its own accord or under rules made or instructions issued by the Government?

Shri Radha Kant Malaviya: When was this instruction issued?

The Hon'ble the Minister of Justice: I should like to have notice about the exact date.

Shri Radha Kant Malaviya: Was the instruction only for the Appointment Department or for all the departments?

The Hon'ble the Minister of Justice: The Government considers every case as it arises. So far as this instruction is concerned, it only related to this department.

Shri Radha Kant Malaviya: Why was it necessary to specify that preference should be given to a Muhammadan?

The Hon'ble the Minister of Justice: It was necessary because out of the total strength of 30 in the United Provinces Agricultural Service, Class II, there are at present only four Muslim officers, that is to say, the number of Muslims in the cadre was only about 13 per cent, and therefore it was thought desirable that, other things being equal, preference should be given to a Muslim candidate.

The Hon'ble the Minister of Justice: The statement referred to has been inserted in the advertisement in accordance with the instructions issued by the Government, under rule 7(1) of the rules regulating appointment to and the conditions of service of the United Provinces Agricultural Service, Class II.

*9. Shri Radha Kant Malaviya: Will the Government lay a copy of such rule made or instruction issued on the table?

The Hon'ble the Minister of Justice: A popy of rule 7(1) of the rules referred to in answer to question no. 8. is laid on the honourable member's table.

(See Appendix D. page 1877)

SELECTION OF TARSILDARS FOR APPOINTMENT AS DEPUTY COLLECTORS

*10. Shri Radha Kant Malaviya: Is the Government aware that in March, 1938, the Board of Revenue selected two Muslim tabsildar and only one Hindu tabsildar for appointment as Deputy Collectors?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Yes. The Board also selected an additional tabsildar as "reserve."

*11. Shri Radha Kant Malaviya: Are there any rules to guide the Board of Revenue on the point of communal proportion? Or the selection in the above ratio was made at the instance of the Government? If so, why was only one Hindu selected?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: (a) No. In the matter of appointment by promotion, selections are made on merit.

- (b) No.
- (c) Does not arise.

Shri Radha Kant Malaviya: Why was it found necessary to have a Muhammadan for the reserve?

· The Hon'ble the Premier: It is a Hindu and not a Muhammadan.

Shri Radha Kant Malaviya: The answer is "yes." May I know the reason for appointing two Muhammadans?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Two Muhammadans and one Hindu were selected and another Hindu was selected as reserve.

Shri Radha Kant Malaviya: May I draw the attention of the Parliamentary Secretary to the question whether two Muslims were selected?

The Hon'ble the Premier: Yes, that is accepted.

Shri Radha Kant Malaviya: May I know why it was necessary to have two Muhammadans and only one Hindu?

The Hon'ble the Premier: Because it was considered necessary in the interest of the efficiency of the service.

- *12 & 13. Shri Radha Kant Malaviya: [Postponed.]
- *14-21. Shri Bhagwan Singh: [Postponed.]

GRANT TO THE DEGREE COLLEGES AND THE UNIVERSITIES

- *22. Khan Bahadur Haji Muhammad Obaidur Rahman Khan (absent): (a) Will the Government be pleased to give the total amount of grant given to the Degree Colleges and the Universities in the United Provinces?
  - (b) How much amount is given to the Muslim Degree Colleges?

The Hon'ble the Minister of Education (Shri Sampurnanand): Information is being collected.

LEAVE PERMISSIBLE TO THE MENIAL AND SUBORDINATE SERVICE STAFF OF THE SECRETABIAT

- * 23. Shri Vishwanath Prasad (absent): श्री विश्वनाथ प्रसाद (ग्रेंच हाजिरी) (क) क्या सरकार कृपा करके यह बतायेगी कि सेकेंटैरियेट मीनियल स्टाफ़ को रिआयती छुट्टी कितनी दी जाती हैं?
  - (ख) मेडिकल सार्टीफ़िकेट पर कितनी दी जाती है ?
  - (ग) इतिफ्राकिया कितनी मिलती है?

شری وشو ناتهه پرشان (غیر حاضر) —

* ۲۳ (الف) — کیا سرکار کردااکرکے بتائیگی که سیکریتربیت مینیئل استاف
کو رعایتی چهتی کتنی دی جاتی هے؟
(ب) میدیکل سارتیفیکت پر کتنی دی جاتی هے؟
(ج) اتفاقیم کتنی دی جاتی هے؟

- * 24. Shri Vishwanath Prasad (ubsent): श्री विश्वनाथ प्रसाद (गैर हाजिरी) (क) क्या सरकार यह भी बतायेगी कि सबारडीनट सर्विस वालों को रिआयती छुट्टी कितनी मिलती है ?
  - (ख) मेडिकल सार्टीफ़िकेट पर कितनी मिलती हैं ?
  - (ग) इत्तिफ्राकिया कितनी मिलती हैं?

شرى رشو ناتهم پرشاد(غير حاضر) ...

* ۱۲ (الف) ... كيا سركار يهم بهي بتائيكي كم سيارة ينيت سروس والول كو رعايتي چهتي كتني ملتي هـ ؟

(ب) مية يكل سرائيفيكت پر كتني ملتي هـ ؟

(ج) اتفاقيم كتني ملتي هـ ؟

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: (a) and (b) The honourable member is referred to Fundamental Rule 81 read with Fundamental Rules 77 and 87 of Financial Handbook Volume II, (Fundamental and Subsidiary Rules), which contain the information, required.

(c) Casual leave upto fourteen days in a year is permissible both to the inferior servants and the members of the subordinate service.

पालियामेंटरी सेकेटरी दु आनरेबिल प्रीमियर:

- (क) और (ख) आनरेबुल मेम्बर की तवज्जह फन्डामेन्टल कल ८१ की ओर विलाई जाती. है जो फ़ाईनेन्सियल हैन्ड बुक की दूसरी किताब (फन्डामेंटल और सबसिडियरी कल) के फन्डामेन्टल कल ७७ और ८७ के साथ पढ़ा जाय, जिसमें मांगी हुई इत्तिला है।
- (ग) एक साल में चौदह दिन तक की इत्तफ़ाकिया छुट्टी की इजाजत छोटे नौकर और सवार्डिनेंट चौकरी के मेम्बर दोनों को है।

پارلیا مینٹری سیکویٹری ٹو آٹویبل پرینیٹر ۔۔
(الف) اور (ب) آنریبل ممبر کسی تسوجہہ فندامنٹل رول قمیسر ۸۱ کی
اُدر دلائی جاتی ہے جو فائنینشل ہینڈ بک کی دوسری کتاب (فندامنٹل
اور سیسیدیری رول) کے فندامنٹل رول نمبر ۷۷ اور نمبر ۸۷ کے ساتھہ چوہا جائے جس میں مانگی ہوئی اطلاع موجود ہے *

(ج) ایک سال میں ۱۳ دن تک کی اتفاقیہ چھٹی کی اجازت چھوٹے نوکروں اور سیارة ینیٹ سروس کے مسجر دونوں کو ہے۔

COMMITTEES FOR APPOINTING HONORARY MAGISTRATES

*25. Shri Algu Rai Shastri (absent): Will the Government be pleased to lay on the table a list of persons appointed on the committees nominated by the Government in each district for appointing honorary magistrates?

The Hon'ble the Minister of Justice: A statement giving names of members nominated by Government to the selection committees for appointment of honorary magistrates in the various districts is laid on the honourable member's table. Nominations have not yet been made in the seven districts omitted from the statement.

(See Appendix E, page 1378)

Shri Mohan Lal Gautam : श्री मोहनलाल गौतम :

सात जिलों में जो कमें टियां बनानी हैं वह अब तक क्यों नहीं बनी हैं?

ش_{ري} موهن لال گوتم — سات ضلعوں میں جو کمیتیاں بناني هیں وہ اب تک کیوں نہیں بني هیں ؟'

The Hon'ble the Minister of Justice: Because the Assembly was sitting and there was some delay in the beginning. I am now considering that these nominations should be made immediately after the Legislature disperses,

*26. Shri Algu Rai Shastri: Will the Government be pleased to state the names of the practising lawyers who have been appointed on these committees?

The Hon'ble the Minister of Justice: As far as can be presumed the persons named in the attached list may be practising lawyers.

(See Appendix F, page 1382)

Shri Mohan Lal Gautam : श्री मोहनलाल गौतम :

क्या गवर्नमेंट ने जो प्रैक्टिसिंग लाइयसें (practising lawyers) थे, यह अच्छी तरह तहक़ीक़ात कर ली थी। कि किमिनल प्रैक्टिशनर (criminal practitioners) उस कमेटी में मुक़र्रर नहीं किए गए हैं।

شري موهني لال گوتم ---

کیا گورنمنٹ نے جو پرکتسنگ لائرز (practising lawyers) تھے یہت اچھی طرح تحقیقات کرلی تھی که کرمنل پرکتشنر (criminal practitioners) اس کمیتی میں مقرر نہیں کیئے گئے میں ؟

The Hon'ble the Minister of Justice: So far as was possible such care were taken. But in some districts, especially remote districts, there were no legal practitioners exclusively practising in the criminal courts or in the civil courts, and therefore the rule was relaxed in one or two districts.

*27. Shri Algu Rai Shastri: Will the Government be pleased to state the names of such M. L. A's. as do not reside in their constituencies and yet have been appointed on these committees

The Hon'ble the Minister of Justice: Presumably the honourable member wishes to know the names of such M. L. A's as do not reside in the districts to the selection committee of which they have been nominated as non-official members. A list of such persons is laid on the honourable member's table.

(See Appendix G, page 1383)

Kunwar Sir Maharaj Singh: Has Government received any complaint regarding the congestion of work in view of the delay in the appointment of honorary magistrates?

The Hon'ble the Minister of Justice: From very very few districts, one or two. But there is no great necessity for the speedy appointment of honorary magistrates.

Kunwar Sir Maharaj Singh: Am I right in thinking that the work which would ordinarily have been done by honorary magistrate, if appointed, is being done by stipendiary magistrates and is not being postponed.

The Hon'ble the Minister of Justice: I think it is being done to some extent at least.

*28. Shri Algu Rai Shastri: Will the Government be pleased to state on whose recommendations the non-M.L.A's, have been appointed on these committees?

The Hon'ble the Minister of Justice: Suitable enquiries wherever necessary were made before making appointments of non-M. L. A's.

Shri Mohan Lal Gautam : श्री मोहनलाल गौतम :

यह सूदेबुल इन्क्वायरीज (suitable inquiries) जो वी उनके करने का क्या तरीक़ा था?

شہی موھن لال کوتم ۔۔۔ یہ سوٹیبل انکوائریز (suitable enquiries) جو تبھی ان کے کرنے کا کیا طریقہ تھا ؟

The Hon'ble the Minister of Justice: Whenever I thought it necessary I consulted people whom I thought necessary.

Khan Bahadur Lieut. M. Sultan Alam Khan: I wish to inquire whether any officials and non-officials were consulted in this matter?

The Hon'ble the Minister of Justice: Everybody was consulted. There was no distinction.

*29. Shri Algu Rai Shastri: Is it a fact that the Government is considering to amend the mistakes that have crept in appointing the members on these selection boards?

The Hon'ble the Minister of Justice: So far as the Government is aware no mistakes have crept in appointing members on the selection Committees.

POSTPONEMENT OF THE DATE OF NOMINATION OF HONORARY MAGISTRATES

*30. Shri Algu Rai Shashtri: Is it a fact that the Government is considering the question of postponing the date of nomination of honorary magistrates?

The Hon'ble the Minister of Justice: The question does not arise as no dates have been fixed for nomination of honorary magistrates.

Shri Mahabir Tyagi : श्री महाबीर त्यागी :

मैं दिरयापत करना चाहता हूं कि कौन सी तारीख तक आनरेरी मैजिस्ट्रेंटों की फ़ोहिरिस्त मुकम्मल करने का इरादा है ?

شري مهابير تياكي ـــ

میں دریافت کرنا چاھتا ھوں کہ کون سی تاریخ تک آنویوی مجستریتوں کی فہرست مکمل کرنے کا ارادہ ہے ؟

The Hon'ble the Minister of Justice: As soon as reports are received from the District Magistrates,

Shri Mahabir Tyagi: श्री महाबीर त्यागी:

क्या गवर्नमेन्ट ने कोई तारीख मुक़र्रर नहीं की ?

شری مہابیر تیاگی — کیا گورنمن**ت** نے کوئی تاریخ مقرر نہیں کی ؟

The Hon'ble the Minister of Justice: The difficulty has been that sittings of the Assembly have not terminated and the District Magistrates are considering the convenience of the members of Legislature and therefore the meetings of the select committees have not yet been held or have not yet been completed.

PERSONS SELECTED TO WORK ON THE COMMITTEES FOR SELECTION OF HONORARY MAGISTRATES

*31. Mr. Zahirul Hasnain Lari (absent): Will the Hon'ble the Minister be pleased to state the number of Muslim League M.L.A's. selected to work on District Selection Committees appointed for selection of honorary magistrates?

The Hon ble the Minister of Justice: Eleven. (Nominations have yet to be made in seven districts).

*32. Mr. Zahirul Hasnain Lari (absent): Will the Hon'ble the Minister be pleased to lay a statement on the table showing the names of persons selected to work on District Committees appointed for selection of honorary magistrates districtwise?

The Hon'ble the Minister of Justice: A statement showing districtwise the names of persons nominated by Government to the various Selection Committees for appointment of honorary magistrates is laid on the honourable member's table. Nominations have not yet been made in the seven districts omitted from the statement.

(See Appendix H, page 1384)

*33 and 34. Maulvi Aziz Ahmad Khan (absent): [Postponed.]

PRESENTATION OF A SWORD TO MR. JINNAH BY MR. GHULAM MUSTAFA KHAN

*35. Maulvi Aziz Ahmad Khan (absent): Is it a fact that Mr. Ghulam Mustafa Khan, a rais of Atrauli, district Aligarh, presented a sword to Mr. Jionah when the latter visited Aligarh District?

The Hon'ble the Minister of Revenue: No.

ARREST OF MR. GHULAM MUSTAFA KHAN

*36. Maulvi Aziz Ahmad Khan (absent): Is it a fact that after the visit of Mr. Jinnah to Aligarh District, Mr. Ghulam Mustafa Khan was arrested under sections 110 and 107, Criminal Procedure Code, and put into the Aligarh District Jail?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Yes, but the arrest which was made more than a month after Mr. Jinnah's visit, had nothing to do with that visit. The fact was that owing to a minor disturbance on Bakr Id day the Sub-Divisional Magistrate served notices under section 107, Criminal Procedure Code, on eleven leading Hindus and eleven leading Muhammadans, including Ghulam Mustafa Khan. Subsequently a notice under section 110 of that Code was also served on him. He is now in jail as he could not furnish the security required from him.

*37. Maulvi Aziz Ahmad Khan (absent): If the answer to the above question be in the affirmative, will the Government be pleased to state whether he is being treated as a "C" class prisoner?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Ghulam Mustafa Khan has been admitted to the superior class of unconvicted criminal prisoners.

*88. Maulvi Aziz Ahmad Khan (absent): Is it a fact that Mr. Faiyaz Khan. M.L.C., a few days ago visited the jail of Aligarh? If the answer be in the affirmative, will the Government be pleased to lay on the table a copy of the note written by him in the visitor's book?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Yes. A copy of the inspection note recorded by Mr. Muhammad Faiyaz Khan, M.L.C., on the 17th March, 1930, is laid on the honourable member's table.

(See Appendix I, page 1388)

DIRECT APPOINTMENT OF DEPUTY COLLECTORS

*39. Shri Keshava Chandra Singh: Has the Government decided to recruit candidates for direct appointment to the post of Deputy Collectors? If so, has the age limit been extended?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Yes. The question of age-limit is under consideration.

APPOINTMENT OF NAIB-TAHSILDARS

*40. Shri Keshava Chandra Singh: Will the selection of candidates for appointments as naib-tahsildars be! made by the Public Service Commission? If so, will the Board of Revenue be given any hand in the matter?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: The Board of Revenue will make appointments of naib-tahsildars on the advice of the Public Service Commission.

CUT IN SALARIES

- *41. Kunwar Khushwaqt Rai: (a) Is it a fact that the Government is contemplating to cut the salaries of the services? When does the Government propose to take definite action in the matter?
- (b) Are there any legal obstacles in the way of the Government doing so? It so, what are those obstacles?

The Hon'ble the Premier: Government are revising the scale of salaries for new entrants and will be soon announcing their decision. They are not in a position to make any statement about other matters.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Sir, the question has not been answered. The question was, is it a fact that the Government is contemplating to cut the salaries of the services. Will the Government be able to give a definite reply to this question?

The Hon'ble the Premier: The Government has given a very definite reply, and it is that it is not in a position to make a definite statement today.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Is it the intention of the Government to make some cut in the pay of the services?

The Hon'ble the Premier: The Government is not in a position to make a statement today.

*42-49. Shri Sinhasan Singh: [Postponed.]

HOURS OF WORK IN THE UNITED PROVINCES CIVIL SECRETARIAT

*50. Kunwar Sir Maharaj Singh: Have any hours of work been fixed for Superintendents and the clerical staff in the United Provinces Civil Secretariat? If so, what are the hours?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: The prescribed hours of work in the Secretariat are from 10 a.m. to 4 p.m., but any assistant may be required to work beyond these hours when the business of office demands it.

*51. Kunwar Sir Maharaj Singh: Is it a fact that all or most of the Superintendents and the clerical staff are daily in office for more than seven hours? If so, what are the reasons?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Yes, on account of the general increase in work and the sessions of the Legislature.

Kunwar Sir Maharaj Singh: Do Government anticipate any decrease in the work of the Secretariat?

The Hon'ble the Premier: Well, it depends on our ability to revise the present procedure to such an extent as to curtail the amount of work. To what extent we will succeed it is difficult to anticipate today.

*52. Kunwar Sir Maharaj Singh: Have Government received any representation from the Superintendents or clerical staff above referred to, to the effect that they are over-worked? If so, will Government lay a copy of such representation on the table of the House?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Yes- The Government are considering it.

*53. Kunwar Sir Maharaj Singh: Is it a fact that the Superintendents and clerical staff are over-worked? If so, have Government under consideration any proposals to relieve the pressure of work?

Will Government be pleased to inform the House of the nature of any such proposals?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Additional staff has been provided from time to time within the last year to cope with the increase and the question of giving further assistance is under consideration. In this connexion Secretaries have been asked for estimates of their requirements. The question of the introduction of a change in office procedure with a view to effect reduction in work of a routine nature is also under consideration.

Kunwar Sir Maharaj Singh: How many additional officials have been employed by the present Government in the Secretariat or in the Assembly office since the assumption of office by them?

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Premier: Seventy-two in the Secretariat and ten in the Assembly office.

Kunwar Sir Maharaj Singh: When do the Government expect to receive the estimate referred to in their reply.

The Hon'ble the Premier: As soon, I think, as Secretaries are relieved of the additional work that the sessions of the Assembly entail, they will apply their mind to this question.

Mr. Muhmmad Ishaq Khan: Seventy-two new hands were engaged for the Secretariat and 10 for the Assembly. Were these appointments made through Public Service Commission or through competitive examinations or any tests?

The Hon'ble the Premier: No, the appointments were not made through Public Service Commission. I think they were made in the manner in which the appointments have always been made in the Secretariat.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: Was any competitive examination held for that?

The Hon'ble the Premier: These were temporary appointments.

Khan Bahadur Lieutenant M. Sultan Ahmad Khan: How long will Government take to come to a decision after consideration of this matter?

The Hon'ble the Premier: Well, the Government are auxious to the decision speedily.

[Question time being over the remaining starred questions were carried over to the agenda of the next meeting.]

Dr. Sir Jwala P. Srivastva: Sir, I want to put a question.

The Hon'ble the Speaker: The question time is over.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: It relates to my short-notice questions. I tabled these questions in the hope that they would be answered in this Session. These questions do not require the collection of any information.

The Hon ble the Speaker: Have you received any reply from my department?

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: Yes Sir, I have received the reply that the Premier is not agreeable to give answers at short notice. Sir, I would like to know the reasons why he cannot answer the questions at short notice which do not require the collection of any information.

The Hon'ble the Speaker: I cannot allow that question to be asked. If every time Government do not agree to a question being answered at short notice members ask for the reasons here, that will take up unnecessarily the time of the House. I do not wish to create that precedent. Answering a question at short notice is not the normal procedure; it is essentially a matter of convenience for the Government. Normally the usual notice has to be given.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: If the Government unreasonably decline to answer a question, what are you going to do as the custodian of the rights and privileges of the honourable members of this House? Suppose the Government through sheer cussedness refuse to reply to questions satisfactorily, even though they have the material available, then what remedy have we to exercise our rights as members of this House?

The Hon ble the Speaker: To reply or to decline to reply to questions is purely a matter in the discretion of Government. They have often stated that they cannot answer certain questions. If honourable members are dissatisfied with their answers there are ways open to them. They can always resort to those constitutional ways when they are dissatisfied with the replies of Government.

Dr Sir Jwala P. Srivastava: I submit, Sir, that it is a question of rights and privileges of the members of this House, and we look to you to protect them. Have the Government ever satisfied you that they have good reasons for not answering such questions?

The Hon ble the Speaker: The rules do not provide that I should satisfy myself about the answers given by the Government. I can therefore not take upon myself to see that there are sufficient reasons whenever they say they cannot answer questions at a short notice. I cannot ask them what their reasons are for not answering questions. The rules do not give me that power.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: We will resort to Satyagraha.

Nawab Sir Muhammad Yusuf: Am I to undertand, Sir, that the only remedy open to us under the rules is to bring up either a motion

of "no confidence" or an adjournment motion if there is no definite reply from the Government or the reply of the Hon'ble Minister is unsatisfactory?

The Hon'ble the Speaker: There are other remedies also if you are dissatisfied with the repties of Government. I think that, generally speaking, whenever the Minister in charge does not agree to answer questions at short notice that is due to his inability to collect the necessary information within the time given or probably to his not regarding the subject-matter of the questions as of vital importance. But if you begin to ask him on the floor of this House as to what his reasons for not giving replies to short-notice questions are, I have to disallow such questions. The Hon'ble the Premier will probably like to make a statement upon the general attitude of the Government on this subject.

The Hon'ble the Fremier: The Government, as I have stated more than once, are always anxious to answer questions that are put by honourable members. Honourable members will, however, appreciate the limitations even of this Government. In spite of the best of will we cannot ask our office to prepare answers at a moment's notice. I believe the number of questions that have been tabled and that have been answered exceed those put in any Assembly at any time. I should have thought that the members would have appreciated the difficulty of the Secretariat.

Mr. Muhammad Ishaq Khan: We do.

The Hon'ble the Premier: Questions are put to us why the Secreturiat is over-worked and why the people have to sit for long hours and then we are asked why these short-notice questions are not answered forthwith. We are told that the Press is overworked, that it is difficult to get answers printed and to get other material that has to be placed on the honourable members' tables ready in time. Then we too are human beings and are somewhat overworked. Then we are asked why every question is not answered forthwith. Short-notice questions are at the disposal of the Hon'ble the Speaker and he passes them on to the Minister concerned whenever he considers it proper to do so, but shortnotice questions are to be answered only by way of an exception, otherwise there is the normal rule and the normal procedure prescribed. honourable members want us then to raise the expenditure on the Secretariat by double or by triple, by an amount which may be beyond our means? Then I do not accept the statement of Sir Jwala P. Srivastava that his questions did not demand any enquiry. He gave notice of a question as to the nature of the train decoity that took place at Pipridib. It is not possible for me to give on answer to such a question without consulting those who are in charge of the investigation. We sitting here cannot give answers until we have obtained the required information from districts or heads of departments. Other questions too require the collection of information. Therefore what I submit is that honourable members should realize that they too have to exercise their discretion in putting short-notice, questions and unless a matter is really very urgent they should abstain from putting and questions. Subject to the limitations which are unavoidable,

are prepared to meet their wishes to the extent we can. As ving any vote of no-confidence or any motion for adjournment it is

the right of the honourable members opposite and they are welcome to have recourse to any of these courses whenever they consider it necessary, desirable or in their interests or likely to conduce to their greater dignity or as a measure of their success.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: Since the Hon'ble Premier has referred to the nature of my questions, I would like to point out that in my opinion none of these questions require any enquiries to be made.

The Hon'ble the Speaker: I cannot allow a debate on that. I called upon the Hon'ble the Premier to make a general statement about the attitude of the Government. He need not have referred to your questions in his statement but he did so. But now I cannot allow a debate to take place on your questions.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: May I repeat the questions and let the House judge them?

The Hon'ble the Speaker: No. I wonder if Dr. Sir Jwala P. Srivasta had been responsible for the work of the Government he would have encouraged a thing of this kind, that is, that the House should judge every time between a member putting a question and the Government. Is that the procedure which Dr. Sir Jwala P. Srivastava would wish to prescribe for me? I think it is obvious that the House cannot sit as a judge every time a question is not answered.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: That is all right and it is why I appeal to the Chair.

APPLICATION OF KUNWAR SIR MAHARAJ SINGH FOR LEAVE OF ABSENCE FROM THE ASSEMBLY

The Hon'ble the Speaker: Honourable members will observe that item no. II relates to an application of Kunwar Sir Maharaj Singh for leave of absence from the Assembly, under Rule 6 of the United Provinces Legislative Assembly Rules. This is his letter addressed to the Secretary of the Assembly:

"With reference to my conversation today with the Hon'ble the Speaker and yourself, I herewith write to inform you that I shall leave Lucknow for England on the 30th instant and do not expect to be back till the beginning of October, 1938. As it is possible that I may be away for more than sixty days of the session of the Assembly, I write to ask for the permission of the Assembly for my absence, should this contingency arise. I shall be very grateful for an acknowledgment of this letter."

I think the House will have no objection to his remaining away and will permit his absence.

The Hon'ble the Premier: Sir, the House has no objection. I am sorry that Kunwar Sir Maharaj Singh will not be here when some important measures will come up for discussion.

Kunwar Sir Maharaj Singh: Sir, I wish to thank the Hon'ble the Premier for the remarks that he has made and for the kindly feelings [Kunwar Sir Maharaj Singh.]

which prompted them. I do not suppose that I shall be absent for the full period of sixty days, but after consultation with you, Sir, I decided to send a letter which you have just read out to the House. I greatly regret my absence during the next session, but there are certain private reasons which have necessitated my going to Europe. I thank the Hon'ble the Premier again and also the House.

The Hon'ble the Speaker; Under the Act and the Rules I have to take the sense of the House. I take it that the House permits his absence.

There was general agreement.

THE UNITED PROVINCES MATERNITY BENEFIT BILL— (continued)

CLAUSE 1 AND PREAMBLE

WHEREAS it is expedient to regulate the employment of women in factories for some time before and some time after confinement and to provide for the payment of maternity benefit to them in the manner hereinafter provided;

It is hereby enacted as follows:

1. This Act may be called the United Provinces Maternity Benefit Act, 1938.

The Hon'ble the Speaker: We now take up the consideration of the United Provinces Maternity Benefit Bill We read all the clauses yesterday with the exception of clause 1 and the Preamble. The question that I have to put to the House is that clause 1 and the preamble form part of the Bill.

The question was put and agreed to,

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, I beg to move that the United Provinces Maternity Benefit Bill be passed.

In doing so, I do not think it is necessary to make any speech. The House has accepted the Bill without any amendment and I take it that the Bill as a whole commends itself to all sections of the House.

Mr. E. M. Souter: I wish to make one final appeal to the Hon'ble Minister in charge of this Bill. Firstly, I wish to refer to the scope of the Bill, that is to say, the extent of application of the Bill. As it has now been drafted and passed, it applies only to certain factories. In these factories last year or in 1936, 2,500 women were employed, out of whom half were employed in Cawnpore. On the other hand, Sir, Municipal Boards, Cautonment Boards, and District Boards employ thousands of women. The Select Committee has unanimously agreed that the provisions of the Act should apply to these local bodies. Government say, however, that they wish to make reference to these local bodies. My argument, Sir, is why have they not consulted the local bodies and brought them within this Act. It would not have taken three months or four months to have made this inquiry, and as

I said yesterday, with a woman as holder of the office of the Minister of Local Self-Government, I feel sure that she would have expedited such inquiries. I feel sure that she is in full sympathy with extending this Act to such local bodies. I rather have a suspicion that all this haste is due to the fact that the Government feel that they want to put legislation on the statute book as soon as they possibly can, irrespective of the quality of such legislation so that they can say " Look what we have done". Perhaps the House is not aware that in Cantonment Boards there is in force just now an order under which all women employees on the permanent staff, that is to say, the sweepers and so on, are entitled to four weeks leave on full pay on occasions when they are confined. This is equivalent to four weeks maternity benefit on average wage. This order, I may also say, comes from the Army Department of the Central Government, the autocratic Government of India, which, I understand, is looked upon by my friends opposite as an unsympathetic and irresponsible body. They, Sir, have given their women employees these maternity benefits for some time past. It rather surprises me to find that in Swaraj District and Municipal Boards under our Swaraj Ministers these rules or these benefits have not been enforced. Secondly, I wish to refer to the sum of 8 annas a day as a minimum which has been approved of by this House as payable for sixty days in cases of confinement. The Hon'ble Minister was pleased to say that the Upper India Chamber of Commerce gave him full support and help throughout the consideration of this measure. I fear that it has been a case of giving one inch and taking a yard, or if I may be permitted to change my simile. I would compare it to the proverbial laying of straws on a camel's back. As each light straw was laid on the camel's back, we gave our consent, and then came, what may be called the final straw. The camel pleaded very hard. It made the usual strange sounds that camels make on such occasions. This last straw was not a heavy straw as the Hon ble Minister has pointed out. It was just an ordinary straw. I am referring, Sir, to this 8 annas minimum as compared with the average wage. However, I would like to make this point clear to the House that this straw is the straw that breaks the camel's back. In the Presidency of Bombay the allowance payable is under the average wage and in all the other provinces in India where they have got such Acts in force the payment is at the rate of average wages. In the United Provinces, however, we are very much more generous—unfortunately at the expense of others, or it may be (the Hon'ble Minister will argue) that confinements in the United Provinces are more costly than they are in other places in India. The argument was used yesterday that the question of average wages did not arise at all and that the benefit should be a sum which would be adequate to bear the cost of that period of the bringing up of the child; and therefore we can only surmise that the cost in these provinces is higher than it is elsewhere.

Then, thirdly, there is the question of the period of service during which the woman must be in the employ of the factory to enable her to claim this benefit. The Royal Commission on Labour clearly state that this period should be twelve months and go on to say "or at the outside not more than nine months." In the other provinces the period has been kept at nine months. I do not understand why the Government have decided to set aside the considered decision of such a Royal Commission Report. I warn the House that passing of the Bill in such

[Mr. E. M. Souter]

a form would merely harm the women whose interest it has sought to improve. The industry itself on this particular point. I do not think. will suffer one way or the other. At the same time, Sir, I wish to make a general observation that such legislation should be of an all India nature. If all the provinces have their own particular legislation regarding the condition of employment, you will find that some provinces are harsher than others and so there is danger of the industry of that particular province suffering. I would refer the Hon'ble Minister to a notice I saw the other day in the Leader to the effect that the Minister for Labour and Industry of Madras had addressed a conference of representatives of employers and workers convened by him to consider draft proposals for industrial legislation. Here, Sir, we have the Minister of Industries calling together employers and workers and getting their opinions before drafting legislation, not after. I recommend this particular course for the consideration of our Hon'ble Minister. Finally, Sir, I can only appeal to the Hon'ble Minister at this stage to withdraw this Bill. No harm will be done. He can bring up the Bill again after 2 or 3 months after consulting local self-government bodies and put forward a comprehensive and equitable Bill which I am sure the House will pass unanimously and I personally can assure him of my whole-hearted support.

The Hon'ble the Minister of Local Self-Government: I wish to point out to the honourable member that this Government has already issued circular letters to all Commissioners to inform all municipal boards that maternity benefits to female sweepers should be extended on the lines suggested in the Factory Employers Bill. The honourable members are aware that the amendment of Local Bodies Act is at present under the consideration of the Government.

Kunwar Sir Maharaj Singh: Sir, I shall content myself with a very few remarks. Yesterday I moved an amendment to clause 5(1). I spoke at some length and I do not propose to refer to that amendment again, except that I moved it as the Hon'ble Minister is aware on grounds of principle and not with the smallest desire that women workers should not derive all reasonable benefits from the Bill which will shortly become law. Indeed with that solitary exception I am in full agreement with the Bill and the clauses thereof. Nobody knows that more than the Hon'ble Minister of Justice and my other colleagues on the Select Committee. I do not therefore agree with my honourable friend Mr. Souter that the Bill should be withdrawn or that further conaideration should be postponed. I can only hope that employers will look at the Bill as a whole and will sacrifice—as I am willing to sacrifice their views on certain individual clauses to which they object for the benefit of women workers as a whole. I am glad to note from the remarks made by the Hon'ble the Minister of Local Self-Government that due weight will be given to my friend's remarks and to my remarks yesterday in the impending Bill on Local Self-Government. I trust, however, that the Hon ble Minister will not content herself either new or in the future by merely making suggestions for the consideration of local bodies, but will see-and effectively see-that just as employers under the Maternity Benefit Bill will be compelled to give certain benefits to women workers, in like manner local bodies will also be obliged to give full consideration to the needs of women who have been confined. Indeed,

I hope that when the time comes this Government will in accordance with their point of view, although it does not neces arily coincide with mine in that particular matter, insist that, irrespective of their daily earnings, all women workers will receive from local bodies a minimum wage of annas 8 a day.

With these remarks I strongly support the passage of this Bill.

Shri Raja Ram Shastri : श्री राजाराम शास्त्री :

माननीय स्पीकर महोदय-क़रीब क़रीब सभी प्रान्तों में मैटरनिटी बिल पास हो चका है. सिर्फ यह प्रान्त ऐसा है जिसमें पिछली गवर्नमेंट की कोशिश पर भी यह बिल पास नहीं हुआ था क्योंकि पुरानी गवर्नमेंट तो सब को बातों ही बातों में खश रखना चाहती थी। इसलिये यह बिल पेश नहीं किया गया। कांग्रेस गवर्नमेंट ने पहिला काम यह किया है कि उसने मजदूर औरतों के लिये जो कारखानों में काम करती हैं यह बिल पेश किया है। इसके बारे में यह कहा गया है कि गवर्नमेंट बहत जल्दी करती है। अगर आप एतराज न करें तो मैं समझता हूं कि यह मामला ऐसा है कि यह और भी जल्दी होना चाहिये। मिस्टर सटर ने अभी कहा है कि और और सूबों में जो बातें नहीं है वह भी उस बिल में जोड दी गई है। दूसरे सूबों में यह बिल कई वर्षों से लाग है। आपको औरतों को मैटरनिटी बैनीफिट नहीं देना पड़ा है. जब कि दूसरे सूबों को कई बर्षों से यह बोझ उठाना पड़ा है। आपके सूबे में यह बिल सब से पीछे लागू हो रहा है। इतने दिन बाद आपने इस बिल को पेश किया है इसलिये उसकी तरक्क़ी करके पास करना चाहिये। हमेशा से यह होता आया है कि जहां आखीर में बिल पास होता है उसमें दूसरे सूबों से कुछ न कुछ विशेष सुधार ज़रूर होता है। आपको इसका विरोध न करना चाहिये। मुझे यह सुन कर ताज्जुब हुआ जबकि उन्होंने यह कहा कि इस बिल को इस समय मुल्तवी कर देना चाहिये और फिर कुछ दिन बाद पेश करना चाहिये। मैं समझता हूं कि इस बिल के बारे में काफ़ी देर हो चुकी। यह पब्लिक ओपीनियन (public opinion) के लिये भी भेजा गया था। अब इतने दिनों बाद हाउस के सामने आया है। मैं समझता हूं कि इसको वापिस करने की कोई जरूरत नहीं है। एक तजवीज जो उन्होंने की है मैं उससे सहमत हं और उनको उसका विश्वास भी दिया गया है। वह यह है कि जो मेहतरानियां म्युनि-सिपैलिटियों में काम करती हैं उनको मैटर्रानटी बेनी फिट दिया जाये। कानपुर में मैटर्रानटी बेनीफिट दिया जाता है लेकिन कानून बन जाना अच्छा है। मैं गवर्नमेंट का ध्यान इस ओर दिलाना चाहता हूं कि केवल कानून बन जाने से ही ज्यादा लाम नहीं पहुंचा है। जब तक यह न देखा जाये कि वह क़ानून लागू होता है या नहीं। जैसे फ़ैक्टरी ऐक्ट और मजदूर कम्पेन्सेशन ऐक्ट हैं। में समझता हूं कि काफ़ी कारखाने ऐसे हैं जिनका मुआइना साल में एक बार भी नहीं होता। कुछ कारखाने ऐसे हैं जिनमें साल में एक बार मुआइना होता है। इन कारखानों के मालिक समझते हैं कि हमारा स्थान इतनी दूर है कि फ़ैक्ट्री इन्सपेक्टर्स यहां तक नहीं आ सकते, इसलिये कानून के खिलाफ कार्रवाई करते हैं। लेकिन अगर उनको पकड़ भी लिया जाय और जुर्माना कर भी दिया जाय तो १० २० या २५ रुपया जुर्माना करके छोड़ दिया जाता है। नतीजा यह होता है कि फ़ैक्ट्री क़ानून के होते हुयें भी फ़ायदा नहीं होता। अभी गवर्नमेंट ने पेमेंट आफ़ वेजेज ऐक्ट (Payment of Wages Act) पास किया है। में बतला सकता हूं कि कानपूर में कई कारखानों में हड़ताल हुई। वह हड़ताल इस वजह से हुई कि जुर्माना ज्यादा किया गया था। कारखाने के मालिकान कहते हैं कि अगर हम जुमीना करते हैं तो क्या बुरा करते हैं। मैंने कहा कि आप

[Shri Raja Ram Shastri.]

पुराने जमाने की बात करते हैं, अभी मैं फ़ैक्ट्री इन्सोक्टर की बुला लाऊं तो आप पर जुर्माता होगा। तो मेरे कहने का मतलब यह है, कानून आप बना सकते हैं लेकिन आप लागू नहीं कर सकते। लेकिन अपर आप इन्होक्टरान को तादाद नहीं बढ़ाते हैं तो कानून के होते हुये भी फ़ायदा नहीं होता। आपने पेमेंट आफ वेजे जा पास किया किर भी उससे कोई फ़ायदा नहीं होता। इसी तरह मैटिनेंटी बेनिफ़िट बिल भी पास होगा, उससे कुछ फ़ायदा नहींगा। आप कहेंगे कि आप बिल बनावेंगे तो हम औरतों को भरती करेंगे नहीं। और खास तौर से हिन्दुस्तानी मिल मालिक मुझे माफ़ करेंगे, मेरा यह तजूर्बा है कि क़ानून जब पास होता है तो अभे जा मिल मालिक कार्या ईमानदारी के साथ क़ानून की पाबन्दी करते हैं लेकिन छोटे छोटे हिन्दुस्तानी मिल मालिक कार्यून के मुताबिक काम करने के बजाय इस बात की कोशिश करते हैं कि इस क़ानून को कैसे तोड़ा जाय और कैसे छि। कर काम किया जाय। बाहर से कारखाने बन्द हैं और पोछे जो दरवाजे हैं उनसे भर्ती की जाती है। फ़ैक्टरी इन्सपेक्टर दीवार कूद कर जाता है और बड़ी मुदिकल से पकड़ पाता है। अभो कानपुर में लेबर इन्ववारी कमेटी की रिपोर्ट निकली है। जो गवनैमेंट ने पेमेंट आफ़ बेजे जास किया है ....

The Hon'ble the Speaker : आनरेबिल स्पीकर :

इन सब बातों का ताल्लुक मैटनिंटी बिल से परारा नहीं दिलाई देता। में इन के कहन की इजाजत नहीं देता।

Shri Raja Ram Shastri : श्री राजाराम शास्त्री :

मैं उसको नहीं कहूंगा। मेरे कहते का मतलब यह था कि आग बिल पास करते हैं, लेकिन अगर आप लागू नहीं करते हैं तो फ़ायदा नहीं होगा। इसो तरह से आगने दूसरे बिल पास किये हैं और उनको डिफ़ाई (defy) किया जा रहा है, तो ऐसे बिलों के पास करने से कुछ फ़ायदा नहीं हैं। इसिलये गवर्न मेंट को चाहिये कि जिस बक़त यह बिल पास हो तो इस बात की निगरानी खास तौर से की जाय कि जिन औरतों के बच्चे पैदा होते हैं। उनको मैटनिंटी बेनिफ़िटं बिल से फ़ायदा मिलता है या नहीं। मुझे आशा है गवर्न मेंट इसको कार्य कप परिणित करने की चेण्टा करेगी।

Shri Raja Ram Shastri :

شری راجه رام شاستهی

ماندیہ اِسپیکہ مہوں۔ ۔ قریب قریب سبھی پوانقوں میں سیترنٹی بل پاس ھوچکا ہے۔ صرف بہہ پرانت ایسا ہے جس میں پچھلی گورنمنٹ کی کوشش پو بھی بہہ بل پاس نہیں ہوا تھا کیونکہ پرائی گورنمات تو سب کو باتوں ہی باتوں میں خرش رکھنا چاہتی تھی ۔ اِس ایلے یہہ بل پیش نہیں کینا گیا ۔ کانگویس گورنمات نے پہلا کام یہہ کیا ہے کہ اُس نے مؤدور عورتوں کے لیائے جو گارخسارٹوں میں کام کرتی ہیں بہت بل پیش کیا ہے ۔ اِس کے بارے میں یہہ گیا گیسا ہے کہ گررنمات بہت جلدی کرتی ہے۔ اگر آپ اعتباض تھ کویں تو جیں سمجھتا ہوں کہ یہہ معاملہ ایسا ہے کہ بہت اور بھی جلدی ہوتا چاہیئے ۔ مستر سوئر نے ابھی کیا ہے کہ اور موبوں میں جو باتیں نہیں ہیں وہ بھی اِس بل میں جورت دی گئی ہیں۔ حوسرے صوبوں میں جورت دی گئی ہیں۔ حوسرے صوبوں میں جورت دی گئی ہیں۔ عوسرے صوبوں کو عورتوں کو میڈائی

پڑا ھے - آپ کے صوبہ میں یہم بل سب سے بیںچھے لاگو ھورھا ھے - اِتنے دن بعد آپ نے اِس بل کو پیش کیا ھے - اس لیئے اِس کی قرقی کرکے پاس کرنا چاھیئے -هميشه ير يه، هوتا آيا هے كه جهاں آخير ميں بل باس هوتا هے اُس ميں درسوے صوبوں سے کچھے نے کچھے وشیص سدھار ضرور ہوتا ھے ۔ آپ کو اِس کا وروبھ نه کرنا چاهیئے - مجھے یہ، سی کر تعجب هوا جب که اُنہوں نے یم، کہا که بل اِس سمے ملتوی کے دینا چاهیئے اور پھر کچھے دی بعد پیش کرنا چاھیئے - میں سمجھتا ھوں کہ اِس بل کے بارے میں کافی دیر ھوچکی - یہ، پبلک اُرپینین (public opinion) کے لیئے بھی بھیجا گیا تھا ۔ آبُ اِتنے دنوں بعد هاؤس کے سامنے آیا تھے ۔ میں سمجھنا هوں که اِس کو داپس کرنے کی کوئی ضرورت نہیں ھے ۔ ایک تصویر جو اُنہوں نے کی ھے میں اُس سے سہمت هوں اور أَن كُو أُس كَا وشواس بهي دياً كَيا هـ ولا يهم هـ كه جو مهترانيال ميونيسيهلتيون میں کام کوتی هیں آن کو میترنتی بهنیفت دیا جائے ۔ کاندور میں میترنتی بینیفت دیا جاتا هے لیکی قانوں بی جانا اچها هے - میں گورنینت کا دھیان اِس اُور دلانا چاهتا هوں که کیدل قانوں بی جانے سے هی زیادہ لابهم نہیں بهنچا هے جب تک یهم نه دیکها جائے که وه قانون لاگو هوتا هے یا نهیں - جیسے فیکتری ایکت اور مزدورکمپینسیش ایکت هیں - میں سمجهتا عوں که کافی کارخانے ایسے میں جن کا معرنته سال میں ایک بار بھی نہیں هوتا - کچھ، کارخانے ایسے میں جن میں سال میں ایک بار معائنہ هرتا قع اِن کارخانوں کے مالک سمجھتے هیں که همارا آستهان اِتنی دور هے که فیکنوی انسیبیکترس یہاںتک نہیں ۔ آسکتے اِس لیئے قانون کے خلاف کارروائی کرتے ھیں - ایکن اگر اُن کو پکر بھی ایا جائے ادر جرمانه کر بھی دیا دائے تو ۱۰ و ۲۰ و ۲۵ روپیه جرمانه کرکے چھور دیا جاتا ھے - نتیجہ یہم هوتا هے که فیکتری قانوں کے هوتے هوئے بھی فائدة نہیں هوتا - ابھی گورنمنت نے بیمنت آف ریجز آیکت (Payment of Wages Act) باس کیا ہے۔ مين بتلا عنا هوى كه كانهور مين كأر خانون مين هوتال هوئى - وا هوتال اس رجها سے هوئي که جرمانه زیادة کیا گیا تھا۔ کارخانے کے مالکان کہتے میں که اگر هم جرمانه کرتے میں تو کیا برا کرتے میں ـ میں نے کہا که آپ برانے زمانه کی بات کرتے میں ۔ ابھی میں فیر تری انسپیکٹر کو بلا لاؤں تو آپ ہو جرمانہ موگا۔ تو میرے کہنے كا مطلب يهم هَ قَانون آپ بنا سمته هيں ليمن آپ لاگو نهيں كوسمت ليكن اگــو آپ انسپیکتران کی تعداد نہیں برھاتے ھیں تو قانون کے ھوتے ہوئے بھی فائدہ نہیں ہوتا ۔ آپ نے دیدمنت آف ویجز پاس کیا بھر بھی آس سے کوئی فائدہ نہیں ہوتا ۔ اسی طرح میٹر نتی بینیفت بل بھی باس ہوگا اُس سے کچھ فائدہ نہ ہوگا ۔ آپ کہیں گے کہ آپ بل بنائیمکے تو ہم عورتوں کو بھرتی کویں گے نہیں۔ اردر خاص طور سے هذدوستاني مل مالک مجھے معاف کريں گے ميرا يه، تجرب هے كه قانون جب ياس هرتا هے تو انكريز مل مالك ويادة أيمانداري كے ساته كانون کی چابندی کرتے میں لیکن چھوٹے چھوٹے ھندوستانی مل مالک قانوں کے مطابق کام کرنے کے بیجانے اِس بات کی کوشش عرتے میں کہ اِس قانوں کو کیسے فرزا جانے اررکیسے چھپکو کامکیا جائے ۔ باہر ےکارخانے بند میں اُرر پیچھے جو دروازے

[Shri Raja Ram Shastri.]

ھیں اُن سے بھرتی کی جاتی ہے ۔ فیکٹری انسپیکٹر دیوار کود کسر جاتا ہے اور ہڑی مشکل سے پکڑ پاتا ہے ابھی کادپور سیس لیمر اِنکوائری کمیٹی کی رپورٹ نکلی ہے ۔ جو گورنمنٹ نے بیمنٹ آف ویجو پاس کیا ہے ۔

The Hon'ble the Speaker:

آنويبل اسييعر -

اِن سب ہائوں کا تعلق میٹونئی بل سے زیادہ نہیں دکھائی دیتا - میں اِنکے کہنے کی اجازت نہیں دیتا ۔

Shri Raja Ram Shastri:

شرى راجه رام شاسترى ــ

میں آسکو نہیں کہوں کا – میرے کہنے کا مطلب یہ تھا کہ آپ بل پاس کرتے ہیں ایکن اگر آپ لاکو نہیں کرتے میں تو فائدہ نہیں موکا ۔ اِسی طرح سے آپ نے درسہ بل باس کینے میں اور ان کو قائلی (defy) کیاجار ہا ہے تو ایسے بلوں کے پاس کہنے سے کچھ فائدہ نہیں ہے ۔ اِس لیئے گور تمانت کو چاھیئے کہ جس واست بل پاس مو تو اِس باس کی نگرانی خاص طور سے کی جائے کہ جن عورتوں کے بیچے پاس مو تو اِس باس کو میٹر نئی بینینٹ بل سے فائدہ ملتا ہے یا نہیں ۔ مجھے پیدا موتے میں اُن کو میٹر نئی بینینٹ بل سے فائدہ ملتا ہے یا نہیں ۔ مجھے آھا ہے کورنمنٹ اِسکو کار کاریہ روپ میں پرنس کونے کی جیشتا کرے گی ۔

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: Of all the legislative prodigies of which my friend, Dr. Katju, has delivered himself during the last nine months he has been in office, this one appeared to me to be the least like a freak, and it was for that reason that I and my colleagues, the employers, were prepared to support the Bill. It will be remembered. Sir that the representatives of the Upper India Chamber have all along supported the Bill and made suggestions which cannot be called obstructive. Their one desire was to improve the Bill and to make it workable. Sir, unfortunately I wasn't present here yesterday afternoon when the amendments to this Bill were moved, but I read an account of yesterday's proceedings in today's papers and I was surprised that in spite of the co-operation extended to Government by the employers over this matter Government took up the same old attitude of rejecting everything that comes from this side of the House. Sir, it seems to me that the amendments of my friend, Mr. Souter, and also the one of Sir Maharaj Singh were eminently fair and I should have thought that the Government would have no hesitation in accepting them, but they would not be the Government that they are if they accepted them. Sir, I am very sorry in a way because we employers had a genuine desire to assist the Government over this matter. As a matter of fact the number of women employed in mills and factories has steadily fallen during the last six or seven years. I do not know what the figures for women employed in all the mills in Cawppore today are. I am told that the total number is 1,200. Out of this nearly 400 are employed by me in my mill and I can assure the House that we have dealt with our women employees very generously, although there was no legislative enactment to force us to give them maternity or any benefits. But, as Mr. Souter pointed out, a point is reached when a straw will break the camel's back. If the Government get about these labour measures in a spirit of give and take with the employers, I wish to assure them that the employers will be with them. At least, speaking on behalf of the Upper India Chamber, I can promise them the support of that body in all reasonable and just measures for the benefit of those employed in our mills. But if the Government want to take up the attitude that they do not want our help or collaboration, they do not care whether we accept a thing or not and that by the sheer majority which they command here they will force that measure down our throats then, Sir, a time may be reached when even the proverbial worm may turn, because, after all, Sir, it is not entirely a question of generosity or charity and philanthropy. We have got to run our businesses on business lines. We do not want to run the businesses to the detriment of our employees but business consideration must take precedence over every thing else. If the industry cannot afford a certain thing, it is not possible for any employer-no matter how generously inclined he may be to give effect to such a beneficent measure. But. Sir, I was staggered to find that this Bill is far in advance of similar enactments in other parts of the country. Sir, we in the United Provinces are not employing many women and there is really no problem of women's maternity benefit. The employers have not been to my knowledge so heartless or such great tyrants as not to extend these minor concessions to their women employees. But, Sir, there are provinces where women's problem is really a large one and if in those provinces it has not been considered necessary to make such farreaching provisions I do not see why we should in this province rush along on a road which we do not yet quite know. Sir, it is very important to my mind that the provisions of this Bill should apply not only to women employed in mills and factories but also to women employed in the local bodies, to women employed in railway workshops and in all other places whether owned by Government or public bodies. I do not know why no such provision has been made in this Bill. I was very glad to hear from the Hon'ble Minister of Local Self-Government that she had circularized the local bodies but will circularizing alone do the work? It should have been quite possible to include those local bodies within the provisions of this Bill. I do not know why that has not been done and why there should be all this hurry to pass a measure which is admitted to be incomplete. We have heard of the Labour Enquiry Committee in Campore. Its report is under the consideration of all concerned. I should have thought that Government would themselves have waited for a little while to see what effect these recommendations will have on this Bill. I do not understand the wisdom of such piecemeal legislation. Of the 1,20 or so women employed in the mills I do not know how many of them are every year entitled to maternity relief. I think the number is very small, but Dr. Katju who is an expert in this matter will know better. I do not think their interest would be seriously jeopardized if the Bill is held over for another two months or so by which time Government will know what further legislation for the benefit of labour in Cawnpore or elsewhere is really necessary. I should not be surprised if as a result of the discussion of the Labour Inquiry Committee report it emerges that this Bill was passed in too great a hurry and does not meet the needs of the case. I would therefore appeal to the Hon'ble Minister to accept Mr. Souter's suggestion. He can hold over the Bill for further consideration till the next session of the Assembly. Let him not show to the employers at this [Dr. Sir Jwala P. Srivastava.]

stage that he does not care two hoots for them because he has got a majority in this House and that he is not going to listen to anything that they say whether it is reasonable or not. If this is the attitude he is going to take will there ever be peace between labour and capital? He has got much bigger problem to consider shortly and I beg of him not to show to the employers and the world at large that he has no use for them and for their views.

The Honble the Minister of Justice: Sir, I must say that I am frankly disappointed at the speech which has been just delivered by my honourable friend Sir Jwala P. Srivastava. This speech lends colour to the charge which has been made against the United Provinces Government as it was up to the 17th of July, 1937, that it was simply dominated by considerations not of industry as a whole but of employers only During the last 10 or 12 years no legislative measure directed towards the amelioration of the labouring classes or workmen was ever passed in the United Provinces. I am sure, Sir, that when my friend reads his speech which shall be reported verbatim in one of the newspapers tomorrow morning he will probably think that in the zeal of the moment he was carried away and I have no doubts that possibly be might think proper in a day or two to send a letter to the Press withdrawing whatever he has said or to suggest that those views were not correctly expressed because, in some respects these are really astounding views. For instance he has said and he has charged the Government for having carried this Bill with the power of the majority at their back. Now this is far from the exact truth. I dare say whatever may have been the truth about the legislative measures which we have passed in the past, whatever may bappen to lagislative measures which are under contemplation, so far as this Bill is concerned, Government is moving with the active co-operation of all members of this House and every section of this House. That was shown by the honourable members yesterday. The majority which voted against the amendment moved by my honourable friend Kunwar Sir Maharaj Singh was a majority not consisting only of the members of the Congress Party, but there were numerous members of the Muslim League Party and the National Agriculturist Party. There were many honourable members who did not think it proper or they were not called upon to follow the lead of their leader who may have been actuated by consideration of past friendship or future favours to go into a wrong lobby. Therefore, as I said, support was given by members from all sections of the House and my honourable friend Sir Jwala P. Srivastava is not right in saying that we are passing this Bill against the wishes of the employers or against the wishes of the House. Then my honourable friend said that the Bill is being rushed. I again rub my eyes with wonder. One of the representatives of the Chamber of Commerce was on the Select Committee. I acknowledged yesterday and I am very glad to acknowledge this morning again that Mr. Souter gave us the greatest help but he would bear with me in saying that we acceded to all his wishes in so far as the time for consideration was concerned. He asked for time so that the employers may be consulted. He sent us their repreutations. We considered them. Time was given to every Chamber

of Commerce in Cawnpore for the expression of their views and those were duly considered, and the honourable member is really putting himself out of court by saying that this is a measure which was advocated by the Labour Commission, I do not know how many years ago. He was in charge of the portfolio of industries. Having himself an intimate knowledge of industrial conditions in Canwpore, having been in touch with the Chamber of Commerce and with the mills at Cawnpore, he never moved his little firger for bringing forward this measure for the consideration of the legislature. My suggestion is that any charge on the ground that we have been too hasty in passing this measure is really unfounded. No such allegation was made in the Select Committee and this is not really the truth of the matter at all. Then, Sir, what is the suggestion that has now been made. My honourable friend Mr. Souter has suggested and Sir Jwala Prasad has dittoed him that we should withdraw this Bill at this-stage, and we should bring forward another Bill. I ask, why? Is it because this Bill is supported by the unanimous or the almost unanimous vote of this House and therefore this Government should take upon itself the invidious duty of withdrawing this Bill. My suggestion, therefore, is that my honourable friends have not put forward this proposal actually with any desire to oppose this Bill. It seems that my honourable friend Mr. Souter does not like that the prticular amendment which was moved by him in collaboration with Sir Maharaj Singh, should have been defeated. But so far as other provisions were concerned I do not wish to make a debatable point, but the offer was made that if the proposal regarding the question of the minimum of 8 annas benefit was accepted, then my honourable friend would be prepared to withdraw all his other amendments. That was a sort of compromise offered.

Mr. E. M. Souter: I did not say all of them. I said certain of them.

The Hon'ble the Minister of Justice: Then I stand corrected. He would have withdrawn some of his amendments. We think those were trivial amendments of minor details, of not much importance. I am simply astounded when I hear from such a great authority as Sir Jwala P. Srivastava that this Bill is going to impose a burden which industry cannot hear. I see that Mr. Souter does not agree and therefore on that point there is a great difference of opinion between the two representatives of the Upper Chamber.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: I entirely agree with him.

The Hon'ble the Minister of Justice: I really do not know the difference between the two honourable members except that Mr. Souter is not willing to accept this Bill in its entirety. But so far as maternity benefit is concerned, if a woman gets an average wage of 7 annas she should continue to get 7 annas and should not get eight annas. If that is the only difference of one anna, so far as mothers are concerned—actual mothers and not expectant mothers—then I submit it is preposterous to say that the industry in Cawapore and in the United Provinces cannot bear this additional burden of one anna or 2 annas a day.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: You come and run the industry.

[The Hon'ble the Minister of Justice.]

The Hon'ble the Minister of Justice: My honourable friend says that I should come and run the industry. Well, if I were to do so I will do it on my own lines. The first thing should be the abolition of the system of managing agents. It is, I think, one of the curses of this country. I am not am industrialist, but the complaint is well founded that one of the greatest curses of this country is the system of managing agents. He wants to do everybody in the eyedirectors, shareholders, the public, the Government, labour and everybody else.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: Is the Hon'ble Minister referring to the managing agente of Cawapore? There is only one firm of managing agents there.

The Hon'ble the Minister of Justice: I am not referring to the managing agents of Cawapore or anywhere else. I am referring to the genus of managing agents and I think the system of managing agency is really one which should be revised and many of the ills of the industry are due to the present system of managing agency. Now let me come back to my point. It has been argued this morning that this burden of one anna or z annas a day will be so heavy, so enormous and will be the last straw, a straw that the industry will very likely collapse in Cawapore. Is it the argument? I can understand why Mr. Souter siguals that is is not so because he said that this was a question of principle, and not a question of finance. said so because otherwise it would be so absurt. You have only about 2,000 women employees in Cawapore out of 95 000. Out of those 2,000 I believe at least 1,000 or more are old women, middle aged women and women past child-bearing age. The number of women, who can possibly apply for maternity benefit taking the province as a whole will not exceed 100 in a year and is it said that 100 annas or 200 annas a day on the industry throughout the whole of the United Provinces will be such a tremendous burden that the mills in Cawnpere and elsewhere may be called upon to close their doors?

Dr. Sir Jwala P Srivastava: I did not say that at all.

The Hon'ble the Minister of Justice: I am perfectly clear that the honourable Mr. Souter would not advance such a ridiculous argument, bu when he made his suggestion on the floor of this House I took down his exact words. My honourable friend Sir Jwala P. Srivastava said: We are conducting industry in Cawapore on purely business lines and as a business proposition. We have nothing to do with generosity, we have nothing to do with humanitarian lines.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: I never said anything of the kind, Sir. The Houble the Minister of Justice: I am sorry, but these are his exact words. I am sure if he will read his speech in his own paper he will find that this was what he actually said, "We run our business on business lines."

Dr. Sir Jwala P Srivastava: He thanks his God he is not a lawyer.

The Hon'ble the Minister of Justice: "On business lines as a business proposition. There is no question of generosity or charity or magnanimity or humanitarian lines." Now I suggest to my hon-urable friend that he is really—shall I say so—almost childish. It is

in the interests of your business to support this Maternity Benefit Bill, a thing which you ought to do. Throughout the world it has now been decided—even industrialists have decided—to adopt such measures. As one of my honourable friends put it, you are going to overhaul your machinery, incur large expenditure on machinery, therefore it is desirable that you should look after the welfare of your women employees. I would ask the House to consider that the burden which is sought to be imposed by this Bill is of the smallest description and there is very small difference between me and Mr. Souter on this point. He said that as a matter of principle he would not agree to the additional one anna or the additional one and a half anna. Sir Jwala Prasal said this morning that he was staggered to find that such a Bill has been brought before the Assembly.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: I really never said that, I said, Sir, it has staggered me to find that this Bill has gone in advance of the similar Acts in other provinces.

The Hon'ble the Minister of Justice: Therefore he would not have been staggered if he had been called upon to pay 7 annas a day, but he is staggered if he has to pay 8 annas per day, and the number of women who may be entitled to benefit under this Bill in the province as a whole would not exceed 100 in the year. That is the cause of his being staggered. Sir, the more we think about it the more do we find how ridiculous you have made yourself. As I said, you should not give expression publicly to these ideas, that you are going to run industry on purely business lines and as a a business proposition completely divorced from all ideas of humanity in the management of your business.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: I never said anything of that kind.

The Hon'ble the Minister of Justice: I do not know why he has

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: Read my speech tomorrow again.

become so ashamed of his own speech.

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, I hope the reporter of the Pioneer will faithfully reproduce the speech as a disinterested journalist and not be deflected from the path of strict rectitude by what may be distated by the proprietor of the paper.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: The Pioneer never tells a lie.

The Hon'ble the Minister of Justice: Sir, I will not pursue that line any further than that.

Now, Sin, before I sit down I should like to say one word by way of personal appeal. My honourable friend Mr. Souter said that this is going to be the proverbial straw on the came,'s back. I should like to pursue this analogy a little further. From what I read in my child-hood the camel is a beast of burden known for its fortitude, for its gentleness, for its meekness, for its forbearance and for its patience. I do hope that the employers of Cawnpore will display at these eminently fine virtues and when the heat created by this unfortunate debate on this very small line in this Bill has evaporated, the virtues of this gentle animal to which my honourable friend Mr. Souter has likened the employers of Cawnpore will assert themselves and they will not be deflected from doing what they think is right and proper to their women employees. I shall really lament that. I shall consider it a

[The Hon'ble the Minister of Justice]

matter of the greatest regret if this measure which we call humane and which I have ushered in this Assembly from the highest motive leads in any way to the reduction in the number of women employees.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: It is sure to be.

The Hon ble the Minister of Justice: My honounrable friend is such a hard-hearted employer himself that it should produce that impression. I have no doubt that he might go and probably issue instructions in his own mills. I do not know that but I hope that he will think better of it. For this difference of one anna or 2 annas you should not give a handle o your critics that for this extra sum of Rs.500 or Rs.700 in the year the industrialist of the United Provinces were determined to wreck a legislation of this description. I commend this motion to the acceptance of the House.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: Pass the hat now.

The Hon'ble the Speaker: The question is that the United Provinces Maternity Benefit Bill be passed.

The question was put and agreed to.

(At this stage the Assembly adjourned for lunch at 1 20 p. m. It reassembled at 2.5 p. m. with the Deputy Speaker in the Chair.)

THE UNITED PROVINCES TENANCY BILL

The Hon'ble the Minister of Revenue :

دى آنريبل منستو اف ريونيو —

جناب والا - ایکی اجازت ہے میں تجویز کرتا موں کہ یو ہے ہی تیفسفی ہسل اللہ (U. P. Tenanoy Bill) سیلکت کمیٹی کے سورد کیا جائے عام طور ہے ایسے موقعہ یہ طبلانی تقریب کیجاتی ہے - میں اس موقعہ یہ زبادہ طوالت نہیں درنگا ۔ ایک بات ہو، ہے کہ یہ بل اگرہ ثینسی ایکت (Agra Tenanoy Act) ہے زبادہ تر مطابقت رکیتا ہے ۔ مہن جو نینسی ایکت (شیبی ہیں جو آس ہے مختلف میں ۔ ایک تو آن یں ہے ایسی تحویزیں آرسی ہیں جو آس ہے مختلف اس کے علاوہ دوسرا بواریزن (provision) ایسا ہے جو کہ تمام کاشتکاروں کو موروثی حقوق دینا ہے ۔ اس طرح سے یہ چوزیں ایسی ہیں جس پر زیادہ تر کناروروسی حقوق دینا ہے ۔ اس طرح سے یہ چوزیں ایسی ہیں جس پر زیادہ تر کناروروسی ہیں جو اعتراضات ہوئے ہیں آن سے بتہ چلکا ہے کہ سائک کے چکے ہیں۔ ان تین ہفتوں میں جو اعتراضات ہوئے ہیں آن سے بتہ چلکا ہے کہ سائل ہی دیسرت ایک بہت پیشتہ حصہ کو یہ تجاریز خطور میں - میں سائلا ہوں کچھائی کی ساتھ میں ساتھ ایک بہت بیٹ بیٹ کوئی ایس ایس ہی ہے جو سمجھا ہے کہ ان تجاریز سے زمینداری سسٹم (system) ہی ہے جو سمجھا ہے کہ ان تجاریز سے زمینداری سسٹم (system) اس کے کہ ان کو نقصان بہونچائیں توب میں ہو آمید گیجائی ہے کہ بہتے اس کے کہ ان دوسرا نہونچائیں توب میں جو آمید کی تحویزی کی بہتے اس کے کہ ان دوسرا نہونچائیں توب میں جو آمید کی اس می کوئی ان دوسرا نہونچائیں کی ساتھ میں ہوتا ہے ۔ یہ مسکن ہے کہ ان کو نقصان بہونچائیں توب میں جو آمید کیجائی ہی ہونچائیں توب میں ہوتا ہے ۔ یہ مسکن ہے کہ ان کو نقصان بہونچائیں کی میں ہوتا ہے ۔ یہ مسکن ہے کہ ان کو نقصان بہونچائیں کی میں ہوتا ہے ۔ یہ مسکن ہے کہ ان کو نقصان بہونچائیں کی دوبرا اس کی ساتھ میں ہوتا ہے ۔ یہ مسکن ہے کہ ان کو نقصان بہونچائیں کی دوبرا اس کی ساتھ میں ہوتا ہے ۔ یہ مسکن ہے کہ ان کو نقصان بہونچائیں کو دوبرا اس کی ساتھ میں ہوتا ہے ۔ یہ مسکن ہے کہ ان کو نقصان بہونچائیں کی دوبرا اس کی ساتھ میں ہوتا ہے ۔ یہ دوبرا میان ہوتا ہی جو دوبرا کیان اور مااگذاری کے سسٹم میں ہوتا ہی ۔ یہ دوبرا کیان ہوتا ہیں جو ان دوبرا کیوبرا کیان کی دوبرا کیان اور مااگذاری کے سسٹم میں ہوتا ہی ۔ دوبرا کیوبرا کیان کو دوبرا کیان اور مااگذاری کے سسٹم میں ہوتا ہی ۔ دوبرا کیان کو دوبرا کیان کی دوبرا کیان کو دوبرا کیان کی دوبرا کیان کوئی کیان کی دوبرا کیان کیان کی دوبرا کیان کی دوبرا کیان کیان کی د

میں نہیں ہونگی۔ میں مانتا ہوں که هماری پارٹی میں بہت سے لوگ ایسے هیں جی کے نے دیک هم کانی تے وقی اِس بل کے دریہ عمر نہیں دے رہے هیں ۔ میں یہم بہتی مانتا هوں که بہت سی چیزیں جے ن کو هم اِس بل کے دریعم سے قانوں میں لانا چاہتے تھے نہیں لاسکے ۔ میرا خیال ہے که موجودہ سیجیوڈیشن (situation) کے احاظ سے اس بل میں چذد پراویزنسکیگئی هیں وہ منظور میں ۔ میں سیر کے متعلق کچھ کہنا چاھتا ہوں ۔ اس وقت جو سیر پتواریوں کے کاغذات میں ہے وہ چھپی لاکھہ ایکر ہے ۔ آپ برانے قانون کو دیکہیں پتواریوں کے کاغذات میں ہے وہ چھپی لافھ ایکر ہے۔ آپ پوائے قانون دو دیدہیں تو آپ کو یہ معلوم ہوگا کہ سنہ ۱۹۹۱ع کے بعد زمیندار صاحبان کو سیر ایکرائر (acquire) کرنے کا کوئی حق باقی نہیں رہا ۔ لیکن سنہ ۱۹۲۱ع میں کونسل میں زمیندار صاحبان کی اکثریت تھی اُس وقت اُنہوں نے کنچھہ ایسی تجویزیں بنائی کہ جن سے سیر کے حق میں کافی اضافہ ہوگیا۔ اُس وقت گورنمنت کی طرف سے جو سلیکت کمیتی کے میمبر تھے اُنہوں نے کافی پروٹیست (protest) کیا ۔ اُس رقت مستر برن اور مستر لین دو میمبر سلیکت کمیتی میں تھے۔ کیا ۔ اُس رقت مستر برن اور مستر لین دو میمبر سلیکت کمیتی میں تھے۔ جو انہوں نے سلیکت کمیتی کی رپوورت میں مذب آف قسمین کو دیاہے علی تھے۔ ماما نام تھ کہ جو حقوق زمیندار صاحبان کو دیاہے ماما نام تھ کہ در بانے اُنہ تھ کہ در بانے اُنہ تھ کہ در بانے اُنہ تھ کہ اُنہ تھ کہ در بانے اُنہ تھ کہ در بانے تھ کہ در بانے اُنہ تھ کہ در بانے کی در بانے کہ در بانے کہ در بانے کی در بانے کی در بانے کہ در بانے کر بانے کی در حاصل نه ته آج ولا اس قانون کے ذریعہ سے جس کی منشاء یہ تھی که کاشتکاروں کو زیادہ حقوق ملیں بہت ہے زمیندار ایسے حقوق کو نکال لیتے هیں ۔ + الاکھہ ایکو سیو زیادہ ھے ۔ میں بتلارنگا کہ جو سیو کے بارے میں درادیوں رکہا ھے اس سیہ در کہا ہے اور دریوں رکہا ھے اس سیہ در کہاں تک اثر درتا ھے - جیسا کہ میں نے کہا دہلے میں آپ کو یه بتلاونگا که کهال تک زمینداردن پر اس پراویون کا اثر پرتا هے ۔ همارے صوبه میں ۲٫۱۷٫۲۲۳ ایسے زمیندار هين جو سو رديي سے زيادة مالكذاري ديتے هيں ۔ صرف يہي زميندار هيں جو كه ا پنی ایسے سیو کو جو پانچ برس یا اس سر زیادہ کسی آیک کاشتکار کو ملی ھے راپس نہیں لے سکینگے – لیکن +++,۸+ر+ا زمیندار آیسے هیں جو اردنی کاشت کے لیئے اربنی سیر لینا چاہدیں وہ واپس لے سکتے هیں – اس وقت میں سیر کل ۱۳٬۳۲۰ ایک هے ۔ اور جیسا میں نے عرض کیا تہا اس میں ہے میں میں نے عرض کیا تہا اس میں ہے میں میں ہے میں الاس میں ہے میں الاس میں ہے میں ہے میں ہے میں ہے میں ہے الاس میں ہے الاس میں ہے جو پانیج برس یا اس سے زیادہ سے کاشنکاروں کے قبضت میں ہے ۔ اسی سیر پر تبضت بر ہم سکتا ہے ۔

The Hon'ble the Minister of Revenue: आतरेब्ल मिनिस्टर आफ़ रेवेन्यू:

The Hon'ble the Minister of Revenue: आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ रेवेन्यू:
जनाब वाला—आपकी इजाजत से मैं तजवीज करता हूं कि यू॰ पी॰ टेनेन्सी बिल
(U. P. Tenancy Bill) सेलेक्ट कमेटी के सिपुर्व किया जाय। आमतौर से ऐसे मौक़े

[The Hon'ble the Minister of Revenue]

पर मुलानी तक़रीर की जाती है। में इस मोक़े पर ज्यादा तवालन नहीं दुंगा। एक बात यहां यह है कि यह बिल आगरा टेनेन्सी ऐक्ट से ज्यादातर मुताबिकत रखता है, सिर्फ जन्म तजबीजों ऐसी हैं जो इससे मुख्तलिफ़ हैं। एक तो उनमें से ऐसी तजबीज हैं जो कुछ सीर के हकक पर असर डालती है। इसके अलावा दूसरा प्राविजन ऐसा है जो कि तमाम काश्तकारों को मौकसी हक्क देता है। इस तरह से यह चीजें ऐसी है जिस पर ज्यादातर कन्टोवसी (controversy) होती है । गवर्नमेन्ट की तजवाजें ऐसी है जिनपर तीन हफ्ते गुजर चके हैं। इन तीन हमतों में जो एतराजात हुए हैं उनसे पता चलता है कि महक के बैक्तर हिस्से को यह तजवीज मंजुर है। मैं मानता है कुछ लोग कहते हैं कि इसमे जमीवारों के हकक़ को नक़सान पहुंचा है। लेकिन इसके साथ ही गाथ एक बहुत बड़ा गिरोह ऐसा भी है जो समझता है कि इन तजाबीज से जमीवारी सिस्टम (system) पर कोई असर नहीं पड़ा है। यह मुमकित है कि उनको नुकसान पहुंचाने की कुन्यत में इससे कुछ कमी आती हो। लेकिन जो उम्मीद की जाती है कि जैसी कि पहले उम्मीद की जाती थी कि काफी रेवेल्यशनरी बेन्जेज (revolutionary changes) इस बिल के जरिये से इस हमारे मौजूबा लगान और मालगुजारी के सिस्टम में होंगी, वह इस बिल में नहीं होंगी। में मानता है कि हमारी पार्टी में बहुत से लोग ऐसे हैं जिलके नचबीक हम काफी तरककी इस बिल के जरिए से नहीं दे रहे हैं। मैं यह भी मानता हूं कि बहुत सी चीजों जिनको हम इस बिल के जरिये से क़ानून में लाना चाहते थे नहीं लासके। मेरा स्थाल है कि मौजूदा सिश्रुएशन (situation) के लिहाज से इस बिल में चन्द प्राविजन्स की गई है, वह मंजूर है। मैं सीर के मुताब्लिक कुछ कहना चाहता है। इस बक्त जो सीर पटवारियों के काराजात में है वह ५६ लाल एकड़ है। आप पूराने कानून की देखें तो आप की यह मालम होगा कि सन् १९०२ ई० के बाद जमीदार साहबान को सीर एक्वायर (acquire) करने का कोई हक बाकी नहीं रहा। लेकिन सन् १९२६ ईं० में कैं।सिल में जमींदार साहबान की अनसरियत थी। उस वक्त उन्होंने कुछ ऐसी तजवीजों बनाई कि जिन से सीर के हक में काफ़ी इजाफ़ा हो गया । उस बक्त गवर्न-मेंन्ट की तरफ़ से जो सेलेक्ट कमेटी के मेम्बर थे उन्होंने काफ़ी प्रोटेस्ट किया। उस बक्त मिस्टर बने और मिस्टर लेक दो मेम्बर सेलेक्ट कमेटी में थे। जो उन्होंने सेलेक्ट कमेटी की रिपोर्ट में किसिट आफ डिसेन्ट (minute of dissent) लिखा है वह यह है कि जो हक्क जमीं-दार साहबान को पहले हासिल न थे, आज वह इस क़ानून के जरिए से जिसकी मन्शा यह थी कि कारतकारों को ज्यादा हुकूक मिलें, बहुत से जमीदार ऐसे हुकूक को निकाल लेते हैं। मिस्टर वर्ने और मिस्टर लेन की यह तजनीज थी कि कोई प्राविजन ऐसा न किया जाय कि जिससे सीर के हुकुक जमीदार साहबान बढ़ा हैं। ठेकिन जमीदार साहबान कौंसिल में मेजारिटी (majority) थीं । लेकिन जब उन्होंने देखा कि मेजारिटी से कानून बना सकते हैं, उन्होंने यह ख्याल न किया कि सूबे के रहने वाले कास्तकारों को कितनी तकलीफ हीगी । उन्होंने एक कानून जो अपने मुताबिक बनवा सकते श्रेषह बचवा लिया । जिसका नतीजा यह हुआ कि उस बक्त जितनी सीर थी उससे आंज २० लाख एकड़ सीर क्यादा है। मैं बतलाऊंगा कि जो सीर के बारे में प्राविजन रक्ता हैं उससे इस सीर पर कहां तक असर पढ़ता है । जैसा कि मैने कहा पहिले में आपको यह बत-लाकंगा कि कहां तक जमीदारों पर इस प्राविजन का असर पड़ता है। हमारे सुबे में १२,२७,२२३ जमींदार हैं। उसमें से २,१७,२२३ ऐसे जमींदार हैं जो सी रूपया से प्यादा मालगुजारी देते हैं। सिर्फ़ यही जमीदार हैं जोकि अपनी सीर को जो पांच बरस या इससे च्यादा किसी एक कारतकार को मिली है, बापस नहीं ले सकेंगे। लेकिन १०,०८,००० प्रमीवार ऐसे हैं जो

अपनी काश्त के लिए अपनी सीर लेना चाहें तो वापस ले सकते हैं। इस वक्त में सीर कुल ५६,६०,००० एकड़ हैं और जैसा मैंने अर्ज़ किया था उसमें से १४,३४,००० एकड़ सीर शिकमी काश्तकारों को दी गई हैं। उसमें से ९,५६,००० एकड़ सीर ऐसी हैं जो पांच बरस से या इस से ज्यादा से काश्तकारों के क़ब्जे में हैं। इसी सीर पर क़ब्जा बढ़ सकता है।

Kunwar Sir Maharaj Singh: Can the Hon'ble Minister not give separate figures for Agra and Oudh?

The Hon'ble the Minister of Revenu: Yes, Sir, I can.

آنه يبل منستم آف ريونيو __ اس میں سے اُگو ان زمینداردں کی آراضی کو نکال دیں جو سو روپیہ یا اس سے کم مالگذاری دیتے ھیں تو صرف ۴۰۰،۱۸ ایکی سیر ایسی رهتی هے جس پر كالمنتكارون كو موروثي حق حاصل رهما هي - اب أكر آپ غور كريس تو معارم هوگا كه +++,+۲ ایکر زمین میں سے +++,۱۰،۵ ایکر زمین ایسی رمتی هے جس پر اس كا اثر پرتا هـ - ليكني جيسا كه بعض جگهه كها كيا هـ ادر جس طرح بعض ا خباروں میں اکھا گیا ہے اُس سے بتن چلتا ہے گویا هم سیر کے دورے حقوق جھین رھے هیں۔ میں تو سمجهنا هوں که هماری جو تجویزیں هیں ولا بهت مادریت (moderate) ھیں اور انصاف اس کا مقتضی تھا کہ وہ سیر جس پو سنہ ۱۹۴ تے کے پہلے قانونی حق حاصل نہیں تھا لیکن زمیندار صاحبان نے اُس وقت کی کونسل میں اپنگی یات کا خیال کافی طور چر کیا ھے که موجودہ نظام میں کوئی درهمی برهمی نظم میں کوئی درهمی برهمی نفه هو _ جو سیر جس کے قبضه میں ھے اُسی کے قبضه میں رہے اِسی خیال سے هم نے ایسًا قانون بنایا هے که جو کچهه کاشته روں کا حق هے وہ أن كو مل جائے ليكن جو زييندار واقعى كاشت كرتّ عين أن كو كوئي نقصان بهي نه بهونت -آگرة مين +++,١٠١، ايكر سيو شكمي أنهي هوئي هے اور اوده، مين +++,٧١، ١ ايكر شکمی کاشتکاروں کو دی گئی ہے ۔ یہ، فان تعلقداران (non-taluqdars) کے پاس ھے _ تعلقداران صاحبان کے پاس کل +++, ۱۷ ایکو سیر ھے جس میں سے+++,۳۲ ایکو سیر شکمے کاشتکاروں کے پاس ھے اور جیسا سیں نے کہا علامہ سیر کے جو چراویزن يهان ايسا هے جس كا كاشتكاروں پر اثو پرقا هے وہ موروثى حقوق كا پراديزن ھے۔ اس بل کے حساب سے مو کاشتمار هو استیتیو دري شیننت (statutory tenant) مروروثي كاشتكار هو جائيكا إور مين سمجها هون كه اس هاوس مين عوئي صاحب بھي ايسے نه هونگے جي کر اس پر اعتراض هو - کيونکه اگر زميندار صاحبان نے هوشياري سے کام ليا هوتا اور سنه ۱۹۲۷ع ميں سر وليم ميرس ك مشورة عر تبول عوليا هوتا تو غالباً آج جو سچوئيشي (situation) اس صوبه سین هے وہ پیدا نه هوئي هوتي _ لیکن اُس وقت انہوں نے اُس مشورہ عو قبول نهين کيا 🔹 🗻

Capt. Nawab Mohammad Jamshed Ali Khan:

کیپتن نواب مصد جیشید علی خال --سر رایم میرس نے کیا مشورہ دیا تھا

آنويبل منستر آف ربوينير — : The Hon ble the Minister of Revenue

یہ مشورہ دیا تھا کہ وقت آگیا ہے کہ کاشتکاروں کو موروثی حق دے دیا جائے ارر اگر آپ موروثی حقوق نہیں دینگے تو تھوڑے دنوں کے بعد آپ کو بہت سی ایسی باتیں کہنا ہونگی جن کو آپ کسی طرح ہے بھی مناسب نہیں سمجھتے ھیں ۔ اگر اُن کے درستانہ مشورہ کو زمیندار صاحبان نے قبول کولیا ہوتا اور سنہ ۱۹۲۱ء میں جبکہ آگرہ تیننسی بل اُس وقت کی کونسل میں تھا اگر اُس وقت اُن کوموروثی حقوق دے دیاہے گئے ہوتے تو بہت سا اینجینیشن (agitation) جو اُس کے بعد سے ہوا ہے اُس میں بہت کمی ہوئی ہوتی ۔ آج بہت ہے وہ حضوات جنہوں نے اُس ونت موروثی حقوق دینے کی متحالفت کی تھی وہ مانتے ہیں تھ وہ غلطی پر تھے ۔ میں نے انثر تعلقدار صاحبان اور اکثر زمیندار صاحبان سے بانیں کی میں ایکن میں نے ایک بھی صاحب کو ایسا نہیں پایا جو یہہ سمنجھتے ہوں کہ کی میں ایکن میں نے ایک بھی صاحب کو ایسا نہیں پایا جو یہہ سمنجھتے ہوں کہ کلشتکاروں کو موروثی حقوق نہیں دینا چاھیئے ہ

تیسری چیز جس پر که پہت کچھ اعتراضات هوئے میں را اُس طویقه کے بارے میں ہے جو بقایا امان کی وصوایابی کے لیئے رکھے گئے ہیں۔ گورنمنٹ کا خیال ہے کہ مم نے جو طویقے اس بل میں لگان کی وصولیابی کے ایڈے رکھے ہیں دلا نہایت مناسب طویقہ ہے اور میوا خیال ہے کہ آج کل جو دفتیں لگان کے وصولیابی میں موتی هیں وہ هماری انجویزوں سے انه مونکی سے اسی خیال سے یہ تجویزیں مم نے اس بل میں راہسی هیں سے کتھیم لوگوں کا خیال هے که اس سے لگان کی وصولیایی میں اور داندیں بوهه جائینگی لیکن ایم، تک کوئی رجبہ یمی هم نے ایسی نہیں دیاہی جس سے هم کو یہم اطمیدان هو جانا که هم نے جو تعویزیں رکھی ھیں وہ غلط ھیں ۔ میں چہلے بھی انٹر تیج کی گفتہ میں زمیندار صاحبان سے یہ عوض کوچکا ہوں کہ اگر واقعی میں رہ یہ چیز ثابت کوسکینگے کہ یہ طویاته مناسب طویقہ نہیں ہے اور اس سے کوئی بہتر طویقہ انان کی وصولی کا وہ بالا سکینگے تو میں اس کو کنسیڈر (consider) کرنے کے لفاء تیار عونگا ۔ یہ چیز میں نے کے طریقہ در عوض کو چکا ہوں اور اب سیں یہاں چو عرض کیلے دیتا ہوں ۔ ہم چاہئے۔ میں که اگر کاشتنار اچنا لکان ۔ وہ لکان جو لئے نانےوں کے حساب سے تحدویز ہو ۔ اگر رتب یہ دیستا رہے تو کوئی ہمی چیز ایسی نہیں ہوتا چاھیلے جس سے کا وہ اپنے ریلواییل رائٹس (valuable rights) تیمتی حقوق سے جو موروثی حق ہم اس و دے رہے میں اس سے رہ محووم موجائے۔ مم کسی ایسے پرادیوں پر اوار فیدل موسکتے جس کی وجبه سے کاشتمار دامورکه سے بیدخل کیا جاسکے ۔ اس لیکے عماری یہ، خواهش تو ضرور هوگی که کاشتکار کو بہت کائی موقع لکان کے ادا کہا کے لیئے هو ۔ لیکن اگر اِس تصویر ہو گرئی امہرورمنت (improvement) هوسکتا هے اور ھارا مطمع قطر اور زمینداران کا مطبع قطر مل جائد تو هم اس کے اورو عوز کرنے کے لیا۔ تیار میں ۔ لیکن اب تک جنتی تجویزیں کی گئی میں اون میں سے عولی ان سے بہتر ان سے بہتر ان سے بہتر نہیں ہے بہتر نہیں ہے ۔ بہتر نہیں ہے ۔ میرا خیال تو یہ ہے کہ لگان کی وصولیائی نے بارے میں ڈسٹرینٹ (destraint) کے بارے میں ۔ اجیکٹیٹیٹ (ejectment) کے بارے میں ۔ جو تجریزیں هم نے کی هیں وہ مناسب تجویزیں هدیں ۔ ان تین تجویزوں کے بارے میں جو نئی معلوم هوتی هیں میں کچھ عرض کرچکا هوں اور اگر اس هاؤس میں کرئی نئی بات پیدا موئی یا کوئی صاحب کچپه جاننا چاهیں تو میں بتلانے کے لیئے تیار هوں ۔ ان الفاظ کے ساتھ میں تجویز کرتا هوں که یہ بل سیلکت کمیتی کے سپرد کردیا جائے *

The Hon'ble the Minister of Revenue : आनरेबुल मिनिस्टर आफ रेवन्य :

इसमें से अगर उन जमींदारों की आराजी को निकाल दें जो सौ रुपया या इससे कम मालगुजारी देते हैं तो सिर्फ ५,८१,००० एकड़ सीर ऐसी रहती है जिस पर काश्तकारों को मौरूसी हक हासिल रहता है। अब अगर आप गौर करें तो मालूम होगा कि ५६,६०,००० एकड़ जमीन में से ५,८१,००० एकड़ जमीन ऐसी रहती है जिस पर इसका असर पडता है। लेकिन जैसा कि बाज जगह कहा गया है और जिस तरह बाज अखबारों में लिखा गया है उससे पता चलता है गोया हम सीर के पूरे हुक्क छीन रहे हैं। मैं तो समझता हूं कि जो हमारी तजवीजे हैं वह बहुत माडरेट (moderate) हैं और इन्साफ़ इसका मुक्तजी था कि वह सीर जिस पर सन् १९०२ ई० के पहले क़ानुनी हक हासिल नहीं था, लेकिन ज़ुमींदार साहबान ने उस वक्त की काऊंसिल में अपनी मेजारिटी की वजह से उसे हासिल कर लिया। उसे उनसे हम वापस लेते, लेकिन हमने ऐसा नहीं किया और मैं समझता हूं कि वह इस बात को क़ुबूल करेंगे कि हमने इस बात का ख्याल काफ़ी तौर पर किया कि मौजूदा निजाम में कोई दरहमी बरहमी न हो। जो सीर जिसके क़ब्जे में हैं उसी के क़ब्जे में रहे। इसी ख़्याल से हमने ऐसा क़ानून वनाया है कि जो कुछ काश्तकारों का हक है वह उनको मिल जाए। लेकिन जो जमींदार वाक़ई काश्त करते हैं उनको कोई नुक़सान भी न पहुंचे । आगरा में ११,६५,००० एकड़ सीर शिकमी उठी हुई है और अवध में २,७६,००० एकड़ काश्तकारों को दी गई है। यह नान ताल्लुकदारान (non-taluqdars) के पास है। ताल्लुकदारान साहबान के पास कुल ७४,००० एकड़ सीर है जिसमें से ३४,००० एकड़ सीर शिकमी काश्तकारों के पास है। और जैसा मैंने कहा अलावा सीर के जो प्राविजन यहां ऐसा है जिसका काश्तकारों पर असर पड़ता है वह मौरूसी हुक़्क़ का प्राविजन है। इस बिल के हिसाब से हर काश्तकार मौह्न कारतकार (statutory tenant) हो जायगा और मैं समझता हूं कि इस हाउस में कोई साहब भी ऐसे न होंगे जिनको इस पर एतराज हो, क्योंकि अगर जमीदार साहबान ने होशियारी से काम लिया होता और सन् १९२६ ई० में सर विलियम मैरिस के मश्विरे को कुब्ल कर लिया होता तो ग़ालिबन आज जो सिचुएशन (situation) इस सूबे में है वह पैदा न हुई होती । लेकिन उस वक्त उन्होंने उस मश्विर को कुबूल नहीं किया ।

Captain Nawab Muhammad Jamshed Ali Khan : केंग्टन नवाब मुहम्मद जमशेद अली खां:

सर विलियम मैरिस ने क्या महिवरा दिया था ?

The Hon'ble the Minister of Revenue : आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ रेवेन्यु :
यह महिवरा दिया था कि वक्त आ गया है कि काश्तकारों को मौरूसी हक दे दिया जाय
और अगर आप मौरूसी हुक्क नहीं देंगे तो थोड़े दिनों के बाद आपको बहुत सी ऐसी बातें करना
होंगी जिनको आप किसी तरह से भी मुनासिब नहीं समझते हैं। अगर उनके दोस्ताना मश्विरे
को जमींदार साहबान ने कबूल कर लिया होता और सन् १९२६ ई० में जब कि आगरा टेनेन्सी

[The Hon'ble the Minister of Revenue]

बिल उस वक्त कौंसिल में था, अगर उस वक्त उनको मोरूसी हुकूक दिए गए होते तो बहुत सा एजिटेशन (agitation) जो उसके बाद से हुआ है उसमें बहुत कमी हुई होती। आज बहुत से यह हजरात जिन्होंने उस वक्त मोरूमी हुकूक देने की मुखालिफन की थी वह मानते हैं कि बहु गुजती पर थे। मैने अक्सर ताल्लुके वारान साहबान ओर अक्सर जमीदार साहबान से बातें की हैं। लेकिन मैंने एक भी साहब को ऐसा नहीं पाया जो यह समझता हो कि काश्तकारों को मोरूसी हुकूक नहीं देना चाहिए।

तीसरी चीज जिस पर बहुत कुछ एतराजान हुए हैं, वह उस तरीके के बारे में हैं जो बकाया लगान की बसुलयात्री के लिए रक्बे गए हैं। गवर्नमेन्ट का हुगाल है कि हमने जो तरी के इस बिल में लगान की बस्लयाबी के लिए रक्खे हैं वह निहायत मनासिब तरीके हैं, और मेरा हवाल है कि आज कल जो दिक्कतें लगान की वसलयांकी में होती है वह हमारी तजबीओं से न होंगी। इसी ख्याल से यह तजबीजें हमने इस बिल में रक्की हैं। कुछ लोगों का स्थाल है कि इससे लगान की वसलयांकी में और दिक्क़तें बढ़ जायेंगी, लेकिन अभी तक कोई वजह भी हमने ऐसी नहीं देखीं जिससे हमको यह इत्मीनान हो जाता कि हमने जो तजबीजें रक्षी है वह गलत हैं। मैं पहले भी अवसर निज की गुफ्तगु में जमींबार साहबान से यह अर्ज कर चुका है कि अगर बाकई में वह यह बीज साबित कर सकेंगे कि यह तरीक़ा मुनासिब तरीका नहीं है और इससे कोई बेहतर तरीका लगान की वसूली का वह बतला सकेंगे तो मैं उसको कन्सीडर करने के लिए तैयार रहंगा। यह चीज मैं निज के तरीके पर अर्ज कर चुका हं और अब यहां पर अर्ज किए देला है। हम चाहते हैं कि अगर कारतकार अपना लगान, वह लगान वो नये कानन के हिसाब से तजनीय हो, अगर बंकत पर देता रहे तो कोई भी चीच ऐसी नहीं होना चाहिए जिससे कि वह अपने बेल्एबिल राइट्स (valuable rights) कीमती हक्क से जो मौक्यों हक में उसकी वै रहे हैं जससे वह महरूम हो जाय। हम किसी ऐसे प्राविजन पर तैयार नहीं हो सकते जिसकी बजह से कास्तकार घोके से बेदखल किया जा सके। इसलिए हमारी यह स्वाहिश तो जरूर होगी कि कारतकार को बहुत काफ़ी मौका लगान के बदा करने के लिए हो। लेकिन अगर इस तजनीज पर कोई इम्प्रवमेन्ट हो सकता हो और हमारा मतमए नजर और जमीवार का नतमए नजर मिल जाय तो हम उसके अवर गीर करने के लिएतीयार हैं। लेकिन अब तक जितनी तज़वीजें की गई हैं उनमें से कोई इनसे बेहतर नहीं हैं। मेरा ख्याल तो यह है कि लगान की वसलगाबी के बारे में, डिस्टेंट (destraint) के बारे में, इजेक्टमेन्ट (ejectment) के बारे में जो तजवीजें हमने की है वह मुनासिब तजवीजें हैं। इन तीन तजवीजों के बारे में जो नई मालूम होती हैं में कुछ अर्ज कर चुका हूं और अगर इस हाउस में कोई नई बात पैदा हुई या कोई साहब कुछ जानना चाहुँ तो मैं बतलाने के लिए तैयार हूं। इन अल्क्राज के साथ में तंजवीज करता हं कि यह बिल सेलेक्ट कमेटी के सिपूर्व कर विया जाय ।

Chaudhri Khaliq-uz-zaman: Sir, with your permission I want to read a statement to the House on behalf of my party on this very important matter.

The Bill which is before the House is the most important measure which has so far been placed before this Assembly. It is a very compendious measure which requires detailed consideration because on it depends the future prosperity not only of agricultural classes but also of the entire province. Although the proposals of the Government have been known to us for some time, the Bill has only recently been introduced and this is not an appropriate occasion to deal in

detail with its provisions. Some of us were also members of the Committee appointed by the Government and have already expressed our opinions with regard to the main principles of the Bill during the discussion in that Committee. I do not therefore, think it at all necessary that we should, at this stage, go into all these matters again. No one will deny that time has come when we should bring about a re-adjustment of the relations between the tenants and the landlords. It will also be generally conceded that the present economic condition prevailing in the country demands that some relief should be given to the tenants. But it is equally certain that the measure and extent of the rights to be conferred on the tenants and relief to be given to them will be matters of some controversy not only between the various groups of the Assembly but within the groups themselves. While we do not accept some of the figures which have been quoted by the Hon'ble Minister nor the general conclusions to which he has arrived.

The Hon'ble the Minister of Revenue: How did you know the figures beforehand?

Chaudhri Khaliq-uz-zaman: Because you read out those figures.

I still think that it will not be advisable to enter into a detailed criticism of the provisions of the Bill at this stage when the members had not had sufficient time to study and examine the Bill containing over 300 sections and further when the Bill is going to be referred to a Select Committee for consideration. I must, however, say that all of us are agreed that there should be some more or less permanent adjustment between the landlords and tenants so that the present state of uncertainty which results from it may come to an end. Any measure which has the effect of restoring harmony to the countryside and of interesting both the tenants and the landlords in working together for their common good will be received with satisfaction by every section of the people of the province.

We know that the Hon'ble Ministers and the permanent officials of the Government have been devoting much thought and consideration to the solution of various most difficult problems upon which the prosperity of the masses depends. We also know that this is only one of a series of measures which it is proposed to introduce and that a Bill to deal with indebtedness will also shortly be placed before the Assembly. All such measures are considered by different persons and groups from different points of view, and it is necessary that we should have as representative a select committee as it is possible to obtain, that the select committee should be composed of persons who are ready to devote their fullest attention to this important problem in a spirit of mutual co-operation and toleration, ready to convince others by the force of their arguments but at the same time ready to be convinced.

With these few words I support the motion for the reference of the Bill to a Select Committee.

Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan: I agree with the leader of the Mussim League when he said that this is a very important measure and some of this members of the honourable House received it only about a week ago, therefore we cannot expect them to criticise the various sections of this Bill at such a short notice. Therefore it is not really my intention to go into the details as far as the various proposals are concerned. But before I deal with some of the

[Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan.]

proposals in the Bill, I should like to make some observations generally and I am going to make them in a spirit which is to in prove the measure and not to create obstacles in the way of the proposals of the Government. I wish in the first instance to express my gratitude to the Hon'ble Minister when he said that he had an open mind and that he would be willing to consider any suggestions that may tend to improve the present sections of the Bill, and I hope that when this measure will go into the Select Committee the Hon'ble Minister in charge will remember these words of his and act up to them. The general observation that I would like to make has in fact nothing to do with any particular section of the Bill, but with the effect of the measure as a whole. It is well known that our great need is to increase the wealth of this country. Mere redistribution will not take us very far. Now, how to do it? The industrial progress can be but slow for obvious reasons, for instance the lack of capital, the lack of expert advice and most of all the foreign competition. But we can increase our wealth through agriculture and such industries that are allied to agriculture. Now, the second step is how to increase the agricultural produce. I think very few people will deny that the agricultural produce can be increased by applying modern methods, by applying modern manure and also by farming on a larger scale, because in small holdings it is not possible to apply these modern agricultural implements or manure. Now, again this can be achieved through two processes; one under capitalist system and another under socialist system. If we follow the system which is followed in capitalistic countries it is that those who are capitalists should be pursuaded to become cultivators; that lot of capital should be sunk in the laud and they should be made to do farming on a larger scale. That is one way of doing it. It is not my purpose in this speech to show which is the hetter way, but this is one way of doing it; and I am afraid as far as this Bill is concerned it will not be possible in future to have big farms. The other method is of socialists, that is by nationalizing the land and by doing collective farming. That again implies the same thing that tarming should be done on a larger scale, and I am atraid certain provisions of this Bill will make it impossible to do collective farming or to nationalize land, because if we are to follow the line which has been followed in socialistic countries then the creation of further rights in the land will not be suitable for that programme. I have to mention these things because this measure will not only affect the tenants and the zamindars but it may affect in the long run the whole economic condition of the province. An important measure like this should be judged by its effect on the general economic condition of the province and if we apply this test I am certain the measure contains many defective proposals. As I said earlier in my speech, it is not my intention, in any way, to quote the various sections of the Bill, but as the Hon'ble Minister in his speech mentioned two of the proposals in the Bill, I may just make a passing reference to them. The first thing that he mentioned in his speech was about the sir. He knows that zamindars are feeling very keenly about it; they have not been able to understand what is really the principle underlying the proposal. Is it the principle that the cultivator should be given relief? If that is the principle then it is a good principle. The cultivator of the land should, of course, be given relief. They are willing to give

every reasonable concession to the tiller of the soil. I accept the principle, but I should like to ask why it is that it is only the cultivator of the zamindar who is regarded to be a cultivator and why the sub-tenant of a tenant is not to be regarded a cultivator and no relief is to be given to him. I do not wish to make any suggestions that may be regarded as wild or to attribute any motives, but at the same time I cannot help saying that this differential treatment between cultivator and cultivator shows that the relief to the cultivator is just a screen and there is some thing else behind it, otherwise why this tender consideration for the sub-tenant of the sir land and why so much apathy for the sub-tenant of a tenant. The other point that was mentioned by the Hon'ble Minister was about the ejectment and collection of rent. There again I beg to suggest that the proposal will not facilitate an easy collection for the zamindar. There the difficulty is that if a zamindar is to wait for two years before he can ask the tenant to be ejected from land, then the zamindar, in all fairness, can ask the Government to wait for two years if he is unable to pay the land revenue. I know that this proposal cannot be acceptable either to this Government, or to any other Government. I do not mean to say that this will be a feasible proposal that Government should wait for two years for the land revenue, but still the question is.

The Hon'ble the Minister of Revenue:

آنويبل منسر أف ريونيو -

اگر دو برس کے بعد اجیکتمینت (ejectment) ہو تر گور نمنت ویت (wait) کو سکتی ہے *

आनरेबुल मिनिस्टर आक रेवेन्यू:

अगर दो वर्ष के बाद इजेक्टमेंट (ejectment) हो तो गवर्नमेंट वेट (wait) कर सकती है।

Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan: The question is that land revenue is a part of rent. The Hon'ble Minister said that if there is a sort of ejectment for the zamindar also after two years, then Government would be willing to wait. I would like to remind him that as far as the zamindar is concerned, this sort of ejectment is in existence. If a zamindar is unable to pay the land revenue, you can always put his movable and immovable property to sale. Therefore, as far as the zamindar is concerned, that remedy is with you. It is not that the zamindar could not be ejected or that his estate or movable and immovable property could not be put to auction. You can make him pay when ever you like. On the other hand, this proposal will, in the long run, not be suitable to tenants themselves because it will be difficult for them to pay accumulated amount of two years rent with interest and therefore we will be tempting them towards there ultimate ruination. Generally I agree with the Leader of the Muslim League that it is no use at this stage making detailed criticism when the Bill is going to a Select Committee, where we hope that the majority party will not utilize its power and will be open to conviction. I am sure there is a lot of wisdom in the saying that it is good to have the strength of a giant but it is bad to use it like a giant.

Raja Jagannath Bakhsh Singh: I beg your permission to make a statement, Sir. As a representative of the British Indian Association of Oudh I rise to dissociate myself from the principles underlying the United Provinces Tenancy Bill. We are at this stage only concerned with general principles and not with details. The position of the talugdars ns described in the sanads granted to them is that they possess full proprietary right, title and possession in their estates. This grant was made to them and their beirs for ever. Thereafter Act I of 1869 was passed and by section 3 of the Act the previous grant conveyed by the sanads was confirmed. This position was further strengthened by the Crown Grants Act of 1895. The rights so acquired by the talugdars under the sanads have never been interfered with so far. Whenever any changes have been made in the Tenancy Law affecting the rights of the talugdars they have been made with their consent. Such is very briefly the position on which the taluquars stand with regard to their rights.

The present Government have acted in entire disregard of their rights and privileges. By the various provisions of this Bill they seek so to hedge in the rights of the landlords as to amount to their practical expropriation without any compensation. The whole object of the Bill seems to be to destroy the landlord class, big and small, altogether.

We do not know what has led the Government to substitute one law for the two Acts which at present exist. We have repeatedly been assured that the special laws of Oudh would always be respeated and can see no advantage that might be gained by a merger of the Oudh Rent Act with the Agra Tenancy Act.

I do not propose to enter into a detailed criticism of the measure at this stage. We reserve our right to examine the Bill as it emerges from the Select Committee to see how far it affects the full proprietary rights which the taluqdars possess under the sanads

Before I conclude I should like to sound a note of warning. I think the Government is treading on delicate ground. The thing most essential for the prosperity of the province is harmony between landlords and tenants and by oppressing one class that harmony cannot be secured. All of us have the welfare of our tenants at heart. In their prosperity lies our prosperity. In their contentment we find happiness.

Kunwar Sir Maharaj Singh: Sir, I propose to make only a few remarks. I find that at this stage no party and no member who has preceded me has wished to commit themselves in any way or to discuss the details of the Bill. I think probably that they are wise. The Bill has been before this House for a very short time. Its provisions are many and often so different from the provisions of the existing Agra Tenancy and Oudh Kent Acts that they require close examination. Speaking for myself and for the small community that I represent—a community which includes a number of tenants—I say at once that there is much in the Bill to which I cau give my ready support though there are provisions in it which, in my opinion, require modification. I think that the Government are justified in giving to tenants both in Agra and Oudh security of tenure and at the same time reasonable rates of rent. I am in favour of the grant of hereditary rights to all tenants

who so far enjoy statutory rights. I have not been able to distinguish between tenants who are in possession of so-called economic holdings and those not in such possession. I consider that to draw a line of demarcation between these two classes will lead to great practical difficulties and possibly to litigation. Moreover when statutory rights were granted both in Agra and Oudh no such distinction was made by Government or even by at least a majority of the legislatures who supported the passage of those two Acts. I am also of opinion that it is essential for the welfare of the tenantry of these provinces that they should enjoy fair rents. I have not worked out in detail the comparative results of the rents between 1895 and 1900 which Government have taken as the basis of their proposals. But I gather that they are not appreciably below the revised rents after remissions which are in existence at the present time. That is a matter which the Select Committee will no doubt examine. The proposed law as regards enhancements is, I think, fair and was, if I am not betraying any secret, acceptable to us or most of us in the informal committee which Government appointed to consider tenancy legislation. I am also in favour of the extended rights proposed for tenants to construct dwellinghouses of a permanent character and cattle-sheds. I hope, however, that so far as the right to plant trees is concerned, in the interests of the tenants themselves and to avoid disputes and litigation between them. Government will accept some modifications of the proposals made. There are two or three points which, I think, will require the serious consideration of the Select Committee. The first is the thorny question of sir. That, as the Hon'ble the Minister of Revenue well knows, was discussed at length by the Committee and and it was impossible to arrive at a conclusion which was entirely approved either by the members present on this side of the House or by members on that side. I remember that there was a difference of opinion even between members sitting on the Government side. Some would have liked to go further; some would have been content with less. I entirely agree with my friend Mr. Mohan Lal Gautam, who has just made a remark that the same was the case with the members belonging to this side of the House. That, Sir, shows in my opinion that every body feels irrespective of party that this is a most difficult question. I only put forward some considerations for the Select Committee when it comes to deal with this question of sir, because I shall not have the privilege of either being a member of the Select Committee or of being in India at the time when these proposals are examined. I agree that there should be no acquisition of sir rights in future. Now, once hereditary rights have been given to tenants-in-chief it must be remembered that this is a large concession and is far larger in Oudh than in the province of Agra, and when further, sir rights can no longer be acquired in future there is ample reason for Government to show some generosity to landlords on the question of sir. I am glad to know from the figures which the Hon'ble the Minister of Revenue has just given us that actually the total area which will be affected by the proposals of Government relating to tenants in occupation of sir land for a period of five years and more will be relatively small. I understood from what he stated that the total area which would be affected was less than six lakes of acres in the province as a whole. I could not gather from him what were the figures for Oudh and what were the figures for Agra, but I daresay that, while I am right in assuming that these for [Kunwar Sir Maharaj Singh.]

Oudh are substantially smaller I am also right in thinking, though I have not the figures before me-I am in this matter hazarding a guess-that the proposals of Government will affect far more scriously the talug lars of Oudh than they will the zamindars of Oudh. I hope, therefore, that in view of the large changes which are being made in the Oudh Tenancy Act-changes which are more important, than those in the Agra Province-some consideration will be shown to the talue-Another point is regarding the realization of arrears and electment. Here I shall draw attention to an important sentence in the Government proposals for tenancy and land revenue reforms in Oudh. It occurs in connexion with paragraphs 50 to 60. This is what Government state: "It is a primary consideration with Government that once tenants as a whole have got security of tenure at reasonable rates of rent, they should not be allowed to fall into arrears, or to squander their horitage." With these remarks I cordially agree. But I am not at all sure that in the actual detailed provisions of the Bill Government have followed the excellent precept which they have enjoined. It seems to me that by their proposals which prevent a landlard from suing a tenant for arrears of rent for two years and by a further provision that once a tenant has been ejected from his holding no arrears can be claimed from him the recommendations are not in accord with the general sound principle laid down by them I was glad, however, to note in this connexion that the Hon'ble the Minister of Revenue has an open mind in the matter and will consider on behalf of the Government any reasonable suggestions made to him in the Select Committee. I feel myself that some difference should be made in this matter between habitual defaulters or tenants who habitually delay payment of rents and those who pay their rents promptly. That is, in my humble opinion, a perfectly reasonable demarcation as between tenant and tenant. By all means let every reasonable concession be made to a tenant who is ordinarily a good payer but for some fault for which he is not responsible is unable to pay at the right time and asks for a postponement of his rent. That is, I understand the position under the present Agra Act. If the case of such a tenant goes to court in the Agra province a postponement of payment up to six months can be given. I recommend for the consideration of the Select Committee and of Government that a provision of that kind is on the whole better and more reasonable than the provisions of the Bill. Habitual defaulters, it seems to me, require little consideration and it is in the interest of both tenants and landlords alike that tenants of this type should be got rid of with the least possible delay. I have only one more remark to make. It is that I trust that the Select Committee when they come to a detailed examination of the Bill will do their utmost to eradicate or modify any provisions which are likely, in any appreciable degree, to increase litigation not only as between landlord and tenant but as between tenant and tenant. I think that that is a remark which is selfevident. I end as I began by saying that to the Bill as a whole I can give my support and I trust that when it is passed it will bring about a new era of peace and contentment not only for the terants of this province but also for their relations with landlords. The new Bill is not going to bring down a new heaven upon earth for in my opinion the real problem of India is one which this House is not likely to be

able to deal with in a fully satisfactory way. It is the problem of congestion—the density of our population. That is the chief difficulty that we have to contend against in almost every measure in India intended to ameliorate the conditions of the tenantry and the poor. I would ask the Hon'ble Premier when he has leisure, in consultation with members on this side of the House, to see that something is done to tackle this most complex problem.

Khan Bahadur Maulvi Fasih-ud-din: Sir, I beg to move that this Bill be circulated for eliciting public opinion.

Sir, it is but in the fitness of things that after the big zamindar members of this House, the representatives of the poorer classes of the zamindars should be allowed to speak on this Bill. Sir, before I speak on this Bill I should like to assure you that I have not the least intention of delaying the passage of this Bill in the House and I will most gladly withdraw my motion if public opinion is elicited before the date of the sitting of Select Committee. Sir, I protest against the interruptions that are being made by some of the over-anxious zamindars of this House. The reason of this motion of mine is this that as it has been said by several speakers that this Bill has come to us very late in the day and as a surprise, so the invitation of public opinion is necessary. We had an Agrarian Committee of which I happened to be a member, the discussion of which was carried on for over 6 weeks or so, but the scheme of the Government was never put up till on the last day of the meeting of that Committee. In the meantime we were discussing all sorts of suggestions and all sorts of proposals by non-official members, but we had absolutely no idea about the scheme which the Government was going to adopt. It is for this reason that it will be better if public opinion was invited on this Bill. Sir, I do not agree with those members of this House who have said that it is not the time for discussing the scheme of this Bill and giving our opinion on it. In my opinion it is this time and this time alone that we should discuss the principles and the various aspects of the Bill for the guidance and the use of the Select Committee. After the Bill has been passed by the Select Committee it will come to us for discussion of the various clauses of the Bill and not for the basic principle of the Sir, for that reason I congratulate my friend Kunwar Sir Maharaj Singh who has discussed some of the aspects of the Bill and I think he was very right in doing so. Now I come to the Bill itself. I am not one of those who say that they have not been able to go through the Bill and I can assure you that I have gone through it from beginning to the end rather carefully. In my opinion the Bill is not so bad as it is represented to be. It has both its good points and bad points as was naturally expected. The first good point of this Bill is that it admits the position of zamindars as landlords and I hope that my friends, who were perturbed the other day at a statement which was made by the Hon'ble the Minister of Revenue, will now be satisfied that they are now treated as landlords and not commission agents. The other good point about this Bill is that it does away with the provision of the warrants of arrests for non-payment of rent. Then there is another good point that it confers hereditary rights on all the statutory and non-occupancy tenants. Another good point about the Bill is that it aims at bringing down all the rents to an economic level. Another good point about this Bill is that it tries to solve

[Khan Bahadur Maulvi Fasih-ud-din.]

many of the knotty questions which ferment litigation between the zamindars and tenants. Similarly there are many other good points in connexion with this Bill which I need not delate upon. On the other hand there are bad features of this Bill also. They may not be considered to be very had but at least I look upon them as bad. The first is the one to which reference has been made by the Hon'ble the Minister of Revenue. I may agree with him that there should be no further acquisition of sir. I do agree with him that there should be restrictions about sub-letting the sir land and the limitation for sub-letting should be five years but there is one point, Sir, with which I do not agree with him and it is this that the Bill should have a prospective effect in the matter of sir sub-letting. The Bill before us prescribes for prospective effect and penalizes those zamindars who have been sub-letting their sir lands under the existing law. I think that it is a very vicious principle of any law to have a prospective effect for the simple reason that the public is likely to lose faith in the laws of the country altogether. For when we are assing under a particular existing law we will not be sure whether our Acts will be made penal and illegal by the advent of a new law. I give one or two examples of this kind. Supposing a law is passed to the effect that all oral gifts amongst Muslims which were made during the last five years and all adoptions (or god) which are verbally made by the Hindu community during the last five years are to be treated illegal. I put it to the Government what will be the result of a legislation like this. As a matter of principle, as a matter of justice and as a matter of equity, no new law should have a retrospective effect as regards any section of those who have been following the outgoing law. I have absolutely no objection if the acquisition of further air rights be stopped. I have no objection if the samindars be told that if they do not cultivate their sir land even during the next two years they will lose their rights of sir. The new law may provide any attingent measures in respect of sir land for the future but to say that those who have been acting in accordance with the existing law and those who bave been under the impression that they are not violating the provisions of law they should never be penalised by the new law is a matter of principle and I hope that the Government will consider this matter rather seriously. The other point that I want to bring out in connexion with sir land is that only the samindars who have been paying land revenue of Rs. 100 and less have been exempted from the restrictions laid down in respect of sir. This is a very inadequate measure. The zamindars of Ka. 100 and less are certainly more numerous than the other classes of zamindars but the zamindars who pay land revenue of higher than Rs. 100 but less than Rs. 1.000 are not in good circumstances and their number is not small, their necessities compel them to sublet their sir lands. If their sir is to be confiscated by means of this legislation then they will become landless for it is only their sir which is the main stay of their life. They have been giving land to their relatives and others for certain unavoidable reasons and if they are ousted from their sir land it will be very hard on them. In fact I am of the opinion that 90 per cent. of the zamindars paying land revenue of Rs.1,000 and less will be onsted from their sir sub-let their sir, the entries in the patwari's records are incorrect in regard to their sir land but the poorer classes of zamindars will certainly be ruined if a provision like this were to exist. Another point that I want to bring out in connexion with this Bill is about a clause of this Bill which lays down that the arrears of rent on the ejectment of the tenant will be confiscated. This is a provision which I think is not only unfair but it has not the sanction of moral code. We cannot deprive any zamindar of any arrears about which he has already paid his land revenue, and when the zamindar has paid his land revenue in respect of the arrear, the Government is not within its rights to confiscate that amount. A provision of this kind, I think, has never existed in any law of any country, and this is a matter which requires the serious consideration of the Government and the Select Committee. Another point, Sir, which I want to bring out is the impracticable manner of levelling the rents. Hitherto the scheme of the remissions of rent was that all rents were brought to the level of the rents which prevailed between the period 1901 and 1905. The reason for this scheme was simply this, that in 1930 when the slump began the prices of the slump period were the same as the prices prevailing in 1901 and 1905. Now according to the scheme of this Bill the period has been put back to five years more that is to say, the period of 1895-1905 has been fixed to the rents of which the present rents will have to be brought down. As Sir Maharaj Singh has said, I am afraid that by extending back to last quinquennium of the 19th century the Government will not succeed in reducing rents further, for the simple reason that rents between 1895 and 1900 were not lower than during the quinquennium which followed that period. In fact the only mishap that occurred during 1895 and 1900 was the famine of 1897 but that famine lasted only for one year and did not have any effect on the rents at all. I am sure that if the Government were to scrutinize the results of this scheme it will not be in a position to very much increase the remissions in rents. The most equitable scheme of remitting the rents would have been to take the price level of a certain quinquennium which the Government thought best for the purpose and then having fixed all the rents according to that level.

One more point which I want to make out in connexion with rents is this, that I cannot possibly understand the raison d'etre of the various proposals that have been made about the level of rents. The proposals are four. The first proposal is that only one-fifth of the produce of a field should be taken as the level of rent. A second proposal is that the rents should be based on the price index of a certain period. A third proposal is that the rents should be based on the circle rates fixed on the rents paid by substantial occupancy tenants, and also the rents of statutory tenants should also be taken into consideration. I am sure that when we will have to combine all these proposals we will be making a mess of the whole thing. The one test will certainly go against the other test and I am sure that in actual working the Government will not be in a position to come to any definite conclusion about the level of the rents. This is all a good talk for propaganda. In my opinion the Government should fix only one test for the determination of the level of rents and not go about seeking for so wants at the tours of manner these cohemes look many wall an noner and

[Khan Bahadur Maulvi Fasih-ud-din.]

Government as a man who has spent his life in long doing revenue work that when it will come to closer grips with working out these proposals on the basis of all these various tests it will come to a deadlock and the result of the pratical working of the scheme will be almost nil. Then, Sir, I have a few points to bring out about almost nil. clause which instead of benefitting the tenants are sure to injure them very much. This statement may surprise the members of the Cabinet, but I can prove this statement to the very hilt. The first point that I want to bring out in this connexion is that the Bill says that the rents of the tenants should be fixed on the basis of the rents paid not only by substantial occupancy tenants but also those paid by statutory tenants. If that provision remains in tact then I am sure that the tenants will suffer most heavily, because hitherto the circle rates of occupancy tenants used to be based on the rents of tenants of twenty years and over, but now that the element of the rents of statutory tenants will come in I am sure that the circle rates will be much higher than they used to be hitherto under the existing law. I warn the Government to be careful about this master.

Mr. Mohan Lal Gautam: Will you kindly explain in detail how will it be greater?

Khan Bahadur Maulvi Fasih-ud-din: At the request of my friend I will explain this point further. In this province the incidence of the rents of statutory tenants is about Rs.8 per acre and the incidence of the occupancy tenants is something less than five rupees per acre. Classifying the incidence of the rents of occupancy tenants of the last settlement is about four rupees per acre and the incidence of the rents of tenants of 20 to 80 years is about Rs.5.3 per acre the incidence of tenancy of 12 to 20 years is about Ra.7 per acre Hitherto the rule was that the circle rates should be based on the rents of the tenants of twenty years to thirty years. But now this Bill says that though the level of the rents will be based on the rents of substantial occupancy tenants yet the rens of recent occupancy tenants and of statutory tenants will also be taken into consideration. This is a very bad provision and will enhance the rents considerably. It means that the high rents of the statutory tenants, the incidence of which is 8 point some thing per acre will also be taken into consideration in the matter of fixing the reals of the tenants and so the circle rate will be higher and with them the level of rents.

There is another point which will result in great inconvenience to the tenauts and it is this that hitherto only the leases of over three years used to be registered and they could also be registered by the kannagos. Now this Bill says that leases of over one year should be registered, in other words, the tenant will have to pay the cost of registration and other extra charges in connexion with the registration if his lease is for over one year.

There is another point and a serious point. It is this that the Bill provides that no tenant will be ejected for an arrear of less than two years and there should be no decree for ejectment of a tenant unless the arrears are over two years or more. I warn the Government that this provision will result in a very serious lajury to the tenants, for

the reason that those zamindars who want to eject the tenants will lull them into sleep and will not claim any rents from them unless the burden on them is of three years rent and when they will see that the tenants will not be able to pay the accumulated arrears, they will eject them. The result will be that in nine cases out of ten the tenant will be ejected. I realize the fact that some of the zamindars worry and trouble the tenants by suing them after every six months or so. That sort of procedure should be disallowed but to fix two years arrears for the ejectment of a tenant, I think, will, in actual working, result in a very great injury to the tenant and will result in a large number of ejectments of tenants and in this way the object of the Government will be lost.

Then there is another point which I want to bring out and it is this that the Government has provided in this Bill that the fixed-rate tenants can sublet their tenancies to shikmi tenants for any period but the occupancy tenant and other classes of tenants will grumble about this concession to fixed-rate tenants. Why should the fixed-rate tenant be exempted from this rule of sub-letting, when the zamindars and other classes of tenants are treated otherwise. Is it so because the fixed-rate tenant is a capitalist? Is it so because the fixed rate tenant is a mahajan and who has purchased fixed rate tenancy. This I think is very unfair and the ordinary tenant will certainly have to entertain a grudge against this invidious distinction between the fixed-rate tenants and the occupancy tenants. Sir, there is another point. The zar peshqi leases have been allowed by this legislation. I think that this provision in the Act will be very injurious to the tenants as most of the tenants will fall into the hands of the village Bania. I do realize, Sir, that the prohibition of the existing law about this disallowing zar-peshqi leases has been observed more in its breach than in its But, Sir, that fact should not be taken as justifying the Observance system of zar-peshqi leases, because that prohibition was not observed in practice therefore that prohibition should be removed and zar-peshgi leases should be allowed. It is my life-long experience that the zar-peshqi leases have hit the tenants more than any thing else and they have let the tenants to fall into the hands of the Bania, and this contingency should be avoided. The other point, which I consider as a very important point, is this that the Bill allows a zamindar to issue a notice for the payment of arrears and if the tenant does not pay the arrears within a fixed time then the tenant will be liable to be ejected. So far so good. But, Sir, there is a further provision that it the tenant Objects to the notice or objects to the demand then a suit will be instituted. This provision is a prototype of section 81 of the existing Agra Tenancy Act; and, it is an open secret that that section has proved to be quite a fullure both from the point of view of the zamindar and the tenant. I admit that provision may be made providing for obje tions which may be raised by the tenants and the revenue courts should be allowed to examine them and if they are untrue then no case should be allowed to be instituted. Again I have stated more than once that there should be no court fees in connexion with the rent cases. The thief cause of the ruin of the tenant has been the levy of the court fees Take the case of a tenant who pays Rs B or Rs 4 a year. . . . .

The Deputy Speaker: I fear Khan Bahadur Sahib you are going into the details of the Bill. At this stage you have only to discuss the

general principles of the Bill.

Khan Bahadur Maulvi Fasih-ud-din: Sir, I was making this speech for the sake of the consideration of these points by the Select Committee. However, if that is your ruling I will not say further on this subject except this that although this Bill professes to be in favour of the tenants, it is not fully so. Besides, I have a complaint against the Government that it has not as yet benefitted the tenants in other ways. It has not benefitted the tenants in the matter of the very high irrivation rates. We made that proposal several times and asked the Government to out down the irrigation rates. The Government says that it has appointed a committee to go through the whole question but I am afraid that the committee's point of view is this that the fees should not be touched, because such a procedure might make the Irrigation Department a losing department. I was one of the witnessess before that committee and I noticed that there was a ten lency on the part of that committee not to lower the irrigation rates. There are many other ways in which the tenants can be benefitted, but nothing has yet been done in connexton with those measures. Again, I submit, Sir, that the amendment of the Land Revenue Act and the Amendment of the Rent Act both should be simultaneous, because one Act reacts on the other, and it will be in the light of the amendment of one Act that the amendment of the other Act will have to be accepted by this House.

Dr. Sir Jwala P Srivastava: Sir, if I have decided to rush in where angels fear to trend . . .

The Hon'ble the Premier: But there is room for you.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: It is only because I wish to make clear the attitude of the commercial community towards this Bill, or for the matter of that towards any measure intended for the improvement of the condition of the cultivator. Sir, the commercial community is in favour of all such measures which would improve the economic condition of the tenants. They are the backbone of the country. I am sorry to have used that much-repeated expression, but they are really the backbone of the country, and on them depends the prosperity of the country. Sir, the Bill was received by me only two days ago. It was laid on the table here perhaps on the 20th, but I was not present here on that day and I secured a copy of the Bill only two days ago. So I cannot claim to have gone through it.

The Hon'ble the Minister of Revenue: Do you receive the Gazette?

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: I receive it but I never read it.

The Hon ble the Minister of Revenue: Then it must have been received several days back, but you did not read it.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: I believe a copy of the Bill was received by the Chamber of Commerce yesterday and they sent it on to me to ask what I thought of it. Sir, I wish to assure the House that the interest of the commercial community in measures of this kind is a very real one. We are all with the Government in their attempt to improve the miserable lot of the rural population. The main problem of the country is the removal of the grinding poverty of the rural population. The other day Lord Lothian, speaking before the East India Association, said that the new Governments would be judged by their success or failure in solving this problem. He also gave some figures which, of course, are well known to the Hon'ble Minister sitting

opposite. Sir, the earning power of the average cultivator does not exceed 2 annas a day. Now the main problem before the country is how to increase that earning power and unless satisfactory solution of this problem is found there can be no peace or contentment in the country.

The Hon'ble the Minister of Revenue: True Socialism.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: That may be so, I don't deny.

Sir, so far as this Bill goes it is not for me to enter here today into a detailed discussion of its various provisions. The matter is being referred to a Select Committee which would doubtless go very carefully into all the matters, but it is necessary, Sir, that the Bill should be examined and criticised by every section of the community in this province and not only by those who speak on behalf of landholders and tenants. The Bill affects them all and it is very important that sufficient time should be given so that everybody interested in this important question of the improvement of the lot of the masses should have a chance to express his opinion and to give any suggestions that he may wish to make Sir, the proposals embodied in the Bill appear to me to be rather different from those which were originally proposed by the Congress last year. I happened to read a book issued, I believe, under the authority of the present Minister for Revenue and on a cursory examination of those proposals and the ones embodied in this Bill. I cannot help the conclusion that the Government have changed their mind now that they are a Government.

The Hon'ble the Premier: Sir, does the honourable member agree with the proposal that it was published by the Congress party?

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: Wait and see till I have time to make up my mind.

A member: So you have no mind?

Dr. Sir. Jwala P. Srivastava: Sir, I on behalf of the commercial community attach the greatest importance to two things. One that there should be nothing done which would bring about discord and quarrels in the countryside and that there should be no strife engendered as a result of this legislation. The landlord and the tenant should live together in peace. I think the interests of the two are intertwined [A voice: Just as Capital and Labour live]. Yes, yes. That is why we are giving maternity benefits.

The Hon'ble the Minister of Revenue: Why did you oppose it?

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: I do think that the object we have in view will not be achieved if as a result of this legislation or if anything we are doing here, there is engendered strife in the country-side and all those who wish well of our rural areas should I think bear this important factor in mind. Sir, the landlord has been painted black. I hold no brief for him I am not speaking on his behalf. But, Sir, landlords can serve a useful purpose. If you look to the system of landlordism prevailing in England, you cannot help feeling that there would be no agriculture in England except for the landlord. The landlord does a great deal there. He provides all the capital, all the fixed assets and houses the tenants. He gives them every kind of facility. If the landlord were not there, I do not think the farmer alone would be able to maintain the present condition of agriculture in England.

[Dr. Sir Jwala P. Srivastava.]

Sir, we can mend the landlord and this can only be brought about by peaceful means and by what I would call an agreeable compromise. Sir, I do not know why the Government have not endeavoured to arrive at an agreed formula with the landlords before bringing forward any legislation. I believe the Congress Government in Bihar was successful in achieving this. I should have liked to have seen the same thing here. I do not know that it is wise in the best interests of the country to embirk on a controversial measure of land reform. second thing that we attach importance to is whether these measures. when passed into law, would really improve the standard of living and the purchasing power of the tenants, because after all that is the end we all have in view. It seems to me that however thorough and farreaching measures of tenancy reform may be, the main rural problems are different. Kunwar Sir Maharaj Singh has mentioned the question of pressure of the population on the rural areas. That is a very real problem add I hope my friend the Hon'ble Minister for Justice will not introduce the Maternity Benefit Bill for the benefit of agriculturists in order that the population may still further increase. I think, Sir, we have to find a solution for reducing the pressure of population on the rural areas. Then, Sir, the second thing which I find has not at all been dealt with in the Bill, is the question of holdings-the fragmentation of holdings. This question of fragmentation of holdings has not been dealt with in the way it should have been; and a great deal of attention has to be given to this problem which, to my mind, transcends all others. At present the holding of an average tenant is so small and so une onomic. It is 21 acres. .

The Hon'ble the Minister of Revenue: Is is ten acres.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: Sir, I bow to the superior know-ledge of the Minister of Revenue. This is a matter which needs the serious attention of Government and I amonly mentioning it as I think on the satisfactory solution of it depends the future welfare of the cultivators. Then, Sir, the problem of rural indebtedness is another very important thing. I do not think that you could give any effective relief to the tenants—no matter how exhaustive tenancy proposals you bring forward—unless you have reduced the burden of this debt. . . .

Shri Mohan Lal Gautam : श्री मोहन लाल गौतम :

इन्डेटेडनेस (indebtedness) का सवाल डेनेन्सी बिल में किस तरह से इनकोरपोरेट (incorporate) किया जा सकता है ?

شري موهن لال گوتم — انڌيڻيڏنس (indebtedness) کا سوال ٿيننسي بل مين کس طـــرے سے انکارپوريٹ (incorporate) کيا جاسکتا ھے –

> जो सर ज्वाका प्रसाद ने इस वस्त कहा है वह तो रेकेवेन्ट बाद में इरेंकेवेन्ट (irrelevant) हो जायगा।

Or. Sir Jwala P. Srivastava: Sir, what I mean is that the major portion of the outturn of a tenant is taken away by the moneylender: so, if you only reduce the rents, that is not going to appreciably benefit him or go a long way in removing his poverty. The two things should be tackled together. Then again, Sir, there is the all important question of the marketing of his produce. That is also linked up with the question of rents. Rents are based on the price which a cultivator obtains for his produce. Now, unless you do things to improve the price which he gets for his produce you will not be able to fix fair rents. Sir, perhaps the Government knows that the net return to the cultivator for his produce is far below that which he should get or ought to get if his markets were organized for him. These are the var ous things which must be taken up together if we really wish to improve his condition.

The Hon'ble the Premier: They have all been mentioned in Government's proposals already.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: Sir, the complaint has been made that this Bill benefits more the intermediaries and not the actual cultivators. Sir, I cannot speak with authority on that subject but if this charge is correct then I would submit.

The Hon'ble the Premier: Who are the intermediaries?

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: Those of care not the actual cultivators. Sir, there are classes of people in the villages who are not real agriculturists and yet they are doing cultivation. They are sub-tenants—shikmis. Sir, then the Bill makes no provision for helping the landless classes in the villages.

The Hon'ble the Premier: That is the main function of a Tenancy Bill.

Dr. Sir Jwala P. Srivastaya. Sir, the landless classes have so far derived their living from land and that is the anomaly of the thing. Now this will deprive them for all times from getting their bread out of what there is in the villages. Sir, I would commend their case to the consideration of the Government. There are a whole lot of people who have no other means of subsistence and they will not in future have any chance or hopes of becoming cultivators. I refer particularly to the depressed classes.

The Hon'ble the Premier: Let us have some constructive suggestions.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: If I had constructive suggestions I would have been sitting on that side of the House and not here. I can only place my points before the Hon'ble the Premier and the Hon'ble Minister of Revenue, not leaving the Hon'ble Minister of Justice and I wish to assure the Government that we are not on principle opposed to the Bill. I hope that the suggestions which I have ventured to make will receive the consideration of the Select Committee.

The Hon ble the Minister of Revenue:

آنه يبل منسار آف ريونيو -

جفاب والا - اگر دو روز پہلےکسی نے مجھ سے یہھ کہا ہوتا کہ اس بل کو عام طور

اس اسمبلی میں میمبواں پسند کہیں گے تو منجھے یقین نہ آتا کیونکہ میں

سمنجھتا تھا کہ اس کے اصواوں کی یہاں کافی منظائمت ہوگی ۔ لیکن جہاں تسک

کہ اسپینچیز (speeches) سے پتہ چلا اصواوں کو عام طور سے لوگوں نے منظور
کیا ھے - مسلم ایک پارٹی کے لیستر چودہہی خایق الزماں صاحب
نے اپنے اسٹیشنمت (statement) میں کہا کہ جہاں تک اصولی بنیادوں
کا تعلق ھے اُن کو یہہ بل قبول ھے - علاوہ اس کے کہ ان اصولوں کو کسر
طرح سے عمل میں لایا جائے اس وجہ سے ادمو ادموکنچھہ اختلاف ھے اس کے لیئے وہ
سایکٹ کمیٹی میں کوشش بہینگے کہ وہ اختلافات مدھ جائیں ۔ نواب صاحب
چیتاری نے اپنے اسٹیشنٹ میں اس جملہ سے شروع کیا کہ مسلم لیگ کے لیڈر
چوتاری نے اپنے اسٹیشنٹ میں اس جملہ سے شروع کیا کہ مسلم لیگ کے لیڈر

The Hon'ble the Minister of Revenue : आनरेब्ल मिनिस्टर आफ़ रेवेन्य :

जनाब वाला—अगर दो रोज पहले किसी ने मुझसे कहा होता कि इस बिल को आम तौर से इस एसेम्बलों में मेम्बरान पसन्द करेंगे तो मुझे यक्तीन न आता, क्योंकि मैं समझता था कि इसके उसूलों की यहां काफ़ी मुखालिफ़त होगी। लेकिन जहां तक कि स्पीचेज (speeches) से पता चला, उसूलों को आमतीर से लोगों ने मंजूर किया है। मुस्लिम लीग पार्टी के लीडर बीचरी खलीकुरुजमां साहब ने अपने स्टेटमेंट (statement) में कहा कि जहां तक बुनियावी उसूलों की ताल्लुक है उनको यह बिल कबूल है। जलावा इसके कि इन उसूलों को किस तरह से अमल में लाया जाये, इस वजह से इघर उघर कुछ इस्तिलाफ़ है। इसके लिये वह सिलेक्ट कमेटी में कोशिश करेंगे कि वह इक्तिलाफ़ांत मिट जायें। नवाब साहब छतारी ने अपने स्टेटमेंट में इस जुमले से शुरू किया कि मुस्लिम लीग के लीडर चौचरी खलीकुरुजमां साहब ने जो स्टेटमेंट दिया है उससे उनको इस्मीनान है .....

Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan: I have definitely stated that I do not accept any principle involved in the clauses and that I do not intend to enter into the details of this discussion so far as members were concerned who intended to discuss it at a later stage, namely, the Select Committee stage.

Shri Mohan Lal Gautam: Is it a point of order or point of explanation?

آنویبل منسلو آئے ریوینو : The Hon'ble the Minister of Revenue : انویبل منسلو آئے ریوینو کے دورا اوران ماجب چیتاری لے جو اینا اسلوالدات دیا وا اس جیلہ سے شروع موا که مسلم لیک کے لیندو چوری جی خلیح الزمان لے جو بھاں دیا ہے اس سے اُن کو چورا اتباق ہے ۔

आनरेनुल मिनिस्टर आफ़ रेवेन्यू ।

ननान साहब छतारी ने जो अपना स्टेटमेंट दिया वह इस जूनले से शुक्र हुआ कि मुस्लिम कीय के लीवर नौपरी खलीकुषजमां ने जो बयान दिया है, उससे उनको पूरा इतिकाल है। Nawab Dr Sir Muhammad A mad Sa'id Khan: I did not say this. If you ask the stenographer who took down the report of my speech he will tell you what I said was that I agreed with the leader of the Muslim League that this is a very important and stupendous measure. As it was handed over only a week ago members cannot possibly do justice to this section.

The Hon'ble the Minister of Revenue : ___ . آنويبل منستَّم آف ريونيو

بهرحال نواب صاحب چهتاري نے جو ك جهه كها هے ميں أس سے كهيں زيانة مخالفت کی امیں کوتا تھا۔ لیکن مجھے یہ معلوم ہوتا ہے که واقعی میں عام بل أن كو اس قدر ناخوشكوار نهيل هي جتنا كه لوك ظاهر كرتے تھے - چـند روز سے میرے کچھ احباب مجهم سے کہتے تھے که زمیندار صاحبان کو بہم بل بہت پسند هے کیونکه اُن کو در تھا که شاید یہ گورنمنت کچهه ایسا قانون بنانا چاهدیگی جس سے راتعی میں اُن کے زمینداری حقوق پر اثر بریگا ۔ اکرچہ اُس کا اعسان ایک سے زیادہ بار کیا گیا ھے که هم یہ بل جو لارھے هیں یہ کسانوں کے اُن کے ضررری حقوق دینے کے لیئے ارهے هیں- زمینداری سستم (system) مر مقانے کا یا فع متانے کا اس بل سے کوئی خاص تعلق نہیں ہے - لیمن أن کو اندیشہ تها که شاید اس میں کچھ ایسے پراویزنس (provisions) موں جن کا انجام یا نتیجه یه هو که زمینداری سستم ختم هو جائے – لیکن اِس بل کو دیکھنے کے بعد اُن کا ایسا قر جانا رہا۔ اِن کی کچھه کوشش هے که اُس میں جو کسانوں کو حقوق دیئے گئے میں رو کچھه نے م هے سکین تو اچھا هے لیدن آن دی هول (On the whole) ولا إس إلى كسو يسبد كرتے هيں روز جيسا كه ميں أنَّے شہرع میں کہا تھ ته اس بل میں ایسا أصول نہیں ھے جو اُب نک زمینداري سُستَم چلا آیا هے اُس میں هم کوئی ررولیوشدي (revolutionary) تغير پيدا کو رهے هوں ۔ بلکه زمینداری سستم اُسی طرح سے قائم رهیکا ۔ کاشتک وں سے زمیندار صاحبان المان وصول كرينك - يهم صحيح هي كه شوح الان بهت كم موكي - كدور سر مہاراج سنگھہ نے ایسی سپیھ میں بہم ظاهر کیا تھا کہ موجودہ لگاں سے الگان کم کیا ہے کیکی میرا خیال ہے کہ هماري احجاء ہو سے کسانوں کا اکان بہت کانی گہت جائیا - نواب صاحب نے اس بل میں جو عو چار اعتراضات کیئے میں میں ان کے متعلق بهي كچهم كهذا چاهتا هون _ نواب صاهب كا يه خهال هي كه اكر يهم بل اس شکل میں پاس هوگیا اور تانون بن گیا تو جو برے برے اوم قام هوتے تھے ان كا قائم هونا مشكل هوكا - مهن بهي نسلهم كرتا هون كه آج كل جس طريقه سے فارم قائم موتے تھے آن کا قائم هونا مشکل هوگا که نکه دوئي زميندار صاحب جو رديه، لكا سكتے هيں وہ بهت يوے رقبه كي زمين ايني كاشيد مين لاكو فارم قائم كرتے تھے -ليكن وا فارم صرف أفهين كو نفع ديناً تها مكاوعام طوري أس قرب و جواد ك باهندون کوراس سے تکلیف چورنجتی تھی کیونے که اُن کا ذریعہ آمدنسی کافتتکاری تھی اور اسے ولا منحورم هرجانے تھے۔ هماری تصاریو میں فارم ضہرو قائم هوسکیلا لیکن وہ فارم شاید کسی ایک کی ملکهتر نمیس هونکی ـ وی فارم، کلهکار (collective) فارم هو چائينك _ جيسا: كه هماوي تصويفز مين ذه هـ كه كليمتو فارمون كيو إنكريهي

(encourage) کونا همارا کام هوگا - نواب صاحب نے اس کا بھی ذکر فومایا تھا که انوں سے اگر عام طور پر اسانوں کی ظلے هوتی ہے اور اُن کی درلت میں ضافه هو تو راہ اس کو منظر کرینگے ۔ ایکن اُن کا خیال تھا که کسانوں کی اس سے خاتم خاص بیلائی نه هوگی - میں اُن کو یقین دالتا ہوں که غریبوں کی ابھالائی بہرنیچانے کے در طریقے ہوتے هیں ایک پر دکشن (production) بو هانا درسرے دری دستربیبیوشن آف ریلته، (production) در دکشن (production) ۔ ایک طریقه یہ هو یا نه ہو ۔ ایکن درسوا طریقه اس میں کسی نه کسی صورت میں موجود هی هو یا نه ہو ۔ ایکن درسوا طریقه اس میں کسی نه کسی عورت میں موجود هی علم اب بقایا اگان کے رصوبی کے بدارے میں بھی جو نواب صاحب نے کہا ہے تو راہ جیسا کے میں اس اعتراض کے دروں میں سمجھما ہے میں اس اعتراض کیا تھ تو و جائے ز اعدراض نہیں سمجھما ہے میں اس اعتراض دیواتی ہے تو راہ سام اللہ کیا کہ اگرچہ کاشتمار کو اس کی اجازے دیواتی ہے ته دو برس کا لگان باتی رکھیں لیکن زمیندار سے رصول کرلیا جاتا ہے میں نے کہا که کاشتمار در برس کے بعد اپنی زمیندار سے رصول کرلیا جاتا ہے میں نے کہا که کاشتمار در برس کے بعد اپنی زمیندار سے رصول کرلیا جاتا ہے میں نے کہا که کاشتمار در برس کے بعد اپنی زمیندار سے سام سے نے اشارہ کیا که اس کی زمیندار سے رسل موسکتی ہے دخل نہیں عمیات نواب صاحب نے اشارہ کیا که اس کی زمیندار یار برس کے بعد بھی بے دخل نہیں عورت نواب صاحب نے اشارہ کیا که اس کی زمیندار یوار برس کے بعد بھی بے دخل نہیں عورت کا دراب صاحب نے اشارہ کیا کہ ایک نیلام ہوجائے اِس تجویز کو کیا نواب صاحب پسند نوم ائیکے ؟

Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan :

نواب ڈاکٹر سر محصد احمد سمید خان سے ز زمینداررں کو بھی جیل خاتہ مرجاتا ہے ۔

آنویبل منستر آف ریونیو : The Hon'ble the Minister of Bevenue جیل منستر آف ریونیو کی کرادیتے تھے – فرق اتنا تھا که زمیندار چندوی دی دینے بدد موسکتے تھے۔ کاشتکار کے لیئے کم مدت نہیں تھی۔ لیکی مداری تجویز سے نہ تو زمیندار نه کاشتکار آیندہ جیل میں جایدکے ۔

A member :

ایک ممبر -

پیش کرنا چاہیں وہ تمام اوپینین (opinion) آجانے کے بعد تجویزیں بیشہ كوين جو أس رقت تك حاصل هو جائين - كم أز كم چهه هفته تك سليكت كميتي كى ميتنگ نه هُوكى - سو جو لابرهاد سريواتوني قرضه كے بارے ميں بهي ذكر كياهـ قرضه كا قانون بهي قم بهت جلد أس ايوان ك سامنة لانيوال مدن - مين أميد ه كه سُر جوالاپرشان سريواستو اس وتت هماري تجاريز كي سپورت (support) كرينگه-ایک تو اس طرح سے المان کے بوجھمسے همارے کاشتکاران دیے مواے تھے ریسے می ساھرکار کے قبض کے بوجھ سے اور اُس کے سود کے بوجھ سے دیے ہوئے تھے - ہم تر چاہتے۔ میں که ایسیا موقع آجائے که کاشتکاروں کو اپنی زندگی از سرنو شروع کرنے کا موقع ملے اور اُس پرمغاسب لگان هو اور قرضه کے بوجهه سے بھی پاک هر سم ایسا قانُون النيمي كوشش كرينكم - مجهم كو أميد ه كم أس وتت سرجوالا بوشاد سريواستو اس قانون کی مخالفت نه کهینگه- دوسری ارز وجوهات بهی هیں جسس کهقرض كانيا ناني لانابريكا كيونكه هم جانتے هيں كه همارے قانون وميندارى كى ريله ئيشى (valuation) کم دوجانیگی- اسوجه سے جبتک قرض کا بوجه، نه گهنایا جائیگا تو زمیندارد کے لینے نا انصافی کی بات موگی- آب میں جو راجه جگذاته، بخش سناهه ماحب نے تعلقداروں کےخاص حقوق کا ذکر کیا تھا اُس کے بارے میں دو ایک افظ کہد كو تجويز نورنك كه آپ اس بل كر سليكت كميتى مين بهييج دين - بهت دنور . سے اخبارات میں بھی اس کا چرچا تھا - تعلقدار صاحبان جگھ، جگھ، کہتے تھے که کانگریس گور نمنت کو کوئی حق قانون بنانے کا نہیں ھے جبتک کهوہ اُن کے تعلقداروں كي كُنسينت (consent) نه حاصل كرلين - ارس كا بهي ذكركيا كيا تها جب يتجهلي مرتبه اردهم رینت ایکت میں ترمیم هوئي تھی تو تعلیداروں نے کنسینت دي تھی أُسُ ودَّت ترميم هوئي تهي- مين آپ سے بتاما چاهما هوں كه كس حالت ميں أنهوں نے کنسینٹ کی ھے جب یہ تجوبو ہوئی که اوده کے کاشتکار کو استھاوٹری رایٹ (statutory right) دیئے جائیں تو اودھ کے تعلقداروں نے نامنظور کیا۔ اودہ کے تعلقہ ارزں نے جیسا کہ آج کہتے میں کہ زمین کے پورے مالک میں جس وقت چاهیں بے دخل عرسکتے هیں۔ اُس وقت سر هار کورت تبلرگورنر تھے۔ اُنہوں نے پوری كوشش كى كه ادده م كے تعلقدار راضى هوجائيس اور أن كي خوشى سے يهم قانون بندليكي وہ اس پر راضی نہ ہوئے۔ ثب سر ھار کورٹ قبلر نے آدہ میں کے تعلقداروں کی ایک میتنگ (meeting) کی اور اس رقت آنہوں نے جو تقویر کی میں اس کا ایک حصه پرهه دونکا تاکه اُن کو معاوم هوسکے که یهه کنسینت کس طرح سے حاصل هو گی Sir Harcourt Butler said: "I wish to make it perfectly clear that there can be no sort of bargaining over this question. The revision of

there can be no sort of bargaining over this question. The revision of the Rent Act is long overdue; its necessity has been proved by agrarian riots of very serious character, the Bill has got to be put through in public interest".

نس کے جسنی یہ مورئے کہ گورنمنت کی تجویز اس سے آگے جاتے لیکن پہر مادیفائد (modified) کر کے رکھا – جب اردھ کے تعلقدار صاحبان اس پر راضی تعرف تھے تو سو ھار کورت تبار نے صاف الفاظ میں کہا کہ تمہاری کنسینت ھر یا نہ ھو ھمکو تو قانون بنانا ھے – اگر کنسینت نہیں دیتے ھو تو ھمیں تمہاری رائے کے خلاف قنوں بنانا ھے ۔

[The Hon'ble the Minister of Revenue.]

ممبر صاحبان کو اس جواب پر تفاعت نہیں ہوئی اُن کا خیال تھا کہ المثنفت گورنر اور اُس کی کونسل کو بہہ حق حاصل نہیں ہے کہ وہ کوئی نانون بہاں کے کامتخاروں کے بارے میں بناسکے ۔ چنانچہ اونہوں نے ریپربزنٹیشن (representation) سیکریٹری آف اسٹیت کو کیا اور درخواست کی که اُن کو اجارت دی جائے کہ وہ ایک دیوٹیشن سیکریٹری آف اسٹیت کی خدمت میں الجارت دی جائے کہ وہ ایک دیوٹیشن سیکریٹری آف اسٹیت کی خدمت میں آپ لائیں ۔ سیکریٹری آف اسٹیت نے جو اُن کو جواب دیا ہے وہ بھی میں آپ حضرات کی خدمت میں پر مہ کو سانا چاھتا ہوں ۔

The Secretary of State had stated "Though recognizing the constant loyalty and services of the Taluqdars and being entirely anxious for their welfare he is unable to attach overwhelming importance to the pledges given at the time of the Oudh compromise which derived their validity from the legislation."

میں سمجھتا عوں کہ اس سے زیادہ محصے اب اس موقع پر کہنے کی ضرورت نہیں ہے۔ ان چند الفاظ کے ساتھہ میں عاوسی سے درخواست کورں کا کہ وہ اس بل کو سابکت کمیٹی کے سورہ کردینکے۔

The Hon'ble the Minister of Revenue : आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ रेवेन्यू :

बहरहाल नवाब साहब छतारी ने जो कुछ कहा है मैं उससे कही ज्यादा मुखालिफ़त की उम्मीद करता था। लेकिन मुझे यह मालूम होता है कि वाकई में यह बिल उनको इस कबर नाखुशगवार नहीं है जितना कि लोग जाहिर करते थे। चन्द रोज से मेरे कुछ अहबाब मुझसे कहते ये कि अमीवार साहबान को यह बिल बहुत पसन्द है, क्योंकि उनकी बर था कि शायद यह गवर्गमेंट कुछ ऐसा कानून बनाना चाहेगी जिससे वाकई में उनके जमींदारी हुकुक पर असर पड़ेगा। अगर्चे इसका एलान एक से ज्यादा बार किया गया है कि हम यह बिल जो ला रहे हैं यह किसानों को उनके जरूरी हुक़ुक़ देने के लिये ला रहे हैं, जमीं-दारी सिस्टम (system) को मिटाने का या न मिटाने का इस बिल से कोई सास ताल्लुक नहीं हैं, लेकिन उनको अन्देशा था कि शायद इस में कुछ ऐसे प्रोविजन्स (provisions) हों जिनका अन्जाम या नतीजा यह हो कि जमींवारी सिस्टम सत्म हो जावे। लेकिन इस बिल की देखने के बाद उनका ऐसा डर जाता रहा। अब अगर्चे उनकी कुछ कोशिश है कि इसमें जो किसानों को हुकूक़ दिये गये हैं वह कुछ नमें हो सकें तो अच्छा है, लेकिन आन दि होल (on the whole) वह इस बिल की पसन्द करते हैं, और जैसा कि मैंने शुरू में कहा था कि इस बिल में ऐसा उस्ल नहीं है कि जो अब तक जमींदारी सिस्टम बला आया है उसमें हम कोई रिवोल्युक्तरी (revolutionary) तरीयुर पैदा कर रहे हैं; बल्क जमीवारी सिस्टम उस तरह से कायम रहेगा। कारतकारों से जमीवार साहबान लगान बसूल करेंगे। यह सही है कि शरह बहुत कम होगी। कुंवर सर महाराज सिंह साहब ने अपनी स्पीच में यह जाहिर किया था कि मौजूदा लगान से लगान कम किया है, लेकिन मेरा स्थाल है कि हमारी तजाबीज से किसानों का लगान बहुत काफ़ी घट जायेगा। नवाब साहब ने इस बिल में दो चार एतराबात किये हैं। में उनके मुताल्लिक भी कुछ कहना चाहता हूं। नवाब साहव का यह ख्याल है कि अगर यह बिल इस शक्ल में पास हो गया और कानून में गया तो जो बड़े बड़े फ़ाम कायम होते थे उनका कायम होना मुत्राकिल होगा। में भी तसलीम करता हूं कि आजकल जिस तरीके से जमीदार साहब जो स्पया लगा सकते हैं वह बहुत बड़े रक़बे की जमीन अपनी कारत में लाकर फ़ामें कायम

करते थे। लेकिन वह फ़ार्म सिर्फ़ उन्हीं को नफ़ा देता था। मगर आमतौर से उस जवार के बाशिन्दों को उससे तकलीफ़ पहुंचती थी क्योंकि उनकी जरिया आमदनी काश्तकारी थी और उससे वह महरूम हो जाते थे। हमारी तजवीज में फ़ार्म जरूर क़ायम हो सकेंगे लेकिन वह फ़ार्म शायद किसी एक की मिल्कियत नहीं होंगे। वह फ़ार्म कलेक्टिव (collective) फ़ार्म हीं जायेंगे, जब कि हमारी तजवीज में जिक हैं कि कलेक्टिव फ़ार्म को इनकरेज करना (encourage) हमारा काम होगा। नवाब साहब ने इसका भी जिक फरमाया था कि इस क़ानून से अगर आमतौर पर किसानों की फ़लाह होती हैं और उनकी दौलत में इज़ाफ़ा हो तो वह उसको मंजूर करेंगे। लेकिन उनका स्यालया कि किसानों की इससे कोई खास भलाई न होगी। मैं उनको यक्तीन दिलाता हूं कि गरीबों को भलाई पहुंचाने के दो तरीक़े होते हैं, एक प्रोडेक्शन (production) बढ़ाना दूसरे रीडिस्ट्रीब्य्शन आफ़ वेल्थ । (re-distribution of wealth) एक तरीका यह हो या न हो लेकिन दूसरा तरीका इसमें किसी न किसी सूरत में मौजूद ही है। अब बकाया लगान के वसूली के बारे में भी जो नवाब साहब ने कहा हैतो वह जैसा कि मैंने शुरू में कहा है, मैं इस एतराज को जायज एतराज नहीं समझता हूं। नवाब साहब ने अपनी तक़रीर में फ़रमाया और इसका इशारा किया कि अगर्चे काश्तकार की इसकी इजाजत दो जाती है कि दो वर्ष का लगान बाक़ी रक्खें, लेकिन जमींदार से वसूल कर लिया जाता है। मैंने कहा कि काश्तकार दो वर्ष के बाद अपनी जमीन से बेदखल हो सकता है, लेकिन जमींदार चार वर्ष के बाद भी बेदखल नहीं होता। नवाब साहब ने इशारा किया कि उसकी जमीदारी नीलाम हो सकती है। क्या नवाब साहब मंजूर फ़रमायें गे कि काश्तकारों को 'ट्रान्सफेब्ल राइट' (transferable right) दे दें। ऐसी हालत में एक फ़सल में कुछ रुपया बाक़ी हो जावे तो उसकी होल्डिंग (holding) का नीलाम हो जाये। इस तजवीज को क्या नवाब साहब पसन्द फ़रमायेंगे?

Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan: नवाब डाक्टर सर मुहस्मद अञ्चमद सईद खां:

प्रमींदारों को भी जेलखाना हो जाता है।

The Hon'ble the Minister of Revenue: आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ रेवेन्यू: जललाना काश्तकारों को भी करा देते थे। फ़र्क़ इतना था कि जमीदार १५ दिन के लिये बन्द हो सकते थे। काश्तकार के लिये कम मुद्दत नहीं थी। लेकिन हमारी तजनीज से न तो जमीदार न काश्तकार आयन्दा जेल में जायेंगे।

A member एक मेम्बर:

नवाब साहब के जमाने में काश्तकार और जमीदार दोनों जेल जाते थे।

The Hon'ble the Minister of Revenue : आनरेबुल मिनिस्ट्र आफ रेवेन्यू :

मौलवी फ़सीउद्दीन साहब ने जो तजवीब फ़रमाया है कि यह बिल बजाय सिलेक्ट कमेटी में भेजने के, उसका सरकुलेशन (circulation) करा दिया जाये। ग़ालिबन इस हाउस में कोई साहब नहीं हैं, जो हमारे प्रोग्राम (programme) से वाकिफ़ न हों। यह इराक है कि सिलेक्ट कमेटी जल्द न बुलाई जाये और उस दर्मियान में जो रायें अन्जुमनों या अशखास को हासिल हों, वह इकट्ठा की जायें और उसके बाद सिलेक्ट कमेटी बिठाई जाये ताकि वह जो तरमीमें इसमें पेश करना काहें वह तमाम ओपोनियन (opinion) जानने के बाद साजवीजों। पेश करें, जो उस वक्त तक हासिल हो जायें। कम अज कम छः हमता तक सिलेक्ट कमेटी की मीदिय न होसी। सर ज्वाला प्रसाद श्रीवास्तव ने कर्जा के बारे में भी जिला किया है। कर्जों का कानून भी हम बहुत जल्द इस मेवान के सामने जाने वाले हैं।

[The Hon'ble the Minister of Revenue.]

हमें उम्मीद है कि सर ज्वाला प्रसाद श्रोवास्तव उस वक्त हमारी तजवीज को सपोर्ट (support) करेंगे । एक तो इस तरह से लगान के बोझ से हमारे काइतकारान दबे हुये थे, वैसे हो साहुकार के कर्ज के बोस से और उसके सूद के बोस से दबे हुये थे। हम तो चाहते हैं कि ऐसा मोका आजाये कि काश्तकारों को अपनी जिन्दगी अज सरे नी शह करने का मौका मिले, और उस पर मुनासिब लगान हो और कर्जे के बोब से भी पाक हो। हम ऐसा क़ानन लाने को कोशिश करेंगे। मुझके। उम्मोद है कि उस बक्त सर ज्वाला प्रसाद श्रीवास्तव इस क़ात्न की मुखालिकत न करेंगे। दूसरो और वजहात भी हैं जिससे कि क्तर्जों का नया क़ार्त लाना पड़ेगा। नयों कि हम जानते हैं कि हमारे क़ान्त से जमींदारों की बैलपेशन (valuation) कम हो जायेगी। इस वजह से जब तक कर्ब का बोझ न घटाया जायगा तो बनो रारो के लिये नाइन्साफ़ी की बात होगी। अब मैं जो राजा जगनाय बस्त्र सिंह साहब ने ताल्य हदारों के खास हरू है का जिन किया या उसके बारे में दो एक लयब कह कर तजबोज करूंगा कि आप इस बिल को सिलेक्ट कमेटो में भेज दें। बहुत दिनों से अख-बारात में भी इसकी नवीं था। ताल्ड्रारार साहवान जगह जगह कहते थे कि कांग्रेस गवर्नमेंट को कोई हक कार्न बनाने का नहीं है, जब तक कि वह उनके तालक कदारों की कन्तेन्ट (consent) न हासिल कर लें। उसका भी बिक किया गया था। जब पिछली मर्तवा अवस रेन्ट ऐक्ट में तरमीम हई थो तो तालक कदारों ने कल्सेन्ट दो थो। उस बक्त तरमीम हई थो। मैं आप से बताना चाहता है कि किए हालत में उन्होंने करसेन्ट दो है। जब यह तजबीज हुई कि अवध के कारतकारों हो हरेर्रेरो (statutory) राइट दिये जायें तो अवध के ताल्लकवारों ने नामंबर किया। अवव के ताल्लुकवारों ने जैसा कि आज कहते हैं कि जमाने के पूरे मालिक हैं जिस बन्त चाहें बेरक्ष क कर सनाने हैं। उस बक्त सर हारकोर्ट बटलर गवरनर थे। उन्होंने पूरी कोशिश की कि अवब के ताल्लुकेदार राजी हो जायें और उनकी खुशी से यह क़ानून बने, लेकिन उस पर वह राजी न हए। तब सर हारकोई बटलर ने अवध के ताल्ल के वारों की एक मीटिंग (meeting) की और उस बक्त उन्होंने जो तकरोर की है उसका एक हिस्सा पढ़ दूंगा ताकि आपको मालम हो सके कि यह कन्सेंट किस तरह हासिल हुई।

Sir Harcourt Butler said: "I wish to make it perfectly clear that there can be no sort of bargaining over this question. The revision of the Rent Act is long overdue; its necessity has been proved by agrarian riots of very serious character, the Bill has got to be put through in public interest."

इसके मानी यह हुये कि गवनैमेंट की तजवीज इससे आगे जाती लेकिन फिर मोडी-फ़ाईड (modified) करके रक्खा। जब अवध के ताल्लुक़ेदार साहवान इस पर राजी न हुये थे तो सर हारकोर्ट बटलर ने साफ़ अल्फ़ाब में कहा कि तुम्हारी कन्सेंट हो या न हो हमको तो कानून बनाता है। अगर कन्सेंट नहीं देते हो तो हमें तुम्हारी राय के खिलाफ़ कानून बनाना है।

मेम्बर साहबान की इस जवाब पर क्रनाअत नहीं हुई। उनका स्थाल था कि लेफ्टीनेन्ट गवर्नर और उसकी कौसिल की यह हक हासिल नहीं है कि वह कोई कानून यहां के कास्तकारों के बारे में बना सके। चुनाचे उन्होंने रिप्रेचेन्टेसन (representation) सेकेटरी आफ़ स्टेट की किया और दरस्वास्त की कि उनको इजाजत दी जाये कि वह एक वेपूटेसन सेकेटरी आफ़ स्टेट की खिदमत में लायें। सेकेटरी आफ़ स्टेट ने जो उनको जवाब विवाह वह भी में आप हवरात की खिदमत में पढ़ कर सुनाना चाहता हूं।

The Secretary of State had stated "though recognizing the constant loyalty and services of the Taluq lars and being entirely anxious for their welfare he is unable to attach overwhelming importance to the pledges given at the time of the Oudh compromise which derived their validity from the legislation."

में समझता हूं कि इससे ज्यादा मुझे अब इस मौका पर कहने की जरूरत नहीं है। इन चन्द अल्कात के साथ में हाउस से दरख्वास्त करूंगा कि वह इस बिल को सिलेक्ट कमेटी के सिपुर्द कर देंगे।

Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan:

نواب دَا الله سو محمد احمد سعید خال -

جناب رالا - مجھے تحدیر ہے کہ اگر اس طرف سے زیادہ اسپیت نہیں ہوئیں تو وزیر صاحب نے اس کا یہ منشاء سمجھا کہ اُن کا بل تمام نقائص سے خالی ہے اور کسی کو اعتراض کرنے کی ضررت نہیں ہے ۔ لہذا راقعہ یہ ہے ہے استیتند کے اور کسی کو اعتراض کرنے کی ضررت نہیں ہے ۔ لہذا راقعہ یہ ہے استیتند اسکی پارتی کے لیڈر نے اپنے خیال کا اظہار حجم سے فرمایا کہ رہ ایک استیتند کی ضرورت اس موقع پر فائدہ مند نہ ہوگی اور یہ معاملہ سلیکت کمیتی میں طے ہوجائیکا ۔ میں اور لیڈر مسلم لیگ پارتی منستر صاحب کے کمو مدن حاص حاص ہوئے اور انہوں نے اس تجویز کو قبول فرمایا ۔ اِس بنا پر ہم اوگوں نے اپنی پارتی کے لوگوں کو معنی بارتی کے لوگوں کو بمشکل شاموش کردیا ۔ اب اس خاموشی کے معنی بانتی بارتی کے لوگوں کو بات ہی بارتی کا بات ہیں منست کا بات نہیں ہے بات ایک ہونے کی بات ہی ایک منسنے کی ایک ہونے کی بات ہی ہے میں سمجھتا ہوں کہ یہ منسنے کی بات نہیں ہے بلکہ رونے کی بات ہے ۔۔

Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan: नवाब डाक्टर सर महम्मद अहमद सईद खां:

जनाब वाला, मुझ तहैं युर है कि अपर स्था तरफ़ से ज्यादा स्पीचेज नहीं हुई तो वजीर सहिब ने इसका यह मंशा समझा कि उनका बिल तमाम नुकायस से खाली है और किसी को जनराज करने को जरूरत नहीं है। लिहाजा नाकपा यह है कि मुस्लिम लीग पार्टी के लीडर ने अपने खाल का इज़हार मुझसे फ़रमाया कि वह एक स्टेटमेंट (statement) देना चाहते हैं और इज़ खाल का इज़हार किया कि जादा स्पीचेज की जरूरत इस मौके पर फ़ायदामंद न होगी ओर यह माम हा सिनेस्ट कमेटो में तय हो जायगा। में और लोडर मुस्लिम पार्टी मिनिस्टर खाइन के कपरे में हाजिर हुए और उन्होंने इस तजनीज को क़बूल फ़रमाया। इस बिना पर हम के गों ने अपने पार्टी के लोगों को ब मुश्कल खामोश कर दिया। अब इस खामोशों के मानी खालिजन मिनिस्टर साहब ने गलत लिप हैं। मैं समझता हूं कि यह हंसने की बात नहीं है बिलक रेगने की बात हैं।

آنویبل منستر آف ریونیو — جهتاری نے جو بات پرسنل اکسپلینیشن اجتاب والا ۔ ابهی نہواب صاحب چهتاری نے جو بات پرسنل اکسپلینیشن (personal explanation) کے موقع پر کہی ہے میں اُس کی تائید کے لیئے کہوں عوا ہوں ۔ کل تک مجھے اطلاع نہیں تهی که اِس مسئلہ پر زیادہ تقریریں نہوں ۔ شرع سے گورنمنٹ کا ارادہ تها که تین روز اِس کے لیئے مخصوص کرتی ہے اور حیال تها که تین روز اِس کے متعلق ختم موجائینگے ۔ آج حیال تها که تین روز میں قبیتس (debates) اِس کے متعلق ختم موجائینگے ۔ آج

[The Hon'ble the Minister of Revenue.]

تیسرا چوتھا روز ہے کہ مسلم لیگ کے میمبر صاحبان تشہیف لائے اور اُنہوں نے کہا کہ تدین روز کافی نہونکے بلکہ بانچ روز کم از کم کافی ہونکے ۔ میں نے بھی خیال کیا کہ پانچ دن کے دینے میں متجھے کوئی اعتراض نہویا ۔ اِس کے بعد پرسوں خلیق صاحب پانچ دن اور نواب چھتاری صاحب اور نواب یوسف صاحب تشریف لائے اور انہوں نے کہا کہ اور انہوں نے کہا کہ وسملہ پر زیادہ قبیت نہو تو اچھا ہے ۔ میں نے کہا کہ اگر آپ حضرات کی درخواست ہے تو یہہ ممکن ہوسکتا ہے ۔ لیکن اِسوتت یہہ دیکہا گیا ہے کہ چودھری خلیق الزمان صاحب نے جیسا اپنے اسٹیڈ مند میں اختلاف ہوسکتا ہے ۔ تواب کوئی اختلاف نہیں ہے صوف قیالیلس (details) میں اختلاف ہوسکتا ہے ۔ تواب صاحب چھماری نے کہا کہ اِس کے اُسکی بنا پہر تھے ۔ آج صاحب چھماری نے کہا اِس تقریر میں اور جو الفاظ استعمال کیئے تھے رہ اسکی بنا پہر تھے ۔ آج کہا اِس تقریر میں اور جو الفاظ استعمال کیئے تھے رہ اسکی بنا پہر تھے ۔ آج کہا ہو کہ ماؤس کو اِس بل کے پرنسپلس (principles) اکسیپتبل کے اور فرض کے اور اس بل کے پرنسپلس (principles) اکسیپتبل میں پرنسہل اکسیپتبل میں ۔ میہی تقریر کی بات ہے کہ اسکی بیات ہو اسکیپتبل میں بہرا کہ اسکیپتبل میں انہا ہوئے کہ ہو میمبر کو اِسکے بہرنسہل اکسیپتبل موتے ہیں ۔ میہی تقریر کا بہہ مقصد نہیں تھا کہ نواب صاحب چھانی کو اس کا ہم اُصول منظور ہو ۔

The Hon'ble the Minister of Revenue : आनरेबुल मिनिस्टर आफ़ रेवेन्यू :

जनाब वाला--अभी नवाब साहब छतारी ने जो बात परसनल एक्सप्लेनेशन (personal explanation) के मौक्रे पर कही हैं उसकी ताईव के लिये खड़ा हुआ हूं। कल तक मुझे इसला नहीं थों कि इस मसले पर ज्यादा तक़रीरें न हों। शुरू से गवनमेंट का इरादा था कि तीन रोज में डिबेट्स इसके मुताल्लिक खत्म ही जायंगे। आज तीसरा चौथा रोज है कि मुस्लिम लोग के मेम्बर साहबान तवारोफ़ लाये और उन्होंने कहा कि तीन रोज काफ़ी न होंगे बल्कि पांच रोज कम अज कम काफ़ो होंगे। मैंने भी ख्याल किया कि पांच दिन के देने में मुझे कोई एतराज न होगा। इसके बाद परसों खलीक साहब और नवाब छतारी साहब और नवाब युसुक साहब तशरीक लाये और उन्होंने कहा कि इस मसले पर ज्यादा डिबेट न हो तों अच्छा है। मैंने नहा कि अगर आप हजरात की वरस्वास्त है तो यह मुमकिन हो सकता है। लेकिन इस बक़त यह देखा गया है कि चौचरी खलोकुरजमा साहब ने जैसा जपने स्टेटमेंट में कहा कि इस बिल के मुताहिलक हमें बीई इक्तिलाफ़ नहीं है, सिफं बिडेल्स (dotails) में इतितलाफ़ हो सफता है। नवाब साहब छतारी ने कहा कि इसके उसुलों पर हमें इवितलाफ़ है। लेकिन आज जो कुछ मैने बहा इस तक़रीर में और जो जलकाज इस्तेमाल किये ये वह इसकी बिना पर थे। आज जब कि यह बिल सिलेक्ट कमेटो को जाता है तो यह एक आम उस्ल की बात है और फ़र्ब कर लिया जाता ह कि हाउस को इस बिल के बिसिपिल्स (Principles) ऐक्सेन्टेबिल (acceptable) हैं, लेकिन इसके मानी यह नहीं हुये कि हर मेम्बर को इसके प्रिसिपिल्स ऐक्सेप्टेबिल हैं। लेकिन चूंकि मैजारिटी को ऐक्सेप्टेबिल है लिहाजा हर मेम्बर को ऐक्सेप्टेबिल होते हैं। मेरी तकरीर के यह मकसद नहीं या कि नवाब साहब छतारी को इसका हर उस्ल मंजूर हो।

Nawab Sir Muhammad Yusuf: Sir, I have no intention of intervening in this discussion.

Shri Venkatesh Narayan Tivary: On a point of order, Sir. Is the honourable member in order in making a speech now that the Hon'ble Minister in charge of the Bill has made his concluding speech?

The Deputy Speaker: He cannot make a speech on the original motion but he can make a speech on the amendment moved by Khan Bahadur Maulvi Fasih-ud-din.

(At this stage the Hon'ble the Speaker took the Chair at 4.15 p.m.)

The Hon ble the Premier: I will also make it quite clear that if honourable members opposite want to continue the discussion I would welcome any remarks that they choose to make. We have no desire to stifle the discussion on this question. We are prepared to fall in with them but there should be no misunderstanding and they should not feel that they are choked in any way or that they are not getting any legitimate opportunity for expressing their views. Government is entirely at their disposal and will be guided by their wishes.

Chaudhri Khaliq uz zaman: Now that the Hou'ble the Premier has said that he is prepared to allow discussion to go on I want to say that when we made that statement before this House we made it absolutely clear that according to the Muslim League Party there are two main principles involved in the Bill. Firstly the conferment of right on the tenants and secondly giving them relief. We have made our position quite clear that so far as these two principles are concerned we are in agreement with the provisions of this Bill but in regard to the extent and the nature of these reliefs there may be a difference of opinion between us and the Government and we have to stand by that statement here, but the difficulty arose when the Hon'ble the Minister of Revenue took another view of the remarks made by the Leader of the Opposition, Nawab of Chhatari, and myself and now when in his second speech he has made the position clear I think we all must stand by the arrang ment that was made and no further speeches are therefore necessary.

Nawab Sir Muhammad Yusuf: Sir it would have been hardly necessary for me to intervene in this debate as, obviously, yesterday an arrangement was made between the Government, the Independent Party and the League that there should be no detailed discussion of the principles of the Bill on the floor of this House, and that we shall have the fullest opportunity of discussing the principles at a later stage, namely in the Select Committee. We shall have every freedom to discuss those principles with an open mind in a spirit of co-operation, good will and sympathy and arrive at conclusions which will be unanimonsly arrived at. When the Bill emerges from the Select Committee, let us hope it will be a Bill which will have the unanimous consent of every section of the House who are interested in this Bill. My homeurable friend, the member in charge of the Bill, feels that we here, namely the Independent Party, have accepted the principles of the Bill. I do agree that there are some principles which we have accepted but it is as char as anything that so far as vital principles of the Bill are concerned we are opposed definitely to them. On behalf of the party I wish to say that we are not committed to them. We keep our complete freedom to move any amendment in the Select Committee and challenge

[Nawab Sir Muhammad Yusuf.]

any of those principles that are involved in the various sections and provisions of the Bill. That is all I wanted to say. I have not stood to invite really a detailed discussion even on the principles of the Bill. I simply stand on my legs to make it clear to the Hon'ble the Minister of Revenue that we, as a party, are opposed to many of the principles involved in the Bill. He cannot say that we are committed to any of the principles involved in various sections. I should like to enumerate some of the vital principles involved in the various sections, namely, the question of sir rights as it concerns the fundamental rights and privileges of the zamindars who are strongly opposed to such right being taken away. Then we come to the question of ejectment and here again we are opposed to the principles laid down in the Bill and I hope the Government will itself realize that ....

The Hon'ble the Minister of Revenue: After I have replied to the amendment of Maulvi Fasiń-ud-din, can an honourable member make a neech?

The Hon'ble the Speaker: I am not quite clear as to what happened during my absence in regard to the procedure. Has the Hon'ble the Minister of Revenue already made his final reply?

Nawab Sir Muhammad Yusuf: Yes, what has really happened is that the Honble the minister of Revenue has lumped the two things together. He has replied to the general discussion and also to the motion of Maulvi Fasin-ud-din that the Bill be circulated for public opinion. Obviously it is as clear as anything that nobody can be stopped from speaking on a motion. Every member of the House is entitled to give expression to his opinion.

The Hon'ble the Minister of Revenue: Maulvi Fasih-ud-din should reply and then it is open to the House to continue the discussion or not Sir, only Maulvi Fasih-ud-din Sahib has made a motion that the Bill be circulated with a view to elicit public opinion. That is why I replied. I thought that I had to reply to the whole debate and therefore, while replying to Maulvi Fasih-ud-din Sahib's motion. I also replied to the points raised by other members. Before you decide to continue the debate, Sir, I think we should be guided by the opinion of the Opposition party, and after Maulvi Fasih-ud-din Sahib has made a speech the motion should be put to the vote.

The Hon'ble the Speaker: What prevents the honourable members from speaking on the amendment motion of Maulvi Fasih-ud-din?

The Hon'ble the Minister of Revenue: Because I have spoken when called upon to reply and now only Maulvi Fasih-ud-din Sahib can speak.

The Hon'ble the Speaker: Once you have replied on your own motion no one can speak, not even on the amendment, not even Maulvi Farih-ud din, because your reply obviously would be the final thing. You cannot have a vote on the amendment and then proceed to discuss the motion. As soon as the voting on this amendment is over, the original motion has to be put to the vote. But since admittedly the discussion on the motion is not yet finished the amendment also is open to discussion and cannot at this stage be voted upon.

Nawab Sir Muhammad Yusuf: Now, Sir, proceeding further, there is another point which I wish to make namely, the question of fixation of revenue. That also is a matter of vital importance and we do not wish to commit ourselves to any principles involved therein. I hope the Hon'ble the Minister will keep his mind open on this point.

Shri Venkatesh Narayan Tivary: On a point of order, Sir, so far as this Bill is concerned it has nothing to do with land revenue.

Nawab Sir Muhammad Yusuf: In short, I should like to say that there are various important provisions of the Bill to which we take strong exception, and I do feel that we cannot, at this stage, possibly accept the principles involved in those sections, and therefore I wish to point out that it should be understood by the Government that we are opposed to those principles and we keep ourselves completely free to discuss them with an open mind in the Select Committee and, if necessary, at a later stage too, and to bring up amendments if we wish That is all I have to say and I hope that I have said nothing which will invite lengthy discussion now. The motion of Maulvi Fasih-ud-din Sahib is very clear. The Bill which will emerge a ter eliciting opinion of the public should be acceptable to every section of the House, and this I am sure will be conducive to a better understanding between the landlord and tenant which will be worthy of a national Government. The Government I hope, is anxious to foster better relations between the landlord and the tenant so that the administration may be carried on justly and smoothly. We are fully conscious of the fact that on the prosperity of the laudlord depends the prosperity of the tenant, and we are also conscious of the fact that it is with the sacrifices and co-operation on the part of all sections of the people that we can solve the economic problem of the country permanently, Unless the economic level of this country is raised generally it is impossible for us to permanently solve the economic problem of the masses. You cannot go on thinking that you are doing some thing to improve the lot of the masses by simply reducing the rents. That is a mere palliative. If you want to really solve this problem you have got to see that the cottage industries improve, you have to see that the method of farming is improved and you have to see that the economic condition of every section of the public is improved. You have got in this connexion to bear in mind and clearly visualise a minimum standard for every section and every class of the people in this Unless you clearly visualise that and work according to a definite plan and thus solve permanently the economic problem of the country, you will never be able to solve the economic problem of the masses and the people generally. You will be simply robbing one and paying the other. I would like to make it clear at once again that we are opposed to a number of principles involved in the various provisions of the Bill so that the Hon'ble the Minister of Revenue may not be able to repeat the argument that "at this stage you are now precluded from putting any dissentient voice because when the Bill was before the House for reference to the Select Committee you did not show your opposition to any of those provisions which involve such important principles." The silence of many of the members on this side should not be construed to mean that they accept the Bill. With these words I do hope that the Hon'ble the Minister of Revenue will now make a

[The Hon ble the Premier.]

statement and make it clear that he now does definitely understand that the Independent Party is opposed to the principles of the Bill.

The Hon'ble the Premier: Sir, I do not want to say anything on the merits of this measure but there seems to be a certain amount of confusion in the House at least in the minds of some individuals as to what we are going to do and what are to be its likely consequences. I should like to make the position clear as I understand it. Nobely here is bound even by any statement that he happens to make, except the members of the Government who are honourable enough not to resile from what they say.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: They are supposed to be.

The Hon'ble the Premier: Sir, I may say here that individually it is open to any member to raise any question in the Select Committee but there are certain implications of the reference of a measure to a Select Committee and it is for the person presiding over the meetings of the Select Committee to decide whether any particular motion that is made there is in order or not. The reference of a measure to a Select Committee whether after a great deal of discussion or repetition whether by the same member of his own views or by a number of members of the views of everyone of them or whether without any discussion makes no difference in the legal and constitutional position. The reference of a measure to a Select Committee is tantamount to the acceptance of the principles of the Bill by the majority of the members of that House and after a measure has been so referred to a Select Committee there are certain restraints imposed by implication on the Select Committee itself and the Select Committee cannot dominate and defy the will of the House in so far as the House is supposed to have committed itself when it agreed to refer the measure to the Select Committee. So nothing that has been said by Nawab Sir Muhammad Yusuf or by the Nawab of Ohhatari or by any other individual, I think. will enable any person to overside the implications and the constitutional consequences of the reference of the Bill to a Select Committee. Whether it will be referred to a Select Committee after ten days or whether it is referred to it immediately after it is moved makes no difference in the legal and constitutional position. It remains as it was and it will continue to be as it is even if one hundred and one speeches are made. I hope that after this there will be no misunderstanding on the point as to what we are doing.

Khan Bahadur Maulvi Fasih-ud din: Sir, I want to say just a word on this occasion. It is this, that in convexion with all agrarian legislations there are three parties, the Government, the zamindars and the tenants. My own position is this that I am in favour of all the proposals that are for the benefit of the tenants not only because I am here on the basis of their votes but because I follow the principle of, "the greatest good to the greatest number."

As to the ramindars I am with them on all questions between them and the Government and I am not with them on other questions which will materially benefit the tenants. That has been my position all along. After stating this position of mine I express my thanks for the

assurance that has been given by the Hon'ble the Minister of Revenue and in view of that assurance I beg to withdraw my motion.

The motion was, by leave, withdrawn.

Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan: May I just find out from the Hon'ble the Minister when he intends to start the work of the Select Committee?

The Hon'ble the Speaker: Let me put the question first.

The question is that the United Provinces Tenancy Bill be referred to a Select Committee.

The question was put and agreed to.

Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan: Will it be possible for the Hon'ble the Minister to start in the middle of July?

The Hon'ble the Minister of Revenue: I think that would be too late. The Select Committee ordinarily must meet within two months; that is the rule.

(After a pause)

Sir, I move that for the Select Committee on the above Bill the following members be elected:

- 1. The Hon'ble the Premier.
- 2. The Hon'ble the Minister of Justice.
- 3. The Hon'ble the Minister of Education.
- 4. Acharya Narendra Deva.
- 5. Shri Ajit Prasad Jain.
- 6. Shri K. N. Kaul.
- 7. Shri Vishwambhar Dayal Tripathi.
- 8. Shri Raghunath Vinayak Dhulekar.
- 9. Maulvi Iqbal Ahmad Khan Sohail.
- 10. Shri Keshawa Deva Malaviya.
- 11. Shri Radha Mohan Singh.
- 12. Shri Mangat Singh.
- 13. Nawab Dr. Sir Muhammad Ahmad Sa'id Khan.
- 14. Nawab Muhammad Ismail.
- 15. Mr. Mubashir Husain Kidwai.
- 16. Raja Jagannath Bakhsh Singh.
- 17. Shri Ram Prasad Tamta.
- 18. Chaudhri Khaliq-uz-zaman.
- 19. Nawab Sir Muhammad Yusuf.
- 20. Raja Bisheshwar Dayal Seth.
- 21. The Mover.

Raja Jagannath Bakhsh Singh: Sir, may I say a word about my personal name in the Select Committee? I would only accept membership of the ommittee subject to the conditions stated in my statement.

The Hon'ble the Speaker: That is a matter between you and the Government. I wish to know whether you want to be there or you do not want to be there. If you want to withdraw your name, I shall take note of that fact.

Raja Jagannath Bakhsh Singh: I request the Chair to convey this view to the Government and if they decide not to keep me, I shall be quite happy.

The Hon'ble the Minister of Revenue: We have proposed Raja Jagannach Bakhah Singh. It is open to him to agree to serve on the Select Committee or not. I have nothing to say.

Raja Jagannath Bakhsh Singh: I made this statement after hearing the observations made by the Hon'ble the Promer. He said that the membership of a Select Committee was tentament to the acceptance of the principle of the Bill. Is it not the idea.....

The Hon'ble the Premier: There is no idea. It is a question of law, I can neither add to it nor substract from it.

Raja Jagannath Bakhsh Singh: I have not accepted certain principles underlying this Bill.

The Hon'ble the Speaker: But the motion for reference to the Select Committee has been accepted by the House. Now it is for you to say and judge for yourself whether being on the Select Committee you will from your own point of view, be able to help in the Bill being report in such a manner as to make it acceptable to you and your party. That is what you can attempt to do by being on the select committee.

Raja Jagannath Bakhsh Singh: Sir, the membership of the Select Committee is acceptable to me only so far as the principles of the Bill are concerned which I do not accept.

The Hon'ble the Speaker: Thon am I to take it that you do not want to work on the Select Committee ?

Raja Jagannath Bakhsh Singh: Well, I oppose the principles. If I am understood to have accepted them. . . . . .

The Hon'ble the Speaker: There is no "if "about it. The whole thing is clear. It is for you to choose to be or not to be on the Select Committee. Baja Sahib, what am I to understand? Shall I put your name to the vote?

Raja Jagannath Bakhsh Singh: Am I only to reply in affirmative or negative or can I also ask the Chair Whether I can accept the membership of the Sels of Committee without accepting its principles?

The Hon'ble the Speaker: The Chair cannot give you any conditional permission. You have made a statement. Now it is for you to satisfy your own conscience as to whether after having made that statement you will work on the Select Committee. This is not a matter for the Chair. The Chair cannot take responsibility for the working of your conscience.

Raja Jagannath Bakhsh Singh: May I ask for your ruling on the subject, Sir.

The Hon'ble the Speaker: What is the point on which you want my ruling ?

Raja Jagannath Bakhsh Singh: The point is, Sir, that whether a member of this House, not accepting some fundamental principles, can serve on the Select Committee without derogating his opinion or not.

The Hon'ble the Minister of Revenue: The decision has been taken by this House and it is open to anybody to say that he does not accept it.

The Hon'ble the Speaker: As I have said, it is for you to decide. After the Bill has been referred to the Select Committee, there is the obvious presumption that the general principle of the Bill has been accepted. There may be differences of opinion in regard to certain clauses, but you may change them or remove them. The general principle of the Bill must however be deemed to have been accepted. That is the constitutional position. Now it is for you to choose whether if you cannot have the best you will have the next best, that is to say, if you cannot shape the Bill in your own way, whether you will try, when you are on the Select Committee, to have the Bill changed in such a manner as to make it less unacceptable to you.

Raja Jagannath Bakhsh Singh: I do wish to serve on the Select Committee subject to the statement that I made . . . . .

The Hon'ble the Speaker: There can be no "subject" to about it.

Raja Jagannath Bakhsh Singh: Then I would.

The Hon'ble the Speaker: I take it that you wish to work there and this matter is finished so far as I am concerned.

Raja Jagannath Bakhsh Singh: I do wish to serve on the Select Committee subject to the statement that I do not accept the principles of the Bill.

Raja Bisheshwar Dayal Seth: I wish to serve on the Committee subject to the condition that I do not accept the principles of the Bill.

Dr. Sir Jwala P. Srivastava: I agree to serve on the Select Com-

mittee without accepting some conditions.

The Hon'ble the Minister of Revenue: The names of Raja Jagannath Bakhah Singh and Raja Bisheshwar Dayal Seth have been suggested. The motion is from Government and it is only for the Government to withdraw it.

The Hon'ble the Premier: Sir, so far as we are concerned we want to have the assistance of every section and of every interest in the House. It is not for us to undo the work of this House and if the House has taken a decision on a particular point and even if you wish to override that decision we cannot do so. If honourable members think that consistently with any decision taken in this House and consistently with the loyalty that they owe to this House it is proper and in conformity with their own personal views that they should serve on the Select Committee, it is open to them to say so. We have made an offer to them and we would be only too glad to have their assistance and would regretfully accept their refusal, but we don't want to withdraw their names. If they say "no" we shall propose other names, but if they say "yes" they will be of assistance to the Select Committee in considering the points that will arise there. As to the scope of the Select Committee it is neither open to me nor to any other member to enlarge it or in any way to curtail it. It is something which is

presented by the law, and the limitations will be there even in the case of those who agree and those who do not agree. We would be very glad to have their co-operation but they can say yes or no as they like.

The Hon'ble the Speaker: The question is that the Members whose names have just been read out by the Hon'ble the Minister of Revenue be elected to the Select Committee.

The question was put and agreed to.

THE UNITED PROVINCES MELA BILL

The Hon'ble the Premier: Sir, I beg to present the Report of the Select Committee on the United Provinces Melas Bill.

ELECTION OF A MEMBER FOR THE MANAGING COMMITTEE OF THE RISHIKUL AYURVEDIC COLLEGE, HARDWAR

The Hon ble the Minister of Local Self-Government: Sir, 1 beg to move that the Legislative A-sembly do elect, in such manner and on such date as the Hon'ble the Speaker may direct, one member to serve on the Managing Committee of the Rishikul Ayurvedic College, Hardwar.

The Hon ble the Speaker: The question is that the Logislative Assembly do elect, in such manner and on such date as the Hon'ble the Speaker may direct, one member to serve on the Managing Committee of the Rishiaul Ayurvedic College, Hardwar,

The question was put and agreed to.

The Hon ble the Speaker: If there is no objection, I would proceed further and fix today as the date and this moment as the time for election.

After a pause.

I think there is no objection. I now ask honourable member to give me names.

The Hon'ble the Minister of Local Self-Government: I propose the name of l'audit Shiva Ram Vaid, M.L.A., to serve on the Committee.

The Hon'ble the Speaker: Is there any other name?

After a pause.

As only one name has been proposed, namely, that of Pandit Shiva Ram Vaid, I declare him elected.

ELECTION OF A MEMBER FOR THE MANAGING COMMITTEE OF STATE-AIDED UNANI MEDICAL SCHOOL, LUCK-NOW.

The Hon'ble the Minister of Local Self-Government: Sir, I beg to move that the Legislative Assembly do elect, in such manner and on such date as the Hon'ble the "peaker may direct, one member to serve on the Managing Committee of the State-Aided Unani Medical School, Lucknew.

The Hon'ble the Speaker: The question is that the Legislative Assembly do elect, in such manner and on such date as the Hon ble she

ELECTION OF A MEMBER FOR THE MANAGING COMMITTEE OF THE 1371 STATE-AIDED UNANI MEDICAL SCHOOL, LUCKNOW

Speaker may direct, one member to serve on the Managing Committee of the State-Aided Unani Medical School, Lucknow.

The question was put and agreed to.

The Hon'ble the Speaker: I will follow the same procedure which I followed in the case of the election of a member to serve on the Managing Committee of the Rishikul Ayurvedic College, Hardwar.

I will ask honourable members to give me names.

Shri Venkatesh Narayan Tivary: Sir, I propose the name of Shaikh Saiduddin Ahmad.

Mr. Nafisul Hasan: I propose the name of M. Munfait Ali.

Mr. Tahir Husain: I propose the name of Maulvi Iqbal Ahmad Khan Sohail.

Shri Venkatesh Narayan Tivary: Has the consent of Mr. Sohail been taken to his name being proposed?

M. Munfait Ali: Sir, I withdraw in favour of Mr. Iqbal Ahmad Khan Sohail.

The Honble the Speaker: There are now only two names before us, namely, Mr. Iqbal Ahmal Khan Sohail and Mr. Said-ud-din Ahmad.

Shaikh Said-ud din Ahmad : Sir, I withdraw.

Shri Venkatesh Narayan Tivary: Sir, can a member withdraw his name without the leave of the House?

The Hon'ble the Speaker: Yes, he can. We have only one name now before us, namely that of Mr. Iqbal Ahmad Khan Sohail.

Mr. Iqbal Ahmad Khan Sohail: I have no personal responsibility, Sir.

Mr. Nafisul Hasan: Sir, the rules provide that a person nominated should give his consent for his nomination.

The Hon ble the Speaker: You have raised an objection. Can you support it?

There is nothing in the Standing Order which requires the consent of the person whose name is proposed. What you say is true in regard to the procedure followed when the election is held by the method of single transferable vote; but I am not aware of any particular rule or order which makes it necessary that I should have before me the assent of the member whose name has been proposed in an election of this nature. There is only one name before me, that of Mr. Iqbal Ahmad Khan Sonail, and I declare him elected.

THE UNITED PROVINCES MELAS BILL

काजी अब्दुल वली:

जनाब बाला, इस लोगों को मेला कमेटी की रिपोर्ट मौसूल नहीं हुई है। लिहाजा हम-रिपोर्ड देखे बार एसको कैसे मंजूर कर सकते हैं। The Hon'ble the Premier : आनरेबुल प्रीमियर :

सर, मेला कमेटी की रिपोर्ट गजट में छा गई हैं और हर एक मेम्बर के पास अलाहिया जाक से भेज दी जायगी। मैं यह भी बतला दूं कि इसमें उसे और मेले जो मुसलमानों से ताल्लुक रखते हैं वह मुस्तसना किए गए हैं।

آنريبل يويميم

سڑ ۔ میلا عمیتی کی ویورٹ گزے میں چہپ گئی ہے اور ہم ایک میمبر کے پاسعابتدہ داک ہے بہتر کے باس میں بالا دوں کہ اس میں مہس اور میلے جو مسلمانوں ہے اعلق رکبتہ ہیں وہ مستثنی کیا۔ گئے ہیں *

The Hon'ble the Speaker: The business on today's order paper is finished, and to the best of my information there is no business for tomorrow.

The Hon'ble the Premier : There is no serious business left now.

The Hon'ble the Speaker: The Assembly is therefore adjourned size dis.

(The Assembly adjourned sine die at 5.5 p. m.)

LUCKNOW:

G. S. K. HYDRIE.

April 27, 1938

Secretary, Legislative Assembly, United Provinces,

APPENDIX A

(See page 1801 supra)

Statement referred to in the answer to starred question no. 139 for 26th April, 1933

Serial no.	Name	Reasons for refusal
1	Sobha Ram, Nibehna	Military pensioner. Was ordered to apply through his regiment.
2	Birendra Singh, Atrauli	Already held one weapon.
3	Al Mohammad	Head Constable. No status.
4	Jkhani Lal, Orai	No landed property and no income-tax. Not entitled for a licence.
.5	Ganga Prasad, Simiria	His father already held a licence. The applicant was challaned under section 304, Indian Penal Code and was fined Rs.100 under section 323, Indian Penal Code and also due to party feelings in the village. He is a troublesome man to the tenants.
€	Mani Ram	
7	Ram Shanker Usargaon	Due to a dispute under section 107, Criminal Procedure Code in which the applicants were the parties.
8	Sudama Prasad, Kalpi	Land revenue Rs. 30 and also already holds one licence.
9	Rangji-Pochaji, Padri	Pay Rs 30 per mensem. Did not possess necessary status.
10	Nasir Khan	Head Constable. No status.
11	Rao Raja Birendra Singh of Beone.	Did not appear to be qualified to be awarded licence. Pays nominal land revenue.
12	Chimman Lal of Khilli, Jhansi	Petty zamindar paying Rs.28-13 only as land revenue and already held one licence for crop protection.
18	Tijola Kachchi of Biria- Madhogarh,	Ordinary status. Pays Rs. 480 as rent.
14	Banstopal Kurmi of Gobar-dhanpura.	Held one for crop protection and while shooting a deer, the barrel of the gun exploded and he was injured. The police also reported himnof to be a fit person to hold a licence.
15	Syed Integarul Husain	Head Constable with Rs.25 pay. No status.
16	Gokal Singh, Bilauhan	Did not turn up in connection with the enquiry regarding status, etc.
a 7	Mat. Bhula Rani, Goran	Land revenue Rs.464-7-6. Did not possess sufficient status.
18	Surat Singh, Thakur of Birgawon-khurd.	Land revenue Rs.7-1-8. Did not possess necessary status.
19	Durga Prasad of Darhi	Land revenue Rs. 321-9. Did not possess necessary status.

Seria) no.	Name	Resons for refusal
20	Bhagirath of Punch	Land revenue Re.76-13. Did not possess neces- sary status.
21	Prabhu Dayal of Bhua	Land revenue Rs. 371-8. Did not presess neces-
22	Chaturbhuj of Mokhari	Land revenue Ra.123. Ordinary namindar,
98	Lal Singh of Atrahti	Did not possess necessary status and character not reported satisfactory.
94	Ram Swarup of Kahta	Land revenue Re.18. I id not posters recessary status.
25	Suraj Singb of Birgawan-khurd	Land revenue Rs 17.8 Alteriy ere gun in his family which is enough.
26	Mobammad Khan	Head Constable. Licence sculd not be given without special reasons.
27	Ram Das Tiwari, of Bangra	Signalter, Not entitled.
28	Ajudhia Prasad of Khannwan	Privicually held one licence which was cancelled for not offering any effective resistence to the decoits.
29	Ram Chandiof Nipanian	Land tevenue Ra, 191. For entitled.
30	Maharaj Singh of Haidalpor	Land recente Ha 54-10. No status,
31	Hari Ram of Katha	Land revenue Re.1Co. No special need, no recommendation and no status.
23	Mohammad Asim Khan	Head Constable. Pay Re. 20 per morsem. N
39	Mst. Nanhan Kunwar	Land revenue Re 5.000. Non-resident of the district.
84	Dindayal)	
35	Mansa{Ram Usargaen	Land revenue Rs.1.200, Mansa Ram was proved to be a man of doubtful character and Din Dayai not entitled.
36	Sarju Singhfof Aunta	Aiready held one license.
81	Sabir Hussain of Kalpi	Applied for revelver. Already held one gun which served the purpose.

APPENDIX B

(See page 1301, sugra)

Statement referred to in the answer to starred question no. 140 for 26th April, 1938.

Serial no.	Name	Status
1	Amir Khan	Head constable, recommended by Superintendent of Police.
2	Miss Gladys K. Swain	Missionary, B. C. H. Mission, Orai.
8	Tulshi Ram, Goverdhanpura	Land revenue Rs.650 and money-lending Rs.4,000.
4	Jagmohan Singh, Gobardhan- pura.	Land revenue Rs.583-8, village lies on the border of Datia State.
5	Hanumant Singh, Sarpatpura	Land revenue Rs.250; Mukhia, there was n licence in the village.
6	Bhonkal Singh, Rampura	Mukhia, Sarpanch and Director of Co-operative Bank. He helped in Kailore and Marayan dacoities. Pays Rs.182 as rent.
7	Miss Inez Kriesz	Missionary, B. C. H. Mission, Orai.
8	Diwan Bhanpratap Singh of Pirauna.	Land revenue Rs.1,587-12.
9	Ali Ahmad, Kalpi	Land revenue over Rs.900 and also Lambardar.
10	Gopal Rao Laghate, Itaura	Land revenue Rs.2,000 and Honorary Magistrate.
11	Sri Rani Raghubansh	Daughter of Rani Sahiba of Sikri estate. Her husband held one and on the death of her husband, a licence was granted to her.
12	Mst . Liohri of Jahtauli	Land revenue. Rs. 900. Good social status.
18	Sadhan Lal, Orai	Teacher, Police School, Orai. Recommended by Superintendent of Police and is a well behaved person.
14	Debi Dayai, Har Shankarpur	Land revenue Rs.173-4, rent Rs.165-4, incometax Rs.103 and renowned Mahajan.
15	Mohan Lal, Vaish, Konch	Strongly recommended by Superintendent of Police. C. P. tax Rs.25 money-lending.
16	Hoshiar Singh, Sub-Inspector of Police.	A Sub-Inspector of Police, Recommended by Superintendent of Police for a rifle.
17	Town of Thebaie	Raj Vaid, District Board employee with Rs.20 as pay, sarpanch and a man of decidedly better status.
18	Har Dayal Nazir	Nazir Sadar, Collectorate Orai, Pay Rs.90 per mensem.
19	Vidya Dhar of Hinauli	Land revenue Rs.182 and money-lending. Village lies in the ravines of Jumns river.

Serial no.	Name	Status	
30	Mat. Mohoi Devi and Chandra- kala Devi of Shetkhpur Busurg.	Attacked twice by decoits. Land revenue Re. 2,300.	
91	B. K. Jha, Orai	Excise Inspector,	
22	Muhammad Husain Ehan, of Mohammadabad.	Land revenue Rs. 150. Really needed a licence, Mukhtar-am of several samindars.	
28	B. Hargovind Payal, Grai	A leading pleader. Income Rs,3,930 and over for the last ten years.	
84	Tahawar Ahmad Khan, Orsi	Veterinary Assistant, Drai Pay Rs.78 per monsent.	
28	Usman Khan olios Lal Diwan of Jaman Kalan.	Land revenue Ra. 40 for protection of erops.	
96	Dr. K. K. Roy Choudhary	Medical Officer, Sadar Hospital, Orai. Pay Re.940 per mensem,	
27	Sri Ran Pratap Kunwar of Manpura.	Land revenue Ha.1,177.	
28	Har Narain Singh of Gopal- pura,	Mukhtar-am Bant Sahiba, Gopalpura. Pay Ba Sō per meusem,	

APPENDICES

APPENDIX C

Statement referred to in answer to starred question no. 152 for 26th April, 1938.

			Date of appointment as Special or Assistant Manager	Date of reversion
1.	Babu Sheo Deo Prasad		21st July, 1934	22nd November, 1938.
2.	Babu Shiama Charan Varma		28th March, 1982	24th November, 1936.
8.	M. Farhat Husain	••	12th December, 1930.	14th November, 1936.

APPENDIX D

(See page 1308, supra)

Copy of rule referred to in answer to starred question no. 9, for 27th April, 1938.

Rule 7(1) reads—In making appointments to the Service care shall be taken to secure a reasonable representation of the different communities and to prevent the preponderance of any one class or community.

APPENDIX E

(See page 1811, supra)

Statement referred to in answer to starred assembly question no. 25, for 27th April, 1938.

Non-official members nominated by Government to the Selection Committees for appointment of Honorary Magistrates in the various districts noted below:

	Meerut Division
Saharanpur	1. Thakur Phool Singh, M. L.A. 2. Maulvi Munfajt Ali, M.L.A. 3. Syed Agha Haider, M.L.O. 4. Babu Mela Bam, Advocate.
Musaffarnagar	 Babu Keshav Gupta, M.S.A. Sahebsada Syed Hasan Ali Khan, M.S.A. Liaia Jauardan Swarup, M.S.C. Srimati Tarawati, Municipal Commissioner.
Meerus	1. Mr. Charan Singh. M.L.A. 2. Mr. Muhammad Ismail Khan, M.L.A. 3. Srimati Prakashwati Sud, M.L.A. 4. Dr. Bhopal Singh.
Bulandshahr	1. Chaudhri Bhim Sen, M.S.A. 2. Khan Bahadur Saiyid Akhar Ali Khan, M.S.O. 3. Bahu Kishen Dayai, Advocate. 4. Bahu Hari Shankar, M.A., LE.M., Advocate.
	Agra Division
Aligarh	1. Mr. Jwala Prasad Jigyaau, m n.a. 3. Mr. Abid Khan Sherwani, m n.o 8. Mr. Bri Chaud Singbal, Ice Factory. 4. Mr. Todar Singh, m.n.a.
Muttra	1. Professor Krishna Chandra, M.L.A. 2. Chaudhri Shiv Mangal Singh, M.L.A. 3. Syed Habibul Hasan, M.A., LL.D., Vakil, Muttra, 4. Hakim Brijlal.
Biah	1. Srimati Vidyavati Rathor, M. S. A. 2. Lala Raghuraj Singh, M. S. C. 3. Rac Krishnapal Singh, Awagarh. 4. Mr. Fida Ahmad Sherwani.
	Robilkhand Division
Barelly	1. Pandit Dwarika Pravad, M.A. 2. Thakur Prithiviraj Singh, M.A. 3. Khan Bahadur Muhammad casa Khan, M.L.A. 4. Pandit Brij Mohan Sharma, President, City Congress Committee, Bareitly.
Rudaun	1. Kunwar Rubum Singh Rather, M.L.A. 2. Khan Habadur Maulvi Pasih-ud-dio, M.L.A. 3. Mr Waheed Ahmad, M.L.C. 4. Chaudhri Tulshi Sam, Ujhani,

Name of district	Names of members
	Rohilkhand Division – (concld.).
Shahjahanpur	1. Pandit Deo Narayan Bhartiya, M.L.A. 2. Thakur Sadho Singh, M.L.A. 3. Mr. Lakhan Das Jatav, M.L.A. 4. Mr. Enayat Ali Khan, ex-Municipal Commissioner, Shahjahanpur.
Phibhit	1. Thakur Bhagwan Singh, M.L.A. 2. Mr. Ram Ghulam, Pilibhit. 3. Khan Bahadur Sheikh Imtiaz Ahmad, M.L.A. 4. Thakur Gopal Singh, M.L.C.
	Allahabad Division
Farrukhabad	1. Mr. Balwant Singh, M.L.A 2. Lieut. Khan Babadur Sultan Alam Khan, M.L.A. 3. Captain Raja Durga Narayan Singh, M.L.A., Tirwa. 4. Mr. Kali Charan Tandon, Kanauj.
Etawah	1. Mr. Hoti lal Agarwal, M.L.A. 2. Chaudhri Buddhu Singh, M.L.A. 3. Shaikh Ahmad Hussain, B.A., LL.B. 4. Pandit Gopinath Dikshit, B.A., LL.B.
Cawnpore	1. Dr. Jawahar Lal, M.L.A. 2. Dr. Abdus Samad, M.L.A. 3. Mr. S. C Chatterji, M.L.A. 4. Babu Beni Singh Awasthi, B.A., President, District Congress Committee, Cawnpore.
Fatehpur	 Pandit Sheo Dayal Upadhyaya, M.L.A. Babu Badri Prasad Kakkar, M.L.C. Babu Jugal Kishore, President, District Congress Committee, Asni. Nawab Zafar of Hardoi.
Allahabad	1. Shri Lal Bahadur Shastri, M.L.A. 2. Mr. R. S. Pandit, M.L.A. 3. Nawab Sir Muhammad Yusuf, KT, M.L.A. 4. Mr. J. M. David.
	Jhansi Division.
Jhansi	1. Mr. R. V. Dhulekar, M.L.A. 2. Pandit Bhagwat Narayan Bhargava, M.L.A. 8. Mr. Khuda Bux, Member, District Board. 4. Babu Brindaban Lal Verma, Chairman, District Board.
Jalaun	1. Pandit Beni Madho Tewari, M.L.C. 2. Pandit Manni Lal Pandey, M.L.A. 3. Ohaudhri Lotan, M.L.A. 4. Khwaja Azizul Hakim, Senior Vice-Chairman, District Board.
Hamirpur	1. Dewan Shatrughan Singh, M.L.A. 2. Dewan Udit Narayan Si gh. 3. Mr. Rafi-ud-din Ahmad, M.A. 4. Pandit Mannilal Gurudev.
Banda	1. Mr. Mahmud Husain Khan, M.L.A. 2. Seth Vishnu Karan, Aliganj. 8 Lala Kalu Ramji Vaidya. 4. Thakur Keshav Chandra Singh, M.L.A.

Name of district	Names of members	Ministrative pages
Benares	Benares Division 1. Pandit Vajus Narayan Upadhyaya, M.E.a.	Principa,
	9. Pandit Kamelapati Towari, M.D.A. 3. Mr. Muhammad Ekram Ehan, M.D.A. 4. Mr. Bri Frakasa, M.D.A. (Control).	
Mireapur	1. Raja Sharda Mahesh Prasad Singh, M.E.A. 2. Maharaj Kumur of Visianagram, M.E.A. 3. Mr. Yusuf Imam, Bar-at-law. 4. M Bankata Prasad, Advocate.	
Janupur	1 Khan Sahib Maulvi Muhammad Hussain, M.E.A. 2. Professor Birbal Singh, M.E.A. 3. Babu Barju Prasad, Anvanase, 4. Pandit Keshawa Dova Malaviya, M.E.A.	
Ghamipur	1. Mr. Parassam Rai, M.r.,a. 3. Pandit Indradeo Tripathi, W.E.A. 3. Mr. Mohammad Lasif. 4. Babu Chandrika Pracad, Advacate.	
Ballia	1. Their Radhamohan Singh, m.s.a. 2. Their Suryanarayan Singh, m.s.a. 3. Mr. Sulaiman Anoari, m.s.a. 4. Mr. Dhari Ham Dhohi, ca.m.t.o	
Gorakhpur (Other than Deoria Sub-Division).	Oorakhpur Division 1. Mr. C. C. Das, Advisats. 2. Khan Babadur Haji Nisarullah, m. t. c. 3. Babu Budhyabasini Frasad Varma, M.E.a. 4. Professor Shibbanial Baksena, m.t.a.	
For Deoria sub-division	1. Mr. C. C. Das, Advecats. 2. Khan Bahadur Haji Nimernilah, m.r., c. 8. Pandit Ramdhari Pande, m.r., a. 4. Thakur Prayag Mawaj Singh, m.c., a.	
Azamgarh	1. Mr. Sitaram Asthana, m.t.a. 4. Maulvi Iqbal Ahmad Kham Suhail, m.t.a. 8. Mr. Madho Frand Khama, m.t.o. 4. Babu Baij Nath Misra, Advocate.	
	Kumana Division	
Naini Tal	1. Kunwar Anand ningh, w.r.a. 2. Lala Mohaniai Sah, w.r.o. 3. Pandit Lakshman Dats Bhat, Rais, Ramnagar, 4. Mr. Mohammad Sarwat Yar Khan, Kicheha,	
Almora	 Pandit Har Govind Pant, M.L.A. Mr. Ram Pressed Tamts, M.L.A. Pandit Badri Data Pande, M.L.A. (Central). Dr. Khazan Chand, Almora. 	
Garhwai	1. Thakur Jagmoban Singh Negi, M.L.A. 2. Pandit Ansuya Pracad Bahuguna, M.L.A. 3. Eandit Govind Pracad Nautiyal, Naudprayag. 4. Thakur Bhakta Darahan tingh, M.A., Museti Estat. Gathwal. Lucknow Division	•••
Liteknow	1. Mr. C. B. Gupta, M.R.A. 2. Chandhri Khaliq-na-gaman, M.B.A. 3. Mr. Mohan Krishna Verma, M.L.C. 4s. Mr. Mohanlai Sakasna, M.L.A. (Central).	

Name of district		Names of members
Unao	••	Lucknow Division—(con.). 1. Pandit Bishambhar Dayal Tripathi, M.L.A. 2. Paudit Jata Shankar Shukla, M.L.A. 3. Rai Bahadur Lala Prag Narayan, M.L.A. 4. Syed Muhammad Basa, retired Deputy Collector, University
Rae Bareli	•.	 Syed Muhammad Raza, retired Deputy Collector, Unac. Mrs. Mittra, M.L.A. Pandit Lakshmi Shanker Bajpai, M.L.A. Raja Sahib of Shivgarh. Chowdhry Haider Hussain, M.L.A.
Sitapur	••	 Pandit Shiva Ram Duvedi, M.L.A. Babu Jagannath Prasad, M.L.A. Mr. Mubashir Husain Kidwai, M.L.A. Babu Shambhu Nath, Chairman, Municipal Board.
Hardoi	••	 Mr. Chhedalal Gupta, M.L.A. Saiyid Aizaz Rasul, M.L.A. Rai Bahadur Mohan Lal, M.L.C. Rani Vidyawati of Birwa.
Kheri		 Pandit Bansidhar Misra, M.L.A. Kunwar Kushwaqt Rai, M.L.A. Raja Saiyid Sa'id Hussain, M.L.A. Babu Bansidhar Saksena, Advocate.
		Fyzabad Division
Fyzabad	••	 Acharya Narendra Dev, M.L. Raja Sahib of Pirpur, M.L. Mr. Lallanji, President Congress Committee, Fyzabad. Srimati Lakshmi Devi, M.L.A.
Gonda	••	1. Mr. Ghulam Hussain Batt, M.L.A. 2. Mr. Lal Behari Tandon, M.L.A. 3. Kunwar Raghavendra Pratap Singh, M.L.A. 4. Thakur Chandrabali Singh, Vakil and Zamindar.
Bahraio	• •	1. Thakur Hukum Singh, M.L.A. 2. Pandit Bha, wandin Misra, M.L.A. 8. Raja Sahib of Nanpara, M.L.A. 4. Pandit Kanhaiya Lai Misra, Vakil.
Partabgarh	••	1. Pandit Harish Chaudra Bajpai, M.L.A. 2 Khan Bahadur Sheikh Saiduddin Ahmad, M.L.A. 3. Vacant. 4. Babu Radhey Behari, Advocate.
Bara Banki	••	1. Mr. Krishuanand Nath Khare, M L.A. 2. Raja of Jehangirabad, M.L.A. 3. Mr. Rup Narayan, M.L.C. 4. Raja of Haraha.

APPENDIX F

(Sec page 1311, supra)

List of practising lawyers nominated to the virious Selection Committees for appointment of Honorary Magistrates referred to in answer to sturred question no. 26 for 27th April, 1938.

Name of distric	Name of member s
Baharappur	Thakur Phool Singh, M.L.A.
Cara are and bear	Manivi Monfait Ati, M.S.A.
	Rabu Mela Ham. Mr. Keshav Gupta, w z. 4
Musaffarnagar	At a file man as file as to see a se
Meerut	Mr. Muhammad Ismail Khan, M. L.
Bulandsbahr	., Babu Kishan Dayal.
· 我还有我是 6年 自本 1月 87 北京 6年 7月 7月 平	Babu Hari Shanker,
Muttra	Oh Shiva Mangal Singh, M L.A.
	Syed Hambul Hasan,
Bareilly	Fandit Dwarks Presed, w.t. A.
Btawah	. Mr. Hoti Lal A carwal, w t. a.
	Shaikh Abmad Husain.
	Pandit Gopi Nath Dikshit.
Allahabad	., Mr. R. S. Pandit, M.t.a.
Jhansi	Pandit Bhagwat Narayan Phargava, M.L.A.
Hamirpur	Mr. Raffuddia Ahmad, m.t. a.
Banda	Mr. Mubmud liunain Khan m t. a.
and the state of the	Thakur Keshava Chandra Bingh, M L.A.
Benares	Pandit Yajna Narayan Upadhyaya, M.L. A.
Miraapur	Mr Yusul Imam.
and a second second	Mr. bankata Frasad.
Jauopur	Habu Barju Prasad
Ghasipur	Babu thandrika Prasad.
Ballia	Thakur Radha Mohan Singh, w t. A.
Gorakhpur	Mr. O. C. Das.
	Babu Bindhyabasini Prased Varma, w.L.A.
	Thakur Frayag Dawaj Singh, M.S.A. Mr Sita Ham Asthana, M.S.A.
Asamgarh	Manivi Ighal ahmad Khan Suhati, M.t.A.
	Mr. Madho Prasad Khanna, m.t.c.
	Babu Baij Nath Misra.
Almora	Paudit Har Govind Pant, M.S.A.
	Mr. Nam Praced Temta, a t.a.
Garhwai	Thatu: Jagmob n Bingh Noti. M L.A.
and the second s	Pandit Anuguya Pracad Bahuguna, M.L.A.
Luckaew	Ob. Khaliq-oz zaven, z z.a.
Unac	Pandit Bishambhar Dayai Tripathi, M. L.A.
Rae Barell Sitapur	Ch. Hylder Huesin,
Hardei	Mr. Muba-hir Hussin Kidwai. Rai Babadur Mehan Lai., w.r. c.
Khori	Paudit hansi Dhar Misra, M.L.
	I Kv. Khushwant Rai, w.c.a
entra a materia e e e consecuento e propriede e esta de la composição de l	Babu Bausidhar natusna.
Gonda	Mr. Ghulam Russin tlatt
	Thakur Chandrabali Bingh,
Babraich	Paudit Kasabaiya Lei Misra.
Partebgarh	Kban Bahadur Shaikh Saiduddin Ahmad, M.L.A.
Bara Banki	Babu Radhey Behari
	Mr. Kriebnanand Nath Khare, w B A.

APPENDIX G

(See page 1311, supra)

List of M. L. A's referred to in answer to question no. 27 for 27th April, 1938.

- 1. Shrimati Vidyavati Rathor.
- 2. Mr. Lakhan Das Jatav.
- 3. Pandit Sheo Dayal Upadhyaya.
- 4. Mr. Rafiuddin Ahmad.
- 5. Maharaj Kumar of Vizianagram.
- 6. Professor Birbal Singh.
- 7. Pandit Keshava Deva Malaviya.
- 8. Mr. Sulaiman Ansari.
- 9. Kr. Anand Singh.
- 10. Mrs. Mittra.
- 11. Ch. Haider Husain.
- 12. Mr. Mubashir Husain Kidwai.
- 13. Sprimati Lakshmi Devi
- 14. Mr. Ghulam Husain Batt.
- 15. Th. Hukum Singh,
- 16. Raja Sahib of Nanpara.
- 17. Pandit Harish Chandra Bajpai,

APPENDIX H

(See page 1314, supra)

Statement referred to in answer to starred Assembly question no. 82 for 27th April, 1938.

Non-official members nominated by Government to the Selection Committees for appointment of Honorary Magistrates in the various districts noted below:

Name of district		Name of members		
		Meerut Division		
Saharanpur		i. Thakur Phool Bingh, M.L.A. I. Maulvi Munfalk Ali, M.L.A. I. Byrd Agha Haider, M.L.C. I. Babu Mela Ham, Advocate.		
Musallarnagar		i. Babu Keshav Gupta, m.t.a. 1. Bababsada Syed Hasan Ali Khan, m.t.a. 1. Lala Janardan Swarup, m.t.o. 1. Srimati Tarawati, Munivipal Commissioner		
Meerit		i. Mr. Charan Singh, M.r. a. L. Mr. Muhammad Ismail Khan, M.t. a. I. Srimati Frakashwati Sud, M.r. a. I. Dr. Rhopal bingh		
l plandshahr	2	l. Chaudhri Bhim Sen, m.r.a. I. Khan Babadur Saiyid Akbar Ali Khan, m z.o. I. Babu Kichan Dayal, Advocate. I. Babu Hari Shankar, n.a., z.z. n., Advocate.		
		Agra Division		
Aligarh	9	i. Mr. Jwala Frasad Jigyasu, M.L.A. I. Mr. Abid Khan Sherwani, M.L.C. I. Mr. Sri Chand Singhal, Ico Factory. I. Mr. Todar Singh, Mt. A.		
Mottra	4	Professor Krishna Chandra, M.L.a. Chandhri Shiv Mangal Singh, M.z.a. Byot Habibul Hasan, M.A., Lt.a., Vakil, Muttra, Hakim Brijial.		
Stah	1 1	. Brimati Vidyavati Rather, m.c.a. l. Lala Raghuraj Bingh, m.c.c. l. Rao Krishuapai Bingh, Awagarh. l. Mr. Fida Abmad Sherwani.		
		Rohilkhand Division		
Barelly,		I. Pandit Dwarika Presad, M.L.A. I. Thakur Prithiviraj Siegh, M.L.A. I. Khan Behadur Mahammad Pasa Khan, M.L.A. I. Vandit Brij Mohan Sharma, President City Congress Committee, Bareilly.		
	1	i. Kun sar Rukum Singh Rather, M.L.A. Khan Bahadur Mauivi Pasi-ud-din, M.L.A. Mr. Waheed Ahmad, M.L.O Chaudhri Tuishi Ham, Ujhani,		

Name of district		Name of members
		Rohilkhand Division—(concld.)
Shahjabanpur		 Pandit Deo Narayan Bhartiya, M.L.A. Thakur Sadho Singh, M.L.A. Mr. Lakhan Das Jatav, M.L.A. Mr. Enayat Ali Khan, ex-Municipal Commissioner.
Pilibhit	••	Shabjahanpur. 1. Thakur Bhagwan Singh, M.L.A. 2. Mr. Ram Ghulam, Pilibhit. 3. Khan Bahadur Sheikh Imtiaz Ahmad, M.L.A.
		4. Thakur Gopal Singh, M.L.C. Allahabad Division
Farrukhabad		1. Mr. Balwant Singh, M.L.A. 2. Lieut. Khan Bahadur Sultan Alam Khan, M.L.A. 3. Capt. Raja Durga Narayan Singh, M.L.A., Tirwa. 4. Mr. Kali Charan Tandon, Kanauj.
Etawah	••	1. Mr. Hotilal Agarwal, M L.A. 2. Chaudhri Ruddhu Singh, M.L.A. 3. Shaikh Ahmad Hussain, B.A.,LL 4. Pandit Gopinath Dikshit B.A., L B.
Cawnpore	••	 Dr. Jawahar Lal, M.L.A. Dr. Abdus Samad, M.L.A. Mr. S. O. Chatterji, M.L.A. Babu Beni Singh Awasthi, B.A., President, District Congress Committee, Cawapore.
Fatchpur	••	 Pandit Sheo Dayal Upadhyaya, M.L.A. Babu Badri Prasad Kakkar, M L C. Babu Jugal Kishore, President. District Congress Committee, Asni. Nawab Jafar of Hardoi.
Alla babad	••	1. Shri Lal Bahadur Shastri, M.L.A. 2. Mr. R. S. Psudit, M.L.A. 3. Nawab Sir Muhammad Yusuf, Kt., M.L.A. 4. Mr. J. M. David. Jhansi Division
Jhausi	;••	1. Mr. R. V. Dhulekar, M.L.A. 2. Pandit Bhagwat Narayan Bhargava, M.L.A. 3. Mr. Khuda Bux, Member, District Board. 4. Babu Brindsban Lal Varms, Chairman, District Board,
Jalaun	**	1. Pandit Beni Madho Tewari, M.L.C. 2. Pandit Manni Lal Pandey, M.L.A. 8. Chaudhri Lotan, M.L.A. 4. Khwaja Azizul Hakim, Senior Vice-Chairman, District Board.
Hamirpur		1. Dewan Shatrughan Singh, N.L.A. 2. Dewan Udit Narayan Singh. 3. Mr. Rafiuddin Ahmad, M.L.A. 4. Pandit Mannilal Gurudev.
Banda	•••	1. Mr. Mahmud Husain Khan, M.L.A. 2. Seth Vishnu Karan, Aliganj. 3. Lala Kalu Ramji Vaidya. Thakur Keshav Chandra Singh, M.L.A.

Name of district	Name of members	
Benares	Benares Division 1 Paudit Yajna Narayan Upadhyaya, M.E.A. 2. Pandit Kamalapati Tewari, M.E.A. 3. Mr. Muhammad Ekram Khan, M.E.A. 4. Mr. Sri Prakasa, M.E.A. (Contral).	
Mirsspur	1. Raja Sharda Mahesh Prasad Singh, M.L.A. 2. Maharajkumar of Visianagram, M.L.A. 3. Mr. Yusuf Imam, Bar-at-law, 4. Mr. Sankata Prasad, Advocate.	
Janupur	1. Khan Sahib Maulvi Muhammad Husain, M.L.A 9. Professor Birbal Singh, M.L.A. 8. Babu Sarju Prasad, Advocate, 4. Pandit Keshava Dava Malaviya, M.L.A.	
Ghazipur	1. Mr. Parsaran Rai, M.L.a. 2. Pandit Indradeo Tripathi, M.L.a. 3. Mr. Muhammad Latif. 4. Babu Chandrika Prasad, Advocate.	
Ballia	1. Thakur Radhamohan Singh, M.t. a. 2. Thakur Suryanarayan Singh, M.t. a. 3. Mr. Sulaiman Ansari, M.t. a. 4. Mr. Dhari Ram I bebi, e. m. t. c. Gorakhpur Division	
Gorakhpur (Other than Deoria. Sub-division.)	1. Mr. C. G. Dan, Advocate, 2. Khan Bahadur Isaji Nicarullah, M.z. C. 3. Bahu Bindhyabasini Prasad, Varma, M.z. a.	
For Decria Sub-divi-	4, Prof. Shibbanial Bakasna, M L.A. 1. Mr. C. C. Das. Advocate.	
sion,	9. Khan Bahadur Haji Nisarullah, M.L.C. 8. Pandit Bamdhari Pande, M.L.A. 4. Thakur Prayag Dhwaj Bingh, M.L.A.	
Asamgarh	1. Mr. Sitaram Asthana, M.L.A. 2. Maulvi Iqbal Ahmad Khan Bohnil, M.L.A. 3. Mr. Madbo Prasad Khanna, M.L.C. 4. Babu Baij Nath Misra, Advocate,	
	Kumaun Division	
Naint Tet	 Runwar Anand Singh, M.L.A. Lala Mohan Lat Shah, M.L.C. Faudit Lakshman Datt Shat, Raia, Ramnagar, Mr. Muhammad Sarwat Yar Khan, Kichcha. 	
Almon	1. Pandit Har Govind Paul, M.L.A. 3. Mr. Ram Prasad Tamta, M.L.A. 3. Pandit Badri Datt Paude, M.L.A. (Central), 4. Dr. Khazan Chand, Almora.	
Gathwal	1. Thakur Jagmohan Singh Negi, M.L.A. 2. Pandit Anusuya Prasad Bahuguna, M.L.A. 3. Pandit Gorind Prasad Rantiyal, Randprayag. 4. Thakur ibakta Darshan Singh, M.A. Museti Garbwal.	Estate,
Lucknow	Lucknow Division 1. Mr. C. B Gupta, Mr. L. 2. Chaudhri Khalig-un-saman, M.L. 3. Mr. Mohan Krishus Varma, M.L.C. 4. Mr. Mohaniai Faksens, M.L. (Contral).	

Name of district		Name of members
	_	Lucknow Division—(concld.)
Unao	••	 Pandit Bishambhar Dayal Tripathi, M.L.A. Pandit Jata Shaukar Shukla, M.L.A. Rai Bahadur Lala Prag Narayan, M.L.A. Syed Muhammad Raza, retired Deputy Collector, Unac.
Rae Bareli	••	 Mrs. Mittra, M.L.A. Pandit Lakshmi Shanker Bajpai, M.L.A. Raja Sahib of Shivgarh, Chaudhry Haider Husain, M.L.A.
Sitapur	••	 Pandit Shiva Ram Duvedi, M.L.A. Babu Jagannath Prasad, M.L.A. Mr. Mubashir Husain Kidwai, M.L.A. Babu Shambhu Nath, Chairman, Municipal Board.
Hardoi	••	 Mr Chedalal Gupta, M.L.A. Saiyid Aizaz Rasul, M.L.A. Rai Bahadur Mohan Lal, M.L.C. Rani Vidyawati of Birwa.
Kheri	••	1. Pandit Bansidhar Misra, M.L.A. 2. Kunwar Kushwaqt Rai, M.L.A. 3. Raja Saiyid Sa'id Husain, M.L.A.
		4. Babu Bansidhar Saksena, Advocate.
		Fyzabad Division
Fysabad	••	1. Acharya Narendra Deva, M.LA. 2. Raja Sahib of Pirpur, M.LA. 3. Mr. Lallanji, President, Congress Committee, Fyzabad. 4. Srimati Lakahmi Devi, M.LA.
Gonda	••	 Mr. Ghulam Husain Batt, M.L.A. Mr. Lal Behari Tandon, M.L.A. Kunwar Raghvendra Pratap Singh, M.L.A. Thakur Chandrabali Singh, Vakil and Zamindar.
Bahraich	**	 Thakur Hukum Singh, M.L.A. Pandit Bhagwandin Misra, M.L.A. Raja Sahib of Nanpara, M.L.A. Pandit Kanhaiya Lai Misra, Vakil.
Pertabgarh	••	 Pandit Harish Chandra Bajpai, M.L.A. Khan Bahadur Shaikh Saiduddin Ahmad, M.L.A. Vacant Babu Radhey Behari, Advocate.
Bara Banki	•	1. Mr. Krishnanand Nath Khare, M.L.A. 2. Raja of Jahangirabad, M.L.A. 3. Mr. Rup Narayau, M.L.C. 4. Raja of Haraha.

APPENDIX I

(See page 1815, supra)

Inspection note referred to in the answer of the starred Assembly question no. 38, for 27th April, 1938.

I had come to Aligarb yesterday. This city being my constituency, I was called by the people of Atrauli. I visited this jail at about 10,80 a.m. and went straight to see K. Ghulam Mustafa Khan and was surprised to see that though he is a respectable person yet he was put in a ward meant for the "C" class prisoners. It is very surprising that the rolice did not inform the magistrate about to status of Mustafa Khan. He should have been classed as a "B" status of hope the Superintendent of Jail will please note.

I am grateful to the jailor for his accompanying me. This is the second time I have visited the jail. The jailor I find is a fine fellow.

INDEX TO THE PROCEEDINGS OF THE LEGISLATIVE

ASSEMBLY OF THE UNITED PROVINCES

VOLUME VI

Α

Abdul Hakeem, Mr .-

See under Deputy Speaker.

See "Questions and Answers".

Abdul Wali, Qazi.

The United Provinces Melas Bill. VI, 1371.

See "Questions and Answers".

Abolition-

Question re—of Indian Medical Service Posts in the Jail Department. VI, 303.

Achal Singh, Shri-

The United Provinces Agricultural Produce Markets Bill. VI, 365-66.

Act-

The United Provinces Encumbered Estates—Question re applications under—VI, 1206.

Addresses-

Question re—presented to Members of Government by Municipal and District Boards. VI, 120, 121.

Advertisement-

Question re—for the post of Superintendent, Central Prison. VI, 303.

Question re——for the post of Research Assistant in the Agriculture Department, United Provinces. VI, 1308.

Advocate General, The-

Consideration of an application of Shrimati Maharani Jagdamba Devi, of Ajodhia for leave of absence from the Assembly. VI, 946.

The United Provinces Tenancy Bill Discussion on. VI, 729-730.

Age of compulsory retirement-

Question re—of officers and servants of District Boards. VI, 289.

Agriculture-

Question re functions of Director of —United Provinces. VI, 1298.

Question re number of students turned out after completing 4 years' course of——. VI, 116.

Agricultural College-

Question re—and its library. VI, 124.

Agricultural Demonstration Farm-

Question re the Government——Ghazipur. VI, 919.

Agricultural Produce Markets Bill-

The United Provinces-. Intro-

duction of VI, 356-364.

Motion for circulation of——. 364—370.

Agricultural Service-

Question re advertisement regarding the post of Research Assistant in the—... VI, 1308.

Question re selection of Economic Botanists in the United Provinces —. VI, 1299.

Ahlmads-

Question re—thrown out of employment on the abolition of courts of Honoran Assistant Collectors.

Ahmad Sa'id Khan, Nawab Dr. Sir Muham-: Almora-Ranikhet Road mad ...

Reference to the death of Dr. Sir Mu hammad Ighal, VI, 1986.

Statement repording the Shia-Sunni riot at Lucknow: V1, 1088.

The United Provinces Court Free (Amendment) Bill. VI, 506, 612, 200

The United Provinces Legislative Chamhera (Members' Emoluments) Hill VI. 707-700, 1101, 1102, 1103, 1138, 1147,

The United Provinces Tenancy Bill VI. 724 -726, 728, 1339, 1351, 1355, 1356, 1361, 1367.

AM

Question re-given by Campuner Municipal Board to educational and other institutions. VI, 1031.

Alzaz Rasul, Syed-

The United Province Legislative Chambers (Members' Emchanents) Bill, VI, 1117, 1118, 1119, 1121, 1122,

See "Questions and Answers",

Akharas of Sadhus

Question re tax on the uncorned in. come of VI. 428.

Akhtar Adil, Khan Bahadur Mr.

The United Provinces Legislative Chambers (Members' Empluments) Bill., Vi. 1138, 1140-42.

Algu Rai Shastri, Shri-

See "Questions and Answers",

Allahabad University Act

Bill to amend the III of 1921.

Introduction of---, VI, 324.

Allegations-

Question re—against the Lady Doc-tor in charge of the hospital at Bijnor.

Allowance-

Question re—of superintendents of boarding houses, VI, 587,

医电子数型操作性多点 东

Question is literacy—to police constables, V1, 020,

Question re___t
staff, VI, 9, -to out-door executive

Question is repairs of the act VI

Anathalayas.

Oppositions are morganizations in mini-1708.

Ancient manuscripts

Commentaria of the stage of these of - VI. 54 153

Announcement

Assembly toops from Regarding with the lock April, 1938, \$1, 460...

Anusuya Prasad Bahuguna, Shri ...

The Costed Presidence Bloops Hill. \$1.

Appeals

Question of the withhelding of why the district authorities, VI, 922,

Appendices

V1, 113, 288-281, 379-474, 620-625, 654-656, 765-865, 1009-1047, 1155-1169, 1975-1288, 1373-1388.

Applications

of Runner Sir Maharaj Singh for leave of absence from the Assembly. VI. 1210.1320.

ibmertereift ben weren ben genebberveltigerent Maharani Jagdamba Devi of Ajedhia for land's of alsomer from the Assembly. VI. 045...047.

Ougstion researcher the post of Superintergraturat, Court will Primary VI, 304.

Quanties remove under the United Provimma Encimples ed Estates Act. VI. 1206.

Appointment

Question research Realer in the Pathology Department of the Lucknow University, VI, 429.

Question re of Chaudhris of Kumann as Quantagos. VI, 426.

Question re-eaf Executive Officer for the Municipal Board, Agra. VI. 105%,

Question re-ef Managers and Assistent Managers, Court of Wards. VI, 1302.

Question re-of Naib Tabaiklars. VI. 1314.

Deputy Question re direct-of Collectors. VI, 1314.

Area-

Question re total—recommended for cultivation in Jaspur Tongya by the Divisional Forest Officer, Ramnagar. VI, 309.

Arrangements-

Question re the annual-made by the Inspector of Schools, Bareilly. VI, 944.

Arrest-

—of Mr. Ghulam Mustafa Question re-Khan. VI, 1314.

uestion re—on Pandit Kashi Ram Ji at Hardoi. VI, 1207. Question re-

Assembly Office-

Question re overwork by the --- during the sessions days. VI, 921.

Announcement of the of His Excellency the Governor to the United Provinces Court of Wards (Amendment) Bill. VI, 697.

Assessment-

Question re new-in Garhwal. VI, 690.

Atarra village-

Question re population, etc. of-in Banda District. VI, 1062.

Aviation club-

Question re-Lucknow. VI, 119.

Aziz Ahmad Khan, Maulvi-

Reference to the death of Dr. Sir Muhammad Iqbal. VI, 1086-87.

Resolution re giving effect to the reso-lutions of the Muslim Educational Conference held in 1934. VI, 181-188.

Resolution re increase in the expenditure provided for the education of Depressed Classes. VI, 208-209.

The United Provinces Court Fees Bill-Discussion (Amendment) on-. VI, 596-599.

Chambers (Members' Emoluments)
Bill—. VI, 979, 1028, 1029, 1090—
1093, 1120, 1123, 1124.

See "Questions and Answers".

R

Babu Ram Verma, Shri-

See "Questions and Answers".

Badan Singh, Shri--

See "Questions and Answers".

Bakshi-

Question re complaints against theof Garhmuktesar, district Meerut. VI, 1304.

Ban-

Question re—on the Bondage". VI, 677. on the book "India in

Bansgopal, Shri-

The United Provinces Court—Fees (Amendment) Bill——.Discussion on -. VI, 625-628, 629, 630.

Banshi Dhar Misra, Shri-

See "Questions and Answers".

Begar-

Question re--from cultivators by the Fyzabad Police. VI, 1192.

Question re inquiry into cases of in villages. VI, 912.

Beggars-

Question re-problem of-in the United Provinces. VI, 429.

Question re incident with shikaris in—, district Muttra. VI, 1081.

Question reland adjoining village—, tahsil Mat in Muttra District. VI, 1079.

Benares Hindu University-

Question re recognition of the B. T. degree of the ____. VI, 695.

Betting Tax-

Question re——in the United Provinces and its effect upon horse racing. VI, 431.

Bhagwan Din Misra, Shri-

See "Questions and Answers".

Bhagwat Narain Bhargava, Shri-

United Provinces Court-Fees The (Amendment) Bill. VI, 509.

ne United Provinces Legislative Chambers (Members Emoluments) The United Bill. VI, 1018.

The United Provinces Maternity Benefit Bill. VI, 1241-1244.

The United Provinces Stamp (Amendment) Bill. VI, 448, 483, 499.

See "Question and Answers".

Bill-

Borstal The United Provinces, Discussion on VI, 732.

Court-Fees (Amendment)——, The United Provinces, Consideration of the——, VI, 500-522, 1194-1154.

Discussion on---- VI, 590-653, 697-724.

Discussion on the motion for pasang of-----. VI, 1212--1223.

Passing of 1223-1224.

Debtors Relief The United Provinces Reference to Select Committee, VI, 32 38.

Consideration of 1220-1227.

Passing of 1227.

Legislative Chambers (Members' Emoluments)——, The United Provinces. Discussion on——VI, 747-763.

Consideration of VI, 1090-1148. Passing of VIIII.

Maternity Benefit——. The United Provinces. Presentation of the report of the Select Committee on——. V1, 1227, Consideration of——1227-1274.

Shops---. The United Provinces.

Introduction of-VI, 349-351,

Motion for circulation of-351-356.

Stamp (Amendment)——. The United Provinces. Consideration of the—. VI, 444—469 and 470—506).

The Hinda Dharmadaya Introduction of VI, 325-328.

Motion for circulation of ____ 328-348.

Tenancy ... The United Prayings. Introduction of ... VI, 724-732, 764.

Act. V of 1920, Introduction of VI, 313-317.

Motion for expendation of 317,4224

Motion from pirculation of ... 373-378, Birbai Singh, Shri ...

See "Questions and Answers"

Bisheshwar Daval Seth, Raja

The United Frontiness Tenancy Hill. VI. 724, 727, 1360, 1370,

Titer Constant Printeringung Constant The

Bireshwar Singh Chaudhri, Shri-

See " Questions and Answers ".

Bollers Inspection Department

Question re the establishment of

Borstal Bill

The United Provinces, Discussion on VI, 732,

Bribery....

Question remaind high-handedness amongst officials, VI, 10a2,

O

Canals

Question re surplus water from www. VI. 6.

Cantonment Boards

Question re powers of in the United Provinces, VI, 687.

Cartridges-

Question re instructions by the Commissioner of Jhansi Division to reduce the number of VI, 1300.

Central Jail, Agra-

Question re serious illness of Kamta Presed and Uffet Rai in——, VI, 1678,

Central Prison-

Question re advertisement for the post of Superintendent, VI, 303.

Question re applications for the post of Superintendent, ——, VI, 304,

Chandra Bhanu Gupta, Shri—

Bill to amend the Lucknow University Act, V of 1920. VI, 313, 314-15, 316, 317, 324.

See "Questions and Answers".

Charan Singh, Shri-

Resolution re holding of a session of the Legislature at Naini Tal. VI, 55, 56, 69, 70.

The United Provinces Agricultural Markets Produce Bill. VI, 356, 357-364, 369, 370.

The United Provinces Court Fees (Amendment) Bill. VI, 711-712.

The Hindu Dharmadaya Bill. VI, 339.

The United Provinces Legislative Chambers (Members, Emoluments) Bill. VI. 1137.

The United Provinces Maternity Benefit Bill. VI, 1234.

See "Questions and Answers".

Charitable grants-

Question re details of expenditure of of Rs.5,000. VI, 927.

Chatterji, Mr. S. C .--

The United Provinces Shops Bill. VI, 351-52.

Chaudhris--

Question re grant of the post of qanungos to—in Kumaun. VI, 1294.

Chaudhris of Kumaon-

Question re the appointment of——as quantings. VI, 426.

Chaukidar-

Question re complaints against the of village Chauri Mandi, Police Station Chilkana, district Saharanpur. VI, 1059.

Question re dismissal of mukhias and in Agra due to their taking part in political activities. VI, 1083.

Question re duties of mukhias,——.
Patwaris and Qanungos. VI, 1070.

Question re reinstatement of dismissed in connexion with the last elections in Fyzabad. VI, 1192.

Chemical Drugs, Licences for-

Question re-in Agra City. VI, 1082.

Chet Ram, Shri-

See " Questions and Answers".

Chheda Lai Gupta, Shri— See "Questions and Answers".

Civil Disobedient Movement-

Question re restoration of fines, property, etc., of persons who participated in the——, VI, 675.

Collection of money -

Question re——from tenants in Khairulapur village, district Sitapur, VI, 1199.

College-

Question re need for an Intermediate— —at Farrukhabad. VI, 556.

Commissioner-

Question re duties and powers of a of a division. VI, 925.

Committee-

Question re constitution of—for selection of Honorary Magistrates. VI, 1313.

Question re details of—appointed by the Government. VI, 120.

Communal Proportion-

Question re——in different services in the United Provinces. VI, 1073.

Communal Representation-

Question re—among the members of the Provincial and District Rural Development Committees. VI, 133.

Question re——in different services in Basti District. VI, 1211.

Compensation -

Notice of a motion for adjournment to discuss the urgent need of to sufferers in Hardwar Fire. VI, 945.

Complaints-

Question re—against Sub-Inspector of police station Devagεon. VI, 911.

Question re—against authorities of the Ramnagar Estate. VI. 312.

Question re——against Bakshi of Garhmuktesar, district Meerut. VI, 1304.

Question re—against chaukidar of village Chauri Mandi, police station Chilkhana, district Saharanpur. VI, 1059.

Question re——against Firozabad Municipality. VI, 298.

Question re—against Mirza Walibakht, Sub-divisional Magistrate of tahsil Powayan, district Shahjahanpur. VI, 1194.

jahanpur. VI, 1194.

Question re—against officiating tahsildar, Phulpur, district Allahabad.
VI, 1055

Question re—against sirpanch of Doiwala villags (Dehra Dun). VI, 934.

1.0

Complaints (concluded)-

Question re—against Sub-Inspector of Berhaj. VI, 437.

Question re—against Warden and the Principal, Women's Medical, School, Agra. VI, 1086,

Compulsory Retirement-

Question re age of officers and servants of district boards. VI, 289.

Confinement-

Question re—in jail of males and females of Banbirpur, district Sitapur, on Bakr-Id. VI, 1077.

Confiscation-

Question re—of Congress office building of Hata tabsil, district Gorakh-pur, VI, 434.

Question re---of the land of Riaz Abmad of Haldwani, VI, 550.

Congress-

Question rs pensioners and membership of the ----, VI, 6.

Congress Activities-

Question re forfeiture of gun licences due to persons taking part in——. VI, 1084.

Congressmen-

Question re prosecution of——of Rampur Johan, tabsil Bikapur, VI, 916.

Constable-

Question re literacy allownace to police.—VI, 920.

Contiguity-

Question re—or Hamirpur District, more to Banda than to Hamirpur Town, VI, 1060

Contribution-

Question re Provident Fund—by the Firozabad Municipality. VI, 293.

Conviction-

Question re—of persons under sections 109 and 110, Criminal Procedure Code. VI, 918.

Corruption-

Question re-in anathalayas, VI, 1208.

Court-

Question re establishment of an Additional District Judge at Basti. of VI, 1190.

Question re Munsif's — in Ghezipur District. VI, 1302.

Court-Fees-

The United Provinces—(Amendment) Bill, Consideration of—, VI, 506—522. The United Provinces—(Amendment) Bill, Discussion on—VI, 590-653, 697-724.

Consideration of the ____,VI, 1149-1154, 1212-1223. Passing of the ____ 1223-1224,

Court language --

Question re introduction of Hindustani as——, VI, 434,

Question re representation from the Negri Pracharini Sabha, Benares, regarding—of the Province. VI, 5.

Court Notices-

Question re printing of VI, 1190, Question re publication of VI, 920.

Court of Wards-

Announcement of the assent of His Excellency the Governor to the United Provinces——(Amendment) Bill. VI, 697.

Question re appointment of managers and assistant managers of—VI, 1302.

Question re quampos in the service of the VI, 1303.

Question re release of estates under the VI, 436.

Court of Wards Committee-

Question re powers of—for punishing assistant managers. VI, 1193.

Court of Wards, Sitapur

Question re dismissal and suspension of sarbarahkars and ziladars in VI, 1198.

Question re special manager——. VI,

Criminal Procedure Code-

Question re conviction of persons under sections 109 and 110 of the ______, VI, 918.

Criminal Tribes Act-

Question re effect of the—on the depressed classes, VI, 428.

Grons-

Question re damage to—due to hallstorm. VI, 1803.

Question re destruction of—by hallstorm in villages Gohawar, Alampur Airna, Phuna and others, VI, 433.

estern apparatus per the street of the

Cultivation-

Question re total area recommended for—in Jaspur Tongya by the Divisional Forest Officer, Ramnagar. VI, 309.

Cut in salaries-

Question re -- VI, 1315.

D

Dacoity-

Question re—theft, etc. in Unao. VI. 306.

Dayal Das Bhagat, Shri-

Resolution re increase in the expenditure provided for the education of depressed classes. VI, 199-201.

Dayas-

Question re the memorial from——. VI. 1307.

Death-

Reference to the——of Dr. Sir Muhammad Iqbal. VI, 1086-87.

Debt Legislation-

Question re working of in the United Provinces. VI, 696.

Debtors Relief-

The United Provinces—Bill. Reference to Select Committee. VI, 32-38.

Degree colleges and Universities-

Question re the grant to VI, 1309.

Deo Narayan Bhartiya, Shri-

See "Questions and Answers."

Depressed Classes-

Question re effect of the Criminal Tribes Act on the VI, 428.

Question re grievances of—in the districts of Hamirpur and Garhwal. VI, 543.

Question rs representation of in various services in the United Provinces, VI, 1196.

Resolution re increase in the expenditure provided for the education of—... VI, 199-221.

Deputy Collectors-

Question re direct appointment of —. VI, 1314.

Question re selection for the posts of VI, 910.

Question re selection of tabsildars for appointment as—. VI, 1308.

Deputy Speaker, The-

Resolution re giving effect to the resolutions of the Muslim Educational Conference held in 1934. VI, 89, 92, 110, 111.

Resolution re holding of a session of the Legislature at Naini Tal. VI, 71, 85, 89.

Resolution re increase in the expenditure provided for the education of depressed classes. VI, 219-221.

The Hindu Dharmadaya Bill. VI, 339, 348.

The United Provinces Agricultural Markets Produce Bill. VI, 357, 370.

The United Provinces Court-Fees (Amendment.) Bill. VI, 507, 508, 509, 510, 512, 513, 514, 515, 517 520, 522, 609, 619, 620, 621, 622, 623, 629, 630, 631, 632, 720-721, 723-724, 1149.

The United Provinces Land Revenue (Amendment) Bill. VI, 1225-27.

The United Provinces Legislative Chambers (Members' Emoluments) Bill. VI, 967, 972, 973, 978, 1007, 1118, 1120, 1122, 1124, 1126, 1138, 1148.

The United Provinces Maternity Benefit Bill. VI, 1231-33, 1238, 1255-56, 1258, 1263.

The United Provinces Shops Bill. VI, 349, 353, 356.

The United Provinces Stamp (Amendment) Bill. VI, 470, 472, 473, 499, 505.

The United Provinces Tenancy Bill. VI, 724, 1349, 1352, 1363.

The United Provinces Trade Unions Recognition Bill. VI, 371, 373, 374, 378.

Deputy Superintendents of Police.

Question re duties, etc. of—. VI, 1209.

Director of Industries-

Question re inspection of the Factories and Boilers Department by the VI. 26.

Dismissal-

Question re—of mukhias and chaukidars in Agra due to their taking part in political activities. VI, 1083.

Dismissal and Suspension-

Question re—of surbarahkars and zilodars in Court of Wards, Sitapur. VI, 1198.

Dispensaries-

Question re lady doctors in—in the United Provinces, VI, 1077.

Question re Government—in Jaunsar-Bawar. VI, 933.

District Authorities-

Question re the withholding of representations, memorials or appeals by the VI, 922.

District and Municipal Boards-

Question reschools maintained by the VI, 1070.

District Boards-

Question re addresses presented to Members of Government by Municipal and——. VI, 120, 121.

Question re age of compulsory retirement of officers and servants of——.
VI, 289.

Question re Government grants to for special repairs to roads. VI, 10.

Question rs the rules relating to the appointment of secretaries of—. VI, 581.

District Board of Cawnpore-

Question re female education in the VI, 1052.

District Board of Naini Tal-

District Board Proceedings-

Question re the publication of——in newspapers. VI, 923.

District Board Schools-

Question re closing of in Bareilly at 12 noon on Fridays. VI, 1056.

District Board Service-

Question re—of clerks in the offices of the District Medical Officers of Hoalth. VI, 941.

District Magistrate-

Question reletters from local M. L.A.'s received and acknowledged by the ——of Shahjahanpur. VI, 533.

Divisional Superintendent-

Question rc the appointment of a member of Moradabad Municipal Board, as a——in the Rural Development Department. VI, 430.

Doctors-

Resolution reprovision of certain facilities to L. M. P's. VI, 221-236.

Drinking Water-

Question re for the Jollie-Grant village in district Dehra Dun. VI, 933.

Dues, Non-payment of-

Question re—by the chairman and several members of Town Area of Jagner, Agra District, VI, 1079.

Durga Narayan Singh, Major Raja-

Resolution re holding of a session of the Legislature at Naini Tal. VI, 57-58.

Ser "Questions and Answers,"

Duties-

Question re-of mukhiss, chankidars, patwaris and quantingos. VI, 1070.

Duties and powers-

Question re—of a Commissioner of a division. VI, 925.

Dutles, etc .--

Question re—of Deputy Superintendents of Police, VI, 1209.

Dwarka Prasad, Shri-

Resolution re giving effect to the essolution of the Muslim Educational Conference held in 1934. VI, 175-181.

E

Economic Botanists-

Question rs selection of—in the United Provinces Agricultural Service, VI, 1299.

Education—

Question re—in Jaunsar-Bawar. VI, 935.

Question re supervisor of depressed class—under the Mainpuri District Board. VI, 28.

Education Department-

Question re criteria for service in the —. VI, 588.

Æducational Institutions-

Question re appeals of—. VI, 118.

Ejectments-

Question re—from April to 15th August, 1937. VI, 30.

Election-

—of a member for the Managing Committee of the Rishikul Ayurvedic College, Hardwar. VI, 1370.

of a member for the Managing Committee of the State-Aided Unani Medical School, Lucknow. VI, 1370-71.

Electric Current-

Question re-at Fyzabad. VI, 913.

Embezzlement-

Question re case of—in the Notified Area, Kosi. VI, 1056.

Question re—in the accounts of Haiderganj School, Fyzabad. V1. 546.

Question re Meerut Municipal Board cheque—case. VI, 30.

Encroachment-

Question re—of the nazul land by the residents of Banda. VI, 1063.

Encumbered Estates Act-

Question re applications under the United Provinces. VI, 1206.

Engineers-

Question re borrowing of money by from contractors. VI, 539.

English Teachers-

Question re trained—in vernacular middle schools. VI, 1051.

Estates-

Question re release of—under the Court of Wards. VI, 436.

European patients-

Question re—in Mental Hospital, Ranchi, and other mental hospitals in United Provinces. VI, 925.

Excise Advisory Board-

Election of members for the United Provinces—. VI, 444.

Excise Board-

Nomination of members for the Provincial—. VI, 168.

Excise Inspectors

Question re borrowing of money by from contractors. VI, 539.

Executive Officer-

Question re appointment of anfor the Municipal Board, Agra. VI, 1058.

Question re promotion of of Municipal Board, Moradabad. VI, 431.

Executive Staff-

Question reallowances to outdoor——.
VI, 9.

Expenditure, unauthorized-

Question re—in the Municipal Board of Firozabad. VI, 295.

F

Factories-

Question re number of——inspected by other persons authorized by the Government under the Factories Act. VI, 22.

Question rc number of—inspected by the Inspector of Factories and Boilers. VI,21.

Question re number of—in the United Provinces under the Factories Act. VI, 25.

Factories and Boilers Department-

Question re menial staff attached to the—VI, 27.

Question re establishment of the VI, 19.

Farm-

Question re Government agricultural demonstration—at Ghazipur. VI. 919.

Farmers of Rampur Johan-

Question re prosecution of—, tahsil Bikapur. VI, 916.

Fasihuddin, Khan Bahadur Maulvi-

Resolution re giving effect to the resolutions of the Muslim Educational Conference held in 1934. VI,89,90-92. 197-199.

Resolution re holding of a session of the Legislature at Naini Tal. VI, 38-40,85-87.

The United Provinces Court-Fees (Amendment) Bill. VI, 615.-616.

The United Provinces Tenancy Bill. VI, 1345,1348,1350,1366.

See "Questions and Answers".

Female Education-

Question re—in the District Board of Cawnpore. VI, 1052.

Financial Condition-

Question re—of the Firozahad Municipality. VI,292.

Financial Stringency-

Question re—of the Lyall Collegiate School, Balrampur. VI, 1067.

Firearm Licences-

Question re---. VI, 1074.

First Offenders Probation Bill-

The United Provinces—. Discussion on—. VI, 732-741.

Floods....

Question rc—in Bahraich District. VI. 682.

Flood Menace-

Question re— in village Sharoj, district Azamgarh. VI, 305.

Forest Circle-

Question re Range Clerks in the Kumaun—VI, 1293.

Forest Officer, Divisional-

Question re total area recommended for cultivation in Jaspur Tongya by the——, Ramnagar. VI, 309.

Forfeiture of Gun Licences-

Question re—due to persons taking part in Congress activities. VI,

Foundlings-

Question re details of expenditure of the grant for the maintenance of orphans and—. VI, 927.

Fruit culture-

Question re—in hills, VI, 981.

Functions-

Question re—of Director of Agriculture, United Provinces. VI, 1298. Question re—of Ministers. VI, 674.

Funds---

Question re raising of——in recognition of the services of a government servant, VI, 538.

Ġ

Gadood Area-

Question re——in Dehra Dun District. VI, 932.

Galdhar Prasad, Shri-

See " Questions and Answers".

Gambling-

Question re— at the Dewali festival. VI, 673.

Gazetted Officers-

Question re—— of the Jail Department to officiate as superintendents, VI, 302,

Question re facilities granted to—of Jail Department, VI, 118.

Ghazanfarullah, Khan Bahadur Hafiz-

Sec "Questions and Answers".

Gifts-

Question re acceptance of wedding by Government servants. VI, 537.

Gopi Nath Srivastava, Shri---

The United Provinces First Offenders-Probation Bill, Discussion on———, VI, 734, 736-737,740.

Government Boarding Houses-

Question re Harijan students in——, VI, 1051.

Government Buildings-

Question re—occupied by Indian-Civil Service men. VI, 130,

Government Central Wood Working Institute, Bareilly—

Question re---. VI, 310.

Government Officers-

Question re duration of stay of——in districts. VI, 658.

Government servants-

Question re acceptance of wedding gifts by VI, 537.

Question re indebtedness of VI, 538.

Question re uniforms for—— especially in schools and colleges. VI, 586.

Govind Ballabh Pant, the Hen'ble Shri-

See under "Premier".

Govind Majaviya, Shri-

Bill to amend the Lucknew University Act, V of 1920. VI, 322, 323, 324.

The United Provinces Legislative Chambers (Members' Emolumente) Bill, VI, 780-762, 949,

Gram Sudhar Sabhas---

Question re-, VI. 660.

Graveyard Land, Muslim-

Question re—in Saharanpur, VI, 1974.

H

Habibullah, Shaikh Muhammad-

Bill to amend the Lucknow University Act, V of 1920. VI, 313, 314.

Resolution re holding of a session of the Legislature at Naini Tal. VI. 42.

The United Provinces Tenancy Bill. -Introduction of -. VI, 727, 729.

Question re damage to crops due to-V1, 1303.

Question re destruction of crops byin villages Gohawar, Alampur-Airna, Phuna and others, VI, 433.

Question re damage caused byin Budaun District. VI, 684.

Han Chaharum....

Question re custom of—— in Benares City, VI, 695.

Hardwar Fire-

Notice of a motion for adjournment to discuss the urgent need of compensation to sufferers in-. VI, 945.

Har Govind Pant, Shri-

Answers to starred question 37-45, not ready. VI, 11,

Resolution re holding of a session of the Legislature at Naini Tal. VI, 50, 51, 52, 53.

See "Questions and Answers".

Harijan students-

Question re—— in Government Boarding Houses. VI, 1051.

Hari Prasad Tamta, Rai Sahib-

See "Questions and Answers".

Harish Chandra Bajpai, Shri-

Consideration of an application of Shrimati Meharani Jagdamba Devi of Ajodhia for leave of absence from the Assembly. VI, 946.

Resolution re holding of a session of the Legislature at Naini Tal. VI, 60-64.

The United Provinces Legislative Chambers (Members' Emoluments) Bill. VI, 972, 973, 977, 1101.

The United Provinces Stamp (Amendment) Bill. VI, 477, 487.

See "Questions and Answers".

Harnath Prasad, Shri—

Resolution re giving effect to the resolutions of the Muslim Eduresolutions of the cational Conference held in 1934. WI, 110, 111.

Resolution re increase in the expenditure provided for the education of Depressed Classes. VI, 203-208.

The United Provinces Legislative Chambers (Members' Emoluments) Bill. VI, 1128-1132.

ne United Provinces Maternity Benefit Bill. V1, 1255, 1256-1257. The Maternity

See "Questions and Answers".

Har Prasad Singh, Shri-

See "Questions and Answers".

Hasan Ali Khan, Syed-

Resolution re holding of a session of the Legislature at Naini Tal. VI,

The United Provinces Legislative Chambers (Members' Emoluments) Bill. VI, 1003, 1025, 1030, 1115, 1116.

High-handedness-

Question re bribery and——amongst officials. VI, 1082.

High School for Girls-

Question re-at Fyzabad. VI, 916.

Hindu Dharmadaya Bill, The-

Introduction of VI,325-328.

Motion for circulation of ____. VI, 328-348.

Hindustani-

Question re the introduction ofas court language. VI, 434.

Holidays-

Question re resolution of the District Board, Sitapur, observing certain days as—. VI, 531.

Honorary Magistracies-

Question re unemployment caused by the suspension of-in the United Provinces. VI, 537.

Honorary Magistrates-

Question re constitution of committee for appointing---. VI, 1311

Question re constitution of committees for the selection of-VI, 1313.

Question re nomination of persons to selection committees to select-VI, 662.

Question re postponement of the date of nomination of—. VI, 1313.

Horse Racing-

Question re effect of the betting-tex on — in the United Provinces. tax on — VI, 431. congridude called

Hoti Lai Agarwala, Shri—

The United Provinces Court Fees (Amendment) Bill. VI,636-637, 647-648.

Hours of work-

Question re—in the United Provinces Civil Secretariat, VI, 1315.

Houses, Model-

Question rc—Society at Ghaziabad. VI, 1200.

Husainabad Trust, Lucknow-

Question re suit filed by—against Shriyut Gajadhar Lal. VI, 938.

Husain Zaheer, Dr. Syed-

Bill to amend the Lucknow University Act, V of 1920, VI, 320.

Resolution re giving effect to the resolutions of the Muslim Educational Conference held in 1934. VI, 157-161.

Hyder Husain, Chaudhri-

The United Provinces Court-Fees (Amendment) Bill. VI, 721.

Hydro-Riestric Schemes-

Question re information on—tubewell and tramway-schemes. VI, 130.

Ï

Iliness-

Question re serious—of Kamta Prasad and Ulfat Rai in Agra Central Jail. VI, 1078.

Implements-

Question re seed and—supplied to cultivators by the Agriculture Department. VI, 116.

Incident-

Question re—with shikaris in Bejoli, district Muttrs. VI, 1081.

Income-

Question re tax on unearned—of the akharas of sadhus. VI, 428.

Income and expenditure-

Question re—of Jaunsar-Bawar. VI, 935.

Indebtedness-

Question re—of Government servants. VI, 538.

Indian Christians-

Question re——in Municipal and District Boards and Notified Areas, VI, 1192.

Indian Medical Service Officers-

Indian Medicines-

Question re purchese of—by the District Board of Naini Tal. VI, 1054.

Indradeo Tripathi, Shri-

See " Questions and Answers ".

Inspection-

Question re-of Jails, VI, 443,

Question re—made by the Inspector of Schools, Bareilly, in 1937-28. VI, 944.

Inspector ---

Question re—of the Sugarcane Development in tabsil Roorkee, VI, 284,

Inspector of Factories and Boilers-

Question re charges of bribery against un. VI, 14.

Question red dismissal of sn---. VI, 16.

Question re qualifications for the post of Chief. VI, 12.

Inspector of Schools, Bareilly-

Question re annual arrangements made by the VI, 944.

Question re inspection made by the——in 1937-38. VI, 944.

Institute, Government Central Wood Working....

Question re-, Bareilly, VI, 310.

Iqbal Ahmad Khan Sohall, Mr .--

Election of a member for the Managing Committee of State Aided Unani Medical School, Lucknew, VI, 1371.

Ishwar Saran, Shri-

See " Questions and Answers",

1

Jafar Hasan Khan, Chaudhari-

The United Provinces Legislative Chambers (Members' Emoluments) Bill. VI, 1106-08, 1109-12, 112-13.

Jagannath Bakhsh Singh, Raja-

The United Provinces Tenancy Bill. VI, 725, 727, 1342, 1367, 1368, 1369.

Jagannath Prasad Agarwal, Shri-See "Questions and Answers".

Jagan Prasad Rawat, Shri-

The United Provinces Legislative Chambers (Members' Emoluments Bill. VI, 751—753, 995, 996.

Sec. "Questions and Answers".

Jagdamba Devi of Ajodhia-

Consideration of an application for Shrimati Maharani—M.L.A., for leave of absence from the Assembly. VI, 945.

Jagdamba Devi, M.L.A.-

Motion for seat of Shrimati Maharani —of Ajodhia being declared vacant. VI. 1089.

Jagmohan Singh Negi, Shri-

See "Questions and Answers".

Jail-

Queston re confinement in of males and females of Banbirpur, district Sitapur, on Bakr-Id. VI, 1077.

Question re period for which accused can be kept in—before trial. VI, 127.

Question re person in—and undererial for political crimes. VI, 1077.

Jail, Agra Central-

Question re serious illness of Kamta Prasad and Ulfat Rai in—. VI, 1078

Jail and Police Regulations-

Question re purchase of—. VI, 551.

Jail Department-

Question reabolition of Indian Medical Service posts in the—. VI, 303.

Question re facilities granted to gazetted officers of——. VI, 118.

Question regazetted officers of the to officiate as Superintendents. VI, 302.

Jails-

Question re the inspection of VI,

Jamshed Ali Khan, Capt. Nawab Mohammad The United Provinces Tenancy Bill. VI. 1335.

Jarrahs-

Question re memorial from—... VI,

Jata Shankar Shukla, Shri-

Announcement regarding introduction of Hindi and Urdu Lists of Business of the Assembly. VI, 3.

The United Provinces Tenancy Bill. VI, 730.

See "Questions and Answers".

Jaunsar-Bawar-

Question re—area in Dehra Dun District. VI, 927,

Jawahar Lal, Dr.-

Resolution re provision of certain facilities to L.M.P. doctors. VI, 231-234.

See "Questions and Answers".

Jiva Lal,Shri-

See "Questions and Answers".

K

Kailash Nath Katju, the Honble Dr.—
See under Minister of Justice.

Kanungos-

Question re duties of mukhias, chaukidars, Patwaris and—. VI, 1070.

Question re eligibility of—and supervisor—for direct selection as tahsildars and naib-tahsildars.
VI, 9.

Question re instructions regarding extraneous work from supervisor—. VI, 9.

Question re ——in Garhwal and Almora. VI. 692.

Question re order prohibiting the posting of supervisor and registrar—to places where their relatives are landlords. VI, 1074.

Question re quarters of supervisor——. VI, 10.

Karimur Raza Khan, Maulvi-

The United Provinces Legislative Chambers (Members' Emoluments) Bill. VI, 1002, 1017.

Keshav Chandra Singh, Shri-

Resolution re holding of a session of the Legislature at Naini Tal. VI, 64-68. See "Questions and Answers".

Keshav Gupta, Shri-

The United Provinces Court-Fees (Amendment) Bill. VI, 638.

The United Provinces Stamp (Amendment) Bill. VI, 489, 490.

Khalil-ud-din Ahmad, Khan Bahadur Shaikh—

See "Questions and Answers".

Khaliq-uz-zaman, Chaudhri-

The United Provinces Tenancy Bill. VI, 1338, 1339, 1363.

Khub Singh, Shri—

The United Provinces Agricultural Produce Markets Bill, VI, 367-69.

See "Questions and Answers".

Kushi Ram, Shri-

The United Provinces Court-Fees (Amendment) Bill. VI, 607-609.

The United Provinces StampfAmendment) Bill. VI, 444, 448, 451, 454, 465, 466, 467, 468.

See "Questions and Answers".

Khushwaqt Rai, Shri--

Sec "Questions and Answers".

King Edward High School, Decria-

Question re management of the district Gorakhpur, VI, 1053,

Kohais-

Question re memorial from——. VI,

Krishna Chandra, Shri-

See "Questions and Answers".

Krishnanand Nath Khare, Shri-

The United Provinces Agricultural Produce Markets Bill, VI, 364-65.

See "Questions and Answers".

Krishna Nath Kaul, Shri-

Resolution re holding of a session of the Legislature at Naini Tal. VI, 71-74,

The United Provinces Legislative Chambers (Members' Emoluments) Bill. VI, 1117, 1118, 1119, 1120, 1121, 1122, 1123, 1124.

I

Lady Doctor-

Question re allegations against the in charge of the hospital at Bijnor. VI, 1056.

Question re—in dispensaries in the United Provinces. VI, 1077.

Lahua Village-

Question re representation from—, tabail Roorkee, district Saharanpur. VI, 1067,

Lakhan Das, Shri-

See "Questions and Answers".

Lakshmi Devi, Shrimati—

See "Questions and Answers",

Lakshmi Shanker Bajpai, Shri-

The Hindu Dharmadaya Bill, VI, 345. See "Questions and Answers".

Lal Bahadur Shastri, Shri-

Bill to amend the Allahabad University Act, 111 of 1921, VI, 324,

The United Provinces Legislative Chambers (Members Emoluments) Bill. VI, 986, 987.

Lal Behari Tandon, Shrl-

See "Questions and Answers".

Land-

Question re grant of—to the Malguzar of village Puneri in the Almora District, IV, 1292.

Land-

Question re—adjoining village Bejoli, Tabsil Mat in Muttra District. VI, 1079,

Question re—situated between the Head Post Office and Deputy, Commissioner's Bungalow in Gonda, VI, 286.

Question re plots of——in Bareilly. VI. 1055.

Question rearent of in which sugarcane is cultivated. VI, 1197.

Land Revenue (Amendment) Bill-

The United Provinces—Presentation of the report of the Select Committee of—. VI, 1224, 1225, Consideration of—. VI 1225—1227.

Passing of—. 1227.

Land Revenue-

Question re reduction in—in Nakur Tabail of District Sabaraupur consequent on revision of settlement in 1344 Fasli, VI, 121.

Land Tenure...

Question re system of in Jaunsar-Bawar, VI, 935.

La Martiniere College-

Question re administration of—. VI, 1174.

Leave-

Question re departments in which study—, is granted and the terms and conditions of its grant. VI, 536.

Question re—permissible to the menial and subordinate service staff of the Secretariat, VI, 1309.

Leave of Absence-

Application of Kunwer Sir Maharaj Singh for—from the Assembly, VI, 1319.

Consideration of an application of Shrimati Maharani Jagdamba Devi of Ajodhia for ——from the Assembly. VI, 945.

Legal practitioners—

Question re part-time service of business to—, VI;924.

Legislative Chambers-

The United Provinces—(Members' Emoluments) Bill. Consideration of—, VI, 747-763, 947-1031,1090-1148.

Passing of --- VI, 1148-1149,

Legislature-

Resolution reholding of a session of the -at Naini Tal. VI, 38-89.

Liaquat Ali Khan, Nawabzada Muhammad-

The United Provinces Legislative Chambers (Members' Emoluments) Bill. VI, 1022.

Licences-

Question rc—for chemical drugs in Agra city. VI, 1082.

Question re forfeiture of gun-due to persons taking part in Congress activities. VI, 1084.

Kisans. Question re gun---to VI, 669.

Question re-for firearms, VI, 1074.

-for fire-Question re refusal to grantarms by the District Magistrate, Jalaun. VI, 1300.

List of Rusiness-

Announcement regarding introduction of Hindi and Urdu-of the Assembly. VI, 2.

Literacy allowance-

Question re-to Police constables. VI, 920.

Local bodies-

Question re orders regarding the retirement and extension of service of servants of ...... VI, 535.

Local Questions-

AGRA

Representation of depressed classes on the Rural Development Committee. VI. 134

Scales of pay and promotion of nazul officers of VI, 1173.

Suspension and dismissal, etc. of teachers and patwaris, in——. VI, 1172.

AGRA DISTRICT-

Murder of a forest guard in-VI, 687.

Reports of murders, in the police station Kheragarh in—. VI, 1173.

Transfer of Mr. Daniel of police station Bah, in——. VI. 1174.

, Alampur-Airna Village—

Destruction of crops by hailstorm in—, VI, 438.

ALLAHABAD-

Post of head clerk of the Inspector of Schools, ——Circle. V1, 528.

ALMORA-

Judgment of the Deputy Commissioner-on the appointment of a malguzar. VI, 689.

Kanungos in Garhwal and --- VI, 692.

ALMORA DISTRICT-

Services rendered by Rawats of as explorers in Tibet. VI, 427.

AMROHA-

Rang ki Ekadashi at—. VI, 551.

BADRINATH-

Complaints against the Rawal of –. VI, 589.

Bageshwar-

-Fair Fund. VI, 32.

BAHRAICH-

Floods in-District. VI, 682. Gulwaghat Bridge tax in-

BANDA-

Motion of no-confidence against the Chairman Municipal, Board, ... VI, 1290.

BARA BANKI-

Construction and demolition of shops in mohalla Qanungoyan in-

BARAGAON, DISTRICT BANDA— Notified Area—. VI, 438.

BARHAJ-

Complaints against the Sub-Inspector of—. VI, 437.

Prosecution of Baba Raghav Das and others of VI, 437.

BAREILLY-

Annual arrangements made by the Inspector of Schools——. VI, 944.

Inspections made in 1937-38 by the Inspector of Schools---. VI,

Provincialization of the District Hospital--. VI, 529.

Sweets to prisoners in jail. VI, 6. Basti—

Establishment of the court of an Additional District Judge at ---. V1, 1190.

Local Question-(contd).

BASTI

Finances of the——District Board and its roads, VI, 529.

Punishment of the teachers of the Government High School,—for wearing dhoti, VI, 587.

Unsatisfactory condition of some of the metalled roads of the— District. VI, 1191.

BASTI DISTRICT-

Issue of chits by the managers of certain sugar mills in——, VI, 1296,

BENARES ---

Clash between goondas in——. VI, 695.

Representation from the Nagri Pracharini Sabha——. VI, 924. Disposal of unclaimed dead bodies in——jail. VI, 694.

BENARES CITY-

Custom of haq chaharum in——. VI, 695.

BINGLI-

Case against the sub-inspector of Thana, Meorut, VI, 670,

BISAULI, DISTRICT BUDAUN-

Madan Lal High School,——. VI, 1059.

BUDANA TABIL-

Petitions of the villagers in tahsils Kairana and—regarding damage to sugarcane crops. VI, 136.

BUDAUN-

Damage caused by hailstorms in District. VI, 684.

Kahars convioted of theft and robbery at—. VI, 685.

CAWNPORE-

Female education in—District Board, VI, 1052.

Possession of Queen's Park at-VI, 696.

CHOLAPUR

Complaints against the sub-inspector of police station—. VI, 694.

Dehra Dun-

——District Tarffic Committee. VI

DEHRA DUN DISTRICT-

Jaunsar-Bawer area in---. VI.

Malkot and Gadood areas in----, VI 932.

DEVACAON POLICE STATION-

Complaint against the sub-inpector of—. VI, 911, DOIWALA VILLAGE (DEHRA DUN)-

Complaints against the sirpanch of VI, 934.

ETAH-

Financial condition of—District Board, VI, 10,

FARRUKHABAD-

Need of an Intermediate College at VI, 556.

FATEHPUR DISTRICT BOARD-

Question re engineer and overseer in the—, VI, 126.

FYZABAD-

Electrict current at- ... VI. 913.

Embezzlement in the accounts of Haiderganj School- VI, 546.

High School for Girls at—. V1,

Reinstatement of the chaukidars dismissed in connexion with the last elections in——. VI, 1192.

GANGOR-

Garimukhtesan, District Meenut— Complaints against the Bakshi of VI, 1304,

GARHWAL-

Attack by the easte Hindus on the marriage procession of Khimad Singh, Silpkar, in Ukariyal village, Lower, VI, 545.

Kanungos in—and Almora. VI, 692.

New assessment in- VI. 690.

Representation from the District Board,—for improving the condition of roads, VI, 550,

GARHWAL DISTRICT-

Animal sacrifice by caste Hindus at the Devi temple at Dasajyula in —on the Harbodhini Ekadashi day. VI, 544.

Grievances of the depressed classes in—, VI, 543.

GRAZIABAD-

Strictures passed against a subinspector of thana——. VI, 670.

Thefts in—district Meerut. VI, 1060.

GHARIPUR-

Government Agricultural demonstration farm at .... VI, 919.

Grievances of the staff and students of the Chashma-i-Rahmat Oriental College,——, VI, 542.

Muharram in-, VI, 668.

Local Questions—(contd.).

GHAZIPUR DISTRICT-

Munsifs' court in—. VI, 1302.

GOHAWAR VILLAGE-

Destruction of crops by hailstorm in—. VI, 433.

GONDA-

Land situated between the Head Post Office and Deputy Commissioner's bungalow in——. VI, 286.

Putting in police lock-up of a servant of the Government Treasurer _____. VI, 664.

GORAKHPUR-

Meeting of Hindus in Gorakhnath Muth in—. VI, 672.

Posting of Dr. Muhammad Husain Jaffri to—. VI, 943.

Recommendation for promotion of sub-inspectors of police of district V1, 437.

HAMIRPUR DISTRICT-

The grievances of the depressed classes in ——. VI, 543.

HAPUR TABSIL-

Total rents realized in—Meerut District. VI, 692.

HARDASPUR VILLAGE-

Tenants of—, tahsil Nighasan, district Kheri. VI, 311.

HARGAON-

Riot in ____, district Sitapur, consequent on cow sacrifico. VI, 1181.

HATA TAHSIL, DISTRICT GORAKHPUR— Confiscation of Congress office building of——. VI, 434.

JALALPUR-

Prosecution of Congress volunteers of VI, 915.

JALAUN-

Refusal to grant licences for firearms by the District Magistrate VI, 1300.

JAUNSAR-BAWAR-

Education in-. VI, 935.

Government dispensaries in——. VI 933.

Income and expenditure of——. VI, 935.

Land tenure system in....... VI,

Wool industry in—. VI, 930. JHANSI DIVISION—

Instructions by the Commissioner of—to reduce the number of nurtridges. VI, 1300.

JOHAR-

Services rendered by the Rawats of in the Almora District. VI, 1295.

JOLLIE-GRANT VILLAGE-

Drinking water for—in district Dehra Dun. VI, 933.

KAIRANA-

Petitions of the villagers in tahsils
—and Budhana regarding damage
to sugarcane crops. VI, 136.

KONCH TARSIL-

Nagapura Bund in—District Jalaun. VI, 1301.

KUMAUN-

Grant of the post of qanungos to the Chaudhris in—. VI, 1294.

Sadabarat Fund in- VI, 31.

KUMAUN FOREST CIRCLE-

Range clerks in the .... VI, 1293.

KURAOLI, DISTRICT MAINPURI-

Complaints against the Sub-Inspector of police station——. V., 435.

LUCKNOW-

Aviation Club .- VI, 119.

Strike in Government Technical School—. VI, 693.

Suit filed against Shriyut Gajadhar Lal by Husainabad Trust——VI, 938.

LUCKNOW DIVISION-

Refusal to re-admit students in several aided and Government schools in——. VI, 541.

LUCKNOW UNIVERSITY-

Appointment of a Reader in the Pathology Department of the VI, 429.

MAINPURI-

Supervisor of Depressed Class Education under the District Board. VI, 28.

MEERUT-

Damage to sugarcane crop in the districts of—and Muzaffarnegar by worm pests. VI, 135.

Municipal Board cheque embezzlement case. VI, 30.

MORADABAD-

Appointment of a member of Municipal Board,—, as Divisional Superintendent in the Rural Development Department. VI, 430.

Promotion of the Executive Officer of the Municipal Board, -VI, 431.

Local Questions (contd.)

MUTTRA DISTRICT-

Drought in the ____. VI. 542.

MUZAFFARNAGAR----

Damage to sugareane crop in the districts of Meerut and ——by worm posts. V1, 135.

NAJIBABAD --

Complaints against the Municipal Board of VI, 434.

NAKUR TAHSIL ....

Reduction in land revenue in of district Saharanpur consequent on revision of settlement in 1344 Fasli, VI, 121.

PHUNA VILLAGE -

Destruction of crops by hallstorm in VI, 433.

.PITRORAGARH-

Assault on the bakshi of the Chairman, Town Area,—district Almora. VI, 1293.

PUNERI---

Grant of land to the Malguzar of village—in the Almora District. VI, 1292.

PURWA TAHSII

Need of metalling the Bihar-Buxar Boad in—, district Unao. VI, 146.

RAMPUR JOHAN, TARSIL BIKAPUR-

Prosecution of Congressmen and farmers of——. VI, 916,

RAM NAGAR ESTATE-

Complaints against the—-. VI, 1184,

RANGHI-

European patients in the Mental Hospital, Ranchi. VI, 925.

Ranikhet Cantonment—

Expulsion of Pandit Tara Dutt Sati of Chaubattia from—. VI, 145.

RASULPUR-

Roomere-

Complaints against the tabailder of VI, 139.

Honorary and special magistrates in—. VI, 138.

Sugarcane development in tabsil—VI, 140,

SAUARANPUR DISTRICT-

Distraints in VI, 123.

Realization of arrears of rent in---VI, 121.

SHARJAHANPUR -

Appointment of Sardar Sukha Singh as Secretary, Municipal Board——, VI, 127.

Introduction of an enhanced schedule of octroi duty in ----. VI, 148.

Late hours of Sub-divisional Magistrates' Court at VI. 114.

Letters from local M, L, A,'s received and acknowledged by the District Magistrate of——, VI, 533.

SHAHJAHANPUR MUNICIPAL BOARD-

Financial condition of VI, 148.

SHAPOJ VILLAGE-

Flood menace in—, district Azam-garh. VI, 305.

SITAPUR-

Resolution of the District Hoard, ——, observing certain days as holidays, VI, 531,

SIVAPUR-

Procession of villagers at—in Benures Tahsil. VI, 694.

SULTANPUR

T. B. prisoner patients in District Jail. VI, 676.

UNAG

Dacoity, theft, etc. in—. VI, 306.

Lorry Stand-

Question re-at Meerut. VI, 1204.

Loyalty-

Question re certificate of VI, 540.

Lucknow University Act, V of 1920-

Lyall Collegiate School, Bairampur-

Question re financial condition of the _____. VI, 1067.

M.

Madan Lal High School-

Question re...... Bisauli, district Budaun, VI, 1059.

Magistrates-

Question re honorary and special——in Roorkee, VI, 138.

Magistrates' Court-

Question relate hours of Sub-divisional—at Shahjahanpur, VI, 114.

Mahabir Tyagi, Shri-

Resolution re giving effect to the resolutions of the Muslim Educational Conference held in 1934. VI, 188-194.

The United Provinces Legislative Chambers (Members' Emoluments) Bill. VI, 1108, 1112, 1136, 1137.

The United Provinces Tenancy Bill—VI, 731-732.

See "Questions and Answers".

Mahari Singh, Kunwar Sir-

Application of—for leave of absence from the Assembly. VI, 1319.

Reference to the death of Dr. Sir Muhammad Iqbal. VI, 1086.

The United Provinces Maternity Benefit Bill. VI, 1233-1234, 1234-1235, 1256, 1260-1261, 1263, 1322.

The United Provinces Tenancy Bill. VI, 1335, 1342.

See "Questions and Answers".

Mahmud Husain Khan, Mr .--

See "Questions and Answers".

Malguzar-

Question re grant of land to the—of village Puneri in the Almora District. V1, 1292.

Question re judgment of the Deputy Commissioner, Almora, on the appointment of a——. VI, 689.

Malkot-

Question re—area in Dehra Dun District. VI, 932.

Management-

Question re—of the King Edward High School, Deoria, district Gorakhpur. VI, 1053.

Manager, Special-

Question re——, Court of Wards, Sitapur. VI, 1198.

Managing Committee-

Election of a member for the of the Rishikul Ayurvedic College, Hardwar. VI, 1370.

Election of a member for the of State-Aided Unani Medical School, Lucknow. VI, 1370.

Manak Singh, Shri-

Resolution re giving effect to the resolutions of the Muslim Educational Conference held in 1934. VI, 99—101.

The Hindu Dharmadaya Bill. VI, 346.

The United Provinces Legislative
Chambers (Members' Emoluments)
Bill. VI, 1113-1115, 1115-1116, 1117.

Mangat Singh, Shri-

See "Questions and Answers".

Manik Chand, Dr .--

See "Questions and Answers".

Manni Lal Pande, Shri-

See "Questions and Answers".

Manuscripts-

Question re inspection of ancient——VI, 926.

Marriage celebrations, etc .--

Question re prohibition of——during Muharram. VI, 667.

Maternity Benefit Bill-

The United Provinces—. Presentation of the report of the Select Committee of—. VI, 1227–1231.

Consideration of——. VI, 1231-1274, 1320-1332.

Passing of the—. VI, 1332.

Medical Officers of Health-

Medical Service Posts, Indian-

Question re abolition of—in the Jail Department. VI, 303.

Medicines-

Question re circular banning the prescribing of patent—by Jail Medical Officers. VI, 119.

Melas Bill. The United Provinces-

Presentation of the report of the Select Committee of—VI, 1370, 1371— 1372.

Members-

Questions re shadowing of—of the United Provinces Assembly. VI, 141.

Memorial-

Question re—from Kohals, Jarrahs and Dayas—. VI, 1307.

Question re withholding of—by the district authorities. VI, 922.

Menial Staff-

Question re leave permissible to the of the Secretariat. VI, 1309.

Question re—attached to the Factories and Bollers Department, VI,

Mental Hospital, Ranchi-

Question re European patients in and other mental hospitals in the United Provinces. VI, 925.

Midwives ....

Question rc trained—in rural areas. VI, 1077.

Mijaji Lal, Shri-

Sec "Questions and Answers".

Ministerial staff-

Question re retirement of the——after thirty years of service. VI, 535.

Minister of Communications, The Hon'ble

Resolution re holding of a session of the Legislature at Naini Tal. V1, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83.

The United Provinces Legislative Chambers (Members' Emoluments)
Bill. VI, 952, 953, 996, 1008, 1009, 1026.

Minister of Education, The Hon'ble the-

Bill to amend the Lucknow University Act. V of 1920. VI, 320-321.

Resolution re giving effect to the resolutions of the Muslim Educational Conference held in 1934. VI, 161-168.

Resolution re increase in the expenditure provided for the education of depressed classes. VI, 209-214.

The Hindu Dharmadaya Bill. VI, 340-44.

Minister of Justice, The Hon'ble the-

Consideration of an application of Shrimati Maharani Jagdamba Devi of Ajodhia for leave of absence from the Assembly. VI, 946, 947.

Motion for the seat of Shrimati Maharani Jagdamba Devi, M. L. A., of Ajedhia being declared vacant. VI, 1089.

The Prisoners' Release on Probation Bill. VI, 741-742, 744-746.

The United Provinces Agricultural Produce Markets Bill, VI, 369-370.

The United Provinces Court Fees (Amendment) Bill—VI, 566, 507, 509, 512, 513, 514, 515, 517, 518, 519, 520, 521, 592, 594, 595, 599, 601, 604, 611, 612, 613, 615, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 525, 628, 629, 630, 631, 641-643, 647, 648, 649, 651, 698-689, 707-708, 712-716, 719-721, 723-724, 1220-23,

- The United Provinces First Offenders Probation Bill——. VI, 732, 734— 738, 740-741.
- The United Provinces Legislative (Members' Emoluments) Bill. VI, 747, 753-757, 949, 967, 996, 1009, 1010, 1013, 1016, 1018, 1019, 1021, 1022, 1142-1145, 1146, 1147, 1148.
- The United Provinces Maternity Bonefit Bill, VI, 1227, 1229-1231, 1248-1249, 1249-1250, 1250-1252, 1253, 1261-62, 1263, 1265-1266, 1269, 1270, 1320, 1328, 1329, 1330, 1331, 1332.
- The United Provinces Shops Bill. VI, 355-356.
- The United Provinces Stamp (Amendment) Bill. VI, 444, 446, 449, 451, 453, 459, 466, 467, 470, 472, 473, 499, 501, 502, 503.
- The United Provinces Tenancy Bill. VI. 725.

The United Provinces Trade Unions' Recognition Bill. VI, 378.

Minister of Local Self-Government, the Hon'ble the

Election of a member for the Managing Committee of the Rishikul Ayurvedic College, Hardwar, VI, 1370.

Election of a member for the Managing Committee of State-Aided Unani Medical School, Lucknow. VI, 1370.

Resolution re provision of certain facilities to L. M. P. doctors. VI, 228-231, 232, 234.

The United Provinces Maternity Benefit Bill. VI, 1322.

Minister of Revenue, the Hon'ble the-

Consideration of an application of Shrimati Maharani Jagdamba Devi of Ajodhia for leave of absence from the Assembly. VI, 946.

The Hindu Dharmadaya Bill. VI, 348.

The United Provinces Debtors Relief Bill. VI, 38.

The United Provinces Legislative Chambers (Members' Emoluments) Bill. VI, 1030, 1136.

The United Provinces Stamp (Amendment) Bill. VI, 487. The United Provinces Tenancy Bill. VI, 724-726, 764, 1332, 1335, 1336, 1339, 1341, 1350, 1351, 1352, 1354, 1355, 1356, 1361, 1364, 1367, 1369.

Ministers-

Question rc details of the tours of Hon'ble—and Parliamentary Secretaries. VI, 121.

Question rc functions of——. VI, 674.

Mohan Lal Gautam, Shri-

The United Provinces Legislative Chambers (Members' Emoluments) Bill. VI, 749-751.

The United Provinces Tenancy Bill. VI, 1348, 1352, 1354.

See "Questions and Answers".

Motion-

——for the seat of Shrimati Maharani Jagdamba Devi, M.L.A., of Ajodhya being declared vacant. VI, 1089.

Notice of a—for adjournment to discuss the urgent need of compensation of sufferers in Hardwar fire. VI, 945.

Mubashir Husain Kidwai, Mr .--

The Prisoners' Release on Probation Bill. VI, 742, 744-745.

The United Provinces Court-Fees (Amendment) Bill. VI, 509, 512, 513, 514, 515, 522, 590-591, 592, 593, 594, 595, 600, 603, 616-618, 619, 620, 622, 625, 629, 631, 632, 644, 709-710.

See " Questions and Answers ".

Muhammad Adil Abbasi, Qazi-

Resolution re giving effect to the resolutions of the Muslim Educational Conference held in 1934. VI, 149–157.

Resolution re holding of a session of the Legislature at Naini Tal. VI, 51 - 53;

The United Provinces Court-Fees (Amendment) Bill. VI, 515, 520, 522, 605-606, 619, 620, 622, 632, 636, 644-647, 649, 650, 651, 653.

The United Provinces Legislative Chambers (Members' Emoluments) Bill. VI, 1023.

The United Provinces Stamp (Amendment) Bill. VI, 448, 449, 495.

1

The United Provinces Trade Unions' Recognition Bill. VI, 375-378.

Muhammad Ekram Khan, Mr.

See "Questions and Answers".

Muhammad Hasan, Khan Saheb Syed-

The United Provinces Legislative Chambers (Members' Emoluments) Bill. VI, 1029.

Muhammad Ibrahim, The Hon'ble Hafiz-

See under Minister of Communications.

Muhammad Iqbal, Dr. Sir-

Reference to the death of——. VI, 1086-1087.

Muhammad Ishaq Khan, Mr.-

Consideration of an application of Shrimati Maharani Jagdamba Devi of Ajodhia for leave of absence from the Assembly. V1, 946.

The United Provinces Court-Fees (Amendment) Bill. VI, 506, 507, 509, 515, 517, 519, 520, 599, 600, 604, 612, 613, 620, 623, 625, 630, 647, 652, 697-698, 707-709, 716-719, 722-723, 1212-1217, 1217-1220.

The United Provinces Legislative Chambers (Members' Emoluments) Bill. VI, 752, 947, 949, 950, 953, 967, 971, 972, 973, 977, 978, 1010, 1022, 1026. 1099, 1100, 1101, 1115, 1117, 1119, 1122, 1124, 1125, 1126, 1127-1128, 1137, 1138, 1139, 1145, 1146.

The United Provinces Maternity Benefit Bill. VI, 1228-1229.

The United Provinces Stamp (Amendment) Bill. VI, 472, 473, 490, 501, 502, 503.

The United Provinces Tenancy Bill. VI, 726.

See "Questions and Answers".

Muhammad Ismail Khan, Mr .-

Bill to amend the Lucknow University Act, V of 1920. VI, 314.

The United Provinces Court-Fees (Amendment) Bill. VI, 510.

See "Questions and Answers".

Muhammad Raza Khan, Khan Bahadur-

Sec "Questions and Answers".

Muhammad Yusuf, Nawat Sir-

Consideration of an application of Shrimati Maharani Jagdamba Devi of Ajodhia for leave of absence from the Assembly, VI, 946, 947,

Notice of a motion for adjournment to discuss the urgent need of compensation to sufferers in Hardwar fire. VI, 945.

The United Provinces Court-Fees (Amendment) Bill. VI, 605, 710-711, 714-715.

The United Provinces Legislative Chambers (Members' Emoluments) Bill, VI, 963.

The United Provinces Tenancy Bill. VI, 727, 1363, 1364, 1365.

Muharram ....

Question re—in Ghazipur, VI, 668.

Question re prohibition of marriage celebrations, etc. during——. VI, 667.

Mukerji, Shri B. K ---

The United Provinces Maternity Benefit Bill. VI, 1258, 1259.

The United Provinces Shops Bill. VI, 349—351, 355.

Mukhias,-

Question re dismissal of—and chaukidars in Agra due to their taking part in political acitvities, VI, 1083.

Question re duties of——, chaukidars, patwaris and kanunges. VI, 1070.

Munfait Ali, Maulvi-

Election of a member for the Managing Committee of State-Aided Unani Medical School, Lucknow. VI, 1371.

The United Provinces Court-Fees (Amendment) Bill. VI, 720—721, See "Questions and Answers".

Municipal Area, Sitapur-

Question re weighmen in—. VI.

Municipal Board-

Question re motion of no-confidence against the Chairman——, Banda, VI, 1290.

Municipal Board, Agra-

Question re appointment of an Executive Officer for the——. VI, 1058.

Municipal Board, Cawnpore-

Question re aid given by——, to educational and other institutions, VI, 1051.

Municipal Board, Firozabad

Question re unauthorized expenditure in the——. VI, 295,

Municipal Board, Moradabad-

Question re appointment of a member of the as Divisional Superintendent in the Rural Development Department, VI, 430.

Question re promotion of the Executive Officer of the VI, 431.

Municipal Board, Najibabad --

Question re complaints against the VI, 436.

Municipal Board Proceedings

Question re the publication of newspapers. VI, 923.

Municipal Boards

Question re addresses presented to members of Government by—and District Boards, VI, 120, 121.

Municipalities -

Question re—their classification, etc. VI, 582.

Municipality, Firozabad

Question re complaints against ______, VI. 298.

Question re financial condition of the VI. 292.

Question re provident fund contribution by the——, VI, 293,

Question re survey operations in the VI, 290.

Murari Lal. Dr.

Resolution re increase in the expenditue provided for the education of depressed classes. VI, 219.

Resolution re provision of certain facilities to L.M.P. doctors. VI, 222-228.

Muslim Educational Conference-

Resolution re giving effect to the resolutions of the—held in 1934, VI, 89-111, 149-199,

Muslim Graveyard Land-

Question re-in Salaranpur, VI, 1674;

Muslims-

Question re paucity of—as official receivers. VI, 1186.

N

Nafisul Hasan, Mr.—

Election of a member for the Managing Committee of State-Aided Unani Medical School, Lucknow. VI, 1371. See "Questions and Answers".

Nagri Pracharini Sabha-

Question re representation from the _____. VI, 924.

Naib-Tahsildars-

Question re nomination and selection of—. VI, 8.

Question re the method of the appointment of VI, 1314.

Nazul land-

Question re encroachment of theby the residents of Banda. VI, 106;;

Nazul officers-

Question re scales of pay and promotion of Agra. VI, 1173.

Nomination

Question re postponement of the date of—of honorary magistrates. VI, 1313.

Non-bailable offences-

Question re——in the districts of United Provinces. V1, 428.

Non-payment-

Question re—of dues by the Chairman and several members of the Town Area, Jagner, Agra District. VI, 1079.

Normal Schools-

Question re students admitted induring the last five years. VI, 1051.

Notice (c)-

of a motion for adjournment to discuss the urgent need of compensation to sufferers in Hard war fire. VI, 945.

Question re the publication of court VI, 920.

Notified Area-

Question re—Bargaon, district Gonda. VI, 438.

Question re case of embezzlement in Kosi. VI, 1056.

Notified Area Committee-

Question re—Gangoh. VI, 1291.

Notified Areas-

Question re—and the method of classification, etc. VI, 582.

0

Obaidur Rahman Khan, Khan Bahadur Haji Muhammad—

Resolution re giving effect to the resolutions of the Muslim Educational Conference held in 1934. VI, 92, 101—104, 105.

See "Questions and Answers ".

Octroi duty-

Question re introduction of an enhanced schedule of——in Shahjahanpur. VI, 148.

Offences-

Question re non-bailable—in the districts of the United Provinces. VI, 428.

Officers-

Question re supply of rations and conveyances to touring—in Bareilly. VI, 1085.

Official Receivers-

Question re application of the 55 years age rule to—... VI, 1187.

Question re—in the United Provinces. VI, 1185.

Officials—

Question re bribery and high handedness amongst—. VI, 1082.

Order-

Question re—prohibiting the posting of supervisor and registrar kanungos to places where their relatives are landlords. VI, 1074.

Orphans and foundings-

Question re details of expenditure of the grant for the maintenance of _____. VI, 927.

Overseers-

Question re borrowing of money byfrom contractors. VI, 539.

Question re recruitment of Muslimin the Subordinate Engineering Service. VI, 943.

Overwork—

Question re by the Secretariat and Assembly staff during Assembly session. VI, 921.

p

Paras Ram Rai, Shri-

The United Provinces Stamp (Amendment) Bill. VI, 452.

Parliamentary Secretaries ---

Question re details of the tours of Hon'ble Ministers and——. Vol. 191

Parliamentary Secretary to the Hon'ble the Minister of Revenue—

The Prinsoners' Release on Probation Bill. V1,744.

The United Provinces Borstel Bill. VI 732.

The United Provinces Land Revenue (Amendment) Bill. V1, 1224-1225, 1227.

Parliamentary Secretary to the Hon'ble

Bill to amend the Lucknow University Act, V of 1920, VI, 313.

Part-time service-

Question re come or husiness to legal practitioners, VI, 924.

Pathology Department-

Question re appointment of a Reader in the of the Lucknow University. VI, 429.

Pawri(s)---

Question re salary of—for the day he has to attend court. VI, 138.

Question re duties of mukhias, chaukidars——and kanungos. VI, 1070.

Question re suspension and dismissal of---in Agra. VI, 1172.

Pay and duties-

Question re-of the Warden, Women's Medical School, Agra. VI, 1068.

Pensioners-

Question re—and membership of the Congress. VI, 6.

Personal questions-

Daljer Man Single, Ma,-

Number of factories inspected by— Assistant Inspector of Factories, VI, 22.

DANIEL, MR .-

Transfer of—of Police Station Bah, Agra District, VI, 1174.

DEO NARAYAN BRARTIYA, MR.-

Number of letters received from and acknowledged by the District Magistrate of chahjahangur. VI, 533, ELAZADIRAM TIAR . MRRETT T .....

Suit filed by Hussinshad Trust, Lucknew, against VI, 938,

--- ATAMBANA LAS BRATISALAIS

Memorial of ... VI, 147,

GREEFAN MERTATA KHAN, MR --ATTORIST --- VI. 1314

Presentation of a sword to Mr Jinnah by ... ... VI, 1314.

JINNAH, MR --

Presentation of a sword by Mr. Ghulain Mustafa Khan to --- VI, 1314

KAMTA PRARATO-

Norious illuses of and Ulfat Rai in Agra Central Jail. VI, 1078.

MARRIAL LATA

Manie Man Italia (Pariett

Accept the ... at Harriet VI, 1207,

Arrest of President, Campore Supposers' Association VI. 142.

Маники Рианар, Наву

Sugarains and distribute of ....

MALBIOTTRA, MAJORO

Appointment of west to officiate in Major Rossic's place, VI, 960,

MYTHAR LAL, HAT HARANUR, LATACO Relection of comes non-1 M.N. Superintendent of Jail. VI, 659,

MUHAMMAD ALL MIL

Conditions of appointment and pay of ware. VI. 18.

Post held by and the pay ofbefore his appointment as Inspector of Factories and Boilers. VI, 18.

MUNAMMAD HUBARY JAVINI, DR. ....

Posting of monto Gorskipur. VI, 942.

MURRELL, Sunt B. K ---

Action of a constable at the Lucknew railway station in demanding—and Shri Raja Ram Shastri to show their tickets VI, 142.

Panisina or van Poplan-

Declaration of regarding questions relating to the strength of various communities in the public services, VI, 534.

Репианан, бик-

Munder of the wife of----, M.L.A. VI, 1200.

Representation of—St. L. A. Vi.

Personal questions—(concluded)

RAGHAVA DAS, BABA-

Prosecution of—and others of Barhaj. VI, 437.

RAJARAM SHASTRY, SHRI-

Action of a constable at the Lucknow railway station in demanding Shri B.K. Mukerji and——M.L.A's. to show their tickets. VI, 142.

RAM CHANDRA GOEL-

Remarks of the Sub-divisional Magistrate in the judgment in the case against. VI, 546.

RIAZ AHMAD-

Confiscation of the land of—of Haldwani. VI, 550.

ROSAIR, MAJOR H. B .-

Selection of—as non-T. M. S. Superintendent of Jail. VI, 559.

SHRI KRISHNA DUTT PALIWAL, SHRI-

Prosecution of——late Rural Development Officer, United Provinces, V1, 299.

SHYAM LAL-

Case of bribery against—and Kanhai Lal, patwaris in Budaun, VI, 687.

SINGH, MR. R. P .--

Conditions of appointment and pay of—. VI, 18.

Post held by and pay of—before his appointment as Inspector of Factories and Boilers. VI, 17.

SRIVASTAVA, DR. B. N.-

Transfer of—from Bahraich to Allahabad. VI, 943.

SURHA SINGH, SARDAR-

Appointment of—as Secretary, Municipal Board, Shahjahanpur. VI, 127.

TARA DUTTA SATI, PANDIT-

Expulsion of—of Chaubattia from Ranikhet Cantonment. VI, 145.

ULFAT RAI-

Serious illness of Kamta Prasad and in Agra Central Jail. VI, 1078.

WALIBARHT, MIRZA-

Complaints against—, Sub-divisional Magistrate of tahsil Powayan, district Shahjahanpur. VI, 1194.

Petition-

Question re—of Ram Chandra Goel to the Government. VI, 547.

Petitions-

Question re—of the villagers in tabsils Kairana and Budana, regarding damage to sugarcane crops. VI, 136.

Phool Singh, Shri-

Resolution regiving effect to the resolutions of the Muslim Educational Conference held in 1934. VI, 92-96.

The United Provinces Court-Fees (Amendment) Bill. VI, 610-611, 628, 639-641.

The United Provinces Debtors Relief Bill. VI, 33-35.

The United Provinces Legislative Chambers (Members' Emoluments) Bill. VI, 997.

See "Questions and Answers".

Pink Boll Worms-

Question re expenditure on control of —. VI, 123.

Plots of land-

Question re ——in Bareilly. VI, 1055.

Question re duties, etc. of Deputy Superintendents of——. VI, 1209.

Question re promotion of sub-inspectors of——, district Gorakhpur. VI, 437.

Police Constables-

Question re literacy allowance to— —. VI, 920.

Police Inspectors-

Question re vacancies in the various grades of——. VI, 1299.

Police powers-

Question re ——to revenue officers— VI, 930.

Political Activities-

Question re dismissal of mukhias and chaukidars in Agra due to their taking part in—. VI, 1083.

Poiltical Crimes-

Question re person in jail and under trial for —. VI, 1077.

Population, etc .-

Question re—of Atarra village in Banda District. VI, 1062.

Posting-

Question re—of Dr. Muhammad Husain Jaffri to Gorakhpur—. VI, 943.

Postponement-

Question re—of cases in Magistrate's Courts. VI, 115,

Question re—of date of nomination of honorary magistrates—. VI, 1313.

Posts-

Question re abolition of Indian Medical Service——in the Jail Department, VI. 303.

Potato culture-

Question re—in the hills—. VI. 931.

Potato crop-

Question re-in the hills. VI, 671.

Powers-

Question re—of a commissioner of a division. VI, 925.

Prayag Dhwaj Singh, Shri-

See "Questions and Answers".

Premier. The Hon'ble the-

Answers to starred questions nos. 37-45, not ready. VI, 11.

Application of Kunwar Sir Maharaj Singh for leave of absence from the Assembly, VI, 1319.

Bill to amend the Lucknow University Act, V of 1920. VI, 314.

Notice of a motion for adjournment to discuss the urgent need of compensation to sufferers in Hardwar Fire, VI, 945.

Reference to the death of Dr. Sir Muhammad Iqbal, VI, 1086.

Resolution re holding of a session of the Legislature at Naini Tal. VI, 87, 88, 89.

Statement regarding the Shia-Sunni riot at Lucknow. VI, 1088-1089.

The United Provinces Legislative Chambers (Members' Emoluments) Bill. VI, 1998, 1999, 1100, 1101, 1102.

The United Provinces Melas Bill. VI, 1370 & 1372.

The United Provinces Tenancy Bill. VI,727-728, 1350, 1351, 1352, 1353, 1363, 1366, 1369.

Principal-

Question re complaints against the Warden and the Women's Medical School, Agra. VI, 1066.

... Prisoners-

Question re Chauri Chaura and Gulhauti Riot VI, 1177.

Question re sweets to—in Bareilly Jail. VI. 6.

Prisoners' Release on Probation Bill— Discussion on.—VI, 741-746.

Prithvi Raj Singh, Shri---

Resolution reholding of a session of the Logislature at Naini Tal. VI, 70, 71, 85. The Hindu Dharmadaya Bill, VI, 336-337,

The United Provinces Legislative Chambers (Members' Emcluments) Bill. VI, 1103-1106.

See "Questions and Answers".

Promotion-

Question re—of sub-inspectors of police in district Gorakhpur, VI, 437.

Prosecution-

Question re—of Baba Raghava Das and others of Barbaj. VI, 437.

Question re—of Congressmen and farmers of Rampur Johan, tabsil Bikapur. VI, 916,

Question re—of Congress volunteers of Jalalpur, VI, 915.

Question re——of Pandit Shri Krishna Dutt Paliwal, late Rural Development Officer, United Provinces, VI, 299.

Protection-

Question re- - of Rais Hotel Building at Naini Tal. VI, 1053.

Provident Fund Contribution-

Question re—by the Firozabad Municipality, VI, 293.

Publication-

Question re-of court notices. VI, 920.

Public Services-

Furushottamdas Tandon, the Hon'ble

See under Speaker.

Pyare Lai Sharma, Shri—

Resolution regiving effect to the resotions of the Muslim Educational Conference held in 1934, VI, 194– 196.

ч

Qualifications-

Question re—of a qunungo. VI, 1295.

ealagia in tabilitas (3)

and the same

Questions-

Answers to starred—nos, 37-45 not ready, VI, 11.

Questions and Answers-

ABDUL HAKEEM, MR .-

Allotment to the Basti District Board out of the proceeds of the Actor Vehicles Tax. VI, 1191.

Conversion of the Court of the First Additional District Judge of Gorakhpur at Basti into an independent district judgeship. VI, 1191.

Establishment of the court of an additional District Judge at Basti. VI, 1190.

Finances of Basti District Board and its roads. VI, 529.

Posting of permanent District Judge and senior officers to Basti, VI, 1190.

Request of the District Board, Basti, for a special grant for the proper maintenance of the roads. VI, 1191.

Unsatisfactory condition of some metalled roads of the Basti District. VI, 1191.

ABDUL WALI, QAZI-

Complaints against the present Tabsildar of Roorkee, VI, 139.

Honorary and Special Magistrates in Roorkee, VI, 138.

Information re revenue or criminal cases in the Tahsildar's Court, Roorkee. VI, 139.

Inspector of Sugarcane Development in tahsil Roorkee. VI, 284.

Salary of patwari for the day he has to attend court. VI, 138.

Sugarcane development in tahsil Roorkee, VI, 140.

AIZAZ RASUL, SYED-

Lady doctors in dispensaries in the United Provinces. VI, 1076.

Firearm licences. VI. 1074.

Persons in jail and under trial for political crimes. VI, 1077.

Trained midwives in rural areas. VI, 1077.

ALGU RAI SHASRTI, SHEI-

Complaints against the Bakshi of Garhmuktesar, District Meerut. VI, 1804.

Constitution of committees for appointing honorary magistrates. VI, 1311:

Flood menance in village Sharoj, district Azamgarh, VI, 305.

Introduction of Hindustani as court language. VI, 434.

Postponement of the date of nomination of honorary magistrates. VI, 1313.

ACIZ AHMAD KHAN, MAULVI-

rrest of Mr. Ghulam Mustafa Khan. VI, 1314.

Closing of district board schools in Bareilly at 12 noon on Fridays. V1, 1055.

Construction and demolition of shops in mohalla Qanungoyan in Bara Banki. VI, 936.

Plots of land in Bareilly. VI, 1055.

Presentation of a sword to Mr. Jinnah by Mr. Ghulam Mustafa Khan. VI, 1314.

BABU RAM VERMA, SHRI-

Government grants for special repairs to roads to the various district boards in the Province. VI, 10.

Government grant to Etah District Board for special repairs of roads. VI, 10.

Financial condition of Etah District Board. VI, 10.

BADAN SINGH, SHRI-

Action proposed to be taken by Government to relieve the tenants in the hail-stricken area. VI, 684.

Case of bribery against Shyam Lal and Kanhai Lal, patwaris in Budaun. VI, 687.

Damage caused by hailstorms in Budaun District. VI, 684.

Kahars convicted of theft and robbery at Budaun. VI, 685.

Madan Lal High School, Bisauli, district Budaun. VI, 1959.

Reason for the registration under Police Acts of the whole Kahar community in Budaun District. VI, 686.

Riot during Kartki Ashnan at Sukhela Gangaghat, district Budaun. VI, 1050.

Trained English teachers in vernacular middle schools. VI, 1051.

BANSHI DHAR MISRA, SHRI-

Issue of court notices to monthlies and weeklies having very poor circulation. VI, 1190.

Printing of court notices. VI, 1190.

Bhagwan Din Misra, Shri—

Consideration of the setting up of a committee to examine and take steps to prevent the increasing menace of floods in districts which they occur every year. VI, C

- BHAGWAN DIN MISRA, SHRI -(contd.)
  - Floods in Bahraich District, VI,
  - Gulwaghat bridge tax in Bahraich. VI. 679.
  - Number of boats owned by the District Board and the Government. VI, 682.
  - Appeal of Sardar Sukha Singh to the Local Government in accordance with the decision of the High Court. VI, 128, 129.
  - Appointment of Sardar Sukha Singh as Secretary, Municipal Board, Shahjahanpur. VI, 127.
  - Civil litigation between Sardar Sukha Singh and the Municipal Board, Shahjahanpur, VI, 128.
  - Order passed by the Commissioner. Rohilkhand Division, regarding the reduction of pay of Sardar Sukha Singh, VI, 129.
  - Removal of Sardar Sukha Singh from the Secretaryship of the Municipal Board, Shahjahanpur, VI. 127.
  - Representation of Sardar Sukha Singh to the Commissioner, Rohilkhand Division. VI, 128.
- BHAGWAT NARAYAN BHARGAVA, SHRI-
  - Acceptance of wedding gifts by gov-ment servants, VI, 537.
  - Articles in papers on educational subjects by officers of the Educa-tion Department. VI, 540.
  - Borrowing of money by excise inspactors, overseers and engineers, etc. from contractors. VI. 539.
  - Cartificate of loyalty. VI, 540.
  - Conditions under which permission is given to officers of the Education Department to write books, etc. VI, 540.
  - Declaration of the Hon'ble the Pre-mier of the Punjab regarding questions relating to the strength of various communities in the public Services. VI, 534.
  - Departments in which study leave is granted and the terms and conditions of such grant. VI, 536.
  - Datails of expenditure of charitable grants of Rs.5,000. VI, 927. Details of expenditure of the grant for
  - the maintenance of orphans and foundlings, VI, 927, Duties and powers of a Commissioner of a division, VI, 925.

  - European patients in Mental Hospital, Ranahi, and other mental hospitals in the United Provinces, VI, 925,

- Indebtedness of government Hervants. VI, 538.
- Inspection of ancient manuscripts. VI. 926.
- Literacy allowance to police constables, VI, 920.
- Number of ministerial servants in the United Provinces Secretarist and the number of those who have finished thirty years of service, VI. 535.
- Orders regarding the retirement and extensions of service of servants of local bodies. VI, Alla.
- Overwork by the Secretariat and Assembly staff during Assembly V1, 921. MOSHIOII.
- Part-time service or business to legal practitioners, V1, 924,
- Prosecution of Pandit Shri Krishna Dutt Paliwal, late Rural Development Officer, United Provinces. VI, 299.
- Publishing of Municipal and District Board proceedings in newspapers. VI, 923.
- Raising of funds in recognition of the services of a Government servant, VI, 538.
- Re-admission of failed students to n school, VI, 541,
- Refusal to re-admit students in several schools in Lucknew Division, VI, 541,
- Representation from the Nagri Pra-charini Sabha, Benares, VI, 924.
- Retirement of the ministerial staff after thirty years of service. VI, 535.
- Rules regarding the retirement and rate of pension of Government servants other than the ministerial staff. VI, 535.
- Short- and long- term scholarships granted for technical and indus-trial education, VI, 536.
- Strangers Homes at Allahabad and Lucknow. VI, 1307.
- Unemployment caused by the suspension of Honorary Magistracies in the United Provinces, VI, 537.
- Withholding of representations by district authorities. VI, 922.
- BIRNAL SINGH, SHRI-
  - Publication of court notices. VI.

BIRESHWAR SINGH CHAUDHRI, SHRI-

Course open to the general public to lay their grievances before the Government in the event of the immediate local officers not paying any heed to their complaints. VI, 675.

Functions of Ministers. VI, 674.

Members of the Legislature approaching the Ministers with the complaints or requests of their respective constituents. VI, 675.

CHANDRA BHANU GUPTA, SHRI-

Administration of the La Martiniere College. VI, 1174.

Appointment of a Reader in the Pathology Department of the Lucknow University. VI, 429.

CHARAN SINGH, SHRI-

Model Houses Society at Ghaziabad. VI, 1200.

Thefts in Ghaziabad, district Meerut. VI, 1060.

CHET RAM, SHRI-

Beggar problem in United Provinces. VI, 429.

Corruption in Anathalayas. VI, 1208.

Effect of the Criminal Tribes Act, on the Depressed Classes. VI, 428.

Non-bailable offences in the districts of the United Provinces. VI, 428.

Scheduled Caste Employees in the. Industries Department. VI, 1204

Tax on the uncarned income of Akharas of Sadhus. VI, 428.

CHHEDA LAL GUPTA, SHRI-

Arrangements for making the posts of Economic Botanists permanent. VI, 1299.

Functions of Director of Agriculture, United Provinces. VI, 1298.

Selection of Economic Botanists in the United Provinces Agricultural Service. VI, 1299.

DEO NABAYAN BHARATIYA, SHRI-

Cancellation by the Commissioner of the notification enhancing the rate of schedule of octroi duty in Shahjahanpur, VI, 148.

Complaints against Mirza Walibakht, Sub-divisional Magistrate of tahsil Powayan, district Shahjahanpur. VI, 1194.

Financial condition of Shahjahanpur Municipal Board. VI, 148. Government Central Wood Working Institute, Bareilly. VI, 310. Hartal by the public of Shahjahanpur City by way of resentment against the enhancement of octroi duty. VI, 149.

Introduction of an enhanced schedule of octroi duty in Shahjahanpur. VI, 148.

Late hours of Sub-divisional Magistrates' Court at Shahjahanpur. VI, 114.

Re-introduction of the enhanced rate of schedule of octroi duty in Shahjahnpur. VI, 148.

DURGA NARAYAN SINGH, MAJOR RAJA-

Action taken by the Government on the representation of the Nagri Pracharini Sabha, Benares, regarding the court language of the Province. VI, 5.

Representation from the Nagri Pracharini Sabha, Benares, regarding the court language of the Province. VI, 5.

FASIH-UD-DIN, KHAN BAHADUR MAULVI—

Appointment of Managers and Assistant Managers, Court of Wards. VI, 1302.

Confiscation of the land of Riaz Ahmad of Haldwani. VI, 550.

Qanungos in the service of the Court of Wards. VI, 1303.

GAJADHAR PRASAD, SHRI-

Action for the stoppage of 'begar'. VI, 118.

Complaint against the Sub-Inspector of Police Station Devagaon. VI, 911.

Free provisions extracted by chowkidars, etc., from peasants. VI, 117.

Inquiry into cases of 'begar' in villages. VI, 912.

GHAZANFARULLAH KHAN, KHAN BAHADUR HAFIZ—

Information regarding hydro-electric tube-well and tramway schemes. VI, 130.

HAR GOVIND PANT, SHRI-

Action taken by Government on the report of the Chairman, Town Area, Pithoragarh, to the District Magistrate, Almora, about an assault on his Bakshi, VI, 1293.

Appointment of chaudhris of Kumaun as quaningos. VI, 426.

Assault on the Bakshi of the Chairman, Town Area Pithoragarh, district Almora, VI, 1293.

HAR GOVIND PANT, SHRI-

- Bageshwar Feir Fund, VI, 32,
- Expulsion of Pandit Tara Dutt Sati of Chaubattia from Ranikhet Cantonment, VI, 145.
- Grant of land to the malguzar of village Puneri in the Almora District, VI, 1292.
- Grant of the post of Qanungos to the Chaudhris in Kumaun, VI, 1294.
- Judgment of the Deputy Commissioner, Almora, on the appointment of a Malguzar. VI, 689.
- Powers of Cantonment Boards in the United Provinces. VI, 687.
- Protection of Rais Hotel Building at Naini Tal. VI, 1053.
- Purchase of Indian medicines by the District Board of Naini Tal, VI, 1054.
- Qualifications of a quantum VI, 1295.
- Range clerks in the Kumaun Forest Circle, VI, 1293,
- Sadabart Fund in Kumaun, VI, 31.
- Services rendered by Rawats of Almora District as explorers in Tibet. VI, 427.
- Services rendered by Rawats of Johar in the Almera District, VI, 1295.
- Suits against Pandit Tara Datt Sati after his expulsion from Ranikhet Cantonment, VI, 146.
- Taxes levied by various Cantonment Boards in the Province, VI, 687.
- Total Area recommended for cultivation in Jaspur Tongya by the Divisional Forest Officer, Ramnagar, VI, 309.
  - HARI PRASAD TAMPA, RAI SAHIB-
- Action taken by District Board, Fyzabad, on the judgment in the case of Ram Chandra Goel. VI, 547.
  - Action taken by Government on the memorial of Ram Chandra Goel. V1, 548,
  - Animal sacrifice by caste Hindus at the Dovi Temple at Dasajyula in Garhwal District on the Harbodhini Ekadasi day, VI, 544.,
  - Attack by the caste Hindus on the marriage procession of Khimad Singh, Silpkar, in Ukariyal Village, Lower Garhwal. VI, 545.

- Embezzlement in the accounts of Haiderganj School, Fyzabad, VI, 546,
- Grievances of the depressed classes in the districts of Hamirpur and Garhwal, VI, 543.
- Pay of sweepers in district and municipal boards. VI, 549.
- Petition of Ram Chandra Goel, through the Commissioner, to the Government, VI, 547.
- Remarks of the Sub-divisional Magistrate, Fyzabad, in his judgment on the case against Ram Chandra Goel, Sub-overseer, VI, 546.
- Harish Chandra Bajrai, Shri-Chauri Chaura and Gulhauti Riot prisoners, VI, 1177.

HARNATH PRASAD, SHRI-

- Allowance of superintendents of boarding houses, VI, 587,
- Communal representation in different services in Basti District, VI.1211.
- Criteria for service in the Education Department, VI, 588,
- Duties, etc. of Deputy Superintendents of Police, VI, 1209,
- Harijan students in Government boarding houses, VI, 1051.
- Municipalities, Notified Areas and Town Areas in the United Provinces, the rules regarding their classification, etc. VI, 582.
- Number of Commissioners, their duties, etc. VI, 557.
- Number of officers of I.C.S. and P.C.S., their religion, etc. VI, 562.
- Punishment of the teachers of Basti Government High School for wearing dhoti. VI, 587.
- Rules relating to the appointment of and the qualifications of Secretaries of District Boards. VI, 581.
- Scholarships to depressed class students in Government technical and industrial school. VI, 129.
- Uniform for Government servants, especially in schools and colleges. VI, 586.
- Har Phasad Singh, Shri-
- Contiguity of Hamirpur District more to Banda than to Hamirpur town, VI, 1661,
  - Encroachment of the nazul land by the residents of Banda, VI, 1063.
  - Population, etc. of Atarra village in Banda District. VI, 1062,

INDRADEO TRIPATHI, SHRI-

- Appeals of educational institutions. VI, 118.
- Bad condition of roads from Ghazipur to Ballia and Zamania. VI, 147.
- Government Agricultural Demonstration Farm, Ghazipur. VI, 919.
- Proportion of revenue to rent in the United Provinces. VI, 442.

ISHWAR SARAN, SHRI-

- Complaints against the Warden and the Principal, Women's Medical School, Agra. VI, 1066.
- Financial stringency of the Lyall Collegiate School, Balrampur. VI, 1067.
- Pay and duties of the Warden, Women's Medical School, Agra. V1, 1066.
- Representation from Village Lahua, tahsil Roorkee, district Saharanpur. VI, 1067.

JAGANNATH PRASAD AGARWAL, SHRI-

- Collection of money from tenants in Khairullapur Village, district Sitapur. VI, 1199.
- Dismissal and suspension of sarbarahkars and ziledars in Court of Wards, Sitapur. VI, 1198.
- Resolution of the District Board, Sitapur, observing certain days as holidays. VI, 531.
- Special Manager, Court of Wards, Sitapur. VI, 1198.
- Weighmen in Sitapur Municipal Area, VI, 1197.

JAGAN PRASAD RAWAT, SHRI-

- Bribery and high-handedness amongst officials. VI, 1082.
- Dismissal of mukhias and chaukidars in Agra due to their taking part in political activities. VI, 1983.
- Forfeiture of gun licences due to persons taking part in Congress activities. VI, 1084.
- Incident with shikaris in Bejoli, district Muttra, VI, 1081.
- Land adjoining village Bejoli, tahsil Mat in Muttra District. VI, 1079.
- Licences for chemical drugs in Agra City. VI, 1082.

- Non-payment of dues by the Chairman and several members of Town Area, Jagner, Agra District. VI, 1079.
- Number of murder cases reported in Khergarh Police Station in which the murderers have not been traced. VI, 1174.
- Refund of fines to teachers and reinstatement of dismissed teachers. VI, 1173.
- Reports of murders in the Police Station, Kheragarh, Agra District. VI, 1173.
- Scales of pay and promotion of Nazul officers of Agra. VI, 1173.
- Serious illness of Kamta Prasad and Ulfat Rai in Agra Central Jail. VI, 1078.
- Suspension and dismissal, etc. of teachers and patwaris in Agra. VI, 1172.
- Transfer of Mr. Daniel of Police Station Bah, Agra District. VI, 1174.

JAGMOHAN SINGH NEGI, SHRI-

- Damage caused by floods in Garhwal District in 1924. VI, 691.
- Kanungos in Garhwal and Almora. VI, 691.
- New assessment in Garhwal. VI, 690.
- Payment of land revenue at enhanced rates by certain villagers without any land in their possession. VI, 691.
- Petition to the Deputy Commissioner, Garhwal, from some villagers for grant of land to them. VI, 691.
- Representation from the District Board, Garhwal, for improving the condition of roads. VI, 550.

JATA SHANKAR SHUKLA, SHRI-

- Assault on Pandit Kashi Ram Ji at Hardoi. VI, 1207.
- Dacoity, theft, etc. in Unac. VI,
- Restoration of fines, property, etc. of persons who participated in the civil disobedience movement. VI, 675.

JAWAHAR LAL, DR.

- Possession of Queen's Park at Cawnpore. VI, 696.
- Return of Queen's Park at Cawnpore to the Municipal Board. VI, 696

JIVA LAL DEVEDI, SHRI-

Complaints against the Sub-Inspector of Police Station Kuraoli, district Mainpuri, VI, 435.

Purchase of copies of Jail and Police Regulations. VI, 551,

Kerhava Chandra Singh, Shri-

Appointment of Naib-Tahsildars, VI, 1314.

Direct appointment of Deputy Collectors. VI, 1314.

KHALIL-UD-DIN AHMAD, KHAN BAHA-DUR SHAIKH---

Powers of Court of Wards Committee for punishing Assistant Managers, VI, 1193.

Sweets to prisoners in Bareilly Jail. VI. 6.

KHUB SINGH, SHRI-

Destruction of crops by hailstorm in villages Gohwar, Alampur-Airna, Phuna and others, VI, 433,

Kuusmi Ram, Suut-

Meerut Municipal Board cheque embezzlement case. VI, 30,

KHUSHWAQT RAI, SHRI-

Complaints against authorities of the Ramnagar Estate, VI, 312.

Complaints against Ramnagar Estate. VI, 1184.

Cut in salaries. VI, 1315.

Forcible realization of rent by the authorities of Ram Nagar Estate from the tenants. VI, 1185.

Number of Hindus and Muslims arrested in connexion with the riot at Hargaon. VI, 1184.

Number of Police officers, etc. at Hargaon Police Station on 12th February, 1938. VI, 1183.

Release of estates under the Court of Wards. VI, 436.

Riot in Hargaon, district Sitapur, consequent on cow sacrifice, VI, 1181.

Tenants of village Hardaspur, taball Nighasan, district Kheri, VI, 311.

Tour of the Sub-divisional Officer, Mohammadi, district Kheri, VI, 1057,

KRISHNA CHANDRA, SHRP-

Allegations against the Lady Doctor in charge of the Hospital at Bijnor, VI, 1056. Case of embezzlement in the Notified Area, Kosi. VI, 1056.

Drought in Muttra District, VI, 542.

Memorial of Gajadhar Lal Agarwala, VI, 147.

KRISUNANAND NATH KHARE, SHRI-

Appointment of an Executive Officer for the Muncipal Board, Agra, VI, 1058.

LARHAN DAS, SHRI-

Constitution of District Rural Dovelopment Boards, VI, 917.

LAKSHMI DEVI, SHRIMATI---

Begar from cultivators, etc. by Fyzabad Police officers, VI, 1192.

High School for girls at Fyzabad. VI, 916.

Electric current at Fyzabad, VI, 913.

Pensioners and membership of the Congress. VI, 6.

Prosecution of Congressmen and farmers of Rampur Johan, tahsil Bikapur, VI, 916.

Prosecution of Congress volunteers of Jalalpur. VI, #15.

Reinstatement of chaukidars diamissed in connexion with the last elections in Fyzabad. VI, 1192.

Surplus water from canals, VI, 6.

LARSHMI SHANKER BAJPAY, SHRI.

Complaints against the Rawal of Badrinath. VI, 589.

LAL BEHARI TANDON, SHRI-

Land situated between the Head Post Office and Deputy Commissioner's bungalow in Gonda, VI, 286,

Notified Area, Bargon, district Gonda. VI, 438.

Putting in Police lock-up of a servant of the Government Treasurer, Gonda. VI, 664.

MAHADIR TYAGI, SHRE-

Case against the sub-Inspector of Thana Binoli, Meerut. VI, 670.

Complaints against the sirpaneh of Doiwala village (Dehra Dun), VI, 934.

Drinking water for the Jollie-Grant village in district Dehra Dun. VI, 933.

Education in James Pawer, VI, 036.

Fruit culture in hills. VI. 931.

MAHABIR TYAGI, SHRI-

Government dispensaries in Jaunsar-Bawar. VI, 933.

Gun licences to kisans. VI, 669.

Income and expenditure of Jaunsar-Bawar. VI, 935.

Malkot and Gadood areas in Dehra Dun District. VI, 932.

Police powers to revenue officers. VI. 930.

Potato crop in the hills. VI, 671. Potato culture in the hills. VI, 931.

Strictures passed against a subinspector of Thana Ghaziabad. V1, 670.

System of land tenure in Jaunsar-Bawar. VI, 935.

Wool industry in Jaunsar-Bawar. V1, 930.

MAHARAJ SINGH, KUNWAR SIR-

Hours of work in the United Provinces Civil Secretariat. VI. 1314.

Indian Christians in Municipal and District Boards and Notified Areas. VI, 1192.

Provincialization of the Imperial Services. VI. 5.

MAHMUD HUSAIN KHAN, MR .--

Age of compulsory retirement of officers and servants of District Boards. VI, 289.

Engineer and overseer in the Fatehpur District Board. VI, 126.

Period for which accused can be kept in jail before trial. VI, 127.

MANGAT SINGH, SHRI-

Cadre of stenographers in districts. VI, 689.

Complaints against the chowkidar of village Chauri Mandi, police station Chilkana, district Saharanpur. VI, 1059.

Cutting of trees by zamindars. VI, 122.

Damage of crops due to hailstorm. VI, 1303.

Distraints in district Saharanpur, VI. 123.

Notified Area Committee, Gangoh. VI, 1291.

Realization of arrears of rent. VI, 121.

Reduction in land revenue in Nakur tabsil of district Saharanpur consequent on revision of settlement in 1344 Fasli. VI, 121. Reduction in the produce of village Rasulpur. VI, 122.

Working of debt legislation in the United Provinces. VI, 696.

MANIE CHAND, DR .-

Communal representation among the members of the Provincial and District Rural Development Committees. VI 133.

Number of engineers, overseers, etc. in the Public Works Department, and the number of scheduled castes among them. VI, 134.

Organizers and inspectors in the Rural Development and the number of scheduled castes among them. VI, 133.

Persons of scheduled castes in different services. VI, 132.

Representation of depressed classes in various services in the United Provinces. VI, 1196.

Representation of depressed classes on the Rural Development Committee, Agra. VI, 134.

Students admitted in normal schools during the last five years. VI, 1051.

MANNI LAL PANDE, SHRI-

Action taken by Government to trace out the culprit who murdered a forest guard in Agra District. VI, 688.

Applications for arms licences in the year 1937 in Jalaun District. VI, 1301.

Application for pension by the widow of the deceased forest guard who was murdered in Agra District. VI, 688.

Application from the residents of Gudhe Pargana of the Ballia District, to transfer their pargana from the jurisdiction of Munsif's Court, Muhammadabad, to that of Munsif's Court, Ballia. VI, 1302.

Instructions by the Commissioner of Jhansi Division to reduce the number of cartridges. VI, 1300.

Murder of a forest guard in Agra District. VI, 687.

Nagapura Bund in tahsil Konch, district Jalaun. VI, 1301.

Refusal to grant licences for the fire-arms by the District Magistrate, Jalaun. VI, 1300.

Rules about the appointment of treasury head clerk. VI, 1300.

Vacancies in the various grades of police inspectors. VI, 1299

MIJAJI LAL, SHRI-

Applications from depressed class candidates for the post of Supervisor of depressed class education, under the Mainpuri District Board. VI. 29.

Inspection of Jails. VI, 443.

Supervisor of depressed class education under the District Board of Mainpuri. VI, 28.

Mohan Lal Gautam, Shri-

Suit filed by Husainabad Trust, Lucknow, against Shriyut Gajadhar Lal. VI, 938.

MUHASHIR HUSAIN KIDWAI, MR .---

Confinement in Juil of males and females of Bubirpur, district Sitapur on Bakr-id, VI, 1077.

Meeting of Hindus in Gorakhnath Muth in Gorakhpur. VI, 672.

MUHAMMAD EKRAM KHAN, MR.--

Abolition of Indian Medical Service Posts in the Jail Department. VI.

A lyartisement, for the post of Superintendent, Central Prison, VI. 303.

Applications for the post of Superintendent, Central Prison.

Appointment of Major Malhoutra an I. M. S. Officer to officiate in Major Rosair's place instead of a Jail Service Officer. VI. 660.

Aviation Club, Lucknew. VI, 119.

Circular banning the meeting of Jail officials with employees of the head office of the Jail Department. VI, 119.

Circular banning the prescribing of patent medicines by Jail medical officers. VI, 119.

Departure from standing orders and practice, VI, 660.

Facilities granted to gazetted officers of Jail Department, VI, 118.

Gazetted officers of the Jail Department to officiate as Superinten-dents, VI, 302,

Orderlies provided for the gazetted officers of the Jail Department.

officers of the Jan Department, VI, 119.
Post of Superintendent, Central Prison, not reserved for LMS. officers. VI, 659.
Residential quarters provided for the gazetted officers of the Jail Department. VI, 118.
Retirement of Major Rosair before the due date and reasons for the same. VI, 659.

MUHAMMAD ISHAQ KHAN, MR.

Addresses presented to Members of Government by Municipal and District Boards, VI, 120,

Allowances to out-door executive staff. VI, 9.

Details of committees appointed by the Government, VI, 120,

Details of the tours of Hon'ble Ministers and Parliamentary Secretaries, VI. 121.

Eligibility of annungos and supervisor qunungos for direct selection of tabsildars and naib-tabsildars. VI. 9.

Grievances of the stuff and students of the Chasma-i-Rahmat Oriental College, Ghazipur. VI. 542.

Instructions issued to the District Officers for putting into operation the scheme of recruitment of honorary magistrates in their respective districts in the Province. VI. 663.

Instructions regarding extraneous work from appervisor quantities, VI. 9.

Nomination and selection of Nailstabuildars and tabuildars, VI.

Nomination of persons to selection committees to select honorary magistrates, VI, 662.

Quarters of supervisor qunungos. VI. 10.

Scheme of Rural Development Department, VI, 663.

MUHAMMAD ISMAIL KRAN, MR ---

Strike in Government Technical School, Lucknow. VI, 693.

MUHAMMAD RAZA KHAN, KHAN BA-HADUR-

Ahlmads thrown out of employment on the abolition of courts of honorary assistant collectors, VI,

Gambling at the Dewali Festival. VI, 673.

Provincialization of the District Hospital, Bareilly. VI, 529.

MUNPAIT ALL, MAULVI-

Communal proportion in different services in the United Provinces. VI. 1073.

Muslim graveyard land in Saba-ranpur, VI, 1074.

Order prohibiting the posting of supervisor and registrer qunungos to places where their relatives are landlords. VI, 1974.

MUNFAIT ALI, MAULVI-(contd.)

Prohibiting the sacrifice of cows, etc. by the Muslims of village Balu, district Saharanpur. VI, 1072.

NAFISUL HASAN, MR.-

Aid given by Cawnpore Municipal Board to educational and other institutions. VI, 1051.

Female Education in the District Board of Cawnpore. VI, 1052.

OBAIDUR RAHMAN KHAN, KHAN BA-HADUR HAJI MUHAMMAD-

Grant to the Degree Colleges and the Universities. VI, 1309.

PHOOL SINGH, SHRI-

European sergeants in the United Provinces Police. VI, 1179.

Scales of pay and allowances of Sergeants in the United Provinces Police. VI, 1180.

Stoppage of recruitment of European sorgeants, VI, 1180.

PRAYAG DHWAJ SINGH, SHRI-

Confiscation of Congress office building of Hata Tahsil, district Corakhpur, VI, 434.

Munagement of the King Edward High School, Deoria, district Gorakhpur. VI, 1053.

PRITHVIRAJ SINGH, SHRI-

Government buildings occupied by Indian Civil Service men. VI, 130.

Supply of rations and conveyances to touring officers in Bareilly. VI, 1085.

RADHARANT MALAVIYA, SHRI-

Adjustment of the rights of the several communities. VI, 556.

Advertisement regarding the post of Research Assistant in the Agriculture Department, United Provinces. VI, 1308.

Attack on Hindus and Hindu homes on the Rang ki Ekadashi day at Amroha. VI, 555.

Deputation of Hindus to the Subdivisional Magistrate to allow them some time during the day to celebrate their religious rites. VI, 554.

Extension of the orders under section 144, Criminal Procedure Code, in Amroha to funeral processions also. VI, 554.

Places in which Holi celebrations were prevented. VI, 556.

Prohibition of music and blowing of conches, etc. during the passing of the Muharram procession in all quarters in Amroha. VI, 553.

Rang ki Ekadashi at Amroka. VI, 551.

Selection of tahsildars for appointment as deputy collectors. VI, 1308.

RADHA MOHAN SINGH, SHRI-

Munsif's courts in Ghazipur District. VI, 1302.

Reduction of the Munsif's court at Muhammadahad due to want of work. VI, 1302.

Transfers of ministerial staff of District Medical Officers of Health. VI. 125.

RAM CHANDRA PALIWAL, SHRI-

Complaints against Firezated Municipality. VI, 288.

Financial condition of the Firezabad Municipality. VI, 292.

Provident Fund contribution by the Firozabad Municipality. VI, 293.

Survey operations in the Firezakad Municipality. VI, 280

Unauthorized expenditure in the Municipal Board of Firezakad. VI, 295.

RAM CHARITRA PANDE, SHRI-

Prohibition of marriage celebrations, etc. during Muharram. VI, 667.

RAMESHWAR DAYAL, SHRI-

Extensions of services to efficials of Shahjahanpur Collectorate. VI, 1305.

Gram Sudhar Sabhas. VI, 660.

RAM NARESH SINGH, SHRI-

Ejectments between April and 15th August, 1937. VI, 30.

Number of deaths and attacks from tuberculosis in Sultanpur town and villages of the neighbourhood. VI, 676.

Removal of the Tuberculosis Jail from Sultanpur to some other place. VI, 677.

Tuberculosis prisoner patients in Sultanpur District Jail. VI, 676.

RAM PRASAD TAMTA, SHRI-

Complaints against the Municipal Board of Najibabad. VI, 436.

Contract for the repair of Almora-Ranikhet-Khaima Road to a scheduled class contractor. VI, 1175.

.

RAM PRASAD TAMTA, SHRI-(contd.)

Daposit demanded from the scheduled easte contractor by the District Engineer of Almora. VI, 1175.

Repairs of the Almora-Ranikhet and Khairna-Ranikhet Road, VI, 1175.

Repairs of the Almora-Ranikhet Road. VI, 1063.

Tenders for repairs of the Almora-Ranikhet-Khairna Road. VI, 1175.

RAM SARAN, SHRI-

Duration of stay of Government officers in districts. VI, 658.

Rules rs transfer of officers in the Agriculture and Co-operative Departments. VI, 658.

RAM SARUP GUPTA, SHRI-

Post of head clerk of the Inspector of Schools, Allahabad Circle. VI, 528.

RIZWAN ALLAH, MAULVI-

Agricultural College and its Library, VI, 124.

Experiments on scientific lines for the control of pink boll worms, VI, 123.

Muharram in Ghazipur. VI, 668. Pink boll worms. VI, 123.

Transfer of some lecturers of the Agricultural College. VI, 124, 125.

RUKUM SINGH RATHOR, SHRI-

Annual arrangements made by the Inspector of Schools, Bareilly—. VI, 944.

Bad condition of roads from Budaun to Shahjahanpur and Farrukhabad. VI, 1069;

Duties of mukhias, chaukidars, patwaris and qanungos. VI, 1070.

Inspections made in the year 1937-38 by the Inspector of Schools, Bareilly. VI, 944.

Renta for 1342-43 Fasli, VI, 1070.

Schools maintained by the District and Municipal Boards of Budaun. VI, 1070.

Sadho Sinch, Shri-

Albert .

Ban on the book." India in Bondage". VI, 677.

SAIDUDDIN ARMAD, SHAIRH— Lorry stand at Meerut, VI, 1204.

SHANKER DUTT SHARMA, SHIII-

Appointment of a member of Municipal Board, Moradabad, as Divisional Superintendent in the Rural Development Department. VI, 430.

Promotion of the Executive Officer of Municipal Board, Moradabad, VI, 431.

SATYAVATI DEVI, SHRIMATI-

Action taken by Government against the Chairman, Municipal Board, Banda, VI, 1291.

Damage to sugarcane crop in the districts of Meerut and Muzaffarnagar by worm pests. VI, 135.

Motion of no-confidence against the Chairman, Municipal Board, Banda, VI, 1290,

Petitions of the villagers in tabsils Kairana and Budana regarding damage to sugarcane crops. VI, 136.

Rate of sugarcane, VI, 137,

Remissions in rent and revenue on account of sugarcane crop being damaged, VI, 137,

Rent of land in which sugarcane is cultivated, VI, 1197.

Requisition for a meeting of the Municipal Board by some of the members, VI, 1290,

SHAUKAT ALI KHAN, MUHAMMAD-

Memorial from Kohals, Jarrahs and Dayas. VI, 1307.

SHEO DAYAL UPADHYA, SHRI-

Agricultural scheme to improve the well-being of the pessantry, VI, 117.

Conviction of persons under sections 109 and 110, Criminal Procedure Code, VI, 918.

Expenditure on agricultural implements supplied to cultivators, VI, 116.

Number of students turned out after completing 4 years' course of Agriculture, VI, 116,

Seed and implements supplied to cultivators. VI, 115,

SINHABAN SINGH, SHRI-

Complaints against the Sub-Inspectors of Barhaj, VI, 437.

District board service of clerks in the office of District Medical Officers of Health, VI, 941.

Posting of Dr. Muhammad Husain Jaffri to Gorakhpur. VI, 943.

- SINHASAN SINGH, SHRI-(contd.)
  - Prosecution of Baba Raghava Das and others of Barhaj. VI, 437.
  - Recommendation for promotion of sub-inspectors of police of district Gorakhpur. VI, 437.
  - Transfer of Dr. B. N. Srivastava, District Medical Officer of Health, from Bahraich to Allahabad. VI, 943.
- SITA RAM SHUKLA, SHRI-
  - Illegal gratification taken by some sugar mill employees in Basti District for the issue of chits. VI, 1297.
  - Issue of chits by the managers of certain sugar mills in Basti District. VI, 1296.
  - Sugarcane remaining unharvested in some of the fields of zamindars and tenants in Basti District. VI, 1296.
- SULTAN ALAM KHAN, KHAN BAHADUR LIEUTENANT M.—
  - Need of an Intermediate College at Farrukhabad. VI, 556.
  - Recruitment of Muslim overseers in the Subordinate Engineering Service, VI, 943.
- SURAJ PRASAD AWASTHI, SHRI— Action of a constable at the Lucknow Railway Station in demanding Messrs. B. K. Mukerji and Rajaram Shastri, M.L.A.'s to show their tickets. VI, 142.
  - Action proposed to be taken by the United Provinces Government to give effect to the recommendations of the Labour Commission regarding the separation of the Boiler and Factories Inspection Departments. VI, 20.
  - Arrangements to fill up the vacancy caused by the death of Mr. Mackay. VI. 14.
  - Arrest of Shri Lalloo Ram Ji, President, Cawnpore Sweepers' Association. VI, 143.
  - Charge of bribery against an Inspector of Factories and Boilers. VI, 14.
  - Chief Inspector of Factories and Boilers. VI, 12.
  - Conditions of appointment and pay of Mr. Muhammad Ali. VI, 18.
  - Conditions of appointment and pay of Mr. R. P. Singh. VI, 18.
  - Dismissal of an Inspector of Factories and Boilers. VI, 16. Establishment of the Factories and Boilers Inspection Department. VI, 19.

- Factories and Boilers Department under the Director of Industries. VI, 26.
- Factories in the United Provinces under the Factories Act. VI, 25.
- Factories working in contravention of the Factories Act. VI. 25.
- Menial staff attached to the Factories and Boilers Department. VI, 27.
- Number of factories inspected by Assistant Inspector of Factories, Mr. Daljit Man Singh. VI, 22.
- Number of factories inspected by Inspector of Factories and Boilers. VI, 21.
- Number of factories inspected by other persons empowered by the Government under the Factories Act. VI, 22.
- Post held by and pay of Mr. Muhammad Ali, before his appointment as Inspector of Factories and Boilers. VI, 18.
- Post held by and the pay of Mr. R. P. Singh, before his appointment as Inspector of Factories and Boilers. VI, 17.
- Qualifications of the present Chief Inspectorof Factories and Boilers. VI, 13.
- Results of the departmental enquiry into the charges of bribery against an Inspector of Factories and Boilers. VI, 15.
- Shadowing of the Members of the United Provinces Legislative Assembly. VI, 141.
- SURENDRA BAHADUR SINGH, LAL-
  - Camping of a company of soldiers on Lucknow-Rae-Bareli. Road. VI. 11.
  - Need of metalling the Bihar-Buxar Road in Purwa tahsil, district Unao VI, 146.
- TAHIR HUSAIN, MR .-
  - Application of the 55 years age rule to official receivers. VI, 1187.
  - Names and qualifications of official receivers. VI, 1185.
  - Official receivers in the United Provinces. VI, 1185.
  - Reasons for the paucity of Muslims as official receivers. VI, 1186.
  - Total rents realized in Hapur tahsil, Meerut District. VI, 692.

VIJEYPAL SINGH, SHRI-

Dehra Dun District Traffic Committee, VI, 7,

Instructions to the selection cominittee with regard to the selection of deputy collectors, VI, 1187.

Issue of permits by the District Traffic Committee, Debra Dun, to lorries, VI, 7.

Names of persons selected by the selection committee for the posts of deputy collectors, their qualifications, etc. VI, 1188,

Number of tabsildars officiating as deputy collectors, their qualifications, names, etc. VI, 1189,

Number of vacancies in the cadre of deputy collectors in the United Provinces, VI, 1189,

Reasons for not selecting tabsildars, who have been officiating as deputy collectors, for the posts of deputy collectors, VI, 1189.

Selection for the posts of deputy collectors, VI, 1187.

Selection for the posts of tabsitdars and deputy collectors, VI, 910.

VIBRUAMPRAR DAYAL TRIPATHI, SHRI-

Letters from local M.I.A.'s received and acknowledged by the District Magistrate of Shabjahanpur, VI,

Number of letters received from Mr. Deo Narayan Bhartiya and acknowledged by the District Magistrate of Shahjahenpur. VI, 533.

VISHWANATH PRASAD, SHRT— Leave per missible to the menial and subordinate service staff of the Secretariat, VI, 1309.

Murder of the wife of Shri Purnamasi, M.L.A. VI, 1292.

Representation of Shri Purnamasi. M.L.A. VI, 1292,

Suspension and dismissal of Babu Mahesh Prasad, second clerk, District Board, Ghasipur. VI,

WALFORD, MR. H. G .-

Betting Tax in the United Provinces and its effect upon horse racing. VI, 431.

YAINA NARAYAN UPADRYAYA, SHRI-Clash between goondas in Benares, VI, 695.

Complaints against the Sub-Inspector of Police Station Cholapur, VI, Custom of bog chabarum in Benares City, VI, 695,

Disposal of unclaimed dead hodies in Benares Juil, VI, 694,

Procession of villagers at Sivapur in Honares Tabsil, VI, 694,

Recognition of the R. T. Degree of the Renarcs Hindu University, VI, 895.

ZABIRUL HARNAIN LABI, MR .--

Constitution of the committees for selection of Honorary Megistrates, VI, 1313.

ZAHUR ARMAD, MR .--

Complaints against the officiating Tabsildar, Phulpur, district Allahabad, VI, 1055,

Qanungos-

Question regarding grant of the post of the the chaudhris in Kumaun, VI, 1294.

Question regarding -- in the service of the Court of Wards. VI, 1303,

R

Radha Kant Majaviya, Shri-

The Hindu Dharmadaya Hill, VI, 331, 332, 333, 334, 335-336, 346, 347, 348,

The United Provinces Court Fees (Amendment) Bill, VI, 609,

The United Provinces Shops Bill. VI, 351.

See." Questions and Answers".

Radha Mohan Singh, Shri---

See "Questions and Answers",

Rafi Ahmad Kidwai, the Hon'ble Mr. ..... See under Minister of Revenue.

Raghunath Vinayak Dhulekar, Shri-

The United Provinces Court Free (Amendment) Bill. VI, 1217.

Rais Rotel Building-

Question re protection of—at Naini Tal. VI, 1033.

Raja Ram Shastri, Shri-

The United Provinces Maternity Benefit Bill. VI, 1235-38, 1323, 1324.

The United Provinces Shops Bill. VI, 252-354.

The United Provinces Trade Unions' Recognition Bill. VI, 370-371, 371-373, 374,

Ram Chandra Paliwal, Shri—
See "Questions and Answers".

Ram Charitra Pande, Shri-

See "Questions and Answers".

Rameshwar Dayal Vaid, Shri-

Resolution re holding of a session of the Legislature et Naini Tel. VI, 44-50.

The United Provinces Maternity Benefit Bill. VI, 1244—18.

See "Questions and Answers".

Ramnagar Estate-

Question re complaints against the authorities of the——. VI, 312.

Ram Naresh Singh, Shri-

See " Questions and Answers".

Ram Prasad Tamia, Shri-

Resolution re holding of a session of the Logislature at Naini Tal. VI, 43-44.

Resolution reincrease in the expenditure provided for the education of depressed classes. V1, 201–203.

See "Questions and Answers".

Ram Saran, Shri--

See "Questions and Answers",

Ram Sarup Gupta, Shri-

Resolution re giving effect to the resolutions of the Muslim Educational Conference hold in 1934. VI, 105-110.

See "Questions and Answers."

Range Clerks-

Question rs—in the Kumeun Forest Circle. VI, 1293.

Ranjit Sita Ram Pandit, Shri-

Motion for the seat of Shrimati Maharani Jagdamba Devi, M.L.A., of Ajodhya, being declared vacant. VI, 1089.

Resolution re giving effect to the resolutions of the Muslim Educational Conference held in 1934. VI, 169-174.

The United Provinces Legislative Chambers (Members' Emoluments) Bill. VI, 1126.

Rawal of Badrinath-

Question re complaints against VI, 589.

Rawats-

Question re services rendered by of Johar, in Almora District. VI, 1295.

Question re services rendered by—
of Almora District as explorers in
Tibet, VI, 427.

Reader-

Question re appointment of a—in the Pathology Department of the Lucknow University. VI, 429.

Recruitment-

Question re—of Muslim overseers in the Subordinate Engineering Service. VI, 943.

Remissions-

Question re—in rent and revenue on account of sugarcane crop being damaged. VI, 137.

Rent-

Question re proportion of revenue to _____in the United Provinces. VI, 442.

Question re realization of arrears of —. VI, 121.

Question re——of land in which sugarcane is cultivated. VI. 1197.

Question re ——for 1342-43 Fasli. VI, 1070.

Question re total—realized in Hapur Tahsil, Meerut District. VI, 692.

Repairs-

Question rc—of the Almora Ranikhet Road. VI, 1063.

Representation-

Question re——from District Board, Garhwal, for improving the condition of roads. VI 550.

Question re—from Nagri Pracharini Sabha, Benares. VI, 924.

Question re——from village Lahua, Tahsil Roorkee, District Saharanpur. VI, 1067

Question re—of depressed classes in various services in the United Provinces. VI, 1196.

Representation, Communal-

Question re—in different services in Basti District. VI, 1211.

Representations-

Question re withholding of—by district authorities. VI, 922.

Research Assistant-

Question re advertisement regarding the post of—in the Agriculture Department, United Provinces. VI, 1308.

Resolution

Resolution-

——re holding of a session of the Legislature at Naini Tal. VI, 38-89.

vided for the education of depressed classes. VI, 199-221,

Ratirement-

Question re—of the ministerial staff after thirty years of service. VI, 535.

Retirement, Compulsory-

Question re age of officers and servants of District Boards, VI, 289.

Revenue-

Question re proportion of ——to rent in the United Provinces VI, 442.

Revenue Officers-

Question re police powers to——. VI, 930.

Riot-

Question re-during Kartki Ashuan at Sukhela Gangaghat, district Budaun, VI, 1050.

Riot, Shia-Sunni-

Statement regarding—at Lucknow, VI, 1088-89.

Rishikul Ayurvedic College, Hardwar— Election of a member for the Managing Committee of——. VI, 1370.

Rizwan Ullah, Maulvi-

The United Provinces Court-Fees
(Amendment) Bill, VI, 600, 609,
See "Questions and Answers".

e de la companya de

Question re repairs of the Almora-Ranikhet—, VI, 1063.

Question re bad condition of from Budaun to Shahjahanpur and Farrukhabad, VI, 1069.

Rukum Singh Rathere, Shri-

See "Questions and Answers".

Rules-

Question re—about the appointment of treasury head clerk, VI, 1300.

Question ro new—regarding the retirement and rate of pension of government servants other than ministerial staff. VI, 535.

Rural Development

Question re organizers and inspectors in the—and the number of scheduled castes among them, VI, 133.

Rural Development Boards

Question re constitution of ...... VI, 917.

Rural Development Committees -

Question re communal representation among the members of the Provincial and District——. VI, 123.

Rural Development Department,-

Question re appointment of a member of Municipal Board. Moradabad, as Divisional Superintendent in———, VI, 430,

Question re scheme of ...... VI. 663.

8

Sacrifice of Cows-

Question re prohibiting — etc. by the Muslims of Village Bala, distriot Saharanpur, VI, 1072.

Sadabart Fund-

Question re-in Kumaun, VI, 31,

Sadho Singh, Shri---

Bill to amend the Lucknew University Act, V of 1920. IV, 317-320.

The Hindu Dharmadaya Bill. VI, 328, 329, 330, 331.

See "Questions and Answers".

Sadhus

Question re tax on uncarned income of akharas of VI, 428.

Said-ud-din Ahmad, Shaikh-

Election of a member for the Managing Committee of State-Aided Unani Medical School, Lucknow, VI, 1371.

See " Questions and Answers".

Salaries-

Question re cut in VI, 1315. Sampurnanand, the Hon'ble Shri-

See under Minister of Education.

Sarbarahkars-

Question re dismissal and suspension of—and ziledars in Court of Wards, Sitapur. VI, 1198.

Satyavati Devi, Shrimati---

The United Provinces Maternity Benefit Bill, VI, 1254–1255,

See "Questions and Answers".

Scheduled Caste Employees-

Question re—In the Industries Department, VI, 1204.

Scheduled Castes --

Question vs persons of --- in different services. VI, 134.

Scheme-

Question re—of Rural Development Department, VI, 663.

Scholarships-

Question re—granted for technical and industrial education. VI, 536.

Question re—to depressed class students in Government technical and industrial schools. VI, 129.

School, Lyall Collegiate...

Question re financial stringency of the —, Balrampur. VI, 1067.

School, Madan Lal High-

Question re—, Bisauli, district Budaun. VI, 1059.

Schools-

Question re maintained—by the District and Municipal Boards of Budaun. VI, 1070.

Schools, District Board-

Question re closing of—in Bareilly at 12 noon on Fridays. VI, 1055.

Secretariat-

Question re hours of work in the United Provinces Civil—. VI, 1315.

Question re leave permissible to the menial and subordinate service staff of——. VI, 1309.

Secretariat Staff

Question re overwork by the—during the Assembly session. VI, 921.

Seed-

Question re—and implements supplied to cultivators. VI, 115.

Selection-

Question re—for the posts of tahsildars and deputy collectors. VI, 910.

Question re—of economic botanists in the United Provinces Agricultural Service, VI, 1299.

Selection Committees-

Question re nomination of persons to
to select honorary magistrates.
VI. 662.

Service-

Question re District Board—of clerks in offices of District Medical Officers of Health, VI, 941.

Question re communal proportion in different—in United Provinces. VI. 1078.

Question re extension of to officials of Shahjahanpur Collectorate. VI,

Question re provincialization of Imperial VI, 5.

Shahjahanpur Collectorate-

Extension of services to officials of the VI, 1305.

Shanker Dutt Sharma, Shri-

See "Questions and Answers".

Shuakat Ali Khan, Mr. Muhammad—
See "Questions and Answers".

Sheo Dayal Upadhya, Shri-

See "Questions and Answers".

Shibban Lal Saksena, Shri-

Resolution re increase in the expenditure provided for the education of depressed classes. VI, 214-219.

The Hindu Dharmadaya Bill. VI, 337.

The United Provinces Agricultural Produce Markets Bill. VI, 366-367.

The United Provinces Legislative Chambers (Members' Emoluments) Bill. VI, 965, 967, 972.

The United Provinces Stamp (Amendment) Bill. VI, 492.

The United Provinces Trade Unions' Recognition Bill. VI, 373, 374, 375.

Shikaris, Incident with-

Question re—in Bejoli, district Muttra VI, 1081.

Shiva Ram Duvedi Vaid, Shri-

Resolution re provision of certain facilities to L.M.P. Doctors. VI, 221-222, 234-236.

Shops-

Question re construction and demolition of ——in mohalla Qanungoyan, in Bara Banki. VI, 936.

Shops Bill-

The United Provinces—. VI, 349—56.

Sinhasan Singh, Shri-

The United Provinces Legislative Chembers (Members' Emoluments) Bill. VI, 1007.

See "Questions and Answers".

Sirpanch-

Question re complaints against—of Doiwels Village (Dehra Dun). VI, 934.

Sita Ram Shukla, Shri-

Announcement regarding introduction of Hindi and Urdu lists of business of the Assembly. VI, 3.

Sita Ram Shukla, Shri-(concld.),

- Resolutoin re giving effect to the resolutions of the Muslim Educationel Conference held in 1931, VI.
- Resolution re holding of a session of the Legislature at Naini Tal. VI. 40-42.

See "Questions and Answers".

Society, Model Houses --

Question re-at Glazielad, VI. 1200

Soldiers-

Question re camping of a company of on the Lucknow-Rac-Berch Road, VI, 11,

Souter, Mr. E. M .--

The United Maternity Provinces Benefit Bill, VI, 1227-1228, 1238, 1239-1241, 1250, 1264-1265, 1266, 1269, 1270, 1320, 1329.

Speaker, The Hon'ble the

- Application of Kunwar Sir Maharaj Singh for leave of absence from the Assembly, VI, 1319-1320,
- Announcement of the Assent of His Excellency the Governor to the United Provinces Court of Werds (Amendment) Bill. VI. 697.
- Amouncement regarding Assembly recess from 5th to 15th April, 1928, VI, 489.
- Announcement regarding introduction of Hindi and Urdu lists of Lusiness of the Assembly, VI, 2-3,
- Answers to starred questions nos. 37-45, not ready. VI, 11,
- Bill to amend the Aliehabed University, Act III of 1921, VI, 324;
- Bill to amend the Lucknew University Act, V of 1920. VI, 313, 314, 315, 316, 317, 324.
- Consideration of an application of Shri. mati Maharani Jagdemba Devi, of Ajodhia for leave of absence from the Assembly. VI, 945, 946, 947.
- Election of a member for the Managing Committee of Rishikul Ayurvedie College, Hardwar, VI, 1370.
- Election of a member for the Managing Committee of State-Aided Unani Medical School, Lucknow. VI, 1870, **.**

- Motion for the seat of Shrimati Make. rani dagdamia Pevi, M.I.A., of Ajedhya teing da baret verant. VI 145511
- Notice of a unition for efficiencest for althoration than traggered percel ast every pensition to authoropy in Hardwar fire, VI, 945.
- Reference to the death of Dr. Cir. Mu. hammed lubat At. 1087.
- Reselution re giving effect to the remediations of the Mandon Police tions. al Conference held in 1934, VI, 1411, 1411
- Remarking or halding of a account of the Legislature of Noini Tel. VI. al, an, an, an
- The Hinds Harmadaya Bill, VI. 425, are, ast, asa,
- The Prisoners' Release on Probation 11:11 VI. 741 746
- The United Province Borat I Hill VI. 732.
- The United Pretings Court From (Amendment) Bill. VI, 594, 692, 652, 654, 697-707, 719, 1219, 1223,
- The United Provinces Deliters' Relief Bill. VI. 32, 38
- The United Provinces Excise Beerl. Nomination of monthern to- VI. 16M.
- The United Provinces First Offenders Probation Hill. VI, 733-741,
- The United Provinces Legislative Chembers (Members' Findiments) Bill. VI, 747, 757, 947, 949, 1913, 1014, 1019, 1020, 1021, 1022, 1029, 1030, 1090,
- ne United Provinces Maternity Benefit Bill. VI, 1266, 1267, 1268, 1270-1274, 1320, 1324, 1332,
- The United Provinces Melas Hill, VI. 1372.
- The United Provinces Firmp (Amendment) Bill. VI, 444, 448, 452, 453, 464, 466, 467, 408,
- The United Provinces Tenancy Bill. YI, 725-723, 764, 1364, 1367, 1368, 1300,

Srivastava, Dr. Sir Jwala P.

Bill to amend the Lucknow University Act, V of 1920. VI, 323.

Notice of a motion for adjournment to discuss the urgent need of compensation to sufferers in Hardwar fire. VI, 945.

Resolution re holding of a session of the Legislature at Naini Tal. VI, 68, 69, 70, 71, 75, 78, 80, 83, 87, 88.

The Hindu Dharmadaya Bill. VI, 325-328, 335, 339, 345, 346, 347, 348.

The United Provinces Legislative Chambers (Members' Emoluments) Bill. VI, 993, 995, 997, 1018, 1133-135, 1136, 1145.

The United Provinces Maternity Benefit Bill. VI, 1326, 1329, 1330, 1331, 1332.

The United Provinces Stamp (Amendment) Bill. VI, 487.

The United Provinces Tenancy Bill. VI, 1350, 1351, 1353, 1366, 1369.

Stamp (Amendment) Bill-

Consideration of the United Provinces -. VI, 444-160 and 470-506.

Statement-

regarding Shia-Sunni riot at Lucknow. VI, 1088-89.

Stenographers-

Question re cadro of—in districts. VI, 689.

Strangers' Homes-

Question re-in Allahabad and Luck-now. VI, 1307.

Strike

Question re—in Government Technical School, Lucknow. VI, 693.

Students-

Question rc—admitted in normal schools during the last five years. VI, 1051.

Study leave-

Question re departments in which ——is granted and terms and conditions of its grant. VI, 536.

Sub-Divisional Officer-

Question re tour of the Mohammadi, district Kheri. VI, 1057.

Sub-Inspector of Barhaj-

Question re complaints against VI, 437.

Sub-Inspector(s) of Police-

Question re complaint against—— Station Devagaon, VI, 911.

Question re complaints against—station Kuraon, district Mainpuri. VI, 435.

Question re promotion of—district Gorakhpur. VI, 437.

Subordinate Engineering Service-

Question, re recruitment of Muslim overseers in the—. VI, 943.

Subordinate Service staff-

Question re leave permissible to——of the Secretariat. VI, 1309.

Sugarcane-

Question re damage to—crop in the districts of Meerut and Muzaffarnagar by worm pests. VI, 135.

Question re rent of land in which——
is cultivated. VI, 1197.

Sugarcane Development-

Question re Inspector of——in tahsil Roorkee. VI, 284.

Sugar Mills-

Question re issue of chits by the managers of certain—in Basti District. VI, 1296.

Sukhela Gangaghat, District Budaun-

Question re riot during Kartki Ashnan at—. VI, 1050.

Sultan Alam Khan, Khan Bahadur Lieutenant M.--

Resolution re holding of a session of the Legislature at Naini Tal. VI, 58-60.

The United Provinces Court-Fees (Amendment) Bill. VI, 1150-1154.

The United Provinces First Offenders Probation Bill. VI, 738.

The United Provinces Legislative Chambers (Members' Emoluments) Bill. VI, 748-749, 1093-1096.

See "Questions and Answers".

Superintendents-

Question re advertisement for the post of——Central Prison. VI, 303.

Question re applications for the post of——Central Prison. VI, 304.

Question re gazetted officers of the Jail Department to officiate as——. VI, 302.

Superintendent, Central Prison-

Question re post of—not reserved for I. M. S. Officers. VI, 659.

Supervisors-

Question re order prohibiting the posting of—and registrar kanungos to places where their relatives are landlords. VI, 1074,

Supply-

Question re—of rations and conveyances to tenring officers in Bareilly, VI, 1085.

Surai Prasad Awasthi, Shri-

See "Questions and Answers".

Surendra Bahadur Singh, Lal See "Questions and Angwers".

Survey Operations-

Question re—in the Birerabad Municipality. VI, 290.

Sweepers-

Question re pay of——in District and Municipal Boards, VI, 549.

T

Tahir Husain, Mr .--

See "Questions and Answers".

Tahsildar, Officiating ....

Question re complaints against the Phulpur, district Allahabad, VI, 1055.

Tahsildars.....

Question re nomination and selection of VI, 8.

Question re selection for the posts of VI, 910.

Question reselection of for appointment as deputy collectors, VI, 1308.

Tax-

Question re Gulwaghat bridge—in Bahraich, VI, 679.

Question re—on the uncarned income of the akhares of sadhus. VI, 428.

Teachers-

Question re refund of fines recovered from and reinstatement of dismissed —VI, 1173.

Tenancy Bill-

The United Provinces—, Introduction of—, VI, 724-732, 764.

Reference to a select committee of—, VI, 1332-1370.

Tenants---

Question re collection of money from
——in Khairullapur Village, district
Sitapur, VI, 1100.

Question re—of village Hardaspur, tabsil Nighasan, district Kheri, VI, 311,

Thefts-

Question re—— in Ghaziabad, district Meerut, VI, 1060.

Thungamma, Dr. Bolar-

The United Provinces Maternity Penelit Bill, VI, 1238-1239,

Tibet-

Question re the services rendered by Rawats of Almora District as explorers of—, VI, 427.

Touring Officers-

Question re supply of rations and conveyances to in Barcilly, VI, 1985.

Tour

Question re—of the Sub-divisional Officer, Mohammadi, district Kheri, VI, 1057,

Tours-

Question re the of Hon'ble Ministers and Parliamentary Secretaries. VI, 121.

Town Area, Jagner-

Question re non-payment of dues by the Chairman and several members of Agra District. VI, 1079.

Trades Unions' Recognition Bill-

The United Provinces—Introduction of—motion for circulation of—, VI, 370-373, 373-378,

Traffic Committee-

Question re District—, Dehra Dun. VI, 7.

Tram way-

Question re information on hydroelectric tube-well and—schemes, VI, 130,

Transfer-

Question re——of Dr. B. N. Srivastava from Bahraich to Allahabad, VI, 943.

Transfers-

Question re—of ministerial staff of District Medical Officers of Health, VI, 125,

1226

Question ressort some lecturers of the Agricultural College, VI, 124-125,

Treasury Head Clerk-

Question re rules about the appointment of—, VI, 1300.

Trial, Under-

Question re person in jail and—for political crimes. VI, 1077.

Tube-well-

Question re information on hydroolectric,—and tramway schemes. VI, 130.

U

Unani Medical School, Lucknow-

Election of a member for the Managing Committee of State-Aided——. VI, 1370.

Unauthorized expenditure-

Question re—in the Municipal Board of Firozabad. VI, 295.

Unemployment-

Question re—eaused by the suspension of honorary magistracies in the United Provinces. VI, 537.

Universities-

Question re grant to Degree Colleges and VI, 1309.

V

Vacancies-

Question re—in various grades of police inspectors. VI, 1299.

Venkatesh Narayan Tivary, Shri-

Election of a member for the Managing Committee of State-Aided Unani Medical School, Lucknow. VI, 1371.

The United Provinces Legislative Chambers (Members' Emoluments) Bill. VI, 1102, 1125, 1135, 1136, 1137, 1138, 1139, 1140.

The United Provinces Tenancy Bill. VI, 1363, 1365.

Vernacular Middle Schools-

Question re trained English Teachers in—. VI, 1051.

Vijaya Lakshmi Pandit, the Hon'ble Mrs.— See under Minister of Local Self-Government.

Vijeypal Singh, Shri-

The United Provinces Maternity Benefit Bill. VI, 1252-1253, 1253-

See "Questions and Answers".
Vishwambhar Dayal Tripathi, Shri—
See "Questions and Answers".

Vishwanath Prasad, Shri-

Resolution re increase in the expenditure provided for the education of depressed classes. VI, 199, 219-220.

See "Questions and Answers".

Volunteers-

Question re prosecution of Congress—of Jalalpur. VI, 915.

W

Walford, Mr. H. G .--

Resolution re holding of a session of the Legislature at Naini Tal. VI, 83-85, 88.

The United Provinces Maternity Benefit Bill. VI, 1241, 1249, 1258, 1263.

See "Questions and Answers".

Warden-

Question re complaints against the ——and the Principal, Women's Medical School, Agra. VI 1066.

Question re pay and duties, of the —, Women's Medical School, Agra. VI, 1066.

Weighmen-

Question re—in Sitapur Municipal Area. VI, 1197.

Women's Medical School, Agra-

Question re complaints against the Warden and the Principal, VI, 1066.

Question re pay and duties of the Warden,—... VI, 1066.

Wool Industry-

Question re the—in Jaunsar-Bawar. VI, 930.

Y

Yajna Narain Upadhyaya, Shri-

The Hindu Dharmadaya Bill. VI, 338-39.

See "Questions and Answers".

7

Zahir ud-din Faruki, Mr .--

Resolution re giving effect to the resolutions of the Muslim Educational Conference held in 1934. VI, 96-99.

The United Provinces Legislative Chambers (Members' Emoluments) Bill. VI, 762-763, 1096-1097.

Zahirul Hasnain Lari, Mr .---

Resolution re giving effect—to—the resolutions of the Muslim Educations Conference held in 1934. VI, III, 1687—44

Resolution reholding of a session of the Legislature at Naini Tel. VI, 54, 55, 56.

The United Provinces Court-Fees (Amendment) Bill, VI, 724

The United Provinces Debtors Relief Bill, VI, 35-37. The United Provinces Legislative Chambers (Members' Fundaments) Bill, VI, 747-748, 962, 586, 987, 1007, 1008, 1009, 1011, 1016, 1019, 1020, 1021.

See "Questions and Answers",

Zahur Ahmad, Mr .--

Sec " Questions and Answers",

Ziledars ---

Question re dismissed and suspension of Sarbarahkars and——in Court of Wards, Sitopur, VI, 1128.

